

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

DANSK BIOGRAFISK HAANDLEKSIKON

REDIGERET AF

SVEND DAHL OG P. ENGELSTOFT

FØRSTE BIND

AABERG — SØREN HANSEN

GYLDENDALSKE BOGHADEL - NORDISK
FORLAG - KJØBENHAVN OG KRISTIANIA
MDCCCXX

FORORD

Det biografiske Leksikon, hvis første Bind herved forelægges Læseverdenen, er beregnet paa at afhjælpe et længe følt Savn i dansk Litteratur. Brickas Standardværk var efter hele sit Anlæg ikke egnet til at spredes ud i videre Kredse, og det har nu ydermere i flere Aar været udsolgt. „Dansk biografisk Haandleksikon“ skulde tilfredsstillende den store Læseverdens Trang til Kundskab om de Personer, der gennem Tiderne har udmærket sig paa et eller andet Omraade af dansk Virke. Paa mange Punkter vil det kunne benyttes som Supplement til Bricka, men det fremtræder iøvrig som et fuldt selvstændigt Værk.

„Dansk biografisk Haandleksikon“ vil udgøre tre Bind og rumme ca. 6.000 Biografier af kendte danske Mænd og Kvinder fra den historiske Tids Begyndelse til Nutiden. Brickas „Biografisk Leksikon“ indeholdt ca. 9.000 Biografier. Modsat i sidstnævnte er Hovedvægten her lagt paa det 19.—20. Aarh., saaledes at kun de absolut betydeligste af den ældre Tids Personer er medtaget, medens der fra den nyeste Tid er biograferet adskillige, hvis Betydning mulig kun er midlertidig. Vi har ment, at Værket saaledes blev af størst Værdi for et Nutidspublikum.

Af Nordmænd før 1814, Slesvigere og Holstenere før 1864 og Islændere og Færinger er kun medtaget saadanne, der har haft Betydning for Riget i dets Helhed.

Der er medtaget Repræsentanter for alle Virksomhedsgrene. Et ledende Princip har det været, at det praktiske Livs Mænd og Kvinder skulde stilles lige med Litteraturens og Kunstens. Gennemførelsen heraf har ikke altid været lige let, fordi Erhvervslivets Personligheder ikke skaber sig saa let tilgængelige Monumenter som Aandens Arbejdere, og det derfor ofte vil være vanskeligt at præcisere den enkeltes specielle Indsats. En Sammenligning med Bricka vil dog straks vise, hvor langt videre vi er gaaet her end han.

Udvalget af de biograferede er sket ved Redaktionen, saaledes at Medarbejderne hver inden for sit Omraade har haft Lejlighed til at indskyde og udskyde Navne. Den endelige Afgørelse er i hvert enkelt Tilfælde truffet af Redaktionen. At vi her ikke overalt har ramt det rette, er vi os fuldt bevidst.

Artiklernes Længde er fastsat af Redaktionen, dog saaledes at Medarbejderne ogsaa her har haft Lejlighed til at foreslaa Ændringer. Stoffets Forskellighed gør absolut Ensartethed umulig; heraf følger, at en Personligheds Betydning ikke nødvendigvis afspejler sig i det Antal Linier, der er ham beskaaret. Der kan kræves flere eller færre Detailler til at karakterisere en Virksomhed, der kan foreligge nye Fakta, som berettiger udførligere Behandling, endelig maa den enkelte Medarbejders individuelle Udtryksmaade til Dels respekteres.

Til Fremskaffelse af det positive Stof har Medarbejderne benyttet Spørgeskemaer til Udsendelse til nulevende biograferede. Bearbejdelsen og Fuldstændiggørelsen af Artiklerne har krævet et betydeligt redaktionelt Arbejde. For den ældre Tid er Bricka en Hovedkilde, for de seneste Aar har Kraks blaa Bog været til megen Nytte; ingen af disse har dog overflødiggjort talrige Forespørgsler, Eftersyn af Kirkebøger og andre officielle Lister, vidtstrakt Benyttelse af foreliggende Litteratur. De rent personelle Data er skaffet

til Veje i de fleste Tilfælde, hvor det har været praktisk talt muligt; for Danske i Udlandet har Krig og Trafikvanskeligheder lagt Hindringer i Vejen. At undgaa Fejl vilde være ugerligt; de i 1. Bind forefundne er meddelt i „Rettelser og Tilføjelser“. Alle yderligere Rettelser modtages med Tak.

For hver Biografi er ved udhævet Tryk angivet det Navn eller de Bogstaver, hvorunder vedkommende er kendt. At gennemføre absolut Konsekvens her vilde være vanskeligt eller umuligt. For Forfattere er i Reglen benyttet den Form, de selv bruger i deres Værker, for andre vedkommendes Underskrift eller hans „nom de guerre“. Artiklerne er ordnet efter Kaldenavnet, saaledes at f. Eks. Andersen, Johannes F r i t z maa søges før Andersen, J e n s.

Sammensatte Navne maa søges under det første Navn. Navne som Andersen-Beldenak, Andersen (-Jydstrup), Hansen (-Ankerstræde) o. l. findes *efter* de usammensatte Andersen, Hansen osv.

I Gengivelsen af Bogtitler o. l. er ikke gennemført bibliografisk Nøjagtighed.

De personalhistoriske Data er meddelt i bestemt Orden og paa samme Sted i hver Biografi, hvilket vil lette Brugen af Værket. Ordensdekorationer anføres ikke, Titler som Regel heller ikke.

De under Artiklerne givne Litteraturhenvisninger skyldes for en stor Del Redaktionen. De er gjort saa fyldige som mulig for at give Læseren Lejlighed til alsidig Belysning af paagældende Personlighed. Haandbøger som Erichsen og Krarups historiske Bibliografi og Dahl og Døssings Tidsskriftindex har været til megen Nytte, men vi har anset det for ønskeligt at gaa betydelig ud over dem. Saa vidt mulig er der for hver Biografi henvist til en Stamtavle eller et andet genealogisk Værk, derefter nævnes eventuelle Erindringer af vedkommende, Omtale af ham og hans Virksomhed i Monografier, Haandbøger, Memoirer, Blade eller Tidsskrifter, endelig Nekrologer og Breve. Den gennemgaaende Mangel paa Registre over det uhyre Avisstof vanskeliggør desværre en nogenlunde udtømmende Udnyttelse heraf; imidlertid vil „Dansk biografisk Haandleksikon“ give flere Tusinde Aviscitater, der vil være af ulige, men alt i alt betydelig Værdi. Det følger af sig selv, at hverken Redaktion eller Medarbejder paatager sig noget Ansvar for Indholdet af de opgivne Kilder.

Der vil blive bragt Portræt i alle Tilfælde; hvor det har været muligt at fremskaffe et saadant; ialt vil Billedstoffet omfatte henved 5.000 Portrætter. Gengivelsen af disse er i de fleste Tilfælde sket efter Fotografi, laant hos den biograferede selv eller for afdødes Vedkommende hans Slægt. Desuden er benyttet Litografier, Kobberstik eller Malerier, idet man overalt har søgt at fremdrage det mest autentiske Portræt. En betydelig Del af Billedstoffet har hidtil ikke været reproducet.

Det redaktionelle Arbejde har, dog med flere Modifikationer, været saaledes fordelt, at P. Engelstoft har Hovedansvaret for Tekstens Behandling, Svend Dahl for Billedernes Tilvejebringelse.

Af de mange, der har staaet Redaktionen bi med Oplysninger eller Udlaan af Billeder, finder vi Grund til med særlig Tak at nævne Hr. Museumsinspektør O. Andrup, Hr. fhv. Forpagter Chr. Brock, Hr. Fuldmægtig V. Elberling, Hr. Bibliotekar Jos. Fischer, Hr. Professor V. Maar, Hr. Fuldmægtig i Nordisk Musikforlag Alfred Nielsen, Hr. Skuespiller R. Neitendam og Hr. Landsarkivar G. L. Wad.

København, i Maj 1920.

REDAKTIONEN

Aaberg, Christen Pedersen (¹⁵/₉ 1819—¹⁷/₁₀ 1897), Politiker. F. paa Aaberggaard ved Nissum Fjord. Forældre: Gaardejer

Peder Christensen A. og Maren Christensdatter. Fik almindelig Skoleundervisning og blev 1860 Ejer af Fædre-gaarden; deltog i Kri-gen 1848—50. Vandt tidlig Agtelse som en solid og arbejdsdygtig Mand, valgtes 1861 til Folketinget i Lemvig og bevarede Kredsen til

sin Død, ofte dog med meget smaa Majori-teter. Han var først Bondeven og tilhørte siden Mellempartiet; han var en af de saakaldte syv vise Bønder, der 1865—66 gik imod J. A. Hansen. Efter Dannelsen af det Forenede Venstre 1870 svingede han helt over i Højre og blev en af Partiets solideste Mænd, Autoritet i Jernbanesager og som Regel Medlem af Finansudvalget. Den golde politiske Strid under Estrup var ham dog imod, han deltog i Forligsforhandlingerne 1894, fulgte siden Dinesen i hans Samlings-politik og var endnu 1897 ivrig for at be-vare Ministeriet Reedtz-Thott. Flittig og uegennyttig virkede han paa sin Egn for Hede- og Høfdesag. D. paa Aaberggaard. — Gift 1851 Kirstine Zilstorff, d. 1903.

P. E.

Litt.: Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; Ne-krologer i „Lemvig Avis“ og „Lemvig Dagbl.“ ¹⁸/₁₀ og ²³/₁₀ 1897, „Ill Tid.“ ²⁴/₁₀ s. A. og „Hede-selsk. Tidsskr.“ Nov. s. A.

Aabye, Edgar Lindenau (f. ¹/₉ 1865), Sportsjournalist. F. i Helsingør. Forældre: Stadsfysikus Johan Peter A. og Gyda An-tonia Salchow. Blev Student 1883, Cand. theol. 1890, var derefter Kommuelærer i Kbh.

til 1916, Massør og Sygegymnast fra 1893. Har udmærket sig som Gymnastiker, Kaproer, Svømmer og Landevejs-cyklist, var Medlem af »Akad. Skytteforening«s

Opvisningshold i Gymnastik 1885—87, del-tog 1887—96 med stort Held i 8 Kaproninger, har været med til at vinde Øresunds- og Guldborgsundspokalen, vandt ved den før-ste Kapsvømning i Kbh. Mesterskabet over 100 m og deltog paa det sejrende skandina-viske Hold i Tovtrækning ved de olympiske Lege i Paris 1900. Fra 1892 er han Sports-medarbejder ved „Politiken“. Hans solide Sagkundskab paa de fleste af Idrættens Om-raader og hans retsindige Karakter gør, at man tillægger hans Vurdering af Sportsver-denens Begivenheder særlig Betydning; han har virket vejledende for unge Idrætsmænd og bidraget til at højne Sansen for gode Le-gemsøvelser. — Gift 1) 1894 Josepha Nathan-son, d. 1913. 2) 1918 Ellen Hansen. F. K.

Litt.: Chr. Ottesen: „Studerterne fra 1883“ 1908; „Ekstrabl.“ ³⁰/₈ 1915; „Berl. Tid.“ ³¹/₈ s. A.

Aae, Hjalmar (f. ⁵/₇ 1869), Opfinder. F. i Horsens. Forældre: Godsforvalter Otto Fre-derik A. og Thora Alvilde Holmer. Blev Student 1888, Cand. ju-ris 1895 og Byraads-sekretær i Aarhus 1899.

Han gjorde allerede som Student et Par Op-findelser paa Cyklernes Omraade og har senere opfundet en fjederfri Skivelaas (første Pa-tent 1905) og en Vin-dusstormkrog, begge vidnende om betydeligt mekanisk Snille. Patentet paa Laasen er-hvervedes for England af Chubbs Laase-fabrik; i Danmark har et Aktieselskab søgt at føre den frem, dog uden varigt Held. — Gift 1897 Henriette Birgitte Jørgensen.

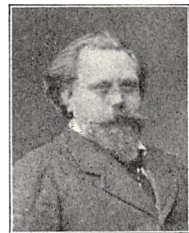
H. H.

Litt.: Slægt i Th. Borch: „Wederkincks Le-gat“ 1872; „Den tekniske Forenings Tidsskr.“ 1906—07; „Frem's Aarboeg“ 1909—10.

Aagaard, Carl Frederik (²⁰/₁ 1833—²/₁₁ 1895), Landskabsmaler. F. i Odense. For-ældre: Skomager Ole A. og Anna Ursula Winchler. Lærte Malerhaandværket i sin Fødeby og rejste derpaa til Kbh. 1852 for at søge kunstnerisk Uddannelse, dels hos Broderen Xylograf J. P. A., dels hos Hilker

og dels paa Akademiet under P. C. Skovgaard. 1857 vandt han Neuhausens Præmie, 1865 den Sødring'ske Opmuntringspræmie, fik derpaa 1869—70 Akademiets mindre Stipendium og 1875 det Ancker'ske Legat; begge Gange var han i Italien. 1874 blev han Akademimedlem, men meldte sig fra 1883 som Protest mod den nye Ordning; 1887 fik han Sæde i Plenarforsamlingen og blev 1892 titulær Prof.

A.s Hovedvirksomhed blev Landskabsmaleriet, og hans Arbejder her gjorde ham til en af de mest yndede Kunstnere, skønt de, trods teknisk Dygtighed, ikke bærer personligt Præg eller viser mere end ret banal Opfattelse. Tre Arbejder er købt til Galleriet, deriblandt det sene, mærkelige Billede „Sommermorgen fra Saltholm” (1890). Sit Ungdomsfag Dekorationsmaleriet blev han tro; han bistod Hilker med Universitetets og Landbohøjskoleens Udsmykning og Heinr. Hansen med Ornamenteringen af Christian IV's Kapel i Roskilde; paa Frijsenborg, i Dagmarteatret og i den gamle Studentereforening arbejdede han ogsaa. D. i Kbh. — Gift 1858 Anna Emilie Eline Pio. O. A.

Litt.: S. Müller: „Nyere dansk Malerkunst” 1884; E. Schiødt i „All. Tid.” 26/11 1893; Nekrolog i „Fyns Stiftstid.” 4/11 1895; „Dannebrog” 5/11 s. A.; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser” 1910.

Aagaard, Knud (22/3 1769—27/2 1838), topografisk Forfatter. F. ved Kolding. Forældre: Gartner Svend A. og Dorthea Lauritsen. Blev Student 1789, tog teologisk Eksamen 1794 og blev 1798 Kapellan i Thisted, 1799 Præst i Skjoldborg i Thy, 1806 i Agerskov i Sønderjylland, 1829 Provst. Han var en ret flittig Skribent, der har efterladt sig en Række Skrifter og Afhandlinger af forskelligt Indhold. Størst

Interesse har hans „Beskrivelse over Thy” (1802) og „Beskrivelse over Tørring Len” (1815), hvor han giver interessante Bidrag til Almue- og Sproghistorie. Den sidstnævnte Bog er et af de første Steder, hvor det danske Sprogs fortrykte Stilling i Sønderjylland berøres — et Emne, der i det hele laa A. paa Hjerte. D. i Agerskov. — Gift 1) 1796 Karine Sophie Schrøder, f. Rossouw, d. 1804. 2) 1805 Ingeborg Schack, d. 1838. P. E.

Litt.: Revisioner i „Københavnske lærde Efterretninger” 1804, Nr. 35—36 og „Dansk Litteratur-Tid.” 1820, Nr. 34—35.

Aagaard, Olaf Holger Carl Johan (f. 28/9 1853), historisk og geografisk Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Xylograf Johan Peter A. og Ulrika Gustafva Rydberg. Brodersøn af C. F. A. (s. d.). Blev Student 1872, Magister i Historie 1877, Time-lærer ved Frederiksborg lærde Skole 1879, Adjunkt sst. 1882, Overlærer 1903, tog sin Afsked 1909. Foruden nogle Skolebøger og to stratigrafiske Afhandlinger (i Frederiksborg lærde Skoles Program 1900 og 1901) har han udgivet en Række ret livlig fortalte historiske Skildringer, bl. a. „Frankrigs Fald og Genoprejsning under den 100-aarige Krig” (1878), „Frankrig og Skotland, deres Alliancepolitik 1536—60” (1887), „Kejser Nikolaus I og hans nærmeste Omgivelser” (1896) og „Napoleon I som Ægtefælle og Elsker” (1896). Siden sin Afgang som Lærer har han endvidere drevet en udstrakt Virksomhed som Foredragsholder og har, bl. a. i Industriforeningen og for Folkeuniversitetsforeningen, holdt ca. 60 forskellige Foredrag og Foredragsserier. — Gift 1880 Conradine Barner. P. E.

Litt.: Elvius: „Studerterne fra 1872” 1897; „Aftenposten” 15/8 1904.

Aagesen, Andreas (5/8 1826—26/10 1879), Retslærd. F. i Kbh. Forældre: Nationalbankdirektør Nicolai A. og Julia Augusta Drewsen. Blev Student 1843, deltog som frivillig i Feltoget 1848, 1849 Cand. juris, Voulontør, 1853 Kancellist i Justitsministeriet, efter en Udenlandstjeneste, særlig i Frankrig og England, 1855 Lektor, 1856 Prof. ord. i Kbh., 1879 Medlem af Lands-tinget. Som retsvidenskabelig Forfatter brød A. nye Veje i dansk Formuerets-Litteratur. Medens de umiddelbart efter Ørsted følgende Forskere i alt væsentligt indskrænkede sig til en Bearbejdelse og Systematisering af de Ørsted'ske Retstanker, var A.s Maal en radikal Revision af Formuerettens Grundprincipper, ikke mindst af de tingsretlige. Gennem hele sit videnskabelige Liv, energisk og uden at trættes, stræbte A. efter at vinde Klarhed over de ledende formueretlige Begreber, baade i sine Universitetsprogrammer „Bidrag til Læren om Overdragelse af Ejendomsret og andre tinglige Rettigheder” (1866), „Bemærkninger om Rettigheder over Ting, 1. Række: om Retsbeskyttelsens for-

skellige Udstrækning" (1871), „Fortsatte Bemærkninger om Rettigheder over Ting, navnlig om Ejendomsrettens Begreb" (1872), i Festskriftet „Om Singularsuccession i Formuerettigheder inter vivos med særligt Hensyn til dansk Ret" (1879) og i de efter hans Død af A. C. Evaldsen og C. Goos udg. Forelæsninger „Indledning til den danske Formueret" (1881). Af mere positiv Karakter var en Del Afhandlinger — om Arvelovens Broderlodsbegreb („Ugeskrift for Retsvæsen" 1868 og 1869), der gav Anledning til en betydningsfuld, ridderlig Fejde med Goos, om Interessentskab (sst. 1877) og Konossementer (Forhandlinger paa 3. nordiske Juristmøde 1878). Historiker var A. ikke: herom vidner tilfulde hans „Forelæsninger over den romerske Privatret" (I—II 1882, udg. af Evaldsen og Goos), som derimod helt igennem præges af hans videnskabelige Grundsyn og Ideal. Brugbar som et Førsteforsøg er A.s „Fortegnelse over Retssamlinger, Retslitteratur m. m. i Danmark, Norge, Sverige og til Dels Finland" (1876), men iøvrig i System og Udførelse saa mangelfuld, at den ikke gør en Nybearbejdelse overflødig. Ogsaa i legislativ Syssel — Sø- og Handelsretslov, Sølov — tog A. Del. Medens han selv modtog vigtige Incitamerter af Goos, har han øvet en befrugtende Paavirkning paa hele den nyere danske Formueretsvidenskab. Han var en Sandhedssøger, ubestikkelig, redelig, en alvorlig og ædel Personlighed. D. i Kbh. — Gift 1862 Thora Alvilde de Neergaard, d. 1906.

Fz. D.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll og Hiort-Lorenzen: „Danske patr. Slægter" III 1915; Nekrologer af C. Goos i „Dagbl." 29/10 1879 og i „Ill. Tid." 2/11 s. A.; N. Lassen: „Erindringer" I 1918, S. 220—23.

Aagesen (Aggesen), Svend, Historieskriver (f. ca. 1145). Faderen Aage Christiærnsøn var Broder til Ærkebiskop Eskil (s. d.) og hørte til en af Danmarks fornemste Familier. S. A. synes at have studeret i Frankrig, muligvis i Paris, og senere i Danmark at have fortsat Studiet af Latin; han hørte ligesom Saxo til Kongens Hird. Studierne førte ham til Forfattervirksomhed, han skrev en Oversættelse af Knud den Stores Vederlagsret med en Fremstilling af Retsudviklingen frem til hans egen Tid, derpaa en kortfattet, nu tabt, Kongeliste og endelig en Danmarkshistorie. Sagnene behandler han paa en frisk, novelleagtig Maade, der staar over Saxos brede Udpenslinger. Om Saxos Arbejde fik han Underretning af Absalon, medens han skrev Svend Estridsens Sønners Historie; han gjorde derfor den senere Del af sit Arbejde ret kortfattet. Han er lige saa begejstret som Saxo for Samtidens store Bedrifter (han havde selv deltaget i nogle af Kampene) og viser megen Patriotisme og et brændende Had til

Tyskerne. Hans Fremstilling slutter med 1185. Dødsaar og -sted ukendte. J. L.

Litt.: Udg. af Gertz i „Script. minor. hist. Dan." I 1917—18; overs. af samme 1916—17; „Hist. Tidsskr." VIII, 2 og 6, 1910 og 1917.

Aagesen, Vagn (f. 18/7 1866), Højesterets-sagfører. F. paa Førslevgaard ved Fuglebjerg. Forældre: Prof. Andreas A. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1884, Cand. juris 1890, Assistent i Justitsministeriet 1895, Overretssagfører 1905, Højesterets-sagfører 1910, s. A. kst. Kammeradvokat efter Carl Winther. Stor Omhu og Dygtighed har A. nedlagt i den praktiske Gennemførelse af hele den nyere Skatteulovgivning — Stempel- og Arveafgiftslove, Tien-delove o. a. —, hvilken det har været hans Hovedopgave som Kammeradvokat, bl. a. ved talrige Betænkninger, at bringe i det rigtige Leje. Han er bl. m. a. Formand i Bestyrelsen for Kong Frederik VII's Stiftelse paa Jægerspris for hjælpeløse og forladte Pigeborn. — Gift 1) 1892 Ingeborg Hansen. Ægteskabet opløst 1909. 2) 1909 Kamma Emmy Bügel Nissen, f. Berner, tidligere gift Kammersanger Helge Nissen (s. d.). Fz. D.

Litt.: Slægt se Andreas A.; Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1884" 1909.

Aakjær, Jeppe Jensen (f. 10/9 1866), Forfatter. F. i Aakjær ved Skive. Forældre: Gaardmand Jens Peder Jensen og Kathrine Jeppesen. Som Barn er han Hyrdedreng og hjælper til hjemme. Har stor Læretang, men vanskelige økonomiske Kaar. Sognets Lærer forbereder ham til at gaa paa Staby Vinterseminarium 1882, 1884 tager han Præliminæksamnen i Kbh. og er senere Elev paa Blaagaard og paa Askov. Ind imellem er han omrejsende Agitator og arresteres ca. 20 Aar gammel under Provisorieret. 1888—89 er han Lærer ved Elbæk Friskole, 1891—92 ved Hjørunde Højskole. 1895 Student, n. A. Cand. phil. Deltager ivrig i Studentersamfundets Diskussioner, er knyttet til „Politiken" og 1899—1903 Korrespondent til den socialdemokratiske Provinspresse. 1906 fik han det Ancker'ske Legat. Fra 1907 har han boet paa sin Gaard Jenle ved Jebjerg. Efter et Skrift mod Vilh. Beck „Missionen og dens Høvdning" 1897 begynder A.s egentlige Forfatterskab med Hjemstavnskskildringer: 1899 „Bødens

Søn", 1900 „Vadmelsfolk", 1901 „Fjand-boer", 1904 Tendensromanen „Vredens Børn. Et Tyendes Saga", 1905 „Fra Jul til St. Hans", 1907 „Paa Aftægt", 1908 „Hvor Bønder bor", 1911 „Af gammel Jehannes hans Bivelskistaarri", 1913 „Jævnt Humør"; saa 3 Romaner: 1914 „Arbejdets Glæde", 1915 „Jens Langkniv" (fra Svenskekrigenes Tid), 1916 „Hvor der er gærende Kræfter —". Derimellem kom Digt-samlinger: 1899 „Derude fra Kærene", 1905 „Fri Felt", 1906 „Rugens Sange", 1909 „Muld og Malm", 1910 „Den Sommer og den Eng", 1916 „Vejr og Vind og Folke-sind". Enkelte Skuespil udnytter Roma-nernes Motiver: 1907 „Livet paa Hegns-gaard", 1909 „Ulvens Søn", 1911 „Naar Bønder elsker", 1916 „Himmelbjergpræ-sten". Foruden Digtning har A. dyrket Journalistik og Foredrag („Sommertaler" 1913) og kulturhistoriske Hjemstavnss-tudier, navnlig i „Historisk Aarboget for Skive og Omegn", som han har redigeret fra 1910. 1902 vilde han i „Jysk Stævne" samle de jyske Forfattere og gav s. A. i „Fræ wor Hjemmen" en Antologi af ældre og yngre Dialektdigtning. 1903—04 udgav han den righoldige Materialsamling „St. St. Blichers Livstragedie" I—III. 1918 begyndte han en Standardudgave af Blichers samlede Vær-ker. Bag al A.s Digtning ligger hans Kær-lighed til og Fortrolighed med hans Hjem-stavns Natur og Almue. En djærv Realisme og dyb Følelse udmærker hans bedste No-veller. I Romanerne er Stilen derimod ofte usikker og Psykologien løs, fordi Lys og Skygge er bestemt af den socialt og religi-øst radikale Tendens. Af varigst Værdi er A.s Digte, navnlig hans Naturlyrik og de menneskelig dybe Billeder af jyske Almuetyper. Af Blicher, Burns og Bjørnson har han lært lidt, men han har sin egen Tone i Lyrikken: en smeltende Stemnings-fulde, en Rigdom af præcise Detailler og et Sprog med baade Kraft og Sødme, navn- lig naar han digter paa Jysk. — Gift 1) 1893 Marie Sørensen Bregendahl (s. d.). Ægte- skabet opløst. 2) 1907 Nielsine Juliane Nanna Jensen Krog. G. C.

Litt.: „Hver 8. Dag" 23/8 1903 og 20/10 1907; Hjalmar Christensen 1 „Danske Digtere i Nu- tiden" 1904; Knud Andersen 1 „Dansk Tidsskr." 1905; Svensson 1 „Nordslesv. Søndagsbl." 1906; Rimestad 1 „Det ny Aarh." s. A.; V. Thoresen i „Danske Studier" s. A.; Vejlgård i „Nordslesv. Søndagsbl." 1908; J. Banke; „J. A." 1909; K. K. Nicolaisen: „J. A." 1913; Chr. R. Gandrup 1 „Poltikken" 29/8 1915; Vilh. Andersen 1 „Bogven- nen" 11/10 1916; O. Geismar 1 „Digterprofiler" 1916.

Aalborg, Niels Mikkelsen (18/8 1562—1645), Præst, Folkeskribent. F. i Aalborg. Studerede først Medicin, derefter Teologi og var Præst i Helsingborg, da han, indvik- let i Tidens dogmatiske Stridigheder, 1614 afsattes, fordi han i en Forklaring af Aa- benbaringen havde udtalt Haabet om, at Hedninger, som i levende Live ikke havde

hørt Frelseren, dog ved Guds Naade kunde blive salige, hvilket ansaas for kættersk; kom senere i Embede igen som Præst ved Holmens Kirke i Kbh. Udfoldede en rig Forfattervirksomhed af folkelig Art, omfat- tende historiske, teologiske, medicinske og økonomiske Emner; en Husholdningsbog blev meget udbredt, endnu mere en Læge- bog, der er blevet paatruffet hos Almuen langt ned i 19. Aarh. D. i Kbh. — Gift Anne Axelsdatter; levede 1646. C. S. P.

Litt.: H. F. Rørdam i „Ny kirkehist. Saml." I 1857—59 og VI 1872—73 og i „Kbh. Univ. Hist." III 1873—77.

Aall, Jacob (27/7 1773—4/8 1844), Politiker. F. i Porsgrund, Norge. Forældre: Købmand Nicolai Benjamin A. og Amborg Jørgens- datter Wesscltoft. Blev Student 1791 og Cand. theol. 1795, studerede 1796—99 Naturviden- skab og Bjergværks- drift i Danmark og Tyskland og købte 1799 Næs Jernværk, som han drev til sin Død med megen Dygtighed og med stor Omhu for sine talrige Undergiv- ne. Under Krigen 1807—14 satte han et mægtigt Arbejde og største Delen af sin betydelige Formue ind paa Norges For- syning med Brødkorn. Blev 1814 Medlem af Ejds voldforsamlingen, hvor han, om end med store Betænkeligheder, ønskede For- eningen med Sverige, da han indsoa Nor- ges Underlegenhed i en mulig Konflikt. Ef- ter 1814 valgtes han gentagne Gange ind i Stortinget. Foruden flere økonomiske Ar- bejder har han udgivet en Oversættelse af Snorre (1838—39). Hans Livserindringer (1844—45) er stadig Hovedkilden til Nor- ges Historie i Begyndelsen af 19. Aarh. Med stor Pligttopfyldelse og varm Fædre- landskærlighed forbandt han en udpræget praktisk Sans; medfødt Ængstelighed som Taler gjorde ham derimod tilbageholdende i det offentlige Liv. D. paa Næs. — Gift 1799 Lovise Andrea Stephansen, d. 1825. Th. B. B.

Litt.: Steffens: „Slægten A." 1908; Ovønn. Er- indringer; „Personalh. Tidsskr." II, 6 og III, 2, 1891—93.

Aarestrup, Carl Ludvig Emil (4/12 1800—21/7 1856), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Portkontrolør Jørgen Voigt (Fog) A. og So- phie Charlotte Aagaard. Kom 7 Aar gl. efter Forældrenes Død en Tid i Huset hos sin Morfar, blev 1819 privatdimitteret, 1827 Cand. med., nedsatte sig s. A. som Læge i Nysted, flyttede 1838 til Sakskebø og blev 1849 Stiftsfysikus i Odense. I Provin- sens Stilleben holder han sig frisk ved en udstrakt Læsning, en aarlig Københavnstur og hyppige Besøg paa Omegnens Herre- gaarde, hvor han var en velset Gæst. En

enkelt Rejse foretog han 1832 til Bøhmen som Læge for den dødsyge Komtesse Raben. Det politiske Røre fulgte han med Interesse, men med aandsaristokratisk Skepsis. Fra ung var A. liden-skabelig Tilbeder af Skønhed, er Beundrer og Ven af Øhlenschläger og Chr. Winther, senere af Thorvaldsens Kunst og det rent æstetiske Raffinement i

Søren Kierkegaards Forfatterskab. — Af hans egne Digte ser enkelte Lyset hist og her i 20'erne. Men først paa Chr. Winthers Tilskyndelse samler han „Digte“ 1838 (hvori de „Erotiske Situationer“ med Minder om Rejsen med den syge Komtesse). Bogen vakte liden Opmærksomhed, og af Kritikerne har kun P. L. Møller Sans for dens Værd. I 40'erne offentliggjorde A. kun lidt. Han var uden Forfatterærgerrighed, og som Familieforsørger med 12 Børn, som søgt Selskabsmand og Læge med en udstrakt Landpraksis havde han ogsaa nok at gøre. Først 1863, 7 Aar efter hans Død, blev hans „Efterladte Digte“ udgivet af „Samfundet til den danske Litteraturs Fremme“ ved Liebenberg og Chr. Winther. Heri fandtes bl. a. en Del ret frie, men overlegne Oversættelser af Goethe, Moore, Rückert og de vigtige Rimbreve. 1877 kom „Samlede Digte“ ved Liebenberg indledet af G. Brandes. Mest karakteristisk for A. er hans lyriske Situationsbilleder med erotisk Indhold. Med frisk og aaben Sanselighed betragter han forelsket henrykt Kvindens Skønhed. Selv i hans faa fortællende Digte er det ikke Handling eller Karakteristik, det gælder, men Situationens og Sceneriets maleriske og plastiske Skønhedsvirkning. Formelt er A. en Virtuos, der leger med Rim- og Rytmevanskeligheder i sjældne (fra Rückert laante) Versemaal. Han kan møtte Linien med indholdstunge Ord og med underfundig Gratie antyde eller fortætte en Situation og dens Stemning (Ritor- neller). D. i Odense. — Gift 1827 Caroline Frederikke Agaard, d. 1897. G. C.

Litt.: Slægt i Grandjean: „Stamt. over Familien A.“ 1897; P. L. Møller: „Kritiske Skizzer“ II 1847; G. Brandes: „Saml. Skr.“ II og XV (fra 1867, 1877 og 1900); Heinzel I „Die Gegenwart“ 1889; V. Rørdam I „Dansk Tidsskr.“ 1900; „Ill. Tid.“ ²/₁₂ s. A.; Breve I „Ill. Tid.“ ¹⁸/₁₁ 1898 og I „Tilskueren“ 1914; H. Brix: „Fagre Ord“ 1908; G. Nygaard I „Bogvennen“ ¹³/₃ 1918; F. Baruel I „Danske Studier“ 1917.

Aarestrup, Oluf (f. ²/₁₂ 1871), Søofficer, Tekniker. F. i Kbh. Forældre: Prof. Overlæge Andreas Theodor A. og Marie Francisca (Fanny) Frederikke Bang. Blev Sekondløjtnant 1893, Premierløjtnant 1898, Kaptajn 1909, gjorde alm. Officerstjeneste til 1906, men studerede samtidig indgaaende

Undervandsbaadsspørgsmaalet og fik allerede 1905 Søløjtnantselskabets Præmie for en Afhandling derom. Besøgte 1906 Undervandsbaadsværfter i Amerika og arbejdede efter sin Hjemkomst saa ihærdig for Indførelsen af den nye Type i den danske Flaade, at der gennemførtes en Bevilling til „Dykkeren“, Danmarks første Undervandsbaad. Han tilsaa Baadens Bygning i Spezzia og førte den 1908 til Kbh., hvorefter han forestod Projekteringen af og Tilsynet med Bygningen i Fiume af vore næste Undervandsbaade. 1912 traadte han udenfor Nummer og blev Direktør for Undervandsbaadfirmaet Electric Boat Co. i Paris. Skrev i „Schiffbau“ en Artikel om U-baade, som vakte betydelig Opmærksomhed i Tyskland, hvor man dengang ikke tillagde denne Type større Betydning. Fra Verdenskrigens Udbrud gjorde A. Tjeneste som Souschef ved Flaadens Overkommando, til han 1915 overtog Ledelsen af Dansk Kultubureau og indtraadte i Bestyrelsen af forskellige Aktieselskaber. — Gift 1) 1898 Ellen Severin, f. Neergaard. Ægteskabet opløst 1910. 2) 1910 Eleonore Stempfle. V. G.

Litt.: Slægt se Emil A.; Hundrup: „Stamt. over O. Bangs Efterkommere“ 1875; „Neue Freie Presse“ Aug. 1911; Erindringer i „Under Dannebrog“ 1915.

Aarhus, Jakob Madsen (Jacobus Matthiæ Arhusiensis) (1538—¹⁵/₇ 1586), Sprogmand. F. i Aarhus. Blev Student 1559, Baccalaureus 1563, kort efter Rektor og Kannik i Aarhus. 1566—73 paa Rejse i Udlandet, hvor han studerede gamle og nye Sprog og blev paavirket af Pierre de la Ramée. 1574 Professor (Latin, Græsk, sidst Teologi) og 1578 kgl. Bibliotekar. Magister i Wittenberg 1567, Dr. theol. 1582. Det sproglige var hans Hovedinteresse, ogsaa som Teolog lagde han mest Vægt paa den sproglige Eksegese, og han var, selv for sin Tid, usædvanlig kyndig i Oldtidssprogene. Af hans sproglige Arbejder er kun bevaret: „De literis libri duo“ (1586). Selv om A. ikke kan hævde Rangen som „den nyere Tids første Fonetiker“, indtager hans lille Værk „Om Sproglydene“ en smuk Plads. I Tilegnelsen til Niels Kaas har han dygtig fremsat sine Grunde til at behandle et saadant Emne, og hans sammenlignende Lydlære strutter ganske vist vel meget af klassisk Lærdom, men han har ogsaa inddraget nyere Sprog, Italiensk, Fransk, Tysk, ja selv Islandsk, i sin Undersøgelse, og ikke mindst giver han i sine danske Eksempler — som Trykkeren ikke altid giver uforvanskede — værdifulde Prøver paa sin egen jyske Udtale af Modersmaalet. Som Ramée nægtede han Tve-

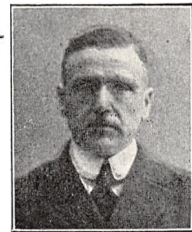

lydes Eksistens; og hans Opfattelse har gennem Syv, Pontoppidan og Høysgaard virket helt ned i Nutiden. D. i Kbh. — Ugift.

M. K.

Litt.: Rørdam: „Kbh. Univ. Hlst.“ II 1869—72; „Internat. Zeitschr. f. allg. Sprachw.“ V 1890; Jespersen: „Fonetik“ 1897—99.

Aarsbo, Jens Jacob (f. $15\frac{1}{2}$ 1878), Biblioteksmand. F. i Aarhus. Forældre: Entreprenør Hans Jensen A. og Johanne Marie Bisgaard. Blev Student 1897, studerede nordisk Filologi og Musikhistorie, blev Assistent ved det Kgl. Bibliotek 1905—09, Bibliotekar ved Kbh.s Kommunebiblioteker 1909, Overbestyrer 1912, Stadsbibliotekar 1914. A. har med stor Energi og administrativ Evne gennemført et

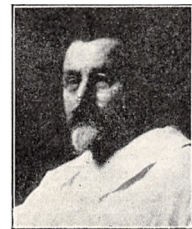

fuldstændigt, efter engelsk-amerikansk Mønster anlagt Systemskifte indenfor Kommunens Biblioteker, især kendetegnet ved Indførelse af heldaglige Aabningstider, Afkælfelse af Kontingent, Ansættelse af eget Personale, Grundlæggelse af et Hovedbibliotek paa 20000 Bd. Faglitteratur og udenlandsk Litteratur samt af Børnelæsestuer. Bibliotekernes Benyttelse er samtidig steget meget stærkt (Laanertallet fra 7000 til 22000 Personer, Bogudlaant fra 353000 til 850000 Bd.), og det aarlige Budget er vokset fra 71000 til 155000 Kr. A. har i „Haandbog i Bibliotekskundskab“ givet en Oversigt over Folkebibliotekernes Historie (1912, 2. Udg. 1916) og desuden bl. a. udgivet „Dansk Folkesang fra det 19. Aarh.“ 1—2 (1903), „Fra den danske Musiks Historie“ (1904, 2. Udg. 1915), udvalgte Kompositioner af Buxtehude (m. Chr. Barnekow, 1912) samt forskellige Samlinger af Kirkemusik. — Gift 1907 Karen Bodil Nielsen.

S. D.

Litt.: „Tidskr. för det svenska folkbildningsarbetet“ IV 1915, S. 135 ff.

Aarsleff, Carl Wilhelm Oluf Peter ($14\frac{1}{2}$ 1852— $4\frac{1}{2}$ 1918), Billedhugger. F. i Nyborg. Forældre: Drejermester Niels Theodor Johan A. og Arnoldine Marie Sophie Jensen. Uddannet af Faderen drog A. 1870 til Nakskov, hvor han ledede en Snitteskole, var derpaa Billedskærer i Kbh., kom 1872 paa Akademiet, fik Afgang 1876, den lille Guldmédaille 1879, den store 1880; 1887 Medlem af Akade-

miets Plenarforsamling, 1890 af Akademi-raadet; 1901 Prof. i Billedhuggerkunst, 1906 Formand i Skoleraadet, 1914—17 Akademiets Direktør, derefter Vicedirektør. A.s fremskudte Stilling blandt Fællerne bragte

ham ogsaa andre Æreshverv, saasom Næstformandskabet ved Thorvaldsens Museum og Medbestyrelsen af det Andersen'ske Legat. Praktisk uddannet søgte A. som ung Livets Ophold ved halvt haandværksmæssigt Arbejde; han var Marmorhugger hos Stein og deltog i Arbejdet paa Frederiksborgs indre Udsmykning; efterhaanden arbejdede han sig frem til mere kunstneriske Opgaver, især støttet af sin Lærer J. A. Jerichau. Rejser, bl. a. til Italien og Grækenland, 1881—83 paa Akademiets store Stipendium og 1886 for det Ancker'ske Legat, viste sig befrugtende for hans Evner; i sine senere Aar tilbragte han ofte Vinteren i Udlandet. Kunstnerisk set kom A. ikke langt ud over de Rammer, han af sin Lærer havde faaet overgivet: kraftige og smukke Arbejder i akademisk Manér og med Emner fra den klassiske og bibelske Sagnverden („Telemachos bereder sig til Afrejse“, „Faderglæde“, „Den fortabte Søn“ (1885; Galeriet), „Abel“ (1893; sst.)). Især har han vundet Yndest ved en Del Smaaaskulpturer, „Ynglingen“ (1889; Galeriet), „Kentauren, som leger med sin Hale“ (1895). Desuden skabte A. en Del dekorative Arbejder, Reliefferne paa Kunstmuseets Façade og de ulige mindre gode paa Glyptotekets Tilbygning, „Dyderne“ paa Soldenfeldts Stiftelse; populærest og morsomst er hans Vægfigurer paa Raadhustaget. Restaureringen af Dronning Margrethes Sarkofag i Roskilde viste Smag og Kundskaber, men var arkæologisk næppe helt vellykket. Uden at høre til vore betydeligste Kunstnere indtog A. med Rette en sikker og fast Position. D. i Kbh. — Gift 1893 Ingeborg Andrea Rump, d. 1897.

O. A.

Litt.: Lützhøft i „Kunst“ II 1900—01; Nekrologer i „Berl. Tid.“ $4\frac{1}{2}$ 1918, af Carl Behrens i „Nationaltid.“ $7\frac{1}{2}$ s. A. og af Viggo Johansen i „Vor Tid“ April s. A.

Aarøe, Bendt Christian Magens ($5\frac{1}{2}$ 1828— $13\frac{3}{4}$ 1886), Officer. F. i Kbh. Forældre: Kaptajn, Toldinspektør Bendt Chr. Magens A. og Anna Johanne Diderich. Kom i Lære hos en Klædehandler, men henvendte sig til Kongen personlig om at maatte blive Officer og var ved Krigens Udbrud 1848 Sekondløjtnant i Infanteriet, udmærkede sig ved Kolding og var Adjutant hos Læssøe ved Isted. Da Krigen 1864 brød ud, var han endnu Premierløjtnant og fik $23\frac{3}{4}$ Kommandoen over et paa hans Forslag oprettet Strefjkorps, med hvilket han udførte flere dristige Ekspeditioner. Blev Kaptajn under Krigen og afgik som saadan 1880. Han interesserede sig nu for militær Politik og gjorde sig bl. a. kendt ved sit „Indlæg i Forsvarssagen“ (1881) og ved et

Forslag til Omorganisation af Bornholms Væbning (1883). D. i Vejle. — Gift 1852 Anna Christine Struch, d. 1878. K. C. R.

Litt.: N. C. Esmann: „Det A. ske Strøjkorps“ 1884; „Dagbl.“ 11/4 1885; Nekrologer i „Nationaltid.“ 15/3 1886 og „Ill. Tid.“ 4/4 S. A.; „Fra Holbæk Amt“ 1911, S. 86 ff.; „Ill. Tid.“ 20/3 1914.

Abel (ca. 1218—²⁰/₆ 1252), Konge. Forældre: Valdemar II Sejr (s. d.) og Berengaria (s. d.). Blev 1232 Hertug i Sønderjylland og levede som saadan i stadig Strid med Erik Plovpenning (s. d.), hvis Drab 1250 han utvivlsomt har foranlediget; kronet til Konge 1/11 s. A. Regerede med Kraft og Dygtighed og søgte at ophjælpe Handelen, men banede derved Vej for tysk Indflydelse. Faldt paa et Tog mod Friserne. Begravet i Slesvig. — Gift 1237 Mechtilde (s. d.), d. 1288.

Th. B. B.

Litt.: Kr. Erslev i „Hist. Tidsskr.“ VI, 2 og VII, 1, 1890 og 1899; „Valdemar Sejrs Sønner og den store Ærkebispestrid“ ved J. Olrik 1906—08.

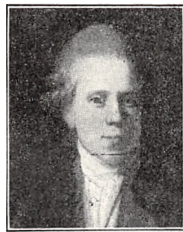
Abel Cathrine Wolfsdatter v. der Wisch (1626 el. 1627—¹/₁ 1676), Legatstifterske. F. vistnok i Holsten. Var 1643—44 Kammerpige ved den udvalgte Prins Christians Hof og senere i Dronning Sophie Amalies Tjeneste. Ved et rigt Giftermaal fik hun en betydelig Formue, som hun ²⁷/₁₂ 1675 testamenterede til Oprettelse af den efter hende opkaldte Stiftelse (tidligere liggende i Dronningens Tværgade). D. i Kbh. — Gift 1655 Proviantskriver Hans Hansen Osten, d. 1672.

Th. B. B.

Litt.: O. Nielsen: „Efterretninger om A. C. s Stiftelse“ 1875; Leonora Christinas Jammersminde.

Abildgaard, Nicolai Abraham (?/3 1743—⁴/₆ 1809), Historiemaler, Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Arkivtegner Søren A. (s. d.) og

Hustru. Kom tidlig i Malerlære, arbejdede som Dekorationsmaler under Mandelberg og besøgte samtidig Akademiet; 1765 og 1766 vandt han den lille, 1767 den store Guldmedaille; Rejsestipendiet fik han først 1772. Han rejste til Rom, og Opholdet der blev for ham, der

var udgaaet fra et Niveau, hvor Kundskaber og Humaniora altid havde været sat i Højsædet, af afgørende Betydning; han satte sig ind i Antikken og studerede dens Litteratur, men glemte ikke de store Renæssancemestre: Rafael, Michel Angelo, Caracci'erne og Tizian. Romeropholdet gjorde ham til bestemt Modstander af Rokokoens

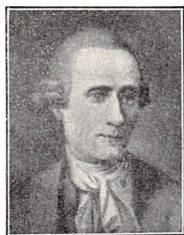
Udløbere; han blev Klassicismens Fortolker; hans spekulative Gemyt lod ham stadig arbejde med Lovene for klassisk Linie-virkning og Monumentalitet i Fremstillingen. Renæssancen forleiede ham med Sans for Farveglød („Filoktet“ paa Galeriet). Over Paris vendte han hjem sidst i 1777. I de følgende Maaneder blev han Akademi-medlem, Professor og kgl. Historiemaler. Hans Slægts Anseelse, hans grundfæstede Kundskaber og hans kunstneriske Dygtighed aabnede ham selv de højeste Kredse, og han anvendtes endog i halvt diplomatiske Missioner. Hans Embedsstilling førte meget forskelligartet Arbejde med sig. Som Professor ved Akademiet virkede han med stor Iver og havde afgørende Indflydelse; han satte sig ind i Kobberstikkunsten for at paavirke Kobberstikker-Eleverne, ja endog Modelering lagde han sig efter. Hans Paavirkning var ikke blot rent teknisk; mest virkede han opildnende og kultur-fremmende, saaledes overfor Thorvaldsen. Endog i rent videnskabelige Fag som Mytologi og Anatomi var hans Kundskaber betydelige nok til, at hans Kolleger bifaldt hans Planer om at overtage Undervisningen deri. Hans aandelige Overlegenhed gjorde ham til selvskreven Leder af Akademiet; 1789—91 og 1801—09 var han dets Direktør, forbedrede Undervisningsmaterialet og modsatte sig skarpt alle Overgreb udefra. Stor Betydning har A. haft som skabende Kunstner. Som Maler faldt det i hans Lod at besørge en Del af Dekorationerne til Kristiansborg; men disse Arbejder, som han selv regnede for sine Hovedværker — en Række historisk-allegoriske Fremstillinger — brændte 1795. En Del Staffelibilleder over Emner fra Ossiansagnene, Niels Klim, den antikke Komædie og Apulejus, staar højt i Komposition og Linie-virkning, ofte ogsaa i Farveharmonien. At han tit kom ud i en kunstlet Maner, er en Sag for sig. For Kunstindustri nærrede A. varm Interesse; der kendes en Del Møbler fra hans Haand, stærkt prægede af klassisk Smag (Frederiksborg, Kunstindustrimuseet), og han gav en Række Tegninger til Værelseudstyr, f. E. i Arveprinsens Palæ paa Amalienborg (Kobberstiksamlingen). Ogsaa som Arkitekt virkede han; hans kendteste Arbejder er „Friedsstøtten“ og Huset Nr. 5 paa Nytorv samt „Emiliekilde“. Af Karakter skal A., der overfor Venner og Elever lagde stor Troskab og Opofrelse for Dagen, have været egenraadig og diktatorisk, en herskesyg og beregnende Natur. Som ingen anden dansk Kunstner har han været under- og overvurderet til forskellige Tider. At han var en mangesidet Kunstnernatur, en Mand af stor Lærdom og Viden, en Kunstner af en sjælden Sans for Linie-virkning og for harmonisk Kolorit, kan ikke bestrides; at han var en Mand med udprægede Særmeninger og aldrig stak disse under Stolen, forklejner

ham næppe i Nutidens Øjne. D. ved Frederiksdal. — Gift 1) 1781 Anna Oxholm. Ægteskabet opløst 1787; hun d. 1822. 2) 1803 Juliane Marie Hauch, f. Ottesen, d. 1848.

O. A.

Litt.: Thiele: „Thorvaldsen“ I—II 1851—52; „Østs Arkiv“ II 1824; P. L. Møller i „Gæaa“ 1847; Jul. Lange: „Udv. Skrifter“ I 1900; „Fra Arkiv og Museum“ I 1900 og II, 1 1918; „Kunstmuseets Aarskrift“ 1916; „Tidsskr. f. Kunstindustri“ III 1887 og VIII 1892; Weitmeyer i „Personalh. Tidsskr.“ V, 6 1909; Breve i „Vor Tid“ I 1915.

Abildgaard, Peter Christian (²²/₁₂ 1740—²¹/₁ 1801), Veterinær. F. i Kbh. Forældre: Arkivtegner Søren A. (s. d.) og Hustru. Undervistet til sit 12. Aar af Faderen og gik derefter til sit 16. Aar i Metropolitanskolen. Hos Apoteker J. F. Cappel satte han sig grundig ind i Kemien; blev Student 1760 og tog 1762 Baccalaureigraden. Studerede Medicin; men valgtes 1763 af Collegium medicum til at

sendes til Veterinærskolen i Lyon for at studere Veterinærvidenskab, særlig Kvægpest, hos Claude Bourgelat, Lafosse o. a. Vendte 1766 tilbage til Kbh. og fortsatte sine medicinske Studier, da Interessen for Veterinærvæsenet paa dette Tidspunkt var ringe her i Landet; tog Lægeeksamen, blev Dr. med. 1768 og praktiserede derpaa som Læge i Kbh., hvor han 1775—82 var Stads-læge. Siden helligede han sig helt Veterinærvæsenet, det lykkedes ham efter langt og besværligt Arbejde at vække Interessen for dette, og 1773 grundlagde han, under meget beskedne Forhold og paa egen Bekostning, den danske Veterinærskole paa Kristianshavn. 1776 overtog Staten Skolen, der under A. snart blev en af de bedste i Europa. Mest bekendt af A.s forholdsvis faa veterinære Arbejder er „En Dansk Heste- og Kvæg-Læge“ (1770; 13. Opl. 1883, endvidere 8 svenske og 5 tyske Opl.); desuden nævnes hans Afhandlinger vedrørende Kvægpesten og dennes Bekæmpelse i Danmark. Denne Sygdom, der tidligere voldte Danmark store Tab, har A. Æren af at have udryddet ved Hjælp af Spærring og Nedslagning. Ogsaa paa Beslagets Omraade indførte han betydelige Forbedringer, ligesom han leverede talrige betydningsfulde mindre Arbejder paa Fysikkens, Kemiens, Mineralogiens, Zoologiens og Fysiologiens Omraader. Han var saaledes den første, der foretog en kemisk Undersøgelse af Kryolit og gav dette Navn. Han var en af Datidens kyndigste Fysikere herhjemme og udgav sammen med E. Viborg (s. d.) „Indledning til alm. Naturkyndighed for Dyrslæger“ (1800), der ogsaa udkom paa Svensk og Tysk. I sine yngre Dage skrev han i Da-

tidens kritiske og æstetiske Journaler under Pseudonymet Andreas Naalemager. Fra 1775 var han Medlem og fra 1795 Sekretær i Videnskabernes Selskab, 1774—78 Præsident i Landhusholdningsselskabet, ligesom han tog ivrig Del i mange forskellige Kommissioner og Selskaber. Han var endvidere den egentlige Stifter af Datidens betydningsfulde „Naturhistorie Selskabet“. A. var en alsidig naturvidenskabelig Begavelse, et skarpsindigt og lyst Hoved, i Besiddelse af fin Dannelse og med kritisk Sans. Fra Faderen havde han arvet en ikke ringe Tegneevne. D. i Kbh. — Gift 1767 Anne (Margrethe) Kirstine Jagenreuter, d. 1825. L. Ba.

Litt.: E. Viborg: „Nyt Bibl. f. Læger“ II 1815; B. Bang i „Maanedsskr. f. Dyrslæger“ XII 1901; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; Nekrolog af Rahbek i „Den danske Tilskuer“ ¹⁹/₃ 1801.

Abildgaard, Søren Pedersen (¹⁸/₂ 1718—²/₇ 1791), Tegner. F. i Flækkefjord, Norge. Forældre: Tolder Peder A. og Anne Sørensdatter. Blev Student 1737 og beskæftigede sig en Tid med Naturvidenskab, særlig dens praktiske Udnyttelse. Paa den Tid havde imidlertid hans Tegnetalent bragt ham i Berøring med Langebek, af hvem han 1751 maalede et Miniaturportræt. Denne Forbindelse blev afgørende for ham. Efter som Tegner at have deltaget i Langebeks Rejser 1753—54 blev han paa hans Anbefaling 1755 Arkivtegnemester, men fik allerede Aaret efter Understøttelse til de Rejser, han foretog i Aarene 1756—77 for at aftegne „Monumenta Patriæ“. Over 900 Tegninger af historiske Mindesmærker, mest Gravmonumenter, bevares sammen med hans Rejsedagbøger i Nationalmuseets Arkiv. Tegningerne vidner om en i Forhold til Tidens Krav stor Nøjagtighed, og Dagbøgerne indeholder mange Oplysninger vedrørende Danmarks Historie og Forhistorie; kun lidt er udgivet. D. i Kbh. — Gift 1739 Anne Margrethe Bastholm, d. 1793. Th. Th.

Litt.: „Antikvar. Annaler“ I 1812; H. F. Rørdam: „Breve fra Jac. Langebek“ 1895; M. Mackeprang i „Sonderj. Aarbøger“ 1906; „Geneal. Tidsskr.“ VII 1913.

Abrahams, Nicolai Christian Levin (⁹/₉ 1798—²⁵/₁ 1870), romansk Filolog. F. i Kbh. Forældre: Bogholder Moses Levin A. og Juliane Meyer. Blev Student 1815, Cand. juris 1818, var derefter Lærer i Fransk ved Søkadetskolen og privat. Ved Hjemkomsten fra en 3-aarig Udenlandsrejse blev han 1828 Magister, 1829 Lektor i Fransk ved Universitetet, 1832 Professor, 1839 tillige i Tysk. Tog 1852 sin Afsked og var til sin Død Notarius publicus i Kbh. A.s livlige

Begavelse og ivrige Interesse for Kunst, Sprog og Litteratur gav ham tidlig en frem-

skudt Plads i Selskabslivet, senere virkede han i en Aarrække som Formand i Kunstforeningen. Ved Universitetet har A. haft Betydning som den første Repræsentant for den begyndende romanske Filologi. Hans Magistratshandling behandlede et oldfransk Manuskrift (Wace's Roman de Brut); han er Forfatter af den endnu brugelige Katalog over det Kgl. Biblioteks franske Haandskrifter. D. i Kbh. — Gift 1835 Frederikke Juliane Augusta Philipsen, d. 1852. V. B.

Litt.: N. C. L. A.: „Meddelelser af mit Liv“ 1876; Arth. A.: „Minder“ I—III 1894—96; Breve i „Tilskueren“ 1911; Nekrolog af P. Hansen i „Ill. Tid“ ²/₂ 1870.

Abrahams, Johannes Henrik Severin (²⁸/₇ 1843—³¹/₃ 1900), Skuespiller, Teaterdirektør. F. i Kbh. Forældre: Prof. N. C. L. A.

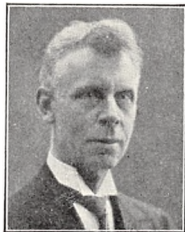
(s. d.) og Hustru. Blev Student 1862 og vilde studere Statsvidenskab, men opgav Brødstudiet og debuterede ²⁰/₅ 1868 paa det Kgl. Teater som Ebbesen i „Elverhøj“. Allerede 1869 forlod han Teatret, hvor hans Evner ikke havde faaet Lejlighed til at udfolde sig frit, og debuterede

¹⁵/₁₁ 1871 paa Folketeatret som Oscar Limberg i „En Kærligheds-Telegraf“. Han var derpaa i 9 Aar knyttet til denne Scene, hvor han blev en meget anvendt Kraft, der som Ræsonnør i det franske Samfundsskuespil under Høedts Vejledning vandt Publikums Opmærksomhed ved sin pointerede Replik. 1880—83 var han knyttet til Kasino og spillede her bl. a. Faderen i „En ødsel Fader“ af Dumas og des Prunelles i Sardous „Lad os skilles“, der ligesom blev Prototypen paa hans Kunst i dens undertiden noget overdrevne Selvbehagelighed. Efter en Rejse til Paris overtog han 1884 Ledelsen af Folke-teatret, som han beholdt til sin Død, der indtraf just som han skulde forlade denne Scene for at overtage Kasino sammen med Edg. Høyer. Hans Ledelse var præget af vekslende Held, og hans litterære Planer lykkedes ikke altid. Som Skuespiller optraadte han fra Tid til anden; Christian IV i „Rosenborg“ og Greven i „Forhus og Baghus“ var hans markante Roller i de senere Aar, da den gamle Nørregade-Scene undertiden ogsaa ad nye Veje søgte at bevare sine folkekære Traditioner. D. i Kbh. — Gift 1868 Caroline Marie Gammeltoft, d. 1915.

C. Bs.

Litt.: „Galeri over dram. Kunstnere“ 1878; Herm. Bang: „Ti Aar“ 1891; Frisrup: „Scenens Navne“ 1913; Nekrologer af E. B. i „Politiken“ ¹/₄ 1900, af Chr. G. i „Vort Land“ ¹/₄ s. A. og af A. Aumont i „Ill. Tid.“ ¹⁵/₄ s. A.

Abrahamsen, Albert Jacob Carl (f. ¹⁰/₃ 1865), Politiker. F. i Sundbyerne paa Amager. Forældre: Hjulmager, senere Magistratsassistent Carl Chr.

A. og Ingeborg Sophie Agerlin. Gik i Sundby Realskole og derefter et Aar (1881—82) paa Kbh. Seminarium, kom 1883 ind i Telegrafstaten og blev 1892 Telegrafist, 1917 Overtelgrafist. Han blev en af de førende indenfor sin Stand og var 1904—09

Formand for Telegrafforeningen og 1906—08 Medlem af Statsfunktionærernes Lønningssudvalg. 1909 valgtes han til Folketinget i Lyngby, faldt Aaret efter, men genvalgtes 1913 og 1915, overgik 1918 til den ny Gentoftekrede. Han tilhører Højre, fra 1916 det konservative Folkeparti (1918 Gruppens Næstformand), og har i Tinget is. interesseret sig for Lønningslove. 1909—10 var han en af Tingets Sekretærer; 1918 Medlem af Finansudvalget. 1915 førte han sammen med Ellinger og Rasmusen de Forhandlinger med Regeringen, der resulterede i Grundloven af ⁵/₆ s. A. 1917 valgtes han ind i Lønningsskommissionen. Er praktisk Realpolitiker, dygtig Forhandler, slagfærdig Taler og har taget livlig Del i sit Partis Agitation Landet over. — Gift 1888 Anna Margrethe Eleonora Petersen.

P. E.
Litt.: „Dansk Telegrafhistorie.“ ¹⁰/₆ 1909; „Medlemmerne af Folketinget“ 1914.

Abrahamsen, Mads (⁰/₉ 1837—¹²/₁₀ 1887), Skolemand. F. i Greve ved Roskilde. For-

ældre: Parcelist Abraham Madsen og Birthe Jensen. Tog Skolelærereksamen 1859 og var fra 1860 til sin Død ansat ved Kildebrønde Skole i Greve-Kildebrønde Pastorat. A. var meget anset som praktisk Skolemand. Han fik sin Skole udviklet som et Mønster paa en Landsbyskole: udvidet med en Forskole for Smaabørn og en Klasse for de nykonfirmerede, forsynet rigelig med tidssvarende Inventar og Materiel, delvis ordnet med Hverdagsundervisning, og herved bidrog han til at rejse Kravet om en bedre Skoleordning paa Landet. For dette Krav virkede han desuden i videre Kredse, efter at han 1872 var blevet Formand for Skolemøderne i Roskilde og 1878 Medlem af Bestyrelsen for Danmarks Lærerforening. Fra 1877 var han

Censor ved Skolelærereksamen. D. i Kbh. — Gift 1860 Thecla Nathalie Fich, d. 1890.

H. A. S.

Litt.: „Søndags-Posten“ 1^{3/8} 1886; Nekrologer i „Roskilde Avis“ 1^{5/10} 1887 og „Danm. Lærereforen. Medlemsbl.“ Nov. s. A.

Abrahamson, Joseph Nikolai Benjamin (°₁₂ 1789—°₁ 1847), Officer. F. i Kbh. Forældre: Kaptajn W. H. F. A. (s. d.) og Hustru. Blev Artillerikadet 1801, Officer 1805, 1808 Lærer ved Artillerikadet-Instituttet og ansat i Generalkvartermesterstaben, 1811 i Generaladjutantstaben, hvor han vandt Kongens Bevaagenhed og bl. a. betroedes Føringen af hans Gehejme-korrespondance. Gik

1814 som Souschef for Staben med det Korps, der sendtes til Rhinen, og ligeledes med det Korps, der 1815—18 i Frankrig udgjorde en Del af den store Okkupationsarmé. Han benyttedes til adskillige diplomatiske Hverv og opholdt sig ved Wellingtons Hovedkvarter. Hjemkommen anstillede han 1819 efter Kongens Ordre de første Forsøg med den „Indbyrdes Undervisning“ i Danmark, blev Medlem af den in den Anledning nedsatte Kommission og af Direktionen for Garnisonsskolevæsenet, hvorved han fik stor Indflydelse paa Ordningen af Landets Skolevæsen. Hans Initiativ var i høj Grad medvirkende ved Oprettelsen af den Militære Højskole, hvis første Undervisningsdirektør han var (1830—35). Ogsaa paa mange andre Maader blev der lagt Beslag paa hans rige Evner og sjældne Arbejdskraft: han var en af Stifterne af det kgl. nordiske Oldskriftsselskab, Stænderdeputeret, Direktør for Døvstumme-Instituttet o. s. v. og benyttedes meget af Kongen til militære og diplomatiske Sendelser. Han har bl. a. udgivet en „Lærebog i Fædrestatens militære Geografi“ 1813 og en Række Skrifter om den indbyrdes Undervisning. Adlet 1827. D. i Odense. — Gift 1821 Sophie Frederikke Frisch, d. 1872.

K. C. R.

Litt.: „Stamtavle over Familien Frisch“ 1872; J. A. Hansen i „Politiske Skildringer“ 1854; Joak. Larsen: „Den danske Folkeskole“ 1899; „Personhist. tidskr.“ XV 1913.

Abrahamson, Martin Arnold (f. 1^{2/0} 1870), Ingeniør, Handelsmand. F. i London. Forældre: Grosserer Arnold Meyer A. og Flora Henriette de Jongh. Kom i 14-Aars Alderen fra London til Kbh. og fik praktisk Uddannelse der hos Firmaet Ludvig Lund, senere hos Schuckert & Co. i Nürnberg. Efter sin Læretid studerede han ved The Central Technical Institute of London og udgik derfra 1894 med Diplom som Elektroingeniør. Stiftede s. A. sammen med H. E. Tvermoes

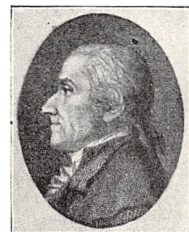
Firmaet Tvermoes & A., der navnlig har indført elektrotekniske Installationsgenstande paa det danske Marked. A.s Anseelse som Foregangsmand paa sit Omraade har medført, at han er blevet valgt til Formand for Foreningen af Grossister i Elektricitetsbranchen og til Medlem af Industriraadet. Under Verdenskrigen har han været virksom ved Startningen af et stort Handelsforetagende: The Industrial Trading Co. A., der ved sin Fødsel er nøje knyttet til England, har vist stor Interesse for det engelske Røde Kors' Virksomhed. — Gift 1903 Emma Hirschsprung.

M. C. H.

Litt.: Slægt i A. Heckscher: „Stamtavlen Melchior“ 1884.

Abrahamson, Werner Hans Frederik (1^{0/4} 1744—2^{2/0} 1812), Forfatter. F. i Slesvig By. Forældre: Infanterikaptajn Johan Benjamin A. og Louise Juliane Rhewald. Kom 1757 paa Landkadetakademiet i Kbh., avancerede til Kaptajn 1786, men tog sin Afsked n. A. Fra 1771 Lærer ved Artilleriskolen, bl. a. i Dansk, fra 1780 i de skønne Videnskaber ved Landkadetakademiet, hvor han tillige var Inspektør 1799—1810. A. er den første offentlig ansatte Lærer, der underviser i Dansk og paa Dansk, skønt tyskfødt og som Barn kun tysktalende. Hele hans Virksomhed vidner om hans varme Kærlighed til dansk Sprog og Litteratur. Han er Ewalds Ven. Han raader i „Forslag angaaende Kæmpeviserne“ (1772) til at efterligne og udgive dem. Med Nyerup og Rahbek samler han 5 Bd. „Udvalgte danske Viser fra Middelalderen“, der dog først kom efter hans Død (1812—14). Han lærer Islandsk og oversætter bl. a. Gunnlaugs Saga. Han deltagte 1789 i Holgerfejden med Angreb paa tysk Anmasselse. Med Balle og Malling er han i Kommissionen for Udgivelsen af „Evangelisk-kristelig Salmebog“ 1793—98. Talrige Oversættelser fra Dansk til Tysk og omvendt skyldes ham. Mere selvstændigt er hans Medarbejdserskab i Tidens kritiske Journaler og hans populært oplysende Artikler, hyppigst af sproglig og litterær Art, bl. a. i „Minerva“ og „Skandinavisk Litteraturselskabs Skrifter“. Paa hans Dødsdag udkom „Versuch einer vollständigen dänischen Sprachlehre für Deutsche“. Af hans Selskabssange kan nævnes: „Min Søn, om du vil i Verden frem“ fra 1790'erne og „Vi

alle dig elske, livsalige Fred" i Rahbeks „Danske Tilskuere" 3 Dage før Slaget paa Reden. D. i Kbh. — Gift 1779 Benedicte Rosine Marie Rothe, d. 1830. G. C.

Litt.: Selvbioграфи i Lahdes Samling 1805; Molbech i „Hist. biogr. Saml." 1851; E. Collin: „Fremragende danske Frimurere" I 1872; Rich. Petersen i „Fire Livsbilleder" 1894; Brev i „Personalh. Tidsskr." VI, 4 1913.

Absalon (³⁰/₁₀ (?) 1128—²¹/₃ 1201), Ærkebiskop, Statsmand. F. i Fjenneslev. Forældre: Asser Rig (s.d.) og Inge. Blev opdraget sammen med sin ældre Broder Esbern Snare (s.d.) og Knud Lavards Søn Valdemar, der senere sammen med ham genrejste Fædrelandet. Han studerede nogle Aar i Paris, men vendte tilbage før 1157; han var med ved Blodbadet i Roskilde og blev n. A. ved Valdemars Indflydelse Biskop over Sjælland. Hans Livs store Op-gave var Kampen med Venderne; han organiserede Stridskræfterne, først sine trofaste Sjællændere, og styrkede den vankelmodige Konges Villie. Hovedresultatet var Erobringen af Rügen (1169), som blev lagt ind under Roskilde Bispestol. N. A. fik A. Kongens Fader Knud Lavard skrinlagt i Ringsted og hans Søn kronet til Konge. Han havde i de samme Aar sørgt for Rigets Forsvar ved Anlæg af faste Borge (Vordingborg, Kalundborg og sit eget Slot i Kbh., som Kongen overlod ham ca. 1167). For Kampene forsøgte han ikke Kirken; han genoprettede sin Faders Kloster i Sorø og gav det store Gaver. Hans franske Ven Vilhelm (s.d.) blev indkaldt og Abbed for det nye Kloster paa Eskilsø, senere i Æbelholt. 1171 fik han Tienden indført i sit Stift og vedtaget den sjællandske Kirkelov. 1178 blev han valgt til Ærkebiskop, men beholdt sit sjællandske Stift til 1191. I Skaane gjorde Bønderne mange Vanskeligheder ved at betale Tienden, og deres Modstand maatte slaas ned af Kongen (1181). Aaret efter døde hans Ungdomsven Valdemar, men A.'s Indflydelse blev endnu større under Knud VI; han trodsede Frederik Barbarossa og var Hovedmanden for Sejren over Bugislav af Pommern (1185), hvorved Vendland blev vundet. Sine senere Aar tilbragte han i Stillehed. A. havde Hovedæren for Samtidens rige aandelige Kultur, der bl. a. gav sig Udslag i Saxos Værk, skrevet efter Opfordring af A. D. i Sorø. — Ugift. J. L.

Litt.: H. Ohrik: „A." 1908—09.

Achen, Georg Nicolai (²³/₇ 1860—⁹/₁ 1912), Maler. F. i Frederikssund. Forældre: Apoteker Eggert Christoffer A. og Johanne Georgine Vilhelmine Cecilie Tryde. Gik i Skole i Hillerød og Kbh., lærte at tegne under N. C. Kierkegaard, kom i Malerlære og blev af Kyhn forberedt til Akademiet, som han besøgte 1877—83, da han tog Afgang; han gik derefter paa Krøyers Malerskole, fik 1889 mention honorable i Paris, 1890 Udstillingsmedaillen i Kbh. og følgende Aar

mention honorable i Berlin, 1892 en Guldmedaille (II) i München; 1893 Medlem af Akademiraadet. Uden at være ufølsom for de nyere Maal, Malerkunsten satte sig, naaede A. dog aldrig ud over den gamle Skole. Hans Arbejder er især Interiører („Liselund") og Genrebilleder; desuden var han en søgt Portrætmaler. Pillen Glat-hed og Forsigtighed i

det tekniske og en forfladiget Karakteristik gjorde, at hans Billeder trods Dygtighed aldrig blev særlig værdsatte. Galeriet ejer Moderens Portræt (1890) og et Interiør, Aarhus Museum et andet Interiør. D. i Kbh. — Gift 1886 Ane Cathrine Thiele. O. A.

Litt.: Slægt i „Stamt. over Familien Tryde" 1878, E. C. Tryde: „Saml. t. Tryde-Slægstens Hist." 1912 og Johanne A.: „Nogle Minder fra min Barndom" 1909; Nekrologer i „Nationaltid." ³/₁ 1912 og „Ill. Tid." ¹⁴/₁ s. A.

Adeler (Adelaer), **Cort Sivertsen** (¹⁰/₁₂ 1622—⁵/₁₁ 1675), Søofficer. F. i Brevik, Norge. Forældre: Saltværksskriver Sivert Jensen og Dorte Nielsdatter.

Gik som 15aarig til Holland og ansattes paa Krigsflaaden som „Adelborst" (Kadet); tjente her under Martin Tromp. Gik senere i venetiansk Krigstjeneste og kæmpede med Tapperhed og Udmærkelse mod Tyrkerne; belønnedes med St.

Markusordenen og en større livsvarig Pension, og forskellige Sømagter kappedes om at faa ham i deres Tjeneste. Forlod venetiansk Tjeneste 1661 og ansattes 1663 af Frederik III som Generaladmiral og Vicepræsident i Admiralitetet; optoges 1666 i den danske Adel under Navnet A. (formenes udledt af hans første Charge, Adelborst, i hollandsk Tjeneste). A. opnaede ikke at føre den danske Flaade i Kamp og kan saaledes kun ugentlig henregnes til de danske Søhelte, men han havde sammen med Henrik Bjelke og Niels Juel betydelig Indflydelse paa Flaadens Administration og Forberedelse til den paa Søkrigsbegivenheder saa rige skaanske Krig, og han førte Flaaden under denne Krigs første Faser. Ved Siden af sin militære Virksomhed optraadte A. som Købmand i stor Stil. D. i Kbh. — Gift 1) 1646 Enken Engeltie. 2) 1662 Anna Pelt, d. 1692. V. G.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen" 1906; Chr. Bruun: „C. S. A." 1871; G. L. Grove i „Personalh. Tidsskr." V, 4, 1907.

Adelheid, se **Edele**.

Adler, Adolph Peter (²⁰/₈ 1812—⁵/₁₀ 1869), Teolog. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Niels

A. og Anna Charlotte Christine Enghel. Blev Student 1832, Cand. theol. 1836; foretog 1837 en Udenlandsrejse, som gjorde ham til Discipel af Hegels Filosofi; en deraf stærkt præget Afhandling „Den isolerede Subjektivitet i dens vigtigste Skikkelser“ skaffede ham 1840 Magistergraden. 1841 blev han Sognepræst i Hasle—Rulsker, men da man i Forordet til de af ham udgivne „Nogle Prædikener“ (1843) mente at finde Vidnesbyrd om Sindssyge, blev A. 1844 suspenderet og n. A. afskediget med Vente- penge. Hans senere ret omfangsrige filosofisk-teologiske Forfatterskab er fuldt af de besynderligste Indfald. S. Kierkegaard var en af de faa Samtidige, som skænkede hans Skæbne nogen videre Opmærksomhed. D. i Kbh. — Gift 1841 Margrethe Charlotte Amalie Kofod, d. 1892.

H. M.
Litt.: Bidstrup: „Stamt. over Familien Koe-foed“ 1887; Selvbibliografi i Univ. Progr. 1840; A.: „Skrivelser min Suspension og Entledigelse vedkommende“ 1845; Heiberg og Kuhr: „S. Kierkegaards Papirer“ VII, 2, 1916.

Adler, Agnes Charlotte Dagmar (f. ^{10/2} 1865), Klaverspillerinde. F. i Kbh. Forældre: Musiklærer Carl Emilus Hansen og Charlotte Rebekka Petersen.

Undervistes oprindelig af Faderen og derefter et halvt Aar af Edm. Neupert, fortsatte sine Studier 1880—81 som Elev af Konservatoriet, hvor Edv. Helsted var hendes Lærer. Kun 8 Aar gammel vakte hun stor Opmærksomhed ved en Concert i Stu-

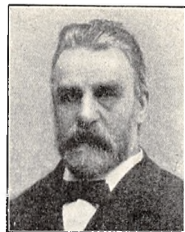
denterforeningen, hvor hun optraadte sammen med Broderen, Cellisten Robert Hansen (s. d.). Allerede 1882 fandt hun som Solist første Gang Vej ind i Niels W. Gades eksklusive Musikforening og har siden den Tid været en Forgrundsfigur i dansk Klaverkunst, baade som udøvende Kunstner og som Lærer, i hvilken sidste Egenskab hun siden 1900 har været knyttet til det kgl. Musikkonservatorium. Hendes Klaverspil er af en egen vederhæftig Karakter, teknisk sikkert og musikalsk afklaret, med hvilke Egenskaber hun har været i Stand til at gøre udmærket Fyldest ikke mindst indenfor Kammermusikkens kræse Former, hvor hun er en søgt Partner. I Forening med Violinisten Peder Møller og Cellisten Louis Jensen har hun grundet en Trio, der i de senere Aar endog giver faste Concerter i Stockholm. — Gift 1892 Grosserer Siegfred A. Ægteskabet opløst 1896; han d. 1910.

G. S.

Litt.: G. Skjerne i „Ill. Tid.“ ^{7/4} 1914.

Adler, Bertel David (f. ^{1/1} 1851), Finansmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer David Baruch A. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1869, Cand. juris 1876, gik derefter over i

praktisk Virksomhed og uddannedes i det af Faderen stiftede Bankierfirma, D. B. A. & Co., hvor han efter Faderens Død fra ^{1/1} 1879 indtraadte som Medindehaver. Sammen med Martin Goldschmidt, Faderens Kompagnon, ledede han Firmaet, der stadig indtog en fremskudt Plads blandt Hovedstadens Bankierforeninger. Fra ^{1/1} 1907 overgik Firmaet til Grundejerbanken, ved hvilken Lejlighed han udtraadte deraf. Han har senere ikke deltaget i Forretningstilværet, men dyrket forskellige private Interesser. — Gift 1876 Elise Johanne Fraenckel. O. T.

Litt.: Heckscher: „Stamtavlen Melchior“ 1884; „Politiken“ ^{2/10} 1906.

Adler, David Baruch (^{16/5} 1826—^{4/12} 1878), Handelsmand, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Vekselmægler Baruch Isak A. og Hanne Meyer. Uddannet i Hamborg rejste han 1846 til London; her blev han 1848 Medindehaver af Firmaet Martin Levin & A., men rejste allerede 1850 tilbage til Kbh., hvor han stiftede Firmaet D. B. A. & Co.; vedblev dog indtil 1858 at være passiv Interessent i Londonfirmaet. Han overtog efter kort Tids Forløb sin Onkel, Saul Meyers Bankierforening, og Firmaet udviklede sig hurtigt til et af de betydeligste i Kbh. 1869 optoges Martin Goldschmidt (s. d.) som Kompagnon. A. ofrede som Bankier et betydeligt Arbejde paa at trække Jydernes Finansforeninger, der hidtil i overvejende Grad var gjort med Hamborg, over til Kbh. Opgaven blev løst, men hans store Engagements med Provisbanker havde under Krisen 1857 nær ruineret hans Firma, der kun ved hans Energi og Støtte af fremmed Kapital undgik Fallit. Under Krisen var han af Nationalbanken selvanden udsendt til Hamborg for at ordne Bankens Forhold til derværende Bankierer, og Krisens forholdsvis heldige Forløb skyldtes i høj Grad hans Arbejde. Han var Medstifter af Privatbanken 1857, havde nogle Aar Sæde i Bankraadet, men følte sig ikke helt tilfreds med dens Ledelse. Handelsbankens Oprettelse 1873 skyldtes da ogsaa hans Initiativ. Han var endvidere Medstifter af „Jysk Handels- og Landbrugsbank“, „Ny jysk Købstadkreditforening“, „Aalborg Spritfabrik“ o. a. Virksomheder. For Politik nærede han stor Interesse; var Folketingsmand 1864—69 og Landstingsmand fra 1874 til sin Død. Han tilhørte det national-

liberale Partis venstre Fløj. Sine Talers mindre gode Form bødede han paa ved sin Overbevisnings Varme og sin saglige Sikkerhed, navnlig i kommercielle og finansielle Sager. Han var 1858—64 og 1869—72 Borgerrepræsentant i Kbh., Medlem af Grosserer-Societetets Komité 1875—78, Medlem af Sø- og Handelsretten 1862—78 samt endelig af Kommissionerne for Udarbejdelse af en skandinavisk Veksellov og en Sø- og Handelsretslov. Han var meget godgørende; ved Testamente bestemte han, at hans Ejendom „Nærumgaard” samt en betydelig Pengesum skulde anvendes til Oprettelsen af et Børnehjem, der under Navnet „D. B. A. og Hustru Jenny A.s Børnehjem Nærumgaard” stadig er i Virksomhed. D. i Kbh. — Gift 1849 Jenny Raphael, d. 1902. O. T.

Litt.: Nekrologer i „Morgen-Telegrafens” 8/12 1878, „Nær og Fjern” 8/12 s. A. (af Zodiacus) og „Ill. Tid.” 15/12 s. A. (af C. St. A. Bille).

Adler, Hanna (f. 28/5 1859), Skolebestyrerinde. F. i Kbh. Forældre: Grosserer D. B. A. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1885, tog

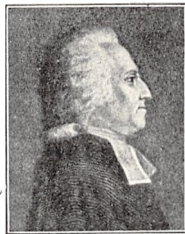
Eksamen for Institutbestyrerinder 1886 og blev Mag. scient. 1892. Efter en pædagogisk Studierejse i Amerika aabnede Frk. A. 1/9 1893 „H. A.s Fællesskole” paa Østerbro i Kbh. Denne Skole udvikledes efterhaanden til en fuldstændig Gymnasieskole, præget af Bestyrerindens

ideelle Stræben og stærke Personlighed. Særegent for Skolens Organisation er korte Undervisningstimer (30 Min.) i Underklasserne og for flere Fags Vedkommende i Gymnasieklasserne samt Fællesundervisning for Drengene og Piger gennem Barndommen og Overgangsarene for bl. a. at fremme en naturlig, blot kammeratlig Omgangsform mellem de Unge af begge Køn. For at sikre dette har Frk. A. kun optaget saadanne Børn, der har begyndt deres Skolegang i hendes Skole, eller som har gaaet i Fællesskole fra deres første Skoledag. 1918 skænkede hun sin Skole til Kbh.s Kommune paa Betingelse af, at den vedbliver at være en fuldstændig højere Almenskole med Fællesundervisning. — Ugift. H. A. S.

Litt.: Skolens Program 1894; Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1885” 1910.

Adler, Jacob Georg Christian (8/12 1756—22/8 1834), Orientalist. F. i Arnæs ved Slien. Forældre: Pastor Georg Christian A. og Johanna Elise Schultze. Studerede tidlig orientalske Sprog, kom 1776 som Student til Kiel, 1779 til Kbh., hvor han undersøgte det Kgl. Biblioteks kufiske Haandskrifter og udarbejdede en latinsk Beskrivelse over dem med Oplysninger om den arabiske Skrift (1780). 1780—82 foretog han en

Studierejse, is. til Rom, hvor han lærte moderne Arabisk af indfødte Arabere. 1782 udgav han en Beskrivelse af Kardinal Borgias arabiske Møntsamling, hvortil 1792 kom et 2. Bd. med en fortjenstfuld Indledning om Oprindelsen til det arabiske Møntvæsen. Hjemkommen blev A. 1783 Prof. i Syrisk i Kbh. og fortsatte sine sammenlignende Studier over de gamle syriske, de hebraiske og græske Bibeltekster; han skrev det dengang opsigtvækkende og betydningsfulde, nu forældede:

„Novi Testamenti Versiones Syriacæ” (1789), hvor han bl. a. fremdrog den hidtil kun lidet paaagtede vest-aramæiske Oversættelse af Evangelierne. Meget fortjenstfuld er hans Udgave af J. J. Reisks Afskrift og Oversættelse med Noter af den arabiske Historieskriver Abulfedas Annaler (5 Bd., 1789-94). 1785 blev A. Præst i Kbh., 1789 tysk Hofpræst, 1792 Generalsuperintendent i Slesvig, 1806 tillige i Holsten. Var en hurtig, klar og administrativt dygtig Embedsmand og indlagde sig Fortjeneste ved Gennemførelsen af den alm. Skoleordning af 1814 for Slesvig-Holsten. Som principfast Rationalist forfattede han den saakaldte „A.ske Agende” (stadfæstet 1796), en rationalistisk Liturgi, som han trods en Del Modstand efterhaanden fik gennemført i begge Hertugdømmer. D. i Gikau. — Gift 1) 1787 Dorothea Maria Lorck, d. 1804. 2) 1805 Luise Dorothea Lederer, d. 1844. F. de F.

Litt.: Slægt i „Schriften des Vereins f. schlohst. Kirchengesch.” II, 5, 1910—13; Fallesen i „Mag. f. Religlær.” II 1794, VIII 1799; Friederichsen i Falcks Archiv I 1842; H. B. Dahlerup: „Mit Livs Begivenheder 1815—48” 1909.

Adolf VIII (1401—4/12 1459), Greve af Holsten, Hertug af Sønderjylland. Forældre: Grev Gerhard VI af Holsten og Elisabeth af Braunschweig-Lüneburg. Blev efter sin Broder Henriks Død Holstenernes Fører i Kampen med Erik af Pommern og erobrede efterhaanden det meste af Sønderjylland. 1435 sluttede han Fred med Kongen og blev 1440 af Christoffer af Bayern forlenet med hele Hertugdømmet. Han styrede det klogt og dygtig, men gjorde alt for at fortyske det; da han 1448 fik Tilbud om den danske Krone, gav han Afslag under Henvi- ning til sin Alder og henviste i Stedet til sin Søstersøn Grev Christian af Oldenburg. Var den sidste Schauenborger. D. paa Segeberg. — Gift 1) Mathilde af Anhalt. 2) 1435 Margrethe af Hohenstein, d. 1496. J. L.

Litt.: Erslev: „Erik af Pommern” 1901.

Adolf (25/1 1526—1/10 1586), Hertug af Holsten-Gottorp. F. i Flensburg. Forældre: Kong Frederik I (s. d.) og Sophie (s. d.). Fik ved Hertugdømmernes Deling 1544 Got-

torp, hvortil hørte Sydslesvig, Kiel og Aabenraa, og arvede ved Hans (s. d.) den Ældres Død 1581 bl. a. Tønder, Løgumkloster, Nordstrand og Femern. Han var en ivrig Kriger og deltog meget i Samtidens Kamp, saaledes ved Metz og i Nederlændene, altid paa katolsk Side. 1559 fremkaldte han Krigen med Ditmarsken og fik Trediedelen af Landet. Sit Hertugdømme styrede han dygtig og efterlod det betydelig forøget. D. paa Gottorp. — Gift 1564 Christine af Hessen, d. 1604. J. L.

Litt.: L. Laursen: „Danmark-Norges Traktater“ I—II 1907—12.

Adolph, Frantz Thestrup (¹³/₂ 1844—⁴/₂ 1907), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Johan David Stadfeldt A. og Camilla Marie Fanø. Fik en grundig Købmandsuddannelse bl. a. under et fleraarigt Ophold i Frankrig og Skotland, inden han 1878 blev optaget i det af Bedstefaderen stiftede, af Faderen ledede Firma Fr. Th. A.s Enke; tog 1869 Borgerskab som Grosserer. 1887 overtog han

efter Faderen Ledelsen af Firmaet sammen med sin Broder, J. V. A., der imidlertid hurtig opgav sin Part i Virksomheden, og førte støt og sikkert det gamle ansete Handelshus videre. Han var en Type paa Købmanden af den gamle Skole, hvem man altid udenfor Børstiden kunde træffe paa Kontoret. Hans store Arbejdskraft kom ogsaa andre Virksomheder og Institutioner til Gode; 1886 indvalgte han saaledes i Grosserer-Societetets Komité, hvor han efter Tietgen overtog Formandspladsen 1897. Han viste her en sjælden Evne til at samle modstridende Interesser til Kamp for fælles Sager. Der rettedes en Del Kritik mod hans Ledelse af Komitéen, men det viste sig dog ved hans Død vanskeligt at udpege hans Efterfølger. Som Kasserer for „Sømandsmissionen i fremmede Havne“ udførte han et stort Arbejde for denne Sag. D. i Kbh. — Gift 1869 Julie Elisa Schack.

O. T.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Nekrologer i „Børsen“ ⁴/₂ 1907 og „Ill. Tid.“ ¹⁰/₂ s. A.; „Danmark i vor Tid“ 1904.

Afelius, Augusta Wilhelmine (²⁰/₂ 1822—²⁹/₃ 1902), Danserinde. F. i Kbh. Forældre: Teaterkontrolør Hans Nielsen og Karen Lorenzen. Frk. Nielsen kom paa Balletskolen 1830, debuterede ⁹/₁₀ 1839 som Sylfiden i Balletten af samme Navn, blev Solodanserinde 1841. Hørte til Bournonvilles dygtigste Elever, blev efter Lucile Grahn's Afgang Ballettens bærende Kraft og husede ved Gæsteoptræden i Berlin og Paris stort Bifald. Ved sin ungdommelige Skønhed, sine

smukke Øjne, glimrende Figur, sin fast skolede Dans, sine udtryksfulde Attituder og sit hele kultiverede Væsen henrev hun Publikum, men hendes afdæmpede Fremtræden savnede den Ild og Lidenskab, der var et Særkende i hendes Forøgengerindes Kunst. Som Lucile Grahn kom hun paa en spændt Fod med sin Lærer og følte sig tilsidesat; ²¹/₂ 1849 optraadte hun for sidste Gang og tog Afsked den følgende Sommer. D. i Kbh. — Gift 1849 Toldinspektør Anders Johan A. Ægteskabet opløst 1855; han d. 1865. E. N.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, S. 11; Overskou: „Den danske Skueplads“, V 1864; Nekrolog i „Nationaltid.“ ²/₄ 1902; R. Neiiendam i „Vor Fortid“ 1917.

d'Agar, Jakob (⁷/₂ 1642—¹⁸/₁₁ 1715), Portrætmaler. F. i Paris af Kunstnerslægt, Elev af Ferdinand Vouet og 1675 Medlem af Parisers-Akademiet; maalte som Protestant forlade Landet; spillede en Rolle i de Kredse, der i London samledes om Carl IIs Friller; rejste senere til Danmark og blev som reformert modtaget meget naadig af Charlotte Amalie. Han blev en af Menighedens ledende og udnævntes til Ober-Kontræfejer og Hofjunker. En Del Portrætter af Hoffet og dets Omgivelser findes paa Frederiksborg, Rosenborg og Gisselfeld. Paa Gavnø er der et Par Billeder af „Skønheder“, paa Galleriet et Portræt fra hans franske Periode. A. fører en elegant Pensel, er ret raffineret i sin Farvesans, men tom og intetsigende i sin Karakteristik. D. i Kbh. — Gift Marie Picard, d. 1673. O. A.

Litt.: F. R. Friis: „Saml. t. dansk Bygnings- og Kunsthist.“ 1871—78 og „Kulturhist. Studier“ I 1904.

Agerholm, Edvard Popp (f. ³⁰/₉ 1866), Operasanger, Teaterhistoriker. F. i Kbh. Forældre: Kaptajn Edvard Valdemar A. og Anna Elisabeth Wilhelmine Caroline Popp. Blev Student 1884, Cand. polit. 1890; hans lyse Tenorstemme, der var stærkt skattet i Studenterkrædse, drog ham snart ind i udelukkende musikalsk Virksomhed, og ³¹/₁₀ 1891 debuterede han paa det Kgl. Teater som Turiddu i „Cavalleria rusticana“. Han tilhørte siden

den danske Opera til 1914; han gjorde god Fyldest i det løbende Repertoire og har udført henimod 70 Tenorpartier af ulige Betydning, bl. a. Faust, Don Ottavio, Almaviva, Wilhelm Meister, Rane og navnlig med stort Held de to Wagner'ske Partier David og Loge. Allerede under sin Sangervirksomhed havde han lagt fremtrædende litterære og teaterhistoriske Interesser for Dagen, hvilket bl. a. førte til, at han 1909 blev Bibliotekar ved det Kgl. Teater, en Stilling han endnu beklæder, og som han har forstaaet at udnytte i talrige teaterhistoriske Bidrag til Blade og Tidsskrifter samt i flere selvstændige Skrifter som „Dr. Ryge“ (1913), „Danske Dramatikere“ (1916; anonymt) og „Det Kgl. Teaters Dagbog“ (1911 ff.). A. var som Sanger en musikalsk kultiveret og altid paalidelig Kraft, der selv paa en Uriauspøst gjorde sin Pligt, og den samme Samvittighedsfuldhed genfindes i hans litterære Virksomhed, hvor han mere er den nøjagtige Arbejder end den omfattende Aand. — Gift 1897 Anna Marie Huld. G. S.

Litt.: „Dannebrog“ ²⁰/₁₀ 1895; G. Skjerne i „Ill. Tid.“ ³¹/₅ 1914.

Agerskov, Jørgen Christian Michael (f. ²/₁₀ 1859), Ingeniør. F. i Kappel i Sønderjylland. Forældre: Toldforvalter Henrik Frederik

Michael A. og Andrea Louise Stephensen. Var først i Lære i mekaniske Værksteder i Stockholm, senere paa Orlogsværftet, hvor han aflagde Svendeprove. Tog Afgangseksamen fra Skolen for Skibsbygning og Maskinvæsen 1881 og var derefter Maskinassistent i Ma-

rinen. 1883—84 arbejdede han hos John Thornycroft i London, hvor han især satte sig ind i Bygning af Torpedobaadsmaskiner. Studerede ved Polyteknisk Lærestanstalt 1886—89 og tog Eksamen i Mekanik. Blev 1892 Sekretær ved Kbh.s Frihavnsaktieselskab og samtidig Ingeniør ved Havnevesenet for de maskinelle Anlæg ved Frihavens Bygning. Efter at Frihavnen 1894 var blevet afleveret til Aktieselskabet, blev A. ansat som Ingeniør ved dette og har med kyndig Haand og stor praktisk Indsigt ledet alle Ingeniørarbejderne ved Frihavens Udbygning. Planlæggelsen af det elektriske Værk og det tekniske Arrangement i det store Silopakhus foruden alle de senere udførte mindre Anlæg skyldes saaledes ham. — Gift 1894 Laura (kaldet Selma) Liedberg. M. C. H.

Litt.: „Ill. Tid.“ ³⁰/₁₂ 1917.

Agersnap, Hans Mortensen (f. ¹⁰/₁₁ 1857), Maler. F. i Ansager ved Varde. Forældre: Møller Morten Hansen og Lene Hansen. Uddannet i Landsbyen til Landvæsnet viste

A. tidlig Lyst til Tegning og besluttede efter ved sit Ægteskab at være blevet friere

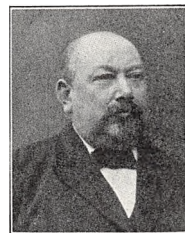
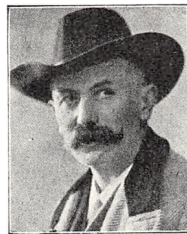
stillet at dyrke Malerkunsten. 1883—84 var han Elev paa Krøyers Malerskole. Han har præsteret nogle større Figurbilleder, saasom Altertavlen i Jerup (Opstandelsen) og nogle Genrebilleder („Bondebryllup“, „Bestyrelsesmødet i Mejeriet“), eller halvhistoriske Situationsmalerier („Blicher paa Heden“). Hovedsagelig har han dog virket som Landskabsmaler; Hederne og Sydøstjyllands Vige har været hans Motiver; ogsaa som Snemaler har han vundet Yndest. Hans Arbejder er prægede af kraftig Tyngde og storslaaet Linievirkning; han har mere Sans for Naturens Detailler end for Farvevirkningens Finhed. Enkel og dansk i sin Opfattelse er han blevet meget populær i de jævne Lag. Han har Billeder paa Aarhus, Vejle og Aalborg Museer. — Gift 1882 Marie Søltøft. O. A.

Litt.: „Ord og Billeder“, Horsens, Marts 1910.

Aggerbeck, Iver Madsen (³⁰/₄ 1854—¹/₄ 1916), Fabrikant. F. i Horsens. Forældre: Sæbefabrikant Christen Iversen A. og Catharina Marie Pedersen. Allerede som 6-aarig Dreng maatte han hjælpe til i Faderens 1852 under meget beskedne Former oprettede Forretning (Firma C. I. A.), uddannedes senere som Lærling heri, blev Svend 1873 og søgte yderligere Uddannelse ved et Ophold i Tyskland. Hjemvendt arbejdede han i nogle Aar ved Faderens Side, indtil han 1893 ved hans Tilbagetræden selv overtog Virksomheden. Denne, hvis Sæbe- og Parfumefabrik nu er landskendt, blev under hans dygtige, initiativrige Ledelse udvidet i betydeligt Omfang, moderne tekniske Hjælpemidler blev taget i Brug, og samtidig bevaredes dens ansete Position. 1909 optog han sin ældste Søn i Firmaet. 1903—09 var han Medlem af Horsens Byraad. Fra Faderen arvede han Interesse for Jagt og Hundedressur. D. i Horsens. — Gift 1880 Clara Sophie Hense. O. T.

Litt.: „De 1000 Hjem“ ²⁸/₁ 1912; „Firmaet C. I. A. gennem 60 Aar“ s. A.; Nekrolog i „Dansk Jagttid.“ Maj 1916; „De danske Byerhverv“ 1904—11.

Aggerholm, Ellen (f. ¹¹/₄ 1882), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Arkitekt Charles Julius Sofus Abrahams og Vilhelmine Petersen. Sønnedatter af N. C. L. Abrahams (s. d.). Blev Elev af Emanuel Larsen og Johannes Nielsen og debuterede paa Folke-

teatret ^{22/9} 1901 i Alfred Toftts Lystspil „Attester”. Knyttedes derefter til Folketeatret, som hun først forlod, da det Ny Teater aabnedes Sept. 1908. Fru A. blev hurtig en meget populær Skuespillerinde, der især som Käthe i „Hans Højhed” vandt Publikums Sympati ved yndefuldt og elskværdigt Spil. I de Aar, hun var knyttet til københavnske Scener, har hun spillet en lang Række Ungpigeroller, skælmske, rørende, kapriciøse. I danske Lystspil af Benzon, Bergstrøm, Rosenkrantz og Christmas har hun fundet sine taknemligste Opgaver. I 3½ Aar var hun bosat i London og udførte paa His Majesty's Theatre Puk i „En Skærsommernatsdrøm” samt ved Hall Caines Selskab Glory i „The Christian” og Kate i „The Manxman”. Siden Efteraaret 1914 spillede hun i Provinserne og Kristiania ved sin Mands Selskab og knyttedes 1917 til Odense Teater. — Gift 1903 Skuespiller Svend A. (s. d.).

Litt.: Edg. Høyer i „Teatret” VI, 1906—07; „Masken” ^{15/1} 1911.

Aggerholm, Svend Aage Alexander Reumert (f. ^{19/1} 1875), Skuespiller, Teaterdirektør. F. i Aarhus. Forældre: Grosserer Mads A. og Antonia Reumert. Blev Student 1893, Cand. phil. 1894 og derefter Huslærer paa Fyn til 1896. Han besluttede nu at blive Skuespiller og læste med Peter Jerndorff og Emanuel Larsen, hvorefter han debuterede paa Dagmar-teatret ^{19/1} 1898 som Bukkefod i „Klokken

der sank”. Han var derefter engageret ved Dagmar-teatret til Juni 1902, ved Folketeatret til Juni 1908 og ved det Ny Teater fra dets Aabning Sept. s. A. Derpaa bosatte han sig i London, da det københavnske Teaterliv ikke tilfredsstillede hans Ærgerrighed. Da det Kgl. Teater ikke vilde engagere ham, dannede han i Efteraaret 1914 sit eget Selskab, med hvilket han i danske Provinser og i Kristiania bl. a. opførte „Et Dukkehjem”, „Den Stundesløse”, „Fruentimmer-skolen” og Hall Caines „Kaj og Kate”. Fra Aug. 1917 er A. Leder af Odense Teater. Hans sceniske Evner føler sig især tiltrukket af Karakterskuespillet; foruden i de nævnte Stykker har han udført Hovedroller i „Ungdom”, „Maria Stuart i Skotland”, „Hans Højhed”, „Lynggaard og Co.” o. a. — Gift 1903 Ellen Abrahams (s. d.). C. Bs.

Litt.: Se Ellen A.

Agnes (1258—^{20/9} 1304), Dronning. Forældre: Markgreve Johan I af Brandenburg og Hedevig af Pommern. Var Rigsforstanderske for sin Søn Erik (Menved) 1286—92. Begravet i Ringsted. — Gift 1) 1273 Kong Erik Klipping (s. d.), d. 1286. 2) 1293 Gerhard II (den Blinde), af Holsten, d. 1313.

Th. B. B.

Litt.: Ellen Jørgensen og Johanne Skovgaard: „Danske Dronninger” 1910.

Ahlefeldt, Carl, Greve (^{25/4} 1670—^{7/6} 1722), Statsmand. F. paa Hartenburg ved Worms. Forældre: Storkansler Frederik A. (s. d.) og Grevinde Marie Elisabeth Leiningen-Dagsburg. Som Dreng hørte han til Kronprins Frederiks Legekammerater, var 1684—86 udenlands og overtog derefter Grevskabet Rixingen og Baroniet Mörsberg. 1695 blev han Hofmester og Rejseledsager for Prins Carl gennem Europa til

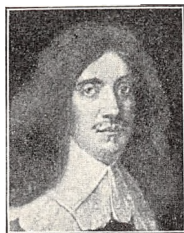

1699 og udnævntes s. A. af den nye Konge, hos hvem han stod i høj Yndest, til Overkammerherre og Overhofmester ved det ridderlige Akademi. 1700 blev han Overstaldmester; 1704 Præsident i Kommercekollegiet. Efter at Lente, der havde fraraadet Krigen med Sverige, var afskediget, indtraadte han 1710 i Konseillet, men fjernedes allerede 1712 og blev Statholder i Hertugdømmerne. Som saadan modtog han 1721 Prælaternes og Ridderskabets Hylding paa Gottorp og saa derved Faderens Livstank, Sønderjyllands Erhvervelse, fuldbyrdet. Ved sin ældre Broders Død arvede han Grevskabet Langeland m. m. og købte 1703—04 Kalundborg Ladegaard. Af sin Svigerfader U. F. Gyldenløve erhvervede han Sorgenfri, hvor han 1705 opførte en ny Bygning. Tidernes Ugunst, Krig og Kvæggest og hans Hang til Lüksus og Vellevnet voldte i Forening hans fuldstændige finansielle Ruin. Allerede 1703 maatte Rixingen og Mörsberg sælges. Ved Auktionen efter ham i hans Konkurs 1725, den største, der kendes i Danmark, blev alle hans Ejendomme, med Undtagelse af det stærkt forgældede Grevskab Langeland, afhændet. D. paa Graasten. — Gift 1702 Grevinde Ulrikke Antoinette Danneskjold-Laurviggen, d. 1755. L. B.

Litt.: Bobé: „Slægten A.s Hist.” VI 1897.

Ahlefeldt, Claus (^{2/6} 1614—^{7/1} 1674), Officer. F. paa Gjelting ved Kappel. Forældre: Carl A. og Beate Rantzau. Deltog 1630 i den Mantuanske Arvefølgekrig, blev 1632 Volontær i Wallensteins Hær og 1636 Hofjunker hos Christian IV, hvis Gunst han vandt, saa han 1643 tilovledes med Kongens yngste Datter. Blev 1645 Lensmand paa Kalø og udmærkedes ogsaa paa anden

Maade, men da han stod i et spændt Forhold til „Svigersønnernes Parti“, mistede

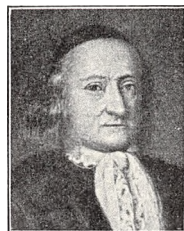
han 1648 sin Kommando og alle Forleninger. Vilde da i fremmed Tjeneste, men Frederik III, der satte stor Pris paa ham, holdt ham tilbage og knyttede ham stadig fastere til sig. Fra Københavns Belejring er han kendt bl. a. som den, der paa Helmers Skanse egenhændig med

sin Partisan stødte den første Svensker, der satte sin Fod paa Brystværnet, ned. Ogsaa ved Nyborg, hvor han førte Hærens Centrum, udmærkede han sig. 1660 blev han Øverstkommanderende i Norge og viste sig under Affæren ved Bergen 1665 som den uforfærdede, loyale og hæderlige Mand, han var hele sit Liv igennem. Frisk og djærv i Ord og Skrift. Han havde megen Interesse for Hærens Genrejsning paa nationalt Grundlag under Christian V og tilskyndede Kongen til Skaanske Krig. I sine sidste Aar var han svagelig. Feltmarskal 1669. D. paa Klein-Nordsee ved Kiel. — Gift 1) 1648 Elisabeth Sophie Gyldenløve, d. 1654. 2) 1655 Anna Hedeveg Buchwald, d. 1695.

K. C. R.

Litt.: Bobé: „Slægten A.s Hist.“, IV 1899; samme i „Mindeskrift 10-11/2 1909“; Rockstroh i „Svendborg Amt“ 1909.

Ahlefeldt, Ditlev (²⁰/₂ 1617—⁸/₁₁ 1686), Officer, Diplomat, Memoireforfatter. F. paa Gjeltning ved Kappel. Forældre: Benedict A.

og Christine A. Han studerede tre Aar i Paris, berejste Europa og tiltraadte 1642 sine fædrene Godser; ved sit Ægteskab med en rig Enke føjede han hertil sin Families gamle Godser Haselau og Kaden. 1644 forsvarede han Elbmarsken mod Svenskerne, var 1646—48

Oberstløjtnant i hessisk Tjeneste, blev 1652 Amtmand i Flensborg og ved Krigens Udbrud 1657 Oberst og Generalkrigskommissær; som diplomatisk Udsending tilvebragte han Afslutningen af Forbundet med de Allierede, Kejseren, Brandenburg og Polen af ³⁰/₁ 1658. Deltog i Slaget ved Nyborg 1659 og var derefter oftere Sendebud ved de tyske Hoffer, senest 1680 i Berlin. I sin Alderdom var han meget skrivende og efterlod i Manuskript bl. a. Memoirer fra Tidsrummet 1617—59 (udg. 1895), der er af stor Værdi ved deres positive Bidrag til Regeringens, Hoffets og de dansk-svenske Kriges Historie og ligeledes giver Bidrag til Datidens Kulturhistorie i Almindelighed,

Redaktionen sluttet ⁷/₁ 18.

helt igennem prægede af velgørende Livsironi og en god Del Selykritik og udarbejdede med stor Formsans. D. i Hamborg. — Gift 1619 Ida Pogwisch, Markvard Ahlefeldts Enke, d. 1679. L. B.

Litt.: „D. A.'s Memoirer, Dagbogsoptegnelser og Breve“ ved L. Bobé 1895; Bobé: „Slægten A.s Hist.“ V 1899; „Hist. Tidsskr.“ VIII 6 1916.

Ahlefeldt, Ferdinand Anton Christian, Greve (⁹/₅ 1747—²⁸/₉ 1815), Diplomat, Teaterchef. F. i Kbh. Forældre: General, Greve Conrad Vilhelm A. og Vilhelmine Hedeveg Antoinette v. Gramm. Blev 1756 Fændrik i Livgarden, 1765 Kaptajn. Udnævnt 1768 til Kammerherre tog han n. A. Afsked og blev Hofmand. Han var en fejret Kavaler ved Caroline Mathildes muntre Hof og hørte til den smukke og aandfulde, men berygtede Fru Birgitte Gabels Tilbedere. Efter Hofkredsens Sammenbrud 1772 indtraadte han atter i Hæren, blev siden Diplomat, men opgav snart denne Stilling, deltog i den bayerske Arvefølgekrig paa østrigsk Side og faldt endelig til Ro i Ansbach som Teaterleder ved det markgrevelige Hof. Omkring 1790 vendte han tilbage til Danmark og blev efter en kortvarig Gesandt-virksomhed 1792 Hofmarskal og Chef for det Kgl. Teater og Kapel. Nogle praktiske Foranstaltninger ved Skuepladsen skaffede ham i Begyndelsen Yndest, og tillige synes han at have haft Forstaaelse af det nationale Repertoires Berettigelse paa et Tidspunkt, da Kotzebue og Iffland havde en magisk Magt over Scenens Publikum; men stiv Hofmand og udpræget Aristokrat som han var, kom han snart paa Kant med Skuespillere og Forfattere og maatte fra træde 1794. Atter var han Gesandt nogle Aar, bl. a. i Dresden, men tog Afsked 1801. Levede derefter i Prag. Var øjensynlig en holdningsløs Personlighed, flygtig, ingen fast Karakter, idelig pint af Gæld. D. i Prag. — Gift 1870 Prinsesse Maria Theresia af Thurn und Taxis, d. 1810. E. N.

Litt.: Bobé: „Slægten A.s Hist.“ VI 1897 og „Reventlow'ske Papirer“ II 1896, S. 234; „Fra Hoffet og Byen“ („Memoirer og Breve“ III) 1906.

Ahlefeldt, Frederik (²²/₃ 1627—⁴/₁ 1672). Officer. F. paa Maslev ved Ekernförde. Forældre: Bendix A. og Beate Rantzaus. Tjente under Ludvig XIV i Josias Rantzaus Regiment, senere som Major i Gyldenløves Regiment i Spanien, vendte hjem 1655, blev 1656 Kommandant paa Baahus, 1658 Kommandant i Nakskov og Chef for Kongens Livregiment til Fods, „den røde Garde“. Under Kbh.s Belejring udmærkede han sig under det store Udfald ²³/₈ 1658. Kommandant i Kbh.

1662 og modtog i den Egenskab Leonora Christina som Fange. Han var yderst forekommende mod hende, men hun selv skrev, at han frydede sig over hendes Ulykke: „hans Mund var fuld af Latter og løb over af Lystighed“. Da han, forholdsvis ung, døde af et Hjerteonde, skrev den svenske Gesandt om ham i en Indberetning, at i ham mistede Danmarks Konge en af sine bedste Hærførere. Han var virksomt Medlem af det 1660 oprettede Krigskollegium. Var en meget selvstændig Personlighed, udpræget Adels- og Officerstype. Begravet i Ekernførde, men Kisten senere bisat paa Tranekær. — Gift 1655 Augusta v. d. Wisch, d. 1678.

Litt.: Bobé: „Slægten A.s Hist.“ VI 1897; samme i „Mindeskrift 10. 11/2 1909“.

Ahlefeldt, Frederik, Greve (1623—7/7 1686), Storkansler, F. paa Søgaard ved Flensborg. Forældre: Frederik A. og Bertha

A. Gjorde som ung lange Rejser og studerede i Paris og Jena. Under Kongeparrets Ophold i Flensborg i Pesttiden vandt han særlig Dronning Sofie Amalies Yndest og blev 1654 Over-skænk. Ved sit 1. Giftermaal fik han Tranekær Amt, fødte til det 1657 efter Faderen ar-

vede halve Søgaard ved Køb ogsaa den anden Halvdel og erhvervede 1662 Graasten. Ved Krigens Udbrud 1657 blev han Generalkrigskommissær, var 1659—60 Afsending i Berlin og London, fik 1661 den vigtige Post som Statholder i Kbh. og blev 1663 Statholder i Hertugdømmerne. Hans 2. Ægteskab gav Anledning til hans Erhvervelse af Rixingen og Mørsberg i Lothringen (1669), men Graasten var og blev hans egentlige Hjem, især efter at han 1664 havde maattet vige Pladsen for Gabel som Kbh.s Statholder. Ved Christian V.s Tronbestigelse kom han atter til Hovedstaden, hvor det lykkedes ham at faa Gabel styrtet. A. sluttede sig til Gyldenløve; og de optog som Trediemand P. Schumacher (Griffenfeld) i det politiske Forbund, der 1670—73 styrede Riget. 1672 ophøjedes A., der tidligere var blevet Rigs greve, til dansk Lens greve til Langeland. A. virkede særlig til Fordel for Afslutningen af det plønske Arveforlig og forfulgte hensynsløst sit politiske Maal, Indlemmelsen af de forskellige smaahertugelige Besiddelser i Sønderjylland i den danske Krone. Hans Forhold til Griffenfeld kældedes imidlertid stærkt og endte i Begyndelsen af 1676 med et Brud. A. havde betydelig Andel i hans Fald og blev allerede i Maj hans Efterfølger som Storkansler (tillige Præsæs i Statskollegiet). Hans senere Politik var præget af Fred og For-

sigtighed. Skønt svoren Fjende af Gottorp modsatte han sig Inkorporationen af den hertugelige Del af Slesvig 1684. A. besad betydelig politisk Indsigt, men var af Naturen stejl, uomgængelig og lunefuld. Som Privatmand var han skiftevis udpræget Landjunker og stille Videnskabsdyrker. D. i Kbh. — Gift 1) 1656 Grevinde Margrethe Dorothea Rantzau-Breitenburg, d. 1665. 2) 1669 Grevinde Marie Elisabeth Leiningen-Dagsburg, d. 1724.

Litt.: Bobé: „Slægten A.s Hist.“ VI 1897; Fabricius: „Griffenfeld“ 1910; „Hist. Tidsskr.“ VIII 6 1916.

Ahlefeldt, Frederik, Greve (21/4 1662—10/6 1708), Officer, Statholder. F. i Flensborg. Forældre: Storkansler, Greve Fr. A. (s.d.) og Margrethe Dorothea Rantzau-Breitenburg.

Fik i meget ung Alder store Stillinger og anvendtes ved repræsentative Lejligheder, bl. a. ved Sendelse til London 1683. 1686 overtog han Grevskabet Langeland, blev s. A. Gehejmeraad og 1689 Oberst, fik 1690 Tilladelse til at gaa i udenlandsk Tjeneste, deltog 1692—94 i Kri-gen i Flandern og blev 1694 engelsk, 1695 dansk Generalmajor. Vendte hjem efter Freden i Ryswick 1697 og blev Statholder i Hertugdømmerne, 1701 Generalløjtnant, 1706 udnævntes han til Chef for det danske Hjelpekorps i Ungarn, men naaede først derned 1707. Korpsset var i en meget slet Tilstand. A. gjorde sig store Anstrengelser for at bringe det paa Fode og hvervede stadig nye Folk for at naa de stipulerede 8000 Mand. Dette lykkedes dog ikke; A.s Hælbred var svagt, han maatte bruge Badekur i Bøhmen 1708 og døde i Regensburg. — Gift 1) 1686 Christiane Gyldenløve, d. 1689. 2) 1695 Ermegaard Margrethe Reventlow, d. 1709.

Litt.: Bobé: „Slægten A.s Hist.“ VI 1897; Rockstroh: „Et dansk Korps' Historie“ 1895.

Ahlefeldt, Hans (ca. 1450—17/2 1500), Ridder. F. paa Tørning i Sønderjylland. Forældre: Bendix A. og Dorothea Heesten. Stod i høj Gunst hos Kong Hans, der benyttede ham ved adskillige vigtige Lejligheder og i høje Stillinger. Blev 1494 Amtmand i Segeberg, hvor hans Haardhed mod Bønderne fremkaldte en Opstand mod ham. Paa Ditmarskertøget fraraadede han Kongen at rykke frem ad de opblødte Marskveje. Under Slaget førte han Rigsbanneret, som han værgede med sit Liv. Begravet i Ahrensböck Kloster. — Gift 1) 1476 Elsebe Rosenkrantz, d. ca. 1490. 2) 1491 el. 92 Alheid v. Bülow.

Litt.: Bobé: „Slægten A.s Hist.“ IV 1899; A. D. Jørgensen: „Histor. Afhdl.“ II, S. 104 (fra 1887).

Ahlefeldt, Hans (1624—22/6 1694), Officer. F. paa Stendorf ved Eutin. Forældre: Hans

A. og Margrethe Buchwald. Tjente i de kejserlige Hære i 30aarskrigen og blev Ritmester. Gik i dansk Tjeneste 1646, men da han i Skænderi havde skudt sin Svoger, forlod han Landet og gik i fransk, siden spansk Tjeneste. Da Svenskekrigen brød ud 1657, søgte og fik han Generalpardon og hvervede et Rytterregiment, hvormed han deltog i Krigen paa Halvøen. I Januar 1658 stod han paa Fyn, da Carl Gustav gik over Isen. Under Kampen ved Iversnæs toges han til Fange. Blev efter Roskildefreden Generalmajor, Chef for Kongens Livregiment til Hest og udmærkede sig under Kbh.s Belejring, bl. a. ved Østerport Stormnatten ^{11/2} 1659. Ved Nyborg s. A. kommanderede han Hærens højre Fløj og gjorde Udslaget ved sit glimrende Rytterindhug. 1660 blev han, sammen med Feltmarskal Schack, efter en Rejse i Kongens Ærinde taget til Fange af Svenskerne paa den Galiot, han sejlede med. Resten af Krigen var han i svensk Fangenskab. Han var fra 1660 Medlem af Krigskollegiet og beklædte senere flere høje Poster som Befalingsmand over Saltø Amt, Kommandant i Nyborg og Guvernør paa Fyn, men tog iøvrig kun ringe Del i Statens offentlige Anliggender. Begravet i Odense. — Gift 1) 1661 Catharine Sehested, Sivert Urnes Enke, d. 1670. 2) 1672 Anna Rumohr, d. 1711.

K. C. R.

Litt.: Bobé: „Slægten A.s Hist.“ V 1899; samme i „Mindeskrift ^{10—11/2} 1909“; Rockstroh i „Svendborg Amt“ s. A.

Ahlefeldt-Laurvig(en), Christian Johan Frederik, Lensgreve (^{31/7} 1844—^{28/8} 1917), Politiker, Landmand. F. paa Lille Mørkegaard i Holbæk Amt.

Forældre: Lensgreve Frederik Ludvig Vilhelm A.-L. og Komtesse Marie Albertine Mathilde Schulin. Uddannedes som Landmand og overtog 1866 Driften af Brolykke, som han ledede, til han 1889 arvede Grevskabet Lange-land og Stamhuset Ahlefeldt; hertil kom 1896 ved Køb Gaarden Hjørholm. Som anset og energisk Landmand indtog A.-L. mange Tillidshverv og var 1877—95 Medlem af Svendborg Amtsraad. 1883—1910 var han Landstingsmand for 6. Kreds og gjorde sig til Tider stærkt bemærket i Tinget. Han tilhørte afgjort Højre, men havde med sine stejle, autoktone Jorddrot-Anskuelser svært ved at finde sig til Rette i snævre Partirammer. Han indtog Særstandpunkter bl. a. 1888 under Smørkrigen og 1894 i Landarbejderspørgsmaalet; 1900 skilte han sig ud med de Fri-konservative, men forlod 1904 igen dette Parti og stod fra 1905 sammen med det gamle Højre. A.-L. var den typiske Kongens og Landadelens Mand, ofte begrænset,

men ikke uden Storsyn; saaledes bekostede han Udgivelsen af L. Bobés monumentale Værk „Slægten A.s Historie“. D. paa Tranekær. — Gift 1869 Baronesse Ida Birgitte Augusta Wedell-Wedellsborg. P. E.

Litt.: Bobé: „Slægten A.s Hist.“ VI 1897; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Rigsdag“ 1901—03; Chambellan: „Danske Jorddrotter“ 1911; Nekrologer i „Nationaltid.“ ^{28/8} 1917 (af A. K.) og „Tidsskr. f. Landekon.“ s. A.

Ahlefeldt-Laurvig(en), Carl William, Greve (f. ^{2/5} 1860), Udenrigsminister. F. paa Tranekær. Forældre: Lensgreve Frederik Ludvig Vilhelm A.-L. og Komtesse Marie Albertine Mathilde Schulin. Blev Student 1878, Cand. polit. 1883; fra 1878 Ejer af Eriksholm ved Holbæk. Indtraadte i Udenrigsministeriet 1886 og var Legationssekretær i Paris 1889—91, i London 1891—97, Gesandt i Wien 1897—1908. Som Medlem af Kommissionen af ^{24/7} 1906 deltog han energisk i Udvalgsarbejdet paa Betænkningen, der afgaves ^{21/8} 1907, og paa hvilken Udenrigsministeriets Organisation endnu hviler. Stærkt interesseret i dansk indre Politik lagde A.-L. aldrig Skjul paa sine for hans Stand usædvanlig demokratiske Anskuelser og blev som Venstremand Udenrigsminister i Ministerierne Neergaard og Holstein-Ledreborg (Okt. 1908—Okt. 1909) og atter i Ministeriet Berntsen (Juli 1910—Juni 1913). Den alm. Udenrigspolitik lededes af A.-L. fuldt ud i besindig og absolut neutral Aand efter Venstrereformpartiets Grundopfattelse. Med største Interesse gik han op i sit Arbejde i Ministeriet, hvis hele Omorganisation han gennemførte efter Kommissionsbetænkningens Synspunkter. Navnlig søgte han at fremme Vekselvirkningen mellem diplomatisk og konsulær Tjeneste, ligesom han ved Embedsbesættelser mere end sædvanlig tog Hensyn til personlig Dygtighed og Kendskab til det praktiske Liv. — Gift 1887 Komtesse Elisabeth Danneskjold-Samsøe.

F. de F.

Litt.: Bobé: „Slægten A.s Hist.“ VI 1897; „Berl. Tid.“, „Nationaltid.“ og „Politiken“ ^{12/10} 1908; „Verden og vi“ ^{7/8} 1917.

Ahlmann, Malthe Sehested Hoff (^{14/12} 1844—^{12/7} 1902), Landmand. F. paa Langholt ved Aalborg. Forældre: Godsejer Nis Peter A. og Abel Cathrine Hoff. Gik i Aalborg Latinskole og tog Præliminærexamen fra Sorø Akademi, kom derefter til Landbruget og overtog 1868 Forpagtningen af Faderens Gaard Striben; efter Faderens Død arvede han denne samt Langholt og

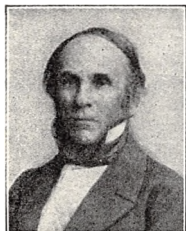
Litt.: Bobé: „Slægten A.s Hist.“ VI 1897; „Berl. Tid.“, „Nationaltid.“ og „Politiken“ ^{12/10} 1908; „Verden og vi“ ^{7/8} 1917.

drev dem med praktisk Dygtighed og levende Interesse. Han havde et medfødt sundt Blik for at bedømme Dyr, en klar Forstaaelse af Husdyravlen, og han blev en for sin Tid fremragende Opdrætter baade af Heste og Malkekvæg. 1883 grundlagde han paa Striben det første Stutteri for Avl af svære jyske Heste; herfra udgik en Række gode Avlsdyr, der kom den jyske Hesteavl til Gode. Som Kvægopdrætter dannede han en Stamme af jysk Malkekvæg, der udmærkede sig ved stor, bred og dyb Kropbygning og særdeles gode Mælkeorgane. Langholtstammen blev højt præmieret paa Dyrskuer og var stærkt søgt ved Indkøb af Avlsdyr til Kvægavlsforeningerne. Personlig var A. højt skattet for sin noble, rettænkende Karakter og sin sunde praktiske Sans. Der blev overdraget ham et meget stort Antal Tillidsposter indenfor det landøkonomiske Foreningsliv og Agrarbevægelsen, og han havde desuden Sæde i flere Regeringskommissioner; 1897—98 Medlem af Landstinget (Højre). D. paa Langholt. — Ugift. A. C.

Litt.: Slægt i „Verzeichniss der Nachkommen M. Matzens“ 1914; „Aftenposten“ 5/8 1911; Nekrolog i „Aalborg Tid.“ 12/; 1902 og „Ugeskr. f. Landmænd“ s. A.

Ahlmann, Nicolai (17/11 1809—12/2 1890), sønderjysk Politiker. F. i Sønderborg. Forældre: Skibsfører Frants Jørgen A. og Doris

Jessen. Blev Landmand, 1839—47 Forpagter af Juellinge paa Lolland, ejede 1847—56 Gaarden Fogdarp i Skaane og købte 1857 Werthemine paa Als, som han 1861 bortforpagtede og 1873 solgte, hvorefter han levede sine sidste Aar i Kbh. Han valgtes 1866 til Ordfører for den

Deputation, der skulde bringe Kong Vilhelm Sønderjydernes Tak for Art. 5, var i 1867 Medlem af den grundlovgivende Rigsdag og 1867—75 af den preussiske Landdag. Han stod trofast sammen med Krüger i Kampen for Sproget og mod Edsaflægelsen; han var en blødere og finere Natur end sin Kampfælle og trættedes efterhaanden af Modgangen og af daarligt Helbred. Det maa antages at være ham, der har sat de berømte Ord i Stil om de Danske, der vil vedblive at være danske. D. i Kbh. — Gift 1840 Anne Marie Magdalene Dons, d. 1897. P. E.

Litt.: „Sønderj. Aarbøger“ 1891 og 1901; „Det ny Aarh.“ II og V; K. Dons: „Den dansk-norske Slægt Dons“ Kria. 1902.

Ahnfelt-Rønne, Hakon Benjamin (f. 18/4 1890), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Læge Benjamin Rønne Olsen og Johanna Lamartina Pia Ahnfeldt. Blev Elev ved det Kgl. Teater og debuterede 23/10 1910 som Jacob i „Erasmus Montanus“, hvor han vakte Op-

mærksomhed ved sit friske Lune. Til Udgangen af Sæsonen 1913—14 var han knyttet til det Kgl. Teater og fik her i større og mindre Opgaver Lejlighed til at vise en oprindelig Skuespillerbegejrelse. Han udførte saaledes Arv i „Jean de France“, Jacob i „Den kære Familie“. Svenskeren i „Peer Gynt“. Udenfor Teatret vandt han yderligere Publikum ved sine Frøding-Recitationer, der støttedes af en udmærket svensk Udtale. Fra Sæsonen 1914—15 knyttedes A.-R. til Dagmarteatret, hvor han hurtig viste sin Brugbarhed som Droskekusken i „Pygmalion“; senere har han i „500 %“, i „Drømmespil“, i „Støvlet-Kathrine“, „Romantik“ osv., i store og smaa Opgaver befæstet sit Ry som et komisk Talent, der ofte blot ved en Betonning og et ydmygt eller forslagent Blik kan opnaa at gøre et virkningsfuldt Indtryk. Han ejer i særlig Grad Evne til at særtægne en Figur gennem mange Smaa-træk. — Gift 1918 Lilli Bech. C. B.

Litt.: Slægt i A. E. Rønne: „Slægten Rønne“ 1905; „Masken“ 10/11 1912 og 2/4 1916; „Teatret“ 1917; „Verden og vi“ 1/6 s. A.

Albeck, Andreas (f. 29/1 1862), Forretningsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Carl Emilus A. og Emilie Heering. Blev Student 1880, Cand. juris 1887, deltog som ung i Tidens litterære

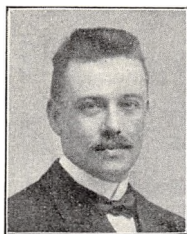

Rørelser mellem Forfattere som Nansen, Bang og Esmann, nedsatte sig 1890 som Overretssagfører i Kbh. og spillede i de følgende Tiaar som smart og ide- rig Forretningsmand en vis Rolle i Byens økonomiske Liv, stiftede 1896 et Konsortium, senere Byggeselskabet „City“, der opførte Citypassagen og Barnekowhus, og var 1895—1915 Formand for det ny Kasino-Selskab, under hvis stormfulde Historie han oftere maatte gribe direkte ind i Teatrets Ledelse. 1901—04 gjorde han som Sogneraadsmlem i Gentofte-Ordrup Kommune et stort Arbejde bl. a. for Opførelsen af det ny Raadhus i Charlottenlund. — Gift 1887 Marie (Mimi) Josefine Berg. P. E.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og Heering: „Familiebogen“ 1912; „Hver 8. Dag“ 2/10 1898; „Politiken“ 4/10 1911 og 2/1 1912.

Albeck, Christian Victor Heinrich (f. 9/1 1869), Læge. F. i Kbh. Forældre: Vare- og Vekselmægler Carl Nicolai A. og Augusta Hansine Andrea Amalie West. Blev Student 1887, Cand. med. 1894, fik Accessit for Prispagave 1896 (Prostatihypertrofiens Behand-

ling) og blev Dr. med. 1901 („Om Ileus ved Tyndtarmsstrangulationer“). Efter fyldig

Uddannelse som Akkuchør og Gynækolog herhjemme og i Udlandet praktiserede han 1904—10 som Specialist i Kbh. Deltog Aug. 1910 i Konkurrencen om Overakkuchørposten ved Fødselsstiftelsen og blev Okt. s. A. Overlæge ved Statens Fødselsanstalt i Jylland. Censor i Obstetrik

ved medicinsk Embedseksamen Nov. 1915. Redaktør (fra 1909) af „Tidsskr. f. Jordemødre“. Hans litterære Arbejder, der bygger paa grundige mikroskopisk-anatomiske og bakteriologiske Forstudier og i det hele vidner om et flittigt Detailstudium, Stringens og Sans for det praktisk-betydningsfulde, behandler fortrinsvis Eklampsien og Urinvejsinfektionerne hos svangre og fødende. I flere Afhandlingler 1908—16 paaviser han, at Eklampsien skyldes en fra Ægget udgaende Forgiftning af Moderens Organisme, hvorfor han tilraader hurtig Forløsning med paafølgende Udømning af alle Æggester ved Udskrabning af Livmoderen. Betydningsfuld er ogsaa Afhandlingerne om Svangerskab og Tuberkulose 1909. — Gift 1902 Ella Zachariae. O. P.

Litt.: Slægt i Krenchel: „Stamt. over Slægten Meyer“ 1892; Selvbiografi Univ. Progr. Nov. 1901.

Albert (1182—¹⁸/₁₂ 1244), Greve af Orlamünde, Stormand. Forældre: Grev Sigfred af O. og Sophie, Valdemar I's Datter. 1204 forlenet med Holsten (under Danmark). Under Kongens Fangenskab fra 1223 styrede han med Dygtighed Danmark, men blev selv meklenborgsk Fange 1225. Forlenet med Als 1229. — Gift 1211 Hedevig af Thüringen, d. 1247. Th. B. B.

Litt.: Reitzenstein: „Register der Grafen von Orlamund“ 1871; A. D. Jørgensen: „Valdemar Sejlr“ 1879; F. Bojsen: „Jakob Suneson“ 1902.

Alberti, Christian Carl (¹²/₅ 1814—¹⁸/₅ 1890), Politiker. F. paa Gravballegaard ved Silkeborg. Forældre: Proprietær Christian Carl A. og Anna Elise Lindberg. Blev Student 1833, Cand. juris 1839 og 1853 Overretsprokurator i Kbh. og skabte sig efterhaanden en betydelig Forretning, især med Landbostanden. Tidlig kom han ind i Politik paa yderste Venstres Side, søgte

1848 forgæves Valg til den grundlovgivende Rigsdag og var 1849—90 Folketingsmand for Sorø. Han tilhørte Bondevennerne, senere det radikale og danske Venstre og indtog en fremskudt Stilling i Kampen mod Estrup uden egentlig at

være Fører. Han var mere Idealist end Taktiker og yndede de stærke Ords Politik. Væsentlige saglige Bidrag gav han i Diskussioner om Retspleje, Kreditforhold og Landbosager, men var iverig ikke nogen stor parlamentarisk Taler. Størst Betydning fik han ved sin Stiftelse af „Den sjællandske Bondestands Sparekasse“ ²⁰/₁₁ 1856 og sin Ledelse af den lige til sin Død. Indskuddene voksede fra 1857 til 1889 fra 150.000 til 27 Mill. Kr., og Kassen blev af den største Betydning for de sjællandske Bønders økonomiske Velfærd. A. vandt gennem sin kloge og retsindige Ledelse en enestaaende Popularitet i Bondekredse; han færdedes mellem sine Klienter som en Patriark, der delte deres Glæder og Sorger. Alt i alt staar han i dansk Politik som en pletfri Karakter, „en Mand, hvis Retsindighed blev et Ordsprog og hvis Trofasthed varede til Døden“ (Hørup). Tusinder af Bønder fulgte til hans Grav i Slaglille, og 1891 rejstes et Mindesmærke for ham ved Sorø. D. i Kbh. — Gift 1843 Albertine Sophie Frederikke Westergaard, d. 1901.

P. E.

Litt.: Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ¹/₆ 1890 og „Hørup i Skrift og Tale“ II; Hans Jensen: „Politiske Personer og Begivenheder“ 1918.

Alberti, Peter Adler (f. ¹⁰/₆ 1851), Politiker. F. i Kbh. Forældre: Overretsprokurator C. C. A. (s. d.) og Hustru. Han blev Student 1868 og Cand. juris 1873, derefter Fuldmægtig hos Faderen og 1876 Overrets-, 1881 Højesteretssagfører. Han kom allerede tidlig ind i tvivlsomme Transaktioner, der bragte ham Tab, saaledes større Ejendomsspekulationer 1881—84 og 1886—87.

Med megen Energi og praktisk Sans forstod han imidlertid at udnytte sine Chancer som Søn af Bøndernes Tillidsmand; han blev 1887 Faderens Suppleant i Bestyrelsen for Bondestandens Sparekasse og 1890 hans Eftermand som Formand. Kort før, 1888, havde han startet to andre økonomiske Foretagender, Brandforsikringen for mindre Landejendomme og Smørekraftforeningen, og han vandt gennem sin Ledelse af disse Institutioner vidtstrakt Indflydelse mellem sjællandske Bønder. Robust af Helbred og Samvittighed og begavet med et klart og hurtigt Hoved ejede han en vindende Elskværdighed og en djærv og selvsikker Veltalenhed, der gjorde ham det let at underlægge sig andre. Han gik i sine tidligere Aar for Højremand, men 1892 stillede han sig i Køge som moderat Venstremand mod Hørup og blev valgt. S. A. stiftede han Bladet „Dannebrog“ som Støtte for sin Politik. Hans Indflydelse

i Partiet voksede, han deltog i Forligshandlingerne 1892—94, men skilte sig fra Bojsen kort før Afgørelsen og sluttede sig 1895 til Reformvenstre. Her blev han hurtig ledende og udnævntes 1901 til Justitsminister under Deuntzer. Praktisk Blik og virksom Reformiver forenede han i denne Stilling med selvraadig og vilkaarlig Brutalitet; han kom gentagne Gange i Konflikt med Institutioner og Personer, og flere af hans Lovgivningsarbejder, saaledes „Prygleloven“ 1905, vakte megen Modstand. Efterhaanden voksede Rygter op om hans økonomiske Status, og i Samlingen 1907—08 rettede bl. a. Borgbjerg og Birck heftige Angreb paa ham i Folketinget. J. C. Christensen forsvarede ham, men ansaa det efter Gennemførelsen af Retsreformen for bedst at lade ham falde ^{22/7} 1908; samtidig udnævntes han til Gehejmekonferensraad. ^{8/8} s. A. meldte A. sig til Politiet i Kbh. som skyldig i Bedrageri og Falsk. Han havde lige fra 1894 benyttet sin Stilling i Sparekassen og Smøreksporthøjskolen til at tilvende sig uhyre Beløb, ialt ca. 16 Mill. Kr., for en Del forbrugte til Guldmispekulationer. ^{17/12} 1910 dømtes han til 8 Aars Tugthus og overførtes straks til Horsens. Aug. 1912 flyttedes han af Helbredshensyn til Vridsløselille, og ^{14/8} 1917 løslodes han efter at være benaadet for Resten af Straffen. — Gift 1) 1876 Eugenie Møller; Ægteskabet opløst 1898, hun senere gift L. P. Cornelius (s. d.). 2) 1906 Anna Victoria Bendix f. Sundberg; Ægteskabet opløst 1908, hun før og senere gift Frits Bendix (s. d.).

P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; Th. Graae: „A.“ 1908; Sv. Lange i „Gads danske Mag.“ 1908—09; A. Hvass i „Politiken“ ^{25—27/10} 1909; Dønnen over A. „Berl. Tid.“ ^{17/12} 1910; M. Rubin: „Nogle Erindringer“ 1914.

Alberti, Mathilde Elise Sophie (f. ^{19/9} 1846), Læseforeningsleder. F. i Kbh. Forældre: Overrettsprokurator C. C. A. (s. d.)

og Hustru. Var allerede som Barn 1861—62 paa en Studierejse til Paris og uddannede siden paa talrige Rejser sin Interesse for Sprog og Litteratur. 1878—81 var hun Sekretær i den 1872 stiftede „Kvindelig Læseforening“ og skrev siden dens Kataloger, indtil hun 1891 blev Formand. Foreningen har under A.s Ledelse gennemgaaet en overordentlig Udvikling og er vokset fra 700 til over 4.000 Medlemmer; hun besidder et udpræget administrativ Talent, megen økonomisk Evne og en vindende Elskværdighed. Hun har til Tider maattet kæmpe med stærk Modstand, saaledes i Spørgsmaalet om Opførelsen af Kvindernes Bygning (indviet 1910) og i Bi-

liotekarsagen 1911—12, men hun har altid til sidst ført sin Villie til Sejr, og hun har den største Fortjeneste af den fremragende Stilling, Bogsamlingen nu indtager. — Ugift.

P. E.
Litt.: Emma Gad i „Politiken“ ^{1/8} 1915; „Kvindens og Samfundet“ ^{29/2} 1916; „Nationaltid.“ ^{16/2} s. A.

Albertsen, Peder (d. 1517), Jurist, Læge. F. i Kbh. Hans Navn er særlig knyttet til Oprettelsen af Universitetet 1479; udsendtes til Köln for at skaffe Lærere, blev den første Vicekansler og lagde med sin egen Bogsamling paa ca. 30 Bd. i Kirkeret og Medicin Grunden til Universitetsbiblioteket; fremmede Bogtrykkerkunstens Indførelse i Danmark og lod Skolebøger trykke af Gotfred af Ghemen. Var desuden Raadmand i Kbh. og benyttedes til diplomatiske Sendelser. D. i Kbh. — Gift.

C. S. P.
Litt.: E. C. Werlauff: „Kbh. Univ. Hist.“ 1850; H. F. Rørdam: „Kbh.s Kirker og Klostre“ 1859—63; S. Birck Smith: „Kbh.s Univ. Bibl.“ 1882; „Personaln. Tidsskr.“ V 1884.

Albrechtsen, Jacob (f. ^{14/10} 1859), Dyrslæge. F. i Askeby, Møen. Forældre: Gaardejer Albrecht Jacobsen og Mette Kirstine Larsen. Tog Dyrslægeeksamen 1886 og praktiserede derefter som Dyrslæge i Neksø og i Aakirkeby (1888—1910); nu bosat i Kbh. 1890—1906 var han Konsulent for Bornholms landøkonomiske Forening og 1899—1910 Assistent ved Svineavlens Ledelse. A.

har, navnlig i „Maanedsskrift for Dyrslæger“, offentliggjort en Række større og mindre veterinære Arbejder; nævnes skal hans Arbejde vedrørende Bekæmpelsen af Tuberkulosen hos Kvæget igennem 20 Aar i Aakirkeby og Omegn (Anf. S. XXVI, 1914—15) og hans betydningsfulde Arbejder vedrørende Aarsagen til og Behandlingen af Ufrugtbarhed hos Koen (og Hoppen). I de senere Aar har A. udelukkende helliget sig Undersøgelser over og Behandlingen af Ufrugtbarhed hos disse Dyr og ved sin Behandlingsmaade opnaaet smukke Resultater. Hans Arbejder herom er oversat paa Tysk (1910) og Italiensk (1912). I en større Afhandling: „Ufrugtbarhed hos Kvæget, dens Aarsager og Behandling“ (1916) gør han nærmere Rede for de opnaaede Resultater. — Gift 1887 Martha Katic Hansen.

L. Ba.
Litt.: C. O. Jensen i „Maanedsskr. f. Dyrsl.“ XXVIII 1916.

Alexandra Caroline Marie Charlotte Louise Julie (f. ^{1/12} 1844), engelsk Dronning. F. i Kbh. Forældre: Senere Kong Christian IX (s. d.) og Dronning Louise (s. d.). Hun fik en omhyggelig, jævnt borgerlig Opdragelse, med Vægten bl. a. paa Musik og Legemsøvelser. 1861 traf hun i Worms første Gang Prins Albert Edward af England og blev

$\frac{4}{9}$ 1862 forlovet med ham paa Slottet Laeken ved Brüssel. $\frac{10}{3}$ 1863 stod deres Bryllup i Windsor, og A. var derefter Prinsesse af Wales, til hun 1901 blev Dronning. 1910 døde hendes Mand. Den skønne og kloge A. har altid været meget populær i England, men stadig bibeholdt Forbindelsen med Danmark, som hun ofte har besøgt. P. E.

Litt.: Muusmann: „Dronning A. som Prinsesse af Wales“ 1901; Besthorn i „Nationaltid.“ $\frac{30}{11}$ 1914.

Alexandrine Auguste (f. $\frac{24}{12}$ 1879), Dronning. F. i Schwerin. Forældre: Storhertug Friedrich Franz III af Mecklenborg-Schwerin og Storhertuginde Anastasia. Hun opdrages dels i Schwerin, dels i Villa Wenden i Cannes, hvor hendes Fader boede for sit Helbreds Skyld. Marts 1897 deklareredes hendes Forlovelse med daværende Prins Christian, og $\frac{26}{4}$ 1898 stod Brylluppet i Cannes. A. blev 1906 Kronprinsesse og 1912 Dronning; hendes Helbred var et Par Aar lidt vaklende (hun opholdt sig 1908 nogle Vintermaaneder i Schweiz), og hun har ført et ret tilbagetrukket Familieliv paa Sorgenfri, Marselisborg og i Kbh. 1915 udgav hun „Dronning A.s Julebog“ med Fotografier fra Kongefamiljens Liv, tagne af hende selv. P. E.

Litt.: „Berl. Tid.“ $\frac{26}{5}$ 1898; „Unser Fürstenhaus in Bildern“, Schwerin s. A.

Alfifa, se **Ælgifu**.

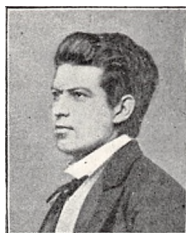
Algreen, Peder Kjellerup (?/1 1807— $\frac{27}{5}$ 1877), Præst. F. i Nykøbing M. Forældre: Skomager Peter Jensen A. og Anne Kirstine Nielsdatter. Dimitteret som Seminarist fra Sneksted 1826 ansattes han s. A. som Seminarlærer der, men fik 1838 sin Afsked paa Grund af sin Forbindelse med Lederne for de opvakte Lægfolk. Han blev da Huslærer hos Provst J. C. Sørensen, 1844 begyndte

han at studere Teologi, og 10 Aar senere fik han Embedseksamen; 1855 blev han residerende Kapellan i sin Fødeby, 1859 Sognepræst i Vrejlev-Hæstrup, 1867 i Aaker. A. tilhørte den grundtvigske Retning og øvede især stor Indflydelse paa de unge, som han kom i Berøring med. D. i Aaker. — Gift 1855 Bertha Marie Christiane Sørensen, d. 1915. H. M.

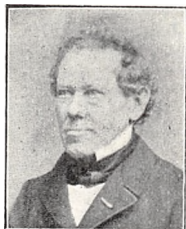
Litt.: F. Nygaard: „P. K. A. og J. K. Sørensens Levnedsløb“ 1883; Marie Rørdam: „Tilbageblik“ 1911; „Lærerne og Samfundet“ IV 1914; Thomas Larsen: „En Gennembrudstid“ 1917; Brev i „Askov Lærlinge“ 1915.

Algreen-Ussing, Frederik ($\frac{8}{5}$ 1838— $\frac{6}{1}$ 1869), historisk og topografisk Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Prof. Tage A.-U. (s. d.) og Ottine Frederikke Suen-son. Blev Student 1856, Cand. juris. 1861 og var derefter ansat i Generaldirektoratet for Københavns Skattevæsen og Sekretær i den tyske Kreditforening. Samtidig drev han ivrige historiske og topografiske Studier, udgav et Par Skrifter i denne Retning og skrev en Række grundige og livfulde Nekrologer i „Illustreret Tidende“. I mange Aar syslede han med Tanken om et biografisk Leksikon, og det lykkedes ham 1865 at faa Forlagsbureauet til at overtage Forlæggelsen af et saadant paa 500 Ark og med fremragende ældre og yngre Medarbejdere, bl. a. Georg Brandes og Jul. Lange. Imidlertid nærmede A.-U. sig politisk mere og mere de Konservative, og da han 1864 deltog i Dannelsen af Augustforeningen, vakte dette en saadan Uvillie mod ham hos det nationalliberale Flertal, at Forlaget standsede Sætningen af første Hæfte. Forsøg paa Forlig strandede, og A.-U.s tidlige Død omstyrkede alle Muligheder. Han var en sjælden Begavelse, energisk, tankeklar, vittig, men en stejl Natur. D. i Kbh. — Ugift. P. E.

Litt.: Slægt i „Stamt. over Slægten U.“ 1910; Elisa Bøgh: „Frederik Bøgh“ 1897; Joh. Steenstrup i „C. F. Bricka“, „Biografisk Leksikon“ XIX 1903; V. Bergsøe: „Studentleven og Studieliv“ s. A.; Nekrolog af C. Carstensen i „Ill. Tid.“ $\frac{7}{2}$ 1869.

Algreen-Ussing, Tage ($\frac{11}{10}$ 1797— $\frac{25}{6}$ 1872), Retskyndig, Politiker. F. i Lille Lyngby ved Arresø. Forældre: Provst Heinrich U. og Anna Algreen. Blev Student 1816, 1822 Cand. juris, 1823 ansat i Kancelliet, 1837 Overretsassessor i Kbh., 1840 Prof. ved Universitetet, 1844 Borgmester i Kbh., 1846—48 Kancellideputeret, 1848—72 Generalprokurør. A.-U.s litterære Debut, Angreb paa Oehlenschläger, Thorlacius o. a. prægedes af ungdommelig Hensynsløshed og Overmod — en Del af Faderens stridbare Temperament havde A.-U. taget i Arv —, men vidnede tillige om en levende Interesse for Æstetik og videnskabelig Syssel, om en kraftig, noget drøj Intelligens. Sammen med H. Marius Svane udgav han „Natur og Kunst. Et filosofisk-poe-

tisk Forsøg" (1820) og „Juridiske Afhandlinger" (1824) og søgte iøvrig at tilfredsstille den studerende Ungdoms og de juridiske Praktikers Tarv ved en Række Arbejder, „Anmærkninger til Personretten" (1823) og til Tingsretten (I—II 1825), „Haandbog i den danske Kriminalret" (1829, 4. Udg. 1859) med en famøs Dedikation til P. C. Stemmann, og „Haandbog i den danske Arveret" (1855), Arbejder, hvis Indhold og Form paadrog ham berettiget Paatale og Kritik af Mænd som Ørsted og J. E. Larsen. Videnskabsmand i dybere Betydning var A.-U. ikke. Bortset fra hans Hovedværk „Læren om Servitutter og andre dermed beslægtede Ejendomsbyrder efter de danske Love" (1836) har hans Skrifter kun haft temporær Betydning, men iøvrig ikke ført Forskningen videre frem. Han fortsatte tillige Fogtmann's Reskriptsamling og Schous Forordninger, udgav „Bibliotek for dansk Lovkyndighed" (I—II 1833 og 1837) o. a. Som Politiker var han en typisk Repræsentant for de af en Overgangstids Fremskridtsmænd, der er med til at springe, men som standser midt i Springet. 1834 valgtes han til Stænderdeputeret for Kbh. Baade med Mund og Pen, agitatorisk og ivrig, fremdrog og drøftede han de fleste af Tidens brændende politiske Spørgsmaal — Budgettet, Stænderinstitutionen, Trykkefriheden. Var Ørsted „Kongens og Folkets Mand", var A.-U. Folkets. „Erkendtlige og beundrende Medborgere" overrakte ham ved en Skydebanefest 1839 den berømte Guldpokal. Men efter Christian VIII.s Tronbestigelse begyndte A.-U.s Marsch paa Stedet. I den grundlovgivende Rigsdag indtog han i det store og hele en konservativ Holdning, nægtede at stemme for den vedtagne Grundlov, ligesom han senere stemte mod Novemberforfatningen af 1863. A.-U.s Flid og Arbejdsevne var uden Grænser. Foruden sin Embedsgering bestred han en Mængde offentlige og private Hverv — Formand for Straffelovskommissionen af 1859, Borgerrepræsentant 1840—44, 1849—69 o. m. a. D. i Taarbæk. — Gift 1) 1827 Jensine Johanne Bull, d. 1830. 2) 1834 Ottine Frederikke Suneson, d. 1884.

Litt.: Slægt se Fred. A.-U.; Linvald: „Kbh.s Brandforsikring" 1913; Nekrologer i „Fædrelandet" 28/6 1872, „Dagbl." 27/6 s. A. og „Ill. Tid." 7/2 s. A.

Allen, Carl Ferdinand (23/4 1811—27/12 1871), Historiker. F. i Kbh. Forældre: Sølvpletterer Robert A. og Karen Olsdatter. Han voksede op i smaa Kaar og blev holdt til Bogen med store Ofre; 1830 Student, 1836 teologisk Eksamen. Historie var hans Hovedinteresse, og da Selskabet for Efterslægtenes s. A. udsatte en Præmie for en Danmarkshistorie, tog A. fat paa Opgaven og fik Prisen for sin „Haandbog i Fædrelandets Historie" (1840). Denne Bog (8. Udg. 1881) var i lang Tid den eneste brugbare

Fremstilling af Danmarks Historie; den er paalidelig og velskrevet, men præges i for høj Grad af A.s nationalliberale Anskuelser. Hans Syn paa Folkefrihedens Historie og hans strenge Dom over mange af de styrende har med Rette mødt Kritik. 1844 vandt A. Magistergraden ved et Værk om Christian II og foretog 1845—48 en Rejse til Tyskland, Holland, Belgien, England, Frankrig, Italien, Sverige og Norge, hvorfra han medbragte en rig Skat af Afskrifter fra fremmede Arkiver; en lille Del af dem udgav han 1854 som „Breve og Aktskykker til Oplysning af Christian den Andens og Frederik den Førstes Historie" I. A. der 1851 blev ekstraordinær og 1862 ordinær Professor ved Universitetet, droges i de følgende Aar ind i Kampen for den danske Sag i Sønderjylland; han udgav 1857—58 „Det danske Sprogs Historie i Hertugdømmet Slesvig eller Sønderjylland" og skrev flere varmt nationale Afhandlinger om Danmarks Sag. Iøvrig var hans videnskabelige Arbejder ikke mange i Tal; han yndede ikke Enkeltstudien, men samlede sig om sit store Livsværk, der skulde skildre Unionstidens Historie. 1864 udkom første Bind af „De tre nordiske Rigers Historie under Hans, Christian den Anden, Frederik den Første, Gustav Vasa, Grevefejden, 1497—1536"; 1865—70 fulgte 2.—4. Bind, mens det sidste, femte (til 1527), først udkom ufuldendt efter A.s Død. Dette Værk indtager en meget høj Plads i nordisk Historieskrivning. Et uhyre, fuldt behersket Stof er udnyttet i en rolig, værdig og smuk Fremstilling, overalt tilstræbes Retfærdighed i Dommen over Mennesker, og Personerne skildres paa Baggrund af brede, malende Kulturbilleder. A.s stærke Danskhed og hans opdrægede Sympati for Christian II har ikke gjort ham ubillig mod de andre nordiske Folk, derimod staa han uforstaaende overfor Kongens danske Fjender. Stort tænkt og dygtig udført har A.s Værk næppe endnu noget Sides stykke i dansk Litteratur. D. i Kbh. — Gift 1851 Ide Marie Dorph, d. 1910. P. E.

Litt.: Chr. Bruun i „Histor. Aarvog" 1878; Joh. Steenstrup i „Historieskrivningen i Danmark i det 19. Aarh." 1889; V. Birkeid: „Personlige Oplevelser" I 1890.

Aller, Carl Julius (f. 25/11 1845), Litograf, Bladudgiver. F. i Kbh. Forældre: Brygger og Brændevinsbrænder Chr. Hansen A. og Juliane Christine Geschel. Lærte Litografien hos C. F. Aamodt 1860—65 og etablerede sig selvstændig 1869. Som ganske ung opfandt han en Metode til at overføre Billeder fra Papir til Sten ad kemisk Vej og modtog herfor 1869 det Ørsted'ske Legat.

Han afsløg derpaa et Tilbud om Ansættelse i Nationalbanken og frugtbargjorde sin Opfindelse ved 1877 at

stifte „Illustreret Familiejournal“, som han siden har ledet under virksomt Samarbejde af sin nedenn. Hustru. Fra Begyndelsen anlagt med det sikreste Blik for et bredere Publikums Krav til et Familieblad, baade i Billeder og Tekst, har dette Foretagende

vundet en i Norden enestaaende Udbredelse. Abonnenttallet steg fra 4.000 i 1877 til 60.000 i 1887, 250.000 i 1907 og 600.000 i 1917. 1894 anlagdes særligt Trykkeri i Sverige, 1898 i Norge, 1900 indkøbtes Bianco Lunos Bogtrykkeri, 1906 flyttedes hele Virksomheden til Valbygaard, 1912 anlagdes egen Papirfabrik, 1916 indkøbtes en større Tørvemose i Knardrup for at sikre Brændselsforbruget under Blokadesituationen. Til Bladet er knyttet Mønsteridende og Uge-revue; særskilt er bl. a. udgivet „A.s illustrerede Konversationsleksikon“ (2. Udg. 1906—10). A., der personlig har gjort en mægtig Indsats i Bladets rivende Udvikling, er af Væsen stiltfærdig og beskedent, almindelig værdsat af sine Omgivelser. — Gift 1871 Laura Christiane Bierring, d. 1917.

P. E.

Litt.: Tillæg til „III. Familiejournal“ 12/1 1902; „Ved C. A.s 70 Aars Fødselsdag“ 1915.

Allerup, Mathias Peter (23/11 1799—17/11 1858), Jernstøber, Maskinfabrikant. F. i Kbh. Forældre: Vinhandler Johan Gottlieb A. og Karen Marie Krøllerup. Uddannedes som Snekkerlærling i Kbh. og blev senere

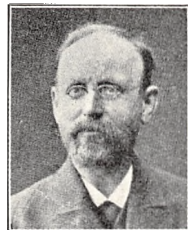
Modelshedner hos Jernstøber Meldahl sst. Af sine ringe Indtægter havde han sparet en lille Kapital sammen for at begynde selvstændig Virksomhed; 1836 rejste han til

Odense og oprettede her et fra Begyndelsen meget beskedent Jernstøberi, der var det første paa Fyn og det tredie i Danmark udenfor Kbh. Med stor Dygtighed og Flid ledede han det, saa at det hurtig tog et kraftligt Opsving, og ikke med Urette blev han kaldt „den fynske Industris Fader“. Landbrugsmaskiner var Hovedfabrikatet, men ogsaa Dampmaskiner, Dampkedler og Teglværksmaskiner fremstilledes, ja selv en Opgave som Brobygning kunde magtes; saaledes er Frederiksbroen i Odense, den første Jernbro i Danmark, A.s Værk. D. i Korsør. — Gift 1824 Else Christine Gjødt, d. 1881.

O. T.

Litt.: „Fyns Stifts patr. Selsk. i 100 Aar“ 1910; Casse: „En gammel Ingeniørs Erindringer“ 1913; Nekrolog i „Ugeskr. f. Landmænd“ 1859.

Allin, Arthur Ivan (f. 9/12 1847), Musiker, Komponist. F. i Kbh. Forældre: Musiker Ferdinand Frederik Johan A. og Hansine Jacobine Hansen. Uddannedes under Vald. Tofte (Violin), Anton Rée (Klaver) og P. Rasmussen (Teori) og virkede oprindeligt som Orkestermusiker i Kbh., bl. a. under H. C. Lumbye. En mere selvstændig Virksomhed fik han, da han 1876 blev Organist i Rønne og 1881 i

Næstved. 1888 blev han Domorganist i Aarhus, hvor han fandt det rette Virkefelt for sine fremragende Evner og bl. a. var Dirigent for de centraliserede jyske Sangforeninger 1889—1914. 1915 opgav han Embedet og flyttede til Kbh., hvor han redigerer Organisternes Blad. A. er en velskolet og initiativrig Musiker, der har tilført navnlig Aarhus' Musikliv rige Impulser. Som Komponist tilhører han en svunden Tid, og hans Kompositioner, der tæller baade Symfonier, Strygekvartetter, Ouverturner, Sangspil, Kantater, Korværker m. m., udmærker sig ved Velklang og Formsans, men er uden dybere Personlighedsindhold. — Gift 1873 Bertha Josephine Lund, d. 1914. G. S.

Litt.: „Aarhus Stiftstid.“ 3/1 1894; „Nationaltid.“ 2/12 1917; G. Lyng: „Danske Komp. i 20. Aarh.s Beg.“ s. A.; „Medtbl. f. Org. Foren.“ 1913 ff.

Als, Iver (1722—30/8 1770), Skuespiller. Forældre: Bogbinder, senere Lakerer Caspar Johan Petersen A. og Marie Margrethe Olsdatter Zeuthen. Blev Student 1744, 1747 Medlem af Thielos ny danske Bande, en af de ivrigste for Skuepladsens Genrejsning. Ved Prøvekomediernes Aabning i Bergs Hus (Foraaret 1747) spillede han Herman von Bremen, men forlod snart Scenen, som det fortælles til Holbergs store Sorg. Efter Komediehusets Opførelse paa Kongens Nytorv debuterede han atter 12/2 1751 som Peder Andersen (Arnolphe) i Molières „Fruentimmerskolen“. Hørte til Skuepladsens fornemste Aktører, en af Bærerne af den Holberg'ske Komedie og det klassiske oversatte Repertoire, et rigt nuanceret scenisk Talent. Hans administrative Dygtighed og Ordenssans skaffede ham Stillingen som Teatrets Inspektør (fra. ca. 1760), men de mangeartede Forretninger, som derved kom til at paahvile ham, tvang ham efterhaanden til at afgive største Delen af sine Roller. Optraadte sidste Gang 9/10 1769. D. i Kbh. — Gift Anna Holmann, d. 1761. E. N.

Litt.: Slægt i Vahl: „Slægtbog over Chr. Nielsens Afkom“ VIII 1886—87; Aumont I „Museum“ 1893 II; Weitmeyer i „Personalh. Tidsskr.“ V, 6 1909; Neltendam: „Breve fra d. Skuespillere og Skuespillerinder“ I 1911.

Als, Peder (¹⁶/₃ 1725—⁹/₇ 1776), Historie- og Portrætmaler. F. i Kbh. Forældre: Bogbinder, senere Lakerer Caspar Johan Petersen A. og Marie Margrethe Olsdatter Zeuthen. Blev tidlig Elev af C. G. Pilo, kom paa Akademiet og vandt som den første den store Guldmedaille 1755 med det dertil knyttede Rejsestipendium; 1756 blev han i Rom Raphael Mengs' Elev, studerede Renæssancemestrene og

Antikken og knyttedes til den Winckelmann'ske Kreds. Herigennem og efter et Besøg i Herculanium brød han med Rokokomaleriet og gik over til Nyklassicismen. 1761 arbejdede han i Paris og vendte derpaa hjem, blev 1764 Akademimedlem, kgl. Hofskildrer og 1766 Professor ved Modelskolen. Der gik stort Ry af A. efter hans Hjemkomst, og han betragtedes som en af Verdens ypperste Malere og anvendtes af Hoffet til Portrætter i Olie, i Pastel og i Miniature; han fordunkledes dog siden af Juul. Paa Akademiet hænger nogle af hans Portrætter (Wiedewelt), Frederiksborg huser bl. a. hans store Billede af Christian VII. Hvor meget smukt der end kan siges om A.s Arbejder, maa man frakende ham udviklet Farvesans og Lethed i Penselføringen. D. i Kbh. — Ugift. O. A.

Litt.: Slægt se Iver A.; Suhms Nye Saml. IV 3, 1795; Oppermann: „Kunsten i Danmark under Fr. V og Chr. VII“ 1906; „Tidskr. f. konstvetenskap“ 1917, S. 153.

Alstrup, Carl Marinus (f. ¹¹/₄ 1877), Skuespiller. F. i Sundbyerne. Forældre: Marinepolitibetjent Carl Emil A. og Ane Marie Nielsen. Debuterede i Kria. 1896, spillede senere i Provinserne og udførte bl. a. Roller som Aladdin, Christian i „Ole Lukøje“ og Musiker Rasmussen i „Møntergade 39“, engageredes 1904 til Frederiksborg Teater og kom 1911 til Centralteatret og 1913 til Scala, hvor han hurtig erhvervede sig stor Popularitet og blev en af de bærende Kræfter. Fra populære Roller som Sir Guy de Vere i den engelske Farce „De gæve Riddere“ og Simon Slink i Operetten „Miss Hook van Holland“ gik han over i Revuegenren og har i Scalateatrets aarlige Revuer skabt en Række københavnske Typer af forsoret Humør. Til dette slutter sig en ualmindelig Evne til pointeret Visefortolkning, hvad der fremfor alt har betinget A.s Ry. Han virker som Visesanger ved smaa Midler — sit bevægelige Ansigtstryk, Blinket i sit Øje, Smilet om sin Mund.

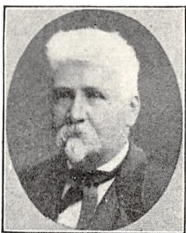
Sammen med Emil Reesen har han komponeret Musikken til Operetten „Lykkesmeden“, der 1916 opførtes paa Scala; desuden har han sat Musik til Kipling'ske Soldater-sange, Operetten „Balkanprinsen“ osv. — Gift 1904 Sophie Mariane Wiegand C. Bs. *Litt.:* „Tivoll-Souvenirs“ Juli 1913; P. Fristrup: „Scenens Navne“ s. A.; „Masken“ ¹⁰/₂ s. A.; „Verden og vi“ ¹/₃ 1918.

Alstrup, Theodor Andersen (f. ⁸/₂ 1868), Bankmand, Statsbaneleder. F. i Viborg. Forældre: Avlsbruger, Byraadsmedlem Christen Mehlsen Andersen A. og Maren Cathrine Daa. Tog Præliminæksamen 1884 og dansk juridisk Eksamen 1889, havde derefter Ansættelse ved Sparekasse-virksomhed og Godsadministration og nedsatte sig 1894 som Sagfører i Aarhus. 1905 overtog han Stillingen som Direktør for den nydannede Købmands- og Haandværkerbank sst. og viste her i en vanskelig Tid megen Dygtighed. Han havde ikke taget Del i det offentlige Liv, og det vakte nogen Forundring, da han Juli 1915 udnævntes til Generaldirektør for Statsbanerne. Regeringens Tanke var efter Gennemførelsen af den ny Statsbaneordning af Maj 1915 at forsøge, om en forretningsmæssig Ledelse af Driften vilde vise sig heldigere end den hidtil traditionelle tekniske. A. har arbejdet paa at reformere Etatens Holdning overfor Publikum, men iøvrig har Krig og Blokade stillet Banerne overfor saa vanskelig en Situation, at væsentlige Resultater ikke har kunnet naas. — Gift 1897 Hedevig Nielsine Olesen. P. E.

Litt.: „Aarhus Amtstid.“ ²²/₇ 1915; „Ill. Tid.“ ¹/₈ s. A.

Amberg, Herman (²²/₁₂ 1834—¹²/₄ 1902), Musiker. F. i Kbh. Forældre: Læge Hans Christian A. og Henrikke Frederikke Bentzen. Fik en grundig musikalsk Uddannelse under Lærere som J. P. E. Hartmann og Anton Rée og slog sig omsider ned i Viborg som Musikk lærer. Bl. a. virkede han 25 Aar som Sanglærer ved Katedralskolen, ogsaa efter at han 1868 var blevet Domorganist, i hvilken sidste Egenskab han viste sig som Mønstrer paa en kirkelig Musiker. 1892 blev han Prof. Foruden nogle Sange med Klaver har han skrevet en Ledetraad ved den første Børneundervisning i Klaverspil, der røber sund pædagogisk Sans og klart Blik for Barnets musikalske Tilegnelsesmuligheder. Men

navnlig vil hans Navn være knyttet til hans i streng kirkelig Stil holdte Orgelkompositioner, hvoriblandt en Parafrase og 24 korte Orgelpræludier samt de af Broderen, kgl. Kapelmusikus Joh. A., efter hans Død udgivne Orgelstudier over kendte Salmemelodier. D. i Viborg. — Gift 1860 Larsine Jæger, d. 1904. G. S.

Litt.: Nekrolog af G. Rannow i „Viborg Stiftstid.“ 14/4 1902.

Amberg, Hans Christian (f. 23/9 1837), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Læge Hans Christian A. og Henriette Frederikke Bentzen.

Kom i Snedkerlære, blev Svend 1855, besøgte Akademiet for at uddanne sig til Bygmester og arbejdede paa Tegnestuen hos Bindsbøll, siden hos Chr. Hansen og Meldahl. 1865 tog han Afgang, 1870 vandt han den lille, 1874 den store Guldmedaille, foretog en større Rejse til

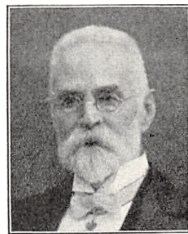
Syden og Grækenland og var derefter til 1888 Lærer ved Akademiet; blev Akademi-medlem 1883. A.s Arbejder bestaar væsentlig i Restaurering af gamle Bygninger; Hovedindsatsen er Istandsættelsen af Ribe Domkirke 1882—1904. Den faste Sysselsættelse i Ribe skaffede ham andet Arbejde derovre, Restaureringen af Raadhuset (1890—92), af „Taarnborg“ (Posthuset) samt Nybygninger som Raadhuset i Esbjerg (1891) og en Del jyske Arrerthuse. 1913 udarbejdede han en, nu henlagt Plan til Restaurering af Sortebrødre Kloster og St. Katarinækirken i Ribe. Siden kom han i Forbindelse med Brygger C. Jacobsen og fik af denne overdraget Arbejdet med Nybygningen af St. Nikolaj Spir (1909—11); i Forening med C. Brummer udarbejdede han Planer til Frue Kirkes Spir, men Samarbejdet opløstes og Planerne henlagdes. Derimod fik A. et nyt, ham kært Arbejde overdraget, da P. N. Rentzmann (s. d.) lod en Bygning opføre i Tilslutning til Nikolaj Taarn, fuldendt 1917. — Ugift. O. A.

Litt.: J. Helms og H. C. A.: „Ribe Domkirke“; „Arkitekten“ 12/11 1910 og 28/9 1912.

Ambrosius Bogbinder, se **Bogbinder**.

Ambt, Georg Christian Charles (f. 24/2 1847), Ingeniør, Statsbaneleder. F. i Kbh. Forældre: Glarmester Jens Frederik A. og Anna Margrethe Julie Langreuter. Tog Adgangseksamen til Polyteknisk Lærestanstalt 1863, Eksamen i Ingeniørfaget 1868 og begyndte en omfattende og betydelig Virken som Ingeniør i Kommunens og Statens Tjeneste. Assisterede 1868 ved Ombygningen af Knippelsbro under Kbh.s Havnevæsen, var derefter knyttet til Kbh.s Brolægnings- og Vejvæsen, som Assistent til 1875, som Vice-inspektør til 1886 og som Inspektør 1886,

til han 1/12 s. A. blev Stadsingeniør i Kbh. 1902—15 var han Generaldirektør for Statsbanerne. Størst Betydning fik hans Arbejde i Kbh.s Kommune, hvor han med sin rige Begavelse og betydelige praktiske Sans samt en usædvanlig stor Arbejdsevne ledede de mange Ingeniørarbejder, som Byens stærke Udvikling krævede. Efter Sløjfningen af Voldene omkring

1870 blev store, nye Kvarterer inddragne til Bebyggelse, nye Færdselslinier aabnedes, og et fuldstændigt Afvandsings- og Kloaksystem gennemførtes. Paa Grundlag af en stor Række nøjagtige Nivellementer projekterede A. dette System, der sattes i Forbindelse med den gamle Bys Ledninger, saaledes at alt Spildevandet førtes til Havnen. Han løste Opgaven med stor Dygtighed og var derfor selvsikret til at gennemføre den saakaldte store Kloakplan, der nødvendiggjordes ved Byens stærke Udvikling omkring 1890, og som gik ud paa at føre Spildevandet ud paa dybt Vand i Øresund. Opgaven løstes paa den smukkeste Maade af A., der indførte de saakaldte „afskærende“ Ledninger, paa tværs af de til Havnen førende Kloakledninger. De afskærende Ledninger fører nu Spildevandet til Pumpestationerne, hvorfra det gennem lange Ledninger pumpes ud paa dybt Vand i Sundet. Ogsaa dette Arbejde, der var baseret paa en overordentlig stor Række Detailundersøgelser, har bidraget betydelig til Forbedring af Byens sanitære Forhold. A. forestod endvidere Projekteringen af nye Veje og Kloaker i de indlemmede Distrikter. En Række Ingeniørarbejder udenfor Kbh. skyldes A., saaledes et Vandforsynings- og Kloakanlæg i Nakskov, hvor Spildevandet anvendes til Overrisling af Marker, og som muliggjorde, at Nakskov som den første danske By kunde indføre W. C. 1888 fik A. 1. Præmie ved Konkurrencen om Frihavsanlægget ved Kbh. og 1889 den største Præmie ved Konkurrencen om Ordningen af Jernbaneforholdene sst. Som Generaldirektør kom han siden til at indlede og til Dels gennemføre denne. Iøvrig arbejdede han for streng Økonomi ved Driften. Personlig Elskværdighed, lynsnar Opfattelse og djærv Behandling af Sagerne kendetegner A. — Gift 1874 Thekla Emilie Mathilde Johnsen, d. 1917. M. C. H.

Litt.: Chr. Ussing i „Ill. Tid.“ 13/7 1902; C. K. Ølgaard og A. G. V. Petersen i „Ingeniøren“ 1904.

Amdrup, Georg Carl (f. 19/11 1866), Søofficer, Opdagelsesrejsende. F. i Kbh. Forældre: Overretsassessor Carl Emil A. og Jeannette Georgine Ricard. Blev 1888 Officer i Marinen, 1891 Premierløjtnant, var

1903—06 Underbestyrer ved Meteorologisk Institut; 1906 Kaptajn, var 1907—09 Flotille-

chef og blev 1916 Kommandør. 1898—1900 var han Leder af Carlsbergfondets Ekspedition til Østgrønland, hvis Formaal var at undersøge og kortlægge den hidtil ganske ukendte Kyststrækning mellem 66° n. B. og Scoresby Sund (70°). Ekspeditionen

landsattes ved Angmagssalik (65 $\frac{1}{2}$ °) Sept. 1898, hvor den overvintrede. Paa en Baadetur nordefter Juni—Aug. 1899 kortlagdes Strækningen til Aggas Ø (67 $\frac{1}{3}$ ° n. Br.), hvor Landet toges i Besiddelse i den danske Konges Navn. Det godtgjordes, at Kysten her delvis har været beboet af Eskimoer; fra det uddøde Hus paa Nualik hjembragtes en værdifuld etnografisk Samling. 1900 gik A. med „Antarctic” via Jan Mayen til Sabine Øen paa 74 $\frac{1}{2}$ ° n. B. paa Østkysten og naaede Kap Dalton (69 $\frac{1}{3}$ ° n. Br.) i Juni. Her delte Ekspeditionen sig i en Kyst- og Skibekspedition, hvoraf den sidste, ledet af A., i Baad gik Syd paa og kortlagde den ukendte Strækning til 67 $\frac{1}{3}$ ° n. Br., der toges i Besiddelse som hørende til det af G. Holm opdagede Christian IX.s Land. Paa en Isflage drev A. og hans Ledsagere langs Kysten i den løbrudte Storis under stor Fare og Besværighed paa en Distance af 500 km i 43 Dage Syd paa og naaede $\frac{2}{3}$ Angmagssalik. Ekspeditionens betydningsfulde geografiske Resultater skyldes fortrinsvis A.s forudgaaende, i hver Henseende grundige og kloge Forberedelse, hans Sømandsmod og Udholdenhed. Beretningen om sin Færd har A. nedlagt i en udmærket Fremstilling i „Medd. om Grønland” XXVII—XXX (1902—07) og i „Observations astronomiques, météorologiques et magnétiques de Tasiusak” 1904; han er desuden Forfatter til den i „Meddelelserne” XLI (1906—08) udgivne Beretning om Danmarksekspeditionen. — Gift 1904 Alma Bloch, d. 1917. L. B.

Litt.: Kornerup: „Oversigt over Meddelelser om Grønland 1876—1912” 1913.

Amdrup, Valdemar Michael (f. $\frac{1}{10}$ 1860), Jurist, Finansmand. F. i Kbh. Forældre: Kontorchef i Privatbanken Valdemar A. og Line Michaeline Holm. Blev Student 1878, Cand. juris 1884, fik Bestalling som Overretssagfører 1888. Da „Den sjællandske Bondestands Sparekasse” blev rekonstrueret, blev han 1909 juridisk Direktør for denne, der under hans Medledelse ikke alene

har genvundet sin tidligere sikre Position, men yderligere grundfæstet den. Han var Medlem af den første Bestyrelse for „Studentersamfundets Retshjælp for Ubemidlede”, der i over 25 Aar i ham har haft en utrættelig Medarbejder. Ogsaa Naturfredningssagen har han viet sin Interesse og Arbejdskraft; han er Formand i Forretningsudvalget i „Foreningen for Naturfredning”. Han er desuden Medlem af Tiendekommissionen og Kbh.s Skatteraad samt af adskillige Aktieselskabsbestyrelser. Fra hans Haand foreligger en Del Afhandlinger i juridiske Tidsskrifter. — Gift 1890 Mathilde Caroline Køfoed, d. 1915. O. T. Litt.: „Studenterne fra 1878” 1903.

Ammentorp, Johan Ludvig (f. $\frac{28}{10}$ 1860), Læge. F. paa Hvedholm ved Faaborg. Forældre: Forpagter Hans Christian Anker A.

og Johanne Petrine Krøyer. Blev Student 1879, Cand. med. 1887, Dr. med. 1891 („Den operative Behandling af Cancer recti”), valgte derefter Kirurgi som Speciale og uddannede sig heri paa Studierejser og som Reservekirurg paa Kommunehospitalets 5. Afd. 1891

—95. Han indtraadte Juni 1895 som Reservelæge i Hæren og steg gennem de forskellige Grader (Korpslæge 1897, Overlæge 1907) til Stabslæge 1911, endelig Generallæge Febr. 1916. Til denne ikke mindst for Tiden meget betydelige og ansvarfulde Post gør hans energiske, initiativrige, men samtidig forhandlingsdygtige og upartiske Personlighed ham særlig skikket. 1902 indtraadte han i den af Hærens Lægekorps nedsatte Kommission, der skulde overveje og fremsætte Forslag til en Forbedring i Hærens Forsyning med Forbindstoffer. I denne Kommission gjorde han en betydelig Indsats, og det nu i vor Hær indførte Feltforbindningssystem og navnlig den praktiske Enkeltmands-Forbindingspakke, som har vakt megen Opmærksomhed i Udlandet, skyldes væsentligst ham og Stabslæge von Harten, der i „Militærlægen” 1911 har givet en Beskrivelse deraf. — Gift 1895 Marie Christiane Rasmussen. O. P.

Litt.: Slægt i I. Barfod: „Stamt. over Familien Graae” 1882 og J. L. Ammentorp: „Stamt. over Familien A.” 1896; Selvbibliografi Univ. Progr. Nov. 1891; „Politiken” 6, 13 og 14/7 1918.

Ammundsen, Ove Valdemar (f. $\frac{19}{8}$ 1875), Teolog. F. i Nørre Felding ved Holstebro. Forældre: Sognepræst Peter A. og Frederikke Augusta Sørensen. Blev Student 1893, vandt 1895 Universitetets Guldmedaille og blev 1899 Cand. theol. 1900—01 foretog han en Studierejse til Udlandet og blev efter forudgaaende Konkurrence 1901 Prof. i Kirkehistorie. 1917 Æresdoktor i Kria. Foruden

sin Konkurrenceafhandling „Novatianus og Novatianismen” (1901) har han udgivet „Den unge Luther” (1907; 2. Udg. 1918), hvori han slaar til Lyd for de frugtbare religiøse Tanker i Luthers Skrifter fra 1520'erne, delvis i Modsætning til den fremherskende kirkelige Hævdelse af Reformatorens senere teologiske Anskuelse, og „Søren Kierkegaards Ungdom”

(Univ. Progr. 1912). Efter sin Forgænger Fr. Nielsen Død 1907 fortsætter han dennes „Kirkehistorie” paa en Maade, som røber et særdeles indgaaende Kildestudium, og i „Kirkeleksikon for Norden” og forskellige Tidsskrifter har han skrevet Artikler om kirkehistoriske Emner; til Reformationsjubilaet 1917 udgav han „Lutherbogen”. Ogsaa om praktisk-kirkelige Spørgsmaal har A. jævnlig udtalt sig, saaledes i „Menigheden og Teologien” (1906), „Til Opgør” (1912) og „Til Opbyggelse” (1912), og han har med Iver deltaget i Arbejdet for at vække kristelig-social Forstaaelse bl. a. ved Skriftet „Engelske Arbejderførere om Kristendommen” (1911). I Ugebladet „Die christliche Welt” deltog han i en Forhandling om det nationale Spørgsmaal og lod sit Indlæg udkomme paa Dansk („Nordslesvig” 1909), og i „Krig og krigsførende Kristne” 1916 forsøgte han at analysere Verdenskrigens religiøse Virkninger. Indenfor Studenterverdenen har A. øvet en meget betydelig Indflydelse; 1915—18 var han Formand for Danmarks kristelige Studenterforbund. — Gift 1903 Charlotte Balslev. *H. M.*

Litt.: Slægt i F. Balle: „Stamt. over Familien Balle” 1893; Unlv. Aarb. 1900—01.

l'Amoureux, se Lamoureux.

Ancher, Anna Kirstine (f. 18/6 1859), Malerinde. F. paa Skagen. Forældre: Købmand, Hotelejer Erik Brøndum og Ane Hedevig Møller. Frk. Brøndum

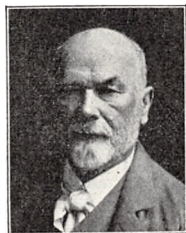
viste tidlig Anlæg for Tegning, og Interessen udvikledes under Paavirkning af de Kunstnere, der havde slaet sig ned paa Skagen; hun besøgte 1875—78 Kyhns Tegneskole og udstillede 1880 første Gang paa Foraarsudstillingen. Efter sit Æg-

teskab eksperimenterede hun stadig videre og arbejdede 1889 hos Puvis de Chavannes i Paris. Det er ikke storslaaede Opgaver, Fru A. har tumlet med; som Regel er det mindre Billeder men eller to karakteristiske Figurer anbragt i eller foran en Skagenshytte; hun besidder usædvanlig For-

staaelse af sjælelige Tilstande og en beundringsværdig Evne til at udtrykke sin Opfattelse („Blind Kone i Solskin”), og denne Følsomhed eller medfølelse Evne har adlet mange af hendes Arbejder, men garderer hende paa den anden Side ikke helt mod Banaliteter. Ikke mindre betydelig har Fru A. vist sig, hvad det maleriske Syn angaar: hendes Farver besidder undertiden en sjælden Harmoni, Finhed og Fylde, og Lysbehandlingen er lige langt fra Flovhed og Effektojageri, ligesom hendes tekniske Dygtighed er betydelig. Af hendes Hovedværker kan nævnes „Portræt af min Moder”, „Blaa Stue”, „Det røde Skørt”, „Maageplukkersken” og „Gæssene plukkes” (Galeriet). 3 af hendes Malerier hænger paa Galeriet, 12 (6 Pasteller) hos Hirschsprung, 1 paa Frederiksborg (Kyhns), andre paa Ribe, Aarhus, Aalborg og Rønne Museer. 1889 og 1900 fik hun 2. Medaille i Paris, 1891 Ehrevolle Erwähnung i Berlin, 1904 blev hun Medlem af Akademiet i Kbh. 1913 fik hun Medaillen „Ingenio et arti”. — Gift 1880 Michael Peter A. (s. d.). *O. A.*

Litt.: Erindringer i „Mit Hjem” 1911; S. Müller: „Nyere dansk Malerkunst” 1884; „Ord och Bild” 1904; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser” 1910; A. Schwartz: „Skagen” I—II 1912—13.

Ancher, Michael Peter (f. 9/6 1849), Maler. F. paa Frigaard ved Hasle, Bornholm. Forældre: Gaardejer Hans Michael A. og Ellen Elisabeth Munch. Broder søn af J. P. A. Anker (s. d.). Gik i Rønne Latinskole, men maatte for Artium tage Plads paa Kalø Godskontor. Trangen til at blive Kunstner fik ham til at opgive denne Stilling; 1871 begyndte han paa Akademiet, hvis Skoler han hurtig gennemgik, men opnaaede 1875 ikke Afgang; speciel Uddannelse søgte han hos Krøyer og senere 1889 hos Puvis de Chavannes i Paris. 1874 udstillede A. første Gang paa Charlottenborg, 1885 fik han en Rejseunderstøttelse, 1887 det Ancker'ske Legat og Akademiets mindre Rejsestipendium, s. A. fik han Akademiets 1. Aarsmedaille, 1889 den 2. og dermed Medlemsrettighed i Plenarforsamlingen; endelig 1896 Udstillingsmedaillen. Ogsaa fra Udlandet har A. vundet talrige Udmærkelser. A.s Kunstnervirksomhed er nøje knyttet til Skagen. I den nye Kunst fra 70'erne og 80'erne spillede den realistiske Gengivelse af jævne Mennesketyper en Hovedrolle; A. havde den Lykke at finde Skagensfiskerne og derved kunne følge Modretningen og samtidig give Udtryk for den Romantisme, som følger sig dybt i ham. Hans Billeder af Skagensfiskerne paa Stranden („Vil han klare Pynten” 1880, „Red-

ningsbaaden" 1883; Galeriet) afløste de Exner'ske Folkelivsbilleder i Popularitet. Trods Djarvheden og den sympatiske Forstaaelse i disse Billeder er A. dog kunstnerisk naaet højere i Skildringen af enkelte ulykkelige Personer, hvorved hans Hjertevarme har givet sig et smukt Udtryk („Syg Pige" (1882), Billederne med „Fattig Kristian"); i det hele taget naar A. højest, naar han staar belaget overfor sit Emne („Portræt af min Hustru" (1889); Hirschsprung). Foruden nævnte Billede har han malet flere andre Portrætter, stundom fortrinlige („Barnedaaben"), stundom ganske ensidige (G. Brandes). En Række Studier fra det enkle djærve Folkeliv („Glad Sømand", „Gammel leende Mand") har vakt Bifald, men synes nu for anstrengte. Derimod har A. vist sig som en fintfølende Landskabs- og Marinemaler. Teknisk har han haft Vanskeligheder at kæmpe med; han har ingen let Haand; hans Farver kan stundom være endog ret ubehagelige, til andre Tider af fin Virkning; han opgiver tit sine Intentioner paa Halvvejen, men Arbejderne er ofte præget af Indtrykkenes Friskhed; alle Svagheder opvejes af hans aandelige Rigdom, hans storslaede Medfølelse, hans sikre Kendskab til Emnerne. Hans friske Oprindelighed, Kraft og Varmhjørthed har givet ham Plads blandt Nutidens bedste danske Kunstnere. 6 af hans Malerier hænger hos Hirschsprung, 9 paa Galeriet, 2 i Aarhus, 1 i Ribe, 1 i Aalborg, 1 i Maribo og i Rønne; desuden Billeder i Venezia, i Budapest (et godt Selvporthæt) og i Kria. — Gift 1880 Anna Kirstine Brøndum (s. d.)

O. A.

Litt.: Slægt i „Personalh. Tidsskr." IV, 3 1900; Selvbiografi i „Ill. Tid." 22/5 1904; S. Müllers: „Nyere dansk Malerkunst" 1884; K. Madsen i „Tilskueren" 1886; „Ord och Bild" 1904; A. Schwartz: „Skagen" I—II 1912—13.

Anchersen, Hans Peder (4/10 1700—22/4 1765), Filolog, Historiker. F. i S. Bork ved Ringkøbing Fjord. Forældre: Sognepræst Ancher Sørensen og Marie Hansdatter Curtz. Blev Student 1716, Magister 1726 og Prof. 1736. Har udgivet talrige Disputater over Emner af klassisk Filologi og de nordiske Landes Historie i Middelalderen; mest kendt blandt hans Skrifter er det omfangsrige Værk „Herthedal ved Lejre i Sjælland og det gamle Danmark 150 Aar før og efter Kristi Fødsel" (1745), der endnu har Værd som et Repertorium over ældre Meninger om dette antikvariske Spørgsmaal. Var den første, som udstedte et dansk Universitetsprogram, og den første, som udgav en Professordisputats paa Dansk. En sympatisk Skikkelse indenfor den lærde Stand i Aarhundredets første Halvdel; nær Ven af Holberg, i hvis Embedsbolig han havde Lejlighed. D. i Kbh. — Gift 1737 Catharine Madsdatter Wiel, Raadmand Høyers Enke, d. 1762.

C. S. P.

Litt.: „Nye Tid. om lærde Sager" 1765; Giesings Jubel-Lærere II, 1 1781; H. K. Steffens: „Slægten Wiel" 1903; Johs. Pedersen: „Borchs Koll." 1916.

Ancker, Carl Andreas (13/8 1828—18/11 1857), Legatstifter. F. i Kbh. Forældre: Gros-serer Anders A. og Henriette Axeline Hambro. Uddannedes i Ind- og Udlandet som Landmand og ejede fra 1351 Mørkhøjgaard ved Kbh. Efter ved Faderens Død 1854 at være blevet økonomisk uafhængig flyttede han til Kbh. for at pleje sine Kunstinteresser. En Digtsamling, udgivet 1853 under Mærket Beppo er uden Interesse. En Kapital paa 86.500 Rdl. dannede ifølge et kort før hans Død udstedt Testamente Grundlaget for et Legat med hans Navn, hvis Renter skal tilfalde 4 Kunstnere (Maler, Billedhugger, Komponist og Digter) som Hjælp til Udenlandsrejse (Ministeriets Fundats af 1/5 1861). D. i Kbh. — Gift 1857 Augusta Fredricka von Schoultz, senere gift General F. C. Stiernholm (s. d.), d. 1910.

O. A.

Litt.: Alfr. Ipsen i „Forfatterbogen" 1898; Emil Madsen i „Personalh. Tidsskr." IV, 3, 1900; „Hver 8. Dag" 22/2 1903.

Ancker, Povl Hansen (ca. 1629—29/10 1697), Frihedshelt. F. vist nok i Hovby, Skaane. Forældre: vist nok Præst Hans Povlsen A. og Else Olesdatter. Blev 1654 Præst i Hasle og var under Svenskerne Besættelse af Bornholm 1658 Hovedlederen af den Opstand, der i Dec. ved Fængsling af den svenske Garnison befriede Øen fra Fremmedherredømmet og derved bevirkede, at den ved Freden 1660 blev givet tilbage til Danmark. Til Belønning fik han 1659 Aa Kirkes Kanonikat; blev 1685 Provst over Bornholm. D. i Hasle. — Gift 1) 1655 Karen Jensdatter Sode, d. 1684. 2) Lene Nielsdatter; levede 1709.

Th. B. B.

Litt.: Slægt i Bidstrup: „Stamt. over Familierne Madvig, Müller og Sode" 1884; „Hist. Tidsskr." VI, 5 og VII, 1, 1894—99.

Anders (Hellig-) (d. 1205), Præst, af Legenden gjort til sjællandsk Folkehelgen. Han døde som Præst ved St. Peders Kirke i Slagelse efter at have foretaget en Pilgrimsrejse til det Hellige Land, og meget snart efter vidste Sagnet at fortælle, at en Rytter paa en hvid Hest ved et Under havde bragt ham hjem fra Jerusalem, saaledes at han kunde vaagne op paa en Høj udenfor Slagelse; et Trækors paa „Hvilehøjen" v. for Byen minder den Dag i Dag om „Begivenheden". Af Valdemar II skal A. fremdeles have faaet Løfte om alt det Land, han kunde ride omkring paa et 9 Dage gammelt Føl, mens Kongen var i Bad; han red da saa hurtig, at Hofmændene maatte raabe til Kongen om at skynde sig, for at A. ikke skulde faa hele Landet.

H. M.

Litt.: H. Olrik: „Danske Helgeners Levned“ 1893—94; G. Knudsen i „Aarboeg f. hist. Samf. f. Sorø Amt“ 1912.

Andersdatter, Karen (d. 1673), Frille. Forældre: Skriver paa Bremerholm Anders Hansen og Bodil Knudsdatter. 1613 gjorde Christian IV hende til sin Frille; hun var hos ham til 1615 og fødte ham en eller to Døtre og Sønnen Hans Ulrik Gyldenløve. Havde 1616—40 Hveen i Forlening, men mistede den, da hun mod Kongens Villie vilde have giftet sig. D. i Kbh. *Th. B. B.*

Litt.: „Danske Magasin“ II, 2, 1806; „Personalh. Tidsskr.“ II 1881.

Andersen, Anders (f. ^{18/1} 1846), Provst. F. paa Plougsgaard, Holmsland. Forældre: Gaardejer Anders Jensen og Ellen Jensen.

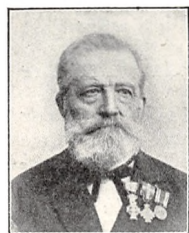

Efter paa Staby Højskole at have uddannet sig til Vinterlærer blev han 1865 Student, 1869 Cand. theol. og efter nogle Aars Manuduktørvirksomhed 1873 Kapellan og Seminarielærer i Jellinge, 1877 Sognepræst i Uldum—Langskov, 1887 i Søborg—Gilleleje, 1902 ved St.

Olai Kirke i Helsingør, hvor han tillige blev Provst, og endelig 1907 ved Vartov Kirke i Kbh. A.s Forkyndelse er stærkt præget af det grundtvigske Livssyn, og han er Næstformand i „Kirkeligt Samfund af 98“. Seminariegerningen førte ham ind paa eksegetiske Studier, og i flere Arbejder har han skildret de forskellige Evangeliers Opfattelse af Jesu Liv (1878—90; Resultaterne i „Menneskets Son. Evangelieopfattelsernes Enhed“ 1894). Fra 1904 er han Censor ved teologisk Embedseksamen; 1917 udnævntes han til Dr. theol. h. c. — Gift 1874 Louise Paludan-Müller. *H. M.*

Litt.: Vahl: „Slægtebog over Chr. Nielsens Afkom“ I 1879—86; Selvbibliografi Univ. Progr. Nov. 1918.

Andersen, Anders Christian (^{7/11} 1821—^{20/1} 1917), Biavler. F. i Skydebjerg, Fyn. Forældre: Bødker, Husmand Anders A. og Karen Pedersdatter. Kaarene i Hjemmet var trange, og A. kom efter Konfirmationen ud at tjene; meldte sig i Foråret 1844 som Rekrut og deltog i Krigen 1848—50, var med i de fleste store Slag og blev forfremmet til Sergent. Han forblev i Militærtjenesten som fast Underofficer og deltog i Krigen 1864. 1851 anlagde han et Handelsgartneri i Nyborg, men det er navnlig som Biavlens utrættelige Føregangsmand, at han mindes. Fra sin

Barndom havde han Kendskab til og Interesse for Biavl; 1866 stiftede han „Danmarks Biavlerforening“ og var i 16 Aar Foreningens Sekretær og Redaktør af „Tidsskrift for Biavl“. 1886 begyndte han at udgive et lille billigt Blad „Bien“, som han redigerede til 1914. A., der arbejdede for Biavl til sin høje Oldingalder, blev ofte kaldt „Bikongen“ og modtog i Aarenes Løb megen Anerkendelse for sin Virksomhed. D. i Nyborg. — Gift 1859 Emilie Christine Lund, d. 1904. *A. C.*

Litt.: „Aftenposten“ ^{14/11} 1916; Nekrologer i „Tidsskr. f. Biavl“ ^{15/2} 1917 og „Gartner-Tid.“ s. A.

Andersen, Anders Christian (f. ^{24/8} 1874), Forfatter. F. i Vrensted, Vendsyssel. Forældre: Gaardejer Jens A. og Mette Marie Sørensen. Var efter

Konfirmationen i Gartnerlære, senere paa Realskole i Hals, tog saa til Kbh. og læste til Artium; Student 1896. Har siden levet som Lærer ved forskellige Privatskoler, bl. a. Starckes, det eneste Sted, hvor hans pædagogiske Radikalisme helt er blevet paaskønnet. 1906 udgav han Romanen „Husmandens Datter“, en Hjemstavnschildring med social Tendens; 1907 og 1908 „Stavnsbunden Ungdom“ og „Stavnsbundne Mænd“, en mere personlig præget Skildring af en aandelig Frigørelsesproces. 1909 kom „Niels Haven og Inger Waage“, 1911 „Sigrid fra Skovlunde“, 1913 „Den lille Højskole“, 1915 „Slægten Hovgaard“. A. har Hjemstavnsdigternes faste og djærve Realisme i Skildringen af Almuens Liv og Væsen. Hans Naturiagttagelse er rig og fin. Med et tungt Sinds Harmе anklager han dem, der i Kraft af deres Stilling øver sjælelig Vold mod det oprindelige eller spirende i Barnets eller den Unges Sind. Hans Replik kan være lidt usikker, og hans unge „Helte“ er ikke altid gjort fri af deres Forfatter. — Gift 1902 Caroline Christensen. *G. C.*

Litt.: Selvbibliografi i „Bogvennen“ Okt. 1911; „Fyns Venstrebl.“ ^{24/8} s. A.

Andersen, Anders Nielsen (^{15/2} 1851—^{28/7} 1900), Landøkonom. F. i Husby ved Assens. Forældre: Gaardfæster Niels A. (s. d.) og Hustru. Blev opdraget ved Landbruget; begavet og lærelysten som han var, kom han 1874 til Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1876 og Landinspektørexamen 1879. Kort Tid efter nedsatte han sig som Landinspektør i Odense, hvor han hurtig oparbejdede en betydelig Praksis og efterhaanden blev en af Byens ledende Mænd. Mere bemærkelsesværdig var dog hans Virksomhed i de landøkonomiske Or-

ganisationer og Institutioner. Fra 1882 til sin Død var han Sekretær i Fyns Stifts patriotiske Selskab, hvor

han udførte et dygtigt Arbejde, som gjorde ham selvskreven til Generalsekretær ved 18. danske Landmandsfor-samling i Odense 1900. Fra 1893 var han For-stander for „Det teore-tiske Landbrugsinstitut i Odense“; han har for-fattet enkelte Smaa-skrifter som „Kortfattet Mælkerilære“ (1886), „Kultiveringsforholdene ved Vierø—Lindø Inddæmning“ (1887), „Engene og deres Pasning“ (1889) o. fl., men som Hel-hed havde han større Interesse og Anlæg for administrative og praktiske Arbejder end for litterære Sysler. D. i Kbh. — Gift 1880 Lene Marie Jørgensen. A. C.

Litt.: „Fyns Stifts patr. Selsk. i 100 Aar“ 1910; Nekrologer i „Ugeskr. f. Landmænd“ 1900, S. 392 og „Fyns Stiftstid.“ 30/7 s. A.

Andersen, Axel Olaf (f. $\frac{8}{2}$ 1875), Skibs-reder. F. i Kbh. Forældre: Skibsbygger Jo-hann Eduard A. og Laura Mathilde Frede-rikke Mogensen. Blev 1890 ansat i Firmaet L. H. Carl, hvor han

uddannedes som Reder; han viste betydelige Ev-ner og avancerede ef-terhaanden til Proku-rist. 1899 løste han Gros-sererborgherskab, 1903 stiftede han Firmaet A. O. A. & Co., der er korresponderende Re-der for Dampskibsselskaberne „Viking“ og „Valkyrien“. Under hans dygtige og ener-giske Ledelse fik Firmaet et betydeligt Om-fang; ikke alene her i Landet er det kendt og anset, men ogsaa i Udlandet, hvor det har flere Filialer. Foruden med Rederivirk-somhed beskæftiger det sig med Køb og Salg af Skibe, Befragtning og lign. og paa de nordamerikanske Filialer tillige med al-mindeelig Varehandel. 1908 blev A. optaget i Firmaet L. H. Carl; naar det af dette ad-ministrerede Dampskibsselskab „Gorm“, der er sammensluttet af „Gorm“, „Skjold“ og „Carl“, har opnaaet en sikker og anset Position, skyldes det ikke mindst hans Ar-bejde. Han er utvivlsomt en af Nutidens mest fremstaaende danske Redere; de Til-lidshverv, Staten og hans Standfæller har overdraget ham, vidner tilstrækkelig her-om. Han er saaledes Medlem af Sø- og Handelsretten, Næstformand i Dansk Damp-skibsrederiforening og Fragnævnet samt Medlem af Arbejdsgiverforeningens Hoved-bestyrelse og Erhvervenes Fællesudvalg. Desuden har han været Medlem af flere af

de til Forhandling med de krigsførende Magter udsendte Delegationer. — Gift 1900 Ellen Nyholm.

O. T.
Litt.: Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ S. 707.

Andersen, Anna Henriette, se Levinsohn.

Andersen, Anthon (f. $\frac{18}{9}$ 1869), Kommu-nalpolitiker. F. i Lyngby ved Skørping. For-ældre: Daglejer Anders Christian Jensen og Thomasine Christensen.

Var først Tjenestedreng, lærte siden Bødkerpro-ffessionen og kom 1892 som Soldat til Kbh., hvor han senere blev. Han fik snart en le-dende Stilling indenfor Faget og var 1902—17 Forretningsfører i Bød-kerforbundet; samtidig havde han en Tid en Cigarforretning paa Nørrebro. Fra 1909

er han Medlem af Forretningsudvalget for de samvirkende Fagforbund, fra 1917 Se-kretær sst. 1911 indtraadte han i Borger-repræsentationen og gjorde sig snart be-mærket som en dygtig og grundig Arbej-der; han beskæftigede sig især med Bygge- og Boligsager og Gade- og Vejspørgsmaal og var ligeledes Medlem af Budget- og Vel-færdsudvalget. Hans rolige, myndige Væ-sen og alsidige kommunale Indsigt gjorde det ved C. S. Christiansens Valg til Borg-mester 1917 naturligt at vælge ham til For-mand i Borgerrepræsentationen. — Gift 1894 Anna Marie Christensen. P. E.

Litt.: „Bødkerforbundet i Danmark 1890—1915“ 1915; „Soc.-Dem.“ 7/3 1909 og 22/6 1917.

Andersen, Anton ($\frac{27}{1}$ 1856— $\frac{0}{6}$ 1911). Forfatter. F. i Havrehed ved Odense. For-ældre: Murmester Martin A. og Anne Mag-dalene Nielsen. Tog

1876 Lærereksamen ved Skaarup Seminarium og blev s. A. Lærer i sin Fødeby. I sin hjemlige Kreds virkede han paa forskellige Omraader, var bl. a. søgt Fore-dragsholder; for en større Kreds blev han kendt som Forfatter. Allerede som Seminarie-

elev begyndte han at skrive i Blade og Tidsskrifter, og 1885 udkom hans første Bog: „Fra Planternes Verden“, et historisk-botanisk Skrift med Bidrag til Planternes Kulturhistorie, en Bog, der vidnede om A.s Kærlighed til Naturen og røbede hans ly-riske Evne. 1893 udgav han „Skuffede Haab“, søgte derpaa til Historien og ud-gav 1896 „Danske Forfatterinder i 19. Aarh.“. Med Fortællingen „Linda“ (1901) og „Juledæmring“ (1904) skabte han sig en

smuk Plads inden for den folkelige Litteratur. Andre Bøger fulgte, men højest naaede A. som Fortæller i „Linda” og som Lyriker i Digtsamlingen „Fyen” (1901), der vidner om hans Kærlighed til sin Fødeø. I nogle Aar var A. Formand i „Folkelig Forfatterforening”. D. i Havrehed. — Gift 1880 Anne Margrethe Hansen. F. N.

Litt.: „Skaarup Seminarium 1803—1903” 1903; „Lærerne og Samfundet” I 1913; Nekrologer i „Højskolebl.” 23/6 1911 og „Folkeskolen” 6/7 s. A.

Andersen, Axel, se Byrval.

Andersen, Birgitte Elisabeth (17/12 1791—⁹/₂ 1875), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Kontrolør Ivar Olsen og Elisabeth

Jensen. Allerede som ganske ung følte Frk. Olsen sig draget mod Scenen og debuterede ved den dramatiske Skoles Indledningsforestilling paa Hofteatret 11/3 1806 som Lucretia i Dupatys „Fruentimmerhævn”; ved samme Lejlighed fremsagde hun Prologen „Vaaren” af

Rahbek, der havde instrueret hende og siden protegerede hende. Hendes første Rolle to Aar efter paa det Kgl. Teater var Gudrun i „Hakon Jarl”. I de følgende 30 Aar var Fru A. en meget anvendt Skuespillerinde, der ejede store ydre Betingelser for at illudere i tragiske Roller: en rank Skikkelse, smukke Ansigtstræk og store Øjne. Hun spillede baade Ofelia og Jeanne d'Arc, men ogsaa i det Shakespeare'ske Lystspil og senere i ældre Karakterroller fandt hendes rige Talent Anvendelse. Af hendes Roller kan nævnes: Jutta i Boyes Sørgespil af samme Navn, Lucilia i „Melampe”, hvor hun parodierede sin egen Stil, Lydia i „Medbejlerne”, Marie i „Hvilken af dem er Bruden?”, Susanne i „Brudgommen fra Mexiko” og Portia i „Købmanden i Venedig”. Hendes sidste Rolle var Deborah i „Tordenskjold”, hvori hun 17/3 1838 tog Afsked med Scenen. D. i Kbh. — Gift 1815 Kapelmusikus Caspar Heinrich Bernhard A., d. 1832. C. Bs.

Litt.: Overskou: „Den danske Skueplads”, IV 1862; H. Kyrrer: „Knud Lyne Rahbek” 1914.

Andersen, Carl Christian (f. 20/5 1849), Politiker. F. i Kbh. Forældre: Sukkerhusarbejder Søren A. og Johanne Marie A. Gik i Kommuneskolen 1856—62, kom 1863 i Snekkerlære og blev Svend 1868, Mester 1882. Gennem Paavirkning af Pio blev han Socialdemokrat og deltog i Stiftelsen af Snekernes Fagforening, hvis Formand

han var 1873—84. Sammen med Holm og Hørdum tilhørte han det Slægtled af Partiet, der genrejste dets Prestige efter Nederlaget 1877, og han har i mange Aar staaet i dets Ledelse, indtil han nu indtager Pladsen som dets Nestor. Medlem af Partibestyrelsen blev han 1874, af „Social-Demokraten”s Kontroludvalg 1877, og 1886 overtog han Ledelsen af „Arbejdernes Fællesbageri”, der fra en ringe Begyndelse er vokset til et omfattende Foretagende. 1890 valgtes han til Landstinget for Kbh. sammen med P. Knudsen og genvalgtes siden; er fra 1918 Landstingsvalgt. Han har i Tinget væsentlig beskæftiget sig med sociale og økonomiske Spørgsmaal og ofte ydet vægtige Bidrag til Debatten. Han nyder almindelig Anseelse som en rolig, saglig og indsigtssfuld Politiker. — Gift 1876 Nielsine Vilhelmine Marie Paulsen, d. 1901. P. E.

Litt.: Borgbjerg og C. E. Jensen: „Socialdemokratiets Aarh.” 1901—04; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag” 1901—03; „Soc.-Dem.” 22/6 1917.

Andersen, Carl Christian (7/11 1849—2/8 1906), Maler, Konservator. F. i Kbh. Forældre: Natvægter Niels A. og Ane Kirstine

Jungmann. Viste under Skolegangen Tegnelyst og -evner, blev derfor efter Konfirmationen sat i Malerlære, fik privat Hjælp til at uddanne sig kunstnerisk og gennemgik Akademiet 1863—71, da han fik Afgang.

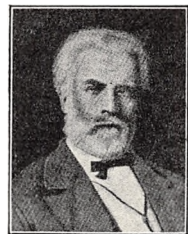
Paa en Rejseunderstøttelse fra Akademiet besøgte han 1882—83 Syd- Europa og Tunis. A.s Interesser var historiske. Hans fleste Billeder blev derfor Arkitekturbilleder med enkelte historiske Figurer („Ole Vind prædiker for Christian IV,” Frederiksborg); specielt interesserede han sig for vor hjemlige Kostumehistorie og anlagde Samlinger for at belyse denne. 1870 blev han Medhjælper hos Konservatoren paa Statens Museum for Kunst og 1887 hans Efterfølger; 1904 tog han sin Afsked. Ogsaa til Frederiksborg og Rosenborg var A. knyttet. 1902 udgav han „Kbh.s Slot” med Opmaalinger fra Slotsholmen. D. i Kbh. — Gift 1884 Elisabeth Wienberg. O. A.

Litt.: Nekrolog i „Berl. Tid.” 3/8 1906.

Andersen, Carl Christian Thorvald (26/10 1828—1/9 1883), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Urtekræmmer Jens A. og Steinun Bjørnsen. Efter Forældrenes Død kom han som 9aarig i Huset hos en anset Islænding af Moderens Familie, blev Student 1848 fra Reykjavik, studerede en Tid uden Lyst Jura, men droges mod det æstetiske. Fik 1858 Hjælp til en Rejse til Tysklands Kunstsamlinger og blev efter Hjemkomsten ansat ved Etnografisk Museum og Rosenborg, hvor han senere blev Slotsforvalter og Inspektør.

Paa det Ancker'ske Legat var han 1863—64 i Italien og 1874 som Christian IX's Gæst

med paa Island. 1857 debuterede han under Pseudonymet „Christian Adam” med en lyrisk Digtcyclus „En Krans paa en Arbejders Kiste”. I 60'erne kom en Række Digt-samlinger og fra 1867 til 1881 paa Prosa 7 Samlinger „Genrebilleder”, der blev meget

populære. 1882 kom en større Fortælling fra Island „Over Skær og Brænding”. A. har oversat bl. a. „Islandske Folkesagn og Eventyr” 1862 og 1864 og skrevet Musiktekster bl. a. til Gade. Han er ren Epigon uden Originalitet, men følelsesfuld, mildt elegisk eller idyllisk. D. i Kbh. — Gift 1860 Thora Emilie Hansine Grønbech, d. 1918. G. C.

Litt.: H. F. Ewald i „Julehistorier” af C. A. 1883; P. H. i „Ill. Tid.” 29/10 1882; P. Brock: „Rosenborg” III 1883.

Andersen, Carl Ferdinand (24/12 1846—27/11 1913), Maler, Tegneinspektør. F. i Kbh. Forældre: Stolemager Jørgen Christoffer A. og Lovise Frederikke Jurliczek. Kom i Murerlære, besøgte Akademiets Bygningsskole, fik Lyst til Malerkunsten og gennemgik Akademiet, til han tog Afgang 1870; n. A. udstillede han paa Charlottenborg; hans Arbejder (Genrebilleder, Portrætter) er uden større Betydning. Som

den fortrinlige Tegner A. var, anvendtes han ofte af Kunstfæller som Hjælper ved mere monumentale Billeder, idet han maatte opkonstruere Perspektiven; naar Kunstneren (f. E. Carl Bloch) da senere ændrede sine Figurer, kunde der fremkomme mærkelige Virkninger („Niels Kaas' Død”). 1874 blev A. Lærer ved Akademiets Perspektivskole; underviste desuden ved Teknisk Skole og privat. 1882 blev han Tegneinspektør ved Kbh.s offentlige Skoler (fast ansat 1887); 1883 blev han Statens Tegneinspektør ved Landets tekniske Skoler (fast ansat 1890). Det er som Lærer og Forbedrer af Lærematerialet, at A. har indlagt sig Fortjeneste. D. i Kbh. — Ugift. O. A.

Litt.: „Vor Ungdom” 1883—85; M. Rasmussen: „Bidrag til dansk Haandværkerundervisnings Hist.” 1916.

Andersen, Cilius Johannes Konrad (10/3 1865—14/1 1913), Maler. F. i Odense. Forældre: Murmester Hans Christian A. og Nielsine Conradine Nielsen. Havde tidlig Interesse for Kunst, men maatte gaa i Handelslære; herfra flygtede han efter 3 Aars

Forløb for i Kbh. at blive Kunstner; han sattes da i Malerlære i Odense og kom som

Svend 1884 ind paa Akademiet, hvorfra han 1889 fik Afgang. Med offentlig Støtte foretog han i de følgende Aar en Del Udenlandsrejser til Holland, Frankrig og Italien. A. har malet Figurbilleder, specielt Folkelivsbilleder, baade fra Danmark og Italien. Om end hans Kunst ikke frembyder Raffinementer eller teknisk blændende Egenskaber, har han forstaaet at vinde en vis Popularitet ved sit gode Humør, sin elskværdige Opfattelse og solide Tegnefærdighed. Han udstillede første Gang paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1890. Hans store Billede „En Barnebegravelse” med et mørkere Motiv og en mere realistisk Gennemførelse lykkedes ikke helt; derimod er nogle Folkelivsbilleder fra Italien ganske indtagende. A. var en produktiv Raderer. Bosat ved Odense. D. i Kbh. — Gift 1895 Bothilda Jørgensen. O. A.

Litt.: „Ill. Tid.” 17/9 1905; Nekrologer i „Fyns Stiftstid.” 15/1 1913 og „Hver 8. Dag” 2/2 s. A.

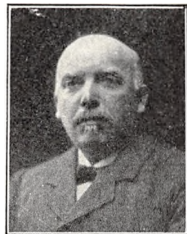
Andersen, Clara Elisabeth (13/5 1826—28/8 1895), Forfatterinde. F. i Kbh. Forældre: Kgl. Kapelmusikus Caspar Heinrich Bernhard A. og Skuespillerinde Birgitte Elisabeth Olsen (s. d.). Hun havde Teaterinteressen i Blodet og begyndte tidlig i største Hemmelighed med smaa dramatiske Forsøg. 22 Aar gammel skriver hun „En Evadatter”, der anonymt sendtes til Hertz og fik en kritisk, men opmuntrende Dom; det kom offentlig frem paa Hofteatret 1855 ved Høedts Hjælp. Hendes 7 følgende Lystspil kom paa det Kgl. Teater. Mest Lykke gjorde „Rosa og Rosita” 1862, „En nyttig Onkel” 1866 (paa rimede Vers) og „Grøns Fødselsdag” 1870. Hun har desuden udgivet et Bind „Noveller” 1855 og „Kastaniebaandet” 1861 under Pseudonymet Paul Winther. A.s Lystspil minder nærmest om Hertz' lettere Ting, er elskværdige og kvikke, letløbende og fordringsløse i Replikken og med naturlig scenisk Virkning. I 60'ernes magre Aar maatte de gøre et Indtryk, som Eftertiden næppe helt vil godkende. I Udlandet har de mange Steder gjort Lykke. Hendes dramatiske Anonymitet blev først hævet ved P. Hansens Artikel i „Biografisk Leksikon” 1887. D. i Kbh. — Ugift. G. C.

Litt.: Anton Andersen: „Danske Forfatterinder i 19. Aarh.” 1896; S. Bauditz i „C. A.s drama-

tiske Arbejder i Udvalg" 1897; Nekrologer i „Berl. Tid.“ og „Dannebrog“ 29/8 1895.

Andersen, Dines (f. 26/12 1861), Orientalist. F. i Ullerslev paa Fyn. Forældre: Møllebygger Dines A. og Christiane Poulsen. Blev Student 1881, Cand. mag. 1887. Ansattes som Student ved Universitetsbiblioteket, hvor han arbejdede 1883—1903. Foruden sit Fagstudium, klassisk og nordisk Filologi, dyrkede A. med særlig Interesse Studiet af sammenlignende Sprogvidenskab, navnlig de gamle indiske Sprog,

under Fausbøll, Thomsen og Verner. 1889 vandt han Universitetets Guldmedaille (Brugen af de sanskritiske Participier) og 1892 Doktorgraden („Om Brugen og Betydningen af Verbets Genera i Sanskrit“). Palistudierne var dog A.s Hovedinteresse, og paa dette Omraade har han gjort sit Navn verdenskendt ved sin fortrinlige Haandbog i Pali, der bruges ved talrige Universiteter Jordan over. Denne „Pali Reader“ (1901—07, 3. Udg. 1917), udarbejdet med den største Nøjagtighed og praktisk tilrettelagt, viser A.s indgaaende Kendskab til den store buddhistiske Pali-Litteratur og opfylder ved sit ligelige Hensyn til religiøse, filosofiske og kulturhistoriske Tekster alle videnskabelige Krav. Ogsaa Arbejder paa andre af Palifilologiens Omraader, især det leksikografiske, vidner om hans videnskabelige Originalitet som Etymolog og overordentlige Nøjagtighed, saaledes „Index to the Jataka“ (1897), forskellige Bidrag til „Journal of the Pali Text Society“ og navnlig hans Forarbejder til et fuldstændigt Pali-Leksikon, baserede paa de af Trenckner anlagte Samlinger. Ligeledes har han ledet Udgivelsen af S. Sørensens monumentale Navneindeks til Mahabharata. Sin store Fortrolighed med gammelindisk Tankegang og Religionshistorie viser han i sit nyeste Arbejde: „Livet efter Døden“ (Univ. Progr. 1915). Til „Folkernes Historie“ og „Verdenskulturen“ skrev han Afsnittene om Indien. 1903 blev A. Prof. i østerlandske Sprog og har vist sig som en grundig og nøjagtig Lærer. — Gift 1892 Dagmar Jacobine Emilie Sørensen Bergh.

F. de F.

Litt.: Selvbiografi Univ. Progr. Nov. 1892; Univ. Aarbog for 1902—03; J. Byser i „Berl. Tid.“ 9/10 1917.

Andersen, Arnold Edmond (f. 22/8 1871), Idrætsmand, Boldspilpædagog. F. i Faaborg. Forældre: Koffardikaptajn Hans A. og Anna Margrethe Dorothea Christine Weissenberg. Blev Student 1890, Cand. mag. i Naturhistorie og Geografi 1896, derefter Lærer, nu Adjunkt ved københavnske Privatskoler. Udgav 1916 „Danmarks Geologi i kortfattet

Omrids“. Har haft stor Betydning for Boldspillet, især Fodboldspillet i „Akademisk Boldklub“, hvor han blev Medlem 1890 efter med Iver at have drevet Boldspil paa Herlufsholm fra 1884. I A. B. var han en af de bedste Fodboldspillere, der længe havde fast Plads i Stormerrækken paa første Kamphold. Ved altid dadellos Spillemaade gav han et godt Eksempel, genoprettede 1899 Klubbens yngre Afdeling, der var kommet i Forfald, og har siden styret denne Del af Klubben og undervist Skoledrengene i Fodbold og Cricket med et stort personligt, uegennyttigt Arbejde. Hans grundlæggende Virksomhed her ved at indføre fast, skolemæssig Ledelse af de Unges Arbejde er blevet Forbillede i andre Klubber. 1905 indstiftede han sammen med andre Turneringen om A. B.s Skolepokal, og denne Turnering, hvortil Skoler i Kbh. og Omegn kan sende Kamphold, har med stigende Tilslutning været afholdt siden. — Ugift. F. K.

Litt.: „Studenterne fra 1890“ 1915

Andersen, Edvard Emil (f. 3/8 1861), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Andreas William A. og Sophie Frederikke Tikjøb. Blev Sekondløjtnant 1884, Premierløjtnant 1885, Kaptajn 1902, Kommandør 1911, har altid været stærkt benyttet baade i og udenfor Marinen og anses for en praktisk dygtig Sømand med særlig gode tekniske Anlæg. Har navnlig været virksom ved Torpedo- og Minevæsenet, ved Uddannelsesskolerne for Kadetter og Underofficerselever og i de senere Aar som Skibschef. Udenfor Marinen har han været Næstkommanderende ved Krydstoldvæsenet, Fører af Postdampskib Korsør—Kiel og 1908—10 Fører af Skoleskibet „Viking“, da Bestyrelsen efter at have for søgt at dele Ledelsen mellem en Skibsfører og en Skoleleder foretrak at lægge hele Virksomheden under en Søofficer. A. førte Skibet til Bestyrelsens fulde Tilfredshed paa en Jordomsejling og en Tur til Østasien. A. er en dygtig Kapsejler; han er Formand for Amatør-Sejllklubben. — Gift 1889 Anna Frederikke Louise Ellen A. V. G.

Litt.: „Berl. Tid.“ 9/1 1911.

Andersen, Frederik Vilhelm (11/8 1820—19/8 1910), Provst. F. i Kbh. Forældre: Ekspeditionssekretær i Generalstabens Bureau Andreas Christian A. og Frederikke Chri-

sliane Saxtorph. Blev Student 1838 og Cand. theol. 1843, derpaa Adjunkt ved Vording-

borg Latinskole og 1845 Sognepræst i Nordrup, 1871-94 i Ringsted, hvor han tillige blev Provst. 1877—1904 Censor ved teologisk Embedseksamen, 1880 Dr. theol. („Embede og Ordination i deres indbyrdes Grundforhold“). A. nærrede stor Beundring for H. L. Martensens spekulative

Teologi, hvorom hans „Studier over Martensens Etik“ (1879) noksom bærer Vidnesbyrd; han medvirkede ved Udgivelsen af Tillægget til Roskilde Konvents Salmebog og har forfattet et Par Prædikensamlinger og flere Lejlighedsskrifter. D. i Kbh. — Gift 1846 Christine Elisabeth Friderichsen, d. 1906.

H. M.
Litt.: Slægt i Elvius og Hiort-Lorenzen: „Danske patr. Slægter“ 1891; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1881; Nekrolog i „Ringsted Folketid.“ 2°/₅ 1910; Vilh. Andersen i „Mit Hjem“ 1911.

Andersen, Frederik (f. 12/10 1862), Kommunalpolitiker. F. i Munkebjergby ved Sorø. Forældre: Husmand Anders Christiansen og

Maren Larsdatter. Kom i Skomagerlære i Slagelse og blev en af Hovedmændene for Skomagerens faglige Organisation; stiftede 1884 i Slagelse en Afdeling af Skomagervendenes Forbund og var 1887—92 i Kbh. Medlem af Fagets Hovedbestyrelse og dets Kasserer. 1893—1917 be-

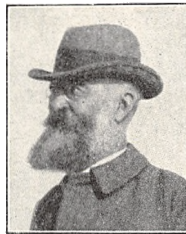
klædte han Stillingen som Forvalter ved Arbejdernes Fællesbageri og havde ikke ringe Del i Foretagendets Trivsel. 1902 fik han Sæde i Borgerrepræsentationen og benyttedes stærkt i Udvalgene; 1914 valgtes han til Raadmand ved 2. Afdeling og genvalgtes ved Nyvalgene 1917 efter at have afslaaet at overtage en Borgmesterplads; endelig valgtes han 1918 til Folketinget for Kbh. Han er tillige Medlem af sit Partis Hovedbestyrelse (fra 1898) og af „Social-Demokraternes“ Kontrolkomité samt fra 1917 af Ernæringsudvalget. — Gift 1892 Cecilie Svendsen.

Litt.: „Soc.-dem.“ 8/6 1917.

Andersen, Frederik Immanuel (4/1 1849—22/3 1915), Forstmand. F. i Nordrup ved Ringsted. Forældre: Provst Fr. Vilh. A. (s. d.) og Hustru. Blev Forstkandidat 1870, var Assistent hos Havsinspektør Rothe 1872—74, Skovrider paa Store Frederikslund 1874—84 og paa Stamhuset Giesegaard 1884—1915. Han havde tillige Overtilsyn med

Gram Skove og Nybøl Plantage i Nordslesvig samt med Valbygaards Skove; Censor ved

Forsteksamens praktiske Del fra 1887 til sin Død. Var et meget virksomt Medlem af „Dansk Skovforening“s Fællesbestyrelse, for hvilken han i flere Aar ledede Arbejds- og Redskabsprøver. Som Medlem af Statens forstlige Forsøgskommission ledede han forskellige forstlige

Forsøg, bl. a. vedrørende Udhugning og Grenekapning i Rødgranbevoksninger, om hvilket Emne han har skrevet en Beretning i „Det forstlige Forsøgsvæsen“, I. Har endvidere skrevet talrige Artikler i „Tidsskrift for Landøkonomi“ og i „Tidsskrift for Skovvæsen“. Var en meget anset Praktiker og udmærket Lærer for unge Forstmænd. D. i Giesegaard Skovriderbolig. — Gift 1875 Sophie Louise Holtén.

J. H.
Litt.: Slægt se F. V. A.; „Høfsnedkermester J. V. Holtens Efterkommere“ 1913; Nekrologer i „Tidsskr. f. Skovvæsen“ 1915 og „Dansk Jagttid.“ s. A.

Andersen, Johannes Fritz Emanuel (14/2 1829—20/3 1910), Musiklærer, Komponist. F. i Kbh. Forældre: Bogbindermester Johannes Christian A. og Henriette

Sophie Kriedt. Fik tidlig Undervisning i Klaver, Sang og Teori, saa at han allerede i 12 Aars Alderen kunde paatage sig at informere andre, og dette tidlige Nemme blev afgørende for hans senere Livsvirksomhed, der helt fyldtes af Undervisning

i Klaver og navnlig i ualmindeligt Omfang af hans Gerning som Sanglærer ved flere af Kbh.s betydeligste Skoler. Udrustet med en enestaaende Arbejdsevne fik han tillige Tid til at skrive en anselig Mængde Kompositioner, der for Størstedelen tilhører Undervisningslitteraturen. Denne Produktion, der spænder over et meget langt Spænd af Aar, rummer tillige alle Afskygninger af populære Musikformer, dog mest Klavermusik, to- og firhændig, Divertissementer, Fantasier og Transskriptioner til Undervisningsbrug over kendte og yndede Melodier (heraf alene over 100 Hæfter), fremdeles Skolesange, Romancer, fire Kantater, Korkværker samt 3 Ouverturer for Orkester. A.s Betydning ligger paa det pædagogiske Omraade. Ligesom han selv som Lærer fik Indflydelse paa store Dele af de efterfølgende Generationer, har hans Klaverarbejder i høj Grad bidraget til at sprede Sansen for

Musik i Folkets brede Lag. D. i Kbh. — Gift 1859 Thora Hansine Stæhr, d. 1897. G. S.

Litt.: „Søndags-Posten“ 2¹/₉ 1882; Schneekloth's Skoles Progr. 1909; Nekrolog sst. 1910 og i „København“ 30⁹/₉ s. A.

Andersen, Hans Christian (2¹/₄ 1805—4¹/₈ 1875), Forfatter. F. i Odense. Forældre: Skomagerfrimester Hans A. og Ane Marie Andersdatter. Farfaderen var sindssyg, Faderen higede ud over sin Stand og læste højt for Drengen. 1813 lod han sig hverve, men naaede ikke med i Krigen. 1816 døde han; Moderen maatte vaske for Folk, blev gift igen og Enke anden Gang, blev efterhaanden forfalden og

døde som Hospitalslem 1833. A. var et nervøst og stille Barn, legede ikke med andre, men levede i sin egen Drømme- og Fantasi-verden, til Latter for de fleste ved sit aparte Væsen, til Undren for nogle. Synger smukt og digter ogsaa, har Tiler paa 25 Skuespil, han agter at skrive. Rejser 1819 til Kbh. med 14 Daler i Lommen for at gaa Teatervejen og blive berømt, introducerer sig hos forskellige Teaterfolk, der tror, han er gal; Syngemester Siboni tager sig lidt af ham. Da Stemmen gaar i Overgang, faar han Balletundervisning, hvortil hans leddeløse Krop ikke egner sig, men han faar derved Adgang til Teatret og er med i Koroplog. Samtidig indleverer han talrige Tragedier, der ifølge Censuren mangler „al elementær Dannelse“. Flere betydelige Mænd faar Interesse for ham, bl. a. H. C. Ørsted, som aldrig svigtede ham, og en af Teaterdirektørerne, Jonas Collin, der skaffer ham kgl. Understøttelse, saa han 1822 kan komme i Slagelse Skole. Snart efter sættes han i Huset hos Rektor Meisling, der kun har Ironi og Vrede til overs for A.s sygeligt følsomme og overfor positiv Kundskabstilegnelse ret tungnemme Natur. A. følger ham til Helsingør 1826, men fjernes n. A. af Collin og dimitteres privat 1828. Cand. phil. 1829. 1828 debuterer han i Heibergs „Flyvende Post“ med Digte, bl. a. „Det døende Barn“, skriver et Prosaarbejde, „Fodrejse fra Holmens Kanal til Østpynten af Amager“, med fantastisk-ironiske Arabesker i Hoffmanns Manér og en studentikos Vaudeville-Parodi paa de Kolzebue'ske Ridderdramer. Hans oprindelige Følsomhed vækkes igen ved en Forelskelse i Riborg Voigt, truffet paa Rejse i Jylland og Fyn 1830. Samtidig begynder Kritikken, baade af A.s Form (Hertz i „Gengangerbreve“) og Indhold (Hauch i „Den babyloniske Taarnbygning“). 1831 er han i Harz og Sachsen og besøger Tieck og Chamisso, der oversætter et Par af hans Digte. Hans Fattigdom tynger ham til at bear-

bejde Skuespil for Teatret og lave Operatekster og værdiløse Vaudeviller. 1832 udgav han „Vignetter til danske Digtere“, Forsøg paa i Fyndsprog at karakterisere dem. 1833 kom Digtene „Aarets 12 Maaneder“ og „Samlede Digte“. En ny Forelskelse, i Louise Collin, har ved denne Tid oprevet hans Sind, og han er glad ved med Rejsunderstøttelse at kunne drage bort Maj 1833. Han tager til Paris og til Jurabjergene, hvor han skriver det lyriske Drama „Agnete og Havmanden“ med smukke Sange, derfra til Rom, hvor han under Bødtchers Førerskab betages af Kunsten og de historiske Minder, og til Napoli, hvor Natur og Folkeliv henrykker ham. Hernede finder han sig selv som Fortæller. 1835, efter Hjemkomsten, kommer hans første Roman „Improvisatoren“ og det første Hæfte Eventyr. „Improvisatoren“ har 2 Impulser: Italienbegejstringen (der indleder den italienske Retning i vor Litteratur, Malerkunst og Ballet) og Betragtningen af hans eget Forhold som fattigt umiddelbart Geni til mere reflekterende, kritiske Aander og dem, der ved Fødsel eller Kundskaaber stod over ham. En Hovedrolle spiller Forholdet til Collin'erne, hos hvem han alle Dage havde sit eneste „virkelige Hjem“, men hos hvem han ogsaa mødte megen smaalig Kritik og Hovmestereren, som han maatte tage imod, fordi han skyldte dem saa megen Tak. „Improvisatoren“ blev oversat og grundlægger A.s europæiske Ry. 1836 kom Romanen „O. T.“, 1837 „Kun en Spillemand“, begge med gode Billeder fra Fyn og Jylland og sikkert skitserede Originaler og den personlige Baggrund af Geniets Kamp mod Miskendelse, som Kierkegaard haaner i „Af en endnu levendes Papirer“. 1846 kom „Lykkeper“, igen det fattige Aladdin-Geni. Fra 1848 er „De to Baronesser“ med Indtryk fra Krigens Begyndelse, fra 1857 den mere filosofiske „At være eller ikke være“ med Paavirkning fra Ørsted. Anden Prosa, fuld af malerisk Liv og Enkeltagttagelse, er Skildringerne fra A.s hyppige Rejser; 1842 kom „En Digtets Bazar“ fra en Rejse til Konstantinopel, siden var han i England og fl. St. 1840 genoptog A. sin dramatiske Digtning med „Mulatten“ og „Maurerpigen“, bedst kendt fra Heibergs Spot i „En Sjæl efter Døden“. Bedre er 1844 Enakteren „Kongen drømmer“ (Christian II paa Sønderborg) og 1845 Eventyrkomedien „Lykkens Blomst“, „Mer end Perler og Guld“, der dog mest er en Bearbejdelse efter Wieneren Raimund, „Ole Lukøje“ og „Hyldemor“. Størst Lykke har den anonymt opførte „Den nye Barselstue“ gjort. Foruden en Del Bagateller kan nævnes Operateksten „Liden Kirsten“ til Hartmanns Musik. Til Dramaer regner A. selv „Ahasverus“ 1847, en Række løse Billeder af Kulturens Udvikling fra Kristus til Kolumbus. Af Digte har

A. en Del svage Lejlighedsdigte, enkelte fortællende, Bønedigte, Genrebilleder og Fædrelandsange. — Originalt er A. i de smaa Skildringer, hvor hans impressionistisk rappe følelsesbetonede Iagttagelser og hans sikre Skitsering af Karakterer og Situationer er nok, eller hvor han i et Billede, der rummer baade Lune, Medfølelse og Malice, kan samle sin Dom om Menneskelivets evige Kamp mellem det barnligt rørende, enfoldigt dybe, ægte, men oversete paa den ene Side og det forstandigt kolde, vigtige og forlorne paa den anden. Der er noget af det i Romanerne, mere i Historierne i „Billedbog uden Billeder“ 1840, mest i Eventyrene, hvor Ideen glimter frem, uden psykologisk at skulle uddybes eller reflekteret gennemføres. 1835 kom 4 Eventyr i et tarveligt Hæfte. Det er de første Eventyr i Verden, der er fortalte for Børn. De har den jævne Tales Replik, barnlige Udtryk og Værdibegreber og en levendegørende Stil i Skildringen. Ofte er Emnerne hentet fra Barnets Liv og Omgivelser eller Legetøj. Andre er Genfortællinger af Folkeeventyr, A. havde hørt som Barn af de gamle Kvinder paa Hospitalet. Nogle er Sagn og Historie, en stor Del egne Minder og Oplevelser. Deres Idéindhold kan være sødladent barnligt, men er ellers ofte mere for de voksne, snart bittert erkendende, hvordan det uægte triumferer her i Verden, snart idealistisk troende paa, at alt kommer paa sin rette Plads til sidst. — Fra 1852 kom Eventyrene sammen med mere novelleagtige Historier. De fortsattes i Hæfter til 1872. Ialt findes 156. I den samlede Udgave i 5 Bd. har A. til sidst givet Oplysninger om deres Tilblivelse. — Skønt Kritikken ikke straks var gunstig, har Eventyrene dog skabt A. den Berømmelse, han higede efter. Nogle af dem er oversat paa 22 Sprog. Som deres Digter hædredes han overalt i Verden. 1838 fik han kgl. Understøttelse paa 800 Kr. aarlig, senere blev han Konferensraad, Æresborger i Odense, fik talrige udenlandske Ordener. Helt lykkelig blev han dog aldrig. Han flakkede hjemløs rundt paa Rejser eller paa sjællandske og fynske Herregaarde og folte med „Grantræet“ Ærgerrighedens evige Utilfredshed. De sidste Aar var han svagelig. D. paa „Rolighed“ i Kbh. — Ugift. G. C.

Litt.: G. L. Wad: „Om H. C. A.s Slægt“ 1905; H. C. A.: „Das Märchen meines Lebens“ 1847 og „Mit Livs Eventyr“ 1855 og 1877; Breve til og fra H. C. A. 1877—78; „H. C. A.s Briefw. mit Carl Alexander v. Sachsen-Weimar“ 1887; G. Brandes i „Saml. Skr.“ II, XV og XVIII (fra 1870—1905); P. Collin: „H. C. A. og det Collin'ske Hus“ 1882; R. N. Bain: „H. C. A.“ 1895; P. Levin: „Ægne og Stæder“ 1899; N. Bøgh i „Personal. Tidsskr.“ V 2 1905; Schwanenflügel: „H. C. A.“ s. A.; „H. C. A.s sidste Leveaar“ („Memoirer og Breve“ V) 1906; Georg Christensen i „Danske Studier“ s. A.; H. Brix: „H. C. A. og hans Eventyr“ 1907.

Andersen, Hans Niels (f. 10/0 1852), Handelsmand. F. i Nakskov. Forældre: Daglejer

Iver A. og Elisabeth Hansdatter. Gik tidlig til Søs, drevet af Udlængsel, navnlig mod Østen, men naaede først efter flere Aars Forløb derover. Ved gentagne Besøg i Hongkong paa-virkedes han afgørende af Byens mægtige Udvikling under engelsk Styre. 1873 kom han til Bangkok og valgte straks Siam til fremtidig Virkeplads, men fortsatte Sømandslivet nogle Aar for

at vinde Erfaring og Kapital. 1877 kom han igen til Bangkok, afslog Stillingen som Leder af Dokken og gik paa ny til Søs som Styrmand paa et den siamesiske Konge tilhørende Skib. Han blev snart dets Fører og Leder af dets Fragtforretning, og her brød han afgørende med de gamle Metoder. I Stedet for som tidligere kun at handle paa bestemte Pladser og sejle ved bestemte Vinde førte A. Varerne derhen, hvor Afsætningsmulighederne var størst; ved sin store Energi fik han mod Indskud af sin lille Kapital et Handelsfirma i Bangkok til at laste et Parti Teaktræ. Regeringen tillod Farten, og A. gik til England og solgte Træet med udmærket Fortjeneste. Dette var Grundlaget for det senere Firma A. & Co. Da Regeringen trak Skibet tilbage, fra-traadte A. og købte kort efter en Grund med tilhørende Købmandsforretning og Hotel i Bangkok, hvorefter han 1/4 1884 stiftede Firmaet A. & Co. sammen med en Kap-tajn A. fra Flensborg. Firmaet udviklede sig hurtig til Import- og Eksportforretning i stor Stil, 1894 anlagdes egen Savmølle, og kort efter opnaaede A. Skovkoncession; siden anskaffedes ogsaa egne Skibe. Paa en Rejse til Europa 1894 lykkedes det A. at interessere Is. Glückstadt for sin Virksomhed, og en Filial anlagdes i Kbh.s Frihavn. Allerede før havde A. peget paa Mulighederne for dansk Foretagsomhed i Østasien, og efter mange Overvejelser og Overvindelse af forskelligartede Vanskeligheder blev „Det østasiatiske Kompagni“ med Landmands-banken som Bankforbindelse stiftet Marts 1897 paa Grundlag af A. & Co. Kompagniet udviklede sig med A. som Leder hurtig fra den forholdsvis beskedne Begyndelse til et af de faa danske Selskaber, hvis Navn er kendt og agtet over hele Verden, og Æren herfor tilkommer udelukkende A., hvis enestaaende Fremsyn, Initiativ og Dygtighed har været Drivfjederen i Ledelsen. Ø. K. var det første Rederi, som anvendte Dieselmotorer, og dets store Flaade bestaar nu næsten udelukkende af saadanne, der besejler alle Verdensdele og fører Ø. K.s Varer til og fra Europa. Heri ligger A.s store Betydning for Danmark, der ved ham har faaet sin ikke ringe Part i Verdenshandelen. Flere

betydelige industrielle og kommercielle Virksomheder er opstaaet som Aflæggere af Kompagniet. De fremragende udenlandske Forbindelser, A. i Tidens Løb har knyttet til sig og sit Selskab, har under Verdenskrigen været hans Land til uvurderlig Nytte; i adskillige af de Delegationer, der har været udsendt for at forhandle om Danmarks Tilførsler, har han været Deltager, og de opnaaede Resultater skyldes i overvejende Grad hans Indflydelse. — Gift 1886 Anna Maria Benediclsen. O. T.

Litt.: C. Sveistrup: „D. Ø. K. 1897—1909“ 1910; A. Fraenkel: „Verden med dansk Maal eller Danmark med Verdensmaal“ 1916; „Verden og vi“ 8/6 1917 og 1/2 1918; „Politiken“ 10/9 1912.

Andersen, Anna Henriette Petrine (26/9 1818—2/3 1881), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Skibsfører Thomas A. og Elisabeth Charlotte Sigbjørnsen.

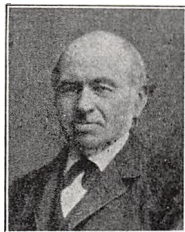
Forældrene blev viet i Antwerpen, Faderen blev siden engelsk Krigsfange; han døde 1823, og Moderen forsøgte sig som Skuespillerinde; A. var kun 7 Aar, da hun i Odense første Gang betraadte Scenen. Hun spillede siden i Provinserne og

Norge for 27/6 1838 at debutere paa det Kgl. Teater som Fanchette i „De to Grenaderer“. 1842 fik hun kgl. Ansættelse og var i de følgende 40 Aar — hun optraadte sidste Gang 7/2 1881 — en meget brugbar Kraft. Uden nogen Sinde at komme i allerførste Række vandt hun sig ved Flid og Ihærdighed en smuk Plads i Ensemblet. Baade alvorlige og komiske Roller blev betroet hende. Nævnes kan fremfor alt Elisabeth i Schillers „Maria Stuart“, som hun udførte jævnsides Fru Heiberg som Maria, endvidere Vilhelmine i „Gulddaasen“, Pariserdrengen, Emmeline i „Den første Kærlighed“, Kogekonen i „I den anden Verden“, Agathe i „Kammeraterne“ osv. I sine senere Aar gled hun dog mere og mere ud af Repertoiret og anvendtes til sidst kun i mindre, komiske Roller — f. Eks. Md. Staabi i „Den pantsatte Bondedreng“. D. i Kbh. — Ugift. C. Bs.

Litt.: „Galeri over dramatiske Kunstnere“ 1878; Nekrologer i „Berl. Tid.“ og „Morgenbladet“ 4/3 1881; K. Schmidt: „Skuespil og Teaterforhold i Odense“ 1896.

Andersen, Jens Banzon Hee (12/3 1820—6/3 1892), Landmand. F. paa Østrupgaard ved Faaborg. Forældre: Forpagter Christen A. og Johanne Mathie Hee. Var først beskæftiget ved praktisk Landbrug hjemme, senere Lærling og Forvalter paa fynske og sjællandske Gaarde, blev 1843 Forvalter paa Gunderslevholm, som han overtog i Forpagtning 1851 og drev til 1878. Her dannede han den landskendte Gunderslevholm Stam-

me, der navnlig 1860—80 øvede stor Indflydelse paa Malkekvæggets Udvikling i Danmark. Der udgik et stort Antal Avlsdyr fra denne udprægede Malkestamme, som oprindeligt grundlagdes paa indkøbt Anglerkvæg. A. havde ikke alene Opdrætterens skarpe Øje og instinktmæssige Forstaaelse af Dyrenes Natur og Værdi, han var den maalbevidste Avlsleder, der gennemførte omhyggelig Stamogsføring og planmæssigt Udvalg, længe for disse rationelle Avlsprincipper blev almindelig anerkendte her i Landet. Desuden var A. virksom for Indførelse af forbedrede Redskaber og Maskiner, og hans Interesse strakte sig langt ud over den hjemlige Bedrift. Gennem en Menneskealder var A. en af de ihærdigste Foregangsmand i det landøkonomiske Foreningsliv, hvor han navnlig arbejdede for Samvirke mellem de forskellige Landboforeninger. Han var ogsaa virksom for Dannelsen af De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift og blev Sammenslutningens første Sekretær; i denne Stilling har A. bl. a. iværksat Indførelsen af Stambogsføring. I nogle mindre Pjecer og en Række Artikler i Tidsskrifter har A. meddelt sine Ideer og Erfaringer til Offentligheden. D. i Kbh. — Gift 1851 Dorothea Marie Rømer, d. 1914. A. C.

Litt.: „Ugeskr. f. Landmænd“ 1891 II, S. 173 og 1892 I, S. 141; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 7/3 1892; G. Kähler: „Ungdomserindringer“ 1907, S. 25.

Andersen, Johannes Oskar (f. 15/5 1866), Teolog. F. i Kbh. Forældre: Sagfører Ole A. og Anna Marie Petersen. Blev Student 1884 og Cand. theol. 1890; vandt 1892 Universitetets Guldmedaille og foretog 1893—94 og 1902 Studierejser til Udlandet. 1900—01 deltog han i en Konkurrence om det kirkehistoriske Professorat; han opnaaede det ikke, men fik Tilalelse til at docere nordisk Kirkehistorie og

kirkelig Arkæologi; 1903 ansattes han som Docent i Kirkehistorie, 1913 som Prof. extr., og 1917 blev han Dr. theol. h. c. Allerede i det paa omfattende Arkivstudier hvilende Arbejde „Holger Rosenkrantz den Lærde“ (1896) viste han sig som en fremragende metodisk Historieforsker, og de samme Egenskaber har han lagt for Dagen i en Række Artikler mest om Danmarks Kirkehistorie og kirkeretlige Spørgsmaal i „Teologisk Tidsskrift“, hvoraf han fra 1899 har været Medredaktør, „Kirkeleksikon for Nor-

den", hvis Udgivelse han 1907 overtog efter Fr. Nielsen, „Kirkehistoriske Samlinger“, som han fra 1913 ligeledes redigerer, samt sidst, men ikke mindst, i den store Afhandling „Overfor Kirkebruddet“ (Univ. Progr. 1917). Efter Opfordring af „Det kirkelige Udvalg“ udarbejdede han „Kirkeorganisation udenlands“ (1905); desuden har han udgivet sin Konkurrenceafhandling („Novatian“ 1901) og forskellige mindre Skrifter. 1918 valgtes han til Folketinget for Kbh. paa det konservative Folkepartis Liste. — Ugift. H. M.

Litt.: Selvebiografier i Hauch-Taushøll: „Studenterne fra 1884“ 1909 og Univ. Progr. Nov. 1918; Univ. Aarb. 1900—01.

Andersen, Jacob Nørgaard Kronborg (f. ^{23/8} 1872), Postmand, Politiker. F. i Løgstør. Forældre: Godsejer Hans Rudolf A. og Marie Birgitte Elisabeth Nørgaard. Blev ansat i Postvæsenet 1889, Ekspedient 1900, Ekspedient 1909, Fuldmægtig i Overpostinspektoraatet 1911, Vicepostinspektør 1916. Hans engelske Virkelyst og udprægede organisatoriske Evner har skaffet ham en frem-skudt Plads indenfor

Postetatens Tillidsmænd. Som Redaktør af „Dansk Postblad“ 1899—1908 og Formand for „Dansk Postforening“ 1908—11 har han udført et meget betydeligt og højt vurderet Arbejde i sin Stands Interesse og som Formand for Civiletaernes Centralorganisation 1912—14 ogsaa virket for Broderetaterne. Foruden en lang Række faglige Artikler har han i „Det kgl. danske Postvæsen“ (1904) skrevet en Afhandling om Postvæsenets Historie i Danmark. Som Politiker tilhører han det radikale Parti; han stillede sig 1909 og 1910 i Kbh.s 6. Kreds, 1913 i 1. Kreds, men uden at opnaa Valg. — Gift 1906 Wanda Hansteen. P. E.

Litt.: „Aarb. f. d. danske Postvæsen“ 1912; „Dansk Postbl.“ ^{23/8} 1911.

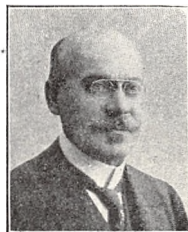
Andersen, Jens (f. ^{9/1} 1857), Politiker. F. i Birkebjerg, Hindsholm. Forældre: Husmand Anders Olsen og Ane Cathrine Olsdatter. Tjente ved Landvæsen fem Aar efter sin Konfirmation og kom derefter i Tømrerlære, gik paa Teknisk Skole og nedsatte sig 1883 som Tømrermester og Detailhandler i Hjørring. Aaret efter begyndte han at skrive i „Vendssyssels Tidende“ og blev fast Medarbejder 1888. 1892 flyttede han til Frederikshavn, hvor han nedsatte sig som Entreprenør

og Bygmester, men vedblev at være Medarbejder ved Bladet, til han 1902 overgik til „Vendssyssels Folkeblad“. 1909—13 var han Medlem af Frederikshavns Byraad. Skønt Fynbo af Fødsel har A. tilegnet sig meget af Vendelboernes Stejlhed og Uforsonlighed; han hørte tidlig til de misfornøjede Elementer indenfor Reformvæbret og fulgte 1905 de Radikale. Som deres Kandidat stillede han sig 1906 i Storehedinge, slog Høgsbro her 1909 efter hans Svingning i Militærspørgsmaalet og er siden genvalgt. Han har ogsaa indenfor sit nuværende Parti hørt til de mest yderliggaaende, har iøvrig mest beskæftiget sig med Jernbanesager, saaledes Spørgsmaalet Aarhus Banegaard, og var 1917 Ordfører for den store Jernbanelov. — Gift 1) 1883 Marie Elisabeth Berg, d. 1916. 2) 1917 Marie Mortensen. P. E.

Litt.: „Østsjællands Folkebl.“ ^{18/8} 1910; „Provincjournalister“ 1913; „Medlemmerne af Folketinget“ 1914.

Andersen, Carl Joachim (^{20/1} 1847—^{7/5} 1909), Flautist, Kapelmester. F. i Kbh. Forældre: Musiker Christian Joachim A. og Caroline Frederikke Ankjær. Optraadte tidlig som Solist paa Fløjte, hvori han var Elev af Faderen. Hans eminente Teknik og gennemmusikalske Foredrag førte ham efterhaanden gennem en Karrière, hvor der stilledes de største Krav. Han var saaledes Medlem af det Kgl. Kapel 1869—77, derefter ansat ved den italienske Opera i St. Petersborg, til han 1881 tog Ophold i Berlin. Her begyndte han i Bilse's Orkester, men har senere virket som Solo-Flautist baade i det kgl. Hofkapel og i det filharmoniske Orkester. A. nød overalt i Udlandet stort Ry som Virtuos og var utvivlsomt en af sin Tids betydeligste. Som Lærer har han bl. a. uddannet Prill og Leuwen. Denne Løbebane blev imidlertid pludselig afbrudt ved en Tungelammelse, der tvang ham til at lægge sin Virksomhed om. Som Medlem af det filharmoniske Orkester i Berlin havde han fra Tid til anden dirigeret dette, bl. a. i Scheveningen. Da omsider Dirigentposten i Tivolis Koncertsal ved Georg Lumbyes Afgang 1898 blev ledig, overtog han den, efter at han forinden havde skabt de endnu eksisterende Palækoncerter, der under ham fik en uanet musikalsk Betydning og øvede en fortjenstfuld Indflydelse paa Kbh.s Musikliv. Samtidig var han Leder af Kommunens Frikoncerter i Rosenborg Have, og endelig grundede han en Orkesterekole, delvis i Samarbejde med det kgl. Musikonservatorium. Som Komponist har han fortrinsvis skrevet for sit Instru-

ment, en Række højt ansete Arbejder, deriblandt „Ungarische Fantasie” og „Ballade et Danse des Sylphes”, endvidere en Række Etudeværker samt enkelte Danse og Marscher. A.s Fløjleværker røber levende Sans for Bravour uden dog at savne selvstændig musikalsk Værdi. Hans Virksomhed som Orkesterleder var præget af den organisatoriske Aand, han havde tilegnet sig under Hans v. Bülow, og det lykkedes ham at hæve sit Orkester til en Standard, der vakte Anerkendelse fra alle Sider. D. paa Hareskov Kuranstalt. — Gift 1) Før 1870 Emma Christina Jansson, Ægteskabet opløst. 2) Før 1898 Sarah Dana Watson. G. S.
 Litt.: R. S. Rockstro: „The Flute” 1890; Nekrolog i „Nationaltid.” $\frac{8}{5}$ 1909.

Andersen, Knud Christian (f. $\frac{29}{4}$ 1867), Zoolog. F. i Kbh. Forældre: Boghandlerfuldmægtig Anders A. og Cecilie Christine Dinesen. Blev Student

1885 og studerede derefter i flere Aar Zoologi uden dog at underkaste sig nogen afsluttende Eksamen. Samtidig underviste han ved flere Privatskoler og var 1890—1901 Volontør ved Zoologisk Museum. 1901 fik han Ansættelse som Assistent, siden Kurator

ved Fyrsten af Bulgariens private zoologiske Museum i Sofia, i hvilken Stilling han forblev, til han 1904 knyttedes som „special assistant” til British Museum of Natural History i London. Dette fik en afgørende Betydning for hans videnskabelige Produktion; medens han tidligere udelukkende havde syslet med Fuglene, blev det nu Flagermusenes Systematik, han kom til at give sig af med; paa dette Omraade har han dels publiceret en Mængde mindre Notitser i engelske Fagskrifter, dels været beskæftiget med en ny Udgave af „Catalogue of the Chiroptera in the British Museum”, hvoraf 1 Bd., Megachiroptera, kom 1912. — Gift 1907 Gerda Henriksen. R. H. S.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1885” 1910; Sv. Dahl: „Bibliotheca zoologica danica 1876—1906” 1910; „Dannebrog” $\frac{16}{1}$ 1901.

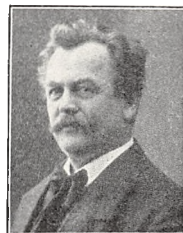
Andersen, Lars ($\frac{28}{6}$ 1843— $\frac{8}{12}$ 1908), Dyr-læge. F. i Venslev ved Skelskør. Forældre: Gaardmand Anders Larsen og Margrethe Jensdatter. Tog Dyr-lægeeksamen 1869 og ned-satte sig i Gimlinge, hvor han praktiserede i 39 Aar. Har i „Maanedsskrift for Dyr-læger” og i „Tidsskrift for Veteri-nærer” offentliggjort flere værdifulde Afhand-linger om kliniske vete-rinære Emner, bl. a. om

Børslyngning hos Husdyrene (1884), om Forholdet imellem Kælvningsfeber og Lufttrykket (1893) samt især om kronisk Indigestion hos Koen (1886 og 1906), hvori han for første Gang giver en klar Fremstilling af denne almindelige Sygdom. Endelig skal nævnes, at A. var den første Dyr-læge, der 1892 stillede Diagnosen Mund- og Klovesyge, da Sygdommen efter mange Aars Forløb igen viste sig her i Landet, og han tog virksomt Del i Bekæmpelsen deraf; hans Beretning om denne Sygdom blev offentliggjort i „Maanedsskr. for Dyr-læger” 1898. A. var meget anset paa Grund af sin Dygtighed som Jagttager, sin Samvittighedsfuldhed og elskværdige Karakter. Han tog livlig Del i Dyr-lægerens Foreningsliv og var i mange Aar Viceformand i den danske Dyr-lægeforening. I de sidste Aar var han Medlem af Statshingsteskuekommissionen for Sjælland. Sammen med D. Gautier (s. d.) udgav han fra 1892 Veterinærkalenderen. Han har konstrueret to nyttige Dyr-lægeinstrumenter. D. i Kbh. — Gift 1870 Theodora Othilia Storch. d. 1912. L. Ba.

Litt.: Nekrolog af B. Bang i „Maanedsskr. f. Dyr.” XX.

Andersen, Ludvig (f. $\frac{14}{4}$ 1861), Arkitekt. F. paa Fødselsstiftelsen i Kbh. Plejeforældre: Husmand Søren Christensen og Maren Jensdatter. Tog 1877 Præliminæreksamen i Aarhus, kom i Murerlære, besøgte fra 1879 Akademiet og tog 1890 Afgang; i sin Studietid var han beskæftiget hos Holm, Storck, Nyrop og Schiødt og foretog 1889 en Rejse til Mellem- og Vesteuropa. Mest kendt for Offentligheden blev

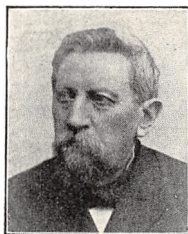

A., da han paatog sig at tilendebringe Opførelsen af det Ny Teater, som Arkitekt Gude havde paabegyndt; ogsaa han blev imidlertid uenig med Bygherrerne, og hans Forhold til Gude endte med en faglig Voldgiftskendelse (1907). Senere paatog A. sig at være Medarbejder ved den af Rigsarkivar Secher planlagte Ombygning af det gamle Kgl. Bibliotek til Rigsarkiv (1909—10). Hans mest kendte Værk i Kbh. er dog St. Josefs-hospitalet i Griffenfeldtsgade (1900—04), af hvis Gaardparti A. har forstaaet at skabe betydelig kunstnerisk Virkning. 1902 fik han Frbg. Kommunes Anerkendelse for Opførelsen af Frbg. Borgerforenings Alderdomshjem. — Gift 1894 Dagmar Pingel. O. A.

Litt.: „Arkitekten” IV—V 1901—02; „Politikeren” $\frac{3}{12}$ — $\frac{12}{11}$ 1907.

Andersen, Niels ($\frac{28}{5}$ 1826— $\frac{3}{4}$ 1907), Poli-tiker. F. i Eskør mellem Middelfart og Assens. Forældre: Gaardfæster Anders Nielsen og Mette Marie Pedersdatter. Blev 1849 Gaardfæster i sin Fødeby, sad 1854—85 i

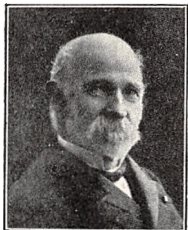
Sogneraadet og var dets Formand 1868—85. Han valgtes til Folketinget i Middelfart 1858, faldt 1866, valgtes s. A. i Assens, faldt her 1876 paa Forsvarsspørgsmaalet og valgtes 1877 i Kerteminde, hvor han genvalgtes, til han 1895 trak sig tilbage. Oprindelig Bondeven var A. en af de „syv vise Bønder“, der 1865—66 faldt fra J. A. Hansen, tilhørte siden de saakaldte

„bevægelige“ Bønder og gik efter Dannelsen af det Forenede Venstre helt over til Højre. Den begavede Agitator gjorde et stort Arbejde for sit Parti navnlig paa Fyn; i Tinget spillede han ingen fremragende Rolle. Fra 1886 til sin Død var han Klasse-lotterikollektor i Kbh. D. i Kbh. — Gift 1849 Pederlene Larsdatter, d. 1913. P. E.

Litt.: Zodiacus i „Nær og Fjern“ 18/11 1877; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; Nekrologer i „Nationaltid.“ og „Fyns Stiftstid.“ 4/4 1907; „Tiden“ 12/12 1913.

Andersen, Niels (11/8 1835—12/8 1911), Entreprenør, Politiker. F. i Ydby i Thy. Forældre: Gaardejer Anders N. og Ane Margrethe Didriksdatter.

Han voksede op i smaa Kaar, hjalp sin Fader med mindre Entrepriser og begyndte tidlig selv at paatage sig saadanne. 1857 etablerede han sig som Entreprenør og overtog 1862—63 Anlægget af Banelinien Hillerød—Fredensborg.

Paa en Tid, da slige Arbejder væsentlig var i Hænderne paa Udlandinge, lykkedes det ham at gøre sit Navn kendt, og han var i de følgende Aar meget benyttet ved Bane-, Havne- og lignende Anlæg (Aarhus—Ryomgaard, Hillerød—Græsted, Helsingør—Havn, Kbh.s Befæstning osv.). Han tjente en betydelig Formue, købte 1877 Søholm ved Hellerup, som han først solgte kort før sin Død, og oprettede 1880 og 1895 store Arbejderlegater. Selfmade Mand som han var, havde han alle Organisatorens og den stærke Personligheds Egenskaber, Sikkerhed, myndig Ro, logisk Klarhed, og han kom til at udfolde en rig Virksomhed baade kommunalt, socialt og politisk. 1888—1900 var han Sogneraadetsformand i den stærkt voksende Gentofte Kommune, 1896—99 Formand for „Arbejdsgiverforeningen“ og 1899—1907 for „Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening“. Han øvede, bl. a. under den store Lockout 1899, meget stor Indflydelse paa Organisationen af Kampen mod Fagforeningerne. I Folketinget sad han 1886—1903 som Med-

lem for Vestervig, 1903—09 som valgt i Thisted. Han tilhørte afgjort Højre og var altid en ivrig Forkæmper for Forsvarssagen og for Partiets Enhed, men kunde ellers i saglige Spørgsmaal, navnlig angaaende Jerubanerne, hævde meget selvstændige og oppositionelle Standpunkter; 1892 var han endogsaa Venstres Ordfører i Statsbansagen. D. paa Søholm. — Gift 1866 Thora Amalie Husen, d. 1917. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Arbejdsgiveren“ 7/8 1905; Nekrolog i „Nationaltid.“ 12/8 1911.

Andersen, Nikolaj (f. 8/8 1862), Sprogmand, Matematiker. F. i Svejrup ved Aabenraa. Forældre: Maler Hans A. og Christine Jørgensen. Blev Student 1883, studerede

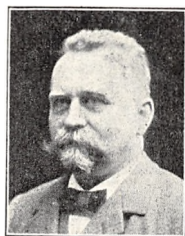

Matematik og Naturvidenskab i Leipzig og Kiel, var 1888—92 Medarbejder ved „Flensborg Avis“, 1892—1900 ved Forsikringsvæsenet, fra 1900 Sekretær i „Nordslesvigsk Sprogforening“, senere ogsaa dennes Vært paa „Folkehjem“ i Aabenraa og dens Bibliotekar, 1902 Medudgiver af „Sønderjyske Aarbøger“. Som Sprogforeningens Sekretær har han skrevet dens Historie (Aarbøgerne 1905) og udarbejdet Valgstatistik (sst. 1912—13), og han har fortalt om sin Sognefælle, den matematikkyndige Bonde Jørgen Hansen (sst. 1909). Grundlæggende Betydning har hans Undersøgelser om „Den musikalske Akcent i Østslesvigsk“ („Dania“ 1897) og „Det danske Sprogs Indflydelse paa Højtysk i Nordslesvig“ (sst. 1899), som vidner om dybtgaaende Kendskab til hans Modersmaal i snævre Forstand, skarp Iagttagelse og Dygtighed til at ordne et vanskeligt Stof. Hans sproglige Interesser har ogsaa givet sig Udslag i et Par sproghistoriske Afhandlinger og en Del Digte i sønderjysk Folkemaal. Sine videregaaende Studier over den musikalske Akcent, som han har drevet bl. a. hos Rousselot, har han paa Grund af sine mange praktiske Hverv ikke naaet at afslutte endnu. — Gift 1889 Sophie Buchholdt. M. K.

Litt.: M. C. Mathiesen i „Folkelæsning“ 27/8 1909; „Sendagsbl.“ 22/8 1910; „Sønden Aa“ Okt.—Novb. 1912.

Andersen, Peter Otto Albert (f. 18/8 1862), Finansebedsmand. F. i Kbh. Forældre: Sagfører Ole A. og Anna Marie Petersen. Blev Student 1879, Cand. juris 1886, arbejdede derefter nogle Aar som Rets- og Amtsfuldmægtig, men gik 1890 over i Centraladministrationen som Assistent i Indenrigsministeriet, hvor hans 1898 blev Fuldmægtig. Han arbejdede 1898 og 1899 i nogen Tid i Kbh.s Handelsbank og i „Deutsche

Bank's London Agency; den Uddannelse, han modtog i disse Banker, har uden Tvivl været medvirkende Aarsag til hans enestaaende Avancement fra Fuldmægtig i Indenrigsministeriet til Departementschef i Finansministeriet og Statsgældsdirektør, der fandt Sted Juli 1899. Disse sidste Stillinger beklæder han endnu og har hertil 1906 føjet Stillingen som Direktør i „Kongeriget Danmarks Hypotekbank“.

Hans Arbejdskraft og store Indsigt paa finansielle Omraader har Staten givet sin Anerkendelse bl. a. ved at udpege ham som sin Repræsentant i den 1908 i Anledning af Bankkatastroferne nedsatte Bankkomité og i Afviklingskassen af 1910. Han har udfoldet en Del litterær Virksomhed med Dagbladsartikler særlig vedrørende Kreditforerings- og Statsgældsforhold samt Statsgældsadministration. — Gift 1895 Sigrd Christine Johnsen. O. T.

Litt.: „Ill. Tid.“ 1³/₈ 1899.

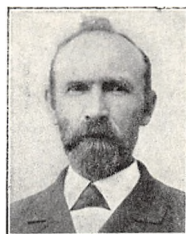
Andersen, Rasmus (f. 18⁷/₇ 1854), Snedkermester, Bankdirektør. F. i Birkende, Fyn. Forældre: Tjenestekarl, siden Fattiggaards-

bestyrer Anders Hansen og Ane Kirstine Poulsdatter. Efter at have lært Snedkerhaandværket og arbejdet i dette Fag som Svend nedsatte han sig 1878 som Mester i Aarup paa Fyn. Her udviklede han i Løbet af de følgende Aar en meget betydelig Snedkerforretning, særlig med Møbler og med Butiksinventar, saaledes at han endog har kunnet levere Butiksudstyr til Kbh. Han har især taget sig af Landhaandværkernes Kaar og Interesser og navnlig repræsenteret disse indenfor Haandværkets Organisationer. Han er saaledes fra 1890 Formand for Haandværker- og Industriforeningen i Aarup og Formand og Forstander for den tekniske Skole sst. Desuden repræsenterer han særlig Landhaandværket indenfor Hovedorganisationen: Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk og blev ved Oprettelsen af Teknologisk Institut Medlem af sammes Bestyrelse. 1911 overtog han Stillingen som Direktør for Aarup Bank. Hans Klarhed og gode Talegaver, forenet med indgaende Organisationstalent har gjort ham til en typisk Repræsentant for Haandværket, hvis Udvikling i moderne Retning han er en ivrig Talsmand for. — Gift 1879 Petra Hansine Marie Rasmussen. R. B.

Litt.: „For Industri og Haandværk“ 7¹/₁ 1915 og 10¹/₁₀ 1916.

Andersen, Rasmus (f. 10¹/₄ 1854), Politiker. F. i Tranderup ved Skelskør. Forældre: Gaardejer Anders Madsen og Karen Rasmussen. Var 1874—75 paa Vallekilde Højskole, derpaa en kort Tid til Søs, til han overtog Hundekildegaard i Tranderup, som han solgte til Sønnen 1917. Han stillede sig 1898 til Folketinget i Middelfart og valgtes 1903 i Skelskør, hvor han siden er genvalgt. Han tilhører Venstre og er Medlem af dets Bestyrelse. Han har ikke hørt til de mest talende Medlemmer, men arbejdet solidt og med Ro og Maadehold. Den almindelige Valgret, Folkeskolen (han er en af Fædrene til § 8 i Lærerlønningensloven af 1908) og Opdragelsesanstalten Flakkebjerg har været hans Hovedinteresser. Han blev 1908 kgl. Kommissarius i Den sjællandske Bondestands Sparekasses Likvidationsafdeling og stemte som saadan 1909 mod at fratage Erstatningskrav paa Privatbanken. Ogsaa i de følgende Aar har han ofret et stort Arbejde paa Sparekassens Genrejsning. — Gift 1879 Marie Pedersen. P. E.

Litt.: Erindringer i „Tiden“ 3¹/₂ 1915; Bransager og Rosenkrantz: „Den d. Reg. og Rigsd.“ 1901—03, Suppl.

Andersen, Rasmus Morten (f. 25⁰/₀ 1861), Billedhugger. F. i Ørting ved Horsens. Forældre: Snedker og Tømrer Niels A. og Johanne Mortensen. Kom i Billedskærerlære i Kbh. og gennemgik 1877—83 Akademiet, blev Elev af Bissen, hos hvem han ogsaa arbejdede privat; senere har han arbejdet i Steins og Peters' Atelier. Han vandt 1884 den mindre Guldmedaille, men opnaede 1886 ikke den store. Gentagne Gange har han faaet offentlige Rejselegater, f. Eks. 1889 det Ancker'ske; han var da i Sydeuropa. Fra 1882 har han udstillet ca. 50 Arbejder paa Charlottenborg. Af hans Værker staar Monumenterne af H. C. Andersen i Chicago (1889), af Chr. Berg i Kolding, af Tietgen paa Børsrampen (1905), af Dalgas i Aarhus (1901) og af Christian IX i Nykøbing M. samt af Grev Brockenhuus-Schack i Svendborg. Paa Frederiksborg findes hans Statuette af V. Bissen. Fra 1893 har A. været Konservator ved Thorvaldsens Museum. A.s Arbejder gør et noget tungt og sluttet Indtryk; de er strengt gennemførte og staar stilsmæssig helt paa den gamle Grund. — Gift 1888 Karen Sofie Nielsen. O. A.

Litt.: „Aftenposten“ 9¹/₁₁ 1905; „Folkelæsning“ 10¹/₄ 1910.

Andersen, Sophus Marius ($13/6$ 1858— $1/3$ 1908), Jernbaneingeniør. F. paa Hallebygaard ved Jyderup. Forældre: Proprietær, senere Grosserer Anders Peter A. og Sophie Marie Hee. Brodersøn af Forpagter J. B. H. A. (s. d.) Tog polyteknisk Adgangseksamen 1874 og Eksamen i Ingeniørfagene 1880. Var Ingeniørassistent 1880—81 ved Thybanens Anlæg og blev derefter knyttet til Statsbaneanlægene,

fra 1881 som Ingeniørassistent, fra 1889 som Afdelingsingeniør. Som Ingeniørassistent førte han bl. a. Tilsyn med Dampfærganlægene ved Masnedø og Orehoved og Jernbanebroen over Masnedund; som Afdelingsingeniør projekterede og ledede han Anlægget af Slagelse—Næstved—Skelskør Banen og Kystbanen. Sammen med Afdelingsingeniør Simoni førte han Tilsyn med Anlægget af Kbh.s nye Personbanegaard. Han var desuden Statens tilsynsførende ved en Række Privatbaner, bl. a. Slangerupbanen. I Forbindelse med sin betydelige Embedsvirksomhed udførte han et stort Arbejde som Sekretær i den københavnske Banegaardskommission 1898 og i Kommissionen af 1904 for nye Jernbaneanlæg. Hans Detailkendskab og store Arbejdsiver førte naturlig til, at han paatog sig mere Arbejde, end hans ellers kraftige Konstitution kunde taale, en Hjertesygdom lagde ham derfor tidlig i Graven. Han hørte til den Kreds af Ingeniører, som 1892 tog Initiativ til Stiftelsen af „Dansk Ingeniørforening“, af hvis Bestyrelse han var Medlem i en Række Aar. A. forenede usædvanlig Arbejdsevne med udpræget Forhandlingsdygtighed og vindende Væsen. D. i Kbh. — Gift 1885 Margrethe Karoline Kathrine Friis.

M. C. H.
Litt.: Nekrolog i „Ingeniøren“ $7/3$ 1908 af L. W. og S. Winkel.

Andersen, Sophus Emil (f. $8/12$ 1859), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Musiklærer, Komponist Fritz A. (s. d.) og Hustru. Undervises i Klaverspil af Faderen, i Sang af Alb. Meyer, i Instrumentation af Thorvald Hansen og i Violin af Fr. Hilmer. Blev Student 1877, Cand. phil. 1878, tog 1890 Skolelærereksamen og blev 1891 Kommuneleærer i Kbh. Ved Siden heraf dyrkede han Musikken

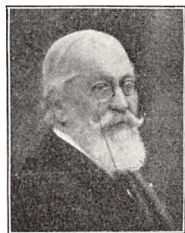
med stort Held, og 1906 indbragte denne Virksomhed ham det Ancker'ske Legat, der satte ham i Stand til at foretage en omfat-

tende Studierejse til Tyskland, Frankrig, Italien og Orienten. Endelig har han siden 1892 virket som Musik anmelder ved „København“, hvor hans rolige og objektive Domme er velansete. Som Komponist indtager han en fremskudt Plads, navnlig nyder hans Romancer med Rette stor Yndest. Han har i disse anslaaet en egen jævn og tilforladelig Tone, der nøje dækker de valgte Tekster og netop i Kraft af deres indre Egenskaber uden prunkende Klædebon er i bedste Forstand folkelige. „Klokke, ring Fred“ er en af de mest sungne. Blandt hans større Kompositioner kan nævnes en „Husmandskantate“, Kantaten „Den 2. April“ samt den smukt følte „Historien om en Moder“, Deklamation til Orkester. Gennem sin Lyrik, der tæller over tre Snese Sange, har han sikret sig et blivende Navn blandt vor Tids Sangkomponister, af hvilke kun faa naar ham i Udtrykkets Naturlighed og Sanddhed. — Gift 1899 Alvilda Margrethe Victoria Olsen.

G. S.
Litt.: „Lærerne og Samfundet“ I, 1913; G. Lyng: „Danske Komponister i 20. Aarh.“ 1916; G. Hietsch i „Dagens Nyheder“ $24/12$ 1917.

Andersen, Stig, se Hvide.

Andersen, Theodor Vilhelm Jacob ($7/10$ 1835— $2/7$ 1909), Skuespiller, Teaterdirektør. F. i Kbh. Forældre: Skibstømmer ved Holmen Johan Peter Diderich A. og Karen Kirstine Haagensen. Han gik i Sætatens Drengeskole og var med paa Orlogsbriggen „Mercurius“ Togt til Vestindien 1852—53. Efter sin Hjemkomst blev han Skriver paa Marinens Beregningskontor, men Lysten til at blive Skuespiller vandt Overhaand, og $11/9$ 1862 debuterede han paa Kasino som Jøran i „Huldrebakken“. Han naaede hurtig en saa anset Plads i Personalet, at Bestyrelsen for Kasino i Nov. 1869, da der var sket et af de paa dette Teater saa almindelige Krak, anmodede ham om at overtage Ledelsen; denne beholdt han til Udgangen af Sæsonen 1883—84. Han hævdede i dette Tidrum Teatrets Anseelse, samlede et udmærket Personale (bl. a. Oda Nielsen, Knoblauch, Abrahams, Helsingreen, Stigaard, Wulff) og højnede ogsaa Repertoiret (Skuespil af Daudet, Dumas fils, Sardou, jævnsides Operetter, Feerier). En Strid med Aktieselskabet bevirkede, at A. som Direktør gik til Dagmar-teatret, som han ledede i 3 Aar, hvorefter han af Helbredshensyn blev løst fra sin paa længere Aaremaal indgaaede Kontrakt. Han havde ved „Landsoldaten“'s eksempel-løse Sceneheld tjent sig en Formue. A. vil i københavnsk Teaterliv blive mindet for sine omhyggelige Iscenesættelser og sin maalbevidste Ledelse. Han var i en ældre

Alder og selv efter at have trukket sig tilbage Typen paa en Teatermand af den gode gamle Skole. D. i Kbh. — Gift 1858 Caroline Hansine Tholstrup, d. 1897. C. Bs.

Litt.: Theodora Bense, f. A.: „Minder fra mine Forældres Hjem“ 1916; „Ill. Tid.“ ^{22/10} 1905 og ^{11/2} 1909; E. Bøgh i „Ugeskr. f. Teater og Musik“ 1880; Herm. Bang i „København“ ^{7/7} 1909.

Andersen, Valdemar William (Vilhelm) (^{19/4} 1851—^{11/4} 1908), Gravør. F. i Kbh. Forældre: Værtshusholder Anders Chr. A. og

Mette Marie Richardt. Efter at have været i Guldmedlære gik A. over i Gravørfaget og var samtidig Elev paa Kunstakademiet; 1876—84 rejste han i Tyskland, England og Frankrig og nedsatte sig derefter i Kbh. som Gravør. Han fik efterhaanden en stor Forretning

og en fremskudt Plads indenfor sit Fag; han var ikke blot en meget dygtig Haandværker, men ogsaa en udmærket Tegner og forstod med megen Kunstsans at udforme de ham forelagte Skitser. Derfor blev han en værdifuld Medarbejder for Bogbinderne, da Binddekorationen i 90'erne under Bindsbølls og Tegners Ægide skiftede Karakter, og det spinkle, sirlige Guldtryk afløstes af massivere Stempeler. En Del af A.s Arbejder findes nu i „Fagskolen for Boghaandværk“. D. i Kbh. — Gift 1885 Lydia Mary Ann Collins, d. 1916. S. D.

Litt.: Nekrologer af Anker Kyster i „Bogvennen“, udg. af „Foren. f. Boghaandv.“ 1907—10 og i „Dansk Bogbinder-Tid.“ IX.

Andersen, Valdemar (f. ^{3/2} 1875), Tegner. F. i Kbh. Forældre: Fabrikant Kristian A. og Kristine A. Gik en kort Tid paa Akademi

miet for at uddannes som Maler (Johs. V. Jensens Portræt 1901), men søgte derefter sit Livsophold som Tegner og Illustrator og vandt særlig Anerkendelse som Plakattegner. Da Lejlighed frembød sig, fik hans fremragende dekorative Begavelse større Emner at syse

med, idet den fandt Anvendelse ved Dekoreringen af større Bygninger; specielt har han udsmykket en Del af Arkitekt Rosens Udstillingsbygninger (Aarhus 1909, St. Francisco 1915); størst Triumf fejrede han maa-ske dog ved Dekoreringen af Danmarks Hus paa den baltiske Udstilling 1914, hvilken fra Kunstindustrimuseet indbragte ham Bernh. Hirschsprungs Legatpræmie „for et særlig fortrinligt Stykke Haandværk“. Ved sin Fantasierigdom, sin dekorative Sans og

Evne til at indordne Emnerne under Hovedliniernes Rytmik samt ved sin sikre Haand har han hævet sig til Pladsen mellem vor mest fremragende nulevende Kunstnere. — Gift 1906 Marie Emilie Jacobsen. O. A.

Litt.: „Politiken“ ^{27/6} 1909 og ^{9/1} 1912; „Journalisten“ ^{15/1} s. A.

Andersen, Vilhelm Rasmus Andreas (f. ^{19/10} 1864), Litteraturhistoriker. F. i Nordrup ved Ringsted. Forældre: Provst F. V. A. (s. d.) og Hustru.

Blev Student 1882; søgt og yndet Lærer; Cand. mag. 1888 (Dansk, Latin, Græsk). Vandt 1891 med Glans Universitetets Guldmedaille („Natursans og Naturskildring i dansk Litteratur igennem Tiderne“) og vakte Opmærksomhed paa 4. nordiske Filolog-

møde 1892 ved sit muntre og elegante Foredrag om visse Sider af 17. Aarh.s poetiske Stil. Udgav 1893 sin første Bog, de friske og særprægede „Danske Studier“, og befæstede yderligere sin Position med Værket „Poul Møller, hans Liv og Skrifter“ (1894, 2. Udg. 1904), der 1895 efterfulgtes af et fortræffelig kommenteret Udvalg af Digterens Arbejder. 1896 Dr. phil. („Guldhornene, et Bidrag til den danske Romantiks Historie“). Hans senere Forfattervirksomhed har bevæget sig ad to Hovedbaner. Jævnside de omfangsrige litteraturpsykologiske og idéhistoriske Monografer „Adam Oehlenschläger, et Livs Poesi“ (3 Bd., 1899—1900) og „Fr. Paludan-Müller“ (2 Bd., 1910), hvortil slutter sig et mindre Arbejde om Henrik Pontoppidan (1917), gaar andre Fremstillinger i Længdesnit: „Bacchustøget i Norden“ (1904) og fremfor alt hans hidtidige Hovedværk, det stort anlagte „Tider og Typer af dansk Aands Historie“ (hidtil 4 Bd., 1907—16), i hvilket han ud fra en Skildring af parallelle Rækker af typiske Personligheder stræber at udrede de fremmede og hjemlige Bestanddele, hvoraf det særlig danske er fremgaaet. Efter Fremkomsten af dette Værks 1. Bd. ansattes han 1908 som Prof. extr. i dansk Litteraturhistorie (1918 Prof. ord. i nordisk Litteratur). Mindre Afhandlinger har han samlet i 2 Bd. „Litteraturbilleder“ (1903—07) og 2 Bd. „Kritik“ (1914). „Knud Sjællandsfars Betragtninger“: „Aaret og Dagen“ (1902, 2. Udg. 1912) og „Hellig og Søgn“ (1912) indeholder Stemninger og Bekendelser af mere personlig Art; sine Tanker om Litteraturforskningens Metoder og Undervisningen i dansk Litteratur har han nedlagt i Bogen „Dansk Litteratur“ (1912). Sin Studenterkomedie „Den krøllede Frits“ (1901) byggede han over Poul Møllers Novelle og den komiske Opera „Maskerade“ (1906) over

Holbergs Komedie af samme Navn. — Blandt de danske Litteraturhistorikere, der har G. Brandes' Virksomhed til Forudsætning, er A. den ejendommeligste Personlighed, som han er den, hvis Uddannelse hviler paa den bredeste Basis. Sin fuldkomne Fortrolighed med de gamle klassiske Sprog har han lagt for Dagen i mesterlige Oversættelser fra Latin og Græsk, som Brudstykker indførte i egne eller andres Skrifter. Han er en bedaarende Foredragsholder, og saa godt som nogen af Teatrets Kunstnere oplæser han Holberg'ske Komedier; hans Udførelse af en Hovedrolle i „Den krøllede Frits" vil være uforglemmelig for alle, der var til Stede. Fri for enhver Fornemhed i sin Optræden overfor de studerende har han som Universitetslærer vundet sine Elevers Hengivenhed og ogsaa udenfor Katedret betydet meget for dem. Bogen om Poul Møller er den smukkeste afrundede Digtermonografi, vor Litteratur ejer, og i Værket om Oehlenschläger griber han Menneket om Hjerteroden. Men en, ikke i Aarens Løb mildnet Forkærlighed for Konstruktøner og en stærkt fremtrædende Trang til at drage Paralleler fører ofte i hans Skrifter Undersøgelsen ad Veje, hvor det ikke er enhver Læser givet at holde fast og bevare Tilliden. — Gift 1891 Kirstine Charlotte Mathilde Friderichsen, d. 1916.

C. S. P.

Litt.: Slægt se F. V. A.; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1896 og i „Nationaltid." ¹³/₂ 1915; Univ. Aarb. 1905—06, S. 398; A. Ipsen: „Litterære Portrætter" 1906; Indledn. til „Tider og Typer" I 1907; „Riget" ²¹—³¹/₁₂ 1910; „Danske Studier" s. A.; „Mit Hjem" 1911; O. Geismar: „Digterprofiler" 1916; C. Roos i „Ugens Tilskuer" 1916; G. Brandes: „Saml. Skr." XV 1905.

Andersen-Beldenak (= Skaldenakke), Jens (d. ²⁰/₁ 1537), Biskop. Var Søn af en fattig Landsbyskomager i Brøndum ved Limfjorden, tog Magistergraden i Köln og opholdt sig længe i Rom, hvor han samlede en Mængde Præbender. Den kloge, men hensynsløse Mand spillede efter sin Hjemkomst en betydelig Rolle ved Kong Hans' Hof og blev 1501 Biskop i Odense. 1503 var han Kongens Udsending ved et Fredsmøde i Lübeck, men lod sig her bevæge til at love Lübeckerne en stor Skadeserstatning, hvad Kongen tog ham meget ilde op. I de følgende Aar kom han paa Kant med alle, Dronning Christine, den fynske Adel og Christian II. 1517 lod denne ham anklage, og han blev sat i strengt Fængsel, til han 1520 lovede at betale Kongen ²/₃ af Bispestolens Indtægter. S. A. fulgte han Kongen til Sverige, forberedte det stockholmske Blodbad, hvis Udførelse han dog ikke billigede, og var en Tid med til at styre Sverige. 1521 blev han paa Didrik Slaghecks Foranstaltning fængslet og fik først sit Stift tilbage efter Christians Fordrivelse (1523). Under Frederik I kom han atter i Strid med Adelen og nedlagde sit Embede

1529 med Taasinge som Pension. D. i Lübeck. — Ugift. J. L.

Litt.: C. Paludan-Müller: „J. A. B." 1837; „Hist. Tidsskr." VI, 3 og 6 (1891 og 1896).

Andersen (-Jydstrup), Ole Peder (²⁶/₉ 1842—¹⁰/₁₂ 1902), Poliitiker. F. i Jydstrup ved Ringsted. Forældre: Gaardfæster Anders Olsen og Sidsø Marie Hansdatter. Fik almindelig Skoleundervisning og overtog 1876 Fædrengaarden, som han ejede til 1895, da han flyttede til Kbh. Den stoute, klarttænkende Bonde fik mange Tilidshverv, var 1875 Medstifter af Ringstedegnens Landboforening, 1877—82 og 1890—94 Sogneraadsmedlem, 1877—80 og 1890—94 Sogneraadsformand og 1880—95 Medlem af Amtsraadet. 1881—87 repræsenterede han Ringstedkredsen og 1898—1902 Skelskørkredsen i Folketinget; han tilhørte det radikale Parti, særlig Hørups Gruppe og var efter 1895 et af Reformpartiets radikaleste Medlemmer, talte ikke meget, men øvede i Stilhed en ikke ringe Indflydelse. A. var en sympatetisk Type paa den midtsjællandske Venstrebonde: nøgtern, med gamle Bondetraditioner parrede med Frisind, urokkelig, ironisk, vittig. D. i Kbh. — Gift 1873 Karen Kirstine Pedersen. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag" 1901—03; Nekrologer i „Politiken" ¹¹/₁₂ 1902; „Venstres Folkeblad" ¹¹—¹²/₁₂ s. A. og „Sorø Amtstid." ¹²/₁₂ s. A.

Andersen-Lundby, Anders (f. ¹⁶/₁₂ 1840), Maler. F. i Lundby ved Aalborg. Forældre: Husmand Anders A. og Christine Johannesdatter. Var i sin Barndom Vogterdreng, senere Købmandskarl. Hans Tegnelyst vakte Opmærksomhed; han fik nogen Støtte og rejste til Kbh. for at uddanne sig; han gik dog ikke til nogen Lærer, men arbejdede paa egen Haand, dels efter ældre Malerier, dels direkte efter Naturen. Hans kunstneriske Resultater var ikke straalende, men hans ihærdige Arbejde lod ham til sidst vinde Sejrr. Han havde utvivlsomt kunstneriske Gaver, og hans Natursans voksede. En Specialitet fik han i at male Snebilleder; et Maleri „Bøgeskov med nyfalden Sne" blev 1881 endog købt til Galeriet. 1876 drog han til München, hvor han tog Bolig og erhvervede sig en ansat Stilling. Fra 1864 har han udstillet paa Charlottenborg op imod 100 Billeder; han har ogsaa senere besøgt Dan-

mark. — Gift 1865 Thora Adelheide Børgesen, d. 1911. O. A.

Litt.: S. Müller: „Nyere dansk Malerkunst“ 1884; „Kunstchronik“ XII—XIII 1876—78, XVI 1880—81, XXII 1886—87 og XXIV 1888—89.

Andersen Nexø, Martin (f. 29/8 1869), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Brolægger Hans Jørgen A. og Helene Christine Mathilde

Mains. Voksede op i en Arbejderkaserne paa Kristianshavn, til Familien i hans 8. Aar flyttede til Nexø. Her hjalp han Faderen i Stenbruddet og var Vogterdreng om Sommeren. Efter Konfirmationen var han et Aar Karl paa Landet, kom saa i Skomagerlære, men op-

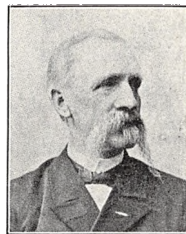
gav af Friluftstrang Haandværket, da han var udlært, og blev Murhaandlanger et Aar. Derefter var han 2 Vintre paa Askov og blev saa Friskolelærer i Odense. Paa Grund af et svagt Bryst maatte han rejse 1894 og opholdt sig halvandet Aar i Italien og Spanien. Efter Hjemkomsten gennemgik han Statens éttårige Kursus og virkede derefter som Lærer ved Gregersens Skole paa Frbg. til 1901. Ved Siden af sit Forfatterskab og tildels i Forbindelse dermed har A. siden studeret sociale Forhold hjemme og ude og talt og skrevet derom, bl. a. i „Social-Demokraten“. 1917 fik han det Ancker'ske Legat. 1898 debuterer A. med Novellesamlingen „Skygger“ (hvori bl. a. „Lotterisvenskan“). 1899 kom den større Fortælling „Det bødes der for —“ og 1900 „En Moder“ og Fortællingerne „Muldsud“ I (hvori bl. a. „Bigum Træben“). 1901 kom „Familien Frank“, 1902 Romanen „Dryss“, 1903 „Soldage“ med Minder fra Opholdet i Spanien, der ogsaa har sat Spor i de tidligere Novellesamlinger. Efter „Muldsud“ II (1905) begynder A. 1906 sit betydeligste Arbejde, Romanen „Pelle Erobreren“, hvis 4. og sidste Bind først udsendes 1910. De to første Deles Skildring af Pelles Liv som Vogterdreng og som Skomagerlærling i den lille bornholmske By har en personlig Baggrund, 3.—4. Del giver mere almene Træk af Fagforeningsbevægelsen i Kbh., kooperative Foretagender og Syndikalisme. 1908 kom Novellerne „Af Dybets Lovsang“, 1911 „Barndommens Kyst“, 1913 Bornholmerfortællingen „Lykken“, 1915 Samlingen „Under Himmelen den blaa“ og Skuespillet „Folkene paa Dangaarden“. 1917 har A. begyndt en ny større Almueskildring „Ditte Menneskebarn“, et kvindeligt Sidestykke til „Pelle“. A. er betydeligst som Skildrer af Almuen paa Landet, Provinsens Smaafolk og Storbysens Proletarbørn. Han har ikke de sædvanlige Proletarskildreres snævre Horisont eller de sociale Forfatteres Anklageten-

dens. Hans Figurer lever helt deres eget Liv, ud fra deres egne Forudsætninger. De er forstaaet med en indtrængende Psykologi og gengivet med medfølelse, men usentimental Humor. Den lille Pelle og Far Lasse, Ditte og hendes Plejefar er rige og dybe som faa Skikkelser i vor Litteratur. A.s Fortællekunst har en bred Myndighed og episk Ro, der forbinder skarpt Blik for det individuelle med Sans for det typisk gyldige. — Gift 1) 1897 Margrethe Thomsen, Ægteskabet opløst. 2) 1913 Margrethe Frydenlund Hansen. G. C.

Litt.: Chr. Rimestad: „Digtere i Forhør“ 1906; „Bogvennen“ 1913, Nr. 8; Robert Grützsch i „Die neue Zeit“ 19/5 1913; „Kunstwart“ Febr. 1914; Selvbioграфи i „Nationaltid.“ 12/5 1915; Fr. Persson i „Skånsk Social-Demokrat“ 28/6 1916 og 23/2 1917; Rejsebreve i „Politiken“ 7/2—17/3 1911.

Andersen-Rosendal, Johan Frederik (27/7 1839—2/12 1906), Landmand, Agrarpolitiker. F. i Uby ved Kalundborg. Forældre: Skolelærer Niels A. og Maren

Folmersdatter. Uddannedes som Seminarist og virkede nogle Aar som Lærer paa Sjælland; han havde levende Interesse for Landvæsenet, opgav Lærergerningen og købte 1871 Ejendommen Rosendal ved Beldringe nær ved Odense. Her gennemførte han med Mod og Dygtighed en intensiv Drift, hvor der toges Hensyn til Brugets Rentabilitet, men ikke til landlige Traditioner. A. var nemlig Regnemester, havde udpræget Forretningstalent og Lyst til at tumle med nationaløkonomiske Spørgsmaal; forskellige Skrifter vidner om denne Interesse, men desuden skrev A. i Dagblade og Fagskrifter en Række Artikler om Dagens brændende Spørgsmaal. Som Skribent og Taler optraadte han med Kraft og Myndighed; hvor Situationen krævede det, kunde han ogsaa vise Snildhed, Lune og Snarraadighed. Hans Begavelse, Veltalenhed og praktiske Dygtighed bragte ham i Forgrunden inden for fynsk landøkonomisk Foreningsliv og førte ham ind i mangfoldige andre økonomiske Virksomheder, ligesom han blev Medlem af Toldkommissioner o. l.; Etatsraad. Bemærkes maa især, at A. ved Møder 29/4 og 27/5 1893 gav Stødet til Oprettelsen af Agrarforeningen; han blev straks dens Vicepræsident og var 1896—1903 dens Præsident. Skønt han virkede med Energi, Kløgt og stor agitatorisk Kraft for at samle Landmændene i Foreningen, blev han imidlertid aldrig det danske Landbrugs Samlingsmærke; hertil bidrog ikke blot de politiske Forhold, men ogsaa den Omstændighed, at A. ikke personlig var den Samlingens Mand, der kunde skaffe sig trofaste Tilhængere i den brede Landbe-

folkning. D. i Odense. — Gift 1861 Holgine Bolette Marie A., d. 1916. A. C.

Litt.: „Fyns Stifts patr. Selsk. i 100 Aar“ 1910; Nekrologer i „Agrar-Dagbl.“ 8—8/12 1906 og „Ugeskr. f. Landmænd“ 6/12 s. A.

Andreasen, Niels (f. 30/11 1877), Journalist, Politiker. F. i Løvet ved Bryrup. Forældre: Husmand, Væver Kristen A. og Elise

Marie Pedersen. Gik i Almue- og Fortsættelsesskole og var 1893—94 paa Silkeborg Seminarium, men begyndte allerede ved denne Tid at skrive i „Horsens Venstreblad“ og har siden været Journalist. 1897 blev han Medarbejder ved „Horsens Dagblad“, s. A. Redaktionssekretær ved „Aarhus Amts Folkeblad“, 1900 Lokalredaktør af „Holstebro Social-Demokrat“, 1903 Redaktør af „Kolding Social-Demokrat“ og endelig 1905 Redaktør af „Sydsjællands Social-Demokrat“ i Næstved med Afleggere i Haslev, Vordingborg og Stege. 1901—16 var han Medlem af Socialdemokratiets Hovedbestyrelse og sidder fra 1909 i Næstved Byraad. 1903 stillede han sig til Folketinget i Ribe, valgtes 1906 i Næstved og er siden genvalgt med stigende Stemmetal. I Tinget, hvor han 1906—13 var Sekretær, er han en af sit Partis mere notable Talere; han er ogsaa en habil Journalist og Agitator og har gjort et betydeligt Arbejde i sin Læsekrede. — Gift 1900 Sophie Kirsiline Rasmussen Overby. P. E.

Litt.: „Soc.-Dem.“ 12/5 1906; „Journalisten“ 15/10 s. A.; „Provinsjournalister“ 1913.

Andresen, Hans Albert (28/4 1834—27/4 1913), Polytekniker, Aktuar. F. i Kbh. Forældre: Skræddermester Andres A. og Birgitte Dahlgreen. Blev Student 1854 og Cand. polyt. (i Mekanik) 1861. Var 1858—74 Lærer i Matematik og Inspektør ved Borgerdydskolen paa Kristianshavn, 1871—1906 knyttet til Statsanstalten for Livsfor sikring, først som Beregner (til 1888), senere som matematikkyndig

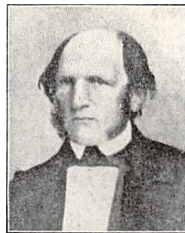

Direktør. A. udførte et betydeligt Arbejde i en Række Foreninger med samfundsnyttigt Formaal: Hjælpeforeningen for kvindelige Haandarbejdere, det Reiersen'ske Fond, hvis Direktør han var i en lang Aarrække, de Massmann'ske Søndagsskoler, Foreningen „Fremtiden“ og den Letterstedt'ske Forening; i Udvalget for Folkeoplysnings Fremme var han navnlig virksom som Oversætter af flere af Dickens' Værker. Som Borgerrepræsentant (1878—84) og som Re-

daktør af „Teknisk Forenings Tidsskrift“ (1878—1903) gjorde han god Brug af sin tekniske Indsigt. Ved sin omgængelige Karakter blev han højt skattet af sine mange Medarbejdere. D. i Kbh. — Gift 1861 Elisabeth Isott, d. 1916. M. C. H.

Litt.: Nekrologer i „Nationaltid.“ 26/4 1913 og „Dansk Forsikrings Tid.“ 8/5 s. A.

Andresen, Carl Christian (9/11 1812—9/5 1870), Forstmand. F. i Dannemare, Lolland. Forældre: Skovrider Otto Jørgen A. og Christence Jessen. Blev Forskandidat 1838, studerede siden Naturvidenskab, manudcerede i Matematik, Fysik og Botanik, ordnede „Forstbiblioteket“ og arbejdede i Forst- og Jagtkontoret. 1840 blev han Bestyrer af Kystsikringsarbejderne ved Agger og 1844 tillige ansat

som Sandflugtskommisær i Hassing og Refs Herreders Klitdistrikt. Han foretog flere Studierejser til Egne med Sandflugt i Danmark, Tyskland og Holland og udgav 1861 „Om Klitformationen og Klittens Behandling og Bestyrelse“, i hvilket er nedlagt Resultaterne af hans talrige Forsøg med Træplantning i Klitterne og hans Iagttagelser og Erfaringer vedrørende Klitrealers Dæmpning og Behandling, et Arbejde, der har haft stor Betydning for det senere Arbejde i Klitterne. Endvidere skrev han „Lærebog i Regnekunst og Landmaaling for Bonden og andre Jordbrugere“ (1843) og „Naturbog for Bonden“ (1853). Tog sin Afsked 1868. D. i Kbh. — Gift 1844 Mette Starck, f. Baun, d. 1913. J. H.

Litt.: V. Pinholt i „Tidsskr. f. Skovvæsen“ 1903.

Andresen, Mathias (30/8 1858—1/4 1916), Litterat, Politiker. F. i Adsbøl Sogn. Forældre: Kaadner Jørgen A. og Christine Staugaard. Var først Tjenestdreng og kom 1877 paa Tønder Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1880, var derefter Lærer i Ravsted 1880—87, men tog sin Afsked uden Pension, da Forholdene under det tyske Herredømme pinte ham. Han traadte nu aktivt op for den danske Sag, var 1888—92 Medarbejder ved „Dannevirke-Freja“, Sekretær i Sprogforeningen 1889—1900 og dens Formand fra 1900, dansk Rigsdagskandidat i Aabenraa-Flensborg 1903. Han udfoldede samtidig en livlig litterær Virksomhed, udgav 1890—1900 „Illustreret Børneblad for Nordsløvig“ og redigerede fra 1893 Sprogforeningens Alma-

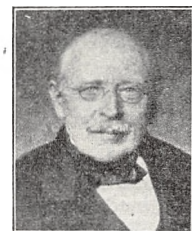
nak, dels alene, dels i Forening med Fausbøl, Skrumsager og R. Andersen. 1898 overtog han ved sit Ægteskab Junggreens Tobaksfabrik i Aabenraa og drev den betydelig i Vejret. D. i Aabenraa. — Gift 1898 Margrethe Junggreen, f. Aarøe. P. E.

Litt.: M. C. Mathiesen i „Vor Fremtid“ I, 1908; P. Andresen i „Højskolebl.“ 28/4 1916.

Andrup, Henrik Otto Ludvig Lauritz (f. 8/10 1883), Museumsmand. F. i Randers. Forældre: Materialist, Cand. pharm. Otto William A. og Frederikke Louise Levring. Blev Student 1902, vandt 1906 Akcessit for en romansk-filologisk Afhandling og tog 1909 Magistergraden i sammenlignende og almindelig Litteraturhistorie. Efter at have arbejdet ved det Kgl. Bibliotek og Nationalmuseets 2. Afdeling ansattes han 1909 ved det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg og blev 1916 Inspektør sst. Han har bl. a. studeret ældre dansk Kunsthistorie og Ikonografi og skrevet en Række Afhandlinger, der vidner om Kyndighed og Kombinations-evne. Fra 1916 er han Redaktør af „Fra Arkiv og Museum“ og dansk Redaktør af Thieme og Beckers „Allgemeines Künstlerlexikon“; 1917 udgav han Festskriftet „Firmaet Baadh og Winther 1717—1917“ med gode Bidrag til ældre Laugshistorie; er endvidere Medarbejder ved „Dansk Biografisk Haandleksikon“. — Gift 1910 Nina Zelia Hindenburg. P. E.

Litt.: Kritik af Prisafhandling i Univ. Progr. Juni 1906.

Andræ, Carl Christopher Georg (14/10 1812—2/2 1893), Politiker, Matematiker. F. i Hjertebjerg, Møen. Forældre: Infanterikaptajn Johann Georg A. og Noline Christine Holm. Kom 1825 paa Landkadetakademiet og blev 1829 Sekondløjtnant. Efter et kort Ophold ved Polyteknisk Læreanstalt gennemgik han 1830—34 den militære Højskole, gjorde 1835—38 to Studierejser til Paris og blev

1842 Kaptajn og Lærer ved den militære Højskole. 1851 blev han Oberstløjtnant u. N. og udnævntes 1853 til Direktør for Gradmaalingen, en Stilling, han beklædte til 1884. Han var en overordentlig klar og skarp matematisk Begavelse, og hans Værk „Den danske Gradmaaling“ (4 Bd. 1867—84) staar i den teoretiske Geodæsi som epokegørende. A. var i Paris blevet paavirket i liberal Retning uden dog helt at kunne

Redaktionen sluttet 1/4 18.

slutte sig til nogen af de hjemlige Fraktioner. Han kom ind i Politik 1848 som kongevalgt Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling og vakte straks Opmærksomhed ved sin stringente og nøgterne Veltalenhed. Han var Tilhænger af Etkammer-systemet, men hans Forslag herom faldt. Bondevennerne satte ham derefter ind i Folketinget 1849 og valgte ham til Formand lige til 1852. I denne Stilling gjorde han ypperlig Fyldest og har stor Fortjeneste af Skabelsen af en parlamentarisk Tradition. Politisk kom A., der ønskede en administrativ Deling af Slesvig, efterhaanden til at staa noget ene, og 1852 trak han sig tilbage, men valgtes Aaret efter til Landstinget og bevarede sit Sæde her til sin Død, de sidste 27 Aar som Kongevalgt. Som Modstander af Ministeriet Ørsted blev han 1854 afskediget fra den militære Højskole, men indtraadte Dec. s. A. som Finansminister i det Bang-Scheele'ske Ministerium, der var en Koalitionsregering i konstitutionel Retning. Forfatningen af 2/10 1855, der fastslog Helstaten, var i alt væsentligt A.s Værk; den var indrig og konsekvent, men tilfredsstillende i Længden hverken Danske eller Tyske. 1856—57 var A. Konsejlspræsident, men udtraadte af Ministeriet 1858, da Hall atter nærmede sig Eiderpolitikken. Siden holdt han sig trods talrige Opfordringer udenfor Regeringen. Han bekæmpede Novemberforfatningen 1863, som han ansaa for landsskadelig, men han vilde overlade de Nationalliberale selv at fjerne den og dens Konsekvenser. Under Krigen 1864 ansaa han Bevaringen af den danske Konges Herredømme til Elben for det væsentlige, selv gennem en Personalunion. Han stemte imod den reviderede Grundlov af 1866, fordi han forudsaa heftige Kampe mellem de to Ting, og indtog under den senere Forfatningsstrid et selvstændigt konservativt Standpunkt. A., hvis matematisk-politiske Tænkning har sat Frugt i det ældste Forholdstalsvalgssystem (1855), var en i mange Henseender overlegen Personlighed. Han dømte altid klart og nøgternt, og Tiden har paa mange Punkter vist, at han dømte rigtigt. Ved sine Forbindelser i nationalliberale Kredse syntes han i afgørende Øjeblikke udmærket skikket som Mægler og Enhedsmærke. Naar han ikke greb stærkere ind i dansk Historie, end sket er, maa Grunden søges dels i hans personlige Stejthed, der frastødte mange, dels i Teoretikerens og Kritikerens Ulyst til at tage Ansvaret. D. i Kbh. — Gift 1842 Hansine Poulina Schack, d. 1898. P. E.

Litt.: Se under nedenn. Poul A.; Topsøe: „Politiske Portrætsudier“ 1878; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; N. Nielsen: „Matematikken i Danmark 1801—1908“ 1910; E. Henriksen: „Mændene fra 48“ 1911; V. Andræ i „Mit Hjem“ 1913.

Andræ, Poul Georg (f. 29/8 1843), historisk Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Minister C. C.

G. A. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1862, Cand. juris 1868 og var derefter 1868—69 ansat i Indenrigsministeriet og 1875—89 Fuldmægtig i Domænekontoret i Finansministeriet. 1889—94 var han Amtsforvalter i Skanderborg og har siden levet som Forfatter i Kbh. Sammen med Broderen, Overretsassessor Victor A., har han stiftet „Gehejmekonferensraadinde

A.s Mindelegat til Fremme af Kvinders økonomiske Selvstændighed“ paa 50,000 Kr. Hans Forfatterskab drejer sig med faa Undtagelser („Via Appia“, 1882—89, o. fl.) om Faderen. Foruden en udførlig Biografi af denne, „Gehejmekonferensraad C. G. A.“ (4 Bd., 1897—1912) har han bl. a. udgivet „En Brevveksling mellem A. og Krieger“ (1894), „A.—Hall“ (2. Opl. 1902), „A. og Fællesforfatningen“ (1903), „A. og hans Opfindelse af Forholdstalsvalgmaaden“ (2. Udg. 1907), „W. H. F. A. Læssøe. Bidrag til Karakteristik paa Grundlag af Breve mellem ham og A.“ (1912), „Gehejmeraadinde A.s politiske Dagbøger“ (2 Bd., 1914—16). Hele dette Udgiverarbejde er gjort med lige stor Pietet og Samvittighedsfuldhed og er af ikke ringe Værd for dansk Historie. — Ugift. P. E.

Litt.: Elvius: „Studenterne fra 1862“ 1912; flere af ovenn. Skrifter om C. G. A.; „Politiken“ 20/8 1918.

Angelo, Aage Rørbye (f. 10/1 1875), Elektroingeniør. F. i Nakskov. Forældre: Redaktør Sophus Hammond A. og Therese Rørbye. Blev Student 1893 og polyteknisk Kandidat (Bygningsingeniør) 1899, fortsatte sine Studier ved Polyteknikum i Zürich 1899. Havde Ansættelse ved Union Elektricitäts-gesellschaft og Siemens & Halske i Berlin 1900 og Aaret efter hos Ing. Fr. Johannsen i Kbh. 1902

—11 knyttet til den tekniske Ledelse af de københavnske Sporveje, fra 1909 som Direktør for samme; gik 1911 over til Nordsjællands Elektricitets- og Sporvejs-Aktieselskab som ledende Direktør. A.s Virksomhed har været nøje knyttet til Udviklingen af Elektricitetens praktiske Anvendelse. Den af ham projekterede og gennemførte Plan: at overføre højspændt Elektricitet fra Kraftstationerne ved Lagan i Halland til Sjælland har vakt den største Opmærksomhed, navnlig ved Løsningen af den vanskelige Opgave, der laa i Kablets Overførelse fra Kyst til Kyst under Øresund. A. har i det hele været stærkt interesseret i Gennemførelsen af en fornuftig Centralisation af

Elektricitetsproduktionen, og under hans Ledelse har Nordsjællands Elektricitets- og Sporvejs-Aktieselskab stadig inddraget større og større Dele af Sjælland indenfor sin Virkekreds. — Gift 1902 Eleonora Johanne Stein.

M. C. H.
Litt.: „Optegnelser om J. Rørbyes og M. S. Wedsetofts Slægt“ 1918.

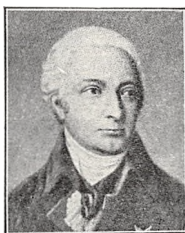
Anker, Bernt (22/11 1746—22/4 1805), Gods-ejer, Købmand. F. i Kria. Forældre: Købmand Chr. A. og Karen Elieson. Blev Student 1764 og styrede efter en treaarig Udenlandsrejse Faderens Købmandshus til 1783, da han overtog Moss Jernværk og senere flere andre Bjergværker, ligesom han drev stor Trælasthan. Arbejdede ivrig for at give Norge en selvstændig Stilling, bl. a. ved at

skaffe det egen Bank og Universitet. Som en af Norges rigeste Mænd optraadte han meget godgørende og som Mæcen i stor Stil. Stiftede det A.'ske Vajsenhus og A.'ske Fideikommis og testamenterede sine Ejendomme i Kria. til offentlige Formaal. D. i Kbh. — Gift 1773 Mathia Leuch, f. Collett, d. 1801.

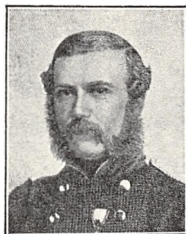
Th. B. B.
Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1889 og C. J. A.: „Stamt. over Familien A.“ 1889; Samme: „Kammerh. P. A.s Liv og Virksomhed“ 1884; C. Duncker: „Gamle Dage“ 1909; A. Collett: „Familien Collett“ 1915.

Anker, Carsten Tank (17/11 1747—13/3 1824), Politiker. F. i Frederikshald. Forældre: Købmand Erik A. og Anna Cathrine Tank. Fætter til B. og P. A. Blev efter en Udenlandsrejse 1774 Sekretær i Kommercekollegiet, 1777 Medlem af den norske Fabriksdirektion, 1781 Deputeret i Bjergværksdirektoriet og 1782 Medlem af Handels- og Kanalkompagniet. Var 1792—1811 første Direktør for Asiatick Kompagni, som han ledede med stor Dygtighed. Var 1801—05 i London, hvor han afviklede Kompagniets Mellemværende med det engelske ostindiske Kompagni. 1811 flyttede han til Norge. Nøje knyttet til Christian Frederik virkede han 1814, da han blev udnævnt til Statsraad, stærkt for at sikre ham Besiddelsen af den norske Krone (bl. a. ved en Rejse til London). Levede efter Foreningen med Sverige tilbagetrukkent. D. paa Birid Glasværk. — Gift 1784 Hedeveg Conrardine Ernestine Christine Wegener, d. 1846.

Th. B. B.
Litt.: Slægt se Bernt A.; Schnitler i „Eids-vold 1814“ 1914.

Anker (Ancher), **Johan Peter Andreas** ($^{22}/_2$ 1837— $^{27}/_1$ 1876), Officer. F. paa Alme-gaard, Knudsker, Bornholm. Forældre: Pro-prietær Hans Michael

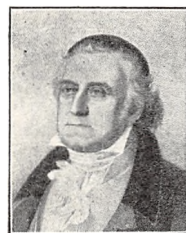

A. og Elisabeth Kirstine Rasch. Blev Landmand, men gik 1854 ind paa Artilleriets Elevskole og blev 1858 Sekondløjtnant i Bornholms Milits. Ved sit Ægteskab overtog han en Ejendom i Rønne, men forsøgte sig ogsaa som Skuespiller ved Alhambra i Kbh. 1863

meldte han sig som Frivillig og var under Krigen Artillerikommandør i Dybbølstillin-gens Skanse II, hvor han udmærkede sig ved sit Mod, sin Dygtighed i Artillerifor-svaret samt ved sin Evne til at holde Fol-kenes Humør oppe. Ved Stormen $^{18}/_4$ var hans Forhold mønsterværdigt; selv Fjenden ydede ham under hans Fangenskab sin Anerkendelse. Paa Sejrssøjlen i Berlin ser man hans Billede paa Relieffet af Kampen. Ogsaa herhjemme fejredes Helten fra Skan-se II. Han blev Premierløjtnant i Bornholms Milits, og ved hans Afsked 1865 bevilgedes der ham en aarlig Pension paa 600 Rdlr. D. i Kbh. — Gift 1860 Roberta Caroline Qvintus, d. 1916. K. C. R.

Litt.: Slægt i „Personalh. Tidsskr.“ IV, 3 1900; Bidstrup: „Stamt. over Familien Koefoed“ 1887; Ugebladet „Danebrog“ $^{17}/_0$ — $^{17}/_7$ og $^{5}/_8$ 1882, $^{28}/_6$ 1884; „Vort Forsvar“ $^{22}/_{12}$ 1889 og $^{3}/_6$ 1894; C. Castenschiold: „Indtryk og Minder fra Dybbøl“ 1908; „Nationaltid.“ $^{15}/_4$ 1914.

Anker, Peder ($^{8}/_{12}$ 1749— $^{10}/_{12}$ 1824), Gods- ejer, Politiker. F. i Kria. Forældre: Køb- mand Chr. A. og Karen Elieson. Efter et Studieophold i Kbh. og en femaarig Udenlands- rejse købte han 1772

Bogstad med tilhørende Skovbrug og senere en Række Bjergværker, som han drev med stor Dygtighed. Var 1789—1800 Generalvejnspek- tor, i hvilken Stilling han indlagde sig stor Fortjeneste ved en fuld-

stændig Regulering af Vejvæsenet i det søn- denfjeldske Norge. Ligesom han steds- havde været misfornøjet med Norges Afhængig- hed af Danmark, sluttede han sig under Krigen 1807—14 til det Parti, der ønskede en Forening med Sverige, og indtog paa Eidsvoldforsamlingen en tilbagetrukken Stil- ling. Efter Unionen med Sverige blev han norsk Statsminister indtil 1822. Skønt hans Betydning især ligger paa rent praktiske Omraader, spillede hans rige og gæstfri Hjem paa Bogstad ogsaa en stor Rolle i Datidens kulturelle Liv. Med udpræget Fø- lelse af eget Værd forbandt han gode Evner

til at forhandle. D. paa Bogstad. — Gift 1772 Anna Elisabeth Cold, d. 1803.

Th. B. B.

Litt.: Slægt se Bernt. A.; B. Moe i „Tidsskr. f. norsk Personahist.“ I, 1844; P. B. Hansen i „Eidsvold-Galeri“ 1856—57.

Anker Larsen, Johannes (f. $^{18}/_9$ 1874), For- fatter. F. i Henninge, Langeland. Forældre: Styrmand Laurits L. og Mathilde Clausen. Blev Student 1894, Cand.

phil. 1895. Efter at have forsøgt sig med Teologi, Jura og Religionsfilo- sof i blev han 1901 Sufflør ved Aarhus Te- ater, derefter Korrektor ved „Samfundet“ og 1905 Skuespiller ved Dagmarteatret, 1908 ved Folketeatret, 1913 Sce- neinstruktør ved det Ny Teater, 1915 ved Folketeatret. 1905 debu- terede han som Forfatter med „Livets Ubøn- hørlighed“, 1908 kom Novellesamlingen „Landsbyens Magdalene“, 1910 den større Fortælling „Pinsesolen“, 1912 „Karen Kruse“. Sammen med Egill Rostrup (s. d.) har han skrevet flere Skuespil, hvoraf navnlig „Pigernes Alfred“ 1908 og „Karen, Maren og Mette“ 1910 har gjort Lykke. Landsbyen er A. L.s særlige Omraade. Han har et origi- nalt Blik for dens Typer, en sikker Replik, der snart viser et tørt Lune, snart kan være djærv og barsk. Flere Gange skildrer han religiøse Strømninger af en udogmatisk Ka- rakter, der minder lidt om Ludvig Feilberg. — Gift 1) 1898 Margarethe Segelcke Dahl, Ægteskabet opløst. 2) 1918 Bodil Haslund, f. Lindegaard. G. C.

Litt.: „Riget“ $^{14}/_2$ 1911; „Bogvennen“ April 1912.

Ankjær, Stephan ($^{5}/_1$ 1820— $^{24}/_7$ 1892), Of- ficer. F. i Horsens. Forældre: Guldsmed Caspar Villads A. og Mariane Kirstine Ja- cobsen. Blev Student

1836, studerede Teologi, men blev 1842 Elev ved den kgl. militære Høj- skole, siden Officer. Deltog i Krigen 1848—50, blev 1851 Kaptajn i Generalstabens topogra- fiske Afdeling og kom 1856 til Tjeneste i Krigs- ministeriet, hvor han nedlagde et betydnings- fuldt Arbejde i Forberedelserne til en ny Hærorganisation. Fra 1860 var han Sekre- tær i den da oprettede raadgivende Komité under Krigsministeriet. Under Krigen 1864 var han Direktør for Kommandoen i Krigs- ministeriet, men blev $^{27}/_5$ ansat som Stabs- chef ved Nørrejske Armékorp, da Krigs- minister Lundbyes Afskedigelse ogsaa med- førte hans Afgang fra sin Stilling i Krigs-

ministeriet. Afgik 1888 som Generalløjtnant og komm. General i 2. Generalkommandodistrikt. — Som Geograf har han erhvervet sig et anset Navn ved „Geografisk-statistisk Haandbog“ (1858—63); iøvrig skrev han bl. a. „De nordiske Rigers Stridskræfter“ 1860. Han var Medlem af Rigsraadets Folketing 1856—63, af Folketinget 1861—64 og 1872—76 og af Rigsraadets Landsting 1864—66. D. i Kbh. — Gift 1853 Sara Bernhardine Devold, d. 1861. K. C. R.

Litt.: Slægt i A. Hellemann: „Geneal. og personalh. Meddelelser“ 1893; Nekrolog i „Militær Tid.“ 1/4, 1892.

Anna (²² el. ^{25/11} 1532—^{1/10} 1585), Kurfyrstinde af Sachsen. F. i Haderslev. Forældre: Kong Christian III (s. d.) og Dronning Dorothea (s. d.).

Indledede en intim Forbindelse mellem Danmark og Sachsen, ved hvis Hof danske Adelsmænd og Prinsere ofte opholdt sig. Dyrkede med Iver Lægekunst, Madlavning og Frugtavl. D. i Dresden. — Gift 1548 Hertug (fra 1553 Kurfyrst) August

af Sachsen, d. 1586.

Litt.: Sturmhoefel: „Kurfürstin A. von Sachsen“ 1906. Th. B. B.

Anna Cathrine (^{20/6} 1575—^{20/3} 1612), Dronning. F. i Wollmerstedt ved Magdeburg. Forældre: Kurfyrst Joachim Frederik af

Brandenburg og Cathrine af Küstrin. Kronet til Dronning 1598. Knyttede sig nøje til Christian IV, men levede meget tilbagetrukkent. Skildres som en blid og gudfrygtig Kvinde og er en af de faa danske Dronninger, der har besøgt Norge. D. i Kbh. — Gift 1597 Christian IV (s. d.), d. 1648. Th. B. B.

Litt.: Ellen Jørgensen og Johanne Skovgaard: „Danske Dronninger“ 1910; Ligprædiken af H. P. Resen 1612.

Anna Sophie (^{16/4} 1693—^{7/1} 1743), Dronning. Forældre: Storkansler Conrad Reventlow (s. d.) og Sophie Amalie v. Hahn. Blev

1712 bortført af Frederik IV og hemmelig viet til ham, der skænkede hende Vallø og gav hende Titel af Fyrstinde af Slesvig. ^{4/4} 1721, 3 Uger efter Dronning Louises (s. d.) Død, blev hun offentlig viet til Kongen og ^{30/5} kronet til Dron-

ning, hvorefter hendes Slægt og Venner kom i Besiddelse af Statens højeste Embeder. Efter Kongens Død forvistes hun til Claus-holm, hvor hun levede sine sidste Aar optaget af pietistiske Andagtsøvelser. Med stor Ærgerrighed forbandt hun dyb Religiositet og en Godgørenhed, der bl. a. har sat sig Spor i flere Legater. D. paa Claus-holm. — Gift 1721 Kong Frederik IV (s. d.), d. 1730. Th. B. B.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ X, 1893; Ellen Jørgensen og Johanne Skovgaard: „Danske Dronninger“ 1910; Holm: „Danmark—Norges Historie 1720—1814“ I—II, 1891—94; Bobé: „Reventlow-ske Papirer“ I 1895, S. 274; Joh. Steenstrup: „Den danske Kvindes Historie“ I, 1917.

Ansgar (ca. 801—^{3/2} 865), Ærkebiskop. F. nær Kloster Corbie ved Amiens. Tidlig moderløs blev han sendt i Kloster og 823 overflyttet til Ny-Korvey ved Weser. Optaget af religiøse Grublerier, Syner og Drømme længtes han efter Martyrkronen og fulgte villig en Opfordring fra Kejser Ludvig den Fromme til at drage med Kong Harald som Missionær til Danmark (826). Arbejdet her maatte dog snart opgives; A. rejste til Sverige og kom til Björkö ved Mälaren, hvor adskillige lod sig døbe. Da han efter ^{1 1/2} Aars Virksomhed her vendte tilbage til Kejsers, udnævntes han til Ærkebiskop af Hamborg (831), et Stift, som dog først skulde kristnes, og hermed gik det meget langsomt. Vikinger overfaldt Byen, afbrændte Kirke og Kloster, og A. maatte flygte. Først da Bremen Ærkestift (849) blev forenet med Hamborg, fik han virkelig Basis for Missionen; han blev gentagne Gange Mellemand mellem den danske og den tyske Konge og fik Tilladelse til Opførelse af en Kirke i Hedeby (Slesvig) og senere i Ribe. 853 foretog han en ny Rejse til Sverige. Med Rette er A. kaldt „Nordens Apostel“; skønt det næppe lykkedes ham at faa ret mange døbt, har dog hans trofaste og selvopofrende Arbejde skabt Udgangspunkter for Kristendommens senere Udbredelse. D. i Bremen. — Ugift. H. M.

Litt.: A. D. Jørgensen: „Den nordiske Kirke“ I 1874—78; Rimbert: „A.s Levned“, ved Fenger og Olrik 1910; H. v. Schubert: „A.“, Kiel 1901.

Antonsen, Ane Grethe (f. ^{25/6} 1855), Skuespillerinde. F. i Barrit ved Horsens. Forældre: Gaardejer Anton Rasmussen og Ellen Rasmusdatter. Debuterede ^{9/5} 1880 paa det Kgl. Teater som Ulrikka i „Søstrene paa Kinnekullen“ og naaede efterhaanden ved megen Ihærdighed frem til en anerkendt Plads ved Teatret. Ikke mindst krævede hendes udpræget jyske Dialekt et

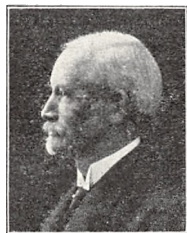

stort Afslibningsarbejde. I de henved 30 Aar, indtil $\frac{1}{7}$ 1910, hun tilhørte det Kgl. Teaters faste Personale, spillede hun en Række anselige, saa vel alvorlige som komiske, Karakterroller. Hos Holberg var hun baade Gedske Klokkers og Else David Skolemesters samt Harlekins Usynlige, hos Hertz Madam Rust i „Sparekassen“, hos Hostrup Madam Smidt i „Genboerne“. Anerkendelse vandt ogsaa hendes Morgiane i „Aladdin“. Men dernæst maa nævnes de Skikkelser, hun skabte i Ibsens og Bjørnsons Skuespil: Gina i „Vildanden“, som hun udførte straks ved Stykkets Fremkomst 1885, Fru Linde i „Et Dukkehjem“ og Fru Solness i „Bygmester Solness“, Fru Tjælde i „En Fallit“ og Tjenestepigen Ane i „Geografi og Kærlighed“, maaske ved naivt og folkeligt Lune hendes ypperste Fremstilling. Som Tosse-Karen i Drachmanns „Strandby Folk“ forbavsedede hun allerede 1883 ved fantasifuld Uhygge. Efter sin Afgang fra det Kgl. Teater udførte Frk. A. et Par Roller paa Dagmartheatret og Folke-theatret. Hun lever nu i Sorø. — Ugift.

C. Bs.

Litt.: „Ill. Tid.“ $\frac{15}{6}$ 1892, $\frac{12}{2}$ 1898 og $\frac{7}{6}$ 1905.

Appel, Axel (f. $\frac{13}{9}$ 1858), Statskonsulent. F. i Tønder. Forældre: Frimenighedspræst Cornelius A. (s. d.) og Hustru. Efter 1864

boede Forældrene ved Rødding Højskole, hvortil hørte et veldevret Landbrug, som A. blev fortrolig med fra sin Barndom. 1876 rejste han til Danmark og var $1\frac{1}{2}$ Aar paa Tune Landbrugsskole dels som Elev, dels som praktisk Landbrugsarbejder, var siden Landvæsen-

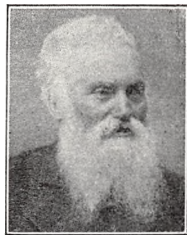
selev forskellige Steder og lærte Mejeri, var en kort Tid Gaardbestyrer og siden Avlskarl paa Tune Landbrugsskole. Efter denne flersidige praktiske Uddannelse kom han 1882 til Landbohøjskolen og tog 1884 Landbrugseksamen. 1884—86 Lærer paa Faurbogaard og Tune Landbrugsskoler, deltog i Konkurrencen om en Post som Statskonsulent i Husdyrbrug og skrev (sammen med P. A. Mørkeberg) „Kvægbrugets Udvikling i Danmark i de sidste 25—35 Aar“, udgivet af Landhusholdningsselskabet 1889. A. blev ansat i Pladsen $\frac{1}{6}$ 1890 efter at have taget Dyrlægeeksamen 1888 og 1889 foretaget Studierejser i England, Skotland og Frankrig. Som Konsulent fik han den Opgave at virke for Udviklingen af det jyske Kvæg og Kødkvægsracerne samt for Faareavl. Godt udrustet og med glødende Iver tog han kraftig fat, og Resultatet udeblev ikke. Ved sine livlige, æggende Foredrag baserede paa grundig Indsigt og sund

Forstaaelse af Tidens og Stedets Krav fik han hurtig de jyske Opdrættere under sin Paavirkning; dels herved og dels som Medlem af Statsdyrskuekommissionen, Dommerkomitéer og talrige Udvalg har han øvet en betydelig og heldig Indflydelse paa den jyske Kvægavl. Foruden ovennævnte Konkurrenceskrift har han skrevet „Faareavl og Faarehold“, Stambøger over Tyre af jysk Malkerace og Tyre af Korhornsrace, Stambog over Væddere samt en Række Artikler i Leksikoner, Aarbøger og Tidsskrifter. — Gift 1891 Johanne Nutzhorn. A. C.

Litt.: „Aftenposten“ $\frac{30}{6}$ 1904; „Ugeskr. f. Landmænd“ og „Vort Landbrug“ $\frac{27}{3}$ 1915.

Appel, Cornelius ($\frac{13}{5}$ 1821— $\frac{25}{3}$ 1901), Frimenighedspræst. F. i Aabø, Nordslesvig. Forældre: Skolelærer Hans Jepsen A. og Kjersten Marie A.

Blev 1841 Seminarist, var Lærer forskellige Steder i sin Hjemstavn, fra 1851 i Tønder. Han tilhørte mellem Krigen de saakaldte Klosterpolitikere, blev 1864 afskediget, flyttede n. A. til Rødding og holdt Højskole her. Tidlig var A. blevet grebet af

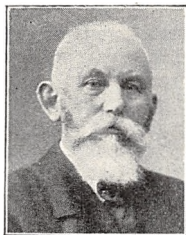

Grundtvigs kirkelige Anskuelse, han talte paa Højskolen om bibelhistoriske Emner paa en saadan Maade, at hans Elever aldrig glemte det, og snart begyndte han at føre Ordet ved kirkelige Møder. 1874 bad den Kreds, der samledes ved disse Møder, A. om at være Præst for den Frimenighed, de ønskede at danne. $\frac{30}{7}$ 1874 blev A. præsteviet af Vilh. Birkedal i Askov Højskoles Gymnastiksal. Birkedal og andre Præster, der var med, fik en Bøde, og Begivenheden vakte megen Opsigt. A. virkede til stor Velsignelse som Præst for Frimenigheden i Rødding, den første i Nordslesvig, indtil han 1889 paa Grund af Sygdom maatte trække sig tilbage. Sine sidste Aar levede han i „Folkely“ ved Odense, en Bolig, Venner havde skænket ham; d. her. — Gift 1847 Anne Kjersten Lorenzen, d. 1869. F. N.

Litt.: Rosendal: „Rødding Højskole“ 1894; L. Schrøder og L. Helveg: „Om C. A.s Ordination“ 1874; L. Schrøder: „Den nordiske Folkehøjskole“ 1904—05; G. la C. Pedersen og A. B. Pedersen: „Mindblade om C. A.“ 1905; L. Nygaard: „V. Birkedal“ III 1911—12.

Appel, Hans Kristian (f. $\frac{20}{3}$ 1856), Landbrugslærer. F. i Tønder. Forældre: Frimenighedspræst Cornelius A. (s. d.) og Hustru. Med Undtagelse af et Ophold paa Tune Landbrugsskole og paa Askov samt Værnepligtstjenesten 1879 arbejdede A. ved det praktiske Landbrug fra Konfirmationsalderen, til han kom paa Landbohøjskolen, hvorfra han 1882 tog Landbrugseksamen med Udmærkelse. 1882—86 var han Lærer ved Faurbogaard Landbrugsskole. Sammen

med Jørgen Petersen (s. d.) oprettede han 1886 Dalum Landbrugsskole i Kolds gamle

Skolegaard og har virket her siden som en skattet og afholdt Lærer og en af den ansete Skoles bedste Støtter. A.s Virksomhed spænder dog langt ud over Lærergerningen; siden 1889 har han været Sekretær og Kasserer i Dansk Mejeristforening og Redaktør

af „Mælkeritidende“, og han har talrige andre Tillidshverv. Fra sit Hjem i Tønder og Rødding er han paavirket i national og aandelig Henseende og har holdt en Mængde Foredrag om det sønderjyske Folk og Land. — Gift 1887 Karen Sofie Hansen. A. C.

Litt.: Brindringer i „Askov Lærlinge“ 1911; „Aftenposten“ 1¹/₈ s. A.

Appel, Ingeborg (f. 26/6 1868), Højskolelærerinde. F. paa Askov Højskole. Forældre: Højskoleforstander Ludvig Peter Schrøder (s. d.) og Hustru.

Blev tidlig optaget af den Ling'ske Gymnastik, uddannedes som Lærerinde hos Sally Högström paa Vallekilde Højskole og fuldendte sine Studier ved Centralinstituttet i Stockholm 1887—89. Fra 1889 har Fru A. været Lærerinde i Sundheds-

lære og Gymnastik ved Askov Folkehøjskole. I sin Mands Ministertid 1910—13 styrede hun Skolen som Forstanderinde. Gennem sin Lærerindegerning og sin Husmodervirksomhed har hun haft stor Indflydelse paa de mange Elever, der søger Skolen. — Gift 1891 Højskoleforstander Jacob A. (s. d.). F. N.

Litt.: Slægt i „Hofsneekermester J. v. Holstens Efterkommere“ 1913; „Riget“ 26/12 1910; „Højskolebl.“ 11/7 1913; „Kolding Folkebl.“ 25/6 1918.

Appel, Jacob Christian Lindberg (f. 23/4 1866), Højskolemand. F. paa Rødding Højskole. Forældre: Frimenighedspræst Cornelius A. (s. d.) og Hustru.

Studerede 1885—90 Fysik, Matematik og Kemi i Kbh. og blev 1890 Lærer i Naturfagene ved Askov Højskole, men interesserede sig ogsaa stærkt for historiske Emner, navnlig den nyere Tids folkelige og nationale Historie. Da Askov 1898 blev selv-

ejende Institution, fik A. Sæde i Skolens første Bestyrelse, og da L. Schrøder 1906 trak

sig tilbage fra Ledelsen, blev han dens Forstander. Nu og da tog han Del i Drøftelsen af politiske Spørgsmaal, og han var Medlem af Kommissionen ang. Folkeskolens Tilsyn. 1910—13 var han Kultusminister i Ministeriet Berntsen, og det lykkedes ham at gennemføre Loven om Menighedsraad 1912 og Præstelønningsloven 1913, men han afslø adskillige Opfordringer til at modtage Valg til Folketinget. 1913 vendte han tilbage til sin omfattende Skolegerning i Askov. Har udgivet „Historisk Fysik“ I—II (1896—97) (sammen med Poul la Cour), „Lynaflederen“ (1894), „Tordenvejrets Gang i Danmark“ (i Vidensk. Selsk. Oversigter) og var Medstifter og i to Aar Medudgiver af „Dansk Tidsskrift“. A. er ikke alene en fremragende Lærer, men styrer med praktisk Dygtighed den store Skolevirksomhed i Askov. Med sikker Forstaaelse af det oprindelige i Højskolens Gerning forener han Lyst og Evne til at anvise ny Maal for den folkelige Oplysning. — Gift 1891 Ingeborg Schrøder (s. d.). F. N.

Litt.: Schrøder: „Den nordiske Folkehøjskole“ 1904—05; „Højskolebl.“ 8—15/7 1910 og 11/7 1913; E. Nielsen-Stevns: „Paa Askov“ 1910; „Askov Højskole 1865—1915“ 1915.

Appleby, Peter (5/10 1709—13/8 1774), Rebslager, Skibsbygger. F. i Gosport, Hampshire. Indkaldt 1737 som Mester-Rebslager ved Holmen, anlagde 1740—46 en Reberbane langs Langebrogade paa Kristianshavn og lod en Plads opfylde, hvor han 1759 anlagde et Skibsværft; Pladsen bærer endnu hans Navn. Drev stor Redevirksomhed paa Vestindien og bearbejdede det hjembragte Raasukker i eget Raffinaderi, havde tillige en Sejldugsfabrik (i Odense) og bidrog i det hele til den danske Industris Opsving. Sønnen Peter A. den yngre satte Formuen over Styr til Dels ved Spil i Tallotheriet. D. i Kbh. — Gift 1731 Anna Patt-ridge, d. 1763. E. N.

Litt.: Nyrop: „Danmarks Kridtpibefabrikation“ 1881; C. Bruun: „København“ II og III 1890—1901; Bobé: „Efterl. Pap. fra Reventlowske Familiekrede“ VII, S. 498 1906 og VIII, Tilføjeser S. 53 1917; Hauch-Fausbøll: „Af Slægten Browns Hist.“ 1918.

Aqvilonius, Bertel Knudsen (7/3 1588—7/1 1650), Latinist. F. i Kongsted ved Præst. Forældre: Sognepræst Knud Nielsen Nordrup og Hustru, f. Hansdatter. 1613 Sognepræst i Provst i Ingelsted Herred. En vidtberest og mangesidig interesseret Mand; stor Haavelesker; begejstret for den klassiske Oldtid og Forfatter til latinske Digte og Breve i den romerske Sølvalders kunstlede Maner; som Metriker varm Talsmand for, at Vers paa Dansk skulde bygges efter Antikkens Kvantitetsregler uden Hensyn til Modersmaalets særlige Natur; iøvrig meget patriotisk og ivrig for Fremelskningen af Studiet af Fædrelandets Fortidsmindesmærker (førte Korrespondance med O. Worm om Runer-

ne). D. i Löderup. — Gift 1) 1614; hun d. 1615. 2) 1616 Lisbeth Nielsdatter, d. 1663.

C. S. P.

Litt.: H. F. Rørdam i „Kirkehist. Saml.“ III 3 1881—82; J. Paludan: „Renessancebevægelsen“ 1886.

Arboe Rasmussen, Niels Peter (f. $1/4$ 1866), Præst. F. i Holbæk. Forældre: Overlærer Niels Rasmussen og Anna Margrethe Cecilie Arboe. Blev Student

1884, Cand. theol. 1890, fortsatte som Præst paa Gjøll (1890—97) og i Skibsted (1897) sine teologiske Studier og viste gode refererende Evner uden selvstændig videnskabelig Begavelse. 1902—03 fremkom Afhandlingen „Bemærkninger til Problemet Jesus Guds

Søn”, hvori fremsattes den Opfattelse, at Læren om Jomfrufødslen ikke hørte med til Menighedens oprindelige Trosindehold, men var et senere Forsøg paa at forklare, hvorledes Jesus kunde være Guds Søn; Sagen kom paa Tale under det kirkelige Udvalgs Forhandling 1904, men Biskop Poulsen (s. d.) i Viborg erklærede, at der ikke af den Grund skulde skrives ind imod A. R. 1906 kom A. R.s betydeligste Arbejde „De sidste Blade af Jesu Livshistorie”, en kritisk Undersøgelse af Evangelierne Beretninger om Jesu Lidelse og Død, samt et Konventsforedrag: „Daab og Trosbekendelse”, hvori det udtaltes, at det apostolske Symbol ikke burde lyde ved Daaben, og at det var et meget ufuldkomment Udtryk for det kristelige. Særlig det sidste Skrift vakte en Del Opsigt, men det var dog først, da A. R. 1910 i Studentereforeningen havde holdt et Foredrag om „Dogmekirken — og Vejen frem” (udgivet 1911), at der blev indledet en Undersøgelse fra de kirkelige Foresattes Side. Den endte dog med, at Sagen blev stillet i Bero, idet Biskop Poulsen erklærede, at A. R. endnu stod paa Folkekirkens Grund. Efter en populær Oversigt over den nytestamentlige Teksts Historie („Fra Papyrusbladet til vort ny Testamente” 1912) kom 1913 et større Arbejde „Om Trosbekendelsen og Præsteløftet”. Dette var snarest mindre aggressivt overfor det overleverede end A. R.s tidligere Skrifter, og det vilde næppe have foranlediget nogen Indskriden fra Autoriteternes Side, hvis ikke en anden Omstændighed var stødt til. A. R. søgte nemlig det ledige Præstekald i Vaalse paa Falster; Menighedsraadet indstillede ham, men Biskop Wegener (s. d.) vilde ikke anerkende ham som Præst i sit Stift; for da at hindre, at Ministeriet udnævnte A. R., besluttede Biskopperne paa et Møde i Viborg, at der skulde rejses Tiltale imod ham, idet han saa ikke kunde forflyttes. Retssagen kom i

Gang 1913, det følgende Aar faldt Provsteretsdommen, der lød paa Frifindelse; 1915 vorede Landemodet for Embedsfortabelse, og endelig $9/5$ 1916 frifandt Højesteret A. R. for den mod ham rejste Tiltale. 1917 udnævntes han til Præst i Vaalse under Kirkeministerens direkte Tilsyn, idet Biskop Wegener ikke ønskede at give Kollats eller udøve noget Tilsyn med ham. — Gift 1890 Emmy Vilhelmine Andrea Birkerod. H. M.

Litt.: Slægt i Bidstrup: „Stamt. over Familierne Hauberg og Arboe” 1911; J. Jacobsen: „Retssagen mod A. R.” 1913; „Aakterne til Højesteretsdommen i A. R. Sagen” 1916; „Chronik der christl. Welt” 1917; M. Pontoppidan: „Dansk Kirkeliv” 1916.

Arendrup, Albert (f. $18/12$ 1852), Officer. F. i Grenaa. Forældre: Stiftsfysikus Christian Rasmus A. og Nanna Marie Henne.

Var Elev paa Sorø Akademi til 1869, blev Rekrut 1871, Sekondløjtnant 1873, Elev paa Officersskolen 1874, Premierløjtnant 1876. Han stod nu ved Livgarden, til han, ved sin Udnævnelse til Kaptajn, blev Kompagnichef ved 25. Bataillon. Allerede n. A. vendte han tilbage til Livgarden, hvor han har virket den største Del af sin Tjenestetid. 1901 blev han Oberstløjtnant og var Chef for 25. Bataillon til Efteraaret 1905, da han atter kom til Livgarden, først som Chef for dens Forstærkningsbataillon og senere til Raadighed for Livgarden og Kommandant paa dens Kaserne. 1906 blev han Oberst, 1908 Generalmajor og Chef for Fynske Brigade. Ved Hærorrdningen 1910 ansattes han som Chef for Jyske Brigade, hvilken Stilling han, efter en Kontrovers med Krigsministeren, Kl. Bernsen, fratraadte, idet han 1911 stilledes til Raadighed for 1. Generalkommando indtil sin Afsked af Krigstjenesten 1912. Han var en elegant, energisk Officer og er en udpræget Personlighed, der ikke viger tilbage for et Ansvar. — Gift 1884 Ebba Margrethe A.

K. C. R.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll og Hiort-Lorenzen; „Danske patr. Slægter” II 1911; „Nationaltidn.” $10/12/4$ 1913.

Arendrup, Henrik Christian ($25/3$ 1837— $9/7$ 1913), Officer, Guvernør. F. i Frederikshavn. Forældre: Stiftsfysikus Christian Rasmus A. og Nanna Marie Henne. Blev Student 1856, Elev paa den militære Højskole 1857. Som Ingeniørofficer ansat 1861 i Fredericia ved Rustningsarbejderne i Anledning af den truende Krig. Deltog i Forsvaret af Dybbølstillingen 1864 (saaret $15/4$)

og af Als ²⁹/₁₀₀. Efter Krigen ansat ved Søminevæsenet og 1870, som Kaptajn, Chef for Sømineafdelingen, i hvis Udvikling han har nedlagt et betydeligt Arbejde. Som Guvernør over de vestindiske Øer fra 1881 gjorde han sig baade respekteret og afholdt ved sit Retsind, sin Karakterfasthed og sin virkelige Interesse for at ophjælpe Befolkningen. Det var saaledes ham, der satte hele „Squatters“-Bevægelsen i Scene paa St. Croix, ligesom han utrættelig virkede for Hospitalsvæsenets og Sygeplejens Udvikling paa Øerne. 1893 vendte han hjem, gik i Nr. i Ingeniørkorpset, blev 1900 Generalmajor og var til 1905 Generalinspektør og Chef for Ingeniørkorpset. Samtidig virkede han med varm Interesse for Forsvarssagen, og hans Indflydelse paa Befæstningsarbejderne om Kbh. var af afgørende Betydning. Udgar 1906 en Pjece om Forsvarsvæsenets Ordning. Var i mange Aar Formand for „Det røde Kors“. En sjældent nobel og retsindig, ansvarsbevidst Personlighed. D. i Kbh. — Gift 1863 Almira Andrine Kiellerup. K. C. R.
Litt.: Slægt se Albert A.; Nekrolog af A. G. V. Petersen i „Ingeniøren“ 1913.

Arenholt, Julie Johanne (f. ¹⁰/₁₂ 1873), Polytekniker, Kvindesagspolitiker. F. i Kbh. Forældre: Kontorchef Harald Chr. Rosen-

green og Rasmine Rasmussen. Tog Adgangs-eksamen til Polyteknisk Læreanstalt 1896 og Eksamen som Fabrikingeniør 1901, var derefter Assistent i Polyteknisk Læreanstalts teknisk-kemiske Laboratorium til 1903 og i Dellefsen & Meyers Laboratorium til 1911. Fra

Decbr. 1910 ansat som Inspektør ved Arbejds- og Fabriktilsynet. I sidstnævnte Stilling tilkom det nærmest hende at gennemføre Bestemmelserne i Bageriloven af ⁹/₁₀ 1912 for Kbh. og Frbg.s Vedkommende, og hun har derved gjort et betydeligt Arbejde for Indførelsen af hygiejnisk betryggende Forhold i Bagerier og Konditorier. Paa mange Maader, som Borgerrepræsentant i Kbh. (1909—12 og 1913—17) og som Medlem af Dansk Kvindesamfund's Fællesstyre og af det radikale Partis og Kbh.s radikale Venstreforenings Hovedbestyrelser, har hun søgt at fremme Kvindesagen og har ved sin Veltalenhed og Forhandlingsdygtighed udrettet betydeligt paa dette Omraade. 1918 stillede hun sig til Folketinget i Gentofte og valgtes s. A. til 1. Suppleant paa den radikale Landsstingsliste i Kbh. Under de ekstraordinære Forhold, som Verdenskrigen har skabt, fungerer hun som Formand for det af Indenrigsministeriet nedsatte Husholdningsudvalg. — Gift 1903 Læge Jørgen A.
M. C. H.

Litt.: „Politiken“ ³/₁₀ 1913 og ¹⁷/₄ 1918.

Arenstorff, Carl v. (¹⁰/₅ 1625—¹⁰/₁₂ 1676), Officer. Forældre: Friedrich v. A. og Cathrine v. Jasmund. Deltog i Trediveaarskrigen og Krigen i Polen i svensk Tjeneste, hvor han blev Generalmajor; gik siden i dansk Tjeneste og blev General-løjtnant 1673. Gik med Kongens Tilladelse til Nederlandene, hvor han udmærkede sig, men vendte hjem 1675, fik Kommando i Hertugdømmerne og blev 1676

Overgeneral over den danske Hær i Skaane. Selv om Skylden ligger andetsteds, maatte han som saadan tage Medansvaret for den Mangel paa Paapasselighed, der herskede ved de danske Forposter umiddelbart før Slaget ved Lund ⁴/₁₂ s. A., og som gjorde, at Svenskerne ubemærket kunde omgaa den danske Hær. Sikkert med Urette har man givet ham Skyld for ved et utidigt Rytterangreb at have bevirket Slagets ulykkelige Udfald. Da han saaredes dødelig, var han i Færd med at raade Bod paa den Uorden, der var opstaaet under Rytterregimenternes Opmarsch paa venstre Fløj. En energisk, dygtig og modig Officer og en grundhæderlig, brav, gudfrygtig Mand. D. i Kbh. — Gift Elsa Angenetta v. Küssow. K. C. R.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1886; C. J. v. A.: „Generalerne F. og C. v. A.“ 1889; N. P. Jensen: „Den skaanske Krig“ 1900; „Hist. Tidsskr.“ VIII, 4 1913.

Arenstorff, Frederik v. (²⁴/₆ 1626—¹⁵/₅ 1689), Officer. F. paa Rosenow, Mecklenborg. Forældre: Friedrich v. A. og Cathrine v. Jasmund. Var 1643

Edelknaabe hos Hertugen af Gottorp, siden Musketer i et dansk Regiment, gik derfra i svensk Tjeneste og var 1658 Adjutant hos Wrangel og senere hos Carl Gustav under Kbh.s Belæjring. Gik efter Krigen i dansk Tjeneste, blev 1661 Chef for Liv-

garden til Hest, i hvilken Egenskab han 1676 fængslede Griffenfeld. Han stod højt i Kongens Gunst, blev 1673 Generalmajor og førte under Slaget ved Lund 1676 den danske Hærs højre Fløj med stort Mod og Dygtighed. Da hans Broder Carl (s. d.) blev dødelig saaret i Slagets Begyndelse, maatte han overtage Kommandoen, men kunde ikke ændre Udfaldet. Trods sin Protest maatte han 1678 overlage Kommandoen over den mangelfuld udstyrede Ekspedition til Christiansstads Undsætning og blev senere gjort til Syndebuk for alle de begaaede Fejl, som han til Dels selv i Forvejen havde paapeget. Dømtes fra Ærc, Liv og

Gods, men Dommen blev formildet, og han toges senere atter til Naade. 1686 blev han Gehejmeraad, 1687 General over Kavaleriet i Danmark, Guvernør over Militsen og Fæstningerne i Hertugdømmerne. Ligesom Broderen en særdeles samvittighedsfuld, pligt-opfyldende og kongetro Mand. Hans Minde lever endnu i Folkemunde i Horns Herred, Sjælland, hvor han havde betydelige Ejendomme, men om den folkelige Opfattelse af ham som Godsejer er rigtig, kan være tvivlsomt. D. i Kbh. — Gift 1) 1661 Christence Lykke, Frands Brockenhuus' Enke, d. 1667. 2) 1669 Augusta Elisabeth Rumohr Henningsdatter, d. 1728. K. C. R.

Litt.: Se Carl v. A.

Arentz, Hjalmar (f. $19/3$ 1849), Industri-drivende. Født i Kria. Forældre: Konsul Frederik Christian Holberg A. og Annette Olava Thorsen. Uddannedes i Jernskibsbyggeriet hos Burmeister & Wain i Kbh. og London-Glasgow Ironship-buildingyard. Begyndte 1895 et mindre Maskin- og Jernskibsværft paa Ny Kalkbrænderi, men denne Virksomhed udvidedes to Aar efter meget betydeligt ved

Oprettelsen af Aktieselskabet Kbh.s Flydedok og Skibsværft, som startedes af A. 1897. Som Direktør herfor har han indtaget en fremskudt Stilling indenfor dansk Skibsbyggeri; som Medlem af Industriforeningens Repræsentationskab og Legatudvalg har han ydet et betydeligt Arbejde indenfor Industriens Organisationer. — Gift 1891 Emma Johanne Christensen. R. B.

Litt.: Slægt i W. Lassen: „Norske Stamtavler“ 1 1868.

Arentzen, Kristian August Emil ($10/11$ 1823— $30/12$ 1899), Forfatter, Litteraturhistoriker. F. i Kbh. Forældre: Kasserer i Krigsministeriet Gunder August A. og Marie Elisabeth Smidt. Blev Student 1841, Magister i Æstetik 1856, Adjunkt ved Metropolitanskolen 1860—72; virkede ved sin store Kærlighed til dansk Poesi vækkende paa Eleverne; endnu mere betød han ved sin

Skepsis overfor hærskende Anskuelse for den Kredt af Ældre og Yngre (H. V. Kaalund, Schandorph, Pingel, Holger Drachmann, Høffding, Hørup o. a.), som samlede om ham i hans beskedne og gæstfri Hjem, men da de nye Aandsstrømninger under G. Brandes' Førerskab og med de fleste af hans nærmeste som Deltagere brød frem i 70'erne, trak han

sig frastødt tilbage og indtog en kritisk ræsonnerende Tilskuers Holdning. Hvad han selv som Digter ydede i Oehlenschläger'sk Epigonstil (Tragedierne „Gunløg Orms-tunge“ 1852 og „Knud den Hellige“ 1853, Digtsamlingerne „Et Livsstadium“ 1858, „Digtsamling“ 1862 og „Ny Digtsamling“ 1867), har ikke større Krav paa Opmærksomhed; af varigere Værd er hans litteraturhistoriske Arbejder: en udførlig Biografi af Oehlenschläger (1879) og især det mægtige „Baggesen og Oehlenschläger“ (8 Bd., 1870—78), der i et tungt Sprog og en ret ubehjælpelig Fremstilling giver en indgaaende Skildring ikke alene af den berømte „Baggesen-Oehlenschläger'ske Fejde“, men i det hele taget af den danske Poesis Mænd, betydelige som ubetydelige, i 19. Aarh.s første Fjerdedel, støttet til righoldige Uddrag af Tidens digteriske Frembringelser. 1886 udkom hans Livserindringer under Titlen „Fra yngre og ældre Dage“. D. i Kbh. — Gift 1858 Christiane Michaeline Jensen, d. 1904. C. S. P.

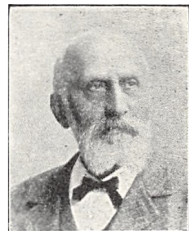
Litt.: Ovenn. Memoirer; Jul. Clausen i „Ill. Tid.“ $14/1$ 1900; S. Schandorph: „Oplevelser“ 1 1889; V. Bergsøe: „Eventyr i Udlandet“ 1905; Dahlberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1916; Niels Lassen: „Erindringer“ 1 1918.

Arlaud, Pierre Auguste ($10/1$ 1828— $5/3$ 1914), Litteraturhistoriker. F. i Kbh. Forældre: Konsul François A. og Jacqueline Pernette Fine. Blev Student 1846; 1855 ansat i Generalpostdirektoratet, 1868—86 Kontorchef sst.;

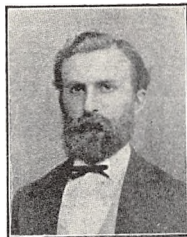
Indenrigsministeriets Translatør. Har indlagt sig Fortjeneste af Litteraturen ved en god Udgave af H. A. Brorsons Salmer og aandelige Sange (1867) og særlig ved den omhyggelige, med udførlige Oplysninger forsynede Udgave af Jens Baggesens „Poetiske Skrifter“ (5 Bd., 1889—1903), der er en af de bedste Klassikerudgaver, vi overhovedet besidder; desværre forblev den formedelst ringe Tilslutning fra Publikums Side ufuldendt. A.s litterære Samlinger (til Brorson, Wessel, P. A. Heiberg, Baggesen o. a.) købtes 1910 af det Kgl. Bibliotek. D. i Kbh. — Gift 1872 Camilla Juliane Francisca v. Jessen, d. 1905. C. S. P.

Litt.: Slægt i H. Krebs: „Slægt af Navnet Krebs“ 1889 og I. Ammitzbøll: „Meddelelser om Familien Ammitzbøll“ Ystad 1902; „Soransk Tidsskr.“ IV, 1901—05; Nekrolog 1 „Politiken“ $9/3$ 1914.

Arlaud, John Oscar ($25/2$ 1836— $15/6$ 1907), Sproglærer. F. i Kbh. Forældre: Konsul François A. og Jacqueline Pernette Fine. Blev Student 1854, Cand. phil. 1855, deltog livlig i Studenterforeningens Liv (ledende Senior 1865), 1865 Lærer ved Efterslægtsselskabets Skole og senere ogsaa ved Officersskolen i Fransk (til 1900). Har oversat en Del Litte-

ratur fra Fransk, men er særlig kendt ved sin Bog „Bevingede Ord“ (1878) med Supplement (1881), ny fuldstændig omarbejdet Udgave 1905—06. Det nærmeste Forbillede for dette Værk er Büchmanns „Geflügelte Worte“, men A.s Arbejde, især i 2. Udg., stiller sig meget selvstændig overfor Forbilledet, idet A. naturligvis har lagt særlig Vægt paa at kapitel-

fæste saadanne Citater og Halvcitater, som forekommer i dansk Litteratur og Omgangssprog, og især saadanne, som er af nordisk Oprindelse. Selv om Samlingen, ogsaa i sin meget udvidede Skikkelse, langtra kan siges at medtage alle kendte Citater og næppe heller altid giver den rigtigste Forklaring, er den et meget fortjenstfuldt Arbejde, som ofte kan være til Hjælp. D. i Terløse. — Gift 1872 Agnes Ingeborg v. Jessen. Ægteskabet opløst.

M. K.

Litt.: Slægt se Auguste A.; F. Bokkenheuser: „Det var i Aaret —“ 1909; Nekrolog i „Nationaltid.“ 10/6 1907.

Arne-Petersen, Knud (f. 5/8 1862), Arkitekt, Tivolidirektør. F. i Kbh. Forældre: Professor Julius Magnus P. (s. d.) og Camilla Hansigne Hansen. Han gennemgik Teknisk Skole og var 1878—85 Elev af Kunstakademiet, kom derefter hurtig ind i en ret stor Arkitektvirksomhed, fik 1888 Præmie i Konkurrencen om en ny Kunstmuseumsbygning og opførte bl. a. (delvis sammen med H. Hagemann)

Odense Haandværker- og Industriforening (1890), Gammelholms Latin- og Realskole (1891), Bethaniakirken paa Nørrebro og Arbejdsgivernes Ulykkesforsikrings Bygning (1913—14). Fra 1888 var han knyttet til Industriforeningen og fra 1894 Forvalter og Sekretær; 1898—1906 redigerede han „Arkitekten“. En særlig Specialitet udviklede han som Udstillingsarkitekt og -arrangør; han virkede som saadan med Ære i Chicago 1893, Malmø 1896, Stockholm 1897, Paris 1900, Bryssel 1910 osv., og hans Erfaringer paa dette Omraade kom ham til Gode, da han fra 1899 fik Del i den kunstneriske Ledelse af Tivoli, 1906 blev Direktør ved Siden af Thrane og fra 1910 Enedirektør. Han har som saadan i en vanskelig Tid, da Etablisementet gentagne Gange beklippedes, i det hele virket med Smag og Energi og bl. a. taget betydelig Del i de forskellige Festarrangementer. Han har selv opført flere Bygninger i Haven, saaledes det kine-

siske Taarn (1900), den ny Koncertsal (sammen med Bergmann 1902) og den ny Basar (1909). — Gift 1891 Karen Piper Jürgen- sen.

P. E.

Litt.: „Danmarks Deltagelse i Verdensudstillingen i Bryssel 1910“ 1912; „Tivoli-Souvenir“ Aug. 1913; „Arkitekten“ 13/6 og 17/7 1905, 27/2 1903 og 23/10 1915; „Politiken“ 8/6 1918; „Verden og vi“ 10/5 s. A.

Arnesen, Anton Ludvig (28/8 1808—29/6 1860), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Inspektør ved Stokhuset Hans A. og Annette Dorscheus. Blev Student 1828, Cand. juris 1834, Fuldmægtig i Rente-kamret 1841, Kontorchef i Finansministeriet 1849. Han interesserede sig næsten eensidig for Teatret, skrev 1840 Artikler i „Fædrelandet“ under Mærket C. F. og blev 1849 Kommitteret ved Teatret, da

Heiberg var blevet Direktør. Han opgav dog snart Pladsen, men var senere Medlem af Teaterkommissionen og Teaterjuryen. Endnu som Skoleelev fik A. Vaudevillen „Intrigen ved Morskabsteatret“ opført (hvorfor han fik Rang blandt sit Rusaars 4 „store Poeter“). Hans følgende Lystspil gjorde ikke Lykke før Folkekomedien „Capriciosa eller Familien fra Nyboder“, som han skrev sammen med Overskou 1836, og Vaudevillen „Et Rejseeventyr“ 1837, der er opført over 100 Gange. Dens Motiv synes laant fra Carl Bernhards „Kommissionæren“ Aaret før. A. har ogsaa oversat og bearbejdet en Del franske Skuespil. Han har en kvik Dialog og stor dramatisk Behandighed, men taaler daarlige at læses. Han har ogsaa tilintetgjort sine fleste Manuskripter. „Intrigen“ og „Et Rejseeventyr“ er først trykt længe efter hans Død ved Jonas Collin efter Teatrets Sufflørseksemplar. D. i Kbh. — Ugift. G. C.

Litt.: G. Brandes i „Saml. Skr.“ II 1889 (fra 1869); J. L. Heiberg i „Pros. Skr.“ VII 1861, S. 136 (fra 1828); Johanne L. Heiberg: „Et Liv“ III 1892, S. 19.

Arnesen, Paul (21/12 1777—12/4 1851), klassisk Filolog. F. i Breiðabólstað Præstegaard, Island. Forældre: Provst Arni Sigurdarson og Kristín Jakobsdóttir. Kom til Danmark 1792, blev Student 1799 og studerede Filologi i Kbh. Efter bestaaede Eksaminer ansattes han 1803 som Adjunkt ved Kria. Katedralskole, blev 1806 Overlærer, 1813 Overlærer i Slagelse, 1815 Rektor i Fredericia. Hans Virksomhed her afbrødes 1817 ved en Nervesygdom, og fra Nytaar 1818, da Skolen blev nedlagt, fik han sin Afsked og flyttede til Kbh., hvor han i de følgende Aar virkede som Lærer ved Borgerdyskolen. Udgav 1830 „Græsk-dansk Ordbog“ (den første, der findes), 1848 „Ny latinsk Ordbog“, begge meget flittige Arbejder. Efter hans Død udkom en Over-

sættelse af Thukydidens' 1. Bog (1854). Han var en kraftig og stejl Personlighed med megen Sans for Litteratur og Digtning. D. i Kbh. — Gift 1) 1805 Bodild Cathrine Thorup, d. 1806. 2) 1807 Dorothea Elisabeth de Wauwert Wexels, d. 1848.

Litt.: Hundrup i Roskilde Skoles Prog. 1861; Benedicte A. Kall: „P. A. Islænder“ 1884 og „Livserindringer“ 1889; C. Dunker: „Gamle Dage“ 1909.

Arnesen, Vilhelm Karl Ferdinand (f. ^{25/11} 1865), Marinemaler. F. i Flensborg. Forældre: Skibsfører Georg Charles Vilhelm Christian A. og Justine Mathilde Kock. A. flyttede som Barn til Aalborg, kom i Malerlære i Kbh. 1879, blev Svend 1884, gennemgik Teknisk Skole og besøgte 1882—88 Akademiet, dog uden at faa Afgang. 1892 vandt A. det Bjelke'ske Legat, 1893 og 1899 den Neuhausen'ske Præmie,

1907 Aarsmedaillen. A. har foretaget talrige Rejser Europa rundt; af størst Betydning for ham var Rejsen 1894—95 i Middelhavet med Korvetten „Dagmar“ og 1899—1900 til Østasien. Af hans Arbejder ejer Galeriet „Storm paa Atlanterhavet“ (1897), Frederiksborg-Museet „Slaget under Øland“ (1904), Aalborg Museum „Kbh.s Havn ved Solnedgang“ (1887). En Række Marinebilleder af moderne historiske Begivenheder ejes af Kongehuset og dets Slægtninge. I sin Kunst har A. hovedsagelig bygget videre paa den hjemlige Tradition; han tegner upaklagelig og har betydelig Evne til Formgivning; hans Kærlighed til Emnerne er umiskendelig, og han arbejder tilsyneladende med stor Lethed. Farverne kan dog mangle Finhed og Friskhed. Hans Produktion er meget betydelig; hans Popularitet stor. — Gift 1) 1900 Agnes Valborg Mogensen. Ægteskabet opløst 1902. 2) 1912 Johanne Petrine Berg, d. 1913. 3) 1916 Erica Vilhelmine Baggesen Nanke.

Litt.: „Hver 8. Dag“ ^{31/10} 1909.

Arnesen-Kall, Benedicte Martinette (^{13/11} 1813—^{20/6} 1895), Forfatterinde. F. i Slagelse. Forældre: Rektor Paul A. (s. d.) og Dorothea Elisabeth de Wauwert Wexels. Blev 1844 ad-

opteret af Registratør J. C. Kall, hos hvem hun længe havde haft et Hjem. A. var en meget belæst, berejst og aandslivlig Dame, bl. a. tidlig interesseret for Kvindesagen. Fra 1853 har hun under Mærket „Benedicte“ forsøgt sig

i alle litterære Genrer, lys og mild i sin Tone, men lidet original. Man kan frem-

hæve „Smaaskitser fra en Islandsrejse i Sommeren 1867“, Digtsamlingen „Fra det stille Liv“ 1883, Foredragene „Fru Gyllembourg og hendes Værker i Forhold til vor Tid“ og „For eller imod Kvindesagen“ 1880. 1884 skildrede hun sin Fader, „Paul Arnesen Islænder“ og skrev om „Cervantes, Lope de Vega og Calderon“. Interessante Bidrag til dansk Aandsliv mellem 1820 og 1850 giver hendes „Livserindringer“ 1889. 1869—70 leverede hun den første fuldstændige Oversættelse af Molières Komedier med Noter. D. i Kbh. — Ugift. G. C.

Litt.: Ovenn. Erindringer; „Ude og Hjemme“ ^{20/3—2/6} 1883; Anton Andersen: „Danske Forfattereinder“ 1896; Herman Bang i „Det ny Aarh.“ V 1907.

Arrebo, Anders Christensen (^{2/1} 1587—^{12/3} 1637), Digter. F. i Ærøskøbing. Fader: Sognepræst Christen Andersen; Moder ukendt. Blev Student og 1608

Præst ved Slotsmenigheden i Kbh., 1613 ved Slotsmenigheden i Frederiksborg, 1616 Sognepræst ved Nikolaj Kirke i Kbh. og 1618 Biskop i Trondhjem. Ved sin fejende Fremtræden og rappe, noget satiriske Tunge skaffede han sig formaaende Fjender, der benyttede sig af den ungdommelige Lystighed, hvormed han hengav sig til Dansens Glæder i muntert Samvær med Kvinder, til at undergrave hans Rygte og svække hans Stilling. Hans Forhold blev indanket for en Herredag 1622 i Bergen under Christian IV's personlige Forsæde, og han dømedes fra sit Embede for uhøvisk og upassende Opførsel. Nogle Aar levede han i trange Kaar i Malmø, blev 1626 Sognepræst i Vordingborg og beholdt denne Stilling til sin Død. Betydning i den danske Litteratur har han som Foregangsmand for den nye Retning, som i 17. Aarh. holdt sit Indtog her. Hans Oversættelse af Davids Salmer (1623), der for Melodiernes Vedkommende vender sig mod fremherskende fransk Smag, er, særlig i sin 2. Udg. (1627), det første bevidste Forsøg hos os paa at bygge regelmæssige Vers; i det 1661 efter hans Død udkomne Hovedværk „Hexaëmeron“, en fri Bearbejdelse af Franskmændens Du Bartas' Digt om Skabelsen, indfører han Senrenæssancens poetiske Stil: det klassiske Gudeapparat, Paakaldelsen af Musen, det brede, langsomt henskriddende Foredrag med malende Tillægsord, kunstige Ordsammenstillinger, dristige Sammenligninger, nydannede Udtryk og sære, vanskelig forstaaelige gamle Gloser. D. i Vordingborg. — Gift 1611 Else Jørgensdatter, d. 1641. C. S. P.

Litt.: H. F. Rørdam: „A. C. A.s Levned og Skrifter“, 2 Bd., 1857; J. Paludan: „Renaissancebevægelsen“ 1887.

d'Arrest, Heinrich Louis (¹³/₈ 1822—¹⁴/₆ 1875), Astronom. F. i Berlin. Forældre: Rechnungsrat Louis d'A. og Hustru, f. d'Espagne. Studerede

fra 1839 Matematik og Astronomi i Berlin og blev 1845 2. Assistent ved Berlinerobservatoriet, 1848 under Möbius Observator ved Observatoriet paa Pleissenburg i Leipzig og 1850 Dr. phil. h. c. der. 1851 habiliterede han sig sst. med Arbejdet „Ueber

das System der kleineren Planeten zwischen Mars und Jupiter” og blev s. A. — efter at have afslaaet en Kaldelse til Washington — Prof. extr. 1856 afslag han en Kaldelse til Kiev, men 1857 fulgte han en Opfordring fra Kbh. om at blive Prof. Olufsen Efterfølger, blev s. A. Docent og 1858 Prof. ord. i Astronomi og Direktør for Observatoriet, hvad han var til sin Død. Som observerende Astronom gav d'A. meget vigtige Bidrag til Kendskabet til Stjernehebe og -taager. Af Observationerne i Leipzig fremgik „Resultate aus Beobachtungen der Nebelflecken und Sternhaufen”. Hans Hovedværk (1867) var en Fortegnelse over mere end 2000 Stjernetaager: „Siderum nebulosorum observationes Hafnienses”; yderligere gav han Bidrag til Komet- og Planetobservationer: i Berlin Kometerne 1844 II og 1845 I, i Leipzig to Kometer 1851 og 1857. Den næstsidste viste sig at være periodisk og bærer hans Navn. 1862 opdagede han Planeten Freja. I sine sidste Leveaar interesserede han sig særlig for spektralanalytiske Undersøgelser. Hans betydelige Evner som Organisator kom den danske Astronomi til Gode. I Kbh. planlagde han det ny Observatorium paa Østervold, der byggedes under hans Ledelse 1859—61. Ved sin grundige Indsigt i Astronomien og sit praktiske Blik skabte han Traditionen for dets Arbejde. Skønt født Tysker interesserede d'A. sig levende for dansk Sprog og Kultur. D. i Kbh. — Gift 1851 Emilie Auguste Möbius, d. 1897. P. H.

Litt.: „Søndags-Posten“ ⁵/₆ 1870; Nekrolog i „Ill. Tid.“ ²⁷/₆ 1875; C. Bruhns: „Die Astronomie der Sternwarte auf der Pleissenburg in Leipzig“ 1877.

Arup, Erik Ipsen (f. ²²/₁₁ 1876), Historiker. F. i Slangerup. Forældre: Læge Peter Michael Chr. A. og Malvina Katrine Ipsen. Brodersøn af Johs. og Will. A. (s. d.). Blev Student 1894 og gav sig til at studere Historie, fik 1898 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Huitfeldts Kilder for Tiden 1448—1513 og tog 1901 Magistergraden. I Studietiden havde han arbejdet i Østfjernes Kreditkasse (hvis Historie han siden skrev 1916) og havde her og gennem anden Paavirkning faaet en levende Følelse af, at

Historieforskningen mere end før burde vende sig mod Livets praktiske, økonomiske og sociale Forhold.

Hans Afhandling 1903—04 „Den finansielle Side af Erhvervelsen af Her-tugdømmerne 1460—87” var indenfor hans Universitetsspeciale et Udslag af denne Erkendelse; videre Baner brød han ved paa en Rejse 1904—05 at indsamle Stof til Disputasen

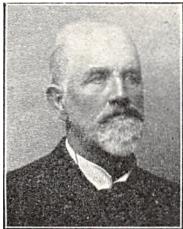

„Studier i engelsk og tysk Handels Historie. En Undersøgelse af Kommissions-handelens Praksis og Teori 1350—1850” (1907), et for dansk handelshistorisk Forskning grundlæggende Skrift. En samlet Behandling af Danmarks Historie efter sine Synspunkter skitserede han 1908 i en Artikel i „Ill. Konversationsleksikon”, og en større Haandbog i dette Emne kan ventes med det første at ville udkomme. A. blev 1909 Arkivar i Udenrigsministeriet og grundlagde her en ny Ordning, 1914 Departementschef i Konsejlspræsidiets og Statsraadssekretær, endelig 1916 Erslevs Efterfølger som Professor ved Universitetet, 1917 blev han Redaktør af „Historisk Tidsskrift” og har begyndt en Udvidelse og Modernisering af dette. A. er en skolet og nøgtern Videnskabsmand af den Erslev'ske Type med stærke universalhistoriske Synspunkter. Hans specielle Opfattelse af Historieforskningens Maal og Midler er, om end maaske eensidig, energisk gennemført og absolut frugtbringende. Som Politiker tilhører han det radikale Parti og var 1918 dets Repræsentant i den islandske Kommission. — Gift 1908 Klara Sanny Dahl. P. E.

Litt.: Slægt i Bidstrup: „Stamt. over Familien Koefoed“ 1886; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1908; Hans Høffding i „Akademisk Ugeblad“ 1916 og „Politiken“ ⁷/₁ s. A.

Arup, Jens Simon Johannes (²¹/₃ 1844—¹²/₁₀ 1911), Dyrlæge, Veterinærkonsulent. F. i Roskilde. Forældre: Brændevinsbrænder Niels Chr. Jensen A. og Marie Kristine Reuter.

Tog Dyrlægeeksamen 1863, var kort Tid Assistent ved Veterinærskolen; men foretog derefter nogle Rejser (som Dyrlæge) med Melchior's Muldyrskibe til Sydamerika. Efter Hjemkomsten praktiserede han som Dyrlæge paa

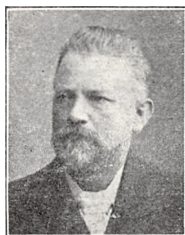

Gl. Viffertsholm og 1868—89 i Salling; 1876—89 var han Næstformand og Formand for Sallings Landboforening. 1889 bosatte han sig i Newcastle for efter den danske Regerings Ønske at holde Øje med det eksporterende danske Slagtekvægs Sundhedstilstand

samt for at iagttage de Forhold, der kunde have Betydning for danske Eksportører. Da England forbød Import af dansk Kvæg, flyttede han til Hamborg, ligeledes som Danmarks Veterinærkonsulent. Paa begge disse Pladser gjorde han udmærket Fyldest, ikke mindst paa sin vanskelige Post i Tyskland, hvor Bestræbelserne for at beskytte det tyske Landbrug var begyndt. Ved hyppige Rejser til norske Kødmarkeder bidrog han ligeledes til, at vor Handel paa Norge forløb tilfredsstillende. En Del af sine rige Erfaringer paa dette specielle Konsulentomraade har han offentliggjort i „Maanedsskrift for Dyr læger“ og „Tidsskrift f. Landøkonomi“. En stor og statelig Mand, en paalidelig og elskværdig Karakter med stor Interesse for sit Fag og sin Gerning. D. i Kbh. — Gift 1) 1879 Johanne Kirstine Catharina Munck, d. 1890. 2) 1893 Mathilde Bolette Nyquist. L. Ba.

Litt.: Nekrologer i „Maanedsskr. f. Dyr læger“ XXIII, 1911 og „Tidsskr. f. Landøkonomi“ s. A.

Arup, William Ferdinand Theobald (f. 1/7 1854), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Brændevinsbrænder Niels Chr. Jensen A. og Marie Kristine Reuter.

Efter 1870—76 at have været ansat hos Olie-møller P. C. Olsen etablerede han 1877 en Forretning med dansk Kunstindustri i London, som han fortsatte til 1894. Han har indlagt sig stor Fortjeneste af dansk Industri, navnlig Kunstindustri, ved Ar-

rangement af danske Afdelinger paa en Række Udstillinger i Europa og Amerika, saaledes i Paris 1878, 1889 og 1900, Bryssel 1888 og 1910, Chicago 1893 samt i San Francisco 1915. Paa Verdensudstillingen i San Louis 1904 var han Generalkommissær for Danmark. — Gift 1892 Elise Henriette Christophersen. O. T.

Litt.: „Chicago-Posten“ 19/5 1904; „Danmarks Bygning paa Udstillingen i St. Francisco“, udg. af Bygningskomiteén 1915.

Ascanius, Peder (24/5 1723—4/6 1803), Zoolog. F. i Aure, Norge. Forældre: Sognepræst Ments Pedersen A. og Clara Marie Schjelderup. Blev Student 1742, studerede under Linné i Upsala, opholdt sig med kgl. Understøttelse flere Aar paa Studierejser i Mellem- og Sydeuropa og blev Aaret efter sin Hjemkomst ansat som Professor i Zoologi og Mineralogi (1759) ved det af Frederik V oprettede „økonomisk-naturhistoriske Amfiteater“ paa Charlottenborg. 1771 gik dette imidlertid ind under Universitetet, hvorefter A. 1776 ansattes ved de norske Bjergværker, først i Kongsberg, senere i det nordenfjeldske. 1788 vendte han igen hjem til Kbh. A. erindres nu alene paa Grund af

det stort anlagte, men aldrig fuldendte Værk „Icones rerum naturalium“ (1767—1805), der paa 50 kolorerede Tavler giver en for sin Tid god Fremstilling af norske Havdyr, navnlig Fisk, som A. havde samlet og ladet aftegne under forskellige Rejser langs den norske Kyst; den ledsagende, yderst kortfattede Tekst er derimod uden Værd. D. i Kbh. — Ugift. R. H. S.

Litt.: Slægt i Erlandsen: „Gejstligheden i Trondhjem Stift“ 1844—55; Gosch: „Danmarks zool. Litt.“ II, 1, 1873; Holger Hansen i „Hist. Medd. om Kbh.“ V 1915.

Aschlund, Richard (2/1 1800—4/3 1863), Søofficer. F. i Nykøbing S. Forældre: Landinspektør, Godsforvalter Arendt Ejnersen A.

og Helene Cathrine Brøndsted. Blev Sekondløjtnant 1822, Kaptajn-løjtnant 1840, Kommandørkaptajn 1856, Lodsinspektør i Kbh. 1857. Førte som ung Koffardiskibe; Næstkommanderende paa „Galathea“s Jordomsejling, men forlod Skibet i Indien og ledede som Chef for „Ganges“ en Undersøgelings- og Kolonisationsekspedition til Nikobarerne, hvorefter han kommanderede den nyoprettede Koloni til 1848. 1849 førte han „Hekla“ ved Ekernfærde og 1850 „Holger Danske“, med hvilken han havde et lille, men heldigt, Sammenstød med Fjenden. Krigsretten efter Ekernfærdeaffæren frikendte A. D. i Kbh. — Gift 1833 Johanne Vilhelmine Nielsen, d. 1881. V. G.

Litt.: St. Bille: „Galathea's Rejse“ 1853; Kay Larsen: „De dansk-ostindiske Koloniers Historie“ II 1908.

Asmund, August Vilhelm (f. 18/3 1866), Læge. F. i Storehedinge. Forældre: Lærer Vilhelm Emil Jensen og Henriette Nicoline Jensen.

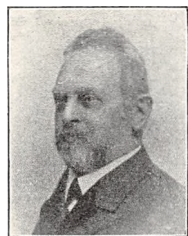
Blev Student 1885, Cand. med. 1892. Reservelæge ved St. Johannes Stiftelse 1896—1904. Blev her en søgt Lærer i Stetoskopi og Operationslære for de unge Medicinere paa Grund af sin klare, praktiske Undervisningsmaade. Fra Nov. 1904 Kommunelæge i Kbh.; begynder hermed sit betydelige, uegennyttige Arbejde blandt de socialt daarligt stillede Klasser, særlig har Børnesagen lagt Beslag paa hans Kræfter. Han var saaledes 1905—17 Læge ved Marthahjemmets Poliklinik for Børn, endvidere Medlem af Kommissionen til en Ændring af Værgeraadsloven og af Børnehjælpsdagens Forretningsudvalg, men navnlig har de paa De samvirkende

Menighedsplejers Initiativ Okt. 1908 oprettede Børneplejestationer, der virker som Undervisnings- og Understøttelsesanstalter for diegivende Mødre, i ham fundet en energisk Leder og ihærdig Forkæmper for Diegivingens Udbredelse i saa vide Kredse som mulig. 1908—09 var han Borgerrepræsentant i Kbh. — Gift 1909 Ellen Kathrine Møller.

Litt.: „Politiken“ 2°/₃ 1908 og 1°/₅ 1915; Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1885“ 1910.

Asmussen, Andreas Frederik (15°/₁₁ 1840—8°/₈ 1914), Embedsmand, Filantrop. F. i Flensborg. Forældre: Glarmester Johan

Christian A. og Anna Margrethe Walther. Blev Student 1858, Cand. juris 1863, ansattes s. A. som Volontør i slesvigske Ministerium og arbejdede efter dets Ophævelse 1865 i Krigsministeriet o. a. St., indtil han 1867 blev Assistent i Kultusministeriet. Her avancerede

han 1877 til Fuldmægtig, 1880 til Kontorchef og 1888 til Departementschef, tog sin Afsked 1912. A. var en sjælden dygtig, klar og ubureaukratisk Embedsmand med en usædvanlig Arbejdskraft. Foruden sin Embedsgerning røgtede han fra 1888 Posten som Formand i Bestyrelsen for Aandsvageanstalterne Gl. Bakkegaard og Ebberødgaard med Filialer og gjorde et stort Arbejde for deres Udvikling. 1876—88 udgav han „Ny gejstlig Stat“. D. i Kbh. — Gift 1875 Agnese Jensine Jürgensen. P. E.

Litt.: F. Bech i „Nyt Tidsskr. f. Abnormvæsenet“ IV 1902; Fz. Dahl i „Ill. Tid.“ 1°/₉ 1912.

Asmussen, Aage Vilhelm Michael Theodor (f. 2°/₅ 1867), Handelsmand. F. i Viborg. Forældre: Kaptajn i Infanteriet Michael

Ludvig A. og Dorothea Marie Elisabeth Wahl. Tog 4. Klasses Hovedeksamen 1884 og var derefter nogle Aar Assistent i Aarhus Privatbank, til han 1889 fik Ansættelse i Kbh. som Bogholder i Vinfirmaet Chr. E. Rothe, hvor han nogle Aar senere blev Prokurist. Efter 1902 at

have taget Grossererborgereskab blev han fra 1905 optaget som ansvarlig Medindehaver af Firmaet, der samtidig ændredes til Chr. E. Rothe & Co.; en stor Del af Æren for Firmaets Udvikling tilkommer ham. Hans store Energi og hans Standsfællers fulde Anerkendelse heraf har medført, at han i Aarenes Løb har haft adskillige Tilidshverv i Foreninger indenfor sin Branche. — Gift 1897 Ingrid Ovesen. O. T.

Litt.: Slægt i „Den Wahlske Slægt“ 1908; „Udvalgte Biografier fra dansk Handel, Industri og Søfart“ 1916.

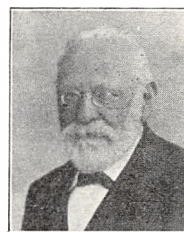
Asmussen, Johann Julius Andreas (f. 6°/₉ 1868), Handelsmand. F. i Flensborg. Forældre: Glashandler Peter Christian A. og Christine Margrethe Richter. Var 1884—88 Lærling i Firm. H. Schmidt, Flensborg, og har senere uddannet sig ved Ophold i Hamborg, Italien og Frankrig samt paa Rejser i England og Amerika. 1892 kom han til Kbh. og blev Korrespondent i Kornfirmaet Knudsen & Ohlhues.

Etablerede sig 1895 selvstændig i Korn og Foderstoffer, hvilken Forretning han har arbejdet op til at være en af Hovedstadens betydeligste indenfor Branchen. Har siden 1916 ogsaa drevet Rederivirksomhed. Han er Medlem af Kbh.s Bedømmelses- og Voldgiftsudvalg for Korn- og Foderstofhandelen, Censor ved Translatørekssamen samt Eligeret ved St. Petri tyske Kirke. Han udgav 1911 „Tysk Meleksportpræmie, Dansk Meltold“ og har desuden skrevet Artikler i „Børsen“ og „Finanstidende“. — Gift 1907 Käthe Schumacher. O. T.

Litt.: „Børsen“ 2°/₃ 1909; 1°/₂, 2°/₂, 2°/₉ og 1°/₁₂ 1911; „Dansk Arbejde“ 3°/₁₀ 1912.

Asmussen, Volf Frederik (f. 3°/₇ 1842), Højesteretssagfører, Kommunalpolitiker. F. i Rygaarde ved Grenaa. Forældre: Gaardejer Laurits Kjellerup A. og Dorothea Hald. Blev Student 1860, Cand. juris 1867, Overretssagfører

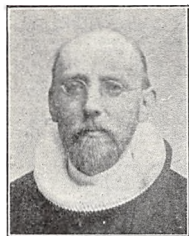

1870, Højesteretssagfører 1875. Er anerkendt som en af Højesteretsskrankens ypperste Kræfter og helst hørte Advokater. Hans Procedure bæres ikke af nogen udpræget Veltalenhed, men vidner om minutios Gennemarbejden af Sagen, stor juridisk Vederhæftighed og et sikkert Blik for Spørgsmaalets Kærne. En Række vigtige Sager — f. Eks. Ifversens og Arboe Rasmussens — knytter sig til A.s Navn. Hans fremskudte Stilling blandt Fagfællerne markeredes bl. a. ved, at han 1890—1910 var Formand for den danske Sagførerforenings Hovedbestyrelse. Hans almene Interesser skaffede ham Sæde (1881—99) i Frbg. Kommunalbestyrelse, hvis Formand han var i 2 Aar. Foruden en Del Bladartikler og mindre Bidrag til „Ugeskrift for Retsvæsen“ har A. i dette Tidsskrift 1883 skrevet Afhandlingen „Nogle Bemærkninger om de saakaldte Lavhævdelses- eller Ejendoms-Domme“, hvor den rette

Forstaaelse af Bevillingerne til Ejendomsdoms Erhvervelse først er fremhævet. — Gift 1871 Julie Laura Emilie Lagoni, d. 1907.

Fz. D.
Litt.: „Nationaltid.“ og „Politiken“ ^{30/7} 1917.

Asschenfeldt-Hansen, Christoph Carl Julius (f. ^{28/6} 1856), Præst. F. i Bov ved Flensborg. Forældre: Sognepræst, Dr. phil. Peter

Hansen og Clara Georgine Charlotte Theodora Asschenfeldt. Blev Student 1874, Cand. theol. 1879, efter et Par Aars Kapellanvirksomhed

1882 Sognepræst i Sæby, 1892 Rejsepræst for Indre Mission, 1896 Sognepræst i Slemminge, 1904 i Nørre Nisum, hvor han fra 1906

tillige var Seminarieforsøger, 1914 i Gjern—Skannerup. Han har udfoldet en overordentlig omfattende Forfattervirksomhed, som har fundet megen Paaskønnelse især indenfor Indre Missionske Kredse; blandt hans mangfoldige Arbejder kan nævnes „Kirkehistoriske Smaaskrifter“ I—XXIX (1885—93), „Fra Guldgruben“ I—VII (1894—1903), „Kirkehistorie for Menigheden“ (1908), en Bibelhistorie (1910) m. m. Desuden har han siden 1893 udgivet Børnebladet „For mine smaa Venner“, siden 1901 det kendte Julehæfte „For Juleferien“ og er fra 1917 Redaktør af „Annekset“. — Gift 1) 1882 Emilie Kristine Sørensen, d. 1890. 2) 1895 Agnes Octavia Ingeborg Hedvig Sørensen.

H. M.

Litt.: Vilh. Beck: „Erindringer fra mit Liv“ 1900; Blauenfeldt: „Den indre Missions Historie“ 1912.

Asser (d. ^{5/5} 1137), Ærkebiskop. Forældre: Svend Trundsen og Inga. Biskop i Lund 1089, Rigsforstander under Erik Ejegods Fraværelse 1103—04, blev Ærkebiskop for hele Norden 1104, men fik senere Strid med Ærkebisperne i Bremen. Støttede Erik Emune i Slaget ved Fodevig 1134. D. i Lund. — Ugift.

J. L.

Litt.: A. D. Jørgensen: „Den nordiske Kirkes Grundlæggelse“ 1874—78; H. Olrik: „Konge og Præstestånd“ 1892 (1905)—95.

Asser (Rig) (d. ca. 1150), Herremand. Forældre: den sjællandske Stormand Skjalm Hvide (s. d.) og Signe. Boede paa Gaarden Fjenneslev og opførte her den bekendte Kirke. Han var blevet opdraget sammen med Knud Lavard og arbejdede efter 1131 paa at hævne hans Drab; senere grundlagde han og hans Brødre Sorø Kloster, hvor han døde som Munk. — Gift Inger Eriksdatter.

J. L.

Litt.: „Adelsaarbogen“ 1898; H. Olrik: „Absalon“ 1908—09.

Astrup, Mette Marie (^{25/4} 1760—^{10/2} 1834), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Port-

ner ved Komediehuset Sven Andersen A. og Dorte Maria Nielsdatter. Faderen havde været ansat ved Komediehuset siden dets Opførelse, hendes Søstre

var knyttet til Skuepladsen i underordnede Stillinger, hun selv oplærtes af Jfr. Bøttger (den senere Mad. Rose) og debuterede allerede ^{2/6} 1773 som Leonore i „Den Stundesløse“. Skønt hun i Begyndelsen havde Vanskelighed ved at gøre sig gældende, vandt hun efterhaanden frem i første Række og hævdede i mange Aar Pladsen som Teatrets mest beundrede Skuespillerinde. Gennem et halvt Aarhundrede virkede hun, først ^{31/5} 1823 optraadte hun for sidste Gang som Grevinde Orsina i Lessings „Emilia Galotti“. Hendes Fag var Anstandsdamen og de tragiske Kvindefigurer, Shakespeare og Kotzebue mestrede hun med samme rutinerede Dygtighed. Schwarz' Dom (opbevaret af Overskou) lyder paa Stivhed og Unatur, Egenskaber ved hendes Spil, som Bournonville — der i Barneaarene stod paa Scenen ved hendes Side — rigtig fortolker som Vedhængen ved den gammeldags franske Tragedienne-Stil, nedarvet gennem Traditionen fra Skuepladsens allerførste Dage. Var hendes Spil koldt og uden inderlig Følelse, var hendes Fremtræden til Gengæld præget af majestætisk Anstand, levendegjort i hendes smukke og imponante Skikkelse. D. i Kbh. — Ugift.

E. N.

Litt.: Overskou: „Den danske Skueplads“ III —IV 1860—62; Bournonville: „Mit Teaterliv“ III, 3 1878; Neliendam: „Breve fra d. Skuespillere og Skuespillerinder“ I, 1911; „Før og Nu“ ^{1/4} 1917.

Attrup, Carl August (^{4/3} 1848—^{5/10} 1892), Orgelspiller, Komponist. F. i Kbh. Forældre: Ølhandler Lars Jensen A. og Jensine Niel-

sine Agaard. Oprindeligt uddannet som Cellist kom han 1867 ind paa det nyaabnede Konservatorium og lagde sig særlig efter Orgelspil under J. P. E. Hartmann, hvem han forøvrig snart efterfulgte som Orgellærer, en Stilling, han beklædte 1869—83. 1871 blev han Organist ved Frederiks tyske Kirke paa Kristianshavn, hvilket Embede han 1874 ombyttede med Organistposten ved Vor Frelseres Kirke, hvor han 1880 tillige blev Kantor. Desuden var han Lærer i Orgel og Musikteori ved Blindeinstituttet samt Lærer ved de ministerielle Feriekursus. Han var som Orgelspiller en af Landets mest frem-

ragende, og hans tekniske Færdighed, Klarhed og udviklede Foredrag førte ham ind i en omfattende Virksomhed som Konkertspiller, f. E. i Cæciliaforeningen og ved talrige Orgelkoncerter Landet over, i Slesvig og i Sverige. Samtidig fik han dog Stunder til at skrive en Række større og mindre Kompositioner, særlig naturligtvis knyttede til Orgelet, saaledes hans Konkertvariationer, Sørgemarsch og Festmusik (med Blæseinstrumenter), nogle Orgelstudier, Præludier og en Orgelskole. Endvidere flere Hæfter Sange samt 2 Kantater og en Konkertouverture. Som Komponist var han smagfuld, om end ikke videre dyb eller original. Hans Orgelværker er moderne og ikke i streng Kirkestil. D. i Kbh. — Gift 1871 Agnes Christiane Henriette v. Wunderlich. G. S.

Litt.: Nekrologer i „Musikbl.“ 1892, Nr. 17—18 og „Nationaltid.“ 7/10 1892.

Aubeck, Albert Krogh (f. 10/12 1881), Elektroingeniør. F. i Lemvig. Forældre: Driftsinspektør Chr. Peter A. og Mariane Braae.

Blev Student 1899, gik derefter i praktisk Lære, til han 1901 begyndte Elektroingeniørstudiet ved Polyteknikum i Zürich, hvorfra han udgik 1905 som Diplomingeniør. Havde Ansættelse hos Firmaet Brown, Boveri & Cie i Baden, Schweiz (1905—08) og hos Allmänna Svenska

Elektriska Aktiefbolaget i Vesterås (1908—17), før han fik overdraget et nyt Professorat i Elektroteknik ved Polyteknisk Lærestanstalt fra 1/3 1917. Professoratet omfatter navnlig Undervisningen i elektrotekniske Konstruktioner, og det er af stor Vigtighed, at Lederen af denne Undervisning er i Besiddelse af en omfattende praktisk Uddannelse. Fra sin Virksomhed i de to nævnte store Firmaer har A. til sin nye Stilling medbragt en rig Erfaring netop paa det konstruktive Omraade. — Ugift.

Litt.: „Politiken“ 4/3 1917.

M. C. H.

Augusta Frederikke Marie Caroline Julie (30/10 1823—17/7 1889), Prinsesse af Hessen. F. i Kbh. Forældre: Landgrev Vilhelm af Hessen og Prinsesse Charlotte af Danmark. A., der var yngste Søster til den senere Dronning Louise, ægtede 1854 trods sin Slægts Modstand Baron Carl Blixen-Finecke (s. d.) og blev Enke 1873. I sin Mands politiske Afmærker ses hun ikke at have blandet sig; deres

Ægteskab var iøvrig meget lykkeligt. D. i Kbh.

P. E.

Litt.: Nekrolog i „Ill. Tid.“ 23/7 1889; jfr. Blixen-Finecke.

Augustenborg, Hertuger af, se Frederik Christian, Christian Frederik og Frederik Christian August.

Augustinus, Christian Emil Alphonse (f. 2/10 1857), Fabrikant. F. i Kbh. Forældre: Fabrikant Ludvig A. og Isidora Caroline Amalie Casadaban. Efter at være uddannet her i Landet og Udlandet blev han 1882 af sin Fader optaget i det af Tipoldefaderen 1750 stiftede Firma, der fra 1779 bærer Navnet Chr. A. Ved Faderens Død 1911 blev han Eneindehaver af Firmaet og dets store Tobaksfabrikker; det har trods sin Alder under hans dygtige Ledelse stadig staaet i Udviklingens Tegn og indtager en fremskudt Plads blandt de hjemlige Tobaksfabrikker, især for Cigarfabrikationens Vedkommende. Der er i A.s Tid opført store moderne indrettede Fabrikbygninger. Fra 1916 optog han Sønnen Ludvig A. som Kompagnon. A. er en meget tilbagetrukket Mand, hvis Arbejde udelukkende ofres den store Forretning. — Gift 1882 Louise Bøving, d. 1918.

O. T.

Litt.: H. C. Bering Lillsberg: „Chr. A.“ 1900.

Aumont, Arthur (2/8 1860—15/7 1917), Journalist, Teaterhistoriker. F. i Kbh. Forældre: Bankdirektør Charles Georg Adlaid A. og Anna Scolastica Nutzhorn. Blev Student 1879, Cand. phil. 1881 og levede siden i Kbh. som Dramaturg og Medarbejder ved forskellige Blade („Politiken“ 1886—89, 1890—92 og fra 1902, „Børstidende“ 1889—90, „København“ 1892—1902, „Ekstrabladet“ fra 1905). Hans grundige teaterhistoriske Studier satte Frugt i flere Værker, „Det kgl. Teater 1874-75—1888-89“ (1889), „Dansk Teateraarbog“ 1889—97 og navnlig „Det danske Nationalteater 1748—1889“ (I—V, 1896—1900), som han udgav sammen med Edgar Collin. Saa vel her som i talrige kyndige og velformede Artikler i Brickas „Biografisk Leksikon“ og i Salmonsens Konversationsleksikon samt i mange Aars Teateranmeldelser i Bladene viser han sig som en vidende og upartisk Bedømmer af dansk Skuespilkunst. D. i Kbh. — Ugift.

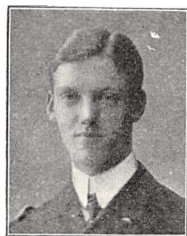
P. E.

Litt.: A.: „Studerne fra 1870“ 1904; Nekrologer i „Politiken“ og „Ekstrabl.“ 16/7 1917 og af R. Neilendam i „Masken“ 5/8 s. A.

Axel Christian Georg (f. 12/8 1888), Prins, Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Prins Valdemar (s. d.) og Prinsesse Marie (s. d.). Genemgik Kadetskolen 1904—08 og gjorde sig bemærket som en særdeles velbegavet og kvik Elev; har bevaret dette gode Omdøm-

me under sin senere Virksomhed som Sø-officer og regnes for en af Marinens flinke-

ste, elskværdigste og mest uforfærdede yngre Officerer. Blev Sekondløjtnant 1908, Premierløjtnant 1909, Kaptajn 1918 og har efterhaanden gennemgaaet alle Søofficerens forskellige Brancher lige fra Panserskibs- og Torpedobaadsvirksomheden til Søopmaaler-, Flyver- og

Undervandsbaadsvirksomheden. Var 1908—

09 i Middelhavet, 1909 i Østasien og 1910—11 i Vestindien. Fløj 1912 med Ulrik Birch til Eremitagesletten og tilbage, tog Flyvercertifikat 1913, gik derefter ind i Undervandsbaadsvirksomheden og har fra 1915 ført vore nyeste og bedste Undervandsbaade. Han overtog 1916 Protektoratet for Landsindsamlingen til Luftforsvaret og bidrog væsentligt til dens efter vore Forhold udmærkede Resultat. Naar han først saa sent blev forfremmet til Kaptajn, skyldtes det hans eget Ønske om ikke at avancere forud for sine Kammerater. — Ugift.

H. E.

Litt.: Erindringer i „Under Dannebrog“ 1912.

Baad, Abraham Brodersen (d. 27/8 1410), Adelsmand, Rigsraad. Tilhørte en hallandsk Slægt og spillede en stor Rolle ved Dronning Margrethes Hof, herskede som Lensmand paa Varberg over Halland og en stor Del af Sverige, men var berygtet for sin Haardhed. Henrettet af Kong Erik ved Sønderborg, formodentlig fordi han blev for mægtig. — Gift 1) 1382 Merete Pedersdatter (Budde), Ebbe Pijks Enke, d. 1406. 2) Sidsel Nielsdatter (Jernskæg); levede 1466. J. L.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1884; Kr. Erslev: „Dronning Margrethe“ 1882.

Båge, Georg Christoffer Johannes Schønborg (5/2 1836—22/5 1915), Højskolemand. F. i Kbh. Forældre: Apoteker Thorkild Johannes Gottlob Schønborg B. og Hedevej Charlotte Andresen. Blev Student 1855, Cand. theol. 1864, var Lærer ved Blaagaard Seminarium 1864—66. Som Medlem af „Lille Theologicum“ var han Ven med Ludvig Schrøder, Ernst Trier, Jens Nørregaard, Jens Pa-

ludan-Müller o. fl., og ligesom mange af Vennerne følte han, at han skulde tage sin Del af Genrejsningsarbejdet i Folkehøjskolens Tjeneste. Sammen med Nørregaard (s. d.) aabnede B. 1866 Højskolen i Testrup, virkede her til et Par Aar før sin Død og var med til at skabe dens store Anseelse. B. var Historielærer, og navnlig til Nordens Oldtid, de nordiske Sprogs Historie, til Geologi og Arkæologi havde han omfattende og grundigt Kendskab, ligesom han var en kyndig Vejleder i Kunstens Verden. Veltalende i almindelig Forstand var B. ikke, men greb et Emne ham, kunde hans Tale eje en sjælden Glød; ikke mindst var dette Tilfældet, naar han talte om Skikkelser fra Nordens Oldtid; selv kunde han minde om en af de gamle

Redaktionen sluttet 1/2. 18.

Helte, stor og mandig som han var, med kraftfulde Ansigtstræk, med store, buskede Bryn, der skyggede over et Par livfulde Øjne. B. var udpræget Skandinav, han havde som ung Student deltaget i det nordiske Studentermøde 1856 og glemte aldrig de stærke Indtryk, han her modtog; det kendtes, naar han ved store Møder var sammen med Højskolemænd fra hele Norden. Fra Oplevelser i 1864 udsprang hans varme Kærlighed til Sønderjyderne og hans Arbejde for Forsvars- og Skyttesag. Skønt B. havde Anlæg til videnskabelig Sysse, har han dog intet skriftligt Arbejde efterladt, men gennem sin Tale og sin helstøbte, ærlige Karakter har han virket frugtbart paa Tusinder af unge. D. i Aarhus. — Gift 1871 Anna Margrete (Annagrete) Ingeborg Feddersen. F. N.

Litt.: Slægt i „Stamt. over Familien B.“ 1876 og Th. Borch: „Wederkincks Legat“ 1872; „Højskolebl.“ 2/2 1906, 28/5 og 4—11/6 1915, 29/9 og 6/10 1916; Nørregaard: „Testrup Folkehøjskole 1866—91“ 1891; Tårup: „Testrup Folkehøjskole 1866—1916“ 1916; „Lyngby Elever“ 1915.

Bache, Holger (f. 12/4 1870), Maskiningeniør, Elektrotekniker. F. i Kbh. Forældre: Generalintendant Hans Andreas B. og Henriette Louise Lunn. Tog polyteknisk Adgangsksammen 1893 og Eksamen for Maskiningeniør 1898. Var 1898—99 beskæftiget ved Anlægget af Frbg. Elektricitetsværk og elektriske Sporveje og var derefter ansat som 1. Ingeniør ved Elektricitetsværkets Drift, indtil han 1906 overtog det nyoprettede Professorat i Maskinlære, hvortil var knyttet Bestyrelsen af Maskinlaboratoriet ved Polyteknisk Læreanstalt. Forinden havde han 1904—06 paa Grund af sin store praktiske og teoretiske Dygtighed og paa Grund af den betydelige Indsigt, han i sin førstnævnte Stilling i nogle af Elektroteknikkens rigeste Udviklingsaar

havde erhvervet sig paa det maskinelle Omraade, været tilkaldt som Ingeniør ved nævnte Maskinlaboratoriums Indretning, der forestodes af et Udvalg af Fagmænd. Saa vel den detaljerede Indretning af Maskinlaboratoriet som Organiseringen af Undervisningsarbejdet sst. skyldes ham. Udenfor sin Lærervirksomhed har B. haft en betydelig Ingeniørvirksomhed. Under Ing. Jess Jensens Auspiciar har han saaledes projekteret Belysningsanlægene ved Nationalforeningens Sanatorier, ligesom han har projekteret alle de elektriske Anlæg paa Ebberødgaard og Filialer. Under Verdenskrigen er han Medlem af Prisreguleringskommissionens udvidede Kuludvalg. — Gift 1900 Margrete Holbeck. *M. C. H.*

Litt.: O. M. Giersing: „Stamt. over Efterkommerne af B. Haagen og A. M. Cöllner“ 1884; Univ. Aarb. 1905—06, S. 653—54.

Bache, Lars (¹⁰/₂ 1771—[?]/₇ 1809), Sømænd. F. i Helsingør. Forældre: Færgemand Niels B. og Johanne Gregersdatter Nielsen. Ind-

tog ligesom sin Fader en anset Stilling i det store Færgemandslag i Helsingør og gjorde sit Navn kendt ved ³/₁₁ 1801 under et Ophold i Kbh. selvsjette at redde syv Sømænd fra Forlis. Da der bødes ham Penge, svarede han: „Jeg redder ikke Folk for Penge.“ Oehlenschläger

skrev et Digt om denne Bedrift. B. forliste i Juli 1809 med et Kaperskib ud for Stevns. — Gift 1795 Ane Margrethe Bagge, d. 1857. *P. E.*

Litt.: „Den helsingørske Færgemand L. B.“ („Memoirer og Breve“ II) 1905.

Bache, Niels Haagen (f. ⁷/₆ 1869), Højesteretssagfører. F. i Kbh. Forældre: Professor Otto B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1887, Cand. juris 1893, Overretssagfører 1896, Højesteretssagfører

1907. Baaede praktisk og teoretisk har B. opdyrket Forsikringsretten som Enklave, 1896—1903 som Sekretær for Dansk Tarifforening, 1907—12 som Formand for Forsikringsbiblioteket, og i en lang Række

Afhandlinger i „Ugeskrift for Retsvæsen“, „Assurandøren“ o. a. har han, skarpt og energisk, drøftet de Spørgsmaal, den moderne Forsikringsret fremkalder, oftere med Sideblik til andre Discipliner f. E. Strafferetten. Til det 10. nordiske Juristmøde i Kbh. skrev B. „om den forsikredes Pligt til ved Forsikringens Afslutning at give Risikoplysninger“ (1902. Tysk Udg. 1903), i

„Tidsskrift for Retsvidenskab“ XXI (1908) og XXX (1917) henholdsvis „Om Rettighedsforholdene ved Livsforsikringskontrakten“ og „Om Forsikrernes Genkrav“, 1896 havde han udgivet en Domssamling vedrørende Assurancevæsenet, og i „Brandforsikringsretten“ (1. Bd. 1905) med dertil hørende „Forelæsninger over de almindelige Brandforsikringsbetingelser for Løsøre“ (1918) nedlagde han en betydelig Sum af teknisk Viden og praktisk Forstaaelse. Ogsaa i Diskussionen af processuelle Problemer har B. taget livlig Del, ikke sjældent med polemisk Hvashed og Sikkerhed, og Sagførerstandens Værdighed og hele individuelle og sociale Standard ligger ham meget paa Sinde. — Gift 1898 Elisabeth Schack Bramsen. *F. Z. D.*

Litt.: Slægt i „Stamt. over Familien Tryde“ 1878; G. Brammer: „Studerterne fra 1887“ 1912; „Politiken“ ⁹/₄ 1907 og ¹/₄ 1915.

Bache, Niels (²²/₅ 1841—⁹/₁₁ 1895), historisk Forfatter, Skolemand. F. i Roskilde. Forældre: Købmand Niels B. og Emilie Kirstine Winther. Sønnesøn af Lars B. (s. d.). Blev Student 1859 og Cand. juris 1865, men

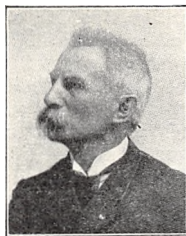

havde da allerede i mange Aar været Lærer, navnlig i Historie; 1872 ansattes han ved Søofficerskolen, fra 1886 til sin Død var han Direktør for de private Skoler i Kbh. og som saadan en habil og besindig Leder. B.s Hovedinteresse var Historie, og med den syslede han litterært; han oversatte Arnds „Tyve Aars Historie“ (2 Bd. 1871) og Landfreys „Napoleon I's Historie“ (5 Bd. 1873—77) samt skrev historiske Artikler i Forlagsbureauets Leksika. Hans Hovedværk er den „Danmarks, Norges og Sveriges Historie“, som han udgav i 5 Bd. 1867—76 og siden i 2. Udg. som „Nordens Historie, populært fremstillet“ ligeledes i 5 Bd. 1881—87. Det er et for sin Tid vellykket, paalideligt Arbejde, der udfyldte et Savn. Ved sin Død omgikkes B. med Planer om sammen med Joh. Ottosen at skrive en Verdenshistorie. D. i Kbh. — Gift 1879 Emilie Birgitte Marie Hornemann. *P. E.*

Litt.: Slægt se N. H. B.; Nekrolog i „Ill. Tid.“ ¹⁷/₁₁ 1895.

Bache, Otto (f. ²¹/₆ 1839), Maler. F. i Roskilde. Forældre: Købmand Niels B. og Emilie Kirstine Winther. Sønnesøn af Lars B. (s. d.). Forældrene flyttede til Kbh., og kun 10 Aar gammel begyndte B. paa Akademiet, hvor han blev Marstrands Elev. 1856—57 vandt han Sølvmedaillerne, 1863 den Neuhausen'ske Præmie og 1866 Akademiets Rejestipendium, hvorefter han tilbragte et Par Aar i Paris og Italien. Især det første

Ophold fik Betydning for ham; sin fortrinlige Tegnefærdighed og sin Evne til at gribe det typiske i Situationen supplerede han med Sans for Monumentalitet og prægnant Skarphed i Foredraget samt ubestikkelig Ægthed og Naturlighed; samtidig forbedredes hans Farver uden dog nogen Sinde at naa det ud-søgte. 1872 blev han Akademimedlem og 1887

Deltager i Plenarforsamlingen, s. A. Professor ved Akademiet i Roeds Sted, fra hvilken Stilling han 1909 tog Afsked. Han var 1890—92, 1896—99 og 1905—06 Akademiets Direktør, trak sig tilbage 1906 efter en Konflikt med Kultusministeren, var Vicedirektør 1908—09. B.s Kunst er altid blevet skattet; og fra Udlandet hentet en Del Guldmedailler, 1889 i Paris, 1893 i München, 1896 i Berlin; efter Opfordring har han malet sit Portræt til Uffizierne i Firenze. Hans Produktion har været rig og vekslende. Foruden den fortrinlige Tegnedygtighed og den sikre Penselføring maa nævnes hans herhjemme enestaaende kompositoriske Anlæg og hans Sans for monumental Virkning; hertil kommer rig skabende Fantasi, elskværdig Forstaaelse og Lune. Af historiske Arbejder har han udført „Marsk Stig efter Kongemordet“ (1882), „Christian IV's Kroningstog“ (1887), „Admiral Suenson i Slaget ved Helgoland“ (1882) og „Soldaternes Hjemkomst 1848“ (1894), alle paa Frederiksborg, desuden „Christian IX i Dybbøl Skanse“ (1888) og „Hestgarden indskibes“ (1888), i Kongehusets Besiddelse. Af Portrætter har han bl. a. malet Hilker (1871), Peters (1882) og Blache (1904), alle paa Charlottenborg, Christian IX (Glyptoteket), Frederik VIII, Generalerne Max Müller (1887), Krogh (1889) og Schleppegrell (1896), samt Kabinetsskretær Trap og Lensgrev Danneskjold, alle paa Frederiksborg. Ogsaa som Dyremaler har B. et stort Navn. Galeriet ejer af ham det tidlige „Æltevognen“ (1864), „Efter Vildsvinejagten“ (1876), „Køerne drives ud om Morgen“ (1885) og „Heste ved Stranden“ (1892). En Overgang omkring 1912 har B. været blind. — Gift 1868 Clara Charlotte Elise Haagensen.

O. A.

Litt.: Slægt se N. H. B.; S. Müller i „Ill. Tid.“ 1/4 1883, „Nyere dansk Malerkunst“ 1884, „Høj-skolebl.“ 20/1 1893 og „Julealbum“ 1895; P. Johansen i „Ill. Tid.“ 22/12 1901; K. Søbørg i „Kunst“ V 1904; Hendriksen: „Mennesker og Op-levelser“ 1910.

Baden, Gustav Ludvig (²⁹/2 1764—²⁵/8 1840), Historiker, Jurist. F. i Altona. Forældre: Professor Jacob B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1780 og vilde være Officer, men

kom ind paa det juridiske Studium og blev Kandidat 1784. 1786 fik han Bestalling som Overretssprokurator og beklædte derefter en Række Retsbetjentembeder, var 1787—90 Herredsfoged paa Lolland, 1790—94 Byfoged i Lemvig, 1794—1800 Borgmester i Nakskov og fra 1795 tillige Vice-landsdommer, 1800—16 Herredsfoged i Nord-Fyn, 1816—18 Byskriver i Odense og endelig Birkedommer i Hørsholm 1818—20. Han var stærkt interesseret i sin Gerning, men stridbar og en overmaade slet Økonom; disse Fejl bragte ham i Ulykke, saa han 1820 blev suspenderet og 1824 dømt til et Aars Fængsel og livsvarig Censur. Siden levede han ret kummerlig i Kbh. af litterære Sysler. B. var en overordentlig flittig og frugtbar Forfatter. Han besad en uhyre Viden især i Historie og gengav det læste ret korrekt, men uden Kritik. Han har skrevet en Mængde større og mindre Afhandlinger i Blade og Tidsskrifter (delvis samlede i to Samlinger paa ialt fem Bind), hvoraf mange gav værdifulde Bidrag til den da kun lidet dyrkede Kulturhistorie. Af hans større Værker kan nævnes „Det danske Riges Historie“ (1797), „Det norske Riges Historie“ (1804), „Dansk-norsk historisk Bibliotek“ (1815), „Dansk juridisk Ordbog“ (1822) og især „Danmarks Riges Historie“ (5 Bd. 1829—32), den første samlede Behandling af Emnet siden Holberg. Her og andensteds viser B. sig som en lidenskabelig Modstander af Adels- og Præstevælde, en hvas Polemiker og en slet Stilist. D. i Kbh. — Gift 1789 Francisca Margrethe Ramus, d. 1831. P. E.

Litt.: Slægt i J. G. Burman Becker: „Familien B.“ 1875; G. L. Wad i „Personalh. Tidsskr.“ V, 2 1905; Steenstrup: „Historieskrivningen i Danmark i 19. Aarh.“ 1889.

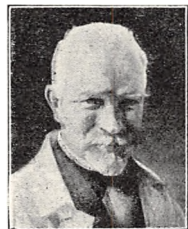
Baden, Jacob (⁴/5 1735—⁵/7 1804), Kritiker, Sprogmand. F. i Vordingborg. Forældre: Rektor Jacob B. og Else Jacobine From. Sønnens af Torkil B., d. 1732 (s. d.). Blev Student 1750, Cand. theol. 1754, studerede udenlands 1756—60; Magister 1761; 1762 Rektor i Altona; 1766 Konrektor i Helsingør; 1780 Professor eloquentiæ. Som klassisk Filolog har han, foruden som Lærer, ydet adskilligt; vigtigst er „Grammatica Latina“ (1782), som kom i 8 Udgaver, til den efter 1840 blev fortrængt af Madvig, og hans latinske danske (1786) og dansk-latinske (1788)

Ordbøger. Dertil kommer en lang Række Skoleudgaver samt Oversættelser af latinske og græske Forfattere, som allerede Samtiden dog fandt mindre smagfulde. Allerede fra 1767 og lige til 1801 var han, i forskellige Blade, sidst i den af ham selv redigerede „Kbh.s Universitets-Journal“, en af Danmarks dygtigste og mest indflydelsesrige litterære Kritikere; han repræsenterer i det P. A. Heiberg-Rahbek'ske Tidsrum den konservative Retning og var dennes første Mand. Af stor Betydning er hans Arbejde med Modersmaalet; som Professor behandlede han ikke blot den latinske Veltalenhed, men holdt „Forelæsninger over det Danske Sprog eller ræsonneret dansk Grammatik“ (udg. 1785), de første Forelæsninger over Modersmaalet, der er holdt ved Kbh.s Universitet, og som havde talrige Tilhørere, ogsaa ældre Mænd. Allerede hans „Anweisung zur dänischen Sprache“ (1767) var stærkt paavirket af Høysgaard, og ogsaa i den større Bog har dennes (og Syvs) Indflydelse været stor, dog gaar han paa enkelte Punkter ud over Høysgaard, ligesom han tager mere Hensyn end denne til det litterære Sprog, især som det havde udviklet sig siden 1760. Ogsaa i Samtidens Arbejde for at rense og berige det danske Sprog tog han Del. I „Symbola ad augendas linguæ vernaculæ copias e Saxonis Grammatici interpretatione Vellejana“ (1780) har han samlet sine Optegnelser af forældede danske Ord og Udtryk fra Vedels Saxo-Oversættelse, og han udtaler i Forordet sin — aldrig fuldførte — Hensigt at fortsætte med Samlinger fra Peder Clausen og Huitfeldt. Dette Værk er ikke blot en Forløber for Molbechs Glossar; det er ogsaa tænkt som et Kildeskript til Berigelse af Nutidsdansen. Baade ved dette og især ved Grammatikken har B. i høj Grad bidraget til at paavirke sin Tids og den nærmeste Eftertids Sprogfølelse, og det er indtil Rasks Tid væsentlig gennem B., Høysgaard har været kendt. D. i Kbh. — Gift 1763 Sophie Louise Charlotte v. Klenow, d. 1824. M. K.

Litt.: Slægt se G. L. B.; G. L. B.: „Bidrag til J. B.s Levnet“ 1800; Rønning: „Rationalismens Tidsalder“ II—III 1890—99; Bidstrup: „Stamt. over Familierne Hauberg og Arboe“ 1911.

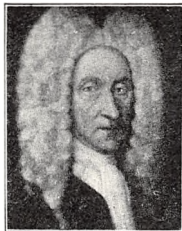
Baden, Jakob (f. 29/3 1861), Bogbinder. F. i Vedslet ved Odder. Forældre: Lærer Niels Rasmussen B. og Sofie Olsdatter. Lærte Bogbinderiet i Aarhus, blev Svend 1880 og rejste til Kbh., hvor han fortsatte sin Uddannelse paa Teknisk Skole (hvis Sølvmedaille han fik 1889), samtidig med at han arbejdede hos Wichmanns Eftflg. og Beuchel; senere var han 3 Aar i Tyskland og har

paa Stipendierejse besøgt England og Frankrig. Efter 8/4 1890 at have etableret sig i Kbh. begyndte han snart at lægge sig efter Udførelse af kunstfærdige Bogbind og har i Tidens Løb præsteret en Række Arbejder, som hører til vore bedste paa dette Omraade. Allerede ved Udstillingen i Stockholm 1897, da hans Navn endnu var ret ukendt, lagde man Mærke til hans Bind, og siden da har han deltaget i mange Udstillinger (bl. a. i Paris 1900 og de følgende Verdensudstillinger) og altid høstet megen Anerkendelse. Kunstnere som Bindesbøll, Tegner, Heilmann, Rs. Christiansen, Knud Larsen og Gotfr. Rode har leveret Tegninger til hans Bind, og selv har han ved Hjælp af gamle Stempler, købt fra Lerches Bogbinderi, komponeret flere udmærkede Ting. Særlig Interesse har han viet Lædermosaikken og har ogsaa her vist et sikkert Haandelag og dekorativ Sans. Skønt Kunsthaandværket er B.s egentlige Felt, udfolder han, driftig Forretningsmand som han er, ogsaa en stor Virksomhed med almindelig Indbinding, en gros-Hæftning o. a. Forlagsarbejde. — Gift 1891 Laura Henriette Dorothea Petersen. S. D.

Litt.: „The Art Journal“ Dec. 1907.

Baden, Torkil (13/4 1668—9/7 1732), Skolemand, Filolog. F. i Herslev, Skaane. Forældre: Provst Jacob B. og Dorothea Halse. Blev Student 1686, teologisk Kandidat 1688, Kapellan i Holbæk hos sin Fader 1690, kort efter tillige Medhjælper hos Rektoren sst. 1694 — 1732 var han Rektor ved Holbæk Skole, efter at han 1694 havde taget Magistergraden. Ved Siden af sin Skolegerning drev B. ivrige Studier over Teologi og Sprog. Resultaterne heraf foreligger i flere Bind, hvoraf kun et enkelt „Roma Danica“ (1699) er trykt. Bogen har ikke større videnskabelig Værdi, men den har haft Betydning for Undervisningen, idet B. ved at sammenstille latinske og danske Ord i deres sproglige Anvendelse viser, hvorledes saadanne Ord gør Tjeneste paa samme Maade i de to Sprog. Ved de talrige Eksempler blev „Roma Danica“ for sin Tid et værdifuldt, paa et rigtig pædagogisk Princip hvilende Hjælpemiddel for den sproglige Undervisning. D. i Holbæk. — Gift 1701 Karen Lachmann, d. 1725. H. A. S.

Litt.: Slægt se G. L. B.; F. P. J. Dahl: „Aftvungne Bemærkninger om Roma Danica“ 1838; N. M. Petersen: „Den dsk. Litt. Hist.“ 2. Udg. III—IV 1868—71.

Baden, Torkil (?/5 1734—14/11 1805), Landøkonom. F. i Vordingborg. Forældre: Rektor Jacob B. og Else Jacobine From. Sønsøn af Torkil B., d. 1732 (s. d.). Blev Student

1754, var 1761—62 ansat ved de geografiske Opmaalinger og blev 1763 Hovmester hos J. H. E. Bernstorff; da denne 1764 fik overdraget Gentofte Sogns Bøndergods, var B. som Forvalter medvirkende ved Gennemførelsen af Fællesskabets Ophævelse og Gaardenes Udskiftning. 1771—73 var han kgl. Inspektør ved Vordingborgs Distrikts Godser og 1785—89

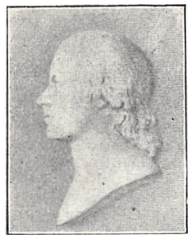

Forvalter ved Baadesgaard paa Lolland. B., der var en af de første, som med Forstaaelse og Dygtighed førte Landboreformerne ud i Livet, har bl. a. skrevet „Agerbruget og Landvæsenet i Danmark i Henseende til dets Udspring og indbyrdes Forhold“ (1770) og „Beskrivelse over den paa Godset Bernstorff i Gentofte Sogn under Kbh.s Amt iværksatte nye Indretning i Landbruget, fremlagt i nogle Breve til en Proprietær“ (1774). D. i Gentofte. — Gift 1) 1768 Johanne Sørensen; levede 1787. 2) 1798 Charlotte Helene Riisbright, d. 1851.

A. C.

Litt.: Slægt se G. L. B.; A. Frlls: „Bernstorffske Papirer“ I 1904; Bidstrup: „Stamt. over Familierne Hauberg og Arboe“ 1911; E. Nystrom: „Gentofte Sogn“ 1916.

Baden, Torkil (^{27/7} 1765—^{9/2} 1849), klassisk Filolog, Kunsthistoriker. F. i Hillerød. Forældre: Professor Jacob B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1781, tog filologisk Eksamen 1783 og teologisk 1786; var i Udlandet (Göttingen, Wien og Italien) 1788—91 og tog Doktorgraden i Göttingen 1789 („De causis neglectæ a Romanis tragœdiæ“). Blev ekstraordinær Professor i Filologi i Kbh. 1793, var

Professor eloquentiæ i Kiel 1794—1804, Sekretær ved Kunstakademiet i Kbh. og Slotsforvalter paa Charlottenborg fra 1804. Foruden Disputatsen udgav han „De arte ac judicio Flavii Philostrati“ (1792), „Briefe über die Kunst von und an C. L. v. Hagedorn“ (1797), „Om den nordiske Mytologis Ubrugbarhed for de skønne Kunster“ (1820). Hans Udgave af Senecas Tragedier (1819—21) er ikke synderlig fremragende. Han stillede sig ret uforstaaende overfor den Retning i Filologien, som kom frem ved Madvig, mod hvem han rettede flere heftige Angreb, bl. a. i sine „Kritiske Undersøgelser“ (1845). Fortjenstfuldt var det, at han besørgede nye Udgaver af sin Faders latinsk-danske og dansk-latinske Leksikon (1815 og 1831); mindre vel betænkt var det derimod, at han paa ny udgav sin Olde-

fader, Torkil B.s (s. d.) forældede „Roma Danica“ (1835). D. i Kbh. — Gift 1804 Pauline Sophie Olrik, d. 1840. H. R.

Litt.: Slægt se G. L. B.; Øst: „Materialier“ 1836; Johs. Pedersen: „Borchs Koll.“ 1916.

Bager, Oluf Nielsen (ca. 1522—^{21/6} 1602), Handelsmand. F. i Odense. Forældre: Købmand Niels B. og Ane Markvardsdatter. Allerede omkring 1560 maa han have hørt til sin Bys rigeste og mest fremtrædende Borgere, Raadmand i Staden blev han senest 1567. Drev Øksnehandel i stor Stil, ydede Kongen Forstrækningslaan under den nordiske Syvaarskrig og indførte fremmed Klæde til Krigsfolkets Brug; 1580 sendtes han i Kongens Ærinde til Nederlandene. Han fik endogsaa Lov til selv at slaa Mønt. De store Rigdomme, han erhvervede, satte han for største Delen i Købstadejendomme i sin Fødeby. Af hans mange Bindingsværkshuse er de fleste forsvundne, af Stenhuse er et Par bevaret; det var Pragtbygninger for deres Tid, med Sandstensprydelse og tøndehvælvede Kældre, og de laa med Siden, ikke Gavlene, mod Gaden. Til dem hører det saakaldte „Jordan“ (Overgade 4), opført 1582. Den Gaard, hvori han selv skal have boet (Overgade 11), har han næppe opført i sin Helhed; i Storstuen her var det, han ved Frederik II's Besøg lod fyre med Kanelbark og endda for at understrege sin Velstand kastede et Par af de kgl. Forskrivninger paa Ilden. Maaske er det ikke andet end et Vandresagn, der ogsaa fortælles om andre Rigmænd. Den folkelige Overlevering vidste siden at berette mange Sagn om B., hvis Rigdomme maaske efterhaanden svandt ind før hans Død; en fattig Mand blev han næppe. D. i Odense. — Gift 1551 Margrete Klavsdatter, d. 1581. E. N.

Litt.: Odense Katedralskoles Progr. 1837; Engelstoft: „Odense Bys Hist.“, 2. Udg. 1880; A. Halling: „Meine Vorfahren“ I 1905; „Kanc. Brevbøger 1556—1602“ 1887—1913.

Bagge, August Louis Henrik (f. ^{6/11} 1864), Boghandler. F. i Kbh. Forældre: Prof. S. H. O. B. (s. d.) og Hustru. Efter at have taget den udvidede Præliminæreksamen fik han 1886 Ansættelse ved Maglemølle Papirfabrik og var dér, til han 1890 ansattes i Gyldendalske Boghandel, med hvis daværende Indehaver Jacob Hegel han var besvogret. I 1903 optoges han efter i en længere Aarrække (1894—1902) at have opholdt sig i Udlandet som Medindehaver af Forlaget, og da dette s. A. forenedes med Nordisk Forlag til et Aktieselskab, blev han Meddirektør i dette og Medlem af dets Bestyrelse. Til hans særlige Omraade indenfor Forlagets Drift hører

dets Økonomi, hvor den Orden og Præcision, der præger hans Arbejde, er af stor Værdi. B. har fra Ungdommen været en passioneret Dyrker af Ridesporten og var i en Aarrække Bestyrelsesmedlem i „Foreningen til den ædle Hesteavls Fremme“. — Gift 1903 Holga Charlotte Wessel. S. D.

Litt.: Slægt i H. J. Møller: „Assessor Jacob Møller“ 1889; L. C. Nielsen: „Frederik V. Hegel“ I—II 1909.

Bagge, Frederik August Vilhelm (f. $\frac{2}{3}$ 1861). Bogtrykker. F. i Kbh. Forældre: Prof. S. H. O. B. (s. d.) og Hustru. Efter at have udlært som Sætter og Trykker og arbejdet hos Colla i München etablerede han sig 1884 som Bogtrykker i Kbh. Fra en beskeden Begyndelse drev han Virksomheden op til betydeligt Omfang; en af hans stadige Kunder var Gyldendalske Boghandel, til hvilken han var

knyttet ved sit Slægtskab med Familien Hegel; 1905 blev han kgl. Hofbogtrykker. Om end B.s Tryk er præget af Smagfuldhed, ligger hans Styrke ikke paa det kunstneriske, men paa det tekniske Omraade; han har her været en af Foregangsmændene ved sin stadige Stræben efter at bringe vor Bogtryksteknik paa Højde med det nyeste og bedste i Udlandet; saaledes var han den første, der indførte den nu almindelig brugte franske Normalhøjde og Normalkegel paa Typer; ligeledes indførte han de første Paalæggesmaskiner, de første Sættestøbemaskiner til Bogarbejde og de første Totur-Hurtigpresser. Ogsaa den nu i Trykkerierne almindelig benyttede gennemgaaende Arbejdstid skyldes hans Initiativ. Med stor Iver dyrker B. Cykle- og Automobilspporten; han var den første, der indførte de høje Bicykler og de nu brugte Cykler her i Landet og var senere en af vore første Automobilister. — Gift 1885 Elisa (Lissa) Amalia Christiane Møller, d. 1918. S. D.

Litt.: Slægt se August B.; L. C. Nielsen: „Frederik V. Hegel“ I—II 1909; „Danmarks Bogtrykkerforen. Meddelelser“ $\frac{1}{4}$ 1909.

Bagge, Svend Henrik Olufsen ($\frac{29}{7}$ 1817— $\frac{3}{4}$ 1895), Veterinær. F. i Kbh. Forældre: Kobberstikker Oluf Olufsen B. og Karen Nielsen. Blev Student 1836, Cand. med. 1842, praktiserede en kort Tid som Læge og blev 1844 anatomisk Prosektor ved Universitetet, s. A. Lektor i Dyrepatologi ved Veterinærskolen, studerede Veterinærvidenskab ved tyske, østrigske og franske Veterinærskoler

(1845—46) og underviste efter Hjemkomsten i Patologi og Kirurgi ved Veterinærskolen samt overtog Ledelsen af Skolens stationære og (indtil 1850) ambulatoriske Klinik. Efter Landbohøjskolens Oprettelse (1858) docerede B. Patologi og Farmakodynamik og bestyrede Skolens stationære Klinik. 1859 blev han Professor, var desuden konstitueret Landstutmester (1861—62) og Veterinærphysikus (1880—92). Hans litterære Produktion er ikke stor; vigtigst er den værdifulde Beretning om Snivesygdommens Forekomst i Danmark. Mindre Afhandlinger, især Meddelelser om kliniske Iagttagelser (bl. a. om Føllesygen), har han skrevet i „Tidsskrift for Veterinærer“, som han var Medstifter af (1853) og som afhjælp et dybt følt Savn. Han var en ganske begavet Mand og virkede i Begyndelsen heldig som Lærer, indførte bl. a. den stetoskopiske Undersøgelse af Brystsygdommene hos Husdyrene herhjemme; men da hans Uddannelse som Dyr læge var mangelfuld, evnede han ikke at følge med Udviklingen indenfor Faget, der netop paa den Tid skred stærkt frem, heller ikke følte han stærk Trang til dybere videnskabelig Forskning. Som Hippolog fik han ikke væsentlig Betydning, skønt han nærede stor Interesse for Hesteavl. Han tog væsentlig Del i Oprettelsen af Kreaturforsikrings-, Livsforsikrings- o. a. samfundsmæssige Selskaber. Lige fra dets Oprettelse var han et virksomt Medlem af det veterinære Sundhedsraad og 1863—74 Formand for Dansk Dyr lægeforening. Afgik fra Skolen 1889. En yderst human og elskværdig Mand, der var meget afholdt af sine Elever. D. i Kbh. — Gift 1849 Julie Charlotte Augusta Emilie Reiersen, d. 1895. L. Ba.

Litt.: Slægt se August B.; L. C. Nielsen: „Frederik V. Hegel“ I—II 1909; Nekrolog i „Maanedsskr. f. Dyr læger“ 1895; „Ill. Tid.“ $\frac{26}{2}$ 1888 og $\frac{14}{4}$ 1895; „Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908.

Bagger, Carl Christian ($\frac{11}{5}$ 1807— $\frac{25}{10}$ 1846), Forfatter. F. paa Fødselsstiftelsen i Kbh. Forældre: Assessor, senere Justitiarius Peter Christian B. og Margrethe Sofie Poulsen. Moderen, der var Butiksjomfru, døde snart, og Drengen kom i Huset hos sin Farmor, Etatsraadinde B. Kort efter Faderens Død 1810 og efter dennes Ønske blev han legitimeret som hans ægtefødte Søn. 1819 kom han i Roskilde Skole, 1822 til Sorø Akademi. Efter Lærernes Vidnesbyrd var han „et flersidigt, men flygtigt Talent“, alt for livlig i Timerne, men ikke flittig. Derimod dyrker han Skønlitteratur og skriver Vers. 1827 bliver han Student og tager n. A. 2.

Eksamen. Forinden har han hos Proprietær Fiedler paa Basnæs ved Skelskør, hvor han kom i Ferierne, forelsket sig i Datteren Thora. Faderen afviser hans Frieri, men 1829 føder hun en Dreng, som B. er Fader til. Om Ægteskab er dog ikke Tale. B. begynder i Kbh. at studere Jura, men kan ikke finde sig i Pligtarbejde. Æstetisk Læsning og Teatret (han vilde gerne have været Skuespiller), men navnlig „en vis herlig Vinkælder“ og dens Stamgæster drog ham. De finere Kredse, der ellers stod ham aabne, vender han efterhaanden Ryggen i mistroisk Trods. En Arv fra Bedstemoderen lærer han paa en Tid; ellers følger han sig igennem ved journalistisk Arbejde, bl. a. ved „Københavnsposten“. Han synker stadig dybere ned i et Liv, hvis geniale Tøjlesløshed tilfredsstiller hans hektiske Temperament, men hvis Uværdighed han ogsaa bittert kan føle uden dog at kunne rejse sig igen. 1836 skaffer Venner ham en Redaktørpost ved „Fyns Stiftstidende“. Men han kan ikke undvære sine Ungkarlevarer og Knejpelivets Frihed, skønt han 1837 endelig bliver gift med Thora Fiedler. Hans Helbred, som han aldrig havde taget Hensyn til, svækkes stærkt, og han dør tidlig. B. debuterer 1827 i „Flyvende Post“ med „Ønskerne“ og vækker i de følgende Aar Forventninger. Men Tragedien „Dronning Christine og Monaldeschi“ bliver ikke antaget af Teatret, og „Smaadigte“ 1834 gør liden Opsigt (heri bl. a. Romancecyclen om Cid, „Den engelske Kaptajn“, „Bortrejsen“, „Promenaden om Natten“). Betydeligst er B. i Fortællingen „Min Broders Levnet“, udgivet 1835 under Pseudonymet Johannes Harring. Den er stærkt selvbiografisk, paa een Gang forklarende og anklagende B.s eget Liv i hans ulykkeligste Periode og ogsaa ellers med en nærgaaende Brug af Model. Den anmeldtes haardt af Madvig i „Maanedsskrift for Litteratur“, hvorpaa B. svarede satirisk i „Søndagsbladet“. Et Bind „Fortællinger og Digte“ 1836 og Samlingen „Øjeblikkets Børn“ 1845 indeholder mest ringere Ting. („Erindringer fra et Ungkarleliv i Kbh.“, „Dampskibet Løven“, „Drankerkantate“ og „Børneviser“ kan nævnes). B. svinger mellem en Byron'sk opreven Trods og en Bellman'sk tungsindig Galgenhumor. Hans Smag er usikker i det pædagogiske, men hvor det personlig gennemlevede bryder igennem den litterære Stil, viser han en kraftig og sober Virkelighedssans. Hans Karaktertegnung i „Min Broders Levnet“ er ualmindelig energisk og fast, og hans Situationer originale, barokke og levende. D. i Odense. — Gift 1837 Thora Alvilde Fiedler, d. 1897. G. C.

Litt.: „Maanedsskr. f. Litt.“ XIII 1835; „Søndagsbl.“ s. A. Nr. 28; Vilh. Møller i C. B.s „Samlede Værker“ II 1867; Kr. Arentzen i „Dansk Maanedsskr.“ I 1868; H. Schwanenflugel i „B.s Digtninger“ 1898 og „C. B.“ 1907; G. Brandes i

„Saml. Skr.“ II 1899; Emil Slomann og Charles Mourier i „Tilskueren“ 1899; A. Dolleris „C. B.“ 1907; H. Brix i „Politiken“ 11/5 s. A.; Hauch-Fausbøll: „Personalh. Saml.“ II s. A.; Alfred Ipsen i „Fædrelandet“ 11/8 1910; R. Neiiendam i „Personalh. Tidsskr.“ VI 5 1914; Breve i „Ill. Tid.“ 10—17/6 1900.

Bagger, Hans (23/8 1646—30/8 1693), Biskop. F. i Lund. Forældre: Lektor, senere Professor theologię Ole B. og Maria Lauridsdatter. Efter at have gennemgaaet Latinskolen i sin Fødeby og efter kortvarige Studieophold i Greifswald og Rostock kom han 1664 til Kbh.s Universitet, hvor han s. A. blev Baccalaureus; hans Slægtning Professor Vandal skaffede ham Understøttelse til en Udenlandsrejse, og 1666 drog han til Wittenberg; men herfra kaldtes han af Faderen tilbage til Lund, og 1669 tog han Magistergraden ved det nyoprettede Universitet der. Han følte sig stærkt draget mod Danmark, men da der i Kbh. ikke var nogen Lærestol ledig, og den svenske Regering gerne vilde knytte ham til Universitetet i Lund, ansattes han her som Professor i Filosofi og Konrektor ved Katedralskolen. Efter en længere Udenlandsrejse til England og Holland blev han dog 1674 Stiftsprovst og Sognepræst ved Frue Kirke i Kbh.; og da han efter Tidens Skik ægtede sin Formands Enke, en Søster til Griffenfeld, skaffede Svogerskabet med denne ham allerede 1675 Sjællands Bispestol, skønt han da kun var 29 Aar gl. Efter Griffenfelds Fald havde han vanskeligt ved at hævde sig, men paa Grund af hans fremragende administrative Evner fik hans Bispestyrelse dog en ikke ringe Betydning. Han lod de mange Bededage erstatte af en enkelt, besøgte et forbedret Kirkeritual (1686), udgav til Vejledning for Præsterne en Alterbog (1688) og arbejdede paa en Forklaring til Luthers lille Katekisme, et Værk, som dog Døden hindrede ham i at faa fuldført. D. i Kbh. — Gift 1) 1674 Margrethe Faber, f. Schumacher, d. 1690. 2) 1691 Søster Walter, f. Svane, d. 1730. H. M.

Litt.: Jens Møller i „Nyt theol. Bibl.“ XVI 1830; A. Halling: „Meine Vorfahren“ II 1905; Vilh. Bang i „Nationaltid.“ 13—20/8 1906.

Bagger, Hedeveg Christine (f. 18/6 1842), Børnehavepædagog. F. i Kbh. Forældre: Landmaaler Christian August Jørgensen og Marie Magdalene Thieme. Tog Lærerindeeksamen 1873, Institutbestyrerindeeksamen 1876 og var nogle Aar Lærerinde i Sprog; efter sit Giftermaal blev hun gennem sin socialt og pædagogisk meget interesserede Ægtefælle optaget af Omsorgen for Smaa-børn, særlig saadanne, der næsten daglig

er unddraget deres Moders Omhu, og hun viede sit Liv til Udøvelsen og Udbredelsen

af de Frøbel'ske Tanker om Smaabørns Opdragelse. Tid efter anden foretog hun Studierejser til Hamborg, Berlin og Dresden. 1880 oprettede hun en Børnehave i Kbh., 1899 et nu statsanerkendt Frøbelseminarium. De Frøbel'ske Ideer har hun søgt at gøre kendt gennem Bøgerne „Den danske Børnehave“ (1891) og „Friedrich Frøbel, et Livsbillede“ (1916), gennem „Dansk Frøbelforening“, som hun stiftede 1899, og „Dansk Frøbeltidende“, som hun har redigeret siden 1901. Med megen Energi arbejder hun for, at Fattigfolks Børn skal kunne gennemgaa en klassedelt, pædagogisk fremadskridende Børnehave lyd for den skolepligtige Alder. 1901 lykkedes det Ægteparret B. at oprette den første Folkebørnehave; for Tiden findes der 7. — Gift 1879 Skoleinspektør Jens Sofus Adler B.

H. A. S.

Litt.: „Vore Damer“ ¹/₃ 1916.

Bagger, Johannes Herman (f. ³/₁₁ 1841), Politiker, Højesteretssagfører. F. i Rør, Thy. Forældre: Sognepræst Christian Erhard B. og Henriette

Amalie Jacobsen. Blev Student 1858. Cand. juris 1863, Overretssagfører i Kbh. 1870, Højesteretssagfører 1874, førte beneficerede Sager fra 1879 og mødte sidste Gang personlig 1915. Han var en anset og meget benyttet Advokat, der bl. a. vandt

den Gersdorff'ske Sag 1889 og defenderede Bulotti 1909. Til Folketinget stillede han sig 1872 og valgtes 1873 i Vestervig, genvalgtes 1876 og 1879, men trak sig tilbage 1881. Han var Højremand, men med mange Særmeninger, var Modstander af Estrups Politik og søgte flere Gange at indlede en Forstaelse mellem Partierne (udgav 1879 „Forhandlingerne“ i Rigsdagssamlingen 1877—78), hvorfor han til sidst blev ekskluderet af Højre. Et andet af hans Programpunkter var en Udsoning med Tyskland („Danmark og Tyskland“ 1871), og i denne Forbindelse blev han senere af Bahnsøn benyttet som Tolk i tyske Blade. Sine Anskuelser om en konservativ Samlingspolitik fremsatte han 1902 i en Artikelserie „1875—1901“ i „Samfundet“; der skete derefter Opfordring til ham om at overtage Ledelsen af en antisocialistisk Kampagne

i Kbh., han var 1903—04 Formand for den antisocialistiske Vælgerforening og førte ved en energisk Agitation dens Liste til Sejr. Siden traadte han tilbage og fik ej heller gennemført sin Tanke om et stort frikonservativt Folkeparti. — Gift 1870 Johanne Christiane (Jeanna) Begtrup Fog, d. 1903. P. E.

Litt.: Slægt i Hundrup: „Stamt. over Slægten Borgen“ 1877; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; A. K. i „Nationaltid.“ ²/₁₁ 1911.

Baggesen, Frederik Ludvig August Haller (¹⁴/₈ 1795—¹⁸/₄ 1865), Officer. F. paa Augustenborg Slot. Forældre: Digteren Jens B. (s. d.) og Charlotte Sophie v. Haller. Blev Officer 1812, deltog i Felttoget i Mecklenborg 1813; med Okkupationshæren i Frankrig 1814—17; hørte Forelæsninger i de kameralistiske og filosofiske Fag ved Universitetet i Kiel; Landmaalereksamen 1818. 1832 Lærer

ved den militære Højskole, Major 1842 og Chef for Generalstabens taktiske Sektion. Foranledigede som Stabschef ved Generalkommandoen i Nørrejylland ved Oprørets Udbrud, at der straks afgik Tropper Syd paa. Fungerede 1849 som Direktør for Armeens Personel; deltog ved Isted 1850 som Brigadekommandør, Generalmajor 1854 og Chef for Generalstabens, 1858 Kommandant i Rendsborg, Afsked 1860. 1837—39 Medudgiver af „Militært Repertorium“, hvor han allerede tidligere var flittig Medarbejder. Udarbejdede nogle særdeles grundige Afhandlinger om Danmarks ældste Krigshistorie, bl. a. „Torstensons Invasion“, udgav „Den danske Stat“ (1840) o. a. statistiske og historiske Skrifter, 1843—56 sin Faders Biografi og, sammen med Broderen, Faderens danske Værker (1827—32) og hans poetiske Værker paa Tysk (1856). Var en yderst virksom og begavet Mand, en flittig Forsker og fin Stilist. Ved Evner og Karakter sikkert bedre egnet til den videnskabelige Karrière end til den praktiske Tropicjeneste, der næppe heller havde hans Interesse i den Grad som Studierne. D. i Kbh. — Gift 1828 Charlotte Ditlephine Henriette Jess, d. 1860. K. C. R.

Litt.: Slægt se Jens B.; Flanagan: „Slagene ved Fredericia og Isted“ 1853; Nekrolog i „Tidsskr. f. Krigsvæsen“ 1865 og „Ill. Tid.“ ³⁰/₄ s. A.; „Søndags-Posten“ ²⁹/₃ 1870.

Baggesen, Jens (Immanuel) (¹⁵/₂ 1764—³/₁₀ 1826), Forfatter. F. i Korsør. Forældre: Kornskriver, Vejpikør Bagge B. og Anna Møller. Hjemmet var fattigt og præget af Moderens Alvor og Religiositet. B. var ældst af 12 Børn, svagelig og sygelig udviklet, religiøst og erotisk. 1777 hjælpes han i Sla-

gelse Latinskole; han digter og fører Dagbog over sit Stemmingsliv. Student 1782 i

Kbh., 2. Eksamen 1784, Regens 1785—86, gør ikke sine teologiske Studier færdig. Giver de første Aar Privat-timer for at eksistere, men vinder snart Venner. I Prams Hus betages han af Fruen, hvem han som „Seline“ hyl-der i sværmeriske Dig-te, i sine første skæm-

tende Rimbrev og højstemte Prosabreve. I Pram'ske Nytaarsgaver debuterede han 1783 som Lyriker, først anonymt, men vakte Opmærksomhed, saa hans „Komiske Fortællinger“ 1785 samlede 1200 Subskri-benter. Disse Digte, hvortil n. A. sluttede sig „Censurens Oprindelse“ i „Minerva“ er wielandske i Stil og Tone, uden dybere Ten-dens, men med oplyst, frisindet Kritik, vit-tige og let frivole. Fra 1785 er „Da jeg var lille“, fra 1786 det fortællende Digt „Emma“, helliget hans „Sjæls tilbedede Veninde“, begge i den mere følsomme Retning, som B. efter eget Udsagn helst havde dyrket. Gen-nem Pram vandt B. en Mæcen i Grev Schim-melmann og gennem ham i de tyskfødte adelige, Reventlows, Stolbergs m. fl., paa hvis Herregaarde han 1787—88 færdedes som en forkælet Gæst, der fængsler og char-merer, i Stand til smidig „at være homo-gen med alt hvad der omgiver ham“. Her begynder han at digte paa Tysk. 1789 over-sætter han „Niels Klim“ og leverer vor før-ste originale Operatekst „Holger Danske“ (Stof fra Wielands „Oberon“). Den med-fører en Parodi fra P. A. Heiberg og en Fejde. Samtidig skaffer Prinsen af Augu-stenborg ham Rejsepenge, og 1789—90 er han i Tyskland, Schweiz og Paris. Turen til Basel skildrede han, delvis efter Breve og Dagbøger og i Sternes subjektive, føl-somt humoristiske Stil i „Labyrinten“ 1—2, 1792—93, 18. Aar.s ejendommeligste dan-ske Prosaværk. Fra Schweiz hjemførte han sin 1. Hustru, Digtenes „Palmine“. Hjem-me samler han 2 Bd. „Ungdomsarbejder“ 1791 (af utrykt Fragmentet „Forfatterens Liv og Levnet“ og „Til Bogen“). 1793 maa han igen bryde op for Kones og Barns Hel-breds Skyld. Understøttelsen gælder denne Gang „pædagogiske Studier“. Hjemkommen 1796 hylder han Fædrelandet med Digtet „Du Plet af Jord“. Velynderne gør ham til Viceprovst paa Regensen, men 1797 maa han atter bort. Hustruen dør undervejs og begravnes i Kiel. Syg og fortvivlet, men dog jævnlig forelsket flakker B. rundt i Schweiz og Norditalien. 2 Aar efter kan han hjem-føre sin 2. Hustru fra Paris. Hun finder Kbh. provinsiel, lærer aldrig Dansk, er al-tid kølig og svagelig, saa B. heller ikke nu

fandt Hvile i Ægteskabet. Hans økonomi-ske Forhold var slette, skønt han var ble-vet Medlem af Teaterdirektionen. 1800 brød han op for at bosætte sig i Paris. Hans „Samtlige Værker“ skal afslutte hans dan-ske Digtning, men kun 1. Bd. udkommer (1800). Ved Siden af Idyleposset „Parthe-naïs oder die Alpenreise“ 1804 og 2 Bd. „Gedichte“ 1803 tumler han med store Plan-ner om paa Dansk at behandle Revolutio-nen eller Naturerkendelsen eller den nor-diske Mytologi episk. Han har altid den spontane Begyndelsesenergi, men kan ikke samle sig til det store, der kræver Tid. Ro-mantikken og dens Genidyrkelse raillerer han over i Rimbrevet „Romerering“ 1804, men omvendes under Besøg i Kbh. 1806—07 til Goethe og Oehlenschläger ved en stærk Betagelse i dennes Søster Sofie, A. S. Ør-steds Hustru („Lilia“, i Digtet „Agnete fra Holmegaard“ afspejler deres Forhold). Til Oehlenschlägers Fødselsdag 1806 sender B. Rimbrevet „Noureddin til Aladdin“. S. A. kommer „Skæmtsomme Rimbrev“ og 2 Dele „Æventyrer og komiske Fortællinger“; 1807 „Gengangeren og han selv eller B. over B.“, et poetisk Opør, der tillige vars-ler en ny Poesi, hvad nærmere udføres i Fortalen til „Nye blandede Digte“ og til „Digtvandringer“ (o: „Labyrinten“ I i ny Udgave). 1807 omgaas B. Oehlenschläger i Paris, men helt i Takt føler de ikke (jfr. Rimbrevet „Væddeløbet i det lave“). Efter Bombardementet hjemsender B. sine Sø-mandssange i Knud Sjællandsfars Navn. 1808 kom Digtene „Heideblumen“, 1810 Parodien paa Romantikken „Karfunkel- oder Kling-lingel-Almanach“. I Nød og Sygdom sø-ger han en Plads hjemme og bliver 1811 Professor i dansk Sprog og Litteratur i Kiel, men flytter under Krigen 1813 til Kbh. Her begynder han en Kritik af Oehlenschlä-ger for at vise, at han er blevet aandløs og jasket. Anmeldelser („Axel og Valborg“), Parodier („Per Vrøvler“) og Polemik („Pind-svinet“) veksler, stadig mere bitter og per-sonlig, ogsaa fra Modstandernes Side, mens kun Grundtvig ydede B. overlegen Hjælp. Udenfor Fejden skrev B. i disse Aar Idyl-fragmentet „Thora fra Havsgaard“, „Digte til Nanna“, „Poetiske Epistler“ og „Rosen-blade med et Par Torne“. 1820 drog han for sidste Gang til Paris. Her maa han døje Gælds fængsel, mister Hustru og igen en Søn, pines af Nyre- og Galdelidelser, men er stadig aandelig vaagen og rastløs. Et hu-moristisk Epos „Adam und Eva“ bliver til i disse Aar. Under tiltagende Lidelser søger han at naa hjem, men dør paa Vejen og begravnes i Kiel. B. er mærket af Sturm- og Drang-Tidens Kaos, men mangler Goethes og Schillers Selvtugt og den næste Ge-nerations Evne til at gro af eget Væsens Vækstcentrum. Med en uhyre Paavirkelig-hed befrugtes han af alle Tidens Tendenser,

men de bevirker kun en evig aandelig Gæring i ham. I 90'erne dyrker han Kants Kritik og antager hans Fornavn Immanuel, senere svinger han over Jacobis Mystik tilbage til sin Barnetro. Stadig nye Venskaber og Forelskelser og en udtrakt Brevveksling viser hans Aands Elasticitet, men ogsaa den dilettantiske Alsidighed, der karakteriserer 18. Aarh.s Slutning. — Hans Digtning svinger mellem Voltaire og Rousseau, vittig eller følsom eller spillende mellem begge. Hans Stil er urolig impressionistisk, hans formelle Behændighed og Gratie overordentlig, men hans alt gennemtrængende ræsonnerende Subjektivitet forhindrer ham baade i at naa Wessels klassiske Simplicitet og Oehlenschlägers skikkelsesdannende Plastik og maleriske Anskuelighed. D. i Hamborg. — Gift 1) 1790 Charlotte Sophie v. Haller, d. 1797. 2) 1799 Fanny (egentlig: Françoise Madelaine) Reybaz, d. 1822. G. C.

Litt.: Slægt hos Bobé i „Personalh. Tidsskr.“ VI 2 1911; P. Hjort i „Athene“ VII 1816; Grundtvig i „Danne-Virke“ IV 1818; P. L. Møller: „Kritiske Skizzer“ II 1847; Molbech: „Blandede Skr.“ II 1 1853; A. B.: „J. B.s Biografi“ 1843—56; Kr. Arentzen: „B. og Oehlenschläger“ I—VIII 1870—78; L. Schröder: „Ewald og B.“ 1884; „Af Dagens Kronike“ 1890; „Blätter aus dem Stammbuch J. B.s 1787—97“ 1893; Jul. Clausen: „B.“ 1895; P. Levin: „Egne og Stæder“ 1899; Rich. Petersen: „J. B. og S. v. Haller“ 1902; Johnsson i „Ugeskr. f. Læger“ 1913; „Hist. Medd. om Kbh.“ IV 1914; O. E. Hesse: „J. B. und die deutsche Philosophie“ s. A.; Bobé: „Reventlow'ske Papirer“ II 1896, S. 222; VI 1903, S. 550; VII 1906, S. 486; Breve i „Aus J. B.s Briefwechsel mit Reinhold und Jacobi“ 1831, Birket Smith: „Til Belysning af Litt. Pers. og Forhold“ 1884, Bobé anf. St. VI 1903, „Timoleon und Immanuel“ 1910.

Bahnsen, Jesper Jespersen (^{18/11} 1827—^{26/8} 1909), Officer, Politiker. F. paa Taarupgaard ved Viborg. Forældre: Godsejer Lorenz Friedrich B. og Henriette Cecilie Jepsen.

Blev Student 1844 og tog Adgangsksamten til den militære Højskole 1846, deltog i Trearskrigen og blev Løjtnant 1849. Efter derpaa at have gennemgaaet Højskolen ansattes han i Artilleriet, var 1855—56 Skoleofficer, blev 1857 Kaptajn og var 1859—76 Lærer i Kemi først ved Højskolen, siden ved Officersskolen. Han var her tillige Skoleofficer fra 1871 og begyndte at spille en Rolle som en af Lederne for en stærkt aktivistisk Militærfraktion; 1871 grundede han det krigsvidenskabelige Selskab. 1876 blev han Chef for 1. Bateria, 1879 Oberst og 1880 Direktør for Krigsministeriet, men først da han Sept. 1884 selv blev Krigsminister, kunde han begynde at føre sine Ideer ud i Livet. De gik især ud paa en Sikring af Kbh.s Forsvar ved en Befæstning, og da Folketinget gentagne Gange afviste hans

Forslag derom, nærde B. ingen Betænkelighed ved at modtage Midlerne ad provisorisk Vej. Støttet til sine Kolleger og den stærke Forsvarsbevægelse i Landet gennemførte han fra 1886 i alt væsentligt sine Planer, anlagde Kystbatterier ved Kastrup og Charlottenlund, byggede Vestenceinten 1888—90 og overtog Garderhøjfortet fra Selvbeskatningen. Ogsaa paa anden Maade styrkede han Hæren, fik 1888 indført Magasingeværer, gav komplette Mobiliseringsregler (1887) og indrettede en Generalkommission (1891). Ved hele dette, i Hovedsagen ikke legaliserede Arbejde gjorde B. sig til en af Ministeriets mest hadede Mænd, og i Folketinget (hvor han selv sad 1887—95 som valgt paa Frederiksberg) maatte han udfægte mange hede Kamp. Da Forliget nærmede sig, svækkedes hans Stilling, og han faldt Aug. 1894 som dets direkte Offer. 1894—97 var han kommanderende General i Kbh., udgav 1896 og 1908 et Par militære Pjecer, men stod iøvrig udenfor Politik, misfornøjet med den ny Kurs. Han var en stejl, egenraadig Villie, vel rustet til den Rolle, han kom til at spille. Han havde en glimrende Hukommelse og talte let og slagfærdig, men uden Aand. Om hans redelige Tro paa sin Opgave tør ikke tvivles; det politiske Ansvar falder stærkere paa andre. D. i Kbh. — Gift 1) 1856 Antonie Oline Bentzien, d. 1868. 2) 1869 Anne Christine Lundsteen, d. 1911. P. E.

Litt.: Slægt i „Familie B.“ Hamborg 1882 og „Stamt. over den bornholmske Familie Jespersen“ 1909; Nekrologer i „Nationaltid.“ ^{26/8} 1909 og af Liljefalk i „Vor Fremtid“ 1910.

Bahnsen, Bahne Kristian (^{12/5} 1855—^{10/1} 1897), Etnograf, Arkæolog. F. i Randers. Forældre: Grosserer Waldemar B. og Petrine Madsen. Blev Student 1872, studerede Arkæologi under Worsaae og tog 1877 Magisterkonferens i Oldtidsvidenskab. 1879 blev han Assistent ved Etnografisk og kort efter ogsaa ved Oldnordisk Museum; i nært og frugtbringende Venskab knyttedes han her til Sophus Müller (s. d.). Med Varme omfattede B. Tanken om at forene Samlingerne under eet Hele; han blev selv 1892 Nationalmuseets første Inspektør, i hvilken Stilling han virkede til sin Død. En Frugt af B.s dobbelte Virken som Etnograf og Arkæolog var „Gravskikke hos amerikanske Folk“ (1882), rent arkæologisk „Bronzealderens Mands- og Kvindegrave“ (1886). Uden at hans arkæologiske Forfatterskab indstilledes, droges han dog mere og mere mod Etnografien. I „Etnografiske Museer i Udlandet“ (1887), Udbyttet af en længere

Studierejse, taler han Etnografiens Sag og fremsætter Kravet om systematiske Indsamlinger, ikke af Sjældenheder, men af det daglige Livs Behov. N. A. blev han Medudgiver af det nye „Internationales Archiv für Ethnographie“ (Leiden), hvor han bl. a. skrev om sydamerikanske Kaste-træer. Allerede da samler han Stof til sit Hovedværk: „Etnografien“, der tænkes som en kortfattet Haandbog for Museumsbesøgende, og med sin Ven, den svenske Etnograf Hjalmar Stolpe, veksler han Tanker om en systematisk Nyordning af den etnografiske Samling, som han dog først efter 1892 kunde paabegynde. I sine sidste Aar satte B. al Kraft ind paa disse to Op-gaver; men han var alt da dødsmerket, og ingen af dem naaede han at se fuldført. „Etnografien“, hvoraf $\frac{3}{4}$ forelaa ved hans Død, udkom færdig 1900, fuldført af Carl Fredstrup (s. d.). Klar Fremstilling og Grundighed prægede B. som Forfatter, og samme Egenskaber lagde han for Dagen ved sin videnskabelige Nyordning af Museet; ligevægtigt Sind og stor personlig Elskværdighed kendetegnede ham som Menneske. D. i Kbh. — Gift 1886 Margareta Philippa Waller. Th. Th.

Litt.: Slægt i „Familie B.“ Hamborg 1882 og „Stamt. over Feldbereder J. Hansens Slægt“ 1891; Elvius: „Studenterne fra 1872“ 1897; Nekrologer i „Ill. Tid.“ $\frac{31}{4}$ s. A., „Ymer“ s. A. og „Internat. Archiv f. Ethnographie“ X s. A.

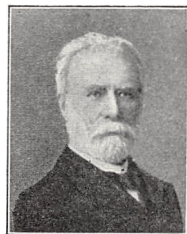
Bahr, Anders Peter Louis (f. $\frac{1}{3}$ 1876), Dyrlæge, Laboratorieførstander. F. i Kbh. Forældre: Restauratør Anders Clausen B. og Erika Christensen. Tog Dyrlægeeksamen 1898, praktiserede en kort Tid som Dyrlæge i Sverige og Norge og blev s. A. ansat som Assistent ved Forsøgs-laboratoriets bakteriologiske Afdeling hos Professor C. O. Jensen (indtil 1904). 1903—04 var han Klinik-Assi-

stent ved Veterinærskolens stationære Klinik og er siden 1904 Forstander for Ratin-selskabets bakteriologiske Laboratorium i Kbh. Han har studeret Bakteriologi og har foruden en Del bakteriologiske Arbejder (vedrørende Børnekolerinens Ætiologi, Bi-pestens osv.) offentliggjort en Række Artikler af videnskabelig og populær Art angaa-ende den rationelle Udryddelse af gna-vende Skadedyr. Har endvidere skrevet nogle veterinærhistoriske Arbejder, bl. a. „Erik Viborg og Veterinærskolen“ 1902 og er Medstifter og Medredaktør af „Skandinaviske Veterinær Tidsskrift“, der begyndte at udkomme 1911. — Gift 1910 Johanne Frederikke Boserup. A. C.

Litt.: „Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; „Nationaltid.“ $\frac{31}{4}$ s. A.

Bajer, Fredrik (f. $\frac{21}{4}$ 1837), Politiker, Skribent. F. i Vesterugede ved Næstved. Forældre: Sognepræst Alfred Beyer og Cecilie Luise Crone. Gik paa Sorø Akademi, kom paa Landkadet-akademiet og blev Sekondløjtnant ved Dragonerne, var dernæst 1860—62 paa den militære Højskole, deltog i Krigen og blev Premierløjtnant 1864, men udtraadte 1865 af Hæren. Han drev nu for-

skellig litterær og pædagogisk Sysse (Translatør i Svensk 1871—1907), valgtes 1869 til Formand for den frisindede Vælgerforening i Kbh. og sendtes 1872 ind i Folketinget fra Horsens, som han repræsenterede til 1895. Han tilhørte Venstre, men var ret selvstændig og fik ingen fører-plads. Han interesserede sig mest for Sager, der berørte Menneskerettighederne og fællesnordiske Forhold, saaledes Kvindesagen (Lov af $\frac{7}{5}$ 1880), Fredssagen, litterær Ejendomsret (Lov af $\frac{24}{5}$ 1879), Forholdstalsvalg, Møntreform. Langt større Betydning fik hans Virksomhed udenfor Rigsdagen. 1870 stiftede han „Nordens Fristats-Samfund“, 1871 med sin Hustru „Dansk Kvindesamfund“ og 1882 Foreningen for Danmarks Neutralisering. S. A. grundede han „Dansk Fredsforening“ (Formand 1884—92) og begyndte hermed det Livsværk, der har givet hans Navn Klang. Fra 1889 deltog han i de interparlamentariske Kongresser, fik 1891 baade Verdensfredsbureauet i Bern (Præsident 1891—1907) og den danske interparlamentariske Gruppe og 1907 det nordiske interparlamentariske Forbund stiftet. Hans Arbejde for Freds-sagen lønnes 1908 med det halve af Nobels Fredspris. Af hans talrige Skrifter af politisk og historisk Indhold kan nævnes „Nordens politiske Digtning 1789—1804“ (1878), „Klara Rafael-Fejden“ (1879), „Nordens, særlig Danmarks Neutralitet under Krim-Krigen“ (1914) osv. B. er en virksom og trofast Demokrat og Idealist, hvis Mod og Haab ingen Skuffelser har evnet at kue. — Gift 1867 Pauline Mathilde Theodora Schlüter. P. E.

Litt.: Slægt i Hauch-Faustoll: „Slægthaand-bogen“; Zodiacus: „Parlamentariske Stjernebilleder“ 1875; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; Niels Petersen i „Ill. Tid.“ $\frac{28}{4}$ 1907; C. C. Clausen i „Hver 8. Dag“ $\frac{29}{12}$ 1908; „F. B.s Livserindringer, udg. af hans Søn“ 1909—10; E. Wavrinsky: „Svenska Riksdagens interparlamentariska Gruppe“ 1914; Joh. Steenstrup: „Den danske Kvindes Hist.“ II 1917.

Balle, Niels ($\frac{14}{12}$ 1877), Ingeniør. F. i Vester Nebel ved Kolding. Forældre: Gaardejer Hans Christian B. og Karen Nielsdatter. Kom 16 Aar gammel i Lære paa et

Smede- og Maskinværksted og blev Svend 1898; han arbejdede derefter nogle Aar paa

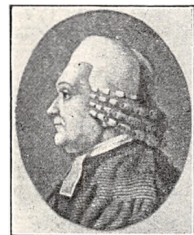

„Titan“ samt hos Smith & Mygind, tog 1. og 2. Del af Maskinisteksamen, sejdede nogle Aar som Maskinmester og fik Maskinmester-Certifikat. 1910 tog han Eksamen som Maskingeniør fra Polyteknisk Læreanstalt og arbejdede nogle Aar paa Statsbanernes Ma-

skinafdeling og ved privat Virksomhed. 1915 blev han Afdelingsingeniør ved Teknologisk Instituts Motorafdeling og var saaledes godt uddannet saa vel i teoretisk som praktisk Henseende, da han 1/4 1918 ansattes som Docent ved Landbohøjskolen og Statskonsulent i Kraftmaskiner. — Gift 1911 Emmy Johanne Melchior. A. C.

Litt.: Teknologisk Instituts Aarsberetninger 1915—17.

Balle, Nicolaj Edinger (12/10 1744—19/10 1816), Biskop. F. i Vestenskov ved Nakskov. Forældre: Degn Søren Pedersen B.

og Margrete Dorothea Mundt. Blev Student 1762, tog 1765 teologisk Altestats og foretog 1766—69 Rejser til Leipzig og Halle, 1769—70 til Göttingen. 1771 blev han Sognepræst for Kjettrup—Gjöttrup, men allerede n. A. teologisk Professor, 1774 tillige Dr. theol. og

Hofprædikant; 1783 fulgte han sin Svigerfader som Sjællands Biskop, i hvilken Stilling han forblev, til han 1808 tog sin Afsked. Overfor de Angreb, som ved Aarhundredets Slutning rettedes mod Kirke og Kristendom, følte B. sig kaldet til at optræde, men han havde tillige Forstaaelsen af, at der trængtes haardt til Reformer indenfor Kirken. Han arbejdede saaledes for en Forandring af Liturgien, og det lykkedes ham at faa afskaffet Eksorcismen og indført en ny Daabsformular, som har været benyttet lige til vore Dage. Som en Afløser af Pontoppidans Katekismusforklaring udarbejdede han i Forening med Bastholm (s. d.) en ny „Lærebog“, som udkom 1791, og han var Formand for og et af de virksomste Medlemmer af den Kommission, som foranstaltede „Evangelisk-kristelig Salmebog“ (1798). For den senere Slægt stod disse to Bøger som typiske Udtryk for Tidens Rationalisme, og B. fik saaledes den tragiske Skæbne i sin Samtid at blive spottet for sin gammeldags Kristendomsopfattelse og af den nærmeste Eftertid at blive anset for en af Vantroens ivrigste Tals-

mænd. Af Naturen var han tilbøjelig til Melankoli, og forskellige Genvordigheder, som han havde omkring Aarhundredskiftet, forøgede yderligere denne Misstemning, saa han jævnlig tænkte paa at opgive Bispestillingen og blive Sognepræst. 1793 var han begyndt at holde Bibellæsninger, først i Vajsenhuskirken og efter dennes Brand i Garnisons Kirke hver Søndag Aften; om disse fremkom der imidlertid ondsindt Sladder, som pinte B. meget; hans Bevæggrunde til 1796 at angive M. C. Bruuns Skrift „Aristokraternes Katekismus“ blev ogsaa ganske misforstaaet af Offentligheden, og selve Sagen vakte en Storm af Uvillie imod ham; endelig var hans huslige Forhold meget ulykkelige, og han var bestandig trykket af Gæld. Imod O. Horrebows Tidsskrift „Jesus og Fornuften“ udgav B. sit Religionsblad „Bibelen forsværer sig selv“, og hans Navn er ogsaa knyttet til Almueskolevæsenets Reform, idet han 1789—1814 var Medlem af den Kommission, som gennemførte denne. D. i Kbh. — Gift 1) 1771 Frederikke Severine Grundtvig, d. 1781. 2) 1782 Johanne Frederikke Harboe, d. 1802. H. M.

Litt.: Slægt i F. Balle: „Stamt. over Familien B.“ Stockholm 1893; J. Møller: „Biskop B.s Levned og Fortjenester“ 1817; L. Koch: „Biskop N. E. B.“ 1876; F. Rønning: „Rationalismens Tidsalder“ II—III 1890—99; Vilh. Bang i „Nationaltid.“ 2—23/9 1906; Joak. Larsen i „Diakonissestiftelsens Almanak“ 1914; Breve i „Ny kirkeh. Saml.“ II 1862, „Danske Saml.“ VI 1870—71 og „Kirkeh. Saml.“ III, 1 1874—77.

Balle, Otto Petersen (17/4 1865—20/6 1916), Maler. F. paa Tørslevgaard ved Randers. Forældre: Proprietær, senere Grosserer Nicolai Caspar Schøler Stabel Petersen og Julie Marie Andrea B. Kom paa et Handelskontor, gennemgik Teknisk Skole og Akademi, hvorfra han 1888 fik Afgang, og besøgte Krøyers Skole. 1888—95 var han Lærer ved Kunstindustri-skolen for Kvinder, fra 1890 ved tekniske Skoler. Han rejste en Del i Udlandet. Hans Kunst, der væsentlig hvilede paa hans Tegnefærdighed og paa hans nationale Hjemfølelse, havde som oftest det danske Landskab, helst fra en smilende Egn med Skov og Sø, som Model; i Billedet kunde Personer i deres daglige Syslen og Dyr indflettes. Han har ogsaa malet Portrætter samt syslet med Kunstkritik og Kunsthistorie. D. i Kbh. — Gift 1905 Henrikke Nicoline Johanne v. Jessen, f. Møller, tidligere gift Redaktør Franz v. Jessen (s. d.). O. A.

Litt.: Slægt se N. E. B.; F. v. Jessen i „Ill. Tid.“ 1/2 1903; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 30/6 1916.

Ballin, Joel (John) ($^{22}/_3$ 1822— $^{21}/_3$ 1885), Kobberstikker. F. i Vejle. Forældre: Købmand Josef B. og Hanne Behrend Peiser.

Kom i Malerlære i Kbh. og besøgte Akademiet, dog uden at fuldende sine Studier der. Opgav senere Malervirksomheden for Kemitypien, arbejdede dermed i Leipzig 1846, vragede dog den nye Reproduktionsmanér til Fordel for Kobberstikket og rejste 1848 med Støtte

af Reiersens Fond til Paris for at dygtiggøre sig i dette Fag. Hans Studier kronedes med Held; hans Arbejder forekom Akademiet i Kbh. saa løfterige, at han fik Støtte saa vel derfra som fra Ministeriet. Hans Stilling i Paris blev fortrinlig; han fik 1861 en Guldmédaille paa Salonen og anvendtes en Del. Med meget Talent tilpassede han sin Teknik til de Staalplader, som Kunstens Industrialisering da krævede fremfor den gamle Tids Kobberplader. Krigen 1870 drev ham en Tid til England, hvor han let fandt Beskæftigelse. I Danmark valgtes han 1877 til Akademimedlem, og 1883 kaldtes han hertil for at udføre Stik efter dansk Kunst, men naaede kun at faa eet, „Hans Tausen og Biskop Rønno“ efter Bloch, færdigt før sin Død; et andet kendt Blad „Christian IV paa Trefoldigheden“ efter Marstrand var ufuldendt. Desuden har han gengivet 4 Billeder af Bloch, Helsted, Dorph og Rørbye. B. var utvivlsomt en dygtig Kobberstikker, fremragende ved sin Teknik og sin nøjagtige Gengivelse; han kan dog forekomme tør og noget sjælløs mekanisk. D. i Kbh. — Gift 1852 Helene Levin, d. 1902. O. A.

Litt.: Slægt i A. Heckscher: „Stamtavlen Melchior“ 1884; Nekrolog i „Til. Tid.“ $^{5}/_4$ 1885.

Ballin, Max Adolph (f. $^{12}/_6$ 1865), Industridrivende. F. i Hamborg. Adoptivforældre: Garvermester Jacob Ludvig B. og Ida Camilla Levy. I Garverlære, blev Student 1884, Cand. phil. 1885, uddannedes paa Rejser og indtraadte 1890 i Adoptivfaderens Garverivirksomhed i Kbh., som han i Arenes Løb har udviklet mere og mere til et af de bedst og mest rationelt drevne Garverier, der findes.

Samtidig med den tekniske Udvikling har B. ved Sæmmenslutning af en Række andre Virksomheder i samme Branche (Dansk Garvekompani 1905, E. Messerschmidt og Sønner 1908, Danchells Kromsløderfabrik 1909) bragt en stor Del af Læder tilvirkningen under sin Ledelse, især efter at Virk-

somheden 1897 er gaet over til Aktieselskab; Filialer er anlagt i Sverige og Tyskland. 1918 blev B. Formand i den store Sæmmenslutning af Læder- og Skotøjsfabrikker. Foruden at lede sin omfattende Forretning har B. tillige deltaget meget virksomt i Organiseringen og Bestyrelsen af en Række Arbejdsgiverorganisationer og haft en meget betydelig Indflydelse ved Ledelsen og Afslutningen af den store Række Stridigheder af faglig Art, der har præget de sidste Aars sociale Kampe mellem Arbejdsgivere og Arbejdere. B. er saaledes virksomt Medlem af Styrelserne for Foreningen af Arbejdsgivere i Læderfabrikationen, for Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening (fra 1907) samt af den faste Voldgiftsret (fra 1911). Desuden er han virksomt Medlem af Bestyrelsen for Industriforeningen og Industriraadet. Særlig under Verdenskrigen har han udfoldet en meget fortjenstfuld Virksomhed som Medlem af Grosserer-societetets og Industriraadets Fællesudvalg, under hvilket Ledelsen af dansk Handel og Industri og en stor Del af Danmarks Forsyning med fremmede Varer og disses Fordeling har ligget; hans Dispositioner, især indenfor hans egen Branche, har dog til Tider været Genstand for heftige Angreb. B. er desuden fra 1916 Formand i Teknologisk Instituts Bestyrelse og Forretningsudvalg. — Gift 1888 Franziska Frederikke Philip.

R. B.

Litt.: Slægt i A. Heckscher: „Stamtavlen Melchior“ 1884 og J. Fischer: „Simon Lazarus og hans Efterkommere“ 1911; „For Industri og Haandværk“ $^{26}/_8$ og $^{30}/_9$ 1915; „Politikken“ $^{7}/_6$ og $^{22}/_8$ ff. 1918.

Ballin, Francesco Mogens Hendrik ($^{20}/_3$ 1871— $^{27}/_1$ 1914), Kunsthaandværker. F. i Kbh. Forældre: Fabrikejer Hendrik Isidor B. og Ida Levy. Fætter til Max B. (s.d.).

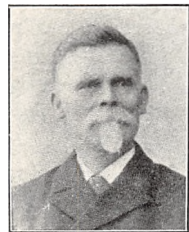
Tog 4. Klasses Hovedeksamen, vilde være Kunstner og uddannedes af M. Engelsted og Krøyer, hvorefter han paa den frie Udstilling udstillede Figur- og Landskabsbilleder. 1891 besøgte han Paris og Italien, boede sammen med Jan Verkade i Bretagne og gik over til Katolicismen. Under Paavirkning heraf studerede han særlig gammel kristelig Kunst og udførte en Del kirkelige Billeder i gammel Stil. Noget virkelig Personlighedspræg naaede han dog ikke i sin Kunst. 1899 grundede han en Kunstsmiede i Kbh., genoptog Forarbejdningen af Tin og arbejdede i Messing og Bronze, siden ogsaa i Sølv og Guld. Han genoptog ligeledes Brugen af farvede Halvædelstene som Dekoration og naaede her-

med ofte udmærket kunstnerisk Virkning. Billedhuggeren Siefr. Wagner paavirkede ham en Del; desuden var Malere som Clément, Find, Frydensberg og Hentze hans Medhjælpere. Han var heller ikke uden Indflydelse af Bindsbøll, men naede ikke denne i Kraft og Originalitet. Ofte viste han dog trods teknisk Ufuldkommenhed en Yndefuldhed og Friskhed i Linier og Dekoration, der sik stor Betydning i denne for vort Kunsthaandværk ret gamle Periode; især har han skabt en Række udmærkede Smykker. 1907 opgav han Smedien og levede siden væsentlig for Studier og for den katolske Sag i Danmark. Han havde ikke ringe Del i Johs. Jørgensens Omvendelse og var en blandt sine Trosfæller afholdt og anset Mand, Leder af den katolske Højskole i Kbh. Alt i alt en fint kultiveret, hjertevarm og usnobbet Personlighed, fri for Konvertittens Snæverhed. D. i Kbh. — Gift 1899 Marguerite Eudoxie Frederique d'Auchamp, d. 1907. R. B.

Litt.: Slægt se Max B.; Michaëlis i „Kunst“ III 1901; Johs. Jørgensen: „Mit Livs Legende“ 1916 ff.; Nekrologer i „Nationaltid.“ 28/1 1914 og i „Nord. Ugebl. f. kat. Kristne“ 1/2 s. A.

Ballin, Jens Christian (24/4 1843—15/10 1916), Skolemand. F. i Skive. Forældre: Gartner Svenning B. og Ane Margrethe Wendelin. Tog Skole-

lærereksamen 1863 og blev straks Lærer i Gedved, var 1864—67 Lærer i Ræbild og 1867—1906 i Lindballe. B. var dybt religiøs og opfyldt af Interesse for den Livsvisdom, der er bundfældet i vore Ordsprog, og disse Forhold gjorde ham til Forfatter. Hans Forfatterskab er dog nøje forbundet med hans Gerning som Lærer for Børn og for voksne i Aftenskolen og i Foredragssale Landet over. Han var 1879—82 Medudgiver af „Den ny Budstikke“ og 1883—1905 Udgiver af „Vægteren“, der væsentlig indeholder hans Forfatterskab. En Del af „Vægteren“'s Indhold er udgivet i „Ordsproglærdom“ (1877, 1890 og 1905) og i „Paulus og hans Tid“ (1882), „Hverdagsprædikener“ (1895) og „Bibelske Skildringer“ (1898). Ejendommeligt for B. som Forfatter er hans korte, klare Form og hans Lune. Ordsprogene har han samlet i Grupper efter de Livsforhold, de omhandler; han kæder dem dernæst sammen, saa at det ene udfylder det andet, og saaledes fremtræder de dybe Tanker kort og fyndig, rammende og ofte vittig, som et Udtryk for en Slags Folkefilosofi. D. i Kbh. — Gift 1864 Laura Julie Semler, d. 1905. H. A. S.

Litt.: Hans Kau: „Læreren og Forfatteren C. B.“ 1917; Nekrologer i „Folkeskolen“ 26/10 1916

og „Højskolebl.“ 17/11 s. A.; „Vejle Amts Folkebl.“ Julen s. A.

Balling, Emanuel (19/12 1733—22/1 1795), Journalist, Forfatter. F. i Præstø. Forældre: Købmand Jørgen B. og Bolette Cathrine Amunds. Blev forældreløs 10 Aar gl., var i nogle Aar Skriverdreng paa Gavnø, senere Fuldmægtig i Helsingør. Her stiftede han 1768 „Helsingørske Adressekontors Efterretninger“.

Trods stor Foretagsomhed kneb det dog for B. at holde Nøden borte fra Hjemmet, og 1771 rejste han til Kbh., blev Revisor ved Tallotheriet, men maatte iøvrig leve af sin Pen; han udgav Oversættelser, skrev Lejlighedsdigte, var Redaktør af forskellige Tidsskrifter: „Litteraturens Paketbaad“ (1777—79) o. fl. Et Skrift af ham: „Husmoderen eller den værdige Landbokvinde“ (1792) blev belønnet af Landhusholdningsselskabet, og Regeringen lod uddele 1000 Eksemplarer af det. Størst Betydning fik han som Redaktør (fra 1772 til sin Død) af „Københavns Aftenpost“. I Tidens Aand deltog han i filantropisk Arbejde, var Medstifter af „Selskabet for Borgerdyd“ (1785) m. m. Med stor Flid forbandt B. Evne til at skrive jævnt for jævne Folk, men hans Produktion er mere omfangsrig end betydelig. D. i Kbh. — Gift 1763 Mette Marie Enghaven, d. 1793. F. N.

Litt.: F. Thaarup: „Den virksomme E. B.“ 1795; H. Lund: „Selskabet for Borgerdyd“ 1885; Joh. Steenstrup: „Den danske Kvindes Hist.“ i 1917.

Balslev, Carl Frederik (10/1 1805—11/3 1895), Biskop. F. i Haarslev ved Bogense. Forældre: Sognepræst Rasmus B. og Anne Salome Laurup. Blev Student 1822, Cand. theol. 1827, virkede 6 Aar som Lærer i Kbh. og udnævntes 1833 til Sognepræst for Vejerslev—Blidstrup; 1850 blev han Stiftsprovst i Ribe, 1860 Sognepræst for Nørre Broby og endelig 1867 Biskop i Ribe, i hvilken Stilling han forblev til sin Død; ved Halvhundredaarsjubilæet for hans Præstegerning (1883) blev han teologisk Æresdoktor. Hans Navn er ganske særlig knyttet til to Skolebøger, som i 3/4 Aarhundrede har dannet Grundlaget for den opvoksende Slægts Oplæring i Kristendomskundskab, nemlig „Bibelhistorie tillige med lidet af Kirkens Historie efter Apostlenes Dage, til Brug for Almueskoler“ (1844) og „Luthers Katekismus med en kort Forklaring. En Lærebog for den ukonfir-

me og „Luthers Katekismus med en kort Forklaring. En Lærebog for den ukonfir-

merede Ungdom" (1849); den første forelaa 1917 i 125 Oplag; den sidste 1917 endog i 259 Oplag. D. i Ribe. — Gift 1) 1833 Ulrikke Christine Boesen, d. 1837. 2) 1839 Louise Eleonora Boesen, d. 1850. 3) 1853 Maria Elise Hansen, d. 1895. H. M.

Litt.: Slægt i B. Balslev: „Stamt. over Familien B.“ 1901; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1883; Elvius i „Ill. Tid.“ 22/4 1883; Nekrologer af E. Blaumüller sst. 17/3 1895 og V. Brücker i „Høj-skolebl.“ 5/4 s. A.

Balslev, Christian Vilhelm Julius (f. 2/3 1860), Skolemand. F. i Ribe. Forældre: Biskop C. F. B. (s. d.) og Maria Elise Hansen. Blev Student 1877,

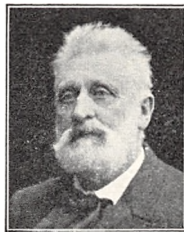
Cand. theol. 1883 og tog Skoleembedseksamen 1893. 1883 var han Medudgiver af en Oversættelse af „Lightfoots Fortolkning af Galatærbrevet“. Siden den Tid har han virket som Lærer ved det højere Skolevæsen, 1883—86 ved københavnske Sko-

ler, 1886—89 ved Birkerød Kostskole, 1889—98 ved Slomanns Skole, siden 1893 ved N. Zahles Skole og Seminarium. B. har, dels alene, dels i Forening med andre, udarbejdet Lærebøger i Naturhistorie for Folkeskolen, for Mellemskolen og for Realskolen. Han har udgivet 6 Vægtavler over Insekterne og i Forening med Prof. E. Warming 20 botaniske Vægtavler. Han nyder megen Anseelse som udøvende Lærer; han tilstræber at opøve Eleverne i selv at se og gøre Slutninger og at skærpe Opfattelsen gennem Sammenligninger. Gennem sin Virksomhed ved Seminarieelevernes Uddannelse i Skolegerning og gennem sine stærkt benyttede Læremidler bidrager han til Udbredelsen af en metodisk Undervisningsform i Skolerne. Sin Lærererfaring har han samlet i en „Hjælpebog for begyndende Naturhistorielærere“ (1900). 1905 blev han Inspektør ved „Det Wærnske Institut“, hvis Historie gennem 100 Aar han udgav 1913. — Gift 1) 1899 Thyra Gyride Thorsen, d. 1902. 2) 1909 Ella Sofia Elisabeth Mielche. H. A. S.

Litt.: Slægt se C. F. B.; C. Christensen: „Den danske botan. Litt. 1880—1911“ 1913.

Bang, August Lauritz Christian (f. 12/8 1844), Boghandler. F. i Kbh. Forældre: Købmand Thomas Andreas B. og Thora Vilhelmine Møller. Efter udstaaet Læretid hos Vilh. Prior 1859—63 og Barth & Jensen 1863—66 aabnede han 1866 kun 22 Aar gl. en Sortimentsboghandel paa Vesterbrogade. Saa godt som alle Boghandlere boede dengang i den indre By, og det var noget af et Vovestykke, naar B. uden at lade sig skræmme af tidligere mislykkede Forsøg slog sig ned i en af Forstæderne, men Forsøget lykkedes, og B.s Boghandel blev

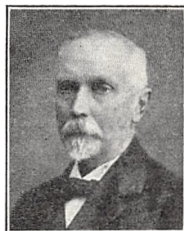
efterhaanden en af Byens store. Skønt Sortimentet altid har været den væsentlige Del af den, har B. dog ogsaa virket som Forlægger; han er Hovedkommissionær for Landhusholdningsselskabet og Landbohøjskolen og har forlagt adskillige Landbrugsskrifter. Hans tidlig vakte Interesse for Boghaandværk og Venskab med Xylograf F. Henriksen førte

ham tillige ind paa Udgivelsen af en Række smukt illustrerede Bøger (J. Th. Lundbyes „Rejse i Danmark“, Sv. Grundtvigs „Danske Folkeeventyr“, „Ude og Hjemmes Kunstneralbum“, Bogen om Kbhs. Raadhus 1908 m. m.). Indenfor sin Stands Organisation indtager B. en fremskudt Plads (fra 1897 Direktør for „De danske Boghandlernes Hjælpekasse“); ledet af en stærk kristelig-social Interesse har han udført et stort og med Rette stærkt paaskønnet filantropisk Arbejde for sin Bydel, særlig som Formand for „Vesterbros Samaritan“ og „Vesterbros Asylselskab“. — Gift 1) 1870 Olga Laurentzia Christiane Axelsen, d. 1879. 2) 1881 Sara Marie Margrethe Krull. S. D.

Litt.: O. H. Delbanco: „Festschrift f. Boghandlerforeningen“ 1887; „Gazette des beaux arts“ 1888; „Nord. Boghandlertid.“ 2/10 1891; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; „Dansk Boghandlertid.“ 5/10 1916; „Politiken“ 5/10 s. A.

Bang, Bernhard Lauritz Frederik (f. 7/6 1848), Veterinær. F. i Sorø. Forældre: Overlærer Jacob Henrik B. og Laura Louise Marie Josephine Mølh. Blev Student 1865, Cand. med. 1872, tog Dyrlægeeksamen 1873. Praktiserede nogle Aar i Kbh. som Læge, foretog en Studierejse til Udlandet og var i 5 Aar ansat ved Kommunehospitalet. 1879 blev han Lærer i Kirurgi og Leder af ambulatorisk Klinik ved Veterinærskolen, 1880 Dr. med. Studerede atter Veterinærvidenskab i Udlandet, overtog 1887 Lærerenposten i alm. Patologi og patologisk Anatomi, som han 1889 ombyttede med Lærerenposten i speciel Patologi, Terapi og Farmakodynamik, Ledelsen af medicinsk Klinik og af Forsøgslaboratoriets bakteriologiske Afdeling. 1892 Professor i Veterinær-Lægevidenskab og Veterinærfysik samt Formand for det veterinære Sundhedsraad. B.s Virksomhed har været overordentlig omfattende og mangesidig og af stor Betydning for Veterinærvidensskaben, for Dyrlægerne og dermed ogsaa for hele Landet. Hans Lærer-

virksomhed betyder et fuldstændigt Brud med den ældre Undervisning; han har løftet Dyrslægens Gerning op og underbygget den paa et moderne videnskabeligt Grundlag. Skønt hans Indsigt i Veterinær-Kirurgi til en Begyndelse ikke var særlig stor, fik han snart Ry som vor første Veterinær-Kirurg, idet han med Held foretog mange tidligere mislykkede operative Indgreb; og han har Æren af at have indført Antiseptikken i Veterinær-Kirurgien. Først 1887 fik han Lejlighed til at docere sit Yndlingsfag, den patologiske Anatomi; heri var han hjemme som faa; og hans Forelæsninger og Demonstrationer var i høj Grad livlige og lærerige. To Aar efter maatte han overtage den ledigblevne Post i special Patologi; dette var vistnok en stor Sorg for ham; men ogsaa dette Fag forstod han at gøre interessant og lærerigt, skønt ogsaa dette mere eller mindre maatte opbygges fra Grunden. Størst og banebrydende Betydning og stor praktisk Værdi har hans talrige bakteriologiske Arbejder haft; de har hævet B.s Navn op imellem Verdens ypperste Forskere paa Bakteriologiens Omraade. Han var den første, der konstaterede, at R. Kochs Tuberkulin med Held lod sig anvende til Paavisning af Kvægets Tuberkulose; og i talrige Artikler og Foredrag har han ivret for Bekæmpelsen af denne farlige Smitsot. Det er B.s store Fortjeneste, at talrige Besætninger her i Landet nu er helt fri for Tuberkulose, og at der findes tuberkulosefrie Avlscentre for Kvæg. Men ogsaa paa mange andre Maader har han med Held virket for denne Sag som f. Eks. til Forhindring af Tuberkulose-smittens Udbredelse igennem Kalve- og Svineføde og til Mennesket igennem Mælk fra Køer med tuberkulose Yverlidelser. Af de talrige værdifulde Bidrag, han har ydet til Infektionslæren, skal nævnes nogle af Hovedarbejderne: Mallein (som Snivediagnosticum) 1892, Nekrosebacillen (Rendyrkning deraf og dens Paavisning ved forskellige Sygdomme) 1890; Endocarditis hos Svin 1891, Svinepest 1892, Den smitsomme Kastning hos Kvæget (Paavisning og Rendyrkning af Aarsagen dertil) 1896, Kvægets kroniske smitsomme Tarmbetændelse etc. etc. Af veterinærhistoriske Afhandlinger nævnes P. C. Abildgaards Biografi 1901; Veterinærskolens Historie 1908 o. fl. Paa Grund af sin store Optagethed har B. ikke haft Tid til at skrive en længe savnet dansk Lærebog i Veterinær-Patologi; 1888 udgav han et Supplementsbind til Stockfleths Kirurgi. I al sin Gerning har B. haft et praktisk Maal for Øje; men altid byggede han paa et solidt videnskabeligt Grundlag. Som Lærer og Forsker er han meget anset og meget afholdt af sine Elever ogsaa paa Grund af sin Hjertelighed og Hensynsfuldhed. B. er Medlem og Æresmedlem af talrige inden-

og udenlandske medicinske, veterinære og landøkonomiske Foreninger og siden 1899 Medlem af Videnskabernes Selskab. I en længere Aarrække var han Formand for den danske Dyrslægeförening. Tog 1914 sin Afsked som Lærer. — Gift 1874 Anna Elisabeth Caroline Klee.

L. Ba.

Litt.: Slægt i Hundrup: „Stamt. over O. B.s Efterkommere“ 1875; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1880; „Ill. Tid.“ ^{29/2} 1888 og ^{1/1} 1905; „Maanedsskr. f. Dyrslæger“ XVI 1905 og XXX 1918; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; „Politiken“ ^{7/6} 1918; St. Friis i „Berl. Tid.“ ^{9/6} s. A.

Bang, Christian August (f. ^{13/6} 1877), Boghandler. F. i Kbh. Forældre: Boghandler August B. (s. d.) og Olga Laurentzia Christiane Axelsen. Lærte Boghandelen hos Thanning & Appel og rejste 1898 til Udlandet, var ansat dels i Leipzig og Hannover, dels 1900—03 i Paris. 1903 kom han til London, hvor han knyttedes til det store Heinemann'ske Forlag. I Løbet af faa Aar har han her skabt sig en ledende Stilling, der har bragt ham i Forbindelse med mange af Englands betydeligste Forfattere; han er Vicepræsident i „Institute of British Poetry“. B. er meget virksom for at skaffe den bedste engelske og amerikanske Litteratur frem herhjemme; det skyldes til Dels hans Initiativ, at Forfattere som Hall Caine, Jack London, Frank Norris, Upton Sinclair o. a. er blevet oversat paa Dansk; selv har han oversat Arthur Pineros Skuespil „Den let-sindige Markis“, opført 1911. Ogsaa for dansk og norsk Litteraturs Omplantning til Engelsk gør B. et stort Arbejde; han har foranlediget talrige Oversættelser udgivet paa Heinemanns Forlag og har selv oversat Arbejder af Bjørnson, Drachmann, Brandes o. fl. samt skrevet mange Artikler i engelske Tidsskrifter om dansk Litteratur. Særlig Interesse har han viet den italienske Pædagog Maria Montessori; han har oversat et Par af hendes Værker paa Dansk, har (med L. Hutchinson) forfattet Filmen „A Day in a Montessori School“ og er i Bestyrelsen for „The Montessori Society“. Under et Ophold i Kbh. i Foråret 1918 gav han ved et Forsøg paa at skaffe dansk Arbejdskraft til England Anledning til nogle Syndikalist-Optøjer. — Gift 1911 Rosa Gertrude Mary Maud Chugg.

S. D.

Litt. „Danmark ude og hjemme“ ^{9/11} 1911; „Jysk Morgenbl.“ ^{2/12} s. A.

Bang Frederik Ludvig (^{5/1} 1747—^{26/12} 1820), Læge. F. paa Egeberggaard, Ods herred. Forældre: Forpagter Niels Christian B. og Ulrikke Eleonora Schwane. Blev Student 1761, Cand. med. 1767; uden-

lands 1770—72; Dr. med. 1773; 1775—1800 Overmedicus ved Frederiks Hospital, 1782

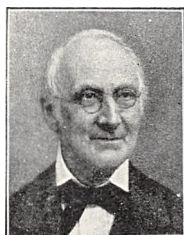
Professor medicinæ. Han havde et for sin Tid sjældent klart Blik for Betydningen af en omhyggelig gennemført Undersøgelse ved Sygesengen og paa Obduktionsbordet og erhvervede sig derved paa egen Haand betydelige Kundskaber og Erfaring, som han delagtig-

gjorde sine Elever i, dels ved at indføre kliniske Øvelser i Undervisningen, dels ved de to fortræffelige Værker „Selecta diarii nosocomii regii Fridericiani Hauniensis“ og „Praxis medica systematica exposita“ 1789. De fandt megen Udbredelse i Udlandet. Han var en dybt religiøs, pligtro Natur. D. i Kbh. — Gift 1) 1777 Frederikke Nicoline Christiane Mynster, f. Ring, d. 1779. 2) 1779 Ingeborg Mohrum, f. Madsen, d. 1781. 3) 1782 Louise Hansen, d. 1845.

O. P.

Litt.: Slægt se B. L. Fr. B.; Bobé: „Reventlow'ske Papirer“ VII 1906, S. 472; Nekrologer i „Litteratortid.“ 1821; „Bibl. f. Læger“ s. A. S. 456.

Bang, Frederik Siegfred (^{22/12} 1810—^{28/5} 1889), Kunstsamler. F. i Balslev Præstegaard, Fyn. Forældre: Pastor Lars B. og Elisabeth Vogt. Kom i

Handelsvirksomhed, fik Ansættelse i Hambros Bankierfirma i Kbh. og London 1830—57, blev derefter Overbogholder og Hovedkasserer ved Privatbanken. Fra sin Ungdom havde han Sans for Læsning; han begyndte at samle paa

Bøger og anlagde snart et omfattende Bibliotek. Som det dannede og begavede Menneske, han var, fik han overdraget at anskaffe Kunstværker til sin Chef; herved fik han selv Smag for Kunst-køb, og snart var hans Hjem fyldt med store Samlinger af Malerier, Kobberstik og Bøger. Talrige fortrinlige Billeder og Genstande har været i hans Eje, og der findes næppe en offentlig Samling i Kbh., som ikke i udstrakt Grad har høstet Gavn af hans Rundhaandethed, Hjælpsomhed og Samlerdygtighed. D. i Kbh. — Gift 1842 Caroline Amalie Ibsen, d. 1893. O. A.

Litt.: Slægt se B. L. Fr. B.; Nekrolog i „Berl. Tid.“ ^{24/5} 1889.

Bang, Frederik Andreas Christian (^{28/7} 1821—^{28/5} 1902), Forstmand. F. paa Stendalgaard ved Viborg. Forældre: Skovrider Jens B. (s. d.) og Abel Cathrine Frederikke Preisler. Blev Forstkandidat 1842, deltog i Planlægningen for Svenstrup Skove 1847—

Redaktionen sluttet ^{1/} 18.

49, var derefter Assistent hos Faderen og H. C. Riegels. Han deltog som Herregaards-skytte i Krigen 1848 og blev 1852 Plantør (fra 1862 Skovrider) for Randbøl Statsskovdistrikt; ligeledes førte han paa Statens Vegne Tilsyn med de private Skove i Vejle og Ribe Amter og havde fra 1863 til sin Død Over-tilsyn med Varde Kom-munes Plantager. 1876

blev han Skovrider for Tisville-Frederiks-værk Distrikt og Sandflugtskommisær i Frederiksberg Amt. Han var Medstifter af Selskabet for de jyske Heders Beplantning (1866) og af Frederiksberg Amts Plantingsselskab (1892). Anset Hedeskovdyrker, der navnlig har haft Betydning som Forkæmper for Dybbehåndling af Hedejorden forud for dens Tilplantning og, sammen med S. Jenssen-Tusch, som Vejleder for E. Dalgas i Hedekultur. Som Skovrider for Tisville-Frederiksværk Distrikt frembragte han Asserbo Plantage. 1870 foretog han sammen med Jenssen-Tusch paa Statens Bekostning en Rejse til Hannover for at studere Hedekultur; en Rejseberetning er trykt i „Tidsskrift for Landøkonomi“ 1870. D. i Odense. — Gift 1) 1853 Caroline Marie Jørgensen, d. 1869. 2) 1870 Julie Jørgensen, d. 1908. J. H.

Litt.: Slægt se B. L. Fr. B.; A. Oppermann: „Bidrag til det danske Skovbrugs Historie“ 1889; samme i „Frederiksværk og Helsingør Dagbl.“ ^{2/10} 1900.

Bang, Jens Gustav (^{26/1} 1871—^{31/1} 1915), Historiker, Politiker. F. i Storehedinge. Forældre: Sognepræst Vilh. B. (s. d.) og Hustru. Blev Student

1889 og fik allerede 1890 Akkessit for Besvarelse af Universitetets Prisopgave i nordisk Filologi, tog 1894 Magistergraden i Historie og blev Dr. phil. 1897 paa en Afhandling om „Den gamle Adels Forfald“. B., der havde sluttet sig til Socialdemokratiet, vilde her statistisk vise, hvorledes det 16.—17. Aarh.s danske Adel degenererede og uddøde i Kraft af en samfundsmæssig Nødvendighed. Materialet var for lille og Resultatet usikkert, men Undersøgelsen var ypperlig ført. B. rykkede nu efterhaanden frem indenfor sit Parti, som han tilførte en meget fornøden videnskabelig Ballast, blev 1901 Medlem af Hovedbestyrelsen, var flittig Medarbejder ved „Social-Demokraten“, opstilledes 1901—09 til Folketinget i Odense og valgtes endelig

1910 i Kbh.s 10. Kreds. I Traad hermed faldt hans litterære Virksomhed, der mere og mere gik ud paa social-historisk Oplysning i marxistisk Aand. I „Kapitalismens Gennembrud“ (1902) begyndte han en Skildring af 18.—19. Aarh.s økonomiske Udviklingslinier, i „Vor Tid“ (1908) beskrev han det moderne Samfunds- og Kulturliv, og i „Den socialistiske Fremtidsstat“ (1903) skildrede han det kommende. Af rent fortællende Art var „Europas Kulturhistorie“ (1899), en fortræffelig social-statistisk Undersøgelse „Kirkebogsstudier“ (1906). Endvidere kan nævnes „Catilina“ (1902), „Georgeismen“ (1905) foruden en lang Række mindre Skrifter. B.s tidlige Død var et Tab for hans Parti som for dansk Historie; med grundig og ærlig Forskning forenede han brændende Idealisme og en fin Karakter. D. i Hornbæk. — Gift 1895 Nina H. W. Ellinger (s. d.). P. E.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1897; Nekrologer i „Soc.-Dem.“ 1/2 1915, af E. Cohn i „Nationaløk. Tidsskr.“ LIII s. A. og af E. Arup i „Hist. Tidsskr.“ VIII, 5 s. A.

Bang, Herman Joachim (²⁰/₄ 1857—²⁰/₁ 1912), Forfatter. F. i Adserballe, Als. Forældre: Sognepræst Frederik Ludvig B. og Thora Elisabeth Salomine Blach. Under Krigen 1864 flyttede Familien til Horsens, senere blev Faderen Præst i Tersløse. B. blev Student 1875, Cand. phil. 1877, han skulde studere Jura, men uddannede sig til Skuespiller og dyrkede Litteratur, navnlig nyere fransk Roman og Drama.

1878 begyndte hans journalistiske Virksomhed, der strækker sig fra „Morgen-Telegraphen“, „Dagbladet“, „Nationaltidende“, „Ude og hjemme“ til „København“, som han skrev hyppig i lige til sin Død. En Del af sine ældre Artikler, fine og skarpsindige Portrætter og Indlæg for Naturalismens Principper paa Scenen og i Litteraturen, samlede han i „Realisme og Realister“ 1879, „Kritiske Studier og Udkast“ 1880, „Herhjemme og derude“ 1881. 1884 debuterede han ved en Privatforestilling paa Folketeatret og gik paa Provinsturné, men gjorde ikke Lykke. De 4 følgende Aar var han i Berlin, Meiningen, Wien og Prag. 1892 grundlægger han en litterær Varieté i Kria, og virkede senere som ansat og fremragende Sceneinstruktør, 1894 ved l'Oeuvre i Paris, 1898—1901 ved Folketeatret, fra 1909 ved Kasino; i de samme Aar var han en meget yndet Oplæser, hjemme og ude; han døde paa en Oplæserturné i Amerika. Som Forfatter debuterer han 1879—81 med nogle Enaktere, „Du og jeg“, „Hverdagsskampe“ og „Graavejr“, hvormed han indfører Proverbe-

genren paa vort Teater. Ligesom Novellesamlingerne „Tunge Melodier“ 1880 og „Præster“ 1883 er de nærmest Studier og kun mærkelige ved deres søgte Stil og dystre Tristhed. Betydeligere er den stærkt personlige Udviklingsroman „Haabløse Slægter“ 1880, der blev beslaglagt som usædelig og 1884 udkom forkortet. 1883 kom „Fædra“, 2 Aar efter dramatiseret som „Ellen Urne“, 1887 „Stuk“, en Zola'sk Studie over det Storkøbenhavn, der med eet Slag skulde skabes, da Voldene var sløffet. 1885 kom „Ekscentriske Noveller“ og 1886 „Stille Eksistenser“ (heri „Ved Vejen“), 1889 „Tine“ og et Bind „Digte“, 1890 „Under Aaget“ (med en Fortale til Jonas Lie), 1896 „Ludvigsbakke“, 1898 „Det hvide Hus“ med stemningsfuldt ciselerede Minder fra Barndomshjemmet og 1901 „Det graa Hus“ om Bedstefaderens Hjem. En stadig voksende Manér skæmmer de senere Bøger, saa vel som Novellerne „Liv og Død“ 1899, „Ravnene“ og „Sommerglæder“ fra 1902, „Sælsomme Fortællinger“ og de større Romaner af selvspejlede Karakter: „Mikaël“ 1904 og „De uden Fædreland“ 1906. B. begynder som Elev af fransk Naturalisme med psykologiske Detailanalyser og Krav om ubarmhertigt Sandhed. Men i Kraft af eget Væsens nervøse Uro og paavirket af Jonas Lie opgiver han midt i 80'erne de omstændelige Beskrivelser. Hans Stil bliver derefter stadig mere impressionistisk og søger at fange Øjeblikkets skiftende Indtryk og de tusinde smaa Ting, hvori Livet røber sig. Hans Komposition opløser Handlingen dramatisk i en Række Scener, der i en lidt urolig Flimren, men med en blændende Teknik afslører Karaktererne for os ved deres Replikker og de ledsagende Omstændigheder, der er lynsnart opfattede. B.s Livssyn er dump Resignation og Medfølelse, blandet med Foragt. Bedst skildrer han de stille Eksistensers fattige og graa Liv i Skyggen af en bristet Illusion — eller de tankeløse Egoister og højtråbte tilfreds Dumbhed. Derimod synes han ofte Poseur, naar han skildrer sig selv, i Ungdommen knuet af Degenerationens Haabløshed, som ældre hyllet i Geniets og den sjælesyges ensomt lidende Majestæt. D. i Ogdan, Utah. — Ugift. G. C.

Litt.: Slægt se B. L. Fr. B.; Erindringer i „Samtiden“ i 1890 og „T1 Aar“ 1891; C. E. Jensen: „Vore Dages Digtere“ 1898; H. J. Christensen: „Danske Digtere“ 1904; Har. Nielsen i „Tilskueren“ s. A.; „Hver 8. Dag“ ²⁸/₈ s. A.; G. Brandes: „Saml. Skr.“ XV 1905; Johs. Jørgensen: „Essays“ 1906; Chr. Rimestad: „Digtere i Forhør“ s. A.; H. Brix i „Ord og Bild“ XXI 1912; Soph. Clausen i „Teatret“ XI s. A.; P. Levin i „Tilskueren“ s. A.; P. Nansen i „Ill. Tid.“ ¹¹/₂ s. A. og i „Portrætter“ 1918; „Masken“ ³/₈ 1912; Rosenberg: „H. B.“ s. A.; Nekrologer af Chr. Gulmann i „Nationaltid.“ ³⁰/₁ 1912, Jul. Clausen i „Berl. Tid.“ s. D., Sven Lange i „Politiken“ ³¹/₁ s. A.

Bang, Niels Frederik Immanuel Omø (f. ¹/₂ 1874), Statistiker. F. paa Omø. Forældre:

Sognepræst Vilh. B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1893, Cand. polit. 1900, Assistent i Statens Statistiske Bureau 1901 og Fuldmægtig sst. 1906. Han har i Tidens Løb i Blade og Tidsskrifter skrevet en Række Afhandlinger om nationaløkonomiske og statistiske Emner, var statistisk Medarbejder ved den 1. Ædrueligheds-

kommission og skrev 1907 i Kommissionens Betænkning om „Drikfældighedens Indflydelse paa forskellige sociale Forhold“. 1911 udgav han sammen med V. Elberling „Rigsdagsvalgene 1895—1910“. 1913 blev han Næstformand i Landsoverskatteraadet, hvor hans sociale Indsigt og statistiske Uddannelse blev af stor Værdi ved Løsningen af den Hovedopgave, der stilledes Raadet: Gennemførelsen af Ensartethed i Skatteligningen; 1918 var han Medudgiver af „Vejledning til Brug ved Opgørelsen af den skattepligtige Indkomst og Formue“. — Gift 1) 1899 Bertha Nielsen. Ægteskabet opløst. 2) 1913 Dagny Zoëga. A. E. N.

Litt.: „Studenterne fra 1893“ 1918; „Politiken“ 14/1 1916 og 4/1 1917.

Bang, Jens (1/8 1737—25/2 1808), Læge. F. i Kbh. Forældre: Renteskriver Jens Jensen B. og Mette

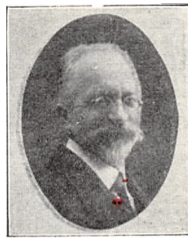
Holmsted Schuurmann. Blev Student 1756. Den usædvanlig alsidig begavede Mands akademiske Løbebane formede sig vidt forskelligt fra andres, idet han foruden flittig at studere Medicin, især Anatomie og Obstetrik, kastede sig ihærdig og med Glans over Bygningskunsten. Skønt

ikke eksamineret fik han det Hvert at holde Forelæsninger for Jordemødre 1764, 1768 tillige anatomiske Forelæsninger paa Kunstakademiet. Først 1773 blev han Cand. med., 1774 Dr. med. med Afhandlingen „De mecanismo partus perfecti“, der smukt og selvstændig fuldender C. Bergers Lære om Fødslens ved Issestilling. Han virkede i Sorø 1776—1801, derefter i Kbh. som en meget søgt og anset Fødselsbørner. 1805 Professor anatomie ved Kunstakademiet. D. i Kbh. — Gift 1779 Caroline Christiane Henriette Louise Kraft, d. 1835. O. P.

Litt.: Slægt se B. L. Fr. B.; Selvbiografi i Disputatsen 1774; Nekrolog i „Bibl. f. Læger“ II 1810.

Bang, Jacob Peter (f. 13/1 1865), Teolog. F. i Rønne. Forældre: Overlærer Johannes Peter B. og Johanne Louise Christiane Sa-

lome Jørgensen. Blev Student 1882 og Cand. theol. 1888; n. A. fik han Universitetets Guldmedaille og blev 1894 Lic. theol. for en Afhandling „Om Trosartiklens Begreb. En Undersøgelse af den synkretistiske Strids dogmatiske Problem“. 1903—15 var han Redaktør af „Dansk Kirketidende“, 1904 ansattes han som Docent i nytestamentlig Eksegese,

og 1910 blev han P. Madsens Efterfølger som Professor i Dogmatik. I sin teologiske Grundanskuelse er B. i betydelig Grad præget af A. Ritschl, men hermed søger han at forene grundtvigske Synspunkter; et af hans første mindre Arbejder er en objektiv Redegørelse for „A. Ritschls Teologi“ (1893), men senere skrev han „Om Kristendommens Væsen“ (1902), rettet mod Harnacks bekendte Foredrag med samme Titel; heri henviser han meget stærkt til den apostolske Trosbekendelse, og allerede tidligere havde han i „Paulus og Troens Ord“ (1900) søgt at godtgøre, at denne har været Apostlen velkendt. I hans Dogmatik „Troen og Livet“, hvoraf hidtil Principlæren foreligger (1917), mærkes denne grundtvigske Særopfattelse dog mindre; betydelig Opsigt vakte hans Skrift „Forsoningen i Kristus“ (1914), fordi han deri fremtræder som Tilhænger af den saakaldte subjektive Forsoningslære. Med de moderne religionspsykologiske Undersøgelser har B. indgaaende beskæftiget sig, og en Frugt deraf foreligger i „Det religiøse Sjæleliv“ I—II (1911—12); i Dagbladsartikler (bl. a. i „København“) har han vist nationale og folkelige Problemer stor Interesse. — Ugift. H. M.

Litt.: Slægt se B. L. Fr. B.; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1894.

Bang, Jens Poul Frederik (f. 25/2 1854), Forstmand. F. paa Gjøddinggaard ved Vejle. Forældre: Skovrider F. A. C. B. (s. d.) og Caroline Marie Jørgensen. Blev Forstkandidat 1878, lagde Plan for Rosenvold Skove 1879—80 og for Tirsbæk Skove 1880—81. 1882 ansattes han som Assistent hos Klitinspektøren, Kammerherre de Thygeson (s. d.), blev senere tillige Plantør, Overplantør og Overklitfod. Ledsagede 1885 Kammerherre P. E. Müller paa en Rejse, under hvilken man studerede Bjergfyrens Forekomst og dens Naturhistorie paa dens naturlige Voksteder i de franske Alper, Schweiz, Syd-

bayern, Böhmerwald og Riesengebirge. Efter

de Thygesons Død 1905 blev Klitinspektøren Forretninger overdraget til B. Efter de mange Aars Arbejde i Klitdæmpningens og Klitbeplantningens Tjeneste, for en stor Del under Samarbejde med de Thygeson, staa B. nu som vor første Autoritet paa dette Omraade og som Bærer af Traditionerne fra sin Formands Tid. Gennem sine litterære Arbejder har han givet Fagfæller fyldig og paalidelig Oplysning om Klitsagens Historie; han har saaledes skrevet „Om de nord- og vestjyske Klitters Beplantning“ i „Tidsskrift for Skovbrug“ XII samt talrige mindre Artikler i „Tidsskrift for Skovvæsen“, „Forsttidendene“ og Dagblade. — Gift 1883 Ida Francisca Oehlenschläger.

J. H.

Litt.: Slægt se B. L. Fr. B.

Bang, Jens (d. $7/2$ 1644), Handelsmand. Herkomst ukendt, nævnes tidligst Aar 1600, da han indtraadte i Guds Legems Lav i Aalborg, tog 1605 Borgerskab i Staden. Drev udstrakt oversøisk Handel med Hør og Hamp, Tømmer, Vin og Salt, baade paa Nord- og Østersøen og Sydeuropa, sendte Øksendrifter over Elben og samlede store Rigdomme, men var lidet afholdt, overmodig og selvsikker som han var. En Mængde Retstrætter, han udvikledes i, viser hans stridbare Sind. Landskendt er han blevet ved Opførelsen af det saakaldte „Jens B.s Stenhus“ (Svaneapoteket) i Aalborg. Gaarden, der er bygget 1623—24, hører til de anseligste private Bygningsværker fra Christian IV's Tid. Den er i hollandsk Renæssance, i tre Etager, med svungne Ende- og Façadegavle, rigt prydet med Sandstensornamenter, Baand, Volutter og Muranker og med en kuplet Karnap. En Fattigstiftelse i Aalborg, der endnu bestod for faa Aar siden, er grundlagt af B. og bar hans Navn. Traditionen om, at han selv endte deri, er urigtig; dog gik det stærkt tilbage for ham inden hans Død. D. i Aalborg. — Gift Maren Jørgensdatter, d. 1639.

E. N.

Litt.: Slægt se B. L. Fr. B.; D. H. Wulff: „J. B.“ Aalborg 1885—86; C. C. Clausen i „Aalborg-Bogen“ 1913; C. Klitgaard: „Aalborg Handeldstads Hlst.“ s. A.

Bang, Jens ($14/7$ 1786— $9/7$ 1862), Forstmand. F. i Kbh. Forældre: Assessor Andreas B. og Anna Sybilla Terkelsen. Blev Forstkandidat 1814, Assistent hos Overførster Brüel paa Egelund, fra 1815 til sin Død Skovrider ved de kgl. Skov-anlæg paa Alheden med Bolig i Stendalgaard. Foruden det nuværende Viborg Statskovdistrikt bestyrede han en Tid Feldborg Plantage og Hald Skove, som den Gang ejedes af Staten,

blev Tiendekommissær 1817, fik Landmaalerbestalling 1820, blev Formand i Tiendekommissionen for Viborg Amts sydøstlige Del 1854, Sandflugtskommissær, Medlem af den Kommission, der takserede de Godser, som omkring 1820 overtog i Statsbesiddelse. Oversatte C. P. Laurops „Om Opelskning af Birketræer o. s. v.“ i 1821; skrev selv: „Kortfattet Vejledning til at opelske Træer paa Jyllands Heder“. Efter G. W. Brüels Død 1829 var B. vort Lands kyndigste og mest ansete Hedeskovdyrker. D. paa Stendalgaard. — Gift 1) 1816 Abel Cathrine Frederikke Preisler, d. 1824. 2) 1825 Anna Marie Hasle Djørup, d. 1865.

J. H.

Litt.: Slægt se B. L. Fr. B.; A. Oppermann: „Bidrag til det danske Skovbrugs Historie“ 1889.

Bang, Napoleon (f. $25/9$ 1859), Filantrop. F. i Kbh. Forældre: Skibsfører Chr. Asmus B. og Karen Helena Nolsøe. Var 1873—94 ansat som Volontær og Assistent i den Grønlandske Handel, siden indtil 1902 Skolebestyrer i Valby; begyndte allerede 1883 en filantropisk Gerning blandt Fattige og Hjemløse i Kbh. og stiftede Foreningen „Faldne Mænds Redning“. Efterhaanden antog hans Arbejde, der sammenfattes under Navnet „B.s Virksomhed“, større og større Omfang; ved Hjælp af indsamlede Bidrag grundedes 1897 „Hjemløses Hjem“ og fra 1899 en Række Institutioner til Værn og Støtte for Børn. Fra 1896 redigerer B. „Nat og Morgen“, hvis Overskud gaar til Virksomheden, og fra 1904 holdes en aarlig Hospitalsdag til Fordel for denne. B.s energiske Arbejde, der falder i Traad med den engelske Filantrop Barnardos Metoder, har til Tider været Genstand for Kritik, men kan ikke frakendes Uegennytte og maalbevidst Ihærdighed. — Gift 1910 Sylvia Frederikke Petersen.

P. E.

Litt.: „Nat og Morgen“ 1896 ff.; „Hjælperen“ 1910 ff.; „Politiken“ $20/2$ 1905; „Berl. Tid.“ $10/3$ 1908.

Bang, Niels Haarup (f. $2/2$ 1857), Skolemand, Filosof. F. i Roskilde. Forældre: Magasinforsvalter Peter Ivar B. og Caroline Nielsen. Blev Student 1874, Cand. theol. 1880 og Dr. phil. 1897 („Be-grebet Moral“). Efter Embedseksamen gik han straks ind i Skolevirksomhed, var 1880—84 Lærer ved Birkerød Kostskole, 1885—90 ved Helsingør Latin- og Realskole, 1890—1900 ved forskellige Skoler i Kbh., blev 1900 Vice-Skoledirektør,

1915 Skoledirektør i Kbh. Hans Interesser og Studier har særlig samlet sig om pædagogiske og filosofiske Emner. Resultater heraf er talrige Artikler i forskellige Tidsskrifter, særlig i det pædagogiske Maanedsskrift „Vor Ungdom“, som han redigerede 1904—15. Hans filosofiske Forfatterskab vidner om en vidtgaende Skepticisme, forbundet med sjælden Evne for stringent Tænkning. Bedst træder dette frem i hans Disputats, hvor han gør op med en Række etiske Systemer og navnlig søger at paavise Inkonsekvens i Høffdings humane Etik; det ytrer sig tillige overfor praktiske Forhold i hans „Den danske Folkekirke“ (1911), hvor han kræver Religionsfriheden konsekvent gennemført. Som teoretisk Pædagog har han ydet en betydelig Indsats gennem „Vor Ungdom“ samt i „Opdragelsens og Skolens Historie“ (1899). Han ønsker Undervisningen af Smaabørn omdannet, saa at den passer for Barnets Udvikling og hviler paa Selvvirksomhed, og Undervisningen af den konfirmerede Ungdom sat i nøje Forbindelse med den enkeltes Livsgerning. Som Embedsmand har han virket for disse Maal samt tillige for en mere bevidst Form i den daglige Undervisning. Han har taget Del i Planlægningen og Gennemførelsen af en særlig Uddannelse af Lærerinder for den højere Skole (Faglærerinder). — Gift 1906 Jenny Falck. *H. A. S.*
Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1897; „Politiken“ 26/3 s. A.; „Nationaltid.“ 2/11 1915; „Købstadskolen“ 15/11 s. A.; „Berl. Tid.“ 2/2 1917.

Bang, Nina Henriette Wendeline Ellinger (f. 9/10 1866), Historiker, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Krigsraad, Stabshornblæser Heinrich August David Ellinger og Ida Preuss. Søster til H. O. G. Ellinger (s. d.). Blev Student 1889, Magister i Historie 1894. Hun blev tidlig sammen med sin Mand (s. d.) overbevist Socialdemokrat og begyndte fra 1898 at skrive i „Social-Demokraten“, ligesom hun

1903 valgtes til Medlem af Partiets Hovedbestyrelse. Hun tog livlig Del i Agitationen især blandt Kvinderne og var 1913—17 Medlem af Kbh.s Borgerrepræsentation, hvor hun navnlig interesserede sig for Boligvæsenet og de kommunale Fraflyttedes Skattepligt; 1918 valgtes hun til Landstinget for Kbh. og kom straks ind i Finansudvalget. Videnskabelig kom B. allerede 1894 ind paa de i Rigsarkivet opbevarede Sundtoldregnskaber; hun saa, hvor værdifuldt dette Materiale var, og efter at hun som Prøve havde bearbejdet Aaret 1567, opnaede hun en Understøttelse af Carlsbergfondet til Fortsættelsen. Planen voksede efterhaanden, og

1906 udkom „Tabeller over Skibsfart og Varetransport gennem Øresund 1497—1660“ I; II kan ventes at ville udkomme 1918. Da det imidlertid maatte anses for ønskeligt, at ogsaa Tiden 1660—1800 blev Genstand for Behandling og Carlsbergfondet ikke kunde strække sig videre, lykkedes det 1911 B. at bevæge Professor Schäfer i Berlin til at forsøge at skaffe det fornødne Beløb i Udlandet. 1912 havde han fra Nord- og Øst-europa faaet tegnet en Sum af over 150,000 Mark, og det store Foretagende er dermed sikret. — Gift 1895 Jens Gustav B. (s. d.), d. 1915. *P. E.*

Litt.: Erindringer i „Journalisten“ 19/3 1913; Kr. Erlev i „Hist. Tidsskr.“ VIII, 4, 1913; „Hovedstaden“ 26/4 s. A.; „Soc.-Dem.“ 14/5 1918.

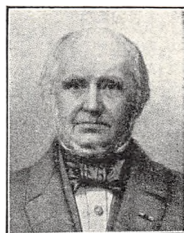
Bang, Oluf (f. 12/12 1881), Veterinær. F. i Kbh. Forældre: Professor B. L. Fr. B. (s. d.) og Hustru. Tog Dyrlegeeksamen 1905, var Assistent ved Veterinærskolens stationære Klinik 1905—07 og 1908—13, ved Forsøgslaboratoriets bakteriologiske Afdeling 1907—08. Deltog 1908 i Konkurrencen om Professoratet i patologisk Anatomi ved Veterinærskolen og blev 1914 udnævnt til Professor i Veterinær-Lægevidenskab. Har dels alene, dels sammen

med V. Ellermand eksperimentelt undersøgt og beskrevet Leukæmi hos Høns („Vid. Selsk. Overs.“ I—II), et Arbejde, der kaster Lys over denne Lidelses Ætiologi, og foretaget interessante og betydningsfulde Undersøgelser vedrørende Pattedyr- og Fjerkrætuberkulosen og de Bakterier, der fremkalder disse Lidelser. I denne Forbindelse skal ogsaa nævnes hans Undersøgelser om Anvendelsen af Tuberkulin af Fjerkrætuberkelbaciller som diagnostisk Middel ved Kvægets kroniske, smitsomme Tarmbetændelse og hans Undersøgelser vedrørende Høns- og Svinetuberkulosen. — Gift 1917 Magna Schrøder. *L. Ba.*

Litt.: Slægt se B. L. Fr. B.; „Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“.

Bang, Oluf Lundt (27/7 1788—12/10 1877), Læge. F. i Kbh. Forældre: Professor Frederik Ludvig B. (s. d.) og Louise Hansen. Blev Student 1804, Cand. med. 1808, Lic. med. 1810 for en Afhandling om inciterende og roborende Lægemedler, Dr. med. 1813 (Om Vending). 1811—25 Underakkuchør ved Fødselsstiftelsen. 1818 ekstrarord., 1821—75 ord. Professor i Medicin ved Universitetet. 1825—41 Overmedikus paa Fre-

deriks Hospital. B. var en meget begavet, letbevægelig, poetisk Aand (ogsaa æstetisk Forfatter), der vel ikke udmærkede sig ved stor Lærdom, men havde det især for hans Tid, da Naturvidenskaberne ikke ydede Klinikken nogen Støtte, uvurderlige, geniale kliniske Blik, der hurtig vejrer den rigtige Diagnose. Navnlig i sine senere Aar lod han sig vel meget lede deraf og forsømte den grundige Undersøgelse, som han iøvrig har gjort sig fortjent af at have indskærpet sine Elever gennem omhyggelig Journalføring og sine gode Praktikantklinikker. Han havde dyb Forstaelse af „Naturens lægende Kraft“, vor „indre Kollega“, som han søger at komme til Hjælp gennem en simpel, rationelt udformet, i de kritiske Øjeblikke kraftig Terapi. Han var en overmaade søgt Akkuchør og Læge, der ved sin særprægede Personlighed og sine mange populære Smaaskrifter om „Sygediætetik“, „Koldt Vand“, Baderejser og Brøndkure bidrog til at vække og retfede Folkets hygiejniske Sans. D. i Kbh. — Gift 1) 1813 Henriette Louise Aamodt, d. 1818. 2) 1826 Sophie Marie Dahlerup, d. 1878. O. P.

Litt.: Slægt se B. L. Fr. B. „Erindringer i „Nutiden“ 27/8—3/8 1879; C. Otto i „For Romantik og Hist.“ 1877; Herman B. i „Nutiden“ 6/10 1878 og „Det graa Hus“ 1901; H. B. Dahlerup: „Mit Livs Begivenheder 1815—48“ 1909; Nekrolog i „Ugeskr. f. Læger“ 1877.

Bang, Peter Christopher (1/11 1829—14/10 1905), Officer, Historiker. F. i Kbh. Forældre: Herredsfoged Claus B. og Inger

Maria Zimmer. Blev Student 1847, studerede Medicin, men blev 1853 Elev paa den militære Højskole, Sekondløjtnant af Artilleriet 1855. Deltog i Krigen 1864 som Premierløjtnant, afgik 1894 som Oberst og Chef for Tøjhusafdelingen. Var ved sin Indsigt og Dygtighed tidlig

selvskreven til at deltage i adskillige af Artilleriets tekniske og organisatoriske Kommissioner, saaledes angaaende Landets Befæstning 1880, Omordningen af Artilleri- og Konstruktionskommissionen 1882 og 1885 for Udarbejdelsen af Udkast til Kbh.s Encintes Normalfront. Hans store historiske Interesse førte ham ind paa Studiet af Hærens, navnlig Artilleriets Historie. Ligefra 1870 ofrede han en stor Del af sit Liv paa at gennemgaa og gøre Uddrag af det kæmpemæssige Materiale, og den overordentlig rige Samling (68 Bøger, Pakker o. s. v. i Rigsarkivet), som hans Ekscerpter udgør, er nu en uvurderlig, næsten udtømmelig Kilde for enhver Forsker af dette Emne. Har ogsaa — sammen med Oberst O. E. Blom — stor Fortjeneste af Ordningen af Historisk Vaabensamling paa Tøjhuset. Han

var en ualmindelig tiltalende, djærv og frisk Natur, en sjældent samvittighedsfuld, grundig og indsigtfuld Personlighed, hvis Navn ved hans uegennyttige og yderst betydningsfulde Arbejde vil blive erindret af hans Standsfæller. D. i Kbh. — Gift 1880 Caroline Amalie Frederikke Lorenz, d. 1906.

K. C. R.

Litt.: Slægt se B. L. Fr. B. og „Stamt. over Familien Zimmer“ 1894; „Dansk Art.-Tidsskr.“ 1917; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 29/10 1905.

Bang, Peter Georg (7/10 1797—2/4 1861), Politiker, Jurist. F. i Kbh. Forældre: Domprovst Jacob Hansen B. og Anna Cathrine Sophie Østrup. Blev Student 1813, Cand. juris 1816, Doktor 1820, Overretsassessor 1826, var 1830—45 Professor i Romerret, 1836—45 Universitetets Kvæstor og Medlem af Nationalbankens Direktion, endelig fra 1845 Deputeret i Rentekamret. Han var en dygtig Jurist,

udgav en fortjenstfuld Lærebog i Romerret (1833—35) og sammen med J. E. Larsen den første systematiske Fremstilling af dansk Procesmaade, ligesom han var Autoritet i Landboret. Han var imidlertid mere Praktiker end Teoretiker, hans Arbejdsevne som administrativ Embedsmand var forbløffende, og han paatog sig i Tidens Løb en lang Række forskelligartede offentlige Hverv, samtidig med at han privat administrerede Godser og Formuer for andre. I Politik kom han ind, da han 1834 valgtes til Roskilde Stænder; han var Medlem 1834—40 og 1841—46 og blev derefter kgl. Kommissarius. Oprindeligt liberal stod han skeptisk overfor Fyrernes Frihedsmænd, han yndede de praktiske Reformere og den lempelige Forhandling. Hans mange Interesser og Forbindelser gjorde ham skabt til Mægler, hans mindre faste Karakter hindrede, at han udrettede noget virkelig fremragende. Sammen med Ørsted og C. Moltke fik han overdraget Udarbejdelsen af et Forfatningsudkast efter Januar 1848, deltog i Martsbevægelsen paa liberal Side, holdt sig siden noget tilbage under Martsministeriet, men var Nov. 1848—Sept. 1849 Indenrigsminister i Novemberministeriet uden dog at føre sine vidtrækkende landbopolitiske Planer til Ende. Siden var han Finansminister en kort Tid i 1851, Kultusminister 1851—52, Indenrigsminister 1852—53. Efter Ørstedes Fald 1854 valgtes han til Enhedsmærke for det Scheele-Hall-Andræs'ske Koalitionskabinet, men hans Optræden som Konseilspræsident var ikke glansfuld, og 1856 traadte han tilbage. 1849—51 havde han været Domønedirektør, 1856—61 var han Justitiarius i Højesteret. En jævn, re-

delig, ikke vidtskuende Embedsmand, ingen Statsmand, men en sjældn rutineret Arbejdskraft. D. i Kbh. — Gift 1824 Marie Caroline Friberg, d. 1875. P. E.

Litt.: Slægt se B. L. Fr. B.; flere af de under P. Andræ (s. d.) nævnte Værker om C. G. Andræ; O. Lehmann: „Efterladte Skrifter“ I 1872; „Hist. Tidsskr.“ III 6, 1867; Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916; Nekrologer i: „Ill. Tid.“ 7/4 1861 og i „Dagbl.“ 3/4 s. A.

Bang, Peder Skjalmsen (d. 23/4 1277), Biskop. Fader: Skjalm. B. er et senere Tilnavn. Blev 1254 valgt til Biskop i Roskilde og sluttede sig nøje til sin Morbroder Jakob Erlandsen (s. d.) i dennes Strid med Kongen. Da Morbroderen var fængslet 1259, lyste P. B. Interdikt over sit Stift og flygtede til sin Lensmand Fyrst Jarimar af Rygen, sammen med hvem han erobrede Kbh. 1259. Aaret efter banlyste han Kongen og hans Tilhængere, men maatte leve i Landflygtighed til 1274, da han efter et Forlig vendte tilbage til sit Stift. — Ugift.

Th. B. B.

Litt.: J. Olrik: „Valdemar Sejrs Sønner og den store Ærkebispestrid“ 1906—08.

Bang, Sophus (f. 26/7 1866), Læge. F. paa Erholm ved Aarup. Forældre: Skovrider Christian Ludvig B. og Maren Margrethe Knudsen. Blev Student

1884, Cand. med. 1891, var Kandidat og Reservelæge ved Kommunehospitalet 1896—1901, i Syden af Helbredshesyn 1893—96. Assistent 1896, Laboratorieforsøger 1898—1902 ved Finsens Lysinstitut. Dr. med. 1901 („Tuberkulosens Sammentræf med

andre Sygdomme“). Overlæge ved Nationalforeningens Sanatorium i Silkeborg 1903, ved Bispebjerg Hospital 1913, ved Kommunehospitalets 3. Afd. 1916. Titulær Professor 1908. Ikke faa af B.s Arbejder er af teknisk Art og viser hans praktiske Begavelse. Han angav saaledes 1901 en Glødelystermostal, 1902 en vigtig Metode til „Fremstilling af Buelys ved Hjælp af afkølede Elektroder“, som senere er blevet anvendt i spektroskopiske Undersøgelser, i Poulsens traadløse Telegrafi og til Fremstilling af Luftsalpeter. I flere lysbiologiske Arbejder 1899 ff. bestemte han som den første nøjagtig den Lysmængde, der kræves til at dræbe visse Bakterier. Hans fleste Afhandlinger er viet Tuberkulosens tidlige Diagnose, Stadietinddeling, dens Modsætningsforhold til visse Hjertesygdomme og dens Behandling. Han indrettede den første Sanatoriekur her i Landet 1898. Hans rolige, tillidvækkende Fremtræden er et prægnant Udtryk for hans videnskabelige Vederhæftighed. — Gift 1899 Anna Margrethe Christensen. O. P.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1901; Hauch-Fausbøll: „Studerterne fra 1884“ 1909; C. Christensen: „Den danske botan. Litt. 1880—1911“ 1913; „Ill. Tid.“ 9/7 1916.

Bang, Thomas (18/2 1600—27/10 1661), Filolog. F. i Flemløse ved Assens. Forældre: Sognepræst Jens Nielsen B. og Karine Sørensdatte. Blev Student 1621 og Lærer for sin Velynder Professor Jesper Brochmands Søn. Han studerede dels i Kbh., dels ved tyske Universiteter, særlig Rostock, Franeker og Wittenberg. Blev Professor i Hebraisk i Kbh. 1630, tog Magistergraden 1631. Blev konstitueret som Universitetsbibliotekar 1647 (Ansættelse 1649), Professor i Teologi 1652, tog Doktorgraden 1653. Han udmærkede sig ved grundigt Kendskab baade til det latinske og til det hebraiske Sprog. For det første virkede han ved at udgive en latinsk Bearbejdelse af J. D. Jersins latinske Grammatik „Præcepta minora“ (1636); hertil sluttede sig „Præcepta majora“ (1640), og som en Slags Kommentar til denne føjedes „Observationum philologicarum libri duo“ (1640), hvori han virkede for det latinske Sprogs Renhed. Meget benyttet var hans „Aurora Latinitatis“ (1638), en Slags latinsk Parlør. I „Coelum orientis et prisci mundi“ (1657) gendrev han bl. a. den Paastand, at Bogstavskriften var opfundet i Menneskeslægstens ældste Tider. D. i Kbh. — Gift 1636 Else Dideriksdatter Bartscher, d. 1675. H. R.

Litt.: Slægt se B. L. Fr. B.; H. F. Rørdam i „Kirkehist. Saml.“ III, 5, 1884—86.

Bang, Henrik Vilhelm Theodor Falkenberg (21/3 1843—10/3 1910), Historiker. F. i Horsens. Forældre: Købmand Jens Thykjær B. og Lyna Emilie Mikisch. Blev Student

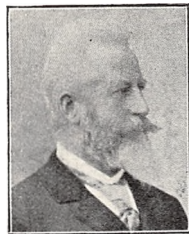
1862 og Cand. theol. 1869, Lærer i Storehedinge 1871, Sognepræst paa Omø s. A., i Føvling 1876 og i Hvalsø 1891; herfra tog han 1909 sin Afsked og flyttede til Kbh. Lige fra sin Studentertid havde han med stor Iver og Flid lagt sig efter Kultur-, Kirke- og Personalhistorie, og Studierne satte efterhaanden Frugt i en lang Række Arbejder, der gennemgaaende viser megen Viden, Evne til at fortælle og et lunerigt Livssyn. Hans Hovedværker er „Præstegaardsliv i Danmark og Norge fra Reformationen til det 17. Aarh.s Slutning“ (1891) og „Latinskoleliv og Studenterliv som Indledning til

Præstegaardsliv" (1892); endvidere kan nævnes „Hans Egede" (1888), „Heksevæsen og Heksefølgelser især i Danmark" (1896) og „Den danske Kirkes Historie 1536—1699" (1890—96). Sin fortjenstfulde Plan om en dansk Bispekrønike fik han ikke ført igennem; kun Aarhus, Fyns og Sjællands Stifter blev behandlet i Bladartikler (1901—07). Til Tidsskrifter og Aviser leverede B. langt over tusinde Bidrag af forskellig Art. D. i Kbh. — Gift 1871 Kamilla Vilhelmine Agathe Lassen. P. E.

Litt.: Nekrologer i „Roskilde Tid." 21/3 1910 og af C. Heise og Thomas B. Bang i „Saml. t. jysk Hist. og Top." III, 6, 1910.

Bang-Haas, Andreas (f. 6/12 1846), Entomolog. F. i Horsens. Forældre: Glarmester Jørgen Haas og Marie Bang. Var oprindel-

lig bestemt til Handelen og blev efter sin Konfirmation anbragt paa et Handelskontor i Kbh., hvor han forblev i 17 Aar. I dette Tidrum kom han, der var en ivrig Sommerfuglesamler, i livlig Forbindelse med Datidens ledende Entomologer, Professor J. C. Schiødt,

Fabrikant Drewsen og Cand. Schlick og blev 1868, sammen med sidstnævnte, en af Stifterne af „Entomologisk Forening". Som Samler var han desuden kommet i Berøring med mange udenlandske Lepidopterologer, bl. a. Dr. O. Staudinger i Blasewitz ved Dresden, og denne, der foruden sin videnskabelige Virksomhed ogsaa drev en omfattende Handel med Sommerfugle, tilbød nu B.-H. en Stilling i sin Forretning. Med Glæde blev dette modtaget; 1879 forlod han Danmark og har siden opholdt sig i Tyskland, først som Kompagnon og senere, efter Staudingers Død 1900, som Indehaver af den hele Virksomhed. Som Forfatter er han kendt ved sin, paa Schiødtes Opfordring udarbejdede Liste over Danmarks Sommerfugle, ved sin Fortegnelse over Grønlands Sommerfugle samt ved en Række Beskrivelser af nye eller lidet kendte palæarktiske Sommerfugle. — Gift 1880 Carmen Dolores Staudinger. R. H. S.

Litt.: Gosch: „Danmarks zool. Litt." II—III 1875—78; Sv. Dahl: „Bibliotheca zoologica danica 1876—1906" 1910; „Entomol. Tidsskr." 1918.

Bangert, Conrad Gregers (f. 30/11 1851), Missionsarbejder. F. i Kbh. Forældre: Overintendant Emil B. og Ida Wørmær. Efter 1871 at være uddannet som Landbrugs-kandidat blev han 1874 ansat i Østifternes Kreditforening, hvor han nu er Kassekontrolør og Kontorchef. Han er særlig kendt for sin Deltagelse i kirkeligt Arbejde; siden 1878 har han saaledes siddet i Bestyrelsen for „Kristelig Forening for unge Mænd" i

Kbh., fra 1878—88 som Næstformand, fra 1888—1912 som Formand, og siden 1888 har han ligeledes været Medlem af Bestyrelsen for „Det københavnske Kirkefond" og „Kirkelig Forening for Indre Mission i Kbh."; af og til har han skrevet Prædikener og mindre Artikler i Dagblade og kirkelige Blade, og han er velkendt som Foredragsholder ved kristelige Møder. Han interesserer sig levende for Ornitologi og Oologi; har i flere Aar staaet i Korrespondance med udenlandske Universitetsmuseer og har skaffet det danske zoologiske Museum flere værdifulde og sjældne Naturalier, ligesom han frivillig arbejder for Museet. — Gift 1) 1879 Ida Josepha Andersen, d. 1903. 2) 1905 Valborg Elise Hansen. H. M.

Litt.: „Maanedstidning for K. F. U. M." Dec. 1911 og Sept. 1912; „Dagens Nyheder" 29/9 1912; „Kristeligt Dagbl." 13/10 1915.

Bangert, Emilus Ferdinand Casper (f. 10/8 1883), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Kontorchef C. G. B. (s. d.) og Ida Josepha Andersen. Blev Student 1902 og ansattes ved

Forsikringsvæsenet, men kastede sig samtidig med Iver over Musik under Vejledning af Carl Nielsen (Komposition), Henrik Knudsen (Klaver) og Edgar Henriksen (Orgel). Senere studerede han Orgelspil bl. a. i Paris under Eugène Gigout ved Conservatoire nationale. Siden 1912 har han virket som Musikantmelder ved „Hovedstaden". I 1913 fik han det Ancker'ske Legat, paa hvilket han besøgte Tyskland og Italien, 1915 blev han Organist ved Skovshoved Kirke og 1916 ved Jesuskirken i Valby. Allerede 1905 komponerede han en Violin-Sonate (C-Mol), der efterfulgtes af en Strygkvartet (D-Dur) og en Symfoni (C-Dur). En Koncertouverture fra 1912 er bygget over Bjørnsons „Jeg vælger mig April". Sammen med Carl Nielsen har han skrevet Musik til L. C. Nielsens Skuespil „Willemoes" (Folketeatret 1908) og en Kantate til Aarhusudstillingen 1909. Endelig har han skrevet 2 Hæfter Sange samt en Del folkelige Melodier spredte i Blade og Sangbøger, deriblandt flere af Aakjær, hvis særlige Tone han har evnet at gribe. Som Komponist naar han dybest i den mindre Form, i Sangen og Kammermusikken, hvor hans solide Skole og lydhare Sans for Klang, Linie og Form ret formaar at

gøre sig gældende. — Gift 1909 Astrid Schack. G. S.

Litt.: G. Lyngge: „Danske Komp. i 20. Aarh.s Beg.“ 1916.

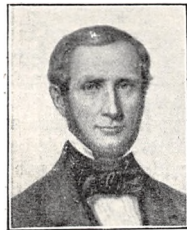
Banke, Jørgen Mikkelsen (f. ^{16/12} 1877), Biblioteks- og Skolemand. F. i Ebberup ved Assens. Forældre: Gaardejer, senere Tøjhusbud Niels Mikkelsen og Karen Jørgensen. Tog Præliminæreksamen og Eksamen i Kemi og Botanik ved Landbohøjskolen, 1900 Lærereksamen, var derefter Lærer i Oksbøl ved Varde, senere Journalist og Lærer ved Emdrupborg Højskole, til han 1904 blev Kom-

munelærer i Esbjerg. B. har gjort et betydningfuldt Arbejde i Folkeoplysningens Tjeneste; udrustet med fortrinlige Evner som Folketaler og med maaltbevidst Energi har han i Skrift og Tale agiteret for Bibliotekssagen især i Sydvestjylland og er blevet en af de førende i Bestræbelserne for at gøre Bogen til et Arbejdsredskab og Bibliotekerne til Oplysningsanstalter jævnsides Skolerne. 1913 blev han Bibliotekar ved Esbjerg Folkebibliotek og 1917 Medlem af Statens Bogsamlingskomité. Ogsaa i Ungdomsskolesagen indtager han en ledende Plads som Medstifter af „Ungdomsskoleforeningen“ og af „De danske Købstæders Aftenskoleforbund“. Har udgivet et Par Skolebøger og nogle Fortællinger, bl. a. „Degne-Emner“ 1905, „Lise“ 1908, „Ud i Verden“ 1914 og „Tyvetøj“ 1917. B.s særlige Evne er den agitationaliske; i en Forsamling af jyske Bønder forfejler hans djærve og lunerige Tale aldrig sin Virkning. — Gift 1905 Regine Susanne Vilhelmine Bruun. S. D.

Litt.: O. Thyregod i „Lærerne og Samfundet“ I 1913; J. Høirup i „Bogsamlingsbl.“ XII, Nr. 3—4; „Esbjerg Avis“ ^{1/8} 1917.

Bardenfleth, Carl Emil (^{9/5} 1807—^{3/9} 1857), Embedsmand, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Kontreadmiral Johan Frederik B. og Augusta Vilhelmine v. Hellfried. Blev Student 1823 og Cand. juris 1827. Han havde været Barndomsammerat af den senere Frederik VII og vedblev at slaa i et ret nært Forhold til ham, skønt den pertentlige og arbejdsomme B. divergerede stærkt fra Prinsens uordentlige Vaner. Efter at have været Kammerjunker hos Prinsen og hans første Hustru blev B. 1832 Byfoged i Frederikssund, 1837 Amtmand paa Island og 1841

Hofchef hos Prinsen og hans anden Hustru i Odense, endelig 1842 Stiftamtmand over Fyn. B. der ansaa en konstitutionel Forfatning for en Nødvendighed, paavirkede Prinsen i denne Retning og konciperede hans Henvendelse til Faderen 1847. Efter Tronskiftet udnævnte Frederik VII straks B. til Gehejmestatsminister og Præsident i danske Kancelli. Han stod de andre Ministre ret fjernt, og da Martsbevægelsen begyndte, overdrog Kongen ham at danne et nyt Ministerium. Det lykkedes ikke, men B. støttede da loyalt og virksomt andres Forsøg og blev selv Justitsminister i det ny Kabinet, hvilken Portefølje han 1851 ombyttede med Ministeriet for Slesvig. 1852 udtraadte han og spillede siden ingen Rolle; hans Indflydelse paa Kongen var i Nedgang, og nogen overlegen Statsmand var den noble og redelige Mand ikke. D. i Kbh. — Gift 1832 Komtesse Sophie Amalie Schmettau, d. 1893. P. E.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1891; „C. E. B.s Livserindringer“, udg. af hans Søn 1890; „Hist. Tidsskr.“ III, 6, 1867.

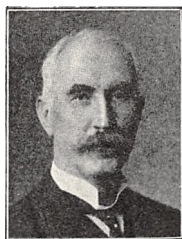
Bardenfleth, Frederik Carl Christian (f. ^{21/6} 1846), Søofficer. F. i Odense. Forældre: Minister C. E. B. (s. d.) og Hustru. Blev Løjtnant 1866, Kaptajn 1881, Kommandør 1894, karakt. Kontreadmiral ved Afsked 1906. Foretog som ung en to-aarig Jordomsejling med Sejlfregatten „Tordenskjold“, deltog siden som Skibschef i Opmaalingen af Jyllands Vestkyst og førte Postdampskib Korsør—Kiel 1881—83. 1883 overtog han Ledelsen af Statsbanernes nyoprettede Søfartsforvaltning og indlagde sig megen Fortjeneste af denne Virksomhed, hvis Chef han var til 1892, da han kaldtes til Søofficerskolen og var dennes myndige, men afholdte Chef indtil 1901. Han blev saa Yachtkaptajn hos Christian IX til 1906 og endelig Eskadrechef paa Kronprins Christians Togt til Kongekroningen i Trondhjem. Han var Grænsekommissær ved Fastsættelsen af Søgrænserne mellem Manø og Romø og i Lille-Bælt. — Gift 1881 Ida Elise Cathrine Meldal. V. G.

Litt.: Slægt se C. E. B.; „Dansk Adelsblad“ VI 1916; „Nationaltid.“ ^{21/6} s. A.

Bardenfleth, Vilhelm (f. ^{18/7} 1850), Politiker, Embedsmand. F. i Kbh. Forældre: Minister C. E. B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1868 og Cand. juris 1874, indtraadte 1879 i Indenrigsministeriet og blev Fuldmægtig 1889. B., der gennem sin 2. Hustru stod i Forbindelse med grundtvigske Kredse og derigennem med Reedtz-Thott, indtraadte Aug. 1894 som Kultusminister i

dennes Ministerium efter faa Dage før at være udnævnt til Stiftamtmand i Aarhus.

Hans Skolelovforslag 1895 strandede bl. a. paa Kaldelsesbestemmelserne, men det var Grundlaget for det, som Sthyr gennemførte 1899. Ved Dannelsen af Ministeriet Hørring Maj 1897 blev B. Indenrigsminister og fik som saadan flere vigtigere Love ført igennem, saa-

ledes Ulykkesforsikringsloven 1898, Lov om Erstatning for Skade ved Jernbanedrift s. A., flere Kommuners Ophøjelse til Købstad, Frihavnsloven 1899 osv. Stillingen overfor Folketinget var imidlertid vanskelig, og B., der 1895—98 repræsenterede Odense I i Tinget, ejede ingen overlegne Forhandlingsevner; Regeringen trængte til nyt Blod, og Aug. 1899 erstattedes B. af L. Bramsen. Han blev Sept. s. A. Amtmand i Vejle, hvor han siden er forblevet. — Gift 1) 1882 Baronesse Kristine Stampe, d. 1884. 2) 1888 Agnete Brandt. P. E.

Litt.: Slægt se C. E. B.; „Fyns Stiftstid.“ 7/4 1895.

Barfod, Povl Frederik (7/4 1811—15/6 1896), historisk Forfatter, Politiker. F. i Lyngby ved Grenaa. Forældre: Sognepræst

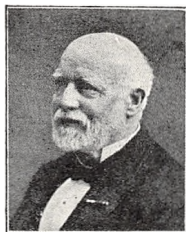

Hans Peter B. og Marie Cathrine Hjorth. Blev Student 1828, tog ingen Embedseksamen, men levede fra 1832 i Kbh. af forskelligt litterært Arbejde, var 1838—39 ansat ved Universitetsbiblioteket, 1846—56 Bibliotekar ved Skandinavisk Selskab, 1855—61 Fuldmægtig i Indenrigsministeriet og 1861—66 Assistent ved det Kgl. Bibliotek. Han kom tidlig ind i Politik paa bondevenlig Side, var Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling og siden 1849—69 af Folketinget (før Stege og Saksøbing), men skilte sig efterhaanden ud fra sit Parti og spillede overhovedet ikke nogen ledende Rolle paa Tinge. Langt større var hans Betydning som Forfatter. Begeistret Skandinav og Tyskerfjende som han var, blev han paa disse Felter et Enhedsmærke for de grundtvigske Kredse, stiftede 1839 „Danske Samfund“ og udgav 1839—42 det fællesnordiske Tidsskrift „Brage og Idun“ med talrige lodige Bidrag. Af B.s varme Fædrelandskærlighed og skandinaviske Haab spirede ogsaa hans Hovedværk, „Fortællinger af Fædrelandets Historie“ (2 Bd. 1853; 4. Udg. 1874), en stærkt personlig, beandtet Bog, udmærket fortalt for et naivt Folk, ikke uden For-

tjenester paa det biografiske og personalhistoriske Omraade, men iøvrig mere vækkende Forkyndelse end tilforladelig Historie. Langt mindre Værdi som Folkebøger har B.s senere Skrifter, „Danmarks Historie 1319—1536“ (1885—86) og „Danmarks Historie 1536—1670“ (1891—93). Han har endvidere bl. a. skrevet den grundlovgivende Rigsforsamlings Historie og 1848—52 udgivet Ambrosius Stubs Breve. En bestemt Side af dansk Aandsliv har sat sin Blomst i B.; er hans Idealer længst afblegede, staar hans Personlighed stadig som Ridderen uden Frygt og uden Dadel. D. i Kbh. — Gift 1841 Emilie Birkedal, d. 1897. P. E. Litt.: Slægt i A. Barfod; „Slægten B.“ 1898; Rich. Petersen; „F. B.“ 1897; A. D. Jørgensen; „Saml. Afhdl.“ IV (fra 1881); V. Birkedal; „Personlige Oplevelser“ I 1890; „Dansk Tidsskr.“ 1898; L. C. Nielsen; „Fr. V. Hegel“ I 1909; P. Lauritsen; „F. B.“ s. A.; K. Fabricius I „Riget“ 7/4 1911; H. P. Barfod i „Mit Hjem“ 1913.

Barfod, Hans Peter Gote Birkedal (f. 14/6 1843), historisk Forfatter, Læge. F. i Kbh. Forældre: Forfatter Povl Fred. B. (s. d.) og Hustru. Blev Student

1863, deltog i Krigen 1864, blev Cand. med. 1870 og nedsatte sig straks efter paa Frederiksberg, hvor han i Tidens Løb fik en udstrakt Huslægepraksis. 1894 disputerede han for Doktorgraden med et Arbejde om Giftfeberens Udbredelse i Danmark. 1882—1912 udgav og redigerede han „Lommebog for Læger“. Iøvrig ligger hans Forfatterskab paa historisk Omraade, og hans Hovedværker er „Kong Christian IX“ (2 Bd. 1888—1906), et Kildeskrift ikke uden Værdi, og „Carl Hall og Forsvarssagen i 60 Aar“ (1909). En anden af hans Hovedinteresser er Forsvarssagen; han var 1884 den egentlige Stifter af den frivillige Selvbeskatning og var Ophavsmand til Forsvarsadressen 1908. — Gift 1868 Mine Ostenfeld, d. 1914. P. E.

Litt.: Slægt se Fr. B.; „Mindeblade om H. P. B. B.s 70 Aars Fødselsdag 14/6 1913“ ved O. O. Barfod; Erindringer i „Mit Hjem“ 1913.

Barfod, Niels Lauritsen (7/4 1650—23/2 1730), Søofficer. F. paa Taasinge. Forældre: Proviantkommissær Laurits B. og Kirstine Løve. Uddannet i hollandsk Krigstjeneste deltog han med Hæder som Skibschef i den skaanske Krig, bl. a. ved Øland under Niels Juel. Udstod 1694 med Linieskibet „Gyldenløve“ en Kamp ved Downs mod flere engelske Linieskibe, som vilde tvinge ham til at kipe sin Vimpel for dem og deltog 1700 som Chef for en Flaadedeling i Afværgelsen af det svensk-engelsk-hollandske Bombardementsforsøg paa Kbh. Blev Schoutbynacht 1703, Viceadmiral 1710 og Admiral 1714. Deltog som Eskadre-

chef, men med mindre Held i den store nordiske Krig. D. i Kbh. — Gift 1) ca. 1877 Janiche Bähr, d. 1687. 2) 1688 Magdalene Jørgensdatter Witt, d. 1717. V. G.

Litt.: „Personalh. Tidsskr.“ V, 4, 1907; J. H. Lützow: „Saml. af hist. Efterr. om danske Sø-officerer“ I 1788.

Barfoed, Christen Thomsen (¹⁶/₆ 1815—³⁰/₄ 1889), Kemiker. F. i Stege. Forældre: Apoteker Erik Christian B. og Anne Cathrine Laurberg. Blev

Student 1832, fik som mange af Fortidens Kemikere sin første Uddannelse som Farmaceut og blev Cand. pharm. 1835. Begyndte derefter at studere ved Polyteknisk Læreanstalt og tog Eksamen i anvendt Naturvidenskab 1839, hvorefter han studerede Kemi og beslægtede Fag i Tyskland og Frankrig. Paa H. C. Ørstedes Anbefaling blev han optaget som Elev i Pelouze's Laboratorium i Paris. Efter sin Hjemkomst 1842 udbredte han Kendskab til Kemien gennem offentlige Forelæsninger, holdt saaledes fra 1844 med Bistand af det kgl. Landhusholdningsselskab Forelæsninger over Agerdyrkningskemi. I samme Tidssrum oversatte han Pistorius' Vejledning til Brændevinsbrænderi, som fik en ikke ringe Indflydelse paa den danske Spiritusfabrikations Udvikling, og Johnstons Katekismus i Agerdyrkningskemi og Jordbundslære, der vandt stor Udbredelse og udkom i 7 Oplag. 1845 knyttedes han til Veterinærskolen som Docent, fra 1850 som konst. Lektor i Kemi og Fysik. 1858—87 var han Lektor i Kemi og Farmaci ved Landbohøjskolen, fra 1856 som titulær Prof. 1850—59 var han tillige Lærer i Kemi ved den militære Højskole. Indretningen af Landbohøjskolens efter de Tider fortrinligt udstuede kemiske Laboratorium skyldtes B., og her udarbejdede han sine Hovedværker: „Lærebog i den analytiske Kemi. Prøvemidlerne og den uorganiske kvalitative Analyse“ (1863, 2. Udg. 1880) og „De organiske Stoffers kvalitative Analyse“ (1878). Begge Arbejder var enestaaende i den kemiske Litteratur; det førstnævnte har endnu i den nyeste Tid været brugt som Grundlag for Undervisningen i den uorganiske Analyse; det sidstnævnte vakte saa stor Opsigt i Udlandet, at det blev oversat paa Tysk 1881. Disse Arbejder har givet B. Ry som en usædvanlig grundig og omhyggelig Kemiker, og hans øvrige, rent videnskabelige Arbejder er prægede af de samme Egenskaber. Udadtil virkede han 1851—89 som Medlem af det veterinære Sundhedsraad; var ogsaa Medlem af flere til Landbruget knyttede Kommissioner.

Ved Stiftelsen af Carlsbergfondet tog han virksom Del i Udformningen af Lovene og sad i dets Direktion, fra 1886 som Formand. D. i Kbh. — Gift 1846 Elise Petrine Hedvig Mathilde Viborg, d. 1897. M. C. H.

Litt.: Selvbibliografi i „Levnedsbeskrivelser af de ved Kbh. Univ. 400-Aarsfest promoverede Doktorer“ 1879; „Ill. Tid.“ ⁹/₁₁ 1887; „Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; Nekrologer i „Ugeskr. f. Landmænd“ VI, 17, 1889; „Tidsskr. f. Veterinærer“ s. A. og „Maanedskr. f. Dyrlæger“ I 1889—90; „Carlsbergfondets Minde-skrift“ 1911.

Bargum, Henning Frederik (døbt ⁹/₁₀ 1733), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Lærredskræmmer Thomas Carstensen B. og Marie Rebecca Sprich. Var tidlig knyttet til C. H. Gustmeiers Tømmerhandel, en af Daidens betydeligste, der havde store Leverancer til Søetaten. 1758 sendtes han til Udlandet for at købe Tømmer til Flaaden. 1760 overtog han paa egen Haand Forpagtningen af Tobakshandelen i Danmark, en Negotiation, der hverken skabte Regeringen eller B. Popularitet; en Undsigelse mod ham blev opslaaet paa Holmens Kirke, og Politimesteren maatte højtidelig love, at Almuen nu som før skulde faa det samme Kvantum Tobak for en Skilling. B. fik dog næppe begyndt denne Virksomhed, da Peter Borre (s. d.) tre Maaneder efter overtog Tobaksmonopolets Administration. Hvad der især har skaffet B. en Slags Navnkundighed er Oprettelsen af „Det danske Guineiske Kompagni“, hvis væsentligste Virksomhed var Slavehandel. Paa Rejser i England, Frankrig og Holland havde han set, hvor stor Avance denne Handel gav, og det lykkedes ham at faa et Interessentskab i Stand; han fik ¹⁹/₃ 1765 Oktroj til at drive Slavehandel i 20 Aar og ¹/₁₁ s. A. kgl. Koncession paa Forterne Kristiansborg og Fredensborg paa Guineakysten, hvorved disse underlagdes Selskabets Styre. Driftsplanen gik ud paa at sende Skibe til Guinea, købe Guld, Elefanttænder og navnlig Slaver for Ladningen, afhænde Slaverne i Dansk-Vestindien og i Stedet faa Raasukker, som skulde føres til Danmark og raffineres. Der anskaffedes tre Skibe, hvoraf det første udsendtes ⁹/₇ 1766, et Pakhus bag Børsen blev købt til Raffinaderi og Lagre. Mad. Gustmeier, der efter Mandens Død havde overtaget Tømmerhandelen og hvis Datter B. havde ægtet, var oprindelig Deltager i Selskabet, men traadte hurtig ud. Foretagendet blev støttet af Regeringen, der frafaldt Indførselstold paa Slaver til Vestindien, men det havde ingen vedvarende Fremgang og faltered 1775. B. havde 1774 maattet fly fra Landet for at undgaa Kreditorerne, bl. a. havde Saint-Germain (s. d.) betroet ham det meste af de 60000 Rdr., han 1772 modtog af den danske Regering i Stedet for Pension, og B. havde sat Pengene overstyr. 1782 levede han i Wien. Han var vist-

nok en fremragende Købmandsdygtighed, men næppe tilstrækkelig moralsk grundfæstet, en altfor smart Mand for sin Tid. — Gift 1762 Barbara Eleonora Gustmeier. E. N.

Litt.: „Adresseavisen“ 1766, Nr. 159 og 163; Carl Bruun: „København“ III 1900; Luxdorps Dagbøger I 1915.

Barnwater, Peter Heinrich Ferdinand (f. $10\frac{1}{2}$ 1867), Fysiker. F. i Kbh. Forældre: Snedkermester Peter Henrik B. og Christine Petersen. Blev Student 1885, Cand. mag. i Fysik 1890. Fik 1892 Universitetets Guldmedaille og blev 1898 Dr. phil. for en Afhandling „Om det osmotiske Tryks Natur“. Han har senere fortsat sine Undersøgelser angaaende denne Sag og Forhold i nær Forbindelse der-

med („Zeitschrift für phys. Chemie“ 1899 og 1903 og Farmaceutisk Læreanstalts Jubilæumsskrift 1917); men hans Hovedvirksomhed falder paa Undervisningens Omraade. B. har virket som Lærer ved Borgerdydskolen fra 1886 og ved N. Zahles Skole fra 1899, undervist ved Femmers og Zahles Seminarier, været Assistent ved Polyteknisk Læreanstalt 1891—93, Lærer ved Anstaltens Forberedelseskursus fra 1894 og Docent ved Farmaceutisk Læreanstalt fra 1900. Han har skrevet Lærebøger i Fysik og Astronomi for Gymnasiet, en Lærebog i Fysik for Seminarier m. m.; tillige har han bl. a. gennem mange Artikler i „Fysisk Tidsskrift“ virket for Udviklingen af Fysikundervisningen. Endelig har han skrevet „Telegrafering uden Traad“ (1898). — Gift 1894 Olga Maria Aagaard.

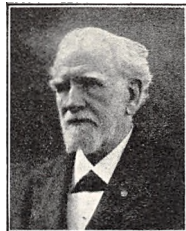
H. H.
Litt.: Selvbioграфи i Univ. Progr. Nov. 1898; „Arkiv i Farmaci og Kemii“ 1917.

Barnekow, Christian ($24\frac{7}{8}$ 1556— $21\frac{2}{3}$ 1612), Adelsmand. F. paa Jomfruens Egede ved Fakse. Forældre: Rigsraad Hans B. og Mette Oxe. Efter en 17aarig Udenlandsrejse gennem tre Verdensdele 1574—91, hvorunder han bl. a. studerede i Tyskland og Italien, blev han 1591 ansat i Kancelliet, 1593 Hofjunker og 1595 Lensmand (Lundegaard, Malmøhus og Landskrona), ligesom han brugtes i flere diplomatiske Sendelser til Udlandet, saaledes 1603 til Polen og Brandenborg og 1606 til England. Efter et dog usandsynligt Sagu skal han i Slaget ved Skællinge i Halland have overladt Kongen, hvis Hest var styrtet, sin egen Hest og ved at ofre sit Liv saaledes have reddet Kongens. Var en kundskabsrig og velhavende Mand. D. paa Skællinge Hede, Halland. — Gift 1598 Margrethe Henriksdatter Brahe, d. 1617.

Th. B. B.
Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1912; A. Barnekow: „Anteckningar om Släkten B.“ 1908; Bricka i „Hist. Tidsskr.“ IV, 3, 1872; Fr. Bojsen i „Vort

Forsvar“ $15\frac{1}{2}$ 1903; „Dansk Adels-Forbunds Medlemsblad“ II 1912.

Barnekow, Christian ($28\frac{7}{8}$ 1837— $20\frac{3}{4}$ 1913), Komponist. F. i St. Sauveur, Sydfrankrig. Forældre: Overauditor Adolph Gothard Joachim B. og Else Sophie Fenger. Undervistes i Musik af N. Ravnkilde og Ed. Helsted og røbede allerede i Drengesaarene Kompositionsevner. Efter at være blevet Student 1856 helligede han sig udelukkende Musikken og fik 1861 sit første større Arbejde, en Klavertrio i

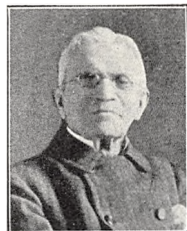

Fis-Mol, opført ved en Abonnementskoncert i Hotel Phoenix, ved hvilken Lejlighed han selv, der var en dygtig Klaver- og Orgelspiller, udførte Klaverstemmen. En Sekstet for Klaver og Strygere opførtes 1863 i Musikforeningen. Af Klaver- og Kammermusik har han senere skrevet nogle firhændige Klaverstykker „Humoresker“, en Klaverkvartet, en Strygekvintet samt en Suite „Idyller“, tilegnet Kvindeligt Strygeorkester. Iøvrig falder hans betydningsfulde Kompositionsvirksomhed væsentligst indenfor Vokalmusikken, og det er som betydende Romancekomponist (f. Eks. af Sangkredsen „Den Ensomme“, Digte af Chr. Richardt, Fædrelandshistoriske Sange, Nye Melodier til gl. Folkeviser, Sange af Nordens Sagnhistorie, Bibelske og Kirkehist. Sange af Grundtvig o. m. fl. Sanghæfter), at han knyttes til den vidtrækkende musikkulturelle Opgave, der tilfaldt ham i det Udvalg, der var nedsat til Udgivelse af Meloditillæggene til Roskilde Præstekonvents Salmebog. Selvskreven som han gennem sine „Aandelige Sange“ var til denne Opgave, satte han sit eget Præg paa disse to Melodisamlinger (1878 og 1892), som saa afgørende skilte dem fra den tidligere Udvikling i Salmesangen. Hans Egenskaber som Komponist, udpræget Smag for den jævne, folkelige og inderlige Melodi i et kunstnerisk Klædebon, den rene Romancestil, har paatrykt den nyere danske Kirkesang sit Præg. Det samme skønhedssegende og stilfærdige Indtryk faar man af hans større Værker, Korværker og Kantater (Holbergfesten paa Sorø Akademi, Kunstakademiets aarlige Stiftelsesfest). Som Leder af „Samfundet til Udgivelse af dansk Musik“ har han besørget Udgivelsen af en Række Værker af Kunzen, Joh. Hartmann, Buxtehude etc. Efter hans Død er efter hans Ønske hans værdifulde Musikbibliotek skænket Dansk Tonekunstnerforening, hvor det bevares som selvstændig Institution. D. i Kbh. — Gift 1862 Laura Edeline Johanne With.

G. S.
Litt.: Slægt se Chr. B., d. 1612; J. Aarsbo i „Højskolebl.“ $20\frac{7}{8}$ 1907; sst. $4\frac{1}{4}$ 1913; Will. B. i

„III. Tid.“ ^{11/8} 1907; G. Skjerne sst. ^{9/4} 1913; „Medlemsbl. f. d. Org. og Kantortoren.“ April og Juni s. A.; G. Lyngø: „Danske Komp. i 20. Aarh.s Beg.“ 1917.

Barner, Hans Sophus Vilhelm (f. ^{31/1} 1839), Landmand, Politiker. F. paa Eskildstrup ved Ringsted. Forældre: Godsejer Leopold

Theodor B. og Julie Aurelia Munk. Efter at have lært Landvæsen blev B. Forvalter og derefter Forpagter af Eskildstrup, som han senere overtog og fremdeles ejer. Hans Deltagelse i det landøkonomiske Foreningsarbejde begyndte allerede 1870,

da han i „Sorø Amts landøkonomiske Selskab“ med Iver virkede for Husmandsbrugets Ophjælpning. 1887 udgav han en lille Bog om Præmiering af Huslodder. 1887—1898 Formand for Sorø Amts landøkonomiske Selskab, 1897—1902 Næstformand i de samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift, 1891—1910 Formand for Forbundet af sjællandske Kvægavlsforeninger. B. sluttede sig til Agrarbevægelsen og blev Agrarforeningens første Præsident (1893—95); Kammerherre. 1903—06 var han Medlem af Folketinget for Hurupkredsen; han stod udenfor Partierne, men var i Valgruppe med Højre og tilhørte nærmest de Frikonservative. I sin Bestridelse af offentlige Hverv har han altid lagt sin Person helt og fuldt i Arbejdet; det gjorde han i sine Ungdoms- og Manddoms-aar for Landbruget og senere i sin Virksomhed for religiøse og filantropiske Formaal. — Gift 1864 Bertha Emilie Mathilde v. Lowzow, d. 1876.

A. C.
Litt.: Slægt i K. v. B.: „Beiträge zur Gesch. der Familie B.“ I 1910; „Ugeskr. f. Landmænd“ 1909, Nr. 5; Regitze B.: „Minder“ I 1911; Bransager og Rosenkrantz: „Den d. Reg. og Rigsd.“ 1901—03, Suppl.

Barth, Søren Christian (^{1/9} 1803—^{19/1} 1895), Officer. F. i Lyngby. Forældre: Kgl. Kapelmusikus Frederik Philip Carl August B. og Anna Catharine Meyer. Opdroges i Morfaderen, Oberst S. J. Meyers Hus, kom først til Landvæsenet, læste derefter til dansk-juridisk Eksamen, men lod sig 1822 hverve som Korporal; 1823 paa Landkadetakademiet, 1826 Officer. 1842 Adjutant ved 1. Kavaleribrigade;

deltog som saadan i Felttoget 1848. Under de to paafølgende Felttog Ritmester og Eskadronchef. Under Krigen 1864 Oberstløjtnant, havde Overtilsynet med alle Heste- og Sygehestedepoter i Jylland og Fyn; s. A. Afsked som Oberst. Sin Interesse for Ryt-

teriets Udvikling viste han ved sin System med Opfindelser og Forbedringer, der skulde komme Vaabnet tilgode. Opfandt en Sadelkonstruktion: „Den B.ske Sadel“, som bl. a. blev indført ved Artilleriet herhjemme og ligeledes i flere fremmede Hæere. Endnu 1890 konstruerede han en ny „aabn Sadel med elastiske Steger“, der rostes meget af Fagmænd. Vedblev at interessere sig for Lansen som Rytteriets Vaaben og skrev 1891 et Indlæg for dens Indførelse i det danske Rytteri. Skildres af alle, der kendte ham, som en trofast, varmhjertet Personlighed, en begavet og pligtro Officer af den gamle Skole. D. i Hørsholm. — Gift 1832 Sigbreth Jensine Stadel Clausen, d. 1880.

K. C. R.

Litt.: Slægt i M. Sundt: „Stamt. over Familien B.“ 1891 og Johanne Achen: „Nogle Minder fra min Barndom“ 1909; „Nationaltid.“ ^{20/12} 1884; „Livserindringer“ 1900.

Bartholdy, Conrad Johan (^{12/3} 1853—^{5/12} 1904), Komponist. F. i Hammel. Forældre: Apoteker Georg Christian B. og Hedvig Margrethe Jürgensen.

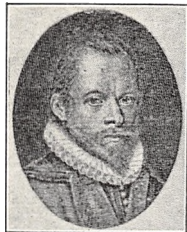
Blev Student 1872 og studerede Statsvidenskab, men dyrkede samtidig Musikken under Gebauer, Neupert og Edv. Helsted med det Resultat, at han fra 1876 lagde sine akademiske Studier paa Hyl- den og udelukkende helligede sig Tonekunsten i den tredobbelte Egenskab af Lærer, Sangforeningsdirigent og Komponist. 1883 blev han ansat som Kantor ved Matthæuskirken i Kbh., og 1886 fik han det Ancker'ske Legat, paa hvilket han opholdt sig i Berlin og Wien. Han debuterede som Komponist med et Hæfte Duetter, men navnlig flere Hæfter Sange og nogle Klaverstykker bærer Vidne om hans friske og djærve Musikerbegavelse. Blandt Sangene maa fremhæves den Drachmann'ske Tannhäuser-Cyklus, „Tanzlied“ og Ingemanns „Salomons Sange“. De samme Egenskaber præger hans Korsats, en Form, han ikke mindst som Sangforeningsdirigent bl. a. i Studenterforeningen (1897—1904) var fortrolig med. Herhen hører f. E. Sangscenen „Vagabundus“ med Orkester, „Græshopperne“ for Tenorsolo, Mandskor, Orgel og Harpe og „I Seraillets Have“ for Damekor og Klaver, men navnlig udfoldedes hele hans Evne paa dette Særomraade i en Række Kantater, paa hvilket Felt han gennem en Aarrække var saa at sige Modekomponist (Odd Fellow 1888, Polyteknisk Læreanstalt 1890, Brock'ske Handelsskoler 1891, Teknisk Skole 1893, Kunstindustrimuseet 1893, Hostrups Buste i Studenterforeningen 1894, Frihavnen 1894 o. fl. a.). Et fint lille Arbejde for Strygeorke-

ster er „Strophe“. Som dramatisk Komponist havde han en betydelig Succes med sin ualmindelig lodige Operette „Svine-drengen“ (Dagmar-teatret 1886), medens kun et begrænset Held fulgte hans to lyriske Operaer „Loreley“ (til egen Tekst) og „Dyveke“ (Kgl. Teater 1887 og 1899). B. har endelig under sin Lærervirksomhed fundet Lejlighed til at udgive nogle Smaaskrifter: „Musikkens Natur“, „Tonernes Naturlære“ og „Hvorledes bliver jeg Sanger?“ Han var en jovial og livsglad Natur. Ærlig og op-rindelig som han selv var ogsaa hans Mu-sik, men altid under Baand af en fint ud-viklet Smag, hvad der ikke mindst kom hans Operette tilgode. Han var en af Diri-genterne ved Musikfesten i Stockholm 1897 og var til sin Død Medlem af den militære Musikkommission, til hvis Oprettelse han selv havde givet Stødet. D. i Kbh. — Gift 1879 Octavia Tørsleff. G. S.

Litt.: Baumgarten: „Familien Tørsleff“ 1913; W. Behrend i „Ill. Tid.“ 18/12 1904; G. Lyngø: „Danske Komp. i 20. Aarh.s Beg.“ 1917.

Bartholin, Caspar (12/2 1585—18/7 1629), Læge, Teolog. F. i Malmø. Forældre: Præsten Bertel Jespersen og Anne Tinkelsen. Hans ualmindelige Aandsevner gjorde ham tidlig moden, men le-gemlig Skrøbelighed be-virkede, at han først 1602 kom til Kbh.s Uni-versitet. 1603—06 stu-derede han i Witten-berg Filosofi og Teologi og disputerede for Ma-gistergraden 1605. Han fik Interesse for Læge-

videnskaben og begyndte 1607 i Basel og Padova medicinske Studier, samtidig med at han ligesom i Wittenberg holdt filosofi-ske Forelæsninger for at skaffe sig Ophol-det. At han har haft fortrinlige Docent-cvner, viser den Række Haandbøger i Filo-sofi, som han udarbejdede 1608 ff. og som fandt overmaade stor Udbredelse. De præ-ges af hans klare Tanke og sunde kritiske Sans, der kan beherske og sigte et stort Stof og inklæde det en overskuelig og spro-glig tiltalende Form. Det samme udmærker hans „Institutiones anatomicæ“ (1611), hvori han kun 25 Aar gammel og med 4 Aars medicinsk Uddannelse drister sig til at give en Haandbog i Menneskets Anatomi. Den indeholder ingen personlige Nyopdagelser, men gør grundig Rede for andres Fund, som han har søgt bekræftet gennem Ligundersøgelser; paa mange Steder er han hildet i sin Tids Vildfarelser. Bogen blev en af de mest benyttede i det følgende Aarh. 1610 blev han Dr. med. i Basel, 1612 Professor i Latin i Kbh., 1613 Prof. medic-inæ sst. og var i de følgende Aar optaget af sit Embede og af at forberede nye Ud-

gaver af sine Lærebøger. Hans tidligere Kærlighed til Teologien og hans med Aa-rene voksende religiøse Grebethed bevir-kede, at han, efter mod Forventning at være kommet sig af en svær Sygdom 1623, helligede Resten af sit Liv til teologiske Stu-dier. 1626 blev han Dr. theol. I sine 1628 udgivne „De studio medico consilium“ og „De studio theologico etc.“ sætter han et smukt Minde over sin personlige ideale videnskabelige Stræben. D. i Sorø. — Gift 1612 Anne Thomasdatter Fincke, d. 1677.

O. P.

Litt.: Slægt se „Thomas B. 1616—1916“ 1916; Bidstrup: „Stamt. over Familierne Hauberg og Arboe“ 1911; Panum: „Det medicinske Fakultets Oprindelse og Barndom“ 1870; Jul. Petersen: „Bartholinerne“ 1898; N. Nielsen: „Matematikken i Danm. 1528—1800“ 1912; Gosch: „Danm. zool. Litt.“ II 1875.

Bartholin, Caspar (10/6 1655—11/6 1738), Læge, Generalprokurør. F. i Kbh. For-ældre: Prof. Thomas B. (s. d.) og Elise Christoffersdatter. 15 Aar gammel blev han Stu-dent og 1674 — i 19 Aars Alderen — Pro-fessor philosophiæ, en Stilling han dog ikke tiltraadte før 3 Aar se-nere, idet han 1674—77 studerede i Holland, Paris og Florens (hos Steno, der ogsaa 1672—74 havde været hans Lærer herhjemme og haft stor Betydning for ham). 1678 Dr. med., 1680 Prof. medic-inæ; havde allerede fra 1677 doceret Ana-tomi og var i de følgende Aar en dygtig Lærer i dette Fag, hvorom hans talrige Dissertationer vidner. Af selvstændige ana-tomiske Opdagelser maa nævnes hans Paa-visning af en Udførselsgang fra en af Kirt-lerne under Tungen samt hans Beskrivelse af nogle smaa Kirtler i Kvindens Køns-organer. De bærer hans Navn, men hans Prioritet med Hensyn til deres Opdagelse er tvivlsom. 1691 blev han Højesteretsas-sessor, og Embedsvæsenet lagde derefter mere og mere Beslag paa ham, saa at han efter 1701 næppe har doceret mere. 1719—29 var han Generalprokurør. Han hædredes 1731 med Ophøjelse i Adelsstanden og som den første borgerlige med Ridderkorset for sin store Indsats i Statens Tjeneste. D. i Kbh. — Gift 1679 Anna Reitzer, f. Fabricius, d. 1713.

O. P.

Litt.: Slægt se Caspar B., d. 1629; Gosch: „Dan-marks zool. Litt.“ II 1875; J. Petersen: „Bartho-linerne“ 1898; N. Nielsen: „Matematikken i Dan-mark 1528—1800“ 1912.

Bartholin, Hans (16/4 1665—?/10 1738), Teolog. F. paa Hagedstegaard ved Holbæk. Forældre: Prof. Thomas B. (s. d.) og Elise Christoffersdatter. Blev Student 1683 og be-gav sig n. A. udenlands. 1688 udnævntes han til filosofisk Professor og samtidig til

Adjunkt ved det teologiske Fakultet; fra 1693, til han 1731 tog sin Afsked, virkede han som teologisk Professor. B. var Medlem af den Kommission, som skulde revidere Baggers Alterbog og Kingos Salmehog; han var en lærd Teolog og — som det sømmede sig for en saadan i Datiden — meget nidkær for den ortodokse Lære; i en Disputats beviste han saaledes, at Englere var skabte i Løbet af de 6 Dage — ikke som det af Modstanderne paastodes: forinden — og overfor Pietismen stod han fuldstændig afvisende og bekæmpede den i flere Skrifter. Til Brug for de teologiske Studenter udgav han en Lærebog i Dogmatik, „Elementa theologica“ (1710), der senere (1716) udkom i en for Skolerne tilpasset Form. D. paa Kongsdal ved Holbæk. — Gift 1694 Anne Marie Reitzer, d. 1733. H. M.

Litt.: Slægt se Caspar B., d. 1629; Helveg: „Den danske Kirkes Hist. efter Ref.“ I—II 1857—83.

Bartholin, Rasmus (^{13/8} 1625—^{4/1} 1698), Naturforsker. F. i Roskilde. Forældre: Prof. Caspar B., d. 1629 (s. d.) og Hustru. Blev Student 1642, Magister 1647, rejste derefter i Holland, Frankrig og Italien og blev 1654 Dr. med. i Padova; kom hjem 1656 og blev Professor i Geometri, 1657 i Medicin og 1675 Assessor i Højesteret. Han ejede 1664—90 Lindholm paa Sjælland. Som Matematiker arbejdede

han paa Udviklingen af Descartes' analytiske Geometri. Som Astronom har han gjort sig bekendt ved Kometobservationer; tillige gjorde han sammen med sin Amanuensis og Svigeren Ole Rømer Forberedelser til Udgivelsen af Tyge Brahes Observationer. Varig Berømmelse har han fremfor alt vundet ved den Opdagelse, at islandsk Kalkspat bryder Lyset dobbelt („Experimenta crystalli Islandici disdiacastici“, 1669—70). Endvidere indførte han Blæserøret i Mineralogien. Om end B. selv skrev paa Latin, var han en varm Fortaler for Anvendelsen af Modersmaalet. En Del af sin Formue testamenterede han til videnskabelige og filantropiske Formaal. D. i Kbh. — Gift 1) Anne Hansdatter, d. 1684. 2) 1686 Anne Margrethe Braëm, Lic. Hans Lihmes Enke, d. 1703. H. H.

Litt.: Slægt se Caspar B., d. 1629; Leth og Wad: „Meddelelser om Dimitterede fra Herlufsholm“, 1875; C. Behrend: „R. B.s Tale om det danske Sprog“ 1914; Rosenberger: „Die Geschichte der Physik in der neueren Zeit“ 1884; N. Nielsen: „Matematikken i Danmark 1528—1800“ 1912.

Bartholin, Thomas (^{20/10} 1616—^{4/12} 1680), Anatom. F. i Kbh. Forældre: Prof. Caspar B., d. 1629 (s. d.) og Hustru. Ved Faderens Død traadte hans Moders Svoger, Ole

Worm, til og blev han en overmaade omhyggelig Formynder og Vejleder. 1634 blev han Student og gav sig derefter flittig af med Filosofi, Teologi og delvis Medicin. 1637 rejste han udenlands, først til Leyden, hvor han blev 3 Aar, ivrig studerende Medicin og Anatomi, som han fra 1638 valgte til Hovedstudium. 1640 rejste han af Helbredshensyn videre Syd paa, kom over Paris og Montpellier til Padova, blev her i længere Tid, derpaa videre ned gennem Italien til Malta og omtrent samme Vej hjem, atter med længere Ophold i Padova og Leyden. 1645 blev han Dr. med. i Basel som Faderen før ham. Trods talrige Tilskyndelser fra Worm til at komme hjem for at overtage ledige Professorater undslog han sig dog stadig. 1647 fik han Ansættelse ved Universitetet, foreløbig som Professor i Matematik, men fra 1648 i sit Yndlingsfag, Anatomi, efter Simon Paulli. De følgende 13 Aar udgør da B.s Glansperiode. Videnskabelig begejstret og uhyre flittig holder han Forelæsninger, dissekerer og demonstrerer og gør 1652—54, assisteret af sine dygtige Prosektorer Michael Lyser og Henrik a Moënicen, sine betydningsfulde anatomiske Opdagelser, som han beskriver og forsvaret i en Række Skrifter. Samtidig vedligeholdt han en omfattende Brevveksling med de talrige betydelige og lærde Venner, han havde erhvervet sig paa sin Udenlandsrejse. Hans svigtende Helbred og, som man har ment, hans Forkærlighed for boglig Syssele fremfor praktisk Forskning og hans Forstaaelse af, at han kun med Møje i Længden kunde gøre sig gældende paa dette Punkt, bevirkede, at han allerede 1656 delvis, 1660 helt lod sig fritage for al Undervisningspligt, medens han dog vedblev at fungere som Fakultetets Senior og Dekan og som saadan viste sig meget virksom for at skaffe sin store Slægt Universitetsposter. Iøvrig tilbragte han sin meste Tid paa sit Gods, Hagestedgaard ved Holbæk. Ved Gaardens Brand 1670 gik hans værdifulde Bibliotek og mange Manuskripter op i Luer. For at bøde paa Tabet blev han 1670 Livlæge, 1671 Universitetsbibliotekar, 1675 Højesterets-assessor. Han døde som Universitetets Rektor. B.s Liv falder i Brydningstiden mellem den gamle Medicins abstrakte Teoretiseringen og en ny Tids vaagnende Forstaaelse af eksakte Undersøgelers Værd. I store, citatfyldte Skrifter „Om Enhjørningen“ (1645), „Om Dyrenes Lysen“ (1647) o. l. viser han sig som en fuldgod Repræsentant for den gamle Tids uhyre Lærdom og samtidig naive og autoritetsbundne Let-

troenhed, medens han i Skrifterne om sine Opdagelser søger at komme paa Højde med den nye Tid. Han er ingen Nyskaber med selvstændige Udsyn eller Ideer, men kan med sin store aandelige Modtagelighed vejre Tidens Tanker og føre dem videre. Han er en af de første, der slutter sig til Harvey, og giver hans System Plads i sin Anatomie. Dette Stovværk „Institutiones anatomicæ“ er i sine første Udgaver, 1641 og 1645, væsentlig Optryk af Faderens, med talrige løst tilføjede Indskud. I de senere udvidede og gennearbejdede er Kompositionen fastere og mange Fejl rettede, hvorved den blev en værdifuld Lærebog, der fandt en enorm Udbredelse og bidrog til B.s Ry. Hans anatomiske Opdagelser bestaar i 1) Paavisningen af Ductus thoracicus, Brystgangen, hos Mennesket, hvorved han bidrog meget til en rigtigere Forstaaelse af Fødens Optagelse i Legemet; 2) hans Paavisning af Lymfekarsystemet hos Dyr og Mennesket. Selv om hans Prioritet bestredes af Svenskeren Rudbeck, er der ingen Tvivl om, at B. selvstændig har fundet det og givet det Navn. I Samleværkerne „Historiarum anatomicarum centuria I—VI“, „Epistolarum medicinalium centuria I—IV“, og det af B. grundede, ældste medicinske Tidsskrift „Acta medica et philosophica Hafn.“, 1673—80, findes mange, dels kuriøse, dels værdifulde Iagttagelser af B. Med sine Fejl, Magtsyge, Forfængelighed og Lettroenhed er B. dog en stor, virksom og higende Aand og en stærkt virkende Personlighed. D. paa Hagestedgaard. — Gift 1) 1649 Elise Christoffersdatter, d. 1675. 2) 1678 Magdalene Rhode, d. 1706. O. P.

Litt.: Bidstrup: „Stamt. over Familierne Hauberg og Arboe“ 1911; Gosch: „Danmarks zool. Litt.“ II 1875; A. D. Jørgensen: „Niels Stensen“ 1884; Jul. Petersen: „Bartholinerne“ 1898; Hammarsten: „Om lefværns som blodbildende organ.“ (Ups. Univ. Årskr. 1902); „Thomas B. 1616—1916“ 1916; „Ugeskr. f. Læger“ s. A.; „Gads danske Mag.“ Marts 1918.

Bartholin, Thomas (²⁷/₃ 1659—⁵/₁₁ 1690), Antikvar. F. i Roskilde. Forældre: Prof. Thomas B. (s. d.) og Elise Christoffersdatter. Blev Student 1673, kgl. Antikvar 1684 og s. A. Sekretær i Geheimearkivet. Skönt svagelig af Helbred arbejdede han med Jernflid; et imponerende Vidnesbyrd herom er de haandskrevne Samlinger til Nordens Kirke- og Kulturhistorie, 25 Foliobd., der under Titlen „Collectanea Bartholiniana“ opbevares paa Universitetsbiblioteket; mangfoldige Kilder til Middelalderens Historie er gennem dem reddet for Eftertiden. Af Skrifter fik han i sin korte Levetid foruden et Par Afhandlingar om Longobarderne (1676) og Holger Danske (1677) kun udgivet det voluminøse Værk om de Danske Foragt for Døden (1689); med sine talrige Citater af hidtil utrykte Edda- og Skjaldekvad var denne Bog i lange Tider en Ho-

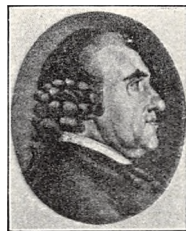
vedkilde til Kundskab om oldnordisk Poesi og Gudelære. Som Medarbejder havde han Arne Magnussen, hvem han fremdrog og gav Plads i sit Hus. D. i Kbh. — Gift 1685 Anne Tistorph, d. 1744. C. S. P.

Litt.: Slægt se Caspar B., d. 1629; „Nord. Tidsskr. f. Oldkynd.“ III 1836, S. 15, 53—59; A. D. Jørgensen: „De danske Rigsarkivers Historie“ 1884; Kr. Kålund: „Katalog over de oldnorsk- oldislandske Haandskr.“ i det Kgl. Bibliotek og Universitetsbiblioteket“ 1900, S. 417—21.

Baruël, Jean Guillaume Euchaire (²⁷/₈ 1849—¹/₃ 1901), Sproglærer. F. i Kbh. Forældre: Malermester Jean B. og Marie Louise Jessen. Tilhørte en fransk-reformert Familie, der i 18. Aarh. var indvandret fra Lyon. Blev Student 1867, Magister i Fransk 1874 og virkede derefter til sin Død som en livfuld og meget anset Fransk lærer ved en Række københavnske Skoler, bl. a. begge Borgerdydskolerne, samt ved Lang og Hjorts Kursus, hvor han var Medbestyrer. Var en Aarrække Medlem af Censurkommissionen ved Skoleembedseksamen, en Tid Formand for Privatlærerforeningen. B., der i sin Studietid havde arbejdet med oldfransk Litteratur og stadig fulgte romansk Filologi med Interesse, nødtes efterhaanden til helt at gaa op i den praktiske Undervisning, for hvilken han udarbejdede fortrinlige Hjælpe midler: „Lectures historiques“ I—II (1887—89), „Fransk Skolegrammatik“ I—II (1888—91), „Hjælpebog“ (1893). Især den syntaktiske Del af Grammatikken stod længe som det bedste i sit Emne paa Dansk. Sammen med Th. Sundby udgav B. „Dansk-norsk-fransk Ordbog“ I—II (1883—84), til hvis Revision han har efterladt et betydeligt Materiale. D. i Kbh. — Gift 1875 Anna Pauline Meyer. V. B.

Litt.: Nekrolog I „Ill. Tid.“ ¹⁰/₃ 1901.

Basedow, Johan Bernhard (⁵/₃ 1724—²⁵/₇ 1790), Pædagog. F. i Hamborg. Studerede 1746—47 Filosofi i Leipzig, men forholdt sig ret selvstændig overfor de moderne Systemer. Som Huslærer i Holsten udtænkte han en Undervisningsmaade, hvorom han disputerede for Magistergraden i Kiel. Dette førte til hans Ansættelse som Professor ved Sorø Akademi (1753—61), hvorved han i Forening med andre indvandrede Tyskere fik stor Indflydelse paa Aandslivet i Danmark som udpræget Repræsentant for Oplysningstidens

Ideer. Med Veltalendehed og Energi udbredte han mundtlig og skriftlig rationalistiske Anskuelse, og det i Forbindelse med visse uheldige personlige Egenskaber bragte ham i Strid med Præsterne. Han blev derfor forflyttet til Altona, hvor han af samme Grunde blev afskediget 1768, dog med Bibeholdelse af Gagen; imidlertid blev hans filosofiske og teologiske Skrifter vurderet højt af Oplysningsvennerne. Tilskyndet af Rousseaus „Emile“ kastede han sig over Optragelsens Problem og grundede den filantropistiske Skole i Tyskland. Ved sin „Vorstellung an Menschenfreunde und vermögende Männer über Schulen, Studien und ihren Einfluss in die öffentliche Wohlfart“ (1768) og en dertil knyttet Plan til et Elementarværk for Undervisning vakte han Forventning om en Forbedring af Menneskeslægten gennem Optragelsen. Fra Fyrster og formaandede Mænd i forskellige Lande fik han rige Midler til sit Elementarværk, der begyndtes med „Methodenbuch für Väter und Mütter der Familien und Völker“ og yderligere bestod af 4 Bd. (1774). Han sætter som Optragelsens Maal at udvikle Humaniteten og at gøre Eleverne til nyttige Verdensborgere uden Hensyn til Nationalitet og Religion. Derfor lægger han Vægt paa den legemlige Optragelse og paa en ansuelig, tiltalende Undervisningsform; Lyst, Interesse og Forstaaelse skal være Elevens Tilskyndelser til Flid, ikke Tvang og Straf; Undervisningsomnerne skal være af praktisk Værdi, altsaa Real-fag og Sprog. Ved disse Principper brød han med Tidens Aandløshed og Brutalitet i Skolearbejdet og dens store Krav til Elevens Hukommelse. Elementarværket indeholdt tillige en Fremstilling af alt, hvad man ansaa for nødvendigt i Undervisningen, metodisk ordnet. Sine Ideer prøvede B. i en 1774 af Fyrsten i Anhalt-Dessau oprettet Mønsterskole („Philantropinum“), der blev efterlignet i flere Lande, bl. a. paa Bernstorffsminde ved Brahetrolleborg. 1776 sendte B. Indbydelse til Eksamen i sit Filantropin ud over Europa; men det viste sig, at han ikke havde evnet at udføre sine gode Ideer. Paa Grund af sin Hensynsløshed, Selvovertur og Ufordragelighed maatte han 1778 forlade Skolen. D. i Magdeburg. — Gift 1) 1752 Emilie Dumas, d. 1753. 2) 1754 Gertrud Elisabeth Hammer, d. 1788.

H. A. S.
Litt.: C. L. Sander i „Minerva“ 1801; H. Göring; „J. B. B.“ 1880; Diestelmann: „J. B. B.“ 1897; C. Swet: „Beiträge zur Lebensgesch. u. Pädagogik J. B. B.s“ 1898; Raumer: „Gesch. der Pädagogik“ 5. Opl. II 1879; Heegaard: „Om Optragelse“ 1880; Bobé: „Reventlowske Papirer“ VI 1903, S. 508 og VII 1906, S. 485.

Bast, Anton (f. 8/9 1867), Præst, Filantrop. F. i Løkken. Forældre: Fisker, Maler Nicolai Thomsen B. og Dorteaa Marie Kjeldsdatter. Havde i sin Ungdom Plads som Hyrde-dreng og var senere beskæftiget ved

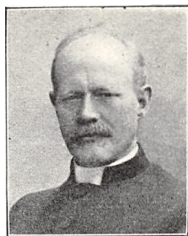
Redaktionen sluttet 10/1. 18.

Handel og Fiskeri, indtil han 1885 kom paa Metodisternes Præsteskole; efter fuldendt Uddannelse blev han 1890 Præst ved den metodistiske Kirke i Vejle; fem Aar senere forflyttedes han til Odense, hvor han nogle Aar var Medlem af Byraadet, 1903 til Randers, 1904 atter til Odense, hvorfra han endelig 1906 kom til sin nuværende Stilling i Kbh. som Præst ved Metodistkirken i Rigensgade. B. har navnlig indlagt sig Fortjeneste ved sit energiske Arbejde for filantropiske Opgaver; saaledes stiftede han 1897 Evangelisk Afholdsforbund og fik 1899 oprettet Alkoholist-Sanatoriet „Stormly“ ved Odense. 1910 grundlagde han Centralmissionen, der søger at yde baade materiel og aandelig Hjælp til de allerstillede af Storbyens Proletariat, og ved denne Virksomhed, som han stadig leder, har han vundet almindelig Anerkendelse; 1912 startede han Foraarsblomstagen til Fordel for sin Mission; desuden redigerer han fra 1897 det metodistiske Organ „Fyrtaarnet“, der sælges til Fordel for Fattige. — Gift 1892 Marie Dorthée Michelsen. H. M.

Litt.: Gaarde: „Metodistkirken i Danmark“ 1908; „Østsjæll. Folkebl.“ og „Fyns Soc.-Dem.“ 7/2 1912; „De 1000 Hjem“ 14/7 s. A.

Bastholm, Christian (2/11 1740—25/1 1819), Præst. F. i Kbh. Forældre: Kontorchef i Admiralitetet Hans B. og Clara Hosum.

Blev Student 1759, teologisk Kandidat 1761; studerede derefter fortrinvis Filosofi og Naturvidenskab, men da han 1765 fik Tilbud om Stillingen som Missionspræst i Smyrna, kastede han sig atter over Teologien, til han 1768 kom af Sted. I tre Aar levede han under meget vanskelige Forhold derude, kom derpaa atter hjem, blev 1772 Præst ved Citadellet, flyttede 1777 af Helbredshensyn til St. Olai Kirke i Helsingør, men allerede n. A. vendte han tilbage til Kbh. som 1. Hofprædikant; 1782 blev han kgl. Konfessionarius og virkede i denne Stilling, til han 1800 trak sig tilbage paa Grund af Svagelighed. Størst Betydning har B. haft ved at fremsætte Kravet om, at Prædikenen skal være udformet efter den verdslige Rectoriks Love. Det ligger allerede til Grund for hans første Skrift „Lobrede auf den Messias“ (1772), men Hovedværket er „Den gejstlige Talekunst“ (1775), hvori der gives meget minutløse Forskrifter for en Prædi-

kants hele Adfærd paa Prædikestolen; hans egne Prædikener („Aandelige Taler“ 1777—79) var højt beundrede i Samtiden. B. arbejdede endvidere for liturgiske Reformere og udgav 1785 „Forsøg til en forbedret Plan i den advortes Gudstjeneste“, et Skrift, der fremkaldte en Syndflod af Indlæg for og imod. I „Korte Tanker til nærmere Eftertanke over den gejstlige Stand“ (1794) slaar han til Lyd for, at kun Købstadpræster skal have teologisk Uddannelse; Landsbypræsterne skulde derimod lære Kemi, Fysik, Landøkonomi og andre for Landbruget nyttige Videnskaber. I „Tanker om vor Tids Fremgangsmaade for at befordre den religiøse Oplysning“ (1796) forsvarer han den saakaldte Akkommodation o: at en Prædikant er berettiget til at lempe sig efter Tilhørernes Forestillinger og forkynde Ting, som han ikke selv tror paa. Det samme Synspunkt anlagde han paa Jesu og Apostlenes Forkyndelse og søgte i forskellige Skrifter „Jødisk Historie“ I—II 1777, „Ny Testamente med Anmærkninger“ 1780, „Den kristelige Religions Hovedlærdomme“ 1783 og „Den naturlige Religion, saaledes som den findes i de hedenske Skrifter“ (1784) helt at udrense det overnaturlige Element af Bibelen og Kristendommen. Efter at han havde taget Afsked fra gejstlig Virksomhed udgav han flere Arbejder af ikke-teologisk Indhold, saaledes 1803—04 „Historiske Efterretninger til Kundskab om Mennesket i dets vilde og raa Tilstand“, et for sin Tid fremragende etnografisk Værk. D. i Kbh. — Gift 1) 1772 Ingeborg Foss, f. Rosenstand Goiske, d. 1777. 2) 1789 Kirstine Margrethe Rothe, d. 1829. H. M.

Litt.: Slægt i Vahl: „Slægtetog over Chr. Nielsens Alkom“ I 1879—86; J. Møller i „Teol. Bibl.“ XVI 1819; F. Rønning: „Rationalismens Tidsalder“ II—III 1890—99; Bahnsen: „Etnografien“ I 1894, S. XIII; „Dansk Maanedsskr.“ 1868 II.

Bauditz, Sophus Gustav (²⁹/₁₀ 1850—¹⁰/₈ 1915), Forfatter. F. i Aarhus. Forældre: Oberst Peter Gustav B. og Cornelia Anine Magdalene Clementsen. Blev Student 1869, Cand. juris 1875, var ansat som Assistent ved forskellige offentlige Kontorer; litterær Anmelder ved „Fædrelandet“ 1878—82 og Lærer i Dansk ved Borgerdydskolen og Søofficersskolen. 1881—96 var han Forstander for det

Kgl. Teaters Elevskole, derefter Skoledirektør for de private Skoler i Kbh., fra 1900 for det kommunale Skolevæsen. Som Forfatter debuterede han 1873 med „Ved Søen og i Skoven“, der efterfulgtes af en lang Række Novellesamlinger, bl. a. „Klokkestøberens“ 1886, „Jul i Skovridergaarden“ 1899, „Jægerblod“ 1907, „Omkring Ilden“

1908. Ved Siden heraf kom enkelte Skue-spil, opførte paa det Kgl. Teater: „Mands Mod“ 1879, „I Mester Sebalds Have“ 1880 (med Musik af Lange-Müller) og „Sne“ 1910. Mest Lykke har dog de større Bøger gjort, 1889 „Historier fra Skovridergaarden“ (o: Blegind Præstegaard ved Aarhus, hvor B. hyppig tilbragte Ferierne), 1892 „Krøniker fra Garnisonsbyen“ (o: Aarhus omkring 1864), 1896 „Hjortholm“, 1901 „Absalons Brønd“ (fra Kbh.), 1903 „Kommedie paa Kronborg“ (om Shakespeare i Helsingør), 1912 „Den gamle Kro“. B. er baade Friluftsmenneske og Selskabsmand, en ivrig Jæger, der kender Naturen godt, og en kvik Fortæller, der i hyggeligt Samvær giver Jagtoplevelser eller andre Historier til Bedste paa en elskværdig, gemytfuld Maade. Idéindholdet er meget tyndt, Karakteristik og Skildringer meget almindelige, Handlingen gammeldags i sin sindrige Slyngning. Men ved Siden af Tidens mest tunge og anklagende Litteratur vandt B.s lette Underholdningstalent ham et stort Publikum, baade her og i Sverige og Tyskland. D. Kbh. — Gift 1880 Emilie (Emmy) Ida Jeanine Augustinus, d. 1903. G. C.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1909; Erindringer i „Nær og Fjern“ ¹⁸/₃ 1877 ff., „Ill. Tid.“ ¹⁰/₄ 1898, „Nationaltid.“ ¹⁵/₁₀ 1910 og „Ord och Bild“ XIX s. A.; Gustav B.: „S. B.“ 1917; „Bogvennen“ 1915; „Hver 8. Dag“ ⁷/₆ og ⁵/₁₁ 1903; „Verden og vi“ ¹⁰/₁₁ 1917; Nekrologer i „Dansk Jagttid.“ 1915 og i „Ill. Tid.“ ²²/₈ og ⁹/₉ s. A.

Baumann, Povel Erik Raimund (f. ⁹/₁₁ 1878), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Translatør Heinrich Raimund B. og Julie Augusta Riise. Blev Student 1897, Cand. phil. n. A., gennemgik samtidig Teknisk Skole og besøgte Akademiet, som han dog 1905 forlod uden Afgang; hans Læremester blev derefter Jensen-Klint. Allerede 1903—04 deltog B. i de danske Udgravninger paa Rhodos; ved en Række Studierejser til Italien, Tyskland og England har han øget sin Viden og Kunstopfattelse; hans Smag og Kunst fremmedes yderligere ved hyppig Omgang med Folk som V. Wanscher. Saaledes modnet brød B. sin egen Vej, han stiftede 1909 „Den frie Arkitektforening“, hvis Formand han siden har været, og begyndte 1910 sin selvstændige Virksomhed. Hans væsentligste Arbejder har hidtil været mindre Privatbygninger (Odewahns Landhus i Raageleje 1915, Schmedes' Landhus ved Kokkedal 1916, Lunn's Villa ved Svanemøllevej 1916, Hirschsprungs Butik paa Gammeltorv 1917, Ove Rodes Villa i Kregome 1917 og „Byggeforeningens“ Huse ved Borups Allé sammen med I. Bentsen). B.s Fortrin er et sik-

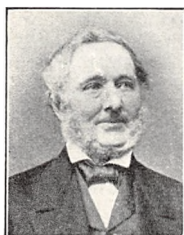

keret Herredømme over Virkemidlerne, en renlig og ægtefølede Smag og Sans for det velafvejede og rolig monumentale. Hans Arbejder er enkle og naturlige, ofte staaer de hjemlig borgerlig Kunst fra Tiden omkring 1800 nær. B. har skrevet en Del om Kunst og Kunstforhold; f. E. i „Arkitekten“ en Analyse af Berliner-Mesteren Messel. — Gift 1913 Elisabeth Christine Roerup.

O. A.

Litt.: Slægt i „A. H. Riise og Hustru“ 1910; „Arkitekten“ $\frac{1}{2}$ 1913, $\frac{9}{1}$ 1915 og $\frac{3}{17}$ s. A.; „Politiken“ $\frac{1}{3}$ 1918.

Baumgarten, Hans Henrik ($\frac{29}{5}$ 1806— $\frac{3}{3}$ 1875), Mekaniker. F. i Halstenbeck, Holsten. Forældre: Gaardejer Franz Hinrich Joachim B. og Anna Marie Köncke. Først ved Landbrug, lærte derefter Snedkerhaandværket i Hamburg og kom 1828 til Kbh., hvor han lagde sig efter Mekanik. Heri uddannede han sig yderligere ved Rejser i Udlandet 1832—39; han satte sig sær-

lig ind i Maskinbygning og ledede Fabrikker i Lübeck og Berlin. Efter sin Tilbagekomst arbejdede han først som Maskinmester i det Berling'ske Bogtrykkeri og senere som Bestyrer af Jernløber Lundes Maskinværksted. 1843 etablerede han sig og sluttede sig 1846 efter H. C. Ørstedes Raad sammen med C. C. Burmeister, med hvem han grundede Firmaet B. og Burmeister. Dette begyndte sin Virksomhed paa Kristianshavn med Maskinbyggeri og Støberivirksomhed og startede en hel ny Virksomhed: Jernskibsbyggeriet, der senere gik over i Aktieselskabet Burmeister & Wain. B. trak sig tilbage 1862. Hans Indsats i dansk Industri er meget betydelig, og det skyldes hans Ihærdighed, at dansk Jernindustri og Jernskibsbyggeri saa hurtig slog Rod her i Landet. Han er en af Banebryderne for dansk Industri og besad selv et ikke ringe mekanisk Snille. D. i Lyngby. — Gift 1830 Frederikke Margrethe Andersen, d. 1896. R. B.

Litt.: Nyrop: „Bidrag til den danske Industris Hist.“ 1873; „Aktieselskabet Burmeister & Wain 1846—1906“ 1906.

Baune, Frederik Carl Christian Johansen (f. $\frac{9}{2}$ 1848), Handelsmand. F. i Gallen ved Skanderborg. Forældre: Bolsmand Johan Jensen og Ane Marie Christensdatter. Efter endt Handelsuddannelse etablerede han 1876 i Aarhus under Firma Joh. B. & Co. en Forretning med Smør samt Korn og Foderstoffer, der, dygtig og energisk ledet, hurtig blev en af Jyllands betydeligste. Da A/S Korn- og Foderstofkompagniet 1896 blev stiftet ved Sammenslutning af hans og nogle andre Korn- og Foderstofforret-

ninger, blev han Formand i Bestyrelsen og har i denne Egenskab haft en væsentlig Andel i nævnte Selskabs store Fremgang. Han har værelt knyttet til adskillige andre kommercielle og industrielle Foretagender i Aarhus, der i ham har en af sine bedste og betydeligste Borgere. Han leder endnu sin Smørforretning med usvækket Dygtighed og Arbejdskraft, den han ogsaa har anvendt i det offentlige Livs Tjeneste; 1891—97 var han Medlem af Byraadet, desuden har han været Formand for Overligningskommissionen 1902—06 og Medlem af Bestyrelsen for Aarhus Havneudvalg. — Gift 1877 Marie Kirstine Kelp, d. 1905. O. T.

Litt.: „Børsen“ $\frac{6}{2}$ 1918.

Bay, David Wilhelm Rudolph ($\frac{9}{7}$ 1791— $\frac{15}{5}$ 1856), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Kgl. Underfoged Rudolph B. og Christine Wilhelmine Louise Hansson. Blev Student 1808 og studerede derefter Teologi, men ansattes 1815 som Volontær i det udenrigske Departement, hvorfra han 1816 sendtes som Konsulatssekretær til Algier. Under Virksomheden i dette Embede, fra hvilket han afskedigedes

1831, havde han rig Lejlighed til at beskæftige sig med sin Yndlingsinteresse Musikken og fik endog 1819 Orlov for at tiltræde en Studierejse til Italien, hvor han i Rom samtidig med at deltage i det skandinaviske Kunstnerliv tog Undervisning hos Serletti. Under sit Ophold i Algier komponerede han bl. a. den kendte Melodi „Vift stolt paa Kodans Bølge“ o. fl. a., og da han efter sin Afsked vendte tilbage til Kbh., viede han sig udelukkende Musikken, blev 1832 kgl. Kammermusikus og 1834 Kantor ved Holmens Kirke samt tit. Prof. Som Komponist ejer han det elskværdige, lidt sentimentale Fysiognomi, der karakteriserer hans Samtid. Hans talrige Romancer præges af en indsmigrende og letflydende, kun lidet dybtgaaende Melodik, der skaffede dem Indgang i Hjemmene, hvor de delvis synges den Dag i Dag („Du er rig, du er dejlig, o Syd“ o. fl.). Paa Teatret fik han Indpas med Syngespillet „Lazarilla“ (Kgl. Teater 1853), hvortil han havde skrevet baade Tekst og Musik, samt Musikken til „Konserter for Rejsende“ og „Slægtningene“. En særlig Interesse viede han Sangundervisningen paa Seminarier og Almue-

skoler, udgav Sange med denne for Øje og skrev endelig en Pjece „Om Kirkesangen i Danmark“ (1840). D. i Kbh. — Gift 1832 Henriette Frederikke B., d. 1880. G. S.

Litt.: R. C. Gottlieb i „Romancer og Sange af R. B.“; Breve i „Breve til og fra R. S. Inge-
mann“ 1879.

Bay, Frants Otto (^{15/8} 1857—^{2/7} 1916), Handelsmand. F. i Nakskov. Forældre: Dampmøller Ludvig B. og Jensine Cathrine

Pilegaard. Sin første Uddannelse fik han som Lærling hos C. R. Wilboltt, Nakskov, havde senere Ansættelse i „De Forenede Dampmøller“, opholdt sig herefter to Aar i Danzig (i Firmaet Otto Nötzel) og et Aar i London, hvorefter han 1882 etablerede sig i Kbh. under Firma F. B.

& Co. som Agent for engelske, tyske og russiske Firmaer i Korn og Foderstoffer. Med stor Energi og Dygtighed oparbejdede han sin Forretning, der, efter at han ogsaa havde overtaget Repræsentation for flere større oversøiske Korn- og Foderstofsportører, blev en af de betydeligste i Landet. Almindelig agtet og velanset, som han var, valgtes han ind i „Kbh.s Bedømmelses- og Voldgiftsudvalg for Korn- og Foderstofhandelen“, ligesom han fra 1911 til sin Død havde Sæde i Sø- og Handelsretten. D. i Humlebæk. — Gift 1886 Caroline Sophie Alphonine Ernst. O. T.

Litt.: Slægt i „Arkiv f. Genealogi og Heraldik“ I 1908—09, S. 112 ff.; Nekrolog i „Børsen“ ^{4/7} 1916.

Bay, Jens Christian Ballieu (f. ^{12/10} 1872), Bibliograf. F. i Rudkøbing. Forældre: Skibsfører Lars Hansen B. og Doris Oline Christiansen. Efter nogle

Aar at have studeret Plantefysiologi under Rs. Pedersen udvandrede B. 1892 til Amerika, var 1892—94 Assistent ved Missouri Botanical Garden i St. Louis og 1894—1900 Bakteriolog ved Iowa State Board of Health. Han gik derefter over i

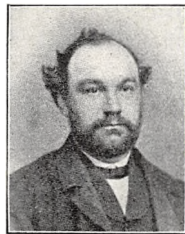
Biblioteksvirksomhed, først (1900—05) som Assistent ved Library of Congress, hvor han udarbejdede Systemet for Naturvidenskab, Medicin og Antropologi, derefter ved John Crerar Library i Chicago, hvor han er Chief Classifier og fra 1917 Medical Reference Librarian. B. har udfoldet en betydelig litterær Virksomhed, dels mange Afhandlinger af plantefysiologisk Indhold i tyske og amerikanske Tidsskrifter, dels nogle værdifulde botanisk-bibliografiske

Skrifter („Index emendatus“ 1908 til Alb. de Hallers „Bibliotheca botanica“ og „Bibliographies of botany“ i „Progressus rei botanicæ“ 1909); endvidere „Denmark in English and American Literature, a Bibliography“ (1915) og en Afhandling om Conrad Gesner („Papers and Proceed. of the Bibliograph. Society of America“ X 1916). B. er en af de ledende i Arbejdet for at bevare Modersmaalet i Kirke og Skole blandt de danske Indvandrere og hører til de faste Bidragydere til de danske Blade (især „Dannevirke“) og Julehæfter. Hans stærke Interesse for Moderlandets Kultur har ogsaa givet sig Udslag i Studier over vore Folkeviser og Folkeeventyr, af hvilke sidste han 1899 har oversat en Samling under Titlen „Danish Fairy and Folk Tales“. — Gift 1893 Dora Elisabeth Detjen. S. D.

Litt.: C. Christensen: „Den danske botan. Litt. 1880—1911“ 1913.

Beauvais, Jean Baptiste Desiré, (^{20/5} 1831—^{5/8} 1896), Fabrikant. F. i Paris. Forældre: Charcuterihandler François Louis B. og Justine Cabouret. Kom

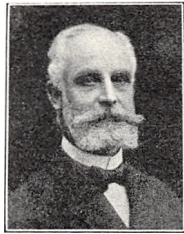
som 15-aarig hertil, da Faderen som saa mange andre af hans Landsmænd og Værkfæller nedsatte sig i Kbh. Under Krigen 1848—50 var B. Mesterkok i forskellige Orlogsskibe. Efter Krigens Ophør oprettede han 1850 i Vangede en Fabrik for

hermetisk Henkogning af Levnedsmidler, væsentlig baseret paa Leverancer til Flaaden, indenfor hvis Officersstab han havde vundet sig mange Velyndere. Begyndelsen var meget beskedn og alt andet end lovende, idet den første Leverance mislykkedes, men trofast bistaaet af sin Hustru arbejdede han trods denne Modgang energisk og ufortrødent videre paa at oparbejde og udvikle sin Virksomhed. 1865 flyttedes denne til Kbh. og naaede under de bedre Forhold et stadig større Omfang; samtidig begyndte han ogsaa Import af udenlandske Konserves. Hans Arbejde har her i Landet været banebrydende og haft meget stor Betydning for den stigende Anvendelse af Konserves, baade i det daglige Liv, som Proviant for Skibe paa Langfart, paa arktiske Ekspeditioner og i Felten; det gode Ry, Fabrikkens Produkter i Tidens Løb har faaet, har medført en for Landet indbringende Eksport. Virksomheden er efter Grundlæggerens Død overgaaet til et Aktieselskab, der efter Sammenlutning med et beslægtet Selskab fra 1906 fører Navnet: „De Danske Vin- & Konservesfabriker“. D. i Kbh. — Gift 1851 Ida Camilla Fjeldsted, d. 1902. O. T.

Litt.: B. L. I „De Danske Eyerhverv“ 1904—11.

Bech, Carl Frederik (f. $\frac{6}{7}$ 1851), Vandbygningsingeniør. F. i Kbh. Forældre: Birkedommer Frederik Christian B. og Eline Mathiesen. Blev Student 1870 og tog polyteknisk Eksamen i Ingeniørfagene 1878. Var 1878—83 beskæftiget ved forskellige Havnearbejder, saaledes ved Søbefæstningen og ved Kbh.s Havnevæsen; var derefter 1883—91 i Vandbygningsvæsenets Tjeneste som Ingeniørassistent

ved Udvidelsen af Frederikshavns Havn, men vendte tilbage til Kbh.s Havnevæsen 1891—94 i Anledning af Bygningen af Frihavnen. Fra 1894 har han paa ny været i Vandbygningsvæsenets Tjeneste, fra 1916 som Distriktingeniør. B. har efterhaanden haft Domicil ved forskellige Statshavne, i Frederikshavn (til 1895), Lemvig (til 1898) og Helsingør (fra 1898). Som knyttet til Vandbygningsvæsenet og paa Grund af sin store Dygtighed har han desuden faaet overdraget en Række andre Hverv: Tilsynet med Vandbygningsvæsenets Uddybningsdampere, Tilsynet med Gilleleje Havn (fra 1900) og Stillingen som ledende Ingeniør ved Skernaadeltaets Regulering; men hans Hovedværk har dog været Ledelsen af Bygningen af de store Læmoler ved Vorupør og Hansholm, de største Arbejder af deres Art her i Landet. Han er desuden Formand for Helsingør Havneraad. — Gift 1883 Helga Friederichsen. *M. C. H.*

Litt.: Slægt i M. C. B.: „Familien Mathiesen“ 1908; „Soransk Tidsskr.“ IV 1901.

Bech, Carl Adolph Rothe (f. $\frac{25}{9}$ 1847), Landmand. F. paa Valbygaard ved Slagelse. Forældre: Godsejer August Villads B. og Margrethe Christine Rothe. Blev Student 1865, Cand. polit. 1870 og foretog derefter en større Rejse i England, Skotland og Nord-Amerika. 1871—73 Assistent i Landmandsbanken. 1873 købte han Engesholm ved Vejle, som han fremdeles ejer og selv driver. B. kom

hurtig ind i det offentlige Liv, og der blev overdraget ham betydelige Hverv og ledende Stillinger, ikke blot i de landøkonomiske Foreninger, men ogsaa i en Række andre Virksomheder med nationale, økonomiske, kommunale og humane Formaal. 1877—1910 Medlem af Vejle Amtsråd, 1893—1909 Formand for Foreningen af jyske Landboforeninger; siden 1909 Præsident i Landhusholdningsselskabet; han er Formand for „Dansk Vindelektricitetsselskab“ og for „Dansk Landbrugsmuseum“s Be-

styrelse. 1909—12 Formand for Foreningen „De danske Atlanterhavsoer“, 1909—11 for Statens Planteavlsludvalg, 1909—12 Direktør for Hedeselskabet, siden 1914 Formand for Statens Redskabsudvalg samt en lang Række andre Hverv og Tillidsposter; 1906 Kammerherre. B.s offentlige Virksomhed og personlige Interesser spænder over mange Felter. Hans humane Livssyn, flersidige Kundskaber, elskværdige Optræden, repræsentative Egenskaber, smidige Forhandlingsevne og flydende Veltalenhed har gjort ham vel skikket til at repræsentere de mange forskelligartede Institutioner; navnlig som Formand for de jyske Landboforeninger nød han stor Popularitet. — Gift 1874 Josepha del Carmen Prom, adopt. Petersen, d. 1911. *A. C.*

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll og Hiort-Lorenzen: „Danske patr. Slægter“ II 1911 og V. Bergsøe: „De forbitrede Drengene“ 1898; Erindringer i „Mit Hjem“ 1913; „Ill. Tid.“ 1917; „Ugeskr. f. Landmænd“, 1917 Nr. 38.

Bechgaard, Julius Andreas ($\frac{22}{12}$ 1843— $\frac{4}{3}$ 1917), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Varemægler Andreas Christian B. og Julie Petrine Lund. Alle-

rede inden han 1859—61 besøgte Leipziger Konservatoriet, havde han skrevet nogle Smaatting, som opførtes i Tivoli, og efter Hjemkomsten fortsatte han sine Studier under Gebauers Vejledning, men af alle var det dog Niels W. Gade, der kom til at øve størst Indflydelse paa ham. Han debuterede som Komponist 1866 med et Hæfte 4stemmige Sange, hvoriblandt den hyppig sunne „Hvile“. Ogsaa fra de følgende Aar, i hvilke han en Tid lang (1868—70) var Organist ved den katolske St. Ansgar Kirke i Kbh., stammer forskellige Hæfter for Klaver og Sang (f. Eks. „Idyller“ Op. 7), der vandt ham mange Venner og indbragte ham det Ancker'ske Legat, paa hvilket han 1872—73 opholdt sig i Tyskland og Italien. Senere tilbragte han flere Aar i Paris. Han var 1879 medvirkende ved Oprettelsen af den kgl. Hofmusikhandel og var til 1886 Forlagets musikalske Konsulent. Hans kompositoriske Virksomhed havde imidlertid udfoldet sig i stedse større Former, og han var nu et af de mere fremtrædende Navne i dansk Musik, navnlig efter Fremkomsten af Sangkredsene „Sømandsliv“ Op. 9 og „Paa Valpladsen“ Op. 12, der begge af Gade opførtes i Musikforeningen. Hertil kommer fremdeles en Koncertouverture, opført i Tivoli, og den fine og indtagende Samling Klaverstykker „Poésies musicales“ Op. 15. Blandt hans Sangmusik er ogsaa de populære „Mit og Marens

Hjem" og „Kender Du Danmark“, som i sin Tid vandt et stort Publikum. Endelig har han ogsaa skrevet en Symfoni i D-Dur. Et Felt, paa hvilket han naerede store Forhaabninger, der rigtignok for en Del skulde skuffes, var det dramatiske. En Slags Indledning til denne Virksomhed var Mellemaktsmusikken til „Strandby Folk“ (Kgl. Teater 1883), men et afgørende Gennembrud som Dramatiker naaede han med sin første og eneste opførte Opera „Frode“ (Kgl. Teater 1893, Prag 1894), en Sejr, han ved Teatrets ligegyldige Holdning ikke fik Held til at udnytte. En endnu haardere Lod ramte hans to følgende Operaer „Conradino“ og „Dødens Gudsøn“, idet de begge blev antaget af Teatret, men ingensinde opført. Ikke mindst dette sidste Forhold gjorde ham mismodig, og i sine senere Aar levede han tavs og bortgemt fra Verden. Som Komponist indtogt han en smuk Plads indenfor den nationale Retning, uden at hans Danskhed dog er i Slægt med Folketonen. Hans Melodier virker ved deres Stemningsfylde og dybe Inderlighed, samtidig med at deres Ophavsmand har lært af en ny Tid og røber en særtegnet, skønhedssøgende Personlighed. I nogle Aar var B. Redaktør af det populære Musikblad „Hjemmets Musik“. D. i Kbh. — Gift 1) 1875 Mathilde Theodora Wandler. Ægteskabet opløst. 2) 1884 Dora Christofa Petersen.

G. S.
 Litt.: J. Fabricius i „Ill. Tid.“ 25/11 1894; „Politiken“ 19/12 1913; „Masken“ 21/12 s. A.; G. Lyng: „Danske Komp. i Beg. af 20. Aarh.“ 1916; G. Skjerne i „Musik“ I 1917.

Beck, Hans Charles Johannes (1/10 1817 — 8/1 1890), Officer. F. paa St. Croix. Forældre: Artillerikaptajn Hans Peter Gustav

B. og Gertrude Catharine Smith. Landkadet 1831, Officer 1838, Elev ved den militære Højskole 1839—44. Deltog i Felttoget 1848 som Adjutant ved 1. Infanteribrigade, i de to næste Aars Felttog som Souschef ved Ryes Korps, senere ved Generalkommandoen i Nørrejylland og sidst ved 1. Division. Chef for Generalstabens taktiske Afdeling 1857, Stabschef ved 1. Division 1863 og endelig Oberstløjtnant og Chef for 1. Infanteriregiment Dec. s. A., en Post, som han — ved sin selvfølgeligelige Mangel paa Rutine og praktiske Erfaringer, — selv tvivlede om at kunne udfylde. Under de alvorlige Forhold var han, brat og uventet, blevet fjernet fra den Stabschefstilling, hvortil han ved Uddannelse og Evner var selvskreven, og ansat i en Stilling, han ikke fuldtud magtede. Deltog med sin Afdeling i Kampen foran

Dannevirke, ved Sankelmark og Vejle, og endelig i Affæren ved Lundby, der under hans Føring fik saa skæbnsvangre Følger. Afsked som Oberst 1873. Var Medlem af Folketinget for Fredensborg 1858—64 og virkede ivrig for Hærordnings spørgsmaalet og for en udvidet Befæstning af Dannevirkestillingen. Var en varmhjertet Patriot, om end af et noget for idealistisk og lyrisk Præg. Ved flere Lejligheder viste han personligt Mod, men hverken i Ydre eller Væsen egnede han sig til den praktiske Troppetjeneste. D. i Kbh. — Gift 1852 Elisabeth Charlotte Louise Juel, d. 1901. K. C. R.

Litt.: „Nationaltid.“ 1/12 1887; V. Stilling: „Danske Livregiment til Fods. 1. Bat. 1763—1913“ 1913; „Norsk militært Tidsskr.“ 1914.

Beck, Nathalia Nina Ellen (f. 3/10 1873), Koncertsangerinde. F. paa Lerchenborg ved Kalundborg. Forældre: Godsinspektør

Eckardt Frederik B. og Julie Louise Fabricius. Fik allerede 15 Aar gl. Sangundervisning af Algot Lange og har senere (1898) studeret hos Devilliers i Paris. Debuterede som Sangerinde 1891, men har navnlig siden 1897 spillet en fremtrædende Rolle indenfor dansk Musikliv og blev 1906 kgl. Kammersangerinde. Ogsaa i Udlandet (Sverige, Norge, Finland, Berlin, Paris, London, Hamborg, Moskva) har hun med Ære hævdet de danske Farver. Naar hun har naaet saa store Resultater som Sangerinde, skyldes det fortrinvis en lykkelig Blanding af sanglige og intellektuelle Forudsætninger. Hendes store, fyldige Mezzosopran, hvis Styrke ikke er mindre end dens Bøjelighed, behandles med stor Overlegenhed, og der er i hendes Foredrag, der med lige Lethed mestrer alle Stilarter og finder sit højeste Udtryk i dramatisk bevægede Passager, en kraftfuld og myndig Linieføring, som er ualmindelig for vore hjemlige Forhold. Netop denne almindelig anerkendte Karakteriseringssevne pegede mod Teatret, og i Begyndelsen af 1903 gjorde E. B. da et Forsøg som Ingeborg i „Drot og Marsk“, men efter en kortvarig Optræden, der lod hende erkende Scenens helt fremmedartede Krav, trak hun sig tilbage til sin ubestridte Primadonnastilling i Koncertsalen. I de senere Aar har hun sammen med Saima Neovi og Anders Brems (s. d.) givet en Række stærkt yndede nordiske Folkeviseaftener. Både her og i Udlandet har hun modtaget officielle Hædersbevisninger. — Ugift. G. S.

Litt.: Slægt i Nystrom: „C. F. v. B. og hans Slægt“ 1907, S. 64 f.; F. B. og L. P. Fabricius: „Slægten Fabricius fra Faaborg“ 1913; Emma Gad i „Politiken“ 2/1 1916; „Vore Damer“ 1/2 s. A.; G. Skjerne i „Ill. Tid.“ 9/1 s. A.

Beck, Henrick Henricksen (døbt ^{25/3} 1799—^{20/11} 1863), Zoolog. F. i Aalborg. Forældre: Handeltgartner Henrick B. og Anna Catharine Søegaard. Blev Student 1818, kastede sig derpaa med Iver over zoologiske, botaniske og geologiske Studier og fik 1823 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Danmarks Sommerfugle. Efter derpaa fra Göttingen at have modtaget Diplom som Dr. phil. ansattes han som Inspektør ved Prins Christians (VIII) partikulære Konkyliekabinet og som Assistent, fra 1842 Inspektør ved det kgl. naturhistoriske Museum, hvor han forblev, til han 1849 paa Grund af Svagelighed maatte tage sin Afsked; sine sidste Aar henlevede han derpaa i Sorø. Ugatet B. var en velbegavet Mand, der utvivlsomt baade sad inde med en ikke ringe Mængde zoologiske Kundskaber og desuden i al Fald i sine yngre Aar arbejdede med stor Flid — hvad hans endnu opbevarede Papirer noksom bærer Vidne om — foreligger der dog meget lidt trykt efter ham; han synes ligesom at have manglet Energi til at lægge den sidste Haand paa sine paabegyndte Arbejder. Foruden nogle mindre Notitser har han saaledes kun faaet udgivet 2 Hæfter af en Katalog over Christian VIII's Konkyliesamling, et Arbejde, der tilmed kun var beregnet som Forløber for et langt større, til hvilket der i Aarenes Løb ved Kongens rundaandede Understøttelse af Tegneren Steenfeldt var udført Hundreder af skønne, farvelagte Afbildninger. D. i Sorø. — Gift 1828 Hedevig Elisabeth Meyer, d. 1881. R. H. S.

Litt.: Gosch: „Danmarks zool. Litt.“ II—III 1875—78; samme: „J. C. Schiøtde“ 1898—1905; Brev i „Sml. t. jysk Hist. og Top.“ III 4 1905.

Beck, Hans Johannes Christian (f. ^{31/5} 1861), Solodanser. F. i Haderslev. Forældre: Danselærer Nis Hansen B. og Christine Juhl.

Blev 1869 antaget som Balletelev ved det Kgl. Teater, hvor han — efter at have udført forskellige Smaapartier i Balletter og Smaaroller i Skuespil — fik sin egentlige Debut i en Pas de deux ^{20/11} 1879, faa Dage før Bournonvilles Død. Den gamle Balletmester havde straks opdaget hans Evner. Alleerede 1881 blev han Solodanser, og han befæstede efterhaanden sin Stilling som Kunststartens Førstemand paa Teatret. Han udførte Hovedpartierne i den Række af Bournonvilles Balletter, der dannede Repertoirets Hovedhjørnesten, f. Eks. Gennaro i „Napoli“, Løke i „Trymskviden“, Alonzo i „Toreadoren“, Edward i „Livjægerne paa Amager“, Helge i „Valkyrien“, først Valdemar og senere Axel Hvide i

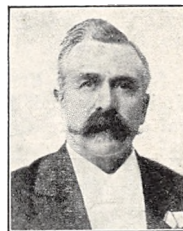
„Valdemar“, James i „Sylfiden“, først Halvor og senere Ola i „Brudefærden i Hardanger“, Vilhelm i „Fjernt fra Danmark“, Junker Ove i „Et Folkesagn“ o. s. v. Som Danser ejede han brusende Livfuldhed, Evne til at rive sine meddansende med i Dansens Hvirvel — som i Tarantellen af „Napoli“ — Lune og Temperament. Han viste ved sit Eksempel, at Dans kan adles til Kunst, naar den præges af teknisk Fuldkommenhed og indtrængende Karakteristik. B.s Afgang fra Teatret ^{1/7} 1915 betegnede derfor et stort, foreløbig uerstatteligt Tab. Jævnside sin Virksomhed som Danser var B. den sidste Snæs Aar af sin Teatertid Balletens Leder; 1894 blev han konstitueret Balletmester, en Titel, han 1900 ombyttede med Balletdirigentens, for derved at være fritaget for Pligten til at komponere Balletter; 1911—15 var han atter Balletmester. 1909 opførtes Balletten „Den lille Havfrue“, hvis glimrende Danse han havde komponeret. I den danske Ballets Historie vil B.s Navn altid blive nævnt blandt de ypperste Dansere — han kan kun sammenlignes med den moderne russiske Ballets fremragende Repræsentanter. — Gift 1) 1886 Astrid Dorothea Regitze Petersen. Ægteskabet opløst. 2) 1895 Elisabeth Augusta Frederikke Soyer.

C. Bs.

Litt.: „Ill. Tid.“ ^{20/1} 1901, ^{4/2} 1904 og ^{30/5} 1915; V. Koppel i „Teatret“ II 1902—03; Ove Jørgensen i „Tilskueren“ 1905; „Masken“ ^{30/7} 1911, ^{4/4} og ^{30/5} 1915; Frstrup: „Scenens Navne“ 1913; Vilh. Østergaard i „Teatret“ ^{1/4} 1915; „Den danske Ballet 1870—1915“ s. A.; G. Berthelsen i „Ugens Tilskuer“ V. 1915.

Beck, Frederik Josef Ludvig (^{2/2} 1847—^{8/11} 1899), Landmand. F. paa Trøjborg ved Tønder. Forældre: Godsforvalter,

senere Gaard- og Teglværksejer Johan Vilhelm August B. og Jacobine Cecilie Palme. Overtog 1872 Forpagtningen af Rydhav ved Holstebro, som han drev med megen Dygtighed. Paa et Tidspunkt, da Rodfrugtdyrkningen ikke var almindelig, gennemførte

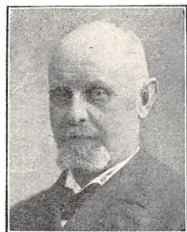

B. en udstrakt Røeavl; han var desuden en dygtig Oprætter og grundlagde den ansete Rydhavestamme, der i 1880erne var en af Jyllands bedste. Rydhav var i den Tid et søgt Lærested, og B. havde en sjælden Evne til at bibringe unge Landmænd sin Forstaaelse af og Kærlighed til Virksomheden. 1893 forlod han Rydhav og overtog Forpagtningen af Marselisborg ved Aarhus, hvor han virkede til sin Død. I sine sidste Aar var han Direktør for „Dansk Frøavls Kompagni“, som han havde været med til at stifte. Han deltog meget i det offentlige Liv og beklædte en Række

landøkonomiske Tillidsposter. D. paa Marselisborg. — Gift 1) 1872 Louise Ophelia Krøyer, død 1882; 2) 1884 Agnes Marie Jensen. A. C.

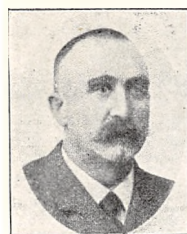
Litt.: Nekrologer i „Aarhus Stiftstid.“ ^{2/11} 1899 og i „Ugeskr. f. Landmænd“ s. A., S. 571.

Beck, Niels (f. ^{2/10} 1865), Forsøgsleder. F. i Sønder Farup ved Ribe. Forældre: Gaardejer Kristian B. og Ane Marie Nisdatter. Lærte Landvæsen og Mejeribrug og gennemgik Kursus paa Askov Højskole og Ladelund Landbrugsskole; kom derefter til Landbohøjskolen, hvor han ved sin Flid og Dygtighed vakte Docent Fjords Opmærksomhed, saa han straks efter at have taget Landbrugseksamen 1889 blev knyttet til Forsøgslaboratoriet. De første Aar var han beskæftiget med Mejeriforsøg i Jylland, men hans Hovedvirksomhed falder paa Fyn, hvor han har forestaaet Forsøgslaboratoriets Fodrings-, Race- og Stammeforsøg. Han har Evne til at klarlægge Forsøgsresultaterne, saa disse bliver tilgængelige for Praksis; han viser end ikke tilbage for at skrive praktiske Anvisninger paa Vers, hvorom Svineholdets versificerede Katekismus vidner. Han har foruden flere Forsøgsberetninger og Artikler i Fagpressen skrevet Haandbogen „Svinet“ (1910), to præmierede Afhandlinger „Svinestalde“ og „Svinets Røgt og Pleje“, „Fyns Stifts patriotiske Selskab gennem 100 Aar“ (1910) m. m. — Gift 1891 Dorthea Marie Hansen. A. C.

Litt.: „Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1878—1908“ 1908; „Fyns Stifts Landbrugstid.“ 1914 Nr. 44.

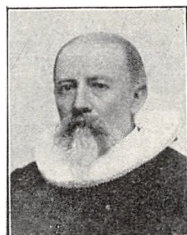
Beck, Otto Friis (f. ^{8/7} 1855), Landmand. F. i Visby ved Tønder. Forældre: Godsforvalter, senere Gaard- og Teglværksejer Johan Vilhelm August B. og Jacobine Cecilie Palme. Lærte Landvæsen i Sønderjylland samt hos Broderen F. J. L. B. (s. d.) paa Rydhave; Elev paa Lyngby Landboskole, Forvalter paa Charlottendal. 1880—92 Forpagter af Aumsumgaard ved Holstebro, som ved Overtagelsen var i daarlig Skik, men blev bragt godt paa Fode. Siden ^{1/5} 1892 Forpagter af Gersdorffslund ved Hou under Stathuset Rathlousdal. B. er en dygtig, praktisk Landmand, og Gersdorffslund regnes for en af Jyllands bedst drevne Gaarde. Der er gennemført Malkefedning, og den store Besæt-

ning vedligeholdes ved Indkøb; B.s Dygtighed til Handel og Omsætning kommer herved til Nytte. Siden 1887 Medlem af Statsdyrskuekommissionen og Formand for Tyreskuekommissionen for Viborg og Vejle Amter. Har været Medlem af Aarhus Amtsraad (1910—16), af Bestyrelsen for Hads Herreds Landboforening m. m. — Gift 1) 1880 Sara Gyrithe Kyhn, d. 1891. 2) 1894 Nanna Christiane Dagmar Stilling, f. v. Holstein-Rathlous. A. C.

Litt.: „Adelsaarbogen“ 1918, S. 204.

Beck, Johan Vilhelm (^{30/12} 1829—^{30/10} 1901), Præst. F. i Ørslev ved Slagelse. Forældre: Sognepræst Johan Philip Hunæus B. og Angelique Sophie Margrethe Rømer. Blev Student 1849, studerede efter Faderens Ønske Teologi og fik 1855 Embedseksamen. Kort efter blev han Lærer ved Borgerskolen i Kalundborg, og her oplevede han under Paavirkning af Kierkegaards „Øjeblikket“ sin „egentlige Vækkelse“, der resulterede i en Beslutning om ikke at ville være Præst. Da hans Fader imidlertid ramtes af et apoplektisk Anfald, gik B. dog „under stor Sjælenød“ ind paa at blive hans Kapellan i Uby ved Kalundborg og forblev i denne Stilling i 9 Aar (1856—65). „En Begivenhed i 1859, som tilhører Privatlivet“ førte ham til en dybere Forstaelse af det paulinske Ord: „Alt af Naadel“, og da han to Aar efter blev Medlem af Bestyrelsen for den 1853 stiftede „Forening for indre Mission“, fik han Anvendelse for de rigde religiøse Kræfter, som nu arbejdede sig frem i ham. Paa hans Initiativ blev Foreningen helt omorganiseret; den antog Navnet: „Kirkelig Forening for indre Mission i Danmark“, og det skyldtes i ganske særlig Grad B., at den udviklede sig til at blive en overordentlig betydningsfuld Faktor i dansk Kirkeliv; i 20 Aar var han et indflydelsesrigt Medlem af Foreningens Bestyrelse, og i de følgende to Decennier var han dens enevældige Formand. Efter Faderens Død 1865 blev B. Sognepræst i Ørum-Ginnerup, hvorfra han 1874 forflyttedes til sit Fødesogn Ørslev-Solbjerg. Fra 1862 udgav han „Den indre Missions Tidende“ og „Annekset“ dertil og skrev selv en meget betydelig Del af Stoffet deri; desuden blev mange af hans Prædikener, ofte paa Grundlag af stenografiske Referater, udgivne i forskellige Samlinger f. Eks. „Nyt og gammelt“ (1869) „Fra Livets Kilde“ (1881) „Paa Livets Vej“ (1885), der alle har oplevet efter danske Forhold usædvanlig store Oplag. Over hele Landet var B. bekendt

som Prædikant, og hvor han kom hen, samlede han store Skarer om sin Forkyndelse; hans Prædikener var kraftige og djærve, ofte med meget drastiske Billeder; som de middelalderlige Bodsprædikanter holdt han af at udmale Himmel og Helvede. I teologisk Henseende var han udpræget konservativ og meget snæversynet; karakteristisk for denne Side af hans Væsen er hans bekendte Tilraab til P. Madsen og det øvrige teologiske Fakultet paa Bethesdamødet 1896: „Paa Knæ for Bibelen, Professorer!“ D. i Ørslev. — Gift 1860 Nina Charlotte Staffeldt, d. 1905. *H. M.*

Litt.: Slægt se Ellen B.; Selvbiografi i „Erindringer fra mit Liv“ 1900; V. Lund: „V. B. paa Rejse“ 1902; A. Fibiger i „Det nye Aar“ 1906; Blauenfeldt: „Den indre Missions Hist.“ 1912; M. Pontoppidan: „Dansk Kirkeliv“ 1916; Chr. Sørensen: „V. B.“ 1913; C. A. Ægidius: „V. B.“ 1915; Blauenfeldt: „V. B. paa Prædikestolen“ 1918.

Becker, Carl Anton Johan (f. $17/5$ 1863), Kommunalpolitiker. F. i Landerslev ved Frederikssund. Forældre: Godsforvalter

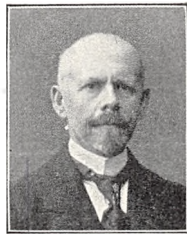
Carl Chr. Theodor B. og Johanne Caroline Binder. Blev Student 1882, Cand. juris 1889, var Sagførerfuldmægtig i Aarhus 1889—91, derefter i den d'Auchamp'ske Forretning i Kbh., som han selv overtog 1896. Han er Administrator for flere Legater og Fideikommis'er

og har ved Siden deraf oparbejdet sig en betydelig privat Sagførerpraksis. 1904 valgtes han ind i Borgerrepræsentationen paa den antisocialistiske Liste og blev ved sin usædvanlige Arbejdskraft og friske Energi snart en af sit Partis Førstemænd, er Budgetordfører fra 1906 og har iøvrig bestredet en talrig Række vigtige Ordførerskaber, navnlig i økonomiske Sager som Sporveje, Grøntorv osv. Han var Raadets 1. Viceformand 1909—10 og er det igen fra 1912; 1910—12 var han Formand, efter at Socialdemokraterne havde renonceret paa Posten. Hans Ledelse af Forhandlingerne var, som ogsaa Modstandere anerkendte, i det hele klar og bestemt. — Gift 1914 Henny Mathilde Døcker. *P. E.*

Litt.: „Samfundet“ $21/3$ 1904; „Berl. Tid.“, „Nationaltid.“ og „København“ $17/5$ 1913.

Becker, Gotfred Abraham (f. $22/6$ 1860), Havebrugsteoretiker. F. i Kbh. Forældre: Malermester Abraham Valdemar B. og Emilie Christophine Haagerup. Tog Havebrugseksamen 1882 og Eksamen i Plantedrivning og Sirtgartneri 1884, var 1884—90 Medhjælper og 1890—1908 1. Undergartner ved Botanisk Have og underviste i en lang Aarrække Gartnerelever paa Rosenborg og ved „Alm. dansk Gartnerforenings“ Aftenundervisning. Holdt Forelæsninger for

Havebrugere paa Landbohøjskolen fra 1903 og ansattes som Docent sst. 1908; hans Fag her er Anlæggsgartneri og Dyrkning af Prydplanter, Køkkenhave-dyrkning, Drivning af Havebrugets Nytteplanter samt Udarbejdelse af Haveplaner. Dette sidste Fag har B. gjort mere tidssvarende, idet den tidligere fulgte Kopiering af ældre Arbejder uden Hensyntagen

til Overfladekarakteren er forladt; Eleverne lærer nu Højdekurvernes Betydning at kende, og at man kun paa Basis af en nøje Iagttagelse af disse kan planlægge Haven. B. har bl. a. udgivet „Lærebog i Blomsterdyrkning“ (1894, 2. Opl. 1911) og „Bregner og deres Dyrkning“ (1901). Hans Forelæsninger og litterære Arbejder er prægede af grundig Viden og Nøjagtighed. — Gift 1888 Ane Sophie Nielsen. *A. L.*

Litt.: Slægt i Elvius og Hiort-Lorenzen: „Danske patr. Slægter“ 1891; „Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; „Aftenposten“ $11/2$ 1907.

Becker, Gottfried ($9/2$ 1767— $21/6$ 1845), Apoteker, Kemiker. F. i Kbh. Forældre: Hofapoteker Johann Gottfried B. og Anna Christine Torm. Blev

Student 1786, lærte Farmaci hos sin Fader og i Langensalza, tog farmaceutisk Eksamen i Kbh. 1787, var i Udlandet 1787—91 og studerede Naturvidenskaberne, særlig Kemi. Overtog derefter Faderens Apotek, blev 1792 kgl. Hof- og Rejseapoteker. Holdt 1791—95 Forelæsninger over teknisk Kemi, blev 1795 Prof. chemiæ extraord. ved Universitetet, 1799 Assessor i Collegium medicum. Tog 1806 sin Afsked som Docent i Kemi og blev 1809 Feltapoteker. Meget virksom og stærkt interesseret for nye Opfindelser og alt vedrørende Teknik og Industri. Anlagde en Farvefabrik, som dog under Belejringen 1807 led betydelig Skade og derefter blev nedlagt. Blev Medlem af mange Kommissioner, i hvilke hans naturvidenskabelige Kundskaber kunde benyttes, saaledes 1801 en Kommission til Forbedring af Brændevinsbrænderiet. Interesserede sig meget for Mineralogi og meddelte 1806 Analyse over 40 Mineralier fra Island. 1808 arbejdede han med Forsøg over Rensning af Salpeter. Var en meget anset Apoteker i 51 Aar. D. i Kbh. — Gift 1794 Nicollethe Adriane Burman, d. 1824. *M. N. R.*

Litt.: Slægt se G. A. B.; Nekrolog i „Arkiv f. Farmaci“ II 1845.

Becker, Peter Willemoës (^{21/9} 1808—^{5/4} 1877), Historiker, F. i Kbh. Forældre: Kontorchef Erik B. og Catharina Sophia Wilhelmmina Willemoës. Blev Student 1825 og Cand. theol. 1830, var derefter en kort Tid Lærer ved Landkadetakademiet, foretog 1836—37 og 1837—38 Studierejser i Udlandet og blev 1839 Præst i Køng i Sjælland, 1850 Provst og 1859 Præst i Soderup ved Holbæk, hvorfra

han 1875 tog sin Afsked. B. var en flittig Samler og Forsker paa historisk Omraade; 1828 fik han Universitetets Guldmédaille for en antikvarisk Afhandling, 1835 vandt han Magistergraden ved et Arbejde om Danmarks Forhold til Skotland og Frankrig 1511—14, og 1847—57 udgav han af sine Samlinger fra Rejsen „Samlinger til Danmarks Historie under Kong Frederik III.s Regering“ (2 Bd.). En Del mindre Arbejder samlede han i „Historiske Afhandlinger“ (1874—75, 2 Bd.); iøvrig gik en stor Del af hans Optegnelser til Grunde ved en Brand 1859, og han naaede saaledes aldrig at fuldende sit Arbejde over den katolske Modreformation i Danmark efter 1536. Ogsaa personlige Mangler gjorde deres til, at den højtbevagede B. ikke fik noget større ud af sine Studier. D. i Kbh. — Gift 1840 Elisabeth Anna Margrethe Begtrup, d. 1904.

P. E.

Litt.: Slægt se G. A. B.; Fr. Hjort: „Slægten Gjerløff“ 1904.

Becker, Tyge Alexander (^{17/5} 1812—^{9/11} 1877), historisk og æstetisk Forfatter. F. paa Tirsbæk ved Vejle. Forældre: Godsejer Carl

Friedrich B. og Helene de Thygeson. Blev Student 1830 og tog Magistergraden i Historie, men havde alt da udgivet Maanedsskriftet „Orion“ (4 Bd. 1839—41) og fortsatte det siden med et Kvartalskrift af samme Navn (2 Bd. 1843—51). Det

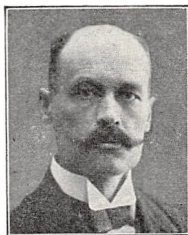
indeholdt væsentlig Arbejder af ham selv over dansk Adels- og Herregaardshistorie, og i denne Retning gik ogsaa hans senere Produktion. 1845 ansattes han som Chef for et nyoprettet Genealogisk-historisk Arkiv, og da dette 1849 lagdes ind under Gehejmearkivet, blev han Resten af sit Liv ekstraordinær Medarbejder der. Han besad gode Kundskaber i ældre Landbohistorie, Pengevæsen osv., men var lidet grundig og lod let Fantasien løbe af med sig. Hans største Fortjeneste er maaske Opdagelsen af den Ledreborg'ske

Haandskriftsamling 1844. Af hans mere videnskabelige Arbejder kan nævnes „Prospekter af danske Herregaarde“ I—VII (1844—54, fortsat af Secher), „Herluf Trolle og Birgitte Gøje“ (1865) og en Række Bidrag til „Danske Magasin“. Iøvrig kom han ind paa at skrive historiske Romaner og naaede med flere af disse („Claus Limbek“ 1855, „Bondekrigen“ 1858, „Vandrefalken“ 1863) en ikke ringe Læsekreds. Personlig var B. interesseret og livlig og havde Smag for Herregaards- og Jagtliv. D. i Kbh. — Ugift.

P. E.

Litt.: Slægt i Amnitzbøll: „Familien Amnitzbøll“ Ystad 1902; Steenstrup: „Historiskrivningen i Danmark i 19. Aarh.“ 1889; Thiset i „Fra Arkiv og Museum“ II 1, 1916.

Beckett, Francis (f. ^{20/3} 1868), Kunsthistoriker. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Hugh Lang B. og Johanne Cathrine Petreus. Blev Student 1886, Magister i Kunsthistorie 1892; vandt Universitetets Guldmédaille for Kunsthistorie 1892 og blev Dr. phil. („Renaissance og Kunstens Historie i Danmark“) 1897. Paa talrige Rejser i Europa har B. lært Verdenskunsten nøje at kende,

særlig har Firenze staaet ham nær („Fra Giotto til Fiesole“ 1897). Allerede i sine Ungdomsaaer fik han af Nationalmuseet og Kultusministeriet den Opgave at udgive de sent-middelalderlige Altertavler, som findes her i Landet, og fra den Tid har en Hovedside af hans Virksomhed været viet vore nationale Mindesmærker fra Middelalder og Renaissance („Danske Herreborge“ 1903, „Aarhus Domkirke“ 1904, „Frederiksborg Slot“ 1914). Ved disse Arbejder har han kastet Lys over en Række kunstneriske Forhold her i Landet og gjort et Arbejde, som ikke kan vurderes højt nok. Mest typisk for B.s Egenskaber som Forfatter og Videnskabsmand er Frederiksborg-Bogen, sammensat af en Mængde med utrolig Flid og Skønsomhed samlede Ekscerpter af Regnskaber, af samtidig Litteratur og fra udenlandske Specialsamlinger. Det velovervejede, det paalidelige er hans Forfatter-skabs Grundtræk. Side om Side med sin videnskabelige Virksomhed har B. arbejdet ved den høiere Undervisning som Lærer i Kunsthistorie ved Statens Lærerhøjskole og fra 1909 som Docent ved Universitetet. Fra 1897 var han Inspektør ved Statens Afstøbningssamling under Carl Jacobsen, hvem han 1915 fulgte som Direktør. — Gift 1) 1900 Margrethe Ulrikka Lucia Mørck, d. 1903. 2) 1908 Edle Schack.

O. A.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1897; Univ. Aarb. 1899—1900, S. 371—75; 1902—03, S. 437—40 og 1908—09, S. 480—82.

Beeken, Hartmann ($7/8$ 1743— $17/8$ 1781), Billedhugger, Tegner. F. i Kbh. Forældre: Skomager Johan Peter B. og Barbara Maria Bang. Gennemgik Akademiet 1758—65, vandt 1764 den mindre, 1765 den store Guldmedaille og fik derefter fra 1768 det store Rejsestipendium. Han tilbragte Tiden i Paris og Rom og stod Abildgaard nær; ved sin Hjemkomst 1777 blev han agreeret ved Akademiet. Hans Arbejder viser et afgjort Brud med Rokokoen; de er nyklassicistisk prægede, Ro og renliniet Holdning er deres Fortrin. Paa Galeriet findes hans fortrinlige „Syndefaldet“, en Barnebuste af Sønnen og en Medaillon af Frederik V; paa Rosenborg Frederik VI som Barn (Buste); paa Glyptoteket Johs. Ewald (Buste). Hans mest kendte Værk er Busten af Frederik V i Botanisk Have; men den skyldes kun delvis ham. Som Portrættegner var han fortrinlig (Arkitekt Bradt paa Frederiksborg). D. i Kbh. — Ugift (?).

O. A.

Litt.: F. J. Meier: „Efterretninger om Billedhuggeren Johs. Wiedewelt“ 1877; „Nationaltid.“ 24 1887; Oppermann: „Kunsten i Danmark under Frederik V og Christian VII“ 1906.

Been, Charles Arnold ($14/3$ 1869— $4/1$ 1914), Kunstkender. F. i Kbh. Forældre: Urtekrammer Jens Frederik Christian B. og

Georgine Frederikke Modeweg. Udgaaet fra et velhavende Hjem havde B. let ved at følge sine Interesser; Student blev han 1887, Cand. phil. 1888, men han fuldendte ikke sine paabegyndte historiske Studier; paa lange Rejser uddannede han sit Øje for Kunstindustri

og Kunst. 1893—1905 var han knyttet til Kunstindustrimuseet, men trak sig skuffet tilbage derfra; senere var han nogle Aar Medarbejder ved „Berlingske Tidende“. Han var en fortræffelig Kender af Keramik (Bearbejdelsen af Frohnes „Danske Fajancer“ 1911) og en fintfølelse „Japan“-Samler og udgav sammen med E. Hannover „Danmarks Malerkunst“ (I—II 1902—03), hvis Kunstnerbiografier skyldes B. B. var noget svagelig; af Karakter sær, men meget afholdt af sine Venner. En Samling af danske Kunstnerportrætter testamenterede han Frederiksborg-Museet. Hans Efterladenskaber gik til Bevarelse af Strandgrundene ved Strandmøllen for Offentligheden; der rejste hans Venner ham en Mindebænk. D. i Kbh. — Ugift. O. A.

Litt.: Brammer: „Studerterne fra 1887“ 1912; Nekrologer i „Berl. Tid.“ $5/1$ 1914 og af E. Hannover i „Politiken“ $6/1$ s. A. og i Kunstindustrimuseets Aarsberetning for 1913, S. 44; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910.

Beenfeldt, Frederik Ludvig Christian ($19/7$ 1741— $21/8$ 1801), Godsejer. F. paa Lammehave ved Ringe, Fyn. Forældre: General-løjtnant Herman Frederik B. og Ida Dorothea Gyldenchrone. Blev Kornet 1753, Løjtnant 1754, Ritmester 1759, Kaptajn 1764, Sekondmajor 1768, Premiermajor 1775, Oberstløjtnant 1779, tog sin Afsked 1785. Tilgiftede sig 1765 Serritslevgaard ved Horsens og udgav 1787 et Skrift „Samtale mellem tre danske Jordegodsejere angaaende nogle af de nye Skrifter i Landboreformen“, hvori han udtaler sig til Fordel for økonomiske Reformere, men imod Bondefrigørelsen. 1790 indleverede han sammen med Fr. C. T. Lüttichau (s. d.) til Kronprins Frederik en af 103 Godsejere underskrevet Adresse imod visse af Landboreformerne. I Anledning heraf og forskellige Misligheder ved Underskrifterne rejstes der Sag mod B., der idømtes en Bøde af 2000 Rdlr. og fik tilkendegivet Kongens Mishag. Stiftede 1800 sammen med sin Hustru det B.ske Fideikommiss til Fordel for Horsens og Omegn. D. paa Serritslevgaard. — Gift 1765 Catharina Elisabeth de Lichtenberg, d. 1807. Th. B. B.

Litt.: Slægt hos Schøller i „Personahist. Tidsskr.“ IV 3 1900; Holm: „Kampen om Landboreformerne“ 1888.

Begtrup, Gregers Otto Bruun ($6/10$ 1769— $13/5$ 1841), Landøkonom. F. i Vistofte ved Æbeltoft. Forældre: Provst Erik Gjørup B. og Christina Augusta Bruun. B., som var den yngste af 16 Hælsøskende, blev 5 Aar gammel adopteret af sin Svoger, Rektor J. H. Tauber (s. d.), 1787 blev han Student, 1791 Cand. theol. Som Hovmester for Grev K. B. Schack kom han 1793 til Kiel, ved hvis

Universitet han erhvervede Doktorgraden 1795 samt hørte nogle landøkonomiske Forelæsninger. Studerede derefter i Jena, Göttingen, Paris og foretog Rejser i Tyskland, Frankrig, Holland, Belgien og England for at studere Landøkonomi; han blev navnlig fortrolig med Landbruget i Syd- og Midtengland. B. er den eneste, der har været ansat ved Kbh.s Universitet som Professor i Landøkonomi; han begyndte 1798 at holde Forelæsninger som Privatdocent og udnævntes til Professor 1801. Nogen stor Indflydelse fik han dog næppe ved sine mundtlige Forelæsninger. Der var i den trange Tid kun ringe Sans for landbrugsvidenskabelig Syssel, og B. var bred i Fremstillingen samt isoleret i Lærerforsamlingen. Han savnede desuden Forsøgsmark og alle Hjælpemidler til Støtte for Undervisningen.

Derimod er Efterverdenen taknemlig for en Række fortjenstfulde Skrifter, af hvilke bl. a. kan nævnes „Bemærkninger om det engelske Landbrug“ (1800) og „Beskrivelse over Hovedgaardene i Sjælland“ (1801). Hans Hovedværk er „Beskrivelse over Agerdyrkingens Tilstand i Danmark“ (1803—12), hvori han giver et fyldigt Billede af de landøkonomiske Forhold i Begyndelsen af 19. Aarh. D. i Kbh. — Gift 1799 Christiane Marie Møller, d. 1854.

A. C.

Litt.: Fr. Hjort: „Slægten Gjerløff“ 1904; „Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; Nekrolog i „Dagen“ 17/6 1841; „Nationaltid.“ 2/11 og 10/11 1882.

Begtrup, Holger Christian (f. 28/6 1859), Højskoleforstander. F. i Birkerød. Forældre: Sognepræst Erik Worm B. og Elise Mathiesen. Allerede som Dreng fik B. gennem Skolebestyrer Johan

Mantzius' Undervisning i Dansk og Historic Interesse for Grundtvig; senere, i Metropolitanskolen, fik især Dr. V. Pingel Betydning for ham. Student 1876, Cand. theol. 1880. I sin Ungdom sluttede han

et nært Venskab med Jakob Knudsen, og stærk Paavirkning fra C. Hostrup og hans Kreds i Hillerød vakte hans Lyst til Højskolegerningen. Men først efter at han et Aars Tid havde været Huslærer og senere havde studeret i Kbh. og faaet Universitetets Guldmedaille for en Afhandling („Den forkristelige Religion i Norden“), blev han 1882 Lærer ved Askov udvidede Højskole. Snart blev han med Rette en af Skolens mest yndede Lærere og skabte sig samtidig et kendt Navn som folkelig Foredragsholder. Allerede som Student havde B. lært C. Berg at kende, og i 80'erne tog han ivrig Del i det politiske Arbejde paa hans Side, men afsløg ved hans Død at stille sig i Koldingkredsen. 1895 oprettede han Frederiksborg Højskole, der snart blev en af Landets største. Foruden at passe sin Skolegerning har B., hvis Arbejdsevne er stor, faaet Tid til en omfattende Forfattervirksomhed; han har skrevet „C. Berg“ (1896), en Række Smaaabøger om Grundtvig, udgivet „Grundtvigs udvalgte Skrifter“ (10 Bd., 1904—09), Tidsskriftet „Den danske Højskole“ (1901—04) og et mindre „Tidsskrift“ (1905—08). 1909—14 udkom det store 4 Binds Værk „Det danske Folks Historie i det 19. Aarh.“, senere Skildringer af Ludvig Schrøder, C. Kold, Jakob Knudsen o. fl. Som Taler er B. fremragende; dybt rodfæstet i det grundtvigske Aandsliv og med et enestaaende Kendskab til Grundtvigs Liv og Tanker er han en af

den grundtvigske Retnings Bannerførere i Nutiden, og som Højskolemand hører han til de betydeligste. — Gift 1884 Johanne Caroline Lange. F. N.

Litt.: Slægt i M. C. Bech: „Familien Mathiesen“ 1908; Jakob Knudsen i „Højskolebl.“ 2/9 1904; Nordahl-Petersen: „Danmarks Højskoler“ 1909; Holger B.: „Jakob Knudsen“ 1918.

Behrend, Carl Jacob (28/10 1803—11/6 1846), Bogtrykker. F. i Kbh. Forældre: Agent Israel Joachim B. og Jeanette Hirsch. Efter at have lært Typografi i det Brünich'ske Trykkeri og paa Rejser i Tyskland og Frankrig aabnede han 1827 et efter franske Forbilleder indrettet Trykkeri i Kbh., men Anlægget af det var saa kostbart, at han, skønt dygtig i sit Fag, faa Aar efter gik fallit, hvorpaa Kreditorerne solgte Materiellet til Norge. For at ernære sin store Familie slog B. sig nu paa at skrive Gadeviser; fra et lille Trykkeri i Lejligheds-poeternes klassiske Gade Aabenraa udgav han efterhaanden flere Hundrede Viser, som besang Døgnets Begivenheder og solgtes paa Gaderne for 1 Sk.; en af dem, „Tivolivisen“, som han dog ikke selv havde forfattet, opnaaede mange Oplag og er endnu velkendt. Han skrev ogsaa en Del humoristiske og polemiske Lejligheds skrifter og udgav 1837—44 „Københavns Natkikkert, et Ugeblad for Lattermilde“. Sin usvækkede Interesse for Bogtrykkerhaandværket viste han ved at søge at organisere sine Fagfæller mod den Konkurrence, der truede dem fra de i 1830'erne opdukkende Hurtigpresser. D. i Kbh. — Gift 1827 Caroline Vilhelmine Bremer, d. 1872. S. D.

Litt.: Slægt i A. H. B.: „Oplysninger om Agent B.s Liv“ 1915; „Flyveposten“ 1846, Nr. 219, 221; C. Nyrop i „Skand. Bogtrykker-Tid.“ 1871—72.

Behrend, Peter William (f. 19/5 1861), Musikhistoriker. F. i Kbh. Forældre: Overrets-assessor Peter Ludvig B. og Elisabeth Marie Amalie Ravn. Blev Student 1878 og Cand. juris 1885. Hans Livsgerning er gaaet i to Retninger. Som Embedsmand har han navnlig arbejdet i Børnesagens Tjeneste, dels som Fuldmægtig i Kbh.s Magistrats 3. Afd. (1892—1916) og dels siden 1905 som Chef for de kbhvske Værgeraads Fælleskontor. Fra denne Virksomhed har han skrevet forskellige Artikler i „Børnesagens Tidende“ og andre Fagblade. I langt videre Kredse er han dog kendt for sin musiklitterære og -kritiske Virksomhed. Denne kan føres tilbage til Familienlæg og Interesse og til et fra Barndommen manglearrigt nært Forhold til Niels W. Gade og hans Hus, og hans Debut som Musikforfatter er da ogsaa knyttet til en

Studie over denne Mester („Tilskueren“ 1887). Han har siden da som Anmelder eller Kronikør været knyttet til en Række Blade og Tidsskrifter som „Tilskueren“, „Ill. Tidende“ og „Politiken“ samt adskillige tyske Fagblade, ligesom han har skrevet i „Gads danske Magazin“ og „Lettstedtske Tidsskrift“. Af selvstændige Skrifter har han udgivet Biografier af J. P. E. Hartmann (1895) og Niels W. Gade (1917, tysk 1918) samt sit egentlige Hovedværk, 2. Del (1905) af H. Panum og W. B.: „Illustreret Musikhistorie“. Denne Bog, der er typisk for hans Forfatterskab, rummer en velskreven og solid Fremstilling af den nyere Tids Musikhistorie, rig paa originale Synspunkter og gennemført i et Clairobscur, der giver den enkelte Skikkelse den rette historiske Belysning. Det er den nyere Tid, der har hans Interesse, ikke mindst fordi Hovedvægten her maa lægges paa det æstetiske og analytiske Moment, og som Musik-æstetiker er han en af de meget faa herhjemme. Han er siden 1917 Bibliotekar ved det kgl. Musikkonservatorium. — Gift 1900 Gudda Horneman. G. S.

Litt.: Slægt se C. J. B.

Behrens, Carl Johan (f. $18/4$ 1867), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Julius B. og Susannæ Friedländer. Blev Student 1885, tog Filosofikum og studerede Æstetik og Litteraturhistorie, men droges snart mod Journalistikken og en mere fri Skribentvirksomhed. Han har været knyttet til flere københavnske Dagblade og var en lille Tid Redaktør af „Adresseavisen“. I Selskaber med

litterære eller kulturelle Formaal var han altid en ivrig og skattet Medarbejder; i de politisk bevægede Aar stod han „Studentersamfundet“ nær, sad en Aarrække i Bestyrelsen og gav Stødet til Oprettelsen af dets frie Teater (1891). Scenen har altid fængslet ham, til den sidste Menneskealders Skuespilkunst har han et sjældent indgaaende, personligt Kendskab; hans Levnedsskildring af Svigerfaderen Emil Poulsen (1911) er et smukt og helstøbt Arbejde. Hans æstetiske Interesser har gjort ham vel skikket til Redaktør af litterære Tidsskrifter („Ny Jord“, „Ord och Bild“, „Litteraturen“), hans litteraturhistoriske Studier har sat Frugt i en Række selvstændige Skrifter, navnlig i udførlige Monografier af tyske Digtere (C. D. Grabbe 1903, Friedr. Hebbel 1905 og Heinrich von Kleist 1909) samt i mindre Arbejder som „Agnes Bernauer i Historiens og Digtningens Lys“ (1906) og „Forfatterskabet til Gulddaasen“ (1892). Han har udgivet Breve om Guina

(1917) og Rosenstand-Goiskes Dramatiske Journal (1915 ff.), og fra hans Haand foreligger desuden Oversættelser fra Tysk og Svensk. B. er en alsidig interesseret Personlighed, hvis Kendemærke som Journalist og Skribent er en fint afstemt Hensynsfuldhed til alle Sider. — Gift 1902 Astrid Poulsen. E. N.

Litt.: „Journalisten“ $1/10$ 1906; Selvbibliografi i „Bogvennen“ $18/4$ 1917.

Bek, Jens Jakob ($20/3$ 1844— $7/7$ 1893). Højskoleforstander. F. i Høring ved Randers. Fader: Gaardmand, Spillemand Helgo Niels B. og Anne Margrete Jensdatter. Sammen med senere Højskoleforstander Jens Lund (s. d.) blev B. forberedt til Seminarier af den kendte grundtvigske Præst M. A. S. Lund. 1865 Seminarist fra Lyngby Seminarium, en Tid Hjælper hos sin Barndoms lærer, fra 1867—80 Lærer i Halling mellem Aarhus og Randers. Han samlede Sognets Ungdom i Aftenskole, holdt nu og da Foredrag over folkelige og kristelige Emner og fik mere og mere Lyst til helt at ofre sig for Ungdommen. 1880 begyndte han en Højskolevirksomhed i Møllerup ved Randers, hvor Præsten Slamberg havde vakt et stærkt kristeligt Liv. Snart blev Møllerup Højskole en af Landets største. Som Skolemand mindede B. en Del om Ernst Trier (s. d.); ligesom denne talte han med Forkærlighed over Emner fra den gamle Pagt. D. i Møllerup. — Gift 1) 1867 Klara Laurent, d. 1872. 2) 1876 Marie Sofie Høegh. F. N.

Litt.: Jakob Knudsen i „Højskolebl.“ $14/7$, $21/7$, $28/8$, $1/9$ og $8/9$ 1893; „Viborg Stifts Folkebl.“ $20/7$ — $19/8$ s. A.; Holger Begtrup: „Jakob Knudsen“ 1918.

Bendix, Frits Emil ($12/1$ 1847— $9/3$ 1914), Musiker. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Emanuel B. og Ida Caroline Magnus. Fik allerede i Skoletiden Undervisning i Cello af F. Rauch, og da han siden efter at være blevet Student 1865 valgte Musikken som Løbebane, fortsatte han sin Uddannelse paa Violoncellen, først hos Franz Neruda og senere hos Fr. Grützmacher i Dresden. Efter endt Uddannelse forblev han bosiddende i Tyskland 1866—71, hvor han havde Ansættelse først i Meiningen, senere i Kassel, samtidig med at han optraadte baade som Kammermusiker og Solist. Ved sin Hjemkomst

til Danmark lykkedes det ham at finde Optagelse i det kgl. Kapel, som han tilhørte 1871—1906, og hvor han 1887 tillige blev Kapelregissør. Samtidig optraadte han ogsaa herhjemme som Kammermusiker. B. var en dygtig Musiker med mange Slags Interesser, navnlig dog paa det litterære Omraade. Dette gav sig foruden i talrige Bladartikler Udslag i et 1 Akts Lystspil „Efter Prøven“ (Kgl. Teater 1884) samt i det under Pseudonymet Carsten Holst udgivne Skuespil „En Hustru“. Trods sin Beundring for Wagner var han den, der indførte Fr. Nietzsches Skrift „Der Fall Wagner“ i den danske Læseverden („Richard Wagner“ 1895). Endelig skrev han „Af en Kapelmusikers Erindringer“ 1913, et lune- rigt og velskrevet Bidrag til det kgl. Kapels Historie i Paullis Tid. Af Musik har han udgivet et Hæfte Børnesange med egen Tekst (1893). D. i Kbh. — Gift 1) 1875 Anna Eugenie Heussinger. Ægteskabet opløst, hun senere gift Karl Gjellerup (s. d.). 2) 1888 Anna Victoria Jørgensen, f. Sundberg. Ægteskabet opløst, hun senere gift med P. A. Alberti (s. d.). 3) 1909 samme. G. S.

Litt.: Slægt i E. Henriques: „Stamtavlen Henriques“ 1903; G. Skjerne i „Ill. Tid.“ 28/12 1913; Nekrolog i „Nationaltid.“ 7/8 1914.

Bendix, Otto Julius Emanuel (20/7 1845—27/2 1904), Oboist, Klaverspiller. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Emanuel B. og Ida

Caroline Magnus. Kastede sig tidlig over Klaverspillet under Vejledning af Anton Rée, men søgte tillige nogen Afveksling ved hos Chr. Schiemann at lægge sig efter Obo og opnaaede paa dette Instrument saa stor Færdighed, at han paa det blev Medlem af det kgl. Kapel

(1868—80). Hans Hovedinteresse var og blev dog Klaveret, og han søgte gentagne Gange til Udlandet for at fortsætte sine Studier under kyndig Vejledning (Blassmann, Kullak) for omsider at ende hos Liszt i Weimar (1872 og 1874). Da imidlertid Virksomheden som Blæser ikke i Længden kunde tilfredsstille ham, og da han, skønt han blev stærkt benyttet ogsaa som Klaverspiller (Kapelsoiréerne, Kammermusikforeningen), alligevel følte sig udelukket fra det egentlig toneangivende Virkefelt i Gades Musikforening, afbrød han sin Virksomhed her og rejste 1880 til Amerika, hvor han bl. a. som Lærer ved Konservatoriet i Boston fandt den omfattende Livsgerning, han havde savnet, og opnaaede et smukt Navn blandt Unionens Klavervirtuosers. B. var som Oboist en Dygtighed uden dog at besidde sin Lærers berømte Toneskønhed og overlegne Teknik. Hans Klaverspil var i høj Grad præget af Lærearene hos Liszt, hvis

storstiledede Format i nogen Grad lod Manglerne hos den mindre stort anlagte Lærling træde frem paa en for denne ikke helt fordelagtig Maade, og heri maa ogsaa søges Grunden til, at det ikke lykkedes B. at erobre Musikforeningen, der var alle hjemlige Virtuosers Maal. D. i San Francisco. — Gift 1) Emilie Waldt, d. 1870. 2) 1874 Sophie Petersen. 3) Ellen Gou. G. S.

Litt.: Slægt se Frits B.; Frits B.: „Af en Kapelmusikers Erindringer“ 1913.

Bendix, Victor Emanuel (f. 17/5 1851), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Emanuel B. og Ida Caroline Magnus. Tilhørte 1867—69 det første Hold, der gennemgik det nystiftede Konservatorium, hvor Gade, Hartmann, Tofte og Aug. Winding var hans Lærere. Efter endt Uddannelse blev han straks Solorepetitor ved det Kgl. Teater (1870—72; men iøvrig er hans Livsgerning som

Musiker gaaet i tre Hovedretninger, som Klaverspiller, som Dirigent og som Komponist, og i alle tre Retninger har han ydet noget betydeligt. Som Klaverspiller regnedes han allerede tidlig blandt vore fineste Pædagoger, og han var 1880—83 Lærer ved Konservatoriet. Ligesom Broderen Otto ofrede han sit Instrument et Studieophold hos Liszt i Weimar (1881), og som Solist- og Kammermusiker har han udfoldet stor og paaskønnet Virksomhed, under hvilken hans overlegne Teknik og sikre Musikinstinkt har vundet ham mange Sejre. I sidstnævnte Egenskab var han i sin Tid knyttet til det Brøndum'ske Blæserensemble. Sammen med Axel Liebmann (s. d.) grundede han Korforeningen (1872) og var efter dennes Ophør Gades Medhjælper ved Korindstuderingen i Musikforeningen. Ad denne Vej kom han ind paa Dirigentvirksomheden og dirigerede Folkekoncerterne i Palæet (1892—93), de af ham stiftede filharmoniske Koncerter (1897—1901) og Dansk Koncertforening (1907—10) samt ledede „Don Carlos“ Opførelsen paa det Ny Teater (1915). Ved de filharmoniske Koncerter indførte han, der selv er en stor Wagnerbeundrer, „Siegfried“ og „Götterdämmerung“ for et dansk Publikum, længe inden de naaede frem paa Teatret. Endelig har han vidst at skaffe sig et anset Navn som Komponist. I denne Virksomhed, der kan føres helt tilbage til Barneaarene (en Kvartet for Obo, Fløjte, Cello og Klaver er fra 1862), og som i 1882 indbragte ham det Ancker'ske Legat, har han bl. a. skrevet Davids 33. Salme for Kor og Orkester, en Suite for Orkester og fire Symfonier, nemlig „Fjældstigning“, „Sommerklangen fra Sydrusland“ samt en i A-Mol og

en i D-Mol. Endvidere har han for Klaveret skrevet en Trio i A-Dur, Klaverkoncert i G-Mol, en Sonate og forskellige 2- og 4-hændige Klaverstykker. Endelig har han vundet sig et Navn som Romancekomponist. Som den helstøbte Personlighed, han er, røber han paa alle tre Omraader de samme udmærkede Musikeregenskaber: fuldendt Teknik, en akademisk, undertiden lidt tør, men altid aandfuld Musikopfattelse og en usvigelig Redelighed overfor Kunstens Krav. Som Komponist er han noget farvet af nyere tysk-romantiske Strømninger, som Sangkomponist i Besiddelse af en sjælden naturlig Deklamation. Humor derimod ejer han ikke meget af, dog aabenbarer hans „Fabler og Vers“ et eget Lune. — Gift 1) 1879 Baronesse Rigsmor Stampe. Ægteskabet opløst. 2) 1905 Dagmar Raven, f. Lebrecht. G. S.

Litt.: Slægt se Frits B.; G. Lynge: „Danske Komp. i Beg. af 20. Aarh.“ 1916; J. Hey i „Tilskueren“ 1903.

Bendz, Carl Ludvig ($\frac{4}{1}$ 1797— $\frac{7}{10}$ 1843), Officer, Matematiker. F. i Odense. Forældre: Borgmester Laurits Martin B. og Regine Christence Bang. Gik i Odense Katedralskole, blev 1809 Artillerikadet og allerede 1813 Officer; deltog i de følgende Aar afvekslende i Krigsbegivenhederne og i en videregaaende Undervisning i Kbh. 1815—27 i Garnison i Rendsborg udvidede han sine matematiske Kundskaber samtidig med, at han som praktisk

Speciale dyrkede Broelægnings- og Pontonvæsen. Efter gentagne Studieophold i Udlandet (1828—29, Strassburg, Paris, militært Undervisningsvæsen ved École polytechnique) tog han virksom Del i Reorganisationen af det militære Skolevæsen. Da den militære Højskole kom i Stand, blev han dens første Lærer i Matematik og rationel Mekanik. Dels ved sin Energi for ved Officersuddannelsen at skaffe Matematikundervisningen gode Kaar, dels ved sit klare vækkende Foredrag og dels ved sine Lærebøger, der vidner om en ikke ringe Grad af Selvstændighed, indlagde B. sig stor Fortjeneste. Hans Interesse og Kraft var helliget Matematikundervisningen; matematisk Produktion følte han ingen Trang til. D. i Kbh. — Gift 1829 Augusta Vilhelmine Jacobsen, d. 1844. P. H.

Litt.: Slægt i Hundrup: „Stamt. over Familien B.“ 1854 og A. C. Z. Kielland: „Stamt. over Familien Kielland“ 1878; H. C. Ørsted i „Vidsk. Selsk. Forh.“ 1844, S. 42; N. Nielsen: „Matematikken i Danmark 1801—1908“ 1910, S. 176 f.

Bendz, Henrik Carl Bang ($\frac{15}{2}$ 1806— $\frac{8}{9}$ 1882), Anatom. F. i Odense. Forældre: Borgmester Laurits Martin B. og Regine Christence Bang. Blev Student 1824, tog

kirurgisk og medicinsk Eksamen 1830, var en kort Tid Militær- og Epidemilæge, derefter 1832—37 Reservelæge ved St. Hans Hospital, 1833—35 med offentlig Understøttelse i Udlandet. Fik 1832 Videnskabernes Selskabs Medaille og blev 1833 Lic. med., 1836 Dr. med. (Studier over Hjernenervernes Anatomi). 1837 Docent i Anatomi og Fysiologi ved den kgl. Veterinærskole, 1845 Lektor, 1848—80 Professor. Æresdoktor 1879. Fra sin tidligste Studietid interesseret i Anatomi, Fysiologi og komparativ Anatomi tilregnede han sig herhjemme under L. Jacobsons Vejledning og i Udlandet en grundig Viden i disse Fag, saa at han stod vel rustet til sin Lærergering, som han udfyldte fortræffelig. Hans Forelæsninger var klare, fulde af positiv Viden, elegant formede og holdte og illustrerede af ypperlige Tegninger. Om hans store Tegnetalet vidner hans pragtfulde „Icones mammalium“ (1850) og Billederne i „Kort Fremstilling af de almindeligste danske Huspattedyrs Bygning og Liv“ 1858, 4. Udg. 1881. I de store Værker „Haandbog i den almindelige Anatomi med særligt Hensyn til Mennesket og Husdyrene“ (1846—47) og „Haandbog i den fysiologiske Anatomi af de almindeligste danske Huspattedyr“ I—IV (1853—76) beundrer man i lige Grad hans Sprogsans, der skabte mange gode danske anatomiske Betegnelser, og hans aandfulde Paavisning af Overensstemmelsen mellem Organernes anatomiske Bygning og fysiologiske Funktion. Ogsaa udadtil hævdede han Veterinærvidenskabens. Han stiftede sammen med S. Bagge „Tidsskrift for Veterinærer“ 1853, hans Forslag om Oprettelsen af et veterinært Sundhedsraad blev Lov 1851, hvorimod hans interessante Projekt til et stort naturvidenskabeligt Universitet strandede, men i ændret Form førte til Landbohøjskolens Oprettelse 1858. D. i Kbh. — Gift 1838 Henriette Nicoline Drebold, d. 1884. O. P.

Litt.: Slægt se C. L. B.; Selvbioграфи i „Levnedsbeskrivelser af de ved Universitetets 400-årsfest promov. Doktorer“ 1879; „Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; Nekrologer i „Ill. Tid“ $\frac{24}{9}$ 1882 og „Tidsskr. f. Veterinærer“ s. A.

Bendz, Jacob Christian ($\frac{20}{3}$ 1802— $\frac{12}{9}$ 1858), Læge. F. i Odense. Forældre: Borgmester Laurits Martin B. og Regine Christence Bang. Blev Student 1819 og tog kirurgisk Eksamen 1825. 1827—29 opholdt han sig i Tyskland og Paris, hvor han udviklede sit ualmindelige operative Talent. Traadte ind i Hærens Tjeneste 1831, blev 1843 Overlæge, 1848 Korpsstabslæge og søgte samvittighedsfuldt at udfylde sin

Plads under Feltoget. Hans Flid, Kundskabsrigdom og videnskabelige Interesse

afhøfte Disputatsen 1836 „De fistula urethro- et vesico-vaginali“ og flere betydelige Afhandlinger om Lupus, Melanose og oftalmologiske Emner. Hans lidenskabelige Forfægtelse af en engang vunden Overbevisning og hans ubeberskede og skarpe Polemik mod

Overkirurg Gundelach Møller 1832, mod Kolleger under Feltoget og i Anledning af den militære Øjensygdom i Kbh. i 1853—57, skaffede ham mange Modstandere. D. i Kbh. — Gift 1830 Christine Sophie Waagepetersen, d. 1873.

Litt.: Slægt se C. L. B.; Nekrologer i „Hospitaltid.“ 1858, I og „Tidsskr. f. Krigsvæsen“ s. A.

Bendz, Vilhelm Ferdinand (^{20/3} 1804—^{14/11} 1832), Maler. F. i Odense. Forældre: Borgmester Laurits Martin B. og Regine Christence Bang. Viste tidlig Interesse for Tegning og sendtes derfor til Akademiet i Kbh., hvor han arbejdede til 1825, særlig under Eckersberg. De følgende Aar levede han dels af en Understøttelse fra den senere Christian VIII, dels ved at male smaa, ligegyldige Portrætter af

Frederik VI, endelig ved at udføre enkelte andre Portrætter og Genrebilleder („Billedhugger [C. Christensen] arbejder efter levende Model“, „Kunstner [Blunck] betragter en Skitse i et Spejl“ paa Galleriet). Da han ogsaa viste sig i Stand til i et prekäert Øjeblik at udfylde et større Læred: „Christian IV paa Trefoldigheden“, malet efter Abildgaards Skitse ved Prinsesse Vilhelmines Bryllup 1828, havde han, trods det han ingen af Akademiets Guldmedailler havde vundet, forbedret sin Stilling, saaledes, at han fik Akademiets varmeste Støtte og Rejsehjælp fra Staten. Han drog 1831 til München, levede der og paavirkedes noget af tysk Kunst („Fincks Kaffehus“ paa Thorvaldsens Museum). Han rejste saa mod Rom, men døde paa Vejen af en Tarmsygdom. Blandt Eckersbergs Elever var B. en af de mest lovende, fremragende mindre ved sin Tegnedygtighed end ved sin Sans for fuldttonende Farvevirkning og især ved sin Evne til typisk at opfatte og karakterisere sine Modeller. Han naaede kun at faa udstillet godt en Snes Billeder. Hos Hirschsprung hænger en stor Del af hans Arbejder, paa Frederiksborg „Parti fra Marmorkirken“. D. i Vicenza. — Ugift. O. A.

Litt.: Slægt se C. L. B.; „Gæa“ 1845; A. Roder: „V. B.“ 1905; Breve i „Danske Saml.“ II 1 1871—72 og „Det 19. Aarh.“ 1876—77; „Kunstbladet“ 1898, S. 21 f.

Benedicht, Laurentz (—1550—), Bogtrykker. Hverken hans Fødsels- og Dødsaar eller Fødested kendes, ligesom man i det hele kun ved lidt om hans Liv. Derimod kendes et betydeligt Antal Tryk fra hans Presse, som dog sikkert har produceret adskilligt mere; det ældste af dem er fra 1551. Sandsynligvis har han erhvervet den 1559 afdøde Hans Vingaards (s. d.) Materiel, da flere af hans Bøger angives trykt i V.s Arvingers Officin i det nye Klosterstræde. 1564 fritages han for Skat, og 1565 faar han Privilegium paa at trykke alle i Riget udkommende Bøger paa Latin, Dansk og Tysk, en Rettighed, hvis Betydning ikke kendes. 1563—73 var han Bogtrykker for Universitetet. Paa sine gamle Dage boede han i Roskilde hos sin Svoger R. H. Reravius (s. d.). B. er den mest fremragende Bogtrykker, vi har haft; selv efter europæisk Maalestok hører han til de største i sin Samtid. Hans Bøger viser ikke blot, at han har haft et udmærket Materiel, men vidner ogsaa om en ualmindelig Evne til at skabe smukke Satsbilleder. Mest berømt blandt hans Tryk er Joach. Arentsches Bog om Krigskunst (1578), et Folioværk med talrige pragtfulde kolorerede Haandtegninger (findes kun i 1 Eksp. i det Kgl. Bibliotek); andre kendte Arbejder af ham er Luthers Huspostil 1564, Hans Thomesens Salmebog 1569, Niels Jespersens Gradual 1573 og Frederik II.s „Psalme und Sprüche“ 1586. I flere af hans Bøger findes smukke Træsnit, mærkede med hans Monogram og en Træskærerkniv. En Del af sine Tryk har han selv forlagt, og nogle af dem har han selv oversat fra Tysk. S. D.

Litt.: Rordam: „Kbh. Univ. Hist.“ II, S. 677 ff., Tillæg S. 207; R. Paulli: „L. B.“ 1918.

Benedictsen, Åge Meyer (f. ^{13/7} 1866), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Philip Ferdinand Meyer og Anna Maria B. Blev Student 1886 og Cand. phil. 1887, studerede Sprog i Kbh., Moskva, Leipzig og Warschau, men tog ingen Eksamen. Har gjort talrige Rejser, til Østeuropa og Balkanhalvøen 1893—97, det europæiske og asiatiske Tyrki 1897—98, Persien og Kurdistan 1900—01, Armenien 1905—06, Indien 1907—08, Island osv. Sine Erfaringer paa disse Rejser har han udnyttet dels i Bøger som „Et Folk, der vaagner“ (1895) om Litaven, dels i en lang Række Foredrag i Danmark med Island og Færøerne, Rumænien, England,

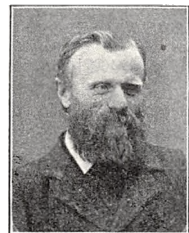
osv.; herhjemme har han navnlig talt paa Højskoler og for Folkeuniversitetsforeningen. Hans Hovedinteresse er de nationale Spørgsmaal; han behandler med Forkærlighed de undervungne Folkeslag og deres Kampe. Han ejer en Hedejeendom i Jylland og en Ø i Van-Soen i Armenien. — Gift 1) 1890 Jeanette Schönheyder van Deurs, d. 1898. 2) 1912 Kathrine Andreasen.

P. E.

Litt.: Slægt i „Grosserer Jens B.s Stamtavle“, Reykjavik 1890; Selvbiografi i „Bogen om Studenterne 1886“ 1911; „Odina“, Reykjavik, Okt. 1912.

Bengærd, se Berengaria.

Bennike, Valdemar (f. $\frac{3}{8}$ 1849), Højskolelærer. F. i Kbh. Forældre: Malermester Andreas Christian B. og Nikoline Frederikke Jensen. Hjemmet var stærkt grundtvigsk paavirket, og B. blev tidlig læselysten, men der var ikke Raad til nogen boglig Uddannelse. Efter et Aars Malerlære blev han Medhjælper ved en fynsk Friskole og kom derved i livlig Berøring med Kold og andre fynske Friskolefolk.

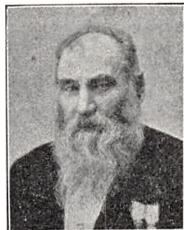
1867—68 var han paa Vejstrup Højskole og derpaa nogle Aar Højskolelærer i forskellige Landsdele; var et Par Gange i Norge. Efter at have været Marine-soldat var han 1876—77 paa Langfart som Skibskok, derefter 1877—78 som Malersvend i England, især for at søge sproglige Spor af den danske Bosættelse. Herfra kom han til Vallekilde Højskole 1878 og har siden været Lærer der, især i Geografi. Den Lyst til Sprogundersøgelser, som drev ham til England, vendte sig efter hans Hjemkomst mod de danske Folkemaal, og disse Undersøgelseres Udbytte prøvede han, efter et engelsk Forbillede, snart at afsætte paa Landkort. Heraf fremstod i Aarenes Løb de „Kort over de danske Folkemaal“, som han 1898—1912 har udgivet i Samarbejde med Marius Kristensen, og som har vist sig at være af stor Betydning for dansk Sprogvidenskab. Desuden har han udgivet nogle geografiske Skildringer og en Del Skrifter til Forstaaelse af Henry Georges Tanker. Særlig maa nævnes hans lille Bog om den fynske Bonde Kristen Hansen i Vejstrup, hans Vært i Højskoletiden (1905), og hans folkelige Fremstilling af Udviklingslæren „Livets Historie“ (1915). — Gift 1) 1881 Dagmar Petersen, d. 1882. 2) 1890 Trine Kjær.

M. K.

Litt.: „Vallekilde Højskoles Aarsskrift“ 1905; „Søndagsbladet“ $\frac{2}{9}$ 1900; „Danske Studier“ 1912, S. 160 ff.

Benthagen, se Støvlet-Kathrine.

Bentsen, Andreas Peter ($\frac{9}{3}$ 1839— $\frac{17}{5}$ 1914), Bygmester, Højskolelærer. F. i Kvanløse ved Holbæk. Forældre: Lærer Georg Philip B. og Ane Kirstine Jensdatter. Kom i Lære hos Tømrer Kruse paa Krabbeslund, senere i Holbæk, blev Svend 1857, men uddannedes derefter 1861—64 paa Blaagaard Seminarium. Efter at have været Lærer hos Gunni Busck i Brøndbyvester tog han 1868 Stillingen som Lærer ved Triers Højskole i Vallekilde; med denne Stilling forbandt han sit faglige Arbejde, baade saaledes at han gav Tegningen til en Del Huse og Kirker og Forsamlingsbygninger i Omegnen, specielt for grundtvigske Kredse, og saaledes, at han knyttede en Haandværkerfagskole til Højskolen og forestod den til 1907. Ogsaa i det stedlige politiske Liv har han haft Betydning. Under vanskelige Forhold ledede han de danske Skytteforeninger som Formand for Hovedbestyrelsen 1887 og 1902—10. D. i Vallekilde. — Gift 1) 1874 Emilie Sofie Frederikke Lavigné, d. 1888. 2) 1890 Hanne Lavigné.

O. A.

Litt.: Povl Hansen i „Fra Vallekilde Folkehøjskole“ 1908—09; Erindringer i „Fra Holbæk Amt“ VI—VII 1912—13; „Folkelæsning“ $\frac{2}{3}$ 1909; „Højskolebl.“ $\frac{1}{9}$ s. A.; Nekrolog sst. $\frac{2}{9}$ 1914.

Bentsen, Ivar (f. $\frac{13}{11}$ 1876), Arkitekt. F. i Vallekilde ved Holbæk. Forældre: Bygmester Andreas B. (s. d.) og Emilie Sofie Frederikke Lavigné. Faderens Stilling ved Vallekilde Folkehøjskole fik afgørende Betydning for B., idet han derved tidlig paavirkedes af folkelige og nationale Idéer; desuden blev han som Elev af Faderen en stærkt søgt Arkitekt for grundtvigske Kredse. Foruden af Faderen er B. paavirket og uddannet af P. V. Jensen-Klint. Han har bygget en Mængde Huse og Gaarde, Mejerier, Fabriksbygninger og Skoler, desuden Fiskerhøjskolen ved Snoghøj og Hammarsbøg Folkehøjskole i Skaane. Han har sluttet sig til det frie Arkitektsamfund og har i Kbh. sammen med P. Baumann (s. d.) opført Arbejderboligerne ved Borups Allé for Byggeføreningen af 1865 og med Kai Nielsen (s. d.) udsmykket Blaagaards Plads. Hans Arbejder er enkle og kraftigt virkende i Linierne; de støtter sig i ikke ringe Grad paa ældre hjemlig Byggeskik. Faderens folkeopdragende Gerning har B. fortsat paa Vallekilde Højskole 1908—11; 1913 oprettede han en

Bygmester-, Snedker- og Malerskole i Holbæk og virker som dens Forstander. — Gift 1903 Dagny Jensen. O. A.

Litt.: „Arkitekten“ 2°/₁₀ 1910, 7°/₁₀ 1911 og 3°/₇ 1915; „Politiken“ 7°/₆ 1915 og 25°/₁₀ 1916; H. V. Clausen 1, „Fra Holbæk Amt“ I 1916.

Bentzien, Julius August (23°/₇ 1815—8°/₃ 1882), Gartner, Havebrugsforfatter. F. i Kbh. Forældre: Bagermester Johan Christian B. og Helene

Frederikke Bentzien. Blev Student 1833, Cand. theol. 1839, men slog derefter ind paa Havebrug. Uddannedes ved Botanisk Have, Fredensborg og Rosenborg og tog 1843 Kunstgartner-eksamen sidstnævnte Sted. Efter at have uddannet sig videre hos

Booth i Hamborg var han en Tid Inspektør ved det jyske Haveselskab og efter en ny Udenlandsrejse Gartner ved Haveselskabets Have 1847—64, hvorefter han nedsatte sig som Frøhandler og Anlæggsgartner i Kbh.; bestyrede en Tid Tivolis Have og anlagde flere større Haver, bl. a. ved Sofiero og Kullagunnarstorp, ligesom Landbohøjskolens Have 1857—58 væsentlig anlagdes efter hans Udkast. Han deltog i Tale og Skrift i Diskussioner om Havebrug; bl. a. ankede han over, at den teoretiske Uddannelse af Gartnerelevener fandt Sted saa mange forskellige Steder her i Landet, og hævdede, at Slotshaverne var de eneste tilfredsstillende Dannelsesanstalter for Landets Gartnere. B. redigerede 1848 „Arkiv for Haveselskabet“ og 1849—82 „Dansk Havetidende“; han skrev en Del Havebøger, f. E. „Haandbog for Frugttrædyrkere“ (1861) og „Fuldstændig Haandbog for Havedyrkere og Gartnere“ (1865) samt talrige populære Smaaskrifter. Kvantiteten af B.s Produkter staar til en vis Grad over Kvaliteten, men han har utvivlsomt bidraget meget til Havebrugets Fremme her i Landet. D. i Kbh. — Gift 1) 1850 Anna Kirstine Jensen, d. 1852. 2) 1868 Johanne Claudine B., d. 1909. A. L.

Litt.: „Flyveposten“ 25°/₁₀, 15°/₁₁, 25°/₁₁ 1848; Nekrolog i „Dansk Havetidende“ 33. Aarg., S. 49.

Bentzon, Lars Larsen (27°/₃ 1833—29°/₆ 1893), Landinspektør, Ingeniør. F. i Assens. Forældre: Amtsforvalter Christopher Adrian Engelbrecht B. og Sophie Charlotte Liebenberg. Efter Faderens

Forflyttelse til Hillerød gennemgik B. den der værende Latinskoles Realklasser, fik derefter indtil 1854 en Landmaaler- og Landinspektøruddannelse, virkede i Matrikelskontoret og

som Manuduktør for Landvæsen- og Landinspektørelver og forberedte sig — drevet af en Dannelsesstrang, som næredes af hans Omgangskreds, hvori F. L. Liebenberg — til Artium, som han tog 1855. Hans store praktiske Dygtighed, Energi og Evne til at overvinde Vanskeligheder lod ham snart faa en stor Virksomhed som Landinspektør — saaledes ved Opmaalingen af Hillerød, Matrikuleringen af Ærø og de „8 nord-slesvigske Sogne“ og ved de fleste Jernbaneanlæg paa Sjælland; ved sin Død var han ledende Landinspektør ved Frihavnsanlægget. Efterhaanden udviklede han sig desuden som Specialist i Vandløbslovgivning og virkede i en lang Aarrække som Konsulent for Staten. Som teknisk Leder af en stor Række Vandkulturarbejder (Aareguleringer i Kbh.s og Frederiksborg Amt, Udtørringerne Søvang, Kolindsund, Lammefjord) har han udført et meget betydningfuldt Arbejde: han har forestaaet Regulering af ca. 45 Mil Vandløb, af hvilke ca. 30000 Td. Land har haft Gavn; om Aaløbsreguleringen i Frederiksborg Amt udtaler Amtets Kommission af 1883, at den repræsenterer en Værdiforøgelse af 21°/₂ Million Kroner for en Udgift, der er 1°/₄ af denne Sum. Direkte har B.s Virksomhed saaledes været af stor Betydning for Samfundet, om end saa speciel teknisk, at den kun vurderes af faa. Indirekte har B. ved sin stærke Personlighed, hvis Ideal var en fri harmonisk Udvikling, haft en Indflydelse paa sine Omgivelser, der har sat tydelige Spor. Han var stærkt paavirket af moderne Klassicisme (særlig Goethe), paa det etiske Omraade af Kierkegaard, og fandt sit Samfundsideal i det samtidige England. D. i Kbh. — Gift 1857 Christine Vilhelmine Bang, d. 1902. P. H.

Litt.: Bidstrup: „Stamt. over Familien Koefoed fra Koefoedgaard“ 1887; Viggo B.: „Skon og Regel“ 1914, S. 36—37 og 46; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 3°/₇ 1893, „Ingeniøren“ 7°/₇ s. A., „Ill. Tid.“ 17°/₆ s. A. (af A. B. Drachmann), „Tidskr. f. Opm. og Matrikulsvesen“ I s. A. og „Ugeskr. f. Landmænd“ s. A.

Bentzon, Martha Drachmann (7°/₂ 1866—4°/₆ 1912), Kunsthistoriker. F. i Kbh. Forældre: Professor A. G. Drachmann (s. d.)

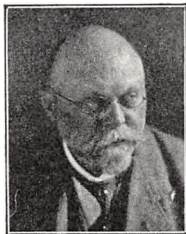
og Clara Josephine Sorensen. Halvsøster til Holger Drachmann (s. d.). Som Medlem af en intellektuelt præget og kunstnerisk følsom Slægt var Fru B. tidlig stærkt optaget af æstetiske Undersøgelser; under et Ophold i Italien 1885 blev hun grebet af Interesse for Michelangelo's Person og Kunst og viede siden dette Emne al sin Kraft, der ofte hemmedes af Sygdom. Paa talrige Italiensrejser arbejdede

hun paa de herhen hørende Problemer og opnaaede Adgang til Buonarrotti-Arkivet i Firenze. Af hendes Arbejder udkom kun „Michelagniolos ufuldendte Arbejder“ (1912) og „Renæssancestudier“ (1913) samt „Studier over M.s erotiske Personlighed“ (1908). B.s Værker er i udpræget Grad selvstændige og bærer Vidnesbyrd om brændende Skønhedstrang og dyb videnskabelig Iver. D. i Hornbæk. — Gift 1887 Professor Viggo B. (s. d.) O. A.

Litt.: Nekrolog i „Politiken“ 9/9 1912; „Samtiden“ XXIV 1913.

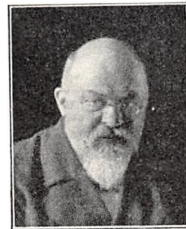
Bentzon, Povl (f. 31/8 1858), Landinspektør. F. i Kbh. Forældre: Landinspektør L. L. B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1877, tog polyteknisk Eksamen 1884 og blev 1885 Landinspektør. Han fortsatte sin Faders Virksomhed og udviklede den paa lignende Linier med Vandløbslovgivning som Specialitet og som raadgivende ved Landvæsenkommissioner. I en lang Aarrække (1891—1900 og 1902—07) har

han været Medredaktør af „Tidsskrift for Opmaalings- og Matrikulsvesen“ og dels heri, dels i andre Tidsskrifter offentliggjort en Række mindre Afhandlinger af teknisk Indhold, saaledes en Fremstilling af sin Præcisionsmaaling i Kbh. Under den vanskelige Situation, Landet kom i ved Verdenskrigen, har Staten draget stor Nytte af hans Indsigt og Organisationstalent ved i Brændselsnævnet at overdrage ham som Formand Ledelsen af hele Landets Forsyning med indenlandsk Brændsel (Brænde, Tørv). Ved Siden af sin store praktiske Virksomhed har B. kunnet faa Tid til at ofre sig for sin Interesse for Kunst, baade Musik og bildende. Som et Udslag heraf blev han 1905 Formand for Raderforeningen. B. har desuden siddet i Bestyrelserne for Dansk Ingeniørforening og for Landinspektørforeningen. — Gift 1885 Harriet Drachmann. P. H.

Litt.: Slægt i Bidstrup: „Stamt. over Familien Koefoed fra Koefoedgaard“ 1887; „Politiken“ 31/8 1918.

Bentzon, Viggo (f. 15/8 1861), Retslærd. F. i Kbh. Forældre: Landinspektør L. L. B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1879, Cand. juris 1884, Dr. juris 1890 („Begrebet vis major i romersk og nordisk Ret med særligt Hensyn til Reders Ansvar for Ladning“), 1891 Docent i Søret, 1892 Professor ord. Som Forfatter lægger B. særlig Vægt paa at fremdrage Retsreglernes

praktiske Grunde og reale Virkninger, han advarer mod Opfattelsen af den juridiske Almensætning som en Trylleformular, der skulde kunne erstatte de smaa specielle Hensyn, som i hvert enkelt Tilfælde bør være bestemmende. Med Forklæthed har han syset med Fortolkningslæren og Problemet om Retsvidenskabens Metode. Han forkaster de Teorier, som ser Retsfilosofiens Opgave i en Fremstilling af den ideale Ret, han har lært meget af Forskere som Jhering og Oskar Bülow, en friere, mere produktiv-skønmæssig Metode er hans Maal. Foruden en Del Afhandlinger i „Ugeskrift for Retsvæsen“, „Tidsskrift for Retsvidenskab“, „Tiiskuieren“, „Juridisk Tidsskrift“ o. a. har B. skrevet „Den danske Søret. Forelæsninger“ (1899), en Fremstilling af den paa Søloven af 1/4 1892 grundede Ret, „Almindelig Retslære. Til Brug ved Forelæsninger“ (1. Hæfte 1904, 2. Udg. ved Vinding Kruse 1916) og Universitetsprogrammet „Skøn og Regel“ (1914). B.s civilretlige Lærebøger udgik oprindeligt fra Deuntzers Arbejder — „Personretten“ (1897; 3. Udg. 1904; ny Udg. 1916—18), „Retskilderne. Til Brug ved Forelæsninger“ (1.—3. Hæfte 1900—07), „Den danske Arveret“ (1910) og „Den danske Familieret paa Grundlag af J. H. Deuntzers Familieret. Under Medvirkning af H. G. Bechmann“ (1910, 2. Udg. 1916) —, men har mere og mere emanciperet sig derfra. En Reform af det juridiske Studium har ligget B. stærkt paa Sinde; i Forarbejderne til Universitetets Forfatning af 9/9 1902 tog han virksom Del. Ogsaa legislativ Syssel har lagt Beslag paa hans Kræfter. Han har udarbejdet Lov af 30/8 1894 om Oplagsbeviser og Garanti-beviser, der oplægges i Frihavnen, var Medlem af forskellige Lovkommissioner, deltog 1909 i Stockholm i den præliminære Konference ang. et fællesskandinavisk Lovarbejde paa Familierettens Omraade, 1910 Medlem af, 1912 Formand for den danske Komité. Foruden at bestride andre offentlige og private Hverv er B. fra 1903 Formand for Overskyldraadet og som saadan tillige fra 1/4 1914 adjungeret Medlem af Landsoverskatteaaadet. — Gift 1) 1887 Martha Drachmann (s. d.), d. 1912. 2) 1913 Karen Emma Hartmann. Fz. D.

Litt.: Slægt se Povl B.; Selvbiografi i Univ. Prog. Nov. 1890; Univ. Aarb. 1890—91, S. 515 f.; „Akademisk Ugebl.“ 1917.

Benzon, Alfred Nicolai (4/12 1823—10/12 1884), Apoteker, Fabrikerer. F. i Stubbe-købing. Forældre: Agent Lorenz Jacob B. og Kirstine Hansen. Blev 1838 Lærling paa Hofapoteket i Kbh. hos G. Becker, 1845 Cand. pharm. Havde Ansættelse paa Hofapoteket i Kiel og derefter i en stor Drogforretning i Hamborg, studerede en Tid i Bonn, navnlig Farmakognosi. 1849 overtog han Svaneapoteket i Kbh., s. A. aab-

nede han en Droge- og Medicinalhandel en gros, som 1863 flyttedes til en Fabriksbygning ved Kalvebodstrand, hvor der indrettedes kemisk Fabrik og Damppulveriseringsanstalt. 1864 oprettede han Østergades Materialhandel, 1873 et selvstændigt homøopatisk Apotek, 1877 ombyggedes hele Apotekets Ejendom, hvorved den smalle Peder Madsens Gang,

med Indgang gennem en Port i Ejendommen, forsvandt. S. A. oprettede han Ny Østergades tekniske Materialhandel. 1883 anlagde han efter Regeringens Opfordring et Apotek i Thorshavn paa Færøerne. Han tog Del i Arbejdet for Uddybning af Kalvebodstrand og i Diskussionen om Toldforholdene, var 1859—75 virksomt Medlem af Industriforeningens Bestyrelse, fra 1873 til sin Død ledende i A/S Kastrup Glasværk; desuden Medlem af en Mængde Kommissioner. Syslede i sin Fritid med Studiet af Naturen og skabte store og kostbare Samlinger, botaniske, ornitologiske, farmakognostiske, numismatiske o. s. v.; efter hans Død fik de offentlige Museer Lov at udtage af disse de Sjældenheder, de ønskede; hans farmakognostiske Samling overgik til Botanisk Museum og senere ved den Farmaceutiske Læreanstalts Oprettelse til denne. B. var en meget livlig, elskværdig og vittig Mand, som med stor Energi udførte et mægtigt Arbejde; en fremragende Apoteker. D. i Kbh. — Gift 1849 Anna Dorothea Vilhelmine Østergaard, d. 1893. M. N. R.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; „Ny farmaceutisk Tid.“ 1884 Nr. 25; „Firmaet Alfred B., Grundlæggeren og Virksomheden“ 1909; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 11/1 1885 (af Vilh. Bergsøe).

Benzon, Bøje Peter Lorenz Alfred (f. 17/1 1855), Apoteker, Fabrikant, Sportsmand. F. i Kbh. Forældre: Apoteker A. N. B. (s. d.)

og Hustru. Blev Student 1873, Cand. phil. 1874, Cand. pharm. 1877, studerede derefter kemi ved Polyteknisk Læreanstalt under S. M. Jørgensen og C. Christiansen. Var efter Medhjælpereksamen 1/2 Aar ansat paa Nykøbing F. Apotek. Dyrkede Malerkunst og udstillede i flere Aar paa Charlottenborg. 1884 overtog han sammen med Broderen Otto B. (s. d.) Faderens Forretning, som de i Fællesskab har arbejdet op til at være en Virksomhed af meget stort Omfang. En stor ny Lagerbygning opførtes 1908, en ny

Fabriksbygning 1913. B. var 1896—1908 Borgerrepræsentant i København, valgt paa Borgerlisten, men tilhørende den liberale Opposition; fra 1901—03 var han Folketingsmand for Kbh.s 2. Kreds og tilhørte Reformpartiet; han er fremdeles Folketingets Repræsentant i Kbh.s Havneraad. B. er Formand for eller sidder i Bestyrelsen for talrige af Landets største Aktieselskaber. Siden 1894 er han Formand for Danmarks Apotekerforening og har i denne Egenskab haft afgørende Betydning for Udviklingen af Farmacien i Danmark i den sidste Menneskealder. Han var Medlem af Kommissionen til at forberede en Omordning af Statens civile Sundhedsvæsen, blandt hvis Resultater kan nævnes Loven om Sundhedsstyrelsen, om Embedslægevæsenet, Apotekerloven o. s. v.; har under Krigen været tilkaldt af Justitsministeriet og Industriraadet som fabriks- og handelskyndig Raadgiver i kemisk-farmaceutiske Spørgsmaal. Indenfor Idretten har B. haft stor Betydning; han har udmærket sig som Skøjteløber og Rytter og især interesseret sig for Sejlsport. Han har taget Del i Kapsejladser siden 1872 og i udenlandske Regattaer, og han har konstrueret adskillige Kapsejlere, hvoraf flere har været Toppen i deres Klasse i Skandinavien. Endelig har han udarbejdet den tidligere skandinavisk-germanske Unions Maalesystem, senere det internationale (London 1907), der var gældende til 1918. B. har skrevet talrige Afhandlinger om Maalesagen; endvidere kan nævnes „Om Maltekstrakt“ 1886 og „Om Sterilisation af Jodoform og Jodoformgaze“ (1892). En alsidig kultiveret Mand, vittig Taler. — Gift 1888 Johanne Bissen.

M. N. R.

Litt.: Slægt se Alfred B., d. 1884; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Dannebrog“ 9/6 1895; „Politiken“ 2/4 1901; „Firmaet Alfred B., Grundlæggeren og Virksomheden“ 1909.

Benzon, Carl Otto Valdemar (f. 17/1 1856), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Apoteker A. N. B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1873, var Discipel paa Svaneapoteket under Faderen og blev Cand. pharm. 1876, Cand. polit. 1878. Indtraadte derefter i Faderens Forretning, som han 1884 overtog sammen med Broderen, Alfred B. (s. d.). Dygtig og repræsentativ Forretningsmand. Som Forfatter debuterede han 1882 paa det Kgl. Teater med Proverbet „Surrogater“. 1884 kom „En Skandale“, hvis Udfald mod københavnsk Bourgeois gjorde stor Lykke, 1886 Enakterne „Provisorisk“ og „Tilfældigheder“, 1891

„Sportsmænd“ (paa Folketeatret, da det forkastedes af det Kgl. Teater), 1894 Ægteskabsdramaet „Anna Bryde“, 1900 „Moderate Løjer“, 1907 „Forældre“, 1908 „Frie Hænder“, 1913 „Forsaar og Efteraar“. B.s Skuespil kommer i Kølvanet paa de Ibsen'ske Angreb paa Samfundets forlorne Støtter og de autoriserede Anskuelse indenfor „de ansete Mænds Fagforening“. De rummer et Stænk af Følsomhed ved Siden af en træt Skepsis, men først og fremmest det gode Hoveds Foragt for Dumheden. B.s Styrke er hans klare, maaske nok lidt for tydelige Karakteristik og hans Replik, der er københavnsk i Tonen, vittig, slagfærdig, dobbeltbundet, uforskammet og maskulin. 1913—14 var han, der altid har interesseret sig levende for Teatret, konstitueret Direktør for det Kgl. Teater, men høstede ingen Laurbær. 1907 oprettede han B.s Forfatterlegat, som bortgives af Georg Brandes. — Gift 1) 1888 Emma Eliza Hansen (Grut). Ægteskabet opløst 1898. 2) 1901 Ellen Lucinde Bramsen. G. C.

Litt.: Slægt se Alfred B., d. 1884; G. Brandes: „Saml. Skr.“ XIII (fra 1891); „Ill. Tid.“ ²/₁₀ 1898 og ¹⁷/₂ 1907; „Hver 8. Dag.“ ²³/₁₀ 1904; „Politiken“ ³/₂ 1907; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; „Verden og vi“ ²²/₃ 1918.

Benzon, Peter Eggert (f. ²³/₁₁ 1857), Forfatter. F. i Holstebro. Forældre: Distriktslæge Lorens Jacob Nicolai B. og Nicoline Berg. Blev Student 1875, Cand. theol. 1881. Efter at have været Lærer i Vordingborg blev han 1884 Præst i Hersom, 1890 i Hjeremind, 1901 i Galten-Vissing ved Hadsten. 1905 fik han det Ancker'ske Legat. Efter at have udgivet Digtet „Døberen Johannes“ 1880 og Samlingen „Kornmod“ 1883 vakte han Opmærksomhed ved de to Fortællinger, der kom under Titlen „Svovl“ 1894 og ligesom „Det sjette Bud“ 1896 skildrede religiøse Typer og Brydninger. 1898 kom „Landsmænd“ (skandinaviske Nybyggere i Nordamerika), 1900 „Gerda Rossen“, 1902 „Husvild“, 1906 Romanen „Axenstrasse“, 1915 Novellesamlingen „Den ubudne Gæst“. Af Skuespil har B. skrevet „Mariamme“ 1904 med bibelsk Motiv, „Biskoppen“ 1905 med forskellige gejstlige Typer, det dramatiske Digt „Antikrist“ 1907 og Folkevisedramaet „Ebbe Skammelse“ 1912. I „Højskolebladet“ har han skrevet en Del litterære Anmeldelser. B.s Forfatterskab er præget af en mild Menneskelighed i grundtvigsk Aand, en vederhæftig Blanding af Alvor og Lune. Han griber kun Pennen, naar han virkelig har noget paa Hjerte, men ved altid at diskutere Livsanskuelse foringer han sine Bøgers rent kunstneriske Værdi. — Gift

1883 Vilhelmine Christine Julie Schrøder. G. C.

Litt.: Slægt se Alfred B., d. 1884; Selvbibliografi i „Bogvennen“ Nov. 1915 og „Nationaltid.“ ²/₉ s. A.; „Dannebrog“ ¹³/₂ 1910; „Randers Dagbl.“ ²³/₁₁ 1917.

Benzon, Frederik Wilhelm Casper v. (⁷/₅ 1791—²⁴/₁ 1832), Genealog. F. i Køge. Forældre: Major Lars B. og Catharina Hedevig Fabritius Tengnagel. Blev Student 1809, Cand. juris 1812, ansat i danske Kanceli s. A. og i Rentekammeret 1814. 1813 optoges han i det Danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog og var dets Sekretær og Arkivar 1817—23, Kasserer 1818—22. 1823

blev han Amtmand paa Femern og overtog Familiegodset Kaden i Holsten; 1830 tog han sin Afsked. Det er hans Arbejde for Danske Selskab, der har gjort hans Navn bekendt. Han fuldtendte Adelsleksikonet 1814 og leverede flere gode Bidrag til „Magasin til den Danske Adels Historie“; endelig udarbejdede han de i Rigsarkivet i ca. 400 haandskrevne Blade i 5 Foliobind opbevarede „B.s Stamtavler“ over dansk Adel 1660—1820, et Værk, der til den seneste Tid har været overordentlig stærkt benyttet; det er flittigt, men ingenlunde fejlfrit. D. i Burg. — Gift 1824 Emilie Henriette Massmann, d. 1864. P. E.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Stamt. over den adelige Slægt B.“ 1914; Werlauff: „Det Kgl. danske Selskab“ 1847.

Berendsen, Ivar Maurice (f. ³/₁₀ 1865), Politiker, Toldmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Sophus B. og Mariane Levin. Blev Student 1882, Cand. juris 1887, ansattes s. A. i Overholdinspektoratet, blev Sekretær sst. 1891, Fuldmægtig 1894, Toldforvalter paa Frbg. 1898, Toldinspektør i Kbh. 1903, i Frihavnen 1914. B. er en levende, impulsiv Natur, en kundskabsrig Mand med alsidig Interesse, et

varmt Hjerte for Forurettede og Undertrykte og en flydende Veltalenhed. Indenfor sin Etat har han gjort et meget stort Arbejde for Rejsning i økonomisk og anden Henseende. Han var Sekretær i de samlede Told- og Trafiketatens Lønningssudvalg 1906—08 og i deres Centralorganisation fra dens Stiftelse 1908 til 1910. Han valgtes 1904 trods Modstand fra de højere Embedsmænds Side til Formand i den danske Toldetatets Forening, skaffede den et eget Organ 1906 og saa 1908 Løn-

ningsreformen gennemført. 1906 var han af Regeringen udsendt til Udlandet for at studere Toldforhold. Udenfor sin Stand har B. ogsaa paa flere Omraader gjort et betydeligt Arbejde. Han kom tidlig ind i Journalistik og Foreningsliv paa radikal Side, var 1898—1901 og 1907—08 en populær Formand i Studentersamfundet og er fra 1888 Medarbejder ved „Politiken“, hvor han bl. a. har skrevet toldpolitiske Artikler og især dyrket en af sine Hovedinteresser, det finske Spørgsmaal. 1909 stillede han sig i Kbh.s 2. Kreds og valgtes her 1910 efter to energiske Agitationskampagner. I Tinget har han med Forkærlighed talt Statsfunktionærernes Sag, var bl. a. 1916 Ordfører for Postloven og 1917 for Skattelovene. — Gift 1891 Anna Levonius, d. 1911. P. E.

Litt.: Slægt i Heckscher: „Stamtavlen Melchior“ 1882; „Studenterne fra 1882“ 1907; „Dansk Toldtid.“ Juli 1910 og Decb. 1912; Jac. Andersen 1 „Dansk Postbl.“ 4/1 1910; „Politiken“ 21/5 1909 og 1/12 1912.

Berengaria (d. 27/3 1221), Dronning. Forældre: Sancho I af Portugal og Dulce. Om hendes Liv i Danmark vides intet sikkert, men Sagnet lader hende straks fra sit Bryllup optræde som den onde Dronning, der vilde tvinge Kongen til at paalægge Folket store Skatter for hendes Skyld. Hendes Kranium viser, at hun var meget smuk. Begravet i Ringsted. — Gift 1214 Valdemar II Sejv (s. d.). Th. B. B.

Litt.: Chr. Bruun, Kr. Erslev og A. Fabricius i „Aarb. for nord. Oldkynd. og Hist.“ 1893; F. C. C. Hansen: „De ældste Kongegrave og Bispegrave i Roskilde Domkirke“ 1914.

Berény, Charlotte, se Wiehe-Berény.

Berg, Emil Axel (f. 5/8 1856), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Vægtfabrikant Vilhelm Julius B. og Caroline Frederikke Brüün. Kom

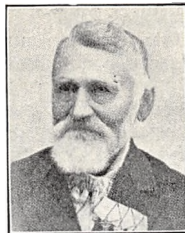

i Tømrerlære og besøgte Akademiet 1873—1880, da han fik Afgang. 1885 vandt han den Neuhausens'ske Præmie, 1893 Hansens Medaille, og 1911 blev han Medlem af Akademiets Plenarforsamling. 1902—04 og 1907—09 var han Formand for „Akademisk Arkitektforening“.

Han foretog 1882—83 en større Studierejse til Italien. Som sit Slægtled blandt Arkitekterne har B. holdt sig til hjemlige Motiver; i hans Nybygninger anvendes den røde Sten i ret rolige Murflader (Nielsen & Winther 1897—99, Privatbanken 1900—03, Diskontobanken 1904—06 og bedst maaske i Arbejdsgiverforeningen 1910—11). Men B. har paa et andet Omraade gjort en betydelig Indsats; han er en praktisk og smagfuld Restaurator af gamle Herregaarde (Bregentved 1887—91, Dronninggaard og særlig Vemmetofte 1907—09). — Ugift. O. A.

Litt.: „Arkitekten“ 29/4 1904, 7/5 1910, 17/12 1912 og 25/1 1913.

Berg, Carl (20/6 1812—12/1 1895), klassisk Filolog, Skolemand. F. i Kolding. Forældre: Købmand Peter Christian B. og Marie Christine Karberg. Blev Student 1832, studerede Filologi, Matematik og Filosofi og tog filologisk Eksamen 1842. Han virkede som Lærer ved det v. Westenske Institut og Borgerdydskolen paa Kristianshavn, fra 1846 ved Metropolitan-skolen, hvor han 1847 blev Adjunkt og 1849

Overlærer. Blev 1864 Rektor ved Frederiksborg Latinskole, som han bidrog til at hæve af dens Forfald; tog sin Afsked 1889. Han udgav 1843 „Skema til den græske Formlære“, der senere i udvidet Skikkelse blev oplagt adskillige Gange, en græsk Ordbog 1864 (ny Udg. 1885), flere Udvalg af græske Forfatteres Skrifter til Skolebrug samt værdifulde Programafhandlinger, hvori han behandlede sproglige Spørgsmaal ud fra den sammenlignende Sprogvidenskabs Synspunkter; særlig fremhæves „Sprogenes Udbredelse og Slægtskab“ (1868). Han var en af Stifterne af „Det filologisk-historiske Samfund“, hvis Formand han var 1854—63, og af „Tidskrift for Filologi og Pædagogik“, i hvis Redaktion han deltog fra 1859—76. D. i Kbh. — Gift 1842 Clemence Emilie Marcher, d. 1900. H. R.

Litt.: Frederiksborg Skoles Progr. 1889, 1897 og 1912; A. Abrahams: „Minder fra min Barndom“ 1895; Will. Sørensen: „Til Forsvar for C. B.s Minde“ 1897; E. v. d. Recke: „I Anledning af W. Sørensens Artikler“ s. A.; Dalberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1916; Nekrolog af O. Siesbye i „Nord. Tidsskr. f. Filologi“ III, 3 1895; N. Lassen: „Erindringer“ I 1918.

Berg, Christen Poulsen (18/12 1829—28/11 1891), Politiker. F. i Fjaltring Sogn ved Lemvig. Forældre: Gaardejer, Sognefoged Poul Madsen Bjerg og

Ane Christensdatter Skalkhøj. Efter at have været Hjælpe lærer flere Steder kom den begavede Bondedreng paa Ranum Seminarium 1848 og paavirkedes her for Livet i grundtvigsk Retning af Forstanderen L. C. Müller. 1850 tog han Skolelærereksamen

med Udmærkelse og blev 1852 Lærer i Kolding. Ved sine store pædagogiske Evner og sin levende Foretagsomhed vandt han her megen Popularitet, gennemførte flere Reforme i Skolevæsenet og var fra 1857 Byraadssekretær. 1861 forflyttedes han til Bogø, hvor han ogsaa hurtig skabte sig

en Position, oprettede en Sømandsskole 1863, Realklasse 1864 (fra 1887 Realskole), Navigationsskole 1866, ligesom han 1868 blev Formand for Sogneraadet. ^{30/1} 1865 valgtes han i Kolding til Rigsraadets Folketing, overgik 1866 til Rigsdagens og genvalgtes til sin Død. Han sluttede sig paa Tinge til det nationale grundtvigske Venstre og blev snart en af dets Ledere. Han var brændende ærgerrig, begavet med en uhyre Arbejdskraft og bares frem af en urokkelig og lys Tro paa det brede Folks Ret og Villie. Aarene 1866—70 benyttede han til et yderst intensivt sagligt Arbejde, der lagde en solid Grund for hans senere Politik. Han stemte med Betænkelighed for den reviderede Grundlov, gik som den varme Forsvarsven, han var, med til Hærløven 1867, men stemte imod den kommunale Valglov s. A. Alt nu saa han klart sit Maal: at samle Folketingets Venstre til eet og saa skaffe det og derigennem det store Folk Landets Styre. 1870 skabte han sammen med Høgsbro og Krabbe det forenede Venstre og rejste straks en mægtig Agitation for det Landet rundt, han talte næsten i hvert Sogn og stiftede en Række Blade, efterhaanden ialt ti. 1872—78 var han Finanslovdorfører og øvede en afgørende Indflydelse paa Arbejdet. Men det første Stormløb for Parlamentarismen slog fejl, Finanslovnægtelsen 1873 vandt ingen Anklang, og Estrup tog Kampen op med Tinget. Efter den provisoriske Finanslov 1877 indledede en Del af Venstre Forhandlinger med Regeringen, og Partiet spaltedes i en moderat og radikal Gruppe. B. og Hørup var Ledere for den sidste og sejrede ved Valget 1879, men B.s noget usikre Politik i Forsvarsspørgsmaalet svækkede hans Stilling og fremkaldte en ny Deling af hans Parti. B. var imidlertid gaaet af som Lærer 1874 og boede 1876—84 i Hillerød. En ny Tilnærmelse mellem Venstregrupperne begyndte 1881 og karakteriseredes af Visnepolitikken, der især var B.s Værk. Han valgtes 1883 til Tingets Formand og grundede 1881 sammen med Hørup og Brandes „Morgenbladet“ som det radikale Venstres Hovedorgan. 1884 bragte Partiet en mægtig Sejr, og B. har sikkert troet den endelige Triumf nær. Estrup var imidlertid bestemt paa at tage Kampen op, og i selve Venstre skete s. A. et nyt Brud, Hørup og Brandes forlod B. og stod siden i Modsætning til hans „danske Venstre“. Det var mest aandelige Divergenser, der havde skabt denne Spaltning, men den blev politisk skæbnesvanger, fra 1885 regerede Estrup provisorisk, og B. vilde eller kunde ikke anvise noget nyt Kampmiddel. Da han ved et Møde i Holstebro 1885 indirekte havde foranlediget, at Politimesteren blev fjernet fra Tribunen, blev han af Højesteret idømt 6 Maaneders Fængsel. Da han Juli 1886 kom ud, hædre-

des han med store Fester, men i Virkeligheden var hans Kraft brudt, fysisk og politisk. Forhandlingstendensen indenfor Venstre voksede stadig, og B. nedlagde som Følge heraf Formandsposten 1887 og skilte sig ud fra det danske Venstre med en halv Snes Tilhængere. Ved Valget 1890 havde han betydelig Fremgang og fik navnlig i Jylland flere unge og gode Kræfter ind i sin Gruppe, ogsaa Hørup nærmede sig ham igen, og B. havde ligesom lagt ud paa ny med sit gamle Kampprogram. Da døde han pludselig. Mere end nogen anden dansk Fører har B. hentet sin Politik umiddelbart op af Folkedybet. Hans eneste politiske Ide var Folkets Selvstyre. Trods al sin saglige Styrke har han næppe nok gennemført en eneste Sag af virkelig Betydning. Her laa hans Kraft og hans Svaghed. Hans robuste Skikkelse stod fast plantet i dansk Jord, var selv som et Billede paa urokkelig, urgammel dansk Folkevillie. Men da Folkemajestæten blev krænket, vilde B. ikke tage Konsekvensen som Folkehøvding. Han var ingen stor Taktiker, skønt han ikke gik udenom Intrigen, han var vennensæl og i mangt og meget rummelig, men hans uomtvistelig alt for store Selvfølelse stødte mange fra ham. Alt i alt er der større Fest og Bredde over ham end over nogen anden dansk Fører — „Brus af Junistemning“. D. i Kbh. — Gift 1861 Maren Bertelsen, d. 1906.

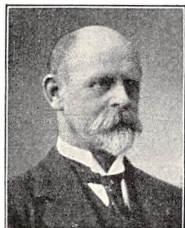
P. E.

Litt.: „Kolding Folkebl.“ ^{19/12} 1874; Zodiacus: „Parlamentar. Stjernebill.“ 1875; Topsøe: „Polit. Portræstudier“ 1878; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; N. Neergaard i „Ill. Tid.“ ^{9/12} 1891; N. J. Laursen: „Et Øjebliksbillede af C. B., tegnet af den danske Presse“ s. A.; H. Begtrup: „C. B.“ 1896; C. C. Clausen: „Vore store Mænd“ 1897; Schandorph: „Oplevelser“ II 1898; „Sorø Amtstid.“ ^{9/11} 1909; E. Henriksen: „C. B.“ 1911 og „Mændene fra Forfatningskampen“ I 1913; „Lærerne og Samfundet“ I s. A.; Madsen-Mygdal: „Politiske Oplevelser“ 1912; Fr. Nørgaard: „C. B.“ 1916; Hans Jensen: „Politiske Personer og Begivenheder“ 1918; Sig. B. i „Verden og vi“ ^{19/10} 1917.

Berg, Claus (d. ca. 1535), Billedskærer. Angives at stamme fra Lybæk, hvad nyere Undersøgelser synes at bekræfte, og at være af adelig Afstamning. Han indkaldtes ca. 1510 til Danmark af Kong Hans' Dronning Christine og var beskæftiget i Odense. Hans Hovedværk er en Altertavle, der efter hans Udkast oprindelig udførtes til Graabrødre Kirke her, 1805 flyttedes til Frue Kirke og 1885 til St. Knuds Kirke, hvor den endnu findes. I Danmark henføres yderligere en Del Altertavler til hans Værksted, nemlig i Tirstrup ved Æbeltoft, i Sanderum, i Bregninge paa Ærø og i Vindinge paa Fyn, endvidere Krucifikset i Sorø Kirke og Kong Hans' Gravsten i Odense. I Holsten, Lybæk og Mecklenborg findes foregivne Arbejder af ham. Han var en af Nordtysklands bedste Billedskærere fra Tiden mellem Gotik og Renaissance. D. i Odense (?). — Gift Margarethe Grott. O. A.

Litt.: „Dsk. Mag.“ I 1745; Høyen i „Ny kirkehist. Saml.“ III 1865; Beckett: „Renessancen og Kunstens Historie i Danmark“ 1897 og i „Kunstmuseets Aarskrift“ 1917.

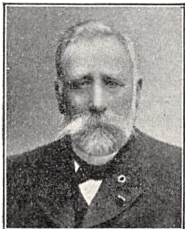
Berg, Ditlev (f. ^{12/10} 1853), Ingeniør. F. i Hem ved Mariager. Forældre: Sognepræst Andreas Høyer B. og Charlotte Louise Birgitte Oppermann. Blev polyteknisk Eksaminand 1873 og Kandidat i Ingeniørfagene 1879. Var 1879—80 Ingeniørassistent ved Kbh.s Brolægnings- og Vejvæsen, hvorefter han praktiserede 1880—90 som Havne- og Vandbygningsingeniør. I dette Tidsrum blev hans Fagkundskab

benyttet i den af Indenrigsministeriet nedsatte Nødhavnskommission, for hvilken han var assisterende Ingeniør og Sekretær (1883—87); omtrent samtidig (1886—88) foretog han en Række Undersøgelser vedrørende Anlæg af en Fiskerihavn ved Skagen. Paa flere Rejser i Udlandet (1882—83, 1887) søgte han yderligere Uddannelse som Vandbygningsingeniør. Fra 1890 gik B. over i en ny Virksomhed, nemlig som teknisk Bestyrer af Aalborg Portland-Cementfabrik, for hvilken han fra 1903 har været administrerende Direktør. Som Leder af Landets største Cementfabrik og ved det betydelige Fagkendskab, han har erhvervet i denne Stilling, indtager B. en fremskudt Plads indenfor den danske Cementindustri. — Gift 1895 Johanne Louise Oppermann. M. C. H.

Litt.: P. Drachmann: „A./S. Aalborg Portland-Cement-Fabrikken 1889—1914“ 1915.

Berg, Janus Anton Rahbek (f. ^{10/12} 1840), Veterinær. F. i Mariager. Forældre: Proprietær Anders Mogens B. og Georgine Amalie Valeur. Tog Dyr lægeeksamen 1864, var en kort Tid (som Kandidat) konstitueret som Assistent hos Prof. Støckfleth, blev s. A. af Indenrigsministeriet ansat som Dyr læge i Ribe Amt og bosatte sig i Varde, men flyttede 1890 til Esbjerg. Da Kvægeksperten til England fandt

Sted, førte han Tilsyn med det levende Kvæg bestemt til England; da Eksporten 1892 ophørte, overtog han Kontrollen i Esbjerg med Faarekød paa det store Faareslagteri, senere den almindelige Kødkontrol sst. Tog Afsked 1904 og foretog derefter Tilsynet med det levende Eksportkvæg til Tyskland. B. har nærmest beskæftiget sig med Kødkontrol og har i „Tidskrift for Veterinærer“ og „Maanedsskrift for Dyr læger“ offentliggjort en Række interessante veterinære Afhandlinger bygget

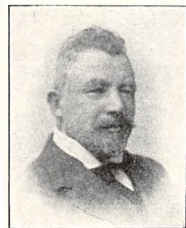
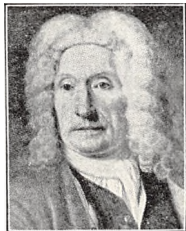
paa egne Erfaringer, bl. a. „Bemærkninger og Iagttagelser om den saakaldte miltbrandsagtige Rosen“, „Lidt om vandrende Bremselarver hos Kvæget“, om Aktinomykose hos Faar og Lungemykose hos Svin etc. B. er en dygtig og meget ansøgt Dyr læge. — Gift 1873 Marie Sophie Elisabeth v. Brockdorff, d. 1901. L. Ba.

Litt.: Slægt i M. A. Nielsen: „Stamt. over Familierne Schade m. fl.“ 1872.

Berg, Magnus Eliesen (^{28/11} 1666—^{31/3} 1739), Maler, Billedskærer. F. i Romedal, Norge. Faderen formentlig Elias Messingsmed ved Sells Kobberværk. B. havde som andre norske Almuesfolk med stor Dygtighed forstaaet at skære i Træ; da han tog Plads som Tjener hos fornemme Herrer, sidst hos U. F. Gyldenløve, skaffede denne Færdighed ham frem; han anbefalede Kongen og sendtes til Hofskildrer Peder Andersen paa Frederiksborg for at gaa i Lære. Grisailerne i Slotskirken skyldes ham. Senere sendte Kongen ham til Udlandet, 1694—99 var han i Frankrig og Italien, blev derefter Hofskildrer og senere Ridsemester for Prinserne. Han har malet enkelte Billeder (Selvportræt paa Rosenberg, Udkast i Kobberstiksamlingen), men hans Forsigtighed i Farver og Tegning viser, at han her ikke var paa sit rette Felt. Som Elfenbensskærer vandt han derimod Laurbær og Ry. Arbejderne er udførte med Dygtighed og Flid, utrolig fint gennemarbejdede. Hovedsamlingen af hans Værker findes paa Rosenberg; enkelte Stykker paa Windsor og i Ambrasersamlingen i Wien. Nedbøjet af Sygdom døde B. i Kbh. — Gift ca. 1700 en Datter af Raadmand Jens Kuur, d. ca. 1701. O. A.

Litt.: „Dsk. Mag.“ I 1745; Edv. Bull i „Kunst og Kultur. Afhdl. L. Dietrichson tilegnede“ 1908; L. Dietrichson: „M. B.“ 1912.

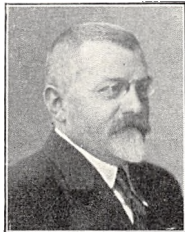
Berg, Rasmus (f. ^{15/9} 1865), Industrihistoriker. F. i Aarhus. Forældre: Eskadronsadelmager Jens Frederik B. og Nielsine Eriksen. Ansattes som Ekstraassistent i de jysk-fynske Statsbaners Revisionskontor i Aarhus 1882 og var 1887—99 Assistent i Statsbanernes Revision i Kbh. og sammes Tariffkontor. Hans fra Barn-domshjemmet stammende Interesse for Haandværkets Historie bragte ham i Forbindelse med Industriforeningen, hvor han 1899 blev Sekretær og 1910 Kontorchef; 1917 ombyttede han denne Stilling med Posten som Forstander for

det teknologiske Instituts Højskoleafdeling. Han havde indenfor Foreningen især Fortjeneste af Aftenskolen, Udstillingerne og Foredragsvirksomheden og redigerede 1900—17 „Tidsskrift for Industri“. Han har udgivet en Række haandværkerhistoriske Værker, saaledes „Aarhus Haandværkerforening 1848—98“ (1898), „Malerlavet 1622—1902“ (1902), „Snedkerlavet 1554—1904“ (1904), „Sadelmagerlavet i Kbh.“ (1910) og „Smedelavet i Kbh.“ (1912). Endelig har han været Leder af Danmarks Deltagelse i flere Udstillinger og er en øvet og kundskabsrig Foredragsholder. — Gift 1888 Ane Sophie Jensen. P. E.

Litt.: „Tidsskr. f. Industri“ Sept. 1917.

Berg, Sigurd (f. 3/7 1868), Politiker, Bladmand. F. paa Bogo. Forældre: Folketingsmand Christen P. B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1886 og Cand. phil. 1887 og var derefter i to Aar efterhaanden knyttet til tre af Faderens Blade,

„Kolding Folkeblad“, „Thisted Amts Tidende“ og „Holbæk Amts Dagblad“. 1889—92 studerede han Nationaløkonomi ved Universitetet og indtraadte derpaa i Redaktionen af „Frederiksborg Amts Avis“, hvis Chefredaktør han var 1895—1905. Han førte en virksom og resultatrig Agitation for Venstres Ideer i sin Kreds og øvede samtidig som Udgiverrepræsentant for de tolv B.ske Blade ikke ringe Indflydelse Landet over. 1901 valgtes han til Folketinget i Frederikssund og beholdt Pladsen, til han faldt 1910. Januar 1905 blev han Indenrigsminister i J. C. Christensens Regering og viste som saadan Myndighed og Initiativ, gennemførte 1907 Lov om Arbejdsløshedskasser og Hjælpekasser, 1908 den kommunale Valglov, Lukkelov, Lov om Ulykkesforsikring og den ny Ordning af Grønlands Styre. Aug. 1908 bragte hans Mægling Typografstrejken til Ophør. Okt. s. A. afgik han sammen med det øvrige Ministerium paa Grund af Alberti-Katastrofen, og ved Folketingsbeslutning af Decb. 1909 sattes han og J. C. Christensen under Tiltale for Rigsretten. 17/6 1910 idømtes han en Bøde paa 1000 Kr. foruden 2000 Kr. til den offentlige Anklager, fordi han ikke i Sommeren 1906 havde anstillet en paakrævet Undersøgelse af Den sjællandske Bondestands Sparekasses Regnskab. 1911 paatænkte Regeringen at udnævne ham til kgl. Kommissarius for Grønland paa fire Aar, men Forslaget om en saadan Ordning faldt i Landstinget. B. stillede sig 1913 forgæves til Folketinget i Frederikssund, men valgtes 1918 i Skern. Ogsaa udenfor aktiv Politik indtog B. en

fremskudt Stilling i sit Parti, ikke mindst paa Grund af sin ikke almindelige politiske Indsigt og Viden. I Tinget er han fra 1918 Medlem af Partiets Bestyrelse. — Gift 1898 Astrid Elna Sørensen. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; Jørgensen: „Den danske Dagspresse“ 1901; „Medlemmerne af Folketinget“ 1906; „Bogen om Studenterne 1886“ 1911; Rigsretsdommen 1910, „Berl. Tid.“ 17/6 s. A., Erindringer 1 „Verden og vi“ 19/10 1917; „København“ 3/7 1918.

Berg Nielsen, Ane Birgitte (f. 26/5 1861), Skolekøkkentænderinde. F. i Vandborg ved Lemvig. Forældre: Lærer Jens Nikolaj Poulsen Berg og Dorthe Marie Jensen Agergaard. Efter Lærerindeeksamen 1882 virkede hun paa Landet til 1884 og derpaa til 1906 ved Kbh.s Kommuneskoler. Fru B. N. har særlig arbejdet for de unge Kvinders skolemæssige Uddannelse i Husgerning. Hun har suppleret sin tidligere praktiske Uddannelse i Husgerning og Mejeribrug paa Statens Lærerhøjskole og ved et treaarigt Studium paa Landbohøjskolen. Gennem talrige Foredrag, Avisartikler og Smaaskrifter og ved Henvendelser til Lovgivningsmagten har hun søgt at faa indført Skolekøkkener i Børneskolen og en videnskabelig underbygget Husholdningsundervisning for Kvinder, saaledes som der paa Landbohøjskolen er indrettet Landbrugsundervisning. Selv om hun ikke har set sit Ønske helt opfyldt, har hun dog en betydelig Del af Æren for, at Staten nu uddanner Lærere i Husgerning, at Husgerning er blevet et Skolefag, og at der findes adskillige Husholdningsskoler spredt her i Landet. Fru B. N. oprettede 1905 en Husholdningsskole med en Afdeling for Lærere; 1907—08 var hun Statskonsulent i Husholdningsundervisning og 1903—15 Forstander for Dansk Kvindesamfunds Vaugstkursus. — Gift 1887 Snedker Rasmus August Nielsen. H. A. S.

Litt.: „Politiken“ 1/10 1909; Gyrithe Lemche: „Dansk Kvindesamfunds Historie“ 1912.

Berger, Christian Johann (14/8 1724—2/4 1789), Læge. F. i Wien. Forældre: Hushovmester hos den danske Gesandt Henrik B. og Elisabeth Marie Buschen. Tidlig faderløs blev han opdraget i Tyskland, til han 1741 i Kbh. fandt støttende Venner i Wohlert og Krüger, der tog sig af hans videre Uddannelse. 1743—46 studerede han i Strassburg, fortrinsvis Obstetrik, og afsluttede sine

Studier i Kbh. med anatomisk Eksamen 1748, kirurgisk 1750. 1758 blev han Professor i Anatomi ved Kunstakademiet, 1759 Assessor i Jordemoderkommissionen og Stadsakkuchør. Dr. med. 1759. 1761 Professor i Medicin og Obstetrik samt Leder af Fødselsstiftelsen. 1770 blev han kgl. Livlæge, vistnok ved Struensees Indflydelse, og synes at have haft nogen Forbindelse med ham og ikke uvæsentlig Andel i hans Medicinalreformer. 1772 afsluttedes hans Virksomhed imidlertid brat, idet Struensee trak ham med i sit Fald; skønt han blev frikendt, mistede han sine Embeder og forvistes til Aalborg, men udnævntes dog allerede 1774 til Professor i Medicin, Kirurgi og Obstetrik i Kiel. Hans Virketid blev kun kort, thi efter sit Fald var han en mærket Mand, men den betegner intet mindre end en Renaissance i dansk Obstetrik. Både teoretisk gennem sine ypperlige Forelæsninger og praktisk ved sin Ledelse af Fødslerne og sin udstrakte, men forstandige Brug af Fødselstangen uddannede han dygtige Jordemødre og Læger, der kunde fortsætte hans Gerning. Hans Beskrivelse af Fødselsmekanismen ved den normale Isstelling er klassisk og banebrydende. D. i Kiel. — Gift 1760 Laurentia Thestrup, d. 1764.

O. P.

Litt.: C. E. Levy: „C. J. B.“ 1856; Jul. Petersen i „Hist. Tidsskr.“ VI, 3, 1891; Gordon Norrie i „Hospitalstid.“ 1892; E. Ingerslev: „Fødselstangen“ 1887 og „Matthias Saxtorph og hans Samtid“ 1913; A. Friis: „Bernstorfske Papirer“ I—III 1904—13; C. J. B.: „Fragen über d. Geburt d. Menschen“ ved Ingerslev 1910; Reverdils Memoirer 1916; Brev i „Hist. Tidsskr.“ VIII, 2, 1909.

Berger, Johan Chilian Just von (^{9/12} 1723 —^{10/3} 1791), Læge. F. i Celle. Forældre: Livmedicus Johann Samuel v. B. og Juliane Clara v. Speyermann. Student og Dr. med. i Göttingen (1745), rejste derefter meget, indkaldtes 1752 af Bernstorff til Danmark, blev 1753 Hofmedicus, 1774 kgl. Livlæge og hædredes med forskellige Titler. Hans Lærdom, Dygtighed og Foretagsomhed skabte ham stort

Ry. Han arbejdede for Oprettelsen af en Mængde betydningsfulde Institutioner som Botanisk Have, Frederiks Hospital, Koppeindpodningsanstalten og Kirurgisk Akademi og var Medarbejder ved Farmakopoen af 1772. Hans Død, der foraarsagedes ved en Øreoperation, han ønskede foretaget paa sig selv, vakte megen Beklagelse og Opsigt og gav Anledning til en indgaaende Drøftelse af Operationens Berettigelse. D. i Kbh. — Gift 1751 Sara Margarethe v. Ramdohr, d. 1780.

O. P.

Litt.: Slægt i Bobé: „Reventlowske Papirer“ IV 3900, V 1902, S. 278 og VIII 1917, Tilføjelser,

S. 50; Tode i „Iris“ 1791, I, S. 292; W. Meyer: „Compte rendu du congrès internat. 1884. IV. Section d'otologie“, S. 56; Schmiegelow i „Ugeskrift f. Læger“ 1912; Bobé: „Reventlowske Papirer“ III 1896, S. 111 og 390; A. Friis: „Bernstorfske Papirer“ I—III 1904—13.

Berggreen, Andreas Peter (^{2/3} 1801—^{8/11} 1880), Komponist, Musikforfatter. F. i Kbh. Forældre: Kammager Carl Peter B. og Dorothea Lyng. Opdraget i Morfaderens, Distriktslæge Lynges, Hjem i Frederiksborg, hvor han gik i Latinskole, og hentede derfra sine første musikalske Impulser, lærte at blæse Fløjte og komponerede selv Smaa-stykker for dette Instrument. Blev Student

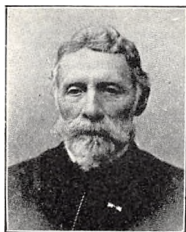

1819 og begyndte at studere Jura, men kastede sig snart helt over Musikken og kom derved i Forbindelse med Weyse, som uden at være hans Lærer øvede stærk Indflydelse paa ham. Den unge Regensianer gjorde sig bl. a. bemærket ved til Regensens 200 Aars Jubilæum 1823 at skrive en Kantate, hvori den populære Sang „Kong Christian lægger ned sit Sværd“, og hermed lagdes Grunden til en vis Side af hans Virksomhed gennem mange Aar, nemlig som Kantatekomponist (Prins Ferdinands og Prinsesse Carolines Formål 1829, Frederik VI's Død 1840, Gutenbergfesten s. A., Kantaten over Oehlenschläger 1850 o. fl.). Hertil kom hans Forsøg i den dramatiske Genre som Operaen „Billedet og Busten“ (Kgl. Teater 1832) samt Musikken til de Oehlenschläger'ske Værker „Tordenskjold“ (1832), „Dronning Margrethe“ (1833) og „Sokrates“ (1835), i hvilke han viste sig som en lidt farveløs Epigon af Schulz og Weyse. Iøvrig følger hans Livs-gerning tre Hovedlinier inden for Musikken: Kirkesangen, Skolesangen og de musikalske Folkeminder. 1838 blev han Organist ved Trinitatis Kirke, og hans System med Menighedssangen gav sig Udslag dels i en Række egne Salmemelodier, hvoraf en Del hører til vore bedste, som „Lær mig, o Skov, at visne glad“, „Lyksalig, lyk-salig“, „Krist stod op af Døde“, „Den yndigste Rose er funden“ o. m. fl., og dels i hans store Salmeværk „Melodier til Salmebog til Kirke- og Husandagt og til Evangelisk-kristelig Salmebog“ (1852—53) med salmehistoriske Oplysninger. Til Skolesan-gen traadte han i Forhold som Sanglærer ved forskellige Skoler, senest 1843 ved Metropolitanskolen, og udgav siden 1834 en Række flerstemmige „Sange til Skolebrug“ (14 Hæfter), hvori mange originale Melodier, egne som fremmede, der siden er blevet staaende i dansk Folkesang. 1859 blev han Sanginspektør, en Stilling han be-

klædte omtrent lige til sin Død. En for sin Tid imponerende Opgave satte han sig ved Indsamlingen af Folkemelodier, der foreligger i det store 10 Bd.s Værk „Folkesange og Melodier, fædrelandske og fremmede, samlede og udsatte for Pianoforte“ (1. Udg. 1842—47, 2. Udg. 1861—70) samt et Hæfte „Danske Hus- og Selskabsange fra tidligere Tid“ (1871). Dette vældige Værk var dengang ret enestaaende, men trods sit Note-stof uden videnskabelig Metode. Navnlig i Studiet af den gamle danske Folkeviser har denne Samling bragt en Del Forvirring, idet B. i Lighed med sin Forgænger, Weyse, har gennemført en Harmonisering, der ved sin Sammenblanding af gammelt og nyt forvansker Visernes musikalske Natur. Samlingen fik derfor sin væsentligste Betydning for den Strømning i dansk Musik, der byggede paa Folketonen. I sin høje Alderdom udgav B. sine samlede Sangkompositioner og et Udvalg af ældre Sangmusik (af Reichardt, Schulz og Mozart). Endelig har han i sine forskellige Formaalets Tjeneste udfoldet en vis litterær Virksomhed. Saaledes udgav han Ugebladet „Musikalsk Tidende“ (1836) og Flyveskriftet „Hejmdal“ (1845), væsentligst med polemisk Indhold. Herhen hører ogsaa den bekendte Indledningsafhandling til Salmeværket „Om Menighedssangen“. Endelig den med Varme og Pietet skrevne Biografi af Weyse (1876). Han blev Professor 1858, Æresdoktor 1878. Skønt Autodidakt var han sin Samtids store Opdrager og Lærer. Gade og Heise var hans Elever. Da han 1840 stiftede Haandværkersangforeningen, virkede han banebrydende paa dette Omraade. Det er da ogsaa Folkesangen, der længst vil bevare hans Navn og hans Melodier. D. i Kbh. — Gift 1828 Dorothea Charlotte Frederikke Wettergreen, d. 1889. G. S.

Litt.: Selvbiografi i Metropolitanskolens Progr. 1844; „Ill. Tid.“ 7/7 1878 og 3/3 1901; Ch. Kjerulf i „Nord. Musik-Tid.“ 1880; „Tidsskr. f. Kirke-, Skole- og Folkesang“ 1881; G. P. Brammer i „Ungdomsliv“ 1884; C. Skou; „A. P. B.“ 1895; Brev i „Brevne til og fra B. S. Ingemann“ 1879.

Berggreen, Valdemar Frederik Andreas (18/3 1833—21/12 1913), Landinspektør, Kartograf. F. i Kbh. Forældre: Komponisten A. P. B. (s. d.) og Hustru. Tog 1851 polyteknisk Eksaminandeksamen og Landmaalereksamen, hvorefter han studerede ved Polyteknisk Læreanstalt, til han 1855 blev ansat i Matrikuskontoret, i hvilket han 1856 blev Revisor. Tog 1857 Landinspektørexamen. Ved

Siden af sin Stilling i Matrikuskontoret, hvor han vedblev at fungere til 1898, øvede han en betydelig Praksis især paa Frbg.

og i Kbh.s nærmeste Omegn, og han var bekendt for den minutvise Nøjagtighed, hvormed han udførte sine Maalinger. Hans Korttegninger var prægede af den største Sirlighed, hvilket ogsaa fremgaar af Kortene til Traps „Danmark“, af hvilke han til 2. og 3. Udg. udarbejdede samtlige Købstadkort og til 2. Udg. alle Kortene over Kbh. 1886—88 udarbejdede han de 112 „Karréplaner“ over Kbh. indenfor Voldene. Iøvrig interesserede B. sig ganske særlig for Diakonissestiftelsen og Menighedsplejesagen. D. i Kbh. — Gift 1) 1861 Augusta Vilhelmine Borgen, d. 1864. 2) 1868 Laura Augusta Vilhelmine Petersen. J. K.

Litt.: „Ill. Tid.“ 22/3 1908; „Tidsskr. f. Opmaalings- og Matrikulsvesen“ VII 1914—16; 37. Beretn. fra „Diakon. Stift. Menighedspleje og Plejeforen. for Frbg.“ 1914.

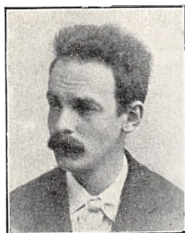
Bergh, Ludvig Sophus Rudolph (15/10 1824—20/6 1909), Læge, Zoolog; F. i Kbh. Forældre: Overlæge i Hæren Ludvig Anton Berg og Anne Sophie Kirstine Pedersen. Blev Student 1842 og medicinsk Kandidat 1849; var derpaa en Tid Kandidat og Reservelæge paa Alm. Hospital, Koleralæge 1853 og endelig i en længere Aarrække Underlæge ved Livjægerne og Assistent ved Vaccinationsinstituttet. 1859 udnævntes han til Reservelæge ved Afdelingen for Syfilis og Hudsygdomme paa Alm. Hospital, 1863 til Overlæge sst., en Stilling, han beholdt, da Afdelingen 1886 omordnedes og flyttedes til det nybyggede Vestre Hospital — det nuværende R. B.s Hospital — hvor han virkede til 1903. I denne Stilling lagde han for Dagen ikke blot stor praktisk Dygtighed, men forstod tillige til Videnskabens Gavn at bearbejde det rige Sygdomsmateriale, han havde Adgang til; talrige større og mindre Afhandlinger i danske og udenlandske Tidsskrifter, f. E. i „Hospitalstidende“, af hvilke han en Aarrække var Medarbejder, bærer Vidne om hans sikre Iagttagelsesevne og utrættelige Flid. 1860 tog han Doktorgraden, 1881 blev han titulær Professor. Som mange andre af Datidens Læger interesserede B. sig ogsaa stærkt for Zoologi og har endog paa et enkelt, specielt Omraade — de nøgne, gællebærende Havsnegle — ved sine særdeles grundige anatomiske Undersøgelser vundet sig et verdenskendt Navn. Af hans talrige, for største Delen smukt illustrerede Arbejder kan her nævnes hans Undersøgelser over Marsenierne (1853), over Æolidierne 1864 samt over Pleurophyllidierne 1866; desuden hans Hovedværk „Malakologiske Untersuchungen“ 1870—1908, der behandler det af den tyske Zoolog C. Semper ved Filippinerne samlede, rige Materiale. Des-

uden modtog han stadig til Bearbejdelse Materiale fra de store videnskabelige Togter, bl. a. den engelske „Challenger“-Ekspedition og den danske „Ingolf“-Ekspedition. B. var et skarpt Hovede med ualmindelig vidtspændende Kundskaber og en gløden Idealist med stærkt udprægede Meninger, som af og til kunde støde an, navnlig da han gerne skjulte sine dybere Følelser under et vist barskt Væsen. D. i Kbh. — Gift 1858 Ane Elisabeth Frederikke Bloch, f. Simonsen.

R. H. S.
Litt.: Bidstrup: „Stamt. over Familien Koefoed“ 1886; Gosch: „Danm. zool. Litt.“ II—III 1875—78; G. Brandes i „Saml. Skr.“ XV 1905 (fra 1894) og i „Politiken“ 21/6 1909; R. S. B. jun.: „Nogle Erindringer om min Fader“ i „Tilskueren“ 1911; samme i „Mit Hjem“ 1913.

Bergh, Rudolph Sofus (f. 22/9 1859), Zoolog, Komponist. F. i Kbh. Forældre: Overlæge L. S. R. B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1876, Magister 1882, tilbragte derpaa de følgende Aar paa Studieophold i Würzburg hos Prof. C. Semper og i Villefranche sur mer og opnaaede efter sin Hjemkomst 1885 Doktorgraden for sine „Undersøgelser over Metamorfosen hos [Hesteiglen] Aulostoma

gulo“. Efter derpaa i nogle Aar som Privatdocent at have virket ved Universitetet ansattes han 1890 som Docent i Histologi og Embryologi, en Stilling han dog, ledet af andre Interesser, opgav 1903. Som Universitetslærer har B. udført et meget betydningsfuldt Arbejde, idet det tilfaldt ham, gennem hans Forelæsninger, herhjemme blandt Zoologerne at udbrede Kendskabet til den moderne mikroskopiske Forskning, samtidig med, at han i det paa hans Foranledning grundede histologisk-embryologiske Laboratorium var en fortræffelig Lærer for den yngre Generation ved lignende Undersøgelser. Af hans Forelæsninger foreligger trykte, saavel i dansk som tysk Udgave „Den almindelige Udviklingshistorie“ (1887) og „Den dyriske Celle“ (1892); begge vidner de om Forfatterens sikre Fremstillingsevne og udprægede kritiske Sans. Samtidig har B. udfoldet en ikke ringe videnskabelig Virksomhed, idet han, foruden en større Undersøgelse over Peridincerne (1882) har offentliggjort en lang Række mindre Arbejder over Iglernes, Ormenes og Krebsdyrenes Embryologi samt over Blodkarrenes Bygning hos de hvirvelløse Dyr. Efter 1903 at have fratraadt sin Stilling ved Universitetet har B. taget Ophold i Tyskland og her udelukkende helliget sig Musikken, som han allerede i en Række Aar havde sysslet med. Hans Kompositioner, som næsten alle er af meget alvor-

lig Karakter, viser nærmest Paavirkning af Brahms. Han har skrevet en Mængde Sange, et „Requiem für Werther“ for Altsolo, Kor og Orkester, som er blevet opført i Tyskland, en Symfoni og flere Kammermusikværker. — Gift 1) 1883 Emma Rosalie Brandes, d. 1891. 2) Før 1895 Elisabeth Henriette Johanna Gyseling, d. 1897. 3) 1898 Asta Heymann. Ægteskabet opløst; hun senere gift Museumsdirektør Mario Krohn (s. d.). 4) Fränzi Tiecke, Koncertsangerinde. R. H. S.
Litt.: Slægt i Bidstrup: „Stamt. over Familien Koefoed“ 1886; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1885; Erindringer i „Mit Hjem“ 1913; Johs. Jørgensen: „Den røde Stjerne“ 1916.

Bergnehr, se Gerlach, V. L. Th.

Bergstedt, Harald Alfred (f. 10/8 1877), Forfatter. F. i Køge. Forældre: Kordegn Hans Joachim Petersen og Maria Dorothea B. Blev Student 1896,

Cand. phil. 1897, forsøgte sig i forskellige Studiefag og var en Tid Journalist, har senere været Lærer i Skanderborg og Skagen og fra 1914 boet i Sæby, hvor han virker som Journalist og Bladbestyrer. 1913 debuterede B. med Digtsamlingen „Sange fra Provensen“, der 1915 efterfulgtes af en anden Del med samme Navn. 1916 kom det større fortællende Digt „Hans og Else“, en Række Billeder af en Provinsmatadors Historie fra Barnearene i det fattige og „hellige“ Ledvogterhjem paa Heden, til han hænger sig i Klokketaarnet, den Dag Revisionen kommer og afslører ham som Bedrager og Svindler. Den psykologiske Sammenhang er løs, men Karakteristik af Enkeltituationer og Bifigurer, navnlig den lille Bys Originaler, ofte rap og spids. Der er ligesom i de første Digte baade Medfølelse, Lune og bedsk Spot. Versbehandlingen er ikke fejlfri, men Stilen er overalt energisk, frisk og fri for litterært Almengods. — Gift 1907 Kristiane Iversen. G. C.

Litt.: „Bogvennen“ 13/12 1916.

Bergstrøm, Hjalmar (1/8 1868—28/3 1914), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Maskin-

naadler August B. og Juliane Caroline Bjergregard. Blev Student 1887, Cand. mag. 1893, Lærer ved de Brock'ske Handelsskoler til 1905. 1900 og 1905—07 opholdt han sig paa Rejse, mest i Italien og Paris. Som Forfatter debuterede B. med Fortællinger, 1894 „Vendepunkter“, 1897 „Brogede Billeder“, 1898 „Brændte Skibe“, 1900 „Der Kong David blev gam-

mel". Betydeligere er B. som Dramatiker. 1901 kom „Idas Bryllup“, der først blev opført en halv Snes Aar senere, 1903 „Møntergade 39“ med skarpt sete og usentimentalt gengivne Sidegadeeksistenser, 1905 „Lynggaard & Co.“, hvis sociale Tendens dog ikke er mere dybtgaaende end den moralske i „Karen Bornemann“ fra 1907. Disse Stykker opførtes paa Folketeatret og gjorde megen Lykke. Med „Det gyldne Skind“ 1908, der omhandler Thorvaldsens Ungdomsliv, gik B. over til det Kgl. Teater, hvor ogsaa „Dame-Te“ gik 1910. 1912 kom „Vejen til Gud“ og senere et Par Dramatiseringer: af Anker Larsens „Sorteper“ og Pontoppidans „Lille Rødhætte“ („Thora v. Deken“). Efter B.s Død opførtes „Hvad man taler om“ og „Prøvens Dag“ og udgaves Rejsekitserne „Muntre Gader“. — B.s Skuespil gennemskyres af en besk, næsten kynisk Humor. De virker ikke ved deres Idéindhold, men ved Figurernes faste Individualisering og en klar og naturlig Dialog, der hyder Skuespillerne gode Roller. D. i Kbh. — Gift 1896 Herdis Bon. G. C.

Litt.: „Hver 8. Dag“ $\frac{1}{2}$ 1907; „Teatret“ April 1914; „Masken“ $\frac{1}{10}$ 1911 og $\frac{5}{4}$ 1914; Nekrologer af Sven Lange og Jul. Magnussen i „Politiken“ 29/3 1914.

Bergsøe, Adolph Frederik ($\frac{7}{1}$ 1806— $\frac{16}{1}$ 1854), Statistiker. F. i Kbh. Forældre: Læge Johan Frederik B. og Ellen Monrad. Blev Student 1825, Cand. juris 1829, fik 1836 Videnskaberens Selskabs Pris for en Afhandling om Grev Chr. Reventlow (udg. i 2 Bd. 1837), hvori gives Bidrag til Danmarks økonomiske Udviklingshistorie, særlig Landboforholdene i Slutningen af 18. Aarh. Han opholdt sig derefter 1837—40 i Udlandet med offentlig Understøttelse og holdt 1840—45 Forelæsninger ved Universitetet over Statsøkonomi. 1845 blev han Assistent ved Kommissionen for det statistiske Tabelværk, 1848 Professor og 1850 Chef for Statistisk Bureau. 1853 blev han Landstingsmand for 9. Kreds, men kom ikke til at spille nogen Rolle, da han kort efter døde. Hans Hovedværk er „Den danske Stats Statistik“ (4 Bd. 1844—53), hvori gives en Fremstilling af de økonomiske Forhold i Danmark ved Overgangen fra den absolutistiske til den konstitutionelle Tid tillige med en Oversigt over den historiske Udvikling. Paa Grund af Værkets Fremkomst i en Overgangstid kom det ikke til at betyde saa meget, men paa den anden Side er det netop derved af saa meget større Værdi for senere Forfattere ved at give et klart Billede af Tiden, inden 50'ernes Omvæltning af alle økonomiske Forhold tog rigtig Fart. Desuden har B. skrevet en Række mindre Afhandlinger, men han kom iøvrig ikke til at øve større Indflydelse paa sin Samtid. D. i Kbh. — Gift 1841 Christiane Marie Seidelin, d. 1891. A. E. N.

Litt.: Slægt i Vilh. B.: „De forblstrede Drengene“ 1898; „Nationaløk. Forenings Festskrift“ 1897.

Bergsøe, Johan Frederik (f. $\frac{10}{11}$ 1875), Frihavnsdirektør. F. paa Andigaard ved Randers. Forældre: Sognepræst Sophus Andreas B. og Margrethe Krebs. Brodersøn af Vilh. B. (s. d.). Blev Lærling i Marinen 1890, Kadet 1893, Sekondløjtnant 1897, Premierløjtnant 1902 og var en Tid Lærer i Søkrigskunst ved Søofficerskolen. Kaptajn 1913. Overtog $\frac{1}{10}$ s. A. Stillingen som adm. Direktør for Kbh.s

Frihavn efter E. Thielsen. I den korte Tid før Krigen og i den paafølgende urolige Periode har den store Virksomhed høstet godt af hans klare Overblik og faste Ledelse. Omfattende Udvidelser har stadig fundet Sted trods alle Vanskeligheder uden væsentlige Afbrydelser. Frihavnsens Areal er forøget, Pakhusarealerne med ca. 60000 m² (ca. Halvdelen af det tidligere Omraade) og Kajpladsen med ca. 1000 m (før 3000). Flere Nybygninger er opførte, og yderligere Udvidelser paatænkes. — Gift 1904 Ellen Rothe. K. L.

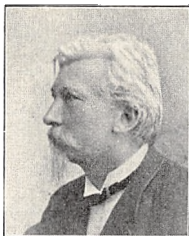
Litt.: Slægt i H. Krebs: „Slægter af Navnet Krebs“ 1889; „Udv. Biografier fra Dansk Handel, Industri og Søfart“ 1916.

Bergsøe, Paul Vilhelm Peter (f. $\frac{22}{12}$ 1872), Kemiker, Metallurg. F. i Kbh. Forældre: Forfatteren Vilh. B. (s. d.) og Hustru. Tog polyteknisk Adgangseksamen 1894 og Eksamen som Fabrikingeniør (Kemiker) 1899. Han hørte til et Kuld af unge Kemikere, der i Aarene omkring 1899 var stærkt optagne af at løse nye, teknisk-kemiske Opgaver; B. kastede sig over Spørgsmaalet om Udvinding af Tin af Blikaffald og fandt en rationel Metode, hvorpaa han 1899 og senere løste flere Patenter. Metoden førte 1902 til Dannelsen af A/S Dansk elektrokemisk Fabrik; denne overtoges af B. alene 1906 under Navn „Paul B., Frbg.“ Virksomheden omfatter navnlig Fremstilling af Tin, Bly, Antimon og Sølv samt Legeringer af disse Metaller. B. har endvidere løst Patent paa en Række andre Opfindelser, navnlig i Tilknnytning til sin metallurgiske Virksomhed og vedrørende Fabrikationen af hovedløse Tændstikker. Han var den første, der indførte Metalhyttedrift her hjemme. I „Dansk Ingeniørforening“ har han været virksom, bl. a. som Medstifter af Sektionen for industriel Udvikling. — Gift 1901 Margrethe Agnes Hansen. M. C. H.

Litt.: Slægt se A. F. B.

Bergsøe, Jørgen Vilhelm (⁹/₂ 1835—²⁰/₆ 1911), Forfatter, Zoolog, F. i Kbh. Forældre: Administrator paa d. kgl. Porcelænsfabrik Carl Vilhelm B. og Sophie Bech. Brodersøn af A. F. B. (s. d.). Efter Moderens Død kom B. som 11aarig i Huset hos Prof. Hammerich, Bestyreren af Borgerdydskolen, hvorfra han dimitteredes 1854. Han underviste der nogle Aar i Naturhistorie og tog 1860

Konferens i Zoologi med Entomologi som Hovedfag under Paavirkning af J. C. Schiødte. 1864 blev han Dr. phil. paa en Afhandling om Sværdfiskens Parasit. Fra disse Aar stammer forskellige Undersøgelser vedrørende Oldenborren, hvis Bekæmpelse B. arbejdede ivrig for, Tarantellen o. fl. 1881 udkom det populære zoologiske 2 Binds Værk „Fra Mark og Skov“, der med sine levende Skildringer af Insekternes Biologi indtager en fremragende Plads i vor dengang lidet omfangsrige populærvidenskabelige Litteratur. Brugen af Mikroskopet havde imidlertid svækket B.s Syn, en Italiensrejse i Begyndelsen af 60'erne hjalp forbigaaende, men snart efter blev han helt blind, indtil en Operation 1875 nogenlunde gengav ham Synet. Da B.s videnskabelige Løbebane blev afbrudt, blev han Forfatter. Han havde før skrevet baade Vers og Prosa, men kun for sig selv eller en lille Studenterkreds. Nu dikterede han, blind og lam af Gigt, Romanen „Fra Piazza del Popolo“ 1866, hvori Minder fra Koleraaaret 1853 i Kbh. og fra Natur og Kunstnerliv i og ved Rom er slynget i hinanden. Paa en ny Rejse dikterede han i Rom „Fra den gamle Fabrik“ 1869 med Barndomsrerindringer til Baggrund. 1871 kom Novellerne „I Sabinerbjergene“ og 1872 „Bruden fra Rørvig“, 1874 „Italienske Noveller“, 1885 „Fra gamle Dage“, 1886 „Fra sollyse Strande“, 1900 „Falskmøntneren“ m. fl. „Sandhedens Mænd“ (1894) er et satirisk, romantisk Drama med Angreb paa Brandes' Retning. Sin første Digtsamling „I Ny og Næ“ udgav han 1867, senere fulgte 1872 „Hjemve“ og 1873 „Blomstervignetter“. I Tilslutning til de mange italienske Motiver i B.s Digtning kan nævnes hans Skildring „Rom under Pius den Niende“ 1877. Efter hans Død kom Fortællingen „Nemesis“, paavirket af Goldschmidt ligesom „Piazza“ og vistnok digtet kort efter denne. B.s første Bøger var hans bedste. De havde et solidt Grundlag i Erindring og Iagttagelse (benytter endogsaa ret tydelig levende Model), de fortalte opfindsomt og levende og slyngede Handlingens Traade sindrig og fængslende.

Herved vandt de et stort Publikum og mange Oplag. For 70'ernes Retning syntes de uden virkelig Originalitet og Psykologi. Nok saa stor Interesse som deres Efterslæt i B.s egen Produktion har hans Erindringer: „De forbigrede Drengene“ 1898, „Krigen og Koleraen“ 1900, „Studentereben og Studieliv“ 1903, „Under Palmer og Pinier“ 1905, „Eventyr i Udlandet“ 1905, „Henrik Ibsen paa Ischia og „Fra Piazza del Popolo““ 1907. B. var en ivrig og kyndig Møntsamer og udgav 1893 et stort numismatisk Værk „Danske Medailler og Jetons fra 1789—1891“. D. i Kbh. — Gift 1872 Margrethe Kirstine Smidth. G. C.

Litt.: Slægt se A. F. B.; de ovf. nævnte Erindringer; Gosch: „J. C. Schiødte“ I—III 1898—1905; „Ill. Tid.“ ²⁶/₁₂ 1880 og ²³/₁ 1881 (af P. Hansen), ¹⁹/₂ 1905, ²⁹/₂ 1910 og ²⁷/₁ 1911 (af O. Borchsenius).

Bering, Vitus (⁶/₁₀ 1617—²⁰/₅ 1675), Historiker, Diger, F. i Viborg. Forældre: Borgmester Peder Pedersen B. og Maren Vitusdatter. Blev Student 1635 og gjorde sig hurtig bemærket ved latinske Smaadigte. Foretog i Aarene 1639—41 og 1643—49 to store Udenlandsrejser, den anden som Hovmester for Adelsmanden Otto Thott. 1650 blev han Professor i Poesi ved Universitetet, men alle-

rede s. A. kgl. Historiograf og Professor i Historie i Sorø. Aaret efter opgav han dog Professoratet og levede de følgende Aar i Skaane. 1658 tilbød den svenske Konge ham Posten som svensk Historiograf, hvilken han dog afslog. 1660 blev han Assessor i Skattekammerkollegiet og 1661 Assessor i Højesteret, samtidig med at han fortsatte sit Arbejde som kgl. Historiograf. En latinsk Skildring af Kbh.s Belejring 1658—59 og hans historiske Hovedværk „Florus Danicus“ (en Danmarkshistorie til 1448) udkom først efter hans Død, og paabegyndte Arbejder over hans Samtids Historie blev aldrig fuldendt. Hans historiske Arbejder som ogsaa en Mængde mindre latinske Digte vidner om fortrinlige stilistiske Evner, medens de i videnskabelig Henseende ikke er særlig fremragende. D. i Kbh. — Gift 1) 1652 Anne Nielsdatter, d. 1657. 2) 1663 Gertrud Jørgensdatter, d. 1678. Th. B. B.

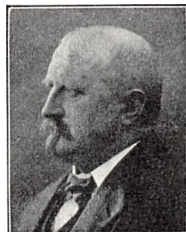
Litt.: Slægt i „Arkiv f. Geneal. og Heraldik“ 1910; H. F. Rørdam i „Hist. Tidsskr.“ V 1 og 6 1879 og 1887.

Bering, Vitus Jonassen (1681—¹⁹/₁₂ 1741), Søfarer, F. i Horsens. Forældre: Visiterer Jonas Svendsen (Halmstad) og Anne Pedersdatter B. Opkaldtes efter Historiografen Vitus B. (s. d.), der var hans Grand-

onkel, og antog som voksen ogsaa hans Slægtnavn. Gik til Søs som ganske ung og traf 1703 i Amsterdam den norskfødte russiske Admiral Cruys, der bevægede ham til at træde ind i den ny russiske Marine; han deltog nu med Hæder i den store nordiske Krig og blev efter Freden Kaptajn af 1. Rang. 1724 udnævnte Peter den Store ham til Chef for den første kamtschadalske Ekspedition, der skulde undersøge, om der fandtes en Landforbindelse mellem Asien og Nordamerika Nord om Stillehavet, hvis Kyster paa den Tid endnu ikke var kortlagte Nord for Nipon og Kalifornien. Febr. 1725 drog B. af Sted fra Petrograd og naaede $\frac{11}{3}$ 1728 sit Udgangspunkt ved Kamtschafodens Munding. Her byggedes et Skib, „Gabriel“, hvormed B. tiltraadte sit første Togt $\frac{20}{7}$ 1728. Han fulgte Landet nordpaa og kortlagde det omhyggelig. $\frac{10}{8}$ opdagedes en Ø, der fik Navnet „St. Laurentius“, som den endnu bærer, og $\frac{15}{8}$ var han naaet til $67^{\circ} 15'$ n. Br. Da Kysten nu bøjede afgjort mod Vest, sluttede han rigtig, at han havde omsejlet Asiens nordøstligste Hjørne, og vendte tilbage ad samme Vej. Desværre tillod Vejforholdene ham ikke at faa den amerikanske Kyst i Sigte, skønt Strædet kun er 39 Kvartmil bredt. Han havde dog paavist Tilstedeværelsen af en „Nordøstpassage“ og for første Gang tegnet et nøjagtigt Kort over disse Kyster, og det er derfor med Rette, at Strædet nu bærer hans Navn. I Sommeren 1729 omsejlede B. Kamtschatkas Sydspids (Kap Lopatka), hvis Beliggenhed han nøje bestemte, og beviste saaledes, at der ingen Landforbindelse er mellem denne Halvø og den japanske Ø Jesso. 1730 kom han tilbage til Petrograd og fik til sidst Kejserinde Anna til at gaa ind paa sin Plan om en storstilet Undersøgelse af hele Asiens Ishavskyst og Østkyst ned til Japan og ligesaa Opdagelsen af Nordvestamerikas Kyst ned til Kalifornien. B. selv blev Lederen af og Sjælen i denne „store nordiske Ekspedition“. Fra Avatschabugten paa Østsiden af Kamtschatka, hvor B. anlagde Byen Petropaulovsk, tiltraadtes Rejsen $\frac{4}{6}$ 1741; B. styrede først mod Syd for at søge efter et legendarisk Land, „Gamalandet“; da dette ikke førte til noget, sattes Kursen mod Nordøst, og $\frac{20}{7}$ 1741 fik man den høje Bjergtop St. Elias (60° n. Br.) paa Amerikas N. V. Kyst i Sigte. Herfra stræbte B. at følge Kysten mod Nordvest, men blev hemmet af stadig Taage. Nogle Dage senere ankrede han op under Kajakøen. Men da B. selv og $\frac{1}{3}$ af Mandskabet var syge paa Grund af den daarlige Skibskost, maatte Tilbagerejsen tiltrædes straks. Paa denne passerede B. tæt under Ydersiden af Kodiakøen, fik en Del af Alaska i Sigte, tilbragte nogle Dage paa Shumagin Øerne og fulgte langs Sydkanten af Aleuternes Ø-

række, af hvis Vulkaner flere blev set paa Afstand og saaledes for første Gang gjort bekendte. I Aug. overfaldtes Skibet af frygtelige Storme og drev hjælpeløst om, til Mandskabet $\frac{15}{11}$ 1741 satte det paa Land paa en Kyst, som de troede var Kamtschatka, men som i Virkeligheden var en hidtil ukendt Ø, B.s Øen, og her døde B., der var bragt dødssyg i Land, under store Lidelser. — Gift Anna Matvejefna. *J. K. Litt.:* Slægt se Vitus B., d. 1675; P. Lauridsen: „Vitus J. B.“ 1885; samme i „Geogr. Tidsskr.“ XI 1891—92 og i „Ill. Tid.“ $\frac{20}{12}$ 1891.

Bering Liisberg, Henrik Carl (f. $\frac{11}{4}$ 1854), Museumsmand, Forfatter. F. i Aarhus. Forældre: Købmand, Fabrikksbestyrer Henrik Carl L. og Anna Sophie Laurberg Packness. Kom til Søs 1868 og blev 2. Styrmand 1873, 1. Styrmand 1875, men forlod Søen 1879 og gav sig til at læse, tog Artium 1881 og samtidig Filosofikum.

Han var derefter Lærer og studerede Teologi og Historie, men tog ingen Embedseksamen; 1883 blev han Assistent ved Rosenborg-Samlingen, 1901 2. Inspektør, 1906 1. Inspektør og Slotsforvalter. Ved Siden af denne sin Hovedgerning har han udfoldet et omfattende Forfatterskab, der falder i tre Grupper, populære historiske Fremstillinger, skønlitterære Arbejder og Skrifter angaaende Rosenborg. Af de første kan nævnes „Christian IV“ (1890—91), „Napoleon“ (1894), „Den store Revolution“ (1899), „Fra gamle Dage“ (1899), „Kbh. i gamle Dage og Livet i Kbh.“ (1901), „Kvinder i dansk Historie“ (1916). Hans æstetiske Arbejder er, bortset fra „Søfolk“ (1891), væsentlig ogsaa af historisk Art, bl. a. „General-Kaptajnen“ (1896), „Trange Tider“ (1901) og „Mads Ravn“ (1902). Størst Værd turde hans Bøger om Rosenborg have, hans store Børlighed og Kendskab til Slottet og Samlingen gør ham her til en kyndig og smagfuld Vejleder. Hovedværket er: „Rosenborg og Lysthuse i Kongens Have“ (1914). Endnu skal af B. L.s Forfatterskab nævnes „Urmagere og Ure i Danmark“ (1908) og „Stubbekøbing gennem Tiderne“ (1912). En frejdig Friluftsnatur, ingen Lærd, men en kundskabsrig og praktisk Fortæller. — Gift 1) 1884 Suzanne Adèle Kräyenbühl. Ægteskabet opløst; hun d. 1903. 2) 1893 Margrete Winkel Horn. P. E.

Litt.: Slægt i J. Vahl: „Slægtbog over Afkommet af V. P. Bering“ 1893; „Ill. Tid.“ $\frac{24}{6}$ 1908.

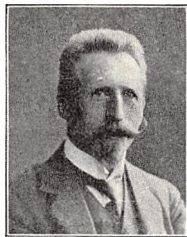
Beringskjold, Magnus (døbt $\frac{31}{8}$ 1721— $\frac{7}{4}$ 1804), politisk Eventyrer. F. i Randers. Forældre: Købmand Ditlev Bering og Inge-

borg Mogensdatter Blach. Under sit egentlige Navn Mogens Blach Ditlevsen Bering blev han Student 1740 fra Horsens Skole, drev Handel i Kbh., afbrød sine Studier, spillede Fallit og rømede til Lybæk (o. 1749). 1756 fik han ved Hjælp af sine gode Forbindelser Udnævnelse til storfyrstelig gottorpsk Hofraad og opnaede endog 1758 under Paaberaabelse af sine Forfædres Fortjenester og andre falske Foregivender at blive optaget i den tyske Rigsadelstand med Navnene Magnus Bering v. B. Støttet til den store Tillid, han nød hos Carl Peter Ulriks Favorit Kammerpræsident D. Brockdorff, kom han til at spille en vis politisk Rolle i Petrograd, men varetog tillige Danmarks Interesser og blev af den ældre Bernstorff benyttet til at virke til Gunst for Mageskiftet med Gottorp. 1763 blev han dansk Generalkrigskommissær og købte forskellige Jordejendomme, bl. a. det møenske Gods (Marienborg kaldet efter hans Hustru), hvor han optraadte som en stridbar og hensynsløs Herremand og kom i Konflikt med Regeringen, der annullerede flere af hans Godshandler. Det skyldes maaske en heraf udsprungne Hævnlyst mod Struensee, at B. ved sin Forbindelse med Eickstedt blev Hovedmanden i Sammensværgelsen mod ham. Til Løn herfor udnævntes han til Kammerherre og fik paa anden Maade Oprejmsing for den formentlig lidte Uret, hvormed han dog ikke var tilfreds. Efter Erhvervelsen af Rønnbæksholm (1777) aabnede han en hidsig Fejde mod Guldberg, der i ham saa en farlig Intrigant og lod ham fængsle 1781 i Næstved og sætte i Citadellet. Den Kommission, der blev nedsat for at dømme ham, erkendte, sikkert paavirket af Guldberg, B. som en Person, der burde sættes i „noje Forvaring“ paa Livstid. 1785 flyttede han til Bergenhus Fæstning, hvor han opførte sig meget ustyrlig. Først 1796 fik han sin Frihed, dog med Forpligtelse til ikke at forlade den ham til Opholdssted bestemte By Stavanger. B.s Sønner, der ikke netop havde Grund til at være stolte af deres Fader, antog Navnet Wedelsparre. D. i Stavanger. — Gift 1749 Marie Kirstine v. Cappelen, d. 1783. L. B.

Litt.: Joh. Grundtvig i „Hist. Tidsskr.“ V 1 1879; „Museum“ 1892 I; Fjølstrup: „M. B.“ 1915; L. Koch i Reverdils Memoirer 1916; J. K. Høst i „Politik og Historie“ I 1820.

Berlin, Knud Kugleberg (f. $\frac{7}{6}$ 1864), Retslærd. F. i Kbh. Forældre: Murermester Frederik Vilhelm Rudolf B. og Gunder Marie Helene Klingenberg. Blev Student 1883, Cand. juris 1890, fik 1892 Universitetets Guldmedaille, var 1891—93 Assistent i Finansministeriet, fra 1895 ansat i Rigsdagen, 1898 Protokolsekretær i Folketinget, 1906 Dr. juris, 1907 Sekretær i den dansk-islandske Kommission, 1910 Docent i islandsk

Ret, 1911 Prof. extraord. i offentlig Ret og islandsk Ret. Fra Æstetik — bl. a. forskellige Afhandlinger og Oversættelser fra slaviske Sprog i „Ny Jord“ — og Journalistik førtes B. til videnskabelig Virksomhed, og som juridisk Forfatter har han navnlig dyrket den islandske Ret som Speciale. I sin Disputats „Opløsningsretten overfor lovgivende Forsamlinger. En sammenlignende retshistorisk og dogmatisk Undersøgelse“ (1906) granskede han paa bred Basis dette i dansk statsretlig-politisk Litteratur omtvistede Spørgsmaal. Hans Lærebog „Den danske Statsforfatningsret“ (I 1916) bygger sin Fremstilling paa Grundloven af $\frac{3}{8}$ 1915.

Til samme Gruppe af Skrifter slutter sig, foruden talrige Afhandlinger i „Tidsskrift for Retsvidenskab“, „Ugeskrift for Retsvæsen“, „Statsvetenskaplig tidsskrift“, „Gads danske Magazin“, „Tilskueren“ o. a., „Om Valg- eller Stemmepligt“ (1910), „Europæiske lovgivende Forsamlinger, deres Sammensætning og Kamrenes særlige Myndighedsomraade“ (1910) og „De senere Aars Voldgiftstraktater“ (1912). Med megen Energi har B. taget til Orde mod de islandske politisk-statsretlige Særkrav, og uden at trættes — trods manglende Interesse eller lunken Tilslutning — eller at skræmmes — trods heftige Angreb fra Modstandernes Side — søgt at belyse Faserne i det dansk-islandske Mellemværende, baade i Pressen („København“, „Ugens Tilskuer“ o. a.) og i en Række større og mindre Skrifter og Afhandlinger. I den dansk-islandske Kommissions Betænkning af 1908 offentliggjorde han saaledes „Om Islands statsretlige Stilling indtil 1851“ og „Islændernes gamle Overenskomst af 1262 og Islands Stilling derefter“, i „Tidsskrift for Retsvidenskab“ XXIV (1911) „Til Islands tidligere statsretlige Stilling“; i Bogform foreligger „Islands statsretlige Stilling efter Fristatstidens Ophør. 1. Afdeling. Islands Underkastelse under Norges Krone“ (1909; paa Tysk 1910) og „Det norske og danske Rigsraads Stilling til Danmark. Et Bidrag til Belysning af Islands statsretlige Stilling indtil Enevældens Indførelse“ (1911). — Gift 1) 1900 Agnes Birgitte Marie Reinhardine Nielsen, d. 1913. 2) 1914 Anna Augusta Regina Ringsted, f. Bisholt. F. D.

Litt.: Slægt i A. H. Nielsen: „Stamt. over Familien B.“ 1880; Selvbiografi i Univ. Aarb. Nov. 1907.

Berling, Johan Carl Ernst ($\frac{30}{8}$ 1812— $\frac{30}{3}$ 1871), Hofembedsmand, Bladmand. F. i Kbh. Forældre: Bogtrykker Carl Christian B. og

Sophie Hedvig Glassing, Sønesøns Søn af E. H. B. (s. d.). Uddannedes som Typograf og arvede efter sin Fader et stort Bogtrykkeri og Privilegiet paa at udgive den „Danske Statstidende“, hvis Navn fra 1833 blev „B.ske Tidende“. B. var en overmaade dygtig Administrator, der bragte Bladet stærkt i Vejret og selv ljente en Formue.

Han havde været Ungdomsven af den senere Frederik VII, og da denne blev Konge, knyttede han straks B. til sig, gjorde ham 1848 til sin Privatsekretær og Generalkasserer for Civilisten, 1849 til Kammerherre og 1857 til Generalintendant. Et yderligere Baand mellem Vennerne var det, at B. allerede flere Aar tilbage havde overladt Prinsen sin Elskerinde, den senere Grevinde Danner (s. d.), som 1841 havde født ham en Søn. Da Kongen 1850 havde ægtet hende, indtog B. en mægtig Stilling ved Hoffet, men var saa meget mere forhadet af Bourgeoisiet og Grevindens Fjender. Han støttede Grevinden i den frisisende, bondevenlige Politik, hun førte, og de to Allierede havde sikkert ikke ringe Del i Ørstedes Fald 1854, ligesom Ministeriet Rotwitt 1859 dannedes under deres Auspicer, efter at de National-liberale havde lagt sig ud med Grevinden. Samtidig tog B. sin Afsked fra Hoffet og spillede siden ingen politisk Rolle. Han var en dygtig Finansmand, en klog Politiker, en jævn, borgerlig Mand, der i det hele benyttede sin farlige Magtstilling med Maadehold. D. i Ismaïlia. — Gift 1854 Polly Haderup, d. 1895.

P. E.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; „Berl. Tid.“ 1/4 1871 og 30/8 1912; Neergaard: „Under Junigrundloven“ II, 1, 1916; E. Selmar: „Det B.ske Bogtrykkeri 1733—1871“ s. A.; jfr. under Frederik VII og Grevinde Danner.

Berling, Ernst Heinrich (22/3 1708—16/10 1750), Bogtrykker. F. i Mecklenborg. Forældre: Ridende Førster Melchior Christian B. og Catharina Hennings. Efter at have lært Typografi i sin Fætter Pfeiffers Trykkeri i Lauenborg og arbejdet i Hamborg kom B. 1731 til Kbh. som Svend hos Bogtrykker J. J. Høpfner, der Aaret efter blev hans Svigerfader, og for hvem han snart blev en farlig Konkurrent. 1733 etablerede han sig i St. Kannikestræde og blev hurtigt kendt som en ualmindelig dygtig Bogtrykker; 1746—49 trykte han de to store Pragtværker „Den danske Vitruvius“ og „Hafnia hodierna“, der indtager en fremragende Plads i Datidens Bogtryk ved det smukke typografiske Arrangement og de talrige Kobberstik. Hans Typemateriel var ualmindelig righoldigt; 27 Skriftstørrelser fore-

kommer i hans Arbejder. Officiel Anerkendelse modtog B. 1747 i Form af Prædikaten „Kgl. Hofbogtrykker“, hvortil han s. A. føjede Privilegiet paa at drive Skriftstøberi. Han var tillige en meget virksom Forlægger (bl. a. Scribes „Sjæle-Skat“, Johan Hübners Geografi og flere af Holbergs Skrifter). 27/12 1748 overtog han efter Wielands Enke Eneretten til Udgivelse af Aviser og fortsatte fra 3/1 1749 Wielands „Extraordinaire Relationer“ med „Kjøbenhavnske Danske Post-Tidender“, der er Forløberer for den senere „B.ske Tidende“, og som i de første Aar tillige udkom i tyske og franske Udgaver. Ogsaa som Avisudgiver viste B. stor Foretagsomhed og Initiativ; han lagde Vægt paa indenlandsk Nyhedsstof og forstod at sætte Bladet op paa en overskuelig Maade. Allerede med anden Aargang maatte Formatet udvides fra Oktav til Kvart. D. i Kbh. — Gift 1732 Cecilie Christine Godiche, d. 1750.

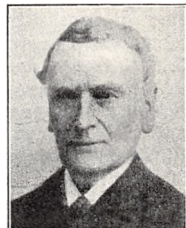
S. D.

Litt.: Slægt se Carl B.; Stolpe: „Dagspressen i Danmark“ III—IV 1881—82; C. Nyrop i „Bogvennen“ udg. af Foren. for Boghaandv. 1897; E. Selmar: „Det B.ske Bogtrykkeri 1733—1871“ 1916.

Berner, Freund Jakob Gottlob (14/12 1823—22/1 1914), Teaterintendant. F. i Svaneke.

Forældre: Byfoged Jørgen Henrik B. og Johanne Constantine

Stage. Familieskabet med Skuespiller Stage (s. d.) bevirkede, at B. i Femtenaarsalderen ansattes paa det Kgl. Teaters Kontor (1839). Fra Volontær avancerede han efterhaanden til Fuldmægtig (1849) og blev samtidig Heibergs Sekretær. 1857 overtog

han Teatrets Bogholderi, blev i 1859 atter Teatersekretær og tillige Regissør, endelig 1866, da Etatsraad Kranold nedlagde Chefposten, konstitueredes han som Intendant (fra 5/10 1866) med Departementchef Andreas Linde som Teaterchef. Vel var Linde hans overordnede, men Ansvaret, baade for den økonomiske og kunstneriske Ledelse, hvilede paa B. Æstetiker var han ikke, og Stillingen var til Tider saare vanskelig. I Teatrets daglige Styre havde han megen diplomatisk Finsans behov; Fru Heiberg, der nu virkede som Instruktice, Phister, Fru Sødring og Bournonville fordrede hver for sig den største Hensyntagen, og alle maatte imødekømmes. Desuden havde han Økonomien at drages med, men her vandt han Sejr; hans Regime blev senere holdt frem som et Mønster til Efterfølgelse. Ved den nye Teaterbygningens Opførelse var han meget virksom, foretog 1870 en Rejse for at studere Indretningen af tyske Skuespilhuse og blev 1872 Medlem af Bygningsskissionskommissionen. Men da det vel var opført og

taget i Brug, gik han af (^{30/6} 1876), og den myndige Fallesen greb Tøjerne. Siden levede han som Privatmand, var dog Medlem af Teaterkommissionen af 1893. D. i Kbh. — Gift 1852 Emma Lucine Modeweg, d. 1871.

Litt.: Johanne Luise Heiberg: „Et Liv, genoplevet i Erindringer“ IV, S. 315; „Ill. Tid.“ ²⁰ 12 1903 og ^{1/2} 1911.

Bernhard, Carl, se Saint-Aubain.

Bernhoff, Herman Anker (f. ^{1/10} 1869), Diplomat. F. i Barcelona. Forældre: Svensk-norsk Generalkonsul Herman Severin B.

og Stephanie Petrea Ankerita Heegaard. Blev Student 1888, Cand. juris 1894, naturaliseredes som Dansk 1889, indtraadte 1896 i Udenrigsministeriet, hvor han blev Fuldmægtig 1899, Kontorchef 1908 i Højels- og Konsulatsdepartementet. Var 1908—10 Gesandt i Wien, tillige

akkrediteret i Rom, 1910—13 Departementschef i Udenrigsministeriets 1. Departement og fra Oktober 1913 Gesandt i Paris, tillige akkrediteret i Madrid og Lissabon. Med sin praktiske handelspolitiske Uddannelse forener B. omfattende Viden ogsaa paa det teoretiske Omraade, og Ministeriet har derfor af B.s udmærkede folkerellige Kundskaber og klare Judicium draget megen Nytte, navnlig i alle traktatretlige og internationale Spørgsmaal. Saaledes deltog han 1907—08 sammen med Generaloldirektør M. Rubin som Delegeret i de dansk-tyske Handelstraktatforhandlinger i Berlin og var som Departementschef Formand baade i Kommissionen til Forberedelse af Deltagelsen i næste Haagkonference og i Udvalget til Revision af Danmarks Handelstraktater. — Ugift.

Litt.: Slægt i E. B.: „Stamt. over Slægten B.“, Kria. 1885, H. S. B.: „Mine Livserindringer“ 1888 og P. J. Schmidt: „Slægten Feilberg“ 1890; „Nationaltid.“ ^{7/9} 1911.

Bernsteen, Simon Carl Gustav (f. ^{15/2} 1850), Bogtrykker. F. i Kbh. Forældre: Blikkenslager Carl Frederik B. og Hansine Marie Bollette Meisling. Tidlig faderløs blev B. Elev paa Opfostringshuset og lærte derefter Handskema-gerfaget. Efter 1869—77 at have opholdt sig i Tyskland og Belgien blev han ansat i Culm-sees Papirposefabrik og -trykkeri; herved og ved sit Bekendtskab med

lør Aaberg førtes B. ind paa Bogtryk-kervirksomhed og aabnede ^{23/2} 1882 un-

der yderst beskedne Forhold sit eget Tryk-keri. Impulser fra „Forening for Boghaand-værk“ og et Studieophold 1895 hos den berømte Bogtrykker Morris i London vakte B.s Interesse for kunstnerisk Bogtryk, og siden da er der fra hans Haandpresse ud-gaaet en Række ejendommelig udstyrede Værker, trykte i smaa Oplag, til Dels i flere Farver og med Dekorationer af Bindsbøll, Tegner, Joakim Skovgaard, Gudm. Hentze og Valdemar Andersen. I Begyndelsen holder han sig tæt op ad Morris, senere frigør han sig mere, dog stedse bevarende en Til-knytning til Inkunabeltidens Frembringel-ser. De betydeligste af hans Arbejder er: „En skøn Historie om tvende Købmænd“ 1896, „Presbyter Johannes“ 1898, Holbergs Epigrammer 1902, Uffe Birkedals Bog om Morris 1908, Johs. Dams Oversættelse af Michelangelos Digte 1912 samt Laubs og Ollriks Udgave af Folkeviserne 1903, som han arbejdede paa i 5 Aar, og hvortil Joa-kim Skovgaard tegnede gammeldags Noder. Et Optryk, han i 1902 udførte af den æld-ste af Gutenberg paa Tysk trykte Bog („Die Mahnung“), udkom ikke. B. er en af Bane-bryderne for vort Bogtryks kunstneriske Fornyelse. Paa en Tid, da smukt udstyrede Bøger kun blev paaagtet af faa og i Reglen gav økonomisk Tab, arbejdede han med en Idealitet og en brændende Interesse, der har virket iciterende paa hans Fagfæller og sikret ham en smuk Plads i dansk Bog-kunsts Historie. — Gift 1877 Anna Dorothea Petra Hansen.

Litt.: „Dannebrog“ ^{23/2} 1907; „Nord. Bok-tryckarekonst“ 1909; H. Brøchner i „Bogvennen“ ^{10/10} 1917.

Bernstorff, Andreas Peter, Greve (^{29/8} 1735 —^{21/6} 1797), Statsmand. F. vistnok i Hannover. Forældre: Landraad Andreas Gottlieb B. og Dorothea Wilhelmine v. Weitersheim. Modtog

ved tyske Universiteter og store Rejser en omfat-tende Uddannelse, kom 1759 i dansk Statstje-neste, først i tyske Kan-celli under Farbroderen J. H. E. B. og senere i flere af Kollegierne; 1768 blev han Depute-ret i Generaltoldkam-meret og Kommercekollegiet. Efter Farbro-derens Fald 1770 forlod han Landet, men vendte tilbage 1772 og blev første Deputeret i Finanskollegiet og Kommercekollegiet. 1773 blev han Chef for det udenrigske De-partement (=: Udenrigsminister), hvilken Stilling han indehavde til 1780, da han styr-tedes af Ove Høgh-Guldberg (s. d.), hvor-efter han trak sig tilbage til sine Godser. Efter Regeringsforandringen 1784 fik han sine Stilling tilbage og ledede fra da af til sin Død Danmarks Udenrigspolitik, li-

gesom han overhovedet var Regeringens førende Mand. Med Hensyn til den indre Styrelse interesserede han sig stærkt for Landbrugets og Industriens Opkomst, uden at han i saa Henseende har brudt nye Baner. Dog var han en ivrig Tilhænger af Stavnsbaandets Ophævelse og de øvrige Landbo-reformer og havde allerede som ung tilskyndet Farbroderen til de Forbedringer, denne indførte i Bøndernes Stilling paa Bernstorff Gods. Ogsaa Livegenskabets Ophævelse i Hertugdømmerne var hans Værk, om end den først blev gennemført efter hans Død. For Trykkefriheden var han en ivrig Forkæmper, selv naar den benyttedes til Forsvar for Meninger, der var ham inderlig imod; først efter hans Død foretoges ogsaa alvorligere Indskrænkninger i Trykkefriheden. Hans store Betydning ligger dog paa Udenrigspolitikens Omraade. Hans første Gerning var her 1773 at bringe den af J. H. E. B. 1767 foreløbig afsluttede Mageskiftetraktat med det russiske Kejserhus til endelig Vedtagelse, og i Tilslutning her-til sluttede han en Alliancetraktat mellem Rusland og Danmark, særlig rettet mod Sverige. Som Følge heraf maatte Danmark under den russisk-svenske Krig 1788—90 ogsaa angribe Sverige, men B. satte igennem, at denne Krig fra dansk Side blev ført med saa ringe Kraft som mulig. Størst Betydning har B. dog ved sit Arbejde for at bevare Danmarks Neutralitet under de store europæiske Konflikter. Under den nordamerikanske Frihedskrig foreslog han 1778 Rusland et Neutralitetsforbund, hvis Indhold han formulerede i de senere saa berømte Sætninger „Frit Skib giver fri Ladning“ osv. Planen strandede dog paa Ruslands Modstand, men 1780 fremsatte Kejserinde Katharina atter B.s Forslag, dog saaledes at Forbundet skulde omfatte alle neutrale, hvorved dets Brod blev rettet mod England. Danmark gik ind derpaa, men for at undgaa krigerske Forviklinger fik B. afsluttet en Traktat med England, hvorved Mistydninger af Neutralitetsoverenskomsten kunde undgaas. Den Harme, dette vakte især i Rusland, benyttedes imidlertid som Paaskud til 1780 at styrte B. Hans Virksomhed i Aarene 1784—97 er især præget af den Fasthed og Værdighed, hvormed han, delvis i Forbund med Sverige, formaaede at bevare Danmarks Neutralitet under Revolutionskrigene. Hans Karakter var af Naturen noget stædig, men med denne Egenskab forenede han en overordentlig Troskab mod den Sag, han tjente, ligesom han sjælden lod personlige Følelser være bestemmende for sin Kritik af Modstanderne. Med stor Arbejdsevne forbandt han et klart Blik for, hvilken Politik der i Øjeblikket burde følges. Som født Udlænding var han en Modstander af Indfødsretsloven af 1776, men søgte dog ikke senere at faa den

omstyrtet, om end man maaske kan bebrejde ham, at han i højere Grad end nødvendigt knyttede fremmed Adel til dansk Stats-tjeneste. Skønt han i national Henseende ikke følte sig som Dansk, tog han dog Del i det danske Kulturliv og lagde stadig sin Kærlighed til Danmark for Dagen. Til Gengæld mødte han hos det danske Folk kun Tegn paa Tillid og Beundring. Iøvrig har B. og hans Politik i de sidste Aartier været Genstand for mangesidige Studier, og endelige Resultater kan næppe endnu siges at foreligge paa alle Punkter. D. i Kbh. — Gift 1) 1762 Komtesse Henriette Frederikke Stolberg, d. 1782. 2) 1783 Komtesse Augusta Louise Stolberg, d. 1835. Th. B. B.

Litt.: Slægt i Bobé „Reventlowske Papirer“ II 1896; sst. VIII 1917, Tilføjelser S. 10; A. Friis: „A. P. B. og Ove Hoegh-Guldberg“ 1899; samme: „Berne og Danmark“ I 1903; samme: „Bske Papirer“ I—III 1904—13; Ploug: „Berne“ i „Dansk Folkekalender“ 1841; „Museum“ II 1893; E. Holm: „Danmark—Norges Historie“ IV—VI 1902—09; samme i „Hist. Tidsskr.“ III 5 1867; A. Friis sst. VIII 4 1913; E. Nystrom: „Gentofte Sogn“ 1916.

Bernstorff, Christian Gynther, Greve (³/₄ 1769—²⁸/₃ 1835), Statsmand. F. i Kbh. Forældre: Andreas Peter B. (s. d.) og Henriette Frederikke Stolberg. Studerede 1784—88, indtraadte 1788 i udenrigske Departement, blev 1789 Legationssekretær og 1791 Gesandt i Berlin, 1794 Gesandt i Stockholm og allerede 1797 efter Faderens Død Udenrigsminister. Som saadan fremkaldte han 1800 det væbnede Neutralitetsforbund med Rusland, der 1801 førte til Slaget paa Reden. De følgende 6 Aar formaaede han at bevare Danmarks Neutralitet, men synes ikke ret at have vurderet de Begivenheder, der førte til Katastrofen 1807. 1810 tog han sin Afsked som Udenrigsminister, vistnok fordi han ikke kunde følge Kongen i hans franskenlige Politik. Var 1811—16 Gesandt i Wien, hvor han deltog i Kongressen 1814—15. Blev 1817 Gesandt i Berlin, men gik allerede 1818 i preussisk Statstjeneste som Udenrigsminister, i hvilken Egenskab han i Tyverne støttede Danmark i dets Strid med Holstenerne og de tysksindede Slesvigere. Hans vindende Personlighed og hans klare Syn paa de Personer, med hvem han kom i Berøring, gjorde ham vel egnet til Gesandtskabsposterne, men som Udenrigsminister savnede han sin Faders Forsigtighed og Evne til at gennemskue en politisk Situations Betydning. D. i Berlin. — Gift 1806 Grevinde Elisabeth v. der Nath, d. 1867. Th. B. B.

Litt.: Slægt se A. P. B.; E. Holm: „Danmark—Norges udenrigske Historie 1791—1807“ 1875; samme: „Danmark—Norges Historie 1720—1814“

VII 1912; Bobé: „Reventlowske Papirer“ V 1902, S. 187, VI 1903, S. 490 og VII 1906, S. 484; „Hist. Tidsskr.“ VII 1 1898 og VIII 3 1912.

Bernstorff, Joachim Frederik, Greve ($\frac{2}{10}$ 1771— $\frac{20}{10}$ 1835), Statsmand. F. paa Dreilützow i Mecklenborg. Forældre: Andreas Peter B. (s. d.) og Henriette Frederikke Stolberg. Blev 1787 ansat i det udenrigske Departement, 1793 Sekretær sst. og 1800 Direktør for dette. Som saadan førte han 1807 i Kbh. (medens Kronprinsen og Chr. G. B. (s. d.) opholdt sig i Holsten) Forhandlingerne med England, der resulterede i Krigen. Han optraadte ved denne Lejlighed ikke med nogen stor diplomatisk Overlegenhed, om end Beskyldningerne mod ham for Udygtighed er stærkt overdrevne. Tog 1810 sin Afsked som Direktør, samtidig med at Broderen fratraadte, men sendtes 1813 til London for at søge at faa England til at afstaa fra Kravet om Norges Adskillelse fra Danmark, hvilket dog blev frugtesløst. Deltog i Wienerkongressen 1814—15 og var 1816—35 Gesandt i Wien. D. i Cismar i Holsten. — Gift 1795 Elisabeth Henriette Sophia v. Blücher, d. 1807. *Th. B. B.*

Litt.: Se Christian G. B.

Bernstorff, Johan Hartvig Ernst, Greve ($\frac{13}{5}$ 1712— $\frac{18}{2}$ 1772), Statsmand. F. i Hannover. Forældre: Joachim Engelke B. og Charlotte Sophie B. Efter en grundig Uddannelse bl. a. ved store Rejser blev han 1732 ansat i tyske Kancelli i Kbh. 1733—37

var han dansk ekstrordinær „Envoyé“ i Dresden, og 1737—43 varetoget han med Dygtighed Danmarks Interesser paa Rigsdagen i

Regensburg og Fyrstedagen i Frankfurt. 1744 sendtes han som Gesandt til Paris, hvor han med Held arbejdede paa at knytte Danmark og Frankrig nøje til hinanden. 1750 vendte han tilbage til Danmark og blev 1751 Udenrigsminister. Som saadan ledede han i 19 Aar Danmarks ydre Politik med største Dygtighed og Selvstændighed. Han formaaede at holde Landet uden for Syvaarskrigen 1756—63 og fik 1756 sluttet et Neutralitetsforbud med Sverige uden dog at støde de krigsførende Magter. Samtidig arbejdede han frugtesløst paa at erhverve Holsten-Gottorp for Danmark ved et Mageskifte med Carl Peter Ulrik (s. d.), men først 1767 lykkedes det ham at istandbringe et Mageskifte, hvorved Katharina af Rusland paa sin Søn Pauls Vegne mod Erstatning i Oldenburg og Delmenhorst afstod Holsten-Gottorp og frasagde sig alle Krav paa Slesvig. Samtidig var hans Bestræbelser rettede mod at opretholde den fri For-

fating i Sverige, da han i en stærk svensk Kongemagt saa en truende Fare for Danmark. Til Gavn for Handelen og Skibsfarten udvirkede han en Række Traktater bl. a. med flere Middelhavsstater. I Landets indre Styrelse tog han mindre Del; ledet af Dalidens merkantilistiske Principper begunstigede han Udviklingen af Industri og Skibsfart, men savnede dog ikke Blik for Landboforholdene, ligesom han paa sit Gods Bernstorff ved Gentofte indførte gennemgribende Forbedringer i Fæsternes Kaar. Desuden tog han ivrig Del i Oprettelsen af Frederiks Hospital, Opfostringshuset og Almindeligt Hospital, ligesom han var en af Stifterne af Landhusholdningsselskabet. 1770 blev han styrtet af Struensee og levede derefter mest paa sine tyske Godser. Er B.s Kærlighed til og uegennyttige Arbejde for Danmark end ubestridelig, saa følte han sig dog ikke i national Henseende som Dansk; hans Sprog var altid Tysk eller Fransk. Ved et udpræget selskabeligt Talent formaaede han at skabe sig gode Forbindelser blandt fremmede Diplomater. Hans mest fremragende Egenskab var dog hans Evne til at sætte sig ind i enhver foreliggende diplomatisk Situation og vurdere de oprædende Personers Karakter, ligesom han mente, at man saa vidt mulig burde holde sig til diplomatiske Underhandlinger og undgaa krigerske Foretagender. D. i Hamburg. — Gift 1751 Charitas Emilie v. Buchwald, d. 1820. *Th. B. B.*

Litt.: Reverdis Memoirer 1916; E. Holm: „Danmark—Norges Historie“ III—IV 1897—1902; P. Vedel: „Den ældre Grev B.s Ministerium“ 1882; G. Brandes i „Saml. Skr.“ XV (fra 1903); Rich. Petersen i „Minder fra Øresundskysten“ 1891; se iøvrig A. P. B.

Bertsen, Arent ($\frac{12}{5}$ 1610— $\frac{29}{12}$ 1680), topografisk-statistisk Forfatter. F. i Bergen. Var en Tid ansat hos Axel Juul og Kansler Christian Friis (s. d.) og blev ca. 1636 Slots-skriver paa Varberg. 1644 drog han til Kbh., hvor han 1648 blev Raadstueskriver og 1669 Raadmand. Ved Handel og Teglværksdrift (bl. a. i Brønshøj) tjente han sig samtidig en Formue, saa han under Krigen kunde yde Kongen store Laan. 1650—56 udgav han „Danmarks og Norges frugtbare Herlighed“, der giver en delvis paa Selvsyn bygget Topografi over de to Lande (især med Henblik paa de økonomiske og administrative Forhold) og en Oversigt over Maal og Vægt, Landgildeberegninger, Ejendomsvurderinger m. m. Værket var især tænkt som en Haandbog for Embedsmændene, men har stadig sin Betydning som Hovedkilden til Studiet af Datidens Landboforhold. D. i Kbh. — Gift 1)

Vist nok 1639 Karen Arendtsdatter, d. 1652, 2) 1653 Mette Lavritsdatter, d. 1696.

Th. B. B.

Litt.: O. Nielsen i „Personalhist. Tidsskr.“ II 2 1887.

Berntsen, Klaus (f. $12/6$ 1844), Politiker, Skolemand. F. i Eskildstrup ved Ringe paa Fyn. Forældre: Gaardejer Espen B. og Christiane Christensdatter.

Under sin Uddannelse paa Fri- og Højskoler i Ryslinge, Sødinge og Dalby paavirkedes han for Livet af Kr. Kold, Birkedal og Kr. Appel og blev en varm Tilhænger af det grundtvigske Livssyn. 1862 overtog han selv Ledelsen af en Friskole i

Højby og gjorde den ved sin livfulde Undervisning hurtigt stor og anset. 1882—89 var han Forstander for Sørslev Højskole ved Bogense. Imidlertid var den begavede og vindende unge Mand tidlig blevet stærkt benyttet i offentlige Hverv, 1869—75 var han Sogneraadsformand i Højby, 1886—1904 i Sørslev, og 1881—87 og 1898—1908 var han Medlem af Odense Amtsraad. Desuden kom han i Tidens Løb til at sidde i en Mængde fynske Bestyrelser og Institutioner og var fra 1889 Kontorchef og Direktør i to større økonomiske Selskaber. En Hovedinteresse for ham var Skytteskabet; 1884 blev han Formand for Odense Amts Skytteforening, 1910 for Overbestyrelsen for alle Landets Foreninger. Ogsaa i Politik kom B. tidlig ind. Han stillede sig 1869 i Kerteminde som Tilhænger af det nationale Venstre, sluttede sig 1870 til det forenede Venstre og rejste de to følgende Aar Fyn rundt med Anders Tange og Hans Madsen („de tre fynske Frihedshelte“) og havde meget stor Del i Fyns Erobring for Venstre. Han ejede en Veltalenhed, der netop laa for hans Landsmænd, munter, vittig, stemningsfuld og dog jordbunden. Efter 1872 at have søgt Valg i Kerteminde valgtes han 1873 i Bogense, trak sig tilbage 1884, men valgtes 1886 i Assens og er siden genvalgt. I Tinget tilhørte han altid de moderate Grupper, han misbilligede Bergs voldsomme Politik og vilde frem ad Reformernes Vej. Han var derfor ogsaa en af Hovedmændene for Forliget 1894, delte derefter de andre Moderates Udlændighed, men voksede igen med dem efter 1905 og blev efter Alberti-Affæren Indenrigsminister 1908—09, i hvilken Egenskab han bl. a. havde at gøre med Genrejsningen af den sjællandske Bondestands Sparekasse. Juli 1910 overtog han selv Konsejlspræsidiat og Forsvarsministeriet og sad til Juni 1913. Han havde Vanskeligheder med Garnisons-spørgsmaalet, Taarbæk-Fortet og den tru-

ende udenrigske Situation 1911, men stod i det hele i et ret godt Forhold til Højre, indtil han $23/10$ 1912 forelagde sit Forslag til Grundlovsændring. Den resolute Tilbagevenden til Junigrundlovens Principper vakte Modstand i Højre og visse Dele af Venstre, men fylkede de andre Partier om B. Da Valget 1913 gik Venstre imod, forlangte Partiet hans Afgang, men han øvede som Formand i Fællesudvalget 1914 vedblivende megen Indflydelse paa Grundlovsarbejdet, der endte med Grundloven af $5/6$ 1915. Om Impulsen til Junigrundlovens Renaissance skyldes B. eller andre af hans nærmeste Venner, faar staa hen, men næppe havde nogen af disse haft saa gode Betingelser for at gennemføre den som han. Trods det Skær af Løshed, der til Tider har kunnet lægge sig over B. i Kraft af hans oratoriske Manér, har dog hans harmoniske Idealisme og hans Kold'ske Respekt for Livets Realiteter bevaret hans Skikkelse ren og smuk gennem dansk Politik og lagt Autoritet over ham i hans sidste effektfulde Kamp. — Gift 1) 1870 Abelone Petersen, d. 1872. 2) 1882 Anny Christine Mathilde Octavia Thomsen, d. 1902.

P. E.

Litt.: Erindringer i „Fyns Tid.“ $1/6$ 1897, Rasm. Nielsen: „Sørslev Højskole“ 1907 og „Politikken“ $28/5$ 1918; Interviews ved L. Th. Arnskov i „Tilskueren“ 1913 og Sv. Martin: „Hvorledes jeg blev Politiker“ 1912; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Fædrelandet“ $30/4$ 1910; „Folkelæsning“ $17/7$ s. A.; E. Henriksen: „Mændene fra Forfatningskampen“, I 1913; Th. Bredsdorff i „Højskolebl.“ $12/6$ 1914; Hans Jensen: „Politiske Personer og Begivenheder“ 1918; „Verden og vi“ $10/6$ 1917; „Fyns Tid.“ $12/6$ 1914.

Bertelsen, Aage (f. $28/8$ 1873), Maler. F. i Næstved. Forældre: Kunstmaler, Tegnelærer Rudolf Vilhelm Valdemar B. og Agnes Mette Lundstein. Lærte af Faderen og besøgte derpaa 1891—96 Zahrtmanns Malerskole. 1906—08 deltog han i Danmarks-ekspeditionen til Grønland (Fortjenstmedaillen) og har senere taget Motiver fra Italien, Lofoten og Sverige. Hypypigst har han dog valgt at gengive hjemlige Motiver, særlig Landskaber i Foraarstiden før Løvspring. Ogsaa Portrætter har han malet (Kähler, Forældrene). I offentligt Eje findes et Billede af ham paa Randers Museum og et i „Royal Geographical Society“ i London. B.s kunstneriske Fortrin er hans nænsomme Naturopfattelse og kræse Farveysans. Han hører til den frie Udstillings Kunstnere. — Gift 1909 Karen Schmidt.

O. A.

Litt.: Achton Friis: „Danmark-Ekspeditionen“ 1909; Michaëlis i „Kunst“ VII 1906, 6—7.

Bertelsen, Catharina, se Frydendahl.

Bertelsen, Hans Henrik August (f. ¹²/₅ 1874), Skolemand, nordisk Filolog. F. i Lyngby ved Grenaa. Forældre: Skoleinspektør Hans Christian Valdemar Gustav B. og Anna Katrine Kehlet.

Blev Student 1891, tog Skoleembedseksamen 1898; Dr. phil. 1902 („Om Didrik af Berns Sagas oprindelige Skikkelse, Omarbejdelse og Haandskrifter“). Efter nogle Aars Undervisning ved københavnske

Skoler og Aarhus Katedralskole var han 1905—12 Adjunkt ved Metropolitanaskolen og samtidig Lærer ved Statens Lærerhøjskole. 1912—18 Rektor ved Roskilde Katedralskole, 1918 Undervisningsinspektør for de højere Almenskoler. Han var en af Førkæmperne for den ny Skoleordning, og hans pædagogiske og administrative Evner har skaffet ham en fremragende Stilling indenfor det højere Skolevæsen. B.s videnskabelige Forfatterskab har dels bestaaet i Udgivelsen af Didrik af Berns Saga (1905—11) og ældre danske Grammatikere (I—II 1915—17, fortsættes), dels i Afhandlinger og andre Værker af sproglig-pædagogisk Art. Til de sidste hører „Dansk Retskrivningslære og Retskrivningsordbog“ (1904), Retskrivningslæren i ny og omarbejdet Form tillige i Saabys Retskrivningsordbog 7. Udg. (1918); „Dansk sproghistorisk Læsebog“ I—II (1905), omarbejdet som „Dansk Sprog-historie til Skolebrug“ (I—II 1908); „Oldnordisk Læsebog“ (1908). Hertil slutter sig ogsaa „Fællesnavne og Egennavn“ (1911) og „Smaa og store Bogstaver“ (s. A.). Hans videnskabelige og sproglig-pædagogiske Arbejder udmærker sig ved de samme Egenskaber, der har grundlagt hans Anseelse som Lærer: en velgørende Klarhed og Overskuelighed i Fremstillingen i Forbindelse med stor Sikkerhed til at skelne mellem det væsentlige og det mindre betydningsfulde. — Gift 1902 Sophia Yhlen-Olsen.

M. K.

Litt.: Selvbioграфи i Univ. Progr. Nov. 1902; „Studenterne fra 1891“ 1916.

Berthelsen, Jens Peter (f. ¹⁵/₁₂ 1854), Fægtelærer. F. i Sigerslevøster ved Frederiksbund. Forældre: Gaardejer Berthel Nielsen og Karen Olsdatter. Gennemgik Hærens Elevskole 1870—73, blev Sergent 1875. Oversergent 1885, Stabssergent 1895, Løjtnant og Kompagnichef i Forstærkningen 1904, Kaptajn 1911. Gennemgik Hærens Gymnastikskole 1876—78 og bestod som Nr. 1 af 12 Elever; Lærer paa Hærens Elevskole fra 1881—86. B. er en udmærket solid Fægter, oprindelig af den ældre danske Skole,

som han senere ved en Række Studierejser til Paris, 1889, 1892, 1900 og 1911, om-

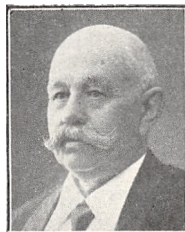
formede til den moderne franske Stil. Han indførte her til Landet den moderne Sabelfægtning og var i mange Aar, selv da han ikke mere var helt ung, den ubestridelige Mester baade paa Fleuret, Kaarde og Sabel. Han deltog i Nordiska Spelen i Stockholm 1901 og fik 2. Præmie for højre og 5. Præmie for venstre Haands Fægtning. For „Kbh.s Fægtekлуб“ har han været Lærer siden dens Stiftelse 1884 og for „Kbh.s Dame-Fægtekлуб“ siden 1898, og hans Fægtesal besøges aarlig af et Par Hundrede Elever. Sammen med A. Clod-Hansen (s. d.) har han udgivet „Fægtekunsten“ (1890, 2. Udg. 1911). — Gift 1878 Anna Marie Jensen. F. K.

Litt.: E. Aabye i „Ildrættens“ 7/3 1895 og i „Politikeren“ 14/11 1909 og 19/11 1917; „Verden og Vi“ 30/11 1917.

Berthelsen, Jørgen (f. ²³/₁ 1851), Politiker. F. i Lindholm ved Nørresundby. Forældre: Husmand Berthel Nielsen og Inger Marie

Jørgensen. Voksende op i yderst fattige Kaar og maatte fra 1858 vogte Kvæg, samtidig med at han passede Skolen. Planer om at komme paa Seminarium hindredes af Pengemangel, og fra 1872 var B. Arbejdsmand i Aalborg, bl.a. ved Glasværket. Hans Kammerater fik Tillid til ham og valgte ham ind i Bestyrelsen for „Arbejderforeningen af 1865“, hvis Formand han var 1881—89. Efterhaanden arbejdede han sig op, begyndte at drive Landhandel og skabte sig fra 1880 en Forretning som Vognmand og Entreprenør, der bragte ham til Velstand. Sin levende Interesse for sine tidligere Værkfæller viste B. ved 1884 at leje et Stykke Jord paa 7 Tdr. Land og anlægge 85 Smaa haver; han er herved blevet Fader til Kolonihavesagen i Danmark og valgtes 1916 til Kolonihave-Forbundets Præsident. Efter flere Gange at være opstillet til Byraadet af Venstre valgtes B. endelig 1894 og blev siddende til 1906; han fik snart en anset Stilling i Raadet, især paa alle tekniske Omraader. Aaernes Afledning, nye Vandledninger, Kloakanlæg, Kommunens Overtagelse af Renovationen, den nye Forbindelse mellem den østlige og vestlige By osv. var Foretagender, der i høj Grad prægedes af B.s Initiativ. 1896 valgtes han til Medlem af Landstinget, gik ud 1906, men blev Aaret efter Kongevalgt, 1918 Lands-

tingsvalgt. Han tilhører Venstre (stod 1913—14 en kort Tid udenfor Valggruppen under Grundlovsforhandlingerne), har været Sekretær 1907—12 og 1915—18, fra 1908 Medlem af Finansudvalget. Han har navnlig taget Del i tekniske Sagers Behandling, saaledes Jernbanespørgsmaal; han taler klart og vel funderet, med Autodidaktens Sikkerhed og er en grundig Udvalgsarbejder. — Gift 1873 Jensine Kathrine Christensen, d. 1896. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; Jul. Ellersgaard: „Arbejderhaverne og deres Fader“ 1905.

Berthelsen, Berthel Palle (f. ^{29/1} 1857), Officer. F. i Aarhus. Forældre: Købmand Jens B. og Kirstine Pallesen. Blev Sekondløjtnant i Fodfolket 1878, Premierløjtnant 1880; Officerskolens ældste Klasse 1880—82. Forsat til Generalstaben 1884, Adjutant ved 1. Generalkommando 1885—88. Kaptajn og Kompagnichef 1889 og atter forsat til Generalstaben 1897. Oberstløjtnant 1901 og Chef for 1. Bataillon,

1903 til Generalstaben som Chef for Taktisk Afdeling og Sekretær i Generalkommandoen, Oberst og Chef for 3. Regiment 1906, Generalmajor og Chef for 1. Jyske Brigade 1909, efter den nye Hærorrdning 1910 Chef for 1. Division og 1912 Chef for Generalstaben. 1917 Generalløjtnant og kommanderende General i 2. Generalkommando; afgik 1918: 1896—1902 var han Chef for Akademisk Skyttekorps, er Medlem af Bestyrelsen for de frivillige Skyttekorps og Formand for Dannebrogsmændenes Forening. B. er en frisk og djærv Personlighed; hans administrative Evner og personlige Elskværdighed har skaffet ham Sympati og Agtelse blandt hans Standsfæller og andre, han er kommet i Berøring med. — Gift 1) 1882 Olida Sophia Baadsgaard, d. 1918. 2) 1918 Ella Fridericia. K. C. R.

Litt.: „Nationaltid.“ ^{20/1} 1912; „Berl. Tid.“ ^{7/11} s. A.

Berthelsen, Sophus Marius (f. ^{30/1} 1864), Politiker. F. i Randers. Forældre: Husejer Christoffer B. og Sophie Bjergby. Blev Exam. juris 1883, Sagfører 1898, 1890—1915 Godsforvalter ved Nørager o. a. Godser i Vestsjælland; 1914—16 Godsinspektør ved Administrationen af Stamhuset Mollkenborg. B. er den danske Henry George-Bevægelses Hovedmand, og han

har især gennem sit Tidsskrift „Ret“ med stor Energi agiteret for Georgeismens Ide-

er om Samfundets Ejendomsret til al Jord og dets Sætten sig i Besiddelse deraf gennem en Skat paa den af Samfundet skabte Jordværdi. B. har under denne Agitation ikke været fri for Ensidighed; paa den anden Side har hans nære Tilknytning til praktiske Forhold og hans praktiske Sans overfor foreliggende Opgaver gjort ham det muligt at udnytte det gode i de georgeistiske Ideer paa frugtbar Maade. Herved er han blevet en værdifuld Medarbejder i saadanne Kommissioner og Raad, for hvilke Jordspørgsmaalet paa den ene eller anden Maade har foreligget som f. E. Jernbaneskylldkommissionen 1908, Fæstekommissionen 1910, den kommunale Skattekommission 1910, Prøvevurderingskommissionen af 1911 og 1912 samt Overskyldraadet fra 1913. Af litterære Arbejder har han bl. a. udgivet: „Om Skattelove“ 1899, „Fire Lovforslag“ 1901, „Skattelovenes store Fejl“ 1903, „En By uden Skatter“ 1904, „Jernbanerne og Samfundet“, hvori han tager til Orde for Jernbanernes frie Afbenyttelse, 1905, „Vor Bondestand og Landets Jord“ 1910, „Ret og Skel“, en Samling Foredrag og Afhandlinger, 1912, „Ikke Skat — men Skyld“ 1917. — Gift 1888 Marcusine Nicoline Kirstine Jørgensen. A. E. N.

Litt.: Severin Christensen i „Bogvennen“ April 1912; L. V. Birck i „Vort Land“ ^{13/5} s. A.; „København“ ^{28/5} s. A.; V. Bentzon i „Politiken“ ^{4/6} s. A.; „Dansk Aand“ ^{29/6} s. A.; „Rättstaten“ 1914, S. 16.

Beseler, Wilhelm Hartwig (^{2/3} 1806—^{2/9} 1884), slesvigholstensk Politiker. F. paa Marienhausen i Oldenburg. Forældre: Digeinspektør Cay Hartwig B. og Sophie Magdalene Jahn. Kom allerede 1808 til Slesvig, blev Student 1824, studerede i Kiel og Heidelberg og blev Cand. juris 1828, hvorefter han nedsatte sig som Advokat i Slesvig. I Studieaarene var han blevet grebet af den slesvigholstenske Bevægelse og blev snart en af dens Førere. Han valgtes 1841 til Slesvigs Stændersamling og vandt her ved sin store Veltalenhed og politiske Kløgt megen Indflydelse. Ved Opbruddet 1848 indtraadte han i den provisoriske Regering, førte siden sammen med Fr. Reventlow Statholderskabet i Hertugdømmerne 1849—51, ønskede efter Olmütz-Konventionen at fortsætte Modstanden, men maatte give efter og flygtede til Tyskland. Han boede siden forskellige Steder bl. a. sysselsat med litterære Arbejder. Han var en begavet Fører, men skuffede som praktisk Organisator. D. i Bonn. — Gift 1833 Friederike Christiansen, d. 1900. P. E.

Litt.: R. Schleiden: „Erinnerungen eines Schleswig-Holsteiners“ 1890—94; O. Beseler: „W. H. B.“

1914: „Die Heimat“ Nov. 1914; „Von Kieler Professoren“ 1916; Kupke: „Vor fünfzig Jahren“ 1914.

Besthorn, Rasmus Olsen (f. $29/10$ 1847), Journalist, Orientalist. F. i Hillerød. Forældre: Kusk, siden Landhøker Jakob Olsen og Johanne Pedersdatter. Kom som Barn i Huset hos Skomager B. i Kbh. og blev 1867 Student. Søgte alt 1869 journalistisk Beskæftigelse, dog uden at afbryde de historiske og sproglige Studier, særlig over den spansk-arabiske Middelalder, han allerede i Skolen havde

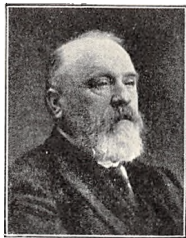

paabegyndt. Blev 1880 Cand. philol., studerede derefter Arabisk i flere Semestre hos v. Mehren; fik 1884 Accessit for en Priso-pgave over Oprindelsen til det hos Araberne almindelig fulgte System for den arabiske Grammatiks Behandling. Efter en Studierejse til Paris 1885 forsvarede han 1889 sin Disputats om den spansk-arabiske Digter Ibn-Zaidun. Samtidig med omfattende journalistisk Virksomhed, 1881—1918 som udenrigspolitisk Medarbejder ved „Nationaltidende“, fra $1/12$ 1918 ved „Berl. Tid.“, formaaede B. længe at bevare og udnytte sine orientalske Interesser; 1898 søgte han forgæves Professoratet i semitisk-østerlandsk Filologi. Har sammen med J. L. Heiberg udgivet de to første Bind af Euklids Elementer (1897—1905) efter den for Matematikkens Historie betydningsfulde „Codex Leidensis 399,1“ og sammen med A. A. Bjørnbo udført Forarbejderne til de af Suter 1914 udg. „Astronomische Tafeln des Muh. Ibn Musa al-Khwarizmi“ (Vidsk. Selsk. Skr. 7. R. III). I „Verdenskulturen“ (III, 1907) har han givet en kortfattet Fremstilling af den „arabiske Kultur“ i Middelalderen. Frugten af hans journalistiske Virksomhed er „Alexander III og Nikolaus II“ (1895), „Den store Krigs Mænd“ (1916) og den fortrinlige politisk-historiske Oversigt „Aarsagerne til Verdenskrigen“ (1918). Som udenrigspolitisk Kronikør har han uddannet sin egen livlige, undertiden lidt søgte Stil, der dækker over omfattende Viden og Erfaring paa det udenrigspolitiske Omraade, særlig alt hvad der vedrører Tyskland og den alm. europæiske Storpolitik. B. er uden Tvivl den fineste og kyndigste Udenrigspolitiker, dansk Journalistik kan opvise. — Gift 1881 Amalie v. Würden, d. 1917. F. de F.

Litt.: Selvbibliografi Univ. Progr. Nov. 1889; Univ. Aarb. 1897—98; „Nationaltid.“ $28/10$ 1917; H. Falkenflæth i „Journalisten“ s. A.

Bestle, Georg Christian (f. $18/3$ 1855), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Christoffer Wilhelm Frederik B. og Trine

Marie Engelsen. Kom efter endt Skoleuddannelse 1870 i Vinhandlerlære i det af Faderen 1852 oprettede Firma. Etablerede sig selvstændig 1886 ved Overtagelse af Gottlieb Bonnesens Vinforretning, hvilken han forenede med Faderens ved dennes Død 1892 under Firma Georg B. Med stor Energi og Dristighed og til Dels under hidtil ukendte Former drev han, især fra Udstillingsaaret 1888, Forretningen fremad til en af Landets betydeligste og mest ansete. 1918 solgte han den og trak sig tilbage til Privatlivet. Han er Formand for „Foreningen for gamle Bygningers Bevaring“, ved hvis Initiativ og Støtte adskillige smukke og interessante Bindingsværksbygninger er reddet fra Undergang. — Gift 1) 1880 Caroline Sophie Hassert, d. 1916. 2) 1916 Selma Anna Elisabeth Blaumüller, f. Fleisner, tidligere gift Pastor E. Blaumüller (s. d.). O. T.

Litt.: Slægt i „Slægt Register over Familien Engelsen“ 1908; „Danmark i vor Tid“ 1904; „Udvalgte Biografier fra Dansk Handel, Industri og Søfart“ 1916; „Dagens Nyh.“ $2/8$ 1918; „Berl. Tid.“ $27/12$ s. A.

Betzonich, Axel Emil ($14/12$ 1852— $17/3$ 1899), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Købmand Carl Ludvig Julius B. og Oline Andrea Olsen. Brodersøn af G. E. B. (s. d.). Med mindre Held end Søsteren Fru Sinding forsøgte B. sig som Skuespiller og var senere knyttet til Bladet „København“, endelig ansat paa Statsbanens statistiske Kontor. Som Forfatter debuterede han 1884 med Fortællingen „Juleaften paa Kvisten“, der ligesom de følgende: „Skibbrudne Folk“, „Myrrha“, „Peter Jensen“ 1893, „Don Juans Efteraar“ 1895 væsentlig tegner Københavner typer blandt Forstædernes Originaler og lidt forhuldede Eksistenser. Der er godmodigt Lune og Medfølelse over disse Skildringer. Rigtig Lykke gjorde B. dog kun med de to Enakter: „Stor i Skrøbelighed“ 1897 og „Guldkareten“ 1898, begge paa det Kgl. Teater. Han indleverede et nyt Skuespil, men naaede ikke at forfølge sin Sejr. D. i Kbh. — Ugift. G. C.

Litt.: Nekrologer i „Politiken“ og „Dannebrog“ $18/5$ 1899, „III. Tid.“ $28/5$ og „Iver 8. Dag“ $4/6$ s. A.

Betzonich, Georg Emil ($10/7$ 1829— $8/4$ 1901), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Væver fra Steiermark Joseph Sebastian B. og Ane Christine Lund. Kom 1844 paa Artilleriskolen, var med i Krigene 1848—50, hvorved han tjente sig op til Sergent og Fourier.

Laa efter Krigen 7 Aar i Garnison paa Kronborg, var med i 1864 og blev Stabssergent. Efter at have taget sin Afsked 1885 blev han Assistent ved det militære Klædeoplæg. B.s Forfatterskab er bestemt af hans Livsstilling og patriotiske Sindelag lige fra hans første Fortællinger „Dansk Soldaterliv“ (1860) til sidste Skuespil „Landsoldaten“ (1886), der i Vilh.

Østergaards Bearbejdelse opnaaede en enestaaende Succes paa Dagmartheatret. Derimellem kom flere Bind Fortællinger: „Varulven“ 1861, „Inden for Voldene“ 1876 og Digte: „Fra et Ungkarleliv“ 1871. Intet af det har dog egentlig kunstnerisk Værdi. D. i Kbh. — Gift 1855 Christiansigne Nicoline Møller. G. C.

Litt.: Nekrolog i „Underofficersbladet“ 1/5 1901.

Beyer, Paul Herman Petrus (f. 24/11 1849), Odd Fellow. F. paa Mulebjerggaard ved Roskilde. Forældre: Proprietær Andreas Frederik B. og Edle Christine August. Blev Student 1869, Cand. med. 1878, var Reservelæge i Flaaden 1879

—80, i Hæren 1884—86, har forskellige forretningsmæssige Tillidshverv og er Direktør i Forsikringselskabet „Haand i Haand“. Han blev Medlem af Odd

Fellow-Logen „Nordstjernen“ 1884, blev Deputeret Stormester 1888 og Stormester 1889, endelig ved den danske Storloges Ophøjelse til uafhængig 1892 Storsire. Han har i denne Stilling i høj Grad vundet Ordensbrødrenes Tillid og gennemført flere Reformers, saaledes Ordenens Indførelse i Norge og paa Island, Opførelse af Spedalskheds-Hospitaler paa Island og i Vestindien, Erhvervelsen af Odd Fellowpalæet og Indretningen af de europæiske Storsire-Møder. I Politik har B. bl. a. deltaget som Højres Kandidat ved Folketingsvalget i Kbh.s 3. Kreds 1898. — Gift 1903 Ella Louise David. P. E.

Litt.: Slægt i „Stamt. over V. II. B.s Efterkommere“ 1904; „De 1000 Hjem“ 21/1 1912; „Uddrag af Odd Fellow-Ordenens Historie“ 1916.

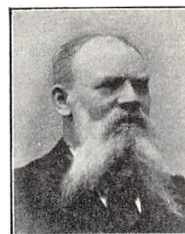
Beyer, Sille Henrikke Christine (25/8 1803 —10/9 1861), Forfatterinde. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Andreas Frederik B. og Elise Høst. B. levede sit meste Liv meget stille paa Faderens Ejendom Frederiks-gaard ved Kbh. Gode Sprogkundskaber, stor dramatisk Interesse og et nært Ven-skab til Fru Heiberg førte hende ind paa

at levere ret frit bearbejdede Oversættelser til det Kgl Teater, bl. a. af Calderons og Shakespeares romantiske Lystspil, foruden egne Teaterstykker, i Reglen over haante Motiver: „Ingolf og Valgerd“ 1841 (fra Vatnsdælasaga), „Bolero“ og „Flugt og Fare“ samt Tekster til Operaer af Henrik Rung; hun har ogsaa skrevet Digte og Fortællinger, mest for unge Piger: „Vintergrønt“ og flere „Julegaver“. B. har nogen Sans for scenisk Effekt, men er vag i Karakteristikken, sentimental og barnlig, helt litterært bestemt uden Forbindelse med Virkeligheden. Fru Heibergs Udførelse af Hovedrollerne skabte dog ofte hendes Skuespil en Succes. D. i Kbh. — Ugift. G. C.

Litt.: Slægt se Petrus B.; Fr. Bajer i „Tidskr. f. Hemmet“ 1868 og „Livserindringer“ 1909; B. A. Kall: „Livserindringer“ 1889; Anton Andersen: „Danske Forfatterinder“ 1896; S. B.: „Erindringer“ 1862.

Bidstrup, Mathias Andreas (f. 25/3 1852), Arkitekt. F. i Rønne. Forældre: Skibstømrer, Styrmand Jørgen Bernhard B. og Marie Hansine Sonne. Kom i Tømrerlære og blev Svend 1870, opholdt sig 1871—72 paa Vejstrup Højskole og kom senere i Arbejde hos københavnske Arkitekter, specielt hos Herholdt. Hans væsentligste Arbejde er senere knyttet til hans Fødeø. 1876—1915 var han Medindehaver af

Firmaet H. P. B.s Byggeforsretning; han opførte som Arkitekt Vester Marie, Rø og Gudhjem Kirker samt Helligaandskirken i Rønne, desuden mange offentlige Bygninger i denne By (Posthuset, Havneanlæg) og over 20 Landsbyskoler. Endelig har han under Nationalmuseet ledet Restaureringerne af de bornholmske Rundkirker, om hvilke han har skrevet i „Bornholmske Samlinger“. Ogsaa af kulturelle og Samfundshverv har B. været optaget. Fra 1881 har han i Rønne været Forstander for den tekniske Skole, fra 1907 Formand for Museet, 1893—1912 Brandinspektør og 1882—88 Byrådsmedlem, desuden er han Medlem af Fællesrepræsentationen for Industri og Haandværk. Titulær Professor. — Gift 1878 Cecilie Margrethe B. O. A.

Litt.: Slægt i Bidstrup: „Stamt. over Familien Koefoed“ 1886 og „Stamt. over Familien Koefoed fra Koefoedgaard“ 1887.

Bie, Valdemar (f. 14/2 1872), Læge. F. i Hobro. Forældre: Brygger Hans Jacob Anker B. og Petrea Severine Christiane Trane.

Blev Student 1889 og Cand. med. 1896, Assistent ved Finsens Institut 1897—1901, Dr. med. 1903 (Om Lysets Virkning paa Bakterier). Reservelæge ved Blegdams hospitalet 1903—07, ved Frederiks og Rigshospitalet 1907—11, Leder af dette sidste medicinske Poliklinik 1911—15, Overlæge ved Blegdams hospitalet 1915; fung. Prof. 1916. Som en af Finsens tidligste Ele-

ver fulgte han dennes metodiske Undersøgelser over Lysbiologi og gav i sin Disputats værdifulde selvstændige Bidrag dertil og til Lysbehandlings Teori og Teknik. Arbejder over bakteriologisk Difteri- og Tyfusdiagnose (1904—07) danner Overgangsleddet fra Laboratoriet til de mere kliniske Afhandlinger 1909—15 om Blod- og Hjertesygdomme. Han er en dygtig Kliniker og har vist Evner til at vejlede og ansopre de yngre til selvstændigt Arbejde. 1918 Formand for Dansk Lægeforening. — Gift 1905 Karen Dorothea Rasmussen. O. P.

Litt.: Slægt i „Arkiv f. Geneal. og Heraldik“ I 1908—09, S. 66; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1903; C. Christensen: „Den danske bot. Litt. 1880—1911“ 1913; „Nationaltid.“ 11/5 1915 og 1/10 1918.

Biehl, Charlotte Dorothea (²/₆ 1731—¹⁷/₅ 1788), Forfatterinde. F. i Kbh. Forældre: Sekretær ved Akademiet paa Charlottenborg Christian Emilius B. og Sophie Hedevig Brøer. Tidlig udviklet, af kvikt Nemme og umættelig læselysten begyndte hun sin litterære Løbebane med Oversættelarbejder for Scenen. Efter Destouches' og Goldonis Forbilleder skrev hun en Række Lystspil, der gik over

Scenen og vakte de hjemlige Smagsdommers Interesse for hendes litterære Virksomhed: „Den kærlige Mand“ (1764), „Haarkløveren“, hvori Sprogrensningen drøftes, og „Den listige Oprækkerse“ (1765), „Den forelskede Ven“ (1766), en Satire over den storpralende Officer, o. fl., alle spinkle i Handlingen og kedsommelige ved deres moraliserende Tone, men mærkelige ved det rene danske Sprog og de naturlige, ofte knappe Replikker. 1776—77 udkom hendes endnu uovertrufne Oversættelse af „Don Quijote“ (Nyudgave 1865), som ved de heri behændig benyttede holbergske Vendinger og Ordforraad har faaet et vist klassisk Præg. Af hendes „Moralske Fortællinger“ (1781—82), hvori mange af Datidens brændende Spørgsmaal drøftes, vakte een stor Opsigt ved sin gennemførte og letkendelige, grimme Persiflage af Theaterchefen

Warnstedt. Hendes Bekendtskab med Kronprinsens Yndling Joh. v. Bülow (s. d.) førte hende ind paa historiske Arbejder. 1784 skrev hun, opmuntret af ham, sine historiske Breve om de danske Konger fra Frederik IV til Christian VII og deres Hof (udg. 1865 i „Hist. Tidsskrift“ III, 4 ff. af J. H. Bang; de om Frederik V og Christian VII særligt af L. Bobé, 1901 og 1909) og udarbejdede paa Grundlag af mundtlige Meddelelser og Aktstykker, som Bülow skaffede hende, en Fremstilling af Regeringsforandringen 1784 (udg. 1867 i „Hist. Tidsskr.“ III, 5 af E. Holm). Brevene udmærker sig ved livlig Stil, malende Billeder og ofte rammende Karakteristikker og Vurderinger af fremtrædende Mænd, dog maa hendes Meddelelser benyttes med Kritik. Hendes „Levnetsløb“ (udg. 1909 af L. Bobé) giver en frisk og fængslende Selvschildring af den fra Karakterens Side let angribelige Kvinde, som dog har Æren af at være den første herhjemme i Kampen for sit Køns aandelige Selvhævdelse. D. i Kbh. — Ugift. L. B.

Litt.: Ovenn. Erindringer; L. Bobé: „Fra Renaissance til Empire“ 1917; Joh. Steenstrup: „Den danske Kvindes Historie“ 1917.

Bielefeldt, Viggo Emil (¹⁶/₁₀ 1851—¹⁷/₁₂ 1909), Koncertsanger og Musiker. F. i Kbh. Forældre: Bagermester Heinrich Hellmuth B. og Charlotte Pauline Christensen. Tilhørte det kendte første Elevhold paa Kbh.s Musikkonservatorium (1867—69), hvor hans Lærere var Winding (Klaver), Tofte (Violin) samt Gebauer, Gade og Hartmann (Teori og Komposition). Her opdagedes samtidig hans ypperlige Stemmemidler af C. Helsted, der uddannede dem saaledes, at han snart kunde udføre mindre Solopartier i Musikforeningen, og efter at han 1872 havde debuteret som Romance-sanger ved en Kapelsoiré, var han gennem en længere Aarrække en af de fornemste Støtter for dansk Musikliv paa Koncertsangens Omraade. Stor Indflydelse øvede han tillige gennem sin Lærervirksomhed saavel privat som fra 1879 ved Hornemans Musikinstitut og fra 1883 ved Musikkonservatoriet, i hvis Bestyrelse han senere indtraadte, samt ved det Kgl. Teaters Elevskole. Desuden beklædte han Stillingen som Kantor ved Trinitatis Kirke (fra 1880) og senere ved Holmens Kirke (fra 1887), hvor han en kortere Tid ogsaa fungerede som Organist. Takket være en grundig og alsidig Musikeruddannelse forenede han med en stor og blød Tenorbaryton, der momentvis gjorde god Fyldest selv i rene Tenorpartier, en Række Egenskaber, som Sangere i Almindelighed ikke er i Besiddelse af, og som

ogsaa gjorde sig fordelagtig gældende i hans ikke talrige Kompositioner, der foruden nogle Sange og Davids 8. Salme f. Tenorsolo, Mandskor og Blæseorkester (opført ved Sangfesten i Kbh. 1883) tæller enkelte Lejlighedsarbejder samt en Frimurerkantate, de sidstnævnte utrykte. D. i Kbh. — Gift 1877 Amalie Elise Friis. G. S.
Litt.: J. Fabricius i „Ill. Tid.“ 28/2 1897; G. Heusch sst. 20/12 1909; „Nationaltid.“ 18/12 1909; „Politiken“ 19/12 1909; G. Heusch: „Det kgl. danske Musikonservatorium 1867—1917“, 1917.

Bierfreund, Lorentz Christian Theodor (17/5 1855—10/5 1906), Kunsthistoriker, Forfatter. F. Odense. Forældre: Bankdirektør Lorentz B. og Rasmine Jensen. Tog Præliminæreksamen 1871 fra Schneckloth's Skole, kom i Maskinbyggerlære i Provinsen, opholdt sig 1876—78 i Amerika, tog derpaa Artium 1880, Magisterkonferens i Engelsk 1890 og Doktorgraden 1891. Han rejste meget

i Udlandet og besøgte især England og Italien. Han syslede med litterære Forhold (Doktordisputatsen: „Palemon og Arcite“, „Kulturbærere“ 1892, „Shakespeare og hans Kunst“ 1898), men gled mere og mere over til at interessere sig for bildende Kunst („Kulturbærere“, „Rembrandt“ 1900 og Bøgerne om Florens, der skulde indlede hans Studier over Michelangelo). Desuden skrev han 1893—98 fire Romaner, hvoriblandt „Ira“, delvis bygget paa hans egne Ungdomserindringer. B.s Liv og Arbejde var mærkelig maalbevidst. Han var en Mand med Evner og Fantasi, men uden Kraft og videnskabelig Kritik; han hærgedes genlagne Gange af svære Sygdomme. D. paa Skodsborg Sanatorium. — Ugift. O. A.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1891; G. Brandes i „Saml. Skr.“ XV 1905 (fra 1893); Nekrologer i „Politiken“ 17/5 1906 (af P. L.), „Ill. Tid.“ 27/5 s. A., „Tilskueren“ s. A. (af V. Vedel) og „Dogvænnen“ II s. A. (af P. Fjeldgaard).

Biermann, Conrad, se Ehrenschild.

Biilmann, Einar Christian Saxtorph (f. 10/5 1873), Kemiker. F. i Kbh. Forældre: Stabsdyrlæge H. F. S. B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1891, tog polyteknisk Adgangs-

eksamen 1893 og Magisterkonferens i Kemi 1897. 1898—1907 var han Assistent ved Polyteknisk Læreanstalts kemiske Laboratorium, fra 1902 tillige Lærer i Kemi ved Officerskolen. Blev 1907 Emil Petersens Efterfølger som Professor i Kemi ved Universitetet og

Bestyrer af Universitetets kemiske Laboratorium, i hvilken Stilling han tillige virker som Lærer i Kemi for Fabriksingeniører. Emnerne for B.s videnskabelige Studier har fortrinsvis været hentet fra den organiske Kemi. 1899 vandt han Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Acrylsyrens Fremstilling, og hans Afhandling for den filosofiske Doktorgrad (1904) omhandlede „Studier over organiske Svovlforbindelser“. Ved Nyordningen af den kemiske Undervisning ved Universitetet og Polyteknisk Læreanstalt omkring 1908 tilfaldt derfor den vigtige Undervisning i organisk Kemi ham. Han har med stor Dygtighed og Interesse udviklet denne navnlig for Fabriksingeniører betydningsfulde Undervisning; ligesaa har han omformet den almindelige kemiske Undervisning for medicinske og andre Universitetsstuderende efter Tidens Krav, og Universitetets kemiske Laboratorium er under hans Styrelse udvidet og forbedret. Det er B.s Fortjeneste gennem en livlig og stærkt interesseret Fremstilling af den organiske Kemi at have vakt de Studerendes Interesse for dette vækkelige Fag. — Gift 1899 Valborg Gyrling. M. C. H.

Litt.: Slægt i Hundrup: „Stamt. over Chr. Saxtorphs Descendenter“ 1859; Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1904; „Politiken“ 26/9 1907; „København“ 1/2 1908.

Biilmann, Holger Frederik Sylvester (12/2 1835—18/12 1914), Dyrlæge. F. i Kbh. Forældre: Toldassistent Johan Jacobi B. og Marie Vilhelmine Saxtorph. Tog Dyrlægeeksamen 1857 efter i nogle Aar at have lært Landvæsen, praktiserede nogle Aar som Dyrlæge i Høve paa Sjælland og blev derefter ansat som Assistent ved Veterinærskolen og s. A. som Militærdyrlæge (1863).

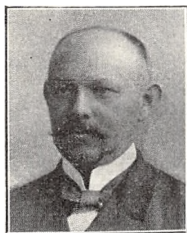

Deltog i Krigen 1864 og ledede bl. a. et stort Sygehestedepot i Slesvig; senere Dyrlæge ved Oberst Hirschs Brigade, 1867 Korpsdyrlæge ved 1. og 2. Artilleriregiment, 1888 Overdyrlæge og 1895—1905 Stabsdyrlæge og Chef for Hærens Dyrlægekorps. Foruden sin Virksomhed som Militærdyrlæge interesserede B. sig levende for Veterinærskolen og navnlig for Husdyrbrugsfagene; en Tid lang var han en meget søgt Manuduktør i disse Fag, og efter Proschs (s. d.) Død blev han konstitueret som Lektor i Husdyrbrugsfagene ved Landbohøjskolen (1885—88). 1894—96 holdt han atter Forelæsninger ved samme Skole over enkelte Husdyrbrugsfag. I en længere Aarrække var han Lærer i Hestens Røgt og Bygningslære ved Rideskolen (1883—95) og paa Lyngby Landbrugsskole; til sine sidste Aar var han Censor ved Landbo-

højskolen. 1898—1906 Medlem af det veterinære Sundhedsraad. Han var en god Lærer og overordentlig afholdt af de Studerende. For Undervisningen interesserede han sig meget, og han har vist nok bidraget væsentligt ved Forarbejderne til Omlægelse af Studieplanen for Veterinærer og Landbrugere. Skønt meget interesseret ikke alene i sit Fag, men ogsaa paa nærliggende Omraader, var han ikke meget skrivende. Sammen med H. Goldschmidt har han skrevet „Hestens Bygningelære“ i „Landmandsbogen“ (II 1895) og alene en lille Veterinærhaandbog for Hæren. Desuden i Landbrugspressen mindre Artikler. Han var en venlig og rellinet Mand, der vistnok kun efterlod sig Venner. D. i Kbh. — Gift 1867 Petra Atka Castberg. S. Ba.

Litt.: Slægt se Einar B.: „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; Nekrologer af St. Friis i „Maanedsskr. f. Dyrl.“ 1915 og i „Lyngby Elever“ s. A.

Bildsøe, Jens Arnold Diderich Jensen (f. ²⁴/₇ 1849), Søofficer, Opdagelsesrejsende. F. i Flensborg. Forældre: Købmand og Fabrikejer Hans Jensen

og Johanne Magdalene Ahlers. Blev 1871 Officer. Begyndte 1877 Kortlægningen af den 800 km lange Strækning af Grønlands Vestkyst 61¹/₃°—68¹/₃° n. Br., hvoraf store Dele af Yderlandet kun var lidt kendt, de indre Fjorde og Isranden saa

godt som ukendte, et Arbejde, der er blevet grundlæggende for en videnskabelig geologisk Undersøgelse og Beskrivelse af Landet og tillige berigede den almindelige Viden om Landet bl. a. ved Indsamling af Planter og Mineralier og antikvarisk-topografiske Bestemmelser af Opdagelsesrejserne i det 18. Aarh. 1877 var B. første Gang i Sydgrønland som Geologen K. J. V. Steenstrups Ledsager; Aaret efter ledede han en Ekspedition i Godthaabs og Frederikshaabs Distrikter og foretog 14. Juli—5. Aug. med Trækslæder og under store Anstrengelser en Vandring ind paa Indlandsisen fra Frederikshaabs Isblink til de saakaldte „Jensenske Nunatakker“ 70 km fra Isranden og 1700 m. over Havet, en Færd, der har sat betydningsfulde Spor i Udforskningen af Indlandsisen. 1879 kortlagde han sammen med R. Hammer og Kornerup Strækningen 68¹/₃°—67°, 1884 sydefter Kysten fra Holsteinsborg til Sukkertoppen (65°) samt 1885 med C. H. Ryder og S. Hansen Strækningen til 61¹/₃°. I Aarene 1881—83 ledede B. den militære Opmaaling i de danske Farvande, blev 1886 Kaptajn, 1887 Kontorchef i Marineministeriet, var fra 1889 Navigationsdirektor og tog 1901 Af-

sked fra Søetaten som Kommandør. — Gift 1) 1887 Manna Helene Grove, d. 1903. 2) 1904 Magdalene Frederikke Bendz, f. Kielland. L. B.

Litt.: „Om Indlandsisen i Grønland“ 1888; Rejseberetninger i „Medd. om Grønland“ I—II, VIII; Kornerup: „Oversigt over Medd. om Grønland“ 1913.

Bille, Anders (¹/₄ 1477—²³/₁₀ 1555), Rigsraad. F. paa Søholm ved Storehedinge. Forældre: Bent B. og Ermegaard Frille. Fik af Kong Hans Stege med Møen som Pant og kæmpede her 1510 tappert mod Lybækkerne, men faldt i Unaade, da han 1508 havde dræbt Niels Hak til Hikkebjerg, og spillede først en større Rolle efter 1523. Han var ligesom syv andre B.er Medlem af Rigsraadet og blev brugt til diplomatiske Sendelser; som Statholder paa Sjælland kuede han 1523 Bøndernes Opstand. 1532 var han med til at føre de Forhandlinger, som fik til Resultat, at Frederik I brød sit Lejde overfor Christian II. Efter Frederik I.s Død arbejdede B. og hans Slægt paa at faa den lille Prins Hans til Konge for derved at bevare den katolske Kirke. Da Grev Christoffer landede paa Sjælland, blev B. overrumplet, hans Slot Stege blev ødelagt og hans Gaard Søholm indtaget. Han og mange andre Adelsmænd bøjede sig derefter for Greven. 1535 blev B. imidlertid fængslet og n. A. ført som Fange til Mecklenborg; ved Freden blev han og en Række andre Fanger overleveret til Christian III, der var meget forbitret paa dem, fordi de havde svigtet Kong Frederiks Slægt. B. mistede sine Len og sin Plads i Rigsraadet og var ret ilde stillet, da Søholm under Grevefejden var blevet fuldstændig udplyndret. Med sin vanlige Bøjelighed hævdede han sig dog igen, giftede sig rigt og blev Lensmand i Stege, Hovedsmand paa Sjælland og Rigsraad. D. i Stege. — Gift 1) 1508 Pernille Olufsdatter Krøgnos, d. 1533. 2) 1537 Anne Lykke Pedersdatter, siden gift Otte Krumpen (s. d.). J. L.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1890; Møllerup: „Bille-Fættens Hist.“ 1888—93; Liljefalk i „Aarb. f. Hist. Samf. f. Præste Amt“ III 1914.

Bille, Anders (¹⁰/₃ 1600—¹⁰/₁₁ 1657), Rigmarsk. F. paa Rønnoholm ved Hjørring. Forældre: Erik Jensen B. og Mette Banner. Ganske ung i fremmede Hære, deltog som Ritmester i Christian IV.s Krig i Tyskland, men havde, da han 1642 blev Rigmarsk, Hærens Overhoved i Krig og Fred, i en Del Aar ikke været tjenstgørende. Under Torstensonfejden, der aabenbarede vor Krigsmagts frygtelige Forfald under Christians IV.s plan-

løse Styrelse, skyldes Krigens faa Lyspunkter B.s Energi og Dygtighed. Udarbejdede, under Samstemning med Rigsraadet, Adelen og Borgerstanden, kort efter Krigens Ophør, Forslag til en ny Hærorfning, hvorved et „Krigsraad“ (Generalstab) oprettedes, den hvervede Hær formindskedes, medens den nationale Hær forøgedes meget betydelig. Forelagde samtidig en rationel Befæstningsplan for Riget. Efter 30aarskrigen mentes Hæren at kunne indskrænkes noget, men inden Krigen 1657 arbejdedes der med fuld Kraft paa Befæstningerne, og under Frygten for Sverige og den krigerske Karl Gustav tog man atter fat paa at forøge Hæren. Da Krigen udbrød, kommanderede B. personlig Hovedhæren ved Sydgrænsen og ledede med stor Energi og Dygtighed Erobringen af den svenske Provins Bremen. Da Karl Gustav rykkede frem mod Halvøen, maatte B. dele sin Hær og med en Del søge at holde Bremen, med en anden at dække Holsten og samtidig sørge for, at Fjenden ikke med et flyvende Korps gik op i Jylland, der, ligesom Fyn og Sjælland, var næsten blottet for Tropper. Da Krigerkongen rev Handlingens Lov til sig og skiftevis lagde Hovedvægten paa de forskellige Dele af Krigsskuepladsen, faldt først Bremen og derefter store Dele af Halvøen i Svenskerne Hænder. Oktober s. A. overtog B. Overkommandoen i Frederiksdode (Fredericia). Fæstningsværkerne var ikke fuldt færdige og Besætningen for største Delen uøvede og slet bevåbnede Bønderkarle. Natten til d. 24/10 stormede Svenskerne Fæstningen fra flere Sider, og efter flere Timers haardnakket Kamp, hvorunder B. selv fik flere haarde Saar, trak Besætningen sig tilbage til Skanseodden, hvor den overgav sig, da Stillingen var ganske haabeløs. B. døde af sine Saar i Fangenskabet ca. tre Uger senere. Han var Danmarks sidste Rigmarsk. De af hans Samtidige i Ind- og Udland, hvis Dom har nogen Vægt, vidner om ham, at han var en tapper, uforfærdet Soldat. Hans militære Løbebane, indtil han blev stillet overfor Karl Gustav, havde vist ham som en dygtig og heldig Fører. Som Overhoved for det nationale Forsvar i en saare vanskelig Tid havde han vist sig som en absolut hæderlig, energisk og udholdende Mand og en oprigtig Patriot. D. i Fredericia. — Gift 1628 Sophie Rosenkrantz, d. 1667. K. C. R.

Litt.: Slægt se Anders B., d. 1555 og Meidell: „B.-Ættens Hist.“ 1893; Meidell: „Fra Enevældens sidste Dæmring“ 1884; Fridericia: „Adelsvældens sidste Dage“ 1894; Rockstroh: „Den nationale Hær“ II 1917; Ditlev Ahlefeldts Memoirer ved L. Bobé 1895.

Bille, Carl Steen Andersen (¹/₇ 1828—¹¹/₁₁ 1898), Journalist, Politiker. F. i Nykøbing Sj. Forældre: Toldkontrolør Holger Adolf B. og Karen Dortha Frederikke Meister. Blev Student 1846 og studerede Jura, men

kom allerede som Student ind i Journalistik, idet han 1851 overtog Redaktionen af Sally B. Salomons Blad „Middagsposten“. Denne Post forlod han Nov. s. A. for at blive Redaktør af det af ham selv stiftede „Dagbladet“, hvis Ejer han blev 1853. S. A. tog han juridisk Embedseksamen og navngav sig fra 1854 som Bladets Leder. I Tiden fra nu, til han 1872 fratraadte Redaktionen, ligger B.s Livsværk. Fra Ungdommen nationalliberal og Aandsaristokrat havde han paa en Rejse til Paris 1848 og siden til London 1856 til-egnet sig et friere og mere moderne Syn paa Journalistik, end Datiden ellers hyl-ede, og disse Erfaringer udnyttede han nu med en sproglig Glans og Sikkerhed, der ikke før var set herhjemme. Hans Blad blev specielt københavnsk Bourgeois-Organ, støttede Hall og overdængede Bønder og Bondevenner med drastiske Skældsord. B.s Stil glimrede ved Intelligens og blændende Logik, men manglede Plougs Patos og Hørups latente Glød. Saglig var han vidende og initiativrig. Januar 1861 valgtes han til Folketinget for Kbh.s 5. Kreds, og 1872 opgav han Redaktionen. Det praktiske Liv lokkede ham, men han satte ingen dybere Spor. I Tinget straalende han som vittig Taler, men kom aldrig frem i første Række. Heldigere var han som Borgerrepræsentant 1872—80, 1872—77 var han Formand for det københavnske Byggeselskab og virkede fortjenstfuldt, men Virksomheden afbrødes i Utide. 1878 gjorde han, der som knyttet til „Times“ havde gode Forbindelser i England, sit Land en stor Tjeneste ved at forebygge det engelske Forbud mod Indførsel af Kreaturer. 1880 opgav han sit Mandat i Tinget og blev 1880—84 dansk diplomatisk Repræsentant i Nordamerika, kom saa hjem og blev Amtmand i Holbæk til sin Død. 1892 søgte han forgæves Valg til Folketinget i Holbæk. Han har skrevet bl. a.: „Tyve Aars Journalistik“ (3 Bd. 1873—77), et Udvalg af Artikler, og en Række interessante Biogramer i Bricks Leksikon (1890—98). D. i Holbæk. — Gift 1859 Louise Mogensine Ipsen. P. E.

Litt.: Slægt se Anders B., d. 1555; Zodiacus: „Parlamentar. Stjernebill.“ 1875; Topsoe: „Polit. Portrætsudier“ 1878; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; „Ill. Tid.“ ¹⁰/₈ 1872 og ²⁷/₁₁ 1898; „Hørup i Skrift og Tale“ III (fra 1898); Graae: „Moderne Profiler“ 1892; J. Michaelsen: „Fra min Samtid“ 1890; „Mit Hjem“ 1911; C. B.: „Skole-dreng 1886.

Bille, Christian Høyer (¹⁹/₈ 1799—¹⁹/₆ 1853), Diplomat. F. i Kbh. Forældre: Kontreadmiral Michael Johannes Petronius B. og Marie Magdalene Friedlieb. Blev Student 1817, Cand. juris 1823 og s. A. Kancellist i

Departementet for udenlandske Sager, 1825
Attaché i Frankfurt, 1827 Legationssekre-

tær i Stockholm, 1833 i London, 1836 Ministerresident i Hansestæderne og 1847 Gesandt i Stockholm. Under Kri- gen med Preussen 1848 virkede han energisk for at opnaa militær Hjælp fra Sverige— Norge og deltog der- efter i de Forhandling- ger, der førte til Vaa-

benstilstanden i Malmø af $\frac{29}{8}$ 1848. Fik Sept. 1849 Orlov og fungerede som Direktør i Udenrigsministeriet til $\frac{14}{7}$ 1850 under A. W. Moltke og øvede i denne Tid ikke ringe Indflydelse. Efter i nogen Tid atter at have været i Stockholm sendtes han Dec. 1851 som overordentlig Befuldmægtiget til Wien for med B. E. Bülow (s. d.) og Gesandten, Grev W. Plessen, at forhandle om Bluhmes Plan om Ordningen af det danske Monar- kis Forfatningsforhold. Af disse Forhand- linger fremgik forskellige Aftaler og „Kund- gørelsen af $\frac{28}{1}$ 1852“. $\frac{1}{2}$ 1852 blev han Gesandt i London og førte der Forhandlinger om Londontraktaten af $\frac{8}{5}$ s. A., hvori den danske Tronfølge fastsattes. B. var en kon- servativ Helstætsmand af Bluhme-Ørsteds Skole, hvad der paa forskellig Maade fik Indflydelse paa de talrige Forhandlinger, han deltog i. D. i London. — Gift 1844 Komtesse Ida Marie Bille-Brahe, d. 1902.

Litt.: Slægt se Anders B., d. 1555. *F. de F.*

Bille, Eske (ca. 1480— $\frac{11}{2}$ 1552), Rigshof- mester. Forældre: Rigsraad Peder B. og Anne Knudsdatter Gyldenstjerne. Blev 1510 Lensmand paa Kbh. Slot og 1514 paa Hagenskov, hvor han havde talrige Processer med Bønderne. Sluttede sig 1523 til Frede- rik I og blev Rigsraad. Var 1529—37 Lens- mand paa Bergenhus, som han 1531 for- svarede mod Christian II.s Angreb, og hvor han med Iver virkede som Mægler mellem Protestanterne og Katolikkerne. 1534 blev han fanget af Lybækkerne og levede ca. $\frac{1}{2}$ Aar som Fange i Lybæk. 1535 sluttede han sig til Christian III.s Parti og blev 1537 Ridder, ligesom han i de følgende Aar brug- tes meget i diplomatiske Sendelser. Blev 1547 Rigshofmester. D. i Kbh. — Gift 1516 ell. 1517 Sophie Krummedige, d. 1539.

Th. B. B.

Litt.: Slægt se Anders B., d. 1555; Møllerup: „B.-Ættens Historie“ I 1888—93; C. Paludan- Müller i „Ann. f. nord. Oldk. o. Hist.“ 1853; S. Jørgensen i „Saml. t. Fyns Hist.“ VIII 1881.

Bille, Ove (ca. 1475— $\frac{10}{4}$ 1555), Biskop. F. paa Svanholm i Horus Herred. For- ældre: Rigsraad Peder B. og Anne Knuds- datter Gyldenstjerne. Efter at have taget Magistergraden blev B. ca. 1506 kgl. Kans- ler og 1520 Biskop i Aarhus. Som den be-

tydeligste af de daværende katolske Bisper i Danmark, „fast Hovedet for alt Papiste- riet“, fik han oprettet et Trykkeri, hvorfra Poul Helgesen og andre udsendte deres Stridsskrifter mod Lutheranerne, og han var ligeledes ivrig for at faa Hertug Hans valgt til Konge. Imidlertid lykkedes dette ikke, og B. maatte „med Taarer“ deltage i Hyldingen af Christian III i Ry Kirke; ved Reformationens Indførelse sad han en kort Tid i mildt Fængsel, men mod Løfte om ikke at ville modarbejde de nye Ordninger i Stat og Kirke kom han allerede 1537 fri og fik Skovkloster i Forlening. Lige til sin Død var den gamle Hædersmand æret og agtet; Peder Palladius omtaler ham med stor Sympati og antyder, at han mod sit Livs Aften blev vundet for den evangeliske Kristendomsopfattelse. D. paa Skovkloster ved Næstved. — Ugift. *H. M.*

Litt.: Slægt se Anders B., d. 1555; Møllerup: „B.-Ættens Historie“ I 1888—93; „Nye Dsk. Mag.“ I 1791, II 1806; „Dsk. Mag.“ III, 1, 1842.

Bille, Steen Andersen ($\frac{23}{8}$ 1751— $\frac{15}{4}$ 1833), Søofficer. F. i Assens. Forældre: Kontreadmiral Daniel Ernst B. og Johanne Sophie Amalie Stiboll. Blev Sekondløjtnant 1768, Premierløjtnant 1773, Kaptajn 1781, Kommandørkap- tajn 1797, Kontreadmiral 1809, Viceadmiral 1825, Admiral 1829, Ge- hejmemstadsminister 1831. Han gjorde sig allerede i sin Ungdom bemærket som en fremragende Sø- officer. 26 Aar gammel kommanderede han en Brig paa Krydstogt i de vestindiske Far- vande, 30 Aar gammel et af Ostindisk-gui- neisk Komp.s Skibe paa et 3—4aarigt meget eventyrligt Togt til Ostindien og 38 Aar gammel et af Flaadens Linieskibe. Hans Livs ærefuldeste Virksomhed faldt 1797— 1800, da han kommanderede en dansk Flaadestyrke i Middelhavet og ved sin be- stemte, korrekte og smidige Optræden skaf- fede det danske Flag Respekt under de ved Napoleonskrigene fremkaldte og for vor opblomstrende Søfart saare generende For- hold i Middelhavet. Hans Navn er særlig knyttet til den for det danske Flag saa ære- fulde Kamp ved Tripolis $\frac{16}{5}$ 1797, hvorved han tilvejebragte Fred mellem Danmark og Tripolis; 2 Aar senere afgjorde B. en al- vorlig Konflikt mellem Danmark og Algier. Under Slaget paa Reden var han Chef for en Eskadre, der skulde konvojere Korn- skibe til Norge, og kom derfor ikke til at deltage i Kampen. 1807 ledede han med Energi og Dygtighed Kbh.s Forsvar mod Søsiden og vægrede sig ved at godkende Peymanns Kapitulation. Han var senere en ledende Kraft i Kanonbaadskrigen og efter

Frederen Sjælen i Flaadens Rekonstruktion. Han var i mange Aar Medlem af og i sine senere Aar 1. Deputeret i Admiralitetskollegiet og blev 1831 Medlem af Statsraadet og Gehejmestatsminister. D. i Kbh. — Gift 1790 Frederikke Vilhelmine Bornemann, d. 1851. V. G.

Litt.: Slægt se Anders B., d. 1555: „Arkiv f. Søvesen“ 1840; „Fra Høffet og Byen“ („Memoirer og Breve“ III) 1906; Paludan: „Ungdomserindringer“ (sst. IX) 1908; H. B. Dahlerup: „Mit Livs Begivenheder 1815—48“ 1909.

Bille, Steen Andersen ($\frac{5}{12}$ 1797— $\frac{3}{5}$ 1883), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Admiral St. A. B. (s. d.) og Hustru. Blev Sekondløjtnant

1816, Premierløjtnant 1823, Kaplajnløjtnant 1834, Kommandørkapitajn 1848, Kommandør og Kontreadmiral 1852; var Marineminister i Bluhmes og Ørsteds Ministerier 1852—54 og under Hall 1860—63. Folketingsmand for Kbh.s 8. Kreds 1852—53; blev Viceadmiral 1864 og tog

sin Afsked 1868. Han tjente som ung i den franske Marine og deltog i Angrebet paa Cadix 1823, var siden med den franske Flaade i de græske Farvande under Frihedskrigen. Hjemkommen førte han 1826 Flaadens første Dampfartøj, Kongedamperen „Kiel“. Havde derefter Hof- og almindelig Tjeneste til 1844, da han som Kadetskibschef førte Kronprins Frederik fra Færøerne til Kbh. Var Chef for Korvetten „Galathea“ paa Jordomsejlingen 1845—47 og skildrede Rejseren i „Galatheas Rejse omkring Jorden“ 1853. 1848 var han Næstkommanderende paa Østersøeskadren og bombarderede Fredericia, der da var besat af Fjenden, 1849 Eskadrechef i Nordøen og 1850 i Østersøen. Var 1855 under Rigsretsanklage for Anvendelsen af ubevilgede Penge til Flaadeudrustninger under Vestmagternes Krig mod Rusland, men frikendtes. Som Marineminister i Halls Ministerium indførte han Panserskibe i Flaaden. 1864 rejste han efter Monrads Opfordring til Kina og ratificerede en dansk-kinesisk Handelstraktat. Var en kundskabsrig, livlig og velbegavet Mand med glødende Kærlighed til sit Fædreland og sit Søofficerskald, som han ofrede af sin Arbejdskraft. En dygtig, men meget myndig Officer og Minister. Skrev mange Indlæg i Dags- og Fagpressen. D. i Kbh. — Gift 1829 Caroline Christiane Sofie Frederikke Bülow, d. 1887. V. G.

Litt.: Slægt se Anders B., d. 1555; Erindringer i „For Idé og Virkelighed“ 1869 og „Fra alle Lande“ 1869—70; Fr. Bajer: „Nordens særlig Danmarks Neutralitet under Krimkrigen“ 1914; Nekrologer i „Ill. Tid.“ $\frac{13}{5}$ 1883 og „Tidsskr. f. Søvesen“ 1884—85.

Binck, Jacob (ca. 1500— $\frac{7}{8}$ 1569), Kunstner. F. i Köln. Uddannedes som alsidig

Kunstner og foretog tidlig udstrakte Rejser; i Nederlandene kom han ca. 1529 i Forbindelse med Danmark og stak to Portrætter af Christian II; ca. 1535 udførte han Christian III's Billede (Sølvpladen paa Rosenborg). Han kom snart i dansk Tjeneste og arbejdede som Fæstningsbygger, Medaillør, Kopperstikker, Xylograf (Portrætteret i Christian III's Bibel) og Hofmaler.

1541—42 var han i Sverige, hvor han malede det berømte Portræt af Gustav Vasa (Upsala), 1543—48 i Königsberg i Preusserhertugens Tjeneste. Han kom derpaa atter til Danmark og sendtes 1548 til Sachsen, 1549 til Antwerpen for hos Cornelius Floris at bestille Epitafiet over Hertugens Hustru, den danske Prinsesse Dorothea; fire Aar senere havde han et lignende Ærende vedrørende Frederik Is Sarkofag til Slesvig. 1553 traadte han igen i Hertugens Tjeneste og forblev der. Som Maler var B. stærkt paa- virket af den kölnske Skole, saasom af Barth. Bruyer. Hans Portrætter er monumental og fast opfattede og udførte med en ikke ringe Dygtighed (Christian III, Johan Friis, Albrecht Gjøe, Birgitte Gjøe, Anton Bryske paa Frederiksborg). Som Kopperstikker har han haft europæisk Betydning; han staaer de nürnbergske Dürer-Efterlignere nær og har udført op imod 250 Blade, dog mest Kopier. D. i Königsberg. — Gift. O. A.

Litt.: „Nye dsk. Mag.“ I 1794; Beckett i „Tidsskr. f. Kunstindustri“ II 5 1899 og „Renaissance og Kunstens Ilist. i Danmark“ 1897; Merlo: „Köln-er Künstler“ 1895; H. Ehrenberg i „Repertorium f. Kunstwissenschaft.“ XXI 1898.

Bindesbøll, Johanne (f. $\frac{5}{1}$ 1851), Væverske. F. i Aarhus. Forældre: Arkitekten M. G. B. B. (s. d.) og Hustru. Grundlagde 1873 sammen med Frk. Kristiane Konstantin-Hansen en Broderiforretning, der fik ikke ringe Indflydelse paa Smagen herhjemme. Tegningerne leveredes for en stor Del af Maleren Constantin Hansen, væsentlig holdte i den pompejanske Stil, der særpregede de fleste af de Ting, der udgik fra Forretningen. Senere indtraadte Malerinden Elise Konstantin-Hansen og Arkitekten Thorvald B. som kunstneriske Medarbejdere. Forretningen ophævedes 1903, da B. sammen med Kristiane Konstantin-Hansen overtog Ledelsen af Frederiksborg Museets Gobelinvæveri med det Formaal at gjenfremstille de gamle Gobeliner, som i sin

Tid prydede Slottet. Foruden disse Arbejder har B. fremstillet flere Gobeliner, navnlig efter Tegning af Joakim Skovgaard, og i det hele givet Stødet til, at Gobelinvævningen som Kunst atter er blevet taget op. — Ugift.

R. B.

Litt.: Slægt i Lengnick: „Hornemann“ og ved Hauch-Fausbøll i „Politiken“ 29/8 1908; Emil Hannover: „Den Konstantin-Hansen-B.-ske Broderforretning (1873—1908)“ i „Tidsskr. f. Industri“ 1903.

Bindesbøll, Michael Gottlieb Birckner (5/9 1800—14/7 1856), Arkitekt. F. i Ledøje ved Kbh. Forældre: Sognepræst Jens B. og

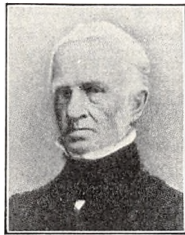
Karen Johanne Hornemann. Kom i Møllebyggerlære i Kbh., blev Svend 1817. Hans Onkel Jonas Collin interesserede sig varmt for ham og støttede hans Interesse for tekniske Fag; H. C. Ørsted tog ham med paa en Rejse til Berlin og Paris 1823, hvor han kom i For-

bindelse med en af Arkitekturens Foregangs-mænd Gau, som kæmpede for Tilegnelsen af Aanden i de klassiske Bygningværker, imod den ydre Formdyrkelse, for Anvendelsen af de naturlige Byggematerialer og for Murenes Polykromi. Efter Hjemkomsten til Kbh. begyndte B. at arbejde paa Akademiet og blev Konduktør hos J. H. Koch. 1833 fik han den store Guldmedaille for Opgaven „En Domkirke“, som han løste i gotisk Stil, et Særsyn for den Tid. 1834 drog han paa det store Stipendium til Italien og Grækenland. I Rom traf han Thorvaldsen og forhandlede med ham om et Museum for hans Værker; flere Projekter kendes. 1838 vendte han hjem, blev Akademimedlem og fik n. A. et nyt Projekt til Thorvaldsens Museum godkendt, væsentlig ved Mesterens Hjælp; 1842 var det under Tag og 1847 færdigt. Dette Værk vil til sene Tider bevare B.s Ry: fremragende er Femporten paa Façaden, enestaaende den ydre strenge Virkning med Farven og den enkelt holdte Frise, som Sonne har malet efter B.s Plan. Det indre dekoreredes pompejansk ved Hilkers Hjælp. B. var allerede 1839 udnævnt til Bygningsinspektør i Holsten, naar han var færdig med Thorvaldsens Museum; under Krigen blev han fordrevet fra Flensborg, blev 1849 forflyttet til Aarhus og 1851 til Kbh. 1853 blev han titulær Professor, 1856 Professor ved Akademiet. Foruden Museet har han bygget Kirker (Hobro), Sindssygeanstalter (Aarhus, Oringe), Ting- og Raadhuse (Næstved, Stege, Thisted, Odense). I Kbh. har han opført Tinghuset paa Blegdamsvej og Landbohøjskolen (begge ombyggede nu) samt de gl. Lægeforeningens Boliger paa Østerbro og i Omegnen Klampenborg Koncertsal og Coltager og „Krathuset“ i Ordrup. Hans Pro-

jekter til Zoologisk Museum og Universitetsbiblioteket vakte i sin Tid stor Opsigt. Ogsaa Kunstindustrien viede han sine Kræfter; han har udført Gravmæler (Osvold Marstrand, Rasm. Rask, Fredericia Krigergrav), Møbler, Bygningsdele (Broncedørene paa Universitetet). Hans Betydning indenfor den danske Kunsthistorie beror ikke blot paa hans usædvanlige dekorative Begavelse eller paa hans praktiske Evner, men mest paa hans rige Fantasi, paa hans udstrakte Kendskab til fremmede Tidens og Steders Kunst og paa hans Ubundethed overfor den gængse Kunstopfattelse. Direkte og indirekte blev han Udspringet for den nye Arkitektur i Danmark. D. i Kbh. — Gift 1845 Andrea Frederikke Andersen, d. 1899. O. A.

Litt.: Slægt se Johanne B.; Carstensen: „Ny Portefeuille“ 1844; Weilbach: „Kunst og Æstetik“ 1870; Thorv. B. i „Kunstbladet“ 1888; Chr. Bruun og L. P. Fenger: „Thorvaldsens Museum“ 1892; „Arkitekten“ II og IV 1899—1902; Vilh. Wanscher: „G. B.“ 1903; Breve i „Dansk Kunstbl.“ I 1836; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; F. Hendriksen i „Arkitekten“ 29/6 1918.

Bindesbøll, Severin Claudius Wilken (16/2 1798—30/1 1871), Biskop. F. i Ledøje ved Kbh. Forældre: Sognepræst Jens B. og Karen Johanne Hornemann. Blev Student 1816, Cand. theol. 1821. De følgende Aar levede han som Religionslærer og Manuduktør i Kbh., og efter en med offentlig Understøttelse foretagen Udenlandsrejse 1832—34 genoptog han denne Virksomhed, til han 1838 blev Sognepræst i Nakskov. 1851 blev han Biskop i Aalborg, og 1856 forflyttedes han til Lolland-Falster, hvor han virkede til sin Død som en nidkær og elskværdig Tilsynsmand. Ved Siden af sin kirkelige Gerning deltog han ogsaa med Interesse, men uden større Resultater i det politiske Liv. 1848 var han kongevalgt Medlem af Stænderforsamlingen i Roskilde, 1866—70 Landstingsmand for 5. Kreds og 1868 Medlem af Kirkekommissionen. Efter hans Død udgav Biskop Monrad og Stiftsprovst Kofoed-Hansen af hans Efterladenskaber „Tanker til Eftertanke over Søn- og Festsdags-Evangelier“, en Prædikensamling, som i sin Tid blev meget paaskønnet (2. Opl. 1875). D. i Nykøbing F. — Gift 1843 Anna Caroline Løwensøn, d. 1899. H. M.

Litt.: Slægt se Johanne B.; Selvbiografi i Progr. til Bispevielsen 1852; Nekrolog i „Fædrelandet“ 1/2 1871.

Bindesbøll, Thorvald (21/7 1846—27/8 1908), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Arkitekt G. B. (s. d.) og Hustru. Kom efter Konfirmationen paa Akademiet for at blive Arkitekt; først 1876 tog han dog Afgang, konkurrerede senere om Guldmedaillerne, vandt 1882 den

lille, aldrig den store. Udgaet fra et stærkt kulturpræget Hjem

blev B. tidlig en rigt skabende, men ogsaa selv-kritisk Kunstner. Sine Sejre vandt han ikke netop som Arkitekt, og dog er „Bombebøssen“ paa Kristianshavn, Bestles Villa i Vedbæk og Portalerne til Danmarks Afdeling paa Verdensudstillingen i Paris 1900 fortrinlige og dybt-kunstnerisk prægede Arbej-

der. Sit Ry opnaaede han som Kunstindustriens Mester herhjemme. Det var vel hans keramiske Forsøg i Valby 1888, som først henledte de kyndiges Øjne paa hans særlige Anlæg; Kunstfæller sluttede sig til ham, Philipsen, Jerndorff, Skovgaard'erne; et yderst frugtbart Samarbejde kom i Gang og satte sig Spor langt ud over Keramikken. En Tid viedes Kræfterne især Boghaandværket (Udgaven af Drachmanns „Trolde-tøj“), og denne Gren af Kunsthaandværket har B. adlet herhjemme; han tegnede Vignetter og Indramninger, komponerede Exlibris, gav Udkast til Bogbind o. l., og man kan uden Overdrivelse give ham Hovedparten af Æren for den fremragende Stilling, Bogkultiveringen nu indtager i Danmark. Ogsaa andre Sider af Kunsthaandværket viste B. Interesse; fra sin Ungdom havde han komponeret Broderimønstre, især til den af Søsteren ledede Forretning; han tegnede ogsaa Møbler og modelerede Sølvtoj. Særlig maa nævnes hans Monumentkunst; den kraftig og enkelt virkende Støtte for Slaget paa Reden, Raadhusspringvandene og hans Gravmæler (f. Eks. over van der Aa Kühle). Sammenfatter man hans Arbejder, maa man undres over den Rigdom og Kraft, han har lagt for Dagen; fra fjerne Tider (Pompeji, den tidlige Barok) og Egne (Japan, Persien) søgte han Næring for sin Fantasi; det modtagne bearbejdede han kraftig og personlig; Resultaterne ligner mere Forbillederne i Hensigt og Virkemidler end i Form og Udførelse. Den specielle Ornamentstil, han udarbejdede sig, og som foragede hans mere pilne Fagfæller („Bølle-Ornamenter“, „Ekskrementalstil“), er bygget over kunstneriske Idéer fra Barokken, men viser hans mest straalende Egenskaber, den dekorative Kraft, den sikre Velafvejethed, Linierne sammenfattende Spænding. Imellem Fagfæller var B. just ikke almen anerkendt og afholdt; hans Væsen, hans Usædvanlighed, hans Overlegenhed eller hans uskaansomme Kritik faldt for Brystet. Men hans Eftermæle slog hurtigt fast, at han — dekorativt set — var den rigest skabende, den højest stræbende og den originaleste danske Kunstner paa sin Tid. Samtiden skattede ham ikke; de indbringende Bestillinger naa-

Redaktionen sluttet 15/1 19.

ede ham aldrig, og til sine sidste Dage havde han økonomiske Bekymringer. Hans Buste, af Kai Nielsen, rejstes ved Kunstindustri-museet, der gemmer hans Hovedværker, lige overfor hans populæreste Arbejde „Drage-springvandet“. D. i Kbh. — Ugift. O. A.

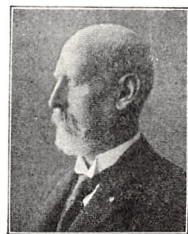
Litt.: Slægt se Johanne B.; „Meddelelser fra Akad. Arkitektforening“ 15/4 1901; „Arkitekten“ 1902, Nr. 7; A. Clemmensen sst. 5/4 1908; Joak. Skovgaard i „Gads dsk. Mag.“ 1908—09; „Tidsskr. f. Industri“ 1908 (V. Wanscher, Anker Kyster, Hendriksen); Karl Madsen i „Politiken“ 20/8 s. A.; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; Anker Kyster: „B.s Exlibris“ 1917; Johs. Jørgensen: „Taarnet“ 1916, S. 60; Sv. Hammershøi: „T. B.s keramiske Arbejder“ 1918.

Bindslev, Christian Valdemar Christensen (f. 27/8 1857), Kreditforeningsdirektor. F. i Hjørring. Forældre: Murermester Christen Andersen B. og Ane Marie Jensen. Havde som ung Ansættelse i Postvæsenet og paa Amtsstuer, var samtidig Referent ved Provisndagsblade og uddannede sig i Sprog og Litteratur. 1881—99 var han Hovedbogholder og Regnskabsfører ved „Aalborg Bys og Omegns Sparekasse“, hvorefter han til 1907 beklædte den betroede Stilling som Statens Sparekasseinspektør; her udrettede han et betydeligt organisatorisk Arbejde. 1903—07 var han Regnskabsrevisor ved Privatbanken, og siden 1906 er han Indenrigsministeriets Revisor ved Redernes Ulykkesforsikring. 1900—07 havde han Sæde i Repræsentantskabet for „Kbh.s Kreditforening“, fra 1903 som dets Formand, og denne Omstændighed i Forbindelse med hans ved tidligere Stillinger indvundne Erfaringer skaffede ham 1907 hans nuværende Stilling som Direktør i nævnte Kreditforening. Han er Forfatter af dennes Jubilæumsskrift: „Kreditforeningen af Grundejere i Kbh. og Omegn 1882“ (1907). — Gift 1) 1882 Kirstine Marie Christensen, d. 1885. 2) 1888 Ida Johanne Dahm.

O. T.

Litt.: „Dansk Sparekasse-Tid.“ Sept. 1907.

Bing, Anton Jacob (f. 9/4 1849), Landøkonom. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Jacob Herman B. og Henriette Simonsen. Blev Student 1866; lærte Landvæsen paa nogle større Gaarde; Landbrugseksamen 1871. 1873—77 Forpagter og 1877—90 Ejer af Mullerupgaard ved Slagelse. Han deltog med Interesse i det landøkonomiske Foreningsarbejde navnlig vedrørende Kvægavl; han var 1883—85 Næstformand og 1893—98 Konsulent i Sorø Amts

landøkonomiske Selskab og Redaktør af Selskabets Medlemsblad. I en Bog fra 1899 har han beskrevet Kvægavlens Udvikling i Sorø Amt. 1893—1909 Sekretær for Forbundet af sjællandske Kvægavlsforeninger og Redaktør af „Kvægavlstidende“. 1901 indtraadte B. i Redaktionen af „Ugeskrift for Landmænd“, som han siden 1903 har redigeret alene. B.s Person saavel som hans Optræden i det private og offentlige Liv er præget af Kultur og Respekt for Stil og Form. Hans litterære Produktion er ikke omfattende, men hans Artikler er særdeles omhyggelig udarbejdede saavel i reel som i formel Henseende. Af blivende Værd er bl. a. hans Biografier af Landøkonomer i „Ugeskrift for Landmænd“ og „Landbrugets Ordbog“. B. har en Aarrække været den danske Landbrugspresses Nestor og selvskrevne Repræsentant. 1911—17 var han Formand for Foreningen af danske landøkonomiske Tidsskrifter. 1901—03 Folketingsmand for Slagelsekredsen (Venstrereformparti). — Ugift.

A. C.

Litt.: Slægt se Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og E. Henriques: „Stamtavlen Henriques“ 1903; „Sorø Amtstid.“ 17 og 29/3 1901.

Bing, Frederik Moritz (^{31/12} 1839—^{27/3} 1912), Forsikringsmand. F. i Kbh. Forældre: Fabrikant Meyer Herman B. (s. d.) og Hustru.

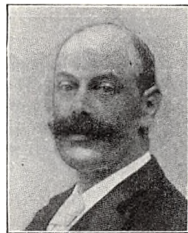
Blev Cand. polyt. 1862 og arbejdede først ved praktisk Fabrikvirksomhed, men opgav denne for at studere Matematik, der tidlig havde fanget hans Interesse. Studerede en Tid i Paris, men kaldtes hjem, da Prof. Ad. Steen havde udpeget ham som egnet for Posten som matematisk Direktør i Statens Livsforsikringsanstalter, en Stilling han beholdt næsten til sin Død, deltagende i de forskellige Omordninger af Anstalterne, der førte til den nu eksisterende Statsanstalt for Livsforsikring. B. var en ypperlig Matematiker, der har gjort et Arbejde af fremragende Betydning for dansk Livsforsikringsvæsen. Hans litterære Virksomhed var kun ringe; 1874 udgav han sammen med Prof. Julius Petersen „Statsøkonomiens Grundsætninger“, et Vidnesbyrd om hans omfattende Interesser, og skrev desuden kun nogle Afhandlinger i „Mat. Tidsskr.“; men hans Betydning indenfor dansk Matematik blev dog stor, idet uden al Tvivl uskildigt af det, der kendes under Jul. Petersens Navn, i Virkeligheden har haft sit Udspring i B.s klare Hjerne. Han selv, den fine, ædle Personlighed, der levede et meget stiltfærdigt Liv, brød sig ikke om at træde offentlig frem med sine Tanker, men overlod dem gerne til Vennen. Da han et

Aars Tid før sin Død nedlagde sin Post i Statsanstalten, hædredes han ved gennem en særlig Lov at blive udnævnt til Formand for dens Bestyrelse. D. i Kbh. — Ugift.

V. E. G.

Litt.: Slægt se Anton B.; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 7/4 1912 (af Har. B.), „Dansk Forsikringsaarbog“ s. A., „Assurandøren“ 1/4 s. A. og „Dansk Fors. Tid.“ 1/4 s. A.

Bing, Harald Jacob (f. ^{26/2} 1848), Fabrikant. F. i Kbh. Forældre: Fabrikejer Jacob Herman B. og Henriette Simonsen. Studerede som ung Fysik og Kemi og fik Undervisning i Tegning som Indledning til hans Overtagelse af den tekniske Ledelse af Faderens og Farbroderens Firma, B. & Grøndahls Porcelænsfabrik, der fandt Sted 1868. 1880 indtraadte han i Firmaet og blev Enecejer deraf 1885. Ved

dets Omdannelse til Aktieselskab 1895 blev han Direktør. Som Leder af denne Danmarks anden Porcelænsfabrik har B. vidst at skaffe den Verdensry, idet han har knyttet en Række betydelige kunstneriske Kræfter til den, der hver for sig har forstaaet at give Fabrikkens Frembringelser et personligt og kunstnerisk Præg af høj Rang. B. har derhos ved sin Deltagelse i de industrielle Organisationers Liv som repræsentativ og oratorisk begavet Personlighed ydet en betydelig Indsats i disses Udformning, navnlig har han som Formand for Industrieforeningen 1898—1905 skaffet denne stor Indflydelse; Misfornøjelse med hans politiske Stilling medførte hans Tilbagetræden. Et betydeligt Arbejde har B. ydet ved Oprettelsen og Ledelsen af Kunstindustrimuseet, for hvis Bestyrelse han var Formand 1898—1908. 1896—1908 var han Borgerrepræsentant i Kbh. Han valgtes som Venstremand paa den saakaldte Borgerliste, men gled efterhaanden naturlig over i Oppositionen af Liberale og Socialdemokrater; dog bevarede han sammen med Hagemann og Alf. Benzon stor Selvstændighed og vragedes 1908, fordi han stemte mod Sporvejenes Overgang til Kommunen. Ved sin Viden og sikre Kultur bragte han stor Friskhed og Livlighed ind i Raadets Forhandlinger. — Gift 1881 Harriet Mathilde Levin. R. B.

Litt.: Slægt se Anton B.; Erindringer i „Mit Hjem“ 1912 og „Industrikongressen“ 1913 II; „B. og Grøndahls Porcelænsfabrik 1853—1903“ 1903; „Tidsskr. f. Industri“ 1905; Henriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; Jac. Marstrand i „Politiken“ 26/2 1918; „Berl. Tid.“ 26/2 s. A.; „Nationaltid.“ 26/2 s. A.; Gustav Phillipsen i „Verden og vi“ 22/2 s. A.

Bing, Herman Meyer (^{23/1} 1845—^{25/1} 1896), Bladmand, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Fabrikant Meyer Herman B. (s. d.) og Hustru. Blev ansat paa et københavnsk Han-

delskontor, var derpaa virksom ved Handel og Industri i England og paa Island og blev

1871 ansat ved Landmandsbanken i Kbh., til sidst som Kasserer. Han tilhørte fra ganske ung den spirende liberale Bevægelse i Kbh., deltog 1877 i Stiftelsen af den første frisindede Grundlovsværneforening og 1883 af den liberale Vælgerforening; blev derfor 1884 afskediget

i Banken. S. A. grundede han „Politiken“ sammen med Hørup og E. Brandes og var dens økonomiske Leder til sin Død; 1889 grundede han desuden „Aalborg Amtstidende“, som han fra 1893 delte med Vilh. Lassen. Han stillede sig 1884 til Folketinget i Kbh.s 3. Kreds uden Held, valgtes 1890 i Bælum, faldt 1892, men valgtes 1895 i Valby mod Indenrigsminister Hørring og var ved sin pludselige Død et anset Medlem af Venstre reformpartiets venstre Fløj. En utrættelig, rastløs Arbejder, født Organisator og Agitator, frisindet og retfærdig. D. i Kbh. — Ugift. P. E.

Litt.: Slægt se Anton B.; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ²/₂ 1896, „Politiken“ ²⁰/₁ s. A. og „Aalborg Amtstid.“ ²⁵—²⁶/₁ s. A.; sst. ⁸/₂ s. A. og ¹/₁₀ 1914; „Politiken“ ¹/₁₀ 1909; Ch. Kjerulf: „Gift og hjemføren“ 1916; A. Rasmussen: „Aalborg 3die“ 1917.

Bing, Jens Vilhelm (⁷/₁₂ 1707—1754), Læge. F. i Bejststad, Norge. Forældre: Kapellan Villads Jensen B. og Magdalene Susanne Lund. Kom 1726 til Kbh., hvor han en Tid studerede Medicin, søgte derpaa videre Uddannelse især i Fødselsvidenskab under et mangeaarigt Udenlandsophold, bl. a. i Strassburg og i Paris hos Gregoire. Hjemkommen 1737 blev han en søgt Fødsels-hjælper, 1739 fik han tillige Lov til at praktisere i Medicin og Kirurgi. Dr. med. 1746 ved „De causis partus difficilis“, hvori han som den første herhjemme omtaler forliggende Moderkage og visse uregelmæssige Stillinger af Fosterhovedet. Han indførte Fødselstangen her i Landet og har selv opfundet en Tang og et andet Fødselsinstrument, men aldrig beskrevet sine Opfindelser. D. i Kbh. — Gift 1745 Johanne Cathrine Nordrup, d. 1809. O. P.

Litt.: Slægt i Erlandsen: „Gejstligheden i Tromsø Stift“ 1857, S. 199; C. E. Levy: „C. J. v. Berger“ 1856; J. Petersen: „Den danske Lægevidenskab 1700—50“ 1893; Ingerslev: „Fragmenter af Fødselshjælpens Historie“ II 1907.

Bing, Meyer Herman (⁴/₆ 1807—¹⁵/₆ 1883), Handelsmand, Fabrikant. F. i Kbh. Forældre: Bog- og Papirhandler Herman Jacob B. og Sara Meyer. Uddannedes i sin Faders Forretning, hvor han 1838 optoges som Kompagnon under Firmanavn H. J. B. & Søn. Foruden Bog- og Papirhandel optoges ogsaa Handel med Galanterivarer. Efter

Faderens Død 1844 fortsatte han sammen med den yngre Broder, J. H. B., Firmaet, der udvikledes hurtigt under hans impulsive Medledelse; saaledes knyttedes en efter Datidens Forhold meget betydelig Forlagsvirksomhed til de øvrige Forretninger. Lokalerne laa fra 1846 paa Hjørnet af Kronprinsensgade og Pilestræde. Allerede inden Faderens Død havde Firmaet i Forbindelse med

W. Ferslew anlagt et litografisk Institut, og efter Overvindelse af stor Modstand fra de københavnske Bogtrykkeres Side lykkedes det 1844 at erholde Bevilling til at oprette et Stereotypstøberi og Bogtrykkeri, Firma B. & Ferslew, der imidlertid 1857 overtoges af C. Ferslew som Eneindehaver. En medvirkende Aarsag til, at B. trak sig ud heraf, var den, at han allerede, virkelysten som faa, sammen med Broderen syslede med Planer om Oprettelse af en privat Porcelænsfabrik; 1853 blev denne startet, og i Fr. Grøndahl, der indtraadte i det ny Firma B. & Grøndahl, fik han en fortræffelig uddannet Medarbejder; mange Begyndelsesvanskeligheder maatte overvindes, men hans Energi førte Foretagendet i sikker Havn; den Anseelse, Fabrikkens Produktion nyder saa vel i Ind- som Udlandet, skyldes da ogsaa i væsentlig Grad ham. Han var endvidere Deltager i Konsortiet „Kristianshavns Dampmølle“. Ogsaa det offentlige Liv kom hans Arbejdskraft til Gode; han var saaledes 1858—77 Borgerrepræsentant; desuden var han 1868—71 Formand i Industriforeningen og havde flere Tillidshverv inden for den mosaiske Menighed. Den foretagssomme Mand havde for Georg Carstensen (s. d.) Tid Planer om at oprette et Sommertivoli i Kbh. D. i Kbh. — Gift 1831 Eva Simonsen, d. 1883. O. T.

Litt.: Slægt se Anton B.; H. Trier: „Gaarden Nr. 8 Amagertorv“ 1900; „B. & Grøndahls Porcelænsfabrik 1853—1903“ 1903; Nekrolog i „Ill. Tid.“ ³⁰/₆ 1883; C. A. Clemmensen: „Tivoli“ 1918; C. Nyrop: „Bidrag til den danske Industris Hist.“ 1873.

Binzer, Johan Ludvig Jacob (¹³/₂ 1746—¹¹/₁₁ 1811), Officer. F. i Langensfeld, Hessen. Forældre: Juridisk Embedsmand Christoph Daniel B. og Elisabeth Sophie Henriette v. Curti. Blev hessisk Kadet 1764, Overkonduktør i det danske Ingeniørgeografkorps 1766, Premierløjtnant i Artilleriet 1767, Generalkvartermester for den danske Hær 1780, Kommandør for Holstenske Jægerkorps 1785, deltog 1788 i Felttoget mod

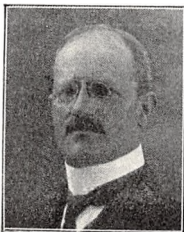

Sverige som Chef for Norske Jægerkorps. 1790 Chef for det „Feltjægerkorps“, der oprettedes i Kiel til Hjælp for Generalkvartermestertjenesten, et Slags ridende Guidekorps, hvortil ogsaa Forstlæreinstitutet blev knyttet. 1802 Generalmajor, 1808 Afsked som Chef for Generalkvartermesterstaben, men forblev Medlem af Forstlæreinstitutets Direktion. Har indlagt sig stor og blivende Fortjeneste ved sin utrættelige Interesse for Feltjægernes Uddannelse, ved sit grundlæggende Arbejde for Generalstabens Oprettelse og Organisation og ved sin Omsorg for Forstlæreinstitutet og den dermed forbundne Planteskole. Udfoldede i Kiel tillige betydelig Virksomhed for Stadens Fattigvæsen. Var en rigt begavet, nidkær og pligtro Officer, hvis træffende Karakteristik ligger i Slutningsordene af den Selvbiografi, han skrev til de Kgl. Ordeners Kapitel paa sin Dødsdag: „Min Samvittighed siger mig, at jeg ikke har forsømt mine Pligter. Retsskaffenhed, Ærekærlighed og Tjenstiver har altid været mine Handlingers Hoveddrivfjædre.“ D. i Brunswiek ved Kiel. — Gift 1780 Margrethe Elise Louise Ericius, d. 1839.

K. C. R.

Litt.: „Mag. for mil. Vid.“ IV 1821; „Personalh. Tidsskr.“ IV 1883; Lange: „Den danske Generalstabs Hist.“ 1886; V. Ødegaard: „Norske Jægerkorps' Hist.“ 1890; Tillægshæfte til „Militært Tidsskr.“ 1908; „Geneal. Tidsskr.“ Maj 1913.

Birch, Christian August (f. $2\frac{1}{3}$ 1862), Politiker, Forretningsmand. F. i Nyborg. Forældre: Købmand Julius Frederik B. og Fine Maren Dragsted. Tog Præliminæreksamen

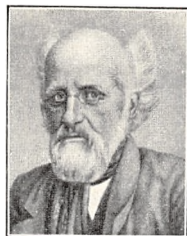
1877, Handelseksamen 1879, var Bogholder i Berlin 1884—85 og Prokurist i Nyborg 1885—87, startede 1887 egen Forretning, først med Kul og Kalk, siden med Trælast, forbundet med omfattende Skovafvirkning i Långaryd i Sve-

rige. Stillede sig 1909 til Folketinget i Nykøbing F. som Venstremand og Tilhænger af Neergaards Forsvarsplan, faldt, men valgtes 1910 som Venstres Fælleskandidat i Nyborg og genvalgtes, til han 1918 trak sig tilbage. Han tilhører Venstrepartiet og var fra 1912 Medlem af dets Bestyrelse, er en praktisk Politiker og øvet Taler, der især interesserer sig for økonomiske Spørgsmaal. Paa Foranledning af Justitsministeriet har han i Udlandet studeret Fængselsarbejdets Organisation og valgtes 1913 til at forestaa Ledelsen af Straffeanstaltens Arbejdsdrift, en Ordning, der 1914 legaliseredes derhen, at B. ansattes som Kommitteret under Fængselsdirektoratet. — Gift 1889 Anna Marie Kruse.

P. E.

Litt.: Erindringer I „Tiden“ $2\frac{3}{4}$ 1915; „De Tusend Hjem“ $2\frac{0}{10}$ 1911.

Birch, Frederik Sneedorff ($\frac{1}{3}$ 1805— $\frac{11}{3}$ 1869), Forfatter. F. i Maribo. Forældre: Biskop Andreas B. og Charlotte Marie B. Blev Student 1823, læste en Tid Teologi, senere Historie og Sprog uden at tage Eksamen. 1829 blev han Lærer ved Aarhus Katedralskole, 1834 Adjunkt, men 1838 efter Ansøgning afskediget med Pension. 1830 havde han redigeret „Aarhus Stiftstidende“. B.s Liv var et æstetiserende Driverliv, uden fast Plan eller Arbejde. Han slog sig ned, hvor han kunde, boede f. Eks. 1859—65 hos en Lærer i Skødstrup. Han dryssede sine Evner væk uden at samle sig og blev stærkt reduceret efterhaanden. Han havde, blandt de første herhjemme, Sans for Folkeminder. 1828 udgav han Folkesagn, 1836 „1300 danske Ordsprog“ og fremdrog Viser og Melodier (bl. a. „Skære, skære Havre“ og „Det var en Lørdagften“). Han skrev selv Sange til de jyske folkelige Fester, Humoresker og nordiske Fortællinger bl. meget andet. En Del er utrykt, en Del findes spredt i Tidens Blade og Tidsskrifter under forskellige Pseudonymmer. Han skal have staaet Model til Digteren i „Ivar Lykkes Historie“. D. i Halling ved Randers. — Ugift.

G. C.
Litt.: „F. S. B.“ 1856; Øst: „Materialier“ 1836; „Aarh. Stiftstid.“ $\frac{16}{3}$ 1869; Abrahams: „Minder“ 1896; Slægt i Seidelin: „Stamt. over Familien Seidelin“ 1877; Brosbøll: „Minder“ 1896; Aakjær: „St. St. Blicher“ II 1904.

Birch, Carl Johan Ulrik ($\frac{25}{10}$ 1883— $\frac{10}{10}$ 1913), Flyver. F. i Kbh. Forældre: Bogtrykker Carl Christian B. og Anna Elisabeth Erichsen. Oplærtes som Bogtrykker, men førtes af sin levende Interesse over i Flyvesporten. 1910 begyndte han sin Uddannelse paa Amager hos Robert Svendsen, men drog i Begyndelsen af 1911 til Paris, hvor han paa Flyveskolen i Issy-les-Moulineaux første Gang fløj alene. I April s. A. blev han optaget som Elev paa Farmans Aërodrøm i Etampes og fik her sin virkelige Uddannelse af Chevillard. $\frac{9}{5}$ skulde han flyve for Certifikatet, men styrtede under en Prøveflyvning samme Dag ned fra 50 m.s Højde og kom alvorlig til Skade, saaledes at han, kun nogenlunde helbredet, først kunde tage Certifikatet 1912. S. A. viste han sin „Akrobatflyvning“ i Kbh. og begyndte sine Flyvninger med Passager fra Tivoli, og $\frac{25}{7}$ foretog han med Prins Axel sin dristige Tur til Eremitagen og tilbage igen i stærk Vind. Sin Bryllupsrejse foretog han pr. Flyvemaskine til en Del af de dan-

ske Byer paa Øerne. Det følgende Aar endelig fik han Ansættelse i Marinen som Lærer for de vendende Flyvere, drog atter til Paris for at lære at flyve med Vandflyvemaskine, kom snart tilbage og begyndte sin Lærergerning, men allerede om Efteraaret styrtede han ned og kom saa alvorlig til Skade, at han faa Dage efter afgik ved Døden. Det aëronautiske Selskab har i Fælledparken rejst B. en Mindesten. D. i Kbh. — Gift 1912 Lily Berg. F. K.

Litt.: Nekrologer i „Berl. Tid.“ (af J. B. Usings) ¹⁹/₁₀ 1913 og i „Politiken“ (af A. Nervø) ¹¹/₁₀ s. A.; Prins Axel i „Under Dannebrog“ s. A.

Bircherod, Jens (¹⁵/₁ 1658—⁹/₁₂ 1708), Antikvar, Dagbogforfatter. F. i Odense. Forældre: Professor ved Gymnasiet Jacob Jensen B. og Sille Riisbrich. Blev Student 1674 og teologisk Kandidat 1676; var fra 1684 Professor ved Universitetet, først i Hebraisk, derefter i Teologi, og udnævntes 1693 til Biskop over Aalborg Stift. Allerede som Student havde han fattet Interesse for sin Fødeby og Fødeøes Historie og antikvariske Mindesmærker og udvidede efterhaanden sine Studier til at omfatte dansk Arkæologi, Kultur-, Personal-, Litterær- og Adelshistorie i bredere Almindelighed. Som Regensprovst (1684—88) tog han Emnerne til de akademiske Øvelser fra Nordens Antikviteter og opgav Alumnerne, hvilke Kilder der skulde benyttes; saaledes fremkom bl. a. interessante Undersøgelser om Julen og de Skikke, som knyttedes til den („Palæstra antiqvaria“ 1688). Løvrig fik han kun lidet udgivet, og mest bekendt for Eftertiden er han blevet gennem sine omfangsrige Dagbøger, 50 Kvantbind, der opbevares i det Kgl. Bibliotek; de indeholder overmaade vigtige Bidrag til 17. Aarh.s Personal- og Kulturhistorie. D. i Aalborg. — Gift 1690 Søster Bartholin, d. 1717. C. S. P.

Litt.: B's Dagbøger udg. i Uddrag ved Chr. Molbech 1846, Supplem. ved G. L. Wad i „Personalhist. Tidsskr.“ IV 1883; Oversigt over det i Dagbøgerne indeholdte Brevstof ved C. S. Christiansen i „Danske Mag.“ V, 3 1893—97 og „Personalhist. Tidsskr.“ III, 3—5 1894—96.

Bircherod, Thomas Broder (¹⁸/₃ 1661—¹⁹/₁ 1731), Antikvar. F. i Odense. Forældre: Professor ved Gymnasiet Jacob Jensen B. og Sille Riisbrich. Blev Student 1678 og ansattes 1688 som Konrektor ved Odense Skole, 1691 blev han Professor ved Gymnasiet og 1694 Rektor. Hans Studieomraade var Fædrelandets Antikviteter i Almindelighed og Fyns i Særdeleshed; endog fynsk Naturhistorie faldt indenfor hans Interessensfære. Han var en ivrig Samler af Oldsager og havde et skarpt Blik for deres Ejendommeligheder; han var en af de første, der rigtig erkendte Stensagerne for at være Vaaben og Redskaber. Et smukt Indtryk af hans videnskabelige Evner giver den fortrinlige latinske Afhandling om Aarsagerne til vore Oldsagers Undergang (offentliggjort 1743 i „Dänische

Bibliothek“ IV). Men kun lidet af, hvad han havde under Hænder, naaede frem i Trykken. Som Menneske var han velvillig og uegennyttig i sin Færd, upraktisk i Pengesager, munter af Sind og med megen humoristisk Sans. D. i Odense. — Gift 1688 Anna Mule, d. 1754. C. S. P.

Litt.: J. C. Bloch: „Den fynske Gejstlighed“ I 1786; R. Nyerup: „Oversyn over Fædrelandets Mindesmærker fra Oldtiden“ 1806, S. 26—32; Sophus Müller: „Vor Oldtid“ 1897, S. 114 og 160; Breve i „Dän. Bibl.“ VII 1745.

Birck, Laurits Vilhelm (f. ¹⁷/₂ 1871), Socialøkonom, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Manufakturhandler Lars Nielsen B. og Larsine Louise Almy. Blev Student 1889; Cand. polit. 1893, opholdt sig derefter i de Forenede Stater et Aarstid. 1894 ansat ved Toldvæsenet, 1896 Redaktør af „Vort Land“. 1898—99 Studieophold i England og Frankrig. 1902 Dr. polit. Holdt Forelæsninger ved Universitetet fra

1903 og blev Docent 1908, Professor 1911. Som Folketingsmand for Kbh.s 4. Kreds 1903—10 tilhørte B. det daværende Højreparti og var et meget brugt Medlem, ofte Partiets Ordfører; nævnes kan hans aarlige Finanstaler og hans Kritik af Forholdene indenfor Bankverdenen i Aarene 1904—08 samt af den Alberti'ske Administration. 1914 blev B. Medlem af Prisreguleringskommissionen og indvalgte i flere af de af denne nedsatte særlige Udvalg samt blev Formand for Møllernævnet. 1918 valgtes han til Folketinget paa et jysk Suppleringsmandat og tilhører det konservative Folkeparti. B. har foretaget talrige Studierejser, var i England senest 1917 for at studere Krigsøkonomi, har boet i Vest-Irland for at studere Agerbrug, i Holland under Generalstrøjen 1902, i Østrig flere Gange for at studere Nationalitetsspørgsmaalene og i Amerika 1912 for at studere den nye Bankordnings Tilblivelse. Som økonomisk Forfatter debuterede han 1900 med „Kreditøkonomiens Omsætningsmidler“; hans Disputats var en Afhandling om Værditeori, bygget paa Grundlag af Grænsenyttelæren og med et overordentlig interessant Afsnit om Monopolpriser og om Differentialrenter. Han konkurrerede for et Docentur 1903 med en Afhandling om Kriser, „Et Rids over sidste Menneskalders økonomiske Svingninger“. 1909 udsendte han sin første handels- og finanspolitiske Monografi „Sukkerets Historie“, hvori han giver en fuldstændig Udsigt over Produktions- og Beskatningsforhold i de forskellige sukkerproducerende Lande. 1912 kom „Ejendomsskatter og Ejendomspriser“, hvor B. bl. a. behandler de geoeistiske Spørgsmaal. 1915 udgav han „Vigtige Varer“, hvor

en lang Række vigtige Forbrugsartikler gennemgaaes, 1918 „Læren om Grænseværdi, en fuldstændig Pristeori“ og „Rigets Jordegods og Regalerne“. Det, der karakteriserer B. som videnskabelig Forfatter, er hans store Kombinationssevne, hvorved han formaar at tilvejebringe den Vekselvirkning mellem Teori og Praksis, der er saa god en Prøve for Teorien og saa befrugtende for Praksis, navnlig i den socialøkonomiske Videnskab. Dette gælder i noget mindre Grad om Værditeorien, der i sit Anlæg er ret abstrakt, men mere om „Sukkerets Historie“, hvor Finansteorien skabes gennem den praktiske Gennemgang af denne Verdensartikel, og især i Bogen om Skatterne, hvor der naas noget overordentlig værdifuldt ved en gennemført Anvendelse af Grænseteorien paa det praktiske Stof. Dertil kommer B.s fremragende common sense, der gør ham saa forfriskende som Politiker og som — i Forbindelse med det gode Hovedes Selvtillid — giver hans Journalistik Værdi, og disse Egenskaber tilsammen giver hele hans Personlighed dens Alsidighed og Frodighed. Men samtidig maa det siges, at Frodigheden nu og da i hans videnskabelige Skrifter faar Lov at brede sig paa det koncises og det nøjagtiges Bekostning, at en Bog som „Vigtige Varer“ af den Grund næsten er ulæselig, og at denne Frodighed i hans Journalistik kan sætte Vildskud i Form af stærkt personlige Sammenligninger og Beskrivelser af politiske o. a. Modstandere. — Gift 1903 Anina Pedersen. Ægteskabet opløst 1913. A. E. N.

Litt.: Selvbioграфи i Univ. Progr. Nov. 1902; „Univ. Aarb.“ 1905—06; „Journalisten“ ^{1/10} 1906; „L. V. B.s Levnedsløb og Program“ s. A.; „Hver 8. Dag“ ^{16/3} 1909; Hauch-Fausbøll: „Studenterne 1889—1914“ 1914; „Pressens Mag.“ ^{1/1} 1918; Bransager og Rosenkrantz: „Den d. Reg. og Rigsd.“ 1901—03, Suppl.

Birkner, Michael Gottlieb (^{21/8} 1756—^{1/12} 1798), filosofisk og politisk Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Murmester Johan Michael B. og Anna Marie Wiborg. Blev forældreløs 1759, men naaede ved andres Hjælp at blive Student 1772. Derefter maatte han undervise for at eksistere og fik først 1784 teologisk Eksamen. 1790 blev han Kapellan paa Vesterland paa Føer, 1792 i Korsør og endelig kort før sin Død Sognepræst i Vemmeløv ved Slagelse. B. var en kundskabsrig og stærkt interesseret Mand, han besad en for Datiden sjælden Færdighed i Tysk og Engelsk, og han var Kantianismens første Repræsentant herhjemme blandt Teologer. Skønt han maatte kæmpe med Sygdom og daarligt Udkomme, efterlod han en Række Skrifter, samlede i en tre Bindes Udgave 1798—1800. Som Teo-

log er han Rationalist, som Etiker fornægter han Følelsens Betydning, idet han ser den som udsprunget af Egennytte. Men det mindeværdigste af hans Arbejde er hans Kamp for Trykkefriheden, begyndt i en Afhandling i „Minerva“ 1791 og fortsat i „Om Trykkefriheden og dens Love“ 1797 og „Videre Undersøgelse om Trykkefriheden og dens Love“ 1798. B. rejste her i en reaktionær Tid et højt Frihedsideal og fik Lejlighed til ogsaa paa andre Felter at lægge sine fremskredne Anskuelser for Dagen, saaledes i Kravet om en kort, bestemt Lovbog, gratis Retspleje, de klassiske Sprogs Vigen for de levende, en livfuldere Skoleundervisning osv. Han var et tørt Forstandsmenneske, men nidkær og uden Frygt. Hans Liv var ingen Dans paa Roser, men nogen Martyr blev han ikke. D. i Korsør. — Gift 1795 Henriette Christine Hornemann, siden gift Jonas Collin (s. d.), d. 1845. P. E.

Litt.: Jul. Clausen i „Letterstedtske Tidsskrift“ 1897; Ronning: „Rationalismens Tidsalder“ III 1896—99; Løngnick: „Hornemann“.

Birkedal, Uffe (f. ^{17/6} 1852), Præst. F. i Ryslinge. Forældre: Valgmøghedspræst S. P. V. B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1871, Cand. theol. 1877, 1878 Kapellan i Stader, 1879 Sognepræst i Brande, hvorfra han 1884 forflyttedes til St. Catharina Kirke i Ribe. Her modificeredes hans oprindelig grundtvigske Livsanskuelse i Retning af den moderne liberale Teologi, og paa Grund af Tunghørighed

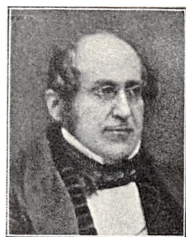

tog han 1893 sin Afsked. Herefter var han i kort Tid Redaktør af et Blad i Næstved, dernæst Højskoleforstander i Rønde (1894—96) og Nørre Ørslev (1896—97), endelig Foredragsholder og Journalist; 1900—18 var han Præst for „Det fri Kirkesamfund“ i Kbh. I dettes Blad „Protestantisk Tidende“ udfolder han en rig Skribentvirksomhed, og desuden har han i forskellige mindre Skrifter gjort Rede for Unitarismens Livssyn. Han er endelig en meget flittig og kyndig Oversætter af engelsk Litteratur (Milton, Carlyle, Burns, Tennyson etc.) og har skrevet enkelte litteraturhistoriske Monografier. — Gift 1878 Louise Amalie Nye-gaard, d. 1917. H. M.

Litt.: Slægt i „Tillæg til Stamt. over V. If. Beyers Efterk.“ 1904; U. B.: „Min Religion og min Livsanskuelse“ i „Dansk Tidsskr.“ s. A.; Erindringer i „Ryslingebogen“ 1917.

Birkedal, Schøller Parelus Vilhelm (^{7/12} 1809—^{20/7} 1892), Præst. F. paa Aalebækgård, Møen. Forældre: Gudsinspektør, Forpagter Ludvig Harboe B. og Agathe Johanne Husum. 15 Aar gl. kom han i Apotekerlære, men syntes ikke derom og tænkte paa at rejse ned og deltage i den græske Friheds-

kamp. Denne Plan lykkedes det dog at faa ham til at opgive, og 1829 blev han Student.

Efter 1834 at være blevet Cand. theol. kom han 1837 til Ringkøbing som Kateket og Førstelærer ved Borger-skolen. Han var dengang Discipel af Mynster, men Paa-virkning fra en Nabo-præst førte ham nærmere til den grundtvig-ske Opfattelse. 1840 blev han Sognepræst

for Sønder Omme—Hoven, og navnlig efter at han 1849 var blevet forflyttet til Ryslinge, blev det klart, at han nu var Tilhænger af Grundtvig, og hans Forkyndelse kom til at øve stadig voksende Indflydelse paa store Dele af det fynske Kirkefolk. 1864—66 var B. Medlem af Rigsraadet og talte dér mod Fredsslutningen („et varmt og kærligt Nej til Danmarks Dødsdom“) og for Bevarelse af den gamle Grundlov. I Sommeren 1864 sluttede han Kirkebønnen i Ryslinge Kirke med Ordene: „Gud give Kongen et dansk Hjerte, om det er muligt!“ Denne Udtalelse blev indberettet, uden at der dog foreløbig kom noget ud deraf; men da B. ogsaa senere i sine Taler i Rigsraadet flere Gange fremsatte Ytringer, der var lige saa saarende for Kongen (f. E. at han hellere end at afstaa Slesvig burde have nedlagt sin Krone til Fordel for Karl XV), fik han 1865 sin Afsked. Hans Menighed ønskede imidlertid at beholde ham; man holdt da først Gudstjeneste i en Lade, og senere lykkedes det at faa opført en Kirke; Valgmenighedsloven af 1868 gjorde det muligt for B. og hans Menighed at bevare Forbindelse med Folkekirken. 1874 kom B. atter i Konflikt med gældende Anordninger, idet han sammen med en Del andre Præster paa Askov Højskole ordinerede Cornelius Appel (s. d.) til Frimenighedspræst i Sønderjylland; ved Højesteretsdom 1877 indbragte denne Adfærd ham og hans Fæller en Pengebøde. Paa Grund af politisk Uenighed med en stor Del af Menigheden, som sluttede sig til „det forenede Venstre“, og vel ogsaa som Følge af sin Alder tog B. 1885 Afsked og tilbragte sine sidste Aar paa Vældegaard Højskole ved Gentofte, hvor en stor Kreds af grundtvigske Venner regelmæssig en Gang om Maanedagen samledes om hans Prædikestol. Hans Forkyndelse var præget af mystisk Inderlighed, poetisk Flugt og stor Veltalenhed; hans to Postiller „Synd og Naade“ (1848—49) og „Naadens Sorg og Sorgens Naade“ (1855—57) samt hans „Daglig Husandagt til Oplysning og Opbyggelse for troende og døbte“ (1860) fandt i sin Tid meget stor Udbredelse; desuden er han Forfatter til flere Salmer (f. E. „O, Herre Krist, din Stjerne staar“ og „Jeg

saa ham som Barn“) samt den bekendte Fortælling „Kirkeklokkeklangen i den norske Dal“ (1869). D. paa Vældegaard ved Gentofte. — Gift 1837 Emilie Christiane Meyer, d. 1889. H. M.

Litt.: Slægt se Uffe B.; Selvbiografier i „En Livsførelse“ I—II 1863—64, „Kongen har dømt — Folket skal domme“ 1866 og „Personlige Oplevelser i et langt Liv“ I—III 1890—91; L. Nye-gaard: „V. B.“ I—III 1895—1912; „Ryslingebogen“ 1909; Monrad: „V. B.“ 1915; P. Lauritsen: „V. B.“ 1916; L. Frederiksen: „Den kirkelige Bevægelse i Ryslinge 1849—68“ 1910; „Vort Forsvar“ ^{9/10} 1892; M. Pontoppidan: „Dansk Kirkeliv“ 1916.

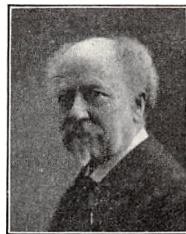
Birkedal-Barfod, Ludvig Harbo Gote (f. ^{27/5} 1850), Organist, Musikpædagog. F. i Kbh. Forældre: Forfatter Povl Frederik Barfod

(s. d.) og Hustru. Uddannedes paa Musik-konservatoriet og navnlig af Gebauer, af hvem han er en typisk Elev. Blev 1873 Organist ved Metodistkirken i Kbh. og 1877 ved Frue Kirke i Svendborg, i hvilken By han virkede stærkt fremmende paa Musiklivet. Til Kbh. vendte han tilbage 1894, da han blev Organist ved den nyaabnede Marmorkirke. Hans Komponistvirksomhed, for hvilken han 1903 fik det Ancker'ske Legat (Rejse i Sverige, Finland, Rusland og Tyskland), omfatter bl. a. Arbejder for Sang og Klaver samt for Orgel (en Fantasi over „Dejlig er Jorden“), men tangerer forøvrigt saa uensartede Poler som en Sørgemarsch og en 4 hændig Vals. Hans Hovedvirksomhed ligger imidlertid paa det pædagogiske Omraade; 1905 blev han Lærer i Teori og Orgel ved Matthison-Hansens Musikinstitut, og i Tilslutning hertil har han skrevet en Række Pedalstudier, Etuder o. l. Endelig var han gennem en Aarrække Musikansmelder ved „Kristeligt Dagblad“, ligesom han er Hovedredaktør af det nye Salmeværk „Menighedens Melodier“. — Gift 1877 Beate Ferdinandine Winther. G. S.

Litt.: Slægt se Frederik Barfod; „Nationaltid.“ ^{26/5} 1910; Th. Hauch-Pausboll: „Matthison-Hansens Musik-konservatorium“ 1910.

Birket-Smith, Sophus Laurits Henrik Christian Julius (f. ^{28/4} 1838), Biblioteksmand, Litteraturhistoriker. F. i Randers. Forældre: Boghandler

Johan Frederik Smith og Henriette Thommesen. Blev Student 1855; studerede først Medicin, derefter klassisk Arkæologi, men tog ingen Eksamen; ansattes 1863 som Assistent ved Universitetsbiblioteket og var 1880—1909 dets

Overbibliotekar; deltog i Krigen 1864 og udnævntes 1894 til Æresdoktor i Kbh. Som Bibliotekschef har han indlagt sig store Fortjenester og været Mønstreret paa en pligtopfyldende Embedsmand. Behersket og lidt kølig i sin ydre Fremtræden var han fri for enhver Art Bureaukratisme i Forholdet til Publikum og har vist det sin Imødekommenhed ved Udarbejdelsen af et langt liberalere Reglement end det tidligere. Med Kraft vendte han sig mod de længe forsømte Arbejder indenfor Biblioteket, først og fremmest Udarbejdelsen af et systematisk Katalog. Megen Omhu viede han Boganskaffelsen, der nøje afpassedes efter Raadighedssummens Størrelse og Bibliotekets særlige Opgaver. Side om Side med Embedsgjerningen er gaaet en betydningsfuld videnskabelig Forfattervirksomhed. En mindre Del af denne staar i Forbindelse med hans Embedsstilling, saaledes Skriftet „Om Kbh.s Universitetsbibliotek før 1728, især dets Haandskriftssamlinger“ (1882) og Udgivelsen af Kbh.s Universitets Matrikel 1611—1828 (3 Bd., 1890—1912); Materiale til Bogen „Til Belysning af litterære Personer og Forhold i Slutn. af 18. og Beg. af 19. Aarh.“ (1884) fandt han i Bibliotekets Haandskriftssamlinger. Men ellers har han valgt sig to Studieomraader, som han behersker med større Sagkundskab end nogen anden. Det ene er Dramaet i 16. Aarh.s sidste Halvdel med Udflugt til Reformationsskampens Satiredigtning. Han har fremlagt Teksterne i en Række Udgaver og ledsaget dem med omhyggelige Indledninger, hvilke han har samlet i de 2 Bd. „Studier paa det gamle danske Skuespils Omraade“ (1883—96). Hans andet Arbejdsfelt har været det 17. Aarh. med Leonora Christina som Midtpunkt. Han udgav „Jammersmindet“ (1869, 3. Udg. 1885), behandlede hendes Historie i Skrifterne „Leonora Christina paa Maribo Kloster“ (1872) og den store Monografi „Leonora Christina Grevinde Ulfeldts Historie“ (2 Bd., 1879—81); hertil føjede han Udgaver af andre af 17. Aarh.s Memoireforfattere: Otto Sperlings Selvbiografi (1885) og Johan Monrads (1888). Som Udgiver udmærker han sig ved minutøs Nøjagtighed i Detaillen og som Skribent ved fuldkomment Herredømme over det til Raadighed værende Materiale; Bogen om Leonora Christina er et Hovedværk indenfor Danmarks nyere historiske Litteratur. — Gift 1875 Hansine Albertina Ludovica Nielsen.

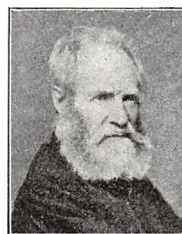
C. S. P.
 Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1894; J. A. Fredericia i „Politiken“ 27/1 1905; sst. 27. 28/1 1918; Hauch-Fausbøll i „Ill. Tid.“ 29/1 1905; Carl S. Petersen i Dahl: „Haandbog i Bibliotekskundskab.“ 2. Udg. 1916.

Birkholm, Jens (21/1 1869—11/5 1915), Maler. F. i Faaborg. Forældre: Skibsfører Christen Jensen B. og Marie Cathrine Illum. Kom i Malerlære i Faaborg, gik paa Tek-

nisk Skole der og i Kbh. og rejste saa til Udlandet, hvor han især holdt til i Berlin. Stærkt grebet af Proletariatets Liv i den store By begyndte han at male en Del Skildringer fra Varmestuer og Natteherberger. 1893 udstillede han første Gang i Berlin og vedblev dermed, til han ramt af Brystsyge maatte søge Helbredelse i sit Fædreland. En Udstilling i Kunstforeningen i Kbh. 1903 skaffede ham en god Position herhjemme. Han slog sig ned i Faaborg og tog Del i Byens offentlige Liv fra socialdemokratisk Side. Saa vel her i Landet som i Berlin udstillede han de følgende Aar. Hans Arbejder bærer Spor af hans Mangel paa Skole; deres Farver er lidet udsøgte, deres Gruppering uheldig opbygget, men de vil altid bevare Værdi, fordi Beskueren føler, at B. har haft noget paa Hjerte med sine Malerier. Adskillige af hans Billeder findes i Faaborg Museum. Han har ogsaa malet Portrætter (Reichstagsabgeordnede Auer og Moderen). D. i Faaborg. — Ugift.

O. A.
 Litt.: Beckett i „Ill. Tid.“ 15/2 1903; Nekrologer i „Faaborg Avis“ 11/5 og 17/5 1915, „Faaborg Folketid.“ 11/5 s. A., „Faaborg Social-Demokrat“ 12/5 s. A. og „Ill. Tid.“ 7/11 s. A.; Rejsebrevé i „Fyns Venstrebl.“ 21/3—24/5 1911.

Bissen, Herman Vilhelm (13/10 1798—10/3 1868), Billedhugger. F. i Slesvig By. Forældre: Landmand Christian Gottlieb Vilhelm B. og Anna Margrethe Dorothea Eilfendehl. Tilbragte sin Barndom i Angel, viste Tegnefærdighed og Kunstsans og blev 1816 sendt til Akademiet i Kbh. for at uddannes til Maler; han lagde sig der ogsaa efter Modelering og nød Understøttelse af Prins Christian (VIII). Endnu uvis om sine Evners sande Retning deltog han 1821 i Konkurrencen om den lille Guldmedaille; da hans Farvespatel der knækkede, var han henvist til at løse Opgaven plastisk, og dermed blev hans Fremtidsbane fastslaaet; han vandt Medaillen, og da Savnet af en dygtig Billedhugger var stort, idet Thorvaldsen og Freund opholdt sig i Rom, fik han snart flere offentlige Arbejder overdraget (Slotskirken). 1823 vandt han den store Guldmedaille og begav sig paa det store Stipendium til Rom, hvor han opholdt sig 1824—34 og stod den Thorvaldsen'ske Kreds nær; han udførte saaledes Gutenberg-Monumentet til Mainz for Thorvaldsen 1833—34. Senere var han 1841—42 i Rom og gjorde desuden af Helbredshen-

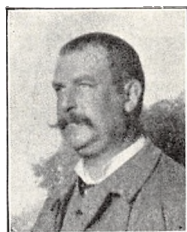

syn et Par Rejser i Tyskland. 1835 blev han Medlem af og 1840, ved Friends Død, Professor af Akademiet i Kbh., hvis Direktør han var 1850—53. Som Lærer fik han en ikke ringe Betydning, idet over 100 yngre har arbejdet i hans Atelier. Som ingen anden dansk Billedhugger har B. fundet Beskæftigelse for Offentligheden herhjemme. Alene i Kbh. findes følgende af hans Arbejder paa offentlige Steder: Quadrigaen over Indgangen til Thorvaldsens Museum, „Moses“ foran Frue Kirke (1853), tre af Kolossalstatuerne foran Kristiansborg, Rytterstatuen sst. af Frederik VII, Statuerne af A. S. Ørsted i Ørstedsparken, af Tycho Brahe ved Observatoriet (1864), af Oehlenschläger ved det Kgl. Teater, af Torden-skjold ved Holmens Kirke og den karakterfulde og ægte „Frederik VI“ i Frederiksberg Have (1856); desuden de store Staturer af Apollon og Athene i Universitetets Forhal samt Mindesmærket over J. Th. Lundbye ved Garnisons Kirke og over Olaf Rye paa Garnisons Kirkegaard. Hans fortrinligste Arbejde er dog vel Mindesmærket over „Landsoldaten“ i Fredericia (1850), naturligt i sin kraftige Naturalisme, karakteristisk i sit djærve Udtryk for Tidens Stemning og jævnt og folkeligt i sin Art. Her maa ogsaa hans „Istedløve“ nævnes, saa vel som den smukke Mindesten over de faldne Soldater (Fredericia). Nær hans offentlige Arbejder staar den store Række Buster, han — ofte paa eget Initiativ — udførte af sin Samtids fremragende Mænd og Kvinder (Kunstmuseet, Frederiksberg, Glyptoteket), Arbejder, der viser en kraftig pointeret Karakteristik, om de end kan være noget massive og ensidige i Opfattelsen. B. har endvidere udført en Del Arbejder over klassiske Emner: „Filoktet“ (1854), „Den vrede Achilles“ (1861) samt nogle genreagtige Figurer: „Fiskende Dreng“ (1841), „Badende Pige“ (1859), „Hyrdreng“ (1868), endelig en Række fortræffelige Dyrestatuetter. I sin Ungdom sluttede B. sig naturlig nær til den Thorvaldsen'ske Skole; men han besad i sin skarpe Opfattelse af sine Medmennesker, sit kritiske Blik og sin Sans for Karakter og for det særprægede Evner, som førte ham ud over Skolens Grænser; desuden søgte han at udvide det aandelige Register, som da gjaldt for hans Kunststart, og skabe Udtryk for Sjælekamp og Affekter. Fyrrernes kraftige nationale Liv og specielt Høyens Paavirkning fik den største Betydning for hans Kunst; en jævn Naturalisme kom til at præge den, og B. blev den fasteste Støtte for den nationale Kunst paa sit Felt. B.s Produktion var overordentlig stor; naturlig er derfor en Del af ringere Værdi; men i sine bedste Arbejder har han evnet at give fortrinlige, skønne og karakterfulde Udtryk for hele sin Samtids Opfattelse. En stor

Del af hans Arbejder findes nu paa Galeriet i Glyptoteket og i Hirschsprung's Museum. D. i Kbh. — Gift 1) 1835 Hedevig Emilie Møller, d. 1850. 2) 1852 Cathrine Marie Sonne, d. 1892. O. A.

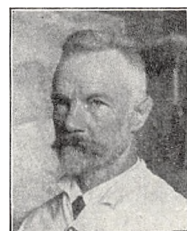
Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; F. C. Olsen i „Dansk Folkekalender“ 1842; C. Rosenberg i „Hvilletimer“ 1860; Andrej i „Revue artistique“ XVII 1869; E. Plon: „Le sculpteur danois V. B.“ 1870; Ussing i „Høyens Lævned“ I 1872; Ph. Weilbach i „Nordsl. Søndagsbl.“ 1881 og „H. V. B.“ 1898; Th. Oppermann i „Istøjskolebl.“ 2°/11 1898; Th. Stein i „Nord og Syd“ 1898—99; D. Schnittger i „Die Heimat“ 1901.

Bissen, Rudolf (2/4 1846—9/12 1911), Landskabsmaler. F. i Kbh. Forældre: Billedhugger H. V. B. (s. d.) og Hedevig Emilie Møller. Efter at have lært hos P. C. Skovgaard og 1865—67 besøgt Akademiet opholdt B. sig 1871—72 og 1874—75 i Italien; men Sygdom hemmede snart hans Produktion. Efter at være helbredet tog han paa ny fat og skabte sig i Firserne en stærk og god Position, 1885

vandt han den Sødring'ske Præmie, fik 1888 et Stipendium og 1890 og 1892 Aarsmedaillen, hvormed fulgte Ret som Medlem af Akademiets Plenarforsamling. B.s Billeder er malet med stor Kraft og Energi, Motiverne er i Reglen typiske danske Landskaber; men man føler i hans Kunst snarere hans Kærlighed til Emnerne end kræsen koloristisk Sans. Galeriet ejer „Store Ege ved en Mose“ (1891). D. i Randbøl ved Vejle. — Gift 1881 Olga Jacobs. O. A.
Litt.: Slægt se H. V. B.; J. Fischer: „Simon Lazarus og hans Efterkommere“ 1911; Nekrologer i „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ 7/12 s. A.

Bissen, Christian Gottlieb Vilhelm (3/8 1836—20/4 1913), Billedhugger. F. i Kbh. Forældre: Billedhugger H. V. B. (s. d.) og Hedevig Emilie Møller. Under Faderens Vejledning uddannede B. sig tidlig og besøgte Akademiet til 1857, da han tog til Rom, hvor han arbejdede til 1863; 1866—68 var han alter i Italien med offentlig Støtte og paa det Ancker'ske Legat; senere har han en Tid opholdt sig i Paris. 1871 blev han Akademimedlem, 1887 Akademiraadsmedlem og var 1890—1908 Professor i Billedhuggerkunst; 1902—05 Akademidirektør. I sine tidligere Aar arbejdede han meget sammen med sin Fader (f. E. Frederik VII.s Rytterstatue, som de selv støbte). Han har udført en Del Monumenter: Christian IV i Nyboder (uheldig

opstillet), Absalon (i det gl. Raadhus), samme (paa det nye Raadhus), samme som Rytterstatue (1902; Højbroplads); Dronning Caroline Amalie (Rosenborg Have), Ørelægen H. V. Meyer (Strandboulevarden); Hall (Søndermarken); Faderen H. V. B. (foran Kunstmuseet); endvidere har han udført „Badende Dræng til Hest“ (ved Langebro), Gruppen over Portbygningen paa Epidemihospitalet, Frontonen til Landmandsbanen og Reliefferne paa Industriforeningens Bygning. Skønt disse Arbejder ofte er fortrinlige i Holdning og Gennemførelse, er der over dem noget upersonligt og almindeligt. Større personlig Kraft fik B. lagt ind i sine „Genrefigurer“, „Damen i daarligt Føre“, „Jægerinden“ og den smukke og rene „Vasemalersken“ (Kunstmuseet). Han har desuden udført en stor Del Buste. Bedst er han formentlig i sine fortrinlige Dyrestatuetter (romersk Tyr, Elefanten). B. fortsatte Faderens Stil og var den sidste af Thorvaldsens Skole; selv ændrede han ca. 1880 noget sin Kunst under fransk Paa-virkning. Utvivlsomt besad han ikke alene udviklet Sans for Linesskønhed og for Komposition, men ogsaa Velafvejethed i sin fornemme Opfattelse og tekniske Dygtighed, Egenskaber, der sikrer ham en fremtrædende Plads i vor Kunst. Sammenlignet med den efterfølgende Tids Kraft, Bevægelighed og Udtryksfuldhed kommer B. imidlertid til at virke noget aamløs og død; selv den stejle Hest i Absalon bliver da teatralsk. D. i Kbh. — Gift 1) 1861 Johanne Vilhelmine Michelsen, d. 1862. 2) 1867 Anna Vilhelmine Bruun. O. A.

Litt.: Slægt se II. V. B.; Jul. Lange: „Billedkunst“ 1884; „Ill. Tid.“ ⁷/₁₀ 1888 og ⁹/₈ 1896; V. Bergsøe: „Eventyr i Udlandet“ 1905; Nekrologer af F. Beckett i „Ill. Tid.“ ¹¹/₅ 1913 og S. Müller i „Højskolebl.“ ²/₅ s. A.; „Berl. Tid.“ ²²/₄ s. A.

Bjarnov, Julius Alexander Nicolai Rasmussen (⁷/₇ 1838—³¹/₇ 1912), Rustmester. F. i Kbh. Forældre: Mekanikus Poul Rasmussen og Johanne Dorothea Hansen. Blev 1864 ansat ved Rustkammerets Bøsemagerværksted, hvor han 1867 blev Værkfører og bl. a. deltog i Arbejderne paa at tilvejebringe en ny Geværmodel (Remington). Efter 1883 at være blevet Bestyrer for Geværfabrikken kom han,

ved sin utrættelige Interesse for Geværspørgsmaalet, til at spille en betydelig Rolle i dansk Geværfabrikation. Da den gamle Fabrik var for lille til at kunne paatage sig den paatænkte Fremstilling af et Magasin-gevær til Hæren, arbejdede han energisk for Opførelsen af den ny Geværfabrik, der toges i Brug 1888 og endnu svarer til de Fordringer, vor Hærs og Flaadens Udrustning

med Haandvaaben stiller indenfor vore økonomiske Rammer. Foruden Fremstillingen af Gevær 1889 har særlig Rekylgøveværet optaget hans Interesse, og han blev General V. H. O. Madsens Medarbejder paa det i 1883 konstruerede Rekylgøveværet, der senere er blevet forbedret paa mange Maader og fra 1903 er indført i den danske Hær foruden flere fremmede Hære. Afsked 1908. Han stræbte utrættelig efter i sit Kald at yde det bedste, han formaadede, og hans Virksomhed har været af stor Betydning for vor Hærs Forsyning med tidssvarende Haandvaaben. D. i Kbh. — Gift 1862 Karen Sophie Nielsen, d. 1907. K. C. R.

Litt.: „Ill. Tid.“ ²/₁₀ 1898; „Dansk Artill.-Tidskr.“ Jan. 1917; Nekrolog i „Ill. Tid.“ ²⁸/₈ 1912.

Bjelke, Henrik (¹³/₁ 1615—¹⁶/₈ 1683), Rigsadmiral. F. paa Elingaard, Norge. Forældre: Kansler Jens B. og Sophie Brockenhuus. Studerede først i Udlandet og indtraadte 1641 i dansk Tjeneste som Major, var derefter i nogle Aar Lensmand i Bahus, men blev 1644 Oberst i aktiv Militærtjeneste og kommanderede med Hæder et norsk Regiment i Krigen mod Sverige. Efter Freden i Bromsebro gik han til Holland og kom her i nær Forbindelse med Danmarks Gesandt Corfitz Ulfeldt, kom 1648 tilbage til Danmark og forlenedes med Island. Traadte omkring 1650 ind i Marinen, var 1653 Chef for en dansk Eskadre i Øresund i Anledning af Krig mellem England og Danmarks Forbundsflåde Holland og havde det fra Kolberger Heide bekendte Linieskib „Trefoldighed“ til Kommandoskib. Førte 1657 den danske Flaade i de uafgjorte Kampe ved Møen og Falsterbo og 1658 under Opdams Forcering af Sundet; deltog 1659 under Opdam i Slaget ved Rødsand. Blev 1662 Rigsadmiral og Præsident for Admiralitetet og ledede i en Aarrække med Dygtighed Flaadens Udvikling. Var Medlem af Statskollegiet og Højesteret og var ejendommeligt nok paa engang nær knyttet til Frederik III og til det Ulfeldt'ske Parti. Han ejede en Del Godter i Norge, Skaane og Sjælland. D. i Kbh. — Gift 1649 Edel Christoffersdatter Ulfeldt, d. 1676. V. G.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1887; „Danske Saml.“ VI 1870—71; „Saml. t. d. norske Folks Sprog og Hist.“ II 1834; Bruun: „Curt Sivertsen Adeler“ 1871; Liljefalk: „Dansk-norske Heltehistorier 1648—1700“ 1894; „Kbh.s Amts histor. Aarbog“ 1914, S. 79 ff.; Lind: „Frederik III's Sømagt“ 1896.

Bjelke, Jørgen (²/₆ 1621—¹⁷/₂ 1696), Officer. F. paa Elingaard, Norge. Forældre: Kansler Jens B. og Sophie Brockenhuus. Ved Leydens Universitet 1641, derefter i fransk Krigstjeneste og 1643 Chef for et

Rytterkompagni i Norge. 1646—47 i kejserlig Tjeneste; 1647 Lensmand paa Idde i Norge. 1651 Medlem af Kommissionen til Undersøgelse af Hann. Sehesteds Embedsførelse og 1654 Kommandant over Fæstningen ved Kristianssand. Virkede som Lensmand ivrig for Befolkningens Vel og ledede som General-krigskommissær det heldige Indfald i Sverige

1657. Traf som Generalløjtnant over Militisen i Norge alle Foranstaltninger mod et ventet, nyt Angreb paa Norge og har stor Andel i, at Norge hævdede sig overfor Sverige. Rigsraad 1660. Efter Tronskiftet 1670 havde han meget at kæmpe imod som mistænkt for at høre til det Ulfeldt'ske Parti, men Griffenfeld støttede ham, saa han 1675 under Krigen blev Statholder paa Sjælland og Overkommandant i Kbh. Efter Griffenfelds Fængsling, som han energisk fraraadede, faldt han i Unaade og fjernedes efterhaanden fra de Poster, han sad inde med. Afsked som Statholder og Overkommandant 1679 med Ordre til at begive sig til sit Amtmandssæde i Kalundborg. Hans økonomiske Forhold forværredes stadig; han døde som en fattig Mand. Er blevet rost som en Personlighed med store administrative Evner, men er vistnok, af en sen Eftertid, blevet stærkt overvurderet. Synes derimod at have været en smuk, behagelig, fornøjelig Mand og en villig Tjener af de enealdige Konger. Han efterlod sig en Selvbiografi af adskillig psykologisk og historisk Interesse. D. paa Avnsøgaard ved Kalundborg. — Gift 1661 Magdalene Sybille Gersdorf, d. 1685.

K. C. R.

Litt.: Slægt se Henrik B.; „J. B.s Selvbiografi“ udg. af J. A. Fridericia 1890; „Ny dansk Mag.“ II 1806.

Bjerg, Johannes Clausen (f. 20/1 1886), Billedhugger. F. i Ødis ved Kolding. Forældre: Gaardejer Jep Clausen B. og Mette Cathrine Bundsgaard.

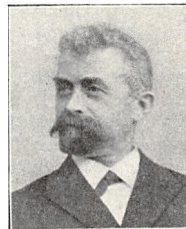

Udlært som Billedskærer 1907, studerede Billedhuggerkunst paa egen Haand i Kbh. og i Paris 1911—14. I en Række navnlig mindre Figurer har han søgt saa langt tilbage mod primitive Forbilleder, at det virker som en Fornyelse i Kunsten. Af hans Arbejder maa nævnes „Abyssinier“, en Bronzestatue (1914—15, Galeriet), Bronzestatuetten „Flygtende Kvinde“ (1917 Kunstindustrimuseet) og „Kvinde“, Statue i slæbet Granit, fremdeles „St. Georg og Dragen“

(1915) og „Salome“ (1916). Sammen med Ivar Bentsen (s. d.) har han givet Udkast til en Brønd med Figurer. B. staar nu som en af vor Tids mest lovende Billedhuggere; 1918 fik han det Ancker'ske Legat. — Gift 1911 Sigrid Marie Jacobsen. O. A.

Litt.: „København“ 24/10 1915; „Hovedstaden“ 24/5 1917; „Nationaltid.“ 12/6 1918; „Berl. Tid.“ 14/1 s. A.

Bjerge, Poul Pedersen (f. 6/2 1853), Højskolelærer. F. i Ølgod Bjerge, Vestjylland. Forældre: Gaardejer Peder Poulsen og Maren Hungebjerg Hansdatter. Blev Landmand og lærte Mejerivæsen, men havde megen Lyst til boglig Sysse, var 1878—81 Elev paa Askov udvidede Højskole, derefter et Par Aar Lærer ved Uldum Højskole, men knyttedes fra 1883 som Lærer til Askov Højskole, hvor han siden har virket. Hans Fag er Geografi, men ved Siden af sin Lærergerning har han udført et stort praktisk Arbejde som Skolens Kasserer og Bibliotekar. Hans geografiske og historiske Interesse har sat Frugt i en Række Arbejder, dels af selvstændig, dels af samlede Art; 1883 udkom „En Tids- og Familieskildring fra Vester-Jylland“, 1892 „Niels Jokum Termansen“. Fra 1891—1900 udgav han „Aarbog for dansk Kulturhistorie“, og sammen med Oberstløjtnant Thyge J. Søgaard har han udgivet „Danske Vider og Vedtægter“ I—III (1904—14). Desuden har han skrevet en Række Afhandlinger af geografisk og historisk Indhold i „Lande og Folk“, „Sønderjyske Aarbøger“, „Fra Ribe Amt“, „Højskolebladet“ o. fl. Som kyndig og praktisk Leder af Askov Højskoles store Bibliotek har B. haft Betydning for de mange, der søger Skolen. — Gift 1888 Dagmar Nicoline Schjørring. F. N.

Litt.: „Folkelesning“ 2/5 1909; „Højskolebl.“ 14/5 1913; Nordahl-Petersen: „Danmarks Højskoler“ 1909, S. 30—31.

Bjerre, Jens Jakobsen Kokholm (21/4 1847 — 27/6 1901), Politiker. F. paa Sønder-Kokholm ved Lemvig. Forældre: Gaardejer Jakob Pedersen B. og Ane Christensdatter. Blev Student 1866, tog teologisk Eksamen 1871, var ca. et Aar Lærer i Grenaa, tog Eksamen om 1872 og blev 1873 Kaldskapellan i Vester og Øster Hassing ved Aalborg. 1876 blev han Sognepræst her og 1887 Provst. Modsat sin Slægt af Storbønder var B. Højremand, han tog fat med Høj paa at organisere Partiet Nord for Limfjorden, stillede sig 1887 og 1890 til

Folketinget i Aalborg og valgtes 1890 til Landstinget for 7. Kreds. Hans klare, jævne Veltalenhed og saglige Dygtighed bragte ham efterhaanden frem i første Række, han deltog ivrig i Forligsforhandlingerne 1893—94 og blev efter Forliget, da flere af Højres bedste Mænd trak sig tilbage, Formand for Partiets Forretningsudvalg og Leder af Agitationen i Landet. Han havde ikke liden Del i Skoleloven af 1899, og i 1900 indtraadte han som Kultusminister i Ministeriet Schested. Kun en enkelt lille Lov gennemførtes i det Aar, han var Minister, men han spillede en stor — maaske all for stor — Rolle som Ministeriets „Taleminister“ i Tingene. Han var imidlertid allerede ved Indtrædelsen i Regeringen en af Sygdom mærket Mand, Juli afgik han med de øvrige Ministre fra det utaknemlige Hverv og døde kort efter. B., der kirkelig tilhørte „den tredje Retning“, var en personlig rummelig og yderst velmenende Mand. D. i Kbh. — Gift 1899 Ellen Toft.

P. E.

Litt.: Slægt i „Stamt. over B.-Slægten“ 1901; Nekrologer i „III. Tid.“ 9/10 1901, af P. M. Lund i „Nyt Tidsskrift“ 1903 og i „Nationaltid.“ 29/9 og 3/10 1901.

Bjerre, Jens (f. 3/9 1871), Biblioteksmand. F. i Heltborg i Thy. Forældre: Gaardejer Anders Christian Andersen (B.) og Inger

Marie Amtoft. Var i en Aarrække Vesterhavsfisker, men forlod dreven af en stærk Læselyst dette Erhverv for at blive Lærer og tog efter kun 2 Aars Forberedelse Lærereksamen 1895. Var Lærer i Esbjerg 1895—1900, i Lemvig 1900—08, siden da i Silkeborg. Baade i

Esbjerg og Lemvig var han virksom ved Oprettelsen af Folkebiblioteker og var 1908—17 Formand for Silkeborg Folkebogsamling. Da Foreningen „Danmarks Folkebogsamlinger“ stiftedes 1905, blev B. dens Formand; herigennem og som Redaktør af Foreningens Organ „Bogsamlingsbladet“ (1906—10) er han takket være sin medfødte praktiske Sans og sejge Energi blevet en af Bibliotekssagens Forgrundsskikkelser; den 25 % Rabat ved Bøgekøb, som ydes alle statsunderstøttede Folke- og Børnebogsamlinger, er væsentlig hans Værk, og han har en ikke ringe Andel i, at vore Bevilgningmyndigheder efterhaanden har faaet Øjet op for Bibliotekernes Betydning. Men de seneste Aars Tendenser mod at bringe Biblioteksarbejdet ind i mere faste Former under Statskontrol og gøre det mindre afhængigt af lokalt Initiativ har han ikke helt kunnet slutte sig til, og 1918 er han frairaadt som Formand. B. har foruden et Par Skolebøger og nogle Fortællinger, som

skildrer Fiskernes Liv, skrevet et Par meget læste Børnebøger, hvori et belærende Stof er iklædt den eventyrlige Fortællings Form („Hans Peter paa Langfart“ 1909, „En fattig Drengs Eventyr“ 1915). — Gift 1896 Dorthica Andersen. S. D.

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ I 1913; „Søndagsbladet“ 1906 Nr. 41.

Bjerre, Niels Jakob Jakobsen (f. 5/1 1864), Maler. F. paa Nørrelund, Engbjerg ved Lemvig. Forældre: Gaardejer Peder Jakobsen B. og Maren Nielsdatter Nissum. Var oprindelig ved Landvæsenet, kom i 16 Aars Alderen paa Akademiet og besøgte derpaa 1889—90 Krøyers Skole, hvor Tuxen var hans Lærer. Fra 1892 hørte han til „Den frie Udstilling“s Medlemmer; har iøvrig altid været

bosat i Vestjylland. 1899—1900 foretog han med offentlig Støtte en Rejse til Italien, fik 1900 Bronzemedaille paa Verdensudstillingen i Paris og var endelig 1914—15 i Frankrig (Paris, Auvergne). Hans Emner er hovedsagelig taget fra den vestjyske Bondebefolknings Liv. Som Motiverne er Behandlingen som Regel tung og træg, men af kraftig og karakterfuld Virkning. Af hans Arbejder kan nævnes „Fra en Landsbykirkes Vaabenhus“, „Huslæreren mellem sine Skolebørn“, „Harboørefolk ved Kirken“ (1906) og hans gribende Billeder af de Harboøre Missionsfolk. Paa Hirschsprungs Museum hænger „Fra en Folkehøjskoles Foredragssal“ (1890). B. har ogsaa malet en Del gode Landskaber, bl. a. fra Frankrig, og nogle Portrætter (Stuckenborg og Jeppe Aakjær paa Frederiksborg). — Ugift. O. A.

Litt.: Slægt se J. J. K. B.; Hannover: „Dänische Kunst des 19. Jahrh.“ 1907; S. Müller: „Nordens Billedkunst“ 1905.

Bjerre, Peder Jakobsen Kokholm (f. 6/12 1855), Politiker. F. paa Sønder-Kokholm ved Lemvig. Forældre: Gaardejer Jakob

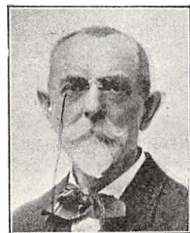
Pedersen B. og Ane Christensdatter. Var som ung paa Staby Højskole og Galsters Kursus, lærte derefter Landvæsen og Mejeri og var 1878—86 Forvalter paa flere større Gaarde, bl. a. Kalundborg Ladegaard og Bistrup. 1886 overtog han Højstrup ved Hadsten, som han ejede til 1910. Han fik snart en anset Stilling i jysk Landbrug, fik oprettet en Andelsfoderstofforretning i Aarhus og sad længe i Bestyrelsen for Randers Svinelag-

teri, ligesom han 1897—98 var Formand for de samvirkende Andelssvineslagterier. Politisk var B. Bergianer, valgtes 1890 til Folketinget i Hørning, faldt 1892, stillede sig 1895 forgæves i Middelfart og valgtes 1898 i Randers Landkreds, hvor han sad til 1913. B. er en livlig, impulsiv Natur med mange Interesser, Evne til Selvtænkning og praktisk Initiativ. Han gik mod Forliget 1894, indtraadte i Venstrereformpartiet 1895 og blev der 1905, fulgte Neergaard i Forsvarsspørgsmaalet 1909. Han indtog ofte Særstandpunkter, saaledes i det vestindiske Spørgsmaal 1902, og han har flere Gange indbragt Lovforslag af betydelig Rækkevidde, saaledes om Ejendomsskyld 1907—08 og om Alderdomsunderstøttelse 1912. Imidlertid bevirkede personlige Grunde, at han efterhaanden gled ud baade i Tinget og hos Iivlgerne, et vist Ry for ubehersket Livsvildelse (Kielerturen 1903) og uheldige økonomiske Transaktioner. Han faldt 1913 i sin Kreds og staar siden udenfor Politik. — Gift 1891 Kristence Vinther, d. 1911. P. E.

Litt.: Slægt se J. J. K. B.; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Tiden“ 18/7 1913.

Bjerregaard, Carl Henrik Andreas (f. 24/5 1845), Filosof. F. i Fredericia. Forældre: Rektor Janus Bagge Friis B. og Lovise Niel-

sen. Forlod Skolen uden Eksamen, deltog i Kri- gen 1864 som frivillig Spejder, tjente som Løjtnant 1867—72 og gik 1873 til Amerika; blev 1879 ansat ved Astor Library i New York, Bibliotekar 1882, Chief of Reader's Department 1911. En religiøs Krise førte ham

tidlig ind paa Studier i orientalske Religioner og Filosofiens Historie. „Resultatet var en fuldstændig Frigørelse fra alle Former og Hvile i det mystiske Hinsides“. I Amerika har han virket som Taler og Skribent — med rigelig Brug af digteriske Virkemidler — for sin „Mysticisme“, en Art filosofisk Naturreligion, der ikke tilsigter intellektuel Erkendelse, men indre Oplevelse af det absolutte. Han har holdt over tusinde Foredrag og skrevet en Række Værker (alle paa Engelsk), bl. a. „The Inner Life and the Tao-Teh-King“ (1912), „Jesus, a Poet, a Prophet, a Mystic and a Man of Freedom“ (1912), „The Great Mother; a Gospel of the Eternally Feminine“ (1913), „A Sufi Interpretation of Omar Khayyam and Fitzgerald“ (1913). — Gift 1868 Georgine (Jørgine) Mathilde Thomsen. J. C. K.

Litt.: Selvbioografi i „Ill. Familie-Journal“ Minneapolis 23/7 1905; „Norden“ Sept. 1905; Ernst Møller: „En dansk Mystiker“ 1 „Vor Tid“ 1914—15; Marie B.: „Barndomsindringer“ 1910.

Bjerregaard, Hans (22/2 1766—12/1 1860), Plantør. F. i Gentofte. Forældre: Gaardejer Hans Jensen B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1788, Cand. theol. 1793, 1798 Sognepræst i Hjerminde-Lc-Hjørt-hede, hvor han forblev, til han 1857 tog sin Afsked. Han anlagde en Plantage paa Præstegaardsjorden og tilvirkede store Mængder af Træplanter, som han uden at modtage Betaling for afgav til Mænd med Interesse for Plantning; tillige uddelte han gratis Smaaskrifter om Plantning og om Agerdyrkning. I de senere Aar fik han offentlig Understøttelse for at kunne fortsætte Uddelingen af Planter og Skrifter. Af hans Arbejder nævnes „Om Overtro og Midler mod samme“ (1801), „En kort Anvisning til Træavl eller til de almindelige Frugt- og Skovtræers Opelskning og Udplantning“ (1828) og „Endnu et Opraab til Træplantning“ (1840). D. i Hjerminde. — Gift 1808 Mette Cathrine Sjørslef, d. 1838. J. H.

Litt.: Slægt i D. E. Rugaard: „Fremragende danske Bønder“ 1871; A. Oppermann: „Bidrag til det danske Skovbrugs Hist.“ 1889; Aakjær: „St. St. Blicher“ i 1903.

Bjerregaard, Hans Jensen (døbt 8/8 1728—26/7 1781), Bonde. F. i Gentofte. Forældre: Gaardfæster Jens Sørensen og Lene Jensdatter. Overtog 1750 en Fæstegaard efter Faderen. Da J. H. E. Bernstorff lod Jorderne udskifte paa sit Gods og Gaardene udflytte, var B. en af de faa Bønder, som indsaa det gavnlige i disse Foranstaltninger. Han blev Danmarks første Udflytterbonde, idet hans Gaard, Bjerregaard, udflyttedes 1766. B. var en for sin Tid usædvanlig Bonde; kundskabsrig, fremsynet, selvstændig, fribaaren og af ædel Karakter; han var ansat i alle Kredse, saa Tidens bedste Mænd gerne omgikkes „den lærde Bonde“, som han ofte kaldtes. 1771 udgav han en lille Bog, „Brev fra Hans Jensen, Selvejerbonde paa det Bernstorff'ske Gods, til sine Landsmænd, de øvrige Bønder, om de nye Indretninger til Landvæsenets Forbedring i Danmark“, hvor han navnlig paapegede Udskiftningens Fordele. 1772 solgte han Bjerregaard og købte Lovegaard i Holbæk Amt, som han ejede til 1778. Derefter boede han i Slagelse, til han 1781 flyttede til Kbh. D. i Kbh. — Gift 1750 Ellen Jakobsdatter, d. 1808. A. C.

Litt.: D. E. Rugaard: „Fremragende danske Bønder“ 1871.

Bjerring, Vilhelm Jakob (17/1 1805—30/11 1879), Sprogmand, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Prokurator Niels Christian B. og Poulaine Andrine Nicoline Kjeldskow. Blev Student 1823; opholdt sig flere Aar i Bor-

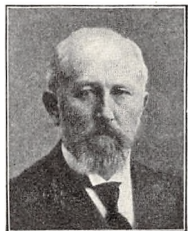
deaux og Paris, hvor hans Interesse vakte for sproglige Studier, særlig af Fransk, og for Politik. I Fransk underviste han hjemme i Kbh. først privat og ved Landkadetakademiet, senere (1837—68) ved den militære Højskole; 1852 blev han Lektor ved Universitetet i samme Sprog (var siden 1848 titulær Prof.). Sproghistoriske Studier førte ham til at søge

Kilden til Fransk snarere i Keltisk end i Latin — en Teori, som han dog aldrig fik offentliggjort. Han blev i det hele mere og mere optaget af praktisk Undervisning og især af Politik. 1848 var han blevet udnævnt til kongevalgt Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling, i hvis Grundlovsudvalg han virkede som Formand; 1850—74 var han Medlem af Landstinget, 1850—53 og 1855—66 for 9., 1853—54 for 8. og 1866—74 for 2. Kreds. B. havde under sit Frankrigsophold og siden ved et ivrigt Studium af franske Parlamentsforhandlinger erhvervet en Indsigt, som i rigt Maal kom vort unge parlamentariske Liv til Gode. Han var tidlig et indflydelsesrigt Medlem af det nationalliberale Parti, til det sidste en utrættelig Forkæmper for Landstingets Ligeberettigelse. D. i Kbh. — Gift 1832 Louise Esskildsen, d. 1892. V. B.

Litt.: Bidstrup: „Stamt. over Familien Koefoed“ 1886; Zodiacus i „Nær og Fjern“ 7/12 1879; „Emil B. Mindeblade“ 1896; N. J. Berendsen: „En gl. Journalist“ 1918; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 14/12 1879.

Bjerrum, Jannik Petersen (f. 26/12 1851), Læge. F. i Skærbæk ved Løgumkloster. Forældre: Farver Niels Janniksen B. og Christiane Degn. Blev Student 1869, Cand. med. 1876, Dr. med. 1882.

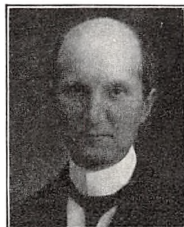
(Undersøgelser over Formsans og Lyssans ved forskellige Øjensygdomme), var fra 1879 Assistent ved, fra 1885 Medbestyrer af Prof. Edmund Gruts Øjenklinik, Professor i Oftalmologi 1896—1910, Med-

redaktør af „Nordisk oftalmologisk Tidsskrift“ 1888—92. B. lagde i sin Lærergerning Hovedvægten paa Funktionsundersøgelsen og den kliniske Iagttagelse. Hans Demonstrationer var meget lærerige, men lidt tunge i Form. Til Brug ved Undervisningen udgav han de fortrinlige Lærebøger om Øjespejlet (1890) og „Den kliniske Undersøgelse af Synet“ (1894). Videnskabelig set har han givet meget betydelige Bidrag til Udforskningen af Øjets Klarhedssans, Synsstyrke, Farvesans og Refraktionsano-

malier, men navnlig ved sine Synsfeltundersøgelser med smaa Objekter ikke alene skabt en langt finere Metode end den tidligere anvendte Perimetri, men kastet nyt Lys over en Del Øjensygdomme med Synsfeltdefekter, især Glaukomet, af hvis kliniske Afgrænsning og Terapi han har gjort sig fortjent. Han er en meget samvittighedsfuld Læge, en omhyggelig Diagnostiker og god Operatør. — Gift 1878 Anna Katrine Johansen. O. P.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1882.

Bjerrum, Niels Janniksen (f. 11/3 1879), Kemiker. F. i Kbh. Forældre: Professor, Dr. med. J. P. B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1897 og tog Magisterkonferens i Kemi 1902, var Assistent ved Universitetets kemiske Laboratorium 1902—12, derefter Docent i Kemi ved Universitetet, til han 1914 afløste Odin T. Christensen som Professor i Kemi ved Landbohøjskolen. Han blev Dr.

phil. 1908 med Afhandlingen „Studier over basiske Kromiforbindelser“. I Somrene 1905 og 1907 studerede han henholdsvis hos Prof. Luther i Leipzig og hos Prof. Werner i Zürich. Retningen af B.s Studier blev allerede bestemt i hans Studietid ved de Indtryk, han fik som Elev af S. M. Jørgensen og S. P. L. Sørensen. Hans første Arbejder drejede sig om saltagtige Forbindelsers Konstitution og Omdannelser; for et af disse Arbejder, Studier over Kromiklorid, fik han 1906 Videnskabernes Selskabs Sølvmédaille. For sine Undersøgelser over Atomernes Bevægelse i Tilslutning til den af Planck fremsatte Kvantehypotese har han gjort Rede i „Fysisk Tidsskrift“ XIV, 1915. Paa Naturforskermodet i Kria. 1916 vakte hans Hypotese om de stærke Elektrolyters fuldstændige Dissociation megen Opmærksomhed. B. forener udmærket gode Kundskaaber med overordentlig skarp Tænkeevne og Evne til at finde Vej i de vanskelige Problemer, han beskæftiger sig med. — Gift 1907 Ellen Emilie Dreyer. M. C. H.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1909.

Björn, Andreas (døbt 28/10 1703—27/1 1750), Handelsmand. F. i Skelskør. Forældre: Mads Andersen B. og Karen Pedersdatter. Tog Borgerskab i Kbh. 1730 og kastede sig over Tømmerhandelen, men slog sig navnlig op ved Anlæg af et Skibsværft paa en Plads paa Kristianshavn, hvis Opfyldning han havde begyndt 1735 (nu Wilders, Krøyers og Grønlandske Handels Plads). Mange store Skibe, endogsaa Orlogsskibe, sattes i Søn fra „B.s Holm“, og Frederik V var

ikke sjælden til Stede ved Stabelafføbnin-
gerne. Foruden Skibsbygger var han en driftig
Købmand, havde betydelige Kanonleve-
rancer til Regeringen og handlede paa Vest-
indien. Udkastede sammen med Admiral
Suhm og Borgmester Holmsted Planen til
det „Alm. Handelskompagni“ (1747), hvis
Formaal var oversøisk Handel, dels paa
Levanten, dels paa Finmarken, Island og
Grønland; det bestod adskillige Aar efter
B.s Død, men blev aldrig noget blomstrende
Foretagende. Da den danske Skueplads
genoprettedes efter Christian VI.s Død, var
B. den ene blandt de fire „fornemme og
vederhæftige“ Mænd, der udnævntes til Di-
rektører; om hans Interesse for scenisk
Kunst er ellers intet bekendt. D. i Kbh. —
Gift 1) 1733 Karen Arildsdatter Hansen, d.
1740. 2) 1741 Margrethe Lentz, d. 1764.

E. N.

Litt.: Tyge Rothe: „Karen B.s Minde“ 1795;
Nyrop: „Joh. Fr. Classen“ 1887; Carl Bruun:
„København“ II—III 1890—1901.

Bjorn, Ole (1/5 1648—?), Præst. F. i Fre-
derikshald. Forældre: Købmand Jens Søren-
sen B. og Anna Olesdatter Dorph. Blev Stu-
dent 1666, teologisk Kandidat 1670; Magi-
ster 1671. Udnævntes 1692 til Sognepræst
i Thisted og blev Midtpunkt i den hysterisk-
epileptiske Epidemi, der 1696 hærgede By-
en (landskendt under Navnet „Besættelsen
i Thisted“). Som Teolog af den gamle Skole
saa han heri Besættelse af Djæveln og in-
drettede sin Opræden overfor de angrebne
derefter. Men da Sagen 1698 efter Under-
søgelse af en nedsat Kommission indanke-
des til endelig Dom for Højesteret, viste det
sig, at Assessorernes Flertal hyldede den
da fremtrængende rationalistiske Opfattelse,
ifølge hvilken „Besættelse“ var ensbetyden-
de med Bedrageri og Simulation. Han dømtes
som Ophavsmand fra Embedet og til
Fængsel paa Livstid; enkelte Assessorer
stemte dog for Frifindelse. Aaret efter løs-
lodes han mod at forlade Landet. 1709, da
Frederik IV gæstede Tyskland, fremstillede
han sig for ham, men afvistes. Herefter
forsvinder han af Historien; Dødsaar og
Dødssted kendes ikke. Senere Kulturhisto-
rikere har skildret ham som en gemen Be-
drager og nedrig Skurk, men dertil er der
ikke skellig Aarsag. — Ugift. C. S. P.

Litt.: Fr. Hallager: „Magister O. B. og de
Besatte i Thisted“ 1901; Chr. Villads Christensen:
„Besættelsen i Thisted“ i „Saml. til jysk Top. og
Hist.“ III 3 1902.

Bjørnbak, Lars Nielsen (19/1 1824—2/1 1878),
Politiker. F. i Lendum ved Frederikshavn.
Forældre: Skolelærer Niels Thomsen B. og
Cathrine Marie Larsdatter. Var af gammel
vendsysselsk Bondeæt, blev ni Aar gammel
Hyrdedreng og var efter Konfirmationen
Huslærer 1839—41 og kom 1841 paa Sned-
sted Seminarium, hvorfra han 1843 tog Se-
minaristeksamen. 1843—44 var han Huslæ-

rer, blev 1844 Lærer i Guldager ved Hjør-
ring og 1855 i Viby ved Aarhus. B. var en
overordentlig dygtig og
interesseret Lærer; han
vilde en kraftig Udvik-
ling af Folkeskolen og
derefter en Højskole,
men han kunde ikke
følge Grundtvigianerne i
den videre Udformning.
Han vilde bevare en
Statsskole med øget Fri-
hed for Læreren og et
særligt Skoleministeri-
um, og hvad Højskolen
angik, skulde den
først og fremmest lægge
Vægt paa Kund-
skabsmeddelelse. Kunds-
skab og materielt Vel-
være var overhovedet for
B. Bondestandens høje-
ste Maal, som han alle-
rede udtrykte det i en
Artikel i „Nørrejysk Tidende“ 1854, ud-
givet i Bogform („Frem, Bondemand, frem“)
1862. Herfor arbejdede han paa sin Højskole
i Viby, oprettet 1857, hvorfra der i hans Tid
udgik ca. 1000 Elever, og i sin politisk-agi-
tatoriske Virksomhed. Han søgte forgæves
Valg til Folketinget 1852, 1865 og 1873, men
øvede selv udenfor Rigsdagen Indflydelse
gennem sit Parti, der ofte kaldtes med hans
Navn og i Tinget bl. a. talte G. Winther og
S. Kjør. Nedsættelse af Militærudgifterne
var et Hovedprogrampunkt, men for øvrig
gik Partiet 1870 ind i det Forenede Ven-
stre. Stærkere var B. som Lokalpolitiker;
han var en mægtig Agitator og beherskede
Eggen fra Aarhus til op mod Viborg. Han
vilde danne et kronjysk, København-fjendt-
lig Parti, og det lykkedes ham ogsaa at
give Venstres Politik paa disse Egne et
Præg af Stejlhed, som den længe har be-
varet. Virksomme var her den af ham, Win-
ther og Tscherning 1862 stiftede „Jysk
Folkeforening“ og hans 1866 begyndte Blad
„Aarhus Amtstidende“. Nedattil gik B. saa
vidt i Frisind, at han støttede de danske
„Internationale“. Han er en af de skar-
pest skaarne Skikkelser i dansk Politik,
uafhængig, rationel, med stejl Front mod
mange typiske nationale Egenskaber. Den
robuste, drøje, men dybt ærlige Mand døde
af Overanstrengelse. D. i Viby. — Gift 1844
Eline Marie Hedegaard, d. 1884. P. E.

Litt.: Viggo B.: „L. B.“ 1880; „Aarh. Amtstid.“
2°/1 1878, 3°/12 1895 og 1/10 1916; Cabiro i „Nær
og Fjern“ 10/10 1873; J. Nørregaard: „Testrup
Højskole 1866—91“ 1891; S.: „B. og Arbejderbevæ-
gelsen“ s. A.; Chr. Søndergaard i „Jysk Maa-
nedsskr.“ 1911; Mar. Rasmussen: „L. B.“ 1916;
Th. Larsen: „En Gennembrudstid“ 1917.

Bjørnbak, Niels Peter (4/5 1845—8/2 1899),
Fabrikant. F. i Fjellerad ved Aalborg. For-
ældre: Højskoleforstander Thomas B. og Ane
Cathrine Pedersdatter Dybbro. Brodersøn af
L. B. (s. d.). Skulde studere og blev sat i
Aarhus Katedralskole, men forlod denne for
at gaa i Boghandlerløse. 1868 overtog han
en Boghandel i Rønne og drev den til 1874,

da han aabnede en Bog- og Papirhandel i Kbh.; 1877 forandrede Firmaet til Fjeldsøe og Co., og 1882 udtraadte han af det. Han havde nemlig 1878 begyndt en Konvolutfabrik, og denne drev han efterhaanden op til at blive en meget omfangsrig Virksomhed, den største i sin Art her i Landet. 1896 overgik den til et Aktieselskab med B. som Direktør. Han var desuden en af de ledende ved Stiftelsen af Detailhandlerbanken og i en Aarrække Direktør for den, endvidere Medstifter af og Formand for „Dansk Papirhandlerforening“ og for „Jysk Forening“. B. var en meget aktiv Natur; det var hans store Arbejds-kraft, der i Forening med en vindende og repræsentativ Fremtræden betingede hans Forretnings stærke Udvikling. D. paa Korsika. — Gift 1868 Anna Emilie Theodora Fjeldsøe, d. 1890.

Litt.: Dolleris: „Danmarks Boghandlere“ I 1912; Nekrologer i „Nord. Boghandler-Tid“ 10/2 1899 og „Hver 8 Dag“ 20/2 s. A.

Bjørnbo, Axel Anthon (20/4 1874—9/10 1911), Biblioteksmand, Matematikhistoriker. F. i Kbh. Forældre: Filologen Dr. phil. Chr.

Axel Richard Christensen (s. d.) og Malerinden Anthonie Eleonore (Anthonore) Tscherning (s. d.). Blev Student 1891 og studerede Matematikhistorie og Palæografi i München, hvor han 1901 tog Doktorgraden. Blev 1902 Underbibliotekar ved det Kgl. Bibliotek. B.s Ar-

bejder indenfor Matematikhistorien er væsentlig Udgaver af arabiske og græske Matematikere efter middelalderlige Haandskrifter. Sammen med Carl S. Petersen udgav han et Værk om Kartografen Claudius Claussøn Swart (1904, tysk Udg. 1909) og en Række Nordenskort især fra det 16. Aarh. („Anecdota cartographica septentrionalia“ 1908); andre Arbejder af ham paa dette Felt er „Adam af Bremens Nordensopfattelse“ 1909 og „Cartographia Groenlandica“ 1912. I alle sine Værker forenede han Skarpsindighed med arvaagen Kritik. B.s Virksomhed som Biblioteksmand er især knyttet til det Kgl. Biblioteks Flytning 1905—06, hvor han viste betydelig organisatorisk Evne og praktisk Sans. Hans Ideer paa Biblioteksvæsenets Omraade og hans Syn paa vore hjemlige Forhold var præget af hans radikale og kritiske Natur, som det især gav sig til Kende i en Pjece, hvori han foreslog en Centralisering af Statens Bog-

køb. Han var Sjælen i den 1908 paa hans Initiativ stiftede Bibliotekarforening. D. i Kbh. — Gift 1900 Anina Henriette Elsiné Schübeler. S. D.

Litt.: Nekrologer af H. G. Zeuthen i „Abhandl. z. Gesch. d. mathem. Wissens.“ Bd. 26, af J. L. Heiberg i „Bibliotheca mathematica“, 3. Folge, Bd. 12 og af O. C. L. Vangensten i „Norsk geogr. Selsk. Aarb.“ XXII 1912.

Bjørner, Anna Dorteia Vilhelmine Johanne (Larssen) (f. 12/6 1875), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Skuespiller Johan Laurids Monigatti Halberg og Georgine Helweg. Bestefædrene var henholdsvis italiensk og norsk. Faderen rejste med danske Skuespillerelskaber i Norge, og i Bergen fik Datteren allerede som syvaarig sin første Optræden. For Alvor debuterede hun paa Dagmarteatret 18/4 1892 som

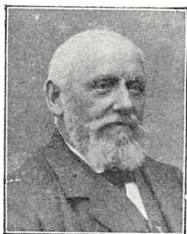

Rosette i „Man skal ikke spøge med Kærlighed“, men havde dog allerede i Februar ved det Fri Teaters Forestilling paa Folketeatret udført det ene af Børnene i „Den Ubudne“. 1892—95 var hun nu ansat ved Dagmarteatret, hvor hun ogsaa virkede i Aarene 1899—1909 —, Engagementet kun afbrudt 1905—06 ved hendes Deltagelse i „De ottes“ Turné til Norge og Sverige. 1895—99 var hun engageret ved Folketeatret. 1909 sagde hun for bestandig Scenen Farvel (optraadte sidste Gang i Slagelse i „Kameliadamen“) i stærk religiøs Grebthed og har siden ved religiøse Foredrag — især om Sommeren i et saakaldt „Evangelieltelt“, der slaas op ved Kystens Badesteder — til Dels i Forening med sin 2. Mand søgt at gøre Propaganda for en noget naiv og sentimental farvet kristelig Verdensanskuelse. Som Skuespillerinde har A. L. — under dette Kunstnernavn vil hun leve — efterladt sig et uforglemmeligt Minde. Hun besad en ganske mærkelig Evne til at illudere paa Scenen — man troede paa det oprigtige Blik i hendes Øje, paa den henrivende Naturklang i hendes Stemme, hun var den fødte Ingenuer, som hun ikke var set paa det danske Teater, siden Betty Hennings var ung. Som Lystspilletts unge Pige, som Dramaets romantiske Heltinde har hun skænket sin Tid en Række vægtige kunstneriske Indtryk, som man ofte vil vende tilbage til og dvæle ved som de betydeligste, nyere scenisk Kunst i Danmark har skænket. Hun har spillet Paraderoller som Trilby, Kameliadamen og Zaza, Sensationsroller som Salome, moderne Tragedieroller som Monna Vanna, men ogsaa i saa gedigne Opgaver som Kåthchen von Heilbronn, Ophelia, Julia, Valborg og Yrsa har hun vist Oprindeligheden af sit Talent, Styrken af sin Fremstillingskunst. Hun har spil-

let Heiberg'ske Vaudevilleroller (i „De uadskillelige“), moderne danske og svenske Skuespilroller som i „Pro Patria“, „De umyndiges Røst“, „Fætter Georg“ osv. Hendes Kunst lyste som et Midtpunkt i de Skuespilforestillinger, der bar Dagmartheatret frem til en repræsentativ Stilling i Kbh.s kunstneriske Liv. Hun har udgivet „Eventyr — ude og hjemme“ (1901) samt Oversættelser af Marie Corelli: „To Verdenner“ (1909) og A. B. Simpson: „Guddommelig Helbredelse“ (1915). — Gift 1) 1894 Forfatteren Jens Otto Gyntelberg Larssen. Ægteskabet opløst; han d. 1910. 2) 1912 Løjtnant Sigurd B.

C. Bs.
Litt.: Chr. Bulmann i „Ill. Tid.“ 20/3 1901; Agnes Henningsen i „Teatret“ I 1901—02; „København“ 5—8/3 1909; „Masken“ 30/4 og 13/8 1911; Fristrup i „Scenens Navne“ 1913; Ch. Kjerulf: „Anna Larssen“ 1917; „Berl. Tid.“ 22/7 s. A.; „Ekko“ 12/3 1907; R. Neilendam i „Før og Nu“ 1/12 1918.

Blache, Christian Vigilius (f. 1/2 1838), Marinemaler. F. i Aarhus. Forældre: Rektor Hans Henrik B. og Elise Marie Kold. Blev Student 1857, kom derpaa i Skibsbyggerlære, men besluttede sig efter to Aars Forløb til at vie sig Kunsten. Han besøgte Akademiet og arbejdede i Fr. Sørensens Atelier. 1865 og 1869 vandt han den Neuhausen'ske Præmie, besøgte 1872 med Støtte fra Akademiet Frank-

rig, Italien, Holland og Tyskland og opholdt sig 1878 en Tid i Paris. Hans akademiske Karriere er forløbet saaledes: 1887 og 1888 Aarsmedaillen og derefter Medlem af Plenarforsamlingen, 1890 af Akademi-raadet, hvis Dirigent han var 1892—1914, 1898 titulær Professor. Desuden var han 1881—1914 Medlem af Udstillingskomitéen, fra 1907 dennes Formand. Ved Siden af sin administrative Virksomhed fik han malet en stor Del Billeder fra fremmede og hjemlige Farvande, hvoraf en Del købtes af Kongehusets Medlemmer, medens et findes paa Galeriet, to i Aarhus Museum, et i Maribo, et i Ribe og et i Aalborg Museum. B.s Arbejder bærer Præg af Friskhed og er dygtig komponerede; han hører til den gamle Skole, som, undertiden noget tørt, tager alle Detailler med; hans Farvesyn er paa ingen Maade særpræget; hans Tegning god. En Del af hans Billeder fra Sundet og Kbh.s Havn har naaet megen Popularitet. — Gift 1870 Marie Kirstine Malling. O. A.

Litt.: Slægt i H. A. Nielsen: „Stamt. over Slægten Kold“ 1889; S. Müller: „Nyere dansk Malerkunst“ 1884; „Ill. Tid.“ 3/2 1895 og 10/2 1907; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ 31/1 1918.

Blache, Hans Henrik (f. 17/6 1874), Maskiningeniør. F. i Kbh. Forældre: Professor C. V. B. (s. d.) og Hustru. Tog polytek-

nisk Adgangseksamen 1891 og Eksamen for Mekanikere (Maskiningeniører) 1896. Da der dengang ikke var indført obligatorisk Værksteduddannelse for polytekniske Studerende, gik han efter sin Eksamen som Lærling en Tid ind paa Orlogsværftets Maskinværksteder. Fra 1897 har han med en Afbrydelse 1899—1900 været knyttet til Burmeister & Wains Maskin- og Skibsbyggeri i Kbh., først som Konstruktor til 1912, derefter som Overingeniør og Chef for Maskin konstruktionerne til 1917, da han blev ansat som Underdirektør. 1899—1900 foretog han en Studierejse til Tyskland og England og arbejdede som Konstruktor i verdenskendte Firmaer, bl. a. hos Babcock & Wilcox i London. I en Tid, hvor Burmeister & Wain har gennemgaaet en betydelig Udvikling, navnlig ved Bygning af Dieselmotorer til Skibsbrug, har der været god Brug for B.s store Dygtighed i Maskin konstruktion. Han har opfundet en Del nye Konstruktioner ved Motorernes Bygning og taget Patent derpaa. Fra 1915 er han Formand for Søfartsteknik Forening. — Gift 1909 Ingeborg Hein.

M. C. H.

Litt.: Slægt se C. V. B.

Black, Clara Benedicte (f. 15/11 1875), Arbejdsløshedsinspektør. F. i Horsens. Forældre: Stiftsfysikus Andreas B. og Marie Catherine Benedicte Paludan-Müller. Blev Student 1896, Cand. polit. 1904, s. A. Assistent i Sygekasseinspektoratet og siden Sekretær hos Sygekasseinspektør Th. Sørensen, med hvem hun fulgte, da han overtog Stillingen som Arbejdsløshedsinspektør 1907. Ved hans Død 1915

udnævntes hun til Arbejdsløshedsinspektør. Hermed var en Kvinde kommet frem i en stor administrativ Stilling og ovenikøbet stillet over for Administrationen af det saare vanskelige Arbejdsløshedsspørgsmaal. Frk. B. har til den heldige Løsning af denne Opgave, som Krigsaarene yderligere har besværliggjort, medbragt ikke blot sin solide Uddannelse og sin klare sociale Sans, men hun har ogsaa forstaaet at anvende sin Kultur og sin udprægede Kvindelighed som Støtte for sig selv og sit vanskelige Embede overfor alle dem, med hvem hun paa Embedets Vegne maa forhandle. — Ugift. A. E. N.

Litt.: Slægt i „Stamt. over Slægten Paludan-Müller“ 1895; „Berl. Tid.“ 17/1 1915; „Kvinden og Samfundet“ 30/1 s. A.

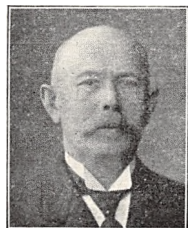
Blad, Augusta (f. $^{10}/_1$ 1871), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Assurancedirektør Sigfred Frederik Caspar B. og Louise Dorothea Rasmussen. Genemgik det Kgl. Teaters Elevskole, debuterede $^{1}/_9$ 1892 som Sophia i „Erik og Abel“ og knyttedes 1894 til Dagmartheatret, hvor hun virkede til 1910, da hun vendte tilbage til det Kgl. Teater. Her udførte hun allerede som ung

Skuespillerinde Ragnhild i „Svend Dyrings Hus“, men vandt paa Dagmartheatret først en fremskuddt Plads gennem en Række Opgaver i det højere Drama. Hun spillede f. Eks. Vasantasena i den moderne Bearbejdelse af det indiske Drama, Kirstine i „Dansen paa Koldinghus“, Jomfruen af Orléans, Julie i „Romeo og Julie“, Roxane i „Cyrano de Bergerac“, Tittelrollen i „Dronning Margarethe“. Efter sin Tilbagevenden til det Kgl. Teater kunde hun med Portia i „Købmanden i Venedig“ forøge Rækken af sine klassiske Opgaver. Hendes ranke Skikkelse og smukke Blik har i disse Roller givet hende en Række ydre Betingelser for at gøre Fyldest, hvortil kommer hendes sonore Organ, hvis Klang ofte harmonerer med Rollens Karakter. Til sine patetiske Fremstillinger har hun nu og da kunnet føje forskellige moderne Opgaver, hvor hun undertiden har overrasket ved djærv realistisk Karaktertegning (i Gustav Wiedes Satyrspil „Bønder“) — Gift 1899 Skuespiller Vilhelm Wiehe. Ægteskabet opstod 1904; han d. 1916.

Litt.: „Publikum“ 1908—09, Nr. 8; C. Riis-Knudsen i „Teatret“ X 1910; „Masken“ $^{1}/_{10}$ 1910 og $^{28}/_1$ 1912; „Politiken“ $^{12}/_5$ 1910.

Blangstrup, Johan Christian (f. $^{29}/_{10}$ 1857), historisk Forfatter, Redaktør. F. i Nykøbing F. Forældre: Stiftslandinspektør Christian B. og Anc Cathrine Vilhelmine Augusta Thaning. Blev Student 1875 og gik den militære Vej, blev Sekondløjtnant 1878, Premierløjtnant 1881, var Fuldmægtig i Krigsministeriet 1885—92 og blev Kaptajn 1895, men afgik 1902. Han havde alt da udgivet nogle historiske Arbejder, nemlig en Oversættelse og Bearbejdelse af Tyskeren Wittichs „Struensee“ (1887), den militær-politiske Studie „Begivenhederne i Norden i Efteraaret 1788“ (1889) og endelig den populære Skildring „Christian VII og Caroline Mathilde“ (1890). Desuden er han fra 1891 Redaktør af „Salmonsens Konversationsleksikon“ (1. Udg.

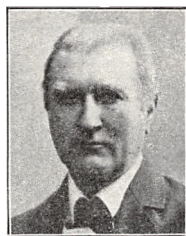

1893—1911, 2. Udg. 1915 ff.), til hvilken fordringsfulde Stilling B. medbragte stor Elskværdighed og Forstaelse, men næppe den fornødne haarde redaktionelle Haand. Endelig sad B. 1902—12 som Redaktør af „Berlingske Tidende“, og han, hvis journalistiske Synspunkter er ret konservative, kom her til at indlede den stærke Modernisering af det gamle Blad, som tog Fart efter hans Afgang. — Gift 1882 Mette Cathrine (Cate) Mathilde Thaning. P. E.

Litt.: G. Brandes i „Saml. Skr.“ XV 1905 (fra 1890); „Journalisten“ $^{16}/_{10}$ 1906; „Berl. Tid.“ $^{29}/_{10}$ 1917; „Ill. Tid.“ s. A.; „Familien Thaning“ 1895.

Blaumüller, Theobald Edvard Julius ($^{12}/_1$ 1851— $^{2}/_{10}$ 1911), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Bogbindermester Johan Julius B. og Christine Charlotte Amalie Jørgensen. Blev Student 1870, Cand. theol.

1876, manuducerede nogle Aar, blev 1879 Kappellan i Asminderød, 1886 ved Helligaandskirken i Kbh., 1908 Sognepræst sst. Afset fra Digte og Artikler (i „Dagbladet“ — bl. a. om „Over Evne“ og „Holberg og Rationalismen“) debuterede B. 1886 med den bibelske Digtning „Saul, Tanker og Billeder“, der trods lyriske Skønheder og overlegen Versbehandling ikke gjorde den Opsigt som den næste, fortællende Digtning: „Agnete og Havmanden“, 1894, hvor Folkevisemotivet symboliserer en Nutidskonflikt mellem den kristne Kvinde og en Fritænker. 1897—98 kom „Hellig Jord. Rejsebilleder fra Palæstina“. Fra 1900—01 er Digtene: „Manddom“ og to Fortællinger paa Vers: „Dronning Hjerteløs“ og „Sibylle“, af noget ringere Værd. 1903 samlede B. ældre Ting, Vers og Prosa, i „Skilderier“ (bl. a. Karakteristikken af Biskop Fog). Efter en Grækenlandsrejse udgav han 1905 det fortællende Digt „Den store Strid“ og 1907 Prosaarbejdet „Græske Masker“, hvortil slutter sig det posthume: „Nymfernes Brønd“ 1911. I disse Fortællingers antikke Ramme afspejles en ironisk overlegen Betragtning af hjemlige og aktuelle Personligheder og Forhold (Hørup; Drachmannfesten). B. er ved Siden af sin beundrede Mester Drachmann den eneste i Tiden, der tager Versformen i Brug til store Emner, og som kunde gøre det uden at trætte. Navnlig de lyriske og fortællende Partier viser stor versifikatorisk Lethed og Ynde, mens den psykologiske Nuancering og Ræsonnementets Stringens nok hemmes noget af Versets Baand. B.s Naturfølelse og Skønhedssans er frisk og djærv, og hans Poesi vidner baade om fin humanistisk Kultur og vaagen Interesse for Nutidens Spørgsmaal. D. i Kbh. — Gift 1) 1880 Elisabeth Petra Aline Bondo,

d. 1899. 2) 1900 Selma Anna Elisabeth Fleisner; hun senere gift Grosserer G. Bestle (s. d.). G. C.

Litt.: I. Barfod: „Stamt. over Familien Graae“ 1880; „For Kirke og Kultur“ III 1896; „Hver 8. Dag“ 28/4 1901; Charl. Bournonville: „Erindringer“ 1903; „Ill. Tid.“ 12/10 1904; Chr. Rimestad: „Digtere i Forhør“ 1906 og i „Politiken“ 4/10 1911; „Søndagsbl.“ 10/4 og 29/10 s. A.; P. N. Petersen i „Dansk Kirketid.“ s. A., Nr. 11; „Vort Land“ 12/4 og 8/10 s. A.; Alb. Gnudtzmann i „Riget“ 4/10 s. A.; O. Geismar: „Digterprofiler“ 1916; P. Nansen i „Ill. Tid.“ 15/10 1911 og i „Portrætter“ 1918.

Blem, Marcus Peter (8/3 1848—18/12 1915), Politiker, Landmand. F. paa Værmelandsgaard ved Aakirkeby. Forældre: Gaardejer Jørgen Peter B. og Ane Margrethe Rasmussen. Var 1865—66 paa Hindholm og 1870—71 paa Bornholms Højskole og købte 1873 Engegaard ved Aakirkeby. Han kom hurtig frem i første Række, blev 1880 Sogneraadsformand (til 1883) og valgtes 1881 til Folketinget i Rønnekredsen, hvor han siden genvalgtes til 1909, da han trak sig tilbage. Han sluttede sig til Berg, men hørte til hans moderate Fløj, gik efter 1887 med Bojsen, men misbilligede Forliget og brød ud sammen med Alberti 1894. I Venstrereformpartiet blev han en af de forreste, sad 1894—1907 i Finansudvalget (1901—07 Ordfører) og havde vist nok ventet at blive Minister 1901. Hans store Styrke var hans saglige Sikkerhed og Forhandlingsevne, og han havde en solid Ballast af Viden og Virksomhed. Fra 1873 knyttet til Østifternes Kreditforening var han efterhaanden blevet en af dens Førstemænd, og Direktørstillingen her, som han fik 1907, endte med at opløse de fleste af hans mange andre Tillidshverv. Et andet Brændpunkt for hans Arbejde var Svineavl; han havde selv et Avlscenter for Yorkshiresvin, og 1897 indtraadte han i Bestyrelsen for de 26 forenede Svinelagterier, hvis Formand han var 1898—1908. Af andre Tillidshverv kan nævnes: Formand i Andelsudvalget, Næstformand i Landboernes Brandforsikring, Medlem af Amtsraadet 1900—06. Solid økonomisk Indsigt, nøgtern Vurderingsevne, Initiativ, Snarraadighed, sjældne mæglende og organiserende Egenskaber — det var de Forudsætninger, der betingede B.s ansete Stilling. D. i Kbh. — Gift 1874 Julie Cathrine Christine Larsen. P. E.

Litt.: Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; Erindringer i „Tiden“ 12/8 1915; Nekrologer i „Tidsskr. f. Landøkon.“ 1916; „Ugeskr. f. Landmænd“ 23/12 1915, „Andelsbladet“ og „Finanstid.“ s. A.

Blicher, Karen (f. 20/12 1865), Husgerningslærerinde. F. i Kbh. Forældre: Overlærer Ludvig B. og Anna Elisabeth Cathrine Hoff-

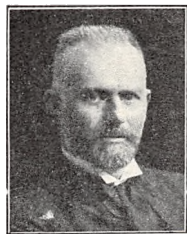
meyer. Gennemgik N. Zahles Privatlærerindekursus og virkede 1883—98 samt 1901—03 ved N. Zahles Skole. Ud fra den Op-

fattelse, at Undervisningen i de højere Pigeskoler stod det praktiske Liv for fjernt, uddannede hun sig i Norge, Sverige, Tyskland og Amerika i Skolekøkkengerning og anlagde og ledede Skolekøkkener ved et Par højere Pigeskoler samt (for Uddannelse af Lærere) ved Statens Lærerhøjskole (1899); 1904 ansattes hun som Inspektrice ved Lærerhøjskolen. Frk. B.s Virksomhed har særlig været af praktisk, organiserende samt agitatorisk Art; ved Siden af den store Indflydelse paa Skolekøkkensagen, hun over i sin Virksomhed ved Lærerhøjskolen, har hun under Verdenskrigen haft Betydning som Medlem af „Den overordentlige Kommission af 7/8 1914“ og som Formand for det ministerielle Husholdningsudvalg; fra 1918 er hun Medlem af Kommissionen til Ordningen af Uddannelsen af Husholdningslærere og Husholdningsledere. Hun har udgivet et lille Skrift „Høkkassens Brug ved Madlavningen“ (1914) og er Medudgiver af „Lærebog i huslig Økonomi“ (1913) og af „Vore daglige Levnedsmidler“ (1915). — Ugift.

H. A. S.
Litt.: Slægt se Niels E.; Hans Olrik: „Danmarks Lærerhøjskole 1856—1906“ 1906; „Lærerne og Samfundet“ IV 1914; „Politiken“ 25/2 1917 og 7/4 1918; „Dagens Nyheder“ 22/9 s. A.

Blicher, Niels Henrik (5/4 1853—13/1 1919), Havneingeniør. F. i Sorø. Forældre: Adjunkt Peter Brochner B. og Sabine Kannegiesser. Blev Student 1871 og tog polyteknisk Eksamen i Ingeniørfagene 1878. Var 1878—86 beskæftiget ved forskellige Vandbygningsarbejder, først ved Kystsikringsarbejder ved Thyborøn (1878—79), senere ved Ingeniørarbejder ved Halskov, Odense og Masnedsund (1880—82)

og i de sidste 3 Aar (1883—86) ved Udvidelsen af Odense Kanal og Havn. Efter 1887 at have været beskæftiget med Ingeniørarbejder ved Middelfart Sindssygeanstalt og Vandværket i Ribe vendte han 1888 tilbage til Odense som Stadsingeniør sst. I denne Stilling forblev han til 1917, da Embedet blev delt i et Stadsingeniør- og et Havneingeniørembede, hvilket sidste overtoges af B. I sin lange Funktionstid havde han Lejlighed til at udføre mange betydelige Ingeniørarbejder for Odense Kommune. Størst Fortjeneste fik han af Uddybningen

af Odense Kanal og Havn. Omfanget og Betydningen af dette Arbejde forstaaer man bedst, naar man husker paa, at Odense By ligger ca. 20 km indenfor den aabne Kyst, og at Kanalen, som er ca. 8 km lang, nu har en Dybde af 6 m. D. i Odense. — Gift 1882 Marie Elisabeth Glahn. *M. C. H.*

Litt.: Slægt se Niels B.; Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1871“ 1911; „Fyns Tid.“ 14/1 1919.

Blicher, Niels (²¹/₃ 1748—¹⁰/₃ 1839), Præst, Topograf. F. i Ø. Starup ved Kolding. Forældre: Sognepræst Jens Nielsen B. og Pauline Thomasine Gantzel. Blev Student 1770, Cand. theol. 1773, var en Tid Huslærer og blev 1779 af Steen de Steensen paa Avnsbjerg kaldet til Præst i Vium-Lysgaard. 1796 blev han Præst i Randlev og tog sin Afsked 1822, men hjalp i 3 Aar en svagelig Broder, der var

Præst i Vorning. Sine sidste Aar levede han hos Sønnen St. B. (s. d.). Han var et godt Hoved med selskabelige Talenter. Han hørte til Vaccinationens ivrigste Forkæmper og vaccinerede egenhændig flere Tusinde Børn. Udgaav Tabeller til Opklæbning indeholdende Hovedpunkter af Morallære, Dyr-læggekunst, Landøkonomi og Retsregler. I sin Topografi over Vium Sogn har han givet en livfuld Karakteristik af en midtjysk Hedeegn og dens Befolkning. D. i Spentrup ved Randers. — Gift 1780 Christine Marie Curtz, d. 1820. *Th. B. B.*

Litt.: Slægt i F. F. Møller: „Petersens Jomfrukloster“ 1884, Elvius: „Danmarks Præstehist. 1869—1884“ 1885—87, S. 478 og „Personalh. Tidsskr.“ III 3 1894; Selvbiografi i „Topografi over Vium Præstekald“ 1795; „Ill. Tid.“ ⁸/₁₀ 1882; „Kirkehist. Saml.“ IV, 3 1893—95; Aankjær: „Steen Steensens B.s Livs-Tragedie“ I 1903.

Blicher, Steen Steensen (¹¹/₁₀ 1782—²⁶/₃ 1848), Forfatter. F. i Vium ved Viborg. Forældre: Sognepræst Niels B. (s. d.) og Hustru.

Moderen var svag og melankolsk, længe sindsygt. Hendes Morbroder var Steen de Steensen til Avnsbjerg, hvor B. uden Lyst maatte aflægge længere Besøg. Faderen stod Sønnen nær hele sit Liv og døde hos ham. Paa Ture med sin Fader fik B. vakt Sansen for jysk Natur og Folkeliv. Han var som lille svagelig og langsom i Udviklingen, mens han endnu som Barn betoges af et Par stærke Forelskelser. Efter at være forberedt af Faderen kom han, 14¹/₂ Aar gl., i Randers Skole. Ved Anstrengelsen for at følge med udviklede hans Evner, og senere var han et meget hurtigt Hoved med Udmærkelse til

alle Eksaminer. 1799 kom han til Kbh. for at blive Student. 1801—03 var han Huslærer paa Holgershaab paa Falster, hvor han gennemførte en Hærdningskur efter en alvorlig Bryst- og Nervesvækkelse. I Kbh. dyrkede han levende Sprog, Historie og Geografi og var hyppig Gæst ved Klubballer og Dilettantforestillinger. Under Bombardementet var han med i Studenterkorpset. Hans Ejendele brændte, og han var hjemme et Aar hos Faderen i Randlev. 1808 læste han til Eksamen, yderlig fattig, indtil han fik Walkendorffs Kollegium. 1809 blev han Cand. theol., 1810 Adjunkt i Randers og kort efter gift med sin Farbroders 17aarige Enke, der medbragte et Barn og 11,000 Rdl. B., der havde svært ved at ind- og underordne sig, opgav 1811 Embedet og var 1811—19 Forpagter af Præstegaardsavlingen i Randlev. Han havde haabet at kunne leve uafhængig og ofre sig for Digtning, men slet Økonomi, de ulykkelige Pengenaar omkring 1813 og en voksende Børneskole skaffede ham i Stedet en Gæld paa 5000 Rdl. 1819—25 var han Præst i Torning-Lysgaard, derefter i det noget bedre Kald Spentrup-Gassum ved Randers. Økonomiske Sorger fulgte ham dog stadig. 1839 maatte han lyse til Auktion over sine Ejendele, men en af Venner foranstaltet Subskription reddede ham. Offentlig Understøttelse fik han kun 2 Gange til Smaarejser, 1836 til Sverige (skildret poetisk i „Svithiod“ 1837 og paa Prosa i „Sommerrejse i Sverige“ 1840) og 1838 til Hansestæderne og Holsten og Vestkysten (beskrevet i „Vestlig Profil af den cimbriske Halvø“). Til de økonomiske kom andre huslige Sorger. Der var 10 Børn at opdrage, foruden en Stifsøn og 3 Broderbørn. Ingen fik B. Glæde af. Hustruen brød sig ikke om B's Arbejde, og hendes Pertentlighed kæmpede forgæves mod hans Uorden. Han søgte helst ud paa lange Ture og Jagter eller paa Besøg til L'hombre og Toddy. Han var ingen nidkær Præst, men afholdt af Almuen. Mod overordnede var han pirrelig og stejl. Hans Personlighed havde aldrig været fast og klar; med Aarene blev han ret reduceret. 1847 fik han Afsked uden Ansøgning, men i Naade og med Pension. Han døde før Naadensarets Udløb og begravedes i Spentrup. B. er dilettantisk alsidig og udadvendt interesseret som det 18. Aarh. Han drev Jorden rationelt i Randlev og arbejdede for Landbrugets Udvikling ved Artikler bl. a. i de Drewsen'ske Tidender, f. Eks. om Faarefolde, Vekseldrift og Hedemosernes Opdyrkning, Træplantning paa Hederne og Høringindustri. Hans „Viborg Amts Beskrivelse“ 1839 indeholder ogsaa landøkonomiske Forslag, og hans Tidsskrift for Jagtelkere „Diana“ (1833—36) har delvis praktisk Formaal. B. er tillige socialt frisindet som det 18. Aarh. Han skriver Flyveskrifter til

Jødernes Forsvar (1813), om Redningshuse for faldne Piger, om Dødsstraf, Slavehandel o. s. v. I 20'rne hylder han Grækernes Frihedskamp. Politisk gaar han som Grundtvig fra Enevælden („Danmarks nuværende Tilstand“ 1828) over til Liberalismen. Navnlig i 30'rne tager han Ordet for en folkelig national Vækkelse gennem Højskoler og Folkefester, hvortil han selv indbyder paa Himmelsbjerg, første Gang $\frac{1}{8}$ 1839 (jfr. „Himmelsbjergfesten 1843“). B. begynder som Forfatter med at oversætte Ossian paa Prosa 1807—09, hvad der præger hans egen Lyrik. 1814 udgav han Digte I og 1817 II („Jyllandsrejse i 6 Døgn“) med Forsang til Ingemann, hans Digtningstidligste Ven. Efter det episk-lyriske Digt „Abailard og Heloise“ 1818 kom et Par Komedier: „Generalprøven i Kragchul“ og „Avisfrieriet“, opførte paa Provinsscener, og Tragedien „Johanne Gray“ (1825 paa det Kgl. Teater 3 Gange). 1823 kom de patriotiske Minde-digte „Bautastene“ med Bidrag af flere, 1826 „Sneklokken“, der rostes af Molbech. Endnu opfattede B. sig som lyrisk Digter. Efter de to Bind „Samlede Digte“ 1835—36 udgav han dog ikke stort mere Lyrik end „Trækfuglene“ 1838. Novellernes Digte i jysk Mundart er blandt hans bedste. De andre er i det 18. Aarhs. ordrige, patetisk omskrivende, uplastiske og subjektive Stil. — Med Genfortælling af nogle Oldsagn fra Alheden og jyske Røverhistorier begynder B. 1823 paa den Genre, hvori han 1824 viser sig som Mester med „En Landsbydegns Dagbog“. De første Noveller stod i Elmquist's „Læsefrugter“ og Liunges „Harpen“. 1827—29 udgav han med Bogtrykker Elmehoff i Randers Maanedsskriftet „Nordlyset“, hvori bl. a. stod: 1827 „Røverstuen“, „Stakkels Louis“, 1828 „Eva“, „Ak, hvor forandret!“, 1829 „Hosekræmmeren“, „Præsten i Vejlbj“, „Kjæltringliv“, „Telse“. 1834 kom „Juleferierne“, 1836 „Marie“, „14 Dage i Jylland“, 1841 „De tre Helligaftener“, 1842 Indramningen af nogle ældre Digte og Historier i jyske Dialekter: „E Bindstouw“. 1833—36 kom i Kbh. en samlet Udgave, lidt forstaaende, men i Kritikken ikke helt uretfærdig anmeldt af Madvig i „Maanedsskrift for Litteratur“. Senere Noveller kom i Smaasamlinger 1839, 1843, 1844, 1845. B. skrev ofte for Føden og har, navnlig hvor Emnet er fremmed, megen Underholdningslitteratur med traditionelle Spændingseffekter og rørende Scener. Oftest er hans Karakteristik baade af Landskaber og Personer dog udmærket sikker, alsidig og psykologisk dyb. Han fortæller gerne og ræsonnerer med i det 18. Aarhs. engelske Stil. Stærkest virker han dog, hvor han ifører sig en andens Stil og Tankegang, f. Eks. i Dagbogsnovellerne og de folkelige Fortællinger. B. har intet af Romantikens Idealisme og Forkyndetrang i sine Noveller. De

vil blot iagttage, forstaa og skildre. Deres Grundmotiv er hans egen Erfaring, at Virkeligheden ikke svarer til Ungdommens Drømme. I Peer Spillemands-Novellerne er Tonen gemytlig-filistrøs, ellers i Reglen tung, alvorlig. B.s Noveller og Digte er udgivet 1870 og 1882 af P. Hansen; en Standardudgave af hans samlede Værker er 1918 paabegyndt af J. Aakjær og H. Ussing. D. i Spentrup. — Gift 1810 Ernestine (Erneste) Juliane B., f. Berg, d. 1875. G. C.

Litt.: Slægt se Niels B.; Selvbiografi i „Brage og Ydun“ III 1840; Erindringer i „Gamle og nye Noveller“ I 1846; „Maanedsskr. f. Litt.“ XIII 1835; P. L. Møller: „Kritiske Skizzer“ II 1847; O. Borchsenius i „Fra Fyrrerne“ II 1880; E. T. Kristensen og M. A. S. Lund: „St. St. B.s Liv og Gerning“ 1882; H. Trier: „En Kladdebog af B.s“ i „Danias“ V 1898; H. Hansen: „Studier over St. St. B.“ 1898 og „St. St. B.s Barndom og Ungdom“ 1902; L. Mylius-Erichsen: „Den jyske Hede“ 1903; Vilh. Andersen: „Litteraturbilleder“ s. A.; J. Aakjær: „St. St. B.s Livstragedie“ I—III 1903—04; H. Ussing: „St. St. B. og hans Udgivere“ i „Danske Studier“ I 1904; Vald. Thoresen sst. 1906; M. Philipson: „Fortegnelse over en Samling Arbejder af St. St. B. og andres Arbejder om ham“ 1910; H. Ussing og O. Siesbye i „Danske Studier“ 1912; H. Ussing og Sv. Aakjær sst. 1916; H. Brix: „B. Studier“ s. A.; S. Sørensen: „Nordlys-Perioden i B.s Digtning“ 1917; „Tilskueren“ s. A.; P. Elsen: „St. St. B.“ s. A.; Breve i „Breve til og fra B. S. Ingemann“ 1879; „Personalh. Tidsskr.“ III 1882 og VI 5 1914, „Ill. Tid.“ 1882.

Blicher-Claisen, Jenny Frederikke (^{20/7} 1865—^{4/2} 1907), Forfatterinde. F. i Durup i Salling. Forældre: Pastor Jens Mathias B. og Frederikke Severine Balle. Kom som 5aarig til Vesterhæsingene paa Fyn, senere til Nørrebroby sst. Delte sin Tid mellem Friluftsliv, gerne i Selskab med Dyr, og Digteri. Mellem sit 11. og 13. Aar skrev hun Salmer og længselsfulde Elverpigesange, indsendte som 13aarig et Drama til det Kgl. Teater og et nyt, historisk, da hun var 18. Offentlig traadte hun frem 1885 med nogle Digte og 1887 med „Olaf Trygvason“ (under Pseudonymet John Bentzen). Andre Samlinger er „Ebba Brahe“, „Excelsior“, „Fra Markvejen“. Hun fik ogsaa et Skuespil „Christian II“ opført paa Dagmar-teatret. Det er altsammen letløbende, men uoriginalt og umodent. 1891 var hun med Understøttelse fra det Raben-Letztau'ske Fond i Italien og bosatte sig n. A. som gift i Storehede, 1897 i Søllerød. Fra de mellemliggende Aar stammer to Digtninge: „En Bryllupsrejse“ 1894 og „Fugleviser“ 1895. 1898 kom Prosaforællingen „Inga Heine“ og 1900 den lyrisk-dramatiske Digtning „Violin“, der gjorde stor Lykke trods en jasket Form, og skønt Motivet: Kunst overfor Liv, var behandlet mere energisk af andre. Efter at være blevet Enke udgav hun Prosaarbejdet „Farbror Frans“ 1902 og

1903 „Kjeld” og en Fortsættelse af „Violin“ „Den sidste Hauge“. 1905 kom „Sonja“. Et Bind Digte „Gyldenregn“ var samlet 1901. Fru B.-C. har en impulsiv, strømmede Følelsesrigdom og Veltalenhed, der let river den ukritiske Læser med sig, men ofte synes forskruet og sentimental. Hun skriver Poesi om det poetiske i Livet, ofte over store Ideer som Lidelsens Livsværdi eller Ibsen'ske Krav om at ofre alt og kræve alt i Kærligheden. Hendes Personer er altid oppe paa Tinderne og har altid Hjerteret paa Læberne. Men indre Sandhed og umiddelbart Liv mangler de i Reglen. D. i Kbh. — Gift 1892 Pastor Henrik Nicolai Clausen, d. 1901. G. C.

Litt.: Slægt se Niels Blicher; desuden F. Balle: „Stamt. over Familien Balle“ 1893; Selvbibliografi i „Ill. Tid.“ 21/12 1902; Osc. Geismar og A. F. Basse i „For Kirke og Kultur“ XII 1905; „Hver 8. Dag“ 14/5 s. A.; R. Barner: „Minder“ 1911; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 10/2 1907 og i „Bogvennen“ II s. A.

Blichfeldt, Frederik Thorvald Emil (5/11 1849—20/10 1908), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Billardfabrikant Jens Christian Frederik B. og Marie Sofie Johnsen. Gennemgik Teknisk Institut og Akademiet (1863—71), vandt 1876 den lille, 1878 den store Guldmedaille og opholdt sig 1878—82 i Syden, for en Del paa Akademiet's store Stipendium. Han havde arbejdet meget for F. Medaill og stod

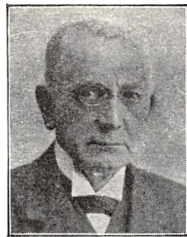

i sin Kunst denne meget nær; han anvendte som Læreren Motiver fra alle Egne og alle Tider. Hans bedste og mest kendte Bygninger er „Store Nordiske's“ Kontor paa Kongens Nytorv (1890—94) og Tivolis Portaltbygning (sammen med Bergmann 1889—90) samt Hoffunktionærernes Stiftelse i Upsalagade (1903). B., som før sin store Italiensrejse havde været blandt de yngre Kunstnere, af hvem man ventede sig meget, kom ikke senere til at spille den Rolle, han havde haabet, og døde bitter og skuffet i Kbh. — Ugift. O. A.

Litt.: Nekrolog af B. Ingemann i „Arkitekten“ 21/10 1908.

Blinkenberg, Christian Sørensen (f. 15/2 1863), Arkæolog. F. i Ribe. Forældre: Kunstdrejer Andreas Peter B. og Christine Elisabeth Weis. Blev Student 1880, virkede som Lærer 1882—93 og som ekstraordinær Assistent ved Universitetsbiblioteket 1885—87. Tog Skoleembedseksamen 1887, blev ekstraordinær Assistent ved Antiksamlingen 1888, foretog en Rejse til Grækenland, Italien og Paris 1889—91, vandt Universitetets Guldmedaille 1890 og tog 1893 Doktorgraden med Afhandlingen „Asklepios og hans Frænder i Hieron ved Epidaurus“. Han blev

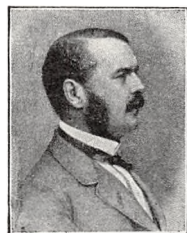
Assistent ved Nationalmuseet 1892 og Inspektør 1897, hvilken Stilling han fra 1911 forenede med et Docentur i Arkæologi ved Universitetet, men opgav, da han 1916 udnævntes til Professor. Ved Museet virkede han navnlig for Antiksamlingens Ordning og Forøgelse, foruden at han i stort Omfang tog Del i de arkæologiske Undersøgelser rundt omkring i

Danmark og medvirkede ved Skabningen og Udformningen af den moderne Udgravningsteknik. 1902—05 deltog han i Ledelsen af de danske Udgravninger i Lindos paa Rhodos. I sin litterære Virksomhed har han, som det allerede viste sig i hans Doktordisputat, navnlig bestræbt sig for at forene de arkæologiske Undersøgelser med Studierne over primitiv Folketro. Nævnes maa hans „Eretriske Gravskrifter“ („Vidensk. Selsk. Skr.“ 1891), „Epidaurische Weihgeschenke“ („Mitteil. des deutschen archäol. Inst. Athen. Abt.“ 1898—99) foruden Afhandlinger i „Aarb. f. nord. Oldkyndighed“ og „Nord. Tidsskr. f. Filologi“. I „Archæologiske Studien“ (1904) har han samlet flere herhen hørende Afhandlinger. Endvidere hører hertil „Tordenvaabenet i Kultus og Folketro“ (1909; engelsk Udgave 1911). Hans Beretninger om Udgravningerne paa Lindos findes i „Vidensk. Selsk. Overs.“ 1903 ff.; herunder „La chronique du temple lindien“ (1912; bearbejdet paa Tysk som Grundlag for Universitetsøvelser 1915). Endelig har han 1917 udgivet „Miraklerne i Epidaurus“. — Gift 1894 Emma Henriette Juul, d. 1904. H. R.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1893.

Blixen-Finecke, Carl Frederik Axel Bror, Baron (15/8 1822—9/1 1873), Politiker. F. paa Dallund, Fyn. Forældre: Baron Conrad Frederik Christian B.-F. og Baronesse Charlotte Louise Gyllenkrok. Han blev meget tidlig forældreløs og arvede som myndig baade Stamhuset Dallund og Fideikommisgodset Næsbyholm i Skaane. Som ung studerede han bl. a. i Göttingen, hvor han var Kammerat med

den senere Fyrst Bismarck, og førte her og andensteds et ret lystigt Liv; senere revs han med af Bevægelsen 1848 og deltog i Krigen som Fører for den ene Eskadron af Herregaardsskytterne. Efter 1850 traadte han ind i det politiske Liv. Af Ydre og Indre Gelleman ejede han værdifulde Egen-skaber, klart og hurtigt Hoved, Rellinet-

hed, Noblesse, men hans Villie var ikke fast, og han forfaldt let til taagede Projekter, manglede Evnen til at indordne sig i Partier. 1851—52 var han Medlem af Folketinget for Kbh.s 2. Kreds og optraadte som konservativ Løsgænger. 1854 ægtede han sin 2. Hustru, og Forholdet til Grevinde Danner fremkaldte nu et Brud med Kongen og Hofet 1856, hvorefter B.-F. lod sig introducere som svensk Adelsmand og mødte paa Ridarhuset. Hurtig svingede han imidlertid politisk, udgav 1857 Pjecen „Skandinavismen praktisk“, der viser ham som Skandinav, og sad 1858—61 i Folketinget for Kbh.s 6. Kreds som ejerdansk Bondeven. I Ministeriet Rotwitt (1859—60) traadte han ind som Udenrigsminister og Minister for Slesvig, men fik ikke Lejlighed til at begynde nogen ny Politik overfor de tyske Magter. 1861 deltog han i Stiftelsen af „Dannevirkeforeningen“, ved hvilken det nationalliberale Venstre, Grundtvigianerne og Bondevennerne vilde drive Hall i kraftig ejerdansk Retning; iøvrig var han ikke blind for Faren ved den danske Politik og søgte 1863 at skabe nye Muligheder ved en Henvendelse til sin Ungdomsven Bismarck, uden at dog dette dristige Forsøg førte til noget Resultat. B.-F., der 1862—64 igen var Medlem af Folketinget (for Herning), trak sig herefter ud af aktiv Politik og blev kort efter angrebet af en alvorlig Sygdom. D. i Baden-Baden. — Gift 1) 1842 Baronesse Gustafva Charlotta Adelaide Sophie Anckarcrona. Ægteskabet opløst 1852. 2) 1854 Prinsesse Augusta af Hessen (s. d.), d. 1889. P. E.

Litt.: Zodiacus: „Parlamentariske Stjernebilleder“ 1875; Edg. Collin: „Fremragende danske Frimurere“ II s. A.; C. St. A. Bille: „Tyve Aars Journalistik“ II—III 1875—77; Jos. Michaelsen: „Fra min Samtid“ II 1893; E. Bodenhoff: „Kongesørgere“ 1913; Breve i „Danske Mag.“ VI 2 1916; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 26/1 1873 (af C. Carstensen) og i „Nær og Fjern“ s. D.

Bloch, Anna Kirstine (f. 2/2 1868), Skuespillerinde. F. i Horsens. Forældre: Læge Johan Sørensen Lindemann og Bodil Margrethe Gylding. Debuterede paa det Kgl. Teater 4/8 1885 som Titania i „En Skærsommermandsdrøm“. Hurtig arbejdede hun sig frem i Repertoiret og stod, inden Decenniet var løbet ud, som en af de betydeligste unge danske Skuespillerinder. Alle-

rede 1888 udførte hun Roller som Mathilde i „Under Snefog“ og Trine Rar i „Aprilsnarrene“, der blev typiske for hendes Kunst. Hun blev Fremstillerinden af den pur unge Pige fra forskellige Samfundslag, vittige, slagfærdige, sværmeriske unge Kvinder, alle opfattede med Friskhed og Liv; ikke en Kunst, der er vidt-

favnende og virker ved dyb og impulsiv Lidskab, men en henrivende Genrekunst, som har skænket det Kgl. Teaters Publikum Indtryk af stilfærdig og fin, frisk og bevæget Fremstilling. Det er Roller som Hilde i „Fruen fra Havet“, Annette Hald i „Annette“, Dora Jensen i „Moderate Løjer“, Ellen i „Skærmydler“, Mine i „En Spurv i Tranedans“, Ellen i „Sne“, fra de senere Aar Joiette Gerner i „Forsaar og Efteraar“ og Erna i „Prøvens Dag“, man særlig erindrer. Men Fru B. har ogsaa i Karakterroller som Lucretia i „Den vægelsindede“, Hedvig i „Vildanden“ og fremfor alt som Anjutka i „Mørkets Magt“ ydet betydelig Kunst, og hun har saa sent som i 1916 udvidet sin Kunsts Omraade ved at spille Dina i Oehlen-schlägers Tragedie. I hendes rige Figur-galeri maa heller ikke glemmes Eugenia i „Don Ranudo“, hvor hun af Rollens faa Replikker skabte en uforglemmelig sorthaaret Djævlunge, fremdeles saa forskelligartede og med indtrængende Karakteristik gengivne Figurer som Phyllis i „Da vi var en og tyve“, Cecilie i „Paa Storhove“, Mamsel Hanne i „Tilfældet har Ret“, Agda Gauvin i „Johan Ulfstierna“, Lady Teazle i „Bagtalsens Skole“, Alberta i „Naar den ny Vin blomstrer“, Titelrollen i „Penelope“, hvori hun fejrede sit 25 Aars Jubilæum, Friherreinde Bartholin i „Kongemagt“, Ida og senere Emily i „Den kære Familie“, Esther Levin i „Indenfor Murene“, Silvia i „Kærlighed og Lykketræf“, Leonora i „Maskerade“, Helga i „De stille Stuer“, Hustruen i „Tordenluft“ og i „Den store Scene“, Eleonora i „Paaske“ osv. Fru B. er en ivrig arbejdende, samvittighedsfuld Kunstnerinde, hvem intet halvfærdigt Arbejde tilfredsstiller. Hendes Betydning for Teatret gennem en Menneskealder har været stor og rig, hun har præget sin Tids Skuespilkunst ved Intelligens, ægte Følelse, kvindelig Kløgt, og hendes pludselige Beslutning om at forlade Teatret med Udgangen af Sæsonen 1917—18 vakte derfor stor Beklagelse. Hun optraadte sidste Gang 3/6 som Emily i „Den kære Familie“. — Gift 1887 Sceneinstruktør William Bloch (s. d.). C. Bs.

Litt.: Selvbibliografi i „Ill. Tid.“ 31/10 1897; Vilh. Møller i „Teatret“ I 1901—02; „Hver 8. Dag“ 11/10 1903; Einar Christiansen i „Ill. Tid.“ 4/9 1910; „Nationaltid.“ 31/3 s. A. og af Chr. Gulmann sst. 4/9 s. A.; H. Moritz i „København“ s. D.; Frstrup i „Scenens Navne“ 1913; E. Gad i „Politiken“ 28/2 1915; „Vore Damer“ 1/3 1916; Jul. Clausen i „Berl. Tid.“ 3/8 1918 og „A. B.“ s. A.; Chr. Houmark i „Politiken“ 21/5 s. A.; „Dagens Nyheder“ 28/8 s. A.

Bloch, Carl Edvard (f. 21/9 1872), Læge. F. i Kbh. Forældre: Fabrikant L. Heymann B. (s. d.) og Dorthea Andersen. Blev Student 1890, Cand. med. 1897, Dr. med. 1902 („Studier over Tarmbetændelse“). Efter fyldig Hospitalsuddannelse kastede han sig over Pædiatri og var fra 1904—07 Reserve-læge paa Børnehospitalet samt Chef for

Poliklinikkens Børneafdeling 1906—10. 1910 blev han Overlæge ved Rigshospitalets Børneafdeling, 1911 Docent, 1916 Professor i Pædiatri. Foruden Disputatsen har han skrevet flere Afhandlinger om Tarmens Patologi og om pædiatriske Emner. Hans sidste Undersøgelserække om Ernæringsforstyrrelser og deres Følgesygdomme hos

spæde Børn er af betydelig praktisk Interesse og Rækkevidde. Hans Hospitalsservice, hvis moderne Indretning vistnok væsentlig skyldes hans Initiativ, staar fuldt paa Højde med de bedste i Udlandet. Ligeledes har han lagt meget Arbejde ind i sin Undervisning og søgt at vække mere Interesse for Pædiatrien; dertil sigter ogsaa hans ihærdige Kamp for at gøre dette Fag til Eksamenfag, hvortil Indførelsen af obligatorisk Klinik i Pædiatri (1912) har været det første Skridt. — Gift 1908 Alice Johanne Faber, f. Ruben, tidligere gift Museumsdirektør Emil Hannover (s. d.).

O. P.

Litt.: Selvbibliografi Univ. Progr. Nov. 1902; „Studenterne fra 1890“ 1915.

Bloch, Carl Heinrich (^{23/5} 1834—^{22/2} 1890), Maler. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Jørgen Peter B. og Ida Emilie Ulrikke Henriette Weitzmann. Skulde

være Søkadet, men bestod ikke Proven og fik Lov til at søge Uddannelse som Maler, hvortil han baade følte Lyst og Evner; 1849 kom han paa Akademiet, vandt Sølvmedaillerne og begyndte 1854 at udstille. I sine første Billeder hentede han som Ver-

mehren og Exner Motiverne fra Folkets Liv („Far skal sove“ og „Fiskerfamilier afventer Mændenes Hjemkomst“ 1858, Hirschsprung). 1859 drog han sammen med Dorph til Italien med Støtte af Akademiet; han opholdt sig hovedsagelig i Rom til 1865 og fortsatte med at male smaa Folkelivsbilleder ofte med et humoristisk Motiv. Personlige Forhold bragte snart hans Udvikling videre; han paatog sig at tumle med større Opgaver og med store Figurer; 1863 udførte han „Den blinde Samson i Filistrenes Trædemølle“, n. A. „Jairi Datter“, begge købte til Statens Samling af Kunst og begge betydende et absolut Fremskridt i Malerens Dygtighed og Evne til at udtrykke sine Følelser. Højdepunktet naaede B. dog 1865, da han til Kong Georg af Grækenland og over hjemlige nationale Stemninger malede det gribende Billede „Herakles befri-

Prometheus“, der opnaaede en herhjemme enestaaende Anerkendelse og Popularitet. B. stod nu i den almindelige Bevidsthed som en Kunstner, der ikke alene fuldtud beherskede Teknikken, men ogsaa forstod at give ædle og selvstændige Udtryk for de ideelle Følelser. Datidens Mæcen Brygger J. C. Jacobsen henvendte sig derfor naturlig til ham, da han ønskede at skaffe Erstatning for de gamle hollandske Malerier over religiøse Motiver, som før Branden havde prydet Bedestolen paa Frederiksborg. B. paatog sig at male 23 Billeder og udførte dem i Løbet af en Snes Aar. De første af dem „Marie Bebudelse“ og „Maria og Elisabeth mødes“ vakte almindeligt Bifald paa Grund af deres smukke Komposition og rolige fornemme Virkning; nogen speciel religiøs Følelse røbede de ikke. Sin Sejr med Prometheus fortsatte B. med andre store historiske Kompositioner; yndet er især „Christian II i Sønderborg“ (1871; Galeriet) og „Christian IV ved Kansler Niels Kaas' Dødsleje“ (1880; Frederiksborg); ogsaa en Del Altertavler til danske og svenske Kirker blev udført („Bethesda“). En ny stor Opgave fik B., da Universitetet efter Marstrands Død betroede ham Udsmykningen af Festsalen; her malede han „Hans Tausen tager Biskop Rønnow i Forsvar“ og „Kong Jakob besøger Tyge Brahe“ samt „Peder Schumacher forestilles for Frederik III“. De monumentale Værker havde styrket og fremmet B.s Position. Allerede 1864 havde han modtaget Udstillingsmedaillen; n. A. skaffede „Prometheus“ ham Plads i Akademiet; vel blev Vermehren ham foretrukket som Professor efter Marstrands Død, men „Christian II“ gav ham Oprensning paa Verdensudstillingen 1878 (1. Klasses Medaille og Ereslegionen); 1883 blev han Etatsraad og s. A. Professor efter Niels Simonsen og Leder af Malerskolen. Skabte de store Billeder B. respekt og Anseelse, var det dog især hans smaa Malerier med, helst halvkomiske, Scener fra det daglige Liv her og i Italien, som vandt ham hans enorme Popularitet; andre end hans Samtid har mere set over Lunet i Billeder som „Munken som plukker Høns“, „Munken med Tandpine“, „Tjeneren og Moppen“, „De Unge og Præsten“ (Giesegaard). Desuden var han en søgt og tit fortrinlig Portrætmaler (J. N. Madvig, C. Ploug, N. V. Gade paa Frederiksborg); hans Selvportræt kom 1888 til Uffizierne. I sine sidste Aar malede B. flere Landskaber, og endelig tør det ikke forbigaa, at B. i sine sidste Aar udsendte en Række Raderinger, som vandt i høj Grad Indpas og endnu er begærede til stigende Priser. — B. har utvivlsomt været en af vort Lands betydeligste Kunstnere; han besad den gamle Skoles Egenskaber: betydelig Tegnefærdighed og god, om end noget stiv Kompositionsevne, og forbandt dermed stor

Malerdygtighed især i Stofgengivelse. Med Sikkerhed forstod han at give sine Arbejder netop det Udtryk, som opfattedes af Publikum, og han besad Evnen til smukt at løse storttænkte Opgaver. Hans Farvesammenstillinger forekommer tit Nutiden grælle og sødlige, hans Motivvalg stundom smagløst. D. i Kbh. — Gift 1868 Alma Trepka, d. 1886.

O. A.

Litt.: F. E. Seidelin: „Stamt. over Familien Seidelin“ 1877; Fr. Bøgh i „Ill. Tid.“ $\frac{2}{7}$ 1865 og i „Fremtidens Nytaarsgave“ VII 1873; Weillbach i „Ill. Tid.“ $\frac{15}{4}$ og $\frac{6}{5}$ 1866 og i „Mindeord“ 1890; Jul. Lange i „Nutids-Kunst“ 1873 og „Billedkunst“ 1884; Sig. Müller i „Ude og Hjemme“ IV 1881, „Nyere dansk Malerkunst“ 1884 og „Højskolebl.“ $\frac{2}{2}$ og $\frac{9}{3}$ 1894; Nic. Bøgh i „Aaret rundt“ 1890; Constantin-Hansen i „Danskere“ IV s. A.; „Ill. Tid.“ $\frac{2}{10}$ s. A.; Karl Madsen i „Politiken“ $\frac{28}{2}$ — $\frac{26}{2}$ s. A.; Anton Nielsen i „Ill. Tid.“ $\frac{9}{4}$ s. A.; „C. B.“ s. A.; Kyhn i „Danmark“ V 1891; O. P. Balle i „Kunst“ II 1900.

Bloch, Jakob Christian Demant (f. $\frac{6}{8}$ 1859), Søofficer. F. i Kerteminde. Forældre: Farver Christian Jakobsen B. og Kirstine Rasmine Birgitte Demant. Blev Sekondløjtnant 1881, Premierløjtnant 1883, Kaptajn 1899, Kommandør 1908. Deltog i Ryders Ekspedition til Egnene Nord for Upernivik i Grønland 1886—87 og ledede en selvstændig Opmaalingsekspedition i Sydgrønland 1890. Var Fyrinspektør 1895—98 og udnævntes 1909 til Direktør for Søkortarkivet, hvilken ansvarsfulde Stilling han endnu beklæder med Samvittighedsfuldhed og Dygtighed. Han var dansk Medarbejder ved Udgivelsen af den dansk-norske internationale Signalbog 1901 og har indgaaende beskrevet Fyrvæsenets Historie og nuværende Standpunkt i „Tidsskrift for Søvæsen“ og i Salmonsens Konversationsleksikon. 1917 var han Formand i den blandede Voldgiftskommission i Haag i Anledning af Hollands Interenering af to tyske Undervandsbaade. — Gift 1887 Marie Cathrine Gabriele Østerby.

V. G.

Litt.: Th. Kornerup: „Oversigt over Mødelser om Grønland 1876—1912“ 1913; „Politiken“ $\frac{17}{7}$ 1917.

Bloch, Emil ($\frac{14}{12}$ 1836— $\frac{7}{1}$ 1914), Kunsthistoriker. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Jørgen Peter B. og Ida Emilie Ulrikke Henriette Weitzmann. Uddannedes til Handelen, men de stærke kunstneriske Evner, som særpregede hans Slægt, gav ham Interesse for Kunsthistorien; han tog derfor Studentereksamen 1863 og begyndte at søge

Uddannelse paa Galleriet under Thomsen og Høyen. Efter en Udenlandsrejse udgav han 1869 „Hollandske Kunstnere“, nogle kunsthistoriske Betragtninger over Storhedstidens Mestre; han blev derefter Inspektør ved den Kgl. Maleri- og Skulptursamling. Hans Studier gik i den følgende Tid hovedsagelig i Retning af det grafiske („Albrecht Dürer“ 1874, „Blade af Kobberstikkunsten Historie“ 1879), og han forenede derfor 1883 Posten som Inspektør for Kobberstiksamlingen med den, han besad, og var 1896—1911 Direktør for Statens Museum for Kunst. Trods hans personlige Viden og betydelige Kunstforstand blev den Periode, hvor han ledede Museet, usædvanlig gold; ligesom han intet producerede, savnede han Initiativ til at føre en saa kompliceret Institution som Kunstmuseet fremad; dets Vækst var ringe, Udstillingsforholdene under al Kritik og Museets indre Ordning mangelfuld; ja, man kan endog med Rette bebrejde B., at han delvis savnede Blik for Betydningen af en gennemført Repræsentation af ældre dansk Kunst. D. i Kbh. — Ugift.

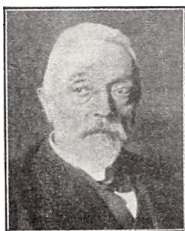
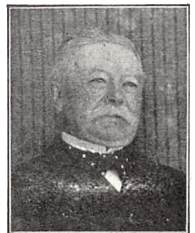
O. A.

Litt.: „Ill. Tid.“ $\frac{23}{12}$ 1906; G. Phillipsen sst. $\frac{20}{8}$ 1911; Nekrolog af Karl Madsen i „Politiken“ $\frac{10}{1}$ 1914.

Bloch, Lauritz Heymann (f. $\frac{10}{3}$ 1844), Fabrikant. F. i Lemvig. Forældre: Farver Carl Edvard B. og Ane Marie Lund. Født i smaa Kaar kom han som ung i Handelslære i Thisted, arbejdede sig op ved Flid og Foretagsomhed og grundlagde 1868 en egen Købmandsforretning i Selde i Salling. 1872 flyttede han til Kbh., hvor han senere har ledet en større Fabriks- og Handelsvirksomhed. Glansstivelse, Sæbe og Vaskepulver og det hygiejniske „Sundhedssalt“ har været Hovedartikler. 1910 optog B. sin Søn i Firmaet. B. er kendt som en hjælpsom og godgørende Mand. Han har indlagt sig stor Fortjeneste ved sin Deltagelse i Bestyrelsen af Zoologisk Have; han indtraadte 1887 i Direktionen og blev 1905 dens Formand. — Gift 1) 1868 Dortha Andersen, d. 1892. 2) 1894 Emilie Vilhelmine Johanne Hansen. R. B.

Litt.: Møller, Larsen og Bagger: „Stamt. over Chr. L. Haabers Descendenter“ 1900—13; „De 1000 Hjem“ $\frac{10}{6}$ 1912; „København“ $\frac{10}{3}$ 1914.

Bloch, Jørgen Victor ($\frac{25}{9}$ 1812— $\frac{21}{12}$ 1892), Præst. F. i Lønborg ved Ringkøbing. Forældre: Sognepræst Jørgen B. og Gjertrud Fog. Farbroder til Jørgen B. (s. d.) Blev Student 1829, Cand. theol. 1833, Lic. theol. 1835, var en Tid Lærer og blev 1837 Sognepræst i Borbjerg; n. A. forflyttedes han til Lønborg—Egvad, hvor han 1851—55 tillige var Provst;

1855—68 virkede han i Kerteminde og derefter i Vig-Asmindrup, til han 1881 tog Afsked. B. sluttede sig

nærmest til den grundtvigske Retning og interesserede sig særlig for at faa de konfessionelle Modsetninger fjernede; han skrev flere Smaaskrifter derom og foretog 1867 en Rejse til Athen for at indlede en Samvirken mellem den nordiske og

den græske Menighed; efter hans Opfattelse indeholdt nemlig Johannes' Aabenbaring (2° og 3°) Tilskyndelse til en saadan. Han deltog ogsaa i det politiske Liv, men hans Virksomhed her var uden større Betydning; han søgte et Par Gange forgæves Valg til Folketinget, men opnaaede 1855—59 at faa Sæde i Landstinget for 11, Kred; her indbragte han 1856 et Forslag til Kirkeforfatning og Skolefrihed, som imidlertid kun vakte ringe Opmærksomhed. D. i Kbh. — Gift 1833 Agathe Theodorine Benedicte Thorlacius, d. 1872.

H. M.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i Hiort-Lorenzen „Slægten Fog“ 1906; L. Andersen i „J. V. B.“ 1893; J. H. Monrad i „Dansk Kirketid.“ s. A.; F. Nygård: „Kr. Kold“ II 1895, S. 144 ff.; „Højskolebl.“ 24/2—10/3 1893 og 27/6 1912; J. P. Jensen i „Baunen“ III og IX 1906 og 1912; Chr. Slegum-feldt i „Nord. Missions Tidsskr.“ III 5 1916.

Bloch, Jørgen (10/4 1839—10/1 1910), Sprogforsker. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Christen Laurits Georg B. og Oline Sofie Frederikke Hadsund. Blev Student 1857, Cand. phil. 1858; studerede først Teologi, siden nordisk Filologi. Blev Medhjælper for Svogeren Svend Grundtvig bl. a. ved den store Ud-gave af „Danmarks gl. Folkeviser“. 1870 Assistent, 1885 Fuldmægtig, 1889 Arkivsekretær ved

Rigsarkivet; udgav for dette „Rentekammeret 1660—1848“ (1892), „Finansarkiverne 1660—1848“ (1900), „Stiftamtmand og Amtmænd 1660—1848“ (1895). Sammen med Sv. Grundtvig og efter hans Død alene udarbejdede han sit Hovedværk, det vældige Haandskrift i 17 Kvarterbind og 3 Foliobind, der indeholder samtlige kendte Opskrifter af færøske Folkeviser med tilhørende færøsk Ordbog (nu i Dansk Folkemindesamling). Helt hans egen Idé skyldes en fuldstændig Ordsamling til alle Holbergs Komedier (nu i Kgl. Bibliotek). Han var desuden nøje fortrolig med dansk Litteratur- og Personallhistorie i 18. Aarh.; især følte han sig tiltalt af den Bernstorff-Schimmelmann'ske Kred, hvis fine Smag, sværmeri-

ske Hjertelag og begejstrede Pligtfølelse stod hans eget Væsen nær. I „Museum“ har han udgivet lidt af sine rige Materialsamlinger vedrørende dette Tidsrum, bl. a.: „En Brevveksling fra Struenseetiden“, „Brevveksling fra Aug. Hennings' Rejse i Jylland 1779“, „To miskendte Venner“ m. m. B. var en hjælpsom, flittig og grundlærd Mand, men manglede ganske Lyst til at træde offentlig frem som Videnskabsmand; i Stillehed gjorde han ved sine imponerende Flidsarbejder Videnskaben meget vigtige Tjenester. D. i Kbh. — Ugift.

H. G. N.

Litt.: V. Dahlerup i „Berl. Tid.“ 15/4 1909; A. Olrik i „Danmarks Folkeminder“ Nr. 6 1910, S. 60; Slægt hos Lengnick.

Bloch, Oscar Thorvald (f. 15/11 1847), Læge. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Jørgen Peter B. og Ida Emilie Ulrikke Henriette Weitzmann. Blev Student 1866, Cand. med. 1872, Dr. med. 1879

(„Om akut infektiøs Osteolympfangitis“). Efter en meget omhyggelig patologisk-anatomisk og kirurgisk Uddannelse, erhvervet dels som Prosektor, dels som Reserverkirurg og paa Studierejser, virkede han som Privatdocent i Kirurgi fra 1880, tillige under Vakance som konst. Docent i Anatomi. Ved M. Saxtorphs Død 1885 kaldtes han efter en ærefuld Konkurrence (Afhandling: „Om Blærestensoperationernes Udvikling i de sidste 15 Aar“) til Overkirurg ved Frederiks Hospital og Docent (1897 Prof.) i klinisk Kirurgi. Indtil Sept. 1904, da han for at have mere Tid til litterær Sysse overtog det mindre Professorat i operativ Kirurgi, udfyldte han disse anstrengende Stillinger samtidig med at være Medlem af Sundhedskollegiet, Forstander for Tandlægeskolen og Livlæge hos Kronprins Frederik, senere Kong Frederik VIII. Forlod Universitetet Sept. 1913. B's Hospitalsvirksomhed formede sig som en energisk Kamp for Antiseptikkens Videreudvikling og Gen-nemførelse under Fredricks Hospitals forældede Forhold. Hans Tilbageholdenhed overfor moderne Underlivskirurgi beroede dels paa disse Forhold, dels paa hans gennem historiske Studier skærpede kritiske Sans, der gjorde ham nogternt iagttagende, til Tider maaske for ængstelig overfor Kirurgi's Nyerhvervelser. Princippet „Nil nocere“ er karakteristisk for ham og forklarer hans Forsøg paa at erstatte den universelle Narkose med den uskadeligere lokale. Saarbehandlingen, hvis Historie han skrev 1880, forbedrede han ved flere Smaaopfindelser, mest ved sin genialt simple, sterile Forbindingspakke, der vil bevare hans Navn. Størst og uforglemmeligst virkede

han dog som klinisk Lærer. Hans Forelæsninger er klassisk formede, idet de, fremførte i et smukt, gennemarbejdet Sprog, fra Begyndelsen sigter mod Maalet, den rigtige Diagnose, som sikres ved alle de Undersølgelsesmetoder, som Klinikken og Laboratoriet, hvis Betydning B. tidlig saa, raader over. De hviler paa stor personlig Erfaring og et overordentlig omfattende Litteraturstudium, ikke alene paa det specifikt kirurgiske, men ogsaa paa den øvrige Patologis og den medicinske Kulturhistories Omraade. Den endnu ufuldendte Ud-gave af „Kirurgien i kliniske Forelæsninger“ 1905 ff. i 12 svære Bd. er et enestaaende Monumentalværk. Af hans humane Livssyn udsprang det fine 2 Binds Værk „Om Døden“ 1903. B.'s Personlighed er præget af fornem gammel Slægtskultur, hans Hjem af Kunst, Bøger og Skønhed. — Ugift. O. P.

Litt.: Selvbio-grafi i „Levnedsbeskrivelser af de ved Kbh.s Universitets 400 Aarsfest promoverede Doktorer“ 1879; „Ill. Tid.“ ^{2/6} 1904; „Nationaltid.“ ^{11/4} 1913 og ^{18/11} 1917; „Politiken“ ^{24/4} 1913 og ^{22/2} 1915.

Bloch, Søren Nicolaus Johan (^{13/2} 1772—^{27/6} 1862), Skolemand. F. i Middelfart. Forældre: Biskop Tønne B. og Margrethe He-
devig Jehens. Blev Student 1788, Cand. philol. 1793; Dr. phil. 1796. Fra 1793 ved Odense Skole, 1800 Konrektor og 1806 Rektor i Nykøbing F., 1815—50 Rektor i Roskilde. Han vedligeholdte sin filologiske Interesse hele sit Liv; hans vigtigste Publikation i den Retning

er „Revision der Lehre von der Aussprache des Altgriechischen“ (1826), der fremkaldte en skarp Strid. Det var dog som Skolemand, han særlig fik Betydning. I Tidsskrifter og Skoleprogrammer ivrede han for, at Sjælen i al Opdragelse skal være Kærlighed til Ungdommen, at Tvangsmidler og legemlig Straf kun maa anvendes i yderste Nødsfald, og at Undervisningen mindre skal være anlagt for Eksamen end for Ungdommens Udvikling. Ved at følge disse Tanker i Skolens Ledelse og ved paa forskellig Maade at reformere Skolen (at indføre Gymnastik, en kortere daglig Skoletid og eet i Stedet for toaarige Klasser) samlede han megen Interesse om sin Skole. Han saa den klassiske Litteratur som det bedste Dannelsesmiddel og virkede for de klassiske Sprog ved Lærebøger i Grammatik; samtidig havde han Interesse for det danske Sprog, udgav 1817 en „Fuldstændig dansk Sproglære“ og skrev Afhandlinger til Støtte for Danskheden i Slesvig. 1842—46 udgav han „Bidrag til Roskilde Domscoles Historie“. D. i Kbh. — Gift 1) 1793 Margrethe

Magdalene Hensler, d. 1821. 2) 1823 Henriette Marie Holmer, d. 1878. H. A. S.

Litt.: Slægt i V. A. B.: „Stamt. over Søren B.s Descendenter“ 1903—04; Selvbio-grafi i „Roskilde Domscoles Hist.“ 1842—46; P. Ross: „Rasmus Møllers Liv“ 1871; S. B. Thrige: „Ungdomserindringer“ i „Museum“ 1891; Vilh. Andersen: „P. M. Møller“ 1894; Nekrolog i „Tidsskr. f. Filologi“ IV 1863; Breve i F. L. Mynster: „Biskop O. Laubs Levned“ I 1885.

Bloch, Valdemar Antonius (^{9/5} 1826—^{10/2} 1907), Skolemand, historisk Forfatter. F. i Roskilde. Forældre: Rektor S. N. J. B. (s. d.) og Henriette Marie Holmer. Blev Student 1843, Cand. philol. 1850, Adjunkt i Haderslev 1851 og Kollaborator sst. 1856. Efter 1864 at være blevet afskediget af Tyskerne var han 1865—70 Lærer ved Haderslev Læreres Skole, 1870—85 Bestyrer af Fredericia lærde Skole og endelig 1885—1902 Rektor ved Metropolitan-skolen. Han omtales som en forstaaende, livfuld og human Lærer, der vandt sine Elevers Kærlighed. I Litteraturen er hans Navn blevet bekendt ved hans i talrige Op-lag solgte historiske Lærebøger, der endnu benyttes flere Steder. Hans og S. B. Thriges „Lærebog i Verdenshistorien til Brug for de lærde Skoler“ (I—V) udkom første Gang 1863—68 (5. Opl. af V 1902), hans „Lærebog i Historien til Brug for Realskoler“ (I—II) 1873 (11. Opl. af II 1913). B.s Bøger var for deres Tid et Fremskridt, Stilen var ikke uden Liv og egnet til at bidde sig fast i Elevens Hukommelse; nogen absolut god moderne Afløser er næppe fundet endnu. D. i Kbh. — Gift 1854 Louise Hammerich. P. E.

Litt.: Slægt se S. N. J. B.; Fredericia Latin-skoles Progr. 1886; „Dannebrog“ ^{30/4} 1902; „Ill. Tid.“ ^{20/5} 1906; Dalberg og Plum: „Metropolitan-skolen“ 1916.

Bloch, William Edward (f. ^{30/3} 1845), Forfatter, Sceneinstruktør. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Jørgen Peter B. og Ida Emilie Ulrikke Henriette Weitzmann. Blev Student 1864 og Cand. juris 1871. 1881—93 var han Sceneinstruktør ved det Kgl. Teater, men havde allerede forinden henledt Opmærksomheden paa sig ved flere sst. opførte dramatiske Arbejder: „De hvide Roser“ 1871 (sammen med Nicolai Bøgh), „Lygtemænd“, hvis Opførelse 1875 gav Anledning til heftige Demonstrationer af den unge Retnings Mænd og parodieredes i „Søgte Mænd“ af Edvard Brandes og Holger Drachmann, „Naar Møbler flyttes“ 1879, „Konsekvenser“ 1881 (sammen

med Richard Kaufmann); efter sin Ansættelse som Scenestruktør skrev han bl. a. Lystspillet „Frøken Nelly“ (1887), samt oversatte Paillerons „Hvor man keder sig“. Allerede som ung Student havde han iøvrig sammen med Nicolai Bøgh skrevet Studenterkomedier, af hvilke enkelte („Hr. Volmer i Sorø“ og „Kanariefuglen“) gik over paa Folketeatrets Repertoire. Som Scenestruktør — en Virksomhed, han efter sin Afgang genoptog i Tiaaret 1899—1909, medens Einar Christiansen var det Kgl. Teaters artistiske Leder — fik han stor og varig Betydning ved sine Holberg-Isenesættelser („Mester Geert Westphaler“, „Erasmus Montanus“, „Den 11te Juni“, „Hekseri eller blind Alarm“, „Jeppe paa Bjerget“), hvor han søger at fjerne Fortidens Regie-Skødesløsheder og bringe Holbergs Intentioner til kraftigere Udtryk. Hans Scenebilleder bør bevares for Fremtidens Holberg-Opførelser. Men ogsaa som Isenesætter af moderne Skuespil og Lystspil har B. ved sin vaagne Interesse for Dialogens Naturlighed og Præcision, for Helhedschildring og Detaillering været af eminent Betydning, fremdeles som Vejleder af mange Skuespillernovicer, som Raadgiver for talrige danske og norske Dramatikere, der udtalte deres Tak til ham i en Adresse, da han 1893 trak sig tilbage. Sit Syn paa Skuespilkunst har han nu og da givet Udtryk i Tidsskriftartikler. — Gift 1887 Anna Kirstine Lindemann (s. d.).

C. Bs.

Litt.: H. Bang: „Teatret“ 1892; Poul Nielsen i „Teatret“ I 1901—02; Sven Lange i „Ill. Tid.“ 2/5 1905; „Hver 8. Dag“ 31/12 s. A.; „Masken“ 29/3 1915; „Berl. Tid.“ 29—30/3 s. A.; Vilh. Andersen i „Kritik“ I 1914 og i „Nationaltid.“ 29/3 1915; Sven Lange i „Politiken“ 30/3 s. A.

Block, Hans Rasmussen (—1650—), Urtegaardsmand. Levede i Kbh. 1647. Om hans Levned ved man yderst lidt, men han har efterladt sig et prægtigt Minde i Bogen „Horticultura danica. Huorledis en zirlig oc nyttig Urte-Hawe i Dannemarck kand anrettis, beprydis oc ved Mact holdis“ (1647), en Bog, som giver os forskellige Oplysninger om, hvorledes Haverne var og hvad der plantedes i dem i de Tider, og viser os Forfatterens store Kærlighed til og Begejstring for det Fag, han har viet sine Kræfter. B. oplyser i nævnte Bog, at han har „tient hos atskillige Mestere . . . oc siden fremdelis baade udi hans Majt egen Hawe ved Croneborg, saa oc andre Rigens Raads oc. W. Adels Personers Hawer öffvet mig . . . det flittigste jeg kunde . . .“ A. L.

Litt.: Ovenn. Værk.

Blom, Andreas Ludvig (8/4 1837—17/1 1915), Landbrugsmaskinfabrikant. F. i Odense. Forældre: Væver Ludvig Henrik Johan B. og Marie Magdalene Haugsted. Kom efter Konfirmationen i Snedkerlære, rejste nogle Aar som Svend i Udlandet og tog efter Hjemkomsten Arbejde som Modelsnedker

paa forskellige Fabrikker. Sammen med en Maskinarbejder Drost begyndte han 1866 et Maskinbyggeri i Skanderborg; Drost rejste kort Tid efter, da Forretningen ikke kunde føde to Familier. Virksomheden var ogsaa beskeden; den begyndte med Fremstilling af Brødkærere, Kødhakemaskiner o. lign., men efterhaanden som der samlede Driftskapital,

optoges Fabrikationen af Kærner, Hestegange, Tærskemaskiner m. m. 1882 købtes den nuværende Grund, og der anlagdes Jernstøberi; den ene Fabriksbygning rejste sig efter den anden, og Virksomheden blev snart en af Landets største Landbrugsmaskinfabrikker. B. var ikke alene anset for sin Dygtighed, men desuden afholdt for sin Hjælpsomhed og Godgørenhed. Som Medlem af Byraadet (1876—1906) og Indehaver af en Mængde andre Tillidsposter øvede han paa flere Omraader stor Indflydelse paa Skanderborg Bys Udvikling. I de sidste Aar var han svagelig og maatte transporteres i Sygestol. Ledelsen af den store Fabriks- og Forretningsvirksomhed gik da over til Sønnen Chr. B. (s. d.), som 1896 var optaget i Firmaet; 1917 rejstes et Mindesmærke for B. i Skanderborg Dyrehave. D. i Skanderborg. — Gift 1) 1866 Johanne Sofie Andersen, d. 1871. 2) 1872 Jenny Marie Salome Andersen.

A. C.

Litt.: Slægt i H. Grandjean: „Stamt. over Familien Haugsted“ 1906; „Aftenposten“ 28/7 1910; „For Industri og Haandværk“ 1915; „Maskinkonsulentent“ s. A.; „Skanderborg Amts Avis“ 30/7 1917.

Blom, Alfred Sigvard (f. 12/8 1863), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Etatsraad Tømrermester Julius Andreas B. og Caroline Frederikke Funch. Blev Student 1881, Cand. juris 1886, gik imidlertid hurtigt over i det praktiske Livs Tjeneste som Sekretær i „Nye danske Brandforsikrings Selskab“ fra 1888—94. Han løste Grosse-ererborgereskab 1894 og indtraadte som Medindehaver i det ansete Firma H. C. Petersen & Co. Efter Stifteren, Grosserer H. C. Petersens Død, er han Leder af Firmaet, hvis omfattende Maskinforretning, hovedsagelig med Landbrugsmaskiner og Tilbehør dertil, stadig er en af de største i Landet. Foruden at forsyne det danske Landbrug med en stor Del af dets mekaniske Hjælpemidler driver Firmaet en meget betydelig Transitforretning navnlig paa Rusland. B. er desuden Formand for

og Medlem af flere Aktieselskabsbestyrelser.
— Gift 1892 Dora Petersen. O. T.
Litt.: Vaupell: „Studenterne fra 1881“ 1906.

Blom, Christian Johan (f. $\frac{4}{10}$ 1866), Landbrugsmaskinfabrikant. F. i Skanderborg. Forældre: Fabrikant A. L. B. (s. d.) og Johanne Sofie Andersen.

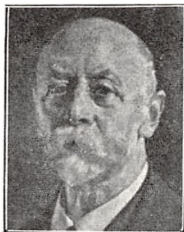

Oplært i Maskinfaget og uddannedes yderligere ved 4 Halv-Aars Kursus paa Odense tekniske Skole. Medvirkede i Faderens Fabrik, blev Medinteressent 1896 og senere Indehaver af den store Virksomhed, som han yderligere har moderniseret

og udvidet; den beskæftiger normalt ca. 200 Mand. B. har været lydhor overfor Landbrugets Krav og de Sagkyndiges Vejledning, og der er derved udviklet et heldigt Tillidsforhold mellem Firmaet og de talrige Landmænd, som forsyner sig med Maskiner fra Skanderborg. B. har øvet stor Indflydelse i Skanderborg Byraad (fra 1909) og var bl. a. virksom for, at Filialen af Danske Landboreningers Frøforsyning blev lagt i Skanderborg. — Gift 1897 Dagmar Julie Harhorn. A. C.

Litt.: Se under A. L. B.

Blom, Gustav Vilhelm (f. $\frac{5}{11}$ 1853), Maler. F. i Odense. Forældre: Læge Victor Edvard B. og Marie B. Dattersøn af H. J. B. (s. d.).

Tog polyteknisk Adgangseksamen 1871, blev Cand. polyt. 1876, men begyndte derefter at male, gennemgik 1878—83 Kunstakademiets Skoler og udstillede 1883 første Gang paa Charlottenborg, bl. a. „En Bouteillehytte paa Kastrup Glasværk“. Derefter fulgte indtil 1900

en Række Genre- og Figurbilleder, mest med hjemlige Motiver, og Interiører fra talrige Rejser; fra 1900 har han væsentlig præsteret Portrætter og Raderinger (ialt ca. 30 Billeder paa Charlottenborg 1883—1911). Ved Siden af Kunsten, der er hans Hovedinteresse, har en omfattende praktisk Virksomhed lagt Beslag paa ham; ved Kunstakademiet var han 1884—1909 Assistent ved Modelskolen, fra 1901 Docent i Perspektivlære og fra 1908 Forstander for den bygningstekniske Skole. Desuden var han 1886—1908 Lærer ved Teknisk Skole, 1888—89 kontrolerende Ingeniør ved Befæstningsanlægene om Kbh. og 1893—1902 Deltager i Nationalmuseets Undersøgelser af Oldtidsminder. Fra 1887 har han været Inspektør ved den Moltke'ske Malerisamling. Be-

tydelig Arbejdsevne og Villiestyrke kræves til Bestridelsen af saa forskelligartet Virken ved Siden af Kunsten. Og B. paatog sig intet Arbejde uden at gaa op i det og give det Præg; ved Nationalmuseet blev han saaledes Organisator af den moderne Gravningsteknik med dens stærke Benyttelse af Maaling og Fotografi og eksakt Opkonstruktion af Arbejdsresultater; forud for hans Docentvirksomhed i Perspektivlære gik hans Bog: „Det perspektiviske Billede“ 1899. Hans Kærlighed til alt grundigt Arbejde og Foragt for letkøbte Resultater gør ham til en meget ydende, men ogsaa meget fordrende Lærer for sine Elever. — Gift 1888 Vilhelmine Gottschalk. Th. Th.

Litt.: Slægt 1 „Familien B. fra Hurum“ 1902.

Blom, Gerhard Lichtenberg (f. $\frac{21}{2}$ 1866), Maler. F. i Helsingør. Forældre: Kobbersmedemester Bernt Valdemar B. og Nina Josephine Poulsen. Kom

1881 i Optikerlære, derefter i Malerlære, besøgte 1885—87 Akademiet og 1888 Studieskolen under Zahrtmann; var 1889—1915 Tegnelærer ved Kbh.s Kommuneskoler og fungerede 1908—11 som Teatermaler til det Ny Teater og til Kgl. Teater („Tosca“, 1. Akt; Mølledekorationen i „Dalen“). Arbejdede dog samtidig rent kunstnerisk, udstillede første Gang 1892, vandt 1901 og 1905 den Neuhausen'ske Præmie og fik i flere Aar Rejselegater fra Akademiet og Fondene; han besøgte hovedsagelig Italien. 1904 blev han Medlem af „Union internationale des beaux arts“. B. har som Kunstner fortsat de gamle danske Traditioner om Soliditet og Nøjagtighed i Udførelsen; med Tegnedygtighed forbinde han en stundom endog kræsen Farvesans. Uden netop at høre til vort Lands betydeligste Kunstnere har B. vundet sig Yndest ved sin friske Natursans og solide Kunst. Hans Hovedværk „Fra Birkeskoven ved Skodsborg sidst i September“ (1906) var paa Tale til Udstillingsmedaillen; hans „Vinterdag i Rude Skov“ (1915) købtes af Maribo Museum. — Gift 1893 Sofie Hansen. Ægteskabet opløst. O. A.

Litt.: Soph. Michaëlis i „Kunst“ VII 1906, 6—7; „Politiken“ 18 og $\frac{23}{2}$ 1912; „Nationaltid.“ $\frac{17}{2}$ s. A.; „Soc.-Dem.“ $\frac{18}{2}$ s. A.; Th. Oppermann i „Berl. Tid.“ $\frac{5}{3}$ 1918.

Blom, Hans Jørgen ($\frac{16}{10}$ 1792— $\frac{13}{4}$ 1864), Officer. F. i Randers. Forældre: Amtsforsvalter, senere Stiftamtmand Emanuel B. og Anne Marie Elisabeth Würrfeldt. Blev Frikorporal 1808 og var 1809—11 ved det militære Institut, deitog som Officer i Felttoget i Holsten 1813. Ved Krigens Udbrud 1848 Major, Maj s. A. Oberstløjtnant og Batail-

lonskommandør. 1850 Kommandant paa Als. Afsked 1852. I Aarene før 1848 holdt han Forelæsninger over Krigskunst og Krigshistorie, og han var Medlem af flere Kommissioner, f. Eks. til Udarbejdelsen af Infanteriets Eksercerreglement. 1843 og om en ny Rettergangslov for Hæren. Hans store krigshistoriske Interesse gav sig bl. a. Udslag i Skrifterne

„Unionskrigene og Borgerkrigene“ 1826 og „Krigstildragelserne i Sjælland 1807“ 1845. Som Medredaktør af „Magasin for militær Videnskabelighed“ og „Militært Repertorium“ skrev han adskillige krigshistoriske og taktiske Afhandlinger. Med varm Overbevisning og stor Indsigt og Selvstændighed behandlede han Landets Forsvarsvæsen i Pjeccer og Artikler; hans Arbejder bidrog i høj Grad til at vække og fremme Interessen for Forsvarets Ordning. Han var en skarp og uforbeholden Modstander af Tschernings Ide om Militærvæsenet som dansk Væbnings-system. Da i 50erne Spørgsmaalet om Danevirkestillingen rejstes, kæmpede han med Vægt for et Landsforsvar ved Hjælp af stærke Flankestillinger ved Dybbøl og Fredericia. 1822—42 var han Bibliotekar ved Garnisonsbiblioteket; 1854—55 Medlem af Landstinget for Kbh. Han var en sjældent nobel, sanddru og relinnet Karakter, en uafhængig, flittig og indsigtfuld Forsker. Et ualmindelig smukt Mindesmærke har han sat sig i sin lille Bog „Katekismus for den danske Krigsmand“ (1829), en sand Folkebog, der, ved sine rene og hjertelige Ord, sin fyndige og talende Stil vel fortjener at erindres af Efterverdenen, et Skrift om, hvad der paahviler Soldaten for at vinde „Hæder i Livet, og efter Døden et priseligt Eftermæle“. D. i Kbh. — Gift 1823 Mathilde Elisabeth Lütken, d. 1832. K. C. R.

Litt.: Slægt se G. V. B.; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 24/4 1864, „Dansk mil. Tidsskr.“ 1865 og „Tidsskr. f. Krigsvæsen“ s. A.; Brev i „Udv. af Breve til P. Hjort“ 1867.

Blom, Marie Johanne (f. 17/4 1859), Kommunalpolitiker, Pædagog. F. i Haderslev. Forældre: Herredsfuldmægtig Ludvig Christian B. og Marie Cathrine Eriksen. Tog 1884 Skolelærerindeksamen ved Frk. Zahles Skole, blev derefter ansat ved Caroline Amalies Asylskole og 1887 Kommunelærerinde i Kbh. B. er en dygtig Lærerinde og har ved Siden af sin Gerning interesseret sig bl. a. for Afholdssagen og

Bygningen af smaa Kirker i Hovedstaden. 1907 blev hun Censor ved Lærerindeeksamen og 1916 Inspektør i Haandgænging. 1909 valgtes hun til Borgerrepræsentationen som eneste Kandidat af en kristelig-social Liste og er siden genvalgt. Indtil 1917 stod hun ganske ene i Forsamlingen og kunde i flere Aar ved sin Stemme gøre Udslaget i adskillige Sager, da Høje og Radikale tilsammen balancerede med Socialdemokraterne. Hun viste ikke ringe Dygtighed og har i Sager som Skolevæsenet, Parkerne, Politiet osv. ydet gode Bidrag til Arbejdet, ligesom hun stræbte at benytte sin ejendommelige Stilling med Takt. — Ugift.

P. E.

Litt.: „Kristeligt Dagbl.“ 24—27/2 1912 og 25/2 1913; „Berl. Tid.“ 18/5 s. A.; „Folkeskolen“ 20/4 1916.

Blom, Otto Emanuel (24/12 1830—28/12 1903), Officer. F. i Kbh. Forældre: Oberst Hans Jørgen B. (s. d.) og Hustru. Gennemgik den militære Højskole 1848—53, deltog i Felttoget 1850 som Sekondløjtnant af Artilleriet og ansattes 1854 som Premierløjtnant ved Konstruktionsbureauet. 1857 beordredes han til at ordne Artilleriets historiske Vaabensamling, et Studium, der i høj Grad tog hans Interesse.

1861 ansattes han midlertidig som Underløjtnant ved Marinen og ledede bl. a. Flaadens Forsøgsvirksomhed med glat og riflet Skyts og med forskellige Panserkonstruktioner. 1864 ledede han tillige Hærens artilleristiske Forsøgsskydninger og Panserforsøg. 1869 blev han Kompagnichef ved Kystartilleriet og varetog iøvrigt forskellige tjenstlige Hverv, f. Eks. Artilleriets Skydekursus 1871—74 og deltog i Forhandlingerne om Befæstningssagen. 1883 Stabschef ved Artilleriet, 1886 Chef for Konstruktions- og Forsøgsafdelingen og Formand for Artillerikomiteen, 1889 Chef for Kbh.s Søbefæstning. Afsked 1895. Redigerede „Tidsskrift for Krigsvæsen“ 1862—67 og „Dansk militært Tidsskrift“ 1865—68 og skrev talrige Afhandlinger, saa vel historiske som artilleritekniske. 1879—90 var han Medlem af Landstinget for Kbh. og var en varm og utrættelig Talsmand for Forsvarssagen. Han var en solid og flittig Forsker, en varmt interesseret og meget frugtbar Militærforfatter; vandt 1862 „Norsk Militær Tidsskrifts“ Guldmedaille for en artilleriteknisk Prisaafhandling. Han var meget ansat og afholdt blandt sine Standsfæller, en frisk, usnobbet, varmhjertet Personlighed. Artilleriofficerer rejste ham et Mindesmærke, støbt i Bronze, i Tøjhusets historiske Vaabensamling, der skylder hans Arbejde saa meget.

D. i Kbh. — Gift 1856 Pauline Augusta Gundelach, d. 1879. *K. C. R.*

Litt.: Slægt se G. V. B.; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; Nekrologer i „Politiken“ (af Joh. Otosen) ^{30/12} 1903, „Vort Forsvar“ ^{14/8} 1904 og „Ill. Tid.“ ^{10/1} s. A.; H. E. Flindt i „Ill. Tid.“ ^{24/8} 1918.

Bluhme, Christian Albrecht (^{27/12} 1794 —^{10/12} 1866), Politiker. F. i Kbh. Forældre: Kommandør Hans Emilius B. og Anna Catharina Eleonora Dorothea Topp. Sønesøns Søn af J. B. B. (s. d.) Blev Cand. juris. 1816, Auditor 1820, Overretsassessor 1822, Medlem af Gubernementsraadet i Trankebar 1824, Byfoged i Storehedinge 1831, Borgmester i Næstved 1836, Stiftamtmand i Aalborg 1838.

Christian VIII satte Pris paa den belæste og fint dannede Mand og kaldte ham 1843 til Direktør for Generaloldtkamret og Kommercekollegiet. Han var konservativ, men moderat og forhandlende og forstod at samarbejde med Folk af alle Partier; hans anerkendte Dygtighed skaffede ham derfor naturlig Plads i Martsministeriet som Handelsminister. Efter sin Afgang i Nov. 1848 blev han Aaret efter Kabinettssekretær og Medlem af den grundlovgivende Rigssamling, endelig 1850 Direktør for Øresunds Toldkammer, en Post, hvor han viste overordentlig Dygtighed, ikke mindst ved Toldens Afløsning 1857. Imidlertid svingede dansk Politik over i helstatlig Retning, og B. ansaas med sin smidige diplomatiske Evne for rette Mand til at lede Kæntringen. Som Udenrigsminister 1851—54 og Premierminister 1852—53 gennemførte han med glimrende Behændighed Aftalerne med Tyskland af 1851—52 og Tronfølgeloven 1853; iøvrig stod han sammen med Ørsted om at skrue Udviklingen tilbage og faldt med ham 1854. Til de senere nationalliberale Regeringer stod han i skarp Opposition og advarede navnlig indtrængende mod at vedtage Forfatningen af Nov. 1863. Det var derfor naturligt, at Christian IX i sin Modstand mod denne søgte til B. som Ministeremne, men B. mente som Andræ, at Hall maatte bære Konsekvensen af sin Politik. Først efter London-Konferencens Sprængning og Als' Erobring lod B. sig bevæge til at træde til; hans Ministerium, der dannedes Juli 1864, fik til Opgave at slutte Freden i Wien og derefter skabe et nyt Grundlag for Forfatningen. Den sidste Del af Opgaven kom mere til at hvile paa Finansministeren C. N. David end paa B., der var syg og træt. De var imidlertid enige om ikke at ville genindføre Junigrundloven, men tværtimod skabe et Landsting, der i højere Grad end det af 1849 kunde danne Mod-

vægt mod Folketinget. Det lykkedes dog ikke Regeringen at føre sit Forslag igennem, og Alliancen mellem Frijs og J. A. Hansen styrtede den Nov. 1865. B.s Evne var diplomatisk, som Statsmand savnede han Fasthed. Han var Logiker og Dialektiker, fin og nobel af Karakter. D. i Kbh. — Gift 1832 Rasmine Wandel, d. 1865. *P. E.*

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægtthaandbogen“ og i „Personalh. Tidsskr.“ VI 6 1915, S. 192 ff.; C. St. A. Bille: „Tyve Aars Journalistik“ III 1877; F. Bajer: „Nordens særlig Danmarks Neutralitet under Krimkrigen“ 1914; Nekrolog af Fred. Algreen-Ussing i „Ill. Tid.“ ^{30/12} 1866; Breve i „Udv. af Breve til P. Hjort“ 1869; jfr. iøvrig under C. G. Andræ og C. G. N. David.

Bluhme, Hans Emil (f. ^{31/3} 1833), Politiker. F. i Storehedinge. Forældre: Minister Chr. A. B. (s. d.) og Hustru. Blev Søkadet 1848, deltog i Krigen 1848—50 og udmærkede sig 1856—60 i fransk Kriststjeneste. 1863 sendtes han paa Søkortopmaaling til Grønland og udgav 1865 Pjecen „Fra et Ophold i Grønland“, hvor han skarpt kritiserer Koloniens Styrelse. 1865—67 redigerede han „Tidsskrift for Søværnen“, men udtraadte 1868 af Marinen som Kaptajn (1902 Kommandør) for at overtage Godserne Nørlund og Torstedlund i Nordjylland, som han ejede til 1912. Han kom ind paa landøkonomiske og nationaløkonomiske Spørgsmaal og derigennem paa Politik. Han var oprindelig Højremand og stillede sig mod Bajer i Horsens 1876, 1879 og 1881, men efterhaanden fjernede han sig fra det Estrup'ske Parti og besvarede 1882 Plougs Pjece „Hvorfor er vi kørt fast?“ med en lignende i anti-estrupsk Aand „Hvorledes kommer vi flot igen?“ 1884 stillede han sig paa Opfordring af Holstein-Ledreborg til Folketinget i Randers og blev valgt, faldt 1887, men valgtes s. A. ved Suppleringsvalg i Esbjerg, hvor han sad til 1909, da han trak sig tilbage. Han sluttede sig 1887—90 til de Moderate, derefter til Hørup, fra 1895 til Venstrereformpartiet, var 1905—09 2. Viceformand, men kom iøvrigt aldrig til at spille nogen større Rolle i Tinget. Han er et lyst Hoved, en impulsiv, elskværdig Karakter. En af hans Hovedinteresser er Fredssagen, andre er Skatte- og Ejendoms-spørgsmaal, paa hvilket Omraade han ikke er uden originale Ideer, som da han 1909 foreslog at Ejendoms Overdragelse til det offentlige. — Gift 1866 Louise Charlotte Rosalie Schütte, d. 1893. *P. E.*

Litt.: Slægt se C. A. B.; Erindringer i „Tiden“ ^{11/8} 1915; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—08; Niels Petersen i „Fredsbladet“ ^{10/4} 1903.

Bluhme, Johannes Bartholomæus (^{1/11} 1681—^{26/10} 1753), Hofpræst. F. i Tønder.

Forældre: Rektor Christopher B. og Cathrine Thomsen. Fik efter Studier i Rostock og

Kbh. Attestats 1704; en farlig Sygdom vakte ham til religiøs Alvor; 1707 blev han Præst i Borne i Angel, og 1728 kom han til Mariekirken i Rendsborg; her hørte Frederik IV ham 1729 og lod ham kalde til tysk Hofprædikant, og da Christian VI 1733 afskedigede Konfessionarius Frauen, fik B. hans Embede, dog uden Titlen. I denne Stilling blev han imidlertid en af de mest indflydelsesrige af Repræsentanterne for Pietismen i Danmark; han havde en væsentlig Andel i Konfirmationens Indførelse 1736, blev Medlem af Generalkirkeinspektionskollegiet lige fra dets Oprettelse 1737 og var tillige Christian VI's nærmeste Raadgiver baade ved Embedsbesættelser og det kirkelige Lovgivningsarbejde. Da hans Embede imidlertid ikke svarede til denne Indflydelse, og han heller ikke brød sig om selv at træde frem, blev hans Virksomhed af mange betragtet som ganske underjordisk, og den gav Anledning til stor Misfornøjelse; med fuld Ret kunde man ogsaa klage over, at Pietister ved Embedsudnævnelser altid blev foretrukket. Paa den anden Side gik B. kun meget nødig med til straffende Foranstaltninger overfor Separatister og andre Modstandere, idet det efter hans Overbevisning var Uret at anvende verdenslig Tvang i aandelige Sager, og ved flere Løjligheder lykkedes det ham at formilde Kongens Vrede, naar han fandt, at denne gik for vidt. Under Frederik V beholdt B. sin Stilling, men hans Indflydelse tabte sig temmelig hurtigt. Af Skrifter har han kun efterladt sig en Disputats og to Klageprædikener over Christian VI og Dronning Louise. D. i Kbh. — Gift 1707 Ida Amalie Jønsius, d. 1760. H. M.

Litt.: Slægt se C. A. B.; Zwerghus: „Sjæll. Cleresie“ 1754; J. Møller i „Mnemosyne“ IV 1833; L. Koch: „Kong Christian VI's Historie“ 1886; „Kirkeh. Saml.“ III 2 og 5 1877—86 og V 4 1907—09.

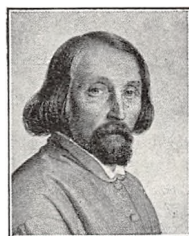
Blumensadt, Nicolai Niemann (⁹/₃ 1804 —¹⁷/₈ 1871), Sæbefabrikant. F. i Odense. Forældre: Apoteker Nicolai Nielsen B. og Susanne Kathrine Göttsche. Kom 1821 i Apotekerlære i Flensborg, studerede Medicin i Jena, men opgav Studiet og blev Cand. pharm. 1826. 1835 grundede han paa Nordergade i Odense en Sæbefabrik, der hurtig blomstrede op; 1867 besøgte han Udstillingen i Paris og købte nye Ma-

skiner, hvorefter hans Toiletsæber og Parfumer kom paa Højde med Udlandets. 1868 opfandt han den flydende Smørfarve, men tillagde den ikke saa stor Betydning, at han udtog Patent paa Opfindelsen; det var først efter hans Død, at den vandt Udbredelse, og han oplevede saaledes ikke den Glæde at se sin Opfindelse slaa igennem. Efter hans Død overtoges Forretningen af Enken, fra 1891 af Sønerne; 1903 Aktieselskab. D. i Odense. — Gift 1854 Marie Cathinka Wendelboe, d. 1913. R. B.

Litt.: Slægt i Dam: „Odense Løveapotek“ 1903; „De danske Byerhverv“ 1904—11.

Blunck, Ditlev Conrad (²⁶/₆ 1798—⁷/₁ 1853), Maler. F. paa Breitenburger Færgested, Münsterdorf, Holsten. Forældre: Færgeforpagter Hans B. og Catharina Dorothea Hansen. Kom til Kbh. og besøgte Akademiet fra 1814, blev J. L. Lunds Elev, vandt Medaillerne og fik Rejestipendiet. Han op-

holdt sig derefter i Rom og hørte til Kunstnerkredsen om Thorvaldsen, 1838 vendte han tilbage til Kbh. og blev agreeret ved Akademiet, men han forlod faa Aar efter pludselig Danmark og vendte ikke senere tilbage; dog udstillede han Malerier, selv mens han i Krigens gik med Oprørerne. B. boede siden i Wien og Hamborg. Af hans Arbejder blev flere historiske og bibelske samt allegoriske Stykker købt til de offentlige Samlinger, og han protegeredes en Tid lang meget af Christian VIII. Et Par Genrebilleder forestillende „Thorvaldsen og hans Kreds i Osteria Gensola i Rom“ findes i Thorvaldsens Museum og paa Frederiksborg. B. besøgte den gamle Skoles Fortrin, Tegnedygtighed og Nøjagtighed, men han virker tødt, og hans Farver er — som hans Lærer Lunds — ubehagelig samstemte og sødlige. Hans Brevveksling med J. L. Lund findes paa det Kgl. Bibliotek og er af betydelig kunsthistorisk Interesse. D. i Hamborg. — Ugift(?). O. A.

Litt.: Øst: „Arkiv f. Psykologi, Hist. osv.“ I 1824; „Königliche Zeitung“ 1838, Nr. 231; Thiele: „Thorvaldsens Biografi“ II 1852; Oehlenschlägers Erindringer 1872; Noack: „Deutsches Leben in Rom“ 1907; Brev i „Kunstbl.“ 1898.

Blædel, Nicolai Gottlieb (²⁶/₁₂ 1816—¹⁵/₇ 1879), Præst. F. i Stubbekøbing. Forældre: Sognepræst Verner Ludvig B. og Anna Elisabeth Dons. Blev Student 1836, Cand. theol. 1841 og efter nogle Aars Lærervirksomhed 1849 Præst ved Almindeligt Hospital og Abel Cathrines Stiftelse i Kbh.; herfra kom han 1853 til Garnisons Kirke, hvor han virkede til sin Død, først som residerende Kapellan, fra 1859 som Sognepræst. Paa Hovedstadens kirkelige Liv øvede B. meget betydelig Indflydelse; hans vækkende og al-

vorige Forkyndelse samlede en stor Menighed om hans Prædikestol, og tillige tog han med Iver Del i andet kirkeligt Arbejde, holdt Bibellæsninger og Møder med unge teologiske Kandidater, virkede for Hedningemissions- og Magdalenesagen osv.; derved banede han Vej for den københavnske Indre Mission, ved hvis Stiftelse 1865 han da ogsaa var en af Hoved-

mændene. Ogsaa som Sjælesørger fik han Betydning for mange, og allerede 1853 havde han ved sin uforfærdede Optræden under Kolerapandemien vundet almindelig Agtelse. Foruden en Novelle („Grevskabet Skovgaarde“ 1839) har han udgivet to mindre Prædikensamlinger, som begge udkom i 3 Opl., en Postille („Prædikener paa Kirkearets Søn- og Feste dage“ 1864) samt en populær Dogmatik („Udvidet Konfirmationsundervisning eller evangelisk-luthersk Kirkelære“ 1876), som sikkert endnu stadig læses. Imod den grundtvigske Retning skrev B. 1873 to Stridsskrifter: „Grundtvigianismen og den danske Folkekirke“ og „Pastor Birke-dal og Grundtvigianismens Katekismus“; selv søgte han at indtage en Mellemstilling mellem de kirkelige Partier og betragtede sig nærmest som en Discipel af Martensen. Ved Universitetsjubilæet 1879 blev han Æresdoktor i Teologi. D. i Kbh. — Gift 1844 Henriette Dons, d. 1879.

H. M.

Litt.: Slægt i L. Nielsen: „Familien B.“ 1901; W. Hjort: „N. G. B.“ 1881; Nic. Bøgh: „Jens Adolf Jerichau“ 1884; V. Birke-dal: „Personlige Oplevelser“ III 1891; Nannestad: „Portrætter fra Kirken“ 1899; Dons: „Den dansk-norske Slægt Dons“ 1902; R. Bærner: „Minder“ 1911; O. Rothe i „Kirken og Hjemmet“, 1917; Fr. Jungersen i „For Idé og Virkelighed“ 1873; „Ill. Tid.“ 21/6 1874.

Blædel, Nicolai Gottlieb (f. 17/4 1882), Journalist, teologisk Forfatter. F. paa Nøragerminde, Amager. Forældre: Fuldmægtig Johannes Dons B. og Augusta Emilie Langkilde. Blev Student 1900, Cand. theol. 1906 og var 1906—17 Lærer ved Kbh.s Skolevæsen. Fra 1907 er han kirke- og skolepolitisk Medarbejder ved „Politiken“ og beskæftiger sig fra 1917 udelukkende med Journalistik, var 1915—18

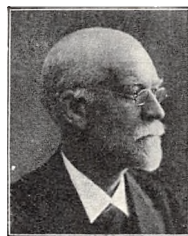
Redaktør af „Politiken“s Kronik og skriver i denne om udenrigspolitiske Emner. Ogsaa udenfor Pressen har B. beskæftiget sig med teologiske Spørgsmaal i frisindet Aand, grundede 1907 sammen med P. O. Ryberg Hansen (s. d.) Serien „Religionshistoriske Smaaskrifter“ og skrev selv i denne „Født

Redaktionen slutted 19/1 19.

af Jomfru Marie“ (1910). I flere Aar var han Medarbejder for Danmark ved „Chronik der christlichen Welt“. B. er en perfektibel og energisk Journalist. — Gift 1907 Inger Marie Mathilde Velschou. P. E.

Litt.: Slægt se N. G. B.

Boas, Johan Erik Vesti (f. 2/7 1855), Zoolog. F. i Kbh. Forældre: Guldmedemester Johan Christian B. og Sophie Elisabeth Vesti. Blev Student 1873, Magister i Zoologi 1878 og opholdt sig senere en Tid lang paa Studieophold hos C. Gegenbaur i Heidelberg, af hvem han paavirkedes stærkt, og hvor han udarbejdede sin Doktordisputats „Conus arteriosus og Arteriebuerne hos Amphibierne“ (1881).

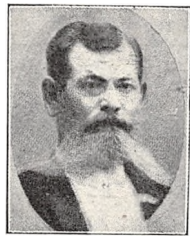

1880 ansattes han som Assistent i Anatomi ved Veterinær- og Landbohøjskolen, 1883—85 var han Assistent paa Zoologisk Museum, hvorefter han udnævntes til Docent og, fra 1903, til Professor i Zoologi ved Landbohøjskolen. B., der er en fremragende Repræsentant for den morfologiske Retning indenfor Zoologien og, som saadan, en ivrig Tilhænger af Descendenslæren, har offentliggjort en lang Række værdifulde Arbejder, f. Eks.: „Studier over Dekapodernes Slægtskabsforhold“ (1880), „Pteropodernes [Vingegneglenes] Morfologi og Systematik“ (1886), „Ohrknorpel und äusseres Ohr der Säugetiere“ (1912), samt, i Forbindelse med S. Paulli (s. d.), et smukt illustreret anatomisk Værk „The elephant's head“ I (1908). Hans fortræffelig tilrettelagte Forelæsninger for Højskolens Elever, der støtter sig til en her hjemme ganske enestaaende Samling af Præparater, skaffet tilveje under hans Ledelse, foreligger trykte som „Lærebog i Zoologi“, der er udkommet i flere danske og udenlandske Udgaver (1888 ff.) og indtager en smuk Plads ogsaa blandt lignende udenlandske Værker. Hans Stilling ved Landbohøjskolen har ført ham ind paa Studier over Landbrugets og Skovbrugets Skadedyr; en Frugt heraf er dels hans Haandbog „Dansk Forstzoologi“ (1898), dels en Række Afhandlinger i Tidsskrifter. — Gift 1881 Agnes Camilla Valborg Jacobsen. R. H. S.

Litt.: Selvbioografi i Untv. Progr. Nov. 1881; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; „Vort Landbrug“ XXXIV 1915; „Ugeskr. f. Landmænd“ LXII 1917.

Boas, Otto Frederik William (f. 29/2 1846), Handelsmand. F. i Rødby. Forældre: Købmand Johan Christoffer B. og Maren Cecilie Jensen. Uddannedes hos Købmand T. G. Krøyer, Nakskov, P. W. Wulff, Stubbekøbing, og i Firmaet Prior & Thorsen, Kbh. 1874 løste han Grossererborgerskab og stiftede i Kbh. Firmaet Wm. B., hvis Forretning med

Bygningsartikler hurtig naede en anset Stilling og et betydeligt Omfang; han deltager stadig i Ledelsen af Firmaet, i hvilket Sønnerne Alex og Otto B. er hans Medarbejdere. 1896 var han Medstifter af Cementfabriken „Danmark“, for hvilken han i en længere Aarrække var en meget dygtig administrerende Direktør, der skabte Fabriken en anset Position. Senere

har han stiftet Isoleringsfabrikken „Callendrite“. Indenfor Handelsverdenen er han en meget anset Mand, men offentlig Fremtræden i Egenskab af Købmand har han skyet. Som Filantrop, navnlig ved sit Arbejde for „Hvile- og Rekreationshjem for Kvinder“, hvis Bestyrelsesformand han er, har han skabt sig et smukt Navn. — Gift 1875 Britta Helene Rydberg. O. T.

Litt.: „Børsen“ 26/2 1916 og „Politiken“ 24/3 1917.

Bobé, Louis Theodor Alfred (f. 21/4 1867), Historiker. F. i Kbh. Forældre: Galanterivarefabrikant Oscar Maximilian B. og Johanne Louise Jensen. Blev Student 1886 og studerede i fire Aar germansk Sprog og Litteratur, men tog ingen Embedseksamen. 1898—1905 var han Assistent i Rigsarkivet og 1905—10 Sekretær i „Dansk Forfatterforening“; 1911—18 var han Lærer i Tysk ved Officerskolen

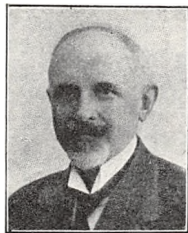

og holder fra 1910 Forelæsninger ved Universitetet. 1910 disputerede han for Doktorgraden. Udgaet af en over Tyskland indvandret fransk Familie og selv Vandrer natur har B. fundet sine fleste Emner indenfor historiske og litterære Grænse- og Overgangstilstande; som han selv har rejst vidt omkring, har han med Forkærlighed spejdet danske Vandreres Spor. Paa Rejser til Slesvig, Holsten, Tyskland, Paris, Rom, Spanien, Tunis, Grækenland, Tyrkiet, Lilleasien har han indsamlet et betydeligt Materiale, ikke mindst fra Slægtarkiver og udnyttet det som Forfatter og Udgiver i en lang Række Værker og Afhandlinger. Hans Interesse samler sig oprindelig om Tiden 1750—1830 med Brydningen mellem Dansk og Tysk, og han har for denne Periode naaet en høj Grad af Viden, der gør hans Bøger til rene Fundgruber for Benytteren. Hovedværket her er „Efterladte Papirer fra den Reventlow'ske Familiekreds“ (8 Bd. 1895—1917), endvidere kan nævnes „Grev Rantzau-Breitenburgs Erindringer“ (1900), „C. D. Biehls Breve om Christian VII“ (1901), „J. Baggesens Laby-

rinten“ (1909), „C. D. Biehls Breve og Selvbiografi“ (s. A.), Hovedværket „Frederikke Brun“ (Disputats 1910), „Johannes Ewalds Levned og Meninger“ (1911), „Oehlenschlägers Ungdomserindringer“ (1915) og „Frederikke Bruns Ungdomserindringer“ (1917). Et mere omfattende Tidrum behandler den monumentale „Slægten Ahlefeldts Historie“ (6 Bd. 1897—1912), hvortil knytter sig „Gehejmeraad Detlev v. Ahlefeldts Memoirer“ (1895). Endelig har B. efter fire Studierejser til Grønland 1912—15 med særlig Iver kastet sig over Grønlands Historie og Topografi og ved flere Udgiverarbejder dokumenteret sin Førsteviden paa dette Omraade. Fra 1917 er han Medudgiver af Adelsaarbogen, og hans Navn er iøvrig knyttet til adskillige større Udgiverarbejder. Som Historiker forener B. sejt Grundighed og absolut Paalidelighed med Sporsans og Evne til smagfuld Fremstilling. Hans stærke nationale Følelse gør ham ikke blind; hans skarpe Blik for Detaillen har givet enkelte af hans Arbejder et noget kalejdoskopisk Præg, men ikke hindret større Udsyn. Saaledes er hans Skildring af den holstenske Adels Historie i „Slægten Ahlefeldts Historie“ (udgivet i tysk Oversættelse paa Foranledning af Ridderskabet 1918) et modent og alsidigt, i dansk Litteratur ret enestaaende, kulturhistorisk Arbejde, der spænder over flere Aarhundreder. Som Kommentator og Udgiver af litterære Værker er B. grundlæggende herhjemme. — Gift 1895 Erna Emma Lisette Sieh. P. E.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1910; A. Frits i „Hist. Tidsskr.“ VIII 1 1907, S. 181 ff.; L. Krabbe sst. VIII 6 1916, S. 239 ff.; I. Falbe-Hansen i „Danske Studier“ 1910; S. Leopold i „Verden og vi“ 13/7 1917.

Bock, Johannes Carl (f. 2/10 1867), Farmakolog. F. i Kbh. Forældre: Tømrermester Gustav Ferdinand B. og Christine Marie Antoinette Therklindsen. Blev Student 1885 og studerede Kemi 1885—87, derefter Medicin; Cand. med. 1893. Alleerede som Student arbejdede han specielt med Fysiologi som Volontør hos Prof. Bohr og var 1893—95 hans Assistent. 1896 studerede han Farmakologi i Strassburg hos Schmiedeberg og var 1897—1900 Assistent ved farmakologisk Institut, til han 1900 efter Konkurrence blev Professor i Farmakologi. Han var desuden Forstander for Tandlægeskolen 1907—12 og er Sundhedsstyrelsens Konsulent fra 1909. Samarbejdet med Bohr har været af største Betydning for B., hvis hele videnskabelige Fysiognomi og Arbejdsmetode minder om Bohrs. Med sin praktiske Sans tilegnede

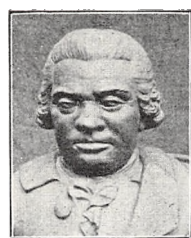

han sig let sin Lærers glimrende Teknik og eksperimentelle Færdighed. Hans Viden er eminent og gaar langt udover hans Specialfag, idet den omfatter Fysiologi, alle Kemiens Omraader og klinisk Medicin. Hans Forelæsninger er overmaade interessante og belærende, ligesom han i Laboratoriet er en interesseret og hjælpsom Vejleder. Af Afhandlinger maa nævnes Disputatsen 1895 („Undersøgelser over Kulilteintoksikationen“), Forelæsninger over Farmakologi 1902 og en Række betydelige eksperimentelle Arbejder over forskellige Stoffers Virkning paa Hjerter- og Nyrefunktionen. — Gift 1) 1898 Hellen Elizabeth (Nellie) Adler, d. 1908. 2) 1910 Rosalie (Rosaly) Nathanson.

O. P.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1885“ 1910; Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1896; Univ. Aarb. 1899—1900, S. 360 ff.

Bodenhoff, Andreas (^{5/1} 1723—^{8/8} 1794), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Skipper Hans Johansen B. og Elisabeth Bacharach.

Tog 1749 Borgerskab som Skipper og begyndte at handle med Tømmer, fik snart Leverancer til Marinen og skabte sig en Formue ved Grundlæggelsen af B.s Plads paa Kristianshavn. Den anlagdes i Aarene 1766—68 ved Oplydning af grundt Vand i Kalvebodstrand paa

samme Sted, hvor Andreas Bjørn (s. d.) før ham havde tørlagt et større Areal. Her anlagde han udstrakte Bolværker til Brug ved sin Redervirksomhed, byggede Skibe og oplagrede Varer; Monopolhandelen paa Grønland blev i lang Tid drevet med Skibe, der var fragtet hos B. og hans Søn. 1770 overtog han en Del af de saakaldte „Numre ved Charlottenborg“, en Række Lejevaaninger langs Nyhavn, der havde hørt til Slottet, og opførte en anseelig Gaard paa Pladsen. B. var en fremsynet Handelsmand og tillige en velgørende Mand; han blev 1765 Gros-serer, 1767 Agent. D. i Kbh. — Gift 1) 1749 Mette Marie Andersdatter, d. 1757. 2) 1759 Mathilde Catharina Rohde, d. 1770. E. N.

Litt.: Nanna Lange: „Den B.ske Slegttebog“ 1914; Ernst B.: „Den gamle General“ s. A.; C. Bruun: „København“ III 1901.

Bodenhoff, Ernst Gotthold Emil (f. ^{10/3} 1852), Officer, Forfatter. F. paa Jønneval, Norge. Forældre: Overførster Emil B. og Elise v. Müller. Blev Officer i Fodfolket 1873, tjente fra 1880 i Livgarden, blev 1901 Oberstløjtnant, afgik 1905 fra Hæren og udnævntes 1914 til Kammerherre. B.s litterære Virksomhed omfatter dels Studier og Stemningsbilleder, dels Udgiverarbejder. De første knytter sig væsentlig til Sønderjylland og den første slevigske Krig, som „Mellem Venner

og Fjender“ (1897), „En Hverdagshistorie fra 1849“ (1898), „Fra Dannevirke til Als“ (1905), „Da Danmark var i Vaande“ (1909), „Mindere Egne“ (1910), alle livfuldt og fængslende fortalt og baaret af en varm national Stemning. Af sine Familiepapirer har B. udgivet „Et lykkeligt Hjem“ (1909), hans Moders Ungdomsbreve fra Norge (Jønneval) til Hjemmet, maaske de yndefuldeste og fineste Breve, der er fremkommet herhjemme, en Bog, der lyser af stille Lykke. Af sin Bedstefaders General F. G. v. Müllers Breve og Dagbøger udgav B. Suiten „Svundne Tider“ (1912), „Hofliv under trede Konger“ (1913), „Kongesorger“ (1913), „Den gamle General“ (1914) og „Lyse Minder“ (1915), der giver mange værdifulde Smaatræk til Tids- og Personhistorien. — Gift 1883 Mathilde Emma Camilla Mønster.

L. B.

Litt.: Slægt se A. B.; „Lyse Minder“ 1915.

Bodil (d. 1103), Dronning. Forældre: Jarlen Thrugot og vistnok Thrund. Med sin Ægtefælle foretog hun Pilgrimsrejse til det hellige Land, men døde paa Rejsen. Prises for sin Mildhed og Overbænhed mod sin utro Ægtefælle. D. paa Oliebjerget ved Jerusalem. — Gift før 1086 Erik Ejegod (s. d.).

Th. B.

Litt.: H. Olrik: „Knud Lavards Liv og Gerning“ 1888; Ellen Jørgensen og Johanne Skovgaard: „Danske Dronninger“ 1910.

Boeck, Christopher Nyholm (f. ^{18/8} 1850), Forfatter. F. i Ulstrup ved Nibe. Forældre: Sognepræst Johan Christian Carl B. og Petrea Sophie Henriette Engberg. Blev Student 1869, Cand. theol. 1876 og underviste derefter til 1903 ved københavnske Privatskoler, mest i Dansk. Som Forfatter debuterede han 1877 med Digte, „Musernes Klage“ og „Decemberdrømme“. Han vakte dog først Opmærksomhed en halv Snes Aar senere ved lokalsatiriske Lystspil, „Et Middagselskab“ 1888 (det Kgl. Teater) og „Et københavnsk Hjem“ 1891 og Eventyrdramaet „En Foraarssaga“ 1896, maaske hans mest karakteristiske Arbejde. 1900 kom Lystspillet „Svar paa Tiltale“, et Angreb paa den mere energiske Realisme i Digtingen. Den store Læseverden vandt B. først med sine Fortællinger: „Unge Hjerter“ 1904, „Livsmod“ 1905, „Sangens Magt“ 1906, „Arvingen til Skjoldnæs“ 1907, „Raadhusklokkerne“ 1908, „Fruen til Rønnebygaard“ s. A., „Julens

Rose" 1909, „Soldage paa Aulestad" 1910, „Et Julebarn" 1913, „Porsby Præstegaard" 1916 o. fl. B. skriver for det Publikum, der i Læsningen søger en elskværdig og hyggelig Underholdning. Hans lette Fortællertalent har vundet talrige Læsere i Danmark og Sverige, ligesom ogsaa i Tyskland og Holland. Bosat i Fredensborg. — Gift 1877 Johanne Louise Caroline Augustinus. G. C.

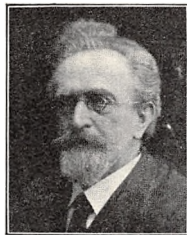
Litt.: Slægt i Barfod: „Den falsterske Gejstlighedens Personalhist." II 1854, S. VI, Elvius og Guldbrandsen: „Nyholm" 1893 og „Geneal. Handb. bürgerlicher Familien" XI 1904; E. v. d. Recke i „Ill. Tid." 22/12 1901; „De 1000 Hjem" 24/12 1905; „Folkelæsning" 17/2 1907; „Søndagsbl." 2/2 1908; „Stockholms Dagbl." 12/2 og 24/12 1909; „København" 18/2 1910; „Aftonbladet" 23/2 1911; L. Lauritsen: „C. B." 1910.

Bogbinder, Ambrosius (ca. 1500—?/3 1536), Borgmester i Kbh. Forældre: Købmand, Borgmester Hans Meissenheim B. og Birgitte. Den senere Christian II opholdt sig som ung en Tid i Forældrenes Hus, og baade A. B. og hans Broder, Magister Hans B., hørte siden stadig til denne Konges mest trofaste Tilhængere. Skønt tidlig grebet af de sociale og religiøse demokratiske Ideer, som stammede fra Tyskland, blev A. B. dog 1529 Borgmester i Kbh. Han blev her Leder af Demokratiet, kæmpede mod Biskop Joakim Rønnow og ledede 1530 Stormen paa Frue Kirke. 1531 blev han afsat og indlod sig efter Frederik I's Død i Forbindelse med Borgmestrene Jørgen Wullenwever i Lybæk og Jørgen Kock i Malmø; de vilde arbejde paa Christian II's Genindsættelse paa Betingelse af, at Kbh. og Malmø skulde indtræde i Hansaforbundet. Han støttede Grev Christoffer og spillede under hele Grevefejden en fremtrædende Rolle, forfulgte de Adelige og deltog i diplomatiske Forhandlinger. Da Wullenwever var styrtet, og Lybæk sluttede Fred, var alt Haab ude, men B. holdt dog ud til det sidste og underkuede med stor Strengthed Oprørsforsøg i det belejrede Kbh.; „han havde endnu ikke ædt sine Børn som i det gamle Jerusalem", erklærede han. B. gik saa vidt, at han sluttede Forbund med Christian II's Svigersøn, den katolske Pfalzgreve Frederik. Da Kbh. 20/7 maatte overgive sig; fik B. Tilgivelse, men tog Livet af sig faa Dage efter. — Gift. J. L.

Litt.: Werlauff i „Hist. Tidsskr." II 5 1854; O. Nielsen: „Kbh.s Hist." II 1879—85; A. Heise: „Familien Rosenkrantz' Hist." II 1882.

Bohlmann, Georg Carl (f. 8/4 1838), Musiker, Komponist. F. i Kbh. Forældre: Tobaksfabrikant Reinhard Georg Carl B. og Charlotte Antoinette Hørring. Fik under et Ophold (1851—59) i Fædrenebyen Bremen sin Musikeruddannelse af Kapelmester Carl Heinemann, senere i Kbh. af Niels W. Gade, og virkede derefter her som Musiklærer, Arrangør og Musikdirektør, i sidstnævnte Stilling ved Alhambra (1864—66), Klampenborg (1867—69, 1877), Odense Teater

(1867—68, 1877), Marienlyst (1884—85, 1889) og Dagmar-teatret (1887—88). 1870—76 var han Organist i Svendborg og fra 1892 ved Kbh.s Begravelsesvæsen (Vestre Kirkegaard). Han havde desuden en omfattende Virksomhed som Lærer i Formlære og Instrumentation, paa hvilket sidste Omraade han har været Forsyn for en talrig Skare danske Komponister, hvis

Værker han instrumenterede. Skønt saaledes henvist til at arbejde med andres Kompositioner, ikke mindst som Arrangør og Korrektør hos Hornemann & Erslev, Wilh. Hansen og Nordisk Musikforlag, fik han dog Lejlighed til ogsaa selv at skrive Musik, endda saa god, at den indbragte ham det Ancker'ske Legat allerede 1865. Af hans Værker nævnes 2 Symfonier, 9 Ouverturer, deriblandt „Vikingefærd" (bl. a. opført i Gewandhaus i Leipzig og i Köln under Hiller), 5 Sonater og 170 musikpædagogiske Arbejder. Som Komponist tilhører han den Gade'ske Retning. — Gift 1) 1869 Andrea Maren Knudsdatter Hartmann, f. Thorsen, d. 1904. 2) 1904 Marie Julie Margrethe Nehm. G. S.

Litt.: „Nationaltid." 7/4 1918.

Bohn-Jespersen, Jens Frederik Wilhelm (f. 4/4 1848), Forstmand. F. paa Store Kanikegaard, Bodilsker, Bornholm. Forældre: Proprietær Jochum B. J. og Witta Bolette Fischer. Tog Landinspektøksamen med Udmærkelse 1871, Forsteksamen 1872, var 1873—77 praktiserende Landinspektør i Rønde, 1875—92 Deltager i eller Leder af Planlægningen af mange forskellige Skovdistrikter. 1877 var

han en kort Tid Assistent ved Statsskovene, 1879 Skovrider paa Kalø og 1880—84 paa Tjele. 1884—87 førte han Tilsyn med Tjele Skove og blev endelig 1892 Overklitfoged og 1893 Overplantør ved Klitvæsenet i Thisted Amt. Hans litterære Arbejder angaar væsentlig Bøgebevoksningen, saaledes i „Tidsskrift for Skovbrug": „Om Bøgeopvæxtens Efterbedring med Gran", „Om Stammekredsfladens Maaling", „Undersøgelser over Gennemhugningen af yngre Bøgebevoksninger" og som Pjecer: „Studier over Bøgens Bestandspleje" (1890); „Fortsatte Studier over Bøgebevoksningernes Pleje og Anlæg" I og II (1893), „Fortsatte Studier over Bøgens Bestandspleje" III (1899), „Udhugning i Bøg" (1903). Endvidere har han skrevet flere mindre Artikler i „Tidsskrift for

Skovvæsen" og „Forsttidende“. — Gift 1) 1873 Augusta Amalie Røgend, d. 1888. 2) 1896 Johanne Victoria Christine Caroline Rasmussen.

Litt.: Slægt ved Zahrtmann i „Personalh. Tidsskr.“ III 6 1897 S. 265 ff. og i Jespersen: „Stamt. over den bornholmske Familie Jespersen“ 1909.

Bohr, Christian Harald Lauritz Peter Emil (¹⁴/₂ 1855—⁹/₂ 1911), Fysiolog. F. i Kbh. Forældre: Skolebestyrer H. G. C. B. (s. d.)

og Hustru. Blev Student 1872, Cand. med. 1878, Assistent ved fysiol. Laboratorium 1878, Dr. med. 1880, Lektor i Fysiologi 1886, Professor 1890. Allerede som Student arbejdede han med eksperimentel Fysiologi under Panums Vejledning, men navnlig flere længere Ophold hos Lud-

wig i Leipzig 1881 og 1883 modnede hans rige videnskabelige Evner. Efter Disputatsen („Studier over Mælk“) fulgte nogle muskelfysiologiske Undersøgelser, hvorefter B. næsten udelukkende helligede sig Blodets og Aandedrættets Fysiologi, idet han samtidig undersøgte rent fysikalske Spørgsmaal af Betydning for Hovedemnet som „Iltens Afvigelse fra den Boyle-Mariotte'ske Lov“ og Luftarternes Absorption i Vædsker. I talrige Afhandlinger redegjorde han for sine Arbejder over Blodfarvestoffets Ilt- og Kulsyreforbindelser, Luftarternes Spændingsforhold i Blodet og Luftsiftet i Lungen. Til Støtte for sine meget selvstændige Meninger fremdrog han betydningsfuldt nyt Materiale fra Fosterlivets og de lavere Dyrs Stofskifte. Sammenfattende Fremstillinger har han givet i „Blutgase und respiratorischer Stoffwechsel“ i Nagels „Handbuch der Physiologie“ I (1905) og i „Die Gasarten des Blutes“ i Tigerstedts „Handbuch der physiologischen Methodik“ II (1910). Fra hans sidste Aar stammer de klinisk værdifulde Arbejder om Lungens Vitalkapacitet og patologisk Lungeudvidelse. B. var Videnskabsmand par excellence, klar og konsekvent i Tanken, genialt idérig i Opstilling og Løsning af de yderst vanskelige Problemer, selvstændig udtænkende sin glimrende Metodik som den fortræffelige Eksperimentator, han var. Som Lærer var han ideel for viderkomne, som han aabent indviede i sine Tanker, laante sine Idéer og lærte sin Teknik. D. i Kbh. — Gift 1881 Ellen Adler. O. P.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1880; Nekrologer af V. Henriques i „Overs. over Vidsk. Selsk. Fhdl.“ 1911—12; II. Høfding i „Tilskueren“ 1911; J. Bock i „Ugeskr. f. Læger“ s. A.; Chr. Hasselbalch i „Hospitaltid.“ s. A.; C. J. Salomonsen i Univ. Progr. s. A.; W. Thulstrup i „Ill. Tid.“ ¹²/₂ s. A.; Tigerstedt i „Skand. Archiv for Physiologie“ s. A.

Bohr, Henrik Georg Christian (²¹/₁ 1813—²⁷/₁₁ 1880), Skolemand. F. i Nakskov. For-

ældre: Rektor Peter Georg B. og Birgitte Sandal. Blev Student 1829, teologisk Kandidat 1837. Det følgende Aar udgav han

„Lykkens ABC eller allernyeste Drømmetavle“ og 1839 en Levnedsbetjelling af Torden-skjold. Iøvrig virkede han som Lærer ved det v. Westen'ske Institut, hvis Bestyrer han var 1844—73. B.s Betydning som Skolemand hviler

paa rent personlige Egenskaber. Han var meget livfuld og frisk og evnede at appellere til Elevernes Fantasi og Følelse og at skabe en værdifuld Samvirken blandt Lærerne. Derved opnaaede hans Skole for sin Tid megen Tilslutning og Anseelse, ligesom den prægede sine Elever mere end almindelig. B. var Medarbejder ved „Dansk Folkeblad“, han udgav meget benyttede, friske, om end noget svulmende Lærebøger i Historie. D. i Kbh. — Gift 1840 Augusta Louise Caroline Rimestad, d. 1896. H. A. S. *Litt.:* Jos. Michaelsen: „Fra min Samtid“ I 1890; V. Bergsøe: „De forbitrede Drengene“ 1898; Nic. Holm: „Glade Aar“ 1915; N. J. Berendsen: „En gl. Journalist“ 1918; Nekrolog i „Ill. Tid.“ ²⁸/₁₁ 1880.

Bohr, Harald August (f. ²²/₄ 1887), Matematiker, Fodboldspiller. F. i Kbh. Forældre: Prof. Chr. B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1904 og studerede

Matematik ved Universitetet, hvor særlig daværende Docent Niels Nielsen vakte hans Interesse for moderne Analyse. Tog 1909 Magistergraden i Matematik. Under gentagne Studieophold i Udlandet, hvor i Göttingen Hilbert og særlig Landau fik Ind-

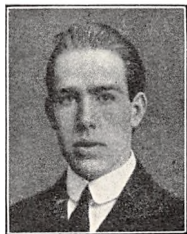

flydelse paa hans Studier, fortsattes disse over uendelige Rækker og analytisk Talteori. De satte allerede 1910 Frugt i en Doktorafhandling om de Dirichlet'ske Rækkers Teori. S. A. blev B. Docent ved Universitetet og overtog som saadan dettes toaarige Forelæsningskursus over Matematik paa Polyteknisk Læreanstalt. 1915 efterfulgte han P. C. V. Hansen som Professor i Matematik ved Læreanstalten. Han udarbejdede i de følgende Aar sammen med Johs. Møllerup Forelæsningerne som en autograferet Lærebog i Analyse. Medredaktør af „Acta mathematica“. Heldige ydre og indre Forhold har muliggjort, at B. allerede i en ung Alder staaer med en baade kvalitativ og kvantitativ betydelig Produktion, særlig vedrørende Analysens Grundlag og den Riemann'ske Zetafunktion. — Fra Barnsben har B. været en ivrig Fodboldspiller. 8—9 Aar gam-

mel spillede han i Skolen, blev som 10aarig Medlem af „K. B.“ og gik næste Aar over i „A. B.“, hvor han deltog i 1. Holdskampene her og i Udlandet fra 1904 til 1909, da han paa Grund af Studierejse maatte bryde af med Spillet, som han kun nu og da har deltaget i senere, sidste Gang 1915. Men i de nævnte Aar vandt han Navn som en af Landets bedste Spillere. — Ugift. P. H.

Litt.: Selvbioграфи i Univ. Progr. Nov. 1910; Univ. Aarb. 1909—10, S. 976; „Ildrætt“ XI 1915.

Bohr, Niels Henrik David (f. $\frac{7}{10}$ 1885), Fysiker. F. i Kbh. Forældre: Prof. Chr. B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1903, Mag. scient. (Fysik) 1909, Dr. phil. 1911. Studerede 1911—12 i Cambridge og Manchester ved J. J. Thomsons og E. Rutherfords Laboratorier; blev 1913 Docent ved Universitetet i Kbh.; var med Orlov herfra 1914—16 Docent ved Universitetet i Manchester. 1916 blev han Professor i

teoretisk Fysik ved Universitetet i Kbh. B. fik 1907 Videnskabernes Selskabs Guldmedaille for en Undersøgelse over en Væskestraales Svingninger. Hans Doktordisputats „Studier over Metallernes Elektroteori“ førte denne Teori et betydeligt Skridt videre. Grundlæggende Betydning med Hensyn til Udforskningen af Atomernes og Molekylernes Bygning har en Teori, der blev fremsat af B. i „Philosophical Magazine“ 1913—14, og som ud fra en helt ny Antagelse om Lyssvingningernes Opstaaen paa overraskende simpel Maade gjorde Rede for alle Brintliniernes Fordeling i Spektret. Teorien, der senere har faaet stærk eksperimentel Støtte og er blevet udviklet videre gennem B.s egne og andres Arbejder, maa regnes blandt de største Fremskridt inden for Fysikken i de senere Aar. Iovrig kan nævnes Afhandlinger om, hvorledes elektriske Partiklers Bevægelse hemmes af Stof, de trænger ind i. B. er udset til Leder af det Institut for teoretisk Fysik, som skal oprettes ved Universitetet. — Ligesom Broderen Har. B. (s. d.) har B. fra Barn spillet Fodbold og deltog som Maalmand paa „A. B.“s 1. Hold 1905, men holdt snart op med Spillet. — Gift 1912 Margrethe Nørhøvd. H. H.

Litt.: Selvbioграфи i Univ. Progr. Nov. 1911; „Ill. Tid.“ $\frac{3}{8}$ 1918.

Boisen, Frederik (Frits) Engelhart ($\frac{11}{2}$ 1808— $\frac{17}{9}$ 1882), Præst. F. i Vesterborg ved Nakskov. Forældre: Biskop Peter Outzen B. (s. d.) og Anna Nannestad. Blev Student 1825, Cand. theol. 1830 og var derefter Lærer i Kbh. Bl. a. under Paavirkning fra J. C. Lindberg ændredes hans oprindelig udpræget rationalistiske Livssyn, saaledes at han blev en flittig Tilhører ved Grundtvigs

Prædikener. 1834 blev han Kateket i Storehedinge, 1837 Præst i Skørpinge i den stærkt vakte Egn af Sjælland; i Begyndelsen blev han her revet med af den pietistisk farvede religiøse Bevægelse, men efter et Besøg hos Grundtvig 1845 fik han Øje for Retningens Skævheder, og det kom til et Brud med hans tidligere Venner, der nu betragtede ham som frafalden; i

de følgende Aar sluttede han sig stadig nærmere til Grundtvigianismen. B. var Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling for Korsør og blev 1849 valgt til Folketinget i Skelskør; men da han 1850 blev Præst i Vilstrup ved Haderslev, nedlagde han sit Mandat. Som sønderjysk Præst virkede han med Iver for at fremme dansk Aandsliv og begyndte 1852 Udgivelsen af „Budstikken“, et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse, der vedblev at udkomme lige til 1879 og skaffede ham Kendingsnavnet „Budstikke-B.“. 1859 blev han Præst i Stege; til hans Afskedsfest i Haderslev digtede Edv. Lembecke Sangen: „Vort Modersmaal er dejligt“. B. ventede, at hans Virksomhed nu skulde blive langt lettere, fordi den faldt blandt lutter Danske, men politiske Vanskeligheder lagde sig undertiden hindrende i Vejen, idet han som gammel Bonden ofte kom til at staa i et Modsætningsforhold til sine overvejende nationalliberale Omgivelser. Juni—Okt. 1866 var han Medlem af Landstinget for 3. Kreds og stemte mod den reviderede Grundlov. Ved Siden af de politiske Interesser virkede han for religiøse og folkelige Opgaver; han foretog jævnligt store Prædike- og Foredragsrejser til forskellige Egne af Danmark og Norge, og overalt samlede hans store Veltalenhed talrige Tilhørere. 1881 tog han sin Afsked. D. i Kbh. — Gift 1834 Eline Birgitte Heramb, d. 1871. H. M.

Litt.: Slægt i N. A. Jensen: „Gødt Mod“ 1910 og i „Stamt. over Slægten Nannestad“ 1904; P. Boisen: „Budstikkens Udgiver, Præsten Fr. E. B.s Liv og Levned“ 1883; V. Birkedal: „F. B. en Ven skildret af en Ven“ 1884 og „Personlige Oplevelser“ I 1890; F. Fønger: „Det sydvestsjællandske Broderkonvent“ 1890; Grønvald Nielsen: „Foredrag, Afhandlinger og Digte“ 1912.

Boisen, Lars Nannestad ($\frac{9}{2}$ 1803— $\frac{22}{4}$ 1875), Præst. F. i Vesterborg ved Nakskov. Forældre: Biskop Peter Outzen B. (s. d.) og Anna Nannestad. Blev Student 1819 og Cand. theol. 1824, tog n. A. paa en Udenlandsrejse for at studere orientalske Sprog og traf i Bonn sammen med E. B. Pusey, den senere saa bekendte Leder af den anglikatolske Bevægelse; dennes alvorlige Fromhed gjorde et saa dybt Indtryk paa B., at han opgav alle Planer om akademisk

Virksomhed og bestemte sig til at blive Præst. Efter Hjemkomsten 1827 erhvervede

han sig vel Magistergraden for en Afhandling om arabisk Litteratur, men 1829 blev han Præst, først i Assens-Klaking og fra 1831 til sin Død i sit Fødesogn Vesterborg-Birket. Sine orientalske Studier gjorde han frugtbringende ved en „Kortfattet arabisk Grammatik“ (1831), forskellige Oversættelser fra Arabisk, Persisk og Sanskrit samt en meget udførlig „Israels Historie“ (I—V, 1847—63); bedst kendt er dog Tidsskriftet „Kristelig Samler“, som han i flere Aar udgav sammen med en Broder. B. var en meget alsidig Begavelse; der foreligger saaledes flere musikalske Kompositioner fra hans Haand; i kirkelig Henseende sluttede han sig til den grundtvigske Retning. D. i Vesterborg. — Gift 1) 1829 Beate Petrine Caroline Adelaide Schiern, d. 1839. 2) 1842 Marthe (Mathilde) Frøderikke Rützou, f. Ipsen, d. 1886. *H. M.*
Litt.: Slægt se Fr. E. B.; „Budstikken“ $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{7}$ og $\frac{1}{7}$, 1875.

Boisen, Peter Outzen ($\frac{16}{11}$ 1762— $\frac{10}{5}$ 1831), Biskop. F. i Emmerlev ved Højer. Forældre: Gaardejer Boy Hansen og Geske Marie Outzen. Blev Student i Kiel 1782 og tog 1785

paa Gottorp teologisk Embedseksamen med Udmærkelse, og for at kunne opnaa Ansættelse i Kongeriget underkastede han sig senere med samme Resultat Prøven i Kbh. 1787 blev han Præst i Vesterborg-Birket, hvor han forblev til sin Død; 1805 udnævntes han til Biskop over Lolland-Falster, men fik Tilladelse til at beholde sit Præstekald og blive boende i Vesterborg. I teologisk Henseende tilhørte B. den rationalistiske Retning, og hans Fortjenester ligger overvejende paa Skolevæsenets Omraade. 1802 oprettede han saaledes i sin Præstegaard et Seminarium, der skulde „opdrage Skolelæreren til at være fornuftig Bonde blandt Bønder“, og senere kom han som Biskop til at organisere Skolevæsenet i sit Stift; 1819 var han Medlem af Kommissionen til Indførelse af den indbyrdes Undervisning og søgte at forhindre, at denne Metode blev almindelig paa budt. Som Biskop skaffede B. den evangelisk-kristelige Salmebog indført i Stiftet, og 1805 indgav han en „Plan til en Forbedring ved den offentlige Gudsdyrkelse“; denne mødte dog Modstand ikke alene fra Mynster og Grundtvig, men ogsaa fra førende Ratio-

nalister som H. G. Clausen. Nogen klar teologisk Tænkning var B. i det hele ikke, og dette gjorde det lettere for ham at følge med i Tidens almindelige Udvikling bort fra Rationalismen; efter Oprettelsen af Bibelselskabet 1813 virkede han med Iver for at forsyne Skoler og Konfirmander med nye Testamenter, og hans „Andagtsbog“ (1820), der var meget paaskønnet i Samtiden, har fundet Læsere lige ned til vore Dage. D. i Vesterborg. — Gift 1) 1788 Anna Wiinholt, f. Hansen, d. 1798. 2) 1799 Anna Nannestad, d. 1853. *H. M.*

Litt.: Slægt se Fr. E. B.; L. Koch: „Den danske Kirkes Historie 1801—17“ 1879—80; Joak. Larsen: „Bidrag til den danske Folkeskoles Historie 1784—1818“ 1893; J. Nissen: „Biskop P. O. B. og Seminariet i Vesterborg“ i „Hjem og Skole“ 1914.

Bojesen, Ernst Frederik Christian ($\frac{21}{3}$ 1803— $\frac{10}{12}$ 1864), Filolog, Skolemand. F. i Kbh. Forældre: Etatsraad, Postdirektør Rasmus Bruun B. og

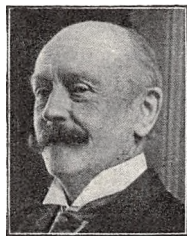

Antoinette Brigitte Gianneli. Blev Student 1820, tog teologisk Eksamen 1824. Ved Siden af sit Embedsstudium dyrkede han ogsaa de klassiske Sprog og Musik og underviste fra 1821 ved Borgerdydskolen i Kbh. Han tog Magistergraden 1833 som en Afhandling „De harmonica scientia Graecorum“ og Doktorgraden 1836 („De problematis Aristotelis“, ogsaa til Dels om antik Musikteori). Blev 1840 Lektor i Græsk ved Sorø Akademi og 1847 Rektor ved Latinskolen sst. (konstitueret allerede 1843). Han var bekendt for sit alvorlige og strenge Væsen. Han forfattede nogle meget benyttede Haandbøger i de romerske og de græske Antikviteter (1839 og 1841), og „Kortfattet dansk Sproglære“ (1845). I Programmer fra Sorø udgav han adskillige værdifulde Afhandlinger, som for en stor Del handlede om Aristoteles. Paa Grund af Svagelighed ombyttede han 1863 sit Embede med Rektoratet i Roskilde, men maatte tage sin Afsked 1864. D. i Mentone. — Gift 1810 Frederikke Lovise Brennøe, d. 1884. *H. R.*

Litt.: Slægt i Magnus B.: „Slægttavle over Slægten B.“ 1911; Selvbibliografi i Beretningen om Univ. Reformationstest 1836; Sorø Skoles Progr. 1863; C. Bille: „Skoledegnene“ 1886, S. 240 ff.; „Julebogen“ 1904; Schandorph: „Oplevelser“ I 1889; „Soraner-Bladet“ 1917; Nekrolog af J. N. Madvig i „Ill. Tid.“ $\frac{1}{1}$ 1865.

Bojesen, Ernst Severin Jens (f. $\frac{23}{2}$ 1849), Boghandler. F. i Sorø. Forældre: Postmester Dominico B. og Jensine Busch. Tog 1865 Præliminæreksamen, lærte Boghandel hos Fr. Wøldike og etablerede sig $\frac{8}{11}$ 1872, sammen med en Kollega; de drev i 5 Aar en lille Forretning i Skindergade, hvorefter B. alene flyttede til en Kælder i Vimmelskaf-

tet. Allerede da havde hans ægte københavnske Humør skaffet ham en Position i

Selskabslivet som en stærkt søgt Festarrangør, hvis kvikke Paafund ofte vakte Munterhed, og gennem denne Virksomhed knyttede han mange Forbindelser, især i Kunstnerkredse, som senere kom ham til Nytte. Hans Forretning, der 1882

flyttedes til Nygade under Navnet „E. B.'s Kunstforlag“, blev efterhaanden en af Byens mest kendte, takket være hans Evne til fiks og original Reklame, og kunde snart bære en Forlagsvirksomhed i større Stil. 1880 startede han efter fransk Mønster „Juleroser“, der afløste de gamle „Nytarsgaver“ og ved sit livlige Indhold og flotte Illustrationsstof blev en stor Succes; det samme gjaldt den humoristiske Aarsrevy, han 1881 begyndte under Navnet „Oldfux“ (senere „Blækspruten“). En endnu større Sejr vandt B. med Jubeludgaven af Holbergs Komedier (1883—88), som han havde faaet Hans Tegner til at illustrere, et blandt mange Beviser paa hans heldige Haand ved Valget af Medarbejdere. Senere fulgte „Landmandsbogen“, der fik over 12000 Subskribenter, en Række populære historiske Værker, P. Hansens Teaterhistorie, Buddes Julefortællinger, Chr. Richardts „Vort Land“, Drachmanns „Troldeøj“ m. fl., alle rigt udstyrede med Illustrationsstof. 1896 forenedes B's Forlag med det gamle Philipsens'ske til et Aktieselskab („Det nordiske Forlag“) med B. som Direktør; de mest kendte af hans Foretagender fra denne Periode er „Danmarks Riges Historie“ og „Frem“, der i Form af et Ugeblad bragte en Række fortrinlige populære Oplysnings skrifter og fik en efter vore Forhold enestaaende Udbredelse (over 100.000 Ekspl.). 1903 sammensluttedes Forlaget med Gyldendalske Boghandel til et Aktieselskab, hvoraf B. var Meddirektør til 1/7 1914. B's Virksomhed som Forlægger har vel ikke altid været fri for et vist Hang til Effekt, der hang sammen med hans sikre og altid vaagne Sans for, hvad der gjorde sig overfor det store Publikum, men den har ikke desmindre været af stor og blivende Betydning for dansk Boghandel, ja paa visse Omraader (de store Oplag og Illustrationsstoffet) banebrydende. Ualmindelig Idérigdom, stor Arbejdskraft, dristig og dog nøgtern Handlekraft er de Egenskaber, som har skabt B's Livsværk. — Gift 1876 Valborg Thyra Fylla Rønsholdt. S. D.

Litt.: Slægt se E. F. C. B.; „Søndags-Posten“ 17/10 1886; Chr. Gulmann i „Nationaltid.“ 31/10 1897; F. Hendriksen i „Politiken“ 9/11 1897 og i „Mennesker og Oplevelser“ 1910; Franz v. Jessen i „Aalborg Stiftstid.“ 9/11 1897; Aug. Bang i

„Nord. Boghandlertid.“ s. A.; Vilh. Møller i „Ill. Tid.“ 7/11 s. A.; „Dansk Boghandlertid.“ 9/7 1914; Axel Henriques i „Ill. Tid.“ 28/2 1915.

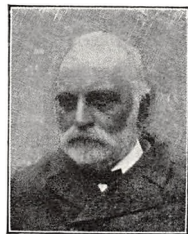
Bojsen, Emil Theodor Clausen (18/1 1854 —12/3 1898), Journalist. F. i Vilstrup ved Haderslev. Forældre: Sognepræst Fr. E.

Boisen (s. d.) og Hustru. Blev Student 1872, tog 1873 Filosofikum og siden Landinspektoreksamen, men kom som ganske ung ind i Journalistik, idet han 1876 overtog Redaktionen af „Horsens Folkeblad“, som han siden ledede til sin Død. Den unge entusiastiske Mand begyndte et politisk Dommedagsarbejde i Horsens og Omegn, som der gik Ry af. Han var ikke nogen stilsikker Skribent, men en stor Agitator, baade Idealist og Forretningsmand; under Provisorierne stod han paa yderste venstre Fløj og var begejstret Tilhænger af Riffelbevægelse og Skattenægtelse. Som Formand for Venstres Landsorganisation fra 1888 gjorde han et stort Arbejde, bl. a. ved det saakaldte Vikingetog til Lolland 1889. Da de stærke Midler slog fejl, fulgte B. imidlertid sine Brødre Frede og Peter over i Forhandlingspolitikken og undgik ikke Skoser i den Anledning. For Horsens By fik han Betydning bl. a. ved Opførelsen af Arbejderboliger. D. i Horsens. — Gift 1884 Thyra Iversen. P. E.

Litt.: Slægt se Fr. E. Boisen; Nekrolog i „Horsens Folkebl.“ 12—14/3 1898; Chr. Søndergaard i „Jysk Maanedsskr.“ 1911; Soph. Clausen i „Politiken“ 1/4 1916; „Horsens Folkebl.“s Jubilæumsnummer s. A.; „Fyns Tid.“ 29/3 s. A.

Bojsen, Frederik Engelhardt (f. 22/3 1841), Politiker. F. i Skørpinge ved Slagelse. Forældre: Sognepræst Fr. E. Boisen (s. d.) og

Hustru. Blev Student 1859, studerede Sprog og Litteratur i Kbh. og Upsala, fik 1861 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Stærkoddersagnet og blev Cand. theol. 1864. Aaret efter grundlagde han Rødkilde Højskole paa Møen, som han ledede til 1870 og siden 1905—09; 1916 solgte han den til sin Svigersøn. Han deltog i Krigen 1864 som Officersaspirant og blev Sekondløjtnant 1867. 1869 valgtes han til Folketinget i Stege og blev siden genvalgt, til han trak sig tilbage 1901. Af Slægt og Overbevisning Grundtvigianer sluttede B. sig paa Rigsdagen til det nationale Venstre, men gik 1870 ind i det Forenede Venstre og blev hurtig en af dettes førende Mænd, var saaledes 1872—90 næsten uafbrudt Formand for Finansudval-

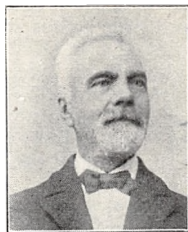
get, 1887—95 Tingets 1. Viceformand. Egentlige Føreregenskaber besad B. dog ikke, han var hverken stor som Taler eller Agitator, og hans Taktik manglede Resoluthed. Hans Styrke laa i hans positive Natur, hans saglige Grundighed, hans Arbejdskraft og hans Evne til at holde sammen paa en Gruppe. Han var fra Begyndelsen af Forhandlingens, Mellemstandpunkternes Mand, 1875, 1877 og 1882 arbejdede han paa Forlig med eller mod Estrup, men uden varigt Held; derimod naaede hans Forhandlingspolitik et Resultat i Hærloven 1881. Først da Bergs og Hørups Stjerner dalede, blev der virkelig Plads for B.s Politik. Han havde efter 1877 været Leder af de Moderate, og fra 1884 gik han sammen med Berg i det danske Venstre. Nederlaget 1885 svækkede de andre Førere, og fra henimod 1890 kunde B. indlede sin Forhandlingspolitik, der gennem et intimt sagligt Samarbejde sigtede direkte paa et politisk Forlig. Med megen taktik og reel Dygtighed gennemførte han i Aarene 1890—94 en Række sociale og økonomiske Love, (Øl- og Sukkerlov, Alderdomsunderstøttelse, Fattiglov 1891, Sygekasselov 1892), der under alle Omstændigheder betød en positiv Indsats i Udviklingen, og $\frac{1}{4}$ 1894 satte han Kronen paa Værket ved at faa Forliget sanktioneret af Rigsdagen. I første Omgang gav Konsekvenserne ikke B. Ret: Højre vedblev at regere, og Valgene 1895 styrtede hans Flertal. Han var fra da af personlig en slagen Mand, trak sig ved Valget 1901 tilbage fra al Politik og kom saaledes ikke til at faa Del i de moderate Politikeres Renaissance efter 1905. Nogen stor politisk Tanke knytter sig ikke til B.s Navn; han vil som Politiker blive husket som Forligets Fader, og Dommen over denne hans Gerning kan næppe med Billighed fældes endnu. Hans noble og fint kultiverede Personlighed har overalt gjort ham afholdt. Efter at have trukket sig ud af Politik har han systlet med Møens Historie og udgivet „Jakob Suneson af Møn“ (1902), „Stege Bys Bog“ (1904) og „Af Møns Historie“ (3 Bd. 1905—17). — Gift 1) 1865 Karen Cathrine Anker, d. 1866. 2) 1880 Augusta Jakobine Konow, d. 1906.

P. E.

Litt.: Slægt se Fr. E. Boisen; Zodiacus i „Nær og Fjern“ $\frac{2}{8}$ 1876; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; Har. Holm: „Forhandlingspolitikken“ 1891, „Forhandlingspolitikens Resultater“ 1892 og „Provisoriets Ophør“ 1894; „Fyns Tid.“ $\frac{2}{8}$ og $\frac{7}{1}$ 1901; Lohmann i „Højskolebl.“ $\frac{11}{8}$ 1905; L. Schroder: „Den nord. Folkehøjskole“ s. A.; H. R. Egebjerg i „Højskolebl.“ $\frac{18}{8}$ 1912; E. Henriksen: „Mændene fra Forfatningskampen“ I 1913.

Bojsen, Lars Peter (f. $\frac{15}{4}$ 1838), Skolemand, Politiker. F. i Skørpinge ved Slagelse. Forældre: Sognepræst Fr. E. B. (s. d.) og Hustru. Gik paa Polyteknisk Læreanstalt og tog Landinspektørexamen 1858—59, men var alt da kommet ind paa Lærervirksomhed, vikarierede 1858—59 for Høgsbro paa Rødding Højskole, var 1859 Lærer

paa Uldum Højskole og købte 1859 Gjedved Højskole ved Horsens. Her oprettede han 1862 ogsaa et Seminarium, der efterhaanden opslugte Højskolen, saa at denne nedlagdes 1881. Seminariet overdrog B. 1896 til to af sine Medlærere. B. er en overordentlig livlig og begavet Lærer, der navnlig paa Højskolen virkede vækkende paa sine Elever.

I Politik deltog han først som ivrig og heldig Venstreagitator paa sin Egn, dernæst som Folketingsmand for Vejle 1866, i hvilken Egenskab han stemte mod den reviderede Grundlov, endelig som moderat-agrarisk Landstingsmand for 10. Kreds 1894—1902 og som Kongevalgt fra 1912. Nogen større Indflydelse i Tinget naaede han dog aldrig. En tredje af hans Hovedinteresser var Landvæsenet; ved 1887 at grundlægge Horsens Svineslagteri blev han Fader til de danske Andelssvineslagterier og var 1890—97 Formand i deres Fællesrepræsentation. — Gift 1862 Ingeborg Christiane Crone.

P. E.

Litt.: Slægt se Fr. E. Boisen; Jensen-Lyngby: „Gjedved Højskole og Seminarium 1862—87“ 1888; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Højskolebl.“ $\frac{17}{4}$ 1908; „Jysk Maanedsskr.“ 1912, I; Hiertel: „Andelsbevægelsen i Danmark“ 1917; Breve i „J. A. Hansens efterl. Pap.“ 1878—79.

Bojsen-Møller, Jutta Kunigunde (f. $\frac{17}{3}$ 1837), Kvindesagspolitiker. F. i Storehedinge. Forældre: Sognepræst Fr. E. B. (s. d.) og Hustru. Voksede op i et udpræget grundtvigsk Hjem og vandt baade som ung og siden som Præstekone mange Venner ved sin lyse, hjertevarme Personlighed. Med sin nedenn. Mand fulgte hun først til Sejling ved Silkeborg, 1874 til Marvede ved Næstved. Da han 1888 havde taget sin Afsked, flyttede de s. A. med K. Bjerre til Sorø og bistod ham med Oprettelsen af Højskolen der, siden var hun virksom for Grundtvigs Højskole i Lyngby og virkede der som Husmoder 1897—1905. 1905—09 var hun Højskolemoder for sin Broder paa Rødkilde og gjorde sig overalt afholdt og anset. Sit Livs Hovedgerning kom hun først ind i 1894, da hun, oprindelig mod sit Ønske, valgtes til Formand for „Dansk Kvindesamfund“. Hun ledede dette lige til 1910 og blev derefter Æresformand. Foreningen gennemgik under hende en rig Udvikling, voksede fra 1000 til 7000 Medlemmer, oprettede Husholdningskursus m.

m. og saa 1908 Loven om kommunal Valgret for Kvinder gennemført. B.-M. tog fra Begyndelsen levende Del i Arbejdet, rejste rundt og agiterede mellem Rigsdagsmændene og paa Møder og virkede mæglende under Brydningerne med andre Kvinde-sagsforeninger. Ved den ny Grundlovs Vedtagelse 1915 og ved sin 80aarige Fødselsdag 1917 fejredes hun som Kvindesagens Nestor i Danmark. — Gift 1857 Sognepræst Frederik Ditlev Møller, d. 1892. P. E.

Litt.: Slægt se Fr. E. Boisen; Gyrithe Lemche: „Dansk Kvindesamfunds Historie“ 1912; „Høj-skolebl.“ 1⁵/₃ 1907; „Kvinden og Samfundet“ 1⁵.³⁰/₃ 1917; „Nationaltid.“ 1¹/₃ s. A.

Bokelmann, Frederik (Fritz) Wilhelm August Sophus (28/₁ 1843—31/₈ 1902), Landmand. F. i Nebbelunde ved Rødby. Forældre: Proprietær Gotthilf Georg Ludvig B. og Frederikke Elisabeth Georgine Remien. Af holstensk Slægt, lærte Landvæsen paa Kristianslund ved Nakskov, tog 1864 Landbrugs-eksamen, var 1864—66 Assistent hos B. S. Jørgensen ved Landbohøjskolen, derefter Forval-

ter hos Tesdorpf paa Gedsergaard, indtil han 1871 overtog Forpagtningen af Nørregaard under Hardenberg ved Sakskebø, hvor han virkede til sin Død. B. har paa forskellig Maade deltaget i det landøkonomiske Foreningsliv, bl. a. ved Præmiering af Huslodder paa Lolland-Falster, men navnlig maa nævnes hans Virksomhed ved de danske Redskabs- og Maskinprøver. Fra 1872 til 1902 har han med Dygtighed og praktisk Sans forberedt, planlagt og ledet det overvejende Antal af disse Prøver og affattet de fleste Beretninger, som er offentliggjort i „Tidsskrift for Landøkonomi“. D. i Kbh. — Ugift. A. C.

Litt.: Nekrologer i „Lolland-Falsters Stiftstid.“ 1/₈ 1902 (af A. la Cour), „Landmandsblade“ s. A., S. 470 og „Ugeskr. f. Landmænd“ s. A., S. 257 og S. 397.

Bokkenheuser, Carl Henrik Frederik (Fritz) (12/₈ 1837—2/₈ 1914), Skolemand. F. i Kbh. Forældre: Oberstløjtnant Christian Peter B. og Olivia Sofie Frederikke Wandig. Blev Student 1856; tog teologisk Embeds-eksamen 1862, blev 1856 Lærer, 1865 Viceinspektør ved og var 1893—1908 Bestyrer af Efterslægstens Skole. Desuden oprettede og ledede han de B.ske Kursus, der forberedte til

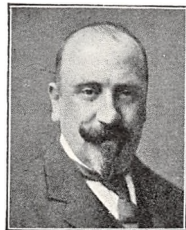
forskellige højere Eksaminer samt til Handelseksamen, og som i en Aarrække var et

betydningsfuldt Supplement til den højere Skoleundervisning. B.s Virksomhed som Lærer og Skoleleder var præget af hans Flid, Omhu for Undervisningen og Eleverne og af hans fængslende Person. Til Undervisningsbrug har han udarbejdet Lærebøger i de matematiske Fag. Desuden har han udgivet „Efterslægtsselskabet og dets Skole 1786—1836“ (1896) samt „Det var i Aaret...! Spredte Minder“ (1909). D. i Charlottenlund. — Gift 1864 Johanne Marie Adamine Elisabeth Therese Langeland, d. 1892.

H. A. S.

Litt.: Efterslægtens Skoles Program 1896—97; „Det var i Aaret...!“ 1909; „Riget“ 3/₃ 1911; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 3/₃ 1914.

Bokkenheuser, Knud (f. 5/₇ 1869), Forfatter, Journalist. F. i Kbh. Forældre: Skolebestyrer, Prof. Fr. B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1887 og Cand. phil. 1888, tog ingen Embedseksamen, men var fra 1887 Lærer ved B.s Kursus og fra 1905 Bestyrer, desuden 1889—1909 Lærer ved Efterslægstens Skole. Tidlig kom han ind paa Journalistik, var efterhaanden Medarbejder ved „Berl. Tid.“, „Vort Land“, 1909—18 ved „København“, fra 1912 ved „Verden og vi“ og fra 1918 ved „Folkets Avis“. Desuden har han arbejdet ved „Nordstjernen“, „Ill. Familiejournal“, „Hjemmel“ o. fl. B. har som Skribent to Hovedinteresser, Teatret og det gamle Kbh. Han sysler med en større Teaterhistorie og har af Monografier bl. a. udgivet „Kgl. Majestæts Acteurs“ (1908) og „Det kgl. Teaters sidste Blaataarnsfange“ (1911). Om Kbh.s Historie har han udsendt en Række underholdende og stofrige Bøger, saaledes „Saa By som Borger“ (1905), „Vandring i det gamle Kbh.“ (1906), „Christianshavn“ (1910), „Frederiksberg“ (1912), „Østerbro“ (1916), „Nørrebro“ (1917); han fortæller hyggelig om svundne Dages Liv. Mundtlig har han virket som stærkt benyttet Foredragsholder. — Gift 1898 Johanne Marie Gjellerup. P. E.

Litt.: Erindringer i „Pressens Magazin“ 1/₂ 1917; „Masken“ 1/₄ 1911; G. Brammer: „Studenterne fra 1887“ 1912.

Boldsen, Frederik Christian (f. 22/₁ 1877), Socialpolitiker. F. i Oplev ved Skørping. Forældre: Landmand Frederik B. og Birgitte Marie Christensen. Tog juridisk Fælsprøve 1897 og var Sagførerfuldmægtig 1897—1902, oparbejdede 1902—11 i Randers en af Provinsens største Sagførerforretninger, samtidig med at han tog levende Del i sociale og økonomiske Foretagender. 1904 stiftede han Landets første Udstykningsforening og medvirkede efterhaanden ved Oprettelsen af ca. 250 Husmandsbrug. Paa

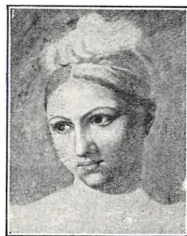
Grundlag af sine Erfaringer herfra skrev han 1916 „Nutidens og Fremtidens Husmandsbrug“ med fyldigt Materiale fra Ind- og Udland og Forslag til Fremtidsløsning. En anden af hans Interesser var Haveboligsagen; han skrev 1912 „Haveboliger i Danmark“ og stiftede s. A. Dansk Haveboligforening, hvis Formand han er; 1916 redigerede

han „Bidrag til Boligsagens Løsning“. Han er gennem sine Erfaringer og Resultater blevet en af de førende i Boligsagen og spillede en fremtrædende Rolle paa Kongressen i Kbh. 1917. Iøvrig var han 1906—17 Direktør for Folkebanken i Auning og Allingaebro og er fra 1908 Direktør i „Danske Grundejeres Brandsforsikring“ i Kbh. — Gift 1902 Maren Rulffs. Ægteskabet opløst 1913. P. E.

Litt.: „Berl. Tid.“ 10/9 1917.

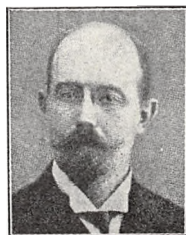
Bombelles, Adelaide (Ida) Caroline Johanne (^{20/9} 1792—^{23/11} 1857), Sangerinde og mimisk-plastisk Kunstnerinde. F. i Kbh. Forældre: Gehejmekonferensraad Constantin Brun (s. d.) og Friederike Münter (s. d.). Allerede som Barn vakte gennem Weyses Klaverfantasier i Hjemmet hendes Talent for koreografiske Fremstillinger, men dette og hendes herlige Sangstemme udvikledes først paa Rejser og lange Ophold i Udlandet med Moderen 1801—03 og 1805—10 (Genf, Florenz, Rom). Blandt de mange Berømtheder, hvem hun i sin tidligste Ungdom henrykte ved sine Attituder, var A. W. Schlegel, der har fejret hende i et Digt, og Fru de Staël, efter hvis Opfordring Moderen har skildret hendes kunstneriske Udvikling („Idas ästhetische Entwicklung“ 1824). Hjemvendt lagde „Sophienholms Sangfugl“ alle for sin Fod og blev ligesom Skønhedens og Kunstens Aabenbaring for Datidens Digttere, særlig J. L. Heiberg, der i sit bekendte, skønne Mindedigt over hende har givet en illuderende og blivende Forestilling om det Trylteri, hendes Person og Talenter har udøvet. Hun var ifølge Oehlenschläger blond, hvid, velskabt som en Nymfe og havde et formskønt, haarfagert Hoved med ideale Linier. Om hendes flygtige Kunst, de klassisk-plastiske Stillinger og sjælfulde og graciøse Bevægelser, hvormed hun illustrerede Musikken, kan Eftertiden iøvrig kun danne sig et svagt Begreb. I Omgang med Mennesker traadte det „undineagtige“ og „marmorkolde“ i hendes Væsen frem. Efter sit Ægteskab vandt

hun ved alle tyske Fyrstehoffer og særlig i Wien længe store Triumfer ved sin Sang og hyldedes bl. a. af Goethe og Châteaubriand. D. i Wien. — Gift 1816 Grev Louis Philippe B., østr. Gesandt i Kbh., d. 1843. L. B.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og Elvius og Hfort-Lorenzen: „Danske patr. Slægter“ 1891; Friederike Brun: „Idas ästhetische Entwicklung“ 1824; Oehlenschlägers Erindringer 1850—51; J. P. Mynster: „Kirkelige Lejlighedstaler“ II 1854; Borchsenius: „Litterære Feuilletoner“ 1880; Johanne L. Heiberg: „P. A. Heiberg og Thomasine Gyllembourg“ 1882; Jul. Lange: „Sergel og Thorvaldsen“ 1886; se iøvrig Const. og Friederike Brun.

Bon, Fridtjof Julius (f. ^{20/7} 1866), Skolemand, Forfatter. F. i Sandvig. Forældre: Lærer, Højskoleforstander Julius B. og Margrethe Westh. Blev Student 1886, studerede Teologi, men opgav det og er fra 1888 Lærer og fra 1911 Inspektør ved Kbh.s Kommuneskoler. Han debuterede som Forfatter 1892 med

„Hjemstavns-Billeder fra Bornholm“, senere har han udgivet Romanen „Fristelser“ (1895), „Stoltenberg og andre Svende“ (1898) og „Tempeltjenere i blandet Selskab“ (1899). Det mest værdifulde i disse Bøger, der er affattede i en let, noget journalistisk Form, er Skildringer af Smaakaarsfolks Tankesæt paa Bornholm og i Hovedstaden. B.s Interesse er efterhaanden blevet helt oplaget af praktisk pædagogisk Virksomhed samt af skolepolitiske og almindelig politiske Spørgsmaal, som han hyppig og med Virkning har behandlet i Dagspressen, bl. a. „Politiken“. 1908—09 var han Borgerrepræsentant. — Gift 1894 Asa Riis. H. A. S.

Litt.: „Politiken“ 30/3 1908; „Bogen om Studenterne fra 1886“ 1911; „Lærerne og Samfundet“ I—IV 1913—14.

Bondesen, Ingvor Andreas Nicolaj (^{26/12} 1844—^{17/3} 1911), Skolemand, Forfatter. F. i Illebølle, Langeland. Forældre: Skolelærer Peter Nicolaj B. og Christiane Margrete Andresen. Blev Seminarist fra Skaarup Seminarium 1864, s. A. Hjælpe lærer hos sin Fader, fik 1870 Embede i Naarup mellem Odense og Assens. 1877 udgav han under Navneskjulet „Henning Fox“ sin første historiske Fortælling: „Styrismanden og hans Brud“; ogsaa „Kongsbrydens Fosterson“ (1878) og „Sven“ (1879) udkom under samme Mærke. Under eget Navn udsendte B.: „Hersen paa Stejnarstad, en Fortælling fra Hellig Olavs Tid“ (1883) og slog med denne Bog igennem som folke-

lig Forfatter. 1885 forlod han Landsbyskolen og bosatte sig i Kbh. for helt at vie sig til sit Forfatterkab, men han knyttedes dog snart til det københavnske Skolevæsen og blev 1892 Skoleinspektør. Han fortsatte paa Forfatterbanen med en Række Bøger, hvis Emner dels er hentet fra Landsbybefolkningens Liv og Færden i Nutiden, dels fra dansk Middelalder og Renæssance: „Skovstrupfolk“ (1885), „Kastelsfangen“ (1886), „I Strid og Stræb“ (1887), „Karetten fra Lønneskov“ (1888), „Elskovs Kringelgang“ (1895) o. fl.; 1902—03 udkom udvalgte Romaner og Fortællinger i 11 Bind. 1886—87 udsendte B. „Eventyrets Dyreverden“, bygget over Studier af Middelalderens Sagn og Folkeviser. B.s Fortællemaade er jævn og livfuld, han er blandt folkelige Forfattere den, der først og bedst har trukket Linier op til fynsk Karakterfremstilling. Af hans Skolebøger er „Myrebogen“ den mest kendte. D. i Kbh. — Gift 1870 Agnes Georgine Jacobsen.

F. N.

Litt.: Slægt i A. C. Fabricius og P. C. B. D.: „Slægten Fabricius fra Faaborg“ 1884; O. Thyregod i „Lærerne og Samfundet“ I 1913; Nekrologer i „Højskolebl.“ 1911, Nr. 13, og „Folkeskolen“ s. A.; Zak. Nielsen: „Minder“ II 1911.

Bondesen, Jørgen Ditleff (f. 7/4 1855), Musikpædagog, Komponist. F. i Kbh. Forældre: Prof., Skolebestyrer Johan Henrik Tauber

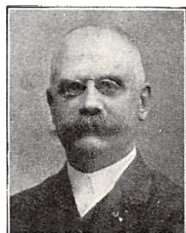
B. og Camilla Georgina Schmidt. Uddannet af Gebauer, kom 17 Aar gl. paa Konservatoriet, hvor han fik Neupert, Toft, G. Matthison-Hansen, Hartmann og Gade til Lærere. Hans Gerning kom snart til at ligge paa det pædagogiske Omraade; tidlig knyttedes han til Konservato-

riet, hvor han i en Aarrække indtog en fremskudt Plads. Som Lærer i Teori fik han stor Indflydelse paa et helt Slægtled, og litterært vandt han et smukt Navn paa dette Felt. Af E. F. Richters Harmonilære besørgede han en ny Udgave, og han bearbejdede Lobes „Musikkens Katekismus“, men navnlig vakte han stor og smigrende Opmærksomhed ved sin egen „Harmonilære“ (1897) og „Læren om Kontrapunkt“ (1902). Knyttet til Konservatoriet syslede han ogsaa med dets Personalhistorie, og sammen med A. Hammerich udgav han dets første Jubilæumsskrift samt udarbejdede en Fortsættelse af dette for Aarene 1892—97 (1898). 1901 tog han sin Afsked og bosatte sig i Aarhus, hvor han stiftede et eget Konservatorium. Hans pædagogiske Virksomhed levede ham ikke megen Tid til Komposition, men alligevel foreligger der flere større og mindre til Dels trykte Værker af ham, bl. a. en Del Sangmusik, en Orgelhymne og Oratoriet „Op-

standelsen“. Navnlig Aarhustiden synes frugtbar, saaledes er Musikken til Olaf Hansens Eventyrspil „Tornerose“ og den uopførte Opera „Sanct Cæcilie Nat“ blevet til her. Den Stringens og Klarhed, der udmærker B.s teoretiske Arbejder, præger til en vis Grad ogsaa hans Musik, der naar højest i streng Kirkestil og i lyriske Partier. Med Modernismen har den, som ventelig hos en teoretisk Pædagog, kun ringe Berøring. — Gift 1) 1881 Agnes Poulina Bast, adopt. Høeg, d. 1895. 2) 1899 Harriet Elisabeth Vilhelmine Petersen, d. 1907. 3) 1917 Sophie Magdalene B.

Litt.: G. Lyngse: „Danske Komp. i 20. Aarh.s Beg.“ 1916.

Bondesen, Peter Joachim (4/3 1852—31/3 1908), Læge. F. i Kbh. Forældre: Overlæge Victor Christian Frederik B. og Philizine Rebecca Baumann. Blev Student 1870, Cand. med.

1877, Dr. med. 1883 („Om antiseptisk Behandling af komplicerede Frakturer“). Efter fyldig kirurgisk Uddannelse knyttedes han som Korpslæge 1890, Overlæge 1907 til Militærlægevæsenet, hvor han ivrig og ikke uden Held søgte at reformere gennem veltalende og slagfærdige Indlæge, men hans Kampnatur og myndige og selvstændige Karakter skabte en Del Modstand. Hans Energi og ubestridelige Dygtighed satte sig blivende Spor i hans Arbejde, fra 1884 som Assistent, fra 1900 som Forstander for den kgl. Vaccinationsanstalt, til hvis 100 Aars Jubilæum 1902 han forfattede et interessant Mindeskrift, og i hans Bestræbelser for den animale Vaccinations Udbredelse. Han var Borgerrepræsentant i Kbh. 1904—08, valgt paa den anti-socialistiske Liste. D. i Kbh. — Gift 1885 Agnes Jørgine Bonne.

Litt.: „Samfundet“ 21/3 1904; Nekrologer i „Militærlægen“ 1908, „Hospitalstid.“ s. A., „Maanedsskr. f. Sundhedspleje“ s. A. og „Nationaltid.“ 1/4 s. A.

Bonnén, Folmer (f. 17/2 1885), Maler. F. i Randers. Forældre: Manufakturhandler Peter Ferdinand B. og Christiane Friis. Blev Elev af Zahrtmann, foretog senere Rejser til Udlandet, 1910 til Paris, 1916 til Rusland, hvad der virkede inciterende paa hans Kunst. Hans Emnekreds er ret udstrakt: friske, virkningsfulde Landskaber, fint opfattede Blomsterbilleder og en Del Friluftsbilleder med Børn („Toni med Globen“), Malerier, som i naturlig Følelse og originalt Syn er lige betydelige;

desuden har han maalbevidst og flittig arbejdet i den store Stil, hvortil han ved sin Friskhed og Kraft synes at besidde særlige Evner; nævnes maa „Kristusbillede“ (Ansgarskirken), „Maria ved Kristi Lig“, „Paris' Dom“; endvidere „Spanske Kvinder“ og „Ungdom i Aften sol“ samt „Fokina danser“. B. har en særpræget og fast kunstnerisk Opfattelse, besidder Finfølelse for Bevægelsesens Rytmik og kan i sine Billeder ofte opnaa en usædvanlig kompositorisk Kraft; hans Farvesans kan være raffineret og fin, men Farven er tit tør og skarp. En Tid lang arbejdede B. med Kaseinfarver, hvad der vel forlenede hans Arbejder med en vis mandig Kraft, men ogsaa med Kølighed og Tørhed; senere er han vendt tilbage til Olien. — Gift 1908 Hildur Svane. O. A.

Litt.: „København“ 5/11 1917; „Kristeligt Dagbl.“ 0/11 s. A.; Chr. Engelstoft i „Vor Tid“ Juni 1918.

Bonnesen, Andreas William (30/1 1839—10/5 1916), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Skibsbymester Ertmann Peter B. og Claudine Marie Tøndering. Blev

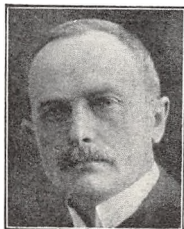

Løjtnant 1859, Premierløjtnant 1868, Kaptajn 1876, tog Afsked 1891 med Kommandørs Karakter. Han deltog 1864 i Søtræningen ved Swinemünde som Adjutant hos Eskadrechefen paa Fregatten „Sjælland“ og 1871—72 i Fregatten „Tordenskjold“'s Togt til

Østasien, da Store nordiske Telegrafskabs første Kabel mellem Kina og Japan blev udlagt. Havde senere en Række Udkommandoer, indtil han blev Chef for Flaadens Krigsmærkevæsen, hvilken Stilling han beklædte i en Aarrække. Efter sin Afsked blev han Chef for Kystudkigsvæsenet. Han var en kundskabsrig og begavet Mand, som havde særlige Evner som Skibskonstruktør, navnlig af Lystfartøjer, hvor han brød nye Baner, og af Redningsbaade. Han benyttedes af Marineministeriet som Konsulent ved Redningsvæsenet og af Indenrigsministeriet som Konsulent ved den grønlandske Handels Flaade. D. i Kbh. — Ugift. V. G.

Litt.: Nekrolog i „Nationaltid.“ 10/5 1916.

Bonnesen, Carl Johan (f. 29/5 1868), Billedhugger. F. i Aalborg. Forældre: Skibsbymester Lambert B. og

Dorthea Marie Sophie Langbein. Var i Tømrerlære, tog efter et toaarigt Studium paa Akademiet 1889 Afgang og vakte 1891 almindelig Beundring ved sin fantastiske og karakterfulde Bronzestatue „En Barbar“, en kampfærdig

Hunnerhøvding til Hest (nu foran Hirschsprungs Museum). Sin Sejr forfulgte han med Statuetten „Fra Hunnernes Tid“ (1892, Kunstmuseet), hvor Krigeren rider bort med den røvede, yndefulde Kineserpige; n. A. fulgte Statuen af den grublende „Kain“ (Kunstmuseet), et Arbejde af Karakterfuldhed og Energi. B.s Stilling herhjemme efter disse Arbejder var meget lovende, han fik 1894 Akademiets store Stipendium og drog til Paris og Italien; 1898 rejste han til Østasien paa det Ancker'ske Legat, og 1902 var han i Amerika for at fuldende Rohl-Smiths Sherman-Monument i Washington. Ogsaa ydre Anerkendelse var fulgt, 1898 og 1905 fik han Akademiets Aarsmedaille og blev derved Akademimedlem, senere kom han i Akademiraadet; han blev dekoreret og vandt en Guldmedaille i München. Hans Arbejder har hovedsagelig fulgt det Spor, hans første Fremtræden lovede. Blandt en Række Arbejder over eksotiske Emner maa nævnes „Orientalsk Gruppe“ (1897), den vilde og kraftige Gruppe „Hunnerne“ (1905), og „Tscherkesseren“ (1907). Men foruden disse Arbejder, der vandt Publikums Bifald ikke blot ved deres kunstneriske Sluttedhed og Kraft og den fortrinlig karakteriserede Pointe, men ogsaa ved Emnernes Usædvanlighed, har B. udført en Del Arbejder, hvor han gav Afkald paa alle ledsagende Attributter og i selve Linierne og Fremstillingen søgte at give Udtryk for den dybeste Lidenkskab; det er Arbejder som „Kain“, „Pausanias ved Hustruens Død“ eller „En Ulykkelig“ (1894) og „Adam og Eva ved Abels Lig“ (1898). Endelig maa nævnes „Sværd-danserinden“, „Døden og Livet“ (1902), „Musikken“ og de uheldige Flagmaster ved Glyptoteket, „Thor i Kamp med Jætterne“ (1897), senere udført i Kobber til Ny Carlsberg, „Diana“ (1908) paa Thronhjemsplads, Christian IX's Rytterstatue i Aalborg samt en Række Statuetter af Kongehusets Medlemmer. Ogsaa en Række Dyrefigurer har B. udført. B.s Plads indenfor den hjemlige Kunstverden er saaledes i første Række blandt de ældre Billedhuggere. Han har udført kraftige og monumentale Værker og har en Fantasi og Fortælleevne, som i hans bedste Arbejder virker baade fornemt og fast. — Ugift. O. A.

Litt.: „Ill. Tid.“ 6/3 1898; „Dekorative Kunst“ VI 1903; „Deutsche Kunst und Dekoration“ X 1902.

Bonnesen, Erdmann Peter (f. 29/10 1846), Maskiningeniør. F. i Kbh. Forældre: Skibsbymester Ertmann Peter B. og Claudine Marie Tøndering. Blev Student 1864, begyndte at studere ved Polyteknisk Lærestanstalt 1866 og tog Eksamen i Ingeniørfagene 1873. Det første Aar efter Eksamen virkede han som Ingeniør hos Anlægsentreprenørerne ved den nordvestsjællandske og den vestjyske Jernbane, men kastede sig

fra 1875—81 over sit Speciale som Ventilationsingeniør, i nogle Aar sammen med In-

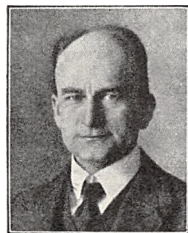
geniør C. Ramsing. Fra 1881—89 drev han Jernstøberi og Maskinfabrikation i Kbh. sammen med C. F. Danstrup (Firma B. & Danstrup). 1888 blev han Lærer i Tegning ved Polyteknisk Læreanstalt, hvor han allerede 1870—81 havde været Assistent i samme Fag. Lærerstillingen

blev 1902 omdannet til et Professorat, som B. beklædte, indtil han tog sin Afsked 1917. 1892 blev han tillige Lektor i Opvarmning og Ventilation sst., hvilken Stilling han beholdt til 1918. Udenfor sin Lærervirksomhed har B. varetaget en stor Række offentlige Hverv, dels som Borgerrepræsentant i Kbh. (1894—1900), dels som Medlem af Bestyrelsen for en Række Foreninger og Institutioner (Industriforeningen, Teknisk Selskabs Skole, Teknologisk Institut osv.). Som Kasserer og fra 1912 som Næstformand har B. udført et betydeligt filantropisk Arbejde i Direktionen for de Massmann'ske Søndagskoler. Hans Undervisning i Tegning paa Polyteknisk Læreanstalt var præget af den største Samvittighedsfuldhed. Han krævede stor Nøjagtighed og Orden af Eleverne i deres Arbejder og bidrog derved betydeligt til Gennemførelsen af et velordnet Undervisningssystem. Til Gengæld ejede han en dyb Forstaaelse af de Studerende, der aldrig henvendte sig forgæves til ham om Bistand. — Gift 1879 Anna Hedvig Larsen.

M. C. H.

Litt.: Elvius og Guldbrandsen: „Nyholm“ 1893; H. I. Hannover i „Berl. Tid.“ 29/10 1916.

Bonnesen, Tommy (f. 27/3 1873), Matematiker. F. i Kbh. Forældre: Vinhandler Gottlieb Heinrich Lexmund B. og Cathinka Henriette Kjeldsen. Blev Student 1892 fra Metropolitanaskolen, hvor Eigil Schmidts stimulerende og Pullichs afklarede Undervisning havde vakt hans Interesse for Matematik. Han tog 1896 Magisterkonferens i Matematik, men hans Interesse svingede nu en

Tid, idet han kort før

Eksamen begyndte at tage Undervisning som Skuespiller hos Karl Mantzius; debuterede Dec. 1897 som Jeronimus i „Pernilles korte Frøkenstand“, men opgav snart Scenen af Frygt for bristende Evne og virkede som Matematiklærer. Fik 1898 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Konstruktioner paa Kuglefladen og blev 1902 Dr. phil. ved en Afhandling: „Analytiske

Studier over ikke-euklidisk Geometri“. 1904—05 studerede han i Göttingen og Bologna, og 1906 blev han Rektor ved Borgerdydskolen i Kbh., derpaa Medlem af de Forenede Skolers Direktion og 1912 Formand for de private højere Almenskolers Pensionskasse. 1910 knyttedes han til Inspektionen for de højere Almenskoler som faglig Medhjælper i Matematik og udnævntes 1917 til Professor i deskriptiv Geometri ved Polyteknisk Læreanstalt. Under Opholdet i Göttingen var hans Interesse blevet vakt for Felix Kleins Matematikundervisningsreform, hvilket hans senere omfattende Indsats i den danske Undervisningsreform (Lærebøger, Undervisning, Læreruddannelse, Deltagelse i Diskussioner o. l.) bærer stærke Spor af. — Gift 1898 Inger Zöylnær. P. H.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1902; O. Kaalund Jørgensen i „Akademisk Ugebl.“ 1917; Grandjean: „Studerterne fra 1892“ s. A.; „Ill. Tid.“ 3/8 1918.

Bonnevie, Aksel Gunner (f. 17/12 1877), Børnehjemsforstander. F. i Kbh. Forældre: Postmester Peter Ferdinand Emil B. og Juliane Marie Jensen. Uddannet som Gartner, var 1900—07 Medhjælper og Gartner paa, fra 1907 Forstander for Ourø Optagelseshjem, fra 1913 Forstander for Opdragelsesanstalten „Godhavn“. Gennemgik Lærerhøjskolen 1905. B. har i sin Gerning samt gennem Foredrag og Bladartikler, særlig i „Børnesagens Tidende“ taget ivrig Del i Drøftelsen af Princippet for Opdragelsen af moralsk angrebne Børn og unge Mennesker; han gaar ud fra, at man virkningsfuldt modarbejder de unge Vagabonders Mangel paa Udholdenhed ved ikke at lade dem begynde paa for meget, men gennemføre alt, hvad de begynder paa, dernæst vil han have deres faglige Uddannelse ført vidt frem, før de forlader Opdragelsesanstalterne, for at de kan forstaa, det er meningsløst at give op; derfor uddannes de Unge paa „Godhavn“ paa Anstaltens Mark, i dens Værksteder samt hos Mestre i Byen. — Gift 1907 Margrethe Friis. H. A. S.

Litt.: Stægt i D. Thrap: „Familien B.“ 3. Udg. 1900; „Børnesagens Tidende“ 1916, Nr. 9; „Godhavn 1898—1918“ 1918.

Borch, Elna Inger Cathrine (f. 9/12 1869), Billedhuggerinde. F. i Roskilde. Forældre: Købmand Anders B. og Martha Willumsen. Uddannet i Tegning af Onklen Jacob Kornrup blev hun 1891 paa Akademiet Saabys Elev, fik 1894 Afgang og vandt 1903 den Neuhausen'ske Præmie. 1904 var hun et længere Ophold i Paris, det følgende Aar i Carrara, hvor hun lærte Marmorbehandling. Af hendes Arbejder maa nævnes

„Sørgende Dreng“ (1903), „Der Tod und das Mädchen“ over Schuberts Motiv (1905)

(i Marmor i Glyptoteket), „Hagar og Ismael“ (1908) samt en Del Gravminder, f. Eks. over Ingeniør Breinholt (Vestre Kirkegaard), Jacob Scavenius (med Arkitekt Ingwersen; Hol- tug Kirkegaard) og Grev F. Scheel (Rygaard Park). Frk. B. arbejder

i Besiddelse af stor teknisk Dygtighed, af Fantasi og Evne til at give sine Ideer et typisk Udtryk. Hun har ogsaa udført karakterfulde Portrætbuster, f. Eks. af Jacob Kornerup og Olaf Poulsen som Oldfuks (Kgl. Teater). — Ugift. O. A.

Litt.: Slægt i J. Brønneke: „Stamt. over Familien Brännich“ 1910; „Vore Damer“ 21/8 1916.

Borch, Martin (f. 1/3 1852), Arkitekt. F. paa Skerngaard. Forældre: Proprietær Frederik B. og Johanne Frederikke Frausing.

Kom i Tømrerlære og blev 1870 Svend, besøgte Akademiet 1869—77, da han fik Afgang, vandt n. A. den lille Guldmédaille, knyttedes til Akademiets Arkitekturskole som Assistent 1893—99, fik 1894 og 1901 Aarsmedaillen og blev 1907 Medlem af Akademiraadet. I sin Kunst hører

han afgjort den hjemlige Skole til, H. J. Holms Elever, men han har rejst en Del i Italien og Grækenland (1882, 1891, 1901 og senere) og i Frankrig (1889, 1895), delvis med offentlig Støtte, og derved udvidet og forfined sin kunstneriske Opfattelse; sine Motiver vælger han hovedsagelig fra vor gamle hjemlige Arkitektur, ikke blot, som hans Forgængere, fra Renæssancens Herrehuse, men ogsaa fra det mere borgerlige Bygningsstet og fra Senbarokken; hans Arbejder vidner om god Smag, Sans for harmonisk Samhørighed med Omgivelserne og pillen System med Detaildekorationen, snarere end om Trang til kraftig Monumentalvirkning og epokedannende Oprindelighed; en jævn, rolig og fornem-hyggeelig Virkning er som Regel det Maal, han tilstræber. Af hans Arbejder maa nævnes Landsarkivet i Odense (1893), St. Andreaskirken i Nørre Farimagsgade i Kbh. (1898—1901), Danske Selskabs Skole (1900), Rigshospitalet (1905—10), Studiegaarden (1916) og Huset Nr. 5 paa Højbroplads (1897) samt Toldbodens Postgodsbygning (1910). Ikke mindre fortræffelig er den Maade, hvorpaa B. har forstaaet at føje Nybygninger ind i en ældre Helhed (Regensens fjerde Fløj og Buegangen

(1908)). Ude i Landet har han dels restaureret en Del gamle Bygninger (St. Nikolai Kirke i Køge, Gissfeldt Kloster), dels ombygget og ændret flere Herresæder (Brattingsborg, Espe, Erholm, Hostenshus). Desuden har han udført enkelte arkitektoniske Monumenter, „Snubbekorset“ og Mindesmærket i Dalgasplantagen. B. har opnaaet Præmier for sine Planer til Kristiansborg, til Kunstmuseet og for nogle Husmandshuse. Som den begavede og vidt interesserede Personlighed, B. er, har han faaet overdraget offentlige Hverv, han er kgl. Bygningsinspektør (fra 1903) og Medlem af det særlige Syn for Landets værdifuldeste arkitektoniske Monumenter (fra 1904) og af Synet i Anledning af Bygningsfredningen (1918). Desuden maa det tilføjes, at B. ofte og virksomt har skrevet i Fagpressen, især „Arkitekten“, og Dagbladene om Restaureringsprojekter og Arkitektur samt forsvaret sit Syn paa sin Tids Kunst. — Gift 1880 Marie Henriette Nyrop. O. A.

Litt.: Slægt i P. G. K. B.: „Stamt. over den jyske Slægt B.“ 1905 og i „Personalhst. Saml.“ I 1900—07; „Tidskr. f. Kunstindustri“ 1887—88; Eugen Jørgensen i „Kunst“ II 1900; „Arkitekten“ 1898 ff.; „Ill. Tid.“ 28/8 1910; egne Artikler bl. a. i „Berl. Tid.“ 13/1 1899, „Nationaltid.“ 4/2 s. A., „Politiken“ 20/2 og 27/2 s. A., „Dannebrog“ 11/4 1901.

Borch, Oluf (Ole) (7/4 1626—13/10 1690), Professor, Lærd. F. i Nørre Bork ved Ringkøbing Fjord. Forældre: Præsten Oluf Clausen og Margrethe Lauridsdatter. Faderen mistede sit Embede og levede i smaa Kaar. O. B. blev Student 1644; ved Kbh.s Universitet tilfredsstillede hans Polyhistortrang særlig ved Studiet af Medicin, Anatomi, Botanik, Kemi, Filologi, Filosofi og Poesi; han knyttede sig særlig til Ole Worm, Th. Bartholin og Simon Paulli. 1650 blev han Hører ved Frue Skole i Kbh.; under Pesten 1654 virkede han som Læge, og 1655—60 var han Hovmester for Joachim Gersdorfs Sønner. Deltog 1659 i Kbh.'s Forsvar og blev 1660 Professor ved Universitetet (Filologi, Kemi, Botanik). Tiltraadte kort efter en længere Studierejse, delvis som Hovmester for Gersdorfs Sønner. Han kom til Holland (traf i Leiden sin Elev Nic. Steno, i Amsterdam Guldmageren Borri), England (London; traf i Oxford Kemikeren Robert Boyle), Frankrig (Paris; 1664 Dr. med. i Angers), Italien (i Florens Medicæerne, i Rom den svenske Dronning Christina; Neapel), Tyskland og vendte 1666 tilbage over Holland. 1667 udnævnte Frederik III ham til Medicus regius med Pligt til særlig at studere Metallernes Lægedomsbetydning. 1681 blev han Universitetsbibliotekar; 1686

Højesteretsassessor. Han samlede en betydelig Formue og grundlagde 1689 en Bølg for Studenter (med Bibliotek og Samlinger, senere brændte) „Collegium Medicum“ (til Minde om Florensopholdet), nu kaldet „Borchs Kollegium“. — O. B. indledede sin frugtbare og alsidige Forfattervirksomhed 1649 med Dissertationen „De cabela characterali“, hvori han bekæmper overtroiske Forestillinger om Trylleformularers helbredende Kraft. 1654 udgav han „Parnassus in nuce“, et Hjælpemiddel til latinsk Prosodi i leksikalisk Form. Som en begejstret Beundrer af Latin kastede han sig ind i Kampen mod Tidens barbariske Brug af dette (Voss, Schoppe). Dette afødte Værker med rige, om end ikke altid rigtig opfattede Bidrag til latinsk og græsk Leksikografi samt en Polemik med Tyskeren Keller. Under hans filologiske Produktion maa ogsaa nævnes Bidrag til antik Litteraturhistorie og sammenlignende Sprogbetragtninger, prægede af Tidens Fordomme. Som kemisk Forfatter viser han sig som en mærkelig Blanding af lærd Mystiker og empirisk Naturforsker. Først kaster han sig (1668) med en ellers hos ham ukendt Voldsomhed ind i en Strid med H. Conring om Alkemiens Ælde og Værdi — sikkert paa- virket af Borri, hvem han med stor Naivitet støttede. Men senere (1677) giver han en nøgtern og klar Vejledning til praktisk Behandling af Metalmalme med Tilløb mod senere Tidens Opdagelser. Paa Lægevidenskabens Omraade virkede han ivrig ved Forelæsninger og Lægepraksis, bl. a. for Indførelse af Kemiatrikernes Lægemidler. 1688 udgav han en populær Vejledning til Helbredelse ved indenlandske Planter. O. B. var ikke nogen genial Banebryder, men udfyldte betydningsfuldt sin Plads i Udviklingen ved stor Nidkærdhed som Lærer, Flid, Lærdom og Kultur. Hans elskværdige og lidt naive Karakter blev let begejstret og var blottet for Nag og Misundelse. U hjemlede Traditioner knytter til hans Person romantiske Begivenheder (Kærlighedsventyr dels med en medicæisk Prinsesse, dels med en Kollega Datter Susanne Malene Worm; jvfr. Chr. Winthers „Aftenscene“). D. i Kbh. — Ugift.

P. H.

Litt.: Slægt se Martin B.; Rasks Morskabs- læsen. I 1839; E. F. Koch: „O. B.“ 1866; Jul. Petersen: „Bartholinerne“ 1898; H. Olrik i „Festskrift i Anl. af B.s Kollegiums 200 Aars Jubilæum“ 1889; Vilh. Andersen: „Tider og Typer“ I 1907; Joh. Pedersen: „B.s Kollegiums Historie“ 1916; Breve I „Danske Saml.“ II 1866—67 og „Saml. t. j. Hist. og Top.“ VII 1879.

Borch, Simon Christian (f. $20/3$ 1847), Maskiningeniør. F. i Kbh. Forældre: Garvermester Johan Siegfried B. og Bodil Christine Frederiksen. Blev polyteknisk Eksaminand 1864 og Kandidat i Mekanik 1870, var ansat ved Havnevæsenet i Kbh. fra 1870—71, blev derefter knyttet til Polyteknisk

Læreanstalt fra 1872, først som Assistent ved Undervisningen i Maskinkonstruktion (1872—74), derefter som Docent i teknisk Mekanik og Maskinlære (1874—94) og endelig som Professor i Maskinlære alene (1894—1917). Var Medlem af Polyteknisk Læreanstalts Bestyrelse 1874—84. Jævnside med sin Lærervirksomhed drev han i nogle Aar (1882—90) Maskinfabrikation i det af ham og Ing. P. C. Henriksen oprettede Firma „B. & Henriksen“ i Kbh. B. har som eneste Lærer gennem en lang Aarrække i det for Maskiningeniørernes Uddannelse meget vigtige Fag Maskinlære haft den allerstørste Betydning for Maskinindustriens Udvikling i Danmark, idet en meget stor Del af vort Lands Maskiningeniører er Elever af ham. Hans Forelæsninger var prægede af en usædvanlig stor Fremstillings- evne, der gjorde Faget interessant og let tilgængeligt for de Studerende. Det samme er Tilfældet med de af ham udgivne Lærebøger: „Maskinlære“ I (4. Udg. 1905), II (3. Udg. 1903) og III (3. Udg. 1902). — Gift 1880 Frederikke Charlotte Amalie Lihme.

M. C. H.

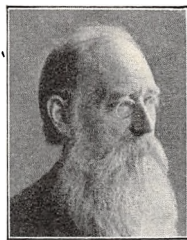
Litt.: R. i „Berl. Tid.“ $19/3$ og $9/6$ 1917.

Borchgrevinck, Melchior (d. $20/12$ 1632), Musiker, Kapelmester. Stammede fra Nederlandene og var mulig Søn af Bonaventura B., der 1587 blev kgl. dansk Kapelmester. Fra Sangerdreng, Instrumentist og Organist i Kongens Kapel svang han sig i Vejret til Kapelmester for samme 1618 som Afløser af Gregorius Trehou. Uddannede flere betydelige danske Musikere (bl. a. Mogens Pedersen) og besøgte gentagne Gange i Kongens Ærinde Italien, hvor han efterlod sig det bedste Ry, skattet af Mestre som Giovanni Gabrieli og Orazio Vecchi. Udgav bl. a. Madrigalsamlingen „Giardino nuovo bellissimo di varii fiori musicali sceltissimi“ (Kbh. 1605 og 1606), hvori to Melodier af ham selv. D. i Roskilde. — Gift Magdalene; levede 1640.

G. S.

Litt.: Slægt i B. B.: „Slægten B.“ 1911; A. Hammerich: „Musikken v. Christian IV's Hof“ 1892.

Borchsenius, Betty Julie ($18/8$ 1850— $7/9$ 1890), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Købmand Vilhelm Anton Gulbrandsen og Julie Betty Haagensen. Frk. Gulbrandsen blev allerede som 17aarig knyttet til det Hagen'ske Selskab i Provinserne og debuterede paa Folketeatret $7/9$ 1869 som Julie i „En fiks Idé“, hvorefter hun i 11 Sæsoner var en meget yndet Skuespillerinde ved denne Scene. Som Fru B. vandt hun et fremtrædende Navn i de københavnske Privat- teatres Historie, blev Ingenuen efter det

store Publikums Hjerter; hun forbandt et lyst Ydre med Evnen til at særtogede de forskellige Ungpigeskikkelser, hun hurtig efter hverandre maatte udføre, men greb dog ogsaa efter andre Opgaver — f. Eks. den unge Adelsdame i „En fattig ung Mands Eventyr“ — der krævede mere lidenskabeligt og storliniet Spil. Fra Folketeatret kom Fru B. først til Kasino,

derpaa 1883 til det nygrundlagte Dagmar-teater, for hvilket hun dog blev uden Betydning. ^{19/1} 1884 optraadte hun sidste Gang ved en Aftenunderholdning, udgav s. A. et lille Bind novellistiske Skitser, „Situationer“ og traadte herefter i Skyggen, indtil hendes tidlige Død vakte Erindringer om Evner, der ikke havde naaet fuld Udvikling. D. i Kbh. — Gift 1873 Forfatteren Otto B. (s. d.). Ægteskabet opløst 1879. C. Bs.

Litt.: Herman Bang i „Kritiske Studier og Udkast“ 1880; K. Schmidt: „Meddelelser om Skuespil og Teaterforhold i Odense“ 1896; Frisrup: „Scenens Navne“ 1913; Nekrologer af Joh. Knudsen i „København“ ^{8/9} og ^{12/9} 1890 og Herman Bang sst. ^{11/9} s. A. og i „Tilskueren“ 1891; R. Neiiendam: „Folketeatret 1857—1908“ 1919.

Borchsenius, Otto Frederik Christian William (f. ^{17/3} 1844), Forfatter. F. i Ringsted. Forældre: Købmand Gabriel Esaias B. og

Frederikke Emilie Rejstrup. Blev Student 1863

og Cand. phil. n. A., stude-

derede nordisk Sprog og

Litteratur uden at tage

Eksamen. Han deltog i

Studenterlivet, en Tid

som Senior, og under-

viste (til 1885), hvad

der har sat Frugt i for-

skellige danske Læse-

bøger, udgivet sammen

med Winkel Horn, men kom hurtig ind

i en livlig litterær Virksomhed som Ud-

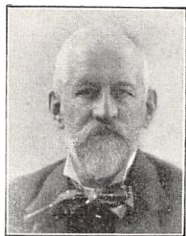
giver, Oversætter og Kritiker. Han debu-

terede 1866 med en Oversættelse af Bren-

tanos „Gokkel og Hinkel“, hvortil senere

kom Værker af Ebers og Hamerling. Navn-

lig har han dog arbejdet for Kendskabet

til svenske Forfattere: Snoilsky, Fru Edgren, Rydberg og Strindberg. Fra sidst i 60'erne blev han litterær Medarbejder ved „Fædrelandet“, fra 1875—78 skrev han Kritik og Afhandlinger i „Nær og Fjern“. En Del af disse er samlede i „Fra Fyrerne“ 1—2 (1878—80), hvortil slutter sig „Litterære Feuilletoner“ 1880 og „Hjemlige Interiører“ 1894. Mere udførte biografiske Karakteristikker er „To Digtere“ (Bredahl og Kaalund) 1886. 1880—84 var B. Medredaktør af „Ude og Hjemme“ og en kort Tid af dets Efterfølger „Hjemme og Ude“. Han

Redaktionen sluttet ^{20/1} 19.

havde staaet flere af den nye Retnings Mænd og deres æstetiske Teorier nær i 70'erne. Men han veg tilbage for de radikale Konsekvenser politisk, socialt og religiøst, ligesom al Partitvang var ham imod. Efter Hørups og Brandes' Afgang fra „Morgenbladet“ traadte B. ind i dets Redaktion 1885. var 1892—1910 litterær Redaktør ved „Dannebrog“, skrev derefter i „Riget“ og i senere Aar bl. a. i „København“. Desuden har han sendt Korrespondancer til norske og svenske Blade. 1905 blev han Censor ved det Kgl. Teater. Ved Siden af sin flittige Virksomhed i Døgnets Tjeneste har B. udgivet bl. a. Oehlenschlägers Erindringer (forkortede; sammen med Liebenberg), Liebenbergs Erindringer, P. A. Heibergs udvalgte Skrifter og Kaalunds Digte. Originale Arbejder, men knyttede til Lejligheder, er „Sange og Digte“ 1887 og „Minder og Stemninger“ 1899. B.s Omraade er Overgangsfænomenerne mellem 1840 og 1880, hans Type de litterære Løsgængere, hvortil han selv hører, af en human frisindet, men lidt virkelighedsfjern Idealisme. Hans kritiske Princip er at give „Kendsgerninger med Kommentar“. Hertil forsyner det personlige Kendskab, der ofte er Baggrunden for hans Artikler, ham med talrige Anekdoter, Breve og Personalia. I den psykologiske Karakteristik er han derimod svag, og kunstnerisk Levendegørelse af Stoffet lægger han ingen Vægt paa. — Gift 1) 1873 Skuespillerinde Betty Guldbrandsen (s. d.). Ægteskabet opløst 1879. 2) 1892 Johanne Louise Kolling. G. C.

Litt.: „Soransk Tidsskr.“ IV 2 1901, S. 124; Schandorph: „Oplevelser“ 1889—98; P. A. Rosenberg i „Ill. Tid.“ ^{13/8} 1904; „Hver 8. Dag“ ^{11/12} s. A.; „Journalisten“ ^{1/10} 1906; A. Ipsen: „Litterære Portrætter“ 1906; L. C. Nielsen: „Fr. V. Hegel“ 1909; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; „København“ ^{17/3} 1914; „Bogvennen“ s. A.; Selvbioografi i „Nationaltid.“ ^{26/3} og ^{26/12} 1915; Zak. Nielsen: „Minder“ II 1911.

Borchsenius, Valborg Bodil Emilie (f. ^{19/11} 1872), Solodanserinde. F. i Kbh. Forældre: Instrumentmager Jørgen Adolf Jørgensen og Christiane Engelund. Kom 6 Aar gammel ind paa det Kgl. Teaters Balletskole og fik tidlig Lejlighed til at medvirke i Barneroller (var f. Eks. ved Førsteopførelsen af „Et Dukkehjem“ et af Helters Børn) og i mindre Dansepertier. Udførte som 17aarig Eskimodansen i

„Fjernt fra Danmark“ og vandt efter Charlotte Wiehes Afgang 1890 en første Rangs Plads blandt Balletens Solokræfter. Fru B. kom gennem 90erne og ind i det nye Aarhundrede til at udføre Hovedpartierne i alle de Balletter af Bournonville, der blev be-

varede paa Repertoiret, f. Eks. Astrid i „Valdemar“, Hilda i „Et Folkesagn“, Sylfiden i „Sylfiden“, Poul i „Fjernt fra Danmark“, Teresina i „Napoli“, Svava i „Valkyrien“, Sigyn i „Trymskviden“, fremdeles Coppelia i Delibes' „Coppelia“ og en Mængde Solopartier i Divertissementer og Operaer. Som Danserinde udmærkede hun sig ved sin elegante og formfulde Dans, der viser hende i uforfalsket Besiddelse af den Bournonville'ske Tradition. Hendes Kunst har altid været lys og harmonisk, præget af Ynde, ejende baade Udtryk for Vemod og Livslyst. Ogsaa i et Par Skuespilroller: Prinsessen i „Der var engang —“ og Lysalf i „Vølund Smed“ har hun ikke uden Held forsøgt sig. Hun optraadte sidste Gang $\frac{1}{8}$ 1918 som Svanhilde i „Coppelia“ og Teresina i „Napoli“. — Gift 1) 1896 Skuespiller Johannes Norden Guldbrandsen. Ægteskabet opløst. 2) 1908 Regissør Kaare Guldbrand B.

C. Bs.

Litt.: Soph. Bauditz i „Teatret“ VIII 1909; „Vore Damer“ $\frac{1}{2}$ 1916; „Verden og vi“ $\frac{24}{4}$ 1918; Chr. Houmark i „Politiken“ $\frac{9}{5}$ s. A.; Emilie Waabom i „Musik“ Juni s. A.

Bording, Anders Christensen ($\frac{21}{1}$ 1619— $\frac{24}{5}$ 1677), Forfatter. F. i Ribe. Forældre: Læge Christen Lauridsen B. og Ingeborg

Klyn. Blev Student 1637, men blev først 1653 Magister ved Sorø Akademi. Han var i Mellemtiden Huslærer paa jyske Herregaarde, hvor man satte Pris paa hans muntre Talent for erotiske Viser i Tidens Hyrdesmag til Galathea og Sylvia (o: Maren Jacobsen i Aarhus) eller

andre Digte til hans Velyndere, f. Eks. „Lærde Kvinders Forsvar“ 1647. Efter Eksamen var han i Huset hos Tage Thott til Eriksholm i Skaane til 1658. B. deltog vistnok med Studenterne i Kbh.s Forsvar. Han led nærmest Nød i de følgende Aar, til han 1662 blev Rektor i Slangerup, en Stilling han dog opgav n. A., vel paa Grund af sin Bohème-Naturs Uvillie mod fast Arbejde. Efter 1660 begynder hans egentlige Lejlighedsdigtning, den der ikke udspringer af personlig Følelse, men for Betaling besynger Bryllupper, Begravelser o. l. Men i disse Aar bryder ogsaa hans Lune igennem i de Rimbreve, han skriver, delvis som Ansøgninger: „Forhaabnings- og Forhalingsgriller“, „Sendebrev“ til Rentemester Gabel, „Den haarde Nøds bønlig Klageskrig“ til Kongen. 1664 fik han et Præbende ved Ribe Domkirke, men var allerede n. A. i Kbh. Her paalagde Kongen ham 1666 at skrive en Hofavis. Til sin Død skrev da B. maanedlig paa Vers „Den danske Mercurius“, mest om Hofnyt og lidt Udenrigspolitik,

isprængt loyale Ræsonnementer. Ideen var fransk, men Forbilledet for denne vor første regelmæssige Avis Grefflingers „Nordischer Mercur“ i Hamborg. Den gjorde Lykke, og i det hele nød B. stort Ry. Hans Skrifter blev dog først samlet 1735 ved Rostgaard og Terpager, med en Fortale af Gram. B. tilhører 17. Aarh.s Kunstdigtning; han har baade bombastisk Ordpragt og mytologisk Apparat og kunstige Renæssanceversemaal. Men i hans 4 Takts Jamber, som han anvender hyppig og med stor sproglig Lethed, og i hans Kvikhed og Lune selv i Modgangen klinger nationale Toner igennem. Han er en af de første, hvem Kunsten og Modersmaalet ligger paa Hjerte for deres egen Skyld. Han gaar hverken i Dybden eller i Bredden, men er altid frisk og ærlig. — Foruden det før nævnte kan fremhæves: „Studenters Rentekammer“, „Nysekrud — eller Snustobaks Berømmelse“ og af hans verdslige Viser: „Blinde Dreng“ og „Frisk op, naar Djævelen gør sig vred“. D. i Kbh. — Ugift. G. C.

Litt.: Slægt ved Rordam i „Kirkeh. Sml.“ III 6 1887—89 og ved Kinck i „Saml. t. jysk Hist. og Top.“ I 1866—67; Molbech: „Histor.-biogr. Saml.“ 1851; N. M. Petersen: „Den danske Litteraturs Hist.“ III 1855—56; Stolpe: „Dagspressen i Danmark“ II 1879; Paludan: „Renæssancebevægelsen i Danmarks Litt.“ 1887; C. Bruun i „Danmarks V 1890; Halling: „Meine Vorfahre“ I 1905.

Bording, Jacob ($\frac{11}{7}$ 1511— $\frac{5}{9}$ 1560), Læge.

F. i Antwerpen. Forældre: Købmand Nicolaus B. og Adriane Adriansdatter. Gik i Skole i Löwen, kom i sit 18. Aar til Universitetet i Paris, hvor han hørte Forelæsninger over Filosofi og Medicin og allerede vakte Opsigt ved sin Lærdom. Besøgte senere MontPELLIERS berømte Lægeskole og kaldtes derfra 1538 til Rektor ved Skolen i Carpentras, men maatte 3 Aar efter fratræde paa Grund af sine protestantiske Anskuelser. 1541—45 praktiserede han som Læge i Antwerpen, søgte derpaa ligeledes af religiøse Grunde til Hamborg. 1549 kaldtes han til Prof. medicinæ ved Rostocks Universitet og blev samtidig Livlæge hos Hertugen af Mecklenborg. Han knyttedes til Danmark, da Christian III kaldte ham til det ledige Professorat i Medicin 1557 og udnævnte ham til sin Livlæge. Som saadan tilsaa han Christian III paa hans Dødsleje og holdt en godt karakteriserende Ligtale over ham i Odense. Frederik II beholdt ham som Livlæge, men kort efter døde han som Rektor ved Universitetet. Han var almindelig agtet paa Grund af sin Lærdom og retskafne og milde Karakter. Hans Hovedværk udkom først 1591 i Rostock under Titlen

„Physiologia, Hygieine, Patologia“. D. i Kbh. — Gift 1538 Francisca Nigroni.

O. P.

Litt.: „Kirkeh. Sml.“ III 6 1887—89, S. 585; Rørdam: „Kbh. Univ. Hist.“ I 1868—69; Steinh. Doleti Orationes, Epistolæ et Carmina 1533; Schirmmacher: „Joh. Albr. I v. Mecklenburg“ I—II 1885.

Borg, Jacob Thorvald (f. $10/4$ 1872), Søofficer, Havnedirektør. F. i Kbh. Forældre: Lods Jens Jacob B. og Marie Eriksen. Blev Sekondløjtnant 1894, Premierløjtnant 1899, Kaptajn 1909. Stod et Aar i østrigsk Tjeneste, deltog i en dansk Ekspedition til Grønlands Vestkyst og ledede 1907—10 en Del Opmaalinger til Lettelse af Skibsfarten paa samme Kyst. Førte Postdampskibet „Freja“ mellem Korsør

og Kiel 1912—14 og forrettede siden Tjeneste i Flaadens Overkommando, indtil han 1917 udnævntes til Direktør for Kbh.s Havn og traadte udenfor Nr. i Søværnet. Er gennem sin militære Tjeneste og sin Ledelse af Kommunernes Kulkontor under Verdenskrigen kendt som en repræsentativ, administrativt dygtig og teknisk uddannet Officer. — Gift 1909 Karen Wilkens. V. G.

Litt.: Th. Kernerup: „Oversigt over Meddelelser om Grønland“ 1913; „Bert. Tid.“ $7/7$ 1917; „Politiken“ $7/7$ og $10/7$ s. A.

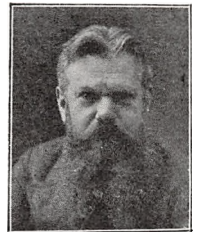
Borgaard, (Albert) Albrecht ($10/11$ 1659— $7/2$ 1751), Officer. F. i Holbæk ved Randers. Blev Volontær ved Dronningens Regiment; deltog i Wismarks Belæjring 1675 og i den skaanske Krig, var Konstabel i Artilleriet under Slaget ved Lund 1676, Fyrværker 1679 og tillige ansat ved Landmaalingen paa Sjælland 1681. Officer 1682, deltog som Volontær i flere Felttog mod Tyrkerne i Ungarn. Menig i Drabantkorpset 1687 og tillige ansat ved Fortifikationsarbejdet om Kbh. Blev 1688 indviklet i Marcus Kollers Forræderisag, udfordrede sin Major til Duel og flygtede fra Landet. Gik først i polsk, saa i brandenborgsk, siden i kejserlig Tjeneste, udmærkede sig 1691—92 som Volontær i den franske Hær og blev endelig 1692 Fire Master i den engelske Hær, 1712 Chief Fire Master. Under den spanske Arvefølgekrig avancerede han 1706 til Oberst og blev Øverstkommanderende for det engelske Artilleri i Spanien. 1727 Brigadegeneral og Chef for det Kgl. engelske Artilleriregiment og for Artilleriakademiet i Woolwich, hvilke Poster han beklædte til sin Død. General-

løjtnant 1739. Det engelske Artillerikorps' Officerer lod 1785 indgravere paa hans Mindetavle i Parken ved Woolwich's Arsenal: „Storbritannien skylder denne tapre Officers fortrinlige Talenter at have bragt saa vel Artillerividenskaben som Artilleritjenesten til et regulært System, ligesom ogsaa Regimentets Organisation og Indretning.“ Saa paaskønnet hans Virksomhed blev af den engelske Regering, ligesaa agtet og anset var han i sit private Liv for Retsindighed, Uegennytte og Patriotisme. D. i London. — Gift 1) 1703 Barbara Bradshaw, d. 1714. 2) 1715 Catherine Michelsen, d. 1754. K. C. R.

Litt.: O. N. Olsen: „A. B.s Levned og Bedrifter“ 1839; „Militært Repertorium“ V 1839; P. W. Becker i „Hist. Arkiv“ 1870 II; H. W. L. Hime i „Minutes of Proceedings of the Royal Artillery Institution“ XIII 1884; H. E. Flindt i „Tidskueeren“ 1915; H. Faber: „Danske og Norske i London“ s. A.

Borgbjerg, Frederik Hedegaard Jeppesen (f. $10/4$ 1866), Politiker, Journalist. F. i Boeslunde ved Skalskør. Forældre: Dyrslæge, Landmand, siden Bogholder Jens Jeppesen (s. d.) og Hermine Dorothea Hedegaard. Gik i Almueskolen og undervistes af Faderen, til han kom i Huset hos en velstaaende Onkel i Gentofte og blev Student 1884. Han gav sig til at studere Teologi og tog de indledende Eksaminer (Filosofikum 1885), men blev ikke Kandidat og førtes efterhaanden ind paa Historie og Nationaløkonomi. Et romantisk-dybtænkende Naturel kastede ham ud i svære Anfægtelser, fra Grundtvigianer blev han Pietist og Tolstojaner, endelig Republikaner og Socialist. Omkring 1888 var hans Indre afklaret: Vejen til ny Sundhed bag den degenererede Overklasse gik gennem Socialismen. Efter at have debuteret som Journalist i „Berlingske Tidende“ og „Politiken“ skrev B. $13/2$ 1890 sin første Artikel i „Social-Demokraten“ og blev snart en af dens flittigste og mest begavede Medarbejdere; han afløste sin „Opdager“ Wiinblad som Redaktør 1911. Ogsaa indenfor Partiet avancerede han, kom 1892 ind i Hovedbestyrelsen og var 1894—98 Formand for det sjællandske Agitationsudvalg og øvede en betydelig Indflydelse paa Udfaldet af Valget 1895. Han stillede sig selv i Lyngby 1895 og 1898 og valgtes sidstnævnte Aar til Folketinget i Kbh.s 5. Kreds, som han siden har beholdt. Af Byens Borgerrepræsentation var han Medlem 1898—1904 og 1905—13. B. er ubestridt sit Partis mest levende og alsidige Kraft. I Tinget har han været dets Ordfører i en imponerende Række Sager og udfoldet en forbavsende Vel-

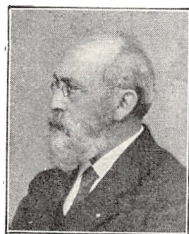

13*

talenhed. Nævnes kan Skattelovene 1901—03, Toldloven 1907—08, Valglovsforslagene 1905 og 1909, Grundlovssagen 1912—15, og som den ikke mindst mindeværdige hans store, fældende Kamp mod Alberti 1907—08. Han er en Taktiker og Parlamentariker af Rang, hans Tale ejer en Undergrund af lyrisk Patos, der viser tilbage til hans teologisk-filosofiske Ungdom, og fri for Fagforeningsmandens Klassehad hylder han en sund Opportunisme og forstaar at bruge Alliancens Vaaben. Han ynder de store Gestus og forser sig til Tider mod Smagens Love; den sikre Begrænsning og Stillefuldhed er overhovedet ikke hans Sag. Men i afgørende Øjeblikke, under Lockouten 1899, i Holdningen overfor Venstre og siden de Radikale, under Grundlovsforhandlingerne 1912—15, har hans Taktik været Partiet til megen Nytte, og Socialismens Udbredelse paa Landet skyldes ogsaa for en stor Del hans Agitation. 1918 var han Partiets Repræsentant i den til Island udsendte Kommission. Under Verdenskrigen tog han, hvis Ideal iøvrig er Franskmanden Jaurès, kraftig Parti for de fra det tyske Socialdemokrati udgaende Fredsbestræbelser (hans Rejse til Rusland 1917). Sammen med C. E. Jensen udgav B. 1901—04 „Socialdemokratiets Aarhundrede“. — Gift 1) 1890 Harriet Doloris Meyer. Ægteskabet opløst 1913. 2) 1913 Olga Marie Elna Petersen. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Soc.-Dem.“ 17/5 1910; Sv. Martin: „Hvorledes jeg blev Politiker“ 1912; „Tilskueren“ 1914; „Journalisten“ 1.11/2 1915; „Verden og Vi“ 2/11 1917; „Pressens Magazin“ 13/2 1918.

Borgen, Carl August Julius (f. 23/5 1850), Forsikringsmand. F. i Kbh. Forældre: Gros-serer Carl August B. og Julie Carstensen. Efter at have været i Købmandslære kom han i 1875 ind i Faderens Assuranceforretning og viste sig ved Indarbejdelsen her i Landet af det schweiziske Ulykkesforsikrings-selskab i Winterthur som en dygtig Forsikringsagent, den første, der herhjemme virkede for Ulykkesfor-

sikring. Fra 1886 var han Kontorchef i „Skjold“, som fik stor Gavn af hans Evner som Akkvisitør, og er fra 1911 Selskabets Direktør. Han har ogsaa gjort sig fortjent som Ophavsmand til det nordiske Katastrofefond for Ulykkesforsikring. Han tilhører Indre Mission og virker ivrig for Afholdssagen og for den kbh'ske Kirkesag. — Gift 1) 1877 Anna Helene Marie Lampe, d. 1881. 2) 1889 Sara Mathilde Bergenhammer. V. E. G.

Litt.: Slægt i Hundrup: „Stamt. over Slægten B.“ 3. Udg. 1877; Erindringer i Bladet „Skjold“

1915, Nr. 14; J. P. Gram: „Forsikrings-Aktieselskabet Skjold 1884—1909“, 1909; Westergaard i „Dansk Assurance“ 1915; „Assurandøren“ XX 1915; „Politiken“ 2/7 1915.

Borgen, Vilhelm August (2/7 1801—27/5 1884), Skolemand, Politiker. F. paa Nøragergaard ved Slagelse. Forældre: Proprietær Andreas B. og Bodil Maren Hansen. Blev Student 1819, Lærer ved Fredericia Latinskole 1820, ved Borgerdydskolen 1824, ved det v. Westen'ske Institut 1829, hvor han 1832—44 var Bestyrer, 1844—59 Skoledirektør i Kbh., Kultusminister i Rotwits's Ministerium 1859—60, Landstingsmand for 2. Kreds 1849—66. Han nød Anseelse som Lærer, men har særlig vundet sig et Navn som Skoleleder. Det offentlige Skolevæsen i Kbh., hvis første Direktør han var, organiserede han i større Skoler, hvortil der opførtes nye Bygninger, og som blev underlagt en ansvarlig Skoleinspektør som Leder; han fik indført en forbedret og udvidet Undervisning og taalelige økonomiske Vilkaar for Lærerne. B. var Medstifter af og i 20 Aar Formand for Bestyrelsen af Idiotanstalten paa Gl. Bakkehus og øvede megen Indflydelse paa denne Anstalts hele Organisation. Han har udgivet Læsebøger i Dansk samt en „Vejledning til Affattelse af Udarbejdelser i Modersmaalet“ (1840). D. i Kbh. — Gift 1837 Marie Vilhelmine Andrea Schøning, d. 1874. H. A. S.

Litt.: Slægt se Carl B.; „Portrætter af danske Rigsdagsmænd“ 1851; M. Goldschmidt: „Livs-Erindringer“ I 1877; Joak. Larsen: „Kbh.s offentlige Skolevæsen“ 1881; Jos. Michaelsen: „Fra min Samtid“ I 1890; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 28/5 1884.

Bornemann, Frederik Christian (18/10 1810—9/10 1861), Retslærd. F. i Kbh. Forældre: Professor M. H. B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1827, Cand. juris 1833, 1834 Volontør i Kancelliet, foretog 1834—36 en videnskabelig Udenlandsrejse, blev 1839 Lic. juris, s. A. Kancellist i Danske Kancelli, s. A. Lektor ved Universitetet, 1840 Prof. extraord., 1844 Prof. ord., 1846 ekstrord. Assessor i Højesteret, 1856 Etatsraad. Den Opgave, B. stillede sig, var at gennemføre en filosofisk Behandling af Retsvidenskaben. Allerede i Fædrenehjemmet var hans Interesse for den filosofiske Spekulation vakt; gennem J. L. Heibergs Afhandlinger førtes han og Barnedomsvennen H. Martensen til et indgaaende Studium af Hegel. I sit „Indledningsfore-

drag til Forelæsninger over Retsvidenskabene ved Kbh.s Universitet" (1839) opgør han Regnskabet med den af Ørsted indledede praktisk-realistiske Metode og opstiller heroverfor den spekulative som Maalet; i sin Licentiatdissertation „De crimine raptus" (1839) havde han alt, hvad allerede Emnet viste, peget paa den Vej, han agtede at gaa; i Programmet „Om Retsordenens Natur og Væsen" (1845), i hans „Foredrag over den almindelige Rets- og Statslære" med dens Opfattelse af Retsordenen som Resultat af en i Masserne sig udviklende Almenbevidsthed, som den objektive Sædeligheds, Samfundssædelighedens Rige spores tydelig Paavirkning af F. J. Stahl. Som Kriminalist syslede B. nærmest med Strafferettens almindelige Problemer; i sin Begrundelse af Straffen gaar han ligesom Stahl ud fra Retfærdighedsideen; i sit Universitetsprogram „Bidrag til Læren om Meddelagtighed i Forbrydelsen" (1860) opstillede han den ikke lidt komplicerede Meddelagtigheds-lære, som fik sit legislative Udtryk i 5. Kap. af Straffeloven af 1866, i hvis Tilblivelse B. tog virksom Del. B.s spekulative Metode forhindrede ham dog ikke i i „To Afhandlinger til den danske Arveret" (1851) og de sig dertil sluttende „Foredrag over den danske Arveret" af frembringe et Værk af høj dogmatisk Rang. B.s „Forelæsninger over den positive Folkeret" bærer i det store og hele Grundridsets Form. Som referendarius consistorii spiller B. en betydelig Rolle. Han var en Mand af sjældne Aands-evner, en Tilhænger og Udøver af det Heiberg'ske Dannelsesideal. Om det af B. inaugurerede spekulative Interregnum er Litterærhistoriens Dom ikke afsagt endnu, men til Held for dansk Retsvidenskabs Udvikling har det sikkert været, at B.s umiddelbare Efterfølger Goos slog Bro mellem den Ørsted'ske Realisme og den B.ske Spekulation. Bortset fra sine akademiske Skrifter og et Par Afhandlinger („Bemærkninger om Censuren i Danmark" i „Maanedsskr. f. Litteratur" XII 1834 o. a.) offentliggjorde B. intet. Hans Forelæsninger blev sammen med hans trykte Arbejder udgivet efter hans Død af C. Goos, Fr. Krieger, J. Gram, A. Aagesen og J. Nellemann i „Samlede Skrifter" I—V (1863—68). D. i Kbh. — Gift 1) 1839 Mette Marie Engelstoft, d. 1846. 2) 1849 Elvire Marie Anna Adolphine Préalde, d. 1900. Fz. D.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. 1839; „Ill. Tid." 19/10 1861; J. Gram i „Nord. Universitets-Tidsskr." IX 1863 I. Hæfte, S. 116—25; Frantz Dahl i „Nord. Tidsskr. f. Strafferet" III 1915, S. 36—41.

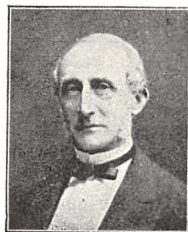
Bornemann, Henrik (1/1 1646—31/12 1710), Biskop. F. i Kbh. Forældre: Kancellisekretær Philip Julius B. og Hedevig Johanne Adolphsdatter Zoëga. Blev Student 1662, teologisk Kandidat 1668; det følgende Aar ansattes han som Subrektor ved Frue Latin-

skole, 1672 avancerede han til Rektor, hvortil 1674 kom et Professorat i Logik og Metafysik ved Universitetet; 1675 blev han Stiftsprovst og Præst ved Frue Kirke, 1683 Biskop i Aalborg og Æresdoktor i Teologi og endelig 1693 Biskop over Sjællands Stift. B. tilhørte den strenge Ortodoksi og var med til at udarbejde Kirkeritualet og Kingos Salmebog; han var desuden en myndig Mand og meget hidsig, i Særdeleshed havde han vanskeligt ved at tøjle sin skarpe Tunge; han blev derfor jævnlig indviklet i forargelige Stridigheder som f. Eks. med Professor Vandal, der beskyldte ham for i „Katekismusforklaring for Degne og Skoleholdere" at have fremsat forskellige Kætterier. Under Frederik IV bekæmpede B. den frembydende Pietisme; efter Kongens Ordre maatte han vel 1705 ordinere to pietistiske Missionærer til Trankebar, skønt han ansaa Hedningemissionen for at være „Sværmeri", men n. A. fik han udstedt en Forordning, som forbød gudelige Forsamlinger i Husene, og Pietismens endelige Sejr oplevede han ikke. Baade i Aalborg og Kbh. stiftede han betydelige Legater. D. i Kbh. — Gift 1) 1672 Susanne Olufsdatter Worm, d. 1674. 2) 1675 Anne Henriksdatter Buck, f. Würger, d. 1698. H. M.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen" 1893; Pontoppidan: „Annales Ecclesiae" IV 1752; Zwergius: „Sjæll. Cleresie" 1754; „Ny kirkeh. Saml." IV 1 1872—73; „Kirkeh. Sml." IV 2 1891—93 og V 4 1907—09.

Bornemann, Johan Alfred (17/1 1813—4/5 1890), Teolog. F. i Kbh. Forældre: Professor M. H. B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1830, tog teologisk Embedseksamen 1836 og erhvervede 1840 Licentiatgraden for en Afhandling om Anselm og Abailard. Efter en Udenlandsrejse ansattes han 1843—49 som Lektor i Moral ved Sorø Akademi, og 1854 blev han Martensens Eftermand som Professor ved Universitetet. B. tilhørte den spekulative Retning og besad baade filosofisk Begavelse og gode Kundskaber, men hans Udtryksform var yderst slet; hans Forelæsninger var jævnlig uklare, og hans Spørgsmaal ved Eksamen undertiden højt gaadefulde. Studenterne gav da deres Uvillie mod ham tydelig til Kende, og C. H. Scharling ansattes som Docent for at supplere Undervisningen i hans Fag. 1870 gik han af. D. i Kbh. — Ugift. H. M.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Festskrift ved Kroningen 1840; Martensen: „Af mit Levnet" I 1882

S. 80 ff.; H. N. Clausen: „Optegnelser om mit Levnet og min Tids Historie“ 1877, S. 422 og 534 ff.; Brev i „Breve til og fra F. C. Sibbern“ I 1866.

Bornemann, Matthias Hastrup (²⁷/₁₀ 1776—²⁰/₁₀ 1840), Retslærd. F. i Brøndum Præstegaard ved Skive. Forældre: Hovedgaardsejer, fhv. Borgmester Johan B. og Anna Marie Hastrup. Blev Student 1791, Cand. juris 1796, 1799 Adjunkt og Notarius ved det juridiske Fakultet, 1803 Prof. extraord., Dr. juris 1815, 1817 Prof. ord., 1823—24 Universitetets Rektor, 1829 Etatsraad, 1836 Konferensraad. B. var et ægte Barn af den Overgangstid, i hvilken hans Ungdom faldt. Æstetisk og filosofisk interesseret, selv ikke uden digteriske Aspirationer, virksomt Medlem af Drejers Klub, en varm og oprigtig Fædrelandsven. I „Minerva“, „Tilskueren“, „Iris og Hebe“ og andre Tidsskrifter saa flere af B.s Afhandlinger og Digte Dagens Lys, hans patriotiske Poesier — f. Eks. „En dansk Mands Stemme i Aaret 1807“ (1807) — tilhører baade i Form og Indhold ganske den Rahbek-Pram'ske Litteraturperiode. I Konkurrencen om en Lærerpst ved Universitetet havde B. besejret A. S. Ørsted, men i det mægtige og enestaende Rydningsarbejde, denne hans geniale Medbejler optog og gennemførte, havde B. ingen Lod eller Del. Dansk positiv Retsvidenskab skylder B. intet. Og heller ikke som Retsfilosof fører han Udviklingen videre. Fra Kant og Fichte udgik han, atter og atter fordybede han sig i den almindelige Retslæres og Strafferettens Grundproblemer, men naaede hverken at tilfredsstille sig selv eller sine Tilhørere. Der er noget blodløst og abstrakt over B.s Skrifter, der præges af Studerekammerets og ikke af Livets Luft. En patriotisk Patos gennemsyrrer B.s „Over den brugelige Visitation af neutrale Skibe og Konvojen, og et Middel til at hæve begge, ved en almindelig og garanteret Søhandelsfolkeret“ (1801, oversat paa Tysk af C. F. Primon 1801), der er skabt i Fichtes Lignelse. B.s „Et Forsøg til at udkaste en almindelig Kriminalret“ (1800), „Tractatus de fundamentis et instituto juris universalis“ (1809), „De analogia juris, cum speciali ad jus danicum respectu“ (1815) og „Den almindelige Retslære“ (I. Dels 1. Afd. 1832) vidner alle om hans alvorlige og uselviske Sandhedsstræben, men tillige om, at den abstrakt-filosofiske Tænker i ham har Overtaget over Retsforskeren. Forskellige Responsa offentliggjorde B. i „Astræa“, „Juridisk Arkiv“ og „Nyt juridisk Arkiv“. D. i Kbh. — Gift 1809 Johanne Marie Heinson, d. 1871. F. z. D.

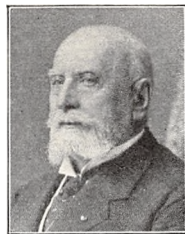
Litt.: Selvbiografi i „Solennia Academica“ 1815, S. 28—31, II. Martensen: „Af mit Levnet“ I 1882, S. 80—84; C. E. Werlauff: „Erindringer af mit Liv“ 1910 („Memoirer og Breve“ XII).

Bornholdt, Niels Peter (f. ³/₄ 1842), Handelsmand. F. i Jylland. Fik sin første mer-

kantile Uddannelse i Skibsmæglerforretninger i England og kom senere til Riga, hvor han 1872 etablerede Firmaet P. B. & Co., der driver en omfattende Skibsmægler- og navnlig Dampskibsagenturforretning og nu har Filialer i Libau, Petrograd, Windau og Reval. Firmaet har under B.s energiske Ledelse bestræbt sig for at bringe et Samarbejde i Stand mellem danske Dampskibsselskaber, især Det forenede Dampskibs-Selskab, og russiske Jernbaner og har virket for danske Dampskibes Deltagelse i Emigranttrafikken fra Rusland. Ogsaa paa anden Maade har B. arbejdet for danske Interesser i Rusland; saaledes har han Æren af, at dansk Hornkvæg er blevet indført i det russiske Landbrug. Trods sit arelange Ophold i Udlandet har han bevaret sit danske Sindelag; han bekostede i sin Tid Forgyldningen af Frederikskirkens Kuppel; 1901—18 ejede han „Løvenholm“ ved Randers, hvor han tilbragte Sommeren og hvor han beplantede 250 Tdr. Land. Under Verdenskrigen blev han i Riga, til han Jan. 1919 maatte flygte for Bolschevikerne. — Gift før 1877 Mary Emily Creagh, d. 1910. O. T.

Litt.: „Børsen“ ¹⁰/₄ 1912; „Ill. Tid.“ ²⁵/₂ s. A.

Borre, Peter (⁵/₁₁ 1720—²⁰/₁₂ 1789), Handelsmand. F. i Jylland. Tog 1750 Borgerkab i Kbh. som Grosserer og drev senere sammen med Handelshuset Fenger et Sukkerraffinaderi paa Kristianshavn. Da Forhandlingerne med Bargum (s. d.) om Forpagtning af Tobakshandelen ikke førte til noget blivende Resultat, blev B. 1761 beskikket til Administrator af dette Monopol og udnævntes til Hofagent. Som det var Tilfældet med flere andre af Datidens merkantile Statsforetagender, var hans Stilling halvt privat, halvt offentlig. Han sørgede for Fabrikationen af den indførte Tobak, holdt for egen Regning Hovedkontor og Magasin samt lønede de fornødne Betjente, men oppebar til Gengæld en Procentdel af Statens Indtægt ved Tobakshandelen. Efter at Monopolet var ophævet 1778, flyttede B. 1782 sin Fabrik og sit Magasin til Frederiksberg Allé, hvor han i det saakaldte „Studevænge“ ved Sydsiden af Alléen havde anlagt en Tobaksplantage paa mere end tyve Tdr. Land. Han var en anset Købmand, der sad i Direktionen for det almindelige Handelskompagni og siden indtraadte i Ledelsen af den islandske, finmarkske og færøiske samt den grønlandske Handel. I Nærum købte han 1765 en Gaard, som han gav Navnet „Sophieshøj“ efter sin Hustru; det er den senere Nærumbaard (nu

kommunalt Børnehjem), hvis Hovedbygning B. har opført. D. i Kbh. — Gift 1751 Sophie Aagaard, d. 1778. E. N.

Litt.: C. Bruun: „Kbh.s Historie“ III 1901; E. Nystrom: „Søllerød Sogn“ 1911, S. 70.

Borregaard, Hans Henrik Mørup (f. 18 $\frac{1}{2}$ 1859), Handelsmand, Generalkonsul. F. i Aalborg. Forældre: Sten- og Billedhugger

Jens Anders B. og Mette Cathrine Lybye. Uddannet i Handel og Bankvæsen, 1874—76 i Ludvig Speyers Korn- og Foderstofforretning i Aalborg, 1877—78 i Jysk Handels- og Landbrugsbank, Aarhus, 1880—83 hos Louis Ritz & Co., Hamborg, og 1884—87 hos Brdr. Westen-

holz, London. Etablerede sig 1888 i London under Navnet Hans B. & Co. og oparbejdede en betydelig Im- og Eksportforretning hovedsagelig paa Finland, Rusland og Sibirien. Som Følge af sin, ogsaa ved Ægteskab, stadig nærmere Tilknytning til Holland og hollandske Forhold afviklede B. efterhaanden sin Londonforretning for at flytte til Holland og blev 15/1 1909 Generalkonsul i Rotterdam. Under Verdenskrigen bestyrede han fra Maj 1915 til Maj 1916 det danske Gesandtskab i Haag. B. var i London en dygtig Forretningsmand og har som Generalkonsul med stor Samvittighedsfuldhed og Iver virket for at fremme danske Interesser og bistaa Landsmænd i Udlandet. — Gift 1894 Henriette Adriana Tjaden-Emmen. F. de F.

Litt.: Konsulatsberetninger i „Medd. fra Udenrigsministeriet“ 1909—14.

Borregaard, Peter Christian Fessel (f. 18 $\frac{1}{5}$ 1860), Havebrugsredaktør. F. i Flensborg. Forældre: Premierløjtnant Niels Peter B. og

Johanne Mariane Fessel. Efter at have været i Gartnerlære opholdt B. sig 1879—83 i Udlandet, bl. a. i England; 1884—85 var han Undergartner paa Boller og 1890—1905 Slotsgartner paa Schackenborg. 1907 blev han Redaktør af „Gartner-Tidende“ og Sekretær for „Alm. dansk

Gartnerforening“, og siden 1908 har han tillige virket som Forretningsfører for „Alm. dansk Gartnerforening“s Ulykkesforsikring. B. har leveret adskillige Fagartikler til „Gartner-Tidende“ ogsaa i Tiden før sin Redaktørvirksomhed, og har sammen med J. Garsen (s. d.) 1912—15 udgivet „Lommebog for Gartnere og Havevenner“. Hans

gode Hukommelse selv for Detailler, hans store Personalkendskab indenfor Standen og hans Fortrolighed med Fagets forskellige Grene gør ham skikket til at bestride de mangesidige Hverv, han beklæder indenfor den store Forening. — Gift 1891 Marie Kristine Smith. A. L.

Litt.: „Aftenposten“ 7/1 1910.

Borri, Francesco Giuseppe (1625—95), Alkymist. F. i Milano. Opdraget af Jesuitter i Rom. Efter et Forsøg paa at grundlægge en ny Kirke og Stat maatte han 1659 flygte fra Italien; han blev dømt og brændt i effigie i Rom. Han drog først til Tyskland, senere til Holland og vandt her et stort Navn som Læge og Alkymist; mange troede, at han kunde lave Guld. I sit rige Hus i Amsterdam

modtog han af danske bl. a. Ole Borch, der lod sig helt blænde af ham og skrev højstemte latinske Digte til hans Pris. 1667 kom han til Kbh. og traadte i Frederik III's Tjeneste. Han arbejdede først paa Kbh.s Slot, men fik snart sit eget Laboratorium; tillige ledede han Opførelsen af „Guldhuset“ (i den nuværende Rigsgade), hvor norske Ertser skulde bearbejdes. Han befæstede sit Ry ved sine heldige Kure, og ved en mærkelig Øjeoperation forbløffede han endog de kyndigste. Baade paa Frederik III og Griffenfeld øvede han stor Indflydelse, men hans Forsøg og flotte Husførelse kostede Kongen mange Penge, og straks efter dennes Død maatte B. rejse bort. Paa Vejen til Konstantinopel blev han taget til Fange i Mähren og senere udleveret til Paven, der holdt ham i mildt Fangenskab paa Engelsborg i Rom til hans Død. Han har udgivet flere latinske Skrifter. H. H.

Litt.: Herholdt og Mansa „Saml. til den danske Medicinalhist.“ I, 1835; Aug. Fjelstrup: „Guldmagere i Danmark i 17. Aarh.“ 1906; K. Fabricius: „Griffenfeld“ 1910; K. Lundsgaard i „Tilskueren“ 1917.

Borries, Otto Hermannus (1/7 1860—1/7 1896), Entomolog. F. i Helsingør. Forældre: Skibsklarerer Heinrich Philip B. og Hansine Marie Frederikke Neergaard. Var allerede i sin Skoletid en ivrig Botaniker, men kastede sig, efter 1884 at være blevet Student, med stor Iver over Entomologien. I nogle Aar var han ansat paa Zoologisk Museum, 1888—90 foretog han Undersøgelser for Finansministeriet angaaende In-

sektangreb i Statsskovene, 1890 vandt han Universitetets Guldmédaille for en Afhandling om de danske Grævhvæpse og s. A. Videnskabernes Selskabs Pris for en Undersøgelse over Naaletræernes Bladhvæpse. De store Forventninger, man herefter, ganske naturlig, stillede til ham, navnlig som biologisk Forsker, kuldkastedes desværre ved hans pludselige Død. Som hans vigtigste Arbejder maa nævnes: „De danske Lophyrus-Arter“ („Entomologiske Meddelelser“ Bd. 3, 1892), „Naaletræernes Bladhvæpse“ (sst. Bd. 5, 1896) og „Bidrag til danske Grævhvæpses Biologi“ (i „Vidensk. Medd. fra Naturh. Foren.“ 1897). D. i München. — Ugift.

R. H. S.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1884“ 1910; Sv. Dahl: „Bibliotheca Zoologica Danica 1876—1906“ 1910; „Entomolog. Medd.“ 1918.

Borring, Laurits Stephan (²¹/₁₂ 1798—²⁰/₃ 1884), Sproglærer. F. i Bogense. Forældre: Købmand Lars B. og Catharine Fahnøe.

Blev Student 1816, tog teologisk Eksamen 1821 og blev Lærer i Religion for Landkadetterne. Allerede fra Barndommen og Livet igennem blev dog Fransk hans Hovedinteresse. Praktisk Øvelse deri fik han først hjemme i Bogense (fransk Garnison 1808), senere ved

Omgang med Franskmand i Kbh. og ved talrige Ophold i Paris (1826; 1834; 1848—49 med den Opgave at oplyse den franske Presse om Slesvig; til sidst næsten hvert Aar). I en lang Aarrække virkede han dygtig og begejstret som Fransk lærer i Kbh., dels privat, dels ved Landkadetakademiet (fra 1831) og ved de større Skoler, bl. a. 1841—56 ved Metropolitan skolen. For Undervisningen i Fransk udgav han en Række Hjælpe midler, der længe bevarede deres Værdi, Grammatikker, Læsebøger, Stiløvelser og Ordbøger („Fransk-Dansk Ordbog“ 1841—45). Om hans Iver for ogsaa at meddele Fransk mændene Kundskab om Danmark vidner foruden flere Oversættelser hans „Grammaire danoise et norvégienne“ (1833). Titulær Professor fra 1837. D. i Kbh. — Gift 1823 Christiane Birgitte Albertsen, d. 1888. V. B.

Litt.: Selvbibliografi i Metropolitan skolens Indbydelsesskrift 1841; Dalberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1916; N. J. Berendsen: „En gl. Journalist“ 1918.

Borum, Holger Adolph Andersen (f. ⁹/₂ 1861), Vandforsyningsdirektør. F. i Kbh. Forældre: Overmaskinmester Holger Adolf B. og Emilie Stallman. Blev polyteknisk Eksaminand 1880 og tog Eksamen for Maskinikere (Maskiningeniører) 1886. Virkede 1886—90 som Maskininstruktør med en Afbrydelse i 1887—88, da han foretog en

Studierejse til Tyskland og England. Var 1890—91 Konduktør ved Anlæg af Vandværker i Holbæk, Køge og ved Sindssygeanstalten ved Middelfart og har derefter været knyttet til Kbh.s Vandforsyning, først som Fuldmægtig (1891—97), senere som Viceinspektør (1897—1901) og Vice

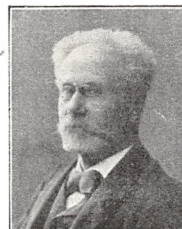

direktør (fra 1902), indtil han ¹/₇ 1911 blev Direktør. Den ved Byens Vækst nødvendiggjorte stadige Udvidelse af Vandforsyningen er fortsat under B.s Ledelse ved Inddragning af nye Kilder, ligesom den maskinelle Del af Driften ved de bestaaende Anlæg paa hans Initiativ er blevet moderniseret. — Gift 1896 Nanna Heilbuth. M. C. H.

Litt.: „Politiken“ ²⁰/₆ 1911, ²¹/₃ og ⁹/₁₁ 1916.

Borup, Johan Jacob Nansen (f. ¹/₆ 1853), Højskoleforstander. F. i Sorø. Forældre: Sognepræst Julius Theodor B. og Marie Rosa Caroline Trier.

Blev Student 1871, Cand. theol. 1877. Allerede i sin Ungdom kom han i Forbindelse med den grundtvigske Højskolebevægelse (Ernst Trier i Vallekilde var hans Morbroder), hans Omgangsvener i Studentertiden var Brødrene Alfred og Karl Povlsen, Uffe Birkedal, F. Rønning, V. Brücker o. fl., og det blev som Højskolemand, han fandt sin Arbejdsplads, efter at han i adskillige Aar havde studeret Litteratur og haft et længere Studieophold i Paris 1881. 1885—86 var han Lærer ved Falkenstjernes Højskole i Kbh., 1891 grundlagde han B.s Kursus, der mere og mere blev en Folkehøjskole formet efter københavnske Forhold. B. kom i Forbindelse med de københavnske Arbejdere og talte om sin Højskole i Rømersgade; baade fra Kbh. og det øvrige Land har mange søgt B.s Højskole, og en Kreds af Mænd arbejder nu paa at skaffe Skolen dens egen Bygning. I Tilknytning til Højskolen har B. startet flere Rækker stærkt besøgte Litterære Foredrag. Han har udgivet: „Litterære Ud-kast“ (1910), „Grundtvigs Stjerne“ (1912), „Højskolen og Kbh.“ (1916). — Gift 1890 Eline Sonhje Schousboe. F. N.

Litt.: Slægt i J. Fischer: „Simon Lazarus og hans Efterkommere“ 1911; „Personalh. Saml.“ II 1913; „Politiken“ ²⁷/₄ 1915; Th. Brødsdorf i „Højskolebladet“ ⁶/₁₀ 1916.

Borup, Ludvig Christian (⁶/₇ 1836—¹⁸/₁ 1903), Kommunalpolitiker, Jurist. F. i Randers. Forældre: Købmand, Fabrikant Jørgen

Christian B. og Eduardine Cathrine Neckelmann. Blev Student 1854, Cand. juris 1859,

Fuldmægtig i Indenrigsministeriet 1868, Kontorchef sst. 1875, Overretsassessor 1878. Samtidig var han 1869—83 Docent i Landboret ved Landbohøjskolen og udgav som saadan det for sin Tid fortjenstfulde Værk „Den danske Landboret“ (1873, 2. Udg. 1880). Sin Hovedgerning fik B. først, da han 1883 valgtes til Finansborgmester i Kbh. efter Fenger og blev siddende til sin Død. Disse tyve Aar betød en mægtig Udvidelse af Byen i alle Retninger, og Budgettet voksede under B. fra 6 til 17 Mill. Han var en myndig og stiv konservativ Leder, men forstod at se stort paa Tingene, naar det krævedes; hans utvivlsomme finansielle Dygtighed viste sig bl. a. i hans Evne til at skaffe Byen billige Laan, og de store Grundkøb i de tilgrænsende Distrikter, som Kommunen foretog gennem ham 1898, var mulig vel kostbare, men pegede vidt ud. Ogsaa Indlemmelserne 1901—02 lededes af ham. Til det demokratiske Flertal i Borgerrepræsentationen efter 1898 var B.s Forhold ikke venskabeligt; derimod værdsatte Højre ham i høj Grad og valgte ham 1901 ind i Landstinget, hvor han straks kom ind i Finans- og Skatteudvalg, men udover københavnske Sager ikke naaede nogen større Indflydelse. D. i Kbh. — Ugift. P. E.

Litt.: Nekrologer i „Ill. Tid.“ 25/1 1903 (af A. Hvass) og i „Berl. Tid.“ 10/1 s. A.; A. Hvass i „Tilskueren“ 1910 I, S. 116.

Borup, Morten, se Børup.

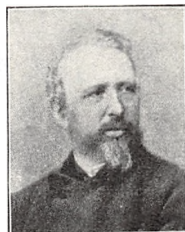
Bose, Margrete Elisabeth (f. 19/8 1865), Kemiker, Fysiker. F. i Sorø. Forældre: Provst Gabriel Thomas Skat Rørdam Heiberg og Johanne Christiane Müller. Blev Student 1895, Mag. scient. (Kemi) 1901. Hun var Assistent paa Universitetets kemiske Laboratorium 1901—02 og 1903 og studerede 1902—03 i Prof. Nernsts Institut i Göttingen. Fra 1909 Professor i La Plata, Argentina, ved Universitetets fysiske Institut, for hvilket hendes Mand var Direktør; under et Ophold i Europa fra 1915 har hun virket som Assistent ved den polytekniske Lærestalt i Danzig. I „Zeitschrift für anorganische Chemie“ 1905 og „Vidensk. Selskabs Forhandlinger“ 1909 findes Beretninger om kemiske og fy-

siske Arbejder af M. B. — Gift 1903 Professor Hermann Emil B., d. 1911. H. H. Litt.: Slægt i G. Heiberg: „Slægten Heiberg“ 1907; „Kvinden og Samfundet“ 15/4 1914.

Both, Ludvig Frederik (9/11 1823—2/1 1887), topografisk Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Politibetjent, Teskænker Carl Ferdinand B. og Ane Sophie Schou. Hans Forældre døde tidlig, og han kom i Manufaktur-

lære, senere til Generalstaben som Opmaaler, endelig Guide. Han deltog i Krigene 1848—50 og 1864 og fik Titel af Premierløjtnant. Som Korttegner kom han ind paa topografiske Arbejder og udgav en Række Kort og beskrivende Værker; de mest kendte er „Kongeriget Danmark, historisk-topografisk Beskrivelse“ (2 Bd. 1871—72, 2. Udg. 1882—85) og „Københavns Historie“ (1884), men hverken B.s Bøger eller hans talrige Avisartikler, der var ret populære, har nogen selvstændig Værdi. D. i Kbh. — Gift 1855 Olivia Christine Poulsen, d. 1881. P. E. Litt.: Nekrolog i „Søndags-Posten“ 10/1 1887.

Bourke, Edmond, Greve (2/11 1761—12/8 1821), Diplomat. F. paa St. Croix. Forældre: Planter paa St. Croix, Justitsraad Theobald B. og Jane Skerrit. Studerede paa Kollegierne i Bruges, Douay og Bruxelles, blev 1789 Chargé d'affaires og 1790 Gesandt i Polen, 1793 Envoyé i Neapel, 1798 Envoyé i Stockholm, 1801 i Madrid, 1809 Sendebud hos Josef Napoleon, forlod Spanien 1811. Han udnævntes i Dec. 1813 til Fredsunderhandler mellem Danmark og de fjendtlige Magter og undertegnede 14/1 n. A. Freden i Kiel med Sverige og Storbritannien. Det skyldes hans Aandsnærværelse, at Island, Færøerne og Grønland forblev ved Danmark, skønt de historisk og administrativt hørte under Norge. I Instruksen af 7/1, der nævnedes Afstaaelsen af hele Norge, indskød han selv Bemærkningen om, at disse Bilande til Norge ikke maatte indbefattes, hvori de uvidende svenske Fredsunderhandlere uden Betænkning samtykkede. S. A. blev han Gesandt i London og Gehejmekonferensraad, ophøjedes 1819 til dansk Lensgreve og blev 1820 Minister i Paris. B. berømmes af sine Samtidige, deriblandt J. G. Rist for sine betydelige diplomatiske Evner, sin Aandskultur og Elskværdighed. D. i Vichy. — Gift ca. 1795 Maria Assunta Leonida Butini fra Siena, d. 1845. L. B.

Litt.: Thaarup: „Fædrelandsk. Nekrolog“ 1821—26; J. G. Rist: „Lebenserinnerungen“ I—III 1880—88; L. Bobé: „Reventlow'ske Papirer“ VIII 1917, S. 399.

Bournonville, Anton August (Antoine Auguste) (²¹/₈ 1805—³⁰/₁₁ 1879), Balletmester, Balletkomponist. F. paa Fødselsstiftelsen i

Kbh. Forældre: Balletmester Antoine B. og Louise Sundberg. Forældrene blev først viet 1816, da Faderen skulde overtage en Del af Galeottis Stilling. Alleerede som Barn røbede B. sceniske Anlæg, og han var kun 8 Aar gammel, da han ¹²/₁₀ 1813 udførte en af Reg-

nar Lodbrogs Sønner i Balletten „Lagertha“. Han kom senere til at medvirke baade i Skuespil og Syngestykker, men det blev alligevel Dansen, han besluttede at ofre sit Talent. Han uddannede sig i Paris, blev efter Hjemkomsten udnævnt til kgl. Danser, men vendte atter tilbage til den franske Hovedstad, hvor han — vejledet af de berømte Dansere Gardel og Vestris — debuterede paa den store Opera og blev knyttet til den som Solodanser. Men han længtes atter hjem, fik 1830 Engagement som Solodanser og Balletmester ved det Kgl. Teater, hvor han nu — om end med Afbrudelser (saaledes 1841 efter Lucile Grahn-Affæren, 1855—56, da han var engageret i Wien, og 1861—64, da han var Intendant i Stockholm) — virkede først som Danser, derpaa fra 1848 alene som Balletmester lige til Udgangen af Sæsonen 1876—77. Ogsaa som Sceneinstruktør ved Operaen indlagde B. sig store Fortjenester, han var f. Eks. den, der ledede den sceniske Indstudering af den første Wagneropera paa det Kgl. Teater „Lohengrin“ 1870. Som Danser ejede han efter sit eget Sigende mandigt Liv, Lune og Energi og stemte Tilskuerne til Glæde. „Kraft, Lethed og Præcision“ udmærkede ham paa Scenen, og han bidrog ved sin Medvirkning til sine Balletters Sejr. Med disse Værker har B. for bestandig indskrevet sit Navn i dansk Teaters Historie. 42 Balletter og 14 Balletdivertissementer foreligger fra hans Haand, og selv om mange af disse for bestandig er tabt, er det nok at nævne de bevarede for at give et Indtryk af B.s Betydning: „Valdemar“ (1835), „Festen i Albano“ (1839), „Toreadoren“ (1840), „Napoli“ (1842), „Konservatoriet (1849), „Bruddefærd i Hardanger“ (1853), „Et Folkesagn“ (1854), „Fjært fra Danmark“ (1860), „Valkyrien“ (1861), „Thrymskviden“ (1868), „Livjægerne paa Amager“ (1871) og „Fra Sibirien til Moskou“ (1876). Denne Række giver et Indtryk af B.s sjældne Evner som

Balletdigter, hans Mesterskab til, i Samarbejde med Tidens Komponister, at tilrettelægge Stoffet — snart fædrelandshistorisk, snart folkelivspræget, snart vaudevilleagtigt, — saaledes at dets sceniske Effekter og digteriske Skønheder dannede Baggrunden for livfulde Danse. B. fremtryllede i disse Værker lige saa vel Sydens brogede Folkeliv som Nordens Skønhedsverden baade under Sommerhimmel og Vinterstjerner. Han blev ogsaa udenfor Teatret en virksom Mand, der i Skrift og Tale arbejdede for sin Kunst, og i „Mit Teaterliv“ (I—III 1848, 1865, 1877—78) har skabt et Værk, der giver et Billede af ham som Menneske og Kunstner — impulsiv, let begejstret, heftig af Sind, national i Tænkemaade. Først og sidst hævder han utrættelig sin Kunstarts Berettigelse. Han forlod sin Virksomhed i Følelsen af at have „tilkæmpet Balletten en anstændig Plads i Kunstens Rige“, og den danske Ballet staar i stadig Taknemmelighedsgæld til B. for det Eksempel, han i levende Live gav og gennem sine Værker stadig holder op for de vekslende Generationer. D. i Kbh. — Gift 1830 Helene Frederikke Håkansson, d. 1895.

C. Bs.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Erindringer i „Mit Teaterliv“ 1848—78 og „Efterladte Skrifter“ 1891; „Ill. Tid.“ ²¹/₅ 1865, ²²/₈ 1875, ⁷/₁₂ 1879, ¹⁸/₁ 1880, ²⁷/₈ 1905 og ²⁸/₁₁ 1915; Edg. Collin i „Nær og Fjært“ ⁷/₁₂ 1879; Edv. Brandes i „Dansk Skuespilkunst“ 1880; Joh. Louise Heiberg: „Et Liv“ I 1891, S. 170 ff.; „Museum“ 1893—94; L. E. Silvo: „Galeotti und B.“ 1902; Carl Behrens i „Ord och Bild“ 1905; „Hver 8. Dag“ Julen 1904; Charlotte B.: „A. B.“ 1905 og „Erindringer“ 1903; Ove Jørgensen i „Tilskueren“ 1905; „Højskolebl.“ ²⁵/₈ s. A.; „Gads danske Mag.“ ¹/₁ 1913; „Den danske Ballet 1870—1915“ 1915; R. Neidendam i „Teatret“ s. A. og i „En Danserinde“ 1918, S. 96; Breve i „Breve til H. C. Andersen“ 1877, „Breve til og fra Inge-mann“ 1879, „For Romantik og Hist.“ XXV 1880, „Ill. Tid.“ ¹³/₈ 1882, ³⁰/₁₀ 1910 og ¹⁴/₂₁/₁ 1912, D. Gade: „N. W. Gade“ 1892 og Skuespillerforeningens Julebog 1893.

Bournonville, Charlotte Helene Frederikke (²⁰/₁₁ 1832—²²/₃ 1911), Sangerinde, Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Balletmester August B. (s. d.) og Hustru. Hun uddannedes til Sangerinde af Carl Helsted i Kbh. og af Arlet i Wien, modtog senere ogsaa Vejledning af den berømte Lamperti i Milano. Efter at hun kort Tid iforvejen havde medvirket ved Koncerter i Paris, fik hun sin dramatiske Debut paa Operaen i Stockholm som Fides i „Profeten“ ¹⁰/₁₀ 1857, og efter i en Sæson at have virket her kom hun — dog først efter adskillige Besværligheder — frem paa det Kgl. Teater i Kbh. som Angela i „Den sorte Domino“. Hun modtog

fast Ansættelse ved Teatret, udnævntes til kgl. Kammersangerinde og udførte i Aarenes Løb ikke faa Allpartier (nævnes kan især Marcelline i „Barberen i Sevilla“ og i „Figaros Bryllup“) samt enkelte Roller i Skuespillet. Skønt hun viste baade vokal Begavelse og dramatiske Anlæg, gled hun dog efterhaanden ud af Repertoiret, optraadte sidste Gang i „Barberen i Sevilla“ ^{11/1} 1883 og forlod Scenen med Sæsonens Udgang. Sin Alderdom tilbragte hun i Fredensborg, ofte dvælende i Minderne om sin Faders kunstneriske og menneskelige Personlighed, som hun bl. a. skildrede i den smukke Bog „Erindringer fra Hjemmet og fra Scenen“ (1903), ligesom hun udgav hans „Efterladte Skrifter“ (1891). D. i Fredensborg. — Ugift. C. Bs.

Litt.: Slægt se August B.; ovenn. Erindringer samt „Skyggerids af gamle Minder“ 1906; „Ill. Tid.“ ^{13/3} 1904; Nekrolog af Carl Behrens sst. ^{2/4} 1911.

Boye, Adolph Engelbert (^{11/2} 1784—^{10/11} 1851), Litterat. F. i Nakskov. Forældre: Rektor Johannes B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1805, Cand. phil. 1807 og var 1810—38 ansat i ministerielle Kontorer. Han var et skarpt og livligt Hoved, hyppig Gæst hos Rahbeks paa Bakkehuset, nær knyttet til Oehlenschläger og i Polemik med Baggesen. Har oversat Romaner af Cooper og Walter Scott og skrevet Afhandlinger

over Emner af den danske Marines Historie; kendt blev særlig en Undersøgelse om Iver Huitfeldts Kamp i Køgebugt 1710. Men mest er hans Navn knyttet til Studiet af Holberg, til hvis Værker han nærede dyb Kærlighed. Hans „Fragmenter over Holberg“ (i Tidsskriftet „Athene“) nød Anseelse og kan endnu med Udbytte raadspørges; han har besørget Udgaver af „Peder Paars“ (1823), Fablerne (1832) og Komedierne (1843) og redigeret den værdifulde Samling „Holbergiana. Smaaskrifter af og om Holberg“ (3 Bd., 1832—35). Som Udgiver er han i Eftertidens Bevidsthed traadt noget i Skygge for Liebenberg — ikke ganske med Rette; fraset det ortografiske er han i sin Tekstbehandling mere konservativ end denne og har langt fyldigere Realoplysninger. D. i Kbh. — Gift 1812 Anne Marie Holm, d. 1849. C. S. P.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausboll og Hiert-Lorenzen; „Patr. Slægter“ II 1911; J. M. Thiele: „Erindringer fra Bakkehuset“ 1869; Fr. Schmidts Dagbøger ved Hancke 1868; Oehlenschlägers Erindringer 1850—51; Aug. Baggesen: „Jens Baggesens Biografi“ 1843—56; Kr. Arentzen: „Baggesen og Oehlenschläger“ 1870—78; Jul. Martensen: „Holbergs Komedier“ I 1897, S. 241 ff.; Breve i „Udv. af Breve til P. Hjort“ 1867 og K. M. Rahbeks Brevveksling 1881.

Boye, Birgitte Cathrine (^{7/3} 1742—^{17/10} 1824), Forfatterinde. F. i Gentofte. Forældre: Kgl. Jagtbejnt Jens Johannissen og Dorthe Henriksdatter.

Hun blev tidlig gift og boede derefter i Vordingborg. Hun havde 4 Børn, men fik Tid til flittig Læsning navnlig af fremmed Litteratur. Til en Prisopgave, hvortil de skønne Videnskabs Selskab havde indbudt, indsendte hun 20 Salmer. 18 af disse optoges i Guldbergs Salmebog 1778, der i det hele indeholdt 125 af hendes Salmer foruden Oversættelser. I Roskilde-Konvents Salmebog er kun 13 bevaret (bl. a. Nr. 181 og 443) og i „Salmebog for Kirke og Hjem“ kun 3 (bl. a. Nr. 436 og 437), men Fru B.s Samtid fandt Behag i hendes Blanding af Gellert'sk Følsomhed og Klopstock'sk Ordpragt og jævn Ræsonneren i mildt rationalistisk Aand. Som Dramatiker forsøgte Fru B. sig med Hyrdestykket „Melicerte“ 1780 og det heroiske Sørgepiel „Gorm den Gamle“ 1784. D. i Kbh. — Gift 1) 1763 Skovrider Herman Michelsen Hertz, d. 1775. 2) 1778 Toldskriver, Justitsraad Hans B., d. 1815. G. C.

Litt.: H. J. Birch: „Billedgalleri for Fruentimmer“ I 1793; Fr. Barfod: „Poetisk Læsebog“ 1836; Brandt og Helweg: „Den danske Salmegidning“ II 1847; „Tiden“ ^{20/11} 1915; J. Steenstrup: „Den danske Kvindes Hist.“ I 1917.

Boye, Claudius Julius (^{10/7} 1823—^{5/8} 1879), Læge. F. i Store Magleby, Amager. Forældre: Gaardejer Niels Christian B. og Cathrine Sophie Lillegaard. Blev Student 1842, Underlæge 1848—50, Cand. med. 1849. Efter at have praktiseret 5 Aar i Graasten opgav han skuffet og i Tvivl om sine Evner sin Praksis, købte 1855 Landejendommen

Haughus ved Jelling og blev ivrig Landmand. Hjælpsom og medfølelse af Sind undslod han sig dog ikke for at yde sine Naboer Lægehjælp. 1867 lod han sig efter megen Samvittighedskamp overtale til at forsøge at fjerne en stor Æggestoksvulst. Skønt han var ganske uerfaren og de ydre Forhold ugunstige, lykkedes Operationen, for første Gang her i Landet. Det blev et Vendepunkt i hans Liv. Fra nu af foretog han dristig, men dygtig og yderst samvittighedsfuldt mange store Operationer, deraf ca. 70, overvejende heldige Ovariotomier. For sine Fortjenester hædredes han ved Universitetsjubilatet 1879 med Doktorgra-

den. D. i Aarup, Fyn. — Gift 1850 Emilie Louise Secher, d. 1899. O. P.

Litt.: Selvbiografi i „Levnedsbeskrivelser af de ved Kbh.s Universitets 400aarstest promoverede Doktorer“ 1879; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 17/8 1879 og „Bibl. f. Læger“ VI, 9, s. A.

Boye, Caspar Johannes (²⁷/₁₂ 1791—⁹/₇ 1853), Forfatter, Præst. F. paa Kongsberg, Norge. Forældre: Rektor Engelbrecht B. og

Dorothea Sophie Styhr. Han voksede op i Trondhjem, hvor Faderen var Rektor, blev 1810 Student i Kbh., 1816 Cand. theol., 1818 Lærer ved Jonstrup Seminarium. Kort efter debuterede han med „Digte“ 1819 og skrev fra 1821—27, inden han gik over i Præstegernin-

gen, en Række Tragedier med historisk Emne, saaledes „Conradin“, „Juta, Dronning af Danmark“, 1824 „Svend Grathe“ (heri Sangen: „Der er et Land“), „William Shakespeare“, „Erik den Syvende“ (Erik Klipping). Den Oehlenschlägerske Efterklang er umiskendelig: en blomstrende og ordrig Diktning, en vis scenisk Effekt, men en løs psykologisk og historisk Karakteristik. Takket være fortræffelige Skuespillere gjorde Stykkerne en Del Lykke. B. har ogsaa skrevet Musiktekster, f. Eks. „Elisa“ til Kuhlau, og oversat fra Tysk. 1826 blev B. Sognepræst i Søllerød, 1835 ved St. Olai Kirke i Helsingør og 1847 ved Garnisonskirken i Kbh. Fra denne Periode af hans Liv stammer foruden nogle Lejlighedsdigte en rig Samling religiøs Poesi, udgivet fra 1833 til Aaret efter hans Død. Af den første Samling: „Aandelige Digte og Sange“ 1833 er „Kirkeklokken i Farum“ kendt. 30 Numre af Roskilde Konvents Salmebog skyldes B., 19 af „Salmebog for Kirke og Hjem“ (bl. a. „Dybt hælder Aaret i sin Gang“ og „Bliv hos os, Mester, Dagen hælder“); 2 Prædikensamlinger (1838 og 1853) vidner om hans poetiske og myndige Veltalenhed. 1850 —51 kom hans „Udvalgte og samlede poetiske Skrifter“. D. af Kolera paa Tuborg ved Kbh. — Gift 1818 Marie Adolphine Birchner, d. 1880. G. C.

Litt.: Slægt se A. E. B.; „Ny Portefeuille“ I 1843; Brandt og Helweg: „Den danske Salmedigtning“ II 1847; Vilh. Møller I „Erterklang“ 1868; Olaf O. Barfod I „To biografiske Skitser“ 1903; Johs. Faurschou I „Kirke-Tid.“ 1917—18; Breve I „Af Jonas Collins Papirer“ 1871.

Boye, Johannes (¹⁹/₁₂ 1756—¹/₂ 1830), Filosof. Forældre: Sømand, senere Lærredshandler Peder Rasmussen B. og Maren Nielsdatter Kiær. Blev Student 1772, tog den store filologiske Eksamen 1781, blev Rektor i Nakskov 1783, i Fredericia 1806. Fik Rang som Prof. extr. 1802, blev afskediget 1811 og flyttede til Kbh. Begge sine Skoler modtog han i dybt Forfald; den i Nakskov

bragte han paa Fode under vanskelige Vilkaar; senere slappedes hans Energi, og han levede mest for litterære Sysler. Han var den første danske

Shakespeare-Oversætter („Hamlet“ 1777). Siden 1791 skrev han i „Minerva“ om sociale Emner. Hans „Lyksalighedslære“ i Hovedværket „Statens Ven“ I—III (1792—1814) er en meget optimistisk „Oplysningsfilosofi“ med stærkt Præg af hans Studier i Oldtidens Filosofi: fra det dyriske Livs Kamp af Alle mod Alle har Mennesket, som i alle Forhold stræber efter „Fornøjelse“, kæmpet sig frem til Kultur i Samfund og Stat, og i Frihed, under Fornuftens Herredømme, naas Lykken; Staten maa kun begrænse Friheden, hvor det er nødvendigt for andres Skyld. B. venter en Guldalder som Resultat af Tidens Reformers, men bekæmper Kants Moralfilosofi. Han skrev en Mængde mindre Skrifter, blandt hvilke især „Om Levnetsmidler og Dyrtid“ (1815) vakte Opmærksomhed. D. i Kbh. — Gift 1783 Marie Reersløv, d. 1817. J. C. K.

Litt.: Slægt se A. E. B.; Nekrolog ved Sønne A. E. B. (s. d.) I „Dansk Litteraturlid.“ 1833; Vilh. Andersen: „Tider og Typer“ II 1909.

Boye, Vilhelm Christian (²⁸/₈ 1837—²²/₉ 1896), Arkæolog. F. i Helsingør. Forældre: Digteren Caspar Johannes B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1855,

Cand. phil. 1856; tidlig droges hans Interesse mod Arkæologien, allerede 1858 skrev han et Par arkæologiske Afhandlinger, der vakte Thomsens Opmærksomhed, saa han overdrog ham Udarbejdelsen af „Oplysende Fortegnelse over de Genstande i det kgl. Museum for nord. Oldsager i Kbh., der ere forarbejdede af eller prydede med ædle Metaller“ (1859). Uden nogen fast Ansættelse medvirkede han i de følgende Aar ved de Forevisninger af Museet, Thomsen havde sat i Scene, deltog i flere Udgravninger, saaledes Engelhardts store Mosefund ved Thorsbjerg i Sønderjylland og Viemose paa Fyn, og skrev mindre arkæologiske Afhandlinger. Krigen i 1864 satte Skel i B.s Livsbane; varmt begejstret, som han var, meldte han sig som Frivillig. Efter Thomsens Død 1866 naaede han ikke en Stilling ved Museet, og den næste Snese Aar af hans Liv hengik mest med journalistisk Arbejde, saaledes flere Aar i Haderslev som Redaktionssekretær ved „Danevirke“ og senere i Kbh. ved „Nationaltidende“, hvis „Arkæolo-

gisk og etnografisk Tidende" han redigerede. 1880 blev han Biblioteksassistent ved „Athenæum“, men først 1885 naaede han at blive ansat som Assistent ved „Museet for nordiske Oldsager“. Ved Samlingernes Forening i 1892 blev han knyttet til Nationalmuseets historiske Afdeling, hvor han virkede til sin Død. B. naaede ikke frem i første Plan; den lange Periode, i hvilken han maatte sprede sine Kræfter paa forskellige Omraader, har vel gjort sit dertil, og den havde ogsaa efterladt en Del Bitterhed i hans Sind. I sine sidste Aar ledede han paa ny flere Undersøgelser i Marken, hvilke Arbejder vel nok var dem, der var hans Friluftsnatur kærester; hans Begejstring, Lune og Slagfærdighed i Replikken gjorde ham til en interessant Rejsefælle. I hans Dødsaar fuldendtes hans Hovedværk „Fund af Egekister fra Bronzealderen i Danmark“. D. i Kbh. — Gift 1879 Mimi Drachmann.

Th. Th.

Litt.: Slægt se A. E. B.; „Personalh. Saml. I“ 1900—07, S. 471; W. Møllerup: „Nationalmuseets 2. Afdeling“ 1909; M. Ottesen: „Danmarks Grænsevagt“ 1917; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 11/10 1896.

Boysen Jensen, Peter (f. 18/1 1883), Plante-fysiolog. F. i Hjerting, Sønderjylland. Forældre: Gaardejer Nis Paulsen J. og Maren Lund. Blev Student 1902, Mag. scient. i Plante-fysiologi 1908 og Dr. phil. 1910; er siden 1907 Assistent ved Universitetets plantefysiologiske Laboratorium. Han studerede 1909 Plante-fysiologi i Leipzig og Zürich. Hans videnskabelige Arbejder har navnlig behandlet

Emner vedrørende Aandedræt hos Planterne samt Alkoholgæring: „Sukkersønderdelingen under Respirationsprocessen hos højere Planter“ (Disputats 1910). Desuden har han udført Undersøgelser over Skovtræernes Forhold til Lyset („Tidsskrift for Skovvæsen“ 1910) samt over Ledningen af den fototropiske Pirring hos Kimplanter af Havre („Vidensk. Selsk. Overs.“ 1911). Som Medarbejder ved Dansk biologisk Station har han i Tilslutning til C. G. Joh. Petersens (s. d.) Studier over Havets Bonitering publiceret Undersøgelser over Havbunden og dens Betydning som Næringskilde for Bunddyrfaunaen. — Gift 1911 Olga Maria Vogt.

H. J.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1910; C. Christensen: „Den danske bot. Litt. 1880—1911“ 1913.

Bradt, Frederik Ludvig (1747—15/1 1829), Kobberstikker. F. i Kbh. Fader: Snedker Johan Just B. Uddannedes som Bygmester paa Akademiet og vandt 1766 den store Guldmedaille, men fik aldrig Stipendiet. Senere uddannede han sig som Maler, „Fa-

briquetegner“ og Kobberstikker og rejste i Udlandet; i Schweiz opholdt han sig med Juel og Clemens hos Bonnet og arbejdede som Vignetstikker for denne til hans største Tilfredshed. 1785 blev han agreeret, 1786 Medlem af Akademiet som Kobberstikker. B. har kun udført faa Arbejder (Landskabsstik, raderede Holbergillustrationer), og hans Liv var sørgeligt i Fattigdom og Sygdom; han boede en Tid i Hillerød, senere i Førslev ved Næstved, hvor han døde. —

Gift 1779 Marie Louise Mayes, d. 1786. O. A.

Litt.: „Kbh.s Skilderi“ 1830, S. 401 f.; Wein- wick: „Kunstens Hist. i Danmark og Norge“ 1811, S. 174, 228; F. J. Meier: „Efterretn. om Wiedewelt“ 1877; Weitmeyer i „Personalh. Tids- skr.“ V 6 1909, S. 31 f.

Bradt, Johan Gotfred (9/12 1741—25/10 1770), Arkitekt, Kobberstikker. F. i Kbh. Fader: Snedker Johan Just B. Fik 1764 Guldmedaillen som Arkitekt og 1769 det store Rejsestipendium som Arkitekt og Kobberstikker. Han rejste til Paris, men døde kort efter. Han var en højt begavet og lovende Kunstner, der har udført „Monumenta Fredensburgica“ (1769) og „Festdekorationer“ (1766) efter Wiedewelt. D. i Paris. — Ugift. O. A.

Litt.: Se F. L. B.; Sandvig i Suhm: „Nye Saml. t. d. d. Hist.“ IV, 1795.

Brahe, Karen (1/12 1657—8/11 1736), lærd. Adelsdame. F. paa Næsbyholm ved Sorø. Forældre: Preben B. og Susanne Gjøe Falksdatter. Fik en for sin Tid usædvanlig omfattende Uddannelse og samlede delvis ved Arv fra sin bogligt interesserede Slægt et betydeligt Bibliotek. Flyttede 1708 til Østrupgaard ved Faaborg, hvor hun levede sine sidste 28 Aar optaget af litterære Sysler og en energisk Styrelse af sit Jordegods. Stiftede 1716 det adelige Frøkenkloster i Odense, hvortil hun skænkede sin værdifulde Bogsamling, der særlig bestod af ældre danske Haandskrifter og af dansk og tysk teologisk og opbyggelig Litteratur; dens vigtigste Bestanddel er en uerstattelig Samling Folkevisehaandskrifter (bl. a. „K. B.s Folio“). Biblioteket er nu efter i mange Aar at være vanrøgtet deponeret i Landsarkivet i Odense. D. paa Østrupgaard. — Ugift. Th. B. B.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ V 1888; Friis i „Danmarks ill. Almanak“ 1858; S. Jørgensen i „Museum“ 1895 I; Carl S. Petersen i Dahl: „Haandbog i Bibliotekskundskab“ 2. Udg. 1916.

Brahe, Niels (d. $\frac{10}{6}$ 1529), Adelsmand. Forældre: Niels B. og Magdalene Olufsdatter Skanke. Blev ved Arv Ejers af store Godser i Skaane og paa Fyn. Svor 1523 Frederik I Troskab, men sluttede sig 1525 til en for Christian II's Sag rejst Bondeopstand i Skaane, hvorfor han s. A. blev fradømt Ære, Liv og Gods. Han var imidlertid flygtet til Mecklenborg, hvorfra han med et lille Kaperskib bekæmpede Frederik I. To Gange besøgte han sin Hustru i Skaane, men anden Gang blev han grebet og efter Tortur henrettet. D. i Kbh. — Gift før 1513 Anne Lang Pedersdatter; levede 1550. *Th. B. B.*

Litt.: Slægt se Karen B.; Allen: „De tre nordiske Rigers Hist.“ V 1872; Heise: „Familien Rosenkrantz' Historie“ II 1882.

Brahe, Sophie (ca. 1556—1643), lærd Adelsdame. Forældre: Rigsraad Olte B. og Beate Clausdatter Bille. Under Paavirkning af sin Broder Tyge B. (s. d.) dyrkede hun sine omfattende Interesser (Astrologi, Medicin, Kemi, Botanik og Adels-historie). Efter ved sin anden Mands alkemistiske Eksperimenter at have mistet største Delen af sin Formue førte hun fra ca. 1600 en omflakkende Tilværelse,

mest i Udlandet, men rejste før 1626 til Helsingør, hvor hun levede sine sidste Aar optaget af Udarbejdelsen af adelige Slægtbøger. Hendes Breve vidner om høj Aandsudvikling og er en Hovedkilde til Datidens Adels-historie. D. i Helsingør. — Gift 1) 1579 Otte Thott til Eriksholm, d. 1588. 2) 1602 Erik Lange til Engelsholm, d. 1613.

Th. B. B.

Litt.: Slægt se Karen B.; „Dsk. Mag.“ II—IV 1746—50; J. L. Heiberg i „Saml. pros. Skr.“ IX 1861; H. P. Holst i „For Romantik og Hist.“ VII 1873; F. R. Friis: „Breve og Aktstykker ang. Tyge B. og hans Slægtninge“ 1875 og „Sofie B. Ottesdatter“ 1905; Weibull i „Hist. Tidsskr. f. Skåneland“ II 1904; jfr. iøvrig Tyge B.

Brahe, Tyge ($\frac{14}{12}$ 1546— $\frac{24}{10}$ 1601), Astronom. F. paa Knudstrup, Skaane. Forældre: Rigsraad Otte B. og Beate Clausdatter Bille.

Blev opdraget hos sin barnløse, dygtige, men stridbare Farbroder Jørgen B., der fik gennemført, at T. B. fik en boglig Opdragelse i Stedet for en militær. Kom 1559 ind Universitetet i Kbh. Da en Solførmørkelse 1560 havde vakt hans Beundring for Astronomernes Forud-

beregningskunst, kastede han sig over Studiet af den latinske Oversættelse af Ptole-

mæos' Almagest. 1562—65 Studieophold i Leipzig med Anders Sørensen Vedel som Hovmester. Trods Paalæg om kun at dyrke juridiske Studier drev han ivrig de som ikke-standsmæssige ansete astronomiske og astrologiske Studier og følte snart Nødvendigheden af at korrigere de mangelfulde astronomiske Tabeller gennem Observationer. Efter Jørgen B.s Død (1565) følte T. B. sig ved sin Interesse fremmed for sin Slægt og flakkede om (Wittenberg, Rostock, Basel, Augsburg) indtil Faderens Sygdom og Død (1571). Han dyrkede nu Alkemi hos Morfaderen Sten Bille paa Herridsvad Kloster i Skaane indtil $\frac{11}{11}$ 1572, da Tilsynkomsten af en ny Stjerne i Cassiopeja atter kastede ham ind i astronomiske Undersøgelser. 1573 udgav han om disse Skriftet „De nova stella“, hvori han mod gængse Forestillinger ved sine Maalinger godtgjorde, at Stjernen maatte henregnes til Fiksstjernerne. 1574 holdt han astronomiske Forelæsninger ved Universitetet. Kløften mellem T. B. og hans Standsfæller, der allerede gennem Interesser og Livssyn var stor, blev endnu større, da han tog en ikke-adelig Kvinde til Hustru. Under Trykket heraf rejste han 1575 til Udlandet for at finde et Opholdssted (i Cassel hos Landgrev Vilhelm af Hessen; Frankfurt am Main; Basel); paa Opfordring af Niels Kaas og Jørgen Rosenkrantz knyttede Frederik II ham imidlertid nu til Landet ved at forlene ham med Hveen, med Løfte om Midler til at dyrke sin Videnskab. 1576 opførtes her „Uraniborg“ (Renaissancearkitektur ved Hans Steenwinkel d. Æ.), der kom til at rumme en rig Samling af T. B. selv udtænkte eller forbedrede astronomiske Instrumenter, bl. a. den store Murkvadrant. T. B.'s mægtige Organisationstalent gav sig efterhaanden Udslag i Anlæg af et delvis underjordisk Observatorium („Stjerneborg“), mekanisk Værksted, kemisk Laboratorium, Glaspusteri, Apotek (med gratis Uddeling af Lægemedler), Papirmølle, Bogtrykkeri og Bogbinderværksted. Med haard Haand blev alt tvunget ind under det store Maal, hvad der gjorde ham forhadet af mange. Hertil kom, at frsindede Anskuelser om religiøse og videnskabelige Spørgsmaal bragte ham i Modsetning til Kirke og Universitet, og at det astronomiske Studium dengang betragtedes som lidet standsmæssigt, hvad ogsaa gjaldt hans Forbindelse med en „ufri“ Kvinde. Efter at Frederik II og hans Ungdoms Beskyttere var døde, blev Modstandernes Magt og Chikanerier stadig stærkere, og 1597 forlod T. B. Danmark. Efter nogen Tids Underhandling med forskellige traadte han i Kejser Rudolf II's Tjeneste og indrettede et Observatorium paa Slottet Benatky ved Prag. Han var dog en brudt Mand og fik ikke føjet noget væsentligt til sit Livsarbejde i de faa Aar

i Prag, hvis største Betydning ligger i, at Kepler her blev Assistent hos ham og derved hans videnskabelige Arvtager. — T. B.'s vældige Arbejdskraft havde været saa stærkt rettet mod selve det Maal at indsamle det største og bedst mulige Observationsmateriale, at han naturlig kun naaede at bearbejde og publicere en mindre Del af det indsamlede. „De nova stella“ er allerede omtalt. 1580 udvikler han Planen til et Værk „Theatrum Astronomicum“, der skulde være Grundvolden for den paa hans Maalinger opbyggede ny Astronomi. Kun enkelte Bind blev færdige, først „De mundi aetherici recentioribus phaenomenis“ (1588) paa Grundlag af Observationer af Kometen fra 1577. Heri paavises, at denne var længere borte end Maanen. Undersøgelse af dens Bevægelse gjorde det ptolemæiske Systems Antagelse af Himmelsfærer af et fast „Krystal“-Stof uholdbar. Trods sin Beundring for Kopernikus tør T. B. (paa Grund af Umuligheden af at paavise en aarlig Parallaxe) ikke antage dennes Verdenssystem, men udvikler et andet, efter hvilket Jorden i Verdensmidtpunktet omkredses af Maanen og Solen, som paa sin Fart atter omkredses af de 5 Planeter. Da al Bevægelse er relativ, kan Himmellegerernes Bevægelse geometrisk set lige saa godt henføres til Jorden som til Solen, og de fysiske Forhold, der gør det Tychooniske Standpunkt unaturligt, var ukendte paa den Tid. 1598 kom Instrumentlæren „Astronomiae instauratae Mechanica“ og efter hans Død „Astronomiae instauratae Progymnasmatia“ (1602), som indeholder en Revision af de overleverede astronomiske Konstanter, hvis Nødvendighed var blevet klar ved Undersøgelserne af den ny Stjerne; desuden værdifulde Undersøgelser af Solens og Maanens Bevægelse, Refraktionen, et Stjerner katalog og til Slut astrologiske Betragtninger i Tidens Aand, til hvilke T. B. dog synes at have næret en stadig ringere Tiltro. Endnu kan nævnes Horoskoperne for Prinserne og hans „Epistolarum astronomicarum liber primus“. Observationsprotokollerne købtes 1655 af Frederik III til det Kgl. Bibliotek i Kbh., udgives af Dreyer i de samlede Værker. — Gennem T. B.'s Liv gaar som en rød Traad Haabet om at genopbygge en ny videnskabelig Astronomi paa Observationernes solide Grundvold. Arbejdet var for stort for en enkelt, men sammen med Kopernikus, Kepler, Galilei og Newton bærer T. B. den ny Tids Astronomi. D. i Prag, begravet i Teynkirken sst. (Epitafium). — Gift ca. 1573 Kirstine, d. 1604.

P. H.

Litt.: Slægt se Karen B.; Dreyer: „T. B.“, 1890 og „Prolegomena“ i „T. B. opera omnia“ I 1913; Gassendus: „T. B.s vita“ 2. Udg. 1693; Delambre: „Histoire de l'astronomie moderne“ I 1821; F. R. Friis: „T. B.“ 1871, „Breve og Aktstykker angaaende T. B. og hans Slægtninge“

1875, „T. B.s meteorologiske Dagbog“ 1876, „Nogle Efterretninger om T. B. og hans Familie“ 1902 og „Kulturhist. Studier“ I—II 1904—09; J. A. Fridericia i „Overs. over Vidsk. Selsk. Fhdl.“ 1901 og i „Politiken“ 24/10 s. A.; Troels-Lund i „Sundhedsbegreber“ 1900, „Verdenskulturen“ V 1908—09, „Dagligt Liv i Norden“ XIII 1898 og „Tider og Tanker“ I 1910; Vilh. Andersen i „Samtiden“ XXIV 1913; „Dsk. Mag.“ II 1746; III 4—5 1854—57 og IV 2 1873; „Dsk. Sml.“ IV 1868—69; „Dän. Bibl.“ IX 1747; N. Nielsen: „Matematikken i Danmark 1528—1800“ 1912; Breve i „Dän. Bibl.“ III 1739, „Wolffs Journal“ 1826 I, „Dsk. Mag.“ III 3 1847, Brevveksling med G. A. Magini 1886, Brevveksling med Holger Rosenkrantz 1880, „T. B. et ad eum doctorum virorum epistolae“ 1900—09.

Brammer, Frederik Theodor (f. 27/7 1872), Forstmand. F. i Aarhus. Forældre: Bankdirektør Johannes Daniel B. og Dorothea Graae. Sønnesøn af G. P. B. (s. d.) Blev Forstkandidat 1895, Løjtnant 1898, Assistent ved Statsskovvæsenet 1901, var Skovrider for Buderupholm Statsskovdistrikt 1911—13, derefter til Tjeneste ved Direktoratet for Statsskovbruget. Som Skovrider paa Buderupholm Distrikt var han tillige Statens Tilsynsførende med de private Skove i Aalborg, Hjørring og Thisted Amter. Fra 1912 har han Overtilsyn med Støvringgaard Klosters Skove. 1907—11 var han Sekretær for „Dansk Skovforening“ og 1908—14 Medredaktør af „Tidsskrift for Skovvæsen“. Han har skrevet „Dansk Skovforenings Virksomhed 1888—1913“ i et af denne Forening udgivet Jubilæumsskrift 1913, endvidere talrige Artikler i „Tidsskrift for Skovvæsen“. Som den ene af Skovbrugets særlige Repræsentanter i Brændselnævnet (fra 1917) har B. udført et stort og nyttigt Arbejde for at fremskaffe den størst mulige Mængde indenlandsk Brændsel paa den for Skovene skaansomste Maade. — Gift 1898 Margrethe Jantzen.

J. H.
Litt.: Slægt hos Lengnick, i I. Barfod: „Stamt. over Familien Graae“ 1882 og A. Jantzen: „Efterretninger om Familien Jantzen“ 1911.

Brammer, Gerhard Peter (9/6 1870), Officer. F. i Aarhus. Forældre: Bankdirektør Johannes Daniel B. og Dorothea Graae. Sønnesøn af G. P. B. (s. d.) Blev Student 1887, Cand. phil. 1888, studerede en Tid Teologi, men afbrød Studiet, blev Premierløjtnant 1896, stod ved Livgarden 1899—1905, var til Tjeneste i Krigsministeriet 1906, Adjutant hos Forsvarsministeren 1907—11, Kaptajn 1910, Overintendant 1911, Stabsintendant 1918, General-

intendant s. A. Udgav 1908 det smukke Jubilæumsskrift: „Livgarden 1658—1908“ og arbejder paa et lignende, omfattende Værk: „Den danske Hærs Intendanttjeneste 1848—1918“. B. var i en Aarrække militær Medarbejder ved „Berlingske Tidende“ og har i de senere Aar afholdt en Række Foredrag over militære Emner; han har tillige gennem flere Aar skrevet litterære Kritikker i „Jyllandsposten“ og forskellige militære Artikler i „Illustreret Tidende“; 1912 udgav han Mindeskriftet „Studerterne fra 1887“. Er siden 1913 Sekretær i „Foreningen til Dyrenes Beskyttelse“ og var indtil 1918 Redaktør af „Dyrevennen“. B. er en mangesidig interesseret og begavet Personlighed med en betydelig Arbejdssevne og Arbejdslyst. — Gift 1901 Constance Violet Sofie Herskind.

K. C. R.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i I. Barfod: „Stamt. over Familien Graae“ 1882; „Studerterne fra 1887“ 1912.

Brammer, Gerhard Peter ($\frac{5}{16}$ 1801— $\frac{12}{1}$ 1884), Biskop. F. i Hillerød. Forældre: Lærer ved Latinskolen Henrik Joachim B. og Susanne Marie Jensen. Blev Student 1818, Cand. theol. 1822 og derefter Lærer i Kbh. Allerede som Student havde han følt sig tiltrukket af Grundtvig, og paa Pastoralseminariet vendte han sig i en Prædiken (1823) mod Rationalisterne, hvad der medførte et Sammenstød

med Lederen H. G. Clausen; men under Striden om „Kirkens Genmæle“ trak han sig mere og mere tilbage fra Grundtvigianismen og nærmede sig Mynster. 1826 blev han Kateket i Nakskov og 1830 Præst og Seminarieforstander i Stedsted; forinden var han (1829) blevet Lic. theol. for en Afhandling om de saakaldte Johanneskristne, og ved Reformationsjubilæet 1836 blev han Dr. theol. paa en Afhandling om Venskabet. 1843 udnævntes han til Biskop over Lolland-Falster, og 1845 forflyttedes han til Aarhus, hvor han virkede, til han 1881 tog Afsked. Som Biskop var han en fortrinlig Administrator og havde ypperlige Evner som Visitator; men han var af Naturen myndig og fornem. I kirkelig Henseende var han yderst konservativ; han havde hverken Sympati for Grundtvigianisme eller de pietistiske Vækkelsesretninger og bekæmpede ivrigt Sognebaandsløsningen og Valgmenighedsbevægelsen. 1858 skrev han et „Indlæg i Kirkeforfatningssagen“, der straks blev imødegaardt af H. N. Clausen i hans „Sendebrev til Biskop B.“; og da han i et Hyrdebrev (1869) havde advaret mod nogle Udtalelser i Rørdams „Den kristelige Lære“, fik han ogsaa fra denne et meget skarpt

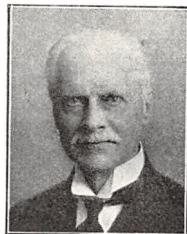
Svar. Som Seminarieforstander havde B. (1838) udgivet en „Lærebog i Didaktik og Pædagogik“, der i mange Aar blev benyttet paa Seminarierne, indtil den afløstes af Heegaards Opdragelselære; desuden har han forfattet en „Postille“ (1841), og i sine sidste Aar, som han tilbragte i Vejle, nedskrev han sine Ungdomserindringer; efter hans Død blev de udgivet af J. Kok (1884). D. i Vejle. — Gift 1836 Nicoline Henrikke Høst, d. 1860. H. M.

Litt.: Slægt hos Lengnick; Selvbioграфи i Bispeliessprogr. 1843; ovenn. Erindringer; „Ill. Tid.“ $\frac{3}{7}$ 1881; Kvolsgaard: „Seminarier i Rønnum“ 1898; Mar. Rasmussen: „Lars Bjørnbak“ 1916, S. 14, 24; Brev i „Kirkeh. Sml.“ V 6 1911; Breve til B. i „Breve fra J. P. Mynster“ 1860; N. C. L. Mynster: „Nogle Blade af J. P. Mynsters Liv“ 1875 og „Teol. Tidsskr.“ III—IV 1886—87; Nekrologer i „Teol. Tidsskr.“ I 1884 (af Mørk Hansen) og i „Aarh. Stiftstid.“ $\frac{14}{1}$ s. A.

Bramsen, Aage Peter (f. $\frac{4}{8}$ 1855), Forsikringsmand. F. i Kbh. Forældre: Konsul, Direktør Luis Ernst B. og Camilla Lassen. Blev Student 1873, Cand. phil. 1874, uddannede sig i England, Tyskland og Schweiz som Søforsikringsmand og overtog fra 1883 Repræsentationen i Danmark for forskellige udenlandske Selskaber („Helvetia“ og „Italia“). Nyder, dygtig og fint kultiveret som han er, megen Anseelse i den danske Forsikringsverden og har bl. a. været med ved Starten (1896) af det første danske Folkeforsikringsforetagende „Dansk Folkeforsikringsanstalt“, for hvis Kontrolkomité han fra 1917 er Formand. Han er endvidere Formand i Direktionen for „Forsikring af danske Sejlfartøjer til Fiskeribrug“. — Gift 1883 Ottilie Griip. V. E. G.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Heering: „Familiebogen“ 1912.

Bramsen, Alfred Beuntner (f. $\frac{4}{10}$ 1851), hygiejnisk Forfatter, Kunstsamler. F. i Kbh. Forældre: Konsul, Direktør Luis Ernst B. og Camilla Lassen. Studerede Tandlægevidenskab i Amerika 1869—72 og blev Dr. chir. og dent. i St. Louis 1872. Praktiserede derefter i en Aarrække som Tandlæge i Kbh. og dyrkede samtidig sine Interesser for Kunst og Lægevidenskab. Den udbredte Tandcaries hos Børn vakte hans Opmærksomhed, affødte Skriftet „Vore Børns Tænder“ (1887) og blev i Forbindelse med en Gigtlidelse, der nedbrød hans Arbejdssevne, Udgangspunktet for Studier over Ernæringshygiejne. I en Række Smaaskrifter redegør han for sit

Syn paa Ernæringens store Betydning for visse Tand-, Mave- og Stofskiftelidelser; i „Kunsten at spise“ (1906) o. a. fremfører han sine personlige Erfaringer om en gennemført Tygnings helbredende Virkning paa saadanne Forstyrrelser. „Angst“ (1910) er en Studie over Sindsbevægelsesernes, især Angstens, nedbrydende Indflydelse paa Individierne. Endvidere foreligger talrige Artikler i Aviser og Tidsskrifter. B. er en kundskabsrig, udpræget intelligent, kritisk og selvstændig Natur. Dette kommer ogsaa frem i hans Forhold til Kunsten, hans anden Hovedinteresse. Han er her overmaade kræsen i sin Smag og har et skarpt Blik for det virkelig værdifulde. Før nogen anden saa han Mesterskabet i Vilh. Hammershøis Kunst, skabte sig en enestaaende Samling af hans Billeder og har (1918) sammen med S. Michaëlis udgivet en udtømmende Monografi om ham. — Gift 1874 Vilhelmine Christiane Elisabeth Hecht. O. P.

Litt.: Slægt se Aage B.; „København“ 28/3 1908, 1/2 1909 og 29/3 1917; R. Beshorn i „Nationaltid.“ 26/3 1910; „Hver 8. Dag“ 14/5 1911; „Nationaltid.“ 24/4 s. A.; „Politiken“ 15/2 1916; „Berl. Tid.“ 22/2 s. A.

Bramsen, Egil Boe (f. 15/6 1877), Forsikringsmand. F. i Kbh. Forældre: Sparekasse-direktør Julius B. og Camilla Elisabeth Petrea Smith. Blev Student 1895, Cand. jur. 1901, var derefter et Aars Tid Sagførerfuldmægtig og blev 1902 ansat i „Nye Danske Brandforsikring“, hvor han 1909 avancerede til Sekretær hos Direktøren, Gehejmeetsraad Ludvig B. (s. d.). Efter dennes Død 1914 blev

han Selskabets Direktør. Fra 1916 er han tillige Direktør for „Nye Danske Reassurandører“. Er en dygtig og ansat Brandforsikringsmand, der — ogsaa ved sin personlige Elskværdighed — spiller en fremtrædende Rolle indenfor den danske Brandforsikring og har talrige Tillidshverv. — Gift 1904 Louise Busse. V. E. G.

Litt.: Slægt se Aage B.; „Dansk Forsikrings-Tid.“ 13/7 1914.

Bramsen, Henry (3/10 1875—28/1 1919), Violoncellist. F. i Kbh. Forældre: Dr. Alfred B. (s. d.) og Hustru. Uddannedes oprindelig af A. Rüdinger, men fortsatte sine Studier under Prof. Julius Klengel i Leipzig samt ved det derværende Konservatorium. Han debuterede 1894 som Koncertspiller og vakte allerede da Forhaabninger

ved sit ualmindelige Talent. Han har senere væsentligst opholdt sig i Udlandet paa Concertrejser (f. Eks. Kristiania, Stockholm, Berlin, Wien, London, Petrograd) eller ligefrem haft fast Ophold der (U. S. A. 1906—1910, senere i Berlin. Hans Spil, der raadede over en stor, syngende Tone og en overlegen Teknik, var i høj Grad præget af hans internationale Karrière og tenderede afgjort henimod den virtuose Stil, der er ret ualmindelig hos hans Landsmænd, hvem den strenge Kammermusikstil med dens Underordnetelse af Individualiteten under Opgaven ligger langt nærmere. 1897 udnævntes han til Kgl. Kammermusikus. D. i Kbh. — Gift 1903 Marta Sandal. G. S.

Litt.: Slægt se Aage B.; „Norsk Tonekunst“ 10/6 1907; „Verden og vi“ 2/4 1918.

Bramsen, Ludvig Ernst (9/10 1847—20/8 1914), Politiker, Forsikringsmand. F. i Kbh. Forældre: Konsul, Direktør Luis Ernst B. og Camilla Lassen. Blev Student 1865 og Cand.

phil. Aaret efter, men tog ingen Embedseksamen, indtraadte allerede 1865 i det af Faderen stiftede „Nye danske Brandforsikring“ og blev selv Direktør her 1886. Han var en dygtig og initiativrig Forsikringsmand, havde megen pædagogisk Evne overfor sine Elever og udvidede sit Selskabs Omraade især i Udlandet. Han var Ophavsmand til Nedsættelsen af den skandinaviske Kommission, paa Grundlag af hvis Arbejde Livsforsikringsloven af 1904 udarbejdedes. Han kom tidlig ind paa økonomiske Studier, fik 1889 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om „Englands og Tysklands Lovgivning for Arbejdere i Industri og Haandværk“, hvilket Værk siden udkom som Bog, og fungerede 1890 som en af Danmarks Delegerede paa Arbejderkonferencen i Berlin. Som Folketingsmand for Aalborg 1892—98 tilhørte han Højre, men arbejdede stærkt med moderne sociale Reformere, indbragte 1893 et Forslag om Arbejdsretter og Enighedskamre og havde megen Del i Ulykkesforsikringsloven af 1898. Hørring søgte Aug. 1899 at styrke sit Ministerium ved at gøre B. til Indenrigsminister, og han overgik som saadan i Sehesteds Regering 1900. Hans vidtgaaende Forslag til en ny Fabrikslov blev stærkt beklippet i Landstinget, men den og andre af hans Love betød dog afgjorte Fremskridt. Han stillede sig til Folketinget i Kbh.s 2. Kreds 1901, og hans Fald overfor Alfr. Benzon betragtedes almindelig som skæbnesvangert for Ministeriet Sehested, der afgik Juli s. A. 1906 valgtes han til Landstinget for 2. Kreds og var her en af Højres bedste Kræfter, sad i Fi-

nansudvalget fra 1910 og var bl. a. Ordfører for Loven om Indkomst- og Formueskat 1912. Alt i alt var B. en Mand af ikke almindeligt Vidsyn og Frisind. D. i Kbh. — Gift 1) 1873 Maria Sophie Catharine Schack, d. 1903. 2) 1910 Astrid Augusta Branth.

P. E.

Litt.: Slægt se Aage B.; Erindringer i „Mit Hjem“ 1911; Th. Graae: „Moderne Profiler“ 1892; „Ill. Tid.“ ¹⁰/₆ 1899; Handels- og Kontoristforeningens Aarsskrift 1916; Nekrologer i „Dansk Forsikringsaarbog“ 1914 og af L. V. Birck i „Vort Land“ ²¹/₆ s. A.

Bramson, Karen (f. ¹⁰/₆ 1875), Forfatterinde. F. i Kbh. Forældre: Cigarfabrikant Julius Adler og Thea Monies. Efter nogle mindre Skuespil med

Nutidsemne: „Den unge Fru“ (1900, opført 1907), „Mands Villie“ (1900), „Mødre“ (1901), „Den stærkeste“ (1902) skrev Fru B. det lyriske Drama paa Vers: „Berengaria“. Dronningen er her opfattet sympatisk, men virker psykologisk usammenhængende og historisk uægte med sine frisindede

Ideer om en Slags oplyst Enevælde til Gavn for Folket. Fra 1904 vender Fru B. sig igen til Nutiden med Fortællinger og Romaner: „Livets Glæde“ (1905), „Dr. Morel“ (1906), „Penge —“ (1908). Derefter kom igen et Par Skuespil: „Ærtehaln“ (sammen med Gustav Wied 1909), „Lykke“ (1910) og „Kongemagt“ (1911; det Kgl. Teater og Paris). Senere Prosaarbejder, bl. a. „Mennesker af vor Tid“ (1916), er lidet betydelige. Fru B. griber ofte psykologiske Problemer af stor Interesse (Pengeærgerrighedens Forhandling — Konflikten mellem Kongeligt og Menneskeret), men Behandlingen svarer ikke dertil. Figurene er for ubetydelige og lever ikke frit, og deres Skæbner føles som Paradigmer for forudfattede Ideer. I Skuespillenes Bifigurer er der meget Teater, men Replikken er ofte skarp og klog. Fortællestilen er derimod lyrisk og lidet individualiserende. — Gift 1893 Læge Louis B.

G. C.

Litt.: „Masken“ ⁵/₂ 1911; „Politiken“ ¹²/₂ 1911 og ¹²/₁₂ 1912.

Brandes, Carl Edvard Cohen (f. ²¹/₁₀ 1847), Politiker, Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Herman Cohen B. og Emilie Bendix. Blev Student 1865 og studerede klassiske og østerlandske Sprog, i hvilke sidste han 1872 tog Magistergraden. Hans senere Virksomhed er gaaet i fem forskellige Retninger: som Filolog, Dramaturg, Forfatter,

Journalist og Politiker. Sit Ungdomsstudium har han dyrket ved sin Disputats, „Ushas og Ushashymnerne i Rigveda“ (1879) og i flere Oversættelser fra Sanskrit („Lervognen“ 1870 og „Kongen og Danserinden“ 1874) og Hebraisk (Jesaja 1902, Salmerne 1905, Job og Prædikeren 1906), hvoraf navnlig de sidstnævnte er karakterfulde og malende. For Teatret nærrede B. fra Begyndelsen af levende Interesse; han har i Tidens Løb givet meget væsentlige Bidrag til dansk og fremmed Skuespilkunsts Historie og Psykologi, dels i selvstændige Skrifter som „Dansk Skuespilkunst“ (1880) og „Holberg og hans Scene“ (1898), dels i mange Aars Anmeldervirksomhed, i „Illustreret Tiden“ (1871—73), i „Det 19. Aarhundrede“ (1874—77), i „Morgenbladet“ (1875—83) og i „Politiken“ (1884—1904). B.s æstetiske Forfatterskab er ogsaa væsentlig bestemt af denne Interesse for Scenen; han har skrevet enkelte Romaner („En Politiker“ 1889, „Lykkens Blændværk“ 1898, „Det unge Blod“ 1899), men henimod en Snes Skuespil, der næsten alle er opførte paa københavnske Teatre (bl. a. „Lægemedler“ 1880, „Et Besøg“ 1882, „En Forlovelse“ 1884, „Et Brud“ 1885, „Overmagt“ 1888, „Under Loven“ 1891, „Asgerd“ 1895, „Udenfor Loven“ 1902, „Haardt imod haardt“ 1904). Det er dygtig opbyggede Stykker efter fransk og norsk Mønster, prægede af en frihedsskær Aands Oprørslyst mod Samfundets Snævrhed, med Oprørers Trods og Bitterhed, men uden hans Kampglæde. Noget større Sceneheld har ikke fulgt dem. B.s journalistiske Virksomhed er nær knyttet til hans politiske. Tilhænger af sin Broder Georgs litterære Ideer satte han sig som Maal at føre fornyende udenlandske Impulser ind i dansk Aandsliv gennem Pressen. Han blev 1875 Medarbejder ved „Morgenbladet“, og da det Forenede Venstre 1877—78 var sprængt, kom der, navnlig ved B.s Bestræbelser, en Alliance i Stand mellem den Berg'ske Fløj og det saakaldte litterære Venstre, som B. var en af Førerne for. I Kraft af denne Alliance valgtes B. 1880 til Folketinget paa Langeland med Bergs udtrykkelige Anbefaling og genvælgtes, til han trak sig tilbage efter Forliget 1894. Alliancen var imidlertid ikke levedygtig, 1883—84 deltes det radikale Venstre i Bergs og Hørups Grupper, og B. med Hørup forlod „Morgenbladet“ og stiftede „Politiken“. B. virkede her i over tyve Aar som litterær, delvis politisk Medarbejder, var 1901—04 Redaktør og har betydet overmaade meget for Bladets Udvikling. Han hyldede Princippet „sin Vens Ven, sin Uvens Uven“ og gennemførte det med jernhaard Konsekvens. Som aktiv Politiker var han i mange Aar mindre fremstaaende, Udviklingen i Folketinget gik ham imod, og 1894 nedlagde han træt og mismodig sit Mandat. Først

1906 kom han igen ind i Politik, idet han valgtes til Landstinget for Kbh. Hans charmerende personlige Egenskaber skaffede ham hurtig en estimeret Stilling i dette Ting, overfor sit Parti stod han som en af de Gamle fra Vaartiden, og da de Radikale 1909—10 dannede Regering, blev han Finansminister og beholdt Posten i det andet Ministerium Zahle 1913. Til Tider udsat for heftige Angreb, som i den vestindiske Sag 1916, har B. i deene Stilling i det hele ikke manglet Anerkendelse. Der er i B.s politiske Karrière noget af et Eventyr: forkæret som Fjende af Moral og Nation og siden løftet gennem det privilegerede Ting op til førende Statsmand. Mere end store politiske Tanker eller vide Maal vil B. herfor kunne takke sine lykkelige personlige Egenskaber: Loyalitet mod Vennen, Grumhed mod Fjenden, skolet Selvherredømme, en overlegen Aands Kultur, elegant og pointeret Veltalenhed, endelig en solid Forretningssans og en vindende Elskværdighed. — Gift 1) 1873 Harriet Camilla Salomonsen, d. 1879. 2) 1887 Ingeborg Charlotte Thaulow, f. Gad. Ægteskabet opløst 1900; hun død 1908. 3) 1900 Elise Rustad, d. 1918. P. E.

Litt.: Slægt i J. Fischer: „Simon Lazarus og hans Efterkommere“ 1911; G. Brandes: „Samlede Skrifter“ III (fra 1883 og 1899); Niels Møller i „Ill. Tid.“ 2°/6 1892; Chr. Gulmann i „Tilskueren“ 1904; Hj. Christensen: „Danske Digtere“ s. A.; Chr. Rimestad: „Digtere i Forh.“ 1906; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; E. Henriksen: „Mændene fra Forfatningskampen“ II 1914; „Politiken“ 1°/10 1909, 2°/6 1913 og 2°/10 1917; „Nationaltid.“ 20. 21/10 1917; H. Brix i „Bogvennen“ 24/11 s. A.

Brandes, Ernst Immanuel Cohen (1/2 1844 — 9/8 1892), nationaløkonomisk Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Herman Cohen

B. og Emilie Bendix. Uddannedes som Forretningsmand og blev Vekselerer, men syslede meget med økonomiske Spørgsmaal, trak sig tidlig tilbage fra Forretningerne med en ret betydelig Formue og helligede sig derefter hovedsagelig journalistisk Virksomhed, skrev

navnlig om Bank- og Børsforhold. Han forenede et let og klart Sprog med megen Indsigt og Belæstthed. Fra 1884 var han Medarbejder ved „Politiken“ og overtog 1889 Redaktionen af „Kbh.s Børstidende“, som han gjorde til et af den nye Radikalismes førende Organer og hvortil han knyttede en Række dygtige Medarbejdere. Hans eneste større Skrift var „Samfundsspørgsmaal“ (1885); det behandler i første Afsnit Malthus' Befolkningslære, i andet Værdilæren og herudfra en Mængde økonomiske og sociale Spørgsmaal. Første Afsnit er alt for ensidigt i sin Kritik af Malthus; andet

Afsnit er betydeligere, skrevet i et meget klart og livligt Sprog og med et Præg af Individualitet. Det bringer dog ikke noget særligt nyt, da B. ikke havde taget tilstrækkelig Hensyn til den samtidige videnskabelige Udvikling. Pint af økonomiske Vanskeligheder berøvede B. sig Livet. D. i Indelukket ved Fortunen. — Gift 1892 Ellen Julie Emilie Margrethe Christiansen, f. Poulsen. A. E. N.

Litt.: Slægt se Edvard B.; Johs. Jørgensen: „Taarnet“ 1916; Nekrolog i „Politiken“ 10/8 1892.

Brandes, Georg Morris Cohen (f. 4/2 1842), Kritiker, Litteraturhistoriker. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Herman Cohen B. og Emilie Bendix. Blev Student 1859, studerede en kort Tid Jura, men droges af litterære Interesser og stærke personlige Brydninger over i æstetiske og filosofiske Studier. Heiberg, Kierkegaard, Hegel, Feuerbach, Spinoza betegner Udviklingens Retning. Af Universitetslærere

skylder han Brochner mest, af Ungdomsvenner Julius Lange. 1862 fik han Accessit for en Prisopgave om den historiske Roman, n. A. Guldmedaille for „Skæbnebegrebet i den antike Tragedie“. 1864 blev han Magister i Æstetik med Udmærkelse. Snart efter deltog han bl. a. med Pjecen om „Dualismen i vor nyeste Filosofi“ (1866) i Striden om Tro og Viden med Rasmus Nielsens Forsoningsforsøg. I 2. Halvdel af 60'erne anmeldte han Bøger og Skuespil i „Dagbladet“ og „Illustreret Tidende“. En Del af disse Artikler optryktes i „Æstetiske Studier“ (1868) (heri bl. a. „Kamma Rahbek“) og „Kritikker og Portræter“ (1870) (heri „Det uendeligt smaa og det uendeligt store“, H. C. Andersen som Eventyrdigter, Aarestrup). Man kan i disse Aars Produktion følge, hvorledes den samtidige franske Tænkning frigør B. for de Heiberg'ske Kategorier og Sagsidealer, han gaar ud fra. Den franske Litteraturs Virkelighedsstudium og Problemdebat, den positivistiske Filosofi og Ste. Beuves og Taines Litteraturkritik, der bag Bøgerne søger ud til det Liv, hvori de har deres Rod, bidrog afgørende til at klare og fæstne B.s egne Anskuelser. Varigst Betydning fik Taine. Om ham disputerer B. 1870 („Den franske Æstetik i vore Dage“). Ved Siden af det franske virkede Kendskabet til engelsk Individualisme ogsaa radikaliserende. 1869 oversatte B. Mills „Kvindernes Underkuelse“ og 1872 hans Bog om Nytte- og Lykkemoralen. En 1/2aarig Udenlandsrejse 1870—71 (London, Paris, Rom) bragte ham i direkte Forbindelse med det moderne Europa (bl. a. Mill, Taine, Renan) og lod ham dobbelt

stærkt føle de hjemlige Forholds Stagnation. „At aabne Døren indefra“ for Fremskridtsideerne blev den Opgave, han efter Hjemkomsten tog op med de Forelæsninger, der begyndte $\frac{3}{11}$ 1871 om „Hovedstrømninger i 19. Aarhs Litteratur“. De udkom efterhaanden, 1872 „Emigrantlitteraturen“, 1873 „Den romantiske Skole i Tyskland“, 1874 „Reaktionen i Frankrig“, 1875 „Naturalismen i England“, 1882 „Den romantiske Skole i Frankrig“ og 1890 „Det unge Tyskland“. Idet B. paa Taines Vis (navnlig i de første Bøger) læser Litteraturen som Kulturdokumenter, vil han fremstille Romantikken som en Reaktion mod den franske Revolutions Frihedsideer og vise, hvorledes disse ude i Europa, med Byron, Hugo, Heine, var vendt tilbage, mens Danmark var blevet staaende ved Reaktionen. Forelæsningerne havde saaledes et mere agitatorisk og samfundsreformatisk end egenlig litteraturhistorisk Maal. De nye og dristige Tanker, aandfuldt og veltalende fremført, vakte stærkt Røre, dels Begejstring, dels en Forargelse, der fik Udtryk i en Række Indlæg, som B. med stor polemisk Behændighed imødegik i „Forklaring og Forsvar“ (1872). B.s Proklamation af sin Tro paa Tankens og Individets Frihed og hans drillende Sammenstillinger mellem hjemligt og fremmed var det, der mest udsædte (en Del heraf er ændret i de senere Udgaver). En praktisk Følge var, at man forholdt ham Universitetsposten efter Hauchs Død (først 1902 udnævntes han af Venstreministeriet til Professor uden Forelæsningspligt). Han havde næppe egnet sig til Stillingen, men Nægtelsen tilspidsede Kampen, og da Tidsskriftet „Det 19. Aarh.“, som han havde stiftet 1874 sammen med Broderen Edvard som et Mødested for de nye Tanker, efter tre Aar maatte standse, rejste han bort og bosatte sig i Berlin 1877. Inden Afrejsen udsendte han Monografien „Søren Kierkegaard“ og „Danske Digtere“ (1877) (Hauch, Winther, Bødtcher, Paludan-Müller). 1878 kom „Esaias Tegnér“ og „Disraëli“ og 1881 „Lasalle“. Desuden udsendes fra Berlin Tidsskriftsartikler og et Bd. „Hovedstrømninger“ (Forelæsningerne var holdt paa Besøg heroppe). Da der var sikret B. en Slags privat Professorgage, vendte han 1882 tilbage. Aaret efter skrev han „Mennesker og Værker i nyere europæisk Litteratur“ (heri bl. a. „Staffeldt“ og „Goethe og Danmark“) og „Det moderne Gennembruds Mænd“ (danske og norske). 1884 kom Festskriftet „Ludvig Holberg“, 1888 udgav han „Indtryk fra Polen“ og „Indtryk fra Rusland“ og 1889 2 Bd. „Essays“ om fremmede og hjemlige Forfattere, hvortil slutter sig „Udenlandske Egne og Personligheder“ 1893. Midt i 80'erne kan B. litterært set siges at have sejret og at have faaet sit Organ, „Politiken“, men Folkets Flertal

følte i Kraft af den Traditionens og Stemmningens Magt, B.s Intellektualisme oversaa, i hans Livsanskuelse noget fremmed, det ikke kunde assimilere. De to tidligere Ildtilbedere, Drachmanns og Gjellerups, Fornægtelse i „Ostende-Brügge“ og „Vandre-aaret“ var symptomatisk. B. bliver bitrere i disse Aar og tvivler stadig mere om Massens Udviklingsmuligheder. Han møder beslægtede Stemninger hos Nietzsche, hvem han opdager og indfører i „Essays“ 1889. Med ham hylder han det store Menneske som Kulturens Maal og Kilde (jfr. Fejde med Høffding i „Tilskueren“). Fraregnet Forelæsninger (bl. a. om hebraisk Poesi og fransk Lyrik) samler hans Studier sig fra 90'erne mere og mere om den store Personlighed. 1895—96 kom „Shakespeare“, et skarpsindigt og aandfuldt, men diskutabelt Forsøg paa at konstruere Digteren og hans Udvikling ud fra Værkerne. 1915 kom „Goethe“, 1916—17 „Voltaire“, 1918 „Cæsar“, hvor B. overalt mindre er Æstetiker end Herosdyrker. Ind herimellem er kommet talrige Taler, Avis- og Tidsskriftartikler, ofte mesterlig Journalistik. De er efterhaanden optrykt i de „Samlede Skrifter“s 18 Bd. (1899—1910) og i „Napoleon og Garibaldi“ 1917 og „Verdenskrigen“ 1918. — Skønt stadig omstridt af Værdi er B.s Indflydelse utvivlsom, dels kulturelt som Vækker og Strømvender og altid vaagen Mellemmand mellem Europa og os, dels litterært ved at have ansporet til intensere Psykologi og Virkelighedsstudium og til en sproglig Fornøjelse i Retning af det præcise, pointerede og klare og endelig ved at have skabt en ny Kritik, den psykologisk-historiske Karakteristik. B.s Flid, Receptivitet og Arbejdsevne har været overordentlig. Han har frembragt ud fra en lidenskabelig, personlig Interesse, ikke af videnskabelig Trang, hvad der baade giver Styrke og Begrænsning. Han skriver ikke for Videnskabsmænd og har næppe leveret nogen kritisk grundlæggende Undersøgelse, man vil søge til for Emmets Skyld. Dertil er hans Unøjagtighed i Enkeltheder for stor og hans Subjektivitet for udpræget, selv om den er mere smidig og vidtfavnende end de flestes. Derimod vil man søge hans Essays og Portrætter for den overordentlige Kunst, hvormed Stoffet er gjort levende, og for den Aand og Tanke-rigdom, der blinker og ægger i dem alle. — Gift 1876 Gerda Henriette Strottmann, f. Steinhof.

G. C.

Litt.: Slægt se Edvard B.; Hauch i „Nyt dansk Maanedsskr.“ III 1872; Cl. Wilkens i „Tilskueren“ 1888; „Studenterbl.“ $\frac{3}{11}$ 1896; G. B.: „Jullus Lange“ 1898; Vilh. Andersen: „Litteraturlibeller“ 1903; H. Begtrup i „Den danske Højskole“ II—III 1902—03; A. Ipsen: „G. B.“ I—III 1902—03; Vald. Vedel i „Tilskueren“ 1902; „Hver 8. Dag“ $\frac{7}{8}$ 1903; G. B.: „Levned“ I—III 1905—08 og „Saml. Skr.“ I—XVIII 1899—1910; „Tilskueren“ 1912; Konr. Simonsen i „Fædrelandet“ 1912 og „Jødisk Aand i Danmark“ 1913; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; P. Nansen:

„Portrætter“ 1918; Osv. Hansen: „G. B.“ s. A.; Paul Rubow i „Edda“ 1916; „Bogvennen“ s. A.; Vilh. Andersen o. fl. i „Nationaltid.“ $\frac{3}{2}$ 1912; R. G. son Berg i „Politiken“ s. D. og i „Ord och Bild“ XXI 1912; Vald. Rørdam i „København“ $\frac{4}{2}$ 1912; C. C. Clausen o. fl. i „Politiken“ s. D.; Emma Hørup sst. $\frac{3}{2}$ 1912; Vilh. Andersen: „Goethe“ II 1916; Breve i „Breve til H. C. Andersen“ 1877; „Breve til og fra Hertz“ 1895; „Fr. Nietzsches gesammelte Briefe“ III 1904, L. C. Nielsen: „Fr. V. Hegel“ II 1909 og I „Tilskueren“ 1916.

Brandes, Ludvig Israel ($\frac{26}{10}$ 1821— $\frac{17}{9}$ 1894), Læge. F. i Kbh. Forældre: Silke- og Klædehandler Joel Israel B. og Emilie Frænkel. Blev Student 1839, vandt Universitetets Guldmedaille 1842 (Fysik) og blev Cand. med. 1845. 1845—46 var han i Paris og blev Lic. med. 1848, Dr. med. 1850. Hans Disputatser handlede om gonorrhøisk Ledsygdom og Øjenbetændelse og indeholdt

Førstehaandsiagttagelser af blivende Værd. Han var derefter Reservelæge paa Alm. Hospital 1850—52 og paa Frederiks Hospital 1855—57, Overlæge paa Alm. Hospital fra 1863, Professor 1869. B.s Liv er baaret af den højeste Idealisme og Selvhengivelse. Den møder os i hans unge Aar i den Iver, hvormed han kastede sig over naturvidenskabelige Studier jævnsides de lægevidenskabelige, og i hans Betonning af Nødvendigheden af en bred videnskabelig Uddannelse for Læger; ligeledes i hans Forslag om at besætte Reservelægepladserne efter Dygtighed, ikke Anciennet. Vi mærker den i hans Hospitalsvirksomhed som kærlig Omsorg for de syge og utrættelig Søgen efter nye Lægemedler og terapeutiske Metoder. Han er blandt de første, der har Øje for den psykiske Terapi, som det fremgaar af hans lille Studie „Om de sjælelige Indtrykks terapeutiske Virkninger“. Endvidere faar den Udtryk i hans storstilede filantropiske Virksomhed. Han udfanger Tanken om Vuggestuer 1849, senere Børneplejeforening, skaber 1859 sit Livs Hovedværk „Sygehjemmet“ for ensomme, sygelige gamle, stifter „Gensidig Hjelpeforening“ for Syersker og sine gamle Stuekoner og reformerer endelig Sygeplejen ved at søge dannede Kvinder til denne Gerning. Sociale Spørgsmaal som Drikfældighed, Sygekasser o. l. har hans varme Interesse. Fint, beskedet og med en egen Understrøm af taktfyldt Glæde redegør han for sit Liv i Selvbiografien „Mine Arbejders Historie“ 1891. D. i Kbh. — Ugift.

O. P. Litt.: „Ill. Tid.“ $\frac{1}{6}$ 1884; ovenn. Selvbiografi; Ida Johnsen: „Mellem to Tidsaldrer“ 1915 („Mémoires og Breve“ XXIII); Nekrologer i „Ill. Tid.“ $\frac{30}{6}$ 1894 (af Julius Petersen) og „Ugeskr. f. Læger“ s. A.

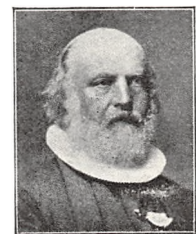
Brandstrup, Ludvig (f. $\frac{10}{6}$ 1861), Billedhugger. F. i Tranekær, Langeland. Forældre: Lærer Laurits Christian Frederik Mi-

chael B. og Johanne Kirstine Fenger. Kom i Snedkrelære og paa teknisk Skole, søgte Uddannelse som Billedhugger, dels i V. Bissens Atelier, dels paa Akademiet (1885—88), støttet af F. L. Liebenberg. 1886 udstillede han første Gang, vandt n. A. den Neuhausen'ske Præmie, 1892 og 1896 Aarsmedaillen og 1899 Thorvaldsens Udstillingsmedaille (for Rytterstatuen af Christian IX i Esbjerg) samt 1894 en Medaille i Antwerpen. Med Akademiets Støtte drog han 1890 til Paris og Italien, hvor han opholdt sig en halv Snes Aar, senere har han paa Anckers Legat besøgt Vesteuropa og Italien. Den ansatte Stilling, B. nyder indenfor sit Fag, har givet ham en Del Hverv. Han er i Bestyrelsen for Thorvaldsens Museum, for det Ancker'ske Legat, for „Albertina“-Fondet til Kbh.s Udsmykning med Skulpturer og for Kunsternes Understøttelseskasse; siden 1908 er han Medlem af Akademiraadet. Af hans Arbejder findes i Kbh. de fire Figurer, visende Døgnet's Perioder, paa Glyptotekets Hjørner, Statuen af Fru Otilia Jacobsen (paa Glyptoteket), Zoega-Statuen, Frk. Zahles Monument i Ørstedsparken samt Busterne af Kyhn, Høffding og Vigeland (Galeriet) og Borgmester Borup og Brygger Jacobsen (paa Raadhuset). I Esbjerg og Slagelse staar hans Rytterstatuer af Christian IX, i Viborg Morville-Statuen, i Fredericia Peter Buhl-Monumentet. B. har desuden udført Statuerne „Psyke“, „Atalanta“ og „Merkur“. B.s Kunst bærer tydelig Præg af hans Elevforhold til V. Bissen, men er ligesom dennes ikke blot paavirket af den ældre danske Skole, men i nogen Grad af moderne fransk Kunst. B. er en fortrinlig Marmorhugger, en Kunstner med Sans for den rolige Linievirkning, men stundom noget mindre bevægelig og livfuld. Han har udført talrige godt karakteriserede Buster, gode er især Barnebusterne. — Gift 1894 Bertha Nancy Hirschsprung, d. 1918.

O. A. Litt.: E. Henriques: „Stamtavlen Henriques“ 1903; F. J. Schmidt: „Niels Brocks og Lene Bredals Slægt“ 5. Udg. 1891.

Brandt, Carl Joachim ($\frac{15}{9}$ 1817— $\frac{27}{12}$ 1889), Teolog, Litteraturhistoriker. F. i Nyborg. Forældre: Købmand Rasmus Peter B. og Louise Esther Boesen. Blev Student 1835, Cand. theol. 1841, Lærer ved Vajsenhuset 1843, Forstander for Grundtvigs Højskole paa Marienlyst 1856, Sognepræst til Rønnebæk-Oldstrup 1860 og

1872 Grundtvigs Efterfølger som Præst ved Vartov. Gennem den af ham sammen med R. T. Fenger 1845 grundlagte „Dansk Kirketidende“, som han redigerede til sin Død, øvede han stor Indflydelse; en talrig Tilhørerskare samlede sig om hans Prædikestol, og flere af hans Salmer, særlig „Vær stille, Hjerter, bi paa Gud“, er blevet Menighedens Eje; sin poetiske Evne lagde han ogsaa for Dagen gennem de nydelig fortalte „Legender“ (1850; 3. Opl., 1887). Som Videnskabsmand har han i særlig Grad gjort sig fortjent af vor middelalderlige katolske og færreformatoriske Litteratur. I en Tidsalder, der æstetisk foretrak harmonisk afpuddede Udvalg, var han ligesom Sv. Grundtvig ufortrøden Talsmand for, at Materialet skulde fremlægges i sit fulde Omfang og oprindelige Skikkelse; et smukt Vidnesbyrd om hans eget udstrakte, bl. a. paa Studierejser i Sverige erhvervede Kendskab til den haandskrevne Overlevering afgiver den beundringsværdige fyldige „Gammeldansk Læsebog“ (1857). Hans vigtigste Udgiverarbejder er: „Den danske Salmemedigtning“ (2 Bd., 1846—47), „Lucidarius, en Folkebog fra Middelalderen“ (1849), „Chr. Pedersens Danske Skrifter“ (5 Bd., 1850—56), „Dansk Klosterlæsning“ (1865) og „Romantisk Digtning fra Middelalderen“ (3 Bd., 1869—77); med det fortræffelige Udvalg „Ældre danske Digtere“ (1862) søgte han at faa en videre Almenhed i Tale. Sine omfattende Samlinger til Chr. Pedersens Livshistorie bearbejdede han til den bredt, men kønt og hjertelig skrevne, saare værdifulde Bog „Om Lundekanniken Christiern Pedersen og hans Skrifter“ (1882). Svarer hans Udgaver end ikke alle paa ethvert Punkt til de Fordringer, som nu stilles ved Gengivelse af en ældre Tids Sprogmindesmærker, har de dog gjort uvurderlig Nytte og er endnu aldeles uudværlige; de vil altid bevare hans Navn i ægtelsesfuld og taknemlig Erindring. D. i Kbh. — Gift 1845 Dorothea Louise Elisabeth Henningsen, d. 1881. C. S. P.

Litt.: F. Rønning: „C. J. B.“ 1892 og 1 „Høj-skolebl.“ 1917; L. Schroder: „Ludvig Helveg“ 1884 og 1 „Danskeren“ 1890; „Ill. Tid.“ 14/8 1887 og 5/1 1890 (Nekrolog); V. Birkekal: „Personlige Onsevelser“ II 1890; Nekrolog af V. Brückner i „Høj-skolebl.“ 1890; efterladte Papirer i „Dansk Kirketid.“ 1893; „Lyngby Elever“ 1916.

Brandt, Enevold, Greve (7/8 1738—28/4 1772), Hofmand. F. i Kbh. Forældre: Konferensraad, Kabinetsskretær hos Dronning Sophie Magdalene Carl v. B. og Else Berregaard. Besøgte 1755—56 Sorø Akademi, studerede Jura ved Universitetet, blev 1759 Assessor auscultans i Danske Kancelli, 1760 Kammerjunker og 1764 Assessor i Højesteret, rejste s. A. udenlands og opholdt sig i Paris og Genève. Hjemvendt efter Christian VII.s Tronbestigelse vandt den i det ydre grimme og kejtede, men velbevandede og ær-

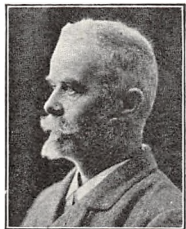
gerrige Mand ved sine selskabelige Talenter og sin skarpe Tunge den forlystelsesyge og maliciøse unge Konges Gunst. Skinsyg paa hans Yndling Grev Holck gjorde han Maj 1768 et Forsøg paa at styrte denne, men faldt i Unaade, forvistes fra Hoffet og opholdt sig en Tid i Frankrig, hvor han Febr. 1769 indfandt sig hos Kongen i Paris. Han ansattes

s. A. ved Regeringskancelliet i Oldenburg og blev Kammerherre. Under Kongens Ophold i Holsten sluttede han sig i Travendal og Altona til Rantzau-Ascheberg og Struensee, der atter førte ham tilbage til Hoffet i Kbh. og anviste ham Pladsen som Kongens Fornøjelsesraad og Sygevogter. I Efteraaret 1770 blev han Direktør for det franske Teater, Kunstkamret og Billedgaleriet, Jan. 1771 overdroges ham Overopsynet med Hofkapellet, Teatret og øvrige Lystigheder ved Hoffet, i Sept. fik han Patent som Lensgreve og blev endelig i Nov. Grand maître de Garderobe, hvormed fulgte Excellence-titlen. I Forholdet til Struensee, hvem han skyldte alt, viste B. sig højest upaalidelig; snart klyngede han sig til Vennen, snart intrigerede han mod ham. I den daglige Omgang med den sindssyge Konge tilside-satte han ethvert Hensyn og gengældte dennes Drillerier og Livtag med brutale Prygl, hvilket i Forbindelse med hans fortrolige Forhold til Struensee var Paaskud for hans Fængsling sammen med denne 17/1 1772. Det Nag, Kongen bar til ham for de mod „Herrens Salvede“ forøvede Mishandlinger, hans frivole og anmassende Væsen, der havde gjort ham almindelig ildelidt, udelukkede en Formildelse af den meningsløst haarde Dom, der voteredes over ham. Sammen med Struensee blev han henrettet i Kbh. paa samme barbariske Maade som denne. — Ugift. L. B.

Litt.: Slægt i Bobé: „Reventlowske Pap.“ VI 1903; „Ill. Tid.“ 5/3 1911; Reverdis Memoirer 1916; jfr. Iøvrig Christian VII og Struensee.

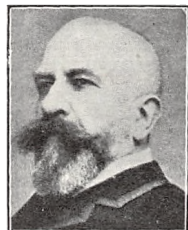
Brandt, Johannes Herman (f. 29/8 1850), Marinemaler. F. i Kbh. Forældre: Pastor August Frederik B. og Augusta Charlotte Steenbuch. Gennemgik 1868—74 Akademiet og blev W. Kyhns Elev; udstillede første Gang 1872. Rejste 1870—71 i Holland og Belgien og i Syden; hovedsagelig har han dog opholdt sig paa Bornholm, specielt i Egnen ved Hammeren, og selv om han ogsaa har malet enkelte Landskaber, er hans

Navn overvejende knyttet til Billeder af Brændingerne udfor Hammershus. Hans Arbejder har vakt stor Opsigt i Udlandet, ikke mindst i Tyskland, hvor Krupp'erne har erhvervet mange af dem, ligesom hjemlige og fremmede Majestæter tælles blandt hans Købere. 2 Billeder hænger paa Ronne Museum. I sin, noget ensidige, Kunst har B. drevet Gengivelsen af den enkelte store Brændingsbølge til stor Virtuositet, baade teknisk og i den Sikkerhed, hvormed han kan gengive de vekslende Stemninger. — Gift 1881 Rebekka Sophie Steenbuch. O. A.

Litt.: Slægt i C. E. Kiær: „Familien B.“ 1858; „Dagbladet“ 25/5 1908; „Aftenposten“ 9/6 1909; „Vort Land“ 20/5 1910; „Nationaltid.“ 23/5 1915.

Brandt, Jacob Ludvig Henrik (15/10 1856 — 13/4 1912), Rederidirektør. F. i Vestindien. Forældre: Pastor Alexander Hans Henrik

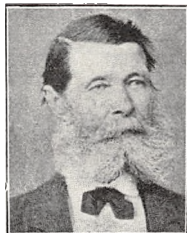
B. og Camilla Augusta Bodenhoff. Var som ganske ung ansat i Landmandsbanken og fik kun 19 Aar gammel Tilbud om Stillingen som Leder af Bankens Vestre Afdeling, hvilket han afslog, da han ønskede at rejse udenlands. Hjulpet af Tietgen fik han Ansættelse

i det store Firma P. Bornholdt & Co. i Riga, Libau o. fl. St.; hans fremragende Evner vakte hurtig Opmærksomhed, og han opnaede at blive Kompagnon i det ansete Firma. Dette var Repræsentant i flere russiske Havnebyer for „Det forenede Dampskibsselskab“, hvis Bestyrelse ønskede at knytte B. til sig som Direktør; det lykkes dog først efter langvarige Forhandlinger og kun, fordi han derved ønskede at vise sin Taknemlighed overfor Tietgen. 41 Aar gammel tiltraadte han da Stillingen som Direktør for vort største Dampskibsselskab. Han viste sig hurtig at være den rette Mand paa rette Plads; der tiltrængtes en kraftig Reformering af Selskabets Ledelse, og med haard Haand og en til Tider i alt Fald tilsyneladende Hensynsløshed ryddede han gammel Slendrian af Vejen. Han skabte herved megen Uvillie mod sig, men hans Arbejde var utvivlsomt til Gavn for Selskabet. 1898 overtoges „Thingvalla Selskabet“, og B. arbejdede kraftig paa at bringe Amerikaruten frem; energisk Konkurrence fra Udlandet bragte imidlertid Selskabet i store Vanskeligheder, og under de deraf følgende voldsomme Angreb paa ham trak han sig 1905 tilbage. Allerede forinden var der imidlertid sluttet Fred med de konkurrerende Selskaber, og Tiden har vist, hvilket uvurderligt Aktiv Selskabet har netop i den udmærkede indarbejdede Amerikarute. D. i Kbh. — Ugift. O. T.

Litt.: Slægt i N. Lange: „Den Bodenhoffske Slægtebog“ 1914; Jul. Schovelin: „Det Forenede

Dampskibs Selskab Aktieselskab. 40 Aars Udvikling“ 1906; E. Bodenhoff: „Den gamle General“ 1914, S. 18; Nekrologer i „Nationaltid.“ og „Politiken“ 13/4 1912, „Børsen“ 16/4 s. A. og „Ill. Tid.“ 21/4 s. A.

Brandt, Lars (Lauritz) Johansen Peter (9/5 1807—28/6 1890), Opfinder. F. i Svendborg. Forældre: Christen Olsen og Anna Dorothea Olsdatter. Moderen blev siden gift med Smed Erik Rasmussen i Faaborg, hos hvem B. lærte Smedehaandværket. I 20-Aars Alderen tog han til Kbh., senere til Sverige og Rusland, hvor han i Petrograd fik indbringende Arbejde af finmekanisk Art. 1831 rejste han til Tyskland og ca. 1840 til New York, hvor han fik Ansættelse i David Bruces Skriftstøberi. Her konstruerede han den første praktiske brugbare Skriftstøbemaskine. Under et fleraarigt Ophold i Europa fik han bl. a. sin Maskine indført i Tyskland gennem Firmaet E. Haenel, der dog ikke nævnte B.'s Navn; herfra og fra Danmark udbredtes den til andre Lande. 1848 oprettede B. i New York et Værksted for Maskinen m. m.; 1859 overdrog han Værkstedet til en Landsmand og levede derefter af sin Formue. 1881 tog han Bolig i Kbh. hvor han døde. — Gift 1839 Anna Kern, d. 1869. H. H.

Litt.: A. Bauer i „Skandinavisk Bogtrykker-tid.“ II 1871; G. Fries i „Industriforeningens Tidsskr.“ VI 1890.

Branner, Povl (f. 11/6 1883), Boghandler. F. i Kbh. Forældre: Boghandler, Cand. med. Thomas Christian B. og Agnes Andrea Marie Pio. Lærte Boghandelen hos Otto Grøn 1899—1903 og i London 1904—05; hjemkommen herfra blev han ansat hos sin Fader, der 1902 var blevet Indehaver af sin Svigerfader V. Pios Forlagsboghandel. Alleerede 1910 maatte B. paa Grund af Faderens Sygdom overtage Ledelsen af Firmaet, som ved en Række udmærkede Forlagsartikler (Eibes „100 Timer“, Carit Ellars, Marryats og Kiplings Værker) havde opnaet en solid Position. Under B.'s Ægide er Virksomheden blevet stærkt udvidet; Forlaget er meget alsidigt, men med Forkærlighed dyrkes Oversættelser fra Engelsk og Fransk. Et yderligere Opsving er sket under Krigen; ikke blot er B. i Kraft af sine engelske Forbindelser blevet Hovedkommissionær for alle de officielle engelske Krigstryksager, men han har ogsaa forlagt „Dronningens Julalbum“ 1915 og den største Succes inden-

for vor hjemlige Krigslitteratur (Johs. Jørgensens „Klokke Roland“). Stærkt interesseret i Bognkunst har han under Samarbejde med Kai Friis-Møller (s. d.) udgivet flere Værker, som har vundet Paaskønnelse blandt vore Bibliofiler for deres smukke Udstyr (f. Eks. „Tolv gamle Julerim“ og „Vignet-Bøgerne“ med Tegninger af Axel Nygaard). Dristig Beslutsomhed parret med Evne til nøgtern Vurdering præger B.s Virken som Forlægger. — Gift 1908 Ellen Elisabeth Nielsen. S. D.

Litt.: H. Falkenfleth i „Aftenposten“ 27/10 1916.

Bransager, Niels Peter Nielsen (22/11 1873—29/3 1915), Journalist, Politiker. F. i Torped ved Ringsted. Forældre: Gaardejer

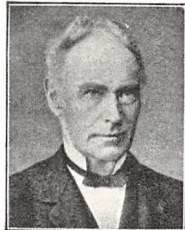

Hans Nielsen og Marie Hansen. Blev Student 1892 og Cand. phil. 1893, men tog ingen Embedseksamen. Som ung Student blev han Korrektor ved „Politiken“ og var 1895—1900 Medarbejder ved Bladet. Han var en af Hørups bedst begavede Elever, maaske den

fremmeste af dem alle; hans Artikler fra Landet under Mærket „Agricola“ viste en lys og oprindelig politisk og sproglig Evne, og mundtlig ejede B. en lige saa fængende som elskværdig Veltalenhed, der hurtigt gjorde ham til Fører i Studentersamfunds- og andre frisindede Kredse. 1902 blev han Redaktør af „Venstres Folkeblad“ i Ringsted og var snart et Midtpunkt for sjællandsk Demokrati; navnlig havde Husmandssagen hans Interesse. Han kom ikke, som paatænkt, til „Politiken“ som politisk Redaktør 1905, men han var fra Begyndelsen en af det nydannede radikale Partis Ledere, stillede sig i Køge mod Alberti 1906 og valgtes 1908. Inden han havde skabt sig en Position paa Rigsdagen, ramles han imidlertid af Tuberkulose, fra 1907 maatte han Gang paa Gang afbryde sit Arbejde ved Ophold i Syden, paa Vejle fjord og Krabbesholm Sanatorier, paa Hospital i Kbh. og i Norge (1911—12), og 1910 opgav han sit Rigsdagsmandat. Han bar sin Sygdom med Mandemod, Optimist som han var, men det blev efterhaanden klart, at den var haabløs. At denne „Lysets muntre Søn“, der forenede den Hørup'ske Journalists Kultur med Bondens Friskhed, var bestemt til en fremragende Plads i dansk Politik, tør ikke betvivles. En Række rammende og formfuldendte Karakteristikker gav han i sin og Palle Rosenkrantz' „Den danske Regering og Rigsdag“ (1901—03); efter hans Død udkom „Artikler og Taler“ (1916). D. paa Vejle fjord Sanatorium. — Gift 1908 Ebba Leonora Norrman, P. E.

Litt.: Nekrologer i „Politiken“ 30/3 1915, i „Venstres Folkebl.“ 29.30/3 s. A. og af Ove Rode i „Journalisten“ 15/4 s. A.

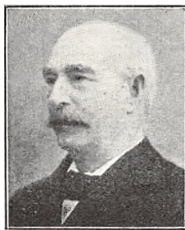
Branth, Hans Jacob Arnold Christopher (7/8 1810—27/5 1891), Landmand. F. i Sülfeld ved Altona. Forældre: Møntmester Cajus B. og Elise Emilie Stockfleth. Faderen døde, da B. var 9 Aar gammel; Moderen flyttede saa til Kbh., hvor B. 1828 blev Student, 1834 Cand. juris. 1836 blev han Kvartermester ved 3. jyske Infanteriregiment i Aalborg. Ved Hærreduktionen 1842 fik han sin Afsked med Titel af

Overkrigskommisær og købte s. A. Høstemark ved Aalborg, som han ejede til 1856, og 1848 Klarupgaard med Gods sst. Her udfoldede han en stor og for den Tid ret enestaaende Virksomhed baade som praktisk Landmand og som Godsadministrator. Han dannede en fortrinlig graabroget Kvægstamme og en særlig Stamme af jyske, sorte Heste. Fra 1854 var han Dommer ved Landmandsforsamlingernes Hestestillinger, tog ivrig Del i Diskussioner vedrørende Hestevalen og var en energisk Talsmand for den jyske Landhest, følgende V. Proschs Lære om rene Racer i Husdyravlen. B. var Etatsraad og Indehaver af flere Tillidsposter, Landvæsenkommisær, Formand for Aalborg Amts Landboforening, som han 1844 var med til at stifte, Medlem af Hingsteskuekommissionen m. m. D. paa Klarupgaard. — Gift 1835 Euphrosyne Caroline Kalko, d. 1890. A. C.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll og Hiort-Lorenzen: „Patr. Slægter“ II 1911; „Ill. Tid.“ 17/6 1888; M. Galschiot: „Landbrug og Landmænd i Danmark efter Stavnsbaandets Løsning“ 1888; Nekrolog i „Ugeskr. for Landmænd“ 1891 I, S. 311; Harald B. i „Mit Hjem“ 1911.

Branth, Harald Blicher (7/8 1844—20/6 1915), Landmand, Kvægopdrætter. F. paa Høstemark ved Aalborg. Forældre: Godsejer Arnold B. (s. d.) og Hustru. Gik i Aalborg Katedralskole og lærte Landvæsen, deltog som Rytterofficer i Krigen 1864 og blev senere karakteriseret Ritmester. Han valgtes dog Landvæsenet som Livskald, tog Landbrugseksamen 1867 og var derefter nogle Aar Forvalter; 1873 forpagtede han af Faderen Høvedsgaarden Sdr. Elkær i Vendsyssel, som han købte 1883. Her faldt B.s Livsgerning; med en ungdommelig Iver og Varme, som Aarene aldrig kuede, tog han straks fat paa udvidet Rodfrugtdyrkning, Bælgæddyrkning

og Plantning, men navnlig vandt han Ry som Kvægopdrætter, og Elkærstammen har øvet en stor og heldbringende Indflydelse paa Udviklingen af det jyske Malkekvg, idet den leverede Avlsdyr til en Mængde jyske Kvægavlsforeninger. Desuden var Sdr. Elkær et søgt Lærested for unge vordende Landmænd. B. kom tidlig ind i den landøkonomiske Foreningsvirksomhed; med Interesse og Livfuldhed kastede han sig ind i Arbejdet; han var en ypperlig Agitator, veltalende, slagfærdig og ikke uden Smidighed, hvilket han bl. a. viste i Agrarforeningens første kampfyldte Aar, da han rejste Landet rundt fra Møde til Møde. Det vakte Opmærksomhed, da B. 1907 besluttede at sælge sin Besætning og lægge Agermarken ud til vedvarende Græsgang. Gaarden blev senere forpagtet bort til Sønnen, medens B. og Hustru nogle Aar boede i Kbh.; han udgav 1910 en læseværdig Bog: „Hvad jeg fortalte mine Elever“. D. paa Sdr. Elkær. — Gift 1873 Augusta Frederikke Caroline Lunn. A. C.

Litt.: Slægt se Arnold B.; Erindringer i „Mit Hjem“ 1911; „Ill. Tid.“ 22/7 1888, 25/8 1894 og 29/10 1907; Nekrologer i „Ugeskr. f. Landmænd“ 1915 Nr. 25, „Vort Landbrug“ 1915, Nr. 25 og 27, og 1917.

Branth, Jakob Severin Deichmann (7/12 1831—9/12 1917), Botaniker, Præst. F. i Nykøbing, Mors. Forældre: Toldforvalter Cajus

Niels Behr B. og Charlotté Justina Deichmann. Blev Student 1849, studerede Teologi, men syslede tillige med Botanik. Blev 1857 Cand. theol. og var Realskolebestyrer i Tønder 1861—64, blev 1866 Kateket i Skalskør, var 1871—80 Sognepræst i Elling-Tolne, 1880—1906 i Oust-

sted-Taaning; boede derefter i Kolding. Hans botaniske Speciale var Laverne; 1867 vandt han i Samarbejde med E. Rostrup Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om danske Laver og har siden bearbejdet det fra adskillige arktiske Ekspeditioner hjembragte Materiale af Laver. D. B., der var Æresmedlem af „Botanisk Forening“, var i en lang Aarrække den første Likenolog herhjemme og vandt, navnlig gennem sin Behandling af arktiske Laver, et ogsaa udenfor Danmark anset Navn. Kirkelig stod han udenfor Partierne, arbejdede ivrig for Søndagens Helligholdelse, paavirket af engelsk Opfattelse; han tog ogsaa Del i den pædagogiske Debat. D. i Kolding. — Gift 1) 1862 Sophie Fanny Conradine Dumreicher, d. 1887. 2) 1889 Emmy Boldsen.

H. J.

Litt.: Slægt se Arnold B. og P. B. Grandjean; „Stamt. over P. J. Deichmanns Efterkommere“ 1905; Kolderup Rosenvinge i „Botan. Tidsskr.“

XXXVI 1918; C. Christensen: „Den danske bot. Litt. 1880—1911“ 1913; „Facklan“ Jan. 1911.

Brasch, Christian Henrik (4/8 1811—28/5 1894), Historiker. F. i Aalborg. Forældre: Sognepræst Hans Adam Frederik B. og Karen Glahn. Blev Student 1830 og Cand. theol. 1835, var 1838—47 Huslærer paa Bregentved og foretog 1843—44 en Rejse til Dresden, München, Verona, Venezia, Firenze og Rom. 1847 blev han Sognepræst i Vemmetofte og blev der til sin Afgang 1886. Ved at

ordne Arkivet paa Vemmetofte kom han ind paa historiske Studier og udgav i de følgende Aar flere grundige og fortjenstfulde Værker, nemlig „Vemmetoftes Historie“ (3 Bd. 1859—63), „Gamle Ejere af Bregentved“ (1873), „Om Robert Molesworths Skrift“ (1879), „Det polske Kongevalg 1674“ (1882) og „Griffenfeldts Kærlighed til Charlotté Amélie la Trémouille“ (1885). Navnlig Godshistorierne, hvor B. vil belyse danske Landboforhold overhovedet, er interessante Arbejder. D. i Kbh. — Gift 1848 Frederikke Vilhelmine Louise Paap, d. 1852.

P. E.

Litt.: P. J. Schmidt: „Slægten Glahn“ 1885; Magdalene Matzen: „Optegnelser om Slægten B.“ 1916.

Brasch, Sven (f. 29/1 1886), Tegner. F. i Borup ved Roskilde. Forældre: Malermester Adolf B. og Elisabeth Berthelsen. Tog Præliminæreksamen 1890, kom i Malerlære og blev Svend 1904; han rejste derefter til Tyskland og Frankrig, hvor han uddannede sig kunstnerisk, fik sine utvivlsomme Evner som Tegner kultiveret og snart kom i Forbindelse med fremmede og hjemlige Blade; især tegnede han en Del Karikaturer. B. har udstillet paa „Salon des humoristes“ i Paris og en Del Arbejder af stiliseret dekorativt Indhold i Ostende, hvor de ved Krigens Begyndelse gik til Grunde. Han er Medlem af „Union internationale des beaux-arts et des lettrés“ og af „Société des artistes humoristes“. Hans Smag gaar i Retning af det dekadent stiliserede, hans Linie er kraftig og fast, mere flot end elegant. — Ugift.

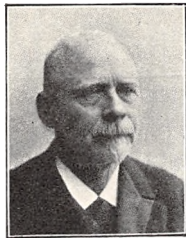
O. A.

Litt.: „Vore Herrer“ 29/4 1916; „Hver 8. Dag“ 24/8 1917.

Brasen, Hans Ole (f. 16/1 1849), Maler. F. i Hillerød. Forældre: Købmand, Lærer Ole Julius B. og Kamac Elie Smidt. Kom i Malerlære og besøgte Akademiet 1867—74,

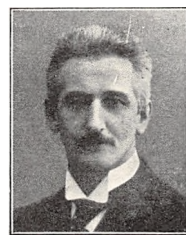
var desuden Elev af Rasmussen Eilersen, med hvem han 1876 var i Italien; 1879—80 havde han Akademiets Rejsestipendium, 1884 det Ancker'ske Legat; han udstillede første Gang 1871, vandt 1892 og 1894 Aarsmedaillerne og blev 1896 Medlem af Akademiraadet. Allerede 1879 vakte B. en Del Opmærksomhed med „Husarer, som vander Heste“, 1892 fulgte

Sukces'en med „Paa Sørup Gade“ (Hamburg Galeriet), hvorfor han fik Guldmedaille i München, 1899 „Morgenhilsen“ (Ribe Museum), 1911 kom „Vadende Kvæg“ og 1917 og 1918 Billederne fra Sikringsstyrken „Belejring“ og „Krydsild“. Grundlaget for B.s Kunst er en Fortsættelse af de gamle danske Traditioner, som han lærte dem hos Rasmussen Eilersen; et Kursus hos Bonnat i Paris gav ham dog mere Smag for rigere Farvevirkning. Hans Arbejder er i Reglen Landskabsbilleder med Staffage, ofte af Portrætter („Paradepladsen ved Kongejagen“ (1892)); baade den danske og tirolske Natur har han ofte foreviget. Hans bedste Sider er hans Tegnedydighed, hans habile Komposition og hans elskværdige, bramfri Opfattelse. — Gift 1876 Anna Caroline Frederikke Groth. O. A.

Litt.: Slægt i I. Barfod: „Den falsterske Gejstligheds Personalhist.“ I 1851 S. 231 og A. Hellemann: „Geneal. og personalh. Meddelelser“ 1893; „Dagens Nyh.“ og „København“ 191/1 1919.

Brask, Thorvald Jensen (f. 1873 1879), Statskonsulent i Mejeribrug. F. paa Øster Nørbygaard ved Nissum Fjord. Forældre:

Gaardejer Peder Jensen B. og Ane Lokke. Kom 17 Aar gammel i Mejerilære hos sin Broder, den ansatte Mejeribestyrer Jens B., Kildedyb ved Kolding, arbejdede siden nogle Aar ved praktisk Mejeribrug, var Elev paa Salling Højskole og Ladelund Mejeriskole, tog Landbrugs-

eksamen 1904 og var 1904—05 Lærer ved Jandrup Højskole. Derefter søgte han videre Uddannelse i Udlandet og var Sommeren 1905 Bestyrer af en Kærnestation i Rostock, 1905—08 i Amerika, hvor han bl. a. var Smørmester ved „The Kansas State Agricultural College“ og en Tid ansat i en stor Mælkeforsyning i Chicago. Han gennemgik derefter et Kursus paa den store Mælkeriskole i Madison, Wisconsin, hvorfra han tog Eksamen 1908. Han var derfor særdeles vel uddannet saavel i teoretisk som i praktisk Henseende, da han fra 1/3 1908 ansattes som Statskonsulent i Mejeri-

brug for Fyn og det sydøstlige Jylland med Bopæl i Fredericia; i denne Stilling afløste han J. Nissen-Dall. — Gift 1908 Gerda Marie Lund. A. C.

Litt.: „Tidsskr. f. Landøkonomi“ 1908, S. 243; „Mælkeritid.“ 1907, S. 1079.

Bratli, Carl Georg Valdemar (Jensen) (f. 1871), sproglig og historisk Forfatter. F. i Odense. Forældre: Overlæge Carl Mathias Lunding og Elna Georgine Jensen. Opvokset i stor Armod mellem Fremmede maatte han kæmpe med store Vanskeligheder, støttedes af Fru Marie Réé og blev Student 1890, Cand. theol. 1897, Translatør i Spansk 1906. Fra 1895 har han foretaget flere Rejser til Frankrig, Spanien og Italien og paa Grundlag af det indsamlede Stof bl. a. udgivet „Filip II af Spanien“ (1909), hvor han gør et energisk, men ikke absolut overbevisende Forsøg paa at rense Kongens Minde, og desuden de interessante Kulturbilleder „Spanien“ (1912). Handels-

historie har han behandlet i Festskriftet „Brødrene Dahl“ (1917). Han er en dygtig Sprogmand og udgiver fra 1916 en fortjenstfuld norsk—dansk—spansk Ordbog, ligesom han har besørget talrige Oversættelser. — Gift 1) 1901 Regine Vilhelmine Bille-Brahe, f. Bahnson. Ægteskabet opløst 1915. 2) 1916 Sophie Amalie Gersdorff Reenberg Worsøe, f. Teilman. P. E.

Litt.: Selvbibliografi i „Studerterne fra 1890“ 1915; „Politiken“ 1911 1912.

Bredahl, Christian Hviid (3/10 1784—16/1 1860), Forfatter. F. paa Daurupgaard ved Kalundborg. Forældre: Forpagter Peder Severin B. og Christiane Hviid. Gik fra 1796 i Slagelse Skole, blev Student 1801, tog 2. Eksamen 1803. Han studerede en kort Tid Teologi, men rejste snart hjem til Faderen i Sorø. Efter dennes Død 1810 arvede han saa meget, at han uden at bekymre sig om Fremtiden kunde læse, gaa paa Jagt, drive og digte. Han offentliggjorde kun et Digt (ved Faderens Død), men skrev Tragedier og et Udfald mod Tylvtæn og Oehlenschlägers Digterhovmod: „Søbekaaalen hin poetiske“. Et ydre Stød skulde til for at faa ham til at fremtræde for Offentligheden. Han siger selv, det var et Skud, en Skovfoged løsnede mod en fattig Kone, der samlede Kvas. I hvert Fald er det en stærk Harme over Samfundsuret og officielt Hykleri, der ligger bag hans

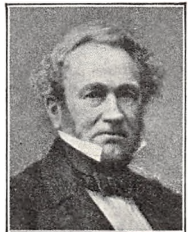
Livs Hovedværk. „Dramatiske Scener“, hvoraf I kom 1819. De siges at være „ud-dragne af et ældgammelt Haandskrift, frit oversatte af det kyhlamske ved C. B. Kyhlammens musæ famulus vilis et immeritus“. Henlæggelsen af Scenerne til Kejserdømmet Kyhlam paa Maanen spiller kun en rent udvortes Rolle som en fantastisk Ramme om en Digtning med realistisk Tendens. 1820 kom II „Sotto og Lorma“. Rahbek i „Tilskueren“ og Jens Møller i „Litteraturlidende“ gjorde venlig opmærksom paa den nye Digter, men han fandt kun faa Læsere. 1821 udkom 3. Del „Skuespillet i Kyhlam eller Røver Thurno“ og 1822 „Tve-kampen i Kyhlam“, foruden et Par polemiske Digte bl. a. „Lirmsongs Optegnelser“ mod romantisk Mystik. Men dermed standse B.s Produktion ogsaa en Tid. Han havde giftet sig med en yngre Broders Enke, der medbragte en svagelig Søn, og tog desuden sin Søster i Huset. En stor Del af sin Arv havde han mistet ved at laane til en Ven, der ikke kunde betale igen. 1824 købte han for 5 Rdl. Parcellen Damsgaard, Arvefæste under Sorø Akademi, hvor han levede som Bonde Resten af sit Liv. Men Jorden var udpint og gældbæftet, saa trods alt Slid sank han stadig dybere i økonomisk Elendighed. Fra Begyndelsen af 30-erne lysnede det. Ingemann hjalp og skaffede ved Jonas Collin B. fri for Afgifterne til Akademiet, og privat indsamledes ca. 900 Rdl. 1832 kom saa 5. Del af „Dramatiske Scener“ „Kejser Glomer“ med Udfald mod Grundtvig og 1833 6. „Saaledes gik det til sidst“. De mødte stadig ringe Interesse, indtil Hauch i „Fædrelandet“ 1840, P. L. Møller i „Gæa“ og Goldschmidt i „Nord og Syd“ skrev med Beundring om dem. 1845 fik B. Digter-Gage, 250 Rdl. aarlig. 1855 besørgede Liebenberg en forkortet 3 Bd.s Udgave af Scenerne, der indbragte B. 1600 Rdl. Paa Teatret var han ikke heldig. 5—6 Skuespil kasserede Molbech, og Tragedien „Knud Svendsøn“, som Heiberg bragte frem 1849, gik kun 2 Gange. 1891 opførte Studentersamfundets fri Teater Fragmenter af „Scenerne“. — B. bygger sin digteriske Verden op af ensomme Gruberier, ikke paa Iagttagelse. Hans Replikker har intet af Livets Tale; de er i en patetisk, ofte allegorisk Stil og med en kompakt Billedrigdom, der har store Skønheder, men ogsaa tit er uklare og formløse, som Dramaernes Komposition i det hele er. Hans Karakterer er Skurke af „fine“ Folk eller ædle Røvere, hvem refærdig Harme har bragt i Konflikt med Samfundet. Stil og Tendens minder om Sturm- und Drang-Tidens. Deres største Værdi har Scenerne ved den Personlighed, de afspejler: stejl i sit Had til Uret, inderlig i sin Medfølelse og kejtet tung i sin Humor. D. paa Damsgaard. — Gift 1821 Vita Sophie Bertelsen, d. 1861.

G. C.

Litt.: Om Slægt i „Personalh. Tidsskr.“ VI 6 1915, S. 314; P. L. Møller i „Gæa“ 1846; Goldschmidt i „Nord og Syd“ 1850; Ingemann: „Levnetshog“ 1862; Arentzen i „Dansk Maanedsskr.“ 1864 II; O. Borchsenius i „To Digtere“ 1886 og „Hjemlige Interierer“ 1894; „Højskolebl.“ 1884; „Dagbl.“ 19/8 1886; V. Vedel: „Studier over Guldalderen“ 1890; G. Brandes i „Danske Digtere“ 1896; Fr. Vermehren i „Julebogen“ III 1894; P. Rydbergt i Begtrupps „Tidsskrift“ IV 1908; O. Thyregod i „Danske Studier“ 1908 og 1910, „Letterstedtske Tidsskr.“ 1908, „Tilskueren“ Maj 1918 og „C. B.“ s. A.: Breve i „Nær og Fjern“ 1877, „Breve til og fra Ingemann“ 1879, „Ill. Tid.“ 2/12 1883, „Personalh. Tidsskr.“ V 6 1909 og „Tilskueren“ 1911.

Bredal, Ivar Frederik (^{17/6} 1800—^{25/3} 1864), Musiker, Komponist. F. i Kbh. Førelde: Tegnslærer, Portrætmaler Niels For-sen B. og Charlotte Augusta Green. Var af norsk Afstamning, uddannedes oprindelig af Kapelmusikus M. Foght (Bratsch) og senere af Kuhlau (Komposition). Blev 1817 Bratschist i det Kgl. Kapel, hvor han 1835 avancerede til Koncertmester, i hvilken Egenskab han maatte dirigere til Skuespil og Mellemaktsmusik, ligesom han ogsaa dirigerede Musikfor-eningens første Koncert (^{28/1} 1837). Sin Løbebane ved Teatret afsluttede han som Korsyngemester (1849—63). Som Komponist skrev han oprindelig for sit Instrument samt en Paaskehymne „Opstandelsen“ og en Koncertouverture, men hans Navn slog først ret igennem, da han kastede sig over dramatisk Komposition. Indenfor denne Genre skrev han to med meget Bifald modtagne Syngestykker, der begge opførtes paa det Kgl. Teater, „Bruden fra Lammermoor“ af H. C. Andersen (1830) og „Guerillabanden“ af Overskou (1832). Det er i Kuhlaus Fodspor, han træder i disse Arbejder, der røbede fortrinlige Musikeregenskaber, en velovervejet Balance mellem Syngestemmen og Orkestret samt en livlig og karakteristisk, indsmigrende Melodiopfindsomhed. Skønt han saaledes tegnede til at blive en af de betydeligere danske Syngespilkomponister, hørte hans Virksomhed i denne Retning dog snart op, vistnok ikke uden Sammenhæng med det herskende Koteri, der ikke var Kuhlau og hans Elever gunstigt. Han skrev endnu kun lidt, bl. a. nogle Sange indlagte i Skuespil samt „Judas Ischariotes“, Tenorsolo med Orkester. Tabet af hans første Hustru og Mismod over den passive Modstand, han mødte, nedsænkede ham i en bitter Sindsstemning, der tvang ham helt ud af skabende Virksomhed og snart lod ham stille glide ud af Offentlighedens Bevidsthed. D. i Kbh. — Gift 1) 1837 Elisabeth Andersen, d. 1841. 2) 1848 Mette Cathrine Thaning, d. 1889.

G. S.

Litt.: Slægt se N. K. B.; Overskou i „Flyveposten“ 9/4 1864; C. Thrane: „Fra Hofviolonernes Tid“ 1908.

Bredal, Niels Krog (^{12/9} 1733—^{26/1} 1778), Forfatter, Teaterdirektør. F. i Trondhjem. Forældre: Lagmand Thomas B. og Anna Dorothea Krog. Blev Student i Kbh. 1749 og udgav 1752 en Oversættelse af Ovids Metamorfoser. 4 Aar senere skrev han sit Synge-spil — det første danske i sin Art — „Gram og Signe eller Kærligheds og Tapperheds Mesterstykker“, som opførtes privat i P. Rothes Bolig, senere Syngestykkerne „Eremilen“ (i Anledning af Frederik Vs Fødselsdag) og „Den tvivlrådige Hyrde“. Han blev nu udnævnt til Borgmester i Trondhjem, men Embedsstillingen her kunde ikke faa ham til at glemme det litterære og kunstneriske Liv i den danske Hovedstad. 1770 vendte han tilbage hertil og da som Direktør for Den danske Skueplads. Han mødte aabenbart med de bedste Hensigter til at højne Repertoiret, men i Efteraaret 1771 gav hans Syngestykke „Tronfølgen i Sidon“ med Musik af Sarti Anledning til en saa stor Teaterskandale, at den gjorde fuldkommen Ende paa hans Popularitet. Stykkets svulstige og sentimentale Tone gav den unge Peder Rosenstand-Goiske taknemmeligt Stof til den sønderlemmende Kritik, hvormed han indledede sit kritiske Ugeskrift „Den dramatiske Journal“. B. tog Hævn ved at skrive det aristofaniske Efterstykke „Den dramatiske Journal“, hvori han bragte sin Kritiker lystlevende paa Scenen — helt moderne forestiller Skuepladsen Teatret —, det var imidlertid aldeles blottet for virkningsfuld Satire. Ved Opførelsen ^{25/11} 1771 kom det til et veritabelt Teaterslag mellem Officerer og Studenter, der endte med, at Studenterne maatte forlade Parterret. Politimesteren udstedte en advarende Plakat, og Efterspillet blev af Frygt for nye Tumulter taget af Repertoiret under Paaskud af Sygemelding. B. tabte herefter Lysten til fortsat dramatisk Forfattergerning, men hans Efterspil var for saa vidt ikke skrevet forgæves, som de Tumulter, det gav Anledning til, inspirerede Johs. Ewald til „De brutale Klappere“. Naar B.s Navn ikke er glemt i dansk Teater- og Litteraturhistorie, skyldes det de ydre Begivenheder, der knytter sig til hans ellers saa uheldige Forfatterskab. D. i Kbh. — Ugift. C. Bs.

Litt.: Slægt i Erlandsen: „Biogr. Efterretninger om Geistligheden i Tromsø Stift“ 1857, S. 67 og „Personalh. Tidsskr.“ VI 6 1915, S. 313; H. J. Wille: „Samling af Mindetaler“ 1805; Welhaven: „Ewald og de norske Digtere“ 1863; Overskou: „Den danske Skueplads“ II 1856; Rosenstand-Goiske: „Den dramatiske Journal“, udg. af Carl Behrens, Supplementsbind I H. 1917; Breve i „Personalh. Tidsskr.“ VI 2 1911. Jfr. iøvrigt Johs. Ewald.

Bredal, Peder Jensen (f. ^{8/12} 1658), Søofficer. Skal være født i Ditmarsken. Begyndte som Matros og blev Kaptajn 1644.

Udmærkede sig i Febr. 1658 ved sit Forsvar af fire paa Nyborg Fjord indefrosne Krigsskibe, som blev angrebet af Karl Gustavs Tropper og syntes hjemfaldet til Ødelæggelse. B. hjergede Vibe og Besætninger til Kbh., udnævntes til Viceadmiral, deltog med Hæder i Forsvaret af Byen under Belejrningen 1658 og førte Linieskibet „Tre Løver“ under Bjelkes Opsejling og Møde med Opdam i Øresund. Han faldt ved en Affære ved Sønderborg paa Als. — Gift Helvig Hansdatter; levede 1658. V. G.

Litt.: Om Slægt „Personalh. Tidsskr.“ VI 6 1915, S. 314; H. G. Garde: „Den dansk-norske Sømagts Historie 1535—1700“ 1861; Lind: „Kong Christian IV og hans Mænd“ 1889 og „Kong Frederik III's Sømagt“ 1896; „Vort Forsvar“ ^{23/12} 1900.

Bredkjær, Niels (f. ^{9/6} 1888), Landbrugs-skoleforstander. F. i Randlev-Bredkjær ved Odder. Forældre: Gaardejer Rasmus Nielsen B. og Marie Hansen. Gennemgik Kursus paa Højskole og Landbrugsskole, før han kom til Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1911. 1911—13 var han Lærer paa Tune Landboskole, 1914 Konsulent for Ringkøbing Amts Fællesledelse, 1915—17

Konsulent i Husdyrbrug for Foreningen af jyske Landboforeninger. Trods den unge Alder, hvori B. overtog denne betydningsfulde Post, forstod han udmærket at gøre sig gældende, og det blev anset for et Tab for Landboforeningerne, da han i Efteraaret 1917 fratraadte for at blive Medforstander for Tune Landboskole, som han fra Efteraaret 1918 leder alene. — Gift 1915 Julie Vilhelmine Sams. A. C.

Litt.: „Tune Elevers Aarskrift“ 1914, S. 98; „Vort Landbrug“ Nr. 33, 37 og 39 1917.

Bredsdorff, Axel (f. ^{23/9} 1883), Maler. F. i Birkerød. Forældre: Maler J. U. B. (s. d.) og Hustru. Var Elev af Faderen, senere af Zahrtmann og Chr.

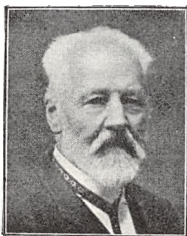
Krogh (i Paris), udstilte første Gang 1908 paa Charlottenborg (Faderens Portræt); derefter fulgte „Foraarsregn“ og „Bathsba“ (den lille Guldmédaille), som skaffede ham et Rejsestipendium, hvorpaa han besøgte München, Italien og Paris; dernæst fulgte „Sommernat“ og endelig „Drengs og Moas første Møde“ (1914), som Akademiet lønede med sin store Guldmédaille. B. har en kraftig, stundom robust Pensel; med Energi gaar han løs paa store Opgaver som Figurmaler; de værdige Resultater udmærker sig ved at være dygtig

tegnede og gennemkomponerede, men kan mangle nogen Friskhed og kræsen Farvesans. B. synes at have udprægede Evner for det konkrete, f. Eks. Portrætter (Jakob Knudsen i Maribo) og Gengivelser af det frodige Liv i Naturen (Landskaberne). — Gift 1908 Anna Hjardemaal. O. A.

Litt.: Slægt i Købke: „Stamt. over Familien B.“ 1888 og P. M. Lange i „Personalh. Saml.“ I 1901; H. J. Møller: „Stamt. over Familien Helweg“ 1883; „Politiken“ $\frac{2}{2}$ 1913; V. Wanscher i „Hovedstaden“ $\frac{8}{2}$ s. A.; „Berl. Tid.“ $\frac{10}{11}$ 1914.

Bredsdorff, Johan Ulrik (f. $\frac{22}{5}$ 1845), Maler. F. i Vester Skerninge, Fyn. Forældre: Pastor Christian Hornemann B. og Elise

Bolette Møller. Brodersøn af J. H. B. (s. d.). Bestemt til at være Ingeniør kom han ind paa Polyteknisk Læreanstalt, men ønskede hellere at uddanne sig som Maler og besøgte 1868—76 Akademiet, hvor Vermehrens Forsøg paa at gøre ham til Figurmaler mislykkedes, medens

han under Kyhns Vejledning fandt sit rette Felt, Gengivelsen af den danske Natur. Han udstillede første Gang 1870 og fik 1877 den Sødring'ske Opmuntringspræmie; s. A. var han i Schweiz og 1887 i Norge. Han har især valgt sig Motiver fra Bornholm og Egnen om Birkerød, hvor han i en Menne-skealder har boet. I sin Kunst har han holdt sig fuldt ud til de gamle Traditioner, men hans hyggelige og tit følsomme Opfattelse har skabt ham et stort Publikum. Paa Galeriet findes „Et Efteraarsbillede fra Kajerød“. B. staar efter sine Slægtsforhold Højskolekredsene nær; han har ogsaa gjort sig yndet som Oplæser. — Gift 1878 Dagmar Helweg.

O. A.

Litt.: Slægt se Axel B.; Faaborg i „Nationaltid.“ $\frac{22}{5}$ 1915.

Bredsdorff, Jacob Hornemann ($\frac{9}{3}$ 1790— $\frac{10}{6}$ 1841), naturvidenskabelig Forfatter, Sprogforsker. F. i Vester Skerninge, Fyn.

Forældre: Sognepræst Morten Thomsen B. og Ellen Cathrine Hornemann. Blev Student 1809, Cand. theol. 1814, vandt 1817 i naturvidenskabelige Emner baade Universitetets Guldmedaille og Doktorgraden og foretog derpaa en toaars Studierejse til Tyskland, Frankrig og

Norditalien. Var ansat 1819—21 ved Roskilde Katedralskole, 1824—26 som Lektor ved Universitetet (Mineralogi), endelig fra 1828 som Lektor ved Sorø Akademi (Mineralogi og Botanik). B. har skrevet et Utal af mindre Arbejder, bl. a. i „Blandinger fra Sorø“

(1831—39), ofte blot af refererende og kritisk Art. De vedrører dels hans officielle Fag, Geologi („Begyndelsesgrunde af Geognosien“ 1827) og Botanik („Haandbog ved botaniske Ekspeditioner i Egnen ved Sorø“ 1834—35), dels fysisk og historisk Geografi („Orografisk Kort over Europa“ 1828, 1833, Oversættelse af Pomponius Mela 1822), endelig Oldsagn, Historie og Sprog. B., hvis fine og retskafne Karakter eenstemmig berømmes, har haft en usædvanlig livlig, paa een Gang omfattende og skarp Intelligens. Paa Naturvidenskabens Omraade synes hans Anlæg mere at have ført ham til tankemæssig Behandling af det allerede Givne end til direkte Iagttagelse af Naturen, men indenfor Geologien har han dog ydet et for sin Tid værdifuldt Bidrag til Undersøgelsen af vore Jordbundsforhold. Og særlig overfor historiske og især sproglige Emner har han vist en Finsans og kritisk Evne, der giver mange af hans Tanker stor og blivende Værdi. Paa Rundeforskningens Omraade er han den første, der har fremsat Tanken om baade græsk og romersk Oprindelse for Runerne („Om Runeskriftens Oprindelse“ 1822) og om den korte Runerækkes sekundære Karakter („Om de saakaldte tyske Runer“ 1828); han har givet den siden anerkendte Læsning af Guldhornsindskriften („Mém. de la Soc. des Antiquaires du Nord“ 1836—39). Indenfor germansk Sproghistorie har han fortjenstfuldt fremhævet Skellet mellem Gotisk og Tysk („Om Forholdet mellem de forskellige Grene af den germanske Sprogstamme“ 1833). Han har næret Interesse for sammenlignende Fonetik og Lydskrift („Om Tegn for de enkelte Lydte i de europæiske Sprog“ 1833). Endelig har han kort, klart og ædruelig fremsat sit Syn paa Sprogets Væsen og Virken („Om Aarsagerne til Sprogens Forandringer“ 1821, ny Udg. ved Vilh. Thomsen 1886). B., hvis glimrende Evner ikke kom til deres Ret i den praktiske Undervisning paa Akademiet, vil i alt Fald i dansk Sprogforskning mindes som den geniale Forløber. D. i Vester Skerninge, Fyn. — Gift 1829 Petrine Jacobine Møller, d. 1859. V. B.

Litt.: Slægt se Axel B.; P. Ross: „Biskop Rasm. Møllers private Liv“ 1871; „Udvalg af Breve til P. Hjort. Ny Samling“ 1869; „Personalh. Tidsskr.“ V 3 1906; Nekrologer i „Tidsskr. f. Litt. og Kritik“ I 1841 og i „Dagen“ $\frac{2}{16}$ s. A.

Bredsdorff, Thomas Vilhelm Birkedal (f. $\frac{9}{11}$ 1868), Højskoleforstander. F. i Odense.

Forældre: Pastor Morten Thomsen B. og Marie Christophora Birkedal. Dattersøn af Vilhelm Birkedal (s. d.). Opvoksende i Jernved Præstegaard, nær Ribe og Grænsen; de historiske Omgivelser og Faderens historisk-poetiske Undervisning (til sit

16. Aar gik han i Skole hos sin Fader) prægede ham stærkt og øgede den Slægtsarv, han havde faaet. 16 Aar gl. blev han Elev paa Askov Højskole, hvor navnlig Ludvig Schrøders og Holger Begtrup's Foredrag fik Betydning for ham. 1886 begyndte han at læse ved Døckers Kursus, hvorfra han navnlig mindes Historikeren og Geografen F. C. Granzows og Dr. phil. S. Sørensens Undervisning. Han blev Student 1889, Cand. theol. 1895. Hans Studentertid var især præget af Samliv med jævnaldrende Kammerater og stærk Leven i Tidens Spørgsmaal, hans grundtvigske Opdragelse og Arv mødtes i en frugtbar Brydning med Realismen hos Georg Brandes og den ny Tids Digtere. 1895 blev han Lærer ved Frederiksborg Højskole; her kom han i nær Forbindelse med Jakob Knudsen, hvis folkelige og kristelige Anskuelse fik stor Betydning for hans Udvikling. Efterhaanden fik han et landskendt Navn som Skolemand og Taler, oprettede 1907 Roskilde Højskole, der hører til de mest søgte. 1917 udsendte han en Levnedsskildring af Grundtvig. Som Højskolemand er han frisk og ildnende, og tit tager han djærvt Del i Debat om Tidens brændende Spørgsmaal. — Gift 1900 Margrete Lunn.

F. N.

Litt.: Slægt se Axel B.; Erindringer i „Den danske Højskole“ I 1900—01, S. 497—512; A. Nordahl-Petersen: „Danmarks Højskoler“ 1908; Roskilde Højskoles Aarskrift 1909 ff.

Bredsted, Hans Christian (^{22/7} 1829—^{30/3} 1895), Handelsgartner. F. i Marslev ved Odense. Forældre: Handelsgartner Lorents Hansen B. og Sophie Jacobine Hansen. Ud-

dannedes i Faderens Gartneri, hos F. W. Frisenette og paa Rosenborg, hvorfra han tog Alm. Gartnereksamen 1850. Fra 1851 var han Medhjælper hos Faderen og overtog 1862 selv Gartneriet. Medens dette fra først af var baseret

paa Dyrkning af Køkkenurter og Blomster samt Froavl, blev der, efter at B. havde faaet Ledelsen, lagt mere an paa Planteskoleartikler og da navnlig Frugttræer. B. gav sig i udstrakt Maalestok af med Prøvning af forskellige Frugtsorters Anvendelighed her i Landet, og han anlagde i sin Have efterhaanden en enestaaende Samling af gode Sorter, af Pærer 350 Sorter, af Æbler et lignende Tal, af Blommer 140 og af Hasselnødder ca. 100. Han var en flittig Udstiller af Frugt, var ofte Dommer ved Havebrugsudstillinger og havde i en længere Aarrække Sæde i Gartnerforeningens Repræsentantskab. Sin enestaaende Viden indenfor Pomologien gjorde han frugtbar for andre ved Udgivelsen af Værkerne

„Hasselnødden“ (1887) og „Haandbog i dansk Pomologi“ (1890—96), Bøger, hvis Værdi er anerkendt af Kendere, og som paa Udstillingen 1894 belønnedes med Guldmedaille. D. i Odense. — Gift 1863 Emilie Lucie Nicolaisen. A. L.

Litt.: Nekrologer i „Gartner Tidende“ 1895 (af L. Helweg) og i „Dansk Havebrugstidende“ April s. A.

Bredstrup, Stig Volrat (f. ^{13/9} 1863), Skolemand. F. paa Ranæs Ladegaard ved Æbeltoft. Forældre: Proprietær Jacob Holm B. og Andrea Nielsine Henriette Kolding. Blev Student 1882 og Cand. theol. 1888. Grebet af grundtvigske Kirke- og Skoletanker samt paavirket af S. Heegaard blev B. praktisk Skolemand, var 1889—95 Kateket og Førstelærer i Køge, siden 1895 Forstander for Jonstrup Seminarium, 1893—95 i Kommissionen for Lærer- og Lærerindeeksamen. B. øver betydelig Indflydelse blandt Folkeskolens Lærere baade gennem sin Seminarievirksomhed, som yndet Foredragsholder og som Medarbejder ved „Dansk Kirketidende“, „Højskolebladet“ og „Hjem og Skole“, stedsde ud fra Grundtvigs Livsopfattelse og præget af hans egen temperamentsfulde, livlige Person. B. har udgivet Hans Larssons Psykologi paa Dansk og 1918 udsendt en Samling Skildringer af Livet paa Seminariet „Fra Jonstrup“. Som Seminarieleder har han væsentlig omformet Forholdene paa Jonstrup, særlig ved at ophæve Internatsordningen. — Gift 1889 Christiane Johanne Henriette Jürgensen. H. A. S.

Litt.: „Folkelæsning“ ^{16/9} 1906; „Østsjællands Folkebl.“ og „Roskilde Dagbl.“ ^{12/9} 1913.

Bregendahl, Laurids Nørgaard (^{20/8} 1811—^{23/6} 1872), Politiker. F. i Skørping ved Aalborg. Forældre: Sognepræst Albert Philip B. og Karen Maria Mørch. Blev Student 1829, Cand. juris 1834, var Retsfuldmægtig 1834—38, kst. Byfoged i Sorø 1838—42 og blev 1842 Overretsassessor i Viborg, hvad han var til sin Død. Han valgtes her 1848 til den grundlovgivende Rigsforsamling og repræsenterede siden Byen i Folketinget til sin Død. Han hørte til venstre Fløj af de Nationalliberale med Tilknytning til Bondevennerne, var en Mand med skarp Forstand og mange Kundskaber og gjorde sig bemærket mindre som Taler end ved et

grundigt Udvalgsarbejde. Han var 1849 Ordfører for Værnepligtsloven og tog 1850 Initiativet til Loven om Kreditforeninger, efter hvis Vedtagelse han fra 1851 til sin Død var Sjælen i Bestyrelsen for Kreditforeningen for jyske Landejendomsbesiddere. Dec. 1859 valgtes han til Folketingets Formand efter Rotwitt og genvalgtes, indtil det Forenede Venstre 1870 satte Krabbe paa Formandspladsen. Han var en i alvorlige Øjeblikke ikke altid resolut, men i den daglige Ledelse sikker og behersket Formand. D. i Kbh. — Gift 1848 Louise Christiane Elisabeth Undall, d. 1903. P. E.

Litt.: Hiort-Lorenzen: „De Fredericia Bruun's Slægtebog“ 1880; „Ill. Tid.“ 23/10 1870; Nekrolog i „Dagbladet“ 20/6 1872; (Elmquist): „De danske Kreditforeninger“ 1901; „Viborg Stifts Folkebl.“ 23/1 1905 og 21-29/10 1918; G. og J. Saxild: „G. C. Saxild“ 1911.

Bregendahl, Marie Sørensen (f. 9/11 1867), Forfatterinde. F. i Fly ved Skive. Forældre: Gaardejer Peder Sørensen B. og Ane Kathrine Christensen.

Fraregnet et Par Tidsskriftbidrag debuterede Fru B. først 1904 med den større Fortælling „Hendrik i Bakken“, der vakte Opmærksomhed ved den Dygtighed, hvormed den var gjort, og ved sin indtrængende Psykologi. Først 8 Aar efter kom den

næste Bog „En Dødsnat“, et lige saa betydeligt Arbejde, der med stor Kunst koncentrerer Stoffet om en Nat, hvor et Barn bliver født og Moderen dør, og dog rummer en Rigdom af Stemning og sikker Karakteristik. 1914 kom „Alvida“, 1917 „Peter Guldgraver og hans eneste Ven“, 1918 „Tre gamle Kvinder“, alle tre Bøger med Undertitlen „Billeder af Sødalsfolkenes Liv“. Fru B. er en vederhæftig Mennekeskildrer og en fin og samvittighedsfuld Kunstner. Hun forstaar at fortætte sit Stoff og give sine Figurer sjæleligt Perspektiv og selvstændigt Liv. Med klog Begrænsning, og fordi hun kun kan skildre det, der er hende dybt fortroligt, har hun i sin Digting holdt sig indenfor sin Hjemstavn, skønt hun i sit Forfatterskabs Tid har boet i Kbh. Bag det ubestikkelige og alvorlige i hendes Livsbetragtning lyser en varm Tro paa Hjertets Godhed og Tillid til Livets Sundhed. — Gift 1893 Jeppe Aakjær (s. d.). Ægteskabet opløst. G. C.

Litt.: Fr. Bök i „Svenska Dagbladet“ Marts 1913; Lily Gad i „Gads danske Magasin“ 1917; Lambek i „Ugens Tilskuer“ 15/6 1918.

Breidahl, Axel Daniel (f. 30/1 1876), Forfatter, Journalist. F. i Randers. Forældre: Bogbinder Axel Johan Ulrik B. og Johanne Christensen. Tog Præliminæreksamen 1892 og blev Journalist, først ved „Jyllands-posten“, siden ved „Svendborg Avis“ og fra

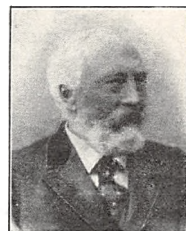
1896 ved „Politiken“ og københavnske Ugeblade; 1900—04 redigerede han Vittighedsbladet „Jakel“. B., der er en lys og frejdig Natur med en overfladisk formende Evne, Sans for Iagttagelse og Rigdom paa Indfald, har forsøgt sig i mange forskellige Genrer; foruden en Række Revuer og Farcer har han skrevet enkelte andre Bøger af underholdende Art. Han

har skrevet og indstuderet Filmskomedier og var 1911—14 ansat ved et stort berlinsk Filmskompagni; endelig har han uddannet sig et specielt Omraade som Konferencier. Han debuterede som saadan paa „Sommerlyst“ 1905 og har siden optraadt baade her og i Tyskland og Skandinavien. Han har komponeret flere Melodier, bl. a. den landskendte til „Sørens Fa'r har Penge“. Fra 1914 er han atter ansat ved „Politiken“ og fungerede med megen Dygtighed som dette Blads Korrespondent under Antwerpens Belejring. Af Rejsekildringer har han udgivet „Omkring Sfinksen“ (1913) fra Ægypten og „Fra det erobrede Rumænien“ (1918). — Gift 1) 1899 Agnete Louise Wilhelmine Møller. Ægteskabet opløst 1913. 2) 1916 Meta Marie Henriksen. P. E.

Litt.: „Politiken“ 9/6 1911, 9/10 1912 og 30/1 1913; „Vore Damer“ 12/9 1918; „Vore Herrer“ 19/6 s. A.

Breinholt, Niels Buch (18/5 1832—25/1 1917), Politiker, Landmand. F. paa Sønder Vinkel ved Lemvig. Forældre: Proprietær Niels Munk B. og Ingeborg Buch. Han blev uddannet i Hamborg 1847—48 og i London 1850—51 og ejede fra 1854 Vandborg Vestergaard ved Lemvig, hvortil siden kom flere andre Gaarde, bl. a. Møllegaard og Mellemmølle i Ramme Sogn. 1902 købte han Ryssensten ved Nisum Fjord og solgte 1904 Vandborg Vestergaard. Han var en fremragende Landmand, der først drev omfattende Kreaturhandel paa England, Holsten og Slesvig, siden indførte Mejeridriften paa sin Egn. Han var Amtsraadsmedlem 1858—64 og valgtes 1870 til Landstinget for 8. Kreds, genvalgt til 1910. Han tilhørte Højre, men stod altid stærkt selvstændig og yndede Særstandpunkter. Han fik ved sin solide Sagkundskab og sin kraftige jyske Personlighed en anset Stilling i Tinget, var mangeaarigt Medlem af Finansudvalget og øvede megen Indflydelse især i Havne-, Vej-, Vand- og Hegnsørgsmaale. Han hørte til dem, der tidligst

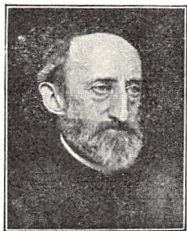
trættedes af den storpolitiske Strid, 1891 var han ivrig for Oplagelsen af Forhandlingspolitikken, og han var en af de fem Højremænd, der 1894 indbragte Forslaget til Forlig. Under de følgende Ministerier fjernede han sig mere og mere fra Højres Flertal, og under Toldlovens Behandling 1899 skilte han sig ud med syv andre til Partiet „de otte“, der 1902 dannede den fri-konservative Gruppe. D. i Kbh. — Gift 1858 Anna Jakobine Knudsen. P. E.

Litt.: Slægt i M. Groshennig: „Slægten B.“ 1907; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; Nekrologer i „Nationaltid.“ 28/1 1917 og „Vort Landbrug“ s. A.

Breitendich, Frederik Christian (28/12 1702—19/10 1775), Musiker. F. i Kbh. Forældre: Organist Hendrik B. og Catharine Schlytters. Maatte fra 1725 forrette Faderens Tjeneste som Organist ved St. Nikolaj Kirke; han blev hans Efterfølger 1739 og beklædte Embedet lige til sin Død. Han nød som Musiker stort Ry, efter C. A. Thieles Udtalelser med Rette, og blev 1741 Hoforganist, 1746 tillige kgl. Hofviolon (Clavécin) samt var Lærer for de kgl. Prinsesser. Ved Koncerterne i Raadhusstræde spillede han en fremtrædende Rolle. Han udgav den første danske Korallbog (1764) og skrev et Par smaa Lærebøger i Koralsang og Generalbas (1766). 1736 opsatte han med kgl. Privilegium i St. Nikolaj Kirke det store Klokkespil, der senere overførtes til Vor Frue Kirke, hvor det ødelagdes ved Bombardementet 1807. D. i Kbh. — Gift 1728 Catharine Margrethe Schumacher, d. 1783. G. S.

Litt.: C. Thrane: „Fra Hofviolonernes Tid“ 1908; Th. Laub: „Om Kirkesangen“ 1887; A. Hammerich i „Fra Arkiv og Museum“ V 1912, 172 ff.; Weitmeier i „Personalh. Tidsskr.“ V 6 1909, S. 32.

Breitung, Johann Amand (f. 29/8 1850), naturvidenskabelig-apologetisk Forfatter. F. i Fulda, Hessen. Forældre: Skattereceptor

Kaspar Joseph B. og Maria Gertrud Barth. Gennemgik Gymnasiet i Fulda og blev 1870 Jesuit, men maatte under den preussiske „Kulturkamp“ 1872 forlade sit Fædreland. 1872—78 studerede han i Holland Filosofi og Naturvidenskab, hvorpaa han kom til Danmark som Naturhistorielærer ved St. Andreas-Kollegiet i Ordrup. 1882—87 studerede han Teologi i England, var saa i 2 Aar Lærer ved Jesuitterkollegiet i Feldkirch og vendte 1890 tilbage til sin tidligere Stilling i Danmark, i hvilken han fremdeles virker. I flere Aar drev han naturvidenskabelige Studier ved Universitetet her og blev Cand. phil. 1898. Ved Siden af sin Lærergerning har B. skrevet mange Artikler i danske og udenlandske Blade og

holdt Foredrag om naturvidenskabelige og apologetiske Emner, som han yderligere har behandlet i de polemiske Skrifter, der har gjort hans Navn kendt i videre Kredse: „Abeteoriens Bankerot“ (1899, rettet mod J. O. Bøving-Petersens Bog „Skabelse eller Udvikling“) „Udviklingslæren og Kristen-troen“ (1905) og „Overraskelser fra Abeteoriens og Udviklingslærens Omraade“ (1917). Med en ikke ringe polemisk Sans og Evne til at operere med kristelig-filosofisk og naturvidenskabelig Litteratur drager han skarpt til Felts ikke blot mod de forhastede Slutninger, som er fulgt i Darwinismens Kølvand, men ogsaa mod hele Nedstamningslæren; han er Tilhænger af den polyfyletiske Udviklingsteori, som han mener at kunne bringe i Overensstemmelse med den bibelske Skabelsesberetning. B.s Skrifter har fremkaldt skarpe Protester fra videnskabelig Side og livlig Polemik i Aviser og Fagtidsskrifter. — Ugift. S. D.

Litt.: „Dansk Ungdom“ Nov. 1905—Marts 1906; „Naturens Verden“ 1917; Johs. Jørgensen: „Det usyrede Brød“ 1918.

Brekling, Friedrich (1629—10/3 1711), Teolog. F. i Hanved ved Flensborg. Forældre: Sognepræst Jens Hansen B. og Agathe Dame. Efter at have gennemgaaet Flensborg Skole besøgte han en Række tyske Universiteter, bl. a. Giessen, hvor han 1653 vandt Magistergraden og sluttede sig til den teosofisk og mystisk-spekulativt anlagte Læge Prof. Tacke; først ved Omgang med en jævn Apotekersvend i Hamborg blev han dog „bragt til sin Gud og Skaber og, seende bort fra alle ydre Ting, Mennesker og Kreaturer, ledet ind til Kristus og hans Rige, Aand, Salvelse, Lys og Ord i os“. Efter sin Hjemkomst vikarierede han 1657 nogen Tid for Superintendent Klotz i Flensborg, som flygtede for Svenskerne; derefter virkede han som Feltpræst og blev 1659 Faderens Medhjælper i Hanved; men da han her udgav en Straffeprædiken mod Præsterne („Speculum seu Lapis lydius“), fik Klotz ham suspenderet og fængslet; han undveg imidlertid 1660 til Holland og blev Præst i Zwolle, hvor han fortsatte med Udgivelsen af Skrifter, der dels indeholdt Angreb paa Præstestanden, dels udviklede Tankerne om de Troendes mystiske Forening med Kristus. Ogsaa her førte dog forskellige Forhold til, at han 1668 blev afsat fra sit Embede, og fra 1672 ernærede han sig som Korrekturlæser i Amsterdam, i øvrig optaget af mystisk-teologiske Spekulationer; fra 1690 var han bosat i Haag, hvor han døde. — Gift. H. M.

Litt.: G. Arnold: „Kirchen- und Ketzergesch.“ III—IV 1729; J. Møller: „Cimbria litterata“ III 1745; L. Møltessen: „Frederik B.“ 1893.

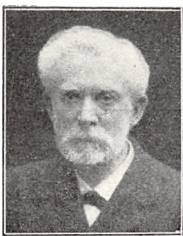
Bremer, Andreas Frederik (2/4 1810—26/6 1857), Læge. F. i Kbh. Forældre: Kollektør Nicolai Frederik B. og Caroline Kirstine Andersen. Blev Student 1826, tog 1831 kirur-

gisk, 1832 medicinsk Eksamen, var Militærlæge fra 1834, Overlæge 1842—57, fungerede som saadan paa Augustenborg under 1. slesvigske Krig. Lic. med. 1836; Dr. med. 1837 ved Afhandlingen „De vita et opinionibus Theophrasti Paracelsi“, et betydeligt og ædrueligt Arbejde. Han er en af vore tidligste Medicinalhistorikere, udgav 1844 en „Haandbog i Historie“ og flere vægtige Afhandlinger af epidemiologisk-historisk Indhold og var tillige meget interesseret i at fremsætte Forslag til Forbedringer i vore Medicinalforhold. D. i Kbh. — Gift 1840 Julie Louise Thora Melbye, d. 1885.

O. P.
Litt.: Slægt i C. C. Melbye: „Stamt. over Familien Melbye“ 1882; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1836.

Bremer, Christian Victor (^{25/5} 1843—^{18/6} 1915), Læge. F. i Kbh. Forældre: Overlæge A. F. B. (s. d.) og Hustru. Blev Student

1861, Cand. med. 1868. Fik tidlig Interesse for Øresygdomme og blev straks Assistent hos H. W. Meyer 1868—69, oprettede 1874 sin egen Privatklinik for Øre-, Næse- og Halssygdomme samtidig med at virke ved forskellige Poliklinikker og Hospitaler. Allerede 1868 knyttedes han til de Keller'ske Anstalter, ved hvilke han var Overlæge 1887—96. Fra 1890 Læge ved det kgl. Døvstummeinstitut. Titulær Professor 1904. Han fulgte saa at sige fra Begyndelsen den moderne Otjalis Fremvækst og var i mange Aar en af vore betydeligste Specialister paa dette Omraade. Døvstummesagen viede han ligeledes meget Arbejde. Hans Disputats 1880 handler saaledes „Om det patologiske Fund hos Døvstumme“, og til Politizers „Geschichte der Ohrenheilkunde“ II (1913) skrev han en Oversigt over Døvstummesagens Udvikling fra 1850—1900. D. i Kbh. — Gift 1888 Frances Correa Liebe, f. Emerson.

O. P.
Litt.: Slægt se A. F. B.; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1880; Nekrolog i „Berl. Tid.“ ^{20/6} 1915.

Brems, Anders (f. ^{12/8} 1877), Musiker, Koncertsanger. F. i Hørslev ved Fredericia. Forældre: Landsbymusiker Laurids Madsen B. og Anne Marie Andersen. Uddannedes oprindeligt som Musiker, navnlig som Klarinetist med Carl Skjerne og Prof. Schubert, Berlin, som Lærere og havde som saadan opnaaet en smuk Position, var

bl. a. Medlem af Brøndum Kvintetten; han aabenbarede da en tyrisk Tenorbariton, der siden uddannedes væsentligst af Hermann Spiro og Poul Schmedes. Hans høje lyse Stemme og intelligente Foredrag vandt ham snart et stort Publikum, og med Støtte i sine for en Sanger ualmindelige Musikeregenskaber, paa hvilke ogsaa Victor Bendix (s. d.) fik afgørende

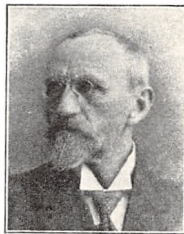

Indflydelse, er han i stort Omfang kommet til at virke som Viggo Bielefeldts Arvtager i dansk Koncertliv. Sammen med Saima Neovi og Ellen Beck (s. d.) dannede han en Terzet, der i flere Sæsoner gav en Række yndede nordiske Folkeviseaftener. I Sommeren 1915 sang han Olufs Parti i „Elverskud“ ved Opførelsen paa Dyrehavens Fritluftsteater. Senere er han optraadt bl. a. i Stockholm. Samtidig bestrider han en omfattende Virksomhed som Sanglærer. — Gift 1906 Gerda Emilie Rasmussen. G. S.

Litt.: „Jyllandsposten“ ^{9/11} 1916.

Brendekilde, Hans Andersen (f. ^{7/4} 1857), Figurmaler. F. i Brendekilde ved Odense. Forældre: Træskomand Anders Rasmussen

og Maren Nielsdatter. Gennem Husflid vakte hans Interesse for kunstnerisk Virksomhed; han kom i Stenhuggerlære og derpaa ved Enkefru Blumensaadts Hjælp paa Akademiet for at søge Uddannelse som Billedhugger. 1881 fik han Afgang som Modelerer, men slog derefter om

og forsøgte sig med afgjort større Held som Maler. Fra Efteraaret 1882 begyndte han at udstille. 1886, 1889 og 1894 rejste han med offentlig Støtte. I Udlandet paavirkedes han kraftig af moderne tysk Kunst og lærte en Del i Retning af Farvevirkning og Tegning; men Rejserne synes at have virket hemmende paa hans oprindelige Begavelse for naturlig, ægtefødt Fremstilling og for hans rent kunstneriske Udtryksmaade. 1892 og 1893 fik han Aarsmedaillen. B. har navnlig valgt sine Motiver fra Landalmuens Liv; især er det Frituftsbilleder. Berømt blev hans Forsøg paa at udlægge sociale og nykristelige Motiver („Udslidt“ (1890); „Fra Landevejen“ (1893); Statens Museum for Kunst) med Haandværkeren, der prædiker for Stenslageren; „Kristus i den fattiges Hytte“ (1894); rent malerisk er Arbejder som „Vinterlandliv“ og „Juletræer fældes i Skoven“ hans ypperste. — Gift 1884 Ida Juliane Antonie Nielsen. O. A.

Litt.: „Ill. Tid.“ ^{10/2} 1902.

Brenøe, Anna Helene Dorothea, se Nielsen, Anna.

Bresemann, Sophus Hans Madsen Daugaard (f. 14/11 1864), Politiker, Journalist. F. i Kbh. Forældre: Købmand Hans Daugaard og Augusta Vilhelmine

Marie B. Lærte Bødkerhaandværket, aflagde Svendeprøve i Vordingborg 1884 og nedsatte sig siden i Kbh. Han kom straks ind i den faglige Bevægelse, var 1886—91 Formand for Bødkerforeningen af 1873 og 1890—97 Forretningsfører for Bødkerforbundet i Danmark. Han leverede alle-

rede fra 1886 fagorganisatorisk Stof til „Social-Demokraten“ og redigerede Fagforeningernes Fællesblad „Samarbejdet“ fra dets Oprettelse 1893 til 1898. Han udgav bl. a. Pjecen „Boycotting“ (1893) og „Haandbog for Bødkere“ (s. A.). Som Redaktionssekretær og delvis Ansvarhavende ved „Nordjyllands Arbejderblad“ 1897—1900 ledede han Agitationen i Aalborg og havde stor Del i Socialdemokratiets Valgsejr der 1898. 1901 blev han Redaktør af den nystiftede „Lolland-Falsters Social-Demokrat“ i Nakskov og begyndte her et sjælden maaltbevidst og udholdende agitatorisk Arbejde, der efterhaanden førte til Nakskovs Erobring. Han stillede sig til Folketinget 1901, 1903, 1906, 1909 og 1910, fik stadig flere Stemmer og valgtes endelig 1913, genvalgtes 1915 og 1918. I Nakskov Byraad var han kommet ind 1905, var konstitueret Borgmester 1913 og valgtes fast i samme Egenskab 1914. B. har i Tinget endnu ikke faaet nogen fremslaaende Plads; han er en sejt og fanatisk Forfægter af sin Sag. — Gift 1890 Dagmar Victoria Mathilde Petersen. P. E.

Litt.: „Samarbejdet“ 15/2 1898; „Social-Dem.“ 25/3 1906; „Bødkerforbundet 1890—1915“ 1915.

Breum, Sophie Margrethe Juliane (f. 28/8 1870), Forfatterinde. F. i Odense. Forældre: Købmand Ignatz Florian Sebastian B. og Anna Marie Henriette Rasmussen. Hun har levet sin meste Tid i Odense. Fra Fyn har hun i Reglen taget sine Motiver; enkelte Fortællinger er ogsaa skrevet i fynsk Dialekt. 1900 udkom et Bind Smaa-

fortællinger: „Hyld og Humle“, der efterfulgtes af de større, historiske Fortællinger „Fuldtro Sind“ (1902) fra Frederik II's Tid og „Kongebørn“ (1904) fra Christian II's Tid. De benytter sindrig Tidens litterære Dokumenter og kendte Skikkelser, men mangler virkelig historisk Kolorit og er

for tunge i deres Anlæg. „De Vandrende“ (1908) og „Skjulte Traade“ (1913) er Nutidsromaner med alvorlig Tendens. Bedst lykkes for Frk. B. de smaa Historier, hvor det rørende og morsomme er blandet, f. Eks. „Julegæster“ (1905), „Hjemligt“ (1907), „Jul i Købmandsgaarden“ (1917). 1918 udkom „En Herregaardsfrue“. Frk. B. er Hjemmets og Hjerlevarmens Digter. Hun iagttager godt og skitserer en Figur, navnlig jævne Folk, ganske levende i Tale og Væsen. Men Kompositionen er svag, og Tankeindholdet bedst, naar det ikke prætenderer mere end at give Udtryk for hyggelig Tro paa det godes og fines Magt. — Ugift. G. C.

Litt.: Slægt i A. Kjøbye: „Stamt. over Familien B.“ 1913, S. 45; Karl Christensen: „Hvor Fremtiden groer“ 1911; „Berl. Tid.“ 21/10 1917; „Husmoderen“ (Norge) 18/3 1918.

Breuning-Storm, Gunna (f. 25/1 1891) Violinistinde. F. i Kbh. Forældre: Stabslæge Hoter Axel B.-S. og Gabriele Borchorst. Uddannedes af Johs. Schiørring og Anton Svendsen paa Violin, hvilket Instrument hun senere har studeret hos Henri Marteau i Berlin. Debuterede 13/11 1907 ved en egen Koncert med Orkester under Ledelse af Victor Bendix og viste sig som en forbausende moden Kunstnerinde, hvorfor hun hurtigt vandt sig en smuk Plads i Koncertsalene. Hun har koncerteret bl. a. i Norge, Sverige, Finland og Tyskland, hvor hun overalt vandt levende Bifald for sin smukke, varme Tone og sin nøje Indtrængen i Stilen, der støttedes af en stærkt udviklet Teknik. 1912 tog hun Initiativet til Afholdelsen af en dansk Musikfest i Schwerin. Hun var bosiddende i Berlin og der optagen af en omfattende Lærervirksomhed, da Krigen 1914 førte hende tilbage til Danmark, hvor hun senere har virket som Lærer ved Hornemans Musikinstitut og fra Jan. 1919 ved det kgl. Musikonservatorium. Sammen med Johanne Stockmarr (s. d.) har hun i de seneste Aar deltaget i en Række Fremførelser navnlig af moderne Værker. Blev 1918 Hofviolinistinde. — Ugift. G. S.

Litt.: G. Skjerne i „Ill. Tid.“ 2/1 1916.

Bricka, Carl Frederik (10/7 1845—23/8 1903), Historiker. F. i Kbh. Forældre: Underlæge Theodor B. og Marie Dorothea Ripperger. Blev Student 1864, studerede Historie og Sprog og fik 1869 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Wallenstein. 1870 tog han Magistergraden i Historie og ansattes Aaret efter som Assistent i det Kgl. Bibliotek, hvorfra han 1883 flyttedes til Gehejmearkivet; her blev han 1887 Arkivsekretær, siden 1889 Arkivar i Rigs-

arkivet og endelig 1897 ved A. D. Jørgensens Død Rigsarkivar; var som Arkivmand grundig og sikker, men brød ingen nye Baner.

B. havde især studeret det 15.—18. Aarh. og tilegnet sig en overordentlig Lærdom navnlig i Personalhistorie. Hans første Arbejde „Kong Frederik II.s Ungdomskærlighed“ (1873) vidnede baade herom og om prisværdig Sans for

psykologisk Indtrængen i Stoffet. Løvrig var B.s Virksomhed væsentlig udgivende og kritiserende; han manglede Lyst til fortællende Fremstilling og ofrede en uhyre Tid paa Enkeltundersøgelser. Han har udgivet „Den danske Adel i 16. og 17. Aarh. (1874—75, med Gjellerup), „Kong Christian IV.s egenhændige Breve“ (7 Bd., 1878—91, med Fridericia), „Kancelliets Brevbøger 1551—60“ (1885—88), „Fonden ad usus publicos“ (2 Bd. 1897—1902) og „Indberetninger fra Charles de Dançay“ (1901). Desuden har han leveret en Mængde lødige Bidrag til „Historisk Tidsskrift“, som han redigerede 1878—97, og andre Steder. Størst Betydning fik han dog som Udgiver af „Dansk Biografisk Leksikon“ (19 Bd. 1887—1905). Det var med megen Betænkelighed, at B. 1884 overtog dette Hverv, bl. a. paa Opfordring af sin Ungdomsven Johs. Steenstrup og af H. F. Rørdam, men han var i en sjælden Grad den rette Mand paa den rette Plads. Maaske var han vel meget Bogens Mand, men for Resten ejede han alle en Redaktors Egenskaber: Sporsans, Viden, Litteraturkendskab, Takt, Fasthed og Elskværdighed, og efter den Plan, han oprindeligt havde lagt, gennemførtes Værket med enestaaende Præcision. Da B. døde, forelaa 16½ Bd., men Stoffet til Resten var samlet. Bogen vil til alle Tider staa som et Hædersminde for B., ligesom den havde sin væsentlige Del i, at han 1894 blev Æresdoktor ved Universitetet. D. i Kbh. — Gift 1884 Laura Georgine Vogel Jørgensen, d. 1917.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1894; Johs. Steenstrup i „Ill. Tid.“ 30/5 1903 og i „Dansk Biografisk Leksikon“ XIX 1907; A. Frilis i „Politiken“ 6/2 1906; Nekrologer af P. Bjerge i „Høj-skolebl.“ 23/10 1903 og af V. A. Secher i „Medd. fra det dsk. Rigsarkiv“ I 1906; L. Koch: „En gl. Præsts Erindringer“ 1913, S. 178 ff.

Brinck-Seidelin, Ludvig Christian (²⁰/12 1787—¹⁴/7 1865), landøkonomisk Forfatter, Embedsmand. F. paa Eriksholm ved Holbæk. Forældre: Stamhusbesidder Hans B.-S. og Mariane Magdalene Eichel Bartholin. Blev Student 1806, Cand. juris 1812 og 1815 Amtsforsvalter i Hjørring, hvor han virkede, til han 1845 blev udnævnt til Generaldecisor og Chef for Regnskabsvæsenet; 1860—62 var han Chef for Revisionsdepartementet.

Han valgtes 1834 som Stænderdeputeret for Aalborg og var Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling for Vrejlev. Han var en samvittighedsfuld og ualmindelig dygtig Embedsmand, human mod sine Undergivne og hjælpsom mod Befolkningen. Han havde megen Interesse for og Indsigt i landøkonomiske Spørgsmaal; skrev 1816 en Afhandling om Forpagtningstidens

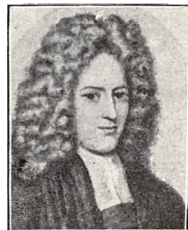
Længde og Bøndergaardens Størrelse. Hans Beskrivelse af Hjørring Amt (1828) er en af de bedste af de Amtsbeskrivelser, som udkom paa Landhusholdningsselskabets Foranstaltning i Perioden 1826—44. Desuden har han skrevet „Populær Fremstilling af det danske Skatte- og Afgiftsvæsen“ (1840). D. i Kbh. — Gift 1815 Marie Elisabeth Krag, d. 1874. A. C.

Litt.: Slægt i F. E. Seidelin: „Stamt. over Familien Seidelin“ 1877; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 6/8 1865.

Brink, Iver (¹⁹/11 1665—²⁵/6 1728), Præst. F. paa Valderhaug, Norge. Forældre: Inspektør Diderik Johansen B. og Helene Hansdatter. Blev 1681 Student i Upsala, men lod sig Aaret efter indskrive ved Kbh.s Universitet. Hans Studier blev i den følgende Tid afbrudt af Virksomhed som Huslærer i forskellige fornemme Familier, men 1689 blev han Feltpræst hos de engelske Hjelpe tropper, som han fulgte under Krigsbegivenhederne i Irland, indtil han 1691 blev Præst for den danske Menighed i London, af hvis Udvikling han har stor Fortjeneste. Her udgav han mod den forhenværende engelske Gesandt Rob. Molesworths nedsettende Skildring af Danmark et Modskrift („Animadversions on a pretended account of Denmark“ 1694), som skaffede ham stor Yndest hos den danske Regering. 1702 kom han tilbage til Kbh. og blev Sognepræst, først ved Holmens Kirke og 1711 ved Nikolaj Kirke. Foruden det førnævnte Skrift har han forfattet en poetisk Gengivelse af Højsangen (1695) og Salmesamlingen „En Kristens Tanketøjle“, der i lang Tid var en yndet Oplyggelsesbog; desuden var han Rostgaards Medarbejder ved den danske Ordbog. D. i Kbh. — Gift 1) 1692 Ambrosia Henriksdatter Michelsen, d. 1709. 2) 1710 Sophie Hansdatter Seidelin, d. 1741.

H. M.

Litt.: Slægt se Brinck-Seidelin; Chr. Bruun: „Fred. Rostgaard“ 1870—71; P. W. Becker i „Hist. Arkiv“ 1872 I; C. H. Brasch: „Om Rob. Molesworths Skrift“ 1879; „Kirkeh. Saml.“ V 6 1912; Har. Faber: „Danske og Norske i London“ 1915.

Brink Lassen, Jens (f. $10/9$ 1858), Landbrugsskoleforstander, F. i Nyrup ved Nibe. Forældre: Gaardejer Jens Lassen og Cæcilie Birgitte Brink. Genemgik Kursus paa Sønderholm Højskole og Tunc Landboskole, tog 1881 Landbrugseksamen, var 1881—88 Lærer ved Faurbogaard Landboskole og 1888—96 Konsulent i Husdyrbrug for Roskilde Amts Landboforeninger. 1896 blev han Forstander for

Tunc Landboskole efter A. Svendsen; han har i denne Stilling forstaaet at bevare den ansete Skoles Traditioner; B. L. er nemlig en typisk Repræsentant for de Landbrugslærere, der øver stor og gavnlig Indflydelse, fordi de forener faglig Kundskab med Forslaaelsen af den aandelige Vækkelses Betydning i Landbougdommen. Ved Ledelsen af den store Skole har B. L. haft en udmærket Støtte i sin Hustru. Som Foredragsholder er han klar og metodisk i Fremstillingen og høres gerne i Landbokredse. Efterhaanden har han ogsaa faaet et betydeligt Antal Tillidshverv og er bl. a. Formand for Ramse-Tune Herreders Landboforening, De samvirkende sjællandske Landboforeningers Kvægudvalg, Sjællands Kvægopdrætterforening, Foreningen af danske Landbrugskandidater m. m. Arbejdet i Offentlighedens Tjeneste optog ham imidlertid saa stærkt, at han fra Efteraaret 1917 ønskede at opgive Ledelsen af Skolen; N. Bredkjær (s. d.) blev da Medforstander og fra Oktober 1918 Eneforstander; B. L. vedblev at undervise paa Skolen. Han har skrevet „Jordbundslære“ (1886) samt en Del Beretninger vedrørende Kvægbrug. — Gift 1893 Karen Nielssine Larsen.

Litt.: „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ $10/9$ 1918.

Brinkmann, Martin Cecilus August (f. $1/11$ 1878), Zoolog, F. i Kbh. Forældre: Grosserer Clement August B. og Mathilde Krogh. Blev Student 1898 og kastede sig over Zoologi, opholdt sig 1901 paa den zoologiske Station i Neapel som Privatassistent hos dennes Leder, A. Dohrn og vandt 1905 Universitetets Guldmedaille for en Undersøgelse over Danmarks Planarier. 1906—11 var han ansat som Prosektor ved den normale Anatomi paa Landbohøjskolen. 1911 disputerede han — med speciel Tilladelse — for den filosofiske Doktorgrad med et stort, vel tilrettelagt og smukt illustreret Arbejde „Drovtyggernes Hudkir-

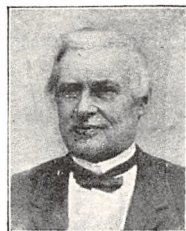

telorganer“, og s. A. blev han Indehaver af den Sundtske Højskolefonds zoologiske Lærersted ved Bergens Museum og samtidig Bestyrer af dettes zoologiske Afdeling, hvor han med betydelig Energi allerede har gennemført flere Nyordninger. B., der er en udpræget Repræsentant for den moderne Zoologi, og som sidder inde med stort Kendskab til den ofte vanskelige Undersøgelsesteknik, har dels beskæftiget sig med visse Afdelinger af Ormene — foruden Guldmedailleafhandlingen (1905) har han saaledes 1918 udgivet et stort Værk over de pelagiske Nemertiner —, dels med mikroskopisk-anatomiske Undersøgelser over Pattedyrenes Hud. — Gift 1911 Therese Stillmann.

R. H. S.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1911; „Riget“ $29/11$ s. A.

Brix, Christian Carl ($14/9$ 1820— $20/10$ 1908), Skolemand, Politiker. F. i Gjerlev ved Grenaa. Forældre: Sognepræst Jens Christian B. og Caroline Margrethe Sophie Holm. Blev Student 1836, Cand. theol. 1842. Efter Embedseksamen var han efter kort Virksomhed i Aarhus Lærer ved Borgerdydskolen paa Kristianshavn, indtil han 1851 blev Bestyrer af

Efterslægtsskabets Skole. I denne Virksomhed, der vedvarede til 1892, opnaaede B. trods sit noget kølige Væsen ved sin sikre psykologiske Bedømmelse af Lærerkrafter og Elever at sætte sit Præg paa Skolens Aand og Virksomhed, saa den efter at være udvidet med Artiumsklasser nød megen Anseelse. B. var i en Aarrække Medlem af og senere Formand for Kommissionen for Lærer- og Lærerindeeksamen. Ved Siden af sin praktisk pædagogiske Gerning drev B. historiske Studier i hjemlige og udenlandske Arkiver; under et saadant Studieophold i Upsala 1845 holdt han Forelæsninger over dansk Litteratur og knyttede Forbindelser, der fik megen personlig Betydning for ham. B. var nemlig fra sin tidligste Ungdom stærkt interesseret for Politik og ivrig Skandinav. 1858—92 var han Borgerrepræsentant i Kbh., 1863—66 havde han Sæde i Rigsdagens Landsting, 1864—66 i Rigsraadets Folketing (Kbh.s 2. Kreds) og 1866—87 i Folketinget (Kbh.s 2. Kreds). Han sluttede sig til de National-liberale, senere til Højre og gav sig mest af med Skole- og Forsøgelsesspørgsmaal, paa hvilke Omraader han øvede ikke ringe Indflydelse; ivrig naaede han vel ved sine sjældne naturlige Betingelser for offentlig Virksomhed at gøre sig gældende paa Ting, men lige saa lidt der som i sit øvrige Virke fik han en egentlig førende

Stilling, maaske fordi han spredte sig for meget. D. i Kbh. — Gift 1) 1852 Nathalie Willemoes, d. 1860. 2) 1862 Leontine Thaulow, d. 1907.

H. A. S.

Litt.: Topsoe: „Polit. Portrætstudier“ 1878; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; „Ill. Tid.“ 7/3 1886, 22/1 1893 (af C. St. A. Bille) og 8/11 1908 (af Knud Bokkenheuser); F. Bokkenheuser: „Det var i Aaret—“ 1909.

Brix, Hans Nicolaus (f. 24/10 1870), Litteraturhistoriker. F. i Vejle. Forældre: Kaptajn, Skolebestyrer Nicolaus B. og Anna Marie

Ohrt. Blev Student 1887, Cand. mag. 1894 (Hovedfag: Dansk, Lærer ved Struer Realskole 1898 og ved Giersings Realskole i Odense 1903. Var virksom ved Indsamlingen og Ordningen af H. C. Andersen-Museet i Odense 1905; Dr. phil. 1907 paa Afhandlingen „H. C. Andersen

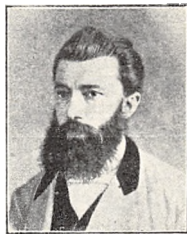
og hans Eventyr“, der med dristig Anvendelse af den litteraturpsykologiske Metode søger at eftervisse Virkelighedsindtrykkene, hvorover Eventyrene er blevet til. 1906 Adjunkt ved Aalborg Katedralskole. Vandt Navn som fin og nænsom Fortolker af dansk Digtekunst med „Fagre Ord. Smaa Kommentarer til berømte danske Digte“ (1908). „Gudernes Tungemaal“ (1911) tilsigter gennem Eksempler fra gammel og ny dansk Litteratur en samlet Fremstilling af Poesiens tekniske Virkemidler, men opløser sig i en Række Enkeltundersøgelser. „Tonen fra Himlen“ (1912) giver nydelige Billeder af den kristelige Lyrik, og Bogen om Johannes Ewald (1913) kaster nyt Lys over betydningsfulde Sider af Digterens Liv og Digting; i sine „Blicher-Studier“ (1916) behandler han indgaaende enkelte af de navnkundigste Noveller og sysselsætter sig i „Vers fra gamle Dage“ (1918) med Studiet af dansk middelalderlig Poesi: smuk er her Undersøgelsen over den gamle Dagevise. Har desuden udfoldet en omfattende Anmeldervirksomhed. — En sammenfattende Behandling af et Emne paa historisk Baggrund er ikke B.s. Sag; hans Styrke ligger i Enkeltanalysen. Han er en skarpsindig Læser og gør ofte lykkelige Tekstrettelser. En egen Evne har han til at trænge ind til Kernen i et Digt og udrede dets Tanke- og Følelsesindehold, saa man beriges derved; i denne Henseende har han blandt danske Kritikere siden G. Brandes næppe sin Lige-mand. — Gift 1902 Johanne Scholl.

C. S. P.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1907; Vald. Vedel i „Tilskueren“ 1907 (om hans Disputats); Poul Levin i „Berl. Tid.“ 11/3 1918.

Brix, Harald Frederik Valdemar (25/2 1841—28/5 1881), Politiker, Journalist. F. i Kbh.

Forældre: Guldsmed, senere Landmand Jacob Stephanus B. og Jeanette Pio. Blev Officersaspirant 1863, men kasseredes, deltog som Frivillig i Krigen 1864, oprettede siden en Musikhandel, men gik fallit. 1871 førtes han gennem sin Fætter L. Pio (s. d.) over i den spirende socialistiske Bevægelse, blev 1872 Sekretær i Internationale og udgav for Fættøren „Socialistiske Blade“ og „Socialisten“.

Maj 1872 blev han arresteret sammen med Pio og Geleff i Anledning af det paatænkte Fællede og dømtes 1873 til tre Aars Forbedringshusarbejde. 1875 fik han Resten af Straffen eftergivet og begyndte 1876 at udgive „Ravnen“. Den af Naturen sygelige Mand var i Fængslet blevet bitter og menneskefjendsk; han paadrog sig ved voldsomme Udtalelser i sit Blad en ny Dom 1877 til fire Aars Forbedringshusarbejde. Han blev syg i Fængslet og løslødes 1880, men var nu paa fysisk og aandelig nedbrudt; pirrelig og utilfreds med alt agiterede han mod Partiledelsen og grundede kort for sin Død det separatistiske Blad „Herolden“. For Eftertiden staaer han som en af Socialismens Martyrer. D. i Kbh. — Ugift. P. E.

Litt.: C. E. Jensen og Borgbjerg: „Socialdemokratiets Aarh.“ 1901—04; C. Klitgaard: „Slægtens Saga“ 1898.

Broager, Peder Dorph (f. 8/4 1874), Fabrikingeniør. F. i Kbh. Forældre: Overlærer Peder Dorph B. og Karen Mortensen. Blev Student 1891 og tog polyteknisk Eksamen som Fabrikingeniør 1898. Var en kort Tid ansat som Kemiker ved M. I. Ballins Søners Garveri, Frbg., indtil han 1898 blev ansat som Ingeniør ved Aktieselskabet „De danske Sukkerfabrikker“, til hvis tekniske Forvaltning han siden har været knyttet. 1898—1907 ansat ved Assens Sukkerfabrik; i samme Tidsrum Tilsynsførende ved Anlægget af Kolding Saftstation (1899) og Mørn Saftstation (1901—02); gjorde sig bekendt med Rørsukkerfabrikationen som Kemiker paa Estate La Grange paa St. Croix (1904). 1907—09 var han Underbestyrer paa Nakskov Sukkerfabrik og 1910—11 Bestyrer af Højbygaards Sukkerfabrik. Paa Grund af sin alsidige praktiske Uddannelse i alle Sukkerfabrikationens Enkeltheder og sin fortrinlige teoretiske Fordannelse blev han 1911 knyttet til Sukkerfabrikkernes Centralforvaltning, først som Direktionens Ce-

kretær og fra 1916 som Underdirektør. — Gift 1904 Martha Elisabeth Larsen.

M. C. H.

Litt.: Slægt i Lengnick: „Dorph“; „Studenten fra 1891“ 1916.

Broberg, Christian August (³/₄ 1811—³⁰/₄ 1886), Handelsmand, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Grosserer, Skibsreder Christian Mortensen B. og Anna Cosine Edsleff. Blev Student 1828 og søgte derefter merkantil Uddannelse dels i sin Faders 1805 under Firma Chr. B. oprettede Forretning, dels ved Ophold i Udlandet. 1835 blev han optaget i Firmaet, der ændredes til Chr. B. & Søn, og efter

Faderens Død 1852 blev han Eneindehaver af dette, der inden længe, takket være hans Dygtighed, udviklede sig til den største Forretning i Kaffebranchen i Norden; det drev desuden Sejlskibsrederi og Import af Sydfrugter og Kolonialvarer. 1874 medførte mislykkede Kaffespekulationer en alvorlig Krise for Firmaet, der en Overgang truedes af Fallit; med Oplydelse af stor Energi og med beundringsværdig Dygtighed reddede B. det dog fra Undergang, men dets fremtrædende Position blev ikke senere genvundet. 1882 trak han sig tilbage. Han var en af sin Tids mest fremragende Købmænd. 1843—63 var han Medlem af og Næstformand for Grosserer-Societetets Komité. Han var Medstifter af Privatbanken, og at Tietgen blev udset til dennes Direktør, skyldtes væsentligst ham. Han nærrede stor Interesse for Politik og tog som Rigsdagsmand (Folketingsmand for Kbh. 2. Kreds 1849—51, for 3. Kreds 1854—56; Rigsraadsmedlem 1856—66; Landtingsmand for Kbh. 1882—86) i en længere Aarrække aktiv Del deri fra konservativt Stade uden dog at gøre sig særlig bemærket; under Kampen mod Ministeriet Ørsted var han Medstifter af og Formand for Grundlovsværneforeningen; han gjorde sig til Talsmand for Frihandelsprincippet under Forhandlingerne om Toldreformen i Rigsraadet. D. i Kbh. — Gift 1835 Ida Frederikke Gotschalk, d. 1877.

O. T.

Litt.: Nekrologer i „Berl. Tid.“ ¹/₅ 1886, „Ill. Tid.“ ⁹/₅ 1886 og „Søndags-Posten“ s. D.

Broberg, Carl August (¹⁰/₇ 1846—²⁶/₁₀ 1917), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Chr. A. B. (s. d.) og Hustru. Uddannedes som Købmand i England og Frankrig, blev derefter 1870 optaget i Faderens Firma Chr. B. & Søn, der da antog Navnet Chr. B. Søn & Co. Trods hans Forretningsdygtighed tog Forretningstilværelsen ikke hans Interesse fangen, og da tilmed hans Firma ramtes af Uheld, ofrede han sig mere

og mere for sine mangeartede Interesser. Af disse bør Sejlsport særlig fremhæves; i danske Sejlsportskredse var han en kendt Mand, men her som andre Steder skabte hans stejle Karakter og heftige Temperament ham mange Fjender, og ved flere Lejligheder var han Genstand for bitre Angreb. Trods alt har han udrettet meget til Gavn for Sporten, bl. a.

var han medvirkende ved Dannelsen af Amatørsejlkлубben. Han var i en længere Aarrække Medarbejder ved „Børsen“ og skrev Kaffeberetningen i Grosserer-Societetets Komité's Handelsberetning; fra hans Haand foreligger desuden mange Sejlsportsartikler. Han var italiensk Konsul fra 1870—92, men maatte opgive denne Post paa Grund af nogle uforsigtige Udtalelser. Ligesom Faderen var han politisk interesseret og stillede sig 1890 som Venstremand til Folketinget i Kbh.s 3. Kreds. D. i Kbh. — Gift 1870 Camilla Blom.

O. T.

Litt.: C. A. B.: „Det italienske Konsulat og Hr. Alfred Benzon“ 1894; „Politiken“ ⁹/₇ 1911, ²⁰/₁ 1913, ¹⁸/₆ og ¹⁴/₁₂ s. A., ¹⁶/₇ 1916; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ²⁷/₁₀ 1917 og „Børsen“ ²⁸/₁₀ s. A.

Broberg, Christiern August (f. ²⁷/₁₀ 1874), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Konsul, Grosserer Carl A. B. (s. d.) og Hustru. Blev Sekondløjtnant 1896, Premierløjtnant 1901 og Kaptajn 1912. 1900 ansattes han af Prins Georg af Grækenland som Havnekaptajn paa Kreta og boede i denne Egenskab i Kanea 1900—05, hvorefter han atter traadte ind i Marinen. Førte Post- og Passagerdampskib paa Island for D. F. D. S. 1909—13. B. er en meget benyttet og saa vel af Over- som Underordnede ualmindelig afholdt Officer, kendt for sin frejdige og beslutsomme Opførelse og sin humane Tænke- og Handlemaade. — Gift 1901 Dagny Petersen.

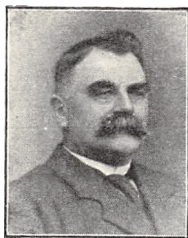
V. G.

Litt.: „Vort Land“ ²³/₉ 1905; „Under Dannebrog“ Jul 1916.

Broberg, Laurits Pedersen (f. ¹¹/₈ 1859), Andelsmand, Politiker. F. i Sjørsløv ved Viborg. Forældre: Købmand Laurits B. og Mette Johnsen. Var paa Sjørsløv Højskole 1873—74 og 1874—75 og overtog 1881 en Gaard i Sjørsløv. Han var Sogneraadmedlem 1894—1900 og blev overhovedet en af de førende Landboer paa sin Egn. Politisk var han paavirket af S. Høgsbro, siden af Berg; han stillede sig mod P. Bjerre i Ran-

ders Landkreds 1906 uden at opnaa Valg; derimod valgte han 1906 til Landstinget

for 9. Kreds og naaede ved sin sikre og solide Arbejdskraft en fremstaaende Plads indenfor Venstre, sad 1910—13 i Finansudvalget og var samtidig Landslingsgruppens Formand. Under Grundlovsforhandlingerne stillede han sig i Foraaret 1913 sammen med Niels

Hansen og J. Berthelsen paa Gruppens yderste venstre Fløj, nedlagte sin Formandspost og stod 1913—14 i Valggruppe med de to nævnte. 1908 var han blevet kontrollerende Direktør i Fællesforeningen for Danmarks Brugsföreninger, 1914 efterfulgte han Sev. Jørgensen som Formand sst. og søgte derfor ikke Valg til Tinget ved Valgene s. A. — Gift 1881 Anne Marie Pedersen.

P. E.

Litt.: „Tiden“ 11/7 1913.

Brochmand, Jesper Rasmussen (^{5/8} 1585—^{19/4} 1652), Biskop. F. i Køge. Forældre: Borgmester Rasmus Sørensen B. og Bodil

Jacobsdatter. Blev Student 1601 og rejste 1603 til Holland, hvor han studerede Græsk og Filosofi. 1608 blev han kaldt tilbage for at blive Rektor for Herlufsholm; 1610 blev han Professor pædagogicus ved Universitetet, 1613 Professor i Græsk og endelig 1615 i Teologi.

1617—20 afbrødes hans Universitetsvirksomhed, fordi han af Christian IV blev udsat til Lærer for Tronfølgeren, i hvilken Stilling han traadte i nært Venskabsforhold til den fromme og teologisk interesserede Adelsmand Holger Rosenkrantz (s. d.). Da han var vendt tilbage til Universitetet, optog han med stor Energi Arbejdet paa at bekæmpe den romersk-katolske Propaganda; det var ham nemlig paalagt hvert Aar at holde Forelæsninger mod de papistiske Vildfarelser. 1626—28 udgav han „Conroversiarum sacramum pars I—II“ og „De pontifice Romano“, særlig rettede mod Jesuiten Bellarmin, og 1627 det populære Skrift „Gudelig Undervisning, om et Guds Barn uden sin Sjæls største Skade kan den papistiske Religion antage“. Polemikken mod anderledes troende førte ham til en stadig mere ensidig Hævdelse af den lutheriske Ortodoksi; herom vidner hans dogmatiske Hovedværk „Systema universæ theologiæ I—II“ (1633), som fandt vid Udbredelse ogsaa i Tyskland og betragtedes som et af

den daværende Teologis ypperste Værker; et Udtog af den („Epitome systematis“ 1649) var i de følgende hundrede Aar en almindelig Lærebog for de teologiske Studenter. Kampen mod Romerkirken fortsatte B. ufortrøden. Da Christian IV.s Svoger var gaaet over til Catholicismen, og et jesuitisk Skrift forsvarede dette Skridt, skrev B. efter Kongens Ønske 1634 et latinsk Modskrift. Jesuiterne blev ikke Svar skyldige, men overfaldt ham 1638 i „Apologia speculi veritatis“ med de groveste Beskyldninger: mod de katolske Vildfarelser tog B. da til Orde i en Række polemiske Forelæsninger, der først udkom efter hans Død („Confutatio Apologiae“ 1653) i 4 Bd. paa tilsammen 2692 Kvartersider. Hans ortodokse Nidkærlighed førte til et Brud med Holger Rosenkrantz, da denne i „Fürstenspiegel“ 1636 paa en efter luthersk Lære for ensidig Maade havde fremhævet de gode Gerningers Betydning. At B. dog ikke helt gik op i spidsfindig Polemik, men ogsaa havde Sans for enfoldig Fromhed, derom vidner hans berømte „Huspostil“ („Sabbati sanctificatio“ 1635—38), der lige til vore Dage har været en skattet Andagtsbog. Da han 1639 var blevet Sjællands Biskop, virkede han for liturgiske Reforme; han fik saaledes afskaffet Resterne af det latinske Sprog ved Gudstjenesten og Salmesangen paa Modersmaalet forbedret; han indskærpede endvidere Præsterne at vise Omhu med Udarbejdelsen af deres Prædikener, at føre Kirkebøger etc., men adskillige af hans Foranstaltninger havde et lidt for politimæssigt Præg, f. Eks. naar han fik ansat Folk til med lange Kæppe at gaa omkring i Kirken og vække de sovende. I sit Hus havde han til Optragelse bestandig unge Mennesker, af hvilke flere (Hans Svane, Griffenfeldt) senere kom til at spille en betydelig Rolle i Danmarks Historie. I sine sidste Aar blev B. paa forskellig Maade chikaneret af Korfits Ulfeldt og det saakaldte „Svigersønsparti“, fordi han i sin Tid havde tilraadet Christian IV.s Skilsmisse fra Kristine Munk. D. i Kbh. — Gift 1611 Sille Tønnesdatter Balckenburg, d. 1661.

H. M.

Litt.: Slægt ved A. Petersen i „Personalh. Tidsskr.“ II 1881; J. Møller i „Hist. Kalender“ III 1817; „Ny kirkeh. Sml.“ III 1864—66; „Kirkeh. Sml.“ IV 3 1893—95 og 5 1897—99; „Østsjæll. Aarb.“ IX 1909; Vilh. Bang i „Nationaltid.“ 4. 18/3 1906; Fabricius: „Griffenfeldt“ 1910.

Brock, Gustav Edvard (^{6/2} 1816—^{20/12} 1878), Retskyndig, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Urtekræmmer Frederik Christian B. og Anna Cecilie Pihl. Blev Student 1832, Cand. juris 1837, Overrets-Prøveprokurator 1847, Højesteretsadvokat 1849. Som Sagfører regnedes B. blandt sin Samtids ypperste. Med særlig Forkærlighed havde han studeret fransk Ret og advokatorisk Talekunst, med fransk Aand følte han sig i det hele beslægtet, som Taler foretrak han Korturen for

Sokken. I den Fleischer'ske Arvesag, der delvis førtes i Kongeriget Begge Sicilien, vakte hans Procedure Modstandernes Beundring og Skræk; for den danske Højesterets Skranke udfægtede han mangen haard Dyst med sin jævnbyrdige Modstander C. Liebe — Rigsretssagen 1856, Sagen om Successionen til Stambuset Thorseng o. m. a. —

han var C. St. A. Billes Defensor i Majestætsforbrydelsesagen 1867. B.'s juridiske Indsigt og Interesser skaffede ham Sæde i forskellige Lovkommissioner (Straffeloven, Procesreformen); han var Medindbyder til og Bestyrelsesmedlem af de nordiske Juristmøder. I „Nordisk Universitets-Tidskrift“ IX (1863) skrev han en Afhandling om „Den første Mellemrigslov“. Som Politiker tilhørte B. det nationalliberale Parti. 1860—78 var han Medlem af Landstinget for Kbh.; var Ordfører ved Behandlingen af Straffeloven af 1866, Fæsteloven o. a. D. i Kbh. — Gift 1848 Amalie Bjerring, d. 1872.

Litt.: Nekrologer i „Ill. Tid.“ $\frac{5}{1}$ 1879, „Nutiden“ $\frac{12}{1}$ s. A. og af Zodiacus i „Nær og Fjern“ $\frac{5}{1}$ s. A.

Brock, Niels ($\frac{10}{3}$ 1731— $\frac{4}{10}$ 1802), Handelsmand, Legatstifter. F. i Randers. Forældre: Købmand Rasmus B. og Marie Kirstine Knudsen. Faderen satte ham i et Institut i Lybæk, hvor han opholdt sig i to Aar. Kom derpaa til Kbh., paa sin Farbroder Købmand Søren B.'s Kontor, men var atter hjemme i Randers, inden Faderen døde (1754). Med sin Arv, omtrent 20,000 Rdr., rejste han to

Aar efter til Hovedstaden, tog en Kompagnon og nedsatte sig; snart lod han dog Kompagnikabet fare og fortsatte Handelen alene. Han var en overmaade virksom, men yderst forsigtig Forretningsmand, flittig, sparsommelig og meget religiøs; han samlede en Formue paa henimod 900000 Rdr. eller mindst 4 Mill. Kr. i vore Penge. Mens han levede, var han ikke Velger i større Stil, men efter hans Død gik over Halvdelen af Formuen til det offentlige. Randers og Kbh. blev betænkt med store Legater, der for en overvejende Del skulde anvendes til Ungdommens Oplæring og Undervisning; ved hans Offervillie skabtes Grundlaget for „De B.ske Handelsskoler“, der først traadte i Drift $\frac{1}{5}$ 1888, men har sikret B. et varigt Eftermæle. D. i Kbh. — Gift 1762 Lene Bredal, d. 1786.

E. N.

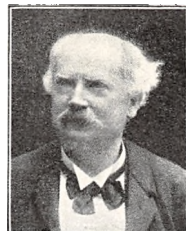
Litt.: Slægt i P. J. Schmidt: „Legatstiften N. B. og Hustrus Slægt“ 5. Opl. 1891; „Penia“ II 1807; Hiert-Lorenzen: „Repertorium over Legater og milde Stiftelser“ 1899—1904; „Histor. Medd. om Kbh.“ IV 1913.

Brock, Peter Michael Johan ($\frac{9}{2}$ 1842— $\frac{7}{6}$ 1906), Numismatiker, Museumsmand. F. i Kbh. Forældre: Urtekræmmer Michael Peter B. og Anna Marie Christiane Rosberg. Blev Student 1860 og Cand. juris 1868, disputerede 1874 for den filosofiske Doktorgrad med et Værk om den senere romerske Kejsertids Mønter og havde allerede forinden (1866—69) udgivet Beskrivelser over C. J. Thomsens græske og romerske Mønter. 1863 ansattes han ved den kronologiske Samling paa Rosenborg og blev 1878 Inspektør, 1883 Slotsforvalter; til denne Virksomhed knytter sig den anden Gruppe af hans Skrifter, hvoraf nævnes „Den oldenborgske Kongeslægt, især under Enevælden, belyst ved den kronologiske Samling paa Rosenborg“ (1870), „Historiske Efterretninger om Rosenborg“ (3 Bd. 1881—83) samt en Række fyldige Vejledninger for Besøgende paa Slottet. Kort før B.s Død opdagedes 1906 de store Stefensen'ske Tyverier fra Samlingen. D. i Kbh. — Gift 1876 Johanne Marie Rosberg.

P. E.

Litt.: Nekrologer i „Ill. Tid.“ $\frac{5}{1}$ 1879, „Nutiden“ $\frac{12}{1}$ s. A. og af Zodiacus i „Nær og Fjern“ $\frac{5}{1}$ s. A.

Brockdorff, Frederik Georges Schack (f. $\frac{23}{11}$ 1847), Generalkonsul. F. i Antwerpen. Forældre: Generalkonsul Ferdinand Schack B. og Mathilde Offresie Saportas. Uddannet i Faderens Forretning i Antwerpen, blev 1873 sst. selv Chef for et Handelshus, der hovedsagelig drev Forretning paa Danmark. Blev 1873 Vicekonsul hos Faderen, der som Konsul (fra 1871, Generalkonsul 1873) indtog en meget anset Stilling og ved flere Lejligheder havde vist sig som en opofrende Patriot. Efter Faderens Død udnævntes B. til Konsul $\frac{15}{3}$ 1882 og Generalkonsul $\frac{3}{3}$ 1885. Repræsenterede den danske Regering ved de internationale Konferencer i Bryssel 1890 om Undertrykkelsen af Slavehandelen i Afrika og om Dannelsen af Toldtarifunionen, ligesom han ofte var Mellemed mellem den danske og belgiske Regering, indtil Danmark 1904 fik selvstændig diplomatisk Repræsentation i Bryssel. Følede sig nær knyttet til Danmark har B. efter Indføds-

retsløven af $19/3$ 1898 søgt og erhvervet dansk Indfødsret ved Lov af $3/4$ 1900. Har altid varmt taget sig af danske Interesser og paa enhver Maade søgt at bistaa sine Landsmænd, forblev derfor ogsaa paa sin Post Okt. 1914 ved Tyskernes Erobring af Antwerpen. Mistede Sept. 1917 sin eneste Søn, der faldt ved den belgiske Front. — Gift 1884 Emilie Sillem. *F. de F.*

Litt.: Slægt i „Gothaisches geneal. Taschenbuch der uradeligen Häuser“ V 1904 og „Ill. Tid.“ $7/6$ 1914; Konsulatsberetninger i „Meddelelser fra Udenrigsministeriet“ 1905—14; „Berl. Tid.“ $23/11$ 1917.

Brockenhuus, Frands ($9/2$ 1518— $14/11$ 1569), Rigmarsk. F. paa Fyn. Forældre: Lensmand Mikkel B. til Bramstrup og Karen

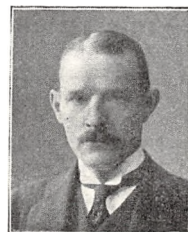

Lykke Hansdatter. Var oprindelig bestemt til Gejstlig, men ansattes efter Reformationens Indførelse 1536 som Sekretær i det Kgl. Kancelli, blev 1542 Lensmand paa Hindsgavl, 1545 paa Nyborg Slot, hvor han bl. a. ledede de store Befæstningsarbejder. Deltog i Dit-

marskerkrigen som Oberstsvagtimester (Major), blev Rigsraad 1562 og 1564 Fører for det danske Fodfolk i Krigen mod Sverige under Daniel Rantzaus Overkommando. Ledede 1567 Akershus' Undsættelse og udnævntes til Rigmarsk. Efter Vinterfelttoget 1567—68 nævntes hans Navn med Rette ved Siden af Daniel Rantzaus, og begge Navne findes paa Mindemedailen om Toget. Han blev saaret under Varbergs Belejring og døde tre Dage efter Daniel Rantzaus. Han berømmes for sin pletfri Karakter. I Krig var han en raadsnar, tapper og paalidelig Fører, som Embedsmand uegennyttig og nidkær, i sit Privatliv virksom og besindig, et værdigt Mønster paa en Adelsmand. D. i Halmstad. — Gift 1545 Anne Tinhuus Lauridsdatter, d. 1565. *K. C. R.*

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1897 og „Hist. Tidsskr.“ IV 4—5 1873—77; Becker: „Orion“ III 1840; O. Vaupell: „Den nord. Syvaarskrig“ 1891; A. Larsen: „Dansk-norske Heltedhistorier 1536—1648“ 1893.

Brockenhuus-Schack, Frants Vilhelm Axel, Greve (f. $18/6$ 1863), Teaterchef, Museumsdirektør. F. paa Giesegaard ved Ringsted. Forældre: Greve

Knud Bille Anthon Ludvig B.-S. og Helene Sophie Caroline Frederikke v. Lowzow. Blev Student 1883, Cand. polit. 1889 og gik derefter den diplomatiske Vej, blev Legationssekretær i Petrograd, Stockholm, Paris og Berlin; efter at

have gjort Militærtjeneste i Livgarden blev han 1897 Løjtnant og 1904 Kaptajn. 1906 blev han knyttet til Frederik VIII's Hof, først som Ceremonimester, derpaa 1908 som Hofmarskal og 1911 som Overhofmarskal og Chef for Overhofmarskallatet, hvilken Stilling ophørte efter Kongens Død 1912. I sin Egenskab af Hofbedsmand var han efter Meldahls Død indtraadt i Frederiksborg Museets Bestyrelse som Kongehusets Repræsentant, og efter Møllerup-Affæren blev han paa Kongens udtrykkelige Ønske 1910 Direktør for de Danske Kongers kronologiske Samling paa Rosenborg og derved Formand for Bestyrelsen for det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg. Fra $1/7$ 1913 blev han endelig efter A. P. Weis' (s. d.) Afgang konstitueret Chef for det Kgl. Teater og Kapel. I sine forskellige artede Embeder har B.-S. lagt betydelige administrative Evner for Dagen gennem sit Arbejde paa at skaffe faste Rammer for Institutionernes Økonomi og skabe støtte og rolige Udviklingsforhold. Som Museumsmand har han taget Initiativet til og trods Vanskeligheder gennemført nøjagtige Inventariseringer af de ham underlagte Samlinger; desuden er Konserveringsarbejdet og Museumsdriften paa Rosenborg i hans Periode kommet i en fast og planmæssig Gænge. Som Teaterchef har han stadig næret en varm Interesse for at faa det længe debatterede Spørgsmaal om en Dobbeltscene bragt til en lykkelig Løsning. — Gift 1895 Komtesse Dagmar Louise Danne-skiold-Samsøe. *C. Bs.*

Litt.: Slægt se Frands Brockenhuus: „Teatret“ Febr. 1916.

Brodersen, Abraham, se Baad.

Brodersen, Christian Julius (f. $2/3$ 1855). Ingeniør. F. i Rendsborg. Forældre: Kasserer Charles Emil B. og Ida Theresia Zahl-

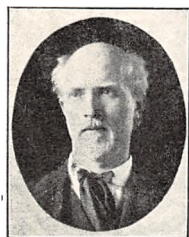
mann. Tog Adgangs-eksamen til Polyteknisk Læreanstalt 1872 og Eksamen i Ingeniørfagene 1878. Var assisterende Ingeniør 1879—80 ved kommunale Arbejder i Aarhus og ved Udstikningen af Struer—Thisted Banen. Var derefter i fransk Tjeneste 1880—84, de to sidste Aar ved Jernbanen Algier—Konstantine. Efter sin Hjemkomst blev han ansat som Ingeniør i Frbg. Kommunes Tjeneste, først ved Vejvæsenet, fra 1888 tillige som Brandinspektør; 1900—04 var han Afdelingsingeniør ved den tekniske Forvaltning, for hvilken han siden 1904 har været Direktør. 1889 modtog han sammen med Svogeren F. V. F. A. Øllgaard næsthøjeste Præmie for en Plan til et Frihavnsanlæg

ved Kbh. En stor Række kommunale tekniske Arbejder er udført under B.s Ledelse; de udmærker sig ved en omhyggelig Udførelse i alle Enkeltheder. Eksempelvis skal nævnes en Række nye Vejanlæg i Frbg. nordre og søndre Landdistrikt med grundig gennemarbejdede Vejprofiler. B. er en af vore dygtigste Amatørfotografer og fra 1904 Formand for Kbh.s fotografiske Amatør-Klub. — Gift 1890 Hanne Jacobine Holm.

M. C. H.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ S. 392; „Politiken“ ²⁰/₂ 1911 og ³/₃ 1917.

Broge, Karl Harald Alfred (f. ⁰/₅ 1870), Maler. F. i Kbh. Forældre: Telegrafbestyrer Carl Harald B. og Clara Olsen. Besøgte Akademiet 1889—91 og modtog derfra 3 Gange Stipendier, fik senere Understøttelse af den

Hjelmstjerne-Rosen-crone'ske Stiftelse. Han har nogle Gange foretaget Rejser i Norge og i Sydtykland. B. udstillede første Gang 1892 („Landskab fra Hvidovre-Eggen“). Han har

malet Landskaber („Jysk Landskab“ 1903, „Kalø“ 1907), men hans Specialitet er Interiører med gamle Møbler („Aften i den gule Stue“ 1909). Disse Billeder er blevet anerkendt og stærkt reproduceret ogsaa i Udlandet. Flere af hans Billeder er købt af danske og svenske Kunstforeninger. Han ledede en Tid lang en Tegneskole for ubemidlede Kvinder. — Gift 1906 Yrsa Sølvner Schou.

Litt.: „Aftenposten“ ³¹/₃ og ²/₅ 1909.

Broge, Hans (⁴/₁₂ 1822—²⁵/₃ 1908), Handelsmand. F. i Grenaa. Forældre: Købmand, Skipper Niels B. og Anne Sofie Magdalene de Hemmert. 15 Aar gammel kom han i

Lære hos Købmand Meulengracht i Aarhus, opholdt sig senere nogen Tid i Hamborg og vendte 1847 efter et kortere Ophold i Randers tilbage til Aarhus, til hvilken By hans Navn er uløselig knyttet. Her startede han

⁶/₁₂ 1847 sin Forretning, som til Trods for Tidernes Ugunst gav ham god Fortjeneste; han oparbejdede ikke en enkelt Branche, men udvidede stadig Rammerne og handlede med alle Varer, der kunde give Fortjeneste; Landbrugsprodukter var dog Hovedartiklen. Gennem en i Hamborg som Forretningsmand etableret Broder havde han Forbindelse med denne Storhandelsby, og inden længe stod det ham klart, at skulde

der her opnaas gode Priser for dansk Korn, maatte dettes Kvalitet i højeste Grad forbedres. Med aldrig svigtende Energi kastede han sig over den Opgave at faa Landmændene til at producere prima Varer, og det lykkedes, ligesom han har en stor Del af Æren for det danske Mejerivæsens Forbedring og den deraf følgende Udvidelse af Smørreksporten. Han arbejdede ligeledes for Dyrkning af Maltbyg og Sukkerroer. Kom saaledes hans Dygtighed og Fremsyn hele Landet til Gode, var det dog navnlig Aarhus, der dog Fordel af hans initiativrige Virksomhed. Naar Aarhus nu staa som Landets førende Handelsby næst efter Kbh., skyldes det hovedsagelig ham; de glimrende Jernbaneforbindelser, den udmærkede indrettede Havn, som kan modtage selv meget store Skibe, den direkte Dampskibsforbindelse med England, alt det er væsentlig hans Værk. Endvidere var han Sjælen i de fleste af de kommercielle og industrielle Foretagender, som i særlig Grad har gjort Aarhus til den drifvige Handelsby: Oliemøllen, Svinelageriet, Palmekærnefabrikken og Teglværkerne. Den store Landbrugsskole i Malling blev ogsaa oprettet væsentligst paa hans Initiativ. Trods sin store Anseelse og Indflydelse, — han kaldtes spøgende „Jyllands Kong Hans“, — bevarede han stadig sit jævne Væsen. D. i Aarhus. — Gift 1849 Inger Kirstine Broch, d. 1894. O. T.

Litt.: Slægt i „Politiken“ ¹/₄ 1908; „Danmark i vor Tid“ 1904; „Danmarks Søfart, Handel og Industri“ 1914 ff.; „Børsen“ ⁴/₁₂ 1902; „Aarhus Stiftstid.“ ³/₁₂ 1897; „Ill. Tid.“ ²¹/₁₂ 1902; „Nekrologer i „Børsen“ ²⁶/₃ 1908, „Aarhus Stiftstid.“ ²⁶/₃ s. A. og „Ill. Tid.“ ³/₄ s. A.

Brorsen, Søren (f. ¹/₇ 1875), Politiker. F. i Nørre Farup ved Ribe. Forældre: Gaardejer Anders Christian B. og Kirsten Hansen.

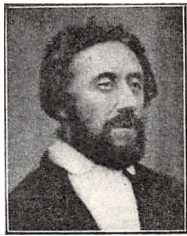
Tog Præliminæreksamen 1891, var paa Dalum Landbrugsskole 1895—96 og paa Askov Højskole 1901—02, overtog 1903 Fædregaarden Granvang ved Ribe og var Sogneraadformand 1906—07. Han stillede sig 1906 til Folketinget i Ribe, valgtes ved Suppleringsvalget næste Aar og er siden genvalgt. Han tilhører Venstre og er en af Partiets dygtigste yngre Kræfter; sidder i dets Bestyrelse. Af Sager, der har interesseret ham, kan nævnes Aarhus Banegaard; mærkes kan ogsaa hans Tale ved Dyrtidslovdebatten 1917. — Gift 1) 1903 Karoline Schack, d. 1911. 2) 1913 Karen Søndergaard. P. E.

Litt.: „Tiden“ ²⁸/₈ 1914.

Brorsen, Theodor Johan Christian Ambders (¹⁹/₈ 1819—³¹/₃ 1895), Astronom. F. i Nordborg paa Als. Forældre: Skibskaptajn

Christian B. og Annette Schumacher. Boede som Barn efter Forældrenes Skilsmisse hos

Moderen, der ejede en efter Datidens Forhold anselig Formue. Gik i Skole i Kristiansfeld og i Flensborg Latinskole, blev Student og studerede i Kiel, siden i Heidelberg og kom endelig til Observatoriet i Altona. 1846 opdagede han en Komet, der senere viste sig at være pe-

riodisk og nu er betegnet ved hans Navn. For denne og to følgende Kometopdagelser fik han af Christian VIII Guldmedailler samt Tilbud om at komme til Kbh.s Observatorium. Han foretrak dog et Tilbud om at komme til et Privatobservatorium i Böhmen, hvor han opholdt sig i 20 Aar og skaffede sig et godt Navn som regnende og observerende Astronom (værdifulde Iagttagelser af Zodiakallyset). For B. havde fra hans første Barndomsaar Videnskaben, særlig Astronomien, været den eneste Interesse, og med sin hurtige Opfattelse havde han erhvervet sig omfattende Kundskaber paa mange Omraader. Han var dog lidt skabt for det praktiske Liv og tilbragte sine sidste Dage ret tilbagetrukket paa Als. D. i Nordborg, Als. — Ugift. P. H.

Litt.: F. C. Hansen i Sprogforeningens Almanak for 1912, S. 63; „Dybbøl-Posten“ 3/4 1895.

Brorson, Christian Bagger (5/8 1762—7/3 1835), Retskyndig. F. i Kbh. Forældre: Stiftsprovst Broder B. og Søster Svane Bagger, Sønneson af H. A. B. Blev Student 1780, Cand. juris 1783, 1785 Prokurator ved Hof- og Stadsretten, 1788 Højesteretsadvokat, var 1799—1828 Højesteretsassessor, 1800—28 tillige Prof. extraord. ved Universitetet, hvor han efter N. C. L. Abrahams havde Ord for „at gaa Eksaminan-

derne til Livs“. 1791 udgav han „Forsøg til den siette Bogs Fortolkning i Christian V.s Danske og Norske Lov samt Straffene efter de ældre Love“ (2. Udg. 1797) og derefter, opmuntret af Samtidens Bifald, tilsvarende „Forsøg“ til Fortolkningen af Lovbogens øvrige fem Bøger (I—X 1791—1801). I den før-Ørsted'ske Retslitteratur indtager B.s Arbejde en hæderlig Plads. Dybere videnskabelig Værd ejer det vel ikke, det er en sundtænkende og skarpsindig Praktikers nøjagtige og flittige Kommentar. Det er med Rette fremhævet som et af Værkets Fortjenester, at B. ved hver enkelt af Lovbogens Artikler angiver, om og hvor dens Kilde er

at søge i den ældre Ret. D. i Kbh. — Gift 1792 Sophie Charlotte Cortsen, d. 1827.

F. z. D.

Litt.: Slægt se H. A. B.; N. C. L. Abrahams: „Meddelelser af mit Liv“ 1876, S. 80; Nekrolog i „Dagen“ 10/4 1835.

Brorson, Hans Adolf (20/6 1694—3/8 1764), Salmedigter. F. i Randrup, Sønderjylland. Forældre: Pastor Broder Brodersen og Cathrine Margrethe Clausen. Blev Student 1712, skulde være Teolog, men dyrkede mere Naturfag, Historie og fremmed Litteratur. 1715 fik han Borchs Kollegium, men mistede det snart efter, fordi han ikke overholdt Alumnernes Pligt til at disputere. 1717 vendte han hjem uden Eksamen. Han blev Huslærer hos sin Morbroder paa Løgumkloster, og her faldt der mere Ro over hans Sind, dels ved det stille Liv, dels ved Bekendtskabet med Pietismen, som han sluttede sig til. Efter 4 Aars Ophold i Løgumkloster tog B. 1721 sin Eksamen i Kbh. og blev n. A. Præst i Randrup, hans Faders og Farfaders Kald. Kort efter giftede han sig med sin Kusine og tidligere Elev. 1729 blev han Præst i Tønder, 1737 Provst i Ribe og 1741 Biskop. Han skal have været nidkær i sit Embede. Privat havde han mange Sorger. Han mistede sin Hustru og 10 af sine ialt 16 Børn; en af de efterlevende var sindssyg. Selv var B. en melankolsk Natur og med Aarene forpint af Svagelighed. B.s Salmedigtning begyndte allerede i Randrup, men var af mere privat Karakter, nærmest aandelige Tekster til de Vise- og Ariemelodier, han gerne spillede.* En tysk pietistisk Salmesamling af Schrader gav Stødet til B.s Fremtræden. Der var hidtil i Tønder sunget Tysk, men prædikedet paa Dansk. Nu gav B. sig til at oversætte og selv forfattede Salmer. Han begyndte med at udsende Hæfter til Højtiderne. 1732 kom 10 Sange til Julen, 1739 en større Samling „Troens rare Klenodie“ med 257 Salmer (af originale kan nævnes: „I denne søde Juletid“, „Her komme dine arme smaa“, „Den yndigste Rose er funden“, „Op, al den Ting“). I sine senere Aar skrev B. de Salmer, hans Søn udgav 1765 under Titlen „Svanesang“. De er skrevet „under hans ofte store Sinds- og Legemslidelser“ og aander en stærk Døds længsel (bl. a. „Her vil ties“, „Naar mit Øje“, „Den store hvide Flok“). B. har ikke Grundtvigs profetiske Syner, hans udadvendte Forkyndelse og hans lyriske Svulmen, hans Språk har ikke Kingos Marv. Men B. udmærker sig fremfor de andre Salmister ved sin store Inderlighed og sin Fordybelse i den troendes indre Forvandling under Korsets Hemmelighed.

Hans pietistiske Dvælen ved „Lammet“ eller Jesu Vunder kan være sødladen, hans Billedstil med dens sirlige Omskrivninger undertiden fjern fra vor Smag. Han naar højest, hvor hans Salmer mindre er Menighedssang end personlig Lyrik, præget af hans Væsens blide Tungsind og verdensfjerne Længsel. Her har hans Ord baade musikalsk Sødme og en mystisk Glød, som fattes baade Kingo og Grundtvig. I Rationalismens Tid var B. næsten glemt. 1823 kom den første samlede Udgave, hvorefter 30 originale Salmer af B. blev optaget i Roskilde Konvents Salmebog. D. i Ribe. — Gift 1) 1722 Kathrine Stenbæk Clausen, d. 1741. 2) 1742 Johanne Christiane Riese, d. 1795. G. C.

Litt.: Slægt i Giessing: „Jubel-Lærere“ I 1779, hos Længnick og nedenn. John Hansen; „Teol. Tidsskr.“ II 1838; „Kirkehist. Saml.“ I 1849—52; „Kristelig Samler“ XIV 1851; A. D. Jørgensen: „H. A. B.“ 1887; H. Knudsen i „Dansk T. f. Kirke- og Folkeliv“ 1869 II; John Hansen: „H. A. B. og hans Brødre“ 1894; Dalhoff i „Diakonissestiftelsens Almanak“ 1898; Edv. Blaumüller i „Skildrier“ 1903; H. Graversen: „H. A. B.“ 1903; H. A. B.: „Nogle Julesalmer“ m. Indl. af P. Severinsen 1909; H. Brix: „Tonen fra Himlen“ 1912; „Hardsyssels Aarbog“ IX 1915; L. J. Koch: „H. A. B. og hans Salmer“ 1918.

Brosbøll, Johan Carl Christian (7/8 1816 —9/5 1900), Forfatter. F. i Fredericia. Forældre: Købmand, Tobaksfabrikant Jørgen Christian B. og Ursula Margrethe Bache. Dren- gens Fantasiliiv var tid- lig stærkt udviklet, dels ved Eventyr, man fortalte ham, dels ved Læsning af Scotts og Coopers Romaner. Da han var en halv Snes Aar gammel, begyndte han selv at forfatte roman- tiske Skuespil, noget se- nere at male. Efter Faderens Ønske tog han en Kontorplads, men i sit 16. Aar for- lod han Hjemmet for ved egen Hjælp at bryde sig en Vej i Kbh. Han fik Friplads paa Kunstakademiet og hullede sig igennem et Par Aar trods Sult og Kulde, til han faldt paa at genfortælle de Sagn og Eventyr, han huskede fra sin Barndom; nogle af dem op- tog „Berlingske Tidende“. 1838 debuterede han med nogle Fortællinger, men først „Smuglerens Søn“ (1839) vakte Opmærk- somhed. Her optog B. første Gang sit stadig siden brugte Pseudonym Carit Etlar. Sib- bern fik Interesse for den unge Forfatter, og han blev hjulpet til at blive Student 1844. 1846 fik han Gulmedaille for en Prisaf- handling om Sakuntala. 1853—85 var han ansat som Assistent ved det Kgl. Bibliotek, en Stilling han ikke egnede sig til. Til sin aller sidste Tid var B. en uhyre produktiv Forfatter. Henvod 50 Bd. han efterlødft og er blevet vistnok vor mest læste For-

fatter; 1918 var der udkommet over 2 1/2 Mill. Eksemplarer af hans Skrifter. Hans dramatiske Produktion har været mindst levedygtig. „Eiaghs Sønner“, hvormed han debuterede 1844 paa det Kgl. Teater, gjorde nok Lykke, men det er navnlig hans Folke- skuespil: „I Dynekilen“ (1862) og „Torden- skjold i Marstrand“ (1872), der har kunnet hævde sig paa Repertoiret. Mest populær er han blevet ved sine folkelige Romaner: „Gøngehøvdingen“ (1853), senere dramati- seret, „Dronningens Vagtmester“ (1855), „Tranens Varsel“ (1870), „Viben Peter“ (1874), „Salomon Baadsmand“ (1881). De udmærker sig ved et broget Sceneri og en overordentlig spændende Handling; gennem livlig varierede Vanskeligheder føres Hel- ten og hans tro Følgesvend til sidst frelst i Havn trods alle Skurkens Anslag. Idéind- hold, Psykologi og historisk Kolorit er me- get svag. B. følger for saa vidt i Kølvet paa den internationale Underholdnings- roman, som navnlig med og efter Roman- tiken er blevet den mest yndede Genre, og som, uden kunstneriske Aspirationer, imøde- kommer et bredere og naivere Publikum. Trang til Følelses- og Fantasibevægelse. Bedst er nogle af B.s Noveller, der kom i Tidsskrifter, men senere samledes bl. a. i „Herremænd“ (1855) og „Broget Selskab“ (1868—69) („En smuk Historie“, „Den stærkeste“). 1885 maatte B. for sit svækkede Helbred rejse til Syden og opholdt sig bl. a. Steder to Aar paa Korsika. Herfra er Mo- tiviet taget til „Serafino fra Ota“ (1887) og „Vendetta“ (1888). Fra hans sidste Tiaar stammer endnu en Række Fortællinger, bl. a. „Fredsfyrsten“ (1899) samt hans „Min- der“ (1896). D. i Gentofte. — Gift 1) 1851 Hansine Erasmus Thorbjørnsen, Ægte- skabet opløst 1887, hun d. 1908. 2) 1888 Olga Augusta Schultz. G. C.

Litt.: Slægt i nedenn. Bog af Anna B.; P. L. Møller: „Kritiske Skizzer“ II 1847; Kr. Arntzen: „Danske Digtere I 19. Aarh.“ 1864; Vilh. Møller i „Nutiden“ 27/10 1889; „H. Tid.“ 2/8 1896, 20/5 1900 og 10 s 1916; „Minder fortalt af ham selv“ 1896, 1907 og 1913; Augusta Carit Etlar: „Carit Etlars Juleaften og sidste Dage“ 1902; Anna B.: „Træk af C. B.s og hans første Illustrer Liv og Hjem“ 1909; L. C. Nielsen: „F. V. Hegel“ s. A.; Zak. Nielsen: „Minder“ II 1911, S. 90 ff.; Breve i „Tea- tret“ XVI 1916.

Brostrøm, Carl Jacobson (4/2 1836—12/7 1917), Handelsgartner. F. i Broström-Huset, Tjörnarp Sogn, Skaane. Forældre: Bødker Jacob Jacobson og Kar- na Eskildsdatter. Arbej- dede nogle Aar i en skaansk Herregaards- have og kom 1853 til Danmark, tilegnede sig hos Gartner Jespersen, Aarhus, uden at gen- nemgaa nogen egentlig Læretid, en solid gart- nerisk Erfaring og Vi-

—9/5 1900), Forfatter. F. i Fredericia. Forældre: Købmand, Tobaksfabrikant Jørgen Christian B. og Ursula Margrethe Bache. Dren- gens Fantasiliiv var tid- lig stærkt udviklet, dels ved Eventyr, man fortalte ham, dels ved Læsning af Scotts og Coopers Romaner. Da han var en halv Snes Aar gammel, begyndte han selv at forfatte roman- tiske Skuespil, noget se- nere at male. Efter Faderens Ønske tog han en Kontorplads, men i sit 16. Aar for- lod han Hjemmet for ved egen Hjælp at bryde sig en Vej i Kbh. Han fik Friplads paa Kunstakademiet og hullede sig igennem et Par Aar trods Sult og Kulde, til han faldt paa at genfortælle de Sagn og Eventyr, han huskede fra sin Barndom; nogle af dem op- tog „Berlingske Tidende“. 1838 debuterede han med nogle Fortællinger, men først „Smuglerens Søn“ (1839) vakte Opmærk- somhed. Her optog B. første Gang sit stadig siden brugte Pseudonym Carit Etlar. Sib- bern fik Interesse for den unge Forfatter, og han blev hjulpet til at blive Student 1844. 1846 fik han Gulmedaille for en Prisaf- handling om Sakuntala. 1853—85 var han ansat som Assistent ved det Kgl. Bibliotek, en Stilling han ikke egnede sig til. Til sin aller sidste Tid var B. en uhyre produktiv Forfatter. Henvod 50 Bd. han efterlødft og er blevet vistnok vor mest læste For-

den og var en Tid Gartner paa Lynderupgaard ved Viborg, hvorpaa han 1864 under meget beskedne Forhold nedsatte sig som Handelsingartner i Viborg. Her oparbejdede han ved Energi og Flid en af Landets største Planteskoler, der fra 1 Td. Land (1865) voksede til 43 Tdr. i 1883 og 115 Tdr. i 1906. Ved sin gartneriske Dygtighed og sit noble, mandige Væsen vandt han mange Venner og megen Agtelse saavel indenfor som udenfor sin Stand. 1884 deltog han i Stiftelsen af „Dansk Gartnerforening“ og blev dens første Formand; efter at den var sluttet sammen med „Almindelig Gartnerforening“, var han den ny Forenings Formand i 11 Aar. Litterært anlagt var B. ikke, men har dog i sin Tid skrevet enkelte faglige Artikler. D. i Viborg. — Gift 1867 Georgine Marie Rasmussen, d. 1907. A. L.

Litt.: „Gartner-Tidende“ 1898 og 1916—17; „Vort Land“ 10/9 1906; „Prisliste over Havefrø fra C. J. B.s Planteskole“ 1910.

Brown, Peter de Nully (f. 2/4 1857), Skibsreder. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Peter de Nully B. og Laura Elisabeth Frederikke Clausen. Efter endt Skoleuddannelse kom han ind i Redervirksomhed, søgte yderligere Uddannelse ved længere Ophold i Tyskland, England, Belgien og Rusland og blev ved sin Hjemkomst 1878 knyttet til sin Faders Firma, P. B. jun. & Co., af hvilket han nu er Eneindehaver, løste Grossererborgerskab 1890 og blev 1892 korresponderende Reder for Dampskibsselskabet „Norden“; denne Virksomhed er fra 1917 efter Selskabets Overtagelse af det ligeledes B'ske Dampskibsselskab „Danmark“ fra ham personlig overgaaet til Firmaet, der ligeledes administrerer „Det helsingørske Dampskibsselskab“ og Dampskibsselskabet „Hafnia“. Ledelsen af disse Selskaber har hos B. været i de bedste Hænder; i de daarlige Aar har hans store Dygtighed og faste Haand klareret alle Skær, og i de gode Aar har hans Besindighed bidraget i høj Grad til Selskabernes Konsolidering. Han er Medlem af Arbejderforsikringsraadets Søfarts-Afdeling og Fragtnævnet samt Bestyrelsesmedlem i flere Aktieselskaber. — Gift 1883 Julie Frederikke Augusta Hallberg. O. T.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „At Slægten B.s Historie“ 1918; „Danmark i vor Tid“ 1904; „De danske Byerhverv“ 1904—11; „Berl. Tid.“ 20/11 1917.

Bruhn, Adam Ernst Daniel (11/12 1838—19/10 1913), Forstmand. F. i Folehave Skovfogedbolig ved Horsholm. Forældre: Kgl. Skovfoged Daniel Joachim B. og Severine Marie Flensborg. Blev Forstkandidat 1859 og straks efter Eksamen Assistent paa Hørsholm Statsskovdistrikt, 1865 konst. Skov-

rider for samme Distrikt indtil 1866, derefter Skovfoged paa 2. Kbh.s Distrikt og 1869 fast ansat som Skovrider for Distriktet. I et Par Aar havde han Tilsyn med Parkanlægene ved Frederiksborg og 1876—86 med de private Skove i Kbh.s, Frederiksborg og Holbæk Amter. 1886 blev han Overførster for de jyske Statsskove og Plantager med Bolig i Aarhus; i nogle Aar ledede han selv Tilplantningen af Hoverdal og Straasø Plantager i Ringkøbing Amt. Fra 1896 førte han Tilsyn med Aarhus Kommunes Skove. Var Medlem af den 1870 nedsatte Kommission, der lagde ny Plan for den forsligle Uddannelse og Eksamen; tog sin Afsked 1907. B. var en meget flittig Mand med levende Interesse navnlig for den kontormæssige Side af sin Overførstergerning, hvilket ofte gav Anledning til Sammenstød med de ham undergivne Skovridere, som han iøvrig nærede megen Velvilie for. D. i Kbh. — Gift 1866 Caroline Christine Eigaard, d. 1912. J. H. Litt.: Slægt hos Lenglet.

Brummer, Carl Harald (f. 12/7 1864), Arkitekt. F. paa Oregaard ved Bogense. Forældre: Forpagter Hans Frederik B. og Ida Christensen. Kom i Tømrerlære og gennemgik derefter Akademiet, til han 1896 fik Afgang. Han blev Elev af Storck og Meldahl og staa saaledes i sin Kunst ret kraftig paa hjemlig akademisk Grund. Talrige Udenlandsrejser, især til Syden, har dog givet hans Kunst et mere monumentalt Præg end sædvanlig blandt hans Samtidige; med Lethed bevæger han sig mellem de forskellige Stilarter, og kun sjælden overgaas hans Smag af hans Viden. 1905 vandt han (med Mørk-Hansen) 2. Præmie ved Konkurrencen om Kristiansborg. 1907 og 1911 Akademiets Aarsmedailler; 1917 blev han Medlem af Akademierraadet, og 1914 indbragte Bygningsudstillingen i Leipzig ham en Guldmedaille. B. har ombygget Valmenighedskirkerne i Ryslinge og Holstebro og (med Mørk-Hansen) restaureret Hellerupgaard og Frydenlund samt bygget Gurre Kirke. I Kbh. er hans Navn knyttet til Trælastdirektør Simonsens Hus paa Østerbro og Bankier P. Hagemanns Villa i Grønningen. B. har ogsaa tegnet en Del Monumenter, f. Eks. Prinsesse Marias Monument ved Langelinie (med C. Martin-Hansen); ligeledes hendes Sarkofag og Monumenterne over Emil Chr. Hansen og Kjel-

dahl samt Gades Sarkofag. B. har altid interesseret sig stærkt for Kunstindustri; med Bærentzen udførte han Lysekronerne til Frederiksborg Riddersal, og senere har han tegnet mange Møbler samt indrettet Villaer (M. Dessaus) og Kongeskibet og flere af „Ø. K.“s og „D. F. D. S.“s store Baade. 1906—07 var han Formand i „Dekoratív Kunst“ og 1907—10 for „Skønvirke“, 1913 for „Bedre Byggesæt paa Landet“ og er fra 1915 Næstformand i „Bedre Byggeskik“. — Gift 1910 Malerinden Benedicte Olrik. O. A.

Litt.: Th. Bierfreund i „Kunst“ V 1903; „Arkitekten“ 1901 ff.; „The Studio“ XXXVII 1906; „Moderne Bauformen“ V 1906; „Zentralblatt der Bauverwaltung“ 1907; „Landhaus und Garten“ 1907; „Das deutsche Landhaus“ 1908; „Architect. Rundschau“ XXIV 1908.

Brummer, Therese Conradine (9/8 1833—17/3 1896), Forfatterinde. F. i Kbh. Forældre: Højesteretsassessor A. L. Casse (s. d.)

og Hustru. Voksende op i et intelligent og kultiveret Hjem og var selv udrustet med klar og skarp Forstand. Først i en fremrykket Alder begyndte hun at skrive og udgav derefter 1884—95 under Pseudonymet „Fru Elisabeth“ en Række meget læste Bøger, dels for Børn, dels for

Ungdommen og dels for modne Læsere („Virkelighedsbilleder“ 1887). Hun skriver let og naturlig og er ikke uden Paavirkning af moderne Strømninger, men naaede iøvrig aldrig frem i første Række. D. i Hille-rød. — Gift 1861 Oberst Nicolai Abraham B., d. 1903. P. E.

Litt.: Anton Andersen: „Danske Forfatterinder i 19. Aarh.“ 1896.

Brummerstedt, Valdemar (f. 9/7 1868), Boldspiller, Sportsjournalist. F. i Kbh. Forældre: Kaptajn Conrad B. og Emilie Cæcilie Rosengreen. Blev Student 1886, Cand. med.

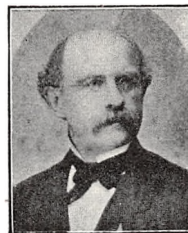
1893, hvorefter han foretog en Rejse til Julianehaab i Grønland; her opholdt han sig til Foraaret 1894 og ned-satte sig s. A. som Læge i Kbh. Har 1916 ud-givet „Eksporteret“, Skildringer fra Grøn-land. B. hører til Bold-

spillets Veteraner. Han spillede Langbold og Fodbold i „Kbh.s Boldklub“ og deltog i den første danske Fodboldkamp 1883. Spillede derefter med størst Interesse Cricket og blev Medlem af „Boldklubben af 1893“, som han dog forlod 1906 for at gaa over i „Akademisk Boldklub“, paa hvis første Hold han deltog i Cricketkampene til 1913. Han har skrevet om Sport i „Sportsbladet“ og

„Ildrætten“ og været Medarbejder ved „Hovedstaden“ fra 1912. Hans Artikler her om Begivenheder i Idrætsverdenen bærer Vidnesbyrd om stor Sagkundskab, og han har gennem Aarene bevaret en trofast Kærlighed til sin Ungdoms Idrætter. — Gift 1896 Agnes Mathilde Nielsen. F. K.

Litt.: Ch. Mourier: „Studenterne fra 1886“ 1911.

Brun, Alexander (13/4 1814—18/11 1893), Bi-avler, Landmand. F. paa Krøgerup ved Helsingør. Forældre: Godsejer Carl Frederik

Balthazar B. og Frede-rikke Margrethe Bügel. Sunnesøn af Const. B. (s. d.). Han studerede Skovbrug og tog 1837 Eksamen fra Eisenach; var nogle Aar i Stats-skovvæsenets Tjeneste, gennemgik derefter et Agerbrugskursus paa Akademiet i Möglin og købte 1848 Herregaarden

Palstrup, som han atter solgte 1854. Deltog som frivillig i Krigen 1848—50; 1855 byggede han Landstedet „Louisiana“ ved Humlebæk, og Biavl og Frugtavl blev herefter hans Hovedsyssel. Han arbejdede ihærdig for Indførelse af rationelle Principper i Bi-avlen og betegnes som „Den nordiske Biavls Fader“; hans Hovedværk „Vejledning i Bi-avl“ udkom 1884 i 2. Oplag. Han stiftede Foreningen „Nordens Bivenner“, foretog talrige Rejser og studerede Biavlen med en Iver som næppe nogen før eller senere. Han var Medlem af Rigsraadet 1864—65. D. ved Humlebæk. — Gift 1) 1849 Sophie Louise Alice Tutein. Ægteskabet opløst 1849; hun d. 1897. 2) 1852 Louise Penelope Webb, d. 1855. 3) 1858 Louise Wolff. A. C.

Litt.: Slægt se Hauch-Fausbøll: „Slægthaand-bogen“; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 20/11 1893; „Tids-skr. f. Biavl“ 1894, S. 7.

Brun, Constantin (f. 5/10 1860), Diplomat. F. i Kbh. Forældre: Generalmajor Carl August Adalbert Franciscus Johannes B. og Ella Amalie Bluhme.

Brodersøn af A. B. (s. d.). Blev Student 1878, Cand. juris 1883, Sekondløjtnant i Gardehusarerne 1885. Indtraadte s. A. i Udenrigsministeriet og gjorde Tjeneste som Legationssekretær i Berlin 1888—91 og i Paris 1891—95. Udsendes som Gesandt til Washington 1895—1908, til London 1908—12 og atter til Washington fra 1912. Repræsenterede Danmark som første Delegeret ved den anden Fredskonference i Haag 1907. Førte 1901—02 og igen 1915—16 Forhandlingerne med de Forenede Stater om Overdragelsen til disse af de dansk-vest-

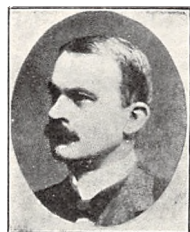
indiske Øer og undertegnede begge Konventionerne, den ikke-ratificerede af ²⁴/₂ 1902 og den endelige af ⁴/₆ 1916. Efter de Forenede Staters Indtræden i Verdenskrigen (April 1917) har B. med megen Energi og Dygtighed taget ledende Del i de langvarige og vanskelige Forhandlinger, der førte til Handelsoverenskomsten af ²⁰/₆ 1918, hvorved den af Ententemagterne og de Forenede Stater i Juli 1917 etablerede Standsning af Varetilførsler til Danmark atter hævedes. B. anses for at være en sjælden dygtig og samvittighedsfuld Embedsmand og har ved flere Lejligheder ført Underhandlinger af stor Betydning for Danmark. — Ugift.

F. de F.

Litt.: Slægt se A. B.; „Politiken“ ⁵/₆ 1912 og ¹⁷/₁₂ 1917.

Brun, Charles (¹⁰/₂ 1866—²⁸/₁ 1919), Politiker. F. i Kbh. Forældre: Generalmajor Carl August Adalbert Franciscus Johannes

B. og Ella Amalie Bluhme. Brodersøn af A. B. (s. d.). Blev Student 1883, Cand. juris 1888, var Assistent i Finansministeriets Kolonialkontor 1890—95, Auditor og Amtsfuldægtig i Aalborg 1895—1905. Da Embedet som Stiftamtmand blev ledigt 1905, blev han konstitu-

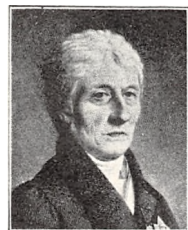
et og siden kaldet, skønt han kun var 39 Aar. B. har ved sin elskværdige og praktiske Optræden gjort sig meget populær i sin Kreds. Noget overraskende var det, at han Okt. 1908 udnævntes til Finansminister i Ministeriet Neergaard; hans Embedstid varede kun til Aug. n. A., og af vigtigere Love gennemførtes kun Lov om Ølskatten ¹⁷/₁₂ 1908 og om Statslaan ²⁷/₇ 1909. B., der 1909 forgæves søgte Valg til Folketinget i Silkeborg, vendte efter sin Afgang tilbage til Stiftamtmandsembedet. D. i Aalborg. — Gift 1896 Rigmor Hansen (Grut).

P. E.

Litt.: Slægt se A. B.; „Ill. Tid.“ ⁸/₁₀ 1905; Chr. Ottesen: „Studenterne fra 1883“ 1908.

Brun, Johan Christian Constantin (²⁷/₁₁ 1746—¹⁹/₂ 1836), Handelsmand. F. i Wismar. Forældre: Læge Johan Carl B. og Justine

Catharina Twer. Fik Ansættelse i Lybæk i et Handelshus, hvis Chef vidste at vurdere hans sjældne Købmandsevner og lod ham etablere i Petrograd, hvor han 1777 blev dansk Konsul. I Forretningsanliggender kom han til Kbh. og lærte Præsten Balthasar Münters Datter Friede-

rike, den senere Digerinde, at kende (s. d.); da han fik tilbudt Stillingen som kgl.

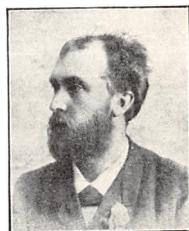
Administrator for den vestindiske Handel, bosatte han sig i Danmark og ægtede hende (1783). I den følgende Snes Aar, da der under den nordamerikanske Frihedskrig og Revolutionskrigene oprandt sjældent gunstige Konjunkturer for Storhandelen, grundlagde han sin Formue ved heldige Spekulationer, bl. a. ved Overtagelsen af den franske Republiks Kornforsyning. Rastløs færdedes han paa lange Rejser og var tillige virksom hjemme; 1799 købte han Godserne Antvorskov og Falkensten, hvor han drev indbringende Landbrug og eksporterede Produkterne, 1811 erhvervede han Hotel du Nord, hvor han indrettede de første varme Bade i Kbh. Hans Virksomhed indbragte ham Titler og Udmærkelser, men med alt dette var han ingen lykkelig Mand, i det rige Hus herskede ofte Strid og Misstemning. Selv var han en kold og klarhjernet Købmand, medens Hustruen indtil Overspændthed dyrkede Kunst og Poesi og jævnlig flakkede om i Tyskland og Italien med „sin platoniske Ven“, Schweizeren Bonstetten. B. havde købt Palæet paa Hjørnet af Bredgade og Dr. Tværgade (nu Moltkes Palæ), hvor hans Hustru i en Aarrække holdt sin litterære Salon, og tillige Sophienholm ved Frederiksdal, som hun lod udstyre med overdaadig Pragt. Trods alt satte Ægtefællerne gensidig Pris paa hinanden og levede Livet sammen til Ende. D. som Gehejmekonferensraad i Kbh. — Gift 1783 Friederike Münter (s. d.), d. 1835.

E. N.

Litt.: Slægt se A. B.; „Museum“ 1891 I; se endvidere under Hustruen.

Brun, Frederik Carl Christian (f. ²¹/₄ 1852), Operasanger. F. i Odense. Forældre: Teaterdirektør M. W. B. (s. d.) og Hustru.

Saa vel efter Faderen som efter Moderen, der 1843—51 var Operasangerinde ved det Kgl. Teater, havde han taget rige artistiske Evner i Arv, og efter at være blevet Student 1869 slog han resolut ind paa Musikvejen og besøgte Konservatoriet 1870—72. Skønt han saaledes havde faaet en god Musikeruddannelse og ogsaa ved Koncerter havde gjort sig bemærket som en habil Klaverspiller, valgte han snart Sangerbanen og søgte videre Uddannelse hos Lablache i Paris. Hjemvendt debuterede han ³⁰/₅ 1876 paa det Kgl. Teater som Almaviva i „Barbereren“ og snart efter som Nemorino i „Elskovsdrikken“ og som Faust. Da Signora Campobello optraadte som Gæst paa Teatret 1880, sang han atter sidstnævnte Parti, som han ligeledes med Held udførte i Berlin 1882. De følgende Aar optraadte han snart paa Kasino og snart paa det Kgl. Teater (Leon i „Murmesteren“ 1884,

Huon i „Oberon“ 1886). 1887—89 var han som første Tenorist knyttet til Stockholmeroperaen. Endelig fik han fast Engagement ved det Kgl. Teater, hvor han 1890—1900 spillede en fremtrædende Rolle. Udrustet med en kraftig Tenor og med gode sceniske Egenskaber formaaede han at hævede en Forgrundstillig, fortrinsvis som en dygtig Wagnersanger (Tannhäuser, Lohengrin, Siegmund), men tillige i en Række Hovedpartier som Radames, Don José, Turiddu, Othello, Erik Glipping etc. I denne Periode traf man ham tillige hyppig i Københavns Koncertliv, men efter sin Afgang fra det Kgl. Teater sank han tilbage i Ubemærkethed og har siden væsentligst levet paa sin pianistiske Evne, mest i Sverige. Ikke uden egen Skyld formede hans Skæbne sig mere tragisk end de fleste Sangeres, skønt han mødte udrustet som kun meget faa. Han skrev i sin Tid Musik til Sangene i Faderens Skuespil „Ridderen af Randers Bro“. — Gift 1893 Johanne Marie Emilie Prieme (s. d.). Ægteskabet opløst. G. S.

Litt.: P. Hansen: „Den danske Skueplads“ III 1896; Ch. Kjerulf: „Gift og Hjemfaren“ 1916.

Brun, Sophie Christiane Friederike (³/₆ 1765—²⁵/₃ 1835), Forfatterinde. F. i Gräfin Tonna ved Gotha. Forældre: Sognepræst

Balthasar Münter (s. d.) og Magdalene Ernestine Sophia Friederike v. Wangenheim. Tre Uger gl. kom hun og hendes fireaarige Broder Frederik, den senere Biskop (s. d.), med til Kbh., hvor Forældrenes Hus blev et Samlingssted for den lyskaltende aandelig betydelige Kreds i

Staden, Grevefamilierne Bernstorff, Reventlow, Schimmelmann og Stolberg, Digtere og Lærde som Klopstock, Gerstenberg, Cramer, Niebuhr o. a., hvis Omgang fremskynede det tidlig udviklede, stærkt forkælede Barns Evner og Interesser. 17 Aar gl. debuterede hun som Forfatterinde med en Beskrivelse af sin første Rejse til Tyskland. 1783 ægtede hun den opadstræbende, noget ældre Købmand Constantin B. (s. d.). Ægtefællerne, hvis Temperament og Livssyn var grundforskelligt, fjernedes efter nogle Aar fra hinanden, især efter at hun, dels for at søge Lægedom for sine Nerver, dels for at adspredde sig, begyndte sine Badekure, tidligst i Pymont 1789 (ledsaget af Baggesen), og sine mange Rejser til Syden, særlig Schweiz og Italien; i Rom opholdt hun sig 1795—96, 1802—03 og 1807—10. I Udlandet stiftede hun Bekendtskab med næsten alle sin Tids Berømtheder, bl. a. Fru de Staël, A. W. Schlegel, Digteren Matthisson og den schweiziske Skønaand og Forfatter Bonstetten, der 1798—1801 boede i Landflyg-

tighed i Kbh. i B.s Hus, og som derefter var hendes uadskillige Ledsager. Hjemvendt fra sine Udenlandsrejser samlede hun om Vinteren i det B.ske Palæ i Dr. Tværgade, om Sommeren paa Sophienholm ved Frederiksdal alt, hvad Danmark den Gang ejede af store Navne paa alle Omraader, særlig i Aarene 1810—16, da hendes skønne og talentfulde Datter Ida Bombelles (s. d.) ved sit Spil og sin Dans fortryllede Husets Gæster, bl. a. Baggesen, Oehlenschläger og J. L. Heiberg. F. B. udfoldede til sin Død en ret omfattende litterær Virksomhed, Digt-samlinger („Gedichte“ 1795, „Neue Gedichte“ 1812, „Neueste Gedichte“ 1820), en Række rejsefeuilletonistiske, mest landskabsbeskrivende, stærkt følsomme Bøger, dog indeholdende talrige kulturhistoriske og biografiske Enkeltheder af Værd: „Prosaische Schriften“ I—IV 1799—1801, „Episoden und Reisen 1801—07“ samt „Römisches Leben“ I—II 1833 med livlige og underholdende Skildringer af Folkelivet og Kunstnerkredsen i Rom. I „Wahrheit aus Morgen träumen und Ida's ästhetische Entwicklung“ (1824) har hun dels skildret sin Barndom og Ungdom i Kbh., dels sin berømte Datters kunstneriske Udvikling. Hendes selvbiografiske Optegnelser (dansk Udgave ved L. Bobé 1917) vil ved mangt illuderende Træk til Belysning af Kultur og Mennesker aldrig helt miste sit Værd. Derimod er F. B.s Digte som Epigonpoesi forlængst forglemt. Fru de Staël har træffende karakteriseret sin Veninde som et Enhedsmærke og en Arnelue for det skønne og gode. Mangesidig Viden og Verdenserfaring, Hjælpsomhed og Evner som Formidler gjorde hende og det afholdt af Samtiden. D. i Kbh. — Gift 1783 Constantin B. (s. d.), d. 1836. L. B.

Litt.: Slægt i Elvius og Hiert-Lorenzen: „Dsk. patr. Slægter“ 1891, S. 221, B. Münter: „Familien Münters Stammt.“ 1901 og Hauch-Fausboll: „Slægt-haandbogen“ 3. S. 52; L. Bobé i „Deutsche Rundschau“ CXXIII 1905 samt „F. B.“ 1910; ovenn. Erindringer og „Wahrheit aus Morgen träumen“; „Athene“ II 1814; „Ceres“ II—VII 1824—26; Oehlenschlägers Erindringer IV 1851; J. P. Mynster: „Medd. om mit Levnet“ 1854 og „Kirkelige Lejlighedstaler“ II 1854; „Fremtidens Nytaarsgave“ 1867; J. G. Rist: „Lebenserinnerungen“ I 1880; O. Borchsenius: „Litterære Feuilletoner“ 1880; C. L. N. Mynster: „Fra den ældre Tid“ 1882 og „Medd. om Fr. Münters og Friederike Münters Ungdom“ 1883; J. L. Heiberg: „P. A. Heiberg og Thomasine Gyllembourg“ 1883; „Ill. Tid.“ 8° og 2°; 1888; Rich. Petersen: „Minder fra Øresundskysten“ 1891; Joh. Steenstrup: „Den danske Kvin-des Hist.“ II 1917; Breve i og fra B. S. Ingemann“ 1879 og „Om K. M. Rabbeks Brev-veksling“ 1881. Jfr. Constantin B. og Ida Bombelles.

Brun, Johan Nordal (²¹/₃ 1745—²⁶/₇ 1816), Forfatter. F. paa Gaarden Højem, Bynæsset ved Trondhjem. Forældre: Gaardbruger Sven B. og Mette Cathrine Nordal. Blev Student 1763, var Huslærer i nogle Aar, blev teologisk Kandidat 1767. Under et Ophold i Kbh. skrev han paa N. K. Bredals Opfordring den stærkt Voltaire'ske Tra-

gedie „Zarine“ (1772) med et medisk Motiv laant fra Guldbergs Verdenhistorie.

Den gjorde Lykke og er heller ikke sin Tid uværdig, om end man nok forstaaer, at dens Deklamationer og stærke Regelbundethed kunde udæske Wessel til Parodi. En følgende Tragedie „Einar Tam-beskælver“ (1772) havde en saa udpræget norsk-norsk Tendens, at den

ikke kunde bruges paa det Kgl. Teater. 1772 blev B. Kapellan i sin Fødeegn, 1774 Præst i Bergen, hvor han — uden at synes om Byen — blev til sin Død. Han steg 1804 til Biskop. B. var en overordentlig veltalende Prædikant, hvad hans 1797 udgivne „Hel-lige Taler“ ogsaa bevidner. Som Digter var han bedst i de mindre Ting, dels i „Evan-geliske Sange“ (1786), hvoraf flere ved Klang og Fynd har hævdet deres Plads i vore Dages Salmebog („Aand over Aander“, „Jesus lever, Graven brast“), dels i „Mindre Digte“ (1791). Heri findes Nationalsangen: „For Norge, Kæmpers Fødeland“ (allerede skrevet 1771), „Bor jeg paa det høje Fjeld“, „Den norske Vinter“ o. fl. De er alle Udtryk for hans friske Natursans og djærve, klare og mandige Karakter, som gjorde ham elsket i Norge. Med Sorg saa han Landet skill fra Danmark. D. i Bergen. — Gift 1773 Ingeborg Lind, d. 1827. G. C.

Litt.: „Gammelt nyt om og af J. N. B.“ 1877; D. Thrap i „Norsk teol. Tidsskr.“ IX 1866; samme: „Bidrag til den norske Kirkes Hist. i 19. Aarh.“ I 1884, S. 1—60; Lampe: „Bergens Stifts Biskopper og Præster“ I 1895; Breve i „Af efter-ladte Breve til J. P. Mynster“ 1862, „Ny kirkeh. Saml.“ IV 1867—68, Birket-Smith: „Til Betynsning af litterære Personer og Forhold“ 1884, „Bergens hist. Forening Nr. 6“ 1900, „Hist. Samlinger“ II 1907 og (norsk) „Hist. Tidsskr.“ 1901.

Brun, Johan Nordal (11/1 1857—22/9 1906), Operasanger. F. i Odense. Forældre: Teater-direktør M. W. B. (s. d.) og Husfru. Var oprindelig ansat paa et

Handelskontor i Kbh., men fulgte snart Slæg-tens Traditioner og de-buterede 28/10 1878 paa Kasino som Eduard Frank i „Ægtemandens Repræsentant“ og var knyttet til denne Scene indtil 1881, men havde i de følgende Aar ikke noget blivende Sted

(Provinsen 1882, Dagmarteatret 1883—84, Stuttgart 1885—86, Köln 1887—88). Navnlig Opholdet i Köln blev af stor Betydning for ham gennem Samarbejdet med den berømte Tenorist Emil Götze, der ved Siden af Fritz Arlberg har haft størst Indflydelse paa hans sanglige Udvikling. Hjemvendt fra Udlandet

Redaktionen sluttet 20/1 19.

præsenterede han paa ny ved en Koncert Københavnerne sin lyse solidt skolede Tenor og knyttedes derefter til det Kgl. Teater, hvor han 12/1 1889 debuterede som Manrico i „Troubadouren“ og forblev til 1899 efter i hele denne Periode at have gjort god Fyldest i over en Snes lyriske og andre Partier som Don Ottavio, Romeo, Fra Diavolo, Robert, Erik i „Den flyvende Hollænder“ m. fl. Erindres vil endnu hans Rane i „Drot og Marsk“ og navnlig hans gribende Udførelse af Canio i „Bajadser“. Efter sin Afskedigelse fra det Kgl. Teater optraadte han en kort Tid paa Folketeatret samt som Gæst i Berlin og Stockholm. Men hans Sangerbane var afsluttet, inden han mærket af Sygdom og Skuffelser afgik ved Døden i Kbh. — Gift 1889 Alma Marie Tullin. G. S.

Litt.: P. Hansen: „Den danske Skueplads“ III 1896; G. Hetsch i „Ill. Tid.“ 1/11 1903; Will. Behrend sst. 20/6 1906.

Brun, Johanne Marie Emilie (f. 29/8 1874), Operasangerinde. F. i Kbh. Forældre: Hand-elsrejsende Lorenz Prieme og Johanne Dortha Henriksen.

Kom allerede 1881 paa det Kgl. Teaters Ballet-skole og tilhørte derefter i en Aarrække Balletten. Omsider fik man dog Blik for hendes ualmindelige Stemmemateriale og udprægede Evner for den musik-dramatiske Stil og lod hendes store

og bøjelige Sopran skole. Hun debuterede 1/5 1896 paa det Kgl. Teater som Nattens Dronning i „Trylle-fløjten“, hvorefter hun knyttedes til denne Scene. Hendes Virksomhed her har navnlig fulgt to Hovedlinier: de store Koloraturpartier (Norma, Donna Anna, Philine, Rosina) og det Wagner'ske Musikdrama (Elsa, Sieglinde, Brynhild, Isolde), men skønt hun i førstnævnte Henseende baade dramatisk og sanglig fuldt beherskede den store Stil, er det dog hovedsagelig paa det sidste Felt, hun fik gennemgribende Betydning for Teatret, for hvilket det hurtig viste sig at være et alvorligt Tab, da hun 1916 forlod det. Hun tog Ophold i Tyskland og har siden virket ved Stadtteatret i Nürnberg. — Gift 1893 Operasanger Frederik B. (s. d.). Ægteskabet opløst. G. S.

Litt.: „Masken“ 7/5 1911; Ch. Kjerulf: „Gift og Hjemfaren“ 1916; „Dagens Nyheder“ 7/6 1918.

Brun, Lars Christian (f. 2/7 1854), Jurist, Filantrop. F. i Holbæk. Forældre: Læge Frants B. og Fredericia Cathinca Smith. Blev Student 1872, Cand. juris 1877, Volontør i Justitsministeriet 1880, Assistent sst. 1886, Assessor i Kriminalretten 1890 og i Landsoverretten 1896. Han kom ind i Bestyrelsen for „Foreningen af 1837 til forsømte Børns Frelse“ 1891 og var Formand for den 1893—1906. Da der 1897 dannedes

en Overbestyrelse for alle danske Plejehjemsforeninger, traadte B. ind i denne og valgtes 1904 til Formand. Da Loven af 14/4 1905 traadte i Kraft, var B. selvskreven til Posten som Formand i Overværgeraadet og Overinspektør for Opdragelsesanstalterne, og denne Stilling har han siden beklædt med megen Dygtighed og menneskelig Forstaaelse. Han

var Form. for Børnekommissionen af 1910—11. I Overrettens Arbejde har han ikke deltaget siden 1906. Censor ved jur. Eksamen. — Gift 1893 Johanne Buchwald. P. E.
Litt.: „København“ 2/7 1914; „Børnesagens Tidende“ 15/11 1916.

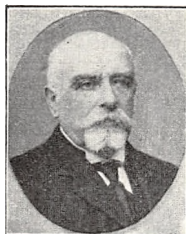
Brun, Michael Wallem (^{29/3} 1819—^{18/5} 1891), Teaterleder, Forfatter. F. i Bergen. Forældre: Stiftsprovst Christen B. og Anna Elisabeth Suhling. Som

Sønnesøn af Biskop Nordal B. (s. d.) skulde han holdes til Bogen, men foretrak det fri Liv paa Søen. I 13aarsalderen lod han sig forhyre som Kahytsdreng paa sin ældre Broders Brig, tog Styrmandseksamen 1835, kun 16 Aar gl., og fo'r paa Middelhavet og Sydamerika til 1843. Paa sine Rejser havde han beundret Datidens dramatiske Koryfæer, og da han kom hjem til Bergen, oversatte han en Farce og fik den opført; drog derpaa til Kbh. for at blive Skuespiller, men opgav det og slog sig paa Skribentvirksomhed og Journalistik. Heiberg fik Interesse for ham og lod hans første Stykke „De skandinaviske Brødre“, der ved sit aktuelle Emne havde nogen Udsigt til Sceneheld, opføre ved en privat Sommerforestilling 1844, men det blev udpebet. Endelig 1849 fik han et historisk Skuespil „Gustav III“ frem paa det Kgl. Teater. N. A. gjorde Ole Bull en Turné gennem Danmark, og B. fulgte ham som hans Sekretær; ved denne Lejlighed kom han til Odense og fik overdraget Ledelsen af Byens Teater, som han overtog 1/10 1851 og drev til Udgangen af Sæsonen 1859—60; han skaffede et fast Personale (hvad man ikke tidligere havde haft) og førte Teatret frem til en ubestridt Førsteplads efter de københavnske Scener; med Støtte af Slesvigske Ministerium gav han tillige jævnlig Forestillinger i Flensborg for at virke for den danske Sag. Siden var han Direktør for Kasino og Alhambra, Sceneinstruktør i Kbh., artistisk Leder for Kristiania Teater (1869—72), Direktør for Folketeatret (1873—76) og fik 1880 Bevilling

paa Dagmartheatret, som han ledede 1883—84. Fra hans Pen foreligger en Række Folkekomedier med historisk Sujet, bl. a. „Gøngehøvdingen“ og „Ridderen af Randers Bro“; han var en meget virksom Mand, men som Skribent uden blivende Betydning. D. i. Kbh. — Gift 1851 Adelaide (Ida) Rosalie Rantzau, d. 1909. E. N.
Litt.: Autobiografiske Data i „Fra Dreng til Mand“ 1885 og „Fra min Ungdom og Manddom“ 1885; Karl Schmidt; „Meddelelser om Skuespil og Teaterforhold i Odense“ 1896; R. Neilandam i „Vor Fortid“ Marts 1918 og „Folketeatret 1857—1908“ 1919; P. R. Møller; „Stægt efter Slægt“ s. A.; Brev i „Personalh. Tidsskr.“ VI 6 1915.

Brun, Oscar (f. 6/1 1851), Landmand, Politiker. F. paa Lindersvold ved Præste. Forældre: Amtmand Petrus Friedrich Constantin B. og Vilhelmine Frølich. Gik i Latinskole, men blev ikke Student, lærte Landvæsen hos Edv. Tesdorpf paa Ourupgaard og blev gift med hans Datter. 1889—1916 ejede han Sæddingegaard paa Lolland og er fra 1888 Besidder af Krogerup ved Helsingør. Er en anset og virksom Landmand, der fik talrige Tilidshverv paa Lolland-Falster og 1892 valgtes til en af Amtets Landstingspladser. Han tilhørte Højre og vandt ved sine Taleevner og sin parlamentariske Dygtighed ikke ringe Indflydelse i Partiet. 1894 var han en af Hovedmændene ved Stiftelsen af Landbrugets Fællesindkøbsforening „Frejr“, og dette vakte saa stor Uvillie mod ham blandt Købstadvælgerne, at han faldt 1902. — Gift 1874 Charlotte Sophie Tesdorpf. P. E.

Litt.: Slægt se A. B.; Bransager og Rosenkrantz; „Den d. Reg. og Rigsdag“ 1901—03.

Brunsmann, Johan (^{30/10} 1637—^{25/7} 1707), Præst. F. i Trondhjem. Forældre: Præst, Hospitalsforstander Bernhard B. og Margrethe Mogensdatter. Beklædte 1668—77 Stillingen som Rektor paa Herlufsholm, tog Magistergraden 1669 og var fra 1679 til sin Død Præst ved Vartov. Udfoldede en ret betydelig Forfattervirksomhed. Med Niels Stensen, der var gaaet over til Katolicismen, indlod han sig i Polemik og førte den i en hoven, lidet hensynsfuld Tone. Mest kendt af hans Skrifter er „Køge Huskors“ (1674), der omhandler Djævelbesættelsen i Køge 1607—08; de deri indeholdte Beretninger fra Øjenvidner er de bedste og udførligste Skildringer af hysterisk-epileptiske Anfald, som haves fra ældre Tid. Han udgav Bogen, der oplevede mange Oplag og oversattes paa Tysk og Latin, som et Forsvar for den paa hans Tid vaklende Djævletro og blev imødegaaet af dennes mest udprægede Bekæmper, Hollænderen Balh. Bekker, hvem han svarede i et Modskrift. D. i Kbh. — Gift 1687 Margrethe Klauan, d. 1700. C. S. P.

Litt.: „Dän. Bibl.“ IV, VI, VIII 1743—46; G. L. Wad: „Rektorerne paa Herlufsholm“ 1878; W. Plenkens: „Niels Stensen“ 1884, S. 102—12; Alfr. Lehmann: „Overtro og Trolddom“ III 1894, S. 10—11 og IV 1896, S. 366—68.

Bruun, Alfred Ludvig (f. $10/8$ 1858), Havebrugsteoretiker. F. i Hjørring. Forældre: Forfatter, Redaktør Camillo B. (s. d.) og Hustru. Tog 1880 Havebrugseksamen paa Landbohøjskolen og var derefter i 2 Aar Medhjælper hos Bøgh, Horsens, rejste et Par Aar i Udlandet og var ansat bl. a. hos Lawson, Edinburgh, og Dippe, Quedlinburg. 1883 blev han Assistent ved Landbohøjskolens Have og Botanikundervisning. 1892 Gartner sst. og 1903 tillige Docent, efter at han alt fra 1896 havde doceret enkelte Fag; 1908 Professor. B.s Fag ved Landbohøjskolen er almindelig Have dyrkningslære, Frugttrædyrking og Planteskoledrift; han har bragt Havebrugsundervisningen ind i ny Spor, saaledes at man nu kan betegne den som værende i Kontakt med det praktiske Havebrug. B. er en meget omhyggelig Lærer, og hans Foredrag er prægede af hans noble og beskedne Væsen og af en meget grundig Viden paa de Omraader, han docerer. Han har skrevet talrige faglige Artikler og Afhandlinger i Fagbladene samt i „Landmandsbogen“ og „Nordisk ill. Havebrugsleksikon“. I det Kgl. danske Haveselskab har han været Sekretær, senere Næstformand og Formand; han har Sæde i Statens Planteavlsudvalg og i Gartnerforeningens Repræsentantskab. — Gift 1916 Astrid Marlow. A. L.

Litt.: Slægt i Camillo B.: „Gennem 100 Aar“, 1879; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; „Nationaltid.“ $1/12$ s. A.

Bruun, Anne Kirstine (f. $14/2$ 1853), Kvindesagsforkæmper. F. i Varde. Forældre: Skrædermester Hans Christian B. og Kirstine Dorthea Terpager. Tog Lærerindeeksamen 1874 og blev ansat ved Kbh.s Kommuneskoler s. A. Hun er gennem sin Skolegerning med halvokne Piger blevet en ivrig Modstander af den offentlige Prostitution og en utrættelig Forkæmper for unge Pigers solide faglige Uddannelse til huslig Gerning eller selvstændigt Erhverv samt for Kvindernes Ligeberettigelse med Mændene. Den Energi og Offervillighed, der kendetegner hende som Lærerinde, har ytret sig paa forskellig Maade i hendes Virksomhed blandt unge Kvinder og i hen-

des uforfærdede, vellalende Agitation for Sædeligheds- og Kvindesag i Artikler i Blade og Tidsskrifter, som Redaktør af „Kvinden og Samfundet“ 1905—08, som Taler og som mangleaarigt Bestyrelsesmedlem i „Danm. Lærereforening“. — Ugift. H. A. S.

Litt.: „Kvindernes Blad“ $10/2$ 1913; „Hovedstaden“ $14/2$ s. A.; „København“ $14/2$ s. A.; „Kvinden og Samfundet“ $28/2$ s. A.

Bruun, Bertel ($4/7$ 1767— $10/8$ 1827), Handelsmand, Fabrikant. F. i Fredericia. Forældre: Borgmester Johannes Ivar B. og Marren Pagh. Blev 1783 sendt til en Handelskole i Hamborg, men hjemkaldtes n. A. for at indtræde i Faderens Forretning og nedsatte sig som selvstændig Købmand i sin Fødeby 1791. Snart begyndte hans udprægede Virksomhedsstrang at gøre sig gældende. Han indrettede

1803—04 et Klædemanufaktur, overtog en Tobaksfabrik efter sin Fader, drev udstrakt Handel med egne Skibe og sylsede med Avlsbrug. Sammen med en Kompagnon opnaede han 1809 Bevilling paa en Fabrik i Viborg for Tilvirkning af militært Klæde — et Anlæg, der knyttedes til Tugthuset — og fik her et nyt Centrum for sin Virksomhed. S. A. købte han Asmildkloster, som han meget forskønnede (Dæmningen over Viborg Sø lod han bygge 1812), og anlagde 1821 Klædefabrikken Brunshaab i Aale-mølle; desuden drev han Tegl- og Kalkværk, Chokoladefabrik (i Fredericia) m. m. Ved moderne Maskindrift og indsigtfuldt Styre fik hans Virksomhed en ikke ringe Betydning for Landets Industri. For Fredericia var han vedblivende en god Borger, bl. a. skyldes Havnens Anlæg væsentlig hans Initiativ; en Række Aar var han Raadmand. D. i Fredericia. — Gift 1792 Magdalene Barbara Brøchner, d. 1831. E. N.

Litt.: Slægt i Eliort-Lorenzen: „De Fredericia-Bers Slægtbog“ 2. Udg. 1880; „Danske patr. Slægter“ 1891 og „Legatstamtavle for Muus-B.s Legat“ 3. Udg. 1910; Nekrolog af O. J. Rawert i „Handels- og Industritid.“ 1827, Nr. 70—71 (optrykt 1881 som Tillæg til nævnte Slægtbog).

Bruun, Carl Adolph ($24/9$ 1834— $22/1$ 1911), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Kommandørkaptajn Palle Christian B. og Elisabeth Crone. Blev Sekondløjtnant 1855, Premierløjtnant 1868, Kaptajn 1873, Kommandør 1885, Kontreadmiral 1892 og tog sin Afsked 1899. Var en dygtig og meget anvendt Søofficer, der som Vagerinspektør 1874—78 forestod den første Ud-lægning af Fyrskibene

„Horns Rev“, „Skagens Rev“ og „Gedser Rev“. 1882 og 1883 var han Danmarks Delegerede ved den internationale Fiskerikonference i Haag; han var Ekvipagemester 1885—90 og Chef for Orlogsværftet 1892—99. B. havde stor Interesse for og Kærlighed til Handelsmarinen, hvilket fik et smukt Udslag i hans Virksomhed ved Tilvejebringelsen og Bestyrelsen af Skoleskibet „Georg Stage“ og dets Virksomhed. Han førte selv Skibet 1882—84 og 1891 og var fra 1901 Formand for Stiftelsen „Georg Stages Minde“. Han var desuden Medlem af Sø- og Handelretten og Formand i Vestkysthavnekommissionen. D. i Kbh. — Gift 1869 Ida Vilhelmine Rottbøll, d. 1882.

Litt.: Slægt se Hauch-Fausbøll og Hiort-Lorenzen: „Patr. Slægter“ III 1915; „Ill. Tid.“ ^{12/10} 1899, ^{2/10} 1904 og ^{2/11} 1911; L. C. Nielsen i „Riget“ ^{2/11} 1911; „Tidsskr. f. Søvesen“ 1912.

Bruun, Carl Gregers (^{7/3} 1829—^{15/7} 1894), Vandbygningsingeniør. F. i Nykøbing F. Forældre: Postmester Hans Christian Hansen B. og Emilie Nicoline Christine Schierning. Faderen blev senere Ejer af Post- og Færgegaarden i Aarø-

sund, hvorefter Sønnen kom i Haderslev Latin-skole. B. blev polytek-nisk Eksaminand 1848 og Kandidat i Mekanik 1854. Det blev dog ude-lukkende Civilingeniør-

lagene, han kom til at beskæftige sig med, først som Dikekonduktør for Slesvig med Bopæl i Husum. Han vedblev at være i Dige-væsenets Tjeneste, indtil den tyske Regering afskedigede ham 1864. Derefter bosatte han sig i Odense og drev derfra privat Ingeniør-virksomhed; dog virkede han i nogle Aar (1866—69) som en Slags Stadsingeniør (Byg-ningsinspektør) i Odense. Som privat Inge-niør var han især knyttet til Nisumfjordens Tørlægning, som han forestod for det engelske Aktieselskab, der havde Koncession paa Arbejdet. Thorsminde Kanalen med Sluse skyldes ham. Arbejdet blev ikke fuld-ført, før Koncessionen udløb; det engelske Selskab opløstes, og B. trak sig tilbage fra sin Ingeniørvirksomhed. 1865 fremkom han med en Plan om Bygning af en stor Havn ved den aabne Kyst ved Graadyb, og han udførte for Regeringen en Række Forarbej-der, der senere fik Anvendelse ved Bygning- gen af Esbjerg Havn. D. i Vingsted ved Vejle. — Gift 1860 Johanne Diderikke Boeck.

M. C. H.

Litt.: Slægt se Bertel B. og „Geneal. Handb. burgerl. Familien“ XI 1904, S. 56; Nekrolog i „Ingeniøren“ 1894.

Bruun, Cajus Marius Zeuthen (f. ^{25/2} 1866), Skuespiller. F. paa Gjøl i Limfjorden. Foræl-dre: Godsforvalter Jens Severin B. og Caro-

line Dorthæa Dam. Debuterede ved Th. Cortes' Selskab ^{13/2} 1888 paa Odense Teater som Garding i „Karens Garde“ og var derefter lige til 1901 engageret ved forskellige Provinsselskaber, foruden Cortes' bl. a. Stephensens og Albert Helsingreens. Nu blev han knyttet til de københavnske Scener, først til Kasino (1901—05), derpaa til Dag-marteatret og det Ny

Teater, hvorpaa han ^{1/7} 1913 blev ansat ved det Kgl. Teater. B. har været en meget anvendt Skuespiller saavel i komiske som alvorlige Karakterroller; han har baade Sans for de større Helhedsvirkninger og de smaa karakteriserende Træk. Som typiske for hans Fremstilling kan nævnes saadanne Roller som Kammerherren i „Hjortholm“, Mik-kelsen i „Ideale Magter“, Anders Olsen i „Dønvig Præstegaard“, maaske hans allerbedste Rolle, hvor han skildrede en landlig Type med overordentlig Livssandhed. Paa det Kgl. Teater har han hidtil bl. a. udført Kontorbudet i „Affæren“, Lægen i „Ungen“, Billedhuggeren i „Flugten til Amerika“, Maleren i „Ungdomsleg“, Æbeltoft i „Gulddausen“, ogsaa i et Par Holberg'ske Roller har han faaet Lejlighed til at vise sin Evne til at glide ind i Scenens kunstneriske Ensemble. — Gift 1894 Clara Bentzen. C. B.

Litt.: „Publikum“ 1908—09, Nr. 9; „Masken“ ^{3/12} 1911; „Ekstrabl.“ ^{30/12} 1912.

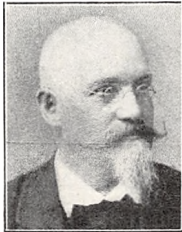
Bruun, Camillo (^{3/2} 1818—^{4/6} 1880), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Oberstløjtnant i Borgervæbningen, Vognmand Johannes Se-verin B. og Hendrine Margrethe Brondt. I sit 17. Aar kom han i Lære i Vajsenhusets Bogtrykkeri. 1837—43 rejste han i Tyskland og Frankrig, delvis med Understøttelse fra det Reiersen'ske Fond. Derefter købte han et Bogtrykkeri i Hjørring, hvor han fra 1844 udgav og redigere-

de „Hjørring Amtstidende“. Ved sin livfulde Personlighed og sin moderne Journalistikk blev han et Midtpunkt for hele Vendsyssel. 1868 solgte han Blad og Trykkeri og flyttede 1869 til Kbh. I 40—50'erne oversatte han bl. a. Dumas og Musset; som original Forfatter optraadte han med en righoldig Fest- og Lejlighedsdigtning (samlet i „Sang og Saga“ 1866) og med enkelte Skuespil. Paa ingen af disse Omraader er han betydelig. Sit eget Felt fandt han derimod i de ejendommelige Skildringer af den vendsyssel-ske Smaakøbstadsborgers og Kystbefolkningens Liv, som han skrev bl. a. i „Fædre-

landet“, „Nutiden“ eller i særlige Samlinger, „Fra Vendsyssel“ (1865), „Ved Strand og Klit“ I (1875), „Hvad Marehalmen fortalte. Ved Strand og Klit“ II (1876). B. er her en Art Forløber for den senere Hjemstavns-skildring, og hans Billeder er ikke uden kulturhistorisk Interesse. I endnu højere Grad gælder det hans sidste, betydeligste Arbejde: „Gennem hundrede Aar“ (1879), der giver et paalideligt og livfuldt Billede af københavns Borgerlighed for nogle Menneskealdre siden. D. i Taarbæk. — Gift 1848 Elisabeth Frederikke Koefoed, d. 1886. G. C. Litt.: Ovennævnte „Gennem 100 Aar“ 1879; „Dagens Nyheder“ 17/10 1879; „Hjørring Amtstid.“ 7/6 1880 og 7/3 1903.

Bruun, Carl Alfred (¹⁰/₂ 1846—²⁸/₃ 1899), Forfatter, Journalist. F. i Rødby. Forældre: Toldforvalter Adam Ludvig B. og Dorothea Marie Schou. Blev Student 1864 og studerede Medicin og Historie, rejste 1869 til Rom og var et Par Aar Sekretær hos den danske Konsul Bravo. Da han kom hjem, udgav han Romanen „Fra et Hjørne af Kirkegaarden“ (1873) og blev iøvrig 1871 ansat ved „Berlingske Tiden-

de“, hvor han fra 1873 skrev de fortræffelige, objektive og kyndige udenrigske Ledere. Selvstændig udgav han Davilliers og Dorés „Spanien“ (1878), skrev „Pompeji, dets Historie og Mindesmærker“ (1881) og redigerede 1890—96 sammen med Hovgaard og Rist det fortræffelige Tidsskrift „Museum“. Hans Hovedværk er dog „Kjøbenhavn, en illustreret Skildring af dets Historie, Mindesmærker og Institutioner“ (3 Bd., 1887—1901). Dette Arbejde, der planlagdes 1884, voksede under Arbejdet til et langt større Omfang end oprindeligt paatænkt, og B.s Studier gik dybere og dybere. Det lykkedes ham at føre Værket frem til henimod 1900; P. Munch fuldendte sidste Bind, der gaar til 1807. B.s omfattende Forarbejder og Studier gemmes i Raadhusarkivet. D. i Kbh. — Gift 1874 Henriette Brunnich. P. E. Litt.: F. v. Jessen i „Ill. Tid.“ ⁶/₉ 1896.

Bruun, Christian Wallther (¹⁰/₁₂ 1831—²⁸/₂ 1906), Biblioteksmand, Historiker. F. i Kbh. Forældre: Artillerikaptajn Carl Frederik B. og Colette Maria Becker. Blev Student 1850, valgte klassisk Arkæologi til Hovedstudium og tog 1857 filologisk-historisk Embedseksamen; ansattes s. A. som Volontør ved det Kgl. Bibliotek og avancerede saa hurtigt, at han 1863, 32 Aar gl. blev Bibliotekschef,

en Stilling, han beklædte til 1901, da han grundet paa tiltagende Svagelighed, søgte sin Afsked. 1879 udnævntes han ved Universitetets 400-Aarsfest til Dr. phil. honoris causa. Som Overbibliotekar har B. indlagt sig store Fortjenester. Utrættelig kæmpede han for en ny og tidssvarende Biblioteksbygning, men først efter Kristiansborg Slots Brand 1884 lykkedes det ham at vinde Myndighedernes Øre. Med stor Kraft tog han sig af Katalogiseringsarbejderne, og ved hans Afgang forelaa der i Modsætning til tidligere systematiske og alfabetiske Kataloger over alle Bibliotekets Afdelinger paa en enkelt nær. Mest faar hans Chefstid maaske sin særlige Karakter ved de store bibliografiske Publikationer, der skyldes hans Initiativ: de fortrinlige „Aarsberetninger og Meddelelser fra det Kgl. Bibliotek“ (4 Bd., 1865—98) og fremfor alt det monumentale „Bibliotheca Danica“, en systematisk Fortegnelse over den danske Litteratur fra 1482—1830 (4 Bd., 1872—1902; Supplement 1914); til Bibliotekets og derigennem til dansk Bogvæsens Historie har han givet mangt et værdifuldt Bidrag. Side om Side hermed gik en omfattende Udøver- og Forfattervirksomhed af anden Art. Hans er Hovedæren for, at det af ham sammen med andre udgivne „Danske Samlinger“ (12 Bd. 1865—79) er blevet et af de righoldigste Kildeskrifter til Fædrelandets Historie, Personal- og Litteraturhistorie. Selv har han med en vis Forkærlighed dyrket den danske Marines Historie („Niels Juel og Hollænderne“ 1871, „Curt Sivertsen Adelaer“ 1871, „Slaget paa Colbergerheide“ 1879, „Admiral Lord Nelson og Peter Willemoes“ 1882) og skrevet Afhandlinger og Bøger om Enevældens Indførelse og Forhold, der stod i Forbindelse hermed („Gunde Rosenkrantz“ 1885). Men særlig har han følt sig tiltrukket af det 18. Aarh. og dets Lærdomshistorie. Af Holbergs Skrifter var han en grundig Kender og har smukt lagt det for Dagen bl. a. i den fortræffelige, kommenterede Udgave af Holbergs Epistler (5 Bd., 1865—75) og den indholdsrige lille Bog „Om Ludvig Holbergs trede Epistler til en høifornem Herre“ (1895). Hans Hovedværker for dette Tidsums Vedkommende er dog de to store Monografier „Frederik Rostgaard og hans Samtid“ (2 Bd., 1870—71) og „Peter Frederik Suhm“ (1898), der hviler paa vidtstrakt Benyttelse af trvkt og utrykt Materiale og derfor lænse vil bevare deres Værd som vigtige Kildeskrifter, selv om man ikke altid vil kunne være enig med Forfatteren i hans Karakteristik af Personerne: der gaas gerne let hen over Skyggesiderne ved dem. — B.s personlige Optræden overfor Bibliotekets Personale og Publikum var ofte præget af Uligevægtighed; inderst inde skyldtes dette dog mest hans store Ansvarsfølelse overfor den Institution, han var sat til at røgte, og

særlig den Fare, Biblioteket svævede i ved Kristiansborgs Brand, havde en Indvirkning paa ham, som han næppe nogen Sinde forvandt. D. i Kbh. — Gift 1859 Charlotte Justiane B., d. 1892. C. S. P.

Litt.: Slægt i H. C. B.: „Stamt. over Jens Bertelsen B.s Efterkommere“ 1909; Selvbiografi i „Levnedsbeskrivelser af de ved Univ. 400aarsfest promoverede Doktorer“ 1879; Chr. B.: „Erindringer fra det gl. Kgl. Bibliotek“ 1906; L. Daae i „Nord. Boghandlertid.“ 1906; H. O. Lange i „Bogvennen“ 1906; Carl S. Petersen i Dahl: „Ilaandbog i Bibliotekskundskab“, 2. Udg. 1916; „Ill. Tid.“ ^{12/11} 1893 og ^{11/3} 1906.

Bruun, Peter Daniel (f. ^{27/1} 1856), Officer, Forfatter. F. paa Asmildkloster ved Viborg. Forældre: Godsejer Gottlieb Francis-

cus Schönheyder B. (s. d.) og Hustru. Blev Sekondløjtnant 1879, deltog som Frivillig i den franske Fremmedlegion i Felttogene i Algier 1881—82 og blev efter sin Hjemkomst Premierløjtnant 1884. Til Tjeneste i Gendarmerikorpsen 1886—94, Kaptajn i Forstærkningen 1898 og i Reserven 1910, Afsked 1913. Ledet af sine arkæologiske Interesser foretog han omfattende Studier i Jylland 1885—94, Studierejser i Sydtunis 1893 og 1911, i Grønland 1894 og 1903 for at undersøge de gamle Nordboer ruiner i den tidligere Østerbygd. Han foretog ogsaa flere Rejser til Vesterbygden og løste Spørgsmaalet om de gamle Nordboeres Boligforhold, om Gaardenes og Boligernes Indretning. Har ligeledes under forskellige Rejser foretaget arkæologiske, kulturhistoriske og geografiske Undersøgelser paa Færøerne og Island. Resultaterne af hans videnskabelige Arbejder, der har bragt nyt Lys over de danske Bilandes Fortid, er nedlagt i talrige Afhandlinger i „Meddelelser fra Grønland“, „Nordboernes Kulturliv i Fortid og Nutid“ (1897—99) osv. 1897 blev han Eresmedlem af det islandske Oldsagselskab og har i mange Aar oppebaaret Understøttelse paa Finansloven for Undersøgelser paa Færøerne, Island og Grønland. Af hans meget alsidige og omfangsrige litterære Produktion kan iøvrig nævnes: „Algier og Sahara“ (1893), „Hulebeboerne i Tunis“ (1898), „Mellem Fangere og Jægere“ (Grønland) (1897) samt „Erik den Røde og Nordbokolonierne i Grønland“ (1915). Som krigshistorisk Forfatter er han særdeles yndet ved sin brede, folkelige Stil og sin store fængslende Evne. Har bl. a. skrevet: „Krig gennem Aartusinder“ (5 Bd. 1907—11), en populær alm. Krigshistorie fra de ældste Tider til Nutiden, „En ung Rytterofficers Erindringer fra 1813“ (1914), Artiklerien „Halvhundredaars Mindeblade“ om 1864, hvor han har samlet en Række højt interessante Breve

fra Krigsdeltagere, „Med Russerne i Mant-schuriet“ (1905) (han var „Berlingske Tidende“s Krigskorrespondent under Krigen i Østasien 1904—05), „Plevna-Schipka“ (1915). B. har baade selv udmærkede Soldateranlæg og var en fortrinlig Opdrager for de unge Soldater, der saa op til ham og vilde have fulgt ham overalt. — Gift 1888 Christiane Emilie Valborg Holst. K. C. R.

Litt.: Slægt se Bertel B.; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; Kornerup: „Oversigt over Meddelelser om Grønland“ 1913.

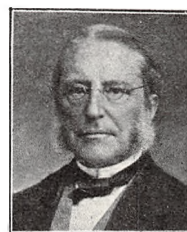
Bruun, Frederik (Fritz) Theodor (^{18/12} 1835—^{29/9} 1906), Slotsgartner. F. i Kbh. Forældre: Kommandørkaptejn Palle Christian B. og Elisabeth Crone. Var

først bestemt for det polytekniske Studium, men gik i 18 Aars Alderen til Havebruget. Tog almindelig Gartner-eksamen 1857, rejste derefter i Udlandet og var bl. a. ansat i den botaniske Have Kew ved London. Vendte hjem 1864 og deltog i Krigen, begav sig derefter atter paa Rejse og var 1865—68 Gartner hos Hertugen af Frias i Nærheden af Madrid. 1868—1905 var han Slotsgartner paa Bernstorff, og i en Aarrække underviste han Gartnerelverne paa Rosenborg i Tegning. Han har skrevet den gartneriske Afdeling af Landbrugsordbogen; endvidere nogle mindre, populære Havebøger samt Artikler i „Gartner-Tidende“ og „Tidsskrift for Havevæsen“, hvor han bl. a. skrev om Havevæsenet ved Madrid. B. var blandt de første, der herhjemme dyrkede storbloomstrede Chrysanthem. Han havde en udmærket Indsigt i Fagets forskellige Grene og var en djærv og kraftig Natur, i sit Væsen ens mod høj og lav. D. i Kbh. — Gift 1869 Olivia Charlotte Winkel. A. L.

Litt.: Slægt se C. A. B.; „Minder om Adolf Winkel“ 1909; Nekrolog i „Gartner-Tid.“ 1906.

Bruun, Frederik (Fritz) (^{22/7} 1816—^{21/12} 1891), Fængselskyndig. F. i Aalborg. Forældre: Oberstløjtnant, Toldkasserer Johan Jacob B. og Christiane

Margrethe Bülow. Blev Student 1837, Cand. theol. 1844, 1845 Assistent ved Viborg Straffeanstalt, 1850 Inspektør sst., 1853 ved Straffeanstalten i Horsens, 1859 Leder af Vridsløselille Cellefængsel, 1861 Direktør og Inspektør sst., 1873—90 Inspektør for Straffearbejdsanstalten for Kvinder paa Kristianshavn. 1858 Medlem af den under A. F. Tschernings Forsæde nedsatte Kommission om Straffeanstaltternes Stilling, 1859 C. N.

Dauids Efterfølger som Overinspektør for Danmarks Fængsler, 1861—84 Chef for Fængselskontoret. Det var David, der havde „opdaget“ B., og denne førte som Fængselsmand de af hans Forgænger indledede Reformen videre. Indførelsen af det progressive System i det danske Straffevæsen skyldes B., han er Fader til den kgl. Anordning af $13/2$ 1873 ang. Fuldbyrdselsen af Strafarbejde i Fællesskab, og det faldt i hans Lod at gennemføre Straffeloven af $10/2$ 1866 paa Fængselsvæsenets Omraade. Ogsaa Arresthusenes Mangler søgte han at afhjælpe, og han havde et klart Blik for Fængselskabernes Opgaver og Betydning. Sine rige Erfaringer som Fængselsmand nedlagde B. i sit Skrift „Om Fuldbyrdselsen af Strafarbejde“ (1867. Oversat paa Tysk og forsynet med Forord af J. A. Elvers 1869), der indtager en smuk Plads i europæisk Faglitteratur. I „Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen og øvrige penitentiære Institutioner“ (IV 1881) drøftede han i Afhandlingen „Om Aarsagerne til og Midlerne imod Tilbagefald“ et af den moderne Kriminologis mest brændende Spørgsmaal, i „Actes du congrès pénitentiaire international de Rome“ (Rom 1888) II, I D., S. 259—78 det danske Fængselsvæsenes Udvikling til 1840. B. deltog i enkelte af de mellemfolkelige Fængselskongresser. Baaede ved sin personlige Opræden og sin anerkendte Dygtighed skabte han sig et hædret og anset Navn, ikke alene i den nordiske Penitentiarforening, men i hele det internationale Fængselsamfund. Han var en praktisk og sundt skuende Begavelse, ingen lærd Teoretiker, ingen fremfusende eller radikal Reformator eller Eksperimentator, men en Mand, der i Tanke og Virke fulgte Sætningen „Festina lente“. D. i Kbh. — Gift 1850 Elisabeth Cathrine Tholette Wigelsen. d. 1899. *F. z. D.*

Litt.: Goos i „Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen og praktisk Strafferet“ XIII 1890, S. 2—12; Carl Goos: „F. B.“ (Petrograd 1890. Paa fransk; ogsaa paa Italiensk); Cab. i „Ill. Tid.“ $3/4$ 1892; „Berl. Tid.“ $22/12$ 1891.

Bruun, Georg Marius (f. $24/3$ 1861), Skolemand. F. i Præstø. Forældre: Amtspejinspektør Anders B. og Johanne Halling.

Blev Student 1878 og tog Skoleembedseksamen 1885, var derefter Lærer ved Borgerdydskolen paa Østerbro 1885—89, siden ved Kolding Latin- og Realskole, hvis Bestyrer han blev 1901; da Skolen 1904 blev en højere Almenskole, blev B. dens Rektor. B. nyder megen Anseelse som

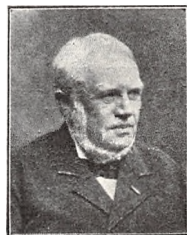
Lærer, Skoleleder og pædagogisk Forfatter; Myndighederne og Kollegerne har derfor taget hans Arbejdsevne i Brug i Kommis-

sioner og Bestyrelser; 1916—18 har han redigeret „Gymnasieskolen“. B. har udgivet „Engelske Fonograf- og Grammofofontekster“ (1909), „The Historical Reader“ (1913), „Modern English Plays and Dialogues“ (1915); han er Medudgiver af „English Essays“ I (1915). I sin Skoles aarlige Programmer samt siden 1898 i Tidsskriftet „Vor Ungdom“ han har offentliggjort talrige Afhandlinger om Opdragelses- og Undervisningsspørgsmaal; saaledes i „Vor Ungdom“ adskillige Artikler under Betegnelsen „Af en Skolemands Læsning“, hvori han dels refererede mere betydende pædagogisk Litteratur fra Udlandet, dels knyttede sine egne Betragtninger over de behandlede Problemer dertil. Han har været ivrig for at modernisere den højere Skole, baaede dens Organisation og dens Undervisning; han ønsker den nøjere forbundet med Folkeskolen, ligesom han af moralske Grunde ynder Fællesskolen; dog har han paatalt, at den nuværende Skoleordning ikke tager de nødvendige hygiejniske Hensyn til Pigerne. Desuden har han virket for bedre økonomiske Kaar for Lærerstandens ud fra den Opfattelse, at det vil virke tilbage paa Skolen, naar dens Lærerstand indtager en god økonomisk og social Stilling. — Gift 1888 Margrete Caroline Laura Petersen. H. A. S.

Litt.: „Studerterne fra 1878“ 1908.

Bruun, Gottlieb Franciscus Schönheyder ($13/12$ 1825— $11/1$ 1901), Landmand, Landmaaler. F. paa Asmildkloster ved Viborg. For-

ældre: Godsejer Peter Daniel B. (s. d.) og Hustru. Udnævntes 1847 til Landmaaler og overtog 1848 Bestyrelsen af Faderens Ejendom Asmildkloster, af hvilken han blev Ejer ved Faderens Død 1864. Paa grund af sine betydelige administrative Evner fik han efterhaanden en Mængde offentlige Hverv, var saaledes i 23 Aar Formand for Asmild—Tapdrup Sogneraad, blev 1854 Landvæsenkommisær, 1860—61 Formand i Viborg Amts Tiendekommissioner, 1863 Skovkasserer for Viborg og Feldborg Skovdistrikter, 1866 Amtsradsmedlem, 1869 Formand for Jernbanetakstationskommissionen i Nørrejylland. 1866 var han med til at stifte „Det danske Hedeselskab“, i hvis Repræsentantskab han var Formand til sin Død; en Tid fungerede han tillige som Medlem af Bestyrelsen efter Mourier-Petersens Død. Endvidere var han Formand for Repræsentantskabet i Herning Hedebank og Formand for Viborg Sparekasse. B. havde levende historisk Interesse, hvilket bl. a. førte til, at han deltog i Stiftelsen af Viborg Museum, i hvis Bestyrelse

han sad til sin Død, og til, at han, da Viborg Domkirke ombyggedes, blev Formand i en antikvarisk Kommission til Værn for de historiske Mindesmærker. D. paa Asmildkloster. — Gift 1855 Noline Franzine Laurzen Buchwald, d. 1908. J. H.

Litt.: Slægt se Bertel B.; Ludv. Schrøder i „Hedeselsk. Tidsskr.“ 1901 og „Ill. Tid.“ 20/1 1901; A. Oppermann: „Det danske Hedeselskab 1866—1916“ i „Dansk Skovforenings Tidsskr.“ 1916.

Bruun, Johan Balthasar (7/11 1854—21/12 1915), Belysningsingeniør. F. i Horsens. Forældre: Fængselsdirektør Fr. B. (s. d.) og Hustru. Stod i Smedelære og blev Svend 1873. Blev polyteknisk Eksaminand 1874 og Kandidat i Mekaniik 1879. Var i forskellig Slags Virksomhed — Lærer ved Latinskolen i Vejle (1879—80), Bestyrer af et Dampbødkeri i Kbh. (1880—81) og Bestyrer af Gærfabrikker i Kbh.,

senere i Carlisle i England (1881—83) —, indtil han 1883 gik over til Statsbanernes Tjeneste, hvor han forblev til 1909. Her gennemgik han en Række Stillinger — som Assistent, Fuldmægtig (1885), Maskininspektør (1887—93), Regnskabsfører og Materialforvalter (1893—94) —, og blev fra 1894 Maskiningeniør for Belysnings- og Opvarmingsvæsenet ved Statsbanedriftens Maskinafdeling i Kbh., i hvilken Stilling han fandt sit rette Virkefelt. B. traadte til paa en Tid, da den elektriske Togbelysning endnu var i sin første Udvikling, og han løste Opgaven med saa stor Dygtighed, at de danske Statsbaner paa dette Omraade var forud for Udlandets. Gennem sin litterære Virksomhed bidrog han betydelig til Elektroteknikkens Udvikling her hjemme, navnlig ved sin meget brugte Bog: „Elektrisk Belysning i Teori og Praksis“ (1896), der udkom i 3. Udgave 1903 som: „Elektriske Anlæg til Stærkstrøm“. B. var selvskrevel Medlem af den 1905 nedsatte Stærkstrømskommission og blev 1908 Formand for den da oprettede permanente Elektricitetskommission. Han var levende interesseret i Elektrifikationen af Kbh.s Nærtrafik og udarbejdede Planer dertil, som dog ikke blev fremmede. Hans faglige Dygtighed medførte, at han blev indvalgt i en Række Kommissioner, saaledes i Patentkommissionen fra 1894 og i den 1913 nedsatte Kommission angaaende Sikkerhedsforanstaltninger ved Statsbanerne. Af Karakter var han yderst hjælpsom og fordringsløs. D. i Kbh. — Gift 1) 1882 Johanne Jacobsen, d. 1895. 2) 1903 Nielsine Marie B. M. C. H.

Litt.: „Elektrotekn. Tidsskr.“ IX 1905; Nekrolog af Chr. Sæbye i „Ingeniøren“ 1916; „Teknisk Tidsskr.“ s. A.

Bruun, Laurids Valdemar (f. 25/6 1864), Forfatter. F. i Odense. Forældre: Vandbygningsingeniør C. G. B. (s. d.) og Hustru. Antoges som Plejesøn af Grandonklen M. P. B.

(s. d.), blev Student 1881, Cand. polit. 1887 og s. A. Assistent i Statistisk Bureau, Fuldmægtig 1896, men tog sin Afsked s. A. Forinden udgav han „Officiel Statistik“ (1895). Som skønlitterær Forfatter debuterede han med en Novelle i „Tilskueren“ 1885 og med „Historier“ (1886).

Fra 90'erne er flere Romaner („Emma Jonsson“, „Svend Felding“), men først den psykologiske Roman „Kronen“ (1902) vakte Opmærksomhed, og de følgende store historiske Romaner: „Alle Synderes Konge“ (Prins Otto) (1903) og „Absalons Saga“ (1904) slog B.s Navn fast som en energisk stræbende Forfatter med stærk digterisk Intuition og Evne til at give dramatisk levende og maleriske Scener, mens Karakteristikken, navnlig af Absalon, mødte Indsigelse fra historisk Side. I „Danskernes Eventyr“ (I—III 1909—12) („Kong Skjold“, „Kong Frode“, „Den signede Død“) har han givet smaa historiske Billeder med gode Scener, men en meget moderne Psykologi. Paa sin egen Tids Grund er B. i „Den evige“ (4 Bd. 1905—06), „Pan“ (1906), „Midnatsolen“ (1907), „Af Bygernes Slægt“ (1909) (et Tidsbillede fra Aarhundredskiftet og en delvis personlig Skildring), „Den ukendte Gud“ (1913) og dens Fortsættelse „Under Livets Træ“ (1917). Det er alle psykologiske Romaner, hvori Nulidens Problemer af politisk, social og religiøs Art danner Idéindlægget i en meget spændende Handling. Sceneriet og Personerne har et internationalt Tilsnit, præget af B.s egne langvarige Rejser i Europa og Østen mellem 1904—11, der ogsaa er Forudsætning for de 3 mere rent underholdende, eskotiske Van Zanten-Bøger 1908—14. Et enkelt Skuespil „Livets Frugter“ (1905) har B. skrevet, og „Pan“, der ogsaa i sin Romanform er stærkt paavirket af Ibsens Teknik, er dramatiseret. Diskussionen i B.s Bøger drejer sig altid om dybe Problemer, men føles ofte som udvendig paasat. Hans Karakteristik er ogsaa ret summarisk, men de enkelte Scener er altid livfulde og underholdende. B.s Bøger er oversat paa talrige Sprog, og han er den i Tyskland mest læste danske Forfatter. — Gift 1890 Hildur Maria Ley. Ægteskabet opløst. G. C.

Litt.: Slægt se Bertel B. og i „Geneal. Handb. burgerl. Familien“ XI 1904, S. 56; Th. Bredsdorff i „Dansk Tidsskr.“ 1903, S. 706 og 1905, S. 375; „Hver 8. Dag“ 4/12 1904; „Det ny Aarh.“ 13/1 og 15/2 1905; Chr. Gulmann i „Tilskueren“ 1906; Chr. Rimestad: „Digttere i Forhor“ s. A.; „Bogvennen“ Juli 1912 og 1914, Nr. 12—12 A.; „Verden og vi“ 8/6 1917; „Politiken“ 23/6 1914.

Bruun, Mads Pagh ($\frac{5}{9}$ 1809— $\frac{23}{9}$ 1884), Politiker. F. i Fredericia. Forældre: Købmand Bertel B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1826 og Cand. phil.

1827, gik derefter over i praktisk Virksomhed, var paa Faderens Kontor i Assens og uddannede sig 1827—35 ved Rejser i Udlandet. 1835 blev han Medejer og Bestyrer af den af Faderen oprettede Bruunshaab Klædefabrik ved Viborg. Her blev han en

af Midtjyllands ledende Mænd, var 1842—45 Medlem af Viborg Amdsraad og valgtes 1846 til Viborg Stænder, hvor han spillede en ikke ringe Rolle som frisindet og national Politiker. 1848 blev han Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling for Levring-Distriktet, faldt ved Folketingsvalgenc sst. 1849, men valgtes s. A. til Landstinget for 9. Kreds. Han var Medlem af Landstinget for denne Kreds 1849—53 og 1866—74, for 10. Kreds 1857—66, af Folketinget for Søndervinge 1854—55. Han var ikke nogen fremtrædende Kraft i Tinget, men var almindelig agtet for sine personlige Egenskaber, og 1862—69 beklædte han Formandspladsen med Takt og Sikkerhed. I jysk Forretningssliv spillede han en ledende Rolle. Hans utrykte Dagbøger indeholder interessante Bidrag til Tidens politiske Historie. D. paa Jægergaarden ved Aarhus. — Gift 1840 Magdalene Barbara Bruun, d. 1901. P. E.

Litt.: Slægt se Bertel B.; Nekrologer i „Bert. Tid.“ $\frac{25}{9}$ 1884 og „Dagbl.“ $\frac{26}{9}$ s. A.

Bruun, Malthe Conrad ($\frac{12}{8}$ 1775— $\frac{14}{12}$ 1826), Diger, Publicist, Geograf. F. i Thisted. Forældre: Amtsforvalter Adolf Christian B. og Anne Christine Hoff. Blev Student 1790, Cand. phil. 1791 og begyndte tidlig at optræde som Forfatter. Hans pædagogiske lyriske Digte er dog uden større Værd. Da han var en livlig og letbevægelig Natur, blev han snart grebet af den franske Revolutions

Ideer og rettede en Række Angreb paa de hjemlige bestaaende Forhold baade i politisk og religiøs Henseende. Hans offentlige Optræden bar dog mere Præget af ungdommelig Kaadhed end alvorlig Overbevisning. 1794 udgav han Ugebladet „Vækkeren“, hvori han fremsatte de Rousseau'ske Idealer om Lighed og Broderskab; det blev forbudt, da der kun var kommet 3 Numre. 1795—96 udgav han et nyt Ugeblad „Jerusalems Skomagere Rejse til Maanen“, hvori han under fingerede, men let gennemskuelige Navne rettede skarpe Angreb paa

de hjemlige Forhold. 1796 udkom hans lille Skrift „Aristokraternes Katekismus“, en hvas, men ikke meget vittig Satire over Adelen, der paadrog ham en Retssag. Ved Efterretningen herom flygtede B. straks ud til Strandmøllens Eier, Drewsen, der hjalp ham over til Hveen. En Ode, han skrev her i Anledning af A. P. Bernstorffs Død 1797, bandede igen Vejen for ham til Kbh., idet Tiltalen imod ham blev hævet. Men allerede et Par Maaneder efter blev der igen anlagt Sag imod ham for Udgivelsen af „Tria juncta in uno“, hvorfor han Decb. 1797 atter forlod Danmark og søgte Tilflugt i Sverige. Herfra blev han imidlertid, uvist af hvilken Grund, forvist af den svenske Regering (Marts 1799), og han drog da til Paris, hvor han kom til at henleve Resten af sit Liv. Herhjemme endte hans Sag med en Højesteretsdom (sidst i 1800), som forviste ham fra Kongens Riger og Lande. I Paris opnaaede B. snart ved sit gode Hoved at skabe sig en Stilling som Journalist og Videnskabsmand. Han dyrkede især Geografien og udgav fra 1810 sit Hovedværk „Précis de la géographie universelle“, der først fuldtendtes efter hans Død, og som senere kom i flere Udgaver og Oversættelser og øvede stor Indflydelse paa Samtidens Geografer; i dette Værk fremsætter han det første fuldstændige og moderne geografiske System. 1807 begyndte han at udgive Frankrigs ældste geografiske Tidsskrift „Annales des voyages“, der gjorde stor Lykke ved sit alsidige Indhold, og som vedblev at bestaa til 1870. B. var 1821 Medstifter af „Société de géographie“ i Paris og blev et af dets førende Medlemmer. I politisk Henseende viste han den største Holdningsløshed, idet han, der var kommet til Paris som fuldblods Republikaner, først sluttede sig til og smigrede for Napoleon og derefter gik over til Bourbonerne. I saa Henseende var han en afgjort Modsatning til P. A. Heiberg (s. d.), der samtidig levede i Paris som Landflygtig. 1826 blev Landsforvisningsdommen efter Ansøgning af B. hævet, men han døde s. A. i Paris. — Gift Eleonore Doyet, d. 1847. J. K.

Litt.: Slægt se C. A. B.; F. Birkedal-Barfod: „M. C. B.“ 1871; F. Bajer: „Nordens polit. Digtning“ 1878; J. P. Mynster: „Medd. om mit Levned“ 1854; Schwanefflugel i „Fremtidens Nytaarsgave“ 1887; E. Holm: „Den offentlige Mening og Statsmægtens 1784—99“ 1888; Rønning: „Rationalismens Tidsalder“ 1886—99; Frenzel: „M. C. B. Frankrigs bedeutendste Geograph im ersten Viertel des 19. Jahrh.“ 1908; Breve i Østs Arkiv VII 1827. Østs Materialier 1835, Rasks Morskabslæsning 1841, „Danske Saml.“ I 1865—66 og Birket-Smith: „Til Belysning af litt. Personer og Forhold“ 1884.

Bruun, Niels Thoroup ($\frac{19}{1}$ 1778— $\frac{9}{6}$ 1823), Forfatter, Oversætter. F. i Kbh. Forældre: Forfatter Thomas Christopher B. (s. d.) og Hustru. Blev 1800 ansat som Oversætter, siden som Sufflør ved det Kgl. Teater og oversatte og bearbejdede i Løbet af en Snes Aar 146 Skuespil og 64 Syngestykker. San-

gene i de sidste har han ofte fordansket med stor Behændighed, og flere har været meget yndede („Hvis et godt Raad I følge kan“ af „Ungdom og Galskab“, „Lad dadle Kvinderne, hvo vil“, „St. Hansdag er Glædens og Midsommers Fest“). Han har ogsaa oversat tyske Underholdningsromaner (bl. a. Lafontaine) og Perraults „Feeventyr“. Hans originale Produktion var uden Værdi. Han udgav bl. a. „Smaadigte“ (1807), „Vinterblomster“ (1812—14) og Skuespillene „Hittebarnet“ (1812), „Husarerne paa Frieri“ (1813) med Musik af Kunzen. Rollerne var nøje beregnet paa Teatrets Kræfter, men Stykkerne var tomme. Et enkelt „Betlerpigen“ (1814) gav ved sin Smagløshed Anledning til en energisk Udpibning. D. paa Bistrup. — Ugift. G. C.

Litt.: Overskou: „Den danske Skueplads“ IV 1862; Nekrologer i „Dagen“ 1823, Nr. 144; „Thalia“ s. A. og Thaarups „Fædreuel. Nekrolog“ III.

Bruun, Peter Daniel (18/12 1796—7/6 1864), Politiker. F. i Fredericia. Forældre: Købmand Bertel B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1813, Cand. juris 1818 og Lic. juris 1820.

S. A. blev han Overretsassessor i Viborg og 1839 Højesteretsassessor. 1831 arvede han efter Moderen Asmildkloster ved Viborg, som han ejede til sin Død. Han kom ind i Politik, da han 1838 blev kongevalgt Medlem af jyske Stænder;

1841 og 1847 indtraadte han i samme ved Folkevalg og var 1842—48 Præsident. Ligesom sin Broder M. P. B. (s. d.), men med rigere Begavelse kæmpede B. her for liberale og nationale Idealer og optraadte med Kraft mod de kgl. Kommissarier. 1848 valgtes han til den grundlovgivende Rigsforsamling for Æbeltoft og kom ind i Grundlovsudvalget. Han tilhørte Centrums højre Fløj og kom til at spille en afgørende Rolle ved de endelige Forhandlinger, idet det var hans og C. M. Jespersens Forslag om Rigsdagens Sammensætning, der seirede ved den endelige Afstemning Maj 1849. Modsat Regeringsforslagets to ved direkte Valg fremgaaede Ting indførtes ved dette Forslag et konservativt Landsting med middelbare Valg og en Valgbarhedscensur. Efter Grundlovens Vedtagelse var B. Medlem af Landstinget for Kbh. 1849—53 og for 9. Kreds 1853—62; han var en af de Nationalliberales Førstemænd, besad en skarp Forstand og udpræget humane Egenskaber og gjorde fortræffelig Fyldest i Stillingen som Tingets Formand 1849—62, hvor det gjaldt om at skabe en helt ny Praksis. Hans elskelige Karakter gjorde ham afholdt af alle. D. i Kbh. — Gift 1824 Reinholdine Vilhelmine Christine Schønheyder, d. 1883. P. E.

Litt.: Slægt se Bertel B.; A. Høise I „Saml. t. jysk Hist. og Top.“ IV 1 1911; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 26/6 1864.

Bruun, Palle (10/5 1873—21/10 1910), Vandbygningsingeniør. F. i Kbh. Forældre: Kontreadmiral C. A. B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1891 og tog polyteknisk Eksamen for Bygningsingeniør 1898. Var 1898—1909 knyttet til Statens Vandbygningsvæsen, fra 1906 som Ingeniørassistent; 1898—99 assisterede han ved Udvidelsen af Forhavnen og Bygningen af en ny Fiskerihavn i Esbjerg, var derefter 1900

—06 beskæftiget ved Kystsikringsarbejder ved Agger og Havneanlægget ved Skagen. Som Ingeniørassistent havde han især Lejlighed til at studere de færøiske Havneforhold, om hvilke han udarbejdede en fortrinlig Indberetning. Efter Prof. Tellers Død sejrede han i Konkurrencen om Professoratet i Vandbygning ved Polyteknisk Læreanstalt, hvilken Stilling han beklædte fra 1909 til sin Død. I sin korte Funktionstid som Professor fik han Lejlighed til at arbejde en Fremstilling om Vandets Bevægelse m. m. med fortrinlige Afsnit om Vandets strømmende Bevægelse og Bølgebevægelsen, hvori man sporer hans udmærkede praktiske Uddannelse og hans overlegne Forstand. Sammen med Ingeniørerne Munch-Petersen og Meden vandt han 1906 den tekniske Fornings Pris for Besvarelsen af en Opgave angaaende Sikring af Møns Klint mod Ødelæggelse af Havet. D. i Kbh. — Ugift. M. C. H.

Litt.: Slægt se C. A. B.; Alba Schwartz: „Skagen“ 1913; „Studenten fra 1891“ 1916; Nekrolog af J. Munch-Petersen i „Ingeniøren“ XIX 1910; „Univ. Aarb.“ 1908—09, S. 867.

Bruun, Svend (f. 14/7 1872), Handelsgartner. F. paa Bernstorff. Forældre: Slotsgartner F. T. B. (s. d.) og Hustru. Tog Havebrugseksamen 1893 og rejste derefter til England, hvor han var ansat hos Low, i den botaniske Have i Kew og — efter et kortere Ophold hos Sander i Brügg — i de kgl. Haver ved Sandringham. 1896—1900 var han Undergartner hos Faderen paa Bernstorff og nedsatte sig 1900 som Handelsgartner paa Brøndbyvester Strand, hvor han med Energi og Dygtighed har oparbejdet et Gartneri, der navnlig med Hensyn til Dyrkning af Frugt under Glas er mønsterværdigt. 1909—18 var han Formand for „Alm. dansk Gartnerforening“ og har i den Tid med Kløgt og Kraft ført

Foreningen fremad, saa at dens Betydning baade indadtil og udadtil er blevet forøget betydeligt. Er Medstifter af og Direktør for Interessentskabet „Lagesminde“, der ved Brøndbyvester har anlagt en Frugtplantage i større Stil, end man ellers ser herhjemme. 1916 Medlem af Statens Planteavlsudvalg. B. var Medarbejder ved „Nordisk ill. Havebrugsleksikon“ og har ogsaa i „Gartner-Tidende“ og a. St. skrevet forskellige Artikler. — Gift 1900 Fanny Wigelius. A. L.

Litt.: Slægt se C. A. B.; Grandjean: „Stamt. over P. J. Deichmanns Efterkommere“ 1905.

Bruun, Thomas Christopher ($\frac{2}{11}$ 1750— $\frac{24}{6}$ 1834), Forfatter. F. paa Gavnø. Forældre: Godsforvalter Ivar B. og Dorothea Demang.

Blev Student 1767, underviste privat i levende Sprog, blev 1800 Lektor ved Seminariet for de lærde Skoler, 1802 Prof. i Engelsk ved Universitetet, 1808 Sproglærer ved Ingeniørkorpsets Læreinstitut. Frugter af denne Del af hans Virksomhed er en Del Grammatikker og Læse-

bøger i Fransk og Engelsk. Fra ung var han med i Tidens litterære Klubliv. Han debuterede som Dramatiker med „Den uheldige Lighed eller Kærligheds og Mistankes Magt“ (1779), nærmest borgerlig-rørende og i en svulstlig Stil. Senere historiske Skuespil blev ikke opført. Virkelig Opsigt vakte B. derimod ved „Mine Fritimer“ (1783), en slet versificeret, udtværet Genfortælling af de dristigste af Boccaccios og Lafontaines Historier. Guldberg gav Politimesteren Ordre til at konfiskere Bogen samt paase, at Forfatteren „som et ondt, fordærvet og forargeligt Menneske“ mødte til Undervisning i Kristendom hos Biskop Balle. Lige til 1813 udgav B. Digtsamlinger, bl. a. „Rimerier“ (1788), „Blandinger“ (1795), „Skriftemaal“ (1798). Der er en Del patetiske Lejligheds-sange imellem og en Del let frivole Digte i 18. Aarh.s Smag, men snakkesalige og uden Elegance og Pointering. 1813 deltog han i den litterære Jødefejde, nærmest med personlige Angreb paa Baggesen, der paa sin Side uden at miskende hans Digterkald stemplede ham som en „Kunstsusker“. 1812—31 kom 7 Bd. „Samlede poetiske Skrifter“ og 1813 „Samlede prosaiske Skrifter“. D. i Kbh. — Gift 1777 Sophie Elisabeth Thoroup, d. 1830. G. C.

Litt.: Overskou: „Den danske Skueplads“ III —IV 1860—62; Kr. Arentzen: „Baggesen og Oehlenschläger“ 1870—78; Rønning: „Rationalismens Tidsalder“ 1886—99.

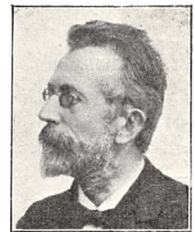
Bruun-Pedersen, Niels ($\frac{4}{6}$ 1839— $\frac{26}{6}$ 1898), Veterinær. F. i Højet, Falster. Forældre: Lærer Jørgen Pedersen og Signe Bruun. Tog Dyrslægekseksamen 1864. Efter nogen praktisk

Virksomhed virkede han som Reservedyrlæge ved 2. Armé-Division og ved Sygehæstede Depot Nr. 1 (1864); praktiserede derpaa som Dyrslæge i Fuglse ved Maribo og var 1865—70 Assistent ved Veterinærskolens stationære Klinik og samtidig 1867—68 Reservedyrlæge i Hæren. 1870—81 var han Dyrslæge og Forpagter af Sophienlund ved Nyborg og 1881—98 Docent i Statsveterinærvidenskab ved Veterinærskolen. Han har skrevet talrige Artikler i „Tidsskrift for Veterinærer“ og „Maanedsskrift for Dyrslæger“, hvor han paa forskellig Maade belyser betydningsfulde Spørgsmaal henhørende til den veterinære Retslære og Kødkontrollen; Artiklerne vidner om Forfatterens store Indsigt og Grundighed paa disse Omraader. Af større Arbejder lykkes det ham kun at fuldføre Artikelserien „Handelsfejl hos vore Husdyr“, der offentliggjordes efter hans Død; derimod naaede han ikke at faa udgivet sine Forelæsninger over Veterinær-Retslære; hans Helbred blev i en ung Alder knækket af Tuberkulose. Sin Lærerstilling udfyldte han paa bedste Maade; han var meget flittig, grundig og samvittighedsfuld. Fra 1888 var han Medlem af det veterinære Sundhedsraad og var en fortrinlig Støtte for dette; Loven om smitsomme Sygdomme af $\frac{14}{4}$ 1893 med tilhørende Instruks skyldes for en væsentlig Del hans Initiativ og ihærdige Arbejde. D. i Kbh. — Gift 1870 Karen Vilhelmine Nicoline Neye. L. Ba.

Litt.: Nekrologer i „Maanedsskr. f. Dyrsl.“ X 1898—99 (af D. Gautier) og „Landmands-Blade“ 1898; „Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908.

Brücker, Georg Valdemar (f. $\frac{10}{12}$ 1852). Præst. F. i Kbh. Forældre: Borgmester Christian Daniel Gottlieb B. og Emilie Georgine Cathrine B. Blev Student 1871, valgte først det polytekniske Studium og tog 1876 1. Del af Civilingeniørexamen, men bestemte sig derpaa for Teologien og blev 1880 Cand. theol. S. A. blev han Kapellan i Ø. Starup—V. Nebel ved Kolding, og i denne Stilling underskrev han den store Askovadresse af $\frac{4}{8}$ 1881; mod ham og fem andre Præster, der afviste Ministeriets Tilrettevisning i den Anledning, anlagdes Provsteretssag, der endte med Højesterets Frifindelse ($\frac{26}{10}$ 1885). Samtidig tog han i „Højskolebladet“ o. a. St. jævnligt til Orde for en friere Stilling til Skriftens

Autoritet, end man i kirkelige Kredse dengang kunde gaa med til; og ikke alene indenfor Indre Mission, men ogsaa hos hans grundtvigske Meningsfæller blev disse Udtalelser skarpt kritiserede; fra forskellige Medlemmer af Menigheden blev der yderligere indgivet flere Klager til Biskoppen over B.s Forkyndelse, men disse førte dog ikke til noget lige straks. 1885 tog imidlertid Sognepræsten Afsked, og da det var givet, at B. ikke kunde vente at blive hans Efterfølger, sluttede ca. 50 Familier i Sognet sig sammen for at oprette en Valgmenighed med ham som Præst; 1887 ansøgte man om Anerkendelse, men efter Indstilling af Kirkeaaet nægtede Ministeriet at meddele en saadan, fordi B. „offentlig har udtalt sig om den hellige Skrifts Autoritet og om kristelige Tros lærdomme paa en Maade, der ikke kan forenes med vor evangelisk-lutherske Folkekirkes Grundsætninger og det for samme anordnede Præsteloft“. Man maatte altsaa foreløbig begynde som Frimenighed; men da B. stadig følte sig som Folkekirkes Mand, blev Ansøgningen senere indgivet paa ny, og 1896 opnaaede Menigheden Anerkendelse. 1899 oprettede B. Aagaard Folkehøjskole, som han — ved Siden af sin Præstegerning — forestod til 1918, og hvortil han stadig er knyttet. Af hans Skrifter kan nævnes: „Præstuddannelsen“ (1883), „Religiøse Overvejelser“ (1896), „Ord og Skrift“ (1912) og „Et Livssyn“ (1916); men særlig vil han være kendt gennem sine talrige Indlæg i „Højskolebladet“, hvor han med fremragende stilistisk Begavelse forfægtet et frisindet, til Tider doktrinært-radikalt grundtvigiansk Standpunkt. Stor Opsigt vakte i sin Tid en i dette Blad ført langvarig Debat, foranlediget ved at B. 1899 i en Anmeldelse af Jakob Knudsens „Den gamle Præst“ havde hævdet, at man under visse Omstændigheder meget vel kunde synde „med en god Samvittighed i Jesu Navn“. — Gift 1880 Inger Marie Marstrand.

H. M.
Litt.: „Slægten Marstrand“ 1915; Begtrup: „Det danske Folks Hist.“ IV, 1914, S. 445 f.; Th. Graae i „Ekstrabladet“ 19/12 1912; A. Nordahl-Petersen: „Danmarks Højskoler“ 1908; Poul Lindholm i „Højskolebl.“ 28/6 og 2/7 1912; Helge Skovmand sst. 2/4 1918.

Brüel, Georg Peter Ludvig (²⁵/₉ 1829—²³/₂ 1914), Forstmand. F. i Fredensborg. Forældre: Skovrider Ludvig Frederik Erasmus B. og Anna Margrethe Gothardine Schulmeister. Sønneson af G. W. B. (s. d.). Deltog som frivillig Herregaardsskytte i Krigen 1848 og blev Forstkandidat 1851, hvorefter han blev Forstassistent i Stats-tjenesten. 1853 fik han Plads i Sverige som Be-

styrer af Wrams Gunnartorps Skove; 1864—67 var han kgl. svensk Jægmästare ved Engelholms Kronplantage samt Forstander for Skovskolen i Engelholm. 1867 kom han igen i dansk Statstjeneste, idet han blev ansat som Skovrider for Bornholms Statsskovdistrikt, hvor han i Aarene indtil 1880 udførte store Kulturarbejder i Rø Plantage og paa Højlyngen. 1880 forflyttedes han til 4. Kronborg Distrikt, der udgør en Del af Gribskov. 1909 tog han sin Afsked og flyttede til Kbh. Han har skrevet „Bidrag til det praktiske Skovbrug“ (2 Bd. 1900—04) foruden forskellige Afhandlinger i „Tidskrift for Landøkonomi“ og nogle mindre Artikler, navnlig om Statsskovenes Administration. Var en udpræget Personlighed, der førte en god Pen. D. i Kbh. — Gift 1) 1853 Anine Sophie Bang, d. 1879. 2) 1883 Nathalie Dreyer, d. 1895.

J. H.

Litt.: Slægt se G. W. B.; Dahl: „Bibliotheca zoologica Danica 1876—1906“ 1910; Nekrolog af F. Brammer i „Tidsskr. f. Skovvæsen“ 1914.

Brüel, Georg Wilhelm (⁵/₄ 1752—¹⁰/₃ 1829), Forstmand. F. i Kellinghausen i Hannover. Forældre: Amtmand Ernst August B. og Carolina Catharina Hemmen. Undervistes fra sit 15. Aar i Forstvidenskab og studerede 1774—77 i Göttingen og i Harz, kom 1777 til Danmark, hvor han lagde Forstplan for den preussiske Minister Grev Hardenbergs Skove i Jylland og paa Lolland, senere gennem Grev C. D. Reventlow ogsaa for en stor Mængde andre Skove. 1788 fik han Indfødsret og blev Inspektør for Statens Skovanlæg paa de jyske Heder, 1791 tillige for Skovene ved Sorø og Statsskovene paa Lolland-Falster og ved Petersgaard; 1805 blev han Overforster for Statsskovene i Kronborg, Frederiksborg og Hørsholm Amter med Bolig i Overførstergaarden Egelund. Han har skrevet et Par forstlige Afhandlinger, men størst Betydning fik han som praktisk Forstmand og Embedsmand, særlig som Grundlægger af vort Hedeskovbrug. Han efterlod sig en talrig Efterslægt i Forstvæsenets Tjeneste. D. paa Egelund ved Fredensborg. — Gift 1) Før 1788 Mette Marie Budtz, d. 1791. 2) 1796 Maren Christine Schnabel, d. 1849.

J. H.

Litt.: Slægt se S. O. Fasting: „Lægen F. C. Djørups Slægt“ 1913; A. Oppermann: „Bidrag til det danske Skovbrugs Historie 1786—1886“ 1889; J. Helms i „Det forstlige Forsogsvæsen i Danmark“ III 1910—13.

Brüggemann, Hans (ca. 1480—ca. 1547), Billedskærer. F. i Walsrode ved Verden. Nævnes første Gang 1520 som arbejder i Husum, hvor han senere blev boende.

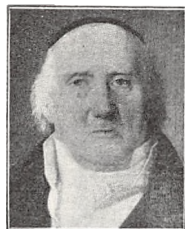

Hans bekendteste Værk er den store Altertavle fra Bordesholm, som nu pryder Koret i Slesvig Domkirke; den var fuldendt 1521. Alteret fremstiller Kristi Lidelsehistorie med Korsbæringen og Korsfæstelsen i Midterfeltet og med mindre Grupper uden om; ialt har den henved 400 fint udarbejdede Figurer. Til B. henføres bl. a. Arbejder ogsaa den store Rytterstatue af St. Jørgen og Dragen, som først stod i Husum, men nu findes i Nationalmuseet i Kbh. B. er blandt de allerbetydeligste nordtyske Kunstnere. Hans Stil viser, at han er kraftig paavirket af Dürer, ja delvis har brugt hans Stik som Forbilleder. Hans kunstneriske Ejendommelighed maa søges i hans gennemførte og dygtige Behandling af sit Arbejde, i hans Sans for Monumentalvirkning, saa de enkelte Detailler underordnedes Helheden, og i hans Evne til at tilpasse Forbillederne efter det øjeblikkelige Brug. — B. døde efter Traditionen paa St. Jørgensgaarden (Hospitalet) i Husum, gjort arbejdsløs ved Reformationens Indførelse.

O. A.

Litt.: „Kirkeh. Saml.“ III 1 1874—77; Høyens Skrifter II 1874; Sach: „H. B.“ 1895; Doebner i „Zeitschr. d. hist. Verein. f. Niedersachsen“ 1901; Matthaek: „Werke der Holzplastik in Schleswig-Holstein bis zum Jahre 1530“ 1901.

Brünnich, Morten Thrane (^{30/9} 1737—^{19/10} 1827), Zoolog, Mineralog. F. i Kbh. Forældre: Portrætmaler Andreas B. og Margrethe Hvass Thrane. Blev Student 1757, studerede først Teologi (Cand. theol. 1760) og orientalske Sprog, senere Naturvidenskaberne, for hvilke hans Interesse blev vakt ved Prof. C. G. Kratzensteins Forelæsninger og ved Studiet af Linné. Tog Doktorgraden 1761 („Prodromus insectologiae Siællandicae“) og blev 1765 Lektor i Naturhistorie og Økonomi ved Universitetet, men tiltraadte s. A. en 4-aarig Rejse til Vest- og Sydeuropa, Ungarn o. a. St. Efter Hjemkomsten Prof. extr. i de nævnte Videnskaber. Oprettede 1770 et naturhistorisk Museum for Universitetet og udnævntes efter en Tjenesterejse til Bjergværkerne i Norge 1789 til

Overbergskommissær og 1791 til sønden-fjældsck Overberghauptmand og Direktør for Kongsberg Sølvværk, hvis uheldige Drift han skulde raade Bod paa; 1814 vendte han tilbage til Danmark. Som Zoolog studerede B. særlig Insekterne, men har ogsaa ydet gode Bidrag til andre Grene af Zoologien, saaledes i sine Arbejder: „Ederfuglens Beskrivelse“ (1763), „Ornithologia borealis“ (1764, Beskrivelse af Overaudtør Fleischers Fuglesamling), „Ichthyologia Massiliensis“ og „Spolia Maris Adriatici“ (1768), der om-

handler Middelhavets Fisk, Udbyttet af hans Rejse, „Zoologiae Fundamenta eller Grunde i Dyrelæren“ (1771) o. fl. a. Hans mineralogiske Arbejder er dels: „Forsøg til Mineralogi for Norge“ (Trondhjem 1777) og en „Mineralogi, afhandlende Egenskaber og Brug af Jord- og Stenarter m. m.“ (1777), dels mindre Afhandlinger om Saltgruberne i Siebenbürgen, om Tinnalm o. a. samt „Historiske Efterretninger om Norges Bjergværker fra Aaret 1516 til Udgangen af Aaret 1623“ (1819) og „Kongsberg Sølvværk i Norge historisk og statistisk beskrevet“ (1826). I Universitetsbiblioteket i Kbh. opbevares hans haandskrevne Samlinger (ca. 200 Bd.) til de norske Bjergværkers Historie. D. i Kbh. — Gift 1775 Vibecke Schou, d. 1820.

V. N.

Litt.: Slægt i J. Brønning: „Stamt. over Familierne B. m. fl.“ 1910; R. Nyerup i „Hesperus“ I 1819; „Politik og Historie“ I 1820; C. C. A. Gosch: „Udsigt over Danmarks zoolog. Litteratur“ II 1 1873, S. 327—54; H. Hansen i „Hist. Medd. om Kbh.“ V 1915—16; Nekrolog i „Dansk Litteraturtid.“ 1827.

Brünniche, Andreas Schytz Plum (^{25/1} 1823—^{9/6} 1908), Læge. F. i Skovlænge ved Nakskov. Forældre: Provst Andreas B. og Anna Agnete Plum. Blev Student 1840, Cand. med. 1846, Reserverlæge paa Frederiks Hospital 1853—56, Dr. med. 1857 („Om den akute Tuberkulose“). Kastede sig tidlig over Pædiatri og var Overlæge paa Dronning Louises Børnehospital 1858—70; hans Aarsretninger og Afhandlinger fra denne Periode ligesom hans Indførelse af pædiatrisk-kliniske Øvelser viser hans Interesse og Betydning for denne Specialitets Udvikling. 1862 konkurrerede han til Professoratet i klinisk Medicin med Afhandlingen „Valtersoternes Behandling“, 1870—96 var han Overlæge paa Kommunehospitalets 2. Afd., som han ledede dygtig og myndig. Navnlig paa Brystsygdommens Omraade var han en Autoritet, der ikke alene var paa Højde med alle Fremskridt, men selv gav vægtige Bidrag til Tuberkulosens Klinik og Empyembehandlingen. Kundskabsrig, kritisk og klar var han en udmærket Lærer. D. i Kbh. — Gift 1857 Sophie Georgia Gad, d. 1913.

O. P.

Litt.: Slægt se M. T. Brünnich: „Ill. Tid.“ ^{2/2} 1908; Nekrologer i „Hospitaletid.“ 1908 og „Ugeskr. f. Læger“ s. A.

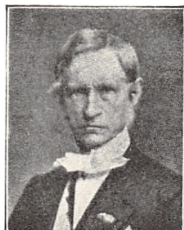
Bryske, Lisbet (^{14/10} 1585—^{4/12} 1674), Adelsdame. F. paa Dallund ved Odense. Forældre: Lensmand Ejler B. og Gertrud Lunge (Dyre) Iversdatter. Tilhørte en af Tidens mest ansete Adelslægter, der uddøde med hende, og kom ved sine to Ægteskaber ind i andre fremstaende Familier; hun fødte

ialt 13 Børn. Sine sidste Aar levede hun paa Tirsbæk ved Vejle, hvor hun oprettede Godset Bryskersborg, nu Williamsborg. Hendes Navn er gaaet over til Efterverdenen gennem en af hende udarbejdet stor Slægtbog, der foreligger i flere, delvis forskellige Redaktioner i det Kgl. Bibliotek, Karen Brahes Bibliotek i Odense og Landsarkivet i Lund. Værket tager sit Udgangspunkt fra de „gamle Lunge“'s sidste Led ved Aar 1470 og følger deres Afkom baade i Mands- og Kvindelinién; det er af Betydning for Adelsgenealogien. Desuden findes en Vaabenbog af L. B. med ca. 600 Afbildninger. D. i Vejle. — Gift 1) 1605 Mogens Krabbe, d. 1614. 2) 1616 Henrik Bille, d. 1655. P. E.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1889; T. A. Becker: „Orion“ 1843; Thiset i „Hist. Tidsskr.“ V 5 1885; Meidell: „Billeættens Hist.“ II 1 1893.

Bræstrup, Christian Jacob Cosmus (²⁰/₁₂ 1789—¹¹/₇ 1870), Politidirektør. F. i Kbh. Forældre: Stiftsfysikus Tycho B. og Inger

Kirstine (Elise) Høyer. Blev Student 1806, Cand. juris 1809, Volontær i Kancelliet, 1810 Auditor, 1818 Overauditor, 1821 Assessor i Kbh.s Politiret, 1823 Vicepolitidirektør, 1833 Politidirektør og — indtil 1845 — Justitiarius i Politiretten. Chef for Politiet — den formelle

Titel heraf modtog B. 1859 — var han blevet i en vanskelig Periode. Det gjaldt for ham at gøre Overgangen fra det af Enevældens Aand og Synsmaader prægede Politisystem til et mere liberalt Styre. Helt kunde dette ikke lykkes, men han tog Initiativet til Reformen — Opdagelsespolitiet o. a. —, som en senere Tid udviklede videre. B. var Formand for Politikommisjonen af 1857, hvis Arbejder resulterede i den endnu gældende Lov af ¹¹/₂ 1863 om Omordning af Kbh.s Politi m. v., hvis Genemførelse lagdes i Hænderne paa B.s Efterfølger V. C. Crone. 1863, samme Aar som B. modtog Afsked som Politiets Chef, sendtes han af Regeringen til Grækenland for at sondere Stillingen m. H. t. de ioniske Øer for Kong Georgs Regeringstiltrædelse. 1864 Overpræsident i Kbh., s. A. — og 1865 — i direkte diplomatisk Mission til Berlin, 1864 for at forhandle om de af Bismarck paalagte trykkende Tvangsforanstaltninger overfor Jylland. ⁷/₄ 1865 Heltzens Efterfølger som Justits- og Kultusminister i Bluhmes Kabinet, der afgik ⁹/₁₁ s. A. 1865—70 paa ny Overpræsident. B. var en fremragende administrativ Embedsmand, en tiltalende Personlighed, human, dybt religiøs, med alsidige, særlig sproglige Interesser. I Frimurerordenen indtog han en høj Stilling. Som ung Auditor ved det slesvigske Infanteri-

regiment havde han deltaget i Felttoget 1813 og i Udrykningen med Auxiliærkorpset 1814; hans herhenhørende Dagbøger og Breve samlede og udgav hans Søn Tycho B. under Titelen „Geheimkonferensraad B.s efterladte Papirer fra 1813—1814“ (1894). D. i Kbh. — Gift 1832 Christiane Erasmine Lassen, d. 1864. Fz. D.

Litt.: Slægt i Elvius og Hiort-Lorenzen: „Dsk. patr. Slægter“ 1891; „Ill. Tid.“ ¹⁰/₁₂ 1860; „Søndags-Posten“ ²⁴/₇ 1870; Edgar Collin: „Fremragende danske Frimurere“ I 1872 S. 179—84; Arthur Abrahams: „Minder fra mine Forældres Hus“ 1894, S. 85—86.

Brøchner, Hans (³⁰/₅ 1820—¹⁷/₁₂ 1875). Filosof. F. i Fredericia. Forældre: Købmand Thøger B. og Johanne Kirstine Kiølsen.

Blev Student 1836. Det nægtedes ham 1841 at læge teologisk Eksamen, fordi han opfattede Kristendommen som mytisk, og han tog saa Magisterkonferens i østerlandsk Filologi 1845; s. A. mag. art. (o: Dr. phil.) med Afhandlingen „Om det jødiske Folks Tilstand i den persiske Periode“. Han oversatte Strauss' Troslære (1842), og støttede til Feuerbach skrev han imod Martensens „halve“ Standpunkt: „Nogle Bemærkninger om Daaben“ 1845. Under de følgende Aars Rejseliv traf han i Rom Costanza Testa, med hvem han blev forlovet 1852, — et Forhold, som greb dybt ind i hans Liv. Hun var Katolik og han Fritænkner. Hendes Forældre tvang hende derfor til at hæve Forlovelsen, men Forbindelsen vedligeholdtes i Brevveksling Livet ud. 1854—55 var han Folketingsmand for Fredericia og deltog i Kampen mod Ministeriet Ørsted. Fra 1849 havde han virket som Privatdocent ved Universitetet, 1857 blev han ekstraordinær Docent, 1870 ordinær Professor i Filosofi.

For at kvalificere sig skrev han 1857 en Afhandling om Spinoza, og efter nogle Aars Tavshed kastede han sig ind i Striden om Tro og Viden. I „Problemet om Tro og Viden“ (1868) kritiserede han Dualismen hos Martensen, Kierkegaard og R. Nielsen, og i „Om det religiøse i dets Enhed med det humane“ (1869) søger han at forsoner Tro og Viden i en etisk-religiøs Livsanskuelse, en spekulativ Panteisme, ud fra den menneskelige Naturs Væsensenhed. B.s Filosofi har, gennem Kierkegaard og Hegel, sit Udspring fra den tyske Idealisme, men udformes gennem dybt gaende Studier i Filosofiens Historie. Hans vægtigste Værk „Bidrag til Opfattelsen af Filosofiens historiske Udvikling“ (1869) er en Filosofiens Histories Filosofi. Han vil vise, at Lovene for Tankens historiske Udvikling ligger i selve den menneskelige Aands Væsen: Filo-

sofien fuldbyrder med Nødvendighed Løsningen af sit Problem, at erkende Tilværelsens Totalitet ud fra et Princip, der forsoner dens Modsætninger, Natur og Aand, som betingende hinanden. Dette Princip er Ideal-Realismens, hvori Filosofien har naaet sin definitive Form. Fra dette Synspunkt er „Filosofiens Historie“ I—II (1873—74) skrevet. B.s koncentrerede Tænkning og abstrakte Form gør hans Skrifter vanskelige at læse, men som Menneske og Lærer omtales han med stor Ærbødighed. I sine sidste Aar led han af Brystsyge. D. i Kbh. — Gift 1862 Ingeborg Dorothea Ipsen, d. 1866.

J. C. K.

Litt.: Slægt hos Lengnick og „Personalh. Tidsskr.“ VII 1 1916; Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1845; „Norden“ I 1886; B.s og Molbechs Brevveksling ved H. Høffding 1902; G. Brandes i „Essais: Danske Personligheder“ 1889 og i „Saml. Skr.“ XV (fra 1902); H. Høffding: „Danske Filosofer“ 1909; „Katolikken“ V 1902; Nekrologer i „Nær og Fjern“ 1875 (af H. Høffding) og i „Ill. Tid.“ 2, 1 1876.

Brøchner-Larsen, Lars Christian Jørgen (12/9 1829—29/11 1891), Skolemand. F. i Nykøbing Sj. Forældre: Lærer Hans Larsen

og Agnete Oline Gjørup. Tog Skolelærer-eksamen 1853 og blev Student 1857. Efter forskellig privat Lærervirksomhed paa Fyn og i Sydsjælland blev han 1/11 1861 ansat som Lærer, 1/1 1879 som Viceinspektør og 1/10 1884 som Skoleinspektør ved Kbh.s Kommuneskoler.

Han har særlig gjort sig kendt som Administrator og Organisator og som Fører for sine Standsfæller. Han samlede sine nærmeste Kolleger i forskellige Foreninger, der skulde varetage deres pædagogiske og tjenstlige Interesser; fra 1881 til sin Død redigerede han „Danmarks Lærerforenings Medlemsblad“ og fra 1889 det pædagogiske Tidsskrift „Den danske Folkeskole“. 4 Gange deltog han i Ledelsen af de nordiske Skolemøder, Massemøder, der skiftevis holdtes i de tre nordiske Rigers Hovedstæder, og udgav 1878 sammen med Jean Pio og 1891 sammen med N. Bache Beretninger om to saadanne Møder. Iøvrig var han meget samfundsinteressert og tog aktiv Del i Politik. D. i Kbh. — Gift 1868 Flora Adolfine Wiuff.

H. A. S.

Litt.: „Danm. Lærerforen. Medlemsblad“ 1891, S. 273; „Ill. Tid.“ 3/1 1892.

Brøndsted, Karl Gustav (f. 12/4 1851), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Skoleinspektør Gustav B. og Vilhelmine Petersen. Blev Student 1869, Cand. philol. 1874, Adjunkt i Rønne 1881, 1894 i Aarhus og fra 1902 Overlærer. Under Pseudonymet Vetulus debuterede B. 1878 med Romanen „I Bølgegang“. I det følgende Tiaar kom et Par

Bøger, bl. a. det romerske Drama „Curtius“, men han vakte ingen Opmærksomhed, før han i 90erne fandt sit egentlige Felt, den ironiske Skildring af Radikalismens Talsmænd og Tanker. I Romanerne „Frihed“ (1893), „Fædrene Synd“ (1895), „Smaa danske Snobber“ (1896) og „Borretaarn“ (1898) er der en Del rei Romanunderholdning, men ved Siden deraf ogsaa mere eller mindre en satirisk Tendens rettet mod moderne Anskuelser. Hertil slutter sig den satiriske Eventyrkomedie „Kong Gelos“ (1900) og Fortællingen „Niels Glambæk“ (1902). I det følgende Tiaar er kommet bl. a. „Tolv Historier fra Italien“ (1909), „Tolv danske Historier“ (1910) og „En Æstetiker“ (1914). B.s klassiske Uddannelse og Embedsmandskultur har paa flere Punkter præget ham. I sin Stilling til Samtidens Fænomener naar han ikke meget under Overfladen. Han er en frisk og djærv Fortæller med meget Lune, men med en ret grov Karakteristik. Rent kunstneriske Op-gaver har han ikke sat sig. — Gift 1881 Clara Margrethe Kirstine Thomsen. G. C.

Litt.: A. Ipsen: „Litterære Portrætter“ 1906; Selvbiografi i „Nationaltid.“ 10/3 1915; H. Jørgensen: „To Mænd“ 1912.

Brøndsted, Peter Ole (Oluf) (17/11 1780—26/6 1842), Arkæolog. F. i Fruering ved Skanderborg. Forældre: Sognepræst Christian B. og Mette Augusta Petersen. Blev Student 1796, tog teologisk Eksamen 1802 og studerede derpaa Filologi. Foretog 1804 en Rejse til Tyskland, hvor han i Göttingen stiftede Bekendtskab med Eichhorn, i hvis „Geschichte der Literatur“ IV (1810) han skrev „Schöne Redekünste der Dänen“. Efter at have taget Doktorgraden i Kbh. 1806 rejste han sammen med sin Svoger Geoffroy Koës til Paris, hvor de blev til 1809, derfra sammen med Tyskerne v. Hallerstein, Linckh og Stackelberg til Rom og Syditalien og endelig til Athen, hvor Englænderne Cockerell og Foster sluttede sig til dem. Sammen med disse Rejsefæller foretog B. arkæologiske Undersøgelser, dog saaledes, at Selskabet ofte delte sig. I 1811 begav B. sig til Konstantinopel og over Smyrna og Efesus tilbage til Athen. I Vinteren 1811—12 foretog han Udgravninger paa Keos, og 1812 udgravede han Apollotemplet ved Figalia. Efter sin Hjemkomst (1813) udnævntes han til ekstraordinær Professor i Filologi. 1815—17 holdt han nogle livlige og an-

skuelige Forelæsninger over sin Rejse i Grækenland, som efter hans Død blev udgivet af N. V. Dorph (1844), der ligeledes udgav Uddrag af hans Rejsedagbøger (1850). I disse Aar udgav han „Bidrag til den danske Historie. Af udenlandske Manuskript-samlinger“ (1817—18). Imidlertid fritoges han snart for Universitetsgeringen for paa ny at begive sig paa Rejser. Han modtog Udnævnelse som dansk Hofagent i Rom, hvor han opholdt sig 1819—23. Herfra foretog han en Rejse til de ioniske Øer, Malta og Sicilien og var i Palermo under Revolutionen 1820. Men hans Indberetninger til Regeringen, hvori han udtalte sig lovlig frimodig om de politiske Forhold i Italien, medførte hans Afsked som Agent. I de følgende Aar opholdt han sig mest i Paris og London; først 1832 slog han sig til Ro i Kbh., hvor han nu udnævntes til Direktør for Mønt- og Medaillesamlingen og til ordinær Professor i Filologi og Arkæologi. Imidlertid var hans Hovedværk, Pragtværket „Voyages dans la Grèce“ (ogsaa paa Tysk) udkommet i Paris i 2 Dele (1826—30); dog kun en Fjerdedel af det planlagte Værk. 1. Del indeholder en Beskrivelse af hans Udgravninger paa Keos, 2. Del handler om Parthenon, især om Metoperne paa Sydsiden. Senere udgav han bl. a. „The Bronzes of Siris“ (1836) (ogsaa paa Tysk) og en Oversættelse af Aischylos' „Agamemnon“ (1842); efter hans Død fuldstændiggjorde Dorph hans Oversættelse af den hele „Orestias“ og udgav den 1844; ligesom han 1847 udgav B.s Skrift om den „ficonriske Cista“. B. var en af Danmarks betydeligste og aandfuldeste Arkæologer, men hans urolige Aand gjorde det vanskeligt for ham at samle sig om større Arbejder. D. i Kbh. — Gift 1813 Frederikke Koës, d. 1818. *H. R.*

Litt.: Biografi af J. P. Mynster som Indl. til B.s „Rejse i Grækenland“ I. 1844; ovenn. Rejsedagbøger; P. L. Møller i „Blätter for litt. Unterh.“ 1845; V. Birkedal: „Personlige Oplevelser“ I 1890, S. 174; E. C. Werlauff: „Erindringer af mit Liv“ 1910 („Mem. og Breve“ XIII); H. Hansen: „Portrætmalerens Dagbog“ 1907 (sst. VI); Vilh. Andersen: „Goethe“ I 1915; Breve i „Af efterl. Breve til J. P. Mynster“ 1862.

Brøndum, Christen Antonsen (^{12/7} 1777—^{12/8} 1846), Brændevinsbrænder. F. i Brøndum i Hanherred. Forældre: Husmand Anton Jensen og Margrethe Jensdatter. Kom allerede som ung til Kbh., hvor han 1809 var Ejer af et Brændevinsbrænderi, hvis Indretning var saa god, at det i 1815 blev indstillet til offentlig Opmuntring. Denne Indstilling blev dog ikke fulgt, men er et Vidnesbyrd om hans Iver

for at føre Brænderiet ind i et rationelt Spor. Han udgav en „Kort Undervisning i Kunsten at brænde Brændevin“ (1820, 2. Udg.

1822) og blev af Øvrigheden beskikket til at undervise dem, der vilde vinde Borgerkab som Brændevinsbrænderere. Om Grund-sætningerne for Ølbryggeriet udgav han 1828 et Skrift med en Fortale af H. C. Ørsted og tilegnet „Selskabet for Naturlærens Udbredelse“. B.s Brænderi, der laa i Prinsens-gade, var det største i Landet, og hans Navn er endnu bevaret i det af de forenede Spritfabrikker overtagne Brænderi. D. i Kbh. — Gift 1806 Maren Thomasine Rosenkrands, d. 1850. *R. B.*

Litt.: L. V. Scheel: „Brændevinsbrændingen i Danmark“ 1877; P. Hansen: „Kbh.s Brændevinsbrænderlaug“ 1891.

Brøndum-Nielsen, Johannes (f. ^{2/12} 1881), nordisk Filolog. F. i Hejlskov ved Viborg. Forældre: Lærer Niels Christian B.-N. og Hanne Olsen. Tog Skolelærereksamen 1902, blev Student 1904 og kastede sig over Studiet af de nordiske Sprog, særlig Dansk og Svensk, tog 1910 Magisterkonferens og blev 1914 Dr. phil. Allerede som Student udgav han „De gamle danske Dyre-rim“ (1908) og viste sig dygtig og omhyggelig baade i den sproglige og reale Side af Arbejdet. 1909 deltog han i Folkemaalsundersøgelse paa Als, og Aaret efter sin Eksamen var han Medstifter af og blev Bestyrelsesmedlem i „Det danske Sprog- og Litteraturselskab“, som har overdraget ham at udgive de danske middelalderlige Landslove (en Frugt af hans Forarbejder er Afhandlingen „Danske Lovhaandskrifter og dansk Lovsprog“ i „Arkiv f. nord. filol.“ XXXIV). For „Selskab for nordisk Filologi“, hvis Formand han blev 1912, har han udgivet et Par Smaa-bøger. Hans Hovedværk er foreløbig Disputatsen „Sproglig Forfatterbestemmelse“ (1914), hvor han har søgt at bane nye Veje til ved sproglige Midler at afgøre litterærhistoriske Tvivlsmaal. Værket vidner om en betydelig Skarp-sindighed og et ikke almindeligt Kendskab til den sprogvidenskabelige Litteratur, som han forstaar at benytte med sund Kritik. Foruden som Skribent virker B.-N. som Lærer, dels privat, dels ved Seminarer og Lærerhøjskolen. — Gift 1908 Anna El(frida) Jensine Christensen. *M. K.*

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ IV 1914; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1915; „Politiken“ ^{23/12} 1914.

Brønlund, Nikolaj Isak Jørgen (^{14/12} 1877—[?]/₁₁ 1907), Polarfarer. F. i Jakobshavn, Nordgrønland. Forældre: Fanger Jakob B. og Concordia. Knud Rasmussen (s. d.) var hans Barndomsven; han uddannedes under et toaarigt Ophold i Danmark til Kateket, fulgte fra Godthaab som Tolk og Rejsefælle den litterære Grønlandssekpedi-

tion 1903—04 paa hele Færden og gjorde Fyldest baade som snarraadig og frygtløs Hundekusk og ved sin forbløffende Intelligens. 1906 gik han med „Danmark - Ekspeditionen“ som Slædekører. Han fulgte i Foraaret med første Slædehold (Mylius - Erichsen og Høeg-Hagen), hvis nærmeste Maal var Kap Glacier; herfra arbejdede de sig om Efteraaret

Syd paa til det udlagte Depot paa Lamberts Land, men nogle Mile forinden fandt B.s Ledsgere Døden, henholdsvis ¹⁵/₁₁ og ²⁵/₁₁; han selv naaede Depotet fuldkommen afkræftet og døde formodentlig inden Maanedens Udløb. 2. Slædehold, ført af J. P. Koch, fandt ham ¹⁹/₃ 1908 ihjelfrossen i en Klippehule nær Depotet og ved Liget den af B. førte Dagbog, der vidner om, at han gjorde sin Pligt til det yderste for at faa Ekspeditionens Resultater frem. Ved Godthaab afsløredes 1913 en Mindestøtte for B., hvorpaa læses: „Han gik i Døden uden at tænke paa sig selv, kun opfyldt af Ønsket om at hjælpe andre.“ — Ugift.

L. B.
Litt.: Mylius-Erichsen og Moltke: „Grønland“ 1906, S. 331; „Medd. om Grønland“ XLI 1913, S. 190 ff., 196 ff., 224; Achton Friis: „Danmark-Ekspeditionen“ 1909, S. 562 ff.; „Grøn. Selsk. Aarb.“ 1913, S. 52; „Lyngby Elever“ 1908; „Ill. Tid.“ 1918, Nr. 60.

Brønsted, Johannes Nicolaus (f. ²²/₂ 1879), Kemiker. F. i Varde. Forældre: Ingeniør ved det danske Hedeselskab Sophus Theodor B. og Nicoline Schütte. Blev Student 1897 og begyndte at studere Polyteknik, men blev mere og mere optaget af de rene Videnskaber, særlig af Kemien, i hvilket Fag han tog Magisterkonferens 1902. Var Assistent ved Universitetets kemiske Laboratorium 1905—09.

Efter at have sejret i en Konkurrence blev han ansat i et nyt oprettet Professorat i Kemi ved Universitetet 1909; til dette Embede knyttede sig Bestyrerstillingen for Polyteknisk Læreanstalts fysisk-kemiske Laboratorium, hvis Indretning han derefter forestod. Blev Dr. phil. 1908 med et Emne hentet fra den kemiske Affinitetslære. Ved den 1909 foretagne Nyfordeling af Undervisningen i Kemi ved Universitetet og Polyteknisk Læreanstalt mellem de tre eksisterende Professorater blev den fysiske Kemi overdraget B. Saa godt som alle hans videnskabelige Arbejder falder indenfor dette Fag; særlig har han dyrket den kemiske Termodynamik og Affinitetslære og

paa dette Omraade vundet Resultater, der har vakt betydelig Opmærksomhed her hjemme og i Udlandet. Afhandlingerne er offentliggjort i Serie under Titlen „Affinitetsstudier“, hvoraf Nr. 12 er udkommet 1918. Til Brug for de Studerende har han udgivet „Grundrids af den fysiske Kemi“ (1912). Foruden Undervisningen i fysisk Kemi har B. maattet foredrage Kemi for Maskin-, Bygnings- og Elektroingeniører og til Brug herved udgivet „Grundrids af den uorganiske Kemi“ (1916). B. har i væsentlig Grad bidraget til at skaffe de nyere fysisk-kemiske Synsmaader Indpas i den kemiske Undervisning her hjemme. I den nyeste Tid har han gjort en Række interessante Forsøg med at fremstille en brugbar elektrisk Lampe, der fødes af den Energi, som udløses, naar Jernklorid gaar over fra et højere til et lavere Iltningstrin. — Gift 1903 Charlotte Louise Warberg. *M. C. H.*

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Okt. 1908; Bedømmelse ved Konkurrence i Univ. Aarboeg 1908—09.

Buch, Peter Christian Nouvel (⁸/₄ 1816—¹/₃ 1904), Retskyndig. F. i Kbh. Forældre: Urtekræmmer Peter Nicolai Valentin B. og Anna Marie Schleyer. Blev Student 1833, Cand. juris 1836, 1839 Volontær i Kancelliet, fik 1840 Universitetets Guldmøddale for en processuel Afhandling, 1843 Kancellist, 1843—46 Protokolfører ved Stænderforsamlingerne i Roskilde og Viborg, 1847 Assessor i Viborg Overret, 1861 i Højesteret, 1880—97 Justitiarius sst. 1897 ekstraordinær Assessor i Højesteret. 1850—55 var han Borgerrepræsentant i Viborg, men deltog ellers ikke i det offentlige Liv. Hans Kald som Dommer opfyldte ham ganske. Den Klarhed og Konsekvens, der fremhævedes af Bedømmerne af hans Prisaafhandling, var parret med en sjælden Skarpsindighed og et Retsind, som ikke blev draget i Tvivl af nogen selv under 80ernes heftige politiske Kampe, hvis Dønninger ogsaa naaede Højesteret. I Litteraturen optraadte han ikke. Til Brug for den Suhr'ske Stiftelse, hvis administrerende Direktør han var 1885—1904, dikterede han — næsten blind — kort for sin Død en lille Opsats „Nogle Bemærkninger om Stiftelsers Skattepligt“. Den fremkom posthumt i „Ugeskrift for Retsvæsen“ 1904, S. 238—40. D. i Kbh. — Gift 1852 Bertha Købke. d. 1904. *Fz. D.*

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og Hiort-Lorenzen: „Legatstamt. for Bruun-Muus' Legat“, 3. Udg. 1910; „Ill. Tid.“ ¹⁴/₂ 1897 og ¹³/₃ 1904.

Buchholtz, Johannes (f. ²²/₂ 1882), Forfatter. F. i Odense. Forældre: Dentist Wil-

ham B. og Marie Caroline Jensine Simon- sen. Af Faderens ejendommelige Begavelse

modtog Sønnen stærke Indtryk. En Del af sin Barndom voksede han op i Middelfart; efter Præliminæksamnen fik han 1899 Ansættelse ved Statsbanerne og har i de senere Aar været Trafikassistent i Struer. Først 1915 optraadte han som Forfatter med Romanen „Egholms Gud“, der 1916 fortsattes med „Clara van Haags Mirakler“. Bøgerne vakte Opmærksomhed ved deres barokke Lune og ved den energiske, til det bisarre gennemførte Karakteristik af nogle originale Figurer. Scenernes Fantastik afvejedes virkningsfuldt af en meget sikker Replikbehandling og en fast, næsten nøgtern Stil. — Gift 1908 Olga Eskilda Jagd.

Litt.: „Bogvennen“ 18/12 1916; Anker Kirkeby 1 „Politiken“ 9/10 1917; „Verden og vi“ 11/5 s. A.

Buchwald, Balthazar Johannes de (22/1 1697—21/8 1763), Læge. F. i Kbh. Forældre: Livkirurg Johannes de B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1714, Dr. med. 1720. Tog straks til Holland, hvor han studerede hos berømte Læger og Fødselshjælpere, derefter til Helmstadt til Kirurgen Heister. Praktiserede fra 1722 i Kbh., fra 1725 som Pro- vinsialmedicus for Lolland-Falster, hvor han virkede til 1739, da han ved Faderens Død blev Professor ved Universitetet. Han naaede ikke Faderen i Begavelse, men over- gik ham med Hensyn til videnskabelig Ud- dannelse. Han har gjort sig fortjent af Jord- mødrenes Undervisning, dels ved sine Kolloqvier med dem, dels ved sine 1725 og 1735 udgivne Lærebøger, der dog kun inde- holder saare lidt originalt. Først i sine sid- ste Aar synes han at have holdt Forelæ- sninger over Obstetrik for Studenter. D. i Kbh. — Gift 1) Gundel Marie Rodriguez. 2) Dorothea Johanne Juel, f. Holst, d. 1780.

O. P.
Litt.: V. Ingerslev: „Danmarks Læger og Læ- gevæsen“ II 1873, 294 ff.; E. Ingerslev: „Fødsels- tangen“ 1887, „Fragmenter af Fødselshjælperens Historie“ II 1907 og „Matthias Saxtorph“ 1913.

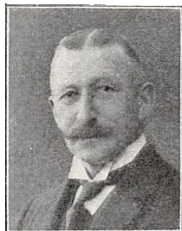
Buchwald, Charles v. (f. 22/10 1880), Bold- spiller. F. paa Friisholt, Sahl Sogn ved Bjerringbro. Forældre: Godsejer August Detlev Friis B. og Johanne Marie Charlotte v. Arenstorff. Blev Student 1898, Cand. juris 1905, var Byfogedfuldmægtig i Horsens til 1907, Sag- førerfuldmægtig i Kbh. 1907—10, Assistent i Ministeriet for offent-

lige Arbejder 1908, Fuldmægtig sst. 1916, Sportsmedarbejder ved „Idrætten“ og „Vort Land“ fra 1912. Som Boldspiller har B. ud- mærket sig som Fodbold- og Kricketspiller. Han begyndte paa begge Spil 1890, blev Medlem af „Akademisk Boldklub“ 1893 og opnaaede allerede 1898 at blive sat paa Klubbens første Kamphold. I Fodbold del- tog han derefter i A. B.'s Kampe med en- kelte Afbrydelser til 1912, og han har syv Gange været sin Klubs Repræsentant paa det danske Landshold. Han har hørt til de ypperste danske Fodboldspillere, og ved sit noble Spil, der aldrig drog Fordel af at vove sig til Lovens yderste Grænse, har han givet et godt Eksempel. Som Kricketspiller er han endnu sin Klubs Hovedhjørnesten. Adskillige Gange har han gjort over 100 Points i en Halvleg. Han er Indehaver af dansk Rekord for Gærdespil, idet han 1904 mod „Boldklubben af 1893“ gjorde 184 Points ej ude og 1917 mod samme Klub sammen med Hagbard Westergaard satte Rekord for første Gærde med 254 Points. — Gift 1914 Ebba Hilarius-Kalkau. F. K.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1913 og A. W. Scheel: „Stamt. over en Familie Scheel“ 1870; „Idrætsbogen“ Boldspil S. 73.

Buchwald, Henrik Joachim v. (f. 20/11 1858), Forstmand. F. paa Estruplund ved Randers. Forældre: Godsejer Jochum Chris- tian B. og Jensine Mariane Møller. Blev Student 1876 og Forst- kandidat 1881. 1883—96 var han Assistent ved Statsskovene med Tje- neste dels ved Skovre- guleringen, dels hos Overførster, Kammer- herre Leth paa Egelund ved Fredensborg. Blev 1896 Skovridder ved So- rø Akademi 3. Skovdistrikt med Bolig paa Fredskovsminde, 1907 Overførster for de jyske Statskove og Plantager med Bolig i Aarhus. 1911 udnævntes han til Direktør for Statsskovbruget med Bolig i Kbh.; han er Næstformand for Dansk Skovforening. Som den første Direktør for Statsskovbruget har B. faaet den Opgave at løse de stramme Baand, der tidligere hemmede Statsskovri- dernes Virksomhed. Skovenes Udbytte er derved steget betydeligt. — Gift 1886 Au- gusta Bay.

J. H.
Litt.: Slægt 1 „Adelsaarbogen“ 1913 og J. E. H. Bjerre: „Stamt. over Familien Bjerre“ 1897.

Buchwald, Johannes de (7/4 1658—24/10 1738), Læge. F. i Meldorf, Ditmarsken. Forældre: Sogneskriver Dillef B. og Mag- dalene Boie. Tidlig forældreløs blev han opdraget af en Farbroder, kom 1674 til Kbh., hvor han kom i Bartskearlære. Ud- lært som Svend begav han sig straks paa en 4aarig Udenlandsrejse og efter et Op- hold herhjemme atter udenlands indtil

1689. Han kastede sig paa disse Rejser med stor Energi over Anatomi, operativ Kirurgi og vistnok ogsaa Fødselsvidenskab. Efter sin Hjemkomst knyttedes han til Hoffet som Livkirurg hos Kronprinsen, hvem han fulgte paa Rejser, brugende Tiden til stadig at lære. 1697 var han i Leiden, hvor han kreeredes til Lic. med. 1700 blev han Dr. med. i Kbh. Han havde dermed gjort det usædvanlige Spring fra Bartskeerernes til Medicinernes Rækker, hvilket tyder paa ikke almindelig Energi og Dygtighed. Dette Spring i Forbindelse med uomtvistelig Protektion (1707 blev han Kongens Livlæge, 1717 Prof. medicinæ) har vel bidraget til den stærke Kritik fra Samtidiges Side. Han har angivet en Brok-operation og holdt de første obstetriske Forelæsnings ved vort Universitet. D. i Kbh. — Gift 1680 Anna Margarethe B., d. 1735. O. P.

Litt.: „Dän. Bibl.“ IV 1743; „Saml. t. d. d. Medicinalhist.“ I 1835; Panum: „Bidrag til vort medic. Fakultets Hist.“ 1870; E. Ingerslev: „Fragmenter af Fødselshjælpens Historie“ II 1907.

Buchwaldt, Frantz Andreas (f. ^{20/10} 1874), Officer, Matematiker. F. i Helsingør. Forældre: Oberst Frantz Ingstrup B. og Meta Kierboe. Blev Student 1891, Premierløjtnant ved Fodfolket 1894. Ansattes efter 1896—99 at have gennemgaaet Officerskolens ældste Klasse til Tjeneste i Generalstabens topografiske Afdeling 1904 og i Nummer sst. 1906. Blev Kaptajn 1908, men tog sin Afsked 1916.

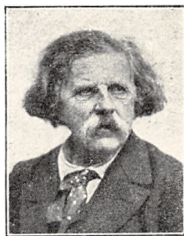

Tog Magisterkonferens i Astronomi 1905 og var 1905—06 paa Studieophold ved det geodætiske Institut i Potsdam. Han er en flittig og iderig Forfatter, som søger nye Baner; han udgav 1911 „Sfæroidens Regnelinie“ og har skrevet „Die formale Darstellung der Polhöhenbeobachtung“ i „Astronom. Nachrichten“ 1913, „Über den Gültigkeitsbereich des Theorems von Laplace“, sst. 1914 og „Danmarks økonomiske Kortprojektion“ i „Tidsskrift for Opmaaling og Matrikulvæsen“ 1914. Tog Doktorgraden 1916 med Dissertationen: „Geometrisk Bidrag til Geoidens Bestemmelse“ og blev 1918 Direktør for Gradmaalingen. Er desuden Lærer ved Borgerdydskolen og ved Polyteknisk Læreanstalt. Var en energisk og kundskabsrig Officer og er en begavet og sympatisk Personlighed. — Gift 1905 Dorothy Godwin. K. C. R.

Litt.: Selvbioografi i Univ. Progr. Novb. 1917; „Studenterne fra 1891“ 1916; „Politiken“ ^{20/12} s. A.

Budde, Carl Christian Leopold Gether (15/4 1836—24/8 1902), Skolemand, Forfatter.

F. i Holbæk. Forældre: Sognepræst Christoffer B. og Anna Sophie Gether. Blev Student 1854 og tog Magisterkonferens i Matematik 1867. Allerede 1861 begyndte han en Gerning som Lærer ved Hindholm Folkehøjskole, hvor han, dog afbrudt i Aaret 1866—67, fortsatte til 1869, da han blev Forstander for Karise Højskole. Han følte efterhaanden

mere Kald til at arbejde med Børn end med voksne, og 1875—79 var han Overlærer ved Stiftelsen paa Jægerspris, 1879—97 Forstander for Holsteinsminde Opdragelsesanstalt, fra 1897 — efter en Strid med Grev Holstein-Holsteinborg — til sin Død Forstander for Børnehjemmet „Himmelbjerggaarden“. I de to sidstnævnte Virksomheder traadte B.s Betydning som Børneopdrager først rigtig frem; hans lyse Sind og sikre Tro paa det gode i Menneskenaturen gjorde ham til den overbærende, der i al Stifærdighed evnede at lede de unge, baade dem, der havde været paa Afveje, og dem, for hvem han traadte i Forældres Sted, frem til at blive gode Mennesker. Samtidig tog han gennem Bladartikler, Foredrag og Arbejde i Kommissioner ivrig og virksom Del i det grundlæggende Arbejde for Børnesagens Ordning her i Landet; navnlig gjorde han sig fortjent ved at paavise Børnehjemmenes Værdi ved Siden af Plejehjem for enligstilte Børn og for Børn, som bør opdrages uden for deres Hjem. Ved Siden af denne praktiske Virksomhed optraadte B. som Forfatter. Efter at han 1871 i „Fædrelandet“ havde offentliggjort „En ungdommelig Historie“, udsendte han 1872—78 tre Bind „Smaahistorier“, 1874 „En Historie fra fattige Steder“, 1877 „Fra Lømmelalderen“, 1881 „Tre Smaafortællinger“, 1886 „Dødens Gudson“; 1889 udsendes et Udvalg under Titlen „Fortællinger“; 2 Bd. „Julefortællinger“ udkom 1890 og 1902, „Juleaftensbilleder“ 1893 og 1899 „En Historie om, hvorledes Fa'r ganske alene klarede det hele, og andre Historier“. I en jævn Fortælleform skildrer B. fornøjelig og fantasifuldt Livet paa Landet; livfuldt og medfølende fortæller han om Dyr og Mennesker, særlig om Børnene og Ungdommen, og hans lyse Tro paa Livet og Menneskene fornægter sig ikke; hans Bøger vandt megen Popularitet. D. paa Himmelbjerggaarden. — Gift 1869 Mathilde Dorothea Christine Hildebrandt Schilling, d. 1910. H. A. S.

Litt.: Erindringer i „Nutiden“ ^{14/8} 1889; II. Rasmussen i „Løll.-Falsters Stiftstid.“ ^{2/2} 1880; Zak. Nielsen i „Husvennen“ ^{1.8/10} 1882 og „Min-

der" II 1911; „Hver 8. Dag“ Okt.—Dec. 1896; „Ill. Tid.“ 29/11 1896 og (af L. C. Nielsen) 31/8 1902; „Højskolebladet“ 3/10 1902 og (af Th. Lang) 15/9 1905; „Folkelæsning“ 7/9 1902; „For Kirke og Kultur“ IX s. A.; L. Schrøder i „Hjem og Skole“ 1904; Brev i „Personalh. Tidskr.“ IV 6 1903.

Budde, Vilhelm Christian (19/9 1844—9/1 1893), Læge. F. i Rimsø ved Grenaa. Forældre: Sognepræst

Christoffer B. og Anna Sophie Gether. Blev Student 1862, Cand. med. 1869, Dr. med. 1872 („Diabetes mellitus med særligt Hensyn til Behandlingen“). Virkede fra 1874 som anset Specialist i Diabetes og Nyresygdomme. 1874—93 udfoldede han som Redaktør af „Ugeskrift for Læger“

en meget betydelig Virksomhed som Forfatter dels af Originalartikler fra sit Speciale, dels af fortrinlige Oversigtsartikler om alt udenlandsk Nyt, som han med sit hurtige Nemme og sine solide Kundskaber formaede at optage og omsætte til Vejledning for andre. Mange Artikler helligede han Lægestandens sociale og kollegiale Forhold, der laa ham varmt paa Sinde. Endelig fandt Hygiejnen i ham en begejstret og forstaaende Dyrker, der tog dette forsømte Fag op herhjemme og gennem grundige Afhandlinger i „Medicinsk Aarskrift“ og som Konsulent var sine Kolleger til megen Nytte. Sin Formue testamenterede han til Oprettelsen af et hygiejnisk Institut. Hans samlede „Medicinske og hygiejniske Afhandlinger“ udkom 1894. D. i Kbh. — Gift 1876 Maria Christiane Schiern.

O. P.

Litt.: N. Holm: „Glade Aar“ 1915; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 22/1 1893 (af Jul. Petersen) og i „Ugeskrift f. Læger“ s. A.

Budde-Lund, Gustav Henrik Andreas (11/1 1846—19/9 1911), Zoolog. F. i Kbh. Forældre: Sognepræst Theodor Ferdinand B.-L.

og Erasmie Frederikke Thonning. Blev Student 1865 og gav sig derpaa, som Elev af Schiødt, til at studere Zoologi, navnlig Entomologi; han var nemlig en ivrig Insektsamler og har som saadan Forløjnenesten af at være en af Stifterne af Entomologisk Forening (1868).

Da det imidlertid ikke lykkedes ham 1872 at afslutte sine Studier med en Eksamen — et Forhold, der muligvis kan have en vis Forbindelse med Stridighederne blandt de ledende Zoologer — opgav han totalt Zoologien som Levevej, gik over i praktisk

Virksomhed, blev Grosserer og Ejer af en stor Børstefabrik. I Tidens Løb blev han en anset Mand, der kom til at beklæde adskillige politisk-sociale Tillidsposter; 1898—1904 samt 1907—09 havde han saaledes Sæde i Kbh.s Borgerrepræsentation. I sin Fritid vedblev han imidlertid at dyrke sin Ungdomskærlighed, Zoologien og fandt i de isopode Landkrebsdyr — Bænkebidere — et Speciale, indenfor hvilket han vandt sig et Navn, ogsaa i Udlandet. Hans Hovedværk „Crustacea isopoda terrestria“, en samlet systematisk Oversigt over hele Gruppen, udkom 1885; Supplementet hertil er senere leveret i forskellige Tidsskriftartikler og Rejseværker. D. i Kbh. — Gift 1875 Amalie Dorothea Sophie Brønneiche. R. H. S.

Litt.: Slægt i J. Brønneiche: „Stamt. over Familierne Brünnich m. fl.“ 1910; Sv. Dahl: „Bibliotheca Zoologica Danica 1876—1906“ 1910; „Ent. Foren. Festskrift“ 1918.

Bugge, Niels (d. 1359), Herremand. Fader: Bugge Nielsen. Boede oprindeligt paa Nørre Vosborg, som han skal have nybygget; 1345 erhvervede han Hald ved Viborg og omdannede det til en stærk Fæstning, hvoraf Voldstedet endnu er tilbage. N. B. var en selvraadig og trodsig Mand, der overfor de forskellige Magthavere hævdede den jyske Adels Uafhængighed. En Tid støttede han Grev Gert, men gjorde 1340 Oprør mod ham, formodentlig i Forstaaelse med sin Slægtning Niels Ebbesen. Med Valdemar Atterdag stod N. B., der var saa rig, at han kaldtes „Kong B.“, jævnlig paa spændt Fod, da Kongen stadig arbejdede paa at udvide Kronens Magt. 1351 rejste hele Jylland i Forbund med Hertug Valdemar og de holstenske Grever sig til Kamp mod Kongen; N. B. erobrede det kongelige Slot Langtind ved Limfjorden, medens Kongen belejrede Hald. 1353 sluttedes der dog Forlig, men i Vinteren 1356—57 udbrød Fejden igen, og Jyderne sløttedes atter af de sydlige Naboer. I Slutningen af 1358 drog B. sammen med Ove Stigsen og Peder Andersen til Slagelse for at slutte Forlig med Kongen. Dennes Betingelser var imidlertid for haarde, og de tre Herrer forlod Kongen i Vrede. Paa Hjemvejen blev de dræbt af nogle Fiskere ved Middelfart. Kongen fralagde sig enhver Andel i Drabet og kastede Skylden paa Fiskerne, men mange i Samtiden, saaledes Forfatteren af en bevaret Folkevis, tilskrev Kongen Skylden. D. ved Middelfart. — Gift 1) Lisbeth Juul (?). 2) Ingeborg Pedersdatter Vendelbo. J. L.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1890 og P. C. Bondesen: „Slægten B. i Danmark og Norge“ 2. Udg. 1909; Sv. Grundtvig: „Danmarks gl. Folkeviser“ III 1862; A. Fabricius i „Hald og Omegn“ 1874; Reinhardt: „Valdemar Atterdag“ 1890; „Kirkeh. Saml.“ III 3 1881, S. 197 f.; „Hist. Tidsskr.“ VI 3 1891, S. 99 f.; „Saml. t. j. Hist. og Top.“ III 3 1901; „Tiden“ 18/6 1915.

Bugge. Thomas (^{12/10} 1740—^{15/1} 1815), Astronom, Matematiker, Landmaaler. F. i Kbh. Forældre: Proviantforvalter ved Søetaten Peder B. og Olivia Saur. Blev Student 1756 og studerede Matematik hos Hee, blev 1759 Cand. theol. og 1761 Assistent ved Observatoriet og var s. A. i Trondhjem for at iagttage Venuspassagen. Da Videnskabernes Selskab indsaar det ønskelige i, at der efter de tidligere

Aars spredte Forsøg paa en geografisk Kortlægning af Landet af Selskabet blev foranstillet en grundig Opmaaling efter en fast Plan, blev B. 1762 knyttet til en saadan som trigonometrisk Observator, 1765 som Landmaalingskonduktor. For at organisere den landøkonomisk set saa vigtige og nødvendige Udskiftning af Jorderne blev han 1769 Overlandmaaler. Som saadan udarbejdede han Instruktioner og uddannede som Lærer og Eksaminator en Stab af Landmaalere. 1774 udarbejdede han sammen med Professor Lous Tabeller for den almindelige Enkekasse. 1765—72 var han Lærer i Matematik for Arveprins Frederik. 1777 udnævntes han til Professor i Astronomi og Matematik som Chr. Horrebows Efterfølger og 1782 til Lektor i Matematik ved Søetaten. Fra 1780 var han den geografiske Opmaalings Leder og forestod derved ogsaa Opmaalingen i Norge, paa Island, Grønland og i Trankebar. 1798 deltog han i Paris i en international Konference om det metriske System. B. har med sine alsidige Evner, gode Kundskaber og Arbejdsdygtighed haft størst Betydning som den danske geografiske og økonomiske Landmaalings Fader. Den store Nytte, Staten drog af hans Evner som Raadgiver paa dette og andre Omraader i det praktiske Liv, sugede Kraften fra hans videnskabelige Livsarbejde. Vel ydede han som matematisk Lærer og Lærebogsforfatter et efter Tiden dygtigt Arbejde, og hans Reorganisation af Observatoriet paa Rundetaarn var af Værdi. Men han evnede ikke at bryde nye Baner, der kunde lade den danske Matematik og Astronomi følge med Udlandets Udvikling. D. i Kbh. — Gift før 1777 Ambrosia Wedseltøft, d. 1795. P. H.

Litt.: Slægt i P. C. Bondesen: „Slægten B. i Danmark og Norge“ 2. Udg. 1909; „Optegnelser om J. Rørbyes og M. S. Wedseltøfts Slægt“ 1918; Riises Arkiv XXIV 1826; N. Nielsen: „Matematikken i Danmark 1528—1800“ 1912; C. Molbech: „Videnskabernes Selskabs Hist.“ 1843; Nekrologer i „Landøkonom. Tid.“ I 1815 (af J. Collin), „Dansk Litteraturtid.“ s. A., „Athene“ IV s. A., „Zeitschrift f. Astronomie“ II 1816.

Buhl, Frants Peter William (f. ^{9/0} 1850), Teolog. F. i Kbh. Forældre: Skoleinspek-

tør Peter B. og Nancy Cathrine Bolette Hammerich. Blev Student 1868, Cand. theol.

1874 og foretog 1876—78 en Udenlandsrejse bl. a. til Leipzig og Wien, hvor han studerede gammeltestamentlig Teologi og semitisk Filologi; ved sin Hjemkomst blev han Dr. phil. med Afhandlingen „Bidrag til den arabiske Grammatik med udvalgte Tekststykker af ash-Shafya“ (1878); to Aar efter ansattes han som Docent, og 1882 blev han Professor i gammeltestamentlig Teologi. 1890 modtog han en Kaldelse til samme Stilling ved Universitetet i Leipzig, men otte Aar efter vendte han tilbage til Kbh. som Professor i semitisk-østerlandsk Filologi. 1890 fik han herhjemme den teologiske Doktorgrad, senere har han modtaget Grader fra Kristiania og Athen samt en Række andre videnskabelige Udmærkelser. Som Banebryder i Skandinavien for en moderne historisk Forstaaelse af det gl. Testamente har B. haft overordentlig stor Betydning; han er i Besiddelse af ualmindelig Arbejdsevne og har skrevet en stor Mængde betydningsfulde Værker, der ikke alene anvendes som Studiehaandbøger ved alle Nordens Universiteter, men ogsaa har skaffet ham europæisk Navnkundighed. Hans store filologiske Indsigt og hans næsten enestaaende Kendskab til hele den videnskabelige Literatur om gammeltestamentlige Spørgsmaal har gjort

de af ham besørgede fire sidste Udgaver (12.—15. Opl.) af Gesenius' hebraisk-tyske Leksikon til et Standardværk for Studiet af Hebraisk, og den danske Oversættelse af Stracks hebraiske Formlære har han suppleret med en kort og praktisk Fremstilling af dette Sprogs Syntaks (1885; 2. Opl. 1897). Til Jesaja og Psalmerne har han skrevet udførlige Kommentarer (henholdsvis fra 1889—94 og 1900), begge udkommet i 2 Opl. (1914 og 1918), og for lange Tider vil hans Navn herhjemme være knyttet til en fortrinlig videnskabelig Oversættelse af hele det gl. Testamente (1910). Stor Udbredelse vandt meget hurtigt hans Fremstilling af det israelitiske Folks Historie (1893; 5. Opl. 1915); ved Siden deraf har han skrevet: „Geschichte der Edomiter“ (1893), „Die socialen Verhältnisse der Israeliten“ (1899) og geografiske Arbejder som: „Jerusalem paa Kristi og Apostlenes Tid“ (1886), „Palæstina“ (1890; tysk udvidet: „Geographie des alten Palästina“ 1896). Endvidere kan nævnes: „Den gammeltestamentlige Skriftoverlevering“ (1885, tysk Udg. 1891, engelsk 1892), „De messianske Forjættelser i det gl. Testamente“ (1894), populære Smaaskrifter om Prædikerens og Job (1886—87) samt „Til

Vejledning i de gammeltestamentlige Undersøgelser" (1895) — foruden en meget lang Række af Artikler i Tidsskrifter og Encyklopædier. Det Fag, som B. i sin nuværende Stilling docerer, har medført, at han kun undtagelsesvis er kommet i nærmere Forbindelse med større Kredse af de Studerende, men for de forholdsvis faa, som under hans Vejledning har beskæftiget sig med de semitiske Sprog, har hans Undervisning ikke alene været metodisk og grundig, men ogsaa i høj Grad virket ansporende til videre selvstændigt videnskabeligt Arbejde, og et betydeligt Antal af de teologiske Universitetslærere i Skandinavien føler sig staaende i Discipelforhold til ham. — Gift 1879 Frieda Wilhelmine Görnemann.

H. M.

Litt.: Slægt i Lengnick: „Hammerich“; Selvbiogr. i Univ. Progr. Nov. 1878 og 1890; Univ. Aarb. 1897—98, S. 651 ff.; Ryberg-Hansen i „Politiken“ 2¹/₁₁ 1917; „Ill. Tid.“ 1¹/₁₂ 1907; Edv. Brandes sst. 9¹/₁₁ 1911.

Buhl, Peter (16¹/₅ 1789—9⁷/₇ 1812), Søofficer. F. i Fredericia. Forældre: Herredsskolefoged Hans B. og Mette Dorothea Thomsen. Var en stille,

beskeden Dreng, som af Faderen var bestemt til Jurist, men som valgte Søofficersvejen under Paavirkning af den nationale Stemning efter Slaget paa Reden. Allerede som Kadet udmærkede han sig; han førte en Kanonbaad under en Kamp i Kalleboerne 27⁸/₈ 1807,

og skønt han mistede sin venstre Arm, opflammede han sin Besætning til at fortsætte. For sit „ferme og modige Forhold“ udnævntes han s. A. til Sekondløjtnant. Han deltog derefter med fremragende Mod og Dygtighed i Kanonbaadskrigen som Chef for forskellige Kanonbaade. Under Ekspeditionen til Anholt 1811 blev han efter en heltedmodig Kamp, som vakte hans Modstanders Beundring, taget til Fange, men kort efter udvekslet. 3 Maaneder senere mødte han den samme Modstander, men denne Gang blev han haardt saaret, blev fanget, men atter frigivet. 3. Gang, han mødte sin gamle Modstander, den engelske Kaptejn Stewart, var ved Lyngør i Norge 6⁷/₇ 1812. Stewart kommanderede Linieskibet „Dictator“, B. var ung Løjtnant paa „Najaden“. Under den hidsigte Kamp fandt B. Døden sammen med ca. 130 danske og norske Sømænd og begravedes paa Askerø. I Fredericia rejstes 100 Aar efter hans Død et Mindesmærke for Helten. — Ugift.

V. G.

Litt.: A. Larsen (Liljefalk) i „Dansk-norske Heltehistorier 1700—1814“ 1895 og i „Veje Amt Aarbøger“ 1911; P. Andersen i „Tidsskr. f. Søvæsen“ 1912; „Ill. Tid.“ 7⁷/₇ s. A.; „Under Dannebrog“ II 1915.

Bukh, Niels Ebbesen (f. 15⁶/₆ 1880), Gymnastiklærer. F. i Snebjerg ved Herning. Forældre: Højskolelærer Peder Mortensen B. og Maren Dissing. Blev Delingsfører 1898, Gymnastiklærer fra Statens eetaarige Kursus 1909 og s. A. Sygegymnast. 1912 tog han Lærereksamen, var derefter et Aar Lærer i Kbh., blev 1914 Forstander for Ollerup Delingsførerskole og søger nu der at faa oprettet en Gymnastikhøjskole. Allerede før sin Ansettelse i Ollerup havde B. vundet et Navn som Gymnastiklærer, saaledes at man havde betroet ham Ledelsen af de Hold, hvorved de danske Skytteforeninger deltog i Opvisninger i Udlandet. I Stockholm var han saaledes 1912, i Antwerpen, Brüssel og Paris 1913 og s. A. i England. B. har betydelige Evner som Lærer og besidder stort Herredamme over sine Elever; han kan „behandle“ dem — nogle mener endog, at han overanstrenger dem — saaledes, at hans Opvisningshold fremtræder som en vel sammenarbejdet Helhed. Han har derfor i Alm. kun vundet Anerkendelse og høstet Bifald, naar han har vist sig med sine Mænd. Hans Opvisning i Kbh. 1917, der som sædvanlig fik en særdeles velvillig Modtagelse af Tilskuere og af Presse, vandt dog ikke Tilslutning i alle Gymnastikkredse og har bl. a. i „Akademisk Gymnastik“ været Genstand for en kritisk Analyse. I sin Undervisning begynder B., ved en energisk Behandling af de paagældende Dele af Legemet, med at søge at fjerne de Fejl, der muligvis findes hos den enkelte Elev, han søger at gøre Holdet legemlig normalt („den primitive Gymnastik“), idet han anser dette for at være en Betingelse for, at Gymnastikkens rette Form og Færdighed kan komme til sin Ret. — Ugift.

F. K.

Litt.: „Hovedstaden“ 3⁸/₈ 1913; „Vore Herrer“ 20⁹/₉ 1917; „Berl. Tid.“ 2⁴/₄, 3⁹/₉ og 6⁹/₉ s. A.; „Politiken“ 6⁹/₉ s. A. og 26¹/₁ 1919; „Idrætsliv“ Okt. 1917.

Bundgaard, Anders Jensen (f. 7⁶/₆ 1864), Billedhugger. F. i Ersted ved Aalborg. Forældre: Træskomager Jens Christensen og Maren Andersdatter. Han viste tidlig Evne til i Tegning at gribe Ligheden; da han kom til Kbh. for at søge Livets Ophold, blev ved et Tilfælde hans Talent paagtet, og ved Arkitekterne Blichfeldts og R. L. Mathiesens Støtte kom han i Teknik

Skole og paa Akademiet samt fik Plads i F. E. Rings, senere i St. Sindings Atelier. 1887 fik han Afgang fra Akademiet, 1894 det Ancker'ske Legat; ved Aarhundredskiftet foretog han paa Akademiets store Stipendium en Rejse til Syden, til Grækenland og Ægypten. Allerede et af hans første Arbejder „Adam og Eva ved Abels Lig“ (1889) vakte Opmærksomhed, og 1890 udførte han Gruppen over Tivolis Portal. Sit Hovedarbejde fik han, da Nyrop overdrog ham Hovedparten af den plastisk-dekorative Udsmykning af det nye Raadhus' Ydre; alle de talrige Graniifigurer og Relieffer, som bryder Fladerne i Taget og Murene, stammer fra B.s Atelier. Dette Arbejde optog ham til 1889, og hans Indsats her skabte ham mange Bestillinger; til Telefonhuset, Ø. K.s Bygning og til Kristiansborg har han leveret dekorative Detailler, sidstnævnte Sted f. Eks. Vaabnene under 1. Sals Vinduer. Til Kristiansborg har han ogsaa udført Hovedportalen (1915) og den til Bygningen kun daarlig passende Rigsdagsportal (1913). Et andet af B.s Hovedværker i Kbh. er „Gefionsspringvandet“ (1908) paa Langelinie; dets Opstilling er foretaget efter Forslag af ham og Clemmensen. Ogsaa Matzens Monument i Kongens Have skyldes B. (1914). Endvidere har han udført en Del Buster og Portrætstatuetter, store Graniifigurer („Heden“ paa Løndal, 1904), Springvandsfigurerne „Gejrods Datter“ (Løndal, 1912) og „Kilden“ (1911) samt Marmorfiguren „Skat i Gemme“ (Galeriet, 1915) og Marmorreliefferne til Generalkonsul Glückstadts Villa (1917). B. hører til den frie Udstillings Kunstnere, men arbejder paa den hjemlige Traditions Grund. Der er over hans Arbejder noget tungt, sluttet og jordbundet; i deres Anlæg bærer de dog Spor af hans store Fantasi og hans kraftige nationale Livssyn. Hans Graniitkulpturer paa Raadhuset, efter romanske Forbilleder, har betydet meget for den hjemlige Bygningskultur. — Gift 1894 Elisabeth Kabell.

O. A.

Litt.: „Kunst“ 1905; „Ill. Tid.“ 8/10 s. A.; F. Beckett: „Kbh.s Raadhus“ 1908; „Verden og vi“ 9/11 1917 og 24/5 1918.

Buntzen, Andreas (18/6 1781—9/6 1830), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosse-
rer og Skibsreder Andreas B. og Marie Margarethe Ache. Optoges 1804 i det af Faderen stiftede Handelshus, førte det videre efter dennes Død 1810 og tog selv Grosse-
rerborger-
skab 1812. Store Rigdomme arvede han, et grundmuret Handelshus, mange Skibsparter og den gamle Købmands-

gaard paa Kristianshavn. Men B. — der som Løjtnant i Livjægerkorpset udmærkede sig under Udfaldet fra Classens Have 1807 — stod næppe paa Højde med Faderen i Købmandsdygtighed; derimod staaer der en litterær og kunstnerisk Glans om hans Hjem, hvad der i Særdeleshed har bidraget til at bringe hans Navn til Eftertiden; Kusinen Fru Gyllembourg levede en Tid i hans Hus, Søsteren Fru Saint Aubain (Moder til Carl Bernhard) ligeledes, og selv ægtede han en Datter af den bekendte Komponist Du Puy. Krigen 1807—14 havde imidlertid undergravet det gamle Handelshus, og 1820 maatte han erklære sig fallit; han opnaaede 1829 et lille Embede som Kornskriver, men døde Aaret efter. D. i Kbh. — Gift 1809 Camilla Cécile Victoire Du Puy, d. 1871. E. N.

Litt.: Slægt i Paul Hennings: „Stamt. over Familien B.“ 1897 og i Jürgensen og Hennings: „Slægtregister over Familierne Sangaard, B., Koch og Jürgensen“ 1910; „Fers. Tidsskr.“ VI 4 1913; Carl Bernhard: „Af en gl. Herres Erindringer“ („Saml. Nov. og Fort.“ XIV 1867); K. Bokkenheuser: „Saa By som Borger“ 1905 og „Kristianshavn“ 1910.

Buntzen, Andreas (4/3 1811—26/7 1880), Læge. F. i Kbh. Forældre: Grosse-
rer Andreas B. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1829, Cand. med. 1838, Lic. med. 1840 (om Stivelsebandagens Anvendelse ved Benbrud). Rejste udenlands 1842—44, sejrede i Konkurrencen om et Lektorat i kirurgisk Patologi 1844, men da han ingen Uddannelse havde i praktisk Kirurgi, søgte han at indhente dette som Reservekirurg paa Frederiks Hospital 1845—48. 1853 blev han Professor ordinarus, 1854 Overkirurg og Prof. i klinisk Kirurgi efter Stein, hvem han ikke naaede i anatomisk Viden og operativ Elegance, men overgik som Afdelingsleder og Lærer. Han skrev kun lidt, bl. a. om Kirurgiens Historie i Danmark i det 18. Aarh. i Univ. Progr. 1869, men grundede „Hospitalstidende“ 1858 og redigerede det til 1869. 1866 traadte han tilbage fra sine Embeder og overtog Undervisningen i Operationslære, men blev allerede 1868 uheldredelig syg af en kronisk Hjernelidelse, som formørkede hans før saa klare, skarpe og letbevægelige Aand. Han var Forfatter af et Par æstetiske Smaaarbejder. D. i Kbh. — Gift 1875 Niels-
signe Christine Knudsen. O. P.

Litt.: Slægt se Andreas B., d. 1830; Selvbiografi i Univ. Progr. ved Kroningen 1840; Jul. Petersen: „Hovedmomenter i den medic. Lægekunsts historiske Udvikling“ 1876; Schwandenflügel: „Carl Bernhard“ 1895; „Bibliotek f. Læger“ VI 10 1880, S. 633; „Hospitalstid.“ II 7 1880, S. 601.

Buntzen, Andreas (f. ^{20/6} 1859), Journalist. F. i Kbh. Forældre: Højesteretsadvokat Jean Baptiste Louis Camille Edouard

B. og Anna Sophie Laurentzia Nissen. Sønnesøn af Grosserer Andreas B. (s. d.). Blev Student 1876 og Cand. juris 1884, dyrkede sproglige, litterære og historiske Studier og blev Medarbejder ved „Avisen“ fra dens Stiftelse 1883, siden ved „Dagens Nyheder“ og

fra 1893 ved „Berlingske Tidende“, hvor han fra 1896 deltog i det daglige Arbejde. ^{1/2} 1918 indtraadte han som Medredaktør af „Nationaltidende“. Er en kundskabsrig og alsidig Journalist, der bl. a. har behandlet historiske og uden- og indenrigspolitiske Emner. Han har gjort talrige Rejser, bl. a. til Frankrig; under Verdenskrigen opholdt han sig Sept. 1914—Marts 1916 i Nederlandene (var i Antwerpen under en Del af Belejringen), Nov.—Decb. 1916 ved den belgiske Front og skrev Korrespondancer hjem, der vakte megen Opmærksomhed. B., der er meget populær blandt sine Standsfæller, valgtes 1911 til Formand for Journalistforeningen og 1913 for det af hans Initiativ fremgaaede Pressens Fællesraad. Sine repræsentative Evner viste han bl. a. ved sin Ledelse af Journalistkongressen 1914. Han har udgivet „Mytteriet i Børnehuset“ (1909), været Medredaktør af Schönbergs Haandbog (1908) og givet Bidrag til Edouard Du Puy's Historie (1902). — Gift 1) 1886 Ulla Camilla Claudine Petersen. Ægteskabet opløst. 2) 1915 Geertuida (Truce) Klasina Maria Buijs. P. E.

Litt.: Slægt se Andreas B., d. 1880; „Journalisten“ ^{1/11} 1906; „Politiken“ ^{9/10} 1911 og ^{18/3} 1913; Thomas Graae i „Ekstrabl.“ ^{27/10} 1911; „De Tusind Hjem“ ^{11/2} 1912; „Dagens Nyheder“ ^{27/6} 1918; „Nationaltid.“ ^{30/11} s. A.

Buntzen, Heinrich (^{20/6} 1803—^{12/1} 1892), Maler. F. i Kiel. Forældre: Marskandiser Johan Ditlev B. og Margrethe Sievertsen.

Kom i Malerlære, besøgte Akademiet i Kbh. og fik paa dets varme Anbefaling 1839—42 Understøttelse fra Fonden ad usus publicos til en Udenlandsrejse; 1845 blev han agrecret, 1850 Medlem af Akademiet. Han syslede udelukkende med Landskabsmaleri, men hans Arbej-

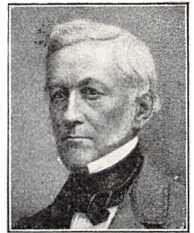
der er i Farven stærkt paavirkede fra Münchener-Skolen og derfor sødlige og grovtvirkende; hans Tegning er derimod fortrinlig, hans Naturfølelse noget for dra-

matisk for Nutidens Smag. Arbejder af ham findes paa Galeriet og i Thorvaldsens Museum. B. var en søgt Tegnelærer. D. i Ordrup. — Gift 1833 Caroline Birgitte Hansen, d. 1882. O. A.

Litt.: Om Slægt se Hennings: „Stamt. over Familien B.“ 1897, S. 12; Høyen: „Saml. Skrifter“ I 1871; Raczyński: „Gesch. der modernen Kunst“ III.

Burman Becker, Johann Gottfried (^{20/4} 1802—^{0/10} 1880), Apoteker, historisk Samler. F. i Kbh. Forældre: Apoteker Gottfried Becker (s. d.) og Hustru.

Blev Student 1821, Cand. pharm. 1825, var 1826—28 paa Studierejse i Udlandet og blev Dr. phil. ved Universitetet i Jena 1829. Blev 1828 Medbestyrer af Faderens Apotek, som han overtog 1844; da Apotekerforholdene ikke tilfaldt ham, solgte han

det allerede 1845 og afgav med Aarets Udgang sine Funktioner som Hof- og Rejseapoteker. Han foretog flere Gange længere Udenlandsrejser; var 1843 Medstifter af Danmarks Apotekerforening. I sin Fritid syslede han med historiske Studier, udgav 1830—32 3 Hæfter „Efterretninger om de gamle Borge i Danmark og Hertugdømmerne“ og gav derved Stødet til Undersøgelse af gamle Ruiner og Herregaarde. Paa sine mange Fodture tog han en Række Skitser af historiske Mindesmærker og tilvebragte paa denne Maade værdifulde Samlinger. Han beskæftigede sig desuden meget med Personal- og Kulturhistorie, særlig fra Tiden efter Reformationen; hans Interesse for sin egen Slægts Genealogi gav sig Udslag gennem Udgivelsen af flere Skrifter, hvoraf det fyldigste er: „Geschlechts Register der Familie Becker“ (1875). D. i Kbh. — Gift 1) 1830 Anna Margaretha Baden, d. 1832. 2) 1835 Jacobe Baden, d. 1874. M. N. R.

Litt.: Slægt i Elvius og Hiort-Lorenzen: „Danske patr. Slægter“ 1891; Nekrologer i „Arkiv f. Farmaci og tekn. Kemi“ XXXVI 1882 og i „Extrait de la Revue belge de numismatique“ 1881.

Burmeister, Carl Christian (^{7/1} 1821—^{11/12} 1898), Mekaniker. F. i Kbh. Forældre: Restauratør Carl Christian Friedrich B. og Marie Hansen. Uddannedes 1836—42 paa Polyteknisk Læreanstalts Værksteder,

hvor H. C. Ørsted blev opmærksom paa ham og anvendte ham som Assistent ved flere fysiske Undersøgelser; 1842—46 rejste han udenlands og arbejdede ved de største mekaniske Etablissemen-

ter i Tyskland og Frankrig. Hjemkaldt af Mekaniker H. H. Baumgarten (s. d.), der ønskede at gaa i Kompagni med B., vendte han 1846 tilbage til Danmark og anlagde sammen med Baumgarten paa Kristianshavn et Maskinbyggeri, der snart tog et stærkt Opsving og 1847 forøgedes med et Jernstøberi. Desuden tilvirkedes Dampmaskiner, Varmeapparater, Bogtrykpresser m. m. og fra 1849 tillige Dampskibsmaskiner. Denne sidste Virksomhed førte Firmaet ind paa et helt nyt Felt: Skibsbygningen; der anlagdes et Værft paa „Engelskmændens Plads“ ved Kristianshavns Kanal, og 1854 kunde det første Skib afleveres; s. A. byggedes det første Jernskib, og efterhaanden blev Jernskibsbyggeriet den vigtigste Side af Virksomheden, bl. a. som Følge af store Bestillinger fra Marinen og Postvæsenet. 1862 trak Baumgarten sig tilbage, og B. var Eneleder til 1865, da han optog W. Wain (s. d.) i Firmaet. I Samarbejde med ham førtes Udviklingen hurtig yderligere frem; den i disse Aar opblomstrende Skibsfart bød Skibsbyggeriet talrige Opgaver, og 1867—69 byggedes Knippelsbro; ved denne Tid beskæftigedes ialt ca. 700 Mennesker i B. & Wains Tjeneste. Fremgangen var saa stærk, at det 1872 blev nødvendigt at lade hele Etablissementet overgaa til et Aktieselskab med de to Ejere som Direktører og Tietgen som Formand; der begyndtes med en Aktiekapital paa 3 Mill. Kr. 1880 grundlagdes Centrifugefabrikken, der senere har faaet et meget stort Omfang. Efter Wains Død 1882 var B. atter Eneleder til 1887, og med Udgangen af 1890 trak han sig tilbage fra Ledelsen. Han var en sjælden virkelysten og initiativrig Mand med et vaagent Blik for alle Fremskridt og utrættelig i sine Bestræbelser for at lægge nyt Land ind under den store Virksomhed; dertil var han en human Arbejdsgiver, fast i sin Optræden, men jævn og ligetil. Sammen med Baumgarten og Wain har han Æren for Jernskibsbyggeriets stærke Udvikling her i Landet. D. i Kbh. — Gift 1847 Johanne Cathrine Pohls, d. 1894. R. B.

Litt.: „Ill. Tid.“ 20/4 1874, 31/5 1885, 8/1 1890; „Nationaløkon. Tidsskr.“ XVIII; „Medd. fra Fællesrepr. f. dansk Industri og Haandværk“ 1882—85; C. Nyrop: „Bidrag til den danske Industris Historie“ 1873; „Aktieselskabet B. & Wain 1846—1906“ 1906; Bokkenheuser: „Kristianshavn“ 1910.

Burrau, Carl (f. 29/7 1867), Matematiker. F. i Helsingør, Forældre: Karantæneofficiant Christian Frederik Jensen og Caroline Frederikke B. Blev Student 1885, Cand. mag. 1890. Hans matematiske Interesser drejedes af Thiele over i beregningsastronomisk Retning. 1893—98 var han Assistent ved Observatoriet i Kbh.; beskæftigede sig med Undersøgelser vedrørende Trelegemeproblemet og Stjernefotografi.

1895 blev han Dr. phil. ved en Afhandling vedrørende Instrumentkonstanterne ved Observatoriets Maaleapparat for fotografiske Plader. 1898 var han Medstifter af og 1898—1915 Aktuar ved Livsforsikringsselskabet „Tryg“; desuden paa forskellig Maade knyttet til Forsikringsvæsenet (1901 Medstifter af Aktuarforeningen, Bestyrelsesmedlem 1901—16, 1913 knyttet til „Danske Genforsikring“, 1915 til „Dansk Assurance Kompagni“, fra 1918 Direktør for det statistiske Centralkontor ved Norske Lloyd Concernet, Kria.). B. har i sin Produktion gjort Anvendelse af den regnende Matematik paa forskellige Omraader, særlig Trelegemeproblemet (i en Guldmedailleafhandling til Videnskabernes Selskab 1894 og i Publikationer fra Observatoriet). Desuden har han forfattet forsikringstekniske Indlæg samt en trigonometrisk Tabel. — Gift 1895 Anna Elisabeth Lundgren.

P. H.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1895.

Busch, Herman Axel Emil Otto (f. 31/10 1854), Præst. F. i Kbh. Forældre: Professor ved Universitetet i Dorpat, russisk Statsraad Friederich Andreas Caspar B. og Juliane Mathilde Leuckfeldt. Blev Student 1873, Cand. theol. 1879, begyndte 1880 sin Præstevirksomhed paa Venø; 1882 forflyttedes han til Horne—Asdal, 1888 til Feldballe—Nødager, 1893 til Bøvling—Flynder og endelig 1901 til Vor Frue Kirke i Odense, hvor han virkede til 1909. To Aar senere udnævntes han til Sognepræst ved Sions Kirken i Kbh., og 1914 forflyttedes han til sit nuværende Embede i Vallensbæk. B. slutter sig til den indre-missionske Retning og har som udpræget Vækkelsestaler deltaget meget i dens Møder Landet over; han er iøvrig kendt for sin Interesse for Hedningemissionen og har siden 1904 været Formand for Det danske Missionselskab. — Gift 1880 Fanny Andrea Louise Ohlsten.

H. M.

Litt.: „Soransk Tidsskr.“ IV 2 1901, S. 171; Blauenfeldt: „Den indre Missions Historie“ 1912.

Busch, Carl Reinholdt (f. 29/3 1862), Musiker, Komponist. F. i Bjerre ved Horsens. Forældre: Herredsfuldmechtig Georg Ludvig B. og Ida Sophie Feller. Uddannedes 1883—85 paa Konservatoriet under Gade, Hart-

mann, V. Tofte og J. D. Bondesen og gik derfor over i Orkestervirksomhed. Rejste dog snart til Udlandet (Bruxelles og Paris), hvor

han bl. a. fortsatte sine Studier under Benjamin Godard. Saaledes udrustet tog han 1887 til U. S. A., hvor han som Bratschist i en Strygekvartet („Gade-Kvartetten“) fik en Kaldelse til Kansas City, Mo. Dette blev hans Skæbne. Her var der

god Brug for en vel-skolet og initiativrig Kraft, og B. har siden været Hovedet for det stedlige Musikliv, der takket være hans Virksomhed har gjort Byen til et betydende amerikansk Musikcentrum og skabt ham selv en Position langt ud over Staten Missouri's Grænser. Han svang sig hurtigt op til Dirigent bl. a. for Philharmonic Society, senere for Oratorio Society og Kansas City Symphony Orchestra, ligesom han som Gæstedirigent er optraadt i New York, Chicago, Cincinnati, St. Louis, Minneapolis, San Francisco, Leipzig, Dresden og Kbh. Desuden har han en stærkt paaskønnet Virksomhed som Komponist bag sig. Mange af hans Værker er Konkurrencearbejder, og han har vundet alle de Præmier, han har æsket, noget ret enestaaende i Amerika. Af hans Kompositioner, der omfatter Orkester- og Korværker samt Kammermusik, kan fremhæves Kantaterne „May“, „Alexanders Feast“, „The American Flag“ og navnlig „The four winds“ (efter Longfells „Hiawatha“) samt en Indiansk Legende for Violin. Adskilligt af hans Musik er bygget over indianske Motiver og Dansestrofer. Danmark besøgte han 1913 og opførte da „Fra Heden“ for Orkester og Mandskor ved Indvielsen af Nationalparken i Ræbild Bakker. B. nyder med Rette stor Anseelse i Amerika, hvor han har været sit Hjemlands Musikkultur en værdig Repræsentant og trofast Forkæmper. — Gift Sally (Sara) Smith. G. S.

Litt.: „The Kansas City Post“ ^{15/5} 1910; „Dansk-Amerikaneren“ ^{2/11} 1910 og ^{11/10} 1911; „The Kansas City Star“ ^{1/2}, ^{10/5} og ^{5/7} 1914; „København“ ^{4/7} 1909; „Dagens Nyheder“ ^{31/7} 1912.

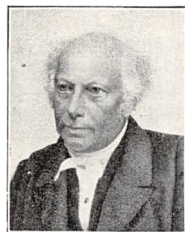
Busck, August (f. ^{18/2} 1870), Entomolog. F. paa Mygdalgaard ved Bælum. Forældre: Landmand Carl B. og Katty Lassen. Blev Student 1889, var derefter i en Række Aar Lærer i en Række Aar Lærer i Zoologi og Botanik ved Ordrup Latinskole, samtidig med at han studerede Zoologi, navnlig Entomologi. Da han imidlertid ikke mente her hjemme at kunne

opnaa nogen Stilling, der rigtig passede for hans Evner, forlod han Landet og fik 1896 Ansættelse i Washington, D. C. ved United States Department of Agriculture, Bureau of Entomology. Ved sin fremragende Dygtighed, ikke mindst som biologisk Iagttagelse, og begunstiget af fortræffelige Arbejdsforhold har han her vundet sig et anset Navn og har i forskellige Tidsskrifter — „Proceedings of the U. S. National Museum“; „Proceedings of the Entomological Society of Washington“; „Smithsonian miscellaneous collections“ — offentliggjort en Række Undersøgelser over Smaasommerfugle, Myg, parasitiske Fluer m. m. — Gift 1895 Vilhelmine (Ville) Christensen. R. H. S.

Litt.: Slægt i V. A. Secher: „Meddelelser om Slægten Secher“ 1885; Hauch-Fausbøll: „Studentterne 1889—1914“ 1914.

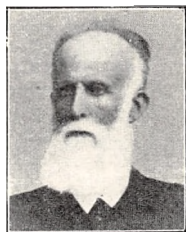
Busck, Gunn (^{11/5} 1798—^{28/3} 1869), Præst. F. i Kbh. Forældre: Bankdirektør Gunn B. og Dorothea Ludvigsen. Blev Student 1815 og Cand. juris 1820; han havde imidlertid faaet Lyst til at blive Præst og erhvervede sig derfor i Løbet af tre Aar ogsaa teologisk Attestats. 1824—44 virkede han som Præst i Stiftsbjergby-Mørke, fra 1844 til sin Død i Brøndbyvester og -vester ved Kbh. B. er navnlig kendt for sit Forhold til Grundtvig; allerede under Striden om „Kirkens Genmæle“ tog han Parti for ham i et Par Smaaskrifter, der dog udmærker sig ved en mild og hensynsfuld Form; og i de Aar, da Grundtvig i Kbh. var uden Embede, fik han af B., der efter sin Fader havde arvet en stor Formue, en Understøttelse, som satte ham i Stand til at arbejde paa „Sangværk til den danske Kirke“. Grundtvig priser derfor sin Ven som den, der „købte Lovsang til Guds Hus“. D. i Brøndbyvester. — Gift 1) 1824 Andrea Poulina Gutfeld, d. 1832. 2) 1835 Juliane Maria Bech, d. 1896. H. M.

Litt.: H. Bech: „G. B. Et Levnedsløb i en Præstegaard“ 2. Udg. 1878; Fr. Ronning: „N. F. S. Grundtvig“ 1907—14; Fr. Holm i „Liselund Bogen“ 1914 og „Præsten G. B.“ s. A.; Nekrolog i „Dansk Kirketid.“ 1869; Breve i „Breve til og fra B. S. Ingemann“ 1879 og H. F. Rørdam: „Peter Rørdam“ III 1895.

Busck, Gunn (f. ^{9/6} 1840), Handelsmand. F. paa Benzonseje ved Roskilde. Forældre: Proprietær August B. og Johanne Marie Secher. Vilde oprindelig have været Læge, men Sygdom kuldkastede hans Planer. I Stedet for slog han ind paa Handelsvejen, løste 1862 Grossererborgerskab i Kbh. og startede en Forretning med Smør, der ret hurtigt naaede et betydeligt Omfang; dens

Speciale var Pakning af sødt Smør i lins for Eksport til Tropene; han var en af

Foregangsmændene paa dette Omraade, var meget fordringsfuld m. H. t. Varens Kvalitet, hvorved han højnede Mejerivæsenets Udvikling betydelig, og vandt stort Ry for sit Firma i oversøiske Lande; han forstod i sjælden Grad at udnytte Chancerne paa det hurtig skiftende

Marked. 1874 omdannedes Firmaet til Aktieselskab under Navn „Scandinavian Preserved Butter Company“; dette stiftede 1875 Slagelse Mejeri, det første Fællesmejeri i Danmark. 1877 stiftede han „Kbh. Mælkforsyning“, væsentlig i det Øjemed at skaffe Smaafolk god og billig Mælk; denne Institution har fundet Efterligninger i flere andre store Byer, og naar Kbh. staar som en Foregangsby paa dette Felt, maa Æren herfor tilskrives ham. Han har nu efter et virksomt Liv trukket sig tilbage fra Forretningslivet. — Gift 1887 Charlotte Ane Hutchinson. O. T.

Litt.: Slægt se August B.; „Børsen“ 9/8 1912; A. St. Macgregor: „Milk supply in Copenhagen“ 1890.

Busk, Jens Andersen (27/7 1845—29/8 1908), Politiker. F. i Aas ved Horsens. Forældre: Gaardejer Anders Jensen B. og Maren Sørensdatte. Var 1862—

63 paa Gjedved Højskole og paavirkedes stærkt i religiøs, specielt grundtvigsk Retning. 1863 overtog han Bestyrelsen af Fædregaard og blev Ejer af den 1870. Han nærde tidlig en levende Interesse for Politik, og hans Evner for Agitation blev

opdaget paa en af Bergs og Hørups Rejser i Jylland; han søgte forgæves Valg til Landstinget i Horsens 1875 og valgtes Aaret efter til Folketinget i Ribe, hvor han genvalgtes, til han 1906 trak sig tilbage. Han gik ind i det Forenede Venstre, fulgte 1877 Berg og Hørup og 1883 Hørup, gik 1895 med Venstrereformpartiet og blev staaende der trods nogen Utilfredshed, sad 1879—1906 i Finansudvalget og var 1883—88 Medlem af Venstres Bestyrelse. B. var et usædvanlig hurtigt og kvikt Hoved, et ildfuldt Temperament og en højtbegavet Agitator. Han ejede den fødte Talers Evne til at skabe ny og slaaende Vendinger; „klinke Postelinet“, „rent Halm i Støvlerne“, „vove Trøjen“, „snydt og narret“ er Eksempler paa slige Udtryk. Hans politiske Idé var Bøndernes Selvstændighed paa alle Om-

raader, men han manglede Grundighed, han glimrede ved smaa oratoriske Triumfer som ved Interpellationen om Husarerne 1879, men han var alt for overfladisk til nogen Sinde at naa frem i de virkelige Politikeres Række. Hans heftige Temperament gjorde ham svingende, og hans Ungdoms rene Radikalisme sløredes efterhaanden af adskillig Moderation. Religiøst fandt han Hvile i Katolicismen, politisk kom han til sidst til at staa underlig hjemløs; han frygtede en alt for frisindet Valglovspolitik, men var imod Venstrereformpartiets spirende Militærprogram; saa trak han sig ud af Spillet. En Mand af ravjysk Maal, der ikke ejede Jydens Sindighed. D. i Horsens.

— Gift 1870 Kirstine Marie Jensen. P. E.

Litt.: Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Ill. Tid.“ 9/8 1908; „Tiden“ 29/8 1914; Johs. Jørgensen: „Det usyrede Brød“ 1918; Nekrologer i „Politiken“ af C. C. 20/8 1908, „Vejle Amts Folkeblad“ 21/8 s. A. af Chr. Søndergaard, „Horsens Folkeblad“ 29—30/8 s. A. og „Varden“ s. A.

Busse, Otto Frederik August (f. 19/7 1850), Statsbanedirektør. F. i Kbh. Forældre: Overmaskinmester ved Statsbanerne Otto B. og Louise Rost. Stod

i Smedelære paa Frederiksværk og uddannede sig derefter videre paa „Gewerbeacademie“ i Chemnitz, senere hos det sjællandske Jernbaneselskab og i engelske og tyske Fabrikker. 1876—1910 var han knyttet til Statsbanerne, først som Maskingeniør til 1882, derefter som Kontorchef og Maskinchef til 1903 og endelig som Direktør for Maskinafdelingen og Medlem af Generaldirektionen fra 1/1 1904. B. var i en lang Aarrække den ledende ved Udviklingen af Statsbanernes Maskinvæsen. Alle-

rede 1876 konstruerede han de Tenderlokomotiver, som indtil 1896 benyttedes til Trafikken paa Klampenborgbanen, og 1880 og 1894 konstruerede han nye Iltogstyper, ligesom alt det øvrige Driftsmateriel blev til under hans personlige Ledelse. Den stærke og fortrinlige Udvikling af Dampfærgeforbindingerne skyldes ligeledes i væsentlig Grad ham. Ved sine Konstruktioner havde han især Driftssikkerheden og Driftøkonomien for Øje. Han foranledigede Indførelsen af Vakuumbremser og opnaaede ved en Række Forbedringer af Lokomotiver og Vogne at formindske Vedligeholdelsesudgifterne. Han indførte Dampopvarmning af Jernbanetogene og forbedrede Ventilationen og Togbelysningen. Indførelse af kemisk Undersøgelse af Materialer, navnlig af Brændslet, og en rationel Ordning af Værkstedforholdene skyldes

ligeledes ham. B.s Konstruktioner har her hjemme saa vel som i Udlandet vundet almindelig Anerkendelse. Paa Udstillingen i Brüssel 1910 lod et stort tysk Firma B.s nyeste Lokomotivtyper udstille. — Gift 1877 Margarethe Jacobi. *M. C. H.*

Litt.: J. B. Bruun i „Ingeniøren“ XIX 1910; „Järnbanebladet“ s. A.

Buus, Niels Peter Jensen ($\frac{6}{2}$ 1835— $\frac{10}{4}$ 1886), Landmand. F. i Svendstrup Østermølle ved Aalborg. Forældre: Gaardejer Jens Mathisen B. og Mette Sørensen. Kom 17 Aar gl. til Agerbrugsskolen paa Næsgaard, hvor han vakte Lærernes Opmærksomhed ved sin Flid, Pligtfølelse og sikre Eftersigt af Undervisningsfagene. Da det 2-aarige Kursus var forbi, fik han af det Classen'ske

Fideikommis Stipendium for at studere Landbrugsvidenskab ved Polyteknisk Læreanstalt under B. S. Jørgensen og ved Landbohøjskolen under Bendz og Prosch. Han arbejdede med Iver og Dygtighed, saa han i Januar 1856 tog Landbrugseksamen med Udmærkelse og blev den første danske Landbrugskandidat. Samme Foraar blev han Underforvalter paa Ourupgaard, 1858—67 Forvalter paa Gedsergaard, der lige som Ourupgaard ejedes af E. Tesdorpf; for denne blev B. en værdifuld Kraft, og der udvikledes et Samarbejde til rationel Drift, som fik vidtrækkende Følger for dansk Landbrug. At Tesdorpf satte megen Pris paa sin udmærkede Medhjælper, fremgaar af de Mindeord, han udtalte i Landhus-holdningsselskabet $\frac{2}{7}$ 1886. Paa Gedsergaard kom B. til at indlede det intensive Landbrug med udvidet Rodfrugtavl, Anvendelse af Kunstgødning, rationel Kvægavl m. m. Under helt andre Forhold kom han til at virke, da han 1867 flyttede til Thy for at lede Fuldendelsen af Sjørring Søs Udtørring og bestyre Avlsbruget paa Rosvang, men ogsaa her løste han Hvervet med overlegen Dygtighed. De store uproduktive Arealer kom under Kultur og frembragte fortrinlige Afgrøder, bl. a. blev der drevet Græsfraavl i et hidtil ukendt Omfang. B.s Interesse samlede sig dog særlig om Kvægavlen; han var selv en dygtig Opdrætter og førte Prosch's Avlsprincipper ud i Praksis. Som Formand for Dommerudvalgene ved flere store Landmandsforsamlinger har B. i klare, mønstergyldige Foredrag aflagt Beretning om Bedømmelsen ved Kvægudstillingerne og derved anvist Retningen for Kvægavlen her i Landet. B. stod absolut som en af de mest betydende Landmænd for sin Tid; desuden var han en anset Læremester for vordende Landmænd;

Skolen paa Rosvang var streng, men frugtbringende. B. var en faamælt Mand, men naar han tog Ordet paa Møder, blev han hørt med Opmærksomhed, fordi hans Tale var underbygget af solid Viden, rig Erfaring, praktisk Sans og sund Dømmekraft. Foruden adskillige Artikler i Fagblade har han bl. a. skrevet „Malkekøernes Behandling Sommer og Vinter“ (1875). Denne fortrinlige Bog saavel som B.s øvrige Publikationer viser hans Indsigt og gode Overblik over Emnet. D. paa Rosvang. — Gift 1867 Laura Louise Charlotte Friis.

A. C.

Litt.: Nekrologer i „Ugeskrift for Landmænd“ 1886, I, S. 197 ff., „Landmandsblade“ s. A., S. 523 (ved E. Tesdorpf), „Vort Landbrug“ s. A. og „Danmark“ 1887.

Buxtehude, Diderik (1637— $\frac{9}{5}$ 1707), Orgelmester, Komponist. F. vistnok i Helsingborg. Forældre: Organist i Helsingør Hans (Johan) Jenssen B. og Helle Jespersdatter. Uddannedes af Faderen og mulig af J. Lorentz ved Skt. Nikolaj Kirke i Kbh., et af de mere betydende Navne i Tidens Musikliv, virkede tidlig som Organist i Helsingborg, 1660—67 i Helsingør og blev derefter 1668 Franz Tunders Efterfølger ved Mariakirken i Lybæk, hvilken Stilling han beklædte til sin Død. Her opnaaede han snart stor Berømmelse. Navnlig vakte de saakaldte „Abendmusiken“, store Kirkekoncerter, han siden 1673 gennem en Aarrække afholdt i Adventstiden, stor Opsigt, og her hørte man Samtidens største Kantateværker jævnsides B.s egne Kompositioner, af hvilke en stor Del er skrevne netop til disse Koncerter. Samtidig fandt han rig Lejlighed til at vise sin sjældne Orgelkunst, hvorfor Lybæk snart blev en af Nordtysklands vigtigste Musikbyer. Blandt B.s Elever udmærkede sig navnlig den tidlig bortrevne Slesviger Nic. Bruhn fra Svavested. I en vis Forstand kan som hans Lærling ogsaa nævnes J. S. Bach, der 1705 gik paa sin Fod fra Arnstadt i Thüringen til Lybæk for at høre og lære af den store danske Orgelmester, en Rejse, hvis Indtryk satte dybe Spor i Bachs Kunst. Af B.s Kompositioner tryktes kun en ringe Del i hans Levetid. Derimod er man i nyere Tid begyndt paa Grundlag af de spredte endnu bevarede Afskrifter at udgive hans betydeligste Arbejder. Først fremdroges enkelte Koralbearbejdelser, derefter samlede Ph. Spitta Orgelværkerne i en stor kritisk Udgave i 2 Bd. (1876—78). Nogle Instrumentalværker foreligger i Nyudgave ved H. Stiehl i „Denkmäler deutscher Tonkunst“ XI, medens Max Seiffert sst. XIV har redigeret et Udvalg af hans Kirkekantater. Fra dansk Side er et Udvalg af hans Kompositioner udgivet i 4hændig Klaverbearbejdelser af Chr. Barnekow. Originaler eller Afskrifter af B.s Værker er nu Biblioteks-

sjældenheder. Langt den betydeligste Samling findes i Uppsala, hvilket skyldes B.s nære Forhold til Kapelmester Gustaf Düben i Stockholm, fra hvem denne Samling, der dog væsentligst bestaar af Vokalværker, stammer. B.s Fortrin som Komponist gør sig i ualmindelig Grad gældende i Orgelkompositionerne, hvad allerede Bode saa, medens Mattheson navnlig satte Klaversagerne højt. I de frie Orgelværker naar han et Højdepunkt, der stiller ham paa den ypperste Plads før Bach, en rig og mesterlig Kontrapunktik og en for sin Tid dristig og fremadpegende Harmonik i Forbindelse med en mægtlig skabende Fantasi viser ham som en stor og sjælden musikalsk Begavelse, medens et sværmerisk og vemedigt Træk i Almindelighed sættes i Forbindelse med hans nordiske Oprindelse. Hans tekniske Herredømme over Orgelet nød Ry langt ind i 18. Aarh. Endnu i vor Tid dyrkes han med Forkærlighed af de største Navne som Alex. Guilmont (Paris) og Karl Straube (Leipzig). D. i Lybæk. — Gift 1668 Anna Margrethe Tunder.

G. S.

Litt.: Moller: „Cimbria litt.“ II 1; Ph. Spitta: „Joh. Seb. Bach“ I 1873; H. Jimmerthal: „D. B.“ 1877; „Lübecker Blätter“ 1877; Max Seiffert i „Jahrb. d. Musikbibl. Peters“ 1902; „Kult och Konst“ 1907; A. Pirro: „D. B.“ 1913; Breve i „Mittel. d. Verein f. Lübb. Gesch.“ 1888.

Bügel, Caspar Peter ($\frac{4}{3}$ 1759— $\frac{1}{6}$ 1817), Handelsmand. F. i Hamburg. Fik $\frac{12}{11}$ 1783 Borgerskab i Kbh. som Grosserer og tjente sig under de gunstige Handelskonjunkturer i de nærmest følgende

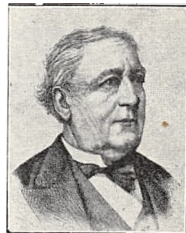
Aar en betydelig Formue. Han omsatte navnlig oversøiske Produkter, ost- og vestindiske Varer, og var selv Reder. I sin pragtfuldt udstyrede Gaard ved Frederiksholms Kanal førte han stort

Hus, i „Bonne Espérance“ ved Øresund ejede han en af Omegnens skønneste Lystgaarde. Ved sin Død hørte han til Byens rigeste Privatmænd, men synes ikke at have indtaget nogen førende Stilling blandt sine Standsfæller og havde næppe Interesser ud over sin nærmeste Kreds. For sin Slægt sørgede han godt. Som andre af Tidens Handelsherrer satte han en Del af sin Formue i Lænejendom, idet han 1809 købte Ringstedkloster og blev Herremand; 1814 oprettede han deraf et Stamhus og Familiefideikommis, der endnu virker efter sit oprindelige Formaal. D. i Kbh. — Gift 1787 Catharina Maria Adzer, d. 1845.

E. N.

Litt.: J. V. Christensen: „Ringsted Kloster og det B.ske Fideikommis“ 1916 med Stamtavle af Hauch-Fausbøll.

Bülow, Bernhard Ernst v. ($\frac{2}{6}$ 1815— $\frac{20}{10}$ 1879), Diplomat. F. i Cismar, Holsten. Forældre: Amtmand Adolf B. og Grevinde Susanne Baudissin. Efter at have studeret ved Universiteterne i Berlin, Göttingen og Kiel gik B. 1839 i dansk Statstjeneste og blev 1842 Legationsraad. Som Sekretær ved Arvefølgekommissionen 1846 førte han dennes Protokol, 1847 sendtes han som

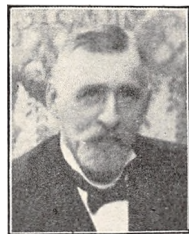

Chargé d'Affaires til Hamborg, men traadte ved Oprøret Marts 1848 ud af Statstjenesten og stillede sig til Raadighed for den provisoriske Regering i Kiel. Atter indtraadt i dansk Tjeneste sendtes han til Frankfurt som dansk Forbunds-gesandt 1851—62. Dec. 1851 var han i overordentlig Sendelse med C. H. Bille (s. d.) i Berlin og Wien angaaende Ordningen af det danske Monarkis Forfatningsforhold. Ligeledes førte han Forhandlingerne i Frankfurt 1852 med Bismarck og Hertugen af Augustenborg om denne sidste Afstaaelsesakt af $\frac{30}{12}$ 1852. Som Forbunds-gesandt arbejdede han med megen Energi og ubestridelig diplomatisk Dygtighed paa en Udjevning af de dansk-tyske Stridsspørgsmaal. Hans Bestræbelser forblev imidlertid frugtesløse, og da han misbilligede Halls Ejderpolitik, tog han sin Afsked $\frac{20}{10}$ 1862; selv var han for Tanken om en Deling af Slesvig. Han gik derefter i mecklenborgsk Statstjeneste og var fra 1873 til sin Død tysk Udenrigsminister efter Opfordring af Bismarck, hvis trofaste Medhjælper han var i alle vigtige Spørgsmaal. I April 1877 hævdede han i den tyske Rigsdag overfor H. Krüger (s. d.), at Pragfredens Art. 5 ikke gav Nordslesvig nogen juridisk Ret. B. var en fornem, fint dannet, kundskabsrig Aristokrat, stærkt konservativ, raadede over usædvanlige Talegaver i Forbindelse med en klar og skarp Tænkning og fin politisk Forstaelse. Hans Søn er den tidligere tyske Rigskansler Bernhard v. B. D. i Frankfurt a. M. — Gift 1848 Louise Victorine Rücker, d. 1894. *F. de F.*

Litt.: Slægt se P. v. B.: „Familienbuch der von B.“ 1858 samt Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og „Haandb. over den ikke naturaliserede Adel“ 1917; „Nær og Fjern“ $\frac{2}{11}$ 1879; Fr. Bajer: „Nordens særlig Danmarks Neutralitet under Krimkrigen“ 1914.

Bülow, Frederik Christian v. (f. $\frac{2}{8}$ 1853), Fabrikdirektør. F. i Nordborg paa Als. Forældre: Toldforvalter Julius Conrad v. B. og Louise Margrethe Elisabeth Bierg. Blev 1872 ansat som Assistent hos Fabrikejer Chr. Drewsen paa Strandmøllens Papirfabrik og senere knyttet til Firmaets Hovedkontor i Kbh. Da Aktieselskabet „De forenede Papirfabrikker“ etableredes i 1889,

traadte B. i dette Selskabs Tjeneste som Chef for Hovedkontoret og blev 1907 administrerende Direktør. Fabrikkerne er under hans Ledelse blevet udvidet ved store moderne maskinelle Anlæg, navnlig paa Maglemølle og Dalum, og 1908 købtes Ravnholm Papirfabrik, hvis Maskiner blev overflyttet til Dalum. Et betydningfuldt Led i B.s Virken er hans Arbejde

for at forbedre Arbejds- og Lønvilkaarene for den store Stab af Arbejdere og Funktionærer, hvis Pensionering ogsaa er blevet sikret gennem Udarbejdelse af et fast Regulativ. ¹/₁₀ 1917 fratraadte B. sin Stilling som Direktør for at indtræde i Selskabets Bestyrelsesraad og i den af Raadet valgte Kontrolkomité, der har Tilsyn med Forretningens Førelse. — Gift 1886 Marie Lagertha Hansen. S. D.

Litt.: Slægt se B. E. v. B.; „Nationaltid.“ ¹/₃ 1914 og ¹/₁₀ 1917.

Bülow, Frants Christopher v. (²⁵/₂ 1769—¹²/₃ 1844), Officer. F. paa Laage Gaard ved Vejle. Forældre: Toldinspektør, Kaptajn Christian Frederik v. B. og Barbara Høegh.

Blev Landkadet 1781, Officer 1788, var udset til Adjutant hos Kronprinsen under Eksercer-tiderne 1791 og blev virkelig Adjutant 1796, Generaladjutant 1801, Chef for Generalkommandokontoret 1803 og 1808 for Generaladjutantstaben, 1809 Generalmajor. Blev 1828 Generalløjtnant og n. A. fung. Generalkvartermester; 1830 Chef for den militære Højskole, tog sin Afsked 1840. Nær knyttet til Frederik VI, som han var i næsten 50 Aar, som Ven og Raadgiver, var hans Virksomhed af stor Betydning og i mange Henseender til megen Nytte ved hans administrative og organisatoriske Evner. En stor Del af Skylden maa han dog bære for de ulykkelige Følger af Danmarks Militærpolitik 1808—14. Harmen var i de Tider stor mod „den røde Fjer“, som han spotvis kaldtes. Man tilskrev Kongens Raadgiveres svigtende militære og politiske Indsigt den Mangel paa Initiativ, der bl. a. førte til Norges Løsrivelse. D. i Kbh. — Gift 1803 Baronesse Sophia Eleonora Selby, d. 1842. K. C. R.

Litt.: Slægt se B. E. v. B.; Østs Arkiv VIII 1827; „Medd. fra Krigsarkiverne“ I—IX 1888—1902; „Fra Hoffet og Byen“ („Mem. og Breve“ III) 1906; Breve i Sorø Skoles Progr. 1878.

Bülow, Frederik Rubeck Henrik v. (⁴/₂ 1791—¹⁶/₆ 1858), Officer. F. i Nustrup ved Gram. Forældre: Generalmajor Frederik Rubeck Christian v. B. og Henriette Marie Cold. Blev Frikorporal 1805, Elev ved det militære Institut 1806 og udmærkede sig som Fændrik under Kbh.s Belejring 1807; Officer 1808. Ved Krigens Udbrud 1848 stod han som Oberst og Kommandør for 2. Linie-Infanteribataillon,

som han havde uddannet fortrinlig. Han fik nu Kommandoen over 1. Infanteribrigade og udnævntes i Maj til Generalmajor. Næsten overalt, hvor der paa Krigsskuepladsen 1848 foregik noget af militær Betydning, var han og hans Brigade til Stede: Slagene ved Bov og Slesvig, Kampene ved Nybøl og Dybbøl o. s. v. „Den 1. Brigade førtes af Generalmajor B. med hans sædvanlige Duelighed og Uforkædethed,“ hed det i General Hansens Indberetning til Krigsministeren efter Kampene ved Dybbøl. Under Panikken i Flensborg hørte han til de faa, der straks kunde samle deres Afdelinger og føre dem frem. 1849 indledede hans Tropper Felittoget ved Kampene i Sundeved. ¹³/₄ udnævntes han til Felthærens Overgeneral og søgte, ved Slaget ved Kolding, at slaa Slesvigholstenerne, inden den tyske Forbundshær naaede frem. Under den paafølgende tyske Invasion i Jylland lykkedes det ham at overvinde Regeringens Utilbøjelighed til at give Overgeneralen frie Hænder, og paa eget Ansvar udførte han den mindeværdige Vaabendaad, der gav ham det Kendingsnavn, hvormed han altid vil blive nævnt i Danmarks Historie: „Sejrrerren ved Fredericia“. Feltilivet havde imidlertid medtaget hans Kræfter, og da Krigen atter brød ud 1850, kunde han ikke overtage Kommandoen. Først 2 Aar efter var hans Helbred for saa vidt restitueret, at han kunde overtage Posten som kommanderende General i Slesvig. Han fik 1855 den sjællandske Generalkommando, men stilledes allerede Aaret efter til Disposition og levede sine sidste Aar i Sønderjylland. D. paa Sandbjerg Gaard, Sundeved. — Gift 1813 Henriette Bertine Dame, d. 1872.

K. C. R.

Litt.: Slægt se B. E. v. B.; „Den dansk-tyske Krig 1848—50“ I—II 1867—78; O. Vauppell: „Generalerne Ryes og B.s Levnedsløb“ 1877; E. Høyer-Møller: „Livs- og Krigserindringer“ 1894; A. Larsen (Liljefalk): „Dansk-norske Heltehistorier 1814—64“ 1896; R. Bonn: „F. R. H. B.“ 1899; „Vort Forsvar“ ¹²/₄ 1903; Stilling: „Danske Livregiment til Fods 1763—1913“ 1913; Glud i „Vor Fortid“ 1918.

Bülow, Frits Toxwerdt v. (f. ¹⁰/₄ 1872), Jurist, Politiker. F. i Aalborg. Forældre:

Herredsfuldmegetig Emil Faye B. og Marie Gabrielle Toxwerdt. Blev Student 1894, Cand. juris 1898, Overretssagfører s. A. og Højesteretssagfører 1903. Han oparbejdede sig en betydelig Sagførerforretning og nød megen Anseelse for sin Dygtighed i Skranken; hans mest celebre Sag var Defensoratet for J. C. Christensen og S. Berg for Rigsretten

1910. Kort efter denne Sags Afslutning indtraadte B., der ikke før havde taget aktiv Del i Politik, i Ministeriet Berntsen som Juslitsminister. Han viste i denne Stilling ikke ringe Forhandlingsdygtighed og Initiativ; af de talrige gennemførte Love kan nævnes Lov om Plejeforholdene paa Sindsygeanstalterne 1911, Tuberkuloseoven 1912, Lov om Statspolitiet s. A., om en Straffeanstalt ved Nyborg s. A., om Apotekervæsenet 1913 og om et Sindssygehospital paa Sjælland s. A.; derimod lykkedes det ikke at faa Retsreformen sat i Kraft. B., hvis administrative Afgørelser ikke altid vakte enstemmig Bifald (saaledes Afskedigelsen af Dr. Muus 1911), afgik med det øvrige Ministerium Juli 1913 og blev samtidig ekstraordinær Assessor i Højesteret, men genoptog siden sin Virksomhed som Sagfører. — Gift 1899 Fanny Augusta Frederikke Poulsen. P. E.

Litt.: Slægt se B. E. v. B.; „Gads danske Magasin“ 1908—09.

Bülow, Johan v. (^{29/7} 1751—^{22/1} 1828), Hofmand, Mæcen. F. i Nyborg. Forældre: Major Christian Wind B. og Vibeke Magdalene Brockenhuus-Løvenhjelms. Blev 1760 Kornet, 1766 Sekond- og 1772 Premierløjtnant. Lod sig 1768—71 uddanne paa Sorø Akademi. Blev 1773 2. og 1775 1. Kammerjunker og endelig 1784 Marskal hos Kronprins Frederik (VI). Som saadan tog han livlig Del i Regeringsforandringen 1784 og havde en Aarække stor Indflydelse paa Kronprinsen, uden at han dog blandede sig direkte i Statsstyrelsen. Hans kølige Forhold til flere af de ledende Statsmænd svækkede dog hans Stilling, og han trættede Kronprinsen ved sine idelige moralske Formaning og Forsøg paa at fremelske højere Interesser hos ham. 1793 fik han pludselig sin Afsked og flyttede til Sanderumgaard, som han havde købt 1792. Han henlevede her 35 Aar optaget af at uddele storslaaede Understøttelser til videnskabelige Foretagender. Han

stod i Korrespondance med en Mængde forskellige Mennesker (bl. a. Dorothea Biehl), og hans efterladte Papirer, der findes i Sorø, er en rig Kilde til Tidens Historie. D. paa Sanderumgaard. — Gift 1785 Else Marie Hoppe, d. 1835. Th. B. B.

Litt.: Slægt se B. E. v. B.; Selvbioografi i „Dansk Tidsskrift“ 1899; J. K. Høst i „Telegraphen“ V 1825—26 og „Nordisk Museum“ I 1829; Østs Arkiv VIII 1827; L. Daae: „Af J. v. B.s Papirer“ 1864; Sorø Skoles Progr. 1878; „Fra Hofet og Byen“ („Mem. og Breve“ III) 1906; E. Holm I „Hist. Tidsskr.“ VIII 1 1908; H. N. Clausen: „Af min Rejsedagbog“ 1918; Nekrolog i „Tidsskr. f. Naturvidenskaberne“ V 1828; Breve i Østs Arkiv X 1828 og „Saml. t. j. H. og Top.“ IV 1905; jfr. løvrig Biehl og Frederik VI.

Byrval, Axel Andreas Jacob Andersen (f. ^{13/3} 1875), Idrætsmand. Boldspilpædagog. F. i Kbh. Forældre: Beværter Ole Andersen og Ane Kirstine Jacobsen.

Uddannet som Litograf, blev derefter Underofficer ved Livgarden og gennemgik Hærens Gymnastikskole 1899—1901, afgik fra Hæren 1912 og blev s. A. Gymnastiklærer ved Kbh.s Kommuneskoler. Intendant i frivilligt Rekykorp, Korps Westenholtz 1908. Allerede som Dreng en ivrig Boldspiller, der tog Lære af de Boldklubber, der paa Blegdamsfælleden begyndte med at indøve de engelske Spil, blev Medlem af „Frem“ 1888, udmærkede sig faa Aar efter som en fremragende Cricket- og Fodboldspiller og var til 1909 en af Klubbens bedste Støtter paa Kampholdene. Hans Ro og Sindsligevægt sammen med hans paa praktisk Erfaring støttede Kendskab til Cricket og Fodbold har gjort ham særlig egnet til Lærer i Boldspillene; han var Opdrager for de Unge i Boldklubben af 1893 1903—07 og i „Frem“ 1908—11, og i „D. B. U.“ er han fra 1917 Træner for det udvalgte danske Fodboldhold. — Gift 1902 Johanne Christiane Schlüter. F. K.

Litt.: „Idrætsbladet“ ^{30/4} 1917; Arnold i „B. T.“ ^{2/5} s. A.

Byskov, Jens (f. ^{1/6} 1867), Pædagog, Sprogmand. F. i Nørre Nisum ved Lemvig. Forældre: Husmand Anders Olesen Fultrup og Ellen Nielsen. Kom efter nogle Højskoleophold paa Schmidts Seminarium i Kbh. og tog Skolelæreexamen

1887. Efter et halvt Aars Lærervirksomhed ved Klank Landboskole blev han 1889 knyttet til Gedved Seminarium, hvis Medforstander han blev 1896, og som han købte 1903. B. har ved Siden af sit

store dagige Arbejde paa Seminariet fundet Tid til at fordybe sig i ret forskellige Emner, hvad ogsaa hans Skrifter delvis vidner om. Hans Hovedfag var fra først af Matematik; han har her gjort et meget betydeligt Arbejde, især med at skaffe sig Kendskab til udenlandsk matematisk-pædagogisk Litteratur, og han har (sammen med Dr. phil. C. Hansen) udgivet en Lærebog i Aritmetik og Algebra (1911—12), medens hans Studier i Astronomiens og Mekanikkens Historie ikke har givet sig noget offentligt Udslag. I Sammenhæng med disse Studier staar hans Kærlighed til Renæssancen, især Lionardo da Vinci. Pædagogik har han naturlig maattet arbejde med, og en Frugt heraf er, foruden talrige Foredrag og Artikler, en lille Bog om Rousseau (1916). Vidtgaende sproglige og sprogfilosofiske Studier, især inden for Modersmaalet og de nærmest beslægtede Sprog (under hyppigt Samarbejde med P. K. Thorsen), har sat sin Frugt i Bogen om „Modersmaalet“ (1913) og nogle smaa skarpsindige Afhandlinger og i „Dansk Sproglaere“ (1910), senere udfyldt med Vejledning i dansk Analyse (1914). B. er en oprindelig Natur, som altid søger at gaa sine egne Veje, og som derfor ofte finder det, andre ikke har set.

— Gift 1900 Line Haurum. M. K.
 Litt.: „Gedved Seminarium 1862—1912“ 1913; „Folkesholen“ 1914, Nr. 13; „Horsens Folkel.“ 1/3 1914.

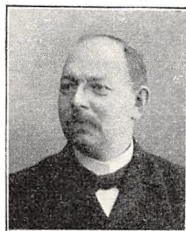
Bærens, Johan Hendrich (29/8 1761—5/7 1813), Retskyndig. F. i Kbh. Forældre: Assignationsbogholder Johan Georg B. og Blomstermalerinden Magdalene Margarete Schäffer. Blev Student 1779, Cand. juris 1782, 1780 Volontær i danske Kancelli, 1783 Kancellisekretær, 1786 Fuldmægtig i Hof- og Stadsretten, 1788 Assessor sst., 1792 tillige Medlem af og 1799 Justitiarius i Fattigvæsenets Politiret. Alsidig begavet og interesseret, varmhjertet og reformivrig, uegennyttig og retsindig, hørte B. til den Skare af Oplysningsperiodens Mænd, der i Praksis fulgte Tidens Motto: „Non nobis“. Hans Forhaabninger om at vinde „et Navn som Lovkyndig“ gik ikke helt i Opsyldelse; videnskabelige Evner i dybere Forstand ejede han ikke; ved Kbh.s Bombardement 1807 mistede han tilmed bl. a. Manuskripterne til en Lovhistorie og til de danske Lovkyndiges Historie. Foruden en ofte oplagt Formularbog (1793) udgav han „Noget om Fallitvæsenet i Dannemark, tilligemed den befalede Kommissions Forestilling og Ud-kast til en Fallit-Anordning“ (anonymt 1791), „Juridisk Lommebog“ for Aaret 1795, 1796 og 1797, „Nok en Draabe i det store Hav af Skrifter om Skrivefriheden. Til Kommissionen“ (1797), et nyt Register til Danske Lov (1797), medens Oplaget af en af ham besørget Udgave af Loven gik til

Grunde ved Kbh.s Ildebrand 1795. 1788 havde B. offentliggjort en tysk Oversættelse af Peder Kofod Anchers „Dansk Lehns Ret“ (1777) med Anmærkninger og en udførlig Skildring af den store Retshistoriker. Af særlig Betydning var B.s utrættelige Arbejde for Ordningen og Forbedringen af Kbh.s Fattigvæsen; som Medlem af Direktionen heraf (1799) havde han en „ikke liden“ Andel i Udarbejdelsen af Plan af 1/7 1799, var Hovedmanden for talrige Forbedringer i Forholdene paa Almindeligt Hospital og paa St. Hans Hospital, ligesom han med sin vante Flid ogsaa paa disse Omraader var litterært virksom — „Efterretning om Fattigvæsenets Tilstand i Danne-mark“ (1790), „Kbh.s Magazin for Industri-, Skole- og Fattigvæsen“ I (1799), „Penia eller Blade for Skole-, Industri-, Medicinal- og Fattigvæsen“ (1806—13; fortsat af Fr. Thaarup) o. a. Ogsaa for Skolevæsenets Forbedring virkede B. med Mund og Pen, han underviste selv, skrev Skolebøger — „Dansk Grammatik for Indfødte“ (2. Opl. 1805) o. a. —, arbejdede for Fremme af Sang-, Gymnastik- og Svømmeundervisning o. s. fr. At opbøjle den indenlandske Kunst- og Husflid var ham i adskillige Aar „en kær Tanke“; som ung havde han faaet Medaille paa Akademiets Modelskole, hans Interesse for de skønne Kunster tabte sig aldrig, han holdt Forelæsninger derover, skrev derom, var Medstifter 1799 af et Selskab til Musikkens Udbredelse; senere lagde han Planer til et andet Selskab, hvis Øjemed var at gøre Kunsten til et nationalt Anliggende, forfattede en Instruks for Musiklærere, udgav „Noticer for Musikliebhave-“ (1811) o. s. fr. D. i Kbh. — Gift 1811 Anna Cathrine Thonboe, f. Winkel, d. 1828.

Fz. D.

Litt.: Biograf, udg. af P. W. Heiberg 1813; „Penia“ s. A. S. 197—200, jfr. 1814 S. 144; „Dansk Litteratur-Tidende“ s. A., S. 477—84; Joak. Larsen: „Bidrag til Kbh.s offentlige Skolevæsenes Hist.“ 1881; „Museum“ 1890, S. 141—45; A. T. Hoy: „Det kgl. Opfostringshus 1753—1903“ 1903.

Bærentsen, Christian (f. 14/5 1862), Politiker. F. i Thorshavn. Forældre: Købmand, Redaktør Enok Daniel B. og Anna Cathrine Jacobine Caroline Kjærgaard. Blev Student 1880 og Cand. juris 1886, var derefter Assistent i Justitsministeriet 1889—96, Fuldmægtig sst. 1896—97 og Udgiver af Lov- og Ministerialtidende 1891—97. 1897 blev han, som første Færing, Amtmand paa Færøerne og beklædte denne Stilling, til han 1911 af Helbredshensyn tog sin Afsked og blev kst. Overretsassessor i Kbh. Han nød megen Agtelse paa Øerne, for hvis Trivsel han interesserede sig le-

vende; 1902—06 repræsenterede han dem i Landstinget og syntes her en Tid at skulle komme til at spille en mere fremragende Rolle som dygtig Parlamentariker og Venstrereformpartiets eneste Jurist. Han tog Del i Behandlingen af Retsreformen og de kirkelige Love 1902—03, men traadte siden noget tilbage og nedlagde sit Mandat Febr. 1906. Han har udgivet for Lagtinget sammen med T. E. Bang: „Færøsk Lovsamling“ (1901). — Gift 1890 Anna Dorothea Maria Kock. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Dimmalætting“ 1/2 1911.

Bærentzen, Emilius Ditlev (^{30/10} 1799—^{14/2} 1868), Portrætmaler, Litograf. F. i Kbh. Forældre: Fyrbøder Christian B. og Marie

Kirstine Hansen. Kom først i Apotekerlære, senere til St. Croix paa et af Regeringskontorerne, tog derpaa i Kbh. dansk juridisk Eksamen, besøgte endelig Akademiet og Eckersbergs Malerskole. Med Støtte af Fonden ad usus publicos rejste han siden til München og Paris;

1835 blev han agreeret ved Akademiet, men aldrig Medlem. Han var en overordentlig søgt Portrætmaler; hans Billeder har maaske lignet, men udmærker sig hverken ved Opfattelsens Dybde, ved særlig male-riske Egenskaber eller ved deres Farver; dog kan der undertiden være noget elegant over hans Arbejder (Billeder paa Frederiksborg og Thorvaldsens Museum). 1837 oprettede han i Kbh. et Stentrykkeri „Em. B. & Co.s lith. Inst.“; 1845 udtraadte han af Firmaet. D. i Kbh. — Gift 1829 Frederikke Helene Wining, d. 1849. O. A.

Litt.: „Skand. Bogtrykker-Tid.“ 1871; Been og Hannover: „Danmarks Malerkunst“ I 1902.

Bærentzen, Otto Henry (f. ^{31/5} 1868), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Piskefabrikant Bernhard B. og Julie Holm. Begyndte sin Købmandsuddannelse 1883 som Lærling i Firmaet James Petersen & Co., hvilket han 1893 overtog som Eneindehaver. Han er en forlagsom og dygtig Forretningsmand og har stiftet Firmaerne Kbh.s Maskinforretning, Deutsche-Nordische Export-gesellschaft samt Do-

bel & Co., som dog alle nu er hævet. Han har været en stor Støtte for dansk Idræt, navnlig for Roning og Fægtning, dels ved Udsættelse af værdifulde Præmier, dels ved at yde Hjælp til Anskaffelse af Mate-

riel; selv har han været en alsidig, dygtig Sportsmand. Ogsaa Velgørenheden har nydt godt af hans Rundhaandethed. 1915 skænkede han saaledes den ham tilhørende Villa ved Lyngby til Lyngby Kommune til Oprettelse af et Alderdomshjem. — Gift 1898 Anna Berthine Pedersen, d. 1915. O. T.

Litt.: „Politiken“ 19/8 1911.

Bærentzen, Thomas Vilhelm (f. ^{9/4} 1869), Billedhugger. F. i Kbh. Forældre: Kommandør, Raadmand Alexander Christian Riber B. og Anna Magnussen.

Sønnesøn af E. D. B. (s.d.). Blev Student 1887 og Cand. phil. 1888, kom derefter ind paa St. Sinding's Atelier og arbejdede der 1888—91. Han har senere uddannet sig meget paa Rejser; 1890—91 i Paris, 1893—94 i Rom, siden flere Gange i Italien,

hvortil han fik Akademiets Stipendier; 1903—04 var han Formand for Skandinavisk Forening i Rom. 1911 rejste han paa det Anker'ske Legat til Tyrkiet og Grækenland. B.s Arbejder har dels været Figur-kunst („Skovstemning“ 1890, „Diogenes“ 1907, „Den fromme Mand“ 1909, „En Olympier“ 1916), kraftig karakteriserede og levende Værker, dels dekorative Arbejder, især Kirkeudstyr og til Kirkebygninger (Kristkirken, Lukaskirken, Nazarethkirken og Andreaskirken i Kbh., Ansgarskirken i Odense); ogsaa til Odense Teater har han arbejdet. Sammen med C. Brummer har han udført Lysekronerne til Frederiksborg Riddersal, Rekonstruktionsforslaget til Kronborg Fontænen, Kjeldahls Monument paa Carlsberg og Prinsesse Maries Sarkofag. Ogsaa for det rene Kunsthaandværk har B. altid næret stor Interesse; han var 1905—10 Sekretær i „Dekoratv Kunst“ og har givet Tegning til talrige Brugsgenstande, saaledes Landforeningernes Sølvpots paa Kbh.s Raadhus (1906). B. er en særpræget og kundskabsrig Kunstner af en ikke almindelig sikker Smag. — Gift 1913 Emma Rolfsen, f. Zoffmann. Ægteskabet opløst 1918. O. A.

Litt.: Brammer: „Studerterne fra 1887“ 1912.

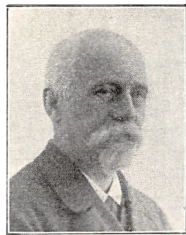
Bøcher, Mathæus Bartholomæus (^{3/1} 1811—^{8/11} 1886), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Vinhandler Ulrich Bugge B. og Anna Cathrine Lang. Blev Sekondløjtnant 1828, Premierløjtnant 1838, Kaptajn-løjtnant 1847, Orlogskaptajn 1853 og karakteriseret Kontreadmiral 1864, tog sin Afsked 1876. B. er navnlig kendt for sine omhyggelige

Opmaalingsarbejder i de danske Farvande, Arbejder, der strakte sig fra 1837 til 1843 og fra 1856 til 1859. Under Krigen 1848—50 var han Næstkommanderende paa Linieskibet „Skjold“. 1859—64 var han knyttet til Marineministeriet, dels som Departementschef, dels som Direktør. 1864—70 var han Chef for Orlogsværftet og var meget afholdt af sine Underordnede paa Grund af sin Humanitet og Hensynsfuldhed. D. i Kbh. — Gift 1836 Emilie Sophie Frederikke Kornerup, d. 1882. V. G.

Litt.: Hundrup: „Stamt. over Slægterne Borch m. fl.“ 2. Udg. 1888; Nekrolog i „Tidsskr. f. Sæviens“ 1888.

Bøcker, Anders Kappel Frederiksen (f. $\frac{7}{4}$ 1867), Skolemand, Forfatter. F. paa Gjøel i Limfjorden. Forældre: Lærer Lars Frederiksen B. og Caroline

Tog Skolelærereksamen 1886 og blev Student 1892, var Lærer i Kildebrønde 1886—87 og ved Kbh.s Kommuneskoler fra 1887; han blev her Skoleinspektør 1907. Han debuterede som Forfatter 1890 med Romanen „Jørgen“; senere er fulgt „Søskende“ (1893), „Uvejrstider“ (1895), „Karneval og andre Noveller“ (1897), „Kristine Ilum“ (1902) og „Nordborgerne“ (1909), i hvilke Bøger han giver realistiske Skildringer af Livet paa Landet, særlig af alvorlige Forhold. Hans Forfatterskab er efterhaanden rettet mere mod Børnene og Ungdommen baade gennem en Række Eventyr, hvori han uden usundt af spændende Fantasi sætter den i livlig Bevægelse ved at fortælle om Trolde og Røvere („Historier for de unge“ 1899, „Eventyr“ 1900, „Mosekonen brygger“ 1904, „Ud i den vide Verden“ 1903 samt „Udvalgte Eventyr og Fortællinger“ 1909), og tillige gennem Skole- og Oplysningsbøger („Folkeskolens Læsebog“ 1914—18, „Holger Danske“ 1910—14, den meget ejendommelige „Barnets Bog til Religionstimen“ 1917); det er Skolemanden og Digteren, der gennem disse Bøger og tillige i B.s praktisk pædagogiske Virksomhed har indgaaet en heldig Forøning. 1917 udgav han Børnesange med Musik af Sophus Andersen, 1918 „Nissefars Rejse“. — Gift 1894 Mette Katrine Pedersen, d. 1916. H. A. S.

Litt.: P. B. Grandjean: „Studenterne fra 1892“ 1917; „Søndagsbladet“ 1901, Nr. 42.

Bødtcher, Ludvig Adolph ($\frac{22}{4}$ 1793— $\frac{1}{10}$ 1874), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Inspektør ved det Laurvigske Jernmagasin Søren B. og Conradine Quist. Blev Student 1812 og tog næste Aar 2. Eksamen, men studerede ikke videre. Æstetiske Interesser og et muntert Samliv med ligesindede unge fyldte hans Tid. Han var aktivt Medlem af

flere af Tidens dramatiske Selskaber og burde efter Rahbeks Mening være gaaet til Scenen. I Liunges „Literatur-, Kunst- og Teaterblad“ skrev han Teateranmeldelser under Mærket X—Y. Lejlighedsvis skrev han ogsaa Digte — allerede i Skolen — men brændte de allerfleste, derimellem ogsaa de erotiske, han havde skrevet til den ganske unge Pauline Paulsen, som han i 3 Aar var hemmelig forlovet med, indtil hun døde. Han tog efter Faderens Ønske, men til sin egen Plage, en Kontorplads i Overformynderiet, som han dog opgav ved Faderens Død 1824, da en lille Arv satte ham i Stand til for Resten af sit Liv at leve helt uafhængig.

Han rejste til Italien og levede i Rom og Omegn i 11 Aar, til 1835, i stadig Omgang med Kunstnere, navnlig med Thorvaldsen. Det var B., der (med Jonas Collins Hjælp) sikrede Thorvaldsens Værker for Danmark; han ledsagede dem hjem med Fregatten „Bellona“. Næsten hele den følgende Halvdelen af sit Liv boede B. i Sværttegade i Kbh. og fortsatte sit æstetiske dolce far niente uden at ville modtage noget Embede og uden at nogen indre eller ydre Begivenhed greb ind eller satte Spor i hans Tilværelse. Beskeden og uforfængelig var han af Væsen, mild og klar af Sind. Fylde og Indhold fik hans Liv kun ved hans altid vaagne Skønhedssans og Evne til at glædes ved Musik og Blomster, Vers og Billeder, saa vel som et godt Glas Vin. B.s Digtning præges af hans Personligheds Begrænsning, men ogsaa af dens ægte og fine Kultur. Han udgav selv kun een Samling: „Digte, ældre og nyere“ (1856), lidt forøget i 2 senere Udgaver. Efter hans Død kom „Sidste Digte“ (hvoraf dog flere ældre) ved Thorvald Smit 1875. B.s Digtning udmærker sig ved musikalsk Rytmiik og aandfuld og diskret Motivering. Han er helt sig selv; hans milde Epikuræisme har vel Berøring med Horats, hans kraftige Plastik og Farvesans med Oehlenschläger, men han skryder det højtidelige og forkyndende; han besynger Naturens Skønhed, Danmarks og Italiens, eller Bacchus og „den lille Amor“. Han er fortrinsvis Lyriker; i de mere fortællende Digte flettes Beskrivelse, Situation og Betragtning yndefuld og skælmsk ind i hinanden („Genkomst til Nemi“, „Farvel til Marthes Kilde“). D. i Kbh. — Ugift.

G. C.

Litt.: Kr. Arentzen: „Danske Digttere i 19. Aarh.“ 1864; H. P. Holst: „For Romantik og Hist.“ VII 1871; P. Hansen i „Ill. Tid.“ 9/2 1866 og „Nær og Fjern“ 1874; G. Brandes i „Det 19. Aarh.“ 1874 IV og „Saml. Skr.“ I 1899 (fra 1877); E. Bøgh i „Dit og Dat“ 1874; A. Schu-

macher: „L. B.“ 1875; S. Bauditz i „Nær og Fjern“ VII 1878; Abrahams: „Minder“ 1894; N. Bøgh i „Hver 8. Dag“ 1896; Vilh. Andersen i „Litteraturbilleder“ I 1903; Olaf O. Barfod i „To biogr. Skitser“ 1911; W. Schorn i „Julebogen“ XI 1912; Breve i „Breve til H. C. Andersen“ 1877, „Breve fra og til Chr. Winther“ 1880, „Tilskue- ren“ 1890 og „Breve fra og til H. Hertz“ 1895.

Bøgebjerg, Rasmus Sørensen (f. $\frac{10}{3}$ 1859), Billedhugger. F. paa Reerslev Mark ved Ruds Vedby. Forældre: Husmand Søren

Petersen og Anne Rasmussen. Blev Vogterdreng, men vakte Opmærksomhed ved sine Dyremodeleringer, saa Grev Moltke paa Nørgaard bekostede hans Uddannelse; han kom i Billedskærlære, blev senere Elev hos Bissen og gennemgik Akade-

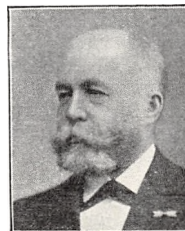
miet, fik Afgang 1881, men søgte gentagne Gange forgæves at vinde Medaillerne. Han modtog dog stadig Understøttelser fra offentlige Fonds. 1890—91 var han i Italien; senere har han gjort talrige Rejser til Tyskland, Paris og Østrig. Som Kunstner er B. ikke stærkt særpræget og kraftig. Galeriet ejer hans „Ung skrivende Dame“ i Marmor (1894), Odense Museum „Ung Mand, der sliber en Pil“. Hans „Søfart“ og „Agerbrug“ (1895) har fundet Anvendelse paa det Forenede Dampskibsselskabs Bygning. Endvidere skyldes ham Monumentet for Dronning Louise i Diakonissestiftelsens Gaard og for Budde paa Himmelhjertet, for Anton Nielsen i Ollerup og for Sehested paa Broholm. Et Udkast til et Grundtvig-Monument vakte for et Par Aar siden forbitret Modstand i Pressen. B. har ogsaa udført en Del Buster. I de senere Aar har han deltaget i Forsøgene paa her i Landet at rejse en Bevægelse mod Fremmedelementer. — Gift 1892 Olga Lendorff.

O. A.

Litt.: „Zeitschr. f. bild. Kunst“ N. F. IX 1898; R. B.: „Til Belysning af Striden om min Grundtvig“ 1912; „Aarhus Stiftstid.“ Marts 1918; „Gads danske Magazin“ Okt. s. A.; „København“ og „Nationaltid.“ $\frac{19}{3}$ 1919.

Bøggild, Bernhard Christoffer Wilkens (f. $\frac{1}{3}$ 1858), Mælkeritekniker. F. i Vammen

ved Viborg. Forældre: Sognepræst Balthazar Christoffer B. og Charlotte Kathrine de Hoffmann. Blev Student 1877 og tog 1882 polyteknisk Eksamen i anvendt Naturvidenskab, studerede derefter teoretisk og praktisk Mælkeridræt i Ind- og Udland. 1886—1903 var

han Landhusholdningsselskabets Konsulent i Mejeribrug, 1893 konstitueret som Selska-

bets Sekretær, $\frac{1}{3}$ 1903 blev han Professor ved Landbohøjskolen, hvor han siden har undervist i Mejerilære og Landbrugsbogholderi. Han var Segelckes Efterfølger som Lærer paa Landbohøjskolen og hans Arvtager som Mejerispecialist i Danmark, men medens Segelckes grundlæggende Arbejde faldt i Hærregaardmejeriernes Blomstringstid, begyndte B. sin Virksomhed samtidig med Andelsemejeriernes Fremkomst, og hans Gerning, der altid har været præget af Grundighed og Samvittighedsfuldhed, voksede saa at sige sammen med disse. B. er den udprægede Fagmand, der nøgternt bedømmer Landbrugsspørgsmaal ud fra rationelle, saglige og økonomiske Synspunkter; han behersker til Fuldkommenhed den teknisk-mekaniske Side af Mejerifaget, der næppe nogen Sinde tidligere har haft en saa flittig, interesseret og pligtro Dyrker. Flere Gange har han været Danmarks officielle Delegerede paa internationale Mejerikongresser, hvor han ikke alene har repræsenteret et Land med en velorganiseret Mejeriteknik, men desuden haft den Tilfredsstillelse personlig at kunne repræsentere den mælkeritekniske Sagkundskab. B. har udfoldet en betydelig litterær Virksomhed; foruden flere Hundrede Artikler i Fagblade har han skrevet „Andelsmælkerier“ (1887), „Mælkeribrug i Danmark“ (4. Udg. 1916), „Mælkeribrug i fremmede Lande“ (1897), „Kortfattet Mælkerilære for Elever i Landbrugsskoler“ (1899) m. m. Han er Medlem af Bestyrelsen for forskellige internationale og fremmede faglige Selskaber. — Gift 1) 1889 Agnete Poulsen, d. 1901. 2) 1902 Dagmar Vilhelmine Trojel.

A. C.

Litt.: Slægt i Vahl: „Slægtbog over Chr. Nielsens Afkom“ II 9 1892, S. 13 og Grandjean: „Stamt. over P. J. Deichmanns Efterkommere“ 1905.

Bøggild, Johannes Erhardt (f. $\frac{28}{3}$ 1878), Generalkonsul. F. i Ribe. Forældre: Bankdirektør Børge Thorlacius B. og Sophie Magdalene Aagaard.

Blev Student 1896, Cand. juris 1903. Uddannedes merkantilt paa Rejser i de Forenede Stater og Rusland, ansattes i Udenrigsministeriet 1906, blev Vicekonsul s. A. og Fuldmægtig 1908. Udsendes som Konsul til San Francisco 1910, til Chicago 1914 og som

fg. Generalkonsul til London 1915. Da de Forenede Stater gik med i Verdenskrigen 1917, sendtes B. midlertidig som Handelsraadgiver til Gesandtskabet i Washington for at deltage i de handelspolitiske Forhandlinger. Samtidig bestyrede han en Tid Konsulatet i New York. B. er en energisk,

praktisk dygtig Embedsmand, hvis Arbejds-kraft man har lagt stærkt Beslag paa under Verdenskrigen. — Gift 1905 Helga Poulina Aarestrup. *F. de F.*

Litt.: „Politiken“ 22/7 1915; „Børsen“ 1/8 s. A.

Bøggild, Ove Balthasar (f. 16/5 1872), Mineralog. F. paa Mosegaard, Vendsyssel. Forældre: Forpagter Carl Andreas Hoffved

B. og Marie Sofie Fischer. Blev Student 1890 og tog 1896 Skoleembedseksamen i Naturhistorie og Geografi. Var 1896—1904 Forelæsningsassistent ved Mineralogisk Museum og ansattes 1910 som Docent i Geologi og Mineralogi ved Polyteknisk Læreanstalt, men

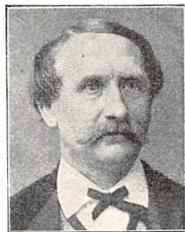
fratraadte denne Plads 1912, da han efter N. V. Ussings Død udnævntes til Professor ved Universitetet. Ledsagede 1900 Ussing paa hans Rejse til Julianehaabs Distrikt i Sydgrønland, foretog 1906 en geologisk Undersøgelserrejse til de dansk-vestindiske Øer og indtraadte 1913 i Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland. B. har saa godt som udelukkende beskæftiget sig med Undersøgelser af Mineraler og med Krystalmaaling og har beskrevet adskillige nye Mineraler fra Grønland; desuden udgav han 1905 „Mineralogia Groenlandica“, et anseligt Arbejde paa 625 Sider. Endvidere har han publiceret en Del Undersøgelser over marine Bundprøver indsamlede i Ishavet, Nordhavet, Middelhavet og de ostindiske Farvande paa „Ingolf“, Hertugen af Orléans', „Thor“- og „Siboga“-Ekspeditionerne. 1917 udgav han en Lærebog i Krystallografi og Mineralogi og 1918 „Den vulkanske Aske i Moleret samt en Oversigt over Danmarks ældre Tertiærbjergarter“. Baade som Forfatter og Lærer udmærker han sig ved sit koncise og tydelige, undertiden vel tørre Sprog og sin klare og nøgterne Fremstilling. — Gift 1901 Rigmor Johanne Schmidt. *V. N.*

Litt.: Slægt i Vahl; „Slægtelov over Chr. Nielsens Afkom“ II 9 1892, S. 21; „Politiken“ 7/8 1912; Kornerup; „Oversigt over Meddelelser om Grønland 1876—1912“; „Studenterne fra 1890“ 1915.

Bøgh, Erik Nicolai (17/1 1822—17/8 1899), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Skolelærer Hans Henrik B. og Marie Dorothea Møller. Voksede op hos sin Morfader, til denne døde i Drengens 7. Aar. Faderen var lidt af en Tusindkunstner, men uden Evne til at frugtbare sine Talenter, og Forholdene i Hjemmet var meget smaa. Noget bedre blev de, da Faderen fik et Landsbykald paa Sjælland. B. fik ingen regelmæssig Undervisning, men hans Læselyst og

Lærenemme var saa store, at Provsten ved en Visitats fik Interesse for ham og tog ham i Huset hos sig.

2 Aar efter kom han paa Jonstrup Seminarium, fik Eksamen 1841, blev Huslærer hos Forpagteren paa Farumgaard, senere Lærer i Fuglebjerg, men tog sin Afsked 1844. Som Skuespiller ved et Selskab, der rejste i Sverige, led han en ny Skuffelse. Derefter turede han rundt som Portrættegner et Par Aar, til han havnede i Kristiania. Her debuterede han 1848 som Forfatter af et Par Vaudeviller og en Nylaaarsrevu og begyndte sin Journalistik som Medarbejder ved „Kristianiaposten“. Efter at være kommet tilbage til Kbh. 1849 fortsatte han sin journalistiske Virksomhed her og skrev paa Opfordring en Nytaarsrevu til Kasino 1850. Hermed vandt han Position som dramatisk Forfatter, og i de følgende Aar, da Hostrup for en Tid forstummede, blev B. meget yndet af den københavnske Middelstand. Med stor Flid bearbejdede han ialt 110 fremmede Farcer og Sangspil, oftest franske, saaledes at han laante Handlingen, men selv digtede Sangene, der i Reglen er gode, og for en Del Dialogen, der sjældnere er det. „Valbygaasen“, „Et Uhyre“, „Redaktionssekretæren“ er Eksempler. Af originale Arbejder kan nævnes „Fastelavnsgildet“ og „Kallifen paa Eventyr“. 1885—86 kom 3 Bd. „Udvalgte dramatiske Arbejder“. Efter en Rejse Syd paa for at se de større Byers Teatre blev B. artistisk Direktør for Kasino 1855—60. Trods Chikanerier gjorde han et uhyre stort Arbejde, men tog til sidst sin Afsked. 1860 blev han Redaktør af „Folkets Avis“, der var begyndt Aaret før, og som han i kort Tid bragte op paa over 18.000 Abonnenter. Her begyndte hans Feuilletoner „Dit og Dat“ om alle Dagens Spørgsmaal. En Serie heraf er „Jonas Tværmoses Ærgrelser“, der udkom særskilt 1864 og 1875. Fra 1877 gik han over til „Dagens Nyheder“ som Medredaktør til 1885. „Udvalgte Feuilletoner (Dit og Dat)“ er Minder om hans 25 Aars Journalistik. De er baaret af en ubestridelig sund Fornuft, der ofte i sin Satire over alt forlorent rammer Kærnen, men ogsaa kan være meget filistrøs og bornert. Det samme gælder hans humoristisk ræsonnerende og ironiske „Syv Forelæsninger“ (1857) og „Otte nyere Forelæsninger“ (1874). Allerede som Lærer skrev B. Digte i ungdommelig elegisk og dystre Tone; de blev brændt. Af senere Samlinger (bl. a. „Noget“ og „Lidt til“) har han samlet et Udvalg i „Fortællinger paa Vers og blandede Digte“ (1879). Særskilt

kom „Mester Oles Prædiken“ (1876), der fik en mægtig Succes paa 12 Oplag for sine Angreb paa Venstre. Mest sig selv og ofte fortræffelig er B. i „Halvandet hundrede Viser“ (1881), for en Del fra Skuespillene. De udmærker sig ved en overordenlig verificatorisk Behændighed og et djærvt folkeligt Lune („Jeg havde til min Mesters BIRTH“, „Det var en Aften i Tivoli“, „Den skønne Gaar ind i sit attende Aar“, Visen „Et Redaktøremne“). 1872 var B. paa det Ancker'ske Legat i Italien, 1881 blev han Censur ved det Kgl. Teater. D. i Kbh. — Gift 1850 Andrea Schöyen, d. 1906. G. C.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i F. E. Seidelin: „Stamt. over Familien Seidelin“ 1877; E. B.: „Erindringer fra mine unge Dage“ 1894 og „Min første Forfattertid“ 1897; Kr. Arentzen: „Danske Digtere i 19. Aarh.“ 1864; „Ny ill. Tidn.“ 1868; „Nær og Fjern“ 19—26/3 1876; Borchsenius i „Fra Fyrrerne“ I 1878 og i „Dannebrog“ 18—19/3 1899 (Nekrologer); V. V. Holm i „Nutiden“ VII 1883; Nic. B.: „Erik B.“; „Dagens Nyheder“ 27/3 1918; N. J. Berendsen: „En gl. Journalists Erindringer“ s. A.; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 18/3 1899.

Bøgh, Matthias Frederik Georg (4/11 1836—31/1 1882), Forfatter. F. i Skamstrup ved Jyderup. Forældre: Provst Nicolaj Seidelin

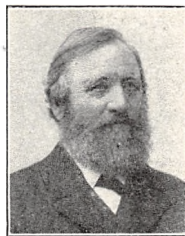
B. og Charlotte Dons. Kom 1845 i Huset hos Pastor N. G. Blædel, blev Student 1857, Cand. juris 1866. Hans Interesser var dog rent æstetiske, og i en mindre Klub mødtes han med ligesindede til Oplæsning og Drøftelse af egne og andres Værker. 1861 udgav han

„Valkyrien, et nordisk Digt i 20 Sange“, der vakte Opmærksomhed. Fra 1865 skrev han Kunstnerkarakteristikker i „Illustreret Tidende“, og fra 1868 var han Medarbejder ved „Berlingske Tidende“ og skrev om Kunst og Litteratur. 1872 begyndte en Rygmarvssydom, der tog hans Arbejdskraft og langsomt pinte ham til Døde. Efter hans Død gav hans Hustru en smuk Skildring af sin Mand og besørgede et Bind „Efterladte Arbejder“ 1887 trykt som Manuskript for Venner. Digtene her — hvoraf kun nogle havde været trykt i Tidsskrifter — er Lejlighedspoesi eller Udtryk for elskværdig og frisk Studenterforelskelse, ofte rettet til hans senere Hustru. Et Par Noveller er ret ejendommelige, i en klar og franskpaairket Prosa, midt imellem Carl Bernhard og Topsøe. Med Frederik From i „Piazza del Popolo“ har Bergsøe tænkt paa B. D. i Kbh. — Gift 1870 Anna Elisa (beth) Plum, d. 1910. G. C.

Litt.: Slægt se Erik B. og i K. Dons: „Den dansk-norske Slægt Dons“ 1902; Elisa B.: „F. B., En Levnedsskildring“ 1887.

Bøgh, Georg Julius (13/12 1821—19/2 1904), Handelsgartner. F. i Herfølge ved Køge.

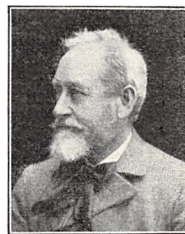
Forældre: Amtsprøvt Matthias Frederik Georg B. og Victorine Juliane Fog. Efter en 6 aarig Uddannelse ved Sorø, Frederiksberg og Rosenborg tog han 1843 alm. Gartnereksamen, uddannede sig videre hos Booth i Hamborg og var senere i 3 Aar Bestyrer af et Gartneri i Wien. 1849 blev han Gartner paa Palsgaard, hvis Have han omlagde. 1854 købte han 8 Tdr.

Land ved Horsens, hvorpaa han anlagde sit Gartneri. Han gav sig i udstrakt Grad af med Anlæg af Haver, og i sin Planteskole tiltrak han snart Hovedmængden af det Plantningsmateriale, han havde Brug for. Plantning af Frugttræer havde hans varme Interesse, og hans Arbejde hermed var virkelig banebrydende. Rundt om i Jylland samlede han stedlige, haardføre og gode Frugtsorter, formerede dem i sin Planteskole og udbredte dem derefter til andre Egne af Jylland, og han har saaledes haft Blikket aabent for det hensigtsmæssige i at dyrke lokale Sorter, en Opfattelse, der senere er blevet almindelig tiltraadt. Ogsaa med Hensyn til Træbeskæring var han forud for sin Tid. Senere lagde han sig efter Avl af Frø af Rodfrugter og flere Slags Køkkenurter, og hans Virken i denne Retning har været grundlæggende for Avlen her i Landet. D. i Horsens. — Gift 1855 Henriette Amalie Diede- rich, d. 1911. A. L.

Litt.: Slægt se Erik B.; „Gartner Tid.“ 1899 og 1904.

Bøgh, Nicolaj Seidelin (12/5 1843—13/10 1905), Forfatter. F. i Skamstrup ved Jyderup. Forældre: Provst Nicolaj Seidelin B. og Charlotte Dons. Blev Student 1866, n. A. Cand. phil. og var fra 1871 Lærer ved Flaadens Underofficersskole. I sine Studenteraar skrev han flere Lystspil sammen med William Bloch, bl. a. „En siks Idé“ og „De hvide Roser“, der gik anonymt paa det Kgl. Teater 1872. Forskellige Digtsamlinger har han ogsaa udsendt, „Digte“ (1875), „De nygiftes Sange“ (1880) og „Minder og Melodier“ (1890). Det er Lejlighedspoesi og romantisk Efterklang uden varig Værdi. Mere fortjenstfulde er derimod hans Mindeskrifter, „Signe Læs-søe“ (1877), „Fra Oehlenschlägers Kredts“ (1881), „Erindringer af og om J. A. Jerichau“ (1884), „Elisabeth Jerichau-Baumann“ (1886) og „Chr. Winther. Et Livsbillede“ I—III (1893—1901). Sammen med

C. St. A. Bille har han endvidere udgivet „Breve fra og til H. C. Andersen“ (1877—78). B. var ingen kritisk Begavelse, og hans Fremstillings rent kronologiske Gang tillod ham ikke kunstnerisk at levendegøre sine Modeller indefra. Men hans omhyggelig indsamlede Materiale og store personalhistoriske Viden gør hans Bøger underholdende og lærerige, naar blot hans Anekdoter læses med Kritik. D. i Kbh. — Gift 1876 Anna Regitze Theodora Henriette Lundgren. G. C.

Litt.: Slægt se Frederik B.; R. Barner: „Minder“ II 1911; Nekrologer af O. B. i „Dannebrog“ 14/10 1905, af Z. N. i „Søndagsbl.“ 29/10 s. A. og af E. v. d. Recke i „Ill. Tid.“ 22/10 s. A.

Bølling, Jørgen Andresen (29/8 1792—18/4 1862), Biblioteksmand. F. i Kbh. Forældre: Kontrolør v. Komediehuset Lars Andersen

(kaldet B.) og Pernille Sørensdatter. Kom 13 Aar gl. i Huset hos Overbibliotekar D. G. Moldenhawer (s. d.) og blev Student 1810 med Udm. godt i alle Fag, 1811 Cand. phil. og 1815 Cand. theol. Allerede 1812 var han blevet Kopist ved det Kgl. Bibliotek og fik her under

sin Plejefaders Vejledning en solid Indsigt i Biblioteksvirksomheden, navnlig i det store grundlæggende Katalogiseringsarbejde, som dengang fandt Sted, og i hvilket B. fik betydelig Andel. 1820 blev han Undersekretær, 1823 anden, 1859 første Sekretær og Aaret før sin Død (1861) Werlauffs Efterfølger som Bibliotekets Chef. Hans Navn er særlig knyttet til dets Palæotypsamling, hvis Dannelse skyldes ham, og til hvilken han udarbejdede et Katalog (udgivet 1889—98), og til „B.s Brevsamling“, som han skabte ved at udtage Breve af Haandskriftsamlingerne, men som nu atter er opløst. B. havde gode Anlæg for Biblioteksarbejdet, han var en udpræget praktisk Natur. I sine Anskuelser om Bibliotekets Forhold til Publikum var han et godt Stykke forud for sin Tid. Til Trods for at han næsten hele Livet pintes af Nærings-sorger, ofrede han Biblioteket al sin Arbejdskraft, men hans Beskedenhed gjorde, at meget af, hvad han udrettede, ikke blev kendt udenfor Bibliotekets Mure. Personlig var han afholdt af alle for sit milde Væsen og sit livlige, selskabelig anlagte Naturel. D. i Kbh. — Gift 1825 Veronique Françoise Dumont, d. 1836. S. D.

Litt.: Chr. Bruun: „Erindringer fra det gamle Kgl. Bibl.“ 1906.

Børgesen, Frederik Christian Emil (f. 1/1 1866), Botaniker. F. i Kbh. Forældre: Fabrikejer Skjold Christian Gotlob Eli B. og Antonette Marie Berg. Blev Student 1884,

Mag. scient. i Botanik 1891 og Dr. phil. 1904. Er siden 1900 Bibliotekar ved Botanisk Haves Bibliotek.

Han har foretaget talrige Rejser: til Vestindien (navnlig Dansk Vestindien) 1892, 1895—96, 1905—06 og til Færøerne seks Rejser i Aarene 1895—1902. Han har paa disse Rejser især studeret Algevegetation, hvilket er hans Speciale, i Vestindien tillige Kystvegetationen. Om algologiske Emner har han skrevet en Række Afhandlinger i danske og udenlandske Tidsskrifter, specielt fremhæves: „The marine Algae of the Danish West Indies“, endvidere er den algologiske Del af det store Værk: „Botany of the Færøes“ forfattet af B. Sammen med Ove Paulsen (s. d.) udgav han 1898: „Om Vegetationen paa de dansk-vestindiske Øer“. B.s videnskabelige Arbejder er alle prægede af stor Grundighed og Omhu; med Hensyn til vestindiske Alger er han en Autoritet. Han har skrevet enkelte populære Skildringer fra sine Rejser og er altid optraadt som en varm Tilhænger af Tanken om de dansk-vestindiske Øers Bevarelse og Ophjælpning, han var Medstifter af Foreningen „De danske Atlanterhavsoer“.

Er tillige aktivt interesseret i den jyske Hedes Opdyrkning, Medjejer af Tofte Plantage ved Grindsted. — Gift 1897 Magdalene Sofie Øllgaard. H. J.

Litt.: Chr. Krarup: „Stamt. over Efterkommerne af Chr. Krarup“ 4. Udg. 1915, S. 7; Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1904; Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1884“ 1910; C. Christensen: „Den danske bot. Litt. 1880—1911“ 1913; Kornrup: „Oversigt over Meddelelser om Grønland 1876—1912“ s. A.

Børresen, Hans Pcter (20/11 1825—23/9 1901), Missionær. F. i Kbh. Forældre: Skibstømrer Magnus B. og Inger Marie Hilden. Kom efter Udgangen af Almueskolen i Smedelære og rejste 1852 til Berlin, hvor han fik Arbejde paa en Lokomotivfabrik og efterhaanden avancerede frem til en overordnet Stilling. Han oplevede her et religiøst Gennembrud, og sammen med sin Hustru, som allerede længe havde syslet med Tanken om at bringe Evangeliet ud til Hedningeverdenen, meldte han sig 1864 til Tjeneste ved det Gossner'ske Missionsselskab og blev sendt til Indien. Det viste sig imidlertid i Længden umuligt for dem at samarbejde med dette Selskab; en Tid søgte de Tilknnytning til det danske Missionsselskab,

men da dette heller ikke førte til noget, begyndte de 1867 sammen med Nordmanden Skrefsrud paa egen Haand en Mission blandt Santhalfolket, en uciviliseret og forkuet Stamme, ca. 200 km NV for Kalkutta, og Virksomheden her bar rige Frugter. 1876—77 var B. i Europa, og det lykkedes ham her i Skandinavien at skaffe Santhalmmissionen et hjemligt Grundlag og den fornødne økonomiske Støtte; ved denne Lejlighed blev han ogsaa ordineret af Biskop Martensen. Hans barnlig-tillidsfulde Fromhed gjorde Indtryk paa mange herhjemme, og denne i Forbindelse med hans kærlige Sind og vennesele Væsen bevirkede, at han i en ganske enestaaende Grad vandt de Indfødtes Tillid; med Rette er han blevet kaldt „Santhalfolkets Apostel“. D. i Ebenezer, Indien. — Gift 1855 Caroline Wilhelmine Ernestine Hempel, d. 1914. *H. M.*

Litt.: L. Hertel i „Højskolebl.“ 1876—77; sst. 1878; J. Traasdahl: „Korsets Sejr“ 1882; L. Hertel: „Den nord. Santalmmission“ 1884; V. Jacobsen: „Santalmmissionen“ 1885; „Dahkwa“ 1880—95; N. Dalhoff: „Den nord. Santalmmission“ 1892; H. Kildeby: „H. P. B.“ 1907; M. Johnsen: „Mellem to Tidsaldræ“ 1915 („Mem. og Breve“ XXIII); Chr. Ludwigs: „H. P. B.“ 1916; K. B. Birkeland: „H. P. B.“ s. A.; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 19/10 1901, „Nord. Miss. Tidsskr.“ III s. A. (af Vilh. Sørensen) og i „Nationaltid.“ 9/10 s. A.

Børresen, Hakon Axel Ejnar (f. 2/6 1876), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Grosserer, Kaptajn William Hakon Ammon B. og Emilie Bruhn. Studerede Komposition hos Johan Svendsen, der fik afgørende Indflydelse paa hans Retning og hans Form. Debuterede 1901 med en Symfoni for Orkester, der fremførtes under Svendsens Ledelse og straks vakte betydelig Opmærksomhed. Efter

at han 1902 paa det Ancker'ske Legat havde besøgt Tyskland og Frankrig, fortsatte han sin komponitoriske Virksomhed med Symfoni Nr. 2 (Musikforeningen), Episoden „Thor kører til Jotunheim“ (Dansk Koncerthforening), Overturen „Normannerne“, en Violinkoncert med Orkester, en Strygesekstet, to Strygekvartetter, en Klaver- og Violinsonate, forskellige Klaverstykker og Sange, en Helaftenopera „Kaddara“ (grønlandske Folkelivsbilleder til Tekst af C. M. Norman-Hansen) samt „Den kongelige Gæst“, Komædie i en Akt efter Henr. Pontoppidan og Svend Leopold; de to sidstnævnte Arbejder er antaget til Opførelse paa det Kgl. Teater. Hans Musik, der røber et betydeligt teknisk Herredømme over Midlerne og en varm og indtrængende, om end vel næppe dybt særpregt Kunstopfattelse, hører til det betydeligere, der er skrevet i de senere Aar, og har med Rette an-

vist ham en fremskudt Plads blandt yngre danske Komponister. Han beklæder flere Tillidsposter indenfor disses faglige Sammenlutninger. — Gift 1916 Nanna Berg, G. S.

Litt.: N. Hedlin: „Slægten Berg“ 1918, S. 32.

Børresen, Johannes Anders Ernesto (f. 9/6 1884), Forretningsmand. F. i Kbh. Forældre: Varemægler Jørgen Marius B. og Clara Larsen. Blev Student 1903 og Cand. juris 1908, var 1908—10 Assistent i Overpræsdiet, 1910—12 i Magistraten, blev 1912 Fuldmægtig og 1917 Kontorchef sst. (2. Afdeling). 1908—11 var han tillige Sagførerfuldmægtig og fik selv Bestalling som Overretssagfører 1911.

Ved Udbrudet af Verdenskrigen overdroges det B. at varetage de af Situationen flydende særlige Forretninger, og han fik derved efterhaanden en Mængde Hverv overdraget, som han røgtede med megen Energi og Dygtighed. Han var saaledes Sekretær i Velfærdsudvalget af 3/6 1914, Chef for Dyrtidskontoret og for Brød- og Sukkerkortkontoret, administrerede Nedsaltingen af Flæsk, Oksekød og Sild 1917, ledede 1916—17 Ekspropriationen af Kartoffler til Byens Forbrug, blev Aug. 1917 Chef for Kommunens Brændselskontor og Dec. s. A. for Flæskekontoret. Han var alt i alt en af de Mænd, der bar Hovedarbejdet ved Kbh.s Forsyning med Varer. 1918 udraadte han af Kommunens Tjeneste og blev Direktør for Flydedokken. — Gift 1911 Anna Petersen. *P. E.*

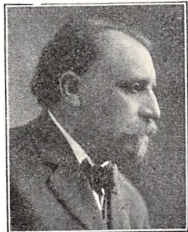
Litt.: „Berl. Tid.“ 2/6 og 9/6 1917; „Politiken“ 2/2 1916 og 10/1 1917.

Børup, Morten (ca. 1450—^{30/5} 1526), Skolemand, Latindigter. Var en Bondesøn fra Landsbyen Børup mellem Aarhus og Skanderborg. Grundtvigs og Blichers Mindedigte („Alt som det ringet til Aftensang“ og „I Skanderborrig Enge“) dvæler ved Sagnet om, hvorledes han løb fra Hoveriarbejdet og kom i den lærde Skole. Han blev en af dens bedste Sønner, sin Tids mest fremragende Skolemand, og døde, næsten 80 Aar gl., som Rektor ved Latinskolen i Aarhus, æret og agtet af alle. Af hans latinske Digte findes endnu en Vise om de danske Købstæder: „Clericali et regali turba gaude Hafnia“ (oversat paa Dansk af H. F. Rørdam) og den stemningsfulde, af inderlig Glæde over Naturen gennemstrømede Vaarsang: „In vernalis temporis ortu lætabundo“, der Aarhunderet igennem blev sunget af Latinskoleeleverne, naar de førte Sommer i By (oversat paa Dansk af H. H. Blache, F. Moth, Vilh. Andersen). Begravet i Aarhus. *C. S. P.*

Litt.: Pontoppidan: „Marmora Danica“ II 1741; Lyschander i „Det kbh.ske Selskabs Skr.“ XI 1777; Sevel Bloch: „Thronhjemske Blandin-

ger" 1804; Rahbek i „Dansk Minerva" V 1817; H. H. Blache: „Arosia" 1862; H. Rørdam i „Ny kirkeh. Saml." III 1864—66, „Kbh. Univ. Hist." I 1868—69, „Hist. Kildeskrifter" II 1875 og „Kirkeh. Sml." V 3 1905; Chr. Bruun i „Ny kirkeh. Saml." III 1864—66; J. Paludan i „Danske Studier" 1905; Vilh. Andersen i „Erasmus" I 1907; Hammerich: „Musikmindesmærker fra Middelalderen i Danmark" 1912; Vilh. Saxtorph i „Danske Studier" s. A.; F. Moth i „Vagantviserne" 1913.

Bøving, Adam Giede (f. $31/7$ 1869), Zoolog. F. i Søby Købstad. Forældre: Pastor Niels Orten Mathias B. og Otilia Louisa Augusta Giede. Blev Student

1888, studerede derpaa Naturhistorie og tog 1894 Magisterkonferens i Zoologi, var derpaa Lærer ved forskellige Undervisningsanstalter i Kbh. og desuden 1902—13 Assistent ved Zoologisk Museums 3. Afdeling (Leddyrene). Samtidig fik han Tid til selvstændig videnskabelig Forskning; 1906 udkom saaledes, som Doktordisputats, en stor Undersøgelse over Sivbukkenes Larver „Donaciin-Larvernes Naturhistorie", i hvilken disse Dyrs Bygning og biologiske Forhold gøres til Genstand for en lige saa alsidig som grundig Undersøgelse; fremdeles 1910—11 et Par mindre Arbejder med Beskrivelse af hidtil ukendte Løbebillelarver samt 1913 en morfologisk Undersøgelse over de Organer, der hos Vandkalvene staar i Æglægningens Tjeneste. Forholdene her hjemme behagede ham imidlertid ikke i Længden, og da 1913 en god Stilling tilbød sig for ham i Washington ved United States Department of Agriculture, Bureau of Entomology, modtog han gerne denne, i hvilken han siden har virket. — Gift 1) 1903 Paula Margrethe Brønnum, d. 1911. 2) 1916 Anna Christensen.

R. H. S.
Litt.: Slægt i „Svendborg Amt" 1915; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1907; Sv. Dahl: „Bibliotheca zoologica Danica 1876—1906" 1910; L. F. la Cour: „Studerterne fra 1888" 1913.

Bøving-Petersen, Jens Orten (f. $24/6$ 1864), naturvidenskabelig Forfatter. F. i Egtved

Callisen, Adolph Carl Peter ($6/4$ 1786— $7/3$ 1866), Læge. F. i Glückstadt. Forældre: Advokat Christian C. og Gertrud Sophie Henriette Winckler. Brodersøn af H. C. (s. d.). Blev Student 1803, studerede fra 1805 i Kbh. og tog 1808 Eksamen ved Kirurgisk Akademi, 1809 medicinsk-kirurgisk Eksamen i Kiel. Dr. med. 1809 („De jecinore"). 1812—42 var han knyttet til Kirurgisk

ved Kolding. Forældre: Sognepræst Philip Petersen og Johanne Bothilde Bøving. Blev Student 1833, Mag. scient. (Zoologi) 1890, foretog s. A. Undersøgelser i Vesterhavet for Zoologisk Museum og var 1891—93 i Brasilien som Leder af en statsunderstøttet Landbrugsstation „Brazil Agricola", hvorfra han foretog flere Studierejser (bl. a. til Lagoa Santa). Ogsaa efter sin Hjemkomst til Europa har han rejst meget og derved opnaaet et værdifuldt Grundlag for den Forfattervirksomhed, der har skaffet ham Navn som en af vore bedste populære naturvidenskabelige Skribenter. Foruden talrige Bidrag til Blade og Tidsskrifter og en Række geografiske og naturhistoriske Lærebøger, en Frugt af hans Virken som Lærer ved københavnske højere Almenskoler, har han udgivet flere større Værker: „Skabelse eller Udvikling" (1897), „Vor Klodes Dyr" (1899—1903, sammen med W. Dreyer), „Fiskeriets Skadedyr" (1909), „Havets Erobring" (1910), „Vor Klodes Saga" (1912), „Universets Under" (1913—15) o. a. B.-P., som ofte i sine Værker er en ivrig Talsmand for Udviklingslæren, ejer flere af den populærvidenskabelige Forfatters vigtigste Egenskaber: en solid Viden, udpræget pædagogisk Evne til at disponere Stoffet og samle de mange Enkeltheder til et Helhedsbillede, endelig en rolig og afklaret Stil. Typisk for hans Forfatterskab er især hans Bog „Aaret i Danmark" (1918) med dens ejendommelige Blanding af poetisk Stemning og naturhistorisk Kundskab. Siden 1906 er B.-P. Konsulent for „Dansk Fiskeriforening" og Redaktør af dens Blad „Dansk Fiskeritidende". — Gift 1906 Henny Schytt.

S. D.
Litt.: Slægt se Adam Bøving; Chr. Ottesen: „Studerterne fra 1883" 1908; Johs. V. Jensen i „Riget" $4/12$ 1910; Sv. Dahl: „Bibliotheca zoologica Danica 1876—1906" 1910; Fr. Weis i „Tilskueren" Juni 1911; Johs. Jørgensen: „Den røde Stjerne" 1916; P. Levin i „Berl. Tid." $7/12$ 1918.

Akademi, som Adjunkt, ekstraordinær Professor 1816, ordinær 1830. Ved Akademiets Forening med Universitetet 1842 blev han Professor i kirurgisk Patologi, men tog allerede 1843 sin Afsked og flyttede, maaske paa Grund af sin hele tyske Aandsretning, til Holsten. Han var Teoretiker og Stuelærd, en god Docent, men aldeles uden Interesse for praktisk Virksomhed. Hans mægtige, ufuldendte Værk „Medicinisches Schriftsteller-Lexikon der jetzt lebenden Ärzte, Wundärzte, Geburtshelfer, Apotheker und Naturforscher aller gebildeter Völker" i 33 Bd. (1830—45) er Resultatet af hans

store Samlerflid og historiske Litteraturkendskab. D. i Wandsbeck. — Gift 1815 Angelica Juliane Christine From, d. 1859.

O. P.

Litt.: Slægt i A. Halling: „Beiträge zur Familiengesch. des Geschlechtes C.“ 1898 og „Meine Vorfahren“ I—II 1905; Nekrologer i „Hospitalstid.“ IX 1866 og „Ugeskr. f. Læger“ 3. R. XXII, S. 416.

Callisen, Heinrich ($\frac{11}{5}$ 1740— $\frac{3}{2}$ 1824), Læge. F. i Preetz, Holsten. Forældre: Præst Johan Leonhard C. og Christiane Westhoff.

Kom 1755 til Kbh., hvor han i Simon Krüger fandt en Vejleder og Velynder, der satte ham i Lære hos Regimentfeldtskær Spierling, under hvem han senere en Tid var Kompagnikirurg. 1761 blev han Overkirurg paa flere af Flaadens Skibe og 1762 Pensionær ved Thea-

trum anatomicum og Reservekirurg ved Frederiks Hospital; her tilbragte han 5 lærerige Aar, samtidig med at han 1764 tog kirurgisk, 1767 medicinsk Eksamen, skønt ikke Student. Med kgl. Understøttelse studerede han i de følgende 4 Aar i Paris og London, hvorefter han 1771 blev Overkirurg i Søetaten. Dr. med. 1772 ved en Afhandling om de hygiejniske Forhold paa Skibene. 1773 blev han efter Berger Professor i Kirurgi ved Universitetet og fik Løfte om at blive Hennings' Efterfølger som Generaldirektør for Kirurgien, idet det var Tanken at forene den kirurgiske Læreanstalt med Universitetet. Dette vakte imidlertid skarp Modstand fra Kirurgernes Side, og C. var i disse Aar Genstand for heftige og lavsindede Angreb. 1785 oprettedes da Kirurgisk Akademi uafhængigt af Universitetet. Først 1791 blev C. knyttet dertil, idet han samtidig udtraadte af Fakultetet. 1794 blev han endelig Generaldirektør og beholdt denne Stilling til sin Død, medens han allerede 1805 traadte tilbage som Lærer. Som saadan var han meget anset for sin klare og smukke Fremstillingsevne. Hans Lærebøger „Institutiones chirurgiæ hodiernæ“ (1777), „Principia systematis chirurgiæ hodiernæ“ I—II (1788—90), og „Systema chirurgiæ hodiernæ“ I—II (1798—1800) vandt stor Udbredelse. Et ejendommeligt, kulturhistorisk værdifuldt Værk er hans „Fysisk-medicinske Betragtninger over Kbh.“ I—II (1807—09), der viser hans for den Tid sjældne Forstaaelse af hygiejniske Spørgsmaal. Han var en god Operatør og skal først af alle have foretaget Gastro-Colostomia posterior. D. i Kbh. — Gift 1) 1773 Cathrine Birgitte Braun, d. 1777. 2) 1778 Maria Amelia Walker, d. 1837.

O. P.

Litt.: Slægt se A. C.: Selvbibliografi i Progr. ved Doktorpromotion 1772; J. D. Herholdt i Lahdes Portrætter II 1805; A. C. P. C.: Fortale til II. C.: „System der neueren Chirurgie“ 1822; M. Salmonsen i „Hygiejn. Medd.“ V 1866—68; V. Ingerslev: „Danmarks Læger og Lægevesen“ 1873; E. Ingerslev: „Matthias Saxtorph og hans Samtid“ 1913; Nekrologer i „Litt.-Tid.“ 1824 (af P. E. Müller), „Bibl. f. Læger“ s. A., „Nye Hygæa“ III s. A., „Schles.-Holst. Prov. Ber.“ 1825, Thaarup: „Fædrenelandsk Nekrolog“ 1824, „Kbh.s Skilderi“ s. A., Nr. 11 og „Dagen“ s. A., Nr. 38.

Calundan, Hans Jacob Bircherod (f. $\frac{20}{9}$ 1880), Landbrugskonsulent. F. i Æbeltoft. Forældre: Branddirektør Peter Martinus

Bircherod C. og Marthe Kristine Hove. Tog Præliminæreksamen 1895, var ved praktisk Landbrug dels som Elev, dels som Forvalter 1896—1900, Elev paa Tune Landbrugsskole 1901, Assistent ved Vester Hassing Forsøgsstation 1902—05; studerede der efter paa Landbohøjskolen, hvorfra han tog Eksamen som Landbrugskandidat 1907. 1907—08 var han Lærer ved Vestbirk Højskole, 1907— $\frac{1}{1}$ 1919 Konsulent i Planteavl for Hjørring Amts landøkonomiske Selskab, Brønderslev og Omegns Landboforening, Dronninglund Herreds Landboforening samt for Husmandsforeningerne i Hjørring Amt. C. var en dygtig Konsulent, der ved Afholdelse af Markforsøg, Demonstrationer, Kursus og Foredrag med utrættelig Iver søgte at sprede Oplysning og bringe Fart i det landøkonomiske Arbejde. Hans Bestræbelser har baaret Frugt i flere Henseender, bl. a. ved Oprettelse af Kartoffelmelsfabrikker o. l. 1913 oprettedes „Nordjysk Landbrug“ som Medlemsblad for Vendsyssels Landboforening og med C. som Redaktør; han skrev her ikke alene en Række oplysende og vækkende Artikler af ren landbrugsfaglig Art, men han optog desuden en energisk Kamp for Landbrugets erhvervspolitiske Interesser. Fra $\frac{1}{1}$ 1919 frattraadte han sin Konsulent- og Redaktørstilling for at overtage Ledelsen af et Landbodagblad, Organ for de nydannede Landmandsforeninger. 1916 Meddejer af Sludstrup ved Frederikshavn. — Gift 1908 Elisabeth Krohn.

A. C.

Litt.: „Vort Landbrug“ 1919 Nr. 3, S. 30.

Camradt, Johannes Ludvig ($\frac{20}{9}$ 1779— $\frac{4}{12}$ 1849), Blomstermaler. F. i Kbh. Forældre: Portrætmaler Jørgen Frederik C. og Marie Schrøder. Var Lærling paa Porcelænsfabrikken 1794—97 og besøgte Akademiet, hvor han 1805 vandt en Sølvmedaille, ernærede sig senere som Tegnelærer og udgav et Hæfte kobberstukne Blomstertegninger som Mønster (1816). 1819—20 var han i Dresden; 1821 blev han agreeret, 1823

Akademimedlem. Med Alderen blev hans Syn svagere, og fra 1839 oppebar han der-

for 300 Rdl. aarlig fra Akademiet. C. var en produktiv og omhyggelig Blomstermaler, stærkt paavirket af 17. og 18. Aarh.s Mest. Paa Nutiden gør hans Arbejder et net, men noget ubetydeligt Indtryk. Galeriet købte 13 af hans Arbejder, og han dekorerede Dron-

ningens Toiletværelse paa Kristiansborg. D. i Hillerød. — Gift 1) 1804 Blomstermalerinden Marie Elisabeth Johannette Weise, d. 1832. 2) 1836 Anna Magdalena Høpfner, f. Becker, d. 1857. O. A.

Litt.: Slægt hos Lengnick; „Nyeste Skildrer af Kbh.“ 1816; Østs Arkiv I 1824; Sølmer: „Nekrol. Saml.“ II 1852.

Cantor, Theodor Edvard ($\frac{1}{2}$ 1809—1860), Naturforsker. F. i Kbh. Forældre: Grosse-
rer Levin Isaac C. og Nanine Wallich. Blev Student 1826, studerede Lægevidenskab, tog

1832 Eksamen ved Kirurgisk Akademi og blev n. A. Doktor ved Universitetet i Halle. Hans Virksomhed kom dog til at ligge fjernt fra Fædrelandet; under et Besøg, som hans Onkel, den i Kbh. fødte Botaniker Wallich i Kal-

kutta aflagde i Hjemlandet, vakktes nemlig hans Interesse for naturhistoriske Studier i den rige Tropenatur i saa høj Grad, at han 1835 bestemte sig til at følge Onkelen til Indien, hvor han fik Ansættelse i det engelsk-ostindiske Kompagnis Tjeneste. Her ved fik han Lejlighed til som Deltager i adskillige Ekspeditioner, til Dels af længere Udstrækning, at foretage betydelige Indsamlinger, og i engelske og indiske Tidsskrifter har han publiceret adskillige mindre Afhandlinger om botaniske og zoologiske Emner, f. Eks. om Slanger. I Nutiden er disse dog for længst glemte, og naar C. overhovedet endnu mindes, er det paa Grund af de store og navnlig dengang saa værdifulde Naturaliesamlinger, som han gentagne Gange skænkede sin Fødeby's Universitet. C. skal have været en livlig og velbegavet Mand og højt skattet af sin Omgangskreds; han døde sindssyg i Indien. — Ugift (?). R. H. S.

Litt.: „Botan. Tidsskr.“ XII 1880—81; „Museum“ 1894 I, S. 143.

Capion, Etienne (d. før 1759), Skuespil-entreprenør. F. i Languedoc, kom til Danmark omkring 1700. Tjente hos et Par af

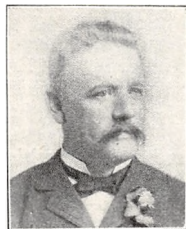
Hovedstadens franske Vintappere, tog selv Borgerskab som Kok (o: Traktør) 1703 og fik Lov til at udtappe og falholde Vin. Under den store nordiske Krig fulgte han med i Felten som Hof- og Stabs-Traktør og traadte 1713 i Kongens Tjeneste som Teatermester ved den franske Komedianttrup, en Stilling, han ingen særlige Forudsætninger havde for at gøre Fyldest i. Sammen med Salomon v. Qvoten (s. d.) arrangerede han 1719 tysk Komædie i det lille Gæthus paa Kongens Nytorv og fortsatte dermed alene, efter at han 1720 havde opnaaet et selvstændigt Privilegium paa Komædiespil, der udvidedes Aaret efter. Da Søetaten fordrede Gæthuset tilbage, maatte C. bygge eget Skuespillhus. Paa en Grund mellem Gothersgade og Lille Grønnegade (Ny Adelgade) lod han det opføre for Penge, han for største Delen laante hos Byens Jøder, og aabnede det i Jan. 1722 med franske Skuespil. Om Sommeren fik René de Montaigu (s. d.) Bevilling paa Indrettelsen af en dansk Komædie, gik i Kompagni med C., og $\frac{23}{100}$ 1722 aabnedes den første danske Skueplads i det nyopførte Hus. For denne Skueplads var det, Holberg oprindeligt skrev sine Komædier. C. kom dog snart saa dybt i Gæld, at han maatte fortrække og lade Komædiehuset i Stikken; fra 1725 forsvinder han. Sandsynligvis opholdt han sig i Frankrig en Del Aar, men dukker atter op i Danmark i Christian VI.s Tid og forsøger bl. a. at blive Gæstgiver i Odense (1738); det mislykkes, han forsvinder atter og maa være død mellem 1740 og 59. — Gift Susanne le Creux. E. N.

Litt.: Eiler Nystrøm: „Den danske Komædies Oprindelse“ 1918; Werlauff: „Histor. Antegnelser til Holbergs Lystspil“ 1833; Overskou: „Den danske Skueplads“ I 1854; „Pers. Tidsskr.“ VI 3 1912.

Carit Etlar, se **Broshøll**.

Carl, Prins, se **Haakon VII**.

Carl, Adolf Peter Antonius ($\frac{15}{3}$ 1848— $\frac{21}{1}$ 1908), Skibsreder. F. i Kbh. Forældre: Skibsreder Lindhardt Hansen C. og Marie Olsen. Uddannedes i Kbh. og ved længere Ophold i England og Tyskland, hvor han havde Ansættelse i flere Rederifirmaer. Efter at være vendt tilbage hertil indtraadte han i Faderens 1867 stiftede Firma L. H. C., af hvilket han var Indehaver til sin Død. Under Firmaets Auspicier stiftedes Dampskibsselskaberne „Skjold“, „Carl“ og „Gorm“, der nu under Navnet „Gorm“ er sammen-sluttet til eet Selskab. Han ledede disse Selskaber med Dygtighed og konsoliderede

dem i høj Grad. Af sine Standsfæller var han meget anset, og hans udprægede repræsentative Egenskaber gjorde ham selvskreven til Formandspladsen i „Dansk Dampskibsrederiforening“ og „Fællesrepræsentationen for Dansk Skibsart“; han var desuden den første Præsident for „The Baltic & White Sea Conference“; man indvendte mod hans Bestridelse af disse Hverv, at han ikke var tilstrækkelig myndig; dette stod utvivlsomt i Forbindelse med hans elskværdige Karakter, der gjorde ham tilbøjelig til at undgaa Strid. D. i Kbh. — Gift 1) 1876 Marie Kauffmann-Bendix, d. 1890. 2) 1892 Carrie Fannie Nielsen, d. 1897. 3) 1900 Ellie Normann. O. T.

Litt.: „Danmark i vor Tid“ 1904; „De danske Byerhverv“ 1904—11; Nøkrøloger i „Børsen“ 1/2 1908 og „Ill. Tid.“ 3/2 s. A.

Carl, Poul Lindhardt (f. 11/4 1879), Skibsreder. F. i Kbh. Forældre: Skibsreder Adolf P. A. C. (s. d.) og Marie Kauffmann-Bendix.

Uddannedes som Reder ved Ophold i England, Rusland og Frankrig og blev 1904 optaget i Faderens Firma L. H. C., der er korresponderende Reder for de fra 1918 under Navnet „Gorm“ sammen sluttede Dampskibsselskaber „Gorm“, „Skjold“ og „Carl“; under hans

Medledelse er disse Selskaber med Bevarelse af de smukke Traditioner blevet yderligere udviklet. Efter Faderens Død optog han 1908 Firmaets mangeaarige Medarbejder, daværende Prokurist A. O. Andersen (s. d.), i Firmaet. 1903 blev han optaget i sin Kompagnons Firma under Navn A. O. Andersen & Co.; dette er nu korresponderende Reder for Dampskibsselskaberne „Viking“ og „Valkyrien“ og har desuden Afdelinger for Køb og Salg af Skibe, Havari, Befragtning samt Klarering og har adskillige udenlandske Filialer. — Gift 1909 Johanne Marie Christine Kier. O. T.

Litt.: „Danmark i vor Tid“ 1904; „De danske Byerhverv“ 1904—11.

Carl den Danske (vistnok 1084—2/3 1127), Greve af Flandern. Forældre: Kong Knud den Hellige (s. d.) og Edel (s. d.). Efter Faderens Død 1086 blev han opdraget hos sin Morbrøder i Flandern, gjorde Korstog og blev 1119 Greve af Flandern. Som saadan viste han stor Fromhed og arbejdede ivrig for Kirkens Sag, men blev ligesom sin Fader dræbt af sine Modstandere i Kirken. Vandt senere stort Ry som Martyr og blev 1883 beatificeret. D. i Brygge. — Gift ca. 1115 Margrethe af Clermont.

Th. B. B.

Litt.: C. F. Wegener: „Om C. D.“ 1839; Kervyn de Lettenhove: „Histoire de Flandre“ I

1847; E. Löffler i „Aarb. f. no. Oldk. o. H.“ 1877; E. le Glay: „Charles de Danemark“ 1878; Mad. Bourdon: „Charles le Bon“ 1886; J. H.: „C. d. D.“ 1884; „Nord. Kirketid. f. kat. Kristne“ s. A.; Galbert de Bruges: „Hist. du meurtre Ch. le B.“ udg. 1891; Pirenne: „Geschichte Belgiens“ I 1899.

Carl, Landgreve af Hessen-Kassel (19/12 1744—17/8 1836), Officer. F. i Kassel. Forældre: Landgreve Frederik II og Marie af Storbritannien og Irland. Kom allerede 1756 til Danmark og ansattes efter Tidens Skik som ganske ung i høje militære Stillinger, saaledes 1765 som General for det danske Artilleri og 1766 som Kommandør for Garden til Fods. 1766 ægtede han Frederik V's Datter. Efter

et Ophold i Udlandet 1767—69 blev han Statholder i Slesvig og Holsten og efter Struensees Fald 1772 Chef for Tropperne i Norge, men bosatte sig allerede fra 1774 i Slesvig. Fulgte under den bayerske Arvefølgekrig (1778—79) Felittoget i Frederik den Stores Stab. Sluttede sig, efter Regeringsforandringen 1784, nøje til Kronprins Frederik og tog Del i Forhandlingerne om Hærens Omorganisation. 1788 stilledes han i Spidsen for den norske Hær, der trængte ind i Sverige og truede Göteborg, efter at en mindre, svensk Hær havde overgivet sig ved Kvistrum Bro. Under Konflikten med England 1801 havde han Kommandoen over de danske Okkupationstropper i Lübeck og Hamburg. Generalfeltmarskal 1814. Var en velbægtet, livlig interesseret, velmenende og mildt dømmende Mand. Hans strengt konservative Tænkemaade gjorde ham dog ikke populær, ligesom hans Hang til religiøs Mysticisme gjorde ham til et let Offer for okkultistiske Fanatikere og Charlataner. Hans efterladte Tjenstepapirer findes i Krigsministeriets Arkiv og udgør en anselig Samling. D. paa Louisenlund ved Slesvig. — Gift 1766 Louise af Danmark, d. 1831. K. C. R.

Litt.: Optegnelser i „Mémoires sur la campagne de 1788 en Suède“ 1789 og „Mémoires de mon temps“ 1861; Blangstrup: „Begivenhederne i Norden i Efteraaret 1788“ 1889; C. J. Anker: „Fra Prins C. af Hessens Arkiv“ 1893—96; „Fra Hoffet og Byen“ („Mem. og Breve“ III) 1906; Holm: „Danmark-Norges Hist. 1720—1814“ VI—VII 1907—12; Stilling: „Danske Livregiment til Fods. I. Batt. 1763—1913“ 1913; Reverdiis Memoirer 1916.

Carl Bernhard, se Saint-Aubain.

Carl Frederik (30/4 1700—18/6 1739), Hertug af Holsten-Gottorp. F. i Stockholm. Forældre: Hertug Frederik IV (s. d.) af Holsten-Gottorp og Hedeving Sofie af Sverige. Blev opdraget i Sverige, men forlod Landet 1719, skuffet i Haabet om at vinde

Tronen. Efter en Rejse til forskellige tyske Hoffer for at faa dem til at hjælpe sig mod den danske Konge, der havde frataget ham hans Del af Slesvig, drog han til Rusland, hvis Trone han havde Haab om at vinde gennem sit Ægteskab med Peter den Stores Datter. Da ogsaa dette mistykkedes, rejste han 1727 til Kiel, hvor han levede sine sidste Aar.

Han er Stamfader til det 1917 afsatte russiske Kejsers hus. D. paa Gaarden Rohlfs-hagen ved Oldesloe. — Gift 1725 Anna Petrovna af Rusland, d. 1728. *Th. B. B.*

Litt.: E. Holm: „Danmark-Norges Historie 1720—1814“ I—II 1891—94; „Zeitschr. der Gesellschaft f. schl.-h.-lb. Gesch.“ XXVI 1896; jfr. under Carl Peter Ulrich.

Carl Peter Ulrich (²¹/₂ 1728—¹⁷/₇ 1762), Hertug af Holsten-Gottorp, Kejser af Rusland. F. i Kiel. Forældre: Hertug Carl Frederik (s. d.) og Anna af Rusland. Blev 1742 russisk Tronarving og opholdt sig mest i Rusland. Hans Tanker og Planer samlede sig om Hævn over Danmark, der havde berøvet hans Fader Gottorp, og da han ⁵/₁ 1762 blev Kejser under Navn af Peter III, forberedte han straks Krig mod den danske Konge. 6 Maaneder efter styrtedes han som Kejser af sin Hustru og blev snart efter dræbt. Skildres af sin Samtid som ubegavet og brutal. D. paa Slottet Ropscha. — Gift 1745 Katharina (II) af Anhalt-Zerbst, d. 1796.

Th. B. B.

Litt.: Saldern: „Biographie P.s III“ 1800; „Biographie P.s III“ 1809; F. Krogh i „Historiske Minder“ 1882; E. Holm i „Hist. Arkiv“ 1882; „Katharina II's Memoirer“ ved A. Schumacher 1917; Walliszewski: „Le roman d'une impératrice“ 1893 og „La dernière des Romaines“ 1902; R. Nisbet Bain: „Peter III“ 1902.

Carlheim-Gyllenskiöld, Thora Gerda Sophie (**Sophy**) (f. ¹/₂ 1882), Tennisspillende. F. i Kbh. Forældre: Kontorchef i Privatbanken Sofus Jean Castenschiold og Victoire Jaqueline Fortunée de Serène d'Acqueria. Begyndte at øve Tennis i 16-Aars-Alderen og spillede da en Del med den engelske Professional Mr. Haggett. Blev Medlem af Tennisklubben paa Kastelvolden og Kbh.s Boldklub, senere Æres-

medlem af Kongens Klub i Stockholm. Frk. Castenschiold kom hurtig i første Række, hun var all-round Spiller, og hendes Koldblodighed, Behændighed og Udholdenhed gjorde hende til den bedste danske Tennis-spillerske, der har optraadt. I de otte Aar, hun deltog i Turneringer, vandt hun Sejre og Trofæer, hvor hun kom, og hjemførte omtrent et Hundrede Pokaler, Sølvfade, Smykker, Diplomer og Ketchere. Første Gang spillede hun til Kamp 1904 ved den internationale Turnering i Kongens Klub i Stockholm og vandt allerede 1905 det skandinaviske Mesterskab, som senere seks Gange tilfaldt hende. Tre Aar i Rad vandt hun den danske Mesterskabspokal og fik den derved til Eje. Ogsaa i Turneringerne i Wimbledon har Frk. Castenschiold deltaget et Par Gange, og Englænderne yder hende uforbeholden Anerkendelse for hendes Spil. Endelig vandt hun, det sidste Aar hun spillede, 1912 ved de Olympiska Spelen i Stockholm Diplom og Sølvmedaille, og Dansk Boldspil Union har hædret hende ved at tildele hende sit Udmærkelsestegn i Emaillé og Guld. Af andre Idrætter har hun dyrket Ridning, Skøjteløb, Golf, Hockey og Bandy. — Gift 1912 Godsejer Adolf Bengt Gustaf C.-G. til Wallen i Halland. *F. K.*

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1889 og Svensk Adelskalender; „The Ladies Field“ ¹⁸/₅ 1912.

Carlsen, Carl (³¹/₈ 1813—¹³/₂ 1899), Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Marineløjtnant Andreas C. og Johanne Helene Bechmann. Blev i 15-Aars Alderen optaget som Elev ved Marinens Skibsbyggeri og gav sig efter Uddannelsen her til 1835 at studere ved Polyteknisk Læreanstalt, hvor han 1839 tog Eksamen i Mekanik. De egentlige Ingeniørfag, for hvilke han interesserede sig mest, var endnu ikke optaget ved Læreanstalten; han drog derfor paa Studierejse til Frankrig og hørte en Tid Forelæsninger ved École des ponts et chaussées i Paris. Efter sin Hjemkomst blev han ansat som Brolægningsinspektør i Kbh., men gik fra 1845 over i Statens Tjeneste som Vandbygningsinspektør. 1849—52 fungerede han samtidig som Havnebygmester i Kbh. 1868 blev Vandbygningsinspektørstillingen slaaet sammen med Stillingen som Havne- og Kanalinspektør, og C. varetog det nye Embede som Vandbygningsdirektør, indtil han i 1882 af Helbredshensyn tog sin Afsked. Han forestod Udførelsen af en stor Række vigtige Vandbygningsarbejder: Reguleringen af en Del af Gudenaen, Ombygningen af Langebro og Stormbroen i Kbh., An-

læget af Esbjerg Havn, Løgstør Kanal, Udvildelsen af Helsingør Havn. Han bragte Vandbygningsvæsenet ind i et mere rationelt Spor og bidrog betydeligt til Uddannelsen af dygtige Entreprenører. Han var med til at stifte Teknisk Forening 1877 og var dens Formand til 1881. — Gift 1855 Julie Caroline Bigum, d. 1913. *M. C. H.*

Litt.: Nekrologer i „Ingeniøren“ 1899 og „Den tekniske Forenings Tidsskrift“ 1898—99, S. 201—02.

Carlsen, Carl Johan Ingenius Vilhelm (f. 13/5 1862), Jernbaneaningeniør. F. i Kbh. Forældre: Kassekontrolør i Overformynderiet

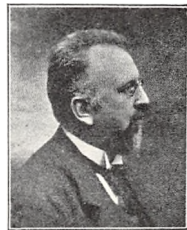
Carl Wilhelm C. og Christiane Augusta Marie Frederikke Christensen. Tog polyteknisk Adgangseksamen 1878 og Eksamen i Ingeniørfagene 1885. Var 1885—86 beskæftiget som Ingeniørassistent ved Bygningen af Gedserbanen, hvorefter han gik over i

Statsbaneanlæggenes Tjeneste, til 1897 som Ingeniørassistent og fra sidstnævnte Aar som Ingeniør ved Statsbaneanlæggenes Hovedkontor i Kbh. 1906 blev han Chef for Konstruktionsafdelingen. I Henhold til Jernbaneloven af 1915 udnævntes han 1916 til Baneaningeniør af 1. Grad og Chef for 2. Anlægssektion. 1915 fungerede han som Afdelingsingeniør ved Anlægget af Funder-Bramminge Banen. Er Statens tekniske Tilsynsførende med en Del jyske Privatbaner (Thisted-Fjerritslev; Aarhus-Hammel; Æbeltoft-Trustrup). Under Ordningen af de nye Banegaardsforhold i Kbh. havde C. Ledelsen af den almindelige Administration ved Ordningen og udgav i Forbindelse hermed 1911 en illustreret Skildring: „Banegaardsanlægene i Kbh.“ — Gift 1898 Agnes C. Ægteskabet opløst.

M. C. H.

Litt.: Ovenn. Værk om Banegaardsanlægene.

Carlsen, Camillo Alphonzo Johannes Peter (f. 19/1 1876), Kirkemusiker, Komponist. F. i Kbh. Forældre: Kassekontrolør i Overformynderiet Carl Wilhelm C. og Christiane Augusta Marie Frederikke Christensen. Fik sin væsentligste Uddannelse paa det Kgl. Konservatorium 1893—95 med J. D. Bondesen som Lærer i Teori og

Organisteksamen sst. 1899. Blev 1900 Organist og Kantor ved Kristkirken i Kbh., hvorfra han 1911 gik til Roskilde som Domorganist Waage Matthison-Hansens Efterfølger; siden 1916 er han

tillige Sanglærer ved Roskilde Katedral-skole. Allerede 1895 debuterede han som Komponist med en Sangcyclus „Foraar“, der indledede en produktiv Virksomhed, som 1909 lønnedes med det Ancker'ske Legat, paa hvilket han foretog en Studierejse til Tyskland og Østrig. Foruden 3 Strygekvartetter, en Klaverkvintet, en Del Romancer, Sangkvartetter, Klaver- og Violinstykker har han som Kirkekomponist skrevet en „Symfonisk Suite“ for Orgel i 4 Dele, „Davids 80. Psalm“ for Sopran, blandedt Kor, Cello og Orgel, flere Orgelstykker, deriblandt „Fantaisie Impromptu“ (Op. 31), skrevet for J. Diebolds „Orgelstücke moderner Meister“ samt Kirkearier og aandelige Sange. C., der selv er en dygtig Orgelspiller, skriver ofte teknisk fordringsfuldt, men altid stilrent, selv hvor han er moderne. Hans Sange og Klaverstykker er præget af Klangsans og kræsen Melodiopfindelse. — Gift 1900 Thora Amalie Johanne Heggum. *G. S.*

Litt.: Jul. Foss: „Organist- og Kantorebenderne“ 1916; G. Lyng: „Danske Komp. i 20. Aarh. Beg.“ 1917.

Carlsen, Hans Rasmussen (28/10 1810—2/7 1887), Politiker. F. paa Gl. Køgegaard. Forældre: Godsejer Christen Rasmussen C. og Else Margrethe Nyhus.

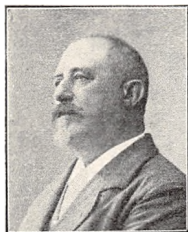
Tog Forsteksamen 1832 og overtog 1833 Gl. Køgegaard, der 1845 oprettedes til et Stamhus. Han kom ind i Politik 1841, da han som Gudsvejernes Repræsentant indvalgte i Roskilde Stænder; han var stemt for en fri Forfatning, men med solide Garantier mod Flertalsstyre. 1855 fik han Sæde i Rigsraadet og 1859 i Landstinget; han stod her ret selvstændig, fulgte ofte Bondevenernes nationale Fløj og var misfornøjet med Halls nølende Politik i Aarene før 1864. Som Svoger til N. F. S. Grundtvig (fra 1851) og af egen Sympati støttede han den grundtvigske Bevægelse og tog ivrig Del i Drøftelsen af kirkelige Spørgsmaal. Maj—Juli 1864 sad han som Indenrigsminister i Monrads Ministerium. Efter Krigen var han stemt for Bevarelsen af Junigrundloven, faldt ved Valgene 1866, men valgte s. A. til Folketinget i Vejle og repræsenterede denne Kredt til 1869. Aaret efter blev han kongevalgt Medlem af Landstinget og var det til sin Død. Han var oprindelig en af det nationale Venstres Førere, men nærmede sig efter 1870 mere og mere Højre. C., der udenfor Rigsdagen gjorde et stort Arbejde i flere Kommissioner, var en i mange Retninger begavet Mand, men manglede den taktiske og parlamentariske Sikkerhed og den Evne til at indordne sig i

Parti, der skulde have bragt ham frem i første Række. D. paa Gl. Køgegaard. — Gift 1841 Komtesse Clara Sophie Krag-Juel-Vind-Frijs, d. 1852. P. E.

Litt.: Slægt i Lengnick; „Stamt. over Lange-Slægten“ 1890 og Hauch-Fausbøll: „Stamt. over C. Langes Legatfamilie“ 1914; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; F. Carlsen: „Efterretninger om Gl. Køgegaard“ II, 1878; Brev i H. F. Rørdam: „Peter Rørdam“ II 1892; Nekrologer i „Dagbladet“ $\frac{3}{7}$ 1887 og „Østsjællands Folkeblad“ $\frac{2}{7}$ s. A.

Carlsen, Johan Niels Gottlob (f. $\frac{13}{1}$ 1850), Læge. F. i Kbh. Forældre: Kordegn Johan Jacob C. og Karen Christine Hansen. Tog Skolelærereksamen 1868 og blev Student 1875, Cand.med. 1881, Dr. med.

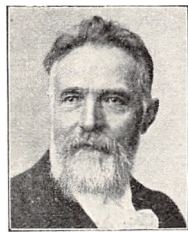

1890, Kommunelege i Kbh. 1897—1919. Leder af Sundhedsstyrelsens medicinalstatistiske Kontor 1910. Hans Interesse for Historie, Epidemiologi og Medicinalstatistik har sat Frugt i meget grundige og paalidelige

Undersøgelser over Difteriens Historie i Danmark og Tyskland (i Disputatsen og i „Janus“) samt i den aarlige „Medicinalberetning for Kongeriget Danmark“ 1891 ff. og „Dødsaaersagerne i Kongeriget Danmark“ 1890 ff. foruden i talrige mindre Artikler. Hans medicinalstatistiske Virksomhed har vundet almindelig Anerkendelse og ikke mindre hans filantropiske, der i „Børnehjælpsdagen“ 1904 og „Fødselsdagsgaven“ 1908 fandt originale og praktiske Udtryk for smukke Tanker. Sammen med H. Olrik og C. N. Starcke udgav han 1900 „Danmarks Kultur ved Aar 1900“. — Gift 1882 Elisabeth Marie Frederikke Hauch. O. P.

Litt.: Selvbioografi i Univ. Progr. Nov. 1891; „Søndagsbl.“ $\frac{6}{5}$ 1906.

Carlsen, Hans Heinrich Vilhelm ($\frac{5}{1}$ 1850 — $\frac{13}{6}$ 1914), Journalist. F. i Aalborg. Forældre: Redaktør Heinrich Martin Emil C.

og Regine Cathrine Henriette Staudt. Uddannedes som Journalist og Typograf ved „Aalborg Stiftstidende“ og grundede 1873 sammen med Th. Bjørnbak „Vendsyssel Tidende“, blev s. A. Eneejer og arbejdede Bladet op til et af Provinsens største. C. var en begavet, impulsiv og hjertevarm Mand, der paa mange Maader fik stor Betydning for sin Egn. Politisk hørte han til Venstres gamle Garde og havde meget stor Del i Partiets Fremgang i Vendsyssel; socialt og økonomisk virkede han baade for sin snævre Landsdel og hele Landet, han var ivrig Agitator

for Afholds- og Fredssag ligesom for Andels-, Kreditforenings- og Højskolebevægelse, og det skyldtes især hans begejstrede Initiativ, at der 1912 i Provinsen dannedes et „Dansk Radiumfond til Bekæmpelse af Kræft“, som kort efter paa Initiativ af Ernst Carlsen, Lyngby, forenedes med det i Kbh. under Ledelse af J. F. Fischer (s. d.) stiftede Fond. Foruden en Del stemningsfulde Sange har han bl. a. udgivet „Krigen, som den er“ (1892) og en Turistbog over Hjørring Amt. D. i Kbh. — Gift 1874 Caroline Eleonora Lautherborn. P. E.

Litt.: „Journalisten“ $\frac{1}{12}$ 1906; Thomas Larsen: „En Gennembrudstid“ 1917; Nekrologer af C. C. Clausen i „Politiken“ $\frac{10}{6}$ 1914 samt i „Vendsyssel Tidende“ $\frac{14}{21}$ s. A.

Caroc, Gustav Adolph ($\frac{20}{3}$ 1845— $\frac{6}{3}$ 1905), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Generalmajor Frederik Carl Vilhelm C. og Clara Augusta Risch. Blev Løjtnant 1866, Premierløjtnant 1868, Kaptajn 1881, Kommandør 1893, Kontreadmiral 1905. Han mindes i Marinen som den personificerede Søofficer og Sømand af Guds Naade og som den fødte Chef. Man saa op til ham som den, der i Farens Stund vilde bringe Flaget Ære, og hans Virksomhed som Eskadrechef i 1902 og 1904 bragte et hidtil ukendt Liv i vore Eskadreøvelser — navnlig i natlige Torpedobaangreb. 1881 fik C. Fortjenstmedaillen i Guld for sin Virksomhed under en Isvinter i Storebælt. Han var en ivrig Sportsmand og i sin Tid Formand for D. B. C. Som Kadetkammerat og personlig Ven af Kong Georg af Grækenland var han i de senere Aar af sit Liv altid adjungeret Kongen under hans Besøg her. D. i Kbh. — Gift 1) 1872 Ingeborg Catharina Blom, d. 1885. 2) 1888 Ella Thomsen. V. G.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Nekrologer i „Berl. Tid.“ $\frac{6}{3}$ 1905, „Ill. Tid.“ $\frac{19}{3}$ s. A. og „Tidsskr. f. Søvesen“ 1906.

Caroc, Johannes (f. $\frac{12}{6}$ 1859), Maskingeniør. F. i Kbh. Forældre: Oberst Vilhelm Georg C. og Elisabeth (Betty) Christiane Marie Begtrup. Blev Student 1876 og Cand. polyt. i Mekanik 1882. Straks efter sin Eksamen blev han Ingeniør ved Anlægget af Nakskov Sukkerfabrik. 1883—86 var han knyttet som Konstruktor til forskellige danske Maskinfabrikker, hvorefter han drog et Par Aar til Nordamerika og ved Ansættelse i ansete

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Nekrologer i „Berl. Tid.“ $\frac{6}{3}$ 1905, „Ill. Tid.“ $\frac{19}{3}$ s. A. og „Tidsskr. f. Søvesen“ 1906.

Caroc, Johannes (f. $\frac{12}{6}$ 1859), Maskingeniør. F. i Kbh. Forældre: Oberst Vilhelm Georg C. og Elisabeth (Betty) Christiane Marie Begtrup. Blev Student 1876 og Cand. polyt. i Mekanik 1882. Straks efter sin Eksamen blev han Ingeniør ved Anlægget af Nakskov Sukkerfabrik. 1883—86 var han knyttet som Konstruktor til forskellige danske Maskinfabrikker, hvorefter han drog et Par Aar til Nordamerika og ved Ansættelse i ansete

Firmaer, bl. a. The Pratt & Whitney Co., Hartford, Conn., satte sig ind i amerikansk Maskinfabrikation. Efter sin Hjemkomst var han i nogle Aar (1889—92) ansat som Konstruktør i Nielsen & Winthers Værktøjsmaskinfabrik i Kbh. 1893—95 var han Medindehaver af Jernstøberi- og Maskinfirmaet Th. Hüttemeiers Efterfølgere, C. & Schiemann. 1895 blev dette Firma sammen med Firmaet Smith & Mygind omdannet til A/S Smith, Mygind & Hüttemeier, og i dette Selskab har C. siden dets Dannelse været administrerende Direktør. C. har været betroet en Række Tillidshverv, var saaledes 1900—10 Medlem af Bestyrelsen for Teknisk Skole i Kbh. Han er Medlem af Tilsynsraadet for Centralarbejdsanvisningskontoret i Kbh. og af Repræsentantskabet for Dansk Folkeforsikringsanstalt. Han har i mange Aar været Medlem af Bestyrelsen for Kbh.s Venstreforening. C. har Æren af at have indført fra Amerika det System for Tandjulsfabrikation, som nu bruges i danske Maskinfabrikker. — Gift 1888 Thora Emilie Wilhelmine Amalie Frederiksens.

M. C. H.

Litt.: Slægt se Gustav C. og Fr. Hjort: „Slægten Gjerløff“ 1904; „Studenterne fra 1876“ 1901; „København“ 12/6 1900.

Caroline (^{28/10} 1793—^{31/3} 1881), Arveprinsesse. F. i Kbh. Forældre: Kong Frederik VI (s. d.) og Dronning Marie Sophie Frederikke. (s. d.). Efter at flere andre Giftermaalsplaner var opgivet, ægtede hun 1829 Arveprins Frederik Ferdinand (s. d.), en Forbindelse, der var tænkt som et Bindemiddel mellem Dynastiets to Linier. C., der var vansiret af en Brandulykke 1830, var en i mange Henseender dygtig og tiltalende Dame, der elskede sin Mand højt og paa bedste Maade søgte at hjælpe ham udover hans mange økonomiske Besværligheder. Baade i Kbh. og i Aarhus var hun meget populær. Hun blev Enke 1863. D. i Kbh. — Gift se ovenfor. P. E.

Litt.: Herm. Bang i „Herhjemme og derude“ 1881; C. F. Holten: „Erindringer“ 1899; E. Bodenhoff: „Svundne Tider“ 1912, „Hofliv under trede Konger“ 1913, „Kongesorger“ s. A. og „Den gamle General“ 1914; R. Barner: „Minder“ II 1911; Charlotte Bournonville: „Erindringer“ 1903, „Fru Andrés politiske Dagbøger“ 1914—16; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 10/4 1881.

Caroline Amalie (^{28/6} 1796—^{9/3} 1881), Dronning. F. i Kbh. Forældre: Hertug Frederik Christian (s. d.) af Augustenborg og Prinsesse Louise Augusta (s. d.). Hun voksede fra sit 11. Aar op paa Augustenborg Slot og traf her 1813 første Gang sin senere Ægtefælle, Prins Christian Frederik. Han forelskede sig i den smukke og fint dan-

nede Prinsesse, og 1814 blev de forlovet, 1815 gift. Ægteskabet var barnløst, men lykkeligt. 1839 besteg C. A. Tronen sammen med sin Mand (Christian VIII); hun holdt sig fjernt fra Politik, men følte sig trods sit augustenborgske Slægtskab afgjort som Dansk og var fra 1838 nær knyttet til Grundtvig og hans Kreds. Hun nærede megen Interesse for dansk Aandsliv og Historie; en anden Hovedinteresse var Børnesagen, i hvis Tjeneste hun oprettede en Asylskole i Kbh. 1841 og „Den kvindelige Plejeforening“ sst. 1843. Som Enke (1848) levede hun stille. D. i Kbh. — Gift se ovenfor. P. E.

Litt.: D. Rosen: „C. A.“ 1881; Herm. Bang i „Herhjemme og derude“ 1881; H. L. Martensen: „Af mit Levnet“ II 1883; Fr. Barfod: „C. A.“ 1884; H. F. Rørdam: „Peter Rørdam“ 1891—95; L. Schrøder i „Danskeren“ XI 1894; H. Rosendal: „Dronning C. A.“ 1915; R. Barner: „Minder“ II 1911; Bodenhoff: „Hofliv under trede Konger“ 1913; Joh. Steenstrup: „Den danske Kvindes Historie“ II 1917.

Caroline Charlotte Mariane, se Mariane.

Caroline Mathilde (^{22/7} 1751—^{10/5} 1775), Dronning. F. paa Leicester House, London. Forældre: Prins Frederik Ludvig af Wales og Prinsesse Augusta af Sachsen-Gotha-Altenburg. Faderen, en oplyst, liberal og varm-hjertet Mand, døde faa Maaneder før hendes Fødsel og efterlod Modereren som 32-aarig Enke med ni Børn. Sine Barnedomsaar tilbragte C. M. paa Carlton House i London og Sommerresidensen Kew. Efter hendes Fasters Dronning Louises Død (1751) omgikkes Frederik V med Planer om et Ægteskab mellem Tronarvingen og en af dennes engelske Kusiner. Valget faldt paa C. M., der ^{1/10} 1766 blev viet til ham per procura i St. James. ^{9/11} holdt hun sit Indtog i Kbh., og samme Aften fejredes Formælingen. Opdraget i klosterlig Ensomhed af sin strenge, kolde Moder var hun aandelig udviklet og moralsk ubefæstet, men legemlig for tidlig modnet knyttet til den 18-aarige Konge mod dennes Villie. Hendes blændende, næsten sølvhvide Lød, en prægtig blond Haarfyldte, store, lysende Øjne i Forbindelse med et naturligt opladt, vennetsømt Sind, der maatte minde det loyale Folk om den sarnede og begrædte Dronning Louise, stillede det mindre tiltalende i hendes Ydre i Skygge, en for hendes Alder paafaldende Korpulence og en fremstaaende, hængende Under-

læbe. Fuldkommen fremmed for Land og Folk, uden mindste Tilknytning til eller Sløtte fra sit Hjemland, var hun i sin ulykkelige Forbindelse med en sjælssyg, overfor hende frivol-sarkastisk, ligegyldig kold og hensynsløst udsvævende Mand nærmest henvist til at ty til sin Overhofmesterinde Louise v. Plessen, en korrekt, etikettestiv Dame, der bidrog til at udbyde Kløften mellem Ægtefællerne; alligevel blev hendes Fjernelse en Maaned efter Kronprinsens Fødsel (^{28/1} 1768) skæbnesvanger for C. M.s moralske Holdning. Samtidig antog Kongens Udsejelser de uhyggeligste Former. Fra Udenlandsrejsen s. A. medbragte han J. F. Struensee, hvem han til en Begyndelse nærmest paanødte hende som Læge. En Tid hendes Trøster og Samvittighedsraad afslørede han sig som den brutale, magtsyge og egoistiske Elsker, der kun svag gengældte hendes ganske blinde Kærlighed til ham. Efter Samværet i Holsten 1770 var deres Forhold almen kendt, dets stadig voksende Skamløshed blev en Skandale for Landet, og da C. M. Juli 1771 fødte Datteren Louise Augusta, tvivlede næppe nogen om dennes rette Paternitet. Ved Hofrevolutionen forvistes C. M. ^{17/1} 1772 af Kongen til Kronborg. Af Kommissionsdomstolen kendt skyldig i Ægteskabsbrud fik hun s. A. af sin Broder overladt Slottet i Celle, hvor hun, omgivet af en lille, hende hengiven Hofstat vandt Befolkningen ved sin Godgørelse og Børnekærlighed. 1774 iværksatte Englænderen Wraxall i Forbindelse med et Par af hendes unge danske Beundrere et hemmeligt Komplot til hendes Genindsættelse. C. M.s Død n. A. følte i danske Regeringskredse som en Befrielse. Snart efter dannede der sig romantiske Legender om hendes Person. Bagesen, Schack Staffeldt, senere Carl Bernhard o. a. saa i hende den lidende Uskyld, Ofret for Kabaler. Skønt den nyeste Tids historiske Forskning fuldtud har klarlagt hendes Brøde, vil ingen nægte hendes tragiske Livsskæbne forstaaende Medfølelse. D. i Celle. — Gift 1766 senere Kong Christian VII (s. d.). Ægteskabet opløst 1772; han d. 1808.

L. B.

Litt.: Keith: „Memoirs of C. M.“ 1849; Heimbürger: „C. M.“ 1851; Wraxall: „Life and times of C. M.“ 1864; „For Romantik og Hist.“ IV 1870 og V 1871; Wittich: „Struensee“ ved Blangstrup 1887; Blangstrup: „Christian VII og C. M.“ 1890; „Dania“ II 1892—94 og IV 1897; L. Bobé i „Hist. Tidsskr.“ VII 2 1899, „Dsk. Mag.“ V 5 1902, „Kunst“ V 1903 og „Julebogen“ 1907; Wilkins: „Queen of tears“ 1904; A. Fjelstrup: „Skillsmissesprocessen“ 1908 og „Damerne ved C. M.s Hof“ 1909; Reverdils Memoirer 1916; B. Litsberg: „Kvinder i dansk Historie“ 1916; Steenstrup: „Den danske Kvindes Historie“ I 1917; Breve i „Neues vaterl. Archiv“ 1881 II. Jfr. iøvrigt Christian VII og Struensee.

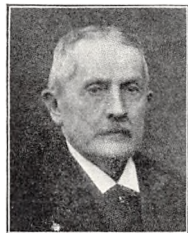
Carstens, Æsmus Jacob, Tegner, Maler (^{10/5} 1754—^{25/5} 1798). F. i St. Jürgen ved Slesvig. Forældre: Møller Hans C. og Chri-

stine Dorothea Petersen. Blev tidlig forældreløs, hans Skoleopdragelse blev noget for sømt; allerede som ung interesserede han sig for Tegning og ønskede Uddannelse som Kunstner, men anbragtes af Formynderen i Vintapperlære i Eckernförde, indtil han 1776 kunde rejse til Kbh. for at lære hos Slesvigeren Tegneren Povl Ipsen. Ligeledes arbejdede han paa Akademiet i Antiksalen, men besøgte ikke Skolerne; en stor Produktion af tegnede Rødkridtportrætter ydede ham Livets Ophold i disse Aar. 1780 kom han paa Akademiet og vandt den lille Sølvmedaille, hvilken han dog nægtede at modtage, da han mente at have konkurreret for Guldmedaillen, og forlod Akademiet, udelukket for Opsætsighed (1781). To Aar efter rejste han til Norditalien og vendte hjem over Schweiz, men naaede kun Lybæk, hvor han de følgende fem Aar opholdt sig; efter en Udstilling af Arbejder i Berlin drog han 1787 til Berlin, opgav Portrætmaleriet for det historiske, gennemkomponerede Figurmaleri, men fandt kun ringe Beskæftigelse, før han 1790 blev Professor ved Akademiet der og baade hos Kurator og hos Dronningen fik Lejlighed til at udføre nogle Værelsedekorationer. Et Stipendium blev givet ham til at rejse til Rom, og 1792 naaede han sine Ønskers Maal; til sin Død blev han i den evige Stad. Hans Betydning skyldes mere den Paavirkning, han øvede paa yngre Kunstnere, end hans Arbejder. For C. var der kun een Kunst, den antikke; dens Lov priste han, dens efterladte Værker studerede han og gjorde han Propaganda for. Han blev saaledes en af de sidste, om end betydeligste Talsmand for Strømningen bort fra Rokoko tilbage mod klassisk Enkelthed og Strenghed. Desuden kæmpede han mod Kunstens Natur efterligning og for dens følelsesbetonede Indhold. Af hans Proselytter er det tilstrækkeligt at nævne Thorvaldsen, hvem han stod nær. Af hans Malerier er nu kun faa kendte („Bacchus giver Amor at drikke“, Kunstmuseet, efter en antik Gemme), men de er kun af mindre Værdi. Betydelige er derimod hans Tegninger og Akvareller (Kobberstiksamlingen, Thorvaldsens Museum, Glyptoteket, i Udlandet i Museet i Weimar). C. var en fortrinlig Kompositør; de enkle, rolige Linier viser Fornemhed og Kraft. Hans Viden om Antikkens Virkemidler er umiskendelig, hans Fantasi betydelig. Af Tyskerne betragtes C. som Skaberen af den moderne tysk-nationale „sjælfulde“ Malerkunst. Monumenter for ham er rejst i St. Jürgen ved Slesvig og paa Vester Boulevard i Kbh. D. i Rom. — Ugift. O. A.

Litt.: Slægt i S. C.: „Stamt. over Familien C.“ 3. Udg. 1901; „Schlesw. Kunstbeiträge“ 1792; Zoegas Breve i „Minerva“ 1799; „Wolffs Journal“ 1808 I; J. Baggenses Brevveksel med K. L. Reinhold og F. H. Jacobi 1831; „Neue Kieler Bl.“ 1844; Thele: „Thorvaldsen“ I 1851; Kr. Arentzen: „Bill. fra Liv og Litt.“ 1854; Dietrichson i „Ill. Tid.“ 1863; F. v. Alten: „A. J. C.“ 1865—66; R. Schöne i „Arch. f. d. zeichnenden Künste“ 1866; Jac. Möller i „Dsk. Tidsskr. f. Kirke- og Folkeliv“ 1869; K. L. Fernow: „C.“ 1867; H. Riegel: „C.s. ausg. Werke“ 1869; Jul. Lange i „Nutidskunst“ 1873; F. Pauly: „C.“ 1876; Sig. Müller i „Ude og Hjemme“ III 1880; A. Sach: „A. J. C.s Jugend und Lehrjahre“ 1881; H. Lücke: „A. J. C.“ 1882; L. Bobé: „Reventlow-ske Pap.“ VI 1903 544; Hannover i „Tilskuere“ 1913; Welcker: „Zoegas Leben“ II 1913; „Geneal. Tidsskr.“ Sept. 1914; Vilh. Andersen: „Goethe“ I 1915.

Carstensen, Hans Carl Emil (f. ¹⁹/₁ 1837), Journalist. F. paa Gl. Ryomgaard paa Djursland. Forældre: Proprietær Thomas C. og Marie Petersen. Blev Student 1856 og studerede Jura, siden Statsvidenskab, hvori han 1864 tog Eksamen. Allerede da var han imidlertid overgaaet til Journalistikken. Sine første Artikler skrev han i „Avertissementstidende“, var derefter

1860—65 knyttet til „Dagbladet“, 1865—66 til „Berlingske Tidende“ og 1867—68 til „Dags-Telegraphen“. 1868 deltog han med R. Watt, V. Rasmussen og Edgar Collin i Stiftelsen af „Dagens Nyheder“, redigerede det 1871—73 i Forening med Collin og fra 1873 alene. 1891 overtoges Bladet af J. C. Ferslew, og C. blev da fra 1896 tillige Medredaktør af „Nationaltidende“; fra 1911 har han mere og mere trukket sig tilbage for yngre Kræfter. I C.s første Tid ved „Dagens Nyheder“ var Bladet kendt for en moderne, flot Journalistik, der kunde vække Forargelse i gammel-dags Kredse; politisk repræsenterede det Godsejerfløjen indenfor Højre. C. er den fødte Pennefører, uddannet under Bille og udstyret med en Del af hans Egenskaber, elegant, slagfærdig, farlig og sikker Polemiker, Ironiker med en Underbund af Patos. Han besidder udpræget repræsentative Evner og en smidig Veltalenhed og var 1893—1906 en skattet Formand for Journalistforeningen. Til Folketinget søgte han forgæves Valg i Lejre 1887 og 1890 og i Frederikssund 1892. — Gift 1887 Johanne Caroline Vilhelmine (Mimi) Budde-Lund, f. Nielsen (s. d.) P. E.

Litt.: „Journalisten“ ¹/₄ 1910 og 1917; „København“ ¹/₄ 1910; „Nationaltid.“ ¹⁹/₁ 1912; „Politiken“ ¹/₄ 1910 og ¹⁹/₁ 1917; „Dagens Nyheder“ ²⁷/₉ 1918 (af R. Besthorn); N. J. Berendsen: „En gl. Journalists Erindringer“ s. A.

Carstensen, Floris (1641—ca. ²⁸/₁₀ 1677), Søofficer. Efter at være uddannet i hollandsk Tjeneste blev han 1663 i Danmark

Redaktionen sluttet ¹⁶/₅ 19.

Inspektør for de smaa Galejer, 1668 Aarsløjtnant og 1674 Kaptajn. Han udmærkede sig flere Gange i den skaanske Krig; var Chef for „Nældebladet“ ved Øland ¹/₆ 1676 og for „Tre Løver“ i Køge Bugt ¹/₇ 1677; her erobrede han det svenske Linieskib „Mars“. S. A. avancerede han til Chef for en Fregateskadre og foruroligede Smaalands Kyst med et Landgangskorps paa 500 Mand; faldt senere under Belejringen af Stralsund. Begravedes under store Hædersbevisninger i Holmens Kirke. — Gift Cathrine Eilersdatter. V. G.

Litt.: J. H. Lützw: „Hist. Efterr. om danske Søofficerer“ 1788; H. D. Lind: „Kong Frederik III's Sømagt“ 1896.

Carstensen, Georg Johan Bernhard (³¹/₈ 1812—⁴/₁ 1857), Journalist, Arrangør. F. i Algier. Forældre: Generalkonsul Johan Arnold Hieronymus C.

og Anna Magdalene Ulrich. Blev Student 1832 og Sekondløjtnant 1835 og var derefter i Aarene 1835—41 paa lange Rejser i Sydeuropa, Afrika, Amerika, England og Frankrig. Baaede før og under denne Periode optraadte han som Publicist, udgav 1832—34 en uheldig Oversættelse af „Tusinde og een Nat“ og redigerede 1839—41 det litterært-aktuelle Tidsskrift „Portefeullen“; efter at have slaaet sig ned i Kbh. udgav han 1841—42 „Figaro“ og 1843—44 „Ny Portefeulle“. Der var over C. et stærkt kosmopolitisk Præg, han var den elegante Bohème i Datidens stillestaaende Københavnerliv, og det var udenlandske, især franske Mønstre, han fulgte i sin ofte kaade Journalistik, der bl. a. var stærkt vendt mod Heiberg. Gennem nogle Festsarrangementer for sine Blade kom han ind paa en tidligere opstaaet Tanke om at grunde et moderne Forlystelsesetablisement i Hovedstaden, det lykkedes ham at faa Bevilling, og ¹⁵/₈ 1843 aabnede Tivoli. C. var imidlertid ikke længe Leder; han besad et stort Arrangements-talent, men manglede økonomisk Sans og Udholdenhed; han fratraadte allerede 1848. Aaret før havde han anlagt Kasino, der blev Byens første Privattheater. Han deltog i Krigen 1848, afgik 1852 som Kaptajn og rejste til Amerika, kom hjem 1856 og planlagde et nyt Forlystelsesetablisement „Alhambra“ i Frederiksberg Allé, der dog først aabnede efter hans Død. Han var en begavet, initiativrig Natur, men uden Fasthed; gennem Tivoli har han gjort sit Navn uddødeligt i Kbh. D. i Kbh. — Gift 1) ca. 1840 Fanny Elizabeth Webb, d. 1846. 2) ca. 1850 Mary Ann Semple, død. P. E.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægt-Haandbogen“; Villads Christensen: „København 1840—57“ 1911; G. Skjerne: „H. C. Lumbye“ 1912 og i „Ill. Tid.“ $\frac{1}{8}$ s. A.; sst. $\frac{1}{8}$ 1913; C. A. Clemmensen: „Tivoli“ 1918; R. Neiiendam i „Politiken“ $\frac{1}{8}$ s. A. og „Vor Fortid“ s. A.

Carstensen, Johanne Caroline Vilhelmine (Mimi) (f. $\frac{25}{1}$ 1852), Journalist. F. paa Constantia i Charlottenlund. Forældre: Restauratør Chr. Nielsen og Bergine Nyberg.

Blev Enke efter sit 1. Ægteskab 1879 og var derefter ansat dels ved Kbh.s Telefonaktieselskab, dels ved den Ferslew'ske Bladekspe- dition. Hun kom, bl. a. gennem Herman Bang, ind paa Journalistik og var efter sit Ægteskab

med Redaktør C. i mange Aar Medarbejder ved „Dagens Nyheder“ og „Nationaltidende“. Hun skrev, delvis under Mærket „Esther“, om Moder, Toiletter, Hoffester, Bryllupper og de Kongelige; hun var en af de allerførste i denne Branche og overhovedet som kvindelig Journalist. Endvidere var hun 1898—1903 Redaktør af „Damernes Blad“, har været Medarbejder ved flere danske og udenlandske Dameblade og udgivet en Damekalender 1912—13. Hendes fra Barndommen intime Kendskab til Kongefamilien satte Frugt i Samleværket „Vort Kongehus“ 1913, og i filantropisk Retning har hun virket ved 1906 at faa stiftet „Louiseforeningen“, hvis Formand hun blev 1910. — Gift 1) 1873 Købmand Carl Frederik Budde-Lund, d. 1879. 2) 1887 Redaktør Carl C. (s. d.). P. E.

Litt.: „Journalisten“ $\frac{1}{12}$ 1906 og $\frac{15}{1}$ 1913.

Carstensen, William August ($\frac{2}{12}$ 1828— $\frac{16}{2}$ 1909), Søofficer, Politiker, Forfatter. F. i Algier. Forældre: Generalkonsul Johan Arnold Hieronymus C. og Anna Magdalene Ulrich.

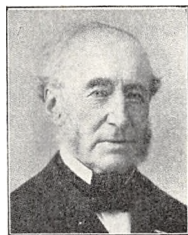
Blev Sekondløjtnant 1847, Premierløjtnant 1855, Kaptajn 1868, Kommandør 1879, karakteriseret Kontre-admiral 1893; Afsked s. A. C. var en særdelels velbevaget, veltalende og alsidig Officer. Han deltog i begge

slesvigske Krige, 1864 paa „Hejmdal“ ved Helgoland. Som ung saa han sig vidt om i Verden i fransk og russisk Orlogstjeneste og erhvervede sig ret enestaaende Sprogkundskaber og Erfaring. Han var en fuldendt Verdensmand, men bag det soignerede og verdensmandsmæssige Ydre bandede der et varmt Hjerte, hvilket mangan Menig, der har tjent under ham, med

Glæde vil bevidne. Faa forstod som han at skabe sin Skibsbesætning saaledes, at den vilde følge ham i lykt og tyndt. I 22 Aar var han Chef for Kadetskolen og ledede som en beundret Chef de vordende Søofficerers Uddannelse. Desværre for Marinen blev han Politiker. Han var en udmærket Landstingsmand (for Kbh. 1874—90, kongevalgt 1892—1909), tilhørte Højre og støttede Estrup og Kbh.s Befæstning — men hans varme Forsvar for Flaadens Sag udrettede intet overfor den Bahnson'ske Politik; han var Statsrevisor (1895—1909), manglearrigt Medlem af Finansudvalget og Havneraadet og sad i Forsvarskommissionerne af 1872 og 1879. C. øvede en livlig Forfattervirksomhed og har udgivet flere fornøjelige, velskrevne Bøger, dels Noveller, dels Memoirer. Med O. Lütken udgav han den historiske Skildring „Tordenskjold“ (1887). 1863—83 var han Redaktør af „Tidsskrift f. Søvesen“. D. i Fredensborg. — Gift 1862 Emmy Friede Holtine Sophie Grevenkop-Castenskjold. V. G.

Litt.: Slægt se Georg C. Erindringer i „Tidsskr. f. Søvesen“ 1871, „En Vandkur“ 1881, „Kanonens“ 1884 og „Baadsmand“ s. A., „Paa Tøgt med Russerne“ 1884 og „Mellem franske Kammerater“ 1894; Victor Hansen i „Ill. Tid.“ $\frac{20}{12}$ 1908; N. J. Berendsen: „En gl. Journalists Erindringer“ 1918; Nekrologer i „Tidsskr. f. Søvesen“ 1910, „Nationaltid.“ $\frac{17}{2}$ 1909 og „Berl. Tid.“ s. D.

Carøe, Johan Frederik ($\frac{3}{8}$ 1817— $\frac{27}{12}$ 1893), Handelsmand. F. i Horsens. Forældre: Byskriver Hans Frederik C. og Helene Kruse. Sin første Læretid tilbragte han i en Købmandsforretning i Vejle, drog senere til Slesvig og Holsten, hvor han bl. a. havde Ansættelse i Kornfirmaet M. T. Schmidt, Kiel. Med Støtte af Schmidt og med denne som Parthaver indtil

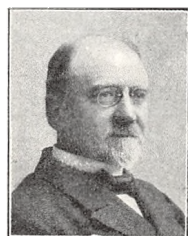

1848 stiftede han $\frac{1}{3}$ 1843 under Firma C. & Co. en Korn- og Kommissionsforretning i Kbh., som ved hans energiske Ledelse hurtig voksede til en betydelig Virksomhed. Senere føjedes Dampskibsekspektion paa Ruterne Kbh.—Kiel og Kbh.—Aarhus til de øvrige Forretninger. 1856 optog han L. Bølling som Kompagnon i Firmaet. Hans store Dygtighed og grundmurede Hæderlighed havde vakt den danske Stats Opmærksomhed, og efter Krigen 1864 valgte den ham til Medlem af Kommissionen til Fastsættelse af Krigsskadeserstatningen. Blandt hans særlige Fortjenester som Foregangsmand kan nævnes, at man paa hans Initiativ i Kornhandelen gik over fra Handel efter Tøndemaal til Handel efter Vægl. Som en af sin Tids mest fremragende Handelsmænd var han Medstifter af „Fjerde Søforsikrings Sel-

skab", „Handelsbanken“, „Crome & Goldschmidts Fabriker“ samt „Forenede Oplagspladser & Værfter“. Han var Medlem af Sø- og Handelsretten i over 25 Aar, af Grosserer-Societetets Komité 1863—83 og af Borgerrepræsentationen 1860—65; endvidere Leder af den første Voldgiftskomité for Afgørelser af Børstvistigheder. D. i Kbh. — Gift 1849 Caroline Marie Karen Thiesen, d. 1865. O. T.

Litt.: Slægt i K. Carøe: „H. C. Carøe og hans Slægt“ 1905; „Danmarks Søfart, Handel og Industri“ Hæfte 2 1914.

Carøe, Kristian Frederik (f. $\frac{8}{10}$ 1851), Læge. F. i Kbh. Forældre: Overlæge Nicolai Christian C. og Sophie Cathrine Emilie Thiesen. Blev Student

1869, Cand. med. 1877, Reservelæge ved Frederiks Hospital 1881—84, Kredslæge 1887—1914. Gennem sin Interesse for Personalhistorie førtes han efterhaanden ind paa Studiet af den danske Lægestands Personalhistorie, af hvilken han ubestridt er

den fineste Kender. Med enestaaende Flid og Sporsans har han i Aarens Løb fra Arkiver og Litteraturen hentet de Tusinder af Oplysninger, hvorpaa hans store Værk „Den danske Lægestand“ I—IV (1904—09), omfattende Tiden 1479—1900, er bygget op. Ogsaa af den norske Lægestands Personalhistorie baade før og efter 1814 har han gjort sig saa fortjent, at den norske Regering har hædret ham med en officiel Paaskønnelse. Hans Arkivstudier har endvidere givet ham Materiale til talrige interessante medico-kulturhistoriske Tidsskriftartikler foruden Bøgerne „Bøddel og Kirurg“ (1912), „Studier til dansk Medicinalhistorie“ (1912) og „Medicinalordningens Historie indtil Sundhedskollegiets Oprettelse 1803“ (1917). De indeholder alle en Mængde tidligere ukendt Stof. Sammen med J. Johnson grundede han 1908 Medicinsk-historisk Museum, hvis Rammer og Ordning fortrinsvis skyldes ham. Han er en fin Kunstkender og -samler, hvis store Kundskaaber altid beredvillig staar til andres Tjeneste. — Ugift. O. P.

Litt.: Slægt se J. F. C.

Casorti, Giuseppe ($\frac{4}{12}$ 1749— $\frac{28}{2}$ 1826), Mimiker. Forældre: Pasquale C. og Theresa Rinaldi. Kom til Danmark med Faderens italienske Pantomime- og Gøglerselskab, der første Gang i Kildetiden 1800 gav Forestillinger i Jægersborg Dyrehave og i de følgende Aar spillede paa Hofteatret. Da Selskabet 1802 drog bort fra Norden, forblev C. i Danmark og forenede sig med Familien Price. Ved hans Mellemkomst fik den italienske Pantomime et blivende

Hjem i Pricernes Teatre paa Vesterbro og er endnu bevaret herhjemme i større Opriindelig end andet Steds; selv agerede han Pjerrot fra 1802—19, senere førtes Traditionen videre af J. F. Winther, Adolph Price og N. H. Volkersen. C. var et komisk Geni; Frydendahl studerede hans Mimik, Oehlenschläger udtalte, at han „vidste at indbringe en Poesi og Natur i Pjerrots Overdrivelser og Overgiveness, som man i hele Europa ikke fandt Mage til og som forødlede denne Rolle fra en almindelig til en Karikatur, Shakespeares Geni værdig“. De saakaldte C.ske Pantomimer er dannet over ældgamle Motiver, hentet fra den italienske Maskkomedie, omformet i en uendelig Række Varieteter; Rammen er fast, men Detaillen improviseret. Til de ældste hører Harlekin Skelet og Harlekin mekanisk Statue. D. i Kbh. — Gift 1776 Antonetta Damato. E. N.

Litt.: Eiler Nystrom: „Offentlige Forlystelser i Fred. VI's Tid“ I 1910.

Caspersen, Hans ($\frac{7}{7}$ 1782— $\frac{20}{3}$ 1865), Ankersmed. F. i Kbh. Forældre: Smed Johannes C. og Anna Dorothea Weilbach. Gik i Efterslægtens Skole,

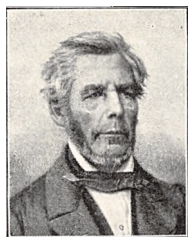
kom 1795 til Søs og foretog Farter til Ostindien og Kina. Efter Hjemkomsten 1797 blev han Lærling hos sin Fader, blev Svend 1800 og etablerede sig 1803 som Smed paa Krøyers Plads. I en af ham senere indkøbt Gaard i Strandgade paa Kristianshavn begyndte han allerede før 1807 en stor Virksomhed (Ankersmedie, Jernstøberi og Maskinværksted), som han senere betydelig udvidede og drev til 1857, fra 1839 under Firma H. C. & Søn. Hans Specialitet var Smedning af Ankerkæder og Tilvirkning af Jernvandkasser til Skibsbrug, og Forretningen nød godt af Arbejdet paa at genrejse den danske Marine. 1834 indførtes Brugen af Dampmaskine, og en saadan paa 15 HK byggedes paa eget Værksted. Fra omkring 1850 gik Virksomheden imidlertid tilbage, 1856 havedes Firmaet H. C. & Søn, og 1857 overtog Sønnen ene Etablissementet, men gik fallit 1860. C. var Borgerrepræsentant i Kbh. 1821—42 samt Indehaver af en Række andre borgerlige Tillidshverv. Han var et betydeligt Forretningstalent, en kraftig og djærv Natur. D. i Kbh. — Gift 1803 Christine Jørgensen, d. 1823. R. B.

Litt.: Slægt i Hellemann: „Genealog. og personalh. Medd.“ 1893; Nyrop i „Museum“ 1892 II.

Casse, Andreas Lorentz ($\frac{1}{4}$ 1803— $\frac{22}{11}$ 1886), Retskyndig, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Glarmester Peter C. og Marie Schou. Blev Student 1820, Cand. juris 1824, ansat

i Kancelliet, 1830 Kancellist, 1834 Kancellisekretær, 1835 Lic. juris („De auctoribus

delictorum psychologicis secundum jus universale atqui leges patrias, tum antiquas tum hodiernas“; forkortet Oversættelse i „Juridisk Tidsskrift“ XXVI 1836), 1838 Assessor i Overretten, 1840 Dr. juris („De damno ab animalibus dato, ex præceptis juris Romani et patrii, tam antiqui, quam hodierni“), 1845 Assessor i Kriminal- og Politiretten, 1852—82 Docent i Kirkeret ved Pastoralseminariet, 1854 Borgmester i Kbh., 1856 Justitiarius i Overretten sst., 1858 tillige ekstraordinær Assessor i Højesteret, 1860—63 Justitsminister i Halls Ministerium, 1863—64 i Monrads, 1854 og 1868 Medlem af Kirkekommissionerne. C. var et udpræget juridisk Hoved, systematisk, positiv, en skarp Logiker, udrustet med et nøje Kendskab til Fædrelandets Ret og en mithridatisk Hukommelse, et levende Lovleksikon, retsindig og samvittighedsfuld, upartisk og objektiv. Hans Forfattervirksomhed, der særlig angik Strafferetten, blev ikke stor i Omfang; han var Medudgiver af „Juridisk Tidsskrift“ 34—37 Bd. (1839—40), Eneudgiver af „Nyt juridisk Tidsskrift“ I—IV (1842—45), hvori han skrev forskellige Afhandlinger og Anmeldelser. 1852—54 og 1861—81 var han Medlem af Folketinget for Kbh.s 7. Kreds. Han sluttede sig til det nationalliberale Parti og tilførte dette sin store faglige Indsigt og betydelige Kundskabsfyldte. Som Taler var han klar og sikker. Uden ydre Hjælpemidler, alene med Støtte i sin mærkelige Hukommelse — hans svage Syn gik til sidst over til omtrent fuldstændig Blindhed — afleverede han sine vægtige Indlæg i Tingets Debatter, som han overværede standhaftig og taalmodig, i stoisk Ro. Som Justitsminister gennemførte han bl. a. det omfattende, juridisk vigtige Lovkompleks af ¹⁹/₂ 1861. D. i Kbh. — Gift 1830 Severine Andrea Engelbreth, d. 1898.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. ved Kroningsfesten ⁹/₇ 1840; H. Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; „Nutiden“ ²⁸/₁₀ 1886; „Ill. Tid.“ ²⁸/₁₁ s. A. og ⁶/₁₁ 1898.

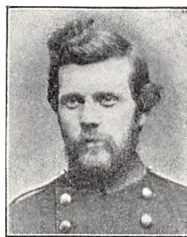
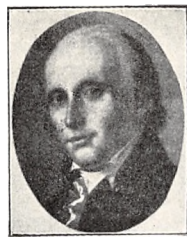
Castberg, Peter Atke (³/₈ 1779—³⁰/₄ 1823), Læge. F. i Kbh. Forældre: Præsten Peder Leganger C. og Magdalene Sophie Bentzen. Blev Student 1796, fik Universitetets Guldmedaille 1800 og tog medicinsk Eksamen 1801, blev Dr. med. 1802. Han rejste udenlands 1803—05 for at studere Døvstummevæsen og Sundhedspolitik, og sine Rejseerfaringer omsatte han straks efter Hjemkomsten i praktisk Arbejde for de hidtil

forsømte døvstumme og var derfor selvskrevet til at blive Forstander for det i April 1807 oprettede kgl. Døvstummeinstitut, hvis utrættelige Leder han var til sin tidlige Død. Han indførte den da gængse Tegnetode og er Banebryder for Døvstummeundervisningen herhjemme og virkede i Skrift og Tale derfor. Hans „Forelæsninger over Døvstummeundervisningens Metode“ (1818) gengiver hans klare og forstandige Syn derpaa. Ogsaa socialmedicinske Spørgsmaal som Epidemivæsen og Prostitution behandlede han dygtigt. D. i Kbh. — Gift 1802 Magdalene Paulsen, d. 1833.

O. P.

Litt.: „Penia“ 1814; A. F. Nystrom: „Grunddragen af dövstummeundervisningens udvikling i Sverige“ 1900—08; Joh. Holck: „Det kgl. Døvstumme-Institut i Kbh.“ 1907; „Ill. Tid.“ ¹⁴/₄ s. A.; Nekrologer i „Dagen“ ³/₅ 1823, „Kbh.s skilderi“ ³/₆ s. A. og Thaarup: „Fædrelandsk Nekrolog“ 1821—26.

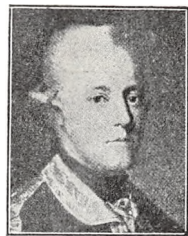
Castenschield, Carl Vilhelm Behagen (f. ¹⁴/₂ 1837), Officer. F. paa Borreby ved Skelsholten C. og Else Marie Olsen. Kom paa Polyteknisk Lærestanstalt 1855 og blev Cand. polyt. (Mekanik) 1861. 1862 udnævntes han til Sekondløjtnant i Artilleriets Krigsreserve, og under Krigen 1864 gjorde han, med Garnison i Sønderborg, Tjeneste ved Dybbølstillingens Armering, skiftedes under Belejringen med Løjtnant Anker om at have Kommando i Skanse Nr. 2. Under Stormen ¹⁸/₄ havde han Post i det Nordre Brohoved, senere i Kirkebatteriet ved Sønderborg, hvor han blev saaret. Efter Krigen var han Elev paa den militære Højskole fra Efteraaret 1864 til 1866, blev Premierløjtnant 1867 og fik Afsked som Krigsinvalid 1869. Han helligede sig nu Landvæsenet og vandt sig et meget anset Navn som Landmand. Takket være hans sjældne Arbejdsøve og Ihærdighed betredes der ham adskillige Tillidshverv som Sogneraadsformand, Landvæsenkommissær, Præsident i det kgl. Landhusholdningsselskab (1888—97), Direktør for forskellige Sparekasser, Medlem af Privatbankens Bankraad o. s. v. Som Ejer af Borreby har han lagt store administrative og praktiske Evner for Dagen og, ved sit bramfri, alt andet end ceremonielle Væsen, saa vel som ved sin Omsigt og Flid, erhvervet sig sine Undergivnes og Kaldsfæl-

lers Sympati og Agtelse. — Gift 1867 Karine Lucie Sophie Scavenius. K. C. R.

Litt.: Slægt i „Adelsaabogen“ 1889; Erindringer i „Indtryk og Minder fra Dybbøl“ 1908; C. Christensen: „Krigsminder“ 1886; „Ill. Tid.“ 13; 1913; „Fædrelandet“ 29/6 s. A.

Castenschild, Joachim Melchior Holten (1743—^{9/4} 1817), Officer. F. i Kbh. Forældre: Plantageejer Johan Lorentz v. C. og

Jacoba v. Holten. Blev 1760 Kornet ved Slesvigske Kyrassérregiment, stod 1772 som Major ved Sjællandske Dragonregiment, der spillede en stor Rolle under Statsomvæltningen s. A.; han kommanderede Eskorten, da Caroline Mathilde førtes til Kronborg. S. A. ansattes han som Major ved den genoprettede Livgarde til Hest og blev Oberst 1774.

1778 blev han Generaladjutant hos Guvernøren i Kbh., Prinsen af Bevern, 1784 Kommandør for Hestgarden (indil 1798) og 1790 tillige Chef for Sjællandske Regiment Ryttere. Med en Del af dette stod han ved Kbh. (Kastrups Batteri) under Slaget ^{2/4} 1801. 1802 blev han Generalløjtnant og beordredes Aug. 1807 til at samle og organisere det sjællandske Landeværn til Øens Forsvar. Han tog sig med Iver af det utaknemlige Hverv, men da der ikke fandtes de nødvendige Midler til at løse Opgaven tilfredsstillende og de uøvede Landeværnsmand endda savnede Vaaben, blev hans Anstrengelser forgæves. Ved Køge blev ^{20/8} det sjællandske Landeværn, „Træskohæren“, med Lethed splittet af de engelske Tropper under Wellesley. Det havde næppe været nogen General muligt at naa et bedre Resultat under saa umulige Forhold, og Udfaldet blev heller ikke regnet C. til Last. Han tog sin Afsked som General 1809. Var en pligtro og nidkær Officer, hvis Indsigt blev benyttet i flere særlige Hverv, saaledes 1790 som Medlem af Kommissionen til Udarbejdelsen af nye Instruktioner for Kavaleritjenesten. D. paa Borreby. — Gift 1781 Elisabeth Behagen, d. 1828. K. C. R.

Litt.: Slægt se C. V. C.; Selvbiografi i „Personalh. Tidsskr.“ V 5 1908; Manthey: „Ridderes Levnetsløb“ 1809—17; „Medd. fra Krigsarkiverne“ 111 1888; „Gemt og Glemmt“ I 1915.

Castenschild, Sophy, se Carlheim-Gyldenskiöld.

Cavling, Paulus Henrik (f. ^{22/3} 1858), Journalist, Forfatter. F. i Lyngby. Forældre: Teglbønder Jeppe Olsen og Bengta Olsen. Kom som 15-aarig paa Togt med „Absalon“, blev derefter Maskinist og tog Præliminæksamen, kom endelig paa Blaa-gaard Seminarium og tog Skolelærereksamen 1881 med 1. Karakter (g+ i Dansk

Stil). Allerede da var han begyndt at skrive i Blade, arbejdede lidt ved „Dagsavisen“ og „Morgenbladet“ og var fra 1885 Medarbejder ved „Politiken“,

hvor han snart blev en af de mest benyttede Kræfter. Han var „flyvende Korrespondent“ for dette Blad og „Verdens Gang“, boede en Tid i Paris og foretog talrige Rejser, var paa Kuba 1896 og i Grækenland 1897. Foruden sine Avisartikler har han fra disse Rejser skrevet Bøgerne „Det danske Vestindien“ (1894), „Fra Amerika“ (2 Bd. 1897), „Paris“ (1899), „Østen“ (2 Bd. 1901—02) og „London“ (1904). 1905 overtog han Stillingen som Redaktør af „Politiken“. C. er den fødte Journalist. Hans muntre Overlegenhed overfor Fakta karakteriserede Bjørnson med de Ord, at han „kjænder i regelen Fanden så lit til det, han skriver om“. Men Journalistens Evne at se og fortælle besidder han i ualmindelig Grad, og den har gjort ham til en Reportagens Mester. Hans knappe, malende Sprog gaar altid Sagen lige paa Livet, og det ses, at det er skrevet af et Menneske med Forstand, Fantasi og Hjerte. Som Redaktør har C. ikke skrevet meget og ikke deltaget i Politik eller anden offentlig Gerning, men baaret Hovedarbejdet ved „Politiken“s Udvikling til moderne Storstadsblad efter engelsk-amerikansk Mønster, en Udvikling, der har bragt Bladet betydelig Fremgang og i flere Henseender har været bestemmende for dansk Presse overhovedet. C. har her vist sig som en snild Organisator, for hvem Midlerne smidig former sig efter Opgaven. Sit Hjerte for de Fatige har han lagt for Dagen baade i sit Blad og privat; for sin Stand har han virket ved at tage Initiativet til „Journalistforbundet“ 1905. — Gift 1886 Signe Mortensen. P. E.

Litt.: „Hver 8. Dag“ ^{30/4} 1898 og ^{22/1} 1905; „Dannebrog“ ^{10/10} 1894; „Journalisten“ ^{10/1} 1907 og ^{1/3} 1910; „Politiken“ ^{1/10} 1909; Johs. V. Jensen: „Nordisk Aand“ 1911; Bj. Bjørnson: „Aulestad-Breve“ s. A.; Schandorph: „Oplevelser“ 1889—98; H. Cavling: „Nogle Avisartikler 1885—1910“ 1910; Ch. Kjerulf: „Gift og hjemfaren“ 1916; „Ekstrabladet“ ^{21/3} 1918; „Verden og vi“ ^{22/3} s. A.

Cederfeld de Simonsen, Hans Christian Frederik Wilhelm (f. ^{9/8} 1866), Landmand. F. i Nyborg. Forældre: Amtmand Hans Christian Joachim C. de S. og Marie Charlotte Frederikke Uldall. Blev Student 1884 og Cand. juris 1890. Efter et Aars Ophold i Ulandet var han Fuldmægtig paa Sjællands Stiftamtskontor, hvorefter han foretog landøkonomiske og forstlige Studier i Udlandet, indtil han 1899 overtog Stamhuset Erholm og Søndergaarde paa

Fyn; desuden ejer han andre større Ejendomme og driver

han andre større Ejendomme og driver ialt 5 Gaarde. C. de S. kom tidlig ind i det landøkonomiske Forningsliv og var Formand for den lokale Landboforening. Medlem af Amtsraadet m. m., før han i Efteraaret 1910 afløste Lensgreve C. Ahlefeldt-Laurvig(en) (s. d.) som Formand for de samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift; desuden er han Medlem af Bestyrelsen for Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Dansk Landbrugsmuseum m. m. — Gift 1892 Benny Sophie Caroline Andrea Treschow. A. C.

Litt.: Slægt ved Wad i „Personalh. Tidsskr.“ III 1882 og i F. Uldall: „Stamt. over Familien Uldall“ 1892; „Nationaltid.“ ^{10/12} 1910.

Cetti, Frederik Adolph Christensen (^{23/12} 1838—^{18/2} 1906), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Skuespiller G. B. C. (s. d.) og Jacobine Gade. Fra Provinserne og Skandinavien, hvor han som ung spillede et stort Repertoire, kom han 1872 til det Kgl. Teater. Her anvendtes han indtil 1880 som en utrættelig Brugbarhed — han spillede bl. a. Den politiske Kandestøber og Løjtnant v. Buddinge, men til at være Kr. Mantzius' Efterfølger savnede han ægte og oprindeligt Lune; han var alle sine Dage en udpræget Rutine-Skuespiller. Efter at have forladt det Kgl. Teater knyttedes C. baade til Kasino og Dagmar-teatret, var 1888—89 sidstnævnte Scenes Direktør, men kunde ikke føre Sæsonen til Ende. Af hans Privat-teater-Roller huskes nu især Coupeau i „Faldgruben“, som han spillede med uhyggelig Realisme. Han engageredes i 90'erne atter til Dagmar-teatret, hvor han med Dygtighed spillede Oehlenschlägers „Stærkodder“, gæstereede en Tid paa Folketeatret og henvlevede saa sine sidste Aar som Privatmand. D. i Kbh. — Gift 1861 Adelaide Marie Frederikke Warburg, f. Carpentier, d. 1901. C. Bs.

Litt.: Overskou: „Den danske Skueplads“ VII 1876; Nekrolog i „Ill. Tid.“ ^{4/3} 1906.

Cetti, Giovanni Battista (^{14/8} 1794—^{20/3} 1858), Sanger, Skuespiller. F. i Como, Italien. Forældre: Barometermager Antonio C. og Maria Elisabeth. Efter at være kommet til Kbh. blev han Elev ved den dramatiske Skole og debuterede ved en af dens Forestillinger ^{31/1} 1814 som Otto i „Hytten i Schwarzwald“. Sin egentlige De-

but paa det Kgl. Teater fik han først 1817 som Robert i „Joconde“ efter et Par Aar at have været borte fra Teatret. Den Rolle, han egentlig havde attraaet som Debut, Don Juan, kom han omsider til at udføre 1822 og var dermed for stedse knæsat som en dramatisk Sanger af Rang. Med et fordelagtigt Ydre forbandt han en ualmindelig smidig og klangfuld Baryton, saa at en lang Række Opgaver i Tidens Repertoire tilfaldt ham efterhaanden. Saaledes Roger i „Murmesteren“, Bertram i „Robert af Normandiet“, Figaro baade i „Barberen i Sevilla“ og i „Figaros Bryllup“, Farinelli og den i sin Tid saa yndede Dværg Barca i „Lulu“. Da han 1844, for tidlig ældet, tog sin Afsked, havde han allerede vundet sig et anset Navn i Teaterhistorien, selv om hans Forsøg i det romantiske Skuespilrepertoire var strandet. D. i Kbh. — Gift 1) Birgitte Favreux. Ægteskabet opløst. 2) Jacobine Gade, d. 1894. C. Bs.

Litt.: Overskou: „Den danske Skueplads“ IV—V 1862—64.

Charlotte Amalie (^{27/4} 1650—^{27/3} 1714), Dronning. F. i Kassel. Forældre: Landgrev Vilhelm VI af Hessen-Kassel og Hedevig Sophie af Brandenburg. Som Dronning virkede hun ivrig for at forbedre sine reformerte Trosfællers Kaar og vandt ved sin milde Op-træden Befolkningen, ligesom hun hurtigt lærte sig Dansk. Tillige styrede hun med stor Energi sine udstrakte Godser. Levede som Enkedronning mest paa det efter hende opkaldte Charlottenborg. D. i Kbh. — Gift 1667 senere Kong Christian V (s. d.), d. 1699. Th. E. B.

Litt.: Ellen Jørgensen og Johanne Skovgaard: „Danske Dronninger“ 1910; F. L. Mourier: „Dronning C. A.“ 1816; Brasch: „Vemmetoftes Hist.“ II 1860; M. Skaanlund: „Gyldenløves Lakaj“ 1912 („Mem. og Breve“ XVII).

Charlotte Frederikke (^{4/12} 1784—^{13/7} 1840), Prinsesse. F. paa Ludwigslust i Mecklenborg. Forældre: Hertug Frederik Frants af Mecklenborg-Schwerin og Louise af Sachsen-Gotha. Hun var en begavet, men lunefuld og sanselig Dame. Hendes Ægteskab, i hvilket hun blev Moder til Frederik VII, blev allerede opløst 1809 paa

Grund af hendes Ægteskabsbrud med Komponisten Jean du Puy (s. d.). Hun forvistes til Horsens, hvor hun trods høj Apanage levede i stadig Pengetrang til 1829, da hun rejste til Rom. Her blev hun Katolik og udgav 1836 en Samling katolske Andagtsøvelser. D. i Rom. — Gift 1806 senere Kong Christian VIII (s. d.). Ægteskabet opløst 1809; han d. 1848. Th. B. B.

Litt.: Davidsen: „Københavnertliv“ 1889; Over-skou: „Af mit Liv og min Tid“ ved R. Neilen-dam II 1916; E. Bodenhoff: „Svundne Tider“ 1912; Sv. Leopold i „Nationaltid.“ 24/10 1917.

Chievitz, Johan Henrik (16/10 1850—9/10 1901), Anatom. F. i Svendborg. Forældre: Sognepræst Joachim Christian C. og Mette

Juliane Lund. Brodersøn af Poul C. (s. d.). Blev Student 1869, Cand. med. 1875, Prosector anatomie 1877—81; vandt Universitetets Guldmedaille 1879 (Forbeningen af Menneskets Strubebrusk). Efter en Rejse til Leipzig 1881 blev han Lektor i Anatomi ved Universitetet

s. A., Docent i Anatomi ved Kunstakademiet 1885, Professor anatomie ved Universitetet 1888. C.'s litterære Produktion er beskeden af Omfang, men karakteriseret af hans ubønhørlig strenge Krav til minutiøs Paalidelighed; alt fra hans Haand bærer dette Mærke. Han hadede alt usandt og omtrentligt, baade hos Personer og i Videnskaben, og kunde derfor gøre et koldt og afvisende Indtryk, naar han traf sligt. Det samme grundige, klare og ædruelige, der præger hans Afhandlinger, kendetegnede hans Forelæsninger, der gjordes levende ved hans sjældne Tegnentalent. Des værre er kun Forelæsningerne over „Fosterets Udvikling“ (1891) og „Anatomiens Historie“ (1904) udgivet i Trykken. Hans af meget smukke Tavler ledsagede Værk „A research on the topographical anatomy of the full-term human foetus in situ“ (1899) skabte ham et Navn i Udlandet. Med ubøjelig Energi arbejdede han i Aarevis paa at skaffe den anatomiske Undervisning bedre Materiale og Studievilkaar. De nuværende smukke Samlinger og det sjældne Bibliotek skyldes for en væsentlig Del hans Forarbejder. Delvis hemmet af Sygdom i praktisk Arbejde udarbejdede han sin „Anatomiens Historie“, hvis Udstyr viser hans kunstneriske Sans. D. i Kbh. — Gift 1882 Paula Camilla Caroline Johansen.

O. P.

Litt.: Nekrologer af N. Muus i „Hospitals-tid.“ 1901, C. M. Fürst i „Anatom. Anzeiger“ XX s. A. og P. Videbech i „Ill. Tid.“ 29/10 s. A.

Chievitz, Poul (19/8 1817—9/8 1854), Forfatter. F. i Kbh., Forældre: Kaptajn, Skole-

inspektør Johan Heinrich Poulitsky C. og Witta Hedevig Møller. Gik i Efterslægt-selskabet Realskole, havde forskellige Kon-torpladser, var med i Trearskrigen som Eks-pedient under Intendan-turen og fik derefter Plads i et af Krigsmini-steriets Kontorer. 1845 udgav han „Nytaarsgave for Forlovede. Saaledes forholder det sig. Original Fortælling af Annette

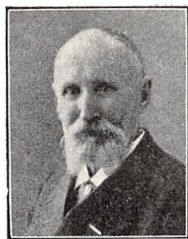

T—“, 1848 „Fra Gaden“ og 1852 „Japhet, der søger sig en Kone“. Fra 1847 skrev han desuden for Scenen, oftest sammen med Adolph Recke, bl. a. Vaudevilleerne: „For Alvor“ og „En Fortid“ (hvortil ogsaa Kaalund bidrog). Sammen med Recke oversatte han ogsaa en Del franske Lystspil. 1854 udgav han anonymt „Det kedelige Drama eller Hvad der behager Publikum“, en litterær Satire, der med forskel-lige ironiske Angreb bl. a. paa Hauchs og Hostrups dramatiske Ubehændigheder nær-mest er et Indlæg for den Scribe'ske Tek-nik. C. hører til 40'ernes litterære Løsgæn-gere med vagt oppositionelle Tendenser, var med ved „Corsaren's Start, et kvikt Hoved, men lidt indolent og mest en mundt-lig æggende Begavelse. Hans Digtning ope-rerer med Modsætningen mellem Filistrene og de frie Fugle. De første har alle de moralske og selskabeligt autoriserede Me-ninger. De latterliggøres, vittig men lidt groft, som dumme, snarpede og hykleriske. Overfor dem staar de unge med deres Sol-deristliv og deres frie Forhold, hvori C. finder mere Aand og Ærlighed og sand Moral end i de legaliserede Forlovelser. C.'s Forbillede er de samtidige franske Gri-setteromaner. Hans Komposition er dog gammeldags med mange urimelige Kombi-nationer. Som blasert-skeptisk og drillende frivolt Skildrer af københavnsk Liv vakte han Forargelse i Samtiden; han danner Overgang mellem Carl Bagger og Peter Nansen. D. i Kbh. — Ugift. G. C.

Litt.: „Dagbladet“ 29—30/12 1854; M. Gold-schmidt i „Nord og Syd“ 1856 IV og i „Livs-Erindringer og Resultater“ I 1877; Kr. Arntzen: „Fra yngre og ældre Dage“ 1886; Sv. Leopold i „Berl. Tid.“ 21/1 1913; Nekrolog i „Flyveposten“ 9/8 1854.

Christensen, Anders Christian (f. 11/8 1852), Kemiker, F. i Hjerpsted ved Tønder. Forældre: Sognepræst Carl Emil C. og Wil-helmine Marie Christensen. Stod i Apote-kerlære og blev Cand. pharm. 1874, var derefter 1876—92 Assistent ved Landbohøj-skolens kemiske Laboratorium med en Af-brydelse 1881—83, da han havde det Cap-pel'ske Rejsestipendium og studerede hos en Række berømte Kemikere i Udlandet (bl. a. Flückiger og Fittig i Strassburg,

Lunge i Zürich og Wurtz i Paris). Ved Oprettelsen af den farmaceutiske Lærestalt i Kbh. 1892 blev

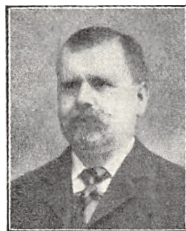

han Docent i Kemi ved denne og 1902 Professor. 1903 optoges han i Videnskabernes Selskab, og fra 1905 har han været Medlem af den permanente Farmakopé-Kommission. Det 1912 stiftede Danmarks farmaceutiske Selskab valgte ham til sin Formand. I Forbindelse med sin Lærergerning har C. udfoldet en betydelig videnskabelig Virksomhed. 1884 vandt han Universitetets Guldmedaille for en Prisaafhandling om kvantitativ Bestemmelse af Urinstof. Han udførte senere en Række Arbejder vedrørende Kinaalkaloiderne og har fremstillet flere af deres Halogenderivater. Arbejderne er offentliggjorte i Videnskabernes Selskabs Skrifter og Oversigter. Særlig bør fremhæves „Om Klorets Indvirkning paa Kinin II“ (1915), hvorved det lykkedes ham at fastslaa Thalleochinetes Sammensætning, en Opgave, hvis Løsning forgæves var forsøgt af mange Kemikere forud for ham. I „Om Brintning af Kinin“ (i Jubilæumsskriftet „Den farmaceutiske Lærestalt 1892—1917“ 1917) har han givet en syntetisk Metode til hurtig og bekvem Fremstilling af Hydrokuprein, der kan anvendes til Fremstilling af det nye, vigtige Lægemiddel Optochin. Han har desuden offentliggjort en Række analytiske Undersøgelser. Hans Arbejder er alle udført med stor Samvittighedsfuldhed og Grundighed. — Gift 1887 Andrea Catharine Sophie Sand.

M. C. H.

Litt.: „Nationaltid.“ ³¹/₃ 1917; „Farmaceutisk Tid.“ s. A.; „Arkiv f. Farmaci og Kemi“ s. A.

Christensen, Anton (f. ²³/₇ 1860), Lærer, Landbrugsjournalist. F. i Visse ved Aalborg. Forældre: Gaardejer Christen C. og Marie Andersen. Tog

18 Aar gl. Skolelærer-eksamen fra Gedved og var 1883—1913 Lærer i Sønder Tranders ved Aalborg. Ved at drive Skoleloden fik han øget Interesse for Landbruget og navnlig for Husmandsbruget; han tog livlig Del i Arbejdet for Husmændenes

Vækkelse og faglige Oplysning. Bogen „Husmanden og det egenlige Husmandsbrug“ (1897) er spredt i talrige Eksemplarer og tillige oversat til Svensk; desuden har C. skrevet „Hædrede Husmand“ (1908) og „Generalkonsul Hendrik Pontopidan. Bidrag til et Livsbillede“ (1914) samt

udgivet „Den nye Husmandsalmanak“, „Landmandens Lommebog“ og flere mindre Skrifter. Mest kendt er C. dog blevet ved sine korte og velskrevne Artikler, der er udsendt gennem en Række Provsblade under det velkendte Mærke „A. C.“ Omkring ved Aarhundredskiftet var C. ubetinget den mest læste Landbrugsskribent, da hans Artikler med Aviserne bragtes ind i Tusinder af Hjem. Udførlige Forsøgsberetninger og indgaaende landbrugsfaglige Afhandlinger, som Menigmand vanskelig tilegner sig, bliver af C. serveret portionsvis i en for jævne Praktikere let tilgængelig Form. C. har i denne Henseende haft en Mission, som han røgt med Interesse og Dygtighed i en Tid, da Landbrugsvidenskabens Resultater skal kendes og udnyttes i den store Praksis. Han har desuden taget levende Del i Tidens aandelige og økonomiske Bevægelse og beklædt adskillige Tillidshverv; han har siden 1908 været regeringsvalgt Revisor i Husmandskreditforeningen i Aalborg og beklæder flere andre Revisions- og Tillidsposter. Trods sin Virksomhed uden for Skolen var han ogsaa i denne en anset, afholdt og dygtig Kraft. — Gift 1882 Cathrine Cecilie Pallesen.

A. C.
Litt.: „Politiken“ ²⁵/₇ 1899; „De 1000 Hjem“ ²/₆ 1901; „Folkelæsning“ ⁵/₁ 1902; „Søndagsbl.“ ²³/₃ s. A.; „Venstres Folkbl.“ ²⁵/₉ s. A.; „Aftenposten“ ¹⁷/₅ 1904; J. Damgaard: „Den moderne Husmandsbevægelse“ 1912; E. Heinrichsen: „Mændene fra Forfatningskampen“ II 1914 (Vilh. Lassen); „Journalisten“ ¹⁶/₃ s. A.

Christensen, Adolf Carl Peter Christian (f. ⁴/₄ 1869), Veterinær. F. i Rørbæk ved Saksøbing. Forældre: Dyrslæge Hans Peter C. og Ane C. Tog Dyrslægeeksamen 1889 og var 1889—92 2. Assistent ved Veterinærpolitilforretningerne; blev Student 1892 og Cand. med. 1898; var derefter nogle Maaneder Assistent hos Veterinærfysikus og blev s. A. udnævnt til Lektor i veterinær Retslære ved Landbohøjskolen; bestyrede 1898—1901 dennes stationære Klinik for mindre Husdyr. Først efter 1901 kunde C. helt ofre sin Tid paa den veterinære Retslære. 1903 foretog han en Studierejse til forskellige tyske Byer for at sætte sig ind i den praktiske Udøvelse af Veterinærpolitiljenesten. Hans litterære Produktion har ikke været stor. I „Maanedsskrift for Dyrslæger“ har han offentliggjort et Par mindre Afhandlinger om Snive og Hønssekolera og i „Landbrugets Ordbog“ har han 1909—14 skrevet en Række Artikler over Emner hentede fra den veterinære Retslære. Sygdom har nedsat C.s Arbejdskraft meget;

men paa Grund af sine solide Kundskaber i Medicin, de veterinære Fag og Jura, sin Nøjagtighed og store Samvittighedsfuldhed har han virket heldig som Lærer i den veterinære Retslære; Undervisningen deri har han paa forskellig Maade forbedret. — Ugift.

L. Ba.

Litt.: „Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; P. B. Grandjean: „Studenterne fra 1892“ 1917.

Christensen, Aage Rudolf (f. ^{24/3} 1879), Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Rudolph C. og Elina Kirstine Hamberg.

Blev Student 1897 og Cand. polyt. (Bygningsingeniør) 1902. Under Aftjeningen af sin Værnepligt 1902 bestemte han sig for at blive Ingeniørofficer og gennemgik Officersskolen 1902—08. 1904—15 var han Premierløjtnant i Ingeniørkorpset, dog med en Afbrudelse 1908

—10. 1915 tog han sin Afsked fra Hæren. 1910—13 fungerede han som Chef for Rekruetablissementernes Bygningsdirektions 1. Bygningsdistrikt og ledede Bygningen af Kaserne ved Høveltegaard, Sandholm og Avedøre. C. har samtidig virket dels som raadgivende Ingeniør, dels som Lærer ved Polyteknisk Læreanstalt, først som Assistent (1905—09), senere som Hjælpedocent (1909—16) og Docent (1916—17) og endelig som Professor fra ^{1/6} 1917, da han efter afholdt Konkurrence afløste Alfred Lütken som Professor i Vejbygningsfagene. Fra 1913 har han været Medlem af Eksamenkommissionen for de tekniske Skoler. Saa vel ved Projekteringen og Bygningen af ovennævnte Soldaterlejre som i sin Lærervirksomhed har C. haft rig Lejlighed til at udnytte sine omfattende Kundskaber i Ingeniørfagene. Han stillede sig ved Folketingsvalget 1918 som det konservative Folkepartis Kandidat i Roskilde, Køge og Lejre. — Gift 1910 Edel Antonie de Fine Skibsted.

M. C. H.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, S. 999.

Christensen, Alfred (f. ^{22/10} 1842), Handelsmand. F. i Rudkøbing. Forældre: Skibsfører Mads C. og Bodil Fredriksen. Alleerede som Dreng mistede han sin Fader, der forliste i Nordsøen; da Moderen sad i smaa Kaar, blev han 14 Aar gl. sendt til Søs og tog efter nogle Aars Forløb Styrmandseksamen 1861. 1864—70 sejlede han som Skibsfører. 1871 opholdt han sig i Petrograd, hvor han tjente en Del Penge, der satte ham i Stand til s. A. at grundlægge en Forretning i Kbh. med Kul og

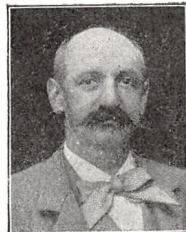
Rederi, som hurtigt naaede et betydeligt Omfang og fik flere udenlandske Kontorer.

Firmaet, hvis Navn var A.C., repræsenteredes ligeledes flere udenlandske Selskaber i Kbh. En Tid handlede han med Cykler og var en af Foregangsmændene paa dette Omraade herhjemme. Han er Stifter af de nu likviderede Dampskibsselskaber „Nordsøen“ og „Urania“, hvis korresponderende Reder han var i en længere Aarrække, samt Nordisk Lloyd (1900). C. har i det hele taget været en idé- og initiativrig Mand. I sin Tid hørte han til de ivrigste Talsmænd for Oprettelsen af en Frihavn ved Kbh. Han er meget godgørende. Ved Folketingsvalgene 1895 og 1906 var han af det københavnske Venstre opstillet som dets Kandidat i Byens 2. Kreds uden dog at opnaa Valg. — Gift 1870 Andrea Andresen.

O. T.

Litt.: „Politiken“ ^{22/10} 1912; „København“ ^{10/10} 1896 og ^{22/10} 1917.

Christensen, Alfred Vilhelm Alexander (f. ^{10/1} 1854), Politiker. F. paa Grøndal ved Kbh. Forældre: Overretsprøkurator Balthasar M. C. (s. d.) og Caroline Marie Olsen. Blev Student 1872, Cand. juris 1881 og Overretssagfører i Kbh. 1884. C., der 1878 mistede sit højre Ben, har altid været en livlig og aktiv Natur, og Traditionerne fra Hjemmet førte ham snart ind i frisindet Politik.

Han tog Del i Stiftelsen af Studentersamfundet 1882 og var dets Formand 1888—93, blev derigennem en af det københavnske Venstres førende Mænd og valgtes 1895 til Folketinget i 3. Kreds, som han repræsenterede til 1918 med Undtagelse af Aaret 1909—10. 1918 valgtes han øverst paa de Radikales Liste for Kbh. C. er en fuldgod Repræsentant for Københavnerhumøret, slagfærdig og morsom paa et Vælgermøde og i en Diskussion, men samtidig dybt alvorlig i sin Overbevisning. I Tinget har han væsentlig interesseret sig for Børne- og Fiskerisager samt navnlig for Retsreformen; han var Formand for det herom nedsatte Udvalg 1901—02, 1902—03, 1904, 1913—14 og 1915—16. Han tilhørte fra Begyndelsen Venstrereformpartiet, men blev snart en af de mere radikale, og ved Sprængningen 1905 fulgte han det radikale Parti. 1916 blev han Folketingets 2. Viceformand, s. A. udnævntes han til Direktør for Hypotekbanken. — Gift 1) 1886 Astrid

Martha Bodil Paulsen, d. 1896. 2) 1899
Ebba Pauline Louise Paulsen. P. E.

Litt.: „Studenterne fra 1872“ 1897 og 1912; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; H. Trier i „Politiken“ 10/1 1914.

Christensen, Anders (1851—²⁰/11 1906), medicinsk Professor. F. i Ribe. Forældre: Christen Sørensen og Cathrine Andersdatter. Kom 1867 til Universitetet i Kbh., studerede der i 6 Aar, hvorefter han paa store Stipendier foretog aarelange Studierejser til udenlandske Universiteter, hvor han fortrinsvis lagde sig efter Anatomi; Dr. med. i Basel 1883. 1885 blev han kaldet til Professoratet i Medicin i Kbh. og forsøgte her som den første at indføre anatomiske Dissektionsovelser, men maatte hurtig opgive det paa Grund af Tidens Fordomme derimod. Var gentagne Gange Rektor og fik som Følge af sin administrative Begavelse overdraget Universitetets og Kommunitetets økonomiske Ledelse. 1902 kaldtes han til den ansatte Post som Forstander for Sorø Skole. Han roses som en lærd og duelig Lærer og Læge, fortjent af den anatomiske Undervisning. D. i Sorø. — Gift 1886 Abel Svaning, d. 1907.

O. P.

Litt.: V. Ingerslev: „Danmarks Læger og Lægevæsen indtil 1800“ 1873; H. Rørdam: „Kbh.s Univ. Hist. 1537—1621“ II 1869—72; Halling: „Meine Vorfahren“ I 1905; E. Dam: „Sorø Apotek“ 1906.

Christensen, Anthonie Eleonore (Anthonore) (f. ³/7 1849), Blomstermalerinde. F. i Kbh. Forældre: Oberst A. F. Tscherning

(s. d.) og Eleonore Christine Lützw. Allerede tidlig vaagnede hendes Tegnelyst, og kun 12 Aar gl. begyndte hun at male, ledet af Moderen, der var en begavet Dilettant. Hun kopierede ældre Blomsterbilleder og fik nogen Paavirkning fra Offtesen, men uddannede sig dog hovedsagelig paa egen Haand

ved indtrængende og omhyggeligt Naturstudium. Kun 18 Aar gl. udstillede hun 1867 „Blomster ved en fredet Grav“ og „Blomster ved en forfalden Grav“; hendes „Anemoner“ n. A. købtes til Galeriet. 1869 foretog hun en Rejse til Tyskland, Schweiz og Frankrig. Efter sit Ægteskab tog hun paa det Hjelmstjerne-Rosencrone'ske Stipendium en Tid Ophold i Rom og Athen. Af hendes senere Arbejder belønnedes „Valmuegruppe“ (1893) med Akademiets Aarsmedaille (Kunstmuseet); 1887 vandt hun den Neuhausen'ske Præmie. Hun har ogsaa været en søgt Lærerinde; ikke mindst indenfor Kongehuset (Dronning Olga,

Dronning Louise d. y.) har hun haft Elever og Kunder. Fru C.s Betydning hviler især paa hendes trofaste og følsomme Naturgengivelse og hendes medfødte maleriske Sans. — Gift 1871 Filologen Dr. phil. Christian Axel Richard C. (s. d.), d. 1876.

O. A.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausboll: „Slægthaandbogen“ (Tscherning; Sig. Müller: „Nyere dansk Malerkunst“ 1884; „Af Eleonore Christine Tschernings efterl. Pap.“ 1908 („Mem. og Breve“ VIII).

Christensen, Jørgen Anton (f. ¹³/11 1869), Landøkonom. F. i Væde Hedegaard ved Aarup. Forældre: Gaardejer Jens C. og Maren Nielsen. Efter Skoletiden uddannedes han ved praktisk Landbrug og gennemgik Kursus paa Højskoler og Landbrugsskoler. 1895 kom han til Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1897 og uddvidet Eksamen i Grundvidenskaberne 1898. 1899—

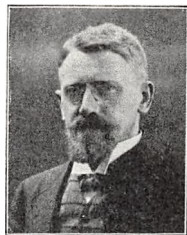
1906 var han Assistent ved Landbohøjskolens Landbrugsafdeling; fra 1909 har han undervist i Redskabslære, først som Vikar for Professor Maar, senere som fast ansat Docent. Fra 1912 Statskonsulent i Maskinbrug. Da de offentlige Redskabsprøver organiseredes og 1914 henlagdes under Statens Redskabsudvalg, blev C. Udvalgets Sekretær og har siden ledet Maskinprøverne. Siden 1902 har han været knyttet til den Ferslew'ske Presse og redigeret „Aftenpostens Landboblad“; han har her, saa vel som i andre landøkonomiske Fagskrifter, skrevet en Mængde Artikler, navnlig vedrørende Planteavl og Maskinvæsen samt Beretninger fra Udstillinger og Landbomøder i Ind- og Udland, Biografier m. m. Han har været eller er Medarbejder ved „Landbrugets Ordbog“, „Dansk Portrætgalleri“, „Illustreret Konversationsleksikon“, „Salmonsens Leksikon“, „Husmandens Haandbog“, „Dansk biografisk Haandleksikon“ m. m. Har siden 1903 til „Tidsskrift for Planteavl“ udarbejdet Oversigter over fremmed Litteratur vedrørende Landbrugets Jorddyrkning og Plantekultur. Han har bl. a. udgivet „Kartofflen og dens Dyrkning“ (1905), „Om Fremstilling af Kartoffelstivelse og andre Grene af Kartoffelindustri“ (1905), „Frugtens Nedplukning, Opbevaring og Anvendelse“ (1904), „Vejledning i Planteavl“ (1907), „Den lille Gødningslære“ (1908), „Lærebog i Planteavl for Folkeskoler paa Landet“ (1909), „Forelæsninger over Redskabslære“ (1918); endvidere har han udsendt Beretninger om Redskabsprøver samt skrevet nogle Artikler i tyske Fagskrifter. Gennem hele sin litterære Virksomhed har han formaet at

spredte nyttig Kundskab om Landbrugs-teori ud i vide Kredse. — Gift 1906 Agnes Elisabeth Kjeldsen.

J. H.

Litt.: „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908.

Christensen, Arthur Emanuel (f. $\frac{9}{1}$ 1875), Orientalist. F. i Kbh. Forældre: Postkontrolør Vilhelm C. og Dorteia Kjerstine Marcussen. Blev Student 1893, Cand. mag. (Fransk) 1900. Fra sin tidlige Ungdom levende interesseret for Østerlandene dyrkede han foruden Fagstudiet med stor Iver de orientalske Sprog og Kulturer, navnlig Persisk. Efter et Studieophold ved det orientalske Seminar i

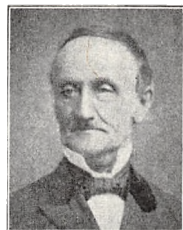

Berlin disputerede han 1903 med en litterærhistorisk Studie over den persiske Digterfilosof Omar Khajjams „Rubâijât“ (fransk Udg. 1905). Ved omfattende Biblioteksstudier i Udlandet uddannede C. sig til en Førstehaandskender af iransk Aandsliv og Kultur. Paa en Rejse til Persien (Febr.—Aug. 1914) samlede han mange Haandskrifter til vore Biblioteker og lærte ved Selvsyn Kulturforholdene i Nutidens Persien at kende. Frugterne heraf er Rejseleksidringen „Hinsiden det kaspiske Hav“ (1918), en fortjenstfuld Studie over den ejendommelige Sämnanidialekt (Vidsk. Selsk. Skr. 1915) og den interessante Udgave af „Contes Persans en langue populaire“ (1918). Blandt hans øvrige større Arbejder bør fremhæves „Muhammedanske Digtere og Tænkere“ (1906) og „L'empire des Sassanides, le Peuple, l'Etat, la Cour“ (Vidsk. Selsk. Skr. 1907). Fra 1903 holdt C. Forelæsninger over Iransk ved Kbh. Universitet og blev 1919 Prof. heri; 1907—18 var han udenrigspolitisk Medarbejder ved „Berl. Tid.“ Efter sine Interesser mere Kultur- og Litteraturhistoriker end Filolog har C. i en lang Række Arbejder, oftest i Tidsskrifter, behandlet Emner fra Persiens Historie, Litteratur, Religionshistorie og ikke mindst Sagnhistorie, paa hvilket sidste Omraade han har foretaget værdifulde Undersøgelser. Gennem den iranske Sagnhistorie førtes han ind paa omfattende Studier over almindelig Folklore og Folkepsykologi, derunder ogsaa moderne Massepsykologi, Emner han har behandlet med stor Klarhed og Kritik i forskellige Bøger og Afhandlinger: „Trebredre- og Tobredre-Stamsagn“ („Danske Studier“ 1916), „Politik og Massemorale“ (1911, engelsk Udg. 1915), „Engelsk og tysk Folkeand“ (1915). C. besidder en ualmindelig Arbejdsevne, der i Forbindelse med stor Flid har gjort det muligt for ham at spænde over vidt forskellige Omraader, selv om hans personlige

Interesser utvivlsomt først og fremmest gaar i Retning af den strengt videnskabelige Forskning. — Gift 1916 Kirsten Grymer. F. de F.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1903; „Maanedsmagasinet“ April 1918; P. Hennings: „Studerterne fra 1893“ 1918; „Berl. Tid.“ $\frac{9}{1}$ 1919.

Christensen, Balthasar Matthias ($\frac{25}{10}$ 1802 — $\frac{20}{4}$ 1882), Politiker. F. i Randers. Forældre: Ritmester, senere Generalmajor Christian Peter C. og Kirstine Bang. Blev Student 1819, Cand. juris 1825 (tog Eksamen om 1829) og var 1829—31 ansat under Kolonialforvaltningen paa Guineakysten. Efter sin Hjemkomst grundede han 1839 en betydelig Sagførervirksomhed i Kbh., men opgav den

1848—49, da Politikken krævede al hans Tid. Han traadte tidlig ind i Kampen for Pressefrihed og andre Reformers, var 1840—43 Borgerrepræsentant i Kbh. og valgte 1841 ind i Roskilde Stænder. C., der 1835 for sin første Hustrus Penge havde købt Gaarden Grøndal paa Frbg., blev i Forsamlingen væsentlig Bøndernes Talsmand og lagde Grunden til det Tillidsforhold, der siden knyttede ham og dem sammen. Sammen med Drewsen ledede han Kampen for Selveje og andre Landboreformer, men var samtidig ivrig Tilhænger af de national-liberale Krav om fri Forfatning. 1846 deltog han i Stiftelsen af Bondevennernes Selskab, blev Næstformand og 1848—58 Formand. 1848 stillede han sig som en af Førerne for Hippodrommoderne til Venstre for de Nationalliberale, men viste klog Forudseenhed ved paa den grundlovgivende Rigsforsamling 1849 at kaste sit Partis Stemmer over paa det Bruun-Jespersen'ske Mæglingsforslag og saaledes sikre Folket en mindre Gevinst mod Tryghed for reaktionære Intriger. Under den ny Forfatning sad han i Folketinget for Holbæk 1849—52 og for Blæsenborg 1852—53, i Landstinget for 2. Kreds 1853—66, endelig atter i Folketinget for Frederikssund 1866—73 og for Middelfart 1875—82. 1853—80 var han Statsrevisor. Efter Spaltningen af Bondevennerne 1854 i den Tscherning-Winther'ske og C.-J. A. Hansen'ske Gruppe dalede C.s Indflydelse; han manglede Tschernings overlegne Intelligens og J. A. Hansens Taktik, og der blev efterhaanden noget antikveret over hans patetiske, mørkt farvede Veltalenhed. Han medvirkede som Berlings Hjelper ved Dan-nelsen af Ministeriet Rotwitt 1859 og 1861 ved Stiftelsen af Danevirkeforeningen, men blev i de følgende Aar mere og mere isoleret. 1866 stemte han imod Grundloven

sammen med sine to gamle Modstandere Tscherning og Winther, gik 1870 ind i det Forenede Venstre og fulgte 1876 de Moderate. Ved sin Død var han Tingets Aldersformand og nød almindelig Agtelse som en veltjent Veteran fra Frihedskampen. D. paa Grøndal ved Kbh. — Gift 1) 1835 Oline Græbe, d. 1843. 2) 1844 Caroline Marie Olsen, d. 1916. P. E.

Litt.: F. Frølund: „Dansk Folkekalender“ 1846; Zodiacus: „Parlamentariske Stjernebilleder“ 1875; Topsøe: „Politiske Portræstudier“ 1878; „Nutiden“ 1881; H. Holm: „B. C.“ 1887; V. Birkedal i „Personl. Oplevelser“ III 1890, S. 98; Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916; „Aarb. f. Soro Amt“ I 1912; Nekrologer i „Dansk Folketid.“ ⁵/₅—²³/₆ 1882 og „Ill. Tid.“ s. A.; Breve i „Af J. A. Hansens efterl. Pap.“ 1878—79 og „Af Orla Lehmanns Pap.“ 1903.

Christensen, Christen (²⁸/₇ 1824—¹³/₁₂ 1891), Agrarhistoriker. F. i Aalborg. Forældre: Musiklærer, Organist Christian C. og Ane Cathrine Hansen. Tog dansk-juridisk Eksamen 1849, men var allerede 1844 ansat som Fuldmægtig ved Amtstuen i Hørsholm, hvor han konstitueredes som Amtsforsvalter 1857; efter Amtstuens Nedlæggelse bestyrede C. Filialen, indtil han 1875 tog sin Afsked. C., der blev boende i

Hørsholm til sin Død, virkede paa flere Maader til Gavn for sin Egn. Han stiftede 1861 Hørsholm Distrikts økonomiske Selskab og var Foreningens utrættelige Formand til sin Død; han var Medlem af Aamtsraadet og Formand for Sogneraadet. Han var endvidere Administrator for flere danske og svenske Godser og Konsulent i Forvaltnings- og Pengesager for flere Godsejere og Rigmænd. Ved sin Embedsgering samt sin private og offentlige Virksomhed, lededes han ind paa topografiske og agrarhistoriske Studier, som bar Frugt i et Par Værker, der er værdifulde Kildeskrifter. 1879 udkom „Hørsholms Historie 1305—1875“, der er en af de bedste eksisterende Topografier og navnlig med Kyndighed belyser det 18. Aarh.s Landboforhold. 1886 udkom 1. Del af „Agrarhistoriske Studier“, som omfatter danske Landboforhold indtil Enevælden, 1891 udkom 2. Del, der behandler Landboforholdene under Enevælden og er ført ned til 1849. I disse to Bind har C. givet den første samlede Fremstilling af det danske Landbrugs Historie fra Oldtiden til Nutiden, og Skriftet vidner trods adskillige Mangler saavel om indgaende Arkivstudier som om Forfatterens gode Forstaaelse af Landboforhold. C. havde planlagt en 3. Del, der skulde behandle Tiden fra 1849 og danne Afslutningen paa Værket, men han døde under Udarbejdelsen efter længe at have kæmpet

med Sygdom. D. i Hørsholm. — Gift 1850 Charlotte Sophie Henriette Lund, d. 1901. A. C.

Litt.: „Ill. Tid.“ ¹¹/₃ 1888; Bricka i „Hist. Tidsskr.“ V 2 1880—81; Nekrologer i „Ugeskr. f. Landmænd“ 1891 II, S. 300—11 og 325—26, „Vort Landbrug“ XI 1892 og „Danskeren“ X 1893.

Christensen, Carl Christian (f. ²⁵/₁₀ 1860), Skolemand, Geograf. F. i Sønderup ved Slagelse. Forældre: Murermester Johan Jacob C. og Ellen Kirstine Olsen. Tog 1880 Skolelærereksamen i Skaarp, blev Student 1883 og tog 1892 Skoleembeds-eksamen i Naturhistorie og Geografi med Klimatologi som Specialstudium. Han drev derefter journalistisk Virksomhed og var Lærer ved københavnske Latinskoler, indtil han 1896 blev Adjunkt ved Roskilde Katedralskole, 1903 Overlærer; desuden 1898 Censor ved Skoleembeds-eksamen. Som geografisk Forfatter slutter C. sig nær til sin Lærer E. Løffler; hans mest kendte Arbejder er Samleværket „Europa“ I—III (1895—1902), hvoraf han selv har forfattet en betydelig Del, Afsnittet om Grækenland i „Lande og Folk“ V (1892) og „Danmarks Land og Folk“ (sammen med M. Vahl, 1903). C.s Fremstilling udmærker sig ved et smukt Sprog, hvilket ogsaa kendetegner hans geografiske Lærebøger (bl. a. „Større Geografi for Latin- og Realskoler“ 1900), der betegner et ikke ringe Fremskridt fra Forgængerne, og som endnu benyttes meget. — Gift 1893 Marie Emanuella Castella, adopt. Rudelbach. J. K.

Litt.: „Studerterne fra 1883“ 1908.

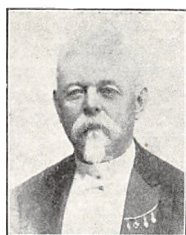
Christensen, Christian Ferdinand (²⁸/₇ 1805—³⁰/₁₀ 1883), Teatermaler. F. i Kbh. Forældre: Fuldmægtig Christian C. og Vilhelmine Thomea Båhl. Fik Uddannelse som Musiker (Valdhornist) og som Kunstmaler under Ledelse af C. A. Lorentzen, gik dog snart over til det Kgl. Teaters Malerstue for under Wallichs Ledelse at uddanne sig som Teatermaler. I den følgende Tid malede han baade Teaterdekorationer, smaa Limfarvebilleder med københavnske Prospekter og nogle Landskabsbilleder; 1830 rejste han i Sverige og Finland, 1837—39 med offentlig Støtte til Frankrig og Italien; 1839 blev han agreeret, 1841 Medlem af Akademiet, 1842 kgl. Teatermaler. Indtil 1869, da han tog Af-

sked, udførte han til Teatret en Række fortrinlige, smukt komponerede Landskabsdekorationer; Ry fik især hans Udstyr af de Bournonville'ske Balletter. Efter sin Afgang var han en Tid Akademiets Kasserer. D. i Kbh. — Gift 1834 Ida Juliane Sofie Frederikke Thaning, d. 1872. O. A.

Litt.: „Stamt. over Familien Thaning“ 1895; Overskou: „Den danske Skueplads“ V 1864 og VII 1876.

Christensen, Christian Thomsen (²⁶/₁ 1832 — ²⁶/₁ 1905), Forretningsmand, Officer. F. i Kbh. Forældre: Skræddermester Mathias C.

og Sophie Dorthea Bys-holt. Kom i Handelslære 1846, men udvandrede 1850 til Amerika og skabte sig ved sin Energi og Forretningsdygtighed snart en Stilling i Bankverdenen. Ved Borgerkrigens Udbrud 1861 meldte han sig som Frivillig ved Nordstaternes Hær, del-

tog med Hæder i alle Krigsaarene og blev 1862 Major, endelig Brigadegeneral. Han blev ved Krigens Slutning 1865 opfordret til at blive i Hæren, men foretrak at vende tilbage til Forretningslivet, var ansat en Tid i Kaffehuset B. G. Arnold & Co., siden Kasserer i Nevada Bank of St. Francisco, endelig i Bankfirmaet Drexel, Morgan & Co. i New York. C., der var dansk Konsul 1869—73, var en baade klog og paalidelig Forretningsmand, der betød en hel Del for sine Landsmænd i Amerika. De sidste Aar opholdt han sig af Helbredshensyn mest i Danmark. D. i Kbh. — Gift 1853 Emmy Laura Schiøtt. P. E.

Litt.: „Ill. Tid.“ ⁴/₇ 1869, ⁸/₆ 1890 (af G. A. Hagemann) og ⁵/₂ 1905; „Søndagsbladet“ ¹—⁸/₄ 1900 og ⁵—¹²/₁₂ 1905.

Christensen, Carl Jørgen (f. ²⁴/₄ 1857), Tandlæge. F. i Taarbæk. Forældre: Barber Daniel C. og Johanne Vilhelmine Hansen.

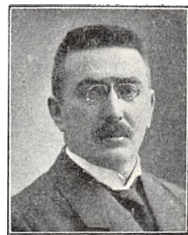
Tog Tandlægeeksamen 1875; har siden baade faglig-kollegialt og videnskabelig virket meget til Tandlægevæsnets Fremme, dels ved sit Arbejde i de faglige Sammenslutninger, dels som Redaktør af forskellige Tidsskrifter og ved sin Foredragsvirksomhed. Han er en

dygtig Tekniker, der selvstændig har udtænkt nye Metoder og Apparater (en Emaillæovn, en Artikulator); særlig hans Afhandling (1905) om „Bidproblemet“ (den nøjagtige Bestemmelse af Tandrækkernes normale indbyrdes Stilling) har vakt stor Opmærksomhed overalt og er oversat paa

de tre Verdensprog. Af Børnetandplejen herhjemme har C. stor Fortjeneste. Den internationale Anerkendelse, han nyder, ses klart af det store Antal udenlandske Selskaber, hvoraf han er Medlem. Herhjemme har han haft Sæde i Injektionskommissionen (1906) og i Medicinalkommissionen (1908), er fra 1918 Formand i Tandcariesudvalget. 1914 var han en af Stifterne af „Klubben af 1914“. — Gift 1881 Alexandra Marie Schuldt. O. P.

Litt.: V. Haderup i „Dannebrog“ ⁷/₆ 1901; Chr. Holst i „Tandlægebl.“ ²²/₁₂ 1915; E. Haderup sst. April 1917; H. Hallander i „Maanedlige Meddelelser“ April s. A.

Christensen, Carl Frederik Albert (f. ¹⁶/₁ 1872), Botaniker. F. paa Kallehaugegaard, Døllefjelde, Lolland. Forældre: Gaardejer Peter C. og Ane Kirstine Hendriksen. Blev Student 1891 og Mag. scient. i Botanik 1900,

var i nogle Aar videnskabelig Medarbejder ved Botanisk Haves Bibliotek og er siden 1904 Medarbejder ved „International catalogue of scientific literature“. Fra ¹/₄ 1916

Amanuensis ved Botanisk Museum, fra ¹/₆ 1918 ved Botanisk Have. C.s botaniske Speciale er Bregner, og han har 1905—06 udgivet „Index filicum“, med Supplement 1913 og 1917, en Fortegnelse over alle hidtil kendte Bregner. Han har tillige botanisk-historiske og bibliografiske Interesser, har udgivet en Biografi af Naturforskeren P. Forsskål (s. d.) (1918) og bearbejdet hans botaniske Samlinger samt sammenstillet den danske botaniske Litteratur i Tidrummet 1880—1911, udkommet 1913, med Supplement 1916. Det sidstnævnte er et længe tiltrængt og af Botanikere stærkt paaskønnet og benyttet Arbejde. Hans Studier over Bregner, navnlig over Slægten Dryopteris, har skaffet ham et anset Navn som Systematiker paa dette Omraade. — Gift 1900 Aff Cornelius Dirchsen.

H. J.

Litt.: „Studerterne fra 1891“ 1916; „American Fern Journal“ 2 1912; ovenn. Bibliograf.

Christensen, Christen (f. ⁵/₈ 1844), Landøkonom. F. i Ørslev ved Slagelse. Forældre: Gaardfæster Christen C. og Are Sofie Jensen. Gik i Landsby-skolen og kom 17—18 Aar gl. paa Hindholm Højskole, tog Skolelærereksamen 1866 og

Landbrugseksamen 1869, var Lærer paa Hindholm 1869—71. Sammen med A. Svend-

sen flyttede han 1871 til Tune, hvor de grundlagde den kendte Landboskole; her virkede C. til 1915, da han fratraadte. Han var en fremragende Lærer, der har øvet stor Indflydelse paa Landbougdommen, og Tune Landboskole blev mere eller mindre bevist Forbilledet for flere af de Landbrugsskoler, der senere er oprettet. C. var en af sin Samtids mest betydningsfulde og mest produktive Landbrugsforfattere. En hel Række Lærebøger er udkomne i flere Oplag og benyttet fremdeles i Landbrugs-skolerne; ved de senere Oplag har C. dog søgt Samarbejde med yngre Fagmænd. Foruden større selvstændige Skrifter som „Uorganisk Kemi“ (1879), „Organisk Kemi“ (1880), „Gødningslæren og Sædskiftet“ (1890), „Landbrugets Kulturplanter“ (1891), „Jordens Behandling og Besaaing“ (1895) o. fl. har C. skrevet en Række Afhandlinger i Haandbøger og Tidsskrifter, navnlig i „Vort Landbrug“, som han redigerede 1882—1905. Hans udprægede historiske Interesser og Almensans kendemærker saa vel hans Undervisning som hans litterære Virksomhed. Hans Skildring af A. Svendsens Liv og Virksomhed (1913) samt hans Mindetale for Jørgen Petersen, Dalum („Vort Landbrug“ 1911) vidner om Menneskekundskab og Menneskeforstaaelse. I Memoireværket „Min Livsførelse og Virksomhed“ (1918) giver han ikke alene et Stykke landøkonomisk Kulturhistorie, men desuden en kortfattet Karakteristik af en Mængde af de Mennesker, han er kommet i Berøring med i sin flersidige Virksomhed. Han har taget levende Del saa vel i det landøkonomiske Foreningsarbejde som i det kommunale Liv; 1880—1900 var han Formand for Ramsø-Tune Herreders Landboforening, 1886—1904 Amtsraadsmedlem, 1881—1909 Amtsskolelederskabsmedlem m. m. Endnu tager han livlig Del i Forhandlinger, hvor Undervisnings- og Landbrugs-spørgsmaal drøftes. — Gift 1873 Elgine Kofod, d. 1916. A. C.

Litt.: Ovønn. Erindringer; A. Svendsen: „Tune Landboskole“ 1890; „København“ 4/8 1914; „Fyns Tid.“ 18/1 1916; „Tune Elevers Aarskrift“ 1916; „Vort Landbrug“ Nr. 4 s. A.; „Møllekeritid.“ s. A.

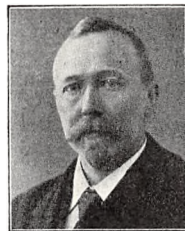
Christensen, Christen (18/1 1806—21/8 1845), Billedhuger, Medaillør. F. i Kbh. Forældre: Værtshusholder Johan C. og Marie Kirstine Birch. Var Elev paa Kunstakademiet fra Drengesaarene, uddannet særlig af Dajon, vandt begge Sølvmedaillerne og den lille Guldmedaille, inden han var 20 Aar. 1827 fik han den store Guldmedaille for Relieffet „Profeten Elias og Enken i Sarepta“. Hans øvrige Billedhug-

gerarbejder er nu ikke meget kendte, hvorimod han som Medaillør kom til at yde noget meget betydeligt. Han uddannedes som Stempelskærer hos H. E. Freund og udførte allerede 1829 en Medaille i Anledning af Prins Ferdinands og Prinsesse Carolines Bryllup. Derefter fulgte en Række kendte og ypperlige Medaillør, 1830 for Arkitekt C. F. Hansen, 1838 Medaillør i Anledning af Thorvaldsens Hjemkomst, Medaillørne i Anledning af Frederik VI's Helbredelse og Død, Christian VIII's Krøning, endvidere den saakaldte „Kommetmedaille“, en Ærespris for astronomiske Opdagelser, Medaillør i Anledning af Thorvaldsens Død o. s. v. C.s Medaillekunst er præget af rig Kompositionsevne og en ualmindelig Sans for den skønne skarptskaarne Linie; hans Teknik er meget betydelig og hans Medaillørvirksomhed i det hele et godt Eksempel paa den klassiske Smag, der raadede i første Halvdel af 19. Aarh. D. i Kbh. — Gift 1835 Oline Louise Bugge, d. 1878. R. B.

Litt.: Bondesen: „Slægten Bugge“ 1910; Østs Materialier 1835—38; V. Freund: „H. E. Freund“ 1883; Stein i „Museum“ 1894 II; Bergsøe: „Danske Medaillør“ 1893—97; Noack: „Deutsches Leben in Rom“ 1907.

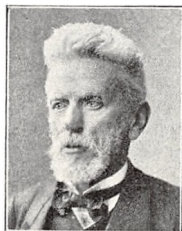
Christensen, Christen Ernst (f. 25/11 1872), sønderjysk Politiker. F. paa Sædmosegaard, Asserballe, Als. Forældre: Bolsmann Ernst C. og Marie Cathrine Bladt. Fik kun Statsskolens Undervisning, men kom senere til Landbrugsskolen i Kappel. Overtog 1897 Fødegården, men maatte som dansk Undersaat foreløbig afholde sig fra al offentlig Virksomhed, ligesom han er uden direkte Paavirkning fra den danske Folkehøjskole. Da han havde faaet tysk Borgerret, blev han snart valgt ind i Sønderborg Kredsraad og Synodaludvalg, og siden 1909 har han været den betydeligste Talsmand fra dansk Side i dette. Han er i Modsætning til næsten alle de andre mere fremtrædende danske Nordslesvigere Statskirke-mand og har med stor Takt gjort et dygtigt Arbejde for at bevare de statskirkelige Værdier, som endnu muligvis kan reddes. Hans lyriske Veltalenhed er parret med Ædruelighed og Sans for det opnaaelige, og hans praktiske Dygtighed og store Arbejdsevner er da ogsaa blevet taget i Brug paa mange Omraader. I Sprogforeningens Tilsynsraad er han Medlem ligesom i Skoleforeningens Bestyrelse, og af økonomiske Sammenslutninger har især den nordslesvigske Smøreksporthforening, hvis Næstformand han er, og „Landeværnet“.

hvor han sammen med Grev Schack har haaret den tungeste Del af Arbejdet, taget hans Kræfter i Brug. Selvfølgelig har han ogsaa taget virksom Del i Valgkampene forud for de politiske Valg. Han deltog i Verdenskrigen og kom uskadt hjem, men var i Tjenesten Genstand for adskillige Chikanerier paa Grund af sin Danskhed. — Gift 1894 Anne Marie Nielsen. M. K.

Litt.: „Heimdal“ 28/7 1911; „Hovedstaden“ 17/5 1913; A. Slott-Møller i „Grønsevagten“ 15/10 1918, S. 19—20, 26—27.

Christensen, Frederik Sophus (f. 18°/₂ 1847), Kemiker. F. i Kbh. Forældre: Brændevinsbrænder Christian Wilhelm C. og Inger Andersen. Tog polyteknisk Adgangs-eksamen 1864 og Eksamen i anvendt Naturkundskab (Kemi) 1869. Blev straks efter sin Eksamen knyttet til V. Steins analytisk-kemiske Laboratorium i Kbh., og ved denne Institution er hele hans senere Virksomhed fore-

gaaet, fra 1869—87 som Assistent og fra 1887 som Laboratorieførstander. I sidstnævnte Aar blev han Medejer af Laboratoriet, som han efter Professor V. Steins Død 1905 blev Enejer af, indtil Cand. pharm. Gunner Jørgensen 1910 optoges som Medindehaver. Laboratoriets Aarsberetninger, som i en længere Aarrække er forfattet af C., viser den store Udvikling af dets Virksomhed, som er foregaaet under hans Ledelse. Han udgav 1907 „V. Steins Laboratorium 1857—1907“. — Gift 1875 Clara Dorothea Christensen.

M. C. H.

Litt.: Ovenn. Jubilæumsskrift.

Christensen, Georg Henrik Keigh (27/12 1819—2°/₂ 1883), Rustmester. F. i Kbh. Forældre: Søkaptajn Voigt og Caroline C. Op-

droges hos sin Stiffader, den kendte, dygtige Bøsemager N. J. Løbnitz, blev 1840 Bøsemagersvend, under- vist ved Polyteknisk Læreanstalt 1840—43 og foretog en Rejse til Udlandet med Understøttelse af den Reiersen'ske Fond 1843—47. Han deltog derefter i Oprettelsen af „Haandværkerdannelses-Foreningen“ og blev 1848 kongevalgt Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling. Han etablerede sig som Bøsemager i Kbh. 1849 og sendtes 1857 af Regeringen til Udlandet for at købe Maskiner til Omdannelsen af Kronborg Geværfabrik. 1861 blev han Rust-

mester for Kbh.s Arsenal og fik klarlagt for Myndighederne, at en Statsfabrik, i Stedet for den private Geværfabrik paa Kronborg ikke blot var en militær Nødvendighed, men ogsaa en økonomisk Fordel. 1866 stilledes de fornødne Pengemidler til Disposition, og s. A. indviedes Geværfabrikken — nu Rustkammerværkstedet — ved Kbh.s Tøjhus. Han har saaledes Æren af at have iværksat den danske Stats Geværfabrikation. Var fra 1861 Medlem af Overbestyrelsen for de danske Skytteforeninger og fra 1865 af Industriforeningens Bestyrelse. Den nordiske Industriudstilling 1872 skylder for en stor Del hans Virksomhed sin Tilblivelse. 1876 blev han Industriforeningens Formand, 1879 Formand for „Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk“. Han var en patriotisk, begavet og mangesidig interesseret Personlighed, hvis store Forhandlingsevne og Arbejdsduelighed havde megen Betydning i hans faktiske Stilling som Formand for hele Landets industrielle Foreningsvirksomhed. D. i Kbh. — Gift 1851 Caroline Christine Marie Bierløv, d. 1898.

K. C. R.

Litt.: C. Nyrop i „Industriforeningens Maa- nedskrift“ 1884; „Dansk Artilleri-Tidskrift“ I 1917; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 11/2 1883 og „Nu- tiden“ 11/2 s. A.

Christensen, Niels Georg (f. 11/3 1877), Litteraturhistoriker. F. i Kbh. Forældre: Bogbindermester Carl Frederik C. og Anna Kirstine Jensen. Blev Student 1894; fik Universitetets Guldmedaille 1898 i Æstetik („Tysk Filosofis Indflydelse paa dansk Nationallitteratur i 19. Aarh.“); tog Magisterkonferens i alm. Litteraturhistorie 1902; Lærer i dansk Litteratur ved københavnske Skoler, bl. a. Zahles Seminarium og Statens Lærerhøjskole; siden 1916 Medlem af Eksamenkommissionen for alm. Forberedelseksamen. Som Litteraturhistoriker har han i Særdeleshed dyrket den moderne Litteratur; Vidnesbyrd herom er den smukke lille Bog om J. P. Jacobsen (1910), den interessante Studie over Herman Bangs Teknik (1918) samt en ret omfattende Anmeldervirksomhed i forskellige Blade og Tidsskrifter; Sider af Litteraturhistorien, der strejfer Folkemindvidenskab, har han behandlet i Afhandlingen om H. C. Andersen og Folkeeventyrene (1906) og Hans Christensen Sthens Salmer og „Folkeviserne“ (1911); af kortfattede danske Litteraturhistorier er hans Lærebog til Skolebrug (1916) den læseværdigste. Blandt de danske Litteraturhistorikere, som har haft størst Indflydelse

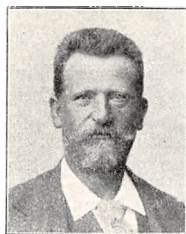

paa hans Udvikling, staar Vald. Vedel og Axel Olrik i første Række. — Gift 1) 1902 Ragnhild Elisabeth Foss. Ægteskabet opløst. 2) 1916 Eva Valborg Hansen.

C. S. P.

Litt.: Kritik af Prisaftandling i Univ. Progr. April 1898.

Christensen, Polycarpus Godfred Benjamin Wildenradt (f. ²³/₇ 1845), Landskabsmaler. F. i Kbh. Forældre: Husejer Mads C. og Anna Kirstine Wissing. Skulde være Skibsbygger, men Kiærshou tog sig af ham og opdrog ham til Kunstner, 1860—67 besøgte han Akademiet, udstillede fra 1862 og vandt 1865 og 1871 Neuhausens Præmie, 1874—75 foretog han paa et Akademistipendium en lang

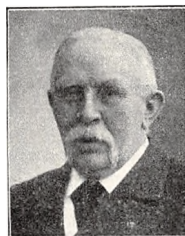

Rejse til Tyskland, Italien og Frankrig, har senere ogsaa besøgt Spanien. 1881 blev han Medlem af Kunstakademiet i Kbh., 1897 af det svenske Kunstakademi. Mellem danske Kunstnere har C. et af de populære Navne. Han er udelukkende Landskabsmaler, og egentlig er han kun rigtig hjemme, naar det er den velkendte danske Natur, hvis Stemninger han skal gengive; hans Sommerdage i Bøgeskoven eller Efteraarsstemninger fra de jyske Hedebakker er fuldttonende Hymner, som enhver forslaar. Arven fra Kiærshou, den gennemførte Detaillering og ufriske Gennemkomponering, har C. i Slutningen af 70'erne ganske opgivet; han hørte til den nye Tids Mænd, Friluftsmalerne med deres kraftige Virkemidler og umiddelbare Stemningsanslag. I Opposition mod det tidligere forsigtige Penselslikkeri vakte han engang sin Samtids Forargelse ved at gennemføre et Maleri med Spatelen. Kunstmuseet har erhvervet 6 af hans Arbejder („Jysk Fjordlandskab“ (Mariager Fjord) 1880, „Krogerup Allé“ 1897, „Himmelbjerget, set fra Bugten ved Laven“ 1882), paa Hirschsprungs Museum hænger „Munkebjerg“ (1891) og nogle Mariner, hvis Opfattelse er noget traditionel. Paa vore Provinsmuseer hænger flere af hans Arbejder; hans „Dalstrøg ved Himmelbjerget“ (1907) sendtes af Danske som Gave til Kong Haakon. Udrustet med stor teknisk Færdighed og med kraftig Følelse for de almindelige Naturstemninger i vort skønne Fædreland staar C. ubestridt som en af de ypperste Landskabsmalere fra sin Periode. — Gift 1882 Johanne Louise Sødring.

O. A.

Litt.: Sig. Müller: „Nyere dansk Malerkunst“ 1884; „Ill. Tid.“ ²⁹/₄ 1888 (af M. Galschiøt), ⁹/₅ 1894 (af N. V. Dorph) og ²⁹/₄ 1902 (af Th. Munch); „Dannebrog“ ¹⁵/₄ 1902; „Vort Land“ ²¹/₃ 1912.

Christensen, Hans Vilhelm (f. ²²/₂ 1851), Fabrikant. F. i Kbh. Forældre: Arbejdsmand Jens C. og Marie C. Begyndte allerede i en Alder af 8 Aar at arbejde i en Fabrik, men kom 1866 i Handelslære. Han aabenbarede her gode Anlæg som Sælger og anvendtes allerede i en Alder af 17 Aar som Agent. ¹/₁ 1877 grundlagde han en selvstændig Agenturforretning, hvis Hovedartikel snart blev Belysnings-

artikler, særlig Petroleumslamper. Denne Forretning udvidedes lidt efter lidt navnlig saaledes, at der knyttedes egen Fabrikationsvirksomhed til den. Fabrikationen af Lamper blev snart Virksomhedens væsentligste Bestanddel og tog efterhaanden et saa betydeligt Omfang, at det blev nødvendigt at henlægge den til særlige Bygninger, der opførtes i Ryesgade i Kbh. og spændte over et Areal af 10240 □ Alen. Fabrikken er blevet en af de største paa sit Felt og har efterhaanden optaget Tilvirkningen af alle Specialiteter paa Belysningsvæsenets Omraade, særlig ogsaa gennem Anlæget af eget Støberi for Lamper og Masseartikler. 1914 overgik den til A/S Nordisk Metalvarefabrikker. — Gift 1) 1873 Johanne Emilie Weber, d. 1892. 2) 1894 Mathilde Camilla Tofte.

R. B.

Litt.: „Lyset“, Tidsskr. f. Metal- og Belysningsindustri, Nr. 1 1902.

Christensen, Harald Refsgaard (f. ⁷/₅ 1879), Agrikulturbakteriolog. F. paa Frammerslevgaard, Salling. Forældre: Proprietær Hans Peter C. og Marie Antoinette Refsgaard. Tog alm. Forberedelseseksamen 1895 og kom efter i ¹/₂ Aar at have deltaget i praktisk Landbrug ind paa Landbohøjskolen, hvor han tog Landbrugseksamen 1898.

Var atter praktisk Landmand til Sept. 1901, deltog derefter i Fortsættelseskursus i Landbrugets Plantedyrkning paa Landbohøjskolen og fik her sin Interesse vakt for den mikrobiologiske Jordbunds forskning. Var 1903—04 Assistent ved Statens Forsøgsstation i Askov, blev 1905 ansat som Assistent ved Statens Forsøgs væsen i Plantekultur og 1909 som Bestyrer af det da oprettede Statens Planteavlslaboratorium. Har studeret meget i Udlandet. Opnaaede 1913, skønt Ikke-Akademiiker, Tilladelse til at disputere for Doktorgraden, men den af ham indsendte Aftandling forkastedes, mod hvilken sidste Afgørelse der fra forskellig Side rettedes en

skarp Protest. Af hans Arbejder maa fremhæves: „Nyere Principper i Jordbundsforskningen. Samt nogle Meddelelser om Azotobacter chroococcums Forekomst og Udbredelse i forskellige Jorder“ (1906); heri hævder han for første Gang Betydningen af at bestemme Jordens Reaktion og Basicitet. I „Undersøgelser over Jordens Kalktræng“ (1910) viser han, at Jordens Kalktræng i Virkeligheden er ensbetydende med dens Træng til basiske Stoffer, og anviser Metoder til Bestemmelse af denne Træng. I „Humusstoffernes Indflydelse paa Urinstoffets Omdannelse til Ammoniak“ (1910) viser han, at en Række urinstofspaltende Bakterier foretrækker Humusstoffer som Kulstofnæring. Af hans senere Arbejder maa særlig fremhæves Afhandlingen „Undersøgelser over Fremgangsmaader til Bestemmelse af Jordens Reaktion“ (1916) samt hans 1917 udkomne Lærebog „Landøkonomisk Jordbundslære“. Siden 1917 er han Medudgiver af det amerikanske Tidsskrift for Jordbundsforskning „Soil Science“. C.s Undersøgelser vedrørende Jordbundens Reaktion og Basicitet har faaet stor praktisk Betydning, ligesom i det hele hans Studier har gavn timer det praktiske Landbrug i høj Grad. — Gift 1909 Anna Maria Helena Norling.

H. J.

Litt.: Mentz, Raphael Meyer, Orla-Jensen, Kølpin Ravn og Fr. Weis: „H. R. C.s atviste Doktordisputation. En Protest“ 1915.

Christensen, Jens Christian (f. ^{21/11} 1856), Politiker. F. i Paabøl, Hoven Sogn. Forældre: Gaardejer Mads Christian C. og Karen

Jensen. Han kom 1874 paa Grundtvigs Højskole, derefter paa Gjedved Seminarium, hvorfra han 1877 tog Skolelærereksamen, blev straks ansat i Folkeskolen og var Lærer i Vinding ved Vejle 1877—79, i Uhe 1879—82, i Tamdrup 1882—86 og endelig i Stadil ved Ringkøbing

1886—1901. Han var en dygtig Lærer, der ogsaa udenfor Skolen vandt sine Sognefolks Agtelse; 1888—91 var han Sogneraadformand i Stadil Sogn. Han havde tidlig politisk Interesse og kom aktivt ind i Agitationen 1886, da han ledsagede P. Bojsen (s. d.) paa et Erobringstogt til Ærø og Lolland. Som Vestjyde var han Tilhænger af Berg, og det var paa hans Politik, han stillede sig og blev valgt i Ringkøbing ^{21/1} 1890; han er siden stadig blevet genvalgt her. C. kom ind i Folketinget som en ung, ukuelig Arbejdskraft netop paa et Tidspunkt, da hans Førers Politik var i Opgang, han vandt sine Partifællers Tillid ved sin lyse, troværdige Personlighed og sin imponerende Flid og fik straks s. A. Sæde i Finansudvalget,

Redaktionen sluttet ^{17/5} 19.

og da Berg døde 1891, var C. hans selvskrevne Arvtager, han blev Gruppens Fører og var dens politiske Ordfører mod Bojsen. Han bekæmpede Forliget, men da det var fuldbyrdet 1894 og hans Parti havde sejret ved Valget 1895, tog han ret hurtig Konsekvensen af Situationen og udyttede den med taktisk Mesterskab. Han var ikke selv virksom ved Dannelsen af Venstrereformpartiet, men da det var skabt og han 1897 var valgt til Formand, satte han alt ind paa at holde det sammen og gennem en sejr Opsligningspolitik grave Bunden ud under Højre. Som Formand i Finansudvalget (fra 1895) og som dets ene Ordfører øvede han en mere og mere bestemmende Indflydelse paa Styrelsens Detailler, samtidig med at han havde væsentlig Del i vigtige Love som Skoleloven 1899. C. udfoldede i disse Aar en sikker og behersket Taktik, der søger sin Mage i dansk politisk Historie. 1901 blev han Statsrevisor og indtraadte Juli s. A. som Kultusminister i Ministeriet Deuntzer. Han gennemførte 1903 de kirkelige Love og Loven om Almenskolen og var politisk set Regeringens bærende Kraft. Hans utvivlsomme Svingning i Forsvarssagen medførte ved hans Overtagelse af Konsejlspræsidiets og Forsvarsministeriets Jan. 1905 en Spaltning i Venstre, der atter førte C. nærmere til de gamle Moderater og det frikonservative Højre. Sammen med dem gennemførte han vigtige Love som Toldlov, Skattereform, Retsreform og kommunal Valglov. Trods det radikale Fra-fald var hans Stilling meget stærk, og han syntes sikker paa at kunne løse Forsvarsspørgsmaalet, naar Forsvarskommissionens Betænkning forelaa. Albertis Afsløring Sept. 1908 ramte ham som Lyn fra en klar Himmel. Han havde forsvaret ham mod Angrebene 1907—08 og endnu i Sommeren 1908 laant ham 1½ Mill. af Statskassen; den almindelige Opinion krævede hans Afgang, der paafulgte Okt. s. A. Han indtog sin gamle Plads i Partiet, blev Formand for Finansudvalget og Febr. 1909 i Forsvarsudvalget. I Spidsen for den større Del af Partiet modsatte han sig Neergaards Forsvarsforslag og tvang hans Ministerium til Afgang Aug. 1909, hvorefter han indtraadte som Forsvarsminister i Ministeriet Holstein-Ledreborg og gennemførte Forsvarskompromis'et af Sept. s. A. Han tog derefter sin Afsked i Okt. og blev s. A. indstævnet for Rigsretten, hvis Dom Juni 1910 lød paa Frifindelse, men konstaterede uforvarlig Handlemaade fra C.s Side. I Partiet var hans Stilling urokkelig; han ledede som første Viceformand Tingets Forhandlinger 1911—12 og valgtes selv til Formand 1912—13. Overfor det Berntsen'ske Grundlovsforslag af Okt. 1912 syntes hans Politik usikker; den løb ud i Ønsket om et Resultat skabt af et samlet Venstre med Tilslutning til Højre, og den endelige Form for Grundloven af 1915 var

paa flere Punkter præget heraf, om end næppe ganske efter C.s Ønske. Sept. 1916 indtraadte C. som sit Partis Kontrolminister i Ministeriet Zahle, men afgik før Valget 1918. Efter dette valgtes han ind i Finansudvalget. Han har udgivet en Del politiske Pjecer, en Samling opbyggelige Taler og fra 1910—17 Ugebladet „Tiden“. C. er som Bergs Efterfølger mindre end sin Læremester i Anslaget, i Stemmingsfylden, større som Taktiker og Parlifører og her blandt vore største. Han ejer den Forhandlings-evne, der aldrig strækker sig videre, end den selv vil; han forstaar den Kunst at skjule sine Planer, og hans saglige Sikkerhed og hans personlige Soliditet skaber Tillid om ham. Hans Venstresind er hævet over Tvivl, men hans Tendens til at samle og jævne har givet mange af hans Resultater et stærkt Kompromis'ets Præg. Han er ingen stor Taler, men logisk og urokkelig i Debatten; han ynder ordsproglig-prægnante Vendinger, men hans retoriske Register spænder ikke vidt. Af Maal og Habitus Vestjyde har han trods sin brede Menneskelighed frastødt store Kredse af Folket; til Gengæld har hans Landsmænd løftet ham paa Skjold som den fødte Høvding. Sandheden turde være, at han mangler Høvdingens Kongstanke, men at modsat Fortællingerne om hans Magtsyge og Lumskhed hører hjemme mellem Agitationens Blomster. I Evner og Begrænsning staar han som en moden og myndig Type paa stærke Strømninger i dansk, ikke-københavnsk Folkeand. — Gift 1879 Karen Kirstine Pedersen.

P. E.

Litt.: Slægt i „Udkast til en Slægttavle for J. C. C.“ 1910; O. Rode i „Ringeren“ II 1899; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Hver 8. Dag.“ ^{4/16} 1903; P. Munch i „Det ny Aarh.“ I 2 1904 og IV 2 1907; Edv. Brandes sst. II 2 1905; L. V. Birck i „Vort Land“ ^{9-7/16} 1903; Politicus: „Til Belysning af J. C. C.s Politik i 10 Aar“ s. A.; H. Ellinger i „Vor Fremtid“ II 1909; H. J. Hansen: „Danskernes Lykkebarn“ s. A.; Osv. Hansen i „Det ny Aarh.“ VI s. A.; „Fædrelandet“ ^{23/4} 1910; Rigsgretsdommen 1910, „Berl. Tid.“ ^{17/6} s. A.; Joh. V. Jensen: „Nordisk Aand“ 1911; Madson-Mygdal: „Politiske Oplevelser“ 1912; Sv. Martin: „Hvorledes jeg blev Politiker“ s. A.; E. Elberling i „Lærerne og Samfundet“ I 1913; E. Henriksen: „Mændene fra Forfatningskampen“ II 1914; L. Th. Arnskov i „Tilskueren“ 1914.

Christensen, Jens Herman (f. ^{19/9} 1877), Opfinder. F. i Grimstrup ved Varde. Forældre: Lærer Jens Christian C. og Kathrine Marie Hermansen. Blev Student 1897 og Cand. polyt. 1902, var derefter til 1908 knyttet til Valdemar Poulsens Virksomheder. 1908 tog han Patent paa en Metode til Fremstilling af Plader til Farvefotografi;

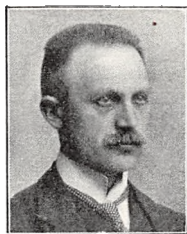

han har siden i Danmark, Tyskland og Amerika arbejdet med farvefotografiske Opfindelser og bl. a. patenteret en Metode til Fremstilling af farvede Papirbilleder ved enkelt Belysning. Hans Opfindelser er financeret af et Konsortium med Martin Dessau (s. d.) som ledende Mand; i Udlandet er de fremmet af „The Eastman Kodak Comp.“ og af „Aktiengesellschaft für Anilinfabrikation“, der har bragt hans Plader i Handelen under Navnet „Agfa Farbenplatten.“ — Gift 1904 Thora Hansen Sterregaard. H. H.

Litt.: „Jahrb. für Photographie u. Reproduktionstechnik“ 1912.

Christensen, Jørgen Valdemar (f. ^{10/1} 1876), Journalist. F. i Vollerup ved Flakkebjerg. Forældre: Gaardejer Lars C. og Ane Kirstine Jørgensen.

Tog Præliminæreksamen 1893 og blev Medarbejder ved „Sorø Amtstidende“, hvor han 1895—1902 var Redaktionssekretær. 1902 foretog han en Rejse til England og Tyskland, var ansat ved Ritzhaus Bureau 1902—03 og blev 1903 Redaktør af

„Ringsted Folketidende“ (Venstre). 1907—08 var han Formand for Provinsjournalistforeningen og førte Journalistkursussagen frem til Sejr. Er en moderne, begavet, kundskabsrig, frisk og stilsikker Journalist, der ved Siden af sin daglige Virksomhed dyrker historiske Studier. Han har bl. a. udgivet de godt fortalte Bøger „Tider og Skikkelser i Midtsjællands Historie“ (1907—10), „En Bonde“ (om Peder Jensen Estrup, 1915), „Ringsted Kloster og det Bügel'ske Fideikommis“ (1916) og Festskriftet for Ringsted Handelsforening 1914; desuden har han skrevet talrige Artikler i forskellige Tidsskrifter. 1918 gjorde han en Studierejse til Amerika som en af fire valgte Repræsentanter for danske Journalister. — Gift 1902 Johanne Zacharias-Nielsen. P. E.

Litt.: „Provinsjournalister“ 1913; „Journalisten“ ^{10/1} 1907; „Aalborg Amtstid.“ ^{6/9} 1907; „Folkelægsning“ ^{18/9} 1908; „De 1000 Hjem“ ^{4,2} 1912; „Bogens Verden“ Dec. 1918.

Christensen, Jacob Jensen (f. ^{21/7} 1873), Politiker, Journalist. F. i Korning ved Horsens. Forældre: Landarbejder Jørgen C. og Kirsten Jacobsen. Gik i Landsbyskolen og kom derefter i Typografætre 1893, arbejdede 1894 i Rigsdagens Sæteri og ansattes s. A. ved „Esbjerg Avis“s Trykkeri. Han blev en af de ledende Socialdemokrater indenfor sit Fag, begyndte journalistisk Virksomhed og blev 1898 ansat ved „Vestjyllands Social-Demokrat“, hvor han arbejdede, til han 1900 overtog Redaktionen af den nyoprettede „Silkeborg Social-Demokrat“, som han stadig bestrider. 1902

kom han ind i Silkeborg Byraad, stillede sig til Folketinget 1903, valgtes 1906 og 1909, faldt 1910, men sejrede igen 1913, 1915 og 1918.

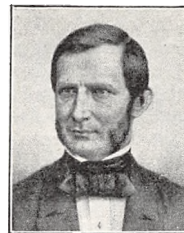

Han er Medlem af Socialdemokratiets Hovedbestyrelse og af Rigsdagsgruppens Bestyrelse. Hans Valg til Formand for Repræsentantskabet for Kreditforeningen af Ejere af mindre Ejendomme paa Landet Sept. 1916 var

en betydelig politisk Sejr over Forgængeren J. C. Christensen og et Vidnesbyrd om den Anseelse, C.s solide Personlighed nyder i jyske Husmandskredse. — Gift 1902 Jenny Madsen. P. E.

Litt.: „Medlemmerne af Folketinget 1914“; „Soc.-Dem.“ 16/5 1906.

Christensen, Mads (16/8 1805—27/4 1864), Læge. F. i Assens. Forældre: Toldbetjent Carl Christian C. og Ane Willumsen. Blev

Student 1825, Cand. med. 1829, Lic. og Dr. med. 1836 (Om Arsenikforgiftning). Han var næsten udelukkende knyttet til Almindeligt Hospital, først som Student og 1826—31 Kandidat, fra 1834 som Reservelæge hos Prof. Wendt, hvem han efterfulgte som Overlæge

1838—63. Sikkert og grundig arbejdede han sig frem til stor Anseelse ved sin overordentlige Pligtopfyldelse og omhyggelige Undersøgelse af Patienterne, hvorved han erhvervede sig et skarpt klinisk Blik og et stort Fond af praktisk vundne Erfaringer, som han offentliggjorde i betydningsfulde Afhandlinger i „Hospitalmeddelelser“ 1848—53, hvoraf han var Medudgiver. Han blev en søgt Lærer i medicinsk Klinik, i hvilken han var konstitueret som Docent ved Universitetet 1860—62. D. i Kbh. — Gift 1831 Anna Lovisa Joachima Juul, d. 1881. O. P.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. ved Reformationsfesten 1836; Nekrologer i „Ugeskr. f. Læger“ XL 1864 og „Bibl. f. Læger“ V 8 1864.

Christensen, Karen Marie (f. 3/2 1871), Socialpolitiker. F. i Lille Kregome ved Frederiksværk. Forældre: Nattevagt ved Krudtværket Jens Peter C. og Bodil Kirslinse Larsen. Tog allerede 1885 Plads som Husassistent, kom 1888 til Kbh., var 1895—98 Privatlærerinde i Lyngby og 1898—1900 atter Husassistent. Energisk og klog tog hun fat paa den Opgave at højne Tjenestepigestandens Kaar i socialistisk Aand, stiftede 1899 Husassistenternes Fag-

forening (Kbh.s Tjenestepigeforening) og var dens Formand til 1914, ligesom hun

1900 blev Redaktør af „Husassistenten“ og 1904 Formand for Husassistenternes Forbund. De Krav, C. gjorde sig til Talsmand for, syntes mange stærke, anses dog nu mere og mere for fuldt berettigede, og Haand i Haand med dem gik det højt fornødne Arbejde paa at uddanne dygtige Husassistenter gennem den 1906 oprettede Fagskole, som C. leder. C., der 1917 valgtes til Borgerrepræsentant paa Socialdemokratiets Liste, er en sjælden maalbevidst og agitatorisk begavet Dame; det skyldes saaledes for en stor Del hendes personlige Arbejde, at Kravet om Stemmeret for Tyendet trængte igennem ved Lovet af 1908. — Ugift. P. E.

Litt.: Elna Munch i „Politiken“ 23/5 1915.

Christensen, Niels Christian (f. 10/3 1860), Politiker, Journalist. F. i Serritslev i Vendsyssel. Forældre: Indsidders Hans Christian C. og Johanne Marie

Nielsdatter. Blev Vogterdreng 1868 og kom 1873 til Aalborg, hvor han først var Fabrikdreng, siden kom i Skomagelære og blev Svend 1879. 1886 var han Medstifter af Skomagernes Fagforening, hvis Formand han blev 1889, tillige Formand

for Forbrugsforeningen af 1872. 1887 oprettede han „Nordjyllands Arbejderblad“, der først var Ugeblad, siden Dagblad, fra 1905 med Titlen „Nordjyllands Social-Demokrat“. Ved dette Blad var C. først Kasserer og Forretningsfører, siden Journalist og endelig fra 1907 Redaktør. I Aalborg Byraad kom han ind 1900; til Folketinget stillede han sig 1895 i Vraa uden at blive valgt, valgtes 1903 i Aalborg og er siden genvalgt. Han er en af de ældste og anseteste af Socialdemokratiets Landrepræsentanter og sidder siden 1910 i Finansudvalget. 1918 var han Ordfører for Vildmoseloven. — Gift 1887 Karen Marie Jensen. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03, Suppl.; C. E. Jensen og Borbjerg: „Socialdemokratiets Aarh.“ 1901—03; „Medlemmerne af Folketinget 1914“; „Soc.-Dem.“ 24/5 1906.

Christensen, Odin Tidemand (4/12 1851—28/2 1914), Kemiker. F. i Ho ved Varde. Forældre: Sognepræst Christen Thomsen C. og Vilhelmine Caroline Tidemand. Blev Student 1870. Hans Interesser gik i to for-

skellige Retninger; dels studerede han Musik hos Aug. Winding, dels drev han naturvidenskabelige, navn-

lig kemiske Studier ved Universitetet og Polyteknisk Lærestalt. Især ved Prof. S. M. Jørgensens Paavirkning blev de sidstnævnte Studier bestemmende for hans senere Virksomhed. 1877 tog han Magisterkonferens i Kemi og blev straks efter

ansat som Assistent hos Jørgensen, hvis første mere fremtrædende Elev han blev. Han kastede sig med Iver over Studiet af uorganiske Forbindelsers Kemi i ret nær Tilslutning til Jørgensens Arbejder over Metalammoniakforbindelserne. 1886 blev han Dr. phil. paa en Afhandling, der indeholdt værdifulde Bidrag til Manganets og Fluorets Kemi. Andre af hans videnskabelige Arbejder handler om Kromammoniakforbindelserne og de boroversure Salte. 1887 gik han over til Landbohøjskolen som Lektor (1895 Professor) i Kemi og var desuden fra 1890 Sekretær for Højskolens Lærerraad. 1895 omdannedes Lektorstillingen til et Professorat. I disse to Stillinger udførte han et betydeligt og dygtigt Arbejde. Han var en meget samvittighedsfuld Lærer og skrev gode Lærebøger i uorganisk og organisk Kemi. Gennem sin „Populær Kemi“ (1900) i „Frem“s Bibliotek bidrog han til Udbredelse af kemiske Kundskaber i Almenheden. Som Højskolens Sekretær tog han sig med stor Interesse af Administrationen og havde en væsentlig Indflydelse paa denne. Sin Interesse for Musik vedligeholdt han hele sit Liv. Ved sin Død var han Formand for Frbg. Kammermusikforening. D. i Kbh. — Gift 1879 Maria Cathinka Balle.

Litt.: F. Balle: „Stamt. over Familien Balle“ 1893; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1886; P. Christensen i „Ugeskr. f. Landmænd“ 1912; Mindord ved S. P. L. Sørensens i „Oversigt o. det kgl. danske Vidensk. Selsk.s Forhandlinger 1914“; Nekrologer i „Tidsskr. f. Landøkonomi“ og „Maanedeskr. f. Dyrslæger“ 1914.

Christensen, Poul (f. $\frac{8}{7}$ 1854), Politiker. F. i Assenløse ved Roskilde. Forældre: Husmand Christen Hansen og Sidsø Poulsdatter. Han oplærtes ved Landvæsenet og som Træskomager og overtog 1878 et Hus i Ødemark ved Sorø, som han siden har beholdt og drevet op til et Mønsterbrug. Han paavirkedes tidlig af den midtsjællandske Venstrebevægelse og kom ind i forskellige offentlige Hverv, var

1882—88 Sogneraadmedlem og er det atter fra 1890. Sidstnævnte Aar valgtes han til Folketinget som Albertis Eftermand i Sorø og genvalgtes til 1918, da Kredens Omlægning fældede ham; s. A. valgtes han til Landstingsmand for 2. Kreds. Han sluttede sig straks til det rene Venstre, stemte mod Forliget og gik 1895 ind i Venstrereformpartiet, men fulgte Zahle ved Sprængningen 1905. Han har altid været ivrig Antimilitarist og Tilhænger af den almindelige Valgret; var sit Partis Ordfører ved Loven om den kommunale Valgret 1907—08. 1909—10 var han Landbrugsminister under Zahle, arbejdede med Held for højere Løn til Skovarbejdere og for Husmændenes økonomiske Selvstyre, men fik ikke sine Forslag om Besparelser i Tilskudet til Husdyravl og om Handel med Smør m. m. vedtaget. Da de radikale efter 1913 fik Flertal sammen med Socialdemokraterne, kom C. 1914 ind i Finansudvalget og blev Ordfører for en Del af Budgettet; han var ogsaa Ordfører for Loven om Amtsraadsvalg 1915—16. Udenfor Tinget har C. haft talrige Tillidshverv, var 1896—1905 Revisor i den sjællandske Bondestands Sparekasse, 1901—09 og fra 1913 Medlem af Arbejdsraadet, fra 1916 Medlem af Arbejderforsikringsraadet o. s. v. Han er en flydende og skarp polemisk Taler, trods sin .Perfektibilitet en udpræget Husmandsrepræsentant. — Gift 1881 Marie Pedersen, d. 1915.

P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Politiken“ $\frac{26}{10}$ 1909; „Venstres Folkeblad“ $\frac{12}{5}$ 1910; J. V. Christensen i „Tiden“ $\frac{20}{5}$ 1914.

Christensen, Christian Axel Richard ($\frac{26}{1}$ 1843— $\frac{2}{8}$ 1876), klassisk Filolog. F. i Kbh. Forældre: kgl. Forrider, Melhandler og Hus-ejer Mads C. og Anna Kirstine Wissing. Blev Student 1861, Lærer ved Borgerdydskolen 1863, tog filologisk Eksamen 1868, blev Dr. phil. 1871. 1871—73 rejste han i Udlandet (Italien og Grækenland) og holdt efter sin Hjemkomst som Privatdocent Forelæsninger ved Universitetet, bl. a. over græsk Arkæologi og Topografi. Hans Hovedværk (foruden Tidsskriftsartikler m. m.) er Disputatsen „Sofisterne“, hvori han, til Dels i Tilslutning til Grote, korrigerer de hidtil raadende Anskuelser om Sofisterne. I „Tidsskrift for Filologi og Pædagogik“ har han skrevet flere vægtige Afhandlinger om Athens Topografi, og efter hans Død udkom „Grækenland i den ældste Tid“ (1878). D. i Trørød. — Gift 1871 Anthonia Eleonore (Anthonore) Tscherning (s. d.).

H. R.

Litt.: Selvbiografi Univ. Progr. Nov. 1871; Nekrolog af S. L. Tuxen i „Nordisk Tidsskrift for Filologi“ N. R. III.

Christensen, Sophus Andreas (f. 18/6 1861), Matematiker, Skolemand. F. i Holbæk. Forældre: Kræaturkommissionær Anders Frederik C. og Karen Marie Malling. Blev Student 1879, tog Magisterkonferens i Matematik 1884, fik Universitetets Guldmedaille 1888 for en Afhandling om Euklids 10. Bog, blev Dr. phil. 1895 ved en Fremstilling af Matematikkens Udvikling i Danmark og Norge i 18. Aarh. Han virkede som Matematik- og Fysiklærer ved Schneekloths Skole 1883—90 og var Bestyrer af et Kursus til Maskinisteksamen 1884—90, blev 1890 ansat ved Odense Katedral-skole, Overlærer der 1902 og Rektor ved Nykøbing Katedral-skole fra 1909. Fra 1901 har han været Revisor i Østifternes Hypotekforening. C.s matematiske Studier har særlig været rettet mod Matematikkens Historie. Hans Kræfter har dog væsentlig været viet det praktiske Liv, hvor hans administrative Evner er kommet ham til Gode. Som Skolemand har han taget virksom Del i det højere Skolevæsens Udvikling og bl. a. været Medlem af Opgavekommissionen for Studentereksamen. Ogsaa det kirkelige Menighedsliv og Bibliotekssagen har han viet sin Interesse. — Gift 1887 Frederikke Nielsen.

Litt.: Univ. Progr. April 1888 (Bedømmelse af Prisaafhandling) og Nov. 1895 (Selvbiografi); Aumont: „1879—1904“ 1904.

Christensen, Hans Severin (f. 19/3 1867), Filosof. F. i Rønne. Forældre: Købmand Hans Christian Julius C. og Laura Christine Margrethe Sørensen. Blev Student 1885, Cand. med. 1892, gennemgik Turnus i Kbh. og var fast Kandidat ved Jyske Asyl 1893—94, studerede i Berlin og praktiserer fra 1896 i Kbh., hvor han blev Kommunelæge 1913.

Hans filosofiske Produktion falder i to Grupper, Etik og Livsfilosofi. Hans med skarp Konsekvens gennemtænkte Kompensationsetik fremstilles i „Naturlig Ret paa Grundlag af ækvivalent Kompensation“ (1907), der formulerer et objektivt og almengyldigt Princip „Lige for Lige“ som Betingelsen for menneskeligt Samliv og som Norm for alle Tidens og Samfunds Moral. I „Retsstaten; en Fremstilling af det offentlige Livs Etik“ (1911) anvendes dette Prin-

cip, idet Statens Retsomraade bygges paa alle Individvers Ligeret og begrænses til nogle faa, for alle Individver fælles Opgaver. Georgeismens Lære om Statsindtægternes Tilvejebringelse suppleres med en Teori om deres retmæssige Anvendelse. En svensk Bearbejdelse af begge Hovedværker er „Social Etik“ (1913). Etikens Metode drøftes i „Etikkens logiske Begrundelse“ (1912). Den personlige Idealitet falder udenfor denne Etik, men behandles i de livsfilosofiske Skrifter „Livsfilosofiske Omrids“ (1914) og „Indad. Det sjælelige Værdigrundlag“ (1918), hvis Psykologi og Metafysik ligner Bergsons. C. har givet Oversættelser efter Nietzsche og Ruskin og deltaget ivrig i den George'istiske Bevægelse. — Gift 1896 Elna Emilie Henriques.

Litt.: J. C. Kall i „København“ 27/; 1914 og i „Filosofi og Religion“ 1915; „Vor Tid“ Sept. 1918; „Politikken“ 10.10/10 s. A.

Christensen, Sophy Adolphine (f. 10/1 1867), Møbelsnedker. F. i Holbæk. Forældre: Skibskaptajn Frederik Adolph C. og Christiane Andersen. Lærte Sløjd hos Aksel Mikkelsen, var ubemidlet og maatte selv tjene sit Brød; paavirkedes af den begyndende Kvindebevægelse, gik i Snedkerlære 1888 og aflagde Svendepreve 1893, hvorefter hun foretog en Rejse til Chicagoudstillingen. 1895 grundlagde

hun som den første kvindelige Snedkermester en egen Møbelsnedkerforretning i Ravnsborggade i Kbh. Efter en Studierejse paa tre Aar for at sætte sig ind i moderne Kunsthåndværk bl. a. i Frankrig overtog hun 1907 Posten som Forstanderinde for Tegne- og Kunstindustriskolen for Kvinder, hvor hun i sin Tid selv havde uddannet sig; denne Virksomhed ledede hun med Myndighed til 1916, da hun atter overtog sin tidligere Forretning som Møbelsnedker. Hun har gjort Montering af hele Hjem til sin Specialitet. Fra 1912 er hun Honorary Member of the Art Teachers Guild i London. — Ugift.

Litt.: „Politikken“ 28/4 1893 og 7/1 1917; „Nye Hjem“ Maj 1918.

Christensen, Viggo (f. 29/4 1880), Kommunalpolitiker. F. i Haagendrup ved Frederiksværk. Forældre: Slagter Christen C. og Sophie Amalie Collatz. Kom i Bogtrykkerlære og blev Svend i Holbæk 1899; efter en Rejse til Tyskland, Schweiz, Italien o. fl. St. kom han til Kbh. 1902 og dannede s. A. „Socialdemokratisk Ungdomsforening“. C. stod i de første Aar lidt til venstre indenfor sit Parti som ung, begejstret Heds-pore; bl. a. startede han en med megen agitatorisk Kraft ledet antimilitaristisk Be-

vægelse. Hans solide Egenskaber som Fører og Vækker bragte ham dog snart frem

i forreste Række, 1907—14 var han Formand for „Typografisk Forening“, 1904—07 for Klubben „Karl Marx“, 1904—09 Medredaktør af „Socialisten“, blev 1905 Medlem af Partiets Hovedbestyrelse og kom 1909 ind i Borgerrepræsentationen, hvor han 1916—17 var sit

Partis Budgetordfører. Endelig valgtes han 1917 til Fattigborgmester og har straks vist virksom Reformiver, har stor Fortjeneste af Folkekøkkensagen og af Forsørgelsesvæsenets Organisation. I egentlig Politik har han deltaget som Socialdemokratiets Kandidat i Frederiksberg 1. Kreds 1910 og 1913. C. er varmblodig Idealist og kundskabsrig Praktiker, en af de evnerigeste af de yngre Fagforeningsmænd. — Gift 1905 Nielsine (Ninna) Jacobine Knudsen. P. E. Litt.: „*Soc. Dem.*“ 3/3 1909, 14/6 1910 og 8/6 1917; „*Politiken*“ 29/11 1917; „*Ill. Tid.*“ s. A.; „*Pressens Magazin*“ Maj 1918.

Christensen, Christian Villads (f. 16/2 1864), Historiker. F. i Nørbæk ved Randers. Forældre: Lærer Christen C. og Ane Christensdatter. Blev Student 1882 og tog 1888 Skoleembedseksamen i Historie, vandt 1889 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Danmarks Forhold til Sverige 1613—30. 1889 udnævntes han til Assistent i Rigsarkivet og gjorde fra 1890 Tjeneste ved Viborg Provsarkiv; 1896 blev han Raadstuearkivar i Kbh. C. er en grundig, lærd og skarpsindig Historiker med speciel Interesse for Kulturhistorie og ikke uden Fremstillingsevne. Han disputerede 1900 med den interessante Afhandling „Baareprøven“ og har siden af større Værker udgivet „Nykøbing paa Mors 1299—1899“ (1902) og „København i Kristian VIII.s og Frederik VII.s Tid 1840—57“ (1912), ligesom han 1911 udgav „Københavns Privilegier“. Ved Siden heraf har han skrevet en lang Række Afhandlinger i „Samlinger til jydsk Historie og Topografi“, det af ham selv fra 1907 redigerede Tidsskrift „Historiske Meddelelser om Kbh.“ o. a. St.; nævnes kan „Københavns Vækst og Udvidelse“ (1907), „Hekseprocesser fra Midtjylland“ (1910), „Forsvundne Gadenavne“ (1911), „Stubber Klosters Historie“ (1911), „Gudum Klosters Historie“ (1913), „Kampen mod Hundene i København“ (1914), „Stadsmusikanten“ (1916) o. s. v. I

Socialpolitik har C. taget Del som ivrig Georgeist og radikal Venstremænd; han har paa dette Omraade bl. a. skrevet „Københavnske Grundværdier“ (1911) og „Hjem fra Møde“ (1914) samt oversat Tolstojs „Jordspørgsmaalet løst“ (1912); 1906—10 var han Formand for den danske Henry George-Forening. — Ugift. P. E.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1900; „*Politiken*“ 10/2 1914.

Christensen, William (f. 6/6 1866), Historiker. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Chr. C. og Hansine Hendrine Bertelsen. Blev Student 1883 og tog

1889 Skoleembedseksamen med Historie som Hovedfag, ansattes 1891 som Assistent i Rigsarkivet, blev Arkivsekretær 1898, trak sig af personlige Grunde tilbage 1912, men udnævntes efter Prof. Erslevs Overtagelse af Rigsarkivarposten til Arkivar i 1. Afdeling 1916. C. er en af den

Erslevske Skoles sikreste Teknikere og besidder især for det 14.—15. Aarh. et grundmuret Kildekendskab. Han disputerede 1895 med „Unionskongerne og Hansestæderne 1439—66“ og vandt 1901 Videnskabernes Selskabs Guldmedaille for en Afhandling om „Dansk Statsforvaltning i det 15. Aarh.“, en ypperlig Materialsamling, der udkom som Bog 1903. 1887—93 var han Medarbejder ved Erslevs Repertorium over middelalderlige Breve og staar paa Titelbladet som Medudgiver. Selv udgav han bl. a. 1904 „Dronning Christines Hofholdningsregnskaber“ og 1912—14 det mønsterverdige „Missiver fra Kongerne Christiern I's og Hans' Tid“ (2 Bd.). Sin Slægts Historie behandlede han i „Oluf Christensen“ (1913). 1904 blev han Medlem af det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog og er fra 1915 dets Kasserer. — Ugift. P. E.

Litt.: Slægt i ovenn. Værk om Oluf C.; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1896.

Christensen (-Ordrup), Carl Frederik (22/11 1846—9/3 1916), Filantrop, Forfatter. F. paa Stampen i Jægersborg Dyrehave. Forældre: Smedemester Christian Viggo C. og Christiane Thorsen. Kom efter Konfirmationen i Tobaksarbejderlære i Kbh. og havde selvstændig Forretning 1873—74. I sin Fritid kom han ind paa Søndagsskole- og anden Lærergerning, og 1874 opgav han sin Forretning og blev Elev paa

G. B. Rodes Højskole i Ordrup. 1876—78

var han Lærer her og 1875—91 ved H. C. Frederiksens Skole sst. Fra Begyndelsen af stærkt interesseret for Børn og Børnesag optog han efterhaanden flere og flere Børn i sit Hjem, og heraf udviklede sig Børnehjemmet Christianshvile i Ordrup, som C. fra 1889 ledede med stor Energi og Offervillighed. Samtidig deltog han, bl. a. sammen med L. Budde, i Agitationen for Oprettelsen af Plejehjemsforeninger Landet over og havde megen Del i de opnaaede Resultater. 1887—1909 udgav han Tidsskriftet „De Hjemløse“ og udfoldede iøvrigt fra 1881—1913 en livlig æstetisk Forfattervirksomhed, der ene udsprang af hans Kærlighed til Børn og Ønsket om at bringe Mennesker i Rapport til dem. D. i Ordrup. — Gift 1) 1870 Johanne Larsen, d. 1891. 2) 1892 Caroline Amalie Petersen. P. E.

Litt.: Erindringer i „Juletoner“ II 1892 og „De Hjemløse“ 1909, Nr. 4; Nekrolog i „Børnesagens Tidende“ 1916.

Christesen, Frederik Christian Vilhelm (⁴/₇ 1822—²⁰/₁₂ 1899), Guld- og Sølvvarefabrikant. F. i Kbh. Forældre: Styrmand

Anders C. og Vilhelmine

Magdalene Augusta

Grandjean. Kom i Guld-

smedlære i Slagelse, arbej-

dede derefter som

Svend forskellige Sted-

der, bl. a. 3 Aar i en

Prægestalt i Bremen.

1846 etablerede han sig

i Slagelse og 1856 i

Kbh. Han er den første,

der her i Landet

har optaget fabrikmæssig Tilvirkning af Guld- og Sølvvarer, særlig Skeer og Smykker (i „oldnordisk“ Stil). Gennem det 1861 oprettede Kunstflidslotteri kom han i Forbindelse med en Del Kunstnere, bl. a. Peters og Olrik, der tegnede mange Genstande for ham. Hovedpræget paa hans Forretning blev dog den industrielle Massefabrikation. Nogen særlig kunstnerisk Karakter fik hans Frembringelser kun undtagelsesvis gennem enkelte pragtfulde og kostbare Udstillingsgenstande. D. i Kbh. — Gift 1846 Louise Pape, d. 1882. R. B.

Litt.: „Stamt. over Familien Grandjean“ 1896; C. Nyrop, „V. C.“ 1871 og „Dansk Guldsmedekunst“ 1885; „Haandværkerbladet“ IX 1892, Nr. 54; Nekrologer i „Tidsskr. for Industri“ I 1900; „Ill. Tid.“ — 1900.

Christian (Christiern) I (1426—²¹/₅ 1481), Konge. Forældre: Grev Diderik den Lykkelige af Oldenborg og Hedevig af Holsten. Blev 1448 paa sin Morbroder Hertug Adolfs Anvisning valgt til dansk Konge og ægtede Enkedronningen. 1450 blev han Norges Konge og efter langvarig Strid 1457 Sveriges Konge. 1460 hyldedes han som Greve i Holsten og Hertug i Slesvig efter at have bekræftet Ridderskabets Privilegier. 1463 mistede han Sverige, og under For-

søgene paa at genvinde det led han 1471 Nederlaget paa Brunkeberg, hvor han selv saaredes. Foretog 1474 en Rejse til Paven og sine Slægtninge i Italien, der modtog ham med store Æresbevisninger. C. var en smuk og kraftig Mand, han var gammild, modig og virkelysten, men uden større Statsmandsevner og uden Fæsthed i sin Politik, ligesom hans Optræden ofte var ubehersket. Tillige var han uøkonomisk og styrtede Riget i stor Gæld. D. i Kbh. — Gift 1449 Dorothea af Brandenburg (s. d.), d. 1495. Th. B. B.

Litt.: Langebek: „Jubeltale over C. I.“ 1749; Styffe: „Bidrag til Skandinaviens Hist.“ III—V 1870—84; Paludan-Müller: „De første Konger af den oldenborgske Slægt“ 1874 og i „Hist. Tidsskr.“ V 2 1880; L. Daae: „C. I's norske Historie 1448—58“ 1879; W. Christensen: „Unionskongerne og Hansestæderne 1439—66“ 1895; J. L. Heiberg i „Tilskueren“ 1902; C. E. Reventlow: „Freskerne paa Slottet Malpaga“ 1903; F. Beckett i „Kunst“ VI 1904; „Svensk Hist. Tidsskr.“ 1908.

Christian (Christiern) II (¹/₇ 1481—²⁵/₁ 1559), Konge. F. paa Nyborg Slot. Forældre: Kong Hans (s. d.) og Christine af Sachsen (s. d.). Blev uddraget delvis i borgerlige Forhold og tidlig vænnet til Deltagelse i Regeringen. 1506 —12 styrede han Norge kraftig, men egenmægtig. Efter at han 1513 var blevet Konge, kom han hurtigt i et spændt Forhold til Adelen, især efter Torben Oxes (s. d.) Henrettelse. Til Sverige,

der ikke vilde antage ham som Konge, gjorde han et uheldigt Tog 1518, men sejrede 1520 og blev efter at have lovet Amnesti endelig anerkendt som Konge der. Ved det stockholmske Blodbad ⁸/₁₁ 1520 forspildte han imidlertid det vundne, idet Sve-

rige Aaret efter løsev sig og dermed endelig sprængte Unionen. Hans Forhold til Genstligheden var daarligt, da han støttede den reformatoriske Bevægelse. 1521 indkaldte han Hollænderne til Amager. Fore-

tog 1521 en Rejse til Holland og udstedte s. A. to Love, der især begunstigede Byerne, hvor Handelen skulde koncentreres, men samtidig stillede dem i større Afhængighed af Kronen. Den uheldige Indflydelse, Raad-

givere som Didrik Slaghæk (s. d.) og især Sigbrit (s. d.) fik paa ham, fjernede store Dele af Befolkningen fra ham, og hans Til-

sidesættelse af Adelen til Fordel for de borgerlige Stænder bevirkede, at den jyske Adel 1523 gjorde Oprør og indkaldte Frederik I (s. d.). ¹³/₄ forlod C. Kbh. og levede derefter 8 Aar i Udlandet optaget af at søge

Hjælp til at genvinde sit Rige. 1531 landede han med en Hær i Norge, men dog derfra med frit Lejde til Danmark. Lejdet blev imidlertid brudt, og C. holdt i Fængsel paa Sønderborg Slot til 1549, da han flyttedes til Kalundborg. Med en overordentlig Virkekræft og tiltalende Omsorg for de lavere Stænder forbandt C. hensynsløs Brutalitet over for sine Modstandere, ligesom hans Karakter plettedes af Troløshed. I sin Politik formaaede han ikke at vise det rette Maadehold, hvorfor mange af hans Planer, skønt gode i sig selv, hurtigt faldt til Jorden. Til en objektiv Vurdering af hans Personlighed og Betydning er man dog endnu næppe naaet. D. paa Kalundborg Slot. — Gift 1515 Elisabeth (Isabella) af Østrig (s. d.), d. 1526. *Th. B. B.*

Litt.: Behrmann: „C. II's Fængsels- og Befrielseshistorie“ 1812 og „Kong C. II's Hist.“ I—II 1815; Allen: „De tre nordiske Rigers Hist.“ II—V 1865—72 og „De rebus C. II exsulis commentatio“ 1844; Paludan-Müller: „De første Konger af den oldenborgske Slægt“ 1874; Sick: „Nogle Bidrag til C. II's Hist. under Landflygtigheden“ 1860; Erslev i „Hist. Tidsskr.“ VI 3 1891; Heise: „C. II i Norge“ 1877; „Dsk. Mag.“ V 1 1887 og 5 1902. Jfr. Dronning Elisabeth.

Christian III (¹²/₈ 1503—¹/₁ 1559), Konge. F. paa Gottorp. Forældre: Senere Kong Frederik I (s. d.) og Anna af Brandenburg. I

Faderens Kongetid var han i længere Tid Statholder i Hertugdømmerne, hvor han i høj Grad begunstigede den lutherske Reformation. 1533 lod han sig efter Faderens Død hyldet til Hertug i Slesvig og Holsten sammen med sine Brødre, og da han 1534 var blevet hyldet til Konge af

Adelen i Vestdanmark, vandt han efter en toaaring Kamp 1536 hele Riget. Hans Kongering indlededes med Bispens Fængsling, Kirkegodsets Inddragelse og Reformationens Indførelse, og hans Hovedgerning som Konge var Styrkelsen af den lutherske Reformation og Sikringen af Kronens økonomiske Stilling ved en gennemgribende Reform af Lensvæsenet; begge Dele gennemførtes med Kraft, men samtidig med en saa overlegen Besindighed, at alvorlige Brydninger blev undgaaet. Tillige formaaede han at løsgøre sig fra den tyske Indflydelse og omgav sig i stadig højere Grad med dansk Adel, til hvilken han stod i et godt Forhold. I udenrigspolitik Henseende støttede han vel sine Trosfæller i Tyskland, men undgik heldig større krigerske Forviklinger med den katolske Kejser. Hans personlige Liv var præget af en Religiositet og Sædelighed, der ogsaa satte sit Spor paa Livet ved Hoffet. D. paa Koldinghus. — Gift 1525 Dorothea af Sachsen (s. d.), d. 1571. *Th. B. B.*

Litt.: Krag og Stephanus: „Kong C. III“ 1776; Clauss: „C. III“ 1859; O. A. Johnsen i „Hist. Skrifter tilegnede Ludvig Daae“ 1905; Schäfer: „Gesch. v. Dänemark“ IV 1893; Erslev: „Konge og Lensmand“ 1879; „Hist. Tidsskr.“ IV 3 og 6 1872 og 1877.

Christian IV (¹²/₄ 1577—²⁸/₂ 1648), Konge. F. paa Frederiksborg. Forældre: Kong Frederik II (s. d.) og Sophie af Mecklenborg (s. d.). Blev ved Faderens Død 1588

Konge, dog saaledes at Regeringen foreløbig skulde føres af fire Rigsraader; samtidig modtog han under Hans Mikkelsen (s. d.) en alsidig Uddannelse og overtog derefter 1596 Regeringen. Hans ydre Politik betegnes ved et

stadigt Fjendskab til Sverige, der førte til Krigene 1611—13 og 1643—45. Hans uheldige Deltagelse i Trediveaarskrigen skyldes sikkert delvis hans Tilknnytning til sine nordtyske Trosfæller, men ogsaa Ønsket om at skaffe sig og sin Slægt politisk Indflydelse i Tyskland, hvor han ligesom i Forholdet til Sverige undervurderede sine Modstanderes Styrke. I sin indre Styrelse af Landet udviste han en altomfattende Virksomhedstrang, der gav sig de forskelligste Udslag: Anlæg af Købstæder, Opførelse af Slotte og andre store Byggeforetagender, storstilede Arbejder paa at regulere Militærvæsen, Retsvæsen, Haandværk, Landbrug, Handel (især ved Dannelse af Kompagnier), Udsendelsen af Togter til Indien og Grønland. Ogsaa for Norge viste han stor Interesse og besøgte 25 Gange dette Land. Hans Arbejdssevne var mægtig, hvad ikke mindst hans talrige egenhændige Breve, der beskæftiger sig med alle Forhold indenfor Statsstyrelsen, fra de vigtigste til de ubetydeligste, giver utallige Vidnesbyrd om. Desuden besad han stor personlig Kraft og Tapperhed og deltog selv i flere Slag, saaledes Søslaget paa Kolberger Heide (1644), hvor han blev saaret. Hans Natur var en ejendommelig Blanding af Godmodighed og Brutalitet, ligesom ogsaa hans ydre Optræden, der oftest var godmodig og jovial, pludselig kunde blive heflig og ubehersket. Jagt, Drikkelag og Kvinder var hans Adspredelser, hvad der satte sig Spor i hans talrige Kærlighedsforbindelser og i Hoffesterne, som kun Musikken, for hvilken han interesserede sig meget, i nogen Grad bidrog til at forfine. D. paa Rosenborg Slot. — Gift 1) 1597 Anna Cathrine af Brandenburg (s. d.), d. 1612. 2) 1615 Kirstine Munk (s. d.), d. 1658. *Th. B. B.*

Litt.: Slange: „C. IV's Hist.“ udg. af Gram 1749; C. IV's egenhændige Breve ved Molbech 1848 og ved Bricka og Fridericia 1878—91; Kalenderoptegnelser i Schlegel: „Samml. z. dän.

Gesch." II 1777, Suhm: „Ny Saml." II 1793, „Mag. f. Rejseagttagelser" IV 1825, „Dsk. Saml." V 1864 og II 3 1873; „Hist. Tidsskr." II 3 1850; Krauss og Bering Liisberg i „Gads danske Magazin" 1908—09; Troels-Lund: „C. IV's Skib paa Skanderborg Sø" 1893 og „Historiske Skitser" 1876; Schäfer: „Gesch. v. Dänemark" V 1903; Bering Liisberg og A. Larsen: „C. IV" 1890—91; „Af Gehejmeraad Ditlev Ahlefeldts Memoirer" ved Bobé 1895; Ogiér: „Det store Bilager i Kbh. 1634" 1914 („Mem. og Breve" XX); Fridericia i „Hist. Tidsskr." VII 4 1904.

Christian V (15/4 1646—25/8 1699), Konge. F. paa Flensborg Slot. Forældre: Kong Frederik III (s. d.) og Sofie Amalie af Brunsvig-Lyneborg. (s. d.). Foretog 1662—63 en Rejse til England og Frankrig, hvis pragtfulde Hofliv muligvis har haft Indflydelse paa hans senere Udvikling; blev Konge 1670. Hans Udenrigspolitik var især bestemt af Lysten til at tage Hævn over Sverige og

Gottorp for de Nederlag, hans Fader havde lidt; Resultater i saa Henseende naaede han dog ikke. Han arbejdede selv alvorlig med i Landets indre Styrelse, men blev for let et Offer for Stridighederne mellem de ledende Mænd. Dog naaedes vigtige Resultater, især Danske Lov 1683. Opfyldt af Tanken om Kongedømmets Storhed nærrede han Frygt for den gamle danske Adel, i hvilken han saa en Fare for den unge Enevælde, og fremdrog i Stedet dels borgerlige og dels indkaldte Tyskere, der skulde danne en Ramme om hans pragtfulde Hof (Rangforordningen af 1671 og Indstiftelsen af Dannebrogordenen s. A.) med dets pragtfulde og kostbare Fester. Han roses dog samtidig for sin Jævnhed og talte og skrev Dansk, ligesom han af Karakter var godmodig og kun nødig afslog Andragen der om Hjælp. Jagt og Ridning var hans kæreste Fornøjelser, men han var tillige personlig tapper og deltog selv i flere Slag i den skaanske Krig. For Norge viste han stor Interesse (Norske Lov 1687), og ved en Rejse der 1685 gjorde han sig meget yndet. D. paa Kbh. Slot. — Gift 1667 Charlotte Amalie af Hessen-Kassel (s. d.), d. 1714.

Th. B. B.

Litt.: Riegels: „Forsøg til Femte C.s Historie" 1792; Høst: „C. V." 1854; E. Holm: „Danmark-Norges Hist. 1660—1720" 1885—86; Mejborg: „C. V's Hof" 1882; Dagbøger i „Hist. Tidsskr." II 1—2 1847—48, „Aarsberetninger fra Gehejmearkivet" VI—VII 1881—83 og „Danske Mag." V 4 1901; Dagjournaler i „Danske Mag." VI 2 1916; „Svensk Hist. Tidsskr." 1898; „Hist. Tidsskr." VII 2 1899—1900; A. Tuxen i „Museum" 1892 II; Brasch: „Om Rob. Molesworths Skrift" 1879; Suhm i „Vor Fortid" II 1918; „C. V's Testamenter" 1860; A. D. Jørgensen i „Hist. Athd." III 1898 og „Griffenfeld" 1893—94; Fabricius: „Griffenfeld" 1910; C. Christiansen: „Bidrag til dansk Statsusholdnings Hist." I

1908; M. Skaanlund: „Gyldenløves Lakaj" 1912 („Mem. og Breve" XVII).

Christian VI (30/11 1699—6/8 1746), Konge. F. i Kbh. Forældre: Kong Frederik IV (s. d.) og Louise af Mecklenborg-Güstrow (s. d.). Modtog en omhyggelig, men pietistisk ledet Opdragelse, der satte sit Præg paa hans hele Karakter. Blev Konge 1730 og regerede 16 Aar, udadtil i største Ro; i Aarhundreder var han den første Konge, der ikke førte Krig. Til at opbølge Landet havde han den bedste Villie, og hans Arbejdsomhed var vel kendt, men under Paavirkning af sin nedennævnte Dronning holdt han sig fjern fra enhver Berøring med Folket, Kejtethed i ydre Optræden bidrog sikkert ogsaa her til. Mange af hans Regeringsforanstaltninger (f. E. Stavnsbaandet) blev derfor præget af Snæversyn, og hans Pirrelighed og Iver for at hævde sin Storhed og Magt bevirkede, at flere dygtige Statsmænd fjernedes fra deres Stillinger og erstattedes med andre, delvis ringere og oftest Udlændinge. Samtidig brugtes umaadelige Summer til Byggeforetagender (Hørsholm, Kristiansborg, Eremitagen), der skulde danne en Ramme om det ophøjede Kongedømme. I religiøs Henseende var C. udpræget pietistisk, hvad der stærkt prægede Hoflivet, hvor ogsaa tysk Kultur kom til at spille en fremtrædende Rolle. For Norge (som han besøgte med sin Dronning) interesserede han sig meget, men hans Hovedbetydning ligger dog i de under ham indførte Forbedringer i Universitetets og Skolevæsenets Forhold, ligesom ogsaa Konfirmationen indførtes (1736) i hans Regeringstid. D. paa Hørsholm. — Gift 1721 Sophie Magdalene af Brandenburg-Kulmbach (s. d.), d. 1770.

Th. B. B.

Litt.: J. Møller i „Mnemosyne" II—IV 1831—33; Koch: „Kong C. VI's Historie" 1886; E. Holm: „Danmark-Norges Hist. 1720—1814" II 1894; H. L. Møller: „Kong C. VI og Grev Stolberg-Wernigerode" 1889; Suhm i „Vor Fortid" II 1918; Dagbøger i „Dsk. Saml." II 4—5 1874—77; Rørdam: „Hist. Saml. og Studier" II—III 1896—98, „Kirkeh. Saml." V 4 1908 og „Danske Mag." VI 2 1916.

Christian VII (29/1 1749—13/3 1808), Konge. F. i Kbh. Forældre: Kong Frederik V (s. d.) og Louise (s. d.) af Storbritannien. Skønt født med degenerative Forudsætninger kunde han i sin Opvækst ved overfladisk Receptionsevne og Lærenemme vække endog betydelige Forventninger. Fra 1755 var hans Opdrager Holsteneren Ditlev Reventlou, en barsk og hidsig Natur, der ganske forkastelig under streng Tugt indpiskede

ham Kundskaber og forcerede hans Uddannelse i alt for tidlig Alder. Hans første egentlige Lærer Georg Nielsen, en føjelig Stuelærd, afløstes af Reverdil (s. d.), der hurtigt blev klar over sin Elevs mentale Brist og indsaa det fejlagtige i hans Opdragelse, men trods sin gode Villie kun magtede lidt. 17 Aar gl. besteg C. Tronen ¹⁴/₁ 1766 og

blev ⁹/₁₁ s. A. formælet med sin Morbroders 15aarige Datter Caroline Mathilde (s. d.) af Storbritannien. I det første Aar af sin Regering, i den korte Tid, A. G. Moltke havde Styret og medens Reverdil var hans Raadgiver, viste han en flygtig Interesse for Statsagerne, ligesom han paa Udenlandsrejsen 1768 forstod at optræde med en Anstand og Værdighed, der imponerede uindviiede. Hans længe stigende Sindssyge tog Fart, og hans skamløse Udskejelser i Selskab med uværdige Yndlinge ved Hofet, særlig med den berygtede Støvlet-Katrine (s. d.), svækkede yderligere hans Forstand og Helbred. Den sparsomme Interesse for Statens Styre, som Reverdil havde bibragt ham, gik, naar han var aandsnærværende, i Retning af Struensees Reformideer, men iøvrig overlod han denne hele Magten og fandt sig apatisk i den bedragne Ægtemands Rolle. Ved Hofrevolutionen ¹⁷/₁ 1772 blev han skræmmet til at udstede Ordren til Dronningens og Struensees Fængsling og underskrev uden Modstand den sidstnævntes Dødsdom. I sin lange Regeringstid, baade medens Stifmoderen Juliane Marie og Arveprins Frederik havde den egentlige Magt til 1784, og efter at hans Søn, den senere Frederik VI var blevet Kronprinsregent, fremtraadte han ved alle officielle Lejligheder som Landets Konge. Hans for Omgivelserne pinlige spontane Anfald af ondsindet Raseri og lunefuldt Ubehersketthed ved mere og mere for Sløvsind; stedse sjældnere kunde han endnu i lyse Øjeblikke overraske ved maliciøse eller pudsige Indfald og Udfald, dikteret af den Hjerteløshed og Egoisme, der prægede hans Sindssyge. Han var ikke saa lidt under Middelhøjde, en stor, sirlig pyntet Dukke, men hans Velproportionerthed i Forbindelse med hans udviklede Plastik og Evne og Lyst til at agere kunde give ham majestætisk og fornem Holdning. Han havde et meget langligt Ansigt, markerede Træk, behersket af den fremtrædende oldenborgske Næse, og blaa, udtryknløse Øjne. D. i Rendsborg. — Gift 1766 Caroline Mathilde (s. d.). Ægteskabet opløst 1772; hun d. 1775.

L. B.

Litt.: Molbech i „Hist. Tidsskr.“ II 4 1852; Wittich: „Struensee“ ved Blangstrup 1887; Blangstrup: „C. VII og Caroline Mathilde“ 1890; J. Brown: „Original Memoirs of the Sovereigns of Sweden and Denmark 1766—1818“ 1895 (1. Udg. 1818); E. Holm: „Danmark—Norges Hist. under C. VII“ 1902—09; V. Christiansen: „C. VII's Sindssygdom“ 1906; L. Koch og A. Friis i „Hist. Tidsskr.“ VIII 1 1907; A. Fjelstrup: „Skilsmiseprocessen mellem C. VII og Caroline Mathilde“ 1908; Reverdils Memoirer 1916; R. Neilendam: „Scenen drager“ 1916; P. F. Suhm i „Vor Fortid“ II 1918. Se iøvrig Caroline Mathilde og Struensee.

Christian VIII (C. Frederik) (¹⁸/₉ 1786—²⁰/₁ 1848), Konge. F. i Kbh. Forældre: Arveprins Frederik (s. d.) og Sophie Frederikke af Mecklenborg-Schwerin. Den højt begavede Dreng fik en udmærket Opdragelse og tilegnede sig udstrakte Kundskaber. 1813 sendtes han som Statholder til Norge og vandt her under meget vanskelige Forhold stor Popularitet ved sin Intelligens, sin vindende Elskværdighed og sit folkelige Væsen. Efter Freden i Kiel tænkte C. et Øjeblik paa at lade sig udraabe til Konge i Kraft af sin Arveret, men bøjede sig hurtigt ind under Folkevillien og modtog Maj 1814 Kronen samtidig med en fri Forfatning. Det viste sig snart umuligt at hævde Rigets Frihed, men C. indlagde sig uvisnelig Fortjeneste af Norge som Mellemand overfor Stormagterne og ved sin uselviske Resignation. Hjemkommet til Danmark blev han Guvernør paa Fyn og besteg Tronen efter Frederik VI 1839. Han ansaas almindelig for liberal, og hans Fortid i Norge kunde tale derfor, men i Virkeligheden var hans Frisind alt for abstrakt og forsigtigt til at tilfredsstille den unge Liberalisme. Til Folkets store Skuffelse afviste han alle Forslag om en Konstitution, og hans virksomme Reformiver kunde ikke bøde herpaa. Svækkede dette hans Stilling, saa blev den endnu svagere gennem hans sønderjyske Politik, hvor han stod overfor uløselige Opgaver. C. var absolut dansk af Sind og Tanke, men han synes noget at have manglet Blik baade for Danmarkens særlige Vanskeligheder i Sønderjylland og for de nationale Modsætnings ulægelige Karakter. Han vilde mægle, vilde holde Monarkiet sammen og gøre Ret og Skel til begge Sider, men han ejede ikke de eminentes Statsmandsevner, som denne Politik i hvert Fald havde krævet. Udnævnelsen af Prinsen af Nør til Statholder 1842 og det aabne Brev af 1846 faldt hver for sig ud til Fejlgreb, som siden skulde hævne sig. I sine sidste Aar syslede C. med Tanken om en friere Forfatning, men maatte iøvrig se Folket glide mere og mere fra sig og de

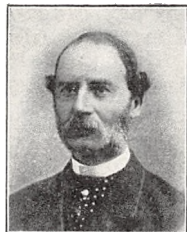

indre Forhold spændes. Han var en sjælden fin og overlegen aandelig Begavelse og en mandig skøn, elegant og sleben Verdensmand, men politisk hjemløs. Tiden var løbet ham forbi, han kunde ikke lede den, og han var for nøgtern og for kølig til at lade sig rive med af den. Hans højst interessante Personlighed og hans Stilling til de afgørende politisk-nationale Begivenheder er dog endnu ingenlunde forsket til Bunds. D. i Kbh. — Gift 1) 1806 Charlotte Frederikke (s. d.) af Mecklenborg-Schwerin, Ægteskabet opløst 1810; hun d. 1840. 2) 1815 Caroline Amalie (s. d.) af Augustenborg, d. 1881.

P. E.

Litt.: C. F. Wegener: „Mindeblad om C. VIII“ 1848; C. VIII's Dagbog 1814, udg. af Ahnfelt 1883; flere Bøger af Yngvar Nielsen om Norge i 1814; A. D. Jørgensen: „Kong C. VIII og den danske Sag i Nordslesvig“ (i „Sonderjyske Aar-bøger“ 1894); Ewald: „En Slægts Historie“ II 1905; Martensen: „Af mit Levnet“ II 1883; C. F. Holten: „Erindringer“ 1899; Bodenhoff: „Hofliv under trede Konger“ 1913; Brock: „Die Vorgesch. der schlesw.-holst. Erhebung“ 1916; P. Lauridsen: „Da Sonderjylland vaagnede“ 1916 ff.

Christian IX (⁸/₄ 1818—²⁹/₁ 1906), Konge. F. paa Gottorp. Forældre: Hertug Vilhelm (s. d.) af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücks-

borg og Louise af Hessen-Kassel. Han nedslammede baade paa fædrene og mødrene Side fra det danske Kongehus og opdroges fra 1831 i Danmark, hvor Frederik VI satte megen Pris paa ham. 1839—41 studerede han i Bonn, uddannedes iøvrig som Officer. Efterhaanden som Udsigterne til den gamle Kongeslægts Uddøen voksede, henledes Opmærksomheden paa C., og ved Londonertraktaten 1852 og Arvefølgeoven 1853 erkendtes han som Tronfølger. 1856 fik han Sæde i Gehejmestatsraadet, men indtog iøvrig under Frederik VII en tilbagetrukken Stilling, bl. a. paa Grund af Forholdet til Grevinde Danner. ¹⁵/₁₁ 1863 besteg han Tronen under de vanskeligste Forhold; han, der var Helstatsmand, var mest tilbøjelig til ikke at stadfæste den nylig vedtagne Novemberforfatning, men maatte bekvemme sig dertil paa Grund af Folkestemningen. Efter Danevirkes Røining gav man med Urette C. og Dronning Louise Skylden, ligesom der rejstes ganske uberettigede Tvivl om C.s Danskhed. Under Londonerkonferencen foretrak C. en Personalunion fremfor at opgive Holsten eller dele Slesvig, men maatte resignere overfor Folkestemningen. Snart efter Kri-gen begyndte den politiske Strid 1870—94, hvorunder C. gentagne Gange tog aabent Parti for Højre og Ministeriet Estrup og

som Følge deraf blev Genstand for stærk Misstemning. Imidlertid var Agtelsen for C.s pletfri Person og hans jævne Noblesse i Stigen, og hans vidtomfattende Familie- og Venskabsforbindelser med Europas Fyrster øgede hans Popularitet. 1901 opgav han Kampen med Folketinget og omfattedes i sine sidste Aar af en varm og stilfærdig Veneration, der passede til hans hele beskedne Fremtræden. D. i Kbh. — Gift 1842 Louise (s. d.) af Hessen-Kassel, d. 1898.

Litt.: N. Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916; H. P. G. B. Barfod: „Kong C. IX“ 1888—1906; A. Thorsøe: „Kong C. IX“ 2. Udg. 1906 og „Mindeblade fra Kong C. IX's Ungdom“ 1917; C. G. N. Davids Optegnelser i „Hist. Tidsskr.“ VIII, 5 1914; C. H. Rordam: „Hofliv under C. IX“ 1918.

Christian X (C. Carl Frederik Albert Alexander Vilhelm) (f. ²⁹/₁₀ 1870), Konge. F. paa Charlottenlund Slot. Forældre: Senere Kong Frederik VIII (s. d.) og Louise (s. d.) af Sverige-Norge. Tog

naturvidenskabelig Artium 1889, men blev iøvrig uddannet som Officer, 1888 Sekondløjtnant, 1891 Premierløjtnant, laa ved Rytteriets Befalingsmandsskole i Randers 1891—92 og tjente Juni-Sept.

1892 i Aarhus. Iøvrig stod han ved Livgarden, blev 1898 Kaptajn, 1905 Oberstløjtnant, 1906 Oberst og Chef for Garden, 1908 Generalmajor og en kort Tid Chef for jyske Brigade, derefter til Raadighed for 1. Generalkommando. C. blev 1906 Kronprins og ¹⁵/₅ 1912 ved Faderens Død Konge. Han og Dronningen besøgte Stockholm Nov. 1912, Christiania Febr. 1913, Berlin Febr. 1913 og foretog i Foraaret 1914 en Rejse til London, Paris, Bryssel og Amsterdam. C., der 1902 fik foræret Marselisborg Slot ved Aarhus og siden har erhvervet Villa paa Skagen, under et stille Privatliv, bl. a. om Bord paa sin Yacht. Som Regent har han holdt sig strengt indenfor konstitutionelle Grænser, men dog ved Lejlighed manifesteret sin personlige Opfattelse, saaledes i Spørgsmaalet om de kongevalgte Landstingsmænds Opløsning 1914 og i sine Bestræbelser for at hindre Folketingsvalg Sommeren 1916. Grundlovens Stadfæstelse ⁹/₆ 1915 er den vigtigste indre Begivenhed under C.s Regering; han fejredes efter den af et Kvindetog. — Gift 1898 Alexandrine (s. d.) af Mecklenborg-Schwerin.

P. E.

Litt.: Johanne v. Kohl: „Kong C. X“ 1914; „Dronning Alexandrines Julebog“ 1915; „Soc. Dem.“ ¹⁹/₃ 1919.

Christian (V) (¹⁰/₄ 1603—²/₆ 1647), udvalgt Prins. F. i Kbh. Forældre: Kong

Christian IV (s. d.) og Anna Cathrine (s. d.) af Brandenburg. Valgtes til Tronfølger 1608

og førte Regeringen under Faderens Deltagelse i Trediveaarskrigen. Fra 1632 styrede han Lolland og Falster, hvor han førte et udsvævende og ødselt Liv. Var uden personlig Dygtighed. D. paa Körbitz i Sachsen. — Gift 1634 Magdalene Sibylla af Sachsen, d. 1668. *Th. B. B.*

Litt.: V. B. i „Nyborg Avis“ 2-^o/₆ 1897; Ogiær: „Det store Bilager i Kbh. 1634“ 1914 („Mem. og Breve“ XX).

Christian Albrecht (³/₂ 1641—²⁷/₁₂ 1694), Hertug af Gottorp. F. paa Gottorp. Forældre: Hertug Frederik III af Gottorp (s. d.)

og Marie Elisabeth af Sachsen. Blev 1659 efter Faderens Død Hertug og fik 1665 oprettet Universitetet i Kiel. Hans Politik var, trods hans Ægteskab med Kong Frederik III.s Datter, oftest danskfjendtlig, hvorfor Christian V 1675—79 og 1684—89 holdt hans Lande besat.

D. paa Gottorp. — Gift 1667 Frederikke Amalie af Danmark, d. 1704. *Th. B. B.*

Litt.: „Neue Provinzialberichte“ 1833; „Staatsbürgerliches Magazin“ I 1821; „Hist. Tidsskr.“ II 3 1850; Lauridsen: „Slesvig og Kronen 1660—71“ 1906; „Hist. Tidsskr.“ VIII 5 1914—15.

Christian August (¹/₁ 1673—²⁵/₄ 1726), Prins af Gottorp. F. paa Gottorp. Forældre: Hertug Christian Albrecht (s. d.) og Frederikke Amalie af Danmark. Blev 1705 Biskop af Lybæk og Eutin. Styrede 1702—16 i den umyndige Carl Frederiks (s. d.) Navn de gottorpske Lande, men hans danskfjendtlige Politik førte 1713 til Danskernes Besættelse af Landene. D. i Hamborg. — Gift 1704 Al-

bertine Frederikke af Baden, d. 1755. *Th. B. B.*

Litt.: „Neue Provinzialberichte“ 1833; „Staatsbürgerl. Mag.“ X 1830; „Jahrb. f. d. Landeskunde Schlesw., Holst. u. Lauenb.“ VII 1864; „Nordalb. Studien“ II 1845.

Christian August (⁹/₇ 1768—²⁸/₅ 1810), Prins af Augustenborg. F. paa Augustenborg. Forældre: Hertug Frederik Christian af A. og Charlotte Amalie Wilhelmine af Plöen. Efter en omhyggelig Uddannelse blev han 1786 dansk Oberstløjtnant og 1790 Generalmajor. 1797—1800 var han i østrigsk

Tjeneste og deltog i Napoleonskrigene. 1803 blev han kommanderende General i det søndenfjeldske Norge og gjorde sig som saadan meget afholdt, 1807 blev han tillige Præsident i Regeringskommissionen for Norge. Med Dygtighed ledede han 1808 det korte Foraarfeltog mod Sverige; i Dec. s. A. sluttede han dog Vaabenstilstand, og under Paavirkning fra

Wedel-Jarlsberg (s. d.) lod han sig vælge til svensk Tronfølger, idet han dog har tænkt om fornødent at kunne træde tilbage til Fordel for Frederik VI. Fra svensk Side haabede man paa Grund af C. A.s Folkelyndest i Norge gennem ham at kunne bevirke dette Lands Løsrivelse fra Danmark og Tilslutning til Sverige, en Plan C. A. dog ikke har støttet. Januar 1810 kom han til Sverige, hvor han antog Navnet Carl August, men døde faa Maaneder senere ved en Tropperevu; et usandfærdigt Rygte fortalte straks, at han var blevet forgivet. Var i Besiddelse af den største Elskværdighed og meget arbejdsom, men var ude af Stand til at tage et fast Standpunkt og lod sig let lede af sine Omgivelser; hans Stilling blev derved ofte tvetydig. D. paa Kvidinge Hede, Skaane. — Ugift. *Th. B. B.*

Litt.: A. Ipsen: „C. A.“ 1852; „Dansk Maanedsskr.“ 1867—68; Y. Nielsen: „Grev H. Wedel-Jarlsberg og hans Samtid“ I 1888; „Frederik VI's fortrolige Brevveksling med Norge 1809“ ved C. Th. Sørensen 1889.

Christian Carl Frederik August (¹⁹/₇ 1798—¹²/₃ 1869), Hertug af Augustenborg. F. i Kbh. Forældre: Hertug Frederik Christian (s. d.) af Augustenborg og Louise Augusta (s. d.) af Danmark. Fik en omhyggelig Opdragelse af sine fint dannede Forældre og besøgte 1817—20 Genf, Rom, Heidelberg, Frankrig og England, hvorefter han giftede sig og tog Bolig paa Augustenborg. Den

begavede Mand var dybt gennemtrængt af den augustenborgske Arvetanke, at Slesvig efter Mandstammens Uddøen i Forening med det meste af Holsten rettelig burde tilfalde hans Hus, og længere ude skimtede han en Forening af hele Monarkiet under dette. Hans personlige Forhold til Kongefamilien blev imidlertid ved Fejl paa begge Sider steds daarligere, og han kom fra Slutningen af Trediverne dybere og dybere ind i den slesvigholstenske Bevægelse. Af Sprog og Sympati oprindeligt dansk stillede han sig i et fjendtligt For-

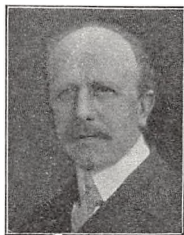
hold til Danmark og ødelagde derved selv sine Muligheder som dansk Konge. Han protesterede mod det aabne Brev af 1846, og efter Christian VIII.s Død henvendte han sig paa oprørsk Vis til Kong Wilhelm af Preussen om Bistand. Derimod misbilligede han Broderens direkte Tilslutning til Oprøret 1848, og hele dettes national-demokratiske Aand var overhovedet den strengt dynastiske Mand en Pest. Efter Danmarks Sejr blev han landsforvist 1851 og fik 1852 6 Mill. Kr. som Erstatning for sine Godser mod at love intet at foretage sig mod Danmark, et Løfte, han negligerede 1863 ved at overdrage sine Rettigheder til sin Søn. D. paa Primkenau i Schlesien. — Gift 1820 Komtesse Louise Sophie Danneskjold-Samsøe, d. 1867.

P. E.

Litt.: Gebauer: „C. A. Herzog von Schleswig-Holstein“, 1910 og „Herzog Friedrich August“, 1912; „Hist. Tidsskr.“ VII, 6, 1905 og VIII, 2, 1910; Erslev: „Augustenborgernes Arvekrav“, 1915.

Christian Frederik, se Christian VIII.

Christiani, Fritz Rudolf (f. $\frac{5}{2}$ 1877), Ingeniør. F. i Sakskøbing. Forældre: Sognepræst Fritz Holger C. og Cecilie Ulrikke

Birgitte Marie Pontopidan. Blev Student 1894 og tog polyteknisk Eksamen som Bygningsingeniør 1900. Sogte i Studietiden praktisk Uddannelse i nogen Tid som Maskinarbejder paa Nya mekaniska Werkstad, Landskrona. 1900—02 var han ansat som Ingeniør ved Burmeister & Wains Maskin- og Skibsbyggeri.

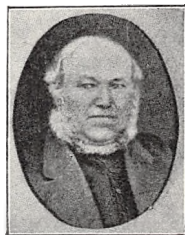
1902—03 opholdt han sig i Udlandet, beskæftiget dels med Studier ved École des ponts et chaussées i Paris, dels som Ingeniør ved flere ansete Firmaer, deriblandt Hennebique i Paris. Han kastede sig navnlig over Studiet af Jernbetonens Anvendelse ved Ingeniørarbejder og stiftede efter sin Hjemkomst 1904 sammen med fhv. Premierløjtnant i Marinen Aage Nielsen Firmaet C. & Nielsen i Kbh., der efterhaanden har erhvervet sig en ledende Stilling saa vel herhjemme som i Udlandet paa Jernbeton-området, har udført en stor Række Ingeniørarbejder af Jernbeton og har oprettet Filialer mange Steder i Udlandet. Som Vidnesbyrd om den betydelige Autoritet, C. sidder inde med paa nævnte Omraade, kan anføres, at han var Medlem af Bestyrelsen for Hamborgs Betonforening 1910—13, Medlem af Juryen for Verdensudstillingen i Bryssel 1910, Medstifter af „Hafenbautechnische Gesellschaft“ i Berlin 1914 og Medarbejder ved Udgivelsen af Værket „Hamburg und seine Bauten“ 1914. C. er Medlem af Bestyrelsen for A/S „Titan“, Kbh., og for

Nationalkomitéen for Bekæmpelse af den hvide Slavehandel. Fra 1917 er han Medlem af Frbg. Kommunalbestyrelse. C. har ved sin store administrative Dygtighed og tekniske Indsigt i usædvanlig kort Tid forstaaet at skabe et dansk Verdensfirma, hvis Virksomhed strækker sig over hele Jordkloden. — Gift 1909 Henriette Oldenburg. M. C. H.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, F. C. A. Betz: „En gl. Lærers Livserindringer“ 1899 og „Geneal. Tidsskr.“ Jull 1913.

Christiansen, Anders ($\frac{12}{4}$ 1819— $\frac{4}{10}$ 1882), Landmand. F. i Vester Tirsted ved Rødby. Forældre: Gaardejer Christian Clausen og Cathrine Rasmusdatter.

Opdroges til Gudsfrygt, Flid og Nøjsomhed og oplærtes af sin haandsnilde Fader til en flink Husflidsmand, som selv kunde forfærdige Møbler, Redskaber og Husgeraad. Han forblev i Fædregården til 1845, da han købte en Arvefæstegaard paa 60 Tdr. Ld. i Vester Tirsted By. Gaarden var i tarvelig Forfatning, og C. overtog den paa økonomisk vanskelige Vilkaar. Den dygtige og virkelystne Mand fik dog snart Skik paa Ejendommen, han forbedrede Jorden, udfandt nye Metoder for Kartoffel- og Roedyrkning samt opfandt sindrige Landbrugsredskaber, der senere kom i Brug i vide Kredse. Mest kendt blev C. dog for sin Virksomhed for Frugttræplantningens Fremme; han var ikke alene en dygtig Frugtavl med godt Haandelag for Podning, Forædling og Plantning, men han bortgav rundhaandet forædlede Træer til sine Standsfæller for at vække Interesse for Frugtavl. Den fremragende Bonde fik en Mængde Præmier for Husflid og Frugtavl; han modtog Landhusholdningselskabets Sølvbæger og nød megen Anerkendelse i vide Kredse. De sidste Aar var han nedbrudt af Sygdom. D. i Kbh. — Gift 1845 Lucie Pedersdatter, d. 1892. A. C.

Litt.: Nekrolog i „Ugeskr. f. Landmænd“ 1882 II, S. 207 og 272.

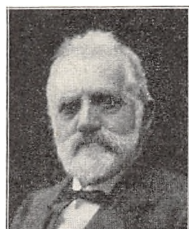
Christiansen, Asmus Edvard ($\frac{10}{10}$ 1831— $\frac{29}{11}$ 1884), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Christian C. og Frederikke Kopnoka. Blev Løjtnant 1852, Kaptajn 1868, Kommandør 1881. Han var en dyb, arbejdsom og sandhedskærlig Natur, en flittig og samvittighedsfuld Officer med en fast Tro og Kærlighed til sit Kald. Uden særlig fremtrædende Evner udrettede han ved disse

Egenskaber saa meget for Marinen, at hans Navn vil leve længe, navnlig gennem det Monument, han har sat sig i Flaadens Mærkevæsen, som han har skabt, og hvorved Flaadens Officerer er blevet i Stand til med Sikkerhed at færdes overalt i vore — selv de mest udviklede — Farvande uden Lodshjælp. C. var en Tid lang Medlem af Sø- og Handelsretten og var en af Stifterne af „Dansk Forening for Lystsejlad“. D. i Kbh. — Gift 1860 Karen Margrethe (Kamma) Hvidt. V. G.

Litt.: „Slægtebog for Familien Hvidt“ 1881; Hauch-Fausboll: „Slægthaandbogen“ S. 440; Nekrologer i „Berl. Tid.“ $\frac{1}{12}$ 1884 og „Tidskr. f. Sovæsen“ 1885.

Christiansen, Christian ($\frac{9}{10}$ 1843— $\frac{26}{11}$ 1917), Fysiker. F. i Vostrup ved Tarm. Forældre: Gaardejer Mads Peter C. og Ane Marie Mortensdatter. Undervistes til sit 10. Aar af Faderen, gik derefter i Almueskolen om Vintren, men vogtede Kreaturer om Sommeren. Han havde stor Læselyst og kom et Aar i Realskole i Ringkøbing, siden en kort Tid paa Staby Højskole og 1858 til Kbh., hvor han blev

Student 1861. Han studerede Fysik, fik Universitetets Guldmedaille 1865, tog Magistergraden 1866 og blev straks efter Assistent ved fysisk Samling paa Polyteknisk Læreanstalt. 1873—82 var han Lærer ved Sø-officerskolen, 1876—86 Docent ved Polyteknisk Læreanstalt, 1882—86 tillige ved Landbohøjskolen, 1886—1912 Professor i Fysik ved Universitetet (dog med hele sin Virksomhed knyttet til Læreanstalten); Æresdoktor 1894. Af C.s talrige og mangeartede fysiske Arbejder, der for en stor Del var Pionerarbejder, kan nævnes: Undersøgelser over Brydningsforholdet for rød Anilin (1870—72) med den Opdagelse, at Fuchsin bryder rødt Lys stærkere end blaat, Beskrivelse af en Vandstraaleluftpumpe (1872), Beretning om krystallografisk-optiske Undersøgelser ved C. og Kemikeren H. Topsøe (1873), Forsøg over Varmeledningsevnen (1881), Undersøgelser over Udstråling og Indsugning (1883—84), Bemærkninger om Planeternes Varmegrad (1885), Undersøgelser over Lufts Strømning gennem snævre Spalter (1890) og en Række Afhandlinger om Gnidningselektricitetens og Berøringselektricitetens Oprindelse (1894—1917). Til Undervisningsbrug har C. skrevet „Indledning til den matematiske Fysik“ (1887—89), der er overført til Tysk, Engelsk og Russisk, og „Lærebog i Fysik“ (1. Udg. 1892—94). Af populære Karakterer er „Røntgens Straaler“ (1896) og C.s Afsnit af „Hverdagsfysik“ (1898 ved C., Prytz og la Cour). C.s

Interesse for Fysikkens Historie og Forhold til forskellige Livsomraader har givet sig Udtryk i flere Foredrag og Afhandlinger som „H. C. Ørsted som Naturfilosof“ (1903), „Naturvidenskabernes Betydning for vor Tid“ (1905) og „Lucretius' og Descartes' Fysik i Forhold til Nutidens“ (1913). C.s Undervisning var stærkt præget af hans Personlighed; den var lidet systematisk, men den gjordes levende af et særegent Lune, der — sammen med Udtalen — vidnede om hans jyske Oprindelse, og af en Evne til ved ganske jævne Ord og Betragtninger at fremdrage noget for det behandlede Emne væsentligt. I Lighed hermed karakteriseredes hans eksperimentale Arbejder af de usammensatte Apparater, hvis Konstruktion tog direkte Sigte paa Sagens Kærne. D. i Kbh. — Gift 1) 1869 Anna Eline Marie Skovgaard, d. 1871. 2) 1879 Hansine Magdalene Ostenfeld. H. H.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1894; Nekrologer i Univ. Prog. Nov. 1918, af K. Prytz i „Fysisk Tidsskr.“ XVI (her ogsaa Fortegnelse over C.s litterære Arbejder), af Jul. Hartmann i „Ingenløren“ XXVI, af Martin Knudsen i „Die Naturwissenschaften“ $\frac{3}{4}$ 1918 og i „Ill. Tid“ 1917 samt af H. M. Hansen i „Politiken“ $\frac{29}{11}$ 1917.

Christiansen, Christian Sophus (f. $\frac{17}{7}$ 1865), Kommunalpolitiker. F. i Kbh. Forældre: Snedkersvend Rasmus C. og Olivia Augusta Christine Borch. Lærte Møbelsnedkeri hos Severin og Andreas Jensen og blev Svend 1884, tog tidlig Del i den faglige Bevægelse og var 1890—95 Formand for Skibssnedkernes, 1893—98 for Møbelsnedkernes Fagforening. Som Forretningsfører for Snedkerforbundet i Danmark

1898—1901 klarede han med Dygtighed den vanskelige Lockout-Situation, etablerede sig som Mester 1901, men opgav Forretningen, da han 1910 valgtes til Forretningsfører for „Social-Demokraten“, en Stilling, som han beklædte til 1917 og bestred med stor Sikkerhed under en for Bladets Udvikling betydningfuld Periode. 1902 var han blevet valgt ind i Borgerrepræsentationen og blev her J. Jensens Efterfølger som Ordfører i Budgetudvalget, indtil han 1913 valgtes til Raadets Formand. Som Medlem tog han betydningfuld Del i Spørgsmaal om Grundsalg, Grundkøb, Ejendomsforhold, Lønninger, Legater o. s. v., som Formand var han rolig og sikker. Hans Parti paatænkte 1910 at vælge ham til Fattigborgmester efter P. Knudsen, men det lykkedes først 1917 at faa ham ind i Magistraten, idet han overtog den ny 5. Afdeling for kommunal Drift. 1906—18 var C. endvidere Medlem af Landstinget for Kbh. og forfægtede med Fynd de københavns-

ske Interesser. Han er udpræget Praktiker, en moderne, smart Repræsentant for Kommunesocialismen, uden tungere teoretisk Ballast, klar og behersket i Debatten. — Gift 1891 Hedvig Kristine Sophie Lauritzen. P. E.
Litt.: „Soc. Dem.“ ^{23/10} 1910 og ^{8/6} 1917; „Ill. Tid.“ 1917; „Politiken“ ^{12/7} 1918.

Christiansen, Niels Christian Peder (^{18/8} 1869—^{29/5} 1910), Stenograf. F. paa Brænderupgaard ved Kværndrup. Forældre: Forpagter Rasmus C. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1888

og studerede Engelsk, men kastede sig tidlig med Iver over Gabelsbergers Stenografi, var 1893—1909 Rigsdagsstenograf og en Aarrække Lærer ved De Brock'ske Handelsskoler og Købmandsskolen. Forfatter af en Mængde steno-

grafispædagogiske Værker, hvoraf fremhæves: „Lærebog i Gabelsbergers Stenografi“ 1897 (8. Udg. 1918), „5000 Debatforkortelser“ (sammen med P. K. Stibolt) 1909, „Vejledning for Gabelsbergerlærere“ 1909 og „Lærebog i engelsk Stenografi“ 1910. C. blev en Fornyer af den danske Gabelsbergerstenografi, indførte tidssvarende Metoder i Undervisningen og satte 1908 en Revision af den Dessau'ske Systemoverførelse igennem. D. i Kbh. — Gift 1903 Louise Matthiessen.

P. S.

Litt.: P. K. Stibolt „Die Entwicklung der Gab. Redeschrift in Dänem.“ (i „VI. Internat. Stenographentag 1913 in Budapest“, Darmstadt 1914); Nekrolog i „Gabelsbergerstenografen“ Juli 1910.

Christiansen, Jørgen Ernst (f. ^{10/9} 1877), sønderjysk Journalist. F. i Vejlbæk ved Flensborg. Forældre: Postkonduktør Johan

Ernst C. og Gunder Marie Lassen. Fik rent tysk Skoleundervisning i Flensborg Kommuneskole, blev 1893 ansat ved „Flensborg Avis“ som Elev, bestod efter Privatundervisning 1897 Enaarig - Frivillig - Eksamen (Latin og Fransk) og fik under Redaktionspersonalets mange

Fængselsstraffe hurtig en betroet Stilling som Redaktionssekretær. Fra J. Jessens Død 1906 har han ledet Bladet med Klogskab og Energi; er trods mange Retssager kun straffet med en lille Bøde. Han har desuden paa anden Maade deltaget i det danske Arbejde, er fra 1907 Medlem af Vælgerforeningens Tilsynsraad og oprettede ved Sprogparagrafens Ikrafttræden 1908 Foredragsforeninger i Flensborg og Omegn, ^{4/8} 1914 blev han tilige med hele Redaktionen interneret i fem Uger, ledede derefter igen Bladet til sin Ind-

kaldelse som Artillerist i Sept. 1916. Kort efter flyttedes han over i Infanteriet, var fra Nytaar 1917 Armeringssoldat ved Østfronten, flyttedes siden til Vestfronten og blev let saaret ved Lys April 1918. Efter Vaabenstilstanden kom han midt i Decbr. s. A. hjem til Flensborg og overtog paa ny Redaktionen. Han traadte ivrig i Skranken for Mellemslesvigs og Flensborgs Tilknytning til Danmark. — Gift 1904 Julie Cecilie Knudine Lieb. P. E.

Litt.: „Folkelæsning“ ^{29/1} 1911; „Sønden Aa“ April s. A.

Christiansen, Arne Einar (f. ^{20/7} 1861), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Kommandør Asmus C. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1878, Cænd. theol. 1886.

I nogle Aar underviste han i Dansk. 1892—99 redigerede han „Illustreret Tidende“, 1899—1909 var han Direktør for det Kgl. Teater, fra 1912 for Folketeatret. Han fandt i det hele megen Paaskønnelse for sin Ledelse af Nationalscenen, baade hos dennes

egne Folk og i Pressen. Samtidig med at han røgtede det klassiske Repertoire, navnlig ved en Del Holbergforestillinger, indførte han Gorki og Tolstoj hos os. Allerede som Rus havde han selv faaet et Skuespil antaget paa det Kgl. Teater (opført 1880). Det gjorde Lykke og vakte Opmærksomhed ved sin behændige Teknik. Samme Milieu — det højere Bourgeois og Embedsmandsklassens — bevæger C. sig i i „En Egoist“ (1882), „Frøken Bodil og hendes Brøder“ (1888), „Annette“ (1893), „Mellem Brødre“ (1896) og „Modne Mænd“ (1897). Overfor sin individualitets- og frihedskrævende Samtid har C. med stiltfærdig Inderlighed peget paa den arvede Kulturs, Familiesammenholdets og Slægtsfølelsens Værdier. Ved Siden af det borgerlige Nutidsskuespil forsøgte C. med „Nero“ (1885) et historisk Emne og dyrkede en Tid under Drachmanns Paavirkning Eventyrdramaet paa Vers: „Broder Rus“ (1888), „Peter Plus“ (1890) og „Leticia“ (1891), der indeholder megen lyrisk Skønhed, men hvor det moderne Indhold dog ikke staaer helt godt til den romantiske Baggrund. Med „Cosmos“ (1897) gik han over til Refleksionsdramaet, hvor Vægten mindre ligger paa scenisk Effekt og Karakterernes Liv end paa Idéudviklingen. Hertil slutter sig „Fædreland“ (1910) og „Tronfølger“ (1913). „Onkel Stephan“ (1916) forener de første Skuespils Milieu med de sidstes originale, men lidt konstruerede Problemopstilling. De er alle prægede af C.s roligt klare Tanke, hans urbane Kultur og personlige Frisind, uden nogen Partitendens. Som Dramatiker har han en let og lykkelig

Haand. Han fængsler helt igennem uden at anvende stærke Farver; hans Karaktertegning er tydelig og dog næsten fri for de traditionelle Masker og komiske Tricks. C. har leveret flere Operatekster, bl. a. „Vifandaka“ og „Saul og David“ og et Bind Lyrik „Mine Sange“ (1896) foruden 2 større psykologiske Romaner: „Joppe, en ung Kvindes Historie“ (1889) og „Hjarl, en Ungdoms Historie“ (1894) — en Udviklingsroman af ret personlig Karakter. — Ugift. G. C.

Litt.: Slægt i „Slægtbog for Familien Hvidt“ 1881; O. Borchsenius i „Teatret“ VIII 1909; „Masksken“ 29/9 1912; P. Levin i „Berl. Tid.“ 9/12 1918; Sv. Leopold: „Tres Talenter“ s. A.; „Ill. Tid.“ 20/9 1909.

Christiansen, Jens (29/1 1869—11/4 1903), Journalist. F. i Sandstræde ved Næstved. Forældre: Husmand Hans C. og Maren Andersen. Uddannedes som

Typograf, blev derefter Medarbejder ved „Næstved Avis“, siden ved „Avisen“ og „Dagbladet“ og endelig 1892 Redaktionssekretær ved „Aarhus Stiftstidende“. C. var en energisk og kundskabsrig Journalist, der navnlig indgaaende havde studeret moderne politisk Historie. Hans friske Initiativ og hans store personlige Elskværdighed gjorde ham til en af de ledende indenfor Provinsjournalisterne; paa hans Foranledning stiftedes 1900 Provinsjournalistforeningen, hvis første Formand han var, ligesom Ideen til det første almindelige Journalistmøde 1901 ogsaa udgik fra ham. En Kræftsygdom svækkede tidlig hans Helbred og rev ham bort. D. i Aarhus. — Gift 1894 Dorthea Raun.

P. E.

Litt.: Nekrologer i „Aarhus Stiftstid.“ og „Ringsted Folketid.“ 14/4 1903 og „Medlemsblad for Provinsjournalistforeningen“ 18/4 s. A.

Christiansen, Johanne Ostenfeld (f. 12/10 1882), Læge. F. i Kbh. Forældre: Fysikeren, Prof. C. C. (s. d.) og Hansine Magdalene Ostenfeld. Blev Student

1901, Cand. med. 1907. Efter 2 Aars praktisk Hospitalstjeneste blev hun 1909 klinisk Assistent hos Prof. Faber og dyrker fra nu af — 1912—13 i Udlandet — fysiologisk-kemiske Studier, hvis første Resultat blev den dygtige Disputats 1912 „Bestemmelse af fri og bunden Saltsyre i Maveindholdet“. Siden Sept. 1913 er hun ansat ved Universitetet som Assistent i patologisk Fysiologi. 1914—17 arbejdede hun sammen med Faderen og har paa Basis af hans og egne Forsøg opstillet en ny opsigtvækkende

Hydratteori. En praktisk Følge af disse omhyggelige Arbejder blev Opdagelsen af Propylalkoholens, andre Stoffer langt overlegne, huddesinficerende Evne. Denne Opdagelse vil sandsynligvis ændre vore gængse antiseptiske Metoder og saaledes faa stor klinisk Betydning. — Ugift. O. P.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1912; „Nationaltid.“ 3/9 1913; „Politiken“ 19/4 1918.

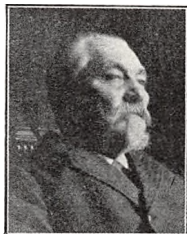
Christiansen, Magnus Dorthenius (f. 20/10 1882), Veterinær. F. i Viborg. Forældre: Skovfoged Jacob C. og Ane Jensen. Tog Dyrlæggeeksamen 1906 og blev 1908 ansat paa Landbohøjskolens Serumlaboratorium, 1916 Laborator ved samme. Han har specielt studeret Bakteriologi, bearbejdet Serumlaboratoriets Materiale vedrørende Kalvesygdomme og offentliggjort en Række interessante Afhandlinger i „Maanedsskrift for Dyrleger“ vedrørende disse. Betydningsfuld er ligeledes hans Undersøgelse vedrørende Svinetuberkulosen fremkaldt af Fjerkrætuberkelbaciller. Fik 1916 tildelt det Classenske Legats Præmie for Besvarelsen af en af Videnskabernes Selskabs Opgaver angaaende Baciller af Coli-Tyfus-Gruppen hos Spædkalve. — Gift 1910 Edith Margrethe Dora Juliane Jørgensen.

L. Ba.

Litt.: „Meddelelser fra den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Serumlaboratorium“ 1908 ff.; „Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; „Maanedsskr. f. Dyr.“ 1916.

Christiansen, Poul Simon (f. 20/10 1855), Maler. F. i Hudevad ved Odense. Forældre: Møllebygger Christian Poulsen og Maren Kirstine Johansdatter. Blev oplært og arbejdede i Faderens Haandværk, besøgte 1876 Tangs Højskole paa Emdrupgaard og blev et Par Aar senere optaget paa Blaa-gaards Seminarium, hvor han tog 1. Del af Skolelærereksamen. Efter definitivt at have bestemt sig for Kunsten fik han 1885 Adgang til Kunstnernes Studieskole under Zahrtmann og udstillede første Gang paa Decembertstillingen (Charlottenborg) 1888 og derefter paa Charlottenborg Forsaarsudstilling 1890 og 1894. Siden 1895 har han holdt sig til den frie Udstilling, af hvilken han blev Medlem 1897, og i hvis Bestyrelse han har siddet. 1896 foretog han en Rejse til Italien, som fik stor Betydning for hans Kunst. C. har maattet kæmpe haardt for Udkommet, blev i en Aarrække

kun forstaaet af en snæver Kreds af Kunstnere og har først i de sidste Aar høstet fortjent Anerkendelse. 1918 fik han det Ancker'ske Legat og blev s. A. Medlem af Akademiets Plenarforsamling. Kunstnerisk har han ført en sejr Kamp med sit tunge Haandelag, som gør hans Figurer stive og kantede, og som han aldrig helt har overvundet. Hans Kunsts Hovedegenskaber og hans Indsats i dansk Kunst er enkel, klassisk bred Komposition og monumentalt vægtig Form i Forbindelse med et udpræget Farvesyn. I sin Formfølelse bygger han videre paa Zahrtmanns. Hans Produktion omfatter store Figurkompositioner, Landskaber og Portrætter. Af de første er Motiverne fra Dante mest kendte; typiske, visende alle hans bedste Sider og Mangler, er „Prometheus raner Ilden“ og „Kristi Opstandelse“; til hans ypperste Værker hører „Zahrtmanns Malerskole“ og „Thorvaldsen modelerer „Natten““. I Landskaberne genoptager han Traditionen fra P. C. Skovgaard. Af disse kan nævnes „Civita d'Antino“ og „Skovvej ved Dyrnæs“ og af Portrætter Maleren Johan Rohdes og Selyportrætterne. Han har endvidere raderet. Kunstmuseet og Museet i Faaborg ejer Malerier, Tegninger og Raderinger, Museet i Göteborg et Maleri af ham. — Ugift.

S. S.

Litt.: Johan Rohde i „Kunstbladet“ 1909—10; „Tilskueren“ 1910; Carl V. Petersen sst. 1914 og i „Ill. Tid.“ 24/10 1915; S. Danneskjold-Samsøe sst. 3/4 1917; samme: „Portegnelse over P. C. S Arbejder 1874—1917“, 1918.

Christiansen, Rasmus (f. 3/1 1840), Landmand, Politiker. F. i Ryslinge. Forældre: Gaardejer, Landstingsmand Christian Rasmussen og Mariane Jørgensdatter. Gik i Ryslinge Folkeskole og fik senere Privatundervisning. 1859—60 og 1860—61 gik han paa Fyns Stifts teoretiske Landbrugsinstitut, hvorfra han tog Eksamen. Derefter var han nogle Aar Forvalter, indtil han 1865 forpagtede

Brænderupgaard ved Kværndrup; 1882 købte han Naboejendommen Stjernegaarden og var desuden 1879—95 Forpagter af Eske-lund. Han er navnlig kendt som Kvægopdrætter, han har modtaget Hundreder af Præmier for sin fortrinlige Kreaturbesætning, hvorfra der er udgaaet en Mængde Avlsdyr. Han er en begavet, vel oplyst og levende interesseret Mand og nyder stor Anseelse paa sin Egn, og der er i Tidens Løb overdraget ham en lang Række betydningsfulde landøkonomiske, kommunale og politiske Tillidshverv, f. Eks. i Svendborg Amts landøkonomiske Selskab, Amtsraadet,

Redaktionen slutter 22/6 19.

Overskatteraadet, Forsikringsselskaber, Kommissionen for Tilvejebringelse af Jord til Landarbejdere m. m. 1881 var han en kort Tid Medlem af Folketinget for Nyborg, 1909—13 for Faaborg; han tilhørte Højre. — Gift 1866 Ane Margrethe Nielsen, d. 1918.

A. C.

Litt.: „Aftenposten“ 28/3 1904; „De 1000 Hjem“ 3/7 1910; „Faaborg Avis“ 24/10 1912; „Fyns Stifts patriotiske Selskab“ 1910.

Christiansen, Rasmus (f. 13/2 1863), Figurmaler, Tegner. F. i Bjertrup ved Skanderborg. Forældre: Gaardejer Christian Pedersen og Karen Marie Rasmusdatter. Kom i Malerlære i Aarhus 1877—81 og besøgte derefter til 1882 Kunstakademiet, men fik sin væsentligste Form paa Tuxen og Krøyers Malerskole. Han har malet enkelte Landskaber, men hans Felt ligger paa Figurmaleriets Om-

raade; med stor Viden om Fortidens Levevis og Klædedragt og under Udfoldelse af en rig Fantasi har han malet mange Billeder over Motiver fra svunden Tid; især er hans Billeder fra Landbolivet før og nu blevet populære. C. S. Styrke er hans Evne til hurtig Opfattelse af de karakteriserende Momenter og hans Evne til, næsten karikaturagtig stærkt, at gengive disse. Med Rette har C. derfor faaet Ry for sine Tegninger til Pressen. Af hans Malerier kan nævnes: „Hestemarked paa Storetorv i Aarhus“ (1885, Aalborg Museum) og „Møde paa Landevejen“ (1889, Maribo Museum). — Gift 1903 Herdis Sahlertz.

O. A.

Litt.: „Dansk Tidsskr.“ Juni 1907; C. A. Been i „Berl. Tid.“ 11/1 1913; „Journalisten“ 15/2 1915.

Christiansen, Rasmus Bech (f. 23/5 1885), Skuespiller. F. i Vejlbj ved Aarhus. Forældre: Slagtermester Emil C. og Kirsten Marie Bech. Debuterede Juli 1905 hos Direktør Carl Thomsen i Frederikshavn som Sandrup i „Familietvist“, kom derfra til Frederiksberg Teater under Emil Wulff, hvor han bl. a. spillede Morbror Jakob i „Tummelumsen“ og Johan i „Kærlighed uden Strømper“, og til det Ny Teater, hvor han vandt sig en Position i Roller som Skomageren i „Inez fra Coimbra“ og Maskinmanden i „Komedianter“ og medvirkede i Operetter som „Dollarprinsessen“, „Zigøjnerblod“ og „Røverne“. Han har herefter været engageret ved Dagmartheatret (Arv i „Julestuen“,

Balthazar i „Syvsoverdag“, Jørgen i „Ambrosius“, ved Aleksandrateatret (Valentin i „Eventyret“) og er nu (1919) atter ved det Ny Teater. C. har hidtil udført ca. 160 Roller, deraf henvend 90 i Kbh. Han evner især at særtagne sine Personers Smaaapudsjeheder og Forfjamskelse, kan dog ogsaa fremstille Stivsindethed og Oplbæstthed samt i Farcer og Operetter virke ved burleske Midler — dog uden Overdrivelse. — Ugift. C. Bs.

Litt.: „Masken“ 23/4 1911.

Christiansen, Knud Viggo (f. 9/12 1867), Læge. F. i Kbh. Forældre: Kommandør Asmus C. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1888, Cand.

med. 1895 og kastede sig straks over Psykiatri og Neurologi. Han blev Dr. med. 1898 („Om Urinens Giftighed specielt hos Sindssyge“) og var Reservelæge ved Komnehospitalets VI Afd. 1901—05, blev Sundhedsstyrelsens Konsulent i Sindssygepleje

1909 og Leder af Rigshospitalets neurologiske Poliklinik 1913. 1905 oprettede han en ogsaa af Udlændinge søgt Privatklinik. Han har i mange Aar virket som Privatdocent; en Del af hans Forelæsninger er udgivet under Titlerne „Kliniske Forelæsninger over Nervesygdomme“ (1905), „Kliniske Forelæsninger og Foredrag over Sindssygdomme“ (1906) og „Hjernesvulster“ (1917). De er udsprunget af en glødende Interesse for Faget og vidner om udmærkede diagnostiske og pædagogiske Evner, idet Stofordningen er klar, Emnerne valgt med godt Blik for det praktisk betydningfulde og alsidigt belyst ved Sammenstilling af homologe Tilfælde. Fremstillingen er livfuld og malende. Navnlig den sidste Bog hæver sig, ogsaa i Sprogbehandling, til det ypperlige. Den lille Bog „Christian VII's Sindssygdom“ (1906) er en interessant psykopatologisk Studie, der dog ikke staar helt uimodsagt. I Kommissionen til Omordning af Sindssygeplejen og i flere Tidsskrifter har C. fremsat nye og selvstændige Forslag til Forbedring i Sindssygehospitaleternes Indretning og i Plejen af de syge. Han er en stort anlagt Natur, djærv og sikker i Optræden, og raader over meget Vid og Lune. — Gift 1) 1897 Marie Emma Bache. Ægteskabet opløst. 2) 1905 Marie Olesen, d. 1910. 3) 1911 Ingeborg Klein. O. P.

Litt.: Slægt se Einar C.; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1898; „Politiken“ 9/12 1917.

Christiansen, se Christian.

Christine (24/12 1461—8/12 1521), Dronning. F. i Torgau i preussisk Sachsen. For-

ældre: Kurfyrst Ernst af Sachsen og Elisabeth af Bayern. Forsvarede 1501—02 heltemodig Stockholm Slot mod Svenskerne, mens Kongen var i Danmark, og holdtes siden halvandet Aar tilbage i Sverige. From og godgørende. D. i Odense. — Gift 1478

Kong Hans (s. d.), d. 1513.

Th. B. B.

Litt.: Allen: „De tre nordiske Rigers Hist.“ I 1864; „Dronning C.s Hofholdningsregnskaber“ ved Will. Christensen 1904; Lütken: „Langlands Hist.“ 1909; „Nord. Tidsskr. f. Hist., Litt. og Kunst“ I 1827.

Christine (1521—10/12 1590), Hertuginde af Lothringen. Forældre: Kong Christian II (s. d.) og Elisabeth af Østrig (s. d.).

Fulgte sin Fader i Landflygtigheden og blev opdraget i Nederlandene. Levede som Enke først dér og 1559—78 i Lothringen, hvor hun sammen med Sønnen Hertug Carl konspirerede mod Danmark og samlede misfornøjede Danske om sig. Hun var berømt

for sin Skønhed, sine Kundskaber og sin Guds frygt. D. i Alessandria i Italien. — Gift 1) 1534 Hertug Frants II af Milano, d. 1535. 2) 1541 Hertug Frants I af Lothringen, d. 1545. Th. B. B.

Litt.: H. Gram i Vidsk. Selsk. Skr. 1751; „Ill. Tid.“ 13/6 1869; L. Daae i „Norsk hist. Tidsskr.“ I, 2, 1872; „Dsk. Mag.“ IV 4 1878; Orloff: „Gesch. der Grumbächischen Händel“ 1868—70; Troels-Lund: „Peder Oxe“ 1906.

Christmas-Dirckinck-Holmfeld, John Carl Constant Beresford de (18/2 1860—22/10 1916), Læge. F. i Jægersborg. Forældre: Oberstløjtnant Walter Edmund v. C.-D.-H. og

Baronesse Tusky Susanne Charlotte D.-H. Blev Student 1878, Cand. med. 1885, begyndte allerede som Student bakteriologiske Specialstudier og rejste med Stipendier til Paris for at fortsætte dem ved L'Institut Pasteur. Efter at have underkastet sig fransk medicinsk Eksamen tog han for stædse Bolig i Paris og blev Dr. med. der 1888. („Études sur la suppuration“). I „Annales de l'Institut Pasteur“ har han offentliggjort flere betydelige bakteriologiske Afhandlinger, f. Eks. om Gonokokken og dens Toksiner. Farmakologien har han beriget med det antiseptisk virksomme Stof

Fenosalyl. I skandinaviske Kredse og ved Legationerne var han søgt og ansat Læge. D. i Paris. — Gift 1889 Adrienne Caroline de Sacy. O. P.

Litt.: Slægt se Elvius og Hlort-Lorenzen: „Dsk. pat. Slægter“ I 1891 og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; „Vort Land“ 7/11 1909; Nekrolog i „Nationaltid.“ 20/10 1916.

Christmas-Dirckinck-Holmfeld, Walter (f. 10/2 1861), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Oberstløjtnant Walter Edmund v. C.-D.-H. og Baronesse Tusky Susanne Charlotte D.-H. Indtraadte i Søetaten, blev Premierløjtnant 1884, men tog 10 Ar efter sin Afsked. Har senere været paa Grønlandsekspedition, i Sydamerika, i siamesisk Tjeneste 1891—93 og i græsk under den tyrkiske Krig 1897 og var 1909—

10 Direktør for Dagmarteatret. Om hans Rejser og brogede Indtryksrigdom vidner Arbejder som „Amazonfloden“ (1893), „Et Aar i Siam“ (1894), „Fremtidslande“ (1903—04), „Under Tropesol“ (1909), „Kong Georg I“ (1913); desuden har han leveret en Række Skuespil, bl. a. „En Lektion“ (1905) og „Skærsild“ (Kgl. Teater 1906). Størst Lykke har han imidlertid gjort som Forfatter af spændende Drengebøger. Navnlig Peter Most-Bøgerne (1901—06) hører til den mest yndede Læsning i 12—14 Aars Alderen. „Smaa Helte“ (1907), „Millionærdrengen“ (1909), „Svend Spejder“ (1911) er af samme Art, med en velberegnet Sans for, hvad der i Øjeblikket har det specielle Publikums Interesse. Uden særlig national eller religiøs Tendens appellerer de blot til det raske og initiativrige Drenge-sind. — Gift 1) 1886 Ragnhild Jutta Weber. Ægteskabet opløst 1898. 2) 1898 Ellen Vilhelmine Margrethe Owen, f. Hansen.

G. C.

Litt.: Slægt se John C.; „Publikum“ 1909—10, Nr. 7; „Under Dannebrog“ 1915.

Christoffer I (ca. 1219—29/5 1259), Konge. Forældre: Kong Valdemar Sejr (s. d.) og Berengaria af Portugal (s. d.). Blev som Prins Hertug over Lolland-Falster og 1252 Konge; hans Valg var en Forbigaaelse af Abels Søner, med hvilke han førte en heftig Strid om Sønderjyllands Lensforhold til Danmark. Han laa ligeledes i stadig Kamp med Gejstligheden under Jakob Erlandsen og optraadte her brutalt og ubesindig. Efter Sagnet forgivet af Abbed Arnfast. D. i Ribe. — Gift 1248 Margrethe Sambiria af Pommern (s. d.), d. 1282.

Th. B. B.

Litt.: Jørgen Olrik: „Valdemar Sejrs Søner og den store Ærkebispesstrid“ 1906—08; „Minerva“ 1802 II; „Kort Udsigt over det holl.-hist. Samfunds Virksomhed“ XXXVI 1889—90.

Christoffer II (29/9 1276—2/6 1332), Konge. Forældre: Kong Erik Klipping (s. d.) og Agnes af Brandenburg (s. d.). Opraaedte som Prins som Landsforræder, men blev 1320 Konge efter at have underskrevet en streng Haandfæstning. Blev 1326 afsat, men atter Konge 1329, dog saaledes, at næsten hele Riget var pantsat til de hollandske Grever. Hans Karakter var troløs, og hans Regering bragte Danmark Undergangen nær. D. paa Nykøbing (Falster) Slot. — Gift for 1307 Euphemia af Pommern (s. d.), d. 1330. Th. B. B.

Litt.: Reinhardt: „Valdemar Atterdag“ 1880; Rosenørn: „Greve Gert og Niels Ebbesen“ I—II 1873—1901; Erslev i „Hist. Tidsskr.“ VI 6 1896.

Christoffer af Bayern (ca. 1418—5 el. 6/1 1448), Konge. F. i Tyskland. Forældre: Grev Johan af Pfalz og Katharina af Pommern. Blev 1440 Konge i Danmark (kronet 1443), 1441 i Sverige og 1442 i Norge. Hans Regering blev i alt væsentligt ført af Rigsraadet, og uden Held søgte C. at skaffe sine bayerske Raadgivere Indflydelse. Arbejdede (dog uden Konsekvens) paa at bryde Hanseaterne Magt i Norden. D. i Helsingborg. — Gift 1445 Dorothea af Brandenburg (s. d.), d. 1495. Th. B. B.

Litt.: „Zeitschr. f. Schlesw.-Holst. Gesch.“ XI 1881; W. Christensen: „Unionskongerne og Hansestæderne“ 1895; „Dsk. Mag.“ IV 5 1884; „Hist. Tidsskr.“ VII 2 1900.

Christoffer (ca. 1504—4/8 1566), Greve af Oldenburg. F. i Nordtyskland. Forældre: Grev Johan XIV af Oldenburg og Anna af Anhalt. Efter en Ungdom som Kondottiere i forskellige Magters Tjeneste sluttede han 1534 Forbund med Lybæk om Christian II's (s. d.) Befrielse og Genindsættelse. Han besatte og styrede i dennes Navn største Delen af Danmark, men maatte 1536 overgive sig til Christian III. Levede Resten af sit Liv som Lejetropfører for forskellige tyske Fyrster. Var litterært interesseret, men gennemtrængt af Datidens Krigerstands Brutalitet. D. i Rastede Kloster, Oldenburg. — Ugift. Th. B. B.

Litt.: F. v. Alten: „Graf C. und die Grafenfede“ 1853; Waltz: „Lübeck unter Jürgen Wullenwever“ 1855—56; „Dsk. Magazin“ I og III 1745—47, IV 3 1871 og VI 1 1913; „Nye dsk. Mag.“ V 1827; Paludan-Müller: „Grevens Fejde“ 1853—54; Rütthning: „Oldenburgische Geschichte“ 1911.

Christophersen, Gerda Amalie Holst (f. 1/3 1870), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Operasanger Harald Edvard C. (s. d.) og Hustru. Debuterede 10/8 1889 paa Kasino som Gervaise i „Faldgruben“ og kom 1890 paa det Kgl. Teaters Elevskole. Efter tre Aars Uddannelse her var hun an-

sat ved Teatret som Skuespillerinde 1894—97 og udførte bl. a. Madame Schoppen i „En Kone, der springer ud af Vinduet“ og Leonore i „Pernilles korte Frøkenstand“. Senere har hun været engageret ved Folketeatret og Aarhus Teater samt 1902—11 ved Kasino, hvis Direktør hun var 1912—14. Indtil Foraaret 1919 var hun engageret ved Betty Nansens

Teatret, har forøvrig været knyttet til forskellige Turnéer og Gæstespil baade i Provinsen, Norge og Sverige, Finland og London. Fru C.s Repertoire er righoldigt og broget, strækker sig fra Agnes Jordan i Georg Hirschfelds Skuespil af samme Navn til Madam Blomkvist i „Magdalene“, fra Magda i „Hjemmet“ til den skønne Helene hos Offenbach. Hun forener stilfærdig og rørende Alvor — som i Ammen i „Faderen“ — med djærv og saftig Kolorit. Hun kan særtægne en folkelig Madam i al hendes groteske Plumphed, men hun kan ogsaa fremstille Damen af det gode Selskab med Anstand og Værdighed. Dog synes hendes Talent i de senere Aar fortrinnsvis at tendere mod de mere kolorerede Roller. — Gift 1918 Skuespiller Carl Worm.

C. Bs.

Litt.: „Ill. Tid.“ 1/6 1902; H. Bang og G. Hetsch i „Teatret“ VI 1906—07; „Masken“ 15/10 1910, 23/3 1912 og 10/8 1914; „Vore Damer“ 31/8 1916.

Christophersen, Harald Edvard (f. 11/2 1838), Operasanger. F. i Odense. Forældre: Skomagermester Ole C. og Karen Marie Knudsen. Begyndte ved Handelen, men droges snart mod Scenen og rejste nogle Aar med Ehlers' Skuespilselskab, hvor han gjorde Lykke i Elskerroller i Synge- og Lystspillet. Sommeren 1864 optraadte han i Bays „Lazarilla“ paa „Alhambra“ og var den følgende Sæson knyttet

til Kasino. Imidlertid blev hans meget høje, men lidt skarpe Tenorstemme uddannet af H. Rung og, efter at han 1865 var blevet knyttet til det Kgl. Teater, tillige af C. Helsted. Paa det Kgl. Teater virkede han først i Skuespillet, men efter at han 14/3 1866 havde faaet sin egentlige Debut som Sanger i Hertugens Parti i „Jødinden“, var han i en Aarrække (indtil 1893) en stærkt anvendt og altid paalidelig Støtte for Operaen, hvor hans lyse Stemmeklang gjorde ham selvskreven til en Række Partier som George Brown i „Hvide Dame“, Narren i „Liden Kirsten“, Lorenzo i „Fra Diavolo“,

Rane i „Drot og Marsk“, Rose i „Ungdom og Galskab“, Alfonso i „Den Stumme“, Max i „Jægerbruden“ og David i „Mestersangerne“ o. fl. Men først og sidst er hans Navn knyttet til Udførelsen af Chapelous Parti i „Postillonen i Lonjumeau“. Efter sin Afgang opgav han ikke helt Scenen, men virkede dels i Provinsen og dels paa Kasino. Sin Stemme har han bevaret op i sin høje Alderdom. — Gift 1869 Ernesta Felicita Simonsen, adopteret Holst, d. 1916.

G. S.

Litt.: Overskou: „Den danske Skueplads“ VII 1876; P. Hansen: „Den danske Skueplads“ III 1889—96; „Nationaltid.“ 10/2 1918.

Chronic, Niels Svendsen (ca. 1608—efter 1660), Teolog. F. i Kolding. Blev Student 1628 og tog teologisk Attestats, rejste derefter udenlands og blev i Tyskland paa- virket af den fra Jakob Böhme udgaaede mystisk-sværmeriske Bevægelse. Efter sin Hjemkomst blev han 1636 Rektor i Kolding og 1639 Lektor ved Gymnasiet i Kristiania. Her begyndte han i sine Tolvprædikener i Domkirken at rette voldsomme Angreb mod den bestaaende Kirkes Verdslighed, og da han 1651 i Skriftet „Troens Erindring og Prøvelse“ skildrede Statskirken som „den store Erzshore“, blev der skredet ind imod ham; han maatte opgive sin Stilling — dog med Pension — og tage Bolig i Kbh. Her gav han sig af med at undervise yngre teologiske Studenter, men da nogle af hans Elever tilsendte københavnske Præster profetiske Formaningstaler, blev hans Forhold 1555 paa ny taget op til Undersøgelse, hvorefter han blev indsat i Statsfængslet paa Dragsholm. Da Svenskerne 1658 besatte Sjælland, lykkedes det ham at slippe ud og rejse til Holland, hvor han siden skal have levet. 1659 udstedte det akademiske Senat i Kbh. en offentlig Advarsel mod hans Kætterier til de Studenter, som agtede sig til Holland. D. i Amsterdam (?). — Gift Maren Jensdatter Jersin.

H. M.

Litt.: „Stamt. for Familien Jersin“ 1875; Norsk „Budstikken“ 1821—22; Coucheron i „Teol. Tidsskr. f. d. ev.-luth. Kirke i Norge“ I—II 1858—59; H. F. Rørdam i „Kirkeh. Saml.“ III 3 og 4 1881—84.

Chrysostomus, Oluf (d. 8/9 1553), Humanist. F. i Hjørring. Latiniserede sit danske Navn Gyldenmund. Formodentlig efter Studier i Udlandet blev han 1527 Læsemester ved Kbh.s Universitet og holdt 3. Pinsedag 1529 i Frue Kirke sin mærkelige versificerede Tale („Kirkens Kæremaal“) paa Latin mod Videnskabelighedens Forfald og den tiltagende Mangel paa Pietet. Samme Efteraar gik han over til Reformationen og blev Præstelærer og Rektor i Malmø. Som en fortræffelig Latiner blev han i de følgende Aar oftere Reformanternes Pennefører. 1537 blev han Sognepræst ved Frue Kirke i Kbh. og paa ny Professor

ved Universitetet. 1548 blev han Superintendent i Vendelbo Stift og tog Bolig i sin Fødeby; ogsaa i denne Stilling virkede han for en Højnelse af Oplysningen især indenfor Præstestanden. — Gift Mette, der overlevede ham. *M. K.*

Litt.: H. F. Rørdam i „Kbh. Univ. Hist.“ I 1868—69, i „Kirkeh. Saml. III 1 og 3 1874—82, IV 3 1894 og V 2 1905 samt i „Kirkens Klage-maal“ 1886; Vilh. Andersen i „Erasmus“ I 1907; „Askov Lærlinge“ 1909.

Clan, Martin Julius Charles Theodor (f. ^{20/7} 1866), Departementschef. F. i Kbh. Forældre: Arkitekt Carl Theodor Jensen

og Martine Vilhelmine Clausen. Blev Student 1886, Cand. juris 1894, Translatør i Engelsk 1895. Udsendtes 1896 som Vicekonsul til London, hvor han repræsenterede den danske Regering ved Kommissionen til Undersøgelse af Erstatningskrav i Anledning af Boerkrigen.

Blev 1902 Generalkonsul for Nederlandene i Rotterdam, 1905 Konsul i New York og var Maj 1911 dansk Delegeret ved den internationale Konference i Washington om Beskyttelse af industriel Ejendomsret. Anset som en dygtig Konsul medvirkede C. som en af Hoveddeltagerne ved Udarbejdelsen af den ved Udenrigsministeriets Omorganisation nødvendiggjorte nye Konsulinstruktion af 1909 og hjemkaldtes 1913 for som Departementschef at gøre sine konsulære Erfaringer frugtbare ved Ledelsen af Udenrigsministeriets Handels- og Konsulatsafdeling. Som Følge af Verdenskrigens Indskrænkninger i den frie Handel og Søfart fik C.s Departement et uhyre forøget og betydningsfuldt Arbejde ved de talrige Forhandlinger med de krigsførende Magter om Danmarks Skibsfart og Varetilførsler. Dec. 1914—Jan. 1915 sendtes C. som særlig Gesandt til London for at forhandle med den engelske Regering om Handelsforholdene, og Sommeren 1918 deltog han som særlig udsendt Delegeret i de vanskelige Forhandlinger i Washington, der førte til Handels- og Skibsfartsoverenskomsterne af ^{20/9} 1918, hvorved den af Ententemagterne fra Juli 1917 etablerede Standsning af Varetilførsler til Danmark atter hævedes. — Gift 1910 Clara Dagmar Ragnhild Grüner. *F. de F.*

Litt.: „Nationaltid.“ ^{21/2} 1916; „Udenrigsministeriets Kalender“ 1919.

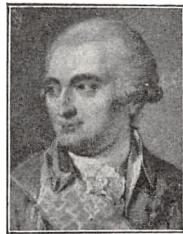
Clasen, Johan Frederik (^{11/2} 1725—^{24/3} 1792), Industridrivende. F. i Kristiania. Forældre: Organist Johan Frederik C. og Maria Walter. Blev Student 1741, teologisk Kandidat 1744, men kom aldrig ind paa Embedsbanen. Under Paavirkning af Tidens

Interesse for „fædrelandske Industrier“ gav han sig ind i rent praktisk Virksom-

hed og optraadte allerede kort efter Frederik V.s Besøg i Norge 1749 som Kommissionsnær for Moss' Kanonstøberi og Leverandør af Krigsartikler. I Danmark grundlagde han med Støtte af Staten 1756 Frederiksværk, det industrielle Etablissement, som paatog sig Leveringer af al Slags Krigsmateriel og Støbegods. C. var i stor Yndest hos alle de vekslende Regeringer og nød store Gunstbevisninger, udnævntes 1760 til Generalkrigskommissær med Rang som Oberst, senere som Generalmajor. Da Staten 1761 overtog Frederiksværk, blev C. sat til at lede Værket, som man endog en Tid tænkte paa at skænke ham. Dette blev dog ikke til noget, C. maatte betale det med 100,000 Rdlr. Foruden sin industrielle Virksomhed var C. ogsaa ivrig interesseret i Agerbrug. Han ejede saaledes en Lystgaard udenfor Østerport i Kbh. (den senere C.s Have) og købte 1768 Korselitze og Karlsfelt paa Falster; senere oprettede han af Godset ved Frederiksværk to Hovedgaarde Arresødal og Grønnesøgaard. Alle disse Godser blev drevet med stor Omhu. C. var ivrig Fysokrat og virkede for Udbredelsen af landøkonomisk Oplysning. Ved Testamente af 1789 stiftede han af sine Ejendomme det C.ske Fideikommiss. Sit store naturvidenskabelige og landøkonomiske Bibliotek bestemte han til offentlig Brug, og 1867 fordeltes det mellem Universitetsbiblioteket og Landbohøjskolen. Ogsaa paa Korselitze samlede han et stort Bibliotek, som nu findes i Nykøbing F. D. paa Arresødal. — Gift 1783 Baronesse Anna Elisabeth Iselin, f. Fabritius, d. 1786. *R. B.*

Litt.: C. Nyrop: „J. F. C.“ (med Stamtavle) 1887; Bobé: „Reventlow'ske Pap.“ VI (Tillæg: Fabritius) 1903; Hornemann: „Frederiksværks Historie“ 1911; „Lolland-Falsters hist. Aarb.“ 1918; „Københavnens Børsenhalle“ 1830; Nekrolog i „Borger-Vennen“ V 1792.

Clasen, Peter Hersleb (^{18/1} 1804—^{22/2} 1886), Fideikommissadministrator, Landmand. F. i Paris. Forældre: Generalkonsul Michael C. og Anne Elisabeth Treville. Blev Student 1820, Cand. juris 1824, indtraadte 1825 i Direktionen for det C.ske Fideikommiss og blev i denne Stilling til sin Død. C., der 1828 havde taget Bolig paa Korselitze, var en livlig interesseret, varmhjertet og patriotisk Mand, som med Iver tog sig af

Fideikommisgaardenes Administration og Drift; han var desuden meget virksom for at forbedre Skolerne og Undervisningsforholdene paa sin Egn; der oprettedes Syskole, Fortsættelsesskole og Husholdningsskole. Bønderne blev ved Hjælp og Præmier animeret til at indføre forbedrede Husdyr racer og Sædekorn, Træplantning og Haveanlæg blev fremmet og støttet. C. var en religiøs bevæget Mand, der med varm Interesse fremmede flere filantropiske Formaal, som Oprettelse af Plejehjem, Asyl o. l., ligesom han i en Aarrække var Formand for Diakonissestiftelsens Bestyrelse. D. paa Korselitze. — Gift 1828 Clara Charlotte Fanny Scheel, d. 1898. A. C.

Litt.: Slægt se J. F. C.; „Søndags-Posten“ 30/8 1872; A. la Cour: „Den C.'ske Agerbrugsskole paa Næsgaard“ 1899.

Claudius, Carl August (f. 1/5 1855), musikhistorisk Samler. F. i Kbh. Forældre: Købmand Carl Johan Edvard C. og Signe Carlsen. Uddannedes som Forretningsmand og var 1884—1906 bosiddende i Malmø, hvor han endnu driver en Fabrikvirksomhed (Tekstil). Jævnside hermed udfoldede han en levende Interesse for musikalske Forhold, i første Række dog for svundne Tiders Musikinstrumenter. Han var Ophavsmand til Grundlæggelsen af det musikhistoriske Museum i Stockholm 1898 og ydede værdifuld Bistand ved Oprettelsen af det københavnske. Han er nu Bestyrelsesmedlem for dem begge samt for Dansk Folkemuseum. Han tog ligeledes Initiativet til Oprettelsen af en Sektion i Sverige af Internationalt Musikselskab og var Formand for denne indtil Krigen 1914. Endelig foranledigede han 1910 Indrettelsen af Gunnar Wennerbergs „Minnesrum“ i Stockholm, ligesom han selv gennem ca. 30 Aar har samlet paa gamle og sjældne Musikinstrumenter, saa at han tiltrods for de store Indgreb i Bestanden ved Oprettelsen af de to skandinaviske Instrumentmuseer er Indehaver af en af de største Privatsamlinger i Evropa, en Samling han i mange Aar har gjort tilgængelig ved Afholdelsen af musikhistoriske Koncerter i Hjemmet. En Frugt af hans Instrumentalstudium er hans to Kongresforedrag „Die schwedische Nyckelharpa“ (Wien 1909) og „Schwedische Bauernspielmänner“ (Paris 1914), det første udkommet i Særtryk. C. er Forstander for Sundby Asyl og Generalkonsul for Peru. — Gift 1883 Sophie Mathilde Johanne Lynge. G. S.

Han var Ophavsmand til Grundlæggelsen af det musikhistoriske Museum i Stockholm 1898 og ydede værdifuld Bistand ved Oprettelsen af det københavnske. Han er nu Bestyrelsesmedlem for dem begge samt for Dansk Folkemuseum. Han tog ligeledes Initiativet til Oprettelsen af en Sektion i Sverige af Internationalt Musikselskab og var Formand for denne indtil Krigen 1914. Endelig foranledigede han 1910 Indrettelsen af Gunnar Wennerbergs „Minnesrum“ i Stockholm, ligesom han selv gennem ca. 30 Aar har samlet paa gamle og sjældne Musikinstrumenter, saa at han tiltrods for de store Indgreb i Bestanden ved Oprettelsen af de to skandinaviske Instrumentmuseer er Indehaver af en af de største Privatsamlinger i Evropa, en Samling han i mange Aar har gjort tilgængelig ved Afholdelsen af musikhistoriske Koncerter i Hjemmet. En Frugt af hans Instrumentalstudium er hans to Kongresforedrag „Die schwedische Nyckelharpa“ (Wien 1909) og „Schwedische Bauernspielmänner“ (Paris 1914), det første udkommet i Særtryk. C. er Forstander for Sundby Asyl og Generalkonsul for Peru. — Gift 1883 Sophie Mathilde Johanne Lynge. G. S.

Litt.: „Dannebrog“ 19/8 1898; „Der deutsche Instrumentenbau“ 8/12 1899; „Svensk Musiktidning“ 8/6 1900; „Idun“ 20/1 1900; „Hver 8. Dag“

24/11 1901; „Ill. Tid.“ 7/9 1902; Johs. Svanberg: „Musikhistoriska Museet“ 1910.

Claudius, Marius Matthias Christian (f. 29/1 1872), Læge. F. i Fredericia. Forældre: Telegrafbestyrer Ludvig Heinrich C. og Caroline Roose. Blev Student 1889, Cand. med. 1897, Laboratorieforsker ved Frederiksberg Hospital 1903, Dr. med. 1906, Overlæge ved Frbg. Hospitals Epidemiafdeling 1913. C.s videnskabelige Arbejde er helliget den praktiske Kirurgi og Laboratoriet i Klinikens

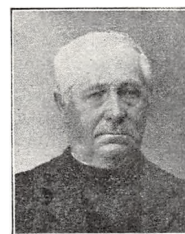
Tjeneste, idet han foruden en Del smaa Opfindelser paa den mikroskopiske Tekniks Omraade har angivet en meget simpel, overalt i Udlandet kendt og benyttet Metode til Fremstilling af en let steriliserbar Katguttraad til kirurgisk Brug. I Disputatsen 1906 „Undersøgelser over Jodkatgut“ og i flere Artikler før og efter har han indgaaende beskrevet sine Undersøgelser. 1912 opfandt og beskrev han en praktisk, nøjagtig og klinisk betydningsfuld Metode til kvantitativ Æggehvidebestemmelse. Han anses for en fin og omhyggelig Analytiker. — Gift 1900 Agnete Mathea Lütken. O. P.

Litt.: Selvbibliografi i „Univ. Progr. Nov. 1906.

Claudi Westh, se Westh, Claudi.

Clausager, Anders Jensen (f. 23/8 1834), Politiker. F. i Sædding ved Skern. Forældre: Gaardejer og Smed Jens Andersen C. og Ane Cathrine Madsdatter. Var paa Staby Højskole 1852 og Biskolelærer i Herning 1852—54, blev 1861 ved Giftermaal Gaardejer, ejede 1861—85 Kærgaard i sit Fødesogn, 1885—1900 Skernbrogaard. Han valgtes 1866 til Folketinget i Skern, tilhørte det Winther'ske Venstre og gik 1870 ind i det Forenede Venstre, i hvis Bestyrelse han sad 1870—78. Han stod paa Partiets moderate Fløj og fulgte 1878 Bojsen, hvad der noget svækkede hans stærke Stilling paa Egnen. 1878—86 var han Landstingsmand for 10. Kreds, valgtes 1887 atter til Folketinget i Skern, men opgav 1890 denne Kreds for at stille sig mod J. C. Christensen i Ringkøbing, hvor han faldt. C., der 1877—83 var Medlem af Ringkøbing Amtsraad og 1885—1912 Branddirektør, var en besindig og sympatisk Politiker, der ikke talte meget, men øvede megen personlig Indflydelse. 1887—88 virkede han ivrig for Forlig. — Gift 1861 Cathrine Marie Jørgensen, d. 1907. P. E.

Litt.: Slægt i Bendtsen og Milthers: „Slægten

fra Fastergaard" 1906; Wulff: „Den danske Rigsdag" 1882; „Tiden" 18/12 1914.

Clausen, Claus Christian (f. 14/8 1863), Handelsmand, Finansmand. F. i Marstal. Forældre: Skibsreder Hans Jacob C. og Karen Kristine Eriksen. Uddannedes i Kbh. og Udlandet, etablerede sig 1888 som Grosserer i Kbh. under Firma Kopp & C. (nu Firmaet Pugh & Genkel), der drev en omfattende Forretning med Korn og Foderstoffer; han var en af Kornbørsens mest fremtrædende Mænd. 1908 mod-

tog han Stillingen som Direktør i Privatbanken, og hans store Arbejde for at bringe Tietgens Bank ud af den ret vanskelige Situation, hvori den ved Tidernes Ugunst var bragt, kronedes med Held. Privatbanken staar nu paa ny som en af Hovedstadens og Landets økonomiske Livs Grundpiller. 1915 blev han valgt til Formand for Grosserer-Societetets Komité, i hvilken Stilling han under Krigen har haft Lejlighed til at udføre et paaskønnelsesværdigt Arbejde for Tilførslen af udenlandske Varer til Landet og lagt repræsentative Evner for Dagen. Han er Medlem af „Den danske Delegation for skandinavisk Vareudveksling", af „Erhvervenes Fællesudvalg" samt af et stort Antal Aktieselskabsbestyrelser. — Gift 1890 Kristine Jensen. O. T.

Litt.: „Udv. Biografier fra dansk Handel, Industri og Søfart" 1916; „Børsen" 14/8 1913; „Nationaltid." 12/8 s. A.; „Verden og vi" 29/6 1917.

Clausen, Carl Christian (f. 25/10 1868), Journalist, Forfatter. F. i Aalborg. Forældre: Skibsfører Peter Christian C. og Andrea Jensine Nielsen. Blev Student 1885 og Cand. phil. 1886, studerede Historie under Erslev og vandt 1890 Accessit, 1894 Universitetets Guldmedaille for historiske Afhandlinger, men tog ingen Embedseksamen; blev 1895 Stenograf i Rigsdagen. Han kom tid-

lig ind paa populærhistorisk Forfatterskab, udgav 1892 „Kristoffer Columbus", 1896 „Det moderne Italien", 1898 „Vore store Mænd udgaaede fra smaa Hjem", 1899—1901 fire topografisk-personalhistoriske Byskildringer (Aarhus, Fredericia, Middelfart, Odense), 1900 i „Frem" „Vore Fædres og vor egen Tid" og 1903—04 sst. sammen med J. J. Nielsen „Danmarks Land". Som Journalist arbejdede han 1899—1907 ved „Hver ottende Dag" (Redaktør 1907—09), fra 1906 ved „Politiken". Han har her bl. a. skrevet en Række

kyndige politiske Biografier (delvis under Mærke „Alonso") og iøvrig dyrket sin Specialitet, Rejse- og Trafikforhold (Mærket „Tres"). C. er meget berejst og forstaaer at gøre sine Erfaringer frugtbare for andre; i en Række „Tres-Førere" har han givet gode Anvisninger til billige Lystrejser rundt om i Europa. Fremdeles er han Bogkender og Bogsamler. Alt i alt en baade hurtig og mere end almindelig nøjagtig Journalist med megen Evne til Karakteristik; sit Sprog har han efterhaanden arbejdet ud over et vist Hang til Svulst. — Gift 1903 Margrete (Grete) Magdalene Caroline Dietz.

P. E.
Litt.: „Bogen om Studenterne fra 1886", 1911; „Hver 8. Dag" 10/11 1907; „Pressens Mag." 1/8 1919.

Clausen, Carl Theodor Emil (f. 7/8 1857), Søofficer, Opfinder. F. i Kbh. Forældre: Skrivelser i Søetaten Carl Frederik Ferdinand C. og Johanne Sophie Lyder. Blev Sekondløjtnant 1879, Premierløjtnant 1881, Kaptajn 1897, tog sin Afsked 1911. Mangeaarig Lærer i Navigation ved Kadetskolen. Var attaché Prins Georg af Grækenland 1885—89. Er Bestyrer af Flaadens Kompassvæsen og Prøvekammeret for Skibsløbs og Kompasser fra 1904. C. er Opfinder af flere fortrinlige nautiske Instrumenter, som har fundet Udbredelse i Indland og Udland, navnlig Kontrolrødbemaaleren og Deflektoren. Han har skrevet „Astronomisk Navigation" (1894) og mange nautiske Afhandlinger i maritime Fagblade, navnlig „Tidsskrift for Søvesen". — Gift 1) 1894 Anna Karolina Katharina Kochen, d. 1912. 2) 1914 Julie Johanne Mortensen. V. G.

Litt.: „Berl. Tid." 6/8 1917 og „København" 7/8 s. A.

Clausen, Christian Valdemar (17/2 1862—28/9 1911), Maler. F. i Kbh. Forældre: Skomagermester Carl Michael C. og Ida Vilhelmine Jantzen. Kom i Murerlære for at blive Arkitekt, dimitteredes til Kunstakademiet af det tekniske Selskabs Skole 1879 og blev Murersvend 1880. Samtidig med at arbejde i sit Haandværk gennemgik han Akademiets almindelige Forberedelsesklasse 1879—82, hvorpaa han uddannede sig til Maler i Kunsternes Studieskole under L. Tuxen. Han udstillede første Gang paa en Decemberudstilling 1883 og derefter 1884—1911 paa Charlottenborg Foraarsudstilling Por-

trætter og Billeder fra Dagliglivet, især Indendørs-Motiver. Han blev mest kendt for sine Interiører og derved, at han dyrkede det nøgne i Livsskildringer — f. Eks. malede Badescener — i en Genre, der forekommer ret sjældent i dansk Kunst („Paa Badetrappen“ 1891). Paa Verdensudstillingen i Paris 1889 var han repræsenteret med „En rød Stue“. „Kabinet. Solskin“ (1902) erhvervedes af Kunstforeningen. D. i Kbh. — Gift 1894 Christiane Frederikke Louise Nielsen. S. S.

Litt.: Nekrologer i „Berl. Tid.“ 29/9 1911 og af N. L. i „Politiken“ 29/9 s. A.

Clausen, Hans Andreas (ca. 1760—⁵/₁₂ 1831), Skuespiller. F. i Kbh. Tog dansk juridisk Eksamen 1782 og virkede fra ca. 1791 som Prokurator ved Hof- og Stadsretten. I Datidens talrige dramatiske Selskaber var han en saa skattet Aktør, at den kgl. Skueplads mente at burde sikre sig ham, og ved Frydendahls foreløbige Afgang 1793 knyttedes han til Teatret. Sin Prokuratorstilling synes han at have bevareret lige til 1818, fra 1811 dog uden at procedere ved Retten. Han blev straks kgl. Skuespiller uden Prøve-Debut, fremtraadte første Gang ²⁴/₉ 1793 som Lord i en oversat engelsk Komædie og gav siden en Række Elsker- og Levemandsroller, hvori navnlig hans gode Udseende og utvungne Bevægelse paa Scenen kom til sin Ret, men nogen betydelig Skuespiller blev han aldrig; den sindssyge Christian VII blev en Aften saa opbragt over hans Udførelse af Hofmanden Marinelli i Lessings „Emilie Gallotti“, at han under lydelige Tilraab kyldte sin Kikkert efter ham ned paa Scenen. Derimod indlagde C. sig Fortjeneste ved sin mangeaarige Virksomhed som Regissør (1799—1827), en Stilling, han med sin udprægede Ordenssans og myndige Haand var egnet til at beklæde. Optraadte sidste Gang ¹⁸/₁₂ 1828. D. i Kbh. — Gift 1789 Inger Birgitte Aaslew (s. d.), d. 1843. E. N.

Litt.: Overskou: „Den d. Skueplads“ III—IV 1860—62; R. Neftendam: „Breve fra d. Skuespilere og Skuespillerinder“ I 1911.

Clausen, Henrik Georg (¹²/₃ 1759—²⁵/₂ 1840), Præst. F. i Karlum ved Tønder. Forældre: Sognepræst Claus Henrik C. og Christine Boldich. Blev Student 1777 og teologisk Kandidat 1784. Var i 5 Aar Huslærer paa Juellinge og blev 1789 residerende Kapellan for Maribo-Hillested. 1796 forflyttedes han til det residerende Kapellani i Kalundborg, og n. A. kom han til Frue Kirke i Kbh., hvor han virkede først som 2. Kapellan, fra 1808 som Enekapellan og fra 1811 som Sognepræst

og Stiftsprovst. C. var den ypperste Repræsentant for Rationalismen i Danmark; i Modsætning til Flertallet af sine Meningsfæller betragtede han dog ikke Skolevæsenet som en Præsts vigtigste Opgave, men lagde tværtimod Hovedvægten paa Forkyndelsen; i Kbh. var hans Prædikener da ogsaa højt skattede og udøvede sikkert en betydelig Indflydelse; de fremhævede naturligvis i særlig Grad Kristendommens moralske Side; efter sit eget Udsagn vilde han „prædike en sund og fornuftig Pligt-lære“. 1799 stillede C. sig i Spidsen for nogle teologiske Kandidater, der vilde øve sig i at prædike, og dette blev Spiren til det 1808 oprettede Pastoralseminarium. Medens han til at begynde med havde staaet som Religionens Forkæmper overfor den naturalistiske Vantro, blev hans Stilling i Tidens Løb en anden. Den religiøse Bevægelse, som begyndte med Grundtvig og Mynster; forstod han ikke, og paa sine gamle Dage blev han derfor jævnlig selv fremstillet som en af Vantroens mest fremragende Talsmænd. Han var en af de seks Præster, der 1811 klagede over Grundtvigs Dimisprædiken; derved kom han allerede tidlig i et skarpt Modsætningsforhold til denne, og navnlig fra J. C. Lindbergs Side blev han senere Genstand for en systematisk Forfølgelse, der gav sig højest utillalende Udslag. 1828 indskærpede en Kancelliskrivelse, at Præsterne nøje skulde følge de gældende Ritualer; C. havde imidlertid tilladt sig forskellige Afvigelser i Daabsformularen og fortsatte dermed; Lindberg bevægede da Faddere til at svare Nej paa Spørgsmaalet om, hvorvidt Barnet skulde døbes paa denne Tro, og sørgede for, at der blev gjort det mest mulige ud af denne Sag; 1834 kom Kancelliets Misbilligelse af C.'s Adfærd, og fra den Tid af lod han altid sin Kateket udføre Daabs handlingen. 1838 tog han Afsked og blev ved denne Lejlighed udnævnt til Æresdoktor i Teologi. D. i Kbh. — Gift 1789 Sophie Magdalene Schiern, d. 1817. H. M.

Litt.: Slægt I „Stamt. over Fam. C.“ 2. Udg. 1896 og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; H. N. C.: „H. G. C.s Eftermæle“ 1840; L. Koch: „Den danske Kirkes Historie“ 1801—17“ 1879—80 og „Den danske Kirkes Historie 1817—54“ 1883; Brammer: „Ungdomsliv“ 1884; Schwanenflugel: „J. P. Mynster“ 1900; Rønning: „N. F. S. Grundtvig“ 1907—14; Nekrolog i „Archiv f. d. prakt. Teologi“ II 1840.

Clausen, Henrik Nicolai (²²/₄ 1793—²⁸/₃ 1877), Teolog, Politiker. F. i Maribo. Forældre: Stiftsprovst H. G. C. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1809 og teologisk Kandidat 1813; to Aar senere vandt han Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om de kristne Apologeter i Oldtiden, og 1817 blev han Dr. phil. ved en Disputats om de fortheodosianske Kirkefædres Syn paa Plato og Platonismen. N. A. kom han paa en

længere Udenlandsrejse, hvor navnlig Schleiermacher i Berlin fik stor Betydning

for hans Udvikling; hos ham „fandt han i klar og bestemt Skikkelse udformet“, hvad han „halvt ubevidst havde baaret hos sig selv“, og det Ideal for den teologiske Forskning, som han ogsaa selv stræbte at virkeliggøre, nemlig „Foreningen af inderlig Kri-

slustro med den frygtløse Kritik overfor det kirkelig nedarvede og fastslaaede“. Senere kom han til Rom, hvor han nød de rige Kunstskatte og fattede Planen til et omfattende Værk om Katolicismen, og efter et Besøg i Paris vendte han ved Juletid 1820 hjem til Kbh. 1821 udnævntes han til Lektor i Teologi, n. A. blev han Professor, og i denne Stilling virkede han over et halvt Aarhundrede, til han 1874 tog sin Afsked. Som Universitetslærer kom C. til at betegne et Vendepunkt i den hjemlige Teologi; han formaaede ganske vist ikke at indgyde sine Tilhørere den Begejstring, som senere Martensen udbredte, og han besad heller ikke dennes sprudlende Aandrigthed i Foredraget, men hans Forelæsninger virkede ved den rolige Klarhed og den gennemarbejdede, saglige Argumentation, hvoraf de bestandig var præget. Hans teologiske Standpunkt var formidlende, idet han bestræbte sig for at hævide paa én Gang den videnskabelige Forsknings Ret og den bibelske Aabenbarings Højhed. Hans første større Arbejde, det i Rom planlagte „Katolicismens og Protestantismens Kirkeforfatning, Lære og Ritus“ (1825) blev af Grundtvig stemplet som Rationalisme og Kristendomsforfalskning og af-fødte en meget bitter Strid; i Nutiden erkendes det vel almindelig, at denne Dom om Bogen var ganske ubillig. Senere udgav C. en Række Arbejder baade af eksegetisk og dogmatisk Art; hans Fortolkninger („De synoptiske Evangelier“ 1847—50, „Johannes-Evangeliet“ 1855, „Romerbrevet“ 1863) er klare og praktiske Lærebøger, der i lang Tid blev meget benyttede af Studenterne; og hans teologiske Doktordisputats om Augustin som Skriftfortolker (1826) og „Det nye Testaments Hermeneutik“ (1840) vidner om hans indgaaende Studier af Eksesens Historie. Sin dogmatiske Grundanskuelse har han fremsat i det populære Skrift „Udvikling af de kristelige Hovedlærdomme“ (1844), endvidere i „Kristelig Troslære“ (1853), samt endelig i „Det evangeliske Kirkelivs Nutid og Fremtid“ (1859), der 1878 efter hans Død udkom i en udvidet Udgave som hans kirkelige Testamente; disse Skrifter viser ham som en

Mand, der i sin teologiske Tænkning staar paa Skriftens Grund, uden dog at føle sig bundet m. H. t. alle Enkeltheder. — Ogsaa i det politiske Liv blev C. inddraget og spillede der en betydelig Rolle. Han var saaledes 1835 med til at stifte „Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug“, 1840—46 var han Medlem af Roskilde Stænderforsamling, og i den politiske Bevægelse, der opstod umiddelbart efter Christian VIIIs Død, tog han ivrig Del. Som kongevalgt Medlem havde han Sæde i den grundlovgivende Rigsforsamling, og indtil 1851 var han Minister u. P. i Novemberministeriet. 1849 blev han valgt til Folketinget i Helsingør, 1853 gik han over i Landstinget for Kbh. og sad der til 1863, fraset en kort Periode 1854—55, hvor han nedlagde sit Mandat paa Grund af Ministeriet Ørstedes voldsomme Fremfærd mod Embedsmændene. I politisk Henseende sluttede C. sig til det nationalliberale Parti og var en af dets ledende Mænd; med sit udpræget danske Sindelag ønskede han først og fremmest Slesvig nær forbundet med Kongeriget; helst med Ejderen som Grænse, men hvis dette ikke kunde opnaas, foretrak han en Deling fremfor en løsere Tilknytning af det hele. Arbejdet for skandinavisk Samkvem og Fællesskab havde ogsaa i C. en varm Ven, og ved de nordiske Fester i Studenterforeningen førte han hyppig Ordet. Endelig fortjener hans Bestræbelser for at virkeliggøre Grundlovens Løfteparagraf om en Kirkeforfatning at nævnes; som Medlem af de to Kirkekommissioner (1853-54 og 1868—70) og ved andre Lejligheder optraadte han som Talsmand for en Ordning af Folkekirkens Styrelse efter reformerte Principper, saaledes at den gennem sine egne Organer fik Bestemmelsesret i indre Anliggender; men for disse Tanker mødte han kun ringe Forstaaelse. D. i Kbh. — Gift 1821 Birgitte Francisca Swane, d. 1875.

H. M.

Litt.: Slægt se H. G. C.; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1817 og 1826, „Optegnelser af mit Levned og min Tids Hist.“ 1877, „Kirkelige Forhold og Anliggender“, udg. af J. C. 1885 og „Rejsedagbog“ udg. af Carl S. Petersen 1918; Fr. Barfod i „Skandinav. Folke-Kalender“ 1844; „Dansk Folkeblad“ 1847, S. 175; „Nord. Telegraph“ I 1848; J. P. Mynster: „Meddelelser om mit Levned“ 1854; „Ill. Tid.“ ²/₁ 1861; „Gammelt og Nyt“ II 1866; O. Lehmann: „Efterl. Skr.“ IV 1874; Topsoe: „Polit. Portræstudier“ 1878; O. Borchsenius: „Litterære Feuilletoner“ 1880; Fr. Nielsen: „Karakteristikker og Portrætter“ 1884; H. Wieselgren: „Bilder og minnen“ 1889; Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892-1916; Schwanneflugel: „J. P. Mynster“ 1900; Rønning: „N. F. S. Grundtvig“ 1907-14; N. M. Plum: „H. N. C. i Forhold til Protestantismens Principper“ 1908; E. Henriksen: „Mændene fra 48“ 1911; Breve i „Udv. af Breve til P. Hjort“ 1867-69, „Breve fra og til H. C. Ørsted“ II 1870, C. L. N. Mynster: „Høje Blade af J. P. Mynsters Liv og Tid“ 1875 og F. V. L. Mynster og G. Schepelern: „O. Laubs Levned“ II 2 1887; Nekrologer i „Dagbl.“ ²/₃ 1877 og „Fædrelandet“ ³/₁ s. A.

Clausen, Hans Victor (f. $14/1$ 1861), Historiker. F. i Odense. Forældre: Fabrikant Niels Julius Victor C. og Caroline Marie Nielsen. Blev Student 1878 og tog Magistergraden i Historie 1885, er fra 1887 Lærer ved Frbg. Gymnasium og blev 1916 Overlærer. C.s historiske, sproglige og topografiske Studier har bl. a. givet sig Udslag i en Række Arbejder vedrørende Sønderjylland, paa hvilket Omraade han efterhaanden er blevet vor kyn-

digste Mand, saaledes et Par Afhandlinger i „Sønderjyske Aarbøger“ („Folkesproget i Sønderjylland“, 1892—93; „Nordslesvig 1863—93“, 1894), og i „Haandbog i det nordslesvigske Spørgsmaals Historie“ (1901), en fortrinlig Rejsehaandbog („Sønderjylland“ 1890, 3. Udg. 1913) og et Sprogkort (1889). Endvidere forbereder han en ny Udgave af Traps Beskrivelse af Slesvig. For den sønderjyske Sag har C. ogsaa virket som Bestyrelsesmedlem i „4 S“ (fra 1887) og i et Par andre lignende Organisationer. Trods sin altid korrekte og moderate Optræden blev C., der er Svingerson af fhv. Landdagsmand Julius Nielsen, i Aug. 1910 udvist af Sønderjylland, hvilken Udvisning først blev hævet i Dec. 1918. Under den ved Tysklands Sammenbrud Okt. 1918 skabte Situation tog C. som en af den sønderjyske Sags Veteraner afgjort Ordet for en Grænselinie Nord om Flensborg (bl. a. i Pjecen „Før Afgørelsen“) og afrejste Jan. 1919 som den danske Regerings Udsending til Paris for at bistaa Gesandten under Fredsforhandlingerne. Af C.s sproglig-historiske Arbejder kan nævnes „Middelalderens Kunst“ i „Verdenskulturen“ III, Skitser om Jylland og Fyn i „Lande og Folk“ (1910), en større Afhandling i „Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie“ 1916 „Studier over Danmarks Oldtidsbebyggelse“, hvor C. gør et interessant Forsøg paa at behandle Stednavnene topografisk, og endelig „Fra Holbæk Amt, historisk-topografiske Skildringer“ (1918) fremgaaet af en ejendommelig intim Samfølelse med denne Egn. C. er fra 1917 Formand for Selskabet for historiske Kildeskrifters Udgivelse. — Gift 1901 Cathrine Nielsen.
 P. E.

Litt.: Erindringer i „Politiken“ $20/1$ 1919; „Studerne fra 1878“ 1903; „Flensborg Avis“ $12-14/9$ 1910; „Schleswigsche Grenzpost“ $18/8-8/9$ s. A.; „Politiken“ $10/11$ 1918.

Clausen, Inger Birgitte ($25/1$ 1762— $21/7$ 1843), Skuespillerinde. Hendes Pigenavn var Aaslew. Elleve Aar gl. blev hun Elev ved Teatret (1773), kom i Syngeskolen tre Aar efter og debuterede $3/3$ 1778 som Lissette i „Kærlighedsbrevene“, et Syngestykke

af Sarti med Tekst af Charlotte Biehl. Trods Ungdom og Skønhed, trods megen Flid og Udholdenhed naaede hun dog ikke at gøre Fyldest i Ingenue- og Elskerindrollerne, først da hun med Aarene gik over i det ældre Fag, viste hun utvivlsomt scenisk Begavelse. Hendes Holbergske Magdeloner, halvgamle affekterede Koketter og fornemme Sladdersøstre var komiske Men-

neskeskildringer af Rang og skabte hende Ry langt ned i Tiden; Don Ranudos latterlige Gemalinde levendegjorde hun som ingen anden. Optraadte sidste Gang $10/5$ 1828 som gammel Kone i et fransk Lystspil og tog s. A. Afsked med Teatret efter et halvt Aarhundredes Virksomhed. D. i Kbh. — Gift 1789 Hans Andreas Clausen (s. d.), d. 1831.
 E. N.

Litt.: Se Hans Andreas C.

Clausen, Johannes ($7/8$ 1830— $31/12$ 1905), Biskop. F. i Taarbæk. Forældre: Professor H. N. C. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1848 og teologisk Kandidat 1853. Efter en Udenlandsrejse 1855—56 blev han 1857 Lærer ved Jonstrup Seminarium, 1861 Dr. phil. ved en Afhandling om Laurentius Valla, to Aar senere blev han Sognepræst ved Trinitatis Kirke i Fredericia. 1874 forflyttedes han til Horsens, og endelig 1884 blev han Biskop i Aarhus, fra hvilket Embede han tog sin Afsked kort før sin Død. Tidligere havde han taget til Orde for Indførelse af en ny Perikoperække („Om Brugen af Guds Ord ved Gudstjenesten“ 1878), og han fik derfor Sæde i den Kommission, der udarbejdede den saakaldte „Anden Tekstrække“. Ogsaa den kirkelige Filantropi og Lægfolks Deltagelse i Menighedsarbejdet havde hans Interesse; bl. a. fik han oprettet et kristeligt Søndamshjem i Aarhus og et Børnehjem i Horsens. D. i Aarhus. — Gift 1857 Charlotte Laurentze Margrethe Frimodt, d. 1902.
 H. M.

Litt.: Slægt se H. G. C.; Elvius i „Nutiden“ 1884; Nekrologer i „Aarh. Stiftst.“ $2/1$ 1906 og i „Ill. Tid.“ $7/1$ s. A.

Clausen, Jenny Blicher, se Blicher-Clausen.

Clausen, Johannes Carl Emil ($20/1$ 1832— $21/3$ 1908), Præst. F. i Adselev ved Skanderborg. Forældre: Sognepræst Nicolai Edinger Balle C. og Johanne Frederikke Schjødt. Blev Student 1851 og teologisk Kandidat 1857. Som personel Kapellan i Stenmagle-Stenlille 1858—63 kom han i Forbindelse med den af Lægmand rejste religiøse Bevægelse, der 1861 førte til Dannelsen af

„Kirkelig Forening for indre Mission i Danmark“, og blev straks Medlem af denne

Forenings Bestyrelse. Under Krigen 1864 var han Feltpræst, derefter Rejsepræst for „Indre Mission“; 1866—77 virkede han som Sognepræst i Ryslinge, og her kom han efterhaanden i et fredeligt Forhold til den Birke-dal'ske Valgmenighed; han nærmede sig den

grundtvigske Retning, hans 1867 oprettede Højskole, der oprindelig skulde bekæmpe Grundtvigianismen med dens egne Vaaben, fik lidt efter lidt ganske det samme Præg som de andre Højskoler, 1874 udtraadte han af „Indre Missions“ Bestyrelse og s. A. deltog han i Appels Ordination paa Askov. 1877 forflyttedes han til Nørre Lyndelse-Højby, 1885 til St. Peders Kirke i Slagelse og endelig 1895 til Vonsild-Dalby, hvor han virkede til sin Død; i sine senere Aar nærmede han sig atter til „Indre Mission“, men hans frisindede og fordragelige Natur bevirkede, at han vedblivende kunde finde Venner indenfor begge Lejre. Sit varme nationale Sindelag lagde han for Dagen ved et nidkært Arbejde for Forsvarssagen og for den sønderjyske Sag; han var Ophavsmand til de bekendte „Grænsemøder“ og interesserede sig levende for de sønderjyske Frimenigheder og Ungdomsbewægelsen. 1882—84 udgav han en Postille („Prædikener over Kirkearets Evangelier“). D. i Vonsild. — Gift 1861 Birgitta Sophie Magdalene Petersen.

H. M.

Litt.: Slægt se H. G. C. og i Fabricius og Bondesen: „Slægten Fabricius fra Faaborg“ 1884; V. Birkedal: „Personlige Oplevelser“ II 1890; J. C.: „En Indsigelse“ i „Dansk Kirketid.“ 1899; „Ill. Tid.“ 27/4 1902; P. Lauritsen: „J. C.“ 1911; Blauenfeldt: „Den indre Missions Hist.“ 1912; „Aarb. f. Sorø Amt“ IV 1915; „Højskolebl.“ 1917; Nekrologer i „Nationaltid.“ og „Kolding Folkebl.“ 23/3 1908, „Højskolebl.“ s. A. (af A. Højmark), „Ill. Tid.“ 5/4 s. A. (af H. Koch), „Dansk Aarbog“ s. A. (af P. Lauritsen), „Vort Forsvar“ s. A. (af Joh. Meyer), „Sprogforeningens Almanak“ 1909 og „Mindeord i Anl. af J. C.s Død og Begravelse“ 1908.

Clausen, Julius Emil Ferdinand (f. 17/8 1868), litterærhistorisk Forfatter, Journalist. F. i Kbh. Forældre: Varemægler Edouard Carl Zacharias C. og Johanne Jensine Sørensen. Blev Student 1886, vandt 1888 Universitetets Guldmedaille og blev Cand. mag. 1891. S. A. fik han Ansættelse som Assistent ved det Kgl. Bibliotek og udnævntes 1907 til Bibliotekar. Efter i 1907—14 at have forestaaet Udlaanet blev

han 1914 A. C. Larsens Efterfølger som Inspektør paa Læsesalen. Jævnside med sin Embedsvirksomhed har han været en meget flittig Publicist og litteraturhistorisk Forfatter. Han har siden 1901 været fast knyttet til „Berlingske Tidende“ som Litteratur- og Teateranmelder og ved sine velafvejede og uafhængige Bedømmelser vundet Autoritet. Hans første offentliggjorte Værk var de i Hundredeaaret for Johan Ludvig Heibergs Fødsel udgivne „Kulturhistoriske Studier over Heibergs Vaudeviller“ (1891). Dette Arbejde efterfulgtes af Studierne over „Jens Baggesen“ (1895) og „Frederik Christian, Hertug af Augustenborg“ (1896), den kulturhistoriske Skildring „Fra Krinolins Dage“ (1897) og den store historiske Undersøgelse „Skandinavismen“ (1900), til hvilken han gjorde Studier i Stockholms Arkiver og Biblioteker. C. har endvidere sat „Kunstnerforeningen af 18. November“ et litterært Mindesmærke ved dens Jubilæum 1902 og udgivet den ejendommelige kulturhistoriske Skildring „Den danske Tartuffe“ (1916) samt „Christian Winthers Digtcyclus Til Een“ (1918). Han har foretaget en utrykt Oversættelse af Wagners Musikdrama „Tristan und Isolde“, for hvilket Værks Idéindhold han desuden har redegjort i en lille Skildring (1914), til hvilken slutter sig en lignende af „Parsifal“ (1915). Endelig findes fra hans Haand en Karakteristik af Anna Bloch (1918). Han var Redaktør af „Illustreret Verdens-Litteraturhistorie“ (1898—1901) og har udgivet de interessante Breve fra P. V. Jacobsen (1899) og „Af Orla Lehmanns Papirer“ (1903). Hans historiske Interesse og Sporsans overfor gamle Manuskripter har siden 1905 gjort ham til en virksom Medudgiver af Serien „Memoirer og Breve“, der nu tæller en lang Række værdifulde Bind. Siden 1916 er han desuden Redaktør af Tidsskriftet „Vor Fortid“. — Gift 1895 Charlotte Kirstine Mathilde Friderichsen.

C. Bs.

Litt.: C. Mourier: „Bogen om Studenterne fra 1886“ 1911; „Riget“ 3/1 s. A.; „Masken“ 22/11 1914; „Bogvennen“ Nov. 1916; „Berl. Tid.“ 16/8 1918; „København“ og „Politiken“ 17/8 s. A.

Clauson-Kaas, Gustav Adolph Frederik (f. 7/7 1865), Hestesportsmand, Oprætter. F. i Næstved. Forældre: Ritmester Jens Adolf Frederik C.-K. og Sophie Caroline Kristine Øelund. Blev Sekondløjtnant 1885, Premierløjtnant s. A., Lærer ved Sekondløjtnantskolen i Randers 1888, tog Afsked som kar. Ritmester 1900. Tiltraadte 1914 midlertidig Tjeneste ved Fæstningsoversvømmelsen og overtog 1916 Tjeneste

ved Frontingenørkommandoen og ved Frontkommandoen paa Nordfronten. Købte 1900 til Udstykning sammen med Baron Lerche Kristiansholm ved Klampenborg, hvor det kendte Kristiansholm'ske Villa-kvarter rejste sig 1901—03. Som Hestesportsmand og Opdrætter har C.-K. været Foregangsmand. 1906 blev han administrerende Direktør for Aktieselskabet Klampenborg Væddeløbsbane, efter at nævnte Bane ved hans Initiativ og efter hans Planer var blevet anlagt, 1909 oprettede han Fuldblodsstutteriet paa Hvidegaard, stiftede 1916 „Foreningen for fuld- og Halvblod for Kbh.s Amt“ til Opdræt specielt af Remonter til Hæren og startede s. A. Aktieselskaberne Dyrehavegaard, Bjelkager og Lundtoftegaard. 1906 udvirkede han, at Koncessionen til Landbrugslotteriet blev givet. — Gift 1) 1893 Selma Hvid. Ægteskabet opløst. 2) 1900 Else Krum.

F. K.

Litt.: Slægt i „Personalh. Tidsskr.“ V 1884 og II 2 1887; T. Baumgarten: „Borgerlige Familier“ 1910 (Slægten Hviid).

Claussen, Niels Hjelte (f. $13/1$ 1866), Bryggerikemiker. F. paa Prøvelyst ved Hillerød. Forældre: Proprietær Lauritz

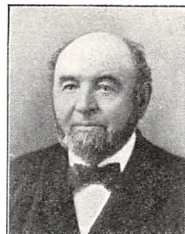
Ernst C. og Caroline Petrine Hjelte. Tog polyteknisk Adgangseksamen 1883 og Eksamen som Kemiker 1888; 1887 havde han vundet Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Kulstofatomet's Valensforhold. Hans første praktiske Virksomhed bestod i Undersøgelser

af Varmeapparaterne i københavnske Kommuneskoler, foranlediget af Stadsingeniøren i Kbh. (1887), og Forsøg med Centrifuger hos A/S Burmeister & Wain (1889—94). Han var derefter Assistent ved Carlsberg Laboratoriets kemiske Afdeling (1894—97), hvorfra han gik over til Bryggeriet Ny Carlsberg som Laboratorieforstander. 1904 drog han til Udlandet og blev 1905 ansat ved den amerikanske Bryggeriskole „Wahl-Henius' Institute of Fermentology“ i Chicago. 1911 vendte han tilbage til Danmark og blev paa ny knyttet til Carlsberg Bryggerierne, først som Laboratorieforstander 1911—12 og derefter som Overinspektør. C. har offentliggjort en Række bryggeritekniske Afhandlinger, hvoraf de vigtigste er: „Om Øllets Sarcinasygdom og dens Ophav“ i „Meddelelser fra Carlsberg Laboratoriet“ 1903 og „On a method for the application of Hansen's system in the manufacturing of wellconditioned English stock beers“ i „Journal of the Institute of Brewing“ 1904. I sidstnævnte Afhandling viste han, at den særegne Karakter hos engelske lagrede Øl-

sorter skyldes en bestemt gærlignende Organisme, Brettanomyces. Som Overinspektør har han haft stor Betydning for Udviklingen af den rationelle Drift af Carlsbergbryggerierne. — Gift 1904 Lene Kirstine Sørensen. M. C. H.

Litt.: Slægt i Bidstrup: „Stamt. over Familien Koefoed“ 1886; Chr. Ottesen: „Studenterne fra 1883“ 1908.

Claussen, Rasmus ($3/2$ 1835— $5/8$ 1905), Politiker. F. i Helletoft, Langeland. Forældre: Gaardfæster Claus Anders Christensen (Stengade) og Ane Kirstine Rasmusdatter. Var 1859—70 Fæster af sin Fødegård og fik som interesseret Elev af J. A. Hansen og forretningsdygtig Landmand en vis Indflydelse paa sin Egn. 1870 købte han Ibsgaard paa Falster og valgtes 1872 til Folketinget i Nykøbing,

hvor han genvælgtes, til han 1903 trak sig tilbage. 1873 oprettede han „Lolland-Falsters Folketidende“, som han selv redigerede til 1879, og som fik betydelig Udbredelse paa Øerne; han ejede desuden 1876—78 „Nakskov Tidende“ og 1888—91 „Nyborg Dagblad“. C. var en klog og selvstændig Bondepolitiker med megen Sans for Realiteter og ikke uden Ironi. Hans Betydning for Venstres fremadskridende Erobring af Lolland-Falster var meget stor, og i Tinget fik han ogsaa snart en agtet Stilling. Han sluttede sig indenfor det Forenede Venstre til Berg og Hørup og fulgte 1878 de Radikale, men misbilligede 1879 sammen med Alberti o. a. Bergs Kanonpolitik og dannede de Udtraadtes Gruppe. Han var i disse Aar overhovedet ret yderliggaaende, talte 1885 for Riffelbevægelsen og idømtes Fængsel. 1880—92 var han næsten uafbrudt Medlem af Finansudvalget og 1892 Formand, 1889—94 var han Tingets 2. Viceformand. Da Bojsen 1890 indledede sin Forhandlingspolitik, blev C. sin radikale Fortid til Trods en af hans intimeste Støtter, og den smidige Forhandler øvede en ikke ringe Indflydelse paa det endelige Resultat, Forliget 1894. Han var Statsrevisor 1892—95 og Folketingets Formand 1894—95, men traadte efter Nederlaget 1895 stærkt tilbage, udmeldte sig 1899 af det forhandlende Venstre og stod i sine sidste Aar kritisk betragende over for Udviklingen. D. i Idstrup paa Falster. — Gift 1856 Hanne Sophie Henriksen, d. 1897.

P. E.

Litt.: Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; „Ill. Tid.“ $30/12$ 1894; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; Soph. C. i „Verden og vi“ $2/11$ 1917; Nekrologer i „Lolland-Falsters Folketid.“ $7-9/8$ 1905 og „Ill. Tid.“ $13/8$ s. A.

Clausen, Sophus Niels Christen (f. ¹²/₉ 1865), Forfatter. F. i Helletoft, Langeland, Forældre: Bladudgiver, Statsrevisor Rasmus C. (s. d.) og Hustru.

Kom i sit 5. Aar med Forældrene til Falster og blev Student 1884. I Slutningen af 80'erne var han Journalist i Horsens under Emil Bojsen, senere ved „Politiken“. I Begyndelsen af 90'erne var han en ivrig Medarbejder ved Johs. Jørgensens „Taarnet“, indtil han for en Aarrække bosatte sig i Paris og Italien. Herfra sendte han Rejsebrevne hjem til „Politiken“, udgivne særskilt som „Antonius i Paris“ og „Valfart“ (1896). Siden Faderens Død 1905 har han været Medudgiver af „Lolland-Falsters Folketidende“ og haft fast Bopæl i Kbh. C. debuterede med de friske, men lidt betydelige Digte „Naturbørn“ (1887). Minder fra Horsensopholdet skjuler sig i Fortællingerne: „Unge Bander“ med det lyriske Forspil „Frøken Regnevjør“ (1894) og „Kitty“ (1895). 1898 kom Skuespillet „Arbejdersken“, et Led i Tidens Forsøg paa at skabe et socialt Drama. Det vandt intet større Publikum saa lidt som de følgende Prosaarbejder „Mellem to Kyster“ (1899) og „Junker Firkløver“ (1900). C.s Prosa har store lyriske Skønheder og er lunerig og overraskende i Associationernes Glimt, men mangler den Klarhed og Sammenhæng i Handling og Psykologi, som de fleste Læsere ønsker. Det er da naturligt, at C. naar sit højeste som Lyriker, og paa dette Omraade maa han regnes for en af vore betydeligste. 1899 kom Samlingen „Pilefløjter“, 1901 det aristophaniske Digt „Trefoden“, 1904 „Djævlerier“, 1910 „Eroter og Fauner“, 1912 „Danske Vers“ og 1917 „Fabler“. C.s Lyrik er af dristig Originalitet i Rytmer og Billeder, svært tilgængelig ved sin springske og antydende Stil. Hans Hovedemne er erotiske Situationen, afspejlede i en Aarestrup'sk uhøjtidelig Stemning. Han er ikke Lidenskabens, men den flygtige Charmes Digter. Hans Væsen er Dyrkelse af Skønheden, navnlig kvindelig Ynde og Pikanteri, desuden en frisk og djærv Sensualisme og et drilsk, respektløst Lune. I Prosaarbejdet „Løvetandsfnug“ (1918) er der dels personlige Minder i halv novellistisk Form, dels Taler og Foredrag (bl. a. om moderne Lyrik). 1901 oversatte C. Heines „Atta Troll“ og 1906 Shelleys „Den følende Blomst“. — Gift 1896 Anna Cathrine Christensen. G. C.

Litt.: Selybiografi i „Ill. Tid.“ ²⁶/₅ 1912 og „Nationaltid.“ ⁷/₈ og ⁹/₈ 1915; Erindringer i „Horsens Folkebl.“'s Jubilæumsnummer 1916, „Politiken“ ¹/₄ s. A. og „Verden og vi“ ²/₁₁ 1917; Georg Brandes i „Saml. Skr.“ XV 1905; „Journalisten“ 1911; „Bogvennen“ 1915, Nr. 8; C. E. Jensen: „Vore

Dages Digtere“ 1898; Chr. Rimestad: „Digtere i Forhør“ 1906 og i „Politiken“ ¹³/₇ 1918; Har. Nielsen i „Ugens Tilskuere“ ²⁸/₁₀ 1910; Johs. Jørgensen: „Mit Livs Legende“ i ff. 1916 ff; Leopold: „Tres Talenter“ 1918.

Clavus Niger, Geograf, se Swart.

Clemens, Gustaf Adolf (²²/₇ 1870—²¹/₁₀ 1918), Maler, Raderer. F. i Kbh. Forældre: Garvermester Gustaf Adolf C. og Mariane Sørensen. Boede 1880—84 i Berlin, kom derpaa i Lære i Kbh. som Porcelænsmaler, gennemgik Teknisk Skole og 1889—96 Akademiet, hvor han paavirkedes af Exner. Allerede 1892 udstillede han første Gang og opnaaede den Succes, at Billedet „Gaardinterior fra en Maskinfabrik“ købtes af Kunstmuseet. C. har malet Landskaber, Dyrebilleder (især Hundeporætter) og Folkelivsbilleder („Bittetysmeden“, „Fiskere, som drager Vaad“); store Opgaver som „Juleaften paa Frederiks Hospital“ og „Operation paa Landbohøjskolen“ (1901; nu paa Landbohøjskolen) gav han sig ogsaa i Lag med. Hans „Min Søsters Portræt“ (1894) hænger paa Randers Museum. Som Kunstner var han traditionsbunden og solid, men uden Flugt. Han tegnede godt og kunde i sine senere Arbejder lægge Sans for finere Farveharmonier for Dagen; men sygelig og svag manglede han Kraft til at slaa igennem det formelle og staa mere frigjort overfor sine Opgaver. Som Raderer har C. udsendt en Del Blade. Han er Elev af Locher; mest kendte er Portrætterne af H. Drachmann og Jul. Lange. D. i Kbh. — Gift 1901 Emily Hermanda Jensen. O. A.

Litt.: Nekrologer af S. Clod-Svensson i „Ill. Tid.“ 1918, Nr. 58; „Berl. Tid.“ ²²/₁₀ s. A. og „Kristel. Dagbl.“ ¹¹/₁₂ s. A.

Clemens, Johan Frederik (²⁹/₁₁ 1748—⁵/₁₁ 1831), Kobberstikker. F. i Golnau ved Stettin. Forældre: Væver Johann David C. og Anna Francken. Faderen, der var Sachser, fik allerede i 50'erne Arbejde i Kbh. og flyttede derhen med sin Familie, og 1760 begyndte C. at søge Akademiet, støttet af gamle Stanley; han kom ogsaa i Malerlære og fik senere Arbejde under Mandelberg. 1765 vandt han Sølvmedaillerne, men gik derpaa over til under J. M. Preislers Ledelse at arbejde som Kobberstikker. Hans udprægede Talent vandt ham ikke alene hans Læreres, men ogsaa Wiedewelts og Cramers Venkab. Med Støtte fra Private, Kongen og Akademiet

drog han 1774 til Paris for under Wille og Delaunay at forædle sin Kunst; hans Anlæg vakte Opmærksomhed, og han nød den Ære at blive opfordret til at indsende et Blad som Medlemsarbejde til Akademiet i Paris; Forholdene umuliggjorde dog denne Plan. C. hjemkaldtes og opnaaede kun Tilladelse til at besøge Bonnet i Schweiz for at udføre et Blad efter Juels Portræt af ham. Dette Arbejde er fortrinligt og blev rost meget af Samtiden. 1778 vendte C. tilbage, blev agreeret ved Akademiet, 1781 Hofkobberstikker og 1786 Akademimedlem. Hans Ry blev efterhaanden europæisk; 1788—92 opholdt han sig i Berlin for at udføre et Stik efter Cunninghams Maleri: „Frederik II.s Revue“, derefter rejste han 1795 til London for at stikke „Montgomerys Død“ efter Trumbull, han modtog herfor som Løn 1050 Guinees. Trods Udlandets Forsøg paa at knytte ham til sig vendte C. tilbage til Kbh.; hans Løn fordobledes, han flyttede ind paa Charlottenborg og blev 1813 Prof. i Kobberstikkunst, 1818 Prof. ved Modelskolen. Hans sidste Aar var uproduktive; hans Syn svækkedes, og hans Helbred nedbrødes. Som Kunstner var C. blandt de ypperste, vi har haft. Om end man finder Tegninger af betydelig Værdi fra hans Haand (f. Eks. Ewaldportrættet i Kobberstiksamlingen), og han ogsaa har udført enkelte Litografier, er det dog kun som Stikker, han har Betydning. Hans Skole er helt den franske under Louis XVI; kølig Klarhed og detailleret Omhyggelighed præger hans Arbejde, der i Tegnefærdighed og Evne til at gengive Originalmaleriernes Stofgengivelse og Udtryksmaade er uovertruffet i dansk Kunst. Han har illustreret Holberg („Peder Paars“ og „Niels Klim“) og Ewald (7 Blade samt efter Abildgaard „Lykkens Tempel“) og stukket Monumenterne paa Jægerspris; betydeligst er dog hans Portrætslik, især efter Jens Juel (Bonnet; Frederik VI og Louise Augusta, 1785; Dronning Marie) og efter Roslin (Gesandten Blome). Senere og svagere er Stikket efter Eckersberg (Thorvaldsen). D. i Kbh. — Gift 1) 1781 Marie Jeanne Crévoisier, d. 1791. 2) 1795 Ann Rees, d. 1824. O. A.

Litt.: Selvbiografi ved E. Hannover i „Museum“ 1896; Schorns Kunstblatt 1821 og 1841; Fick: „J. F. C.“ 1851; G. Wille: „Mémoires“ 1857; F. J. Meier: „Wiedewelt“ 1877; L. C. Nielsen: „F. V. Hegel“ 1909; Breve i „Museum“ 1894 II.

Clement (d. $\frac{9}{16}$ 1536), Skipper, Bondefører. F. vistnok i Vedsted, Vendsyssel. Fader: Anders. Under Frederik I (i hvis Tjeneste han en Tid havde været) førte han, delvis paa egen Haand, i Christian II.s Navn Kaperkrig mod den danske Konge. Under Grevefejden sluttede han sig til Grev Christopher og rejste 1534 en Opstand for Christian II.s Sag blandt de jyske Bønder. 1535 blev han fanget af Christian III og efter omtrent et

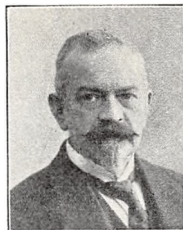
Aars Fangenskab (bl. a. paa Koldinghus) henrettet. D. i Viborg. — Gift. Th. B. B.

Litt.: Paludan-Müller: „Grevens Fejde“ 1853—54; Klitgaard: „Kjærligheds Studier“ 1914—18 og „Hvetbo Herred“ i 1906; Nutzhorn og Richter i „Hist. Maanedsskr.“ 1884—85.

Clément, Charles Adolphe Antoine (f. $\frac{4}{8}$ 1860), Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Guldsmed Pierre Louis C. og Christiane Dorthea Lund. Tilhørte en opr. fransk Slægt, tog polyteknisk Adgangseksamen 1878 og Eksamen som Kemiker 1883, blev straks efter sin Eksamen knyttet til den kgl. Porcelænsfabrik, først som Assistent (1883—84), senere som Inspektør (1885—92). Han indførte Krystalglasuren i Porcelænsindustrien og gav herom en Beretning paa Kongressen for anvendt Kemi i Wien 1898. Han assisterede en kortere Tid (1892—94) ved Danmarks geologiske Undersøgelse, hvorefter han gik over til Svovlsyreindustrien. 1894—1902 var han teknisk Direktør for A/S Fredens Møllers Fabrikker, Kbh., og fra 1896—1910 Bestyrer, senere Direktør for Dansk Svovlsyre- og Superfosfatfabrik. Sidstnævnte Aar frigjorde han sig for dagligt Arbejde i fast Stilling og har senere navnlig helliget sig til historiske Studier paa Teknikkens og Naturvidenskabernes Omraade. Som Frugter af disse Studier kan nævnes: „Sort Salt. Udsigt over Tangsaltets Historie i Danmark og Norge“ (1913), „Molerets ældre Historie“ (1917), „Et mærkeligt Sten-Navn hos Henrik Harpestreng“ (sammen med Marius Kristensen, 1917) og „Geologiens Historie i Danmark“, 1. Hæfte 1918. Disse Arbejder vidner alle om et betydeligt Detailstudium. C. er desuden Forfatter til Slægtshistorien „Notice historique sur la famille Vaudoise Clément de Valcluson“ (1914). 1918 blev han Formand for „Dansk geologisk Forening“. — Gift 1) 1888 Thora Møller, d. 1913. 2) 1914 Juliette Schultz. M. C. H.

Litt.: Slægt i Ad. C.: „Notice historique sur la famille Vaudoise C. de Valcluson“ 1914; „Berichte der 3. internationalen Kongres für angewandte Chemie“ 1898; C. Nyrop: „Fredens Mølle“ 1905; „Taschenbuch für Keramiker“ 1911; „Naturen“, Bergen 1914, Nr. 7, S. 252; „Ingeniøren“ 1914, S. 376 og 448; 1917, S. 592; 1918, S. 80, 611.

Clément, Daniel Louis ($\frac{15}{8}$ 1820— $\frac{15}{4}$ 1877), Bogbinder. F. i Aalborg. Forældre: Handskemager Daniel Louis C. og Marie Elisabeth Busse. Farbroder til Ad. C. (s. d.). Kom i Lære hos Bogbinder M. Friis, gjorde Svendestykke 1841 og nedsatte sig som Mester 1844. Han fik hurtig en stor Virksomhed, blev en søgt Lærer for de unge i Faget og beskæftigede i sine senere Aar en Snes Svende. Fra 1855

til sin Død var han Bogbinderlaugets Oldemand og fra 1856 Universitetsbogbinder.

Fra C.s Værksteder udgik mange af de i sin Tid almindelige „komponerede“ Shirlingsbind, hvori Dekorationen tryktes med Plader i Forgylderpresse; han var den første, der herhjemme udførte Partiindbindinger af saadanne Bind, ligesom han var den første, der indførte

Bogbindermaskiner, hvorved han kunde overkomme en langt større Produktion end tidligere. Han havde ogsaa Sans for det kunstnerisk udførte Bind, samarbejdede bl. a. med Olrik og indbandt den Bogsamling, der 1863 skænkedes Prinsesse Alexandra i Brudegave; fra de store Udstillinger i London og Paris hentede han adskillige Udmærkelser hjem. Efterhaanden optoges C.s Tid dog mere og mere af det Arbejde, han udførte i Haandværkerorganisationens Tjeneste; allerede 1856 var han bleven Medlem af „Haandværkerforeningen“s Bestyrelse og tog sig med særlig Iver af Foreningens Stiftelse „Alderstrøst“ og af den fra Foreningen udgaaede tekniske Undervisning; 1859—76 var han Formand for det tekniske Selskab, der ledede det af Kramp oprettede tekniske Institut. C. var tillige Graver ved Reformert Kirke og udgav 1870 et Skrift paa Fransk om Kirken. Hans Forretning overtoges efter hans Død af Immanuel Petersen og hører stadig til Byens største. D. i Kbh. — Gift 1854 Sara Elise Petrine Nielsen, d. 1911.

S. D.

Litt.: Slægt se Ad. C.; A. Bauer: „Haandværkerforen. i Kbh.“ 1890; C. Nyrop: „Bidrag til dansk Haandværkerundervisnings Hist.“ 1893 og „Ved Alderstrøst 50 Aars Jubilæum 1862—1912“ 1912; F. Hendriksen i Foren. f. Boghaandværks Aarsberetn. 1915—16; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 29/4 1877.

Clement, Gad Frederik (f. 9/7 1867), Maler. F. i Kbh. Forældre: Revisor Frederik Christian C. og Mathilde Louise Hjorth. Gik paa Akademiet 1885—88, men forlod det for at arbejde paa Krøyers Studieskole. Pastor F. L. Vaupell, hvis Portræt han 1893 solgte til Kunstforeningen, støttede ham i Gennembrudsaaene. Rejser til Paris (1890 og senere) og til Italien (1894) har haft stor Betydning for hans Kunst.

Fra 1893 har han hørt til den frie Udstillings Mænd. Monumentalt, men med den største Skønsomhed for Liniernes Løb og for Farvernes douce Klange har C. udført en Del Portrætter, der baade kunstnerisk

og ved deres sjælelige Egenskaber og psykologisk rammende Udtryk har vundet Bifald. Nævnes bør Portrætter af Fru Brandstrup og Godsejer Schou-Palsgaards Børn, samt Xylograf F. Hendriksen. Fortrinligt er ogsaa hans franskaavirkede „Pastorale“ (1902) fra Italien. — Gift 1902 Martha Caroline Jebe. O. A.

Litt.: „Kunstbl.“ 1898, S. 149.

Clementin, Niels Hiersing (1/12 1721—4/1 1776), Skuespiller. F. i Hvorslev ved Randers. Forældre: Sognepræst Søren Jacobsen C. og Anne Christence Hiersing. Blev Student 1739 og studerede Teologi. Da Skuepladsen 1747 genoprettedes under Frederik V, blev han Aktør i v. Qvotens Bande, der spillede dansk og tysk Komædie paa General Arnoldts Privilegium, og overgik derefter til de danske Aktørers Trup. Ved Skuepladsen paa Kongens Nytorv var han gennem en Menneskealder Hovedfremstilleren af de komiske Karakterer i Holbergs og Molières Lystspil; hans Figurer var ikke blot baarne af naturlig Begavelse, de var udarbejdede gennem flittigt Studium; som Vielgeschrey, Herman v. Bremen og Harpagon naaede han det udmærkede. Rosenstand-Goiske bevidner i „Den dramatiske Journal“, at han er Skuepladsens første Aktør, og Fred. Schwarz saa i ham sit ophøjede Forbillede. C. var i Modsætning til mange af sine Kolleger en flittig og pligtopfyldende Natur, der ikke hengav sig til Udskejelser af nogen Art, men ihærdig røgtede sin Tjeneste ved Teatret, hvor han hørte til de højstlønnede Aktører og havde en inspicerende Stilling. Optraadte sidste Gang 4/12 1775 som Geronte i „Det gavmilde Testament“ af Regnard. D. i Kbh. — Gift 1753 Sophie Magdalene Schrøder, d. 1796. E. N.

Litt.: Rosenstand-Goiskes Dramatiske Journal; Overskou: „Den d. Skueplads“ II 1856; Collin: „Holbergske Skuespillere“ (Jubeludgave af Holbergs Kom. III 1888); E. Brandes: „Holberg og hans Scene“ 1898; Nefieldam: „Breve fra d. Skuespillere og Skuespillerinder“ I 1911.

Clemmensen, Andreas Laurits (f. 7/8 1852), Arkitekt. F. i Læk ved Tønder. Forældre: Sognepræst Carl Frederik C. og Charlotte Laurence Hass. Gennemgik Akademiet 1867—75 og paavirkedes stærkt af Hans J. Holm og Herholdt; 1876 vandt han den lille Guldmedaille, 1880—83 havde han det Stoltenberg'ske Rejselegat (Italien og Vesteuropa), vandt 1887 den Neuhausen'ske Præmie og fik 1901 det Kauffmann'ske Legat (Rejse til England og Italien); i Konkurrence vandt han talrige Præmier (1905 for Kristiansborg, 1906 for Grønningen, 1907 for Nikolaj Plads, senere for

Terrænet ved Frihedsstøtten). 1904 udnævntes han til Bygningsinspektør, men afskedigedes 1910 efter et Sammenstød med en Departementschef i Centraladministrationen. 1899 fik han Aarsmedaillen for Otto Benzons Hus i Kristianiagade, 1906 blev han Akademimedlem og kom n. A. i Skole-raadet og i det særlige Kirkesyn. 1904—07 var han Formand for Arkitektforeningen, han er Medlem af Thorvaldsens Museums Bestyrelse og af Kristiansborgs Byggeudvalg og er Roskilde Domkirkes Arkitekt. C. vakte som ung Arkitekt Opmærksomhed ved at slaa til Lyd for kraftig Anvendelse af Keramik indenfor Arkitekturen. Senere har hans Arbejder udmærket sig ved deres simple og enkle Virkning, fri for Overlæssethed og falsk Pynt. Fra 18. Aarh.s hjemlige Kunst har han i høj Grad hentet sine Motiver (Seruminstituttet, Danske Selskabs Skole, Direktørboligen paa Carlsberg); ogsaa ældre Stilarter har han forstaaet at anvende med Fornemhed og kraftig Enkeltvirkning (Immanuelskirken 1893). Fortrinlig i sin rolige Holdning er Farmaceutisk Læreanstalt (1892); ogsaa værdige Firetageshuse har C. formaat at bygge (Markusplads, Stockholmegade). Som Kunstner staar han ved sin Sans for fornem og rolig arkitektonisk Virkning og sin kræsne Smag for Detailler og Midler blandt de mest fremragende Arkitekter i vort Land fra hans Tid. — Gift 1884 Dagmar Sofie Becker, d. 1917.

O. A.

Litt.: Slægt i M. Groshennig: „Legatfamilien Aagaard“ 1905 og P. B. Grandjean: „Stamt. over P. J. Deichmanns Efterk.“ s. A.; „Tidsskr. f. Kunstindustri“ 1885; F. Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; „Arkitekten“ 1894 ff.

Clemmensen, Christian Albert (f. ¹⁰/₂ 1869), Journalist. F. i Kbh. Forældre: Stabssergent Mads C. og Sidsel Albrecht- sen. Blev Student 1887 og Cand. phil. 1888,

studerede Historie, Latin og Fransk, men tog ingen Embedseksamen, var Privatmanduduktør i Sprog 1890—1900 og kom sidstnævnte Aar ind i Journalistik som Medarbejder ved „Samfundet“, hvorfra han 1905 overgik til „Nationaltidende“.

Han behandler — under Mærkerne „C. A. C.“ og „Cac.“ — kommunale og sociale Forhold, Haandværk og Industri, Kbh.s Historie og Personalhistorie. Hans Kendskab til Kbh.s Haandværkerhistorie har sat Frugt i de velskrevne Festskrifter „Haandværkerforeningen i Kbh. 1890—1915“ (1915), „Kbh.s Konditorforening 1866—1916“ (1916) og „Haandværkerbanken og dens Mænd 1867—1917“

(1917). 1918 udgav han det navnlig for den ældre Tids Vedkommende fyldige og selvstændige Jubilæumsskrift „Tivoli 1843—1918“. 1909—16 var han Medlem af Journalistforeningens Repræsentantskab. — Gift 1899 Fanny Greibe.

P. E.

Litt.: Brammer: „Studerterne fra 1887“ 1912.

Clemmensen, Mogens Becker (f. ¹⁸/₆ 1885), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Arkitekt A. L. C. (s. d.) og Hustru. Gennemgik Teknisk Skole og kom i Billedhuggerlære hos Bundgaard; men arbejdede samtidig hos Marlin Nyrop til 1905, søgte 1904—05 Uddannelse som Maler paa Akademiet, gik derpaa over til Arkitekturen, var 1905 i Tyskland og Bøhmen og 1906 og 1907 i Italien;

har derefter foretaget arkæologiske Studierejser til Gulland (1909) og Syd-Grønland (1910) samt 1912—13 til Grækenland, hvor han som Arkitekt ved L'école française d'Athènes opmaalte Udgravningerne i Tegea paa Peleponnes. (Rekonstruktionen af Athene Alea-Templet udgives i Paris i Bibliothèque Doucet). Besøgte derpaa Lilleasien, Italien og Paris. Hjemvendt knyttedes han til Kunstakademiet som Assistent ved Dekorationsskolen og blev 1917 Medlem af Plenarforsamlingen. Desuden anvendtes han af Nationalmuseets 2. Afd. til Undersøgelser og Opmaalinger af ældre Bygningsværker (Træbygning-kunst i Skaane og Sønderjylland) samt til Restaureringer (Nyborg Slot, Vestervig Klosterkirke, Hvirring Kirke, Mads Lerches Gaard i Nyborg). 1918 blev han det særlige Syns Arkitekt. Foruden sine officielle Hverv har C. privat besøgt den fortrinlige Restaurering af Herregaarden Overgaard. Han har skrevet en Del faglige Meddelelser i „Arkitekten“ og foruden nævnte Tempel-Rekonstruktion udgivet „Kirkeruiner i Julianehaabs Distrikt“ („Meddelelser om Grønland“ Bd. 47) og Teksten til „Danske Teglstenskirker“; desuden er han med H. Storck Udgiver af „Tegninger af ældre nordisk Arkitektur“. C. er ikke blot en af de mest vidende blandt sine Kunstfæller, men har ogsaa ved sin beherskede Smag og stilsikre Fantasi tilkæmpet sig en fremragende Position. Hans Tegninger er fortrinlige („Slotskirken“ i Beckett-Holcks Værk om Frederiksberg), og han forstaar at arbejde med omfattende Planer (Projektet til et Nationalmuseum i Kastellet). — Gift 1913 Augusta Thejll.

O. A.

Litt.: Slægt se A. C.; „Arkitekten“ 1910 ff.

Clitau, Thomas Christensen (1694—^{9/1}1754), Forfatter. F. paa Bygholm ved Horsens. Blev Student 1714, studerede bl. a.

i Jena og Halle og underviste derefter i Kbh. i Sprog og Lovkyndighed og blev Regimentsauditor. Han havde overmaade mangesidige Kundskaber, især i Retsvidenskab og Sprog, udgav juridiske Haandbøger og Digte i forskellige Sprog („Poetisk Tidsfordriv“ 1738).

1735 blev han Medarbejder ved og faa Aar efter Redaktør af Wielandts „Lærde Tidender“ (—1748), hvor han indførte den litterære Kritik i Dagspressen. Hans Overfladiskhed og utaalelige Selvgodhed æggede Høysgaard og senere Ries til at angribe ham, og han var meget følsom for Satire; naar han vilde tage sig sammen, var han utvivlsomt en usædvanlig dygtig Journalist, men lidet nøjeregnende med Midlerne og ufin i sin Polemik. 1748 blev han Notarius publicus i Bergen og døde der. — Ugift. *M. K.*

Litt.: Nicolaysen: „Norske Stiftelser“ III 1858; Stolpe: „Dagspressen i Danmark“ IV 1882; Aage Mathison-Hansen i „Dansk Tidsskr.“ 1899.

Clod-Hansen, Abraham (f. ^{18/6}1857), Læge, Idrætsmand. F. i Odense. Forældre: Prokurator Johan Jørgen H. og Marietta

Emilie Basse. Blev Student 1878, Cand. med. 1887, studerede det følgende Aar i Stockholm, blev Læge ved Vandkuranstalten i Silkeborg 1889, Reservelæge ved Blegdamshospitalet 1890—94, Karantænelæge fra 1894, Leder af Anstalten for fysikalsk Behandling paa Kbh.s

Garnisonssygehus 1895—1905, Leder af Rigshospitalets Klinik for Massage, Ortopædi etc. 1903—15. Fra sin Ungdom har C.-H. været en begejstret Sportsmand, der i Idrættens første trange Aar satte sine Kræfter ind paa at fremme bl. a. Gymnastik, Fægning, Roning og Skydning. Han var en fortræffelig Gymnastiker, og hans Samtidige regner ham for sin Tids første Fægter. Han var den første egentlige Sportsjournalist herhjemme; har siddet i Bestyrelsen for en Række Sportsforeninger; bl. a. Dansk Gymnastikforbund, Kbh.s Fægteklub, Kbh.s Fodsportsforening, Kbh.s Jægerklub, Dansk Flugtskydningsforening o. m. a. og været Dommer ved en Mængde Turneringer. Han har udgivet: „Mand og Kvinde“ (1895), „Nogle Bemærkninger om dansk Gymnastik“ (1898), „Vor Skolegym-

nastik“ (1901), „Vidar! Den danske Gymnastik“ (1911) og „Vidar! Dansk Kvindegymnastik“ (1913). Fremdeles sammen med J. Berthelsen „Fægtekunsten. Ledetraad i Floretfægtning“, 1890, ny Udg. 1911. — Gift 1891 Juliane Theodora Leifer. *F. K.*

Litt.: „Studerterne fra 1878“ 1903.

Cloëtta, Christoph (^{24/9}1836—^{31/3}1897), Chokoladefabrikant. F. i Bergün, Schweiz. Forældre: Landmand Nutlin C. og Jacobea Janet. Kom 1848 til

Kbh. og var først i Kondition hos Schweizerkonditoren Gianelli, men oprettede snart efter sit eget Schweizerkonditori, først paa Amager-torv, senere i Skindergade. 1862 grundlagde han sammen med sine Brødre en Chokoladefabrik i Sortedamsølen i Kbh., 1865 flyttet til Niels Hemmingsgade; den er senere Gang paa Gang blevet udvidet, saaledes at den hurtig blev en af Nordens største, hvor alt til Chokoladeindustrien hørende forfærdigedes. 1873 anlagdes en Fabrik i Malmø, 1896 en i Krisiania. C. var Konsul for Schweiz fra 1888 til sin Død. D. i Kbh. — Gift 1869 Ida Friis, d. 1901. *R. B.*

Litt.: C. Benziger: „Dänisch-schweizerische Beziehungen in der Vergangenheit“ 1916; „Bernhard C. 1849—99“ 1899; „Danske Byerhverv“ 1904 —11; „Politiken“ ^{3/11}1912.

Cloëtta, Fritz Bernhard (f. ^{12/2}1876), Chokoladefabrikant. F. i Kbh. Forældre: Chokoladefabrikant Christoph C. (s. d.) og Hustru. Indtraadte som

ung i Faderens Forretning og overtog efter dennes Død 1897 sammen med Moderen Ledelsen af de af ham grundlagte Chokoladefabrikker. Af disse blev han ved Moderens Død 1901 Encindehaver og har siden da i betydelig Grad udvidet Driften; Hovedfabrikken flyttedes 1901 til nye store Bygninger paa Nørrebro. C. har arvet Faderens Initiativ og Forretningsdygtighed, han er Konsul for Schweiz siden 1915 og fra 1901 Medlem af Forstanderkabet for tysk reformert Menighed i Kbh. — Gift 1900 Magda Krüger, d. 1918. *R. B.*

Litt.: Se Christoph C.

Cloos, Christian (f. ^{27/6}1863), Handelsmand. F. i Frederikshavn. Forældre: Købmand Christian Ludvig C. og Oline Henriette Barfred. Efter endt Skolegang kom han 1878 i Lære i sin Faders Firma, C. & Co., i Frederikshavn, opholdt sig 1881—85 i Frankrig, Tyskland og Skotland og 1888—89 i Amsterdam. 1889 blev han optaget

som Kompagnon i Faderens Forretning, hvoraf han siden 1912 er Eneindehaver.

Han indtager en fremragende Plads blandt Provinskøbmændene og har haft adskillige Tilidshverv i disses faglige Foreninger, ligesom han er Medlem af „Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation“, i hvilken Egenskab han har været Delegeret ved Konferencer i Kristiania og Stockholm. Som Bevis paa hans alsidige Dygtighed kan endvidere nævnes, at han har været Medlem af „Statsbaneudvalget af 1911“, 1908 af „Bankkomitéen“ samt Delegeret i de internationale Vekselskonferencer i Haag 1910 og 1912, i alle Tilfælde som Statens Repræsentant. 1885—1909 var han Medlem af Frederikshavns Byraad. Han er desuden Konsul for Belgien, Norge og Nederlandene. Han har tidligere drevet omfattende filologiske Studier (Engelsk og Fransk). — Ugift. O. T.

Litt.: Slægt i Lengnick: „Barfred“.

le Coffre, Bendix (døbt $\frac{5}{2}$ 1671—begr. $\frac{28}{11}$ 1722), Maler. F. i Kbh. Forældre: Kongens Gibsarbejder Claude le C. og Marie Trouillet de la Brière. Faderen var fra Frankrig, og sin Uddannelse søgte C. i Paris, hvor han 1692 som Maler vandt Prix de Rome; Familieforhold kaldte ham dog snart til Kbh.; han kom her i Forbindelse med Hoffet og dets Kredse. Han har dels malet en stor

Mængde Plafondmalerier til Kongens Byggeføretager (Frederiksberg, Kancelliet, Rosenborg), dels malet Portrætter (Frederik IV paa Brahetrolleborg, Niels Juul paa Egeskov). Paa Galeriet hænger „En Orientaler“ (1705) og Skitsen til et Loftsmaleri. C. var en talentfuld Kunstner; der er Fart og Elegance over hans Arbejder, og i Farvevalget spores der ofte udsøgt Smag. Den Lethed, hvormed han arbejdede, udvandede dog hans Kunst, og hans Værker kan være uden større Interesse. Hans sidste Aar var sørgelige ved økonomisk Misère og Sygdom. D. i Kbh. — Gift Helene la Croix (s. d.), d. 1728. O. A.

Litt.: Slægt ved L. Bobé i „Personalh. Tidsskr.“ VI 3 1912 og VII 3 1918; „Kbh.s Skilderi“ 1830; „Dsk. Saml.“ III 1867—68; Oehlenschlägers Erindringer 1850; Brasch: „Vemmetofte“ II 1850 og „Bregentved“ 1873; F. R. Friis: „Saml. t. d. Kunsthist.“ 1872—78 og „Bidrag til d. Kunsthist.“ 1890—1901; F. J. Meier: „Fredensborg“ 1880 og „Frederiksberg“ 1890; „Archives de l'art française“ VI; Weitmeier i „Personalh. Tidsskr.“ V 6 1909.

le Coffre, Helene (begr. $\frac{22}{4}$ 1728), Aktrice paa Lille Grønnegades Komediehus. Hendes Pigenavn var la Croix; hun var Slægning til Mad. Montaigu (s. d.) og sandsynligvis født i Danmark af indvandrede franske Forældre. Ved Skuepladsens Aabning 1722 var hendes Mand nylig ramt af et Slagtilfælde og døde faa Maaneder efter; Mad. le C. stod uden Forsørger og har rimeligvis af den Grund fulgt Scenens Kald. Hun stod ved den danske Komedie i dens to første Perioder, men synes kun at have haft de mindre betydende Roller, saaledes Magdelonerne i enkelte af Holbergs Komedier, Engelke i „Den politiske Kandestøber“, Abelone i „Den Vælgelinde“, Marie i „Mester Gert“ (5 Akter) og Leonora i „Det arabiske Pulver“. Da Aktererne 1728 traadte i Kongens Tjeneste og aabnede Skuepladsen for 3. Gang, døde Mad. le C. netop i de samme Dage. Af hendes tre Døtre, som Montaigu tog til sig, var den ene — rimeligvis den samme, der protegeredes af den som Bogsamler bekendte Grev Chr. Danneskjold-Samsøe (s. d.) — sammen med Moderen knyttet til den danske Komedie i Perioden 1726—27. D. i Kbh. — Gift Maleren Bendix le C. (s. d.), d. 1722. E. N.

Litt.: Slægt se Bendix le C.; „Danske Saml.“ III 1867—68; „Hjemme og Ude“ 1884—85, Nr. 9; Eiler Nystrom: „Den danske Komedies Oprindelse“ 1918.

Cohen, Just Egmond ($\frac{2}{12}$ 1858— $\frac{29}{5}$ 1919), Kommunalpolitiker. F. i Kbh. Forældre: Købmand Julius Levin C. og Sarah Salomon. Ansattes 1871 i Firmaet J. P. F. Ekman, etablerede sig som Grosserer (Firma Sachs & C.) 1884, indtraadte 1889 i Martin Hertz' Vare- og Vekselmæglerfirma og blev Eneindehaver af det 1915. Han interesserede sig for Politikk, især kommunal, fra radikalt Synspunkt og valgtes 1908 til Medlem af Borgerrepræsentationen, udtraadte 1909, men genvalgtes 1913. Han gav sig især af med økonomiske Spørgsmaal og var sit Parti en indsigtfuld og veltalende Ordfører i mange af disse; 1917 blev han Gruppens Formand, ligesom han fra 1918 var Medlem af det radikale Partis Landsbestyrelse. C., der var en anset Købmand og Børsmand, fik en fremskudt Stilling i mange af de af Krigssituationen skabte økonomiske Organisationer, blev Medlem af Velfærdsudvalget, af Fællesudvalget til Afhjælpning af Bolignøden, af Kbh.s kommunale Kornnævn, af Kbh.s Prisreguleringskommission, af den overordentlige Kommissions udvidede Kornudvalg og af

Majsnævnet. I flere af disse Egenskaber udførte han ved sin Forhandlingsdygtighed et meget betydeligt Arbejde. D. i Kbh. — Gift 1887 Fanny Hannover. P. E.

Litt.: Slægt i J. Fischer: „Slægten Levin-Friedericia“ 1916; „Riget“ 2/3 1913; „Politiken“ 28/2 1913, 25/2 1917 og 2/12 1918; „Jødisk Samfund“ 1/3 1917; Nekrolog i „Politiken“ 30/5 1919.

Cohn, Einar (f. 25/7 1885), Nationaløkonom. F. i Nakskov. Forældre: Buntmager Moses C. og Augusta Rubin. Blev Student

1903, Cand. polit. 1907, s. A. Assistent i Statistisk Departement, hvor han 1913 blev Fuldmægtig. 1909 blev han Sekretær i „Det internationale Landbrugsinstituts“ Kontor for Danmark, og 1912 Medarbejder ved „The Carnegie Endowment for International Peace“.

1914 blev han Sekretær i „Nationaløkonomisk Forening“ samt Redaktør af „Nationaløkonomisk Tidsskrift“. 1916 overtog han Ledelsen af det midlertidig oprettede Sukkerkontor, og 1918 udnævntes han til Kontorchef for samme, efter at Kontoret yderligere havde faaet overdraget Administrationen af Rationeringen af Brød, Smør og Flæsk m. m. Foruden dette administrative Arbejde har C. faaet Lejlighed til en ikke ringe litterær Virksomhed, idet han har skrevet forskellige Artikler i danske og fremmede Tidsskrifter, særlig „Nationaløkonomisk Tidsskrift“, af statistisk og økonomisk Art, saaledes navnlig under Krigen periodiske Oversigter over danske økonomiske Forhold under Krigens Indflydelse. Hertil slutter sig den paa Indenrigsministeriets Opfordring udarbejdede Oversigt over de økonomiske Tilstande i Danmark i det første Krigsaa 1914—15. C. hører til de yngre Nationaløkonomer, fra hvis Haand man med Interesse maa imødesee et større Arbejde. — Gift 1910 Jeannette Steenberg. A. E. N.

Litt.: „Politiken“ 27/1 1918.

Cohn, Georg (f. 14/8 1887), Folkeretskyn- dig. F. i Frankfurt am Main. Forældre:

Købmand Herman C. og Emilie Perlstein. Blev Student 1906, studerede Græsk, Filosofi og Jura og blev Cand. juris 1912, vandt Universitetets Guldmedaille for en filosofisk Afhandling 1913, ansattes s. A. i Udenrigsministeriet og blev Fuldmægtig der 1915, Kontorchef 1918.

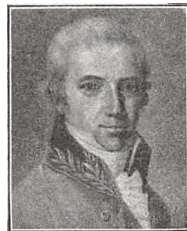
Beskikkelse som Overretssagfører 1916. Fra 1914 Medudgiver af „Juridisk Tidsskrift“;

Medarbejder ved Hages Haandbog i Hand- delsvidenskab (4. Udg. 1917 ff.). Foruden et filologisk-filosofisk Arbejde „Platons Gorgias“ (1911) og „Etik og Sociologi“ (1913) har C. — i Forening med sin Broder Naph- tali C. (f. 16/8 1888) — udgivet det fortjenst- fulde Samlerværk „Folkeretskilder“ (1911), der afhjalp et Savn i dansk folkeretlig Lit- teratur, og „Moderne Krigsret“ (1915). Han er endvidere Forfatter af en Række Afhand- linger i „Juridisk Tidsskrift“ o. a. St. og har for Udenrigsministeriet udgivet „Dan- ske Udleveringstraktater“ (1915). — Ugift. P. E.

Litt.: Kritik af Prisaafhandling i Univ. Progr. Nov. 1913; Udenrigsministeriets Kalender 1919.

Colbjørnsen, Christian (20/1 1749—17/12 1814), Jurist, Landpolitiker. F. i Rome- rike, Norge. Forældre: Auditor, Regiments- kvartermester Colbjørn

Jacobsen og Anna Do- rothea Røring. Blev efter tidligere praktisk Uddannelse Student 1773 og juridisk Kandidat og Højesteretsadvokat s. A. 1780 blev han Kam- meradvokat, men op- gav 1785 denne Stil- ling. 1786 blev han Sekretær i den store Landbokommission, hvorved han fik stor Andel i Bondefrigørelsesarbejdet. Han ud- arbejdede saaledes Loven af 1787 om Fæstevæsenets Ordning, der sikrede Bøn- derne overfor Herremændene, og i Loven om Stavnsbaandets Løsning (20/6 1788) havde han stor Andel; en Række senere Forordninger, der nærmere bestemte Fæstebøndernes Stilling, er ligeledes delvis udarbejdet af ham. Med stor Fasthed for- svarede han ogsaa Landboreformerne over- for de Angreb, der fra Godsejernes Side rettedes imod dem. 1787 blev han Assessor i Højesteret og 1788 Generalprokurør i Kancelliet, hvor han tog ivrig Del i Re- formararbejderne paa Retsvæsenets Om- raade, der skabte større Humanitet over- for de anklagede og gjorde hele Retter- gangsmaaden sikrere og hurtigere. Her som paa Landboreformernes Omraade var C.s Standpunkt indenfor Enevældens Ram- mer at virke for Udviklingen af „Borger- frihed og Borgersikkerhed“. Derfor var han ogsaa nærmest Tilhænger af Trykke- friheden (udarbejdede Forordningen derom af 1790), men af politiske og personlige Grunde vægrede han sig dog ikke ved at udarbejde Forordningen af 1799, der stærkt indskrænkede Pressens Frihed. Efter en Strid med Præsidenten i Kancelliet Fr. Moltke (s.d.) blev han 1804 Præsident i Højesteret, hvilken Stilling han beholdt til sin Død. C. kunde til Tider være herske- lysten og yderst pirrelig overfor Angreb

paa ham selv og de Planer, han søgte at gennemføre, ligesom han nærede en ofte uberegtiget Antipati overfor Adelen, men dette opvejtes langt af den ildfulde Iver og Grundighed, hvormed han behandlede de ham betroede Sager, og den Dygtighed, hvormed han fremsatte sine Reformplaner, tilmed altid i et ypperligt Sprog. Hovedtæren for Reformerne i Tiden efter 1784 tilkommer sikkert for største Delen ham. D. i Kbh. — Gift 1) 1776 Johanne Cathrine Mouritzen, f. Piper, d. 1782. 2) 1782 Engelke Margrethe Falbe, d. 1848.

Th. B. B.

Litt.: Slægt i Giessings Jubel-Lærere III 1786 og i Bobé: „Reventlowske Papirer“ V 1902, S. 271—73 og VIII 1917, Tilføjelser S. 31 f. og 147; „Dansk Litteraturtid.“ 1814; Daas i „Norsk Hist. Tidsskr.“ III 1 1890; E. Holm i „Danmark-Norges Hist. 1720—1814“ V—VI 1906—09, i „Kampen om Landboreformerne“ 1888, i „Den offentlige Mening og Statsmagten i Slutningen af det 18. Aarh.“ 1886 og i „Hist. Tidsskr.“ VI 1 1888; A. S. Ørsted: „Af mit Livs og min Tids Hist.“ 1851—57; „Fra Hoffet og Byen“ („Mem. og Breve“ III) 1906; J. Collin i „Landkon. Tidender“ I 1815; A. Bing i „Tidsskr. for Landøkonomi“ 1915; Brev i „Hist. Tidsskr.“ I 4 1843.

Colbjørnsen, Jacob Edvard (¹⁹/₁₁ 1744—¹⁹/₂ 1802), Retskyndig. F. paa Gaarden Sørum i Romerike. Forældre: Auditor, Regimentskvartermester Colbjørn Jacobsen og Anna Dorothea Røring. Blev Student 1760, tog 1761 filosofisk Prøve, studerede Teologi, derefter Lovkyndighed, blev Cand. juris 1770, Højesteretsadvokat 1771, 1772 Professor og Notarius i det juridiske Fakultet, Dr. juris 1774 („De dominio

minus pleno o. s. v.“), s. A. ekstraordinær Assessor i Højesteret, 1776 Generalauditor ved Søetaten, 1787 Justitsdeputeret i Rentekammeret, 1799 Justitiarius i Højesteret. C.s alsidige Begavelse og polyhistoriske Videnskabte vakte hans Samtids Beundring. Ikke alene var han en grundig Kender af den dansk-norske Lovgivning og romersk og tysk Ret, men han besad tillige ualmindelige sproglige Kundskaaber; i latinsk Filologi kunde han efter J. F. W. Schlegels Udsagn have beklædt en akademisk Lærestol med Hæder. Hele Livet igennem var han en Studierens Mand, men mere en receptiv end produktiv Natur, i hvert Fald saa kritisk overfor sig selv, at han — bortset fra ovennævnte Dissertation og enkelte Betænkninger — intet lod trykke; Afskrifter af hans Forelæsninger opbevares i Universitetsbiblioteket i Kbh. Som Docent stod han i første Linie og udøvede en udstrakt Indflydelse. I sin Lærervirksomhed fulgte han den af J. B. Dons og J. Erichsen betraadte Vej: at udvikle den danske Ret selvstændig og ikke som et Akcessorium til Romerretten. Som Systematiker tog han J. G. Heineccius som

Forbillede, i sit naturrettelige Syn naede han ikke ud over Chr. Wolf. I samtlige sine Embedsstillinger virkede C. med utrættet Energi. Han var Forfatter af Anordn. af ⁷/₁ 1782 og adskillige Memoirer i Anledning af de ved „den væbnede Neutralitet“ opstaaede Spørgsmaal. Han var Medlem af Landbokommissionen, hvor han støttede Chr. Reventlow og sin Broder Christian, af den store Finanskommission og af Straffelovskommissionen. Den offentlige Mening havde udpeget ham til Justitiarius i Højesteret. De resterende Sager fik han afgjort, og han fremmede Rettens Arbejde ved, i Modsætning til tidligere Praksis, at lade de vidtløftigste og mest indviklede Sager udgaa til skriftlig Behandling. Med Nidkærlighed bestred C. talrige Tillidshverv udenfor sin Embedsstilling. Om hans sjældent sympatiske Personlighed og fremragende Dygtighed var Tidens Dom kun een. D. i Kbh. — Gift 1) 1773 Marie Hansen, d. 1782. 2) 1789 Kristine Tersling, f. Hofgaard, d. 1806. *Fz. D.*

Litt.: Slægt se Chr. C. og Thome: „Familien Hofgaard i Norge“ 1911; K. L. Rahbek: „J. E. C.s Minde ærbødigen helliget“ 1802; J. F. W. Schlegel i „Astræa“ IV 1802 S. 371—95; Joh. Winding i „Maanedsskriftet Minerva“ April, Maj og Juni 1803 S. 1—42; G. L. Baden: „Den danske og norske Lovkyndigheds Historie“ 1809 S. 104—06.

Colbjørnsen, Hans (ca. 1680—1754), Handelsmand. F. i Norge, rimeligvis paa Sørum Præstegaard. Forældre: Sognepræst Colbjørn Thorstensen og Cathrine Stub. Nedsatte sig som Købmand paa Frederikshald, hvor han, formodentlig sammen med Broderen Peder C. (s. d.), drev en, som det synes, betydelig Handel med Trælast og ejede flere Gaarde i Byen og den nærmeste Omegn, bl. a. Eskevig. Om hans Handelsvirksomhed er saa godt som intet bekendt, hans og Broderens Navnkundighed skriver sig fra deres kække Færd under den store nordiske Krig; ogsaa deres Halvsøster, Præstekonen Anna C. fra Norderhov, indlagde sig Fortjeneste ved sin kloge og velberegnede Opræden over for Fjenden, om end Traditionen i en alt for høj Grad har besmykket den. Da Karl XII 1716 gjorde Indfald i Norge og beredte sig til at indtage Frederikshald, stillede Brødrene C. sig i Spidsen for Borgerskabet og organiserede et Frikorps, der ved talrige Strejftog gjorde Fjenden megen Skade; da Kongen havde indtaget Byen, lod Brødrene den stikke i Brand efter Aftale med Fæstningens Kommandant og deres Medborgere og ofrede først og fremmest deres egne Ejendomme. C. havde under Belejringen henvendt sig til den svenske Konge for at bede om Beskyttelse for Kvinder og Børn, men under Forhandlingerne derom slog en Bombe fra Fæstningen gennem Husets Tag, og Kongen blev let saaret; C. blev taget til Fange og førtes med, da Svenskerne maatte forlade den brændende By, men

saa sit Snit til at kaste sig i Tistedals-
elven og svømme bort. Brøderne hædrede
med Titel som Kaptajner af Infanteriet
(1717) og blev senere Oberstløjtnanter; C.
steg efter Broderens Død til Oberst. D. paa
Frederikshald. — Gift 1) 1703 Dorothea
Ernstsdatter Fogt, d. 1716. 2) 1726 Karen
Knudsdatter Stang, d. 1727. E. N.

Litt.: Slægt se Chr. C.; Moe: „Aktstykker til
den norske Krigshist.“ 1838—40; J. Schröder: „Be-
skrivelse over Frederikshald“ 1727; „Norsk mit-
litært Tidsskrift“ 15. Hæfte 1838—39; M. Arne-
sen: „Haldensia“ 1878 og „Oberst H. C.s Efter-
kommere“ 1880; Axel Larsen (Liljefalk): „Dansk-
Norske Heltehistorier“ 1895; C. O. Munthe: „Fre-
derikshalds og Frederiksstens Historie indtil
1720“ 1906; O. Forstrøm: „Frederikshald i 250
Aar“ I—II 1915.

Colbjørnsen, Peder (⁵/₇ 1683—¹⁷/₃ 1738),
Handelsmand. F. paa Sørums Præstegaard,
Norge. Forældre: Sognepræst Colbjørn

Thorstensens og Ca-
thrine Stub. Om hans
Købmandsvirksomhed
vides endnu mindre end
om Broderen Hans C.s
(hvortil henvises), men
han var den af dem,
der under Frederiks-
halds Belejring 1716
mest aktivt tog Del i
Kampen mod Svensker-
ne og ved mange Lej-

ligheder udmærkede sig ved snarraadig og
uforfærdet Optræden; det var ham, der
stod i Spidsen for Frikorpset og ledede
Strejftogene i Omegnen. Efter at Sven-
skerne havde forladt Norge, drog han til
Kbh. med det Resultat, at der udskreves
Ekstraskat i begge Riger til den afbrændte
Bys Genopførelse. Hans eget Tab under
Krigen var 30000 Rdlr., men ved Arv efter
Morbroderen Niels Stub (d. 1721) kom han
paa Fode igen og blev Besidder af vidt-
strakt Jordegods; da Christian VI 1733 be-
søgte Norge, boede han paa Frederikshald
under C.s Tag. Hans huslige Forhold var
ulykkelige. Hans Hustru var en purung Køb-
mandsdatter fra Arendal, der forfaldt til
Drik, bortødede hans Formue og var ham
utro; han maatte lade sig skille fra hende,
men først efter en langvarig og forargelig
Proces blev han hende endelig kvit. Disse
Sorger forkortede hans Liv. D. paa Frede-
rikshald. — Gift 1720 Hilleborg Sørensdatter
Dund (ell. Duns). Ægteskabet opløst
1729. E. N.

Litt.: Slægt se Chr. C.; H. og E. Huitfeldt:
„Berømte Nordmænd“ 1855; se endvidere Hans
C.

Cold, Christian Magdalus Thestrup (f.
¹⁰/₈ 1863), Dampskibsselskabsdirektør, Offi-
cer. F. i Kbh. Forældre: Direktør Christian
Magdalus C. og Vilhelmine Margrethe Foss.
Blev Lærling i Marinen 1877, Kadet 1879
og Officer 1883. Han var i russisk Tjeneste
1887—91 og scjlede 1898—1901 i Koffardi-
tjeneste som Skibsfører i „Østasiatisk Kom-

pagni“. 1901 blev han udnævnt til Kaptajn
i Marinen, hvor han udfoldede et betydeligt

Initiativ paa Stabstjen-
stens Omraade. 1905—08
var han Governør i
Dansk Vestindien; hans
Udførelse af dette van-
skelige Hverv skaffede
ham stor Popularitet
blandt Øernes Beboere,
som i det hele mødte
hans Arbejde med For-
staaelse og Anerken-
delse. Det lykkedes

ham at gennemføre flere vigtige Refor-
mer, bl. a. en Adskillelse af Statsudgifter
og Koloniuudgifter og en Reduktion af den
talrige Stab af Embedsmænd. Hans frem-
ragende administrative Evner i Forbindelse
med hans tidligere Tjeneste saa vel i
Koffardi- som Krigsmarinen henlede Op-
mærksomheden paa ham, da Stillingen
som administrerende Direktør for vort
største Dampskibsselskab, „Det Forenede
Dampskibsselskab“, 1908 skulde besættes,
og han vendte da tilbage hertil for at over-
tage nævnte Stilling. „D. F. D. S.“ har med
ham ved Roret vokset sig yderligere stort
og stærkt; med klog Forsigtighed har han
udnyttet Konjunkturerne under den farlige
U-Baadskrig. Han er siden 1911 Formand for
„Dansk Dampskibsrederiforening“ og for
Fragtmævnet fra 1916; han har desuden væ-
ret Medlem af flere af de under Krigen til
de krigsførende Magter udsendte Delegatio-
ner. — Gift 1895 Karen Marie Bock. O. T.

Litt.: Slægt i Elvius og Hiort-Lorenzen: „Dan-
ske patr. Slægter“ 1891, Hauch-Fausbøll: „Slægt-
haandbogen“ og Betz: „En gl. Lærers Livserin-
dringer“ 1899; W. Christmas i „Ill. Tid.“ ²⁶/₂
1905; „Udvalgte Biografier fra Dansk Handel,
Industri og Søfart“ 1916; Kr. Dahl i „Verden og
vi“ ¹³/₇ 1917.

Colding, Ludvig August (¹³/₇ 1815—²¹/₃
1888), Fysiker, Tekniker. F. paa Arnakke-
gaard ved Holbæk. Forældre: Skibsfører
Andreas Christian C.
og Anna Sophie Fønss.
Faderen flyttede til
Kbh.s Omegn, og da
han sad i knappe Kaar,
kunde der ikke ofres
meget paa Sønnens Ud-
dannelses. Han blev
Snedkersvend 1836, men
kom n. A. ind paa Po-
lyteknisk Læreanstalt
og tog 1841 Eksamen i
Mekanik. C. gav derefter Undervisning bl.
a. paa Læreanstalten. Allerede som Elev
her grundede han over Naturkræfternes
Sammenhæng, og til Dels ud fra religiøse
og filosofiske Synspunkter kom han til den
Overbevisning, at Kræfterne var uforgæn-
gelige, saa at de under alle Forvandlinger
bevarede deres Størrelse uforandret. Han

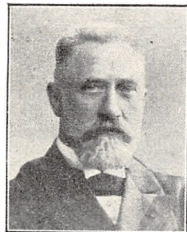

havde tænkt at holde et Foredrag herom paa et Naturforsker møde 1840; men vistnok efter H. C. Ørstedes Raad besluttede han først at udføre nogle Forsøg. Disse Forsøg, der gik ud paa at trække en tung Slæde hen over Metalskinner og maale disses Varmeuvidelse, viste, at den ved Gnidningen frembragte Varmemængde var uafhængig af de gnidende Stoffers Natur. En Afhandling „Nogle Sætninger om Kræfterne“, som 1843 indleveredes til Videnskaberne Selskab, fik en velvillig Bedømmelse, men blev foreløbig henlagt, for at C. kunde udføre nye Forsøg. Paa et Naturforsker møde 1847 holdt han herom et Foredrag (trykt 1849). Først 1856 tryktes en Afhandling om Sagen i Videnskaberne Selskabs Oversigter. Ved disse Arbejder har C. faaet Plads mellem de Mænd, der i 40'erne opstillede Energiens Lov og fandt en Talsammenhæng mellem Arbejde og Varme („Varmækvivalentet“). 1845 var C. blevet ansat ved Brolægningsvæsenet i Kbh., og 1847 blev han Vandinspektør. Hans Planer kom til at danne Grundlaget for Ordningen af Kbh.s Vandvæsen og til Dels af dets Kloakvæsen m. m. 1858—86 var han Stadsingeniør og 1865—84 Lærer i Opvarmning og Ventilation paa Polyteknisk Læreanstalt. I nær Tilknnytning til sin tekniske Virksomhed udførte C. fysisk-tekniske Undersøgelser over Vands Bevægelse i Ledninger og i Jordbunden, Vindkraften og Strømninger i Havet, Sammenhængen mellem Kolera og Jordbundsforhold o. a. D. i Kbh. — Gift 1845 Henriette Louise Lange, d. 1883.

H. H.

Litt.: Slægt i „Stamt. over Familien Frisch“ 1872; Otto Jespersen i „Tilskueren“ 1913 II; C. Christiansen i „Fysisk Tidsskr.“ 1915—16; Nekrolog af V. Bokkenheuser i „Ill. Tid.“ 1/4 1888.

Colding, Jens Peter (f. 13/2 1855), Handelsmand. F. i Kalundborg. Forældre: Købmand Rasmus Wilhelm Sigfried C. og Cathrine Elisabeth Hammer. Uddannedes i Faderens 1854 i Kalundborg stiftede Firma Wilh. C. og senere ved Ophold i Flensborg. Efter Faderens Død 1892 overtog han den kalundborgske Afdeling af Forretningen, der drev en omfattende Handel med Foderstoffer og Kul; han arbejdede Forretningen betydelig op, og den indtager stadig en fremtrædende Plads blandt Provinsens Købmandsforretninger. For sin Fødebys Fremgang og Trivsel som Handelsby har C. haft overordentlig stor Betydning og er meget ansat af dens Borgere. I Byens offentlige Liv har han været aktiv Deltager først som Medlem af Kalundborg Byraad (1888—98),

senere som Medlem af (1904—17) og Formand (1909—17) for Kalundborg Landdistrikts Sogneraad. 1882 udnævntes han til svensk-norsk Vicekonsul, fra 1901 har han været nederlandsk og fra 1905 svensk Vicekonsul. Han har nu opgivet sin Bøpel i Kalundborg, men Forretningen fortsættes stadig. — Gift 1889 Jutta Maria Riis.

O. T.

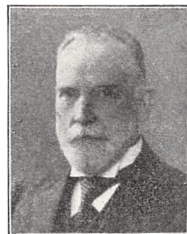
Litt.: „De danske Byerhverv“ 1904—11; „Udv. Biografier fra Dansk Handel, Industri og Søfart“ 1916.

Colding, Theodor Edvard (f. 17/3 1857), Handelsmand. F. i Kalundborg. Forældre: Købmand Rasmus Wilhelm Sigfried C. og Cathrine Elisabeth Hammer. Fik sin første Uddannelse i Faderens Forretning i Kalundborg og var derefter nogle Aar ansat i Firmaet J. E. Herløv, Kbh. 1879 startede Faderen en Filial i Kbh., Wilh. C. & Co., i hvilken han blev Forretningsbestyrer og Prokurist. Ved Faderens Død 1892 overtog han den københavnske Afdeling som Eneindehaver og har siden ledet den med stor Dygtighed og fastslaaet dens Stilling som en af de største danske Korn- og Foderstofimportfirmaer. 1910 oprettede han „C.s kontrolerede Foderblandinger“, senere overgaaet til et A/S, der har Fabrikker i Kbh. og flere Provinsbyer. 1902 stiftede han med to andre A/S „Importkompagniet“. Hans Dygtighed har vundet almindelig Anerkendelse, derom vidner de mange Tillidshverv, hans Standsfæller har betroet ham; han har saaledes i mange Aar været Medlem af og Formand for „Kbh.s Bedømmelses- og Voldgiftsudvalg for Korn- og Foderstofhandelen“ samt Formand for „Foreningen af Korn- og Foderstofhandlere paa Kbh.s Børs“. 1899—1903 havde han Sæde i Sø- og Handelsretten og er for Tiden et virksomt Medlem af Kbh.s Havnebestyrelse. — Gift 1883 Johanne Erichsen.

O. T.

Litt.: „De danske Byerhverv“ 1904—11.

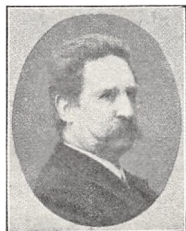
Collett, Peter (døbt 4/7 1767—12/4 1823), Retskyndig. F. paa Rønnebæksholm ved Næstved. Forældre: Kammerraad Jonas C. og Else Elisabeth Jensen. Blev Student 1783, Cand. juris 1785, 1790 Protokolsekretær i Højesteret, 1793 Assessor i Hof- og Stadsretten. Ligesom den bedste Del af Tidens Mænd saa C. hen til Frankrig som Lysbringeren. Revolutionens Ideer prægede hans politiske, religiøse og retslige Opfattelse, men

han var Girondens, ikke Bjergets Mand, uegennyttig, sandhedskærlig, tolerant. I „Københavnke Lærde Efterretninger for Aaret 1797“, Nr. 20—24, offentliggjorde han „Forsøg til en Bedømmelse af Mich. Gottl. Birckners Bog om Trykkefriheden og dens Love“ (ogsaa som Særtryk i 2 Oplag 1797), hvori han i Birckners Aand, men skarpere end denne, optrak Linierne for Trykkefriheden. Regeringens Svar herpaa var den berygtede kgl. Resolution af 29/9 1797, der „herved gav ham Afsked af Vor Tjeneste“, en Brutalitet, for hvilken vistnok Chr. Colbjørnsen bærer Ansvar, og for hvilken denne ogsaa bedømmes skarpt af Personligheder som Hertug Frederik Christian af Augustenborg og J. L. Reventlow. Selv de, der som A. S. Ørsted fandt adskillige af C.s Ytringer skæve og stødende — f. Eks. hans Sondring mellem Opstands Tilladelighed og Oprørs Utiladelighed o. l. — delte „den levende Følelse“ af det uårte i, at en Embedsmand, oven i Købet en Dommer, fik Afsked uden Lov og Dom og uden Pension. C.s nærmeste Ven K. L. Rahbek traadte i Skranken for ham bl. a. ved en frimodig Artikel i „Den danske Tilskuer“ (VII 1. Bd.), ligesom Rahbek og R. Nyerup økonomisk støttede ham ved at optage ham i Redaktionen henholdsvis af „Lærde Efterretninger“ og „Minerva“, hvortil han ogsaa ydede forskellige Bidrag, væsentlig af juridisk Indhold. Forordning om Trykkefrihedens Grænser af 27/6 1799 slog Bom for C.s videre Forfattervirksomhed. 1800 blev han Prokurator i Vestindien, 1817 Skifteforvalter paa St. Croix og Medlem af Skifteretten paa St. Thomas og St. Jan. D. paa St. Thomas. — Gift 1) 1797 Margrethe Caroline Fibiger, f. Holm, d. 1803. 2) 1803 Christine Sophie Constance von Wickede, d. 1830. Fz. D.

Litt.: Slægt i Alf Collett: „En gammel Kristiania-Slægt“ 1883 og „Familien C. og Kristianialiv i gl. Dage“ 1915, „Familien Fibiger“ 1917, Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og „Norske Slægter“ 1912; K. L. Rahbek: „Erindringer af mit Liv“ V 1829, S. 59—63; A. S. Ørsted: „Af mit Livs og min Tids Historie“ I 1851, S. 65—67; Edvard Holm: „Danmark-Norges Historie“ VI 2 1909, S. 668—69; Nekrologer i „Dagen“ 287, 1823, af S. Soldin i „Nyeste Skildrer af Kbh.“ XX Sp. 963—65, af Frederik Thaarup i „Fædrelandsk Nekrolog“ 1835—44, S. 183—84, jfr. S. 504 og af K. L. Rahbek i „Tilskuerne“ I 1823, S. 625—32.

Collin, Edgar (^{26/10} 1836—^{30/6} 1906), Journalist og teaterhistorisk Forfatter. F. i Kbh.

Forældre: Registrator, Kammerassessor Michael Gottlieb Birckner C. og Augusta Alexandrine Petzholdt. Sønnesøn af Jonas C. (s. d.). Blev Student 1856 og læste til slesvigske juridisk Eksamen, men maatte opgave det 1864 og slog ind paa Journa-

listikken; han knyttedes til „Dagstelegraphen“, senere til „Dagens Nyheder“ og var den sidste Del af sit Liv Medarbejder ved „Nationaltidende“, navnlig Teateranmelder. C. havde 1872 begyndt Udgivelsen af en Række Biografier af danske Frimurere og fik ved sit senere Forfatterskab en ikke ringe Betydning. Han udgav „Af Jonas Collins Papirer“ (1871), fortsatte og fuldførte efter Overskous Død dennes Værk om den danske Skuesplads (6. og 7. Bd., 1876) og gav en ny Udgave af samme Forfatters „Haandbog“ (1879). Til Jubeludgaven af Holbergs Komedier skrev han den hyppig raadspurgte Afhandling „Holbergske Skuespillere“ (1888) og leverede talrige Biografier af Scenekunstnere til „Dansk biografisk Leksikon“. Det Værk, der længst vil bevare hans Navn, er dog den store Teaterstatistik („Det danske Nationalteater 1748—1889“), for hvilken han deler Æren med Arthur Aumont (s. d.). C. var inden for sit Omraade en flittig og omhyggelig Skribent, men savnede videnskabelig Skole. D. i Kbh. — Gift 1866 Magdalene Augusta Hansen, d. 1894. E. N.

Litt.: Slægt i Edv. C.: „H. C. Andersen og det C.'ske Hus“ 1882; Erindringer i „III. Tid.“ 3/4 1905, „Dagens Nyh.“ 27/6 1918; Nekrolog i „III. Tid.“ 8/7 1906.

Collin, Edvard (^{2/11} 1808—^{10/4} 1886), Embedsmand, Samler. F. i Kbh. Forældre: Finansdeputeret Jonas C. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1825 og Cand. juris 1831. N. A. indtraadte han som Assistent i Finansdeputationen, hvori Faderen havde Sæde, blev Assessor auscultans 1835, virkelig Assessor 1840, Kommitteret 1842 og overgik ved Kollegierne sine Ophævelse 1848 i Finansministeriet som Departementsdirektør. Ved Hertugdømmerens Tab 1864 udtraadte han af Administrationen, men vedblev at være knyttet til en Række humane Institutioner; saaledes var han fra 1851 til kort før sin Død Direktør i Sparekassen for Kbh. og Omegn. Det fint kultiverede Hjem havde tidlig sat sit Præg paa ham, og som Sekretær i Fonden ad usus publicos (1832—42) kom han yderligere i nær Berøring med Tidens fremragende Mænd paa forskellige Omraader. Samlerlysten havde han arvet efter sin Fader. Hans rige Bibliotek (ca. 25000 Bd.) blev splittet efter hans Død, men den af Faderen anlagte Manuskript- og Brevsamling bevaredes og er senere (yderligere forøget af hans Søn) kommet til det Kgl. Bibliotek; de ca. 9000 Originalmanuskripter af danske og norske Forfattere fra det 19. Aarh., hvoriblandt største Delen af H. C. Andersens Efterladenskaber, vil sammen med det

store Antal Breve i Fremtiden være af en enestaaende litterær Betydning. C. var en meget beskeden Mand, der kun nødig stillede sig selv til Skue, hvorom hans Værk „H. C. Andersen og det C.ske Hus“ (1882) bærer Vidne. I sine „Anonymer og Pseudonymer“ (1869) har han skænket Litterærhistorien et stærkt benyttet Hjælpemiddel, om det end i Fuldstændighed lader meget tilbage at ønske. D. i Kbh. — Gift 1836 Henriette Oliné Thyberg, d. 1894.

E. N.

Litt.: Slægt se Edgar C.; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 18/4 1886, „Berl. Tid.“ 12/4 s. A. og „Danmark“ udg. af Journalistforeningen 1887; Sv. Dahl: „Haandbog i Bibliotekskundskab“ 2. Udg. 1916; Breve i „Breve til H. C. Andersen“ 1877.

Collin, Jonas (6/1 1776—28/8 1861), Finansdeputeret. F. i Kbh. Forældre: Inspektør ved Klasselotteriet Niels C. og Ingeborg

Bolten. Voksede op i Fædrengaarden i Norgsgade, den kendte C.ske Gaard, undervist af Huslærere, bl. a. Filosofen M. G. Birckner (s. d.); blev Student 1792, tre Aar efter juridisk Kandidat og Kontorbetjent hos sin Fader, hvis Post han derved fik Udsigt til at

arve. Da Faderen døde (1797), lod han disse Planer fare, arbejdede som Volontær i Rentekammeret og tog Landmaalereksamen (1800). Som den friske, velbegavede Yngling han var sugede han Næring af filosofiske og naturvidenskabelige Forelæsninger, skrev Recensioner og besvarede Prisspørgsmaal. 1801 blev han Kopist, s. A. Fuldmægtig i Finanskollegiets Sekretariat og indledede dermed sin egentlige Embedsgering, som i mere end en Menneskealder forgrenede sig ud i og sporedes paa næsten alle Omraader af det økonomiske og kulturelle Samfundsliv. 1807 var han blevet Bankkommissær, 1812 Assessor i Finanskollegiet, paa et Tidspunkt, da mange Aars finanspolitiske Misgreb og en langvarig Krigs Ulykker satte Frugt i Forordn. af 5/1 1813. Var de derved trufne Foranstaltninger end nødvendige for at bringe Statens Pengevæsen i Lave, saa blev meget slaæet i Stykker, som det siden blev C.s Opgave at bygge op igen. I den lange Aarrække, han var Finansdeputeret (1816—48), søgte han af al Magt at lindre Tidens haarde Tryk og skabe faste Rammer for Statsholdningen og det økonomiske Liv; bl. a. var han Medstifter af Sparekassen for Kbh. og Omegn (1820). C. forstod, hvilke nationale Værdier Landbrugets Fremme betød, og støttede det paa alle Maader; næsten i 50 Aar sad han i Landhusholdningsselskabets Præsidium (1809—55), 1834 kom han i

Direktionen for Stutterivæsenet og Veterinærskolen. De intellektuelle Rørelser i Tiden kaldte aldrig forgæves paa C.s Bistand; han var Medstifter af Athenæum, af Selskabet til Naturlærens Udbredelse, af Kunstforeningen og to Gange Teaterdirektør (1821—29, 1842—49); han havde en væsentlig Indflydelse paa Thorvaldsens Testamente og Bestemmelsen om, at Kunstværkerne samledes i Kbh. Som mangleaarig Sekretær i Fonden ad usus publicos (1803—32) stod han Kunst og Videnskab nær og forstod at yde Støtte efter hver enkelt Ejendommelighed; han bragte Orden i Rahbeks miserable Økonomi og var H. C. Andersen i Faders Sted; den store Eventyrdigter skyldte ham alt. C. var den rette Mand i den knebne og kummerlige Tid, han virkede i; med en ualmindelig Handlekraft forenede han en klar og nøjeregnende Hjerne og et varmt Hjerte, Drivfjedren i hans Færd og Forelagender var en dyb og ægte Humanitet. D. i Kbh. — Gift 1802 Henriette Christine Birckner, f. Hornemann, d. 1845. E. N.

Litt.: Slægt og Autobiografi i Edv. C.: „H. C. Andersen og det C.ske Hus“ 1882; H. C. Andersen: „Mit Livs Eventyr“ 1855; J. L. Helberg: „Et Liv“ 1890—91; M. Rubin: „Frederik VI's Tid“ 1895; „Dansk Pantheon“ XXXIX 1842—51; Breve i ovenn. Bog af Edv. C. og i „Breve til H. C. Andersen“ 1877; Nekrolog af Fr. Barfod i „Ill. Tid.“ 1861, Nr. 101 og i „Tidsskr. for Landøkonomi“ III 9.

Collin, Jonas Sigismund (6/4 1840—0/7 1905), Zoolog. F. i Kbh. Forældre: Departementschef Edvard C. (s. d.) og Hustru.

Blev Student 1859, studerede derefter, navnlig under Schiødtes Ledelse, Zoologi og tog 1865 Magisterkonferens. Hans Studier foregik ikke uden jævnlige Afbrydelser; 1864 deltog han som Frivillig i Krigen, 1861 samt 1862—63 rejste han efter Indbydelse af H. C. Andersen

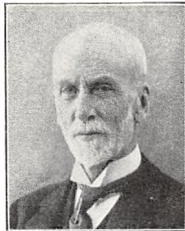
med denne i Italien samt i Spanien og Nordafrika, ligesom han ogsaa senere, 1870, tilbragte en Tid med ham i Norditalien og Frankrig. Som Zoolog interesserede han sig navnlig for Biologi og Faunistik og har f. Eks. skrevet om Danmarks Frøer og Tudser (1869), om Molluskfaunaen ved Hellebæk (1880) samt om Limfjordens Fauna (1884); endvidere en Række Arbejder over Danmarks Fiskerier (1873—78). Best kendt er uden Tvivl hans stærkt omarbejdede Udgave af Kjørboelling „Danmarks Fugle“ (1875—77), der, som det eneste danske Værk af denne Art, endnu er meget benyttet. Endelig har hans Interesse for Videnskabens Historie sat sig Frugt i de to læseværdige Biografier af P. C. Abildgaard (1870) og O. A. L. Mørch (1878). C. var en

interesseret og dygtig Samler, hvem vort Museum skylder adskilligt; hans videnskabelige Virksomhed vil derimod næppe sætte sig dybere Spor; dertil var han for uselvstændig og samtidig for kritikløs. I Statens Tjeneste virkede han fra 1870 som Konsulent for Østersfiskeriet og synes her desværre nærmest at have virket som en Hemsko paa dettes Udvikling. Iøvrigt levede han som Privatmand, stedse interesseret for naturvidenskabelige, litterære og sociale Spørgsmaal, som han oftere behandlere i Dagspressen. Et virkelig fortjenstfuldt Arbejde har han udført ved sine gode Oversættelser af forskellige, udenlandske, populært-videnskabelige Værker (Berlepsch: „Alperne“ o. fl.). D. i Brørup ved Ribe. — Gift 1876 Benedicte Knudtzon.

R. H. S.

Litt.: Slægt se Edg. C.; Gosch: „J. C. Schiødt“ 1898—1905; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 23/7 1905.

Collstrop, Andreas (f. 19/4 1847), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Tømmerhandler, Oberst Rudolf C. og Henriette Claudine Martine Oppermann. Efter at have taget Præliminæreks. 1863 uddannedes han dels i Firmaet J. P. Suhr & Søn i Kbh., dels i Firmaet Hunter & Erichsen i Newcastle on Tyne. Han løste 1871 Grossererborgerskab og indtraadte 1875 i Faderens Firma, R. C., af

hvilket han blev Eneindehaver ved Faderens Død 1877. Firmaet, der ikke mindst under hans Ledelse er blevet en af de største danske Trælastforretninger, omdannedes fra 1914 til et Aktieselskab, i hvis Bestyrelse han er Formand. Han var desuden Indehaver af Firmaet Jul. Rütgers Imprægeringsanstalt, hvis Fabrikker for Træimprægering i Horsens og Køge er de eneste af Betydning her i Landet; dette Firma gik ligeledes 1914 over til A/S. R. C. — Gift 1878 Fanny Emilie Christensen, d. 1883.

O. T.

Litt.: Slægt i Lengnick: „Broch-C.“ og „Biern“, Maag: „Andreas C.s Efterkommere“ 1886 og Elvius: „En slesvigsk Slægt“ 1911.

Colsmann, Carla (f. 17/4 1887), Malerinde. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Poul Jakob Johannes C. og Natalie Lobedanz. Gennemgik 1904—10 uden at tage Afgang Kunstakademiet, hvor hun blev stærkt paa- virket af Viggo Johansen; hun har siden rejst i Holland og Belgien og været paa Studieophold i Paris og Bretagne, til Dels paa Rejsestipendium fra Akademiet. Første Gang udstillede hun paa Kunsternes Efteraarsudstilling 1907; siden 1908 har hun hvert Aar deltaget i Charlottenborg

Foraarsudstilling. Endvidere var hun repræsenteret paa en Udstilling i Kunstforeningen i Göteborg 1913, Verdensudstillingen i München s. A., den baltiske Udstilling i Malmø 1914 og har afholdt Udstilling sammen med fire andre Malerinder i Kunstforeningen 1911 og sammen med to andre 1916. C. har malet Blomsterbilleder, Landskaber, Portrætter og Figurbilleder. Hendes Kunst er tung, baaret af solid, akademisk Dygtighed. Undertiden kan den vise megen Friskhed i Opfattelsen; den er dog ikke stærkt personlig, og dens Farver er ofte ensformig graa. Hun vandt den Neuhausen'ske Præmie 1917 med „Digitalis“. I de sidste Aar har hun haft en Malerskole, der nyder megen Anseelse. — Ugift.

S. S.

Litt.: Slægt i P. J. Schmidt: „Legatsstifteren Niels Brocks og Lene Bredals Slægt“ 1891.

Coninck, Adolphe Louis Charles de (3/6 1814—27/1 1872), politisk Skribent. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Jean de C. og Anna Elisabeth (Betzy) de C. Sønnen af F. P. de C. (s. d.). Blev Student 1831, Cand. juris 1836, 1838 Kopist i Overretten, 1848 Fuldmægtig sst., s. A. Bureauchef ved den grundlovgivende Rigsforsamling og 1851 ved Rigsdagen, endelig 1855 Justitssekretær i Overretten. C. var en livlig og begavet Mand, der førte en hvas Pen; han sluttede sig til de National-liberale, men var Modstander af den almindelige Valgret og nærrede Mistro til og Foragt for Bondevennerne. Han begyndte som Journalist i „Fædrelandet“ og skrev siden i „Dagbladet“ en Række „Politiske Breve“, der udkom 1860 under Mærket Sincerus („Bidrag til det bondevenlig-meningmandige Partis Karakteristik“) og vakte ikke ringe Opsigt. J. A. Hansen kaldte C. en „Hadets Mand“, men Brevene bidrog sikkert til Bondevennernes Valgheld 1861. C. udgav i 60'erne endnu et Par Pjecer og skrev siden Artikler i „Dagens Nyheder“. Fra 1851 arbejdede han med Held for danske Folkebogsamlinger i Sønderjylland; har desuden bearbejdet flere Teaterstykker. D. i Kbh. — Gift 1844 Wilhelmine Marie Louise Herløw, d. 1889.

P. E.

Litt.: Slægt ved Hennings i „Personalh. Saml.“ I 1900, i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og i „Dansk Adelsblad“ 1916; Bille: „20 Aars Journalistik“ II 1875; Nekrologer i „Dagbladet“ 23/1 1872 og af C. Carstensen i „Ill. Tid.“ 4/2 s. A.; Breve i „J. A. Hansens efterl. Pap.“ 1878—79 og „Af Orla Lehmanns Pap.“ 1908.

Coninck, Frédéric de (⁵/₁₂ 1740—⁴/₉ 1811), Handelsmand. F. i Haag. Forældre: Købmand Jean de C. og Susanne Esther de Rapin de Thoyras. Fra Amsterdam, hvor han 1757 var blevet anbragt i et engelsk Handelshus, kom han i Efteraaret 1763 til Danmark, anbefalet til Bernstorff og A. G. Moltke og opnaede en Stilling som Kargo i Asiatisk Kompagni; han skulde sendes til Kanton, men ændrede i sidste Øjeblik sin Beslutning og nedsatte sig som Købmand i Kbh.; 1765 blev han Grosserer. Efter den ældre Schimmelmans Eksempel traadte han i Tillidsforhold til Regeringen, der lod ham optage Statslaan i Holland og satte ham i Spidsen for „Generalmagasinet“s Kontor med Titel af Agent (1768). 1778 opgav han atter denne Stilling, da Statens og hans egne Interesser ikke forlignedes. Han drev samtidig privat Købmandsvirksomhed, fra ca. 1775—90 i Forbindelse med N. L. Reiersen (s. d.). Det var et af Datidens mest betydende Handelshuse med en udstrakt Rederivirksomhed paa Vest- og Ostindien (ejede en Tid 64 Skibe), og det beherskede alle Brancher; man tiltuskede sig Vine paa Madeira og afsatte Negerlaver til de vestindiske Planter, hvem man tillige skaffede Pengelaan i Holland. C. var Medstifter af Grosserersocietetet (1790). Foruden det nuværende Moltke'ske Palæ ejede han Dronninggaard, hvor han lod Næsseslottet opføre og anlagde en „Stemningshave“, der i Berømmelse kappedes med Sanderumgaards. Under Belejringen 1807 overtog han sammen med nogle Mænd paa Egnen Provianteringen af de omkring Byen liggende Englændere for at undgaa Brandskatning, men hans Færd blev misforstaaet, og han sattes under Anklage for Landsforræderi. Skønt Højesteret frifandt ham, forkortede den lidte Tort hans Liv. Ti Aar efter hans Død gik det een Gang saa mægtige Handelshus fallit. D. paa Dronninggaard. — Gift 1770 Marie de Joncourt, d. 1821.

Litt.: Slægt se A. L. de C.; Selvbiografi i „Pers. Tidsskr.“ V 3 1906; Monod: „La famille Monod“, Paris 1890; Nyrop: „N. L. Reiersen“ 1898; Nystrom: „Søllerød Sogn“ 1911; „Berl. Tid.“ ¹²/₁₂ 1901; A. Friis: „Bernstorff'ske Papirer“ II 1907, S. 329; „Tilskueren“ 1915.

Coning, Jacob (ca. 1650—¹⁰/₇ 1724), Maler. F. i Amsterdam. Var Elev af Adrian van der Velde. Kom i Foraaret 1676 til Kbh. og aabnede paa sit Logis en lille Udstilling af Malerier, Prospekter og Portrætter, hvad der bragte ham i Konflikt med Byens Malermestre. Han blev dog boende i Kbh., blev Leverandør til Hoffet og 1698 Hofmaler med 400 Rdl. i Løn. Han var

blandt de Kunstnere, som 1701 dannede et Slags Akademi. C. var ikke nogen stor Kunstner, men har dog udført nogle meget morsomme Prospekter (Charlottenborg Have 1694, paa Frederiksborg) og et stort Antal Portrætter, hvoriblandt et Billede af Jens Juel fra 1696 paa Valdemars Slot og et af Sophie Amalie Vind fra 1686 paa Frederiksborg er signerede. Paa Frederiksborg hænger ogsaa hans Portrætter af Baron Frederik Krag og dennes tre Hustruer. Hans Kunst er solid og haandfast, noget plump og lidet kræsen, men sandtru og naturalistisk. Penselen er bred og sindig, massiv og imponant, aldrig elegant; hans Farvesyn mangler Finhed og Lethed, og Opfattelsen af Modellerne er jordbunden og materialistisk. C. var den sidste Udløber af den hollandske Skole i dansk Kunst. D. i Kbh. — Gift Trine Kindal, d. efter 1728.

O. A.

Litt.: L. Bobé i „Fra Arkiv og Museum“ II 1 1918, S. 214.

Conradsen, Harald (¹⁷/₁₁ 1817—¹⁰/₃ 1905), Billedhugger, Medaillør. F. i Kbh. Forældre: Hofmedaillør Johannes C. og Dorthea Laurine Møller. Begyndte sin Uddannelse hos Faderen, men blev senere Elev af H. E. Freund. 1845 vandt han den store Gulmedaille for Relieffet „Hektors Afsked med Andromake“. Senere udførte han kun faa Billedhuggerarbejder, bedst kendt er den store Statue af Evangelisten Markus i Slotskirken i Kbh.; hans Hovedbetydning ligger paa Medaillekunstens Omraade. 1841 blev han Medhjælper ved Mønten, 1873 Medaillør sst., 1851 optoges han i Akademiet. Hans Snit var fint og sikkert og hans Teknik fulden, hans Originalitet derimod ikke altid lige stor. Bedst kendt af hans Medailler er Thorvaldsens Mindemedaille (1849), Oehlenschlägermedaillen (1851), de Collin'ske og Krøyer'ske Mindemedaille, Universitetets Pris- og Jubilæumsmedaille samt en Række Mønter, Gemmer og Kaméer. C.s Teknik og Stilsans i sidstnævnte Kunstgren var ualmindelig og søger sin Lige i nyere Tid. D. i Kbh. — Gift 1850 Regina Louise Ørgaard, d. 1900.

R. B.

Litt.: V. Freund: „H. E. Freund“ 1883; Nic. Bøgh: „Erindringer af og om J. A. Jerichau“ 1884 og Nekrolog i „Ill. Tid.“ ¹⁹/₃ 1905; V. Bergsøe: „Port. over danske Mønter“ 1893—97; „Nationaltid.“ ¹⁷/₁₁ 1917.

Conradt, Jørgen (²⁰/₂ 1771—¹/₂ 1851), Kobbersmed. F. i Kbh. Forældre: Kobbersmed Johan Joachim C. og Birgitte Bentsdatter. Lærte Kobbersmedfaget hos sin Fader og blev Svend 1788, Mester 1792, hvorefter han oparbejdede en betydelig Forretning i Kbh.

og indførte flere Forbedringer i sit Haandværk. 1803 blev han Sekondløjtnant, 1809

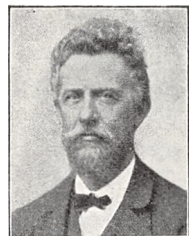

Premierløjtnant, 1811 Kaptajn, 1819 Major i Borgervæbningen og 1835 dens Chef; 1836—48 var han Byens Stadshauptmand og opgav derfor 1836 sin Forretning. Mest kendt er han blevet som Stifter af Institutet for Metalarbejdere (1807), som han ofrede et mægtigt Arbejde og megen Kapital og ledede til 1832, da det lagdes ind under Polyteknisk Lærestanstalt. Sin Formue testamenterede han delvis til store Legater. D. i Kbh. — Gift for 1822 Sophie Amalie Holm, d. 1842.

R. B.

Litt.: C. Nyrop: „Bidrag til dansk Haandværkerundervisnings Hist.“ 1893.

Cordts, Carl Christian (9/3 1844—17/9 1910), zoologisk Tegner. F. i Nyborg. Forældre: Overfyrværker Albert C. og Edel Larsen.

Som ganske ung blev han ansat paa Amtsstuen i Nyborg, men da dette ikke tiltalte ham, der tidlig havde vist Anlæg for Tegning, kom han 15 Aar gl. til Kbh., hvor han gennemgik Kunstakademiets Skoler. I Krigen 1864 deltog han som Aspirant og opholdt sig derpaa 3 Aar i Australien, hvor han havde Familie og haabede at kunne bryde sig en Bane som Kunstner. Dette mislykkedes imidlertid, og han maatte atter vende hjem. Da kom han i Berøring med Zoologen J. Reinhardt, der hurtigt opdagede hans Evner som zoologisk Tegner, og paa hans Tilskyndelse og Anbefaling søgte og fik han 1869 en Stilling ved Telegrafvæsenet, hvorved det blev ham muligt at eksistere, samtidig med, at der levedes ham Tid til kunstnerisk Virksomhed. C., der i Tidens Løb har leveret et anseligt Antal Illustrationer til Værker, f. Eks. af Reinhardt, Lütken, Boas og S. Paulli, er i sin Art den ypperste Kunstner, Danmark har haft; hans Arbejder udmærker sig i lige høj Grad, hvad enten det er Litografier eller Tuschtegninger med Pen eller Pensel, ved deres minutiøst rigtige Gengivelse af Enkelthederne og ved den ægte kunstneriske Opfattelse af Helheden. Beskeden og fordringsløs, som C. var, kom han ikke til at virke som selvstændig Kunstner; et enkelt Litografi, et Portræt af hans Hustru, viser imidlertid hans smukke Evner ogsaa i den Retning. D. i Kbh. — Gift 1870 Marie Sofie Nielsen.

R. H. S.

Litt.: S. Paulli: Program ved Kunstmuseets Udstilling af C.s Tegninger 1911; Nekrologer i „Bogvennen“ 1907—10 (af F. Hendriksen) og „Maanedsskr. f. Dyr læger“ 1910.

Cornelius, Laurits Peter (f. 4/1 1865), Operasanger. F. paa Lerbjerggaard ved Nivaa. Forældre: Proprietær Niels Pedersen og Thora Camilla Kock. Uddannedes oprindeligt, som Mejerist i Pedersborg ved Sorø, men kom derefter til Kbh., hvor han en Tid lang virkede som Køkkenmester hos a Porta paa Kongens Nytorv. Her i delte udprægede Milieu af Teaterfolk opdagedes han 1889 af

L. Nyrop (s. d.), som paatog sig hans Uddannelse og af hans prægtige Stemmemedler skabte en lys og malmlfuld Baryton, som ogsaa Leopold Rosenfeld (s. d.) fik Indflydelse paa. Han debuterede 22/5 1892 paa det Kgl. Teater som Torcadoren i „Carmen“, og han knyttedes straks til Teatret, hvor han efterhaanden udførte en Række anseelige Barytonpartier, som Valentin i „Faust“, Don Juan, Jago, Amonasro, Sverkel o. fl. En forbavsende Højde lod imidlertid formode, at Stemmen fra Naturens Side var en Tenor og under Behandling af Lieban og Devilliers samt for visse Detailers Vedkommende af Hermann Spiro udfoldede den sig hurtigt til en ægte Heltetenor. C.s første større Tenorparti var Kong Erik i „Drot og Marsk“. Senere sang han bl. a. Samson i „Samson og Dalila“, Severus i „Norma“, Pedro i „Dalen“ og Masaniello i „Den Stumme“, men det var dog navnlig hans Udførelse af de store Wagnerpartier som Lohengrin, Tannhäuser, Walther og ikke mindst Siegmund, Siegfried og Tristan, der skabte hans Ry. Dette har fulgt ham ogsaa til Udlandet, hvor han har optraadt i Stockholm, Budapest, Paris, Karlsruhe, Bayreuth og særlig i London, hvor han paa Covent Garden ikke blot har sunget Wagner paa Tysk, men endog var den første, der sang Siegfried paa Engelsk. I sit Fædreland har han været af uomtvistelig Betydning for det Wagner'ske Musikdramas Skæbne og navnlig for „Ringens“ Vedkommende betinget de hidtidige cycliske Opførelser af den. Hans Indsats i dansk Teaterkunst har derfor sat blivende Spor, og dette Resultat skyldes ikke alene ualmindelige Stemmemedler og ydre personlige Betingelser, men først og sidst en lykkelig Tilpasning til Wagnerstilen, som Traditionen i Tyskland har bevaret den siden Mesterens Dage. Paa dette Punkt ligger hans Hovedbetydning hjemme og ude, men tillige er han i stort Omfang traadt i Niels Juel Simonsens (s. d.) Fodspor som For-

tolker af Balladen, navnlig i fri Luft og for store Tilhørermasser, en Opgave hans Stemmes Bæreevne gør ham fortrinlig egnet til. Ogsaa i dansk Koncertliv har han en omfattende Virksomhed bag sig. Han udnævntes 1907 til kgl. Kammersanger. — Gift 1) 1891 Ane Cathrine Nicoline Sophie Andersen. Ægteskabet opløst 1900. 2) 1900 Eugenie Alberti, f. Møller, tidl. gift P. A. Alberti (s. d.). Ægteskabet opløst 1910. 3) 1910 Linda Gudrun Beck, f. Lund. G. S.

Litt.: „Gads Magazin“ Okt. 1906; „Verden og vi“ ^{9/1} og ^{9/4} 1914, ^{18/5} 1917; „Scenen“ (Kria.) Nr. 4, 1915; „Hver 8. Dag“ ^{18/5} 1917; „Nationaltid.“ ^{25/12} 1918; „Masken“ ^{9/11} 1910; Erindringer i „Nationaltid.“ ^{29/12} 1915; G. Skjerner; „P. C.“ 1917; Jul. Clausen i „Teatret“ Maj 1917, 114; „Ill. Tid.“ LVIII, Nr. 47; Valeur-Fausboll: „P. C.“ 1917.

Cortes, Emma (^{9/6} 1829—^{11/3} 1890), Skuespillerinde. F. i Kbh. Faderen hed Meyer; Forældrene døde tidlig, og Datteren kom i

Huset hos Grosserer Rothenborg. Som Jfr. Meyer debuterede hun ^{11/12} 1845 som Julie i „Romeo og Julie“ paa det Kgl. Teater, men fandt ingen blivende Virkekreds her og gik til Provinsen, hvor hun ægtede sin anden Mand. Hun indtog ved hans

Selskab Pladsen som den ledende Kraft, medbragte fra det Kgl. Teater et levende Indtryk af Guldalderens Kunst og var især stærkt paavirket af Fru Heiberg. „Provincens Fru Heiberg“ blev hendes Tilnavn i de 40 Aar, hun lige til sin Død tilhørte Provinsscenen. Hun blev dens Primadonna og har som saadan øvet Indflydelse paa Teater-Smagen udenfor Hovedstaden. Ogsaa som Instruktør var hun fremragende. D. i Odense. — Gift 1) Skuespiller Frederik Sørensen. Ægteskabet opløst; han d. 1915. 2) 1859 Teaterdirektør Th. C. (s. d.), d. 1901. C. Bs.

Litt.: Overskou: „Den danske Skueplads“ V 1864; Herman Bang: „Teatret“ 1892; K. Schmidt: „Meddelelser om Skuespil og Teaterforhold i Odense“ 1896; Nekrologer i „Fyns Stiftstid.“ og „København“ ^{12/3} 1890.

Cortes, Thomas (^{1/9} 1819—^{24/10} 1901), Skuespiller, Teaterdirektør. F. paa Fødselsstiftelsen i Kbh. Fader mulig Spanier, Moderen f. Oldenbustel. Debuterede i Frederikshavn i „De danske i Paris“ ^{30/4} 1842, spillede rundt om i Provinsen, bl. a. i Odense og dannede 1855 selv et Skuespillerselskab, med

hvilket han i den følgende Menneskealder berejste Danmarks og Norges Provinser. Han blev en af de mest ansete Provinser-

teaterledere, der indførte fastere Former og sikrere Disciplin, end Provinsen tidligere havde kendt blandt de flygtige Skuespillertrupper, der besøgte den. C. lagde Vægt paa et virkelig lodigt Repertoire og spillede ofte, — naar Kassehensyn tillod det — Klassikernes Værker. Først 1899 trak han sig tilbage fra sin Virksomhed. D. i Kbh. — Gift 1) Skuespillerinde Petrine Georgine Andersen. Ægteskabet opløst. 2) 1859 Skuespillerinde Emma Sørensen, f. Meyer (s. d.), d. 1890. C. Bs.

Litt.: K. Schmidt: „Meddelelser om Skuespil og Teaterforhold i Odense“ 1896; „Aarhus Stiftstid.“ ^{9/1} 1894; Nekrolog i „Fyns Stiftstid.“ ^{29/10} 1901.

Cortsen, Carl Emil Thomas (^{7/11} 1848—^{7/9} 1909), Tømrermester. F. i Kbh. Forældre: Snedkermester Johan C. (s. d.) og Hustru. Kom efter sin Konfirmation i Tømrerlære, blev Svend 1866, gennemgik Teknisk Institut i Kbh. og Bygnings-skolen i München og arbejdede derpaa flere Steder i Tyskland og Østrig. Efter sin Hjemkomst var han Konduktør ved Opførelsen af en Mellembbygning ved

Stiftelsen Alderstøst 1869—70 og ved det Kgl. Teater 1871—74, hvorefter han tog Borgerskab som Tømrermester 1874. Han deltog ivrig i det i 80'erne opblomstrende Organisationsliv indenfor Haandværkerstanden, sad saaledes i Bestyrelsen for Rejsestipendieforeningen for Haandværkere og Industridrivende 1882—99, var Repræsentant i Industriforeningen 1886—1904 og Formand for sammes Udstillingsudvalg 1888—1908; i Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk var han Bestyrelsesmedlem 1898—1909. Under Udstillingen i Kbh. 1888 var han Medbestyrer af Fremmedbureauet. Hans Hovedvirksomhed blev Ledelsen og Installeringen af en Mængde Udstillinger i Ind- og Udland, især de store Udstillinger i Chicago 1893, Malmø 1896, Stockholm 1897, Paris 1900. Hans faglige Dygtighed, hans klare Overblik og hans afgjorte Talent for at organisere gjorde ham velskikket til disse Arbejder, men hans hidsige Temperament, hans Ærgerlighed og stærkt udviklede Selvtillid sammen med en Mangel paa økonomisk Sans skaffede ham mange Uvenner. De, der kom ham nærmere, og navnlig de, der forstod at sætte sig mod hans Ilterhed, lærte at skatte hans Opofrelse for andre, hans Troskab i Venskab og hans Uegennyttighed overfor de Sager, han i Massevis paatog sig. D. i Kbh. — Gift 1875 Margrethe Alvilde Charlotte Amalie Poulsen. R. B.

Litt.: Slægt hos Løngnick og i „Stamt. over Slægtninge af Felbereder Johan Hansen og Hu-

stru" 1891; „Ill. Tid." ^{2/10} 1898; „Officiel Beretning om Danmarks Deltagelse i Verdensudstillingen i Paris 1900" 1902.

Cortsen, Johan (^{3/5} 1814—^{30/10} 1888), Snedkermester. F. i Randers, Forældre: Købmand Rasmus C. og Christiane Hansen. Lærte Snedkerhaandværket som Dreng og gjorde Svendestykke i Aarhus 1832. 1835 kom han til Kbh., hvor han tog Borgerskab 1842. Han blev en meget benyttet Haandværker, en af de mest kendte i Hovedstaden. Han deltog ivrigt i Haandværkerstandens Opposition mod den nye Næringslov af 1857 og var i det hele en varm Tilhænger af det gamle Lavsvæsen. Efter dets Ophør fik han dog paa mange Maader Anledning til at arbejde for Haandværkets Interesser. Han var saaledes 1854—74 Bisidder i Kbh.s Snedkerlav og fra 1856 og 1869 til sin Død henholdsvis Næstformand og Formand for Haandværkerforeningen i Kbh. Som saadan havde han en betydelig Andel i Tilblivelsen af den store Haandværkerstiftelse „Alderstrøt" (1862). D. i Kbh. — Gift 1846 Johanne Frederikke Schultz, d. 1913. **R. B.**

Litt.: Slægt se Carl C.; R. Berg: „Snedkerlavet 1554—1904" 1904; Nekrolog i „Haandværkerbl." V 1888; C. Nyrop: „Ved Alderstrøets 50 Aars Jubilæum" 1912.

Corvinus, se Ravn.

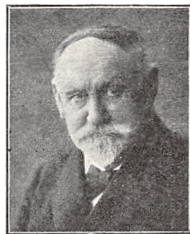
la Cour, Albert Philip (^{9/12} 1841—^{28/2} 1906), Landbrugsskoleforstander. F. i Nimtofte ved Grenaa. Forældre: Sognepræst Peter Christian I. C. og Caroline Jacobine Bregendahl. Efter at have lært Landvæsen paa forskellige Gaarde i Jylland kom han til Landbohøjskolen og blev 1862 dimitteret med det 3. Hold Landbrugskandidater; han var derefter til Aar Underforvalter paa Gedsergaard med

N. P. J. Buus (s. d.) som nærmeste Foresatte. Han deltog i Krigen 1864 og blev 1865 ansat af Landhusholdningsselskabet som Konduktør ved den første direkte Kvægforsendelse fra Danmark til England. 1866—70 var han Forvalter paa Ourupgaard og 1870—77 paa Sæddingegaard. Da N. C. Fangel 1877 trak sig tilbage som Forstander for Den Classen'ske Agerbrugsskole paa Næsgaard, blev I. C. hans Efterfølger og forblev i denne Virksomhed til sin Død. Med sin udmærkede teoretiske og praktiske Uddannelse var han en vel udrustet Mand til at overtage Ledelsen af denne Skole med

dens store Landbrug; hans Person og Optræden var præget af tilforladelig Myndighed; han havde let ved at gøre sig gældende saa vel i sin store Virksomhed som i det offentlige Liv og i landøkonomiske Foreninger, i hvilke han en Aarrække var den ledende paa Lolland-Falster. Navnlige viede han Husdyrbruget sine Kræfter og Interesser; fra 1887 til sin Død var han Medlem af Statstyrekommissionen og deltog i Bedømmelsen af Malkekvæg ved flere Landmandsforsamlinger. Af hans litterære Arbejder kan bl. a. nævnes „Om kunstig Gødning" (1870), „Om Kvæghold og forskellige Gødningsspørgsmaal" (1881), „Landøkonomisk Foreningsvirksomhed i 76 Aar" (1885), „Den Classen'ske Agerbrugsskole paa Næsgaard 1799—1849—1899" (1899). D. paa Næsgaard. — Gift 1870 Henriette Vilhelmine Blicher. **A. C.**

Litt.: Slægt se F. Barfod: „Stamt. over den danske Linie af Slægten I. C." 1877 og i „Personalh. Tidsskr." II 1881, Janus I. C.: „Slægten I. C. 1872—1902" 1903, „Stamt. over Pierre Dornonville de I. C.s Efterk." s. A., Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen", L. F. I. C.: „Bidrag til Barfod og I. C. Slægternes Hist." 1909 samt „Slægten I. C." 1918 og H. A. Møller: „Stamt. over Slægterne Müller m. fl." 1916; „Næsgaardbogen" 1917; „Ill. Tid." ^{11/3} 1888; Nekrologer sst. ^{11/3} 1906, „Søndagsbl." ^{18/3} s. A., „Ugeskr. f. Landm." s. A., „Højskolebl." s. A., „Tidsskr. f. Landøkonomi" (af H. Hertel) s. A. og „Vort Landbrug" s. A.

la Cour, Hans Christian Ditlev (f. ^{6/5} 1843), Politiker. F. paa Skærso ved Æbeltoft. Forældre: Proprietær L. U. I. C. (s. d.) og Hustru. Gik i Realskole 1853—55, lærte Landvæsen 1858—59 og tog Landbrugseksamen 1862, var derefter Forvalter paa Gunderslevholm 1862—64, deltog som Frivillig i Krigen 1864, var Forvalter paa Trinderup ved Hobro, forpagtede den 1873 og købte den 1880; 1899 bortforpagtede han den til sine to Sønner. 1868—80 ejede han ogsaa Havmøllen Nord for Æbeltoft. I. C. er en dygtig og ansat Landmand, der 1874—89 var Formand for Hobro og Omegns Landboforening. I Politik kom han ind 1898 som Landstingsmand for 9. Kreds og blev siden genvalgt, til han 1918 trak sig tilbage; han sluttede sig til Højre, men stod altid ret selvstændig og hævdede en stærkt agrarisk farvet Landbopolitik. I Spørgsmaal som Skolevæsen, Told og Landboreformer tog han flere Gange Stade paa yderste højre Fløj; Grundlovssagen uddybede Modsætningerne mellem ham og Partiet, og ved Dannelsen af det konservative Folkeparti Dec. 1915 holdt han sig udenfor, indtraadte derimod i det Maj 1917 stiftede nye Højre. I. C. er iøvrig en øvet Taler og en solid

Arbejdskraft; han var Sekretær i Lands-tinget 1900—01, Medlem af Finansudvalget 1901—17. — Gift 1868 Marie Sofie Utzon Vandborg, d. 1909. P. E.

Litt.: Slægt se A. I. C.; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—1903.

la Cour, Dan Barfod (f. $12/6$ 1876), Fysiker. F. i Kbh. Forældre: Fysikeren Poul I. C. (s. d.) og Hulda Kristine Nielsen Birkedal-Barfod. Blev Student 1895 og tog Magisterkonferens i Fysik 1902. Forinden havde han været Assistent hos Prof. C. Christiansen et Aar, hos Prof. C. Bohr $1\frac{1}{2}$ Aar, deltaget i Adam Paulsens Nordlysekspedition 1899—1900 og selv ledet en Nordlysekspedition til Finmarken

1900—01. Han blev Medhjælper ved Meteorologisk Institut 1900 og Afdelingschef sst. 1903; 1908 tillige Docent i Meteorologi ved Polyteknisk Lærestanstalt. Han har patenteret flere Opfindelser, deriblandt Anvendelse af Thermit til Opvarmning og Motortænding og en Pyknonsonde („Sallod“) til hurtig Bestemmelse af Lagdeling i Havet. Som Bearbejdelse af Observationer af Herfugen af Orléans har han fremstillet synoptiske Vejrkort over Grønlandshavet (paa Fransk, 1907) og endvidere foruden forskellige Tidsskriftartikler skrevet „Populær Vejledning til Benyttelse af Vejrkort“ (1911), „Quasinivellement“ (om de danske Vandstandsmaalinger, 1913) og „Abnorme Vandstandsforhold i de danske Farvande“ (1917). — Gift 1903 Maren Anna Sofie Mønsen. H. H.

Litt.: Slægt se A. I. C.; Univ. Aarb. 1907—08, S. 366 ff.

la Cour, Janus Andreas Bartholin ($3/6$ 1837— $13/10$ 1909), Maler. F. paa Thimgaard ved Ringkøbing. Forældre: Gaardejer Otto August I. C. og Ane Cathrine Strandbygaard. Kom 1853 til Kbh. for at uddannes som Landskabsmaler, gennemgik fra 1854 Akademiet, paavirket især af P. C. Skovgaard, hos hvem han en Tid lang boede; 1861 vandt han den Neuhausen'ske Præmie, rejste 1865—67 til Ita-

lien og Schweiz paa Akademiets Stipendium, var 1868—70 atter udenlands, vandt 1871 Udstillingsmedaillen og blev 1872 Akademimedlem. Han var 1885 flyttet bort fra Hovedstaden og havde slaaet sig ned ved Aarhus i landlig Ro, først paa Mariendal ved Maarslet; fem Aar efter købte han

Langballegaard nær derved. Han har udført en stor Mængde Landskabsbilleder, fra Schweiz, fra Italien („Villa d'Estes Have“ 1874, 1898 (Hirschsprungs Museum), 1889 (Galeriet); „Foraarsmorgen i Roms Campagne“ 1871 (Galeriet); „Imod Castel Gondolfo“ 1868 (Galeriet)). Mest har han dog søgt sine Motiver her i Landet, især fra Fjord- og Engene, hvor der er vidt Udsyn („Septemberdag ved Nissum“, 1899; „Regnfuld Sommerdag ved Kaløvig“, 1883; „Strandparti ved Helgenæs“, 1877 (alle paa Galeriet)); i sine yngre Dage især valgte han dog ogsaa Skovpartier („Udkanten af en Skov; tidligt Foraar“ 1863; „I Egeskoven“ 1864; „Taaget Efteraarsmorgen i Udkanten af en Birkeskov. Motiv fra Egnen ved Silkeborg“ 1877 (Galeriet)). Paa Aarhus Museum hænger „Parti ved den flade Strand i Bygevejr“ og „En Foraarsdag i Bøgeskoven“. Som Kunstner fortsatte I. C. den hjemlige Tradition, som den fandt Udtryk hos Skovgaard, naturfølsom, redelig, behersket; men hans Betragtning er mindre oprindelig end Mesterens og mangler hans naive Indlevn i Motivet; til Gengæld kan han have mere Glans og Sødme i sine Farver og mere Smæld i Opfattelsen; specielt har Luften med dens Uvejrskontraster interesseret ham. D. i Odder. — Ugift. O. A.

Litt.: Slægt se A. I. C.; Sig. Müller: „Nyere dansk Malerkunst“ 1884; „Nationaltid.“ $3/10$ 1901; „Ill. Tid.“ $20/10$ 1907 og $24/10$ 1909; „Ord og Billeder“ Nov. 1909; Joak. Skovgaard i „Kunstbl.“ s. A.

la Cour, Jørgen Carl ($8/6$ 1838— $21/2$ 1898), Landøkonom. F. paa Skærsø ved Æbeltoft. Forældre: Proprietær L. U. I. C. (s. d.) og Hustru. Gik i Farbrødren Peter I. C.s Kostskole paa Margrethelund, senere i Aarhus, tog 1855 Adgangseksamen til Polyteknisk Lærestanstalt og herfra Landbrugseksamen 1857. Lærte et Aars Tid Landvæsen i Fædrehjemmet og blev ved Landbohøjskolens Oprettelse 1858 ansat her som Assistent i Landøkonomi under B. S. Jørgensen. Han deltog som Løjtnant i Krigen 1864, hvor han under Stormen paa Dybbøl udmærkede sig ved Mod, Selvstændighed og Snarraadighed, udnævntes senere til Kaptajn. 1864—65 var han Leder af Arrisødal Højskole; 1865—66 foretog han en omfattende landøkonomisk Studierejse i de vest- og mellemeuropæiske Lande; 1866—67 var han atter Assistent ved Landbohøjskolen. I. C. sluttede sig tidlig til den grundtvigske Bevægelse og fik Forstaaelse af Folkehøjskolens Betydning. Sin Mening om en Landboskole for Ungdommen gav han Udtryk i følgende ofte gengivne Sætning:

„Den danske Landboskole er et Barn af den danske Folkehøjskole og skal som denne bygges paa Troens og Folkelivets Grund“. 1867 oprettede han en Landboskole i Nærum; n. A. flyttedes den til Lyngby; med Undtagelse af Aarene 1884—89, da l. C. var stærkt optaget af andet Arbejde, ledede han den til sin Død. 1889 købte han Brede Ladegaard for at knytte et praktisk Landbrug til Skolen; fra 1873 var han Med-ejer af Fødegaarden Skærso. Tidlig blev l. C. knyttet til Det kgl. danske Landhus-holdningsselskab; efter i nogle Aar at have været Medarbejder var han fra 1867 til sin Død Redaktør af „Tidsskrift for Landøkonomi“. 1875—91 var han Sekretær og derefter til kort før sin Død Præsident i Land-husholdningsselskabet. I disse Aar var han den ledende Aand i Selskabet og tilførte dette et Initiativ og en Handlekraft, som bar rige Frugter i Foranstaltninger til Land-brugets Fremme. I sidste Fjerdedel af det forløbne Aarhundrede var l. C. utvivlsomt en af Landbrugets mest betydende Mænd; hans Interesse og Indsigt spændte over alle land-økonomiske Felter. Han beskæftigede sig ikke meget med Landbrugets tekniske Enkeltheder, men han virkede med Iver for Formaal til Fremme eller Forbedring af Markeds-, Transport- og Afsætningsforhold, Forsøgsvæsen, Oplysning, Konsulentsagen m. m. Som Raadgiver for Landbrugsdepar-temente deltog han i Forberedelsen og Tilrettelæggelsen af forskellige Lovforslag og fik derved en betydelig Indflydelse paa den landøkonomiske Lovgivning. D. i Kbh. — Gift 1867 Agathe Johanne Gote Birkedal Barfod. A. C.

Litt.: Slægt se A. l. C.; Galschiøt: „Landmænd i Danmark“ 1888; „Ill. Tid.“ 15/4 1888; K. Hansen: „J. C. l. C.“ 1916; „Lyngby Landboskole 1867—1917“ 1917; Nekrologer i „Lyngby Elever“ II 1898, „Ill. Tid.“ 27/2 s. A. (af T. Westermann), „Tidsskr. f. Landøkonomi“ s. A., „Ugeskr. f. Landm.“ s. A., „Landmands-Blade“ s. A. og „Sprogforeningens Almanak“ 1899 (af Nis Nissen).

la Cour, Jørgen Carl Barfod Dornonville de (1/6 1872—18/6 1917), Landbrugsredaktør, F. paa Landboskolen ved Lyngby. Forældre:

Landøkonomen J. C. l. C. (s. d.) og Hustru. Lærte Landvæsen og var Forvalter paa forskellige Gaarde, læste en Tid paa Landbohøjskolen, købte 1898 Søgaard ved Næstved. Efter fem Aars Forløb afstod han atter Gaarden og blev nu kendt af den store Offentlighed for sin

Virksomhed i den landøkonomiske Presse. Med paagaende Energi og Sans for Reklame og Agitationens Betydning paabegyndte han 1905 Udgivelsen af Ugebladet

„Dansk Landbrug“, der udkom i Aarhus. l. C.s Plan, at Bladet skulde være Samlingsorgan for alle Medlemmer i de danske Landboforeninger, lykkedes det ham ikke at gennemføre. Skønt Bladet var stort anlagt og en Arrække bød paa et righoldigt Stof, fik det aldrig den solide Rod i Befolkningen, som man skulde vente efter dets pompøse Start. l. C.s Navn var knyttet til „Dansk Landbrug“ til 1910; 1917 gik Bladet ind. Han oprettede desuden en Forlagsvirksomhed og udgav fra 1906 det store statistiske og historiske Værk „Danske Gaarde“ 1.—3. Saml., ialt 12 Bd. l. C. var en kvik, iderig Mand med mange charmerende Egenskaber, men hans Udholdenhed stod ikke Maal med Opfindsomheden. D. i Lyngby. — Gift 1898 Helen Charlotte Margrethe Anderson Rode. A. C.

Litt.: Slægt se A. l. C.

la Cour, Jens Lassen Faurschou Dornonville de (f. 15/5 1876), Elektroingenør. F. paa Skærso ved Ebeltoft. Forældre: Proprietær Jacob Ludvig Vauvert l. C. og Johanne Cathrine Faurschou. Blev Student 1894 og begyndte 1895 at studere ved Eidgenössisches Polytechnikum i Zürich, hvorfra han fik Diplom som Maskingeniør med Elektroteknik som Hovedfag 1899. Var derefter

halvt Aar ansat som Konstruktor og Berægner hos Brown, Boveri & Co. i Baden, Schweiz, 1900—04 Assistent hos Prof. Arnold, Karlsruhe, 1903—04 tillige Docent i elektriske Kraft- og Baneanlæg ved den tekniske Højskole sst. Han var Arnolds dygtige Medarbejder ved Udarbejdelsen af hans store fortrinlige Haandbøger i Elektroteknik: „Die Gleichstrommaschine“ I—II og „Die Wechselstromtechnik“ I—V, og efter Arnolds Død har han helt overtaget Udgivelsen af dem. Fra Karlsruhe gik han til Edinburgh som chief engineer hos Firmaet Bruce, Peebles & Co. Ltd.; denne Stilling forlod han 1907 og blev derefter teknisk Chef, senere teknisk Direktør hos Allmänna Svenska Elektriska A. B., Vesterås, indtil han 1914 blev knyttet til Firmaet Norsk Hydro-Elektrisk Kvelstof A. S., Kristiania. 1916 deltog han i Startningen af Svenska Elektrokemiska Industri A. B., Stockholm, for hvilket han er Direktør, efter at han 1918 er fratraadt Stillingen hos Norsk Hydro. Samtidig driver han en udstrakt Virksomhed som Ejer af Elektromekaniska Verkstaden, Helsingborg, og af store Moseverk i Sverige; han har 1914 ligeledes overtaget Fædrenegaarden Skærso

og har købt flere store Gaarde paa sin Fødeegn. Er desuden Konsulent for en Række elektriske Firmaer. I. C. har gjort en Mængde elektrotekniske Opfindelser, af hvilke „Kaskadeomformerer“ og „Dobbelt-polumformerer“, der begge transformerer Vekselstrøm til Jævnstrøm, er de vigtigste. Ved disse Opfindelser og ved sin Andel i Arnolds Bøger har I. C. vundet Ry som en af de allerførste blandt Verdens nulevende Elektroteknikere. — Gift 1905 Anna Maria Kopferer. M. C. H.

Litt.: Slægt se A. I. C.

la Cour, Lauritz Ulrik ($\frac{6}{4}$ 1802— $\frac{27}{2}$ 1875), Landmand. F. i Odder. Forældre: Skolelærer Jørgen I. C. og Christine Char-

lotte Guldberg. Uddannedes i Landvæsen hos Krigsraad H. C. Møller paa Rodstenseje og var 1820—23 Forvalter i Lyngby Præstegaard, 1823—25 paa Rugaard. 1825 købte han Skærso ved Æbeltoft og drev den, til han 1867 bortforpagtede den til sine to Sønner. Gaarden var yderst vanrøgtet, men I. C. drev den op med største Energi og blev Foregangsmand for sin Egns Landmænd; baade i Kartoffel- dyrkning, som Studefeder, ved et ordnet Sædskifte og Indførelse af ren Brak indlagde han sig Fortjeneste. Den lette Sandjord beplantede han med Naaletræer og indførte adskillige fremmede Handelsplanter til Dyrkning. 1834—40 var han Medlem af Viborg Stænderforsamling, 1858—61 Medlem af Folketinget for Æbeltoft. D. paa Skærso. — Gift 1833 Ellen Kirstine Poulsen. d. 1875. A. C.

Litt.: Slægt se A. I. C.; F. Barfod: „L. U. I. C. og Ellen Kirstine Poulsen“ 1877; Galschiøt: „Landbrug og Landmænd i Danmark“ 1888; Morten Pontoppidan: „En dansk Landmand“ 1914; „Ill. Tid.“ $\frac{13}{6}$ 1888.

la Cour, Louis Dornonville de (f. $\frac{26}{6}$ 1872), Søofficer. F. i Randers. Forældre: Oberst Victor Dornonville de I. C. og Agnes Louise Møller. Gik i Latinskole, var 1888 i New York (om Bord paa det forliste „Gejser“), blev Kadet 1889, Premierløjtnant 1899 og Kaptajn 1910, gennemgik Hærens Officersskoles ældste Klasse 1896—99. Han deltog i „Valkyrien“'s Togt til Østasien 1900 og var 1909—13

Adjutant hos Forsvarsministrene Neergaard, J. C. Christensen, Holstein-Ledreborg, Zahle, Krabbe, Kl. Berntsen og P. Munch. En Tid var han maritim Medarbejder ved „Vort

Land“, iøvrig Formand i Søløjtnantsselskabet 1909—11 og Redaktør af „Tidsskrift for Søvæsen“ 1908—09. 1915 blev han Stabschef i Øresundskadren og ved den flydende Defension, 1919 Marineattaché i London. Han er Specialist i anvendt Søartilleri. — Gift 1906 Ida Magdalene Mathisen. V. G.

Litt.: Slægt se A. I. C.

la Cour, Poul ($\frac{13}{4}$ 1846— $\frac{24}{4}$ 1908), Fysiker, Højskolelærer. F. paa Skærso ved Æbeltoft. Forældre: Proprietær L. U. I. C.

(s. d.) og Hustru. Blev Student 1864 og tog 1869 Magisterkonferens i Fysik. Før og efter Eksamen dyrkede han særlig Meteorologien (han fandt bl. a. en Metode til Maaling af Skylags Højde). 1872—77 var han Underbestyrer ved Meteorologisk Institut og fra 1878 Lærer paa Askov Højskole. 1874 og følgende

Aar arbejdede han med taksatte elektriske Strømme og Tonehjulet samt deres Anvendelse til Mangefoldstelegrafi, og 1883 opfandt han en ejendommelig Form for optisk Telegrafi, Spektratelegrafien. Disse fine og originale Opfindelser gav ikke I. C. et økonomisk Udbytte, der stod i rimeligt Forhold til hans Arbejde med dem; men Tonehjulet har fundet flere Anvendelser; et herpaa grundet Telegrafsystem blev 1881 solgt til Amerika, og det har sat sit Præg paa andre Systemer. Efter Forslag fra Franklin-Institutet fik I. C. 1883 John Scott-Medailen. Fra 1891 arbejdede han med Statsunderstøttelse ved en i Askov oprettet Forsøgsmølle paa Udnyttelsen af Vindkraften og senere paa at fremme Elektricitetens Anvendelse i Landbruget. Han opfandt en Regulator, Kratosaten, for Vindkraft og anden Drivkraft, udførte omfattende Forsøg som Grundlag for Beregning af Vindfangs Arbejde og søgte paa forskellige Maader at opsamle Vindkraften. Ved sit „Vippeforlag“, sin „Automatnøgle“ m. m. gjorde han Vindelekticitetsværker næsten selvpassende. Endvidere virkede han gennem „Dansk Vindelekticitetsselskab“'s Tidsskrift, Kursus og Konsulentvirksomhed og som Formand for Elektricitetskommissionen (1907) for sine Formaal. Skønt Vindelekticitetsværkerne paa Grund af Forbrændingsmotorernes Udvikling fik ringe Udbredelse, har hans Arbejde sikkert gjort Nytte paa mange Maader. Som Højskolelærer øvede I. C. ved sin klare, jævne og dog idébaarne Fremstilling og sin stilfærdige, harmoniske og altruistiske Personlighed en stor Indflydelse paa de Unge. Tillige virkede han ved Foredrag og ved sit Arbejde for Skytte- og Gymnastiksagen, til

hvis ledende Mænd han hørte, folkeopdragende for videre Kredse. Ved sin Højskoleundervisning i Fysik og Matematik anvendte han den historiske Fremstilling, der er kendt gennem de to i deres Art enstaaende Værker „Historisk Matematik“ (1881) og „Historisk Fysik“ (af I. C. og Jac. Appel, 1896—97, oversat paa Finsk og Tysk). I. C. har endvidere — foruden Beretninger om Forsøgsvirksomheden og mange Tidsskriftsartikler — bl. a. skrevet „Menneskelegemets Bygning og Livsvirksomhed“ (1889) og „Tidens Naturlære“ (1899) og medvirket ved flere andre Bøger. D. paa Askov. — Gift 1) 1873 Hulda Kristine Nielsen Birkedal-Barfod, d. 1878. 2) 1882 Christine Marie Marstrand. H. H.

Litt.: Slægt se A. I. C.; Selvbibliografi i „Julebogen“ 1903; Even Marstrand; „P. I. C.“ (i „Askov Lærtinge“ 1912); H. Holst i „Fysisk Tidsskr.“ VI 1907—08; Martin Andersen-Nexo i „Politiken“ 29/4 1908; J. Appel i „Dansk Aarbog“ 1908; H. Begtrup i „Højskolebl.“ 1908; L. Moltesen i „Gads d. Mag.“ 1907—08; „Ill. Tid.“ 20/12 1900, 3/5 og 9/12 1908; Studenterhjemmets Julebog 1911.

la Cour, Vilhelm Birkedal Barfod Dornville de (f. 29/12 1883), historisk Forfatter. F. i Lyngby. Forældre: Landøkonomen J. C. I. C. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1902 og tog Magistergraden i Historie 1909, deltog 1903—09 i Nationalmuseets Voldstedsundersøgelser og skrev 1910 i „Historisk Tidsskrift“ en Afhandling om Danevirkes Historie. 1909 blev han Lærer ved Grundtvigs Højskole og

Landboskolen i Lyngby, 1910 ogsaa ved Realskolen sst., og da sidstnævnte blev højere Almenskole 1911, blev han Medbestyrer og var det, til han 1916 tog paa en toaars Studierejse til Norge. Efter denne blev han 1918 Lærer ved Birkerød Gymnasium. I. C. har udgivet „Dansk Selvfølelse“ (1906), „Dansk Aarbog“ (1907 og 1908), „Fædrelandet“ (1913), „Redaktør J. Jessen“ (s. A.), „Tusind Aars Grænsevagt“ (1916), „Sønderjylland under Verdenskrigen“ (s. A.), „Stemninger og Standpunkter under Krigen 64“ (1917), „Danevirke og Kampene paa vor Sydgrænse“ (s. A.), „Nationens Ret“ (1918), „Elsass-Lothringen efter Anneksionen“ (s. A.); desuden en Række mindre Artikler, bl. a. i „Ugens Tilskuer“. Fra 1918 er han fast Medarbejder ved „København“ og udgiver fra s. A. det nationale Tidsskrift „Grænsevagten“. I. C.'s Arbejder bæres af et dybt nationalt Grundsyn; Danmarks Bestaaen, Danskhed og dansk Fædrelandskærlighed ligger ham stærkt paa Hjerte, og det er dem, han søger at virke for ved sin Produktion. 1919 optraadte han

Redaktionen slutet 4/6 19.

med Iver for Flensborgs Tilknytning til Kongeriget. — Gift 1909 Asbjørg Nielsen. P. E.

Litt.: Slægt se A. I. C.; Vilh. Andersen i „Nationaltid.“ 28/11 1916.

Cramer, Johan Andreas (27/1 1723—11/6 1788), Teolog. F. i Jöhstätt, Sachsen. Forældre: Præst Caspar Anton C. og Juliane Coith. Studerede Teologi i Leipzig og blev 1748 Præst i Crellwitz; her beskæftigede han sig ogsaa med skønlitterær Virksomhed, hvad der bragte ham i Forbindelse med Klopstock, og paa dennes Anbefaling blev han 1750 Overhofprædikant i Quedlinburg og 1754 af A. P.

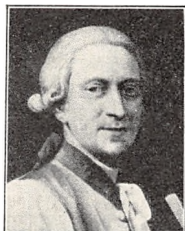

Bernstorff kaldet til tysk Hofprædikant i Kbh.; 1765 blev han tillige Prof. i Teologi, men hans Forelæsninger samlede aldrig ret mange Tilhørere. Hans videnskabelige og æstetiske Produktion var meget omfattende; han skrev saaledes en poetisk Oversættelse af Davids Salmer (4 Bd. 1755—64) og en omfangsrig Kommentar til Hebræerbrevet (2 Bd. 1757); endvidere en Bearbejdelse af Bossuets „Discours sur l'histoire universelle“ med en Fortsættelse, der er langt mere omfattende end selve Værket og hviler paa grundige Studier; endelig over en Snes Bd. Prædikener. Mest kendt er vel Ugebladet „Der nordische Aufseher“, som han begyndte at udgive 1758 og som oplevede 3 Aargange. C. var Rationalist og fremhævede bestandig Bibelens moralske og æstetiske Betydning; i sine Prædikener revsede han ogsaa jævnlig de løse Sæder indenfor Hoffet. Struensee afskedigede ham 1771, men han fik straks to forskellige Kaldelser fra Tyskland og valgte Stillingen som Superintendent i Lübeck. Senere søgte Bernstorff igen at vinde ham for Danmark; 1774 blev han teologisk Prof. i Kiel og Prokansler for Universitetet, og i denne Stilling fik han stor Betydning for Højskolens Administration. I Lübeck havde han udarbejdet en rationalistisk Katekisme, som han nu fik indført i Hertugdømmerne, og i samme Aand besørgede han en Salmehog, hvor han af 914 Salmer selv havde digtet de 244 og omarbejdet 31; derved kom han ogsaa til i nogen Grad at præge det slesvig-holstenske Kirkeliv. D. i Kiel. — Gift 1) 1748 Johanne Charlotte Radicke, d. 1777. 2) 1781 Margrethe Maria Scherewien, f. de Falsen, d. 1795. H. M.

Litt.: Bohé: „Reventlowske Pap.“ VIII, 1917, Tilføjelser S. 14; F. Rønning: „Rationalismens Tidsalder“ I 1886; L. Koch: „Oplysningsstiden i den danske Kirke“ 1915; Høstos Clio 1813 II; J. Møller i „Nyt theol. Bibl.“ III 1823; D. F. Strauss: „Gesammelte Schriften“ 1876; „Dansk Maanedsskr.“ 1805 I; A. D. Jørgensen: „Rege-

ringsskiftet 1784" 1888; C. Christensen: „Hørsholms Hist.“ 1879; A. Blümcke: „C.s. Leben“ 1910; A. Friis: „Bernstorff'ske Pap.“ 1904 ff.

Cramer, Peter (^{24/8}1726—^{17/7}1782), Maler. F. i Kbh. Synes at have uddannet sig paa egen Haand; efter tidlig at have vist Anlæg for Malerkunsten og udført Tegninger til Nordens „Ægyptiske Rejse“ søgte han Akademiets Rejsestipendium 1754 med Støtte af Videnskabernes Selskab, men opnaaede, da han ikke havde gennemgaaet Akademiet, kun Tilladelse til at konkurrere om Guldmedaillen (1756),

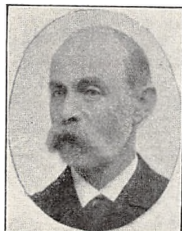

hvilken dog ikke tildeltes ham. Han ansaas for en fortrinlig Kunstner til at udføre Stafagefigurer paa andres Landskabsbilleder og malede smaa Portrætter, særlig anbragte i Interiører. Et saadant Billede paa Løvenborg af Generalinde Longueville er fortrinligt i sin lyse og fine Farveholdning, men har Brøst i Tegningen. Hans Genrebilleder („Bondepige makes af sin Moder“ 1781 Galeriet) og Folkelivsbilleder („Kirsten Piils Kilde“ paa Frederiksborg) vandt Samtidens højeste Beundring og skaffede ham 1777 Æren af at blive agreeret og 1778 Akademi-medlem. Paa Frederiksborg findes et ret ligegyldigt Portræt af Prof. P. Rosenstand-Goiske, som tillægges C. Det var dog ogsaa paa et andet Felt, at C.s. væsentligste Gerning faldt. 1758 var han optraadt som Operasanger; efter saaledes at være kommet i Forbindelse med Teatret udførte han en Del Dekorationer og blev 1762 Teatermaler, dog først 1773 mod aarlig Løn (500 Rdl.). I sine sidste Aar skal han have været stærkt forfalden. D. i Kbh. — Ugift (?).

O. A.

Litt.: Overskou: „Den d. Skueplads“ II—III 1856—60; Ravn: „Musikforeningens Festskrift“ 1886; Meier: „Wiedewelt“ 1877; „Ude og Hjemme“ 1878, Nr. 27; Weitmeyer i „Personalh. Tidsskr.“ V 6 1909.

Cramer, Vilhelm Rudolph (^{10/7}1839—^{3/11}1918), Dyr læge. F. i Vejlbj ved Grenaa. Forældre: Pastor Carl C. og Mariane Elisabeth Holm. Tog Dyr lægeeksamen 1862, deltog i Krigen 1864 som Reservedyrlæge og var Guvernementsdyrlæge paa St. Thomas 1867—73. Praktiserede derefter i Lyngby til 1888, var Driftsinspektør ved Sølvgadens Sporvejsselskab fra 1888 og Driftsdirektør ved de københavnske Sporveje 1898—1905. 1893—1916

var han Formand for Kreaturforsikrings-

foreningen for Kongeriget Danmark. Han har skrevet flere mindre Afhandlinger, saaledes om Svineavl og Svinhold (1886) og om Kreaturforsikring (1909). Han var en overordentlig virksom, initiativrig og sympatetisk Personlighed, i Besiddelse af en udpræget Retfærdighedsfølelse. Ovennævnte Forening ledede han i en lang Aarrække paa en ganske udmærket Maade, han tog livlig Del i Dyr lægernes Foreningsliv og udførte et stort og dygtigt Arbejde ved Omordningen af deres Foreningsvæsen (1905—08). Paa hans Initiativ stiftedes 1887 Dyr lægekredsforeningen for Nordsjælland, hvis Formand han var i 25 Aar. D. i Kbh. — Gift 1867 Emma Nicoline Kolthoff. L. Ba.

Litt.: H. M. Høyberg: „Det danske Dyr lægekorpets Hist.“ 1901; Nekrologer i „Mdskr. f. Dyr læger“ 1918, „Medlemsblad for den danske Dyr lægeforening“ s. A. og „Berl. Tid.“ ^{3/11}s. A.

Crone, Hans Christian Rasmus (f. ^{11/7}1851), Matematiker. F. i Helsingør. Forældre: Politidirektør V. C. C. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1869, tog 1870

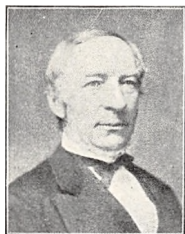
Adgangseksamen til Polyteknisk Læreanstalt, valgte derpaa Matematik til Studium, tog Magisterkonferens heri 1875, fik 1876 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Cirkelsystemer i Planen og blev Dr. phil. 1881 („Om Fladerne af 4. Orden osv.“). Han virkede derefter som Matematiklærer ved københavnske Skoler og som Assistent ved Tegnestuen paa Polyteknisk Læreanstalt, var 1878—99 knyttet til Søofficersskolen og blev 1895 Lærer ved Landbohøjskolen, senere med Titel af Docent. Desuden virkede han som Beregner ved de hydrografiske Vandstandsmaalinger samt (indtil 1916) som Eksaminator ved Præliminæreksamen. Siden 1896 er han knyttet til Forsikringsvæsenet, først som Medlem af Kontrolkomiteen i Dansk Folkeforsikringsanstalt, 1898—1905 som Bestyrelsesmedlem i Livsforsikringsselskabet Mundus og fra 1910 Medlem af Hafnia's Kontrolkomité. 1879 var han Senior i Studenterforeningen. Han har foruden matematiske Lærebøger, særlig beregnet for Søofficersskolen og Landbohøjskolen, skrevet en Række videnskabelige Afhandlinger, bl. a. i „Tidsskrift for Matematik“, der udmærker sig ved en meget omhyggelig Fremstilling. Nogle af disse giver Udtryk for en udpræget geometrisk Evne, andre behandler hydrografiske Emner. — Gift 1881 Clara C., d. 1890.

P. H.

Litt.: Slægt i H. J. Møller: „Jac. Møller og hans Slægt“ 1889 og N. Hedin: „Slægten Berg“ 1918; Univ. Progr. April 1876 (Kritik af Prisaafhandling) og Nov. 1881 (Selvbiografi); „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908.

Crone, Vilhelm Christopher (¹⁰/₁ 1813—¹⁸/₁₀ 1887), Politidirektør. F. i Nyborg. Forældre: Amtsforvalter Rasmus C. og Anna

Frederikke Lønberg. Blev Student 1830, Cand. juris 1835, Auditor 1840, Overauditor 1845, Byfoged og Politimester i Helsingør 1849 og Bræstrups Efterfølger som Politidirektør i Kbh. 1863. Det faldt i hans Lod at føre ud i Livet de Principper, der var vedtaget i Loven ¹¹/₂

1863 angaaende Omordning af Kbh.s Politim. v., som indvarslede en ny Tid i det danske Politis Historie. Jernflittig og arbejdsivrig udfyldte han, indtil de mindste Detailler, ved talrige Dagsbefalinger, Instruktioner o. l. de af Loven givne Rammer og skabte den Organisation, der i alt væsentligt bestaar endnu. Men C. var ikke alene en dygtig Administrator paa en Kontorstol, han var tillige en praktisk og bestemt Politimand. Allerede hans statelige Skikkelse, hans energiske, sluttede Ansigtstræk vidnede om Beslutsomhed og Myndighed, i urolige Tider — den gryende socialistiske Bevægelse i 70'erne, den politiske Kamp i 80'erne — turde han optræde og tage sit Ansvar. C. N. David fortæller i sine Optegnelser om Aarene 1863—65, at C., „denne iltre Skandinav“, henvendte sig til ham for ved hans Indflydelse at faa Christian IX til at underskrive Novemberforfatningen af 1863, da ingen ellers kunde indestaa for Staden Kbh.s Fred og Rolighed. For Politikorpsets Ve og Vel nærrede C. megen Interesse; af sine underordnede, ikke mindst det menige Personal, var han meget afholdt. D. i Hornbæk. — Gift 1843 Erica Henriette Elise Berg, d. 1912.

Fz. D.

Litt.: Slægt se Christian C.; Leth og Wad: „Meddelelser om Dimitterede fra Herlufsholm“ 1875; „Ill. Tid.“ ²⁰/₆ 1887; „Søndags-Posten“ ¹¹/₇ s. A.; Th. Graae: „Moderne Profiler“ 1892; Borgbjerg og C. E. Jensen: „Socialdemokratiet Aarh.“ 1901—04; C. N. David i „Hlst. Tidsskr.“ VIII 5, S. 50, 68.

Daa, Valdemar (¹⁰/₅ 1616—⁵/₂ 1691), Guld-mager. F. i Trondhjem. Forældre: Rigsadmiral Claus D. og Ingeborg Parsberg. Som ung var han Hofjunker og Løjtnant, deltog 1657—60 i Svenskekrigen som Ritmester. I Jylland ejede han Gaardene Bonderup (Lerchenfeldt) og Gislum Hessel, da han 1652 sammen med Broderen Christian arvede Borreby, hvis Bygninger de delte. Efter Krigen kom han i Pengeknibe, maatte optage Laan med Pant i sine Gaar-

Cunningham, John (ca. 1575—Dec. 1651), Opdagelsesrejsende. Tilhørte en friherrelig skotsk Slægt og traadte 1603, anbefalet af Jakob I, i dansk Tjeneste som Skibshovedsmand. 1605 blev han Chef for den af Christian IV til Grønlands Genopdagelse udsendte Ekspedition, bestaaende af 3 Skibe, Styrmand eller Lods var James Hall (s. d.). Efter at være naaet op i Davisstrædet skiltes Skibene; Godske Lindenov (s. d.) løb med sit ind, vistnok ved det nuværende Fiskesnæsset og hjemgik hastig. C. styrede nordefter og tog Kending af Bjergkæden mellem Kingatsiak (kaldet Queen Annes Cape) og Kangarsuk (67° 4' n. B.) mod Nord (kaldet Queen Sophias Cape); det højeste Fjeld i Klippelandskabet Kåk'atsiak fik Navn efter Skibschefen (Mount C.). Han løb derefter ind i Itivdlek (66° 33' n. B.), kaldet Kong Christians Fjord og forblev her, medens Hall undersøgte Landet og bl. a. opdagede Søndre Kangerdluarsuk (C.s Fjord), Pustervig (Isortok) og Atanek- (Breide Rantzau's Fjord) og Amerdloxfjordene (Ikertok) og kortlagde Strækningen til 68° 35' (Sark'ardlek), hvorefter han forenede sig med C. Denne i geografisk Henseende betydningsfulde Færd fulgte n. A. af en ny Ekspedition med 5 Skibe, over hvilke Lindenov blev Admiral, medens C. nu kun fik „Løven“ at føre. Man besøgte flere af de førnævnte Steder for at søge en formentlig Sølvværdsmine, men hjembragte ingen nye Resultater. C. vedblev at føre Skib, til han 1619 blev Lensmand over Vardøhus, hvor han skulde ave Finnerne. Ved Giftermaal kom han i Besiddelse af Herregaarden Gjerdrup. En samtidig kalder ham „en sær og forunderlig Mand, især naar han var drukken“. I Danmark lød han Navnet Hans Kønning eller Kong Hans. Begravet i Egeslevmagle Kirke ved Skelskør. — Gift 1) ? 2) 1625 Ellen Hundermark, Enke efter Anders Skram.

L. B.

Litt.: „Grønlands hist. Mindesmærker“ III 1845; Det grønlandske Selskabs Aarskrift“ 1916; „Dsk. Mag.“ V 6 1909, 307; „Jon Olafssons Oplevelser som Bosseskytte“ („Mem. og Breve“ I) 1905; H. D. Lind: „Christian IV og hans Mænd“ 1889.

de, som han nødtes til at sælge, senest Borreby 1681, hvorefter han et Aar sammen med Døtrene levede til Leje i Fattigdom i et Hus i Smedstrup og drog saa til Jylland. Han er kun kendt gennem sine Guld-magerforsøg, hvorved han efter troværdig Kilde skal have „fordestilleret“ sine Gaarde. Beretningen om den gamle Adelsmand, der „med en Kæp i Haanden og sit alkymiske Glas i Barmen“ til Fods drog fra Borreby, har inspireret Digtere og Kunstnere bl. a.

H. C. Andersen („Vinden fortæller“) og Vilh. Rosenstand. D. i Viborg. — Gift 1645 Else Kruse, d. 1667.

L. B.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1890; „Danske Herregaarde“ III (Borrebjerg) 1847; „Dsk. Saml.“ II 5 1869; Friis: „Skelskør“ 1759; Klitgaard i „Personahl. Saml.“ V 4 1907; H. F. Rordam i „Hist. Saml. og Studier“ II 1896; A. Fjelstrup: „Guldmagere“ 1906.

Dael, Niels (f. ²⁰/₆ 1857), Frimenighedspræst. F. i Bjergby ved Hjørring. Forældre: Gaardejer Chresten Andersen D. og Sara Pedersdatter. I sin tidlige Ungdom blev D.

stærkt kristelig vakt, var 1881—85 Elev paa Askov Højskole, som han staaer i dyb Gæld til, ³⁰/₆ 1886 præsteviet i Frimenigheden paa Mors, s. A. Præst for den danske Koloni i Tandil i Argentina. 1897 vendte han hjem og

blev Præst for Frimenigheden i Høve ved Skelskør, senere ogsaa i Havrebjerg og for Frederiksborg Frimenighed. Hans samlede Evne og hans Kald som Forkynder kom en større Kredt til Gode, da han 1909 begyndte en Menighedsskole paa Gaarden Liselund ved Slagelse; to Gange om Aaret samles her et Par Hundrede Mennesker til et 14 Dages Samvær om kristelige Spørgsmaal, og navnlig grundtvigske Præster og Højskolemænd er Ordførere. Siden 1912 har der været holdt 5 Maaneders Skole om Vinteren, en kirkelig Højskolevirksomhed. Skolen drives uden Tilskud fra Staten. — Gift 1) 1886 Martine Jacobsen, d. 1901. 2) 1915 Amalie Ståhl. F. N.

Litt.: „Soro Amtstids. Sondagslæsning“ ⁹/₁ 1910; „Nationaltid.“ ⁴/₁ 1914.

Dagmar (d. ²⁴/₅ 1212), Dronning. F. i Bøhmen. Forældre: Kong Przemysl Ottokar I af Bøhmen og Adela af Meissen. Om hendes Liv som Dronning ved vi intet sikkert, men Folketraditionen satte hende snart det smukkeste Eftermæle gennem Folkeviserne om hendes Bryllup og Død, og intet modbeviser Rigtigheden af Traditionens Hovedopfattelse af hende. D. ifølge Sagnet i Ribe, men i Virkeligheden maaske i Ringsted, hvor hun begravedes. — Gift 1205 Kong Valdemar II Sejr (s. d.), d. 1241.

Th. B. B.

Litt.: Schjern: „Historiske Studier“ II 1857; samme i „Hist. Tidsskr.“ II 5 1854; A. D. Jørgensen: „Historiske Aftandlinger“ I 1893; „Danmarks gl. Folkeviser“ III 1862; Steenstrup: „Vore Folkeviser“ 1891.

Dagmar (Marie Sophie Frederikke D.) (f. ²⁹/₁₁ 1847), Kejserinde. F. i Kbh. Forældre: Senere Kong Christian IX (s. d.) og Dronning Louise (s. d.). Fik en fortræffelig Opdragelse og blev 1864 forlovet med den russiske Storfyrsttronfølger Nikolaj.

Da han Aaret efter døde, blev hun 1866 forlovet med hans yngre Broder Alexander og ægtede ham s. A. efter at være gaaet over til den græsk-katolske Religion og have antaget Navnet Maria Feodorovna. Hun besteg Tronen med sin Mand 1881 og blev Enke 1894. Ægteskabet var overordentlig lykkeligt, og D. har ikke været uden Indflydelse paa Ruslands Udenrigspolitik. Efter Revolutionen 1917 opholdt hun sig paa Krim, indtil hun i April 1919 afhentedes af et engelsk Krigsskib.

P. E.

Litt.: Besthorn: „Alexander III og Nikolaj II“ 1895; Vassili: „Behind the veil at the Russian Court“ 1913; „Berl. Tid.“ ¹⁸/₁₁ 1917; „Ill. Tid.“ 1918, Nr. 60.

Dahl, Bendt Treschov (²⁵/₇ 1836—¹⁶/₅ 1918), Sprogmand. F. i Hillerød. Forældre: Sprogmanden F. P. J. D. (s. d.) og Hustru.

Blev Student 1856, Cand. philol. 1868, var Privatlærer i Slagelse 1869—72, Organist, Musik- og Sproglærer i Korsør 1872—83 og i Nakskov 1883—89, siden da bosat i Kbh. Først sent begyndte han sin ret omfangsrige Skribentvirksomhed, som tog sit Udgangspunkt fra den romerske Veltalenhed (Quintilian), men efterhaanden mere og mere kom ind paa Modersmaalet, dets Stilistik og Betydningslære. Afhandlinger som „Omdannelser og Overgange i det danske Sprog“ (1897), „Brugs- eller Funktionsovergange og Betydningsændringer i det danske Sprog“ (1918); „Betydningsovergange indenfor Stedordenes Omraade“ (1900), „Lidt om Forholdet mellem Tænke- og Sproglaere“ (1917), alle i „Vor Ungdom“, turde høre til hans mest ejendommelige Skrifter, men der er mange andre, som angaar besægtede Emner. Ogsaa værdifulde Hjælpebøger til Undervisning i dansk Stil, især „Dansk Stillære“ (1889) og Samlinger af Stilleopgaver har han udgivet. Sammen med H. Hammer har han udgivet „Dansk Ordbog for Folket“ (1907—14), den hidtil fuldstændigste danske Ordbog, og sammen med Broderen F. C. B. D. (s. d.) og dennes Søn besørgede han henholdsvis 5.—6. og 7. Udg. af Meyers Fremmedordbog (1878—1902). D. i Kbh. — Gift 1873 Frederikke Marie Louise Henriette Molbech, d. 1895.

M. K.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Forord til 6. Udg. af Meyers Frem-

medordbog 1884; „Nationaltid.“ og „Vort Land“²⁵; 1916; Nekrolog af J. Brøndum-Nielsen i „Politikken“¹⁷/₅ 1918.

Dahl, Christian Florus Balduin (⁶/₁₀ 1834—³/₆ 1891), Musikdirigent. F. i Kbh. Forældre: Musiklærer Jens Peter D. og Ane Christine Lindberg. Fik sin væsentligste Uddannelse af Faderen og sin ældre Broder, Hofpianisten Waldemar D., og deltog tidlig i Orkestervirksomhed dels under Faderen i Orkestret ved Tivolis Pantomimeteater og dels som Militær-musiker. 1864 blev han Leder af Hornorkestret

i Tivoli. Det var hans i en streng Skole udviklede naturlige Musikanlæg, der saa hurtig førte ham frem i første Plan indenfor det københavnske Forlystelseslivs Musik-kredse, og det var en Anerkendelse af hans Dygtighed og Evner, der foranledigede Samtidens fornemste Musikautoriteter herhjemme til ved H. C. Lumbyes Afgang 1872 paa Trods af Folkestemningen at tvinge ham igennem som den gamle Mesters Afløser i Tivolis Koncertsal, en Stilling, han trods en Del Modstand (kulminerende under Pipekoncerterne 1881, da han i Anledning af Feltmarskal Moltkes Besøg i Tivoli havde ladet spille „Heil dir im Siegerkranz“) hævdede med overlegen Dygtighed og under et maalbevidst Arbejde paa at hæve sit Orkester og dets Præstationer, idet han i stort Omfang udvidede sit Repertoire saa vel til de fornemste klassiske Værker som til Tidens aktuelle Musiknyheder, hvorved denne Art Musik naaede ud i langt videre Kredse end hidtil. I samme Retning virkede hans Koncertrejser (Provinsen, Sverige, Hamborg) og hans sidste Foretagende, de 1889—90 indledede saakaldte Folkekoncerter, Forløbere for de senere Palækoncerter. Indenfor københavnske Orkestrekredse nød D. stor Tillid, og han var Stifter af Musikerforeningen i Kbh. Hans Popularitet, der, efter at Modstanden fra Dynastiet Lumbyes Tilhængere var stillet af, var meget betydelig, var ikke uden Sammenhæng med hans Komponistvirksomhed, der omfattede ca. 150 Arbejder, hvoraf dog Hovedparten, som naturligt for hans Karriere, udgøres af Danse i den Lumbye'ske Maner. D. paa Skjoldgaardshøj ved Charlottenlund. — Gift 1859 Flora Marie Louise Bagger.

G. S.

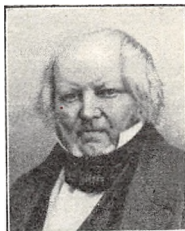
Litt.: „Tivolis officielle Festalbum“ 1893; A. Guthmann og A. Melby: „Tivoli“ 1888; Nekrolog af W. Behrend i „Ill. Tid.“¹⁴/₆ 1891.

Dahl, Christian Smith (f. ²⁰/₆ 1875), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Niels Peter Smith D. og Nanna Meta Johanne Lassenius Kramp. Blev Student 1893,

Cand. phil. 1894 og begyndte derefter sin Købmandsuddannelse i det af Faderen og Onklen, Grosserer Wm. Dahl, 1867 stiftede Firma, Brødrene D., fortsatte sin Uddannelse ved Ophold i Tyskland, England og Frankrig, hvorfra han 1897 vendte tilbage og fik Ansættelse i Faderens Firma, blev nogle Aar senere Prokurist og fra ¹/₁ 1901 optaget i Firmaet som Kompagnon sammen med Broderen, Grosserer W. S. D., efter hvis Død 1917 han er Eneindehaver. Firmaet har ikke mindst under hans energiske og initiativrige Med- og Eneledelse haft en rivende Udvikling, saaledes at det 1917 ved sit 50-Aars Jubilæum var et af Landets førende Firmaer med Hovedartiklerne Jernrør, Fittings af enhver Art samt Sanitetsartikler. Firmaet har Filialer i Aarhus, Stockholm og Kristiania. — Gift 1900 Gerda Christensen. O. T.
Litt.: Carl Bratli: „Brødrene D. 1867—1917“ 1917; „Danske Byerhverv“ 1904—11; P. Hennings: „Studerterne fra 1893“ 1918.

Dahl, Frederik Peter Jacob (⁵/₈ 1788—¹⁶/₁ 1864), Sprogmand. F. i Slangerup. Forældre: Sognepræst Frederik D. og Anne Margrethe D. Blev Student 1804 og Cand. theol. med Udmærkelse 1812, var 1816—17 Docent i Filosofi i Kristiania og blev 1818 Overlærer i Frederiksborg, hvor han virkede, til Øjensvaghed tvang ham til at tage Afsked 1840. 1835—36 fungerede han som Rektor. D. var en udmærket

Lærer i Modersmaalet, bl. a. for J. N. Madvig, og om hans Forstaaelse af Sprogets Krav vidner særlig hans Program „Oversigt af den danske Retskrivningslære“ (1823) og hans aldrig fuldendte Bemærkninger „Om Toneholdet i det danske Sprog“ (1836; begge paany udgivet af hans Søn F. P. J. D. 1891). De er præget af Maadehold og Klarhed, og ikke mindst Tilføjelserne i hans eget Eksemplar (se Udgaven 1891) vidner om, at han stadig søgte at følge med. Foruden nogle polemiske Indlæg mod Torkel Baden og I. Levin, begge Dele til Forsvar for C. Molbech, maa ogsaa nævnes hans omhyggelige Udgave af P. E. Müllers „Dansk Synonymik“ (1853), som betegner Afslutningen paa den ældre Retning indenfor det semasiologiske Studium i Danmark, og hans fortjenstfulde Udgaver af Meyers Fremmedordbog (3. og 4. Udg. 1852—63). D. i Kbh. — Gift 1819 Tønnessine Antoinette Langøe, d. 1864.

M. K.

Litt.: Slægt se B. T. D.; J. N. Madvig: „Livserindringer“ 1887, S. 60; Forord til Meyers Fremmedordbog 6. Udg. 1884; Frederiksborg lærde Skoles Progr. 1897; F. C. B. D. i „Vor Ungdom“ 1898 og 1902; „Kirkehist. Saml.“ V 3 1905; Nekrologer i „Nord. Skole-Tid.“ IX 1864 og „Ill. Tid.“ 24/1 s. A.; Breve til og fra F. C. Sibbern“ 1866 I, „Breve til og fra B. S. Ingemann“ 1879, „Personalh. Tidsskr.“ V 1 1904 og 6 1909 samt i „Samtiden“ XIX 1909.

Dahl, Frederik Clemens Bendtsen (f. ¹⁰/₂ 1822), Skolemand, Politiker. F. i Hillerød. Forældre: Overlærer F. P. J. D. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1842,

vandt 1845 Universitetets Guldmedaille og blev 1846 Exam. polyt., tog 1852 Magisterkonferens i Filosofi. Han begyndte sin Gerning som Skolemand i det v. Westenske Institut (1847—54), ved Metropolitanskolen (1848—50) og i Mariboers Realskole; efterhaanden

samlede han sig imidlertid om privat Manuduktion og eget Studium, til han 1867 blev Bestyrer af Slagelse Realskole; i denne Virksomhed, som han ledede til 1896, fik han særlig Betydning ved sin Undervisning i Dansk samt ved sin harmoniske Person og ideelle Stræben. 1879—92 var han Folkeledningsmand for Slagelsekredsen; uden at indtage en Førerstilling fik han Betydning ved sin vindende Person og sin Uegennyttighed; han sluttede sig til Højre og gjorde sig kendt bl. a. som Afholdssagens første Talsmand paa Ting og som den første, der krævede en organisk Forbindelse mellem de forskellige Slags Skoler. D. har oversat Platons Theaitetos (1869) og Menon (1885) samt Schweglers „Geschichte der Philosophie im Umriss“ (1856); han har 1854 udgivet „Om Forskellen mellem Platos og Aristoteles' Naturfilosofi“ og 1859 „Om Naturbegrebets Grundmomenter“; 1870 skrev han „I Skolesagen“ og 1898 og 1902 i „Vor Ungdom“ Bidrag til sin Fader F. P. J. D.s Liv. — Gift 1847 Constance Maria Döderlein, d. 1897.

H. A. S.

Litt.: Slægt se B. T. D.; „Nutiden“ 1879 Nr. 121; H. Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; Forord til Meyers Fremmedordbog 6. Udg. 1884; Plum og Dalberg: „Metropolitanskolen i 700 Aar“ 1916; „Slagelseposten“ 10/11 1891; Slagelse Realskoles Progr. 1897; „Korsør Avis“ 9/2 1912; „Folkevennen“ 9/2 s. A.

Dahl, Frantz Johannes (f. ²⁵/₁₀ 1869), Retslærd. F. i Kbh. Forældre: Hof- Ur- og Kronometerfabrikant Stephen Emil D. og Alvida Juliane Frederikke Alstrøm. Blev Student 1886, vilde studere Filologi, men opgav det for Juraen, der oprindelig laa ham fjern. Han blev Cand. juris 1892, Assistent i Kultusministeriet 1896, var 1905 og 1906—07 kst. Overretsassessor, blev Fuldmægtig i Ministeriet 1908, Kontorchef 1910, Departementschef i Konsejlspræsidiets og Stats-

raadssekretær 1916, var 1914 kst. Prof. ved Universitetet i Strafferet og ansattes 1919 som Prof. sst. i Retsvidenskabens Historie.

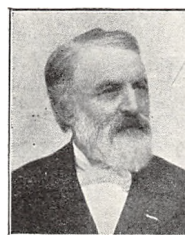
Er en forretningsdygtig og energisk Embedsmand og en kundskabsrig og belæst Polyhistor, der i Kraft af disse Egenskaber har siddet i en lang Række Bestyrelser og Komiteer, saaledes for Glyptoteket, i Stednavne-Kommissionen og i adskillige Regeringskommissioner. 1910—19 var han Censor ved juridisk Embedseksamen. Hans videnskabelige Virksomhed præges af megen Optagethed og stærk Spredthed over mangfoldige Felter; hans Produktion svarer derfor ikke i Omfang til hans store Belæsthed. Den har drejet sig om Retsfilosofi, Strafferet og især Retsvidenskabens Historie, hvor D. er en af Tidens ærdeste Kendere. Hans Arbejder er spredt rundt om i en lang Række inden- og udenlandske Tidsskrifter, ogsaa i „Tidsskrift for Retsvidenskab“, hvor han 1918 aflæste Goos som Medredaktør; retslig Bibliografi og det litteraturhistoriske Essay (b. a. om Goos i „Tilskueren“ 1918) er Specialiteter. 1919 udkom „Juridiske Profiler. Essays“; en Fremtidsopgave er en Fremstilling af Retsvidenskabens Historie i Danmark. Idet D. ser paa Juraen ud fra alsidig Viden og med metodisk kritisk Skole, søger han overalt de historiske Retningslinier, betoner Forbindelsen mellem dansk og fremmed Retsvidenskab og undersøger Strafferetten paa Baggrund af Tidens samlede Kultur. — Gift 1895 Maria Vilhelmina Granzow.

P. E.

Litt.: „Bogen om Studenterne fra 1886“ 1911; „Fortegnelse over Studenterne fra Efterslægten Skole“ s. A.; „Ill. Tid.“ 8/6 1902; „Politiken“ 28/10 1914 og 6/1 1916.

Dahl, Kristen Hans Jørgen (f. ³¹/₈ 1830), sproglig Forfatter. F. i Hillerød, Forældre: Sprogmanden F. P. J. D. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1849, Cand.

theol. 1855, var Lærer i Kbh. til 1863, saa Kapellan i Fjelsted ved Bogense, 1865 Kateket og Overlærer i Svendborg, 1873 Sognepræst i Skorup-Tvilum, 1881 i Havrum-Sal, 1889 i Kjeldby paa Møen, hvorfra han tog Afsked 1901 og bosatte sig i Kbh. Fra Faderen har han arvet en levende Sans for Modersmaalet og især for dets Renhed, og hans Arbejde for denne Sag har ikke været forgæves. I Modsætning til tidligere

Sprogrensere har han ikke væsentlig selv dannet ny Ord, men omhyggelig optegnet mere danske Synonymer til gængse Ord af fremmed Oprindelse, som han fandt hos danske Forfattere, især i nyere Tid. Dette gælder allerede hans første lille Liste: „100 danske Ord“ (1868), men af endnu langt større Rækkevidde er hans „Dansk Hjælpeordbog“ (1875) og hans talrige Afhandlinger (de ældre af disse er delvis samlet i „Alvors- og Morskabslæsning om Modersmaalet“ 1891), som utvivlsomt har virket i vide Kredse. En særlig Omhu har han viet Kirkens Sprog, især som det findes i Bibeloversættelser og Bibelhistorier, og gennem Tang og Skat Rørdam har han her virket stærkt paa den 1907 godkendte ny Oversættelse af det ny Testaments Skrifter. Ogsaa paa den dansk-norske Sprogrensning har hans Indflydelse været at mærke. Det maa ogsaa nævnes, at det var ham, som 1876 gav Fejlberg Stødet til at tage fat paa Arbejdet med den jyske Ordbog, og at han har været en virksom Hjælper ved Udarbejdelsen af B. T. D. og H. Hammers „Dansk Ordbog for Folket“. — Gift 1865 Andrine Henriette Henriksen, d. 1902.

M. K.

Litt.: Slægt se B. T. D.; Forord til D. og Hammers Ordbog 1914; „Højskolebl.“ 1905, Sp. 1127; „Danske Studier“ 1915, S. 164 ff.

Dahl, Holger Adolf Emil ($1\frac{3}{8}$ 1850— $30\frac{3}{8}$ 1916), Musiker, Komponist. F. i Kbh. Forældre: Hofpianist Pefer Waldemar Emil D.

og Lisette Westphal. Var oprindelig Elev af Faderen, men kom derefter 1866 ind paa det nystiftede Musikkonservatoriums kendte første Hold, hvor han fik Gade, Hartmann og Winding til Lærere, og navnlig under den sidste uddannedes til en dygtig Klaverspiller. Ved Si-

den heraf har han deltaget stærkt i Orkestervirksomhed, oprindelig som Harpenist og Violinist og i de senere Aar af hans Liv som Bratschist. Klaveret var og blev dog hans Hovedfag, han var navnlig stærkt søgt som Akkompagnatør og Pædagog, lige skattet af talrige fremmede Kunstnere og en anselig Skare Elever. Det er da ogsaa fortrinsvis til dette Instrument, hans kompositoriske Virksomhed, der 1875—76 indbragte ham det Ancker'ske Legat, er knyttet. Blandt disse Arbejder kan fremhæves Tolv Klaverstykker (Op. 5), Skizzer, Lyriske Stemninger (Op. 10), Tarantel m. fl. Han har endvidere skrevet en Del Sange, deriblandt „Svensk Lyrik“, nogle Vuggeviser og Børnesange. Hans Arbejder røber en sund og naturlig musikalsk Opfattelse og navnlig en nøje Fortrolighed med Klaverets

Natur, hvorfor ogsaa en Del af hans Kompositioner er af fortrinsvis pædagogisk Betydning. D i Kbh. — Gift 1873 Anna Dortha Kirstine Thim.

G. S.

Litt.: Nekrologer i „Berl. Tid.“ $3\frac{1}{3}$ 1916, „København“ og „Politiken“ s. D.

Dahl, Kristian (f. $2\frac{9}{8}$ 1861), Journalist. F. i Gimsing ved Struer. Forældre: Lærer Jørgen D. og Signe Constantia Ægidius. Tog Præliminæreksamen 1878 og blev ansat paa By- og Herredsfogedkontoret i Holstebro, samtidig med at han privat forberedte sig til Artium, som han dog ikke tog. Læste siden til dansk juridisk Eksamen i Kbh., men afbrød Studierne, da han 1885 engageredes til Folketeatret, hvor han spillede mindre Roller til 1887. Okt. 1884 havde han debuteret som Journalist i „Nordstjernen“ og begyndte 1888 at arbejde ved „Politiken“, hvor han siden har været ansat. Hans første Bidrag var en Række Udstillingsartikler; siden har han navnlig behandlet kommunale og sociale Emner (Mærket „Plutus“ eller „Pts.“). Han er en uhyre flittig og grundig, saglig sikker, noget tør Journalist, indenfor sit Omraade en af de mest ansete. Udpræget repræsentative og praktiske Evner har i vidt Omfang bragt ham ind i Ledelsen af sin Stands Organisationer; 1903—05 var han Næstformand i Journalistforeningen og er fra 1905 Formand i den faglige Sammenslutning Journalistforbundet. 1918 valgte han til Formand for den nystiftede Sammenslutning af skandinaviske Journalistforeninger og for danske Journalisters Fællesrepræsentation, der ligeledes var oprettet s. A. Det var ogsaa ham, der 1910 planlagde den aarlige Rundskuedag og siden har gennemført den. 1897 udgav han den populære Skildring „Edison, hans Liv og hans Opfindelser“. — Gift 1) 1885 Olga Ulrikka Hasselbalch. Ægteskabet opløst. 2) 1913 Johanne Goldschmidt.

P. E.

Litt.: „Journalisten“ Juni 1906 og $1\frac{10}{10}$ 1909; V. Koppel i „Politiken“ $1\frac{3}{4}$ 1913; Joh. Dam i „Provins-Journalistforeningens Medlemsblad“ $1\frac{1}{2}$ 1918.

Dahl, Lauritz (f. $1\frac{3}{8}$ 1848), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Hans D. og Sophie Agathe Petersen. Var 1863—67 i Vare- og Skibsrederforretning, men indtraadte 1867 i I. R. Schiellerups Silkevaremagasin, hvortil han siden har været knyttet. 1872 fik han Grossererbevilling og blev Medindehaver og 1877 Eneejer af Forretningen, der imidlertid havde vokset sig stor og havde faaet en Førerstilling i Nor-

døn paa sit Omraade. D. har foretaget talrige Rejser til Centrene for Silkehandelen,

og hans Forretning hører til de københavnske Handelsinstitutioner, der har knyttet et købedygtigt udenlandsk, særlig svensk, Publikum til det hjemlige Marked. Da Firmaet under Navn af „Silkehuset“, I. R. Schielderups Efterfølger, overgik til et Aktieselskab,

blev D. 1903 Formand for Direktionen. Han har i nogle Aar været Medlem af Overligningskommissionen. — Gift 1874 Augusta Petersen, d. 1917.

Litt.: „Nationaltid.“ 13/9 1918.

Dahl, Niels Petersen Lorentsen (f. 1/10 1869), Politiker. F. i Sønder Bjært ved Kølbinge. Forældre: Toldbetjent Lorents Mathiesen D. og Ane Kathrine Nielsdatter. Gik i Folkeskolen og var efter Konfirmationen to Aar Skibsdreng i Krydstoldvæsenet, sammen sparede sig 600 Kr. til at studere for, tog Præliminæreksamen 1886 og blev Student 1890, cand. theol. 1896. Var derefter Privatlærer og ansattes 1897 som Kateket ved Frelsers Kirke i Kbh., blev 1899 Sognepræst i Brande, 1907 i Sædder ved Køge, D., der har holdt en Del kirkelig-oplysende Møder sluttet sig efterhaanden politisk til Socialdemokratiet og valgtes 1913 til Folketinget i Vordingborg som den første Præst indenfor sit Parti. Han genvalgtes 1915, men udtraadte af Tinget 1918, da hans Kreds blev nedlagt; s. A. valgtes han til Medlem af Landstinget for 2. Kreds. Han har taget forstandig Del i Arbejdet, men endnu ikke naaet nogen fremskudt Plads; 1915—18 var han Sekretær i Lønningsudvalget og valgtes 1917 ind i den store Lønningskommission. — Gift 1900 Angelica Marie Sørensen.

Litt.: „Studerterne fra 1890“ 1915.

Dahl, Wilhelm Frederik Johan Smith (6/7 1868—25/1 1917), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Niels Peter Smith D. og Nanna Meta Johanne Lassenius Kramp. Efter at have taget Præliminæreksamen frekventerede han Grüners Handelsakademi. Sin praktiske Uddannelse fik han dels ved Arbejde i Faderens Firma, Brødrene D., dels ved et længere Ophold i Frankrig, Tyskland og England, hvorved han høstede megen kommerciel og teknisk Erfaring. Ved sin Hjemkomst 1891 blev

han ansat som Rejsende i Firmaet, fremmedes 1892 til Prokurist og blev fra 1/1 1901 Medindehaver af Firmaet samtidig med Broderen, Chr. S. D. (s. d.). For Firmaet, der under Faderens og Onklens, Grosserer Wm. D.s, Ledelse havde udviklet sig betydelig fra en saare beskedet Begyndelse, betød hans Indtrædelse ny Impulser, og ham tilkommer en stor Del af Æren for Firmaets nuværende smukke Stilling. D. i Kbh. — Gift 1896 Andrea Wegener.

Litt.: Carl Bratli: „Brødrene D. 1867—1917“ 1917; „De danske Byerhverv“ 1904—11.

Dahlberg, Peter Oscar Quirin (f. 5/12 1850), Skolemand, Geograf. F. i Kbh. Forældre: Malermester Jens Edvard D. og Cathrine Marie Harss. Blev Student 1869, cand. theol. 1875 og tog 1881 Magisterkonferens i fysisk Geografi. Virkede som Lærer i Geografi ved københavnske Latinskoler 1870—1914, ved Officersskolen 1897—1915, ved Foreningen til unge Handelsmænds Uddannelse 1881—94 og

er siden 1894 Lærer ved Statens Lærerhøjskole og fra 1886 Censor ved alm. Forberedelseseksamen, fra 1890 ved Skolelærereksamen. D. har saa vel gennem denne omfattende Lærervirksomhed som ved sit Forfatterskab haft betydelig Indflydelse paa Geografis Stilling i Skolen; bl. a. har han bidraget til at skærpe Kravene om Landkortets Anvendelse i Undervisningen. Foruden et Skoleatlas (10. Opl. 1912) har han udgivet nogle tidligere meget benyttede Skolebøger („Lærebog i Geografi“ (9. Udg. 1907), „Større Lærebog“ (12. Udg. 1913), „Danmarks Geografi“ (sammen med R. Thye, 6. Udg. 1913)), der, navnlig for den førstnævntes Vedkommende, har Karakter af „en kort og tydelig Rettesnor for, hvad Læreren nærmere bør udvikle og et Middel for Eleven til at kunne genkalde sig det sagte“. Endelig er D. Forfatter til Afsnittet „Handelsgeografien“ i Hages Haandbog 7. Udg. (1894). — Gift 1889 Anna Hermine Lemming.

Litt.: „Studerterne fra 1869“ 1894.

Dahlerup, Hans Birch (25/3 1790—26/9 1872), Søofficer. F. i Hillerød. Forældre: Postmester Hans D. og Vilhelmine Marie Birch. Blev Sekondløjtnant 1806, Premierløjtnant 1813, Kaptajn 1819, Kommandørkaptajn 1840 og tog sin Afsked med

Kontreadmirals Karakter 1849. Samtidig udnævntes han til

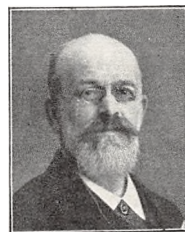

østrigske Marines Overkommandant, Viceadmiral og Feltmarskalløjtnant. D. var en af sin Tids dygtigste og kundskabsrigeste Officerer; han udmærkede sig under Krigen mod England (1807—14) og var 3 Gange i engelsk Krigsfangenskab. Efter Freden anvendtes han i udstrakt Grad, bragte

bl. a. som Chef for „Rotha“ Thorvaldsen hjem fra Italien og førte Skibet for den senere Kong Frederik VII paa en Rejse til Syden. Misfornøjet med Marinens Styrelse tog han 1849 mod det smigrende Tilbud om at gaa til Østrig som Chef for og Reorganisator af den østrigske Marine; han medvirkede her i høj Grad til Venezia's Fald 1849, og fortsatte sit Reorganisationsarbejde til 1851, da han vendte hjem belæst med Hædersbevisninger. 1861—65 var han dog atter i Østrig som Raadgiver hos Marinens Chef, den senere Kejser Maximilian af Meksiko. Foruden en fremragende Fagmand var han en fint dannet litterær Person, der bl. a. efterlod sig et æstetisk Værk „Naturfilosofiske og kulturhistoriske Betragtninger“ (1862) samt en Række højt interessante Memoirer „Mit Livs Begivenheder“ (I—IV), udg. af Joost D. 1908—12. Alt i alt er han en af vor Marines ejendommeligste Personligheder. D. ved Kbh. — Gift 1829 Louise Margrethe van Dockum, d. 1840.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausböll: „Slægthaandbogen“ og „Stamt. over Familien D.“ 4. Udg. 1913; ovenn. Memoirer; efterl. Papirer i „Danebrog“ IV 1883—84; C. G. van Dockum: „Livserindringer“ 1893; „Gesch. der kais. l. und kgl. Marine“ 1882 ff.; „Nekrologer i „Ill. Tid.“ 20/10 1872 og „Tidsskr. f. Sovæsen“ VII s. A.

Dahlerup, Karl Verner Hornemann (f. 31/10 1859), nordisk Filolog. F. i Kbh. Forældre: Birkedommer Hans D. og Vilhelmine Margrethe Kirstine Klausen. I hans Barndom flyttede Familien først til Flensborg, derpaa til Østjylland og senere til Sjælland. Han blev Student 1876 og kastede sig med Iver over Studiet af nordiske Sprog, ikke mindst af de ældste norsk-islandske Sprog-

minder, sammen med Hoffory. Den første Frugt heraf blev hans omhyggelige Udgave af Ägrip (1880), medens hans Afskrift af den ældste Rimbegla kun i Haandskrift kom Ludvig Larsson og Fritzner til Gavn. Senere udgav han Physiologus („Aarb. f.

nord. Oldk.“ 1889) med Facsimile af Haandskriftet. Ogsaa de ældste grammatiske Afhandlinger om det islandske Sprog udgav han (sammen med Finnur Jónsson 1884—86). Hele denne ældre Del af hans Forfatterskab er stærkt paavirket af Konráð Gíslasons „Um framparta“ og Wimmers Fortale til 2. Udg. af „Oldnordisk Læsebog“ og præget af disse Forfatters videnskabelige Banebrydgergerning. Imidlertid var D., allerede inden han 1883 bestod sin Magisterkonferens, blevet Lærer (især ved Borgerdydsskolen paa Østerbro, hvor han virkede 1881—1910), og denne Gerning, som han omfattede med stor Kærlighed og Iver, førte hans Studier ud paa videre Omraader, haade til andre Dele af de nordiske Sprog (især nyere Dansk) og til Litteraturens Historie, og hans Arbejde ved den danske Afdeling i det Kgl. Bibliotek (1887—99) førte i samme Retning. Hans Artikel om Danmarks Sprog i Salmonsens Konversationsleksikon (1895), udvidet til „Det danske Sprogs Historie“ (1896) og hans Virksomhed ved Tidsskriftet „Dania“ (fra 1897) banede ham Vejen til Docentplads ved Universitetet (1899), hvor han især har søgt at give grundig Undervisning i det danske Sprog med særlig Hensyn til dets nyere Historie. 1911 blev han Professor i nordiske Sprog. I en lang Aarrække har han arbejdet paa en stor Ordbog over Nydansk, der begyndte at udkomme 1918. — Gift 1889 Marie Jacobine Sophie Müller.

M. K.

Litt.: Slægt se H. B. D.; Univ. Aarb. 1898—99, S. 24 ff.; „Ill. Tid.“ 2/5 1911 (af E. Rindom) og 1918, Nr. 39; „Danske Studier“ 1907.

Dahlerup, Jens Vilhelm (⁴/₈ 1836—²⁴/₁ 1907), Arkitekt. F. i Norup ved Mariager. Forældre: Stiftsprovst Michael Henrik Ludvig D. og Susanne Marie le Sage de Fontenay. Tilskyndet af Tegnelæreren Høegh-Guldberg ved Aarhus Katedralskole kom han 1853 til Kbh. for at uddanne sig som Maler, men gik snart over til Arkitekturen og begyndte 1856 paa Akademiet, hvor han 1857 og 1859 vandt den Neuhausen'ske Præmie, 1859 den Hansen'ske Medaille, 1861 den lille og 1862 den store Guldmedaille, hvorpaa han med Akademiets store Stipendium besøgte Italien. 1871 blev han Akademimedlem og 1887 Akademiadsmedlem. Paa Grund af sin Viden, sin Optræden og sine dekorative Evner blev han en administrativt meget anvendt Kunstner og knyttedes som Konsulent i kunstneriske Spørgsmaal til Havnevæsenet, Orlogsværftet, Tivoli („Pantomimetatret“ 1874), Hertz's Guldsmede-

værksted og Severin & Andreas Jensens Møbelværksted. Nær denne hans Virksomhed staar hans Arbejde ved flere Monumenter: Frederik VII paa Hillerød Torv, Ivar Huitfeldt-Søjlen (1886) paa Langelinie, L. N. Hvidt i Ørstedsparken (1879) og V. Topsøe paa Assistentens Kirkegaard (1883); ligeledes skyldes Udsmyknings-Arrangementet af Dronning Louises Bro (1886—87) ham. Som Arkitekt faldt dog hans Hovedvirksomhed; Bredgades og Ny Østergades nyere Bebyggelse skyldes for en Del ham; Jesuskirken i Valby (1886—95), Kunstmuseet (1892—95, med Georg Møller), Glyptoteket (1893—95), den gamle Toldbod (1868), Hotel D'Angleterre i sin tidligere Form (1872) og ikke mindst det Kgl. Teater (1872—74, med Ove Petersen) og Ny Carlsberg Bryggerierne med Elefantporten og Dipylonpartiet (1884—1901) skyldes ham. Endelig har han bygget Villaer, Herregaarde (Iselingen), restaureret Kirker (Nysted, Saksøbing, Roholte) og bygget helt moderne konstruerede Bygninger som Silopakhuset i Frihavnen og Kuplen paa Glyptoteket. D. var Elev af Hetsch og H. J. Nebelong, men paavirkedes især af den italienske Højrenæssance og gouterede stærkt dens Trang til detalileret Udsmykning, hvad der ofte bevægede ham til i nogen Maade at overlæse sine Bygninger med Stukornamenter og pakklistret Pynt. Paa den anden Side har han vist en Fantasi og et Vingefang i sin Kunst, som er enestaaende. D., der i sine senere Aar blev ret stærkt angrebet af yngre Kolleger for Udanskheden i hans Kunst, har dog ydet dansk Arkitektur betydelige Indsats, og en Bygning som det Kgl. Teater har baade Fornemhed, Værdighed og Skønhed. Eftertiden forlod dog den Bane, ad hvilken D. vandrede. D. i Kbh. — Gift 1885 Marie Vilhelmine Koch. O. A.

Litt.: Slægt se H. B. D. og F. Jürgensen og P. Hennings: „Slægtregister over Familierne Sangaard m. fl.“ 1910; Ph. Weilbach i „Ill. Tid.“ ⁶/₈ 1893; „Tidsskr. for Kunstindustri“ VIII 1892; „Ill. Tid.“ ³/₁₂ 1904; „J. V. D.s Liv og Virksomhed“, udg. af hans Medarbejdere 1907; Nekrologer i „Arkitekten“ 1906—07, S. 177 (af A. Møller), i „Gads dsk. Mag.“ s. A. (af A. Rosen) og i „Ill. Tid.“ ³/₂ s. A.

Dahlmann, Friedrich Christoph (¹³/₅ 1785—³/₁₂ 1860), Historiker, Politiker. F. i Wismar. Forældre: Syndikus Johann Ehrenfried Jacob D. og Lucia Augusta Friderica

Jenssen. Var paa møderne Side af holstenske Slægt og knyttedes derved til Danmark, studerede i Kbh. (1802—03, 1805—07 og 1810—11) og Tyskland og blev Doktor i Kbh. 1811 samt, efter at være naturaliseret, Docent, 1812 Prof. i Historie i Kiel. Den

rigt begavede og højtstræbende Mand førtes her over i den slesvigholstenske Bevægelse, blev 1815 Sekretær for Ridderskabet og udgav fra s. A. „Kieler Blätter“. Noget positivt Resultat kom der dog ikke ud af D.s Agitation, og 1829 forflyttedes han til Göttingen. Hans senere Deltagelse i tysk Politik hører andenstedshen. Et fremragende Monument for sit Kendskab til dansk Historie gav D. i „Geschichte von Dänemark“ (3 Bd. 1840—43), der gaar til 1523. Det er et grundigt og selvstændigt Arbejde, der viser ikke just Sympati, men ærlig Stræben efter Sandhed. D. i Bonn. — Gift 1) 1817 Julie Hegewisch, d. 1826. 2) 1829 Wilhelmine Albertine Louise v. Horn, d. 1856.

P. E.

Litt.: H. Treitschke: „F. C. D.“ 1864; A. Springer: „F. C. D.“ 1870—72; Th. Graae: „Hist. Arkiv“ 1888 II; Steenstrup: „Historiskrivningen i Danmark i det 19. Aarh.“ 1889; L. Bobé: „Reventlowske Pap.“ VII 1906, S. 477; „Von Kieler Professoren“ 1916.

Dahlstrøm, Young Harald (f. ²⁰/₄ 1878), Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Maskinfabrikant Young Harald D. og Clara Rosaura Emilie Hassing. Tog Adgangseksamen ved Polyteknisk Læreanstalt 1894 og Eksamen som Bygningsingeniør 1899. Var derefter ansat som Ingeniørassistent ved Kbh.s Havnevesen 1899—1906 og var i denne Stilling bl. a. beskæftiget ved Projektering og Bygning af Langebro og Knippebro. Fra 1900 blev han knyttet til Undervisningen i Bygningsstatik og Jernkonstruktioner (teknisk Mekanik) ved Polyteknisk Læreanstalt, først som Assistent (1900—05), senere som Hjælpedocent (1905—09) og Docent (1909—11), indtil han fra ¹/₄ 1911 overtog et nyt Professorat i nævnte Fag. Har ved Studierejser til Udlandet, saaledes til Nordamerika 1915, gjort sig bekendt med de nyeste Fremskridt indenfor sit Fag. D. er en livlig og interesseret Lærer, der forstaar at bibringe de Studerende gode Kundskaber i det for Ingeniøruddannelsen vigtige Fag Bygningsstatik. Han har udgivet „Tekniske Tabeller“, 1907, til Brug ved Undervisningen. — Ugift. M. C. H.

Litt.: Univ. Aarb. 1908—09, S. 867.

Dajon, Nicolai (²¹/₁ 1748—¹²/₁₂ 1823), Billedhugger. F. i Kbh. Forældre: Kgl. Materialforvalter Frants D. og Agnete Plum. Gennemgik 1759—66 Akademiet og vandt sidstnævnte Aar den store Guldmedaille. Han var Elev og Medarbejder hos Wiedewelt; 1775 fik han Akademiets store Stipendium og opholdt sig indtil 1781 i Rom, hvorefter han agreeerede og 1783 blev Medlem af Akademiet. I en Aarrække ledede han Undervisningen i Ornamentalskolen; 1803

fulgte han Wiedewelt som Professor ved Modelskolen, 1815—21 var han Akademiets Direktør. Af hans Arbejder maa nævnes: „Tapperhed“ og „Borgerdyd“ paa Frihedsstøtten, Mindesmærket for Tordenskjold inde i Holmens Kirke (1818—19 med P. Malling) og Marmorbusten af A. P. Bernstorff paa Frederiksborg. D. i Kbh. — Ugift. O. A.

Litt.: Slægt i „Personalh. Tidsskr.“ VI 4 1913; sst. II 1 1886; Thaarup: „Fædrelandsk Nekrolog 1821—26“ 1835—44; Meier: „Wiedewelt“ 1877.

Dalberg, Carl Anthon Sciavitsky (f. $\frac{5}{3}$ 1835), Officer. F. i Frederiksværk. Forældre: Major Carl Gunder D. og Albertine Andrea Tscherning. Blev Landkadet 1848, Sekondløjtnant 1853, Elev paa den militære Højskole 1857—61 og ansat ved Armeens Hovedkvarter 1863. Under Krigen 1864 var han Adjutant ved Overkommandoen under Dybbøls Belejring, efter Krigen til Tjeneste i Generalstaben og Krigsministeriet 1864—67, var tjenstgørende ved den franske Hær i Algier 1867—68 og efter sin Hjemkomst ansat ved Krigstelegrafens 1868—69. 1870 blev han Stabschef ved fynske Brigade, forsat til Generalstaben 1873 og til Tjeneste i Krigsministeriet 1878. Var 1879 Sekretær i Kommissionen angaaende Fodfolkets Udrustning og senere angaaende Søtransporten samt i Kommissionen angaaende Hærorrdningen 1880. 1882 Oberstløjtnant og Bataillonschef, 1885 Stabschef ved 1. Generalkommando; 1888—89 Medlem af Kommissionen angaaende Befæstningsvæsenet; 1890 Oberst og 1896 Generalmajor og Chef for fynske Brigade, 1901 Generalinspektør for Fodfolket; afgik 1905. Var Formand for den danske Sektion af den paa Pariserkongressen 1900 dannede internationale Kommission for legemlig Opdragelse. Var en indsigtfuld, pligtro og samvittighedsfuld Officer og er en ridderlig og finttænkende Personlighed. — Gift 1869 Gerhardine Louise de Serène d'Acqueria, d. 1908. K. C. R.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; „Ill. Tid.“ $\frac{5}{3}$ 1905.

Dalgas, Carl Frederik Isac ($\frac{13}{3}$ 1787— $\frac{27}{3}$ 1870), landøkonomisk Forfatter. F. i Fredericia. Forældre: Reformert Præst Jean Mark D. og Marie Aldebert. Lærte Landvæsen i Sønderjylland og paa Valdemars Slot, studerede et Aar ved Veterinærskolen i Kbh.

og rejste 1808—10 i Tyskland, Schweiz og Frankrig. Hjemkommen overtog han Bestyrelsen af Faderens Ejendom ved Vejle, som han ejede 1813—51 og gav Navnet Aldebertsminde. Han udfoldede en betydelig litterær Virksomhed, udgav en Snes landøkonomiske Værker, dels originale, dels Oversættelser, og skrev flere Hundrede Artikler til Blade og Tidsskrifter; af hans originale Skrifter kan bl. a. nævnes: „Iagttagelser over Hampens Dyrkning“ (1812), „Lærebog i Agerbruget“ (1822), „Husdyrenes Behandling“ (1831), „Mine Erfaringer i Landbruget“ (1859) samt hans for Landhusholdningsselskabet udgivne Amtsbeskrivelser (Vejle Amt (1826), Ribe Amt (1830) og Svendborg Amt (1837)). Han besad stor Selvstændighed i Opfattelse og var paa flere Punkter forud for sin Tid, saaledes hvad Engvanding og Kvægpræmiering angik. Paa sin Egn var han højt anset som Raadgiver for Bønderne. En Kammerraadstitel fragsagde han sig som gammel Mand, fordi han ikke vilde hæve sig over sine Omgivelser. D. paa Aldebertsminde. — Gift 1813 Christiane Nisson, d. 1853. A. C.

Litt.: Slægt i E. D.: „Familien D.“ 1891, Hlort-Lorenzen: „De Fredericia Bruun's Slægtbog“ 1880 og „Legatstamt. for Muus-Brunns Legat“ 3. Udg. 1910, Ludwig: „Stamt. over Slægter i den reformerte Menighed“ 1896 samt Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Selvbibliografi 1860; Nekrolog i „Vejle Amts Avis“ $\frac{29}{3}$ 1870.

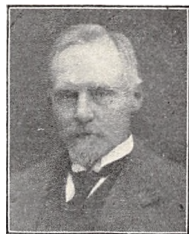
Dalgas, Carlo Edoardo ($\frac{9}{11}$ 1821— $\frac{1}{11}$ 1851), Dyremaler. F. i Napoli. Forældre: Konsul Jean Antoine D. og Johanne Thominde Stibolt. Kom tidlig til Kbh., blev sat i Malerlære og besøgte fra 1837 Akademiet. 1847 vandt han den Neuhausen'ske Præmie; n. A. fik han Akademiets Rejestipendium, men da Krigen brød ud, gik han med som Frivillig, blev Officer og saaredes i Krigens sidste Fægtning ved Möllhorst $\frac{31}{12}$ 1850. Hans „En Faareflok“ (1848) ejes af Statens Museum for Kunst; nogle Dyrebilleder, Landskabsmalerier og en Mængde Tegninger findes paa Hirschsprungs Museum. D. var et lovende Talent, som stod Lundbye og hans Kreds nær. — Ugift. O. A.

Litt.: Slægt se C. D.; Rigmor Bendix: „Carlo D.“ 1901; O. F. Vaupell: „Kampen for Sønderjylland 1848—50“ III 1887; Harbou: „Nekrologer over de 1850 faldne Officerer“ 1887; „Tiden“ $\frac{13}{10}$ 1916.

Dalgas, Christian (f. $\frac{7}{5}$ 1862), Forstmand. F. i Aarhus. Forældre: Oberstløjtnant E. M. D. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1880, Forstkandidat 1885, Skovrider ved Hedeselskabet 1886 med Bolig i Birkebæk ved Herning, Kommitteret for Hedeselskabets

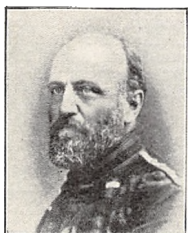
Bestyrelse 1910. Han har med megen Flid fortsat det af Faderen paabejgndte Arbejde for Hedernes Ophjælpsning. Han har flere Gange anvist nye Veje, der dog ikke altid har vist sig fremkommelige; den Behandling af de blandede Bevoksninger af Gran og Bjergfyr, som han først af alle har anvendt, er efterhaanden blevet anerkendt og indført over-

all i Hedeplantagerne. Han har forfattet adskillige mindre Artikler og Afhandlinger i Hedeselskabets Tidsskrift, som han i en Aarrække har redigeret sammen med andre af Hedeselskabets Funktionærer. — Gift 1887 Emilie Jensine Scheele. J. H.

Litt.: Slægt se C. D.; Erindringer i „Mit Hjem“ i 1911.

Dalgas, Enrico Mylius (¹⁶/₇ 1828—¹⁶/₄ 1894). Ingeniør, Hededyrker. F. i Napoli. Forældre: Konsul Jean Antoine D. og Johanne Thomine de Stibolt. Forældrene var danske; Faderen døde, da D. var 7 Aar gl., hvorefter Moderen flyttede til Danmark. Sønnen kom fra Efterslægtsselskabets Skole ind paa den militære Højskole og blev Premierløjtnant 1849, men afgik paa Grund af Krigen, i

hvilken han tog nogen Del, først 1853 fra Højskolen. Som Ingeniørofficer blev han udkommanderet til Tjeneste ved de store Vejanlæg i Jylland, hvor han snart som Kaptajn fik et selvstændigt Distrikt med Bolig først i Holstebro, senere i Aarhus. Indtil 1868 var han ansat i Ingeniørkorpset og blev derefter Assistent hos Overvejspektøren, hvem han afløste 1885. Under Arbejdet med Vejanlæggene lærte han Jyllands Jordbunds- og Terrænforhold grundigt at kende. Sammen med Justitssekretær G. Morville (s.d.) i Viborg færdedes han i de jyske Heder, og efterhaanden modnedes hos disse Mænd Planen om at stifte et Selskab til Hedernes Frugtbargørelse. Efter et indledende Møde i Silkeborg stiftedes „Det danske Hedeselskab“ paa et Møde i Aarhus ²⁸/₃ 1866. Bestyrelsen kom til at bestaa af D., Morville og Godsejer F. Mourier Petersen (s.d.) med D. som administrerende Direktør, og disse tre Mænd vedblev at sidde i Bestyrelsen, saa længe de levede. Medens man hidtil havde betragtet Træplantning i Hederne som et Anliggende af en saa vanskelig og kostbar Art, at kun Staten og enkelte Godsejere kunde beskæf-

lige sig dermed, søgte D. at faa Hedens Befolkning med i Arbejdet. Det var i Begyndelsen forbundet med store Vanskeligheder. Vestlydens Sindighed og Mistro overfor alt nyt var ikke let at overvinde, og man følte sig næppe helt tiltalt af D., som var mere paagaende og livlig end passende efter Vestlydens Smag. Men efterhaanden kom Samarbejdet i Gang, navnlig hjulpet frem af Hedeselskabets Virksomhed for Mergelsøgning og Vandstandsreguleringer med Engvanding. Resultaterne heraf viste sig hurtigt og var lette at opfatte; snart svandt Mistroen, og senere nød D. ubegrænset Tillid i den vestjyske Befolkning. Den dannede Almenhed var det betydelig lettere at vinde. Ved sine Pjecer og Smaaskrifter og da navnlig ved sin fortrinlige Bog: „Geografiske Billeder fra Heden“, der udkom i to Dele 1867—68, førte D. Lærerne ind paa et Omraade, som de færreste havde Kendskab til og kun havde hørt om gennem Blichers Noveller. I stort Antal meldte man sig som Medlemmer af det nye Selskab, der lovede gennem Opdyrkning af de jyske Heder at skabe Erstatning for det under Krigen tabte Land, og uden Vanskelighed erhvervede man Statstilskud til det nye Foretagende. I de første Aar udsendte Hedeselskabet en Aarsberetning, men fra 1880 gik man over til at udgive et Tidsskrift, som D. redigerede, og han skrev selv den største Del af Indholdet. Stadig færdedes han paa Rejser, holdt Foredrag og stiftede Interessentskaber til Oprettelse af Plantager og til Udførelse af Vandingsanlæg, senere stiftede han tillige Have- og Plantningsforeninger, som overtog Detailarbejdet inden for mindre Kredse. D.s litterære Produktion er meget betydelig. Hovedarbejdet er vel de ovenfor nævnte: „Geografiske Billeder fra Heden“; af Pjecer kan nævnes: „Anvisning til Anlæg af Smaaplantninger, levende Hegn og Pilekulturer“ (1873), „Hedemoser og Kærjorde“ (1876), „Om Engvanding“ (1877), „Om Plantning i Jylland“ (1877), „Regler for Behandling af Planterkoler“ (1884) og „Skovkulturer i Jyllands Hedeegne“ (1890—91). Talrige mindre Artikler findes i Hedeselskabets Tidsskrift. D. i Aarhus. — Gift 1855 Marie Magdalene Christiane Købke, d. 1916.

J. H.

Litt.: Slægt se C. D.; Erindringer i E. D.; „Familien D.“ 1891; A. Oppermann: „Bidrag til d. d. Skovbrugs Hist.“ 1889, i „Tilskueren“ 1894 og „D.“ 1895; L. Schrøder i „Højskolebl.“ 1891, „Hedeselsk. Tidsskr.“ 1894 og „E. M. D.“ 1901; „Ugeskr. f. Landm.“ 1892 og 1894; „Ringeren“ II 1899; Mylius Erichsen: „Den jyske Hede“ 1904; H. Rosendal: „E. M. D.“ s. A.; Aarb. f. Davstamme“ 1906; „Aarb. Amtstid.“ 18—17/1 1901; „Kolding Avis“ ²⁰/₂ 1902; „Mit Hjem“ i 1911; „Verden og vi“ ¹⁶/₂ 1918; K. Ravnholt: „Under Arbejdet Kaar“ 1913; „Ill. Tid.“ ⁷/₁₀ 1892, ²⁹/₄ 1894 og ²/₄ 1916; „Dansk Skovforenings Tidsskr.“ 1916; „Ingeniøren“ s. A.; Berthelsen: „Viborgkredsens Folketingsmænd“ 1919; Uddr. af Dagbøger ved L. C. Nielsen i „Gennem 1500 Aar“ 1912; Breve i „Danskeren“ 1894.

Dalgas, Frederik (f. $\frac{21}{3}$ 1866), Fabrikdirektør. F. i Aarhus. Forældre: Oberstløjtnant E. M. D. (s. d.) og Hustru. Uddannedes oprindeligt ved Handelen, først hos Elias B. Muus i Kerteminde, blev derefter 1891 Sekretær i Aktieselskabet Alumina i Kbh. og Underdirektør for samme 1897. 1902 overtog han Direktørstillingen saa vel for denne Fabrik som for den kgl. Porcelænsfabrik.

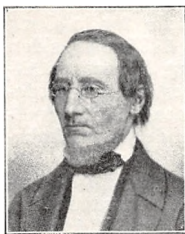

I denne Stilling har han med afgjort Held og megen Dygtighed vidst at fortsætte det af Svigerfaderen Philip Schou begyndte Arbejde for Fæstnelsen af det danske Porcelæns Ry. Dels gennem Grundlæggelsen af Filialer, dels ved Deltagelse i fremmede Udstillinger har han opnaaet, at dansk Porcelæn kan faaes i saa godt som hver eneste større By Jorden over. Han har tillige haft Held til at knytte fremragende tekniske og kunstneriske Kræfter til Virksomheden, saa at den Tradition, den kgl. Porcelænsfabrik grundlagde i 80'erne, har kunnet holdes ubrudt, selv om det kommercielle under D.s Ledelse undertiden har været lidt for dominerende til Skade for den kunstneriske Fornyelse. D. har tillige virket som Forretningsfører for Hedeselskabet i Kbh. 1910—11 og deltaget i Virksomheden for dansk Eksporthandel som Medlem af Bestyrelsen for dansk Eksporthandel. — Gift 1897 Ingeborg Hanna Schou.

R. B.

Litt.: Slægt se C. D.; „Verden og vi“ $\frac{15}{2}$ 1918.

Dalhoff, Jørgen Balthasar ($\frac{11}{11}$ 1800— $\frac{2}{3}$ 1890), Kunsthaandværker. F. i Ønslev, Falster. Forældre: Sognepræst Peder D. og Anna Margrete Plesner. Viste som Barn mekanisk Snille og kom 1815 i Guldsmedelære i Kbh., blev Svend 1820 og arbejdede i Hovedstaden som Ciselør og Gravør. Efter en Rejse i Tyskland, Frankrig og Italien, hvor han navnlig studerede Antikken, fik han 1829 Borgerskab

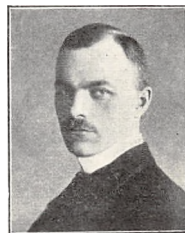
som Guldsmedemester i Kbh. med Ret til at arbejde i alle Metaller; 1833 blev han Hofguldsmed. D. var fremragende i sit eget Fag, men udmærkede sig især ved den Lethed, hvormed han satte sig ind i al Teknik og i en Mængde forskellige nye tekniske Fremgangsmaader. Han kom paa den Maade til at give Impulsen til en Mængde nye Virksomheder, som andre tog op og udviklede videre. Han var saaledes Bronze- støber (støbte bl. a. 4 store Bronzefigurer

til Nicheerne paa Christiansborgs Forside), brændte i Ler, arbejdede i Galvanoplastik, Nysølv, lakeret Blik, fabrikerede fortinne Kogekar, havde kort sagt en Rigdom paa Ideer, som han dog ikke alle formaede at gennemføre, delvis paa Grund af manglende Kapital, men ogsaa paa Grund af en vis Urolighed, der ikke tillod ham nogen Sinde at samle sig om et Arbejde. I en Aarrække arbejdede han i nøje personlig Samvirken med Thorvaldsen, som han havde lært at kende i Rom, og om hvem han har efterladt sig nogle interessante Erindringer. Han var levende interesseret i Haandværkerstandens Uddannelse, virkede bl. a. som Lærer ved Kunstakademiet i 37 Aar; han gav desuden Stødet til Oprettelsen af Industriforeningen i Kbh. 1838 og var Medlem af dens Bestyrelse til 1865. D. i Kbh. — Gift 1) 1829 Wilhelmine Henriette Hanuschke, d. 1853. 2) 1856 Olivia Francisca Eddelien, f. Hjørth, Enke efter Maleren M. H. E. E. (s. d.). Ægteskabet opløst 1866; hun d. 1892.

R. B.

Litt.: Slægt i Barfod: „Den falsterske Gejstlighed“ II 1854; N. Dalhoff: „J. B. D.“ 1915—16; C. Nyrop: „Udstilling i Sommeren 1880 af kunstindustrielle Frembringelser“ 1880, „Meddelelser om dansk Guldsmedekunst“ 1885, „Industriforeningen i Kbh.“ 1888, i „Tidsskr. f. Kunstindustri“ IV 1888 og „Tidsskr. f. Industri“ I 1900; „Ill. Tid.“ $\frac{11}{11}$ 1885 og $\frac{16}{11}$ 1900.

Dalhoff, Johannes Christian Herløv (f. $\frac{24}{5}$ 1880), Statistiker. F. i Roskilde. Forældre: Pastor N. C. D. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1899, Cand. polit 1904, Assistent i Statistisk Departement 1905, Fuldmægtig sst. 1913 og Kontorchef 1916. Indenfor Departementet har hans Virkefelt særlig været Erhvervsstatistikken, Industri og Handel, herunder sociale Forhold; endvidere har han tilrette-

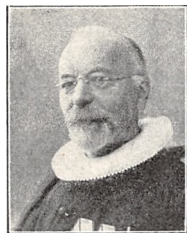
lagt den industrielle Produktionsstatistik og sammen med Edv. Mackeprang udgivet „De bedrestillede Familiers Udgifter“ (1906). Til den store Invaliditetskommission har han udarbejdet en Afhandling om Indtægtsforhold for Personer over 60 Aar til Brug ved Betænkningen over Alderspension. Af hans andre Arbejder maa nævnes Jubilæumsskriftet ved Nye danske Brandforsikrings Selskabs 50 Aars Jubilæum (1914) samt en større Afhandling om Landbrugets Forsikringsvæsen. 1906 blev han Redaktør af „Dansk Forsikrings Tidende“; 1908—14 var han Assistent paa Universitetets statistiske Laboratorium, Formand for Socialøkonomisk Samfund 1911—13, Sekretær hos Statens Forligsmand i Arbejderstridigheder fra 1914 og statistisk Medarbejder ved Lønningsskommissionen af 1917. Medarbejder

ved Salmonsens Konversationsleksikon. Med solid, omfattende Dygtighed forener D. stor Flid, og han har vist en for en Statistiker lykkelig Evne til praktisk Tilrettelægning af Indsamlingen og Bearbejdelsen af statistisk Materiale. — Gift 1907 Carla Marie Creemers.

A. E. N.

Litt.: Slægt se J. B. D.; „Nationaltid.“ $\frac{5}{4}$ 1917.

Dalhoff, Nicolai Christian (f. $\frac{18}{6}$ 1843), Præst, Filantrop. F. i Kbh. Forældre: Hof-Guldsmed J. B. D. (s. d.) og Wilhelmine Henriette Hanuschke. Blev Student 1862 og teologisk Kandidat 1869. Efter nogle Aars Virksomhed som Huslærer og Kapellan blev han 1875 Præst ved St. Hans Hospital, og da han her saa, at Drikfældighed i et meget stort Antal Tilfælde var Aarsag til Sindsyge, kastede han

sig med Iver ind i Ædruelighedsarbejdet, baade ved Bøger („Vore sindsyge“ 1879; „En farlig Ven“ 1884), ved talrige Bladartikler og som Medstifter af „Samfundet til Ædruelighedens Fremme“. 1880—1913 var han Præst og Forstander for Diakonissestiftelsen, og han har i denne Stilling virket meget for at gøre det herfra udgaaede Kærlighedsarbejde kendt og skattet i den danske Kirke. To Gange, 1888 og 1913, faldt det i hans Lod at udsende et Festskrift, nemlig henholdsvis Stiftelsens 25 Aars og dens 50-Aarsberetning; desuden har han fra 1883 udgivet „Diakonissestiftelsens Almanak“ og 1887—1913 Bladet „Phøbe“; endelig maa nævnes „Gak hen og gør Du lige-saa“ (1900), Forelæsninger over Diakonik holdte paa Pastoralseminariet. Hans Interesse for Vagabonder og Arbejdsløse har ogsaa givet sig forskellige Udslag; 1894 var han med til at grunde Kbh.s Arbejdshjem, og ved Stiftelsen af Landsforeningen „Arbejde adler“ (1910) var han en af Hovedmændene, ligesom han endnu stadig er denne Forenings Formand. 1915—16 udgav han en Levnedsskildring af sin Fader. — Gift 1876 Helene Marie Christiane Munch.

H. M.

Litt.: Slægt se J. B. D.; „Søndags-Posten“ $\frac{23}{4}$ 1886; „Nationaltid.“ og „Berl. Tid.“ $\frac{1}{7}$ 1905; „Søndagsbl.“ $\frac{2}{7}$ s. A.; „Berl. Tid.“ $\frac{17}{6}$ 1918; ovenn. Festskrifter for Diakonissestiftelsen.

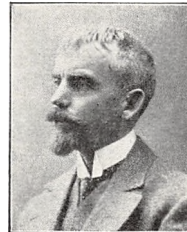
Dalhoff-Nielsen, Victor (f. $\frac{20}{6}$ 1853), Officer, Forfatter. F. i Odense. Forældre: Skuespiller, Direktør Carl Christian Conradin Nielsen og Regina Optata Dalhoff. Blev Sekondløjtnant 1879, Premierløjtnant 1881, Kaptajn 1894, Oberstløjtnant 1907, Chef for 41. Bataillon 1909. Studerede Politik, Filo-

sofi og Krigshistorie ved Berlins Universitet 1890—91 bl. a. under Treitschke. Han har skrevet en Mængde Afhandlinger i Tidsskrifter over militære Emner og har, i militære Fagblade, særligt behandlet militær-pædagogiske Spørgsmaal. Desuden har han udgivet Studier over „Infanteri-Patrouiller“ (1889) „Kunsten at eksercere“ (1905) med en historisk-psykologisk Begrundelse af Eksercérkunstens Væsen samt en Række Studier over Fægtningsskydning og Skyttetjeneste. Er Forfatter til den militære Operationsplan i den kendte Novelle „Dommens Dag“ (1908). 1889—1905 var han militær Medarbejder ved „Göteborgs Handels- og Sjøfartstidning“ og 1915—17 ved „Vort Land“; 1918—19 redigerede han „Dansk militært Magazin“ sammen med C. v. Kohl. — Gift 1888 Matilda Hedlund.

K. C. R.

Litt.: „Svenska Släkt-Kalendern“ 1918, S. 386.

Dall, Hans Matthias Holten (f. $\frac{24}{6}$ 1862), Maler. F. i Øster Skerninge, Fyn. Forældre: Skolelærer Peder D. og Johanne Oline Jensen. Efter nogen Tegneundervisning i Svendborg kom han til Kbh., hvor han blev sat i Malerlære og gik paa Teknisk Skole. Derefter blev han optaget paa Kunstakademiet 1880, hvorfra han fik Afgang som Maler 1889. Han har rejst i Tyskland og Frankrig og besøgt Italien to Gange og dertil modtaget Legater fra Akademiet. Han udstillede første Gang paa en Decemberudstilling 1885, har siden 1886 hørt til Charlottenborg Foraarsudstillingens faste Deltagere og ogsaa lejlighedsvis indsendt til Kunsternes Efteraarsudstilling. Han er udelukkende Landskabsmaler og komponerer og udfører sine Billeder med akademisk Dygtighed; i Opfattelsen er de dog som oftest ret udvendige. Det samme gælder ogsaa den Stilisering, han undertiden tilstræber, og hans Teknik, i hvilken Farvens Olie-Karakter er stærkt fremtrædende. Sine Motiver har han især hentet i Nordsjælland (Tisvilde), Sydfyn, det nordlige Jylland og Silkeborgegnen og i de sidste Aar ogsaa i Sverige. Akademiet har tildelt ham den Sødring'ske Opmuntringspræmie 1890 for „Bygevejr. Motiv fra Hundested“ og Aarsmedaillen 1916 for „Morgensol i Vængerne“, og han vandt den Neuhausen'ske Præmie 1891 med „Landskab fra Thy. Efter en regnfuld Nat“. Endvidere

modtog han 1914 det Ancker'ske Legat. Foreningen for national Kunst har afholdt Udstilling af hans Værker 1909; han er repræsenteret i Museerne i Aarhus, Ribe, Randers og Maribo. — Gift 1893 Kathrine Krarup. S. S.

Litt.: C. Krarup: „Stamt. over Efterkommerne af Chr. Krarup“ 4. Udg. 1915, S. 40; Hannover: „Dänische Kunst des 19. Jahrh.“ 1907.

Dalsgaard, Christen (³⁰/₁₀ 1824—¹¹/₂ 1907), Maler. F. paa Krabbesholm ved Skive. Forældre: Proprietær Jens D. og Christiane Rasmussen. Besøgte Akademiet fra 1841 og lærte samtidig af Rørbye, 1859 og 1861 vandt han den Neuhausen'ske Præmie, sidstnævnte Aar ogsaa Udstillingsmedaillen, og blev 1872 Akademimedlem. 1862—92 var han Tegnelærer ved Sorø Akademi. Paavirket af

de Høyen'ske Teorier og følgende i Sonnes Spor valgte D. sine Motiver fra Landalmuens Liv. I tung Alvor og med den dybeste Forstaaelse kan han finde Udtryk for Almuens sjælelige Liv. Arbejder som Galeriets („To Mormoner er paa deres Vandring kommet ind i et Tømmerhus paa Landet, hvor de ved i Prædiken og ved Fremvisning af nogle af deres Sekts Skrifter søger at vinde nye Tilhængere“ (1856), „Snedkeren bringer Ligkisten til det døde Barn“ (1857), „Hos en fattig Bødker paa Landet foretages en Udpantningsforretning af Sognefogden med hans to Vidner“ (1859) og „To Kvinder aflægger Besøg hos Landsbykunstneren for i hans Værksted at se det hos ham bestilte Gravkors“ (1873)) forener den kraftigste Følelsesbetoning med usvigelig Ægthed og Beherskethed i Udtrykket. Ogsaa mere livlige Emner kunde han behandle („En hjemforlovet Artillerist fra Morsø og hans yngste Søster overrasker gamle Venner i Salling, hvilke i et Udhus er beskæftigede med at istandsætte en Ruse“ (1857; Aarhus Museum)); især har han malet mange Smaabilleder med Emner fra den unge Piges Kærlighedsliv (Hirschsprung). Ogsaa historiske Emner har han behandlet, („St. St. Blicher paa Heden“ og „Grundtvig i Vartov Kirke under Salmesangen“) lige-

som han har udført en stor Mængde religiøse Billeder (Konsul Hansens Samling), malet enkelte Landskaber (Hirschsprung's Museum) og sit Selvportræt (1882, Charlottenborg). Som Kunstner hører han ved sin Følelses Adel, sin psykologiske Finhed og Forstaaelse og sin ægte Naturalisme til vore ypperste, trods det at Formen kan være tung og stridig, Farvernes Samspil endog ubehagelig grelt. D. i Sorø. — Gift 1858 Marie Hansen, d. 1917.

O. A.

Litt.: Jul. Lange: „Nutidskunst“ 1873; Sig. Müller i „Jylland“ 1891—92; „Ill Tid.“ ¹⁸/₁₂ 1896, ³⁰/₁₀ 1904 og ¹⁷/₂ 1907; S. Michaëlis i „Jule-Album“ 1900; K. Søeborg: „C. D.“ 1902; „Høj-skolebl.“ ²⁸/₁₀ 1904; A. Glahn i „Soransk Tidsskr.“ V 1909; „Ord og Billeder“ Apr. 1910; „Juleroser“ 1918; Nekrologer i „Fra Vallekilde Folkehøjskole“ XIV 1907 (af Povl Hansen), „Nationaltid.“ ¹²/₂ s. A. og (af E. H.) i „Politiken“ ¹²/₂ s. A.

Dalsgaard, Jens Peter Jensen (f. ³¹/₃ 1853), Politiker. F. i Roslev i Salling. Forældre: Gaardejer Jens Andersen D. og Mette Kathrine Christensen. Ud-

dannedes ved Landbrug og paa Gedved (1872—73), Skovgaard (1875—76) og Askov Højskoler (1878—79 og 1879—80) samt paa Tune Landboskole (1880), var derefter 1881—99 Gaardejer i Harre, 1899—1910 i Roslev, bor siden i Kbh. Han kom ind i Folketinget ved et Suppleringsvalg i Skive 1883 og sluttede sig til det moderate Venstre, som han siden har fulgt. Han kom ikke til at spille nogen fremtrædende Rolle i Tinget, men den saglig vel funderede og forstandige Mand brugtes bl. a. under Forligsforhandlingerne i Halvfemserne og var 1895—96 Medlem af Finansudvalget. 1902 ombyttede D. Folketingsmandatet med en Plads i Landstinget for 8. Kreds, og som en af Venstres solideste Kræfter her kom han snart frem i første Linie. D. sidder inde med megen økonomisk Viden og praktisk Evne; han var i mange Aar knyttet til Kredittforeningen af Landejendomme i Nørrejylland, 1889—96 som Revisor, 1887—96 som Repræsentant, 1896—1912 som Direktør, han har taget virksom Del i Drift af Sparekasser og i Forsikringsvæsen, og han udnævntes 1912 til Direktør for Kongeriget Danmarks Hypotekbank. Han er efterhaanden blevet sit Partis selvskrævede Ordfører i Skatteespørgsmaal og øver som saadan megen Indflydelse. Han er desuden Næstformand i Partibestyrelsen og fra 1913 Medlem af Finansudvalget. — Gift 1881 Kirstine Jensen Tang. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; N. Olesen-Husted: „Blade af den politiske Udviklings Historie i Salling“ i „Skive Folkeblad“ ⁹/₁₀ 1910 ff.; „Berl. Tid.“ ²³/₉ 1912; „Fyns Tid.“ ³⁰/₉ s. A.; „Tiden“ ¹⁸/₉ 1914.

Dam, Axel Otto Markus (f. ⁴/₅ 1868), Filosof. F. i Aakirkeby. Forældre: Kaptajn, Postekspediter, Folketingsmand, Borgmester Philip Rasch D. og Charlotte Louise Johanne Jørgensen. Blev Student 1886, Magister i Filosofi 1892, Realskolelærer i Neksø 1894—99, Seminarielærer sst. 1896—99, Gymnasielærer i Kbh. 1899, Dr. phil. 1912 ved afhandlingen „Om Muligheden af formel Opdragelse af de intellektuelle Evner“.

Han deltog i en filosofisk Professorkonkurrence 1916, og paa Grund af sit Arbejde

i politiske, sociale og pædagogiske Interessers Tjeneste er han Bestyrelsesmedlem i flere Foreninger samt Formand for „Retsdemokratisk Forbund“. Han har udgivet en Række klare og meget benyttede pædagogiske Lærebøger, der vidner om levende psykologisk og

pædagogisk Interesse og om et sundt Blik for den praktiske Virksomheds Krav. Endvidere et Udvalg af Kildesteder „Opdragelsens Stormænd“ (1912) og filosofiske Skrifter, især „Vurderingsfilosofi“ (1916) og Konkurrencearbejdet „Den menneskelige Tænkning“ (1916). Som Filosof staar han Lambek og Sev. Christensen nær, er mindre original end de i Principspørgsmaal, men hans praktiske Sans lægger sig for Dagen i Behandlingen af Enkeltheder, især paa psykologisk Omraade. — Gift 1896 Charlotte Kirstine Sonne. J. C. K.

Litt.: Slægt i L. D. og N. Hansen: „Stamt. over Familien D.“ 1907; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1912.

Dam, Karl Frederik Emil ($\frac{2}{3}$ 1863— $\frac{27}{1}$ 1915), farmasihistorisk Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Urtekræmmer Carl Christian D.

og Emilie Christine Wilkov. Var Elev paa Svaneapoteket i Kbh. 1878—82 og blev Cand. pharm. 1885, var derefter ansat i Nykøbing F. og i Køge og kom 1889 til Gl. Torvs Apotek i Kbh., hvor han blev, til han 1910 fik Privilegiet i Taarbæk. Som Medhjælper tog

han aktiv Del i det agitatoriske Arbejde for Forbedring af Medhjælpernes Kaar, drevet dertil af sin store Interesse for Fagets sociale Forhold og Udvikling, sin Pligtfølelse og sit ideelle Livssyn. 1891—1903 var han Medlem af Bestyrelsen for Farmaceutisk Medhjælperforening og 1901—03 dens Formand; 1898—1902 redigerede han Foreningens Tidsskrift „Farmaceutisk Tidende“. I sin Fritid optoges han iøvrig mere og mere af historiske Studier over Farmacien; han kom som historisk Forfatter og Samler indenfor dette Omraade til at indtage en meget anset Stilling. Han deltog i Stiftelsen af „Medicinalhistorisk Museum“ og sad fra 1908 til sin Død i Bestyrelsen. I mange Aar arbejdede han paa et stort Værk om den danske Farmasihistorie og samlede hertil et stort Materiale (nu i Kgl. Bibl.); hans tidlige Død for-

hindrede Fuldendelsen af Værket. Han har offentliggjort en Række historiske Afhandlinger i forskellige Tidsskrifter samt skrevet en Del af de ældre Apotekers Historie i de af Ejerne udgivne Jubilæumsskrifter. Af Afhandlinger kan nævnes: „Før Linné, et Stykke svensk Botanik fra 17. Aarh.“ (1889), „Vademecum botanicum og Vademecum curiosum medicum et chirurgicum“ (1889), „Mester Henrik Harpestreng“ (1889), „Henrik Smid og hans Lægebog“ (1890), „Et gammelt Brev“ (1890), „Danske Apoteksforhold i 1. Halvdel af dette Aarh.“ (1890—91), „Folkenavne paa Lægemidler“ (1890—91), „Undersøgelser vedrørende Farmaciens Historie i Danmark“ (1892—93), „Bidrag til Farmaciens Historie i Danmark“ (1893—94), „Vajsenhus Apoteket i Kbh. 1736—42“ (1894), „Køge Apotek“ (1896), „Den danske Medicinalprovidringskommission 1808—14“ (1904) o. fl. Af enkelte Apotekers Historie har han udarbejdet følgende, til Dels ret omfangsrige og ved Rigdommen af deres Materiale og den faglige Forstaaelse og Vurdering af Kendsgerningerne vægtige Jubilæumsskrifter „Aarhus Løve-Apotek 1596—1896“ (1896), „Ringkøbing Apotek gennem 150 Aar“ (1899), „Roskilde Dom Apotek 1650—1900“ (1900), „Odense Løveapoteks Historie 1549—1903“ (1903), „Sorø Apotek gennem 300 Aar“ (1906), „Kristianshavns Apotek 1707—1907“ (1907), „Kong Salomons Apotek 1658—1908“ (1908), „Ringsted Apotek 1812—1912“ (1912), „Lemvig Apotek 1813—1913“ (1913). Desuden har han skrevet en stor Del Biografier, Referater og mindre Notitser i flere Tidsskrifter. D. i Taarbæk. — Gift 1890 Emilie Margrethe Peterson.

M. N. R.

Litt.: Nekrologer i „Farm. Tid.“ 1915, Nr. 5—6 og „Ugeskr. f. Læger“ 1915, Nr. 5.

Dam, Johannes August (f. $\frac{29}{4}$ 1866), Forfatter. F. i Aalborg. Forældre: Sognepræst Markus Andreas D. og Augusta Ulrikka Thomsen. Blev Student

1884, Cand. juris 1893, blev snart slugt af Journalistikken og var i Slutningen af 90'erne Redaktør først af „Tiden“, senere af „Klokken 12“. Desuden har han været Medarbejder ved „Illustreret Tidende“, „Hver 8. Dag“, „Klods Hans“, „Verden og Vi“ o. fl. St. Mest Lykke gjorde han som Visedigter, og noget ind i det nye Aarhundrede blev han en stadig mere søgt Medarbejder ved Revuer, „Platmenagen“, „Svikkemøllen“ o. l. og en mere eller mindre fri Bearbejder af Operetter. D.s Vid har baade den skarpe Logik og det barokt overraskende, det gratiøst legende og det besk

satiriske. Den formelle Smidighed, han lagde for Dagen ved sine Viser i Øjeblikkets Tjeneste, har ogsaa sat sig helt andre Frugter i en Række Oversættelser paa Vers fra Italiensk, 1912 af Michelagnolo Buonarrotis Digte i Udvalg, 1915 af „Vita Nuova“, hvortil 1918 føjedes Dantes øvrige Lyrik. Endelig skrev han 1918 en livfuld Skildring af Pietro Aretino med Undertitlen: „Fyrsternes Svøbe. En Journalist fra Renaissanceetiden“, et Forsvar for den berygtede Forfatter. — Gift 1893 Anna Sophie Louise Hornbech.

G. C.

Litt.: Slægt se Axel D.; Hauch-Fausboll: „Studenterne fra 1884“ 1910; Kr. Nyrop i „Politiken“ 25/4 1915; „Nationaltid.“ 29/4 1916; „Politiken“ 9/9 1918; Niels Møller i „Nord. Tidsskr.“ 1912, 1915 og 1918.

Damkier, Oskar (f. 2/1 1853), Departementschef. F. i Kbh. Forældre: Overretsprøkurator Jens Emil D. og Augusta Christiane Stabell. Blev Student 1870, Cand. juris 1876, Volontør i Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet 1880, Assistent sst. 1881, Fuldmægtig 1890, Kontorchef 1895, Departementschef 1909, fra 1916 i Kirkeministeriet. Ved sit nøje Kendskab til den praktiske Kirkeret,

sin store administrative Erfaring og Myndighed har D. allerede fra sin Kontorchef-tid været den førende Personlighed i det kirkelige Departement; han repræsenterede ogsaa Ministeriet i det kirkelige Udvalg af 1904. Hans Interesser for landborellige Spørgsmaal skaffede ham Sæde i Landbokommissionen af 1894, paa 10. nord. Juristmøde i Kbh. (1902) fremlagde han som Forhandlingsemne Afhandlingen „Om Homestead og Arveejendomsret“. 1884 udsendte han en med Noter forsynet Udgave af „Alm. borg. Straffelov“ (2. Udg. 1892), s. A. o. ff. sammen med Fr. Kretz „Supplement“ til den saakaldte Klein'ske Lovsamling, 1894 med samme „Realregister over Love og Reskripter m. m.“ (I—V 1894—1912). Fra 1893 har han været Medudgiver af „Love og Ekspeditioner vedkommende Kirke- og Skolevæsen“, fra 1904 af Indenrigsministeriets „Samling af Love, Anordninger m. m.“. 1894 afløste han A. F. Asmussen som Udgiver af „Gejstlig Stat“, fra 1912 „Teologisk Stat“. — Ugift.

Fz. D.

Litt.: Slægt hos Lengnick; „Studenterne fra 1870“ 1895; „Politiken“ 18/10 1917.

Damm, Einar Leopold (f. 25/12 1872), Finansmand. F. i Kbh. Forældre: Bankdirektør Peter Nicolaj D. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1890, Cand. juris 1896, var derefter Sagførerfuldmægtig og tog Bestalling som Overretssagfører 1899. Efter 5

Redaktionen sluttet 4/6 19.

Aars Sagførervirksomhed brød han ligesom i sin Tid Faderen af fra den juridiske Løbebane og modtog 1904 Stillingen som Underdirektør i den af Faderen ledede Kbh.s Handelsbank; allerede Aaret efter forfremmedes han til Direktør i Banken, med hvis øvrige Direktion han faldt udmærket i Traad ved sin rolige, besindige Optræden. Udenfor sin Virksomhed i Banken er han kun i ringe Grad traadt i Forbindelse med Offentligheden. — Ugift.

O. T.

Litt.: „Studenterne fra 1890“ 1915.

Damm, Marius Fritz Anton (f. 29/8 1861), Skolemand. F. i Løve ved Slagelse. Forældre: Skolelærer Jes Hansen D. og Engeline Schröder. Tog Lærereksamen 1882 og var Lærer ved Døvstummeinstituttet i Fredericia 1882—86, ved Kbh.s Kommuneskoler 1886—87, blev Lærer og Inspektør ved Skolehjemmet paa Gl. Bakkehus 1887 og Forstander for samme 1915. Ved Siden af sin praktiske Virksomhed paa Idiotanstalten har D. studeret

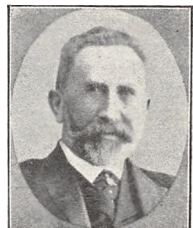
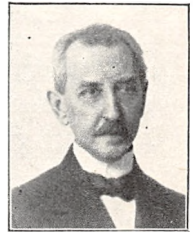
Behandlingen af Idioter rent teoretisk, og hans Undersøgelser har givet sig Udslag i en Række Artikler i „Tidsskrift for Abnormvæsenet“; særlig har han beskæftiget sig med Sinker og infantil Afasi. Han har tillige interesseret sig for andre Undervisningsspørgsmaal og udgivet „ABC og Læsebog“ (1902) og „Den første Retskrivning“ (1913). 1906 offentliggjorde han i „Vor Ungdom“ „Forstyrrelser i Talens Funktioner“. — Gift 1887 Helga Bech.

H. A. S.

Litt.: A. Petersen: „Den jonstrupske Stat“ 1884; Rejseindtryk i „Nyt Tidsskr. f. Abnormvæsenet“ 1912.

Damm, Peter Nicolaj (10/4 1839—14/1 1918), Finansmand. F. paa Gyldensten ved Bogense. Forældre: Skovrider Leopold August D. og Frederikke Hedvig Ulke.

Blev Student 1856, Cand. juris 1862 og Overretssagfører 1869. Allerede da havde han betraadt den Vej, der skulde føre ham til hans senere Stilling som Leder af et af Landets betydeligste Pengeinstitutter, idet han 1867 blev Sekretær i Privatbanken og Tietgens Meddirektør sst. 1870. Han

viste sig hurtigt at være den fødte Bankmand og lagde fremragende Evner for Dagen; 1838 forlod han Privatbanken for at tiltræde Stillingen som Førstedirektør i Handelsbanken; denne havde da været i Virksomhed i nogen Tid, men først med hans Tiltræden begyndte det store Opsving og det hastig voksende Virkeomraade. Koldblodig og besindig ledede han Banken frem til dens nuværende højtansete Stilling; Retlinethed og kølig Fasthed var de Egenskaber hos ham, der særlig satte Præg paa hans Ledelse af Banken; dennes Stilling var ham alt, og uden at lade sig røkke gik han altid den lige Vej mod de Maal, han satte sig. Med stor Forudseenhed og meget indtrængende advarede han i sin Tid mod den overhaandtagende og overdrevne Byggespekulation uden dog at blive hørt; Banken holdt han klar af Byggesvindelen og havde da ogsaa den Tilfredsstillelse at se den gaa urørt og usvækket ud af de finansielle Kriser, der fulgte efter den usunde Byggeperiode. Af Bankkomitéen 1908 og Afviklingskassen 1910 var han Medlem; en stor Del af Æren for Begrænsningen af Bankkatastroferne tilkommer ham. Han var utvivlsomt en af vor Tids mest fremragende Finansmænd. D. i Skodsborg. — Gift 1864 Anne Birgitte Cathrine Jensine Cornelia Bülow, d. 1918. O. T.

Litt.: „Børsen“ 10/4 1909; „Ill. Tid.“ 18/4 s. A.; „Nationaltid.“ 31/7 1913; „Udv. Biografer fra Dansk Handel, Industri og Søfart“ 1916; Nekrologer i „Dagens Nyh.“ 15/7 1918 (af Jul. Schovelin) og „Politiken“ s. D. (af V. Koppel).

Dampe, Jacob Jacobsen (17/1 1790—22/12 1867), Politiker. F. i Kbh. Forældre: Skrædermester Jacob Frandzen D. og Anna Gertrud Lund. Blev Student 1804 og Cand. theol. 1809, blev 1811 Adjunkt i Slagelse og 1812 Doktor paa en Afhandling om Koranen. 1816 tog han sin Afsked og flyttede til Kbh., hvor han oprettede et Institut og gav sig af med filosofiske og teologiske Studier.

Han var Rationalist og politisk paavirket af Tidens friere Rørelser. Ulykkelige private Forhold gjorde ham bitter, og i sin offentlige Optræden havde han Gang efter Gang Uheld. Det blev ham 1819 forbudt at prædike, og hans Forelæsninger 1820 standseades, endelig dømtes han s. A. til en Bøde for Udtalelser i en Prædiken. Denne Modgang sporede D. frem til det fortvivlede Forhavende at ville ændre Regeringsformen og indføre en repræsentativ Forfatning, om fornødent med Magt. Sammen med flere Eventyrere, ogsaa et Par Officerer, dannede han den saakaldte Jernring-

forening og planlagde et Selskab med Revolten som Maal. Politiet satte imidlertid Spioner ud paa ham, og Nov. 1820 blev han arresteret ved et Møde og 1821 dømt til Døden, en Straf, som Kongen ændrede til livsvarigt Fængsel. Efter først at have siddet i Kuppet fortes D. til Kristiansø, hvor han holdtes fangen til 1841, da han blev benaadet. 1841—48 boede han i Rønne, siden i Kbh. Nogen stor Mand var D. ikke, men han maa betragtes som Forløber for den liberale Bevægelse i Danmark. Hans Straf var meningsløs haard, og det taagede og naive i hans Konspirationer ændrer ikke det Faktum, at han blev en politisk Martyr. D. i Kbh. — Gift 1811 Dorteia Kirstine (Johansen) Boye, Ægteskabet opløst 1819; hun d. 1823. P. E.

Litt.: D.: „Fortælling om mit Fængsel“ 1858; „Hertha“ II 1821; J. C. Johansen i „Hist. Tidsskr.“ VI 5 1895; M. Rubin: „Frederik VI's Tid“ s. A.; Lyng: „Fangen paa Kristiansø“ 1904; Breve i „Personalh. Tidsskr.“ IV 1 1898.

Dan, Adam (f. 8/2 1848), Præs. Forfatter. F. i Odense. Forældre: Overvagtimester ved Dragonerne Ole Pedersen D. og Elisabeth Johansen. Han tænkte tidlig paa at gaa ud som Missionær, læste til Artium i Kbh. og kom 1868 paa en Missionsskole i Basel; efter et kortvarigt Ophold i Nubien og en Ansættelse ved det syriske Vajsenhus i Jerusalem fik han imidlertid 1870

Kaldelse fra en dansk Menighed i Racine (Wisconsin); 1880 drog han til Kalifornien, 1884 blev han Præs. i Minneapolis og St. Paul i Minnesota, 1893 i Chicago, 1896 i Cedar Falls og Fredsville, 1900 i Boston og endelig fra 1902 atter i Chicago. Han har udgivet flere Digtsamlinger („Alperoser“, „Sommerløv“) og Fortællinger („Prærierosen“, „Maleren“, „Sejrende Kræfter“, „Vaarbud“, „Solglimt“) samt Prædikener og religiøse Skrifter; i nogle Aar (1872—75, 1886—88, 1905—07 og 1912—14) har han været Redaktør af „Kirkelig Samler“. Han er en af den dansk-amerikanske Kirkes betydeligste Skikkelser. — Gift 1) 1871 Signe Sørensen, d. 1895. 2) 1903 Marie Petersen. H. M.

Litt.: „Kors og Stjerne“ Okt. 1896; „Tiden“ 2/5 1913.

Danckwerth, Caspar (d. 1672), topografisk Forfatter. F. i Oldensworth, Ejdersted. Fader: Landfoged Hans D. Studerede Lægevidenskab, tog 1633 Doktorgraden i Basel og praktiserede siden i Husum, hvor han 1641 udnævntes til Borgmester. Han kastede sig nu over historiske og geografiske Studier, og da Kartografen Johannes Mejer (s. d.) nogle Aar senere opfordrede ham til

at skrive en korografisk Tekst til de af ham udarbejdede Kort over Hertugdømmerne, skrev han det store Folioværk „Landesbeschreibung der zwei Herzogthümer Schleswig und Holstein“, som er udstyret med 37 af Mejers Kort i Kobberstik. Værket, der tryktes i det hertugelige Hoftrykkeri paa Gottorp, udkom 1652 og blev for sin Tid epokegørende, skønt D.s Tekst langtfra er paa Højde med Mejers fortrinlige Kort. D.s udprægede holstengottorpske Standpunkt bragte ham i Konflikt med Kong Frederik III, der endog truede med at konfiskere Bogen. Da Johs. Mejer med Grund følte sig stillet i Skygge af D. og tillige økonomisk forfordelt, paaførte han ham en Proces for Hofretten paa Gottorp, der dømte D. til at udrede nogle Summer. — Gift Enken Helene Angel.

J. K.

Litt.: H. Ratjen i „Volksbuch für d. Jahr 1846“; P. Lauridsen: „Kartografen Johs. Mejer“ i „Hist. Tidsskr.“ VI 1 1888.

Danell, David Urbanus (1605—begr. $\frac{4}{8}$ 1661), Opdagelsesrejsende. Var Hollænder af Fødsel, blev 1641 Skibskaptajn i den danske Flaade, førte Febr. 1644 under Pros Mund „De to Løver“, deltog som hans Flagkaptajn i Slaget under Lolland og kom i Fangenskab, var atter 1646—47 paa Togt, bl. a. til Spanien. 1652 blev han Kommandør for de to af Rigmanden, senere Rentemester Henrik Müller privat udrustede Skibe, der skulde undersøge Grønland nærmest for Fangst- og Handelsmuligheder. Paa sin første Rejse gik D. fra Island vestover og fik Østkysten i Sigte paa $65^{\circ} 34'$ n. B., gik derefter omkring Landets Sydspids helt op langs Vestkysten til den af Cunningham (s. d.) og Hall opdagede Fjord Itivdele ($66\frac{1}{2}^{\circ}$ n. B.). Næste Gang, 1653, løb han ind i Balls Revier ved det nuværende Godthaab og ankrede atter i Itivdele. Om hans tredje og sidste Togt til Grønland vides kun, at han naaede en Mil ind i Balls Revier og røvede en Grønlænder og tre Grønlænderinder, som han bragte med sig til Danmark; af disse levede de to en Aarrække, og af deres Mund optegnedes og samledes det første Ordforraad i det grønlandske Sprog. D. blev derefter Assessor i Admiralitetet og fik overdraget Inspektionen paa Holmen. 1658 var han Flagkaptajn paa „Trefoldigheden“. Et Udtog af D.s sikkert nu forsvundne Dagbøger fra hans tre Grønlandsrejser, foretaget af en vis Chr. Lund, udgaves 1787 af J. Erichsen, ny Udgave 1916. D. i Kbh. — Gift 1) Maren Pedersdatter. 2) ?

L. B.

Litt.: Dagbøger ved L. Bobé i „Dsk. Mag.“ VI 2 1916; H. D. Lind: „Christian IV og hans Mænd“ 1889; „Grønlands hist. Mindesmærker“ III 1845; „Medd. om Grønland“ IX 1889.

Dannefer, Jacob Nielsen (d. 1676), Officer. F. paa Møen (?). Var i polsk Tjeneste 1655—57 og blev Adjutant i Josias Rantzau Regiment Ryttere 1657. Han var blandt de 2000 Ryttere, der overlodes Karl Gustaf ved Roskildefreden, siden Livknægt hos Admiral Wrangel, fik 1658 Ordre til at føre danske Fanger til Pommern, men overmandede den svenske Besætning og førte Skibet til Kbh. Derefter blev han Ritmester i Gyldenløves Regiment og fik Nygaard paa Møen som Løn af Kongen. Fik sin Afsked 1661 med Pension og var 1662—71 Tolder i Stege, blev Staldmester i Artilleriet 1674 og Generalvognmester ved Armeen i Nordtyskland 1675. — Gift Mette Holstein, der overlevede ham. K. C. R.

Litt.: Slægt i I. Barfod: „Den falsterske Gejstlighed“ 1 1851; „Minerva“ III 1838; „Dsk. Mag.“ III 6 1860; „Aarsberetn. fra Gehejmearkivet“ VI 1876; „Hist. Tidsskr.“ VI 3 1892.

Dannemand, Frederikke Benedicte ($\frac{9}{8}$ 1790— $\frac{23}{12}$ 1862), Mætresse. F. i Kbh. Forældre: Borer ved Holmen Morten Andersen Rafsted og Malene Gregersdatter. D., der oprindelig hed Bente Mortensdatter Andersen (Rafsted), gjorde 1808 Bekendtskab med Frederik VI og traadte i et Forhold til ham, der med en Afbrydelse 1815—18 varede til Kongens Død 1839 og resulterede i to Sønner og to Døtre. Fru D. fik Oberstinderang 1829, og hendes Børn ophøjedes 1830 i Adelsstanden; den ældste Søn grundede 1857 det grevelige D.ske Stift paa Aastrup. D. var uden synderlig Dannelse, men tilbageholdende og godgørende. Hun fik af Kongen en Gaard ved Toldbodvej (senere beboet af J. B. S. Estrup, nu Hjem for Vanføre), og Frederik VI tilbragte megen Tid hos hende. I den nævnte treaarige Periode, da Forbindelsen var afbrudt, levede D. udenfor Kbh., fik en Søn med den spanske Mineralog Grev Vargas-Bedemar (s. d.) og paatænkte et Giftermaal med en svensk Købmand. D. i Kbh. — Ugift. P. E.

Litt.: „Fra Hoffet og Byen 1793—1822“ 1906 („Mem. og Breve“ III); Bering Liisberg: „Kvinder i dansk Historie“ 1916; se endvidere Frederik VI.

Danner, Louise Christine ($\frac{21}{4}$ 1815— $\frac{6}{3}$ 1874), Lensgrevinde, Frederik VII.s Hustru. F. i Kbh. som L. C. Rasmussen. Forældre: Mægler Gotthilf Ludwig Køppen og ugift Juliane Caroline Rasmussen. Blev 1826 Elev paa det Kgl. Teaters Balletskole og Figurantinde 1835. Hun var smuk og intelligent og kom i Forbindelse med senere Kammerherre Berling (s. d.), et Forhold, der 1841 resulterede i en Søn. Allerede i Trediveener havde R. truffet den senere Frederik VII i Berlings Selskab, og omtrent

samtidig med Sønnens Fødsel antog Bekendtskabet en intimere Karakter, og Berling traadte tilbage for sin kongelige Ven. 1842 tog R. sin Afsked fra Teatret og nedsatte sig efter en Rejse til Paris som Modehandlerinde i Vimmelskiftet 1844. 1847 besøgte hun Prinsen i Odense, og Forholdet mellem dem var nu almindelig kendt. Da Frederik blev Konge 1848,

fik R. Navn af Fru D., blev 1849 Baronesse og 1850 Lensgrevinde, og samme Dag som sidstnævnte Titel tillagdes hende, viede Biskop Mynster hende og Kongen til venstre Haand. D. var i Besiddelse af megen ydre Dannelse, klog og ærgerrig. Hun omfattede Kongen med en varm og oprigtig Kærlighed og virkede heldig ind paa hans Liv. Men Folket og Diplomatiet, der lettere bar over med Herrens Salvade for hans personlige Uregelmæssigheder, kunde ikke tilgive den forhenværende Modehandlerinde, at hun var blevet Kongens Hustru. Hendes Liv indtil Frederiks Død hengik med stadige Kampe for at opnaa Anerkendelse fra her og der, og Folkemeningens Aversion gav sig til Tider meget skarpe Udtryk. Sammen med Berling (s. d.) deltog hun i Politik paa bondevenlig Side og styrtede 1859 Ministeriet Hall, men om nogen Misbrug af Indflydelse er der iøvrig næppe Tale. Sin store Formue testamenterede hun til et Asyl paa Jægerspris. D. i Genova. P. E.

Litt.: N. Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916; R. Neliendam: „Scenen drager“ 1915, i „Politiken“ 21/4 1915 og 14/1 1917 og i „Gads danske Mag.“ 1915; Optegnelser i „Hist. Tidsskr.“ VIII 6 1915; Bering Lisberg: „Kvinder i dansk Historie“ 1916; se endvidere Frederik VII.

Danneskjold-Laurwigen, Christian Conrad, Greve (12/5 1723—9/4 1783), Søofficer. Forældre: Greve Ferdinand Anton D.-L. og Komtesse Ulrike Eleonore Reventlow. Ud-nævntes 17 Aar gl. til Kaptajn, 21 Aar gl. til Kommandørkaptajn og 32 Aar gl. til Kontreadmiral. 1767 blev han Admiral og Aaret efter Marinens Chef — som Overkrigssekretær og Intendant. Hans hurtige Avancement skyldtes Protektion og ikke Dygtighed, og han skildres som en daarlig Administrator af Marinens Anliggender, der forinden havde været i saa fortrinlige Hænder hos hans Slægtning Fr. Danneskjold-Samsøe (s. d.), hvis Fald 1767 han sigtes for at have været medvirkende til. D.-L. blev afskediget Sept. 1770 efter det uheldige Togt til Alger under Kaas. Paa anden Maade gjorde han sig kendt ved sit Forsøg paa at bortføre Skuespillerinden Mette Marie Rose (s. d.), hvilket kostede ham et Par Aars Forvisning til hans Godser i Norge. I det hele var hans Moral alt andet end vel-

befæstet. D. ved Laurvig. — Gift 1743. Dorte Sophie v. Holstein, d. 1766. V. G.

Litt.: Overskou: „Den danske Skueplads“ II 1856; „Hist. Tidsskr.“ III 4 1865—66, S. 279 ff.; A. Lange i „Nord. Frimurer-Tid.“ I 1888; Davidsen: „Københavnertiv“ 1889; E. Holm: „Danmark-Norges Historie 1720—1814“ III 2 1898 og IV 1—2 1902; A. Friis: „Bernstorffske Pap.“ I—III 1904—13; „Personalh. Tidsskr.“ VI 2 1911; Reverdils Memoirer 1916.

Danneskjold-Samsøe, Christian, Greve (1/8 1702—27/2 1728), Bogsamler. F. i Verona. Forældre: Feltmarskaløjtnant Christian Gyldenløve (s. d.) og Dorothea Krag. D.-S., der var Greve til Samsø og Friherre til Lindensborg og Høgholm samt Præsens i Admirallitetet, blev allerede som ganske ung stærkt litterært interesseret og samlede i Løbet af faa Aar ved Køb paa Auktioner i Ud- og Indland (bl. a. Rostgaards) og vejledet af Hans Gram et Bibliotek af meget alsidigt Indhold, bestaaende af ca. 7500 Bd. trykte Bøger og ca. 500 Haandskrifter. 1725 blev han Overdirektør for det ved Faderens Testamente oprettede Gisselfeld adelige Jomfrukloster; 3 Aar efter døde han af Kopper, og det viste sig, at han havde paadraget sig en Gæld paa omt. 175000 Rdl., som kun delvis dækkedes ved Salget af hans Samlinger, der ogsaa omfattede Mønter, og over hvilke der 1732 blev udgivet en Katalog med Fortale af Gram. En Del af hans Bøger og Haandskrifter købte Gram til det Kgl. Bibliotek; de er paa Bindet mærket med en i Guld trykt svømmende Svane med en Krone paa Hovedet og en Krone om Halsen. D. i Kbh. — Gift 1) 1721 Conradine Christiane Friis, d. 1723. 2) 1724 Cathrine Christine v. Holstein, d. 1795. S. D.

Litt.: Hoffmann: „Danske Adelsmænd“ III, S. 261 1779; Werlauff: „Efterretn. om det store Kgl. Bibl.“ 2. Udg. 1844; O. F. C. Rasmussen: „Optegnelser om Gisselfeld“ 1868; C. Elberling: „Breve fra en Bogelsker“ 1909, S. 107.

Danneskjold-Samsøe, Christian Frederik, Lensgreve (29/4 1838—3/7 1914), Politiker, Landmand. F. i Kbh. Forældre: Lensgreve Christian Conrad Sophus D.-S. og Johanne Henriette Valentine Kaas. Blev Student 1860 og blev Landmand, overtog 1886 Grevskabet Samsøe og Overdirektoratet for Gisselfeld, men havde forinden udmærket sig i dansk Landbrugs Tjeneste, da han 1877 sammen med

E. Tesdorpf og S. Skeel sendtes til England for at forhandle med en Parlamentskommission om Udførsel af Kvæg. Hans store Fortjenester her skaffede ham Valg til Præsident for Landbrugsselskabet 1881—93, en Stilling, han udfyldte med overlegen Dygtighed. 1888 var han Vicepræsident for Udstillingen i Kbh. og 1888—1902 For-

mand for Dansk Skovforening. 1887 valgtes han til Landstinget for 2. Kreds og genvalgtes, til han trak sig tilbage 1906; han tilhørte Højre og stod Estrup nær, var en solid Udvalgsarbejder og tog bl. a. Del i Forhandlingen om Landbrugs- og Husmandstøve. 1901 afslog han et Tilbud om at overlage Udenrigsministerposten i Ministeriet Schested. D.-S., der 1911 blev Ordenskansler, var en fornem og nobel Adelsmand i engelsk Stil. D. i Kbh. — Gift 1867 Komtesse Emilie Henriette Dagmar Krag-Juel-Vind-Frijs, d. 1867.

P. E.

Litt.: Slægt i „Geneal. Tidsskr.“ Juli 1914; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Ugeskrift for Landmænd“ 30/4 1908; Chambellan: „Danske Jorddrotter“ 1911; „Ill. Tid.“ 15/4 1888, 10/5 1908 og 12/7 1914; Nekrologer af C. Goos i „Berl. Tid.“ 4/7 1914; „Tidsskr. f. Landøkonomi“ s. A. og „Dansk Adelsblad“ Aug. s. A.

Danneskjold-Samsøe, Frederik, Greve (1/11 1703—18/7 1770), Statsmand. Forældre: Feltmarskalløjtnant Christian Gyldenløve (s. d.) og Dorothea Krag, Lovede 1712—21 i England, Frankrig og Holland, hvor han især uddannede sig i Skibsbygning. 1723—28 var han Officer. 1730 blev han Assessor i Højesteret, men allerede 1731 Deputeret i Søkommisariatet, 1735 Oversekretær i Søetaten og 1743 Generaladmiral

rallojtnant. Ved en skarp og vistnok overdreven Kritik af sine Forgængere havde han faaet Ledelsen af Søforsvaret, men dette ledede han med ubestridelig Dygtighed. Administrationen gjordes billigere, Krigsskibene byggedes større, en moderne Dok indrettedes (den benyttedes lige til 20. Aarh.), talrige Forbedringer indførtes ved Orlogsværftet, Officerernes Uddannelse reformeredes, og Mandskabet udskreves efter et bedre System end tidligere. Samtidig forbedredes Kbh.s Havn. 1735—39 var D.-S. tillige Præsident i Kommercekollegiet, hvor han arbejdede ivrig paa at fremme Handel og Industri. 1746 fik han sin Afsked fra Søetaten og levede som Privatmand indtil 1760, da han blev Overhofmester ved Sorø Akademi. Som saadan arbejdede han ivrig paa at ophjælpe Akademiet aandelig og økonomisk, indtil han 1764 fik sin Afsked herfra. 1766 blev han Medlem af Konseilet og saltes atter i Spidsen for Søvæsenet som Overkrigssekretær for Søetaten. Han stødte dog snart sammen med J. H. E. Bernstorff (s. d.) og maatte allerede 1767 trække sig tilbage. Med en altid levende Virksomheds-trang forbandt D.-S. et glimrende Administrationstalent, men hidsig og lidenskabelig blev han stadig Uvenner med dem, han skulde arbejde sammen med, og blev hen-

synsløs og ofte uretfærdig i sin Kritik af sine Modstandere. D. paa Marselisborg. — Gift 1724 Dorothea Wedel-Wedelsborg, d. 1763.

Th. B. B.

Litt.: Høst: „Clio“ 1813; H. Treschow: „F. D. S.s Biografi“ 2. Udg. 1834; „Dsk. Mag.“ III 3 1847; „Dsk. Saml.“ IV 1868—69 og I 2 1872—73; „Hist. Arkiv“ 1873 I; „Personalh. Tidsskr.“ II 6 1891; E. Holm: „Danmark-Norges Hist. 1720—1814“ II 1894, III 1897—98 og IV 1902; A. Friis: „Bernstorffske Pap.“ I—III 1904—13 (Breve II, 158 ff.).

Danneskjold-Samsøe, Magrius Otto Sophus, Greve (4/7 1804—31/1 1894), Generalpostdirektør. F. paa Gissfeldt. Forældre: Lensgreve Christian Conrad Sophus D.-S. og Johanne Henriette Valentine Kaas. Blev 1824 Assessor i Postdirektionen, 1832 virkelig Assessor, 1833 ljerde, 1840 anden Postdirektør og 1842 Generalpostdirektør;

foretog 1839 en Rejse til Udlandet for at studere fremmede Postforhold; var 1843 i London for at afslutte en Postoverenskomst med England; tog sin Afsked 1878. Fra 1889 var han Ordenskansler og Præs. i Landhusholdningsselskabet. Under hans Ledelse moderniseredes det danske Postvæsen til den Form, det i alt væsentligt endnu har, og han arbejdede stærkt, for at dets Udvikling ikke skulde hemmes af Hensynet til dets Stilling som Indtægtskilde for Staten. Han stillede store Krav til Postvæsenets Embedsmænd, men arbejdede til Gengæld ihærdig for Forbedringer i deres økonomiske Kaar. D. i Kbh. — Gift 1) 1835 Frederikke Marie v. Levetzau, d. 1852. 2) 1866 Fernanda Caroline Bille, d. 1902.

Th. B. B.

Litt.: Fr. Olsen: „Postvæsenet i Danmark 1808—48“ 1908; „Dansk Portrætgalleri: Det danske Postvæsen“ 1904; „Almanak f. det danske Postvæsen“ IV 1895; „Ill. Tid.“ 4/1 1874 og 11/2 1894.

Danneskjold-Samsøe, Sophus Adam, Greve (f. 2/10 1874), Maler. F. i Kbh. Forældre: Grev Otto Ludvig August Ballhazar D.-S. og Komtesse Louise Siegfriede Knuth. Blev Student 1895 og Cand. phil. 1896, hvorefter han uddannede sig til Maler paa Kunstakademiet 1897—1900 og paa Zahriemanns Malerskole. Han har foretaget Rejser til Italien 1902—03 og Tyskland og Paris 1906—07 og udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling fra 1905, paa den frie Udstilling som Gæst fra 1902 og som Medlem 1909—15 og paa Kunstneres Efteraarsudstilling fra 1915. I sin Kunst har

D.-S. især kastet sig over Studiet af Farven og hører i sit Syn paa denne sammen med Zahrtmann-Elever som Larsen-Stevns og Poul S. Christiansen. Af hans Produktion kan nævnes Landskaber fra Italien (bl.a. fra Cività d'Antino) og fra Mols, Blomsterbilleder, Portrætter og en Figurkomposition som „Skovnatlen“. I de sidste Aar er han blevet kendt for sin Interesse for Øjeblikkets moderne Kunst som Formand for „Selskabet for moderne Kunst“ 1918—19 og dens Talsmand i Artikler til „Illustreret Tidende“, „Spectator“, „Vor Tid“, „Klingen“. — Gift 1906 Elsebet Møllerup. Ægtekabets opløst. S. S.

Litt.: *Modrene Slægt* i „Adelsaarbogen“ 1919.

Dass, Peter (Petter) (1647—?/1707), Forfatter. F. i Alstahoug, Nordlandene, Norge. Forældre: Indvandret Skotte Peter Petersen

Don D. el. Dundass og Maren Pedersdatter Falck. Voksede efter Faderens Død op hos sin Mosters Mand, Præsten Arctander i Nærø og blev Student 1666. Af økonomiske Grunde kunde han ikke blive i Kbh., han tog en Huslærerplads hos Præsten paa Helgeland, blev Kapellan der og senere i Næsne, til han 1689 blev Sognepræst i Alstahoug. Det var et vel-lønnet, men udstrakt og besværligt Kald, med milelange Kirkerejser i aaben Baad. Paa Helgeland begynder D.s Digtning med Lejlighedsvers, i Regelen i lokale Anledninger. De fleste er tabte. Af andre mindre Digte kan fremhæves hans Rimbrev, bl. a. til Dorothea Engelbrektsdatter, to selvbiografiske Digte, den satiriske „Dalevise“ („Fjældbyggen agter paa Tiden“) og „Gudinden Justitiæ Klagemaal“. Hans største Arbejde er „Nordlands Trompet“ begyndt 1678, men først trykt 1739. Det er en topografisk Skildring af Tromsø Stift, med nøjagtig Redegørelse for Befolkningens Levevis, for Dyreliv og Naturforhold. Digtet er skrevet paa letflydende Vers, og det i og for sig tørre i Emnet faar Liv ved de mange konkrete Billeder og Varme af Forfatterens Kærlighed til det fattige Folk der Nordpaa. Endnu mere yndede blev D.s Katekismusange, der til „føjelige“ Melodier, ofte fra verdslige Viser, sætter Luther paa Vers, kærnefuldt og levende. De tryktes 1715, men kendtes fra Afskrifter før. Mange af dem optoges i Landstads Salmebog. „Aandelig Tidsfordriv eller bibelsk Visebog“ trykt 1711, behandler paa lignende Maade det gamle Testamentes Fortællinger (f. Eks. „Det hændte sig Jephta, den Gileads Mand“). Hertil slutter sig de større bibelhistoriske „Digte om Ruth, Esther og Judith“ og

„Evangelier, sangvis forfattede“, der er af ringere poetisk Værdi. Saa godt som intet er trykt i D.s Levetid, men talrige Afskrifter viser Digtens hurtige Popularitet. Fra sin afsides Plads kunde D. ikke henvende sig til Tidens litterære Publikum. Han bliver folkelig Digter, i Stil og Rytme næsten upaa-virket af den lærde Poesi. Hans Dignings Fylde af Realiteter, hans jævne og djærve Billeder, hans kvikke Lune og lette, flydende Versbehandling har holdt hans Vers friske, læste og sungne den Dag i Dag. D. i Alstahoug. — Gift 1672 el. 73 Margrethe Andersdatter, d. 1733. G. C.

Litt.: A. C. Dass' Fortale til „Nordlands Trompet“ 1763; J. S. Welhaven i „Nord. Universitets-Tidsskr.“ II 3 1856; A. D. Erichsen i „P. D.s Saml. Skr.“ I 1874 og i „Dassiana“ 1891; O. Røst i „Højskolebl.“ III 1878; Passarge: „P. D.“ 1880; O. P. Monrad i „Folkevennen“ 1892; O. A. Øverland i „Norsk hist. Tidsskr.“ II 3 1882; A. C. Bang: „P. D.“ 1890; J. Uthelm: „P. D.“ 1890; „Nordlands Trompet“ 1890 og 1892; R. Tank i „Norsk hist. Tidsskr.“ IV 4 1907; „Maal og Minne“ 1909; E. Nystrom: „P. M. Bruns og Ane Munchs Slægt“ 1910; Storjohann: „Norges første Digterpar“ 1911; Sv. Reidar: „P. D.“ 1912.

Daue, Hans Heinrich Nicolai Johannes (^{15/1}1824—^{18/12}1891), Officer. F. i Rendsborg. Forældre: Major Severin D. og Anna Marie Larsen. Blev Kadet 1839, Sekondløjtnant af Infanteriet 1843, var Elev ved den militære Højskole 1846—48 og blev Premierløjtnant 1848, gjorde under Krigen Tjeneste i Artilleriet. Gennemgik Højskolens Artilleriafdeling 1851—53 og blev derefter ansat i Infanteriet; Kaptajn 1858. Under Krigen 1864 var han Kompagnichef ved 20. Regiment og toges til Fange med sit Kompagni ^{2/3} foran Fredericia. Da den officielle Beretning var stærkt i D.s Disfævor og delvis urigtig, protesterede han derimod. Der tilvejebragtes vel Bevis for, at D.s nærmeste Chef havde Hovedskylden, men den udstedte Beretning blev ikke ændret, og først i en Kundgørelse for Hæren 1885 udtalte Krigsministeriet, at hans Føring og Forhold ved nævnte Lejlighed ikke havde kunnet gøres til Genstand for Kritik. D. afgik som Officer 1872. Fra Begyndelsen af 50'erne var han optraadt som militærpolitisk Forfatter og virkede som saadan mod Dannevirkestillingens Anlæg og for Kbh.s Befæstning. Han har bl. a. skrevet: „Nogle Betragtninger over Danmarks Forsvar“ (1854), „Videre om Forsvaret“ (1855), „Danmark i Nutidens Strøm“ (1871), „Enten—eller“ (1872), „Om Nødvendighed af parlamentarisk Regering“ (1873), „Om Forsvarsvæsenet og Selvstændigheden“ (1878), „Vi danske Politikere og Danmarks Ulykke“ (1880) og „Om Pligterne mod gamle Danmark“ (1883). D. i Kbh. — Gift 1864 Marie Henriette Nagel, d. 1888. K. C. R.

Litt.: Nekrolog i „Politiken“ ^{29/12}1891 og i „Milit. Tid.“ II 1892; H. St. Helms: „Livserindringer“ 1911.

Daugaard, Jacob Brøgger (^{17/9} 1796—^{5/1} 1867), Biskop. F. i Randers. Forældre: Toldbetjent, senere Købmand Hans D. og

Anna Cathrine Joensen. Blev Student 1816 og Cand. theol. 1821. N. A. udnævntes han til Adjunkt i Sorø, og i denne Stilling besvarede han Videnskabselskabets historiske Prisopgave med en Afhandling, som 1830 i en lidt udvidet Skikkelse blev udgivet under Titlen: „Om de

danske Klostre i Middelalderen“, et for sin Tid meget fortjenstfuldt Skrift, der i lang Tid var omtrent det eneste, der fandtes om Emnet. 1827 var han imidlertid blevet Sognepræst i Thorstrup-Horne ved Varde, 1839 blev han tillige Provst, 1845 forflyttedes han til Ribe som Stiftsprovst og Sognepræst ved Domkirken, og 1850 blev han endelig Biskop over Ribe Stift, i hvilken Stilling han virkede til sin Død. D. skildres som en sjældent harmonisk Personlighed, beundret for „den mageløse Blanding i hans Sjæl af den mest oplivende Gemytlighed med den dybeste Alvor“ og „naturlig Jævnhed forenet med stor aandelig Overlegenhed“, og han var afholdt af alle, med hvem han kom i Berøring. D. i Ribe. — Gift 1827 Catharine Kruse, d. 1882. *H. M.*

Litt.: Selvbiografi i Bispevielsesprogram 1850; Christine D.: „Biskop D.“ 1867 og „Biskop D. En Mindebog“ I—II 1896; Nekrolog i „Ill. Tid.“ ^{19/2} 1867.

Daugaard-Jensen, Jens (f. ^{24/3} 1871), administrativ Embedsmand. F. i Skovgaard, Djursland. Forældre: Hotelejer Peder Johannes Jensen og Pe-

trine Daugaard. Blev 1892 dansk Jurist, n. A. Volontør i kgl. grønlandsk Handel, 1898 Fuldmægtig og 1900 Inspektør i Nordgrønland. Varmt og alsidig optaget af det grønlandske Folks intellektuelle og økonomiske Opkomst, dets Ud-

vikling til Selvstyre ved Lands- og Kommuneraad, men overbevist om Skadeligheden af en mulig Frigivelse af Handelen paa Grønland, førend Befolkningen er kommet saa langt frem i Udvikling, at den har Udsigt til at hævde sig ved Siden af Folk af anden Racc, stærkt interesseret i at fremme Landets Erhvervsmuligheder ved fortsatte Forsøg, havde han som Medlem af den 1910 nedsatte Kommission væsentlig Del i Betænkningen, der affødte Loven af ^{9/6} 1912 om Grønlands Styrelse. Ved denne ophævedes den hidtilværende Adskil-

else mellem Handel og Administration og Kirke- og Skolevæsen og oprettedes „Styrelsen af Kolonierne i Grønland“ henholdsvis underlagt Indenrigsministeriet og Kirke- og Undervisningsvæsenet. D.-J. blev i Okt. 1912 den første Direktør efter den nye Ordning. — Gift 1900 Ida Louise Cathrine Jensen. *L. B.*

Litt.: „Politiken“ ^{27/7} 1912, ^{18/2} 1913 og ^{6/8} 1916; „Berl. Tid.“ ^{3/1} 1919.

David, Christian Georg Nathan (^{10/1} 1793—^{10/6} 1874), Politiker, Nationaløkonom. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Joseph Nathan D. og Georgine Debora Levy. Blev Student

1809, men tog ingen Embedseksamen, studerede Sprog, Historie og Nationaløkonomi og blev 1823 Dr. phil. i Göttingen. 1830 blev han, der var Jøde, døbt og s. A. Professor ved Universitetet i Statsøkonomi. Den kundskabsrige, begavede og livlige D., der gav sig af med mange forskellige Fag uden at naa Førsteplads i noget af dem, sluttede sig til Tidens liberale Rørelser og forfægtede dem i det af ham og Johs. Hage 1834 oprettede „Fædrelandet“. Han blev sat under Anklage for nogle Artikler deri, som han yverig ikke selv havde skrevet, frikendtes, men blev 1836 afskediget af Regeringen. 1839 omdannedes „Fædrelandet“ til Dagblad, men D. udtraadte kort efter af Redaktionen. 1840 blev han Borgerrepræsentant i Kbh. og var Raadmand 1841—48; endelig valgtes han 1841 til Roskilde Stænder. Efterhaanden trak han sig tilbage fra de Liberale; han var strengt monarkisk af Tænkemaade, var imod den almindelige Valgret og ønskede intet ejerdansk Eksperiment. Han kom i Folkemunde som Renegat — uden synderlig Ret — og kom kun som Kongevalgt ind i den grundlovgivende Rigsforsamling, hvor han stemte imod Grundlovsforslaget. 1845 var han blevet Fængselsdirektør, blev 1848 Overinspektør for Fængselsvæsenet og gennemførte som saadan store Reforme; 1854—73 var han Chef for Statistisk Bureau og fra 1858 Nationalbankdirektør. 1849—51 sad han i Folketinget for Kbh. 5. Kreds og forfægtede konservativ-helstatlige Principper, stod derefter nogle Aar udenfor Politik, men kom 1854 ind i Rigsraadet. Han var her en af Førerne for Oppositionen mod de Nationalliberale og bekæmpede heftig Novemberforfatningen af 1863. Overfor sin personlige Ven Christian IX vægrede han sig dog baade i Nov. og Dec. 1863 ved at overtage Regeringen, og først efter Monrads Fald indtraadte han som Finansminister i Ministeriet Bluhme Juli 1864. Det blev ham,

der under Konsejlspræsidentens af Alder og Sygdom dikterede Tilbageholdenhed kom til at føre den parlamentariske Debat om Grundlovsændringen, og han gjorde det med ungdommeligt Liv og med Udfoldelse af al sin slagfærdige og hvasse Veltalenhed. Han vilde først og fremmest et Lands-ting af udpræget konservativ Sammensætning, men Uenighed i Ministeriet og den Frijs-J. A. Hansen'ske Alliance gjorde trods Kongens Tilslutning hans Politik umulig, og Nov. 1865 demissionerede Ministeriet. 1866—70 var D. Medlem af Landstinget for Kbh., men trak sig siden ud af Politik. D. i Kbh. — Gift 1831 Georgine Nicoline Bransen, d. 1890.

P. E.
Litt.: Optegnelser i „Hist. Tidsskr.“ VIII 5 1914; „Processacten in der gegen D. angelegten Rechtssache“ 1835; Fr. Algreen-Ussing i „III. Tid.“ 1²/₂ 1865; flere af de under Poul André nævnte Skrifter om C. G. André; Zodiacus: „Parlamentar. Stjernebilleder“ 1875; C. St. Bille: „Tyve Aars Journalistik“ III 1877; N. Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916; M. Rubin: „Frederik VI's Tid“ 1895; Linvald: „Kbh.s Brandforsikring“ 1913; Nekrolog i „Dagbl.“ 19/6 1874.

Davidson, Jacob (27/8 1813—27/1 1891), Journalist, Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Inspektør, Bedemand og Kirkebetjent Da-

vid Gabriel (senere Gabriel D.) og Gitte Getzel. Kom i Typograf-lære 1826 og begyndte allerede som Lærling at skrive i „Politiven-ten“, blev Svend 1831 og virkede samtidig som Oversætter og Korrespondent til Provi-nsblade. Efter at have været ansat ved „Kjø-

benhavnsposten“ blev han 1846 Redaktions- sekretær ved „Flyveposten“ og redigerede det 1852—65; siden redigerede han 1865—67 „Dansk Rigstidende“ og 1867—86 „Den Konservative“ og var i sine sidste Aar Medarbejder ved „Avisen“. Mere end denne — strengt konservative — Bladvirksomhed interesserer D.s Bøger om det gamle Kbh. og dets Typer, „Fuldmægtig Petersens Breve og humoristiske Skildringer“ I—II (1859—66), „Gamle Minder fra Frederiks- berg og Vesterbro“ (under Mrk. Petersen 1866), „Fra det gamle Kongens Kjøbenhavn“ (I—II 1880—81), „Fra vore Fædres Tid“ (1884) og „Kjøbenhavnsliv i ældre og nyere Tid“ (1889). Uden at bære Vidne om nogen stor fortællende Evne giver disse i sin Tid meget læste Bøger hyggelige og ofte oplysende Billeder fra gammel Tid. D. i Kbh. — Gift 1850 Johanne Førster, d. 1888.

P. E.
Litt.: Erindringer i „Kjøbenhavnsliv i ældre og nyere Tid“ 1889 og i en Række Artikler i „Avisen“ 1888—90; Js. Michaelsen: „Fra min Samtid“ I 1890; N. J. Berendsen: „En gl. Journalists Erindringer“ 1918; Nekrologer i „Dan- mark“ 1892 (af Edgar Collin) og „Avisen“ 28/1 1891.

Davidson, Magnus Julius Henry (f. 11/11 1877), Orientrejseende. F. i Kbh. Forældre: Fabrikant Frantz Simon Julius D. og Maria Victoria Jørgensen. Blev Student 1895, gjorde Studier i Kiel 1897 og Heidelberg 1899, stude- rede en Tid Teologi og dyrkede særlig Religi- onsfilosofi og orientalske Sprog, deriblandt navnlig den vulgærarabi- ske Dialekt i Ægypten. Blev 1902 Premier- løjtnant i Artilleriet,

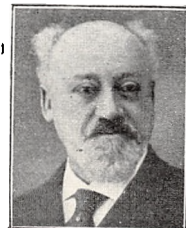

gennemgik 1905—08 Officersskolens ældste Klasse og var 1909—11 Chef for Hærens Laboratoriekontor, hvorpaa han udtraadte af Hæren for ved et Ophold i Ægypten at fortsætte sine orientalske Studier. Febr.— Juli 1912 foretog han med den engelske Forsker Hume en Rejse gennem hidtil ukendte Ørkenstrækninger fra Assuit ved Nilen til det Røde Hav og tilbage igen til Nilen. Tog derefter Ophold i en Ørken- landsby ved Kift (det gamle Koptos) fra Efteraaret 1912 til 1915 for saa grundig som muligt at lære de arabiske Fellahers Tænke- sæt og Levevis at kende. Efter sin Hjem- komst traadte han alter ind i Hæren, ud- nævntes til Kaplajn i Reserven og anvendtes i Krigsaarene meget i forskellige Hverv ved- rørende Interneringen i Danmark og Hjem- transporten (1918) over Kbh. af fremmede Soldater; 1917—18 udsendt som dansk Ge- sandtskabsdelegeret for at tilse østrig- ungarske Krigsfangelejre i Rusland. 1919 udtraadte han af Hæren og ansattes i Trans- atlantisk Co. som Direktør for „Brandt og Co.“ i Kairo, hvortil han afrejste Maj s. A. D. er en energisk og handledygtig Natur, i Besiddelse af udmærkede Sprogkundskaber og Evner til at omgaas og vinde Menne- sker. Som Resultat af hans folkloristiske og etnografiske Studier er et Værk om de ægypt- iske Fellahers Liv under Forberedelse. — Gift 1905 Anna Byrgesen Nyholm.

F. de F.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, S. 706; „Politiken“ 23/5 1912.

Davidson, Meyer Joseph (f. 5/7 1861), In- genjör. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Salo- mon D. og Hanne Levy. Tog polyteknisk Adgangseksamen 1877 og Eksamen som Kemiker 1883. Var der- efter til 1888 ansat ved Sukkerfabrikker i Ud- landet (Sverige, Tysk- land og Frankrig). 1890 oprettede han sammen med Ing. W. Konow In- genjörfirmaet Konow & D. i Paris, hvilken For- retning 1892 gik over til D. alene. Efter at have

forladt Sukkerindustrien kastede D. sig over Cementfabrikationen og opfandt 1893 en Rørmølle til Maling af Cement, der fik stor Betydning i den moderne Cementfabrikation og senere har fundet Anvendelse i andre Industrier til Finmaling af haarde Materialier. Denne Opfindelse skaffede ham Guldmedaille paa Verdensudstillingen i Paris 1900. Møllen er fremstillet i mangfoldige Eksemplarer og bliver anvendt i Fabrikker overalt i Verden. D. er Leder af „Compagnie générale pour la fabrication et l'application d'Elasto-ciment“ og af „Compagnie Universelle des Transmissions Lenix“. Han er desuden Repræsentant i Frankrig for det danske Firma F. L. Smidth & Co. Han nyder stor Anseelse i Frankrig og repræsenterer paa udmærket Maade den danske Ingeniørstand i Ulandet. — Gift 1) Jeanne Salzard. Ægteskabet opløst. 2) Daisy Krüger. Ægteskabet opløst. *M. C. H.*

Litt.: „Der Kominor und die Dana-Rohrmühle von F. L. Smidth & Co.“ 1909; Poul Larsen: „Recent technical developments in the cement industry“ 1911.

Davidson, Peder Cecilus (f. $\frac{12}{3}$ 1866), Højskoleforstander. F. i Hove ved Lemvig. Forældre: Smed David Jensen og Sidsel Pedersen. Blev Seminarist fra Ranum Seminarium 1886. Da Indre Missions første Højskole 1887 rejstes i Nørre Nissum, blev D. s. A. Lærer ved denne og virkede her, til han 1891 overtog Ledelsen af den nyoprettede Haslev Højskole, som han siden har ledet med saa stor Dygtighed, at den er blevet den mest søgte af Indre Missions Højskoler; siden 1891 har den haft ca. 8000 Elever. Der er oprettet Haandværker- og Landbrugsafdeling, hvilken sidste 1904 udskiltes som selvstændig Skole. D. indtager en fremskudt Stilling inden for Indre Missions Foreningsliv. — Gift 1892 Andrea Margrethe Bülow.

F. N.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ S. 72; Blauenfeldt: „Den indre Missions Hist.“ 1912; Nordahl-Petersen: „Danmarks Højskoler“ 1909, S. 324—26; „Nationaltid.“ $\frac{29}{10}$ 1916.

Debbs, Lucas Jacobson (1623— $\frac{28}{9}$ 1675), Præst, topografisk Forfatter. F. i Stubbe-købing. Fader: Sognepræst Jacob Nielsen. Blev Student 1647, ordineredes til Præst 1651 og blev s. A. Kapellan i Thorshavn, 1652 Sognepræst og Rektor sst., 1667 Viceprovst, 1670 Landprovst, 1673 under et Ophold i Kbh. Magister. Han var en lærd Mand med megen Retsfølelse; hans Optræden til Bedste for Befolkningen mod Foged og Øvrighed bragte ham i adskillige Vanskeligheder. Han har gjort sit Navn kendt ved den 1673 udkomne „Færoæ et Færoa

reserata“ (Færøernes og Færøernes Indbyggeres Beskrivelse), der endnu er en Hovedkilde til Færøernes ældste Topografi; endvidere udgav han „Kgl. Majestæt ved Profeten Jeremias afmalet“ (1673), der gennem talrige Citater af Bibelen søger at vise, hvilken Ærbødighed et Lands Undersaatter skylder deres Arvekonige. D. i Thorshavn. — Gift 1652 Anna Rasmusdatter.

P. E.

Litt.: O. Wormii Epistolæ 1728; „Ny kirkeh. Saml.“ VI 1872—73; N. Andersen: „Færøerne 1600—1709“ 1895.

Degen, Carl Ferdinand ($\frac{1}{11}$ 1766— $\frac{9}{4}$ 1825), Matematiker. F. i Braunschweig. Forældre: Musiker, Maler Johan Philip D. og Henriette Regine Schultz. Kom 1771 til Kbh. med Faderen, som var blevet ansat i det Kgl. Kapel. Trods Faderens knappe Kaar blev han, ved Arveprins Frederiks Understøttelse, Student 1783. Hans mangesidige Interesser førte ham ind paa Studiet af Lovkyndighed, Teologi, Sprog, Filosofi, Naturvidenskab og Matematik. Ogsaa i Musikteori var han meget kyndig. 1792 fik han samtidig Prisen for Universitetets teologiske og matematiske Opgaver (første Gang uddelte), og 1798 blev han Doktor for en indsigtfuld, væsentlig filosofisk Afhandling, paavirket af Kant („Tentamen theorum heuristicæ generalis adumbrandi“). 1814 efterfulgte han Wøldike som Universitetsprofessor i Matematik. D. har en paa Baggrund af Samtiden betydelig videnskabelig Produktion, der viser Selvstændighed og Skarpsindighed. Særlig kendt er hans „Canon Pellianus“ (1817, tabellarisk Bidrag til Løsning af ubestemte Ligninger af 2. Grad) og „Tabularum ad faciliorem et breviorum probabilitalis computationem utilium enneas“ (1824). Hans Universitetsforelæsninger manglede noget Plan og Fasthed, men gav rige Impulser bl. a. ved hans paa den Tid herhjemme ualmindelige Kendskab til de store udenlandske Matematikeres banebrydende Undersøgelser. De gav saaledes en væsentlig Støtte til den Højnelse af Matematikstudiets Niveau, som Artiumsordningen af 1805 forudsatte. D. i Kbh. — Gift 1801 Sophie Petersen Rosted, d. 1851.

P. H.

Litt.: „Dsk. Litt. tid.“ 1825, S. 266; „Mess. franç. du Nord“ 1825, S. 497; „Tidskr. f. Mat.“ 1873, S. 168 f.; Bjerknæs: „N. H. Abel“ 1880, S. 5; Niels Nielsen: „Mat. i Danm. 1801—1908“ 1910, S. 26 og S. 168; „Fra Ribe Amt“ IX—XII, S. 477, 497.

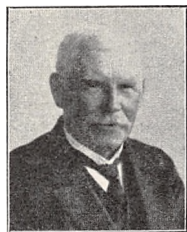
Degn, Thord (—1360—), Landstingshører i Viborg. Antoges tidligere at være Forfatter af de saakaldte Thords Artikler, den vigtige, til Jyske Lov sig sluttende Retsoptegnelse. I nyere Tid har J. Kinch imidlertid med gode Grunde hævdet, at Artiklerne hidrører fra Thord Litle, der sandsynligvis var Landsdommer i Viborg ca. 1300. *Fz. D.*

Litt.: J. Kinch i „Saml. t. j. Hist. og Top.“ II 1860—61, S. 230—47; H. Matzen: „Forelæsninger over den danske Rethistorie. Indledning.

Retskilder“ 1897, S. 204—13; P. J. Jørgensen: „Udsigt over den danske Retshistorie“ 2. Udg. 1913, S. 40—41, 43—44.

Dehn, Agnes N., se **Gjorling**.

Deichmann, Adam Vilhelm (^{22/11} 1845—^{31/1} 1916), Gartner. F. i Kbh. Forældre: Mægler Jørgen D. og Pauline Elisabeth

Fjelsted. Var efter Lære-aarene en Tid Bestyrer hos Handelsgartner Hintze, siden ansat ved Botanisk Have og endelig Overgartner paa Frederiksgave. Det var dog særlig som Forsøgsleder, Forretningsfører og Foreningsmand, at hans Navn blev kendt; han var 1875—1905 For-

søgsleder for Markfrøkontoret, fra 1891 til sin Død Kasserer, Sekretær og Forretningsfører for „Østifternes Haveselskab“ og fra 1900 Forsøgsleder for dette Selskab; 1901—16 var han endvidere Kasserer for „De samvirkende danske Haveselskaber“, og 1894—1900 redigerede han Medlemsbladet „Ydun“. Salgsudstillingerne af Frugt fra „Østifternes Haveselskab“'s Medlemmer ledede D. fra deres første Begyndelse 1910. Endelig har D. været med til at stifte „Skolehaven“ og har ivrig virket for denne sociale Sag, ligesom han har haft Tilknnytning til „Kbh.s Haveselskab“ og „Gartnerens Alderdomshjem“. Hans store Arbejdsevne satte ham i Stand til at overkomme alle disse forskellige Hverv, og hans livlige og elskværdige Væsen skaffede ham mange Venner blandt Landets Havebrugere. D. i Kbh. — Gift 1873 Nicoline Petersen. A. L.

Litt.: Nekrolog i „Haven“ 1916, S. 17.

Deichmann, Bartholomæus (^{5/2} 1671—^{17/4} 1731), Biskop. F. i Kbh. Forældre: Byfoged Peder D. og Else Pedersdatter. Blev Student

1688 og tog teologisk Embedseksamen 1690; var 1693—96 Feltpræst ved et dansk Hjælpekorps i England og 1696—99 Hofpræst hos Prins Carl. 1699 blev han Stiftsprovst i Odense, men udnævntes s. A. til Biskop i Oldenborg. Allerede 1700 blev han dog Biskop i Viborg, i

hvilken Stilling han udfoldede stor Dygtighed; 1713 forflyttedes han til Kria. Ogsaa her udviste han stor administrativ Dygtighed, men synes mere at have optraadt i verdslige Sager end i gejstlige. Han arbejdede meget for at opbølge Norge i økonomisk Hensende og forsvarede Nordmændene heftigt mod Forsøg paa at nedstædem dem. Men samtidig vilde han indynde sig

hos Kongeparret ved at anklage Embedsmændene for i Dronning Anna Sophies Navn at have ladet sig bestikke. Han gav derved Stødet til Kommissionen af 1724, der skulde undersøge dette Forhold, og tog selv stor Del i dens Arbejde, hvorved flere af hans personlige Modstandere blev ramt. Efter Kongens Død 1730 blev han af de nye Magthavere afsat og døde snart efter. Hans Sans for Videnskab og overordentlige Administrationstalent var parret med en udpræget Egennytte og Nepotisme, der let skabte ham Fjender. En Del af de haarde Anklager, der er rejst imod ham, er derfor sikkert overdrevne. D. i Kria. — Gift Else Rosenmeier, d. 1745. Th. B. B.

Litt.: Weinwich i „Iris og Hebe“ 1809 I; L. Daæ: „Af Joh. v. Bülow's Pap.“ 1864; C. Bruun: „Fr. Rostgaards Liv og Levnet“ 1870; „Norsk Tidsskr.“ II 1848; Breve i „Norske Saml.“ I 1852 og „Norsk teol. Tidsskr.“ 1885; J. Møller i „Mnemosyne“ I 1830; Vilh. Bang i „Hist. Arkiv“ 1885; Holm: „Danmark—Norges Historie 1720—1814“ I—II 1891—94; Norsk „Morgenbl.“ 1901, Ekstra-Nr. S. 155 og 157; „Breve fra Hans Gram“ 1907.

Deichmann, Jacob (^{4/7} 1788—^{23/8} 1853), Boghandler. F. i Boddum, Thy. Forældre: Sognepræst Lauritz Bartholomæus D. og Elisabeth Sophie Buch.

Blev Student 1802, kun 14 Aar gl., Cand. juris 1805. En Tid var han Kopist i Rentekammeret, og hans Hu stod vistnok til videnskabelig Syssel; stærk Kundskabstrang og Læselyst prægede ham hele Livet. Men da han 1808 blev gift med en

Datter af den faa Aar før afdøde Boghandler Søren Gyldenald (s. d.), og dennes Enke ønskede at afhænde Forretningen, overtog D. den 1809 og førtes saaledes, kun 21 Aar gl., ind i en helt ny Virksomhed, hvortil han manglede al praktisk Foruddannelse. Med sit hurtige Nemme og sin store Flid vandt han dog snart et solidt Indblik i de forskellige Grene af Boghandelen, og allerede 1814 foretog han en betydningsfuld Udvidelse ved Oprettelsen af en Sortimentshandel, der ikke blot omfattede dansk, men ogsaa — i større Stil end hidtil kendt herhjemme — udenlandsk Litteratur, ligesom han opnaaede Bevilling til at føre Udsalg fra Strandmøllens Papirfabrik. I Forlagsvirksomheden mærkedes derimod den tøvende Forsigtighed, som var et Grundtræk i hans Natur, og som ogsaa kunde være berettiget i disse Statsbankerottens Aar. Med den opblomstrende nationale æstetiske Litteratur indlod han sig næsten ikke, og selv da Tiderne senere bedredes og hans Forlag voksede, beholdt det et overvejende videnskabeligt Præg. D.s egentlige Betydning ligger da ogsaa mindre i hans Forlagsvirksom-

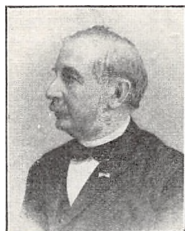
hed end i hans Arbejde for at bringe dansk Boghandel ind under faste Former. Paa- virket af den tyske Boghandels stærke Organisation stiftede han 1837 „Boghandlerforeningen“, der efterhaanden gjorde Boghandlerstanden til en virkelig Korporation, og gennem hvis Vedtægter Handelen med Bøger fik en højst fornøden Regulering. Ogsaa ved at etablere flere af sine Medhjæl- pere i svenske og norske Byer (bl. a. C. W. K. Gleerup i Lund) og derved sikre Marke- det for danske Bøger i Nabolandene har D. indlagt sig blivende Fortjenester. 1846 over- drog han Sortimentet og 1850 Forlaget til sin Discipel og høje Haand Fr. V. Hegel (s. d.). Stilfærdig og tilbageholdende skyede han offentlig Fremtræden; vel var han 1838 og 1840 Medlem af Roskilde Stænderforsam- ling, men uden at attraa politisk Indflydelse; hans konservative Tænkemaade frastødtes af Tidens begyndende Frihedstendenser, og sine sidste Aar levede han stærkt tilbage- trukken, optaget af en omfattende Læsning; især for engelsk Historie nærede han en levende Interesse. D. i Lyngby. — Gift 1808 Bolette Cathrine Kraft Gyldendal, d. 1877.

S. D.

Litt.: Slægt i Grandjean: „Stamt over P. J. D.s Efterkommere“ 1905 og „Stamt. over Jens Mortensen Gyldendals Efterkommere“ s. A.; C. Molbech: „J. D.“ 1853; L. C. Nielsen: „Fr. V. Hegel“ I 1909; P. Hennings: „Mindeskraft for J. D.s og Hustrus Legat“ 1904; C. Nyrop: „Den danske Boghandels Historie“ II 1870; Nekrolog af J. H. i „Dansk Boghandertid.“ ⁷/₁₀ 1854; Brev i „Breve til og fra F. C. Sibbern“ 1866 I.

Deichmann Branth, se Branth.

Delbanco, Otto Herman (¹⁰/₁ 1821—²/₃ 1890), Boghandler. F. i Kbh. Forældre: Over- retsprokurator Moses D. og Beate Kalkar. Blev Student 1839, Cand. juris 1844 og rejste der- efter til Leipzig for at lære Boghandelen. Hjem- kommen aabnede han 1846 i Gothersgade en Boghandel sammen med C. C. Lose, hvis Musik- handel optoges deri. 1859 grundede dette Firma i Forening med Gyldendalske Boghandel

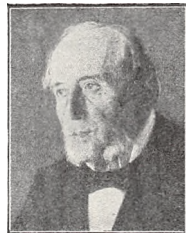
og C. G. Iversen „Forlagsbureauet“, hvis største Foretagende blev Udgivelsen af „Illu- streret Tidende“, som efter udenlandsk Mønster startedes 1859. D. var anonymt dets Tekstredaktør, og ved sin stilfærdige Elsk- værdighed og Evne til at omgaas Mennesker formaadede han at skaffe det Medarbejdere i litterære og videnskabelige Kredse. Med stor Pligtroskab og en minutøs Ordenssans røgtede han i en lang Aarrække dette sit Hovedhverv, men efterhaanden føltes der en vis Stagnation i Bladets Ledelse, og da der i 70'ernes litterært bevægede Dage kom en Del Kritik til Orde mod den anonyme

Redaktion, trak han sig 1880 tilbage. Alle- rede 1861 var han udraadt af Kompagni- skabet med Lose og drev derefter en selv- stændig, men ikke meget omfangsrig For- lagsvirksomhed. Af Betydning for vor Bog handel blev det, at han 1854 stiftede den første Organ „Dansk Boghandertidende“, der fra 1866 kom til at omfatte hele Nor- den og efter hans Død overtoges af Bog- handlerforeningen, hvis Festskrift han ud- gav 1887. Ogsaa Oprettelsen af „De danske Boghandleres Hjelpekasse“ skyldes ham. D. var meget musikalsk interesseret og i en Aarrække Medlem af „Musikforenin- gens“ Bestyrelse. D. i Kbh. — Gift 1847 Poulaine Antonie Augusta Plätzer, d. 1904.

S. D.

Litt.: Ovsn. Festskrift 1887; C. Nyrop: „Den danske Boghandels Historie“ II 1870; Vilh. Østergaard i „Ill. Tid.“ ²/₃ 1909; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ¹⁰/₈ 1890, „Nord. Boghandertid.“ ⁸/₈ s. A. og i „Danmark“ V 1891.

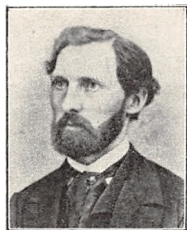
Delcomyn, Ernst Adolph Joseph (²/₁ 1828 —⁹/₃ 1913), Handelsmand. F. i Odense. For- ældre: Bøssemejer Carl Henrik D. og Jo- hanne Dorothea Vol- kens. Kom som ganske ung til Handelen og rejste 1849 til Hamborg og senere til London, hvor han 1854 sammen med en Broder opret- tede det endnu bestaa- ende Firma Fr. & A. D. Han oparbejdede bl. a. en betydelig Forretning med danske og skandi- naviske Landbrugsprodukter og udrettede et betydeligt og resultatrigt Arbejde for en udvidet og fastere Handelsforbindelse mel- lem de skandinaviske Lande og England. Det skyldtes ham, at der blev truffet den for de danske Eksportører praktiske og fordelagtige Ordning, at Varerne var solgt inden Afskibningen fra Danmark i Stedet for som tidligere at gives de engelske Fir- maer i Konsignation. Da Udførslen af dansk Korn paa Grund af ændrede Forhold blev betydningsløs, optog han ogsaa For- retning paa Finland og Rusland. 1883 ud- nævntes han til dansk Generalkonsul i London, efter at derboende Danskere og den danske Handelsstand i særlig Grad havde gjort sig til Talsmand for hans Ud- nævnelse; hans glimrende Forbindelser og sjældne Kendskab til engelske Forhold gjorde ham ogsaa særlig egnet til den vig- tige Post. D. i London. — Gift 1856 Anna Comb, d. 1915.

Litt.: H. Faber i „Ill. Tid.“ ¹/₃ 1904 og i „Danske og Norske i London“ 1915.

Demant, Hans Stephan Anthon Ludvig (²⁶/₁₂ 1828—⁸/₂ 1897), Mekaniker. F. i Hjal- lese ved Odense. Forældre: Prokurator Hans Jørgen D. og Marie Cathrine Jørgen-

sen. Kom 1842 i Urmagerlære i Odense, blev Svend 1848 og Mester 1852. 1854—62

var han etableret som Urmager i Odense og arbejdede navnlig med Taarnure; siden tog han som en af de første herhjemme fat paa Fabrikation af Symaskiner. Han grundlagde en Fabrik og naaede ret betydelige Resultater, ligesom han gjorde smaa selvstændige Opfindelser, bl. a. en Skomagermaskine; i sine senere Aar fabrikerede han ogsaa Cykler. I Odenses Foreningsliv spillede han i mange Aar en Rolle. Han var en ejendommelig Personlighed, en gammeldags, solid Haandværker, der kun ved ydre Paavirkning lod sig bevæge til at udstille sine Fabrikater, men herved vandt talrige Hædersmedailler. Han var meget godgørende i det stille og paa en praktisk fornøftig Maade; 1894 grundede han „D.s Familiestiftelse“ i Odense. D. i Odense. — Gift 1861 Renate Ottilie Therese Rennebarth, d. 1874. R. B.

Litt.: Lauritsen: „Odense i Billeder“ 1874; Nekrolog i „Fyens Stiftstid.“ 8/2 1897.

Demant-Hatt, Emilie Laurentze (f. 24/1 1873), Malerinde, Forfatterinde. F. i Selde, Salling. Forældre: Købmand Hans Frederik Christian Hansen og Emma Duzine Demant.

Søsterdatter af Hans Demant (s. d.). Blev 1899 Elev af Kunstakademiet og udstillede 1902 og følgende Aar paa Charlottenborg. Det blev dog paa et helt andet Felt end Malerkunsten, hendes Evner naaede deres Udfoldelse. Efter

en Rekognosceringsstur til det svenske Lapland 1904 bragte hun 1907—08 til Udførelse en længe næret Plan, idet hun levede et Aar blandt Torne- og Karesuando-Lapperne som en af deres egne. Fru D.-H. er den første, der fra saa nært Hold har studeret Lapperens Liv; de rige Erfaringer, hun derigennem har vundet om deres Livsførelse og Tankesæt, har hun nedlagt i „Med Lapperne i Højfjeldet“ (1913). Et andet Resultat af samme Rejse blev Lappen Johan Turis Arbejde „Muittalua Samid Birra“ (paa Dansk „En Bog om Lapperens Liv“ 1910). Fru D.-H. staar vel paa Titelbladet kun som Udgiver og Oversætter; hendes virkelige Andel i Bogens Tilblivelse er dog langt større. Der er ingen Tvivl om, at hendes varme Interesse for og Kendskab til Nomadlivet har virket ansporende og formaet at lokke Turis Tanker frem, og at uden hende vilde dette etnografisk for-

tjenstfulde Arbejde aldrig være blevet til. Sit Kendskab til Lapperne har Fru D.-H. uddybet under flere senere Studieophold i Landet. Ved sin Mands Arbejder har hun ydet betydelig baade kunstnerisk og videnskabelig Bistand. — Gift 1911 Etnografen Aage Gudmund Hatt (s. d.). Th. Th.

Litt.: „Nationaltid.“ 16/12 1910; „Fataburen“ 4. Hæfte s. A.; „Dagens Nyheter“ 12/12 s. A.; Joh. V. Jensen i „Riget“ 19/12 s. A.; Haamsun i „Politiken“ 15/1 1911; Wiklund i „Sv. Dagbladet“ 22/12 1913; Josselin de Jong i „Intern. Archiv f. Ethnographie“ XXIV 1918.

Dencker, Hans Frederik Carl (17/1 1861 —20/8 1897), Statskonsulent i Maskinbrug. F. i Aalborg. Forældre: Møllebygger Johan August Frederik D. og Karen Erichsen. Lærte Møllebyggerfaget og blev Svend 1878. Han havde

Lyst til at erhverve sig større teoretisk Indsigt og tog 1879 Adgangs-eksamen til Polyteknisk Læreanstalt, hvorfra han tog Eksamen som Cand. polyt. 1885; s. A. ansattes han under Kbh.s Magistrat. Allerede medens D. studerede ved Læreanstalten, havde han

paataget sig Arbejder som Mølleriingeniør, og han var i de følgende Aar paa forskellig Maade knyttet til Mølleriindustrien. 1/7 1890 blev han ansat som Statskonsulent i Maskinbrug; det var i de Aar, der oprettedes en Mængde Andelsmejerier, og D. var meget virksom med Udarbejdelsen af Planer for disse Mejerier særlig vedrørende Indlæg af Kraftmaskiner. Desuden medvirkede D. ved eller ledede de offentlige Redskabsprøver, som netop ved den Tid begyndte at komme ind i faste Rammer. Han har forfattet nogle Prøveberetninger, som offentliggjordes i „Tidsskrift for Landøkonomi“ i Begyndelsen af 1890erne. D. var en flittig Mand, som samvittighedsfuldt gik op i sin Gerning; han var en selvstændig og noget selvfølede Natur. Det betragtedes som et Tab, da han gik bort i en ung Alder, netop som han havde oparbejdet sig Autoritet og Anseelse. D. i Kbh. — Gift 1887 Maria Møller, d. 1910. A. C.

Litt.: Nekrologer i „Ugeskr. f. Landmænd“ 1897, S. 470 og „Ingeniøren“ s. A., Nr. 37.

Dernath, Magnus v., Rigs greve (31/8 1765 —15/4 1828), Statsmand. F. vistnok paa Hasselburg, Holsten. Forældre: Rigs greve Frederik Otto v. D. og Elisabeth Christine v. Plessen. Studerede i Kiel og i Tyskland og blev 1787 Auskultant i Rentekammeret, n. A. Deputeret i General-, Land-, Økonomi- og Kommercekollegiet. 1794—95 var han til daglig opvartende Kammerherre hos Christian VII og levede siden en Aarrække som Godsejer. Han ejede 1794—99 Antvorskov og arvede efter Faderen 1805

Hasselburg og Godserne Aakjær og Dybvad. 1808 indtraadte han i det holstenske Feltkommissariat og fulgte med Pontecorvos Stab til Allona, hvor han repræsenterede Danmarks økonomiske Interesser hos de allierede Generaler. 1810 blev han Gesandt i Stockholm, hvor han i Tillid til Napoleons Støtte med stor Iver virkede for Frederik VI's Kandidatur til Sveriges Trone. Efter Carl Augusts Død s. A. satte han alt ind paa at oprette en skandinavisk Union og haabede selv at blive Rigskansler; han ansaa, endog efter Bernadottes Valg til Kronprins og Tronfølger, Hertug Frederik Christian af Augustenborg for Kongens farligste Medbejler. Han arbejdede derefter ihærdig paa at skille Bernadotte fra Napoleon, men blev 1812 rappelleret paa Grund af nogle uforsigtige Udtalelser, udnævntes s. A. til Gesandt i Dresden og var 1815—25 Minister i Madrid. Ved N. Rosenkrantz' Død var han udsat til hans Efterfølger, men hans slette Økonomi og Upaalidelighed, der stillede hans fremragende Evner i Skygge, hindrede det. D. i Kbh. — Gift 1787 Komtesse Sophie Magdalene Charlotte Bernstorff, d. 1841.

L. B.

Litt.: „Elise v. Bernstoff, Gräfin v. D.“ I 1896, 4 ff.; „Wolf Graf Baudissin“ 1880, S. 248 ff.; Bobé: „Reventlowske Pap.“ V 1902, 190 ff. med Stamtavle; sst. VII 1906, S. 440.

Dessau, Benny (f. ¹⁵/₁ 1868), Bryggeridirektør. F. i Horsens. Forældre: Mægler Salomon D. og Flora Meyer. Brodersøn af D. D. (s. d.). Uddannede i Handelen, først i Kbh., senere i Hamborg og London, og blev 1891 Prokurist paa Tuborg Fabrikker, for hvilke han efter Philip W. Heymans Død blev Direktør 1894. I denne Egenskab har han arbejdet stærkt for Bryggeriets Udvikling, saaledes at dette efterhaanden er blevet et af Verdens bedste og et af dem, der har ført an paa moderne Bryggeritekniks Omraade. Med levende og smart Forretningssans har han gjort sin Fabriks Produkter verdenskendte, samtidig med at han har skabt sig en ledende Stilling og betydningsfuld Indflydelse paa dansk Ølproduktion i det hele taget, idet han 1899 overtog Direktionen af „De forenede Bryggerier“ og var Sjælen i det 1903 iværksatte Samarbejde mellem „De forenede Bryggerier“ og Carlsbergbryggerierne. Den ved disse Sammenslutninger skabte Koncentration af Driften har medført betydelige Resultater i teknisk og økonomisk Henseende. D. er som Forretningsmand først og fremmest Organisator. Har hans Virksomhed ikke hørt til de

banebrydende og skabende, har dog hans Klarhed og praktiske Sans, hans Arbejdssomhed og Evne til at mægle, hans personlige Elskværdighed gjort ham til en af de betydeligste ledende Mænd indenfor dansk Industri, hvortil ogsaa hans Lyst til og Anlæg for repræsentative Stillinger gør ham særlig skikket. Han hører derfor ogsaa til de mest benyttede og mest udnyttede Mænd i dansk offentligt Liv, og det er et utroligt Antal Hverv, han har røgtet og stadig røgter. Han er saaledes bl. a. Formand for Bryggeriforeningen, for Mineralvandsfabrikanernes Forening i Kbh. og for Danske Mineralvandsfabrikanteres Fællesforening, Næstformand for Industriforeningen i Kbh. og for Industriraadet. Han har ledet og deltaget i Ledelsen af Danmarks Repræsentation paa en Række officielle udenlandske Udstillinger. Under Verdenskrigen har han haft fremragende Del i det Organisationsarbejde, der er udfoldet for Danmarks Forsyning med udenlandske Varer, hvorhos han har deltaget i Ledelsen af en Række humane Institutioner. — Gift 1891 Paula Heyman.

R. B.

Litt.: „Politiken“ ²⁴/₇ 1914; Karl Meyer: „De forenede Bryggerier 1891—1916“ 1916; „Verden og vi“ ¹¹/₁ 1918; „Berl. Tid.“ ¹⁴/₁ s. A.; „Politiken“ og „Nationaltid.“ ¹⁵/₁ s. A.

Dessau, David (¹⁴/₉ 1819—⁹/₁ 1893), Stenograf. F. i Horsens. Forældre: Destillatør, Sukkerbager Isak Salomon D. og Jette Hertz. Blev Student 1839; var en Aarrække Medarbejder ved „Berlingske Tid.“ Rejste 1848 til München for at lære Stenografi af Gabelsberger, ansattes 1849 som Stenograf ved den grundlovgivende Rigsforsamling og fik det Hverv at uddanne Stenografer til den nye Rigsdag. 1850 blev han Overstenograf i Landstinget, 1855 Folkelingssekretær, 1864 Landstingssekretær, 1865 til sin Død Rigsdagens Bureauchef. Udgav 1853 „Lærebog i Stenografi“, en Bearbejdelse af Gabelsbergers berømte „Anleitung“, og 1859, efter at have sluttet sig til Dresdner Beschlusse, en Oversættelse af Gratzmüllers Prisskrift som „Kortfattet Lærebog i Gabelsbergers Stenografi“, efter hvilken alle danske Stenografer de følgende 30 Aar uddannedes (5. Udg. 1894). D. er Skaber af den første brugelige danske Kortskrift; men Systemet fik under hans Hænder hverken nogen national Klædning eller nogen færdig Form. Dog bygger ogsaa norsk og svensk Gabelsberger-Stenografi mere eller mindre paa hans Arbejde. I Tyskland nød D., „Gabelsbergers lærte Schüler“, stor Anseelse. D.

udgav iøvrig 1874 og 1884 Oversigter over Rigsdagens Virksomhed siden 1849. D. i Kbh. — Gift 1851 Betty Heilbuth, d. 1890.

P. S.

Litt.: „VI. Internat. Stenographentag 1913 in Budapest“ 1914, S. 58 ff.; Döwerg: „Entwicklungsgesch. des Gab. Systems“ 1915, S. 375 ff.; Nekrolog i „Korrespondenzblatt“ 1893, S. 14—15.

Dessau, Hartvig Salomon (f. ¹⁰/₅ 1854), Handelsmand. F. i Horsens. Forældre: Mægler Salomon D. og Flora Meyer. Brodersøn af D. D. (s. d.). Fik sin

Købmandsuddannelse i Firmaet Beckett & Meyer, Kbh., hvor han var Prokurist fra 1876, til han ¹/₁ 1883 etablerede sig selvstændig efter 1882 at have løst Grossererborgerkab under Firma H. D. & Co. (Kolonialvarer). Firmaet har under

hans dygtige, energiske Ledelse naaet et betydeligt Omfang. Han nyder stor Anseelse i den københavnske Handelstand og har derfor i Aarenes Løb haft adskillige Tillidshverv; bl. a. har han været Medlem af „Kbh.s Bedømmelses- og Voldgifts-Udvalg for Kaffehandelen“. Hans Bestridelse heraf har vundet almindelig Anerkendelse. Han har endvidere været Medlem af Sø- og Handelsretten fra 1906 og af „Udvalget til Undersøgelse af den kgl. grønlandske Handels Drifts- og Virkemaade“ 1906—08, valgt af Indenrigsministeriet. — Gift 1888 Anna Meyer. O. T.

Litt.: „Børsen“ ³/₁₀ 1907; „Dansk Handels Tidende“ ⁵/₁₀ s. A.

Dessau, Martin (f. ²²/₁ 1865), Forretningsmand. F. i Horsens. Forældre: Mægler Salomon D. og Flora Meyer. Brodersøn af

af D. D. (s. d.). Gik i Horsens Latinskole og ansattes 1879 i Firmaet Philip W. Heyman, der drev Kbh.s Svin slagteri, for hvilket Firma D. i en Alder af 18 Aar blev Rejsende i Danmark. 1885 ansattes han som Bestyrer af Fyns Svin slagteri i Assens, der da tilhørte samme

Firma, og 1888 overtog han Direktørposten ved Slagelse Andels Svin slagteri, hvis Anlæg han forestod. 1890 udsendtes han af Indenrigsministeriet til Irland for at undersøge Aarsagen til, at irsk Flæsk betaltes med højere Pris i England end dansk, og var i de følgende Aar Dommer over Svin ved sjællandske Dyrskuer og ved Landmandsforsamlingen i Randers. 1895 anlagde han Odense offentlige Slagtehus og Eksport-Slagteri og fik en 30aarig Koncession

paa at drive offentlig Slagtning i Odense, hvilken Koncession 1897 solgtes til et Selskab paa 6000 fynske Landmænd. S. A. ¹/₉ overtog D. Stillingen som forretningskyndig Leder af A/S Burmeister & Wains Maskin- og Skibsbyggeri, hvilken Stilling han fratraadte ³¹/₃ 1919 for at indtræde i Selskabets Bestyrelse. 1908 købte han Frbg. Metalvarefabrik, hvis Aktier senere offentlig udbødes. I dette Selskabs Bestyrelse og Direktion har han stadig Sæde. D. er en udpræget Købmandstype af moderne Støbning og har i Reorganisationen og Ledelsen af Burmeister & Wain gjort et betydningsfuldt Arbejde ved at medvirke til denne Virksomheds Modernisering og Fremdrift; ved sin Virksomhed dér og i andre store Selskaber lægger han stor Handlekraft, Energi og Administrationsevne for Dagen. Han er nær knyttet til Landbo-Interesser og har 1905 og 1913 været en af de ledende ved Dyrskuerne i Kbh., ligesom han er Medlem af den sjællandske Bondestands Sparekasses Tilsynsraad. 1906 var han Venstres Kandidat til Folketinget i Slagelse-kredsen. — Gift 1902 Ellen Margrethe Salomonsen, d. 1916. H. E.

Litt.: „Aktieselskabet Burmeister og Wain 1846—1906“ 1906; A. Peschcke Koedt i „Sorø Amtstid.“ ²³/₃ s. A.; „De 1000 Hjem“ ²⁴/₃ 1912; „Berl. Tid.“ ²⁴/₁₂ 1918; „Politiken“ ²²/₁₂ s. A.

Detharding, Georg (¹³/₅ 1671—¹⁹/₁₀ 1747), Læge. F. i Stralsund. Forældre: Læge Georg D. og Anna Cathrine Nesen. Studerede Medicin i Rostock, Leyden og Leipzig samt i

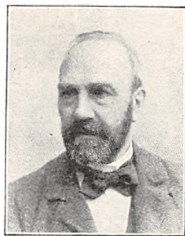
Aldorf, hvor han disputerede for Doktorgraden 1693 og kreeredes 1695, var Prof. i Anatomi i Rostock 1697—1732 og indkaldtes derefter til Kbh.s Universitet som Franckenaus Efterfølger. Han havde i Tyskland været anset som en begavet og lærd Mand, men kunde ikke her i Landet hævde sit tidligere Ry, hvortil hans Alder i Forbindelse med de slette Studieforhold efter Branden 1728 maaske har bidraget. Hans talløse Skrifter, der vidner om megen Flid, indeholder enkelte gode og originale Iagttagelser, saasom om Marskfeber epidemien i Ejderstedt og Koppesygdommen i Grønland, hvis smitsomme Natur han synes at have haft en korrekt Opfattelse af. Men Størstedelen indeholdt intet væsentligt nyt. D. i Kbh. — Gift Maria Reuschen. O. P.

Litt.: „Dän. Bibl.“ IV 1743; Herholdt og Mansa: „Saml. t. d. d. Medicinalhist.“ 1833—35; V. Ingerslev: „Danmarks Læger og Lægevesen“ II 1873; J. Petersen: „Den danske Lægevidenskab 1700—50“ 1893.

Deuntzer, Johan Henrik (²⁰/₅ 1845—¹⁰/₁₁ 1918), Retslærd, Politiker. F. i Kbh. Foræl-

dre: Arkitekt, Murmester Johan Jacob D. og Sophie Margrethe Kornbech. Blev Student 1862, deltog som frivillig i Feltoget 1864, Cand. juris 1867, fik Universitetets Guldmedaille for en retsvidenskabelig Afhandling 1869, Volontær i Generaldirektoratet for Skattevæsenet, 1870 i Justitsministeriet, Sekretær i Processkommissionen, foretog 1871 en videnskabelig Udenlandsrejse til Østrig, Frankrig og England, blev 1872 efter Konkurrence Prof. ved Universitetet — Fag Civilrettens første Afdeling og fra 1875 tillige Processen, — 1891—1901 Referendarius consistorii, 1894 ekstr. Assessor i Højesteret, s. A. Dr. juris honoris causa, 1901—05 Konsejlspræsident og Udenrigsminister i det første egentlige Venstreministerium i Danmark. Som Doctent fordrede han Forstaaelse og Tilegnelse af Retsstoffet og var en Modstander af Udenadslæren og tomt Hukommelsesarbejde. Som Forfatter brød han ikke nye Baner. Han var en nøgtern og konkret Aand. Med sin praktiske Retssans forbandt han udpræget historisk Evne. Retsvidenskabens Grundproblemer fængslede ham derimod ikke, ved Undersøgelser af dens almindelige Spørgsmaal svigter hans sædvanlige Sikkerhed, han bliver vaklende og giver sig Kompromiset i Vold. D.s Konkurrenceafhandling „Om Fuldmagt og dermed beslægtede Forhold“ (1872), af betydelig analytisk Værd, danner en enkeltstaaende formueretlig Enklave i hans frugtbare Produktion. En Række af hans Skrifter, korte, knappe, sammentrængte, en Mellemform mellem de Grundrids og en Lærebog, bidrog ved deres Fremkomst væsentlig til at afskaffe eller i hvert Fald formindske de hidtil gængse Diktatorforelæsninger. Støbte i denne Form er i det store og hele „Kort Fremstilling af den danske Arveret“ (1873, 4. Udg. 1887), „Kort Fremstilling af den danske Personret (2. Afsnit af Privatrettens alm. Del)“ (1874, 3. Opl. 1889), „Kort Fremstilling af Retssystemets navnlig Privatrettens alm. Del (1. Afsnit)“ (1875, 3. Udg. 1894), „Kort Fremstilling af den danske Næringsret“ (1879, 2. Udg. 1890), „Om Appel i civile Sager efter dansk Ret“ (1880, 3. Udg. 1898), „Den ekstraordinære Civilproces“ (1880, 2. Opl. 1884, 2. Udg. 1894), „Om Forligsmægling i civile Sager“ (1887, 3. Opl. 1898), „Om Arrest og Forbud i civile Sager efter dansk Ret“ (1888, 2. Udg. 1897) og „Den danske Civilproces fremstillet til Brug for de studerende“ (1901). Bredere i Fremstilling og af større videnskabelig og praktisk Værdi er „Den danske Familieret“ (1882, 4. Udg. 1899), opbygget paa et solidt

retshistorisk Fundament, „Den danske Skifteret“ (1885, forkortet Fremstilling 1889, 2. Udg. 1897), D.s Hovedværk, og „Den danske Arveret“ (1892, 2. Udg. 1897). I Universitetsprogrammerne „Henrik Stampe. Meddelelser om hans Liv og hans Virksomhed“ (1891), „Højesteret i 1863“ (1898) og forskellige Afhandlinger — „Af det asiatiske Kompagnis Historie“ (1908) — o. a. — gennemarbejdede han et hidtil delvis ubenyttet Stof. Af Samarbejdet indenfor den nordiske Juristverden var han en varm Ven. Til „Nordisk Retsencyklopædi“ skrev han „Den nordiske Familie- og Arveret“ (1878); i de nordiske Juristmøders Forhandlinger deltog han oftere med Mund og Pen, — Afhandlinger om Statsborgerforholdet og Myndighedsreglerne. Ogsaa i legislativ SysseL tog han virksom Del. Han var Danmarks Delegerede i de Forhandlinger med Sverige, der resulterede i Traktaten af 26/7 1888; Lov af 7/4 1899 om Formueforholdet mellem Ægtefæller var hans og Nellemans Værk; han var bl. a. Medlem af Kommissionen angaaende Lov af 29/3 1904 om Livsforsikringsvirksomhed og af Processkommissionen af 1892, hvor hans Autoritet som Processualist virkede med særlig Vægt. En Mængde andre Hverv, baade af offentlig og privat Karakter, ophobedes efterhaanden paa hans Skuldre. Som Udenrigsminister formaede han ikke at gennemføre Salget af de dansk-vestindiske Øer. Med Iver arbejdede han for Afslutningen af Voldgiftstraktater. Men til Politiker var han ikke skabt. Hans Kongstanke var at være Mægleren mellem de stridende Partier, men den juridiske Logiker og snilde Dialektiker forstod ikke at krydse i de ham ukendte politiske Farvande. 1902—13 repræsenterede han Højrup-Kredsen i Folketinget, 1914—18 blev han kongeudnævnt Landstingsmand, nedlagde sit Mandat 1918. Omstændighederne mere end Temperament og Aandsretning førte ham efter Skismaet i Venstre over i det radikale Partis Lejr. D. i Charlottelund. — Ugift.

Fz.D.

Litt.: Erindringer i „Tiden“ 10/4 1915; M.-P. i „Ugeskr. f. Retsvæsen“ 1918 B., S. 305—06; Frantz Dahl i „Tidsskr. f. Retsvidenskab“ XXXII 1919, S. 159—66; V. Koppel, C. C. Clausen og Oskar Johansen i „Politikeren“ 17/11 1918; Henr. Hansen i „Nationaltidende“ 17/11 1918; Knud Berlin i „København“ 17/11 1918; N. Bransager: „Den danske Regering og Rigsdag 1901“ 1901—03; Kristian Dahl i „Spejlet“ 1902, S. 73—76; „Politikeren“ 24/7 1911 og 24/7 1914; „Nationaltid.“ 19/5 1915; Viggo Bentzon og J. C. Christensen i „Berl. Tid.“ 19/11 1918.

Devegge, M. C., se Preisler.

Dewitz, Franz Joachim (7/10 1666—9/9 1719), Officer. F. i Mecklenborg. Forældre: Henning v. D. til Gross Daberkom og Dorothea v. Levetzow. Blev Page hos Christian V., og kom derefter i kejserlig Tjeneste, blev 1688 Sekondløjtnant ved Livregimentet til

Hest, 1689 Premierløjtnant ved Dorphs Regiment under Felittoget i Irland, var 1692 i Holland, 1693—97 i Flandern. Afgik, efter et kort Ophold i Danmark, atter med Hjælpetropperne 1701, blev Brigader af Kavaleriet 1706, Generalmajor 1709. Efter Hjemkaldelse kommanderede han i Slaget ved Helsingborg 1. Træfnings højre Fløj, og ledede siden Hærens Tilbagetog til Sjælland. Han udmærkede sig i Slaget ved Gadebusch, benyttedes derefter ved forskellige militære og diplomatiske Tillidshverv og blev General af Kavaleriet 1713. Ved Landgangen paa Rügen 1715 kommanderede han de danske Tropper og sejrede over Karl XII ved Stresow. S. A. blev han Generalguvernør over Forpommern og Rügen. Han kommanderede 1716 de allierede Tropper foran Wismar, og det skyldtes ham, at Rusland ingen Del fik i Byttet efter Byens Fald. Siden var han Talsmand for en Tilnærmelse til England og var derfor meget ilde anskreven hos Czar Peter. Efter Karl XII.s Død da Forholdene havde ændret sig meget, var D. for en Tilnærmelse til Rusland og Angreb paa Sverige, men oplevede ikke Resultatet af Krigen, hvori han havde spillet saa stor en Rolle. Var en fremragende militær Begavelse, en dygtig, indsigtfuld og dristig Hærfører, der forstod hensynsløst at anvende sine Tropper paa rette Maade, naar det gjaldt. Begravet i Sønderby ved Assens. — Gift Margrethe v. Levetzow, d. 1744.

K. C. R.

Litt.: Slægt i Sellmer: „Nachrichten über das Geschlecht der v. D.“ 1771 og i „Adelsaarbogen“, 1890 (Levetzow); Brasch: „Vemmetoftes Hist.“ 1859—63; „Dsk. Saml.“ II 1 1871; „Hist. Tidsskr.“ V 3 1881—82; Vedel Simonsen: „Saml. t. Hagenskovs Hist.“ 1842; „Saml. t. fynsk Hist. og Top.“ V 1871; „Bidrag til d. st. nord. Krigs Hist.“ II—V 1903—15.

Dichman, Carl Fridrich (¹¹/₁₁ 1763—Nov. 1806), sproglig Forfatter. F. i Bergen. Forældre: Bedemand Rudolph Christian D. og Rebekka Blytt. Blev ved Studentereksamen 1781 indkaldt som Nr. 1 og nogle Aar efter Lærer ved Efterslægtsselskabets Skole, hvor hans Historieundervisning blev af den største Betydning for den unge Oehlenschläger. 1796 blev han Lærer ved Søkadetakkademiet (fra 1803 med Professors Titel). Han var ualmindelig begavet, men som Karakter en mærkelig Blanding af Kraft og moralsk Svaghed, led meget under Fatligdom og ulykkelige huslige Forhold og døde ved Selvmord. Som Sprogmand er han kendt for sit filosofiske „Forsøg til en dansk Sproglære“ (1800; 2. Del, Retskrivningslæren, lidt ændret fra 1. Udg. 1799). I dette Værk søger han skarpere end ellers almindeligt at skelne mellem de enkelte Sider af de grammatiske Former, men hans Afgivelser fra det sædvanlige og hans vidtløftige Behandling har gjort Bogen vanskeligt tilgængelig, saa den kun har faaet ringe

Betydning. Der er dog værdifulde Enkeltheder, saaledes hans Undersøgelser af *Nomina propria* (§ 17) og den vidtløftige Behandling af „Sætningsord“ (§ 46—58), som han oprindeligt havde behandlet endnu mere indgaaende. I Retskrivningen hører han til de mere afgjort radikale, ogsaa overfor fremmede Egennavne. Hans to Sønner var med blandt „Tylvten“. D. i Kbh. — Gift Marie Othilie Schneider, d. 1834.

M. K.

Litt.: Progr. for Bergens Katedralskole 1869; Oehlenschläger: „Erindringer“ I 1850, og „Ungdomserindringer“ ved Bobé 1915; R. Nyerup: „Det d. Sprogs Retskrivningsteorier“ 1805; Kr. Arentzen: „A. Oehlenschläger“ 1879; „Moer Korsens Dagbøger“ I—II 1915; „Gemt og Glemmt“ II 1915; Nekrologer i „Dagen“ 1806, Nr. 201 og „Den danske Tilskuer“ s. A.

Didrichsen, Didrik Ferdinand (³/₆ 1814—²⁰/₃ 1887), Botaniker. F. i Kbh. Fader: Snedker Rasmus D. Blev 1840 Cand. med.

og derefter ansat ved Frederiks Hospital. Deltoget som Læge og Botaniker i Korvetten „Galathea“s Jordomsejling 1845—47. Var 1851 og 1856—75 Assistent og Bibliotekar ved Botanisk Have, 1858—75 Docent i Botanik for Farmaceuter, 1863—73 ved Polyteknisk Lærestanstalt.

1875—85 Prof. i Botanik ved Universitetet. D.s Betydning som Botaniker staar ikke i Forhold til den Stilling, han naaede. Hans videnskabelige Produktion omfatter kun faa og smaa Afhandlinger, væsentligst om morfologiske Emner. Han grundlagde Botanisk Museums Spritsamling og gavnede derved Universitetets botaniske Undervisning. Han havde gode Evner ogsaa som Botaniker og var meget belæst, navnlig i ældre botanisk Litteratur, men han manglede i høj Grad Stadighed og Karakter. Han gled efterhaanden ud i helt andre Interesser, navnlig historiske, uden dog heller paa det Omraade at kunne ordne og fuldende. D. i Kbh. — Gift 1838 Marie Louise Müller, d. 1886.

H. J.

Litt.: C. Christensen: „Den d. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; Nekrolog af O. G. Petersen i „Medd. fra Bot. For.“ II 1888.

Didrichsen, Otto Michael (f. ²/₅ 1858), Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Porcelænshandler Michael D. og Louise Sophie Henriette Reymann. Tog Adgangseksamen til Polyteknisk Lærestanstalt 1875 og Eksamen i Ingeniørfagene 1881; blev straks efter sin Eksamen knyttet til den Del af Kbh.s Administration, hvori han senere har virket. Den paagældende Administrationsgren hed dengang Brolægnings- og Vejvæsenet, og her virkede han som Ingeniør-Assistent til

1887; derefter som Fuldmægtig til 1893, da han udnævntes til Viceinspektør. 1897 blev nævnte Administrationsgren omdannet til et Direktorat for Kbh.s Vej- og Kloakanlæg, og D. blev nu Afdelingsingeniør. 1905 rykkede han op som Chef efter Direktør J. F. Meyers Død. Det er store og omfattende Arbejder, D. har forestaaet; navnlig har han haft rig

Brug for sin betydelige praktiske Erfaring ved Indlemelsen af store Landdistrikter i Kbh., hvorved udstrakte Kloak- og Vejanlæg er blevet udført. — Gift 1889 Anna Christine Reymann. M. C. H.

Litt.: „Berl. Tid.“ $\frac{1}{3}$ 1918; „Børsen“ og „Vort Land“ $\frac{2}{5}$ s. A.

Diemer, Anders Mathiessen (f. $\frac{14}{5}$ 1878), Journalist. F. i Abild ved Tønder. Forældre: Postbud Andreas Mathiessen D. og Katharina Christensen.

Blev Student 1896 og Cand. mag. i Dansk 1905. Han var allerede i Skolen gennem Martin Hammerichs svenske Læsebog blevet levende interesseret for Sverige og nordisk Samarbejde overhovedet; som Student studerede han i Upsala og medvirkede 1898 ved Stiftelsen af „Nordisk Forening“, hvis første Sekretær han var. Efter Eksamen bosatte han sig 1906 i Sverige som Korrespondent til flere Blade, bl. a. „Nationaltidende“. Han har siden ivrig virket for gensidig Forbindelse og Forstaaelse mellem Danske og Svenske og i saa Henseende udrettet ikke lidt, saaledes ved at arrangere Fællesrejser i de to Lande, ved at korrigerer Fejlsyn i begge Nationers Presse, ved talrige Foredrag baade her og i Sverige osv. Han havde ogsaa Fortjeneste af Vareudvekslingen mellem de to Riger, der kom i Gang 1917. — Gift 1906 Sigrun Pedersen Sams. P. E.

Litt.: Vald. Rørdam i „Nationaltid.“ $\frac{20}{2}$ 1916; „Nya Dagligt Allahanda“ og „Stockholms-Tidningen“ $\frac{19}{2}$ s. A.; „Stockholms Dagblad“ $\frac{20}{2}$ s. A.; „Göteborgs Aftonblad“ $\frac{21}{3}$ 1917.

Diemer, Asmus (f. $\frac{19}{8}$ 1871), Sportsjournalist. F. i Tønder. Forældre: Postbud Andreas Mathiessen D. og Katharina Christensen. Blev Student 1890, Cand. theol. 1896, Lærer ved Kbh.s Kommuneskoler fra 1897. Har skrevet Turistbøger over Danmark og Norge, bl. a. „D.s Fører over Nordsjælland“ 1—4 (1916—18) og „D.s Fører over Sønderjylland“ (1919), har omplan-

tet I. P. Müller: „Mit Aandedrætssystem“ paa Dansk (1915), har 1913 udgivet „Sport i den ældre Alder“ og 1914 redigeret „Gyldendals Sportskalender“. Som Medlem af Akademisk Boldklub deltog han 1890—1901 med Hæder i Klubbens I. Holds Fodboldkamp. Han var Formand for Klubben 1901—03 og er nu Æresmedlem væsenlig p. Gr. af sit

store Arbejde ved Anlæget af A. B.s Bane ved Tagensvej. Ogsaa som Hockeyspiller har D. udmærket sig og bidraget meget til Spillets Udbredelse. Han var Formand for Kbh.s Hockeyklub 1906—15. Som Sportsmedarbejder var han knyttet til „København“ 1901—13, til „Berlingske Tidende“ fra 1913, men desuden har han skrevet Artikler i mange andre Blade baade her, i Norge og i Sverige. Hans Syn paa Idrætten er større og videre end Folks i Almindelighed, idet hans Interesse ikke er begrænset til enkelte Sportsgrene; hans Anmeldelser af Idrætsbegivenheder er udførlige og livlige, ofte ironiske eller satiriske, men kan undertiden strejfe ind paa andre Omraader end det rent saglige. — Gift 1898 Othilia Borum. F. K.

Litt.: „Studenterne fra 1890“ 1915; „Politiken“ $\frac{30}{5}$ 1918.

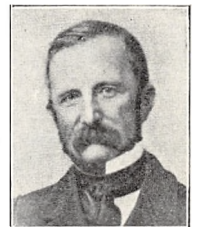
Dina Winhofers (d. $\frac{11}{7}$ 1651), Eventyrerske. F. i Kbh. af tyske Forældre. Levede en Tid i Holsten og senere i Kbh., hvor hun ernærede sig paa mindre hederlig Vis. I Forening med Jørgen Walter anklagede hun Korfits Ulfeldt og Leonora Christina for at have planlagt Mordforsøg paa Frederik III. Ved den deraf foranledigede Proces viste Beskyldningerne sig at være falske, og D. W. dømtes til Døden og henrettedes. D. i Kbh. — Gift David Schumacher, d. før 1650.

Th. B. B.

Litt.: S. Birket-Smith: „Leonora Christinas Historie“ I 1879; samme: „Otto Sperlings Selvbiografi“ 1885; Fridericia: „Adelsveldens sidste Dage“ 1894; „Folkevennen“ II 3 1879.

Dinesen, Adolph Wilhelm ($\frac{27}{12}$ 1807— $\frac{10}{7}$ 1876), Officer. F. paa Kragerupgaard ved Slagelse. Forældre: Godsejer Jens Kraft D. og Ulrica Gøring.

Blev Volontør 1817, Artillerikadet 1819, Stykjunger 1823, Officer 1826, Premierløjtnant i Artilleriet 1836. Deltog som Frivillig i Frankrigs Krig i Algier 1837—39 og stilledes efter sin Hjemkomst å la suite i Artilleriet, med

Kaptajns Anciennetet fra 1841; gik atter i Numer 1847 og deltog i Krigen 1848—50 som Chef for 5. Bateria; han udmærkede sig under Kampen ved Mysunde, Sept. 1850, ved sin fortrinlige Ledelse af Artilleriets Kamp. Tog sin Afsked som Major 1852 og deltog med varm Overbevisning i Diskussionen i 50'erne og Begyndelsen af 60'erne om Landets Forsvar, idet han 1854 udgav Pjecen „Kbh.s Betydning i den danske Stats Forsvarssystem“ og i mange Artikler og Pjecer („Monarkiet — Eiderstaten — Skandinavismen — Danmarks Forsvar“) udtalte sig mod den da saa gængse Overvurdering af Dannevirkestillingens Betydning. Meldte sig frivillig til Tjeneste 1864 og ansattes i Overkommandoens Stab, men forlod Hæren samtidig med Overgeneralskiftet. Fra sin Overtagelse af Katholm 1839 virkede han ivrig som Landmand. Var ogsaa politisk interesseret og var Medlem af Folketinget for Æbeltoft 1854—55. Var en myndig og alsidig Mand med mange og store Interesser. D. paa Katholm. — Gift 1840 Dagmar Alvilda v. Haffner, d. 1874. K. C. R.

Litt.: Slægt i Elvius og Hiort-Lorenzen: „Dsk. patr. Slægter“ 1891, Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og „Geneal. Tidsskr.“ VI 1912; A. W. D.: „Fra 8. Brigade“ 1889.

Dinesen, Adolph Wilhelm (¹⁹/₁₂ 1845—²⁸/₃ 1895), Officer, Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Godsejer Major A. W. D. (s.d.) og Hustru. Blev Officersaspirant 1863, Sekondløjtnant i Infanteriets Krigsreserve s. A., forsat til Linien 1864. Udmærkede sig, under Krigen 1864, ved Stormen paa Dybbøl ¹⁸/₄, blev Premierløjtnant 1867, sattes udenfor Numer 1870 og gik i fransk Tjeneste, hvor

han som Kaptajn stod ved General Billots Stab under Krigen 1870—71. Tog sin Afsked fra den franske Hær Marts 1871, opholdt sig i Paris under Kommunens Opstand. Rejste n. A. til Amerika, hvor han opholdt sig i to Aar, bl. a. som Jæger blandt Indianerne. Efter sin Hjemkomst 1874 drev han Landvæsen og deltog derefter paa tyrkisk Side i den russisk-tyrkiske Krig 1877—78. Købte 1879 Rungstedlund og Folchavegaard, var fra 1885 Medlem af Hørsholm Sogneraad. I politisk Henseende var han en altfor uafhængig Karakter til at kunne underordne sig Partistandpunkter. Samtidig med at han i Provisorietiden — i Pjecer og Artikler — udtalte sig skarpt imod Højreregeringen og mod Kbh.s Befæstning, angreb han ligesaa ivrig Venstres Politik. Han stillede sig uden Held til Folketinget 1887 og 1890, men valgtes som Venstremand i Grenaa

1892. Han udgav 1873 „Paris under Kommunen“, 1880 den livfulde Rejseerindring „Fra Vest til Øst“, 1889 „Fra 8. Brigade“. Sit litterære Navn vandt han dog navnlig ved de „Jagtbreve“, han udgav 1889 og 1892 under Pseudonymet Boganis. Der var over disse ejendommeligt friske og stemningsfyldte Skitser af Skovens og Dyrenes Leven og Væren en egen lyrisk og legende Charme, der maatte betage Læseren, og som staar i dansk Friluftslitteratur som lige saa ny og original som uovertruffen. D. i Kbh. — Gift 1881 Ingeborg Westenholz. K. C. R.

Litt.: Slægt se A. W. D., d. 1876; Erindringer i „Tilskueren“ 1887 og „Politiken“ ¹²/₃ 1894; G. Brandes i „Essays“ 1889 og „Politiken“ ²⁹/₃ 1895; Nekrolog i „Dannebrog“ ²⁹/₃ s. A.

Dinesen, Lars (¹⁰/₁₁ 1838—²²/₆ 1915), Politiker. F. i Kulby ved Rudsvedby. Forældre: Fæstegaardmand Dines Thomsen og Ane Christensdatter. Han hjalp til ved Bedriften og overtog 1857 Styrelsen af Fædregaarden, som han ledede til 1868. 1859—60 og 1861 var han paa Grundtvigs Højskole og vedblev siden hele sit Liv at staa denne og det grundtvigske Livssyn nær. Den læselystne og opvakte unge Mand var født med politisk Interesse og valgtes allerede 1864 til Medlem af Folketinget for Rudsvedbykredsen. Han begyndte som Bondevne, gik ind i det nationale Venstre og 1870 i det Forenede Venstre, men udtraadte allerede 1871. Med sine udprægede nationale og bonde-konservative Synspunkter kunde han ikke forsones sig med en demokratisk og parlamentarisk Venstrepolitik, han gled over i Højre og ombyttede 1873 Rudsvedbykredsen med Hillerød, hvor han genvalgtes til 1913. Han blev snart en af Højres Førstemænd; han besad alle en praktisk Politikers Egenskaber, Flid, saglig Forstand, politisk Instinkt, Forhandlings-evne og Hukommelse. 1865 var han kommet i Finansudvalget, og siden sad han i en Mængde vigtige Udvalg, specielt i Forsvars- og Bygningssager. Han var en af Skaberne af Højres Organisation og var 1883—95 Sekretær i dets Forretningsudvalg, han holdt talrige Møder Landet over og var en af Partiets faa virkelige Politikere. Stærke Impulser drog ham dog mod Bønderne, han ængstedes for Radikalismens Vækst og var personlig ingen Ven af Estrup; han blev derfor en af de første Højremænd, der længtes mod Forlig. Hans Bestræbelser var imidlertid rettet mod en bredere Basis end den, der forelaa for det Bojsen'ske Forlig 1894, og især misbilligede

han Højres Svigten af de Moderate efter dette. Hans Parti paa sin Side beskyldte ham for at have desorganiseret dets Ledelse til Fordel for Venstre, Forholdet blev mere og mere spændt, D. fratraadte som Sekretær, mistede 1901 sin Statsrevisorpost, som han havde haft siden 1880, og blev 1906 sat ud af Finansudvalget. Han stod i sine senere Aar som Frøndør, støttede endnu Reedtz-Thott, men var kølig overfor Hørring og angreb Sehested, tilhørte nærmest de Frikonservative, men fandt ikke tilstrækkelig Sangbund for sin Kongstanke, en Sammenslutning af de konservative Elementer i Højre og Venstre til et bredt Centrumsparti. Da han døde, havde han besluttet sig til 1918 at stille sig som Fælleskandidat for Højre og Venstre, og først dermed vilde hans politiske Bane have naaet sin Afslutning. En sjælden perfektibel Bonde, en Mand uden store Syner, men med et usædvanlig klart og ædrueligt politisk Blik. For meget Autodidakten til at være paalidelig Menig, for meget Mellemstandspunkternes Mand til at blive virkelig Fører. D. i Kbh. — Ugift. P. E.

Litt.: Erindringer i „Aarb. Stiftstid.“ ²/₁ 1894, „Agrar-Dagbl.“ ¹⁴/₁ 1908, „Nationaltid.“ ¹⁸/₁₀ 1910, „Fra Højbæk Amt“ 1912—13 og „Ugens Tilskuere“ V 1915; Zodiacus i „Nær og Fjært“ ¹⁸/₁₁ 1877; Wulff: „Den danske Rigsdag“, 1882; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“, 1901—03; Interview ved Sv. Martin i „Hvorledes jeg blev Politiker“ 1912; Nekrologer af H. Rosendal („Højskolebl.“ ¹/₁₀ 1915 og „Lyngby Elever“ s. A.), N. Neergaard („Berl. Tid.“ ²²/₁₀ s. A.) og Chr. Reventlow („Ugens Tilskuere“ ¹/₁₀ s. A.).

Dirckinck, Friherre af Holmfeld, Con-stant Peter Heinrich Maria Walpurgis (²⁴/₂ 1799—³/₆ 1880), politisk Forfatter. F. i

Bocholt i Westfalen. Forældre: Hollandsk Marinekaptajn Arnold Christian Leopold D.

Edler v. H. og Anna Helene Holm. Blev Student 1814, Cand. juris 1818, var 1829—40 Amtsskriver i Lauenborg. Han begyndte allerede 1827 et omfattende og broget Forfatterskab, bestaaende væsentlig af Pjecer af politisk Indhold. Han stillede sig udenfor alle Partier og forfægtede „det rationelle“, „den højere aandelige Sandhed“.

Han vilde et selvstændigt Slesvig mellem Danmark og Holsten og kom derved i Mod sætning baade til Slesvigholstenerne og de Nationalliberale. 1840 tog han i Kbh. den juridiske Doktorgrad, stillede sig 1848 for gæves til den grundlovgivende Rigsforsamling og flyttede 1851 til Roskilde, hvor han købte Maglekilde. I de følgende Aar støttede han Bluhme-Ørsted, stillede sig 1853 uden Held i Kbh.s 5. Kreds og angreb 1855 og

1860 heftig Grevinde Danner. Modgang og bristede Illusioner gjorde ham bitter; 1861 udtalte han sig i tyske Blade mod den danske Politik og blev derfor af Roskilde-Befolkningen forelempt under et Marked, flygtede til Hamborg og fortsatte i Udlandet sin Forfattervirksomhed. D. var begavet og rettænkende, men Selvovervurdering og livsfjern Abstraktion svækkede Virkningen af hans store Arbejde. D. i Pinneberg i Holsten. — Gift 1) 1828 Anna Suzanne Castonier, d. 1836. 2) 1837 Julie Vilhelmine Rothe, d. 1877. P. E.

Litt.: Pjecer af D. 1861—62 om Affæren i Roskilde; L. Schepeler: „Erfahrungen aus dem Rechts- und Staatsleben nach Aufzeichnungen des Freiherrn D.-H.“ 1879; Nekrolog i „Dagbladet“ ²/₆ 1880.

Dirckinck, Friherre af Holmfeld, Johan-nes Carl Daniel Ulysses (²⁰/₁ 1801—²²/₇ 1877), Søofficer, Diplomat. F. i Osnabrück. Forældre: Hollandsk

Marinekaptajn Arnold Christian Leopold D. Edler v. H. og Anna Helene Holm. Blev Sekondløjtnant 1819, Premierløjtnant 1826, forlod Marinen 1830 og blev kar. Kaptajn løjtnant 1837. Han tjente som ung først i den franske og derefter i den russiske Marine, udmærkede sig i

Kampe mod Tyrkerne. 1848 indtraadte han i Diplomatiet og var efterhaanden Gesandt hos Hansestæderne, i Paris og i Frankfurt. Her var han Danmarks sidste Afsendning og udelukkedes fra Forbundsagen ²⁸/₁₁ 1863. Han ansaas for en dygtig Diplomat; hørte til Helstatspartiet. D. paa Marienhöhe ved Kiel. — Gift 1831 Baronesse Elisabeth Sirtema van Grovenstein, d. 1881. V. G.

Litt.: Bajer: „Nordens særlig Danmarks Neutralitet under Krimkrigen“ 1914; N. Neergaard: „Under Junigrundloven“ II 1916.

Ditlevsen, Thomas Hjalmar (f. ²⁹/₄ 1864), Zoolog. F. i Slagelse. Forældre: Læge J. G. D. (s. d.) og Vilhelmine Rebecca Sophie Steenbuch. Blev Student 1884 og studerede derpaa Naturhistorie, samtidig med at han underviste ved forskellige Latinskoler. Denne Virksomhed blev dog afbrudt, idet han, efter 1888, at have aflagt Prøve paa det Kgl. Teater, blev antaget til Elevskolen, hvorfra

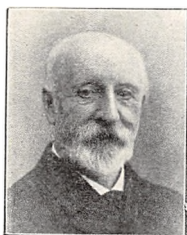

han igen som Skuespiller gik til Dagmar-teatret. Af Frygt for bristende Evne opgav han alligevel snart Scenen, tilbragte Aarene 1891—93 i Brasilien, var derpaa atter i en Række Aar Lærer ved forskellige højere

Skoler og ved Blaagaards Seminarium, men genoptog desuden sine zoologiske Studier, saaledes at han 1903 kunde underkaste sig Magisterkonferens. Senere har han i stæde højere Grad givet sig af med videnskabelige Studier, var saaledes 1905—07 Medarbejder ved Finsens Lysinstitut og ansattes 1910 som Amanuensis ved Zoologisk Museum. Inden for sit specielle Omraade, Ormene, har han dels givet sig af med de nordiske Havbørsteorme, af hvilke han f. Eks. i „Ingolf-Expeditionen“ (1917) har leveret en større systematisk Bearbejdelse; betydningsfuldest er dog utvivlsomt hans 1911 og 1919 udgivne smukke anatomisk-systematiske Undersøgelser over de danske fritlevende Nematoder eller Rundorme, ved hvilke ikke alene den danske Fauna, men ogsaa Videnskaben beriges med et anseligt Antal nye Arter. Endelig maa nævnes den af ham i Forbindelse med J. Fibiger 1914 udgivne Monografi over en snyltende Rundorm (Spiroptera neoplastica), der hos Rotten frembringer ejendommelige kræftagtige Svulster. — Gift 1901 Elisabeth Henriette Balslev. R. H. S.

Litt.: B. Balslev: „Stamt. over Familien Balslev“ 2. Udg. 1917; Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1884“ 1910; Sv. Dahl: „Bibliotheca zool. Dan. 1876—1906“ 1910.

Ditlevsen, Johan Gottlob (22/5 1836—21/4 1910), Læge. F. i Kbh. Forældre: Boghandler Niels Christian D. og Juliane Marie

Rudelbach. Blev Student 1854, Cand. med. 1862. 1862—73 praktiserede han i Slagelse, men dyrkede samtidig med stor Energi historiske Studier, som han fortsatte Livet igennem, og som satte Frugt i Disputatsen 1872: „Undersøgelser over Smagsløgene paa Tungen hos

Pattedyrene og Mennesket“ og i den dygtige, men som Lærebog for omfattende „Grundtræk af Menneskets Histologi“ (1879). Han virkede i flere Aar som Privatdocent i Histologi og 1877—1900 som Censor i Anatomi. Fra 1873 til sin Død var han Distriktslæge i Kbh.s Amts nordre Distrikt med Bolig i Lyngby. Han gik med en sjælden Samvittighedsfuldhed, Pligt-troskab og kollegial Takt og Hjælpsomhed op i sin Embedsgering under de ofte vanskelige Forhold, som svære Epidemier i Distriktet og hele Tidens hygiejniske Reformkrav beredte ham. De samme Egen-skaber prægede hans Ledelse af Amtssygehuset i Lyngby (fra 1891). Skønt allerede til Aars satte han sig med stor Flid ind i Bakteriologi og Hygiejne og var en Tid Medredaktør af „Tidsskrift for Sundhedspleje“. Af Sundhedskollegiet var han et virksomt Medlem 1880—1907. Der var over hans

Skikkelse noget fint og vindende, retskaffent og grundhæderligt. D. i Lyngby. — Gift 1) 1863 Vilhelmine Rebecca Sophie Steenbuch, d. 1884. 2) 1885 Emilie Vilhelmine Hvass, f. Kirstein. O. P.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, S. 437; Sv. Dahl: „Bibliotheca zool. Dan. 1876—1906“ 1910; Nekrologer i „Dansk Klinik“ 1910, S. 542, „Ugeskr. f. Læger“ s. A., S. 504 og „Ill. Tid.“ 1/5 s. A.

Djørup, Michael (28/4 1803—12/6 1876), Læge. F. i Kaarup ved Viborg. Forældre: Tiendekommissær, Proprietær Laurs Christensen D. og Anne

Sophie Stilling. Blev Student 1820, tog kirurgisk Eksamen 1825, var derefter knyttet til Kirurgisk Akademi som Reservekirurg til 1836, da han traadte ind i Hærens Tjeneste, fra 1842 som Overlæge, steg under Krigen 1848—50 til Divisionslæge, 1863 Stabslæge, Afsked 1873. Drev tidlig farmakologiske Studier, konkurrerede 1831 til et Lektorat i Farmakologi og udgav en Haandbog i dette Fag 1834—35. Dr. med. 1836. Hans udmærkede Forstand, kritiske Sans og administrative Talent gjorde ham velskikket til de vigtige militære Stillinger og til at indtræde i talrige Kommissioner. Han har skrevet mange Artikler, deriblandt om Kirurgisk Akademis Historie og polemiske Udfald mod J. Bendz om den militære Øjenssygdom. D. i Skotterup ved Helsingør. — Gift 1) 1830 Thalia Lindahl. Ægteskabet opløst; hun d. 1877. 2) 1857 Juliane Jensen, d. 1889. O. P.

Litt.: Slægt i Fasting: „Lægen F. C. Djørups Slægt“ 1913; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1836; Nekrolog i „Ugeskr. f. Læger“ III 21.

Doberck, August William (f. 12/9 1852), Astronom, Meteorolog. F. i Kbh. Forældre: Klejnsmedemester Frederik Wilhelm D. og Marthe Stine Johan-

sen. Blev Student 1871 og studerede Astronomi under d'Arrest, opholdt sig 1872—74 ved Observatoriet i Pulko-va, tog Doktorgraden i Jena og var 1874—83 Direktør for Markree-Observatoriet i Irland. 1883—1907 var han Direktør for det ny oprettede astronomiske, meteorologiske og magnetiske Observatorium i Hongkong; bor nu i England. I sin Disputats beregnede D. 3 Kometbaner, men hans astronomiske Arbejde har senere til Hovedemne haft Dobbelstjernerne; han har givet et omfattende lagttagelsesmateriale samt talrige Banebestemmelser. Han har publice-

ret et stort Antal mindre Afhandlinger, særlig i „Astronomische Nachrichten“, „Nature“ og „The Observatory“. 1887 deltog han i Bestemmelsen af Længdeforskellen mellem Hongkong og Haiphong. Som Meteorolog har han udført et stort Arbejde ved at organisere meteorologiske Stationer ved Kinas Østkyst og har for dette udarbejdet „Instructions for making meteorological observations in China.“ Paa Grundlag af maritime meteorologiske Observationer har han skrevet „The law of storms in the eastern seas“. Observatoriets Arbejder er fremkommet i en aarlig Serie Publikationer. — Gift.

P. H.

Litt.: Th. Hauch-Fausbøll i „Personalh. Saml.“ II 1913.

Dockum, Charles Edouard van (²⁰/₂ 1804 —²⁰/₁ 1893), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Admiral Jost v. D. (s. d.) og Hustru. Blev Sekondløjtnant 1821, Premierløjtnant 1829, Kaptajnløjtnant 1840,

Kommandørkaptajn 1852, kar. Kontreadmiral 1857, Admiral 1868, tog sin Afsked 1874. Han tjente som ung i den franske Flaade og udmærkede sig i Søslaget ved Navarino. 1839

—42 var han Havne-

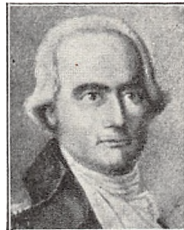
kaptajn og Militærsekretær i vore vestindiske Kolonier. 1846—50 Chef for Søkadetskorpset, 1848—49 kongevalgt Medlem af den grundlovgivende Rigsdag, 1850—52 Marineminister, 1855 Folketingsmand for Aarhus, 1857—59 Gesandt i England. 1863 og 1864 Eskadrechef, kommanderede Østersøeskadren og blokerede den tyske Østersøekyst samt ledede med Dygtighed Eskadren i Træningen ved Svinemünde ¹⁷/₃ 1864. Efter Krigen var han Flaadeinspektør og atter Marineminister 1866—67; afsluttede sin militære Virksomhed som Chef for Søofficerskorpset. D. var en ridderlig, dygtig, djærv og højt anset Søofficer, som passede nok saa godt i sit egentlige Kald som paa den politiske og diplomatiske Arena, hvor han med sin ligefremme og jævne Optræden havde Vanskelighed ved at klare sig overfor mere drevne Personligheder. I sin sidste Ministerperiode havde han saaledes svært ved at tage det op med sin krigsministerielle Kollega Raasløff i dennes Bestræbelser for at reducere Flaadens Betydning. v. D. var en klar og livlig Aand og lagde det for Dagen i flere litterære Arbejder, „Østersøeskadren“ (1865), „Gamle Minder“ (1888) og „Livserindringer“ (1893). D. i Helsingør. — Gift 1840 Louise Sofie Caroline Bauditz, d. 1878.

V. G.

Litt.: Ovønn. autobiografiske Værker; „Ill. Tid.“ ²⁰/₅ 1864; H. B. Dahlerup: „Mit Livs Be-

givenheder“ III—IV 1911—12; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ¹²/₂ 1893 og i „Tidsskr. f. Søvesen.“ Ny Række XXIX 1894.

Dockum, Jost van (³⁰/₄ 1753—³/₁₂ 1834), Søofficer. F. i Lyngby. Forældre: Møllebygger Martin v. D. og Anna Margrethe Jean. Slægten var fransk-huguenottisk, indkaldtes hertil fra Holland. v. D. blev Sekondløjtnant 1773, Premierløjtnant 1781, Kaptajnløjtnant 1784, Kommandørkaptajn 1802, Kontreadmiral 1812, Viceadmiral 1833. Var en energisk og bestemt Karakter; 1796 søgte han sin Afsked, da han ansaa sig for forbigaaet ved Udkommando, men Ansøgningen blev afslaaet, og han fik derefter meget betydelige Kommandoer. 1798 havde han en ærefuld Affære i Øresund med 3 engelske Fregatter og fra 1799 til 1801 i Middelhavet flere alvorlige Affærer med engelske Orlogsskibe, som vilde visitere hans Konvojer, men som v. D. afviste. 1809—13 kommanderede han et med dansk Mandskab bemandet fransk Lineskib paa Schelden; han havde her to Gange Besøg af Napoleon, som 1812 udnævnte ham til fransk Kontreadmiral. D. i Kbh. — Gift 1797 Susanne Cathrine Holm, d. 1844.

V. G.

Litt.: „Arkiv f. Søvesen“ VIII 1836; O. G. Lütken: „De Danske paa Schelden“ 1885—88.

Dodt, Christian Harry Carl Adolf Luis Waldemar Beatus (²⁵/₁₁ 1817—¹⁶/₃ 1901), Forfatter. F. i Fredensborg. Forældre: Kaptajn i Søetaten Frantz Martin D. og Catharina de Stibolt. Efter Fadrens Død 1819 fik Moderen Fribolig paa Fredensborg Slot, og her voksede D. op. Han kom 15 Aar gammel i Apotekerlære og virkede efter sin Uddannelse i flere Provinsbyer, en Tid som Bestyrer paa Fanø Apotek. 1850 gik han over til Toldvæsenet, først i Flensborg, senere i andre sønder- og nørrejske Byer. 1882 blev han Strandkontrolør i Lohals. 1886 tog han sin Afsked og bosatte sig i Fredensborg. — 1858 debuterede D. som Forfatter med Fortællingen: „Fredensborg eller Carl Hagens Ungdomserindringer“, der ligesom „Rideknægten“ (1859) er inspireret af, hvad han havde hørt fortælle om den Tid, Juliane Marie opholdt sig paa Fredensborg. Andre større Fortællinger er „Stamhuset Sune“ (1861), „Minder fra en svunden Tid“ (1863) og „Hirschholm“ (s. A.); iøvrig fortsatte han sit Forfatterskab 70'erne igennem. Til

Almanakker og Folkekalendere var han en søgt og yndet Bidragyder. D. er en folkelig Forfatter, underholdende og hyggelig, men uden Originalitet. Han dvæler helst ved den Tid, der ligger et Par Generationer tilbage og benytter hyppigst den nord-sjællandske Natur som Baggrund. D. i Fredensborg. — Gift 1843 Christine Marie Schütz, d. 1892. G. C.

Litt.: Peter N. Heering: „Familiebogen“ 1912; L. Koch: „En gl. Præsts Erindringer“ 1912, S. 76; Nekrolog i „Tidsskr. f. Toldvæsen“ XIX 1901.

Dohlmann, Augusta Johanne Henriette (⁹/₅ 1847—²²/₆ 1914), Blomstermalerinde. F. paa Svanemosegaard, Frbg. Forældre: Tømrermester, Fabrikant

Fritz August D. og Anna Sofie Meyer. Maledesom yngre noget under Ottesen, tog 1878 til Paris for at uddanne sig i Fransk, men kastede sig over Malerkunsten og blev Elev af Robert-Fleury, Steevens og J. P. Laurens. Hun udstillede først

nogle nature morte Billeder, senere hovedsagelig Blomstermalerier, 1885 fik hun det Ancker'ske Legat, siden ofte Akademiets Stipendier, og har tilbragt lange Tider i Frankrig og Italien. Hun vandt sig en vis Position; hendes Foredrag var bredt og erfarnt, hendes Palet ret omfattende, men grumset og sødlig, Planternes Karakteristik ikke indgaaende, noget flot og overfladisk; hendes Billeder vandt ikke ringe Yndest. Hun har ogsaa malet Portrætter. D. i Skotterup. — Gift. O. A.

Litt.: „Dannebrog“ ²⁵/₂ 1895; Nekrolog i „Nationaltid.“ ²³/₆ 1914.

Dolleris, Jørgen Andreas (f. ¹⁶/₁₀ 1850), Forfatter, Boghandler. F. i Sundby, Thy. Forældre: Skomagermester Andreas D. og

Karen Nielsen. Lærte Boghandelen i Nykøbing M. og hos F. H. Eibe i Kbh. og begyndte 1883 en Sortimentsboghandel i Vejle. Fra sin tidlige Ungdom har han dyrket Digtekunsten og i Aarenes Løb udgivet en lang Række Digtsamlinger, der i

velklingende, ofte efter italienske Versformer dannede Strofer, giver Udtryk for et sundt og elskværdigt, af grundtvigsk Kristendom præget Livssyn og for en inderlig Fædrelands- og Naturfølelse; med Rette er han bleven kaldt „det virksomme Menneskelivs Sanger“. Af Samlingerne kan nævnes: „Stemninger og Strofer“ (1879), „Pløjetid“ (1889), „Guds grønne

Jord“ (1896), „De Levendes Land“ (1899), „Sonetter“ (1904), „Den vaagne Verden“ (1906) og „Sædemaaned“ (1910). D. ejer en stor litterær Samling vedrørende Johannes Ewald, af hvis Liv han har givet en digterisk Fremstilling i en af „De skønne Videnskabers Selskab“ belønnet Bog (1900); ogsaa om Carl Bagger og Carl Markman har han skrevet (1907 og 1910). Mest kendt er han dog som den danske Boghandels Personalhistoriker. Sine omfattende Kundskaber paa dette Omraade har han nedlagt i den med stor Flid og Omhu udarbejdede, til Dels paa utrykte Kilder hvilende Haandbog „Danmarks Boghandlere“, af hvilken 3 Bind omfattende Tiden 1837—1906 er udkommen 1893—1912, og i „Den danske Provinsboghandels Historie fra omt. 1800 til 1915“ (1916). Han er Medlem af Bestyrelsen for Boghandlerforeningens Kommissionsanstalt og Æresmedlem af Provinsboghandlerforeningen. — Gift Anna Juliane Andriette Bødtcher. S. D.

Litt.: Vahl: „Slægtbog over Chr. Nielsens Afkom“ IX 1892, S. 29; „Vejle Amts Folkebl.“ ¹⁷/₁₂ 1889; „Søndagsbladet“ ³/₁₂ 1899 og ¹/₁ 1905; S. Holst Jensen i „For Kirke og Kultur“ VII 1900; „De Tusind Hjem“ ²⁹/₉ 1901; „Folkelesning“ ⁵/₁₀ 1902 og ¹¹/₉ 1910; „Hjemmet“ ²⁹/₁ 1905; „Nord. Boghandlertid.“ ⁸/₁₀ 1908; Alfr. Ipsen i „Fædrelandet“ ¹¹/₈ 1910; ovenn. Værk „Danmarks Boghandlere“.

Dons, Elisabeth Caroline Cathrine (f. ¹⁰/₄ 1864), Operasangerinde. F. paa Daurupgaard ved Kalundborg. Forældre: Etatsraad, Kaptajn Julius D. og Augusta Mariane Sieverts. Kom i Femtenaarsalderen til Kbh., hvor hendes Stemme af Sophie Keller og Leocadie Gerlach uddannedes som Alt, og hvor hun ¹/₅ 1885 med Held debuterede paa det Kgl. Teater som Azucena i

„Troubadouren“. Efter at være knyttet til Teatret udførte hun flere andre Altpartier bl. a. Amneris i „Aida“, men under fortsatte Studier hos Mme Marchesi i Paris og Mme Desirée Artôt først i Berlin, senere i Paris, udvikledes hendes betydelige Stemmemedler til en decideret Sopran af stor Styrke. Hermed skiftede hendes Stilling indenfor Operaen fuldstændig Karakter, og da hun dertil var udrustet med et levende Temperament og en sikker musikalsk Intelligens, varede det ikke længe, inden hun indtog Pladsen som Teatrets første Primadonna, i hvilken Egenskab hun gennem en Aarrække med fuld Ret beherskede den danske Operascene. I den Periode, hun var knyttet til Teatret, kreerede hun alle de afgørende Partier, blandt hvilke kan nævnes Rosina i „Barberen“, Carmen,

Pragtpræstationen Violetta i „Traviata“, Margrethe i „Faust“, Julie i „Romeo og Julie“, Catherine i „Troll kan tæmmes“, Grevinden i „Figaro“, Santuzza i „Paa Sicilien“ o. m. fl. og i det danske Repertoire Fru Jeanna, Thalea i „Heksen“, Fru Ingeborg i „Drot og Marsk“, Gulnare i „Aladdin“ osv. Som paa Scenen virkede hun ogsaa i Koncertsalen ved en sensitivt udviklet dramatisk Nerve, men her var hendes Specialitet forøvrig et udmærket smagfuldt og fint pointeret Foredrag af franske Sange. Hun optraadte sidste Gang $18\frac{1}{4}$ 1905 som Orpheus i Glucks Opera, søgte n. A. sin Afsked og har senere væsentligst tilhørt Privatlivet. 1888 udnævntes hun til kgl. Kammerangerinde. — Ugift.

G. S.
Litt.: Om Slægt se Karl Dons: „Den d-n. Slægt D.“ 1902, S. 6; W. Behrend i „Ill. Tid.“ $16\frac{1}{2}$ 1906; „Nationaltid.“ $14\frac{1}{4}$ 1915; „Politiken“ $20\frac{1}{4}$ s. A.

Dorothea (1431— $10\frac{11}{11}$ 1495), Dronning. Forældre: Markgrev Johan af Brandenburg og Barbara af Sachsen. Som Dronning formaadede hun ved sin Klogskab i Pengesager at skaffe sig store Godser i Danmark og Hertugdømmerne og laa i stadig Proces om sine Godser i Sverige. Foretog 1475 og 1488 Pilgrimsrejser til Rom: paa den første udvirkede hun pavelig Tilladelse til at oprette Universitetet. Var kirkelig interesseret og meget dygtig, men tilsidesatte Hensynet til Landet for det til hendes Børn. D. paa Kalundborg Slot. — Gift 1) 1445 Kong Christoffer af Bayern (s. d.), d. 1448. 2) 1449 Kong Christian I (s. d.), d. 1481.

Th. B. B.

Litt.: Medd. fra Rentekammerarkivet 1872; Lindbæk i „Hist. Tidsskr.“ VII 3 1902; Paludan-Müller: „De første Konger af den oldenborgske Slægt“ 1874; F. Holtze i „Schriften des Vereins f. d. Gesch. Berlins“ XLi 1905; G. Carlsson i „Sv. hist. tidskr.“ 1911.

Dorothea (1511— $7\frac{10}{10}$ 1575), Dronning. Forældre: Hertug Magnus II af Sachsen-Lauenborg og Catharina af Brunsvig. Kronet til Dronning 1537. Havde som Enkedronning Planer om at regte Hertug Hans d. Ældre (s. d.). Levede sine senere Aar mest paa det hende tillagte Koldinghus. Var virksom og myndig, men ofte noget herskesyg. D. paa Sønderborg. — Gift 1525 Kong Christian III (s. d.), d. 1559.

Th. B. B.

Litt.: Breve i „Aarsberetn. fra Gehejmearkivet“ I og III 1852 og 1861; Bricka: „Kong Frederik II's Ungdomskarlighed“ 1873; K. Hansen: „Hertug Hans d. Æ.“ i „Hist. Tidsskr.“ IV 6 1877—78; C. M. Smidt i „Vejle Amts Aarbøger“ 1906; Hugo Mathiessen sst. 1908.

Dorph, Anton Laurids Johannes ($15\frac{1}{2}$ 1831— $12\frac{1}{1}$ 1914), Maler. F. i Horsens. Forældre: Rektor N. V. D. (s. d.) og Hustru. Begavet med afgjort Tegnentalent begyndte D. at søge Undervisning hos Habbe, C. Dahl og fra 1846 paa Akademiet og i Eckersbergs Atelier; derefter arbejdede han 1849—50 under Marstrand. Begyndte 1850 at udstille, var 1854 i Norditalien og i Paris, hvor

han lærte af Couture, rejste atter 1859—61 udenlands med Akademiets Støtte. Han var efterhaanden blevet kendt og søgt som Portrætmaler; 1852 vandt Billedet af Seminarieforstander J. Jensen (Frederiksborg) megen Anerkendelse, og hans Portræt af C. N. Rosenkilde (Kgl. Teater) vakte stærkt Bifald. Hans Opfattelse af Modellerne er dog ofte noget konventionel og upersonlig. Ogsaa som Genremaler fik D. et stort og købedygtigt Publikum; hans Folkelivsbilleder af Fiskere er ved deres rolige Holdning, blide Idyl og gennemarbejdede Form blevet meget populære. En anden Specialitet havde D. i Altertavlemaleriet. Hans Billeder er smukke, akademiske Malerier i uelastelig Fremtræden, men af et lidet kræsent Farvevalg („Jesus hos Martha og Marie“ (Stefanskirken), „Kristus lader de smaa Børn komme til sig“ (Holmens Kirke)) og ret overfladiske i Følelsen; men de vandt en mægtig Popularitet og ses i Reproduktioner overalt. D. hørte til den gamle Skole og besad stor malerisk Færdighed og Respekt for sin Kunst, men hans personlige Særpræg var ikke umiskendeligt. Han hørte til Carl Blochs Generation og sidestillede stundom, dog næppe med Rette, med denne Kunstner, hvis rige Aand han paa ingen Maade kunde komme paa Højde med; hans Anseelse var dog betydelig. 1871 blev han Akademimedlem. D. i Kbh. — Gift 1866 Christine Louise D.

O. A.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Jul. Lange: „Nudidskunst“ 1873; Sigurd Müller: „Nyere dansk Malerkunst“ 1884; „Ill. Tid.“ $5\frac{1}{4}$ 1914; Nekrologer i „Nationaltid.“ og „Berl. Tid.“ $13\frac{1}{1}$ 1914.

Dorph, Bertha Olga Vilhelmine Herlich (f. $\frac{4}{6}$ 1875), Malerinde. F. i Kbh. Forældre: Vekselerer, Konsul Theodor Hans Carsten Green og Anna Hansen. Uddannedes paa private Malerskoler (Slott-Møller) og især ved et Studieophold i Berlin (1898),

hvor hendes Kunst fik sit Præg fra de for-
rafaelistiske Møtere; senere har hun i Paris
og London fortsat sin
Uddannelse. Efter sin
Hjemkomst fra Berlin
udstillede hun første
Gang paa den frie Ud-
stilling, senere gik hun
til Charlottenborg. Fru
D.s Felt er især Figur-
maleriet, og fra hendes
Atelier er der udgaaet
en Række Portrætter
af Kvinder og Børn,

særprægede og karakterfulde Kunstværker.
Nogle betydelige Figurbilleder („Eva“, nu
i Tyskland, og Gruppebilledet „Visit hos
den unge Barselkone“, 1907, nu i Sverige),
der indbragte hende Udstillingsmedaillen
og gav hende Sæde i Akademiets Plenar-
forsamling, har yderligere befæstet hendes
Ry som en af vore talentfuldeste Maler-
inder. Hendes Evne til at give Portrættet
et psykologisk rammende Udtryk er meget
betydelig; Billedernes særprægede, noget
raffinerede Stil kan virke meget elegant,
men de blege, ofte pastelagtige Farver kan
stundom synes for sødlige. Hendes Kunst
viser sikker dekorativ Sans, og den gen-
nemførte Fremhævelse af rolige Linier for-
lener Billederne med en vis Monumen-
talitet. Man kan maaske bebrejde Fru D.
Mangel paa Kraft og Fasthed, men hun
hører absolut til de originaleste og mest
kunnende danske Kunstnere. Af hendes
Malerier findes Dobbeltpotrættet af hen-
des Børn i Mariibo, „Min Søn Ole“ i Ran-
ders, andre Arbejder i Aarhus og Odense
Museer. Megen Opmærksomhed har ogsaa
hendes dekorative og fint farvesammen-
stemte Blomsterbilleder vakt. Desuden har
hun syslet med Kunstindustri (Møbler,
Sølvtøj). Endelig har Fru D.s administra-
tive Evner givet hende flere Opgaver; hun
er Medlem af Friluftsteatrets Bestyrelse, er
Medstifter og Bestyrelsesmedlem af Kvinde-
lige Kunstneres Samfund og er Ministeriets
Repræsentant i Bestyrelsen for Tegnesko-
len for Kvinder. — Gift 1900 Maleren N.
V. D. (s. d.).

O. A.
Lit.: „Kunst“ V—VII 1903—05; „Kunstbl.“
1909—10, S. 217; „Hver 8. Dag“ 14/4 1907.

Dorph, Niels Vinding (²⁵/₃ 1783—¹⁰/₁₁
1858), Skolemand, Oversætter. F. i Stege.
Forældre: Herredsfoged
Peder Hegelund D. og
Ida Margrethe Schiern.
Blev Student 1801, tog
teologisk Eksamen 1804
og efter at have virket
som Lærer ved Metro-
politanskolen filologisk
Eksamen 1809. Blev
Adjunkt i Viborg s. A.,
Overlærer 1818, Kon-

rektor 1827, Rektor i Horsens 1829, tog
paa Grund af Svagelighed sin Afsked 1833
og flyttede til Kbh., blev titulær Professor
1840, var Direktør for det Kgl. Teater
1856—57. Han udgav 1824 et „Rotvælsk
Leksikon“, og efter sin Afsked som Rek-
tor udarbejdede han talrige Oversættelser,
dels af Teaterstykker, dels af latinske og
græske Værker, saaledes Holbergs „Niels
Klim“ (1841), Sofokles' Tragedier (1852),
fire Tragedier af Aischylos (1854) og fire
Komedier af Aristofanes (1856—60); disse
Oversættelser var for deres Tid meget for-
tjenstfulde; endelig udgav han en stor Del
af P. O. Brøndsteds efterladte Arbejder. D.
i Kbh. — Gift 1820 Louise Amalie Bloch,
d. 1881.

H. R.

Lit.: Slægt se A. D.; Nekrolog af C. Berg
i „Tidsskrift for Filologi og Pædagogik“ I 90;
Breve i „Af efterl. Breve til J. P. Mynster“
1862, „Breve til og fra F. C. Sibbern 1866 I og
„Mindeblade om Oehlenschläger“ ved C. L. N.
Mynster 1879.

Dorph, Niels Vinding (f. ¹⁹/₆ 1862), Ma-
ler. F. i Haderslev. Forældre: Adjunkt Jens
Peder Christian D. og Anna Wolfgang-
Petersen. Brodersøn af
A. D. (s. d.). Efter at
Forældrene 1864 var
flyttede til Kbh., tog D.

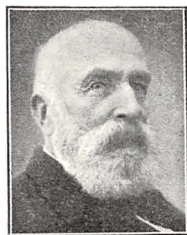

Præliminæreksamen,
kom i Malerlære og gik
paa det tekniske Sel-
skabs Skole. 1880 blev
han optaget paa Kunst-
akademiet, som han
gennemgik og forlod
1884 uden at tage Af-
gang, hvorefter han besøgte Kunstneres
Studieskole under Krøyer og Tuxen. 1884
begyndte han at udstille paa Charlotten-
borg Forsaarsudstilling og har siden hørt til
dennes faste og kendte Udstillere. Han har
malet Genrebilleder, af hvilke „Lawn-Ten-
nis-Spillere“ vakte en Del Opmærksomhed
og fik „Hæderlig Omtale“ paa den inter-
nationale Udstilling i Berlin 1891, Figur-
kompositioner og Landskaber. De sidste
blev i sin Tid meget beundrede for posi-
fuldt Stemningsindhold; „Maaneskinsnat“
tilkendes Medaille paa Verdensudstillingen
i Chicago 1893, „Over Seinen til Saint-Ger-
main“ indbragte ham Akademiets Aarsme-
daille 2. Gang 1907, og „Badende Piger“ til-
hører Hirschsprungs Samling. Endvidere har
han givet sig af med dekorativ Kunst —
givet Tegninger til kunstindustrielle Gen-
stande, udført dekorative Malerier og i de
seneste Aar arbejdet med Udsmykningen af
Nationalbankens nye Ekspeditionssal. Det
er dog især som officiel Portrætmaler, D. er
blevet kendt. Han har portrætteret en lang
Række af sine mest fremstaaende Sam-
tidige, f. Eks. Herman Bang, Holger Drach-
mann, Hostrup, Prof. J. L. Heiberg, J. C.
Christensen, G. A. Hagemann, Carl Jacob-

sen og endvidere Christian X. Han er paa dette Omraade en typisk akademisk Kunstner, der leverer solidt udførte, holdningsfulde Portrætter, dog uden synderlig Dybde i Karakteristikken. Billedet af hans Moder, nu i Nationalgaleriet i Budapest, anses for hans smukkeste; for Generalkonsul Delcomyns i Odense Museum fik han Akademiets Aarsmedaille 1. Gang 1904. Fremdeles har D. udfoldet en ret stor offentlig Virksomhed. Som Kunstsribent var han Stifter og første Redaktør af Tidsskriftet „Kunst“ og Kritiker ved „Politiken“ 1893—1902. Siden 1914 har han været Formand for Charlottenborg Udstillingens Komité, og han er tilforordnet Bestyrelsen for det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg og Bestyrelsesmedlem i flere Foreninger og Selskaber til Kunstens Fremme. I en Aarrække har han sammen med sin Hustru haft en Kunstskole. — Gift 1900 Malerinden Bertha Olga Vilhelmine Herlich Green (s. d.).

Litt.: Slægt se A. D.; „Ill. Tid.“ ^{14/6} 1903; „Hver 8. Dag“ ^{14/4} 1907; „Kunstbladet“ 1909—10, S. 71 f.; „Politiken“ ^{10/1} 1912, ^{1/4} 1914 og ^{20/1} 1919; „Nationaltid.“ ^{20/5} og ^{7/11} 1915; „Kunst“ V—VII 1903—05.

Dorph-Petersen, Peter Henning (^{5/4} 1844 —^{17/1} 1918), Landmand. F. paa Barfredshøj ved Taastrup. Forældre: Godsejer Carl

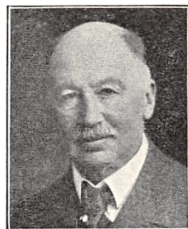
Friederich August Petersen og Charlotte Margrethe Dorph. Blev Student 1861, Cand. polyt. 1868, var Ingeniør ved Hedeselskabet og paa Knuthenborg 1868—70, lærte Landvæsen 1870—71. 1871—86 var han Forpagter og 1886—99 Ejer af Barfredshøj

mellem Roskilde og Kbh., 1900—17 Direktør for Kreaturforsikringsforeningen „Kustos“, Aarhus. Som praktisk Landmand tog D.-P. levende Del i Behandlingen af landøkonomiske Spørgsmaal; han var en begavet Mand med flersidige Kundskaber og mange Interesser; en elskværdig, nobel Karakter og vindende Personlighed, der var meget velset i Landbokredse og vandt Venner overalt. Han var Medlem af den sjællandske Statyreskuekommission og ydede dygtige Bidrag til Belysning af Avls- og Fodringsspørgsmaal. D.-P. skrev en Mængde Artikler i „Ugeskrift for Landmænd“, „Landmandsblade“, „Nationaltidende“ o. fl. Blade. Sammen med Forstander R. J. Petersen-Brørup udgav han „De danske Landmandsforsamlinger i det 19. Aarhundrede“ (1900); i „Nationaløkonomisk Tidsskrift“ 1893 skrev han en større Afhandling „Om Forholdstalsvalgmaaden“. D. i Aarhus. — Gift 1) 1871 Johanne Jone Antonie Hielm

Berg, d. 1884. 2) 1888 Karen Nicoline Coucheron.

Litt.: Slægt i Vahl: „Slægtbog over Akkommet af Chr. Nielsen“ I 1870—86, Længnick: „D.“ og Hundrup: „Lærerstanden ved Randers lærde Skole“ I 1871; „Nekrologer i „Jyllandsposten“ og „Aarhus Stiftstid.“ ^{18/1} 1918 og „Ugeskr. f. Landmænd“ s. A., S. 52.

Dorph-Petersen, Jens Frederik Sigfred (f. ^{9/4} 1845), Skuespiller, Direktør. F. paa Barfredshøj ved Taastrup. Forældre: Godsejer Carl Friederich August Petersen og Charlotte Margrethe Dorph. Blev Student 1863 og studerede de følgende Aar Landvæsen, men foretrak at gaa til Scenen og debuterede ^{20/4} 1867 paa det Kgl. Teater som Ruy Gomez i „Man kan, hvad man vil“.

Han forlod dog hurtigt denne Scene og debuterede derefter paa Folketeatret ^{11/6} 1870 som Dithmer i „Paa Kontoret“, hvorefter han lige til 1908 var virksom paa dette Teater (optraadte sidste Gang, som Gæst, ^{14/5} 1909) med Undtagelse af de to Sæsoner 1898—99, da han bl. a. spillede paa Kasino som Gæst, og af 1899—1900. Han var Teatrets Inspektør 1884—98, dets Sceneinstruktør 1893—98 og dets Direktør 1900—08, hvorefter han ^{31/5} 1908 som Mikkelsen i „Lynggaard & Co.“ tog Afsked med sin sceniske Virksomhed. 1879—95 var han Viceformand i Skuespillerforeningen, og 1898—1900 dens Formand. D.-P. var som Skuespiller meget anvendt — hans Repertoire omfatter baade komiske Karakterroller, Dialektroller, Farce-roller og Operetteroller. Han spillede f. Eks. Sergeant Tim i „Alt for Damerne“, Jørgen i „Feriegæsterne“, Ib i „Gøngehøvdingen“, Grev Corniski i „Niniche“, Konsulen i „Sportsmænd“ for blot at nævne ganske enkelte Roller af hans store og brogede Repertoire. Han hørte til det gamle borgerlige Folketeater, hvis Traditioner henviste det til Farcen og Folkekomedien, det brede Lystspil og nu og da en kaad Operette; og han var derfor en absolut Modstander af de litterære Eksperimenter, hans Forgænger som Direktør, S. Abrahams foretog med Herman Bang som Sceneinstruktør. Da D.-P. vendte tilbage til Folketeatret som dets Direktør, førte han det videre i dets gamle Spor, men var forøvrigt ikke ensidig i sit Repertoirevalg og forenede f. Eks. sin største Succes „Sherlock Holmes“ med adskillige danske Nyheder (Gustav Wied, Hjalmar Bergstrøm, Sophus Bauditz). Hans Teaterledelse fulgtes i pекuniær Henseende af Held, og han overgav et velfunderet Teater til sin Efterfølger. — Gift 1872 Rose Cecilie Sødring.

C. Bs.

Litt.: Slægt se H. D.-P.; „Ill. Tid.“ 24/4 1892; „Politiken“ 27/4 1892, 24/4 1907 og 8/4 1915; „Nationaltid.“ 25/4 1907; Fristrup; „Scenens Navne“ 1913; „Masken“ 11/4 1915; R. Neiiendam; „Folke-teatret 1857—1908“ 1919.

Dorph-Petersen, Knud (f. 8/5 1872), Frø-kontrol-Direktør. F. paa Barfredshøj ved Taastrup. Forældre: Godsejer Peter Hen-

ning D.-P. (s. d.) og Jo-hanne Jone Antonie Hielm Berg. Blev Stu-dent 1891, Sekondløjtnant 1894, var 1891—96 ved praktisk Landbrug som Lærling og Forvalter. 1896—98 stude-rede han ved Land-bohøjskolen, hvorfra han tog Eksamen som Landbrugskandidat, fun-

gerede en kort Tid som Assistent ved Land-bohøjskolens Landbrugsafdeling. 1898—1902 var han Sekretær i Statens Planteavlsud-valg, blev Cand. phil. 1899; studerede Plan-tefysiologi ved Universiteterne i Kbh. og i Jena. Siden 1903 er han Direktør for Stats-frøkontrollen og har i denne Stilling ikke alene med Dygtighed udført sine Embeds-pligter, men desuden med utrættelig Iver og agitatorisk Kraft arbejdet paa at ud-brede Kendskab til Sædefrøets rette Vur-dering i den rationelle Planteavl. Under hans Ledelse er Statsfrøkontrollens Virk-somhed i høj Grad blevet udvidet, hvilket er et af de synlige Resultater af hans Agi-tation og levende Samarbejde med Praxis. Desuden har han med Dygtighed arbejdet for den hjemlige Frøavl; han har skrevet en Del Artikler i Fagpressen samt i Haand-bøger o. l., af selvstændige Skrifter kan nævnes „Om Avl af Græs- og Kløverfrø“ (1908—12), „Græs- og Kløverfrøavl i Danmark 1907—13“ (1914), „Nogle Under-søgelser over Ukrudtsfrøes Forekomst og Levedygtighed“ (1910) o. fl. D.-P. kom til Frøkontrollen paa et Tidspunkt, da der var en spirende Interesse for alt, hvad der havde Forbindelse med Avl og Kontrol af Sædefrø; han forstod sin Tids Krav og virkede for at øge denne Interesse og lede den ind i rationelle Baner; men han var ogsaa den forsigtige Raadgiver, da Frø-avlsfeberen rasede under Verdenskrigen. D.-P., der har nationalpatriotiske og sam-fundsnyttige Interesser, er i Bestyrelsen for forskellige Foreninger samt Medlem af Det kgl. svenske Landbrugsakademi. — Gift 1903 Thora Marie Madsen. A. C.

Litt.: Slægt se H. D.-P.; „Studenterne fra 1891“ 1916.

Drachmann, Anders Bjørn (f. 27/2 1860), Filolog. F. i Kbh. Forældre: Lægen A. G. D. (s. d.) og Clara Josephine Sørensen. Blev Student 1877, studerede i Kbh. og tillige 1881—82 i Strassburg, tog Skolebeds-

eksamen 1884 og underviste ved N. Zahles Skole, Borgerdydskolen i Kbh. og ved Kunstakademiet. 1886

—87 konkurrerede han til et Professorat i Kria., i hvilken Anled-ning han udgav „Ca-tulus Digtning“ og „Gu-derne hos Vergil“ (1887); han sejrede ved Kon-kurrencen, men fik al-ligevel ikke Professoratet. 1888—97 bestyrede han Artiumsklasserne ved N. Zahles Skole. Tog Doktorgraden 1891 med Afhandling „Moderne Pindar-fortolkning“, hvori han tager Ordet for en mere jævn og naturlig Fortolkning end den sædvanlige, navnlig i Tyskland, anvendte. Han blev Docent ved Kbh.s Universitet 1892, ekstraordinær Professor 1905, ordi-nær Professor 1918. Medlem af Carlsberg-fondets Direktion blev han 1913. Hans litte-rære Virksomhed staar til Dels i Forbindelse med Universitetsgærningen; dette gælder hans Bearbejdelse af Madvigs latinske Ord-føjningslære (1895), Haandbogen „Den romerske Statsforfatning“ (1903) og det popu-lære Skrift „Fra den romerske Kejsertid“ (1903). En væsentlig Interesse har han vist Studiet af Pindar, som har givet sig Udslag i Udgaven af „Scholia vetera in Pindari carmina“ (Leipzig 1902—10) og det lille populære Skrift „Pindar som Digter og Menneske“. Ved Siden deraf har han stude-ret Kristendommens ældste Historie og i „Verdenskulturen“ II skrevet Afsnittet „Kri-stendommens Oprindelse“ (1906); herunder hører ogsaa det lille Skrift „Paulus som Forfatter og Tænk“ (1913). En Samling „Udvalgte Afhandlingler“ udkom 1911; de er dels af æstetisk Art (særlig angaaende den græske Tragedie), dels behandler de religionshistoriske Emner. De udmærker sig, som overhovedet hans videnskabelige Produktion, ved klar Problemstilling og logisk Argumentation. Endelig har han oversat Suetonius' Kejsersbiografier (1911—16) og Diodors romerske Aarbøger (1912); af disse har han tillige leveret en Udgave af Grundteksten. Sammen med J. L. Hei-berg og H. O. Lange har han udgivet S. Kierkegaards Skrifter. — Gift 1887 Ellen Sophie Bentzon. H. R.

Litt.: Slægt ved Hauch-Fausbøll i „Politiken“ 15/1 1908; A. W. Scheel: „Stamt. over en Fa-milie Scheel“ 1870, S. 9; Selvbio-grafi i Univ. Progr. Nov. 1891; „Akademisk Ugeblad“ 1917; „Politiken“ 19/4 s. A.; Univ. Aarb. 1891—92, S. 857 f., 1896—97, S. 349 f. og 1904—05, S. 24.

Drachmann, Anders Georg (22/11 1810—2/7 1892), Læge. F. i Kbh. Forældre: Tøm-remester Matthias D. og Louise Christiane Kobiersky. Begyndte sin Løbebane som Barber, men stilede hurtigt mod Kirurgien, blev 1831 Skibskirurg, tog kirurgisk Eks-

amen 1836, 1839 endvidere den medicinsk-kirurgiske Embedseksamen, skønt han ikke var Student. Fungerede stadig i Søværnet, under Krigen 1848—50 som Overskibslæge. Derefter Karantænelæge til 1863, kastede sig samtidig med sin sædvanlige Energi og Talentsfuldhed over Ortopædi, oprettede 1859 det første Institut i Kbh. for medicinsk Gymnastik;

1865 overtog han og J. Schiødt et nyt lignende for ortopædisk og medicinsk Gymnastik, som han ledede til 1884. Blev Dr. med. honoris causa i Upsala 1877 som Paa-skønnelse for sit baade videnskabelig og praktisk værdifulde ortopædiske Arbejde; hans Undersøgelser over Holdningsfejl førte ham ind paa Skolehygiejnen, som han viede et ivrigt Arbejde i Kommissionen af 1884. Han var en begavet, frisindet, socialt og politisk interesseret Mand. D. i Taarbæk. — Gift 1) 1844 Vilhelmine Marie Stæhr, d. 1857. 2) 1859 Clara Josephine Sørensen, d. 1895.

O. P.

Litt.: Slægt se A. B. D.; Erindringer i „Tilskueren“ 1888 og 1890; „Mit Hjem“ i 1911; Nekrologer i „Hospitalstid.“ 1892, „Bibl. f. Læger“ s. A., „Ill. Tid.“ 10/7 s. A. (af Jul. Petersen) og i „Politiken“ 3/7 s. A.

Drachmann, Emmy (f. 23/10 1854), Forfatterinde. F. paa Havreholm, Nordsjælland. Forældre: Papirfabrikant Frederik Culmsee og Nicoline Rasmussen. Efter sit Ægteskab leverede hun en Række Oversættelser, 1883 Kellers „Den grønne Henrik“, senere bl. a. af Steptiak og Krapotkin. Som original Forfatterinde debuterede hun først 1899 med en historisk Roman „Grev-

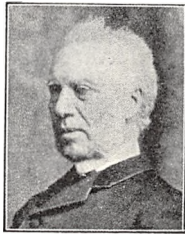
inde Cosel og Frederik August den Stærke“. 1902 kom „Villa Mackenzie“ og 1910 „Ingers Ægteskab“, der vakte Opmærksomhed ved den særdeles gennemskuelige Benyttelse af rent privatpersonlige Forhold. Ogsaa bag „Mødre“ (1914) mærkes — om end svagere — en personlig Baggrund, der giver Bogen en vis Varme, mens dens Problem blot er tangeret. Fru D. besidder ikke Evne til helt at levendegøre sine Figurer, men fortæller baade underholdende, hyggelig og rørende. — Gift 1879 Forfatteren Holger D. (s. d.). Ægteskabet opløst, han d. 1908.

G. C.

Litt.: Erindringer i „Juleroser“ 1916.

Drachmann, Holger Henrik Herholdt (9/10 1846—14/1 1908), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Lægen A. G. D. (s. d.) og Vilhelmine Marie Stæhr. I det tidlige moderløse Hjem voksede Drengen op i stor Frihed. Paa Ture med Faderen ud til Vagtskibe og Forter blev hans Kærlighed til Søen og Sømandslivet grundlagt. Han skulde ogsaa først have været Søkadet, men tog efter Faderens Ønske

Studentereksamen (1865) fra Metropolitan-skolen, hvor Kr. Arentzens Dansktime og personlige Omgang vakte hans Sans for Litteratur. I det sidste Skoleaar dyrkede han Malerkunsten under C. F. Sørensens og Helsteds Vejledning. 1867 var han i Skotland, Spanien og paa Sicilien. Efter Hjemkomsten malede han, helst Marinebilleder, med impressionistisk Friskhed og Bredde. Da han — maaske paa Grund af sin uakademiske Stil — ikke fik den Neuhausen'ske Præmie, rejste han 1870 til London, hvorfra han hjemsendte Artikler om dansk Malerkunst til Vilh. Møllers „Nyt dansk Maanedsskrift“. Under Samliv med engelske Arbejdere og franske Kommunar-der slog hans ulmende Utilfredshed med den hjemlige Tilstand ud i en revolutionær Begejstring, der fik sit første Udtryk i „Engelske Socialister“, trykt 1871 hos Vilh. Møller under Mærket „Marc Cole“ og sammen med flere Programdigte af lignende Tendens optaget i „Digte“ 1872. To Aar efter kom de første Prosaskildringer fra Sandets Regioner „I Storm og Stille“ og 1875 Digtene „Dæmpede Melodier“. S. A. rejste D., efter at hans første Ægteskab var opløst, til München, hvor han skrev den personlige Roman „En Overkomplet“ og Novellerne „Ungt Blod“, og til Venezia og Florents. Hjemkommen skrev han, ved Esrom Sø, „Sange ved Havet“ (1877) (heri Veneziasangene) og Romanen „Tannhäuser“. Det polemiske og programforkyndende i de første Værker er i de senere afløst af en mere personlig, snart selvan-klagende, snart selvfølende Lyrik, og af Natur- og Kærlighedsstemninger. Denne Side af D.'s Digtning kulminerer i „Ran-ker og Roser“ (1879), mens „Ungdom i Digt og Sang“ (s. A.) er svagere og mere almen af Indhold. I de mere fortællende Digte og i Prosaen dyrker D. stadig den folkelige Type, usminket, men ægte, den farende Svend eller Sømanden, foruden i de nævnte Værker navnlig i „Paa Sømands Tro og Love“ (1878) og (delvis) i „Vildt og tæmnet“ (1881). — Imidlertid var D. ved at gaa bort fra sine tidligere Meningsfæller i Brandes' Kreds. De halvt

journalistisk behandlede Rejseindtryk „Derovre fra Grønson“ (1877) indeholdt nogen Polemik og vakte Bifald i konservative Kredse. Emnevalg og Behandling i Eventyrskuespillene „Prinsessen og det halve Kongerige“ (1878) og „Østen for Sol og Vesten for Maane“ var en Protest mod Realismens litterære „Fastespiser“. Og i 80'ernes Digtning forkynder han i det hele de romantiske Idealer fra før den intellektuelle og individualistiske Kritiks Tid. I Ostende-Brügge-Afsnittet af „Skyggebilder“ (1883) proklamerer D. aabent sit Brud med Modernismen i Kunst, Videnskab og Livsanskuelse. Digtene „Gamle Guder og nye“ (af „Svend Trøst“) og „Dybe Strengte“ (1884) taler Hjemmets og Hjertets og den stille Lykkes Sag. En national Patos faar Udtryk i „Der var en Gang“ (i „Fjeldsange og Eventyr“ 1885), det folkelige i Skuespillene „Puppe og Sommerfugl“ og „Strandby Folk“. D. er i 80'erne under sit andet Ægteskab hyppig paa Rejser. Produktionskraften er usvækket, men frembringer kun i Lyrikken noget af varig Værdi. Den store Kunstnerroman 1887 „Med den brede Pensel“ er uden Friskhed og Liv, fyldt med Polemik og Betragtninger. I Slutningen af Tiaaret mærkes saa en ny Drejning og en ny Foryngelseskilde, der skyldes den Kvinde, som i „Tyrisk Rocco“ („To dramatiske Digte“ 1888) er Glædespigen Scheitan, i Digtene „Sangenens Bog“ er Suleima og i Romanen „Forskrevet“ (1890) er Varietésangerinden Edith. „Forskrevet“ er baade en Selvdøm og en Tidsdom, en Klage over hele det udgaende Aarhundredes Kultur, der har bedraget Menneskene for den lovede Lykke og er endt i en „frivoliseret Romantik“ hos de ældre, en „hjertereskærende Ironi“ hos de bedste af de moderne. I 90'erne var D. i længere Tid i Udlandet bl. a. Hamborg. En Mængde Skuespil stammer fra disse Aar, dels af folkelig Karakter med Sange, f. Eks. „Brav Karl“ (1897) og „Det grønne Haab“, dels Melodramaer, hvis halvt lyriske Form passede ham bedst, „Renaissance“, „Vølund Smed“ (1894), „Dansen paa Koldinghus“, „Gurre“ (1898) o. fl. Ungdommelig Oprørstrang mærkes i „Svend Trøsts unge Viser“ (1892) og i Ridderromanen „Kitzwalde“ (1895), mens „Den hellige Ild“ (1899), der afslutter Edithlepisoden, og „Broget Løv“ (1901) er en Blanding af Trods, Uro og Vemod. En fortrinlig Oversættelse af Byrons „Don Juan“ fuldendte D. 1891. 1906 blev D. fejret med Fest paa Raadhuset og Fakkeltog, men var allerede dengang syg, to Aar efter døde han paa en Nerveklunik. — Ved Siden af Ewald er D. vor største Lyriker, med en overordentlig malerisk Kraft og Stemmingsfylde og en rytmisk Overlegenhed, der kan være uforlignelig, selv om der kan løbe baade

Jask og Smagløshed med. Hans Prosa har sin Sтыrke i det lyriske, men kan være stillos; højest naar han i de mindre Noveller f. Eks. „Dødalus“. Hans Karakteristik i Romaner og Skuespil mangler Fasthed og Objektivitet. Egentlig Sceneheld har kun „Der var en Gang“ haft. Hans Reflektion var ikke dyb, og hans mange Programudtalelser kan ofte virke naivt. Men bagved laa en dyb Søgen, et angstfuldt Hjertes „Tørst mod en Gud at skrive paa vor Fane“. Hans Karakters tilsyneladende Holdningsløshed er bestemt af denne Søgen, som Tidens Tendenser ikke imødekom. Han var en uborgerlig Natur i en Nytte- og Oplysningstid. D. i Hornbæk. — Gift 1) 1871 Vilhelmine Charlotte Erichsen. Ægteskabet opløst 1874. 2) 1879 Emmy Culmsee (s. d.). Ægteskabet opløst. 3) 1903 Sophie Elisabeth (Soffi) Drewsen, f. Lasson, d. 1917. G. C.

Litt.: Slægt se A. B. D.; Bidstrup: „Stamt. over Familien Koefoed“ 1886, S. 114; Herman Bang: „Realisme og Realister“ 1879; P. Hansen: „Nord. Digtere i vort Aarh.“ 2. Udg. 1881; A. E. Friedländer i „Ny sv. tid.“ 1882; „Ill. Tid.“ 7^{21/10} 1883; Sig. Müller: „Nyere dansk Malerkunst“ 1884; G. Brandes: „Saml. Skr.“ III 1900 (fra 1883) og XVIII 1910 (fra 1907); H. S. Vodskov i „Sprede Studier“ 1884; V. Vedel i „Ill. Tid.“ 1^{1/10} 1896; O. Borchsenius i „Forfatterbøgen“ 1898; Klara Johanson i „Ord och Bild“ XII 1903; H. Christensen: „Danske Digtere i Nutiden“ 1904; „Ill. Tid.“ 3¹⁷ 1904; Th. Bredsdorff i Begtruns „Tidsskrift“ I 1905; G. Brandes: „Levnet“ 1905—08; O. Geismar i „For Kirke og Kultur“ XIII 1906 og „Digterproffler“ 1916; E. Juel-Hansen: „H. D. som Dreng“ 1906; H. Lind i „Ill. Tid.“ 7^{1/10} 1906; „Hver 8. Dag“ 1^{1/3} 1906; E. Melbye i „Ill. Tid.“ 7^{1/10} 1906; G. Brandes i „Politiken“ 1^{1/10} 1906; Vilh. Andersen „Litteraturbilleder“ II 1907; H. Bentzon i „Tilskueren“ 1908; E. Hørup i „Gads Mæg.“ 1907—08; P. Levin i „Det ny Aarh.“ V 1908; Joh. V. Jensen i „Politiken“ 8^{0/1} 1908; Nic. Lützhøft sst. 18^{1/2} 1909; V. Vedel: „H. D.“ 1909; Hendriksen i „Mennesker og Oplevelser“ 1910; Johs. Vedel: „Fra mine Minders Verden“ 1911; Sv. Leopold i „Ill. Tid.“ 19^{1/11} 1911; A. Schwartz: „Skagen“ 1912—13; A. B. Nilson: „Människor jag mött“ 1912; Vilh. Andersen: „Goethe“ II 1915; Emmy D. i „Juleroser“ 1916; Ch. Kjerulf i „Politiken“ 3^{0/1} og 7^{1/10} 1916; Niels Lassen: „Erindringer“ I 1918; Palle Rosenkrantz: „Junkerdrømme“ 1918; P. Nansen: „Portrætter“ 1918; Breve i „Breve fra og til C. Hostrup“ 1897; „Tilskueren“ 1908, L. C. Nielsen: „Fr. V. Hæzel“ II 1909 og Josepha Martensen: „Breve til Martensen“ 1918; Nekrologer af Vilh. Andersen i „Læsterstedts Tidsskr.“ 1908, Th. Bredsdorff i „Højskolebl.“ XXVIII s. A., O. Olafsson i „Varden“ VI s. A., V. Vedel i „Tilskueren“ s. A., H. Jørgensen i „Vor Fremtid“ I s. A., Johs. Jørgensen i „Nord. Ugebl. f. kat. Kristne“ s. A., H. Seligmann i „Det ny Aarh.“ V s. A., Jak. Knudsen i „Højskolebl.“ s. A., E. Gosse i „Maaned-Mæg.“ 1909 I, Soph. Michaelis i „København“ 15^{1/1} 1908, Herman Bang sst. 10^{1/1} s. A., O. Borchsenius i „Dannebrog“ 18^{1/1} og 19^{1/1} s. A., Leop. Rosenfeld sst. 20^{1/1} s. A., Chr. Hansen Larsen sst. 22^{1/1} s. A., J. Clausen i „Berl. Tid.“ 14^{1/1} s. A., Alb. Gnutzmann i „Nationaltid.“ 14^{1/1} s. A., Aumont, G. Brandes, Sv. Lange, Sten Drewsen og Ch. Kjerulf i „Politiken“ 15^{1/1} s. A.

Drachmann, Povl (f. 30° 1887), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Digteren Holger D. (s. d.) og Emmy Culmsee. Blev Student 1905 og tog 1911 statsvidenskabelig Eksamen. 1911—13 var han Sekretær i „Ar-

bejdsgiverforeningen" og derefter Redaktør af „Tidsskrift for Industri.“ D. har skrevet

Romanerne „Kraft“ (1912), „Gennembrud“ (1914) og „Kampens Mænd“ (1916), der former sig som en Hyldest til den moderne Teknik og Storing, men iøvrigt har han særlig beskæftiget sig med industriel og økonomisk Forfattervirksomhed. I en talrig Række Artikler samt i enkelte historiske Arbejder har han gjort sig til Talsmand for Industriens Betydning som Erhverv i Danmark. Nævnes kan „The industrial development of the three Scandinavian countries“ (1915) samt Festskrifterne for Aalborg Portland-Cement-Fabrikken (1915) og for Aktieselsk. Nielsen & Winther (1917). Ved sin klare Form og sine grundige Kundskaber har han skaffet sig betydelig Indflydelse indenfor Industriens Organisationer, for hvilke han særlig under de vanskelige Forhold under Verdenskrigen har udført et stort og betydningsfuldt Arbejde. — Gift 1911 Sonja Knudtzon.

R. B.

Litt.: Slægt se A. B. D.; G. Brandes i „Politiken“ 28/10 1912; „Nationaltid.“ 24/2 1916; „Verden og vi“ 9/11 1917.

Dragsted, Arent Nikolaj (9/6 1821—15/8 1898), Kunsthaandværker. F. i Kerteminde. Forældre: Skomager Mathias D. og Franzisca Rold.

Kom som ung i Guldsmedelære i Kerteminde, hvor han blev Svend. Drog derpaa til Kbh., hvor han søgte Kunstakademiets Tegneundervisning og arbejdede under H. V. Bissen og C. F. Hetsch. Han uddannede sig derefter i Paris og nedsatte sig ved

Hjemkomsten 1854 som Mester i Kbh. Som saadan har han udført en Række fremragende Arbejder, der udmærker sig ved glimrende Teknik og nu og da ved en kraftig Selvstændighed i den kunstneriske Opfattelse, der brød igennem al tillært Stilkorrekthed. Han udførte bl. a. det Guldhorn, danske Kvinder 1859 skænkede Inge-mann, og den store Guld-Egekrans til Frederik VII's Kiste 1863. Som Ciselør var han en betydelig Mester. Ved sin Død var han Oldermænd for Guldsmedelavet i Kbh. D. i Kbh. — Gift 1851 Marie Bech, d. 1860.

R. B.

Litt.: C. Nyrop: „Medd. om dansk Guldsmedekunst“ 1885; „Haandværkerbl.“ XI 1894; „Danske Byerhverv“ 1904—11; „Ill. Tid.“ 27/11 1904; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 28/8 1898.

Dragsted, Alfred (9/1 1856—5/2 1918), Kunsthaandværker. F. i Kbh. Forældre: Guldsmed A. N. D. (s. d.) og Hustru.

Blev 1869 Guldsmedelærling, arbejdede som Svend i Tyskland, etablerede sig som Mester i Kbh. 1881 og overtog 1891 sammen med Broderen Frants D. (s. d.) Faderens Forretning. Hans Speciale var Juvelér- og Emaillærbejder, af hvilke særlig kan nævnes den

emalerede Bibel i Frederikskirken i Kbh. og det store Kongebæger, som ejes af det kgl. Skydeselskab sst. Et dygtigt og vanskeligt Arbejde udførte D. ved Genfremstillingen af den af Faderen udførte Guldkrans til Frederik VII's Kiste, som var blevet fuldstændig ødelagt ved Indbrud i Roskilde Domkirke. Han var fremragende som Arbejder i alt Præcisionsarbejde og udfoldede ved dette en Nænsomhed og Æmhed, der faldt sammen med hans Trang til stille Fordybelse i historiske og religiøse Skrifter. Han var i Besiddelse af udstrakt Læsning, som han forstod at anvende i sin offentlige Virksomhed som Taler. D. var meget benyttet til og salte stor Pris paa repræsentative Hverv. Han var Formand for Foreningen for dansk Kunsthaandværk, Medlem af Industriforeningens Repræsentantskab og Udstillingsudvalg og deltog i Organisationen af en Del udenlandske Udstillinger, saaledes i Landskrona 1913, Malmø 1914 og Stockholm 1918. D. i Stockholm. — Gift 1882 Anna Magdalene Steenbeck.

R. B.

Litt.: C. Nyrop: Medd. om dansk Guldsmedekunst“ 1885; „Ill. Tid.“ 27/11 1904; „Danske Byerhverv“ 1904—11; „Tidsskr. f. Industri“ 1914; „Politiken“ 25/8 1911; Nekrolog sst. 7/2 1918.

Dragsted, Frants (20/9 1852—24/10 1916), Kunsthaandværker. F. i Kbh. Forældre: Guldsmed A. N. D. (s. d.) og Hustru. Lærte

som ung Guldsmedehaandværket hos sin Fader og gennemgik senere Kunstakademiet; overtog 1891 Faderens Firma sammen med Alfr. D (s. d.). Han var særlig fremragende som Sølvarbejder og Ciselør og har med stor Dygtighed givet sig af med Prægning af Medaljer.

Han deltog meget i Haandværkets Organisationsarbejde, bl. a. som Medlem af Bestyrelsen for Haandværkerforeningen i Kbh. og som Oldermænd for Guldsmedelavet sst. Af Person djærv og ligevægtig, nøjagtig og omsorgsfuld til sit Arbejde,

som han elskede højt, blev han en fremragende Tekniker i sit Fag, men savnede noget kunstnerisk Selvstændighed. D. i Kbh. — Gift 1885 Margaret Ahrends, f. Peckham.

R. B.

Litt.: „Ill. Tid.“ 27/11 1904; Nekrologer i „For Industri og Haandværk“ 1916 (af R. Berg), „Dansk Arbejde“ s. A. og „Politiken“ 29/10 s. A.

Drakenberg, Christen Jacobsen (18/11 1626 — 9/10 1772), Sømand. F. paa Blomsholm i Bahus Len. Forældre: Kaptajn Jacob D.

og Margrethe Elisabeth Juul. Var 1639—1717 dels til Koffardis og dels i den danske Orlogsflaade. Fra 1735 fik han tildelt Gage som Højbaadsmand ved Holmen. 1694—1710 var han i Slaveri i Middelhavslandene. Den høje Alder, han trods uregelmæssig Livsførelse opnaede, gjorde ham meget omtalt, og flere af Datidens Stormænd kappedes trods hans Hidsighed om at huse ham. Endnu i en Alder af over 130 Aar friede han (dog uden Held) til flere unge Piger. D. i Aarhus. — Gift 1737 Maren Larsen, f. Bagge, d. før 1750.

Th. B. B.

Litt.: „D.s Levnets Beskrivelse og Ligprædiken“ 1774; „Neues Kielisches Mag.“ I 1786; „Wolfs Journal f. Politik“ 1825 III; „C. D.s mærkværdige Levnets-Beskrivelse“ 1845; „Øverland i „Folk.“ 1896; Hertel: „Beskrivelse over Aarhus Domkirke“ 1810; „Ill. Tid.“ 11/9 1887; „Folkets Almanak“ 1908.

Draminsky, Otto (f. 2/1 1874), Forsikringsmand, Aktuar. F. i Kbh. Forældre: Rentier Johannes Daniel D. og Juliane Margrethe Vilhelmine Christensen.

Blev Student 1891, Cand. polyt. 1896, Dr. phil. 1906. Blev 1899 Assistent i Statsanstalten for Livsforsikring og avancerede til matematisk Direktør sst. 1907. Foruden sin Doktor-disputats „Dødelighed efter Forsikringsart og Forsikringstid“ har D.

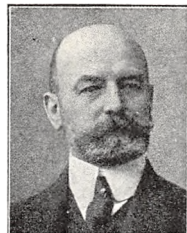
kun skrevet et Par større Afhandlinger (i „Dansk Forsikrings-Aarbog“ 1914 og 1915) om de nyere Dødelighedsundersøgelser ved amerikanske Livsforsikringsselskaber. D., der paa sit specielle Felt — Dødelighedsundersøgelser og Udjævning af Dødelighedsagttagelser — er en Kapacitet, har iøvrig ikke benyttet sit matematiske Talent til litterær Virksomhed, ligesom han i det hele taget helst dyrker et stille Privatliv. Han er dog som Medlem af Bankraadet i Dansk Arbejderbank knyttet til anden finansiel Virksomhed end Livsfor-

sikring. — Gift 1900 Astrid Johanne Dorte Andreaassen.

V. E. G.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1906; „Studenterne fra 1891“ 1916.

Drechsel, Christian Frederik (Frits) v. (f. 1/4 1854), Søofficer, Havnekaptajn. F. i Nakskov. Forældre: Birkedommer Georg Wilhelm Louis v. D. og Charlotte Elisabeth Posselt. Blev Sekondløjtnant 1874, Kaptajn 1889, afgik 1906. Han deltog i en Aarrække i et betydeligt Antal Togter, særlig til Island, Færøerne, Grønland og Vestindien, i Vager- og Opmaalingsfart m. m. Var i 5 Aar Chef for

Flaadens Mærkevæsen, paa 2 Togter Fører af „Georg Stage“ og i 4 Aar Chef for Fiskeriinspektionen i Farvandene indenfor Skagen. I denne sidstnævnte Periode kom han til at udføre et stort grundlæggende Arbejde for vort Fiskerierhvervs Udvikling, udførte praktisk-videnskabelige Havundersøgelser i vore Farvande og foranledigede oprettet den danske biologiske Station. Han organiserede endvidere Indsamlingen af statistiske Oplysninger om vore Fiskerier, som siden den Tid er fortsatte og publicerede i de aarlige Fiskeriberetninger. Efter endt Tjenestetid ved Fiskeriinspektionen udnævntes D. 1887 til Regeringens Konsulent i Fiskerisager, en Stilling han beklædte i 21 Aar; han udarbejdede et Forslag til Lov om Fiskeriet i ferske Vand, der behandledes af en Kommission og derefter gennemførtes. Senere forberedte han Revisionen af Fiskeriloven af 1888, der efter en Kommissionsbehandling førte til Loven af 4/5 1907. Som Danmarks Delegerede deltog han i Forhandlingerne med Delegerede fra de forskellige nordeuropæiske Lande om Oprettelsen af internationale Havundersøgelser, hvilket efter forberedende Møder i Stockholm og Kria. gennemførtes 1902 i Kbh., der blev valgt til Hjemsted for det centrale Bureau. Siden 1902 har D. været Delegeret for Danmark i det internationale Raad og blev 1908 af dette valgt til Generalsekretær for denne Institution. — Siden 1908 har han tillige været Formand for den danske Kommission for Havundersøgelser. Han har udgivet „Oversigt over vore Saltvandsfiskerier“ (1890) og 18 aarlige Fiskeriberetninger. 1890—96 var han kongevalgt Medlem af Kbh.s Havneraad og 1896—1914 Havnekaptajn i Kbh.s Havn. Blandt de betydelige Forbedringer og Udvidelser af Havnen, D. lod udføre, maa særlig nævnes Anlægget af Sydhavnen i Kallebodstrand med tilhørende Dæmning og Sluseanlæg, der bragte Havnen en meget værdifuld Udvidelse, og som har været af

stor Betydning for dens senere Udvikling. De to Broer over Havnens Hovedløb, Knip-pelsbro og Langebro, ombyggedes, og Hav-nen uddybedes til 24 Fod indtil Østasia-tisk Kompagnis Anlæg paa Islands Brygge. Efter sin Afgang som Havnekaptajn 1914 har D. særlig beskæftiget sig med Hav-undersøgelser og har virket for Oprettel-se af skandinaviske Sømandshjem i frem-meede Havne. — Gift 1881 Anna Rebecca Bille. H. E.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaand-bogen“ og „Haandbog over den ikke-naturalise-rede Adel“ 1917, F. E. Seidelin: „Stamt. over Familien Seidelin“ 1877 og J. Fischer: „II. P. Rée og hans Slægt“ 1912; C. F. D.: „Kortfattet Fremstilling af min Virksomhed i Fiskeriernes Tjeneste 1883—1907“ 1907; „Ill. Tid.“ 4/1 1914; Brindringer i „Under Dannebrog“ 1918.

Dreier, Frederik Henrik Hennings (¹⁶/₁₂ 1827—⁹/₅ 1853), socialøkonomisk Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Overretsassessor Vil-helm Henrik D. og Vil-helmine Elise Klein.

Blev Student 1844, valgte at studere Me-dicin, men arbejdede ogsaa ivrig med Na-turvidenskaberne, Fi-losofi og den nyere Nationaløkonomi, her-under særlig de sociale Spørgsmaal. Han gjorde Tjeneste som Under-

læge i Hæren i Krigen 1848—50. Han var meget tidlig aandelig vakt og interesserede sig særlig for Politik. Allerede som Skole-dreng gav han Bidrag til „Korsaren“; som Rus traadte han ind i „Haandværkerdan-nelses-Foreningen“, gik over til den mere radikale „Forening for Arbejderklassens Vel“ og endte med selv at starte et Re-formselskab, dog uden større Tilslutning. Han forenede en glødende Begejstring for Fremskridtet med en gennemført Radikal-isme; man har kaldt ham Danmarks første Socialist. Mod Traditioner og Autoritetstro paa sociale, nationale, religiøse og kul-turelle Omraader rettede D. sine Angreb; i sine Skrifter fra 1848, „Folkernes Fremtid af en Fritænkner“ og „Fremtidens Folkeop-dragelse af en Socialist“ opstiller han et Program for den sociale Reform, særlig omfattende Forbedringer i Arbejderklas-sens materielle Kaar, og han agiterede vi-dere herfor i Ugeskriftet „Samfundets Re-form“ (2 Kvartaler 1852—53). „Aandetroen og den frie Tænkning“ (1852) er et Stridsskrift mod saa vel aabenbarede Reli-gioner som Religion i det hele taget. Og-saa „Korsarens“ Udgiver M. A. Gold-schmidt har han angrebet. D. var i Be-siddelse af Lune og stærk humoristisk Sans, og dette i Forbindelse med en grund-hæderlig Karakter knyttede selv Anderle-destænkende til ham. Han forenede store

Evner med usædvanlig Kundskabsfyldte og Skarphed i Tankegangen, men de store Forhaabninger, der med Rette kunde knyt-tes til hans Fremtid, knustes ved hans tid-lige Død. Hans efterladte Papirer gemmes i det kgl. Bibliotek i Kbh. D. i Kbh. — Ugift. A. E. N.

Litt.: „Fædrelandet“ 1853, Nr. 166—68; O. Borchsenius: „Fra Fyrrenerne“ I 1878; Arentzen: „Fra yngre og ældre Dage“ 1886; G. Brandes: „Saml. Værker“ XV 1905 (fra 1902); C. E. Jen-sen og Borgbjerg: „Socialdemokratiets Aarh.“ II 1904.

Drejer, Jakob Hansen (¹/₅ 1743—¹/₇ 1813), Institutbestyrer. F. i Odense. Forældre: Farver Hans Peter D. og Deliana Lund. Blev Student 1759, overtog efter nogle Aars Æstetisercen i Kbh. Driften af Munke Mølle i Odense, men maatte sælge den igen 1775, hvorefter han slog sig ned i Kbh. I hans Hus samedes nogle af Litteratur-selskabets Medlemmer. De dannede „Selskabet stiftet November 1775“, oftest kaldt „D.s Klub“, vor første og mest ansete Klub og en Snes Aar igennem et Arnested for Dannelsen af den offentlige Mening. I det nye Aarhundrede sygnede den hen, til den 1842 gik over i „Kongens Klub“, der oprindeligt var en Aflægger. D. var Klubbens Vært, ogsaa da den udvidedes og flyttede til Læderstræde. Fra den ældste Klubkreds udgik med D. som Medstifter „Efterslægtsselskabet“ 1786. D. holdt Fore-drag om praktiske Emner for Skolens Elever. 1791 opgav han Stillingen som Spisevært i Klubben og oprettede et Institut, der var en Slags Kostskole. Han var en human og forstandig Pædagog, hvorom hans „Læsebog for Begyndere“ (1789) og hans „Strøtanker“ (1805, i Tidsskriftet „Egeria“) vidner. D. i Kbh. — Gift 1769 Frederica Amalia Ebsen, d. 1818. G. C.

Litt.: Slægt se B. Drejer; K. Bokkenheuser: „D.s Klub“ 1903; Rahbek: „Brindringer“ III 1825; Mynster: „Medd. om mit Levnet“ 1854; Oehlenschläger: „Ungdomsbrindringer“ 1915; Wer-lauff i „Hist. Tidsskr.“ IV 4 1873—74.

Drejer, Salomon Thomas Nicolai (¹⁵/₂ 1813—²¹/₄ 1842), Botaniker. F. i Evedrup ved Hobro. Forældre: Sognepræst Niels D. og Thomasine Ni-coline Reutze. Blev Stu-dent 1833 og levede i trange Kaar i Kbh., stu-derede mest paa egen Haand. Blev Magister 1840 („Elementa phyl-ologigæ“) og s. A. an-sat som Docent i Bo-tanik ved Veterinær-skolen. 1841 overdroges ham Udgivelsen af „Flo-ra Danica“. Hans vigtigste Arbejder er „Flora excursoria Hafniensis“ (1838), „Læ-rebog i den botaniske Terminologi og Sys-temlære“ (1839) og „Symbolæ caricolo-

gicæ", som blev udgivet 1844, altsaa efter hans Død. Han var en spekulativt anlagt Natur og tilhørte den naturfilosofiske Skole, var fra ganske ung selvstændig i sine Meninger og kunde, skønt i Virkeligheden godmodig af Karakter, optræde skarpt overfor sine Modstandere. Hans tidlige Død tilintetgjorde betydelige videnskabelige Løfter. D. i Kbh. — Gift 1839 Susanne Christine Vilhelmine Marie Høpfner, d. 1900.

H. J.

Litt.: Slægt i F. E. Seidelin: „Stamt. over Familien Seidelin“ 1877 og Lengnick: Bentsen; Hauch-Fausbøll: „Stevigske Kirkebogsudrag“ 1908, S. 35; „Botanisk Tidsskr.“ XII 1880—81; C. Christensen: „Den d. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; „Fædrelandet“ 25/10 1842; „Dagen“ s. A., Nr. 114; „Randers Amts Avis“ s. A., Nr. 42, 69 og 71.

Dresing, Frederik Nicolai (29/8 1823—16/7 1894), Politiker. F. i Kbh. Forældre: Kammerassessor Stephan Nicolai D. og Sophie

Frederikke August. Blev Student 1841 og Cand. juris 1847, var 1849—50 Fuldmægtig og kst. Byskriver i Randers, 1850—51 Sagførerfuldmægtig i Kbh. 1851 blev han Forpagter af Rødset Teglværk og Administrator af Rødslet Gods ved Aalborg og 1856 Ejer af Vaarbjerg-

gaard sst. Den praktisk dygtige Mand var 1859—85 Formand for Sundby-Hvorup Sogneraad og valgtes 1861 til Folketinget for Nørre Sundby, faldt 1866, men blev s. A. Landstingsmand for 7. Kreds og beholdt Posten til sin Død. Han sluttede sig til Højre, spillede ingen fremragende Rolle, men var en dygtig Arbejder i Udvalgene. 1876—94 var han Statsrevisor. D. paa Vaarbjerggaard. — Gift 1851 Marie Margrethe Lund.

P. E.

Litt.: Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 16/7 1894.

Drewsen, Christian (30/8 1799—2/8 1896), Industridrivende. F. paa Strandmøllen ved Kbh. Forældre: Fabrikant J. C. D. (s. d.) og Johanne Ophelia Rosing. Opførtes i Papirfabrikationen og blev allerede som ung Faderens Medhjælper, senere sammen med Broderen Michael dennes Kompagnon i Firmaet D. & Sønner. 1844 overtog han sammen med den nævnte Broder Strandmøllen, som 1854

udvidedes med Ørholm og Nymølle. De ejede ogsaa sammen den af Michael D. paa Faderens Initiativ 1844 anlagte Papirfabrik i Silkeborg. 1865 overtog D. under

det gamle Firmanavn for egen Regning Fabrikkerne Strandmøllen, Ørholm og Nymølle, hvis Drift han fortsatte, indtil de 1889 overgik til Aktieselskabet „De forenede Papirfabrikker“. 1866 havde han ombygget og udvidet Ørholm-Fabrikken. D. var tillige Naturkyndig; han gav J. C. Schiødt den første Vejledning i at samle Insekter og var selv en ivrig Entomolog, der især i „Naturhistorisk Tidsskrift“ offentliggjorde forskellige mindre Afhandlinger, af hvilke de fleste behandler Hymenopternerne (de Aarevingedes) Naturhistorie. Sin store Samling af danske og udenlandske Insekter skænkede han til Zoologisk Museum. D. i Kbh. — Gift 1802 Ernestine Jacobsen, d. 1898.

R. B.

Litt.: Slægt hos Lengnick (D. og Hornemann) og i C. Nyrop: „Strandmøllen“ 1878; Nyrop: „Den danske Bogh. Hist.“ II 1870, 227 ff.; Gosch: „Danm. zool. Litt.“ II 2, 1875; „Ill. Tid.“ 25/8 1892.

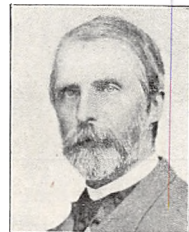
Drewsen, Hans Christian (18/8 1823—1/2 1874), Industridrivende. F. paa Borupgaard ved Helsingør. Forældre: Kgl. Skovfoged Carl Georg D. og Hanne

Wismer. Brodersøn af J. C. D. (s. d.). Blev 1842 polyteknisk Eksaminand, tog 1845 Eksamen i Fysik og Kemi og fik i Jan. 1847 Bevilling til i Kbh. at anlægge en Anstalt for Affinering af Guld og Sølv i Forening med Galvanoplastik. Affineriet gav kun Tab og blev nedlagt 2 Aar efter, hvorimod det galvanoplastiske Anlæg, det første i sin Art herhjemme, hurtig voksede og blev banebrydende. D. støttedes i sit Arbejde af Hetsch og af Billedhugger J. Scholl, ligesom H. Olrik komponerede en Række Brugsgenstande i oldnordisk Stil, som udarbejdedes i D.s Etablissement. D. i Kbh. — Gift 1854 Charlotte Christiane Holtmann, d. 1905.

R. B.

Litt.: Slægt se Chr. D.; C. Nyrop: „Dansk Guldsmedekunst“ 1885; samme: „Industriforens Udstill. i Sommeren 1880“, S. 34—35.

Drewsen, Johan Christian (28/12 1777—25/8 1851), Papirfabrikant, Politiker. F. paa Strandmøllen ved Kbh. Forældre: Papirmager Christian D. og Anna Wesseltoft. Slægten var indvandret fra Tyskland og havde gennem flere Led drevet Papirmagerkunsten paa Strandmøllen, hvor D. voksede op blandt de tyske Arbejdere og selv blev Papirmagersvend. Den franske Revolution

gjorde et dybt Indtryk paa den unge D., der var ved at svigte det fædrene Haandværk og gribe Kaarden, men Eventyrlysten kølnedes, efter at han 1798 havde ægtet Skuespilleren Michael Rosings Datter. Hans Fader overlod ham da Bestyrelsen af Strandmøllen, og ved hans Død (1810) blev han Ejer. I Aarene omkring Aarhundredskiftet var Strandmøllen Samlingsstedet for litterære og dramatiske Kredse — baade Rahbek og Oehlenschläger var hyppige Gæster —, men efterhaanden fik D.s Interesser en afgjort Vending mod det praktiske Liv, og hans Mandsgerning begyndte. Med Iver kastede han sig over Driften af det gamle Værk, moderniserede Fabrikationen og indførte Forbedringer; paa Strandmøllen opstilledes den første hydrauliske Presse, der indførtes til Danmark. D. tog Dampmaskinen i sin Tjeneste ved Siden af Vandkraften og anskaffede Papirmaskiner; tidligere var alt Papir haandgjort. Ikke mindre interesseret var D. i Landbrugets Udvikling, og her blev han en Foregangsmand og Reformator, der grundig rørte op i gamle Fordomme; i mere end en Menneskealder var han blandt de ledende i Landhusholdningsselskabet, var i tolv Aar en af dets Præsidenter og stod værdig ved Siden af sin Ven og Arbejdsfælle Jonas Collin (s. d.). D.s Skriveferdighed og Skrivelyst fik for en overvejende Del Afløb paa dette Omraade; hans Hovedværk „Landøkonomiske Betragtninger“ udkom 1834. Landbrugsinteresserne gjorde D. til Politiker, og som Bøndernes kaarne Fører har han den bedste Adkomst til at mindes. I den første Stænderforsamling i Roskilde (1835) mødte han som Repræsentant for Østifternes 2. Distrikt og gjorde sig stærkt gældende baade i Salen og i Komiteerne (Udvalgene). Bønderne fulgte ham blindt, og han talte med Varme deres Sag, men havde stærk Tilbøjelighed til at handle egenmægtig paa deres Vegne. Ogsaa af de følgende Stænder var han Medlem; han indvalgte i den grundlovgivende Rigsdag og var den første Folketingsmand for Lyngby. Af „Bondevennernes Selskab“ var D. Medstifter. Han stod paa yderste venstre Fløj blandt Fyrreernes Frihedsmænd og var en ivrig Talsmand for det danske Sprogs Bevaring i Slesvig; ham var det, som 1843 paa Skamlingsbanken overrakte P. Hiort Lorenzen Sølvdrrikkehornet, fordi han vedblev at tale Dansk i den slesvigske Stænderforsamling. D. var en frisindet Mand, en sund og usammensat Natur; der var noget oprindeligt og friskt over hans Personlighed og Fremtræden; han skyede Omsvøb, kunde være haard og skarp i sine Domme, men havde et fribaarent og retlinet Syn paa Livet. D. i Kbh. — Gift 1) 1798 Johanne Ophelia Rosing, d. 1824. 2) 1828 Emmy Richter, d. 1880 E. N.

Redaktionen sluttet 1/10 19.

Litt.: Slægt se Chr. D.; Erindringer i „Tilskueren“ 1912 I—II (ved E. Nystrom) og i „Mem. og Breve“ XXV 1916; „Skandinav. Folketale“ 1844; „Almuevennen“ 1851; J. A. Hansen: „Polit. Skildringer af afdøde danske Mænd“ I 1854; C. Nyrop: „Meddel. fra Industriens Omraade“ 1876 og i „Fra Arkiv og Museum“ III 1906; „Ill. Tid.“ 1/3 1888; „Vort Landbrug“ XII 1893; E. Nystrom: „Søllerød Sogn“ 1911; Hertel: „Det kgl. dsk. Landhusholdn. Selsk.“ I 1918; Nekrolog i „Tidsskr. f. Landøkonomi“ N. R. XIII 1852; Breve i „Dansk Tidsskr.“ 1900; „Mem. og Breve“ XXV 1916 og „Dsk. Mag.“ VI 2 1915.

Drewsen, Michael (^{15/10} 1804—^{26/2} 1874), Papirfabrikant, Politiker. F. paa Strandmøllen ved Kbh. Forældre: Fabrikant J. C. D. (s. d.) og Johanne Ophelia Rosing. Oplærtes ved Strandmøllen og blev sammen med Broderen Chr. D. (s. d.) Faderens Medhjælper. Brøderne overtog 1844 Fabrikens Drift og blev 1848 Ejere, men allerede 1844 havde de opnaaet Tilladelse til at anlægge en Papirfabrik ved Gudenaalen i Jylland, og 1/1 1845 blev Silkeborg Papirfabrik aabnet. Chr. D. bestyrede det gamle Værk ved Øresund, medens Michael stod for det jyske Nyanlæg, der under hans energiske og initiativrige Ledelse hurtig voksede sig stort. Omkring den gamle Silkeborg Hovedgaard opstod en By, der straks fik Rettigheder som Handelsplads og siden er blevet Købstad. Dens Oprindelse og Vækst skyldes først og fremmest D., der levede og virkede her i en Aarrække; selv efter at han 1869 havde afhævet Fabrikken (1865 var han blevet Eneejer) og havde erhvervet store svenske Godser, blev han boende i Silkeborg og fulgte med levende Interesse dens Udvikling. D. var jysk Medlem af den grundlovgivende Rigsdag og var siden baade Folke- og Landstingsmand; han var en udpræget frisindet Mand, men nogen fremtrædende Rolle spillede han ikke som Politiker. D. i Kbh. — Gift 1830 Johanne Amalie Kümmel, d. 1863. E. N.

Litt.: Slægt se Chr. D.; Zodiacus: „Parl. Stjernebilleder“ 1875; V. Drechsel: „Silkeborg“ 1880; „Ill. Tid.“ 1/1 1892; Bauer: „Jyske Haandværkere og Fabrikanter“ 1893; E. Nystrom: „Søllerød Sogn“ 1911; „Rahbeks Ungdomskærlighed“ 1911 („Mem. og Breve“ XV); Nekrolog i „Ill. Tid.“ 8/8 1874.

Drewsen, Sten (f. ^{24/1} 1877), Forfatter, Journalist. F. i Kbh. Forældre: Direktør Viggo D. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1895, Cand. phil. 1896, studerede en kort Tid Medicin og var 1896—98 ansat i Statsanstalten for Livsforsikring. 1899—1902 opholdt han sig i Nordamerika og har siden dyrket Journalistik og litterært Arbejde. 1902—09 var han Medarbejder ved „Politiken“, 1910—12 Redaktør af „Illustrere-

ret Tidende“, 1913—15 af „Verden og vi“, fra 1916 af „Pressens Magasin“. I „Rødt eller Sort“ (1905) og

„De sorte Børn“ (1909) gav han paa Grundlag af egne Oplevelser fantasifulde og skarpt tegnede Billeder fra Vesten. Dette ved sin ungdommelige Friskhed og udpræget mandlige Humor løfterige Forfatter-skab har han ikke fortsat, men ved sin sikre

Haand som Redaktør bidrager ikke lidt til at modernisere og amerikanisere dansk Ugepresse. Desuden har han givet gode Oversættelser, bl. a. af Oscar Wilde („Dorian Grays Billede“ 1905) og Frank Norris („Malstrømmen“ 1909, „En Kvindes Magt“ 1912) og har sammen med Vilh. Dybwad skrevet Sangspillet „Taterblod“, der 1909 opførtes paa Centralteatret i Kria. — Gift 1918 Brita Neovius.

P. E.

Litt.: Slægt se Chr. D.; „Politiken“ 11/3 1907 og 29/4 1916.

Drewsen, Viggo (^{15/11} 1830—^{8/11} 1888), Filosof. F. i Kbh. Forældre: Justitiarius Adolph Ludvig D. og Ingeborg Nicoline Collin. Brodersøn af

J. C. D. (s. d.). Blev Student 1850, Cand. phil. 1851, opgav et paabegyndt juridisk Studium og ansattes i Finansministeriet 1859, deltog frivillig i Krigen 1864 og blev saaret og fanget ved Dybbøl. Ansattes i „Livsforsikringsanstalten af 1871“ som

Kontorchef 1873 og blev Bestyrelsens Formand 1882. Hele hans Forfatterskab er anonymt, men vakte Opmærksomhed ved sin Forfatters redelige Tænkemaade og klare Form. I „En Livsanskuelse grundet paa Elskov“ (1881) viser han, at den menneskelige Naturs Selvtrang og Slægtstrang kun finder sin fulde Tilfredsstillelse i Ægteskab udsprunget af sand Elskov. I „Forholdet mellem Mand og Kvinde belyst gennem Udviklingshypotesen“ (1884) bekræftes den samme Tanke ud fra Spencers Filosofi. I to polemiske Artikler mod G. Brandes i „Tilskueren“ 1885 forsvares Monogamiet som Ideal overfor visse moderne Forfattere (Garborg, Strindberg). „Grænser for Kønsheden“ (1888) drøfter Betingelserne for Kønsmoralens fremtidige Udvikling. D. i Kbh. — Gift 1872 Louise Henriette Collin.

J. C. K.

Litt.: Slægt se Chr. D.; „De statsgaranterede danske Livsforsikringsanstalter. Festskrift“ 1892; Nekrolog af H. Høffding i „Ill. Tid.“ 2/12 1888.

Dreyer, Børjal (f. ^{4/8} 1880), Forsikringsdirektør. F. i Gedsted ved Aars. Forældre: Direktør, Læge J. Wald. D. (s. d.) og Marie Kirstine Brummer. Efter 1896 at have taget Præliminæreksamen kom han ind som Assistent i den københavnske Søassurance-Forening, blev Prokurist i Selskabet 1910 og derefter 1911 Selskabets Direktør (Forretningsfører), en Stilling han endnu beklæder. D. anses for at være en af vore kyndigste Søassurandører og har studeret sit Fag paa mange Rejser i Udlandet. Som Medlem af den Kommission, der i Aug. 1914 blev nedsat til Ordning af Spørgsmaalet om Sø- og Transportforsikringens Krigsrisiko, har D. ydet et væsentligt Bidrag til denne Sags gode Løsning. — Gift 1906 Agnete Schow.

V. E. G.

Litt.: Slægt ved Hauch-Fausbøll i „Personalh. Saml.“ I 1904—05 og „Slægthaandbogen“.

Dreyer, Christopher Vilhelm (døbt ^{2/10} 1738—^{28/8} 1810), Diplomat. F. i Helsingør. Forældre: Fuldmægtig Christian Dreier og Sara de Maine. Blev

Student 1756 og berejste England og Frankrig; anbefalet J. H. E. Bernstorff af Grev Bothmer ansattes han 1764 som Auskultant i Rentekammeret, s. A. Kommitteret (til 1771) og Legationssekretær i St. Petersborg, 1773 Ministerresident i Warschau. 1777 i samme Egenskab forflyttet til London. Kort efter udnævnt til Gesandt fik han som Opgave at føre de vigtige diplomatiske Forhandlinger om de Neutrales Søfart og Handel. Efter Regeringsskiftet 1784 blev han forflyttet til Madrid, hvorfra han 1796 kom til Paris som Envoyé og befuldmægtiget Minister. Her repræsenterede han Danmark fra Direktoriets og Konsulatets Dage op til Kejserrøddet indtil sin Død. Skattet og benyttet baade af den ældre og den yngre Bernstorff, følte han sig dog mere end af deres Statskunst draget af sin Foresatte i St. Petersborg Grev A. S. v. der Ostens politiske Syn. Gennem sin danske Byrd og jævne Herkomst var og blev D. stedse en udpræget nationalt sindet Mand, der gjorde Front mod de tyske Strømninger i dansk Politik. 1810 virkede han for en Forening af alle 3 nordiske Riger under Frederik VI. Uden at være en fremragende Statsmand eller i Besiddelse af dybere Aandskultur nød han blandt sine Kolleger og de fremmede Mini-

stre betydelig Anseelse ved sin Retlinethed, Nøgtørhed og diplomatiske Erfaring, i Forbindelse med en statelig og værdig Optræden. Særlig ved det franske Hof var D. under de skiftende Magthavere agtet og hædret; baade Talleyrand og Napoleon viste ham udsøgt Opmærksomhed. Den sidste lange Depesche, han affattede umiddelbart før sin Død om Pontecorvos Valg til Tronfølger, er et Vidnesbyrd om hans klare Overblik og Pligttrøskab. I mærkelig Mod-sætning til den afklarede Ro, der præger D.s officielle Færd, staar Uregelmæssig-hederne i hans private Liv. I hemmeligt Ægteskab (indgaaet 1792) med Spanierinden Maria Anguilina Mosquera (d. 1805) havde han tre kort før hans Død legitime-rede Børn: en Søn og to Døtre. D. i Paris.

L. B.

Litt.: „Statstidende“ 1810, Nr. 78; Bobé: „Re-ventlowske Pap.“ VII, 1906, S. 383; E. Holm: „Danm.-Norges udenr. Hist. 1791—1807“ I 1875 og „Danm.-Norges Hist. 1720—1814“ V 1906; Manthey: „Ridderes Levnedsløb 1809—17“; Rist: „Lebens-erinnerungen“ I 1880.

Dreyer, Dankvart Christian Magnus (^{13/8} 1816—^{4/11} 1852), Maler. F. i Assens. Foræl-dre: Købmand Jørgen Christian D. og Ca-roline Dorothea Møller.

Kom tidlig til Kbh., hvor han vilde uddan-nes til Kunstner, og hvor han 1831—37 gen-nemgik Akademiet; gen-tagne Gange konkur-rerede han som Figur-maler til Guldmetail-lerne, men uden Held. Som Landskabsmaler havde han dog tidlig

vundet sig et Navn; 1839 blev „Udsigt mod Himmelhjergel“ købt til Galeriet, og fra 1841 forlod han derfor næsten helt Figurmaleriet; en Række af hans Malerier købtes af Staten eller af Godsejere (Wedellsborg), men ikke desto mindre drog D. sig pessimistisk bort fra Kunsten, han købte sig et Bolsted i Barløse ved Assens, og dets Drift tog hans meste Tid. Skuffet, fat-tig og energiløs slog han sig paa Drikkeri. D. hørte til de senere Hold af Eckersbergs Elever, hvis Kunsts Indhold paavirkedes af de Høyen'ske Teorier om Værkernes na-tionale Værdi. Ypperlig som Tegner og utvivlsomt begavet med en levende Natur-følelse har han i enkelte af sine store Billeder, men især dog i sine Skitser, for-maaet at yde en Kunst, der naar op mod det bedste, der er skabt her i Landet. Hans Læreaar hos Eckersberg har givet ham Fasthed, Klarhed og Nøjagtighed i Arbej-det, men hans tekniske Dygtighed højnes ved en dybtfølt Lyrik i Naturgengivel-sen. I Skitserne er hans Foredrag levende, impulsivt og kraftigt, Farveskalaen usød-vanlig rig for sin Tid: de store Lærreder

virker derimod oftest ufriske og uden Hel-hed. Paa Galeriet og i Odense Museum hæn-ger flere af hans Arbejder, paa Frederiks-borg et Portræt af hans Ungdomsven J. A. Jerichau. D. i Barløse. — Ugift.

O. A.

Litt.: N. Bøgh: „Erindringer af og om J. A. Jerichau“ 1884; Karl Madsen: „J. Th. Lundbye“ 1895; samme i „Tilskueren“ 1901; Katalog ved D.-Udstilling i Kunstforeningen i Kbh. Nov. 1912.

Dreyer, Johan Christopher Frederik (Frits) (^{13/1} 1814—^{12/8} 1898), Officer. F. i Køge. Forældre: Major Christopher Frie-derich D. og Johanne Marie de Stockfleth. Blev Landkadet 1826. Sekondløjtnant i Vejkorpset 1829, Elev paa den militære Højskole 1832 —36. Vejkorpset over-gik 1834 til Ingeniør-korpset, hvor D. 1837 —41 gjorde Tjeneste i Holsten, 1841—48 ved Vejtjenesten i Danmark.

Stod ved Feltingenørdetachmentet 1848 —50; højstkommanderende Ingeniørofficer ved den aktive Armé 1850—51. Mellem Krigsperioderne var han atter ved Vejtjenesten, 1851—55 Kommandør for Ingeniør-tropperne, 1852—63 Indenrigsministeriets Konsulent i Jernbanesager og Medlem af Direktionen for de sjællandske Jernbaner, 1855—63 tillige dirigerende Stabsofficer for Ingeniørkorpsets Vejtjeneste i Danmark. Han deltog i Krigen 1864 som højstkom-manderende Ingeniørofficer ved den aktive Armé og var under Dybbølstillingens For-svar Kommandant i Brohovederne. 1865 Oberst og Chef for Ingeniørkorpset, 1867 ved den nye Hærlov General og General-inspektør for Ingeniørtropperne. 1877—79 Krigs- og Marineminister. 1880—88 admi-nistrerende Direktør i Bestyrelsen af de militære Underklassers Pensionering og for Invalideforsørgelsen. Tog sin Afsked 1881 og fik Afskedspatent som Generalløjtnant 1884. D. var en virksom, energisk og myn-dig Officer med stor Arbejdsevne og har haft stor Betydning for Ordningen af In-geniørkorpsets Administration. D. i Kbh. — Gift 1839 Ida Nicoline Margrethe Ran-drup, d. 1893.

K. C. R.

Litt.: Slægt se B. D.; „Ill. Tid.“ ^{12/8} 1877 og ^{4/9} 1898.

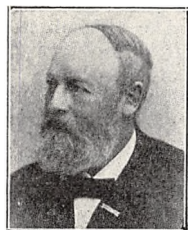
Dreyer, Georges (f. ^{4/7} 1873), Læge. F. i Shanghai. Forældre: Kaptajn i Marinen Georg Hannibal Napoleon D. og Alvide Dagmar Emma Elise Quistgaard. Blev Stu-dent 1892, Cand. med. 1898, Dr. med. 1900 („Eksperimentelle Undersøgelser over Dif-terigiftens Toksoner“), Assistent ved Uni-versitetets bakteriologiske Laboratorium 1899. Han studerede i England 1900, 1901,

1903 og 1904, i Berlin 1902. Juli 1907 udnævntes han til Professor i almindelig Patologi og Bakteriologi ved Universitetet i Oxford. Han har foruden sin Disputats skrevet videnskabelig betydningsfulde Afhandlinger om Typhus-Colibakteriegruppen og selvstændig nøjere udført de allerede af andre paabegyndte Undersøgelser over Sensibilisering af Væv for Lysets forskellige Straaler. Hans senere Afhandlinger er af mere fysiologisk Karakter, idet de væsentligst omhandler Blodvolumenbestemmelser. Han har den for en Lærer udmærkede Evne at kunne sætte andre i Arbejde. — Gift 1900 Caroline Margrethe Jørgensen.

Litt.: Slægt se B. D. og Vahl: „Slægtbog over Afkommet af Chr. Nielsen“ I 1879—86, S. 32; Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1901; Sv. Dahl: „Bibliotheca zool. Dan.“ 1910; P. B. Grandjean: „Studenterne fra 1892“ 1917.

Dreyer, Jørgen Christian ($^{11}/_5$ 1832— $^{7}/_3$ 1897), Bogtrykkeriejer, Bladudgiver. F. paa Gjøl i Limfjorden. Forældre: Sognepræst Jørgen Gantzel Blicher D. og Sophie Henriette Tilemann. Blev Student 1851, Cand. jur. 1855,

var 1855—61 ansat i det slesvigske Ministerium og købte $^{1}/_1$ 1862 „Fyns Stiftsbogtrykkeri“, hvis Indehaver, M. C. Hempel, var hans Hustrus Plejefader; 1887 føjede han dertil den Hempel'ske Bog- og Papirhandel. Med Bogtrykkeriet fulgte Udgivelsen af „Fyns Stiftstidende“, hvis Redaktør han med enkelte Afbrudelser var 1862—92, og som han oparbejdede betydeligt. D. kom hurtig til at indtage en fremskudt Plads i Odenses kommunale Liv; i 24 Aar (1863—87) var han Medlem af Byraadet, og 1864—66 repræsenterede han Odense i Rigsdagens og Rigsraadets Folketing. Han tilhørte først „det nationale Venstre“ og var senere Medstifter af det saakaldte „Mellemparti“; trods sin Forhandlingsdygtighed følte han sig dog ikke ret hjemme i det politiske Liv uden for det rent lokale. Han var en konservativ Natur og hans Blad et udpræget Højreblad, men hans foretagssomme Aand veg dog ikke tilbage for at betragte nye Veje; han var saaledes den første Bogtrykker, der herhjemme anvendte Gasmaskinen til Drivkraft (1871). 1879 var han med til at stifte „Fællesrepræsentationen for Industri og Haandværk“, og

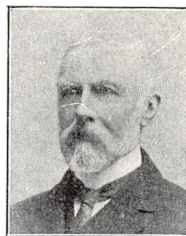
indenfor Provinspressens faglige Organisation, især „Foreningen af Højrepressen i Provinzen“ var han en ledende Kraft. D. i Odense. — Gift 1) 1856 Elisabeth Marie Petersen, d. 1864. 2) 1865 Sofie Elisabeth Tilemann.

S. D.

Litt.: Slægt i „Stamt. over Familien Friis“ 1865 og J. Vahl: „Slægtbog over Afkommet af Chr. Nielsen“ I 1879—86, S. 81; J. Lauritsen: „Fyns Stiftstidende 1772—1872“ 1872 og „Odense og nærmeste Omegn“ 1874; „Nord. Boghandler-tid.“ $^{7}/_1$ 1887; „Ill. Tid.“ $^{10}/_1$ 1897; „Skand. Bogtrykker-Tid.“ 1871 og 1872; Nekrologer i „Fyns Stiftstid.“ $^{8}/_3$ 1897 og „Nationaltid.“ s. D.; „Til Minde om J. C. D. 1832—1897“ 1897; C. Nyrop: „Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandv. 1879—1904“ 1904; Hans Jensen: „Polit. Personer og Begivenheder“ 1917, S. 16.

Dreyer, Johan Ludvig Emil (f. $^{13}/_2$ 1852), Astronom. F. i Kbh., Forældre: General-løjtnant Frits D. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1869, tog Magisterkonferens i Astro-

nomi 1874 og blev kort efter Assistent ved Lord Rosses Observatorium Birr Castle i Irland. 1875 fik han Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om den personlige Ligning ved Passageobservationer. 1878 blev han Observator ved Dunsink-Observatoriet nær Dublin. 1882 tog han Doktorgraden ved Kbh.s Univ. og var 1882—1916 Direktør for Armagh-Observatoriet. Siden 1916 har han opholdt sig i Oxford, særlig for at gøre Studier til Astronomiens Historie. Hans Disputats giver en historisk, kritisk Gennemgang af Bestemmelserne af Præcessionskonstanten, som senere er gaaet ind i Newcombs Undersøgelser (1897). Ved Ansættelsen hos Lord Rosse bragte den store Spejlkikkert naturlig D. ind paa Studiet af Stjernetaager. Sine egne Iagttagelser sammenarbejdede han med andres og tidligere Kataloger (Herschel, D'Arrest og Lord Rosse) i det store, kritisk sigtende Standardværk „A new catalogue of nebulae and clusters of stars“ (1888) („N. G. C.“) med to senere Supplementer. Desuden skal nævnes Stjernekatalogerne: „Mean places of 321 red stars“ (1882) og „Second Armagh Catalogue of 3300 stars“ (1886). Ved Studiet af Tyge Brahes Liv kom D. meget tidlig ind paa Astronomiens Historie. Som Resultat heraf kom paa Engelsk „Tyge Brahe“ (1890) og senere „History of the planetary systems from Thales to Kepler“ (1906). Disse historiske Studier har gjort hans Deltagelse i Udgivelsen af Herschels og Tyge Brahes Værker meget værdifuld. I en Afhandling om Ptolemæos' Stjernekatalog (1917) har han rehabiliteret denne som mere selvstændig end antaget i de

senere Aar. For den observerende Astro-
nomi har særlig D.'s Arbejder paa Stjer-
netaagernes Omraade været af fundamen-
tal Betydning I sine historiske Studier har
han ved at forene sin astronomiske Viden
med sine Evner for og Kundskaber til selv-
stændige historiske Undersøgelser i selve
Kilderne naaet at blive en af de faa første
Rangs Historikere paa Astronomiens Om-
raade. — Gift 1875 Catharina Hannah Tux-
hill. P. H.

Litt.: Slægt se B. D.; Selvbiografi i Univ.
Progr. Nov. 1882; „Monthl. Not. Roy. Astr. Soc.“
Bd. 76 1916, S. 368; „Berl. Tid.“ 31/8 1917.

Dreyer, Morten Christian Hempel (f. 21/6
1860), Journalist. F. i Kbh. Forældre: Bog-
trykkeriejer J. C. D. (s. d.) og Elisabeth
Marie Petersen. Blev
Student 1879 og Cand.
polit. 1883, var Med-
arbejder ved „Berl.
Tid.“ 1883, ved „Hors-
sens Avis“ 1883—84, ved
„Fyns Stiftstidende“ fra
1884. 1892 overtog han
Redaktionen af sidst-
nævnte Blad efter Fa-
deren, forpagtede 1897
det og Bogtrykkeriet af

Slifmoderen og købte det 1919. Uden at
være nogen fremragende Journalist sidder
D. inde med solide konservative Traditioner
og har ledet det gamle Blad med Sikkerhed
og Noblesse. Han blev 1896 Næstformand
og 1905 Formand for Foreningen for den
konservative Presse i Danmark og er fra
1915 Formand for det konservative Folke-
partis Organisation i Fyns Stift. Siden 1893
er han Formand for Odense Musikforening.
— Gift 1884 Henriette Bang. P. E.

Litt.: Slægt se Bogtrykkeriejer J. C. D.;
J. A. Jørgensen: „Den danske Dagspresse“ 1901;
„Provsjournalister“ 1913; C. C. Clausen: „Oden-
se By“ 1900; C. M. K. Petersen: „Odense Musik-
forening 1866—1916“ 1916; „Elysium 1890—1915“;
„Nationaltid.“ 11/8 1917.

Dreyer, Johan Waldemar (f. 29/1 1853),
naturvidenskabelig Forfatter. F. i Kbh. For-
ældre: Oberst Carl Wilhelm Ludvig D. og
Anna Louise Caroline
Schneider. Brodersøn af
J. C. F. D. (s. d.). Blev
Student 1871, Cand.
med. 1878, var Læge i
Gedsted 1878—86, i
Nørre Aaby 1886—93 og
Distriktslæge i Ringsted
fra 1893, indtil han 1910
blev Julius Schiøtts Ef-
terfølger som Direktør
for Zoologisk Have.

Schiøtt havde ofte søgt Raad hos ham
angaaende Havens Ledelse og selv udpeget
ham til sin Efterfølger. Sin store Belæst-
hed, navnlig indenfor Naturvidenskaberne
og Etnografien og sin betydelige Evne til

at popularisere Videnskabens Resultater
har D. udnyttet i Folkeoplysningens Tje-
neste gennem en omfangrig og alsidig lit-
terær Virksomhed, der ikke blot omfatter
talrige Tidsskriftsartikler, men ogsaa større
Værker, som „Naturfolkens Liv“ (1898),
„Nordens Oldtid“ (1899), „Vor Klodes Dyr“
(sammen med J. O. Bøving-Petersen, 1900
—04), „Den hvide Races Sejersgang“, en
Skildring af Kolonisationens Historie (1909)
samt „Jorden i Tekst og Billeder“ (1905—
07). Navnlig de to førstnævnte Værker, der
begge udkom i „Frem“, har fundet talrige
Læsere. 1912—17 udgav D. Tidsskriftet
„Fra Naturens Værksted“, og han har le-
veret Oversættelser bl. a. af Hagenbecks
Erindringer (1911) og af et Par af den
franske Entomolog J. H. Fabres ejendom-
melige biologiske Værker. Som Direktør for
Zoologisk Have har han i mindre Grad end
sin Forgænger været Ideernes Mand, men
han har forstaaet at drage Nytte af sit
paa Selvsyn grundede Kendskab til de
store zoologiske Haver i Udlandet; med
megen Omsigt har han sørget for Udvidel-
ser af Dyrebestanden og Forbedringer af
dens Vilkaar og i det hele ført Haven støt
gennem Krigsaarenes Vanskeligheder. —
Gift 1) 1879 Marie Kirstine Brummer, d.
1896. 2) 1899 Caroline (Clinny) Marie Berg-
stedt. S. D.

Litt.: Slægt se B. D.; „Fædrelandet“ 1910;
„Politiken“ 19/8 1910 og 20/9 1919; Hauch-Paus-
boll: „Studerterne fra 1871“ („Personalhist.
Saml.“ II 1913); Sv. Dahl: „Bibl. zool. Dan.“ 1910.

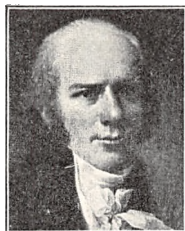
Drost, Carl (f. 27/8 1854), Handelsmand,
Skibsreder. F. paa Taasinge. Forældre:
Proprietær Jens Hansen D. og Johanne
Pedersen-Vogn. Uddan-
nedes i Provinsen og
senere ved Ophold i
England og Tyskland;
kun 20 Aar gammel
blev han Prokurist i
C. M. Wittusens store
Købmandsforretning i
Næstved. 1881 stiftede
han sammen med Kon-
sul C. Flindt Kulim-
portfirmaet Flindt, D.
& Co. Dygtig og initiativrig oparbej-
dede han dette til et anseligt Omfang.
Han brød med den gamle Sædvane at
lade Kullene indkøbe af engelske Agen-
ter, men rejste selv til England for at
foretage Opkøbene, og de af ham derved
knyttede Forbindelser blev af stor Betyd-
ning for Firmaet, idet dette i lang Tid
havde Eneret for Danmark for særlige Sor-
ter Kul. Han var den første, der impor-
terede engelske Koks i større Omfang; Gas-
værkerne havde hidtil været omtrent ene
om Kokksalget. Fra Flindts Død 1892 var
han Encindehaver af Firmaet. Han ønskede
at have egne Skibe til at hjemføre Kullene

fra England og stiftede derfor 1906 Dampskibsselskabet „D.“, hvis Direktør han stadig er. 1907 sammensluttede hans Firma med Wm. Callesens Kulforretning under Navnet „A/S. De forenede Kulimportører“, hvis Direktør og Bestyrelsesformand han var til 1917. — Gift 1895 Ella Michael-sen. O. T.

Litt.: „De Danske Byerhverv“ 1904—11.

Duntzfelt, Christian Vilhelm (William) (8/9 1762—²⁰/₁₀ 1809), Handelsmand. F. i Nega-patnam, Ostindien. Forældre: Løjtnant Jan Friedrich D. og Anna

Abigael Kröckel. Blev i en ung Alder Kopist ved Raadet i Frederiks-nagor, avancerede 1781 til Medlem og blev nogle Aar efter Tolder, By- og Skifteskriver m. m. Ved Siden af disse Embedsstillinger drev han Handelsvirksomhed, og i Sommeren

1787 androg han Gubernementet i Trankebar om at maatte rejse til Kbh. n. A. for at ordne sine Sager. Efter et nyt Ophold i Ostindien 1789—90 blev han i Kbh., nedsatte sig 1791 og blev s. A. Kommercekollegiets Konsulent i ostindiske Sager og fik Udnævnelse til Agent. Ved sin Indsigt i ostindiske Sager og sit Ægteskab med den rige og formaende Fred. de Conincks Datter blev han snart en af de ledende i Datidens Købmandskredse og drev en udstrakt oversøisk Storhandel; paa et vist Tidspunkt havde han 17 Ostindiefarere i Søen. Men Krigen med England gjorde Ende paa hans driftige Virken; 1808 solgte han sin Handelsgaard i Amaliegaden til Alm. Hospital, hvoraf den kom til at udgøre en Del. Nogle Aar før havde han erhvervet det Augustenborg'ske (tidligere Dehn'ske) Palæ, som han forsøgte at faa indrettet til et „Pantheon“, hvor der bl. a. skulde opføres fransk Komedie, et Projekt, som Skuespildirektionen imidlertid slog ned. D. i Paris. — Gift 1791 Marie Hen-riette de Coninck, d. 1843. E. N.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaand-bogen“ og ved P. Hennings i „Personalh. Tids-skr.“ VII 1 1917 og i „Personalh. Saml.“ I 1916, S. 79; Clément: „Notice sur l'égglise reformée française“ 1870.

Duntzfelt, William Frederik (¹²/₁₀ 1792—¹²/₁₀ 1863), Handelsmand. F. i Kbh. For-ældre: Grosserer Will. D. (s. d.) og Hustru. Opholdt sig i sin Barndom i Holland, blev derefter sat paa Faderens Kontor og fulgte ham til Paris; men da Faderen døde her, drog han hjem og overtog Ledelsen af Handelshuset. 1812 blev han Grosserer, 1819 Medlem af Grosserersocie-tetets Komité og udtraadte af det gamle Firma 1825. En Tid var han derefter

fransk Vicekonsul for endelig 1837 at ind-træde i Direktionen for Asiatick Kompagni, men faa Aar efter (1843) maatte Selskabet likvidere, og D. blev (1846) Bestyrer af „Fredens Møllens Fabrik-ker“. Han var en so-lid Dygtighed, der nød Anseelse blandt sine Medborgere, men var ingen skabende Han-delsaand. Han var Med-lem af Stænderne og den grundlovgivende Rigsforsamling og 1848 Raadmand i Kbh. D. i Kbh. — Gift 1814 Birthe Christmas, d. 1872. E. N.

Litt.: Slægt se William D.; Elvius og Hiort-Lorenzen: „Dsk. patr. Slægter“ 1891, S. 71; C. Nyrop: „Fredens Molle“ 1905.

Du Puy, Jean Baptiste Edouard Louis Camille (ca. 1770—³/₄ 1822), Musiker, Sanger, Komponist. Mulig f. i Basse-Navarre, Frankrig. Hans Her-komst er uklar; som hans Fader nævnes en Grubeforstander Meu-ron, fra 1776 Ejer af Godset Corcelles i

Waadt, Schweiz, men fra sin tidligste Barn-dom opdroges han hos en Slægning, der om-tales som Stadsmusi-kant i Genève, og efter hvem han mulig bar Navnet D. P. En fyl-digere musikalsk Uddannelse fik han i Paris af Chabran (Violin) og Dussek (Klaver) og blev derefter ca. 1789 Koncertmester hos Prins Heinrich af Preussen i Rheinsberg. Prinsen, der efter senere Rygter skal have været hans virkelige Fader, beholdt ham fire Aar i sin Tjeneste, i hvilken Tid han tillige lod ham uddane hos Fasch (Kom-position) i Berlin. Derefter var han som Violinspiller paa Koncertrejser i Tyskland og Polen, synes 1790 at have været i Kbh. og kom 1793 til Stockholm, hvor han an-sattes i det kgl. Hofkapel, blev 2. Kon-certmester 1796 og 1799 tillige Sanger ved det Kgl. Teater, i hvilken Stilling han vandt stor Yndest; efter en Episode med Kong Gustaf IV, der af politiske Grunde ikke yndede ham, maatte han imidlertid plud-selig ⁸/₁₁ 1799 forlade Landet og gik til Kbh., hvor han 1802 ansattes som 2. Kon-certmester i det Kgl. Kapel og Sanger ved det Kgl. Teater, i hvilken sidste Egenskab han debuterede ¹⁹/₃ i „Domherren i Mila-no“. Skønt hans Stemme af Naturen var en høj Baryton, satte dens uhyre Smidighed og sjældne Falset ham i Stand til at ud-føre deciderede Tenorpartier, og hans skønne Ydre, franske Ildfuldhed og ual-mindelige Perfektibilitet gjorde ham ogsaa

her til Publikums Yndling, men allerede 1808 maatte han ophøre at virke som Sanger, efter at han var blevet udnævnt til Løjtnant ved Kongens Jægerkorps paa Grund af sin fortrinlige Holdning under Udfaldene mod Englænderne i Classens Have og ved Rysensteen 1807. Et interessant Udslag fik hans Optræden her i Landet gennem hans Kompositionsvirksomhed, der som Udtryk for den lettere franske Syngespilgenre vel ikke er af dybtgaaende Natur, men dog som født af Tidsaandens hele elskværdige Tilsnit vandt en blivende Yndest og, stærkt udnyttet af den senere Vaudeville, bevarede helt op til vore Dage. Mest er det Klubviser, bl. a. skrevne for Selskabet „Harmonien“, men navnlig slog han an med sit livlige Syngestykke „Ungdom og Galskab“, skrevet over Teksten til Méhuls „Une folie“, og hvis Blanding af dansk og gallisk Vid har sikret det en Levetid langt ud over Genrens almindelige. Fremdeles Violinsager, flere Jægermarscher for Valdhorn m. m. Fra hans første svenske Periode kendes endnu den morsomme Drikkerterzet „Agander, Pagander och Winberg“ og Mandskvartetten „Douce harmonie“. Hans kortvarige Sangerbane var vel nok det, der kastede størst Glans over ham, skønt han, der talte yperlig Svensk, havde vanskeligt ved det Danske. Som Sanger udførte han bl. a. Ritmester Rose i sit eget Syngespil, men mest berømt er hans Fremstilling af Don Juan, en Rolle han saa ofte spillede udenfor Scenen, og som i Tilfældet Prinsesse Charlotte Frederikke (s. d.) ogsaa fra det danske Hof forskaffede ham en Udvisningsordre omt. paa Tiaarsdagen for den svenske, $\frac{7}{11}$ 1809. Efter et kort Ophold i Paris søgte han paa ny til Sverige, hvor Gustaf IV imidlertid var afsat, fik 1812 Ansættelse som Kapelmester og Sanger og jævnt sin gamle Plads i Stockholms Hjørter, fornyede sin Kompositionsvirksomhed, bl. a. den ufuldendte Opera „Björn Järnsida“, og indlagde sig store Fortjenester af svensk Musikliv. D. i Stockholm. — Gift 1803 Anna Louise Frederikke Müller, d. 1831. G. S.

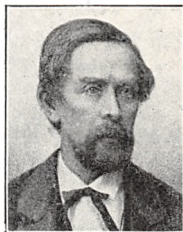
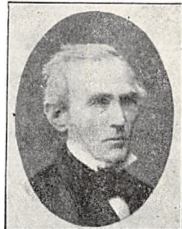
Litt.: „Euterpe“, Sthm. 1823; „Litteratur-, Kunst- og Teater-Blad“ II 1822; „Allg. mus. Zeit.“ XXIV 1822; Bourrienne: „Mémoires“ 1829—31; „Tidsskr. f. Musik“ 1859; Overskou: „Den danske Skueplads“ IV 1862 og i Klaverudtog af „Ungdom og Galskab“ 1861; F. A. Dahlgreen: „Anteckn. om Stockholms teatror“ 1866; C. Palmstedt: „E. D.“ 1866; L. Engelstoft i „Dsk. Saml.“ III 1867—68; „Sv. Musiktidn.“ i „Dsk. Saml.“ III 1867—68; „Sv. Musiktidn.“ 1882; A. Lindgreen: „Sv. hofkapellmästare 1782—1882“ 1882; Fr. Hedberg: „Sv. operasångare“ 1885; V. C. Ravn: „Koncerter og mus. Selsk. i ældre Tid“ 1886; J. Davidsen i „Nutiden“ $\frac{31}{5}$ — $\frac{14}{6}$ 1885; „Ur dagens krönika“ 1888; „Medd. fra Krigsark.“ IV—V 1890—92; P. Hansen: „Den danske Skueplads“ II 1889—96; Andr. Buntzen i „Berl. Tid.“ $\frac{10}{6}$ 1899 og i „Ord och Bild“ 1902; C. Trane: „Fra Hofviolonernes Tid“ 1908; „Personalh. Tidsskr.“ V 6 1909, S. 37; E. Åkerberg: „Musiklivet inom Par Eriole“ 1910; T. Norlind:

„Sv. Musikhist.“ 1918; L. Bobé: „Reventlowske Pap.“ VIII 1917, Tilføjelser S. 20; Breve i „Skuespillerforeningens Julebog“ 1893.

Duurloo, Hans Peter ($\frac{8}{10}$ 1816— $\frac{28}{9}$ 1892), Skolemand. F. paa Lille Egede ved Korsør. Forældre: Landmand John D. og Laurentze Cathrine Dahlerup. Blev Student 1835, Cand. theol. 1845, kom derefter ind paa Undervisning og blev 1850 Lærer ved H. V. Dahlerups Døvstummeskole, s. A. Bestyrer af den. Han medvirkede her til at skaffe Talemetoden Indgang i Danmark. Samtidig interesserede han sig for Undervisning af idiotiske Børn, og da Forstanderpladsen for den nyoprettede Idiotanstalt paa Gl. Bakkhus 1855 blev ledig, overtog han denne Stilling, som han med Energi og Dygtighed ledede, til han 1887 tog sin Afsked. Anstalten gennemgik under ham betydelige Udvidelser; ved talrige Rejser søgte han at følge med Idiotundervisningens Udvikling. D. i Kbh. — Gift 1) 1852 Marie Sophie Bentsen, d. 1853. 2) 1858 Eleonora Margrethe Jacobsen. P. E.

Litt.: „Stamt. over Familien Dahlerup“ 4. Udg. 1913; C. Goos: „Det kgl. Døvstummeinstitut i Kbh. 1807—1907“ 1907.

Dybdahl, Jens Andreas ($\frac{7}{9}$ 1832— $\frac{12}{5}$ 1879), Havebrugsteoretiker. F. i Selde i Salling. Forældre: Skolelærer Jesper D. og Marie Elisabeth Skanborg. Var bestemt for den akademiske Uddannelse, men maatte af Helbredshensyn forlade Studeringerne og tog 1855 Gartnereksamen fra Rosenborg. Han havde derefter nogle Aar Stillinger ved det praktiske Havebrug, paabegyndte atter Studeringerne og tog 1862 Magistergraden i Botanik. Efter en Rejse bl. a. til England og Frankrig blev han 1864 Docent i Havebrug ved Landbohøjskolen. Hans grundige videnskabelige Uddannelse kom ham til Gavn, og da Faget var ganske nyt ved Skolen, maatte han bygge hele Undervisningsplanen op fra Grunden. D. var til Trods for sit svage Helbred en energisk Lærer, saa at han, for at Undervisningen ikke skulde gaa i Staa, lod Eleverne komme til sig og læste med dem paa Sygelejet. Han planlagde og udførte i Landbohøjskolens Have en Række sammenlignende Dyrkningsforsøg med Køkkenhaveplanter, og de Erfaringer, han derved høstede, nedlagde han i den til Brug ved Undervisningen ud-

arbejdede „Køkkenhaveplanterne“ (1877). En tilsvarende Bog „Jordbør og vore vigtigste Frugtbuskarter“ udkom kort efter hans Død (1879). D. oversatte (1867) Lindley's „Have dyrkningens Teori og Praksis“ og var 1867—79 Redaktør af „Tidsskrift for Havevæsen“. D. i Kbh. — Ugift. A. L. Litt.: Nekrologer i „Dansk Havetid.“ 1879 og (af L. Helweg) i „Tidsskr. f. Havevæsen“ Juni s. A.

Dybdal, Theodor (f. $\frac{5}{1}$ 1856), Embedsmand. F. i Vorbasse ved Randbøl. Forældre: Sognepræst Peter Christian Andersen D. og Elise Marie Mettine Christensen. Tog Præliminæksamen 1871 og kom i Snedkerlære, opgav det og blev Student 1874, studerede en Tid Medicin, derpaa Jura og blev Cand juris 1879. 1879—81 var han Fuldmægtig hos daværende Overretssagfører P. G. C. Jensen i Nykøbing

F., aftjente 1881 sin Værnepligt ved Forplejningsvæsenet, ansattes 1883 som Assistent i Indenrigsministeriet og var samtidig til 1888 Fuldmægtig hos Overretsprøkurator Hvaløe. 1894 blev han Fuldmægtig i Ministeriet, men udtraadte, da han 1897 valgtes til Borgmester for Kbh.s Magistrats 1. Afdeling (fra $\frac{1}{1}$ 1898 at regne). I denne Stilling, hvor Skolevæsen og Begravelsesvæsen hører til de vigtigste Administrationsgrene, viste D. ikke liden embedsmæssig Dygtighed og Evne til urban Forhandling med Borgerrepræsentationen; han beholdt Posten til 1917 og kan notere en Række indgribende Reformers indførelse for sit Omraade. Ved Borgmestervalget sidstnævnte Aar ønskede de Konservative i Borgerrepræsentationen ikke at genvælge D. Kort efter kom han imidlertid i Spidsen for en anden for Kommunen vigtig Institution, idet han s. A. udnævntes til Politidirektør i Kbh. Han har i denne Egenkab betegnet det som sit væsentligste Maal at tilvejebringe et Tillidsforhold mellem Borgerne og Politiet; Forholdene under og efter Krigen, bl. a. Syndikalistoptøjerne 1918, har stillet store Krav til hans og Etatens Handlekraft. — Gift 1891 Alma Grove-Rasmussen. P. E.

Litt.: „Studenterne fra 1874“ 1899; „Ill. Tid.“ $\frac{9}{1}$ 1898; „Politiken“ $\frac{5}{1}$ 1916 og $\frac{7}{6}$ 1917.

Dybvad, Christoffer (ca. 1578—1622), Matematiker. F. i Kbh. Forældre: Professor Jørgen D. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1594 eller før og opholdt sig fra 1599 mange Aar i Udlandet (Holland, Frankrig, Italien; Dr. med. i Caen ca. 1601), hvor han tilføjede sig stærkt frisindede religiøse og politiske Synspunkter. Gentagne Gange afviste hans Ansøgninger om Ansættelse ved

Kbh.s Universitet, vel væsentlig paa Grund af den Uvillie, hans Fader havde paadraaget sig ved sin voldsomme oppositionelle Optræden. Faderens Afskedigelse 1607 og paafølgende Død 1612 under kummerlige Forhold øgede Bitterheden i D.s irritable Sind, saa at han, da han 1618 blev udnævnt til Professor og kgl. Mathematicus (Nativitetsberegner), hurtig forskertede Stillingen ved voldsomme Udtalelser mod Regeringen. Fradømt Embedet 1621 døde han i Fængsel. D. synes efter Datidens danske Forhold at have været en kundskabsrig Matematiker. I „Decarithmia“ (1602) — det første danske Skrift omhandlende Decimalbrøk — søges indført danske Betegnelser. Hans Virksomhed synes dog ikke at have sat Spor paa Grund af hans tragiske Livsskæbne. D. paa Katundborg Slot. — Ugift. P. H.

Litt.: H. F. Rørdam i „Dsk. Mag.“ IV 2 1873 og 5 1884; samme: „Kbh.v.s Univ. Hist.“ III 1877; N. Nielsen: „Matematikken i Danmark 1528—1800“ 1912.

Dybvad, Jørgen (d. $\frac{30}{10}$ 1612), Teolog, politisk Forfatter. F. paa Gaarden Dybvad i Gosmer Sogn. Fader: Christoffer Eriksen. Rimeligvis med Understøttelse fra Peder Oxen rejste han 1568 til Wittenberg, hvor han n. A. erhvervede Magistergraden og senere optrådte som Privatdocent. Efter et Ophold i Leipzig vendte han 1575 tilbage til Kbh. og medbragte til Frederik II fra Kurfyrst August af Sachsen en Anklage mod Niels Hemmingsen for Kryptokalvinisme; kort efter blev han ansat som ekstraordinær Professor med Forpligtelse til foruden Teologi at læse over „den naturlige Filosofi og Himmelløbet“, 1578 blev han Professor i Matematik, og endelig 1590 opnaede han sine Ønskers Maal, et teologisk Professurat. Han var en stridslysten og uomgængelig Mand, der stod i et meget daarligt Forhold til sine Kolleger, og da han ogsaa indlod sig paa at kritisere Regeringens Handlemaade, blev der skredet ind imod ham; første Gang — i Anledning af nogle Teser om Eden, 1605 — slap han dog med en Advarsel, men da han i nogle Teser om Sabbatens Helligholdelse 1607 fortsatte sine Angreb paa Regeringen, blev han afsat og døde i stor Elendighed. — Gift 1576 Kirstine Jespersdatter, d. 1613. H. M.

Litt.: H. F. Rørdam i „Dsk. Mag.“ IV 2 1873 og 5 1884; samme: „Kbh.s Univ. Hist.“ III 1877.

Dyrholm, Jens Sørensen ($\frac{5}{4}$ 1810— $\frac{20}{12}$ 1875), Lægprædikant. F. i Horsens. Forældre: Korporal, senere Arrestforvarer Søren Jensen D. og Else Andersdatter. Blev meget tidlig helt blind, og da Faderen 1821 blev Arrestforvarer i Rudkøbing, slog han sig efter et treaarigt Ophold paa Blindeinstituttet ogsaa ned her og ernærede sig ved at spinde og strikke. 1837 fremkaldte en

alvorlig Sygdom en religiøs Vækkelse hos ham; han sluttede sig til Baptisterne paa Langeland og lod sig 1839 omdøbe. Senere fortrød han imidlertid dette og blev af Pastor F. E. Boisen (s. d.) i Skørpinge genoptaget i Statskirken. Ved sit Ægteskab kom han i Besiddelse af et Hus i Vemmeløv Sogn ved Slagelse; her sluttede han sig til den „Indre Mission“ og var

en Tid dens Kolportør, men paavirket af Christen Kold gik han 1866 over til Grundtvigianismen. 1871 deltog han i Kirkemødet i Kria. Han er Forfatter til et Par Smaaskrifter mod Sektererne („Sendebrev til Gendøber-Menheden paa Langeland ang. deres Vildfarelser“ 1843 og „En Røst i vor bevægede Tid mod Baptismen, Mormonismen og andre religiøse Forvirringer“ 1852). D. i Vemmeløv. — Gift 1849 Martha Jensdatter, d. 1880. H. M.

Litt.: Selvbioграфи i „En Røst i vor bevægede Tid osv.“ 1852; Jak. Holm: „Den blinde Evangelist J. S. D.“ 1884; V. Lütken: „Bidrag til Langelands Historie“ 1909; Blauenfeldt: „Den indre Missions Historie“ 1912; Nekrolog af C. J. Brandt i „Dsk. Kirketid.“ 1876.

Dyrlund, Niels Kristian Folmer (²⁴/₅ 1826 —²⁷/₂ 1917), Sprogmand, Kulturhistoriker. F. paa Kaltredgaard ved Kalundborg. For-

ældre: Landmand Niels D. og Marie Lucie Frederikke Taarning. Voksende op i sin Morfader, Degnen Niels Taarnings Hjem i Butterup og fik sin Sans for Historien vakt ved at høre Op-læsning af Grundtvigs Fordanskninger af Saksø og Snorre. Senere blev han privat undervist af

en Morbroder, men paavirkedes mere af sin egen Læsning i Grundtvigs, Holbergs og Wessels Skrifter og Riises Arkiv og ved at lytte til Almuens Eventyr og Viser. 1839 kom han i Roskilde Skole, hvor han — mere end af Undervisningen — blev optaget af selvstændig Læsning i Nordens Historie og Sprogvidenskab og af den politiske Luftning, som blæste i Stændermødernes By. Ogsaa efter Studentereksamen var det mere Tidens historisk- og politisk-nationale Spørgsmaal end Eksamenstudier, som optog ham, og allerede da var han begyndt at gøre Optegnelser om sin Fødeegns Folkemaal. 1848 gik han frivillig med, men kom paa Grund af Sygdom ikke i Felten. 1849 blev han udskrevet til Soldat, og i Felttoget vandt han ikke blot Dannebrogsmændenes Hæderstegn (ved Isted), men efter sin egen Overbevisning ogsaa sin le-

gemlige Sundhed, og han havde ogsaa som Soldat benyttet Tiden til sproglige og kulturhistoriske Studier, som man ser af hans lille Afhandling: „Om Bygningsmaaden paa den sydslesvigske Landryg“ (1853). Han opholdt sig i de følgende Aar mest hjemme hos sin Bestemoder, og her skrev han, efter vidtløftige Fodture paa de danske Øer sin „Udsigt over de danske Sprogarter. To Bidrag til en Dialekt-Statistik“ (1857), i over et halvt Hundremaal den eneste almindelige Fremstilling i dette Emne, fra-regnet Leksikon-Artikler. Nu besluttede han sig til at samle sig om Eksamenlæsning, tænkte en Tid paa at tage filologisk-historisk Embedseksamen, men opgav det og tog 1866 Magisterkonferens i de nordiske Sprog. 1872 blev han Dr. phil. for sin Bog „Tatere og Natmandsfolk i Danmark“, som han tilegnede sin Lærer i Roskilde Skole C. A. Thortsen, og s. A. blev han Lærer ved Officersskolen (til 1892). Skønt D.s eneste større Bog væsentlig er af kulturhistorisk Art, og han som Sprogmand kun har forfattet Smaaafhandlinger og Anmeldelser, mest til Tidsskrifter og Dagblade, og hjulpet Fagfæller i deres Arbejde, er det dog som den altid utrættelige Gransker i Modersmaalets Historie og den grundige Kender af dets levende Former, baade litterære og mundtlige, han især har gjort sig fortjent. Hans Anmeldelser er ofte hele Afhandlinger, og især de vigtige Anmeldelser af K. Mikkelsens „Dansk Sproglære“ og P. Groths „A Danish and Dano-Norwegian Grammar“ (Arkiv f. nord. filol. XI og XIII) indeholder en rig Fyld af værdifulde Enkeltheder. Lige til det sidste arbejdede han med dette sit Yndlingsemne, skønt baade Verdenskrigen og nærmere Sager havde en stor Plads i hans Tanker. D. i Kbh. — Gift 1) 1873 Michelle Georgine Kristine Doss, d. 1874. 2) 1876 Michelle Vilhelmine Andrea Doss, d. 1903. M. K.

Litt.: Slægt i F. M. Dyrlund: „Stamt. over Familien D.“ 1906 og Jürgensen og Hennings: „Slægtregister over Familiene Sanggaard m. fl.“ 1910; Selvbioграфи i Univ. Progr. Nov. 1872; „Vort Forsvar“ 1882, Nr. 28; „Danske Studier“ 1916, S. 150; „Hovedstaden“ ²⁴/₅ 1916; „Politiken“ ²⁴/₅ 1916; Nekrologer i „Højskolebl.“ 1917 (af Mar. Kristensen), „Berl. Tid.“ ²⁸/₂ s. A., „Arkiv f. nord. filol.“ XXXIV 1918 (af V. Dahlerup) og „Fra Holbæk Amt“ 1919.

Dyrskjøt, Peder Larsen (¹⁰/₄ 1630—¹³/₁₀ 1707), historisk Samler. F. i Aagaard, Ørum Sogn, Vendsyssel. Forældre: Delefoged Lars D. og Anne Pedersdatter Ravnstrup. Var Skriver og Foged hos Adel og Amtsbe-tjente indtil 1675, derefter Selvejerbonde til sin Dødsdag. Vel bevandret i Fædrelandets Historie og Antikviteter med særlig Interesse for den danske Adels Slægtskabsforhold; afskrev mange Dokumenter, som nu kun kendes gennem hans Kopier. Hans Breve til Biskoppen i Aalborg Jens Bircherod, der var hans Velynder og Studie-

fælle, tegner et sympatisk Billede af hans ejendommelige, aandelig bevægede Personlighed. D. paa Gaarden Knærø, Jerslev Sogn, Vendsyssel. — Gift 1675.

C. S. P.

Litt.: R. Nyerup i „Borger-Vennen“ XI 1799; C. F. Allen i „Dsk. Folkebl.“ VII 1841; N. Hancke i „Dsk. Maanedsskr.“ 1861 II; D. E. Rugaard: „Fremragende dsk. Bønder“ 1871; Bircherods Dagbøger ved Molbech 1846; Breve i „Borger-Vennen“ XI—XII 1799—1800 og i „Sml. t. J. H. o. Top.“ III 1870—71.

Dyveke (d. 1517), Frille. F. i Holland. Moder: Sigbrit Villumsdatter (s. d.) Fader: vistnok Nikolaus. 1507 saa Christian (II) hende i Bergen og gjorde hende til sin Frille, senere flyttede hun til Oslo og Kbh., hvor hun efter Christian IIs Ægteskab 1515 var meget ilde set af det Parti, der havde sluttet sig til Dronningen. Blev efter et dog ubevist Rygte forbiget af Torben Oxø (s. d.) ved forgiftede tidlig modne Kirsebær. D. i Kbh. — Ugift.

Th. B. B.

Litt.: Allen: „De tre nordiske Rigers Historie“ I—II 1864; Paludan-Müller: „De første Konger af den oldenborgske Slægt“ 1874; Poul Helgesens Skibbykronike i Rørdam: „Hist. Kilde-skrifter“ I 1873; Adelung: „Slegmund v. Herberstein“ 1818; Rohmann, Kolderup-Rosenvinge og Molbech i „Hist. Tidsskr.“ III 1842; Bricka sst. IV 5 1875; Steenstrup i „Danske Saml.“ II 5 1876; „Aarb. f. nord. Oldk. o. Hist.“ 1879; Beckett: „Renæssancen og Kunstens Hist. i Danm.“ 1897.

Dæhnfeldt, Christian (f. ²²/₅ 1857), Frøavler. F. i Odense. Forældre: Handełsgartner Ludvig D. (s. d) og Hustru. Efter at

have modtaget sin gartneriske Uddannelse paa Gisselfeldt og hos Handełsgartner C. Hansen i Kbh. indtraadte D. 1877 i Faderens Forretning, overtog 1882 Gartneriet og 1884 Frøforretningen. Under hans Ledelse er navnlig denne sidste Gren af Forretningen blevet udvidet, saaledes at det vel nok er den største i sin Slags her i Landet. 1913 omdannedes Forretningen til et Aktieselskab med D. som Direktør. D. er sammen med andre Odense-Handełsgartnere fra 1898 slaaet ind paa Tiltrækning af Blomsterløg, en Avl som tidligere var ukendt her i Landet, der hidtil fik hele sit Forbrug fra Holland. 1912 anlagdes et Gartneri i Sachsen, og 1914 indrettedes Kontor i Minneapolis. 1912—15 be-kostede D. en omfattende Omlægning af det smukke Munkemose Anlæg ved Odense og har 1919 taget Initiativet til Indrettelse af en Haveby for Arbejdere. — Gift 1885 Dagmar Prøvensen.

A. L.

Litt.: „Gartner-Tid.“ 1909 og 1917; J. Moreau-Andersen: „Odense By“ 1915; „Denmark abroad“ Juni 1917; „København“ ²²/₅ 1917; „Dansk Jul“ 1918.

Dæhnfeldt, Ludvig Frederik Carl (²¹/₁₁ 1817 —²/₄ 1900), Handełsgartner, Frøavler. F. paa Augustenborg. Forældre: Gymnastik-lærer Lorentz D. og Christine Hübø. Lærte Gartneri paa Augustenborg og var efter Rejser i Udlandet Gartner paa Hofmangsgave i 2 Aar, derefter 1843—49 Gartner paa Kristiansdal.

hvorefter han 1850 ned-satte sig som Handełsgartner i Odense. D. var en jernfittig Mand med Indsigt i Fagets forskellige Grene, han tog til sin høje Alder personlig Del i Arbejdet og var i det hele en Gartner af den gamle Skole. Forretningen blev fra at være blandet Handełsgartneri efterhaanden mere specialiseret, udvidedes 1884 med Frøavl og var navnlig baseret paa en gros Salg af Potteplanter, Frøavl og Frøhandel. D. i Odense. — Gift 1850 Laura Fich, d. 1905.

A. L.

Litt.: „Gartner-Tid.“ 1899; „De danske By-Erhverv“ 1904—11; „De 1000 Hjem“ ²/₆ 1912; „Dansk Arbejde“ ²/₁₀ 1918.

Døcker, Johannes Carl (f. ¹¹/₂ 1860), Poli-tiker. F. paa Ravndrupgaard ved Ringe. Forældre: Proprietær Julius Theodor D. og

Jacobine Marie Macke-prang. Fætter til J. G.

C. og Julius D. (s. d.) Tog 4. Klasses Hoved-eksamen 1876, lærte Landvæsen, var en Tid Forvalter paa Kathrine-bjerg ved Strib og ejede 1886—1915 Rørbæk Hovgaard ved Hobro. D., der er en repræsenta-tiv, veltalende og prak-tisk Mand, navnlig interesseret i Mejeri-væsen, har fra ret tidlig Tid spillet en Rolle indenfor det nordjyske Højre, stillede sig som Partiets Kandidat til Folketinget i Hjørring 1901 og i Frederikshavn 1906 og 1913 samt valgtes 1906 til Landstinget for 7. Kreds; landstingsvalgt 1918. Han var Sekretær i Tinget 1908 og er det after fra 1915, er fra 1913 Medlem af Finansudvalget og dets Sekretær, fra 1911 Statsrevisor. Han er ogsaa Medlem af Partibestyrelsen i Tinget og Næstformand for det jyske Højre. — Gift 1886 Caroline Ørnstrup.

P. E.

Litt.: Slægt i „Stamt. over Familien Macke-prang indtil 1879“; „Hjørring Amtstid.“ ²²/₃ 1901; „Medlemmerne af Landstinget“ 1915.

Døcker, Johan Gerhard Clemens, (²²/₉ 1828—²⁰/₆ 1904), Officer. F. paa Nissum-gaard ved Skanderborg. Forældre: Sekre-tær Carl D. og Anc Cathrine Utke. Fætter til J. C. og Julius D. (s. d.). Studerede

Forst- og Landvæsen, meldte sig som Frivillig 1848, gennemgik Kavaleriets Eksercerskole, blev Korporal 1849 og s. A. Sekondløjtnant af Kavaleriets Krigsreserve. Deltog i alle Fægtningerne ved Ryes Brigade 1849 samt i Slaget ved Isted 1850. Hjempermitteret 1851, Premierløjtnants Karakter 1861 og ved Mobiliseringen 1863 ansat ved 6. Dragonregiment,

med hvilket han deltog i Fægtningen ved Vejle $\frac{8}{3}$ 1864. Havde under Venstre Strejfkorpsets Kommandoen ved det velykkede Overfald paa en fjendtlig Rytterstyrke ved Hjortballe Kro $\frac{30}{3}$, ved hvilken Lejlighed han blev saaret. Afsked med Ritmesters Karakter 1867. Kendt som Opfinder af de „D.ske Filttelte“, et System af transportable Barakker, Telte, udspændt paa Rammer, der er forbundne ved Hængsler, saa at Barakken hurtigt kan opstilles og slaas sammen. Da Telene, der er imprægnerede med en Oliemasse, er lette at ventilere og desinficere, har de faaet en uhyre Betydning og en udstrakt Anvendelse baade i Krig og Fred, baade til Ambulancebrug og som provisoriske Tilbygninger f. Eks. til Skoler, Messer, Asyls o. s. v. Af Mangel paa Driftskapital solgte D. sit Patent til Firmaet Christoph & Unmack 1882. Under alle de Krige, der senere er bleven ført, har D.s Opfindelse været til megen Gavn. Opfinderen selv døde i smaa Kaar i Kbh. — Gift 1851 Anna Kirstine Jensen, d. 1911.

K. C. R.

Litt.: Christoph & Unmack: „Transportable Baracken (Döckersches System)“ 1885; Christoph, Doogs & Goldschmidt: „Verzeichniss der in einer transport. Mil.-Lazareth-Baracke (System Döcker) ausgestellten Gegenstände“ 1889.

Döcker, Gerhard **Julius** Frederik ($\frac{12}{1}$ 1832— $\frac{2}{1}$ 1905), Operasanger. F. i Aarhus. Forældre: Købmand Frederik Clemens D.

og Therese Hoffory. Fætter til J. C. og J. G. C. D. (s. d.). Var som ganske ung beskæftiget ved Handelen, men hans udprægede musikalske Anlæg foranledigede ham til 1857 at opgive denne Virksomhed, og allerede medens han under Carl Helstedts Vejledning uddannedes som Sanger, vakte han store Forventninger. Disse gjordes heller ikke til Skamme, da han $\frac{18}{1}$ 1863 debuterede paa det Kgl. Teater som Vilhelm Tell i Rossinis Opera, hvor han aabenbarede en fyldig og blød Baryton, der i Forening med et mandigt Teaterydre, et smagfuldt Foredrag

og gode dramatiske Betingelser sikrede ham en smuk Stilling ved Teatret. Han gjorde her god Fyldest i Partier som Zaren i „Zar og Tømmermand“, Albrecht i „Jødinden“, Valentin i „Faust“, Pietro i „Den Stumme“, Don Bazile i „Barberen“, Mikkel Madsen i „Ungdom og Galskab“ o. fl. Samtidig virkede han i Koncertsalen som en yndet Romancesanger. Efterhaanden gik han, der jævnlig kunde virke med stærke ydre Effekter, dog over til Skuespillet, hvor han bl. a. spillede Værten i „Jacob v. Thyboe“ og Sering i „Kong Salomon og Jørgen Hattemager“, ligesom han i Balletten f. Eks. udførte Ægir i „Thrymskviden“ og Harald Hildetand i „Valkyrien“. Han optraadte sidste Gang $\frac{7}{6}$ 1879 som den ene Borgermand i „Genboerne“. Efter sin Afgang virkede han som Deklamator og Oplæser og stiftede i Kbh. et Kursus og et Højskolehjem for Studerende, for hvilket han var Forstander. D. i Kbh. — Gift 1863 Actonia Caroline Boesen, d. 1907.

C. B.

Litt.: Bidstrup: „Stamt. over Slægten Boesen“ 1877, S. 12; „Søndags-Posten“ $\frac{9}{1}$ 1887; Børge Janssen i „Dannebrog“ $\frac{11}{1}$ 1902; „Søndagsbladet“ $\frac{15-22}{1}$ 1905; „Ill. Tid.“ $\frac{10}{1}$ s. A.; „Højskolebl.“ s. A.

Dønnergaard, Hans Jensen (f. $\frac{22}{1}$ 1854), Politiker. F. i Ebberup ved Ringsted. Forældre: Bolsmand Jens Hansen og Karen Pedersdatter. Opdroges ved Landbrug og blev 1879 Bestyrer, siden Ejer af Dønnergaard i Ousager ved Lejre, kom tidlig ind i Politik som ivrig Bergianer, udmærkede sig som Agitator og valgtes 1880 til Folketinget for Svinningekredsen; han tilhørte i Tinget det radikale Venstre. Den opvakte Mand benyttedes til forskellige Tillidsposter, var 1882—89 Formand i Fællesforeningen af Danmarks Brugsforeninger, 1885—89 Kontordagsbestyrer i den sjællandske Bondestands Sparekasse og 1888—89 Bestyrelsesmedlem i Albertis Smørekspportforening. 1889 lod han sig forlede til — oprindelig nærmest som en grov Spøg — at sætte en falsk Balance for sidstnævnte Forening i Omløb, Alberti, til hvis tvivlsomme Regnskaber D. under Sagens videre Udvikling fik Mistillid, kastede sig over ham, og han dømedes 1891 for Falsk. D., der 1890 var faldet ved Valget, var hermed ruineret, han gjorde sig skyldig i andre Uregelmæssigheder og rejste til Amerika, hvor han fra 1897 bor ved Seattle som Landmand og Savmøllelejer. Et begavet, men upaalideligt Hovede, hvis Fortjeneste er som en af de første at have sporet Albertis Bedragerier. — Gift 1879 Martine Elise Mortensen.

P. E.

Litt.: Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; „Afttryk af Forbørene i den Dske Sag“ 1890; „Politiken“ 18/2 1906 og (af A. Hvass) 3-5/10 1908; „Ringsted Folketid.“ 23/9 s. A.

Døssing, Thomas Marius (f. 9/8 1882), Biblioteksmænd. F. i Hinge ved Silkeborg. Forældre: Gaardejer Anders D. og Kirsten

Marie Kristensen. Blev Student 1901, Cand. phil. 1902 og studerede derefter i nogle Aar Teologi, indtil han 1906 blev Assistent ved det det Kgl. Bibliotek. Han viste straks udprægede Anlæg for Biblioteksarbejde, ikke mindst for den Del deraf, som vender ud mod Publi-

kum, og sine Evner paa dette Omraade udviklede han yderligere 1908—12 som Underbibliotekar ved Statsbiblioteket i Aarhus, en Stilling, der bragte ham i Forbindelse med mange af Folkebibliotekernes Mænd Landet over. D., der har stærke sociale Interesser, fik tidlig Øjet op for det offentlige Biblioteks samfundsmæssige Betydning, og da han 1912 blev Bibliotekar

ved Statens Bogsamlingskomité i Kbh., blev en Del af hans Virksomhed at foretage Agitationsrejser for Bibliotekssagen. Desuden har han baaret en væsentlig Part af det fra Komiteen udgaaende Arbejde for Indførelse af en ensartet og moderne Teknik i Folkebibliotekerne (bl. a. gennem de i 1915 og 1917 udgivne Vejledninger i Klassedeling og Katalogisering), ligesom hans Organisationstalent og bibliotekstekniske Sagkundskab i det hele taget har været stærkt benyttet under de seneste Aars rivende Udvikling af vort Biblioteksvæsen. Sammen med Svend Dahl er han Udgiver af den aarlig udkommende „Dansk Tidsskrift-Index“ (1915 ff.); 1916—18 var han Medredaktør af „Bogvennen“ og er fra 1918 Hovedredaktør af „Bogens Verden, Tidsskrift for dansk Oplysningsarbejde“. I Foreningslivet har han deltaget bl. a. som Formand 1916—19 for „Dansk Biblioteksforening“ og som Bestyrelsesmedlem i „Studiekredsforeningen“ og „Skolebiblioteksforeningen“. — Gift 1) 1909 Alvida Christensen, d. 1912. 2) 1913 Augusta Ruge. S. D.

Litt.: „Bogsamlingsbladet“ Febr. 1919; „Dsk. Biblioteksforen. Aarskrift“ II 1919.

Ebbesen, Niels (d. 2/11 1340), Adelsmand. Forældre: visnok Ebbe Strangesen og Bege Buggesdatter. Synes at have hørt til den vendsysslenske Adelslægt Strangesen (Bild), men havde efter en dog upaalidelig Tradition selv sit Hjem paa Noring Ris („Nørre-ris“) ved Frijsenborg. Han nævnes 1337, men om hans Liv vides øvrigt intet sikkert, før han 1340 Natten før eller efter 1/4 med omtrent 50 danske Følgesvende skaffede sig Adgang til Randers, hvor Grev Gerhard af Holsten, der da holdt hele Jylland besat, opholdt sig. N. E., der i Forvejen skal have undsat Grevnen, brød ind til ham og dræbte ham, hvorefter han med sine Ledsagere kæmpende trak sig ud af Byen, dækket af den der opstaaede Forvirring, og over Randers Bro, som de afbrød efter sig. N. E. var nu selvskreven Fører for den Rejsning mod Holstenerne, der udbød over hele Jylland; i Maj ødelagde han en af dem paabegyndt Skanse ved Skernaa, men allerede samme Efteraar faldt han under Belejringen af Skanderborg sammen med to Brødre. Deres Lig blev af Holstenerne lagt paa Stejle. Gennem Folkeviserne har Traditionen om hans Daad levet, og saa kortvarig hans Virksomhed end har været, ryddede han dog ved Grev Gerts Drab den Grund, paa hvilken Valdemar Atterdag kunde genopbygge Danmark. D. ved Skanderborg. — Gift.

Th. B. B.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1888; C. Olsen: „Efterretninger om N. E.“ 1839; H. M. Velschow i „Dansk Folkebl.“ V 1839; Paludan-Müller: „Er Oprettelsen af et Hædersminde for N. E. tilraadelig?“ 1839; T. A. Becker i „Dsk. Mag.“ III 5 1857; Fr. Reinhardt: „N. E.“ 1868; A. D. Jørgensen: „Bidrag til Nordens Hist. i Middelfalderen“ 1871; L. Schrøder i „Nord. Maanedsskr.“ I 1871; Fr. Bartof i „Danebrog“ III 1882; J. H. Bagger i „Saml. t. j. Hist. og Top.“ IX 1883; Thilst i „Hist. Tidsskr.“ V 5 1885 og VI 2 1890; Rosenørn: „Greve Gert og N. E.“ 1873—1901; A. D. Jørgensen i „Hist. Tidsskr.“ VI 3 1891; Kr. Erslev sst. VI 6 1896; P. C. Hummeluhr: „Er N. E. falden eller fangen i Kampen mod Holstenerne?“ 1897; Drøhse i „Aarb. f. Randers Amts hist. Samf.“ I 1907; Byriel i „Nordsl. Søndbl.“ 1911; Sofus Larsen: „N. E.s Vise“ 1908.

Ebbesen, Sune (d. 1186), Adelsmand. Forældre: Ebbe Skjalmssøn og Regnild. Sønnesøn af Skjalm Hvide (s. d.). Deltog i Stridighederne mellem Svend, Knud og Valdemar, først paa Svends Side, men gik 1154 over til Valdemar, under hvis Regering han spillede en stor Rolle som Kongens Raadgiver og stadig Deltager i Venderdeltogene. Fra ca. 1178 var han Lensmand i Skaane, hvis Befolkning 1180—82, dog uden Held, rejste sig mod de sjællandske Lensmænd. Endnu under Knud VI deltog han i dennes udenrigspolitiske Forhandlinger og Krige. Ejede Knardrupgaard og Ejendomme ved Sorø, hvor han byggede Rundkirken i Bjernede. Begravet i Sorø. — Gift Cecilie. Th. B. B.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1893 (Galen); Frede Boisen: „Jakob Suneson af Mon“ 1902; „Fra Frederiksborg Amt“ 1914; Kurt Weibull i „Hist. Tidsskr. f. Skåneland“ VII 1918.

Eberlin, Viggo Conradt (f. ²⁸/₁₂ 1868), Boghandler, Bibliotekarpost. F. i Randers. Forældre: Birkedommer Adolph Emanuel

Conradt-E. og Alfrida Gade. Var Boghandler-medhjælper 1885—90, udvandrede derefter til de Forenede Stater og var 1892—1900 Overbogholder i den amerikanske „Frelsens Hær“: 1902 kom han ind i Biblioteksvirksomhed som Bibliotekar ved Century-Klubben i New

York, hvilken Stilling han 1910 ombyttede med en Bibliotekarpost ved New York Public Library. Siden 1912 er han tillige Indehaver af en dansk Boghandel i New York (The Eberlin Mail Order Book Shop). Et Vidnesbyrd om den Tillid, E. nyder, er det, at han under Verdenskrigen fik overdraget den ansvarsfulde Stilling som Leder af den amerikanske Regerings Pressebureau; efter Krigen er han blevet administrerende Direktør for det bekendte, af American Scandinavian Foundation udgivne Tidsskrift „American Scandinavian Review“. Gennem denne Virksomhed og ved sin Deltagelse i Danske-Amerikanernes Foreningsliv er E. blevet en kendt Skikkelse blandt sine Landsmænd; siden 1910 er han saaledes Sekretær i Den danske Hjælpeforening. — Gift 1895 Jennie Green. S. D.

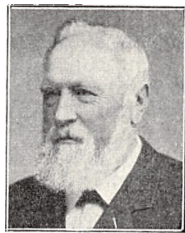
Litt.: Slægt hos Lengnick; „Salomons Almanak“ III 1916; „Dansk Boghandlertid.“ ²²/₅ 1919.

Ebo af Reims (ca. 775—²⁰/₃ 851), Ærkebiskop. Søn af en sachsisk Livegen. Hans Moder skal have været Ludvig den Frommes Amme, han blev opdraget sammen med denne Fyrste, og ved hans Venskab steg E. senere til store kirkelige Æresposter. 816 blev han Ærkebiskop af Reims, og i denne Egenskab var han 822—23 i Danmark for at forkynde Evangeliet, men hans Missionsvirksomhed blev dog uden større Betydning. Han støttede den Rejsning, som Ludvigs Sønner foranstaltede imod deres Fader, hvilket 835 førte til, at han mistede sit Embede og en Tid lang sad i Klosterfængsel; 840 kom han dog fri og døde som Biskop af Hildesheim. En handlekraftig, ærgerrig, snild Kirkefyrste. Efterlod sig en Del Skrifter. H. M.

Litt.: A. D. Jørgensen: „Den nord. Kirkes Grundlæggelse“ 1874—78; H. Olrik: „Konge og Præstestand“ I 1892; Rückert: „De Ebonis archiepiscopi Remensis vita“ 1844; Simson: „Jahrbücher des fränkischen Reiches unter Ludwig den Frommen“ 1874—76; Dümmler: „Gesch. des ostränk. Reiches“ I 1887; Mühlbacher: „Deutsche Gesch. unter den Karolingern“ 1896.

Eckardt, Johan Christian Frederik (⁸/₇ 1823—¹⁵/₁ 1899), Landmand. F. i Helsingør. Forældre: Købmand Christian Frederik E. og Marie Vilhelmine Johnsen. Blev Student 1841 og begyndte derefter at studere Jura,

men opgav Studiet og gav sig 1846 til at lære Landvæsen paa Ødemark ved Sorø, siden paa Hofmangave paa Fyn. Han meldte sig som Frivillig til Hæren 1848, udnævntes 1849 til Løjtnant, men blev snart efter angrebet af en haard, langvarig Sygdom. 1850 tiltraadte han en større Rekreations- og landøkonomisk Studierejse omkring i Europa; efter

Hjemkomsten købte han Ørumgaard ved Vejle, der snart kom i mønstergyldig Drift. E. var en af de første, som (1852) forsøgte Dræning i Jylland, og han dannede en udmærket Kvægbesætning. Iøvrig tog han megen Del i det offentlige Liv. I en Aarække var han Formand for Vejle Amts Landboforening og fik i denne Egenskab 1859 arrangeret den første Udstilling af Landbrugsmaskiner. Sammen med Proprietær Heide o. a. har han stiftet Foreningen af jydsk Landboforeninger; 1856—58 og 1861—64 var han Medlem af Folketinget for Bjerrekredsen (konservativ). D. paa Ørumgaard. — Gift 1852 Jensine Caroline Hansen, d. 1908. A. C.

Litt.: Chr. E.: „Mit Fangenskab i 1864“ 1889; „Landbrugsskolebladet“ 1881; Galschiøt: „Landbrug og Landmænd i Danmark“ 1888; „Ill. Tid.“ ²⁷/₅ s. A.; Nekrologer i „Landmands-Blade“ 1899 og „Ugeskr. f. Landmænd“ VIII 3 s. A.

Eckardt, Josephine Hortensia Nancy Adelaide (²⁴/₁₁ 1839—¹²/₄ 1906), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Politibetjent Peder Laurits Thorberg

og Cathrine Borup. Blev som Barn anbragt paa det Kgl. Teaters Balletskole, spillede Barneroller, udførte senere mindre Solopartier i Balletdivertissementer, men da hun følte Anlæg for Skuespillet, opnaaede hun en Debut ³/₂ 1861 som Kirstine i „Tycho Brahes Ungdom“. Denne Debut blev Indledningen til en 40aarig betydningsfuld Indsats i dansk Skuespilkunst. Hendes ydre Betingelser for Scenen — slank Skikkelse, fint skaarent Ansigt, distinkt Stemme — var de bedst mulige, og hun viste sig yderligere i Aarenes Løb meget perfektibel, saa hendes Talent aldrig stagnerede. Først spillede hun romantiske Elskerinder som Ingeborg i „Dronning Margareta“, Signe i „Hagbarth og Signe“, Agnete i „Elverhøj“, Valborg i „Axel og Valborg“. Derpaa forsøgte hun sig under Høedts Vejledning i det nyere Lystspil, spillede med Glans Fru de Léry i „En Kaprice“ og kom paa sin rette Plads som

den elegante, med sin Aandrigthed brillerende, dog forbeholdne, ogsaa i sin Konversation lidt kølige Verdensdame. Hun ejede Evnen til pointeret Dialog, kunde le med Anstand, kokettere uden Overdrivelse. Blandt hendes Roller i den mellemste Tid af hendes Teaterbane kan som typiske nævnes Lady Teazle i „Bagtalelsens Skole“, Elmire i „Tartuffe“, Portia i „Købmanden i Venedig“, Lucretia i „Den vægelsindede“, Abigael i „Ambrosius“, Alkmene i „Amphytrion“, Célimene i „Misanthropen“, Fru Hatting i „Eva“ og fremfor alt Fulvia i Kaalunds Drama. Denne Rolle blev næsten Indbegrebet af Fru E.s Kunst; dens marmorhvide Kølighed, ædle Holdning og højtidfulde Diktion. I hendes Rollegaleri maa heller ikke glemmes Mrs. Clarkson i „Den fremmede“ og Ellida Wangel i „Fruen fra Havet“. Men Fru E. viste sig ogsaa i Besiddelse af Lune og Vid, naar hun afdækkede Bourgeoisdamens tomme Overfladenatur. Som Etatsraadinden i „En Skandale“ indledede hun et nyt Afsnit af sit Kunstnerliv, der dog ikke blev af den ventede Betydning for Teatret, da dette langt fra udnyttede hendes Evner i den Retning efter Fortjeneste og derved gjorde hende for tidlig træt af Teatervirksomheden. Med Udgangen af Sæsonen 1900—01 trak Fru E. sig tilbage — hun viste sig sidste Gang ved sin Afskedsforestilling $\frac{1}{6}$ 1901 som Ninon, der iøvrig ikke hørte til hendes bedste Roller. Paa Folketeatret optraadte hun derefter i Sæsonen 1904—05 en Række Gange som Gæst i Hertuginde de Rivilles Rolle i „Hvor man keder sig“; $\frac{10}{12}$ 1904 stod hun for allersidste Gang paa Scenen. D. i Kbh. — Gift 1863 Skuespiller Lauritz Andreas E. Ægteskabet opløst; han d. 1889.

C. Bs.

Litt.: Erindringer i „Juleroser“ 1906; „Ny ill. Tid.“ IV 1877; Herm. Bang i „Kritiske Studier og Udkast“ 1880; C. Kielland i „Ugeskr. 30/1 1881; R. Rosenfeldt i „Nutiden“ VI 1882; Vilh. Møller sst. X 1886; E. Skram i „Ill. Tid.“ $\frac{31}{1}$ 1886; O. Borchsenius sst. $\frac{3}{2}$ 1901; A. Aumont i „København“ $\frac{29}{5}$ 1901; Nekrologer i „Ill. Tid.“ $\frac{22}{4}$ 1906 (af H. Lind), „Dannebrog“ $\frac{13}{4}$ s. A. (af O. B.) og „Politiken“ s. D. (af P. L.).

Eckardt, Margrethe Henriette (f. $\frac{9}{8}$ 1862), Talelærerinde. F. i Kbh. Forældre:

Marinemaler Christian Frederik Emil E. og Sophie Marie Magdalene Bless. Tog Privatlærerindeeksamen 1879, virkede som Lærerinde og tog 1891 Kommuneskolelærerindeeksamen, hvorefter hun 1892—95 var ansat ved Frk. Langs Skole i Silkeborg, 1895—1917 ved

Kbh.s Kommuneskole. I Sommerferien 1907 og 1908 studerede hun Engels Stem-

medannelse hos Rektor A. Scherff i Flensborg og havde samtidig Lejlighed til at følge denne Metodes Virkninger paa de Børns Tale og Sprog, som Rektoren arbejdede med i Marienschule. 1910 og 1912 studerede hun hos Professor Edvard Engel selv i Dresden og uddybede yderligere sit Kendskab til Metodens Resultater; dens Maal er at forebygge Hals- og Talelidelser og skabe et klangfuldt Sprog i Tale og Sang. 1912 stiftede hun herhjemme Selskabet til Udbredelse af Edvard Engels Stemmedannelseslære. Gennem sin praktiske Gennemførelse af Metoden har hun, bl. a. ved Samarbejde med Dr. Sophus Bentzen, naaet betydelige Resultater. 1916 udnævntes hun til Forstanderinde for Statens Institut for Talelidende, der samtidig udskiltes fra Døvstummeinstituttet; det er Hensigten at nærme det mere til Folkeskolen og overhovedet omforme dets Organisation, og Frk. E. sidder inde med fortræffelige Forudsætninger for at løse denne Opgave. — Ugift.

P. E.

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ III 1913; „Nationaltid.“ $\frac{5}{4}$ 1916.

Eckersberg, Christoffer Vilhelm ($\frac{2}{1}$ 1783: — $\frac{22}{7}$ 1853), Maler. F. i Blaakrog, Varnæs Sogn, Sundeved. Forældre: Snedker, Maler Henrik Vilhelm E. og Ingeborg Nielsen. Viste Anlæg for Tegning og kom i Malerlære i Aabenraa, fuldendte sin faglige Uddannelse i Flensborg, hvor han blev Svend. Med privat Støtte drog han 1803 til Kbh. for at besøge Akademiet; han var

paa dette Tidspunkt i Besiddelse af betydelig Tegnefærdighed og en vis Grupperingsevne, men hans Arbejder var højst udvendige og skabelonagtige. Paa Akademiet vakte han Abildgaards Opmærksomhed og vandt 1805 begge Sølvmedailler og den lille Guldmedaille; men Abildgaard tabte snart sin Sympati for E., da dennes aandelige Standard syntes ham for vulgær. Sammen med J. H. Senn og Lahde var E. kommet ind paa Udførelsen af folkelig-historiske og quasi-moralske Fremstillinger, hvis formelle Uangribelighed ikke kunde tilsløre Lystenheden i Udtrykket og en markskrigersk Smag. Teknisk lærte han vel en Del paa Akademiet, men dets allegoriserende Tendens og skematiske Formdyrkelse udløste ikke nogen speciel Evne hos ham. Derimod synes hans Forhold til Senn at have paavirket hans Palet og givet ham de første Impulser til den Sans for klare Farver og fuldt Dagslys, som senere kom til at spille saa stor Rolle i hans Kunst. Ved Abildgaards Død havde han i almindeligt Omdømme naaet en vis

Position; da han derfor nu saa Fremtidsperspektiver dukke op, hvorefter han vilde kunne spille en Rolle i første Række, synes det at have fremkaldt en kunstnerisk og etisk Krise hos ham; sine personlige Forhold søgte han ordnede ved sit første Ægteskab, sine artistiske ved en forøget Energi for at tilendebringe sit akademiske Studium; han vandt 1809 den store Guldmedaille og fik Løfte om det store Stipendium, naar det (1812) blev ledigt, og drog da straks (1810) ved Bruun de Neergaards Hjælp og i hans Selskab til Paris. Her lykkedes det ham efter nogen Tids Forløb at blive optaget i Davids Atelier og snart vinde dennes specielle Opmærksomhed. Hvad han her lærte, indtrængende Studium af Modellen, anatomisk Nøjagtighed, detailleret Redegørelse og den i strengeste Forstand virkelighedstro Gengivelse, blev afgørende for hans Kunst; det vakte hans slumrende konkrete Sans og stemte netop med hans, Middelstandsbarnets, aandelige Sfære. De andre Sider af Davids Program, den strenge Linievirkning, den klassiske Enkelthed og den lærde Fortolkning absorberede han aldrig fuldstændig; men hans Begavelse viser sig netop deri, at han ene ved Hjælp af de Elementer, som passede til hans Evner, formaede at danne sig en kunstnerisk Karakter. I Davids Atelier blev ogsaa hans Palet forbedret; fra nu af forvistes det hemmelighedsfulde Mørke, de slørede Skyggepartier og de varme dæmpede Farver fra hans Kunst, kun lyse klare næsten gennemskinnende Farver fandt Anvendelse. Uden at konkurrere om Pariserakademiets Prix de Rome, der var stillet ham i Udsigt, drog han 1813 til Rom, hvor han sluttede sig nær til Thorvaldsens Kreds. 1816 kom han tilbage til Kbh., n. A. blev han Akademiemedlem og 1818 Professor ved Modelskolen, hvilken Post han beklædte til sin Død; Akademi direktør var han 1827—29. Med Undtagelse af en kort Rejse 1838 til England blev han siden her i Landet til sin Død. Som Kunstner har E. faaet og vil altid beholde Plads blandt vor Nations ypperste; han blev Banebryderen herhjemme for Naturmaleriet og derved Grundlæggeren af vor nationale Malerkunst. Hans kunstneriske Virksomhed var meget omfattende; men kun hvad han rent sanseligt kunde overse, lykkedes fuldtud for ham; derfor bliver hans religiøse og historiske Rekonstruktions-Billeder tørre og livløse, opfattede uden Sjæl og Lune. Af den Art Billeder har han udført nogle Altertavler (Horne, Svendborg, Nyborg, Hornbæk) og en Del store nationale Billeder til Kristiansborgs Udsmykning (f. Eks. Elefantordenens Indstiftelse, Dokkens Indvielse, Griffenfeldt udarbejder Kongeloven for Frederik III). Men naar E. under Arbejdet kunde have Modellen for Øje, for-

maaeede han at skabe Værker, som vil besidde evig Værdi; som Portrætmaler forer han med teknisk Fuldkommenhed Evnen til at give et naturligt og dog psykologisk karakterfuldt Udtryk. Over 150 Portrætter har han udført (det Nathansonske Familiebillede (1818; Galeriet); Købmand Schmidt og Hustru; Frk. Marsmann (1820); M. Th. Brünniche (Frederiksborg); Frederik VI og hans Familie (1821; Rosenborg)); bedst er utvivlsomt Akademiets Billede fra 1814 af Thorvaldsen i Rom, et typisk Arbejde, der viser hans Evne til at anbringe Modellen naturligt, uden Pose, og til betegnende at gengive et sublimt Ansigtstudium. Nær hans Arbejde som Portrætmaler staar hans Virksomhed som Figurmaler. Ved Formernes anatomiske Gennemførelse, ved Afvisning af alt Skønmaleri og koloristisk ved en fortrinlig Karnation har han i sine yngre Aar skabt betydelige Arbejder, især af et klassisk Tilsnit („Sovende Kvinde i antik Dragt“ (1813; Thorvaldsens Museum), „Trende spartanske Dreng, som øver sig i Bueskydning“ (1812; Hirschsprungs Museum)). Ogsaa som Landskabsmaler har E. haft grundlæggende Betydning ved at male Naturen, som den var, og uden romantiske Tilsætninger; allerede hans farveskønne og rene Smaabilleder fra Farve-Ømegn er fuldendte; senere fulgte Romerbillederne, kraftigere i Farverne og af en ejendommelig plastisk Karakterfuldhed; endelig Billederne fra Kbh.s Ømegn, redegelige, fintfølede, uden ethvert Stemningslaveri. Bedst er maaske hans Billede „Rensbjerg Teglværk ved Flensborg Fjord“ (1830; Galeriet), lykkelig opfattet i sin Naturejendommelighed, rentklingende i sin Farvevirkning og baaret af Hjemstavnsfølelsens hele Lyrik. Ogsaa i Marinemaleriet blev E. en Mester; for ham med hans Kærlighed til de perspektiviske Regler maatte netop Motiver med Skibe i forskellige Planer stille interessante Opgaver. Hans første Søbilleder synes ogsaa mest udførte for Skibenes Skyld, men efter Englandsrejsen fik Søen paa hans Billeder en fyldigere Karakter, et mere spillende Liv, og til op i sin Alderdom malede han fortræffelige Marinstykker. I sine sidste Aar led han stærkt af svækket Syn. Ikke blot som Kunstner har E. indskrevet sit Navn uudslettelig i vor Kunsts Historie, men i lige saa høj Grad som Lærer. Hans Principper om den dybe Respekt for Naturen, om den nøjagtige Løsning af de maleriske Problemer og Vragning af alt opstillet og tilsat i Malerkunsten blev de bærende for det 19. Aarhundredes danske Malerkunst. Købke, Bendz, Marstrand og Roed fortsatte i første Led hans Ideer; Høyen gik i sine Fordringer ud fra E., og endnu den Dag i Dag skyldes den akademiske Tradition herhjemme i ikke ringe Grad Reminiscen-

ser fra E.s Skole. D. i Kbh. — Gift 1) 1810 Christine Rebekka Hyssing; Ægteskabet opløst 1816; hun d. efter 1852. 2) 1817 Elisabeth Cathrine Julie Juel, d. 1827. 3) 1828 Susanne Henriette Emilie Juel, d. 1840.

O. A.

Litt.: Øst i „Materialier“ 1835—38; Thiele: „Thorvaldsens Biografi“ I 1851—56; Constantin Hansen i „Ill. Kalender f. Danm.“ 1856; Weilbach: „E.s Levned og Værker“ 1872 samt i „Ude og Hjemme“ ^{21/12} 1882; „Fædrelandet“ 1872, Nr. 96; Jul. Lange: „Nutidskunst“ 1873; „Ill. Tid.“ ^{21/12} 1882; Baumann i „Sønderj. Aarb.“ 1892; Stg. Müller i „Højskolebl.“ XVII s. A.; S. Michaëlis i „Vort Folk i 19. Aarh.“ 1897; E. Hannover: „Maleren C. V. E.“ 1898; „Kunst“ IV—V 1902—03; G. Brandes i „Saml. Skr.“ XV 1905; M. Sauerlandt i „Das Museum“ X 1907; H. Weiteneyer i „Fra Arkiv og Museum“ IV 1909; Karl Madsen i „Revue Scandinave“ 1911; L. C. Nielsen: „Fr. V. Hegel“ 1909; Carl V. Petersen i „Tilskueren“ 1916; „Julie E.s Optegnelser om C. W. E.“ 1917; P. Hertz i „Sønderjylland“ II 1919; M. Galschiøt i Kunstmuseets Aarskrift 1919; Breve fra og til E. i „Ill. Tid.“ ^{12—22/2} 1877; „Det 19. Aarh.“ 1876 III og „Museum“ 1894 II.

Eddelien, Matthias Heinrich Elias (^{23/1} 1802—^{24/12} 1852), Historiemaler. F. i Greifswalde. Forældre: Tømrer David Nicolas E.

og Johanne Dorothea Jæde. Kom i Malerlære og rejste til Kbh., hvor han 1820 blev Svend og fra 1821 besøgte Akademiet som Elev af Eckersberg og 1833 vandt den lille, 1837 den store Guldmedaille („David opmuntrer Saul ved sit Spil“). Han opnaaede 1838 ved Akademiets Hjælp „som en af dets mest udmærkede Artister“ dansk Indførsret, vandt derpaa i Konkurrence med A. Müller det store Rejsestipendium og drog s. A. til Italien, hvor han boede til 1844; 1843 blev han agreeret ved Akademiet, men aldrig Medlem. Efter Hjemkomsten overdroges Udsmykningen af Christian IV.s Kapel i Roskilde Domkirke ham; kun Loftet og en Del af Vægindramningen fik han udført, før hans Arbejde maatte standse, da han ved et apoplektisk Tilfælde blev lam i højre Arm; senere har Marstrand og Heinrich Hansen fuldført Arbejdet. E. har desuden udført Altertavlerne i Kronborg og i Maarum Kirke. Hans Værker besidder en vis teknisk Dygtighed og kunde, saa længe han endnu stod stærkt paavirket af Eckersberg, tyde paa et kommende Talent, trods deres massive Udførelse og jordbundne Idé, men efter at E. paa Rejsen var blevet paavirket af de tyske „Nazarenere“ blodløse Skemativering, frembyder hans Arbejder kun ringere Interesse. D. ved et tysk Badested. — Gift 1839 Olivia Francisca Hjorth, siden gift Gørtler J. B. Dalhoff (s. d.), d. 1892.

O. A.

Litt.: J. L. Ussing: „Høyens Levned“ 1872; Hannover: „Die dänische Kunst des 19. Jahrh.“ 1907.

Edel (Adela) (d. 1115), Dronning. Forældre: Grev Robert I „Friser“ af Flandern og Gertrud af Sachsen. Droeg efter Knud d. Helliges Drab til Flandern; efter sin anden Mands Død førte hun en Tid Regeringen for sin Søn Vilhelm. Var kirkeleg interesseret og sendte forskellige Gaver til Udsmykning af Kong Knuds Helgenkskrin. — Gift 1) ca. 1083 Kong Knud d. Hellige (s. d.), d. 1086. 2) 1092 Hertug Roger af Apulien, d. 1111.

Th. B. B.

Litt.: E. Jørgensen og J. Skovgaard: „Danske Dronninger“ 1910; Wegener: „Carl den Danske, Greve af Flandern“ 1839.

Edele (Adelheid), Dronning. Forældre: Markgrev Konrad af Meissen og Lausitz og Lutgerd af Ravenstein. Var maaske delvis Aarsag til, at hendes første Ægtefælle søgte at indføre tyske Skikke, hvad der bidrog til at gøre ham forhadet. — Gift 1) ca. 1152 Kong Svend Grathe (s. d.), d. 1157. 2) Grev Albrecht af Ballenstedt og Aschersleben, d. 1170.

Th. B. B.

Litt.: E. Jørgensen og J. Skovgaard: „Danske Dronninger“ 1910.

Edith, se Nielsen, Amanda.

Edmund, Edmund Zeuthen Jensen (f. ^{20/9} 1861), Læge. F. i Kbh. Forældre: Rodemester Frederik William Jensen og Karen Emilie Nielsine Nielsen. Blev Student 1878, Cand. med 1885, Assistent ved E. H. Gruts Øjenklinik 1888—94. Dr. med. 1890 („Om de med central Scotom forløbende Øjensygdomme“). Var Kommunelæge i Kbh. 1890—1901 og oprettede en Øjenklinik sst. 1897. Privatdocent 1898. E.s videnskabelige Arbejder behandler særlig Lidelserne i Øjets dybere Dele, hvor det er lykkes ham at afgrænse et klinisk ejendommeligt Sygdomsbillede: Retinitis circinata juxtapapillaris, der bærer hans Navn i den internationale Faglitteratur. Iøvrig har han i Aarsberetningerne fra sin Klinik og mange mindre Meddelelser gengivet de interessante af sine Iagttagelser fra det enorme Klientel, han har vundet sig ved sin store praktiske Dygtighed og tillidvækkende og elskværdige Personlighed. — Gift 1882 Anna Louise Frederikke Thomsen.

O. P.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1890.

Edvardsen, Edvard (^{10/11} 1630—Marts 1695), Forfatter. F. i Bergen. Forældre: Skomager Edvard Eiben og Dorothea Jochumsdatter Gyltz. Blev Student 1651 og foretog senere en længere Udenlandsrejse.

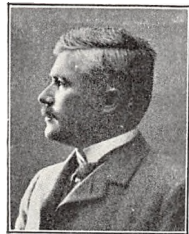

1661 blev han Hører (s: Adjunkt) i Bergen og 1663 Konrektor sst. Har skrevet teologiske og religiøse Arbejder, af hvilke et enkelt blev udgivet 1668. Desuden skal han have haft overordentlige matematiske, astronomiske og især astrologiske Kundskaber. Af størst Betydning var dog hans omfattende og grundige Kendskab til hans Fødebys Historie. Hans haandskrevne Samlinger (udgivet i „Norske Magasin“) er stadig et fremragende Kildeskrift og danner Grundlaget for store Dele af Holbergs „Bergens Beskrivelse“. Hans talrige andre Manuskripter er derimod gaaet til Grunde. D. i Bergen. — Gift 1) 1664 Karen Andersdatter Buus. 2) 1669 Christence Ottesdatter Schröder, d. 1684. Th. B. B.

Litt.: „Norske Magasin“ II 1868; „Danske Samlinger“ IV 1869.

Effersøe, Oliver Johan Thomas Ludvig (f. $\frac{20}{3}$ 1863), Politiker. F. i Tveraa, Færøerne. Forældre: Sysselmand Gudmund

Christie Laurentius Is-holm E. og Cathrine Elisabeth Helene Müller. Blev Kontorist paa Byfogedkontoret i Nykøbing F. 1881, tog dansk juridisk Eksamen 1882 og var 1883—94 Fuldmægtig paa Sysselmandskontoret paa Suderø; fra 1894 er han Sysselmand sst., var 1883—

1905 tillige Postekspediter i Transisvaag. Fik tidlig Tillidshverv, var 1888—1906 Medlem af Frodebo Forstanderskab, fra 1890 Formand, 1889—92, 1900 og fra 1905 Lagtingsmand. 1906—13 var han Færøernes Repræsentant i Folketinget, 1914—15 i Landstinget. E. er en begavet Taler og solid Dygtighed, der vandt en ikke ringe Anseelse paa Rigsdagen, hvor han sluttede sig til Venstrereformpartiet og altid stærkt betonede Færøernes Rigstroskab; 1912—13 var han 1. Viceformand. Ikke blot fik han gennemført en Række vigtige færøske Lov (om Ædruelighed, Tiende, Husdyr, Telefon, Post, Kommunalstyre 1908—09, Havnevæsenet 1913 osv.), men han var ogsaa Ordfører i flere ikke-færøske Sager, bl. a. af juridisk Art. 1913 var han Medlem af Grundlovsudvalget og lod sig 1914 væsentlig vælge til Landstinget for at sikre Grundloven Færøernes Stemme. — Gift 1) 1899 Susanne Josephine Astrid Svendsen, d. 1902. 2) 1913 Selma Cecilie Marie Nielsen.

P. E.

Litt.: Slægt i J. Pjetursson: „Sysselmand G. C. T. E.s Slægt“ 1907; „Dimmalætting“ $\frac{3}{3}$ 1906, $\frac{14}{5}$ 1910 og $\frac{24}{5}$ 1914; „Politiken“ $\frac{2}{10}$ 1911 og $\frac{8}{7}$ 1915.

Egeberg, Edvard Hemmer (f. $\frac{17}{11}$ 1855), Forfatter. F. i Linaa ved Silkeborg. Forældre: Lærer Niels E. og Louise Jakobine de

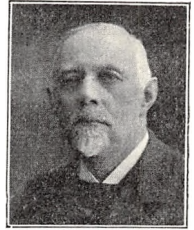
Redaktionen sluttet $\frac{11}{11}$ 19.

Hemmer. Tog Lærereksamen i Jelling 1875 og var Lærer til 1903, fra 1887 i Silkeborg. 1894 udsendte han sin første Bog: „Helligt og Søgt“, der straks vakte Opmærksomhed om hans Navn, og gennem en lang Række af Bøger har han siden fæstnet sit Ry som en fortrinlig og ærlig Fortæller om Livet paa Landet og i Skolen; blandt hans bedste Bøger maa regnes den stærkt personlige „Ved Dødens Port“ (1899), endvidere „Det først fornødne“ (1902), „Folkets Lærere“ (1904), „Drømmeren“ (1907), „Vandringsmanden“ (1909), „Præsten“ (1913), „Klokker“ (1916). Hans skønlitterære Forfatterskab viser en med Aarene stedse mere udpræget religiøs Tendens. Frugter af hans lokalhistoriske Arkivstudier findes i „Saml. til jysk Historie og Topografi“ („Silkeborg Slot“) og i Aarbøger udgivne af „Aarhus Stifts historiske Samfund“ (bl. a. „Linaa Sogn i gamle Dage“). I mange Aar har E. været en flittig og paaskønnet Medarbejder ved en Række Provinsblade og enkelte Hovedstadsblade; gennem et stort Tal af Smaa-fortællinger, Skitser og Skildringer har han haft mere Føling med Dagspressen og dens mange Læsere end maaske nogen anden dansk Forfatter. E.s alvorlige Gaaen op i sit Kald, hans Kærlighed til og Vidnesbyrd om det bedste i Livet, hans udprægede litterære Evner giver ham en fremragende Plads blandt de folkelige Forfattere. — Gift 1882 Maren Eriksen, d. 1901.

F. N.

Litt.: Mødrene Slægt hos Lengnick: „Lærerne og Samfundet“ I 1913, S. 160—61, 428—35; „Høbenhavn“ $\frac{17}{11}$ 1915.

Egebjerg, Hans Rasmussen (f. $\frac{31}{5}$ 1860), Journalist. F. i Egebjerg ved Svendborg. Forældre: Gaardejer Rasmus Hansen E. og Anne Larsen. Gik i Friskole og var 1878—79 paa Vejstrup, 1885—86 og 1886—87 paa Askov, arbejdede iøvrig hjemme ved Landvæsenet, men begyndte allerede 1877 journalistisk Virksomhed ved „Morgenbladet“ og skrev siden til flere Blade, som „Svendborg Avis“, „Fyns Tidende“ o. a. 1887—90 var han Redaktionssekretær ved „Aarhus Folkeblad“ og blev 1890 Redaktør af det nyoprettede moderate „Folkebladet for Svendborg Amt“. Som ivrig Forsvareren indtog E. en Særstilling indenfor Partiet, og det faldt ret naturligt, at han 1911 sammensmeltede

sit Blad med det konservative „Svendborg Amtstidende“, som han siden har redigeret. Under Grundlovskampen skilte E. sig helt ud fra Venstre og medvirkede 1915—16 stærkt til Dannelsen af det konservative Folkeparti, i hvis Forretningsudvalg han er Næstformand. E., der er en typisk Repræsentant for fynsk konservativ Grundtvigianisme, har arbejdet stærkt for Skyttesag og Gymnastik; han har rejst i England og skrevet den gode Folkebog „William Gladstone“ (1896), flere Noveller og Smaakomedier m. m. Var 1909—17 (med en kort Afbrydelse 1913) Medlem af Svendborg Byraad. — Gift 1889 Josefine Theodora Johanne Knudsen. P. E.

Litt.: „Journalisten“ ¹/₂ 1907; „Ungdom og Idræt“ ¹⁰/₆ 1910; „Søndagsbladet“ ³¹/₇ s. A.; „Folkelesning“ ⁹/₁₁ s. A.

Egede, Christian Thestrup (⁴/₁₁ 1761—¹⁷/₁₀ 1803), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Biskop Poul E. (s. d.) og Marie Kirstine

Thestrup. Blev Sekondløjtnant 1782, Premierløjtnant 1789, Kaptajnløjtnant 1796, Kaptajn 1801, fik sin Afsked 1802. Han var en værdig Arvtager af sit Familienavn. Allerede som ung Løjtnant viste han sig som en uforfærdet og dygtig Officer ved sine ihærdige Forsøg

paa med et lille Sejlskib at naa ind til Grønlands Østkyst, hvor man dengang mente, at den gamle Koloni Østerbygden maatte ligge; baade 1786 og 1787 kæmpede han haarde Kampe med Polarisen, men naaede kun ind til 2¹/₂ Mil fra Land — paa samme Sted, hvor Nordenskjöld landede 1883. Atter 1801 gjorde han sig bemærket ved sin heltemodige Kamp paa Kavaleriprammen „Rendsborg“ i Slaget paa Reden. Om sine Rejser skrev han „Rejsebeskrivelse til Østergrønlands Opdagelse, foretaget i Aarene 1786 og 87“ (1789). D. i Kbh. — Gift 1798 Magdalene Barbara Budtz, d. 1838. V. G.

Litt.: Slægt se Hans E.; Lengnick: „Budtz“; „Grønlands hist. Mindesm.“ III 1845; „Medd. om Grønland“ VI 1883 og XLVIII 1912, s. 32.

Egede, Hans Povelsen (³¹/₁ 1686—⁵/₁₁ 1758), Missionær. F. paa Harstad Gaard, Nordlandene. Forældre:

Sorenskriver Povel Hansen E. og Kirstine Jensdatter Hind. Blev Student 1704, teologisk Kandidat 1705, Præst i Thorsken og Vaagen, Lofoten, 1707. Allerede tidlig blev han grebet af den Tanke, at man burde bringe Evange-

liet til Hedningerne i Grønland, som efter hans Mening var Efterkommere af indvandrede Nordmænd. 1710 sendte han to Biskopper et Forslag i denne Retning, og 1715 udgav han en Bog om Planen. 1717 opgav han sit Embede og rejste til Kbh. for at virke for Sagen; det lykkedes ham at opnaa Kongens Samtykke, faa samlet Penge og oprettet et bergensisk Handelskompagni, der skulde drive Handelen paa Grønland under hans Ledelse. 1721 udnævntes han til Missionær og afsejlede i Maj med tre Skibe. ³/₇ landede han paa Kangek (Haabets Ø), hvor han senere anlagde Kolonien Godthaab. Det var ham en stor Skuffelse, at Indbyggerne viste sig at være Eskimoer og ikke Nordboer, men han, der allerede havde tilegnet sig noget Kendskab til Sproget, tog med den største Iver fat paa at lære det grundig og holdt 1724 den første Prædiken paa Grønlandsk; fra 1729 begyndte han at døbe. Han maatte kæmpe med store Vanskeligheder, ikke mindst fra sine Landsmænds Side, men virkede for Grønlændernes Vel med stor Ihærdighed, hjulpet af sin udmærkede Hustru Gertrud Rasch. Da en Grønlander bragte Kopper til Øen, blev han paa sin Post og viste under Epidemien, som bortrev hans Hustru, det største Heltedmod som én sand kristen Helt. Ogsaa for Landets Udforskning nærede han levende Interesse; han gik ud fra, at Efterkommerne af Nordboerne maatte findes i en Koloni paa Østkysten, og iværksatte 1723 en Baadrejse for at komme igennem Frobisher-Strædet, der efter Tidens Opfattelse gennemskaar Grønland; det viste sig imidlertid, at dette var urigtigt. Forskellige Besværligheder, bl. a. med de fra Danmark oversendte Herrnhutter, gjorde efterhaanden E. træt, 1736 tog han sin Afsked og rejste til Kbh., hvor han opholdt sig til 1747; siden flyttede han til en Svigerson i Stubbekøbing. Ogsaa her i Landet bevarede han sin Interesse for Grønland, fik oprettet et grønlandsk Seminarium, hvis Forstander han var, og blev 1740 Superintendent for Øen. Han fremsatte Forslag om en ny Forskningsrejse til Østerbygden og udgav et Par Skrifter om Grønland, „Kort Beretning om den grønll. Missions Beskaffenhed“ (1737), „Omstændelig og udførlig Relation ang. den grønll. Mission“ (1738) og „Det gl. Grønlands nye Perustration“ (1741). Alt i alt var E. af megen Betydning for Grønland; han var den første, der overvintrede deroppe, han berejste Kysten til det nuværende Holsteinborg mod N. og det nuværende Julianehaab mod S., og disse Rejser udførtes med det største Mod under store Vanskeligheder. Det skyldes E., at Grønland er bevaret for Danmark. D. i Stubbekøbing. — Gift 1) 1707 Gertrud Nielsdatter Rasch, d. 1735. 2) 1737 Mettea Trane, født Dau, d. 1761. P. E.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i Giessing: „Danske Jubellærere“ I 1779, H. A. Møller: „Stamt. over Slægterne Stampe og Thestrup“ 1910, ved Joensen i „Personalh. Tidsskrift“ III 3 1894 og Bobé sst. VI 4 1913; H. E.: „Relation angden grøn. Mission“ 1738; Poul E.: „Efterretn. om Grøn.“ 1788; G. P. Brammer i „Nyt teol. Bibl.“ VI 1824; H. Müller: „H. E.“ 1832; L. N. Boisen efter J. J. Lund i „Kristel. Samler“ I 1838; N. M. Petersen: „H. E.s Levnet“ 1839; Rudelbach: „Kristel. Biograf“ I 1848; R. Vormbaum: „H. E.“ 1850; F. W. Bodenmann: „H. E.“ 1853; E. O. Heiberg: „H. E.“ 1855; Dagbog ved E. Sundt 1860; „Lives of Missionaries“ 1863; Paulli i „Kristel. Kalender“ 1870; H. M. Fenger: „Bidrag til H. E.s Hist.“ 1879, i „Nuttiden“ X 1886 og i „Diakonissestiftelsens Alm.“ s. A.; Mule: „Livsbill. af Kristi Rige“ 1880; F. Nygaard i „Højskolebl.“ 1880; Prytz i „Livsbill. fra den nyere Kirkehist.“ 1883; L. Koch i „Kirkehist. Saml.“ III 5 1884—86; M. Sørensen i „Højskolebl.“ XI 1886; „Ill. Tid.“ ³¹/₁ s. A.; H. Rink i „Folkevennen“ 1887; Vilh. Bang: „H. E.“ 1888; Egli i „Zetschr. f. Missionskunde“ III 1888; Lauridsen: „Bibl. Grønland.“ 1890; Steiner: „Missionshelden“ I 1905; Thrap i „Norsk hist. Tidsskr.“ IV 3 1905; Bobé: „Reventlowske Pap.“ VI 1903, S. 514, og i „Grøn. Selsk. Aarskrift“ 1914—16; Daniel Bruun i „Geogr. Tidsskr.“ 1903.

Egede, Poul Hansen (⁹/₁₀ 1709—⁹/₁₀ 1789), Missionær. F. i Vaagen, Lofoten. Forældre: Missionær Hans E. (s. d.) og Gertrud Rasch. Kom til Grønland 1721 og lærte hurtig Sproget, sendtes 1728 til Kbh. og studerede, hvorefter han 1731 blev ordineret til Præst og Missionær og afgik til Grønland. Han virkede her især paa Christianshaab og udfoldede megen Iver, ofte pint af daarligt Helbred. Sine gode Sprogkunderskaber udnyttede han til et stort Oversætter- og Udgiverarbejde; han oplantede en stor Del af Biblen paa Grønlandsk og begyndte en Ordbog. 1740 nødte daarligt Helbred ham til at vende hjem; han blev Præst ved Vartov, blev 1747 Faderens Eftermand ved Seminariet og fik 1779 Titel af Biskop. Han fortsatte sit litterære Arbejde og udgav bl. a. „Efterretninger om Grønland, uddragne af en Journal, holden fra 1721 til 1788“ (1788), en Bog, der bidrog meget til at vække Interesse for Grønland. D. i Kbh. — Gift 1) 1742 Elisabeth Marie Frauen, d. 1752. 2) 1753 Marie Kirstine Thestrup, d. 1768. 3) 1771 Christiane Amalie Thestrup, d. 1795.

P. E.

Litt.: Se Hans E.; endvidere Giessing: „Jubellærere“ III 1786.

Egen, Gert van (—1600—), Billedhugger. Skal omkring Tiden fra Frederik II.s Død være indkommet her til Landet fra Holland; boede i Helsingør. Arkivalisk kan det bevises, at han har udført en Alabasterbuste af Christian IV som Dreng (1591) og et kostbart Tressurskab i Alabaster (1600)

samt haft den betydeligste Del af Arbejdet paa Frederik II.s Sarkofag i Roskilde (1594—98). Formentlig har han ogsaa udført Alabasterreliefferne af Frederik II i hel Figur (Rosenborg, Gripsholm; 1589). Efter ¹/₁₁ 1600 nævnes han ikke mere.

O. A.

Litt.: „Tidsskr. f. Kunstindustri“ VI 1890; F. R. Friis: „Bidrag til dansk Kunsthistorie“ 1890—1901, S. 242 ff.

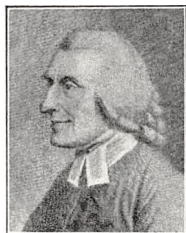
Eggeling, Eduard Frantz Ferdinand (f. ²⁵/₉ 1878), Billedhugger. F. i Nykøbing F. Forældre: Murer Andreas Carl August E. og Elisabeth Sofie Vilhelmine Petersen. Kom paa Akademiet og tog 1898 Afgang, vandt 1900 den lille Guldmedaille („Gesandtskabet til Achilles“) og begyndte s. A. at udstille paa Charlottenborg. Han har desuden givet sig meget af med dekorativ Kunst og Kunstindustri, især Metalarbejder og har her virket som Pioner for de to sidste Decenniers rige Udvikling; nævnes kan bl. a. hans Ovne for Hess, hans Smede- og drevne Arbejder for Schæbel og hans Skeer o. a. Sølvarbejder. E. har fremdeles spillet en betydelig Rolle ved Ordningen af faglige Spørgsmaal; 1905 var han Stifter af „Dansk Billedhuggersamfund“ og 1907 sammen med Carl Mortensen af „Dansk Skulpturforening“, der har haft megen Betydning for Smaaskulpturen; han har flere Gange været Medlem af Udstillings- og Bedømmelses-Komitéer og er Bestyrelsesmedlem i „Kunstnerforeningen af 18. Nov.“ — Ugift.

O. A.

Litt.: „Ekstrabl.“ ¹⁸/₁₀ 1912; „Nationaltid.“ ¹³/₇ 1905 og ¹⁵/₃ 1910.

Eggers, Christian Ulrich Detlev v., Rigsfriherre (¹¹/₅ 1758—²¹/₁₁ 1813), Nationaløkonom, administrativ Embedsmand. F. i Itzehoe. Forældre: Præsident, Administrator Heinrich Friedrich v. E. og Benedicta Katharina Johanna Schümann. Studerede ved Universitetet i Kiel, hvor han særlig lagde sig efter Jura; senere besøgte han Universiteterne i Leipzig, Halle og Göttingen, hvor han studerede Rets- og Statsvidenskab. 1791 blev han Dr. jur. i Göttingen. 1783 kom han til Kbh., hvor han fik Plads i Kommercekollegiet som Volontær og s. A. som Fuldmægtig. Han skaffede sig hurtig formaaende Venner, særlig Grev A. P. Bernstorff, og 1785 blev han ekstraord. Prof. i

27*

Lovkyndighed og Kameralvidenskab og 1788 i Statsret. Han blev dog ikke længe ved Universitetsgeringen; allerede 1785 blev han Sekretær ved en kgl. Kommission til Undersøgelse af Forholdene paa Island; dette Hver fulgtes af en Række andre, og 1789 fritoges han for at holde Forelæsninger. E. var grebet af de fysiokratiske Ideer og udfoldede en mangesidig Forfattervirksomhed, væsentlig paa Tysk; han kom dog ikke til at betyde noget som økonomisk Forfatter, men var en fremragende Arbejdskraft i Administrationen ved Lovgivningsarbejde og Reformers af forskellig Art. 1797 udnævntes han til Legationsraad ved det danske Gesandtskab til Kongressen i Rastadt, 1800 til Deputeret i Finanskollegiet, 1801 til Deputeret i tyske Kancelli, 1802 blev han Overprokurør for Hertugdømmerne og Medlem af Overbankdirektionen. 1805 kaldtes han til Wien som Raadgiver for den østrigske Regering i Anledning af forskellige Reformers; til Belønning blev han 1806 Rigsbaron. 1813 blev han Overpræsident i Kiel. D. i Kiel. — Gift 1) 1790 Johanna Ernestina Münter, d. 1797. 2) 1799 Antonette Frederikke Bang, d. 1851.

A. E. N.

Litt.: Slægt se C. U. D. v. E.; „Gesch. des Geschlechtes E.“ 1—111 1879—1907 og i Rauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og „Haandbog over den ikke nat. Adel.“ 1917; Hundrup: „Stamt. over Ole Bangs Efterk.“ 1875; Elvius og Hiort-Lorenzen: „Dsk. patr. Sl.“, S. 231; Erindringer i „Denkwürdigkeiten aus dem Leben des kgl. dän. Staatsministers A. P. v. Grafen Bernstorff“ 1800; H. K. Eggerts: „Aus dem Familienkreise der E.“ i „Vierteljahrsschr. f. Heraldik“ 1884; „Statsvennen“ 1822, Nr. 12; „Staatsbürgerl. Mag.“ II 1823; H. K. Eggerts i „Zeltschr. f. Schles.-Holst.-Lb. Gesch.“ IX 1879; Nekrolog i „Dansk Litt.-Tid.“ 1814.

Eggers, Heinrich Franz Alexander v., Rigsfriherre (³/₁₂ 1844—¹⁴/₅ 1903), Botaniker. F. i Slesvig By. Forældre: Politimester, Baron Friedrich v. E. og Anna Magdalene Evers. Del-

tog som Officersaspirant i Felttoget 1864, traadte derefter ind i et østrigsk-mexikansk Korps af frivillige i Meksiko. Traadte 1868 atter i dansk Tjeneste og overgik 1869 til den dansk vestindiske Hærstyrke, hvorfra han fik sin Afsked 1885. Han begyndte sine Undersøgelser af Antillernes Flora 1870 med Øen St. Croix. Senere studerede han Vegetationen paa St. Thomas, hvor han blev bosat, og foretog herfra talrige botaniske Rejser dels og navnlig til de forskellige vestindiske Øer, dels til Sydamerikas Fastland. E. havde en levende Interesse for Naturen. Hans Publikationer er dels af mere populære Art, dels videnskabelige Afhandlinger i botaniske og

geografiske Tidsskrifter og omfattende Fortegnelser over Vestindiens Planter. Hans meget betydelige Samlinger af tørrede Planter findes dels i Kbh., dels ved en Række udenlandske Museer, dels i Privat-eje. D. i Leipzig. — Gift 1873 Mathilde Camilla Stakemann.

H. J.

Litt.: Slægt se C. U. D. v. E.; „Botan. Tidsskr.“ XII 1880—81 og XXIII 1900—01, S. 37—38; C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; Urban: „Symbolæ Antill.“ III 1902—03, S. 40 ff.

Eggers, Olga Antoinette, Rigsfriherreinde (f. ³¹/₁₂ 1875), Forfatterinde. F. paa St. Thomas. Forældre: Botanikeren Baron H. v. E. (s. d.) og Hustru. Debuterede 1903 med Fortællingen: „Zigønerblod“, der i de følgende Aar fulgtes af en Række større Fortællinger. De er dels af halv romantisk Art: „Ambrosius“ (1906), „Venedigs Datter Catarina Cornaro“ (1908), „Den røde Synd“ (1908),

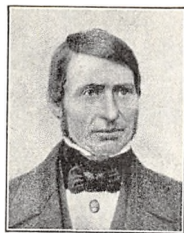

dels Virkelighedsskildringer og psykologiske Studier: „Moderne Ægteskab“ (1904), „Penge“ (1905), „En grim Kvindes Bekendelse“ (1909), sikkert den originaleste tænkte og bedst gennemførte af hendes Bøger. 1910 skrev hun „Af en Ensoms Optegnelser“, 1918 Komedien „Den blaa Vase“. Ved Siden af sit litterære Forfatterskab har Fru E. ogsaa dyrket Journalistikken, en Tid ved „København“. Hun ejer baade Opfindsomhed og Temperament; hendes Motiver er næsten aldrig banale, men hendes Stil har ikke gennemgaaet den kunstneriske Hærdningsproces. — Gift 1) 1901 Journalist Ludvig Ferdinand Adolf Rosenberg. Ægteskabet opløst 1906. 2) 1912 Professor Anton Thomsen (s. d.), d. 1915.

G. C.

Litt.: Slægt se C. U. D. v. E.; G. Brandes: „Fugleperspektiv“ 1913; „Tidens Kvinder“ Juni 1919.

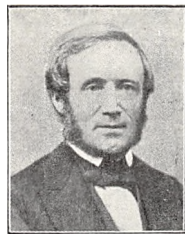
Egilsson, Sveinbjørn (²⁴/₂ 1791—¹⁷/₃ 1852), Filolog, Skolemand. F. paa Gaarden Inri-Njarðvík paa Sydisland. Forældre: Bonden Egill Sveinbjarnarson og Guðrún Oddsdóttir. Blev privat dimitteret 1810, men kom paa Grund af Krigen først 1814 til Kbh., tog Studentereksamen her 1815, blev Cand. theol. 1819 og s. A. Adjunkt ved den lærde Skole paa Bessastaðir, 1846, ved Skolens Flytning til Reykjavík, Rektor (til 1851). Medens han som Lærer vandt stor Anseelse baade for sin Lærdom i de gamle Sprog og sin omhyggelige Behandling af Modersmaalet, var han mindre heldig som Rektor. E. har

oversat adskilligt til Islandsk, saaledes Odysseen baade paa Prosa og paa oldnordiske Vers, en Række af Oldskriftselskabets Udgaver forsynede han med latinsk Oversættelse, ligesom den Arna-Magnæanske Udgave af Snorres Edda, og til det nordiske Litteraturselskabs Udgave af Gisle Surssøns Saga skrev han den danske Oversættelse. Men især har han Betydning som Fortolker af Skjaldedigtningen. I 12. Bd. af „Fornmanna Sögur Norðrlanda“ (1837) og i den latinske Oversættelse af disse Sagaer gav han en Fortolkning af Sagaernes Vers, og i denne, ligesom i Fortolkningerne i Edda-Udgaven (1848 ff.) byggede han dels paa sine egne Afskrifter efter gode Haandskrifter, dels paa sit grundige Kendskab til Snorres Fremstilling af Skjaldedigtningens Teknik, og hans Viden og Forstaaelse naaede langt ud over, hvad man før havde magtet. Kronen paa Arbejdet er hans store „Lexicon poëticum antiquæ linguae septentrionalis“ (færdigt 1846), som efter hans Død blev udgivet af Oldskriftselskabet (1860), og som hans Søn Benedikt Grøndal d. y. fire Aar senere fuldstændiggjorde med en „Clavis“. Det blev 1913—16 nyudgivet paa Dansk ved Finnur Jónsson. D. i Reykjavik. — Gift 1822 Helga Grøndal, d. 1855. *M. K.*

Litt.: „Søndagen“ 1898, Nr. 1; „Þjóðlífur“ II 1850; „Rit Sveinbjarnar Egilssonar“ 1855—56; Fortale til „Lexicon poëticum“ 1860 og 1916 af Arnason og F. Jónsson; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 1852, Nr. 226; „Ny Tíðindi“ s. A., 18, 19 og 20 bl., „Þjóðlífur“ s. A., bl. 352, 361, „Ny Félagsrit“ s. A., S. 157 ff. og Sohlman: „Nord. Tidskr.“ s. A., S. 237 f.

Ehlers, Eduard Diderik (^{20/10} 1812—^{27/3} 1893), Polytekniker, Borgmester. F. i Roskilde. Forældre: Malermester Hedde Jantzen E. og Anna Kruse.

Blev Student 1830 og tog Eksamen i anvendt Naturvidenskab 1835, blev derefter ansat ved Mønten i Kbh., indtil han 1837 drog til Udlandet for at studere kemisk Industri, understøttet af Universitetet og den Reiersen'ske Fond og stærkt anbefalet af H. C. Ørsted. Efter sin Hjemkomst 1839 blev han knyttet til dansk Industri i en Række skiftende Stillinger: 1839—43 som Fabrikkontrolør i Altona, 1843—48 som Medlem af Administrationen for Frederiksværk, fra 1849—59 som Enebestyrer af denne Fabrik, 1853—58 som konst. Fabrikdirektør. Ved Siden af disse Embedsstillinger virkede han for Industrien dels som Formand for Industriforeningen i Kbh. 1851—52, dels som Formand for Industriudstillingen sst. 1852 og som Leder af den danske Afdeling af Verdensudstillingen

i Paris 1855. 1858 gik han over i Kbh.s Kommunes Tjeneste som dens første tekniske Borgmester. Som saadan virkede han i 27 Aar i en for Byen overordentlig rig Udviklingstid og gjorde ved sin store tekniske Indsigt og betydelige Arbejdsevne fortrinlig Fyldest, „upaavirket af Døgnets Stemninger, men ganske vist ogsaa“ — som C. Nyrop siger om ham — „af berettigede Skønhedskrav“. 1885 trak han sig tilbage fra sit Embede og de mange offentlige Hverv, som fulgte dermed. D. i Kbh. — Gift 1) 1846 Charlotte Henriette Hvidt, d. 1847. 2) 1861 Agnes Birgitte Arctander, d. 1917. *M. C. H.*

Litt.: M. Arnesen og I. H. Breder: „Stamt. over Familien Breder“ 1876; „Ill. Tid.“ ^{22/3} 1885 og ^{9/4} 1893 (Nekrolog); „Ingeniøren“ 1893; Nyrop: „Industriforeningen i Kbh. 1838—88“ 1888; „Mit Hjem“ III 1913.

Ehlers, Edvard Lauritz (f. ^{20/3} 1863), Læge. F. i Kbh. Forældre: Borgmester E. D. E. (s. d.) og Agnes Birgitte Arctander. Blev Student 1880, Cand.

med. 1889, studerede Dermatologi og Syfilidologi i Udlandet 1890 og var Reservelæge ved Kommuneskolehospitalets 4. Afdeling 1890—93. Blev Dr. med. 1891 („Eksstirpationen af den syfilittiske Initiallæsion“) og var Leder af Frederiks Hospitals dermatologiske Klinik, senere Rigshospitalets 1906—11, Overlæge ved Kommuneskolehospitalets 4. Afd. fra 1911. Idenfor sit Speciale har E. givet interessante Bidrag til Syfilis' ældre Historie og dens Statistik, energiske Indlæg i Prostitutionsagen og i de sidste Aar været i første Række for at forbedre Levevilkårene for Børn med født Syfilis. Oprettelsen af et Welanderhjem i Kbh. skyldes særlig hans Initiativ. Hans Hovedinteresse gennem mange Aar har dog Spedalskhedssygdomsmaalet været. Dets Historie har han skildret i „Danske St. Jørgensgaarde i Middelalderen“ (1898) og „Ignis sacer et St. Antonii“ (1895). Ved Selvsyn og grundige Studier paa denne Sygdoms Arnesteder, Norge, Island, Balkan, Rivieraen og Vestindien har han klarlagt dens Aarsags- og Smitteforhold. Han stiftede Specialtidsskriftet „Lepra“ (1900), hvis Chefredaktør han er, og gav ved Organisationen af den 1. Leprakonference i Berlin 1897 Stødet til samlet Arbejde for Lepraens Udforskning og Bekæmpelse. Paa Island og St. Croix fik han oprettet Spedalskhedsasyler 1897 og 1903. Han er hædret med flere franske Prisbelønninger og med Optagelse i et stort Antal lærde Selskaber. Levende begejstret for Frankrig, dets Sprog og Kultur har han bl. a. ved Arrangement af Studierejser til

franske Universiteter og Badesteder og paa anden Maade talt dets Sag herhjemme og til Gengæld gennem Korrespondancer givet Frankrig Kendskab til dansk Medicin. — Gift 1) 1893 Berthe Helene Richard; Ægteskabet opløst 1904. 2) 1904 Jutta Dagmar Schütz.

O. P.

Litt.: Slægt i M. Arnesen og I. H. Breder: „Stamt. over Familien Breder“ 1876; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1891; „Nationaltid.“ 4/4 1911; „Mit Hjem“ III 1913.

Ehrencron-Kidde, Astrid, se Kidde.

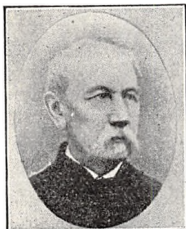
Ehrenschild, Conrad Biermann (7/8 1629—24/4 1698), Statsmand. F. i Badenweiler i Baden-Durlach. Forældre: Sognepræst Martin Biermann og Barbara Stocker. Kom 1657 med en fransk Gesandt til Kbh. og gik 1660 i dansk Tjeneste; 1661 blev han Sekretær i Tyske Kancelli. Var 1662—63 Legationssekretær i Paris og blev meget brugt af Frederik III til diplomatiske Hverv. Blev Medlem af Statskollegiet 1669 og 1681 adlet under Navnet E. Han sluttede sig nøje til Griffenfeld, men reddede sig dog fra at dele hans Fald og blev i den følgende Tid meget benyttet af Kongen, ligesom han 1679 var en af Danmarks Repræsentanter ved Fredsslutningen i Lund. Ved de diplomatiske Forhandlinger vedrørende Gottorps Besættelse 1684—89 spillede han en stor Rolle, uden at hans Stilling her dog er ganske klar. Fra 1690 levede han i Hamborg, hvorfra han delvis ledede den danske Udenrigspolitik. Uden at han har gjort noget for at træde i nøjere Forbindelse med det danske Folk, har han dog gavnet Landet meget ved sin smidige Ledelse af dets Politik, navnlig ved sin Evne til at føre Forhandlinger uden at give bindende Forsikringer, en Politik, der især var af Betydning under Datidens urolige diplomatiske Forhold. D. i Hamborg. — Gift 1661 Anna Knoff, d. 1669.

Th. B. B.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1919; „Lugubria monumenta in obitum Conradi ab E.“ 1699; „Centraladministrationens Embedsstat 1660—1848“ 1889; „Personalh. Tidsskr.“ II 3 1888; Molesworth: „An account of Denmark“ 1693; E.s Modskrift mod Molesworth; Becker: „Saml. t. Danm. Hist. under Frederik III's Regering“ II 1857.

Ehrensverd, se Gyllembourg.

Eibe, Niels Julius (15/4 1803—10/10 1882), sproglig Forfatter. F. i Veflinge ved Bogense. Forældre: Kapellan Rasmus Andreas E. og Birthe Sophie Kehlet. Uddannedes som Officer og gjorde Tjeneste som Løjtnant 1830—32, som Kancellist i Krigsministeriet 1848—64; fik Kaptajns Karakter 1851. Han var iøvrigt mest sysselsat som Lærer i Sprog og som Forfatter af sproglige Hjel-

pemidler. Hans Kursus paa 100 Timer i Fransk (1. Udg. 1865, 9. Udg. 1916), Tysk (1. Udg. 1866, 16. Udg. 1913) og Engelsk (1. Udg. 1863, 18. Udg. 1917), udarbejdede efter hans Afsked ved Reduktionen 1864, har vundet stor Udbredelse, især blandt voksne Nybegyndere. E. følger den af den tyske Sproglærer Ollendorff opfundne Metode, der ved mekanisk Indøvelse af Smaasætninger tilstræber Tilegnelse samtidig af Grammatik og af Gloser. Ved en „Nøgle“ søges en Lærer overflødiggjort. D. i Kbh. — Gift 1832 Caroline Julie Antonie Lund, d. 1895.

V. B.

Litt.: Forord til 16. Udg. af „100 Timer i Engelsk“ 1910 og af „100 Timer i Tysk“ 1913.

Eibeschütz, Simon Aron (14/11 1786—23/11 1856), Købmand, Legatstifter. F. i Kbh. Forældre: Handelsmand Aron E. og Serle Levy. Erhvervede sig ved Kommissionshandel og Spekulationer en Formue, som ved hans Død beløb sig til ca. 1 1/4 Mill. Kr. Da han ingen Børn efterlod sig, bestemte han med Hustruens Billigelse, at Formuen skulde tilfalde „S. A. E.s Legat“ og „Rose E., f. Wallichs Legat“ (Testamente af 20/8 1853) til velgørende Formaal indenfor mosaik Samfund og Kbh.s Kommune, delvis ogsaa til kunstneriske og videnskabelige Formaal. Allerede 28/1 1834 havde E. grundet en Fribolig for 13—14 fattige Jødefamilier („Trøstens Bolig“, „E.s Stiftelse“). D. i Kbh. — Gift 1815 Rose Wallich, d. 1870.

O. A.

Litt.: H. R. Hiort-Lorenzen og E. Rosendahl: „Repertorium over Legater“ I 1903.

Eickhoff, Johan Gottfried August (4/3 1809—30/5 1875), Maskinfabrikant. F. i Wittenförde, Mecklenborg-Schwerin. Kom som ganske lille til Mölln i Lauenborg, hvor han uddannedes som Smed, blev Svend 1828, og rejste 1829 til Danmark, hvor han arbejdede i Kbh. og Frederiksværk. Hans Mesterstykke var en Hurligpresse, der endnu et halvt Aarhundrede efter benyttedes i et københavnsk Trykkeri. 1848 grundlagde han med en laant Kapital paa 250 Daler en selvstændig Fabrikvirksomhed med Fremstilling af Bogtrykkeripresser og andre til Boghaandværket hørende Maskiner og drev efterhaanden Arbejdsstyrken op til 100 Mand. Denne Virksomhed, der senere er gaaet i Arv til hans Sønner og Sønnesønner, hører nu til Landets største og var den første af sin

Art her i Landet. D. i Kbh. — Gift 1837
Johanne Marie Grønbeck, d. 1892. R. B.

Litt.: Nekrolog af C. Nyrop i „Stand. Bogtrykker-Tid.“ VI 1875; „Vendsyssel Tidendes Fredags-Tillæg“ 15/1 1897.

Eickstedt, Hans Henrik v. (14/7 1715—
13/6 1801), Officer. Forældre: Overkrigssekretær, senere Amtmand Valentin v. E.

og Edel Cathrine Kaas. Blev 1732 Kornet i 5. jyske Rytterregiment, 1738 Ritmester, 1746 Major og 1766 Chef for Sjællandske Dragonregiment, 1769 Generalmajor. 1771 fik hans Regiment Garnison i Kbh. for at yde Struensees Regering fornøden Støtte under den vok-

sende Gæring, men han droges snart over i den anden Lejr, saa at det blev ham, der i Forening med Oberst Køller-Banner, fik Ledelsen af Hofrevolutionen 17/1 1772, hvad dens praktiske Udførelse angik. S. A. udnævntes han til General af Kavaleriet, Kommandør for Livgarden til Hest, Statsminister og Deputeret i Generalitets- og Kommissariats-Kollegiet, 1773 til Inspektør over Rytteriet paa Sjælland og Fyn og Overhofmester hos Kronprinsen. 1777 fik han Ledelsen af Overtilsynskommissionen ved det Kgl. Teater; blev 1783 Medlem af Overbankdirektionen. Aaret efter faldt han i Unaade, udnævntes til Overkammerherre, men afskedigedes fra alle sine Embeder. Som Ejer af Louisenlund paa Sjælland og Boltinggaard paa Fyen var han kendt for sin runde Gavmildhed mod Godsets Bønder; iøvrig var han en Mand, hvis Fortjenester noget overvurderedes af Samtiden. D. paa Boltinggaard ved Ringe. — Gift 1745 Marie Lucie v. Krackewitz, d. 1800.

K. C. R.

Litt.: Slægt i Bobé: „Reventlow'ske Pap.“ VII 1906, S. 509, i C. A. L. v. Eickstedt: „Familienbuch der v. E.“ 1860 med Fortsættelse 1887 og ved Harbou i „Personalh. Tidsskr.“ VI 4 1913; Øst Arkiv 1824 I—II; H. Leerbech: „Fors. til en Beskrivelse af Ringe Sogn“ 1826; Overskou: „Den danske Skueplads“ III 1860; „Hist. Tidsskr.“ III 4—6 1865—69, IV 2 og 4 1870—71, V 1 1879 og VI 3—4 1891—92; „Museum“ 1891; A. Frits: „Bernstorff og Guldberg“ 1899; E. Holm: „Dann.-Norges Hist. under Christian VII“ II—III 1905—09; Reverdil: „Memoirer“ 1916; „Gemt og Glemmt“ III 1916; Dorothea Biehls Selvbioграфи ved Bobé 1909; Breve i „Politik og Historie“ III 1821 og „Museum“ 1893.

Eigtved (Eigtwedt), Nikolai (22/6 1701—
7/6 1754), Arkitekt. F. i Egtved, Haraldsted Sogn ved Ringsted. Fader: Bonden Mathies Nielsen. Blev Gartnersvend og begav sig paa Rejse i Tyskland for sin Uddannelse, lagde sig der efter Tegning og Studiet af Arkitektur, traf 1725 i Warschau den kendte sachsisk-polske Ingeniør og Arkitekt M. D. Poppelmann, hos hvem han fik Ansættelse

og hvis Konduktør han blev ved Opførelsen af Zwinger i Dresden. Han blev sachsisk Ingeniørofficer og kaldtes paa Foranstaltning af Poul Løvenørn tilbage til Danmark. Paa Christian VI.s Regning foretog han dog først en Italiensrejse (1733—35); i Danmark blev han efterhaanden Ingeniør-oberst og Hofbygmester. Der bødes ham herhjemme Opgaver, som næppe nogen anden Arkitekt har haft Mage til, og hans Uddannelse i Sachsen, hvis Bygningsstil paa den Tid i sin kraftige Afhængighed af Frankrig vel var den ypperste i Tyskland, havde givet ham baade teknisk Rutine, udstrakte Kundskaber og Lyst til at anvende de bedste franske Forbilleder. Sammen med Thurah overdroges den indre Udsmykning af Kristiansborg ham, og det faldt i hans Lod at give Udkastet til det gracjose og fornemme Anlæg om Ridebanen, Petzoldts smaa Pavilloner og Marmorbroen, typiske Eksempler paa, hvad han havde lært i Dresden. Dernæst fulgte en Ombygning af Prinsens Palæ (Nationalmuseet), hvis Façade mod Frederiksholms Kanal maa skyldes ham (1743—44); endelig byggede han det gamle Kgl. Teater 1748. Sin største Opgave fik E. dog, da den samlede Plan for Bebyggelsen af Amalienborg Kvarteret, „Frederiksstad“, overdroges ham; efter hans Udkast er Amalienborg Plads med dens fire Palæer, hvor Forbindelsesbygningerne til Pavillonerne oprindelig var en Etage lavere, det Bernstorff'ske og Dehn'ske (Hornung og Møllers) Palæ, en Del af Frederiks Hospital og de første Anlæg til Frederikskirken (Marmorkirken), alt i en efter hjemlige Forhold afpasset sachsisk-præget Rokokostil. Endvidere har han bygget det Berckentin'ske Palæ (Koncertpalæet) og Kristianskirken paa Kristianshavn og ude i Landet ledet Ombygningen af Bregentved og Opførelsen af Fredensborg-Pavillonerne, Rungstedgaard og Sofenberg ved Rungsted. Hans Position var betydelig, og 1751—54 var han Direktør for det gamle Akademi. Uden i sin Kunst netop at være banebrydende har E. forstaaet med fortrinlig Smag og Dygtighed at anvende de i Udlandet gængse Stilarter. D. i Kbh. — Gift 1743 Sofie Christine Walther, d. 1795.

O. A.

Litt.: Büsching: „Nachrichten“ I 1754; Thiele: „Kunstakademiet og Heststatuen paa Amalienborg“ 1860; „Posttid.“ for 1754, Nr. 45—46; „Nyeste Skild. af Kbh.“ 1829, Sp. 1362; „Mnemosyne“ III 1732; Wellbach: „Kunst og Æstetik“ 1870; Meier: „Wiedewelt“ 1877; „Fredensborg“ 1880 og „Marmorkirken“ 1883; „Tilskueren“ Juli 1886; Schiøtt i „Fra Arkiv og Museum“ I 1899—1902; Meldahl og Johansen: „Det kgl. Akademi“ 1904; „Nouv. Arch. de l'art franç.“ III 9 1895; „Revue de l'art ancien et moderne“ XXVIII 1910.

Eilersen, Eiler Rasmussen (1/3 1827—24/4 1912), Landskabsmaler. F. i Østerby, Svanninge Sogn, Fyn. Forældre: Sognefoged

Rasmus Eilersen og Anne Hønsdatter. Da han viste Tegnedydgtighed, kom han 1847 til Kbh. for at søge Uddannelse, deltog som Værnepligtig i Krigen 1849—50, begyndte 1849 at udstille, opnaaede 1858—59 Akademiets Rejseunderstøttelse og drog til Paris og Schweiz, blev 1871 Medlem af Kunstakademiet og fik 1876 det Ancker'ske Legat. Som Kunstner hørte E.

ingenlunde til de banebrydende. Hans Billeder er akademisk holdte, stærkt gennemarbejdede og vellignende som Prospekter, men noget tørt udførte og uinteressant opfattede. Han vandt betydelig Yndest blandt den danske Højadel og i Udlandet. Paa Galleriet hænger „Parti fra Frijsenborg Dyrehave“ (1864). D. i Kbh. — Gift 1856 Eleonora Frederikke Winning, d. 1899.

O. A.

Litt.: „Søndagsposten“ 1871, Nr. 433; Sig. Müller: „Nyere dansk Malerkunst“ 1884; „Nationaltid.“ 1/3 1907 og 13/3 1918; „Ill. Tid.“ 3/3 1907; Nekrolog i „Nationaltid.“ 25/4 1912.

Eilersgaard, Charlotte Juliane Sofie (f. 25/3 1858), Forfatterinde. F. i Hjørring. Forældre: Hotelejer, senere Kreaturhandler L.

Møller og Anna Katrine Mettelmann. Har siden sit Giftermaal boet i Middelfart og har stiftet den derværende Afdeling af „Dansk Kvinde-samfund“. Under den internationale Kvindekongres i Berlin 1914 skrev hun til Frauen-jahrbuch om den nordiske Kvindebevægelse.

Efter at Hustru- og Moderpligter en Tid havde trængt de digteriske Interesser tilbage, traadte Fru E., næsten 40 Aar gammel, frem for Publikum med en Række Skuespil og Fortællinger. De er alle modne og stilfærdig kultiverede, moderlig milde og forstaaende. Kvindens Stilling og Vanskeligheder er hyppig Motivet for dem. Fru E. er angst for det, der driver Kvinderne bort fra Hjemmet ud i udvendigt Samfundsarbejde. Af Skuespil kan nævnes: „Gertrud“ (1896), „Jægermesterinden“ (1908), „En Ægteskabsfjende“ (som Roman 1912), af Fortællinger: „De Værgeløse“ (1903) — vist hendes betydeligste Arbejde — „Mors lille Pige“ (1906), „Stille Liv“ (1908), „Sprængt“ (1917). De fleste er oversat paa Tysk, Hollandsk, Engelsk. De har gode Motiver, selvstændige Iagttagelser, men savner den fornødne kunstneriske Energi i Udførelsen. — Gift 1878 Redaktør Julius E.

G. C.

Litt.: Selvbibliografi i „Bogvennen“ Sept. 1916.

Eilischov, Frederich Christian (13/2 1725 — 15/10 1750), Filosof. F. i Rynkeby ved Kerteminde. Forældre: Sognepræst Laurids Christian E. og Cathrine Munderflow. Blev Student 1741, Baccalaureus 1742, studerede ivrig Filosofi og andre Fag, tog Magistergraden 1746 og kom n. A. ind paa Borchs Kollegium, hvor han holdt offentlige Forelæsninger og udfoldede en rig litterær Produktion. Han fortsatte Holbergs Gerning, at skabe en national dansk Filosofi. Stærkt paavirket af Leibniz tog han Standpunkt indenfor den Leibniz-Wolff'ske Fornuftfilosofi, modificeret. ved nogle for dansk Filosofi typiske Træk: Hævdelse af Erfaringens Ret, af Filosofiens Betydning for det praktiske Liv og af den psykologiske Undersøgelses Nytte paa alle Filosofiens Omraader. Disse Egenskaber gør ham til Forkæmper for Modersmaalets Anvendelse i Filosofien, for forbedret Skoleundervisning, for Kvindens Krav paa større intellektuel Udvikling og for human Behandling af Dyrene, hvilke han tillægger Fornuft og „naturellet“ Samfund med Menneskene; disses Fortrin for Dyrene bestaar især i at have Religion. Han udgav: „En kort Anvisning til at eftertænke, indrettet efter de Ustuderedes Begreb“ (1743); Disputatsen „Cogitationes de scientiis vernacula lingua docendis“ (1747) med en Fortegnelse over 897 danske Ord til Afløsning af latinske; „Filosofiske, historiske og økonomiske Skrifter“ (1746—47), der i ny og grundigere Bearbejdelse gaar igen i „Filosofiske Breve over adskillige nyttige og vigtige Ting“ (1748); „Forsøg til en Fruentimmer-Filosofi eller alvorlige og lystige Samtaler med et Fruentimmer om det, der er nyttigt og fornøjeligt i alle Filosofiens Parter, efter Fontanelles Maade“ (1749), samt Oversættelser efter Fontenelle, Voltaire, Boccacinius og Seneca. Et „Compendium systematicum theologiae naturalis“, som skulde udgives i Halle, blev ikke færdigt, da E. døde af Børnekopper. D. i Kbh. — Ugift.

J. C. K.

Litt.: Slægt i P. Eilskov: „Stamtavler over Slægten Eilskov“ 1869; „Kbh.s nye Tid.“ 29/10 1750; Nyerup: „De lat. Skoler i Danm. og Norge“ 1804; Joh. Steenstrup: „Den danske Kvinde“ 1 1917; „Dsk. Saml.“ IV 1869; J. Clausen i „Vor Ungdom“ 1888; O. Hansen: „Filosofien i Danmark i 18. og 19. Aarh.“ 1897; Hjalmar Christensen i „Ringeren“ II 1899; II. Høffding: „Danske Filosofer“ 1915.

Eiriksson, Magnus (22/6 1806—3/7 1881), Teolog. F. paa Skinnalón i Thingø Syssel, Island. Forældre: Bonden Eirikur Grímsson og Thorbjørg Stephánsdatter. Efter afsluttet Skolegang blev han Kontorist hos Stiftamtmand Krieger, og paa dennes Foranstaltning blev der skaffet ham Midler til at rejse til Kbh. for at studere Teologi, og 1837 fik han Embedseksamen. Han virkede dernæst i flere Aar som Manufakturør,

men den haarde Behandling, Baptisterne dengang var Genstand for, fik ham 1844

til at tage til Orde derimod i et omfangsrigt Skrift „Om Baptister og Barnedaab“; ligeledes følte han sig ægget til Modsigelse mod Martensens spekulative Teologi og udgav derom tre mindre Afhandlinger (1846—50), ja da denne Universitetslærer i stedse

stigende Grad vandt Studenternes Øre, indgav E. endog en Klage over ham til Kongen. Samtidig fremsatte han imidlertid igen Besværing over forskellige Regeringsforanstaltninger, og dette indbragte ham naturligvis kun et Sagsanlæg, men heldigvis kom han til at nyde godt af det Amnestidekret, der fulgte med den nye Forfatning. Kritikken af Martensen førte imidlertid ogsaa til, at Manuducenderne forlod ham, og under et Besøg hernode bevægede Islands Biskop ham da til at søge Præstekald paa sin Fødeø. 1856 blev han ogsaa udnævnt til et saadant, men han bad straks om at blive fritaget derfor, fordi han var kommet i alvorlige Tvivl om forskellige nytestamentlige Skrifters Ægthed. I de følgende Aar beskæftigede han sig med Studiet af det nye Testamente og skrev en Række omfangsrige og tungt læselige Bøger (Om Johannes-Evangeliet 1863, „Gud og Reformatoren“ 1866, „Paulus og Kristus“ 1871, „Jøder og Kristne“ 1873), hvori han søgte at vise, at Jesus kun havde været en Reformator af den jødiske Religion, saaledes som den foreligger i det gamle Testamente, medens Opfattelsen af ham som et guddommeligt Væsen først er en senere Forvanskning, indført af Forfatteren til Johannesevangeliet og Paulus. I sine sidste Aar nød E. godt af en Livrente og en Statspension, som hans Venner skaffede ham: om hans Karakters Renhed og Refliniethed saavel som om hans personlige Elskværdighed herskede der blandt Tilhængere og Modstandere af hans Anskuelse kun een Mening. D. i Kbh. — Ugift. H. M.

Litt.: M. E.: „Min Forfattervirksomhed“ i „Flyvende Blade“ 1875; H. Schwanenflugel: „M. E.“ i „Det 39. Aarh.“ 1877; H. Pjetursson i „Teol. Tidsskr.“ Ny R. III 1901—02; Nekrologer i „Morgenbladet“ 9/7 1881, „Nutiden“ V 1881 og af H. S. Vodskov i „Spredte Studier“ 1884.

Ejsing, Peter Kristian (f. 7/9 1855), Politiker. F. i Jelling. Forældre: Gaardejer Christen Sophus E. og Jensine Jørgensdatter. Tog Skolelærereksamen ved Jelling Seminarium 1876 og var Lærer i Sigerslev ved Storehedinge til 1887, men overtog efter Faderens Død 1889 Fødegaarden Mosevang i Jelling. Han arvede ogsaa Faderens Post som Kasserer i Vejle yngre Brandforsik-

ring og blev snart en meget benyttet Tilidsmand paa Egnen, var 1892—97 Sogneraadshoved og 1897

—1910 Medlem af Amtsraadet. 1895 stillede han sig til Folketinget i Vejle som Forligsmand og Agrar, faldt, men valgtes 1902 til Landstinget for 10. Kreds i Stedet for P. Bojsen og genvælgtes 1910, 1914 og 1918.

Han tilhører Venstre-reformpartiet, kom 1918 ind i Finansudvalget, valgtes 1917 til Medlem af den store Lønningskommission og var 1918 Partiets Ordfører ved Ringbaneloven, 1919 Udvalgsordfører ved Præstelønningsloven. E., der er en af de ledende i „Vejle Amts Folkeblad“ og har et gammelt og højt agtet Navn paa Egnen, er en besindig, uegennyttig og mæglende Natur. — Gift 1890 Ane Marie Margrethe Jensen. P. E.

Litt.: „Vejle Amts Folkeblad“ 7/3 og 5/4 1895, 22/9 1902, 17/12 1914 og 29/3 1915.

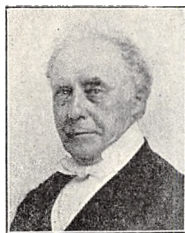
Elberling, Carl Wilhelm (17/9 1800—10/11 1870), Filolog, Skolemand. F. i Kbh. Forældre: Glarmester Wilhelm Georg E. og Anne Margrethe Høyer-mann. Blev Student 1819. Hjalp Prof. Abr. Kall med Tilvejebringelsen af Samlinger til græsk Leksikografi, som optoges i Londonerudgaven af Stephanus' Thesaurus. Sammen med R. J. F. Henrichsen udgav han et Bind af Garatonii Noter til Ciceros Taler (1825). Tog filologisk Eksamen 1825, Magistergraden 1828 („Bemærkninger til Cæsars Borgerkrig“); blev Overlærer i Slagelse 1830, Rektor sst. 1838, Rektor i Roskilde 1851—63. E., der var en dygtig Filolog, har udgivet en Kommentar til Platons Apologi og Kriton (1837) samt flere andre Værker af klassiske Forfattere og desuden en Del Skoleprogrammer. Endelig udgav han Holbergs „Nicolai Klimii iter subterraneum“ (1866). D. i Kbh. — Gift 1831 Dorthea Flensted, d. 1850. H. R.

Litt.: Slægt i Roskilde lærde Skoles Progr. 1862—63; Selvbibliografi i Univ. Progr. ved Formælingsfesten 1828 og Slagelse lærde Skoles Progr. 1839.

Elberling, Carl August (f. 10/4 1834), Biblioteksmand. F. i Slagelse. Forældre: Rektor C. W. E. (s.d.) og Hustru. Blev Student 1851, Magister i Naturhistorie med Mineralogi og Geognosi som Hovedfag 1859 og var 1861—63 Assistent ved Mineralogisk Museum; 1870 offentliggjorde han en Af-

handling om de danske Kalkulfdannelse. Hans Løbebane som Geolog blev dog kun

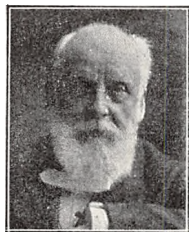
1862 blev han Assistent ved det Kgl. Bibliotek og virkede ved denne Institution i 53 Aar, fra 1901 som Bibliotekar, indtil han 1915 tog sin Afsked. Han var knyttet til den udenlandske Afdeling, og i en lang Aarrække var hans Hovedarbejde at lade Bøgenes Ind-

binding; hans Interesse for dette Arbejde, hans Samvittighedsfuldhed og hans solide Kendskab til Bogindbinding havde en væsentlig Andel i, at Biblioteket stadig formaede at bevare sine udmærkede Traditioner paa dette Omraade. E. tilhørte iøvrig som Biblioteksmand den nu sjældne Type, hvis egenlige Interesse er at værne om Bøgerne, at kæle for smukke Udgaver og kostbare Bind, medens Publikums Benyttelse af Biblioteket nærmest anses for et nødvendigt Onde. Han er selv en kyndig Bogsamler, og hans „Breve fra en Bogelsker“, der oprindelig fremkom i „Forening for Boghaandværks Aarsskrift“, men udgaves samlede 1909, giver med deres gammeldags-hygge Stil et levende Indtryk af hans Personlighed. E.s øvrige Produktion er ikke stor; hans Kærlighed til Oehlenschlägers Digtning har sat Frugt i Afhandlinger om „Oehlenschläger som Gadevisedigter“ (1872), „Oehlenschläger og de østerlandske Eventyr“ (1887) og „Et andet om Aladdin“ (1899). Endelig kan det nævnes, at han var C. C. A. Goschs højre Haand ved Udarbejdelsen af Bibliografien i hans „Udsigt over Danmarks zoologiske Litteratur“. — Ugift.

S. D.

Litt.: Slægt se C. W. E.; „Ill. Tid.“ 24/4 1904; E. Gigas i „Nationaltid.“ 13/4 1909; Jul. Clausen i „Berl. Tid.“ s. D.; „Dansk Bogbindertid.“ Okt. 1912; „Politiken“ 13/6 s. A.; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910.

Elberling, Rudolf Emil (f. 17/7 1835), Journalist, Forfatter. F. i Slagelse. Forældre: Rektor C. W. E. (s. d.) og Hustru.

Blev Student 1852 og Cand. phil. 1853, studerede Historie og kom ind paa Journalistik. Var fra 1860 knyttet til „Fædrelandet“ som Rigsdagsreferent og udenrigsk Medarbejder og skrev 1863—76 den daglige udenrigspolitiske Oversigt. Fra 1861 var han Medarbejder

ved „Hjemme og Ude“ og siden ved dets Fortsættelse „Norden“. Efter „Fædrelandet“'s Ophør 1882 skrev han i ca. 30 Aar i forskellige Blade og Tidsskrifter, saaledes

„Dagbladet“, „Morgenbladet“, „Politiken“, „Fyns Tidende“, „Højskolebladet“, osv. 1884 udgav han selv et Ugeskrift „Den Uafhængige“. 1879—82 var han Medudgiver af Forlagsbureauets Konversationsleksikon og har iøvrig skrevet en lang Række historiske og politiske Artikler i forskellige Leksika. 1880—1912 var han Bibliotekar i Rigsdagen, hvis Bogsamling han nyordnede. Kvindesag, liberale Reformere og national Frihed har været E.s Mærkesager paa hans lange virksomme Forfatterbane; han deltog 1883 i Dannelsen af den liberale Vælgerforening paa Frederiksberg, men har iøvrig ikke kunnet følge noget bestemt Parti. I Sveistrups „Bestaaende Forfatningslove“ skrev han Afsnittet om England (1885). Han arbejder paa en Samling Biografier af Rigsdagens Medlemmer 1848—98. — Gift 1865 Marie Louise E., d. 1897.

P. E.

Litt.: Slægt se C. W. E.; V. Elberling i „Journalisten“ 16/7 1910 og „Rigsdagens Bogsamling 1848—1918“ 1918.

Eleonora Christina, se **Leonora Christina**.

Elers, Jørgen (10/3 1647—18/2 1692), Legatstifter. F. i Helsingborg. Forældre: Borgmester Eggert E. og Sophie Christensdatter. Blev Student 1666 og gjorde 1667—71 en Rejse til Nederlandene, Tyskland, Frankrig og Sverige. Ved Skaanes Overgang til Sverige opgav han sine store Ejendomme der for at blive i Danmark, hvor han 1672 var blevet Sekretær i danske Kancelli. Han avancerede hurtig og blev 1682 Assessor i Højesteret, 1685 selvdannet Leder af Søetatens Regnskab og 1688 Elatsraad. Efter at hans to Børn var omkommet ved Operahusets Brand 1689, hensank han i dyb Melankoli og døde faa Aar efter. Han testamenterede sin Formue til flere Legater, især E.s Kollegium, der indviedes 1705. D. i Kbh. — Gift 1677 Anne Margrethe Vandal, d. 1700.

P. F.

Litt.: Slægt hos Lengnick; Wad: „J. E. og E.s Kollegium“ 1891, samme i „Personat. Tidsskr.“ II 3 1888; R. R. Vestergaard: „E.s Kollegiums Historie“ 1891.

Elers Koch, Hans Christopher (30/11 1858—22/2 1912), Haveinspektør. F. i Gesing ved Randers. Forældre:

Provst Hans Christopher Elers K. og Karen Elisabeth Paludan. Tog Havebrugs-eksamen ved Landbohøjskolen 1880, var 1881 Medhjælper hos Gartner Bøgh i Horsens, 1882—83 Assistent ved de offentlige Lysthaver, 1884 paa Rejser i England, derefter indtil 1886 Blomstergartner paa Rosenborg og 1886—1901 Gart-

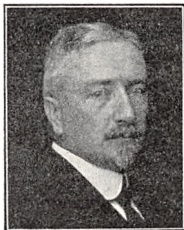
ner paa Glorup paa Fyn. Fra 1901 til sin Død var han Haveinspektør for de offentlige Lysthaver og foretog som saadan adskillige Ændringer i de ham underlagte Haver; hans Arbejder bar bestandig Præg af hans udprægede gode Smag og sikre gartneriske Blik. Ofte rejste der sig skarp Kritik, naar han foretog en eller anden Udhugning, fordi der derved nødvendigvis ogsaa maatte falde større Træer, men Kritikken vendte sig til Ros, naar Arbejdet stod færdigt, og man saa, hvilke landskabelige Forbedringer der var sket. Saaledes har han i Frederiksborg Indelukke ved en genial Udhugning fremskaffet en enestaaende smuk Udsigt over Badstuedammen ned til Slottet. Under E. K. blev den gamle Driverihave ved Rosenborg omdannet til Parkanlæg og lagt ind under Kongens Have. D. i Kbh. — Gift 1886 Kirstine Elisabeth Marcussen. A. L.

Litt.: Slægt i Jürgensen og Hennings: „Slægtregister over Familien Sangaard m. fl.“ 1910; Nekrolog af Alfr. Bruun i „Gartner-Tid.“ 1912 og 1 „Berl. Tid.“ 23/2 s. A.

Elert, Nicolai (1740—²/₁ 1803), Biblioteksmand. F. i Lomborg ved Ribe. Forældre: Sognepræst Johan Jørgensen E. og Thyra Cecilie Zimmerberg. Blev Student 1759, Famulus ved Universitetsbiblioteket 1776 og Bibliotekar sst. efter Abr. Kall 1780; 1781 udnævntes han til Professor extraord. E. var af Fag Filolog og besørgede fra 1782 Redaktionen af Videnskaberne Selskabs store Ordbog (Bogstav B—H). Arbejdet skred under hans Ledelse kun langsomt frem, delvis som Følge af, at han 1785—92 redigerede det store Katalog over Otto Thotts Bibliotek, og det daldes for Mangel paa videnskabelig Kritik. E., der iøvrig kun har forfattet nogle Disputater af filologisk Indhold og besørgtet nogle Skoleudgaver af latinske Klassikere, fortjener dog at mindes i vor Bibliotekshistorie, fordi han 1790 testamenterede Universitetsbiblioteket sin ret betydelige Formue til Indkøb af Litteratur inden for den klassiske og østerlandske Sprogvidenskab. D. i Kbh. — Ugift. S. D.

Litt.: „Minerva“ 1793; Molbech: „Vidensk. Selskabs Hist.“ 1843; „Saml. af de for Univ. Jæger gæld. Bestemm.“ 1890.

Elfelt, Lars Peter (f. ¹/₁ 1866), Fotograf. F. i Helsingør. Forældre: Vicevært Hans Kjeld Petersen og Ane Marie Larsen. Etablerede sig 1890 som Fotograf i Kbh., fik efterhaanden et stort Klientel især i Byens højere Bourgeois og blev Hof-fotograf. Han udviklede flere Specialiteter, som hidtil kun i ringe Grad havde været dyr-

ket indenfor den fotografiske Teknik i Danmark, saaledes Fremstillingen og Fremvisningen af Lysbilleder. Han var ogsaa en af de første, der optog og fremviste levende Billeder. Indenfor sit Fag og indenfor Haandværket i det hele taget har E. deltaget ivrig i Organisationslivet. Han var saaledes 1906—18 Formand for Dansk fotografisk Forening, der under hans Ledelse har udviklet sig til en stor og betydende faglig Repræsentation. 1915 gjorde han en Studierejse til Amerika. — Gift 1) 1892 Any Emilie Casparine Andersen, d. 1897. 2) 1898 Vilhelmine Emilie Kruse. R. B.

Litt.: Rejseoptegnelser i „Dansk fot. Tidsskr.“ Maj—Juli 1916 og Marts 1917; sst. April 1918.

Eliassen, Peter Marius Elias (f. ²⁴/₇ 1874), Historiker. F. paa Brunsgaard ved Rødding. Forældre: Gaardejer Iver Brink E. og Mette Marie Clausen. Var paa Askov 1889—90 og tog 1891

Præliminæreksamen, var derefter ansat som Journalist ved „Dannevirke“ i Haderslev 1892—94 og kom siden til Kongeriget i samme Egenskab, først i Nakskov, fra 1899 hos Ritzau, der anbragte ham som Bestyrer i Kolding, hvor han endnu er. Ikke tilfreds med det automatiske Arbejde kom E. ind paa omfattende lokalhistoriske Studier, der har sat Frugt i en Række grundige og meget fortjenstfulde Afhandlinger og Bøger, især den udmærkede Byhistorie „Kolding fra Middelalder til Nutid“ (1908). Udenfor den lokale Ramme falder kun „Tobakken i Danmark“ (1912) og „Ritzaus Bureau 1866—1916“ (1916). E., der er en dygtig Journalist og et organisatorisk Talent, har store Fortjenester af Museet paa Koldinghus og af det medlemsrige „Veje Amts historiske Samfund“, hvis Aarbøger han har udgivet fra 1905. — Gift 1902 Caroline Augusta Kühl, d. 1919.

P. E.

Litt.: P. E.: „Museet paa Koldinghus“ 1915; „Journalisten“ ¹/₂ 1907; „De Tusind Hjem“ ²/₆ 1912; „Medlemsblad for Provinsjournalistforeningen“ 1917.

Elisabeth (Isabella) (¹⁶/₇ 1501—¹⁰/₁ 1526), Dronning. F. i Bryssel. Forældre: Ærkehertug Philip af Østrig og Juanna („den Vanvittige“) af Aragonien. Opdroges i Nederlandene og kom 1515 til Danmark. Kronet til Dronning s. A. Med rørende Kærlighed sluttede hun sig til sin Ægtefælle og hans Land og lærte sig hur-

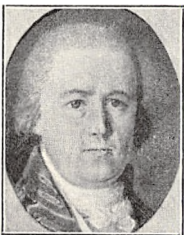

tig Dansk, ligesom hun bistod Kongen i Landets Styrelse. Fra 1523 delte hun hans Landflygtighed og bragte store personlige Ofre for hans Sag. 1883 førtes hendes Lig til Odense. D. paa Zwijnaerde ved Gent. — Gift 1514 Christian II (s. d.), d. 1559.

Th. B. B.

Litt.: Altmeyer: „Isabelle d'Autriche et Christiern II“ 1842; Kalkar i „Archiv f. Staats- u. Kirchengesch. d. Herzogtümer“ V 1843 og i „Livsbilleder af Guds Riges Hist.“ I 1856; J. L. Krebs i „Blade fra danske Kvinder“ 1872; H. Bühren: „Isabella von Burgund“ 1874; L. Schmidt: „E.“ 1883; „Kirkeh. Saml.“ III 6 1887—89, S. 137 ff; G. Jørgensen i „Kirkeh. Saml.“ V 1 1901 og „Dronning E. af Danmark“ 1901; „Kvinden og Samfundet“ 1902, Nr. 7—10; E. Jørgensen og J. Skovgaard: „Dsk. Dronninger“ 1910; Breve i „Handl. rör. Skandinaviens Hist.“ XXI 1836 og „Dsk. Mag.“ III 1 1842; se endvidere under Christian II.

Ellbrecht, Anton Günther v. (9/11 1757—10/11 1819), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Kommandørkaptajn Anton Günther E. og

Christiane Ulrica Lucia Nissen. Blev Sekondløjtnant 1773, Premierløjtnant 1781, Kaptajn 1784, Kaptajn 1795, Kommandørkaptajn 1802, Kommandør 1810, Kontreadmiral 1815. Var en meget benyttet Officer, som navnlig gjorde sig kendt ved den fremragende

Maade, hvorpaa han som Skibschef i Middelhavet i Slutningen af 18. og i Begyndelsen af 19. Aarh. under de saare vanskelige Forhold, som Napoleonskrigene fremkaldte, hævdede det danske Flags Anseelse. D. i Kbh. — Gift 1789 Birgitte Marie Arenfeldt, d. 1842.

V. G.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1914; St. Bille: „Det danske Flag i Middelhavet“ 1840.

Ellbrecht, Otto Gerhard Frederik v. (f. 2/6 1872), Mejerikonulent. F. paa Solbjerggaard ved Faaborg. Forældre: Ritmester Eberhard

van Deurs v. E. og Emilie Petrine Grothusen. Blev Student 1891 og tog 1897 polyteknisk Eksamen som Fabrikingeniør, blev 1898 Kemiker og Ostemester paa Mælkeriet „Pasteur“ i Kbh. 1899 foretog han en Studierejse navnlig i Holland og ansattes

s. A. som Leder af den kemiske og hygiejniske Kontrol ved Kbh.s Mælkeforsyning; forinden havde han gennemgaaet et Kursus i Bakteriologi og Gæringsfysiologi og arbejdet en kortere Tid paa Forsøgslaboratoriet. Da Bøggild ansattes som Lærer ved Landbohøjskolen, blev E. udpeget til hans Efterfølger som Mejerikonulent under Landhusholdningselskaka-

bet, men forinden gennemgik han en treaarig Uddannelse for at studere teoretisk og praktisk Mejeribrug saavel i Danmark som i Udlandet, Norge, Sverige, Tyskland, Holland, Schweiz, Frankrig, England, Skotland, Nord-Amerika og Canada. 1906 blev han ansat som Selskabets Mejerikonulent, i hvilken Stilling han fremdeles virker. E. har skrevet en Række Artikler og Beretninger i Fagblade samt enkelte selvstændige Skrifter, bl. a. „Ost og Osteproduktion“ (1911), „Landbrugsundervisningen i fremmede Lande“ (1912), „Mejeriundervisningen i fremmede Lande“ (1912); desuden har han redigeret det store Værk „Danske Mejerier“ (1915—18), et betydningsfuldt Kildeskrift for den, som søger Oplysninger om Danmarks Mejerivæsen. E. har en Del almene og historiske Interesser og er bl. a. Stifter af Frederiksborgersamfundet. Virksomheden som Mejerikonulent fører med sig, at E. fungerer som Censor ved Mejeriskolerne og faar en ikke ringe Indflydelse paa Uddannelsen af vort Mejeripersonale. — Ugift.

A. C.

Litt.: Slægt se A. G. v. E. og I. Barfod: „Stamt. over den svenborgske Familie Graae“ 1882; Aarsberetning om Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Virksomhed i 1903—04; „Danske Mejerier“ 1915—18; „Studerterne fra 1891“ 1916.

Ellegaard, Thorvald Kristian Kristensen (f. 7/3 1877), Cyklerytter. F. i Fangel ved Odense. Forældre: Gaardejer Hans Kristensen E. og Marie Kirstine Hansen. Fra sin

tidligste Ungdom har E. været en ivrig Cyklist, der hurtigt vakte Opmærksomhed om sit Navn, da han begyndte at deltage i Væddeløbene. Stor Udholdenhed og Hurtighed i Forbindelse med en klog Taktik har gjort, at han

paa Cyklebanerne har vundet talrigere og større Sejre end nogen anden Cyklerytter. Han har cyklet i de fleste af Europas Lande og desuden i Amerika og Australien. De vigtigste af hans Sejre er: i Kbh. Grand Prix 9 Gange og Europamesterskabet 3 Gange, i Paris Grand Prix 1901 og 1911, Verdensmesterskabet i Berlin 1901, Rom 1902, Kbh. 1903, Genf 1906, Berlin 1908 og Rom 1911. Sammen med Broderen Peter E. er han nu Indehaver af en Cykleforretning i Odense. — Gift 1902 Karen Kirstine Nikolaysen.

F. K.

Litt.: „Th. E. Eine Biographie“ Berlin 1906; C. Maiböll: „Th. E.“ 1914.

Ellehammer, Jacob Christian Hansen- (f. 14/6 1871), Opfinder. F. i Bakkebølle ved Vordingborg. Forældre: Entreprenør Mads Jacob Hansen og Cathrine Larsen. Han lærte Urmagerfaget, men blev derefter

Elektromekaniker og oprettede efter et Op- hold i Udlandet 1897 et mekanisk Værk-

sted i Kbh. (senere Motorfabrik). Han har gjort en lang Række mekaniske Opfindelser, som han har arbejdet paa med stor Iver og stærk Tro paa deres Betydning. Maaske har, foruden de begrænsede Midler, der stod til Raadighed, en noget for stærk Vedhængen

ved egne Idéer og Stolen paa egne Kræfter en Andel i, at Forventningerne ofte er blevet skuffede. E. har imidlertid, særlig for sine Motoropfindelser høstet megen Anerkendelse, og flere af hans Opfindelser har faaet praktisk Anvendelse. Paa Flyveomraadet hører han til Pionererne, idet han, vistnok som den første i Europa, $\frac{12}{10}$ 1906 fløj et kort Stykke med en af ham selv konstrueret Flyvemaskine og tillige ved sin „Stjernemotor“ tidlig viste en rigtig Vej. — Gift 1895 Mimmi Jørgensen.

H. H.

Litt.: „Politiken“ $\frac{2}{11}$ 1905, $\frac{14}{1}$, $\frac{15}{5}$, og $\frac{16}{10}$ 1906, $\frac{26}{1}$ og $\frac{8}{12}$ 1907, $\frac{30}{4}$ 1912, $\frac{12}{10}$ 1916 og $\frac{29}{6}$ 1918; „Den tekniske Forenings Tidsskr.“ 1911 S. 237; „Tidsskr. for Industri“ 1915 S. 70; Alfred Nervo: „Ti Aar bag Rattet“ 1917.

Ellermann, Vilhelm (f. $\frac{26}{12}$ 1871), Læge. F. i Kbh. Forældre: Skoleinspektør Mads Johan Frits E. og Catharina Amalie Plenge.

Blev Student 1889, Cand. med. 1896, fik Universitetets Guldmedaille 1899 og blev Dr. med. 1902 (Undersøgelser over Marvskedefarvningernes Kemi). Større Studierejser foretog han 1897 og 1899—1900. Blev Reservelæge ved Blegdams hospitalet 1903, ved Frederiks Hospitals

Afdeling A 1906—09, Assistent ved Kommunehospitalets patologiske Institut 1909—12, ved Universitetets retsmedicinske Institut 1909—14, Professor i Retsmedicin 1914. Dels alene, dels i intimt Samarbejde med Professor Erlandsen har E. skrevet en stor Mængde Afhandlinger af mikroskopisk-teknisk, bakteriologisk og patologisk-klinisk Indhold, hvoraf særlig maa fremhæves de udmærkede og originale Undersøgelser over Anæmia gravis, Leucocytæling, Tuberkulintiterbestemmelser og Tuberkulinreaktioner samt Leukæmi hos Høns og Mennesket. De er for en stor Del oversat til fremmede Sprog og har vakt forløjet Opmærksomhed. — Gift 1903 Agnes Frederikke Louise Hansen.

O. P.

Litt.: Slægt i „Personalh. Saml.“ I 1900—07, S. 355; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1902;

„Nationaltid.“ og „Politiken“ $\frac{28}{1}$ 1914; Hauch-Fausbøll: „Studenterne 1889—1914“ 1914.

Ellinger, Heinrich Oscar Günther (f. $\frac{30}{12}$ 1857), Fysiker, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Stabshornblæser Heinrich August

David E. og Ida Preuss. Tog Præliminæreksamen 1874 og 1. Del af Ingeniøreksamen 1879, blev Student 1881, vandt Universitetets Guldmedaille for en fysisk Afhandling 1882 og tog Magisterkonferens i Fysik 1883. Han var derefter Lærer ved Me-

ropolitanskolen 1882—86 og ved Søofficerskolen 1883—91, blev 1886 Hjælpedocent ved Landbohøjskolen. 1887 stiftet Docent, 1895 Professor og 1916 Direktør. E. er en dygtig Lærer og Forelæser, der har udgivet en Række meget benyttede Lærebøger for den højere og lavere Undervisning i Fysik med Bidiscipliner, bl. a. „Forelæsninger over Meteorologi“ (1887, 2. Udg. 1906), „Lærebog i Magnetisme og Elektricitet.“ (1887, 2. Udg. 1908), „Lærebog i Fysik“ (1887, 9. Udg. 1917), „Lærebog i Varme“ (1888, 2. Udg. 1903), „Lærebog i mekanisk Fysik“ (1891, 2. Udg. 1907), „Lærebog om Lyset“ (1895, 2. Udg. 1906). Endvidere har han udgivet „Vindforhold i Danmark 1874—93“ (1896) og det populære Værk „Naturen og dens Kræfter“ (1898, 2. Udg. 1909). Som Direktør for Landbohøjskolen har E. arbejdet med utrættelig Iver og til Tider paaagaaende Energi for at gennemføre forskellige Reformer saavel i Højskolens Administration som i dens Forhold til Omverdenen. Han har iværksat Afholdelse af en aarlig Fest $\frac{2}{3}$ (Aarsdagen for Loven om Landbohøjskolens Oprettelse) samt Udgivelsen af et Aarskrift, ligesom Modtagelsen af de nyankomne Studerende saavel som Overbringelse af Eksamensbeviserne til de forskellige Kandidathold kom til at foregaa under mere højtidelige Former end tidligere; men navnlig maa fremhæves, at E. i Efteraaret 1917 i paafaldende kort Tid skaffede betydelige Bevillinger til Udvidelse af Skolen, et Vidnesbyrd om, at Regering og Rigsdag har ikke ringe Tillid til E.s Administrationsevne og til hans Opfattelse af Grundlinierne for Skolens Ledelse. Politisk var E. fra Barndommen Højremand og tog som ung Del i Studenterforeningens Politik (ledende Senior 1882) og i Selvbeskattningen. Han afslog flere Opfordringer til at stille sig til Folketinget og blev først 1898 Højres Kandidat i Frbh. 1. Kreds; han valgtes, faldt for Joh. Ottosen 1901, men genvalgtes siden, til han 1918 trak sig tilbage. Han har været en af sit Partis solideste Støtter og navnlig i Sager som

Retsreform, Forsvar, Forfatningsspørgsmaal med Dygtighed forfægtet dets Sag. En urokkelig Ro, et uopslideligt Humør, tør logisk Sikkerhed og saglig Velforberedthed gjorde ham til en ikke ufarlig Modstander i Debatten. Han var udråbt Bymand, Repræsentant for en bedsteborgerlig sund Fornufts Politik, men manglede ikke Smidighed i afgørende Øjeblikke. Han svarede „Stemmer ikke“ ved Forsvarsafstemningen 1909 og var 1915 en af de tre Højremænd, der tog Initiativet til Grundlovens Gennemførelse. 1909 og 1915—16 var han sin Gruppes Formand. — Gift 1886 Ida Holten. P. E.

Litt.: „Hofsnedkermester J. v. Holtens Efterkommerer“ 1913; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901, Suppl.; „Nyt Tidsskrift“ 1903; „Elektroteknisk Tidsskr.“ IX 1905; Interview i Sv. Martin: „Hvorledes jeg blev Politiker“ 1912; „Tiden“ 20/6 1913; „Berl. Tid.“ 30/12 1917; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908.

Elmgaard, Hans Bertel Marius (Hansen) (10/10 1861—21/3 1894), Forfatter. F. i Sandvad ved Vejle. Forældre: Indsiddere Them

Marius Hansen og Dorthe Hansen. Efter at have været paa Højskole og virket som Journalist i Provinsen kom han til Kbh. i Begyndelsen af 80'erne. Her blev han snart Medarbejder ved „Morgenbladet“ og Redaktør af Roms Ugeblad „Husvennen“. 1883 ud-

gav han sin første Bog „Tøbrud, Fortællinger og Friluftstudier“. Derefter fulgte andre Samlinger: „Stille Egne“ (1885), „Hjemstavns-Billeder fra Jylland“ (1888), „Under Straatag“ (1891), „I Marken“ (1894), „Sommer i By“ (1896) o. fl. E.s Emne er jysk Natur og jyske Bønders Liv, som han kender godt og skildrer vederhæftig og indtrængende og ofte med Poesi. Hans Smaahistorier griber gerne tilbage til gamle Dage, som hans tunge Sind lægger et romantisk Skær over. Han var Bonde-demokrat af Retssans og naturlig Kærlighed til Folket, men med Uvillie mod den københavnske Radikalisme. D. i Kbh. — Ugift. G. C.

Litt.: Zak. Nielsen: „Minder“ II 1911; A. J. Eriksholm i Forord til „Sommer i By“ 1896; Nekrolog af samme i „Højskolebl.“ XX 1895.

Elmholt, Peder Valdemar (f. 1/6 1883), Journalist. F. i Ildved ved Vejle. Forældre: Blikkenslager Laust Pedersen E. og Dorthea Kirstine Jensen. Var paa Staby Højskole 1898—99 og kom 1901 til Vesterbros Seminarium i Kbh., hvorfra han 1904 tog Skolelærereksamen. Han var derefter 1904—07 Lærer ved københavnske Kommuneskoler og deltog samtidig ivrig i radikalt

Foreningsliv, var en frygtet Debattør i Studentersamfundet og i den af ham 1904

stiftede radikale Ungdomsklub, hvis Formand han var 1905—07. Kendt gennem denne Virksomhed som en usædvanlig begavet Agitator kaldtes han 1907 til at overtage Redaktionen af det hensygnende „Fyns Venstreblad“. Han har her siden udrettet et i dansk Pressehistorie ret enestaaende Arbejde, Bladets Holdertal er vokset fra 500 til 15.000, Aktionærerne fra 40 til 2.000, Bladet er 1915 blevet Morgenblad og er stærkt paa Vej til at erobre hele Syd- og Østjylland som Opland. Samtidig har E. gennem utallige Møder opagiteret den radikale Politik paa Fyn og bidraget kraftigt til Partiets Fremgang paa Øen. — Gift 1918 Edith Larsen. P. E.

Litt.: „Politiken“ 1/6 1913; „Fyns Venstrebl.“ 27/6 1917.

Elmquist, Adolph Frederik (10/10 1788—10/10 1868), Litterat, Bladudgiver. F. i Kbh. Forældre: Skomager Gudmann E. og Mette Marie Sørensdatter (Thisted). Var først Skriver i Rentekamret, kom saa i Boghandlerlære, stiftede 1810 den første faste Boghandel i Aarhus og knyttede et Lejebibliotek dertil. Han blev Medarbejder ved „Aarhus Stiftstidende“, 1811 Redaktør og n. A. Bladets Trykker og Ud-giver. Det var et af vore tidligste Provsinsblade og blev i de 55 Aar, E. redigerede det, det mest udbredte og ansete. 1818—33 og 1839—40 redigerede han desuden Maanedsskriftet „Læsefrugter“. 66 Bd. i alt. Det havde indtil 500 Subskribenter og indeholdt Oversættelser og originale Bidrag bl. a. af Blicher, H. C. Andersen, Inge-mann, H. P. Holst. Et lignende Tidsskrift var „Cimbria“ 1850—54. E.s Virksomhed sigtede paa at vække Almuens Læselyst; under Trearskrigen sendte han Bøger til Soldaterne. Hans Hjem var Midtpunktet for Aandslivet i Aarhus. Sammen med sin Hustru ledede han Byens dramatiske Selskab, hvor bl. a. Rosenkilde først gjorde Lykke. D. i Kbh. — Gift 1811 Helene Ambrosia Folandt, d. 1862. G. C.

Litt.: Slægt i A. G. J. Elmquist: „Stamt. over Gudmann E.s Efterkommere“ 1913; Øst: „Materialier“ Nr. 23 1835; „Aarhus Stiftstid.“ 1803, Nr. 270 og 3/1 1804; „Mindeblade for Familien E.“ 1868; J. Aakjær: „St. St. Blichers Livstragedie“ 1903—04.

Elmquist, Hans Peter Jansen (f. $\frac{1}{2}$ 1865), Skolemand. F. i Vordingborg. Forældre: Skibsinpektør Jens Herskind E. og Jensine Kristine Pontoppidan. Blev Student 1883, Cand. phil. 1884 og studerede derefter Historie og Filologi. Allerede

1885 blev han Lærer ved Borgerdydskolen i Stockholmsgade og virkede her til 1903, fra 1897 som Inspektør. Ved sin klare Tilrettelæggelse af Stoffet og ved sit myndige Væsen formaaede han i en sjælden Grad aandelig at holde en Klasse i sin Haand; han var især en fortrinlig Lærer i Latin og vandt i det hele et smukt Navn som Pædagog, elsket af sine Elever og anset blandt sine Kolleger. For disse sidste blev han en virksom og frygtløs Talsmand i deres begyndende Kamp for bedre Lønforhold, da han 1904—13 var Formand for De højere Almenskolers Lærereforening; 1906—13 føjede han hertil Posten som Formand for Pædagogisk Selskab. 1903 forlod han Borgerdydskolen for at blive Bestyrer af Slomanns Skole, med hvis Aand han dog ikke følte sig tilstrækkelig beslægtet, og som han derfor atter forlod 1912 for — efter et Aars Medbestyrerskab ved Borgerdydskolen i Helgolandsgade — at overtage Stillingen som Forstander for Statens Forskoleseminarium i Vejle, hvor han stadig virker, og til hvis 25 Aars Jubilæum 1918 han har udgivet et Mindeskrift. — Ugift.

S. D.

Litt.: Slægt se A. F. E.; ovenn. Mindeskrift 1918.

Elsass, Ludvig (f. $\frac{3}{9}$ 1870), Handelsmand. F. i Viborg. Forældre: Handelsagent Morits E. og Helene Dessau. Uddannedes

i Firmaet Sophus Berendsen, hvis daværende Indehaver, Albert Berendsen, interesse-rede sig meget for ham og paavirkede ham ved sin efter Datidens Begreber dristige Forretningsførelse og store merkantile Indsigt. Efter Berendsens Død 1897 omdannedes Fir-

maet til Aktieselskab og E. blev dets Direktør; han har som saadan med ubestridelig Dygtighed og Energi udvidet Forretningens Rammer ved Optagelse af ny Brancher og opretholdt dens store Anseelse som et af de førende Firmaer i Jern- og Glasbranchen. E. har i en længere Aarrække været Forfatter af Kapitlerne om Jern, Staal og Metaller samt om Glas i Grosserer-Societetets Handelsberetning og

er i Kraft af sin Anseelse som Købmand Indehaver af adskillige Tillidshverv indenfor Brancherne. — Gift 1) 1898 Marie Peträus. Ægteskabet opløst 1912. 2) 1919 Sara Mantzius, f. Beckett (tidligere gift Dr. K. Mantzius (s. d.)). O. T.

Litt.: Krak: „Danmarks ældste Forretninger“ 1915, S. 27.

Elver, Lars Hansen (f. $\frac{27}{7}$ 1872), Jernbaneingeniør, Signalinspektør. F. paa Foermosegaard, Barløse Sogn, Fyn. Forældre:

Gaardejer Hans Simon Hansen og Johanne Rasmussen. Tog Adgangseksamen til Polyteknisk Lærestanstalt 1891 og Eksamen for Ingeniører 1898. Straks efter sin Eksamen blev han knyttet til de danske Statsbaner, til 1901 som Aspirant, til 1904 som Fuldmægtig, til

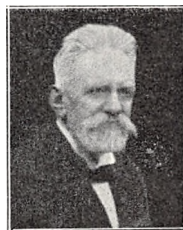

1908 som Ingeniørassistent og til 1913 som Baneingeniør; 1914 ansattes han i sin nuværende Stilling som Signalinspektør i Statsbanernes 1. Telegrafdistrikt. Hans betydelige Sagkundskab har ført ham ind i flere Kommissioner, saaledes Kommissionen af 1912 til Vurdering af Statsbanernes Aktiver og Kommissionen af 1913 angaaende Sikkerhedsforanstaltninger ved Statsbanerne. Som Signalinspektør har E. bidraget væsentlig til den videre Udvikling og Anvendelse af moderne Signalsystemer, f. Eks. Anvendelsen af Blinklyssignaler fra fremskudte Poster efter Dr. Daléns Principper og Betjening af Signalposter gennem elektriske Ledninger og Trykluftanlæg; Stationen for traadløs Telegrafi i Gedser til Brug ved Færgeoverfarten til Warnemünde er ligeledes projekteret af ham. — Gift 1906 Dagmar Anna Irma Vilsoët.

M. C. H.

Litt.: „Berl. Tid.“ $\frac{29}{5}$ 1913; „Verden og vi“ s. A., Nr. 49; „Nationaltid.“ $\frac{2}{6}$ 1915.

Elvius, Sofus Helenus (f. $\frac{3}{4}$ 1849), Genealog. F. i Kbh. Forældre: Forstander for Opfostringshuset Rasmus Emil E. og Erasmie Henriette Helene Fleischer. Var 1871—99 ansat som Assistent og Registratør i Livsforsikringsanstalten i Kbh., men kom tidlig tillige ind paa genealogiske Studier og gjorde betydelige Samlinger. Under dette Arbejde opstod Tanken om at oprette et personalhistorisk Selskab for bl. a. at faa udgivet nogle af de utrykte Kilder. Sammen med Im. Barfod udarbejdede E. 1879 et Forslag, hvoraf s. A. fremgik „Samfundet for dansk-

norsk Genealogi og Personalhistorie"; E. var dets Sekretær til 1880 og sad i Bestyrelsen til 1903; fra 1880 er han livsvarigt, kontingentfrit Medlem. 1887 stiftede han Genealogisk Institut (fra 1909 Nyt genealogisk Institut) og har som Leder af det betydelige Fortjenester af praktisk genealogisk Arbejde i Danmark, af Navneforandringsagen og af de nye Kirkebøger. Han har udgivet talrige Værker og medvirket ved flere; mærkes kan „Danmarks Præstehistorie 1869—84“ (1885—87) og den 1914 paabegyndte Fortsættelse fra 1885—1917, endvidere „Nyholm“ (1893), „Familien Hagerup“ (1902), „Prof. Jørgen Hansen“ (1909) osv. Med Hiort-Lorenzen udgav han „Danske patriciske Slægter“ 1891, og til Brickas Biografiske Leksikon skaffede han en Række Data. E. er en af Genealogiens Pionerer herhjemme. Ved sin Samlerflid og sin Nøjagtighed har han bragt dansk personalhistorisk Forskning ind paa banede Veje, og hans Stræben efter den usminkede Sandhed i Familiehistorien har skabt et værdigt Eksempel til Efterfølgelse. — Gift 1882 Christine Elisabeth Appel. P. E.

Litt.: Modrene Slægt i „Danmarks Præstehistorie 1869—85“ S. 251; I. Barfod; „Stamt. over den svendborgske Familie Graae“ 1882; „Eks-trabl.“ 3/4 1909; „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ 3/4 1919; Forfatterforeningens Festskrift s. A.

Emma (Ælgifu) (ca. 982—^o/₃ 1052), Dronning. Fader: Hertug Richard I af Normandiet. Levede i lykkeligt Ægteskab med Knud d. Store og tog Del i Englands Styrelse, hvor hun især støttede Gejstligheden. Om hun har været i Danmark, vides ikke. D. i Winchester. — Gift 1) 1002 Kong Ethelred („den Raadvilde“) af England, d. 1016. 2) 1017 Kong Knud d. Store (s. d.), d. 1035. Th. B. F.

Litt.: Præman: „The Norman Conquest“ I 1867; Joh. Steenstrup: „Normannerne“ III 1882; E. Jørgensen og J. Skovgaard: „Danske Dronninger“ jfr. Knud d. Store.

Engelberg, Frants Theodor (f. ^o/₁₁ 1864), Sagfører. F. i Kbh. Forældre: Kobbersmed Frants Theodor E. og Anna Jørgensen. Var Elev paa Hærens Elevskole 1879—81 og blev Exam. juris 1885; har siden 1889 virket som Sagfører i Kbh. Han har her efterhaanden skabt sig en omfattende Virksomhed og en frem-skudt Position blandt vore Underretssagførere; 1905—11 var han saaledes Medlem af Sagførerraadet for 1. Kreds og er fra 1914 alter indtraadt i dette. 1906—16 var han Formand for Kbh.s Underretssagførerforening. Hans Forretnings særlige Omraade er Ejendomshandler og Pengeanbringelser; gennem sine talrige Forbindelser i Haandværkerkredse naaede han 1915 frem til den

ansete Post som Formand for Haandværkerbankens Bankraad, i hvilken Egen-skab han afløste Anders Hvass. E. er ved sit solide Kendskab til Haandværkets finansielle Forhold og ved sin jævne, joviale Fremtræden godt skikket netop til denne Stilling. I Velgørenhedens Tjeneste virker han især indenfor det københavnske og Nørrebro's Asylselskab. — Gift 1) 1898 Julie Claudia Teresia Larsen, d. 1910. 2) 1912 Lulla Emanuelson. O. T.

Litt.: „Politiken“ 27/3 1917.

Engelbreth, Wolf Frederik (¹/₄ 1771—²²/₅ 1862), Præst. F. i Korsør. Forældre: Amtsforsvalter, senere Generalrevisor ved Tal-lotteriet Søren E. og Mette Teilmann. 15 Aar gl. blev han Student, og i 19 Aars Alderen fik han teologisk Em-bedsseksamen 1790. N. A. begav han sig paa en Udenlandsrejse, først til Göttingen, hvor han opholdt sig i 1 1/2 Aar, dernæst til Rom, hvor han under Zoëgas Vej-

ledning studerede ægyptiske Dialekter, især Koptisk. 1795 vendte han tilbage og blev Præst, fra 1798 tillige Provst, i Lyderslev-Frøsløv. Sine Studier fortsatte han imidlertid, og 1811 udgav han nogle Brud-stykker af en Bibeloversættelse i den bas-muriske (fajumiske) Dialekt, hvorved han i Datiden erhvervede sig stort Ry for Lær-dom. Tillige tog han Del i de teologiske Stridigheder; i Kampen om „Kirkens Gen-mæle“ optraadte han saaledes, uden iøvrig at føle nogen Sympati for Grundtvig, som Clausens Modstander, og senere forsvarede han ogsaa Djævelens Personlighed og Djævelsforsagelsens Betydning overfor Clausens Kritik. Under hans Provsti hørte Spjellerup, og medens Mynster var Præst der, sluttede E. et nært Venskabsforhold med denne sin Embedsbroder; senere fort-satte de to Mænd deres Tankudveksling gennem talrige Breve. 1845 paa 50-Aarsda-gen for sin Ordination hædredes E. som „Danmarks lærdeste Præst“ med den teo-logiske Doktorgrad. Tidligere havde han udgivet Fortolkninger til forskellige gam-meltestamentlige Skrifter; nu udgav han 1855 i sin høje Alderdøm „Guds Kirkes Sejer“ en Udlægning af Johannes' Aaben-baring. 1859 tog han sin Afsked. D. i Lille Hedinge, Stevns. — Gift 1) 1796 Conra-dine Maria Lund, d. 1798. 2) 1799 Kirstine Maria Petersen, d. 1868. H. M.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i „Kirkeh. Saml.“ V 5 1911 og i A. Teilmann: „Stamt. over Familien Teilmann“ 1844 og „Stamt. over Familien Neergaard“ 1846; C. N. L. Mynster: „Nogle Blade af J. P. Mynsters Liv og Tid“ 1875; A. D. Jørgensen: „Georg Zoëga“ 1881; J. P. Mynster: „Med-delelser om mit Levned“ 2. Opl. 1884; Fr. Ny-

gård i „Hist. Maanedsskr. f. folkelig og kirkelig Oplysning“ 1887; „Kirkeh. Saml.“ IV 4 1895—97; Schwänenflügel; „J. P. Mynster“ I 1900; H. F. Rørdam i „Kirkeh. Saml.“ V 5 1910 og 6 1913; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 13; 1862; „Ill. Nyhedsblad“ XI s. A., „Dansk Kirketid.“ s. A. og „Stevns Avis“ 1862, Nr. 62; Breve i Hosts „Clio“ II 1813; „Af efterl. Breve til J. P. Mynster“ 1862; C. L. N. Mynsters ovenn. Værk og F. L. Mynster; „Biskop O. Laubs Levned“ I 1885.

Engelbretsdatter, Dorte (¹⁶/₁ 1634—¹⁹/₂ 1716), Forfatterinde. F. i Bergen. Forældre: Rektor, senere Præst, Engelbret Jørgensen

og Anna Wrangel. Hun blev i sit lange Liv haardt prøvet, mistede sin Mand og alle sine 9 Børn. Det har bidraget til at give hendes Digtning dens mørke og livstrætte og klynkende Karakter. 1678 udsendte hun en Salmesamling med Morgen- og Aftensug: „Sjælens Sangoffer“, der kunde synes paavirket af Kingos „Sjungekor“, men i hvert Fald delvis er skrevet før dette. 1685 kom „Andægtige Taareoffer for boddærdige Syndere“, en Versificering af en Andagtsbog med Betragtninger over Magdalenes Historie. 1698 kom „Kristelig Valet fra Verden“, og „Ligsang“, der ligesom „Sangoffer“ var meget yndet og oftere blev optrykt. D. E.s Lejlighedsdigtning er i Tidens almindelige Stil, ikke uden Lune og i letflydende Vers, men svingende mellem det platte og det skruede. D. i Bergen. — Gift 1652 Kapellan, senere Provst Ambrosius Hardenbeck, d. 1683. G. C.

Litt.: Fr. Barfod i „Nord. Ugeskr.“, udg. af Selsk. for en forbedret Retskrivning“ I 1837; Skaar: „Norsk Salmehistorie“ II 1889; Heggveit i „Folkevennen“ Ny R. IV 1880; Skr. udg. af Bergens hist. Foren. Nr. 10 V 1904; Storjohann: „Norges første Digterpar“ 1911; Thrup: „Bergens Stifts Biskopper og Præster“ I 1895.

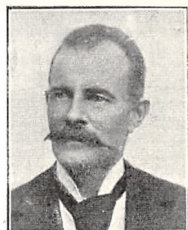
Engelhardt, Helvig Conrad Christian (²⁰/₈ 1825—¹¹/₁₁ 1881), Arkæolog. F. i Kbh. Forældre: Skibsmægler Andreas Daniel E. og Oline Marie Aagaard. Kom paa et Handelskontor, men blev derpaa Privatsekretær hos Museumsmanden Chr. J. Thomsen (s. d.), der havde Blik for den unge Mands Evner og kunsthistoriske Interesser og 1826 tog ham med paa en Rejse til Italien. Ved Hjemkomsten skaffede Thomsens Anbefaling ham Midler til at tage Studentereksamen 1848, og det var hans Agt at knytte ham til Kunstsamlingerne i Kbh. Dette skete dog ikke, idet E. efter nogle Aars Lærervirksomhed ved københavnske Skoler 1857 udnævntes til Ad-

junkt i Flensborg, hvor han kort efter fik Tilsyn med den der af Staten erhvervede Oldsagssamling, der havde Lokale paa Skolen. Denne Virksomhed førte ham over i den forhistoriske Arkæologi, hvor hans Navn først og fremmest er knyttet til de store Moseundersøgelser. I Aarene efter 1858 stillede det slesvigske Ministerium Midler til Raadighed til den Udgravning af Moserne ved Thorsbjerg og Nydam, hvis rige Fund saa stærkt forøgede Kundskaben om Folkevandringstiden i Danmark. Det var et meget haardt Slag for E., da Krigen 1864 ikke blot gjorde Ende paa dette Arbejde, men endog berøvede Landet dets Frugter; hans Forsøg paa at frelse Flensborgsamlingen ved at overføre den til Sjælland blev resultatløst, idet den i Fredstaktaten foreddes udleveret. E. maatte flygte fra Sønderjylland, og Resten af sit Liv tilbragte han i Kbh., hvor han som ekstraordinær Medhjælper ved Museet for nordiske Oldsager fik Lejlighed til at udnytte sine Erfaringer fra Slesvig paa de fynske Moser, Viemosen og Kragehul, ligesom han fik Ledelsen af flere af de betydningsfuldeste Undersøgelser, saaledes af Bronzealderhøjen Borum Eshøj og Folkevandringstids-Gravene ved Valløby og Varpelev. I en Række Afhandlinger nedlagde han Resultatet af sine Iagttagelser og Studier, der særlig berørte den ældre Jernalders Kultur; de er prægede af Grundighed og omfattende Læsning og vil sikre hans Navn indenfor den danske Oldtidsforskning, selv om naturligtvis meget af deres Indhold nu er forældet. Fra 1868 var E. Sekretær i Oldskriftselskabet; ved Universitetsjubilæet 1879 blev han Dr. phil. h. c. D. i Kbh. — Gift 1852 Laura Dorothea Ellinor Petersen, d. 1908. Th. Th.

Litt.: Selvbiografi i „Levnedsbeskrivelser af de ved Kbh.s Universitets 400 Aarsfest promoverede Doktorer og Licentiat“ 1879; Indbydelsesskrift fra Flensborg lærde og Realskole 1852; Magnus Petersen: „Minder fra min Virksomhed“ 1909.

Engelhardt, Voldemar (f. ²³/₄ 1858), Opfinder. F. i Slesvig By. Forældre: Oberst Christian Ole Carl E. og Juliane Wommelstorff. Kom til Kbh. under Krigen 1864 og gik tilsøs, hvorefter han tog den udvidede Styrmandseksamen paa Kbh.s Navigationskole. I ca. 18 Aar sejlede han derefter for australske Rederier og førte Skib paa Kysten af Australien. Det mangelfulde og utilstrækkelige Redningsmateriel om Bord i Skibene vakte hans Opmærksomhed, og han interesserede sig stærkt for dets Forbedring. 1897 kom han hjem, og da den Polock'ske Præmie udlovedes for det bedste Redningsmateriel,

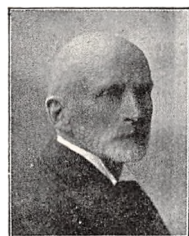

Redaktionen sluttet ¹¹/₁₁ 19.

sendte han til Udstillingen i Paris en Model af sin Opfindelse, en sammenfoldelig Redningsbaad; den fik Præmie og er nu velkendt og benyttet af de største Rederier i de fleste Lande. Baaden tiltrak sig særlig Opmærksomhed ved Dampskibet „Titanic“'s Undergang 1912 og ved Dampskibet „Empress of Ireland“ og „Lusitania“'s Forlis (1915), hvor mange Menneskeliv reddedes gennem den. Den ligner nærmest de danske Vestkyst-Redningsbaade, men har en dobbelt diagonal Egetræsklædning, et malet Lærredsmellemlag og er forsynet med et vandtæt Dæk samt et langskibs Skod, der naar fra Stævnt til Stævnt og fra Kølen til op under Dækket. Om Bord i sammenfoldet Tilstand sættes 2 og 3 af disse Baade ovenpaa hinanden. Efter Udstillingen i Paris 1900 dannedes Interessentskabet „The E. Decked Life Boat Co.“ for hvilket E. nu er Direktør. Han har desuden indført mange andre Forbedringer paa Skibsredningsmateriellets Omraade. — Gift 1917 Marion Libby. H. E.

Litt.: „Politiken“ 14/10 1912.

Engelsted, Malthe Odin (f. 8/8 1852), Maler. F. paa Nivaagaard. Forældre: Proprietær Valdemar E. og Lydia Rasmine Lassen.

Blev Student 1870, studerede Teologi og Kunst-historie, men besluttede at gaa over til Kunsten og forberedte sig til Akademiet, som han gennemgik 1873—79, da han fik Afgang, vandt 1883 den Neuhausen'ske Præmie og har gentagne Gange (særlig 1887—89) med Akade-

miets Støtte foretaget Rejser i Udlandet. Har udstillet fra 1879, var Medstifter af den frie Udstilling 1891. Han har baade malet Genrebilleder („Dominospillere“ 1881), især med Børn („Hos Inspektøren“), og en Del selvstændig prægede religiøse Malerier („Abraham paa Moria Bjerg“ 1892, Stockholm Nationalmuseum). Han er en søgt Tegnelærer og blev 1891 Lærer ved Statens Tegnelærerkursus; han har ogsaa syset en Del med Kunstindustri (Raadhustapetene). — Ugift. O. A.

Litt.: S'ægt se Sophus E., Eilskov: „Stamt. over Slægten Eilskov“ 1869 og H. C. A. Lassen: „Stamt. over Familien Lassen“ 1907; Sig. Müller: „Nyere dansk Malerkunst“ 1884; Hannover: „Dän. Kunst. im 19. Jahrh.“ 1907.

Engelsted, Carl Sophus Marius Neergaard (8/3 1823—25/10 1914), Læge F. i Kbh. Forældre: Raadmand, Byskriver Jacob Villads E. og Else Susanne Neergaard. Blev Student 1841, Cand. med. 1847, deltog med særlig Hæder som Marinelæge i Krigen 1848—50, var Kandidat og Reservelæge ved Almindeligt Hospital 1850—54, fungerede

som Overlæge ssl. under Koleræpidemien 1853 og holdt ved sin eksempløse Energi og Ro Modet oppe under de fortvivlede Forhold. Blev Dr. med. 1854 („Om Tuberkulosisens Helbredelighed“), var derefter Reservelæge ved Almindeligt Hospitals Afdeling for Syfilis og Hudsygdomme 1856—59, Overlæge ved samme 1861, derefter ved Kommunehospitalets 4. Afdeling 1863—82. I sine Undersøgelser over Tuberkulosen 1853 og 1854 paaviste han uigendrivelig dens Helbredelighed, Forekomst i de forskellige Aldersklasser og Slægtskab med Lupus og Skrofulose og hævdede, at dennes Bekæmpelse er det første og vigtigste Middel til Tuberkulosisens Udryddelse. I de følgende Aar forfulgte han med Energi sin Tanke og har Æren for Oprettelsen (1875) af Kysthospitalet paa Refsnæs og for Indledningen af en rationel Kamp mod Tuberkulosen. Ikke mindre fortjenstfuldt har hans Arbejde været i talrige Bestyrelser og Kommissioner (angaende Lægeuddannelsen, Prostitutions sagen o. a.), i Borgerrepræsentationen 1882—94 og Sundhedskollegiet 1869—1906, hvor alle forebyggende Sundhedsforanstaltninger i ham fandt en altid vaagen og djærv Talsmand. Som Hospitalslæge og Docent i Dermatologi og Syfilidologi 1863—82 virkede han lige stærkt ved sin Kundskabsfylde som ved sin klare og aandfulde Fremstillingskunst, der genfindes i hans Lærebøger. E. var en overlegen Begavelse, skarpsindig og fuld af Lune og Slagfærdighed, rolig i Optræden, men ukuelig energisk. Hans i det 87. Aar udgivne, halvt selvbiografiske, stærkt polemiske Bog „Gammelt og Nyt om Krig og Koleræ, Tuberkulosisens Bekæmpelse og Sundhedskollegiets Ødelæggelse“ (1910) gnistrer endnu af usvækket Aand og Vid. D. i Kbh. — Gift 1856 Ulrica Louise Klingberg, d. 1864. O. P.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Patr. Slægtter“ IV 1919; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1854 og i ovenn. „Gammelt og Nyt“; „Ill. Tid.“ 9/4 1882, 17/8 1900, 15/3 1903, 9/3 og 21/8 1913; „Ugeskr. f. Læger“ s. A.; „Hovedstaden“ 8/3 1913; Nic. Holm: „Glade Aar“ 1915; Nekrologer i „Ugeskr. f. Læger“ 1914 (af Gordon Norrie), „Ill. Tid.“ 1/11 1914 (af W. Thulstrup) og „Hospitals-tid.“ s. A. (af Nic. Holm).

Engelstoft, Christian Thorning (8/8 1805—25/1 1889), Historiker. F. i Næsborg ved Løgstør. Forældre: Sognepræst Niels Lassen Thorning og Ingeborg Marie E. Faderen døde 1813, og E. adopteredes af sin Morbroder Laurids E. (s. d.). Han blev Student 1822 og Cand. theol. 1827, fik 1828 Universitetets Guldmedaille, blev 1832 Licentiat, 1833 Lektor, 1834 ekstraordinær.

1845 ordinær Professor i Teologi. 1836 tog han Doktorgraden med en lærd analytisk

Afhandling om Reformationspolemikken i Danmark og dyrkede baade ved Universitetet og som Forfatter især dansk Kirkehistorie, skrev Liturgiens (1840) og Kirkeordinansens (1860—61) Historie og den fremragende Afhandling „Paulus Eliæ“ (1847—48). Som Biskop

i Odense fra 1851 kom han ind paa fynsk Historie, af hvilken han har store Fortjenester, skrev „Odense Bys Sognehistorie“ (1854), „Historisk-statistisk Beskrivelse af Thurø“ (1859), „Adelsslægten Brockenhuus“ (1874—75) og den anerkendte Byhistorie „Odense Bys Historie“ (1862, 2. Udg. 1880). E. var en klar og rationel Aand og en selvstændig og skarpsindig Forfatter, der med megen Lærdom forenede sundt menneskeligt Blik. Som Biskop var han mæglende og irenisk, og hans i god Forstand overlegne Styre vandt ogsaa Modstanderes Anerkendelse. Dec. 1863—Juli 1864 var han Kultusminister i Ministeriet Monrad, men var syg det meste af Tiden; hans praktiske Dygtighed gjorde sig dog ogsaa her gældende, og hans Forbliven som Minister var paa Tale 1864. D. i Odense. — Gift 1837 Louise Holm, d. 1898.

P. E.

Litt.: Slægt i Kragballe: „Stamt. over Slægterne Kragballe m. fl.“ 1870; Selvbioграфи i Univ. Progr. Reformat. Pest 1836; Optegnelser i „Hist. Tidsskr.“ VIII 5 1913 og „Saml. jysk Top. og Hist.“ IV, 2 1916; V. Birkedal: „Personlige Optegnelser“ II 1891; Vilh. Bang i „Nutiden“ s. 12/4 1885; Austlid: „Christen Kold“, paa Dansk 1916, S. 111 f.; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 10/2 1889 og „Danmark“ IV 1890.

Engelstoft, Christian Thorning (f. 12/3 1876), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Overretssagfører Laurits Thorning E. og Pauline Marie Stub. Sønnesøn af C. T. E. (s. d.).

Tog 4. Klasses Hovedeksamen 1893, men fortsatte ikke Studierne, forsøgte sig i forskellige Livsstillinger og lever fra 1904 som Skribent og Oplæser. Foruden talrige litterære og journalistiske Bidrag til Blade og

Tidsskrifter har han udgivet „Af Livets Farce“ (1904), „Kongen af Illyrien“ (1905), „Barnet“ (1906), „Svig og List“ (1909), „Eventyr og Historier“ (1916), „Levende og Døde“ (1917), „Jeg husker —“ (1918) og „Mellem Høst og Jul“ (s. A.). Fra sit oprindelige Milieu, Fattiggadernes Folk, har

E. efterhaanden udvidet Rammerne for sine smaa Noveller og skabt en Række sære, latterlige eller ynkkelige Figurer, skildret med fuldkommen Usentimentalitet og prisgivet Læserens Spot, men samtidig af Forfatteren nænsomt løftet op i en Verden, hvor alle Værdier er flydende, og hvor Livets Bitterhed drukner i et stort Smil over Menneskenes Pudserlighed og i den ægteste Medfølelse med alt smaat og svagt. Der er i dette ubarmhjertige og mildt forstaaende Forfatterskab endnu uindfriede Løfter. Som Oplæser, bl. a. paa „Sommerlyst“, i „Edderkoppen“ og i „Riddersalen“, har E. med fin og intim Kunst fortolket sine egne og andre Humoresker. — Ugift. P. E.

Litt.: Slægt se C. Th. E.; Selvbioграфи i „Bogvennen“ Marts 1916; Anders W. Holm i „Verdensspejlet“ 9/12 1906.

Engelstoft, Laurids (2/12 1774—14/3 1851), Historiker. F. i Gislum ved Hobro. Forældre: Provst Christian E. og Eleonore Hedvig Lillelund. Blev Student 1794, Cand. theol. 1796 og fik 1797 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Kvindens Stilling i det ældste Norden (udkom 1799). 1797—1800 foretog han en Rejse til Tyskland, Nederlandene og Frankrig, opholdt sig 1 1/2 Aar i Paris og

paavirkedes for Livet af gallisk Aand og Stil. 1802 blev han Adjunkt ved Universitetet, 1803 Prof. extr. og 1817 Prof. ord. i Historie. 1805—12 var han Sekretær i Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler, 1812—17 Assessor i samme og 1817—32 og 1840—48 selv Medlem; med sit urolige Temperament blev han dog næppe nogen stor Administrator. E.s Forfatterskab er ikke stort; nævnes kan „Philip August og Ingeborg“ (1801), „Tanker om Nationalopdragelsen“ (1808), „Forsvarsvæsenets Forfatning og Tilstand i det byzantinske Rige under Justinian I“ (1815) og „Wiens Belejring af Tyrkerne 1683“ (1817). Med Jens Møller udgav han 1814—17 „Historisk Kalender“ og som Sekretær i Universitetsdirektionen 1806—13 „E.s Universitets- og Skoleannaler“. E. er som Aand det 18. Aarh.s Barn, mere klar end dyb, mere beskuende og prøvende end skabende. Med sin glimrende formelle Begavelse og sin virksomme Optagethed af Samtidens Liv skyede han langsommeligt Forskerarbejde. Trods grundige Enkeltstudier og intuitive Udsyn (saaledes i Anmeldelsen af Schlegels Statsret i „Maanedsskrift for Litteratur“ I-II 1829) blev det mest Situationen, Parallellen, Moralens, der fængslede ham. Han staar i dansk Aandsliv som en fornem, blændende, lidt flygtig Skikkelse.

D. i Kbh. — Gift 1805 Magdalene Cathrine Estrup, d. 1878. P. E.

Litt.: Slægt se C. Th. E.; Wegener: „L. E.“ 1852; Host: „Erindringer“ 1835; Molbech: „Det kgl. danske Videnskabernes Selskabs Hist.“ 1843; Joh. Steenstrup: „Historieskrivningen i Danmark i 19. Aarh.“ 1889; Werlauff: „Erindringer af mit Liv“ 1910 („Mem. og Breve“, XIII); Dagbogoptegnelser i „Dsk. Saml.“ III 1867—68; historiske Optegnelser i „Hist. Tidsskr.“ V 2 1880 og „Norsk hist. Tidsskr.“ II 4 1889; Rejseoptegnelser i Saml. t. j. Hist. og Top.“ III 6 1908 og „Fra Frederiksborg Amt“ 1908—09; „Aarhus Stiftstid.“ $\frac{1}{3}$ 1903; „Saml. t. j. Hist. og Top.“ III 6 1909 og IV 2 1916; Breve i „Udvalg af L. E.s Skrifter“ III 1862; „Udvalg af Breve til P. Hjort“ 1867; „Breve til og fra B. S. Ingemann“ 1879; „Mindeblade om Oehlenschläger“ 1879 og „Personalh. Tidsskr.“ VII 2 1917; Nekrologer i „Fædrelandet“ 1851, Nr. 62; „Berl. Tid.“ s. A., Nr. 63 og „Lanz-tidind“ s. A.

Engholm, Oscar (f. $\frac{10}{9}$ 1871), Elektroingeniør. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Carl Martin Linzmeier E. og Petra Nicoline Jespersen. Tog polyteknisk Adgangsksamen 1889 og Eksamen for Ingeniører 1895. Var 1895—98 ansat hos Siemens & Halske i Berlin, hvor han fik en speciel elektroteknisk Uddannelse, som gjorde ham kvalificeret til at overtage Stillingen som Underbestyrer ved Elek-

tricitetsværket i Gothersgade i Kbh. I denne Stilling deltog han i Projekteringen af nævnte Værks Udvidelse. Fra 1902 har han været Bestyrer for Østre Elektricitetsværk i Kbh. E. har interesseret sig stærkt for Decentralisation af Elektricitetsværker og har derved sat Fart i Spørgsmaalet Centralisation kontra Decentralisation. Han har desuden ved anstillede Forsøg og ved Offentliggørelse af disses Resultater slaaet til Lyd for Elektricitetens Anvendelse i Husholdningen. Hans betydelige Sagkundskab har ført ham ind i flere offentlige Hverv. Han er saaledes Sundhedspolitiets og Kriminalrettens Konsulent i Sager vedrørende Røgplage og Støv ved industrielle Anlæg og har under Verdenskrigen været Medlem af Brændselsolienævnet. Ogsaa indenfor Industriforeningen har han spillet en Rolle. — Gift 1900 Inger Margrethe Rasmussen. M. C. H.

Litt.: Mødrene Slægt i „Stamtavle over den bornholmske Familie Jespersen“ 1909.

English, Thomas Alfred ($\frac{9}{12}$ 1819— $\frac{14}{4}$ 1889), Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Kobberværksbestyrer Thomas E. og Cicilie Marie Berth. Kom som ung fra Norge, hvor Faderen en Tid bestyrede Leren Kobberværk, til Rendsborg, hvor han stod i Maskinlære. Efter at have sejlet som Maskinmester blev han Værkfører i en Fabrik i London, hvor han samtidig uddannede sig ved flittig Læsning. Efter sin Tilbagekomst til Danmark 1849

deltog han i Oprettelsen af Ingeniørfirmaet E. og Hanssen. Firmaet byggede det første danske Vand- og Gasværk i Odense 1852, og senere anlagde det lignende Værker i en stor Række danske og svenske Byer og udførte flere store Udtørringsarbejder. E. vedligeholdt Forbindelsen med England og projekterede en stor Centralstation til Fordeling af Kraft ved Hjælp af komprimeret Luft i Birmingham. D. i Kbh. — Gift 1852 Johanne Regine Nathalie Allerup, d. 1906. M. C. H.

Litt.: Slægt i P. Hjort: „Familien Berth“ 1904 og „Slægten Gjerløff“ s. A.

Enna, August Emil (f. $\frac{13}{5}$ 1860), Komponist. F. i Nakskov. Forældre: Skomager Alexander E. og Eline Henrichsen. Opvoksede i smaa Kaar, kom efter at være flyttet til Kbh. i Skomagerlære og senere til Handelen, men fandt samtidig Lejlighed til at dyrke Musikken, saa at han snart helt kunde hellige sig denne Kunst, foreløbig som Orkester- og Balmusiker. I denne Virksomhed, der passede for hans urolige Blod — Bedstefaderen var Italiener — førte han en omtumlet og broget Tilværelse, under hvilken ogsaa hans Kompositionstrang begyndte at gøre sig gældende, og han skrev flere dramatiske Smaating, deriblandt Operetten „En Landsbyhistorie“ (1883). Samtidig søgte han lidt regelmæssig Uddannelse hos Chr. Schiørring (Violin) og Organist P. Rasmussen (Teori), men snart efter var han som Orkestermusiker i Bjørneborg i Finland, vendte hjem og blev Musikdirektør ved et rejsende Skuepillerselskab. Under Impuls fra denne Virksomhed fortsatte han med nye Kompositioner væsentligst i dramatisk Retning, skrev en Operette „Areta“ og en Opera „Agleia“, af hvilke dog ingen opførtes, endvidere nogle Klaverstykker, en Suite (opf. i Tivoli) og en Symfoni i C-moll, der vakte Gades Interesse for dens Autor, saa at han 1888 fik det Ancker'ske Legat. Han naaede dog ikke længere end til Flensborg, hvor han i det væsentlige skrev sin Opera „Heksen“ (Tekst af Alfr. Ipsen), der senere indleveredes til det Kgl. Teater, hvor den opførtes første Gang $\frac{24}{1}$ 1892 og med et Slag skabte E. et Navn. I denne Opera, der som mange af hans senere dramatiske Ar-

bejder er gaaet over en Mængde europæiske Sceneer, har han skabt et af de faa danske Sceneværker, der afgjort har slaaet igennem, ligesom E. siden da er vor eneste Musikdramatiker, der har opnaaet international Betydning. Et lignende Held fulgte „Kleopatra“ til Tekst af Einar Christiansen (Kgl. Teater 1894). Ejendommeligt for E.s dramatiske Musik i disse Aar er dens sjældne Ligevægt mellem det melodiske Element og det orkestrale Klædebon. I Kraft af sin italienske Afstamning lod han i højere Grad end sine Landsmænd den melodiske Linie vederfares Ret. Særlig udpræget ses dette i den lyriske Opera „Aucassin og Nicolette“ (Kgl. Teater 1896). Derimod har i de senere Aar E.s Orkester-teknik udviklet sig til en blændende Højde. Af andre dramatiske Arbejder kan nævnes: „Pigen med Svovlstikkerne“ (1897), „Lamia“ (Antwerpen 1899, Kbh. 1901), senere delvis benyttet i „Heisse Liebe“ (Weimar 1904, som „Ung Elskov“ paa Dagmarteatret 1912), „Prinsessen paa Ærten“ (Aarhus 1900), „Nattergalen“ (Kgl. Teater 1912), „Gloria Arsena“ (sst. 1917) og den endnu uopførte „Komedianten“. Fra den overordentlig flittige Komponists Haand foreligger fremdeles et Par Sangspil, en hel Del Scenemusik (Drachmann, Helge Rode, Strindberg) og en Slags Operette („Børnene fra Santa Fé“). Endelig har han ydet Bidrag til Pantomime og Ballet med: „Hyrdinden og Skorstensfejeren“, „Sancta Cæcilies Guldsko“ og „Elskovs Guld“. Mod alle disse Arbejder, som hører Scenen til, er E.s Bidrag til de øvrige Musikformer ret begrænsede: Korværket „Historien om en Moder“, en Violinkoncert, nogle Orkesterarbejder, en Del Sange etc. Men det er ogsaa som Musikdramatikeren, hans Navn vil blive staaende. Hans Kunst er storlinet og moderne, men uden Dybsindigheder og bærer i Fortrin som i Mangler et uomtvisteligt internationalt Præg. — Gift Kirstine Topp. G. S.

Litt.: Erindringer i „Ill. Tid.“ 6/9 1903 og „Politiken“ 2/9 1908; „Ill. Tid.“ 31/1 1892 og 6/9 1903 (af G. Hetsch); „Politiken“ 18/9 1914; G. Lynge: „Danske Komp.“ i 20. Aarh.s Begyndelse“ 1917; „Masken“ 17/11 1912.

Erhard-Frederiksen, Vilhelm (f. 18/6 1883), Frøavler, Frøeksportør, Planteforædler. F. i Nakskov. Forældre: Landøkonom Chr. E. Frederiksen (s. d.) og Hustru. Lærte Landvæsen paa større og mindre Gaarde og søgte Uddannelse paa Forsøgsstationen ved Lyngby samt paa Statsfrøkontrollen, før han kom til at studere ved Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1906.

E.-F., der har arvet Faderens Interesse for Planteforædling, købte Rosnæs ved Nyraad, senere Svindingegaard ved Klarskov og Anneksgaard ved Lundby; paa disse Gaarde iværksattes i Løbet af faa Aar en betydelig Frøavl og Planteforædling. Virksomheden udvidedes og kom senere til at omfatte en anelig Frøeksport samt Kontraktfrøavl hos en Mængde Landmænd. E.-F. har foretaget en Del Rejser i Udlandet, deriblandt i Nord-Amerika, for at studere Frøavl, Planteforædling samt knytte Handelsforbindelser. Den iderige og initiativrige Mand stiftede allerede 1905 Firmaet E.-F.s Frøavl og Frøeksport. Virksomheden, der senere har faaet Hovedsæde i Klarskov, er forsynet med moderne Maskiner, hvoraf en Del er byggede efter E.-F.s Anvisninger; Firmaet har Salgskontor i Kbh. og Filialer i Stege, Svendborg og Holbæk. 1917 overgik Virksomheden til et Aktieselskab med E.-F. som Formand. 1918 købte han Øen Langø i Ulfund, der er indrettet til Planteforædlingsanstalt og Lærested for Frøavlere. E.-F. har bl. a. skrevet „Vejledning i Frøavl“ (1917), der er udkommet i tre Oplag og solgt i over 10000 Eksemplarer. Har i Aarenes Løb holdt en Mængde Foredrag navnlig i Tilknytning til Markvandring paa egne Ejendomme. — Gift 1916 Hvenild Spang. A. C.

Litt.: Slægt i „Stamt. over en Familie Frederiksen“ 1881; J. C. B. la Cour: „Danske Gaarde“ IV 1907, S. 1194 og 2. Saml. IV 1914, S. 1102; „Ill. Tid.“ 27/1 1918; „Svendborg Amtstid.“ 30/1 1919; „Præsto Aftenavis“ 2/1 1918 og „Assens Amts Avis“ s. D.

Erhard-Hansen, se Hansen, A. Doris.

Erichsen, Thor Christian (f. 26/2 1842), Handelsmand. F. i Rønne. Forældre: Prokurator, Auditor Thomas E. og Michella Cathrine Westh. Uddannedes hos P. M. Anker 1857—60, paa Grüners Handelsakad. 1860—61 og i Firmaet Jørgen Jensen 1861—68. Løste 1868 Grossererborger-skab i Kbh. og etablerede sig først sammen med senere Handelsbankdirektør Døcker under Firma D. & E., var derefter Medindehaver af Firmaet Møller-Holst og stiftede endelig under Firma Chr. E. sin nuværende Forretning med Smør og Foderstoffer. Han er desuden Leder af „Kreditorforeningen af 2. Aug. 1905“. E. er en anset Købmand, der ofte tages paa Raad i merkantile Sager, i hvilke hans Ord har betydelig Vægt. Han var Medlem af Kommissionen af 1894 til Udarbejdelse af en Aktielov, er fra 1894 Medlem af Sø- og Handelsretten samt fra 1906 autoriseret handels- og regnskabskyndig Tillidsmand;

er Medlem af Komiteen for Kap York Stationen Thule. Han har udgivet: „De her i Landet anvendte Foderstoffer og deres Oprindelse“ (1900), „Siam som Handelsland“ (s. A.), Udkast til en dansk Aktielov samt skrevet en Del Dagbladsartikler. — Gift 1874 Sophie Elisabeth Zahrtmann.

O. T.

Litt.: Slægt i Bidstrup: „Stamt. over Familien Koefoed“ 1886; „Børsen“ 26/8 1912.

Erichsen, Erich (^{31/3} 1752—^{7/1} 1837), Handelsmand. F. i Odense. Allerede i 1780'erne sad han i stor Virksomhed i Kbh., blev

Agent 1782 og tog Borgerskab som Grosserer 1786. Ved at ægte Enken efter Agent Christen Schaarup Black blev han Ejer af dens Handelshus og drev det videre under Firma C. F. Blacks Enke & Co. De heldige Konjunkturer under den nordamerikanske Fri-

hedskrig bragte ham stor Fordel — 1797 havde han en Flaade af 1400 Kommerce-læsters Drægtighed i Søen. Til offentlige Hverv var han en brugbar Mand, han sad i Direktionen for Asiatiske Kompagni og var i en Aarrække Bankkommissær. Hvad der især har bragt hans Navn til Efterverdenen, er imidlertid de Pragthygninger, som han uden smaaligt Hensyn til Bekostningen lod opføre af Datidens bedste Bygmestre. Det saakaldte „E.s Palæ“ ved Holmens Kanal (nu Handelsbanken) er et Værk af Harsdorff, og paa Hellerupgaard, som han fik med Blacks Enke, lod han den endnu staaende Hovedbygning opføre af den franske Arkitekt Joseph Ramée. 1833 fallerede Handelshuset, men E. beholdt i hvert Fald sine Privatejendomme. D. i Kbh. — Gift Johanne Black, f. Wadum.

E. N.

Litt.: Bobé: „Efterl. Papirer fra Reventlowske Familiekreds“ VI 1902, S. 522; Nystrom: „Gentofte Sogn“ 1915, S. 295 ff.; „Grandmamas Bekendelser“ 1906 („Mem. og Breve“ IV); Wad: „Fra Fyens Fortid“ I 1916, S. 267.

Erichsen, Erich Anton (f. ^{17/7} 1870), Forfatter. F. i Vejle. Forældre: Garvermester Niels E. og Abelone Olesen. Tog Præliminæreksamen 1885, var

Kontorist til 1888, tog 1890 dansk-juridisk Eksamen, nedsatte sig 1895 som Underretssagfører i Skern, flyttede 1896 til Esbjerg, hvor han 1898—1900 var Medlem af Byraadet, og 1900 til Aarhns. 1905' opgav han Sagførervirksomheden

og blev ansat ved „København“, hvor han 1906—18 var Redaktionssekretær; fra 1919 er han Politifuldmægtig i Viborg. Hans første Bog, „Der er et yndigt Land“ (1901, 2. Udg. 1918) gav i Novelleform i Hovedsagen historiske Billeder fra Esbjergs Grundertid. Senere har han udgivet en lang Række Fortællinger (saaledes „Stræb“ 1904, „I Knibe“ 1908, „Helvede“ 1911, „Lykkelige Mennesker“ 1911, „Vild Fugl“ 1915, „Det røde Automobil“ 1916, „En Moders Hjerter“ 1917), underholdende og smukt skrevne Bøger med Tilknytning til et Forfatterskab som Zak. Nielsens og meget læste Landet over. E. har endvidere udsendt Digtsamlingen „Mens Tiden gik“ (1915) og endelig sin største Succes „Den tavse Dansker“ (1916; hidtil 24 Oplag), en paa mundtlige Meddelelser og Breve bygget Beretning om en Sønderjydes Delta-gelse i Verdenskrigen. Hertil knytter sig den stemningsfulde „Den store Dag“ (1919), en dansk Sønderjydes Optegnelser. — Gift 1896 Hedvig Schultz Bøtcher. P. E.

Litt.: „Esbjerg Avis“ ^{14/9} 1901; „Esbjerg Dagblad“ ^{14—18/9} s. A.

Erichsen, Jon (^{31/3} 1728—^{20/3} 1787), Embedsmand, Biblioteksmand. F. paa Gaarden Skálafell, Island. Forældre: Bonden Eiríkr og Steinunn. Som Elev

i Skalholt lærde Skole gjorde han sig saa bemærket ved sit hurtige Hoved, at L. Harboe, der dengang opholdt sig paa Island for at inspicere Kirke- og Skolevæsenet, tog ham til sig; da Harboe blev Biskop i Trondhjems Stift, blev E. sat i Trondhjems lærde Skole, hvorfra han dimitteredes 1748. Efter først at have beskæftiget sig med Filologi og Filosofi valgte han, tilskyndet af Luxdorph, Juraen og tog 1758 juridisk Attestats, hvorefter han 1759 blev Professor i Retsvidenskab ved Sorø Akademi, en Stilling, han beholdt, til han 1771 blev Kommitteret i det nylig oprettede norske Kammer og dermed indledede en smuk Løbebane som administrativ Embedsmand. De vigtigste Mærkepæle i denne er: 1773 Deputeret i Økonomi- og Kommerciekollegiet, 1777 i Rente- og Generaltoldkammeret, 1779 Assessor i Højesteret og 1781 Bibliotekar ved det Kgl. Bibliotek. Desuden var han Medlem af flere vigtige Kommissioner, bl. a. om Landboforhold og Undervisningsvæsen. En ualmindelig Arbejdskraft og betydelige administrative Evner gjorde ham til en værdifuld Kraft i alle disse Stillinger. Ikke mindst bør hans Virken som Biblioteksmand fremhæves; trods dens korte Varighed blev den rig paa vigtige Reforme, der til Dels var

planlagt af hans Forgænger J. H. Schlegel (s. d.), men først førtes ud i Livet af E. Bibliotekets Lokale udvidedes, dets Finanser saavel som Personalets Lønforhold ordnedes og forbedredes, Haandskriftsamlingen konserveredes og katalogiseredes (trykt „Udsigt“ 1786), en særlig national Afdeling dannedes, o. s. v. Ved Siden af sin Embedsvirksomhed arbejdede han ogsaa ivrig i litterær Retning, især ved som Medlem af den Arnamagnæanske Kommission at tilskynde til Udgivelsen af forskellige Værker indenfor den oldnorsk-islandske Litteratur. Selv har han skrevet flere Afhandlinger paa Latin om nordiske Antikviteter, et Par Beretninger om Vulkanudbrud paa Island og en Afhandling om den islandske Handel (1783) og udgivet bl. a. Gunløg Ormstunges Saga (1775). Fra 1779 var han Formand for det islandske Litteraturselskab (Lærdomslistafélag) og virkede her for at fremme den almene Oplysning paa sin Fødeø. I det hele laa dennes Forhold ham stærkt paa Sinde, og skønt han oftere fik Lejlighed til at afgive sagkyndige Udtalelser derom, lykkedes det ham ikke at vinde Regeringen for sine Anskuelser. Maaske bidrog dette i Forbindelse med Overanstrengelse til at forværre det Tung-sind, hvoraf E. i sine senere Aar led. Han, der ellers var en elskværdig, fordringsløs og yderst samvittighedsfuld Mand, blev til sidst næsten sindssyg og endte sit Liv ved at styrte sig ud fra Langebro og drukne. D. i Kbh. — Gift 1761 Christine Marie Lundgaard.

Litt.: „Iris“ 1794 III; S. Pålsson: „Æfissaga Jóns E.“ 1828; Chr. Bruun: „Til Ærindring om J. E.“ 1887.

Erichsen, Vigilius ($\frac{2}{3}$ 1722— $\frac{24}{5}$ 1782), Portrætmaler. F. formentlig i Kbh. Blev Elev af J. S. du Wahl og naede saa vidt, at han 1750 fik en Gave fra Hoffet. Ikke blot i Oliemaleri, men ogsaa som Miniaturmaler var han beskæftiget; nu kendes fra hans tidligste Periode kun Kopier af Nicolai Brorsons Hustru (Frederiksborg, 1751) og Portræterne af Kunstkammerforvalter Spengler og Hustru (Galeriet). Men han vandt sig Ry og søgte endog Akademiets store Rejsestipendium; da dette kun tildeltes Kunstnere, som havde vundet Guldmedaillen, forsøgte han sig 1755, dog uden Held, som Historiemaler ved Konkursen. Det maa have været hans emailleerede Miniaturebilleder, som har udbredt hans Ry over Landets Grænser. 1757 kaldtes han til St. Petersborg og blev 1762 Hofmaler hos Katharina II, hvem han mindst 30 Gange har afkontrafejet (Billeder i Vinterpaladset, i Kremli-Arsenalet, i Berlins Slot, paa Amalienborg, Galeriet, Fredensborg). Talrige udmærkede Portrætter har han i denne Periode udført. 1772 vendte han tilbage til Kbh. og blev Hof-

portrætmaler. Af Billeder har han udført et lille hel Figursbillede af Dronning Juliane Marie (Galeriet), lige fremragende ved sin Karakteristik og ved sin sølvklare Finhed i Tonerne, Pastellerne af Arveprins Frederik og hans Gemalinde (Frederiksborg, tidligere i Høegh-Guldbergs Eje), af Frederik V, Juliane Marie og Arveprinsen (Rosengård) og det i Farven mærkelige, men i Opfattelsen ægte og kraftige Oliemaleri paa Akademiet af Peter Cramer. En medtaget Tegning til Haas' Stik af Skuespilleren C. P. Rose (1782) findes paa Frederiksborg. Blandt 18. Aarh.s danske Malere er E. ikke blot mærkelig ved sin Karrière; et ejendommeligt Farvesyn, Drevethed i Anvendelsen af tekniske Midler og en usædvanlig Sans for naturlig Karakteristik vil bevare hans Ry. D. i Kbh. — Gift Ida Christine Bassebech, d. 1809. O. A.

Litt.: A. Hennings: „Essai sur les Arts en Danemarck“ 1778; Jonge: „Kbh.s Beskrivelse“ 1783; Mensel: „Miscell. artist. Inhalts“ XI 1782; „Adresse-Avisen“ $\frac{10}{7}$ 1782; Thiele: „Kunstakademiet og Hestestatuens“ 1860; Meier: „Fredensborg“ 1880.

Erik Ejegod (d. $\frac{10}{7}$ 1103), Konge. F. i Slangerup. Fader: Kong Svend Estridsen (s. d.). Sluttede sig nøje til sin Broder Knud den Hellige og levede i Landflygtighed under Oluf Hunger. Som Konge (fra 1095) udvirkede han ved en Rejse til Paven Knuds Kanonisering og Oprettelsen af et Ærkebispedømme i Lund, og med Held bekæmpede han Venderne. Vilde (efter Traditionen som Bod for Drab) drage til Jerusalem, men døde paa Rejsen. Roses af Sakso for Retfærdighed og Venlighed og fik Tilnavnet E. (egod o: den altid gode). D. paa Cypern. — Gift før 1086 Bodil (s. d.), d. 1103.

Th. B. B.
Litt.: Ræder: „Danmark under Svend Estridsen og hans Søner“ 1871; A. D. Jørgensen: „Den nord. Kirke“ 1874—78; Orlrik: „Konge og Præstestand“ I 1892; samme: „Knud Lavards Liv og Gerning“ 1888.

Erik Emune (d. $\frac{18}{9}$ 1137), Konge. Fader: Kong Erik Ejegod (s. d.). F. udenfor Ægteskab. Efter Halvbroderen Knud Lavards (s. d.) Drab 1131 rejste han Folket mod Kong Niels, og efter dennes Død 1134 blev han Konge. Hans Regering svarede næppe til hans Tilnavn (Emune o: den mindeværdige). Vel kæmpede han med delvist Held mod Venderne, men for at sikre sig Troen lod han paa grusom Maade sin Halvbroder Harald Kesja og dennes Børn myrde. Selv blev han dræbt af en Herremand, Sorteplov, der mente sig forurettet af ham. D. paa Urnehoved Ting. — Gift ca. 1132 Malmfred (s. d.) af Rusland, d. efter 1137. Th. B. B.

Litt.: H. Orlrik: „Knud Lavards Liv og Gerning“ 1888; samme: „Konge og Præstestand“ I—II 1892—95; samme i „Hist. Tidsskr.“ VI 3 1893; A. D. Jørgensen og Kinch i „Danske Sam-

linger“ II 1 og 4 1872—76; Ræder: „Danmark under Svend Estridsen og hans Sønner“ 1871.

Erik Lam (ca. 1100—²⁷/₈ 1146), Konge. Forældre: Hakon Sunnivas Søn og Ragnhild, Erik Ejegods Datter. Kaldtes vistnok undertiden ogsaa David. Blev Konge 1137, men regerede, skønt personlig tapper, uden Kraft. Venderne hærgede Landet, og indre Stridigheder kom til. Derimod synes hans Forhold til Gejstligheden at have været godt, og i Sommeren 1146 nedlagde han Kronen for at blive Munk. D. i Odense. — Gift 1146 Lutgard (s. d.) af Soltwedel, d. 1152.

Th. B. B.

Litt.: Ræder: „Danmark under Svend Estridsen og hans Sønner“ 1871; Joh. Steenstrup i „Hist. Tidsskr.“ VI 4 1897; Olrik: „Konge og Præstestand“ I 1892.

Erik Plovpenning (1216—¹⁰/₈ 1250), Konge. Forældre: Kong Valdemar II Sejrs (s. d.) og Berengaria (s. d.) af Portugal. Blev allerede 1232 kronet til Faderens Efterfølger og fulgte ham 1241 paa Tronen. Hans Stridbarhed gjorde hans Regeringstid højt urolig. Han førte heftige Kampe med Kirken, men roses samtidig for Gudfrygtighed og paa-tænkte (dog mest af politiske Grunde) flere Gange Korstog mod Estland, hvortil han udskrev en Plovskat, hvad der dog voldte Uroligheder og gav ham Tilnavnet P. Efter sin Død æredes han som Helgen. Laa i stadig Strid med Broderen Abel (s. d.), der ikke vilde anerkende hans Herredømme over Slesvig. 1250, da E. havde tvunget Abel til Underkastelse, lod denne ham gribe og føre ud paa Slien, hvor han henrettedes og sænkedes i Vandet. Liget drev Dagen efter op og begravedes senere i Ringsted. — Gift 1239 Julta (s. d.) af Sachsen.

Th. B. B.

Litt.: Erslev i „Hist. Tidsskr.“ VI 2 1891; H. Olrik sst. VI 6 1897; „Valdemar Sejrs Sønner og den store Ærkebispestrid“ ved J. Olrik 1906—08.

Erik Klipping (ca. 1249—²²/₁₁ 1286), Konge. F. paa Lolland. Forældre: Kong Christoffer I (s. d.) og Margrethe (s. d.) af Pommern. Blev Konge 1259 under Formynderskab af Moderen; myndig ca. 1264. Laa flere Gange i Strid med Hertugerne af Slesvig, der endog 1261—64 holdt ham fangen efter Slaget paa Lohede; Kampene endtes dog til Kongens Fordel. Samtidig laa han indtil 1274 i Strid med Jakob Erlandsen (s. d.). 1282 maatte han underskrive „Danmarks magna Charta“, der skulde sikre Folket og især Adelen overfor Kongen. Hans Forhold til flere af Rigets Stormænd var stadig daarligt, og Marsk Stig og flere andre Adelsmænd sammensvor sig mod ham og dræbte ham om Natten under en Jagt i Landsbyen Finde-rup nær ved Viborg, hvor han begravedes. Motivet var vistnok rent politisk, selv om en Folkevisetradition sætter det i Forbin-

delse med et utilladeligt Forhold mellem Kongen og Marsk Stigs Hustru. Om E. K.s Karakter kan intet bestemt siges, og hans Tilnavn (snarest Klipping = klippet Faare-skind) er hidtil ikke forklaret. D. i Finde-rup. — Gift 1273 Agnes (s. d.) af Brandenburg, d. 1304.

Th. B. B.

Litt.: Cronholm i „Hist. Tidsskr.“ I 6 1845; Paludan-Müller i „Vidsk. Selsk. Skr.“ V, hist.-fil. R., 4 1872; L. Holberg: „Konge og Danehof“ 1895; Toppellius: „Folkviser om Marsk Stig“ 1861; A. D. Jørgensen: „Bidrag til Nordens Hist. i Middeldalderen“ 1871 og i „Historiske Afhdl.“ I 1898 (fra 1875); Jul. Martensen i „Hist. Tidsskr.“ IV 4 1873; S. Bugge i „Det phil.-hist. Samfunds Mindeskrift“ 1879; H. Schück i „Let-terst. Tidskr.“ 1893.

Erik Mændved (1274—¹³/₁₁ 1319), Konge. Forældre: Kong Erik Klipping (s. d.) og Agnes (s. d.) af Brandenburg. Allerede hyldet til Tronfølger 1276 blev han 1286 Konge under Formynderskab af Moderen og Hertug Valdemar af Sønderjylland. De første 20 Aar af hans Regering hengik under Kampe med Jens Grand (s. d.) og Erik Klippings fredløse Mordere, og ogsaa senere forefaldt adskillige Uroligheder i Riget. Han var dog i Stand til at mægle i de svenske Tronstridigheder og skabte sig en Tid Herredømme over Byerne Syd for Østersøen, ligesom han forsøgte en Reorganisation af det danske Ledingsvæsen. Til denne Magt-udfoldelse og den Pragt, han udviste ved Fester og Turneringer, svarede dog ikke nogen indre Kraft i Riget. Svære Skatter lyngede Landet, og store Dele af dette var pantsat, ligesom Hanseaternes Indflydelse steg. Personlig en udpræget Type paa Rid-dertidens Fyrster var han ved sin ubesind-dige Politik i det lange Løb til Skade for Landet, da den anspændte dets Kræfter over Evne. D. i Roskilde. — Gift 1296 Inge-borg (s. d.) af Sverige, d. 1319.

Th. B. B.

Litt.: A. D. Jørgensen i „Hist. Tidsskr.“ VI 2 1890; Erslev i „Kirkeh. Saml.“ IV 3 1893—95.

Erik af Pommern (ca. 1382—1459), Konge. Forældre: Hertug Varitslavs af Pom-mern og Maria af Mecklenborg (Datter-datter af Valdemar Atterdag). Blev 1389 Konge i Norge, 1396 i Sverige og Danmark; kronet 1397. Blev 1401 myndig, men indtil 1412 var det i Virkeligheden Margrethe (s. d.), der styrede de tre Riger. Til Trods for sin ubestridelige Dygtighed formaaede E. ikke at opretholde den Magt, Margrethe havde skabt. Stadig laa han i Strid med de holstenske Grever, hvem han 1413 og 1424 fik fradømt Slesvig, men som dog formaaede at hævde sig der, delvis ved Hjælp fra Hansesædterne, hvis Magt E. søgte at bryde ved at opbryde Danmarks Køb-slæder (Forordningen af 1422), og Handel, ligesom han ca. 1429 indførte Øresundstol-den. Ogsaa paa anden Maade arbejdede E. paa Landets Opkomst; han begunstigede Klosteranlæg og søgte at faa oprettet et Universitet, 1416 hvervede han fra Ros-

kildebisen København, og 1424 foretog han en Pilgrimsrejse til Jerusalem. I Sverige vakte hans egenmægtige Styrelse 1434 Oprør, og snart fulgtes dette af lignende i Danmark og Norge. 1439 opsagde man ham Huldskab og Troskab; men allerede 1438 havde han for bestandig forladt Danmark og var draget til Gulland, hvor han holdt sig til 1449, da han rejste til sit pommeriske Hertugdømme. Han savnede Margrethes Smidighed, og hans Stædighed og høje Tanker om Kongedømmets Storhed voldte ofte Vanskeligheder. Den haarde Dom, Eftertiden fældede over ham, har dog været meget uretfærdig. D. i Pommern. — Gift 1406 Philippa (s. d.) af England, d. 1430.

Th. B. B.

Litt.: Erslev: „Dronning Margrethe“ 1882 og „E. af P.“ 1901; samme i „Hist. Tidsskr.“ IV 6 1877—78 og „Dsk. Mag.“ V 4 1901; G. v. d. Ropp: „König E. der Pommer und die skandinavische Union“ 1875; P. Verrier i „Revue historique“ 1907; M. Seeliger: „Die politischen Beziehungen König Stegmunds zu E. v. Dänemark bis zum Jahre 1422“ 1910; W. Møller i „Hist. Tidsskr.“ V 3 1882; „Aktstykker vedr. E. af P.s Afsættelse som Konge af Danmark“ ved A. Ilude 1897.

Eriksen (egl. Erichsen), **Edvard** (egl. Edward) Christian Johannes (f. $10/3$ 1876), Billedhugger. F. i Kbh. Forældre: Skomager Martin August

Frederik Erichsen og Svanfridur Magnusson. Efter 4 Aars Læretid hos Billedskærer Soph. Petersen og efter Undervisning paa det tekniske Selskabs Skole kom E. paa Kunstakademiet, hvis Dekorations- og Billedhugger-skole han besøgte 1895

—99. Han har udstillet paa Charlottenborg Forarsudstilling 1902—06 og 1916 og har opholdt sig i Italien 1906—08 paa det Stoltenberg'ske Legat, foruden at han har foretaget flere mindre Rejser til Tyskland og Frankrig. Akademiet tildelte ham 1904 Aarsmedaillen for „Haabet“, der tilhører Kunstmuseet, 1905 den Eibeschutz'ske Præmie for „Dommen“, der ejes af samme Museum, 1906 den mindre Guldmedaille for „Andagt“. 1914 blev han valgt til Medlem af Akademiets Plenarforsamling. 1916 udnævntes han til Professore Onorario af Akademiet i Carrara og fik tildelt det Ancker'ske Legat. Endvidere har han virket som Lærer ved Kunstakademiets Billedhugger-skole 1908—19. E.s Produktion består væsentlig af Statuer og Grupper af faa Figurer i Marmor i naturlig Størrelse. Han behandler Formen ganske naturalistisk og stræber efter at gengive sjælelige Rørelser stilfærdig og intimt. Hans populære og maaske ogsaa bedste Værk er Bronzen „Den lille Havfrue“ ved Lange-linie. I Aarene 1910—18 har han hugget

de tre Kolossalstatuer „Sorgen“, „Erindringen“ og „Kærligheden“ i Marmor til Christian IX's og Dronning Louises Gravmæle i Roskilde Domkirke. — Gift 1900 Eline Vilhelmine Møller.

S. S.

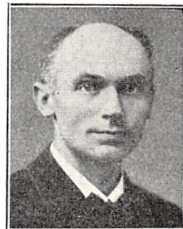
Litt.: „Dannebrog“ $6/12$ 1908; „Soc.-Dem.“ 22; 1910; „København“ $9/9$ og $14/9$ s. A.; „Politiken“ $13/9$ s. A.

Eriksen, Hans (f. $28/6$ 1861), Handelsmand. F. i Vejle ved Odense. Forældre: Gaardejer Erik Pedersen og Ane Rasmussen. Uddannedes i Firmaet Elias B. Muus og var derefter Sekondløjtnant i Artilleriet. Etablerede sig selvstændig i Kornbranchen i Odense 1889. 1893 stiftede han sammen med nu afdøde Grosserer Christensen Firmaet E. & Christensen, Esbjerg, der senere er omdannet til Aktieselskab; som dets Direktør leder han stadig det meget ansete Selskab, hvis Forretning med Import af Korn og Foderstoffer er en af Landets største og førende indenfor Branchen. Han er en overordentlig dygtig og driftig Mand, der nyder megen Anseelse i Handelsverdenen, i Besiddelse af hurtig og sikker Dømmekraft. Væsentligst paa hans Initiativ oprettedes for nylig Aar siden A/S Oliekagefabrikken, Esbjerg, der nu er overgaaet til „De danske Olie-møller & Sæbefabrikker“. Han er Medlem af Kbh.s Bedømmelses- og Voldgiftsudvalg for Korn- og Foderstof-handelen. — Gift 1894 Julie Levin.

O. T.

Litt.: S. Alkær sig: „Esbjerg Ilavn og By“ I 1909, S. 112 ff.

Eriksen, Jørgen (f. $14/11$ 1879), Frimenighedspræst. F. i Oksbøl, Als Nørreherred. Forældre: Gaardmand, Kredsdagsmand Erik E. og Anna E. Var i sin tidligste Ungdom, Elev paa Holsted Efterskole, 1896—97 paa Ryslinge Højskole. Tidlig var det blevet hans Maal at uddanne sig til en fri Præstegerning i hans Hjemstavn. Han forberedte sig hertil ved et Ophold paa Askov Højskole 1897—

1901; et Par Aars prussisk Soldatertjeneste i Königsberg 1901—03 afbrød hans Læsning, men han fortsatte senere sin frie Uddannelse ved Ophold hos forskellige grundtvigske Præster, Helveg i Askov, Richter i Vejen og Ring i Taps, ved et Kursus paa Statens Lærerehøjskole 1905—06 og studerede et Aars Tid ved Universitetet. 1908 modtog han Kaldelse til at blive Præst

ved den nystiftede Frimenighed i Stenderup i Sundeved og blev viet til sin Gerning ^{8/12} 1908 af Frimenighedspræst L. B. Povlsen. I den smukke Frimenighedskirke, tegnet af Martin Nyrop, har Menigheden trofast samlet sig om hans stiltfærdige Vidnesbyrd, og E. har desuden holdt maanedlige Gudstjenester for mindre Kredse i Nordborg, i Asserballeskov, paa Kajnæs og i Tyrnbøl. Sammen med Andr. Grau og A. Svensson har han været Leder af den kraftige Ungdomsbævegelse i Als og Sundeved. Han har deltaget i hele Verdenskrigen, først paa Østfronten, senere paa Vestfronten. — Gift 1914 Dorothea Cæcilie Hanssen.

F. N.

Litt.: „Den nordslesvigske Kirkesag“ ^{1/12} 1907.

Erlandsen, Alfred Wilhelm Erland (^{11/8} 1878—^{11/1} 1918), Læge. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Alfred Charles Emil E. og Wilhelmine Henriette Petra Hamann. Blev Student 1895, Cand. med. 1902, Assistent ved farmakologisk Institut 1903—06, Dr. med. 1906 („Undersøgelser over Hjertets Fosfationer“). Reservelæge ved Frederiks Hospital 1907—10. Studierejse 1910—11. Doctent i Hygiejne

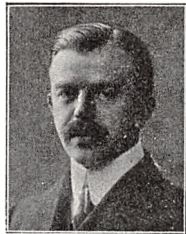
1911. Professor 1914. Sundhedsstyrelsens Konsulent 1911. Ret forskelligartet som hans ydre Løbebane formede sig, finder vi en tilsvarende Mangfoldighed i hans litterære Produktion. Som ung udelukkende strengt videnskabelig optaget af Laboratoriearbejde gav han i sin Disputats et banebrydende Bidrag til Forstaelsen af Lecitinstoffernes udviklede Kemi, bragte Orden og Klarhed til Veje og fandt et nyt Fosfatid. Fra den kliniske Periode stammer en Række Afhandlinger over Legemstemperaturen, Florizindiabetes, Leucocyt-tælling og Tuberkulinundersøgelse. Da Doctenturet i Hygiejne uventet blev ledigt 1909, dygtiggjorde E. sig med sin vante Energi til dette og fik i sin korte Funktionstid udrettet det overordentlige, idet han dels skabte Rammerne for Undervisningen af Studenter og Embedslæger, dels reformerede Forplejningen i Statens Fængsler og Sygehuse, bistod Ernæringsraadet og afgav en Mængde meget omhyggelige og kloge Skøn til Sundhedsstyrelsen. D. i Kbh. — Gift 1907 Anna Fridericia Levi-son.

O. P.

Litt.: J. Fischer: „Slægten Levin-Fridericia“ 1916; Selvbioografi i „Univ. Progr.“ 1906; „Politiken“ ^{20/8} 1906 og ^{17/11} 1914; Nekrologer i „Hospitalstid.“ 1918, „Ugeskr. f. Læger“ s. A., „Politiken“ ^{12/1} s. A. og Univ. Progr. Nov. s. A.

Erlandsen, Andreas Christian Hamann (f. ^{27/8} 1877), Skribsreder. F. i Kbh. Forældre:

Grosserer Alfred Charles Emil E. og Wilhelmine Henriette Petra Hamann. Gik i Skole i Lyceum, tog Præliminæreksamen fra Rothe og Thorsens Kursus, tænkte først paa at blive Søofficer, men opgav ved Faderens Død 1895 denne Plan og indtraadte ^{1/5} s. A. som Medarbejder i Firmaet Schach Steenberg & Co., i hvilket han 1900 optoges som Kompagnon. E. er som Forretningsmand af fuldt moderne Type og har som Deltager i flere til dansk Søfart og Handel knyttede Foretagender vist ikke ringe Forretningsdygtighed. Hans Firma er Reder for det 1906 startede Dampskibsselskab „Skandia“. E. er desuden Direktør i det ^{1/1} 1912 stiftede „A/S Kbh.s Bunkerkul Depot“ og i det ^{1/10} 1916 oprettede Dampskibsselskab „Primula“. Han er endelig Medlem af Repræsentantskaberne for „Det kgl. oktr. Sø-Assurance-Kompagni“ (fra 1915) og for „Reassurancekompagniet Royal“ (fra 1916) samt Medlem af Bestyrelsen for „Forsikringsaktieselskabet Selandia“. — Gift 1903

C. T.

Litt.: Krak: „Danmarks ældste Forretninger“ 1915, S. 260.

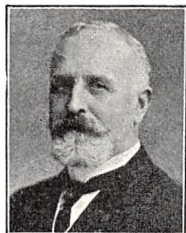
Erlandsen, Jakob (d. ^{18/2} 1274), Ærkebiskop. Forældre: Erland og Cecilie Herlufsdatter. Var først Domprovst i Roskilde og fra 1250 Biskop sst. 1254 blev han Ærkebiskop. Som Biskop styrede han myndig og hensynsløst, men dygtig og kraftig (gav 1254 Kbh. den første Stadsret og arbejdede paa forbedret Undervisning af Gejstligheden); allerede fra 1245 havde han imidlertid ligget i Strid med Kongen, og fra 1256 brød den ud i lys Lue, da han fik gennemført Vejlekonstitutionen, der skulde forhindre Øvergreb mod Gejstligheden fra Krouens Side. J. E. sluttede sig støttet af Peder Bang (s. d.) til Kongens Fjender og forbed Bisperne at krone Tronfølgeren. 1259 lod Christoffer I ham paa forsædelig Maade føre som Fange til Hagenskov, hvor han sad fængslet flere Maaneder. Siden levede han i Udlandet (mest i Rom), stadig kæmpende med Erik Klipping, indtil han efter et Forlig 1274 atter kunde vende hjem til Ærkesædet. Han døde dog, inden han naaede Danmark. Hans Kamp med Kongedømmet, der senere genoptoges, maa væsentlig ses som et uafvendeligt Udslag af Kirkens hele Stilling til Statsmagten, men den Stridbarhed, der prægede J. E.s Karakter, bidrog i høj Grad til at skærpe Konflikten. D. paa Rygen. — Ugift.

Th. B. B.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1893 (Galen); J. Olrik: „Valdemar Sejrs Sønner og den store

„Ærkebispestrid“ 1906—08; Paludan-Müller i „Vidensk. Selsk. Skr. hist. fil. Afd.“ V 4 1872; Lunds Univ. Årsskr. IV 1867; Erslev i „Kirkeh. Saml.“ IV 4 1895—97.

Ernst, Carl Frederik Sophus (f. $\frac{3}{12}$ 1852), Jernbaneingeniør. F. i Kbh. Forældre: Generalløjtnant Jacob Frederik Marius E. og

Louise v. Abercron. Blev Student 1870 og begyndte at studere ved Polyteknisk Læreanstalt, men afbrød Studiet, da han fik Ansættelse ved et under Opførelse værende Vandværk i Frankfurt a. M. Efter dette Arbejdes Afslutning studerede han i Zürich, fra hvis Polyteknikum han tog Ingeniøreksamen 1876. De paafølgende 4 Aar virkede han som Ingeniør i Udlandet, først ved forskellige Broanlæg, f. Eks. Rhinbroen ved Basel, senere som Afdelingsingeniør ved Bygningen af Jernbanen Kiel—Eckernförde—Flensborg. 1880 vendte han tilbage til Danmark og blev ansat ved Statsbanerne, først som Ingeniør og fra 1889 som Kommitteret. Efter at Administrationsforholdene ved Statsbanerne var blevet ændrede ved Lov af $\frac{10}{5}$ 1915, blev E. udnævnt til Baneingeniør af 1. Grad og Chef for 1. Anlægssektion. I en lang Aarrække har han været den ledende Ingeniør ved saagodtsom alle Baneanlæg, Dampfærganlæg og Brobygninger i Danmark. Kbh.s nye Banegaardsordning er saaledes projekteret og udført under hans Ledelse. Ved sin store Dygtighed som Ingeniør og sin Interesse for Ingeniørarbejders arkitektoniske Udformning har han paa mange Maader præget disse Anlæg. Ved sin mangeaarige Virksomhed som Censor i Vejbygning ved Polyteknisk Læreanstalt viste han den største Interesse for sit Fag og sine Standsfæller. — Gift 1880 Emilie Cecilie Elise Dorthea Hansen.

M. C. H.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og „Personalh. Saml.“ I 1900—07, S. 272; C. J. Carlsens „Banegaardsforholdene i Kbh.“ 1911.

Ernst, Johan Conrad ($\frac{16}{6}$ 1666— $\frac{23}{6}$ 1750). Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Købmand Johan Adolf E. og Helene Sofie Mercker. Udgaet fra et rigt Hus har han faaet en udstrakt Uddannelse, om hvis Enkeltheder dog nu intet vides; 1696 sendtes han som kgl. Bygmester til Sverige for at hente Tessins Model til et kgl. Slot, 1703 blev han Assessor i Hofretten og 1716 efter von Platens Død Generalbygmester. Som Embedsmand har han forestaaet talrige Restaureringer og Ombygninger (Frederiksberg 1708—09, Operahuset (den gl. Rigsdag), ligeledes som Stadsarkitekt (Børnehuset); han ledede 1719—24 Opførelsen af

Fredensborg, men hans mest kendte Bygning er Kancellibygningen i Kbh. bygget 1716—21. 1735 tog han sin Afsked og trak sig tilbage til sin Ejendom Aunsøgaard ved Kalundborg, hvor han døde. — Gift 1) 1703 Magdalene Foss, d. 1718. 2) 1719 Margrethe Elisabeth Weinemann, Borgmester Anders Jacobsen Lindbergs Enke.

O. A.

Litt.: Slægt i „Personalh. Tidsskr.“ III 2 1893; „Tidsskr. f. Kunstindustri“ 1886; Hofman: „Fundationer“ VIII 1762; Meier: „Fredensborg“ 1880 og „Frederiksberg“ 1896.

Ernst, Louis Jacob Marius (f. $\frac{10}{8}$ 1863), Officer, Tekniker. F. i Kbh. Forældre: Generalløjtnant Jacob Frederik Marius E. og Louise v. Abercron.

Blev 1883 Sekondløjtnant i Artilleriet, s. A. Premierløjtnant, 1892 Kaptajn, 1909 Oberstløjtnant og 1917 Oberst; han var 1913—18 Stabschef hos Generalinspektøren for Artilleriet og blev 1918 Chef for 1. Artilleriregiment. 1889—1908 var han Lærer i Fysik og Elektroteknik i Officersskolen, og hans tekniske Interesser og Evner har ogsaa fundet Virkefelt uden for Militærvæsenet. Han var Medlem af Lynaflederkommissionen 1900—01 og har virket for Udbredelsen af Netlynafledersystemet; han har været Medlem af Bestyrelsen for „Elektroteknisk Forening“ og Formand for denne 1912—16; endvidere er han Medlem af Elektricitetskommissionen og af Bestyrelsen for „Den tekniske Forening“. E. har udgivet flere fysiske og elektrotekniske Lærebøger og et lille Skrift om Lyn og Lynafledere (1905). — Gift 1889 Ebba Marie Henriette Lindberg.

H. H.

Litt.: Slægt se C. F. S. E.: „Elektroteknikeren“ $\frac{22}{3}$ 1916.

Ernst, Niels Peter (f. $\frac{11}{3}$ 1868), Læge. F. paa Rolykkegaard ved Nakskov. Forældre: Proprietær Jørgen E. og Maria Maag. Blev Student 1886,

Cand. med. 1894, Reservelæge ved Amtssygehuset i Næstved 1894—96, Kandidat ved Kommunehospitalet 1897—99, Assistent ved sammes otologiske Afdeling 1899, Kandidat og klinisk Assistent ved Fødselstiftelsen 1899—1901, Reservekirurg ved St. Josefs Hospital 1901—05. Talrige Udenlandsrejser. Overlæge ved St. Elisabeths Hospital fra 1905. Kirurg ved Finsens Lysinstitut 1908. E. indtager ved sin

mandige, rolige Bestemthed og store kliniske og tekniske Dygtighed en fremskudt Plads blandt vore Kirurger. I de sidste Aar har han særlig givet sig af med Knogletuberkulosen og paa Finsens Institut anstillet lovende Forsøg med Kulbuelysbade derimod. Han har Æren af at have udkastet og virkeliggjort Tanken om en Kræftkomité for Danmark og som dens Sekretær og ved populært Oplysningsarbejde agiteret for en energisk Kamp mod Kræften. — Gift 1906 Margrethe Dalberg.

O. P.

Litt.: Slægt i Elvius: „En slesvigsk Slægt“ 1911.

Erslev Anna (^{15/11} 1862—^{18/3} 1919), Forfatterinde. F. i Aarhus. Forældre: Geografen Edv. E. (s. d.) og Hustru. Fra Ungdommen mangesidigt interesseret udfoldede Frk. E. et virksomt Forfatterskab, der oprindelig gik i skønlitterær Retning („Hvorfor“ 1888, „Stille Kamp“ s. A., „Gamle Historier“ 1895, „Skitfende Emner“ 1899), men senere samlede sig om Børnelitteratur og Oplysningsbøger.

1890 skrev hun som Indledning til Folkedramaet „Kong Valdemar“ en interessant Afhandling om danske historiske Skuespil. 1914—18 udgav hun de populære Værker „Tonekunstens Mestre“, „Billedkunstens Mestre“ og „Dansk Tonekunst“. For Børn har hun skrevet en lang Række Bøger, bl. a. „Illustreret Legebog“ (1897—98; siden flere Oplag), „Komediebogen“ 1915 (med E. Bech), Bearbejdelser, Oversættelser osv. Journalistik dyrkede hun bl. a. som Redaktør af „Hjemme og Ude“ (sammen med Chr. Erichsen, 1908—10), af Børnenes Feuilleton i „København“, „Børnebladet“ (fra 1906, med Chr. Erichsen) osv. Alt i alt et ikke netop fremragende, men flittigt og sympatisk Forfatterskab. D. i Kbh. — Ugift.

P. E.

Litt.: Slægt i „Jacob E. Et Mindeskrift“ 1904; Nekrologer i „Berl. Tid“, „København“ og „Politiken“ ^{19/3} 1919.

Erslev, Edvard (^{13/12} 1824—^{1/1} 1892), Geograf. F. i Jægersborg. Forældre: Skolelærer, Organist Poul E. og Anna Wesberg. Blev Student 1844 og tog 1850 Magisterkonferens i Zoologi. Blandt de daværende fremragende Universitetslærere i Naturvidenskaberne var det især J. F. Schouw, som kom til at øve Indflydelse paa ham. 1850 blev E. ansat som Adjunkt i

Roskilde, 1856 forflyttedes han til Aarhus, hvor han 1869 blev Overlærer; men s. A. tog han Orlov paa 2 Aar for at syle med litterære Arbejder, og 1871 tog han sin Afsked. Han havde efterhaanden helt helliget sig Geografien, og med det ved J. F. Schouw vakte Grundsyn paa Naturen og dens Forhold til Mennesket og dets Kultur følte han snart, i hvilken Grad Geograffen var vanrøgtet i Skolen, idet dette Fag da var forsumpet i Navne og Talrækker, uden synderlig Nytte for Livet og i Skolen til Pine og Plage for Ungdommen. E. vilde have de gamle Ramser ombyttede med nyttige Oplysninger, der kunde fremme Ungdommens Aandsudvikling, skærpe dens Blik og styrke dens Fædrelandskærlighed. Allerede 1852 udgav han „Den danske Stats Geografi“, en Lærebog, hvis System er det samme, som han senere fulgte i sine andre Lærebøger. Som Forarbejder til disse kan betragtes de to større Værker „Den danske Stat“ (1855—57) og „Jordkloden og Mennesket“ (1859—60), foruden en Mængde Afhandlinger i Tidsskrifter. Endnu tøvede han dog hele 5 Aar, før han fandt sit Lærebogsapparat modent til Udgivelse (1865). Hans Reform mødte megen Modstand, og der opstod en heftig litterær Kamp. Men alligevel vandt E.s Lærebøger Indgang (5 forskellige Udgaver, foruden Atlasser), og i Norge, Sverige og Finland kom der særlige Udgaver. 1875 deltog E. i den internationale geografiske Kongres i Paris, og dette bragte den Plan til Modning, som han allerede før havde næret: at faa stiftet et Samfund til gennem almenfattelige Foredrag at sprede Sansen for Geografien ud i videre Kredse. ^{18/11} 1876 stiftedes da paa hans Initiativ „Geografisk Selskab“, til hvis Sekretærpost E. var selvskreven; han beklædte den indtil 1885. 1886 udgav han „Jylland, Studier og Skildringer til Danmarks Geografi“, med mange nye Oplysninger, bl. a. om Danmarks Kartografihistorie. D. i Charlottenlund. — Gift 1853 Else Katrine Hertz, d. 1885. J. K.

Litt.: Slægt se Anna E.; E. Løffler: „Min Selvbiografi“ 1911; E. Bodenhoff: „Lyse Minder“ 1915, S. 89 ff.; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ^{17/11} 1892 (af A. Peddersen) og i „Geogr. Tidsskr.“ XI s. A. (af Vald. Schmidt).

Erslev, Emil (^{20/3} 1817—^{20/3} 1882), Musikhandler. F. i Jægersborg. Forældre: Skolelærer, Organist Poul E. og Anna Wesberg. Modtog allerede i Hjemmet en solid Musikuddannelse og stærke musikalske Impulser, der satte Spor ogsaa, efter at han 1836 var blevet Student fra Frederiksborg og Regensianer, i hvilken Egenskab han 1839 var en af Studentersangforeningens Stiftere. Han virkede derefter som Klaver- og Sanglærer ved københavnske Skoler og tog levende Del i Byens Musikliv. En udviklet Forretningsdygtighed førte ham

imidlertid snart ind i en praktisk, om end beslægtet Virksomhed, idet han 1846 indtraadte i J. O. E. Horneman og C. W. de Mezas Musikhandel, som han drev i Forening med Horneman til 1859 og derefter alene, indtil en Øjensvaghed 1869 foranledigede ham til at afhænde Forretningen til S. A. E. Hagen. For det af Firmet udgivne populære

Musikblad „Musikalsk Museum“ var han fra 1846 Medredaktør og fra 1859 til sin Udtræden Eneudgiver. Af stor Betydning var hans Tilknytning til Musikforeningen, i hvis Kor han tidlig træffes som Bas, og i hvis Administration han indtraadte 1849 og lige til sin Død gjorde et samvittighedsfuldt og paaskønnet Arbejde som Forretningsfører. Fra hans tidligste Virksomhed skriver sig nogle i Forening med Broderen Chr. E. udgivne Samlinger af Sange til Skolebrug, men navnlig var hans Navn knyttet til en fortrinlig tilrettelagt Klaver-skole, han udgav 1847, og som senere er udkommet i en Mængde Oplag. Endelig skrev han Musikartiklerne i 2. Udg. af Forlagsbureauets Nordiske Konversationsleksikon. D. i Kbh. — Gift 1850 Maria Juliana Frederica Stæger, f. Brieghel, d. 1891. G. S.

Litt.: Slægt se Anna E.; A. Hammerich: „Musikforeningens Historie“ 1886; Axel Sørensen: „Studenter-Sangforeningen 1839—89“ 1889; Nekrolog i „Nutiden“ VI 1882.

Erslev, Kristian Sofus August (f. ²⁸/₁₂ 1852), Historiker. F. i Kbh. Forældre: Forlagsboghandler Jacob E. og Jacobine Marie Barner, f. Castenskjold. Brodersøn af Edv. og Emil E. (s. d.).

Blev Student 1870 og tog Magisterkonferens i Historie 1876, studerede i Udlandet, bl. a. i Berlin 1878—79 og blev 1879 Dr. phil ved en Afhandling om „Konge og Lensmand i det 16. Aarh.“, hvortil

Stoffet særskilt udgaves 1879—85 i „Danmarks Len og Lensmænd 1513—96“, siden fortsat med „Danmark-Norges Len og Lensmænd 1596—1660“ (1885). Disputatsen fastslog straks Hovedtrækkene i E.s historiske Begavelse, det præcise Kildekendskab, den nøjterne Kritik og den metodiske Fastholden af frugtbare Synspunkter, og indledede et Forfatterskab, der har givet en sjælden Fyldte af nye Resultater og som fra E.s Udnævnelse til Prof. 1883 er gaaet Haand i Haand med en Reform af den hi-

storiske Universitetsundervisning. Indenfor Middelalderens Historie har E. udgivet „Dronning Margrete“ (1882), „Valdemarernes Storhedstid“ (1898) og „Erik af Pommern“ (1901) og har i større og mindre Afhandlinger bl. a. behandlet Biskop Vilhelm (1892), Valdemarssønnernes Tid (1890, 1899), Erik Mændved (1894), Christoffer II og Valdemar Atterdag (1881, 1896, 1897). Han har ved sine Forelæsninger inspireret Anna Hudes „Danehoffet“ (1893) og fortsat den i en Afhandling om de bedste Mænd og Rigsraadet (1904). For senere Tiders Vedkommende kan nævnes hans Studier over Arvehyldingen 1721 (1901) og „Augustenborgernes Arvekrav“ (1915) samt „Niels Kjeldsen“ (1903). Ved Siden af dette Forfatterskab har E. i høj Grad lagt Vægt paa Tilvejebringelsen af mønstergyldige Kildeudgaver og har her udrettet overmaade meget; han har selv udgivet bl. a. „Frederik I.s danske Registranter“ (med Møllerup 1879), „Danske Kancelliregistranter 1535—50“ (med samme 1881—82), „Aktstykker til Rigsraadets og Stændermødernes Historie“ (1883—90), „Repertorium Diplomatum Mediævæle“ (med A. Hude og W. Christensen 1894—1912) og „Testamenter fra Danmarks Middelalder“ (1901) og har præget talrige andre lignende Arbejder. Som Universitetslærer har han udsendt Oversigterne over Middelalderens og det 16. Aarh.s Historie (1891—95 og 1910), ligesom en Række Arbejder over historisk Metode knytter sig til denne Side af hans Virksomhed. Populær Historieskrivning har ikke fristet E. stærkt, men hans II. Bd. af „Danmarks Riges Historie“ (1898—1905) er en forbavsende klar og fyldig Udnyttelse af et magert Stof. E.s udpræget organisatoriske og administrative Evner er taget i Brug ved Universitetsreformen 1902 og af Carlsbergfonden (Formand 1913). Som radikal Venstremænd søgte E. Valg til Folketinget i Kbh.s 4. Kreds 1906. 1915 opgav han Professoratet og blev Rigsarkivar. Som Elev af udenlandsk, især tysk Videnskab har E. bragt nyt Liv og ny Metode ind i dansk Historieforskning. Ganske uanset sine egne Resultaters Levedygtighed har han lagt et solidt Grundlag for Decenniers Arbejde og ved sin rationelle Personlighed sikkert virket ud i videre Kredse. Uden Del i andre Forskeres nationale eller filosofiske Forudsætninger staar han indenfor sin fuldt bevidste Begrænsning stærkt og fornemt paa et køligt Sandhedskrav, og Betydningen heraf kan ikke overvurderes. I de store nationale Historieskrivers Række har han hverken søgt eller fundet Plads. — Gift 1) 1880 Louise Augusta E., Ægteskabet opløst. 2) 1910 Anna Sofie Hude (s. d.). P. E.

Litt.: Slægt se Anna E.; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1880; P. Munch i „Det ny

Aarh." 1908; J. P. Jacobsen i „Tilskueren“ s. A.; M. Mackeprang i „Politiken“ $\frac{1}{3}$ s. A.; E. Arup i „Hist. Tidsskr.“ VIII, 6 1917; H. V. Clausen i „Politiken“ $\frac{2}{12}$ 1916; „Ill. Tid.“ $\frac{24}{11}$ 1901 og $\frac{8}{3}$ 1908; Rubin: „Nogle Erindringer“ 1915; Fl. Dahl i „Studium“ II s. A.

Erslev, Thomas Hansen ($\frac{10}{11}$ 1803— $\frac{17}{3}$ 1870), Litterær- og Personalhistoriker. F. i Randers. Forældre: Købmand Niels Christensen E. og Christiane Charlotte Boje. Alle-

rede som Skoledreng gav han sig af med litterært Samlerarbejde og fortsatte dermed efter 1821 at være blevet Student, men forlod 1824, samtidig med sit Giltermaal, Hovedstaden og overtog uden egentlig Interesse for,

endsige Forstand paa Landvæsen en Gaard i Jylland, som han havde købt for Arven efter Forældrene; 1836 vendte han tilbage til Kbh. som en fattig Mand og søgte atter sit Udkomme ved boglig Syssel. 1840 overdrog Forlagsforeningen gennem J. Deichmann ham at levere en Fortsættelse af Nyerups Litteraturreksikon, og denne Op-gave, der fra Ungdommens Dage havde staaet for ham som det største og attraa-værdigste, han kunde naa, viede han nu alle sine Kræfter. Den oprindelige, af Forlæggeren lagte, snævre og saglig utilfredsstillende Plan lykkedes det ham ved Ven-ners Hjælp efterhaanden at frigøre sig for, saa at han uhindret kunde følge sit Hjer-tes Tilskyndelse og i Værket nedlægge den uforlignelige Fylde af litterære, personal-historiske og genealogiske Oplysninger, der indsamlede med en aldrig svigtende Agt-paagivenhed og Nøjagtighed gør hans „Al-mindeligt Forfatterleksikon for Kongeriget Danmark med Bilande“ til et enestaaende Værk i vor Litteratur og stiller det i aller-forreste Række blandt tilsvarende Arbej-der i Udlandets. Hovedværket, omfattende Tidrummet 1814—40, udkom i 3 Bd. 1843—53 og efterfulgtes 1858—68 af et Supple-ment i 3 lige saa store Bd., der fører Ar-tiklerne for hver enkelt Forfatters Ved-kommende ned til Tidspunktet for paagæl-dende Hæftes Fremkomst; ved sin Død efterlod han sig Materiale til en Fortsæt-telse indtil 1870, og dette findes nu paa det Kgl. Bibliotek sammen med et af J. E. Dittmann og A. P. Møller udarbejdet, haandskrevet Register over de i de 6 Bind optagne utallige Personer. 1847 var E. blevet Kopist i danske Kancellis Arkiv og 1849 Bestyrer af Kultusministeriets Ar-kiv, hvilken Stilling han beholdt til sin Død. I personlig Fremtræden var E. en stillfærdig, undselig og kejtet Mand, over-for Livets forskellige praktiske Forhold ubehjælpssom som et Barn, men indenfor

den boglige Verden, han som faa beherskede, det redebønest Menneske til uegen-nyttigt at give enhver, som kom, Oplysnin-ger. D. i Kbh. — Gift 1824 Sara Gylding, d. 1864.

C. S. P.

Litt.: Tauber: „Blogr. Notitser om Disciple fra Aalborg Katedralskole“ i 1840; Svend Dahls „Aarboeg for Bøgenner“ i 1917, S. 127—29; Nekrolog af Fr. Bartod i „Ill. Tid.“ $\frac{24}{4}$ 1870.

Erstad-Jørgensen, Erik (f. $\frac{17}{11}$ 1871), Havearkitekt. F. i Kbh. Forældre: Rigsarkivar A. D. J. (s. d.) og Hustru, Tilbragte

sin Læretid paa Fuglsang og ved Rosenborg Gartnerlæreanstalt og tog 1894 Havebrugs-eksamen fra Landbo-højskolen. Derpaa ud-dannede han sig til Havearkitekt, dels hos Landskabsgartner Glæ-sel, dels paa Kunst-akademiet, dels paa Rejser i Udlandet og nedsatte sig 1898 som Havearkitekt paa Frbg. Ved sin grundige Uddannelse, ved sin store Flid og ved sine rige Evner har E.-J. formaaet at udføre en Række betyde-lige Arbejder saavel her i Landet som i Nabolandene og har skabt sig et særdeles anset Navn. Blandt hans vigtigste Arbejder kan nævnes: Ordningen af Terrænet paa Landsudstillingen i Aarhus 1907 og Arran-gementet af den 4. nordiske Havebrugsud-stilling i Kbh. 1912. Endvidere kommunale Anlæg i flere Byer som Aalborg, Randers, Roskilde, Odense, Kbh. og Malmø, Istand-sættelse af Kristianshavns og Fredericias Volde, saavel som Anlæggelse af Kirke-gaarde og Idrætspladser. Han har udgivet „Villahaven“ (1900), virker som Sekretær i det Kgl. danske Haveselskab og har til dette Selskabs „Meddelelser“ samt til „Gartner Tidende“, „Architekten“ og Dags-pressen leveret flere Artikler. — Gift 1902 Astrid Gudrun Rafn.

A. L.

Litt.: „Aftenposten“ $\frac{24}{7}$ 1907; „Berl. Tid.“ $\frac{16}{19}$ 1914; „Politiken“ $\frac{14}{9}$ s. A.; „Verden og vi“ $\frac{7}{12}$ 1917.

Esbén-Petersen, Peter (f. $\frac{18}{12}$ 1869), Entomolog. F. i Serup ved Silkeborg. For-

ældre: Husmand Hans Peder P. og Maren Esbensdatter. Tog 1891 Lærereksamen og blev, efter en Tid at have været Huslærer paa Falster og Landsby-lærer i Egnen nord for Silkeborg ansat som Kommune-lærer og Vice-skoleinspektør i Silke-borg, hvor han ved sin Dygtighed og sin Interesse for alle sociale Spørgsmaal — ogsaa Afholdssagen — des-

uden har faaet Sæde i Kommunalraadet. Allerede fra sin Barndom var han ivrig Samler af forskellige naturhistoriske Genstande; senere blev han udelukkende Entomolog og har navnlig gjort sig kendt ved sine Studier over Orthoptererne og Neuroptererne; 1909 og 1910 har han saaledes i „Danmarks Fauna“ givet en god systematisk Bearbejdelse af de danske Former inden for disse Insektgrupper, ligesom han, fra Tid til anden, i forskellige Tidsskrifter har beskrevet endel, herhen hørende, saavel danske som udenlandske, nye Arter. Endelig bør omtales det Arbejde, som han, til Dels i Forbindelse med andre, har udført med Hensyn til Udforskningen af Insektlivet i de danske Aaløb, navnlig i Jylland, en Undersøgelse, der f. Eks. med Hensyn til de fangnetsspindende Vaarfluers Biologi allerede har givet særdeles smukke Resultater. — Gift 1896 Maren Oline Andersen.

R. H. S.

Litt.: „Flora og Fauna“ 1910; „Lærerne og Samfundet“ II 1913.

Esbjerg, Niels Kristian Nielsen (f. 21/2 1881), Forsøgsleder. F. i Veldbæk ved Esbjerg. Forældre: Gaardejer Niels Peder Nielsen E. og Johanne Marie Sørensen. Var beskæftiget ved praktisk Land- og Havebrug paa sin Hjemegn samt i England, før han gennemgik Kursus paa Ladelund Landbrugsskole 1900—01 og Askov Højskole 1904—05. Han studerede derefter paa Landbohøjskolen, tog Landbrugseksamen 1907 og n. A. et supplerende Kursus i Haveøkonomi. 1908—15 var han Konsulent og Leder af Havebrugsforsøgene i Ribe Amts vestre Landboforening samt Bestyrer af Forsøgs- haven ved Esbjerg. 1/4 1915 blev han Forsøgsleder ved Statens Havebrugsforsøg og Bestyrer af Havebrugsstationen ved Blangsted i Nærheden af Odense; han er tillige Sekretær og Forsøgsleder for Udvalget til Indberetning af Forsøg og Undersøgelse vedrørende Hegns- og Læplantningen. E., der bl. a. har foretaget Studierejser i Nord-

Amerika og England, har med sejr Energi og Dygtighed virket for at sætte de danske Havebrugsforsøg og Lævirkningsundersøgelser i System, saa der kan arbejdes efter rationelle videnskabelige Principper. I Beretningen om Lævirkningsundersøgelser (1913—15) og i forskellige Beretninger om Statens Havebrugsforsøg samt om Forsøgene i Ribe Amts vestre Landboforeninger har han offentliggjort Resultaterne af sin Virksomhed. — Gift 1910 Ellen Kirstine Bonløkke Nikolajsen.

A. C.

Litt.: „Ribe Amtstid.“ 11/1 1912.

Esche, Thora Vilhelmine (f. 27/5 1850), Filantrop. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Carl Vilhelm Moritz E. og Thora Nicoline Thorsen. Følte sig allerede i 16-Aarsalderen kaldet til at arbejde for faldne Kvinder, kom i Forbindelse med Pastor Frimodt og studerede norske og hollandske Redningshjem.

1876 blev hun Medlem af Indre Missions Bestyrelse i Kbh. og stiftede 1877 Magdalenehjemmet til Redning af forvildede og faldne Kvinder samt ledede det til 1915. 1881 begyndte hun filantropisk-missionerende Virksomhed paa Hospitalerne, 1891 og 1906 stiftedes nye Hjem i Kbh., 1901 overtoges „Bethania“ ved Aarhus, og 1908 grundedes Optagelseshjemmet „Skovly“ ved Vedbæk. Gennem et mægtigt Arbejde for og paa disse Stiftelser har E. faaet enestaaende Betydning for kristelig-filantropisk Virksomhed i Danmark. Hun ledes af stærk personlig Kristentro og har altid først og fremmest villet være en virkelig Moder for de ulykkelige, der er betroet hendes Varetægt. Ogsaa i Litteraturen har hun virket for sin Sag; 1908 udgav hun saaledes Pjecen „Rejs dig, mit Folk!“ — Ugift.

P. E.

Litt.: P. E. Biome: „Magdalenehjemmet i 25 Aar“ 1902; „Politiken“ 10—20/2 1908; „Hovedstaden“ 17/10 1917; „Kristeligt Dagblad“ 17/11 s. A.; A. K. Schiøler i „Kvinden og Samfundet“ s. A.; Joh. Steenstrup: „Den danske Kvinde“ II 1917.

Eschricht, Daniel Frederik (18/3 1798—22/2 1863), Anatom, Fysiolog. F. i Kbh. Forældre: Varemægler Johan Gottfried E. og Maren Kjellerup. Blev Student 1817 og bestemte sig derpaa, efter nogen Tids Usikkerhed, for det medicinske Studium, som han 1822 afsluttede med Embedseksamen. S. A. ansattes han som Landfysikus paa Bornholm, i Neksø, hvor han imid-

lertid, til Trods for sin store Evne til at omgaa Folk, ikke kunde finde sig helt til Rette; den praktiske Lægegerning øvede nu engang mindre Tiltrækning paa ham end Videnskaben. Allerede fra sine første Studenterdage havde han ivrig samlet paa zoologiske Genstande; i Neksø fik han yderligere ved et rent Tilfælde — en Stranding — Lejlighed til meget billigt at erhverve en, egentlig til Petrograd bestemt, zoologisk Bogsamling, der dels blev Grundlaget for hans senere saa berømte Bibliotek, dels ved yderligere Salg indbragte ham saa meget, at han kunde faa Raad til 1824 at begive sig paa en Studierejse til Paris, hvor han studerede Fysiologi hos Magendie, og til London, hvor navnlig det Hunter'ske Museum vakte hans Interesse. Kort efter sin Hjemkomst disputerede han (1825), søgte s. A. Afsked fra sit Embede og tilbragte derpaa med Stipendium de følgende 3 Aar udenlands, idet han studerede hos Datidens Berømheder, Tiedemann i Heidelberg, Cuvier i Paris og Meckel i Halle. 1829 udnævntes han til Lektor, 1830 til Professor i Fysiologi ved Universitetet og ansattes desuden som Underakkuchør ved Fødselsstiftelsen. Som Lærer for de unge Medicinere foretog E. Fysiologien i Tidens Aand med Hovedvægten lagt paa den sammenlignende Anatomi og benyttede hertil sine i Aarenes Løb ved Køb og Bytte mægtig forøgede private Samlinger. Disse købtes 1841 af Universitetet og dannede en Tid lang det zootomisk-fysiologiske Museum, der opbevaredes i Kælderen under Universitetets Festsal. Efter E.s Død, da Fysiologien havde skilt sig mere fra Anatomien, opløstes dette Museum, idet største Delen, navnlig Skeletterne, indgik som en meget værdifuld Bestanddel i Zoologisk Museum; Resten synes derimod ved Vanrøgt nu væsentlig at være gaet tabt. E.s Universitetsforelæsninger — „Haandbog i Fysiologien“ (1834—41) — udmærker sig mindre ved videnskabelig Klarhed end ved deres gode, man kunde næsten sige populære Fremstilling; dette hænger nøje sammen med E.s sjældne Evner til og Iver for netop i videre Kredse at vække Interesse for naturhistoriske Emner. Flere Gange holdt han saaledes paa Universitetet stærkt besøgte Rækker af populære Forelæsninger, ligesom det ogsaa navnlig var paa hans Initiativ, at Naturhistorisk Forening 1833 blev stiftet. Blandt hans videnskabelige Arbejder vakte fremfor alt hans anatomiske Undersøgelser over Hvalerne Opmærksomhed; med utrættelig Energi tilvejebragte han gennem Aarene vistnok Datidens righoldigste Materiale, saavel af Skeletter som af Fostre og andre Dele i Spiritus, og gjorde, i en lang Række smukt illustrerede Afhandlinger i Videnskabernes Selskabs Skrifter, Rede for

mange før kun lidet kendte Forhold. Fremdeles har han udgivet adskillige anatomiske Monogramer, f. Eks. over Karsystemet eller over mindre kendte Dyreformer — samt endelig flere betydningsfulde Bidrag til Kendskabet om Indvoldormene — navnlig Bændelormene —, hvis paastaede Oprindelse ved Selvdannelse han altid havde bekæmpet. E. var saaledes en Mand med meget vidtspændende Interesser, ja, af hans populære Afhandlinger fremgaar det yderligere, at ogsaa Emner, der ligger Psykologien nær, ikke var ham fremmede; desuden skal han have haft Sans baade for Musik og Kunst. D. i Kbh. — Gift 1831 Marianne Lucie Charlotte Petit, d. 1879.

R. H. S.

Litt.: A. Clausade: „Voyage à Stockholm“ 1845; Gosch: „Danm. zool. Litt.“ II—III 1875—78; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 4/3 1863, „Ill. Tid.“ 3/3 s. A., „Hospitaltid.“ VII 1 s. A. og „Bibl. f. Læger“ V 6 s. A.; Brev i „Breve til og fra Inge-mann“ 1879.

Eskesen, Eckardt Viarda (f. $\frac{30}{8}$ 1868), Fabrikant. F. i Nørhebo ved Varde. Forældre: Skibsfører, Gaardejer Bennet Knudsen E. og Kristine Karoline Kristensen Baun. Blev Vogterdreng, kom 14 Aar gl. til Varde, hjalp til i et Bageri og blev derefter Kontorlærling i Ph. W. Heymans Filial. Han var siden ansat i Aarhus, Aalborg og Kbh. og rejste 1891 til Amerika, hvor han fik Ansættelse ved forskellige Terrakottafabrikker. 1893 blev han Bogholder ved sin Svoger Karl Mathiasens (s. d.) Fabrik The New Jersey Terra Cotta Co., Perth Amboy; han viste stor Forretningsdygtighed og avancerede hurtigt, indtil han fik hele den forretningsmæssige Ledelse af denne Østens største Terrakottafabrik. Indenfor de Danske i Amerika indtager han en anset og ledende Stilling. 1904 udgav han Digtsamlingen „Mod Lyset“. — Gift 1895 Mathilda Mathiasen, d. 1897. P. E.

Litt.: K. Michaëlis og Jost Dahlerup: „Danske Foregangsmænd i Amerika“ 1911.

Eskesen, Morten ($\frac{5}{1}$ 1826— $\frac{8}{2}$ 1913), Frikolelærer, Forfatter. F. i Ulbæk, Lyne Sogn ved Ringkøbing Fjord. Forældre: Gaardejer Eske Mortensen og Margrete Pedersdatter. En Tid var E. Lærer om Vinteren, Landmand om Sommeren, tog 1848 Eksamen fra Snedsted Seminarium, hvis Forstander L. C. Müller paavirkede ham dybt. Senere kom han i personlig Forbindelse med Kold og Grundtvig. I nogle Aar var han Lærer i Vardecggen, 1851—53 i Bevtoft, hvor han blev Ven med Hans

Krøger og fik varm Interesse for den sønderjyske Sag, 1853—54 var han Forstander for Højskolen i Uth ved Horsens og 1856—58 Lærer ved Grundtvigs Højskole paa Marielyst. Men sin egentlige Gerning fik han som Friskolelærer, 1858—64 i Rudme, 1864—84 i Odense. Han udgav en meget benyttet Sangbog, var en Tid Redaktør af et Friskoleblad,

„Fylla“, og udsendte senere en Række Bøger, hvoraf „Hans Krügers Saga“ er den betydeligste. I mange Aar lige til sin Død rejste han fra Sted til Sted i Sønderjylland, drog fra Højskole til Højskole, sang Folkeviser og talte, bragte Bud om det bedste, han havde oplevet i grundtvigske Kredse; al hans Færd var præget af hans barnlige, fromme Sind, af hans Sans for Poesi, Historie og Tonekunst, og han blev for mange yngre et levende Minde om de store Opvækkelsestider. D. i Aarhus. — Gift 1) 1860 Karen Marie Nielsen, d. 1865. 2) 1865 Anna Katrine Poulsen, d: 1905.

F. N.

Litt.: Slægt i M. E.: „En Bondeslægts Kirkebog“ 1887; Erindringer i „Minder og Udsigter“ 1881, „Samliv med Kold“ 1884, „For et halvt Hundrede Aar siden“ 1901, „Mit Samliv med Bj. Bjørnson“ 1902, „Bølgene ruller“ 1903, „Paa Rejse“ 1904, „Efterhøst“ 1906 og i „Højskolebl.“ 1911; „Højskolebl.“ 1905; „Ill. Tid.“ ²/₁ 1906; „Svendborg Amt“ 1912; „Lærerne og Samt.“ I 1913; „Baunen“ 1916; Nekrologer i „Kolding Folkebl.“ ⁸/₁₀ og ¹⁷/₂ 1913, „Fyns Tid.“ ⁸/₂ s. A., „Højskolebl.“ s. A., „Lyngby Elever“ s. A., „Fra Vællekilde Folkehøjskole“ XX s. A., af P. L. Müller i „Ugens Tilskuer“ II s. A. og af Skrumager i „Sprogforeningens Alm.“ 1914.

Esquil (ca. 1100—⁶/₉ 1182), Ærkebiskop. Fader: Stormanden Christiern Svendsøn. Blev 1134 Biskop i Roskilde og 1138 Ærkebiskop i Lund. Nedlagde 1177 Krumstaven og blev Munk. Som ihærdig Forkæmper for Kirkens Selvstændighed tog han ivrig Del i Datidens Stridigheder og oprettede flere Klostre. D. i Clairvaux i Frankrig. — Gift.

Th. B. B.

Litt.: „Det københavnske Selskabs Skr.“ I 1745; H. Olrik: „Konge og Præstestand“ II 1895 og „Absalon“ I—II 1908—09; „Lunds Domkapitels Gavebøger“ ved C. Weeke 1884—89, S. 225.

Esmann, Gustav Frederik (¹⁷/₆ 1860—⁴/₉ 1904), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: General Niels Chr. E. og Adelheid Weber. Fulgte med Faderen paa de skiftende Garnisonspladser, Viborg, Odense og blev Student 1877. Efter en kort Tid at have dyrket Jura gik han over til Journalistikken. Ved „Politiken“'s Stiftelse blev han fast Medarbejder og var med til at give Bladet dets københavnske Tone, det let blaserte og underfundig drillende. Senere skrev E. i andre Blade af forskellig Farve, bl. a. Teater-

anmeldelser i „Dagens Nyheder“. Mundtlig optraadte han 1904 med Held som Konferencier. Som Forfatter debuterede han med to Noveller: „Gammel Gæld“ (1885), der er efter Tidens Mode: sirlige, raffinerede af Stil, skeptiske og triste af Indhold. Den dulgte Følsomhed, men tilsat mere Ironi genfindes i de senere Skitser: „I København“ (1891) og den posthume Samling „Livet er —“ (1904). Som Skuespilforfatter gjorde E. adskillig mere Lykke, fordi han med sikkert Instinkt ramte Publikums Smag. 1886 kom to Enaktere: „I Stiftelsen“ og „Pebersvende“. Beregnet for det Kgl. Teaters Bourgeoisipublikum er „I Provinsen“ (1890, — Garnisonsbyen betragtet med en Københavners Øjne), „Den kære Familie“ (1892, er blevet en varig Succés), „Det gamle Hjem“, (1899) samt det efterladte „Fader og Søn“, der blev gjort færdig af Einar Christiansen og Poul Nielsen. For Privatteatrene har E. skrevet de mere alvorlige Skuespil, med folkeligt Milieu og Tilløb til en social Tendens, men ret grove i Effekterne: „Magdalene“ (1893), „Den store Maskerade“ (1895), „Vandrefalken“ (1898), „Alexander den Store“ (1900). — E. er en ret behændig Arrangør, hans Replik er vittig og elegant, hans Karakteristik lidt flad, men særdeles tydelig. Synspunktet i Skuespillene er typisk for Periodens Overfladekultur, en blaseret Leveklogskab, der spotter det naive og provinsielle, men selv kun af Storbyen har tilgænet sig det rent uvidelige. Som et Spejl for sin Tid blev han baade forkælet og forkættet, og kun som saadan har han nogen varig Værdi. Han blev skudt i Kbh. af en Elskerinde. — Gift 1890 Fanny Drewsen.

G. C.

Litt.: C. E. Jensen: „Vore Dages Digtere“ 1898; „Politiken“ ¹⁶/₂ 1909; Nekrologer af Herm. Bang i „København“ ⁵/₉ og ⁹/₉ 1904, S. Trier sst. ⁷/₉ s. A., H. Lind i „Ill. Tid.“ ¹¹/₉ s. A. og Chr. Gulmann i „Tilskueren“ 1905.

Esmarch, Johannes Marius (f. ¹⁹/₅ 1878), Jernbancingeniør. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Johannes E. og Anna Mathea Christensen. Blev Student 1896 og tog polyteknisk Eksamen for Bygningsingeniører 1903. Efter Aftjening af Værnepligt var han ansat ved Statsbaneanlæggene 1904—05, men gik derefter i A/S Vølunds Tjeneste som Leder af dette Firmas Opvarm-

nings- og Ventilationsanlæg. Han har i denne Stilling forestaaet Udførelsen af Anlæg af nævnte Art bl. a. paa Børsen, Statsbanernes Centralværksteder og en Række store Hospitaler. 1910 vendte han tilbage til Statsbanerne og har her virket som Ingeniørassistent 1912—16, som Baneingeniør af 2. Grad 1916—17, som Kontorchef i Generaldirektoratet 1917—19 og endelig fra 1/4 1919 som Baneingeniør af 1. Grad. I Statsbanernes Tjeneste har E. med stor Dygtighed forestaaet en Række betydelige Ingeniørarbejder, hvoraf de vigtigste er: Sporændringen paa Vejle-Give Banen, Udvikelsen af Stationerne mellem Kbh. og Roskilde og Forarbejderne til Dobbeltspooret mellem Fredericia og Daugaard. — Gift 1906 Ellen Langsted.

M. C. H.

Litt.: Slægt se Ernst Esmarch: „Einige Nachrichten über das Esche Geschlecht“ 1875; H. K. Eggers: „Die E.“ 1883 og P. Esmarch i „Schlesw.-Holst.-Lauenb. Kirchen- und Schulbl.“ 1886.

Espersen, Johan Christian Subcleff (12/2 1812—4/4 1859), Dialektforsker. F. i Rønne. Forældre: Snedker Jens E. og Anna Christine Subcleff. Blev Student 1830, filologisk Kandidat 1840, og n. A. Lærer ved Metropolitanskolen (1843 Adjunkt, 1846 Overlærer), hvorfra han 1857 flyttede for at blive Rektor i sin Fødeby. I sit „Dialekt-Lexikon“ (1841) havde Molbech ikke medtaget Bornholmsk, men i Fortalen udtalt Ønsket om, at nogen vilde behandle denne Dialekt. Dette Arbejde tog E. fat paa, 1853 var han saa vidt fremme, at Videnskabernes Selskab kunde bevile ham en Understøttelse til Udførelsen. Inden Forflyttelsen havde han udarbejdet sin Ordsamling, som — med senere tilskrevne Rettelser og Tilføjelser — efter hans Død blev overgivet til Videnskabernes Selskab. Paa ydre Foranledning blev Arbejdet 1875 igen fremdraget og i de følgende Aar trykt, men paa Grund af forskellige Omstændigheder først udgivet 1908 med Forord og Sproglære (af Vilh. Thomsen og L. Wimmer) og Tillæg (af V. Holm). E.s Arbejde, som er planlagt med Molbechs „Dialekt-Lexikon“ som Mønster, forbigaar med Villie det for Dialekten og Skriftsproget fælles Ordstof, men er for de særlige bornholmske Ords Vedkommende meget righoldigt, om end ikke udtømmende, og omhyggelig oplyst baade med Hensyn til Lyd, Bøjning og Betydning. At Forfatterens lidlige Død hindrede ham i at give det sidste Gennemsyn, har medført nogen Uensartethed; men som Helhed er det et særdeles fortjenstfuldt Arbejde. D. i Rønne. — Gift Laurette Vilhelmine Emilie v. Bøhr, d. 1866.

M. K.

Litt.: Selvbibliografi i Metropolitanskolens Progr. 1842; Progr. for Rønne højere Realskole 1858 og for Roskilde Katedralskole 1866; Dalberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1916; Forord til „Bornholmsk Ordbog“ 1908; „Bornholmske Saml.“

VII 1912; Nekrologer i „Tidsskr. f. Filologi og Pædagogik“ I 1860 (af C. Berg) og i „Fædrelandet“ 1859, Nr. 84.

Estrid (d. 9/5 10??), Kongedatter. Forældre: Kong Svend Tveskæg (s. d.) og Sigrild Storraade (s. d.). E., der ogsaa kaldes Margrethe, naaede trods en Legemssvaghed (Skævhed i Ryggen) en høj Alder; hun menes at have været en velbegavet Kvinde og viste sit kirkelige Sindelag ved store Gaver til Roskilde Domkirke hvor hun blev begravet. — Gift 1) Ulf Jarl (s. d.), d. 1026 el. 1027. 2) Hertug Robert af Normandiet, d. 1035.

Th. B. B.

Litt.: F. C. C. Hansen: „De ældste Kongegrave og Bispegrave i Roskilde Domkirke“ 1914; „Hist. Tidsskr.“ VIII 1 1907—08.

Estrup, Hector Frederik Janson (5/1 1794—29/12 1846), Historiker. F. i Randers. Forældre: Rektor Peder E. og Gedske Cathrine Jungersen. Blev Student 1810 og Cand. theol. 1815. Han var stærkt paavirket af sin senere Svoger L. Engelstoft (s. d.) og kastede sig med Iver over historiske Studier, fik Universitetets Guldmedaille 1814 og blev Dr. phil. 1817 ved en Afhandling om Hierarkiet i Danmark. Paa en Rejse til Tyskland, Schweiz, Frankrig og Italien 1817—20 gjorde han grundige Studier, bl. a. i Normandiets Historie og udgav efter sin Hjemkomst „Bemærkninger paa en Rejse i Normandiet 1819“ (1821) og „Bidrag til Kundskab om Frankrigs, Danmarks og Sveriges indbyrdes Forhold 1663—89“ (1823). 1822 blev han Lektor i Geografi, Historie og Statistik ved Sorø Akademi og udgav flere stærkt benyttede Skolebøger, der betød et afgjort Fremskridt. 1831 blev han Direktør for Akademiet, men var ikke ret heldig i denne Stilling og opgav den 1837 for at ofre sig for sin Ejendom Kongsdal, som han havde købt 1835. Han var en ideal Godsherre, interesserede sig levende for sine Bønders materielle og aandelige Vel og var i det hele en human og frisindet Aand, der paa flere Punkter saa videre end Tiden. Hans historiske Forfatterskab prægedes af hans Interesse for sociale Forhold, saaledes „Om Livsfæste i Danmark“ (1842) og „De danske Majorater“ (1845), i hvilken sidste han bekæmpede Len og Fideikommis'er som uretfærdige. Hans samlede Skrifter udkom 1851 i 3 Bd. Han var en klar og grundig, fin, lidt ængstelig Mand. D. paa Kongsdal. — Gift 1) 1822 Jacobine Scavenius, d. 1829. 2) 1833 Anna Christine Scavenius, d. 1882.

P. E.

Litt.: Slægt se Villh. Bang: „Tavle over J. B. S. E.s Forfædre“ 1885, Hauch-Fausboll: „Slægt-haandbogen“ og „Geneal. Tidsskr.“ Dec. 1913; L. og C. T. Engelstoft: „H. F. J. E.s Levnet“ i E.s samlede Skrifter I 1851; Joh. Steenstrup: „Historieskrivningen i Danmark i det 19. Aarh.“ 1889; „Soransk Tidsskr.“ VI 1912; Nekrologer i „Almuevennen“ 1847, „Fødrelandet“ s. A., Nr. 1 og „Berl. Tid.“ s. A., Nr. 5; Breve i „Af efterl. Breve til J. P. Mynster“ 1862 og „Udvalg af Breve til P. Hjort“ 1867 og 1869.

Estrup, Jacob Brønnum Scavenius (¹⁰/₄ 1825—²⁴/₁₂ 1913), Politiker. F. i Sorø. Forældre: Lektor Hector Fr. J. E. (s. d.) og

Jacobine Scavenius. Tog Forsteksamen 1844 og fik 1847 Bestalling som Landmaaler, men uddannedes iøvrigt som Landmand, overtog 1846 Faderens Gaard Kongsdal, som han ejede til 1907, ejede desuden 1848—51 Kirstineberg, 1855—58 en svensk Gaard og købte 1852

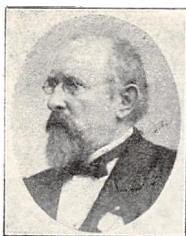
Skafogaard ved Ryom, som han drev til 1907. Fra Ungdommen svagelig maatte han i mange Aar foretage Rekreationsrejser til Syden og overvandt kun ved energisk Træning sin Disposition til Brystsyge. Streng Selvtugt i Forening med umættelig Virke-trang var overhovedet bestemmende for hans Udvikling; han blev en dygtig Landmand, Skovbruger og Hestekender og vendte Blikket ene mod Livets praktiske Side. Hans politiske Anskuelser var tidlig fuldfærdige; 1849 betegnede han den almindelige Valgret som „den største Daarskab i denne ellers paa Daarskaber saa rige Tid“, og han udtalte sig kort efter med Skepsis om Faderens Forsøg paa at høje Bondestanden. Som Medlem af Folketinget 1854—55 hørte han til Ørsteds Modstandere, men trak sig tilbage ved de nye Valg og kom først 1864 igen ind i Repræsentationen som Landstingsmand for 9. Kreds. Han var en af de saakaldte nationale Godejere, stod skeptisk overfor de Nationalliberale og forfægtede sin Ungdoms Kongstanke, et Landsting hvilende paa Hartkornet og en Sammenslutning af alle Jordejere. Han var specielt ivrig for det Forlig, der førte til den reviderede Grundlov 1866 og indtraadte 1865 som Indenrigsminister i Ministeriet Frijs. En lang Række Reformers blev Frugt af hans Arbejde, Vejlov, Jernbaneanlæg, Kommunallovene for Landet, Købstæderne og Kbh. og Anlægget af Esbjerg Havn. 1869 afgik han af Helbredshensyn og holdt sig de følgende Aar noget tilbage. Han var en bestemt Modstander af Venstres Krav om Folketingsparlamentarisme, og en Kamp med det fristede hans Førerevner. ¹¹/₆ 1875 dannede han et udpræget Landstingsministerium, hvor han selv overtog Finanserne, og den tyveaarige Strid begyndte. For E.

var utvivlsomt Hævdelsen af de kongelige Prærogativer og Landstingets Ligestilling det væsentlige, men han har sikkert haabet paa at skabe sig og sin gamle Hartkornspolitik et Flertal i Folketinget og derved begynde et virksomt Reformarbejde. Midlerne var dog ikke de rette, E. var ikke smidig nok, og hans fantasiløse Kabinetspolitik rejste efterhaanden Størsteparten af Folket imod ham, uden at det begejstrede Parti, han skabte omkring sin Person, fik nogen virkelig saglig Sammensvejsning. Striden paa Forsvarssagen 1875—76, Nederlaget 1876, Visnepolitikken, det knusende Valg 1884, Attentalet paa E. 1885 og de derpaa følgende Politiløve, de provisoriske Finanslove 1877 og fra 1885, endelig Kbh.s Befæstning er Momenter i den opslidende Strid. Forhandlingspolitikken efter 1890 var en Følge af begge Parters Træthed, men ikke egentlig efter E.s Hovede; Forliget 1894 tvang ham modvillig bort, men han anerkendte det ikke som nogen gyldig Afslutning paa Kampen og stod i Landstinget til 1898 i skjult eller aaben Opposition til de forhandlingsvillige Højreretninger. 1900 blev han kongevalgt Landstingsmand, støttede Sehested og indsaa ikke Nødvendigheden af Systemskiftet 1901. Hans sidste politiske Gerning var Standsningen af Grundlovsforslaget i Landstinget 1913. E. er en i mange Henseender stor og mærkelig Skikkelse. Født Fører og født Gentleman, en Mand, rigt rustet med klar Logik, Villie og Hjerte, men uden Gnist af Fantasi. I denne isnende Tørhed, der præger al hans Gerning, turde hans Hovedfejl som Politiker ligge. At han kun skulde have villet egen Personligheds Udfoldelse, er ganske sikkert forkert; han var det fødte Arbejds menneske, men han regnede i sin Politik som i sin Finansstyrelse og sit Privatliv med faa og snævre Faktorer, derfor maatte han blive ensom i en stor Kildespringslid. At han evnede saa længe og saa skæbnesvangert at stemme op mod Udviklingen, en Udvikling, der hvorthen den end bar, dog var Tidens Villie til Liv, det vidner om denne stortskaarne, halvt tragiske Personligheds sjældne Muligheder. D. paa Skafogaard. — Gift 1857 Baronesse Regitze Charlotte Conradine Arminie Holsten, d. 1896.

P. E.

Litt.: Slægt se H. F. J. E.; „Ill. Tid.“ ¹⁸/₂ 1866; Zodiacus i „Nær og Fjern“ ²⁷/₆ 1875; Top-søe: „Polit. Portræstudier“ 1878; Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; „Nutiden“ VIII 1884, Nr. 405; E. Staal: „Hr. E.“ 1887; „Ill. Tid.“ ²²/₇ 1888; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; C. Goos i „Ill. Tid.“ ¹⁰/₄ 1905; sst. ⁹/₇, 1911; C. A. Egidius i „Under Huset Glücksborg“ 1912; E. Henriksen: „Mændene fra Forfatningskampen“ I 1913; M. Rubin: „Nogle Erindringer“ 1915; Neergaard: „Under Junigrundloven“ II 1916; C. H. Rørdam: „Syvunde Dage“ 1916—18; Nekrologer i „Berl. Tid.“ „Nationaltid.“ og „Politiken“ ²⁴/₁₂ 1913, af E. Brandes i „Politiken“ ²⁵/₁₂ s. A. og af A. Thorsøe i „Ill. Tid.“ ⁴/₁ 1914.

Ethelberg, Lavrids Jørgensen (²⁹/₁₀ 1849 — ⁹/₁ 1907). Afholdingsagitor. F. i Nørre Kollemorten ved Tørring. Forældre: Gaard-ejer Jørgen Hansen og

Johanne Marie Larsdatter. Tog Skolelærer-eksamen i Lyngby 1873, ledede et Par Aar Faarup Højskole og blev derefter Lærer i Bygholm. 1880 grebes han af Afholdsbevægelsen og var siden en eager-gisk og begavet Agita-tor for den. 1882 op-gav han sit Embede og flyttede til Kbh., hvor han sammen med A. Holck stiftede „Ugens Nyheder“, som han var Medredak-tør af til 1883. Senere flyttede han til Jyl-land, redigerede 1889—92 „Odder Folke-blad“ og 1892—94 „Randers Venstreblad“, d. som Antikvarboghandler i Randers. — Gift 1875 Karen Rasmussen.

Litt.: M. Balle: „Mindeskriфт om L. J. E.“ 1908; „Lærerne og Samfundet“ I 1913; A. Schmidt: „Afholdsbevægelsens Verdenshist.“ IV 1914; Nekrolog i „Agitatøren“ ¹²/₁ 1907.

Etlar, Carit, se Brosbøll.

Euch, Johannes Josef von (f. ²¹/₁ 1834), katolsk Biskop. F. i Meppen, Hannover. Forældre: Købmand Theodor v. E. og An-toinette Drexler. Studerede i Münster og Mainz, blev 1857 Dia-kon i Paderborn og efter et Par Aars Virksom-hed som Huslærer præ-steviet 1860 i Osnabrück.

Han kom derefter til Danmark, hvor han først virkede som Vikar ved Ansgarkirken i Kbh. 1860—64, dernæst som Præst i Fredericia 1864—84 og endelig som Overhoved for den katolske Kirke i Dan-mark, fra 1884 som apostolsk Præfekt og fra 1892 som Biskop og apostolsk Vikar for Danmark og Island. I denne Stilling har han ledet et energisk og maalbevidst Arbejde for Katolicismens Udbredelse og set mange nye Kirker og Kapeller blive indviet og Hospitaller og Klostre rejse sig; af sine Trosfæller er han meget agtet og afholdt. — Ugift.

H. M.
Litt.: J. B. Metzler: „Biskop J. v. E.“ 1910; „Nord. Ugebl. f. kat. Kristne“ 1894, 1909, 1910, 1914, 1917; F. v. Jessen: „Ill. Tid.“ ²⁰/₈ 1894; Johs. Jørgensen sst. ²⁴/₁ 1904 og I „Det usyrede Brød“ 1918; „Verden og vi“ ³¹/₈ 1917; „Berl. Tid.“ ²⁰/₁ 1919.

Euphemia (d. ²⁹/₇ 1330), Dronning. For-ældre: Fyrst Bugislav af Pommern og Mar-grethe af Rygen. Besteg Tronen ved sin Mands Tronbestigelse 1319. Begravet i

Sorø. — Gift før 1307 Kong Christopher II (s. d.), d. 1332. *Th. B. B.*

Litt.: Carstens i „Det københavnske Selskabs Skrifter“ VII 1758.

Ewald, Carl (¹⁵/₁₀ 1856—²³/₂ 1908), For-fatter. F. ved Gram, Sønderjylland. For-ældre: Forfatter H. F. E. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1874, ag-tede at tage Forsteks-amen, men blev syg. Han underviste saa ved forskellige Skoler; var en Tid Bestyrer, til han fra 1882 gik over til journalistisk og litterær Virksomhed.

En Aarrække skrev han (bl. a. under Mærket „Hr. Hansen“) i „Po-litiken“. Et Udvalg af hans vittige og bid-ske Smaaartikler herfra er samlet i „Døgn-værk“ (1900). E.s skønlitterære Produktion er baade frodig og broget. De Fortællinger, han skrev mellem 1882 og 1892 (bl. a. „Regel eller Undtagelse“, „En Udvej“, „Fru Johanne“), hører til den fremskridtsvenlige Problemlitteratur, som Datiden yndede. Hos E. debatteres særlig Forholdet mellem Mand og Kvinde, men hverken særlig origi-nalt eller betydelig. 1895—96 kom de mere intime og stemningsfulde Fortællin-ger: „Den gamle Stue“ og „Cordts Søn“. De skildrer med personlig Baggrund For-holdet mellem den ældre og den yngre Slægt. Derefter tog E. Arven op efter sin Fader med historiske Romaner som „Mak-ra“ (1897), „Mogens Heinesøn“ (1904), „Den største i Landet“ (1905) og Serien „Dan-ske Dronninger uden Krone“ (1906—08). De er ret skabelonmæssig gjorte, men i Tidens Stil med stærkere Farver og vold-sommere, dristigere Liv end Faderens Ro-maner. Nok saa meget historisk Duft og Stil er der i den Boccaccio'ske Rammefor-tælling „Sulamiths Have“ (1898). Ved Siden af de nævnte Retninger har E. ogsaa dyr-ket en, der var præget af hans pædagogi-ske Interesser. Han har udgivet Skolebøger, oversat Grimms Eventyr og i moderne Aand genfortalt danske Folkeeventyr. Navn-lig bør dog hans originale Eventyr frem-hæves. De kom fra 1882, 20 Hæfter i alt. Skæmtende og sindrig levendegør de Dyr og Naturelementer, opfattet i darwinistisk Aand. De har med Grund vundet et stort Publikum. Til den pædagogiske Retning kan ogsaa regnes den gratiøse og vittige Bog „Min lille Dreng“ (1899) og den mere anstrengt moderne „Min store Pige“ (1904). I Slægt med E.s Journalistik er endelig „James Singleton's store Udenlandsrejse“ (1897), „Glæde over Danmark“, „Pastor Jespersens Juleaften“. De er særdeles vit-tige, og deres Spot over hjemlige Forhold rammer godt. Ogsaa de sindrige og lige-

ledes satiriske „Historier“ (1902) kan regnes herhen. E. udmærker sig ved en overordentlig Lethed i at producere, et originalt Lune og et ærligt Had til alt, hvad han fandt bornert og hyklerisk. Han var først og fremmest Journalist, stillede sin Pen til Raadighed for Tidens Tanker. Noget vil dog nok bevare sit Værd udover Tiden, navnlig mange af hans Eventyr. D. i Kbh. — Gift 1) 1880 Emilie Salomon. Ægteskabet opløst 1887. 2) 1887 Betty Ponsaing. G. C.

Litt.: Slægt i Th. og H. F. Ewald: „En Slægts Hist.“ 1905, Søltøtt: „Stamt. over Slægten Paludan-Müller“ 1895, Hauch-Fausbøll: „Slægt-haandbogen“ og i „Politiken“ $\frac{2}{3}$ 1908; Program for Frederiksborg lærde Skole 1896; C. E. Jensen: „Vore Dages Digtere“ 1898; G. Brandes i „Saml. Skr.“ XV 1905; Chr. Rimestad: „Digtere i Forhør“ 1906; „Hver 8. Dag“ $\frac{1}{4}$ s. A.; Johs. Jørgensen: „Taarnet“ 1917; K. Bokkenheuser: „Bangsbo“ 1918; Nekrologer i „Varden“ VI 1908, „Middagsposten“ $\frac{2}{2}$ s. A., „Ill. Tid.“ $\frac{1}{8}$ s. A. og „Politiken“ $\frac{2}{4}$ — $\frac{2}{6}$ s. A. (bl. a. af Sv. Lange).

Ewald, Enevold ($\frac{20}{8}$ 1696— $\frac{17}{11}$ 1754), Præst. F. i Højst, Sønderjylland. Forældre: Sognepræst Niels Enevoldsen (Evald) og Mette Magdalene Prætorius. Som Student kom han til tyske Universiteter, og særlig hans Ophold i Halle blev af Betydning, fordi han der blev grebet af den pietistiske Bevægelse. I sin Hjemegn begyndte han da ogsaa at holde gudelige Forsamlinger, prædike og

katekisere, men 1727 kaldtes han til Præst ved det lige oprettede Vajsenhus i Kbh., og her samlede han hurtigt en meget stor Tilhørsrække om sin Forkyndelse; „en større Prædikant og Katekisor har Danmark næppe haft“, mener en samtidig, og en Tid lang var E. Lederen af den pietistiske Kreds i Hovedstaden; 1748 Medlem af Missionskollegiet og Vajsenhusets Direktion. For at forøge sine Indtægter havde han imidlertid med en saadan Iver kastet sig over litterært Arbejde, at han af Overanstrengelse blev en nedbrudt Mand; i sine sidste Aar var han ude af Stand til at varetage sin Præstegerning. Han udgav 1741—42 „Tidsregister over det gamle og det nye Testamentes Kirkehistorie“ og 1744—50 5 Bd. Prædikener over Mosebøgerne; men ganske særlig er hans Navn knyttet til „Den bibelske Konkordants“ i 3 Bd., et Arbejde, som vidner om en ganske uhyre Flid og Nøjagtighed og endnu stadig er meget skattet. D. i Kbh. — Gift 1730 Maria Wulf, d. 1791. H. M.

Litt.: „Dsk. Saml.“ IV 1869; H. F. Rørdam i „Kirkeh. Saml.“ IV 1 1889—91; Vilh. Bang est. IV 2 1891—93; Graversen: „Vajsenhuspræsten E. E.“ 1912; se iøvrig Litt. til Johannes E., især A. D. Jørgensen og Bobé.

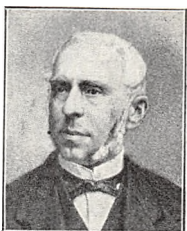
Ewald, Hermann (f. $\frac{3}{5}$ 1876), Søofficer, Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Kaptajn Wolfgang E. og Thora Bach. Brodersøn af H. F. E. (s. d.). Blev Sekondløjtnant 1898, Premierløjtnant 1902, Kaptajn 1914, traadte udenfor Numer 1917 og overtog s. A. Stillingen som administrerende

Direktør for Dansk Kabelfabrik. Som Officer anvendtes han i en Aarrække i Opmaalingsstjenesten i de islandske Farvande; blev senere Specialist i anvendt Artilleri og knyttedes til Søartilleriet. Hans livlige Aand, elskværdige, vindende Karakter, betydelige Forfatteregenskaber og opdragede Evne til at omgaa Folk bragte ham dog snart ind paa andre Baner end de rent sømilitære. Først var han saaledes 1910—17 Redaktør af „Tidskr. f. Søvesen“ og bragte dette gode gamle Tidsskrift nye Impulser. Han var Fader til og Medstifter af Marineforeningen og redigerer dennes Medlemsblad „Under Dannebrog“; han er Medarbejder ved Salmonsens Konversationsleksikon og Forfatter af „Verdenskrigen“s sømilitære Del. Ved Siden heraf er E. Bestyrelsesmedlem i en Række Foretagender af almen praktisk Art (D/S „Gylfe“, Forenede Oplagspladser, „Fællesrepræsentationen for Dansk Søfart“), af filantropisk Art som „Sømandsforeningen af 1856“ m. fl. og af sportslig eller selskabelig Natur („Kgl. Dansk Yachtklub“, Spejderkorpsen, Søofficersforeningen). — Gift 1901 Komtesse Else Sophie Marie Scheel. V. G.

Litt.: Slægt se Carl E.

Ewald, Herman Frederik ($\frac{13}{12}$ 1821— $\frac{20}{4}$ 1908), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Generalmajor Carl E. og Frederikke Amalie Kaas Rosenstand-Goiske. Sønnesøn af Johann E. (s. d.). Blev Student 1841, studerede Jura en Tid, men forsøgte sig snart, af Kærlighed til Friluftsliv, som Landmand i Jylland, hvilket han igen opgav for at tage Landmaalereksamen og bosætte sig ved Gram i Nordsløvig. Efter Krigen flyttede han til Helsingør og levede fra nu af kun som Forfatter, en Tid i Hillerød, fra 1874 i Kbh. 1860 debuterede han anonymt med Romanen „Valdemar Krones Ungdomshistorie“, der vakte Opmærksomhed og bl. a. blev stærkt rosende anmeldt af Henrik Ibsen i „Illustreret Nyhedsblad“. 1862 fulgte „Familien

Nordby“, 1865 „Johannes Falk“. Der er i disse Romaner en Baggrund af personlig Oplevelse, og de giver ganske levende Billeder af hjemlige Tilstande i 30—50erne. Samtidsskildringen tog E. op i 70erne, ofte med Adresse mod Tidens førende Retning. „Agathe“ (1873) vakte mest Opsigt og er et direkte Angreb paa Brandesbevægelsen. Under Opholdet i Helsingør og paavirket af Stedet gik E. 1867 over til den historiske Roman med „Svenskerne paa Kronborg“, der fulgtes af „Den skotske Kvinde paa Tjele“ (1871) og en lang Række, alle med dansk historisk Emne: „Knud Gyldestjerne“, „Niels Brahe“, „Anna Hardenberg“, „Griffenfeld“, „Caroline Mathilde“, „Leonora Kristina“ foruden mange flere lige til 1904. E. har i sine Erindringer omtalt Ingemanns Romaner haanlig for det uhistoriske, idealiserede, psykologiske i dem; selv har han følt sig som Elev af Walter Scott. Ved ret indgaende Studier i Bøger og paa Stedet har han søgt at faa en solid Grund under sine Skildringer og faa Duft af Tidens Aand over dem. Hans Fantasi er dog uden rigtig Kraft og Opfindsomhed, hans Skikkelser mangler historisk Intuition. Hans Fortællemaade virker tit tør og lidt bred, men den er klar og jævn og har derfor i Forening med hans religiøse og nationale Anskuelse skaffet ham et stort Publikum, ogsaa i Sverige, England, Tyskland. D. i Fredsborg. — Gift 1855 Julie Caroline Oest, d. 1907. G. C.

Litt.: Slægt se Carl E.; Memoirer i den anførte Sægtshistorie II 2; Erindringer i „Ill. Tid.“ ⁴/₁₂ 1898; Carl Andersen sst. ²⁴/₁₂ 1871; P. Hansen: „Nordiske Digtere i vort Aarh.“ 2. Udg. 1881; „Nutiden“ VII 1883; „Nordslesv. Søndagsbl.“ 1902; Axelline Lund: „Spredte Erindringer“ 1917; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ¹⁰/₆ 1908 og „Politiken“ ³⁰/₄ s. A.

Ewald, Johann v. (³⁰/₅ 1744—²⁵/₆ 1813), Officer. F. i Kassel. Forældre: Regnskabsfører i Overpostmesterembedet George

Henrik E. og Anna Catharina Breithaupt. Blev 1760 Frikorporal i hessisk Tjeneste, deltog i Syvaarskrigen, Officer 1766. 1774 udgav han et Skrift om Føring af Detachementer i Felten og havde det Held snart at faa sine taktiske Ideer ud

i Praksis, da han som Chef for et Jægerkompagni 1776 sendtes til Amerika med det af England i Hessen lejede Troppeskorps; i de 8 Aar, denne Kommando varede, vandt han stor og fortjent Anerkendelse. Men, efter Hjemkomsten 1784, var Forholdene ikke gode for hans Avancement, og efter Prins Carl af Hessens Op-

fordring gik han 1788 i dansk Tjeneste. Han indlagde sig her stor og blivende Fortjeneste ved Oprettelsen af „Slesvigske Jægerkorps“, og hans Virksomhed blev af gennemgribende Betydning for Danmark, idet han ikke blot gjorde sit Korps til en Mønsterafdeling, men blev Banebryderen herhjemme for den spredte Orden som Kampform, Grundlaget for al moderne Infanteritaktik. 1802 blev han Generalmajor og fik 1803 Kommandoen over de danske Tropper, der fremsendtes til Grænsen for, om fornødent, at hævde vor Neutralitet. Under meget vanskelige Forhold forstod han ved Fasthed og Loyalitet at tvinge saavel Franskmand som Preussere til at respektere den danske Grænses Ukrænkelighed. 1807 fik han Overkommandoen paa Lolland-Falster og Møen, senere Sjælland (undtagen Kbh. og Kronborg), 1809 sendtes han til Holsten for at træffe Foranstaltninger mod et befrygtet engelsk Angreb. Paa den franske General Gratiens Anmodning deltog han i Operationerne mod det Schill'ske Frikorps og stormede Stralsund ³¹/₅ 1809. S. A. udnævntes han til Generaløjntant og kommanderende General i Holsten. 1812 blev han Chef for „Den bevægelige Armédivision“, men nedlagde n. A. Kommandoen paa Grund af Sygdom. Var en sjælden retlinet, elskværdig og loyal Personlighed, en koldblodig og snarraadig Troppesfører, en omsigtsfuld og initiativrig Organisationsmand. Han fik efterhaanden stor og gavnlig Indflydelse paa Frederik VI i alt, hvad der vedrørte Hæren og Krigsforetagender. D. ved Kiel. — Gift 1788 Susanne Ungewitter, d. 1810.

K. C. R.

Litt.: Slægt se Carl E.; „Magasin for militær Videnskabelighed“ IV 1821; Vaupell: „Den dansk-norske Hærs Hist.“ II 1876; „Medd. fra Krigsarkiverne“ I—VII 1883—96.

Ewald, Johannes (¹⁸/₁₁ 1743—¹⁷/₃ 1781), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Vajsenhuspræst Enevold E. (s. d.) og Hustru. Hjemmet var pietetisk, E. selv temperamentrig og fantasibegavet, begejstret for det sjældne og det store. 11 Aar gammel blev han sendt til Rektor Licht i Slesvig. Her læste han bl. a. islandske Sagaer og Robinson. 1758 blev han Student og kom i Huset hos Hørkræmmer og Overformynder Peder Hulegaard, der snart blev hans Stiffader, og hvis Broderdatter Arense gjorde et overordentligt Indtryk paa E.s modtagelige Hjerte. Han opgav Teologien, stak af til Hamborg og lod sig hverve til Deltagelse i Syvaarskrigen. Han vendte først hjem ¹/₂ Aar

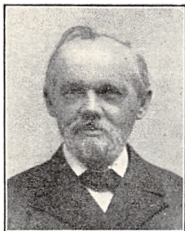
efter (Okt. 1760), bittert skuffet i sine Drømme om den Hæder og Lykke, han skulde lægge for Arenses Fødder. Paa 2 Aar blev han Cand. theol., fik Valkendorfs Kollegium og blev (vistnok) forlovet med Arens. Mellem 1762 og 64 leverede han et Par Smaaarbejder, halvt videnskabelige, halvt J. S. Sneedorfsk ræsonnerende (om en guddommelig Forløseres Nødvendighed og den allegoriske Drøm „Lykkens Tempel“). Men 1764 giftede Arens sig med en Hørkræmmer Riber, og samtidig brød det uroligt geniale og brusende i E.s Temperament igennem og gav hans Livsførelse det uborgerlige Præg, som bragte ham paa Kant med hans nærmeste og med de fleste i Tiden. Forbindelsen mellem de to Ting er ikke ganske klar, men sikkert er det, at E. fra nu af blot vil „slentre Livet igennem“ og helt helliger sig Digtekunsten. Fra 1765 skrev han Lejlighedsdigte til Bryllupper og Begravelser og vandt Ry for sine Kantater til Frederik V's Død og Christian VII's Salving. 1765 konkurrerede han ogsaa til de skønne Videnskabers Selskabs Pris om et Læredigt om en af Guds Egenskaber med Dramaet „Adamiaden“. Da han blev opfordret til at omarbejde det, besluttede han ved Studier at dygtiggøre sig til at blive sit Fædrelands første Digter. Han fordybede sig i fransk Klassik og Poetik og Antikken. Det har givet den Omarbejdelse, vi har af „Adamiaden“, dens væsentlig franske Form som en 5 Akts Tragedie „Adam og Eva“ 1769. Forinden var E. dog blevet grebet af den germaniske Renæssance, der i 60'erne fuldbyrdedes i England og Tyskland, og det Gemyttets Genembrud, som fulgte med denne Bevægelse og forstærkedes ved Rousseaus Forfatter-skab. E. traf personlig Gerstenberg og Klopstock og førtes af dem til Ossian og Shakespeare (i Wielands Prosaoversættelse) og til den nordiske Oldtid. 1770 skrev han Dramaet „Rolf Krage“, nyt ved sit nationale Emne (fra Sakske) og sin Prosadialog, men ellers ved sin patetiske Stil og sin ædle Tankegang helt præget af det 18. Aarh. uden Forsøg paa Lokalkolorit. En Kreds af Mænd betalte dets Udgivelse, og E. fandt i det hele Støtte i mægtige Kredse indtil Bernstorffs Fald. Samtidig (1769—70) plagedes han af den Gigt, som Krigsstradbaderne havde lagt Grunden til og hans uregelmæssige Liv forværret. Et Hospitals- og Landophold paa Rygaard ved Lyngbyvejen hjalp kun forbigaaende, fordi han lod sig glide nedad, søgte uværdigt Selskab og mere og mere forfaldt til Drik. Det mærkes dog, at hans Kampe og Fald har vakt et mægtigt Røre i hans Gemyt og givet hans Lyrik fra 1770 et dybere personligt Indhold end noget dansk Digt før udenfor det religiøse („Philet“, „Da jeg var syg“, „Haab og Erindring“). Desuden skrev

han Novellen „Hr. Panthakaks Historie“, ogsaa af personligt Præg, en Række Lejlighedsdigte, det eneste, der gav ham lidt Indtægt, og et Par Lejligheds-skuespil: „De brutale Klappere“, „Harlequin Patriot“ (paa Vers) og „Pebersvendene“ (i Holbergsk Stil). Den nordiske Digtning fortsattes, men blev kun til Fragmenter, „Frode“ og „Helge eller den nordiske Oedip“ (i 5 Fods Jamber). I Foraaret 1773 flyttedes E. paa Moderens og Pastor Schønheyders Foranstaltning ud til Fiskemester Jacobsen i Rungsted Kro, hvor han tilbragte 2 af sine lykkeligste Aar. Her „vokste hans Sang“. Han skrev af Lyrik bl. a. „Rungsteds Lyksaligheder“ og et Digt til Datteren i Huset, endvidere det dramatiske Digt „Landsbyhøjtiden“, en Forløber for de Thaarup'ske Idyller, og Sørgespillet „Balders Død“ (fra Sakske og delvis Edda) i 3 Akter, 5 Fods Jamber og med Arier. De skønne Videnskabers Selskab belønnede det efter nogle Rettelser. Motivet for Sørgespillet var Lidenskaben som en Fare for Mennesket, noget E. personlig kendte. Paa Prosa skrev E. endelig i Form af et Ugeskrift Fortællingen „De fremmede“ og Brudstykkerne „Levned og Meninger“, først udgivne efter hans Død af Rahbek 1804 (nyeste Udg. ved L. Bobé 1911). E.s Prosa viser sig her paavirket af Sternes følsomt-humoristiske, evig-stemningsskiftende Stil „Life and opinions of Tristram Shandy“. E.s Selvfølelse steg ved denne Produktion, han ønskede at faa Titel af Professor og gifte sig. Hans Valg var ikke heldigt, hans Indtægter smaa og ganske uvisse og hans Karakter endnu ikke hærdet mod Fristelser. Planen mødte derfor energisk Modstand, og Schønheyder truede med at ville gøre E. til Hospitalslem. Da saa Værtinden i Rungsted døde, blev han flyttet til Søbækshuset ved Humlebæk. Her boede han 1775—77, to bitre og forpinte Aar, der ikke gav stor poetisk Høst. Om en religiøs Krise vidner nogle Digte, bl. a. „Ode til Sjælen“; „Til Min Moltke“ er mulig ogsaa fra den Tid. Fra Efteraaret 1777 boede E. i Kbh. i Skindergade, stadig gigtsyg, men roligere og omgivet af en voksende Kreds af Venner og Beundrere; „Danske Litteraturselskab“ gjorde ham til Æresmedlem. Da „Balders Død“ opførtes paa det Kgl. Teater, hyldedes E., og Teatret bestilte et nyt Stykke hos ham. Det blev 3 Akts Syngestykket „Fiskerne“ (1779) med Motiv fra Mallings „Store og gode Handlinger“, nyt ved sin Fremstilling af Almuen som Helte, ved sin Skildring af Havet og ved sin nationale Patos. Det dramatiske og psykologiske er svagt, men Lyrikken betegner et Højdepunkt i dansk Litteratur, baade i Dialogen og i Sangene („Kong Christian“, „Liden Gunver“ og Vekselsangene). Hermed er E.s Kraft udtømt. Endnu kan blot nævnes et

Nytaarsdigt 1779 og Brudstykket „Tanker om Almuens Oplysning“, Fragmenter til en Tragedie „Hamleth“, og Fortalen til de samlede Skrifter 1780 af personalhistorisk Interesse, samt hans sidste Digt „Udrust dig, Helt“ skrevet paa hans lange og smertefulde Dødsleje. Han fulgtes til sin Grav paa Trinitatis Kirkegaard af et større Følge, end nogen før havde set. — Ved sin høje Opfattelse af Digterens Kald, ved sine nordiske Emner og ved sin maleriske, stemmingsmættede Stil er E. Forløber for Oehlenschläger og den nordiske Romantik. Han har først, uden at det klang hull, stemt det danske Sprog i den højtidelige Toneart og til at udtrykke Sindets stærke Grebthed, Smil og Taarer paa een Gang. Hans Lyrik staar ved Fantasiens Kraft, ved Emmets patetiske Tilegnelse og ved Temperamentslets sydende Understrøm uovertruffen i vor Poesi. E.s Værker udgaves 1850—55 af Liebenberg, 1914 ff. af Det danske Sprog- og Litteraturselskab ved Niels Møller, V. Kuhr og S. Pallis; i denne Udgave vil ogsaa det hidtil utrykte og hans Udkast fremkomme. D. i Kbh. — Ugift. G. C.

Litt.: F. Münter i „Deutsches Museum“ 1781 II; J. K. Host i „Clio“ 1813 II; Oehlenschläger i „Athene“ I 1813; Rahbek i „Hesperus“ VII 1824; Fr. Brun: „Wahrheit aus Morgenräumen“ 1824; C. Molbech: „J. E.s Levnet“ 1831; F. C. Olsen: „J. E.s Liv og Forholde 1774—77“ 1835; M. Hammerich: „E.s Levnet“ 1860; Welhaven: „E. og de norske Digtere“ 1863; Hostrup: „Tre folkelige Foredrag“ 1869; L. Schröder: „E. og Baggesen“ 1884; A. D. Jørgensen: „J. E.“ 1888; F. Rønning: „Rationalismens Tidsalder“ II 1890; I. Falbe-Hansen i „Dania“ IV 1897 og „Danske Studier“ 1914; Alfr. Ipsen i „Forfatterbogen“ 1898; L. Bobé i „Tilskueren“ 1901; „Reventlowske Pap.“ V 244 1902; „Personalhist. Tidsskr.“ IV 6 1903, V 2 1905 og V 6 1909; Udgaven af „Levnet og Meninger“ 1911; „Fra Frederiksborg Amt“ 1912 og „Danske Studier“ 1918; G. Hornemann i „Dania“ VIII 1901; J. Borup: „Litterære Udkast“ 1910; H. Brix i „Danske Studier“ 1910 og 1918; „Gads sk. Mag.“ 1913; „Tilskueren“ 1910 og 1912; „J. E.“ 1913 og „Bogvennen“ 1917; G. Nyegaard i „Bogvennen“ 12/0 1917 og „J. E.-Portrætter“ 1919; Vilh. Andersen: „Goethe“ I 1915; Dumreicher: „J. E. Bibliografi“ 1918; Breve i „Østs Arkiv“ VII 1827; „Geneal. Arkiv“ 1840; i Liebenbergs Udg. VIII 1855; „Dsk. Saml.“ IV 1868—69; „Blad f. Boghandlermedhj.“ 1877 og „Litteratur og Kritik“ III 1890.

Evaldsen, Anders Christian (2/6 1841—18/11 1912), Retslærd. F. i Arund ved Holstebro.

Forældre: Tjenestekarl, senere Murer Evald Andersen (Loldrup) og Vibeke Cathrine Christensdatter. Blev Student 1861, fik 1866 Accessit for en juridisk Prisopgave, blev Cand. juris 1867, 1870 Volontør i Justitsministeriet, 1872 efter Konkurrence med J. F. Utke Damm

og J. H. Deuntzer Professor i en anden Lærerpøst end den, hvormed der var kon-

kurreret, 1885 Assessor i Overretten, 1893 i Højesteret, 1894 Dr. juris honoris causa, 1887—94 og 1907—10 Censor ved de juridiske Eksaminer. I sin Opfattelse af Formuerettens Grundspørgsmaal stod E. Goos og Aagesen nær, men medens Aagesen koncentrerede sit Livsværk paa en Revision af disse Grundprincipper, fortsatte E. ad den Vej, hvorpaa Gram havde vandret. Ved sin Gennemarbejden af Lovgivning og Praxis, sin fine Retstakt, skarpe og klare Tanke udøvede han en meget betydelig Indflydelse paa den senere danske Formueretsvidenskab, ikke mindst ved at lægge den første vanskelige Grund til den Bygning, Jul. Lassen efter ham fik fuldført. Egentlig pædagogisk Begavelse ejede E. ikke, men som Dommer stod han, det personificerede Retsind, i forreste Linie. Fra regnet et som Manuskript trykt Brudstykke „Dansk Obligationsret“ (1883) foreligger E.s Forelæsninger over Obligationsretten kun i autograferet Form. Foruden enkelte værdifulde Afhandlinger i „Ugeskrift for Retsvæsen“ — f. Eks. „Nogle Bemærkninger om Konkurslovens §§ 18 og 19“ (1885) — offentliggjorde han „Skyldnerens Mora, behandlet efter Sagens Natur og dansk Ret“ (1870; Omarbejdelse af hans Prisopgave), Konkurrenceafhandlingen „Bidrag til Læren om Fuldmagt og dermed beslægtede Retsforhold“ (1872) og „Fortolkning af Vekselloven, udarbejdet for praktiske Jurister og andre Forretningsmænd“ (1881). Sammen med C. Goos udgav han Aagesens „Indledning til den danske Formueret“ (1881) og „Forelæsninger over den romerske Privatret“ (I—II 1882). Madvig havde uden Resultat søgt at bevæge E. til at deltage i det politiske Liv, men han skyede al offentlig Fremtræden, beskeden og selvkritisk som han var. D. i Kbh. — Gift 1) 1871 Flora Christensen, d. 1874. 2) 1879 Louise Christiane Emilie Bülow.

Fz. D.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, S. 85; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1894; Nekrologer af M.-P. i „Ugeskrift for Retsvæsen“ 1912 B, S. 281, af N. L. i „Tidsskr. f. Retsvidenskab“ XXVI 1913, S. 191—93, af Jul. Lassen i Univ. Progr. Nov. 1913, S. 81—83, „III. Tid.“ 1/12 1912.

Evens, Otto Frederik Theobald (19/2 1826—21/11 1895), Billedhugger. F. i Kbh. Forældre: Gørtlermester Thomas Mandix E. og Ane Margrethe Frederiksen. Arbejdede i Faderens og J. B. Dalhoff's Værksted, besøgte Akademiets Skoler og kom snart i H. V. Bisens Atelier. 1851 vandt han den lille Guldmøddelle og konkurrerede 1857 uden Resultat om den store, vandt der-

imod Neuhausens Præmie og fik Akademiets store Rejsestipendium, hvorpaa han tre Aar indtil 1861 opholdt sig i Rom, hvorefter han atter 1865 drog paa det Ancker'ske Legat; 1871 blev han Akademimedlem. Paa Kunstmuseet findes hans „Fiskeren lærer sin Søn at spille paa Fløjte“ og „Den fortabte Søn“, Skitser og Udkast paa Glyptoteket og hos Hirschsprung. I Sorgenfri Park staar hans Mindesmærke over Dronning Caroline Amalie, og ved Trinitatis Kirke Monumentet over Ewald og Wessel; blandt flere Arbejder paa Frederiksborg maa hans Statuette af Griffenfeld nævnes. — E. hørte til de ældre Bissen-Elever; han besad teknisk Dygtighed og var gennemført og omhyggelig i Udførelsen; hans Udtryk er ganske fint; men i Karakter er han ved og uden større Betydning. D. i Kbh. — Ugift. O. A.

Litt.: Nic. Lützholtz i „Kunst“ II 1900; Th. Stein i „Dsk. Tidsskr.“ 1901.

Evers, Anton Ferdinand Mazanti (f. 9/12 1857), Søofficer. F. i Vejle. Forældre: Købmand Christian Malta Kragballe E. og Flora Eggertine Mazanti. Blev Sekondløjtnant 1878, Premierløjtnant 1880, Kaptajn 1894, Kommandør 1905, Kontreadmiral 1914, Viceadmiral 1918. Var som ung tre Aar i engelsk Orlogstjeneste. Han var fra sin tidlige Ungdom nær knyttet til forskellige Medlemmer af det

danske Kongehus, saavel af den yngre som af den ældre Generation, og han blev 1886 Adjutant hos Prins Valdemar, hvilken Stilling han beklædte til 1906. Samtidig gjorde han hyppig Tjeneste som færende Officer, deltog bl. a. i „Valkyrien“s Togt til Østasien. Var Chef for Kadetskolen 1905—12, derefter Chef for „Valkyrien“ i Middelhavet. Under Verdenskrigen beklædte han den ansvarsfulde og vanskelige Stilling som Chef for den flydende Defension paa Kbh.s Red, i hvilken Stilling han havde Kommandoen saavel over sø- som landmilitære Institutioner, fra hvilke han hstedede almindelig Anerkendelse for sin udmærkede Administration og Virksomhed. Han blev i April 1918 udnævnt til Viceadmiral, hvilken Stilling indbefatter Posterne som Chef for Søofficerskorpset, Generalinspektør for Søværnet og kommanderende Admiral. — Gift 1886 Marie Lindholm. H. E.

Litt.: Slægt i Kragballe: „Stamt. over Slægterne Kragballe m. fl.“ 1870 og Vahl: „Slægtebog over Chr. Nielsens Afkom“ I 1879—86, S. 167 f.; „Politiken“ 18/6 1911 og 28/4 1918.

Exner, Johan Julius (30/11 1825—15/11 1910), Genemaler. F. i Kbh. Forældre: Musikeren Johann Gottlieb E. fra Böhmen og

Karen Jørgensdatter. Kom tidlig i Malerlære, besøgte Akademiet, viste afgjorte mariske Anlæg og blev J. L. Lunds og Eckersbergs Elev. 1847 vandt han den Neuhausenske Præmie, men viste ellers ikke Talent for Historiemaleriet. 1844 udstillede han første Gang; hans Maleri „Thyre Danebod søger at formilde Gorm den Gales Vrede“ (1849) ansaas, trods sine Brøst, for lovende og købte til Galeriet; samtidig støttede Grev Fr. Knuth-Knuthenborg E. i en Aarrække. Imidlertid havde de Høyenske Teorier om en national Kunst, bygget paa Iagttagelser af den hjemlige Natur og Folkets Liv, vundet Indpas blandt Kunstnerne. Ligesom Sonne, Dalsgaard og Vermehren tog E. nu sine Motiver fra Landboernes daglige Færden; han valgte sine Modeller især fra Amager, fra Gandløseegnen og fra 1877 fra Fanø. Allerede hans første Forsøg i denne Retning, „Den gamle Amagerkone, som tæller sine Penge“ (1851), vakte stor Opsigt og indlemmedes i Galeriets Samling, og de følgende Fremstillinger „Besøget hos Bedstefaderen“ (1853, Galeriet), „Gildelag i Hollænderby“ (1854, Galeriet), „Bondegildet i Hedeboegnen“ (1853, Galeriet), „Slutningen paa Gildet“ (1860, Hirschsprung), „Blindebuk“ (1865, Hirschsprung) og „Sorteper-spillerne“, „Den lille Rekonvalescent“ er blevet populære i Danmark som ingen andre Kunstværker. Under dette steg ogsaa E.s ydre Anseelse. 1853 fik han Udstillingsmedaillen eenstemmig tilkendt, 1857—58 vandt han Stipendium til en Italiensrejse, 1864 blev han Akademimedlem. 1872—92 var han Lærer ved Akademiets Modelskole og fra 1884 Akademiets Kasserer, desuden fra 1890 i nogle Aar Udstillingskomitéens Formand. Som Kunstner besad E. den for Eckersbergs Elever karakteristiske Naturoptroskab og Omhyggelighed i Modellernes Gengivelse, han tegnede fortrinlig, især proportionsmæssig, og førte endnu i sin høje Alder Penslen sikkert og kunstfærdig; men hans Farver kunde stundom, især i hans senere Billeder, staa ubehagelig sammen, og en Soddighed i Toner, et for højt Niveau i Glanslys kunde genere. I Forholdet til hans Opgaver mærkes det, at han var Bymennesket, som først sent kom ud blandt Landboerne; han kan muntert og naturligt fortælle om Liv og Lystighed i Bondegaarden og helt elskværdig sammenstille smaa dramatiske Oprin, hvor det kun sløver Interessen, at Pointen er altfor tydelig markeret; men søger han i sin Kunst at give Udtryk for dybere og alvorligere Stemninger, føler man, at han staar

udenfor Bøndernes Tankegang; han kan ikke give det hjertegrebne Udtryk, og hans Billeder virker ofte som Teater med Skuespillere i Bønderkostumer. Vermehren kan være enklere i Stemningen, Dalsgaard ægttere i folkelig Forstaaelse, men i kunstnerisk Kunnen, i Elskværdighed og Mildhed, man kan maaske ogsaa sige i Lune, staar E. som den første, og en fremragende Plads vil han utvivlsomt bevare indenfor den danske Kunst. Han har ogsaa malet nogle, ret vege Portrætter og nogle faa fint følte

Faber, Frederik (Fritz) (²⁴/₁ 1795—⁹/₃ 1828), Ornitolog. F. paa Henneberg Ladegaard ved Fredericia. Forældre: Prokurator, senere Brygger Rasmus F. og Anna Kirstine Henneberg. Blev Student 1813 og Cand. juris 1818; imidlertid havde han desuden gjort sig bemærket som en meget lovende Ornitolog og opnaaede derved en Understøttelse fra Kongen og Universitetet, der satte ham i

Stand til i Maj 1819 at tiltræde en Undersøgelsesrejse til Island, hvorfra han først i Sept. 1821 vendte hjem. N. A. ansattes han som Regimentskvartermester og Auditor ved det slesvigske Kyradseregiment i Horsens. Som Resultater af Islandsreisen udkom 1822 „Prodomus der isländischen Ornithologie“, en Fortegnelse over de islandske Fugle, i hvilken der, for hver Arts Vedkommende, gives en fyldig, paa egne Iagttagelser grundet Fremstilling af Livsforholdene, samt 1826: „Über das Leben der hochnordischen Vögel“. Med Rette vakte dette Arbejde betydelig Opsigt og holdt sig i lange Tider som en Hovedkilde for al Viden om de højnordiske Fugle; ved sin ualmindelige Rigdom paa biologiske Iagttagelser, der fordelagtig vidner om Forfatterens Evner som Friluftszoolog, kan det endog, uagtet det selvfølgelig i mange Henseender er forældet, i Nutiden læses med Udbytte. Adskillige værdifulde Bidrag til det egentlige Danmarks Fuglefauna findes dernæst i „Ornitologiske Noticer“ (1824), der i sin ydre Form fremtræder som en Kritik af Ch. Teilmanns meget ubetydelige: „Beskrivelse af Danmarks og Islands Fugle“ (1823). Endelig har F., om end med mindre Held, ogsaa givet sig af med Fisk; hans, først 1829 udgivne: „Naturgeschichte der Fische Islands“ indeholder saaledes de paa Island vundne iktyologiske Resultater. D. i Horsens. — Gift 1825 Anne Kirstine Elisabeth Kierkegaard, d. 1867.

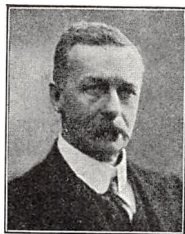
R. H. S.

Landskaber. D. i Kbh. — Gift 1863 Inger Henriette Sofie Jensine Ringsted, d. 1915. O. A.

Litt.: Dalsgaard i „Ill. Tid.“ ¹⁴/₁₂ 1862; Jul. Lange i „Nutidskunst“ 1873; Sig. Müller: „Nyere dansk Malerkunst“ 1884 og i „Højskolebl.“ 1892; Ph. Weibach i „Ill. Tid.“ ¹⁸/₆ 1893; Nic. Bøgh i „Hver 8. Dag“ ¹⁵/₅ 1895; „Ill. Tid.“ ⁸/₄ 1894 og ²⁰/₁₁ 1905; P. V. Ørsted: „Kunstner-Monografier“ I 1903; „Julebogen“ VII 1908; „Zeitschr. für bildende Kunst“ (se Registerbind); Nekrologer i „Gads dsk. Mag.“ 1910—11 (af P. Johansen), „Ill. Tid.“ ²⁰/₁₁ 1910, „Nationaltid.“ ¹⁹/₁₁ s. A., „Dannebrog“ og „Politiken“ ¹⁰/₁₁ s. A.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll og Hiort-Lo-renzen: „Patr. Slægter“ III 1915; Økens „Isis“ 1829, S. 717; „Dagen“ 1822, Nr. 133; Gosch: „Danm. zool. Litt.“ II 2 1875.

Faber, Harald Nicolai (f. ⁷/₇ 1856), Landbrugskonsulent. F. i Odense. Forældre: Adjunkt Christian Gottfred Weber F. og Bertha Magdalene Bruun Muus. Blev Student 1874, Cand. polyt. (Kemi) 1881, var allerede i sin Studietid delvis i praktisk Virksomhed, idet han 1875—81 var Assistent ved Mineralogisk Museum, og arbejdede efter Studietidens Afslutning flere Aar som Kemiker, 1882

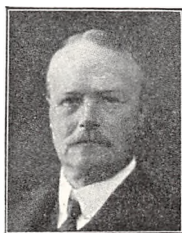
—84 i Filadelfia ved „Pensylvania Salt Manufacturing Comp.“ og 1884—88 i London ved „Dairy Supply Comp.“ 1888 blev han ansat som Danmarks Landbrugskonsulent i England, og det er i denne overordentlig betydningsfulde Stilling, at han har fundet sin egentlige Livsgerning. Han har her gennem et meget vidt ompændende og overmaade dygtig udført Arbejde ydet det danske Landbrug uvurderlige Tjenester. Hans Opgave har først og fremmest bestaaet i at værne om vore fornemste Eksportvarers, vore Landbrugsprodukters, Anseelse paa deres Hovedafsætningssted, det engelske Marked, ved at bekæmpe hvad der var egnet til at svække deres Anseelse, og han har løst denne ingeniørlunde lette Opgave gennem et utrætteligt dobbeltsidigt Arbejde med Sigte dels paa de engelske Købere og dels paa de danske Producenter og Eksportører. I England har han saaledes paa den ene Side systematisk søgt at rettlede det købende Publikums Mening ved atter og atter at gendrive Tid efter anden opdukkende urigtige Paastande om danske Eksportvarer, ved at bekæmpe Misbrug af danske Navne og Varebetegnelser og andre bedrageriske Transaktioner, der kunde skade vore Landbrugsprodukters — specielt Mejeriprodukternes — Af sætning. I Danmark har han paa den an-

den Side virket i høj Grad vejledende for vor Landbrugseksport gennem sine udmærkede Indberetninger om alle betydende Forhold, ikke mindst om Konkurrenceforholdene, paa det engelske Marked, gennem Besvarelsen af utallige Forespørgsler fra dansk Side og endelig gennem en lang Række fortrinlig skrevne Artikler i danske Dagblade, Ugeblade og Tidsskrifter. Foruden til den omtalte i engelske og danske Blade offentliggjorte overmaade lange Række af Artikler vedrørende Landbrugsforhold, Udførsel af Landbrugsprodukter og beslægtede Emner har F. faaet Tid til anden litterær Virksomhed. Han har saaledes 1915 udgivet „Danske og Norske i London og deres Kirker“, og 1918 i London „Cooperation in Danish Agriculture“. Han blev 1885 Medlem af „Society of Public Analysts“ og af „Farmers Club“, 1888 af „Chemical Society“, 1895 af „Royal Statistical Society“, 1899 Æresmedlem af „Foreningen for Danmarks Fjerkræavl“ og 1910 Medlem af Kirkeraadet for den danske Kirke i London. — Gift 1885 Cecilie Sophie Bentzien.

C. T.

Litt.: Slægt se Frederik F. og i Hiort-Lorenzen: „Legatstamt. f. Bruun-Muus' Legat“, 3. Udg. 1910; H. Goldschmidt i „Ill. Tid.“ 17/8 1902; „Ugeskr. f. Landm.“ 1913; „Nationaltid.“ 2/3 1919.

Faber, Knud Helge (f. 29/8 1862), Læge. F. i Odense. Forældre: Adjunkt Christian Gottfred Weber F. og Bertha Magdalene

Bruun Muus. Blev Student 1879, Cand. med. 1885, Dr. med. 1890 („Om Tetanus“). Efter alsidig Uddannelse som Kandidat og som Assistent ved Universitetets bakteriologiske og patologisk-anatomiske Instituter blev han Reservelæge ved Frederiks Hospital 1893-96, sejrede i Konkurrencen 1896 om Professoratet i klinisk Medicin og blev samtidig Overlæge ved Frederiks Hospitals Afdeling B, fra 1910 ved Rigshospitalets Afdeling B. F. staar som dansk intern Medicins ubestridte, repræsentative Førerskikkelse for Øjeblikket. Allerede i sin Disputats viste han sine overlegne videnskabelige Evner, som han senere har dokumenteret i saa rigt Maal i sin kliniske Virksomhed. Hans Undersøgelser over de forskellige Anæmiformer, Leverbetændelser og Fordøjelseskanalets Patologi, herunder særlig den kroniske Gastritis og Colitis, har simpelthen virket revolutionerende paa Opfattelsen og den tidligere alt for skematiske Behandling af disse Sygdomme. En samlet Fremstilling af sine Anskuelser har han givet i det af ham planlagte og redigerede Værk: „Læ-

rebog i in'ern Medicin“ 1915ff. Han har dannet Skole og givet Impulsen til en Mængde dygtige Arbejder, der er samlede i de 9 smukke Bind „Kliniske Undersøgelser fra Frederiks Hospitals og Rigshospitalets Afdeling B“ 1905 ff. I sine livfulde Forelæsninger lægger han i lige Grad Vægt paa Totalbilledet som paa den differentielle Vurdering af det enkelte Symptom. Han er en af de ledende i Kampen mod Tuberkulosen, var saaledes Medlem af Kommissionen til Tuberkulosens Bekæmpelse 1901, Medstifter af Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse 1901 og Formand i dens Sanatorieudvalg. Som Formand og Sjælen i Kommissionen til Ordning af vort civile Sundhedsvæsen (Medicinalkommissionen) og af Embedslægevæsenet har han med sin klare Tanke ført disse vanskelige Spørgsmaal til en hurtig og fyldestgørende Afslutning. — Gift 1) 1891 Thyra Louise Emilie Petersen. Ægteskabet opløst 1895. 2) 1910 Ellen Hansen, f. Becker.

O. P.

Litt.: Slægt se Harald F. og i „Hofsnedkermester J. v. Holtens Efterkommere“ 1913, S. 6; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1890; „Politiken“ 18/1 1915 og 18/1 1917; „Ill. Tid.“ 21/3 1915; „Studium“ 21/11 1917.

Faber, Peder Ditlev (15/9 1766—17/3 1847), Landøkonom. F. i Stavreby ved Præsto. Forældre: Sognepræst Augustinus Christian F. og Jacobe Staal. Blev Student 1787, teologisk Kandidat 1791, var derefter Kapellan i Vig i Odsherred og afløste 1795 Faderen som Sognepræst i Stavreby. Han beskæftigede sig med meget verdslige Sysler, skrev Balviser, var Instruktør ved Teaterselskaber, bearbejdede Dramaer af Kotzebue, oversatte Knigges „Om Omgang med Mennesker“ o. a. Skrifter, optraadte som Ejendomskommissionær og Inspektør over Jordgodser m. m.; derimod var han lidet anset som Præst og fik sin Afsked 1810. Han var nu en Del Aar Forpagter af Kringelborg og Kristiansminde paa Falster og købte 1823 Rørdal ved Aalborg. Medens han som Oversætter og æstetisklitterær Forfatter ikke er meget anset, har han baade som dygtig Praktiker og Forfatter af Landbrugsskrifter haft virkelig Betydning. Sammen med Wedel udgav han 1798 „Tilskueren for Landvæsenet“ og 1830—31 sammen med C. F. S. Faber „Tidende for Hesteelskere og Landmænd“. Af selvstændige Skrifter kan nævnes; „Gives der Midler til at forbedre Landmandens Kaar, og hvilke ere disse?“ (1823), „Lærebog i fornuftigt Landbrug“ (1837) o. fl. a. Adskillige af F.s Skrifter er affattede i et klart og koncist Sprog. For sin litterære Virksomhed modtog han Landhusholdningsselskabets Guldmønt. Efter at have købt Rørdal boede han nogle Aar i Aalborg, men flyttede 1835 til Kbh., hvor han

døde. — Gift 1792 Cecilia Sophie Svendsstrup, d. 1834. A. C.

Litt.: Selvbiografi i „Frihedstræet“ 1843—46; C. Pavels: „Autobiografi“ 1866; Fr. Nielsen: „Minder“ 1881, S. 29; Koch: „Den danske Kirkes Historie 1801—17“ 1879—80; „Hist. Tidsskr.“ V 3 1881—82.

Faber, Peter Christian Frederik (7/10 1810—25/4 1877), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Klejnsmedemester Rasmus Hjort F.

og Ane Margrethe Westphal. Blev Student 1827. Var en lystig Deltager i Studenterlivet, ogsaa som Alumnus paa Borchs Kollegium, blev 1840 Cand. polyt. Han studerede særlig Galvanismen og dens industrielle Betydning, og efter en Udenlandsrejse blev han 1845

Inspektør ved Polyteknisk Læreanstalt; fra 1852 var han Telegrafdirektør. F.s Forfatterskab begynder blandt Studenter med Viser (f. Eks. Tivolivisen: „Og dersom du morer dig daarlig“, som han dog ikke var ene om) og Farcer. En af disse: „Stegekældereren eller den fine Verden“ gik senere over til Privatteatrene, skønt meget af dens Lystighed er knyttet til 40'ernes Aktualiteter. Mest kendt er F. for „Den Gang jeg drog afsted“, skrevet til Hornemanns Melodi i April 1848. Af hans andre Viser samlede i „Viser og Vers“ 1877 efter hans Død, synges stadig: „I Gaar jeg fik min Trøje“, „Højt fra Træets grønne Top“, „Sikken voldsom Trængsel og Alarm“. Han har skrevet talrige Lejlighedsange, elskværdige og joviale, prægede af en bred, københavnsk Borgerlighed. D. i Kbh. — Gift 1844 Frantzin Petrine Eiby, d. 1902. G. C.

Litt.: Om Slægt se P. H. Heegaard: „Udtog af en Slægtsbog“ 1908, S. 17; O. Borchsenius: „Fra Fyrrerne“ I 1878 og i „Gads sk. Mag.“ 1910—11; V. V. Holm i „Nutiden“ 20/9 1885; N. Bøgh i „Vort Forsvar“ VIII 1880, Nr. 188 A.; A. Ipsen i „Fædrelandet“ II 1907; „Statstelegraften 1854—1904“ 1904; „Ill. Tid.“ 9/10 1910; C. Reiffenstein-Hansen: „Traaden fra den røde Gaard“ 1919; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 6/5 1877; „Tidsskr. f. Postvæsen“ II s. A. og „Nutiden“ s. A.

Faber, Svend Aage (f. 7/7 1857), Elektroingeniør. F. i Odense. Forældre: Adjunkt Christian Gottfried Weber F. og Bertha Magdalene Bruun Muus. Blev Student 1884,

begyndte at studere ved Polyteknisk Læreanstalt i Kbh. 1885, men afbrød Studierne her og tog til London, hvor han 1893 bestod en elektroteknisk Eksamen. I de følgende Aar virkede han som Ingeniør i England, Frankrig og Tyskland,

indtil han 1902 blev Direktør for A/S „De københavnske Sporveje“. I denne Stilling, sm han beklædte til 1908, forestod han Sporvejenes Overgang til elektrisk Drift. 1908—10 var han Direktør for Skovshoved Elektricitetsværk. I sidstnævnte Aar gik han som Ingeniør ind i „Gesellschaft für elektrische Unternehmungen“ i Berlin, hvorfra han trak sig tilbage med Udgangen af 1917 i Anledning af de ved Verdenskrigen ændrede Forhold. Paa Grund af sin overlegne tekniske Dygtighed har han baade i Udlandet og her hjemme været knyttet til en stor Række industrielle, navnlig elektrotekniske Foretagender og været Medlem af flere vigtige offentlige Kommissioner, f. Eks. Kommissionen angaaende Elektrificering af Statsbanernes københavnske Nærtrafik. — Gift 1901 Harriet (Ettie) Julie Christine Nissen Sommersted. M. C. H.

Litt.: Slægt se Harald F.; „Politiken“ 22/9 1910; „Berl. Tid.“ 7/7 1917.

Faber, Vilhelm Ludvig (f. 14/2 1876), Nationaløkonom. F. i Nørre Sundby. Forældre: Postmester Vilhelm Theodor Christian F. og Johanne Gottfriede Lorenze Spies. Blev Student 1895 og Cand. polit. 1900, Fuldmægtig ved Arbejderforsikringsraadet s. A.

Ekspeditionssekretær sst. 1908 og Kontorchef 1913. Foruden sin Virksomhed her har han i Tidens Løb faaet en Række Tillidshverv, bl.

a. som Sekretær i Dansk Forening for Socialpolitik 1907—17, Sekretær i Udstillingen for Arbejderbeskyttelse 1912—17, Sekretær i den danske Afdeling af det permanente Udvalg til Samarbejde mellem de nordiske Arbejderforsikringsinstitutioner og Medlem af Arbejdsraadet. Desuden sidder han i forskellige Virksomheders Bestyrelse. Han har ydet et meget stort administrativt Arbejde indenfor Arbejderforsikringsraadet, særlig ved Gennemførelsen af den store Ulykkesforsikringslov af 1916, der afløste en Række ældre Love; han har 1918 udgivet en Haandbog i denne Lov med meget omfattende og oplysende Kommentarer til Brug for Praksis. Desuden har han skrevet en Række Artikler bl. a. i „Nationaløkonomisk Tidsskrift“ og i Tidsskriftet „Social Forsorg“, af hvilket sidste han er Udgiver og Redaktør. — Gift 1901 Louise Justine Bruun-Rasmussen. A. E. N.

Litt.: „Verden og vi“ 20/5 1913.

Faber, Johan Valdemar (8/6 1849—18/12 1917), Generalkonsul. F. i Odense. Forældre: Købmand Maurits Trap Friis F. og Maren Magdalene Margarethe Quaade. Blev

Student 1868, men gik straks over i Handelsvirksomhed og tog Eksamen fra Grüners Handelsakademi

1869. Han rejste derefter til England, hvor han fik sin handelsmæssige Uddannelse i Kornfirmaet Hepell & Co. i Newcastle og en Tid var ansat i Firmaet Sir Wm. G. Armstrong & Co. 1873—76 virkede han i Smørfirmaet W. B. Ridley &

Co., Newcastle, energisk for at udvikle den danske Eksport til England og etablerede 1876 en Smørforretning for egen Regning i Newcastle. Som en dygtig og energisk Forretningsmand skabte han sig efterhaanden en stor Formue, som han for en stor Del anbragte i Kulminer. F. udnævntes 1882 til dansk Vicekonsul, 1898 Konsul i Newcastle, i hvilken Stilling han med megen Iver og Smartness varetog danske Interesser. Det blev derfor naturligt F., der 1904 upegedes til Generalkonsulstillingen i London efter Delcomyn (s. d.), tilmed da han tilbød at flytte fra Newcastle til London. Under de større Forhold virkede han med vanlig Energi og udfoldede en storartet Gæstfrihed for alle Danske, der kom til London, ligesom han med megen Iver varetog sine repræsentative Pligter. Vanskelighederne ved Verdenskrigens Udbrud medtog stærkt hans Helbred, saa at han Sommeren 1915 maatte søge sin Afsked. D. i London. — Gift 1) 1874 Jessie Virtue Wilson, d. 1887. 2) 1888 Louise Maslen, d. 1891. 3) 1892 Emma Maud Stanley Courtney Vivian.

F. de F.

Litt.: Slægt se Frederik F.; „Børsen“ 17/11 1907; „Ill. Tid.“ 17/11 1907 og 8/8 1915; „Ugeskr. f. Landm.“ Juli 1913; „Politiken“ 18. 19/11 1917; Nekrolog sst. 21/12 s. A. og i „Ill. Tid.“ s. A.

Faber, Andreas Villiam (2/1 1847—1/5 1883), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Telegrafdirektør Peter F. (s. d.) og Hustru.

Blev Student 1865 og nogle Aar efter Assistent i Statstelegraffens Sekretariat. Han var en ivrig Deltager i Studenterforeningens Liv, og derfra fik han som Faderen Tilskyndelsen til at skrive, baade Viser og Skuespil. Hans fleste Stykker skyldes et Samarbejde med Carl

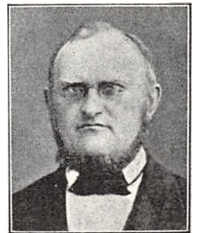
Møller. De skrev under Mærket „Peter Sørensen“ dels originale Farcer (bl. a. „Naar man har Fanden til Morbro'er“ og „Sozodont“), dels frie Bearbejdelser og Lokaliseringer (bl. a. „Barn i Kirke“ og „Lykkebarnet“). Endvidere udgav de begge

1873 en Visesamling „Sang og Klang“ og deltog i Redaktionen af Kalenderen „Oldflux“, en Forløber for „Blæksprutten“. F. har alene leveret, dels „Sange for Børn“, dels Librettoen „Spanske Studenter“, som til Lange-Müllers Musik opførtes paa det Kgl. Teater efter hans Død. Han er studentikos i sin Morsomhed, med barokke Indfald, men ikke kræsen i Effekterne og ikke bange for nogen Brander. D. i Kbh. — Ugift. G. C.

Litt.: Slægt se Peter F.; Carl Møller: „Fra Studenterdagene“ 1895; O. Borchsenius: „Hjemlige Interiører“ 1894; A. Sørensen: „Studenterkomedier“ 1903 og 1904; Nekrologer i „Ude og Hjemme“ 6/5 1883 (af O. Borchsenius) og „Ill. Tid.“ 18/5 s. A. (af P. Hansen).

Fabricius, Adam Christoffer (18/7 1822—24/8 1902), Historiker. F. i Bøvling ved Nisum Fjord. Forældre: Sognepræst Hans F. og Nikoline Kristine Marie

Dahl. Blev Student 1841 og Cand. theol. 1847, foretog 1847 en Rejse til Sverige og blev 1849 Adjunkt i Aalborg, 1859 Sognepræst i Bjørns-holm og Forstander for Ranum Seminarium, 1864 Præst paa Drejø, endelig 1874 i Holme ved Aarhus, hvorfra

han 1888 tog sin Afsked. Paa talrige Rejser, saaledes 1855—56, 1868, 1891, 1892 og 1897, indsamlede han Stof bl. a. til Studiet af Normannernes Historie og udgav en lang Række historiske Arbejder, saaledes „Ingeborg, Philip Augusts Dronning“ (1870), „Drejø Beskrivelse og Historie“ (1882), „Forbindelserne mellem Norden og den spanske Halvø i ældre Tider“ (1882) og „Danske Minder i Normandiet“ (1897). Mest kendt er hans Navn blevet gennem de to populære Værker „Illustreret Danmarkshistorie for Folket“ (1854—55, 2. Udg. 1862, 3. Udg. ved V. A. Bloch 1889, 4. Udg. 1914—15 ved Knud F. (s. d.)) og „Kirkehistorie for Folket“ (1896, 3. Udg. 1900—01). Navnlig Danmarkshistorien har med sin livlige Fremstilling og Lor. Frølich's Billeder spillet en ikke ringe Rolle i vide Kredse. D. i Kbh. — Gift 1865 Nicoline Frederikke Jensen, d. 1911.

P. E.

Litt.: Slægt i „Slægten F. fra Faaborg“ 1913 og H. A. Møller: „Stamt. over Slægterne Stampe og Thestrup“ 1910; Kvolsgaard: „Seminarieret i Snedsted og Ranum“ 1898; „Berl. Tid.“ 18/7 1902; Nekrologer i „Aarh. Amts Folkeblad“ 25/8 s. A.; „Aarh. Stiftstid.“ 28/8 s. A. og „Hist. Tidsskr.“ VII 4 s. A.

Fabricius, Christian (f. 4/9 1875), Bankmand. F. paa Charlottendal ved Slagelse. Forældre: Forpagter Lars Peter Christian F. og Laura Constance Marie Lang. Tog Præliminærexamen fra Slagelse Realskole, var en kort Tid Landvæsenselev, men gik

snart over i Bankfaget. Fik sin første bankmæssige Uddannelse i Banken for Slagelse og Omegn og i Kbh.s Handelsbank. Var 1900—03 Bogholder i Handelsbanken i Esbjerg og beklædte 1903—10 samme Stilling i Larsbjørnsstrædes Sukker raffineri. Knyttedes 1910 som Kontorchef til Revisionsbanken, hvis Direktør han 1913 blev ved Hassing-Jørgensens

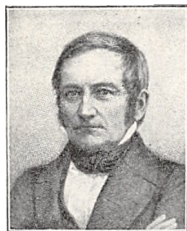

Udnævnelse til Minister. Han har som Bankmand vist sig i Besiddelse af mere end almindelig Energi og Forretningsdygtighed, og under hans Ledelse er Revisionsbankens Forretninger da ogsaa vokset meget stærkt i Omfang. Hans Stilling som Leder af en dristig fremadstræbende Bank har ganske naturligt ført ham ind i Bestyrelserne for en Række Bank-, Handels- og Industriforetagender, ligesom han fra 1917 er Formand for danske Bankers Konsortialforbund. F. har — sin omfattende praktiske Virksomhed tillrods — faaet Tid til at interessere sig aktivt for konservativ Politik. Han var saaledes 1907—15 Formand for Højres Arbejder- og Vælgerforenings 3. Kreds, og 1917 indvalgtes han som Repræsentant for Højre i Borgerrepræsentationen. — Gift 1902 Karen Bruun.

C. T.

Litt.: Slægt se Adam F.

Fabricius, Frederik (^{22/9} 1789—^{13/11} 1873), Biblioteksmand. F. i Kbh. Forældre: Biskop Otto F. (s. d.) og Anna Gunilde

Heineth. Blev Student 1808 og begyndte at studere Teologi, men optoges snart, bl. a. under Paavirkning af Rahbeks, i hvis Hus han var en hyppig Gæst, af friere æstetiske Studier. Da han tillige tidlig blev Lærer i Dansk ved Borgerdydsskolen paa Kristianshavn, fuldendte han aldrig sit Eksamenstudium. Derimod var han en ivrig Deltager i Studentertilivet, et meget aktivt Medlem af Studenteforeningen lige fra dens Stiftelse 1820 og 1823—30 en højt skattet Senior og Festarrangør. Sin Popularitet blandt Minervasønerne bevarede han, da han 1831 blev Regensviceprovst, en Stilling han varetog til sin Død, og hvortil hans elskværdige Væsen, hans humoristiske Sans og hans Retsindighed gjorde ham fortrinlig egnet; trods en tidlig udviklet fuldstændig Døvhed faldt det altid „gamle Brice“ let at komme i et næsten kamme-

ratligt Forhold til Alumnerne. F. var 1823 blevet Volontør ved det Kgl. Bibliotek, fremmedes 1835 til Sekretær og vedblev ogsaa efter, at han 1861 havde taget sin Afsked, at være knyttet til Biblioteket. Hans Hovedvirksomhed her var i en lang Aarrække (fra 1838) Ledelsen af den danske Afdeling, til hvis Bogbestand han efterhaanden fik et omfattende Kendskab, hvilket var af saa meget større Værdi, som der dengang intet Katalog fandtes. N. M. Petersen har i 2. Udg. af sin Litteraturhistorie bragt ham en Tak for den Hjælp, han har haft af F.s bibliografiske Viden. Ogsaa ved Molbechs Ordbog og Videnskaberne Selskabs Ordbog var F. behjælpelig; desuden har han bl. a. udgivet et Par Bogfortegnelser („Alm. dansk-norsk Forlagskatalog 1841—49“ og „Dansk Bogfortegnelse 1841—58“) og et vel gennemført Udvalg af Holbergs Epistler (1858). D. i Kbh. — Ugift.

S. D.

Litt.: Slægt se Adam F.; „Studenterkomedier“ udg. af Axel Sørensen 1904; Chr. Bruun: „Erindringer fra det gl. Kgl. Bibl.“ 1906; R. Nielsen: „Regensen“ 1906; „Gammet og Nyt fra Regensen“ 1911; Carl S. Petersen i Dahls „Haandbog i Bibliotekskundskab“ 2. Udg. 1916; Nekrologer af Cabiro i „Nær og Fjært“ ^{23/11} 1873, af C. Tolstrup i „Ill. Tid.“ ^{19/2} 1874, i „Nord. Boghandlertid.“ VIII 1873 og i „Berl. Tid.“ ^{18/11} s. A.; Brev i „Breve fra og til Chr. Winther“ 1880.

Fabricius, Johan Christian (^{7/1} 1745—^{3/3} 1808), Zoolog, økonomisk Forfatter. F. i Tønder. Forældre: Fysikus Johan Christian F. og Anne Henningsen.

Kom 1762 som Student til Kbh., men rejste s. A. til Upsala, hvor han i to Aar studerede hos Linné og i høj Grad vandt dennes Tillid. Efter et kortere Ophold hjemme begav han sig derpaa atter udenlands, til Tyskland, Holland og Eng-

land, idet han overalt med utrættelig Flid drev sine Studier, navnlig over Leddyrene. Paa dette Tidspunkt, 1768, modtog han Udnævnelse som Professor i Økonomi ved Instituttet paa Charlottenborg, men erholdt samtidig Tilladelse til at tilbringe endnu to Aar paa Rejse. Da han imidlertid 1769 efter Ophold i Frankrig, Italien og Tyskland atter kom hjem, ventede der ham en stor Skuffelse: Charlottenborg-Instituttet gik 1770 ind under Universitetet, og F. blev — med en ganske utilstrækkelig Gage — Professor ved dette. Noget Haab om Forbedring var der vel en Tid; dog glippede dette ganske, idet Struensees Fald brat afbrød alle Planer om Reformer ved Universitetet. Dertil kom, at hans Fader, der en Tid lang som Hospitalslæge havde boet i Kbh., og som hidtil havde understøttet

ham, 1775 døde uden at efterlade sig syn-derligt. Da det derved blev umuligt for ham at slaa sig igennem hjemme, drog han, efter Opfordring, til Kiel som Professor i Naturhistorie og Økonomi. Skuffelserne udeblev dog heller ikke her; Lønnen var ringe nok, og, hvad værre var, han manglede ganske baade Samlinger og Bibliotek, og alle hans Bestræbelser for at opnaa noget i denne Henseende forblev frugtesløse. Kun ved stadige Rejser formaaede han at vedligeholde Forbindelsen med Videnskaben, og Forholdene blev ham i det hele i Længden saa utaalelige, at han 1788 endog søgte sin Afsked og kun ved sine Elevers indtrængende Bønner lod sig bevæge til at blive. De senere Aar af sit Liv tilbragte han hovedsagelig i Paris; i Kiel opholdt han sig kun saa lang Tid, det var nødvendigt for Forelesningernes Skyld. I Paris modtog han Efterretningen om Bombardementet 1807, der tilføjede ham et Knæk, han aldrig forvandt. — Uagtet F. har udgivet flere almindelig naturhistoriske Skrifter, adskillige, i sin Tid meget læste Rejsebeskrivelser, ja endog, som Følge af sin Professorvirksomhed, et Par økonomiske Skrifter, afhænger hans Berømmelse dog udelukkende af hans entomologiske Arbejder, der i sin Tid rentud var hanebrydende. Han var i Ordets bedste Forstand Elev af Linné, erkendte ligesom denne Betydningen af nøjagtige og ensartede gennemførte Skelnemærker og udarbejdede, idet han med stor Dygtighed benyttede Munddelenes forskellige Udformning som Inddelingsgrund, en videnskabelig Gruppering af Leddyrene, som vel i visse Hovedtræk allerede synes at have foresvævet Linné, men som denne aldrig i Enkelthederne havde formaaet at gennemføre. Af hans Værker fortjener særlig at nævnes „Philosophia entomologica“ (1778), der i Formen nøje svarer til Linné's „Philosophia botanica“ og er en Oversigt over Leddyrenes almindelige Bygning og Systematik m. m.; dernæst „Entomologia systematica“ (1792—98), en samlet Oversigt over alle kendte Leddyr, i hvilken F.s System foreligger i fuldt afklaret Form, endelig forskellige Værker, „Systema Piezatorum“, „Elcutheratorum“ osv., der kan betegnes som Omarbejdelser af visse Dele (Hvepserne, Billerne etc.) af foregaaende Værk. I Nutiden har disse Skrifter selvfølgelig kun historisk Interesse; iøvrig har de, ved deres tørre og knappe Form og fuldstændige Mangel paa biologiske Angivelser næppe nogen Sinde været Læsning for andre end Fagfolk i snævraste Forstand. D. i Kiel. — Gift 1771 Anna Cæcilia Ambrosius. R. H. S.

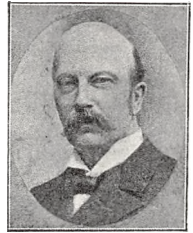
Litt.: Hauch-Fausbøll: „Slesv. Kirkeboogsudd.“ S. 26; „Zeitschr. d. Gesellsch. f. schles.-holst.-lauemb. Gesch.“ VII 1877; Autobiografi udg. af Lahde 1805 og i „Kieler Blätter“ 1819 I; „Ny

Minerva“ 1808; „Hist. Medd. om Kbh.“ V 1915; Gosch: „Danm. zool. Litt.“ 1870—78.

Fabricius, Jakob Christian ($\frac{3}{8}$ 1840— $\frac{8}{6}$ 1919), Musikamatør, Komponist. F. i Aarhus. Forældre: Bankkasserer Lars Schurmann F. og Julie Tabitha Sophie Schack. Uddannedes som Bankmand og var indtil 1913 knyttet til Nationalbanken i Kbh., i en lang Aarrække som dens Hovedbogholder. Ved Siden af denne Virksomhed dyrkede han Musikken lidenskabelig. Teori studerede han hos Gebauer, og i Komposition var han P. Heises eneste Elev. Siden syslede han i mange Aar med Komposition, endda med betydeligt Held. Blandt hans Værker kan nævnes „En Vaarnat“ for Tenorsolo, Damekor og Orkester, en Symfoni, en Del Madrigaler og andre à capella Sange, der senere ofte er opført i Udlandet, hvad der ligeledes gælder „Gammel Dagvis“ for Solo, Kor og Ork. og en hel Del anden Kirkemusik, derunder „Davids 126 Psalme“ for Sang og Orgel med obligat Violoncel, fremdeles flere i Frankrig udgivne Arbejder for Sang, Violoncel og Klaver, f. Eks. Victor Hugos „Extase“ samt en 1 Akts Opera „Skøn Karen“. Af stor Betydning var hans praktiske musikalske Gerning. Paa hans Initiativ stiftedes 1871 „Samfundet til Udgivelsen af dansk Musik“, hvis Formand han var fra dets Omdannelse 1887 til sin Død. Endvidere var han medvirkende ved Stiftelsen af „Koncertforeningen“ 1874 og dens Formand til 1893. F. var desuden i mange Aar Medlem af Koncertpalæets Bestyrelse og optaget af praktiske og filantropiske Hverv. Endelig var han en Aarrække Musikanmelder ved „Ill. Tidende“. D. i Kbh. — Gift 1872 Augusta Sofie Andersen, d. 1911. G. S.

Litt.: Slægt se Adam F.; G. Lyng: „Danske Komp. I 20. Aarh.s Beg.“ 1917; Nekrolog I „Nationaltid.“ $\frac{9}{6}$ 1919.

Fabricius, Knud Frederik Krog (f. $\frac{13}{8}$ 1875), Historiker. F. i Aarhus. Forældre: Sognepræst A. C. F. (s. d.) og Hustru. Var i Apotekeriære 1891—92 og blev Student 1895, Cand. mag. i Historie 1901, vandt Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Nationalitetsskiftet i Skaane 1903 og disputerede 1906 med 2. Del af Værket „Skaanes Overgang fra Danmark til Sverige“. Forinden havde han leveret et Par Smaaarbejder om ældre

Historie, „Bondeoprøret 1441“ (1900), „Den jyske Krig 1157“ (1901) og et Par Afhandlinger i svenske Tidsskrifter om Iver Axelsen Thott (1904). Paa en Rejse 1903—07 til Sverige, Tyskland, Østrige, Italien, Nordafrika og Spanien samlede han Stof til det Studium, der siden har været hans Hovedinteresse, Danmark i 2. Halvdel af 17. Aarh. Efter Afhandlingen „Griffenfeld og Fuenmayor“ (1909) fulgte Hovedværket „Griffenfeld“ (1910), hvor F. gennemfører en ny og selvstændig Opfattelse i Polemik mod A. D. Jørgensen. Hertil knytter sig „Kongeloven“ (1919), medens den meget interessante Afhandling om Saxos Værk i „Historisk Tidsskrift“ 1917 griber tilbage til F.s tidligere middelalderlige Studier. F. var 1909—17 Underarkivar i Rigsarkivet og blev 1916 Prof. ved Universitetet, hvor han har overtaget Tiden 1500—1715 samt Orienten og Grækenland. Med den Erslevske Teknik forener F. levende Interesse for Troels-Lunds Forfatterskab og viser sig i Stil og Metode paavirket af begge; i Enkeltstudien sejt Grundighed og en Kritik, der paa een Gang er skarp og konservativ, i Fremstillingen Sans for Personer og Ideer og de store Linier i Udviklingen. Med F.s stærke nationale Sympatier staar hans Interesse for populær Fortælling i Forbindelse; han var Medudgiver af „Danske Stormænd“ (1912) og besøgede 4. Udg. af Faderens „Illustreret Danmarkshistorie“ 1914—15; han er endvidere Bestyrelsesmedlem i Dansk historisk Fællesforening og var 1914—19 Redaktør af dens Tidsskrift. Som Professor og (fra 1918) Provst paa Regensen har han vist gode Evner til at omgaas de Studerende, som Lærer er han ihærdig og interesseret. — Gift 1906 Estrid Stolpe. P. E.

Litt.: Slægt se Adam F.; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1907; „Politiken“ 4/11 1916; „Berl. Tid.“ 5/2 1917; Fl. Dahl i „Akademisk Ugeblad“ 21/2 s. A.

Fabricius, Otto (3/3 1744—20/5 1822), Zoolog, grønlandsk Sprogmand. F. i Rudkøbing. Forældre: Provst Hans Sørensen F. og Else

Cathrine Ursin. Maatte som Følge af Faderens tidlige Død tilbringe sin Barndom i trange Kaar, men kom ved privat Hjælp 1762 til Universitetet, hvor han, navnlig i den Hensigt at blive udsendt til Grønland, studerede Teologi og 1768 fik sin Embedseksamen. S. A. gik

han som Missionær til Frederikshaab, hvor han utrættelig virkede i 5 Aar, idet han stadig var sammen med de Indfødte, lærte sig deres Sprog og herigennem erhvervede sig et dybtgaaende Kendskab til deres Tæn-

kemaade og Livsvaner; desuden studerede han grundigt Landets Naturforhold, navnlig dets Dyreverden. Efter Hjemkomsten var det hans Agt at udgive et stort etnografisk-naturhistorisk Værk om Grønland, en Plan, der i formaående Kredse mødtes med forstaaende Velvillie; imidlertid nødtes han, for Udkommets Skyld, til at tage Præstekald i Drangedal i Norge og formaadede her kun at fuldføre den zoologiske Del, der udkom 1780 som „Fauna Groenlandica“. Dette omhyggelige, i Linné'sk Aand opfattede Værk, i hvilket der beskrives ca 470 Arter, af hvilke over en Fjerdedel hidtil var ukendte, er det første Forsøg paa en samlet Fremstilling af Grønlands Dyreverden og har haft væsentlig Betydning som Grundlag for alle senere Forskere. 1779 forflyttedes F. til Hobro, Aaret efter til Ærø og to Aar senere til Kbh., hvor han først var Præst ved Vajsenhuset, fra 1789 ved Frelsers Kirke. Ihvorvel han ikke besad større Evner som Prædikant, vandt han i disse Embeder dog almindelig Agtelse ved sin Retsindighed og sin Nidkærlighed; som en Anerkendelse dels heraf, dels af hans Virksomhed som teologisk Forfatter („Bidrag til Bibelkundskab“ 1782—87) hædredes han 1803 med Titlen Professor theologiæ, 1818 med Titlen Biskop. I sin Fritid vedblev han stadig at sysle med Naturvidenskaben og udgav i Videnskabernes Selskabs og i Naturhistorieselskabets Skrifter en ikke ubetydelig Række Afhandlinger, der dels som Undersøgelser over de grønlandske Sæler og over Edderfuglene, supplerede „Fauna Groenlandica“, dels ogsaa, som Bidragene til Snylteormenes Historie, angik den hjemlige Dyreverden; største Delen heraf er dog uden større Værdi, idet F., trods sin Samvittighedsfuldhed, ikke evnede at følge med Videnskaben under dennes raske Vækst. Langt betydningsfuldere er derfor utvivlsomt hans samtidige Virksomhed som grønlandsk Sprogforsker. Han udgav paa Grundlag af tidligere Arbejder, til hvilke han under sit Ophold i Grønland havde gjort talrige Tilføjelser, 1791 en grønlandsk Grammatik og 1804 en grønlandsk Ordbog; begge vandt megen Anerkendelse blandt Sagkyndige og var i over et halvt Aarhundrede de eneste Hjælpebidler ved Studiet af det grønlandske Sprog; desuden besøgede han Udgifter af forskellige grønlandske Skrifter, saaledes 1794 af en Oversættelse af det nye Testamente. D. i Kbh. — Gift 1) 1775 Anna Dorothea Ziege, d. 1785. 2) 1786 Anna Gunilde Heineth, d. 1834.

R. H. S.

Litt.: Slægt se Adam F. og i Hellemann: „Genealogiske og personalhist. Medd.“ 1893, S. 81; Selvbiografi i „Kiøler Blätter“ 1819 I; „Mag. f. Religionslærere“ IV 1796; Gosch: „Danm. zool. Litt.“ 1870—78; Lauridsen: „Bibl. Groenland.“ 1890; Nekrologer i „Dansk Litteratortid.“ 1822, „Tidsskr. f. Naturvidenskaberne“ II 1823, „Nyt

teol. Bibl." VIII 1825 og Thaarup: „Fædrelandske Nekrolog for 1822" 1836.

Fabricius, Vilhelm (f. $12/9$ 1837), Forstmand. F. i Nykøbing Mors. Forældre: Sognepræst Niels Georg F. og Christine Marie

Teilmann. Blev Forstkandidat 1861, Sekondløjtnant 1862, deltog i Krigen 1864. En Tid var han privat Assistent hos Skovrider Klüwer paa Silkeborg Distrikt; gjorde derefter et Aars Tjeneste i Militæretaten og blev 1869 ansat ved Statsskovenes Regulering, 1871 Skovfoged i

Sønderskoven under Silkeborg Statsskovdistrikt, 1881 Skovrider for Palsgaard Statsskovdistrikt, som han bestyrede, til han 1911 tog sin Afsked. Fra 1891 førte han i en Aarrække Statsilsyn med de private Skove i Viborg og Ringkøbing Amter. Fra samme Aar har han ført Tilsyn med de under Hedeselskabet sorterende Plantageanlæg, der har nydt Statsstilsud mod at underlægges Fredskovsforpligtelse. Denne Virksomhed bestrider han fremdeles. I de 30 Aar, F. bestyrede Palsgaard Skovdistrikt, har han udført et mægtigt Arbejde for at bringe de til Distriktet hørende udstrakte Hederealer under Kultur, og han staar endnu som vor første Autoritet paa den praktiske Hededyrknings Omraade. — Gift 1871 Elisabeth Kathrine Klüwer.

J. H.

Litt.: Slægt i A. Teilmann: „Stamt. over Familien Teilmann" 1844.

Fabritius, Michael ($2/5$ 1697— $13/11$ 1746), Handelsmand. Forældre: Vinhandler Herman F. i Kbh. og Elisabeth Marie Abbestée.

Tog Borgerskab som Grosserer 1732 og stiftede ca. 1740 sammen med sin Slægtning Joh. Fr. Wever Handelshuset F. & Wever, et af Datidens største og mest betydende. Alleerede tidligere havde han været virksom inden for dansk Storhandel. Da der i Frederik IV's

sidste Aar pustedes nyt Liv i den hendøende Handel paa Ostindien, som ved den Lejlighed udvidedes med Fart paa Kina, blev F. en af de kommitterede i dette „Kinesiske Societet"; det blev Forløberen for Asiatiske Kompagni, der oprettedes 1732 og for hvilket F. 1736 blev Direktør. S. A. grundedes Kurantbanken, bl. a. paa F.s Initiativ, og han sad sammen med Broderen Just. F. i dens første Direktion. 1743 blev han Hofagent. Ogsaa til en Række andre store merkantile Foretagender, bl. a.

Redaktionen sluttet $29/10$ 19.

det norske Kompagni, der siden drev de norske Glasværker, er de to Brøders Navne knyttet. D. i Kbh. — Gift 1726 Anna Marie Køster, d. 1775. E. N.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i C. Nyrop: „J. F. Classen" 1887 og Bobé: „Reventlow'ske Pap." VI 1903; Fr. Thaarup: „Efterretn. om det danske asiatiske Kompagni" 1824.

Fabritius de Tengenagel, Conrad Alexander ($6/8$ 1731— $13/9$ 1805), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Michael F.

(s. d.) og Hustru. Tidlig tog han Del i Faderens store Handelshus, som efter dennes Død (1746) overgik til J. F. Wever, hvem Moderen ægtede. F. blev allerede Agent 1757 og tog Borgerskab som Grosserer 1760, blev en af Hovedparticipanterne i Asiatiske Kompagni, var flere Gange Direktør og indtog stadig en førende Stilling. Efter Wevers Død (1759) blev F. Handelshusets egentlige Leder. Under Frihedskrigen og i Revolutionsaarene voksede dets Indflydelse og F. samlede store Rigdomme; han havde Ostindiefarer i Søen og eget Skibsværft paa Kristianshavn. Han var besvogret med højstaaende og fremragende Mænd i Tiden, bl. a. J. F. Classen (s. d.), Moderen fik Ordenen L'union parfaite og selv lod han sig med sine Søsken- de optage i Adelstanden (1778). Han førte stort Hus og var Kunstmæcen; af Enrum ved Vedbæk, som han arvede efter Faderen, skabte han et af Sjællands smukkeste Lyststeder, med en Have, der havde Ry viden om; nær ved byggede han Lyststedet Alexandria, det nuværende Miramare. D. i Kbh. — Gift 1758 Deborá Kloppenburg, d. 1814. E. N.

Litt.: Slægt se Michael F.; Nystrom: „Søllerød Sogn" 1911.

Falbe, Christian Tuxen ($2/3$ 1791— $10/7$ 1849), Arkæolog, Numismatiker. F. i Helsingør. Forældre: Kaptajn, Toldinspektør Ulrik Anton F. og Ide

Marie Møller. Blev Søkadet 1802, Sekondløjtnant 1806, tjente 1808—10 paa den franske Schelde-Flaade, blev 1815 Premierløjtnant, 1820 Kaptajn, afgik s. A. og var 1820—33 Generalkonsul i Tunis, 1833—35 i Grækenland. Efter sin Hjemkomst fik han 1842 Del i Ledelsen af Mønt- og Medaillekabinetet og blev 1847 Direktør for Kongens arkæologiske Samling. F. var en begavet og interesseret Mand, der gennem sin Stilling i Tunis kom ind paa det

gamle Afrikas Arkæologi og Mønthistorie; 1837—38 fastslog han paa en Forskningsrejse Karthagos Beliggenhed og udarbejdede de første, stadig brugbare Planer over Byen. Siden forberedte han sammen med J. C. Lindberg et Værk om Afrikas gamle Mønter; det blev dog kun paabegyndt og fuldenlæst 1860—74 af L. Müller i „Numismatique de l'ancienne Afrique“. D. i Kbh. — Gift 1821 Clara Andrea Johanne Margrethe Ipsen, d. 1877. P. E.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i Elvius og Hiort-Lorenzen; „Dsk. patr. Slægter“ 1891 og i Hauch-Fausbøll; „Slægthaandbogen“; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 29/7 1849; Ovens. Værk af L. Müller; O. Moltzer; „Gesch. der Karthager“ II, 1896.

Falbe-Hansen, Ida Mariette Helene (f. 19/2 1849), Pædagog, Litteraturhistoriker, F. i Odense. Forældre: Prokurator Johan Jørgen Hansen og Mariette Caroline Emilie Basse.

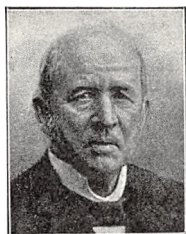
Valgte 17 Aar gammel Lærerindevirksomheden til sin fremtidige Livsvej, tog 1877 Almueskolelærerindeeksamen, 1882 Artium og 1890 Magisterkonferens i nordisk Filologi; i 20 Aar, fra 1895 til 1915, har hun været knyttet til Statens Lærerhøjskole, samtidig undervist ved N. Zahles Kvindeseminarium og 1892—1911 været Censor ved Skolelærereksamen, 1901—16 Statens Tilsynshavende ved Forskoleseminarierne. I Besiddelse af ualmindelige pædagogiske Evner har hun i disse Stillinger virket stærkt ansporende paa Lærerne ikke mindre end paa Eleverne; hendes særprægede Personlighed, der forer varm Begejstring og sund Kritik med et hyggeligt, stilsfærdigt Lune, har tillige alle Vegne gjort hende overordentlig afholdt. Banebrydende har navnlig hendes Svenskundervisning været; ved udmærkede Lærebøger og navnlig ved en fortræffelig „Svensk-dansk Ordbog“ (1912) har hun yderligere søgt at vække Lyst hos Danske til at gøre Bekendtskab med Nabolandets Litteratur i Originalsproget, og gennem de Oversættelser af Selma Lagerlöfs Værker, som hun sammen med Elisabeth Grundtvig har besørget, har hun faaet vide Kredse i Tale. Ogsaa af Kvindesagens Fremme har hun indlagt sig Fortjeneste; Dansk Kvindesamfunds Organ „Kvinden og Samfundet“ blev til paa hendes Initiativ, og i en Række af Aar var hun Formand for Danske Kvinders Nationalraad. Som Litteraturhistoriker har hun særlig beskæftiget sig med Romantikken og dens Forløbere i 18. Aarh.; hun har udgivet Oehlenschlägers „Digte 1803“ med litterærhistorisk Indledning, leveret en ypperlig Skoleudgave af Ewalds „Fiskerne“, skrevet

smukke Afhandlinger om Ewalds Giftermaalsplaner og om hans Digt „Rungstedts Lyksaligheder“; ogsaa Axel Orlriks Udvalg af Folkeviserne til Skolebrug har nydt godt af hendes fine Følelse og praktiske Sans. — I Erkendelse af hendes mangesidige Fortjenester tildelte Kongen hende 1914 Fortjenstmedaillen i Guld; Aaret efter erholdt hun af den svenske Konge Guldmedaillen „Litteris et artibus“. — Ugift.

C. S. P.

Litt.: „Studenterne fra 1882“ 1907; „Kvinden og Samfundet“ XXXI 1915; Progr. fra Statens Lærerhøjskole for 1914—15; Byskov i „Bog og Naal“ XXII 1915; „Politiken“ 3/1 og 2/5 1915, 19/2 1919; „Berl. Tid.“ 17/1 1915 og 16/2 1919; „Nationaltid.“ 29/1 1915 og 23/2 1916; Th. Lang i „Hovedstaden“ 19/2 1919.

Falbe-Hansen, Vigand Andreas (f. 24/8 1841), Nationaløkonom. F. i Odense. Forældre: Prokurator Johan Jørgen Hansen og Mariette Caroline Emilie Basse. Blev Student 1862 og tog statsvidenskabelig Embeds-eksamen 1867. 1870 konstitueredes han som Fuldmægtig i Statistisk Bureau, for hvilket han blev Chef 1873. 1877 forlod han Bureauet for at overtage Professoratet efter N. C.

Frederiksen, hvilket han beklædte indtil 1902. 1902—04 var han atter Chef for Statistisk Bureau. Han har udfoldet en betydelig Forfattervirksomhed paa det økonomiske og statistiske Omraade baade som Bureauchef og som Professor. Oprindeligt tilhørte han den klassiske Nationaløkonomis Lære, men ved Ophold i England og Nordamerika i Aarene 1870—71 lærte han efter eget Udsagn dennes Ustilstrækkelighed overfor Løsningen af de sociale Problemer at kende. Som Lærer ved Universitetet kom han til at betyde meget for den studerende Ungdom, der satte overordentlig megen Pris paa ham; han forenede historisk Sans med praktisk Begavelse og har særlig paa Landbrugets Omraade leveret vægtige historisk-økonomiske Arbejder. Hans Skrifter udmærker sig ved letløbende, klar Stil, og ligefra sin første Ungdom er han den modne Mand baade i Form og Indhold. Som Chef for Statistisk Bureau forbedrede han Landbruksstatistikken. Af hans Værker maa nævnes Konkurrence-Afhandlingen „Prisernes og Arbejdslønnens Historie i Danmark fra 1869“ for Professoratet i Statsøkonomi og „Stavnsbaandsløsningen og Landboreformerne set fra Nationaløkonomiens Standpunkt“ (2 Bd. 1888—89), vel nok hans Hovedværk; endvidere: „Finansvidenskab“ (2 Bd. 1894—96). Sammen med W. Scharling har han udgivet „Danmarks Statistik“ (1878—91), en Hænd-

bog af første Rang; heri har han bl. a. skrevet om Landbrugets Udvikling og nuværende Tilstand og om det danske Skattevæsen. Endvidere var han Medudgiver af Traps „Danmark“ (3. Udg. 1898—1906). Foruden disse større Arbejder har han skrevet en Mængde Afhandlinger og Artikler særlig i „Nationaløkonomisk Tidsskrift“ og i „Tilskueren“ samt i forskellige Dagblade. Imidlertid drog det praktiske Liv ham mere og mere; 1893 var han saaledes blevet Direktør i Forsikringselskabet „Danmark“, 1902 forlod han Universitetet og blev 1911 Overdirektør i „Danmark“. Han har betydet overordentlig meget for den moderne Udvikling af Livsforsikringsvæsenet. Desuden er han Formand for Tilsynsraadet for Kongeriget Danmarks Hypotekbank og for Landbo-kommissionen, endelig kan nævnes, at han er Æresmedlem af „Nationaløkonomisk Forening“ og af „Royal Statistical Society“. 1881—84 repræsenterede han Odense i Folketinget. Han tilhørte den Gruppe af Mænd, der uden at slutte sig til et bestemt Parti søgte at skaffe Fremgang i vort politiske Liv gennem saglige Love, og interesserede sig nærmest for økonomiske og finansielle Sager. Da Udviklingen gled mere og mere i Retning af den politiske Kamp, gik F.-H. ud af Tinget. Som kongevalgt Landstingsmand traadte han 1909 paany ind i det politiske Liv og ved den ny Grundlovs Ikrafttræden 1918 og de kongevalgte Landstingsmænds Bortfald gik han over i det nye Ting som landstingsvalgt, men traadte paa Grund af Alder ud i Foraaret 1919. F.-H. havde faaet sin Interesse for Politik gennem sin økonomiske Uddannelse, men en vis Skænsis i hans Natur i Forbindelse med ret stor Tilbageholdenhed gjorde, at han ikke kom til at spille nogen større politisk Rølle; dog har han til Tider øvet betydelig Underhaandsindflydelse indenfor sit Parti. — Gift 1870 Anne Margrethe Veronique Hansen, d. 1918.

A. E. N.

Litt.: Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; „Ill. Tid.“ 2^{1/2}/s 1909; Jul. Schovelin i „Nationaltid.“ 2^{3/8}/s 1911; „Tiden“ 1915 og 1916; „Assurancetiden“ 1916; „Assurandøren“ 1916; „Nationaløkonomisk Forenings Festskrift“ 1897; „Dansk Forsikrings-Tid.“ 1917.

Falck, Niels Nicolaus (25/11 1784—11/5 1850), Jurist, Historiker. F. i Emmerlev ved Højer. Forældre: Gaardejer, Skibskaptajn Hans Nielsen F. og Inge Handeler. Kom i Haderslev Skole, siden til Kiels Universitet og blev Dr. phil. 1808, Cand. juris 1810, var 1810—13 ansat i slesvig-holstenske Kancelli i Kbh. og blev 1813 Prof. i Jura i Kiel. F. var en overordentlig lærd Mand, der udgav en talrig Række Værker, bl. a. „Staatsbürgerliches Magazin“ (1821—47), „Juristische Encyclopædie“ (1821—52) og „Handbuch des schleswig-holstein-

ischen Privatrechts“ (1825—48). I den politiske Bevægelse i Hertugdømmerne tog han livlig Del; han var dansk af Fødsel og ønskede aldrig nogen Adskillelse fra Danmark, men han var en svagere Natur end Dahlmann og lod sig ofte lede af ham og andre. Han var Medlem af begge Hertugdømmers Stænderforsamlinger, 1838—44 Præsident for den slesvigske. Den demokratiske Frihedsbevægelse efter 1848 stod han fjern. D. i Kiel. — Gift 1816 Lucia Dorothea Lorck, d. 1857. P. E.

Litt.: Mommsen i „Neue Kieler Blätter“ 1843; H. Ratjen: „N. N. F.“ 1851; Brockhaus: „N. F.“ 1884; „Schleswig-Holsteinische Jahrbücher“ i 1884; Blaunfeldt: „Minder fra Sønderjylland“ 1876; Lauridsen: „Da Sønderjylland vaagnede“ 1909 ff.; Nekrolog i „Correspondenzblatt und Kieler Tageblatt“ 14/5 1850; Breve i „Zeitschr. f. Schlesw.-Holst. Gesch.“ XLII 1912 og „Von Kieler Professoren“ 1916.

Falck, Sophus August (f. 15/11 1864), Sanitetstekniker. F. i Kbh. Forældre: Tobaksfabrikant Vilhelm Sophus F. og Julie Kriedt. Uddannedes paa den kgl. Geværfabrik til 1883 og opholdt sig derefter nogle Aar i Amerika, hvor han bl. a. var ansat paa Singers Symaskinefabrik. 1890—1905 var han etableret som Maskinfabrikant i Kbh. og kom efterhaanden ind paa sanitære Artikler, konstruerede saaledes under den russisk-japanske Krig Hospitaler i Mandsjuriet for Keiserinde Dagmar. I London og Hamborg studerede han Redningsvæsenet, og 1906 stiftede han „Kbh.s og Frbgs. Redningskorps“ med det Mål at hindre eller mildne Ulykker og Ødelæggelse. Denne her i Landet nye Virksomhed har han med seig Energi arbejdet op mod Tvivl og Mødstand, og den indtager nu en fremragende Plads i Byens Sanitetsvæsen. Ogsaa paa andre samfundshygiejniske Omraader har F.s Initiativ gjort sig gældende, som Medstifter af Vinteridrætsforeningen fra 1910 har han organiseret Snesporten, 1913 rejste han Kampen mod Fluerne, og fra s. A. er han Støtten i Foreningen til Gade færdselens Betyggelse. Han er ved sin Vivacitet og sit ufortrødne Vovemed blevet en skattet Figur i det københavnske Gadeliv. — Gift 1889 Thyra Petra Hansen.

P. E.

Litt.: Redningskorpsets Beretning 1906—16; J. Trøner i „Berl. Tid.“ 24/11 1917; „Politiken“ 9/1 1911, 8/8 1913 og 18/11 1914.

Falckenthal, Tobias Friederich (^{25/1} 1754—^{29/6} 1820), Læge. F. i Schwabach, Pommern. Forældre: Godsforpagter Johan Wilhelm F. og Dorothea Cathrine Engelkow. Kom 1772 til Kbh., studerede Kirurgi under Callisen, der tog sig af ham og 1779 fik ham ansat som assisterende Læge ved Søkvæsthuset. 1780 tog han Examen anatomico-chirurgicum. Immatrikuleret ved Universitetet 1784 underkastede han sig allerede 1785 medicinsk Eksamen. Blev s. A. Interimsdivisionskirurg, 1787 Divisionskirurg, 1795 Overkirurg i Flaaden, 1806 Meddirektor ved Søetatens Hospital i Nyboder. Dr. med. hon. causa i Kiel 1805. F. var en overmaade praktisk dygtig Kirurg, energisk og initiativrig. Han udmærkede sig ved flere Epidemiers Bekæmpelse i Flaaden og har især gjort sit Navn kendt ved sin dygtige og uholdende Virksomhed ^{2/4} 1801 og ved flere gode Reformers paa Sæmiedicalnævnsens Omraade. D. i Kbh. — Gift 1786 Sara Christine v. d. Osten. d. 1808.

O. P.

Litt.: Ingerslev: „Danmarks Læger og Lægevesen“ II 1873; Nekrolog i „Bibliotek f. Læger“ I, 1821 og „Dagen“ 1820, Nr. 163.

Falkenskjold, Seneca Otto (^{15/4} 1738—^{30/9} 1820), Officer. F. i Slagelse. Forældre: Oberst Martin de F. og Sophia Dorothea v. Schack. Blev Landkadet 1746, Sekondløjtnant i Kongens Regiment 1758, deltog i Syvaarskrigen paa fransk Side, blev efter sin Hjemkomst Kompagnichef ved Delmenhorst'ske Infanteriregiment, foretog med Orlov flere lange Rejser i Udlandet og udnævntes 1768 til Generaladjutant og Kammerherre, traadte Aaret efter i russisk Krigstjeneste, udmærkede sig og avancerede til Oberst i Ingeniørerne. Hjemkaldtes af Struensee 1770 og udnævntes 1771 til Oberst og Chef for Danske Livregiment. Denne usædvanlig hurtige Forfremmelse vakte en Storm af Uvillie, og hans brændende Iver efter at uddanne sit Regiment og udrydde gammel Slendrian og Misbrug skaffede ham mange Fjender, der ved Statsomvæltningen 1772 benyttede sig af hans nære Forhold til Struensee til at styrte ham sammen med denne. Han dømedes til livsvarigt Fængsel paa Munkholm, men benaadedes 6 Aar efter og landsforvistes. 1788 kaldtes han atter hjem og udnævntes til Generalmajor, men da det ikke blev til noget alvorligere med Krigen mod Sverige, tog han varigt Ophold i Lausanne, hvor han forblev til sin Død. Han var en højtbevægtet og energisk Personlighed, en aaben, frejdig og sympatisk Karakter; desværre bevirkede Omstændighederne, at hans Land ikke fik den Nytte af hans ubestridelige Evner, som kunde være sket under gunstigere Forhold. D. i Lausanne. — Ugift.

K. C. R.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i „Hist. Medd. om Kbh.“ V 1915, „Personalh. Tidsskr.“ V 6 1909 og VII 2 1911 og i „Dsk. Adelsbl.“ 1916; Erindringer i „Mémoires de M. de F.“ 1826, paa Dansk 1847; „Kbh.s Skilderi“ 1826, Nr. 69; „Ugeskrift for Venner af Fædrelandet“ 1827; Becker: „Orion“ IV 1841; L. Koch i „Hist. Tidsskr.“ VI 5 1894; V. Stilling: „Danske Livregiment 1763—1913“ 1913; Reverdils Memoirer 1916; Nekrolog i „Politik og Historie“ IV 1821.

Falkenstjerne, Frederik Ferdinand (^{27/11} 1854—^{18/12} 1896), Højskoleforstander, Politiker, Præst. F. i Vejle. Forældre: Gæstgiver Frederik Ferdinand F. og Anne Sophie Christine Feddersen. Tidlig hjemløs kom F. i Huset hos en Morbroder, Købmand Feddersen i Flensborg, og oplevede her 1864, hvis tunge Begivenheder gjorde et blivende Indtryk paa ham. Han blev Student 1872,

kom som fattig Student til Kbh. og blev stærkt optaget af Tidens religiøse, litterære og politiske Liv. Et skrobeligt Helbred gjorde det nødvendigt, at han en Tid afbrød sine teologiske Studier, han blev Huslærer hos Hostrup i Hillerød, og ikke mindst Fru Hostrups varme og stærke Personlighed fik Indflydelse paa hans Udvikling. I Hillerød mødte han Venstres Ideer i C. Bergs Person, og gennem det Hostrup'ske Hjem og Morten Pontoppidans Højskole i Frerslev kom han i Forbindelse med Højskolen og de grundtvigske Frihedskrav. 1880 blev han Cand. theol. og begyndte snart efter en Højskolevirksomhed i Kbh., fik 1882 rejst en Bygning, men samlede kun faa Elever trods sine fremragende Evner som Højskolemand. 1887—95 var han Folketingsmand for Vejlekredsen, stod først uden for Partierne, men sluttede sig senere til Berg og Hørup i deres Modstand mod Forliget. 1884—95 (til 1891 sammen med Morten Pontoppidan) udgav han det fortræffelige Ugeskrift: „Tidens Strøm“. For Foreningen til Oversættelse af historiske Kildeskrifter begyndte han en Oversættelse af Herodot (1890—97; fuldennt af K. Hude 1904—05); sammen med Anna Hude begyndte han Udgivelsen af „Sønderjyske Skatte- og Jordebøger“ (1895—99). I lange Tider havde et svagt Helbred tæret paa hans Kræfter, og en Rejse til Syden hjalp kun lidet, han søgte Præsteembede og var fra 1895 til sin Død Præst i Hornslet. Hans Livsværk blev kun ringe i Forhold til hans rige Evner, hans levende og klare Aand hemmedes i Kraftudfoldelse af et svagt Legeme, og paa spredte Felter lagde han sit Arbejde, men de, der kom under hans Paavirkning, bevarer Mindet om en Mand, der kunde og vilde hjælpe, der var ærlig i sin Gerning

og ridderlig i Kamp. D. i Hornslet. — Gift 1881 Henriette Juliane Fritz. — F. N.

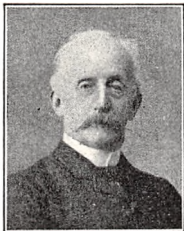
Litt.: „Den danske Højskole“ I 1900—01, S. 321—99, 548—49, 549—54; „Højskolebladet“ 1897, S. 65—70, 1701—06, 1900, S. 297—308, 329—38; „Vejle Amts Folkebl.“ $\frac{4}{4}$ 1895 og $\frac{19}{10}$ og $\frac{31}{12}$ 1896; „København“ $\frac{20}{12}$ 1896; „Randers Arbejderbl.“ $\frac{31}{12}$ s. A.; Vilh. Lassen i „Aalb. Amtstid.“ $\frac{19}{12}$ s. A.

Fallesen, Ludvig Sophus ($\frac{25}{6}$ 1807— $\frac{13}{12}$ 1840), Forstmand, Matematiker. F. i Kbh. Forældre: Sognepræst Lorentz Nicolai F. og Sara Hammer. Blev Student 1825 og studerede bl. a. Matematik under Schmidten, tog 1830 juridisk Eksamen og konkurrerede 1832 forgæves om det matematiske Professorat med Jürgensen og Ramus. 1833 blev han Dr. phil. („De natura et proprietatibus quibusdam caloris“, en Forløber for den mekaniske Varmeteori). Efter et Studieophold i Udlandet fik han det Hverv at ordne Skovbrugsundervisningen, som var flyttet fra Kiel til Kbh.; 1836 blev han Forstdocent med Forpligtelse til at undervise i „Forstvidenskab“, Læren om Jagtrevieret, Matematik og Forst- og Jagtlovgivning. 1830 besvarede han Universitetets Prisopgave, Bestemmelse af den Funktion, hvis Fundamentalligning er $f(x+z) + f(x-z) = af(x)f(z)$. 1834 og 1837 udgav han elementære matematiske Skolebøger, 1836 en Samling Forordninger o. l. vedrørende Forstvæsenet og 1839 en Oversættelse af et nationaløkonomisk Værk af Ricardo. Hans pædagogiske Interesser bragte ham ind i en ret voldsom Polemik. Hans Lærebøger har haft en Del Indflydelse paa Udviklingen, bl. a. ved deres Systematik. Hans Hovedbetydning ligger dog i den Iver, hvormed han ordnede den teoretiske og praktiske Forstundervisning. D. i Kbh. — Gift 1837 Noline Christiane Smith, siden gift Forstdocent J. F. Hansen (s. d.), hun d. 1899.

P. H.

Litt.: „Tidsskr. f. Skovbr.“ X 1889, S. 213; Oppermann: „Bidrag t. d. dsk. Skovbrugs Hist. 1786—1886“ 1889; „Tidsskr. f. Mat.“ III 3 1873, S. 169 ff.; „De statsgaranterede danske Livsforsikringsanstalters Festskrift“ 1892; Niels Nielsen: „Mat. i Danm. 1801—1908“ 1910.

Fallesen, Morten Edvard ($\frac{29}{1}$ 1817— $\frac{9}{7}$ 1894), Teaterchef. F. i Kbh. Forældre: Sognepræst Lorentz Nicolai F. og Sara Hammer. Blev Student

1834, gik derefter paa den militære Højskole og blev 1846 Premierløjtnant i Artilleriet. Efter Trearskrigen blev han 1853 Kaptajn og var i 1864 Batterichef i Rendsborg, men udtraadte n. A. af aktiv Tjeneste og blev 1866 Oberst og Chef for

Bornholms Væbning. Kammerherre blev han 1872. F. var en dygtig Officer, der under Felttogene flere Gange havde haft

Lejlighed til vise sin Snarraadighed. Ogsaa Politikken fængslede ham; han var Medlem af Folketinget i en halv Snes Aar (indtil 1869), først repræsenterende Assens-Kredsen, senere valgt i Rønne, og blev siden Landstingsmand for Bornholm (1874—82); han hørte til Højre, men hans politiske Færd prægedes af et vist Frisind, bl. a. virkede han varmt for Dødsstraffens Afskaffelse. F. vil dog længst blive mindet som Chef for det Kgl. Teater, en Post han beklædte i fulde 18 Aar, fra $\frac{1}{7}$ 1876 til sin Død. Skønt der navnlig mod Slutningen af hans Embedstid rettedes en stedse kraftigere Kritik mod hans Styre, har det dog vist sig, at han her var den rette Mand — Efterfølgerne har ikke med samme Held kunnet klare de vanskelige Skær, som denne udsatte Stilling frembyder. Han var en energisk og stædig Natur, der baade forstod at sætte sin Villie igennem ved kraftige Midler og at balancere mellem stridende Anskuelser, naar denne Vej hurtigst førte til Maalet. Om end i mange Maader konservativ rørte han dog op i megen gammel Slendrian. Han var de unges Ven og hans Sympatier var hos det moderne Skuespil — en Lykke for Teatret netop i disse Aar, der betegner en Strømkæntning inden for dansk og norsk dramatisk Digtning. D. i Paris. — Gift 1) 1851 Poulina Funck. Ægteskabet opløst 1858, hun d. 1879. 2) 1865 Amanda Flora Mathilde Thomsen, d. 1900.

E. N.

Litt.: Zodiacus i „Nær og Fjern“ $\frac{7}{4}$ 1878; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; Agerholm i „Masken“ $\frac{28}{1}$ 1917; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; Nekrologer i „Ill. Tid.“ $\frac{13}{7}$ 1894, „Berl. Tid.“ $\frac{7}{7}$ s. A., „Nationaltid.“ $\frac{7}{7}$ s. A. og „Politiken“ $\frac{7-9}{7}$ s. A.

Falsen, Enevold de ($\frac{17}{10}$ 1755— $\frac{10}{11}$ 1808), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Justitiarius Christian Magnus de F. og Else Thestrup.

Blev 10 Aar gammel Student „med megen Berømmelse“, 22aarig Assessor i Overhofretten i Kria, og 33 Aar gammel Justitiarius sst. Snart efter blev han uden Ansøgning forflyttet til et afsides Lagmandsembede i Nordland og Finmarken, vist fordi han var indviklet i en Skandalehistorie. Hans i Forvejen deprimerede Sind pintes af Ensomheden heroppe, og 1791 drog han til Kbh., hvor han snart blev Assessor i Højesteret. Af Helbredshensyn maatte han søge et mindre anstrengende Arbejde, og 1802 blev han Justitiarius i Akershus Stiftsoverret med Jotlig i Kria., i hvis selskabelige Liv han ligesom under forrige Ophold kom til at spille en fremtrædende Rolle. Han var ogsaa ivrig for det nystiftede „Dramatiske

Selskab" og optraadte selv. Allerede tidligere havde han dyrket Teatret som Forfatter. 1776 skrev han den borgerlige Tragedie „Salvini og Adelson“, 1778 Komædien „De snurrige Fætttere“. I 90'erne leverede han til det Kgl. Teater en Del Oversættelser, Prologer og originale Komædier. Bedst er Syngestykket „Dragedukken“ (1797) med en velberegnet Situationskomik og Sange, der til Kunzens Musik blev meget yndede. 1807 blev F. Medlem af den interimistiske norske Regeringskommission, hvor hans overlegne Begavelse, hans klare og skarpe Fremstilling og hans særlige Kendskab til norske Forhold gav ham en stor Indflydelse. Fra 1808 redigerede han ogsaa det officielle Blad for Norge, „Budstikken“. Hele Kommissionsarbejdet var dog kun en Opblussen af en Aand, der i Forvejen var undergravet af et skrøbeligt Helbred og en dyb Melankoli. En Novembraften druknede han sig i Kristianiafjorden. — Gift 1781 Anna Henriikka Petronelle Mathiesen, d. 1825.

G. C.

Litt.: Slægt hos Lengnick, „Norske Slægter“ I 1912 og i C. F.: „Slægten F.“ 1915; S. de F.: „Skrifter“ 1821; J. Aall: „Erindringer 1800—15“ 2. Udg. 1859; H. J. Huittfeldt: „Kria. Teaterhistorie“ 1876; Y. Nielsen: „Grev Herm. Wedel-Jarlsberg og hans Samtid“ i 1888; Daas i norsk „Morgenbladet“s Ekstra-Søndagsbl. 1895, S. 157—85; norsk „Bogvennen“ 1896; Emerentze Munch: „Optegnelser“ 1907; Sv. Nordberg: „E. F. og Norge“ 1915; Brev i Østs Materialier 1835; Nekrologer i „Kbh. lærde Efterretn.“ 1810 og „Budstikken“ 1808—10, S. 217.

Falsen, Jørgen Conrad de (¹⁷/₈ 1785—²³/₈ 1849), Søofficer. F. i Oslo. Forældre: Justitiarius Enevold de F. (s. d.) og Hustru. Blev Sekondløjtnant 1801, Premierløjtnant 1807, Kaptajn 1815, Kaptajn 1821, Kommandørkaptajn 1836, afgik som Kommandør 1838 og blev karakteriseret Kontreadmiral 1848. Efter som ung at have tjent paa et af de med Danske bemandede franske Linieskibe paa

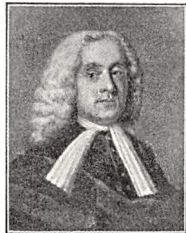

Schelden kom F. hjem 1809 og deltog med Iver i Kanonbaadskrigen mod Englænderne. Hans Navn er særlig knyttet til den ret betydelige, men af ham fraraadede og uheldige Ekspedition til Anholts Erobring; han indlagde sig dog ogsaa Hæder ved flere andre Lejligheder, hvor engelske Krigsskibe crobredes. Efter Fredsslutningen gik F. en Tid udenlands. Efter Hjemkomsten ejede han 1836—45 Taarnholm ved Korsør og fra 1844 Søbysøgaard paa Fyn, hvor Bønderne rejste ham en Mindestøtte. D. paa Søbysøgaard. — Gift 1) 1811 Cecilie Catharina Høyer, d. 1816. 2) 1825 Jørgine Elisabeth (Georgette) Rosenkrantz, d. 1869.

V. G.

Litt.: Slægt se Enevold de F.; With: „Danske og norske Søheltes Bedrifter“ 1819; Brev i „Af Orla Lehmanns Pap.“ 1903.

Falster, Christian (¹/₁ 1690—²⁴/₁₀ 1752), Skolemand, klassisk Filolog, Digter. F. i Branderstev ved Nakskov. Forældre: Sognepræst Christian F. og Marie Pedersdatter Staal. Blev Student 1708, n. A. Hører og Kantor i Nykøbing F., lagde sig i Fritiden uden indre Tilbøjelighed paa Modrens Ønske efter Teologi, men opgav Studiet, da han 1712 blev Konrektor i Ribe, hvor han 1723 blev Rektor;

fra da af helligede han sig Skolevirksomheden og den klassiske Filologi, særlig Kejsertidens romerske Litteratur. Som Skolemand hører han til vore ypperste. Ribe Skole, der var ganske forsømt, da han traadte til, bragte han paa Fode, saa den blev den bedste i Riget, og han styrede den med fast Haand, men efter udprægede humane Grundsætninger; han var en stor Børneven, hvis blotte Tilsynekomst vakte Glæde, og kun overfor de alvorligste Brud paa Disciplinen anvendte han legemlig Straf. Megen Glans kastede han som Videnskabsmand over Skolen. Han stod i Brevveksling med de berømteste Lærde i Udlandet og maa utvivlsomt regnes til de betydeligste klassiske Filologer, Danmark har fostret. Af den gængse Jagten efter afvigende Læsemaader ved Tekstudgivelse var han en bestemt Modstander; han stillede den Fordring til Udgifveren, at han skulde forstaa sin Tekst indefra, leve sig sammen med Forfatterens Sprogbrug, tilægge sig hans kulturelle Forudsætninger og tolke ham paa Basis af et nøje Studium af den forudgaaende Litteratur. Ud fra denne Grundopfattelse arbejdede han under spændt Opmærksomhed i den filologiske Verden i mange Aar paa en kritisk-eksegetisk Kommentar til den romerske Forfatter Aulus Gellius (2. Aarh. e. Kr.), men Værkets overordentlige Omfang hindrede ham i at finde en Forlægger; en Række kritiske Bidrag til almindelig latinsk Leksikografi og metodisk interessante Synspunkter for Behandlingen af den græsk-romerske Litteraturhistorie fik han derimod frem. Den klassiske Oldtid var ham imidlertid ikke ene og alene et Fagstudium; den gav ham tillige en Maalestok for Vurdering af det moderne Livs Foreteelser, saaledes som det lægger sig for Dagen i hans navnkundigste Værk „Amoenitates philologicæ“ (3 Bd. 1729—32; dansk Oversættelse ved Jørgen Olrik under Trykning), i hvilket han fra konservativt Ståde human og fribaarent anstiller Betragtning

ger over de religiøse og moralske, litterære og sociale Spørgsmaal, der var fremme i hans Samtid — et værdigt latinsk Side-stykke til Holbergs danske Epistler. Ogsaa i den danske Digtkunst indtager han en anseelig Plads med den Række Satirer i Modersmaalet, der udkom 1721—22, enkelte 1730—39. De har Emner tilfælles med Holbergs „Peder Paars“ og Komedier, men medens Holberg i lige Grad svinger Satirens Svøbe over den gamle og den unge Slægt, tager F. udelukkende Ungdommens Forsyndelser paa Kornet; han er ikke uden Vid og Træfsikkerhed, men mangler den store Nordmands befriende Humør. F. befandt sig vel i Ribe, skønt han, myndig og selvsikker som han var, havde adskillige Stridigheder med sine Foresatte; han afsløg gentagne Gange Ansættelse ved Universitetet og nægtede at modtage det bedre aflagte Rektorat i Roskilde: han ønskede sig ikke forflyttet for Vindings Skyld. Han var meget musikalsk og en behagelig, beleven Selskabsmand; sine Ferier tilbragte han gerne hos Gehejmraadinde Harboe (s. d.) paa Støvringgaard, og adskillige af Afhandlingerne i „Amenitates philologicae“ gengiver Samtaler og Diskussioner fra denne aandrige og fint dannede Dames Vennekreds. Hans af klassisk Litteratur bestaaende Bibliotek, litterære Samlinger og videnskabelige Brevveksling overgik ved Testamentet til Universitetsbiblioteket, hvor det endnu findes. D. i Ribe. — Gift 1717 Margrethe Baggesen, d. 1789.

C. S. P.

Litt.: Johs. Hansen: „De vita et rebus gestis Chr. Falsteri“ 1760—70; P. N. Thorup i „Efterretn. fra Ribe Katedralskole“ V 1828 og i Ribe Skoles Progr. 1845; Chr. Thaarups Udgave af F.s Satirer 1840; Chr. Bruun i „Danske Saml.“ I 1865—66; samme i „Falsteriana“ 1869; L. Daas i „Dsk. Saml.“ II 4 1874—76; C. Bursian: „Gesch. d. classischen Philologie in Deutschland“ I 1883; S. Birket Smith: „Personalh. Tidsskr.“ II 1 1886; J. E. Sandys: „A history of classical scholarship“ III 1908; Vilh. Andersen: „Tider og Typer af dansk Aands Historie. Erasmus“ II 1909; Breve i „Dsk. Saml.“ I 1865—66.

Fangel, Niss Christian (^{23/10} 1809—^{5/3} 1897), Landbrugsskoleforstander. F. paa Vildmosegaard ved Aalborg. Forældre: Forvalter Jens F. og Marie

Rehders. Kom 17 Aar gammel til Næsgaard, Falster, for at lære Landvæsen hos sin Slægting, Forvalter Wichmann, som han nogle Aar efter afløste. Næsgaard var en Art Forsøgsgaard, saa F. kom til at beskæftige sig med forskelligartede

Arbejder; han vandt derved en betydelig Erfaring og ikke ringe landøkonomisk Indsigt. Da Den Classenske Agerbrugsskole oprettedes paa Næsgaard 1849, blev F. an-

taget som Forstander, efter at han først paa Landvæsensinstituttet Haraldslund havde sat sig ind i Ledelsen af en saadan Undervisningsanstalt. F. var en dygtig Praktiker, der samvittighedsfuldt og med Pligtroskab røgtede sin Gerning som Leder af den store Ejendom og som Forstander for den nye Skole; særlige pædagogiske Evner havde han næppe, og navnlig i de senere Aar kunde det mærkes i hans Forhold over for Ungdommen, at han tilhørte en Tid, hvis Opdragelsesprincipper afveg betydelig fra dem, som de frembrydende nye Tider førte med sig. Efter 50 Aars Virksomhed paa Næsgaard tog han 1877 sin Afsked og flyttede til Nykøbing F., hvor han døde. — Gift før 1845 Hanne Dortha Christine Smidt, d. 1882. A. C.

Litt.: A. la Cour: „Den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard 1799—1849—1899“ 1899; „Næsgaardsbogen“ 1914 ff.; Nekrolog i „Ugeskrift for Landmænd“ 1897, S. 160.

Fasting, Claus Frederik (^{29/10} 1746—^{24/12} 1791), Forfatter. F. i Bergen. Forældre: Sognepræst Frederik F. og Gerhardine Güllich. Blev Student 1761, Cand. theol. 1766. Fra regnet et kort Ophold som Huslærer i Bergen levede han derefter en halv Snes Aar i Kbh. Han dyrkede levende Sprog og Musik, underviste, havde et lille Embede som Sekretær i Tallotteriet og skrev

Kritikker. Sammen med Abrahamson udgav han „Kritisk Journal“ (1773) og med samme og Tode „Den kritiske Tilskuer“ (1775—76). Han var skarp og vittig i sin Kritik, fransk af Smag, en Beundrer af Voltaire, hvad hans uopførte Tragedie „Hermione“ ogsaa viser. I „Norske Selskab“ var han det fineste Hoved, hans Epigrammer i Versprotokollen elegant turnerede. 1777 bosatte han sig i Bergen, hvor han udgav „Provincialblade“, et Tidsskrift med god udenlandsk Litteratur og Kritikker og Karakteristikker, der dog ikke vakte den Opmærksomhed, det for tjente, lige saa lidt som et rørende Drama „Aktierne“ (1788). F. pintes af Fattigdom, Ensomhed og Tungsind, hvori baade en Kærlighedssorg og hypokondre Anlæg havde Skyld. 1783 blev han Viceraadmand i Bergen. Han tog sig ivrig af sit Embede, navnlig hvad Stiftelser, Skoler og Kirker angik. — F. var lidet produktiv og skrev ingen Mesterværker udover de bidende Epigrammer og et Par aandrige Karakteristikker. Han virkede ved sit Væsens Finhed og Fornemhed. D. i Bergen. — Ugift.

G. C.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i Personalh. Tidsskr.“ III 1 1892 og ved S. O. Fasting i „Dansk Adelsblad“ 1916; L. Sagen: „Om F. og hans Skrif-

ter: i „Udvalg af C. F.s Skrifter“ 1837; „Ill. Nyhedsblad“ 1856 og 1865; Hj. Christensen i „Samtiden“ 1897; C. B. Dunker: „Gamle Dage“ ny Udg. 1909; F. Bull i „Edda“ IV 1915; Breve i „Østs Arkiv“ IV 1825, S. Birket Smith: „Til Belysning af litterære Personer og Forhold“ 1884 og i „Skrifter udg. af Bergens hist. Forening“ Nr. 8 IX 1902.

Fausbøll, Michael Viggo (²²/₆ 1821—³/₆ 1908), Orientalist. F. i Hove ved Lemvig. Forældre: Sognepræst Christian Nissen F.

og Dorothea Appolone Hacksen. Blev Student 1838, Cand. theol. 1847 og ansattes ved Universitetsbiblioteket 1861. Ved Læsning af Rask vasktes tidlig F.s Interesse for Sprogvidenskaben. En Tid studerede han Islandsk, men vendte sig derefter til Sanskrit og vandt 1843

Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Sanskritsprogets Syntaks. Efter Westergaards Hjemkomst 1845 blev han dennes Elev. Fra Sanskrit førtes F. over til det hidtil udyrkede Pali, som han majsommelig arbejdede sig ind i ved Selvstudium af Universitetsbibliotekets rige Samling af Haandskrifter, hjembragte af Rask. 1855 udgav F. med latinsk Oversættelse „Dhammapadam“, et af Buddhismens ældste Værker. I denne Udgave omskreves en Palitekst for første Gang med latinske Bogstaver; F. ledte derved Palistudiet ind i det rette Spor og vandt sig med ét et stort Navn blandt de europæiske Orientalister og i selve Indien. Paa en Rejse til London 1858—60 fortsatte han sine Studier af Palihaandskrifter; denne Rejse blev for ham den rigeste Periode i hans Liv, og siden den bevarede han stedse en varm Forkærlighed for alt engelsk. Allerede 1849 var han begyndt at afskrive det enestaaende Jatakahaandskrift (806 Palmeblade med ofte utydelig Skrift). Med uhyre Flid gennemførte han Arbejdet, udgav Prøver af det 1861 og 1870—72, og opnaaede til sidst de fornødne Bidrag fra den danske og indiske Regering og Berlin-Akademiet til sit Hovedværk, Udgaven af Jatakabogen med dens Kommentarer (7 Bd. 1875—97), et af Buddhismens vigtigste Skrifter indeholdende Fortællinger om Buddhas Oplevelser i hans forskellige Tilværelser. 1878—1902 var F. Professor i indisk-østerlandsk Filologi efter Westergaard, blev 1879 Æresdoktor ved Kbh.s Universitets 400aarsfest og fik 1888 Bopp-Prisen af Berlin-Akademiet. Endnu et tredje af Buddhismens vigtigste Værker, Sutta-Nipata, har F. Æren af at have bragt frem i en fortrinlig Tekst-udgave med etymologisk Glossar og engelsk Oversættelse (1881—85). Afskrivningen og Udgaven af Jataka'erne svækkede hans

Syn, saa han efterhaanden blev næsten blind; sine sidste Aar optoges han mest af mytologiske Studier over Mahabharata. Ogsaa dansk Sprog og Folklore interesserede F. sig stærkt for; han udgav Molbohistorieserne (1862), de gamle Vægtervers (1862) og en „Ordbog over Gadesproget“ (1866; under Pseudonymet V. Kristiansen; 2. Udg. 1908). — F.s videnskabelige Fortjeneste beror paa hans Udgifter- og Samlervirksomhed, hvorved han har udført et Rydningsarbejde af højeste Rang. Som Grundlægger af det videnskabelige Palistudium aabnede han helt nye Felter, ikke blot for Sprogvidenskaben, men for Religions- og Kulturhistorien. Af originale Afhandlinger skrev han kun faa, men hans store praktiske Dygtighed som Tekstudgiver har dog givet ham Rang blandt de ypperste Videnskabsmænd. Hans lyse, barnlige Sind gav ham et lykkeligt Liv, og med en ubevidst, intuitiv Genialitet forstod han at gribe det rette og væsentlige. — Gift 1873 Ellen Louise Beckwith Lohmeier, d. 1919.

F. de F.

Litt.: Stægt se Hauch-Fausbøll: „Slesv. Kirkebogsudrag“ I, S. 13; Selvbioграфи i Univ. Progr. ved Firehundredaarsfesten 1879 og i „Journal of the Maha-Bodhi Society“, April 1900, Calcutta; R. Besthorn i „Ill. Tid.“ ³⁰/₃ 1902; A. Pfungst: „Aus der Ind. Kulturwelt“, 1904, S. 111 ff.; Samme: „V. F. Ein Nachruf“ i „Frankf. Zeitung“ ¹⁰/₆ 1908, „Journal asiatique“ serte 10, T. 12, S. 353; „Revue de l'hist. des religions“, T. 58, S. 440; „Rivista degli studi orientali“ 1908, S. 506; Dines Andersen i „Nord. Tidsskr. f. Filol.“ III 16 1907—08, S. 179—86; J. Eysler i „Politiken“ ¹²/₆ 1908; „Ill. Tid.“ ¹⁴/₆ s. A.

Faustinus (Edelberg), Faustinus Pedersen (f. ¹⁵/₂ 1868), Hypnotiser, Eksperimentalsykolog. F. i Fredensborg. Forældre: Gartner, senere Forpagter Christian Pedersen og Johanne Regine Nielsen Holmelund. Brød 18 Aar gl. med Hjemmet for at studere Tankekæmning og Hypnose og optraadte 1886—96 i Danmark, Skandinavien og Tyskland. 1898—99 gav han Kursus i Hukommelselære og

Mnemonik i Kbh., studerede et Par Aar til Artium og tog 4. Kl. Hovedeksamen 1904. Imidlertid var han kommet ind paa vidtgaaende Studier af Spiritisme og Okkultisme og dyrkede dem bl. a. paa kendte franske Klinikker. 1905 var han sammen med Alfr. Lehmann o. fl. Medstifter af „Selskab for psykisk Forskning“ og grundede 1914 i Kbh. „Institut for psykisk Forskning“ med Laboratorium og Bibliotek. Ved svenske, finske og tyske Universiteter har han holdt Forelæsninger om Sjælelivets Mystik. Et Speciale har han skabt sig ved Afsløring af spiritistiske Bedrag og herved indlagt sig ikke ringe For-

tjeneste. I det hele har han ved sin enerige Virksomhed og ved en Række Afhandlinger hidraget meget til at brede Interesse for og Kendskab til praktisk Psykologi og de mystiske Sider af Sjælelivet. — Gift 1899 Ellen Vilhelmine Møller; Ægteskabet opløst 1907.

P. E.

Litt.: „F.-Turnéen i Danmark April—Maj 1895“; „Politiken“ 12/2 1911; „Düsseldorf Generalanzeiger“ 10—18/1 1914; „Vore Herrer“ 28/12 1916.

Fedderson, Arthur Frederik (19/2 1835—27/2 1906), Fiskerikyndig. F. i Kbh. Forældre: Borgmester Peter F. og Bolette Kirstine Koch. Gik 1846—53 paa Sorø Akademi, tog 1855 Adgangsksamen til Polyteknisk Læreanstalt og n. A. 1. Del af Eksamen i anvendt Naturvidenskab. Efter nogle Aars Virksomhed som Lærer ved københavnske Kommuneskoler blev han 1861 ansat ved Viborg

Katedralskole, fra 1864 som Adjunkt. Ved et Besøg paa den internationale Fiskeriudstilling i Bergen 1865 forøgedes den Interesse, han allerede tidlig havde faaet for Fiskeriernes Udvikling, og efter sin Hjemkomst stiftede han et Fiskeriselskab for Viborg og Omegn og fik anlagt en Udklækningsanstalt. Sammen med H. V. Fiedler (s. d.) begyndte han 1865 at udgive et „Tidsskrift for Fiskeri“, der udkom til 1882, da det afløstes af „Fiskeritidende“. F. var stærkt politisk interesseret og tilhørte Venstre, og denne Omstændighed var næppe uden Skyld i, at han, skønt han 1883 var blevet fritaget for sin Lærervirksomhed i Viborg for helt at kunne hellige sig Fiskeriets Fremme, dog ikke blev Fiedlers Efterfølger som Statskonsulent og i det hele ikke opnaaede saa indflydelsesrig en Stilling, som hans grundige Kendskab til vore Fiskeriforhold og hans praktiske Sans havde kvalificeret ham til. Det vakte ogsaa en vis Uvillie i konservative Kredse, at han 1884 blev Sekretær i den nye Forening til Fiskeriernes Fremme; der dannedes en konkurrerende Sammenslutning, Dansk Fiskeriselskab, som dog 1887 sammensluttedes med den første til Dansk Fiskeriforening, i hvilken F. var en ledende Kraft, først som Sekretær, senere (fra 1892) som Konsulent; han skabte og ordnede dens Modelsamling, holdt talrige oplysende Foredrag rundt om i Landet og var Leder af Fiskeriafdelingen paa de nordiske Industriudstillinger. F. var tillige en frugtbar Forfatter, dels af Afhandlinger af mere videnskabelig Karakter (f. Eks. „Fortegnelse over de danske Ferskvandsfisk“ i „Naturhist. Tidsskrift“ 1879 og forskellige

Undersøgelser om Aalens Udvikling og Vandringer), dels af Skolebøger og populære Skrifter, blandt hvilke maa fremhæves: „Vore ferske Vande og deres Beboere“ og „De danske Padder og Øgler“ (begge i „Frem“ 1899), „Samleren“ (1899), „Havet, dets Opdagelse og Erobring“ (1903) samt flere af Dansk Fiskeriforenings Smaaskrifter. Hans særlige Fortjenester ligger dog ikke paa det litterære Omraade; derimod er der ingen Tvivl om, at hans energiske Pionerarbejde for vore Fiskeriers Fremme og for Fiskeristandens sociale Højnelse har været af blivende Betydning. D. i Kbh. — Gift 1859 Laura Eleonora Møller, d. 1912.

S. D.

Litt.: Slægt i Elvius og Hlort-Lorenzen: „Dsk. patr. Slægter“ 1891 og Hauch-Fausbøll: „Slægt-haandbogen“; „Søndags-Posten“ 10/9 1888; Th. Wedén i „Ill. Tid.“ 10/2 1905; „Søndagsbl.“ s. A.; „Dansk Fiskeritid.“ 1/6 1912; Nekrologer i „Politiken“ 28/2 1906, „Dansk Fiskeritid.“ 5/3 s. A., „Ferskvandsfiskeribladet“ 1/3 s. A. og „Ill. Tid.“ 11/3 s. A.

Federspiel, Holger (f. 30/6 1868), Retslærd. F. i Kbh. Forældre: Kontrolør ved Klasseslotteri Peter Julius F. og Emma

Alvida Rasmussen. Blev Student 1885, syslede i nogle Aar med sproglige Studier, Journalistik og Æstetik — „Af en Dagdrivers Optegnelser“ i „Af Dagens Krønike“ (1890) —, blev Cand. juris 1898, Dr. juris 1901 — „Begrebet Interesse i Læren om Forsikring. Et Bidrag til Skadeserstatningslæren“ —, deltog i en Konkurrence om et juridisk Professorat med L. A. Grundtvig — „Bidrag til Viljeserklæringernes Systematik tilligemed en særlig Fremstilling af Læren om Reklamation og Dispositionsstilteelse i Distancehandelen“ (1903) —, Docent ved Universitetet 1903—14. Et nyttigt Hjælpemiddel til Undervisningen i Romerretten ydede F. i „Romerske Retskilder i Udtog“ (1904, 2. Udg. 1918) og den dertil sig sluttende af A. B. Drachmann givne Oversættelse af samme (1907, 2. Udg. 1918). I „Den internationale Privatret i Danmark. Almindelig Del“ (1909) søgte F. at løse den vanskelige Op-gave at levere en tidssvarende Fremstilling af et Emne af stor teoretisk og praktisk Betydning. Fortjenstfuldt er det af F. med forskellige Medarbejdere udgivne Værk „Kongeriget Danmarks Love“ (I—II 1910—13, med to Supplementbd. 1915—16). For Udviklingen af den industrielle Ret har F. vist megen Interesse. Han har offentliggjort forskellige Afhandlinger derom, blev 1903 Formand for Dansk Ingeniørforenings Voldgiftskommission og 1910 for Dansk Forening for Beskyttelse af industriel Ejen-

domsret, Medlem af Industriraadet 1911—16. Under Verdenskrigen opholdt han sig en Tid i London som Udsending fra Gros-serersocietetets Komité. — Gift 1) 1899 Eva Drachmann. Ægteskabet opløst. 2) 1913 Asta von Nutzhorn. Fz. D.

Litt.: Selvbioграфи i Univ. Progr. Novb. 1902; „Ill. Tid.“ 3/4 1902; Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1885“ 1910; „Politiken“ 14. 15/7 1915.

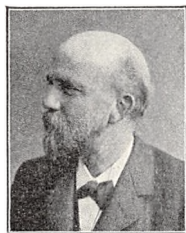
Feilberg, Aage Johannes (f. 24/3 1873), Kulturtekniker. F. i Søborg ved Esrom. Forældre: Kulturteknikeren P. B. F. (s. d.) og Hustru. Tog 1889 Præliminæreksamen, lærte praktisk Landvæsen 1889—92 og kom derefter paa Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1895. 1895—96 var han Assistent paa Tranekær, 1896—97 Leder af Kulturarbejder paa Boller, 1897—98 Assistent ved

Hedeselskabets Mosevæsen. Med Prof. B. S. Jørgensens Rejselegat foretog F. 1898—99 Studierejser vedrørende Mosekultur i Tyskland. Han kom atter ind paa Landbohøjskolen, hvorfra han 1904 tog Eksamen som Landinspektør. 1904—08 var han Assistent ved Hedeselskabets kulturtekniske Afdeling, siden 1908 Distriktsbestyrer ved Hedeselskabets Mosevæsen. F., der siden 1911 har været Censor ved Landbohøjskolen, ansattes 1918 som Lektor ved samme Læreanstalt. Ved sin flersidige teoretiske og praktiske Uddannelse og fleraarige Beskæftigelse med kulturtekniske Arbejder har han erhvervet sig en solid Indsigt i Kulturteknik og et godt Overblik ved Valg af Fremgangsmaader, der bør benyttes ved Kulturanlæg. Han har bl. a. skrevet „Mosekultur“ (1916) samt forskellige Afhandlinger og Artikler i „Hedeselskabets Tidsskrift“ og andre Fagblade. — Gift 1913 Valborg Gudrun Dreyer. A. C.

Litt.: Slægt i P. J. Schmidt: „Slægten F.“ 1890 og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“.

Feilberg, Carl Adolf (f. 1/10 1844), Læge. F. i Vester Vedsted ved Ribe. Forældre: Sognepræst Nicolai Laurentius F. og Conradine Antonette Caroline Købke. Blev Student 1863, deltog i Krigen 1864. Studerede Botanik og deltog i botaniske Ekspeditioner til Færøerne 1867, Bagindien og Kina 1868—69, hvorefter han blev Cand. med. 1874 og

Læge ved Øresundshospitalet 1876, Overlæge sst. 1899—1916. Med den Fordomsfri-

hed og det vide Udsyn, som lange Rejser giver, forbinder F. en ved grundige Studier og nøjagtig Observation af et stort Materiale erhvervet Erfaring. Dertil kommer et sjældent administrativt Talent, der har gjort ham til en klog og paapasselig Leder dels af Øresundshospitalets vigtige Karantæneafdeling, dels af dets store medicinske Service, hvor alle velbegrundede moderne terapeutiske Fremskridt hurtigt er blevet bragt i Anvendelse. F. var saaledes en af de første, der forstod Finsens geniale Koppebehandling og støttede ham i hans Genembrudstid. — Gift 1876 Anna Cecilie Krabbe. O. P.

Litt.: Slægt se Aage F.; W. T. i „Ill. Tid.“ 2/1 1916.

Feilberg, Caspar Ludvig (f. 20/7 1881), Ingeniør, Kulturtekniker. F. i Kbh. Forældre: Docent Ludvig F. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1899 og kom derefter til at studere ved Polyteknisk Læreanstalt, hvorfra han 1905 tog Eksamen som Bygningsingeniør. Han assisterede 1906—08 ved Tegneundervisningen paa Landbohøjskolen, hvor han fra 1/4 1908 ansattes som Assistent i Tegning og Kulturtek-

nik. Siden 1914 har han været Lærer i disse Fag først som Docent og siden 1918 som Professor; i disse Virksomheder har han arbejdet for at faa Undervisningen i sine Fag yderligere udvidet og udviklet paa Landbohøjskolen. 1912—16 var han fungerende Statskonsulent vedrørende Landbrugets Kraftmaskiner. F., der er en dygtig Ingeniør og en behændig Forretningsmand, driver sammen med Ing. F. C. Becker desuden privat Ingeniørvirksomhed og havde bl. a. Ingeniørarbejdet ved Landbohøjskolens Udvikelse 1918 og følgende Aar. Han er Sekretær i „Udvalget til Fremme af Jordens Grundforbedring ved Afvanding og Vandning“, der 1914 nedsattes af Landhusholdningsselskabet. I Foraaret 1919 blev han Landbohøjskolens Repræsentant i Statens Grundforbedringsudvalg. Han har bl. a. skrevet „Studier af Naturens Bog“ (1911), „Teknisk Mekanik“ (1917) og (sammen med F. C. Becker) „Simple Konstruktioner af armeret Beton“ (1913). — Gift 1915 Kaja Hofmann. A. C.

Litt.: Slægt se Aage F.

Feilberg, Henning Frederik (f. 6/8 1831), Præst, Sprogmand, Folklorist. F. i Hille-rød. Forældre: Sognepræst Nicolai Laurentius F. og Conradine Antonette Caroline Købke. Da han var 3 Aar gl., flyttede Familien til Vestjylland, og han blev Student fra Ribe 1849, omtrent samtidig med at hans Fader blev forflyttet til Sundeved.

1855 blev han Cand. theol., var en Tid Lærer hos Frk. Zahle, og blev 1856 Kapellan hos E. H. Hagerup i Solt; 1859 gjorde han en lille Rejse i England, blev Sognepræst i Valsbøl, 1862 i Store Vi, afsat af Prøserne 1864, Kapellan i Marslev paa Fyn, 1867 Kateket i Odense, 1869 Sognepræst i Brørup-Lindknud, 1876 i Darum-Bramming. Tog 1892 sin

Afsked og flyttede til Askov, hvor han oftere har prædikeret og taget Del i Undervisningsarbejdet paa Højskolen. — F. staar som Præst den grundtvigske Retning nær; allerede i det første Studenteraar førte J. L. Knudsen ham til Vartov, og hans Fader var med til at grunde Folkehøjskolen i Rødding. Ligeledes har han i sit senere Liv staaet i nær Forbindelse med Askov Højskole. Men han har aldrig sluttet sig afgjort til Grundtvig og blev i sin Ungdom stærkt paavirket af engelsk-skotsk Kirkeliv. Han har udgivet enkelte Prædikener og en lille Bog „Om Bibellæsning“ (1863), men ellers mest virket ved sin mundtlige Forkyndelse. — Som Skildrer af den danske, især den sydjyske, Almues Liv og Sæder er F. fremragende. Hans første Skrift i denne Retning er „Fra Heden“ (1863) om Befolkningen i de magre Egne Vest for Flensborg. Hertil kom senere „Almuens Sød og Skik i Egnen mellem Kolding og Ribe“. („Nord. Maanedsskrift“ I 1872), „Fra Vesterjylland, et Kulturbillede“ („Fra alle Lande“ 1882) og først og fremmest „Dansk Bondeliv, som det i Mands Minde fortæltes, navnlig i Vestjylland“ (I—II 1889—99). Dette Arbejde hermed førte F. ind paa et omfattende Studium af alle Landes Folkeminder og Kultur, og en Del Resultater heraf foreligger i en Række Afhandlinger i Tidsskrifter (den ældste, „Fællesskab blandt Folkene i Skik, Eventyr og Leg“ i „Nord. Maanedsskrift“ IX 1887), baade danske og fremmede, og i selvstændige Bøger („Jul“ I—II 1901, „Bjergtagen“ 1909, „Sjæletro“ 1914, „Skabelsessagn og Flodsagn“ 1915, „Nissen“ 1918). Her maa ogsaa nævnes hans Arbejde for „Skattegraveren“ og „Dania“, ligesom den Del, han har i Oprettelsen af „Dansk Folkemindesamling“, som skal arve hans rige Bogsamling og meget omfattende utrykte Ekscerpt- og Udklipsamlinger. Sit store Stof har han beredvillig stillet til Raadighed for danske og udenlandske Forskere. Danske i Amerika har han beskæftiget sig med i Brevsamlingerne „De derovre“ (1912) og „Hjemliv paa Prærien“ (1917—18). — Endelig maa nævnes hans Hovedværk, den store „Bidrag til en Ordbog over jyske Almuesmaal“ I—IV

(1886—1914), som foruden sit rige folkloristiske Stof indeholder en Fylde af sproglige Oplysninger, baade med Hensyn til Ordenes Betydning, Lydform, Bøjning og syntaktiske Brug, som næppe er naaet af nogen anden Dialektordbog. — F. har modtaget talrige Hædersbevisninger; 1894 blev han Æresdoktor ved Kbh.s Universitet og fik 1915 Videnskaberens Selskabs Guldmedaille. — Gift 1860 Lovise Anna v. Nutzhorn, d. 1897. M. K.

Litt.: Slægt se Aage F.; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1894 og i „Nationaltid.“ ^{10/6} 1916; Erindringer i „Sønderj. Aarb.“ 1895 og 1897; Fortale til „Bidrag til en Ordbog“ I 1886; „Nyare bidrag till kännedom om de svenska landsmälen“ VI 1885—89; P. Bjerge i „Ill. Tid.“ ^{13/12} 1892 og i „Sønderj. Aarb.“ 1902; „Ill. Tid.“ ^{30/12} 1900; Mar. Kristensen i „Dania“ VIII 1901 og „Højskolebl.“ XXXVI 1911; „Dansk Bondeliv“ I 3. Udg. 1910, S. III ff.; „Heimdal“ ^{5/8} 1911; „Festskr. til H. F. F.“ ^{9/8} s. A.; „Ladelund Elevforenings Aarskr.“ VII 1911.

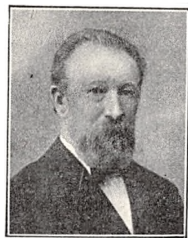
Feilberg, Frederik Laurentius (Lorry) (^{10/2} 1859—^{20/6} 1917), Kabaretdirektor. F. i Kbh. Forældre: Sognepræst Jens Frederik F. og Laura Dorthea Almind. Blev Student 1876, Cand. phil. 1877, studerede Jura, men kom tidlig ind i Journalistik, redigerede 1888—90 „Adresseavisen“ og skrev siden i „København“ og „Forposten“. 1892—97 var han Bagermester i Kbh. og købte 1897 Kehlets Varieté paa Frbg., som han efterhaanden omdannede til et finere, halvt litterært Forlystelsesetablisement; 1901 aabnede „Bondestuen“, der 1911 erstattedes af „Landsbyen“, 1913 „Drachmanns Kro“ med en Art Museum for den afdøde Digter og store Malerier af Axel Jørgensen, endelig 1914 „Riddersalen“. Ved sin Død syslede F. med Indretningen af en „Guldaldersal“ med Minder fra Oehlenschlägers Tid. F. var en ejendommelig Blanding: lyrisk Døgnfluenatur og smart, ofte haardhændet Forretningsmand, slægtsmærket Racemenneske og rodløs Bohème. Hans Etablissement bærer Stifterens Præg og er i hvert Fald enestaaende i Danmark. D. i Hvidovre. — Gift 1) 1886 Dagmar Louise Bülow, Ægteskabet opløst, hun d. 1903. 2) 1901 Marie Laurine Møller. P. E.

Litt.: Slægt se Aage F.; „Politiken“ ^{10/2} 1910, ^{8/1} 1911, ^{1/2} 1914, ^{7/5} s. A., ^{7/12} s. A. og ^{27/6} 1915; Nekrologer i „Politiken“ og „Ekstrabladet“ ^{27/6} 1917.

Feilberg, Ludvig Tage Christian Müller (^{31/3} 1849—^{20/9} 1912), Filosof. F. i Husby ved Ringkøbing. Forældre: Sognepræst Ludvig F. og Karen Johanne Schouboe. Han gik aldrig i Skole, men undervistes privat, tog Præliminærexamen 1865 og kom paa Polyteknisk Lærestanstalt, tog Afgangseks-

amen som Ingeniør 1874, blev 1878 Assistent ved Landbohøjskolen. 1883 Docent

ssst. i Jord- og Vandbygningenslære samt Tegning. I denne Egenskab udgav han „Kortfattet Lærebog i teknisk Mekanik“ (1890). Siden 1887 var han Ministeriets Tilsynsmand ved Folkhøjskolerne. En Afhandling „Om Mangelen paa Forstaaelse imellem Folkhøjskolen

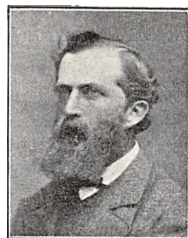
og den akademiske Verden“ (i „Tidsskrift for Aandskultur“ 1902) vidner om hans Sympati for Højskolen, i hvilken han saa et Værn for „Natur-Selvliv“ i Modsætning til Kredsnings og død Viden og naturlig Selvoptagethed. Om dette Forhold handler hele hans filosofiske Produktion. Opvokset i Ensomhed lod han sig i al sin Udvikling lede af sit Forhold til Naturen. Fra 17-Aars Alderen til sin Død indsamlede han i Notebøger Iagttagelser over sig selv og sine Omgivelser. I sine Værker ordner han dette Materiale i Grupper, beskriver de forskellige Typer af sjælelige Bevægelser og fører dem alle ind under den almindelige Bevægelseslæres Synspunkter, idet Nervesystemet opfattes i Analogi med en Beholder, gennem hvilken en Vitalstrøm bevæger sig efter Mekanikkens Love. Fra et praktisk-psykologisk Udgangspunkt med æstetisk Tendens naaede han efterhaanden til at udkaste en hel psyko-fysisk Levelære, bestaaende af Bevægelseslære, Værdilære, Økonomilære og Differential- og Integrallære. Han har sin Styrke i den psykologiske Beskrivelse og giver nye, træffende Navne til mange Arter af Bevidsthedstilstande, men hans Sjæle-Mekanik tør vistnok henregnes til de falske Analogier Verden. Hans Skrifter er: „Om størst Udbytte af Sjælsevner“ (1881); „Holbergs Træ i Fiolstræde“ (1882); „Om Ligeløb og Kredsnings i Sjælelivet“ (1896); „Om sjælelig Ringhed“ (1899 ff); „Naturlærens Leve-ABC“ (1905); „Kort Fremstilling af de sjælelige Naturudviklingslove“ (1910). Efter hans Død udgaves hans „Samlede Skrifter“ (1914), og der dannedes en Forening til Udbredelse af Kendskab til hans Ideer. D. i Kbh. — Gift 1879 Nikoline (Lida) Henriette Oktavia Lund, d. 1912. J. C. K.

Litt.: S'ægt se Aage F.; „Politiken“ 10/2 1910 og 8/11 1911; Jak. Knudsen sst. 14—16/6 1913; J. E. Hohlenberg i „Ord och Bild“ s. A.; V. Cavling: „L. F. og hans Leve-ære“ 1915; Geismar: „Digterprofiler“ 1916; Nekrologer af J. C. Kall i „Tilskueren“ 1912, Helge Rode i „Ill. Tid.“ 6/10 s. A.; Th. Adler-Lund i „Letterst. Tidsskr.“ s. A. og A. Povlsen i „Højskolebl.“ s. A.

Feilberg, Peder Berend (f. 20/11 1835), Landmand, Kulturtekniker. F. i Alslev ved Varde. Forældre: Sognepræst Nicolai Lau-

rentius F. og Conradine Antonette Caroline Købke. Gik i Ribe Latinskole til sit 14.

Aar, tog Præliminæksamen, lærte derefter Landvæsen i Sundeved og gennemgik 1852—53 et Kursus paa Rødding Højskole. Senere studerede han ved Polyteknisk Lærestalt, hvorfra han 1858 tog

Landbrugseksamen, 1858—59 var han Forvalter ved Kulturarbejder paa Frijsenborg, 1861 Bestyrer af Søbygaard, 1862 medvirkede han ved Udtørringen af Sjørring Sø, 1863—66 Bestyrer af Rungstedgaard og Rungstedlund. Virksomheden afbrødes dog af Krigen, hvori F. deltog som Løjtnant. 1866—72 var han Godsforvalter paa Næsbyholm, Skaane; i denne Periode tørlagde og kultiverede han den 500 ha store Næsbyholm Sø. 1872—96 ledede han Tørlægningen og Kultivering af Søborg Sø i Nordsjælland, hvor han samtidig virkede som Inspektør; 1896—1910 Forpagter af Søborggaard. Han har foretaget adskillige Rejser i Udlandet for at studere Tørlægningsarbejder. Efter Indenrigsministeriets Opfordring undersøgte han 1876—77 og 1896 Kulturvilkaarene paa Island; desuden har F. i samme Øjemed berejst Færøerne og Shelandserne samt foretaget en Del andre Studierejser i Tyskland, Holland, Sverige og Norge. 1896—99 var han Statens Tilsynsførende med Hedeselskabets Mose- og Engvæsen, 1883—98 Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelse. Han nyder stor Anseelse ikke alene for sine dygtige og omfattende Kultiveringsarbejder, men ogsaa for sin samfundsnyttige Virksomhed paa flere andre Omraader; bl. a. har han viet Island megen Interesse. I et langt Livs dygtigt Arbejde, der er præget af Idealitet, har han ikke søgt sit eget, men haft det almenes Tarv for Øje. Med elskværdig Beskedenhed mindes han en Række af de Mænd, han har samarbejdet med, og skyder dem oftest i Forgrunden, naar han omtaler sin Livsførelse og Virksomhed. Han har skrevet „Fra Heder og Enge“ (1898), „Fra Lier og Fjælde“ (1899) foruden Afhandlinger i „Landmandsbogen“ og forskellige Tidsskrifter. Han var med til at stifte Foreningen af danske Landbrugskandidater, var den første Formand, senere Næstformand og Æresmedlem. — Gift 1866 Charlotte Cathrine Andersen v. Nutzhorn, d. 1908. A. C.

Litt.: S'ægt se Aage F.; M. Galschløt: „Landbrug og Landmænd i Danmark“ 1888; „Aftenposten“ 4/12 1905; „Ugeskrift for Landmænd“ 1905, S. 500; „Ill. Tid.“ 24/6 1888 og 19/11 1905.

Femmer, Nicolai (1/12 1818—20/8 1888), Skolemand. F. i Slagelse. Forældre: Gaard-

ejer Nicolai F. og Henriette Kikkebusch. Blev Student 1839, begyndte at studere Lægevidenskab, men opgav Studiet for at blive Lærer. Han underviste flere Steder, men blev især kendt og anset som Regnelærer ved det v. Westenske Institut, i hvilken Periode han udgav en Regnebog, som vandt megen Anerkendelse og er udkommet i 12. Oplag.

Sammen med Frk. Beyer og Overlærer G. Bohr stiftede han $1\frac{1}{2}$ 1861 et Kursus, der skulde indstille Kvinder til Lærerindeeksamen — det senere F.s Kvindeseminarium. F. var en fortrinlig Vejleder og en heldig Administrator, der snart skaffede Seminariet Anseelse som en Skole, der baade m. H. t. Kundskabsmeddelelse og Uddannelse i praktisk Lærervirksomhed stod meget højt. D. i Kbh. — Gift 1871 Constance Martha Else Ibsen. K. K.

Litt.: Meddelelser fra F.s Kvindeseminarium Nr. 28 1918; Aarsberetning for samme 1880; „Lærerne og Samfundet“ IV 1914; Nekrolog i „Ill. Tid.“ $\frac{2}{9}$ 1888.

Fenger, Carl Emil ($\frac{9}{2}$ 1814— $\frac{21}{10}$ 1884), Læge, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Sognepræst Rasmus F. og Martha Helene Meinert. Blev Student 1829, tog kirurgisk Eksamen 1835 og tilegnede sig paa en Udenlandsrejse 1836—39 de moderne empirisk-eksakte Metoder i Lægevidenskaben, som han siden indførte herhjemme. 1840 Reservekirurg ved Kirurgisk Akademi, 1841 ved Frederiks Hospital,

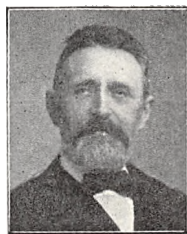
1842 Dr. med., 1843 Lektor ved Universitetet i Anatomi og Patologi, 1845 Prof. extr., 1850 ord., 1852 desuden Overlæge i klinisk Medicin paa Frederiks Hospital. Han var mindre Lærd end Praktiker, født Lærer og højt anset som Kliniker, men opgav 1859 alle sine medicinske Hverv for Politikken. Han var nationalliberal med helstaltige Sympatier, sad i Folketinget for Kbh.s 9. Kreds 1849—52, i Rigsraadets Folketing for 1. Kreds 1856—66, 1861—76 atter i Rigsdagens Folketing for Kbh.s 4. Kreds. Han vandt straks Ry som fremragende Finanspolitiker, blev Ordfører for Finansudvalget og øvede en bestemmende Indflydelse paa hele Lovens Detail. 1859 og 1860—63 var han Finansminister under Hall, 1863—64 Direktør i Finansministeriet under Monrad og 1870—72 atter Finansminister under Holstein. Ved sin strenge Sparommelighed stod han Tscherning og over-

hovedet Bondevennerne nær; baade som Minister og i Tinget øvede han stor Indflydelse paa talrige Love, bl. a. Toldloven 1863, Hærloven 1867, Livsforsikringsloven 1871. Hans Afgang 1872 efter en Folketingsafstemning gav ham Navn af den sidste parlamentariske Minister. Efter 1868—73 at have været Borgerrepræsentant i Kbh. var han 1875—83 Finansborgmester sst., men var her ikke ublandt heldig. En mægtig Arbejdskraft, klar, rationel Aand, streng og selvraadig Administrator. D. i Kbh. — Gift 1846 Ida Louise Plockross. d. 1882.

P. E.

Litt.: Slægt se Lengnick, P. J. Schmidt: „Legatstifteren Grosserer Niels Brochs og Hustru Lene Brochs, f. Bredals Slægt“ 5. Udg. 1891 og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, „Ill. Tid.“ $\frac{30}{10}$ 1859; Selvbograft i Univ. Progr. ved Kroningen 1840; Jul. Petersen: „Hovedmomenter i den med. Lægekunsts hist. Udvikling“ 1876; V. Birkedal: „Personlige Oplevelser“ I 1890; „De statsgaranterede danske Livsforsikringsanstalters Festskrift“ 1892; J. Michaelsen: „Fra min Samtid“ II 1893; „D. G. Monrad 1864“ 1914, S. 158; „Kvinden og Samfundet“ XXX 1914; Alma Bock: „Min Far og hans Hjem“ 1914; M. Rubin: „Nogle Erindringer“ 1915; Ligtale af Monrad 1884; Nekrologer i „Dagbl.“ $\frac{23}{9}$ 1884, af Jul. Petersen i „Ugeskr. f. Læger“ $\frac{4}{10}$ s. A., i „Hospitaltid.“ $\frac{7}{1}$ 1885, af C. St. A. Billé i „Ill. Tid.“ $\frac{3}{10}$ 1884, i „Nuttiden“ s. A., i „Tidsskr. f. Veterinærner“ s. A. og i „Bibl. f. Læger“ 1885; Breve i „Af Orla Lehmanns Pap.“ 1903.

Fenger, Christian ($\frac{3}{11}$ 1840— $\frac{7}{3}$ 1902), Læge. F. paa Brøjningegaard ved Ringkøbing. Forældre: Proprietær Hans Frederik F. og Frederikke Mathilde Fjelstrup. Blev Student 1859, Cand. med. 1867, deltog i Krigene 1864 og 1870—71 og var derefter Prosektor ved Kommunehospitalet 1871—74; Dr. med. 1874 („Om Mavekræften, dens Bygning, Udvikling og Udbredning“). Var bosat i Ægypten 1875—77, tog til Chicago 1877, blev 1878 Læge ved Cook County Hospital der og 1880 Kurator ved Rush medical College's Museum, 1884 Professor i klinisk Kirurgi ved College of Physicians and surgeons, 1893 ved Chicago medical College og 1899 tillige ved Rush medical College. Samtidig virkede han som Overkirurg ved forskellige Hospitaler i Chicago. F. rejste udenlands for at bryde sig en Bane som Kirurg, da han saa Professoratet i patologisk Anatomi tilfaldt Carl Lange, og ingen Kirurgstilling var ledig. Forinden havde han vist sin Dygtighed som Prosektor, i sin Disputats og flere Afhandlinger, bl. a. om Endoskopi af Skudsaar. I Ægypten udmærkede han sig under Bekæmpelsen af en epidemisk Hestesot. Af Helbredshensyn rejste han til Amerika, hvor han vandt sig det Navn, der endnu nævnes der med den største Be-

undring og Ærbødighed, idet han grundlagde Undervisningen i patologisk Anatomi, indførte Antiseptikken og skabte den moderne, videnskabelige Kirurgi i det nordvestlige Amerika. Som Foregangsmand og Lærer gennem 25 Aar har han haft uvurderlig Indflydelse paa sine Elevers medicinske Tænkning og Lægeideal. Hans talrige Afhandlinger, der er samlede i en Mindeudgave „Collected works“ I—II (1912), viser hans Belæsthed, ualmindelige patologisk-anatomiske Kundskaber, kliniske Forskervener og klare, logiske Ræsonnement. Paa Nyre- og Galdevejskirurgien var han en europæisk anerkendt Kapacitet. Hans Karakter var ubestikkelig, redelig og sanddr, ligefrem og fordringsløs. D. i Chicago. — Gift 1878 Caroline Sophie Abildgaard. O. P.

Litt.: Slægt se C. E. F. og „Hofsnedkermester J. V. Holtens Efterkommere“ 1913; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1874 og „Hospitalstid.“ 1913; Leth og Wad: „Medd. om dimitterede fra Herlufsholm“ 1875; Salmonsens: „Brogede Minder“ 1913; Nekrolog af Rovsing i „Ugeskr. f. Læger“ 1902, S. 427.

Fenger, Hans Mathias (f. 9/8 1850), Præst. F. paa Nordgaard ved Ringsted. Forældre: Proprietær Hans Frederik F. og Frederikke Muthilde Fielstrup. Blev Student 1868 og teologisk Kandidat 1873. De følgende Aar havde han Bolig paa Elers' Kollegium, sysselsat med Undervisning og fortsat Studium, indtil han 1878 blev Kateket ved Stefanskirken i Kbh.; n. A. erhvervede han den teologiske Doktorgrad ved en Afhandling: „Bidrag til Hans Egedes og den grønlandske Missions Historie 1721—68“; 1880 blev han residerende Kapellan ved Vor Frelasers Kirke paa Kristianshavn, og 1881 var han tillige Redaktør af „Dansk Missionsblad“; 1838 forflyttedes han til det residerende Kapellani ved Garnisons Kirke, 1900 blev han Holmens Provst og 1915 tillige kgl. Konfessionarius. Under sin lange Præstevirksomhed i Hovedstaden har F. deltaget i den Indre Missions Arbejde og i en Anrække haft Sæde i den københavnske Forenings Bestyrelse; ligeledes har han med Iver virket for Søndagsmissionen og er Formand for „Den danske Forening til Evangeliets Forkyndelse for skandinaviske Sømænd i fremmede Havne“; han er endvidere Overdirektør for de Massmann'ske Søndagsskoler og Medlem af Bestyrelsen for en Række andre kirkelige og filantropiske Foretagender. Han har formaet at samle meget store Skarer om sin Forkyndelse, der virker mere ved sin tilforladelige Jævnhed og Umiddelbarhed end ved Tankens Klarhed eller særlig Aandrighed,

og med sin noget impulsive Natur har han desuden jævnlig baade i Dagspressen og andetsteds udtalt sig om nationale og kirkepolitiske Spørgsmaal, i Reglen ud fra et udpræget konservativt Synspunkt. — Gift 1878 Olivia Theodora Norup, d. 1916. H. M.

Litt.: Slægt se C. E. F.; Selvbiografi i Univ. Progr. ved Firehundredaarstesten 1879; Erindringer i „Dansk Kirketid.“ 1877 og „Mit Hjem“ I 1911; „Ill. Tid.“ 1/11 1903; Heering: „Familieboegen“ 1912; „Berl. Tid.“ 28/10 1918.

Fenger, Johannes Ferdinand (30/3 1805—9/5 1861), Præst. F. i Kbh. Forældre: Sognepræst Rasmus F. og Martha Helene Meinert. Blev Student 1821 og teologisk Kandidat 1825. To Aar efter vandt han Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om de ældste Kirkefædres Lære om Djævelen og Dæmoner, og 1828 blev han Lic. theol. paa et Skrift om Celsus. Han begav sig derefter paa en Udenlandsrejse, der strakte sig over 3 1/2 Aar; i Berlin gennemlevede han en religiøs Krise, der førte til et Brud med Rationalismen; senere besøgte han München, Wien, Rom og Paris. 1831 vendte han tilbage og virkede et Par Aar som Privatdocent, men da C. Th. Engelstoft 1833 sejrede i Konkurrencen om et teologisk Professorat, søgte F. Præstekald, og snart efter udnævntes han til Sognepræst for Lyngebroby. Ved Siden af et nidkært Arbejde for at vække religiøst Liv og sprede kristelig Oplysning i de to Sogne fik F. ogsaa Tid til at varetage andre Opgaver; han var saaledes Lederen af det sydvestjællandske Præstekonvent; fra 1836 var han Formand for Dansk Missionselskab og 1842—51 tillige Redaktør af „Dansk Missionsblad“; det skyldtes dernæst for en væsentlig Del hans Initiativ, at „Selskabet for Danmarks Kirkehistorie“ 1848 blev oprettet, og han var et virksomt Medlem af det Udvalg, der udarbejdede „Roskilde Konvents Salmebog“, ligesom han ogsaa havde Sæde i den 1853 nedsatte Kirkekommission. Han tilhørte den grundtvigske Retning og udgav sammen med V. Birkedal en Postille „Vidnesbyrd fra Herrens Hus“ (1847) med Bidrag fra forskellige danske Præster. 1854 forflyttedes han til Høje Taastrup, hvor han virkede til sin Død. — Gift 1834 Marie Magdalene Boesen, d. 1872. H. M.

Litt.: Slægt se C. E. F.; H. F. Rørdam: „Selsk. for Danmarks Kirkehist. i dets første 25 Aar“ 1875; J. F. Fenger: „Det sydvestjællandske Broderkonvent“ 1890; Birkedal: „Personlige Oplevelser“ I 1890; E. Mau i „Ny kristelig Samler“ X—XI 1864—65; C. J. Brandt: „Vore danske Kirke-Salmebøger“ 1886; Breve i „Ny kristelig Samler“ X—XI 1864—65; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 19/5 1861.

Fenger, Ludvig Peter ($7/7$ 1833— $9/3$ 1905), Arkitekt. F. i Slotsbjergby ved Slagelse. Forældre: Pastor P. A. F. (s. d.) og Hustru.

Blev Student 1852, kom i Murerlære, blev 1854 Svend, tegnede hos Hetsch og besøgte fra 1853 Akademiet og vandt 1864 den lille, 1866 den store Guldmedaille. Under Krigen havde han meldt sig som frivillig; ved Als' Erobring blev han saaret og fanget. I sin

Akademilid arbejdede F. som Konduktør for Bindsbøll, H. Chr. Hansen og Meldahl; 1862 var han paa Studierejse i England paa Reiersens Legat, 1867—69 i Syden paa Akademiets store Stipendium. 1871 blev han Akademimedlem, indtil 1876 var han Assistent ved Bygningsskolen, søgte 1883 med Hans J. Holm Professoratet i Bygningskunst; fik ikke Posten, men holdt senere som Docent bygningshistoriske Foredrag paa Akademiet. 1885 blev han Borgerrepræsentant, men udtraadte, da han 1886 blev Stadsarkitekt. Af hans Arbejder i Kbh. maa nævnes St. Jacob- (1876—78), St. Mathæus- (1877—80) og den engelske Kirke (1884—86) (sidstnævnte efter Englænderen Blomfields Udkast), Teknisk Selskabs Skole, Vestre Fængsel og en stor Del Kommuneskoler, Brandstationer o. l., samt Dronning Louises Hospital (1877—79). Han har restaureret Børsen (1877—82) og Holmens Kirke (1871—72) og ude i Landet ombygget Tidselholt og Rynkevang. F. var en stærkt produktiv, meget vidende og smagfuld Arkitekt; men han trykkes af sil Kendskab til ældre Arkitektur og virker noget uoriginal, forsigtig og kraflløs. Han har udgivet det betydningsfulde Værk „Dorische Polychromie“ (Berlin 1886) og „Thorvaldsens Museums Historie“ (1892; med Chr. Bruun). D. i Kbh. — Gift 1872 Augusta Theodora F.

O. A.

Litt.: Slægt se Chr. F.; „Ill. Tid.“ $17/1$ og $4/12$ 1904; „Bl. für Archit. u. Kunsthandwerk“ VIII 1895; „Kunsttechnik“ XIV 1902—03; „Arkitekten“ $31/3$ og $27/10$ 1899, $20/4$ 1900, $24/5$ 1901 og $18/3$ 1905; Nekrolog sst. $19/3$ 1905.

Fenger, Poul Hauch (f. $28/12$ 1877), Landbrugsskoleforstander. F. paa Bilring ved Ringkøbing. Forældre: Proprietær Johan August F. og Marie Elisabeth v. Hauch. Blev uddannet ved praktisk Landbrug og gennemgik Kursus paa Askov Højskole og Ødum Landbrugsskole, før han kom til at studere ved Landbohøjskolen, hvorfra han 1902 tog Landbrugseksamen. 1902—04 var han Lærer ved Malling Landbrugsskole, 1904—07 Konsulent og Kursusleder i Horsens Landbrugsforening. Siden 1907 For-

stander for og Ejer af Korinth Landbrugsskole. Landbrugskandidat holdt fra 1902 talte en anseelig Række begavede unge Mænd, der med Held og Dygtighed kom til at virke i Landbooplysningens Tjeneste som Lærere og Konsulenter; hertil hører ogsaa F. Sammen med sine dygtige Medlærere Hans Sloth og Kristian Peter Møller, der iøvrig ogsaa begge er Kandidater fra 1902, har F. oparbejdet Landbrugsskolen, saa der i Løbet af faa Aar indmeldtes flere Elever, end Skolen kan modtage. F. er en veltalende Foredragsholder, dygtig Lærer og myndig Skoleforstander, der i en ung Alder forstod at gøre sig gældende; han beklæder en Række Tillidposter, er Formand i Kontrolkomitéen og Medlem af Bankraadet i Banken for Faaborg og Omegn, Næstformand i Fællesledelsen af Svineavlforeninger og Svineavlscener i Fyns Stift m. m. — Gift 1905 Anna Asta Mathilde Hauch Carlsen. A. C.

Litt.: Slægt se C. E. F.

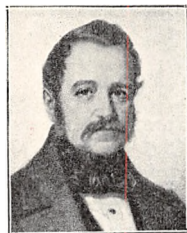
Fenger, Peter Andreas ($10/2$ 1799— $8/2$ 1878), Præst. F. i Kbh. Forældre: Sognepræst Rasmus F. og Martha Helene Meinert. Blev Student 1816 og teologisk Kandidat 1820. Efter nogle Aars Lærervirksomhed udnævntes han 1827 til Sognepræst for Slotsbjergby og Sludstrup; men allerede forinden havde han stillet sig paa Grundtvigs Side i Striden om „Kirkens Genmæle“, og senere (1833) udgav han en Prædiken, han under en Vakance havde holdt i Slagelse, og som vakte stor Forargelse blandt Rationalisterne, hvoraf flere tog til Orde imod ham („den vestsjællandske Krig“). I Modspætning til sin Lærer Grundtvig havde F. Sympati for de gudelige Forsamlinger, og han ønskede ogsaa en mildere Fremfærd overfor Baptisterne, ligesom han i det hele var en Tilhænger af kirkelig Frihed; disse Anskuelser førte ham til 1840 i „Nordisk Kirketidende“ at tage til Genmæle mod Biskop Mynster („Hvorlunde Biskop Mynster har holdt Bøn i Roskilde Domkirke“). 1855 forflyttedes han til Frelserns Kirke paa Kristianshavn, hvor han samlede en stor Kreds om sin Forkyndelse. For at fremme Salme-sangen udgav han 1857 sit store Tillæg til „Evangelisk-kristelig Salmebog“, som 1873 forelaa i 7. Oplag og senere (1880) udkom

som en hel Kirkesalmebog, samt en Samling Morgen- og Aftensange (1858; 4. Opl. 1884). Hans Skoleudgave (fra 1841) af Luthers lille Katekismus vandt ogsaa stor Udbredelse; men da han 1868 i 13. Oplag foretog større Ændringer deri, blev dens Anvendelse ved Skole- og Konfirmationsundervisningen 1874 forbudt. Endelig maa nævnes, at han ogsaa udgav et Forslag til en ny Alterbog (1874), som dog ikke fik nogen større Betydning, samt en Oversættelse af Rimberts Levnedstegning af Ansgar (1863). D. i Kbh. — Gift 1830 Louise Augusta Manthey, d. 1885. H. M.

Litt.: Slægt se Chr. F.; C. J. Brandt og Fr. Nielsen: „Mindeblade om P. A. F.“ 1878; F. Barfod: „P. A. F., en Levnedstegning“ 1878; J. F. Fenger: „Det sydvestsjællandske Broderkonvent“ 1890; V. Birkekal: „Personlige Oplevelser“ I 1890; Fr. Nielsen: „Karakteristikker og Kritikker“ 1884; „Nationaltid.“ $\frac{9}{7}$ 1905; Fr. Nygaard: „Hist. Maanedsskr. f. folkelig og kirkelig Oplysn.“ VIII 1887; L. Wagner i „Kirkebl.“ XXIII 1899; Nekrolog i „Højskolebl.“ III 1878 og „Kirkebl.“ II s. A.

Frederik Ferdinand ($\frac{22}{11}$ 1792— $\frac{29}{6}$ 1863), Arveprins. F. i Kbh. Forældre: Arveprins Frederik (s. d.) og Sophie Frederikke af Mecklenborg-Schwerin.

Uddannedes som Officer og blev 1803 Oberst, 1806 Generalmajor, 1814 Generaløjntant, 1829 General, var 1839—40 kommanderende General i Nørrejylland, 1840—55 og fra 1856 til sin Død i Sjælland. Han var en ganske ubegavet, velvillig, men karakterløs Mand, der ved Spil o. a. Uregelmæssigheder voldte sin brave Hustru megen Besvær. 1855 spillede han en kort Tid en politisk Rolle ved som streng Monarkist at nægte sin Underskrift paa Forfatningen af 1855. Han og hans Hustru nød en vis Popularitet i Kbh. D. i Kbh. — Gift 1829 Prinsesse Caroline (s. d.), d. 1881.

P. E.

Litt.: C. St. A. Bille: „Tyve Aars Journalistik“ I 1873; E. Bodenhoff: „Svundne Tider“ 1912; „Hoffiv under tredje Konger“ 1913; „Kongesørgen“ s. A. og „Den gamle General“ 1914; „Fru Andræs politiske Dagbøger“ 1914—16. Jfr. Iøvrig Prinsesse Caroline.

Ferdinandsen, Carl Christian Frederik (f. $\frac{18}{2}$ 1879), Botaniker, Plantepatolog. F. i Valsøllille ved Ringsted. Forældre: Lærer Ludvig Valdemar F. og Maren Laura Jespersen Hansen. Blev Student 1896; studerede først Jura, men opgav det snart for at kaste sig over Botanik, som han allerede interesserede sig for som Dreng; før han 1904 begyndte paa Universitetsstudiet, var han 4 Aar Huslærer paa et jysk Herresæde, men benyttede samtidig Tiden til botanisk Selvstudium i Naturen; 1909 tog han Magisterkonferens. 1909—16 var han

Assistent ved Universitetets botaniske Museum, siden 1914 Medarbejder ved Landbrugsministeriets Tilsyn med smitsomme Plantesygdomme og er fra $\frac{1}{4}$ 1917 Botaniker og fra $\frac{1}{4}$ 1919 Forsøgsleder ved Statens plantepatologiske Forsøg. 1919 vandt han Doktorgraden paa „Undersøgelser over danske Ukrudtsformationer paa Mineraljorder“.

Sammen med Ernst Gram har han skrevet: „Kort Oversigt over Frøafgrødernes Sygdomme“ (1918). 1916 fik han den Glasen'ske Prisbelønning af Videnskabernes Selskab for et Arbejde om Ukrudt, men iøvrig har han navnlig beskæftiget sig med mykologiske Studier; sammen med Ø. Winge er han Stifter og Redaktør af „Meddelelser fra Foreningen til Svampeskabens Fremme“ samt Forfatter til den endnu ufuldendte populære Svampelære „Mykologisk Ekskursionsflora“. F., hvis Virksomhed nu mere gaar i Retning af at anvende og udnytte den botaniske Videnskab i den økonomiske Planteavl's Tjeneste, har gode Betingelser for at udfylde sin Stilling, ikke blot fordi han har videnskabelig Interesse og er alsidig uddannet ved Arbejder saavel i Museer og Laboratorier som i Naturen, men fordi han har praktisk Sans og besidder de Egenskaber, som er nødvendige for at skaffe sig Tillid hos og Samarbejde med praktiske Jordbrugere. — Gift 1) 1906 Minna Koch, d. 1913. 2) 1916 Anna Petrea Borelli Møller. A. C.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1919; „Berl. Tid.“ $\frac{9}{1}$ 1919.

Ferslev, Christian Lunov Laasbye ($\frac{30}{9}$ 1817— $\frac{7}{9}$ 1883), Skuespiller. F. paa Katrinero, Jelling Sogn. Forældre: Proprietær Hans Severin Lunov F.

og Anna Elisabeth Langballe. Debuterede som 19aarig $\frac{12}{5}$ 1837 paa det Kgl. Teater som Edvard i „Kong Salomon og Jørgen Hattemager“, uddannede derpaa sin Bastemme og havde Held med sig, da han fem Aar senere første Gang udførte Greven i „Figaros Bryllup“. Han fik nu Lejlighed til med offentlig Understøttelse at uddanne sig videre under Garcia i Paris og blev efter sin Hjemkomst gennem en lang Aarrække en støt og paalidelig Kraft ved Operaen. Hans i Paris ypperlig skolede Stemmemidler og gode Foredragsevne dækkede dog kun delvis over

hans Mangler som dramatisk Fremstiller — Mangler, der i Aarens Løb traadte stadig stærkere frem og især ytrede sig som noget træagtigt og ubevægeligt i hans sceniske Aktion. Blandt hans bedste Partier var Walter Fürst i „Wilhelm Tell“, Kommandanten i „Don Juan“, Kardinalen i „Jøden“ og Mephistofeles i „Faust“. Ogsaa adskillige Skuespilroller fik F. Lejlighed til at udføre under sin lange Teaterbane, der først sluttede faa Maaneder før hans Død. D. i Kbh. — Gift 1) 1852 Johanne Bothilde Erskine v. Weyhe, d. 1859. 2) 1861 Wilhelmine Frederikke v. Weyhe, d. 1908. C. B.

Litt.: Slægt i H. A. Møller: „Stamt. over Slægten Müller m. fl.“ 1916; Ch. Bournonville: „Erindringer“ 1903; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 16/9 1883.

Ferslev, Jean Christian (3/3 1836—6/7 1910), Bladudgiver, Industridrivende. F. i Kbh. Forældre: Hofgravør Martinus William F. og Lasenia Meyer.

Overtog som ung (1857), kun 21 Aar gammel, den af Faderen i Forbindelse med H. J. Bing stiftede litografiske Virksomhed, som han i Tidens Løb udviklede i teknisk Henseende til stor Fuldkommenhed, saaledes at han Skridt for

Skridt indførte de til enhver Tid mest fuldkomne mekaniske Forbedringer. Faderen havde allerede indført den litografiske Hurtigpresse og taget Dampmaskinen i sin Tjeneste. 1863 oprettede F. som Supplement hertil et Bogtrykkeri, hvorfra udgik en Række Aviser, „Dagstelegrafen“ 1864—91, „Altenposten“ fra 1873, „Nationaltidende“ fra 1876, „Dagbladet“ og „Dagens Nyheder“ fra 1891. Denne store Bladvirksomhed, ledet i konservativ Aand, maa fra F.s Side betragtes som et rent industrielt Foretagende, og det var derfor ganske naturligt, at det blev den teknisk-økonomiske Udvikling, der blev Midtpunktet for F.s Interesse. Nogen Betydning som Partiorganer har den F.'ske Presse aldrig haft. I bladteknisk Henseende udviklede F. den derimod til en Faktor af stor Værdi. Han grundlagde saaledes eget Skriftstøberi, selvstændig Papirfabrik 1880, egen Cellulosefabrik ved Kattingeværk 1890. Endvidere indførte han Felse- og Hæftemaskinen og den „uendelige“ Presse samt i 1879 den Kastenbein'ske Sættemaskine. Midtpunktet for den store Virksomhed blev det af F. i 1876 købte „Hotel Royal“ D. i Aachen. — Gift 1858 Anna Johanne Lindholm, d. 1904. R. B.

Litt.: „Skandinavisk Bogtrykker Tid.“ 1871, S. 188, 1872, S. 81 og 1875, S. 27; „Industriforeningens Tidsskrift“ 1885, S. 41; „Ill. Tid.“ 11/3 1906; „Journalisten“ 1905; C. Carstensen i „Dagens Ny-

Redaktionen slutter“ 1/3 20.

heder“ 27/9 1918; Hiort-Lorenzen: „Erindringer fra Sønderjylland“ 1919; Nekrologer i „Nationaltid.“ 6/7 1910, „Politiken“ 7/7 s. A. og „Ill. Tid.“ 17/7 s. A.

Fibiger, Johan Andreas Neergaard (f. 7/2 1868), Præst. F. paa Sjørupgaard ved Nimtofte. Forældre: Proprietær Peter Christian F. og Annette Marie de Neergaard. Blev Student 1886, teologisk Kandidat 1892, n. A. Kappellan i Ranum, 1898 Andenpræst ved St. Mariæ Kirkesal i Kbh. og 1908 Sognepræst ved Eliaskirken. Han er Medlem af Bestyrelsen for „Kirkelig Forening for indre Mission i Danmark“ og en af de betydeligste Præster indenfor denne Retning. Han er en ypperlig Agitator og Organisator; det skyldes saaledes for en meget væsentlig Del hans energiske Indsamling, at der blev tilvejebragt Midler til Eliaskirkens Opførelse, og han staar nu som Leder af et vidt forgrenet og fortrinlig organiseret Menighedsarbejde paa Vesterbro. Som Prædikant er han i Besiddelse af stor, undertiden noget drastisk Veltalenhed og en Sans for det aktuelle, som har formaet at samle en stor Tilhørerskare om hans Prædikestol; han har ogsaa udgivet en Række meget læste Andagtsbøger og Prædikensamlinger („Kongespejlet“ 1901, „Guldkristne“ 1914, 2. Op. 1917, „Guds Lam“ 1911, „Af Dybsens Nød“ 1917 osv.) og jævnlig skrevet Indlæg om religiøse og kirkelige Emner i Dagspressen. I teologisk Henseende er han ret snæversynet, hvad der tydeligst gav sig Udslag i et kraftigt Angreb 1914 paa J. P. Bangs Skrift om Forsoningen. — Gift 1894 Ursula (Ulla) Christiane Rottbøll. H. M.

Litt.: Slægt i C. C. E. Fibiger: „Stamt. over Familien F.“ 1886, A. Fibiger: „Familien F.“ 1917 og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Blauenfeldt: „Den indre Missions Hist.“ 1912; Vilh. Beck: „Erindringer“ 1900.

Fibiger, Elfride Dorothea Christine Michelle (17/7 1832—2/1 1911), Forfatterinde. F. i Kbh. Forældre: Overtoldinspektør Johan Michael Andreas Müller og Thora Charlotte Sophie Mejer. Da hun blev gift med Distriktslæge F. (Broder til Joh. H. T. F. (s. d.)), kom hun til at tilbringe en Del Aar, først i Silkeborg, senere i Kolting. Hendes Forfatterkab begyndte først, da hun var blevet Enke 1873, og det søger oftest sine Emner fra Jylland. I Tiden 1875—90 kom bl. a. Fortællingerne „En gammel Mands Erindringer“

ger", „En Magdalenehistorie“, „Hedens Hemmeligheder“, „Ellen“, „Præst og Læge“. De er fortalte elskværdig og mildt og røber meget Kærlighed til Naturen, men er meget almindelige i Karakteristikken. Ofte strejfes Kvindesagsproblemer, og disse optog mere og mere Fru F. 1882—84 udgav hun „Tidsskrift for Kvinden“ og skrev bl. a. om „Vore Tjenestefolk“ og „Nutidens Ansvar overfor Døtrene af Arbejderklassen.“ 1882 oprettede hun „Kbh.s Kogeskolet“ for ubemidlede unge Piger. Under Tillen „Kulturelle og historiske Tidsskildringer“ udgav hun 1904 sine Livserindringer. D. i Kbh. — Gift 1856 Distriktslæge Christian Emanuel August F., d. 1873. G. C.

Litt.: Slægt se A. F.; ovenn. Erindringer samt: „Fra en Rejse til Grækenland“ 1906; Univ. Progr. Nov. 1870; J. Singer: „Brieffe berühmter christlicher Zeitgenossen über die Judenfrage“ 1885; Anton Andersen: „Danske Forfatterinder“ 1896.

Fibiger, Ilia Marie (⁵/₁₀ 1817—¹⁰/₁₀ 1867), Filantrop, Forfatterinde. F. i Kbh. Forældre: Major Johan Adolph F. og Margrethe Cecilie Aasen. Efter Forældrenes Skilsmisse understøttede I. F. ved sit Arbejde Moderen og de mindre Søskende. Efter Moderens Død 1844 udfoldede hun en rastløs Virksomhedstrang. Hun underviste i Kbh. og i en Præstegaard i Jylland, oprettede senere selv en Skole i

Kbh., styrede en Tid Hus for en Broder i Flensborg, boede saa hos E. C. Werlauff, indtil hun ved Koleraens Udbrud 1853 begejstret meldte sig til Tjeneste paa Frederiks Hospital. Senere blev hun Overvaagekone (passede bl. a. Søren Kierkegaard), men opgav ogsaa dette for i Lægeforeningens Boliger paa Østerbro at stifte et Hjem og ofre sig som Plejemoder for hjælpeløse spæde Børn, 6 ad Gangen. — Som Forfatterinde har I. F. — afsat fra den personlige Fortælling „Magdalene“ (1862) og Lystspillet „Modsætninger“ (opført paa det Kgl. Teater 1860) — mest skrevet historiske Skuespil „Tre Dramer“ (1857) (heri Marsk Stig, Hagbart og Signe), „Niels Ebbesen“ og „Synd og Sorg“. Endelig har hun skrevet Eventyr (1859 og 1866). Hendes Produktion vidner om hendes højspændte Idealisme og kan nærmest sammenstilles med Hauchs. Hun er aldrig banal, men lidet plastisk og scenisk virkende. Hun elsker Folkevisevendinger og -Motiver. — Som Karakter var I. F. fremragende, stærk og stolt; med en uhyre Aandsenergi beherskede hun et skrøbeligt Legeme, til det var slidt op i opofrende Arbejde for andre. Hendes oprindelig friske og sunde Sind havde en Kærlig-

hedssorg i en ung Alder gjort alvorligt og stille. D. i Kbh. — Ugift. G. C.

Litt.: Slægt se A. F. og Halling: „Meine Vorfahren“ II 1905; M. Fibiger i Indledning til I. F.s „Digtninger“ 1867; Vilh. Møller i „Ill. Tid.“ ³⁰/₁₀ 1872; J. Fibiger: „Ved I. F.s Jordeførd“ 1867; Overskou: „Den danske Skueplads“ VII 1876; Johanne Luise Heiberg: „Et Liv“ 1891—94; Margrethe Fibiger: „Et Kvindeliv“ 1894; Anton Andersen: „Danske Forfatterinder“ 1896; Tr. Marstrand: „Sægten Marstrand“ 1885, ny Udg. 1915; Joh. Steenstrup: „Den danske Kvindes Hist.“ II 1917; „Hovedstaden“ ⁶/₁₀ 1917; „Bavnen“ s. A.; Breve i „Breve til H. C. Andersen“ 1877.

Fibiger, Jørgen Nis (f. ²²/₄ 1867), Vandbygningsingeniør. F. i Tranekjær paa Langeland. Forældre: Læge Christian Ludvig Vilhelm F. og Thora

Ida Birgitte Holm. Sønsøn af J. S. F. (s. d.). Blev Student 1885 og tog polyteknisk Eksamen som Bygningsingeniør 1892. Blev kort efter assisterende Ingeniør under Vandbygningsvæsenet og var i denne Stilling bl. a. beskæftiget ved Forlængelsen af Molen ved Hirtsbals og ved Havnearbejder i Esbjerg. 1896 gik han over i privat Virksomhed som Entreprenør og har som saadan udført en Række Ingeniørarbejder, navnlig paa Jyllands Vestkyst. F. blev antaget som projekterende Ingeniør af den i 1914 nedsatte Fiskerihavnekommission, hvis Forslag om Bygning af Havne paa Jyllands Vestkyst blev vedtaget ved Lov af ³¹/₃ 1917. For sit Arbejde i denne Kommission belønnedes han med Fortjenstmedaillen i Guld. Han er tillige kendt som en kyndig Kynolog og ivrig Jæger. — Gift 1911 Agnete Willemoes. M. C. H.

Litt.: Slægt se A. F.; „Berl. Tid.“ ⁷/₁₁ 1917 og ²³/₁ 1919.

Fibiger Jacob Scavenius (²³/₁ 1793—¹¹/₁₀ 1861), Officer. F. i Snoghøj Færgedaard. Forældre: Sagfører, Postmester Golfred F. og Christiane Lindam. Blev

Volontær 1805, Artillerikadet 1806, Sekondløjtnant 1811, Lærer i Artilleri ved Landkadetkorpset 1812, ved Artillerikadetinstituttet 1820—30 og ved den militære Højskole 1830—42. Tog Eksamen for Ingeniørofficerer 1815 og blev Major og Chef for Laboratoriet 1842, Konstruktør og Chef for Materielbureauet 1843, Oberstløjtnant og Stabschef ved Artilleribrigaden 1844, Oberst 1848. I Krigen 1849—50 havde han Kommandoen over den aktive Armés Artilleri og deltog bl. a. i Slagene ved Fredericia og Isted. Krigsminister ¹³/₇—¹⁹/₁₀ 1851, General-

major 1851, Overtøjmaster 1852, Chef for Artilleribrigaden fra 1856 til sin Død. Var 1848 og 49 kongevalgt Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling, endvidere Medlem af forskellige Kommissioner angaaende Rigets Forsvar, saaledes i sine sidste Aar af Krigsministeriets raadgivende Komité. Det var ved hans utrættelige Virksomhed som Lærer, Foredragsholder og Forfatter, at det lykkedes det danske Artilleri i rette Tid at følge den fra Frankrig efter 1815 udgaende Bevægelse i den hidtil saa stillestaaende Artillerividenskab. „Artillerividenskabens Fader herhjemme“ er han med Rette blevet kaldt. Hans „Ballistiske Tabeller“ (Skytssystemet af 1834) var et for hin Tid enestaaende Værk. Han var ogsaa en flittig „civil“ Forfatter. „At fremstille F.s Fortjenester af Artilleriets Materiel vilde næsten være det samme som at skrive dets Historie i de sidste 40 Aar,“ skrev Oberst O. Blom i „Tidsskr. f. Krigsvæsen“ 1863. Han var en retsindig og ærekær Mand, der i fuldt Maal besad sine Undergivnes Tillid, Ærbødighed og Hengivenhed. Hans Officerer lod hans Brystbillede i Marmor opsætte i Rustkammeret paa Kbh.s Tøjhus og rejste et Monument over hans Grav paa Garnisons Kirkegaard. Hans efterladte Papirer i Krigsministeriets Arkiv udgør en ret betydelig Samling. D. i Kbh. — Gift 1821 Sophie Amalie Nielsen, d. 1868. K. C. R.

Litt.: Slægt se A. F.; Flaamand: „Slagene ved Fredericia og Isted“ 1853; „Søndags-Posten“ 1870, Nr. 315; Nekrologer i „Tidsskr. f. Krigsvæsen“ 1863 og „Ill. Tid.“ 20/10 1861.

Fibiger, Johannes Henrik Tauber (27/1 1821—19/11 1897), Præst, Forfatter. F. i Nykøbing F. Forældre: Rektor Peder Grib F. og Cathrine Jacobine Tauber. Blev Student 1837 og teologisk Kandidat 1845, efter at han under en Sygdom 1841 havde gennemlevet en religiøs Krise. Efter nogle Aars Virksomhed som Huslærer udnævntes han 1850 til Lærer ved Haderslev lærde Skole og blev samtidig Præst ved St. Johannes Hospital der. 1859 kom han som residerende Kapellan til Garnisons Kirke i Kbh., 1874 forflyttedes han til Vallensved og 1881 til Ønslev og Eskildstrup, hvorfra han 1895 tog Afsked. F. vedblev lige til op i sin høje Alderdom at beskæftige sig med religionshistoriske Studier, som har Fruget i forskellige Afhandlinger. Samtidig udgav han en Række digteriske Arbejder, hvori han søgte at give en poetisk Fremstilling af bibelske Emner. Allerede 1849 udkom „Jefas Datter“, senere „Jeremja“ (1850), „Johannes

den Døber“ (1857) og „Kors og Kærlighed“ (1858); men deres tunge Form og ofte dunkle Indhold bevirkede, at de ikke slog igennem, hvad der var F. en stor Skuffelse. Under Mærket „Diodorus“ udgav han senere „Den evige Strid“ (1878), der vel er hans betydeligste Digterværk, samt „Graabroderen“ (1880) og Romanen „Mine Søstre“ (1881). Han var i mange Henseender en rigt udrustet Natur, meget belæst og med en mangesidig Dannelse, men hans mørke, undertiden sygelig tungsindige Gemyt bevirkede, at han beständig blev en ensom Mand. D. i Kbh. — Gift 1850 Marie Amalie Waage, d. 1907. H. M.

Litt.: Slægt se A. F.; Erindringer i „Mit Liv og Levned, som jeg selv har forstaaet det“, udg. 1898 af Plejesønnen Karl Gjellerup, i „Tilskueeren“ 1900, Haderslev lærde Skoles Program 1850—51 og i „Norsk hist. Tidsskr.“ IV 2 1904; Ussing: „N. L. Høyens Levned“ 1872; Cl. Petersen: „Dramaturgisk Kritik“ 1860; „Gads dsk. Mag.“ Marts 1914; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 28/11 1897 og af J. L. Ussing i „Berl. Tid.“ 19/11 s. A.

Fibiger, Johannes Andreas Grib (f. 23/4 1867), Læge. F. i Silkeborg. Forældre: Distriktslæge Christian Emanuel August F. og Elfride Dorothea Christine Müller (s.d.). Blev Student 1883, Cand. med. 1890, var Reserve-læge ved Blegdamshospitalet 1894—97, Assistent ved Universitetets bakteriologiske Laboratorium 1891—94, blev Dr. med. 1895 („Bakteriologiske Studier over Difteri“). 1897—1900

var han Prosektor ved Universitetets patologisk-anatomiske Institut. Efter Konkurrence (Afhandling om Fedtdegeneration) Professor i patologisk Anatomi, samtidig Bestyrer af patologisk-anatomisk Institut og Prosektor ved Frederiks Hospital, ved Rigshospitalet 1910. Medlem af Komiteen for Opførelsen af de lægevidenskabelige Instituter ved Rigshospitalet 1903—11. Sagkyndig ved Retslægeraadet 1909. Viceformand i den danske Cancerkomité 1905 og den internationale Kræftforskningsforening 1908. F. har ved sin ualmindelig klare og overskuelige Fremstillingsform og ved at skabe en sjælden smuk og fyldig Studiesamling lettet Tilegnelsen af den patologiske Anatomi betydeligt. Han har altid haft et aabent Blik for Tidens brændende Spørgsmaal og formaaet at give værdifulde, selvstændige Bidrag til deres Løsning, saaledes i 1890erne Difterien, 1902—08 Kvæg- og Mennesketuberkuløsens indbyrdes Forhold, derefter Kræftproblemet, som han 1913 bragte betydeligt nærmere sin Opklaring ved sin Paavisning af en Kræftform hos Rotter, fremkaldt af Rundorme, og Muligheden for at overføre den eksperimen-

mentelt, hvilket han beviste ved uangribelige Forsøgsrækker. — Gift 1894 Mathilde Fibiger.

O. P.

Litt.: Slægt se A. F.; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1895; „Politiken“ 22/1 1913; C. Ottesen: „Studenterne fra 1883“ 1908.

Fibiger, Mathilde Lucie (13/12 1830—17/6 1872), Forfatterinde. F. i Kbh. Forældre: Major Johan Adolph F. og Margrethe Cecilie Aasen. Som ganske ung blev hun Lærerinde paa en lollandsk Skovridergaard, Maltrupgaard. Her skrev hun „Clara Raphael. 12 Breve“, der udgaves og ledsagedes med et Forord af J. L. Heiberg 1851. Her hævdedes for første Gang i Danmark Kvindens Ret

til frit at udvikle sin Personlighed. Det affødte et Aarstid en livlig Diskussion i Pjeccer og Tidsskrifter. Heiberg trak sig dog snart tilbage, mens Goldschmidt i „Nord og Syd“ nærmest forholdt sig ironisk. Ved et lille Skrift „Hvad er Emancipation?“ (under Navnet „Sophie A****“) søgte M. F. at klare Publikum sine Meninger, ligesom hendes senere Fortællinger alle er inspirerede af Kvindesagsproblemaal: „Et Besøg“ (1851), „En Skitse efter det virkelige Liv“, „Minona“ (1854). De havde dog ikke det Sprængstof i sig som „Clara Raphael“ og gik ret upaaagtede hen. — M. F. levede i Kbh. fra 1851, kom meget hos Grundtvig under hans andet Ægteskab og delte ogsaa hans religiøse og nationale Syn. Hun levede i yderst smaa Kaar, malede paa Porcelæn, sømmede Lommeterklæder eller oversatte fra Tysk. Efter en af Overanstrengelse fremkaldt Nervøsitet tog hun Lærerindeplads i flere jyske Præstegaarde, til hun 1864 lærte sig Telegrafi og blev ansat ved Statstelegraffen i Helsingør, Nysted og Aarhus. Hun oplevede at se Kvindesagen gjort til en Samfundssag og følte ogsaa Lyst til igen at arbejde for den. Det blev dog kun til enkelte Artikler, bl. a. „Den ensommes Hjem“ i „Tidsskrift for Hemmet“. D. i Aarhus. — Ugift.

G. C.

Litt.: Slægt se Illa F.; Indledning til Illa F.s „Digtinger“ 1867; „Nyt dansk Maanedsskr.“ 1871—72; „Ill. Tid.“ 14/; 1872; „Blade fra danske Kvinder“ 1872; Fr. Bajer: „Clara Rafael-Fejden“ 1879; „Nylænde“ 1888; „Af Dagens Krønike“ 1890; Margrethe Fibiger: „Clara Raphael“ 1891; Anton Andersen: „Danske Forfatterinder i 19. Aarh.“ 1896; G. Brandes: „Samlede Skr.“ XV 1905; „Kvinden og Samfundet“ XXXI 1915; Steenstrup: „Den danske Kvinde“ II 1917; Breve i „Breve til H. C. Andersen“ 1877 og „Af Orla Lehmanns Pap.“ 1903.

Fiedler, Harald Valdemar (13/6 1808—29/5 1887), Fiskerikyndig. F. i Kbh. Forældre: Købmand, Godsejer Christian Frede-

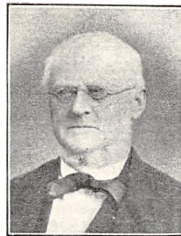
rik F. og Juliane Marie Sporon. Blev Student 1826 og Cand. jur. 1832; bestyrede fra 1829 sin afdøde

Faders Ejendom Basnæs; da denne 1837 solgtes, fæstede han 1839 Sevedø under Borreby og købte den senere. Ved Siden af at drive et mønsterværdigt Landbrug iværksatte han herfra et efter Forholdene storstilet Fiskeri i Store Bælt og søgte (efter en med offentlige Midler understøttet Studierejse til Island, Skotland og Holland) at indføre forskellige Forbedringer, især m. H. t. Fiskefangstens Behandling og Opbevaring. Daarlige Afsætningsforhold bevirkede imidlertid, at hans Forsøg ikke lykkedes, og paaførte ham ret store Tab. Efter nogle Aars Ansættelse ved Vejvæsenet blev F. 1856 Birkedommer i Holstenborg Birk. Sin Interesse for Fiskeriets Fremme bevarede han ogsaa i denne Stilling; 1865 stiftede han sammen med A. Feddersen (s. d.) et „Tidsskrift for Fiskeri“, der udkom til 1882 (fra 1874 med Titel „Nordisk Tidsskrift“), og 1867 blev han ansat som Regeringens Konsulent i Fiskerisprogsmaal. Han fik i denne Stilling Nytte af sin juridiske Viden, ikke mindst da han blev Formand for den 1873 nedsatte Kommission til Forberedelse af et Lovforslag om vore Fiskerier. Kommissionen samlede et stort Stof; naar den iøvrig ikke affødte noget direkte Resultat, kom det til Dels af, at F. da ikke længere besad den fornødne Lydhørhed overfor den nye Tids Ideer. D. i Sterrede ved Skelskør. — Gift 1) Ane Katrine Olsen. Ægteskabet opløst; hun d. 1893. 2) 1860 Marie Sophie Kirstine Jensen, d. 1905.

S. D.

Litt.: Nekrolog af A. Feddersen i „Fiskertid.“ 7/6 1887.

Figgé, Henrik Vilhelm Victor (f. 11/6 1861), Afholdtsagitor. F. i Slagtille ved Sorø. Forældre: Tømrersvend Johan Frederik Vilhelm F. og Karen Henriksdatter. Gik i Landsbyskole og Sorø Borgerskole, kom 1878 til Kbh. for at tjene sit Brød og var efterhaanden Tjenestekarl, Bud, Hattemager, Økonom, Inkassator og Agent; havde megen Modgang og dojede ofte Nød. Han deltog i Studenter-samfundets Aftenundervisning, kom ind i Frilandsbevægelsen og stiftede 1892 den nordiske Frilandsforening, ligesom han redigerede „Frilandsbladet“ i 2½ Aar. 1885 var han blevet Afholdtsmand, deltog 1889

i Stiftelsen af „Afholdssamfundet“ og sad i dets Hovedbestyrelse 1894—1904; 1893 grundede han Bladet „Afholds-Agitatoren“, nu „Agitatoren“, som han siden med sejr og udholdende Energi har drevet op. Han har ligeledes været en af Afholdssagens mest energiske og overbeviste Agitatorer Landet over og iværksat flere gode Ideer til sin Sags Fremme; saaledes stiftede han „De danske Afholdsselskabers Forbund“ (1903) og fik den første Livsforsikringsafdeling for Afholdsmænd oprettet. — Gift 1889 Johanne Kristine Marie Løvenstein.

P. E.

Litt.: „De 1000 Hjem“ ^{3/8} 1904; „Aftenposten“ ^{29/7} 1905; „Afholdsblad“ ^{9/11} 1906; N. C. Nielsen: „Afholdssamfundets Historie“ 1914; A. Schmidt: „Afholdsbevægelsens Verdenshistorie“ IV s. A.; „Politiken“ ^{9/11} 1911.

Filtnerborg, Christian Gøtzsche (^{31/5} 1852—^{12/10} 1919), Handelsmand. F. i Randers. Forældre: Konsul Niels F. og Andrine Eleonora Gøtzsche. Gik i Aarhus Latinskole og fik sin første handelsmæssige Opdragelse i Onkelens Firma: J. C. F., Aarhus; opholdt sig for sin videre Uddannelse 1872—77 i Tyskland, Schweiz og Frankrig.

Ved Onkelens Død 1891 blev han Indehaver af ovennævnte Firma, der driver en gros Handel med Ure, og af Firmaet Waldemar Holst, Kbh., der allerede under Onkelens Regime var erhvervet 1879, men som stadig under det gamle Firmanavn drives i Tilslutning til Forretningen i Aarhus. F. var desuden Indehaver af en gros Firmaet Hans Jensen & Co., der driver Handel med Guld- og Sølvvarer. Med ubestridelig Dygtighed ledede han disse Virksomheder og fæstnede deres ansete Stilling i de paagældende Brancher. F.s Position som Indehaver af landskendte, blomstrende Forretningsforetagender førte ganske naturlig med sig, at han fik Sæde i en Del Selskabsbestyrelser; han var saaledes Medlem af Repræsentantskaberne for Aarhus Hypotekforening og for Livsforsikringsselskabet Vita, ligesom han sad i Bankraadet for den nystiftede Bank, Jyllandsbanken, der vel væsentligst er blevet til paa hans Initiativ. Men ikke alene i sin rent private Erhvervsvirksomhed — og i Forretningsverdenen overhovedet — forstod F. at skabe sig en solid Position, han har ogsaa paa andre Omraader end det rent forretningsmæssige vist sig i Besiddelse af Initiativ og Offervillie dels i sine Kaldsfællers og dels i sin Bys Interesse. Kaldsfællerne har saaledes i ikke ringe Omfang lagt Beslag paa hans repræsentative Evner, idet han 1895—1903 var Formand for Aarhus Han-

dels- og Kontoristforening og 1898—1908 Medlem af Bestyrelsen for Aarhus Handelsforening, ligesom han var Formand for Aarhus Købmænds Hjælpekasse. Udpræget By-patriot, som F. var, og stærkt interesseret som han derfor var i sin Bys nyere Udvikling i Retning af den moderne Handelsstad, har han bl. a. som Medlem af Aarhus Byraad 1897—1909 haft Lejlighed til at øve Indflydelse paa denne Udvikling; han var f. Eks. i særlig Grad virksom ved Gennemførelsen af den 1909 i Aarhus afholdte Landsudstilling, hvis Hovedkasserer han var. Sin Interesse for offentlige Anliggender fik han desuden god Lejlighed til at vise i sin Virksomhed som Medlem af Skoledirektionen for Aarhus Købstad og Hasle Herred og af Aarhus Amts Skoleraad saa vel som i sit Arbejde som Formand for Aarhus Overligningskommission og for Huslejenævnet for St. Pouls Sogn. Endelig har han i sin Egenskab af Formand for Christian IX's Børnehjem og for Aarhus Teater vist offervillig Interesse for henholdsvis Filantropi og Scenekunst. D. i Aarhus. — Gift 1909 Marie Sofie Jensen. C. T.

Litt.: Slægt i C. V. Langkilde: „Stamt. over Familien Gøtzsche“ 1886; A. K. Jensen: „Aarhus By“ 1915; Nekrologer i „Politiken“, „Berl. Tid.“, „Aarh. Stiftstid.“ og „Aarh. Amtstid.“ ^{13/10} 1919.

Fincke, Caspar (—1630—), Kunstmed. Sandsynligvis indvandret til Danmark i Begyndelsen af 17. Aarh. Var bosat i Helsingør og var meget benyttet af Christian IV, som ofte nævner ham i sine Breve. 1622—30 var han Hammersmed ved Kronborg Hammermølle, og 1631 fik han Bestalling som Klejnsmed ved de Kgl. Slotte i Kbh., Frederiksberg og Kronborg. F.s Smeddearbejder er noget af det fortrinligste, der er os levnet af Renæssancens Kunsthaandværk. Berømtest er Gitrene for Christian IV's Kapel i Roskilde Domkirke, andre udmærkede Arbejder findes bl. a. paa Frederiksberg Slot, i Aarhus Domkirke, paa Rundetaarn o. fl. St. Den bekendte Indskrift paa Gitret i Roskilde Domkirke „Caspar Fincke bin ich genannt, dieser Arbeit bin ich bekannt“ er karakteristisk for F.s Natur, der synes at have været meget selvbevidst og stridbar. Han var en ivrig Tilhænger af de zünftige Lavsskikke og optraadte stærkt imod Christian IV's Forsøg paa at hæve Lavene. Hans Kunst synes ogsaa at vidne i denne Retning. Hans Arbejder er paa en Gang teknisk fuldkomne og i deres Ornamentik djærve, opfindsomme og fantastiske.

R. B.

Litt.: Bricks og Fridericia: „Chr. IV's egen. Breve“ 1878—91; Blom: „Chr. IV's Artilleri“ 1877; „Personalh. Tidsskr.“ IV 1883; F. Beckett i „Tidsskr. f. Industri“ 1913; „Aarborg f. Odense og Assens Amter“ 1914; Laurits Pedersen: „Haandværksskikk i Helsingørske Lav“ 1917, S. 36 ff.

Fincke, Thomas ($\frac{6}{1}$ 1561— $\frac{24}{4}$ 1656), Matematiker, Læge. F. i Flensborg. Forældre: Raadmand Jacob F. og Anna thor Schmeden. 16 Aar gammel begyndte han matematiske og filosofiske Studier ved Universitetet i Strassburg, hvor han blev i 5 Aar. Under et Ophold hjemme skrev han et meget betydeligt matematisk Værk: „Geometriæ rotundi libri XIV“, som udkom i Basel 1583. Han gav sig

derefter til at studere Lægevidenskab i Padova og ved andre italienske og tyske Universiteter og blev Dr. med. i Basel 1587. Praktiserede en Tid i Flensborg, var dernæst Læge hos Hertug Filip i Gottorp, indtil han 1590 kaldtes til og 1591 tiltraadte Professoratet i Matematik i Kbh. 1602 blev han Professor i Retorik, 1603 i Medicin. Han indehavde dette Embede og Stillingen som Forstander for Kommunitetet til sin Død 1656. Ved sin Begavelse og sikre administrative Evner, som Fakultetets Ældste fra 1614 og ved 4 Døtres Giftermaal med unge Videnskabsmænd fik han en næsten enevældig Stilling ved Universitetet, som han betænkte med betydelige Legater. D. i Kbh. — Gift 1590 Søster Ivers, d. 1614. O. P.

Litt.: Slægt i Giessing: „Danske Jubellærere“ II 1 1781 og Bildstrup: „Stamtavler over Familierne Hauberg og Arboe“ 1911; Wolffs Journal 1813 II; Østs Arkiv IX 1628; Ingerslev: „Danmarks Læger og Lægevesen“ I 1873; Jul. Petersen: „Bartholinerne“ 1898; Rørdam: „Kbh. Univ. Hlst.“ III 1873—77; „Thomas Bartholin, Mindeskrift“ 1916; Breve i „Carteggio inedito di T. Brahe con G. A. Magini“ 1886.

Find, Ludvig Frederik (f. $\frac{10}{5}$ 1869), Maler. F. paa Østerbygaard ved Vamdrup. Forældre: Sognepræst Henrik Carl Vilhelm

F. og Johanne Vilhelmine Jørgine Seehusen. Efter at have staaet i Malerlære og gaet paa Overgaard og Jensen-Egebergs Tegneskole besøgte han Akademiet 1886—88, hvorefter han fik sin Uddannelse som Maler paa Kunstnerens Studieskole under Krøyer. Han har udstillet af og til paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1889—96 og regelmæssig paa den Frie Udstilling, 1897 som Gæst, som Part-haver siden 1898. 1893—94 opholdt han sig i Italien; han har ogsaa besøgt Paris. Hans Produktion bestaar navnlig af Portrætter og Interiører med Figurer, men ogsaa af Landskaber med og uden Figurer og Blomsterbilleder. I sin Ungdom var han en af Symbolismens mest fremtrædende Malere

og stræbte mod den strengt forenklede Udtryksfuldhed, mod det syntetiske og det dekorative, især udtrykt gennem Liniekomposition. Senere gik han over til en friere, impressionistisk Behandling i Komposition, Farve og Opfattelse. Han lægger nu Vægten paa Karakteristikken og især paa Farven, der har optaget ham stærkt og stadig har forandret sig i hans Billeder. Mange Børneportrætter, især Gruppebilleder, fra de sidste Aar udmærker sig ved intim og indtrængende Forstaaelse af Børn og har indbragt ham talrige Bestillinger. Blandt Ungdomsværkerne, der vistnok udgør den betydeligste Del af hans Produktion, kan fremhæves Portrætterne af Faderen og Thorvald Erichsen. Det sidste indbragte ham Bronzemedaille i Paris 1900 og Guldmedaille i München 1904 og tilhører nu Hirschsprungs Samling. Kunstmuseet ejer „Fra et Atelier“ (1912). Han har endvidere udstyret L. C. Nielsens „Hanne“ med en Række Litografier. 1918 valgtes F. til Medlem af Akademiet Plenarforsamling. — Gift Maren Kirstine Clausen. S. S.

Litt.: „Taarnet“ 1893—94, S. 22—30; „Kunstbl.“ 1898; Been & Hannover: „Danmarks Malerkunst“ 1902—03; Aug. Brunius: „Färg och form“ 1913; „Politiken“ $\frac{10}{5}$ 1919.

Finsen, Niels Ryberg ($\frac{15}{12}$ 1860— $\frac{24}{9}$ 1904), Læge. F. i Thorshavn. Forældre: Landfoged, senere Stiftamtmand Hannes

Christian Steingrim F. og Johanne Sofie Caroline Christine Formann. Brodersøn af V. F. (d. 1892; s. d.). Blev Student 1882, Cand. med. 1889, Prosector anatomie 1890—93, Leder af „F.s medicinske Lysinstitut“ 1896, fik Nobelprisen 1903. F. udmærkede sig

ligesaa meget ved sin skønne, skarpt tegnede Karakter som ved sit geniale Størværk. Fra Ungdommen af bar han paa Spiren til den gaadefulde Hjerte- og Leversygdom, der tiltog med Aarene og gjorde Livet til en besværlig Kamp for ham, men ikke kuede hans energiske Aand, ja endog blev Udgangspunktet for hans Undersøgelser og stadig æggede ham til at nytte Tiden. Ved at lægge Mærke til det Velvære, han altid følte i Sollyset, førtes han til at gruble over det før ham ret uønsede Spørgsmaal om Lysets Indvirkning paa Organismen. Gennem en Forsøgsanordning saa simpel, som kun Geniet udtænker, paaviste han først i et Par Afhandlinger 1893 den skadelige Virkning, som Lysets blaaviolette, kemiske Straaler øver paa Huden, og førtes derfra videre ind paa den Tanke, at det ved Behandlingen af Koppesygdommen, som havde vist sig bedst at helbredes i fuldstændigt Mørke,

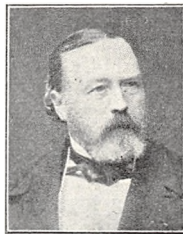
maatte være nok blot at udelukke Lysets kemiske Straaler ved at blænde Vinduerne med røde Stoffer. Hans Behandlingsmaade stod sin Prøve og vakte ved sin rationelle Simplethed Verdens Opmærksomhed for hans Navn. F.s Hovedtanke var imidlertid at paavise Lysets gavnlige, livsfremmende Indflydelse. I sine fortræffelig skrevne Afhandlinger „Om Lyset som Incitament“ (1895) og „Om Anvendelse i Medicinen af koncentrerede kemiske Lysstraaler“ (1896) beviser han ved simple Forsøg sin Tankes Rigtighed, men naaede aldrig at begrunde teoretisk, hvorpaa Lysets inciterende Virkning beroede. Han var nemlig kommen ind paa en Sideundersøgelse over Lysets bakteriedræbende Egenskaber og derfra til det, der blev hans Livs Hovedværk: Lysbehandlingen af Hudlidelser, særlig Lupus, som er gaaet sin Sejrsgang Verden over. Fra en beskeden og med Skepsis modtaget Begyndelse 1895 i en Barakke paa Kommunehospitalets Grund voksede „F.s medicinske Lysinstitut“ ved forstaaende Rigmænds Offervillie til det smukt udstyrede Komplex i Rosenvænget (1901), hvor Hundreder af Lupuspatienter fra Ind- og Udland fandt Helbredelse, og hvor F. som den begejstrede og inspirerende Fører for sine Medarbejdere udformede Lysbehandlings Teori og Praksis, som de 10 Bd. „Meddelelser fra F.s medicinske Lysinstitut“ smukt gør Rede for. Paa Grundlag af Iagttagelser over sin egen Sygdom og dens Behandling udkastede han Planen til en Klinik for Hjerte- og Leversygdomme, som 1908 udvidedes til Finseninstitutets Klinik for indvortes Sygdomme. F.s Styrke som Forsker var hans uheldede Seerblik, der gennemskuede Problemerne i deres skiftende Faser, og hans klare Logik, der jævnt og naturligt og ved en forbøffende ligefrem Teknik opbyggede en uangribelig Tankebygning af største praktiske Værdi. Som Menneske er han ved sin trodsige Energi, afklarede Ro, ideale Sandhedsstræben og retsindige, medfølende Karakter et ædelt, men sjældent Forbillede. D. i Kbh. — Gift 1892 Ingeborg Dorthea Balslev. O. P.

Litt.: Slægt I O. og V. H. Finsen: „Slægtsbog for Familien F.“ 1903, Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ 2, V. Finsen og Mohr Wiesener: „Stamt. over Slægten Formann“ 1917 og Balslev: „Stamt. over Haarslev-Grenen af Familien Balslev“ s. A.; P. Videbech i „Ill. Tid.“ 4/12 1898; sst. 11.18/9 1901; V. H. Finsen i „JuleAlbum“ 1904; „Læsning for hemmet“ 1905; „Les prix Nobel en 1903“ 1906; „Medd. fra F.s Lysinstitut“ s. A.; Fløystrup og Scheel: „N. R. F.s Sygdom“ 1904; C. C. Jessen: „N. F.“ 1908; Forchhammer: „N. R. F.“ 1909; W. Thulstrup: „N. R. F.“ 1910; V. H. Finsen i „Mit Hjem“ II 1912; „Repensen“ Sept. 1915; Nekrologer i „Det ny Aarh.“ II 1 1904—05, „Dansk Tidsskr.“ 1904; „Bibl. f. Læger“ VIII 5 1904 og „Ill. Tid.“ 2/10 1904.

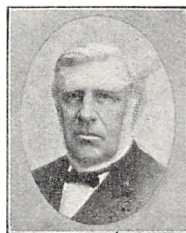
Finsen, Søren Hilmar Steindor (28/1 1824 — 15/1 1886), Politiker. F. i Kolding. For-

ældre: Herredsfoged Jon F. og Dorothea Cathrine Hoskiær, f. Bruun. Blev Student 1841, Cand. juris 1846, Auditor 1849, Borgmester i Sønderborg 1850, afsat af Preusserne 1864. Som Medlem af Rigsraadets Folketing s. A. stemte han imod Wienerfreden. 1865 blev han Stiftamtmand paa sin Stamø Island og 1873 Landshøvding. I en vanskelig Tid vandt han megen Anerkendelse her, fik Forfatningsloven gennemført 1871 og ledede siden et frugtbart Reformarbejde. 1883 blev han Overpræsident i Kbh. og indtraadte 1884 som Indenrigsminister i Ministeriet Estrup. Han var alt da mærket af Sygdom, og han, der ikke besad store oratoriske Evner, kom intet af Betydning til at udrette, før han 1885 trak sig tilbage af Helbredshensyn. D. i Kbh. — Gift 1859 Olufa Bojesen, d. 1908. P. E.

Litt.: Slægt se Niels F. og Hiort-Lorenzen: „De Fredericia-Bruuners Slægtebog“ 2. Udg. 1880; „Dags-Avisen“ 7/2 1885; „Ill. Tid.“ 19/7 1874 og 2/10 1884; „Nutiden“ 1884; Nekrolog i „Dagbl.“ 19/1 1886; Hallgrim Sveinsson i „Andvari“ XX 1895.

Finsen, Vilhjálmur Ludvig (1/4 1823—29/6 1892), Retshistoriker. F. i Reykjavik. Forældre: Overretsassessor, kst. Stiftamtmand Ólafur Hannesson F. og Marie Noline Møller. Blev Student 1841, Cand. juris 1846, fik Universitetets Guldmedaille 1848 for en — senere trykt — Fremstilling af den islandske Familieret efter Grágás, 1851 Sysselmand i Gullbringu og Kjósar Syssel, 1852 Landfoged paa Island og Byfoged i Reykjavik, 1853—59 kongevalgt Medlem af Altinget, 1856—59 konst. Assessor i den isl. Landsverret, 1860 Assessor i Viborg Landsverret, 1868 i Landsover- samt Hof- og Stadsretten i Kbh., 1871—88 i Højesteret, 1879 Dr. juris honoris causa ved Kbh.s Universitet, 1884 Medlem af Videnskabernes Selskab. Baade som Udgiver og selvstændig Forsker brød F. nye Baner. Med en Filologs Dygtighed og Nøjagtighed udarbejdede han sin Standard-Udgave af „Grágás“ (Lovens ene Hovedtekst 1852—70, den anden Hovedtekst og Kirkeretten 1879 og 1883). Lys og Klarhed over hidtil dunkle Punkter i den islandske Rets Historie og Udvikling bragte F.s grundlæggende Afhandlinger „Om de islandske Love i Fristatstiden“ („Aarb. f. nord. Oldk. og Hist.“ 1873, S. 101—250), med polemisk Front overfor K. Maurer og „Om den op-

rindelige Ordning af nogle af den islandske Fristats Institutioner" („Vid. Selsk. Skr." 6. R. hist. og phil. Afd. II 1888). I Haandskrift efterlod F. sig en Fremstilling af „Den islandske Rethistorie indtil Fristatens Undergang og norsk Lovgivnings Indførelse i det 13. Aarh.", hvilken til Tab for den nordiske Rethistorie efter Forf.s Ønske ikke maa offentliggøres, jfr. herom Bogi Th. Melsted i „Tidsskr. f. Retsvid." XI (1898) S. 519—22. F. var et skarpsindigt og logisk Hoved. Med sit enestaaende Kendskab til og indtrængende Forstaelse af de islandske Retskilder har han mere end nogen anden nordisk Forsker gjort et Pionerarbejde til Fremme af den islandske Rethistorie. D. i Kbh. — Gift 1851 Caroline Vilhelmine Moberg. Ægteskabet opløst 1863; hun d. 1906.

Litt.: Slægt se Niels F.; Selvbibliografi i „Levnedsbeskrivelser af de ved Kbh.'s Univ.'s Firehundredaarsfest promoverede Doktorer og Licentiatier" 1879; Magnus Stephensen i „Timarit hins islenszka bokmenta félags" 1882 III, S. 259; Flinur Jonsson i „Ill. Tid." 10/7 1892; „Sunnarfari" 8/9 1891, S. 17—18; Bogi Th. Melsted i „Tidsskrift for Retsvidenskab" VI 1893, S. 143—49; „Andvari" XXI 1896; K. Maurer i „Krit. Vierteljahresschr. f. Gesetzgebung und Rechtswissenschaft" 1893.

Finsen Vilhelm Hannes (f. 30/6 1863), Postmand, Forfatter. F. i Thorshavn. Forældre: Landfoged, senere Stiftamtmand

Hannes Christian Steingrim F. og Johanne Sofie Caroline Christine Formann. Broder til N. R. F. (s. d.). Blev Postassistent 1879, Ekspedient 1885, var 1893—1900 Assistent i Generalpostdirektoratet, Postmester paa Gammelholm 1900—06 og i Charlottenlund 1906—

08, Avispostmester 1908—15 og fra 1915 Overpostkontrolør i Kbh. Er en dygtig og ansat Postmand, der har udgivet flere gode Haandbøger, „Islenszkt boejatal" (en islandsk Postadressebog, 1885), „Postadressebog for Danmark" (1897—1915), „Posthaandbog" (1894—1913) og „Telegramadressebog for Danmark" (1910). Han har fremdeles været Medarbejder ved alle Udgaver af Hages Handelshaandbog og udgivet et Par genealogiske Arbejder, „Slægtsbog for Familien F." (sammen med O. F., 1903) og „Stamtavle over Slægten Formann" (sammen med Mohr Wiesener, Bergen 1917). — Gift 1892 Johanne Josephine Wulff. P. E.

Litt.: Slægt se Niels F.; Erindringer i „Mit Hjem" 1912; „Aftenposten" 3/5 1906; „København" 30/6 1909.

Fischer, Frederik (7/2 1809—4/6 1871), Journalist. F. i Aabenraa. Forældre: Skibsfører Fester F. og Catharina Regina Callsen. Fik ni Aar gl. en Lammelse i begge

Ben, saa han aldrig kom til at gaa. Kom 1824 i Urmagerlære og blev 1830 Mester i Aabenraa, var en dygtig Haandværker og studerede desuden Navigation og Astronomi. Grebet af den begyndende nationale Bevægelse fik han ved Flors (s. d.) kloge Bistand 1839 Privilegium paa at udgive et Ugeblad i Aabenraa, først paa Tysk, men allerede Aaret efter paa Dansk. Med Seighed og Dygtighed modstod han alle Forsøg paa at knuse Bladet, var ganske uimodtagelig for gentagne Bestikkelsesforsøg fra tysk Side og samlede saa stor Forbitrelse mod sig, at han under Oprøret tre Gange maatte forlade Byen. 1849 grundede han et nyt Blad „Freja", som han 1859 solgte til sin Svoger, og som 1874 forenedes med „Dannevirke". Overfor Kongerigets Presse indtog han et selvstændigt sønderjysk Standpunkt og bebrejdede de Nationalliberale, at de gav det liberale Forrangen for det nationale. F. har store Fortjenester af den danske Sag i Sønderjylland; først og fremmest skyldes det ham, at Aabenraa blev vundet for Danskheden; hans fattige Hjem blev et Samlingssted for de danske baade før og efter 1864. Han stiftede en folkelig Bogsamling i Aabenraa og udgav 1857 en Samling „Slesvigske Folkesagn", der vandt vid Udbredelse (3. Opl. 1890). D. i Aabenraa. — Gift 1) 1833 Anna Barbara Christensen, d. 1852. 2) 1853 Clara Vilhelmine Paulsen, f. van der Bendt, d. 1883.

Litt.: „Ill. Tid." 27/6 1869; „Nordslesv. Søndagsbl." 27/11—2/8 1884; P. Lauridsen: „Da Sønderjylland vaagnede" II 1909—11; H. Kau: „J. P. Junggreen" 1894; „Sønderjyden" Juni 1909.

Fischer, Johan Christian Henrik (3/12 1814—10/9 1885), Politiker. F. i Slagelse. Forældre: Købmand Johan Peter F. og Frederikke Henriette Klemme. Blev Student 1835 og Cand. theol. 1842, beskæftigede sig iøvrig med Zoologi og Matematik og blev 1844 Adjunkt ved Slagelse lærde Skole. I „Astronomien og Skriftens Autoritet" (1851) ytrede han Tvivl om Bibelens Inspiration og fik efter Slagelse Skoles Nedlæggelse 1852 ingen ny Ansættelse ved Statsskolen. 1852 valgtes han til Folketinget i Slagelse, sluttede sig til Bondevennerne, men var mere Helstatsmand end Bondeven og rettede i et Par Pjecer heftige Angreb paa de Nationalliberale. Han søgte ikke Genvalg i Slagelse 1854,

men valgtes 1855 i Sæby, genvælt til 1866, og fortsatte i Tale og Skrift sin Kamp mod Hall og hans Parti. 1865—66 tilhørte han Godsejerpartiet og vilde et stærkt Lands-ting, faldt 1866 i Sæby, men blev s. A. kongevælt Landstingsmand. F., der 1853—75 var Statsrevisor, vandt nu som Højre-mand ikke ringe Indflydelse i dette Ting; han ejede en ætsende skarp og opløsende Kritik, der dog ikke var underbygget af nogen dyb eller stortskaaet Personlighed. Det var naturligt, at han som en af det gods-ejerlige Højres bedste Parlamentarikere indtraadte i Ministeriet Estrup 1875; at den gamle Fritænkner netop blev Kultusmini-ster, forbavsende. Han var en ypperlig, ener-gisk Administrator, men fik ellers ikke ud-rettet meget, var frisindet paa flere Detail-spørgsmaal og kæmpede bl. a. for Brandes' Ansættelse som Professor. Underhaandsfor-handlinger bag Estrups Ryg med det radi-kale Venstre fremkaldte 1880 hans Afgang, hvorefter han blev Direktør for Frederiks Hospital. D. i Kbh. — Ugift. P. E.

Litt.: Zodiacus i „Nær og Fjern“ 25/4 1875; „Ill. Tid.“ 21/5 1876; Wulff: „Den danske Rigs-dag“ 1882; Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916; L. Koch: „En gl. Præsts Erindringer“ 1913, S. 103 f.; Gosch: „J. C. Schiødt“ 1898—1903; „Tiden“ V 1915, S. 563; Nekrologer i „Dagbl.“ og „Politiken“ 17/5 1885 og i „Nutliden“ s. A.

Fischer, Johan Frederik (f. 3/8 1868), Læge. F. i Kbh. Forældre: Oberstløjtnant Carl Emil Peter

Theodor F. og Helene Bartholine Heegaard. Blev Student 1886, Cand. med. 1893. Begyndte allerede 1896 sikkert som den første her i Landet Røntgenundersøgelser og ansattes 1898 ved Kommunehospitalet som Leder af dets Røntgen-klinik. 1913 blev han Chef for Kbh.s Kommu-nes Røntgenklinik. Han

var ledende ved Dannelsen af det københavnske Radiumfond og er fra 1911 Formand i det landsomfattende Radiumfonds For-retningsudvalg. Han har endvidere gjort Tjeneste i Hæren, som Reservelæge 1898—1900, Korpsslæge 1903—06, Overlæge 1908—11. F. er ved sin store tekniske Dygtighed og teoretiske Viden en Autoritet paa Røn-tenologiens Omraade. Enhver ny Forbed-ring og nyopdukkende Undersøgelser- og Behandlingsmaade (Fulguration, Tesla-strømme, Radium o.l.) har han taget op, gennemprøvet og vurderet med sin nøgterne og klare Kritik. Som Medlem af Kbh.s Bor-gerrepræsentation siden 1912 har han og saa der lagt sin modne Dømmekraft og sunde Sans for Dagen. Fra hans Assistent-tid ved Kommunehospitalets otologiske Kli-nik 1900—04 stammer en Række Afhand-

linger om rhinolaryngologiske Emner. — Gift 1898 Olivia Kristine Dorothea Lille-lund. O. P.

Litt.: „Nationaltid.“ 1/3 1912; „Politiken“ 3/8 1918.

Fischer, Josef (f. 15/8 1871), Personalhi-storiker. F. i Siofok, Ungarn. Forældre: Købmand Jacob F. og Rosalie (Szali) F. Tog Rabbinateksamen i Eisenstadt i Ungarn 1893 og blev s. A. ansat som Religionslærer og Bibliotekar ved det mo-saiske Trossamfund i Kbh., hvor han stadig virker. Gennem en Ræk-ke Stamtavler og per-sonalhistoriske Arbej-der har F. dokumente-ret stor Viden paa jø-disk Genealogis Omraade og megen Evne til ud fra faa Træk at levendegøre en Personlighed. Han har bl. a. udgivet „Stam-tavlen Eichel“ (1904), „Simon Lazarus og hans Efterkommere“ (1911), „Hartvig Philip Rée og hans Slægt“ (1912), „J. C. E. Michaelsen og Hustrus Forfædre“ (1913), „Baruch Israels Efterkommere“ (s. A.), „Mindeskrift 29. Marts 1914“ (sammen med Jul. Salomon 1914), „Slægten Levin-Fride-ricia“ (1916), „Simon Isac Kalkar og hans Slægt“ (1917) og „Abrah. Elias og hans Efterkommere“ (1918). Sammen med Jul. Salomon udgiver han fra 1917 „Tidsskrift for jødisk Historie og Litteratur“, hvor han bl. a. har skrevet en Række Artikler om Familien Hansen. F.s Arbejde er lige saa fortjenstfuldt som enestaaende her-hjemme. — Gift 1901 Paula Priefche Eichel. P. E.

Litt.: „Stamtavlen Eichel“ 1904; P. H. i „Per-sonalh. Tidsskr.“ VII 2 1917, S. 112.

Fischer, Johan Olfert (4/8 1747—10/2 1829), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Viceadmiral Olfert Fas F. og Anna Ackermann. Blev Sekondløjtnant 1763, Premierløjtnant 1767, Kaptajn 1773, Kaptajn 1781, Komman-dørkaptajn 1790, Kom-mandør 1800, Kontre-admiral 1809, Vicead-miral 1825. F.s Navn er uadskillelig knyttet til Danmarks Hædersdag, Skærtorsdag 2/4 1801,

da han i Spidsen for delvis uøvede Blokskibsbesætninger modig tog Kampen op med Verdens mægtigste Sø-magt og dens sejrsvante Søhelt Admiral Nelson, da denne kom strygende ind paa Kbh.s Yderred med en overlegen Flaade for „at gøre det af med Danskerne i Løbet af 1 Time!“ Efter 5 Timers Kamp standse-des Ilden paa Befaling af Kronprins Fre-

derik, som forhandlede med Nelson udenom F., og det var ikke dennes Skyld, naar Dagen ikke endte med Sejr for de Danske, og naar Nelson slap godt fra „det haardeste og mest tvivlsomme Slag han nogen Sinde havde udkæmpet“ (Mahan). I Kanonbaadskrigen førte F. Kommandoen over Trekroner og en Deling Kanonbaade og gjorde Fjenden megen Fortræd. D. i Kbh. — Ugift.

Litt.: P. C. Bundesen i „Tidsskr. f. Søvesen“ 1901, S. 173 ff.; With: „Danske og norske Søheltes Bedrifter“ 1819; O. Lütken i „Dannebrog“ I 1880; Axel Larsen: „Dansk-norske Heltehistorier 1700—1814“ 1895; Bardenfeth: „Militærbeskrivelse af Slaget paa Reden“ i „Journal for Militære“ I 1801.

Fischer, Poul Gustav (f. ^{22/7} 1860), Maler. F. i Kbh. Forældre: Kunstmaler, senere Malermester og Fernisfabrikant Philip August F. og Gustava Albertina Svedgren. Efter

1½ Aars Læretid hos Terrakottafabrikant C. Møller gik F. paa det tekniske Selskabs Skole, hvorfra han dimitteredes til Kunstakademiet; her tog han Undervisning 1876—78. Han har jævnlig udstillet paa Charlottenborg

Foraarsudstilling 1884—1902 og endvidere været repræsenteret paa Salonen i Paris og paa Udstillinger i München, Berlin, Kristiania og Stockholm. I ca. 10 Aar (1878—88) virkede han tillige ved Faderens Fabrik. F. har i flittig og hastig Produktion malt figurrige Skildringer fra den mondæne Selskabelighed uden- og indendørs, fra Badestranden og Folkelivet paa Kbh.s Gader; fremdeles nøgne Modeller, Portrætter og Landskaber. Alt meget livfuldt og som oftest præget af en pikant, salonmæssig Behagelighed, men for Størstedelen uden kunstnerisk Værd. En Tid lang nød han stor Popularitet og tegnede en Mængde Illustrationer til Blade som „Ude og Hjemme“, „Ill. Tidende“. o. m. a. Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot ejer af F. „Den norske Deputations Modtagelse paa Amalienborg ^{20/11} 1905“. — Gift 1) 1886 Dagny Grønneberg. Ægteskabet opløst. 2) 1912 Martha Vilhelmine Jensen.

S. S.

Litt.: G. Hetsch i „Ill. Tid.“ 1896; Spønsel: „Das moderne Plakat“ 1897; „Kunst für Alle“ VI 1890; „Avisen“ ^{18/2} 1893; „Berl. Tid.“ ^{17/2} 1893; „Nationaltid.“ ^{17/2} 1893, ^{21/7} 1910 og ^{19/2} 1912; „Dannebrog“ ^{17/2} 1893, ^{22/2} 1896, ^{29/11} 1898 og ^{23/10} 1909; „Aarh. Stiftstid.“ ^{30/6} 1898; „Sendingsbl.“ ^{15/2} 1902; „Middagsposten“ ^{26/6} 1907; „Politikeren“ ^{22/7} 1910; „Vort Land“ ^{23/10} 1910 og ^{24/1} 1914; „Øresundsposten“ ^{30/10} 1910; „København“ ^{25/1} 1914.

Fischer, Peter Frederik Vilhelm (^{20/1} 1868 —^{14/4} 1914), Arkitekt. F. i Holbæk. Forældre: Blikkenslagermester Peter Joachim F.

og Antoinette Oline Carlslund. Efter at have tegnet hos Arkitekt Ingemann og at have gaaet paa det tekniske Selskabs Skole blev F.

1885 optaget paa Kunstakademiet, som han gennemgik 1886—91, og hvorfra han fik Afgang 1892. 1898 vandt han Akademiets mindre Guldmedaille for „En Rigsdagsbygning“ og 1905 2. Præmie ved Konkurrencen om Kristiansborgs Genopførelse. Han virkede 1887—94 som Tegner hos Prof. Albert Jensen, 1895—1902 som Martin Nyrops Konduktør ved Opførelsen af Kbh.s Raadhus og skabte sig derefter en selvstændig Praksis. Han har rejst og studeret Arkitektur i Holland, Belgien, Frankrig og især i Tyskland og Italien, delvis paa Stipendier (bl. a. fra Akademiet). Som Arkitekt hører F. til Nyrops Skole og udviser i tidlige Arbejder, som f. Eks. Kornerups Villa i Ringstedgade i Roskilde, dennes Kærlighed til Detailerne. Senere forenkled han sin Stil og lagde mere Vægten paa faa, fyldige arkitektoniske Virkemidler. Hans Hovedværker er Hotel Bristol (fuldendt 1903), Nordisk Livsforsikringsselskab i Grønningen (fuldendt 1914), hvilke begge belønnedes med Kommunens Præmie (1903 og 1914), og først og fremmest Raadhuset i Holbæk (fuldendt 1911). I sine sidste Leveaar var F. raadgivende Arkitekt for Roskilde Kommune. I denne By har han bygget Teknisk Skole, Alderdomshjemmet, Kasernen, Garnisonssygehuset og en hel Del Villaer og Ejendomme. Fremdeles har han opført Villæer og større Komplekser i Kbh., paa Frederiksberg og i Hellerup. D. i Kbh. — Gift 1895 Mimi (Vilhelmine) Cathrine Sofie Schumacher. S. S.

Litt.: Slægt se N. V. L. E. Olsen: „Stamt. for Slægten F.“ 1907; „Arkitekten“, II, III, V, VI, VII, X, XI, XVI 1895—1914; „Architektonische Rundschau“ XXIV 1908.

Fischer, Vilhelm Theodor (f. ^{4/10} 1857), Maler. F. i Holbæk. Forældre: Malermester Jens Vilhelm F. og Johanne Fredrikke Dithmer. Efter at have staaet i Malerlære 3 Aar i Kbh. og have gaaet paa det tekniske Selskabs Skole blev F. optaget paa Akademiet, som han frekventerede 1876—82. Tre Gange har han vundet den Neuhausen'ske Præmie, nemlig 1883 med „Høns og Ænder uden for en Bondegaard“, 1887 med „Heste paa Græs“ og 1891 med „Legende Hunde“. Endvidere

har Akademiet tildelt F. et stort Rejsestipendium 1892 og 1893 og Aarsmedaillen første Gang 1911 for „Klar til at lette“, der blev købt af Kunstmuseet, og anden Gang 1912 for „Vildgæs“. 1914 blev han Medlem af Charlottenborg Udstillingens Komité og 1915 af Akademirådet. F. har regelmæssigt udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling siden 1880, paa Kunsternes Efteraarsudstilling 1907—13 og deltaget i Udstillinger i Berlin og München og i Baltiska Utställningen i Malmø 1914. Hans Produktion består af Dyrebilleder og Landskaber med og uden Dyr. I de sidste Aar har han stræbt mod en impressionistisk Opfattelse med lyse, klare Farver. Han ynder det flade Strandlandskab med den lave Horisont og betoner Dyrenes Samhørighed med Naturen. F. har fremdeles malet paa den kgl. Porcelænsfabrik siden 1894 og udfoldet en Del Illustrationsvirksomhed. — Gift 1890 Vilhelmine Marie Birgitte Ipsen.

S. S.

Litt.: Slægt se Vilh. F.; Hayden: „Royal Copenhagen Porcel.“ 1911; „Kunst und Kunsthandw.“ VII 1904; Sv. Fleuron i „København“ 11/3 1913.

Fisker, Johannes Jensen (f. 17/4 1856), Fabrikant. F. i Kbh. Forældre: Købmand Steffen F. og Meta Fischer. Blev 1876 Cand.

pharm., grundlagde 1884 en selvstændig Forretning som Fabrikant af Parfumer og Toiletteartikler, der siden er ført frem til en af Landets største og bedst forsynede. Sammen med Overretssagførererne Volmer og Albeck (s. d.) grundlagde han Citykvarteret i Kbh., idet

han 1896 købte og nedrev 29 gamle Ejenomme og erstattede dem med moderne praktisk indrettede Forretningsbygninger. F. har deltaget meget i Diskussionen om Bygningslovene og Bygningsvæsenet i det hele og skrevet flere Pjecer om derhen hørende Emner. — Gift 1) 1882 Vilhelmine Petersdorf, d. 1898. 2) 1918 Anna Louise Ketselsen.

R. B.

Litt.: „De Danske Byerhverv“ 1904—11.

Fjeldsted, C. V., se **Kellermann**.

Fjelstrup, Søren Alfred August (13/6 1854 — 7/2 1914), Zoolog, historisk Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Overkrigskommissær Christian August Restorf F. og Conradine Vilhelmine Ryder. Sønnen af S. A. F. (s. d.). Blev Student 1872, Cand. phil. 1873, studerede Medicin og Zoologi, men tog ingen Embedseksamen, var til 1892 Lærer i Zoologi, 1891—93 zootomisk Præparator og skrev en Lærebog i Zoologi og et Par zoologiske Afhandlinger. Syslede iøvrig med Opfindelser, angav 1893 en forbedret

Metode til animalsk Konservering, især af Mælk og eksperimenterede siden med en Saltningemetode og en Fedtemulgeringsmetode; han var en Tid Fabrikdirektør paa Trollesminde og i Odense. Fra 1904 beskæftigede han sig ene med kulturhistoriske Studier og udgav en Række ret livlig fortalte Værker, saaledes „Marie Grubbe“ (1904), „Søren August F.“ (s. A.), „Guldmagere i Danmark i 17. Aarh. (1906), „Skilsmisseprocessen mellem Chr. VII og Caroline Mathilde“ (1908), „Borreby og dets Ejere“ (1909), „Damerne ved Caroline Mathildes Hof“ (s. A.), nogle Udgaver af vore ældste Bogtryk (1910), „Ingeborg Akeleye“ (1911) og „Statsfangen Magnus Beringskjold“ (1913). F. var en begavet, lidt urolig Natur. D. i Kbh. — Gift 1888 Marie Pauline Frederikke Jeppesen, f. Poulsen.

P. E.

Litt.: Elvius: „Studenterne fra 1872“ 1897; Nekrolog i „Nationaltid.“ 8/2 1914.

Fjelstrup, Peter Julius (f. 24/3 1866), Skuespiller, Teaterdirektør. F. i Kbh. Forældre: Overkrigskommissær Christian August Restorf F. og Conradine Vilhelmine Ryder. Debuterede 23/8 1884 paa Kasino, gik i de herpaa følgende Aar paa det Kgl. Teaters Elevskole og blev derefter knyttet til Frederiksberg Morskabsteater, hvor han i Sommervejen 1888 vakte Opmærksomhed ved sit vittige Foredrag af en Vise om Bladene. Han har herefter været Skuespiller ved Kasino i Aarene 1891—94, 1901—02, 1904—05, ved Folketeatret 1894—1900, ved Dagmarsteatret 1901—02 og 1904—05, hvorefter han deltog i de „8“'s svenske og norske Turné; 1907—08 virkede han som Direktør i Norge, optraadte som Gæst paa en Række nordiske Teatre og var 1914—15 Direktør for Alexandrateatret for derpaa 1917—19 at være knyttet til Betty Nansen Teatret. F. har under sin meget omflakkende Teaterbane spillet ca. 400 Roller, baade komiske og alvorlige Karakterroller og vundet sig et stort Publikum over hele Skandinavien ved sit fantasifulde og frodige Lune og sin ualmindelige Evne til at give de mest forskelligartede Skikkelser karakteristisk Præg. Allerede som ung Skuespiller fik han ved Det fri Teaters Opførelse af „Balkonen“ som Ressmann Lejlighed til at vise sig som en Karakterfremstiller af Rang. Jævnside hermed spillede

han chargerede Operettefigurer som Fyrst Auran i „Lykkebarnet“, for saa 1898 som Svengali i „Trilby“ paany at vise sine ualmindelige Evner for den nøje gennemførte Karakteristik. Blandt hans betydeligere Roller kan endvidere nævnes Alexander Nyberg i „Alexander den Store“, Ferd. Piper i „Erik Ejegods Pilgrimsfærd“, Falstaff i „De lystige Koner i Windsor“, Peter Ravn i „En Spurv i Tranedans“, Kusken i „Tjenestefolk“, Driversen i „Audiensen“, Bratt i „Over Evne“, Engstrøm i „En Forbryder“, Mathias i „Klokkerne“, Stork og Galle i „Barn i Kirke“, Ferdinand Hansen i „Brødrene Hansen“, Gabor i „Vaarbrud“, Mr. Wu i „Mr. Wu“ — som det ses et broget Galeri af de mest forskelligartede Figurer. Vinteren 1917—18 betegner et Gennembrud i F.s Kunst. Thi i denne Sæson fik han Lejlighed til som Ritmesteren i Strindbergs „Faderen“ og som gamle Dag i Bjørnsons „Dagbladet“ med én Gang efter nogle Aars Pavse at vise, at hans Fremstillingssevne ikke alene ejede sin gamle Spændighed og Kraft, men yderligere var vokset i Bredder og menneskelig Styrke. Som 53-aarig staaer F. nu som en af de danske Skuespillere, til hvis fremtidige Kunstnergerning man tør nære betydelige Forventninger. — Gift 1) 1890 Mathilde Berg. Ægteskabet opløst. 2) 1909 Augusta Marcher.

C. Bs.

Litt.: Selvbioграфи i „Ill. Tid.“ 28/9 1902; „Dannebrog“ 22/2 1894; Sven Lange i „Teatret“ IV 1904—05; „Vort Land“ 22/1 1912; „Politikken“ 7/12 1912, 6/1 1913, 30/9 1914, 18/1 1915 og 24/3 1916; P. Fristrup: „Scenens Navne“ 1913; „Masksken“ 19/2 1911 og 20/3 1916; „Nationaltid.“ 3/2 1918; Rob. Schmidt: „P. F.“ 1918; R. Neitendam: „Folketeatret 1857—1908“ 1919.

Fjelstrup, Søren August (2/9 1773—1/9 1859), Landmand. F. paa Hørsholm. Forældre: Slotsforvalter Hans F. og Sophia

Amalia Restorff. Blev Student 1794, studerede derefter Lovkyndighed, men maatte opgive Studeringen paa Grund af Forældrenes Død. 1796 blev han Huslærer i Jylland; der vakktes Lysten til Landvæsenet, han blev Forvalter paa Visborggaard og senere paa Refsnæs. 1809 blev

han Medejer og 1815 Eneejer af Hovedgaarden Sindinggaard ved Herning. Det var en mager Gaard i en øde Hedeegn, men F. virkede utrættelig for Jordens Forbedring, Plantning og Hedeopdyrkning; han var særlig virksom for at forbedre Græsmarkerne ved at tage vildtvoksende Græsser ind til Dyrkning. F.s Virksomhed for gode Græsarters Dyrkning var i visse Henseender banebrydende og blev paaskønnet af det offentlige, idet der ved Rentekam-

merets Foranstaltning uddeltes Græsfrø fra Sindinggaard til andre magre Egne af Jylland. F. indførte Mergling, dannede en betydelig Besætning og fik efterhaanden Ejendommen i Kultur, saa Sindinggaard med sin rige Plantning og gode Afrøde blev en Oase i den magre Hedeegn. F. bevarede sin Iver og Arbejdskraft usvækket til Oldingalderen; som 79-aarig Mand foretog han en Rejse til Belgien (Campinen) for at studere Fremgangsmaaden ved Hedeopdyrkingen; om Rejsen har han aflagt Beretning i „Tidskrift for Landøkonomi“. Han var en flittig Skribent, og der foreligger fra hans Haand ikke alene en Række Tidsskriftartikler (ofte under Mærker n. n. u. = nihil nisi utile) samt flere selvstændige Skrifter som „Vejledning til et godt Jordbrug for den danske Bondestand“ (1821), „Erfaringer om nogle Græsarters Dyrkning“ (1829), „Bønderhavers Anlæg“ (1842) o. fl. a. F.s Virksomhed var præget af Sans for Almenvellet; han tog ogsaa livlig Del i det offentlige Liv; var Tiende- og Landvæsenkommissær og 1836—1846 Medlem af den jyske Stænderforsamling. D. paa Sindinggaard. — Gift 1810 Ida Hedvig Cecilia Schmidt, d. 1851..

A. C.

Litt.: A. Fjelstrup: „S. A. F. til Sindinggaard“ 1904; Nekrolog i „Tidskr. f. Landøk.“ III 7 1859.

Fjord, Niels Johannes (27/4 1825—4/1 1891), Forsøgsleder, Skolemand. F. paa Holmsland ved Ringkøbing Fjord. Forældre: Skolelærer Jesper Nielsen F. og Maren Jørgensdatter. Faderen var ikke alene en begavet og anset Skolelærer, men desuden en indsigtfuld Landmand, der sammen med sin udmærkede Hustru drev en Landejendom saa godt, at det fik Betydning for Egnen, og Virksomheden belønnes med et Sølvbæger af Landhusholdningsselskabet. I dette solide, gode og nøjsomme Hjem voksede F. op sammen med 2 Brødre og 4 Søstre; han fik Undervisning af Faderen, der navnlig var en udmærket Lærer i Regning. F. var ivrig efter at læse og lære og havde allerede ved Konfirmationen saa gode Kundskaber, at han blev Omgangslærer paa den lille Stadil Ø Nord for Holmsland; senere var han 2 Aar Huslærer paa en større Gaard, men kom saa hjem for af Faderen at blive forberedt til Seminariet. 1845 dimitteredes han fra Lyngby Seminarium ved Grenaa med Karakteren „Udmærket duelig“. Efter et Par Lærerpladser blev han ansat ved den almindelige Borgerskole i Aarhus; Gerningen afbrødes ved, at han meldte sig frivillig til Deltagelse i

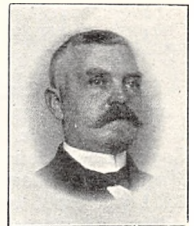

Krigen 1848, hvor han avancerede til Kommandersergent; 1849 vendte han dog tilbage til Lærergeneringen i Aarhus, hvor han vakte Opmærksomhed ved sin friske Undervisning og levende Kundskabstrang. Paa Foranledning af senere Professor ved Landbohøjskolen P. P. Freuchen kom F. i Forbindelse med Professorerne Madvig og Holten, der 1855 var i Aarhus som Censorer ved Latinskolen. Bekendtskabet førte til, at F. s. A. rejste til Kbh. for at studere ved Polyteknisk Lærestanstalt med Understøttelse af Midler, der efter D. G. Monrads Forslag var stillet til Raadighed for videre Uddannelse af begavede Skolelærere. F. studerede navnlig Matematik og Fysik med en Iver, som vakte Lærernes Opmærksomhed, saa han fik tilbudt og modtog Stillingen som Docent i Fysik ved den nyoprettede Landbohøjskole, skønt han til Ansættelsen ($\frac{1}{7}$ 1858) ikke kunde faa aflagt fuldstændig Eksamen. Han havde grundig Indsigt i sin Videnskab, men blev aldrig Stuelærd; ikke alene søgte han at forklare Naturlovene ved kendte Eksempler fra det praktiske Liv, men det var ham desuden magtpaaliggende at gøre Videnskaben tilgængelig for den jævne Mand og nyttebringende for Samfundet. Hans praktiske Sans og let vakte Interesse for Dagliglivets Fremtoninger førte ham tidlig ind paa praktiske Undersøgelser, som Trin for Trin ledte ham ind paa den storstilede og omfattende Forsøgsvirksomhed, der har gjort hans Navn og Virksomhed kendt i vide Kredse. Straks efter sin Ansættelse kom F. i Forbindelse med Landhusholdningsselskabet, hvortil hans Virksomhed i saa væsentlig Grad senere blev knyttet. Han ledede de meteorologiske Observationer, indtil Meteorologisk Institut traadte i Virksomhed 1873. Af Hensyn til Bekæmpelse af Trikinfaren kom han tidlig til at beskæftige sig med Spørgsmaal som Varmens Forplantning i Kød under Kogning; senere Kogning i Hø, Kogning i Dampkøkkedler, hvilket førte til Konstruktionen af „F.s Dampgrøde“. Derefter fulgte Forsøg vedrørende Udnyttelse og Opbevaring af Is i Mælkerier, Forsøg med Centrifuger og forskellig Flødeafsætning, Forsendelse af Smør, Fodringsforsøg m. m. Til den omfattende Forsøgsvirksomhed knyttedes efterhaanden en Stab af Medhjælpere, og 1882—83 opførtes Forsøgslaboratoriet som Centralstation for Mælkeri- og Fodringsforsøgene under F.s Ledelse. F. havde en udpræget Evne til at finde det centrale i Forsøgsgaverne og forelægge Resultaterne paa en Maade, saa praktiske Landmænd og Mælkerimænd kunde drage Nytte deraf; han blev modtaget med Tillid og nød en Anseelse og Popularitet, som næppe nogen anden landbrugsvidenskabelig Fagmand før eller siden har erhvervet i samme Grad;

hertil bidrog ikke alene hans omfattende, nyttebringende Arbejder, der var direkte til Gavn for Landbruget, og som fik gennemgribende Betydning for Praksis, men hele hans Personlighed indgød Tillid; han vandt alle ved sin brave, ærlige Karakter og sin djærve, joviale Optræden. Allerede 1861 blev han optaget som kontingentfrit Medlem af Landhusholdningsselskabet, for hvilket han 1883 valgtes til Præsident. Det maa ogsaa nævnes, at F. har gjort sig fortjent af Skolevæsenet særlig paa Frbg., hvor han indførte Heldagsskolen, men ogsaa ude i Landet; han samarbejdede med D. G. Monrad og var i flere Aar Leder af Feriekursus for Lærere og Lærerinder. 1857—77 sad han i Kommissionen for Skolelærereksamen. I Lærerkredse var F. overordentlig afholdt, og han var ofte Forhandlingsleder ved de store Lærermøder. F. har gjort mange vigtige Opfindelser navnlig vedrørende Kontrol- og Mælkerimaskiner; hans uegennyttige Natur forbød ham at søge Patent eller paa anden Maade drage personlig Fordel af sine Opfindelser. Hans Fordringer til Livet var beskedne; han var en tilfreds og ligevægtig Mand, glad ved sin Gerning og lykkelig ved Hvilen i sit Hjem. Han havde et udmærket Helbred og var ved fuld Arbejdsevne til det sidste; Budskabet om hans Død kom som en smertelig Overraskelse. Mindesmærker er rejst foran Forsøgslaboratoriet og paa Holmsland. D. i Kbh. — Gift 1859 Hansine Christine Magdalene Claudewitz, d. 1911. A. C.

Litt.: N. J. F.: „Bevægelige Forsøgsstationer i Danm.“ 1888; B. Bøggild: „Mælkerbruget i Danm.“ 4. Udg. 1916; Galschiot: „Landbrug og Landmænd i Danm.“ 1888; A. Bing i „Ugeskr. f. Landmænd“ 1892; „Ill. Tid.“ $\frac{10}{10}$ 1892; C. C. Clausen: „Vore store Mænd“ 1897; P. Storgaard Pedersen: „Docent N. J. F.“ 1904; „Docent F.s Minde“ 1907; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; S. Holm: „Docent F.“ 1911; Nekrologer i „Ugeskr. f. Landmænd“ 1891, „Landmandsblade“ s. A., „Vort Landbrug“ s. A., „Ill. Tid.“ $\frac{10}{1}$ s. A., „Danskeren“ s. A., „Tidskr. f. Landøkonomi“ (af V. Storch) s. A., „Danmark“ VI 1892 og „Venstres Bog“ for 1892.

Fledelius, Jens Christian ($\frac{8}{8}$ 1865— $\frac{2}{12}$ 1915), Skolemand, Oversætter. F. i Horsens. Forældre: Drejremester Emanuel Nansen F. og Anne Catharine Jensen (Sevel). Blev Student 1885, var Lærer ved forskellige københavnske Skoler, tog 1891 Skoleembeds-eksamen med Tysk til Hovedfag og ansattes 1898 som Adjunkt ved Horsens lærde Skole, hvor han virkede til sin Død. Han var en udmærket Lærer, klar i sin Undervisning, fast i sine Krav og forstod at gøre Timerne fornøjelige for Eleverne. Som dygtig ger-

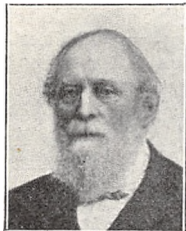

mansk Filolog og selv digterisk begavet har han sat sig et smukt Minde ved sin ypperlige Oversættelse af Nibelungekvadet (1912); tidligere havde han gengivet nogle af Walther von der Vogelweides Digte paa Dansk (trykte i „Taarnet“ 1894) og var i sine sidste Leveaar sysselsat med Wolfram af Eschenbachs „Parzival“; Oversættelsen fuldførtes og udgaves af hans Ven Sophus Michaëlis (2 Bd. 1917). D. i Horsens. — Gift 1896 Emma Petrea Møller.

C. S. P.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1885“ 1910; Progr. for Horsens lærde Skole 1916; S. Michaëlis' Fortale til Oversættelsen af „Parzival“ 1917; C. Roos i „Ugens Tilskuer“ 1/8 1918.

Fleischer, Adolf Frederik Hilarius (^{12/9} 1816—^{18/10} 1895), irvingiansk Præst. F. i Aarhus. Forældre: Overlærer Edvard Christie F. og Rachel Magdalene Ache. Blev Student 1836, men maatte paa Grund af Sygdom opgive det paabegyndte teologiske Studium. Fra 1843 var han da Adjunkt paa Herlufsholm, indtil han 1850 ved sit Giftermaal blev nødt til at fratræde denne Stilling. Han havde imidlertid

taget Landmaalereksamen og begyndte at praktisere i Hillerød, men snart efter købte han Nybogaard ved Helsingør. Under Paavirkning af den irvingianske Forfatter Charles Böhms Skrifter traadte han i Forbindelse med det „katolsk-apostoliske“ Kirkesamfund og blev 1861 ordineret til Forstander for Menigheden i Kbh. og Tilsynsmand for de mindre Menigheder andetsteds i Landet. 1863 udgav han et Skrift: „Jesu Kristi Tilkommeelse og de forudgaaende Tegn“, hvori han fremstillede den irvingianske Opfattelse, at Afslutningen paa dette Verdensløb er meget nær forestaaende. 1854 var han Medlem af Folketinget for Faaborg. D. i Kbh. — Gift 1) 1849 Charlotte Emilie Dorscheus, d. 1867. 2) 1869 Henriette Vilhelmine Dorscheus, f. Lithin, d. 1871.

H. M.

Litt.: Slægt hos Lengnick: H. B. Melchior; „Histor. Efterretn. om Herlufsholms Stiftelse“ ved Leth 1865.

Fleischer, Esaias (^{19/2} 1732—^{8/1} 1804), Landøkonom, naturhistorisk Forfatter. F. i Egeslevmagle ved Skelskør. Forældre: Sognepræst Hans Esaias F. og Cathrine Marie Hoff. Blev Student 1749, Cand. theol. 1751 og var i en Aarrække Hører i Roskilde; Lærergerningen interesserede ham dog ikke, og han søgte flere Præstekald og andre Embeder, men forgæves. Først 1764 lykkedes det ham at slippe ud af Skolevæsenet, idet han blev Kvartermester

ved det sjællandske Dragonregiment i Næstved; da dette 1771 forlagdes til Kbh., kom han gennem Regimentets Chef, General Eickstedt i Forbindelse med indflydelsesrige Kredse og blev især protegeret af Arveprins og Guldberg, saa at han de følgende Aar gjorde en hurtig Karriere: 1774 blev han Inspektør ved Arveprinsens Gods Jægerspris, hvor han udfoldede en betydelig Virksomhed, 1779 udsendtes han af Regeringen for at undersøge Skovforholdene paa Sorø Gods, 1780 blev han Overforstinspektør ved Sorø Akademis Skove og 1781 Amtmand over Korsør og Antvorskov Amter, hvor han viste stor Dygtighed. Men Regeringsskiftet 1784 blev skæbnesvangert for ham; allerede n. A. blev han afskediget og fik aldrig senere noget Statsembede; han blev Bestyrer af det Familien Plessen tilhørende Gods Førslev og udfoldede iøvrig en omfattende litterær Virksomhed. Fra sine tidligste Aar havde han næret stor Interesse for Land-, Have- og Skovbrug; i Roskilde havde han dyrket en lille Jordlod og skaffet sig et grundigt Indblik i Landbrugets Teori saavel som dets Praksis. En Frugt heraf er dels hans „Agerdyrkningskatekismus“ (1780), der kom i 2 Oplag, og en større „Dansk Havebog“ (1782), dels hans Deltagelse i den store Strid om Landboreformerne i Aarene efter 1784. Med den lidenskabelige Voldsomhed, som var et Træk i hans Karakter, og med en fra hans Afskedigelse stammende Bitterhed polemiserede han i flere Skrifter mod den nye Tids Planer om større Frihed for Bønderne, uden at han iøvrig var blind for Landbrugets slette Tilstand og for Nødvendigheden af Reformen, saasom Nedsættelse af Skatterne baade for Bønder og Proprietærer, Indskrænkning af det trykkende Vejarbejde og Forbedringer af Skolevæsenet. Ogsaa paa Forstvæsenets Omraade optraadte F. som Forfatter med et „Forsøg til en Undervisning i det danske og norske Skovvæsen“ (1779), der er typisk for hans Evne til at give en klar og velordnet Fremstilling paa Grundlag af andre Forfatters Skrifter. Efter sin Afskedigelse som Amtmand kastede han sig især over Studiet af Naturvidenskaben, og som et imponerende Resultat af hans Jernflid udkom 1786—1804 i 10 Dele et „Forsøg til en Naturhistorie“, et i sin Tid meget benyttet Værk, der væsentlig hviler paa Buffons Arbejder; Rs. Nyerup udgav sidste Del efter F.s Død og kalder ham heri træffende „en dansk Plinius“. Endelig optraadte han som teologisk Forfatter, dels med et stort Kompilations-Værk om Pavedømmet (1757—60), dels med et Skrift om „Jesu Christi Religions Sandhed“ (1798—99). D. i Slagelse. — Gift 1759 Anna Sophie Hald, d. 1801.

S. D.

Litt.: Slægt i Elvius: „Danm. Præstehist.“ 1885—87, Bidstrup: „Stamt. over Fam. Hauberg og

Arboe" 1911 og Hundrup: „Stamt. over Fam. Hald" 1875; Selvbiografi („Liv og Levnets-Beskrivelse") 1785; Wegener: „Efterretn. om Abrahamstrup Gaard" II 1856; Oppermann: „Bidrag til det danske Skovbrugs Historie" 1887—89; Vilh. Andersen: „Tider og Typer, Erasmus II" 1909.

Fleischer, Johan Seckmann ($\frac{9}{5}$ 1854— $\frac{9}{5}$ 1893), Fyringeniør. Forældre: Menighedsforstander A. H. F. F. (s. d.) og Charlottte Emilie Dorscheus. Blev Student 1871 og 1875 Marineofficer og fungerede som saadan, indtil han 1883 overtog C. F. Groves Død overtog Stillingen som Fyringeniør. Under F.s Styre udvikledes det danske Fyrsystem ved Bygning af nye Fyr og Taagesignalstationer samt ved

Forbedring af gamle Anlæg, Hanstholm Fyr blev saaledes omdannet til et elektrisk Fyr, der i hvert Fald i en lang Aarrække var Verdens stærkest lysende Fyr og kan ses i en Afstand af indtil 20 danske Mil ud over Søen. Paa flere af de farligste Grunde i de danske Farvande lod F. anbringe Lysbøjer, forsynet med Taagesignaler. F. har gjort en Række smukke Opfindelser paa Fyrteknikkens Omraade, navnlig bør fremhæves de „F.ske Spejle", der bruges i farvede Vinkelfyr og har fundet Anvendelse saa vel her hjemme som i Udlandet. Han var en yderst virksom Mand, der med største Iver forfulgte sine Ideer. Han roses for sin brave og elskværdige Karakter. D. i Kbh. — Gift 1881 Elisabeth Constance Krayenbühl.

M. C. H.

Litt.: Slægt se A. H. F. F.; Nekrolog i „Tidskr. f. Søvesen", ny R. XXIX 1894 og „Berl. Tid." $\frac{9}{5}$ 1893.

Flensborg, Carl Julius ($\frac{2}{7}$ 1804— $\frac{23}{7}$ 1852), Officer. F. i Kbh. Forældre: Kontreadmiral Christian Peter F. og Cathrine Marie Alexandrine d'Origny. Artillerikadet, Styk-junker 1819, Artilleriofficer 1822. 1830—34 Elev ved den mil. Højskole; Adjoint i Generalkvartermesterstaben 1834, Kaptajn og Divisionskvartermester 1839. Ansat i Bureauet for Kommandosager 1843 og Chef for Ministeriets

1. Afdeling (Direktionen for Arméens Personel) 1848. 1849 var han Stabschef ved Flankekorpset under Bülow og blev April s. A. Armeens Stabschef. Generalmajor efter Slaget ved Isted. 1851 Stabschef ved Generalkommandoen i Slesvig og $\frac{18}{10}$ s. A. Krigsminister, en Post han fratraadte Jan. 1852, hvorefter han udnævntes til Chef for

Generalstaben. Han var en særdeles samvittighedsfuld og dygtig Personlighed, en talentfuld, raadsnar og modig Officer, der i sine mange betroede Stillinger overalt vandt Anerkendelse for sin Energi og Pligt-troskab. D. i Kbh. — Gift 1836 Birgitte Nicoline Hermani Trock, d. 1892.

K. C. R.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i „Stamt. over J. C. Flensburgs Efterk." 1906; Flamand: „Slagene ved Fredericia og Isted" 1854.

Flensborg, Christian Emil (f. $\frac{24}{6}$ 1873), Forstmand. F. i Odense. Forældre: Overintendant Christian Peter F. og Elisabeth Christine Selmer. Blev Forstkandidat 1898, foretog 1900 en Rejse til Island for at undersøge Betingelserne for Frembringelse af Skov og var derefter i Aarene 1901—06 hver Sommer paa Island for at lede Arbejderne under „Islands Skovsag", som er stiftet af F. sammen med C. V. Prytz og C. Ryder. 1902 gjorde han en Rejse til Færøerne for at undersøge Betingelserne for Skovplantning; senere har han foretaget flere Rejser dertil for at tilse Plantningsforsøg for „Det danske Hedeselskab". 1902 blev han fast Assistent under Hedeselskabet. 1913 Skovrider og Kontorchef under Selskabet. Han har forfattet talrige Afhandlinger om Skov og Plantning paa Island og Færøerne, i „Tidsskrift for Skovvæsen" „Skovrester og Nyanlæg af Skov paa Island", 1901 og „Islands Skovsag" 1902, 1903, 1904, 1905, 1906, 1907; i Hedeselskabets Tidsskrift: „Plantning paa Færøerne", 1903 og „Lidt om Plantningsforsøgene paa Færøerne", 1914. — Gift 1909 Eva Margrethe Lütken.

J. H.

Litt.: Slægt se C. J. F.

Flensborg, Holger (f. $\frac{22}{4}$ 1875), Jernbanelingeniør. F. i Odense. Forældre: Overintendant Christian Peter F. og Elisabeth Christine Selmer. Tog polyteknisk Adgangseksamen 1892 og Eksamen for Ingeniører 1897. Blev straks efter sin Eksamen knyttet til de danske Statsbaner, fra 1897—99 som Aspirant, 1899—1901 som Fuldmægtig, 1901—04 som Baneingeniørassistent og 1904—07 tilige som Ekspeditionssekretær i Generaldirektoratet. 1907 udnævntes han til Baneingeniør og 1911 til Kontorchef i Generaldirektoratet. 1916 overtog han Stillingen

gen som Overingeniør og Chef for de nye Statsbaneanlæg. F. er i Besiddelse af et betydeligt Administrationstalent, der gør ham udmærket egnet til at staa i Spidsen for Statsbanernes store Ingeniørstab. — Gift 1901 Margrethe Garde.

M. C. H.

Litt.: Slægt se C. J. F.; Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ S. 244.

Fleuron, Svend (f. $\frac{1}{4}$ 1874), Forfatter. F. paa Katrinedal ved Stege. Forældre: Proprietær Arnold William Emil Christensen og Doris Elisabeth Fléron. Paa Faderens Gaard og senere, da den var solgt, i Jægersborg fik F. et fortrøligt Kendskab til Markens og Skovens Dyr og til Naturens Liv. Hans Friluftsliv afbrødes af hans Uddannelse til Militær. 1896 blev han Løjtnant, 1911 Kaptajn i Artilleriet.

1906 begyndte hans Forfatterskab, der dels er baaret af hans Kærlighed til Naturen, dels af hans Jagttagelser som Jæger. Han var $\frac{1}{2}$ Aar Jagtelev hos Overjæger Laurberg paa Bregentved, senere et helt Aar hos en kgl. Skytte i Dyrehaven. 1906 udsendte han „Jagtbreve“, og de følgende Aar: „I Naturen“, „Jæger-Andagt“, „En Vinter i Jægergaarden“. 1912 kom „Kalv — og det halve af Dyrehaven“, 1914 „Det røde Kobbel“, 1916 „Det tuder om Natten“ (om en Hornugle), 1917 „Ib Fidelius Adeltand“ (om en Gravhund), 1918 „Haren den graa“, 1919 „Grum“. Desuden har han udgivet Førerer i de nordsjællandske Skove nær Kbh. Der er i F.s første Bøger mest Lyrik og ren Naturskildring, i de senere under Indflydelse af amerikanske Dyreromaner tillige Handling og Roman. Blandt Jægere og Naturskere har de mange og fine Jagttagelser og hans friske Humør vundet ham mange Læsere, og i Sverige og Tyskland er han meget yndet. — Gift 1899 Kitty Olafsen.

G. C.

Litt.: Selvbibliografi 1 „Bogvennen“ Sept. 1916; H. Jensen i „København“ $\frac{21}{10}$ 1917; Robert Larsson: „Läst och återgivvel“ 1915; „Svenska Kennelklubbens Tidskrift“ 1917; „Verden og vi“ $\frac{26}{1}$ og $\frac{19}{11}$ 1917; Leopold: „Tres Talenter“ 1918.

Flinch, Andreas Christian Ferdinand ($\frac{3}{2}$ 1813— $\frac{19}{9}$ 1872), Xylograf. F. i Kbh. Forældre: Klejnsmedemester Johan F. og Marie Elisabeth Rostrup. Var først i Guldmedelære hos J. B. Dalhoff, men Lyst til Gravering førte ham over i Kunsten. Trods de vanskeligste økonomiske Forhold søgte han 1832—37 Uddannelse paa Kunstakademiet og lærte sig selv at skære i Træ, støttet af Kunstnere som Lundbye, P. C. Skovgaard og Frølich, der uegennyttigt gav ham smukke Tegninger at skære. Efter et Ophold i Udlandet 1837—38 aabnede han

1840 et xylografisk Værksted i Kbh., det første af denne Art her i Landet. I Tiden 1836—44 udstillede han gentagne Gange paa Charlottenborg Prøver af sin xylografiske Kunst, der udmærkede sig ved en vis Friskhed. Hans oprindelige Arbejdsmetode var den gamle Tids, idet han overførte Tegningens Omrids paa den med Tusch sværtede Træklods, men Udenlandsrejsen og de nævnte Kunstneres Arbejder førte ham ind paa den moderne Vej, hvor man udfører Tegningen paa en med hvid Farve dækket Træklods. Fra F.s Værksted udgik en Række dygtige Elever, af hvilke flere, særlig Henneberg og Brødrene Kittendorff, overgik deres Læremester betydelig i kunstnerisk Evne; han var en streng Lærer, men ikke bange for at lade sine Elever gaa i Lag med større Opgaver paa egen Haand. Fra 1842 til sin Død udgav F. den bekendte, endnu udkommende Almanak, der trods et lidet værdifuldt Indhold og ret tarveligt Udstyr opnaaede stor Popularitet i Folkets bredere Lag; efterhaanden kunde han helt leve af Indtægten af dette Foretagende og de andre Smaaebøger med Træsnit (bl. a. et Par Læsebøger og Enkeltudgaver af Holbergske Komedier med Klæstrups Illustrationer), som udkom paa hans Forlag. Skønt F. aldrig naaede nogen betydelig kunstnerisk Position, fortjener han at mindes som Xylografiens Pioner i nyere Tid herhjemme. D. i Kbh. — Gift 1838 Marie Sophie Kaufmann, d. 1887.

S. D.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Hammerich); F. Hendriksen i „Bogvennen“ 1893, S. 44 ff.; „Skand. Bogtrykker-Tid.“ Dec. 1872.

Flindt, Henry August ($\frac{24}{4}$ 1822— $\frac{19}{1}$ 1901), Haveinspektør. F. i Aarhus. Forældre: Generalmajor Carl Ludvig Henrik F. og Anna Sofie Caroline F. Da han paa Grund af svageligt Helbred maatte give Afkald paa at gaa Militærvejen, hvortil hans Hu oprindeligt stod, kom han i 17 Aars Alderen i Gartnerlære i Fredensborg Slotshave under daværende Slotsgartner R. Rothe. Han var derefter 1842—44 Elev ved Rosenborg, hvor han afsluttede sin Læretid ved at tage Almindelig Gartnereksamen. Han var nu i et Par Aar Undergartner ved Bregentved, rejste 1846 til Hamborg, hvor han var ansat hos Booth, senere rejste han til England og havde bl. a. Ansættelse i Dalkeith Park.

Efter sin Hjemkomst 1851 begyndte han en Virksomhed som Landskabsgartner og fik tillige Overopsyn med en Del Herregaards-haver. I denne sin Virksomhed omlagde og anlagde han over 200 Haver; ogsaa adskillige Haver i Sverige er anlagte af ham. 1871 tiltraadte han Komiteen for Universitetets botaniske Haves Flytning, udarbejdede Planer for den ny Have og ledede Anlæggelsen. Han anlagde endvidere Ørstedsparken og Kgl. danske Haveselskabs Have. 1877 udnævntes han til Inspektør for de offentlige Lysthaver, i hvilken Stilling han fik Lejlighed til at udføre adskillige Forbedringer og Forandringer ved de ham underlagte Haver. Han var ogsaa Medlem af Eksamenkommissionen for Proven i Drivveri og Blomsterdyrkning ved Landbohøjskolen, saa længe denne Prøve bestod (1869—95). Han var en sjælden karakterfuld og helstøbt Personlighed, i Besiddelse af en udpræget Ordenssans og stor Arbejdsevne. D. i Kbh. — Gift 1861 Oligrå Petrine Constance Holm, d. 1903.

A. L.

Litt.: Slægt hos Lengnick: Nekrologer i „Gartner Tid.“ 1901, S. 17, „Haven“ s. A., S. 161, „Berl. Tid.“ 10/1 s. A. og „Ill. Tid.“ 27/1 s. A.

Floor, Axel (f. 9/5 1860), Maskiningeniør. F. i Kbh. Forældre: Kreditoplagskasserer Frederik Zeitz F. og Ida Wilhelmine Swane.

Blev Student 1877 og polyteknisk Kandidat 1884. Fik tillige praktisk Uddannelse som Mekaniker og blev Svend. Fra 1885 har han været ansat ved Statsbanerne og har her beklædt en Række Stillinger; 1885—87 var han Aspirant, 1887—94 Konstruktor ved Maskinforvaltningen, 1894—97 Regnskabsfører under Maskinafdelingen, 1897—99 Maskiningeniør-assistent i Centralværkstederne i Aarhus, 1899—1910 Maskininspektør (fra 1908 kaldet Maskinbestyrer) og fra 1910 Direktør for Statsbanernes Maskinafdeling. Ved sin grundige praktiske Uddannelse og betydelige teoretiske Viden har F. gjort udmærket Fyldest ved den maskintekniske Administration af de danske Statsbaner. — Gift 1887 Petra Christine Jensen.

M. C. H.

Litt.: Slægt i Nerong: „Chronik der Familie Flor“ 1887; „Jernbanebladet“ IV 8 1910, S. 73.

Flor, Christian (1/1 1792—31/3 1875), Skolemand, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Regimentskvartermester, siden Bankrevisor Christian Holm F. og Anna Cathrine Hesselberg. Blev Student 1809, Cand. theol. 1816, var Lærer ved Borgerdydskolen i Kbh. og blev Sognepræst i Tølløse ved Holbæk 1822. Efter 1825 at være blevet Dr. phil. an-

Redaktionen slutter 2/2 20.

sattes han 1826 som Prof. i Dansk i Kiel. Sammen med Chr. Paulsen (s. d.) rejste han den nationale Kamp i Sønderjylland og var i Tiden indtil 1848 dens egentlige Leder, maalbevidst og uforfærdet, men for det meste virkende bag Kulisserne. Økonomisk uafhængig, dannet og praktisk, var han en myndig Lærer og Vækker for de Mænd, der

førte Dagens Kampe. For P. Chr. Koch (s. d.) og Fr. Fischer (s. d.) var han det faste Rygstød i Kampen, og Laur. Skau (s. d.) tildelte han Rollen som den store bondefødte Folkefører, hvis Taler han skrev med klog Beregning af deres Virkning. Til Hiort-Lorenzens overlegne politiske Begavelse kom han, hvis Hovedsynspunkt var det folkelig-nationale, derimod i Modsætning. Hans Kongstanke var, at det nationale Gennembrud skulde fuldbyrdes af Borgere og Bønder ved deres egen Kraft, medens han lagde liden Vægt paa de akademiske Klassers Medvirkning. Men naar han skulde træde i direkte Forbindelse med Befolkningen, strakte hans Evner ikke helt til, som da han 1845—48 ledede den af ham selv grundede Højskole i Rødding. Hans af Grundtvig paavirkede Syn bragte ham i Miskredit hos de Nationalliberale, og sikkert til stor Skade for den nationale Sag vragedes han, da Skole- og Kirkeforholdene skulde ordnes efter Trearskrigen. Han levede derefter i Kbh. som Privatmand. Slægt efter Slægt har han paavirket ved sin „Haandbog i dansk Litteratur“ (1831, 9. Opl. 1886), der viser store Evner til af en Række Litteraturprøver at sammenstille et Helhedsbillede. D. i Kbh. — Gift 1826 Vilhelmine Frederikke Zeuthen, d. 1859. P. E.

Litt.: L. Schrøder i „Nord. Maanedsskr.“ I 1875, „Højskolebl.“ I 1876 og XXI 1896, „Danskere“ VII 1892 og „Sonderj. Aarb.“ 1892; Karl Hede i „Nordslev. Søndagsbl.“ 3/7—20/8 1896; H. Rosendal: „Rødding Højskole“ 1894; L. Hertel i „Højskolebl.“ XXIV 1899; P. Lauridsen i „Aarb. f. dansk Kulturhist.“ 1898 og „Da Sønderjylland vaagnede“ 1909 ff.; „Tiden“ V 1915; J. Nissen: „Ti Levnedsteb.“ 1919; Nekrologer i „Fædrelandet“ 1875, Nr. 235 ff., „Dansk Folketid.“ 1875, Nr. 18, 24 ff. og „Ill. Tid.“ 18/4 s. A.

Flyge, Jacob Ludvig (30/6 1849—21/6 1913), Bogbinder. F. i Kbh. Forældre: Fisker Johan Christian F. og Loucin Dorothea Berg. Vilde som Dreng have været i Billedskærrelære, men maatte opgive det, fordi Lærlinge i dette Fag dengang ingen Løn fik. Lærte da i Stedet derfor Bogbinderiet hos A. F. Jürs og blev Svend 1868. Efter nogle Aars Arbejde som Haandforylder hos D. L. Clément og hos dennes Efterfølger Immanuel Petersen tog han 1880 Borgerskab som Bogbindermester i Kbh. og førte efter-

haanden sin Forretning frem til en anset Stilling. Alt, hvad der udgik fra hans Værk-

sted, var præget af hans tekniske Dygtighed og sirlige Arbejdsmaade, hvad enten det gjaldt billige Partibind i Shirting, Kartonnager og Protokoller eller kostbare Luksusbind og Adresse mapper, udførte efter Kunstneres Tegninger. Ved et Besøg

paa Verdensudstillingen i Wien 1873 havde han faaet Interesse for Lædermosaikken og blev efterhaanden en Mester i denne specielle, i sin Tid saa efterspurgte Indbindingsform. Ogsaa som Haandforylder var han fremragende, og han kunde derfor med Hæder deltage i Udførelsen af de kunstneriske Bogbinderarbejder, som „Forening for Boghaandværk“ i Aarene 1893—1905 tog Initiativet til, og som vakte stor Opmærksomhed ved udenlandske Udstillinger. F., der 1894—1904 var Bisidder i Bogbinderlauget, var en højt kultiveret Haandværker, en overordentlig flittig Mand, der stillede store Krav om Arbejdsydelse og Præcision baade til sig selv og sit Personale. Hans to Sønner, Marinius og Heinrich F., er nu Indehavere af Forretningen. D. i Kbh. — Gift 1875 Adolphine Hester. S. D.

Litt.: Selvbiografi 1 „J. L. F.s Bogbinderi 1880—1905“ 1905; „Dansk Bogbindertid.“ April 1905; Nekrologer i Foren. f. Boghaandværks Aarsberetn. 1913—14 (af F. Hendriksen), „Nordisk Boghandlertid.“ 2°/6 1913 (af Anker Kyster) og „Dansk Bogbindertid.“ Juni s. A.

Fløystrup, Anton (f. 5/5 1851), Læge. F. i Horsens. Forældre: Handelsgartner Carl Gustav F. (s. d.) og Hustru. Blev Student

1870, Cand. med. 1877, var Kandidat og klinisk Assistent ved Fødselsstiftelsen 1878—80 og vandt Universitetets Guldmedaille 1880 (om Barselfeber). Paa en Rejse 1882—83 studerede han Obstetrik og var Reservelæge ved Kommunehospitalets 3. Afdeling 1884—88. Dr.

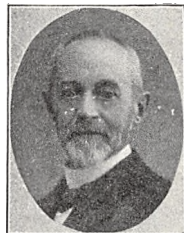
med. 1886 („Om Kranioklasi og dens Teknik“). Læge ved mediko-pneumatisk Anstalt 1890—98. Konkurrerede med Knud Faber om Professoratet i klinisk Medicin 1896 („Vore akutte Infektionssygdommes Komplikationer, Følgesygdomme og Patogenese“) og var Overlæge ved Kommunehospitalets 3. Afdeling 1898—1916. F. følte sig i sine yngre Aar stærkt tiltrukket af Obstetrikken og fik Navn som en dygtig Fødselshjælper. Senere gik han over til den interne Medicin. Han nyder med Rete

stort Ry for sin fint udviklede diagnostiske Kunst. Han rammer næsten altid Sagens Kærne og har derfor ofte været tilkaldt af Kolleger i Tvivlstilfælde. Ved sit praktiske Blik, sunde, rolige Judicium, sin samvittighedsfulde Undersøgelsesteknik og store Flid har han erhvervet denne overlegne Dygtighed, der ogsaa præger hans faa, men vægtige Afhandlinger, bl. a. i „Medicinsk Aarskrift“ 1890—94. Bag det ordknappe, stilfærdige og afmaalte Ydre gemmes et medfølelse, elskværdigt og beskedent Naturel. — Gift 1883 Elsiné Mikkelsen.

O. P.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Novbr. 1886; „Ill. Tid.“ 7/7 1916.

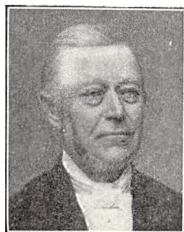
Fløystrup, Carl Emil (f. 18/7 1854), Teolog. F. i Horsens. Forældre: Handelsgartner Carl Gustav F. (s. d.) og Hustru. Blev

Student 1872 og teologisk Kandidat 1883. Efter Studierejser i Udlandet, særlig i England, var han en Tid Lærer ved Blaagaard Seminarium og forskellige københavnske Skoler og erhvervede sig 1891 den teologiske Doktorgrad for en Afhandling om „Den anglokatoiske Bevægelse i det nittende Aarhundrede“, men i de senere Aar har han udelukkende viet sig til Studier. Han sidder inde med en meget omfattende Viden, særlig med Hensyn til engelsk Kirkehistorie og engelske Kirkeforhold, men han har hidtil kun været lidet produktiv; 1897—1905 var han Medredaktør af „Teologisk Tidsskrift“ og har deri skrevet nogle Afhandlinger; ligeledes har han leveret værdifulde Bidrag til „Kirkeleksikon for Norden“ og desuden udgivet et Par Smaaskrifter. — Ugift. H. M.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Prog. Novbr. 1891.

Fløystrup, Carl Gustav (14/2 1818—30/10 1904), Handelsgartner. F. paa Sølstedgaard, Lolland. Forældre: Gartner Jens Jensen F. og Pauline

Poulsen. Kom 1832 som Elev til Rugaard og 1835 til Frijsenborg, var 1837—38 Gartner paa Rødstenseje og 1838—39 Medhjælper hos Handelsgartner P. Hansen, Kbh. Tog sidstnævnte Aar Alm. Gartnereksamen og nedsatte sig 1839 som Handelsgartner i Horsens paa 1 Td. Land lejet Jord; efterhaanden udvidedes Forretningen, saa at han 1855 kunde købe en mindre Landejendom. 1859 tog han til Hovedstaden og grundlagde her det bekendte

F.'ske Gartneri. F. var en initiativrig Mand og en dygtig og alsidig Gartner, hvilket bl. a. viste sig ved at han, da Krigen 1848—50 gjorde Afbræk i hans Forretning i Horsens, lejede Dæksfarøjer, ladede dem med Potteplanter og berejste de jyske og fynske Søkøbstæder, og senere ved at han i Kbh. lagde sig efter at dyrke og udleje større grønne Planter til Dekorationsbrug, en Forretningsart, som hidtil var ukendt her i Byen. D. i Kbh. — Gift 1851 Rasmine Rudkjøbing, d. 1876. A. L.

Litt.: Fr. Barfod: „L. H. la Cour“ 1877, S. 152; Nekrolog i „Gartner Tid.“ 1904, S. 211.

Floystrup, Johan Pauli (f. ^{30/10} 1855), Handelsgartner. F. i Kattrup ved Horsens. Forældre: Handelsgartner Carl Gustav F. (s. d.) og Hustru. Ud-

dannedes i Faderens Handelsgartneri, Boller ved Horsens og Landbohøjskolens Have. Tog 1875 Havebrugseksamen og var 1875—76 Undergartner paa Bregentved, 1876—80 i Faderens Handelsgartneri. Oprettede 1880 sit eget Gartneri i Kbh., hvilket han

drev til 1905. Særlige Kulturer: Chrysanthemum, Crassula coccinea, Eucharis og Hortensia. F. er meget skattet af sine Kolleger paa Grund af sin Hjælpsomhed samt den Nøjagtighed og Omhu, hvormed han røgter de Hverv, der bliver ham overdraget, og paa Grund af hans gode Kendskab til Havebruget i Almindelighed og hans store Viden om Fagets Udvikling her i Landet gennem Tiderne. Han har derfor været en virksom Mand ved forskellige Udstillinger, har virket som Sekretær ved Alm. dansk Gartnerforening og er Sekretær i Gartnerernes Hjælpeforening. Ogsaa paa andre Maader er hans Evner gjort frugtbringende; han er saaledes fra 1904 Medlem af Forsikringssselskabet Danmarks Bestyrelsesraad, sidder i Bestyrelsen for Foreningen til Lærlinges Uddannelse og i Brorson-Kirkens Bestyrelse. Har skrevet faglige Artikler i „Gartner-Tidende“ og i „Nordisk illustreret Havebrugsleksikon“. — Gift 1883 Victorine Juliane Bøgh. A. L.

Litt.: „Aftenposten“ ^{17/6} 1907.

Foersom, Christen Martin (^{7/8} 1794—^{2/12} 1850), Skuespiller. F. i Odense. Forældre: Organist Peter F. og Edel Cathrine Bang. Fætterson af P. Th. F. (s. d.). Blev oprindelig anbragt paa Stiftamtmandens Kontor i Odense, men ved Bogtrykker Iversens Anbefaling til Kronprins Christian (VIII) kom han 27 Aar gl. til det Kgl. Teater og optraadte første Gang ^{7/12} 1821 som en gammel Tapetmager i det franske Syngestykke „Lirespillerinden Fanchon“. Hans Marke-

ringkunst og sikre Kopieringstalent gjorde ham til en Folkeskuespiller af høj Rang, og gennem mere end en Menneskealder var han en af Skuepladsens bærende Kræfter paa Vaudevillens, Folkekomediens og det sentimentale Lystspils Omraade; Heiberg, Overskou og Hertz staar i Gæld til ham. F. var vel i Besiddelse af Lune og Smag, men var ingen dyb Kunstner, der magtede de store Opgaver. Optraadte sidste Gang ^{11/11} 1850 som Fredsdommer Mac-Irton i „Den hvide Dame“. D. i Kbh. — Ugift.

E. N.

Litt.: Overskou: „Den d. Skueplads“ IV—V 1862—64; C. F. v. Holten: „Erindringer“ 1899; R. Niellendam: „Breve fra danske Skuespillere“ 1912.

Foersom, Peter Thun (^{20/2} 1777—^{24/1} 1817), Skuespiller, Oversætter. F. i Ø. Lindet, Sønderjylland. Forældre: Sognepræst Christian Jespersen F. og Ellen Sophie Thun.

Blev Student 1793, studerede Jura og senere Teologi, men blev gennem Deltagelse i Dilettantskuespil ført til Teatret, hvor han debuterede 1798. Hans ydre Belingelser for at være Skuespiller var ikke de bedste, hans Legemsbe-

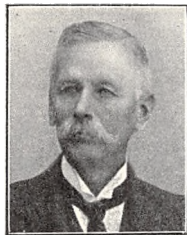

vælgelser var uskønne, og hans Stemme ikke god, men ved ihærdigt Arbejde naaede han med Tiden frem i første Række, især i det alvorlige Skuespil. Han gjorde, ikke mindst ved sine Deklamatorier, et stort Arbejde for at udvikle Publikums Smag for ægte Poesi. Allerede tidlig blev F. betaget af engelsk Digtning; gennem Ossian førtes han til Shakespeare. Han oversatte flere af Shakespeares Skuespil („Julius Cæsar“, „Hamlet“, „Kong Lear“, „Romeo og Julie“, „Richard III“, „Henrik IV og V“, 4 Bd. 1807—16) og desuden Digte og Skuespil af andre engelske og tyske Forfattere. Som selvstændig Digter betyder han ikke stort, men hans Fordanskning af Shakespeare var banebrydende. Hans sproglige Interesser har ogsaa givet sig Udslag i, at han samlede Dialektord til Molbech. Efter hans Død udgav denne F.s folkløristiske Pjece „om Samlinger af danske Landskabsord og om Sæder, Skikke, Levemaade, Egenheder og Overtro hos den jydsk Almue i Ribe-Egnen“ (1820), et i Forhold til sit Omfang righoldigt lille Skrift. D. i Kbh. — Gift 1799 Johanne Cathrine Ebbesen, d. 1850.

M. K.

Litt.: N. C. Ølgaard i 2. Bd. af Foersom: „Digte“ 1818; Thorup: „Blandede Efterretn. om Ribe Katedralskole“ 1824; Oehlenschläger: „Levnet“ II 1831; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ IV 1862; Nic. Bøgh i „Museum“ 1895 II; P. C. Bon-desen: „Skuespilleren P. F.“ 1907; „Nordslev. Søndagsbl.“ 1908; „Bogvennen“ 1917; Nekrolog i „Adrastea“ III 1817; „Ill. Tid.“ ^{20/1} 1911; Breve i „Mindeblade om Oehlenschläger“ ved Mynster 1879; „Skuespillerforeningens Julebog“ 1893 og Nelliendam: „Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder“ 1911.

Fog, Axel Johan Adolf (f. ^{23/2} 1848), Generalkonsul. F. i Messina. Forældre: Købmand, Konsul Emil F. og Henriette Ruegg. Opdraget i Kbh., tog Præliminæreksamen fra Efterslægtens Skole 1864. Blev tidlig optaget som Associé i Faderens Handelsforretning i Messina, hvor han 1876 blev dansk Vicekonsul under Faderen, der var dansk Konsul. Udnævntes ved Faderens Død 1903 til

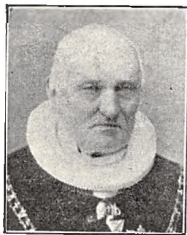

Konsul og blev Chef for det store Handels-hus „Emil F. og Sønner“ (Fabrik og Vare-huse i Messina, Svovlraffinaderier i Cata-nia og Girgenti). Ved Jordskælvet Dec. 1908 ødelagdes Ejendommene i Messina, og F. flyttede 1910 til Palermo, hvor han 1911 blev Konsul for hele Sicilien, 1914 Generalkonsul. F., der altid med Iver og Omhu har varetaget danske Interesser, søgte og fik 1912 dansk Indfødsret. 1917 blev Sønnen Alfred F. Vicekonsul hos F. — Gift 1877 Sophie Charlotte Good.

F. de F.

Litt.: Slægt se B. J. F. og Hiort-Lorenzen: „L. Muus' samlede Descendens“ 1878.

Fog, Bruun Juul (^{11/3} 1819—^{22/2} 1896), Biskop. F. i Stege. Forældre: Kaptajn, senere Stadsvejmester Laurits F. og Chri-stiane Bothilde Birgitte

Munthe af Morgenstjerne. Blev Student 1837 og teologisk Kan-didat 1843. Efter et Par Aars Lærergerning i Hovedstaden blev han 1845 Adjunkt i Roskilde og 1847 Sognepræst i Nestelsø og Mogenstrup. Her fort-satte han med Iver sine

Studier, særlig af Filosofien og de klassi-ske Forfattere, og 1856 erhvervede han den filosofiske Doktorgrad for en Afhand-ling om Cartesius. Aaret efter blev han forflyttet til Kbh., som 1. residerende Kapellan ved Holmens Kirke; i Begyndelsen havde han vel her vanskeligt ved at trænge igennem, men hans store Kundskabsfylde, klare Tanke og billedrige Veltalenhed i Forbindelse med hans særprægede Person-

lighed og værdige Fremtræden skaffede ham efterhaanden en meget stor Tilhø-rskreds, særlig fra de dannede Samfundslag. 1859—61 holdt han Forelæsninger paa Uni-versitetet — en Del af disse blev 1861 ud-givne i Bogen: „Om det teologiske Stu-dium“ — og 1865 blev han paa Pastoral-seminariet Lærer i Homiletik; derved kom han i nærmere Berøring med de unge Teo-loger, og for mange af disse blev hans Undervisning af stor Betydning. 1867 blev F. Holmens Provst, og i de følgende Aar naaede han Højdepunktet af sin Indfly-delse i Hovedstaden; 1879 fik han ved Uni-versitetsjubilaet den teologiske Doktor-grad. 1881 udnævntes han til Biskop i Aar-hus, men tre Aar efter vendte han som Martensens Efterfølger paa Sjællands Bispestol tilbage til Kbh.; 1895 tog han sin Afsked. Som kirkelig Tilsynsmand var han i Besiddelse af mange gode Egenskaber, som gjorde ham afholdt af Præster og Læ-rere i Stiftet; men trods hans ubestridelige Frisindethed paa flere Omraader, f. Eks. overfor Pastor Morten Pontoppidan, var hans Standpunkt dog i det hele dengang saa udpræget konservativt, at han havde meget vanskeligt ved at gaa med til kirke-lige Reformere eller forstaa det berettigede i Kravet om saadanne. Trods sin store Be-læsthed og omfattende Viden har han skrevet meget lidt; foruden de to førnævnte Skrifter og Dagbladsartikler foreligger der af ham kun et Par Prædikensamlinger („Prædikener mellem Jul og Fasten“, 1867. — „Prædikener i Advent og Jul“ 1886 og „Kirkelige Taler“ (1888). D. i Kbh. — Gift 1) 1845 Petra Emmerenze Høegh-Guldberg, d. 1870. 2) 1878 Jacobe Francisca Münter, d. 1916.

H. M.

Litt.: Slægt se Hiort-Lorenzen: „Slægten F.“ 2. Udg. 1906; Selvbioografi i Univ. Progr. Nov. 1856 og ved Firehundredeaarstesten 1879; J. Bon-do: „B. J. F.s Levned“ 1897; „Ill. Tid.“ ^{20/5} 1872 og ^{10/3} 1889; Kirkefondets Jubilæumsskrift 1915; „Nationaltid.“ ^{10/3} 1907; Ewald: „En Slægts Historie“ 1905; Marie Rørdam: „Tilbageblik paa et langt Liv“ 1911; H. Scharling i „Livsminder“ 1919; Nekrolog i „Ill. Tid.“ ^{1/3} 1896 og „Berl. Tid.“ ^{24/2} s. A.

Fog, Ludolf Emil (f. ^{9/8} 1873), Biblioteks-mand, Journalist. F. i Aalborg. Forældre: Fabrikant Ludolf Emil F. og Vilhelmine Caroline Salomon. Gik i Skole til sit 15. Aar, var derefter i 4 Aar ved Handelen, begyndte atter at læse og blev Student 1894, Magister i sammenlign. Litteratur-historie (spec. fransk) 1900. Efter at have drevet Journalistik og Manuduktion og været et Par Aar i Udlandet blev han Dr. phil. 1905 („Borger, Bonde og Tjener i den franske Komædie“), og n.

A. Underbibliotekar (fra 1908 Bibliotekar) ved Statsbiblioteket i Aarhus; 1919 fik han Permission for at overtage Ledelsen af det af Dagbladet „Politiken“ oprettede Lejebibliotek. F. har særlig interesseret sig for Udlaansvirksomhed og i det hele for Bibliotekernes Forhold til Publikum, og gennem Statsbiblioteket er han kommen i Rapport til vort Folkebiblioteksvæsen, hvis Organisation han under Henvisning til Forholdene i den preussiske Provins Posen har behandlet bl. a. i Piëcen „En Biblioteksreform“ (1911). Han er Formand for Udvalget til Opførelse af Folkebiblioteker i Aarhus. Hans Interesser spænder iøvrig over saa forskellige Felter som Politik, Litteratur- og Teaterkritik og Sport, særlig Fodspor. Han er Medlem af det radikale Parti og har (med E. Haugsted) skrevet Piëcen „Forsvarssagen, 40 Aars Kampe for og imod“ (1908). Endvidere en Oversigt paa Fransk over Nutidens danske og norske Litteratur (1903) og talrige Essays i Tidsskrifter (særlig „Fra Roccoens Tid“ i „Nordisk Tidsskrift“ 1903 og om Johan Bojer i „Tilskueren“ 1917); 1911—12 var han Medredaktør af „Jysk Maanedsskrift“, 1911—19 litterær Medarbejder ved „Aarhus Amtstidende“ og skriver nu i „Politiken“. I Kraft af sin Sympati for fransk Aandsliv har han deltaget i Stiftelsen af Association franco-scandinave og er fra 1910 Sekretær i Union française i Aarhus. I denne Bys Idrætsliv har han spillet en Rolle som Næstformand (1915—19) i dens Gymnastikforening og som Medlem af Udvalget for Aarhus Idrætspark. — Gift 1902 Emilie Caroline Vilhelmine Birch. S. D.

Litt.: Slægt se B. J. F.; Univ. Progr. 1906; „Nordre Birks Tid.“ 1906; „Aarhus Amtstid.“ 1/4 1919; „Bogsamlingsbladet“ Juni s. A.

Fog-Petersen, Gunnar (f. 5/1 1881), Politiker, Journalist. F. i Alslev ved Varde. Forældre: Sognepræst Peter Nielsen P. (s. d.) og Anna Susanne Kathrine Fog. Lærte Landvæsen og tog 1903 Landbrugseksamen, 1905 den udvidede Eksamen, var 1905—06 Redaktør af „Dansk Landbrug“, siden Landbrugslærer paa Bornholm og 1907—11 Konsulent i Plantedyrkning for Holbæk Amts Landbofor-

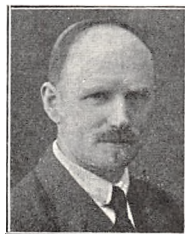

eninger og de samvirkende sjællandske Husmandsforeninger. 1910 stillede han sig som radikal Venstremænd til Folketinget i Bogense, valgtes her 1913 og 1915, faldt April 1918, men valgtes atter Juli s. A., da Valget var kasseret. 1911 overgik han til journalistisk Virksomhed som Redaktør af det nystiftede „Aalborg Venstreblad“, som

han har arbejdet betydelig i Vejret, og hvori han bl. a. har skrevet en Række yndefulde Naturbilleder. Han har gjort talrige Rejser til Sverige, Norge, Tyskland, Holland, Belgien og England. I Tinget har han faaet Navn som dygtig og sympatisk Politiker; 1917 var han bl. a. Medlem af Skatteudvalget og Ordfører for Lov om Diæternes Forhøjelse og Landets Forsyning med Brødkorn; s. A. blev han Medlem af Tobakskommissionen. 1918 var han bl. a. Formand for Vildmoseudvalget og Ordfører for Takstloven. — Gift 1911 AUSA Fraenckel. P. E.

Litt.: Mødrene Slægt i Hiort-Lorenzen: „Slægtten Fog“ 1906; „Medlemmerne af Folketinget“ 1914; „Politiken“ 20/5 1909.

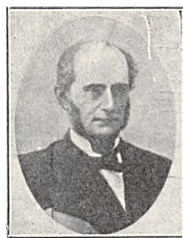
Fog-Petersen, Johannes (f. 23/11 1879), Politiker, Journalist. F. i Alslev ved Varde. Forældre: Sognepræst Peter Nielsen P. (s. d.) og Anna Susanne Kathrine Fog. Blev Student 1899 og Cand. theol. 1905, var derefter 1905—14 Forstander for Folkehøjskolen for unge Handelsmedhjælpere „Købmandshvile“ ved Hørsholm og overgik 1914 til Journalistik, idet han blev Redaktør af Lolland-Falsters Venstreblade. 1913 valgtes han som radikal Venstremænd i Højrup paa Fyn efter en dygtig Kampagne og genvalgte 1915. F.-P. har som ivrig Grundtvigianer deltaget i praktisk kirkeligt Arbejde og paa Rejser til England tilegnet sig engelsk Frisind; han interesserer sig navnlig for Kirke- og Skolesager og førte 1910 i „Højskolebladet“ en bemærkelsesværdig kirkepolitisk Diskussion med J. C. Christensen. I Tinget har han vist sig som en frisk, vindende Taler og praktisk Arbejder; han har haft adskillige vigtigere Ordførerskaber (om særligt kirkeligt Tilsyn 1916, om Afviklingen af Forholdet til Vestindien 1917 osv.) og er fra 1913 Medlem af sit Partis Bestyrelse. — Gift 1907 Solvejg Høgsbro. P. E.

Litt.: Mødrene Slægt i Hiort-Lorenzen: „Slægtten Fog“ 1906; „Medlemmerne af Folketinget“ 1914; „Fyns Venstreblad“ 11/2 1913; „Højskolebl.“ 13/1 1911.

Fogh, Carl Johan (8/12 1824—16/1 1879), Skolemand, Geolog. F. i Aalborg. Forældre: Adjunkt, senere Sognepræst Hector Frederik Janson F. og Frederikke Marie Louise Kall. Blev Student 1842 og var derefter Huslærer paa Møen, hvor hans Interesse for Geologi vakte ved Udflugter til Klinten. 1850 blev han Amanuensis hos Forchhammer ved Mineralogisk Museum; s. A. tog han Magisterkonferens i Naturhistorie og vandt tillige Universitetets Guldmedaille

for en Afhandling om Møens Geologi, som han senere publicerede i udvidet Form

i Metropolitanskolens Program for 1857 under Tillen „Geognostiske Skizzer fra Møen“. 1851—53 var han Huslærer hos en dansk Familie i New York og benyttede sit Ophold der til at sætte sig ind i Amerikas Skolevæsen, hvad der fik stor Indflydelse paa hans Opfattelse af Pædagogikken og inspirerede ham til ivrigt Arbejde for Reformering af Danmarks Skolevæsen. Særlig slog han til Lyd for Indførelsen af Fag med praktisk Tilsnit, som Havedyrkning og Sløjd. Med offentlig Understøttelse deltog han i den internationale Skoleudstilling i London og gjorde sig der bekendt med det engelske og irske Skolevæsen, som han beskrev 1855. 1854 blev han Timelærer, 1856 Adjunkt og 1860 Overlærer ved Metropolitanskolen i Kbh.; han var i sjælden Grad beundret og afholdt af sine Elever. 1858—59 var han Docent i Jordbundslære ved Landbohøjskolen, og saavel her som under sin øvrige Gerning som Lærer i Naturvidenskaberne virkede han ivrig for disses Udbredelse, bl. a. ved Oversættelse og Bearbejdelse af Cotta's „Geologiske Billeder“ og som Medredaktør af „Tidsskrift for populær Fremstilling af Naturvidenskaberne“. Af hans forholdsvis faa, men klare og velskrevne og interessevækkende geologiske Arbejder maa nævnes Lærebogen „Geologiens Hovedsætninger“ (1874). Han skulde ved Universitetets Firehundredaarsjubelæum have været udnævnt til Æresdoktor, men døde før Promotionen. D. i Kbh. — Ugift.

V. N.

Litt.: Selvbibliografi i Metropolitanskolens Progr. 1855; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; Dalberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1916.

Fogh, Niels Jensen (eller Johansen) (²⁹/₃ 1832—¹/₁ 1917), Fabrikant, Opfinder. F. i Holme ved Aarhus. Forældre: Gaardejer

Jens Pedersen og Kirsten Pedersdatter. Trods smaa Forhold i Hjemmet, Svagheit under Opvæksten og ringe Skolegang fik F. væsentlig ved egen Hjælp lært sig at læse og skrive; han blev Lærling under Landhusholdningsselskabet, lærte Hørdyrkning og Hørtilberedning paa Lykkenssæde. 1859—65 var han Drænmester om Sommeren og Hørsvinger om Vinteren. 1865 købte han en

Ejendom i Torning Vestermark; han slog sig nu paa Uldvævning og havde nogle Aar en ret betydelig Virksomhed som Strømpvæver. Ildebrand og andre Uheld indtraf, og F. stod paa bar Bund. Egnens Beboere hjalp den flittige og iderige Mand, og han begyndte nu paa Fremstillingen af den Harve, der gjorde ham til en landskendt Mand og indbragte ham en Præmie og offentlig Anerkendelse, men ikke Velstand. F. savnede nemlig Forretningssans og fik aldrig Fordelen over paa sin Side. Han havde 16 Børn; Kaarene var smaa, og der var ofte Armød i Hjemmet. De 7 Børn døde, ogsaa Hustruen gik bort; de andre Børn rejste til Amerika. F. selv kom til Skade, men den gamle, nu ensomme Mand bevarede sit friske Sind og sine mangeartede Interesser. I en Alder af næsten 80 Aar rejste han til Amerika for at besøge sine Børn; han kom glad og forfrisket tilbage og tog nu atter fat paa at konstruere en Harve af anden Konstruktion. Paa en Prøve i Efteraaret 1914 demonstrerede den 82-aarige Mand med ungdommelig Iver sin nye Opfindelse, der bar Vidne om Omtanke og Indsigt og fik en anerkendende Bedømmelse. N. A. modtog F. Landhusholdningsselskabets største Sølvbæger efter Indstilling af Statens Redskabsudvalg og Viborg Amts landøkonomiske Forening. For F., der i sin Alderdom havde levet alene paa sin Ejendom i den yderste Nøjsomhed, blev de sidste Aar noget behageligere; han flyttede til Kjellerup, modtog et lille Familielegat samt jævnlig Hjælp fra Børnene i Amerika. Han var en uegennyttig Mand, der ved Arbejdet med sine Harver mere tænkte paa at skaffe Landbruget et godt Redskab end paa at berige sig selv. D. i Kjellerup. — Gift 1866 Kirsten Marie Rasmussen, d. 1901. A. C.

Litt.: „Vort Landbrug“ 1914 S. 281, 1915 S. 18—20 og 1917 S. 248—50; „Viborg Stifts Folkeblad“ ²¹/₆ 1915.

Fogtman, Laurids (³/₁ 1748—²/₁₀ 1821), Retskyndig. F. i Fol under Gram Gods. Forældre: Skrædder Evert Lauridsen og Anna Kristina Vadders.

Fra Skoleholder i Skjoldager 1760 og Tjener og Skriverdreng hos Biskop Brorson i Ribe 1762 arbejdede F. sig utrættelig frem. I Ribe beklædte han forskellige Stillinger, indtil han 1777 blev Hospitalsforstander og Kirkeværge i Varde, 1781 By- og Raadstueskriver samt Herredsskriver i V., Ø. og Nørre Herreder, s. A. Exam. juris, 1787—1814 Byfoged i Varde samt Herredsfoged i Ø. og V. Herreder. F.'s Navn er knyttet til de af ham med stor

818

Flid og Nøjagtighed udgivne Retssamlinger, særlig „Kongelige Rescripter, Resolutioner og Collegialbreve for Danmark og Norge“, udtogsvis udgivne i kronologisk Orden, der begynder med Aaret 1660 (1786—1823) og efter F.s Død fortsattes af Tage Algreen-Ussing o. a. og endnu udkommer. D. i Varde. — Gift 1781 Cathrine Stenbech Brorson, d. 1836. *Fz. D.*

Litt.: Slægt hos Lengnick: Cathrine Fogtmann i „Fra Ribe Amt“ VII 1909 S. 48—62; Nekrolog i Thaarup: „Fædrenel. Nekrolog“ 1. Hæfte 1835, S. 22 f.

Fogtmann, Karl Laurits ($\frac{4}{2}$ 1847— $\frac{9}{5}$ 1907), Politiker. F. i Thorslunde ved Holbæk. Forældre: Lærer Hans Thomas F. og Ane Elisabeth Margrethe Kirstine Rasmussen. Tog Skolelærereksamen fra Skaarup 1867, var et halvt Aar Lærer i Holbæk og derefter til 1905 i Sandby et Par Mil derfra. Fra Ungdommen paavirket af Egnens bondevenlige Politik sluttede han sig til det radikale Venstre, virkede for Foredrag og Aftenskole og deltog 1876 i Agitationen for Folketingsvalget. 1877 blev han Formand for den stedlige Grundlovsværneforening og vandt paa Fællesgeneralforsamlingen i Aarhus Ry for Veltalenhed og ungdommelig Energi. 1879 valgtes han til Folketinget i Holbæk og beholdt Kredsen til sin Død, ofte heftigt bekæmpet. I flere Aar var han Medlem af Statsrevisionsudvalget og Mindretallets Ordfører her, siden Udvalgets Formand. Han var ligeledes Medlem af Toldkommissionen af 1895 og indtog i denne Sag en Særstilling i Partiet. Iøvrig har Jernbanesager særlig interesseret ham. Han deltog 1883 i Jyderupmødet og var 1885 en kort Tid suspenderet. Han var Hørrupper, fra 1895 Medlem af Venstrereformpartiet, men stod tidlig skeptisk overfor J. C. Christensen. Han ønskede allerede 1903—04 et Brud og støttede trods Sygdom af al Magt den radikale Politik efter 1905. F. var ikke Døgnpolitiker, end mindre Taktiker, men mere end mange danske Politikere ejede han den umiddelbare Følelse for Ret og Uret, som skaber de lige Linier i Politik. Som hans Tale var jævn, med djærve Billeder, var hans Sind uden Svig, trofast, urokkeligt. D. i Kbh. — Gift 1873 Anna Emilie Jensen. *P. E.*

Litt.: Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Politiken“ $\frac{3}{10}$ 1902; Nekrologer sst. $\frac{7-8}{5}$ 1907 og „Holbæk Amts Venstrebl.“ $\frac{7-10}{5}$; „Lærerne og Samfundet“ I 1913.

Fogtmann, Nikolai ($\frac{16}{11}$ 1788— $\frac{13}{9}$ 1851), Biskop. F. i Sønder Bork ved Varde. Forældre: Sognepræst Hans Bertram F. og Agathe Borch. Blev Student 1808 og teologisk Kandidat 1814. N. A. blev han Adjunkt paa Her-

lufsholm, 1820 Overlærer der. Efter 1821 at have erhvervet den teologiske Licentiatgrad kom han 1822 til Sorø Akademi som Lektor i Moral, 1826 blev han Dr. theol. og 1830 teologisk Professor i Kbh.; men allerede n. A. udnævntes han til Biskop i Ribe, hvorfra han 1833 forflyttedes til Aalborg. Som Lektor i Sorø skrev han en Lærebog i Religion for den studerende Ungdom (1823; 3. Opl. 1836), og desuden fremkom han nu og da med mindre Afhandlinger i forskellige Tidsskrifter; men i det hele førte han en tilbagetrukket og ubemærket Tilværelse, og hans Virksomhed har næppe sat synderlig dybe Spor. I sine Embedserklæringer udtalte han sig til Gunst for Sognebaandsningen og allerede 1842 for, at man skulde give Baptisterne Religionsfrihed paa de Vilkaar, de selv havde opstillet, men derimod var han en Modstander af Mynsters Forslag om, at Barnet ved Daaben ikke direkte skulde adspørges. I sine Breve til Venner kunde han jævnlig fremføre træffende Bemærkninger om Dagens brændende Spørgsmaal eller litterære Emner. D. i Aalborg. — Gift 1837 Frida Hesselaida Dons, d. 1840. *H. M.*

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1826 og i Prædikener ved Bispelindvielsen 1831; Ligprædikener af J. Paludan-Müller 1851; H. N. Clausen: „Mit Levned og min Tids Historie“ 1877 S. 159; L. Koch: „Den danske Kirkes Historie i Aarene 1817—54“ 1893; H. A. Malling: „Erindringer“ 1894, S. 26; Nekrolog i „Fædrelandet“ 1851, Nr. 215, „Aalb. Stiftstid.“ s. A., Nr. 232, 236 og 242 og i „Berl. Tid.“ s. A., Nr. 224; Breve i „Af efterl. Breve til J. P. Mynster“ 1862, „Breve til og fra F. C. Sibbern“ 1866 I, „Udvalg af Breve til P. Hjort“ 1867 og 1869, „Nogle Blade af J. P. Mynsters Liv og Tid“ 1875 og i „Breve til og fra B. S. Ingemann“ 1879.

Folkmann, Julius (f. $\frac{24}{12}$ 1864), Fotograf. F. i Rønne. Forældre: Møller Hans Peter F. og Cecilie Holm. Oprindeligt uddannet som Kunstmaler, udstillede som saadan 1890 paa Charlottenborg, nedsatte sig som Fotograf 1887 i Kbh., boede 1894—1910 i Odense og fra 1910 atter i Hovedstaden, hvor han hører til de mest søgte indenfor Faget. Paa det fotografiske Omraade har F. særlig gjort Genrebilleder til sin Specialitet. I disse, der reproduceres i „Hver 8. Dag“, „Ill. Familie-Journal“ og „Die Woche“, har han udfoldet en frisk Opfattelse og vist megen Sans for Sujettets kunstneriske Behandling. Ogsaa som Portrætfotograf har F. vist fremtrædende kunstneriske Evner i Gengivelsen af det karakteristiske, saavidt dette i det hele lader sig gøre ad fotografisk Vej. F. er siden 1913 Næstformand i Dansk fotografisk Forening og har indenfor degnne særlig

ivrig taget sig af Fagskolen, for hvilken han er Formand. — Gift 1890 Hilda Andersen.

R. B.

Litt.: „Dansk fotografisk Tidsskr.“ Febr. 1913 og Okt. 1914; „Amatør-Fotografen“ April 1912.

Fonnesbech, Anders (f. $\frac{7}{3}$ 1852), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Manufakturhandler Anders F. og Henriette Maria Theresia Johanna Fritzsche. Opholdt sig for sin forretningsmæssige Uddannelse Skyld 1873—75 i Tyskland og 1875—77 i Frankrig. Løste 1882 Borgerskab som Gros-serer og optoges i Faderens Forretning, som i Aarenes Løb er blevet specialiseret og nu er et udpræget Damemagasins.

For Firmaets Udvikling har F.s. solide Egenskaber som Forretningsleder og navnlig hans gode under fransk Paavirkning udviklede Smag haft væsentlig Betydning. Hans Interesser har dog ikke været begrænset til hans egen Forretnings Trivsel. Som Medlem (fra 1912) af Bestyrelsen (dennes Formand fra 1917) for „Foreningen til unge Handelsmænds Uddannelse“, under hvilken Købmandsskolen sorterer, har han særlig vist Forstaaelse for Betydningen af Butikspersonalets, Ekspeditricernes, skolemæssige Uddannelse, og et filantropisk Arbejde har han paataget sig som Medlem (fra 1912) af Bestyrelsen (dennes Formand fra 1917) for „Børnehjemmet af 1870“ og som Medlem (fra 1916) af Bestyrelsen for Kvindernes Handels- og Kontoristforenings Ferie- og Hvilehjem „Neb's Mølle“. Hans udprægede franske Interesser bragte ham 1915 ind paa Næstformandspladsen i „Alliance française“, og endelig kan nævnes, at han fra 1917 er Næstformand for Skodsborg Kommunalforening, samt at han er Æresmedlem af Manufakturhandlerforeningen. — Ugift. C. T.

Litt.: „De danske Byerhverv“ 1904—11; „Politiken“ $\frac{25}{3}$ 1919.

Fonnesbech, Christen Andreas ($\frac{7}{7}$ 1817— $\frac{17}{5}$ 1880), Politiker. F. i Kbh. Forældre: Silke- og Klædekræmmer Anders Christensen F. og Cathrine Marie Rørvig. Blev Student 1835 og Cand. juris 1840, købte 1843 Vesterbygaard ved Tisø og blev en dygtig Landmand. 1858—72 var han Folketingsmand for Slagelse og 1874—80 Landslingsmand for 2. Kreds; han tilhørte oprindeligt de saakaldte „Uafhængige“, der 1858—61 støttede Bondevennerne, og valgtes ved disses

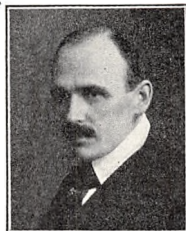

Hjælp nogle Aar til Ordfører for Finansudvalget. Siden gled han over i Højre, var 1865—66 en af Estrups Støtter i Kampen for et af Hartkornet præget Landsting og blev 1865 Finansminister under Frijs samt 1870 Indenrigsminister under Holstein. Han var ikke uden parlamentariske Evner og gennemførte flere vigtige Love, bl. a. om Baneanlæg, men ved Fæsteloven af 1872 støttede han Godsejerne fra sig, og overfor den tilspidsede politiske Konflikt slog hans Evner ikke til. Alligevel paatog han sig 1874 Dannelsen af et nyt Ministerium, hvor han selv overtog Finanserne. Han var imidlertid ikke Opgaven voksen og maatte 1875 købe Finanslovens Vedtagelse ved Ministeriets Afgang. F. var en tiltalende Karakter og en dygtig Finansmand, velvillig mæglende, men uden Fasthed og begavet med større Ærgerrighed, end hans Evner beretigede ham til. D. i Kbh. — Gift 1843 Karen Sophie Hauberg, d. 1907.

P. E.

Litt.: Slægt i Bidstrup: „Stamt. over Slægterne Hauberg og Arboe“ 1911; J. Michaelsen: „Fra min Samtid“ II 1893; „Søndags Posten“ Nr. 311; „Ill. Tid.“ $\frac{4}{10}$ 1874; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; Topsoe: „Politiske Portræstudier“ 1878; Nekrologer i „Dagbl.“ $\frac{18}{5}$ 1880 og „Morgenbladet“ $\frac{18}{5}$ s. A.

Fontenay, Frank le Sage de (f. $\frac{24}{9}$ 1880), Historiker. F. paa Unnerupgaard ved Tisvilde. Forældre: Proprietær Frederik Edvard le Sage de F. og Marie Sophie Caroline Jensen. Blev Student 1899 og Cand. mag. i Historie 1906, var ansat ved det Kgl. Bibliotek 1906—07 og blev 1909 Underarkivar i Udenrigsministeriet, 1914 Arkivar sst. Allerede som Student kom han ind paa Studiet af østerlandsk Kultur og Historie, især arabisk, som han studerede under Østrups Vejledning, og har siden som en af de faa herhjemme paa dette Omraade leveret forskellige grundige, om almenhistoriske Synspunkter vidnende Arbejder, saaledes „Østasien“ i „Folkens Historie“ VII (1912), „Østasiens Kultur“ i „Verdenskulturen“ (s. A.) samt flere Afhandlinger, hvoraf især mærkes Anmeldelsen af „Verdenskulturen“ i „Nordisk Tidsskrift“ 1913. Fra 1919 redigerer han „Gyldendals illustrerede Verdenshistorie“ og behandler heri selv Urtiden og Orientens Historie. For Udenrigsministeriet besørger han den første efter moderne Principper behandlede Udgave af Danmarks nyere Traktater, foreløbig fra 1880 (IV Bd. 1918). — Gift 1911 Olga Helene Angélique de Renouard.

P. E.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i „Adelsaarbogen“ 1889.

Forchhammer, Ejnar (f. $\frac{10}{6}$ 1868), Operasanger. F. i Kbh. Forældre: Rektor J. N. G. F. (s. d.) og Hustru. Var oprindelig bestemt

til at gaa Skolevejen, blev Student 1887, men allerede flere Aar før han i 1894 blev mag. scient. (Matematik), var han begyndt at tage Timer i Sang hos Sextus Miskow (s. d.), og i 1895 studerede han en kort Tid hos Julius Lieban i Berlin, senere ogsaa hos Tørsleff i

Leipzig og Sbriglia i Paris. Sin sceniske Løbebane begyndte han som Helletenor i Lübeck, hvor han $\frac{1}{10}$ 1895 debuterede som Lohengrin. I samme Egenskab virkede han derefter ved Hofteatret i Dresden 1896—1902, i Frankfurt a. M. 1902—1912 og i Wiesbaden 1912—16. Med sin store, lyse og karakterfulde Tenor, der mestredes med en smidig og virtuøs Teknik, gennemførte han her over 50 af de største Partier som Florestan i „Fidelio“, Canio i „Bajadser“, Pedro i „Dalen“ osv., men navnlig alle de store Wagnerpartier, hvoraf særlig hans Tannhäuser er berømt. Fra 1916 trak han sig tilbage fra fast Virksomhed ved Scenen og levede fra nu af kun som gæstererende og koncerterende Kunstner og har som saadan optraadt mange Steder i Evropa, 1919 ogsaa paa det Kgl. Teater i Kbh., i hvilken By han foruden at optræde som udøvende Kunstner virker som Lærer i Sang og dramatisk Kunst. Paa dette sidste Felt skylder han Dr. Max Alberty, nu Direktør for Teatret i Kiel, sine første, stærke Impulser, men hans egentlige Lærer og Mester var den gamle Hofskuespiller fra München og Meiningen Hilmar Knorr. Den dybere Forstaaelse af Sammenhængen mellem Sang og Fremstillingskunst, skylder han Wagner, og den har ogsaa fundet Udtryk i hans lille fortrinlige Bog „Om Richard Wagner og hans Tannhäuser“ (1910). Hans øvrige litterære Virksomhed bestaar i en Række Afhandlinger i den musikalske Fagpresse i Tyskland, navnlig en om Richard Wagners Tristan und Isolde i „Die Musik“. — Gift 1905 Anna Katrine Scharffenberg.

G. S.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; „Masken“ $\frac{13}{7}$ 1913; Ch. Kjerulf i „Politiken“ $\frac{2}{4}$ 1919.

Forchhammer, Johannes Georg (f. $\frac{22}{5}$ 1861), Døvtummepædagog. F. i Aalborg. Forældre: Rektor J. N. G. F. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1879 og Cand. polyt. 1885, var Assistent ved Carlsberg-Laboratoriet 1885—86, Lærer ved Metropolitanskolen og Søofficersskolen 1886—91, Forstander for den kgl. Døvtummeskole i Nyborg 1891—1909

og Forstander for det kgl. Døvtummeinstitut i Fredericia 1909. 1903 tog han den filosofiske Doktorgrad.

Hans Interesser gik oprindelig i fysisk Retning, og han har sammen med Overlærer Julius Petersen udgivet en Lærebog i mekanisk Fysik (1888) og en Astronomi (1889); hans fine musikalske Øre førte ham imidlertid til at beskæftige sig særlig med Lyden og den menneskelige Stemme, hvorved han ogsaa kom ind paa Døvtummesagen. 1885 havde han opfundet Fonoskopet, ved hvilket Højden af Toner kan gøres synlig; han har forsøgt at anvende saavel dette som andre fysiske Hjælpemidler ved Døvtummeundervisningen, som han ogsaa har tilført andre nye Ideer. Hans Bestræbelser gik særlig ud paa at give Artikulationslæren det fornødne fonetiske Grundlag; han udarbejdede et Skriftsystem — Lydretskrivning — med Modifikation af de skrevne Typer samt det saakaldte Mundhaandsystem med Haandstillinger som Betegnelse for de indre, usynlige Organstillinger. Sine Teorier og Metoder har han udviklet i sin Doktordisputats („Om Nødvendigheden af sikre Meddelelsesmidler i Døvtummeundervisningen“) samt i forskellige andre Skrifter og Afhandlinger, der har gjort hans Navn kendt og anset ogsaa i Udlandet. I de senere Aar har han med Iver støttet Hjelpeprogsbevægelsen, og 1911 blev han Formand for dansk Ido-Forbund. — Gift 1888 Karen Marie (Kamma) Groth, d. 1920.

H. H.

Litt.: Slægt se Ejnar F.; Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1903; „Studenterne fra 1879“ 1904; „Politiken“ $\frac{28}{6}$ 1903 og $\frac{3}{3}$ 1918; C. Goos: „Det kgl. Døvtumme-Institut“ 1907, S. 365 ff.; Dalberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1916.

Forchhammer, Henriette Henni Sophie (f. $\frac{8}{3}$ 1863), Sproglærerinde. F. i Aalborg. Forældre: Rektor J. N. G. F. (s. d.) og Hustru. Privat uddannet; er sysselsat dels med praktisk Undervisning, dels — i de senere Aar i stigende Grad — med Kvindesagens nationale og internationale Organisation. Ved Statens Feriekursus i Engelsk har hun 1907—14 været Lærer i Fonetik, fra 1915

Leder. I Danske Kvinders Nationalraad blev hun 1899 Bestyrelsesmedlem, 1913 Formand; i det Internationale Kvinderaads Møder har hun deltaget siden 1899 (London), blev 1914 i Rom 2. Vicepræsident i

Hovedbestyrelsen. Var Medlem af Forekspektionen og den neutrale Konference i Stockholm 1916. — Foruden mindre Artikler om praktiske Emner har hun udgivet: „Elementær italiensk Lydlære“ (1895, med Helene Jacobson), „Lærebog i Engelsk for ældre Begyndere“ (6. Udg. 1918, opr. 1900 til Brug ved Studentersamfundets Aftenundervisning), „How to learn Danish“ (1906, hollandsk Udg. 1908, tysk og fransk 1911). Lærebøgerne søger i et let Sprog at meddele de nødvendige Ord og Vendinger i Forbindelse med Kundskaber om Landets sociale og politiske Forhold. Frk. F. er Tilhænger af den fonetiske Metode, overhovedet stærkt interesseret i pædagogiske og sociale Reforme. — Ugift. V. B.

Litt.: Sægt se Ejnar F.; „Politiken“ ³/₆ 1915 og ¹/₂ 1916.

Forchhammer, Holger (f. ²¹/₁₀ 1866), Læge. F. i Aalborg. Forældre: Rektor J. N. G. F. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1884, Cand.

med 1891, var Reserve-læge ved Kysthospitalet 1893—94, Kandidat ved Frederiks Hospital og Børnehospitalet 1894—96, blev ansat ved Finsens medicinske Lysinstitut 1898 og var Overlæge der 1899—1912. Som Finsens Medarbejder faldt det i F.'s Lod paa Lægekongres-

sen i Paris 1900 at fremvise de første Resultater af Lysbehandling af Lupus. Han har senere givet periodiske Meddelelser om den fortsatte Kamp mod denne Sygdom og om de almenhygiejniske Forbedringer i Lupuspatienternes Livsvilkaar, som man har faaet gennemført. Han er paa sit Omraade en indsigtfuld og nøjternt dømmende Mand, der værdig har hævdet det høje Renommé, som Finsens Institut har vundet i Udlandet. — Gift 1904 Berthe Elise Brynjolfsson, f. Bock. O. P.

Litt.: Sægt se Ejnar F.; Hauch-Fausbøll; „Studenterne 1884“ 1910; „Politiken“ ¹⁰/₈ og ⁹/₆ 1911.

Forchhammer, Johan Georg (²⁰/₇ 1794—¹⁴/₁₂ 1865), Geolog, Kemiker. F. i Husum, Sønderjylland. Forældre: Lærer, senere Rektor Johan Ludolf F., og Margrethe Elisabeth Wiggers. Var 1810—15 Apotekerlærling i Husum, hvor han i sin Fritid satte sig ind i Botanikkens og Kemiens Begyndelsesgrunde.

1815 blev han Student i Kiel og studerede her i 3 Aar Kemi, Fysik og Farmaci. 1816 foretog han en Rejse til Harz og forskellige

tyske Bjergværker for at udvide det Kendskab til Mineralogien, som han havde lagt Grunden til under sit Ophold i Kiel. 1819 blev han i Kiel bekendt med Dronningens Livlæge, Dr. Brandis, som opfordrede ham til at tage til Kbh. i Anledning af den paatænkte Oprettelse af et Gasværk. Vel blev dette ikke da oprettet, men for F. blev Besøget af stor Betydning, fordi han her stiftede Bekendtskab med H. C. Ørsted, hvis Assistent han blev. Sammen med ham og L. Esmarch foretog han 1818—19 en geologisk Undersøgelse af Bornholm. 1820 disputerede han for Doktorgraden med Afhandlingen „De manganø“, hvorefter han tiltraadte en Rejse til England og Skotland, der blev betydningsfuld for ham baade ved, hvad han saa i Naturen og paa Fabrikker, og ved de Bekendtskaber, han stiftede med fremragende Naturforskere. Rejsen afsluttedes med et Besøg paa Færøerne, hvis Basalt- og Kullag han undersøgte. 1823 blev han Lektor i Kemi og Mineralogi ved Universitetet og ved Polyteknisk Læreanstalts Aabning 1829 Lærer der i de samme Videnskaber. Fra 1831 til sin Død var han Professor ved Universitetet i Mineralogi og Geognosi. Ved sine talrige omfattende og grundlæggende Undersøgelser af saa godt som alle danske Jordbundsdannelser, navnlig Kridtformationen og de kvartære Dannelser, hvilke sidste hidtil havde været saa godt som upaaagtede, har F. med Rette erhvervet Navn af den danske Geologis Fader. Af hans talrige Arbejder, hvoraf imidlertid en stor Del er mere eller mindre omarbejdede Gentagelser skrevne i forskelligt Øjemed, kan særlig nævnes: „Om de geognostiske Forhold i en Del af Sjælland og Naboerne“ (1825), „Danmarks geognostiske Forhold“ (1835), „Om de bornholmske Kulformationer“ (1837) samt hans Undersøgelser over Kaolinens og Lerarternes Oprindelse. Lige saa stor eller maaske endnu større Betydning fik F. ved sine mange fortrinlige kemiske Arbejder; navnlig var hans Undersøgelser over Havvandet („Om Søvandets Bestanddele og deres Fordeling i Havet“ (1859) o. fl. a.) grundlæggende for den moderne Hydrografi. Ved sit elskværdige Væsen vandt han let sine Medmennesker, og ved sin baade i Tale og Skrift store Iver for Udbredelsen af Naturvidenskaberne bidrog han mægtig til Trivsel af det aandelige Liv, der paa dette Omraade rørte sig her, særlig i Tidsrummet 1830—50. Paa Grund af sin praktiske Indsigt raadspurgtes han ofte af Staten, saaledes i Anledning af Kulværkerne paa Bornholm, Saltværket i Oldesloe, Gipsen i Segeberg og et paatænkt Jernværk til Udsmelting af Myremalm. Sammen med Lægen O. L. Bang o. fl. oprettede han 1834 Rosenborg Brøndanstalt. D. i Kbh. — Gift 1)

1826 Louise Christiane Fugl, d. 1831. 2)
1832 Emilie Mariane Fugl, d. 1882.

V. N.

Litt.: Slægt se Ejnar F.; Clausade: „Voyage a Paris“ 1845; „Dansk Pantheon“ XXXV 1846; „Ill. Nyhedsbl.“ V 1856; „Ill. Tid.“ 15/7 1860; Johnstrup i F.s „Almenfattelige Afhandlinger og Foredrag“ 1860; C. E. Carstens i „Zeltschr. f. schlesw.-holst.-laueb. Gesch.“ II 1872; Binzer i „Schlesw. holst. Jahrbücher“ II 1885; J. Michaelsen: „Fra min Samtid“ II 1893, S. 35; Gosch: „J. C. Schløtde“ 1898—1903; Breve i „Breve til og fra H. C. Ørsted“ II 1870; Nekrolog af Johnstrup i „Nord. Univ. Tidsskr.“ X, Tillæg 1866.

Forchhammer, Johannes Nicolai Georg (20/3 1827—9/7 1909), klassisk Filolog og Skolemand. F. i Kbh. Forældre: Geologen

Prof. J. G. F. (s. d.) og Louise Christiane Fugl. Blev Student 1843, Cand. philol. 1849 og Dr. phil. 1852. I nogle Aar var han Lærer ved Borgerdydsskolen i Kbh., men udnævntes 1859 til Overlærer ved Aalborg Latinskole. Her deltog han med Iver i lokalpolitiske Stridigheder

— mod „Aalborg Stiftstidende“, og dette resulterede i, at han 1866 valgtes ind i Landstinget; men da han to Aar senere blev Rektor for Aalborg Latinskole, nedlagde han sit Mandat. 1872 forflyttedes han som Rektor til Herlufsholm Skole, hvor han virkede i 20 Aar. F. var en meget samvittighedsfuld Skoleleder, der havde megen Evne til at vinde sine Elevers Hengivenhed, idet han forstod at give dem gode Interesser, især for Kunst og specielt Sang og Musik. Han var tillige en flittig og grundig Skribent. I sine første Læreraar udgav han en meget anvendt latinsk Læsebog. Senere fulgte en Række tekstkritiske Arbejder vedrørende klassisk Filologi, „Romerfolkets Historie“ og en Del Oversættelser til Skolebrug. I sine senere Aar beskæftigede han sig især med Studiet af Nordens Historie. 1892 tog han sin Afsked som Rektor. D. i Kbh. — Gift 1860 Abigael Marie Bing Ebbesen, d. 1888.

K. K.

Litt.: Slægt se Ejnar F.; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1852; „Aarsberetning fra Herlufsholm“ 1893 og 1910; Vad: „Rektorerne paa Herlufsholm“ 1878; Hundrup: „Lærerststanden ved Aalborg Katedralskole“ 1870; „Ill. Tid.“ 24/3 1907.

Forsskål, Pehr (11/1 1732—11/7 1763), Naturforsker. F. i Helsingfors. Forældre: Præsten Johan F. og Margareta Kolbeck. Blev 1742 Student i Upsala, studerede dels Teologi, dels orientalske Sprog og dels Naturvidenskab, blev paavirket af Celsius d. æ. og Linné. Rejste 1753 til Göttingen, hvor han satte sig ind i den herskende Wolfske Filosofi, disputerede her, 1756, for Magi-

stergraden med en Afhandling, der kritiserede denne filosofiske Retning. Hjemkomsten til Upsala vakte han de styrendes Misnag ved en Afhandling: „Tankar om borgerliga friheten“, (1759), for hvilken han indstævnedes for Kanslerkollegiet og modtog en alvorlig Tilrettevisning. Paa Linnés Anbefaling var F. imidlertid blevet

antaget som Naturforsker ved den af Frederik V udrustede Ekspedition til videnskabelige Undersøgelser i Orienten, den saakaldte Niebuhrske, 1761—67. Den gik dels til Ægypten, dels til Arabien, hvor F. døde efter at have foretaget omfattende Indsamlinger og have gjort talrige Optegnelser, der senere blev udgivet af Niebuhr, en anden af Deltagerne. F. var en uforfærdet og energisk men noget stridbar Natur. Han var en udpræget kritisk Begavelse, der forstod at sondre, hvad han saa og hørte. Han var en af Linnés betydligste Disciple, hvis Undersøgelser langifra blev udnyttet tilstrækkelig. Hans zoologiske Samlinger beror paa Zoologisk Museum i Kbh., hans botaniske paa Botanisk Museum sst. D. i Arabien. — Ugift.

H. J.

Litt.: „Kieler Blätter“ IV 1817; Carl Christensen: „Naturforskeren P. F.“ 1918; „Berl. Tid.“ 30/6 s. A.

Foss, Einar Alexander (1./10 1858), Ingeniør, Fabrikant, Politiker. F. i Viborg. Forældre: Stiftslandinspektør Vilhelm Daniel Christian F. og Anny Kathinka Kornrup. Blev Student 1876 og Cand. polyt. 1882, var en kort Periode ansat ved Hakkemose Teglværk og blev derefter fra 1885 Medindehaver af Ingeniørfirmaet F. L. Smidth & Co., hvis Speciale var Fabrikation af Maskiner til Teglværker og Cementfabrikker samt Anlæg af saadanne. Under F.s Ledelse har det udfoldet en enestaende Virksomhed, der har gjort det verdenskendt. I alle Verdensdele har det anlagt Fabrikker, og fra alle Egne er dets Fabrikata søgt. Aarsagen hertil er først og fremmest det Princip, som F. og hans Firma altid har haandhævet: at fremstille det bedst mulige i enhver Henseende, hvad der er naaet dels gennem en i teknisk Henseende udmærket Fremstilling, dels ved en gennemført videnskabelig Forundersøgelse af Materialer og Metoder, endvidere ved en i forretningsmæssig Forstand kulant Behandling og Vej-

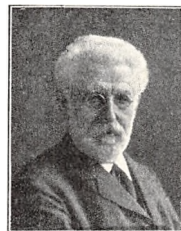
ledning af Kunderne. Denne Metode hængende nøje sammen med F.s Karakter. Stringent, kort, klar i sin Opfattelse, i Besiddelse af en mægtig Arbejdsevne, en omfattende positiv Viden og en Ensidighedens Styrke i Fastholdelsen af sine Meninger er han først og fremmest Praktiker, der vel i høj Grad har Respekt for Videnskab og Studium, men aldrig forfalder til gold Teoretiseringen. Hertil kommer et paa alle Omraader strengt gennemført etisk Synspunkt, der gør, at F. stiller store Krav til sig selv og til andre, og til Tider faar ham til at domme kraftigere og hensynsløse, end han egentlig af Naturen er; F.s medfødte Elskværdighed og Evne til at indtage modarbejdes tit af en vis Mangel paa kunstnerisk Sensibilitet og Forstaaelse af anderledes tænkende. I Kraft af disse Aands-egenskaber er F. blevet Villien og Organisatoren i dansk Industri. Han har indtaget en ledende Stilling i alle dens vigtigste Organisationer: Formand for Foreningen af Fabrikanter i Jernindustrien i Kbh. 1903—12 samt for Jernindustriens Sammenslutning 1904—12, for Teglværksforeningen af 1893 1907—12 og for Foreningen af Grusgrave- og Skærvfabrikker, Medlem af Hovedbestyrelsen for dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening, af Bestyrelsen for Dansk Ingeniørforening 1892—1901 (Formand 1904—07), livsvarigt Medlem af Bestyrelsen for den internationale Forening for Materialprøvning, Formand for Industriforeningen og Industriraadet fra 1911, Vicepræsident for Danmarks Naturvidenskabelige Samfund fra 1912, Præsident fra 1916, Medlem af Kbh.s Havnebestyrelse fra 1913, af Bestyrelsesraadet for Dansk-amerikansk Selskab fra 1914 og af Bestyrelsen for den danske Afdeling af den Letterstedtske Forening fra 1916, Formand for Erhvervenes Fællesudvalg af 1917. Ogsaa i det politiske Liv indtager F. en fremtrædende Plads; han var Borgerrepræsentant i Kbh. 1903—07, Folketingsmand for Kbh.s 6. Kreds 1915—18 og er siden 1918 Lands-tingsmand for Kbh. Det er ikke Ærgerrighed, der har ført ham ind i dette Arbejde, han er oftest tvunget derind af enstemmige Ønsker fra de interesserede Kredse og af sin egen Lyst til at ofre de Sager, der har hans Hjerte, sin Arbejdskraft. I det offentlige Liv har F. haft to Hovedformaal. Interessen for dansk Industris Udvikling til en væsentlig Faktor i Erhvervslivet, og en levende patriotisk Følelse. Politiker af Fag er han ikke, selv om han, konservativ af Natur som han er, har sluttet sig til „det konservative Folkeparti.“ Taktikken har ingen Interesse for ham, men han har som den næsten selvsikre Fører for Industriens Folk, endog for sine politiske Modstandere blandt dem, en overordentlig Evne til at lede, herske og ordne. Charmør

af Natur indtager han let sine Modstandere, veltalende og grundigt sejrer han ofte i Debatten; han har derfor saa godt som uden Modsigelse kunnet præge Arbejdet paa de Omraader, han har villet, men tit har han været mere respekteret end elsket. Sin Hovedindsats i det offentlige Liv har F. ydet under Verdenskrigen 1914—18, idet han i ofte meget vanskelige Situationer har vidst at manøvrere med saa stor Behændighed overfor de krigsførende Magter, at man rolig kan sige, det for en stor Del skyldes hans Indflydelse, at vort Erhvervsliv har klaret sig saa godt ud af de kritiske Krigsaar. I taknemlig Anerkendelse heraf oprettede Industriens Mænd 1919 under hans Navn en Fond paa 350000 Kr. til Fremme af dansk Industri; dens Statutter skal skrives af ham, og dens Renter uddeles af ham i hans Livstid. 1919 var han Medlem af den sønderjyske Delegation til Paris. — Gift 1891 Frederikke Margrethe Schultz.

R. B.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, Hauch-Fausbøll og Hiort-Lorenzen: „Patr. Slægter“ II—III 1911—15 og Betz: „En gl. Lærers Livserindringer“ 1899; Erindringer i „Mit Hjem“ II 1912; „Ill. Tid.“ 24/12 1911; „Danske Byerhverv“ 1904—11; „Verden og vi“ 22/8 1917.

Foss, Harald Frederik (f. 21/8 1843), Landskabsmaler. F. i Fredericia. Forældre: Toldassistent, Billedskærer Hans Vilhelm Voss (som efter Krigen kaldte sig F.) og Vilhelmine Sofie Stöckelbach. Kom i Apotekerskole, men fik Lov at søge at blive Kunstner, drog til Kbh., besøgte Akademiet og blev ved Rumps Hjælp optaget i Kyhns Atelier 1861; han udstillede første Gang 1865, vandt 1867 den Sødringske Præmie, 1888 og 89 Aarsmedaillerne, hvorved han blev Medlem af Akademiets Plenarforsamling; 1879—80 var det mindre Rejestipendium tildelt ham. F. har hele sin Kunstnerbane fulgt samme Spor, overmaade stærkt præget af Læreren Kyhn; som denne er hans Motivvalg de taagede og fine Morgen- og Aftenstemninger paa de vidtstrakte jyske Bakke- og Paa Kunstmuseet findes bl. a. „Hedevej“ (1867), „Oktobermorgen udover Mosse“ (1888) og „Septembertaagen over mod Himmelbjerget letter“ (1895). F. er teknisk en solid og dygtig Kunstner; hans Arbejder er prægede af alle Skolens bedste Egenskaber, Nænsomhed i Opfattelsen, Troværdighed, Finhed; men de røber ringe Originalitet i Syn og Opfattelse. — Gift 1) 1874 Anna Elisabeth Christine Holcha Hansen, d. 1881, 2) 1894 Petra Frederikke Fischer.

O. A.

Litt.: S. Müller: „Nyere dansk Malerkunst“ 1884; Hannover: „Dänische Kunst des 19. Jahrhunderts“ 1907; „Nationaltid.“ og „København“ 21/8 1913.

Foss, Helge Torben (28/8 1856—18/1 1901), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Holger Troels F. og Vilhelmine Conradine

Hornung. Fætter til Alexander F. (s. d.). Blev Sekondløjtnant 1877, Premierløjtnant 1880, Kapitajn 1893. Han var en velbegavet, energisk og anset Officer, hvis tidlige Død vakte stor Beklagelse i Marinen, hvor man ventede sig meget af ham og ansaa ham for særlig

kvalificeret til Marineministerstillingen ved et eventuelt Systemskifte. F. var nemlig stærkt politisk interesseret med Sympatier for Venstre; han var dertil meget veltalende og besad stor Evne til at overbevise sine Tilhørere. Hans militære Speciale var Søartilleri, hvilket Fag han docerede baade paa Kadet- og Officersskolen henholdsvis fra 1886 og 1891 til sin Død. D. i Kbh. — Gift 1883 Amintha (Minna) Birgitte Amalie Lerche, adopt. Melbye, d. 1910.

V. G.

Litt.: Slægt se A. Foss; Nekrologer i „Tidsskr. f. Søvæsen“ 1901 og „Politiken“ 19/1 s. A.

Foss, Julius Christian (f. 21/4 1879), Organist, Musikforfatter. F. i Dragør. Forældre: Lods, senere Klokker Niels William F. og Anna Kirstine Jansen.

Tog Organisteksamen 1897, men havde allerede Aaret før i St. Johannes Kirke debuteret som Orgelspiller og fortsatte 1900—01 sine Studier paa Konservatoriet. 1896 blev han Organist ved Missionshuset „Siloam“, Frbg., og 1901 ved Søndby

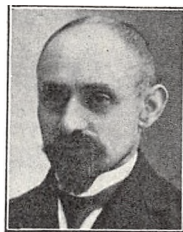
Kirke. Det, der er gaaget som en rød Traad igennem hele F.s Virksomhed, er Orgelet. Om dette har hans Studier væsentligst samlet sig, om dets Teori, dets Bygning og Historie og om dets Dyrkere fra ældre Tid op til vore Dage. Litterært har dette fundet Udtryk i den nyttige Haandbog „Organist- og Kantorembederne i Kbh. og de danske Købstæder og sammes Indehavere“ (1906, 2. Udg. 1916) og i en lille Pjece „Orgel-Dispositioner“ (1910) samt en Afhandling „Kirkeorgeler i Danmark“ (i „Dansk Portrætgaleri“ V), og praktisk har han udnyttet sin Specialitet ved at fungere som Konsulent ved Opførelsen af en Del Orgeler, derunder Orgelet i Det kgl. Musikkonservatorium. Han var 1904—06 Redaktør af „Dansk Organist- og Kantor-

forenings Medlemsblad“. Endvidere har F., der i stort Omfang virker som Lærer i Musikteori, skrevet en „Kortfattet Vejledning i Musikteori“ (1908, 2. Opl. 1913—14) med tilhørende Eksempel- og Opgavebog, der ligeledes er udkommen i 2 Oplag, samt en Række Artikler og Afhandlinger i Fagblade. 1910 foretog han en Koncertrejse til Island og 1914 en Studierejse i Tyskland og Belgien. Han har i Tidens Løb beklædt en lang Række Tillidshverv og er siden 1910 Assistent ved Musikhistorisk Museum. Fra 1919 er han Musik anmelder ved „Kristeligt Dagblad“. — Gift 1907 Magdalene Maaløe. G. S.

Litt.: Ovenn. Bog om Organist- og Kantorembederne; „Dagens Nyheder“ 2/1 1912.

Fossing, Anders Peter (f. 31/1 1865), Skolemand. F. i Buerup ved Tissø. Forældre: Smedemester Hans Andersen og Maren Rasmussen. Tog

Lærereksamen 1885 fra Skaarup og ansattes 1894 ved Kbh.s Skolevæsen, 1888 tog han Studentereksamen og Aaret efter Filosofikum. 1909 blev han Inspektør ved Øresundsvejens Skole paa Amager og udnævntes 1919 til Skoledirektør i Kbh. Han har vundet Anseelse som en fremragende Lærer, først og fremmest i Dansk. Han er Medudgiver af de meget anvendte Undervisningsmidler „Børnenes danske Læsebog“ og „Dansk Stil“, der har bragt Danskundervisningen ind i et frugtbart Spor. Paa Skolemøder og i pædagogiske Forhandlinger har han været en ivrig Forkæmper for System og Metode i Undervisningen. Han er den første seminarieudannede Skoledirektør i Kbh., en dygtig Administrator og en myndig Forhandlingsleder. — Gift 1898 Anna Cathrine Margrethe Arp. K. K.

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ III 1913; „Kbh.s Kommuneskole“ 1919, Nr. 22; „Berl. Tid.“ 23/5 1919.

Fossum, V. L. T., se Gerlach.

Fournier, Louis (—1760—), Porcelænsfabrikant. F. i Frankrig. Kom til Danmark 1759 for at lede den af Regeringen grundlagte Porcelænsfabrikation. Fabriken var rimeligvis beliggende ved Blaataarn, og under kunstnerisk Ledelse af Billedhuggerne S. C. Stanley (til 1761) og Joh. Wiedewelt (til 1766) udførte F. en Del „Taffelservicer“, som i Datiden var meget skattede. De er nu meget sjældne, kun faa Rester er bevarede paa Rosenborg og i nogle enkelte Samlinger. Teknisk set er F.s Produktion ikke fuldkommen, idet han i Stedet for ægte Porcelænsmasse benyt-

tede den fra Sèvres kendte „pâte tendre“, men kunstnerisk og dekorativt er den af stor Virkning.

R. B.

Litt.: C. Nyrop: „Den danske Porcelænsfabrikations Tilbliven“ 1878 og i „Ude og Hjemme“ 27/3 1883; Karl Madsen i „Tidsskr. f. Kunstindustri“ 1893; Chavagnac-Grollier: „Hist. des manufactures françaises de porcel.“ 1906; Hayden: „Royal Copenhagen Porcelain“ 1911.

Fraenckel, Sally (³⁰/₁₂ 1820—¹⁸/₂ 1886), Tapetfabrikant. F. i Kbh. Forældre: Por-tætmaler, Fabrikant Liepmann F. og Mari-ane Rosbach. 22 Aar gl. overtog han den af Faderen grundlagte Tapetfabrik, som han udvidede til stor teknisk Fuldkommenhed. Han deltog meget i det offentlige Liv, var saaledes fra 1875 til sin Død Formand for Industriforeningens Repræsentantskab, 1872 Med-

lem af Komitéen for Udstillingen i Kbh. 1868 blev han Borgerrepræsentant. F. var en livlig og virksom Natur, der tog personlig stærkt og ivrig Del i alle de Virksomheder, han paatog sig. Han kunde dog til Tider gaa for meget i Detailler og fik derfor ikke altid den Indflydelse, som hans Stilling berettigede ham til. D. i Kbh. — Gift 1848 Sara Melchior, d. 1871. R. B.

Litt.: A. Heckscher: „Stamtavlen Melchior“ 1884, S. 12; Nekrologer i „Industrif. Tidsskr.“ 1886 S. 65 ff. (af C. Nyrop) og „Nutiden“ s. A.

Fraenkel, Arnold Siegfred Thorald Julian (f. ¹⁶/₉ 1851), Politiker. F. i Slagelse. Forældre: Musiklærer Herman Frederik F. og Adelaide Lind. Uddannedes paa den kommunale Handelsskole i Dresden 1867—69, var 1875—88 ude i praktisk Virksomhed saavel ved Industri som ved Handel, tog saa Magisterkonferens ved Universitetet i Leipzig 1891 og blev s. A. Dr. phil. paa Afhandlingen „Die

Volkwohnungsfrage in den modernen Grossstädten“. 1897 udnævntes han til udsendt Vicekonsul og Chef for Generalkonsulatet i Buenos Aires, hvor han opholdt sig i Aarene 1897—1903. Derefter vendte han tilbage til Danmark og traadte ind i aktiv Politik i det daværende Højreparti; han valgtes til Folketinget for Horsens 1906, faldt 1909, men erobrede 1913 Kbh.s 7. Kreds fra Socialdemokratiet og var med ved Dannelsen af det konservative Folkeparti, der overtog det gamle Højres Vælgere og vilde omdanne det gamle Højreparti paa en bredere Basis ved bl. a. at lægge mere Vægt paa de sociale Sider af

Partiets Virksomhed. F. har ved Siden af det politiske Arbejde udfoldet en livlig Forfatter- og Foredragsvirksomhed, særlig paa det økonomiske Omraade; af hans Arbejder kan nævnes „Carteller“ (1892), „Arbejderorganisationernes Maal og Midler“ (1890), „Landbrugskrisen“ (1896), „Gl. Carlsberg“ (1897), „Verden med dansk Maal eller Danmark med Verdensmaal“ (1916) og „Politisk Læsebog I, Det kons. Folkeparti“ (1918), hvori han tager til Orde for en stærk Protektionisme i Handelspolitikken, for at Danmarks Industri kan udvikles i Ly heraf. I sit økonomiske Forfatterskab er F. som Regel Agitatoren, og Fremstillingen, der er livlig, men lidet dybtgaaende, præges ofte heraf. Indenfor det konservative Folkeparti tilhører han den Fløj, der støtter sig til den store Industri. — Gift 1879 Ida Hansine Gløerfeldt, d. A. E. N.

Litt.: „Valgavis“ ²⁰/₃ 1913; „Politiken“ ¹⁵/₁₂ 1907.

Fraenkel, Adolf Vilhelm Ernst Emanuel (¹⁵/₂ 1849—²¹/₈ 1918), Læge. F. i Slagelse. Forældre: Musiklærer Herman Frederik F. og Adelaide Lind. Blev Student 1867, Cand. med. 1875, praktiserede i Slagelse siden 1876. Studerede Nervesygdomme i Paris hos Charcot 1889. F. var en af de første herhjemme, der tog Hypnosespørgsmaalet op til Behandling og i Foredrag, Artikler og Bogen „Hypnotismen“ (1889) redegjorde derfor. Han tilraader en meget indskrænket og forsigtig Brug af egentlig, dyb Hypnose. Han er tillige den første danske Læge, der har givet en Oversigt over det homoseksuelle Spørgsmaal (1908). Ud fra sin Erfaring i Praksis hævder han, at de fleste Tilfælde er erhvervede, og at Samfundet maa kræve Straf for homoseksuelle Handlinger. I „Kriminalister og Prostitution“ (1912) og „Bør Fosterfordrivelse være straffri?“ (1917) drager han stærkt til Felts mod moderne Tendenser til at lempe Straffen for Udbredelse af venerisk Smitte og for Fosterfordrivelse. Han var i mange Aar Medlem af Slagelse Byraad og deltog i Politik paa yderste højre Fløj. D. i Slagelse. — Gift 1876 Eremine Antoinette Louise Dahl. O. P.

Litt.: Nekrologer i „Politiken“ ²²/₈ 1918 og „Berl. Tid.“ ²¹/₈ s. A.

Francke, Karl Philipp (¹⁷/₁ 1805—²³/₂ 1870), Politiker. F. i Slesvig. Forældre: Overretsråd Hans Philipp F. og Caroline Friederica Louise Stemann. Blev Student 1823, Cand. juris 1827 og var fra 1830 ansat i det slesvig-holsten-lauenborgske Kancelli i Kbh., siden i Generaltoldkammeret, fra 1840 som Departementschef; han var en

dygtig og anset Embedsmand. Som ivrig Tilhænger af Hertugdømmernes Udelelighed søgte han paa Kassinomødet 1848 at forebygge Brud med Holsten, afslog derefter Tilbudet om at indtræde i det danske Ministerium og forlod Kbh. Han gik derpaa i den provisoriske Regerings Tjeneste og blev Regeringspræsident og Hertugdømmernes Af-

sending i Frankfurt. Efter Krigen blev han Regeringspræsident i Gotha, 1858—64 Minister, var 1863—66 i Hertugen af Augustenborgs Tjeneste og siden preussisk Pensionist. D. i Kiel. — Gift 1) 1835 Louise Mathilde Frølich, d. 1845. 2) 1850 Amalie Niebuhr, d. 1862. 3) 1863 Mary Barnard, d. 1911.

Litt.: Slægt i „Zeitschr. der Gesellsch. f. Schl.-Holst. Gesch.“ XXXIV 1904; „C. E. Bardenfleths Livserindringer“ 1890; „Histor. Tidsskr.“ 111, 6 1867—69; Jansen og Samwer: „Schlesvig-Holsteins Befreiung“ 1897; E. Fibiger: „Tidsbilleder“ 1904; Nekrolog i „Kieler Zeitung“ 25/2 1870.

Frankenau (Frankenau) Rasmus (1767—^{12/10} 1814), Læge, Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Toldinspektør Frederik Christian F. og Maren Paus. Blev Student 1784 og var 1791—95 Kandidat paa Frederiks Hospital, studerede i Tysklands og Østrigs større Byer det offentlige Sundhedsvæsen og blev Dr. med. 1797. 1799 blev han Landfysikus i Arendal, 1802 Distriktslæge i Kbh., 1810 Hospitalslæge i Slagelse. Foruden populær-medicinske Afhandlinger skrev han en Haandbog „Det offentlige Sundhedspoliti“ (1801). Meget yndet blev F. i Samtiden for sine Viser og Selskabsange. Han har i det 18. Aarhundredes lidt abstrakte og retoriske Stil besunget Glæden, Ungdommen, Vinen, Vaaren, Venskabet i elskværdige og letfyldte Vers, men anslaaer ogsaa den Børgerske Balladetone eller Tidens ædelt-elegiske Streng („En ulykkelig forført Piges Sang ved Midnat“). I hans „Samlede Digte“ (1815) mangler hvad han har oversat fra Tysk (f. Eks. „Fryd dig ved Livet“). Til Teatret oversatte han en Del Syngespil. D. i Slagelse. — Gift 1799 Vilhelmine Giede, d. 1825.

G. C.
Litt.: Slægt i Bobé: „Reventlowske Pap.“ VIII 1917, S. 84 ff.; J. K. Host: „Erindringer“ 1835; „Adrastea“ I, Nr. 2 18.

Frandsen, Hans Julius (f. ^{17/7} 1859), Politiker. F. i Dysted ved Næstved. Forældre: Gaardejer Niels F. og Maren Hansen. Gik i Fortsættelsesskole i Toksværd og var 1882—1910 Ejer af en Gaard i Nørre-Ivede ved Næstved, som han drev godt i Vejret. 1889—1901 var han Medlem af Toksværd

Sogneraad og 1891—97 dets Formand. Er en udpræget moderat og stilfærdig Natur, der virker mere ved Soliditet end ved energisk Selvhævdelse. 1894 blev han Medlem af Agrarforeningens Overbestyrelse og har i sin Politik siden holdt sig nær op ad agrariske Synspunkter. Sept. 1897 valgtes han ved Suppleringsvalg til Folketinget i Næstved og meldte sig ind i Venstrereformpartiet; han genvalgtes 1898, 1901 og 1903, men faldt 1906. Marts 1908 valgtes han ved Suppleringsvalg til Landstinget for 3. Kreds og er siden genvalgt. Han staar Politikere som Ole Hansen og P. Bojsen nær, taler ikke meget, men er en anset og støt Bonderepræsentant. — Gift 1882 Sophie Margrethe Hansen. *P. E.*

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Næstved Tidende“ 25/9 1897 og 2/4 1908.

Frandsen, Peter Marius (f. ^{31/5} 1880), Ingeniør. F. i Oreby ved Saksøbing. Forældre: Gaardejer Jørgen F. og Ane Pedersen. Blev Student 1898 og begyndte n. A. at studere ved Polyteknisk Læreanstalt, hvor han tog Eksamen for Bygningsingeniør 1907. Var 1907—13 beskæftiget i Docent Suen-søns Ingeniørforretning og samtidig 1908—12 Privatassistent ved Docentens Øvelser i Polyteknisk Læreanstalts Materialprøvelaboratorium. 1913 nedsatte han sig som raadgivende Ingeniør med Konstruktioner af Jern og Beton som Speciale. 1909 blev han knyttet til Undervisningen i Bygningsstatik og Jernkonstruktioner, 1909—11 som Assistent, 1911—16 som Hjælpedocent og fra 1916 som Docent. F. har i disse Stillinger navnlig ved Vejledning af de Studerende ved Konstruktionsøvelserne og ved Afholdelsen af Eksaminatorier udført et værdifuldt Undervisningsarbejde. Ved talrige Afhandlinger i „Ingeniøren“ og ved Afholdelse af særlige Forelæsninger over Emner fra Bygningsstatikkens Omraade har han tillige vist sig som en særdeles dygtig Teoretiker. — Gift 1905 Maren Margrethe Theodora Andersen. *M. C. H.*

Litt.: Univ. Aarb. 1908—09, s. 860 ff.

Frantzen, Knud (^{29/1} 1835—^{28/1} 1905), Landbrugsskoleforstander. F. i Aarslev, Fyn. Forældre: Gaardejer Frants Nielsen og Maren Knudsatter. Efter at F. havde gennemgaaet et Kursus paa det teoretiske

Landvæseninstitut i Odense, forpagtede han 1857—63 Dyrehavegaarden ved Ny-

borg og 1863—67 Rugstedsgaard ved Vejle. 1867—68 var han Forstander for Kauslunde Højskole, 1868 aabnede han en Landbrugsskole ved Aarup, men Aaret efter modtog han et Tilbud om Forstanderpladsen ved den højere Landbrugsskole i Lumby paa Nordfyn; her

virkede han, indtil han 1889 blev Forstander for Oddense Landbrugsskole i Salling. Skønt F. var en flittig Mand og habil Landbrugsteoretiker, kom han ikke til at øve synderlig Indflydelse i sin Skolevirksomhed. Skolen i Lumby fik aldrig noget stort Elevantal, og den ophørte iøvrig faa Aar efter at F. var rejst derfra. Den havde ikke det folkelige Præg, som karakteriserer danske Højskoler og Landbrugsskoler. F. har bl. a. skrevet „Agerbrugslære“ (1870, 2. Oplag 1885), „Vejledning for Husmænd“ (1873), „Om Sommerstaldfodring“ (1879), „Kunstmørret contra Landbruget“ (1888), „Gødningens Betydning og Behandling“ (1889). D. i Kregome. — Gift 1860 Henriette Laurine Engberg, d. 1887.

A. C.

Litt.: Hustrus Slægt se Barfod: „Den falskeste Gejstlighed Personallist.“ II 1854; H. Rosendal: „Danmarks Folkehøjskoler og Landbrugsskoler“ 1894.

Frantzen, Christian Nissen (f. ¹⁸/₁₂ 1863), Konsul. F. i Fjolde ved Husum, Slesvig. Forældre: Lærer Andreas Martin F. og Lise Larsen. Opdraget i Danmark og uddannet som Fotograf hos Neuhaus i Kbh. Rejste ganske ung til Udlandet og søgte videre Uddannelse ved Ophold i Rom, München og Paris. Var en kort Tid etableret i Kbh., men opgav Forretningen her og rejste 1893 til Spanien, hvor han etablerede sig i Madrid 1896. Med megen Dygtighed oparbejdede han en stor fotografisk Forretning „Fotografia artistica“, en af de største i Madrid, ligesom han ogsaa har virket som fotograferende Korrespondent til talrige engelske, franske og tyske illustrerede Ugeblade. Ved Siden af sin fotografiske Forretning driver F. en omfattende Forretningsvirksomhed som Indehaver af et Trykkeri og Deltager i en Forretning med fotografiske og tekniske Artikler samt et Forlag for kunstnerisk Reproduktion. Ved Konsul Gamborg-Andrensens Død konstitueredes F. som dansk Kon-

sul i Madrid 1908 og udnævntes 1910. — Ugift.

F. de F.

Litt.: „Dannebrog“ ²⁷/₅ 1907; „Correspondencia de Espana“ ¹/₁₂ 1907; „Gran Vida“ ¹⁵/₁₂ 1910; „Blanco y Negro“ ²⁷/₁₁ 1910; „The professional Photographer“ Juni 1917.

Frederik I (vistnok ⁷/₁₀ 1471—¹⁰/₄ 1533), Konge. Forældre: Kong Christian I (s. d.) og Dorothea (s. d.) af Brandenburg. Blev

1482 sammen med Broderen Hans Hertug i Slesvig og Holsten og fik 1490 den ene Halvdelen deraf. Utilfreds med sin Part levede han stadig i et daarligt Forhold til Hans og Christian II og stod vistnok bag ved Opstanden, der førte til dennes Fordrivelse. 1523 hylledes han som Konge og blev 1524 kronet, hvorved Danmark og Hertugdømmerne igen forenedes. Hans taaarige Styrelse som Konge bar Præg af de politiske Forhold, der havde bragt ham Regeringen. Adelen havde indkaldt ham og ved hans Haandfæstning sikret sig Magten, hvorfor han ogsaa støttede den, om end under stadige Rivninger; men samtidig søgte han at holde Oppositionen fra de lavere Stænder nede ved Reformen, der i meget var en direkte Fortsættelse af Christian II's. Allerede 1523 indførtes livsvarigt Fæste, Byerne blev op-

hjulpet ved økonomiske Reformen, og da Hans Tavsens angreb Katolicismen, støttede han ham og de øvrige Reformatorer og fik praktisk talt løst den danske Kirke fra Rom, uden at han dog brød med Højgejstligheden. Sparsommelig indtil Gerrighed og oftest gnaven i sin ydre Optræden kom han aldrig i nøjere Forbindelse med det danske Folk, hvis Sprog han næppe talte, ligesom han oftest opholdt sig paa Gottorp. Forsigtig og tilbageholdende i sin Politik formaaede han at udsætte, men ikke forhindre Revolutionen, der kort efter hans Død brød ud over hele Landet. D. paa Gottorp. — Gift 1) 1502 Anna af Brandenburg, d. 1514. 2) 1518 Sophie (s. d.) af Pommern, d. 1568.

Th. B. B.

Litt.: Erslev og Møllerup: „F. I's danske Registranter“ 1879; Allen: „De tre nordiske Rigers Hist.“ IV—V 1870—72; Paludan-Müller: „De første Konger af den oldenborgske Slægt“ 1874; Schäfer: „Gesch. v. Dänemark“ IV 1893; Helse i „Hist. Tidsskr.“ IV 5 og 6 1876—78; „Ny dsk. Mag.“ VI 1836; „Dsk. Mag.“ III 1 1842.

Frederik II (¹/₇ 1534—⁴/₄ 1588), Konge. F. paa Haderslevhus. Forældre: Senere Kong Christian III (s. d.) og Dorothea (s. d.) af Sachsen, d. 1571. Blev hyltet til Tronfølger 1542 og fik efter en ret overfladisk Uddannelse 1554 Ophold paa Malmøhus for i det smaa at sætte sig ind i Statsstyrelsen. Her foreledede han sig i

Anna Hardenberg (s. d.) $\frac{1}{4}$ 1559 døde Faderen, og i Aug. s. A. kronedes F. til Konge.

Allerede forinden havde han sammen med sine Onkler undervundet Ditmarsken, men hans ydre Politik var ellers rettet mod Sverige, som han i Syvaarskrigen (1563—70) uden Held søgte at underlægge sig. I sin indre Styrelse staar han som en udpræget Repræsentant for sin Tids Tanker og Ideer. Han understøttede Videnskabsmænd (f. Eks. Tyge Brahe) og oprettede 1569 Kommunitetet til Hjælp for 100 fattige Studenter. Jagt og Drikkelag var hans højeste Glæde, og ved en gennemført Mageskiftepolitik samlede han derfor store Dele af Riget til sammenhængende Krongodser med mægtige Vildtbaner, hvor han kunde styre, „som os synes bedst uden nogens Indsigelse“. Her anlagdes ogsaa paa Kongens Initiativ store Ladegaarde delvis ved Nødlæggelse af Bøndergaarde. Som Midtpunkt i et af disse Krongodser byggede han Yndlingsopholdsstedet Frederiksborg, ligesom han (af Øresundstoldens Midler) byggede Kronborg. Hans Interesse for Handel og Industri var kun ringe, hvorimod han gjorde adskilligt for Bondestanden, hvad der passede godt med hele hans elskværdige og godlidende Optræden, der gjorde ham almindelig afholdt blandt alle Stænder, ogsaa Adelen, som han gerne samlede om sig til Fester. Hans ægteskabelige Liv var trods hans uheldige Ungdomskærlighed harmonisk og hans Liv i sædelig Henseende vistnok upletet. I det hele hører de sidste 18 Aar af hans Regering til de lykkeligste i Danmarks Historie. D. paa Antvorskov. — Gift 1572 Sophie (s. d.) af Mecklenborg, d. 1631.

Th. B. B.

Litt.: Schäfer: „Gesch. v. Dänemark“ V 1902; Resen: „F. IIs Krønike“ 1680; „Dsk. Saml.“ II 2 1872—73; Bricka: „Fr. IIs Ungdomskærlighed“ 1873; Daae i „Norsk Hist. Tidsskr.“ II 1872; P. V. Jacobsen i „Hist. Tidsskr.“ I 5 1844; Troels-Lund i „Museum“ 1891 og „Peder Oxe“ 1906; Kalendroptegnelser i „Hist. Tidsskr.“ IV 3 1873; Hanck: „F. II og Oluf Bager“ 1837; „Vidsk. Selsk. fl.-hist. Afhdl.“ II 1824; Droyssen i „Archiv f. d. sächs. Gesch.“ II og V 1864—67; Fabricius i „Ügens Tilskuer“ $\frac{1}{2}$ 1919; „Dsk. Mag.“ VI 2 1916; Th. B. Bang i „Hist. Tidsskr.“ IX 1 1918; P. Engelstoft i „Hist. Tidsskr.“ VIII 1 1908; Westling: „Det nordiska Sjuårskrigets historia“ 1879—80; O. Vaupell: „Den nordiske Syvaarskrig“ 1891; Brevé i „Aarsberetn. fra Geh.“ IV 1866—70, „Hist. Tidsskr.“ IV 1843, „Dsk. Mag.“ III 5 1857 og „Dsk. Saml.“ II 6 1877—79.

Frederik III ($\frac{1}{8}$ 1609— $\frac{9}{2}$ 1670), Konge. F. paa Haderslevhus. Forældre: Kong Christian IV (s. d.) og Anna Cathrine (s. d.) af Brandenburg. Hans grundige Uddannelse var nærmest beregnet paa at gøre ham

som yngre Søn skikket til at overtage Stillingen som Herre over forskellige tyske

Stifter, en Plan, der dog efter Krigen 1643—45 maatte opgives. Efter Broderen Christian (V)s (s. d.) Død 1647 og Faderens 1648 blev han valgt til Konge mod Underskrivelsen af en meget haard Haandfæstning, kronet $\frac{23}{11}$ 1648. I det hele var Forholdet mellem ham og Adelen kun daarligt, hvorfor han søgte at inddrage fremmede Statsmænd i Riget. Den første af hans Svenskekrige (1657—58) bragte Landet store Tab (bl. a. af de skaanske Landskaber), men ved sin tapre Optræden under den anden Svenskekrig (1658—60) og særlig under Kbh.s Belæjring vandt han store Dele af Folket og især Hovedstaden for sig. Støttet til den offentlige Mening kunde han derfor trods Adelen Modstand 1660 faa omstyrtet den gamle Forfatning; Kongedømmet blev (i Okt.) arveligt, og Kongen fik Ret til at give en Forfatning. Denne blev enevældig og nøjere udformet i Kongeloven, delvis udarbejdet af Griffenfeld (s. d.) og 1665 underskrevet af Kongen. I Tilslutning hertil fulgte en fuldstændig Omlægning af Styrelsen, baade den lokale (Amtmænd i Stedet for Lensmænd) og Centralstyrelsen (Kollegier), der skulde sikre Sagerens grundigere Behandling. F.s Kamp mod Adelen bevirkede, at han som Modvægt mod denne stærkt fremdrog det borgerlige Element og indvandrede Tyskere i Statsstyrelsen, men tillige gav Enevælden sig uhyggelige Udslag i Forfølgelser mod dem, der havde staaet Kongehuset imod. Hans Interesse for Videnskab og Litteratur gav sig Udslag i Stiftelsen af det Kgl. Bibliotek, men hans Eksperimenter med Guldmageriet kostede store Summer. Med stor Ærgerrighed paa Kongedømmets Vegne forbandt han i sin indesluttede Natur en taalmodig og beregnende Tankegang; han kunde vente, til Sejren var han vis, men skaaened derefter ikke sine tidligere Modstandere. D. i Kbh. — Gift 1643 Sophie Amalie (s. d.) af Brunsvig-Lyneborg, d. 1685.

Th. B. B.

Litt.: Nyerup: „Eliteretninger om F. III“ 1817; Becker: „Saml. til F. IIs Hist.“ 1854—57; Fridericia: „Danmarks ydre politiske Historie 1629—60“ 1876—81 og „Adelsvædens sidste Dage“ 1894; Bruun: „Enevældens Indførelse i Danmark“ 1887; Fridericia i „Hist. Tidsskr.“ V 6 1887; „Af Geheimeraad Dietie Ahlefeldts Memoirer“ ved Bobé 1895; P. Lauridsen i „Holsten-Gottorp og Kronen“ 1904; C. G. Weibull: „Freden i Roskilde“ 1908; „Mindeskrift for 10- $\frac{11}{2}$ 1659“ 1909; J. O. Evjen: „Die Staatsumwälzung in Dänemark 1660“ 1903; E. Holm: „Dann.-Norges indre Hist. 1660—1720“ I—II 1885—86; J. A. Fridericia i „Tilskueren“ 1886; Fabricius i „Dsk. Mag.“ VI 2 1916; A. D. Jørgensen: „Griffenfeld“ 1893—94; Fabricius: „Griffenfeld“ 1910; „Ill. Tid.“ $\frac{14}{2}$ 1909.

Frederik IV (^{11/10} 1671—^{12/10} 1730), Konge. F. i Kbh. Forældre: Kong Christian V (s. d.) og Charlotte Amalie (s. d.) af Hessen-Kassel.

Efter en mangelfuld og i tysk Aand ledet Undervisning foretog han 1692—93 en større Udenlandsrejse og blev 1699 Konge. I ydre politisk Henseende præges hans Regering af Deltagelsen i den store nordiske Krig 1700 og 1709—20, der kostede store Summer, men gav Lejlighed til

1721 at indlemme Gottorp i den kgl. Del af Slesvig. I den indre Styrelse, hvori F. personlig tog flittig Del, skete store Fremskridt. Ledet af oprigtig Omsorg for Bondstanden opbevarede F. 1702 Vornedskabet. Kbh. søgte han ved alle Midler at opbølge, men netop under ham hjemsoegtes den af store Ulykker (Pesten 1711 og Branden 1728). Et smukt Udslag af hans humane Følelse var Stiftelsen af Vajsenhuset 1720. Ogsaa hans gennem Pietismen paavirkede Interesse for Missionering fik stor Betydning; 1714 oprettedes et Missionskollegium, og Hans Egede (s. d.) sendtes til Grønland, hvor F. i det hele søgte at oparbejde Handel og Skibsfart. Jævn og folkelig i sin Optræden og begavet med en sund Forstand, om end uden overlegne Evner, gjorde han sig almindelig afholdt. Med den yderste Flid tog han selv Del i alle Sider af Statens indre Styrelse, men i Sammenhæng hermed stod rigtignok en overdreven Mistillid til Embedsmændene, især dem af den gamle Adel, hvad der bragte ham til at foretrække fremmede og borgerlig fødte. Hans let vakte Mistro til Embedsstanden for Bestikkelighed bragte ogsaa undertiden en skadelig Usikkerhed ind i Statens Styrelse. Skønt han var ivrig religiøs, var hans Liv langtfra sædeligt, og især gav hans Trang til yppig Livsnydelse sig stærke Udslag paa en Italiensrejse 1708—09, hvor han blev modtaget med stor Pragt. Hans Dobbeltægteskaber med Grevinde Vieregg (s. d.) og Anna Sophie (s. d.) vakte med Rette ogsaa den største Forargelse. I Danmark levede Hoffet dog oftest ret stille, og F.s Byggearbejder (Frederiksberg, Fredensborg) var forholdsvis beskedne. D. i Odense. — Gift 1) 1694 Louise (s. d.) af Mecklenborg, d. 1721. 2) 1721 Anna Sophie (s. d.), d. 1743.

Th. B. B.

Litt.: Hojer: „F. IV glørværdigste Leben“ 1829; E. Holm: „Danmark-Norges indre Hist. 1660—1720“ I—II, 1885—86; samme: „Danmark-Norges Hist. 1720—1814“ I 1891; Høst i „Skandinaviske Litteraturselsk. Skr.“ XXIII 1832; samme: „F. IV.s Privatlevnet“ 1855 og „F. IV.s Krigsbedrifter“ s. A.; J. Møller: „Bidrag til F. IV.s Privatliv“ 1832; Brock i „Dsk. Saml.“ II 5 1876—77; „Dansk Maanedsskr.“ 1865 I; „Bidrag til den store nord. Krigs Hist.“ 1899 ff.; Erstlev: „F. IV og Slesvig“ 1904.

Frederik V (^{31/3} 1723—^{14/1} 1766), Konge. F. paa Kristiansborg. Forældre: Senere Kong Christian VI (s. d.) og Sophie Magdalene (s. d.) af Brandenburg-Kulmbach.

Efter en fyldig, men ganske i tysk Aand ledet Opdragelse blev han 1746 Konge. Landets ydre Politik var i hans Tid fredelig (kun 1762 truede det med Krig med Rusland), men dette kunde ikke forhindre, at Statens Finanser var elendige, og at store Skatter maatte paalægges. Hertil bidrog vel en ødsel Statshusholdning og kostbare Byggeforetager (Marmorkirken), men ogsaa Oprettelsen af talrige for Landet gavnlige Institutioner som Opfostringshuset, Frederiks Hospital og Kunstakademiet. For Handel og Industri gjordes meget, bl. a. anlagdes det ny Kvarter omkring Amalienborg, hvor der samtidig byggedes af private, og hvor man, endnu medens F. levede, rejste hans Statue. De Fremskridt, der skete, maa dog ikke tilskrives Konger personlig, men de Mænd, der stod i Spidsen for Statens Styrelse; til Held for Landet fik han imidlertid dygtige Hjælpere, og han viste stor Trofasthed mod dem, han engang havde knyttet til sig. Faa Konger har været yndede som han, der trods sin tysksprægede Opdragelse i Modsætning til sin Fader mest benyttede Landets Sprog og optraadte godhjertet og venlig mod dem, han kom i Berøring med. En god Støtte havde han her i sin tilbedte første Dronning. Men udpræget Drikfældighed og Usædelighed nedbrød ham legemlig og sjælelig; og medens han som Barn og ung skal have vist gode Evner, giver ingen af hans senere Regeringshandling Indtryk af nogen overlegen Forstand. D. i Kbh. — Gift 1) 1743 Louise (s. d.) af England, d. 1751. 2) 1752 Juliane Marie (s. d.) af Brunsvig-Wolfenbüttel, d. 1796. *Th. B. B.*

Litt.: Baden: „F. V.s Regerings Aarboeg“ 1832; Holm: „Danmark-Norges Hist. 1720—1814“ III 1897—98; L. Koch i „Museum“ 1890; „Interiører fra F. V.s Hof“ ved L. Bobé 1909; Høst: „Mærkværdigheder i F. V.s Levnet og Regering“ 1820; Thorsøe: „F. V.s Ungdom og Tronbestigelse“ 1868; Moltke og Wegener i „Hist. Tidsskr.“ IV 2 1870.

Frederik VI (^{28/1} 1768—^{3/12} 1839), Konge. F. paa Kristiansborg. Forældre Kong Christian VII (s. d.) og Caroline Mathilde (s. d.) af England. Modtog en Opdragelse, der i Begyndelsen efter Datidens Principper var anlagt paa at hærdte det svage Barn, senere blev ledet i udpræget dansk Aand af Eickstedt. Større Paavirkning fik F. dog af Johan Bülow (s. d.), der søgte at modarbejde hans overhaandtagende Interesse for Militærvæsen. 1784 blev han konfirmeret, og

¹⁴/₄ s. A. styrede han den hidtidige Guldberg'ske Regering. Med en beundringsværdig Energi kastede den sekstenaarige Prins sig sammen med de ny

Statsmænd, han havde kaldt til Regeringen, ind i et Reformarbejde, der bl. a. satte sig Spor i Bondefrigørelsen. At han til disse Reformere havde fortrinlige Hjælpere, formindskede ikke den Kærlighed, han

vandt derfor, eller den Ære, der tilkommer ham som „Kongens Søn, Folkets Ven“. 1808 fulgte han sin Fader paa Tronen efter i 24 Aar faktisk at have været den egentlige Styrer. Under Napoleonskrigene viste det sig dog, at han ikke optraadte med samme Dygtighed i den ydre Politik som tidligere i den indre; betegnede er det ogsaa, at han 1807 under Kbh.s Bombardement opholdt sig i Hertugdømmerne og 1813, da Kampen stod der, i Kbh. Uden Held søgte han 1810 at blive Tronfølger i Sverige. Deler flere af de ledende Statsmænd end med Kongen Ansvar for Krigens uheldige Forløb og Udfald og de indre Ulykker (Statsbankerotten 1813), saa har F. dog ogsaa kun liden Part i Opgangen i de sidste Aartier af hans Regering. Og stadig holdt han skarpt paa sin Enevælde, ogsaa overfor sine Ministre; 1807—13 holdtes saaledes intet egentligt Statsraad; næsten alle vigtigere Sager afgjordes af Kongen og hans Adjutantstab. Under Trykket af Julirevolutionen indførte han dog 1831 raadgivende Stænder. Han var ofte uden Følelse for andres Nød, men med en elskværdig Optræden overfor dem, han kom i Berøring med, forbandt han en sparsommelig Levemaade og folkelig Optræden, der vel undertiden var aabenbar tilstræbt, men passede godt i Tidens Aand og gjorde ham almindelig elsket. Tillige var han yderst flittig og tog, uden at man dog kan tillægge ham overlegne Statsmandsevner, i videste Grad personlig Del i Statsstyrelsen, men meget blev rigtignok derved afgjort i hans Generalstabs Aand, ligesom han bestandig nærrede Forkærlighed for den militære Side af Statsstyrelsen. I det hele maa dog de 55 Aar, han styrede Riget, regnes for en af de betydeligste Perioder i vor Historie, i ondt som i godt. D. i Kbh. — Gift 1790 Marie Sophie Frederikke (s.d.) af Hessen-Kassel, d. 1852.

Th. B. B.

Litt.: Giessing: „F. VI.s Regeringshist.“ 1850; Thrige: „F. VI.s Hist.“ 1891; A. Thorsøe: „Den danske Stats Hist. 1814—48“ 1879; E. Holm: „Danmark-Norges Historie 1720—1814“ V—VII 1906—12; L. Koch 1 „Hist. Tidsskr.“ VI 3 1891; Rubin: „1807—14“ 1892; samme: „F. VI.s Tid“ 1895; A. Fris 1 „Hist. Tidsskr.“ VII 1 1898; C. F. v. Holten: „Erindringer“ 1899; Davidsen: „Fra det gl. Kongens Kbh.“ 1880—81;

Glud 1 „Vor Fortid“ 1918; „Erindringer af Pastorinde Poulina Petersen“ („Mem. og Breve“ XXXI) 1919; Værker af Bodenhoff (s. d.); Ewald: „En Slægts Historie“ 1905; Breve i „Medd. fra Krigsark.“ VII 1896, „Dsk. Saml.“ II 6 1875—77 og „Vor Fortid“ 1916.

Frederik Carl Christian VII (⁶/₁₀ 1808 —¹⁵/₁₁ 1863), Konge. F. i Kbh. Forældre: Senere Kong Christian VIII (s. d.) og Char-

lotte Frederikke (s. d.) af Mecklenborg-Schwerin. Fik en upraktisk Undervisning, og hans Opdragelse prægedes af Forældrenes Skilsmisse; han var af Naturen vel begavet, men viste tidlig uheldige Karaktertræk, Nydelsessyge, Slaphed og Upaalidelighed. Hans 1. Ægteskab med F. VI.s Datter opløstes efter seks Aars Forløb, og F. sendtes bort fra Kbh. Som Kronprins fra 1839 blev han Medlem af Statsraadet, men øvede ingen Indflydelse; han eneste virkelige Interesse var nordisk Historie og Oldkyndighed. Ogsaa hans 2. Ægteskab med Prinsesse Mariane var ulykkeligt og opløstes 1846; han knyttede derefter nærmere og nærmere Forbindelse med Louise Rasmussen, senere Grevinde Danner, og hendes Ven C. Berling. Han ansaas af Folket for national og frisindet og var yndet for sin Jævnhed; i Virkeligheden gik hans Ønsker ikke videre end til at gøre Liberalismen enkelte Indrømmelser, men Bevægelsen 1848 rev ham med sig, han tog et frisindet Ministerium og underskrev Grundloven — ikke uden alvorlig Tvivl. Krigene med Tyskerne øgede mægtigt hans Popularitet, som intet senere kunde rokke, hverken hans Ægteskab med Grevinden eller hans Svingning over i Konservatismen i 50'erne. Medens han under Ørstedts Regimente ikke var fremmed for Tanken om et Statskup, fulgte han fra 1857 — med en Afbrydelse 1859—60 — Hall, om end 1863 med Ængstelse for Fællesforfatningens Følger. Iøvrig tog han ingen ledende Del i Regeringen; han var og blev degenereret, manglede fysisk og moralsk Rygrad og var stærkt forfalden. Lige saa vist er det dog, at han til Tider kunde glimre ved ægte kongelige Egenskaber; djærv og hjertevarm Mandighed kunde i disse lyse Øjeblikke løfte ham af Smudset. For Folket stod han stadig som Frihedens Fader, Sejrhherren over Tyskerne, Enhedens Garant, og hans Død skabte virkelig Sorg. D. paa Glücksborg. — Gift 1) 1828 Vilhelmine Marie af Danmark (s. d.), Ægteskabet opløst 1834; hun d. 1891. 2) 1841 Caroline Charlotte Mariane (s. d.) af Mecklenborg-Strelitz, Ægteskabet opløst 1846; hun d. 1876. 3) 1850 Louise Christine Danner (s. d.), d. 1874.

P. E.

Litt.: N. Neergaard: „Under Junigrundloven“, 1892—1916; H. Rosendal: „Om Kong F. VII“, 1916; Ewald: „En Slægts Historie“, 1905; C. F. v. Holten: „Erindringer“ 1899; Memoirer af C. G. Andrae, C. E. Bardenfleth, H. N. Clausen, Th. Graae, N. P. Jensen, O. Lehmann, J. N. Madvig, H. L. Martensen og M. H. Rosenørn; Værker af E. Bodenhoff og A. Thorsøe (s. d.); jfr. endvidere under F.s Hustruer.

Christian Frederik Vilhelm Carl VIII ($\frac{3}{8}$ 1843— $\frac{14}{5}$ 1912), Konge. F. i Kbh. Forældre: Senere Kong Christian IX (s. d.) og Louise

(s. d.) af Hessen-Kassel. Uddannedes som Officer, blev 1860 Sekondløjtnant, 1862 Kaptajn, 1865 Oberst, 1866 Generalmajor og 1867 General. 1863 studerede han i Oxford og fik herfra senere den juridiske Doktorgrad. Ved Fædrenes Tronbestigelse 1863 blev han Kronprins og

fik Sæde i Statsraadet, deltog i Krigen 1864 i Hegermann-Lindencrones Stab. 1874 og 1877 var han Chef for Lejrdivisionen ved Hald og blev 1891 Hærinspektør. Under den politiske Strid efter 1870 saa mange — med Rette eller Urette — hen til F. som velviljig stemt overfor et Regeringsskifte; da han 1906 besteg Tronen, var et saadant allerede sket 1901, og F. fulgte den parlamentariske Linie, der var anslaaet, dog som Følge af sin stærke Interesse for Forsvarets Udvikling til Tider med nogen Vaklen. 1907 besøgte han Island og Færøerne og rejste 1908 i Jylland; han talte let og gerne og lagde overhovedet Vægt paa en folkelig Optræden. Under en Rejse døde han pludselig paa Gaden i Hamborg. — Gift 1869 Louise (s. d.) Josephine Eugenie af Sverige-Norge. P. E.

Litt.: Lilljefalk: „Kong F. VIII“, 1912; Nekrologer i „Ill. Tid.“ $\frac{19}{5}$ s. A., i „Gads danske Magasin“ s. A. (af J. C. Christensen) og i „Tilskueren“ s. A. (af Joh. Steenstrup); Mimi Carstensen: „Vort Kongehus“, 1913; P. Nansen: „Portrætter“, 1918; Thor Lange i „Vort Land“ $\frac{11}{6}$ 1912; A. Thorsøe i „Ill. Tid.“ $\frac{7}{12}$ 1916; C. H. Rørdam: „Hofliv under Christian IX“ 1918.

Christian Frederik Franz Michael Carl Valdemar Georg (f. $\frac{11}{3}$ 1899), Kronprins.

F. paa Sorgenfri. Forældre: Senere Kong Christian X (s. d.) og Alexandrine (s. d.) af Mecklenborg - Schwerin. Har faaet en omhyggelig Opdragelse og tog 1917 Studentereksamen, fik s. A. Sæde i Statsraadet, er Sekondløjtnant à la suite i Hæren og skal uddannes som

Søofficer. Han har stærke musikalske Interesser og komponerer selv. — Ugift. P. E.

Litt.: „Dronning Alexandrines Julebog“, 1915; „Akademisk Ugeblad“ $\frac{27}{6}$ 1917; „Verden og vi“ $\frac{9}{8}$ s. A.

Frederik ($\frac{11}{10}$ 1753— $\frac{7}{12}$ 1805), Arveprins. F. i Kbh. Forældre: Kong Frederik V (s. d.) og Juliane Marie (s. d.) af Brunsvig-Wolfenbüttel. Fik en omhyggelig Opdragelse og valgtes allerede 1756 til Koadjutor i Lybæk, en Stilling han dog 1767 maatte give Afkald paa. Stod i absolut Modsætning til Struensee og kom efter dennes Fald 1772 af Navn i Spidsen for Regeringen; i Virkeligheden laa Magten hos hans Moder og Guldberg. Dog har F.s udpræget dansk-nationale Følelse vistnok bidraget til at give Styrelsen dens danske Præg, ligesom han jævnlig ved Skrivelser til Kollegierne søgte at skaffe sig personlig Indflydelse paa Regeringen. Han opholdt sig meget paa Jægerspris, som han ejede 1773—97, og hvis Have han prydede med Mindesmærker over fortjente Danske; han indførte adskillige Forbedringer i Bøndernes Stilling paa Godset. Da Kronprins Frederik (VI) 1784 overtog Regeringen, protesterede F. heftigt og trak sig siden ganske tilbage fra Statslivet. Skønt godmodig af Naturen, savnede han Evne til at omgaas Mennesker, og hans uheldige Fremtræden og ringe Begavelse gjorde ham ganske uskikket til en ledende Stilling i Statslivet. D. paa Amalienborg. — Gift 1774 Sophie Frederikke af Mecklenborg-Schwerin, d. 1794. Th. B. B.

Litt.: Holm: „Danmark-Norges Historie 1720—1814“ IV—V 1902—06; Wegener: „Abrahamstrup“ II 1856; Reverdis Memoirer 1916; A. Friis: „A. P. Bernstorff og O. H. Guldberg“ 1899; T. B. Cold i „Dansk Tidsskr.“ 1899; Breve i „Hist. Tidsskr.“ I 4 1843; jfr. Christian VII, Caroline Mathilde og Struensee.

Frederik III ($\frac{22}{12}$ 1597— $\frac{10}{8}$ 1659), Hertug af Holsten-Gottorp. F. paa Gottorp. Forældre: Hertug Johan Adolf af Holsten-Gottorp og Augusta af Danmark. Blev Hertug 1616 og kom snart i et spændt Forhold til Christian IV. Under dennes Krige 1625—29 og 1643—45 sluttede han sig, skønt Lensmand af Danmark, til Fjenderne og nærmede sig bestandig mere til Danmarks stadige Modstander Sverige. Under Krigen 1657—58 afsluttede han et formeligt Forbund med dette Land og løstes til Belønning herfor ved Freden 1658 fra sit Lensforhold til den danske Konge. Han arbejdede ivrig paa at ophjælpe sit Hertugdømme økonomisk (anlagde bl. a. Frederiksstad), ligesom han nærrede stor Interesse for Kunst og Viden-

skab. D. i Tønning. — Gift 1630 Marie Elisabeth af Sachsen, d. 1684.

Th. B. B.

Litt.: Lackmann: „Einleitung z. Schleswig-Holstein. Hist.“ II—VII 1730—50; „Neue schlesw.-holst.-lauenb. Provinzial-Berichte“ 1833; Fride-ricia i „Danmarks ydre politiske Historie 1629—60“ 1876—81 og i „Hist. Tidsskr.“ VII 1 1897; Breve i „Zeitschr. f. schlesw.-holst. Gesch.“ XXXIX 1909.

Frederik IV (¹⁸/₁₀ 1671—¹⁹/₇ 1702), Hertug af Holsten-Gottorp. F. paa Gottorp. Forældre: Hertug Christian Albrecht (s. d.)

af Holsten-Gottorp og Frederikke Amalie af Danmark. Blev 1694 efter Faderens Død Hertug. Han arvede, ledet af sin Minister v. Wedderkopp, Slægtens Fjendskab til Danmark og Danskheden, et Fjendskab, der fik stadig Næring ved Stridigheder om Fællesregeringen i Hertugdømmerne og navnlig om Hertugernes Ret til at anlægge Fæstninger; indførte et særligt slesvig-holstensk Flag. Fanatisk i sit Had, heftig og stridslysten sluttede han sig derfor nøje til sin Svoger Carl XII af Sverige, ved hvis Hof han mest levede. 1700 besatte Danskerne hans Lande, men maatte ved Travaldfreden gøre ham store Indrømmelser. Senere fulgte han Carl XII paa hans Felttog mod Polen, hvor han faldt. D. ved Klissow. — Gift 1698 Hede-
vig Sophie af Sverige, d. 1708.

Th. B. B.

Litt.: „Neue Schlesw.-Holst.-Lb. Provinzial-Berichte“ 1833; „Jahrbuch f. d. Landeskunde Schlesw., Holst. und Lauenb.“ VII 1864; Almer: „Konflikten mellem Danmark och Holst.-Gott. 1695—1700“ 1898; „Sv. hist. tidsskr.“ VIII 1898; „Sonderj. Aarb.“ 1900; Falck: „Samml. zur näheren Kunde des Vaterlandes“ I 1819; „Handl. rör. Skand. Hist.“ XIV 1860.

Frederik (²⁴/₅ 1771—²⁴/₂ 1845), Prins af Hessen-Kassel. F. i Slesvig By. Forældre: Landgreve Carl (s. d.) af Hessen-Kassel og Hustru. Blev ansat i

den danske Hær, 1791 Deputeret i Generalitets- og Kommissariatskollegiet og 1808 General. 1809 sendtes han som saadan til Norge og blev 1810 Vicestatholder der, et Hverv han under de vanskelige Forhold røgtede med stor Dygtighed til 1813.

I dette og det følgende Aar førte han det danske Troppekorps, der skulde hjælpe Napoleon; under Felttøget og især Tilbage-
toget viste han sine fremragende militære Evner. 1814—15 førte han de Tropper, vi havde forpligtet os til at stille mod Napoleon. 1815 blev han General i Hertugdøm-

merne og 1836 Statholder der; tog sin Af-
sked 1842. Med glimrende organisatoriske Evner, baade hvad militære og civile For-
hold angaar, forenede F. en elskværdig Op-
træden, der gjorde ham almindelig afholdt blandt hans Omgivelser. D. paa Panker Slot i Holsten. — Gift 1813 Baronesse Clarella Dorothea v. Liliencron, d. 1836.

Th. B. B.

Litt.: Wolffs Journal 1817 I; C. Duncker: „Gamle Dage“ 2. Udg. 1909; C. Th. Sørensen: „Kampen om Norge“ 1871; Vaupell: „Den danske Hærs Hist.“ II 1876; Anker: „Blogr. Data om norske Generalspersoner“ 1885; „Af A. F. Tschernings efterl. Pap.“ I 1876; „Neues staatsbürg. Mag.“ VIII 1839; „Hist. Tidsskr.“ V 3 1881; „Medd. fra Krigsark.“ I ff. 1883.

Frederik Christian (²⁸/₉ 1765—¹⁴/₆ 1814), Hertug af Augustenborg. Født paa Augustenborg. Forældre: Hertug Frederik Christian af Augustenborg og

Charlotte Amalie Vilhelmine af Pløen. Efter en udmærket Uddannelse kom han 1785 til Kbh., hvor han n. A. blev gift med Kronprins Frederiks (VI) Søster Louise Augusta (s. d.) og blev Gehejmestatsminister, 1794 efter Faderens Død Hertug. 1788—1805

var han Patron for Universitetet, som han ledede med stor Dygtighed og Sans for dets videnskabelige og pædagogiske Betydning, om end personlige Forhold og Følelser undertiden paavirkede hans Bestemmelser. Samtidig var han Medlem af talrige Kommissioner vedrørende Undervisningsvæsenet; i Spørgsmaalet om Trykkefriheden var hans Standpunkt konservativt. 1805—10 fungerede han i Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler. Forholdet til Frederik (VI), der aldrig havde været godt, blev imidlertid stadig daarligere især paa Grund af dennes Politik, der imod F. C.s Arvekrav søgte at knytte hele Slesvig og Holsten nøjere til Danmark, og fordi Hertugen 1810 efter Broderen Christian Augusts (s. d.) Død arbejdede paa at blive Tronfølger i Sverige, en Plan, hvori dog hans Hustru stærkt modarbejdede ham. Han trak sig derfor som en brudt Mand tilbage fra sit Arbejde i dansk Statsjeneste og tilbragte sine sidste Aar med Betragtninger over Augustenborgernes Arvekrav paa Hertugdømmerne og Kongeriget. Disse Betragtninger, som han nedskrev, indpodede han sine to Sønner Christian August (s. d.) og Frederik Emil August (s. d.), og de dannede for en Del Grundlaget for deres senere danskfjendtlige Op-
træden, medens F. C. selv loyalt nærrede dansk-nationale Sympatier. Som Beskytter af Litteraturen vandt han et vist Navn; han understøttede Schiller, der sendte ham en Række filosofiske Breve, og var i en Aar-

række Baggese's Velynder og skaffede ham flere Understøttelser; deres Brevveksling giver gode Bidrag til Datidens Kulturhistorie. Ingen overlegen Aand, men velbegavet og kundskabsrig, fik han en vis Betydning for det danske Undervisningsvæsens Udvikling, og ved sin Konflikt med det danske Kongehus blev han sin Slægts Skæbne. D. paa Augustenborg. — Gift 1786 Louise Augusta (s. d.) af Danmark, d. 1843. *Th. B. B.*

Litt.: H. Matzen: „Kbh.s Univ. Retslshst.“ 1879; Jul. Clausen: „F. C.“ 1896; samme i „Deutsche Rundschau“ 1905; Koch i „Hist. Tidsskr.“ VI 6 1897; Schuller: „Schiller und F. C.“ 1905 og „Briefwechsel d. Herzog Fr. Chr. mit König Friedrich VI v. Dänemark“ 1908; samme: „Timoleon und Immanuel“ 1910; samme: „Aus dem Briefwechsel F. C.'s“ 1913; „Briefe v. Schiller an F. C. über ästhetische Erziehung“ ved Michelsen 1876; Jul. Clausen: „Baggesen“ 1895; A. Friis i „Hist. Tidsskr.“ VII 1 1898; Erlev: „Augustenborgernes Arvekrav“ 1915; „Hist. Tidsskr.“ VII 6 1905 og VIII 5 1915; L. Koch: „Oplysningstiden i den danske Kirke“ 1914; A. Hansen (Hejls) i „Festskrift til Johs. C. H. R. Steenstrup“ 1915.

Frederik Christian August VIII ($\frac{6}{7}$ 1829 — $\frac{14}{1}$ 1880), Hertug af Augustenborg. F. paa Augustenborg. Forældre: Hertug Christian August (s. d.) af Augustenborg og Hustru. Blev som ganske ung Officer à la suite i den danske Hær, men sluttede sig 1848 til Oprørerne og deltog i Kampen paa deres Side. Siden studerede han i Bonn, udelukkede fra Amnestien 1851 og gik i preussisk Tjeneste. 1863 efter

Frederik VII.s Død proklamerede han sig som Hertug F. VIII af Slesvig-Holsten og dannede en Regering i Gotha, senere i Kiel. Han mødte imidlertid i Bismarck en Modstander, han langt fra var voksen, han traadte mere og mere i Baggrunden, maatte 1866 forlade Holsten og 1867 atter løse Indbyggerne fra deres Troskabsed. Den upraktiske Idealist havde flere Lighedspunkter med Frederik Vilhelm IV af Preussen. Hans Datter ægtede 1881 den senere Kejser Vilhelm II. D. paa Primkenau i Schlesien. — Gift 1856 Fyrstinde Adelheid af Hohenlohe-Langenburg, d. 1900. *P. E.*

Litt.: Jansen og Samwer: „Schleswig-Holsteins Befreiung“ 1897; Heinrich: „Lebenserinnerungen“ 1897; Samwer: „Herzog F. VIII“ 1900; Gebauer: „Herzog F. VIII“ 1912; „Hist. Tidsskr.“ VIII 3 1912.

Frederik Emil August ($\frac{23}{8}$ 1800— $\frac{2}{7}$ 1865), Prins af Augustenborg (Nør). F. i Kbh. Forældre: Hertug Frederik Christian af Augustenborg (s. d.) og Hustru. Broder til Christian August (s. d.) af Augustenborg. Efter at have uddannet sig paa et Par Udenlandsrejser blev han 1825 Eskadronschef i Slesvig og 1830 Chef for Livregimentet. 1832 købte han Godset Nør og Grønwald og viste sig som en dygtig Landmand og Heste-

opdrætter. Politisk var han gunstigere stemt mod Liberalismen end Broderen, men var iøvrig en typisk Junkernatur, et hurtigt Hoved uden Dybde, letsindig og flot, ikke uden Popularitet. 1842 udnævnte Christian VIII ham til kommanderende General, Statholder og Overpræsident, men det dobbelte Maal, han havde hermed, dels at forsonede det tyske Parti, dels at vinde F. for sig, mislykkedes, og 1846 fratraadte F. atter. To Aar efter revs han med ind i Oprøret, maaske til Dels fordi det dramatiske ved dets Iscenesættelse tiltalte hans Sans for Effekt. Ved Rendsborgs Ovrerumpling viste han stort Mod, men fik ellers ikke megen Betydning, udtraadte endnu i 1848 af den provisoriske Regering og forlod Landet 1850. Han førte siden et omflakkende Liv. D. i Beirut. — Gift 1) 1829 Komtesse Henriette Danne-skjold-Samsøe, d. 1858. 2) 1864 Marie Esther Lee, d. 1914. *P. E.*

Litt.: „Aufzeichnungen des Prinzen F.“ 1861; F. v. Levetzow: „Aus den Erinnerungen eines schlesw.-holstein. Offiziers“ I 1891; „Das Offizier-Corps der Schlesw.-Holst. Armee 1850—51“ 1865.

Frederik Ferdinand, Arveprins, se Ferdinand.

Frederik Vilhelm Poul Leopold, Hertug af Glücksborg, se Vilhelm.

Frederiksen (opr. Friderichsen), Christian **Erhard** ($\frac{7}{1}$ 1843— $\frac{12}{10}$ 1903), Landøkonom. F. paa Fuglsang, Lolland. Forældre: Godsejer Johan Ditlev Friderichsen (s. d.) og Maria Hansen. Tog 14 Aar gammel Realafgangseksamen, lærte derefter praktisk Landbrug hos Faderen og kom i en ung Alder til Landbohøjskolen, hvor han 1862 tog Landbrugseksamen. 1862—63 Underforvalter paa Ourupgaard, 1863—

66 Bestyrer og 1866—72 Ejer af Nøbøllegaard ved Maribo. 1865 lærte han Mejerivæsen under Th. R. Segelcke og foretog s. A. en omfattende Studierejse gennem Europas mest fremskredne Landbrugslande. Sammen med Broderen J. D. F. stiftede han 1872 Sukkerfabrikken „Lolland“ og var til 1877 landøkonomisk Leder af denne, som var den første i sin Art her i Landet; han har saaledes givet Stødet til Danmarks Sukkerroedyrkning og -Industri. Sukkerkrisen tvang imidlertid Brødrene til at standse og melde Fabrikken konkurs; F. mistede Ejendommen og Formue, et haardt Slag for den

energiske og initiativrige Mand, men Tiden og Udviklingen viste, at han havde set rigtig, og 1882 blev han efter Tietgens Forslag ansat som Landbrugskonsulent for De danske Sukkerfabrikker med Svingelgaard ved Nakskov som Opholdssted; her begyndte han paa Planteforædling, der den Gang var et næsten uopdyrket Felt her i Landet. Desuden beskæftigede han sig med Frøavl og rejste Maltbygbevægelsen. Efter at han havde maattet opgive Sukkerfabrikken „Lolland“, var han 1877 med til at oprette „Kbh.s Mælkeforsyning“, som han bestyrede et Aar. F., der i sin Ungdom færdedes i Datidens intelligenteste Kredse, havde levende Interesse for litterære Sysler. Efter Anmodning af Svogeren, V. Topsøe, redigerede han fra 1874 et ugentligt Landbrugstillæg til „Dagbladet“, 1879—80 udgav han „Landbrugstidende“, der 1880 sloges sammen med „Ugeskrift f. Landmænd“, hvoraf han var Medredaktør, til han trak sig tilbage 1902. F. var en frejdig og begejstret Skribent med levende Interesse for de Emner, han behandlede; i sidste Fjerdedel af 19. Aarh. var han en af de mest produktive Landbrugsskribenter; der foreligger fra den Tid flere Hundrede landøkonomiske Afhandlinger fra hans Haand. Af større selvstændige Værker kan nævnes „Om Rodfrugtdyrkning“ (1892). Desuden var han Medarbejder ved „Landmandsbogen“ og „Landbrugs-Ordbogen“. Som sine Brødre J. D. F. og N. C. F. (s. d.) var F. rigt begavet og en frodig, virksom Natur, der vilde favne vidt og satte sig store Maal; derimod savnede han noget Begrænsningsevne. Men skønt han havde lidt økonomisk Skibbrud, maa han nævnes som en af sin Tids betydeligste Landøkonomer og som en af dem, der i særlig Grad har bidraget til at føre Landbruget frem. D. i Kbh. — Gift 1874 Sigrid Marie Elisabeth Topsøe. A. C.

Litt.: Slægt i M. M. Frederiksen: „Stamt. over en Familie Friderichsen“ 1881; Galschiøt: „Landbrug og Landmænd i Danm.“ 1888; „Maribo Amts Landbrug gennem 100 Aar“ 1909; „Ugeskrift for Landmænd“ 1908 S. 1, S. 445 og S. 466, 1917 S. 659; „Ill. Tid.“ 2°/10 1903; „Loll. Falsters Stiftstid.“ 14/10 s. A.; „Tidsskr. f. Frøavl“ 1917.

Frederiksen, Vilh. Erhard, se Erhard-Frederiksen.

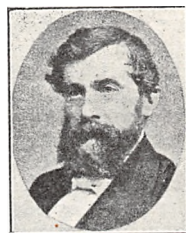
Frederiksen, Hans Christian (f. 11/11 1840), Pædagog. F. i Kbh. Forældre: Handelsmand Lars F. og Jensine Olsen. Studerede i nogle

Aar ved Polyteknisk Læreanstalt og Universitetet uden at tage nogen Eksamen. 1860 blev han Lærer ved Schneekloths Skole, af hvis Underskole han snart blev Leder. 1873—1908 var han Ejer og Leder af Ordrup Gymnasium. F.s Skoleideal var den

„personlige“ Skole, og han var Modstander af al Skoletvang, af Eksamen og Religion som egentligt Skolefag; men Forholdene tvang ham dog til at gøre visse Indrømmelser over for Stat, Kirke og Forældre. I Blade og Skrifter ivrede han utrættelig for sine Skoletanker, der vakte Opmærksomhed og debatteredes livlig saavel herhjemme som i Udlandet, især i de nordiske, men ogsaa i sydligere Lande, f. Eks. Frankrig. 1908 forlod han Ordrup Gymnasium og er nu Lærer ved Vallekilde Højskole. I sine unge Aar udgav han en „Dansk Læsebog for smaa Børn“, der blev meget anvendt (9. Oplag 1910) og har tjent som Mønster for senere Læsebogsforfattere, som har benyttet meget af dens Stof, især de mange Sanglege. F. har desuden skrevet flere Bøger: „Barndom og Kristendom“ (1878), „Modgift“ (1884), „Et Juledigt“ (1897), „Kristendommen og Ungdommen“ (1902), „Den personlige Skole“ (1909), „Med et Barn ved min Side“ (1910) og „Gunver“ — en Skildring af hans Skole i Ordrup (1914). Endvidere har han skrevet Artikler i flere Dagblade, især „Hovedstaden“. — Gift 1870 Fanny Francisca Emilie Hansen, d. 1509. K. K.
Litt.: Ordrup Skoles Program 1908—09 og 1910—11; „Højskolebladet“ 1910.

Frederiksen, Hans Peter (10/5 1810—12/2 1891), Industridrivende, Bankdirektør. F. i Kbh. Forældre: Skibsfører Jeppe F. og Karen Ravn. Efter i sin tidligste Ungdom at have faret til Søs kom han 1822 i Snedkerlære, blev Svend 1827 og rejste derefter i Tyskland og Frankrig, særlig opholdt han sig i længere Tid i Paris. Det var dog ikke saa meget sit Haandværk, han gav sig af med, som det var alle mulige nye industrielle Opfindelser, ligesom Julirevolutionens Ideer og Bekendtskabet med A. F. Tscherning kom til at spille en stor Rolle for ham. Nogen helstøbt Karakter var han ikke, men livlig af Temperament og af hurtigt Nemme kom han paa mange Maader til at spille en stor Rolle i den politiske Bevægelse 1848. Han var en af de ledende i Haandværkerdannelsesforeningen, optraadte ved Hippodrommøderne osv. og blev fra tysk Side nævnt som Diktator i Kbh. Men lige saa lidt som han var heldig i Politik, fik han Lykken med sig i de forskellige Foretagender, han ledede. Et Aktieselskab til Finérskæring, han stiftede 1841, opløstes allerede 1847; efter at have været „Forvalter“ i Kastellet 1848—54 bestyrede han en Dampmølle paa Kristianshavn, derpaa en Møbelhandel, indtil han 1862 blev Direktør for Industribanken, en Stilling, han dog atter maatte opgive 1877.

Ivrig var F. ivrig interesseret i alle Reform-er af Industri og Haandværk og var som Følge heraf ilde lidt af de konservative Haandværkerkredse. D. i Kbh. — Gift 1) 1837 Helene Levot, d. 1839. 2) 1840 Dorthæa Christiane Ulrikke Heering, d. 1885.

R. B.

Litt.: C. Nyrop: „J. G. Lund“ 1883, „Georg Christensen“ 1884, „Industriforeningen i Kbh.“ 1888 og i „Personalh. Tidsskr.“ V 2 1905.

Frederiksen (opr. Friderichsen), **Johan Ditlev** (f. $18\frac{1}{8}$ 1846), Laboratoriebestyrer. F. paa Fuglsang, Lolland. Forældre: Godsejer

Johan Ditlev Friderichsen (s. d.) og Maria Hansen. Tog Realafgangseksamen 1861 og studerede ved Landbohøjskolen, hvor han 1866 tog Landbrugs-kandidateksamen med Udmærkelse. 1867 Forvalter paa Frisendal og 1868—69 paa Rosvang hos N. J. Buus. 1870—

72 Ejer af Baadesgaard ved Nakskov. Sammen med Broderen Chr. Erhard F. stiftede han 1872 Sukkerroefabrikken „Lolland“ ved Holeby, der var den første Sukkerfabrik i Danmark; indtil 1877 var F. Meddirektør for denne Fabrik og assisterede desuden E. Møller-Holst ved Redaktionen af „Landbrugs-Ordbogen“. 1877 udvandrede han til Amerika og blev Bestyrer af Chr. Hansens Laboratorium i New York 1878—81 og i Little Falls N. Y. 1881—1914, da Virksomheden overgik til et Aktieselskab med F. som Vice-repræsentant og Bestyrer. Som flere Medlemmer af sin talrige Slægt er F. en begavet, iderig Mand; han har ogsaa forstaaet at gøre sig gældende i den nye Verden og har faaet overdraget forskellige Tillidsposter som Medlem af Skoleraadet i Little Falls, af en ministeriel Kommission vedrørende Landbrugsundervisningen i Staten New York, Præsident for Selskabet til Bekæmpelse af Tuberkulose m. m. — Gift Mattie Morse.

A. C.

Litt.: Slægt se Erhard F.; „Maribo Amts Landbrug gennem 100 Aar“ 1909; „Salomons Almanak“ for 1916, S. 196 og for 1917, S. 121; „Danske i Amerika“ 1908.

Frederiksen, Kirstine ($\frac{8}{2}$ 1845— $\frac{1}{9}$ 1903), Pædagog. F. paa Fuglsang, Lolland. Forældre: Godsejer Johan

Ditlev Friderichsen (s. d.) og Maria Hansen. Interesserede sig tidlig for Kvindesags-Politik og var 1875 Formand for Kvindelig Læseforening; samtidig forberedte hun sig til Skolelærningen og tog Lærerindeeksamen 1879. Aaret forin-

den tog hun — som den første Kvinde — Stenografeksamen, men kunde ikke faa Tilladelse til at blive Rigsdagsstenograf. 1879 blev hun Lærerinde paa Frbg. og kastede sig med stor Iver over Studiet af moderne Pædagogik, fulgte især med stor Interesse tysk og amerikansk. Hun foretog tre Amerikarejser, og paa Udstillingen i Chicago var hun Medlem af Udstillingens Jury. Frk. F. var en varmhjertet Forkæmper for Anskuelsesundervisningens Indførelse i Børneskolen. 1891 vandt hun Universitetets Guldmedaille for en pædagogisk Afhandling; hun udgav endvidere „Anskuelsesundervisning“ (1889), „Barnets Sjeloliv“ (1890), „Den sorte Tavle“ (1895), „Amerikanske Undervisningseksperimenter“ (1896), „Hjemstavnsløre“ (1900). Fra 1887 var hun i en lang Aarrække Redaktør af „Kvinden og Samfundet“; hun var desuden Censor ved Forskolelærerindeeksamen, og paa hendes Initiativ grundlagdes Femmers Forskolelærerindeseminarium, i hvis Ledelse hun i et Par Aar havde Sæde. D. paa en Rejse i Amerika. — Ugift. K. K.

Litt.: Slægt se Erhard F.; „Bog og Naal“ 1903; „Kvinden og Samfundet“ 1901 og 1903; „Nationaltid.“ $25\frac{1}{2}$ 1912; Huus og Emilie Jansen: „K. F.“ 1904.

Frederiksen, Lars (f. $15\frac{1}{8}$ 1883), Landbrugsraadssekretær. F. i Værsløv. Forældre: Højskoleforstander Søren F. og Johanne Lassen. Gennemgik Kur-

sus paa Højskole og Landbrugsskole, før han kom til at studere ved Landbohøjskolen, hvor han 1904 tog Landbrugseksamen med Udmærkelse. 1904—06 var han Assistent ved „De danske Atlanterhavser“, 1906—08 Lærer ved Støvring Højskole.

1908—14 Assistent for Statskonsulenten i Svineavl, 1908—20 Konsulent for Foreningen af jyske Landboforeninger, 1915—20 denne Forenings Sekretær og fra 1920 Sekretær i Landbrugsraadet. F. er en fortrinlig Foredragsholder, som klart og anskuelig kan tilrettelægge et landbrugsfagligt Emne, saa det bliver forstaaeligt for alle. I de jyske Landboforeninger nyder han megen Anseelse ikke blot for sin faglige Konsulentvirksomhed, men ogsaa for den Klogskab og forretningsmæssige Dygtighed, hvormed han varetager Organisationens Interesser. Ved flere Rejser har han dygtiggjort sig til sin Virksomhed. 1909—10 studerede han ved Landbohøjskolen i Berlin, 1905 var han paa Island, i Sommeren 1906 paa en Forsøgsstation i Skotland, 1912—13 rejste han i Nord-Amerika og studerede ved et Par landøkonomiske Lærestalter; som Resultat af sidstnævnte Rejse foreligger en læse-

værdig Bog om Landbruget i Nord-Amerika. F. har været Medredaktør af „Atlanten“, Medarbejder ved „Praktisk Landbrug“; han er Leder af Landøkonomisk Pressebureau og har derigennem udsendt en Mængde Artikler. Desuden har han skrevet adskillige Beretninger vedrørende Kvægavl, Stambøger m. m. I Foraaret 1919 fik han tildelt det ene af Stipendier for videre Uddannelse med en Lærerpost i Husdyravl ved Landbohøjskolen for Øje. — Gift 1915 Ydun Jensen-Sønderup. A. C.

Litt.: „Nær og Fjern“ 1913, Nr. 2.

Frederiksen, Niels Christian (²³/₃ 1840—⁴/₁₁ 1905), Politiker, Nationaløkonom. F. paa Fuglsang, Lolland. Forældre: Godsejer Johan Ditlev Friderichsen

(s. d.) og Maria Hansen. Blev Student 1857 og tog statsvidenskabelig Eksamen 1862. Som Student vandt han Universitetets Guldmedaille for en Prisaftandling og blev statsøkonomisk Docent 1865, Professor 1867. Han blev en god Lærer for de Unge; han havde en

sjælden Evne til at vinde dem og fange deres Interesse, hvortil ogsaa hans Skrifter bidrog. 1869 kom „Om almindelig Formue- og Indkomstskat“, 1870 „Den politiske Økonomis Udvikling“ og 1874 „Den politiske Økonomis Begreber“. Disse Skrifter var prægede af den datidige liberale Nationaløkonomis Synspunkter, som F. iøvrig gennem hele sit Liv vedblev at holde fast ved. Hvad han frembragte var vel nok paa adskillige Punkter mere glimrende end lødigt. Hans hurtige Arbejdsmetode gik ikke sjælden ud over den videnskabelige Grundighed. Imidlertid blev F. ikke staaende ved Universitetetsgerningen, hans idérige Aand trængte til Arbejde paa Omraader, hvor hans praktiske Begavelse kunde udfolde sig, og hans gode Forbindelser, øgede ved Giftermaalet med Biskop Monrads Datter, førte ham baade ind i den politiske Verden og i Forretningens Livet. 1866—77 var han Medlem af Folketinget for Maribo. Han var ivrig Skandinav, tilhørte ikke noget bestemt politisk Parti, men sluttede sig til det saakaldte Mellemparti, hvis Program nærmest var sagligt, og hvis Virksomhed, som Tungen paa Vægt-skaalen mellem de to store Partier, ganske vist væltede Ministerier, men ikke var tilstrækkelig parlamentarisk underbygget til at skabe egentlige Resultater. F.s Forretningsvirksomhed faldt væsentlig i Sverige, hvor han efterhaanden opkøbte meget betydelige Landstrækninger og drev saavel egentligt Landbrug som Skovdrift og Savmøller, og til Produkternes Afsætning startede han en mægtig Handelsvirksomhed.

1871 havde han været Medstifter af Landmandsbanken, men forlod denne for at gaa over til Industribanken, hvor han skaffede sig den betydelige Kredit, som hans mangeartede Virksomhed behøvede, en Kredit, der efterhaanden beløb sig til 2 Mill. Kr. 1875 kom det økonomiske Tilbageslag i Danmark, og da Industribanken pludselig trak sig tilbage fra F., faldt alle de forskellige Virksomheder sammen. Han drog saa til Amerika, hvor det lykkedes ham at oparbejde en ny meget betydelig Forretningsvirksomhed ved Køb af uopdyrkede Landstrækninger og Salg til Nybyggere; efterhaanden antog denne Virksomhed kæmpemæssige Dimensioner, men Oversigten glippede, og det hele endte paany med et Krak 1889. Senere levede han i Paris og London, og sine sidste Aar tilbragte han i Kbh. F. var en rigt udstyret Begavelse med en sjælden Idérigdom og Kombinationsevne; men han kendte ikke Begrænsningens vanskelige Kunst; hans Frodighed i Tankegang forvirrede ikke sjælden hans Dømmekraft og ødelagde de Resultater, han mente at have naaet. D. i Kbh. — Gift 1865 Ada Maria Monrad, d. 1915. A. E. N.

Litt.: Slægt se Erhard F.; Erindringer i „Tilskuener“ 1892 og „Dansk Tidsskr.“ 1902; Zodiacus i „Nær og Fjern“ ¹⁶/₁ 1876; Th. Grae i „Nytiden“ XII 1888 og „Moderne Profiler“ 1892; „Nationaløkonom. Forenings Festskrift“ 1897; „Elektrotekn. Tidsskr.“ VI 1901—02; Salmønsen: „Brogede Minder“ 1913; Rubin: „Nogle Erindringer“ 1914; Nekrologer i „Nationaløkon. Tidsskr.“ III 13 1905 (af M. Rubin), „Politiken“ ⁵/₁₁ og (af Peschcke Koedt) ⁸/₁₁ s. A., „Berl. Tid.“ ⁸/₁₁ s. A., „Aarhus Amtstid.“ ⁶/₁₁ s. A. og (af L. Schrøder) i „Højskolebl.“ 1906.

Frederiksen, Niels (f. ²³/₂ 1874), Politiker. F. i Lille Karleby ved Roskilde. Forældre: Gaardejer Jens F. og Inger Marie Hansen. Uddannedes ved Landbrug, havde et Par Aar Fædrekaarden i Forpagtning og overtog derefter som Parcellist sin Hustrus Fødested i Store Karleby. F., der har besøgt Køng Højskole og forskellige Landbrugsskoler, er en dygtig Landmand og en af Husmandsbevægelsens

Førstemænd; 1908 blev han Medlem af Hovedbestyrelsen for de samvirkende sjællandske Husmandsforeninger og 1911 Formand i en vanskelig Tid efter Karl Hansens (s. d.) Fratræden; fra 1914 er han Næstformand for de samvirkende danske Husmandsforeninger. Han er en af de mest maaltbevidste og begavede Repræsentanter for en praktisk Husmandspolitik i Tilslutning til det radikale Parti, men uden Hældning til Socialdemokratiet. 1913 valgtes han til Folketinget for Lejrekredsen, genvalgtes 1915 og 1918 og har vundet voksende Indflydelse inden-

for og udenfor sit Parti, især efter Verdenskrigens Udbrud, da en meget væsentlig Del af det samfundsregulerende Arbejde, navnlig paa Landbrugets Omraade, er faldet paa ham; han er eller har bl. a. været Medlem af den overordentlige Kommission af 8/8 1914, af det slaaende Landbrugsudvalg, Ernæringsraadet, Erhvervenes Fællesudvalg, Kødudvalget og Landbrugets Eksportudvalg og har 1917—18 deltaget i Forhandlingerne om Vareudveksling med Tyskland og Skandinavien. Af vigtige Ordførerskaber har han bl. a. bestredet det for Loven om Len og Stamhuse 1919. — Gift 1903 Karen Marie Rasmussen. P. E.

Litt.: „Riget“ 20/2 1911; Damsgaard: „Den moderne Husmandsbevægelse“ 1912; „Roskilde Tid.“ 10/3 1913; „Vordingborg Avis“ 30/5 s. A.; „Medlemmerne af Folketinget“ 1914; „Politiken“ 21/7 1915.

Frederiksen, Hortensia (Tenna) Sophie Kristine (f. 10/5 1885), Operasangerinde. F. i Kbh. Forældre: Malermester Niels Christian

F. og Sophie Frederikke Greisen. Uddannedes oprindelig af J. L. Nyrop og Osta Schottlænder og har senere i Paris under Jean de Reszkés Vejledning faaet sin høje, klangfulde Sopran udviklet efter en mere evropæisk og storstilet Maalestok. Efter at hun 1/4 1906 havde debuteret

paa det Kgl. Teater som Elsa i „Lohengrin“, knyttedes hun til denne Scene, hvor hun nu indtager en ubestridt Førsteplads. Af hendes Hovedpartier kan nævnes Traviata, Tosca, Margrethe i „Faust“, Butterfly, Nattegalen (Enna), Tatjana i „Eugen Onegin“, Mimi i „Bohème“ o. m. fl. Til sin Primadonnastilling medbringer hun udmærkede dramatiske Betingelser, men først og sidst er det Stemmematerialets udsøgte Natur i Forbindelse med en virtuøsmæssig Teknik og et udpræget Anlæg for de store Linier, som giver hende det betydelige Format. Jævnside hendes dramatiske Virksomhed gaar tillige en pædagogisk, under hvilken hun har vist fremragende Evner for at meddele sine Elever et større Snit. — Ugift. G. S.

Litt.: „Teatret“ Febr. 1913; „Politiken“ 27/2 1916 og 19/3 1919.

Fredstrup, Carl Barner (25/10 1868—8/5 1903), Etnograf. F. i Kbh. Forældre: Registrør ved det Kgl. Teater Axel Thor Bjarke F. og Josephine Amalie Worre. Brodersøn af Petrine F. (s. d.). Blev Student 1886 og tog 1896 Magisterkonferens i Historie. Hans Interesse for Fortiden bragte ham tidlig i Forbindelse med Museerne, som Assistent, først ved Rosenborg (1888—92), derpaa ved Nationalmuseet, hvor hans Hovedvirksomhed faldt. Han deltog her i de forhistoriske Undersøgelser i Landet; men det blev den

etnografiske Samling, hvor han arbejdede under Kr. Bahnson (s. d.), der samlede hans Interesse. I de Aar skrev Bahnson paa „Etnografien“, og F. blev sat saa grundig ind i Værkets Plan, at han var selvskreven til ved Bahnsons Død at fuldføre det. Dets sidste Fjerdedel, der skyldes F., slutter sig da ogsaa i Anlæg og Form nøje til det øvrige; kun har han, af

Omsorg for ikke at overskride Bogens planlagte Omfang, mod Slutningen trængt Stoffet stærkt sammen. Da Arbejdet udkom 1900, var F. Assistent ved det Kgl. Bibliotek (1899—1903). Der fører en naturlig Bro mellem hans Virksomhed som Museums- og Biblioteksmænd; Bøger havde hans Kærlighed; han holdt af at samle Kundskab om det gamle og fjerne — i sine sidste Aar studerede han saaledes Arabisk —, men følte liden Trang til selv at skrive; udover „Etnografien“ foreligger der fra hans Pen kun mindre Ting; gerne hjalp han derimod andre med deres Arbejder. Han vil huskes som et stille Hjemmemenneske, der levede fjernt fra Tidens Rørelser, som en tænkende Natur, der kunde give sine Tanker et rammende, ofte paradoksalt Udtryk, et Menneske, der gemte Værdier, som hans udprægede Skepsis holdt tilbage, og for hvis Vækst hans tidlige Død satte Grænsen. D. i Kbh. — Ugift. Th. Th.

Litt.: „Bogen om Studenterne fra 1886“; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910.

Fredstrup, Petrine Georgine Caroline (2/4 1827—24/5 1881), Danserinde. F. i Kbh. Forældre: Danser, Balletregissør Hans Carl Jørgen F. og Dorothea

Marie Christophersen. Jfr. F. blev 1833 Elev i Danseskolen og fremtraadte 1. Gang 11/4 1839, 12 Aar gl., i et tysk Synkestykke „Bæbu“, men fik sin egentlige Debut ved en af samme Aars Sommerforestillinger, i en dramatisk Spøg af H. C. Andersen „Den

usynlige paa Sprogø“, hvori hun vakte Opmærksomhed ved Udførelsen af den spanske Dans „El Jaleo“. Hun blev Sekonddanserinde Juli 1843, Danserinde Jan. 1846, Solodanserinde Decbr. 1851; sidste Gang optraadte hun 16/1 1871 som Veronica i „Napoli“. Nogen Skønhed var hun ikke, men ved Flid og fremragende mimiske Evner arbejdede hun sig frem i første Række; hendes Fag var de muntre Partier og Ballettens Karakterroller. Hun hørte til Bourbonvilles højest skattede Elever, og Meste-

ren skabte flere Roller for hende i sine mest kendte Balletter, bl. a. Frøken Birthe i „Et Folkesagn“ og Kadetten Edvard i „Fjært fra Danmark“. 1865 betroedes det hende at undervise Skuespilleleverne i Dans, og hun vedblev efter sin Afsked at virke som Lærerinde ved Balletten. D. i Kbh. — Ugift.

E. N.

Litt.: Overskou: „Den danske Skueplads“ V—VII 1864—76.

Freuchen, Peder Pedersen (¹⁶/₃ 1827—²⁴/₅ 1894), Landmaaler. F. i Magleby, Møen. Forældre: Sognepræst Ole Johan F. og Johanne Frederikke Emilie Petersen. Blev Student 1845 og tog polyteknisk Eksamen 1852, konstitueredes s. A. som Adjunkt i Aarhus, blev 1858 Lærer i Landmaaling ved den nyoprettede Landbohøjskole (1892 Professor), var tilige 1863—92 Docent ved Polyteknisk Lærestalt. Han har skrevet en Del Afhandlinger i matematiske og naturvidenskabelige Tidsskrifter samt Lærebøger i Landmaaling. Hans Hovedbetydning ligger i det Grundlag, han har skabt for den teoretiske Undervisning i Landmaaling, særlig den økonomiske Del. Han nærde den største Interesse for sin Gerning og sine Elever og hævdede Landinspektoruuddannelsen fra det tidligere væsentlig praktiske Niveau op i Højde med andre Landes. Han indførte Landmaalingssøvelserne i Dyrehaven. D. i Kbh. — Gift 1855 Octavia Poulsen, d. 1888.

P. H.

Litt.: Niels Nielsen: „Matematikken i Danmark 1801—1908“ 1910 S. 34; Nekrolog i „Tidsskr. f. Opmaalings- og Matrikulsvæsen“ 1892—94.

Freuler, Max (f. ²/₇ 1876), Koncertsanger. F. i Kbh. Forældre: Skrædder Franz F. og Anna Jensen. Som Faderen, en født Schweizer, var han oprindelig oplært ved Skrædderhaandværket og virkede i dette Fag indtil 1897. En helt ny Retning fik hans Liv, da han, haardt kvæstet ved Gentofte-Ulykken, henlaa paa Lyngby Sygehus, hvor Prinsesse Marie fattede Interesse for ham og efter hans brændende Ønske lod ham uddanne som Sanger. Han blev Elev paa Hornemans Musikinstitut og uddannedes af Vilhelm Rosenberg. Hans velskolede og dygtig behandlede Tenor har siden været til stor Nytte for dansk Musikliv, idet han siden 1904 har sunget en Række af de største Tenorpartier i Musikforeningen, Cæciliafor-

eningen og Dansk Koncertforening. Skønt han er anvendelig i meget forskelligartede Partier, synes han dog at have specialiseret sig særlig paa Kirkemusikkens og navnlig paa Oratoriets Omraade, hvor han er en ubetinget Førstekraft. 1912 var han i London med ministeriel Understøttelse. F. er en energisk Personlighed, der gentagne Gange har beklædt forskellige Tillidshverv. — Gift 1909 Thyra Sofie Bojesen. Ægteskabet opløst 1918.

G. S.

Litt.: Magnus Bojesen: „Slægttavle over Familien Bojesen“ 1911, S. 34.

Freund, Georg Christian (⁷/₂ 1821—⁶/₄ 1900), Billedhugger. F. i Altona. Forældre: Kgl. Møntmester Johan Frederik F. og Hanne Magdalene Kreiner. Kom 1836 til sin Farbroder, Billedhuggeren H. E. F. (s. d.), besøgte Akademiet, uddannede sig især under H. V. Bissen og vandt 1845 den mindre Guldmedaille; en Konkurrence om den store mislykkedes, 1849 og 1853 vandt han Neuhäusens Præmie. 1854—65 opholdt han sig mest i Rom, hovedsagelig med Støtte fra Akademiet og fra Staten; 1869 blev han Akademimedlem og fik 1881 det Ancker'ske Rejseselegat. Af hans Arbejder kan nævnes „Bernhard af Clairvaux“ til Marmorkirken, fire Gentagelser efter Farbroderens Ragnarokfrise (der var brændt 1884), „Bocciaspilleren“ (1861; Galeriet) og hans Arbejder over Motiver fra Børns Leg med Dyr. F.s Fortrin er hans tekniske Behandling; stilmæssig tyngedes han af de store Mestre fra Begyndelsen af Aarhundredet; hans Særpræg, som kan vise sig i Børnestatuetterne, er ganske elskværdigt, men ret ubetydeligt og vagt; hans Formgivning banal. D. i Kbh. — Gift 1) 1861 Jacobine Felixine Dewhurst, f. Magens, d. 1869. 2) 1870 Agnes Georgiane Dewhurst, d. 1877.

O. A.

Litt.: Lengnick: Magens; „Kunst für Alle“ 1900; Nekrolog af Wellbach i „Ill. Tid.“ ²²/₄ 1900.

Freund, Hermann Ernst (¹⁵/₁₀ 1786—³⁰/₆ 1840), Billedhugger. F. i Uthlede ved Bremen. Forældre: Kur-smed Julius Conrad F. og Cathrine Elisabeth v. Würden. Kom i Smedelære og drog 1803 til Kbh., hvor allerede en Broder arbejdede i Morbroderens Smedeværksted. Han begyndte at besøge Akademiet, blev Svend 1806 og fandt snart, let paa Hænderne som han var, Arbejde som Med-

daillør J. Conradsens Medhjælper ved

Stempelskæringen paa Mønten. Endnu var F. dog næppe mere end den dygtige Haandværker; men sit Maal, at blive Billedhugger, havde han sat sig og gennemførte sin Idé trods Modstand fra betydende Mænd, som hellere vilde anvende hans store praktiske Dygtighed i Haandværkervirksomhed. Tavs og gaaende af Vejen for enhver Strid har F. utvivlsomt kun ved sin Tavshed opnaaet at komme i skævt Lys overfor disse Folk, som saa deres velmente Planer for F. tilintetgjorte. Opbragt over Englændernes Overfald 1807 sluttede F. sig fuldt ud til Nationen og fik 1811 Indfødsret. Af hans Værker fra den Tid er Frederik VI.s Buste paa Garnisonssygehus det kendteste. Paa Akademiet vandt han 1813 den lille, 1817 den store Guldmedaille og begav sig derpaa straks paa Vej til Italien i Forventning om det store Stipendium. 1818—27 boede han i Rom, nær knyttet til Thorvaldsen, hvis Husfælle han blev og for hvem han udfyldte Posten som Medhjælper, Sekretær og Forretningsfører. Dette Forhold ændredes end ikke ved de nye Planer om Frue Kirkes Udsmykning. Man havde uofficielt bedt Thorvaldsen paatage sig den, men intet Svar modtaget, hvorefter C. F. Hansen mundtlig overdrog F. en Del af denne Opgave; han arbejdede ogsaa derpaa, men var kun naaet til enkelte Udkast, da Thorvaldsen under sit Besøg i Hjemmet 1819—20 fik overdraget hele Opgaven og paatog sig denne mod Forsikring om, at der tilkendtes F. andet passende Arbejde. F. gik ind derpaa, fortsatte sit Lyd-Forhold til Thorvaldsen, men gemte i Sjælen den formentlige Forurettelse. Han havde ellers udført en sødlig Marmorgruppe „Chloë giver Lammet at drikke“ (1818; brændt paa Kristiansborg 1884) og Buster af C. A. Jensen, Ingemann og Billedhugger J. M. Wagner (1825, Kunstmuseet), kraftige, markante og dog stilfulde Portrætter; men hans Virksomhed var ellers ikke særpræget; da modtog han J. Collins Opfordring til at vælge sig Emner fra den nordiske Mytologi. Tanken greb ham stærkt, og han fandt snart i Emnernes Kraft og Mystik Opgaver, som passede hans Sjæl bedre end den klassiske Ro. Nogle Gudestatuetter (Odin, Loke), kraftig karakteriserede og levende Arbejder, vandt Opmærksomhed, og ved Collins Hjælp fik han Bestilling paa en stor Frise til et af Repræsentationslokalerne paa Kristiansborg over Motiver fra Ragnarokmyten. Skitsen modelleredes 1825—26 og blev et voldsomt, særpræget Arbejde; dets aandelige Grund, dets Udtryksformler og dets Energi er langt mere omfattende end i de Thorvaldsenske Fremstillinger; men det kan savne disses medfødte Adel, Sluttethed og Beherskethed. Samtidig udførte en en Lukas til Slotskirken og en, ret intetsigende, Merkur til Kristiansborg (nu i Aalborg

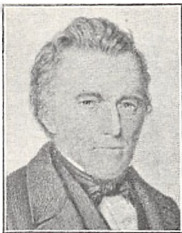
Museum). Men da de sidstnævnte Arbejder ikke straks blev anvendte, og da der opstod Vanskeligheder ved Anbringelsen af Ragnarokfrisen, gav F., som sædvanlig uadtil ligegyldig, men med bitter Følelse af Forurettelse, tabt, og Frisen opsattes først 1841, efter at Bissen havde kompletteret den og ledet Udførelsen af den i den rette Størrelse; den gik til Grunde ved Slotsbranden 1884. F.s Forhold til Thorvaldsen havde ogsaa undergaaet en Forandring; han følte sig misbrugt og miskendt i sit Arbejde for denne, men lykkede for sine Følelser i Stedet for at tale ud; derfor indtraf noget, der nærmede sig Karakteren af et Brud; senere forsonedes de imidlertid, og F. vedblev som før at paatage sig Byrder for Thorvaldsen uden dog at glemme Brodden. 1827 drog F. fra Rom, 1829 blev han Akademimedlem i Kbh. og Professor ved Modelskolen, og det store Atelier i Materialgaarden ved Frederiksholms Kanal, som senere har været Bissens Værksted, indrettedes til ham. Hvad han herhjemme fik udført, var ikke meget; en Thor til Akademiet, Springvandsfiguren med Drengen og Svanen til Kongens Have, C. F. Hansens Buste og en Række Gravminder (bl. a. i Frue Kirke over Professor Jens Møller og Biskop Münster). Som Medaillør arbejdede han ogsaa; paa dette Omraade blev Chr. Christensen og H. Conradsen hans Elever. En ikke uvæsentlig Betydning opnaaede han paa det kunstindustrielle Omraade; efter klassisk Mønster ønskede han alt Bohave og Husgeraad smukt gennemarbejdet og forsiret; en stor Del af hans Møbler efter antikke Motiver og dekorerede af Hilker i pompejansk Smag findes nu paa Frederiksborg. F. var utvivlsomt en særpræget og fantasifuld Kunstner; teknisk dygtig, rigt begavet og i Besiddelse af en omfattende Viden paa Kunstens Omraade naaede hans Talent dog ikke sin fulde Blomstring, maaske paa Grund af Tidsforholdene med den ensidige Forgudelse af Thorvaldsens Klassicisme, snarere vel fordi F. i sin Karakter manglede tilbørlig Fasthed til at gøre sig gældende og Energi til at gennemføre sine Idéer. Kunsthistorisk er hans Ry fæstnet, da han var den første Kunstner af Betydning, der søgte billedlig at give Udtryk for den nordiske Mytologi; kunstnerisk ved hans realistiske og energiske Plastik. Samtiden priste højt hans menneskelige Egenskaber, Mildhed, Hjælpsomhed, Begejstring. D. i Kbh. — Gift 1835 Amalie Elisabeth v. Würden, d. 1866. O. A.

Litt.: „Nyeste Skilderi af Kbh.“ 1815, Sp. 444, 1816, Sp. 456, 1818, Sp. 441, 1823, Sp. 561, 1829, Sp. 949; H. Hansen: „Betragtninger over de skønne Kunstners Værd“ 1827; Thiele: „Thorvaldsens Biografi“ 1851—56; Oehlenschläger 1 „Prometheus“ 1832 ff.; L. Schorn 1 „Kunstbladet“ 1841; H. Olrik og Høyen: „Ragnarok“ 1857; Lücke 1 „Zeitschr. f. bild. Kunst“ 1871; Høyens Skrifter udg. af Ussing 1871—76; Weilbach: „Eckersbergs Levnet“

1872 og i „Folkekalender for Danmark“ 1875; Ussing: „Høyens Levned“ 1872; V. Freund i „Dsk. Saml.“ II 5 1876—77 og „H. E. F.s Levned“ 1883; „Ude og Hjemme“ 1884, Nr. 335; Rosenbergs: „Gesch. der moderner Kunst“ II 1887; Kunstmuseets Aarskrift 1914; K. Bimler: „Médailleure etc.“ s. A.; Th. Oppermann: „H. E. F.“ 1916; „Ill. Tid.“ ²⁹/₁₀ s. A.; Brev I „Breve til og fra Ingemann“ 1879.

Friderichsen, Erhard og Johan Ditlev, se Frederiksen.

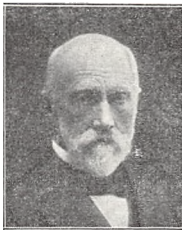
Friderichsen, Johan Ditlev (³⁰/₆ 1791—⁷/₃ 1861), Landmand. F. i Tullebølle, Lange-land. Forældre: Gaardejer Friderich Christian Gøtffredsen og Ane Margrethe Brun. Blev 1807 Forvalter paa Frederiksdal og klarede trods sin Ungdom Stillingen udmærket. Med faa Midler, men megen Flid gav han sig derpaa til at studere og tog dansk juridisk Eksamen 1814 og Landmaaler-eksamen 1815. 1821

overtog han (først sammen med Carl Neergaard, senere alene) Forpagtningen af de forfaldne Hovedgaarde Fuglsang og Prier-skov; senere erhvervede han Baadesgaard og Nøbøllegaard, hvortil han flyttede 1847. F. var ikke alene en særdeles dygtig Landmand, der udvidede, forbedrede og forskønnede sine Ejendomme og var Bøndernes utrættelige Lærer, men han varede desuden en Række vigtige Tillidsposter. 1846 var han Stænderdeputeret, en Tid Formand for Hoveri- og Tiendekommissionen m. m. D. paa Nøbøllegaard. — Gift 1) 1822 Elisabeth Kirstine Dahl, d. 1837. 2) 1839 Maria Hansen, d. 1901. A. C.

Litt.: Slægt se Erhard Frederiksen; N. C. Frederiksen: „J. D. F.“ 1868; Kirstine Frederiksen i „Kvinden og Samfundet“ XVII 1901; M. Galtschlot: „Landbrug og Landmænd i Danmark“ 1888.

Fridericia, Julius Albert (¹⁰/₈ 1849—²⁸/₁₀ 1912), Historiker. F. i Kbh. Forældre: Silke- og Klædehandler Heyman Samuel F. og Emma Brandes. Blev Student 1866 og tog Magisterkonferens i Historie 1872 og den filosofiske Doktorgrad 1876. Var 1874—99 ansat ved Universitetsbiblioteket, fra 1891 som Underbibliotekar. Fra 1899 Professor i Historie. Efter omfattende Arkivstudier udgav han 1876—81 det i dansk historisk Litteratur ret enestaaende Værk „Danmarks ydre politiske Historie 1629—60“ (standser ved 1645) i 2 Bd. Hertil knytter sig den 1894 udkomne „Adelsvældens sidste Dage“, hvor Tiden 1648—60 behandles med lige

Hensyn til indre og ydre Forhold. Forstuder hertil er Undersøgelser over danske Landboforhold og Kbh.s Befolkning i 17. Aarh. (1889—90). Fremdeles udgav han med Bricka „Christian IV.s egenhændige Breve“ (7 Bd., 1878—91) og alene „Aktstykker til Oplysning om Stavnsbaandets Historie“ (1888) og behandlede Tiden 1588—1699 i „Danmarks Riges Historie“ (IV Bd., 1896—1902). Til Universitetsundervisningen udgav han Haandbøgerne „Grundrids af Europas Historie 1600—88“ (1899), „Grundrids af alm. Historie 1688—1789“ (1900), „Revolutionen og Napoleon I“ (1903), „Fra Wienerkongressen til Februarrevolutionen“ (1905), „17. og 18. Aarhundrede“ (1910—11) og „Udsigt over den politiske Historie fra 1848 til Nutiden“ I—II (1905—06). Fra 1897 redigerede han „Historisk Tidsskrift“, hvor han paabegyndte Oversigterne over udenlandsk Historieskrivning. Med streng Nøjagtighed i Detaillerne forenede F. en ikke almindelig Evne til at beherske og forme et flersidigt Stof. I „Adelsvældens sidste Dage“ gav han et sjældent fuldstændigt og skaptegnede Samfundsbillede, og i sine Haandbøger og Oversigter udnyttede han et stort Litteraturkendskab med sproglig og psykologisk Stringens. F. var en fintdannet og nobel Personlighed. Som Lærer var han grundig og interesseret, men kunde virke noget tørt, som Menneske forenede han vid Kultur med livsvarm Forstaaelse. D. i Kbh. — Gift 1886 Emma Amalie Hansine Henriette Andrea Siemsen, d. 1896. P. E.

Litt.: Slægt i J. Fischer: „Slægten Levin-F.“ 1916 og „Simon Lazarus og hans Efterk.“ 1911; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1876; P. Munch i „Politiken“ ²⁰/₂ 1899; Nekrologer af Kr. Erslev i Univ. Progr. Nov. 1913, Johs. Steenstrups i „Hist. Tidsskr.“ VIII 4, M. Rubin i „Politiken“ ⁴/₁₁ 1912, P. Nørlund i „Ill. Tid.“ ¹⁰/₁₁ s. A., Lindbæk i „Berl. Tid.“ ²⁹/₁₀ s. A., i „København“ ²⁰/₁₀, „Berl. Tid.“ ³¹/₁₀ s. A. og Høffding, Har. Nielsen og Iv. Berendsen i „Ugens Tilskuer“ ¹⁵/₁₁, ²²/₁₁ og ⁶/₁₂ s. A.

Fridericia, Louis Sigurd (f. ²⁴/₂ 1881), Læge. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Julius Ludvig F. og Emma Fraenckel. Blev Student 1899, Cand. med. 1906, var Assistent ved fysiologisk Laboratorium Okt.—Dec. 1905 og 1906—09, Assistent ved Universitetets bakteriologiske Laboratorium og Institut for almindelig Patologi 1907—13, Kandidat og Reservelæge ved Rigshospitalet 1913—16, ved Bispebjerg Hospital 1916. Blev Dr. med. 1910 („Undersøgelser over Fosterstofsifte“) og konkurrerede om Professoratet i Fysiologi ved Landbohøjskolen 1911. Censor i almindelig Patologi 1911 og Fysiologi 1912. Professor i Hygiejne 1918. Udmærket be-

gavet, alsidig videnskabelig og praktisk uddannet, meget belæst og flittig er F. en af vore mest lovende yngre Videnskabsmænd, der i velskrevne Afhandlinger om Respirationens, Kredsløbets og Stofskiftets normale og patologiske Fysiologi, om Elektrokardiografi og Krigsødemsygdommen har dokumenteret sin Kundskabsrigdom og eksperimentelle Dygtighed. — Gift 1912 Karen Johanne Monies. O. P.

Litt.: Slægt se J. A. F. og E. Henriques: „Stamtavlen Henriques“ 1903; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1910; „Nationaltid.“ 9/6 1918.

Fridericia, William Maurice (¹¹/₂ 1842—¹⁰/₁₀ 1907), Jernbaneingeniør. F. i Kbh. Forældre: Silke- og Klædehandler Heyman Samuel F. og Emma Banise Cohen-Brandes. Tog Adgangseksamen ved Polyteknisk Læreanstalt 1858 og Eksamen i Ingeniørfaget 1864. Efter at have af-tjent sin Værnepligt assisterede han 1865—66 ved Jernbaneprojekteringer, virkede derefter som Lærer ved

det tekniske Institut i Kbh. 1866—68 og som Ingeniørassistent ved Anlægget af den sydsjællandske Jernbane 1868—70. Var fra 1871—85 Ingeniør ved de sjællandske Jernbaner, indtil disse gik ind under Statsdrift, hvorefter han blev Overbaneingeniør eller, som det fra 1887 kaldtes, Banechef for Statsbanerne i Jylland og Fyn. 1893 underlagdes samtlige Statsbaner een Banechef, og F.s Embede ophævedes. Han blev nu Chef for Generaldirektoratets tekniske Kontor, indtil dette ogsaa ophævedes ved Omorganisationen 1903, hvorefter han tog sin Afsked fra ³¹/₁ 1904. Han vedblev endnu i nogle Aar at føre Kontrol med Skinnelieferingerne til Statsbanerne. F. var en dygtig Ingeniør, der med stor Interesse og Grundighed søgte at udvikle Banelegemet, navnlig ved Forbedring af Skinnerne og deres Befæstelse og ved Forøgelse af Svelternes Holdbarhed og Styrke. Som dansk Sekretær i det skandinaviske Selskab af Jernbanemænd var han højt skattet af Kolleger i Norden. D. i Kbh. — Gift 1) 1876 Jonna Valgerda Matthiessen, d. 1876. 2) 1886 Agnes Marcussen, d. 1909. M. C. H.

Litt.: Slægt se J. A. F.; Casse: „En gl. Ingeniørs Erindringer“ 1913; Nekrologer i „Politiken“ ¹²/₁₀ 1907, „Ingeniøren“ ¹⁹/₁₀ s. A. og „Jærnbanebladet“ Nr. 20 s. A.

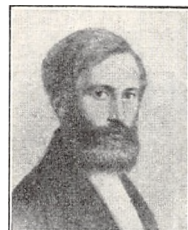
Friedenreich, Alexander (f. ¹/₆ 1849), Læge. F. i Kbh. Forældre: Skolebestyrer Diederich Wilhelm F. og Henriette Birgitte Møller. Blev Student 1867, Cand. med. 1874, Reservelæge ved Kommunehospitalets 6. Afdeling 1878—81, Dr. med. 1879 („Bidrag til den nosologiske Opfattelse af Athetosen og dermed beslægtede Krampeformer“), Af-

delingslæge ved Poliklinikken (Nervesygdomme) 1884—88, Overlæge ved Kommunehospitalets 6. Afdeling 1898—1919, Docent i Psykiatri 1898—1916, Professor ved Universitetet 1916—19. Foruden Disputatsen har han udgivet „Kliniske Foredrag over Nervesygdomme“ (1882), „Tvangstankesygdommen“ (1887), „Kortfattet special Psykiatri“ (1901), og „Titregnelighed fra Lægens Standpunkt“ (1910), alle prægede af hans Originalitet og Erfaring. I sit mundtlige Foredrag er han vittig, elegant kauserende, gallisk klar i sin Udredning af et Sygdomsbillede. Hans retspsykiatriske Erklæringer er udførlige, ved gennemarbejdede, saglig værdifulde Dokumenter, der vidner om et retsindigt og fordomsfrit Syn paa Forbryderens Karakterejendommeligheder og hans ofte haabløse Bundethed i uheldige sociale Forhold. Som Afdelingschef var han sit vanskelige Klientel en forstaaende Læge og ved sin Flid, Orden og Punktlighed et Eksempel for sine underordnede. Hans ydre Apparition er præget af fransk Noblesse og Stilfuldhed. — Gift 1884 Rosalie Josephine Courson. O. P.

Litt.: Slægt se Lengnick; Selvbiografi i Univ. Progr. ved Firehundreaarsfesten 1879; „Verden og vi“ ¹⁴/₂ 1918; „Berl. Tid.“ og „Politiken“ ³¹/₆ 1919.

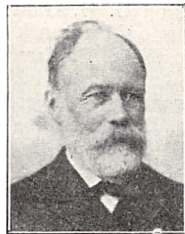
Friedlænder, Julius (²⁹/₁ 1810—¹⁸/₆ 1861), Genremaler. F. i Kbh. Forældre: Mægler Marcus F. og Rebecca Heimann. Var allerede som Dreng stærkt optaget af at tegne og kolorere Figurer, kom 1824 til Akademiet, blev J. L. Lunds Elev, men havde ikke det Held at vinde Guldmedaillen, hvorfor han snart opgav den store Kunst og lagde sig efter Genremaleriet. Han opnaaede heri en vis Position og rejste 1842—44 med Akademiets Anbefaling og paa Statens Stipendium til Italien og Paris. Ogsaa Kunstmuseet erhvervede en Række af hans Billeder. F. er i ingen Henseende betydelig. Hans Farver er kun jævnt gode, og der er som Regel noget anstrengt og uvdentigt i hans Fremstilling; hans Emner er ofte muntre Folkelivsscener, Episoder fra Soldaters og Søfolks Færden („Sildefiskere“ (Thorvaldsens Museum)) eller sentimentale Episoder („Linedansertrup før Forestillingen“ (Kunstmuseet)). F. har malet enkelte italienske Billeder („Spanske Trappe i Rom“ (Kunstmuseet)) og Portrætter (Skuespiller N. P.

Nielsen 1851, Marinemaler Em. Larsen 1852 (Frederiksborg). Han var ogsaa Litograf. D. i Kbh. — Ugift. O. A.

Litt.: K. Madsen: „Kunstens Hist. i Danm.“ 1901; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 19/9 1861.

Friedrichsen, Jens Theodor Heinrich (24/9 1827—10/1 1907), Gartner. F. i Kbh. Forældre: Bagermester Carl Julius F. og Ane Margrethe Lund. Efter at have faaet sin første Uddannelse hos Hand­ delsgartner Batzke i Kbh. blev han Elev i Botanisk Have og derefter ved Rosenborg Driverihave, hvor han afsluttede sit Ophold ved at tage Alm. Gart­ nereksamen 1848. Del­ tog i Krigen 1850 og

blev 1852 Medhjælper i Botanisk Have, hvorefter han 1855—65 var Slotsgartner paa Lyksborg. 1865 fik han Stillingen som Gartner ved Lunds botaniske Have og havde her et større Arbejde at udføre, da Haven netop var under Flytning. Efter botanisk Gartner Weibachs Død fik F. 1868 Pladsen som botanisk Gartner ved Uni­ versitetets botaniske Have i Kbh. Atter her fik han Lejlighed til Deltagelse i større Ar­ bejder, idet han snart blev Medlem af Ko­ miteen for Anlæggelsen af en ny botanisk Have og deltog i Havens Flytning 1871—74. F. har saaledes set den nuværende bo­ taniske Have vokse op og udvikle sig saa stærkt, at Økse og Sav ofte maatte i Virk­ somhed for at skaffe Plads til de vigtigste Træer og Buske. F. var et sjældent flittigt og pligtopfyldende Menneske, der med Iver varetog Havens Interesser og aldrig sparede sig selv. Han nærede stor Respekt og Ær­ bødighed for det af hans Forgængere præ­ sterede Arbejde og det af dem fulgte Sys­ tem og førte bestandig Haven videre i samme Spor. Forfatter til enkelte Smaa­ artikler i Fagskrifter bl. a. i „Nordisk Have­ brugslexikon“, endvidere forfattede han Bot. Haves aarlige Prøfortegnelser og Aarsberet­ ninger. D. i Kbh. — Gift 1859 Marie Sophie Christine Paulsen, d. 1911. A. L.

Litt.: „Haven“ 1907, S. 53—56; „Bot. Tidsskr.“ XXVIII S. XIII 1907; „Gartner-Tid.“ 1907, S. 25 —26 og 1908, S. 143.

Friehling, Bernhard (2/2 1797—27/2 1874), Glasværksbestyrer. F. i Kbh. Forældre: Skræddermester Bernhard F. og Sara Trane. Lærte som ung Handelen og blev 1835 Bestyrer af Holmegaards Glasværk, paa hvis Drift han fik betydelig Indfly­ delse. Han omformede Driften saaledes, at den indtil da drevne Vinduesglasproduktion ophævedes, Hvidglastilvirkningen indskræn­ kedes, hvorimod Grøntglasproduktionen, der kunde betale sig, udvidedes. Derved tog Virksomheden til, saaledes at Værket

1847 kunde udvides med Kastrup Glasværk og Glasværket Godthaab ved Helsingør. I teknisk Retning ind­ førte F. stadig de nye­ ste Forbedringer; han var den første, der her i Landet benyttede Sie­ mens' Gas-Regenerator­ oven samt hans konti­ nuerlige Kummeovne. Herved naaede han stor Fuldkommenhed i Pro­ duktionen, saa at han kunde fremstille gode Hvidglasvarer (Halvkrystal). Efter at Ka­ strup og Godthaab var overgaaede til et Aktieselskab, flyttede F. til Kbh., hvor han overtog Hovedledelsen til sin Død. D. i Kbh. — Gift 1823 Petrine Duus, d. 1856. R. B.
Litt.: C. Nyrop: „Bidrag til den danske In­ dustris Hist.“ 1873 S. 245.

Fries, Hans Andreas Frederik (11/11 1815 —29/9 1890), Skriftstøber. F. i Kbh. For­ ældre: Kaptajn i Infanteriet Georg F. og Dorothea Susanne Bech.

Efter Afgangseksamen fra det v. Westenske Instituts Handelsklasse kom han i Lære hos Instrumentmager F. A. Thiele, samtidig med at han i sin Fritid lærte sig selv at gravere. Ef­ ter 1837 at være blevet Svend søgte han videre Uddannelse paa Insti­ tutet for Metalarbejdere og blev n. A. knyt­ tet til det af Bogtrykker Berling oprettede Skriftstøberi, som han 1842 overtog, skønt det førte en hensygnede Tilværelse og han ganske manglede Kapital. Med ukuelig Energi besejrede han alle Vanskeligheder, og hans Arbejders fremragende Kvalitet skaffede ham flere og flere Kunder; ikke mindst søgte man til ham, naar der til videnskabeligt Brug skulde skæres vanske­ lige Oldskrifter, blandt hvilke især en Kilo­ skrift, han udførte, vakte Beundring. F.s Navn er iøvrig særlig knyttet til hans Over­ førelse af Leipzigerystemet paa dansk Maal; Thieles Bogtrykkeri lod ham nemlig indrette Kegle og Skrifthøjde for deres nye Skriftmateriel efter Prøvetyper fra Brock­ haus' Støberi i Leipzig; som Grundlag be­ nyttede han en dansk Tomme, delt i 26 Enheder = 6 Cicero, og skabte saaledes det saak. F.-Thiele'ske System. Endvidere indførte han før nogen anden den kon­ stante Skriftvidde, ∅: indrettede sine Ma­ tricer saaledes, at de stadig gav Typerne samme Tykkelse som ved den første Støb­ ning. 1845 erhvervede F. Patent for Dan­ mark paa Lauritz Brandts (s. d.) Skrift­ støbemaskine, og s. A. traadte han i For­ bindelse med Chr. Sørensen (s. d.), der

søgte Støtte til at udføre en Model af den af ham opfundne Sætte- og Aflæggemaskine. Uegennyttig hjalp F. den fattige Opfinder og kompletterede Maskinen med et sindrigt Instrument, hvormed Typerne kunde støbes fuldt færdige. F. var ikke blot begavet med et udpræget mekanisk Snille, men arbejdede ogsaa med en højt udviklet Akkuratesse og Præcision. Yderst tilbageholdende, næsten sky af Væsen blev han dog kun fuldt vurderet af de faa, der formaaede at skatte hans sjældne Evner som Tekniker. D. i Kbh. — Gift 1842 Anna Dorothea Margrethe Bech, d. 1894. S. D.

Litt.: Nekrolog i „Ny typogr. Tidende“ 2/3 1890; „Skand. Bogtrykker-Tidende“ 1872, S. 52.

Friis, Anders Emil (f. 5/2 1871), Vicebrandchef. F. i Kbh. Forældre: Vognfabrikant Johannes Rudolf F. og Tecla Wiig.

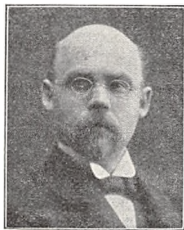

Tog polyteknisk Adgangseksamen 1887 og Eksamen for Ingeniører 1893, hvorefter han blev ansat som assisterende Ingeniør ved Kbh.s Vandværk. 1895 tog han Sekondlojtnanteksamen ved Artilleriet og blev s. A. knyttet til Kbh.s Brandvæsen, 1895—97 som Fuldmægtig

ved Reservekorpset, 1897—1908 som Fuldmægtig i Hovedkorpset og 1908—16 som Brandinspektør. I sidstnævnte Aar udnævntes han til Vicebrandchef. I sin Stilling ved Brandvæsenet har F. ofte vist rask og snarraadig Optræden i vanskelige Ildebrandstilfælde. Hans Afhandling: „Flammesikring af Træ, Straa og Væv“ blev prisbelønnet af Den tekniske Forening og offentliggjort i Foreningens Tidsskrift 1911. F. sidder inde med en betydelig teknisk Indsigt paa Automobilomraadet og er antaget af Kbh.s Polit i (fra 1908) og af Indenrigsministeriet (fra 1913) som sagkyndig Konsulent i Automobilsager. — Gift 1898 Camilla Vigersa Tolderlund. M. C. H.

Litt.: „Berl. Tid.“ 1/2 1918.

Friis, Aage (f. 19/8 1870), Historiker. F. i Korsør. Forældre: Sognepræst Kristian

Johan Frederik F. og Juliane Marie Landkilde. Blev Student 1890 og tog Magistergraden i Historie 1896 (Speciale Danmark 1766—1830), hvorefter han 1891—1900 var ansat ved Universitetsbiblioteket; 1913 blev han Prof. i Historie og er fra 1917 Prof. Rostgardianus. Hans første Arbejder gjaldt Tiden 1800—14 („Frederik VI og det andet svenske Tronfølgervalg 1810“ 1898, „Nye Aktstykker

til de politiske Forhandlinger 1813—14“ 1898—99, „Holstens Indlemmelse i Danmark 1806“ 1905); samtidig kom han ind paa Bernstorff'erne og deres Tid og syslede efterhaanden med Planen om en Skildring af Dansk og Tysk i Tiden 1750—1830. Paa Rejser i Tyskland 1897—1900 indsamlede han et stort og værdifuldt Materiale, især af Breve, og udgav paa Grundlag heraf sin Disputats „A. P. Bernstorff og O. H. Guldberg“ 1899, „Bernstorff'erne og Danmark“ I—II 1903—19 og „Bernstorff'ske Papirer“ I—III 1904—13. Iøvrig har han været virksom paa flere andre Omraader af nyere Historie; 1909 udgav han I. Del af en Bismarck-Biografi, 1914 „D. G. Monrads Deltagelse i Begivenhederne 1864“ og 1914—15 sammen med P. Munch „Johanne Luise Heiberg og A. F. Krieger“; han har endvidere redigeret „Verdenskulturen“ (I—VIII 1905—12) og „Det 19. Aarhundrede“ (1918 ff.). Sin levende politiske Interesse og Sans for national Udsoning lagde han bl. a. for Dagen som Pressekonsulent i Udenrigsministeriet 1910—13, hvor navnlig det sønderjyske Spørgsmaal optog ham; til dettes Løsning har han ogsaa siden givet talrige Bidrag. F. er en livfuld, energisk og mangesidig interesseret Personlighed og besidder megen fortællende Evne og psykologisk og politisk Forstaaelse; hans indgaaende Studier over det 18. Aarh. har endnu ikke bragt det afsluttende Hovedværk, som man har Ret til at vente. — Gift 1896 Benedicte Blichfeldt. P. E.

Litt.: Slægt i „Mouritz Trap F.s Fortædere og Efterslægt“ 1911; Selvbioografi i Univ. Progr. Nov. 1900; R. B. i „Nationaltid.“ 10/3 1913.

Friis, Achton Johannes (f. 5/8 1871), Maler. F. i Trustrup ved Grenaa. Forældrene var Almuefolk i smaa Kaar. Kom efter at have taget Præliminæksamen i Malerlære og besøgte teknisk Skole i Aarhus, hvorefter han 1896—99 var Elev af Akademiet og udstillede første Gang paa Charlottenborg 1901. 1906—08 deltog han med Aage Bertelsen i den Mylius-Erichsen'ske Ekspedition og udstillede 1908

ca. 100 Billeder derfra. Sine Oplevelser har han skildret livfuldt i „Danmark-Ekspeditionen til Grønlands Nordostkyst“ (1909; paa Tysk 1910). Derefter gjorde han 1910—11 en Studierejse til Syden, var 1914 i Paris og besøgte n. A. Tyskland. F. har syslet meget med Porcelænsdekorer. — I Aarene 1900—01 lærte han at radere hos Carl Locher, og han har senere udsendt en Del Blade („Ahriman“, „Midnat“, „Jørgen Brønlund“, „Fra Skagen“, „Maëstoso“), klare i Anslag og Opfattelse og udført med Over-

blik uden smaalig Detaillering og Stivhed. Ogsaa som Maler har F. lagt stor lyrisk Følsomhed for Dagen. — Som Mandolin-spiller og Leder af A. F.-Trioen har han gjort sit Navn kendt ogsaa i andre Kredse. — Gift 1909 Martha Elster. O. A.

Litt.: „København“ ²/₁₀ 1908; „Kunstchronik“ 1909; „Geographische Zeitschrift“ (af Drygalski) 1910; „Süddeutsche Monatshefte“ Jan. 1911; „Berliner Tageblatt“ ⁹/₃ 1910; „Das Wetter“ Marts 1910; „Politiken“ ¹³/₁ 1910 (af Johs. V. Jensen) og ²⁰/₄ 1919; „Nationaltid.“ ³⁰/₄ 1919; „Under Danebrog“ 1916; Breve i „Politiken“ ¹⁹/₈, ²⁰/₈, ⁸/₀, ⁸/₀ og ¹¹/₀ 1908, ²⁰/₀ 1915.

Friis, Christian (²¹/₁₂ 1556—²⁹/₇ 1616), Kansler. F. paa Ørbækklunde ved Nyborg. Forældre: Henrik F. og Margrethe Bild. Brodersøn af Johan F. (s. d.). Fra sit 10. til sit 24. Aar uddannet ved omfattende Udenlandsrejser blev han 1580 ansat i Danske Kancelli, hvor han gjorde Tjeneste til 1583, da han blev Lensmand i det vidtstrakte Trondhjems Len, som han styrede i 6 Aar med stor Dygtighed og Kraft. 1589 blev han Lensmand paa Antvorskov og 1596 Kongens og Universitetets Kansler, en Stilling han beholdt til sin Død. Sit Hverv rogtede han med stor Nidkærlighed, men undertiden med for stor Strengheid; saaledes skyldes Tyge Brahes Fordrivelse sikkert væsentlig ham. Stærkt religiøst interesseret og en bestemt Modstander af Kalvinismen vaagede han strengt over Ordenen i Kirken. Samtidig blev hans store Kundskaber i høj Grad taget i Udenrigspolitikens Tjeneste, og han deltog i talrige Sendefærd til Udlandet. Han var meget rig, ejede bl. a. Borreby og en stor Gaard i Kbh. og støttede rundhaandet Videnskaben og de fattige. Selv var han fint dannet og interesserede sig levende for Universitet og Skole; Samtiden kaldte ham en anden Absalon. F.s statsrettlige Dygtighed og Virksomhedstrang er uomtvistelig, men hans Handlinger kan ikke frikendes for ofte at have været unødige rigoristiske og vistnok undertiden dikterede af Hensynet til hans personlige Fordel. D. i Oslos Havn. — Gift 1585 Mette Hardenberg Knudsdatter, d. 1617.

Th. B. B.

Litt.: Slægt 1 „Adelsaarbogen“ 1886, S. 125; Rørdam: „Kbh.s Univ. Hist. 1536—1621“ III 1873—78; Bricka og Gjellerup: „Den dsk. Adel i 16. og 17. Aarh.“ I 1874—75; „Dsk. Mag.“ IV 5 1884; „Svendborg Amt“ 1915; Brev i „T. Brahel epistole ab anno 1588“ VII—VIII 1906.

Friis, Christian (⁴/₁₁ 1581—¹/₁₀ 1639), Kansler. F. paa Krastrup ved Løgstør. Forældre: Rigsraad Jørgen F. og Else Bjørn. Efter langvarige Udenlandsrejser blev han 1607 Hofjunker; 1611—13 deltog han med Dygtighed i Kalmarkrigen, 1615 blev han Hofmester for Prins Christian (V) (s. d.), og fra 1616 til sin Død var han Kongens Kansler. I Statens Udenrigspolitik tog han vidtstrakt Del og søgte, om end oftest uden Held, at holde igen paa Kongens Ubesindighed. Ligeledes udførte han et stort Arbejde

Redaktionen sluttet ¹/₂ 20.

til Fremme af de indre Forhold; talrige Forordninger (bl. a. til Købstadvæsenets Fremme) udkom paa hans Initiativ, og Skolevæsenets Forbedring og Bygningen af Regensen skyldes vistnok for en stor Del ham, ligesom han nærrede stor Interesse for aandelige Rørelser og arbejdede paa at lade Danmark følge med i den almindelige europæiske Kulturudvikling;

især støttede han Studiet af Fædrelandets Historie. Med en fin og blid Natur forenede F. stor Arbejdsomhed, der gjorde ham til en fortrinlig Kansler hos den initiativrige Christian IV. D. i Kbh. — Gift 1614 Barbara Wittrup Hansdatter, d. 1653. *Th. B. B.*

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1886, S. 135; Brochmand: „Ligpræken over C. F.“; Summ: „Nye Saml.“ I 1792; Schlegel: „Samml. zur dän. Gesch.“ II 2 1774; Fridericia: „Danm. ydre polit. Hist. 1629—35“ 1876; Ogler: „Det store Bilager i Kbh. 1614“ 1914 („Mem. og Breve“ XX).

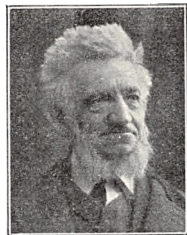
Friis, Christian Lauritz (¹⁰/₈ 1825—⁰/₂ 1903), Veterinær. F. i Kbh. Forældre: Bogbindermester Mathias F. og Inger Cathrine Dorothea Hesselbeck. Tog Dyrslægeeksamen 1845. Under Krigen 1848—50 var han Militærdyrlæge ved Batteriet Dinesen, efter Krigen midlertidig Stabsdyrlæge i Slesvig; 1852 Militærdyrlæge i Aarhus. Deltog 1853 med Hæder i Konkurrencen ved Veterinærskolen om Lektorposten i de hygiejniske Fag, gjorde 1856—59 Tjeneste i Itzehoe og derefter ved Husarregimentet i Kbh. 1863 Stabsdyrlæge og Chef for Hærens Dyrslægekorps; forberedte og ledede som saadan Hærens Veterinærvæsen 1864. 1863—99 Medlem af det veterinære Sundhedsraad. Afsked fra Militæret 1895. F., der ved Udenlandsrejser til tyske og østrigske Veterinærskoler og til den franske Militærlejr i Chalons uvidede sine Kundskaber, specielt som Militærdyrlæge, udfyldte fuldt ud sin Stilling. I Kbh. havde han en udbredt Praksis. 1895 blev han Æresmedlem af den danske Dyrslægeforening. Han var en nobel og vindende Personlighed, der kastede Glans over Veterinærstanden. D. i Kbh. — Gift 1860 Kirsten Simonia Simonsen, d. 1877. *L. Ba.*

Litt.: Slægt se Aage F.; Nekrolog af St. Friis i „Ill. Tid.“ ²²/₂ 1903 og i „Maanedsskr. f. Dyrsl.“ XIV s. A.

Friis, Frederik Reinholt (⁸/₀ 1836—²¹/₈ 1910), Litterat. F. i Tjørneby, Lolland. Forældre: Gaardejer Hans F. og Dorthe Marie Hviid. Efter at have været Landvæseneselev kom han 1854 til Kbh. og tog Præliminær-

eksamen samt 1860 en partiel Eksamen ved Polyteknisk Læreanstalt. Fik derpaa Ansættelse ved Telegrafvæsenet (Kbh., Flensborg, Slesvig, under Krigen ved Feltelegraphen). En tidlig vakt Interesse for Tyge Brahe førte ham 1868 med offentlig Støtte til Wien, 1892—96 var han Redaktør af „Beretn. fra dansk fotogr. Foren.“ Lidt upraktisk og menneskesky som

han var, føjede det sig heldig for ham, at en lille Arv satte ham i Stand til med en meget nøjsom Levemaade at ofre sig helt for sine Interesser. Han manglede noget kritisk Sans, Overblik og Evne til at adskille væsentligt fra uvæsentligt, men ved den uhyre Energi og Flid, hvormed han samlede Aarene igennem i Biblioteker og Arkiver, har han ydet et værdifuldt Bidrag til Forskningen. Hans Biografi af Tyge Brahe (1871), der led under de nævnte Mangler, blev modtaget med stærk Kritik, men i Aarenes Løb har han dog samlet meget af Betydning for Tyge Brahe-Studiet; 1876—86 og 1900—09 udgav han Breve til og fra Tyge Brahe. Størst Værdi har hans „Samlinger til dansk Bygnings- og Kunsthistorie“ (1872—78) og „Bidrag til dansk Kunsthistorie“ (1890—1901). D. i Kbh. — Ugift. P. H.

Litt.: Slægt i F. R. F.: „Hans Christensen Hviid“ 1906, S. 12; Forord til Bering Lilsberg: „Rosenborg“ 1914; Alfr. B. Nilson: „Människor som jag mött“ 1912; Nekrolog af F. „Beckett i „Tidskr. f. Industri“ XI 1910 S. 202.

Friis, Frederik ($\frac{6}{12}$ 1836— $\frac{29}{1}$ 1917), Landmand. F. paa Lyngbygaard ved Aarhus. Forældre: Godsejer Johannes F. og Sophie Dorothea Meulengracht.

Efter at have lært praktisk Landvæsen kom han ind paa den nyoprettede Landbohøjskole, hvor han tog Eksamen 1860 blandt første Hold Landbrugskandidater, som udgik fra Højskolen. 1862 overtog han Duelund ved Viborg, som under hans Ledelse

blev en fortrinlig Avlsgaard og Hjemsted for en Række Forsøg vedrørende Mejerivæsen og Fodring. Herved kom han i intimt Samarbejde med Fjord og Segelcke, hvilket fik Betydning for hans senere Virksomhed. Han kom tidlig ind i det landøkonomiske Foreningsliv, og der overdroges ham efterhaanden en Række betydningsfulde Tillidshverv; 1866—89 var han Formand for Silkeborg og Lysgaard-Hids Herreders Landboforening, 1874—92 Medlem af Viborg Amtsraad, Næstformand i Foreningen af

jyske Landboforeninger og Formand for flere Udvalg, Vicepræsident for Landmandsforsamlingen i Aalborg 1883 m. m. 1891 blev han udnævnt til Leder af det landøkonomiske Forsøgslaboratorium (efter N. J. Fjord). Fra Efteraaret 1894 blev han konstitueret og 1896 udnævnt til Direktør for Landbohøjskolen, 1898—1900 og 1902—10 var han Præsident i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. $\frac{27}{4}$ 1900— $\frac{24}{7}$ 1901 Landbrugsminister i Ministeriet Sehested. Det fremgaar heraf, at der blev overdraget F. de højeste landøkonomiske Embeder og mest betydningsfulde Tillidsposter; han besad ogsaa adskillige Betingelser for at kunne røgte de vigtige og ofte vanskelige Hverv, alsidig agronomisk Indsigt, sund Dømmekraft samt repræsentative og administrative Anlæg. Hans Retsindighed og elskværdige og rolige Optræden gjorde ham vel skikket til at lede Forhandlinger og dæmme op for opbrusende Lidenskaber. Den, der kun kendte F. fra hans senere Aar som Direktør for Landbohøjskolen og Forsøgslaboratoriet, har Indtryk af en Mand, hvis Person og Virksomhed var mere præget af kølig Ro og forsigtig Skepsis end af Initiativ og Handlekraft. Ganske anderledes er Billedet fra hans yngre Dage i de jyske Landbokredse, hvor han med Iver og Varme tog Del i Arbejdet for Landbrugets Fremme. F. var en nobel Karakter, en uegennyttig og beskednen Mand, som aldrig selv har trængt sig frem. 1908 traadte han tilbage som Direktør for Forsøgslaboratoriet, 1916 som Direktør for Landbohøjskolen. D. i Kbh. — Gift 1862 Elise Brammer, d. 1869. A. C.

Litt.: Galschiøt: „Landbrug og Landmænd i Danmark“ 1888; „Ugeskr. f. Landmænd“ 1892, S. 95, 1900, S. 225, 1906, S. 707, 1916, S. 491 og 1917, S. 57; Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; „Ill. Tid.“ $\frac{6}{5}$ 1900, $\frac{28}{12}$ 1906 og $\frac{7}{5}$ 1916; Nekrologer i „Tidskr. f. Landøkonomi“ 1917, „Fyns Stifts Landbrugstidende“ s. A., „Vort Landbrug“ s. A., „Andelsbladet“ s. A., „Mælkeritid.“ s. A. og „Maanedsskr. f. Dyrslæger“ s. A.

Friis, Hans Gabriel ($\frac{7}{5}$ 1839— $\frac{29}{7}$ 1892), Landskabsmaler. F. paa Skovgaard ved Hobro. Forældre: Proprietær Frederik F. og Christiane Frederikke Lautrup. Traf tilfældig F. C. Lund, kom i Malerlære i Kbh., besøgte Akademiet, blev Svend 1860, forsøgte sig som Fotograf og Dekorationsmaler, uddannede sig som Kunstner under F. C. Lund og Kittendorff, senere under P. C. Skovgaard, hos hvem han 1866 boede, og arbejdede stadig paa Akademiet. 1863 udstillede han første Gang, 1871—72 var han udenlands paa et af Akademiets Stipendier, 1891 og

1892 vandt han Aarsmedaillerne og blev derved Medlem af Akademiets Plenarforsamling. Han boede en Tid i Roskilde, fra 1877 ved Orehoved. Han begyndte med nogle Hede billeder, der vakte Opmærksomhed ved deres rolige Stemning, Sanddrøhed og Gennemførthed („En Sommerdag paa Heden“; 1868; Kunstmuseet), senere dyrkede han Øernes Natur („Mølle ved Vinter-tid“ 1875 og „Foraarsregn“ 1879, Kunstmuseet) og vandt sig især Ry som Foraarets forstaaende Maler. F.s stærkt gennemførte Arbejde i sine Malerier berøver dem ofte Friskhed og Ynde; men ved sin Kærlighed til Naturen, ved sit fintmærkende Øje og sin Redelighed vil hans Kunst beholde sin Værdi. F. var forvokset og sygelig. D. paa Skovly, Orenæs, Falster. — Gift 1879 Hildeborg Marie Augusta Nikoline Schack. O. A.

Litt.: Sig. Müller: „Nyere dansk Malerkunst“ 1884; E. Hannover: „Dänische Kunst des 19. Jahrhundert“ 1907; Nekrolog af M. Galschiot i „Ill. Tid.“ 31/7 1892.

Friis, Ingo Marius (7/3 1838—5/6 1912), Landmand. F. paa Blaaholm ved Odense. Forældre: Proprietær Niels F. og Mauritze

Nicoline Faber. Gik i Odense Latinskole, lærte Landvæsen og var derefter nogle Aar Forvalter i Slesvig og paa Lolland. 1863—71 var han Forvalter hos Lensbaron Reedtz-Thott, Gaunø; i dette Tidrum foretog han en Udenlandsrejse for at studere Mejeribrug i Hol-

land, Belgien, Tyskland og Frankrig. 1871—99 var han Forpagter af Lindersvold ved Fakse, hvor han begyndte sin Virksomhed for Udviklingen af Kvægavlen. Allerede 1880 havde han udkastet Planen om Oprettelsen af Kvægavlsforeninger, og 1884 blev den første Tyreholdsforening stiftet i Rolholte ved Præstø. Landboforeningen i Amtet overdrog F. at give Udkast til Love for Kvægavls- og Tyreholdsforeningerne, og disse Udkast har været grundlæggende for Lovene i de fleste af Landets Kvægavlsforeninger. Paa sin ejendommelig overbevisende og indtrængende Maade virkede F. i Tale og Skrift for Kvægavlens Fremme, og han er med Rette kaldt Tyreholdsforeningernes Fader; F. virkede utrættelig ikke alene for Oprettelsen af saadanne Foreninger, men ogsaa for disses amtsvise Sammenslutning, indtil de 1890 endelig blev samlede i Forbundet af sjællandske Kvægavlsforeninger. I et Skrift „Kvægbrugets Udvikling i Præstø Amt i Aarene 1886—1897“ (1898) motiverede F. Kvægavlsforeningernes Betydning og i „Landmands-blade“ 1884 har han gjort Rede for Oprettelsen af den første Forening. Fra 1887 til sin Død var F. Formand for Statstyreskuekommissionen paa Sjælland og ledede i denne Egenskab paa udmærket Maade de store Statstyreskuer i Roskilde. F. var paa sit Omraade en indsigtfuld Mand, der røgtede sine offentlige Hverv samvittighedsfuldt og med udpræget Følelse af Ansvar. Hans elskværdige Opræden, varme Interesse og samfundsnyttige Arbejde gjorde ham til en af det sjællandske Landbrugs mest ansete og afholdte Mænd. D. i Kbh. — Gift 1866 Eleonora Christine Petersen, f. Trolle. A. C.

Litt.: R. Volf: „Stamt. over A. Coldings Slægt fra Skrave“ 2. Udg. 1917; „Aftenposten“ 19/6 1904 og 9/3 1908; „Ugeskr. f. Landm.“ 1908; H. Hertel: „Andelsbevægelsen i Danmark“ 1917, S. 317—20; Nekrolog i „Ugeskr. f. Landm.“ 1912, S. 343 og „Tidsskr. f. Landøkonomi“ s. A., S. 502.

Friis, Jacob Jørgen Frederik (4/5 1815—15/2 1879), Forfatter. F. i Faaborg. Forældre: Prokurator Jørgen Jacob Hansen F. og Anne Cathrine Hansen. Blev Student 1836, Cand. theol. 1842. Efter at have undervist privat nogle Aar blev han 1847 Lærer i Nakskov, 1858 Præst for Horne og Asdal i Aalborg Stift, 1871 for Veggerby og Bislev i Viborg Stift. Hans Forfatterskab begyndte i 50'erne, mens han var paa Lolland. Hertil henlægger han ogsaa gerne sine Skildringer, der er folkelige, historiske Romaner, lidt i Carit Ellars Stil. De mest kendte er „Svenskerne paa Lolland“ (1856), „Fiskelars“ (1857), „Lybekkerne i Nakskov“ (1858) og „Magnus Heinesøn“ (1870). Han har desuden udgivet og fortsat (1859—60) P. Rhodes „Samlinger til Lollands og Falsters Historie“. 1880 udkom hans „Ungdomserindringer og Fortællinger“. D. i Veggerby. — Gift 1851 Hanne Signe Cecilia Seehusen, d. 1918. G. C.

Litt.: Erindringer i „Ungdomserindringer og Fortællinger“ 1880; Nekrolog i „Loll.-Falsters Stiftstid.“ 24/2 1879.

Friis, Johan (20/2 1494—5/12 1570), Kansler. F. vistnok paa Lundbygaard, Fyn. Forældre: Jesper F. til Hesselager og Anne Brockenhuus. Efter en omhyggelig Uddannelse hjemme og paa Udenlandsrejser blev han 1521 ansat i Kancelliet. Han sluttede sig 1523 til Frederik I, der begunstigede ham økonomisk og gjorde ham til sin Sekretær. Under Grevefejden støttede han, som naturligt var, Christian III's Sag, men blev taget til

Fange af Lybækkerne og maatte sværge Christopher af Oldenburg Troskab. Han fandt dog Lejlighed til at undslippe fra denne, og allerede 1536 blev han Medlem af Christian III's Rigsraad og Kongens Kansler, en Stilling han havde til sin Død. Som Kansler ledede han med stor Dygtighed og maadeholden og besindig Statens Styrelse i en Menneskealder. Han var saaledes en Modstander af Ditmarskertoget 1559 og Krigen 1563, skønt han tidligere havde staaet skarpt overfor Sverige. Samtidig interesserede den højtannede Mand sig stærkt for Videnskab og Oplysning. Universitetet, for hvilket han fra 1537 var Kansler, betænkte han 1555 med et stort Legat, og han støttede kraftig de historiske Studier herhjemme. Ved Siden af sit Arbejde i Statens Tjeneste var han ivrig optaget af at forøge sit Jordegods, maaske med lovlig stor Griskhed. Paa Hagedsted, Hesselager og Borreby, som han ejede, byggede han ny pragtfulde Hovedbygninger, af hvilke de to sidste endnu staar. D. i Køge. — Ugift.

Th. B. B.

Litt.: Slægt se Chr. F., d. 1616; Ligprædiken af A. S. Vedel; P. V. Jacobsen i „Hist. Tidsskr.“ V 1844; Rørdam: „Kbh.s Univ. Hist. 1536—1621“ I—II 1868—72; „Dsk. Mag.“ 4 og IV 4 1750 og 1878; „Aarsb. fra Geh. Ark.“ V 1871—75; „Kirkeh. Saml.“ III 5 1884—86; Troels-Lund: „Peder Okse“ 1906; F. Beckett i „Danske Herregaarde ved 1920“ (Hesselagergaard) 1919.

Friis, Johannes (¹⁰/₉ 1832—¹⁵/₂ 1903), Landmand. F. paa Lyngbygaard ved Aarhus. Forældre: Godsejer Johannes F. og Sophie Dorothea Meulengracht. Efter Skolegangen søgte F. Uddannelse saavel paa Polyteknisk Læreanstalt som paa Landvæsensinstitutter i Ind- og Udland.

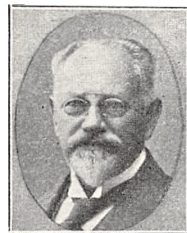
1859 overtog han Lillestrup ved Horsens og begyndte her straks at lægge Grunden til det, som blev hans Specialitet og Hovedindsats i Manddomsalderen: Regnskabsføring i Landbruget. Hans Ungdomsven og Arbejdsfælle Th. R. Segelcke plejede at nævne ¹⁰/₆ 1859 som en Mærkedag, idet F. den Dag indførte Vægten i Mejeriet og dobbelt Bogholderi over Gaardens Drift. Sammen med Segelcke udarbejdede F. Mejeriregnskabsbøger og Mejeritavler, som i sin Tid førtes i de fleste rationelt drevne Mejerier. F. var Segelcke en væsentlig Støtte i Arbejdet for Mejeribrugets Fremme; han var en praktisk og teoretisk vel uddannet Mand, som med Inteligens kunde gøre sig til Talsmand for de nye Tanker i Landbrugets Brydningstid. 1874 solgte han Lillestrup og overtog Lyngbygaard efter Faderen. Foruden sin praktiske Virksomhed maatte F. varetage en

Mængde offentlige Hverv i Amt, Kommune, Landboforeninger og andre Samfundsforetagender; han var en nobel, kultiveret Personlighed, en stilfærdig og tilbageholdende Mand, som intelligent og samvittighedsfuldt røgtede sine mangeartede Tillidsposter. D. i Havrebjerg ved Slagelse. — Gift 1861 Johanne Søltoft, d. 1893.

A. C.

Litt.: M. Galschiet: „Landbrug og Landmænd i Danmark“ 1886; „Ugeskr. f. Landmænd“ 1892 II, S. 133—34, 1903, S. 90—91.

Friis, Ludvig Frederik Mathias Henrik Sophus (f. ¹⁷/₅ 1859), Boldspiller. Forældre: Konsul Frederik F. og Rosalie Frederikke Gorm. Blev Cand. polyt 1883, overtog 10 Aar senere Firmaet Holmblad & Co.s Eftf. i Kbh. og blev 1912 Direktør i Aktieselskabet Sadolin & Holmblad & Co.s Eftf. F. har fra ung haft Interesse for al Slags Idræt, særlig dog for Gymnastik, Ski- og Skøjteløb samt Boldspil.

Han var en af Foregangsmændene ved Tennisspillets Indførelse her til Landet, har selv øvet Spillet i dets trange Tider fra 1886 og udgav 1890: „Lawn Tennis“, en udmærket Vejledning for Begyndere og den ældste Tennisbog paa Dansk. Fire Aar senere var han Medstifter af Bladet „Idræt“ og Medredaktør deraf de første Par Aar. 1890—1901 var han en skattet, repræsentativ Formand i „Kbh.s Boldklub“, hvor hans milde, rolige og beherskede, men bestemte Optræden meget bidrog til at forlige de modstridende Krav, som kunde gøre sig gældende indenfor en stor Forening, der omfattede baade Cricket-, Fodbold- og Tennisspillere. Ogsaa for Golf har F. haft Interesse, og han var Medstifter af „Kbh.s Golfklub“ 1898. — Gift 1899 Ida Marie Fiedler.

F. K.

Litt.: „Dannebrog“ ³/₁₀ 1895.

Friis, Michael Petersen (f. ²²/₁₀ 1857), Embedsmand. F. paa Marienlund ved Odense. Forældre: Løjtnant Michael von Petersen og Eleonora Christine Trolle (senere gift Forpagter Ingo Marius F., s. d.). Blev Student 1875 og Cand. juris 1883, men var allerede da kommet ind paa Journalistik og var 1877—78 Redaktionssekretær ved „Jyllandsposten“. Efter Eksamen arbejdede han ved „Dagbladet“ 1883—89,

men ansattes samtidig 1886 i Justitsministeriet, hvor han 1893 blev Fuldmægtig, 1901 Kontorchef. Fra hans Journalistperiode stammer flere politiske Pjecer i konservativ Aand, „Tre Arbejdsaar“ (1884), „Visnepoli-

tikken og „Provisoriet“ (1885), „Revolutionære Tilløb“ (1886) og „Forhandlingspolitikken 1890—92“ (med H. Hansen 1892); endvidere skrev han en Del Artikler om Politikere i „Biografisk Leksikon“. I Administrationen gjorde F. sig bemærket som en usædvanlig arbejdsdygtig og klarhovedet Embedsmand af bureaukratisk Tilsnit; 1904 overtog han Departementschefsposten efter Ricard og blev 1911 Overformynder. 1915 var han et Par Maaneder kst. Departementschef og blev s. A. Medlem af den overordentlige Kommission, hvis energiske og myndige Formand han var 1916—19. — Gift 1) 1883 Thora Vilhelmine Hee. Ægteskabet opløst. 2) 1915 Lilli Collard. P. E.

Litt.: Slægt i R. Volv: „Stamt. over A. Coldings Slægt fra Skrave“ 2. Udg. 1917; „Politikeren“ $\frac{1}{10}$ 1911, $\frac{12}{8}$ 1913, $\frac{21}{8}$ 1916 og $\frac{22}{10}$ 1917; F. Bülow i „Berl. Tid.“ $\frac{22}{10}$ 1917.

Friis, Mogens, Greve ($\frac{7}{10}$ 1623— $\frac{9}{10}$ 1675), Statsmand. F. paa Skumstrup (nu Vilhelmsborg) ved Aarhus. Forældre: Niels F. til

Favrskov og Dorthe Mogensdatter Gyldenstjerne. Fik en god Uddannelse, delvis ved Rejser i Udlandet og var 1644—46 og 1648—50 ansat i Kancelliet. Allerede 1645 var han til Stede ved Fredsforhandlingerne i Brønsebro, og flere Gange senere deltog han i udenrigspolitiske For-

handlinger. 1658 blev han Rentemester, 1673 Medlem af Statskollegiet og 1674 Stiftamtmand over Aarhus Stift, samtidig med at han bevarede sit Sæde i Statskollegiet. Ved Arv, Køb og Mageskifter gjorde han sig til den største danske Godsejer, og af en Del af sine Godser fik han 1672 oprettet Grevskabet Frijsenborg. D. i Kbh. — Gift 1) 1652 Anne Schested, d. 1661. 2) 1662 Anna Maria v. Offenbergh, begravet 1694. Th. B. B.

Litt.: Slægt se „Adelsaarbogen“ 1886, S. 146; Leth og Wad: „Dimittender fra Herlufsholm“ I 1875; „Medd. fra Geh. Ark.“ 1886—88; Bobé, Graae og West: „Danske Len“ 1916.

Friis, Peder Clausen ($\frac{1}{4}$ 1545— $\frac{15}{10}$ 1614), historisk-geografisk Forfatter. F. i Ekersund, Norge. Fader: Sognepræst Claus Thorolfson

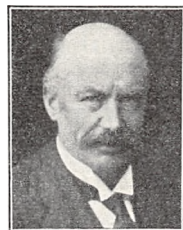
F. Gik i Skole i Stavanger og blev ca. 1550 uden forudgaaende Universitetsuddannelse sin Faders Efterfølger som Sognepræst i Undal paa Lister. Var som Præst en myndig Forkynder af den rene lutherske Lære og nidkær i Kampen mod indgroede katolske Kirkeskikke; hid-

sig og trættekær var han ofte i Strid med sine Sognebørn, men ellers vel lidt af dem

og gerne paa deres Side i deres Stridigheder med den verdslige Øvrighed. Ind paa Skribentbanen førtes han væsentlig ved Tilskyndelser udefra. Efter Opfordring af Statholderen over Norge, den for Historie stærkt interesserede danske Adelsmand Axel Gyldenstjerne begyndte han 1599 paa den kærefulde Oversættelse af de norske Kongesagaer, der fornyede Snorre Sturlesøns Navn som Historiker, blev en Hovedkilde for 17. og 18. Aarh.s Viden om Norges gamle Historie og langt ned i 19. var norske Bønders mest yndede Læsning. Ansøret dertil af sin Biskop, den danskfødte Laurits Scavenius, der selv var Kartograf, sammenskrev han 1613 paa Grundlag af mange Aars Jagttagelser og Optegnelser sin ogsaa nu læseværdige „Norges Beskrivelse“; forud havde han afhandlet Sider af sit Fædrelands Naturhistorie, og her udmærker han sig bl. a. ved sine livfulde, virkelighedsmættede Dyreskildringer. Disse Arbejder gik længe om i Afskrifter, indtil Ole Worm tog sig af dem og udgav dem i Trykken: Norgesbeskrivelsen 1632, Sagaoversættelsen 1633. D. i Undal. — Gift. C. S. P.

Litt.: A. Faye i „Skilling-Magazin“ 1858 og i „P. C.“ 1859; G. Storm i „Forhandl. i Videnskabs-Selsk. i Kria.“ 1876; „Norsk hist. Tidsskr.“ III 1 1890 og i Indledning til hans Udgave af „Samlede Skrifter af P. C. F.“ 1881; A. E. Eriksen i „Norsk hist. Tidsskr.“ 1890 og 1898; L. Daae i „Ill. Nyhedsbl.“ 1859 og i „Norske Bygdesagn“ II 1872; „Norges gl. Love“ IV 1885; „Arkiv f. nord. Filologi“ I 1883, S. 47 ff.

Friis, Sophus (f. $\frac{18}{7}$ 1865), Landmand. F. paa Duelund ved Kjellerup. Forældre: Direktør for Landbohøjskolen F. F. (s. d.) og Hustru. Tog Præliminæreksamen fra Aarhus og var ved praktisk Landvæsen bl. a. hos Branth, Sdr. Elkjær, før han kom til Landbohøjskolen, hvor han tog Landbrugseksamen 1887. Efter et kortere Ophold hos Tesdorpf, Ourupgaard, blev han 1887 Forvalter hos Faderen

paa Duelund. 1892—1907 var han Forpagter og 1907—12 Ejer af Duelund. Han kom tidlig til at deltage i det lokale landøkonomiske Foreningssliv; var 1895—1912 Formand for den stedlige Heste- og Kvægavlsforening samt Kontrolforening, 1900—12 Formand for Kjellerup og Omegns Landboforening samt for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Kjellerupkredsen. Medlem af Bestyrelsen for Landhusholdningsselskabets Kontrol med Foderstoffer i Frihavnen. 1905—14 Medlem af Landhusholdningsselskabets Maskinudvalg. I denne Periode var han Dommer ved de fleste af de statsunderstøttede Redskabsprøver, og da disse 1914 overgik til Statens Redskabsudvalg, blev F. Medlem

af dettes Nyhedsudvalg og har siden medvirket ved saa godt som alle Statsprøver og affattet nogle af Beretningerne herom. F. har praktisk Blik og medfødt Sans for Bedømmelse af Redskaber og Maskiner, Evner, der yderligere udvikledes under de mange Aars Medvirkning ved Redskabsprøver. I en Aarrække har F. været Censor ved Landbohøjskolens Landbrugseksamen. Paa talrige Rejser har han erhvervet sig et betydeligt Kendskab til Landejendomme og Landboforhold i de forskellige Egne af Landet; han har et udstrakt Personalkendskab navnlig blandt de større Landbrugere og bevæger sig med Lethed i alle Kredse. 1912 solgte han Duelund og flyttede til Charlottenlund. — Gift 1892 Ellen Brammer.

A. C.

Litt.: la Cour: „Danske Gaarde“ II 1908, S. 312.

Friis, Steffen Christian Julius Landkilde (f. ¹⁹/₁₀ 1861), Veterinær. F. i Håndstev ved Kerteminde. Forældre: Sognepræst Kristian

Johan Frederik F. og Juliane Marie Landkilde. Tog Dyr lægeeksamen 1883 og var 1886—87 Assistent ved Veterinærskolens ambulatoriske og stationære Klinikker. Fra 1887 Dyr læge ved Kbh.s Sundhedskommission, ¹/₄ 1894 Korpsdyrlæge ved 1. Artilleriregiment, ¹/₁

1900 Overdyrlæge og fra ⁴/₁₀ 1905 Stabsdyrlæge og Chef for Hærens Dyr lægekorps. F. er en fremragende Veterinær, der paa mangfoldige Omraader har virket til Gavn for Sundheds- og Veterinærvesenet. I „Maanedsskrift for Dyr læger“, som han er Medredaktør af siden 1888, og „Tidsskrift for Veterinærer“ har han offentliggjort en Mængde praktiske og videnskabelige veterinære Afhandlinger af Betydning, i „Tidsskrift for Sundhedspleje“ og „Zeitschrift für Fleisch- u. Milchhygiene“ en Række Artikler væsentlig vedrørende hygiejniske Spørgsmaal. Disse Arbejder vidner om betydelig Indsigt, om stor Energi og om ikke almindelig Arbejdsevne. F. har ligeledes interesseret sig meget for Dyr lægernes Foreningsliv, var 1912—15 Formand for den danske Dyr lægeforening og 1906 Formand for Kødkontrolørforeningen for danske Dyr læger, s. A. Medlem af det veterinære Sundhedsraad. Som Stabsdyrlæge har han med Held virket for og gennemført en Forbedring af Militærdyr lægernes Stilling og i det Hele virket til Gavn for Militærdyr lægevesenets Udvikling. Han har været Medlem af forskellige Kommissioner nedsatte af Landbrugs- og Justitsministeriet, har 1906 foretaget en Tjenesterejse for Krigsministeriet til Tyskland og Sverige og har iøvrig ved

talrige Udenlandsrejser i Europa — deriblandt et halvt Aars Studieophold i Tyskland 1885 — studeret sine specielle Fag og repræsenteret Danmarks Dyr læger ved Kongresser. F. er i det hele en skattet Dyr læge. — Gift 1888 Christiane Magdalene Petersen.

L. Ba.

Litt.: Sløgt se Aage F.; „Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908.

Friis-Hansen, Julius (²⁹/₉ 1856—⁵/₈ 1905), Præst. F. paa Ødegaard ved Saksøbing. Forældre: Forpagter Julius Wilhelm H. og Ida Sophie Birgitte Friis. Blev Student 1874 og tog allerede som Student virksom Del i Søndagsskolegerning og Menighedspleje; Frimodts Forkyndelse blev i disse Aar af afgørende Betydning for ham. Efter 1880 at have taget teologisk Embedseksamen blev han 1882 reside-

rende Kapellan i Lyngby, og i denne Stilling udgav han 1888 en Oversættelse af Th. Chalmers: „Den kirkelige Fattigpleje“ og desuden et eget Skrift: „De nødlidende og Folkekirken“. Det var ogsaa hans Ønske at blive Præst i Nørrebro Fattigkvarter ved den 1890 fuldførte Helligkorskirke; men da dette ikke lykkedes, søgte han andetsteds hen og blev 1889—97 Sognepræst for St. Ols og Allinge paa Bornholm. Han vedblev dog at bevare Interessen for det kirkelige Arbejde i Hovedstaden og udgav 1893 et lille Skrift „Om nye Kirker i Kbh.“, hvor han opstiller Kravet om en Kirke og to Præster for hver 10,000 Mennesker og ønsker dette tilvejebragt udelukkende ved frivillige Gaver, uden Bidrag af Stat eller Kommune; da det københavnske Kirkefond var dannet, blev han fra 1897 til sin Død dettes Sekretær, og i denne Stilling udførte han et overordentlig betydningsfuldt Arbejde for at organisere Sagen og gøre den kendt ude blandt Kirkefolket; under det anstrengende Rejseliv sled han sig selv tidlig op. Fra disse Aar stammer en Række Smaaskrifter („Menighedsraad“, 1901; „En fri Folkekirke“ 1902; „Den hellige Fædrelandskærlighed“, 1903), og desuden var han 1897—1905 Redaktør af „Københavns Kirkesag“, hvori han selv skrev en meget stor Del af Artiklerne. D. i Kbh. — Gift 1883 Anna Dortha Slot.

H. M.

Litt.: Vilh. Beck: „Erindringer“ 1900; A. Fibiger i „Hovedstaden“ ²²/₁₂ 1912—¹²/₁ 1913; P. D. Koch i „Kbh.s Kirkesag 1890—1915“ 1915; Nekrologer i „Nationaltid.“ ⁶/₇ 1905, „Krist. Daabl.“ ⁷/₁₂ s. A., „Bornholms Avis“ ⁸/₈ s. A. og „Kbh.s Kirkesag“ ²⁹/₈ s. A.

Friis-Møller, Kai (f. ¹⁵/₈ 1888), Forfatter, Journalist, F. i Kbh. Forældre: Bryggeriejer Aurelius Møller og Caroline Johanne Friis. Opholdt sig som Barn 1893—97 i New York;

blev Student 1905 og har siden i frie Studier dyrket navnlig engelsk og fransk Poesi

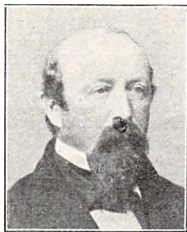

og er stærkt paavirket deraf, først af Byron, senere af Baudelaire. Han har selv skrevet bl. a. en Samling „Digte“ 1910 og „En Pilgrimsrejse til Nordfrankrig og Belgien“ (1919). Mest har han dog virket som Journalist, i flere Aar ved „Politiken“. Han udmærker sig som Kritiker ved en kræsen og forfinet Smag og ved en Stil, der snart kan være skarpt pointerende, snart ironisk og maliciøst antydende. Under Krigen var han en Tid en idérig og for Bogkunst interesseret Medarbejder ved Pios Forlag og besørgede her Udgivelsen af en Række Oversættelser af værdifulde engelske og franske Bøger samt redigerede forskellige Samlingsværker, ofte af kulturhistorisk Karakter: 1915 „Belgiens Lyre“ (belgiske Digte), 1916 „Belgien“, 1917 „Det skønne København“, 1916 „Tolv gamle Jule-rim“ og 1918 „Irland“; endelig var han Udgiver af Serien „Pios Vignetbøger“. — Ugift.

G. C.

Litt.: Rejsebrevne i „Politiken“ 17/1, 12/2, 10/2, 9/3, 23/3, 30/3 og 4/4 1919.

Krag-Juel-Vind-Frijs, Christian Emil, Lensgreve (8/12 1817—12/10 1896), Politiker. F. paa Frijsenborg. Forældre: Lensgreve Jens Chr.

Carl K.-J.-V.-F. og Grevinde Henriette Frederikke Magdalene zu Inn-und Knyphausen. Blev Student 1835, Cand. juris 1842, overtog Grevskabet Frijsenborgs nordlige Del 1849, blev Lensgreve 1860 og arvede 1867 Stensballegaard. Han var en dygtig og interesseret Land-

mand, der bl. a. arbejdede for frivillig Fæsteafløsning. Politisk stod han oprindelig Helstatsmændene nær og deltog 1850 i Dan-nelsen af Grundejerforeningen; som Lands-tingsmand 1858—80 stemte han 1863 for Novemberforfatningen, men blev efter 1864 Enhedsmærke for et Parti af store Hart-kornsejere, de saakaldte nationale Gods-ejere, der efter det nationalliberale Partis Fallit vilde bygge en ny Politik paa Hart-kornet. Under Forfatningskampen 1865—66 førte han denne Politik til Sejr ved sit Forlig med J. A. Hansen og blev Nov. 1865 Konsejlspræsident og Udenrigsminister. Foruden Grundloven gennemførte Ministeriet med ham som Leder en Række andre vigtige Love, om Jernbaner, Hær, Kirke osv., men afgik Maj 1870 efter en Strid med Folketinget. S. A. førte F. paa Danmarks

Vegne Forhandlingerne med den franske Udsending Greven af Cadore og viste her stor Kløgt og Forudseenhed. 1882 overdrog han Grevskabets nordlige Del til Sønnen. En nobel, ædruelig Aristokrat, uden glimrende Egenskaber, men solid og uafhængig. D. paa Boller. — Gift 1847 Thyra Valborg Haffner, d. 1881. P. E.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1886; F. Algreen-Ussing i „Ill. Tid.“ 12/11 1865; Goldschmidt i „Nord og Syd“ 1856; Topsoe: „Politiske Portrætstudier“ 1878; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; Jos. Michaelsen: „Fra min Samtid“ II 1893; Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916; „Berl. Tid.“ 18/12 1900; Cantor i „Tilskueren“ 1910; „Nordsjæll. Venstrebl.“ 14.22/0 1910; „Politiken“ 24/10 1910; Ægidius i Simonsen: „Under Huset Glücksborg“ 1912; Jul. Clausen i „Danske Herregaarde ved 1920“ (Frijsenborg) 1919; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 25/10 1896, „Berl. Tid.“ 13.14/10 s. A., „Politiken“ 13/10 s. A. og „Hver 8. Dag.“ I 1896, S. 89.

Krag-Juel-Vind-Frijs, Mogens Christian, Lensgreve (f. 4/5 1849), Politiker. F. paa Søbygaard ved Hammel. Forældre: Lensgreve Chr. E. K.-J.-V.-F.

(s. d.) og Hustru. Blev Student 1868, Cand. phil. 1869, var Attaché i London 1876—80 og overtog 1882 Grevskabet Frijsenborgs nordlige Del, blev Lensgreve 1880 til Landstinget for 10. Kreds efter sin Fader og blev siden genvalgt,

til han 1918 trak sig tilbage. Han tilhørte fra Begyndelsen Højre, men Arv fra Faderen og engelsk Paavirkning gjorde ham til Tilhænger af et bredt konservativt Mellemparti. Han deltog i Forligsforhandlingerne og ønskede efter 1894 et Venstreministerium, stod dog sympatisk overfor Reedtz-Thott, men afslog 1897 at danne Regering og henviste til Venstre. Under Hørring skilte han sig med syv andre 1900 ud fra Højre og dannede 1902 det frikonservative Parti, hvis Fører han blev og som i de følgende Aar traadte i nær Forhandling med Venstre. Under Forsvarskrisen 1909 søgte han at danne et Samlingsministerium, der strandede paa Vestres Modstand. Han førte i Sommeren 1912 Forhandlinger med Berntsen om en Grundlovsændring paa Basis af Landstingets Uforanderlighed, men modsatte sig kraftig det Berntsen'ske Forslag af Okt. 1912, standsede det i Landstinget 1913, men stemte efter Valgene 1913—14 for det endelige Forslag 1915. 1916 foranledigede han Indførelsen af Kontrolminister-Institutionen; derimod mislykkes hans Forsøg paa at løse Krisen 1919. Baade ved Navn og Person staar F. fremmest i dansk Adel; med Aristokratens brede Fordragelighed forener han Kulturmenne-skets kølige Jøgement, men hans Samfundsfølelse er i udpræget Grad Overklasse-

mandens og Seigneurens. Som Politiker har han til Tider haft store Kort paa Haanden; han har haft et Maal: et konservativt Midtparti; han ejer den moderne Politikers Respekt for Flertallet, og for hans personlige Kvalifikationer aabnedes alle Døre. Men F. har ikke villet eller kunnet tage det fornødne Arbejde op for at vinde det Flertal, hvis Magt han anerkendte; han gik ikke i Arenaen og dannede Parti; alene derfor maatte han tabe. — Gift 1884 Komtesse Frederikke (Fritze) Sophie Elisabeth Danneskjold-Samsøe.

P. E.

Litt.: Slægt se C. E. Frijs; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; Graae: „Moderne Profiler“ 1892 og I „Ekstrabladet“ 29/1 1908; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; Chambellan: „Danske Jorddrotter“ 1911; Fritze F.: „Billeder fra min Rejse“ 1912; Interviews i Martin: „Hvorledes jeg blev Politiker“ 1912 og „Tilskueren“ 1913; „Politiken“ 24/9 1915; „Tiden“ 24/9 s. A.; „Dagens Nyheder“ 29/9 s. A.; E. Henriksen: „Mændene fra Forfatningskampen“ II 1914; „Berl. Tid.“ og „Politiken“ 4/5 1919; Jul. Clausen i „Danske Herregaarde ved 1920“ (Frijsenborg) 1919.

Frille, Eggert (ca. 1400—70), Rigsraad. Forældre: Lensmand Christiern Frellavsen og Ermegaard Eggertsdatter (Altena). Højt begavet, vel uddannet og rig paa Gods blev han en af Christoffer af Bayerns og Christian I's første Mænd, men hans Selvstændighedstrang og skarpe Tunge bragte ham i Strid med Kongemagten; han indgik Forbindelse med Akselsønnerne og maatte flygte til Lybæk. Begr. i Odense. — Gift Anne Iversdatter (Juul).

P. E.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1892; „Hist. Tidsskr.“ V 5—6 1885—87 og VI 6 1895—97.

Frimann, Claus (15/3 1746—11/10 1829), Forfatter. F. paa Sælo, Norge. Forældre: Sognepræst Peder Harboe F. og Sara Cold. Blev Student 1765 og var derefter Huslærer i Norge, blev Cand. theol. 1768, maatte atter tage Plads som Huslærer, men blev snart Kapellan. 1780 blev han Præst i Daviken, 1800 Provst i Nordfjord, til han tog sin Afsked 1822. Fra hans Præstetid stammer dels nogle rationalistiske „Andagtsøvelser til Brug for Almuen“ (1785), dels en Række Salmer bl. a. i „Søkabinet“, 1793, hvoraf 42 optoges i „Evangelisk-kristelig Salmebog“. Som naturbeskrivende Digter i den brede og livløse Stil var F. yndet af sin Tid, bl. a. for „Hornelen“ 1777 (om en Klippe i hans Fødeegn), hvormed han besejrede sin Broder i Konkurrencen, og „Frederiksborg Egn og Udsigt fra samme“. Eftertiden har sat ham langt højere som Petter Dass' Efterfølger, naar han digtede for Almuen, enten om historiske Emner eller om Bønders og Fiskeres daglige Liv. I „Almuens Sanger“ (1790) og andre Samlinger er han frisk, jævn og hjertelig og værd at læse endnu. D. paa Frimannslund ved Daviken. — Gift 1782 Anna Margrethe Meldahl, d. 1819. G. C.

Litt.: Slægt se Lampe; „Bergens Stifts Biskopper og Præster“ II 1896, S. 159 og 166; „Bud-

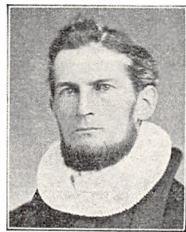
stikken“ VII 1829; Molbeck: „Dsk. poet. Antologi“ I 1830; Welhaven: „Ewald og de norske Digtere“ 1863; „Claus Pavels Biografi og Dagbøger“ II 1867; Welhaven: „Saml. Skr.“ VI 1868; J. H. Wessels saml. Digte udg. af Levin, 2. Udg. 1878; Skaar: „Norsk Salmehist.“ II 1880; Thrap: „Den norske Kirkes Hist.“ I 1884; „Norsk teol. Tidsskr.“ 1885; Ronning: „Rationalismens Tidsalder“ 1886—99; Utheim: „Otte Forfattere“ 1890; „Skr. udg. af Bergens hist. Forening“ IX 1903; S. A. Lindbæk: „Fra det norske Selskabs Kredse“ 1913; F. Bull: „Fra Holberg til Nordahl Brun“ 1916; Breve i „Ill. Nyhedsblad“ 1862.

Frimann, Peder Harboe (18/11 1752—21/8 1839), Forfatter. F. paa Sælo, Norge. Forældre: Sognepræst Peder Harboe F. og Sara Cold. Blev Student 1769, dyrkede derefter litterære Studier uden at tage nogen Eksamen, men ansattes snart i Finanskollegiet, hvor han 1776 blev Fuldmægtig. Hans videre Avancement afbrødes af svækket Helbred. Fra 1786 til 1795 var han knyttet til Gesandtskabet i Stockholm, og derfra kaldtes han til Kbh. som Sekretær i det udenlandske Departement, hvor han virkede i 37 Aar. — Som Digter debuterede F. 1775 i „Poetiske Samlinger, udgivne af et Selskab“ (o: Norske Selskab) med en Romance „Axel Thordson og skøn Valborg“, „Ode til Sønnen“ og „Tanker ved en Flod“. 1777 fremkom i de „Forsøg“, som „Selskabet for de skønne og nyttige Videnskaber“ udgav, to naturbeskrivende Digte af F., som Besvarelser af Prisopgaver, Selskabet havde udsat: „St. Synneves Kloster paa Sælo“ og „Hornelen“. Hermed standser F.'s Produktion brat. Hans Skabertrang har næppe været stærk, og han synes kun at have digtet paa ydre Tilskyndelse. Hans Stil og Emner (fraregnet Folkevisestoffet i „Axel Thordson“) er i Tidens Smag, og han nød med Rette megen Anerkendelse. D. i Kbh. — Ugift.

G. C.

Litt.: Slægt se Claus F.; Molbeck: „Dsk. poet. Antologi“ I 1830; Welhaven: „Saml. Skr.“ VIII 1868; Dietrichsen: „Omrids af den norske Poesis Hist.“ I 1860; Nekrolog i „Geneal. og biografisk Arkiv“ 1841.

Frimodt, Jens Christian Rudolph (24/12 1828—21/3 1879), Præst. F. paa Birkende-gaard ved Kalundborg. Forældre: Godsinspektør Kammerraad Johan F. og Nicoline Cathrine Nielsen. Blev Student 1848 og teologisk Kandidat 1854. Efter sin Embedseksamen blev han straks Religionslærer ved Borgerdydskolen paa Kristianshavn, 1857 Adjunkt i Sorø, og allerede i disse Stillinger røbede han sjældne Evner til at paavirke Mennesker i kristelig Retning. Da derfor Opførelsen af Johanneskirken paa Nørrebro 1861 var fuldendt, søgte man at faa F. til Præst, og efter nogen Betænkning modtog han Opfordringen. Han blev da her

i Løbet af kort Tid en af Hovedstadens mest skattede Prædikanter; hans Forkyndelse var væsentlig af vækkende Art og efterlod dybe og varige Indtryk hos mangfoldige Mennesker. Da „Kirkelig Forening for Indre Mission i Kbh.“ 1865 blev stiftet, var han en af de ivrigste i Arbejdet, og lige til sin Død vedblev han at være denne Forenings Formand; flere af dens Virksomheder som Søndagsskolerne og Magdalenehjemmet skyldes ganske særlig hans Initiativ. Den københavnske Kirkesag staar ligeledes i stor Gæld til F.; i hans Levetid opførtes 1874 Stefanskirken og 1878 Jakobskirken, begge i Distrikter, der blev udskilt fra hans Sogn, og adskillige af de Mænd, som senere har været de ledende i dette Arbejde, er igennem F.s Forkyndelse blevet vakt til bevidst Kristentro. Han udgav selv „20 Prædikener“ (1867) og „Nogle Prædikener fra Trinitatistiden“ (1871); efter hans Død udkom „24 Prædikener“ (1879) og „Prædikener paa Kirkeaarets Søn- og Helligdage“ (1896). Fra sin Ungdom havde han været svagelig, og allerede i 50 Aars Alderen gik han bort. D. i Kbh. — Gift 1857 Sofie Magdalene Clausen, d. 1908.

H. M.

Litt.: Slægt i H. N. C. Gad: „Stamt. over Familien Clausen“ 2. Udg. 1896; H. Schwanenflügel i „Nutiden“ III 1879; H. Stein: „R. F.“ 2. Opl. 1880; P. Krag i „Ny kristelig Samler“ XXVI 1880; Dalhoff i „Diakonissesiftelsens Almanak“ 1888; Nannestad i „Portrætter fra Kirken“ I 1895; V. Beck: „Erindringer fra mit Liv“ 1900; V. Bergsøe: „Krigen og Koleraen“ 1900; „Ill. Tid.“ 19/2 1905; Blauenfeldt: „Den indre Missions Hist.“ 1912; J. Steen: „R. F.“ 1915; Ida Johnsen: „Mellein to Tidsaldre“ 1915 („Mem. og Breve“ XXIII); Nekrolog i „Ill. Tid.“ 30/3 1879.

Frische, Axel Christian (f. 25/3 1877). Teaterdirektør. F. paa Stamhuset Tjele. Forældre: Skovbetjent Johan Peter Theodor F. og Karen Andersen. Efter at have forsogt sig ved Landvæsenet og 1897—99 gennemgaaet Fodfolkets Korporeal og Sergent-skole debuterede F. i Randers i Vinteren 1900 og rejste de følgende 8 Aar med forskellige Provinsselskaber, indtil han 1908 blev knyttet

til Folketeatret i Kbh., hvor han var Skuespiller til 1915. Blandt hans Roller i denne Periode maa især nævnes Faurholt i „Sind“, Amerikaneren i „Karen, Maron og Mette“, Thomas Ravn i „Fædrenes Jord“ og Manden paa Højris i Skuespillet af samme Navn. F.s særlige Domæne som Skuespiller i disse Aar var saaledes de noget indesluttede, tunge og grublende Naturer, i hvem Sindets Trods, Temperamentets Ild pludselig kan gløde op. Særlig i den sidstnævnte Rolle ydede han moden

og selvbevidst Kunst. Men han afbrød sin Folketeater-Bane for 1915 at overtage Ledelsen af „Sønderbros Teater“, som han i de sidste Aar har styret som en udpræget folkelig Scene. Ved sit Med-Forfatterskab til „Rasmines Bryllup“ bragte han Teatret den hidtil største Komædie-Succes i København (300 Opførelser i Træk). Ogsaa andre Lystspil og Farcer — f. Eks. „Den Faderløse“, „Gamle Postgaard“ og „Krage søger Mage“ foreligger fra F.s Haand. — Gift 1906 Kristine Christensen. C. Bs.

Litt.: Sv. Rindom i „Masken“ 18/2 1910; R. Neiiendam: „Folketeatrets Hist. 1857—1908“ 1919.

Frisenette, Ludvig Grandjean (f. 8/3 1844). Handelsgartner. F. i Nykøbing, Falster. Forældre: Købmand Georg Christian F. og Karen Marie Frederikke Grandjean. Uddannedes hos Kunst- og Handelsgartner F. W. F., Frederiksberg; fik derefter 1861 Plads i V. Løves Handelsgartneri, Østerbro, til hvilken Forretning han siden da har været knyttet først som Elev, dernæst som Medhjælper

og senere som Forretningsleder; 1877 blev han optaget som Interessent i Firmaet, og fra 1902 er han Eneindehaver deraf. 1866 tog han Alm. Gartnereksamen. Efterhaanden som Byen udviklede sig, indskrænkedes selve Gartneriet, der dels bestod i Planteskole, dels i Pottøgartneri, idet Arealerne bortsoltes til Byggegrunde; ligeledes ophørte den Virksomhed, Firmaet havde drevet med Anlæggelse af Haver. Til Gengæld udvidedes Frøhandelen i meget betydelig Grad, saaledes at den er kommen til at høre til de ledende i Landet, takket være den Samvittighedsfuldhed, hvormed F. har ledet Forretningen, og den Iver, hvormed han stedse har søgt at fremskaffe det bedste Materiale. F. har i høj Grad haft sine Kollegers Tillid, hvilket har givet sig Udslag i, at han har beklædt forskellige Tillidsposter, baade indenfor Alm. dansk Gartnerforening og Gartnerens Alderdomshjem, hvis Formand han har været i en lang Arrække. Han har skrevet en Række Artikler i „Nordisk illustreret Havebrugslexikon“. — Gift 1879 Louise Sophie Sørensen. A. L.

Litt.: „Dansk Havetid.“ 1880; „Gartner Tid.“ 1904 S. 195; „Berl. Tid.“ 30/3 1918.

Fristrup, Peter Raun (18/11 1855—12/11 1913), dramatisk Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Bogbinder Johan Christian F. og Karen Bolette Raun. Han var oprindelig Fotograf, men blev en meget produktiv dramatisk Forfatter og Bearbejder, der har leveret de københavnske Privatteatre en lang Række mere eller mindre flygtige Arbejder og des-

uden bistaet adskillige danske og svenske Dramatikere med Tilrettelæggelsen af deres

sceniske Værker og Dramatiseringen af deres Romaner. Hans populæreste, tit genoplagte Arbejde er Dramatiseringen „Landmandsliv“ efter Fritz Reuters Roman, opført første Gang paa Dagmartheatret 1887. Andre Dramatiseringer fra hans Haand er „Marstals

Plads“ sammen med C. Markman paa Grundlag af sidstnævntes Fortælling „Havedøren“, „Hr. Pickwick“ efter Dickens' Roman, „Et Købmandshus i Skærgaarden“ efter Carléns Roman, „Natten til den 28de Juli“ efter F. Humes Roman, „Kristen Bloks Ungdomstreger“ efter Ingemanns Fortælling, „Fra Piazza del Popolo“ efter Bergsøes Roman. Sammen med P. A. Rosenberg har F. skrevet Skuespillet „De unge Mennesker“, sammen med Fr. Ricard Folkekomedien „Dr. Nicola“, sammen med Rose Bruhn det historiske Skuespil „Anne Lykke“, i Samarbejde med Selma Lagerlöf „Husmandstøsen“, Folkeliv i 4 Akter, samt sammen med C. Arctander Operettekstene „Yduns Æbler“. Blandt F.s selvstændige Arbejder kan nævnes Folkelivsbilledet „Det gamle Kongens København“, Folkekomedien „Sypiger“ og Folkeskuespillet „Rosenborg“ med Christian IV som Hovedperson. Som det ses, en stor og broget Produktion, hvortil yderligere maa føjes de talrige Parodier, Sommerrevyer og Bearbejdelser, der er blevet opført af ham, dels paa de københavnske Forstadsteatre, dels i Provinserne — f. Eks. „Svend, Knud og Valdemar“, „Lille Nitouche“, „Kameliadamen“, „Han kommer fra Pasteur“, „Erik Megetgodts Pilgrimsfærd“, „Taksameterkusdens Datter“ osv. Endelig har F. under Pseudonymet Berndt Fredgren faaet opført flere Arbejder i Sverige — f. Eks. „Fændrik Stål“, „Faste Forland“ (efter Jonas Lies Fortælling) og „Debet og Kredit“ (efter Gustav Freytags Roman). F. var en flittig Medarbejder ved „Klods-Hans“, hvor han bl. a. skrev „Snolderød Avis“. 1913 kom fra hans Haand under Titel „Scenens Navne“ en Række Erindringer om danske Skuespillere og Skuespillerinder. D. i Charlottenlund. — Gift 1880 Jenny Marie Fristrup. C. Bs.

Litt.: Nekrologer i „Politiken“ 14/11 1913 og „Masken“ 23/11 s. A. (af Palle Rosenkrantz).

Fritsche, Harald (29/11 1833—28/6 1905), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Bundtmager Daniel F. og Caroline Christine Gædecken. Blev 1850 ansat hos E. Friis, hos hvem han fik sin merkantile Uddannelse, indtil han 1858 etablerede sig under Firma F., Rønstrøm & Co.; dette begyndte Virk-

somheden under meget beskedne Former, men udvikledes hurtig til et af de største

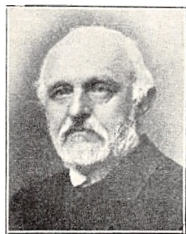
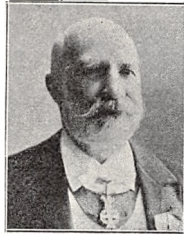
Kolonialfirmaer i Landet. Senere optoges ogsaa Dampskibsekspektion og Assurance. Efter Rønstrøms Død 1863 førte han alene Firmaet videre under Navn F. & Cø. Sin største Betydning fik F. ved sin store Interesse for Sager af almen Betydning og ved altid beredvillig at udføre et energisk og uegennyttigt Arbejde for disse. Han tog Initiativet til Oprettelsen af „Dansk Arbejderbank“ og var Medstifter af „De forenede Bryggerier“ og „Handels- og Kontoristforeningen“, ligesom Stiftelsen af „Foreningen til unge Handelsmænds Uddannelse“ i første Række skyldtes ham. 1874 blev han Medlem af Sø- og Handelsretten og Grosserer-Societetets Komité; indenfor sidstnævnte gjorde han et stort Arbejde ved Dannelsen af Handelsstandens Fællesrepræsentation. D. i Hamborg. — Gift 1859 Marie Amalie Damborg, d. 1915. O. T.

Litt.: „Børsen“ 20/11 1903; „Ill. Tid.“ 9/12 s. A.; „Danske Byerhverv“ 1904—11; Handels- og Kontoristforeningens Aarbog 1916; Nekrolog i „Børsen“ 29/6 1905 (af L. Bramsen) og i „Ill. Tid.“ 2/7 s. A.

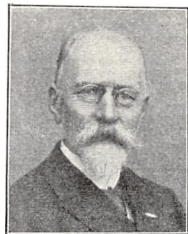
Fritz, Andreas (2/11 1828—22/2 1906), Landskabsmaler. F. i Mou ved Aalborg. Forældre: Sognepræst Niels F. og Karen Kirstine Færch. Gik i Skole i Aarhus og uddannedes i Tegning af Høegh-Guldberg; 1845—48 besøgte han Akademiet, deltog i Krigens som Artilleriofficer, arbejdede senere dels paa Akademiet, dels under Købke, Marstrand og Gertner, foretog 1855 og 1871 mindre Udenlandsrejser, bosatte sig i og ved Aarhus og ernærede sig en Tid som Fotograf. Hans Landskabsbilleder, især fra Aarhuskanten, er vel smukt opfattede, men teknisk ufuldkomne; hans Portrætter er ringe (Ingerslev paa Frederiksberg). Han har ogsaa malet flere Altertavler. D. paa Louisenhøj ved Marselisborg. — Gift 1863 Sara Jensine Linæa Bech, d. 1908. O. A.

Litt.: Sg. Müller; „Nyere dansk Malerkunst“ 1884; Nekrolog i „Aarh. Stiftstid.“ 23/2 1906.

Fritz, Niels (f. 4/6 1835), Forstmand. F. i Roskilde. Forældre: Godsforvalter paa Bidstrup, Raadmand Georg F. og Elisabeth Henriette Petersen. Tog 4. Kl. Hovedeksamen og drev en Tid entomologiske Studier under J. C. Schiødt, blev Forstkandidat 1862 og var derefter nogle Aar Assistent

ved forskellige Forstdistrikter, bl. a. hos Forstraad Bang paa Randbøl Distrikt; 1868

foretog han en Rejse i Jylland for at udse Arealer til Selskabet til jyske Heders Beplantning, hvorved der erhvervedes Terræn til Stilde Plantage. S. A. anlagde han Aalykke Plantageskole i Brørup Sogn (Ribe Amt) og var fra 1869 Hedeselskabets Tilsynsførende med Plantagerne i Ribe Amt og en Del af Vejle Amt; 1874—1907 var han Selskabets Skovrider i 8. Distrikt. Ogsaa til Statens Klitplantager har F. været knyttet, fra 1895 som entomologisk Konsulent ved disse og ved de statsunderstøttede Plantager i Jylland. Dels under denne Virksomhed, dels paa Studierejser til Schweiz, Sachsen og Harzen samlede han sig en betydelig forstentomologisk Viden, som han har frugtbargjort i en Række Artikler i „Hedeselskabets Tidsskrift“ og „Tidsskrift for Skovvæsen“ om skadelige Insekter i jyske Plantager samt i to større Skrifter: „De danske skadelige Naaletræinsekter“ (1892) og „De danske skadelige Løv- og Frugttræinsekter“ (1894). Han har desuden skrevet om Dalgas i „Danske Stormænd“ (1911) og i „Kbh.s Amts historiske Aarbog“ 1913 offentliggjort en Række Smaatræk af Livet i Roskilde 1840—50. — Gift 1870 Mathilde Francisca F., d. 1916. S. D.

Litt.: Erindringer i „Gads Magasin“ 1908—09, S. 657 ff.; Svend Dahl: „Bibliotheca zool. Danica 1876—1906“ 1910.

Fritzboeger, Wilhelm August Carl (f. 20/9 1872), Elektrikingeniør. F. i Lippe-Deilmold. Forældre: Teglværksbestyrer Christoph F.

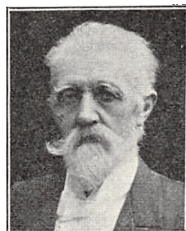
og Karoline Sophie Ostmann. Kom to Aar gammel til Danmark, hvor han fik Indfødsret 1894. Efter at være udlært som Svend besøgte han Teknisk Selskabs Dagskole og tog Konstruktoreksamen 1893. Studerede derefter Maskinfag og Elektroteknik ved Tekniskum i

Mittweida, hvorfra han tog Afgangseksamen 1896. I de følgende to Aar var han beskæftiget hos Schuckert & Co., Nürnberg, med Konstruktion af større Dynamoer. Var derefter ansat 1898—99 som Ingeniør i det store franske elektrotekniske Firma „Maison Bregel“. Efter sin Hjemkomst 1899 blev han knyttet til A/S Titan i Kbh., først som Ingeniør og senere som Chef for Firmaets elektriske Afdeling. F. har projekteret og senere beskrevet en Række store Maskin-

anlæg, f. Eks. Maskinanlægget ved Sluseværkerne i Kalvebodstrand og det elektriske Anlæg paa Frbg. Papirfabrik og er Forfatter til flere værdifulde Afhandlinger over elektrotekniske Emner. F., der er en meget anset Elektrotekniker, har i en længere Aarrække været Censor ved polyteknisk Eksamen. — Gift 1900 Ernestine Louise Margarethe Lovlerka Schmidt. M. C. H.

Litt.: „Lovtidende“ 1894, S. 72.

Frohne, Johan Wilhelm (15/8 1832—13/7 1909), Murmester, Samler. F. i Flensborg. Forældre: Slagtermester Johan Christian F. og Marie Jürgensen. Kom 1848 i Murerlære, blev Svend 1852 og rejste derefter i Tyskland og Norditalien. 1857 nedsatte han sig som Mester i Kbh., hvor han opførte et betydeligt Antal offentlige og private Ejendomme. Ogsaa til Provinserne strakte hans Virksomhed sig.

Hans Hovedopgave blev dog den at blive Samler, idet han efterhaanden erhvervede sig en stor og sjælden Samling erhærlig af Keramik og udskaarne Arbejder, hvoraf enkelte Genstande, der efter hans Død gik over i offentlige Samlinger, var af grundlæggende Betydning for Forstaaelsen af Danmarks Kunsthaandværk. Paa enkelte Omraader besad han megen Indsigt, og hans Samling nød derfor ogsaa fortjent Ry hos alle Kendere. Han efterlod sig Manuskriptet til et omfattende Værk om Fajancefabrikker i Danmark og Hertugdømmerne i 18. Aarh.; dette udgaves i forkortet og bearbejdet Skikkelse 1911 af Ch. A. Been. D. i Kbh. — Ugift. R. B.

Litt.: Arthur Pabst: „Die Sammlung F.“ 1883; E. Hannover: „Fortegnelse over afd. Murermester J. W. F.s efterl. Samling af Antikviteter og Kunstsager“ 1910; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 14/7 1909, „København“ 14/7 s. A. og „Ill. Tid.“ 25/7 s. A.

From, Thøger Dyssel (20/5 1744—21/3 1831), Handelsmand. F. i Rødding. Forældre: Sog-nedegn Bertram Jacobsen F. og Anne Cathrine Henriksdatter. Kom i en ung Alder til Kbh. og gik i Lære hos Hørkræmmer Svane, hvis Enke han siden tog til Ægte. Tidlig nedsatte han sig, oprindeligt sammen med Ole Aarestrup (d. 1798), men førte fra 1778 sin Handel i eget Navn; ca. 1794 indrettede han sig i en Købmandsgaard i Rosenborggade, hvor Firmaet siden i et Aarhundrede havde til Huse. 1810 tog han Grossererborgerkab. F. var en solid og anset Handelsmand, der

inden for sit Omraade forstod at give sit Hus en førende Stilling, som er opretholdt gennem flere Generationer. Han var Oldermann for Hørkræmmerlavet og hørte til Stadens 32 Mænd. D. i Kbh. — Gift Karen Svane, f. Schæffer, d. 1830. E. N.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausboll: „Stamt. for Thøger F. og Hustrus Fideikommiss“ 1912.

Frost, Julius Christian (f. $\frac{5}{3}$ 1856), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Carl Christian F. og Clara Dorthea Marie F. Uddannedes 1872—74 i en Købmandsforretning i Slagelse, kom derefter ind i det af Faderen 1862 oprettede Firma C. F. Efter Stifterens Død 1894 ledede Enken Firmaet, indtil hun 1897 optog F. som Medindehaver; fra 1903 er han dets Eneindehaver. Firmaet driver

en betydelig Forretning med Korn og Foderstoffer. F. har aldrig yndet offentlig Fremtræden, men den store Tillid, der paa Grund af hans rellinede Karakter, sikre Dømmekraft og store Arbejdsevne vises ham indenfor Kornbranchen, har medført, at der er overdraget ham adskillige Tillidshverv; 1906 indvalgte han saaledes som Næstformand i „Kbh.s Bedømmelses- og Voldgiftsudvalg for Korn- og Foderstofhandelen“, i hvilket han har udført et dygtigt og anerkendt Arbejde, 1907 blev han Medlem af Sø- og Handelsretten og 1918 af Grosserer-Societetets Komité som Repræsentant for Kornbranchen; desuden har han været Medlem af Overskatteraadet for Kbh. fra 1908 til dets Ophævelse 1913. — Ugift.

Litt.: „Borsen“ $\frac{5}{3}$ 1916 og $\frac{4}{6}$ 1918.

Frydendahl, Catharine Elisabeth ($\frac{30}{11}$ 1760— $\frac{30}{11}$ 1831), dramatisk Sangerinde. Hendes Pigenavn var Møller. Femten Aar gl. blev hun Syngeskolar ved Teatret (Maj 1776) og fremtraadte første Gang $\frac{1}{12}$ 1777 som Marine i det franske Syngestykke „Skovbyggen“; n. A. blev hun kgl. Skuespillerinde. Hun var i Besiddelse af megen kvindelig Skønhed og Ynde og raadede over en smuk Stemme,

der var vel skolet under Syngemester Potenzas kyndige Røgt. Som Skuespillerinde stod hun mindre højt, men vidste ved den Yndest, hun stod i hos Teaterchefen, General H. H. Eickstedt (s. d.), at hævde sin Plads blandt de første kvindelige Kræfter; da det lykkedes hende at fortrænge Caroline Walter (s. d.), blev hun Teatrets Prima-

donna. Jfr. Møller var en intrigant og højt lunefuld Person, der jævnlig satte Skuepladsens Direktion graa Haar i Hovedet og stadig stod sig slet med Personalet. Hun optraadte sidste Gang $\frac{2}{3}$ 1821 som Marceline i „Figaros Giftermaal“ og afskedigedes i Juni s. A. D. i Kbh. — Gift 1) 1789 Hofviolon Jørgen Berthelsen, d. 1797. 2) 1797 Skuespiller Peter Jørgen F. (s. d.), d. 1836. E. N.

Litt.: Overskou: „Den danske Skueplads“ III—IV 1860—62; Breve i „Teatret“ IX 1909—10 og i R. Neiiendam: „Breve fra d. Skuespillere og Skuespillerinder“ I 1911.

Frydendahl, Peter Jørgen ($\frac{18}{10}$ 1766— $\frac{20}{2}$ 1836), Skuespiller. F. i Kbh. Hans officielle Fader var en rig Lærredshandler, der havde giftet sig med en ganske ung Pige, næsten 40 Aar yngre — hans virkelige Fader var Kammerherre H. V. Warnstedt (s. d.). Warnstedt fortæller, at Konen ruinerede sin aldrende Mand, og at Hjemmets økonomiske Sammenbrud var Skyld i, at F. blev Skuespiller. Efter Konfirmationen

var han blevet sat i Lære hos Herredsfogden i Roskilde for at uddanne sig til dansk Jurist, men opgav denne Vej og gik til Teatret, hvor Warnstedt nu var administrerende Direktør. F. blev Syngeskolar i Novb. 1785 og debuterede n. A. ($\frac{7}{12}$ 1786) som Belcour i Cumberlands Komedie „Vestindianeren“, men gjorde ingen Lykke. Uden Yndest i Publikum og ilde set paa Teatret var han paa Nippet til at faa Afsked, da en Del Smaaroller, der nødvendigvis skulde besættes, holdt ham oppe; men kort efter Warnstedts Afgang sagde han selv Scenen Farvel (April 1793) og blev Sekretær paa et af de Warnstedtske Godser i Holsten. Først efter sin fornyede Ansættelse (Febr. 1795) kom han paa sin rette Hylde; hans komiske Geni udfoldede sig nu hurtigt og kom Skuepladsen til Gode i en Menneskealder. Han var en dygtig Sangr, en fremragende Mimiker og var benaadet med Evnen til at kunne trænge til Bunds i et Digterværks Væsen og kunde tolke den enkelte Skikkelse, der tilfaldt ham, med en Sikkerhed og Originalitet, der forbløffede. Og hans Evne rakte over et næsten ubegrænset Felt, fra Helterollerne hos Oehlenschläger til de store Partier i de verdenskendte Operaer. F. kreerede henimod 500 Roller i sin Virketid. Den høje Tragik og den sværmeriske Erotik laa mindst for ham, men i det komiske var han den ubestridte Mester; Baggesen kaldte ham den største komiske Skuespiller i Europa. F. blev Instruktør efter Fr. Schwarz (s. d.), men denne Gerning interesserede ham ikke. Optraadte sidste Gang $\frac{2}{10}$ 1835 i „Barselstuen“. D. i Kbh. — Gift

1797 Catharine Berthelsen, f. Møller (s. d.), d. 1831. E. N.

Litt.: Overskou: „Den danske Skueplads“ III —V 1860—64; Collin: „Holbergske Skuespillere“ 1888; J. Davidsen: „Københavnsliv“ 1889; Nekrolog af Overskou i „Portefeuillen“ 1839 II; Breve i „Af Jonas Collins Papirer“ 1871 og R. Neftendam: „Breve fra dsk. Skuespillere og Skuespillerinder“ I 1911.

Frydenlund, Kristian Jørgensen (f. $\frac{2}{8}$ 1882), Landboforeningssekretær. Født i Ryslinge. Forældre: Gaardejer Niels Kristian

Jørgensen og Johanne Hansen. Var ved praktisk Landbrug til sit 18. Aar, tog derefter Undervisning i Sprog og Matematik samt gennemgik et Kursus paa en Landbrugsskole, før han kom til at studere ved Landbohøjskolen, hvorfra han 1905 tog Eksamen som Land-

brugskandidat. F. gennemgik den følgende Sommer Lærerkursus i Askov og var Vinteren 1905—06 Lærer ved Ryslinge Højskole. 1906—12 var han Lærer ved den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard; siden 1913 er han Konsulent og Sekretær for De samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger. I denne Stilling har han udarbejdet Samvirksomhedens Husdyrbrugsberetninger samt Ko- og Hoppetambøger og desuden øvet en gavnlig Indflydelse ved Indkøb af Avlsdyr til de lolland-falsterske Kvægavlsforeninger. — Gift 1913 Inger Møller. A. C.

Litt.: Knudsen: „Landøkon. Aarbog“ 1920.

Frydensberg, Carl (f. $\frac{5}{10}$ 1872), Maler. F. i Kbh. Forældre: Overretsassessor Finn Adolph Peter F. og Clara Edvarda Louise

Frederikke Klingsey. Har ikke gaet paa Kunstakademiet, men har faaet sin Uddannelse paa Kunsternes Studeskole under Krøyer og Tuxen og har udstillet paa den Frie Udstilling, som Gæst 1895—97, som Parthaver siden 1898. Hans Produktion omfatter

Figurstudier og navnlig Portrætter, Børnebilleder, Landskaber (danske og italienske) og Blomsterbilleder; tillige enkelte Kompositioner, Motiver fra Folkeviser. I de sidste Aar har han været en ret søgt Portrætmaler, som især har leveret Gruppebilleder af Børn. Hans Arbejder er holdte i meget lyse og klare, kølige Farver. 1917 blev han valgt ind i Akademiets Plenarforsamling. — Gift 1) 1899 Malerinden Hedvig Volquartz. Ægteskabet opløst. 2) 1909 Ellen Bølling.

Litt.: „Kunst“ VII 1905—06.

S. S.

Fröhlich, Johannes Frederik ($\frac{21}{8}$ 1806— $\frac{21}{5}$ 1860), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Militærmusiker Stephan F. og Rosina Neumann. Udrustet med en

tidlig musikalsk Begavelse optraadte han allerede i 8aars Alderen i det harmoniske Selskab paa Violin, Klaver og Fløjte, og efter yderligere Uddannelse bl. a. hos Claus Schall ansattes han 15 Aar gl. som Violinist-elev i Kapellet. 1821

blev han kgl. Kapelmusikus. Af Tidens Komponister fik navnlig Kuhlau Indflydelse paa ham, og samtidig med at han udfoldede en betydelig Virksomhed paa sit Instrument, begyndte han at komponere, særlig dog med Violinen for Øje, men fik tillige Lejlighed til at skrive for Teatret, som Ouverturerne til „Kong Salomon og Jørgen Hattemager“ (1825) og „Frejas Alter“ (1828). 1827 ansattes han som 2. Syngemester ved Teatret, hvor han fik en gunstig Indflydelse paa Koret, men allerede 1829 tiltraadte han med offentlig Understøttelse en toaarig Udenlandsrejse, under hvilken han besøgte Tyskland, Paris og Rom. Paa Rejsen komponerede han bl. a. Musikken til et Syngestykke „Natten før Brylluppet“, men da dette 1830 kom til Opførelse, opnaaede det kun en Fiasko. F., der nu var ophørt med offentlig Optræden som Violinist, blev derefter 1836 Koncertmester med den Opgave at lede Operaopførelserne. Efter Opfordring af Bournonville skrev han Musik til et Par af dennes Balletter „Nina“ og „Tyrolerne“, og skønt han ikke nærerede større Interesse for denne Kunstart, blev hans Hovedværk dog Musikken til Balletten „Valdemar“ (1835). Imidlertid ramtes han af flere Uheld, og noget skuffede han ogsaa de Forventninger, der var stilledet til ham, og da han yderligere hærgedes af Sygdom, fik han for at komme til Kræfter Tilladelse til at følge med Fregatten „Rota“ paa dens Middelhavstogt 1838, da den hentede Thorvaldsen hjem fra Rom. Han blev da i Stand til endnu at skrive en Del, navnlig Balletmusik f. Eks. til „Festen i Albano“ (1839), „Erik Menveds Barndom“ (1843), af hvilken særlig „Riberhus-Marchen“ endnu er kendt, og til „Rafael“ (1845). Men 1842, da Glaeser (s. d.) kom, var hans Kræfter udtømte, og 1844 tog han da sin Afsked og henlevede Resten af sit Liv i Stilhed. Skønt F. opr. virkede som Koncertviolinist ogsaa udenfor Teatret og fik væsentlig Indflydelse paa Kammermusikken i Kbh., hvor han selv ofte virkede som Primarius, er det dog fortrinnsvis som Komponist, han vil huskes. Vel skrev han i Italien en Symfoni, som

dog ikke gjorde Lykke herhjemme (1833), endvidere flere Overturer, en Del Kammermusik, derunder ogsaa for Valdhorn og Fløjte, hvoraf kun lidet er trykt, men hans Balletmusik hører til det bedste, vi ejer i denne Genre, præget som den er af Samtidens romantiske Opfattelse og af en ualmindelig Kultur, der lader den smelte nøje sammen med hele den Bournonville'ske Stil. D. i Kbh. — Ugift. G. S.

Litt.: V. C. Ravn i Barnekows Udtag af Musikken til „Erik Menveds Barndom“ 1888; Bournonville: „Mit Teaterliv“ III 3 1878; „Ill. Tid.“ 3/, 1881; C. Thrane: „Fra Hofviolonernes Tid“ 1908.

Frølich, Lorenz (^{25/10} 1820—^{25/10} 1908), Grafiker, Illustrator. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Johan Jacob F. og Vilhelmine Pauline Tutein. Slægten var fransk-schweizisk, men havde nogle Generationer boet her i Landet, skønt den ved Giftermaal med lignende halvdanske Familier havde holdt sig afsondret. Farmoderen var født Spengler; herigenem synes kunstneriske Evner nedarvet. Allerede som Barn tegnede F. med Rørbye og lærte at modelere hos H. V. Bissen, senere lærte han under Hetsch og Eckersberg og besøgte af og til Akademiet; men nogen fast Skole gennemgik han ikke, og teknisk bar hans Kunst senere altid Spor deraf. Kunsthistorikeren Baron Rumohr fik Betydning for hans Kunst, idet han anviste ham Tegnepenen som hans specielle Værktøj fremfor Penslen. Allerede 1840 drog F. til Tyskland, til München, senere til Dresden (1842—46), hvor han vel malede under Bendemann, men hvor det dog især blev Jul. Schnorr von Carolsfeld og Ludwig Richter, der ved deres Kunsts Indhold og deres Udtryksform fik den mest indgribende Indflydelse paa ham. Fra Dresden hjemsendte han de illustrerende Raderinger til Oehenschlägers „De tvende Kirkelaarne“ og „Nordens Guder“ (10 Blade, senere fortsat til 1883 med ialt 50 Blade). Hans Rejse gik videre til Rom (1847—51), hvorfra Maleriet „En Skovguds Familie“ (Galeriet) hjemsendtes; derpaa malede han i Paris i Coutures Atelier, til han 1854—58 flyttede til Flensborg, hvor han i Overappellationsrettens Sal malede to store Dekorationsbilleder „Valdemar II indstifter Jydske Lov“, og „Frederik IV modtager Slesvigernes Hylding“; til Børsalen i Kbh. udførte han Kartonerne „Klogskaben“ og „Modet“ og slog derpaa atter sin Bolig op i Paris, hvor Forlæggeren Hetzel ved et Tilfælde fik Kendskab til hans Evner som Børnetegner; en Række over hele Verden kendte Børnebøger ud-

sprang af denne Forbindelse („Journée de Mlle Lili“, „Hvordan Dagen gaar for lille Lise“ osv.) og skabte F. baade stort Ry og fast økonomisk Position. Af hans øvrige Illustrationsværker skal nævnes: Fabricius' Danmarkshistorie, H. C. Andersens Eventyr, Oehenschlägers „Gøgleriet i Utgaard“, „Fader Vor“ og „Amor og Psyche“. 1872 vendte F. tilbage til Danmark, 1877 blev han Akademimedlem og udførte 1882 det store Loftsbillede: „Gefion pløjer Sjælland ud af Sverige“ i Vinterstuen paa Frederiksborg og i de følgende Aar (1883—86) den store tegnede og let farvelagte Frise i Korridoren i Stueetagen sst., „Billeder af Englands Erobring af Danske under Svend Tveskæg og Knud den Store“. Senere har han givet Tegningen til Flisemaleriet „Ægirs Døtre“ og til Gobelinerne paa det nye Raadhus med Motiver fra den nordiske Sagnverden („Uffe“, „Stærkodder“). Trods sin høje Alder stod han Gennembruddets Kunstnere nær og var Genstand for mange Æresbevisninger fra deres Side; 1901 var han saaledes Præsident i Komitéen for Raadhusudstillingen. Hvad F. har udført som Maler, viser ikke nogen fremragende koloristisk Sans, om end en vis Kraft og Energi; hans Mesterskab viser sig i hans Tegninger og Raderinger. Her kommer hans sprudlende, rige og sunde Fantasi til sin Ret, og her ses hans fortrinlige Tegneteknik uden at hømmes af Farverne; vel kan han være bundet af visse Typer og stadig tilbagevendende Udtryksformer i sine Figurgengivelser, men hans Evne til med faa Streger at kendetegne et Landskab, at give Dybde og Luft i Baggrunden er uopnaelig. Kronen paa hans Kunst sætter dog hans kompositionelle Evner; med en Sikkerhed, en Smagfuldhed og en Motivrigdom forstaar han at bygge hvert Billede, hvert Blad op som en velafvejte Helhed, stadig vekslende og ny og dog stadig lige let forstaaelig og gribende. Hvor meget der end i hans formelle Udtryksmaade bliver tilbage af Richters Manér, hans større aandelige Rigdom og hans kraftige kompositionelle Sans fører ham langt ud over Læremesteren. Ikke blot indenfor vor egen, men ogsaa indenfor Europas Kunst vil han bevare en Plads ved sin Særegenhed og Fantasi. D. i Kbh. — Gift 1) 1855 Carolina Charlotta in de Betou, d. 1872, 2) 1878 Benedicte Ulfsparre Withusen, f. Treschow, d. 1917. O. A.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og Elvius og Hiort-Lorenzen: „Dsk. patr. Slægter“ 1891, S. 337 ff.; Anrep: „Svenska släktboken“ I 1 1871, S. 39; Erindringer i „Gads dsk. Mag.“ 1906—07 og „Julebogen“ VI 1907; „Gaz. des Beaux-Arts“ 1864 og 1873; „Ill. Tid.“ 10/12 1865; Delaunay: „Les artistes Scandinaves“ 1873; N. Bøgh: „Erindringer af og om Jerichau“ 1884; Sig. Müller: „Nyere dansk Malerkunst“ 1884, I „Højskolebl.“ XXV 1900 og i Kunstmuseets Aarskr. 1914; P. Johansen i „Kunsthbl.“ 1888; „Die graph. Künste“ XVIII 1895; Karl Madsen i „Ill.

Tid.“ $\frac{2}{9}$ 1894 og „Kunstbl.“ 1909; P. Krohn i „Bogvennen“ 1898—99; Alfr. Ipsen i „Kunst“ I 1899; N. V. Dorph i „Ill. Tid.“ $\frac{21}{10}$ 1900; V. Wanschler i „Dsk. Tidsskr.“ 1901 og „Ill. Tid.“ $\frac{12}{2}$ 1905; Bierfreund i „Ord och Bild“ XII 1903; F. Hendriksen i „Bogvennen“ I 1907—10 og i „Mennesker og Oplevelser“ 1910; „The Studio“ 1911; „Ill. Tid.“ $\frac{1}{11}$ 1911; Ch. Holme: „Modern Etching and Engraving“ 1902; Breve i „Breve til H. C. Andersen“ 1877; „Kunstbl.“ 1909—10 og „Kunstmuseets Aarsskr.“ 1917; „Nekrologer i Berl. Tid.“ $\frac{26}{10}$ 1908 (af F. Beckett); „Politiken“ $\frac{26}{27}$ 10 s. A. (af N. Lützhøft); „Dannebrog“ $\frac{27}{10}$ s. A. (af Berge Janssen); „Højskolebladet“ s. A. (af E. Konstantin-Hansen); „Tilskueren“ s. A. (af Karl Madsen); „Ill. Tid.“ $\frac{1}{11}$ s. A. (af Kr. Zahrtmann og O. Matthiesen); „Die Heimat“ XIX 1909 og „Gads dsk. Mag.“ 1910—11 (af Vilgo Pedersen).

Fuchs, Adolph (d. $\frac{9}{11}$ 1662), Officer. Sandsynligvis født i Flandern, skal oprindeligt have været Skræder. Var 1644 Hof-

meister hos Kaptajn Ellert Høene i Glückstadt, 1645 Fændrik, og fulgte 1652 som Oberstløjtnant med U. C. Gyldenløve i spansk Tjeneste. Indkaldtes fra de spanske Nederlande 1657 til Danmark og fik Bestalling som Oberst og Chef for et Regiment. Dræbte s. A. Kap-

tajn Niels Lykke i Duel men benaadedes. Udnævntes til Generalmajor under det skaanske Felttog og fungerede som Kommandant i Malmø. Under Kbh.s Belejring var han Kommandant paa Kristianshavn og udmærkede sig under Stormen $\frac{10}{11}$ / $\frac{1}{2}$ 1659. Paa Grund af en Strid med den hollandske Oberst Püchler fjernedes han s. A. fra Kbh. og blev Guvernør paa Bornholm, hvor Befolkningen klagede over hans despotiske Adfærd, hvorfor han 1662 fjernedes og blev ansat som Amtmand over Nyborg Amt og Kommandant i Nyborg. Kendt er hans brutale Optræden overfor Korfits Ulfeldt og Leonora Christina. Under en Udenlandsrejse dræbtes han af Christian Ulfeldt. Han var en energisk og daadkræftig Mand, en dygtig Officer, men af en raa og tøjlesløs Karakter. D. i Brügge. — Gift Marie Jeanne Rotcaes, d. efter 1663. K. C. R.

Litt.: „Wolffs Journal“ II og IV 1816; „Leonora Christinas Jammersminde“ 1869; Birket-Smith: „Leonora Christina Ulfeldts Hist.“ II 1881; „Kirkeh. Saml.“ IV 1 1889; „Museum“ 1892 II, S. 7, 10—14 og 1896 I, S. 108; „Bornholmske Saml.“ III 1908; „Mindeskriфт i Anl. af 250 Aarsdagen for Stormen paa Kbh.“ 1909.

Fuiren, Christine, se Harboe.

Fuiren, Diderik (d. 1604), Guldsmed. Var sandsynligvis indvandret til Danmark i Slutningen af 16. Aarh. og blev 1581 ansat i Frederik IIs Tjeneste. 1596 udførte han Christian IVs Krone, et ganske overordentlig kunstfærdigt og teknisk fuldkomment Arbejde. D. i Odense (?). — Gift 1) Margrethe Veckersdatter. 2) 1593 (?) Else

Hansdatter, d. 1623, Enke efter Biskop Niels Jespersen. R. B.

Litt.: C. Nyrop: „Medd. om dansk Guldsmedekunst“ 1885; „Tidsskr. for Kunstindustri“ 1890, S. 7; „Kirkeh. Saml.“ III 1 1874—77.

Fuiren, Henrik ($\frac{28}{5}$ 1614— $\frac{8}{1}$ 1659), Læge, Legatslifter. F. i Kbh. Forældre: Dr. med. Jørgen F. og Margrethe Fincke. Som Søn af velhavende Forældre var han i Stand til at ofre ualmindelig lang Tid paa sin Uddannelse. 14 Aar gammel blev han 1628 indskrevet ved Kbh.s Universitet, hvor han tilbragte 5 Aar med forberedende Studier, indtil han 1633 begav sig paa en Udenlandsrejse, der kom til at strække sig over 13 Aar. I Leyden, Paris, Montpellier og Padova søgte han de første Lærere i Anatomie, Botanik og medicinsk Patologi og afsluttede Studierne med en Doktorgrad i Basel 1645 samtidig med Fættøren Thomas Bartholin. 1646 kom han tilbage til Kbh. og praktiserede der til sin tidlige Død. Hans Kundskabsrigdom har ikke sat sig varigt Spor i Litteraturen eller ved Indførelsen af større medicinske Forbedringer herhjemme, men hans Navn erindres paa Grund af de store Boggaver og Legater til Universitetet og trængende. D. i Kbh. — Ugift. O. P.

Litt.: Slægt hos Lengnick (under Ludv. v. Munthe); „Stamt. over Slægten Paludan-Müller“ 1895; Bidstrup: „Stamt. over Familierne Hauberg og Arboe“ 1911 og ved Carøe i „Thomas Bartholin“ 1916; Th. Bartholin: „Cista medica hafniensis“ 1662; „O. Wormii epistolæ“ 1728; „O. Sperlings Selvbograh“ 1885; Resen: „Inscript. Hafn.“ 1668; Hofman: „Fundationer“ IX 1763; Ingerslev: „Danm. Læger og Lægevæsen“ I 1873; „Kirkeh. Saml.“ III 5 1884—86; „Saml. af de for Univ. Legater gældende Best.“ 1890.

Funch Thomsen, Theodor Julius (f. $\frac{6}{4}$ 1859), Journalist. F. i Slagelse. Forældre: Tømrermester Frederik F. T. og Henriette Andersen. Blev Student 1876, Cand. phil. 1877, studerede Jura, men opgav det 1878 for at blive Medarbejder ved „Jyllandsposten“, hvor han var til 1881. 1883 blev han Cand. polit., gjorde en Rejse til Paris 1884 og blev s. A. atter Medarbejder ved „Jyllandsposten“. 1885

forlod han denne for at overtage Redaktionen af „Horsens Avis“, som han ledede til 1889. I den politiske Strids hedeste Aar førte F. T. her en livlig Kamp med E. Bojsen (s. d.); hurtig Opfattelse og en rask Pen udmærkede ham her som siden. 1889 blev han Redaktør af „Aarhus Stiftstidende“, forpagtede Bladet 1891 og købte det 1904. Ved sit udprægede aktive Højrestandpunkt og sin friske Journalistik har han gjort Bladet til et af Provinsens livligste. — Gift 1885 Marie Louise Thomsen. P. E.

Litt.: C. C. Clausen: „Aarhus“ 1899; „Horsens Avis“ 1/8 1903; „Provinsjournalist“ 1913; A. K. Jensen: „Aarhus By“ 1915; „Berl. Tid.“ 2/4 1919.

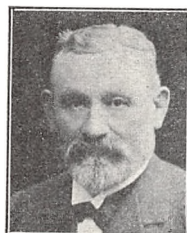
Fussing, Andreas Kern (f. 28/6 1871), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Arkitekt, Murmester Hans F. (s. d.) og Claudine Theodora Kern. Tog Præliminæreksamen 1886, blev Murersvend 1890 og dimitteredes af Teknisk Skole til Kunstakademiet, som han gennemgik Febr. 1890—Maj 1895 med Afgang 1897. Han har foretaget Studierejser til Tyskland og Italien 1893, 1899, 1902 og 1907 og har udstillet

paa Charlottenborg Foraarsudstilling fem Gange i Aarene 1896—1915. 1901 erhvervede han Akademiets lille Guldmedaille for „Et Universitet i en Hovedstad“. F. virkede først som Tegner bl. a. hos M. Nyrop og Hans J. Holm. Senere har han opført f. Eks. Hassagers Kollegiums Studenterbolig, Valby Gasværk, Thorsbro Vandværk, Højdebeholderen paa Brønshøj Bakke, Welanderhjemmet, Arbejderforeningen af 1860 i Nørre Voldgade og et elektrisk Kraftværk ved Kalvebod Strand. 1912—17 var han Borgerrepræsentant i Kbh., 1912—16 Opmand i Murerfagets Voldgift, og han har været Formand for Kunstnersamfundets Arkitektsektion siden 1913. — Gift 1896 Gudrun Hinrichsen. S. S.

Litt.: „Arkitekten“ V 1903, IX 1907, XI 1909, XVII 1915 og XIX 1917.

Fussing, Hans Nielsen (27/6 1838—5/4 1914), Arkitekt, Murmester. F. i Horsens. Forældre: Murmester Andreas F. og Ane

Hansen. Kom efter endt Skolegang i Murerlære og blev 17 Aar gl. Svend. Gennemgik derefter Teknisk Institut i Kbh. og Kunstakademiets Arkitekturklasser, hvorfra han 1864 erhvervede den lille Sølvmedaille. Som Murmester fik han en meget stor Virkekreds og op-

førte en Mængde store Bygninger, bl. a. en Del Herregaarde samt mange Ejendomme i Kbh. Han var 1878—87 Borgerrepræsentant i Kbh. og 1887—90 Raadmand; endelig 1890—98 Landstingsmand for Kbh. Konservativ af Anskuelse var han Typen paa en Borger af den ældre Støbning, autoritetstro og dog selvfølede paa de Omraader, hvor han vidste sig hjemme. D. i Kbh. — Gift 1) 1867 Claudine Theodora Kern, d. 1878. 2) 1881 Camilla Augusta Kern. R. B.

Litt.: „Haandværkerbl.“ VII 1890, Nr. 70; Nekrologer i „Arkitekten“ XVI 1914 og „Nationaltid.“ 2/4 s. A.

Fussing, Thorkil (f. 4/3 1874), Fængselskyndig. F. i Kbh. Forældre: Murmester Hans F. (s. d.) og Claudine Theodora Kern. Blev Student 1892, Cand. juris 1899, var 1901—03 Sekretær i Overinspektionen for Fængselsvæsenet, blev Overretssagfører 1905, Direktør for Fængselsvæsenet 1910. F., der i sine kriminallistiske Grundanskuelser staar de moderne strafferetlige Strømninger nær, viser sig ogsaa som teoretisk og praktisk Fængselsmand præget deraf. Foruden en „Lærebog for Opsynsbetjente ved Straffeanstalterne“ (1913) har han skrevet en Række Artikler om penitentiære og dermed beslægtede Emner i „Nordisk Tidsskrift for Strafferet“, „Ugeskrift for Retsvæsen“ o. a. — Gift 1899 Bessy Kastrup, d. 1912. Fz. D.

Litt.: „Studerenterne fra 1892“ 1917; „Nationaltid.“ 20/8 1914.

Følger, Andreas Frederik (f. 18/6 1880), Veterinær. F. i Kbh. Forældre: Dyr læge Henrik Emil F. og Christine Ishøj. Tog Dyr lægeeksamen 1902, var 1902—04 Assistent i Anatomi og 1906—08 Assistent i patologisk Anatomi ved Veterinærskolen; i Mellemtiden Assistent ved Forsøgslaboratoriets bakteriologiske Afdeling. Han deltog og sejrede i Konkurrencen om Lærerenposten i patologisk Anatomi ved Veterinærskolen og blev 1909 efter en Studierejse til Udlandet ansat ved samme Skole som Professor i Veterinærvidenskab. Han har særlig interesseret sig for den patologisk-anatomiske Videnskab og har paa dette Omraade leveret en Række mindre og nogle større Arbejder af Betydning. Af disse skal nævnes en større Afhandling vedrørende Binyrernes patologiske Anatomi (1907), et grundigt Samlerefertat (tysk) om Svulster hos Husdyrene (1917); endvidere om lokal Eosinofili ved zooparasitære Lidelser, „Vejledning i mikroskopisk Teknik“ (1918) og en Række mindre Publikationer, navnlig vedrørende Svulster hos Husdyrene. Er Medstifter af Biologisk Selskabs patologisk-anatomiske Sektion. — Gift 1908 Hulda Margrethe Frederikke Hansen. L. Ba.

Litt.: „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908.

Fønss, Johannes (f. 16/1 1884), Operasanger. F. i Aarhus. Forældre: Skolebestyrer, Organist Vilhelm Lars Clemens F. og Henriette Volfine Mathea Zimmermann. Broder-

søn af Otto C. F. (s. d.). Blev Student 1901 og Cand. phil. 1902, inden han efter at være

uddannet hos Leopold Rosenfeld og Paul Bang begyndte sin Sangerbane med en Debut 1905 paa det Kgl. Teater som Lorenzo i Gounods „Romeo og Julie“. Hans sjældne Stemmemateriale, en ualmindelig dyb Bas, pegede imidlertid i Retning af langt større Formål, hvorfor han snart søgte til Udlandet. Efter et Studieophold i Paris tog han til Frankfurt a. M., hvor han et helt Aar hos Brødrene Ejnar og Viggo Forchhammer studerede tysk Sangkunst dramatisk og teknisk og blev derefter Hofoperasanger i Mannheim 1907—09. Under et Besøg hos Prof. Vanzo i Milano havde han derefter tilegnet sig ogsaa italiensk Syngemaade og var nu moden til en Række Gæstespil paa Covent Garden og Operaerne i Berlin, Wiesbaden, Dresden, Zürich, Köln, Koburg, Darmstadt og Frankfurt a. M., ved hvilken sidste han lod sig engagere 1912—17. Ogsaa paa det Kgl. Teater i Kbh. har han gentagne Gange optraadt som Gæst, ligesom han medvirkede ved Don Carlos-opførelsen paa det Ny Teater 1915. Endelig har han optraadt paa Nationalteatret i Kria. og sang ved de første fuldstændige tyske Wagneropførelser i Paris 1914. Blandt hans Hovedpartier kan nævnes Sarastro, Hunting, Hagen, Daland, Kardinal Brogni, Caspar, Gurnemanz, Kong Philip i „Don Carlos“, Sparafucile og Mefistofele (Boito). Han er som Sanger i Besiddelse af stor Myndighed og Kraft, og hans Stemme, der udmærker sig ved et sjældent Omfang, har en prægtig mørk Klang og er af usvigelig Egalitet. — Gift 1910 Dagmar Halberg.

G. S.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Peder Lauridsen F.), i „Stamt. over Familien Frisch“ 1872 og Fabricius og Bondesen: „Slægten Fabricius“ 1884; „Masken“ 29/10 1910 og 29/7 1913; „Politiken“ 29/11 1915 og 1/5 1916.

Fønss, Olaf Holger Axel (f. 17/10 1882), Skuespiller. F. i Aarhus. Forældre: Skole-

bestyrer, Organist Vilhelm Lars Clemens F. og Henriette Volfine Mathea Zimmermann. Brodersøn af Otto C. F. (s. d.). Debuterede 1904 paa Dagmar-teatret som Palle Galt i „Dansen paa Koldinghus“ og var derefter ved dette Teater indtil 1912, da han gik til Filmen. I de følgende Aar filmede han dels her i Landet dels i Tyskland, opnaaede stor Succes paa dette

Redaktionen slutter 2/10 20.

Felt og er for Tiden kunstnerisk Direktør ved Astra Film. Alligevel har F. ikke svigtet Talens Kunst, men stadig som Gæst spillet Komædie dels paa Turnéer i Norge og Sverige, dels paa Kasino, Aleksandrateatret og Betty Nansen-Teatret. Blands hans Roller maa fremhæves Ivar Lykke i „Dronning Margareta“, Hamund i „Hagbarth og Signe“, Kongen i „Kongen“, Kong Eystein i „Sigurd Jorsalfar“, Stener i „Daglanne“, Munken i „Tove“, Dr. Scholl i „Morbus Tellermann“, Visti Andersen i „Livet paa Hegnsgaard“, Ludvig Hansen i „Brødrene Hansen“, Hjalmar Hall i „Danas Have“, Dunois i „Jomfruen fra Orléans“, Tybalt i „Romeo og Julie“, Holger Damm i „Kvindelykke“, Henrik Flint i „Varulven“, Lefebvre i „Madame Sans-Gêne“, Jægeren i „Hundjævelen“ osv. Hans særlige Felt er de bitre og stejle Naturer, i hvem Trodsen koger over, de, der lurar paa Hævn over lidt Uret. Hans Organ, der ejer faa Modulationer, henviser ham ved sin haarde Klang netop til den Art Roller — blandt de nævnte Stener, Tybalt, Henrik Flint og Jægeren — og han har i saadanne Opgaver vakt Opmærksomhed og udfyldt sin Plads. Lyrik er ham fremmed — hans Kunst er ru og kantet, men ikke uden den Mandighed, som virker tiltalende. — Gift 1) 1905 Tilda Johnsen, Ægteskabet opløst 1912. 2) 1918 Else Bast.

C. Bs.

Litt.: Slægt se Johannes F.; „Masken“ 4/6 1911 og 29/2 1912; „Vore Damer“ 11/2 1915 og 11/5 1916; „Politiken“ 5/5 og 5/10 1916; Carl Gandrup: „O. F.“ 1919.

Fønss, Otto Carl Christian (f. 28/9 1853), Forfatter. F. i Middelfart. Forældre: Provst Holger Lorenz Basse F. og Laura Sophie Frederikke Schumacher.

Blev Student 1872, Cand. theol. 1879. Efter en Rejse i Tyskland—Schweiz underviste han forskellige Steder, til han 1882 blev Lærer i Dansk ved Latinskolen i Fredericia, hvor han virkede til 1917. Som Forfatter debuterede han 1885 med Digtsamlingen „Ad slyngede Stier“, der 1889 fulgtes af „Stemninger og Studier“, varmt anbefalet af Carl Ploug. Senere kom bl. a. „Trækfugle“ (1892), „Septemberdage“ (1900), „Kongelys og Snerler“ (1910), „Den hvide Jul“ (1913) og „Tidløs“ (1919). Et Udvalg af Digtene udsendtes 1918. Af Fortællinger har F. skrevet bl. a. „I de unge Aar“ (1902) og „Tages Læreaar“ (1907). F. er først og fremmest en lyrisk Begavelse med frisk og aaben Sans for Naturens og Kvindens Skønhed. Hans Toner virker hjemlig og fortrolig for vort Øre, men mellem 80—90'ernes øvrige Digting gjorde de et lidet moderne

og særpræget Indtryk. Svagest virker de personlige og reflekterende Digte, mens de erotiske og naturskildrende baade har Stemning og malerisk Kraft og ofte er særdeles

let flydende og vellydende. — Gift 1893 Laura Karen Sofie Søndergaard. G. C.

Litt.: Slægt se Johannes F.; „Vort Land“ ^{25/11} 1910; „København“ ^{12/12} s. A.

Gaardboe, Andreas Peter Madsen (^{8/5} 1825—^{26/6} 1895), historisk-topografisk Forfatter. F. i Sønder Gaardbo ved Skagen.

Forældre: Gaardmand Mads Jensen G. og Karen Margrete Jacobsen. Uden at gaa i Skole tilegnede G. sig ved Selvarbejde en for sin Stand og Tid betydelig Dannelse og skabte en større Bogsamling. Hans Hovedinteresse var Historie, han foretog grundige Studier i Arkiver

i Kbh. og Provinsen, og efter at han 1855 havde overtaget Fædrengaarden (som han solgte 1880), begyndte han at optræde som historisk-topografisk Forfatter i lokale Blade og i „Samlinger til jysk Historie og Topografi“. En Række af hans Artikler — Sognebeskrivelser, kulturhistoriske Meddelelser o. l. — udkom 1893 samlet i Bogen „Fortidsminder fra Vendsyssel“. Fra 1866 foretog han Undersøgelser for Direktionen for de antikvariske Mindesmærkers Bevaring. Han var en paa sin Egn meget anset Mand; Sogneraadmedlem fra 1856 og Formand i 20 Aar, siden Sognefoged i 16 Aar. Han var medvirkende ved Oprettelsen af Hjørring Historiske Samfund og Museum 1889. D. i Kbh. — Gift 1880 Karen Marie Baltzeren, f. Nielsen, d. 1882. P. E.

Litt.: Forord til „Fortidsminder fra Vendsyssel“ 1893; Nekrologer i „Nationaltid.“ ^{25/6} 1895 (af O. Nielsen), „Aalborg Stiftstid.“ ^{22/6} s. A. og „Frederikshavns Avis“ s. D.

Gabel, Christian Carl (^{10/11} 1679—^{3/8} 1748), Søofficer, Stiftamtmand. Forældre: Vicesatholder i Norge Frederik G. og Anne Cathrine Juul Ovesdatter.

Sønnesøn af Christoffer G. (s. d.). Blev Kaptajn 1704, Kommandørkaptajn 1710, Kommandør 1711. Schoutbynacht 1714, Viceadmiral 1715, Overkrigssekretær (Marineminister) 1717; fik sin Afsked 1725 og blev Stiftamtmand i Ribe 1726. G. spillede en stor

Rolle under den nordiske Krig; sine betydeligste Laurbær vandt han i Slaget ved Femern (Kolberger Heide) ^{24/4} 1715, hvor han, til Dels ved Peder Wessels Hjælp, bemægtigede sig hele sin Modstanders — den svenske Admiral Wachtmeisters — Styrke.

Han udnævntes i den Anledning til Viceadmiral i 36 Aars Alderen. Efter Fredsslutningen udførte han et stort Arbejde ved at bringe Orden i Marinens Anliggender; han fik dog mange Modstandere, hvem det 1725 lykkedes at styrte ham, antagelig fordi han havde blandet sig en Del i Udenrigspolitikken. G. var stor Godsejer. D. paa Bramminge ved Ribe. — Gift 1) 1710 Frederikke Christiane Schult, d. 1731. 2) 1732 Anna Benedicte Rantzau-Friis, f. Steensen, d. 1756. V. G.

Litt.: Slægt se „Adelsaarbogen“ 1893; Østs Arkiv II 1824; Garde: „Den dsk.-norske Sømagts Hist. 1700—1814“ 1852; Brasch: „Gl. Ejere af Bregentved“ 1873; Bruun: „Fred. Rostgaard“ 1870—71; A. Petersen: „Valø og Omegn“ 1877; E. Holm: „Danm.-Norges Hist. 1720—1814“ I 1891; P. Westergaard I, „Danske Herregaarde ved 1920“ (Giesegaard) 1919; Breve i Bruun: „Falsteriana“ 1869.

Gabel, Christoffer (^{6/1} 1617—^{18/10} 1673), Statholder. F. i Glückstadt. Forældre: Landmaaler, siden Proviantmester Valdemar G.

og Margrethe v. Horn el. Jæger. Var 1639 Kammerskriver hos Prins Frederik (III, s. d.), en Stilling, han beholdt, da denne 1648 blev Konge. Samtidig blev han Omslagsforvalter og steg efterhaanden stærkt i Gunst hos Kongen, der ofte benyttede ham til diplomatiske Sendelser. Ved Statsomvæltningen 1660

spillede han en stor Rolle som Kongens Fortrolige og Hovedmanden for det Parti, der ønskede at skabe en kongelig Enevælde. Novbr. 1660 blev han Rentemester og Medlem af Stats- og Skatammerkollegiet. Af fiskale Grunde var han 1662 Forkæmper for Hærens Indskrænkning. 1664 blev han Gehejmersaad, Statholder i Kbh. og adlet, og da han blev ved at fungere i Statskollegiet, var han fra nu af til 1670 i Virkeligheden den ledende i Statens Styrelse. Han arbejdede med delvis Held paa Kongehusets Udsoning med den gottorpske Hertug, men var af Grunde, vi nu ikke kan klare, samtidig kommet i et skarpt Modsætningsforhold til Dronning Sophie Amalie (s. d.). Hans Stilling ved Hoffet blev derfor undergravet ved Kongens Død, og ^{18/4} 1670 tog han efter Ordre sin Afsked. Med personlig Godmodighed forbandt G. en ærgerrig og fremadstræbende Karakter, der lod ham slutte sig nøje til Kongemagten, hos hvilken han rigtig saa, at Fremtidsmuligheder-

ne laa. Til Gengæld var han en stor Støtte for denne ved sin ubestridelige Finansdygtighed. Stamfader til Slægten G. Begravet i Petri Kirke, Kbh. — Gift Armgaard Baden-haupt Johansdatter, d. 1698. *Th. B. B.*

Litt.: Slægt se Christian G.; Fridericia: „Adelsvældens sidste Dage“ 1894; C. Bruun: „Gunde Rosenkrantz“ 1885; A. D. Jørgensen: „Griffenfeld“ I 1893; „Af Gehejmeraad Ditl. Ahlefeldts Memoirer“ ved L. Bobé 1895; K. Fabricius: „Griffenfeld“ 1910.

Gad, Emmarenze Henriette Margrethe (f. $21/1$ 1852), Forfatterinde. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Peter Andreas Halkier og Sophie Edvarda Munch.

Hun voksede op i et velhavende og intelligent Bourgeois-Hjem; ved sin personlige Udvikling og ved sit Ægteskab kom hun senere i nær Forbindelse baade med Kunstner- og Embedsmandskredse. Hun fik herved et for-
troligt Kendskab til

Milieutonen i forskellige københavnske Lag, og det er dette, hun siden gennem en mangesidig Skribentvirksomhed har udnyttet. Dens Synspunkter er bestemte ved den gennemgribende Ændring i Tankegang og Livsførelse, som fandt Sted i 1880—90'erne og som navnlig i Kbh. satte et skarpt Skel mellem ældre og yngre. Fru G. er gennem sin Virksomhed blevet Typen paa en bestemt Tid, en europæiseret Københavnerkultur; hun ejer som Skribent kvik Iagttagelsessevne; Verdensdame som hun er, følger hun fordomsfrit med Tiden og snævrer Samfundshykeriet en lille Smule og uden at saare. Disse Egenskaber præger hendes Lystspil, hvoraf det første var „Et Aftenbesøg“ (1886) og som siden er fulgt efter hinanden med et Par Aars Mellemrum indtil henvend en Snes ialt. De er opført paa forskellige københavnske Scener; mest Lykke har „Et Sølvbryllup“ gjort (1890); iøvrig kan nævnes „I veldædigt Øjemed“ (1891), „Gadens Børn“ (1903), „Den mystiske Arv“ (1906) og „Barnets Ret“ (1911). Alle viser de afgjort dramatisk Haandelag. Ikke mindre typisk er Fru G.s Journalistik, der fra 1914 især udfolder sig i „Politiken“s Dامتidende, hvoraf hun er Redaktør, og endelig hendes stærkt solgte Haandbog i selskabelige Former „Takt og Tone“ (1918). Fru G. viser ogsaa her sin Kontakt med sine Bysbørns Smag, sin selskabelig vaagne Sans for hvad man taler om og sin fint afstemte Ironi. — Gift 1872 Kontreadmiral Urban Nikolaus G. *G. C.*

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, S. 219 og 307 og „Personalh. Tidsskr.“ VI 2 1911; Selvbograft i „Ill. Tid.“ $13/11$ 1898; Anton Andersen: „Danske Forfatterinder i 19. Aarh.“ 1896; „Masken“ $16/4$ 1911; Alb. Gnudtzmann 1 „Riget“ $15/4$ s. A.; „Politiken“ $16/4$ 1911, $11/2$ 1912, $16/4$ 1913, $9/10$ og $9/12$ 1914, $11/10$ 1915;

„Vort Land“ $20/1$ 1912; „Verden og vi“ $30/11$ 1917 og $5/4$ 1918; Leopold: „Tres Talenter“ 1918.

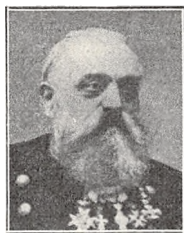
Gad, Gottlieb Ernst Clausen ($25/9$ 1830— $21/6$ 1906), Boghandler. F. i Kbh. Forældre: Biskop Peter Christen Stenersen G. og Sophie Georgia Clausen.

Kom 15 Aar gl. i Lære hos Gyldendal og fik her under Deichmann og Fr. V. Hegel en udmærket Uddannelse i Boghandelens forskellige Græne. 1855 begyndte han under beskedne Forhold en Sortimentsboghandel i Vimmelskaflet, og allerede n. A. blev han Forretningsfører i „Forlagsbureauet“, hvis ledende Kraft han var, indtil han 1893 helt overtog det. Baade som Forlægger og Sortimentsboghandler nød G. godt af de mange Forbindelser, han som H. N. Clausens Søstersøn havde i videnskabelige og litterære Kredse; den Tilknytning, han herigennem havde til Universitetet, skaffede ham 1882 Værdigheden som Universitetsboghandler og dermed et værdifuldt Forlag af Universitetslæreboøger. Han havde en betydelig Andel i de store Værker, som Forlagsbureauet startede, Cantus Verdenshistorie, „Nordisk Konversationsleksikon“ og ikke mindst Traps „Danmark“, ligesom han i en lang Aarrække var forretningsmæssig Leder af den af Bureauet udgivne „Illustreret Tidende“. Endvidere bør det nævnes, at han var Hovedkommissionær for Udvalget for Folkeoplysnings Fremme og Udgifter af den stadig udkommende, for Boghandelen uundværlige „Dansk Bogfortegnelse“. Iøvrig var hans Forlags særlige Felter Teologi, Jura og Historie, og som Sortimentsboghandler lagde han sig især efter Salg af svensk og norsk Litteratur. G. nød stor Anseelse blandt sine Standsfæller og var 1897—1902 Formand for Boghandlerforeningen. Han hørte ikke til dem, der bryder nye Baner, men ved sin Energi og sine solide Forretningsprincipper og takket være sin sociale Position arbejdede han sin Boglade op til at blive en af Byens største; hans to Sønner, Oscar Tønsberg G. (f. 1869) og Frederik Hegel G. (f. 1871) har med Dygtighed ført den videre i deres Faders Aand. D. i Kbh. — Gift 1862 Dortha Marie Tønsberg, d. 1889. *S. D.*

Litt.: Slægt i Agnes J. Gad: „Oplysninger om Familien G.“ 1882, H. N. C. Gad: „Stamt. over Familien Clausen“ 2. Udg. 1896, M. Gad: „Oplysninger om Efterkommerne af Elleser G.“ 1899, Hundrup: „Stamt. over Familierne Borch m. fl.“ 2. Udg. 1888, „Stamt. over P. Kornerups Efterkommere“ 1913 og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ S. 223 ff.; „Ill. Tid.“ $29/10$ 1880, $30/9$ 1900, $5/11$ 1905, $1/7$ 1906 og $28/9$ 1909; „Nord. Boghandlertid.“ 1880, 1900, $28/10$ 1905 og $28/9$ 1906; Delbanco: „Boghandlerforeningens Festskrift“ 1887; Nekrolog i „Politiken“ $22/6$ 1906.

Gad, Jakob Marius Elieser Kristian (⁸/₄ 1827—²⁹/₁₀ 1902), Nationaløkonom, Politiker. Født i Næs

Præstegaard, Færøerne. Forældre: Sognepræst Jørgen G. og Frederikke Dorthea Kornrup. Blev Student 1845 og studerede Statsvidenskab. Hans Studier blev afbrudt ved Deltagelse i Krigen 1848—50; 1850 blev han Sekondløjtnant. 1854 tog han Embedseksamen og blev Volontær i Krigs-

ministeriet. Efter at have arbejdet her i en Aarrække blev han 1878 Chef for Statistisk Bureau, 1895 Departementschef for 2. Revisionsdepartement. 1854—79 var han Lærer i Nationaløkonomi og Statistik ved Grüners Handelsakademi, og 1877 blev han Censor ved statsvidenskabelig Eksamen. Han har skrevet et Par Lærebøger i Nationaløkonomi og Statistik, som har fundet betydelig Udbredelse. Desuden har han som Konkurrenceafhandling skrevet: „Om Forskellen mellem direkte og indirekte Skatter“, men hans Virksomhed blev iøvrig væsentlig af rent administrativ Art som Leder af Statistisk Bureau, hvor han har udført et meget betydeligt Arbejde for Udviklingen af dansk Statistik, og blev end Resultaterne ikke store, skyldtes det vel mindre manglende Evne hos G. end de ydre Vanskeligheder, han havde at kæmpe imod. Som Politiker valgtes han til Medlem af Folketinget for Fredericia 1858 og repræsenterede denne Kreds til 1876; 1879 valgtes han i Kbh.s 6. Kreds og genvalgtes til 1895. I Begyndelsen tilhørte han Regeringspartiet, men gik efter Forfatningsændringen 1866 over til det saakaldte „Mellemparti“, og 1876 til Højre. Han var i adskillige Aar Statsrevisor. D. i Kbh. — Gift 1856 Emilie Agnete Foss, d. 1886. A. E. N.

Litt.: Slægt se G. E. C. G. og Betz: „En gl. Lærers Livserindringer“ 1899; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; „Politiken“ ²⁴/₁ 1887; „Ill. Tid.“ ¹³/₂ 1887; „Dannebrog“ ⁹/₆ 1875; „Nationaløkonom. Forenings Festskrift“ 1897; „Tidskr. f. Toldvæsen“ XVI 1898; Rubin: „Nogle Erindringer“ 1914; Nekrologer i „Nationaløkonom. Tidsskr.“ 1902 og „Ill. Tid.“ ⁹/₁₁ s. A.

Gade, Axel Vilhelm (f. ²⁸/₅ 1860), Musiker, Komponist. F. i Kbh. Forældre: Komponisten N. W. G. (s. d.) og Margrethe Laura Mathilde Stæger. Opvokset i et Hjem, hvor Musikken i dens mest ideelle Former havde til Huse, nærrede G. saa tidlig og stærk Interesse for denne Kunst, at den naturlig formede sig som hans Livskald. Navnlige lagde han sig efter Violinen, først med J. Amberg, senere V. Tofte som Lærer, medens hans almindelige Musikuddannelse skyldes Konservatoriet. Af Hensyn til videregaaende Studier rejste han

1881 til Berlin, hvor han søgte Vejledning hos Joachim og Fr. Kiel (Kontrapunkt).

Hjemkommen blev han, der hurtig havde erhvervet sig en fremtrædende Plads, ret ung Medlem af det Kgl. Kapel (1884) og snart efter tillige Lærer i Violin ved Konservatoriet, en Stilling, han endnu indtager, samtidig med at han fra 1910 blev Medlem af dets Bestyrelse. S. A. blev han Kgl. Kon-

certmester og nyder Ry som en smagfuld og gennemmusikalsk Violinist, lige fintmærkende som Solist og Kammermusiker. Samtidig har han udfoldet en omfattende Virksomhed som Komponist, paa hvilket Felt han med Udgangspunkt i Faderens fornemme og ædle Musikopfattelse efterhaanden har udviklet sig til en moderne og lydhør, men aldrig yderliggaaende Musiker med kræsen og sikker Smag. Han debuterede 1889 med en Violinkoncert, der blev spillet af ham selv i Koncertforeningen. En anden Violinkoncert blev under hans Ledelse spillet af Johs. Schjørring i Privat Kammermusikforening. Af hans Arbejder er en stor Del Kammermusik, bl. a. en Klavertrio, en Sekstet, flere Violinsonater osv., opført i „Symfonia“, Kammermusikforeningen o. fl. St. Endvidere nogle Obostykker (opf. i Tivoli), en Del Vokalmusik, hvoriblandt nogle Børnesange samt et Korværk „Davids 23. Salme“, og endelig Operaen „Venezias Nat“, opført paa det Kgl. Teater Jan. 1919. Helhedsindtrykket af G. er den fint kultiverede Musiker, hvis betydningfulde Virksomhed i dansk Musik paa ethvert Punkt røber sin Rod i eksklusiv Musikeradel. — Gift 1) 1886 Anna Caroline Bernhardine Langgaard, d. 1906. 2) 1908 Anna Margrethe Bruhn. G. S.

Litt.: Erindringer i „Mit Hjem“ I 1911; „Ill. Tid.“ 1919, Nr. 5; „Musik“ Febr. s. A.; „Nationaltid.“ ¹⁷/₁ s. A.; „Politiken“ ¹²/₇ s. A.

Gade, Ludvig Harald (¹⁶/₄ 1823—⁷/₄ 1897), Danser, Mimiker. F. i Kbh. Forældre: Klejnsmedemester Jacob G. og Kirstine Andersen. Kom som Barn ind paa det Kgl. Teaters Balletskole og fik sin egentlige Debut ⁸/₁ 1844 i „Festen i Albano“. Han blev som Mimiker og Karakterdanser en fremragende Kunstner, der fik Lejlighed til at yde Balletten sin værdifulde Støtte gennem mange Aar. Blandt hans talrige Partier maa i første Række nævnes Ola i „Brudefærden i Hardanger“, Ole Slup-

roer i „Fjernt fra Danmark“, Thym i „Thrymskviden“, Bjørn i „Valkyrien“ og Kong Svend i „Valdemar“. De to sidstnævnte Partier maa betegnes som hans ypperste. Hans Dans med de græske Piger i den bacchantiske Galop var et løssluppet, men dog Skønhedens Love iagttagende Udtryk for Nordboens Betagelse af Sydens Folkeliv. Og som Kongen paa Grade Hede virkede han med truende og uhyggelig Majestæt — ingen, der har set ham i dette Oprin, vil glemme ham. Ved det Kgl. Teater fik han Lejlighed til at virke baade som Sceneinstruktør ved Operaen og som Balletdirigent, i sidstnævnte Egenskab først som midlertidig Afløser for Bournonville, senere som dennes Efterfølger. Med Sæsonen 1889—90 afsluttede G. sin langvarige Virksomhed, men betraadte paa ny Scenen som Gæst i Harald Hildetands Parti i „Valkyrien“ ved denne Ballets Genoptagelse 1894—96. D. i Kbh. — Gift 1860 Elise Sophie Garlieb, d. 1906. C. Bs.

Litt.: „Ill. Tid.“ 22/6 1890; „Dannebrog“ 7/1 1894; Overtskou: „Den danske Skueplads“ VI—VII 1876; P. Hansen: „Den danske Skueplads“ II—III 1889—96; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 7/4 1897 og „Hver 8. Dag“ April—Juni s. A., S. 54.

Gade, Niels Wilhelm (22/2 1817—21/12 1890), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Musikinstrumentmager Søren Nielsen G. og Marie Sophie Arentzen.

Uden nogen videre almen Uddannelse og uden egentlig musikalsk Paavirkning fødtes der efterhaanden i ham en Tilbøjelighed for Tonekunsten, som skulde gøre ham til sit Hjemlands største Musiker for og siden. Bestemt for Faderens Haand-

værk gik han denne til Haande, men da Faderen havde bemærket hans musikalske Sans, fik han efter sin Konfirmation Undervisning i Violin af Datidens betydeligste hjemlige Kraft Fr. Th. Wexschall, der i forbavsende kort Tid bragte ham saa vidt, at han kunde optræde offentlig, første Gang 1833, og hans Ærgerrighed førte ham ogsaa ind i det Kgl. Kapel, om end kun som Elev. Samtidig drev han teoretiske Studier hos A. P. Berggreen, og denne fik en afgørende Indflydelse paa ham, i første Række naturligvis derved, at G. af ham førtes ind paa Komponistbanen. Hans første Skridt paa denne Vej stod derfor helt i Berggreens Tegn, og navnlig vakttes hans Sans for Folkevisen og det rige Tonemateriale, der laa unyttet i denne romantiske Verden. Viser og Sange var da de første Vaarbud om en mægtig Genius, der nu skulde udfoldes. Fra denne Tid stammer bl. a. den bekendte og for G. saa betydningsfulde

Melodi „Paa Sjølund's fagre Sletter“, der udkom under Bergreens Auspicer i dennes Melodisamling „Fædrelandshistoriske Digte“. Endnu var han dog for sin Samtid kun den lovende Violinspiller, der havde vakt Publikum's Interesse og fundet Anerkendelse endog paa en Koncertrejse i Norge og Sverige. Vel havde han for det Kgl. Teater komponeret Musik til Oehlsenschlägers „Aladdin“ og sammen med Fröhlich til Bournonvilles „Fædrelandets Muser“, men det var først 1840, da han til Besvarelse af en af Musikforeningen udsat Prisopgave komponerede Concertouverturen „Nachklänge von Ossian“, der tilkendtes Førsteprisen, at han slog igennem. Den opførtes s. A. i Musikforeningen. Hermed havde den romantiske Understrøm fundet sit Gennembrud, en Begivenhed, der fik afgørende Betydning ikke blot i G.s Produktion, men i dansk Musik overhovedet. Han rystede nu det ene Arbejde ud af Ærmet efter det andet, hvoraf de betydeligste var Klaver-sonaten i e-mol, „Agnete og Havmanden“, 2. Akt af „Napoli“, „Knud Lavard“ o. fl. Sange, bl. a. „Farvel, lille Grethe“. G. stod nu som fuldblods Repræsentant for Romantikken, let farvet af dens tyske Form, som den kendes hos Weber, Schubert og Mendelssohn. Det var dog overvejende det nordiske Præg, der fik Betydning for hans e-mol Symfoni og dens Skæbne. Da Musikforeningen tøvede med at opføre den, sendte han den dristig til Mendelssohn, der fyldt af Begejstring over Værket spillede det ved en Gewandhaus Koncert i Leipzig (1843), hvor det modtoges med stærkt Bifald. Hermed var G.s Løbbane indtraadt i et nyt Stadium, det internationale. Han tiltraadte 1844 med offentlig Understøttelse en Udenlandsrejse, der naturligvis først gjaldt Leipzig, hvor han traf sammen med Mendelssohn, Schumann og flere af Tysklands bedste Navne. En ny Side af hans musikalske Virke kom til Udfoldelse, da han efter et Ophold i Italien knyttedes til Gewandhaus Koncerterne som Dirigent. Midt i det rige og pulserende Musikliv i en af Tysklands vigtigste Musikbyer, hvor han tillige knyttedes til det stedlige Konservatorium, fandt hans Skabertrang gunstige Vilkaar, og en Række ypperlige Værker saa Dagens Lys, som Ouverturen „Im Hochland“, E-dur Symfonien „Comala“, a-mol Symfonien og Oktetten i F-dur. Disse Værker udtrykker et Mellestadium i hans Produktion, hvor han under de nye Indtryk er blevet langt mere overlegen og behersket i sin formelle Teknik, uden at dog Følelsens Friskhed og Oprindelighed er svækket. Imidlertid fik hans Virksomhed i det Fremmede en brat Afslutning ved Udbruddet af Krigen 1848, da han under Mod-sætningsforholdet mellem sit ny og sit gamle Fædreland resolut valgte det sidste.

Hermed begynder en ny Fase i hans og dansk Musiklivs Udvikling. Det var Musikforeningen, der blev hans Redskab til Fornyelsen, og som nu fik en uanet Betydning og blev det Centrum i det hjemlige Koncertliv, gennem hvilket han ledede hele Strømmen af den store Verdens Musik ind over vore Strande. Han blev det selvskrevne Midtpunkt for dansk Musik og herskede til sin Død som dens ukronede Konge. Som Komponist indtræder han nu i sit 3. Stadium, det rent danske, men med tiltagende Kølighed og stedse voksende Sans for den glatte og udadelige Form, Romanikeren blev Klassiker. Danskheden er dog Hovedindtrykket af Værker som B-dur Symfonien, „Føraarsfantasiens“, „Elverskud“ og de to Akter af „Et Folkesagn“. En Skygge faldt over hans Liv, da Hustruen døde, og for en Tid standsedes hans Skabertrang. Kun et Par Salmemelodier, bl. a. „Udrust Dig, Helt fra Golgatha“ skriver sig fra disse Aar. Men efter at han havde giftet sig paa ny, syntes den gamle Livsglæde at være vendt tilbage. G-mol Symfonien og „Frühlingsbotschaft“ er Vidnesbyrd derom. Dramatikeren i egentlig Forstand var G. ikke. En Opera „Mariotta“ af ham opførtes 1850, men havde kun ringe Sceneheld. Teatervirksomheden tiltalte ham ikke. Et Forsøg paa at overtage Kapelmesterposten i det Kgl. Teater varede kun 3 Maaneder. Derimod er hans Koncertmusik ofte gennemtrængt af en stærk dramatisk Nerve som f. Eks. i „Korsfarerne“. Wagnersk Paavirkning, om end ganske udvendig, træffes alene i „Baldurs Drøm“. Af den sidste Periodes Værker er en stor Del Lejlighedsarbejder, Kantater o. l. Nævnes bør dog „Kalanus“, „Zion“, „Viborg Domkirke“, „Psyche“, „Holbergiana“, „Sct. Hans Aftens Spil“ (fuldendt af Rud Langgaard), „Nordens Folkeand“ samt Symfonierne, af hvilke han skrev ialt otte. I Udlandet, hvor han oftere deltog i de store Musikfester som i Bonn (1871), Düsseldorf (1881) og Birmingham (1876 og 1883) o. fl. St., hædredes han som en af de Store fra Mendelssohns Dage, og ved Musikfesten i Kbh. 1888 var han selvsagt Festens Midtpunkt. Bortset fra sin Virksomhed som Dirigent i Musikforeningen havde han af faste Hverv kun faa. Han blev 1851 Organist ved Garnisons Kirke, 1858 ved Holmens Kirke, en Stilling, han beklædte til sin Død og omfattede med megen Interesse, skønt det kirkelige laa ham fjernet som Komponist. Meget Glæde beredte Konservatoriet ham, hvor han var ledende Direktør siden dets Oprettelse 1866, og hvorigennem han øvede en mægtig Indflydelse paa mange Kuld af unge Musikere. 1879 blev han Dr. phil. h. c. D. i Kbh. — Gift 1) 1852 Emma Sophie Christiane Hartmann, d. 1855. 2) 1857 Margrethe Laura Mathilde Stæger, d. 1915. G. S.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. ved 400 Aarsfesten 1879; Optegnelser i „Ugeskr. f. Teater og Musik“ I 1880 og i Dagmar G.: „Niels W. G.“ 1892; „Ill. Tid.“ 25/3 1860; W. Neumann: „N. W. G.“ 1857; C. Thraner: „Danske Komponister“ 1875 og „Fra Hofviolonernes Tid“ 1908; Ch. Kjerulf i „Nord. Musik-Tid.“ I 1880 og XII 1892, i „Nutiden“ VII 1883 og i „Niels W. G.“ 1917; A. Hammerich: „Musikforeningen 1836—86“ 1886; „Kbh.s Musik-konservatoriums Hist.“ 1892 og „Die Musik“ XII 1912—12; W. Behrend i „Tilskueren“ 1887, 1891 og 1917, „Musik“ 1917—18, „Vor Fortid“ I s. A. og „N. W. G.“ 1919, H. Ploug i „Ill. Tid.“ 20/2 1887 og „Ugens Tilskuer“ 1917; H. H. Schytte i „Musikbl.“ IV 1887; R. Henriques: Niels W. G.“ 1891; Ph. Spitta i „Deutsche Rundschau“ Juni 1891 og „Zur Musik“ 1892; Joh. Petersen i „Luth. Kirkeid.“ V 9 1891; „Ill. Tid.“ 19/5 1895; „Nordslesv. Søndagsbl.“ 1897; Wasielewski: „Aus 70 Jahren“ 1897; Schandorph: „Oplevelser“ 1898; „Eine Glückliche. Hedvig v. Holstein“ 1902; G. Hetsch i „Jacob Adolf Hægg“ 1903; Dagmar G. i „Julebogen“ V 1906; W. Niemann: „Die Musik Skandinaviens“ 1906; Axel G. i „Mit Hjem“ I 1911; J. Arso i „Højskolebl.“ 1917; K. Gjellerup i „Musik“ s. A.; Helsted i „Vor Fortid“ s. A.; P. Henriques i „Musik“ s. A.; G. Hetsch og W. Thulstrup sst.; G. Skjerne i „Ill. Tid.“ s. A.; „Tiden“ VII s. A.; G. Hetsch: „Det kgl. Musik-konservatoriums Jubilæumsfestschrift“ s. A.; „Ord og Bild“ s. A.; A. Grandjean: „Spredte Minder“ 1919; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 11.18/1 1891 (af W. Behrend), „Nord. tidskr.“ s. A. (af A. Hammerich), „Dan-skeren“ VI s. A. (af H. Nutzhorn) og „Danmark“ VI 1892 (af W. Behrend); Breve i Dagmar G.: „Niels W. G.“ 1892.

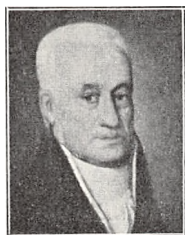
Gade, Svend Lauritz (f. 9/2 1877), Teatermaler, Instruktør. F. i Kbh. Forældre: Vejer-assistent Anton G. og Philippa Wiberg. Kom allerede i 15 Aarsalderen som Elev ind paa det Kgl. Teaters Malersal, der den Gang lededes af hans Onkel V. Güllich (s. d.). Fra sit 18.—20. Aar arbejdede han hos Teatermaler Carl Lund og kom saa til Kria. som Teatermaler ved det nys indviede Nationalteater, hvor han virkede 1898—1902, og var de to følgende Aar ansat ved den Kgl. Opera i Stockholm. 1904 bosatte han sig i Berlin, hvor der aabnede sig en stor Virksomhed for ham, først ved Kleines Theater, derpaa yderligere ved Neues Schauspielhaus, Lessingtheater, Deutsches Künstlertheater, Berlinertheater, Komödienhaus og Theater in der Königgrätzerstrasse. Hans betydeligste Arbejder i Berlin er Dekorationerne til „Faust“, „Hamlet“, „Julius Cæsar“, „Egmont“, „Peer Gynt“, „Parsifal“, „Die Jungfrau von Orleans“, Strindbergs „Kronbruden“ og „Et Drømmespil“. G. har i Tyskland inaugureret en ny Retning paa Teatermaleriets Omraade, idet han har udarbejdet Udkastene, men ikke selv malet Dekorationerne. Han er en Slags Instruktør for hele det ydre Sceneapparat og Raad-giver i alle kunstneriske Spørgsmaal; „Künstlerischer Beirat“ er Betegnelsen for hans Stilling. Men han har ogsaa virket som

Sceneinstruktør og debuterede som saadan med sin Iscenesættelse af Sven Langes „De Umyndiges Røst“ paa Kleines Theater. I Kbh. har han gjort Udkast til Dekorationerne i „Det gamle Spil om Enhver“, „Gloria Arsena“ og „Aladdin“ paa det Kgl. Teater og til Dekorationerne i Strindbergs „Et Drømmespil“ og „Advent“ samt i „Faust“ paa Dagmar-teatret — tre Forestillinger, hvis Iscenesættelse ogsaa skyldtes ham. Nov. 1919 iscenesatte han „Advent“ paa Deutsches Schauspielhaus i Hamborg. Han har desuden givet Dekorationsudkast til adskillige større tyske Teatre udenfor Berlin samt til Teatret i Stockholm og Gøteborg. 1919 stiftede han sammen med Teatermaler A. Bruun et „Firma for dekorativ Scenekunst“ i Kbh. Han er en typisk Repræsentant for moderne Dekorationskunst — han lægger større Vægt paa Scenebilledets maleriske Kolorit, end man hidtil har været vant til, og udmærker sig ved sin virksomhedsfulde Udnyttelse af Scenerummet med dristige Forkortelser og Anvendelse af skraa Hjørner osv. — Gift 1910 Carin Gillberg. C. Bs.

Litt.: „Masken“ ¹/₁₀ 1910; Henry Moritz i „Teatret“ 1911; „Politiken“ ²⁷/₁₂ 1914; „Berl. Tid.“ ²¹/₁₀ 1916; J. E. Hohlenberg i „Ill. Tid.“ ⁶/₅ 1917, ⁹/₃ og ¹¹/₅ 1919.

Galeotti, Vincenzo Tomaselli, kaldet (⁵/₃) 1733—¹⁰/₁₂ 1816), Balletmester, Balletkomponist. F. i Italien (Firenze?). Han skal oprindeligt have studeret Medicin, men opgivet Studierne for Kunsten, lært Dans og Mimik hos Angiolini i sit Hjemland og afsluttet sin Uddannelse hos Noverre i Paris. Efter et Engagement i London rejste han tilbage til Italien, hvorfra han blev kaldt til Kbh. og

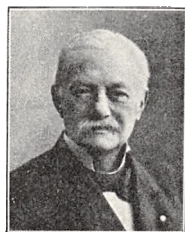

knyttedes til Skuepladsen som Balletmester ⁶/₁₀ 1775. N. A. fornyedes Kontrakten og 1781 blev han fast ansat og fik Indfødsret. G. udfoldede en rig og for sin Tid tjenstfuld Virksomhed. Som udøvende Kunstner berømmes han for sin anstandsfulde og gratiøse Dans og for sin levende Mimik, som Balletkomponist var han en værdig Forløber for Bournonville (s. d.), om han end var langt mindre original og daarlig kunde frigøre sig for den overlevede italienske Balletstil. Men han blev for saa vidt Skaberen af den danske Ballet, som det før hans Tid herhjemme kun var ringe bevendt med denne Kunst. Af hans Balletter — han skrev henimod et halvt Hundrede — var „Lagertha“ (fremkommet 1801) den betydeligste, men kun en enkelt, „Amors og Balletmesterens Luner“ (fremkommet 1786) har holdt sig paa Repertoiret til vore Dage. G. blev 1812 Ridder af

Dannebrog — i hin Tid et Særsyn inden for hans Kreds — og fik 1814 Rang med Professorer. D. i Kbh. — Gift Danserinden Antonia Guidi, d. 1780. E. N.

Litt.: Rahbek: „Dansk Minerva“ 1817; Over-skou: „Den dsk. Skueplads“ III 1860; Bournonville: „Mit Theaterliv“ III 3 1878.

Galle, Christian Frederik Ludvig (¹⁶/₃ 1841—¹/₂ 1920), Handelsmand. F. i Ringsted. Forældre: Farver Frederik Ludvig G. og Caroline Jensine Henriette Jappe. Kom efter Skolegang paa Sorø Akademi i Handelslære hos H. C. Grønvold, Præstø, gik paa Grønners Handelsakademi og var 1865—68 Bogholder i forskellige københavnske Forretninger. 1868—70 var han Medjejer af en Tobaksfabrik i

Aarhus, 1870—77 Kompagnon i Firmaet G. & Rosenberg, Kbh., endelig 1877—1918 Medindehaver af Isenkræmmerfirmaet P. J. Bøvings Efterfølger. 1883 gjorde han sammen med J. G. J. Aagaard en Opfindelse — en ny Heliogravuremetode —, der blev Grundlaget for en Virksomhed, der drevs under Firma G. & Aagaard indtil 1900, hvorefter G. fortsatte den alene under Firma F. G.s Reproduktionsanstalt. G. var en alsidig interesseret og dygtig Mand, der nød stor Anseelse. Han har i udstrakt Grad ofret sine Kræfter i sit Fags almene Interesse og har navnlig gjort et meget betydeligt organisatorisk Arbejde for Isenkræmmerstanden. Han var saaledes Medstifter af Isenkræmmerforeningen i Kbh., hvis Formand han var 1880—91 og derefter igen fra 1899; 1909 blev han Næstformand for Centraludvalget af de danske Isenkræmmerforeninger, og 1911—18 var han Formand i Bestyrelsen for Kbh.s Handelsforeningers Fællesrepræsentation. I Tilknøytning til disse Tillidshverv har han udfoldet en Del litterær Virksomhed, saaledes skrevet „Meddelelser fra Isenkræmmerforeningen i Kbh. 1880—1905“ (1905) og været Medforfatter af: „Meddelelser om Urte- og Isenkræmmer- samt Sukkerbagerlauget 1693—1807, Isenkræmmerlauget 1807—62 og Isenkræmmerforeningen i Kbh. 1880—93“ (1893) og af „De københavnske Handelsforeningers Fællesrepræsentation gennem 25 Aar“ (1915). 1909 blev han Medlem af Sø- og Handelsretten og 1911 Medlem af Meterkommissionen. D. i Kbh. — Gift 1869 Marie Henriette Vilhelmine Hansen, d. 1899. C. T.

Litt.: Ovenn. Skrifter om Isenkræmmerlaug og -forening; Krak: „Danm. ældste Forretn.“ 1915, S. 45; „København“ ⁴/₃ 1913.

Galschiøt, Henrik Christian Valentin (¹³/₉ 1831—⁸/₅ 1919), Gartner. F. i Vestergeede ved Næstved. Forældre: Sognepræst Christian Ludvig G. og Kathrine Margrethe

Kynde. Blev efter at have udstaaet sin Læretid Medhjælper i Botanisk Have 1850

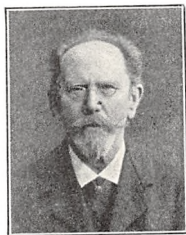

—53 og tog derefter 1854 Alm. Gartnereksamen. Han var derefter Gartner paa Agersvold og 1856—58 paa Holsteinborg, hvorefter han kom til Ledreborg og virkede der uafbrudt, indtil han 1902 tog sin Afsked og bosatte sig i Roskilde. I sine virksomme Aar tog han

livlig Del i Bevægelserne indenfor Faget, var en særdeles kyndig Gartner, inde i alle Fagets forskellige Grene; han virkede ivrig for havemæssig Dyrkning af Havelodder, var blandt Foregangsmændene for Frøavl her i Landet og var en flittig Skribent. 1882 foretog han med Støtte fra Indenrigsministeriet og det Kgl. danske Haveselskab en Rejse til Quedlinburg, og hos Handelsgartner Bøgh i Horsens studerede han Frøavl; Beretning herom i „Ugeskrift for Landmænd“ 1883. Af hans vigtigere litterære Arbejder nævnes: „Vejledning i Dyrkning af Handelsplanter og Rodfrugter samt i Frøavl for den mindre Jordbruger“ (1879), hvilken blev udgivet med Understøttelse af Selskabet til Havedyrkningens Fremme. I „Tidsskrift for Havevæsen“ skrev G. en større Artikel om Udhugning og Plantning i Lystskove, hvori han slaar til Lyd for at udsmykke saadanne Skove ved hensigtsmæssig Udynding og Plantning, saa at man uden at skade den formæssige Drift kan skabe en skønnere landskabelig Virkning. D. i Roskilde. — Gift 1) 1856 Hansine Mathilde Schebye, d. 1863. 2) 1864 Karen Katrine Schebye, d. 1919. A. L.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Brønson og Kynde); „Gartner-Tid.“ 1911, S. 261, og 1¹/₂ 1919.

Galschiøt, Martinus Ludvig (f. 1¹/₁₂ 1844), Journalist, Redaktør. F. i Helsingør. Forældre: Købmand Carl Adolph G. og Elise Birgitte Just. Fætter til Chr. G. (s. d.). Blev Student 1863 og tog Magistergrad i nordisk Filologi 1870. Studerede i Sverige 1872 og var 1873—75 i Italien. Journalistisk og litterær Virksomhed har siden fyldt hans Liv; 1875—83 var han Medarbejder ved „Dagbladet“ og Korrespondent til „Stockholms Dagblad“, 1884—92 Redaktør af „Ill. Tid.“ og 1893—1900 af „Tilskueren“; 1884—93 udgav han „Danmark i Skildringer og Billeder“ af danske Forfattere og Kunstnere. Han har beskæftiget sig en Del med Kunsthistorie, udgav 1895 den illustrerede Haand-

bog „Thorvaldsens Museum“ og skrev 1918 Afhandlingen „Eckersbergs Romerophold“ i „Kunstmuseets Aarskrift“. G. sluttede sig som ung til den Brandes'ske Bevægelse i Litteratur og Kritik, men hans mæglende og urbane Personlighed gjorde det til hans naturlige Opgave at bygge Bro mellem gammelt og nyt. Ved „Dagbladet“ arbejdede han med Topsøes Billigelse paa at brede Forstaaelse af Realismen i den konservative Læsekreds, ved „Ill. Tid.“ søgte han i vanskelige Kampaar at yde de nye Værdier størst mulig Retfærdighed. Mere end til egen Produktion er G.s Navn knyttet til denne intelligente og stilfærdige Formidling. — Gift 1890 Henriette Cathrine Wiibroe, d. 1907. P. E.

Litt.: Erindringer i „Studenterbogen“ 1896; „Ill. Tid.“ 2°/₉ 1909.

Galster, Carl (28°/₈ 1835—22°/₁₀ 1891), Officer, Skolemand. F. i Nørresundby. Forældre: Købmand Johan Georg G. og Elisabeth Charlotte Morine Castronier. Blev Landkadet 1854, Officer 1856, deltog som Sekondløjtnant i Krigen 1864 og førte Kompagni under Stormen paa Dybbøl 18°/₄. Efter tapper Modstand i Skanse VIII blev han taget til Fange; saa fortrinlig havde hans Holdning været, at to af Regimentets Officerer paa Kammeraternes Vegne ansøgte om Ridderkorset for ham. Han blev Premierløjtnant 1867, Kaptajn 1876, tog sin Afsked og fik Ansættelse som Kaptajn af Forstærkningen 1887. Som Officer i Fredstid var han i en sjælden Grad beundret og afholdt af alle sine Undergivne. Særlig kendt er G. blevet ved sin Lærergerning, hvori han virkede saa energisk og utrættelig, som kun faa er i Stand til. Kun faa har som han haft Evne til at vinde sine Elevers Hengivenhed og ved den Gave at kunne se Livet med de Unge Øjne faaet et saa godt Resultat af deres Undervisning. Ikke blot var han en dygtig og nidkær Lærer, men altid uegenyttig, altid parat til at hjælpe sine Elever med Raad og Daad. Efter i mange Aar at have virket som Lærer ved Skoler og privat grundlagde han 1865 det Kursus for vordende Land- og Søofficerer — og som Forberedelse ogsaa til andre Eksaminer —, hvorfra i en anelig Række Aar det langt overvejende Antal Officerer er uddaaet. Samtidig med Arbejdet paa dette Kursus virkede han stadig som Privatlærer — ofte indtil 10—12 Timer i Døgn —, og han har saaledes undervist flere af de kgl. Prinsler i Matematik. Ved hans pludselige Død skrev en af hans gamle Elever om ham de Ord, som alle, der har kendt ham, gjorde

til deres egne: „over sin Kiste havde han den Glorie, som udspringer fra Kærlighed og Taknemlighed.“ D. i Kbh. — Gift 1862 Marie Louise Caroline Cathrine Hollbøll.

K. C. R.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, S. 380; Nekrolog i „Mil. Tid.“ 1891.

Galt, Peder (²⁷/₇ 1584—³¹/₈ 1644), Vice-admiral. Forældre: Niels Pedersen G. og Lisbeth Huitfeldt Christoffersdatter. Studerede som ung i Udlandet og tjente senere i Kancelliet, var Gesandt i Stockholm 1621—25. 1627 traadte han ind i Flaaden og var 1629 Skibschef og senere Eskadrechef. P. G. var mere Digter og Jurist end Sømand. Hans Navn er særlig kendt fra hans Opræden efter Slaget paa Kolbergheide (¹/₇ 1644), da han efter Christian IV's Ordre skulde angribe den svenske Flaade og hindre den i at løbe ud fra Kielerfjord, hvor den havde søgt Tilflugt. Svenskerne undkom, og G. blev afskediget og henrettet paa Slotspladsen i Kbh. — Gift Birgitte Baad Jensdatter, d. 1630, Enke efter Frederik Gudske.

V. G.

Litt.: Lind: „Kong Christian IV og hans Mænd“ 1889; Bruun: „Staget paa Kolbergheide“ 1879.

Gamborg, Anders (²⁴/₁₁ 1753—¹¹/₈ 1833), Filosof. F. i Kirke-Hvalso ved Roskilde. Forældre: Sognepræst Villads Knudsen G.

og Bodil Kirstine Hald. Blev Student 1771, Cand. theol. 1777, foretog en toaarig Udenlandsrejse og blev 1788 Regensprovst (til 1796) og Prof. extr. i praktisk Filosofi, i 1796 Prof. ord. og Assessor og Sekretær i Konsistorium. Hans Skrifter viser Belæstthed og kritisk Evne. Paavirket af engelsk Deisme skrev han: „Forskel mellem Dyd og gode Handlinger“ (1783). Et bibelkritisk Forsøg „Nysa eller Filosofisk-Historisk Undersøgelse om Genesis II. III“ (1790) vakte voldsom Harm fra ortodoks Side. Efter Kants Fremtræden ændrede han Standpunkt i sin Etik: før udledede han Dyden af Sympati, nu — i „Undersøgelse om hvad der er Pligt“ (1794) — af Agtelse for Pligt. Han savner dog hos Kant et „materiall“ Princip for Erkendelse af, hvad der er Pligt, og søger det ved „Dyrenes Analogi“ i en naturrelig Formel. Senere skrev han bl. a. „Jesu Moral“ (1799), omarbejdet som „Katekismus for alle Mennesker“ (1801), og udsendte et kuriøst Forslag til at lade Kanarifugle lære vore Skovfugle at synge (1800). Næringsssorger og Forurettelse drev ham til Randen af Selvmord, han tog sin Afsked 1803, flyttede til Roskilde, blev Matematiklærer der (til 1822), skrev Læsebøger, ABC'er osv. for at virke for sin Ynd-

lingsidé, at lære Børn at læse ved Hjælp af hele Tavstaver i Stedet for enkelte Bogstaver; flyttede 1828 til Kbh. D. i Kbh. — Gift 1788 Maria Mathilde Claussion, d. 1853.

J. C. K.

Litt.: Slægt se Giessing: „Jubellærere“ II 1 1781, S. 188 og Hundrup: „Stamt. over Familien Hald“ 1875; Øst: „Materialier“ 1835—38; J. K. Høst: „Erindringer“ 1835; Nyerups „Mag. f. Rejseagttagelser“ IV 1825; „Hist. Tidsskr.“ IV 4 1873—74; Nekrologer i „Dagen“ 1833, Nr. 230, „Københavnsposten“ s. A., Nr. 119 og „Berl. Tid.“ s. A., Nr. 226; Brev i Horsens lærde Skoles Progr. 1844.

Gamborg, Knud Frederik (³⁰/₆ 1828—³/₁ 1900), Tegner. F. i Tikøb. Forældre: Pastor Frederik Vilhelm G. og Sofie Vilhelmine Thomsen. Kom i Vin-

handlerlære og drev senere nogle Aar en Vinhandel; deltog i Feltoget 1850. Efter allerede tidligere at have arbejdet i Akademiets lavere Klasser lagde han sig 1857 efter Malerkunsten og vandt den lille Sølvmedaille 1861. Grev Moltke-Bregentved støttede ham med Bestillinger, og 1862 drog han til Norditalien. Hans utvivlsomme Evne til at tegne træfende Situationsbilleder fik ham dog snart til at lægge Maleriet paa Hylden, og gennem en Menneskealder var han den søgte Illustratør ved Ugebladene, særlig „Ill. Tid.“ og den satiriske Presse. D. i Kbh. — Gift 1864 Mary Elisabeth Jess.

O. A.

Litt.: „Ill. Tid.“ ⁵/₁₁ 1899 og ²⁶/₈ 1900; Nekrolog i „Berl. Tid.“ ⁴/₁ 1900.

Gamborg, Villads Emanuel (f. ²²/₄ 1863), Forsikringsmand, Aktuar, Politiker. Forældre: Smedemester Emanuel Georg Christian Frederik G. og Andrea

Olsen. Blev Student 1883, studerede Matematik og var samtidig (fra 1884) Assistent i Livsforsikringselskabet „Haf-

nia“'s Beregnerkontor, hvor han fortsat var beskæftiget (fra 1890 som Beregner), til han 1897 tog Initiativet til Oprettelsen af „Nordisk Livsforsikrings-Aktieselskab af 1897“, hvis administrerende Direktør han blev; var n. A. Medstifter af „Nordisk Ulykkesforsikrings-Aktieselskab af 1898“, hvor han ogsaa blev Direktør. Han er vedblivende Formand for Direktionerne for de to Selskaber; endvidere er han Næstformand i de danske Livsforsikringselskabers Forening og Formand i Forsikringsforeningens Hovedbestyrelse. Ogsaa paa anden Maade har G. virket i Forsikringsvæsenets Interesse. I temperamentsfulde Foredrag og i talrige

populær-videnskabelige Afhandlinger og journalistisk flot skrevne Artikler i Tidsskrifter og Dagblade har han med stor Styrke slaæet til Lyd for de Forsikringsformaal, der havde hans særlige Interesse: i Arbejdet for en forbedret Uddannelse af Forsikringsmedhjælperne og for „Forsikringsbiblioteket“ har han ydet ikke ringe Indsats. G. er som Forsikringsmand en evne- og initiativrig, stærkt interesseret Personlighed, der med ikke almindelig Energi og uden valne Overvejelser gaar i Breschen for de Sager, der optager ham; han er impulsiv og ikke blid i Debatten. Hans Styrke — i visse Tilfælde hans Svaghed — ligger i den Lethed, hvormed han former og fremsætter sine Meninger; i sine forsikringslitterære Frembringelser viser han sig som en livfuld Populariserer af Forsikringsideen og som en meget frisk Agitator og Polemiker, og i disse Egenskaber har han ubestridelig ydet den private Forsikring betydelige Tjenester. Han har udgivet nogle Logaritmetavler, og af hans talrige Forsikringsafhandlinger kan nævnes bl. a.: „Af Livsforsikringsens Teori“ („Dansk Forsikrings-Aarbog“ 1904), „Lov og Uret“ (sst. 1909), „Ulykkesforsikringsloven og Statens Forhold til Forsikringsselskaberne“ („Assurandøren“ 1916). I Kommunalpolitik var G. 1904—08 aktiv Deltager som Medlem af Frbg. Kommunalbestyrelse (Formand for Budgetudvalget), og 1918 valgtes han som radikal til Folketinget. Han har som Politiker sit direkte Udspring fra Studentersamfundet, for hvilket han i sin Tid betød meget, og hvor han deltog i Grundlæggelsen af Arbejdet i en Række af de Foretagender, Samfundet satte i Gang; han har stedse været en ivrig Tilhænger af radikal Politik. Han har taget livlig Del i Tingets Forhandlinger, var 1918 Medlem af Skatteudvalget og kom 1919 ind i Finansudvalget. — Gift 1) 1893 Helga Marie Thyregod. Ægteskabet opløst. 2) 1914 Olga Astrid Kamilla Olsen.

C. T.

Litt.: „Assurandøren“ XX 1915, S. 63 og XXIII 1918, S. 81; „Assurancetid.“ VIII 1915, S. 64; „Forsikrings-Kongressen“ IX 1915, S. 163 og XII 1918, S. 223; „Dansk Forsikringstid.“ XXII 1915, S. 123 og XXV 1918, S. 119; „Hver 8. Dag“ 1 $\frac{1}{2}$ 1903; „Politikken“ 2 $\frac{1}{4}$ og 1 $\frac{1}{6}$ 1915, 7/4 1918; C. Ottesen: „Studerterne fra 1883“ 1908.

Gamelé, Antoine Cyrille Frederik (1 $\frac{1}{5}$ 1809 — 2 $\frac{1}{4}$ 1879), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Kolonialhandler Augustin Cyrille G. og Ane Marie Westenskov. Var først som ganske ung i Urtekræmmerlære men naæde ikke den fastsatte Lærlingetid igennem, inden Faderen 1829 døde; han maatte da overtage Bestyrelsen af Faderens Forretning for sin Moder. Trods sin ikke fuldstændige Uddannelse blev han 1834 ved kgl. Bevilling Medlem af Urtekræmmerlavet, og 1835 overtog han selv Forretningen. Da Frederik VI døde, mistede han Leve-

rancerne til Hoffet, og dette Tab i Forbindelse med de økonomisk daarlige Tider medførte mange Vanskeligheder for Forretningen. Resolut gik han da over til som Speciale at drive Brænding og Forhandling af Javakaffe; med Dygtighed og Energi oparbejdede han hurtigt Forretningen, der stadig er kendt og anset over hele Landet, til den største Kaffe forretning i Norden og den største i brændt Javakaffe i Europa. For „Det københavnske Asylselskab“ har han som Medlem af Bestyrelsen udrettet et betydeligt Arbejde. D. i Kbh. — Gift 1838 Maria Dijnphna Ververs, d. 1876.

O. T.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; „Ill. Tid.“ 3/5 1905; Krak: „Danm. ældste Forr.“ 1915.

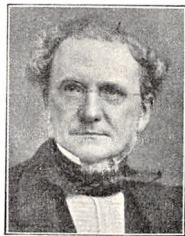
Gamelé, Augustin Cyrille Wilhelm Victor (10/3 1839—16/6 1904), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Antoine G. (s. d.) og Hustru. Gik i Efterslægtens Skole og kom derefter paa D. B. Adlers Kontor, foretog Rejser i Holland og England og paavirkedes især af engelsk Handelsaand. Under Krigen 1864 var han frivillig Officersaspirant ved Rytteriet, men kom ikke i Kamp.

1866 tog han Grossererborgerskab og indtraadte 1869 i Faderens Forretning, som han overtog 1879 i Forening med Broderen Arnold G. Han udvidede Forretningen betydelig og anlagde et Kaffebrønderi i Lille Kongensgade. Til Privatbolig købte han Gaarden paa Hjørnet af Bredgade og Fredericiagade. Han var en gammeldags Handelsmand af moderne størrelse; af Væsen noget brysk ejede han værdifulde Karakteregenskaber. For Offentligheden gjorde han sig især kendt ved af sin betydelige Formue at støtte O. A. Hovgaard paa hans Nordpolsekspedition 1882, ved hvilken Lejlighed G. købte Skibet „Dijnphna“ til Færden, samt ved 1888 at hjælpe Nansen til Turen over Indlandsisen. I hans sidste Aar var hans Aand formørket. D. i Kbh. — Gift 1876 Emma Johanne Emilie Helle-

P. E.

Litt.: Slægt se Antoine G.; „Ill. Tid.“ 3/5 1905; Krak: „Danm. ældste Forr.“ 1915; Nekrologer I „Nationaltid.“ 10/6 1904, „Politikken“ og „Dannebrog“ 17/6 s. A. og af O. A. Hovgaard i „Ill. Tid.“ 20/6 s. A.

Gammeltoft, Carl Christian (f. 20/9 1855), Forretningsmand. F. i Kbh. Forældre: Borgermester Jens Christian Juelsgaard G. og Cathrine Margrethe Philippine Nimb. Efter

endt Skolegang i Metropolitanskolen fik G. 1874—78 sin første Handelsuddannelse hos

H. Puggaard & Co., der dengang var Forretningsfører for Sukkerfabrikkerne. For sin videre Uddannelses Skyld opholdt han sig derefter i Aarene til 1881 i Tyskland og England — bl. a. var han i 1½ Aar ansat i den verdenskendte Assuranceinstitution „Lloyd“ i

London. Hjemkommen blev han 1881 Prokurist i de danske Sukkerfabrikker og allede n. A. Fabrikkeres Direktør. Som merkantil Leder af en af vore første og mest blomstrende storindustrielle Virksomheder har G. vist sig som en fast, men dog smidig Administrator, der har ført de talrige med Stillingen forbundne Forhandlinger med Sukkerroedyrkerne og Statsmagten med betydelig Diplomati. Den Indsats, han har gjort i Arbejdet for Sukkerindustriens Fremme her i Landet, maa betegnes som meget betydelig. Hans sociale Position, hans repræsentative Evner og hans rolige, noget reserverede Væsen har gjort ham næsten selvskevren til at præsidere i forskellige Aktieselskabsbestyrelser. Han er saaledes Formand i Kontrolkomiteen for „Nye danske Brandforsikrings Selskab af 1864“ og i Bestyrelsen for „A/S Reassuranceforeningen“, Kommitteret i „Den københavnske Sø-Assurance-Forening Ltd.“, Næstformand i Repræsentantskabet for „Bikuben“ og Medlem af Kontrolkomiteén for „Kastrup Glasværk“. Udenfor den egentlige Forretningsverden har han i en Aarrække (1893—1910) været Medlem af Sø- og Handelsretten; han er Kurator for det Kgl. Vajsenhus og har vist Sporten den Interesse at indtræde i Bestyrelserne for „Boldklubben af 1893“ og for „A/S Kbh.s Tennishal“. — Gift 1882 Henriette Marie Herforth. C. T.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Patr. Slægter“ IV 1919, S. 98; Jos. Fischer: „H. Ph. Rée og hans Slægt“ 1912; „Politiken“ 10/1 1912 og 10/9 1916.

Gammeltoft, Svend-Aage (f. 17/1 1883), Læge. F. i Kbh. Forældre: Direktør Carl Christian G. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1901, Cand. med. 1908 og foretog Studierejser (Fødselsvidenskab) til Wien 1908 og 1912. Var Assistent ved Landbohøjskolens dyrefysiologiske Laboratorium 1909—11, hvor han udarbejdede sin Disputats „Om Kvælstofomsætningen under Graviditeten“; Dr. med. 1912. Gennem en omfattende almindelig medi-

cinisk og speciel obstetricisk Uddannelse har G. ved sin store Begavelse og Energi tilegnet sig en meget betydelig praktisk og teoretisk Viden, saa at han, skønt ung af Aar, sejrede med Ære i Konkurrencen Januar 1919 om Professoratet i Fødselsvidenskab i Kraft af sin imponerende Kundskabsmængde, sin sikre Optræden og elegante, overlegne Fremstillingskunst. Baade som Forsker og Lærer knyttes der de største Forhaabninger til ham. Han udnævntes til Professor 22/1 1919. — Gift 1909 Elise (Lizzie) Hvalsøe. O. P.

Litt.: Slægt se Jos. Fischer: „H. Ph. Rée og hans Slægt“ 1912; mødrene Slægt se Hauch-Fausbøll: „Patr. Slægter“ IV 1919, S. 98; Selvbograft i Univ. Progr. Nov. 1912; „Politiken“ 14/1 1918.

Gamst, Christian (f. 19/9 1862), Bureau-direktør. F. i Aarhus. Forældre: Glarmester Vilhelm Herman G. og Anna Marie Jensen. Blev Student 1882, Cand. 1

juris 1890, ansattes i Finansministeriet 1890, blev 1898 Assistent i Sekretariatet, 1900 fungerende Fuldmægtig, 1901 Fuldmægtig i Kolonialkontoret og fungerende

Ekspeditionssekretær; 1903 var han Sekretær ved den vestindiske Kommission. 1890 var han blevet ansat i Ritzaus Bureau, blev 1903 dets Leder i Forening med V. Frederiksen og overtog 1909 efter dennes Død Eneledelse af Statstjenesten. G. er en overordentlig elskværdig og afholdt Mand, der har ført Bureauets Ledelse videre i den gamle Aand. — Gift 1899 Elisabeth Ritzau. P. E.

Litt.: P. Ellassen: „Ritzaus Bureau 1866—1916“ 1916; „Politiken“ 4/11 1914 og 1/5 1915.

Gamst, Hans Christian (døbt 4/8 1737—25/6 1803), Kunstsmed, Mekaniker. F. i Gamst ved Kolding. Fader: Smed Christen. Har rimeligvis lært Smedehandværket hos sin Fader, kom 1766 til Kbh. og begyndte der en egen Forretning, som han snart udvidede i mange Retninger, men da de snævre Lavsgrenser hindrede Udviklingen i Retning af Fabrikation i større Stil, fik han 1782 Ret til at udføre

al Slags Metalarbejde til Maskiner og Vogne uden Hensyn til de bestaaende Lavsbestemmelser. G. var et udpræget mekanisk Talent og tilegnede sig let og behændig alle Nyopfindelser paa Maskinteknikkens Omraade. Sammen med Skibskonstruktør Henrik Gerner (s. d.) arbejdede han saaledes paa at bygge den første Dampmaskine, et Arbejde,

der afbrødes ved Gerners Død 1787. 1789 fik han Privilegium paa at bygge en Dampmaskine, uagtet der allerede var givet en Englænder Andrew Mitchell Løfte om Eneret. Den Model, G. byggede, brændte imidlertid 1795 under Kbh.s Brand og blev ikke lavet paa ny. Derimod optoges G. mere og mere af sin Fabrikationsvirksomhed, navnlig af Støberiarbejder, og af at udvide den i moderne Aand. 1791 havde han saaledes faaet Ret til at fremstille al Slags Metalarbejde undtagen smaat Gørtlerarbejde. Han var en ualmindelig anset og intelligent Haandværker. D. i Kbh. — Gift 1775 Marthe Marie Nitz, f. Storch, d. 1830. R. B.

Litt.: C. Nyrop: „Maanedsskr. udg. af Industriforeningen“ XV 1880 og „Museum“ 1892 II.

Gandil, Johan Christian (^{12/1} 1865—^{24/5} 1915), Idrætsorganisator. F. i Ringe, Fyn. Forældre: Læge Peter Johan G. og Betty Marie Berg. Blev Student 1888 og vilde være Officer, men paadrog sig som Soldat en Hjerter sygdom, der fulgte ham Livet igennem og blev Aarsag til hans tidlige Død. Da han maatte opgive Militærvejen, blev han Lærer ved Borgerdydskolen i Stockholmsgade. 1900 indmeldte

han sig i „Boldklubben af 1893“, blev kort efter Medlem af Klubbens Bestyrelse, valgtes allerede 1902 til Formand og beholdt denne Stilling til sin Død. Aktiv Idræt kunde G. ikke give sig af med, men for sin Klub fik han meget stor Betydning paa Grund af sine administrative og diplomatiske Evner. Han gennemførte saaledes allerede 1901 det store Baneanlæg ved Jakobskirken, og 1912 lykkedes det hans Klub at bygge den første danske overdækkede Tennisban. Ogsaa som Medlem af Kbh.s Idræts-parks Forretningsudvalg har han gjort et stort Arbejde. Hans Klubfæller, der skattede ham meget, har paa Klubbens Bane rejst ham en Mindesten. D. i Fredensborg. — Ugift. F. K.

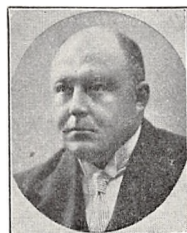
Litt.: Slægt se Hedin: „Slægten Berg“ 1918; L. F. la Cour: „Studerne fra 1888“ 1913; „Middagsposten“ ^{8/10} 1908; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ^{2/5} 1915 (af A. Diemer), „Nationaltid.“ ^{25/5} s. A.; „Idrætten“ XI s. A. og „Den højere Almenskole“ XVI s. A.

Gandil, Johannes (f. ^{21/5} 1873), Fodboldspiller. F. i Ringe, Fyn. Forældre: Læge Peter Johan G. og Betty Marie Berg. Blev Forstkandidat 1899, derefter Lærer ved københavnske Privatskoler, Redaktør af „Sportsbladet“ 1908. Han begyndte at spille Fodbold 1886 i „Østerbros Boldklub“, indførte Spillet i „Boldklubben af 1893“ to Aar efter denne Klubs Stiftelse, har til 1909 spillet for sin Klub og som højre Fløj-stormer deltaget i de store Fodboldkampe

mod fremmede Hold her og i Udlandet. Han har saaledes spillet i Norge, Sverige, Tyskland, Østrig, Ungarn, Holland og England. G. hører til de mest udprægede Stormerspillere, vi har haft her til Lands, han var ofte sit Holds bedste Mand, og mange Gange har Tilskuerne tiljublet ham Bifald, naar han gik igennem Fjendens Forsvar og satte Bolden i Maal. Af andre Idrætter har han øvet Hurtigløb over korte Afstande, og han vandt Mesterskabet over 100 m for Skandinavien i Norrkøping 1899. Fra 1895 Medlem af „B. 93“s Bestyrelse. — Gift 1906 Agnele Koch, f. Rørdam. F. K.

Litt.: Slægt se J. C. G.; Jos. Fischer: „Simon Isaac Kalkar“ 1917, S. 66; Hauch-Pausbøll: „Slægt-haandbogen“, S. 942.

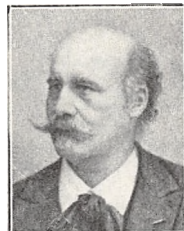
Gandrup, Carl (f. ^{13/5} 1880), Forfatter. F. i Nykøbing, Mors. Forældre: Forstander Charles G. (s. d.) og Hustru. Tog Seminaristeksamen fra Blaa-gaard 1905 og har undervist i Folkeskolen, Realskoler og sidst ved Nyborg Straffeanstalt (1914—15), men er i de sidste Aar helt gaet over til litterær Virksomhed. 1907 debuterede han som Novelleforfatter (under Pseudonymet Henrik Hjarne) med „Menneskenes Børn og deres Afguder“: senere er bl. a. kommet „Stille Skæbner“ (1911) og „Faneflugt“ (1918). De rummer rappe og gode Iagttagelser og originale Situationer, men er tilbøjelige til at anvende anekdotemæssige Effekter og er ogsaa meget letkøbte i psykologisk Henseende. Mest Lykke har G. gjort som Dramatiker, hans Værker er opført baade paa Sønderbros Teater og det Kgl. Teater. 1911 gik „Potifars Hustru“ (det Ny Teater), 1918 kom „Lazarus“, en Trilogi (I spillet paa det Kgl. Teater forinden) og „Født Andersen“ s. A. Det sidste har gjort mere Lykke i hele Skandinavien. Paa det Kgl. Teater er „Dybet“ opført Febr. 1920, af det Ny Teater er „Skruen“ antaget. G. er opfindsom og slagfærdig i Replikken, med et robust Humør og en hurtig Haand. Hans tydelige Karaktertegning, hans særlige Forraad af Iagttagelser fra de laveste sociale Lag og hans Had til alt autoriseret Hykleri henviser ham maaske særlig til Folkekomedien. Foruden den omtalte og i sig selv anseelig Produktion foreligger fra G.s Haand talrige Oversættelser af svensk og tysk Underholdningslitteratur samt et halv Hundrede Films-

dramaer. — Gift 1919 Ingeborg Margrethe Christensen, f. Ohlsson. G. C.

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ I 1913.

Gandrup, Charles Emil (^{28/7} 1847—^{7/8} 1911), Skolemand, Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Skomagermester Christian G. og

Fredsigne Petrine Norberg. Blev Student 1866, Cand. theol. 1872. Han var allerede da begyndt paa sin Lærergerning, men droges i de følgende Aar stærkt af æstetiske Interesser. Han udgav 1874 Tragedien „Periander“, der fik Belønning fra Selskabet til de skønne

Videnskabers Forfremmelse, og 1877 Tragedien „Savonarola“. 1880 udgav han „Fem Digte“ (hvor i en Digtcyclus „Niels Ebbesen“, som Lange-Müller har sat Musik til), og i de nærmest følgende Aar „Luzerner-Løven“ og „Fædrelandske Digte“. Det er altsammen udpræget Epigondigtning: formbehersket, klar i Tanken, poetisk i Udtrykket, men lidet original. Forfatterskabet mødte megen Opmuntring fra den ældre Retnings Mænd, og G. fik 1882 det Ancker'ske Rejselegat. Alligevel opgav han fra Midten af 80'erne Poesien — afset fra lidt, væsentlig af Lejligheden bestemt Digtning — for at ofre sig for Pædagogikken, hvor han med Rette følte, at hans bedste Evner laa, og hvor han har udrettet noget betydeligt, baade ved Initiativ og Ideer og ved sin ualmindelige Evne til at vinde sine Elever. Han beklædte forskellige overordnede Stillinger ved Skolevæsenet i Nykøbing M. og Randers, indtil han 1889 blev Forstander for Vajsenhuset i Kbh. D. i Kbh. — Gift 1878 Agnes Januaria Melchior. G. C.

Litt.: „Søndags-Posten“ ^{12/4} 1891; „Ill. Tid.“ ^{3/10} 1902, ^{9/2} 1908 og ^{13/8} 1911 (Nekrolog).

Gandrup, Christian Richardt Aasted (f. ^{22/1} 1885), Forfatter. F. i Aggersborg Rimme, V. Hanherred. Forældre: Førstelærer Peder

Sørensen G. og Dorthee Frederikke Aasted. Tog Seminaristeksamen 1906 fra Ranum, hvor navnlig Dialektforskeren C. M. C. Kvolsgaard havde Betydning for ham. Han har siden undervist, fra 1907 som Kommanuelærer i Aarhus. Han var vokset op i et litterært interesseret

Hjem, hvor Johan Skjoldborg var en hyppig Gæst. Selv debuterede han som Forfatter 1909 med Digtene „Unge Tanker“; 1913 kom „Digte“ og 1914 „Krig“. Mere Opmærksomhed har dog hans Prosa vakt blandt kunstforstandige. 1914—15 ud-

sendte han en Roman-Trilogi: „Det øde Land“ — „Tomme Steder“ — „Ørkenes Hyl“, 1917 „Mørket“ og 1918 tre Fortællinger „De blinde Spor“. — Deres Emner er tunge, hyppigst tegner de Hverdagsskæbner, hvis Fattigdom og Mørke kun nu og da slænges af Drifternes Lyn. Bøgenes Værdi beror dels paa den Intensitet, hvormed Forfatteren har gennemlevet sit Stof, og paa hans fuldkomment doktrinfr, rent modtagende Holdning overfor det, dels paa den fremragende og vederhæftige Kunst, hvormed G. midtpunktsamler sit Stof i Hovedpersoneens Bevidsthed, som er det Medium, hvorigennem alt andet føres frem for Læseren. G.s objektive Stil er beslægtet med Pontoppidans, hans Teknik er paavirket af de franske Naturalisters, og i hans Sans for det tusindfoldige Spil mellem bevidst og ubevidst i en Menneskesjæl er der maaske Indflydelse fra Russerne, navnlig Dostojevski. Fra 1915 har G. virket som Anmelder ved „Politiken“, navnlig af dansk Hjemstavnsgigtning og nynorsk Litteratur. Ogsaa som Kritiker er han, ikke just let læst, men betydelig ved sin bevidste og ubestikkelige Hævd af de kunstneriske Krav og af det personlig vederhæftige. — Gift 1911 Julie Bro. G. C.

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ I 1913; „Politiken“ ^{15/1} 1920.

Garde, Aage (f. ^{18/3} 1876), Skuespiller, Direktør. F. i Kerteminde. Forældre: Læge Jacob Nicolai Benedictus G. og Marie Luise Westergaard. Blev Student 1894 og kom to Aar efter til Dagmarteatret, hvor hans første Rolle var Gottlieb i „Væverne“. Han rejste derefter med Alb. Helsingreen 1898—99 og kom 1899 til Folketeatret, derpaa til Kasino og atter tilbage til Folketeatret. I de følgende Aar virkede han

dels som Skuespiller, dels som Sceneinstruktør paa Provinsturneer, ved Odense Teater, Aarhus Teater, Kasino, Frederiksberg Teater, indtil han 1913 knyttedes til Aarhus Teater som Direktør. Blandt hans Roller maa nævnes Thomas Thorild i „Dønvig Præstegaard“, Sang i „Over Evne“, Ludvig i „Et Aftenspil“, Etatsraad Melton i „Overmagt“, Dr. Bygum i „Under Snefog“, Daniel Hertz, Bjerg-Ejvind, Professor Bornemann, Gregers Werle, Johannes Ewald i „I Rungsted Kro“, Poul Lange, Sigurd Braa, Mens i „Det store Forlis“. Rollerne viser hans Evners Art og Rækkevidde; han er en alvorlig stræbende og energisk arbejdende Kunstner, der som Direktør — ofte under vanskelige Forhold — har forstaaet at sikre Aarhus Teater en smuk Position blandt

Teatre udenfor Kbh. — Gift 1) 1900 Christine Frederikke Hedeveg Clausen, d. 1911. 2) 1914 Helga Hansson. C. B.

Litt.: Slægt i Elvius og Hiort-Lorenzen: „Dsk. patr. Slægter“ 1891, „Personalh. Saml.“ I 1902 og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; „Masken“ 7/5 1911; „Teatret“ Dec. 1913 og Maj 1915; „Verden og vi“ 8/3 1918; R. Neiiendam: „Folketeatrets Hist. 1857—1908“ 1919.

Garde, Axel (f. 18/3 1876), Forfatter. F. i Kerteminde. Forældre: Læge Jacob Nicolai Benedictus G. og Marie Luise Westergaard. Blev Student

1894, Cand. phil. 1895 og studerede det følgende Aar i Leipzig, hvorefter han begyndte en omfattende, radikalt præget litterær og journalistisk Virksomhed. 1899—1900 var han Medredaktør af „Vagten“, 1901—05 Litteratur- og Teateranmelder

ved „Berlingske Tidende“, 1905—06 Redaktør af „Adresse-Avisen“ og fra 1906 Medarbejder ved „Politiken“; endelig redigerede han 1912 Ugeskriftet „Dansk Aand“. Blandt hans Bøger maa foruden en Oversættelse af Max Stirners „Den Eneste og hans Ejendom“ (1901) nævnes Prisaafhandlingen „Grundtvigs Mytologi“ (1897), „Dansk Aand“ (1908) og hans Hovedværk „Preussens Tyskland“ (1916), i hvilket han med stor Sikkerhed og Kundskabsfyldte analyserer det Samspil af nationalt Aandsliv og preussisk Militarisme, som skabte det moderne Tyskland. Det er i det hele taget ejendommeligt for G., at han formaar at bringe politiske og litterære Foreteelser ind under et fælles Synspunkt, hvorved de ofte stilles i ny Belysning. Hans Forfatter-skab gennemtrænges af en bestandig Stræben efter at paavise Individualismens Betydning som kulturfremmende Faktor i Modsætning til Kollektivismen. I Forbindelse hermed staar, at han politisk har sluttet sig til det radikale Parti som det, hvori han indenfor Venstrepolitikken mente at finde den naturlige Sammenhæng med Individualismens Principper; 1911—14 var han Formand for Studentersamfundet. Fra 1916 er G. knyttet til Direktionen for Gyl-dendalske Boghandel og har her i nært Samarbejde med Fr. Hegel (s. d.) virket energisk for en Udvidelse og Omlægning af Driften, dels ved Indførelse af nye Salgs-metoder, dels ved en bevidst Ændring af Forlagets hidtil overvejende æstetiske Karakter. — Gift 1902 Agnes Thora Valborg Thyregod. S. D.

Litt.: Slægt se Aage G.; „Riget“ 10/6 1911; „Politiken“ 10/12 s. A.; radikal Valgavis 20/5 1913; Carl Roos i „Ugens Tilskuer“ I, 324, II, 327 (Aarg. 1916—17); Helge Rode i „Berl. Tid.“ 14/7 1916; Chr. Rimestad i „Ill. Tid.“ 22/6—8/7 s. A.; „Fremtiden“ 15/12 1918; „Dansk Forfatterfor-ening 1894—1919“ 1919.

Garde, Georg Daniel (f. 2/7 1856), Maskin-ingeniør. F. i Nørre Lygum, Slesvig. For-ældre: Sognepræst Peter Christian G. og

Augusta Charlotte Mar-grethe Lawøtz. Blev Student 1871 og poly-teknisk Kandidat 1881, var 1881—84 Ingeniør-assistent ved Kbh.s Havnevæsen, men gik derefter over i Maskin-industrien, først som Ingeniør ved Møller & Jochumsens Maskinfabrik, Horsens, og fra

1887 ved Marstrand & Rubows Maskinfabrik, Kbh. Dette Firma blev senere omdan-net til Marstrand, Helweg & Co., der sam-men med A/S Koefoed & Hauberg blev til A/S Titan. I dette Selskab var G. Chef for Tegnestuen, indtil han 1902 blev Meddirek-tør. I disse Stillinger har han projekteret en Række store Maskinanlæg, f. Eks. det maskinelle Anlæg ved Knippelsbro og Langebro i Kbh., store Kullosningsappa-rater i Kbh. og mange Steder i Provinserne og i Udlandet. G., der er en dygtig Maskin-ingeniør, har i en længere Aarrække siddet i Statsprøveanstaltens Bestyrelsesraad og været Medlem af Bestyrelsen for Dansk Ingeniørforening. — Gift 1) 1884 Valborg Christine Strandgaard, d. 1901. 2) 1902 Eleonora Hedeveg Selmer. M. C. H.

Litt.: Slægt se Aage G.

Garde, Hans Georg (9/6 1790—10/1 1875), Søofficer, Historiker. F. i Kbh. Forældre: Inspektør ved Kornlørringsmagasinet Peder

Schwane G. og Anne Ca-thrine Reistrup. Blev Sekondløjtnant 1805, Pre-mierløjtnant 1811, Kap-tajn 1819, Kap-tajn 1829, Kommandør-kaptajn 1840, Komman-dør 1844, afgang 1851. Blev som 16aarig paa Grund af to Dødsfald Næstkommanderende i en Fregat. Deltog i Kan-onbaadskrigen. Maatte som 21aarig op-træde med stor Bestemthed overfor Kong Gustav IV, som forlangte at blive transporteret fra Helgoland til Vesterhavssøerne med G.s Fartøj. Havde forskellige Kom-mandoer og var 1844 som Eskadrechef i Middelhavet i Anledning af en kombineret Flaadeaktion imod Marokko; paa Hjemrej-sen bragte han Thorvaldsens Værker fra Livorno til Kbh.; 1849 var han Eskadre-

chef paa Østkysten af Hertugdømmerne og maatte, skønt han ikke selv var til Stede, bære sin Del af Ansvar for den uheldige Affære i Eckernförde, hvor to Skibe gik tabt; han dømedes til 6 Ugers Fæstnings-

arrest og gik af n. A. Historien har dog ganske frikendt ham. Hans Livsværk blev de historiske Værker „Efterretninger om den danske og norske Sømagt“ (I—IV 1832—35) og „Den dansk norske Sømagts Historie 1700—1814 og 1535—1700“ (1852—61) samt nogle mindre Skrifter og Afhandlinger. D. i Farum. — Gift 1814 Dorothea (Doris) Cathrine Mecklenburg, d. 1847.

V. G.

Litt.: Slægt se Aage G.; „Tidsskr. f. Søvesen“ 1876, 1896, 1897 og 1900.

Garde, Hans Georg Fribøe (^{30/11} 1825—^{13/12} 1885), Søofficer. F. i Allinge. Forældre: Byfoged Janus Andreas G. og Cathrine Kirstine Qvistgaard. Brodersøn af H. G. G. (s. d.). Blev Sekondløjtnant 1846, Premierløjtnant 1855, Kaptajn 1868, Kommandør 1874, Kontreadmiral 1885. Deltog i begge de slesvigske Krige, førte Postdampskib Korsør—Kiel i 3 Aar, var højstkommanderende paa Kristiansø

1860—62, ledede i en Aarrække Opmaalingen af de danske Farvande; blev 1873 knyttet til Marineministeriet og lagde den første Grund til Flaadens Stab. I en Aarrække var han Skibschef i og 1883 Chef for Øvelseseskadren; udnævntes 1884 til Chef for Orlogsværftet og avancerede til Kontreadmiral faa Dage før sin Død, som fandt Sted under et Togt med Fregatten „Fyen“, hvis Chef han var. G. var en fremadskudende Somilitær, som, skønt uddannet i Sejlskibstiden, blev Foregangsmand under og øvede stor Indflydelse paa Marinens Udvikling i moderne Retning. D. ved la Valletta, Malta. — Gift 1855 Anna Christine Elisabeth Knudsen, d. 1919.

V. G.

Litt.: Slægt se Aage G.; Nekrolog i „Tidsskr. f. Søvesen“ 1887.

Garde, Janus August (^{22/12} 1823—^{23/5} 1893), Søofficer. F. i Farum. Forældre: Kommandør H. G. G. (s. d.) og Hustru. Blev Sekondløjtnant 1844, Premierløjtnant 1851, afgik 1860, blev s. A. Havnekaptajn; 1872—81 Guvernør paa de vestindiske Øer. Han var en dygtig Sømand, der 1857 gjorde sig bemærket ved at redde Korvetten „Saga“ fra Forlis ved Helsingør under en paalands Storm, og som senere

førte Sejlskib paa Australien og Kina. Som Havnekaptajn gennemførte han store Forbedringer ved Kbh.s Havn og blev Fader til Refshaleen. Han var en myndig og administrativt dygtig Guvernør, som navnlig

gjorde sig fortjent af Forbedringer ved St. Thomas' Havn, hvorved den blev „feberfri“. Negeroprøret 1878 dæmpede han med Fasthed og afslog fremmed tilbudt Hjælp. Han blev hjemkaldt 1881 vistnok efter Rigsdagens Tilskyndelse. Han var Medlem af Store nord. Telegrafselskabs Bestyrelse og Formand i Kgl. Dansk Yachtklub. D. i Kbh. — Gift 1853 Ursula Sophie Amalia Rothe, d. 1905.

V. G.

Litt.: Slægt se Aage G.; Nekrologer i „III. Tid.“ ^{4/6} 1893 og „Tidsskr. f. Søvesen“ 1894.

Garde, Thomas Vilhelm (f. ^{22/10} 1859), Søofficer, Opdagelsesrejsende. F. i Kbh. Forældre: Kontreadmiral H. G. F. G. (s. d.) og Hustru. Blev 1880. Officer, 1881 Premierløjtnant, 1898 Kaptajn og 1908 Kommandør. 1908—11 var han Direktør for Marineministeriet, 1911—14 Chef for Flaadens Stab og 1914—15 Eskadrechef i Store Bælt og 1915—17 i Sundet. 1918 blev han Kontreadmiral og Chef for den flydende Defension. G. vandt tidlig

Navn som Forskningsrejsende og Navigator, idet han 1883—85 var Næstkommanderende under G. F. Holm paa dennes mindreværdige Konebaadsekspedition langs Østgrønlands Kyst. Efter at have overvintret paa Sydvestkysten (Nanortalik) trængte begge i Juli 1884 frem østpaa til o. 63°, hvorefter G. gik sydpaa og med stor Indsigt og Dygtighed opmaalte alle Fjorde paa denne Strækning og foretog under sin Overvintring i Nanortalik vigtige meteorologiske og magnetiske Undersøgelser. Hjemvendt udgav han en velskrevet Skildring af Ekspeditionens Hændelser og Udbylte. 1887 deltog han i „Fylla“s Togt til Grønland (hydrografiske Undersøgelser) og førte 1889—91 Skib for den grønlandske Handel. 1893 ledede G. en Ekspedition til Opmaaling af Skærgaarden Vest for Julianehaab og gennemførte med Trækslæder en besværlig Vandring over Indlandsisens sydligste Del. De betydelige kartografiske Resultater af disse Rejser er G.s udmærkede Kort herfra („Medd. om Grønland“ IX og XVI), medens Frugten af hans nøje Kendskab til Grønlands Kyster og Skærgaard fra Syd til Nord affødte hans udførlige Farvandsbeskrivelse („Vejledning til Besejlingen af Kolonierne i Vestgrønland“ 1895). Senest har G.s støtte og lodige Personlighed gjort Fyldest som Eskadrechef under Verdenskrigen; 1918 valgtes han til Voldgiftsdommer i den tysk-spanske Strid. — Gift 1) 1885 Inger Kirstine Holm, d. 1904. 2) 1906 Christine Ohlsen.

L. B.

Litt.: Slægt se Aage G., Langkilde: „Stamt. over Familien Gotzsche“ 1886 og „Verzeichniss des

Nachkommen des Ziegeleibezitzers Matz Matzen in Ekensund" 1914; „Ill. Tid.“ 1/8 1896; Erin-dringer i „Under Danebrog“ 1917—18.

Garlieb, Peter Johann Gottfried (6/8 1787—21/6 1870), Embedsmand, geologisk Forfatter. F. i Lübeck. Forældre: Købmand

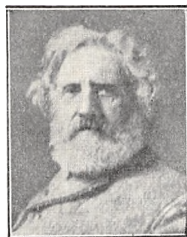
Wilhelm Andreas G. og Catharina Sophia Hartmeyer. Paa Grund af de vanskelige Tider opgav han sine paabegyndte Studeringer og lærte i Stedet derfor Landvæsen paa Hertugen af Augustenborgs Godser. Efter en 3-aarig Læretid genoptog han ved Hertugens Hjælp

sit afbrudte Studium ved Kiels Universitet og fortsatte det i Göttingen og Berlin, hvor han særlig gav sig af med Teknologi, Forvaltnings- og Finansvidenskab samt studerede Fabriksvirksomhed. Ved sin Tilbagekomst til Danmark naturaliseredes han i Marts 1813 og berejste 1815 Bornholm sammen med O. J. Rawert, der var Medlem af Fabrikdirektionen. Denne Rejse har han skildret i det ene af sine to geologiske Arbejder „Bornholm, beskrevet paa en Rejse i Aaret 1815“ (1819). 1816 blev han økonomisk Administrator for den Kgl. Porcelænsfabrik, 1832 virkelig Kommitteret og Departementschef for Industri-, Fabrik-, Handels- og Konsulatfaget og var endelig 1848—58 Chef for Handels- og Konsulatsagerne under Udenrigsministeriet. Af Staten blev han tillige anvendt til flere andre Arbejder og var 1838 Medstifter af Industriforeningen i Kbh. Foruden Arbejdet om Bornholm, der er ret fornøjeligt og indeholder gode og rigtige Iagttagelser, udgav han s. A. i Freiberg „Island rücksichtlich seiner Vulkane, heissen Quellen, Gesundbrunnen, Schwefelminen und Braunkohlen“, en geografisk-geologisk Beskrivelse med historiske Data og Litteratur. Arbejdet er hverken baseret paa Selvsyn eller Studier af de oprindelige Aarbøger, men kun en Kompilation af andre Forfattere og indeholder adskillige Uenøjagtigheder. D. i Kbh. — Gift 1819 Mathilde Elisabeth Sørensen, d. 1870. V. N.

Litt.: C. Nyrop: „Industriforeningen i Kbh.“ 1888; Rawert: „Kongeriget Danm.s industrielle Forhold“ 1849.

Garrigues, Henri Jacques (6/6 1831—7/7 1913), Læge. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Jacques Louis G. og Cæcilie Olivia Duntzfelt. Blev Student 1850, Koleralæge 1853, afbrød Studiet paa Grund af et stærkt nervøst Sammenbrud og opholdt sig i Udlandet 1855—59, lagde sig efter Fransk og blev Cand. mag. heri 1863. 1864 blev han Underlæge i Hæren, tog atter fat paa Medicinen og blev Cand. med. 1869, Dr. med. 1872 („Om Syfilis i Strubehovedet, belyst ved

Strubespejlet“). Han praktiserede fra 1870 i Kbh., efter Studier hos Howitz og i Udlandet tillige som Gynækolog, samtidig med at han underviste i Fransk til 1873 og skrev en stor fransk Grammatik. 1875 bosatte han sig i New-York, hvor han dels underviste, dels praktiserede og skrev gynækologiske Afhandlinger, som henlede Opmærksomheden paa ham. 1881

blev han Overlæge ved Maternity Hospital i New-York. Ved at indføre og paa Trods af den Modstand og Foragt, han mødte, strengt at gennemføre den antiseptiske Metode i Fødselshjælpen revolutionerede han i Løbet af det første Kvartal Forholdene aldeles. Den tidligere forfærdelige Dødelighed af Barselseber ophørte, og G. vandt en forløbet Sejr og staaer anerkendt som den, der indførte Antiseptikken i Amerikas Fødselshjælp. I Aarens Løb knyttedes G. til forskellige New-York Hospitaler som Overlæge og var samtidig Professor i Gynækologi og Obstetrik ved medicinske Lærestanstalter 1886—98. 1903 maatte han af Helbredshensyn opgave sin Lægegerning. Han var en glimrende Lærer, klar, interessant og praktisk. Foruden ca. 100 Afhandlinger skrev han to meget benyttede Lærebøger i Gynækologi og Obstetrik. Han var et sjælden harmonisk udviklet Menneske, med ligelig Udvikling af Intelligens, Følelse og Villie, bejsejstret og varmhjertet og dog myndig, mandig og energisk. D. i Tryon, Nord-Carolina. — Gift 1868 Louise Riemer, d. 1919. O. P.

Litt.: Slægt i „Tableau généalogique des membres de la famille G.“ 1909; Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1872; Nekrolog af A. Good i „Ill. Tid.“ 9/10 1913.

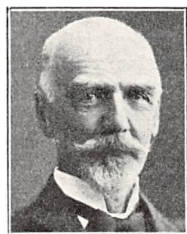
Gauguin, Jean René (f. 12/4 1881), Billedhugger. F. i Paris. Forældre: Den franske Maler Paul Eugène Henri G. og Mette Sofie Gad. Kom til Kbh. 1884 og fik dansk Indfødsret 1912. Efter i sit 16. Aar at have sejlet 11 Maaneder som frivillig Lærling i Marinen gik han i Snedkerlære, gjorde Svendestykke 1903 og rejste derpaa udenlands. Han opholdt sig i sit 22.—24. Aar to Maaneder i München og to Vintre i Athen, et Aar i Columbia i sit 24.—25. Aar og endelig i sit 28. Aar i Paris, i Pyrenæerne og paa Madeira, ca. tre Maaneder hvert Sted. Først 1910 kastede han sig over Kunsten, i hvilken han er Autodidakt, navnlig selvud-

dannet i Ciselering og Støbning. Han har udstillet paa den Frie Udstilling 1911—12, Charlottenborg Foraarsudstilling 1914, 1916—17, 1919 og Udstillingen i Grønningen 1915. I Kraft af sin medfødte, høje kunstneriske Kultur og Følsomhed er G. en af vore allerbedste yngre Billedhuggere. Med Undtagelse af faa større Arbejder (et Gravmæle, Abehoved 1919) — undertiden i meget haarde Stenarter —, enkelte Træsnit og andet bestaar hans Produktion af Statuetter, især Dyr og Akrobater, gerne i heftig bevægelse, fantasifulde Stillingsmotiver, i hvilke hans Interesse alene har samlet sig om Rytmе og Balance. De er udført med teknisk Raffinement og Virtuositet i sjældne Træsarter eller Metal, i sidste Tilfælde ofte med Forgyldning eller Patinering frembragt ved usædvanlige Støbemetoder. Kunstmuseet ejer af G. en Portrætbuste, Nationalmuseet i Stockholm een, Nationalgaleriet i Kria. to Statuetter. 1919 valgte Akademiet ham til Medlem af sin Plenarforsamling. — Gift 1913 Clara Sofie Feddersen. S. S.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ S. 173 og 222; Carl V. Petersen i „Tilskueren“ 1918; „Berl. Tid.“ 29/1 s. A.

Gautier, Didier Johan Otto Christian (9/8 1848—4/5 1913), Veterinær. F. i Kbh. Forældre: Kgl. Livberider Carl G. og Adelaide

Westermann. Tog Dyr-lægeeksamen 1868 og praktiserede derefter i Helsingør og i Randers, hvor han erhvervede sig en meget betydelig Praksis, var Reserve-dyrlæge ved 5. Dragonregiment 1870—76 og 1878—79, blev 1881 Dyrlæge ved den kgl. Staldetat. Han fik snart

en meget stor Praksis i Kbh. og oparbejdede den kgl. Beslagsmedie til en omfattende Virksomhed. Han har i „Tidsskrift for Veterinærer“, men navnlig i „Maanedsskrift for Dyrlæger“, som han tog Initiativet til at udgive (1888) og i mange Aar ofrede et meget betydeligt Arbejde, offentliggjort en Række litterære Arbejder omfattende meget forskellige Spørgsmaal. Her skal nævnes „Invagination af Tyndtarmen hos Kvæget“ (1882), om Influenzaens Optræden (1897), om Fejl og Sygdomme ved Tænderne hos Kvæget samt om Sygdom hos Tillægskalve foranlediget ved Fodring med afskallede Bomuldsfrøkrager, hvor han bl. a. foretog Fodringsforsøg for at opklare denne dengang kun lidt kendte Forgiftningsform. Endelig har han skrevet talrige Referater og omfattende Samlereferater. For Tuberkuløsens Bekæmpelse interesserede han sig meget, ligeledes for Kød- og Mælkekontrollen. 1890 fremsatte han saaledes Forslag til Vedtagelsen af bestemte Regler for Dyr-

lægekontrollen med de Kreaturbesætninger, hvorfra der leveres „kontrolleret Mælk“, 1892 tog han Ordet for Indførelsen af Kød-kontrol i vore større Købstæder og 1895 for Installering af Sterilisationsapparater ved de offentlige Slagtehusе i Kbh., saaledes at en Del af det kasserede Kød kunde gøres anvendeligt til Menneskeføde etc. 1888—1911 var han Medlem af det veterinære Sundhedsraad og virkede her overordentlig gavnlig paa Grund af sin store Interesse for Sagerne og sin store praktiske Indsigt. Han var 1885 Medlem af Kommissionen til Forberedelse af Forslag til Revision af Loven om smitsomme Sygdomme, og da han sad inde med særligt Kendskab til Husdyrenes Handelsfejl, har han gentagne Gange i Dyr-lægeforeningen fremdraget vigtige Handelsfejlssager til Diskussion. 1907—12 var han Formand for Voldgiftsdomstolen i Kbh. i Stridigheder i Anledning af Handel med Husdyr. Ogsaa for Veterinærskolen og Undervisningen interesserede G. sig meget. I mange Aar var han Censor ved Veterinær-eksamen; 1887—88 overtog han Undervisningen ved Højskolen i veterinær Retslære og Ledelsen af Veterinærpolitiforretningerne i Kbh. og kom herved til at lede Bekæmpelsen af den ondartede Svinepest, der nævnte Aar optraadte i Kbh. og Omegn. Mest af alt vil G. dog erindres af danske Dyrlæger som den, der omfattede sin Stand og Gerning med overmaade stor Interesse, som paa mangfoldige Maader søgte at højne Dyrlægens Anseelse og forbedre de økonomiske Forhold for Veterinærerne, og som med usvækket Iver — lige indtil Sygdom tvang ham til at sidde stille — pustede Liv i Dyrlægeforeningerne og hos yngre Kolleger vakte Lysten til selvstændigt Arbejde. Han var derfor en selvsikre Talsmand for Standen, og hans Navn er knyttet til mange af de betydningsfuldeste Fremskridt paa det videnskabelige, sociale og økonomiske Omraade, som har fundet Sted for Dyrlægestanden i den sidste Menneskealder. 1884 valgtes han til Sekretær, og 1888—1908 var han Formand for „Den danske Dyrlægeforening“, der udnævnte ham til Æresmedlem. 1896—1910 var han Formand for „Kbh.s Dyrlægeselskab“, som han er Stifter af. Foruden disse Poster havde G. andre Tillidshverv inden for Standen. 1887 udsendte han „Veterinærkalenderen“, som han — i en Aarrække sammen med Dyrlæge L. Andersen (s. d.) — udgav til Dels paa egen Bekostning. Han var Dyrlægernes Repræsentant ved flere udenlandske Kongresser og har skrevet flere livlige og interessante Rejseberetninger derom. Ved den danske Dyrlægeforenings 50aarige Jubilæum gav han en interessant Oversigt over Foreningens Historie 1849—99. G. var en statelig Mand, hvis Uegennyttighed og Hjælpsomhed skabte ham mange Venner.

D. i Kbh. — Gift 1875 Julie Wilhelmine Langballe. L. Ba.

Litt.: P. J. Schmidt: „Legatstifteren Grosserer Niels Brochs og Hustru Lene Broch, f. Bredals Slægt“ 5. Udg. 1891; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; Nekrolog i „Maanedsskr. f. Dyr læger“ 1913.

Gebauer, Christian David (¹⁵/₁₀ 1777—¹³/₉ 1831), Maler. F. i Neusalz an der Oder, Schlesien. Forældre: Forstander for Brøderemienigheden Johan

Christian G. og Marie Elisabeth Rupprecht. Kom tidlig til Kristiansfeld, skulde studere, men da denne Vej ved en paadraget Døvhed spærredes, besøgte han 1800—01 Akademiet under C. A. Lorentzen, men opgav Historiemaleriet og arbejdede kun som

Landskabs- og Genremaler, især vandt han Ry som Bataille- og Dyrtemaler. 1806—08 understøttedes han ved Akademiets Hjælp af Fonden ad usus publicos, 1815 blev han Akademimedlem og fik fra 1817 en aarlig Løn paa 200 Rdl. af Kongens Kasse. Allerede 1813 var han for Slagmaleriets Skyld rejst til Tyskland, han overværede Slaget ved Leipzig og levede 1826—27 i München. 1828 flyttede han til Aarhus og tilbragte der sine sidste Aar kummerlig. Som Emner for sin Kunst valgte G. særlig sine Oplevelser blandt Kosakkerne i Tyskland; et andet Felt var hans Billeder fra Stutteriet ved Frederiksborg („Det vilde Stod“). Hans Arbejder er gennemførte og pertentlige og viser fortræffeligt Kendskab til de behandlede Emner; men medens han i Tegningen er naturalistisk, er hans Farvegivning, som ofte hos Lorentzens Elever, yderst konventionel og alt for „galerimæssig“ arrangeret. Han vil dog bevare sit Ry som en af vore første Landskabsmalere, og hans Billeder vil i deres Elskværdighed altid have Værdi. D. i Aarhus. — Gift 1807 Mariane Hoeg, d. 1827. O. A.

Litt.: Jul. Lange: „Nutids-Kunst“ 1873; Nekrolog i „Dagen“ ²⁸/₉ 1831.

Gebauer, Johan Christian (⁶/₁₂ 1808—²⁴/₁ 1884), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Maleren C. D. G. (s. d.) og Hustru. Kom efter en

pietistisk Opdragelse i Kristiansfeld i sit 18. Aar tilbage til Kbh., hvor hans musikalske Anlæg fandt omhyggelig Pleje under Kuhlaus Vejledning. Ogsaa Weyse, J. P. E. Hartmann og for en kort Tid P. C. Krossing blev

hans Lærere. Han virkede derefter som Musiklærer, samtidig med at han kompo-

nerede Romancer og Sange og (1842) udgav et musikalsk Subskriptionsskrift „Sangfuglen“, væsentligst med Bidrag af yngre Komponister. Foruden Romancen (bl. a. Melodien til „I alle de Riger og Lande“) dyrkede G., der 1846 blev Organist ved St. Petri Kirke, og 1859 ved Helligaandskirken, ogsaa den aandelige Vise, i hvilken Genre han hyldede en meget konservativ Retning; dette fandt ogsaa Udtryk i hans bekendte Opsats „Om Menighedssangen“, hvori han sværger til Koralen og tager til Orde mod de gængse, altfor „livlige“ Melodier. Af hans aandelige Sange kan nævnes Begravelsessalmen „Saa vil vi nu sige hverandre Farvel“. Størst Yndest vandt han imidlertid ved sine „Børnesange“, af hvilke flere — som „En lille Nisse rejste“, „Søskende jeg kender fem“ og „Hist hvor Vejen slaar en Bugt“ — har slaet Rod i Folket og synges den Dag i Dag. Paa dette som paa andre Omraader, hvor han optraadte som Komponist, holdt han sig nær til sine Læremestre, og hans Musik svarede godt til hans religiøse og elskelig naive Gemyt. Han skrev endelig et Kyrie og en Festmarsch ved Christian VIII's og Caroline Amalies Kroning. Et andet Felt, hvor han har haft stor Betydning for sin Samtid, var Musikteorien. Efter Kuhlaus Død var G., der ogsaa var en fremragende Kanonkender, dennes selvskrevne Arvtager som Lærer i Harmonilære og fik under sin Virksomhed som saadan Indflydelse paa flere Slægtleds Musikere. Ved Musikkonservatoriets Oprettelse 1866 knyttedes han som Lærer til dette og bevarede denne Stilling til 1883. I denne Egenskab var det ogsaa, han bearbejdede E. F. Richters „Harmonilære“ og J. C. Lobes „Musikkens Katekismus“ paa Dansk, ligesom han skrev en Del pædagogisk Literatur, bl. a. en C-D-E-Bog eller „Node-Skrivebog“ og „Tonografisk Æstetik eller Kunsten at høre Noder og at nedskrive Toner“ (1866). 1870 udgav han sine samlede Sange, og i hans sidste Leveaar, som han tilbragte paa Diakonissestiftelsen, komponerede han en Samling Præludier, som dog ikke er udgivet. D. i Kbh. — Gift 1844 Anna Kirstine Jensine Langaard, d. 1876. G. S.

Litt.: A. Hammerich: „Kbh.s Musikkonservatorium 1867—1892“ 1892; N. K. Madsen-Stensgaard: „Til Minde om Prof. J. C. G.“ 1894; Nekrolog af samme i „Nutiden“ VIII 1884.

Gedalia, Gottlieb Abrahamson, Baron (¹³/₄ 1816—¹⁰/₃ 1892), Bankier. F. i Kbh. Forældre: Købmand Hartvig Abrahamson G. og Jette Jacobsen. G., der var Jøde, oplærtes som Sadelmager, men nedsatte sig 1849 som Vekselerer i Kbh. Den driftige og energiske Mand svang sig hurtig i Vejret, og hans Forretning blev en af Landets anseligste. Pengekrisen 1857 stod han heldig igennem, og da en Søn, der var etableret i London, nogle Aar efter led Tab paa

1/4 Mill. Rdr., kunde han dække det ved sin Kredit og sine gode Forbindelser i Udlandet. I Udlandet var han meget anset; man tyede til ham i diplomatiske Affærer, han blev portugisisk Generalkonsul og baroniseredes 1870 af Republikken San Marino. Ogsaa hjemme nød han i finansielle Kredse en fortjent Tillid; bl. a. var han en af Stifterne af Landmandsbanken (1871), og det var ham, der satte Isak Glückstadt (s. d.) paa Direktørpladsen. Hans Ulykke blev, at han vovede sig uden for den egentlige Bankiervirksomhed, til Omraader, hvor hans Sagskundskab ikke strakte til; hans Entrepriser paa Anlæg af Jernbaner og Havne bragte ham i Begyndelsen Fordele, men snart vendte Heldet sig, og Anlægget af den sjællandske Nordvestbane førte til hans Fallit (1875). Han drog til Amerika, men vendte i Slutningen af Aaret tilbage; Venner sikrede ham 30000 Kr., og han begyndte atter en Virksomhed som Vekselerer. Nogle Uregelmæssigheder af ganske underordnet Natur, foranlediget af hans Mangel paa Ordenssans og svigtende Begreber om formel Forretningsførelse, gav hans eget Personale Anledning til kriminel Klage mod ham (1878), han arresteredes, men Klagen kendtes ugrundet i alle væsentlige Punkter. G. var et finansielt Naturgeni, men naar han opererede uden for Tallenes Verden, løb hans letvakte Fantasi af med ham; han hørte til de Folk, der har Svar paa rede Haand, næsten før Spørgsmaalet er stillet. Hans Optræden var „præget af Konfusion og intellektuel Stundesløshed“, som hans Defensor for Højesteret træffende sagde om ham. D. i Kbh. — Gift ca. 1845 Helene Lundquist, d. 1888. E. N.

Litt.: „Figaro“ 1/6 1873; „Søndags-Posten“ 23/2 s. A.; G.: „Til Medborgere“ 1881; „Dagbl.“ 4/1 1890; Jos. Michaelsen: „Fra min Samtid“ II 1893; Nekrolog i „Politiken“ 12/3 1892.

Geertsen, Marius (f. 30/3 1863), Bogtrykker. F. i Aarhus. Forældre: Børstenbinder Hans Peter G. og Kjesten Inger Andersdatter. Kom som ung i Bogtrykkerlære og oprettede egen Forretning i Aarhus 1888. Han har været særlig virksom indenfor Haandværkets Organisationsliv og har saaledes været Medlem af Aarhus Haandværkerforenings Bestyrelse, men især er det dog paa det faglige Organisationslivs Omraade, at han har arbejdet;

er Formand for Aarhus Bog- og Stenrykker-Forening. Vidtskuende og arbejdsom som han er, har han taget Initiativet til mange nye Foretagender af Betydning, f. Eks. Købestævnet i Fredericia, af hvis Komité han er Medlem, samt Købmands- og Haandværkerbanken i Aarhus, hvorhos han har arbejdet meget for Indretningen af det Haandværkermuseum i Aarhus, som nu er installeret i Borgmestergaarden der. Han har foranlediget Oprettelsen af Retshjælpen for ubemidlede i Aarhus og ogsaa deltaget i det politiske Liv; var saaledes Højres Kandidat i Grenaa ved Folketingsvalget 1906. — Gift 1) 1886 Theodora Margrethe Høwisch. Ægteskabet opløst. 2) 1913 Petrea Isakine Rygaard. R. B.

Litt.: „Grenaa Avis“ 17-10/5 1906.

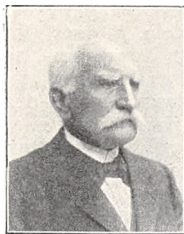
Geill, Peter Christian Frederik (f. 19/6 1860), Læge. F. i Kolding. Forældre: Lærer Hans Christian G. og Gerhardine Ploug. Blev Student 1878, Cand. med. 1885, Reservelæge ved Blegdamshospitalet 1887—89, Dr. med. 1887 („Den akute Karbolsyreforgiftning“), Reservelæge ved Aarhus Sindssygeanstalt 1890—96, konstitueret Overlæge ved samme 1896—98, Fængselslæge i Kbh. 1898, Overlæge ved Viborg Sindssygehospital 1901. Var Medlem af Ædruelighedskommissionen 1903 og af Straffelovskommissionen 1906. Efter at G. i en Række Afhandlinger havde behandlet Tuberkulose- og Skrofulosespørgsmaalet, gik han over til retsmedicinske Studier og har paa dette Felt baade litterært og praktisk som Medlem af Retslægeraadet fra 1909 givet værdifulde Bidrag, især til Læren om Psychopathia sexualis (1893) og om Sædelighedsforbrydelser (1902). Fra Virksomheden som Fængselslæge stammer hans Interesse for Kriminalantropologi, hvortil han har bidraget med Referater fra Kongresser, Tidsskriftafhandlinger og den betydningsfulde Bog: „Kriminalantropologiske Studier over danske Forbrydere“ (1906). I Ædruelighedskommissionens Betænkning har han meget udførlig og overbevisende behandlet Alkoholens skadelige Virkning paa det enkelte Individ og dets Afkom. — Gift 1890 Julie Vilhelmine Linne-mann Malmberg. O. P.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1888; „Ill. Tid.“ 10/12 1905.

Geismar, Christian Frederik (21/10 1841—22/10 1902), Tekstilfabrikant. F. i Nyborg. Forældre: Handelsrejsende Johan Conrad G. og Frederikke Paulsen. Kom som ung i Handelslære hos Firmaet Delcomyn i Kerteminde og grundlagde, efter at han i nogen Tid havde været Handelsrejsende, en selv-

stændig Manufakturforretning i Kbh. med Langshawler som Specialitet. Efter at han

ca. 1870 havde flyttet Forretningen til Randers og drevet den dér nogle Aar, begyndte han efter 1875 paa ny i Kbh. og grundlagde en Fabrikvirksomhed for hvide Varer, Senge og Sengeudstyr, som er en af de første Specialvirksomheder af denne Art her i Landet. Han

var i al sin Færd solid og jævn, tarvelig i Levevis og Vaner og satte en Ære i at fremstille gode Varer, ikke altid til Gavn for sig selv i økonomisk Henseende, idet hans Fabrikvirksomhed trods dens betydelige Omfang aldrig blev noget godt Aktiv. D. i Kbh. — Gift 1866 Anna Margrethe Aaris, f. Bøggild, d. 1906. R. B.

Litt.: Slægt i J. Vahl: „Stamt. over Slægten Jelstrup“ 1892 og „Slægtbog over Chr. Nielsens Afkom“ II 9 1892 S. 21 samt i I. Barford: „Stamt. over den Svendborg'ske Familie Graae“ 1882.

Geismar, Eduard Osvald (f. $1\frac{1}{2}$ 1871), Præst. F. i Randers. Forældre: Fabrikant C. F. G. (s.d.) og Hustru. Blev Student

1888 og teologisk Kandidat 1894. Efter nogen Tids Manuduktørvirksomhed i Kbh. og et længere Studieophold i Udlandet 1897—99 udnævntes han 1899 til Sognepræst i Veggervlev ved Grenaa; derfra forflyttedes han 1908 til St. Mortens Kirke i Randers, og 1917 blev

han Sognepræst ved Trinitatis Kirke i Kbh. En Frugt af G.s Virksomhed som Manuduktør i Hebraisk er „Sprøglig Analyse til Genesis“ (1895); efter at være blevet Præst beskæftigede han sig fortrinsvis med religionsfilosofiske Studier og udgav „Kristendom og Udvikling“ (1903) og „Religion og Videnskab“ (1911). Hans Forkyndelse er stærkt præget af mystisk Fromhed og har en særlig Evne til at gøre Indtryk paa de mere intellektuelt udviklede; længe før sin Forflyttelse til Hovedstaden var han en skattet Prædikant ved Studentergudstjenester og en hyppig Taler ved kristelige Studentermøder. Af hans opbyggelige Skrifter kan nævnes „Fire Foredrag“ (1915), „Guds Naades Dyb“ (1915) og de smaa Prædikener „Straaler fra Kristi Kors“ (1907 ff.). 1919 udkom „Til Angreb og Forsvar“, apologetiske Forelæsninger, holdt paa Universitetet 1909, og det socialreformatoriske „Retsforbundet“. — Gift 1900 Lina Ella Margaretha Clara von Przyjemka.

H. M.

Litt.: Slægt se C. F. G.; Erindringer i „Studentterhjemnets Julebog“ 1909; L. F. la Cour: „Studenterne fra 1888“ 1913.

Geismar, Oscar William Harald (f. $1\frac{1}{11}$ 1877), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Fabrikant C. F. G. (s.d.) og Hustru. Blev Student

1894, Cand. theol. 1899, var 1900—02 ansat ved „Samfundet“, 1903—06 Højskolelærer, saa radikal Provsredaktør, 1909 Kapellan i Tirsted paa Lolland og fra 1913 Præst i Rønninge paa Fyn. Var i Studentertiden stærkt æstetisk interesseret og i en gærende og uklare Paa-

virkning fra 90'ernes Forfattere, med en naturlig Uvillie mod Fritænkerne og en naturlig Hældning mod de positivt forkyndende: Jakob Knudsen, Ludv. Feilberg og bag dem Bjørnson og Grundtvig. Han har udfoldet en betydelig Anmeldervirksomhed i Dagblade og Tidsskrifter, i en Aarrække i „Fyns Venstreblad“. Han er en veltalende Skribent og en frygtløs Aand; hans Anmeldelser forener en udviklet poetisk Modtagelighed og kritisk Streghed mod det diletantiske med et ubestikkeligt Krav om Respekt for de almenmenneskelige etiske Idealer, som han selv med megen Sikkerhed docerer fra sit Kritikersæde. Sine større Artikler og samlende Karakteristikker har han udgivet i „Nogle Digterprofiler“ (1906) og „Digterprofiler“ (1916) — talentfuld Journalistisk, men ensidig og selvsikker. Et religiøst Forfatterskab, henvendt til „de dannede blandt Kristendommens Fornægttere“ har G. begyndt 1918 med „De evige Glæder“. 1919 kom „I Aand og Sandhed“. — Gift 1904 Olga Petrea Hansen. G. C.

Litt.: Slægt se C. F. G.

Gejlager, Anthon Jacobsen (f. $\frac{5}{7}$ 1878), Lærer, Forfatter. F. i Sest ved Kolding. Forældre: Smed Søren Christian G. og Jensine Mathilde Ebert.

Tog Eksamen fra Jelling Seminarium 1899 og blev kort efter Lærer i Hejls, hvorfra han 1904 forflyttedes til Stensballe ved Horsens. Han har taget livlig Del i Arbejdet paa at give den opvoksende Ungdom paa Landet aandelige Interesser.

Han var Medstifter af „De danske Ungdomsforeninger“ og en Tid Medredaktør af „Dansk Ungdom“. I Kolding- og Horsens-egnen har han gjort et stort Arbejde for Bibliotekssagen og er en meget anvendt og skattet Foredragsholder i grundtvigske Kredse i Jylland. Han har udgivet et Par

meget benyttede Skolebøger og sammen med Tegneren Sigurd Christensen en yndefuld lille Bog „Billedsangbogen“ (1915). Iøvrig er han en flittig og meget læst Forfatter. Han har skrevet Afhandlinger i „Aarbøger udg. af historisk Samfund for Aarhus Stift“ og en Mængde Artikler i „Horsens Folkeblad“ og „Kolding Folkeblad“. Desuden har han skrevet Romanen „Bakkegaardsmændene“ (1906), Novellsamlingen „Livets Kringelgang“ (1909), et Bind Minder fra Krigen „Veteranerne fortæller“ (1914), Digtsamlingen „Min Barndoms By“ (1915) og Andelsbønderomanen „Lykkens-eje“ (1914). I de senere Aar har han offentliggjort en Række Digte i „Berl. Tid.“ og „Ill. Tid.“ Han udmærker sig ved Lune og Formsans; han mestrer selv de vanskeligste Verseformer. — Gift 1904 Anna Catharine Sigrid Christiansen. K. K.

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ I—II 1913; „Vort Land“ 2°/3 1915; „København“ 30/4 1916.

Geleff, Poul Johansen (f. 6/1 1842), Politiker. F. i Bredebro, Sønderjylland. Forældre: Fhv. Kniplingskræmmer Johannes Jensen G. og Silla Marie Styrk. Tog Skolelærereksamen 1864 og var Lærer et Par Aar, kom derefter ind paa Journalistik, var Redaktionssekretær ved „Fyns Avis“ og udgav Bladet „Hejmdal“ i Ribe, siden i Kbh. 1871 kom han i Forbindelse med Har. Brix og L.

Pio og blev Socialist. Den sejge Jyde var en brugbar Agitator, hvad han viste paa en Rejse i Jylland Okt.—Nov. 1871. 1872 blev han Kasserer ved „Internationale“, men arresteredes s. A. sammen med de to nævnte og idømtes 3 Aars Forbedringshus. 1873 stillede han sig til Folketinget i Kbh.s 1. Kreds, sad fængslet 1873—75, stillede sig 1876 i 9. Kreds og valgtes s. A. til Partiets Viceformand. 1877 lod han sig tillige med Pio bestikke af Politiet til at rejse til Amerika; han mente sig siden bedrøget af Pio og sværtede ham paa utilltalende Vis i „Den rene skære Sandhed om L. Pio og mig selv“ (1877). I Begyndelsen af 20. Aarh. var han bosat i Pueblo, Colorado, hvor han antages endnu at leve. — Gift 1875 Johanne Marion Ertberg. Ægteskabet opløst 1878; hun d. 1911. P. E.

Litt.: Erindringer i „Under Laas og Lukke“ 1876 og ovenn. Bog; C. E. Jensen og Borgbjerg; „Socialdemokratiets Aarh.“ 1904; Th. Graae i „Nutiden“ XII 1888; Salmonsens: „Brogede Minder“ 1913.

Gelert, Johannes (John) Sophus (f. 10/12 1852), Billedhugger. F. i Nybøl Vandmølle, Sundeved. Forældre: Teglværksejer, Møller Ludvig Christian Frederik G. og Constance Andrea Frederikke Petersen, Dimitteredes

efter 2½ Aars Læretid hos Billedskærer C. A. Berg af det tekniske Institut til Kunstakademiet, som han gennemgik fra Okt. 1870, til han fik Afgang Dec. 1875 som Modelerer. Derefter skal han have opholdt sig et Par Aar i Sverige, 1¼ Aar i Paris 1877—78 og boet 3 Aar i Berlin (sidst vist 1882). Han udstillede paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1875—77, 1879,

1882, 1885—87, 1914, bl. a. Buster (f. Eks. af J. B. S. Estrup) og Arbejder med mytologisk Motiv, f. Eks. „Guden Thor bemægtiger sig en Tyrns Hoved, der skal tjene som Madding for Midgaardsormen“ (udstillet paa Parisersalonnen 1878), og vakte saa megen Opmærksomhed, at man 1882 tildelte ham det Ancker'ske Legat til en Romerrejse. 1887 bosatte han sig i Chicago og 1898 i New York. Han har udført „Augustinus“ til Marmorkirken, Arbejder for Dagmar-teatret og i Amerika et Politimonument (Haymarket Square, Chicago), Statuer af General Grant (Galena, Illinois), Beethoven og H. C. Andersen (begge i Lincoln Park, New York) og den særlig fremhævede Gruppe „The Struggle for Work“. Arbejder af ham findes i Aarhus og Aalborg Museer. — Gift 1896 Betzy Georgine Diabeth Sundberg. S. S.

Litt.: „Tiøjskolebl.“ 14/2 1893; „Dannebrog“ 8/6 1895; „Salomons Almanak“ 1917; „Architectural Record“ April 1913.

Gemperlin, Tobias (— 1575 —), Portrætmaler. F. i Augsburg. Gjorde 1575 Bekendtskab med Tyge Brahe og indkaldtes her til Landet. 1578 malede han et Portræt af Anders Sørensen Vedel (Frederiksborg; hans eneste signerede Billede) og 1586 Tyge Brahes Portræt i fuld Størrelse paa hans Quadrans muralis, desuden findes der rundt paa de danske Herregaarde Billeder, som maa henføres til G. (Mette Rosenkrantz paa Gissfeld, Ide Ulfsand paa Gaunø, Jørgen Rosenkrantz og Dorthe Lange paa Rosenholm, samt Niels Hemmingsen og Absalon Gjøe paa Frederiksborg). 1579 tegnede han et Skilet til Galens „De ossibus liber“. G. er som Kunstner udpræget højtysk. Figurernes stive og kantede i deres Bevægelser; Hænderne meget groft tegnede; i et kraftigt og ligeligt Lys gør han omhyggelig Rede for alle Detailler, hans Farveholdning er spød, hans Karnation tung og læderagtig; men han roses for sine Portræters Lighed og har forstaaet at give Udtryk saa vel for Værdighed og Kraft som for Videnskabsmændenes mere subjektive Egenartethed. Antages død i Kbh. af Pest; formentlig omkring 1600. O. A.

Litt.: „Ny dsk. Mag.“ II 1806; Friis: „Bidrag til dansk Kunsthist.“ 1690—1901.

Genée, Annine Margrethe Kirstine Petra Adelina (f. $\frac{0}{1}$ 1878), Danserinde. F. i Hinnerupbroby ved Aarhus. Forældre: Vognmand Peder Jensen og Kirsten Thorgensen. Blev uddannet til Danserinde af sin Farbroder Balletmester Alexander G., hvis Navn hun antog (kgl. Bev. $\frac{10}{6}$ 1905), debuterede 1887 i Kria., optraadte 1896 i Berlin og var Solodanserinde i München et Aar. Sin udmærkede koreografiske

Uddannelse skyldte hun sit Engagement ved Empire i London, hvor hun i ti Aar medvirkede i store Udstyrsballetter og brillerede ved sin elegante Taaspidsdans og højt udviklede koreografiske Teknik. Hendes Ry naaede gennem Bladene ogsaa Danmark, og i Okt.—Novb. 1902 fik hun omsider Lejlighed til at optræde som Gæst paa det Kgl. Teater i „Coppelia“ og „Blomsterfesten i Genzano“, hvori det lykkedes hende til fulde at overbevise Publikum om, at hun virkelig var en europæisk Danserinde, der forenede Ynde og svævende Lethed med den tekniske Behændighed, der forandrer Dansen fra Kunststykke til Kunst. 1908—13 forfulgte Fru G. sine europæiske Triumfer i Amerika og Australien. Marts 1914 tog hun paa Coliseum i London Afsked med Scenen, men optraadte dog under Krigen flere Gange i veldædigt Øjemed. — Gift 1910 Finansmand Frank S. N. Isitt. C. Bs.

Litt.: „Dannebrog“ $\frac{10}{10}$ 1902; „Politiken“ $\frac{10}{10}$ og $\frac{12}{10}$ s. A.; „Ill. Tid.“ $\frac{26}{10}$ s. A.; „Nationaltid.“ $\frac{21}{4}$ 1914; „Politiken“ $\frac{13}{9}$ 1919.

Georg, Prins, se Jørgen.

Christian Vilhelm Ferdinand Adolph Georg I ($\frac{24}{12}$ 1845— $\frac{18}{3}$ 1913), græsk Konge. F. i Kbh. Forældre: Senere Kong Chr. IX

(s. d.) og Dronning Louise (s. d.). Prins Vilhelm, som han kaldtes, opdroges som Søofficer og tog 1863 Overgangseksamen. S. A. valgtes han ved engelsk Indflydelse til græsk Konge efter Otto af Bayerns Fordrivelse, modtog Valget og ankom $\frac{30}{9}$ til Græken-

land. Under sin lange stormfulde Regering viste han betydelig Realitetssans og diplomatisk og økonomisk Dygtighed; han blev myrdet i Saloniki af Grækeren Alexander Skinas. — Gift 1867 Storfyrstinde Olga Konstantinovna af Rusland. P. E.

Litt.: W. Christmas: „Kong G. I“ 1913; „In memoriam Georgios I“ s. A.; B. Münter: „Nogle Erindringer“ („Mem. og Breve“ XXIV) 1915; Besthorn og F. v. Jessen i „Gads dsk. Mag.“ s. A.; C. H. Rørdam: „Hofliv under Christian IX“ 1918.

Georgeson, Charles Christian (f. $\frac{20}{6}$ 1851), Landbrugskonsulent, Plantefysiolog. F. i Tranekær, Langeland. Forældre: Cigarmerger Jørgen Carl Jørgensen og Jørgine Hansen. Kom 1867 i Gartnerylære og arbejdede 1870—72 paa Glorup, derefter paa Quesarum i Skaane, hvorefter han 1873 udvandrede til Amerika og ogsaa her arbejdede i sit Fag. 1875—78 studerede han ved Michigan Agricultural College og blev 1880 Professor ved Texas Agricultural College. 1886 fik han en Kaldelse til Japan og virkede til 1890 som Professor i Agerbrugslære i Tokio; han indførte Forsøgslandbrug i Japan. 1890—97 var han Professor ved Kansas Agricultural College og ansattes derefter i Agerbrugsministeriet i Washington, for hvilket han allerede 1892 havde foretaget en Studierejse til Danmark. 1898 sendte Regeringen ham til Alaska for at undersøge Mulighederne for Agerbruget her; han oprettede selv Forsøgsstationer, indførte den japanske Soya-Bønne og virkede gavnlig for Landets Trivsel. Denne Stilling beklædede han endnu. — Gift 1882 Margaret T. Lovett. P. E.

Litt.: Selvbibliografi i „Danske i Amerika“ 1908—09; „Salomons Almanak“ 1917.

Gercken, Didrik (begr. $\frac{10}{6}$ 1748), Billedhugger. Af en Haandværkerlægt fra Bremen. Indkaldtes formentlig til Danmark af Farbroderen, Billedhugger Andreas G., som 1703 blev kgl. Stenhugger og har forfærdiget Christian V's og hans Dronnings Sarkofager. Efter Andreas G.s Død overtog G. hans Arbejder for Hoffet. Foruden en stor Mængde Stenhuggerarbejde til Slotte og til Privatbygninger ved man, at G. har udført en Buste af Frederik IV (Fredensborg), Helliggejstes Alter, Frederik IV's, hans Dronnings og Anna Sophie Reventlows Sarkofager i Roskilde, Gravmælet for U. C. Gyldenløve (Frue Kirke, nu brændt) m. m. samt Monumenterne for Karl XII's Fald (Frederikshald) og for Sandflugtens Dæmpning (Tisvilde). D. i Kbh. — Gift (?). O. A.

Litt.: F. J. Meier i „Brem. Jahrb.“ XII 1883 og i „Efterretn. om Fredensborg Slot“ 1880; Bruun: „Fr. Rostgaard“ 1870—71; „Personalh. Tidsskr.“ V. 6 1909.

Gerhard (Gert) III (ca. 1293— $\frac{1}{4}$ 1340), Greve af Holsten. Forældre: Grev Henrik af Rendsborg og Helveg af Bronchorst. Fra Ungdommen af en krigersk Natur og begavet med glimrende Herskerverner, men samtidig ærgerrig og hensynsløs fandt han under Christoffer II rig Anledning til at blande sig i Danmarks indre Forhold. 1326 fordroves Christoffer, og G.s Søstersøn

Valdemar (V) (s. d.) blev Konge og forlenede straks sin Formynder G. med Sønderjylland. 1330 opgav Valdemar Kongenavnet og fik Sønderjylland igen; til Gengæld fik G. Fyn i Pant; 1331 fik han tillige Nørrejylland. Fra nu af til sin Død var han trods talrige Opstande uimodsagt Herre i Vest-Danmark. 1340 samlede han en større Hær for endelig at slaa al Modstand ned. Han blev da syg og dræbt af Niels Ebbsen (s. d.). D. i Randers. — Gift vistnok 1313 Sophie af Werle. *Th. B. B.*

Litt.: Waitz: „Schl.-holst. Gesch.“ 1851—56; „Nordalb. Studien“ III—V 1858; W. Berblinger: „G. d. Grosse“ 1881; Falcks Arkiv II 1843; Erslev i „Hist. Tidsskr.“ VI 6 1895—97; jfr. i øvrig Niels Ebbsen.

Gerlach, Carl Ludvig (²⁰/₄ 1832—¹³/₉ 1893), Syngemester. F. i Kbh. Forældre: Musikdirektør ved Garden, Organist Heinrich

Christian G. og Johanne Lovise Michelsen. Fik sin første Musikundervisning af Kapelmusikus J. T. Lanzky og Rud. Bay og studerede Sang hos H. Rung, i hvis Syngespil „Stella“ han ³⁰/₁₁ 1855 paa det Kgl. Teater debuterede i Velasco's Parti,

i hvilket han aabenbarede en sympatisk og klangfuld Baryton, men opgav snart denne Løbebane, hvorefter han 1860 ansattes som Operarepetitor og 1863 som Koryngemester efter Bredal, i hvilken sidste Stilling han forblev indtil 1888. Han fik under denne Virksomhed stor og gavnlig Indflydelse paa Teatrets Sangkræfter og fyldte Stillingen godt. Ved Siden af sin Teatervirksomhed optraadte han som Komponist, mest af mindre Sager, men ogsaa af et Par Værker i større Stil: „Jesus opvækker Lazarus“ og „Fadervor“, begge for Kor og Orkester. Han skrev endvidere nogle Klaverstykker, bl. a. en Concert-Polonæse, samt Musik til Holm-Hansens Skuespil „Kejserfesten paa Kreml“. For sin og Hustruens ansete og omfattende Sanglærervirksomhed skrev han en Række Syngøvelser og Solfeggier, som vandt stor Udbredelse. Hans Komponistvirksomhed indbragte ham 1873 det Ancker'ske Legat. D. i Kbh. — Gift 1861 Vilhelmine Leocadie Theresia Fossum, f. Bergnehr (s. d.), d. 1919.

G. S.

Litt.: Overskou: „Den dsk. Skueplads“ VI—VII 1876; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ III 1889—96.

Gerlach, Georg Daniel (³¹/₈ 1798—⁷/₃ 1865), Officer. F. i Eckernförde. Forældre: Kaptajn Molter Christoph G. og Anna Sabine Magdalene Boehn. Blev Landkadet 1808, Sekondløjtnant i Infanteriet 1813, Premierløjtnant 1822, Stabskaptajn 1830, Kompagnichef 1842 og Major 1847. Ved

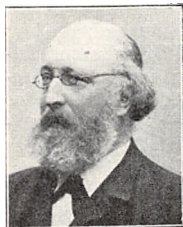
Krigens Udbrud 1848 ansattes han som Chef for 1. Reservebataillon i Kbh. og havde 1849 som Oberstløjtnant Kommandoen over 3. Forstærkningsbataillon, med hvilken han, ved sit Mod og Raskhed som Fører, udmærkede sig i Slagene ved Fredericia og Isted. 1850 blev han Oberst og Kommandør for 6. Infanteribrigade, fungerede 1851 som Kommandant i Angel og havde derefter Garnison i Ratzeburg, til han 1854 ansattes som Kommandør for 1. Infanteribrigade i Kbh. Generalmajor 1856, Medlem af den raadgivende Komité under Krigsministeriet 1858 og Generalinspektør for Infanteriet 1859, Generalløjtnant 1863. 1864 fik han Kommandoen over 1. Division paa Dannevirkestillingsens venstre Fløj, hvor han ved Koldblodighed og personligt Mod udmærkede sig under Kampen ved Mysunde. Efter at General de Meza havde fratruddet Overkommandoen, udnævntes han ²/₂ 1864 til Overgeneral. Hans Handlefrihed som saadan forringedes ved Krigsministeriets Indgriben i Overkommandoens Dispositioner, og det var saaledes imod hans Opfattelse, at Hæren modtog det fjendtlige Stormangreb ¹⁸/₄ paa Dybbølstillingen, i Stedet for at trække sig tilbage til Fyn. Heller ikke kunde han billige, at Fredericia blev rømmet og Korpsen i Jylland forstærket paa Bekostning af Hæren paa Fyn. ⁵/₇ overdroges Overkommandoen til General Steinmann, og G. overtog atter sin Division. Afsked 1865. Han var en i høj Grad tapper og uforfærdet Soldat, en retsindig og virksom Mand. Han var ingen stor Begavelse, men havde en sund Forstand, taktisk Blik og Evne til at vurdere sine Underordnede. D. ved Kbh. — Gift 1827 Caroline Marie Kromayer, d. 1846.

K. C. R.

Litt.: J. C. Jacobsen: „Til Minde om G.“ 1865; „Ill. Tid.“ ¹⁸/₃ 1864; „Den dansk-tyske Krig 1864“ 1890—92; Nekrolog i „Dansk milit. Tidsskr.“ 1865.

Gerlach, Vilhelmine Leocadie Theresia (²⁸/₁ 1826—¹³/₉ 1919), Operasangerinde. F.

i Stockholm. Forældre: Løjtnant, siden Toldinspektør Carl Vilhelm Bergnehr og Charlotte Vilhelmina Karolina Philip. Efter i en meget ung Alder at være optraadt paa Mindre teatern i Stockholm bestemte hun sig under Indflydelse af Isidor Dannström til at søge videre Uddannelse i Paris, men paa Vejen dertil blev hun 1844 foreløbig knyttet til

det Kgl. Teater i Kbh. som Elev og fik nogen Tid Undervisning hos H. Rung. Hun sang ^{25/1} 1845 i „Norma“ og „Romeo og Julie“, men navnlig hendes egentlige Debut ^{19/11} 1845 som Filippo Talma i „Agerkarl og Sanger“ førte hende med ét Slag frem i første Række, og hendes sjældent klangkønne Mezzosopran gjorde hende i den nærmest følgende Tid selvskreven til en Række betydningsfulde Partier som Therese i „Røverborgen“, Dronningen i „Hans Heiling“, Rosina i „Barberen i Sevilla“, Adalgisa i „Norma“, Alice i „Robert af Nordmandiet“ og Norma. Hun udnævntes 1848 til kgl. Skuespillerinde og foretog s. A. med offentlig Understøttelse en Studierejse til London, hvor hun hos Garcia videreuddannedes i Løbet af et Aar. Hun vendte derefter tilbage til Danmark, hvor man med Beundring konstaterede hendes Udvikling til en Sangerinde i europæisk Format, en betydelig Bravursangeresse, der med pragtfulde Stemmemidler forenede rige intellektuelle og dramatiske Evner og var i Besiddelse af en fænomenal Mangfoldighed i sine Udtryksmidler, saa at hun mestrede de mest forskelligartede Karakterer. Hun betragtes endnu som den største dramatiske Sangerinde, det Kgl. Teater har ejet. Af Partier fra de følgende Aar kan nævnes Lucia i „Lucia di Lammermoor“, Fidelio, Lucrezia Borgia, Prinsessen i „Wilhelm Tell“ etc. Hun kunde endnu i en lang Aarrække have været en Pryd for Teatret, men hendes Forbindelse med Grevinde Danner, hendes Stejlhed og hendes hyppige Sygemeldinger vanskeliggjorde hendes Stilling overfor Ledelsen, og efter Frederik VII's Død fik hun sin Afsked 1864; hun optraadte sidste Gang ^{22/10} 1863 som Rosina i „Barberen“. 1858 var hun blevet kgl. Kammersangerinde. Som Gæst optraadte hun 3 Gange paa Teatret 1866. Skønt hun aldrig helt tilegnede sig dansk Udtale, var hun en ypperlig Vejleder for andre; blandt hendes Elever var ogsaa Grevinde Danner. I sine senere Aar levede hun meget tilbagetrukket. D. i Kbh. — Gift 1) 1853 Lysestøber, senere Toldassistent Carl Edward Fossum. Ægteskabet opløst; han d. 1890. 2) 1861 Syngemester C. L. G. (s. d.), d. 1893.

G. S.

Litt.: Slægt 1 Anrep: „Sv. Adelsns Ättartaflor“ II 1900, S. 95 og „Dagens Nyh.“ ^{6/10} 1919: „Dansk Pantheon“ 1850; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ V—VI 1864—76; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ II—III 1889—96; Bournonville: „Erindringer“ 1877—78; „Ill. Tid.“ ^{3/2} 1897; R. Neiiendam i „Masksken“ ^{6/2} 1916, „Gads dsk. Mag.“ Jan. s. A., „Svenska Scenen“ ^{15/1} s. A.; „Politiken“ ^{16/9} 1919 og „Omkring Teatret“ I s. A.; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ^{14/9} 1919 og af W. Matthison-Hansen i „Musik“ Okt. s. A.

Gerner, Henrik (^{11/3} 1701—^{12/2} 1786), Præst. F. i Tjæreby ved Hillerød. Forældre: Provst Jens G. og Magdalene Sophie Thomsen. Sønneson af Biskop G. (s. d.). Blev Kapel-

lan hos sin Farbroder i Tønsberg 1729 og 1731 Sognepræst i Vaale og Underdsdal i Norge; her blev han stærkt religiøst påvirket i herrnhutisk Retning af sin Barnsdomsven og Nabopræst C. Langemach Leth, og da denne 1736 kom til Kbh. som Sognepræst ved Trinitatis Kirke, sørgede han for, at G. 1738 uden Ansøgning blev kaldet til Stillingen som Stiftsprovst og Sognepræst ved Vor Frue. Efter nogle Aars Virksomhed her blev han imidlertid sat under Anklage af Biskop Hersleb, fordi en Datter af ham besøgte en stærkt herrnhutisk præget Skole, der holdtes i Huset hos hans Kapellan P. Schjøtt, og især fordi han havde sendt sine to Sønner til Herrnhut, hvad der dengang var forbudt; og skønt Sagen ordnede i Mindelighed paa den Maade, at G. kaldte Sønerne tilbage og lovede for Fremtiden at lære i nøjeste Overensstemmelse med de symbolske Bøger, befandt han sig dog ikke synderlig vel i Kbh. mere; da han derfor fik Tilbud om en Stilling som „Inspektør for de evangelisk-lutherske Brødre-menigheder i Schlesien og Administrator for den lutherske Tropus“, søgte han 1747 Afsked og forlod Danmark. Heller ikke her kunde han dog i Længden føle sig tilfreds, og 1754 rejste han tilbage til Norge. Imidlertid fik han snart økonomiske Vanskeligheder at kæmpe med, og Aaret efter tog han derfor til Kbh. for at forsøge atter at faa et gejstligt Embede; men da han ikke mod sin Overbevisning vilde udtale en Misbilligelse af de herrnhutiske Vildfarelser, kunde han ikke opnaa dette; dog fik han en lille aarlig Understøttelse, og af denne og sin Hustru Arv levede han som Privatmand i Tønsberg. 1772 udgav han sin Selvbiografi: „Nogle Mærkværdigheder, som angaar Henrik G., hans vita og fata“ (2. Opl. 1777), hvori han tillige søger at vise, at Herrnhutismen var sund og god evangelisk Kristendom. D. i Tønsberg. — Gift 1732 Elisabeth Grønhoff, d. 1786.

H. M.

Litt.: Slægt i Giessing: „Jubellærere“ I 1779, S. 331; Sundt: „Stamt. over Familien G.“ 1886 og „Norske Slægter“ 1912; ovenn. Selvbiografi; „Luth. Kirketid.“ IV 11 1882; „Kirkehist. Saml.“ IV 1 1889—91 og VI 6 1911; Daae: „Aktmæssige Bidrag til den norske Kirkes Hist. i 18. Aarh.“ 1864.

Gerner, Henrik (^{5/7} 1741—^{27/12} 1787), Søofficer, Skibskonstruktør. F. i Kbh. Forældre: Kommandørkaptajn Andreas G. og Sofia Gravesen. Sønnesøns Søn af Biskop H. G. (s. d.). Blev Sekondløjtnant 1763, Premierløjtnant 1764, Kaptajn 1770, Fabrikmester paa Holmen 1772, Kommandørkaptajn 1781. Var en alsidig og fremragende Tekniker, hvis Virksomhed satte dybe Spor baade i Marinen, hvis tekniske Leder paa Skibsbygningsområdet han var i 15 Aar, og paa andre samfundsnyttige Omraader, hvor Samtiden drog Nytte af

hans geniale Aand, tekniske Snille og Arbejdsdygtighed. Som Fabrikmester byggede han 14 Liniesskibe, 10 Fregatter og 17 mindre Krigsskibe. Han deltog i Planlæggelsen af Kbh.s Søbefæstning, forbedrede Kbh.s Havn og Op- mudringsvæsen, konstruerede et sindrigt Hestepumpeværk til Dokken paa Kristianshavn i Stedet for Haandpumpewærket, indførte

Lynildslederne, fik Landhusholdningsselskabets Guldmedaille for en Korntørringsmaskine og arbejdede i flere Aar paa Konstruktion af en Dampmaskine. Ove Malling berømmer hans Arbejdssevne og skriver: „af 365 Betænkninger, som Landhusholdningsselskabet modtog Kunst- og Fabrikflid vedkommende, affattede han over 300“. En Medaille stiftedes til hans Minde; den tildeles den Søkadet, som bestaar den teoretiske Del af Officerseksamen med Udmærkelse. Han var 1784 Stifter af Søløjnantsselskabet. D. i Kbh. — Gift 1773 Charlotte Sophie Rasch, d. 1808. V. G.

Litt.: Slægt se Henrik G., d. 1786; Malling: „Tale til Erindring om G.“ 1788; „Minerva“ 1790; Garde: „Den dansk-norske Somagts Hist. 1700—1814“ 1852; E. Holm: „Kampen om Landboreformerne 1773—91“ 1888; P. F. Giødese i „Danmark“ 1887 og „Mindeskrift om H. G.“ 1888; „Pers. Tidsskr.“ IV 2 1899; H. Ewald i „Tidsskr. f. Søvesen“ 1910; „Museum“ 1892 II.

Gerner, Henrik Thomæson (⁹/₁₂ 1629—¹⁴/₅ 1700), Biskop. F. i Kbh. Forældre: Renteskriver Thomas G. og Karen Henriksdatter. Blev Student 1650 og var 1652—54 Hører paa Herlufsholm, 1656 Kapellan og 1657—93 Præst i Birkerød. Under Svenskekrigen 1657—58 led han meget, og da Svenskerne under Krigen 1658—60 havde besat Kronborg, var han 1659 Deltager i den Sammensværgelse, der dannedes

for at tilbageerobre Slottet. Den blev dog opdaget og G. ført til Kronborg og efter Tortur dømt til Døden. I sidste Øjeblik blev han dog ved Trusler om Repræsalier fra dansk Side benådet, men i over et Aar holdtes han i strengt Fængsel, til han 1660 blev løsladt, hvorefter han vendte tilbage til sin Præstegaard. 1693 blev han Biskop i Viborg. Ved Siden af sin gejstlige Virksomhed udfoldede G., der var paavirket af engelsk Aandsliv, en rig litterær Produktion, spændende over saa forskellige Omraader som Indsamling af Plantenavne og Husraad, Studier over dansk Ortografi (hvor han ivrer mod Brugen af Fremmedord),

Huspostiller, større rimede Arbejder over Samtidens Historie, politiske, økonomiske og pædagogiske Leveregler, som han samlede i „De vises politica practico sacra“ og „De vises økonomiske practico sacra“, samt en Bearbejdelse af Hesiod, som han fortolker fra et kristeligt Synspunkt og ledsager med en original versificeret Fremstilling af Bondens Levevis. Med sit rene, om end undertiden noget skruede, Sprog har han vundet sig en fremragende Stilling blandt Datidens Stilister. D. i Viborg. — Gift 1656 Dorothea Jensdatter Bircherod, d. 1705. Th. B. B.

Litt.: Slægt se Henrik G., d. 1786; Pontoppidan: „Ann. Eccl.“ IV 1752; „Ny Minerva“ 1807; Winkel Horn: „Peder Syv“ 1878; „Kirkehist. Saml.“ V 2 1903; „Fra Frederiksborg Amt“ 1907; Hans Kau: „Birkerød-Præsten H. T. G.“ 1909; V. v. Holstein-Rathlou: „Delicium manipulus Danicarum“ 1914.

Gerner, William Marius (⁹/₉ 1862—³¹/₁₀ 1899), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Forvalter Nicolai Eberhart G. og Nielsine Marie Østrup. Han debuterede paa Kasino ¹⁰/₁₂ 1885 som Frits i „Kusine Lotte“ og kom derfra til Dagmarteatret, hvor han især med friskt Lune spillede Frits i „Landmandsliv“. Men sit egentlige Felt fandt den unge Skuespiller dog først, da han fra 1893 hvert Aar optraadte i Sommerrevyen Side om Side med Frederik Jensen. Han repræsenterede især den drastiske kolorerede Komik: den burleske Understregning i Replikken, den saftige Pointering i Kupletten. Han blev overordentlig yndet og som Visesanger en Type, der ikke senere har haft en tilsvarende Repræsentant paa de københavnske Scener. April 1899 gav G. ved Journalistforeningens Opførelse af „Aarhundredets Viser“ paa Kasino en Buket af sine ypperste Sange — det blev næsten hans Svanesang. Han fulgtes det næste Efteraar til sit sidste Hvilested af et mægtigt Følge, et Bevis paa hans enestaaende Øjeblikspopularitet. D. i Kbh. — Gift 1889 Jensine Vilhelmine Sørensen, d. 1918. C. B.

Litt.: „G.-Album“ 1900; „København“ ²¹/₉ 1896; Nekrologer sst. ¹/₁₁, ²/₁₁ og ⁷/₁₁ 1899 og i „Hver 8. Dag“ ¹²/₁₁ s. A.

Gersdorff, Joachim (¹¹/₁₁ 1611—¹⁹/₄ 1661), Righofmester. F. paa Søbygaard ved Silkeborg. Forældre: Caspar Christoffer G. og Else Munk. Var 1629—38 i Udlandet, 1638—41 i Tjeneste hos Prins Christian (V) (s. d.). 1645 blev han Landkommisær og 1648 Rigsraad og Statholder i Kbh., en Stilling, der bragte ham i Fjendskab med Corfitz Ulfeld, efter hvis Fald han 1652 blev Righofmester. Som saadan har han sikkert Del

i Ansvar for den ulykkelige Krig med Sverige 1657—58, og ved Fredsforhandlingerne Febr. 1658 maatte han finde sig i at forhandle med sin gamle Fjende Ulfeld, der nu var i svensk Tjeneste. Under Kbh.s Belejring 1658—59 optraadte han med stor Tapperhed og Dygtighed. Nøje knyttet saavel til Kongen som til Adelen og legemlig svag indtog han ved

Enevældens Indførelse en ubeslutsom og vaklende Holdning. Frederik III, der havde bevaret sin gamle Sympati for ham, gjorde ham straks efter Statsforandringen til Rigsdrost og Præsident i Statskollegiet. Medens hans Optræden ofte var energiløs og usikker, var han i Besiddelse af et vindende Væsen og tillige højdannet og litterært interesseret. Sin store Bogsamling (2865 Bd.) testamenterede han til det Kgl. Bibliotek. D. i Kbh. — Gift 1641 Øllegaard Huitfeldt, d. 1655. *Th. B. B.*

Litt.: Ligprædiken i Bricka og Gjellerup: „Den danske Adel i 16.—17. Aarh.“ I 1874—75; Fridericia: „Adelsvældens sidste Dage“ 1894.

Gerson, George (¹⁴/₁₀ 1790—¹⁰/₂ 1825), Bankier, Musiker. F. i Kbh. Forældre: Stadsmægler Heimann G. og Emilie Nathan-David. Tilhørende en jødisk Slægt var han bestemt for Handelen, og han var hele sit Liv knyttet til Forretningslivet i Kbh., fra 1816 som Associé i det ansete Bankhus J. Hambro. Men ved Siden heraf udfoldede han en betydningsfuld Virksomhed i det københavnske Musikliv. Selv havde han allerede som Barn faaet Undervisning i Violin bl. a. af Koncertmester C. Tiemroth, under et Ophold i Hamborg knyttedes han til Brødrene Romberg og erhvervede sig gode musikteoretiske Kundskaaber. Foruden at være en fin Violinist og en af Samtidens bedste Kvartetspillere i Kbh. gjorde han sig fordelagtig bemærket ved en ikke ubetydelig Kompositionsvirksomhed, der baade omfattede Orkesterværker (Symfoni, Ouverturer og 2 italienske Scener med Orkester), Kammermusik (Kvartetter, en Kvintet), et Paternoster for a capella Mandskor, der bl. a. opførtes i Musikforeningen, samt en Mængde Sange til danske og fremmede Tekster, ofte dygtig gjorde og stærkt yndede af et stort Publikum, hos hvem de cirkulerede i Mskr. 1825 fik hans Musikudøvelse en brat Afslutning, idet han, der af Hambro var sendt til London for at afslutte et dansk-

engelsk 5 % Laan paa 3 Mill. £, under Hjemreisen i Hamborg ramtes af et apoplektisk Anfald, der lammede hans venstre Haand og var Forløber for hans kort efter indtrufne Død. D. i Kbh. — Gift 1824 Adelaide Nathan-David, d. 1891. *G. S.*

Litt.: „Tidskr. f. Musik“ 1858, Nr. 3; „Musikforeningens Festskrift“ I—II 1886; Abrahams: „Meddelelser af mit Liv“ 1876.

Gerson, Julius Christian (¹⁵/₁₁ 1811—²⁸/₂ 1894), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Skræddermester Hertz G. og Frederikke Dehn. Kun ved Venners Hjælp og under store personlige Savn kunde Faderen holde den opvakte Søn i lærd Skole og faa ham privatdimitteret. Æstetik og Teater førte ham imidlertid bort fra Studierne. Han var en Tid omrejsende Skuespiller i Jylland, til han ogsaa opgav det. Under

et Huslærerophold paa Gunderslevkloster i Salling blev han stærkt grebet af det varme religiøse Liv i Hjemmet dør og lod sig 1832 døbe, ved hvilken Lejlighed han ombyttede sine oprindelige, jødiske Fornavne Joseph Hartvig med Julius Christian. De følgende Aar var han snart i Kbh. for at studere (uden at faa nogen Eksamen), snart paa Landet som Huslærer, indtil han fik en Plads ved „Berlingske Tidende“, senere som Korrektor ved Rigsdagstidende. 1855—63 redigerede han „Fyns Stiftstidende“. G. er en af vore ældste Børneforfattere og skaber herhjemme Børnebladene med originalt Stof. 1845—47 udgav han sammen med Kaalund „Maanedsskrift for Børn“, senere bl. a. „Den nye Børneven“ og „Skolen og Hjemmet“. Desuden fik han et Lystspil paa Vers „Intrigen i Præstegaarden“ opført paa det Kgl. Teater 1847. Hverken hans religiøse Digtning („Tre Livsmomenter“) og Eventyrdigtninger eller hans Fortællinger i Prosa fra 70'erne (saaledes „Af det daglige Liv“) har haft kunstnerisk Værdi og Selvstændighed nok til at hævde sig. Han følte sig den sidste Snes Aar af sit Liv meget bitter, i sin hele Gammelalder fremmed for Tidens Aand og allerede glemt, fra regnet maaske et Digt som „En lille Nisse“. D. i Kbh. — Ugift. *G. C.*

Litt.: „Søndags-Posten“ ¹⁰/₃ 1872; „Lærerne og Samfundet“ I 1913; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ¹/₃ 1894 og „Ill. Tid.“ ¹/₃ s. A.

Gerstenberg, Heinrich Wilhelm v. (³/₁ 1737—¹/₁₁ 1823), Digter, Kritiker. F. i Tønder. Forældre: Ritmester Heinrich Wilhelm G. og Elsabe Schröling. Tilhørte en hannoveransk, i Sverige 1651 adlet Slægt. Besøgte Skolen i Husum og Gymnasiet i Altona, studerede Jura i Jena, indtraadte 1759 i Hæren, blev 1763 Løjtnant ved Dragonerne i Slesvig, 1765

Ritmester og oversatte, stærkt protegeret af General P. E. Gähler, forskellige franske krigsvidenskabelige Arbejder; 1769 gik han over i Civiltjenesten, som Sekretær i Tyske Kancelli, blev 1771 Kommitteret i Tyske Kammer og 1773 i Rentekamret. Indtil sin Afgang 1775 levede han mest i Kbh. og paa sit Landsted i Lyngby i intim Omgang med den

herboende litterære tyske Kreds (Klopstock o. a.); var derefter 1775—84 Resident i Lybæk og fra 1789 Meddirektor for Tallotteriet i Altona. G. var tidlig litterær produktiv. Hans „Tändeleyn“ (1759—60) og „Prosaïsche Gedichte“ (1759) er spage Forsøg i anakreontisk Smag; dog finder man her først Motivet Digterhøjen, der genfindes hos Ewald og Baggesen; 1763 udgav han „Kriegslieder eines kgl. dän. Grenadiers“, efter Gleims Krigssange; og n. A. Kantaten „Ariadne auf Naxos“, det første tyske Melodrama, men slog først igennem med Dramaet „Ugolino“ (1768), hvis Motiv er hentet fra Dante. Denne den første Tragedie paa Tysk vakte Goethes og Lessings Interesse for ham og fulgtes 1785 af Melodramaet „Minona oder die Angelsachsen“, hvormed han tidlig afsluttede sin selvstændige litterære Produktion. Mere blivende Betydning end selve denne har G.s Virksomhed som Ophavsmand til Genvækkelsen af de nordiske Heltesagn og Kæmpeviserne, hvilket gav Stødet til en Række Vekselvirkninger i dansk og tysk Litteratur gennem Herder til Grimm og Uhland; hans Virksomhed for Udbredelsen af Kendskab til den samtidige danske Litteratur, hans Fortjenester af at have bragt Shakespeare til Ære igen i Tyskland og endelig hans Gerning som litterær Kritiker. 1765 udkom paa hans Initiativ de af C. Fleischer udgivne saakaldte sorøske Samlinger „til det danske Sprogs Opkomst“; i sine „Briefe über die Merkwürdigkeiten der Literatur“ (1765—67; Nyudg. af A. v. Weilen, Heilbronn 1888) meddelte han Oversættelser af oldislandske Digtinger og Folkeviser og skrev en Afhandling om den oldnordiske Digting, for hvilken han vakte Interessen baade hos Klopstock og Ewald; hans „Gedicht eines Skalden“ (1766) er det første Digt i den nyere Litteratur, der behandler et Emne fra den nordiske Sagntid. Hans modne og fine Kritikker (udkommet samlede i Nyudg.: O. Fischer: „H. W. v. G.s Recensionen in der Hamburger Neuen Zeitung 1769—71“ 1904). De sidste 40 Aar af sit Liv førte den sære, af økonomiske Sorger stedse tyngede Mand, som ypperlig skildret af Baggesen, en fuldkommen indadvendt Tilværelse. Hans „Vermischte

Schriften“ (1—3) udkom 1815. D. i Altona. — Gift 1) 1765 Margrethe Sophie Trochmann d. 1785. 2) 1796 Sophie Ophelia Ste-mann, d. 1852. L. B.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægt-Haand-bogen“; Baggesen: „Labyrinth“ 1792; „Iris og Hebe“ 1890 1; „Der Freimütige“ 1808—09; Bobé: „Reventlowske Pap.“ III 1896, S. 424, V 1902 S. 282, VI 1903, S. 583 og VIII 1917 Tilf. S. 7 og 147; Nekrolog i Thaarup: „Fædrelandsk Nekrolog for 1823“ 1838.

Gerstenberg, Heinrich Wilhelm Thue-recht v. (14/8 1844—21/3 1912), Officer. F. i Hohn, Hüttten Amt, Slesvig. Forældre: Herredsfoged Carl Frantz Christian Ernst Wilhelm v. G. og Elise Marie de Bartholin. Blev Sekondløjtnant i Infanteriets Krigsreserve 1863, deltog i Krigen 1864 (Kampene ved Dannevirke, Forsvaret af Dybøl og Als 29/6, hvor han blev taget til Fange), 1866 forsat til Linien.

Premierløjtnant 1867, Kaptajn 1880, Stabschef ved 1. Sjællandske Brigade 1890, Oberstløjtnant 1893, Stabschef ved 2. Generalkommando 1900—03, Oberst 1901, Chef for 1. Regiment 1903, Generalmajor og Chef for 2. Sjællandske Brigade 1905, Afsked 1909. Ekstraordinært Medlem af Ingeniørkorpsets tekniske Komité 1890 og af en Kommission, nedsat af 1. Generalkommando angaaende Forandringer af den gældende Tjenestetur-nus i Fodfolket 1895—96. Under sin Løjtnants-tid i Nyborg studerede han, der var et betydeligt Sprog-talent, russisk Sprog og Litteratur og blev en af vore dygtigste Oversættere fra dette Sprog. Han har saaledes givet mønsterværdige Oversættelser af Tolstoi, Korolenko, Lermontoff, Tschekoff, Gogol o. a. og skrevet instruktive Arbejder om russiske Forhold, f. Eks. Kosakvæsenets historiske Udvikling. Som Leder af Kursus i russisk Sprog 1887—88 og 1891—92 har han indlagt sig Fortjeneste af de unge Generalstabs-officerers Uddannelse. Han var tillige en ivrig Botaniker og har skrevet en Del om botaniske Emner. G. var en begavet og kundskabsrig og mangesidig interesseret Personlighed, og ogsaa som Officer var han erkendt for at være en retlinet, helt igennem brav Karakter. D. i Kbh. — Gift 1880 Johanne Sophie Winsløw. Ægteskabet opløst. K. C. R.

Litt.: Slægt se H. W. v. G.: „Ill. Tid.“ 18/6 1905; „Folke’ænsning“ 12/9 1909; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 21/8 1912.

Gert, se Gerhard.

Gertner, Johan Vilhelm (10/3 1818—29/3 1871), Portrætmaler. F. i Kbh. Forældre: Blokkedrejer Johan Vilhelm G. og Johanne Marie Lassen. Kom 12 Aar gl. paa Akademi-et, konkurrerede 1839 og 1841 for den

lille Guldmedaille uden Resultat. Han malede nogle Landskaber, flere Genrebilleder, men vandt sig især Ry som Portrætmaler. 1843 fik han Udstillingsmedaillen, var senere en kort Tid i Dresden, blev agreeret 1850, s. A. Akademimedlem og modtog 1862 det Ancker'ske Legat. Af hans Portrætter findes hans Forældres Billeder paa Kunstmuseet, Thorvaldsens,

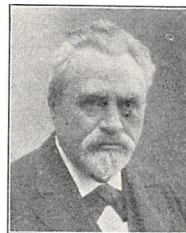
Monrads og Halls samt en stor Mængde Tegninger paa Frederiksborg. Hans Evne til at træffe Lighed var betydelig, og hans Arbejder er teknisk dygtig og vederhæftig udførte, om end deres Farveholdning falder Nutiden for Brystet. Samtiden bebrejdede ham, at hans Opfattelse af Modellerne var for massiv, for jordbundet og for materiel. D. i Kbh. — Gift 1850 Anna Elisabeth Petersen, siden gift Lægen C. L. Studsgaard (s. d.) og d. 1902. O. A.

Litt.: Nekrologer i „Berl. Tid.“ 20/3 1871 og af Ph. Weillbach i „Ill. Tid.“ 9/4 s. A.

Gertrud (ca. 1153—¹/₇ 1197), Dronning. Forældre: Hertug Henrik Løve af Sachsen og Clementia af Zähringen. Hendes Ægteskab med den danske Konge var vistnok bragt i Stand af rent politiske Grunde, og om hendes Liv i Danmark vides intet. Begravet i Væ i Skaane. — Gift 1) 1166 Hertug Frederik af Rothenburg, d. 1167. 2) 1177 Kong Knud (VI) Valdemarson (s. d.), d. 1202. Th. B. B.

Litt.: Jørgensen og Skovgaard: „Danske Dronninger“ 1910; Weeke: „Lunde Domkapitels Gavebøger“ 1884—89.

Gertz, Martin Clarentius (f. ¹⁴/₁₂ 1844), klassisk Filolog. F. i Svendborg. Forældre: Bagermester Martin Christopher G. og Anna

Hansine Grøn. Blev Student 1864, tog filologisk Eksamen 1870, Doktorgraden 1874 (med Afhandlingen „Studia critica in Senecae dialogos“), blev Docent ved Universitetet i klassisk Filologi 1876, Professor 1880—1918, Medlem af Undervisningsinspektionen for de lærde Sko-

ler 1887—1906 (Formand fra 1888), Efor for Hassagers Kollegium 1898—1918, Universitetets Rektor 1907—08. Hans Studier havde i Begyndelsen væsentlig den latinske Sølvalders Forfattere til Genstand, navnlig Seneca, af hvis filosofiske Skrifter han leverede grundlæggende kritiske Udgaver (Berlin 1876 og Kbh. 1886) foruden nogle mindre Skoleudgaver (1873, 1889, 1895, 1918). Paa Skolens Tarv sigter ogsaa flere andre

af hans Udgaver: af Lukianos (1883), Salustus Catilina (1895) og Cæsars Gallerkrig (1896 og oftere). Her ligesom i sin Universitetsvirksomhed lægger han Vægt paa streng filologisk Kritik og skarp og indtrængende Fortolkning. Saa meget des større Opsigt vakte hans Tale ved Universitetets Reformationsfest 1898 (trykt i „Tilskueren“ s. A.), hvori han kritiserede Skoleundervisningen i de gamle Sprog som Grundlag for højere Dannelse og bl. a. hævdede, at det fornødne Kendskab til Oldtidskulturen i tilstrækkelig Grad kunde erhverves gennem Oversættelser. Han kom da ogsaa til at yde en betydelig Medvirkning ved Gennemførelsen af Skoleordningen af 1903, ligesom hans talrige Oversættelser af græske og latinske Oldtidskrifter hænger sammen med dette hans pædagogiske Standpunkt. Allerede 1874 leverede han Oversættelser til Samlingen „Euterpe“ og senere til den af ham udgivne Samling „Græske og latinske Forfattere“ (1901—06). Særskilt udkom Oversættelser af Skrifter af Lukianos (1881, 1891, 1892, 1916, 1918), Platon (1893, 1900, 1907), Thukydidens (1897—1902), Homer (Bearbejdelse af Wilsters Oversættelse, 1909—12), Euripides (1913—14), Arrianos (1913—15), Den reale Side af Oldtidslivet kom han ind paa i Skriftet „Stat og Statsforfatninger i Oldtidens Hellas“ (1898) og i sin udførlige Fremstilling af Grækenlands Oldtidshistorie indtil 413 f. Kr. (i „Folkenes Historie“ I 1911). Af overordentlig Betydning har hans Beskæftigelse med de latinske Skrifter fra Danmarks Middelalder været. Han er den første, der paa dem har anvendt de moderne filologiske Principper; med kritisk Skarpsind og omhyggelig Udnyttelse af Tekstmaterialet har han tilvejebragt Udgaver, der for lange Tider vil staa som afsluttende. Hovedarbejderne er: Andreas Sunesøns „Hexaëmeron“ (1892), „Vitæ Sanctorum Danorum“ (1908—12), „Scriptores minores historiae Danicæ medii ævi“ (1917 ff.) og den geniale Rekonstruktion af en hidtil upaaagtet Tekstform af Sven Aggesøns Værker (1915). Men foruden dette tekstkritiske Arbejde har han i Indledninger ydet Bidrag til en rigtigere Vurdering af de paagældende Skrifers Kildeværdi; særlig har han i et Universitetsprogram „Knud den Helliges Martyrhistorie“ (1907) med Styrke hævdet Helgenbiografiernes Karakter af religiøse Tendens- og Opbyggelsesskrifter med et andet Maal end objektiv Historieskrivning. Ogsaa paa dette Omraade har han virket som Oversætter („Kong Knuts Liv og Gerninger“ 1896 og „Sven Aggesøns historiske Skrifter“ 1916—17), og til Skole- og Universitetsbrug har han udarbejdet Lærebøger i middelalderligt Latin (1905—12). — Gift 1874 Anna Catharina Møller, d. 1918.

H. R.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1874; H. Kjør i „Ill. Tid.“ 8/1 1905; Poul Levin sst. 31/3 1918; Vilh. Andersen: „Tider og Typer, Erasmus“ II 1909.

Ghemem, Gotfred af (— 1500 —), Bogtrykker. Stammer rimeligvis fra Byen Os i Nord-Brabant og er efter Holtrop identisk med den Gotfridus de Os, som 1486 har trykt en Bog i Gouda i Holland. H. O. Lange har fremsat den ikke usandsynlige Formodning, at G. i sin Ungdom har været i Danmark som Medhjælper hos Johann Snell og efter dennes Død er rejst tilbage til Holland og har virket først i Gouda, senere i Leiden, men uden at have synderligt Held med sig. Han har antagelig maattet afhænde en Del af sit Materiel (det genfindes delvis hos den engelske Bogtrykker Wynkyn de Worde) og er atter taget paa Langfart. Han menes at være kommet til Kbh. før 1490, da han 1489 har trykt en Donat (elementær Lærebog i Latin). 1495 trykte han den første paa Dansk trykte Bog, „Den danske Rimkrønike“, og i det hele bestaar hans Produktion, af hvilken der kendes godt 25 Tryk, mest af latinske Skolebøger og danske Folkebøger, bl. a. „Karl Magnus' Krønike“ (1501), „Flores og Blanseflor“ (1504 og 1509), „Peder Laales Ordsprog“ (1506 og 1508), „Lucidarius“ (1510); desuden Eriks sjællandske Lov (1505) og Skaanske Lov (s. A.). Chr. Bruun har gjort Rede for alle disse Tryk, til hvilke ved senere Undersøgelser er føjet to Broderskabsbreve og en Stump af en Tidebog. Efter 1510 vides ingen Bog at være udgaaet fra G.s Presse, og man ved intet om hans Død. De fleste af G.s Bøger er trykt med en gotisk Skrift af hollandsk Karakter, og især i de ældre viser han en ikke ringe Dygtighed. S. D.

Litt.: Chr. Bruun i „Aarsberetn. og Medd. fra det st. kgl. Bibl.“ I 1870 og i „Foren. f. Boghaandværks Aarskr.“ 1890; H. O. Lange: „Analecta bibliographica“ 1906; L. Nielsen: „Dsk. Bibliografi“ 1919.

Gielstrup, Adam Gottlob (11/10 1753—10/2 1830), Skuespiller, Maler. F. paa Møen. Sattes i Malerlære, blev Svend og havde netop tiltraadt en Udenlandsrejse for at uddanne sig som Kunstner, da han i Slesvig fik Nys om, at Skuepladsen i Kbh. søgte en Skuespiller. Han vendte om og drog til Hovedstaden, blev antaget og optraadte første Gang 10/10 1777 som Henrik i „Henrik og Pernille“. Debuten faldt

højt uheldig ud, men da han en halv Snes Dage efter optraadte som Arv, gjorde han overordentlig Lykke. Hurtig blev han Publikums Yndling, og en kyndig Smagsdommer som Rahbek satte ham højt. Hans frødige Lune og rige komiske Talent fik Anvendelse

inden for alle Sider af Repertoiret, men særlig som Holberg-Skuespiller ydede han efter Samtidens Dom noget overordentligt; hans Jeppe, Arv og Studenstrup var mesterlige. Bag hans Fremstilling laa ofte et stort Arbejde med omhyggelig Udarbejdelse af Figuren i alle Detailler, og hans Maskeringsteknik var fuldendt. Med alt dette var han en lunefuld og uberegnelig Natur, der med koldt Blod kunde odelægge sin egen Præstation, naar han var i ondt Humør; han dømtes en Gang til seks Maaneders Ophold i Blaataarn og blev en anden Gang to Aar borte fra Teatret paa Grund af foregivent Sygdom. 1780 tog han Afsked, genansattes n. A., men forlod endelig Skuepladsen 1803; han optraadte sidste Gang 1/12 i et af Ifflands Stykker. Efter sin Afsked helligede han sig Landskabsmaleriet, som han stadig havde dyrket. Samtiden beundrede ham ogsaa som Maler, men skønt hans Arbejder røber utvivlsomt Talent, hævder de sig dog ikke over det gode Gennemsnit. G. døde paa Frederiks Hospital i Kbh., forglemt af Teatret og Kunsten. — Gift 1778 Catharina Marie Morell (s. d.), d. 1792. E. N.

Litt.: Rosenstand-Golske: „Krit. Efterretninger“ ved C. Molbech 1839; Overskou: „Den danske Skueplads“ III—IV 1860—62; „Museum“ 1890; R. Nøllendam: „Breve fra d. Skuespillere og Skuespillerinder“ I 1911.

Gielstrup, Catharina Marie (3/3 1755—29/10 1792), Skuespillerinde. Fader: fransk Violon Lorentz Morell. Som Barn besøgte hun Teatrets Danseskole, men gik over til Skuespillet og optraadte første Gang paa Hofteatret 3/11 1773 i en oversat fransk Komædie. N. A. blev hun ansat, afskedigedes Maj 1775, men genansattes April 1776. Ved sin livfulde Jovialitet og sine spillende skælmske Øjne var hun som skabt for Soubrettefaget og forstod med en sjælden Begavelse at give den traditionelle forslagne Kammerpigefigur i et Utal af Varieteter. Hendes Pernille i Holbergske Stykker var eet, hendes Antoinette i Molières „Den indbildt Syge“ noget ganske andet, men i begge Tilfælde var hun efter Samtidens Dom uovertruffen; Rahbek fandt hendes Pernilleskikkelse ganske i Holbergs Aand. Men ogsaa i andre Rollefag gjorde hun god Fyldest, baade i den franske Anstandskomedie og i Syngespillet; bl. a. gav hun Mette i „Kærlighed uden Strømper“. Hun optraadte sidste Gang 12/3 1792 som Lisette i „Det gavmilde Testamente“ af Regnard og døde, mens hun endnu stod i Teatrets Tjeneste. Før sit Giftermaal havde hun en Liaison med den fra Struenseetiden kendte Generalløjtnant Køller-Banner, med

hvem hun havde et Barn. D. i Kbh. — Gift 1778 Skuespiller A. G. G. (s. d.), d. 1830.

E. N.

Litt.: „Politik og Historie“ I 1820; Rosenstand-Gotske; „Krit. Efterretninger“ ved C. Molbech 1839; Overskou: „D. dsk. Skueplads“ III 1860; „Personalh. Tidsskr.“ V 6 1909; R. Neitendam: „Breve fra d. Skuespillere og Skuespillerinder“ I 1911.

Gielsing, Harald (f. ²⁴/₄ 1881), Maler. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Niels Peder G. og Ida Sophie Margrethe Wilde. Sønnesøn af

O. M. G. (s. d.). Efter at at være uddannet paa Kunstakademiet (Okt. 1900—Maj 1904) og paa Zahrtmanns Skole (1904—07) foretog G. 1906—07 en Studierejse til Paris, hvor han tegnede paa École Rossi. Han har udstillet følgende Steder: Afviste Kunstneres Udstilling 1904,

Ung dansk Kunst 1910, Charlottenborg Foraarudstilling 1911, den Frie Udstilling 1912—14, Udstillingen i Grønningen siden 1915; endvidere i Udlandet paa Berliner Secessionens Udstilling 1911, Exhibition of Contemporary Scandinavian Art, New York, Dec. 1912, Baltiska Utställningen i Malmö 1914 og i Kunstforeningen i Stockholm 1916, ligesom han her hjemme har afholdt egne Udstillinger i Kunstforeningen Marts—April 1918 og sammen med Johs. C. Bjerg i den Frie Udstilling Jan. 1919. G.s Kunst er af udelukkende æstetisk Indhold. Altid eksperimenterende har han samlet sine Bestræbelser om Farven — hans Talents egentlige Felt — og dens Komposition, holdende den, inden for en ret begrænset, stedse renere Skala af personligt Præg, i store, enkle Flader. Han har vekslet mellem plastisk Modelering af Formen („Hvilende Model“ 1908), abstrakt Formgivning (enkelte Landskaber som „Ved Furesøen“ 1918) og rene Flader med kraftige Konturlinier (Fodboldscener, Skovinteriører), til Tider ogsaa opløst Formen i prismatiske Farveflader (enkelte Portrætter 1918), for til sidst at ende i Kubismen („Danserinde“ 1918). G. er en af de mest omstridte yngre Kunstnere. For de yderliggaaende af den yngste Generation staar han som noget af en Banebryder og Fører. Fra den modsatte Side hævdes, at hans Kunst — til Trods for utvivlsomt Talent — er en Dyrkelse af Tilfældigheder, undertiden af dilettantisk Præg. Smaa Artikler af G. findes i „Kunstbladet“ 1909—10 og „Det nye Kunstblad“ 1910—11, i „Klingen“ tillige Originalitografier. „Foreningen for Nutidskunst“ har til Kunstmuseet skænket „Ung Pige med Sytøj“. — Gift 1917 Johanne Marie Birgitte (Besse) Syberg. S. S.

Litt.: Slægt se O. M. Gielsing: „Stamt. over Efterkommerne af P. P. Malling og C. H. Storm“

1884 og „Stamt. over Efterkommerne af B. Hagen og A. M. Collner“ s. A. samt „Hofsnedkermester J. v. Holtens Efterkommere“ 1913. S. II; Erindringer i „Tilskueren“ 1913; Lützhøft i „Det nye Kunstblad“ Dec. 1910, S. 153—154, 156; Leo Swane i „Klingen“ Dec. 1917; Carl V. Petersen i „Politik“ ³/₄ 1918; Poul Henningsen i „Vor Tid“, II, Apr. 1918, S. 304; O. Gelsted: „Ekspressionisme“ 1919, S. 51.

Gielsing, Johannes Hjalmar (f. ¹⁸/₁₁ 1872), Skakspiller. F. i Odense. Forældre: Skolebestyrer Frode Fredegode G. og Anna Cathrine Margrethe Duseberg. Sønnesøn af O. M. G. (s. d.). Blev Student 1891, Cand. juris 1897, Overretssagfører i Kbh. 1902. Han kastede sig tidlig over Skak og har været Deltager i talrige danske, skandinaviske og internationale Skakturneringer; vandt i Kria. 1903 Mesterskabet for Skandinavien, i Horsens 1915 Mesterskabet i Dansk Skak Union og i Kbh. 1916 og 1918 Mesterskabet for Kbh.; desuden har han vundet talrige 1. Præmier i Kbh.s Skakforenings aarlige Turneringer. Han er Formand for Kbh.s Skakforening og Københavnske Skakspilleres Sammenslutning, Medlem af Bestyrelsen for Nordisk Skakforbund og Dansk Skak Union. Han har været en stor Støtte for Skaklivets Udvikling saa vel i Kbh. som i Provinsen. Han har, navnlig med Henblik paa de nordiske Turneringer, altid forstaaet at samle og opildne Spillerne. De gode Resultater, der til Dato er opnaaede i Matcherne mod Stockholms, Gøteborgs og Skaanes Skakselskaber, maa for en stor Del tilskrives hans Dygtighed, ligesom det paa hans Initiativ er lykkedes at faa saa berømte Mestre som R. Spielmann, R. Reti og selve Verdensmesteren Dr. Em. Lasker til at gæste Kbh. og Provinsen. G. er en dygtig Simultanspiller og har givet mange Opvisninger i de fleste af Landets Byer; han er ogsaa en dygtig Blindspiller og har spillet indtil 8 Partier samtidig med gode Resultater. — Gift 1905 Ellen Charlotte Neergaard. I. J.

Litt.: Slægt se Harald G.; „Studerterne fra 1891“ 1916.

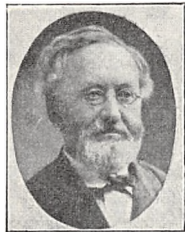
Gielsing, Niels (²³/₆ 1783—⁸/₁ 1835), Landøkonom. F. paa Sandbygaard ved Ringsted. Forældre: Proprietær Peder Jensen G. og Magdalene Cathrine Fogh. Blev Student 1801 og Cand. juris 1806. Han udnyttede dog ikke sin juridiske Uddannelse, men overtog s. A. Godset Nørager i Holbæk Amt, men de fortvivlede Pengeforhold og senere trange Tider for Landbruget, der efter den ulykkelige Krig med England bl. a. gav sig Udslag i Landejendomspriserens stadig stærkere Dalen, medførte, at han 1823 solgte Godset med betydeligt Tab;

senere blev han Ejer af Hesselbjerggaard i Holbæk Amt og Appelsbjerg i Sorø Amt. G. var en ret produktiv landøkonomisk Forfatter og skrev bl. a. „Praktisk Anvisning i Landøkonomien“ I—II (1825—29), „Om Hestes, Kvægs og Faars Fodring“ (1826), „Praktiske lagttagelser om Smørproduktion“ (1828). Ved dette Forfatterskab henedte han Opmærksomheden paa sig, saa han blev Leder af det Institut for Agerdyrkning og Forstkultur, der traadte i Virksomhed paa Mørupgaard under Sorø Akademi 1830. Ved Antagelsen har det maaske ogsaa spillet en Rolle, at G. var gift med en Datter af Ove Malling, der som Medlem af Universitetsdirektionen havde Indflydelse paa Administrationen af Sorø Akademi. G. udgav 1831 en Redegørelse: „Om Agerdyrknings- og Forstinstituttet paa Mørupgaard“, hvor man finder Oplysninger om Planen for Danmarks første Landbrugsskole; naar denne paa Grund af Elevmangel maatte nedlægges allerede 1835, var det næppe alene G.s Skyld, selv om der var adskilligt upraktisk ved Ordningen. Tiden var endnu ikke inde for en saadan Skole. D. paa Mørupgaard. — Gift 1811 Frederica Amalia Malling, d. 1869. A. C.

Litt.: Slægt se Harald G. og Lengnick: Fogh; Østs Materialier 1835, Nr. 9.

Gierring, Ove Malling (²⁰/₆ 1813—¹³/₆ 1901), Læge. F. paa Nørager ved Tissø. Forældre: Godsejer Niels G. (s. d.) og Hustru.

Blev Student 1831, Cand. med. 1838, praktiserede i Køge fra 1839, var Stiftslæge paa Vallø 1856—78 og flyttede til Frederiksberg 1878. Han har i en Del Afhandlinger, hvoraf den bedst kendte vel er: „En kataraktøs Bondefamilie“, vist klinisk iagttagelses-talent og var en af de

første, der slog til Lyd for Baderejser til skandinaviske Kursteder. For sin Stand nærede han stor Interesse, tog ivrig Del i dens aarlige Møder og udgav 1863 det prisbelønnede Skrift „Lægernes Vidnepligt“. Sine sidste Aar agiterede han utrættelig i Skrift og Tale mod den lovbeskyttede Prostitution, deltog i de internationale Kongresser angaaende denne Sag og opnaaede at se Tegn til sin Anskuelses Sejr. 1884 udgav han to Stamtavler over Slægterne Malling og Hagen m. fl. Han var en retlinet og socialt varmt interesseret Mand. D. i Kbh. — Gift 1844 Anna Malling, d. 1908. O. P.

Litt.: Slægt se Harald G.; Nekrolog i „Ugeskr. f. Læger“ 1901.

Giesecke, Karl Ludwig (⁹/₄ 1761—⁵/₃ 1833), Mineralog. F. i Augsburg. Forældre: Skræder Johann Georg Metzler og Sibylla Magdalena Götz. Hed oprindelig Johann Georg

Metzler, men antog allerede i 20 Aars Alderen Navnet K. L. G., uvist af hvilken Grund.

1781 forlod han sin Fødestad for at studere Jura ved forskellige Universiteter, bl. a. 1781—83 i Göttingen, hvor han ved Siden af Juraen studerede Mineralogi under Blumenbachs Ledelse. Han opgav imidlertid snart sine Studier og drog til Wien, hvor han en Tid optraadte som Skuespiller paa Wiedner Teatret, for hvilket han ogsaa forfattede en Del Skuespil og Operaer (bl. a. skal han være den egentlige Forf. af Teksten til Mozarts „Tryllefløjten“). Fra 1800 vendte han sig atter til Mineralogien og foretog i dette og de følgende Aar adskillige Rejser i Tyskland, Italien og Sverige og kom i Sept. 1804 til Kbh. Overalt stiftede han paa Grund af sit vindende Væsen let Bekendtskab med forskellige Videnskabsmænd. Paa Foranledning af den grønlandske og færøske Handelskommission foretog han 1805 først en kort Rejse til Færøerne og tiltraadte dernæst det følgende Aar den Rejse til Grønland, der blev af saa stor og grundlæggende Betydning for vort Kendskab til dette Lands Mineralrigdomme. Rejsen, der kun var beregnet paa 2½ Aar, strakte sig paa Grund af Krigen med England over 7 Aar, i hvilke G. gentagne Gange berejste den koloniserede Del af Vestkysten. 1813 ankom han til Edinburgh, hvor han genfandt sine i det første Aar indsamlede Mineraler, som paa Vejen fra Grønland til Danmark var blevet opbragt af Englænderne. Da Posten som Professor i Mineralogi og Kemi ved Universitetet i Dublin netop var ledig, søgte og fik G. den. 1814 og 1817—18 besøgte han Kbh. for at ordne den der opbevarede Hovedmasse af hans Samlinger. G.s litterære Hovedværk er hans „Bericht einer mineralogischen Reise in Grönland in Form eines Tagebuchs gehalten“, der dog først blev trykt 1878, og som indtil 1905 var Hovedværket om Grønlands Mineralogi; desuden har han publiceret flere mindre Arbejder om Grønlands Natur og Folk, om mineralogiske Rejser i Irland og Skotland m. m. Er han end mindre betydende som Forfatter, har han til Gengæld ved sine dygtig foretagne Indsamlinger af et stort og betydningsfuldt Materiale af naturhistoriske og etnografiske Genstande, som blev fordelt til flere af Europas Museer, bidraget mægtigt til Kendskabet til de af ham besøgte Egne. D. i Dublin. — Ugift.

V. N.

Litt.: F. Johnstrup: „G.s mineralogiske Rejse i Grønland“ 1878; „K. L. G.s Mineralogisches Reisejournal über Grönland 1806—13 2. vollst. Ausg. Einleitung und biographische Mitteilungen

von K. J. V. Steenstrup" i „Medd. om Grønland“ XXXV 1910; Lauridsen: „Bibliographia Groen.“ 1890.

Giessing, Christopher (?/3 1723—20/6 1791), Personalthistoriker. F. paa Langholt, Vendsyssel. Forældre: Ridefoged, senere Skoleholder Christen Hansen Bedsted og Mette G., siden gift J. N. Ulsøe (s. d.). Blev Student 1745, var 1748—52 Hører og Kantor ved Randers Skole, studerede et Par Aar Teologi uden at tage Eksamen, blev 1755 Hører og Kantor i Helsingør, 1758 i Roskilde. Foruden et Værk om Chr. L. Tycho-nius har han udgivet „Samling af danske, norske og islandske Jubellærere“ (4 Bd. 1779—86), et flittigt, om end ikke synlig kritisk Arbejde over en Række gejstlige og lærde samt deres Slægtsforhold. Hans store efterladte Samlinger er for Størstedelen gaaet tabt. D. i Roskilde. — Gift 1755 Anne Birgitte Saabye. P. E.

Litt.: „Kirkehist. Saml.“ III 6 1887—89 og IV 1 1889—91; Brev i Nyrop: „Strandmøllen“ 1878.

Gigas, Emil Leopold (f. 23/6 1849), Litteraturhistoriker, Biblioteksmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Vilhelm Thomas G. og Marie Christine Dehli.

Blev Student 1868, kastede sig over Studiet af den klassiske Oldtid, særlig Arkæologien, og stræbte samtidig at til-

 egne sig en almindelig humanistisk Dannelse, bl. a. ved praktisk Musikdyrken og ved at følge Høyens og Jul. Langes Forelæsninger

over Kunsthistorie. Paa Rejser til Frankrig, Schweiz, Italien og Spanien fattede han Interesse for romanske Sprog og disses Litteratur, som fra da blev hans Hovedstudium. Efter 1876 at have taget Magisterkonferens heri tilbragte han Aaret 1880 i den for sit Arkiv berømte By Simancas i Spanien, hvor han samlede Materiale til historiske Arbejder. 1883 blev han Dr. phil. paa en Afhandling om Grev Rebolledo, spansk Gesandt i Kbh. 1648—59, og s. A. ansattes han som Assistent ved det Kgl. Bibliotek, hvor han virkede til 1915, fra 1907 som Bibliotekar. Som Videnskabsmand hører G. til Polyhistorernes nu uddøende Type med en vis Forkærlighed for det anekdotmæssige og kuriøse; Afhandlinger som „Lhombrespillets Terminologi“ og „Om dekorerede Fornavne paa Dansk“ er i saa Henseende karakteristiske. Hans altid vaagne kulturhistoriske Interesse har affødt den fortrinlige og livfulde Kommentar til Oehenschlägers St. Hansaften-Spil; mest er det dog Emner, der har Tilknytning til Spanien, som nyder godt af hans Lærdom og Sporsans („Holberg og Spanierne“; „J. L. Heiberg og den spanske Litteratur“; „En spansk Marsk Stig“;

o. m. fl.). Et alsidigt Billede af denne Side af hans Forfatterskab giver Samlingen „Litteratur og Historie“ (3 Bd., 1898—1902). Af spansk Lyrik og af Lope de Vegas Skuespil har han 1912 og 1917 leveret Oversættelser, ligesom han 1904 paa Grundlag af Moldenhawers Papirer har tegnet et Billede af Spanien omkring 1789. Efter Originalen i det Kgl. Bibliotek udgav han 1890—93 i 2 Bd. en Samling udenlandske Lærdes Breve fra 17. og 18. Aarh. og 1897 Pufendorfs Breve til Thomasius. Som Biblioteksmand ledede han det Kgl. Biblioteks Specialsamlinger, særlig Haandskriftsafdelingen, over hvis Haandskrifter vedrørende Nordens Historie han har udgivet et Katalog (4 Bd., 1903—15). — Ugift. C. S. P.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1883; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; „Berl. Tid.“ 22/8 1919; „Dagens Nyheder“ 23/8 s. A.

Gimbel, Carl Vilhelm (f. 20/1 1881), Ingeniør. F. i Middelfart. Forældre: Købmand Ludvig Theodor G. og Dagmar Elise Martha Dreyer. Tog 1897 polyteknisk Adgangseksamen og 1904 Eksamen for Bygningsingeniører.

Efter at have været Jernbancingeniør en kort Tid i Skaane tog han 1905 til Argentina, fik Ansættelse hos et Jernbaneselskab i Buenos Aires og var 1907—08 Afvandsingsingeniør for den argentinske Regering. 1909 blev han antaget som projekterende Ingeniør ved Pekings Vandværk og har siden da virket i Kina, en Tid — 1910—12 — som Professor ved det kejserlige Regeringsuniversitet i Peking. Fra 1915 har han været i den kinesiske Regerings Tjeneste som Salttolddirektør i forskellige kinesiske Provinser. — Gift 1905 Aja Sigrid Ellen Christmas. Ægteskabet opløst. M. C. H.

Litt.: Hustrus Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægt-haandbogen“.

Gíslason, Konrað (2/7 1808—4/1 1891), nordisk Filolog. F. paa Langamýri, Nordisland. Forældre: Bonde, Personalthistoriker

Gísli Konráðsson og Efímía Benediktssdóttir. Blev Student 1831, havde nogle Aar vanskeligt ved at vælge sit Studium, blev 1839 Arna-Magnæansk Stipendiar, 1848 ekstrarord. Docent i oldnordiske Sprog, 1853 ekstrarord., 1862 ord. Prof. i nordiske Sprog ved Kbh.s Universitet (til 1886). Som ung deltog han i Udgivelsen af „Fjölnir“, et islandsk Aarskrift, som fra 1835 var de

unges Organ, men snart gik han bort fra Arbejdet med at vække og oplyse sine Landsmænd, ligesom han trak sig ud af næsten al selskabelig Omgang. Efter Udgivelsen af „Um frum-parta íslenzkrar tungu í fornöld“ (1846) og „Dönsk orðabók“ (1851) opførte han næsten helt at skrive paa Islandsk. Han kastede sig særlig over Fortolkningen og den sproglige Udnyttelse af Skjaldekvadene, og i sine lige saa lærde som formløse Afhandlinger har han mere end nogen tidligere, selv Sv. Egilsson næppe undtagen, vist en indtrængende Forstaaelse af disse Digtes Sprog og Form. 1848—49 var han kongevalgt Medlem for Island af den grundlovgivende Rigsforsamling. D. i Kbh. — Gift 1855 Karen Sophia Bøhm, f. Pedersen, d. 1877. M. K.

Litt.: Selvbioграфи i „Lunds Univ. andra Secularfest“ 1868 og „Ark. f. nord. Filol.“ VII 1891; pørhallur Bjarnarson i „Skirnir“ 1908; Nekrolog i „Arkiv f. nord. filologi“ VII 1891 (af F. Jónasson) og „Timarit“ XII s. A.; Brev i „Briefwechsel der Gebrüder Grimm mit nordischen Gelehrten“ 1885; N. W. T. Bondesen; „Mindelblade om N. M. Petersen“ 1891, S. 61—69; H. Olrik: „Danm. Lærerhøjskole 1856—1906“ 1906.

Glødwad, Jens Finsteen (19/7 1811—11/5 1891), Journalist. F. i Aalborg. Forældre: Købmand Anders G. og Dorothea Sophie Finsteen. Blev Student

1828 og Cand. juris 1832, kom tidlig ind i liberale Kredse og sluttede et nært Venskab med O. Lehmann. Han opgav sine Chancer som Jurist for gennem Pressen at kæmpe for Frihedsdeerne; som Medarbejdere ved „Københavnsposten“ 1834

—37 gav han og Lehmann denne politisk Betydning, og 1837—39 var G. selv Redaktør. 1839 omdannede han sammen med Balth. Christensen, David, Lehmann og Wessely „Fædrelandet“ til Dagblad og ledede det i mange Aar i Forening med Ploug. Han skrev ikke meget selv, men bestred Økonomi og Redaktion, var overhovedet „det liberale Partis Husmoder“. 1868 blev han blind og udtraadte 1877 helt af Redaktionen. Han var en sjælden kundskabsrig, beskeden og uegennyttig Mand, der har betydet meget for Liberalismen i Danmark. D. i Kbh. — Ugift. P. E.

Litt.: Slægt i A. H. Nielsen: „Stamt. over Familien Berlin“ 1880 og Schmidt: „Stamt. over N. Brochs og L. Bredals Efterk.“ 5. Udg. 1891; Lehmann: „Efterladte Skrifter“ I 1876, S. 76 ff.; J. Michaelsen: „Fra min Samtid“ 1890, S. 44 ff.; H. Ploug: „Carl Ploug“ 1905; Nekrologer af Ploug i „Danmark“ 1892 og H. C. A. Lund i „Ill. Tid.“ 31/5 1891; Brev i „Udvalg af Breve til P. Hjort“ 1867.

Gjedde, Ove (17/12 1594—19/12 1660), Rigsadmiral. F. paa Tommerup, Skaane. Forældre: Brostrup G. og Dorthe Ulfeld Pal-

Redaktionen slutter 8/5 20.

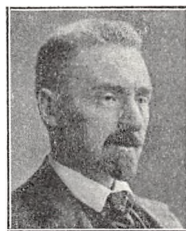
lesdatter. Efter at have studeret i Udlandet og tjent et Par Aar i Kancelliet traadte han 1618 ind i Marinen og sendtes af Christian IV som Eskadrechef til Ostindien, hvor han grundlagde de danske Kolonier Trankebar og Trinkomale. Efter Hjemkomsten 1622 blev han Lensmand i Norge og fik Tilsyn af de norske Krigsfartøjer. Under Svenskekrigen 1643

—45 kommanderede han en Flaade, som opererede i Kattegat og Nordsøen. Hvorvel G. ikke havde synderligt Held med sine Krigsforetagender, udnævntes han dog 1645 til Rigsadmiral; kort efter havde han det Uheld, at hans Admiralskib „Store Sophia“ strandede, og han selv kom til Skade. 1648 førte han Frederik III til Hyldningen i Norge. G. havde faaet Helsingborg i Len, men fik efter Roskildefreden Hald til Erstatning. Han var dog endnu i Skaane under Fredsbrudet 1658 og blev taget til Fange. Løslodes 3 Maaneder før sin Død. D. i Kbh. — Gift 1622 Dorthe Urne Knudsdatter, d. 1667. V. G.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1894 og „Personalh. Tidsskr.“ I 3 1882; M. Henriksen: „Ligprædiken over O. G. 1663; Schlegel: „Samml. z. dän. Gesch.“ I 1771—72; Lind: „Christian IV. og hans Mænd“ 1889 og „Fra Kong Frederik II.s Tid“ 1902; „Jon Olafssons Oplevelser som Ostindiefarer“ ved Blondal („Mem. og Breve“ V) 1907; Kay Larsen: „Trankebar“ 1907; Sof. Larsen i „Danm. Søfart og Handel“ I 1919.

Gjellerup, Julius Frederik (11/6 1858—7/6 1917), Boghandler. F. i Ringsted. Forældre: Konditor Niels Christian G. og Christiane Marie Jensine Hersom. Stod i Boghandlerløse i den Hempel'ske Boghandel i Odense 1873—77 og var derefter Medhjælper forskellige Steder, til han 1884 etablerede en Sortimentsboghandel og Papirhandel i Sølvgade i Kbh. Snart efter begyndte han ogsaa at drive Forlagsvirksomhed, og hans Forretnings Beliggenhed i Nærheden af Polyteknisk Læreanstalt skaffede ham ikke blot en stor Kundekreds blandt de Studerende, men ogsaa Forlag eller Kommission af mange af de ved Anstalten benyttede Lærebøger. I det hele taget var Skolebogsliiteratur og Tegnemateriel hans Speciale, og han havde her ofte en heldig Haand, saaledes da han udsendte det af Smith og Lange udarbejdede System af Lærebøger i Dansk, der efterhaanden er trykt i over 300000 Eksemplarer. G. har ogsaa forlagt enkelte skønlitterære Ting, deriblandt

Andersen-Nexøs og Skjoldborgs ældste Bøger, ligesom han var Forlægger for flere af J. C. Christensens populære Smaaskrifter. Han var stærkt interesseret i Fredsagen, og Fredsforeningens Skrifter udkom hos ham. 1903 overdrog han den Del af Forlaget, der omfattede Børnebøger og Skønlitteratur, til E. Jespersens Forlag. Med stor Samvittighedsfuldhed ledede han sin Forretning, som han vel ikke førte frem i første Række blandt vore Forlag, men dog skaffede en anset Stilling. Han var Medstifter af Boghandlermedhjælperforeningen, af den kbh.ske Sortimentboghandlerforening og af Boghandlerfagskolen. Personlig var han en meget stille og tilbageholdende Mand. D. i Kbh. — Gift 1885 Anine Marie Johansen. S. D.

Litt.: Dolleris: „Danmarks Boghandlere“ 2. Udg. 1906; Nekrologer i „Fredsbladet“ 10/7 1917, „København“ 9/6 s. A. og „Politiken“ s. D.

Gjellerup, Karl Adolph (2/6 1857—11/10 1919), Forfatter. F. i Roholte ved Præstø. Forældre: Sognepræst Carl Adolph G. og

Anna Johanne Elisabeth Fibiger. Kom i sit 3. Aar efter Faderens Død i Huset hos Moderens Fætter Præsten Johannes Fibiger (s. d.) i Kbh. og blev afgørende paavirket af den Fibiger'ske sværmeriske Idealisme. Han blev Student 1874, og efter Slægtstraditionen valgte

han det teologiske Studium, men var allerede, før han 1878 blev Cand. theol., helt gaaet over i Fritænkernes Lejr under Paavirkning dels af Tübingerskolens Bibelkritik, dels af sine Yndlingsdigtere, Goethe, Schiller, Heine, Byron og Shelley. Hans Forfatterskab, der (afset fra talrige Prøver i den store Stil lige fra hans 12. Aar) begynder straks efter hans Eksamen, er da ogsaa helt til 1883 et Opgør med Teologien. Det er Novellerne „En Idealist“ (1878) under det betegnende Pseudonym „Epignos“, „Det unge Danmark“ (1879), „Antigonos“ (1880), en Rydberg'sk Fortælling fra 2. Aarh., og „Germanernes Lærling“ (1882), der ret nøje skildrer hans personlige Udvikling bort fra Teologien. Disse Bøger er trykkede af G.s Belæstthed, de strutter af Citater og Diskussioner og aander en ungdommelig Fanatisme baade i Had og Begejstring. Om de to første Digtsamlinger gælder noget lignende: „Rødtjørn“ (1881) og „Aander og Tider“ (1882). Foruden Polemik er her ogsaa begejstret Hyldest, i „Rødtjørn“ af Georg Brandes, i „Aander og Tider“ af Darwin. Paa anden Maade viste han sin Paavirkning fra engelsk Evolutionslære i Guldmedailleafhandlingen „Arvelighed og Moral“ (1881). — G.s udæskende

Voldsomhed havde ofte vakt Forargelse. Den var en Reaktion mod det teologiske, der svingede ud til en Yderlighed, som i Virkeligheden var fremmed for noget medfødt, klassisk-konservativt i G.s Natur. Paa en Rejse 1883 til Tyskland (Weimar), Schweiz, Grækenland og Rusland fandt han sig selv. Fra Rejsen er de to stilfærdige og nydelige Noveller „Romulus“ (1883) og „G.-Dur“ (1883). Efter Hjemkomsten skildrede han Rejsen i „En klassisk Maaned“ (1884) og „Vandreaaret“ (1885). I den sidste retter han et stærkt personligt Angreb paa Georg Brandes og gør i det hele op med den franske, amoralske Naturalisme, navnlig dens Opfattelse af Forholdet mellem Mand og Kvinde. Han har selv ved Midten af 80'erne gennemgaaet en personlig Gæring, der mærkes i de følgende Værker. Hans dramatiske Digtning begyndte 1884 med Tragedien „Brynhild“ (nordisk Stof, men græsk Form) og fortsattes med de historiske Skuespil „St. Just“ (1886), „Tamyris“ (1887), „Hagbard og Signe“ (1888), „Kong Hjarne Skjald“ (1893) samt Nutidskuespillene „Herman Vandel“ (1891), „Wuthhorn“ (1893) og „Hans Excellence“ (1895). Det sidste, der var forkastet af det Kgl. Teater, indledes med en interessant „Efterskrift til mine Dramer“. Flere af G.s Stykker er opførte, men kun „Wuthhorn“ gjorde Lykke. De er alle i den patetiske Stil og fyldt af en Schillersk Etos, der ser det tragiske i Sammenstødet mellem det personlige og det almene. Af Prosaarbejder kan mærkes den yndefulde „Minna“ (1889) med saksisk Schweiz, Schubert og Heine som Baggrund, og „Møllen“ (1896), foregaaende paa Falster. 1889 kom „Min Kærligheds Bog“ med G.s bedste Lyrik. — I 90'erne mærkes en stigende Indflydelse af Wagner (som G. skrev en Bog om 1890), Schopenhauer og Buddhismen. I dette Aarh. har han i Romaner, der snart er indiske: „Pilgrimmen Kamanita“ (1906), „Den fuldendtes Hustru“ (1907), „Verdensvandrerne“ (1910), snart danske: „Rudolf Stens Landpraxis“ (1913), snart gammelromerske „Den gyldne Gren“ (1917), drøftet de evige Problemer om Aandens og Sansernes Verden. 1910 kom en Samling ældre og yngre Digte: „Fra Vaar til Høst“, 1895 en Oversættelse af den ældre Eddas Gud-sange. Al G.s Digtning er Diskussion om Livsanskuelser ligesom Paludan-Müllers. Kunstnerisk set er den usikker i Stilen, tung af Spekulation og uden Evne til at give det umiddelbare Liv, Individualiteten og Stemningen. Men den etiske Idealisme, der besjæler hans Værker, deres Tanke-dybde og alsidige Aandskultur giver dem betydelig Værdi. Med faa Afbrudelser boede G. de sidste 30 Aar i Dresden og droges mere og mere over i tysk Aandsliv. 1917 deltes den litterære Nobelpris mellem ham

og Henr. Pontoppidan. D. i Dresden. — Gift 1887 Anna Eugenie Bendix, f. Heusinger; tidligere gift Musikeren Frits Bendix (s. d.). G. C.

Litt.: Slægt hos Lengnick; „Mit formentlige Højforræderi“ 1897; Erindringer i „Ill. Tid.“ 29/11 1903; Herm. Bang: „Realisme og Realister“ 1879; V. V. Holm i „Nutiden“ 1883; C. E. Jensen: „Vore Dages Digtere“ 1898; O. Geismar i „Høj-skolebl.“ 1902; „Hver 8. Dag“ 24/9 1905; Joh. Jørgensen: „Essays“ 1906; „Bogvennen“ 1912 og 23/5 1917; Vilh. Andersen: „Tider og Typer. Goethe“ II 1916; „Verden og vi“ 13/7 1917; „Politiken“ 9/11 s. A.; Leopold: „Tres Talenter“ 1918; Breve i „Tilskueren“ Nov. 1919; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 14/10 1919 (af Jul. Clausen, Høffding og G. Heilmann), 15/10 s. A. (af R. Bergh) og 27.28/10 s. A. (af W. Behrend), „Politiken“ 15/10 s. A. (af Sv. Lange og W. Behrend) og „Det nye Nord“ 12/10 s. A. (af Jul. Clausen) og 29/11 s. A. (af Joh. Lehmann).

Gjellerup, Sophus Michael (22/7 1838—24/11 1910), Litteraturhistoriker. F. i Roholte ved Præstø. Forældre: Sognepræst Carl Adolph G. og Sara Elisabeth Behrendt. Blev Student

1857, teologisk Kandidat 1864 og ernærede sig ved Undervisning, samtidig med at han drev litterærhistoriske Studier. Sit Yndlingsfelt fandt han i Skole- og Kirkeforhold paa Overgangen fra 16. til 17. Aarh., og til Belys-

ning af dem har han i sin Monografi over Biskop Jens Dinesen Jersin (1868—70) leveret et overmaade betydningsfuldt Arbejde; han viste i denne Bog klar Forstaaelse af, at Fortiden maa ses ud fra sine egne Forudsætninger, tegnede med sikker Haand den almeneuropæiske Baggrund for de hjemlige Foreteelser og trængte til Bunds i disse gennem udtømmende Benyttelse af Tidens Litteratur; derhos lagde han for Dagen megen psykologisk Sans. Han fortsatte sin Forfatternvirksomhed ved sammen med C. F. Bricka at udgive de gamle Ligprædikener over danske Adelsmænd fra 16. og 17. Aarh., en Udgave, der dog formedelst Ligegyldighed fra Publikums Side foreløbig standsede med 1. Bd. (1874—75; 2. Bd. kom 1913); skrev endvidere i „Historisk Tidsskrift“ bl. a. den meget oplysende Afhandling om „Samfundsforholdene, især Opragelsen, hos den danske Adel i Tiden 1536—1660“ (1873), men følte sig tidlig gammel og træt og publicerede, efter at han 1879 var blevet Assistent ved Universitetsbiblioteket, hvor han 1893 avancerede til Underbibliotekar og 1907 til Bibliotekar, saa godt som intet ud over Begyndelsen til en større Afhandling om Feltmarskal Henrik Holck (1884) og en Række Biografier i Bricks biografiske Lexikon (1887 ff.); disse udviser de samme smukke og fine Egenskaber som Bogen om Jersin. D. i Kbh. — Ugift. C. S. P.

Litt.: Slægt se Karl G.; Elvius: „Studerterne fra 1857“ 1907; Nekrologer i Universitetsbibliotekets Aarsberetn. f. 1910/11, „Hst. Tidsskr.“ VIII 3 1910—12 (af J. A. Fridericia), „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ 24/11 1910.

Gjelstrup, se Gielstrup.

Gjessing, Aage (f. 21/3 1861), Kreditfor- eningsdirektør. F. i Tønder. Forældre: Advokat, Notar Jens Georg G. og Frieda Lassen. Blev Student 1879, Cand. jur. 1885, var 1885—87 Politifuldmægtig i Vejle og derefter til 1898 Direktør for jyske Købstads-Kreditforening i Randers og samtidig (fra 1891) Overretssagfører. 1898 blev han Direktør (senere Formand for Direktionen) i Kreditforeningen for industrielle Ejendomme (Kbh.), og fra 1900 er han tillige Formand for Direktionen i Kbh.s Hypotekforening. G. er en personlig elskværdig og dygtig Mand, der blandt sine Kolleger har vundet megen Anseelse, hvilket bl. a. har givet sig Udtryk i, at han er blevet valgt til Formand for de danske Hypotekforeningers staaende Udvalg. Som Direktør for vor ældste Hypotekforening er han i særlig Grad inde i disse Kreditinstitutters specielle Teknik, og han er derfor ofte den, Kollegerne gaar til, naar et eller andet vanskeligt Spørgsmaal skal klares; han er da en udmærket og altid beredvillig Raadgiver. Ogsaa paa anden Vis end i Realkreditens Tjeneste har der været lagt Beslag paa G. Han var saaledes 1913—15 Medlem af Gentofte Sogneraad, men fandt ikke her nogen Lejlighed til at gøre sig særlig gældende. — Gift 1890 Anna Betty Christiane Friis. C. T.

Litt.: Slægt i Barfod: „Den falsterske Gejstligheds Hist.“ II 1854; „Mouritz Trap Friis' Forældre og Æfterslægt“ 1911, S. 22; „Smaa Biografier og Portrætter af Studenterne fra 1879“ 1904.

Gjøe, Birgitte (1511—26/7 1574), Adelsdame. Forældre: Mogens G. (s. d.) og Mette Bydelsbach. Blev som Barn mod sin Villie trolovet med Jesper Daa, en Forbindelse, der dog 1540 omstødtes ved Kongens Mellemkomst. Ved sit Giftermaal bragte hun Herluf Trolle (s. d.) store Godser i Medgift, bl. a. Hillerødsholm, som de 1560 bortbyttede til Kronen imod Skovkloster ved Næstved, hvor de levede de følgende Aar i et lykkeligt, men barnløst Ægteskab. 1565 stiftede hun sammen med Herluf Trolle Herlufsholm lærde Skole, med hvilken hun til sin Død

vedblev at føre det øverste Tilsyn, og som hun stadig støttede. Efter Herluf Trolles Død levede hun paa forskellige Slotte, hun havde i Forlening, for en Del optaget af at forsvare Herlufsholm mod hendes Slægtninges Krav paa Godset som Arv. Med stor Gavmildhed (ikke mindst overfor hendes talrige Familie), som hendes betydelige Formue oftest tillod hende at efterkomme, og en alvorlig Gudsdygtighed forenede B. G. udmærket Begavelse og en Interesse for Videnskab og Dannelse, der ogsaa kom talrige unge Adelsdamer til gode, hvis Opdragelse og Undervisning hun tog sig af. D. i Næstved. — Gift 1544 Herluf Trolle (s. d.), d. 1565. *Th. B. B.*

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1896; Niels Hemmingsen: „Ligprædiken over B. G.“ 1574; „Dsk. Mag.“ III 1 1842; „Kirkehist. Saml.“ II 3 1864—66 og IV 4 1895—97; T. A. Becker: „Herluf Trolle og B. G.“ 1865; „Ny kirkehist. Saml.“ III 1864—66; Bricka: „Frederik II's Ungdomskærlighed“ 1873; „Hist. Tidsskr.“ V 5 1885; Troels-Lund: „Peder Oxø“ 1906; „Breve til og fra Herluf Trolle og B. G.“ ved G. L. Wad 1893; A. Liljefalk: „Herluf Trolle og B. G.“ 1910; Brev i „Dsk. Mag.“ III 3 1851. Iøvrig se Herluf Trolle.

Gjøe, Henrik (d. $\frac{3}{5}$ 1533), Rigsraad. Forældre: Rigmarsk Eskil G. og Mette Rosenkrantz. Var en meget betroet Mand hos Christian II, der ved sin Bortrejse 1523 indsatte ham til Statholder i Kbh. med Løfte om at ville undsætte ham i Løbet af faa Maaneder. Dette skete imidlertid ikke, og H. G. ledede i næsten et Aar Byens Forsvar mod Frederik I, mens hans Godser i Landet fratoges ham. Siden færdedes han i $1\frac{1}{2}$ Aar i Udlandet, ivrig virkende for Christian II's Sag, men kom senere i et skævt Forhold til denne og vendte 1525 tilbage til Danmark, hvor han optoges i Rigsraadet og levede Resten af sit Liv som Lensmand paa Vordingborg, trykket af den store Gæld, han havde bragt sig i ved sit Arbejde for Christian II; 1527 maatte han saaledes sælge sin Fædrenegaard Gisselfeld. D. i Vordingborg. — Gift ca. 1527 El-line Godow Hennikesdatter, d. efter 1551.

Th. B. B.

Litt.: Slægt se Birgitte G.; Allen: „De tre nord. Rigers Hist.“ IV—V 1870—72; Rasmussen: „Op-tegnelser om Gisselfeld“ 1868; Allen: „Breve og Aktstykker til Christian II's og Frederik I's Hist.“ 1854; Heise: „Familien Rosenkrantz“ II 1882; Troels-Lund: „Peder Oxø“ 1906.

Gjøe, Marcus ($\frac{21}{11}$ 1635— $\frac{28}{4}$ 1698), Embedsmand. F. paa Hvidkilde, Fyn. Forældre: Hofmester Falk G. og Karen Marquardsdatter Bille. Efter en fortrinlig Uddannelse paa Sorø Akademi og i Udlandet blev han 1660 Kammerherre hos Sophie Amalie (s. d.). 1662—66 levede han i Paris, knyttet til det danske Gesandtskab. I de

følgende Aar indtil 1682 var han Gesandt ved en Mængde forskellige Hoffer. Blev 1678 Justits- og 1683 Gehejmeraad. 1686 blev han Stiftamtmand over Lolland-Falster. Fra denne Stilling blev han dog afskediget 1691, men blev 1695 ansat som Overhofmester ved det ridderlige Akademi i Kbh. 1685—95 var han Skoleherre for Herlufsholm og satte et stort Arbejde ind paa at opretholde og ophjælpe Stiftelsen. Selvraadig og fordringsfuld, men evnerig og pligtopfyldende var han en stolt Repræsentant for G.slækten, hvis sidste Mand han var. D. i Kbh. — Gift 1) 1676 Elisabeth Mary Thompson, d. 1686. 2) 1687 Jytte Dorothea Thott, d. 1717.

Th. B. B.

Litt.: Slægt se Birgitte G.; Bricka: „Den danske Adel i 16. og 17. Aarh.“ II 1913; Hofman: „Danske Adelsmænd“ I 1777; Melchior: „Herlufsholms Stiftelse“ 1865; „Aarsberetn. fra Geh. Ark.“ II og VI 1856—82; Becker: „Saml. t. Frederik II's Hist.“ II 1857; „Dsk. Mag.“ III 1 1842.

Gjøe, Mogens (d. $\frac{6}{4}$ 1544), Rigshofmester. Forældre: Rigmarsk Eskil G. og Mette Rosenkrantz. Kom tidlig ind i Statstjenesten og blev 1503 Medlem af Rigsraadet. Snart efter opnaaede han den betydelige Forlening Aalborgshus og blev meget brugt af Kongen ved diplomatiske Forhandlinger. Under Christian II steg hans Anseelse og Indflydelse yderligere, og han blev Rigmarsk, men da han var personlig Uven med Sigbrit (s. d.), kunde han ikke i Længden opretholde sin Indflydelse. 1523 sluttede han sig, om end yderst modvillig, til Frederik I, der gjorde ham til Rigshofmester, og for hvem han blev en trofast og dygtig Embedsmand. Allerede i Begyndelsen af 1520erne sluttede han sig som en af de første herhjemme til Lutherdommen og var en af de ledende i Kampen mod Tiggermunkene, ligesom han beskyttede de lutherske Præster. Under Grevefejden var han en ivrig Forkæmper for Christian III, men spillede efter dennes Tronbestigelse ikke nogen større politisk Rolle. Foruden talrige og store Forleninger besad M. G. uhyre Jordegodser, der gjorde ham til Landets rigeste Mand, og som yderligere bidrog til at støtte hans politiske Magt, men samtidig indviklede ham i talrige Retsstrætter endog med hans nærmeste Slægt. M. G.s mest fremtrædende Egenskaber var en solid Dømmekraft og en fremragende administrativ Dygtighed, men især viste han i talrige vanskelige Situationer en ualmindelig Evne til at optræde mæglende og beroligende, en Evne, der kom ham særlig til Nytte under de vanskelige politiske Forhold, hvorunder han virkede. D. paa Skan-

derborg. — Gift 1) Mette Bydelsbach, d. 1513. 2) Margrethe Sture, d. 1528. *Th. B. B.*

Litt.: Slægt se Birgitte G.; Helse i „Hist. Tidsskr.“ IV 3 og 5, V 5 1872, 1876 og 1885; Helse: „Fam. Rosenkrantz“ II 1882; „Eline G.s Jordebog“ udg. af A. Thiset 1892; Troels-Lund: „Peder Oxe“ 1906.

Gjønge, Svend Poulsen, se Poulsen, Svend.

Gjørling, Agnes Natalie (f. ^{28/9} 1851), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Musikdirektør i Garden August Otto Dehn og Anna

Louise Fjeldsted. Som Barn kom hun, hvis Møster var den kendte Solodanserinde Caroline Kellermann (s. d.), ind paa det Kgl. Teaters Balletskole, men da hun viste Evner for Skuespillet, fik hun, instrueret af Fru Heiberg, en Debut ^{25/10} 1867 som

Hanne i „Indkvarteringen“. Hendes smukke Ydre, velklingende Stemme og varme Interesse for Kunsten førte hende videre paa Teaterbanen, der foreløbig bragte hende en Opgave som Regisse i „Svend Dyrings Hus“, senere i det følgende Tiaar yderligere saa vægtige og betydningsfulde Roller som Imogen i „Cymbeline“, der (første Gang ^{4/10} 1871) betegnede hendes kunstneriske Gennembrud, og hvor ydre og indre Egenskaber forenede sig om en sjælden helstøbt og harmonisk Præstation. Herefter fulgte bl. a. Julie og Portia hos Shakespeare, Valborg og Gudrun hos Oehlenschläger, Inga i „Mellem Slagene“, Valborg i „En Fallit“, Margrethe i „Kongsemnerne“, Marta i „Samfundets Støtter“, Fru Linde i „Et Dukkehjem“ for at nævne hendes Bidrag til Tidens moderne Repertoire. Yderligere maa anføres Englen i „Den forvandlede Konge“, en Rolle, der i sin Tid beundredes af mange. Desværre fik Fru G.s Teaterbane ikke den Betydning for den nationale Scene, man havde ventet. Lange Sygemeldinger hindrede hende i at skabe nyt Repertoire — en af hendes sidste Roller var Dronningen i „Hamlet“ 1884. Med Udgangen af Sæsonen 1887—88 tog hun sin Afsked, idet hun endnu en Gang viste sig i sin Ungdoms Glansrolle som Imogen, men knyttedes n. A. til det af Riis-Knudsen ledede Dagmarteatr, hvor hun — indtil hun i Jan. 1893 pludselig forlod Teatret — spillede et stort og afvekslende Repertoire, bl. a. Hertuginde af Burgund i E. v. d. Reckes Drama, Hertuginde i „Kampen for Tilværelsen“, Sappho i Grillparzers Drama. Senere har Fru G. udført et Par Gæsteroller paa Kasino og Dagmarteatret, men hendes Teaterbane har dog i de sidste 25 Aar væsentligst tilhørt Historien. — Gift 1880 Assistent Thorvald Alexis Skeel G., d. 1902.

C. B.s.

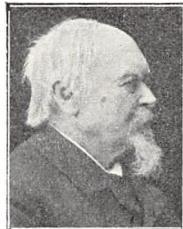
Litt.: P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; P. A. Rosenberg i „Ill. Tid.“ ^{23/10} 1892 og „Vort Land“ ^{25/10} 1917; „Dannebrog“ ^{25/10} 1892.

Gjørup, Michael Rodevald (^{3/4} 1830—^{28/3} 1915), Forfatter. F. paa Vindum Overgaard ved Viborg. Forældre: Proprietær Niels Christian G. og Christiane Vilhelmine Holst. Gik i Skole i Viborg, senere i Kbh., hvortil Faderen flyttede, men forlod 14 Aar gl. Skolen for at blive Landkadet. Deltog i begge de sønderjyske Krige, blev efter Slaget ved Isted udnævnt til Officer, afskedigedes ved Hærreduktionen, men blev 1875 Kaptajn i Forstærkningen. 1879 stiftede han Selskabet „De danske Forsvarsbrødre“. G. var en meget produktiv Forfatter. Han har væsentlig henvendt sig til det jævne Publikum og hyppigst skrevet ud fra en varm Patriotisme. Eftertiden husker af hans Sange næppe andre end „Dansken har Sejer vunden“, skrevet, da han kun var 19 Aar, efter Slaget ved Fredericia. Hans historiske Fortællinger fra Danmarks Fortid er forlængst glemte. Som Redaktør af forskellige Tidsskrifter, navnlig „Illustreret Folkeblad“ spillede han i sin Tid en vis Rolle som Repræsentant for den borgerlige Konservatisme. D. i Kbh. — Gift 1865 Emma Emilie Petersen, d. 1903. G. C.

Litt.: Slægt hos Lengnick: Fønss; Nekrolog i „Nationaltid.“ ^{25/8} 1915.

Glad, Rasmus, se Lætus.

Glaesel, Holger Steenstrup (f. ^{23/1} 1868), Konsul, Apoteker. F. paa Clasonsborg ved Herning. Forældre: Fabrikant Theodor G. og Margrethe Steenstrup. Blev Cand. pharm. Juni 1890 fra Farmaceutisk Læreanstalt i Kbh. og uddannedes videre hos Apoteker Daugaard i Randers og Apoteker Helms i Horsens. Udvandrede 1892 til Guayaquil i Ecuador, hvor han blev Medhjælper hos den danskfødte Apoteker August Rasch. Ved dennes Død 1895 overtog G. Apoteket og købte yderligere 1898 Etablissementet Botica y Droguería Alemana i Guayaquil, et af de største en gros og en detail Huse i Branchen i det spanske Sydamerika. G. tog 1895 den farmaceutiske Doktorgrad ved Universitetet i Guayaquil og fik ligeledes Doktorgraden i samme Fag i Quito 1905. Han har bevaret sin danske Indfødsret og har i sin store Forretning stadig beskæftiget flere Danske. 1912

udnævntes han til dansk Konsul i Guayaquil. — Gift 1904 Mary Dunn. *F. de F.*

Litt.: „Vore Landsmænd i Udlandet“ 3/10 1912; „Verden og vi“ 20/12 s. A. og 27/2 1920.

Glaeser, Franz Joseph (19/4 1798—29/8 1861), Kapelmester, Komponist. F. i Ober Georgenthal, Bøhmen. Forældre: Linnedvæver, senere Nodeafskriver Peter Paul G. og Elisabeth Trinks. Blev tidlig Kordreng ved Hofkapellet i Dresden og kom 1815 ind paa Prager Konservatorium, hvor Dionys Weber (Teori) og F. W. Pixis (Violin) var hans Lærere. Et Par Aar efter rejste han med

Faderen til Wien, hvor han fristede Livet ved Nodeafskrivning og Musikarrangementer. Ved den Tid skrev han Musik til et Skuespil „Bärenburgs Sturz“, der gjorde Lykke paa Leopoldstädter Teatret og skaffede ham Posten som 2. Kapelmester der. Herrra gik Vejen til Josephstädter Teatret, hvor han ved Indvielsen efter dets Ombygning 1822 fik Held til at yde Beethoven, hvis Ouverture „Die Weihe des Hauses“ netop var skrevet til denne Lejlighed, fortrinlig Bistand. Fra 1828 virkede han tillige ved Teatret „an der Wien“ og erhvervede sig et godt Navn i Donaubyen, indtil han 1830 gik til Berlin som Kapelmester ved Königstädtisches Theater. G. havde hidtil i Wien komponeret paa Livet løs og navnlig vundet Yndest ved sin letflydende Melodiositet, der var ganske efter Tidens og Stedets Smag. Over 120 større og mindre sceniske Arbejder stammer fra Wienertiden, bl. a. „Scüs, Mond und Pagat“, „Arsena“, „Die Krähwinkler in der Residenz“ o. m. fl. I Berlin mærkes det imidlertid straks, at han var kommet under et andet Himmelsstrøg. Kravene var større og alvorligere, og her skrev han sit Hovedværk, Operaen „Des Adlers Horst“ (1832), som snart spillede paa alle større Scener i Ind- og Udland, saaledes i Kbh. 1835. Af de vægtigere Ting fra denne Periode kan endvidere nævnes „Der Rattenfänger aus Hameln“, „Zriny“, „Aurora“, „Das Auge des Teufels“ o. fl. a. Scenearbejder. Hans Anseelse i Berlin var ikke mindre end tidligere i Wien, og hans Ry foranledigede, at han 1842 hentedes til Kbh. som Kapelmester ved det Kgl. Teater. Her betød han et frisk Pust udefra, og han fik vidtrækkende Betydning for Teatret i den følgende Tid. Ikke saa meget som Komponist, skønt han skrev Musik bl. a. til „Brylluppet ved Comosøen“ (1849), „Nøkken“ (1853) og til Syngestykket „Den forgyldte Svane“ (1854), der alle vidner om hans betydelige kompositoriske Begavelse og Smag. Men i første Række som Dirigent med med-

fødte Anførelseskaber og en fremragende Dygtighed, skolet under store Forhold. I Musikforeningen var han Dirigent 1843—50. Blandt hans Værker, der tæller over 140 Scenearbejder, Kantater, Ouverturer, Romancer, først. Sange etc., findes ogsaa en Del kirkelige Kompositioner, hvoriblandt en Messe i B-dur og et Tedeum. Frederik VII havde han dediceret en efterladt Festmarsch for Orkester. 1845 blev han Hofkapelmester. Han følte sig nær knyttet til Danmark og døde som en god dansk Mand. D. i Kbh. — Gift 1) 1829 Josepha Maria Aloysia Catharina Müller, d. 1836. 2) 1856 Thora Joachimine Carstensen, d. 1906. G. S.

Litt.: H. Pfeil: „F. G.“ 1870; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ V—VII 1864—76; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ II 1889—96; A. Hammerich: „Musikforeningen 1836—86“ 1886; C. Thraene: „Fra Hofviolinernes Tid“ 1908; „Die Theater Wiens“ IV 1909; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 3/9 1861.

Glarbo, Christian Erik Nielsen (f. 23/2 1875), Teolog. F. i Torrild ved Skanderborg. Forældre: Sognepræst Ole Nielsen G. og Louise Bruun. Blev Student 1893 og teologisk Kandidat 1898. To Aar efter erhvervede han Universitetets Guldmédaille og 1905 den teologiske Doktorgrad for en Afhandling om „Den kristelige Erkendelse“; 1901—02 og 1904—05 foretog han Studierejser til Udlandet. Allerede

1899 var han blevet Religionslærer ved Blaa-gaard Seminarium, og ved Siden deraf var han ogsaa beskæftiget med teologisk Produktion. 1910 blev han Docent i nytestamentlig Eksegese og 1916 H. Scharlings Efterfølger som Professor i systematisk Teologi. G. har været en flittig Medarbejder ved „Teologisk Tidsskrift“, hvor han har offentliggjort talrige Afhandlinger og Anmeldelser. Til Brug ved Seminarieundervisningen udgav han 1906 „Ledetraad i Romerbrevet“, og senere har han skrevet en Række mindre religionsfilosofiske Arbejder („Moral og Religion“ 1912; „Christian Science“ 1913; „Hvorfor er Kristendommen den sande Religion?“ 1913; „Religionshistorie og Teologi“ 1916). Han sidder inde med et meget omfattende Kendskab til den nyere Tids teologiske og filosofiske Tænkning, og den Klarhed og ypperlige Fremstillingsform, som præger hans Undervisning, har gjort ham til en meget skattet Lærer. — Ugift. H. M.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1906; „Studerterne fra 1893“ 1918.

Glass, Louis Christian August (f. 23/3 1864), Musiker, Komponist. F. i Kbh. Forældre: Organist, Komponist Christian Henrik G. og Louise Cathrine Amalie Thorning. Var ved Ekstraktion og Anlæg fra Barns-

i „Højskolebladet“ 8/10 1909; J. P. Jensen: „A. G.“ 1910; „Aarbog f. Sorø Amt“ 1912; „Fra Holbæk Amt“ 1913; „Lærerne og Samfundet“ I 1913.

Glob, Johannes Ejner (f. 24/1 1882), Maler. F. i Nakskov. Forældre: Skovfoged Anders Peter Andersen og Hedevig Hendrine Berthine Brandt. Stod i

Malerlære et Aar i Nakskov og kom derefter paa Teknisk Skole i Kbh. Herfra dimitteredes han til Kunstakademiet, som han frekventerede fra Jan. 1901 til Sommeren 1903. Akademiet tildelte ham 1909 sin mindre Guldmedaille for „Ariadne“,

store Rejsestipendier 1909 og 1911 og endelig 1914 den store Guldmedaille for „Løke og Sigyn“ og det dermed følgende store Rejsestipendium. Disse Understøttelser benyttedes til Rejser i Tyskland og Frankrig. G. har udstillet paa Charlottenborg Foraarstudstilling 1905—07, 1909—14 og 1916, Kunstnernes Efteraarstudstilling 1913 og har siden 1917 været Medlem af den Frie Udstilling, hvor han dog først debuterede 1919. 1909 blev han Assistent ved Akademiets Kvindeskole. Foruden at male Portrætter, særlig af Børn, har G. fortrinsvis søgt sig akademiske, bibelske Emner, hvilke han behandler med en eller to Figurer i ret stort Format. Han er en solid og dygtig Tegner, der tilstræber en simpel og stor Linievirkning — bedst, naar han lader Billederne staa som Anlæg, idet Formen ved den videre Gennemførelse undertiden bliver smaalig og hans Farver tillige virker uheldig. Maribo Museum ejer „Rizpa vaager ved Ligene af sine Søner“. — Gift 1908 Ingrid Marie Meyer. S. S.

Litt.: „Politiken“ 15/3 1914.

Glud, Vilhelm (f. 10/1 1873), Ingeniør. F. i Viborg. Forældre: Prokurator, Landmand Gerhardt Emil G. og Dorette Nikoline van Deurs. Blev Student

1891 og polyteknisk Kandidat 1897. Var ansat som Ingeniørassistent 1897—99 i Entreprenørfirmaer og beskæftiget ved Jernbaneanlæg i Jylland (Aars-Svendstrup Banen, Randers Jernbanebro). 1899 drog han til Rusland og blev snart efter knyttet

til Naftaindustrien ved Baku. Han begyndte som Borearbejder, men avancerede hurtigt gennem forskellige Stillinger hos Petroleumskompanier og blev allerede 1902 teknisk Direktør for „Anglo-Russian-Maximoff, St. Petersborger Compagniet“ og „B.

R. Maximoffs Eftfølge“ i Grosney, Kavkasus. 1905—07 beklædte han lignende Stillinger hos flere andre Selskaber, 1907—13 blev han paa ny ansat som Direktør ved de ovennævnte Selskaber, men gik 1913 som teknisk Direktør over til „The Spies Petroleum Co. Ltd.“, Grosney, Kavkasus. Den russiske Regering har lagt Beslag paa hans betydelige Sagkundskab ved at udnævne ham (1903—05 og fra 1907) til Medlem af den tekniske Kommission for Naftaforetagender i Gouvernementet Terek. — Gift 1905 Claudine Perraud. M. C. H.

Litt.: Slægt se M. Rosenkilde: „Bidrag til en Stamte over Familien G.“ 1896; „Studerterne fra 1891“ 1916.

Glücksborg, Hertug af, se Vilhelm.

Glückstadt, Emil Rafael (f. 24/8 1875), Finansmand. F. i Kbh. Forældre: Bankdirektør Isak G. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1893 og Cand. phil.

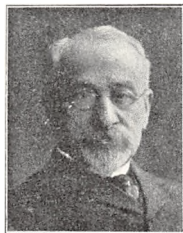
1894, gik derefter over i Bankvirksomhed og fik en meget grundig Uddannelse i Amerika, London og Paris. Ved sin Hjemkomst blev han Sekretær i Landmandsbanken, 1904 Vice-direktør, 1907 Direktør, og efter Faderens Død 1910 blev han valgt til administrerende Direktør for den store Bank i en Alder af knap 35 Aar. Mange ansaa det for en Letsindighed at betro en saa forholdsvis ung Mand den betydningsfulde Stilling som Leder af Skandinavien største Bank, men han gjorde hurtigt alle Tvivlere til Skamme. Ikke blot opretholdt han Bankens Anseelse og Indflydelse, men under hans Ledelse er dens Udvikling foregaaet med Kæmpeskridt; ny Opgaver er taget op, ny Filerer er kommet til, og mange ny betydningsfulde Selskaber er dannet med Bankens Støtte. De store Kapitaludvidelser, der har fundet Sted, nødvendiggjort af den stadig stigende Omsætning, vidner om den stærke Udvikling. Med sjælden Klogskab forbinder G. ualmindelig Arbejdskraft, der ogsaa er kommet det betydelige Antal Selskaber, i hvis Bestyrelse han har Sæde, til Gode. Under Verdenskrigen har hans Indflydelse i Udlandet været til stor Nytte for Danmark, idet han flere Gange har været Delegeret ved Forhandlinger om Varetølforsler fra de krigsførende Magter, ligesom han var finanskyndigt Medlem af den sønderjyske Delegation til Paris 1919. For Kunst og Kunstindustri nærer han alvorlig Interesse; 1919 skænkede han det gl. Frederiks Hospitals Bygning til Kunstindustrimuseet, og han ofrer betydelige Summer paa at skabe en dansk Miniaturesamling. — Gift 1901 Laura Rosa Réé. O. T.

Litt.: Jos. Fischer: „Hartvig Philip Rée og hans Slægt“ 1912, S. 53; „Udv. Biografier fra Dansk Handel, Industri og Søfart“ 1916; „Politiken“ 17/6 og 16/12 1910, 13/1 1912, 20/6 1915, 11/7 og 8/11 1919; „Verden og vi“ 15/6 1917; „Studenterne fra 1893“ 1918.

Glückstadt, Isak Moses Hartvig (22/4 1839 — 11/6 1910), Finansmand. F. i Fredericia.

Forældre: Købmand Hartvig Joseph G. og Esther Goldschmidt.

Kom som ung til Kbh., hvor han uddannedes bl. a. i G. A. Gedalias (s. d.) Bankierforretning. 1865 rejste han til Kria., grundlagde her en Bankierforretning, som han opgav allerede 1870 for at modtage Stillingen som Direktør i den norske

Kreditbank. Da Landmandsbanken blev stiftet 5/10 1871, ønskede en af Stifterne, hans tidligere Chef Gedalia, der havde opdaget hans fremragende Evner, at han skulde være Bankens Leder. Banken var traadt i Virksomhed 2/1 1872, men først noget senere kunde han forlade Kria. og vende tilbage til sit Fædreland, for hvis økonomiske Udvikling han kom til at betyde saa uhyre meget; indtil hans Tiltræden savnedes en egentlig Ledelse af Banken, men hans Klogskab og Energi førte hurtig denne frem til en fremskudt Stilling indenfor dansk Erhvervsvirksomhed; dens nuværende Stilling som Skandinaviens største Bank har han lagt Grunden til. I mange Henseender var han banebrydende; Kassekredit- og Bokssystemet indførtes saaledes her i Landet først af hans Bank, ligesom han i det hele arbejdede paa altid at holde denne i Spidsen; alle Arter af Bankforretninger optoges, og talrige Filialer i Kbh. og Købstæderne oprettedes. Overfor Tietgen stod han i mange Aar i et meget skarpt Forhold, der kulminerede, da han begyndte Arbejdet for Oprettelsen af Frihavnen; senere forsonedes dog de to mægtige Modstandere. Hans Handlinger var altid prægede af ualmindelig Klogskab og Fremsyn; Kbh.s Frihavn, der som nævnt talte selve Tietgen blandt sine Modstandere, gennemførte han trods alle Vanskeligheder, og dens stedse voksende Betydning for dansk Handel og Søfart har vist, hvor rigtig han da saa; ogsaa paa et andet Omraade saa han mere klart end Tietgen, nemlig ved Stiftelsen af „Det Østasiatiske Kompagni“, idet det lykkedes H. N. Andersen (s. d.) at vinde ham for den dristige Tanke at lade det lille Danmark deltage i Kapløbet om Andel i Verdenshandelen. G. var en bestemt Modstander af al usund Spekulation og af den Form, hvorunder Baissespekulationer udførtes paa Kbh.s Børs. Gennem den efter Bankkatastroferne

følgende Krise førte han Banken med sikker Haand, og som Medlem af Bankkomitéen 1908 og Afviklingskassen 1910 havde han stor Andel i Krisens gunstige Forløb. Hans Navn var ogsaa udenfor Landet kendt og anset, og det skyldes hovedsagelig ham, at „Kongeriget Danmarks Hypotekbank“s Obligationer fik Indpas i Frankrig. Han var Borgerrepræsentant 1886—92 og som mangleaarig Formand for det mosaiske Trossamfunds Repræsentantskab en stor Støtte for sine Trosfæller. D. i Søllerød. — Gift 1867 Juliette Sophie Raffel, d. 1895.

O. T.

Litt.: „Ill. Tid.“ 18/11 1894 og 25/4 1909; Bodenhoff: „Den gl. General“ 1914, S. 40; Nekrologer i „Politiken“ og „Børsen“ 12/6 1910, „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ 13/6 s. A., „Ill. Tid.“ 19/6 s. A. (af P. O. A. Andersen), „Tilskueren“ s. A. (af Emil Meyer) og „Maanedts-Magasinet“ s. A. (af Johs. Hoeck).

Glückstadt, Valdemar Josef (f. 25/2 1868), Handelsmand. F. i Kria. Forældre: Bankdirektør Isak G. (s. d.) og Hustru. Fik sin første Forretningsud-

dannelse 1885—88 som Lærling i Firmaet Vald. Thaulow og arbejdede derefter i et Par Aar først i Landmandsbanken og senere hos L. Bleichröder i Berlin. Var 1890 Medstifter — og er vedblivende Medindehaver — af Firmaet Max Levig & Co.,

der bl. a. har en meget betydelig Assuranceforretning. 1907 blev han italiensk Konsul og 1911 Generalkonsul; i Forbindelse hermed kan nævnes, at han er Formand for den danske Sektion af den dansk-italienske Komité til Udvikling af Handelen mellem Danmark og Italien, Medlem af Bestyrelsen for dansk-italiensk Handelskompagni, Formand for Foreningen Dante Alighieri og Formand i Bestyrelsen for Foreningen for fremmede Magters Konsuler i Danmark. G.s betydelige Forretningsdygtighed og hans udmærkede Forbindelser har i Forening bragt ham ind i en Række Aktieselskabsbestyrelser; han er saaledes Medlem af Bestyrelserne for de forenede Konserverfabrikker, for Continental and Oversea Trading Co., Ltd., for de baltiske Reassurandører o. fl. Endvidere har G., der er Samler i stor Stil, dyrket mere ideelle Interesser og har i saa Henseende, hvad der herhjemme er ret originalt, vist udpræget Forkærlighed for den geografiske Forskning, sidder i Bestyrelsen for Geografisk Selskab og har været et offentlig Medlem af Komitéerne for Danmarks-Ekspeditionen til Nordøst-Grønland, for Einar Mikkelsen-Ekspeditionen, for Geografisk Selskabs Ekspedition til den persiske Havbugt o. fl. I en vis Forbindelse

hermed staar vel ogsaa hans Interesse for Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg, for hvis Forretningsudvalg han er Formand. Ogsaa paa flere andre Maader har G. stillet sig til Raadighed for mere almene Formaal. — Gift 1895 Julie Emilie Rée.

C. T.

Litt.: Jos. Fischer: „Hartvig Philip Rée og hans Slægt“ 1912, S. 52; „Politiken“ 24/6 1906, 14/9 og 5/10 1911, 3/11 1913; „Assurandøren“ Nr. 4 1918.

Glæsel, Edvard (4/1 1858—12/0 1915), Landskabsgartner. F. paa Clasonsborg ved Hering. Forældre: Sekretær ved de jyske Banner Julius August G. og Henriette Danchell. Uddannedes hos Hand-

gartner Carl Hansen i Kbh. og tog efter en Tid at have været Undergartner paa Bregentved til England i 4 Aar, tilbragte bl. a. to Aar som Undergartner i Wietch's Anlægsgartneri. Han foretog der-

efter Rejser paa Fastlandet for at studere Havekunst og nedsatte sig 1888 som Landskabsgartner i Kbh., arbejdede først med mindre Haver, men fik snart betroet større Opgaver, saaledes faldt det i hans Lod sammen med Arkitekt Hans Holm at anlægge Vestre Kirkegaard. Paa Grund af sin sikre Smag, sin Sans for Naturen og for Kunsten blev han i Stand til at løse de ham stillede Opgaver paa en Maade, som vil sikre hans Navn mod Forglemmelse. G. var af et noget indesluttet og tilsyneladende stædigt Væsen, men de, som lærte ham rigtig at kende, fandt i ham en god Ven, hvis Stejlhed i Virkeligheden ofte var et Udslag af, at han saa Sagen i det rette Lys. Blandt hans større Arbejder kan nævnes Raadhushaven, Bispebjerg Kirkegaard samt Vallø Slotspark. Sidstnævnte var paabegyndt af H. Flindt (s. d.), men efter dennes Død udarbejdede G. ny Planer og fuldendte Omlægningen. G. høstede ikke alene megen Ære her i Landet, men ogsaa i Udlandet, saaledes i Tyskland, hvor man delvis har akcepteret hans Ideer i Kirkegaardsanlæg. Han har udarbejdet Fortegninger for Gartnerelever og har skrevet talrige Artikler i „Nordisk ill. Havebrugsleksikon“. D. i Kbh. — Gift 1904 Ellen Gerda Mygind. A. L.

Litt.: Hustrus Slægt i „Stamt. over Familien Mygind“ 1901; „Gartner-Tid.“ 1914, S. 304; Nekrologer i „Gartner-Tid.“ 1915, S. 145; „Haven“ s. A., S. 130; „Arkitekten“ s. A. og „Berl. Tid.“ 14/6 s. A.

Glæsel, Henri Carl August (f. 19/3 1853), Arkitekt. F. i Nymølle ved Lyngby. Forældre: Sekretær ved de jyske Baner Julius August G. og Henriette Danchell. Efter et Aars Snedkerlære dimitteredes G. fra Chr. V. Nielsens Tegneskole til Kunstakademiet,

som han besøgte Okt. 1871—Jan. 1874 og Okt. 1876—Apr. 1878, hvorefter han studerede paa École des Beaux-Arts, Paris. Han har bl. a. opført Magasin du Nord (sammen med Alb. Jensen 1893—94), Tuborg Fabrikker og i Skaane Wanås og Jordberga Slotte og Hafgård. Han er fra 1918 Formand for Dansk Arkitektforening og fra 1888 Statsinventarieinspektør og var 1901—04 Medlem af Frbg. Kommunalbestyrelse. — Gift 1888 Ingeborg Fritsche. S. S.

Litt.: „Nationaltid.“ 2-3/1 1901.

Glæser, Joseph August Eduard Friedrich (25/11 1835—29/9 1891), Komponist. F. i Berlin. Forældre: Kapelmester Franz Joseph Glaeser (s. d.) og Josepha Maria Aloysia Catharina Müller. Kom som Dreng med Faderen til Kbh., hvor han 1854 blev Student, men dog snart opgav Juraen for Musikken. Under-

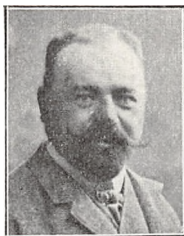
vist af Organisten ved Katolsk Kirke i Kbh. Joseph Jettel, en Landsmand til Faderen, havde han allerede i Skoletiden komponeret flere Sange, bl. a. „Feltjægeren“, som foredraget af Chr. Hansen vakte stærkt Bifald. En Del Aar levede han nu som Musiklærer i Kbh., men tog efter en Rejse paa det Ancker'ske Legat (for 1864) til Paris og Wien 1866 Ophold i Hillerød, hvor han 1874 blev Organist ved Frederiksborg Slotskirke. G.s Domæne som Komponist var Romancen. Bortset fra et mindre Oratorium, som 1858 opførtes i Frue Kirke, en Ouverture, som er opført af Concerts Musard i Paris, Størstedelen af Musikken til Bournonvilles Ballet „Fjernt fra Danmark“ og et efterladt Syngestykke har han ikke dykket større Former. Dette hang sammen med, at han, der havde arvet Faderens letflydende Pen og oprindelige Musikbega- velse, og som endnu i Drengesaarene havde opnaaet Succes paa sine Sange, ikke senere tog sig sammen til et dyberegaende Studium af Musikken, men blev staaende ved det medfødte Haandelag for den mindre Form. Det var en overordentlig stor Produktivitet, han udfoldede paa dette Omraade, alene af Romancer over 200. Friske og danske i Klanger vandt de megen Yndest som f. Eks. „Droslen slog i Skov sin klare Trille“, „Mens Lampen spreder sit hvide Skin“ o. m. fl. Endvidere skrev han et halvhundredre Mandskvartetter, fem Hæfter Du-

etter, nogle Salmemelodier og en Del Klavermusik samt Musik til Kaalunds Digt „Til Danmark“ for Mandskor og Messinginstrumenter. D. i Hillerød. — Gift 1862 Thomine Augusta Frederikke Hansen.

G. S.

Litt.: Madsen-Stensgaard i „Tidsskr. f. Kirke-, Skole- og Folkesang“ II 1881 og „Nutiden“ X 1886; „Søndags-Posten“ Nr. 684; Nekrologer i „Politiken“ ³⁰/₆ 1891, „Danskeren“ VII 1892 og „Højskolebl.“ 1891.

Gnudtzmann, Albert Theodor (³/₆ 1865—²³/₁₀ 1912), Forfatter. F. i Humble, Lange-land. Forældre: Provst Lauritz Peter G. og Ermance Christiane Dorthea de Silva. Blev Student 1883, Cand. juris 1888, derefter Assistent i Finansministeriet til 1896 og fra da af Journalist og Forfatter. Han havde i nogle Aar anmeldt Teater og Litteratur i „Nationaltidende“, 1896—98 var han litterær

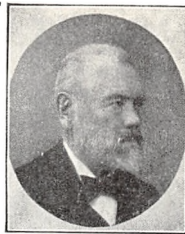
Medredaktør af „Vort Land“, fra 1911 af „Riget“. Hans skønlitterære Forfatterskab begyndte 1894 med „Peder Steens Arvinger“. Han gjorde Lykke paa forskellige Scener med Stykker af mere folkelig Karakter, bl. a. „De flotte Drengene“ (1906), „Baronen“ (1908), „Uglereden“ (1910) og paa det Kgl. Teater med „I Blinde“ (1903) og „Feltmanns Samlinger“ (1905). Den fine og stilfærdige Humor og den paalidelige lagttagelse, der udmærker de bedste af disse Skuespil, genfindes i G.s Fortællinger. En Mængde Smaating strøede han rundt i Tidsskrifter. Af Romaner kan nævnes „Idealister“ (1896), „En Særlings Roman“ (1902), „En Selskabsmand“ (1911), „Departementschefens Broderson“ (1905), „Mads Brilles Herregaard“ (1910) og „Tre Søkende“, udkommet lige efter hans Død. G. vælger altid Nutidsemner. Han kender af Selvsyn baade Embedsstanden og de lidt forhulede, smaaborgerlige Eksistenser. Hans Skildring er paa en Gang rørende og fuld af elskværdigt Lune, vidnende om Forfatterens kloge og milde Mennesskelighed. Til Studenterforeningen, hvor han en Tid var Senior, skrev han talrige vittige Viser, og til sin Hustru, der er Visesanger-ske, har han for en Del skrevet Repertoiret, baade det muntre og det gribende og en Del Oversættelser. Ved H. Lind udgav han 1907 „Stor-København“. D. i Kbh. — Gift 1892 Anna Albertine Christiane Heim. G. C.

Litt.: C. Rimestad: „Digtere i Forhør“ 1906; Chr. Ottesen: „Studenterne fra 1883“ 1908; Nekrologer i „Bogvennen“ Nov. 1912 (af F. Nansen); „Journalisten“ ¹/₁₁ s. A., „Verden og vi“ s. A., „Nationaltid.“ ²³/₁₀ s. A., „Riget“ (af Palle Rosenkrantz) ²⁴/₁₀ s. A. og „Politiken“ ²⁴/₁₀ s. A.

Gnudtzmann, Johannes Emil (f. ¹⁷/₁₁ 1837), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Hørkrømmer,

Kaptajn Jens Frederik Gottlob G. og Johanne Susanne Lütchen. Blev polyteknisk

Eksaminand 1855, Reserveløjtnant i Artilleriet 1862 og gennemgik Akademiet Jan. 1859—Juni 1866 med Afgang som Arkitekt Marts 1866. I samme Tidrum deltog han i Krigen 1864, tog 1865 Eksamen for Arkitekter ved Polyteknisk Læreanstalt og arbejdede hos H. Chr. Hansen og Herholdt. Han har udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1869—70, 1872, Industriudstillingerne i Kbh. 1872 og 1888 og Raadhusudstillingen 1901. Af hans Studierejser blev især Besøget i Norditalien 1871—72 (til Dels paa Stipendium fra Akademiet) for at studere Murstensarkitektur af Betydning. G. har udfoldet stor offentlig Virksomhed som Raadgiver i tekniske Spørgsmaal og Medlem af Bygningskommissioner. 1876—1909 var han Docent i borgerlig Bygningskunst ved Polyteknisk Læreanstalt, 1888 udgav han „Korif. Lærebog i Husbygning“. Af hans Arbejder nævnes St. Pauls Kirke i Nyboder (1872—77), Udvidelse af Polyteknisk Læreanstalt (1904—06) og Landbohøjskolen (1892—95) og Politibygning i Helsingør — udpræget Murstensarkitektur af Herholdts Skole, med Anvendelse af glasserede Sten. — Gift 1866 Cathinka Olivia Svane.

S. S.

Litt.: A. Steen: „Den polytekniske Læreanstalts første halvhundrede Aar“ 1879; „Arkitekten“ I, III, VI og IX 1894—1907; „Dansk Arkitektforenings Tidsskr.“ 1908; „Tidsskr. f. Kunstindustri“ 1892, 1899; „Ill. Tid.“ ¹²/₁₁ 1871; „Søndags-Posten“ ⁴/₃ 1877; „Berl. Tid.“ ¹¹/₆ 1895, ¹⁷/₁₁ 1917; „Aftenposten“ ¹³/₆ 1904; „Kunst“ VII 1905; „Dannebrog“ ¹⁷/₁₁ 1907; „Dagbl.“ ¹⁷/₁₁ 1907; „Teknisk Tidsskr.“ ¹⁸/₉ 1907, ²⁸/₃ 1917; „Brandforsikringsbl.“ ¹/₄ 1917; „København“ ¹⁷/₁₁ s. A.; „Nationaltid.“ ¹⁶/₁₁ s. A.; „Hovedstaden“ ¹⁷/₁₁ s. A.; „Vort Land“ ¹⁷/₁₁ s. A.

Gnupa (d. efter 934), Smaakonge. Fader vistnok en svensk Høvding Olaf. Var en Tid Hersker over en Del af Sønderjylland, men blev besejret af Kejser Henrik I 934 og tvunget til at antage Kristendommen. Senere blev han føddet af Gorm d. Gamle (s. d.). Begravet ved Vedelsvang, hvor der findes Gravminde over hans Søn Sigtryg. — Gift Asfrid, Odinkars Datter. Th. B. B.

Litt.: Storm i „Norsk Hist. Tidsskr.“ III 3 1895; Whimmer: „De danske Runemindesmærker“ I 1895; „Zeitschr. d. Gesellsch. f. Schlesw.-Holst. Gesch.“ XLVI 1916.

Godfred (d. 810 el. 811), Konge. Om hans Herkomst og Tronbestigelse vides intet. 804 begyndte han Krig med Karl den Store af Tyskland, under hvilken han hærgede og delvis undertvang Frisland og de S. for Østersøen boende slaviske Folkeslag og foretog store Befæstningsarbejder ved det

senere Danevirke. Dræbt af sine Hirdmænd. — Gift. Th. B. B.

Litt.: Steenstrup: „Danmarks Sydgrænse“ 1900; Schütk og Lind i „Svenskt Hist. Tidsskr.“ 1895 og 1896; Lauritz Weibull i „Hist. Tidsskr. f. Skåneland“ IV 1913; la Cour: „Danevirke“ 1917.

Godiche, Andreas Hartvig (ca. 1715—⁴/₈ 1769), Bogtrykker. F. i Kbh. Forældre: Bogtrykker Jørgen Mathiasen G. og Maria Catharina Meyer. Stod i Lære hos sin Stiffader Joh. Jørg. Høpfner (s. d.) og købte 1735 Joachim Schmidtgens Trykkeri. Fra 1755 til sin Død var han 2. Bogtrykker ved Universitetet. G. virkede ogsaa som Forlægger; han købte saaledes af Wielands Enke Forlagsretten til Holbergs Peder Paars, og flere af de Værker, han trykte, tog han selv paa Forlag. G.s Arbejder betegner vistnok Højdepunktet af dansk Bogtryk i 18. Aarh.; Værker som Pontoppidans Danske Atlas og Kofod Anchers Lovhistorie vidner højt om hans sikre Smag saavel som om det udmærkede Materiel, han benyttede. Efter hans Død førte hans Enke, der var Datter af hans ovenn. Stiffader, Trykkeriet videre, og begge berømmes af Mænd som Suhm og Hans de Hofman for deres patriotiske Sindelag og for den Offervillighed, med hvilken de overtog den økonomiske Risiko ved de store litterære Foretagender, som udgik fra deres Trykkeri. I Enkens Tid tryktes bl. a. Langebeks Scriptores, Suhms Samlinger til den danske Historie og Hofmans Danske Adelsmænd; efter hendes Død overgik Skriftmateriellet til Thieles Bogtrykkeri; den smukke Udgave af Peder Paars 1772 angiver sig saaledes at være trykt med G.s Skrifter. D. i Kbh. — Gift Anna Magdalene Høpfner, d. 1780. S. D.

Litt.: R. Nyerup i „Læsendes Aarvog“ 1800; Chr. Bruun: „Holbergs Peder Paars, en Bibliografi“ 1862; Nystrom i „Bogvennen, udg. af Foren. f. Boghaandv.“ 1918.

Godskesen, Marius (f. ⁷/₇ 1861), Politiker. F. i Sønderho, Fanø. Forældre: Toldkasserer Jens Grøthenius G. og Nissine Johanne Møller. Blev Student 1879, Cand. juris 1884, var Fuldmægtig hos J. L. Lassen og blev Overretssagfører i Kbh. 1888, søgte 1898 uden Held at blive Højesteretssagfører. Deltog paa forskellig Maade i Foreningslivet, var 1885—87 ledende Senior i Studentereforeningen og 1901—08 Formand i „Soransk Samfund“, hvor han virkede for Tersløsegaards-

sagen. 1908 kom han ind i Frbg. Kommunalbestyrelse, hvor han var Formand fra 1909, til han 1919 valgtes til Kommunens Borgmester. 1913 valgtes han til Landstinget for 2. Kreds som speciel frederiksborgsk Repræsentant og overgik 1918 til det nye Landsting som Landstingsvalgt. G. er udpræget konservativ af Tradition og Anskuelser; uden at eje nogen fremragende Begavelse som Politiker har han været sit Parti en kyndig og solid Arbejder, bl. a. i økonomiske og sociale Sager; han var saaledes Ordfører for Skoleloven 1918. Af Højres stærke Stilling paa Frbg. har han megen Fortjeneste. — Gift 1889 Elisabeth Ingeborg Birgitte Rump, d. 1913.

P. E.

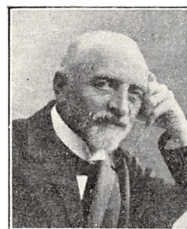
Litt.: Slægt i Kragballe: „Stamt. over Slægterne Kragballe m. fl.“ 1870; „Soransk Tidsskr.“ V 1909 og VI 1912; „Nationaltid.“ ¹⁰/₁ 1908 og ¹⁴/₈ 1913; „Politiken“ ²³/₇ og ³/₁₂ 1916, ²⁴/₂ og ¹³/₁₁ 1918.

Godvin, Peter Carl (f. ²⁴/₂ 1866), Lærer. F. i Hylleborg ved Løgstør. Forældre: Lærer Christen Poulsen og Maren Kathrine Nørgaard. Tog Lærereksamen fra Ranum 1884, var et Aar Lærer ved Ribe Latinskole, derefter ansat ved forskellige private og offentlige Skoler, til han 1891 knyttedes fast til Roskilde Folkeskole. Han er en initiativrig Mand, hvilket især ses af hans Forfattervirksomhed. Sammen med B. Schlägelberger har han udgivet „Skolebørnenes Sangbog“ (1908), sammen med M. Ottosen „Mandskvartetter“ (1910). Med W. Th. Benthin som Medarbejder har han udgivet Skolestatistikken „Danmarks Folkeskole 1910“ (1911) og det store Jubilæumsskrift i 4 Bd. „Lærerne og Samfundet“ (1913—14). Han er tillige Medudgiver af en „Læsebog for Mellem- og Realskolen“ — en af de første Læsebøger, der især bringer Uddrag af moderne Forfattere. Med stor Iver har han deltaget i Lærernes Organisationsarbejde, samtidig med at han som Lærer har gjort sig gældende i sin By, hvor han har været Inspektør for baade Tekniske Skole og Handelsskolen. Han har foretaget en Mængde Rejser i Udlandet især i Østrig, hvis Skolevæsen han har studeret. Af det Raben-Levetzau'ske Fond har han modtaget Understøttelse til Undersøgelse af, hvorledes Danmark behandles i Udlandets Skolebøger. Foruden ovennævnte Bøger har han endelig udgivet „Skolernes Rejsebog“ (1913—14) og „Folkedans og Sanglege“ (1919). — Gift 1896 Jenny Louise Benedicte Nielsen.

K. K.

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ 1913—14.

Goldschmidt, Ernst Ludvig (f. ^{12/1} 1879), Maler, Kunsthistoriker. F. i Kbh. Forældre: Direktør Selmar G. og Henriette Nathan.

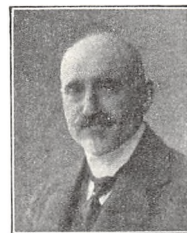
Efter først at have været i Handelslære dimitteredes G. fra Sophus Vermeirens Tegneskole til Kunstakademiet, hvor han gik Febr. 1900—Maj 1903. Derefter fuldendte han sin Uddannelse som Maler i Zahrtmanns Skole og ved Studieophold i Paris (1906). Han

har udstillet Interiører med Figurer, Landskaber og Portrætter paa „Afviste Kunstneres Udstilling“ 1904, Charlottenborg Forsaarsudstilling 1906, den Frie Udstilling som Medlem 1910—11, 1913, Udstillingen i Grønningen siden 1915. Han har rejst i de fleste store europæiske Lande og især studeret i de franske Byers Museer. Som Kritiker er G. siden 1906 blevet kendt for sin stadige, hvasse Opposition og som Talsmand for ung dansk og moderne fransk Kunst i mange Artikler til skandinaviske Tidsskrifter og Blade, mest som „Politiken“s (i Perioder faste) Anmelder. Han har udgivet „Det nye Kunstblad“ (1910—11), „Dix cauxfortes de Oluf Hartmann—med Tekst (Paris 1912) og „Frankrigs Malerkunst“ (1914), hvis Fortsættelse understøttes af Carlsbergfonden, og han er Medstifter af Foreningen „Fransk Kunst“. Faaborg Museum ejer „Ved Viadukten“. — Gift 1) Augusta Thejll. Ægteskabet opløst; hun senere gift Arkitekt Mogens Clemmensen (s.d.). 2) Karen Levysøhn.

S. S.

Litt.: F. Beckett i „Berl. Tid.“ ^{17/3} 1914; A. Brunius i „Politiken“ ^{16/7} s. A.; „Tilskueren“ 1915, S. 299; J. Thiis: „Fransk Aand og Kunst“ 1918.

Goldschmidt, Harald Naphtali Julius (f. ^{12/11} 1857), Veterinær. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Julius Meyer G. og Frederikke Levy. Var to Aar i Handelslære og tre Aar ved praktisk Landbrug, tog derefter Landbrugseksamen ved Landbohøjskolen 1880 og Dyr-lægeeksamen 1882. Han praktiserede nogle Aar i Kbh. som Dyr-læge, blev Student 1884 og begyndte at studere Lægevidenskab; men

helligede sig fra nu af ganske Husdyrbrug, studerede Dyrfysiologi i Dresden og deltog i Konkurrencen om Lærerposten i Husdyrbrug ved Landbohøjskolen, hvor han efter en Studierejse til Udlandet ansattes 1889 som fast Lærer i Husdyrbrug; 1902 blev han Professor. Fra 1895 har han

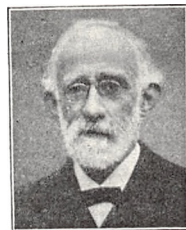
samtidig været Lærer ved Ride- og Beslagsskolen i Kbh. Han har taget livlig Del saavel i Skrift som i Tale i Diskussionen om Husdyrbrugsforhold. Hans talrige større og mindre Arbejder, der dels omhandler fysiologiske Spørgsmaal og dels Husdyrbrugsemner, vidner alle om hans Grundighed, betydelige Indsigt i de paagældende Forhold og hans fremragende Evner. Af hans Hovedarbejder skal nævnes Konkurrenceafhandlingen, en Oversigt over Kvægbrugets Udvikling her i Landet i de sidste 25—35 Aar og en paa egne Undersøgelser grundet Fremstilling af den for Sorø og Præstø Amter karakteristiske Kvægbestands Udvikling i samme Tidsrum (1890), „Regler for Arbejdshestens Behandling i Stalden og under Brugen“ (1885; prisbelønnet og udgivet af Foreningen til Dyrenes Beskyttelse), der er oversat paa Svensk og Finsk, nogle mindre fysiologiske Arbejder vedrørende Fordøjelsen hos Huspattedyrene (1890) etc. samt den ypperlige Lærebog „Vejledning i Bedømmelsen af Hestens Ydre“ (1892), hvoraf 4. Opl. udkom 1917. G. har i „Salmonsens Konversationsleksikon“ skrevet Artiklerne om Veterinærforhold og er Medudgiver af „Landmandsbogen“, hvortil han ligeledes har ydet Bidrag. I de senere Aar har han udsendt en Række Arbejder vedrørende vigtige og betydningsfulde Rentabilitets-Fodringsforsøg (bl. a. 1918). Endelig skal omtales hans Arbejde som Stifter af og fleraarig Formand for Foreningen „Hestens Værn“, der med Held har løst en nødvendig og human Samfundsopgave. — Gift 1887 Mary Bendix.

L. Ba.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægt-Haandbogen“; „Hver 8. Dag“ ^{27/8} 1903; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; Hauch-Fausbøll: „Studerterne fra 1884“ 1910; „Nationaltid.“ ^{29/4} 1914; „Politiken“ ^{12/11} 1917.

Goldschmidt, Johan, se **Guildal, Johan**.

Goldschmidt, Martin Meyer (^{15/11} 1839—^{5/5} 1904), Finansmand. F. i Kbh. Forældre: Silke- og Klædehandler Bendix Meyer G. og Rose Trier. 14 Aar gammel blev han ansat som Lærling hos Bankier D. B. Adler. Ener-gisk og dygtig arbejdede han sig frem, og 1869 optog Adler, der hurtig havde opdaget hans store Evner som Finansmand, ham i Firmaet. For dette blev hans Indtræden af stor Betydning; hans usædvanlige Energi og hans elskværdige, tillidvækkende Optreden bevirkede, at Firmaets i Forvejen store Kundekreds voksede; man følte uvilkkaarlig, at man trygt kunde skænke ham den størst mulige Tillid i Forretningsager. I Firma-

ets store Anseelse har han en væsentlig Andel. Han var en meget tilbagetrukket Mand, der ikke ønskede offentlig Hverv, men han var dog Medlem af Sø- og Handelsretten; han havde væsentlig Indflydelse paa Checklovens Affattelse og var Medlem af Aktielovkommissionen af 1900. D. i Kbh. — Gift 1867 Julie Friedländer. O. T.
Litt.: Slægt se Harald G.; Nekrolog i „Bør-sen“ 6/5 1904.

Goldschmidt, Meir Aron (²⁶/₁₀ 1819—¹⁵/₈ 1887), Forfatter. F. i Vordingborg. Forældre: Købmand Aron G. og Lea Rothschild.

Store Forventninger knyttedes til denne førstefødte. I sit 4. Aar kom han i Skole, og 3 Aar efter sendtes han til Kbh. for at lære mere og for i en Onkels Hus at leve sig ind i det ortodoks-jødiske. Ceremoniellets Mystik og Symbolik gav hans Stemningsliv en afgø-

rende Paavirkning. Men i v. Westens Skole, hvor han kom i sit 13. Aar, sprængtes allerede det snævert ortodokse, navnlig ved den Hellenisme, som Rektor K. C. Nielsens Undervisning aabnede ham Udsigt til. 1836 blev han Student. Han fik ikke den ventede Udmærkelse og opgav derfor efter 2. Eksamen de ærgerrige videnskabelige Planer. 1837 begyndte han (i Kbh.) Udgivelsen af „Næstved Ugeblad eller Præsto Amts Tidende“, der snart blev til „Sjællandsposten eller Næstved og Kalundborg Ugeblad“. Her fik G. Plads til de Noveller og Digte, andre ikke vilde trykke, og til aktuelt-satiriske Forsøg, der peger frem mod „Corsaren“. Dette sidste Ugeblad udgav han efter at have solgt det første fra 1840 til 1846 og skrev det allermeste selv. Det var det første i sin Slags: et Vittighedsblad med ideelt Sigte. Det hyldede i alvorlige Ledere en vidtgaende Republikanisme. I Karikaturtegninger og i ondsksfuldt vittige, underfundig ironiske og dristige Petitiartikler angrebes samtidig Absolutismens Repræsentanter i Politik og Litteratur. Bøder og Beslaglæggelser ramte ofte Bladet. Engang maatte G. selv i Fængsel trods det Straamandsystem, han gemte sig bag. Men „Corsaren“ morede, samtidig med at det forargede, og fik en Tid ca. 3000 Abonnenter. G. følte sig dog efterhaanden i en skæv Stilling. Publikum krævede det morsomme og regnede ham samtidig for en Slags Smudsbladsjournalist. Dertil kom, at han skiltes fra sine oprindelige Meningsfæller blandt de Liberale, da det nationale op i 40'erne fik Overvægten hos disse og fik dem til at søge Forbund med Kongemagten mod den fælles Fjende i Syd. Endelig ramte Kierkegaards Angreb 1846 G. meget dybt,

skønt han tilsyneladende fik Latteren paa sin Side. Han solgte Bladet og rejste 1846—47 til Tyskland, Østrig, Italien og Schweiz. Han opholdt sig mest i de store Byer, hvis Kunst, Teater og store Mænd han dyrkede — navnlig Politikere (f. Eks. Arnold Ruge). Han modnedes heraf og fik et videre Syn end de hjemlige Politikere, men kom for bestandig ud af Kontakt med dem. Efter Hjemkomsten begyndte han (Dec. 1847) Maanedsskriftet (snart efter Ugeskriftet) „Nord og Syd“, som han næsten ene fyldte. Det bygger paa Indtryk, Samtaler og Reflektioner fra Rejsen. De omsættes dels i æstetisk Form (navnlig i den store Roman „Hjemløs“), dels i kloge og skarpe Anmeldelser, dels i politiske Afhandlinger om de store aktuelle Spørgsmaal. G.s Ideer vandt ikke Genklang i noget Parti. „Kongedømmet med republikanske Institutioner“, Folkets oplysende Forberedelse til det politiske Liv, den føderative Helstat efter schweizisk Mønster, hvor Nationaliteterne respekteredes — det var Meninger, der gik imod Strømmen og blev heftigt angrebet af Ploug og Bille paa den ene Side, Fr. Dreier paa den anden. Efter en mislykket Tilnærmelse til den aristokratiske Grundejerforening opgav G. Politikken og var fra nu af (ca. 1852) kun Skribent. 1861 rejste han til London i den Tanke at blive der, men vendte snart hjem. Befrugtet af en ny Italiensrejse og en dyb Forelskelse nede i Rom udfolder han saa i det næste Tiaar (til 1873) sin rigeste og værdifuldeste Produktion. — Afset fra Novellerne i „Sjællandsposten“ debuterede G. med Fortællingen „En Jøde“, skrevet 1843—45. Den bæres af en personlig lidenskabelig Anklage over Jødens Undtagelsesstilling. For første Gang er her Jøders intime Liv og Væsen skildret med Forstaaelse og Samfølelse. 1846 kom „Fortællinger“, hvori findes „Erindringer fra min Onkels Hus“, bygget delvis over Barndomsminder fra Kalundborg, de første Provinzbilleder i vor Litteratur. 1850'erne gaar væsentlig med den store personlige Udviklingsroman „Hjemløs“ (endt 1857), hvor G. gør op med det nationalliberale Parti. I 60'erne kommer forskellige Samlinger: 1863—65 „Fortællinger og Skildringer“ (hvori den ret personlige „Arvingen“), dernæst nogle jyske: „Dagbog fra en Rejse paa Vestkysten af Vendsyssel og Thy“ og „Hederejse i Viborgegen“, „Den vægelsindede paa Graahede“, „Ekkoet“. 1867 kom „Kærlighedshistorier fra mange Lande“ og den større Fortælling „Raven“, der foregaar paa Trearskrigens Tid. 1868—69 kom „Smaa Fortællinger“ (hvori bl. a. „Den flyvende Post“). Jødeskildringerne fortsattes, mindre personlig og med en Tilsætning af sympatisk Ironi, med Levi i „Raven“, „Levi og Ibald“, „Maser“, „Avromche Nat-tergal“ (1871) og hans sidste Arbejde „Men-

del Hertz". 1887 udkom „Smaa Skildringer fra Fantasi og Virkelighed“. De Skuespil, G. har skrevet, er fra 60'rne: „En Skavank“ 1867 (vist det betydeligste), „I den anden Verden“, „Rabbien og Ridderen“. — G.s Styrke er den mindre Fortælling, hvor Virkelighedsbilledet helt er dykket i Stemmning. Han er en minutøser Psykolog end nogen før i Danmark med særligt Blik for sjælelige Nuancer og Stemningsstrejfe. Han er en fin og beregnende Stilist navnlig til at antyde det flygtige og uafsluttede, mere end det præcise. Hans store Romaner er rige paa Tanker, Aand og Stemmning, men Kompositionen falder i Stykker, og Handlingen er urimelig og konstrueret. Bag Personernes Psykologi og Skæbne mærkes ogsaa med Aarene mere og mere, men navnlig i de større Værker, en Paavirkning af G.s Tro paa Nemesis: den skønne og strenge Orden og Sammenhæng i Tilværelsen. I sine „Livserindringer og Resultater“ 1877 har han i II forsøgt en videnskabelig Begrundelse af denne Nemesislære, mens han i I har set sit eget Liv (til 1846) i Lys deraf. — Den Mening og Sammenhæng i sit Liv, som G. her finder, har næppe været den, han oprindeligt søgte. Han var en ensom og hjemløs Natur. Nationalt stod han mellem det jødiske og det danske, tiltrukket og frastødt paa een Gang. Politisk og litterært var han ogsaa hjemløs, ikke helt nogens Mand og heller ikke i Stand til at blive Fører. Men denne Udtagelsesstilling, som forbitrede hans Sind, har sikkert skærpet baade hans Braad i Corsar-Tiden og hans stemningsfine Iagttagelser af de smaa og oversete. D. i Kbh. — Gift 1848 Johanna Marie Sonne. Ægteskabet opløst; hun d. 1900. G. C.

Litt.: Slægt se Harald G.; Erindringer i „Livs Erindringer og Resultater“ 1877; P. L. Møller i „Arenas“ 1843; F. Dreier: „M. A. G.“ 1852; „Nord og Syd“ Ny R. I 1852; R. Nielsen: „S. Kierkegaards Bladartikler“ 1857; M. Goldschmidt: „Om Dommen i Sagen C. Ploug ctr. M. G.“ 1860; O. B. Wroblevsky: „Oplysninger om, hvorledes Hr. M. A. G. har handlet med „Rabbien og Ridderen““ 1869; M. Goldschmidt: „Indlæg i Sagen om „Rabbien og Ridderen““ 1869; „Af S. Kierkegaards efterl. Pap.“ II 1872; O. Borchsenius i „Fra Fyrrerne“ II 1880 (fra 1879), „Tilskueren“ 1887 og „Hjemlige Interiører“ 1894; V. V. Holm i „Nutiden“ VII 1883; Arntzen: „Fra yngre og ældre Dage“ 1886; V. M. i „Nutiden“ XI 1887; F. M. Bauditz i „Ny sv. Tidsskr.“ 1888; N. Bøgh i „Danmark“ II 1888; Rud. Schmidt i „Fremtidens Nytaarsg.“ Ny R. VII 1888; Jos. Michaelson: „Fra min Samtid“ 1890; L. Schrøder i „Danskeren“ X 1893; G. Brandes i „Saml. Skr.“ II 1899 (fra 1870 og 1887); L. C. Nielsen: „F. V. Hegel“ 1909; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; J. V. Christensen i „Tilskueren“ 1917; Jul. Salomon o. a. i „Tidsskr. f. jød. Hist. og Litt.“ 1917—19; Lis Jacobsen i „Politiken“ 24.—25/1 1917; H. Kyrre: „M. G.“ 1919, i „Masken“ 15/10 og 1/11 s. A. samt i „Politiken“ 20/10 s. A.; H. Scharling i „Livsminder“ s. A.; Sv. Lange i „Politiken“ 26.—27/10 s. A.; Axel Goldschmidt sst. 23/10 s. A.; Jul. Clausen i „Berl. Tid.“ 25/10 s. A.; Levy og Levin i „Tilskueren“ Novbr. s. A.; Breve i „Arenas“ 1843, „Ole Bulls Breve i Udvælg“ 1881 og „Af Orla Lehmanns Pap.“ 1903; Ne-

krologer i „Nationaltid.“ og „Berl. Tid.“ 19/8 1887, „Dagbladet“ 17/8 og 21/8 s. A., „Politiken“ 17/8 og 18/8 s. A., „Tidens Strøm“ III 1886—87 og „Ill. Tid.“ 21/8 1887.

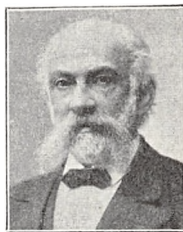
Goldschmidt, Moritz (2/6 1822—11/8 1888), Industridrivende. F. i Vordingborg. Forældre: Købmand Aron G. og Lea Rothschild. Kom som ung i Naalemagerlære i Næstved og grundlagde efter et kort Ophold i Udlandet en Fabrik for Naale- og Possementmagerarbejde i Pinneberg med til Dels af ham selv konstruerede Maskiner. Han var et udpræget mekanisk Talent, og det er dette, som har givet Broderen Meir G. (s. d.) Forbilledet for Figuren Morten i hans Roman „Ravnen“. Ved Krigens Udbrud 1848 nødtes han til at opgive Fabrikken i Pinneberg, hvorefter han i Horsens grundlagde en lignende Virksomhed, men han kom her lidt efter lidt ind paa at benytte Fangerne i Horsens Tugthus til sit Arbejde, og heraf udviklede sig efterhaanden en stor Tekstilvirksomhed, der 1865 henlagdes til særlige Fabriksbygninger med frie Arbejdere. 1860 var han gaaet i Kompagni med A. Crome, og 1874 gik Virksomheden over til det endnu eksisterende Aktieselskab Crome & G. D. i Kbh. — Gift 1866 Jenny Jacoby, d. 1908.

R. B.

Litt.: Slægt se Harald G.; Adolf Bauer: „Jydsk Haandværkere og Fabrikanter“ 1893; „Nationaltid.“ 4/2 1884; „Danmarks Industrielle Etablissementer“ II „Medd. fra Fællesrepræsent. f. dsk. Industri og Haandv.“ III 1894; „Danske Byerhverv“ 1904—11.

Goldschmidt, Sigfred (8/7 1831—13/10 1906), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Silke- og Klædehandler Bendix Meyer G. og Rose Trier. Fik sin første Uddannelse i S. L. Triers Bankierforretning; 19 Aar gammel blev han 1850 ansat i sin Morbroder Adolph Triers Kolonialforretning, i hvilken han 1/1 1857 blev optaget som Kompagnon, Firma Adolph Trier & G. Han viste sig hurtigt at sidde inde med fremragende Evner som Købmand og var dertil i Besiddelse af betydelig Arbejdskraft; Forretningen, der var begyndt som en meget beskeden Detailforretning, udvikledes da ogsaa meget hurtigt til et omfangsrigt Handelshus, et af de største i Norden. Efter hans Indtræden i Firmaet gik dette over til udelukkende en gros Forretning; med vidt Fremsyn søgte han uden om de udenlandske Mellemandlere, af

hvilke den danske Handelsstand i lang Tid havde været afhængig, og importerede selv Firmaets Varer. Han forstod som faa at tage alle Forhold i Betragtning; i Sundtoldens Dage lod han Varerne dirigere hertil ad saadanne Veje, at denne Afgift sparedes, og ved Opkøb af fremmed Mønt i Udlandet til Betaling af de indkøbte Varer tjente Firmaet til Tider betydelige Beløb. Han var stadig paa Højde med de skiftende Tider og var en af sin Tids betydeligste Købmænd. 1880—1905 havde han Sæde i Grosserer-Societetets Komité, var i over 25 Aar Dommer i Sø- og Handelsretten og var endvidere Medlem af det mosaiske Trossamfunds Repræsentantskab. D. i Kbh. — Gift 1856 Galathea Meyer, d. 1874. O. T.

Litt.: Slægt se Harald G.; „Ill. Tid.“ 10/7 1904; „Børsen“ 8/7 1906; Nekrologer i „Børsen“ 14/10 1906 og „Ill. Tid.“ 21/10 s. A.

Goll, Bernt August (f. 31/8 1866), Retskyndig. F. i Bergen. Forældre: Skibsfører Bernt Jacobsen G. og Augusta Marie Laurentze Koch. Blev Student 1882,

Cand. juris 1887, s. A. Assistent i Politikammeret i Kbh., 1896 Fuldmægtig, 1902 Politinspektør, 1908 Byfoged i Aarhus, 1919 Civildommer i Kbh.s nordre Birk. Som kriminalistisk Forfatter har G. sluttet sig til den moderne Strafferetsskole, der i Forbry-

delsen ser et socialt Fænomen. I talrige livlige og veltalende Afhandlinger — „Dansk Tidsskrift“, „Det ny Aarhundrede“, „Tilskueren“, „Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen og praktisk Strafferet“ (Redaktør heraf med S. Grundtvig 1898—1908) o. a. — pegede han paa Nødvendigheden af en metodisk, maalbevidst Bekæmpelse af Kriminaliteten og traadte i Skranken for tidsvarende Reformer baade i Straffelovgivningen og i Retsreglerne om uægte Børn. 1905 offentliggjorde han seks populære Forredrag „Forbrydelse og Straf“, 1916 „Lov om Rettens Pleje af 11/4 1916 i populær Fremstilling“; med „Forbrydertyper hos Shakespeare“ (1907) indførte han i dansk Bogverden den Art af æstetisk-juridisk Litteratur, som særlig i Frankrig, Italien og Tyskland har været dyrket næsten til Overdrivelse. G. har bl. a. været Medstifter af „Fængselshjælpen“ og „Dansk Kriminalistforening“, hvis Forhandlinger han 1900—08 har udgivet sammen med C. Torp. Han er Medlem bl. a. af den 9/11 1917 nedsatte Straffelovkommission. — Gift 1892 Petra Marie Kristine Kaper. Fz. D.

Litt.: „Ill. Tid.“ 17/8 1907 og 5/7 1908; „Politiken“ 25/4 1911, 20/2 1913, 31/8 1916 og 1/7 1919.

Gommesen Rosting, Rasmus Peter (f. 4/8 1863), landøkonomisk Forsøgsleder. F. i

Nordby, Samsø. Forældre: Gaardejer Anders G. og Barbara Kornmaaler. Lærte praktisk Landbrug hos Lassen, Bisgaard, og Hofman Bang, Hofmangave; han gennemgik desuden Kursus paa Lyngby Landboskole og var 1½ Aar Forvalter paa Rosvang hos N. J. Buus, før han kom til Landbohøjskolen, hvorfra han 1887 tog Landbrugseksamen med Udmærkelse. Umiddelbart derefter blev han Assistent — siden 1916 Forsøgsleder — ved Forsøgslaboratoriets ambulante Afdeling. Siden 1897 har han virket som Assistent ved Statskonsulenten i Svineavl for det nordlige Jylland. G. har en Del af Æren for, at Forsøgslaboratoriets Arbejde har faaet et saa godt Renomé blandt praktiske Landmænd. I 32 Aar har han rejst fra Gaard til Gaard for at kontrollere de mange Fodringsforsøg, han har været med til at anstille. Med sit gode Humør, sin varme Interesse og grundige Indsigt i sit Fag er han en velkendt og velset Mand navnlig i jyske Landbokredse. Svineavl er hans Speciale; herom vidner ogsaa en Række Skrifter og Afhandlinger, f. Eks. „Svinets Røgt og Pleje“ (1904), præmieret Afhandling, oversat til Svensk, og „Svinets Avl og Pleje“ (1908). Desuden har G. leveret faglige Bidrag til Almanakken 1904, „Landbrugets Ordbog“, „Praktisk Raadgiver“, „Den danske Landmandsbog“ samt udarbejdet større eller mindre Afsnit i flere af Forsøgslaboratoriets Beretninger. 1899—1911 var han Ejer af en lille veldreven Ejendom, Grøndalslund ved Randers. — Gift 1891 Jacobine Rosgaard. A. C.

Litt.: „Attenposten“ 19/6 1909.

Goos, August Herman Ferdinand Carl (3/1 1835—20/12 1917), Retslærd, Politiker. F. i Rønne. Forældre: Overlæge, Dr. med. Adolph G. og Hermantine Frederikke Elise Petersen. Blev Student 1851, Cand. juris 1857, Volontør i det slesvigske Ministerium, tog slesvigsk-juridisk Eksamen 1858, fik Universitetets Guldmedaille for en Prisoopgave om „Egtefællernes Stilling i formueretlig Henseende efter vore ældre og nugældende Love“, gjorde 1859—61 en videnskabelig Udenlandsrejse, blev 1860 kgl. Kancellist i det slesvigske Ministerium, 1861 Lektor, 1862 Prof. ved Universitetet, 1875 ekstraordinær Assessor i Højesteret, 1884—1901 Overinspektør for Fængselsvæsenet, 1891 Kultusminister i Mi-

nisteriet Estrup, 1894 Direktør for de kgl. Døvstummeanstalter og Formand i Bestyrelsen for det kgl. Blindeinstitut, 1900—01 Justitsminister i det Sehested'ske Kabinet. Dr. juris honoris causa i Uppsala 1877, i Kria. 1911, i Kbh. 1915. I sine Læreaar paa- virkedes G. paa Universitetet mest af F. C. Bornemann, paa sin Udenlandsfærd af Stuart Mill, men gik iøvrig som Forsker sine egne Veje. Som juridisk Erkendelses- teoretiker viger G. ikke for nogen samtidig retslærd i Europa, hans dogmatiske Værker er helt igennem prægede af hans ualmindelige Evner, hans gennemtrængende eksegetiske Skarpsind, sikre Definition og usæd- vanlig systematiske Sans. G.s „Forelæsninger over den almindelige Retslære“ (I 1885, II 1892 med nye Optryk 1889, 1894 og 1901) er ikke Hegel'sk Dialektik eller logisk Deduktion fra abstrakte Idealer, men en paa reelt Studium af de menneskelige Livsforhold bygget Vurderen og Prøvelse af de retslige Grundproblemer, af grundlæggende Betydning ogsaa for Behandlingen af den positive Ret, saaledes i Kontraktretten og i Læren om det objektive Retsbrud. Mulig af endnu højere videnskabelig Rang er G.s andet Hovedværk „Den danske Strafferet“ — „Indledning“ (1875), „Almindelig Del. Første Afsnit“ (1878) og „Speciel Del“ (Foreløbig Udg. 1887. I—III 1895—96, forkortet Udg. I—II 1916). Som Strafferetsteoretiker staar G. den klassiske Skole nær, kølig-kritisk overfor den internationale Kriminalistforening, bestemt afvisende overfor de italienske krasse Naturalister. Uden Sidestykke i Europas Retslitteratur er Udviklingen af de enkelte Forbrydelser i Strafferettens specielle Del. Ved sin i „Nordisk Retsencyklopædi“ optagne „Den nordiske Strafferet“ (Almindelig Del 1882, Speciel Del 1899) gav G. bl. a. den hidtil eneste fuldstændige Fremstilling af svensk Strafferet. Til de nævnte Arbejder sluttede sig flere fortrinlige Afhandlinger i „Tidsskrift for Retsvidenskab“, „Juridisk Tidsskrift“ o. a., en Række mesterlige Bidrag til Straffeprocessen — „Om Nævninger“ (1876), „Strafferetsplejens almindelige Grundsætninger“ (Univpr. 1878), „Den danske Straffeprocess i Forhold til Strafferetsplejens Grundsætninger fra Chr. V.s Lov til Nutiden“ (1880) o. a. — og til Fængselsretten, Afsnit i v. Holtzendorff og v. Jagemann's „Handbuch des Gefängniswesens“ (I 1888) o. a. Men ogsaa udenfor Retsfilosofien og Strafferetten var G. litterært virksom, saaledes paa Familie-, Arve- og Statsrettens Omraade. Sammen med Henrik Hansen skrev han „Das Staatsrecht des Königreichs Dänemark“ (Marquardsen's „Handbuch des öffentlichen Rechts“ 1889, 2. Udg. 1913. Dansk Udg.: „Grundtræk af den danske Statsret“ 1890). Et monumentalt Mindesmærke satte G. Ørsted i „A. S. Ørsteds Betydning for Moral- og Retsfiloso-

fien samt Strafferetsvidenskaben“ (I—II 1904 og 1906). Udenfor Norden var G. nærmest kendt som Fængselsmand og Folkeretskyndig — desværre hindrede Sprogets Stavnsbaand hans forskellige banebrydende Teorier i at faa den europæiske Udbredelse, de havde fortjent —, paa Fængselsvæsenets Omraade havde hans Navn europæisk Klang, han var et højt anset Medlem — fra 1911 Æresmedlem — af „Institut de droit international“, Præsident 1897 ved dets Møde i Kbh. Referendarius consistorii var G. 1871—79, Udgiver af Universitetets „Aar- bog“ (1877—96), „Samling af de for Universitetsforholdene gældende Retsregler“ (I—II 1884—85) og „Samling af de for Universitetets Legater gældende Bestemmelser“ (1890). Han var Medudgiver af F. C. Bornemann's „Samlede Skrifter“ (I—V 1863—68), af Holck's Statsforfatningsret (I—II 1869) og Statsforvaltningsret (1870), af Aagensens Formueret (1881) og Romerret (I—II 1882), fra 1888 til sin Død Medredaktør af „Tids- skrift for Retsvidenskab“ o. m. a. Lige saa virksom var G. paa det legislative Omraade. Af fremragende Betydning var hans Arbejde for en Retsreform, bygget paa moderne Principper, Medlem 1870 af Proceskommissionen af 1868, for hvilken han udarbejdede Forslag om Strafferetsplejen m. m. og Motiver (1873—76), tillige Medlem af adskillige andre vigtige Kommissioner, 1906 Formand for Straffelovkommissionen af 1905. 1880—84 repræsenterede G. Kbh.s 5. Kreds i Folketinget, 1885 kongeudnævnt Landstingsmand, 1910—13 Formand for Landstinget. 1881—89 Repræsentant for Udgiverne af „Dagbladet“. Som saglig Politiker stod G. i første Linie — der blev ogsaa baade af Tilhængere og Modstandere trukket store Veksler paa hans jætteagtige Arbejdskraft — men den specifikt politiske Evne ejede han ikke. Nogle havde i hans Ungdom tænkt at se ham som Fører for den frisdannede Opposition, og hans Tilslutning til det Estrup'ske Højre blev derfor en Skuffelse for mange og gav Anledning til skarpe Angreb paa ham. Han overkom til- lige at bestride en Mængde offentlige og private Hverv, adskillige af human Karakter. I nyere dansk Jurisprudens er G. en central Skikkelse. Hele den efterfølgende Retsvidenskab staar mere eller mindre bevidst under hans Indflydelse. Paa sin 80- Aars Fødselsdag hyldedes han af nordiske Retsforskere som Nordens første Retslærde efter A. S. Ørsted — se „Ugeskrift for Rets- væsen“ 1915 B S. 1—24 og „Nordisk Tids- skrift for Strafferet“ III (1915) S. 1—55. En udførlig G.-Bibliografi blev samtidig givet af Frantz Dahl, Ugeskr. f. Retsv. i. C. S. 24—32. D. i Kbh. — Gift 1864 Amalie Hen- riette Irminger, d. 1904. Fz. D.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1915 S. 63—73 og i „Geistige Welt. Gallerie von Zeit-

genossen", Berlin—Charlottenburg s. A.; Francis Hagerup i „Nord. Tidsskr. f. Strafferet." III 1915 S. 1—21; Johan C. W. Thyren sst. S. 22—24; Frantz Dahl sst. S. 25—55; Frantz Dahl i „Tilskueren" 1918 I S. 125—35; Frantz Dahl i „Nord. tidskr. f. vetenskap, konst og industri" 1918 S. 111—25; H. Munch-Petersen i „Ugeskr. f. Retsvæsen" 1918 B S. 1—3; Viggo Bentzon i „Tidskr. f. Retsvidenskab" XXXI 1918 S. 1—27; Viggo Bentzon i Univ. Progr. Novbr. 1918 S. 123—35; Eyvind Olrik i „Nord. Tidsskr. f. Strafferet." VI 1918 S. 1—9; Johan C. W. Thyren i „Svensk Juristtidning" III 1918 S. 1—4; H. U. sst. S. 4; Johannes Steenstrup i „Oversigt over det kgl. dske Vidensk. Selskabs Forhdl." Juni 1917—Maj 1918 S. 55—63; „Nutiden" 2/6 1880; Henr. Hansen i „Ill. Tid." 10/10 1880; Frantz Dahl i „Ill. Tid." 1/1 1905; H. H. i „Nationaltid." 2/1 1905; Frantz Dahl i „Berl. Tid." 2/1 1915; Knud Berlin i „København" 3/1 1915; C. E. Cold i „Ill. Tid." 10/1 1915; M. P. Friis m. fl. i „Nationaltid." 2/1 1915; Henr. Hansen i „Nationaltid." 2/1 1915; O. K. Magnussen i „Ugens Tilskuer" V S. 131—32; C. V. N. i „Hovedstaden" 3/1 1915; J. P. i „Nyt Tidsskr. f. Abnormv." XVII S. 1—3; Lårus H. Bjarnason i „Þjóðvinafélagsalmanakinu" 1916; Axel Teisen i „The American Law Review" L S. 262—68; F. Bech i „Aarsberetn. om Arbejdshj. f. døvst. Piger" 1917 S. 5—7; J. Plesner i „Nyt Tidsskr. f. Abnormv." XX S. 1—5; G. Forchhammer i „Beretn. f. 1917—18 fra det kgl. Døvst.-Inst. i Fredericia" S. 29—30; Knud Berlin i „København" 21/12 1917; Henr. Hansen i „Nationaltid." 20/12 1917; „Ill. Tid." 6/1 1918; „Forskringskongressen" XII S. 71—72; H. Wulff: „Den danske Rigsdag" 1882 S. 337—39; N. Bransager og Palle Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag" 1901—03 S. 591—96; E. Piper og Poul Rasmusen i „Højres Ungdom" 6/1 1915.

Gorm den Gamle (d. efter 935), Konge. Om hans Herkomst og Regering vides intet bestemt (hans Tilnavn tyder dog paa, at han opnaaede en høj Alder); men de noget yngre Kilder skildrer ham som en sløv og ret uvirksom Konge, i Modsætning til hans dygtige og energiske Dronning Thyra (s. d.). Han antog ikke Kristendommen og var den sidste danske Konge, der blev begravet i Høj (ved Jelling). — Gift Thyra Danebod (s. d.), d. før G.

Th. B. B.

Litt.: Steenstrup: „Danmarks Sydrøgnese" 1900; A. D. Jørgensen: „Den nordiske Kirkes Grundlæggelse og første Udvikling" 1874—78; H. Olrik: „Konge og Præstestand" I 1892; Weibull: „Kritiska undersökningar i Nordens historia" 1911; H. A. Kjær i „Vejle Amts Aarb." 1913.

Gorm-Petersen, Peter (f. 13/6 1866), Ingeniør. F. i Turup ved Assens. Forældre: Gaardejer Erik Petersen og Maren Kirstine Rasmussen. Udlært som Maskinarbejder tog han Maskinisteksamen 1888 og blev 1892 Student. 1893 begyndte han at studere ved Polyteknisk Læreanstalt og tog 1898 Eksamen for Mekanikere. Virkede derefter i kortere Tid som Konstruktør hos Firmaerne Monics & Andersen og

F. L. Smidth & Co., indtil han 1899 gik over til A/S Titan, i hvis Tjeneste han var til 1913. Sidstnævnte Aar blev han ansat som Maskininspektør ved De forenede Papir-

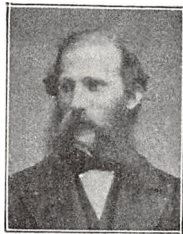

fabrikker, hvor han n. A. blev Driftschef og fra 1918 Direktør. I denne Stilling staa han i Spidsen for en stor teknisk Administration, hvortil hans betydelige praktiske Uddannelse i Forbindelse med en fyldig teoretisk gør ham særlig skikket. Fra 1902 har han været Censor i mekanisk Teknologived polyteknisk Eksamen. — Ugift.

M. C. H.

Litt.: „Studerterne fra 1892" 1917.

Gosch, Christian Carl August (10/11 1832—2/6 1913), zoologisk Litteraturhistoriker, politisk Skribent. F. i Kbh. Forældre: Oberstløjtnant Ferdinand August G. og Christiane Meldahl. Blev Student 1851, studerede derpaa Zoologi med Entomologi som Speciale, tog Magisterkonferens 1855, opholdt sig udenlands et Par Aar og tog fra 1859 blivende Ophold i England. Her begyndte han en ivrig Kamp for

at retlede det engelske Publikum i dets Opfattelse af det slesvigske Spørgsmaal; han skrev saaledes en Mængde Artikler i ansete Aviser og publicerede paa den danske Regerings Bekostning „The nationality of Slesvig" (1861), „Denmark and Germany since 1815" (1862) og „Explanation of the Danish question" (1864). 1862 ansattes han som Attaché ved det danske Gesandtskab i London og beklædte Stillingen til sin Afgang 1906. Efter 1864, da han fik mere Fritid, vendte han atter tilbage til Zoologien eller rettere Zoologiens Historie og udgav 1870—78 i 4 Bd. sin „Udsigt over Danmarks zoologiske Litteratur". Dette Værk udmærker sig baade ved Nøjagtighed i bibliografisk Henseende og Grundighed i den historiske Fremstilling; paa den anden Side kan det ikke nægtes, at Forfatteren, som personlig Ven og Beundrer af J. C. Schiødt, ikke helt sjælden bedømmer Forhold og Personer højt ensidig, ligesom han undertiden kan mangle de for sin Bedømmelse nødvendige zoologiske Kundskaber. Et endnu mere personligt Præg har den store Biografi „Jørgen Christian Schiødt" (1898—1905), i hvilken han har søgt at fremstille denne ejendommelige Personligheds Liv og Betydning for dansk Naturforskning; ganske utvivlsomt tegnes her Modstanderne med altfor sorte Farver, ligesom personlige Stridigheder ofte behandles med unødigt Vidtløftighed; med tilbørligt Hensyn hertil vil den kritiske Læser dog let formaa at danne sig et Billede baade af Schiødt selv og af Zoologisk Museums Historie i 19. Aarh. Endelig har G. 1881 udgivet en læseværdig Kritik af Panums ret overfladiske Fremstilling af det medicinske Fakultets Historie.

D. i London. — Gift 1) 1863 Harriette Smith, d. 1905. 2) Nathalie Wickham.

R. H. S.

Litt.: Sv. Dahl: „Bibl. zool. Danica 1876—1906“ 1910; Nekrologer i „Berl. Tid.“ og „Politiken“ 3/6 1913.

Gottfred af Ghemen, se Ghemen.

Gottlander, Søren Poulsen, se Judichær.

Gottlieb, Johan Ludvig (¹¹/₈ 1809—¹⁸/₁₁ 1886), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Toldkontrolør Vincentz David G. og Anna Dorothea Schrøder. Blev Sekondløjtnant 1827, Premierløjtnant 1836, Kaptajn 1847, Kaptajn 1852, Kommandør 1868, afgik 1874 med Admirals Karakter. Han havde en lang Række Udkommandoer og deltog i begge de slesvigske Krige, 1864 som Chef for Fregatten

„Niels Juel“ i Kampen ved Helgoland. 1872 var han Eskadrechef. G. var en intelligent og fintdannet Person, som i sine ældre Aar gav sig af med Sprogstudier og udgav en fransk Fraseologi. Han har endvidere udgivet en Lærebog i Dampmaskinlære. D. i Kbh. — Gift 1835 Jensine Vilhelmine Erika Holgine Bjørn, d. 1892. V. G.

Litt.: Nekrolog i „Tidsskr. f. Søvæsen“ 1888.

Gottlob, Valdemar Andreas Thorkild Immanuel (f. ³/₆ 1843), Maskiningeniør. F. i Tømmerby ved Thisted. Forældre: Sognepræst Niels G. og Augusta Vilhelmine Petersen. Blev Student 1862 og tog polyteknisk Eksamen i Mekanik 1868. Efter et halvt Aars praktisk Arbejde i Gamst & Lunds Efterfølgeres Maskinværksted i Kbh. var han ansat som Assistent ved Kronborg Geværfabrik

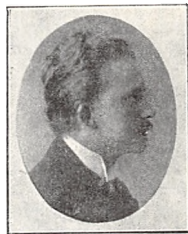

1868—70. 1871 uddannede han sig videre paa forskellige Maskinfabrikker i Tyskland. 1872 nedsatte han sig som Mekaniker i Kbh. og drev Forretning til 1887, da han blev ansat som Lærer — fra 1898 som Overlærer — i Maskinbygning ved Dagskolen for Maskinkonstruktører ved Teknisk Skole i Kbh. I denne Stilling udførte han et betydeligt Undervisningsarbejde, indtil han tog sin Afsked 1914. G. har udgivet nogle meget brugte „Regnetabeller“, 7. Opl. 1919, til Brug ved praktiske Beregninger, og en Række Vejledninger i Maskinkonstruktion. I en lang Aarrække var han Censor i Maskinlære ved polyteknisk Eksamen. 1916 udgav han „Slægten Gottlob“. G. har ordnet Kbh.s Industriforenings

Bogsamling og udarbejdet Katalog derover. — Gift 1877 Doris Nikoline Juliane Nørholm. M. C. H.

Litt.: Slægt i I. G.: „Slægten G.“ 1916; „Det tekniske Selskab 1843—1918“ 1918.

Gottlob, Niels August Theodor Kaj (f. ⁹/₁₁ 1887), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Ingeniør I. G. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1905 og Cand. phil. 1906, dimitteredes derefter fra Teknisk Skole til Kunstakademiet, som han gennemgik Jan. 1907—Sommeren 1913 med Afgang Jan. 1914. Akademiet tildelte ham 1915 sin store Guldmédaille for „Et monumentalt Fyrtårn ved Skagen“, hvormed fulgte store Rejsestipendier 1915 og 1916, der benyttedes til Rejser i Norge og Sverige, og endvidere 1917 C. F. Hansens Opmuntringspræmie for „Rejsestudier fra Sverige“. 1912 deltog G. fire Maaneder i École Française d'Athènes' Opmaalingsarbejde i Delfi og opholdt sig en Maaned i Italien. Han har udstillet paa Den frie Arkitektforenings Udstilling i Kunstindustrimuseet Jan. 1915 og Charlottenborg Foraarsudstilling siden 1915. Han har i en Aarrække tegnet hos H. Kampmann som hans Førstemand. Han har endnu ikke opført ret mange Bygninger selv, men vundet Præmie i en Række Konkurrencer, f. Eks. Ordning af Pladsen om Frihedsstøtten 1911 (3. Præmie), Alderdomshjem for Arbejdere 1913, Regulering af Frederiksberg Allé 1915 (1. Præmie), Dansk Købestævnes Bygning 1915 (2. Præmie), Bergens Genopbygning 1916 (3. Præmie), Bebyggelsen af „Lyngen“ S. for Køge 1917 (2. Præmie), St. Lukas Kirke i Aarhus 1918 (1. Præmie) (de to sidste sammen med Anton Frederiksen). 1917 blev han Assistent ved Kunstakademiets Arkitekturskole. — Gift 1918 Esther Clara Marie Drachmann. S. S.

Litt.: Slægt se I. G.; „Arkitekten“ XIII—XV, XVII, XIX, XXI 1911—19; „Politiken“ 3/2 1915, 4/7 s. A. og 12/7 1916; „Berl. Tid.“ 9/2 1915.

Gottschalk, Albert (³/₇ 1866—¹³/₂ 1906), Maler. F. i Stege. Forældre: Købmand Gottlieb G. og Lea Philipson. Efter et halvt Aars Malerlære forberedtes han af Karl Jensen til Akademiet, som han besøgte tre Kvartaler 1882—83. Derefter gik han fem Vintre paa Kunstnernes Studieskole under Krøyer, havde ogsaa en Tid Karl Madsen til Lærer. 1887 var han i Lybæk og Berlin, 1889 og 1892 i Paris og 1904 i Ita-

lien. Han udstillede paa Charlottenborg Decemberudstillinger fra 1884, Charlottenborg Foraarsudstilling fem Gange 1887—96, Oktoberudstillingen foranstaltet af Zahrtmann-Elever 1893, Kunstneres Studieskoles Udstilling 1896, den Frie Udstilling som Gæst 1897—98, som Medlem 1900—06, Raadhusudstillingen 1901; en Mindeudstilling afholdtes i Kunstforeningen 1906. Fra set et enkelt gennemført Billede efterlod G. sig kun Studier og Skitser af Landskaber, mange af dem fra Kbh.s Udkanter og Forstæder. Han hører til det lyriske Slægtled omkring Aarhundredskiftet og har dels Forkærlighed for Overgangsstemninger i Naturen, helst i Graavejr og under uanselige Motiver. Han var en knækket Personlighed — delvis sindssyg og ganske manglende Koncentrationsevne. Men han staar som en af vore smukkeste, umiddelbare maleriske Begavelser, fineste Valørmalere og som den, der følsomst kunde give en Naturstemning i fint stemte Farver. Arbejder af ham findes i Kunstmuseet, Hirschsprungs Samling og Faaborg Museum. —

Ugift. S. S.
Litt.: Been og Hannover: „Danmarks Malerkunst“ 1902; „Kunst“ VII 1905; Johs. Jørgensen: „Den røde Stjerne“ og „Taarnet“ 1916; Nekrologer af Sophus Claussen i „Ill. Tid.“ 11/8 1906, Karl Madsen i „Tilskueren“ 1906 og E. Goldschmidt i „Politiken“ 25/11 1906.

Gottschalksen, Carl Emil Verner (f. 20/2 1854), Musikdirigent, Komponist. F. i Kbh. Forældre: Musik- og Sangdirigent Emil G. og Sofie von Eyben. Uddannedes tidlig i Violin af Ferd. Stockmarr, senere af Fr. Hilmer, var 1871—74 Militærmusiker og kom ind i Orkestervirksomhed i Kbh., hvor han snart svang sig op til Dirigent for en Række mindre Orkestre, bl. a.

Vesterbros Teater, Kasino, Etablissement „National“, Cirkus Variété, Tivolis Harmoniorkester og Promenadeorkestre, kun med en Afbrydelse 1879—81, da han var Kapelmester i Finland. Paa disse Pladser lededes G.s uomtvistelige Musikbegavelse over i en lettere Genre, og det er væsentligst paa dette Omraade, og det er udfoldet en rastløs Virksomhed. Ogsaa hans kompositoriske Anlæg var fremtrædende, saaledes skrev han tidlig en Symfoni, der opførtes i Tivoli 1885 under Bald. Dahl, og gennem Studierejser i Udlandet (Paris, Rom, Bayreuth, Leipzig, Berlin) udvikledes hans tekniske Kunnen paa dette Omraade, men hans Dirigentvirksomhed bandt ham ogsaa som Komponist til den lettere Genre, hvorfor hans Produktionsevne har udfoldet sig mere i Bredden end i Dybden. Han har skrevet ca. 250 Op.

Af disse bør nævnes tre Operetter, der alle er opførte: „Klosterliv“ (Kasino 1897), „Frie Fugle“ (Tivoli 1907) og „Christian Nørrebro“ (Nørrebros Teater 1910), endvidere en Nordisk Suite, en Violinromance, en finsk Rapsodi og talrige Danse, Marscher og Arrangementer af Scenemusik o. m. a. Let og naturligt følger den melodiske Linie sig for ham, og han er utvivlsomt en af sin Genres dygtigste Folk herhjemme. — Gift 1882 Elvira Constance Henriksen. Ægteskabet opløst 1917. G. S.

Litt.: „Tivoli Souvenirs“ 1912; „Politiken“ 20/2 1914.

Graae, Gomme Frederik August (23/8 1810 — 22/6 1886), Præst. F. i Bøstrup, Langeland. Forældre: Sognepræst Christen G. og Berthe Lorentze Brandt. Blev Student 1827 og teologisk Kandidat 1833. To Aar efter blev han Kapellan i Lindelse og 1838 Sognepræst i Marie-Malene og Koed; 1848 forflyttedes han til Ribe, og derfra kom han allerede 1851 til Flensborg for at virke som Præst for saadanne, der maatte ønske at samles om dansk Forkyndelse. Han var betaget af en levende Fædrelandskærlighed og virkede allerede under den første slesvigske Krig med Iver for den danske Sag; 1864 lagde han ligeledes med stort Mod og Uforfærdethed sit danske Sindelag for Dagen, hvorfor han efter Krigen fik sin Afsked; 1867 blev han Præst i Idestrup paa Falster og virkede der, til han 1884 trak sig tilbage fra Præstegerningen. I kirkelig Henseende delte han nærmest „Kirkeligt Centrum“s Anskuelse; hans varme og personlige Forkyndelse i Forbindelse med hans retlinede Opdræden og hjertelige Imødekommenhed skaffede ham mange Venner overalt. Han har efterladt sig en Prædikensamling: „Krybben og Korset“ (1859) samt forskellige Dagbogsoptegnelser og Meddelelser („48 og 64“ (1886) og „Mellem Krigene“ (1887)). D. i Kbh. — Gift 1) 1839 Dorothea Suhr, d. 1844. 2) 1846 Eline Hansine Carstensen, d. 1895. H. M.

Litt.: Slægt i I. Barfod: „Den svendborgske Familie G.“ 1882 og P. B. Grandjean: „Den Gske Slægtbog“ 1914; sidstnævnte i „Dsk. Adelsbl.“ 1916; Erindringer i „Personalh. Tidsskr.“ IV 1 og 4 1898 og 1901 og i ovenn. Bøger; Th. G.: „Gamle Minder“ 1917; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 4/7 1886.

Graae, Thomas Christian (f. 7/8 1849), Journalist. F. i Ribe. Forældre: Pastor C. F. A. G. (s. d.) og Eline Hansine Carstensen. Blev Student 1868, Cand. juris 1874, var Sagførerfuldmægtig 1874—76, ansat under Magistraten og Politiet i Kbh. 1876 og Politiaffsattent paa St. Thomas 1876—78.

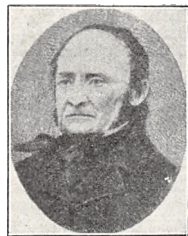
Siden da har han væsentlig dyrket Journalistik og arbejdet ved en lang Række Venstreblade, „Morgen-Telegrafen“, „Dags-Avisen“, „Politiken“, „København“, i de senere Aar især „Ekstrabladet“.

1919—20 skrev han Breve fra Flensborg til „B. T.“ Under et Ophold i Amerika 1882—84 redigerede han et Aars Tid „Skandinaven“. G. er en af dem, der har fødført Interviewet i Danmark; han har ikke ringe Evne for den politiske Feuilleton og har i Arenes Løb udgivet en Del af sine Artikler i Bogform, saaledes „Topsøe og Godsejerne“ (1881), „D. G. Monrad“ (1887), „Moderne Profiler“ (1892) og „Alberti“ (1908); nævnes kan iøvrig „Grundtvig paa Langeland“ (1880), hans velskrevne og nationalt forstaaende „Uwe Jens Lornsen“ (1891) og hans „Gamle Minder“ fra Flensborg (1917). — Ugift. P. E.

Litt.: Slægt se G. F. A. G.; Joh. Ottosen i „Tilskueren“ 1891; „Zeitschr. der Gesellsch. f. d. Gesch. d. Herzogtümer“ s. A.; Ch. Kjerulf: „Erindringer“ II 1916, S. 13 ff.; „Folkets Avis“ 7/6 1918; „Politiken“ 7/8 1919.

Graah, Wilhelm August (^{24/10} 1793—^{16/9} 1863), Søofficer, Opdagelsesrejsende. F. i Kbh. Forældre: Konferensraad, Medlem af

Kancellikollegiet Peder Hersleb G. og Petronelle Helene Hersleb. Blev 1813 Sekondløjtnant, 1820 Premierløjtnant, 1830 Kaptajnløjtnant, 1840 Kaptajn. Hans betydningsfulde Gerning som Kartograf begyndte 1821 med hans Opmaaling af den endnu ikke kortlagte

Del af Islands Østkyst. 1823 sendtes han til Grønland for at tilvejebringe et bedre Søkort over den koloniserede nordvestlige Kyst af Landet og overvintrede i Godhavn. Det værdifulde Udbytte af hans Kortlægning er nedlagt i hans „Beskrivelse til det voksende Situationskort over den vestligste Kyst af Grønland“ (1825). Scoresbys Undersøgelser af Grønlands Østkyst fra 69°—75° n. B. gav Anledning til, at den danske Regering i Foraaret 1828 udsendte G. med J. Vahl som naturvidenskabelig Ledsager til Grønland for at udforske Østkysten op til det sydligste af Scoresby naaede Punkt. G. tilbragte Vinteren i Nanortalik (60° 08') paa Sydvestkysten og brød i Marts op med fire Europæere, fem Grønlændere og ti indfødte Kvinder som Roersker, efter Instruksen i to Konebaade og nogle Kajaker. Langs Kysten naaede han ^{18/8} den af

ham opkaldte Dannebrog's Ø (65° 18'), hvor han rejste en endnu bevaret mægtig Varde og tog Landet i Besiddelse under Navn af Kong Frederik VI.s Kyst. Her vendte han om, tog Vinterkvarter i et forladt Grønlænderhus ved Imarsvick (63° 22'), gik atter (i April 1830) nord paa, men fandt overalt Isen fast og maatte efter mange uføtrødnede Forsøg opgive at naa videre frem. Efter store Strabadser, der bortrev de fleste af hans Ledsagere, selv nær ved at omkomme af Sult og med nedbrudt Helbred naaede G. omsider i Okt. tilbage til Herrnhuterstationen Friederichstal paa Sydvestkysten, hvor han, efter at være kommet til Kræfter igen, i Sommeren 1831 fortsatte den 1828 begyndte Opmaaling af Frederikshaabs og Julianehaabs Distrikter. G. fandt intet Spor af skandinavisk Bebyggelse paa Østkysten; ej heller kom han i Berøring med Ammassalik-Eskimoerne, hvilket først lykkedes G. F. Holm 1833. Sønnesønnen af „Najadens“ tapre Chef, efter hvem G. havde opkaldt et Næs paa Dannebrog'søen. Alligevel hører G.s Ekspedition blandt de berømmeligste arktiske Forskningsrejser i nyere Tid, beskrevet af ham i det smukke, endnu læseværdige Værk „Undersøgelser-Rejse til Østkysten af Grønland“ (1832). S. A. fremkom Søkortarkivets Kort over hele Grønland, som væsentlig skyldes ham og som benyttedes op til Nutiden. 1837—38 var G. som Chef for Briggen „St. Thomas“ i Vestindien, hvor han ved sin Kortlægning af de danske Øer yderligere befæstede sit Ry som Kartograf. 1832—50 var han Direktør for den grønlandske og færøske Handel. G. var levende historisk interesseret og udgav 1818 „Udkast til Danmarks Søkrigshistorie“. D. i Kbh. — Gift 1831 Maren Cathrine West, d. 1879. L. B.

Litt.: Slægt i O. M. Giering: „Stamt. over B. Hagens og M. Collners Efterk.“ 1884; „Nyt Arkiv f. Søvesen“ 1849, S. 281.

Grahn-Young, Lucina Alexia, kaldet **Lucile** (^{30/6} 1819—^{4/4} 1907), Danserinde. F. i Kbh. Forældre: Løjtnant, Toldassistent

John Jensen G. og Melte Christine Knudstrup. Lucile G. blev tidlig sat paa Teatrets Danseskole under Solodanser Larchers Vejledning og fik sin første Rolle som taaarigt Pigebarn (^{29/5} 1829); som femtenaarig tog Bournonville hende med til Paris, og samme Efteraar (^{29/9} 1834) dansede hun sin første Solo i „Den stumme i Portici“. Publikum modtog hende med Begejstring. Ved sin sjældne Virtuositet, sine store mimiske Anlæg og sin fuldendte Gratie erobrede

hun straks Førstepladsen blandt Ballettens Kunstnere. Hun blev Danserinde Juni 1836 og Solodanserinde Juli 1837. Bournonville omfattede sin talentfulde Elev med stor Omsorgsfuldhed, gav hende den kvindelige Hovedrolle i „Valdemar“ og tilrettelagde Taglionis Ballet „Sylfiden“ for hende. Kunstnerisk var hun tilfreds. Da hun i Sommeren 1838 atter gæstede Paris og modtog et ærefuldt Tilbud om Ansættelse som première danseuse ved den store Opera, af slog hun det. Men Forholdet til Bournonville, der yndede at blande sig i sine Balletdamers private Affærer, blev hende snart for brydsomt. Hun fik Orlov til en Gæsteoptræden i Hamborg, og hendes Udførelse af den spanske Dans El Jaleo i Meyerbeers Opera „Robert af Normandiet“ ^{23/2} 1839 blev hendes sidste Optræden i Danmark. Fra Hamborg vendte hun nemlig ikke tilbage, men drog til Paris, og i Juni s. A. maatte man afskedige hende. Nogle unge Gardeofficerers Demonstrationer mod Bournonville i Anledning af hendes Bortdragen vakte skandalelignende Sensation. Hendes senere Løbebane som Kunstnerinde var et fortsat Triumftog. I Paris, St. Petersborg og London beredes der hende storartede Ovationer, navnlig efter at hun i London ^{12/7} 1845 havde danset sammen med Datidens tre mest beundrede Danserinder, hvoriblandt Maria Taglioni, og havde vundet Prisen; over hele Europa var hendes Udførelse af Folkedansens „Cajucha“ berømt. Herhjemme vakte det pinlig Opsigt, da hun 1849 i ungdommelig Bitterhed mod Hjemmet optraadte i Hamborg til Fordel for Oprørernes saarede med tysk Kokarde og i tyske Farver. Faa Aar efter var hun et Par Dage i Danmark, men turde ikke vise sig offentlig. 1856 ægtede hun en østrigsk Tenorsanger, var 1858—61 Leder af Balletten ved Stadtteatret i Leipzig og 1869—75 ved Hofteatret i München. Dels her, dels i Italien henlevede hun sin Alderdom, sin Fødeby gensaa hun aldrig mere, men hang ved den med rørende Kærlighed. D. i München. — Gift 1856 Friedrich Young, d. 1884. E. N.

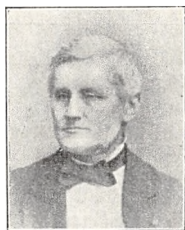
Litt.: Erindringer i „Pers. Tidsskr.“ VI 2 1911 og „Juleroset“ 1898; Overskou: „D. d. Skueplads“ IV—V 1862—64; Robert Neiiendam i „Teatret“ XIV 1915, „Politiken“ ^{20/6} og ^{1/7} 1919 og „Omkring Teatret“ I 1919; Bokkenheuser: „Der var engang“ 1916; R. v. Hornstein: „Memoiren“ 1908; Brev i „Teatret“ VIII 1908—09; Nekrolog i „Ill. Tid.“ ^{14/4} 1907.

Gram, Hans Christian Joachim (f. ^{13/6} 1853), Læge. F. i Kbh. Forældre: Professor juris Frederik Terkel Julius G. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1871, studerede først Naturhistorie, men blev Cand. med. 1878. Han vandt Universitetets Guldmedaille 1882 og blev Dr. med. 1883 („Under søgelser over de røde Blodlegemers Størrelse hos Mennesket“). Under en Studie-

rejse 1883—85 lykkedes det ham i Berlin at finde en Bakteriefarvingsmetode, som har gjort hans Navn verdensberømt ved sin geniale Simpelt og sin daglige, praktiske Anvendelighed. Efter Hjemkomsten blev han Reservelæge paa Kom-munchospitalet 1885—89, var Privatdocent fra 1886, 1889 Medlem af Kommissionen til Udarbejdelse af en ny Farmakopé og fra 1901 Formand i denne Kommission. 1891—1900 var han Professor i Farmakologi, fra 1892 tillige Overmedicus paa Frederiks Hospitals Afdeling A, fra 1910 paa Rigshospitalet, af hvis Indretning han som Medlem af dets Byggekomité fra 1903 har gjort sig fortjent. Han har desuden haft Sæde i Sundhedskollegiet 1893—1907 og taget megen Del i Arbejdet for Tuberkuløsens Bekæmpelse. Sin Afdeling har han ledet mønsterværdig; hans Journaler, videnskabelige Afhandlinger og „Klinisk-terapeutiske Forelæsninger“ I—IV (1902—09) er udtømmende og eksakte. Sine Patienter og Elever har han vundet ved sin store Elskværdighed og sit varme Hjerte. — Gift 1889 Louise Ida Christiane Lohse, d. 1900. O. P.

Litt.: Slægt se „Stamt. over Familien G.“ 1882, „Stamt. over Familien Thaning“ 1895 og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Hustrus Slægt i Arnesen og Breder: „Stamt. over Familien Breder m. fl.“ 1876, S. 153; Selvbioografi i Univ. Progr. Nov. 1883; „Ill. Tid.“ ^{28/6} 1910; „Politiken“ ^{3/3} 1912 og ^{13/6} 1913; „Ugeskr. f. Læger“ 1916, S. 1684.

Gram, Frederik Terkel Julius (^{26/8} 1816 — ^{3/3} 1871), Retslærd. F. paa Knuthenborg. Forældre: Godsforvalter Herman Michael G. og Mette Christine Thaning. Blev Student 1835, Cand. juris 1841, Volontær i Kancelliet 1842, 1847 Lektor, 1849 Professor ved Universitetet, 1856 ekstraordinær Assessor i Højesteret, 1868 Dr. juris h. c. i Lund. 1859 Provst ved Kommunitetet og Regensen. 1870 Medlem af Kommissionen om en ny Sø- og Handelslovgivning. Ligesom sin beundrede Lærer J. E. Larsen traadte G. som retsvidenskabelig Forsker i Ørstedes Fodspor. En spekulativ Behandling af Retsspørgsmaalene laa ham fjernt, hans Blik var i første Linie rettet mod det praktiske Retsliv og dettes Tarv. Ved sit omfattende Værk „Den danske Formueret“ (I 1855, 2. Udg. 1858, II 1—2 1860 og 1864. Med Sagregister 1865) beherskede han denne Disciplin, indtil det

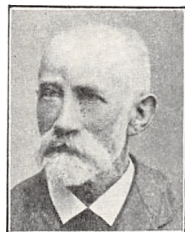

fik en Afløser i A. C. Evaldsens og Jul. Lassens Arbejder; i videnskabelig Betydning og Originalitet staar det dog vistnok ikke paa Højde med hans „Den private Søret efter Dansk Lovgivning“ (1851). G. skrev endvidere „Om Ægtepakter efter dansk Ret“ (Univ. Progr. 1863), „Om de private Retsforhold i Almindelighed“ (1865) „Om Loves Anvendelse og Fortolkning“ (1865) og „Forelæsninger over Den danske Familieret“ (1868). Han var en Mand med mangesidige, særlig historiske og kunsthistoriske Interesser, en vennesæl og human Natur. Som Regensprovst efterlod han sig et ualmindelig smukt Eftermæle. Han betragtedes som en Fader af Alumnerne og var dem alle en forstaaende og hjælpsom ældre Ven. D. i Kbh. — Gift 1852 Louise Christiane Roulund, d. 1913.

Fz. D.

Litt.: Slægt se Chr. G.; M. Galschiot i „Studenterbogen“ 1896, S. 33—35; Rasmus Nielsen: „Regensen. Erindringer fra 1858—62“ 1906, S. 31—34; Niels Lassen: „Erindringer“ I 1918, S. 219—20.

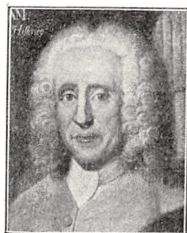
Gram, Hans (f. $\frac{5}{8}$ 1859), Handeltgartner. F. paa Conradinelyst ved Ruds Vedby. Forældre: Godsinspektør Niels Michael Quistgaard G. og Elise Sophie Nielsen. Uddannedes i Bregentved Have og i Rosenborg Have og tog 1882 Havebrugseksamen paa Landbohøjskolen og 1884 Eksamen i Plantedrivning og Sirtgærtneri. 1882—83 var han Medhjælper hos Bøgh, Horsens, foretog derefter Rejser i Udland

det og var 1883—84 Blomstergartner paa Rosenborg. 1884 købte han Koldemosegaard ved Sorø, hvor han drev Planteskole, Frugt- og Frøavl indtil 1909. Efter den Tid er han Lærer i og Leder af Havebruget paa Ankerhus, Sorø. 1915 blev han Konsulent for de samvirkende Husmandsforeninger og 1918 Konsulent for Østifternes Haveselskab. Han har endvidere haft en Del kommunale Tillidshverv, var saaledes 1901—06 Sogne-radsformand. G. omfatter Havebruget og navnlig Frugtavlen med en aldrig svigtende Interesse og har ved sin mangeaarige Virksomhed som Planteskoleejer og Frugtavler erhvervet sig rige Kundskaber paa disse Omraader, hvilke han dels som Privatkonsulent, dels som Konsulent for ovennævnte Jordbrugsorganisationer har vidst med Forstand og Velvillie at gøre frugtbringende for andre. Han har udfoldet en meget rig litterær Virksomhed, skrev 1885 „Om Frøavl af Foderroer“ og 1898 „Vejledning i Frugtavll“ (3. Udg. 1911), endvidere faglige Artikler i „Gartneritidende“, Dagbladene, „Nordisk illustreret Havebrugs-

leksikon“ og „Haven“. — Gift 1884 Caroline Marentine Petrea Christensen. A. L. Litt.: Slægt se Hans G.; „Aftenposten“ $\frac{5}{12}$ 1907.

Gram, Hans ($\frac{29}{10}$ 1685— $\frac{19}{2}$ 1748), Historiker. F. i Bjergby ved Hjørring. Forældre: Præsten Niels Hans G. og Anne Christensdatter Mule. Blev undervist hjemme og Student 1703. Han gjorde sig straks bemærket ved sin glimrende Begavelse og store Flid og vandt stor Yndest hos Professorer og Kammerater. Blev Bakkalavr 1705 og Magister 1708 og var 1711—19 Konrektor ved Vor Frue Skole (Metropolitanskolen). 1714 blev han Professor i Græsk. Ved sit store selskabelige Talent og sin Evne til at vinde de ledende Mænd (en Evne man senere med Urette har udlagt som Snobberi) blev han nøje knyttet til den Kreds af Stormænd, der 1730 kom til Magten, og han fik snart efter de højeste videnskabelige Poster som Historiograf, Overbibliotekar og Gehejmearkivar, ligesom han kom ind i talrige Kommissioner, der havde Tilknytning til det videnskabelige Liv. I alle sine offentlige Stillinger var G. en ivrig og pligtopfyldende Arbejder og i Besiddelse af en overordentlig Evne til at behandle Sagerne hurtigt, samtidig med at han fik Tid til at dyrke sine egne Studier. I Videnskabernes Selskab, til hvis Oprettelse han gav Stødet, var han i de første Aar den drivende Kraft, og i dets Skrifter fremkom 16 Afhandlinger af ham vedrørende Danmarks Historie og Sprog. Særlig Betydning har G. dog haft ved sine Udgifter- og Kommentatorarbejder. Slanges „Christian IV.s Historie“, Meursius' „Historica Danica“, Bordings poetiske Skrifter og Mollers „Cimbria litterata“ udgav og forsynede han delvis med Noter, der hører til det bedste, Aarhundredet præsterede i Retning af videnskabelig Kritik. Her som i sine Afhandlinger viste han, at man konsekvent maa søge om bag Forfatterne til deres Kilder, og ved sin store Lærdom var han i Stand til at foretage disse kildekritiske Undersøgelser saaledes, at hans Noter ofte har langt større Betydning end den Tekst, de ledsager. En Række mindre Arbejder over klassisk Historie og Sprog hæver sig derimod ikke særlig over tilsvarende Undersøgelser fra Datiden, men bærer alle Vidne om stor Belæsthed. Skønt af en irriterbar Natur var G. i Besiddelse af overordentlig Hjælpsomhed i Retning af at skaffe saa vel danske som fremmede Forbindelser Oplysninger af den forskelligste Art, og hans Breve spænder da ogsaa over de forskelligste Omraader, ligesom de inde-

holder talrige kritiske og satiriske Bemærkninger over hans Samtids Forhold. Loyal og yderst konservativ af Natur, men i videnskabelig Metode langt forud for sin Tid svarede han ypperlig til sit Tilnavn „den lærde“. D. i Kbh. — Gift 1718 Anna Cathrine Hansen, f. Sylvers, d. 1719. Th. B. B.

Litt.: Slægt se „Stamt. over Familien G.“ 1882 og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; „Dsk. Saml.“ 4 og II 1 1868—69 og 1871—72; „Ny dsk. Mag.“ II 1806; Jens Møller i „Skand. Litt. Selsk. Skr.“ VI 1810; samme i „Mnemosyne“ I, II og IV 1830—33; Suhms ny Saml. IV 1795; Molbech: „Det kgl. dsk. Videnskabernes Selsk. Hist.“ 1843; Fabricius i „Nordisk Tidsskr.“ 1908; Paludan-Müller i „Hist. Tidsskr.“ V, 4 1883; A. D. Jørgensen: „De danske Rigsarkivers Hist.“ 1884; „Dagbladet“, 28/10 1885; „Kirkeh. Saml.“ IV 2 1891—93; Johs. Pedersen: „Borchs Kollegium“ 1916; Breve i „Ny dsk. Mag.“ III 1810, „Wolffs Journal“ 1810 I, „Politik og Hist.“ II 1820, „Hist. Tidsskr.“ I 4 1843 og II 6 1856, C. Bruun: „Falteriana“ 1869, „Vor Ungdom“ 1897, „Breve fra H. G.“ ved Herman G. 1907—10, „Dsk. Mag.“ VI 1 1913 og „Aarb. f. Sorø Amt“ 1915; Nekrolog i „Altonaische gel. Zeit.“ 1748 IV.

Gram, Jens Bille (f. 4/8 1857), Botaniker, Pharmaceut. F. i Kbh. Forældre: Lærer ved det kgl. Døvstummeinstitut Ulrik Frederik G. og Sophie Frederikke Hermansen. Blev Cand. pharm. 1879 og videre uddannet under Prof. Warming og paa Polyteknisk Læreanstalt.

Var 1884—1901 Mikroskopiker ved Steins Laboratorium, blev 1901 Docent, 1902 Professor i Farmakognosi ved Pharmaceutisk Læreanstalt.

Blev 1902 Medlem af den permanente Farmakopékommision og 1910 videnskabeligt, bestandigt Medlem af det kgl. nordiske Oldskriftsselskab. G. har skrevet Afhandlinger om botaniske Emner, væsentligst baseret paa mikroskopiske Undersøgelser som „Om Rapskager og Forureningen af disse“ (1894), „Om Frøskallens Bygning hos Euphorbiaceerne“ (1896) og „Undersøgelser over de i forskellige Plantedele indeholdte Kalksalte“ (1909). Under sin Virksomhed paa Steins Laboratorium kom han, ved Henvendelse fra Nationalmuseets Side, ind paa arkæologiske Undersøgelser. Det lykkedes ham at konstatere Urbefolkningens Haarfarve samt Klæde- dragtens Stof, senere har han, ved Undersøgelser fra Juellinge-Fundet, paavist Sammensætningen af Befolkningens Drikke. G. har endvidere skrevet de farmakognostiske Artikler i „Pharmacopoea Danica“ (1907), i hvilke for første Gang en anatomisk Beskrivelse af Drogerne fuldtud er gennemført. G. har ved sine kemisk-mikroskopiske Undersøgelser af Mosefundene gjort et interessant og betydningsfuldt arkæologisk Arbejde, og hans gennemførte Beskrivelse af Drogernes mikroskopiske Struktur har

vakt den største Opmærksomhed. — Gift 1888 Dorthea Christiane Petersen. H. J.

Litt.: „Farmaceut. Tid.“ XXVII 1917 og „Pharmaceutical Journal“ 1907, S. 463.

Gram, Jørgen Pedersen (27/8 1850—20/4 1916), Matematiker, Aktuar. F. i Nustrup ved Haderslev. Forældre: Gaardejer Peder Jørgensen G. og Marie Magdalene Aakjær. Efter Undervisning i Hjemegnen og i Haderslev lærde Skole kom han efter 1864 til Ribe og blev Student 1868. Tog Magisterkonferens i Matematik 1873 og Doktorgraden 1879. Kom tidlig ind paa Matematikkens Anvendelse

i Forsikringsvæsenet. 1875—90 var han Berægger i Livsforsikringselskabet „Hafnia“, 1884—1910 administrerende Direktør i Ulykkesforsikringselskabet „Skjold“, 1895—1910 Medlem af Direktionen i det forfærdede danske Livsforsikringselskab „Hafnia“, 1910—16 Formand i Forsikringsrådet. Desuden bragte hans videnskabelige og praktiske Virksomhed ham i Forbindelse med mange forskellige Foreninger og Institutioner: Matematisk Forening, Videnskabernes Selskabs Kassekommission, De danske Livsforsikringselskabers Forening, Dansk Ulykkesforsikringsforening, Den danske Livsforsikringskomité 1900, Aktuarforeningen. Til Trods for denne alsidige Virksomhed har G. dog kunnet efterlade sig en Række værdifulde Afhandlinger. Alleerede som Student skrev han („Tidsskr. f. Mat.“ 1873) en Afhandling behandlede elegant et fundamentalt Problem i Invariantteorien. I Doktordisputatsen („Om Rækkeudviklinger, bestemte ved de mindste Kvadraters Metode“) beskæftigede han sig med Spørgsmaal, som i hans sidste Leveaar blev aktuelle for Integralligningerne. Han førtes iøvrig naturlig ind paa Talteori og dermed sammenhængende analytiske Problemer (Primtal, Riemanns ζ-Funkt.). Hans Tanke-skarphed og videnskabelige Træning i Forbindelse med hans praktiske Sans gjorde hans Indsats i den anvendte Matematik meget værdifuld. Han har haft betydelig Indflydelse paa Forsikringsvæsenets Udvikling i Danmark; selv i Forstvæsenet har han sat Spor („Tidsskr. f. Skovbr.“ 1879 og 1889). Uden nævneværdig Lærervirksomhed har han dog haft en ikke ringe Indflydelse paa den følgende Generation af danske Matematikere, bl. a. ved Paavirkning som flittigt Medlem i Matematisk Forening. D. i Kbh. — Gift 1) 1879 Dorthea Marie Sørensen, d. 1895. 2) 1896 Emma Birgitte Hansen. P. H.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. ved Firehundredaarstesten 1879; „Ill. Tid.“ 31/10 1909;

Niels Nielsen: „Matematikken i Danm. 1861—1908“ 1910; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ^{29/4} 1916 (af Har. Westergaard), „Nyt Tidsskr. f. Mat.“ XXVII s. A. S. 48 (af Niels Nielsen), „Dansk Forsikrings Tid.“ XXIII s. A., „Dansk Assurance“ II s. A. (af C. Burrau), „Assurance Tid.“ IX s. A., „Assurandøren“ XXI s. A. (af V. Gamborg) og „Vidsk. Selsk. Oversigt“ s. A. (af H. G. Zeuthen).

Gram, Johan Wibe Mortensen (ca. 1695—begr. ^{17/3} 1747), Aktør ved Komediehuset i Lille Grønnegade, den første Fremstiller af Jeppe paa Bjerget. G. var næppe, som Over-skou fortæller, Nordmand; rimeligvis var han sjællandsk Bondesøn, hans Fader hed Morten, og han blev dimitteret fra Ringsted Skole 1717. 1722 blev han Aktør ved den nystiftede danske Bande, men da Universitetet næste Foraar skred ind mod de agerende Studenter, var han blandt dem, der i Tide trak sig tilbage. Af større Roller kom han derfor kun til at udføre Hovedpersonen i „Jeppe paa Bjerget“, men efter Holbergs eget Udsagn havde hans mesterlige Gengivelse af den sjællandske Bondes Dialekt, Manerer og Væsen stor Andel i den Lykke, Stykket gjorde ved sin første Fremkomst. 1728 var G. endnu ubefordret Studiosus, men fik et Par Aar efter en Post som Universitetspedel; at Holberg gjorde sin Indflydelse gældende til Fordel for ham, er næppe andet end løs Gætning. Han ægtede en Datter af en ældre Kollega og døde selv som Førstepedel. D. i Kbh. — Gift Anna Olenrica Prom, begr. 1748. E. N.

Litt.: Nystrom: „Den danske Komedies Op-rindelse“ 1918.

Gram, Peder Pedersen (f. ^{11/8} 1850), Haandværker, Kommunalpolitiker. F. i Hjørtning ved Esbjerg. Forældre: Fisker, Musiker Peder Pedersen G. og Ane Marie Rosenkilde. Stod i Lære som Bygningshaandværker i sin Hjemstavn, kom 1872 til Kbh., blev 1886 Murmester der og oparbejdede en betydelig Forretning; han har i Tidens Løb opført talrige Bygninger, bl. a. Jorcks Passage, Esajas-

og Frihavnskirken, Nordisk Forlag, flere Skoler, Ejendomme paa Købmagergade osv. Som selvmade, praktisk og initiativrig Mand har han spillet en Rolle indenfor sit Fag og i „Kbh.s Grundejerforening“, hvor han i mange Aar var Næstformand. 1904 valgtes han, der nærmest var Venstremand, til Borgerrepræsentant paa den antisocialistiske Liste og beholdt Pladsen, til han 1910 valgtes til Raadmand for 3. Afdeling, genvalgt 1917. Han beskæftigede sig som Borgerrepræsentant især med Byggesager og var bl. a. Formand for Udvalget om Skolebygninger, hvor han fik sat igennem, at

Inspektørboligen opførtes for sig, skilt fra det øvrige Kompleks. — Gift 1882 Maren Kjerstine Andersen. P. E.

Litt.: „Ill. Tid.“ ^{2/10} 1898; „Samfundet“ ^{22/3} 1904; „Grundejerbladet“ ^{13/1} 1910.

Gram, Peder Jørgensen (f. ^{25/11} 1881), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Formand for Forsikringsraadet J. P. G. (s. d.) og Do-rothea Marie Sørensen. Blev Student 1900 og fik derefter bl. a. Undervisning i Teori hos Slotsorganist Kallenbach og fortsatte sine Musikstudier ved Leipziger-konservatoriet under Krehl (Komposition), Wendling (Klaver) og Sitt og Nikisch (Direktion). Det var paa dette sidste Omraade, han introducerede sig for det københavnske Publikum 1908 ved en Orkesterkoncert, hvor han straks aabenbarede solide Evner som Dirigent, og ved gentagne Koncerter, ogsaa i Berlin (1914), har han formaet at gøre sig gældende som saadan i den Grad, at han 1918 blev Louis Glass' Efterfølger som Dirigent i Dansk Concertforening. Samtidig virkede han som en søgt Lærer i Teori og Komposition og har tillige, skønt stærkt optaget af talrige Tillidshverv bl. a. i Samfundet til Udg. af dansk Musik og Musikpædagogisk Forening og fra 1919 som Formand i Dansk Tonekunstnerforening dog fundet Tid til at komponere en Række Arbejder, af hvilke allerede et af de tidligste, en Kvartet (Op. 3) blev præmieret i Leipzig. Blandt de øvrige, der alle præges af en sikker teknisk Kunnen og medfødt Stilsans, bør nævnes en Del Sange, et Par Cellosonater, nogle Orkesterværker, hvoraf „Poëme lyrique“ og en stærkt paaskønnet Symfoni (Op. 17) er opførte i Berlin, endvidere „Introduktion og Fuga for Klaver“ (opf. i Kria.), „Avalon“ for Sopransolo og Ork., et Par Sange for Mandskor og „Norden“, Solo og for Mandstemmer, opf. ved et Sangerstævne i Kbh. 1919. Han fik 1912 det Ancker'ske Legat og er som Forfatter optraadt med „Musikkens Formlære i Grundtræk“ udg. af Musikpædagogisk Forening. — Gift 1911 Margrethe Ingeborg Christiansen. G. S.

Litt.: Gerh. Lyng: „Danske Komp. i 20 Aarh.s Beg.“ 1917; „Signale für die musikalische Welt“ ^{14/7} 1919.

Gram, Richard Severin (f. ^{9/8} 1857), Højesteretspræsident. F. i Ordrup. Forældre: Professor F. T. J. G. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1875, Cand. juris 1879, 1880 Assistent i Justitsministeriet, 1889 Dr. juris, 1890 Assessor i Kriminalretten, 1902 i den kgl. Landsover- samt Hof- og Stadsret, 1909 i Højesteret, Justitiarius (Præsident) sst. 1918.

Censor ved de juridiske Eksaminer 1900—17. Som retsvidenskabelig Forfatter —

Disputatsen „Om Motivets Betydning i strafferetlig Henseende“ (1889), Afhandlinger i „Ugeskrift for Retsvæsen“, „Tilskueren“ o. a. — udmærker G. sig ved Selvstændighed og skarp kritisk Evne; af den juridiske Frase og den tomme, ørkesløse Spekulation er han en ufor-

sonlig Modstander, som Jurist i det hele mere „engelsk“ end „tysk“. G.s stærke Retsans er forbundet med et frit og uhildet Blik paa de menneskelige Foreteelser, med hvilke han som Dommer kommer i Berøring. Sammen med E. Hvidt udgav han „Realregister til Domssamlingerne i civile Sager 1887—1906“ (1899—1908). Han var Formand for Akkordretten 1915—18 og er Medlem af Direktionen for den Suhr'ske Stiftelse. — Gift 1893 Inger Juliane Tybjerg.

Fz. D.

Litt.: Slægt se Chr. G.; Selvbiografi i Univ. Progr. Novbr. 1890; Niels Lassen: „Erindringer“ I 1918 S. 219—20.

Grand, Jens (d. $\frac{29}{5}$ 1327), Ærkebiskop. Forældre: Torben og Cæsilie Skjalmsdatter (Bang). Søstersøn af Peder Bang (s. d.). Blev ca. 1280 Domprovst i Roskilde og kom snart i Strid med Erik Klipping, efter hvis Død Striden fortsattes med Erik Mændveds Formyndere. 1289 blev han Ærkebiskop i Lund (tiltraadte Embedet 1291), og paa alle Maader optraadte han nu imod Kronen, bl. a. ved aabent at tage Parti for Erik Klippings fredløse Mordere, af hvilke flere var hans Slægtninge. 1294 lod Kongen ham fange ved sin Broder Christoffer og holdt ham i Lænker i et usundt Fangetaarn paa Søborg uden dog at kunne tvinge ham til Indrømmelser. Efter $1\frac{1}{2}$ Aars Fangenskab lykkedes det ham at flygte til Rom, hvorfra han førte en langvarig Proces mod Kongen. Denne maatte vel ydmyge sig for Paven, men J. G. kom dog ikke tilbage. 1302 udnævntes han til Ærkebiskop i Riga, men da han ikke vilde modtage denne Stilling, blev han 1310 Ærkebiskop i Bremen. En stejl og magtsyg Karakter, som det synes uden højere Idealer. D. i Avignon. — Ugift.

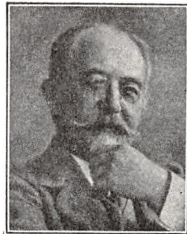
Th. B. B.

Litt.: „Adelsaarbogen“ 1898, S. 224; Wolffs Journal 1822 IV; P. A. Munch i „Aanaaler for nord. Oldkyndighed“ 1860; M. Mackeprang i „Hist. Tidsskr.“ VI 3 1892; „Kirkehist. Saml.“ IV 3 1894.

Grandjean, Axel Carl William (f. $\frac{9}{3}$ 1847), Syngemester, Komponist. F. i Kbh. Forældre: Konditor Christian Frederik Breddo G. og Karen Caroline Toxværd. Fik sin Uddannelse som Deltager paa det nystiftede

Konservatoriums første Hold (1867) med Gebauer, Winding, Gade og Hartmann som

Lærere, men tænkte først at gaa Skuespillervejen og debuterede $\frac{7}{6}$ 1869 paa det Kgl. Teater som Arv i „Jean de France“. Utilfredsstillet af Udsigterne her genoptog han sin Beskæftigelse med Musikken og virkede derefter som Lærer i Sang og Klaver. Senere fik han

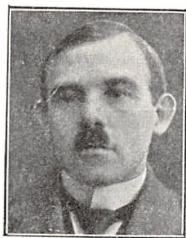

Lejlighed til at udnytte sine Dirigentevner i Studentersangforeningen (1883—84), ved Dagmar-teatret (1886—87) og i Handels- og Kontoristforeningens Sangforening (1888—99), hvorefter han ansattes ved det Kgl. Teater som Korsyngemester (1899—1914) og Syngemester (1914—18), medens han siden 1908 tillige dirigerede Skuespil med Musik, Vaudeviller og Balletter, en Stilling han udfyldte med stor Verve og kultiveret Smag. Hans Komponistvirksomhed begyndte tidlig og omfatter foruden en Del Sang- og Klavermusik en Række Sceneværker, der alle er opførte paa det Kgl. Teater: Balletterne „Bacchusfesten“ (1878) og „I Karnevalstiden“ (s. A.), Operaerne „De to Armringe“ (1876), „Colomba“ (1882), „I Møllen“ (1885) og „Oluf“ (1894) samt en Mellemting mellem begge Genrer „Helgensværdet“ (1901). Endvidere en Del scenisk Musik til Skuespil f. Eks. til Einar Christiansens „Broder Rus“ (Kgl. Teater 1889) m. fl. Meget Fortjeneste har han indlagt sig ved at samle den Musik, der fra tidligere Tid var anvendt til Holbergs Komedier, og som er offentliggjort i Jubeludgaven af Komedierne. G. er en stilfærdig og idealistisk farvet Musiker med et naturligt og hjertevindende Præg over sin Musik. Hans Memoirer „Spredte Minder gennem 70 Aar“ (1919) giver et sandt Billede af hans beskedne og elskværdige Personlighed. — Gift 1879 Maria Christine Prahl. G. S.

Litt.: Slægt i Grandjean: „Stamt. over Familien G.“ 1896 og „Stamt. over Familien Toxværd“ 1896—98 samt i Hauch-Fausbøll: „Slægt-haandbogen“; ovenn. Erindringer; Gerh. Lynge: „Danske Komp. v. 20 Aarh.s Betyndelse“ 1917; „Masken“ $\frac{14}{4}$ 1912; „Politiken“ $\frac{29}{7}$ 1916 og $\frac{9}{3}$ 1917.

Grandjean, Poul Breddo (f. $\frac{5}{6}$ 1880), Personalhistoriker, Heraldiker. F. i Kbh. Forældre: Komponisten Axel G. (s. d.) og Hustru. Dyrkede opr. Musik og var 1898—1900 Elev paa Musikkonservatoriet, men kom tidlig ind paa personalhistoriske Studier og foretog indgaaende Arkivundersøgelser. 1910 udnævntes han til Registrator i Rigsarkivet og har fra 1917 Tilsyn med dets Seglsamling. Fra 1901 har han udgivet en lang Række Stamtavler og Slægtbøger, saaledes over P. J. Deichmanns Efterkommere (1905),

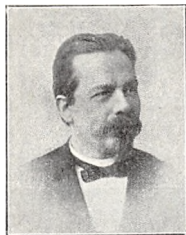
over Slægterne With (1906), Glahn (1907) og Nobel (1913) samt „Den Graae'ske Slæg-

tebog“ (1914), hvortil knytter sig flere Tillæg. G. søger i disse flittige og nøjagtige Arbejder jævnligt at give oplysende tids- og kulturhistoriske Bidrag. Endvidere har han leveret en Del topografiske Tidsskriftspublikationer, Samlinger af Gravskrifter, Arbejder om danske Forstembedsmænd, talrige Bladartikler osv., ligesom han er Medarbejder ved Salmonsens Leksikon. Specielt maa dog mærkes det 1919 udkomne Værk „Dansk Heraldik“, en i dansk Litteratur grundlæggende, paa indgaaende Studier hvilende Fremstilling af Heraldikken i Almindelighed med særligt Henblik paa de Former, der findes i den danske. Dette Arbejde afhjælper et absolut Savn i dansk Videnskab, ikke mindst ved Forsøget paa at skabe en egen dansk Terminologi. I Tilslutning til disse Studier holder G. Forelæsninger paa Kunstakademiet over Heraldik. — Gift 1911 Adelheid Elisabeth Junge. P. E.

Litt.: Slægt se Axel G.; P. B. G.: „Slægtebog over en Familie Junge“ 1913, S. 20 f.; Forfatterforeningens Festskrift 1919, S. 117; E. v. d. Reeke i „Personalh. Tidsskr.“ VII 4 s. A.; „Berl. Tid.“ 1°/₉ s. A. og 2°/₄ 1916; Finne-Gron i norsk „Aftenposten“ 22/4 1919; Fr. Laffler i „Stockh. Dagbl.“ 20/10 s. A.

Granzow, Frederik Carl Herman (²³/₁₀ 1838—¹⁸/₆ 1894), historisk-geografisk Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Skrådermester

Frederik Carl G. og Vilhelmine Reiter. Blev trods Forældrenes smaa Kaar Student 1858, Cand. juris 1866. Trods sit Embedsstudium valgte han Lærer- og Skribentbanen til Levevej. 1860—89 underviste han i Historie og Geografi ved det v. Westenske Inst., derefter i

Borgerdydskolen (Kbh.) og paa Døckers Kursus, og han var en fremragende dygtig Lærer, livlig og klar i sin Fremstilling. 1869—89 var han Redaktør af „Historisk Arkiv“ (de 5 første Aarg. sammen med Joh. Petersen, de 10 sidste sammen med S. B. Thrige) og skrev i dette Tidsskrift talrige Oversættelser, Bearbejdelser og originale Afhandlinger. Desuden skrev han en Række geografiske Lærebøger samt „Jorden og dens Naturforhold“ (1883), en Bearbejdelse efter Herman Klein, endvidere „Vort Aarhundrede“ I—II (1885—86), en fuldstændig Omarbejdelse af Leixners „Unser Jahrhundert“. 1888 paabegyndte han Udgivelsen af

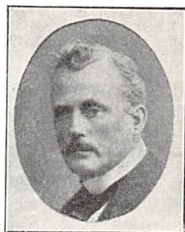
det store Værk „Geografisk-statistisk Lexikon“ (1888—98), men langvarig Sygdom forsinkede Arbejdet, saa han kun naaede at blive færdig med Bd. I og II 1 (II 2 be- sørgedes af Holger Lassen). D. i Kbh. — Ugift. J. K.

Litt.: Nekrologer af Frantz Dahl i „Ill. Tid.“ 1/7 1894 og „Vor Ungdom“ s. A.

Grathwohl, Albert Detlev (f. ⁹/₈ 1866), Maskiningeniør, Skoleforstander. F. i Kbh. Forældre: Snedkermester Johannes G. og Ida Ehsen. Gennemgik Flaadens Skole for Skibsbygning og Maskinvæsen og tog Afgangseksamen herfra 1889. Kort efter sin Eksamen oprettede han en Undervisningsanstalt for Maskinister, der 1906 sammen med „Teknisk Akademi“ omdannedes til „Kbh.s Maskinist-skole“, en selvejende Institution, for hvilken G. og Bestyreren for Teknisk Akademi, C. Nielsen, blev Forstandere. I denne Stilling har G. udført et betydeligt Undervisnings- og Administrationsarbejde. I en længere Aarrække var han Redaktør af „Tidsskrift for Maskinvæsen“. G. har taget livlig Del i det kommunale Liv i Kbh. og har siden 1914 med en Afbrudelse April—Sept. 1917 været Medlem af Kbh.s Borgerrepræsentation, hvor han tilhører den konservative Fraktion. — Gift 1891 Camilla Emilie Aagaard. M. C. H.

Litt.: „Berl. Tid.“ ⁹/₈ 1916.

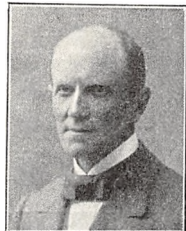
Grau, Andreas Christian (f. ²⁸/₆ 1883), Journalist. F. i Bro, Als. Forældre: Gaard-ejer Christen G. og Charlotte Schmidt. Gik i den tyske Skole, men var dansk af Fødsel og Sympati og vakttes 1902 ved en Tale af Jessen til Deltagelse i den nationale Kamp. S. A. begyndte han sin journalistiske Virksomhed ved „Flensborg Avis“ og blev efter Højskoleophold 1903—04 paa Skamling, 1904—05 og 1907—08 paa Askov, Medarbejder, senere Lokalredaktør ved „Dybbøl-Posten“ 1908, var derefter atter knyttet til „Flensborg Avis“ og overtog 1919 Redaktionen af „Dybbøl-Posten“, da dette var blevet et selvstændigt Blad. 1909 udgav han en Bog „Nutidens Sønderjylland“ (2. Udg. 1911). G. er en af den sønderjyske Ungdomsbevægelses Førere; 1910—14 redigerede han Ungdomsbladet „Samvirke“, og han har været Formand for Flensborg og Omegns Ungdomsforening fra dens Oprettelse 1912. Han er den fødte Agitator, i Besiddelse af

stor Veltalenhed og derfor en søgt Foredragsholder; ogsaa som Journalist har han vist store Evner, og han er fast Korrespondent til en Række kongerigske Blade, bl. a. (fra 1913) „Hovedstaden“. Efter Krigen er G. traadt stærkt i Forgrunden som den egentlige Ophavsmand til og Organisator af den danske Bevægelse i Mellemslesvig. Han er som Næstformand og Sekretær den ledende Kraft i det mellemslesvigske Udvalg, udgav 1918 Pjecen „Det mellemslesvigske Spørgsmaal“ og udpegedes af Vælgerforeningens Aktionsudvalg til Delegeret for Mellemslesvig ved den danske Delegation til Paris; han tog Afstand fra den Særaktion, der udfoldedes af Jonas Collin og Bent Holstein, men har senere sluttet sig nær til Flensborggruppen indenfor Vælgerforeningen. I Sønderborg staar han som de Danskes udkaarne Fører og har gentagne Gange været udsat for kraftige Angreb fra tysk Side, saaledes især i Anledning af det danske Spejderbesøg i Sommeren 1919. — Gift 1908 Ellen Møller. S. D.

Litt.: „Fædrelandet“ $\frac{2}{3}$ 1910; „Folkelæsning“ $\frac{25}{100}$ s. A.; „Søndena“ Juni—Sept. 1912; „Hovedstaden“ $\frac{1}{3}$ 1913 og $\frac{11}{12}$ 1918; J. M. Kylling i „Sønderjylland vundet“ 1919.

Grau, Peder (f. $\frac{25}{2}$ 1866), Politiker. F. i Pøl, Als. Forældre: Gaardejer Hans Christian G. og Anna Maria Frederiksen. Tog Præliminæreksamen i Svendborg 1881, var paa Askov 1884—85 og Tunc Landbrugsskole 1888 og overtog sin Fædregaard 1892. Han nyder stor Anseelse som Landbruger og var 1895—1906 Formand for Als Nørreherreds Landforening og Medlem af Landbrugskammeret

for Slesvig-Holsten 1902—08. I den nationale Kamp har han ydet en betydelig Indsats, dels som en med stor lyrisk Veltalenhed begavet Agitator, dels som Indehaver af en Række Tillidshverv i de nationale Organisationer og endelig som Medlem af Sønderborg Kredsdag (fra 1900) og som Danskernes Kandidat i 2. Kreds (Flensborg) ved Rigsdagsvalgene 1907 og 1912, hvor det lykkedes ham at bringe Stemmetallet godt i Vejret; 1908 afsløg han at tage imod et Mandat i Landdagen. G., der altid har tilhørt den Jessen'ske Kreds, er nu Næstformand for Vælgerforeningen og Formand for Flensborggruppen og indtager saaledes en fremskudt Plads i Grænsekampen. Hans livlige, let bevægelige, undertiden lidt ekscentriske Personlighed rummer store Modsatninger: den praktiske Landmands Realitetssans er blandet med en noget verdensfjern Idealisme. — Gift 1892 Ada Lorenzen. S. D.

Litt.: E. Christiansen 1 „Vor Fremtid“ I 1908; „Folkelæsning“ $\frac{25}{7}$ 1909; „Fædrelandet“ $\frac{6}{11}$ 1910; „Søndena“ Dec. 1911—Jan. 1912; „Flensborg Avis“ $\frac{14}{6}$ 1919.

Gravengaard, Niels Peter (f. $\frac{17}{4}$ 1865), Præst. F. i Hemmet ved Ringkøbing. Forældre: Gaardmand Peter Hansen (G.) og Mette Kirstine Kristensen. Efter herhjemme at have besøgt Grundtvigs Højskole i Lyngby, Fortsættelsesskolen i Hoven og Højskolen i Askov samt læst privat hos Pastor Engberg, Hemmet, drog han til Amerika, gennemgik 1888—91 Præsteskolen i West Denmark og tog 1892 Eksamen fra Præsteskolen paa Mt. Airy (Philadelphia). Han blev dernæst Præst for forskellige danske Menigheder, først 1892—94 i Sioux-City, dernæst 1894—1900 i Oak Hill og 1900—09 i Cedar Falls, hvorfra han kom til sin nuværende Stilling i Kronborg (Nebraska); 1896—98 ledede han tillige fra Oak Hill den danske Præsteskole i Des Moines. I „Den danske evang.-lutherske Kirke i Amerika“ har han indtaget en fremskudt Plads; han var Formand for den Komité, der udarbejdede dens Forfatning, og han har været Sekretær for dette Kirkesamfund og er nu (siden 1912) dets Formand. Han har udgivet Prædikensamlinger og religiøse Foredrag: „En Julegave fra Amerika“ (1901), „Evigt Liv med idel Glæde“ (1904) og „Fem Foredrag“ (1906), af hvilke Skrifter især det første fandt stor Udbredelse. G. er en klar og jævn Forkynder i Skrift og Tale. — Gift 1892 Anna Rasmussen. H. M.

Litt.: „Tiden“ $\frac{21}{2}$ 1913; „Kors og Stjerne“ Novb. 1917.

Gravlund, Thorkild (f. $\frac{16}{8}$ 1879), Forfatter. F. paa Rersø ved Slagelse. Forældre: Skolelærer Hans Marius G. og Jensa Nikoline Thastum. Skulde oprindelig være Seminarist, kom paa Seminarium i Jonstrup og senere i Ribe, men opgav Studierne, giftede sig og bosatte sig paa sin Fødeø. Han skildrede først i Romanform sin Hjemstavns Forhold i „Øen“ (1903) og „I Gl. Essinge By“ (1905), d. v. s. Rersø og Stationsbyen Gørlev; kom efterhaanden, opmuntret af Professorerne Axel Olrik og Vilhelm Andersen, ind paa folkepsykologiske Studier i videnskabelig Form og har skildret enkelte Egne i „Rersø“ („Dsk. Studier“ 1907), „Rersø og Oplandet“ (sst. 1909), „Kristrup ved Ran-

ders" (sst.), „Dansk Bygd“ (1917). Mere sammenfattende er Undersøgelserne: „Nogle Grundlinier i Folkekarakteren“ („Dsk. Studier“ 1908), „Landsmands Lov“ (1916) samt det stort anlagte Værk: „Dansk Folkekarakter“: I „Sjællændere og Jyder“, II „Fynboere“; en udvidet illustreret Udgave heraf, ogsaa omfattende Lolliker og Falstringer, udkommer 1920. Jævnside hermed og til Dels belysende samme Spørgsmaal har G. udgivet Romanerne „Vejrbillede“ (1908), „Sognet“, „Vejrgabet“ og „Nilaus“ (1915—18), „Herredet“ (1919). G. er Autodidakt; hans Arbejder, der alle udelukkende hviler paa egne Iagttagelser, udvider vort Kendskab til Sider af dansk Bondeliv, der hidtil har været mangelfuldt undersøgt; ingen anden forstaar som G. at opfatte og skildre det centrale i hver enkelt Egnns Hjemstavnskultur. — Gift 1903 Helga Thastum. H. G. N.

Litt.: Selvbibliografi i „Bogvennen“ Decbr. 1915; H. Ellekilde i „Nord. Tidsskrift“ 1919; Vilh. Andersen: „Nordboer“ 1919 og i „Nationaltid.“ 23/10 1915, 19/12 1916 og 17/10 1917; Landquist i „Litteraturen“ 1918 og i „Det levande förlutna“ 1919; A. Olrik i „Berl. Tid.“ 21/12 1916; V. Rørdam i „Ugens Tilskuer“ VII 1917.

Green, Martin Claus Holmer (f. 9/8 1875), Journalist, Børskommissær. F. i Kbh. Forældre: Telegrafist Theodor Valdemar

Thorvald G. og Julie Warinka Møller. Blev Student 1893, knyttedes 1896 til Dagbladet „Børsen“, hvis Redaktør han blev 1901, tog juridisk Embedseksamen 1903 og havde derefter i tre Aar Sagsførerfuldmagt. Ved Siden af Redaktionsvirksomheden drev G. sammen

med H. Stein Bankierforretning fra 1911 til Udgangen af 1918, da de opørte hermed, og ligeledes sammen med Stein Forlagsvirksomhed. Hans Hovedvirksomhed var imidlertid Redaktionen af „Børsen“, som han har ledet sammen med Stein 1902—19; det blev oparbejdet til et fuldtud tidsvarende Dagblad for Handels- og Erhvervsinteresser. 1919 fratraadte G. Redaktionen og overtog Stillingen som Børskommissær. Baade i Avisartikler og i særskilte Værker har G. udfoldet en betydelig Virksomhed som Forfatter paa det økonomiske Omraade og har bl. a. udgivet „Bankkrisen 1907—08“ (2 Bd. 1908—10), „Sigurd Berg og Ansvaret“ (1908), „Krigen og Kurserne“ (1919). Sidstnævnte omfangsrige Værk indeholder bl. a. en udførlig Beskrivelse af Fondsbørsens Bestyrelse i det sidste Aarhundrede i Forbindelse med nærmere Omtale af de mere opsigtvækkende Begivenheder paa Fondsbørsens og lign. Omraader i den sidste Snes Aar. Megen øko-

nomisk og statistisk Interesse knytter sig til de af G. sammen med Stein udgivne Oversigter over bestaaende danske Aktieselskaber og danske cirkulerende Obligationer, „Danske Fonds og Aktier“, der i Fortsættelse af tidligere ret ufuldstændige Obligations- og Aktiekalendere er arbejdet op til at være meget fyldige Haandbøger (seneste Udg. 1919), uundværlige for Fondsbørsomsætningen og af utvivlsom historisk-økonomisk Betydning, hvorved G. har indlagt sig varig Fortjeneste. — Gift 1901 Johanne Frederikke Nielsen. A. R.

Litt.: M. Groshennig: „Provst J. Carstensen Støgt“ 1912, S. 30; „Studenterne fra 1893“ 1918; „Berl. Tid.“ 4/11 1919.

Greensteen, Henrik Jørgen (12/10 1833—11/7 1895), Forfatter. F. paa Jægerslund ved Roskilde. Forældre: Godsforvalter Andreas G. og Maria Petersen. Blev Student 1851, Cand.

theol. 1859. Han følte tidlig stærke litterære Interesser, men ogsaa Tvivl om sine Evners Rækkevidde. Efter sin Eksamen gik han Skolevejen og følte sig med Aarene stadig mere knyttet til denne Gerning. Han var fra 1879 Inspektør ved forskellige københavnske Kommuneskoler, og hans pædagogiske Evner og Sans for Børn fremhæves. Han har udgivet et Par for sin Tid meget levende Lærebøger i Bibel- og Fædrelands-historie. Digtingen dyrkede han lige til sin Død ved smaa oftest lyriske Digte, han sendte til Blade og Tidsskrifter (særlig „Fædrelandet“, „Nutiden“, „Illustreret Tidende“). De er vel ikke betydelige eller særlig originale, men en fin og kultiveret Personlighed lyser ud af dem; de er fri for det banale og det forkyndende og har undertiden en Bødtchersk Stilfærdighed og Renhed i Stil og Stemning. 1859 kom en Samling „Digte“ og 1898 „Udvalgte Digte“ ved Einar Christiansen, med Indledning af Bjørnson. Med Carl Andersen har han udgivet Billedværkerne „Fra Fjæld og Dal“ (1875) og „Prosa og Vers“ (1876) med Bidrag af forskellige. D. i Kbh. — Ugift.

G. C.

Litt.: Ovenn. Indledning af Bjørnson; Nekrologer i „Dannebrog“ 13/7 1895 og „Ill. Tid.“ (af Einar Christiansen) 21/7 s. A.

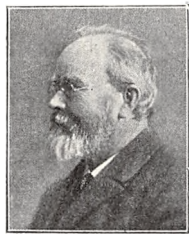
Gregersen, Gunnar (f. 14/8 1875), Ingeniør, Haandværkerlærer. F. i Kbh. Forældre: Skolebestyrer Hans Peter G. (s. d.) og Elisabeth Margrethe Jensen. Blev Student 1894 og tog polyteknisk Eksamen 1900, studerede saa en kort Tid i England og Tyskland og overtog derefter Posten som Direktør for Teknologisk Institut i Kbh. 1907. Han har i denne Stilling fra Grunden

af reformeret og oparbejdet Haandværkets og den mindre Industris tekniske Oplæring, særlig ved at indrette Mesterkursus og ved i Skrift og Tale at henlede Opmærksomheden paa Nødvendigheden af Haandværkets Specialisering. Arbejdsivrig og initiativrig som han er har han taget ivrig Del i Løsningen af næsten alle Spørgsmaal, der i Øjeblikket har Betydning for Haandværkets Fremtid. Under Verdenskrigen har han som Medlem af Industriraadet og som Medlem af en Række Udvalg indenfor dette udført et stort Arbejde for Danmarks Økonomi og Forsyning med Raamaterialer. Ved sin Arbejds-evne og sin Energi hører han til de førende og inspirerende indenfor Haandværket og Industrien. — Gift 1902 Johanne Salomon.

Litt.: „Ill. Tid.“ 12/8 1906; Teknologisk Instituts Aarsberetninger.

Gregersen, Hans Peter (f. 28/4 1842), Skolemand. F. i Kerteminde. Forældre: Skomagermester Peter G. og Anna Kathrine Nielsen (Dyrehave). Tog 1861 Eksamen fra Jelling Seminarium, blev Student 1882 og Cand. phil. 1883, var Lærer i Odense 1861—65, rejste 1865 til Kbh., hvor han snart kom til at spille en betydelig Rolle, baade i pædagogiske og grundtvigske Kredse. Han begyndte med

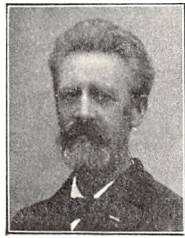
at undervise Børn fra faa Hjem, men fik inden længe oprettet en Skole — „G.s Skole“ — paa H. C. Ørstedes Vej. I ca. 50 Aar var denne Skole en fri Skole og blev først 1919 kommunal med Otto Bjørneboe, G.s Svingerson, som Leder. G. var en betydelig Lærerpersonehed, mild og frisk, i sin Undervisning og Ledervirksomhed præget af Grundtvigs sundeste Tanker. En særlig Interesse viede han Fagene Sløjd og Gymnastik. I pædagogiske Kredse er han tillige kendt dels som Realskolelærernes Organisator og dels for sin Virksomhed i Frbg. Valgmenighed og i Menighedsraadet. — Gift 1) 1870 Anna Kathrine Larsen, d. 1871. 2) 1874 Elisabeth Margrethe Jensen.

K. K.

Litt.: Skolens Festskrift 1917; „Politiken“ 31/10 1915; „København“ 26/4 1917.

Gregersen, Andreas Peter Vilhelm (f. 17/3 1848), Præst, Forfatter. F. i Flensborg. Forældre: Grosserer Laurits Eduard G. og Anna Laura Helene Schmidt. Blev Student 1868, studerede en Tid Sprog, var

Kontorist og Huslærer, endelig Cand. theol. 1881. Straks efter fik han Ansættelse som Kateket ved Vor Frelseres Kirke i Kbh.; men allerede 1882 udnævntes han til Sognepræst for Naur og Sir. 1886 forflyttedes han til Stauning og derfra 1897 til Hornslet, hvorfra han tog sin Afsked 1918. G. er en poetisk Natur, som har udgivet en Række Digtsamlinger („Nogle Digte“ 1875, „Julegrønt“ 1884, „Paa Vejen hjem“ 1895, „Vintergæk“ 1911, „Poesier og Melodier“ 1914, „Vaarviser“ 1917) og selv komponeret Melodierne til adskillige af sine Sange. I Højskolekredse og blandt Ungdommen nyder mange af disse, som behandler kristelige og patriotiske Emner, med Rette stor Yndest. Særlig kendte er saaledes: „Stræk din Fod!“, „Vaj frit, vort Flag“, „Dejlige Land“, „Velsign, o Gud, vort gamle Hjem“ og Sønderjydernes Sang: „Vinterstorm i al din Vælde“. — Gift 1882 Anine Emilie Rosalie Kayser.

H. M.

Litt.: Hustrus Slægt i M. Arnesen og I. H. Breder: „Stamtavler over Familien Breder o. fl.“ 1876, S. 151; „Søndagsbl.“ 21/8 1898; „Soransk Tidsskr.“ IV 2 1908; „Nationaltid.“ og „København“ 17/8 1898 og 17/8 1918.

Griffenfeld, Peder, Greve af (28/8 1635—12/3 1699), Statsmand. F. i Kbh. Forældre: Vinhandler Joachim Schumacher og Marie Motzfeld. Tidlig udviklet blev han allerede 12 Aar gammel Student og levede derefter nogle Aar i Biskop Jesper Brochmands (s. d.) Hus. Efter 1653 at have afsluttet sine Studier med teologisk Attestats foretog han en langvarig Studierejse gennem største Delen af Europa, hvorfra han 1662 vendte hjem med en udstrakt Sprogferdighed og aandelig modnet. 1663 blev han kgl. Bibliotekar og Arkivar. Han fik derved Lejlighed til personlig at indynde sig hos den videnskabelig interesserede Frederik III, der 1665 gjorde ham til sin Kammersekretær. Det blev ham, der som saadan kom til at udarbejde Kongeloven, og 1666 fik han Sæde i Kancelliet. 3 Aar senere blev han Assessor i Statskollegiet og Højesteret. Han udførte i alle disse Stillinger et stort Arbejde, men kom herved i Konflikt med sine Kolleger, der frygtede hans Indflydelse og voksende Magt. Efter Christian V's Tronbestigelse 1670 og Gabels Fald steg hans Indflydelse yderligere og sporedes i næsten alle Grene

af den indre Styrelse. Reguleringen af den lokale Styrelse og Simplificeringen af Centraladministrationen, der samtidig gav det borgerlige Element indenfor denne større Magt, Ophjælpningen af Handel og Industri, bl. a. ved Indretningen af Kommercekollegiet og Beskyttelse af nydannede Handelskompagnier, Fredning af Skovene og Fremme af Købstæderne og særlig Kbh., i alt dette har G. været meget virksom og for en stor Del vist nok været den egentlige Ophavsmand til de derom udgivne Forordninger. Men samtidig steg hans Magt- syge og Ærgerrighed yderligere. Mangfoldige Statssager blev afgjort direkte af G., og at personlige Hensyn og endog Bestikkelse undertiden har ledet hans Handlinger, kan ikke nægtes. 1673 blev han Greve af G. (et Navn han allerede 1671 havde faaet med Opgivelse af sit Daabsnavn Schumacher); n. A. blev han Kansler og samlede fra da af hele Statsstyrelsen i sin Haand. Samtidig erhvervede han sig store Jordegodser (bl. a. Samsø) og lod sig 1675 udnævne til tysk Rigs greve. Hans Interesse var nu væsentlig rettet mod den ydre Politik; han var medvirkende ved de politiske Intriger, som skaffede os Oldenburg, et Grevskab han forsøgte at faa bortmageskiftet til Gottorperne, mod at vi skulde have Dele af det gottorpske Slesvig. Med Sverige, til hvilket vi efter den hele politiske Situation nødvendig maatte staa i et fjendtligt Forhold, var det hans Plan i det længste at undgaa et Brud, der ogsaa vilde gøre os til Frankrigs Fjende, men da Krigen alligevel kom 1675, mente han, at den burde føres med Kraft mod Sveriges tyske Besiddelser, der maaske kunde bruges som Pant. Samtidig stod han dog paa en tve- tydlig Maade i Forbindelse med baade Frankrig og Sverige (tillod bl. a. Breve mellem de to Landes Regeringer at passere Danmark under sin egen Adresse), og ved flere Lejligheder optraadte han egenmægtig og irriterende overfor Kongen, der blot ønskede en Lejlighed til at skille sig ved ham. Denne kom, da den spanske Gesandt opdagede hans Adfærd med Hensyn til de fransk-svenske Breve; $\frac{11}{3}$ 1676 blev G. arresteret og af en særlig Kommissionsdomstol fradømt Ære, Liv og Gods for Bestikkelse og Landsforræderi (hvilket sidste dog er ubevisligt). Umiddelbart før Dommen skulde eksekveres, blev han benaadet med livs- varigt Fængsel og sad derefter som Fange først 4 Aar i Kastellet og senere 18 Aar paa Munkholm i Trondhjems Fjord. Aaret før sin Død flyttedes han til Trondhjem, hvor han levede i delvis Frihed. Med glimrende Evner til at vinde og beherske Menneskene og et udmærket Organisationstalant forbandt G. stor Arbejdsomhed og en fortrinlig Begavelse, der spændte over vide Fel- ter, men ved sin angribelige Embedsførelse

blottede han sig for stærkt overfor de Fjender, han maatte skabe sig ved sin Magtsyge og Ærgerrighed. D. i Trondhjem. — Gift 1670 Karen Nansen, d. 1672.

Th. B. B.

Litt.: Rothe: „P. Greve af G.s Liv og Levnet“ 1748; Wolff: „Greve P. G.s Levnet“ 1820; Gies- sing: „G.“ 1846; Rørdam i „Ny kirkeh. Saml.“ IV 1867—68; „Mémoires de Charlotte Amalie de Trémoille“ 1876; Paludan-Müller i „Hist. Aar- bog“ 1878; Vaupell: „Rigskansler Greve G.“ 1880 —82; Fr. Barfod: „G.s Ætlinger“ 1882; „Das Leben der Prinzessin Charlotte Amalie de la Tré- moille“ ved Mosen 1882; Brasch: „G.s Kærlighed til Charlotte Amalie“ 1883; „Hist. Tidsskr.“ V 4 1883—84; A. D. Jørgensen: „P. Schumacher G.“ 1893—94 og i „Trondhjem i Fortid og Nutid“ 1897; Fridericia i „Nord. Tidsskr.“ 1894 og i „Hist. Tidsskr.“ VIII 3 1910—12; Øverland i „Folkbl.“ 1897; „Hist. Tidsskr.“ VII 2 1899—1900; Fabricius i „Hist. Tidsskr.“ VIII 2 1909 —10, „G.“ 1910 og „Kongeloven“ 1920; Alfr. Ipsen i „Fædrelandet“ XI 1911; H. D. Lind i „Hist. Tidsskr.“ VIII 5 1914; „Tiden“ VI 1916; „Fra Arkiv og Museum“ II 1 1917; Andrup: Brattingsborg i „Danske Herregaarde ved 1920“ 1919.

Groes-Petersen, Niels Christian (f. $\frac{15}{8}$ 1874), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Niels Groes P. og Anna Nielsine Dorthea Jensen. Tog

Præliminæreksamen 1890, var derefter i Købmandslære hos Carl J. Ulrich i Haslev og knyttedes 1893 til Fa- derens Forretning, det ansete gamle Smørfir- ma Theodor Lund & Petersen; 1900 rejste han til Sibirien og var blandt de første dan- ske, der herude søgte at indvinde nyt Land for vor Handel. Med stor Energi og udpræget Organisationsevne lykkedes det ham i faa Aar at faa anlagt en Række Fili- aler rundt om i de vestsibiriske Byer og derved føre det gamle Firma frem i første Række blandt dem, der har opdyrket det sibiriske Smørmarked. Efter Faderens Død indtraadte han som Chef i den stadig vok- sende Forretning, som 1917 overgik til et Aktieselskab, i hvis Direktion G.-P. nu har Sæde, medens dens sibiriske Afdelinger om- dannedes til et Datterselskab under Nav- net „Russisk Asiatick Kompagni“. — Gift 1905 Eva Tidemand.

O. T.

Litt.: Holger Rosenberg: „Det ny Sibirien“ 1904, S. 183.

Groth, Georg Vilhelm Arnold ($\frac{9}{3}$ 1842— $\frac{14}{9}$ 1899), Landskabsmaler. F. i Kbh. For- ældre: Apoteker Johan Daniel Herholdt G. og Cathrine Louise Ahlers. Efter Undervis- ning paa F. F. Helstedes Tegneskole, hos C. V. Nielsen og i det tekniske Institut kom G. til Kunstakademiet, hvor han var Elev Okt. 1861—Apr. 1866. 1864 deltog han i Krigen, og i 70'erne gjorde han flere Rej- ser — til Italien og især Frankrig. Paa Char- lottenborg Foraarsudstilling udstillede han

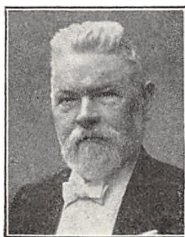

1866—99 Landskaber fra det meste af Danmark, særlig Nordsjælland, og tillige Frankrig og Sverige. Han hører til de Malere, der i 70'erne under fransk Indflydelse og i Mod-sætning til den gamle danske Skole tilstræbte pompøs Bredder i Teknik, Farve og Stemmingsanslag. Han gjorde sig til Talsmand herfor i et Par Smaaskrifter, bl. a. polemiserende

mod Vilh. Kyhn. Han var en nær Ven af Politikeren Chr. Berg og deltog ivrig i det politiske Liv paa Venstres Side, søgte for-gæves Valg til Folketinget i Helsingør 1890 og 1892, i Kbh.s 6. Kreds 1895. Aalborg Museum ejer 1, Kunstmuseet 2 Arbejder af ham. D. i Kbh. — Ugift. S. S.

Litt.: F. Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910 og „Zahrtmann. Mindebog“ 1919; Nekrologer i „Politiken“ 14/9 1899 og „Ill. Tid.“ 24/9 s. A.

Grouie, Jens Christian (4/9 1844—25/12 1916), Snedkermester. F. i Æbeltoft. Forældre: Snedkermester Chresten G. og Jensine Jespersen. Lærte som ung Snedkeriet i Æbeltoft, blev Svend 1858 og rejste derefter paa Haandværket i Udlandet, arbejdede saaledes i England i 7 Aar, i Paris i 3 Aar. 1871 tog han Borgerskab og nedsatte sig som Mester i Kbh. med polerede Møbler som Speciale,

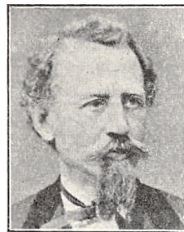

først i St. Pederstræde, siden i en større Fabrikbygning paa Nørrebro. Han var som Haandværker fremragende og arbejdede tidlig i Forstaaelse med Kunstnere. Der er i Aarenes Løb fremgaaet en Række fortrinlige Arbejder fra hans Værksted. Af Natur inderlig og følelsesfuld kom han tidlig ind i religiøse Kredse og deltog i det kirkelige Arbejde som Kirkeværge for Helligkorskirken. Indenfor Faget var han 1898—1901 Oldermænd for Bygningsnedkerne, 1911—16 for hele Snedkerlavet. Uden at være særlig politisk interesseret, nærmest drevet af en vis Modvillie mod den moderne Arbejderbevægelse, der ikke stemmede med hans noget gammeldags patriarkalske Mesterfølelse, kom han ind i den konservative antisocialistiske Bevægelse og blev bl. a. Medlem af Bestyrelsen for Højres Arbejder- og Vælgerforening. D. i Kbh. — Gift 1871 Anne Marie Rasmussen. R. B.

Litt.: Nekrologer i „Nationaltid.“ 27/12 1916 og „For Industri og Haandv.“ 1917.

Grove, Carl Frederik (28/12 1822—20/1 1883), Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Kap-tajn i Flaaden Johan Christian G. og Wen-

niche Garmann. Tog polyteknisk Adgangs-eksamen 1840 og Eksamen i anvendt Naturvidenskab 1844. Efter en Studierejse i Udlandet blev han ansat ved Flaadens Sejldugsvæveri. Han deltog i Krigen 1848—49 som Sekondløjtnant. 1852 udnævntes han til Inspektør og Ingeniør ved Fyrvæsenet, en Stilling han beklædte til sin Død i 1883. G. reformerede det danske Fyrvæsen og byggede en Række store Fyr, f. Eks. Nordre Røse, Bovbjerg og Hirtshals, ligesaa anlagde han Sirene-stationer i Forbindelse med Fyrene. Som Medlem af den jyske Kystsikringskommission udførte han flere Vandbygningsarbejder, og han har bygget flere Privathavne, f. Eks. Bandholm Havn. 1877—82 var han Medlem af Kbh.s Borgerrepræsentation og deltog særlig i Forhandlinger vedrørende Kbh.s Havn. I „For Idé og Virkelighed“ 1869 gav G. den første sammenfattende Oversigt over det danske Fyrvæsens Udvikling. D. i Kbh. — Gift 1855 Cecilie Hermantine Johnson, d. 1909. M. C. H.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i F. Møller: „Stamt. over Familien G.“ 1875 og Hauch-Faushøll: „Slægthaandbogen“; Secher i „Saml. t. jysk Hist. og Top.“ III 2 1899—1900.

Grove, Emanuel Rasmus (8/11 1812—18/5 1871), Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Kap-tajn i Flaaden Johan Christian G. og Wen-niche Garmann. G. var blandt Polyteknisk Læ-reanstalts første Elever og tog Eksamen i Me-kanik 1833 samt i anvendt Naturvidenskab 1834. Studerede Sejldugsfabrikation i Udlandet og blev efter sin Hjemkomst ansat som Fabrikmester ved Sø-etatens Sejldugsvæveri. 1850 deltog han som Ingeniør i Frederik-stads Forsvar og blev s. A. konstitueret og fra 1854 fast ansat som Vandbygningsdirek-tør for Hertugdømmet Slesvig. Han byggede Husum Havnesluse og forbedrede denne Bys Havneforhold til Beskyttelse mod Stormfloden. Efter Krigen 1864 forlod han Slesvig og nedsatte sig i Kongeriget som privat Ingeniør. Han deltog i flere større Ingeniørarbejder, saaledes Udtørringen af Tastum Sø ved Skive. G. var af en livlig Karakter og tog gerne Del i offentligt Ar-bejde. Han var saaledes meget virksom for Industriforeningen i Kbh. i dens første Tid. D. i Kbh. — Gift 1843 Ulrikke Frederikke Antonette Marie Krog, d. 1845. M. C. H.

Litt.: „For Industri og Haandv.“ 1917.

M. C. H.

Litt.: Slægt se C. F. G. og G. F. Helberg: „Slægten Heiberg“ 1907; C. Nyrop: „Industriforeningen i Kbh.“ 1888; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 19/5 1871.

Grove, Gerhard Leslie (7/5 1855—15/2 1911), Personalthistoriker. F. i Kbh. Forældre: Marineminister H. H. S. G. (s. d.) og Hustru.

Blev Student 1873, Cand. juris 1882, Assistent i Rigsarkivet 1884 og Arkivsekretær sst. 1892. Var en dygtig og omhyggelig Arkivmand og kom tidlig ind paa omfattende personalthistoriske Studier. 1895—97 og 1900—10 redigerede han „Personalthistorisk Tidsskrift“, som han helt

fornyede, 1897—98 Statskalenderen. Hans videnskabelige Arbejde havde to Hovedudgangspunkter, Interesse for egen Slægt og for dansk Marinehistorie, og paa sidstnævnte Felt præsterede han flere vægtige Udgiverarbejder, 1889 „Rasmus Æreboes Autobiografi“, 1893 „Just Juels Rejse til Rusland under Tsar Peter“, 1907 „Journalen van de admiralen van Wassenaer-Obdam en de Ruyter 1658—60“ (Amsterdam) og 1909: „Til Orlogs under de Ruyter“. Iøvrig udgav han bl. a. „Slægten Plum“ (1903), „Fortegnelse over Kbh.s Huse og Indbyggere efter Branden 1728“ (1906; sammen med H. Westergaard) og „Kbh.s Havn“ (1908), endelig flere Bidrag til Bornholms Historie. D. i Kbh. — Gift 1888 Petra Severine G.

P. E.

Litt.: Slægt se C. F. G.; Nekrologer af K. F. i „Riget“ 19/2 1911 og C. Nyrop i „Fra Arkiv og Museum“ IV s. A.

Grove, Hans Herman Stephen (27/12 1814—17/8 1866), Søofficer, Marineminister. F. i Kbh. Forældre: Kaptajn i Flaaden Johan

Christian G. og Weniche Garmann. Blev Sekondløjtnant 1833, Premierløjtnant 1841, Kaptajnløjtnant 1851, Orlogskaptajn 1861, var Marineminister i Ministeriet Frijs fra Nov. 1865 til sin Død. Han var en ansat og dygtig Officer, som i sin Ungdom sejlede en Del i

Koffardifart paa Øst- og Vestindien og siden deltog i begge slesvigske Krige, 1864 som Chef for v. Dockums Flagskib Fregatten „Sjælland“ i Kampen ved Swinøe 17/3 1864. Han har foretaget en Del Søopmaaling i Kattegat, hvor „G.s Flak“ er opkaldt efter ham. I 1851 førte han Frederik VII og Grevinde Danner med „Ægir“ til Bornholm. Som Minister kom han ikke til

at udrette noget. D. i Saxon, Schweiz. — Gift 1851 Manna Kirstine Johnson, d. 1864.

V. G.

Litt.: Slægt se C. F. G.; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 26/8 1866.

Grove, Peter Vilhelm (7/10 1832—7/11 1893), Journalist. F. i Præstø. Forældre: Toldkasserer Hans Diderik G. og Jeannette Bolette

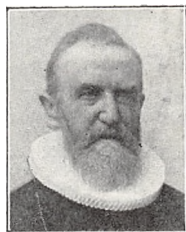
Rademaker. Fætter til C. F. G. (s. d.). Blev Student 1850, studerede Teologi, men kom ind paa Journalistik og blev 1857 ansat ved „Dagbladet“, hvor han begyndte som Referent i Borgerrepræsentationen og Rigsdagen. 1864 skrev han højt vurderede Korrespondancer fra Krigen, udgiver særskilt som „Fra Dannevirke til Dybbøl“ (1864); han var ligeledes i flere Aar Korrespondent til udenlandske Blade, bl. a. „New York Herald“. 1872 blev han „Dagbladet“s Redaktionssekretær under Topsoe og 1881 efter dennes Død selv Redaktør. G., der var en begavet Journalist og en myreflittig Redaktionssekretær, manglede Personlighed og Myndighed som ledende Redaktør, han blev heftigt angrebet af Venstre, og Bladet kom i stærk Dekadence. 1889 fratradte han Redaktionen. Han redigerede i mange Aar Rejsehaandbogen „Danmark“. D. i Kbh. — Gift 1858 Severine Albertine Schierbeck, d. 1884.

P. E.

Litt.: Slægt se C. F. G.; „Avisen“ 26 og 30/9 1889; Nekrologer i „Dagbl.“ 6/11 1893 og af M. Galschiot i Kalenderen „Danmark“ 1894.

Grove-Rasmussen, Andreas Christian Ludvig (8/6 1836—31/3 1904), Præst. F. i Horsens. Forældre: Sognepræst Peter Carl Julius Rasmussen og Andrea Christiane Nicoline Grove.

Blev Student 1855 og Cand. theol. 1860. Efter et Par Aars Kapellanvirksomhed udnævntes han netop i Aaret 1864 til Præst i Gram, og han mente at tjene den danske Sag bedst ved efter Krigen at forblive og aflægge Eden til den preussiske Regering; 1868 blev han Sognepræst i Fol; men da han ikke 1870 vilde bede for de tyske Vaabens Sejr, blev han afskediget. Han forsøgte dernæst i nogen Tid at holde danske Gudstjenester privat i en Forsamlingsaal i Gram, men af økonomiske Grunde maatte han snart opgive dette og vende tilbage til Kongeriget. 1874 blev han Præst i Harte og Bramdrup, 1878 forflyttet til Allerup og Davinde og endelig 1892 til St. Hans Kirke i Odense. Han er

Forfatter til en Række populære kirkehistoriske Arbejder; mest kendt er vel „Kri-
stelige Levnedsløb i det 19. Aarh.“ I—IV
(1887—91); endvidere kan nævnes „Kirke-
historiske Fortællinger og Sagn“ I—II (1878
—80), „Gordon“ (1889), flere missionshisto-
riske Skrifter („Madagaskar“ (1884), „Ild-
landet og Ildlænderne“ (1886), „Dværg-
folk i Afrika“ (1891), „Maanebjergene“
(1891) osv.) samt en Postille („Guds Fred“,
1885) og en daglig Andagtsbog („Kristelig
Husven“ 1892). D. i Odense. — Gift 1) 1865
Sophie Christine Elise Selchier, d. 1868. 2)
1869 Bertha Julie Henriette Jane Reimers,
d. 1909. *H. M.*

Litt.: Slægt se C. F. Grove og J. Vahl: „Slægt-
tebog over Chr. Nielsens Afkom“ I 1879—86, S. 31;
„Søndagsbl.“ 8/5 1892; C. C. Clausen: „Odense“,
1900; „Personalh. Saml.“ I 1900—07, S. 478; „Af
og om G.-R.“ 1905; Nekrologer i „Fyns Stifts-
tid.“ 2/4 1904, „Flensborg Avis“ 8-7/4 s. A., „Dansk
Missionsbl.“ 17/4 s. A. og af Chr. Lyngø i „En
lille Julegave“ s. A.

Grubbe, Marie (ca. 1640—Juni 1718),
Adelsdame. Forældre: Erik G. til Tjele og
Maren Juul Iversdatter. Blev paa Grund af
Utroskab skilt fra sin første Mand, Frede-
rik III's uægte Søn og førte derefter i flere
Aar, delvis i Udlandet, et omflakkende og
udsvævende Liv, hvorefter hun en Tid le-
vede hos sin Fader paa Tjele. Ogsaa i sit
andet Ægteskab med en hæderlig, men ube-
tydelig jysk Herremand var hun utro, nu
med sin Kusk (senere Ladefoged), en raa
og brutal Person, med hvem hun efter
Ægteskabets Opløsning førte et omflak-
kende og vistnok yderst fattigt Liv, indtil
de endte som Indehavere af en Ølkippe for
Færgemændene ved Grønsund. En stærk,
maaske nedarvet Sanselighed og vistnok
fuldstændig Mangel paa Sympati for sine
første Mænd forklarer til Dels hendes mær-
kelige Livsskæbne, der er blevet berømt
ved St. St. Blichers og J. P. Jacobsens Skil-
dringer. D. i Borrehuset ved Grønsund, Fal-
ster. — Gift 1) 1660 Ulrik Frederik Gylden-
løve (s. d.). Ægteskabet opløst 1670; han
d. 1704. 2) Palle Dyre til Nørbeg. Ægteska-
bet opløst 1691; han d. 1707. 3) Ladefoged
Søren Sørensen Møller. *Th. B. B.*

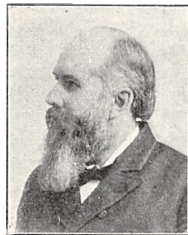
Litt.: Slægt 1 „Adelsaarbogen“ 1895; Sev.
Kjær: „Erik G. og hans tre Døtre“ 1904; Hof-
man: „Danske Adelsmænd“ III 1779; Aakjær:
„St. St. Blichers Livs-Tragedie“ II 1904; „Dsk.
Saml.“ II 3—4 1873—76; „Hist. Tidsskr.“ III 1
1858; „Saml. t. jysk Hist. o. Top.“ II 4 1894 og
III 1 og 5 1897—1906; „Personalh. Tidsskr.“ II 6
1885; „Dsk. Museum“ 1782 II; A. Fjelstrup: „M.
G.“ 1904; „Samtiden“ XIX 1908; Skaanlund: „Gyl-
denløves Lakaj“ („Mem. og Breve“ XVII) 1912;
„Danske Herregaarde“ VIII 1856.

Grundet, Jens Pedersen (d. 15/8 1565),
Præst, Skolemand. F. i Grundet ved Vejle.
Forældre: Bonde Peder Terkelsen og Kir-
sten Findsdatter. Efter at have besøgt La-
tinskolerne i Ribe og Aarhus drog han til
den evangeliske Præsteskole i Malmø;
denne opløstes imidlertid ved Grevens
Fejde, og G. var derefter i nogen Tid For-

stander for Skolen i Ystad. Senere blev han
ved en Vens Hjælp sat i Stand til at stu-
dere i Kbh., og 1542 udnævntes han til
Rektor i Ribe; ved sine fremragende pæda-
gogiske Evner skaffede han hurtigt Skolen
her stor Navnkundighed, men allerede 1550
nedlagde han Rektoratet, da han havde
faaet et Kanonikat, og i sit Hus indrettede
han da en Opdragelsesanstalt for unge Men-
nesker, i Særdeleshed Adelsmænds Sønner.
1554 udnævntes han imidlertid til Præst
ved Domkirken, og han varetog nu dette
Embede med Lige saa stor Nidkærlighed som
fordum Lærergerningen; under en Pest be-
søgte han modig de syge, blev til sidst selv
smittet og døde heraf. D. i Ribe. — Gift
Anne Jensdatter. *H. M.*

Litt.: A. S. Wellejus (Vedel): „De vita et
obitu J. P. G.“ 1567; Kinch: „Ribe Bys Hist.“ II
1884; H. F. Rørdam i „Kirkeh. Saml.“ IV 3 1893
—95.

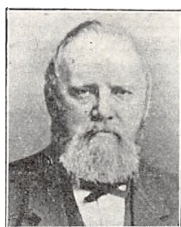
Grundtvig, Frederik Lange (15/5 1854—
21/3 1903), Præst, Folklorist. F. i Kbh. For-
ældre: Biskop N. F. S. G. (s. d.) og Ane
Marie Elisa Toft, f. Carlsen. Moderen døde
faa Maaneder efter G.s
Fødsel; han kom ikke
i Skole, men undervi-
stes i Hjemmet. Som
Dreng paavirkedes han
stærkt i folkloristisk
Retning af den 30 Aar
ældre Broder Svend (s.
d.); i Hjemmet paa
Strandvejen, „Gl. Var-
tov“ ved Tuborg vakttes ogsaa hans natur-
historiske Interesse, navnlig for alt vedrø-
rende Fuglenes Liv. 1875 udgav han et me-
get læst Rimbrev „Til Grundtvigs Venner“
med Angreb paa det forenede Venstre. 1876
blev han Student, deltog som ivrig Skandi-
nav i Studentertilivet og var Leder af en
mindre Fraktion indenfor Studentertfor-
eningen. Skønt Faderen havde haabet, at
han vilde være Præst, valgte han Stats-
videnskab til Studiefag og tog Eksamen
deri 1881. Da Bestræbelser for at skaffe
sig passende Livsstilling glippede, holdt
han 1881 i største Hemmelighed Bryllup,
rejste straks til Amerika og købte en Land-
ejendom i Shiocton i Wisconsin, dels for
at gøre Iagttagelser vedrørende Fuglelivet,
dels for „at blive klar over sig selv og sin
Vej“. Imidlertid havde den slette Ledelse
af Gudstjenesten i mange af de danske Kir-
ker i Amerika vakt hans Harm, og han
udgav et Rimbrev herom „Til danske Krist-
ne“ (1882). Paavirket af en Drøm og til-
skyndet af Præsterne Helweg og A. S. Niel-
sen fandt han nu endelig en Livsgerning
i at arbejde for den dansk-amerikanske
Kirke, og 1883 lod han sig, endnu noget
modstræbende, kalde til Præst ved Kirken
i Clinton, Iowa; virkede her til Juni 1900,

var Sjælen i „Dansk Folkesamfund“, hvis Formaal var Styrkelse af dansk Aandsliv, og havde heftige Sammenstød med de ortodoks lutherske og indremissionske. 1900 drog han med Hustru og eneste Datter tilbage til Danmark og modtog en Stilling som dansk Rejsepræst, men blev straks efter angrebet af en langvarig og dødelig Sygdom. Trods sin Alsidighed viste G. ængstelig Paapasselighed og Pligtopyldelse ikke alene i praktiske, men ogsaa i videnskabelige Foretagender. Hans litterære Arbejder er dels folkloristiske („Lønningstenen“ (1878), „Svenske Folkeminder fra Tjust“ (1882), „Fuglene i Folkets Tro og Digting“ (1883), „Sanglærken“, „Livet i Klokkergaarden“ (udg. af J. Olrik 1908—09), desuden store utrykte folkloristiske Samlinger vedrørende Fuglene, nu opbevarede i Dansk Folkemindesamling), dels naturvidenskabelige („Meddelelser om Fuglene ved Shiocton“ 1888), dels teologiske („Tertullian og vor Daabspagt“). Endelig har han skrevet Digte (udg. 1909 ved Aug. Faber) og har redigeret en „Sangbog for det danske Folk i Amerika“ 1889. D. i Kbh. — Gift 1881 Kristina Birgitte Nielson, d. 1905. H. G. N.

Litt.: Slægt i Elvius: „Dann. Præstehist. 1869—1884“, 1885—87, Hauch-Fausbøll og Hiort-Lorenzen: „Patr. Slægter“ II 1911, F. Rønning i „Højskolebl.“ XXXIII 1908 og „Den G.ske Slægt“ 1904 samt i F. L. Grundtvig: „Den G.ske Slægts Oprindelse“ 1904; R. Andersen i „Højskolebl.“ 1903; Jak. Holm sst. 1905 og „Fædrelandet“ V 1910; J. Olrik i Udgaven af „Livet i Klokkergaarden“ 1908—09; R. Barner: „Minder“ 1911; Nekrologer af A. Bobjerg i „Højskolebl.“ 1903, F. O. Jungersen i „Ill. Tid.“ ²⁹/₄ s. A., J. II. Monrad i „Dsk. Kirketid.“ s. A. og i „Til Minde om F. L. G.“ 1903.

Grundtvig, Johan Diderik Nicolai Blicher (14/4 1822—²⁵/₃ 1907), Arkivmand, Historiker. F. i Præstø. Forældre: Biskop N. F. S.

G. (s. d.) og Elisabeth Christine Margrethe Blicher. Blev Student 1842, Cand. theol. 1848, deltog som Frivillig i Krigen og blev Premierløjtnant 1849, udtraadte af Hæren som Kaptajn 1863. Han ansattes 1860 som Assistent i Indenrigsministeriets Arkiv og blev 1861 Fuldmæg-

tig i Kongerigets Arkiv, 1874 Kontorchef, afgik 1884. G. kom til at lede Ordningen af Rentekammerarkivet og de andre civile Arkiver, der var tilbage efter Afleveringen til Gehejmearkivet, og han udførte dette Hverv med megen Dygtighed. Han er den første, der har benyttet Proveniensprincippet i dansk Arkivvæsen. Hans videnskabelige Arbejder bygger væsentlig paa Rentekammerarkivet, „Bidrag til Grevefejds Historie“ (1871), „Meddelelser fra Rentekammerarkivet“ (1872—79) og især „Frede-

rik II's Statshusholdning“ (1876), et for sin Tid fortjenstfuldt Arbejde, der venter paa sin Afløser; det indviklede G. i en heftig Strid med Troels-Lund om Peder Okses Finansstyrelse. G. var Medlem af Folketinget 1858—61 for Skelskør og 1864—66 for Fredensborg, tilhørte det nationalliberale Venstre. D. i Kbh. — Gift 1855 Oline Vilhelmine (Mina) Christiane Stenersen, d. 1893. P. E.

Litt.: Slægt se F. L. G.; A. D. Jørgensen: „De danske Rigsarkivers Historie“ 1884; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ⁷/₄ 1907 og af Kr. Erslev i „Hist. Tidsskr.“ VIII 1 1907.

Grundtvig, Ludvig August (18¹²/₁₂ 1868—²⁸/₄ 1913), Retslærd. F. i Nakskov. Forældre: Materialist, Cand. pharm. Otto Gregers Schjerning G. og Laura Henriette van der Burg Schiøtt. Blev Student 1887, Cand. juris 1893, Assistent i Justitsministeriet 1899, midlertidig Docent ved Universitetet 1902, s. A. Dr. juris med Afhandlingen „Konossementet. En søretlig Studie. I. Retten ifølge Konossementet“,

1903 efter Konkurrence Professor ved Universitetet. G. va. den fødte Lærer, klar og skarpsindig, logisk og stringent, „almindelige“ Undersøgelser interesserede ham ikke, han arbejdede sikrest og bedst med det Stof, det praktiske Rets- og Handelsliv tilførte ham. Foruden en Del Afhandlinger o. l. i „Ugeskrift for Retsvæsen“, „Tidskrift for Retsvidenskab“ o. a. skrev G. „Kortfattet Lærebog i Handels- og Veksleret“ (1901, 5. Opl. ved V. Thorup 1915), Konkurrenceafhandlingen „Om Reklamation i Formueretsforhold med særligt Hensyn til Køb og Salg“ (1903), „Kort Fremstilling af Forfatterretten efter Lov ²⁹/₃ 1904 og Bernerkonventionen“ (1905, 2. Udg. ved K. Glahn 1918) og „Kort Fremstilling af den danske Søret til Brug ved Forelæsninger“ (1907). 1907 besørgede han 2. Udg. af C. Torps „Dansk Tingsret“ (nyt Optryk 1916), en fortrinlig Kommentar til Købeloven levere han i „Lov om Køb af ⁹/₄ 1906 med Forklaringer og alfabetisk Register“ (1906), et af ham planlagt Arbejde „De nordiske Søløve med Domsreferat og Sagregister“ (1914) udkom først efter hans Død. Ogsaa i legislativ Syssel — Aktielovgivning, den nordiske Civillovgivning o. a. — tog G. virksom Del. Ved sin Virksomhed som Sekretær for „Provinshandelsforeningernes Fællesudvalg“ vandt han rig Paaskønnelse i den danske Handelsstand. D. i Kbh. — Gift 1897 Thora Levy. Fz. D.

Litt.: Slægt se F. L. G.; Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1902, S. 93—94; „Ill. Tid.“ ⁸/₆ 1902; Nekrologer af H. Munch-Petersen i „Ugeskr. f. Retsvæsen“ 1913 B., S. 145—47, Frantz Dahl i

„Tidsskr. f. Retsvidenskab“ XXVI 1913 S. 270—73, samme i „Zeltschr. f. das gesamte Handels- und Konkursrecht“ LXXIV 1913 S. 541—42, Jul. Lassen i Univ. Progr. Nov. 1913 S. 84—87, F. S. i „Norsk Retstid.“ 1913 S. 369—71, Vinding Kruse i „Akademisk Ugeblad“ IV 1914, „Politiken“ 29/4 1913, „Berl. Tid.“ (af Jul. Lassen) og „Nationaltid.“ 28.29/4 s. A.

Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (9/10 1783—2/10 1872), Præst, Digter, Videnskabsmand. F. i Udby ved Vordingborg. For-

ældre: Sognepræst Johan Ottosen G. og Cathrine Marie Bang. Voksede op i et Hjem præget af gammeldags Kristentro; af sin Moder, hvis Slægt gjorde Krav paa at nedstamme fra Hvidernes berømte Æt, fik han den første Undervisning, tidlig hørte han levende

Tale om Kristendom og førtes ind i Historiens og Poesiens Verden. Ni Aar gl. kom G. i Huset hos Pastor Feld i Thyngod for at forberedes til Latinskolen; hans Barndoms minder kom til at omspænde baade Øerne og Jylland, hele Danmark. 1798 kom han til Aarhus Latinskole, men Skolegangen her blev en Ørkenvandring; da han 1800 kom til Kbh. som Student, var hans Barndoms rige Sans for Aand og Liv borte. Men saa hørte han 1802 sin Fætter, Henrik Steffens' ildfulde Forelæsninger, der paa ny lod ham ane en Aandens Verden. 1803 blev G. Cand. theol. og 1805 Huslærer hos Gods-ejer Steensen de Leth til Egelykke paa Langeland. Her gennemlevede han en voldsom Krise, han blev dybt forelsket i Fru Constance de Leth, Salighedens Himle aabnede sig for ham, men i næste Nu vakte han ved sin Samvittigheds strenge Tale, han bekæmpede af al Kraft sine stærke Følelser, der var ubesvarede, og under Kampen aandede hans Sjæl ud i dybe Længsler, han fornåm, at det Farisæerliv, han hidtil havde levet, ikke kunde mætte hans Sjæls Trang, han fandt igen hen til Historiens og Poesiens Væld. 1808 vendte han tilbage til Kbh., fik Friholig paa Valkendorfs Kollegium, levede et rigt Samliv med højtbegavede Venner, Povl Dons, Molbech, Sibbern, Ørsted'erne, og vandt snart et anset Navn som Forfatter. 1809 udkom hans Værk: „Optrin af Kæmpelivets Undergang i Norden“, der ligesom Oehenschlägers Tragedier paa storslaaet Vis bragte Bud fra Nordens Oldtid. Med ikke ringe Selvtillid ventede han sig en rig Fremtid som Digter og Videnskabsmand. Men da gennemrystedes hans Tilværelse paa ny. Hans Forældre bad ham om at blive Kapellan hjemme i Udby. Han lovede det, skønt han nødigt forlod det rige aandelige Liv i Hovedstaden; hans Dimisprædiken: „Hvi er Herrens Ord for-

svundet af hans Hus?“ vakte stor Opsigt og harmfuld Indsigelse. 9/10 1810 sad han med Kotzebues: „Preussens Historie“ og læste haanende Ord om Kristi Kors som „det visne Kors“. I voldsom Harm smed han Bogen mod Gulvet, han følge sig kaldet til Kamp for Korset, til Reformator. Men midt i hans „stolte, men stille Sværmeri“ lød det til ham: „Er du selv en Kristen, du, som vil være Reformator?“ Spørgsmaalet gennemrystede ham legemlig og aandelig, ja førte ham til Sindssygens Grænse. Ved Juletid 1810 fulgte Sibbern ham hjem til Udby, og nu kom Barndommens Juleminder ham stærkt og varmt i Møde, de gamle Julesalmer lød, hans Anfægtelser svandt, og i Maj 1811 blev han sin gamle Faders Kapellan, i dyb Glæde og stor Alvor røgtede han sin Gerning, Biblen var Sandhedens Klippe for ham, og ud fra Biblen bedømmer han alt og alle, saaledes i „Verdenskrønike“ (1812), hvor Kristus fremstilles som Historiens Midtpunkt. Da hans Fader døde 1813, rejste han igen til Kbh., hans uforfærdede Domme over Præsteskabet bragte ham snart paa Kant med dette; og Prædikestolene lukkede sig for ham, mange regnede ham for en rigtbegavet, hovmodig Sværmer. Saa lukkede han sig de følgende Aar inde paa sit Studerekammer, oversatte Saxo og Snorre for den jævne Læser, vendte sig fra de akademiske Kredse til Folkets brede Lag. 1818 holdt G. Bryllup med Elisabeth Blicher, blev 1821 Præst i Præstø, men allerede n. A. kaldet til Kapellan ved Vor Frelsers Kirke paa Kristianshavn, hvor en talrig Menighed samlede sig om ham. Tit syntes han, at den sløveste Ligegyldighed bredte sig overalt, men til andre Tider anede han den kommende Dag; mægtigst kommer det frem i hans storslaaede Digt: „Nyaarsmorgen“ (1824). Og snart fandt han under Bøn og Grublen sit sikre kristelige Stade, han kom til fast Overbevisning om, at den Tro, hvorpaa der døbes, Daabens Pagt, er Salighedsvilkaaret, at den apostolske Trosbekendelse, Ordet af Herrens egen Mund, forplantet fra Slægt til Slægt gennem Menigheden, er den sande Kristendom. Heri kan alle, ogsaa den enfoldigste finde Hvile og være uafhængig af de lærdes Bibelkritik. Netop paa den Tid, da dette var blevet Vished for G., udkom Prof. H. N. Clausens: „Katholicismens og Protestantismens Lære, Kirkeforfatning og Ritus“, hvori det hævdes, at det er Teologien, der afgør, hvad der er sand Kristendom. Herimod skrev G. et voldsomt Modskrift: „Kirkens Genmæle“, Clausen stævnedes ham for Retten, G. blev idømt en Bøde og sat under Censur. Han havde imidlertid i Maj 1826 — inden Dommen faldt — nedlagt sit Præsteembøde, hvortil Anledningen var, at Myndighederne forbød, at de Salmer (bl. a. „Den signede Dag“),

han havde digtet til vor Kirkes Tusindaarsfest, blev sungne ved Gudstjenesten i Vor Frelseres Kirke. Atter var han tjenstledig. Men i de følgende Aar udkom mange af hans boglige Størværker: „Kristelige Prædikener eller Søndagsbog“ (3 Bd. 1827—30), „Nordens Mytologi“ (1832), „Haandbog i Verdenshistorien“ (1833—43) og „Sangværk til den danske Kirke“ (1837—41), hvormed han skænkede den danske Menighed en Salmeskat, som maaske tør kaldes den rigeste i Verden. 1829—31 foretog G. tre Rejser til England for at studere gamle Haandskrifter, og gennem dette Arbejde der bærer Vidne om store filologiske Evner, gav han Stødet til Genoplivelsen af det angelsaksiske Studium. Men Samtidens England lærte ham dog nok saa meget som Fortidens; han fik Syn paa den personlige Friheds store Værdi, han forstod, at Folkelivet blomstrer, naar folkelig Oplysning og borgerligt Frisind slutter Pagt med hinanden. Fra nu af begynder hans Arbejde for kirkelig Frihed, og Tanken om en dansk Folkehøjskole gror i hans Sind („Det danske Firklover“ (1836), „Skolen for Livet“ (1838)). 1832—39 fik G. Lov til at prædike til Aftensang i Frederiks tyske Kirke (nu Kristianskirken), og fra 1839 blev han Præst ved Vartov Hospital og var det til sin Død. 1861 fik han Rang med Sjællands Biskop. Mere og mere vandt hans Tanker om Folkeliv og Folkeoplysning Fremgang, 1844 aabnedes Redding Højskole (G. holdt i Virkeligheden Aabningstalen ved Mødet paa Skamlingsbanke $\frac{2}{7}$ 1844), Christian VIII saa venlig til hans Forslag om at omdanne Sorø Akademi til en folkelig Højskole, Dronning Caroline Amalie blev grebet af hans Kristendomsforkyndelse. I Vartov samledes en stadig voksende Menighed, Salmesangen lød her stærkt og betagende, og snart mærkedes hans Indflydelse over det ganske Land. — Politisk var G. længe en tro Tilhænger af Enevælden; han var Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling, og i denne som senere i Rigsdagen (han var i kortere Tidsrum Folketingsmand for Præstø-, Skelskør- og Kertemindekredsen) talte han varmt og kraftigt for den personlige Frihed, som han regnede for den værdifuldeste af alle Friheder. Som Landstingsmand 1866 gjorde han til det yderste Modstand mod den reviderede Grundlov. Paa sine gamle Dage kunde han med Glæde se, at hans Tanker bar Frugt i Tusinders varme Tilslutning, Præster, der var stærkt paavirkede af ham, havde deres Gerning rundt om i Landet, mange Højskoler rejstes, de store Vennemøder, ved hvilke han talte, gav Vidnesbyrd om hans store Indflydelse. Dagen før sin Død prædikede G. i Vartov Kirke, han døde i sit Hjem paa Store Tuborg ved Kbh. og blev begravet ved Aasen ved Gl. Køgegaard. Tusinder fulgte hans

Kiste, Kbh. havde ikke længe set saa storstilet en Jordefærd, det store Ligto standse uden for Vartov, medens Salmesangen steg med betagende Varme og Kraft fra Tusinders Læber. — G. hører til det 19. Aarh.s største Skikkelser, en Kæmpe af Aand og Legeme, en Arbejdskraft af de største, en Vækker i stor Stil. Endnu lever han i sine Salmer og Digtning og i manges Arbejde efter hans Vejledning. En stor Del af hans Tanker og Syner ligger endnu som Guld i Barrer: „Nordfolkets Udsyn i tusende Aar skal de rante“. — Gift 1) 1818 Elisabeth Christine Margrethe Blicher, d. 1851. 2) 1851 Ane Marie Elisa Toft, f. Carlsen, d. 1854. 3) 1858 Asta Tugendreich Adelheid Redtz, f. Komtesse Krag-Juel-Vind-Frijs, d. 1890.

F. N.

Litt.: Slægt se F. L. G.; Selvbioografi i „Skriftbenten N. F. S. G.s litterære Testamente“ 1827, „Om Religionsfrihed“ 1828 og „Kirke-Spejl“ 1871; Molbech: „Dsk. poet. Antologi“ IV 1840; Helweg og Brandt: „Den dsk. Salmedigtning“ 1846—47; P. L. Møller: „Krit. Skitser“ II 1847; „Ill. Tid.“ $2\frac{2}{4}$ 1860, $1\frac{5}{8}$ 1872 og $\frac{9}{8}$ 1883; Flor: „G.s mytol. og hist. Betragtningssmaade“ 1865; M. Hammerich: „G.“ 1867; Arentzen: „Baggesen og Oehlenschläger“ 1870—78; J. K. Madsen: „G.s Jordefærd“ 1872; Fr. Barfod: „N. F. S. G.“ 1872; M. Hammerich: „G. og det forenede Venstre“ 1875; J. Kattan: „G. der Prophet des Nordens“ 1876; N. Lindberg: „G.s polit. Stade“ 1876; O. Borchsenius: „Litterære Feuilletoner“ 1880 og „Fra Fyrreerne“ II 1880; Graae: „G. paa Langeland“ 1880; Fr. Nygård: „G. og det Schouboeske Institut“ 1880; H. Brun: „G.s Levnedsløb“ 1882; Hostrup: „Folkelige Foredrag“ 1882; F. Rønning: „Hundrede Aar“ 1883; Fr. Nielsen i „Nord. Tidsskr.“ 1883; F. Rønning: „G. som Æstetiker“ 1883; Rud. Schmidt: „G. og den tyske Ortodoksi“ 1883; Schröder: „G.s Barndom og første Ungdom“ 1883; Winkel-Horn: „G.s Liv og Gerning“ 1883; H. Trier: „G.“ 1886; Steenstrup: „Historieskrivningen i Danm. i 19. Aarh.“ 1889; Fr. Nielsen: „G.s relig. Udv.“ 1889, og „Luther og G.“ 1891; H. Scharling: „G. eller Luther“ s. A.; Anna Sandström i „Verdandi“ XV 1897; V. Sommerfelt: „G. som Salmedigter“ 1899; Begtrup: „G.s kristelige Opvækkelse“ 1899, „G. som Bibelkristen“ 1900, „G.s kristelige Syn 1825“ 1901, „G.s Kamp for kirkelig Frihed“ 1905 og i „Højskolebl.“ $2\frac{2}{2}$ 1919; J. P. Bang i „Dsk. Kirkehid.“ 1902 og 1908; Th. Jensen: „12 Foredrag om G.“ 1904; S. Sturge: „The patriot“ 1909; L. Nyegaard: „Den G.ske Anskuelses Dannelseshist.“ 1911; Schröder: „G.s Liv“ 1901; Ludwigs: „Dsk. Salmedigtere“ 1905; G. Rønberg Madsen: „G. og seine Bedeutung als Pädagog“ 1905; F. Rønning: „N. F. S. G.“ 1907—14 og „Til Karakteristik af G.“ 1915; Rosendal: „N. F. S. G.“ 1909 og 1913; Borup: „G.s Stjerne“ 1912, Br. G.: „Tonen fra Himlen“ s. A.; Wartenweller-Haffter: „Ein nordischer Volkerzieher“ 1913; Chambers' Udgave af Beovulf 1914; P. Lauritsen: „Den unge G.“ 1915; M. Pontoppidan: „Dsk. Kirkeliv“ 1916; Th. Bredsdorff: „G.“ 1917; „Hist. Medd. om Kbh.“ s. A.; Holmström: „N. F. S. G.“ s. A.; Helweg: „G.s Sindssygdom“ 1919; Erindringer af J. P. Mynter, H. N. Clausen, Fr. Hammerich, H. L. Martensen, H. Steffens og Oehlenschläger; Breve i H. Bech: „Gunnal Busck“ 2. Udg. 1878, „Breve fra og til H. C. Ørsted“ II 1870, Fr. Barfod: „P. A. Fenger“ 1877, „G.s og Ingemanns Brevveksling“ 1882, S. Birket-Smith: „Til Belysning af litterære Personer og Forhold“ 1884, „Teol. Tidsskr.“ III—IV 1886—87, L. Schröder: „Chr. Molbech og N. F. S. G.“ 1888, „Danskeren“ V 1891, H. F. Rørdam: „Peter Rørdam“ 1891, „Højskolebl.“ 1895, 1900 og 1914, „Tilskueren“ 1915 II og „Vor Fortid“ Okt. 1918.

Grundtvig, Stener Frederik (f. $\frac{4}{3}$ 1860), Fængselskyndig. F. i Kbh. Forældre: Kon-torchef Johan G. (s. d.) og Hustru. Blev Stu-dent 1878, Cand. juris 1883, Inspektionsassistent ved Kristianshavns og Horsens Straffean-staller 1891, Inspektør ved Staden Kbh.s Fængsler 1895, Herreds-foged i Nim Herred 1910, Dommer i Frbg. Birks 2. Afd. 1919. Med stor Energi og me-gen Selvstændighed ar-bejdede G. paa en Rekonstruktion af det københavnske Fængselsvæsen, særlig for en Reformering af de kortvarige Frihedsstraffe; i Stedet for Værkplukning indførte han Forarbejdelse af Trælegetøj i Vestre Fængsel. I sin Brochure „Den kriminelle Rets-pleje i Opløsningsstilstand“ (1910) rettede han skarpe Angreb paa den Alberti'ske Be-naadningspraksis med dens planløse Løs-ladelse af Forbrydere, samtidig med, at han underkastede Ledelsen af „Fængselshjæl-pen“ en hvas Kritik. Medens han i enkelte kriminalistiske Kredse opfattedes som „For-bryderven“, tilfredsstillende han paa den anden Side ikke den moderne Kriminalistiks Repræsentanter. Foruden talrige Afhand-linger bl. a. i „Ugeskrift for Retsvæsen“ og „Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen og praktisk Strafferet“, hvilket sidste han 1898—1908 redigerede sammen med Aug. Goll, 1908—11 alene, offentliggjorde G. 1893 „Dødsdommene i Danmark 1866—92 med Oplysning om de stedfundne Benaadninger og Højesterets Stilling til disse m. m.“ 1899 var han Medstifter af den danske Krimina-listforening, 1908 af „Foreningen mod Smudspressen“. — Gift 1) 1888 Astrid Eli-sabeth Myhre, d. 1898. 2) 1904 Anna Louise Helene Hildegard Henriette Emilie Quitten-baum.

F. Z. D.

Litt.: Slægt se F. L. G.; Vahl: „Slægtetog over Chr. Nielsens Afkom“ IX 1892 S. 9; „Politiken“ $\frac{10}{4}$ 1910; „For Industri og Haandværk“ $\frac{11}{12}$ 1913; „Dansk Arbejde“ $\frac{11}{11}$ 1914; „Berl. Tid.“ $\frac{3}{3}$ 1920.

Grundtvig, Svend Hersleb ($\frac{9}{9}$ 1824— $\frac{14}{7}$ 1883), Folkemindeforsker. Forældre: Biskop N. F. S. G. (s. d.) og Elisabeth Christine Mar-grethe Blicher. F. i Kbh. Undervistes af Faderen og lærte tidlig Forstaa-else af Folkedigtningen. Erhvervelsen af et gl. dansk Visehaandskrift vakte den 15-aarige G.s Interesse særlig for den danske middelalderlige Folkeviser. Han udgav først Oversættelser af de beslægtede engel-ske og skotske Folkeviser (1842 f.) og hæv-

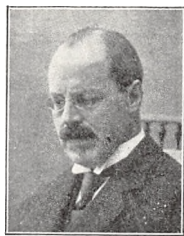
dede i 1844 i „Dansk Folkeblad“ Nødvendigheden af en ny dansk Folkeviserudgave efter de gamle Adelsvisebøger og Nutids-traditionen. Blev Student 1846 og fremlagde straks efter for „Samfundet til den danske Litteraturs Fremme“, der længe havde paa-tænkt en Viseudgave, en Plan for en saadan. G. ønskede en kritisk Materialsamling, der medtog alt; hver Vise i alle dens For-mer, for derved at klargøre Visedigtningens Væsen. Hans „Prøve“ (1847) vakte offentlig Modsigelse af en Mængde af Datidens mest ansete Æstetikere, men hans større Sag-kundskab bragte ham til sidst Sejren. Med Jernflid udarbejdede han nu sit monumen-tale Værk, som fortsattes efter G.s Død, skønt det dengang kun var naaet halvejvs gennem Materialet. G.s Folkeviserudgave har været af banebrydende Betydning, blev For-billedet for Childs engelske Udgave og for mange senere Værker indenfor dette Om-raade, og langsomt, men sikkert banede den sig Vej til almindelig europæisk Berøm-melse. Dens særlige Fortrin var: den nøj-agtige Gengivelse af Teksten, den metodisk gennemførte Adskillelse mellem Opskrift og Afskrift, og de indgaaende Undersøgelser over hver enkelt Vises Udbredelse og Ud-viklingshistorie. Til folkeligt Brug udgav G. „Danske Kæmpeviser“ (1867) og „Danmarks Folkeviser i Udvalg“ (1882). G. lod de færre Kvæder samle i et 16 Bd.s Haandskrift (jf. „Aarb. f. nord. Oldkyndighed“ 1882) og udgav „Islenzk Fornkvæði“ (1854—59). Fra ca. 1854 samlede han paa alle Slags danske Folkeminder og havde mange Medhjælpere rundt om i Landet; selv gav han sig ikke af med Indsamlingsrejser. Paa Grundlag af det saaledes samlede Materiale (som han holdt i mønsterværdig systematisk Orden ved indtrængende Registraturer) udgav han „Gl. danske Minder“ (1854—63) og „Danske Folkeeventyr“ (1876—84). G. var 1863 blevet Docent (titulær Professor 1869) i nordisk Sprog og Litteratur; udgav af den Grund den ældre Edda, Retskrivnings-ordbøger m. m. Som ivrig Skandinavist følte han sig kaldet til at polemisere mod den norske Skole og hævde Eddadigtene som ældgamle og fællesnordiske. Værdifuldere var hans Konkurrenceforelæsninger om „Den nordiske Oldtids heroiske Digtning“ (udg. 1867), Afhandlingen om „De gotiske Folks Vaaben-ed“ og Udgaverne af Palla-dius' Visitsatsbog og af Faderens Skrifter. G., der var en frisk, klartseende Personlig-hed, lidt militærisk i sin Fremtræden, havde 1848 deltaget som frivillig og udnævntes til Løjtnant; fik 1863 Titel af Kaptajn og var 1868—79 Kompagnichef ved Forstærknin-gen. Hans efterladte Samlinger opbevares i Dansk Folkemindesamling i det Kgl. Biblio-tek. D. i Kbh. — Gift 1858 Laura Bloch, d. 1891.

H. G. N.

Litt.: Slægt se F. L. G.; Fr. Barfod: „S. H. G.“ 1883; J. Kamp i „Højskolebl.“ X 1885; R. Bergström i „Nyare bidrag till kändedom om de sv. landsmälen“ VII 1 1889; Carl S. Petersen i „Dsk. Studier“ 1905; „Lærerne og Samfundet“ I 1913, S. 32 ff.; Nekrologer i „Ude og Hjemme“ 29/7 1883 (af O. Borchsenius), „Germania“ XXIX 1884 (af F. Liebrecht), „Højskolebl.“ VIII 1883 (af A. Olrik og H. Nutzhorn), „Hist. Maanedsskr.“ I s. A. (af L. Schröder), „Arkiv f. nord. Filol.“ I s. A., „Ill. Tid.“ 29/7 s. A. (af L. Wimmer), „Magne“ 1884, „Illustrerad tidn.“ 28/7 1883 og „Dagbl.“ 16/6 s. A.; Breve i „Breve fra og til Hostrup“ 1897 og „Dsk. Studier“ 1907.

Grundtvig, Gustav Vilhelm (f. 28/7 1866), Biblioteksmand. F. i Kbh. Forældre: Kontorchef Johan G. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1884, Cand. mag.

1891 og var 1892—1903 Bibliotekar ved Landbohøjskolens Bibliotek, hvis store trykte Katalog (1898) han udarbejdede. 1903 blev han ansat ved det nyoprettede Statsbibliotek i Aarhus og to Aar efter Overbibliotekar sst. Under vanskelige Forhold over-

tog G. Chefposten ved dette Provinsens største Bibliotek; hans Ledelse har været bestemt af det dobbelte Hensyn at søge Bibliotekets indre Orden fremmet, samtidig med at der organiseredes en omfattende Udlaansvirksomhed, dels af videnskabelig, dels af almindelig oplysende Art, og knyttedes Forbindelse med Folkebiblioteker Landet over, bl. a. ved Hjælp af Vandrebogsamlinger og ved Udsendelse af trykte Kataloger over Oplysningslitteratur. Vort Folkebiblioteks væsens Organisation har han behandlet i Pjecen „Bibliotekssagen i Danmark“ (1910). G. sidder inde med stor bibliografisk Viden og har foruden en Bibliografi over Danmarks Forst- og Jagtlitteratur (1901) og en „Nøgle til danske Bogfortegnelser“ (1913) bl. a. udgivet et Skrift om „Bibliografi og Bibliografier“ (1919). — Ugift. S. D.

Litt.: Slægt se F. L. G.; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; Hauch-Fausbøll; „Studerterne fra 1884“ 1910; „Bogsamlingsbladet“ Okt. 1910.

Grunnet, Niels Petersen (19/2 1827—13/1 1897), Præst. F. i Nørre Bjært ved Kolding.

Forældre: Gaardmand Peter Lauridsen G. og Johanne Nielsdatter. Straks efter Konfirmationen blev han antaget som Skolelærer først i Hedensted, senere i Egved. 1851 kom han imidlertid paa Missions-skolen i Basel, og det danske Missionselskab

tænkte paa at tage ham i sin Tjeneste; 1855 blev han antaget paa Prøve, saaledes at han skulde deltage i Pa-

storalseminariets Undervisning og fik Til-ladelse til at rejse omkring og prædike; men hans skarpe Dadel af Folkekirken gjorde flere af Missionselskabets Bestyrelsesmedlemmer betænkelige ved at ansætte ham; i Nov. 1855 lod G. sig da ordinere af en Frimenighedspræst i Hamborg og stiftede en Frimenighed i Kbh. Denne vedkendte sig Folkekirken lutherske Beken-delsesskrifter, men krævede Kirketugt, Op-hævelse af enhver Forbindelse mellem Stat og Kirke samt en anden Skriftemaalsord-ning end Folkekirken, saaledes som det kan ses i det lille Skrift: „Hvad lærer den evangelisk-lutherske Fri-Kirke“ (1860; ny Udg. 1881). Modernemenigheden samledes i „Martinskirken“ i Kbh., men den fik snart Filialer i forskellige andre Egne af Landet. Efter G.s Død blev hans Søn dens Forstan-der. D. i Kbh. — Gift 1856 Maria Magdalene Mathilde Vatter, d. 1897. H. M.

Litt.: „Dsk. Missionsblad“ 1855, Nr. 11.

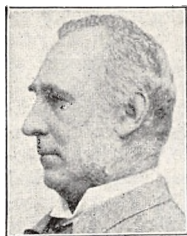
Grunth, Poul Jakob Cornelius (f. 11/12 1878), Veterinær. F. i Ringsebølle ved Rød-by. Forældre: Dyrslæge Leopold Julius Cor-nelius G. og Karen Lau-rence Clausen. Tog Dyrslægeeksamen 1900, praktiserede en kort Tid som Dyrslæge og var 1901—04 Assistent ved Veterinærskolens ambu-latoriske og stationære Klinikker for større Hus-dyr. Var 1905 Reserve-dyrslæge i Hæren og hel-ligede sig fra den Tid af især Beslagvæsenet, som han satte sig grundig ind i, saavel i den praktiske som i den teoretiske Del deraf. 1906 udnævntes han til Docent i Beslaglære ved Veterinær-skolen og Leder af Skolens Beslagsmedie; fra 1/2 1922 vil han tillige docere Sygdoms- og Beslaglæren for Landbrugsstuderende og samtidig blive udnævnt til Professor i Veterinærvidenskab. Foruden nogle mindre veterinære Arbejder, saaledes om Afløsning af den tilbageholdte Efterbyrd hos Koen og om Krup hos Kvæget, hvor han nøje be-skriver denne Sygdom, klinisk set, har G. udsendt en populær Bog om Hovens og Klovens Pleje og en udmærket Lærebog i Bes-lagkunst (1913). I en længere Aarrække har han været Sekretær i den Danske Dyrslæge-forening og 1918—20 redigeret samme Forenings Medlemsblad. Han er Formand for Kreaturforsikrings-Foreningen for Kongeriget Danmark. — Gift 1904 Cornelia Grunth. L. Ba.

Litt.: „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908.

Grut, Edmund Gotfred Hansen (15/1 1831—13/6 1907), Læge. F. i Kbh. Forældre: Grosserer A. N. Hansen (s. d.) og Hu-

stru. Blev Student 1847, Cand. med. 1854, Dr. med. 1857 („Om Øjenspejlet“), var

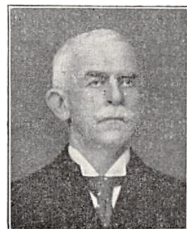

Reservekirurg ved Frederiks Hospital 1859—61, Privatdocent til 1882, midlertidig Docent i Oftalmologi ved Universitetet 1882—88, Professor 1888—96. G. kastede sig som ung over Oftalmologien, der netop i Begyndelsen af 50erne gennemgik en fuldständig Renaissance,

som G. paa nært Hold oplevede ved Samvær med dens ledende Førere i Udlandet 1855—56 og 1862. Dygtig og begejstret blev han den ny Specialitets Bannerfører og Ny-skaber herhjemme. 1863 aabnede han i Kbh. sin egen Klinik, som snart søgtes af et umaadeligt Klientel fra hele Norden og tillige i lang Tid blev Brændpunktet for oftalmologisk Undervisning og Forskning i Skandinavien, idet Hundreder flokkedes om hans mesterlige Demonstrationer, hvor han i sin livlige, utvungne Form kunde tegne et Sygdomsbillede plastisk klart. At han først 1882 knyttedes til Universitetet, skyldtes M. Saxtorphs stejle Modstand. Sine Førstehaandsiagttagelser, især over Skelen og over Hornhindebetændelserne, hvoraf han har beskrevet to nye Former klassisk, har han nedlagt i talrige Afhandlinger. Han var en fortrinlig Diagnostiker og glimrende Operatør og ejede dels derved, dels i Kraft af sin Personligheds Magt sit Klientels ubegrænsede Tillid. Paa Kongresser beundrede man hans Intelligens, sikre, fribaarne Op-træden og ypperlige Sprogtalent. Hans Ildfuldhed, Selvstændighed og Trang til at sige sin Mening rent ud kastede ham i Aarenes Løb ud i flere skarpe Polemikker. D. paa Hummeltofte ved Lyngby. — Gift 1857 Bertha Cathinka Hoskiær, d. 1911. O. P.

Litt.: Slægt i L. H. Hansen: „Stamt. over Familien Hansen“ 1876, Hauch-Fausbøll: „Slægt-haandbogen“ og „Ill. Tid.“ 7/4 1912; „Stamt. over Familien Hoskiær“ 1889; Selvbiograf i Univ. Progr. Nov. 1857; „Nutiden“ X 1885; „Ill. Tid.“ 29/4 1901; Nekrologer i „Hospitaltid.“ 1907, „Ugeskr. f. Læger“ s. A., „Ill. Tid.“ 23/6 s. A. og „Politiken“ 15/6 s. A.

Grut Hansen, Charles (Charlie) Nicolai (f. 29/10 1867), Landmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Alfred Peter Hansen og Emmy Gotschalk. Brodersøn af Lægen Edm. Hansen Grut (s. d.). Faderen, der var en flersidig Forretningsmand (Møller, Svineslagter, Bager, Skibsreder og Grosserer), byggede den Ejendom i Rosenvænget, hvor Lysinstituttet senere er installeret;

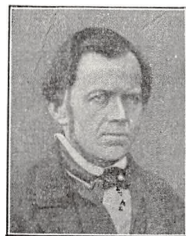
her fødtes G. H.; han blev Student 1886, Cand. phil. 1891 og gennemgik desuden et Kursus paa Lyngby Landboskole. Han har som Ejer af „Kollekolle“ i Værlose Sogn gjort sig bemærket som en dygtig Landmand; navnlig er hans Kvægbrug anerkendt, og Avlsdyr fra Kollekolle har øvet ikke ringe Indflydelse ved at bidrage til at hæve Mælkens Fedtprocent i adskillige Besætninger omkring i Landet. G. H. har ogsaa deltaget en Del i det offentlige Liv og beklæder adskillige Tillidshverv, er bl. a. Medlem af Bestyrelsen for de samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift, Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Kvægopdrætterforeningen for Sjællands Stift, Formand for Kbh.s Amts Landboforening m. m. — Ugift. A. C.

Litt.: Slægt se Edmund Hansen Grut; „Bogen om Studenterne fra 1886“ 1911; „Vort Land“ 5/1 1912.

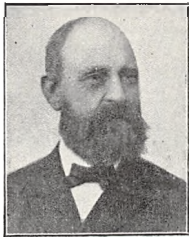
Grüne, Johan Peter Martin (21/3 1805—10/2 1878), Journalist. F. i Kbh. Forældre: Skrædder Ludvig Christopher G. og Birgitte Christine Laurine Krog. Var af tysk Slægt og gik efter at være udlært som Drejer paa lange Rejser navnlig i Tyskland, hvis Sprog og Kultur han beundrede. Han tilegnede sig ad rent autodidaktisk Vej grundige Kundskaber paa mange forskellige Omraader, udgav efter sin Hjemkomst nogle skønlitterære Samleværker og blev 1839 Redaktør af „Københavnsposten“. Fra 1840 stod han paa Bladet som Redaktionssekretær, fra 1846 atter som Redaktør. Han var en fremragende Journalist, men egnede sig ved sin Uorden og asketiske Foragt for Livets Goder mindre til Redaktør. Han var oprindelig yderlig-gaaende Radikal, Rousseauist og kristen Socialdemokrat; som Kosmopolit og Tyskervnen hadede han de Nationalliberale, og Kampen mod dem førte ham efterhaanden over til de Konservative, saa at hans sidste Blad „Kronen“ (1862—67) havde bestemt reaktionært Tilsnit. Personlig var G. en Original, sjusket, elskværdig og udstyret med en stoisk Ro overfor Livets Tilskikkelser. D. i Kbh. — Gift 1844 Charlotte Emilie Grove, d. 1891. P. E.

Litt.: Goldschmidt: „Livs Erindringer og Resultater“ I 1877; Arentzen: „Fra yngre og ældre Dage“ 1886; J. Michaelsen: „Fra min Samtid“ 1890.

Grüner, Axel Peter (1/5 1843—13/6 1918), Højesteretsdommer. F. i Kbh. Forældre: Oberst, Forstander for det milit. gymnastiske Institut Frederik Hermann G. og Johanne Frederikke Georgine Wichmand. Blev Student 1861, Cand. juris 1867, fik 1869 Accessit for en retsvidenskabelig Prispogave,

blev Volontær i Justitsministeriet 1870, Assistent sst. 1873, Fuldmægtig 1878, Kontorchef 1880, Assessor i

Landsover- samt Hof- og Stadsretten 1888, i Højesteret 1895—1915, var Censor ved de juridiske Eksaminer 1889—95 og Formand i Tiendekommissionen. I det offentlige Liv deltog G. ikke, og de Løfter om videnskabelig Produktion, hans Prisaftandling

havde givet, blev ikke opfyldte. Han ofrede sig fuldt ud for sin Dommergerning. Ved sin store Skarpsindighed og sit sikre juridiske Judicium vandt han en fremskudt Plads i Landets højeste Domstol. D. i Kbh. — Gift 1872 Marie Severine Noline Schaper, d. 1884. *F. Z. D.*

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ S. 293; Erik Rindom: „Harald Høffding“ 1913, S. 11—12.

Grünfeld, Frederik Christian Henrik (^{29/11} 1845—^{17/3} 1911), Læge. F. i Slesvig By. Forældre: Overlærer Hans Peter Hansen G. og Anna Cathrine Peschcke.

Blev Student 1863, Cand. med. 1870, var Reserve-læge ved Almindeligt Hospital 1873—84, blev Dr. med. 1883 („Om Hernia foraminis ovalis“), Overlæge ved St. Johannes Stiftelse 1884, G. var helstøbt som faa. Hans faste, solide Skikkelse stemte harmonisk

overens med hans Karakters ejendommeligt ligelige Blanding af Myndighed og lun Hjertelighed, af urokkelig Ro og utrættet Energi, af strengeste Krav til sig selv samtidig med overbærende Mildhed overfor fattige og syge. Hans Dom om andre var altid strengt etisk begrundet. I hans Undervisning ved Sygesengen kom alle den gode Lærers bedste Egenskaber for Dagen: Beherskelse af Stoffet, usvækket Interesse for sit Emne, hvor ofte han end havde gentaget det, og Evnen til at indskærpe det væsentlige og vække Sansen for den systematiske Undersøgelses Værdi. Hans Velbevandrethed i Medicinens Historie og Forkærlighed for Antikken forstærkede sikkert det udpræget konservative i hans Natur og gjorde ham kritisk tilbageholdende overfor moderne Strømninger. Det lidet, han skrev, er koncist, nøgternt og grundigt, som han selv var. Hans store Bibliotek af ældre medicinsk Litteratur findes paa St. Johannes Stiftelsen. D. i Kbh. — Gift 1911 Marie Vilhelmine Olesen. *O. P.*

Litt.: Selvbioografi i Univ. Progr. Nov. 1883; Nekrologer i „Hospitalstid.“ 1911, „Ugeskr. f. Læger“ s. A. og „Nationaltid.“ ^{17/3} s. A.

Græbe, Carl Emanuel (f. ^{29/9} 1851), Bogtrykker. F. i Kbh. Forældre: Bogtrykker Johan Christian Frederik G. og Johanne Frederikke Amalie Andersen. Lærte Bogtrykhaandværket saa vel herhjemme i Faderens Trykkeri som i Udlandet og var fra 1878 Faktor hos O. C. Olsen & Co., indtil han 1884 blev Indehaver af Firmaet G.s Bogtrykkeri, der var grundlagt 1809 af Christopher G., ført

videre 1841—82 af hans Søn Christian G. og derefter 1882—84 af G.s Broder Jacob G., som havde udviklet det stærkt, navnlig ved at knytte Forbindelse med Gyldendalske Forlag. Denne Forbindelse er bevaret under G.s Ledelse, ogsaa efter at Forlaget har oprettet sit eget Trykkeri; saaledes er Førsteudgaverne af Ibsens og Georg Brandes' Værker trykt hos G., der i det hele har formaaet at fastholde Firmaets Position som et af vore største og solideste Bogtrykkerier. Ligesom sin Broder Jacob nærer han levende Interesse for sit Fags Organisation, og i Kbh.s Bogtrykkerforening har han i en lang Aarrække været Medlem af Bestyrelsen, 1909—16 Formand, en Stilling, i hvilken han med sin stilfulde Fremtræden, sit besindige og elskværdige Væsen gjorde sig udmærket gældende. — Ugift. *S. D.*

Litt.: „Dansk Bogtrykker-Tid.“ Nov. 1909; „Danmarks Bogtrykkerforeningers Meddelelser“ ^{15/11} s. A.; „Bogtrykkerbladet“ ^{28/2} 1918.

Grøn, Ludvig Jens Tønnes (^{14/8} 1827—^{27/9} 1910), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Marinus Emanuel G.

(s. d.) og Hustru. Uddannede i Faderens Forretning og ved Ophold i Hamborg og Manchester. 1852 blev han optaget i Faderens Forretning under Firma M. E. G. & Søn; Firmaet fik ved hans Indtræden tilført ny Impulser og udvikledes betydelig. Fra Faderens Død 1872 var han Eneindehaver af Firmaet til 1879, da han optog sin Søn Marinus Curtois G., den nuværende Indehaver af Firmaet, som Associé. 1882 oprettedes en Filial i Dundee. Paa Grund af de særlige Toldforhold for Manufakturhandelen her i Landet købte han 1871 Randbøldals Klædefabrik ved Vejle og 1881 et Dampvæveri i Kbh. og føjede saaledes en betydelig industriel Virksomhed til Firmaet. Han interesserede sig stærkt for Toldspørgsmaal, var Medstifter af Frihandels-

foreningen, men blev senere Protektionist. Han yndede ikke offentlig Fremtræden, men hans Dygtighed og Anseelse medførte dog, at han fik adskillige Tillidshverv; 1867—92 var han Medlem af Grosserer-Societetets Komité, 1868—74 af Sø- og Handelsretten; desuden var han Medlem af flere Regeringskommissioner om Handelsforhold og af det internationale Forretningsudvalg for Indførelsen af en ensartet Garnnummerering. Han var Medstifter af flere Aktieselskaber og arbejdede meget for Udstillingerne i Kbh. 1872 og 1888. Han var meget godgørende og førte paa sin Villa „Rolighed“ i Vedbæk et gæstfrit Hus, ikke mindst for Byens engelske Kredse. D. i Kbh. — Gift 1852 Ada Curtois, d. 1917. O. T.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausboll: „Slægthaandbogen“; Krak: „Dann. ældste Forr.“ 1915; „Ill. Tid.“ 2⁵/₁₀ 1907; Nekrologer i „Børsen“ 2⁸/₁₀ 1910, „Ill. Tid.“ 2¹⁰/₁₀ s. A. (af Palle Rosenkrantz) „Politiken“ 2⁹/₁₀ 1910 (af Palle Rosenkrantz) og „Hver 8. Dag“ 9¹⁰/₁₀ s. A.

Grøn, Marinus Emanuel (16¹⁰/₁₀ 1799—19¹²/₁₀ 1872), Handelsmand. F. i Holstebro. Forældre: Kaptajn Jens Andreas G. og Else Marie Nordborg. Kom 1809 til Kbh. for at paabegynde Uddannelse til Landkadetakademiet; efter faa Aars Forløb maatte han opgive den kostbare militære Uddannelse paa Grund af Forældrenes daarlige økonomiske Kaar og blev i Stedet for sat i Kræmmerlære.

1825 etablerede han sig selvstændig som Ulden- og Lærredshandler og læste 1839 Grossererborgerskab. Ved stor Flid, Nøjsomhed, Energi og ved sin elskværdige Optræden henvendte han sig til Kunderne og oparbejdede han, dygtigt hjulpet af sin Hustru, en meget søgt Detailforretning. Senere begyndte han ogsaa en gros-Forretning, hvilket førte til, at Detailsalget efter kort Tids Forløb blev opgivet. 1852 optog han Sønnen Ludvig Jens Tønnes G. (s. d.) som Medindehaver af Firmaet, der da fik Navnet M. E. G. & Søn; det udvikledes herefter hurtigt til Landets, maaske Nordens, betydeligste Manufakturforretning. 1856 oprettedes en Filial i Manchester. Foruden at være en meget dygtig og anset Købmand var han en meget rundhaandet Filantrop; som saadan har han bl. a. ved Oprettelse af to Stiftelser i Kbh. selv sat sig det smukkeste mulige Mindesmærke. D. i Kbh. — Gift 1825 Caroline Lovise Mikkelsen, d. 1882. O. T.

Litt.: Slægt se L. J. T. G.; Krak: „Dann. ældste Forr.“ 1915; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 19¹²/₁₀ 1872.

Grøn, Niels Laurids Jensen (f. 29¹²/₁₀ 1867), Journalist, Politiker. F. i Brøndum ved Løgstør. Forældre: Gaardejer Jens Christian Nielsen og Anna Veggerby. Rejste 1885 til

Amerika og studerede 1888—94 ved Harvard University, hvor han tog Eksamen; fik 1895 amerikansk Borgerret, men senere igen dansk og har væsentlig opholdt sig i Amerika og Danmark; han ejer en Landejendom paa Long Island. Hans Interesser var tidlig af verdensomspændende Karakter, han holdt Taler over hele Verden, skrev i amerikanske Blade Artikler og Afhandlinger om internationale Forhold, foretog 1895—96 en Jordomsejling og har i alt passeret Atlanterhavet ca. 75 Gange. I amerikansk Politik tog han Del som Medlem af Nationalkomitéen for Mc Kinleys Valg 1896 og 1900. 1902 var han indblandet i Forhandlingerne om de vestindiske Øers Salg. Mest kendt er han blevet som Stifter af „Potentia“, en 1904 grundet international Organisation med det Maal gennem intellektuelt, politisk og økonomisk Samarbejde at fremme Forstaaelse og godt Forhold mellem Nationerne. G. har gjort et mægtigt Arbejde for denne sin Tanke, men hidtil uden synderligt Held; 1911 søgte han saaledes forgæves at faa den danske Konge til at sammenskalde en Konference om Sagen. Hans Energi, agitatoriske Evne og storskaarne Idealisme har altid skaffet ham Tilhængere, men han har heller ikke undgaaet Tvivl om sin personlige Uinteresserethed. For Villars Lunnss (s. d.) Angreb i denne Retning frigjorde han sig ved en Højesteretsdom 1918. 1913 deltog G. i dansk Politik som uafhængig Venstrekandidat i Bjerrekredsen, men uden Held. 1918 har han udkastet Planen til en Sammenslutning mod Bolsjevismen, en Demokratisering af Kapitalen under Intelligensens Ledelse. Jysk Sejghed og amerikansk Largeness præger G.s Virksomhed, der hidtil har skabt større Gny end Resultater. — Gift 1912 Madeline Stone, f. Mastres.

P. E.

Litt.: N. G.: „Potentia og det danske Udenrigsministerium“ 1911; Mathilde Lütken i „Jysk Maanedsskr.“ 1911 og „Potentia“ 1912; „Dannebrog“ og „Politiken“ 9¹/₁₀ 1897; „Politiken“ 1³/₁₀ 1900, 1⁵/₁₀ s. A., 9²/₁₀ 1902, 2²/₁₀ s. A., 2³/₁₀ 1907, 1¹⁰/₁₀ s. A., 10¹⁰/₁₀ 1909, 2⁴/₁₀ 11, 17¹¹/₁₀, 2⁴/₁₀ og 10¹²/₁₀ 1911, 7¹⁶/₁₀ 1912, 6¹¹/₁₀ s. A., 1³/₁₀ og 3¹⁰/₁₀ 1913, 2³/₁₀ 1916, 2⁷/₁₀ 1918; „Aftonbladet“ 11¹⁵/₁₀ 1918; „Sorø Amtstid.“ 12¹/₁₀ 1918; „Verdensspejlet“ 10¹⁰/₁₀ 1909; „Aarh. Amtstid.“ 17⁹/₁₀ 1911; „Jysk Morgenbl.“ 14³/₁₀ 1912; „Hovedstaden“ 1⁵/₁₀ 1913; „Nationaltid.“ 9²/₁₀ og 2¹/₁₀ 1902, 2⁴/₁₀ 1911.

Grønbech, Wilhelm Peter (f. 14⁶/₁₀ 1873), Religionshistoriker. F. i Allinge. Forældre: Husejer Georg Peter G. og Vilhelmine Marie Sonne. Blev Student 1890 og gav sig straks til at studere Sprogvidenskab, samtidig med at han uddannede sig i Orgelspil og fungerede som Organistvikar i forskel-

lige københavnske Kirker. 1897 tog han Skoleembedseksamen med Dansk som Hovedfag og Engelsk og Latin som Bifag, og 1898—1902 virkede han som Lærer ved Frederiksberg Latin- og Realskole; samtidig fortsatte han imidlertid sine filologiske Studier og erhvervede sig 1902 den filosofiske Doktorgrad for en Afhandling:

„Forstudier til tyrkisk Lydhistorie“. En stadig tiltagende Neurasteni tvang ham nu til at opgive sine Skoletimer, og 1902—06 var han Organist ved St. Jakobs Kirke. 1908 blev han knyttet til Universitetet, først som Docent i engelsk Sprog og Litteratur og fra 1911 i hans egentlige Fag Religionshistorie; 1914 modtog han en Kaldelse som Professor i denne Videnskab i Leipzig, men for at beholde ham ved Kbh.s Universitet skaffede man ham 1915 her et ekstraordinært Professorat. Ved Universitetsjubilæet i Lund 1918 udnævntes han til teologisk Æresdoktor. Som Religionshistoriker har G. i høj Grad kunnet drage Nytte af sin alsidige filologiske Uddannelse, der har sat ham i Stand til i et meget betydeligt Omfang at bygge paa selvstændige Kildestudier. Tillige besidder han en ualmindelig fin psykologisk Sans, saaledes at han formaar helt at leve sig ind i en længst forsvunden Tids Tankegang, og denne Evne gør ham i særlig Grad skikket til at beskrive Fortidens religiøse Liv. Hans Hovedværk er en paa bred kulturhistorisk Basis tegnet Skildring af de religiøse Forestillinger hos de gamle nordiske Folk: „Vor Folkeæt i Oldtiden“ i 4 Bd. med Titlerne „Lykkemand og Nidding“ (1909), „Midgaard og Menneskelivet“, „Hellighed og Helligdom“, „Menneskelivet og Guderne“ (1912). Desuden har han skrevet „Videnskabens Stilling i Folkelivet“ (1912), „Religionsskiftet i Norden“ (1913) og „Primitiv Religion“ (1915) samt Artikler i forskellige Tidsskrifter. Hans Undervisning er fængslende og frugtbar paa nye Synspunkter, og ved Præste- og Studentermøder baade i Danmark og Norge er han en skattet Foredragsholder. — Gift 1900 Pauline Ramm.

H. M.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1903; Universitetets Aarbog 1907—08, S. 115 f. og 1910—11, S. 42 f.; „Studenterne fra 1890“ 1915; E. Arup i „Hist. Tidsskr.“ VIII 5 1914—15; J. C. Kall i „København“ 19/10 1918.

Grønborg, Ove Larsen (7/1 1815—13/11 1880), Skolemand, Dialektolog. F. paa Grønborg, Tise Sogn ved Hjørring. Forældre: Gaardfæster Lars Ovesen og Johanne Pedersdatter Grønborg. Kom 1835 til Sned-

sted Seminarium, hvorfra han 1837 blev dimitteret. Efter at have været Huslærer blev han 1839 Hjælpeleærer, 1841 Lærer og Kirkesanger i V. Brønderslev, 1855 paa Øland, 1860 i Serridslev, tog 1871 sin Afsked, havde en Tid Privatskole i Ø. Svenstrup og flyttede saa til V. Brønderslev. G. var stærkt grebet af den Grundtvig'ske Oplysning baade i kirkelig og folkelig Retning, som Folketingsmand for Vraakredsen (1849—52) hørte han til yderste Venstre; Børneskolen følte han som sin rette Arbejdsplads, og det var med dyb Sorg, han tog sin Afsked efter gentagne Sammenstød med Biskop Kierkegaard. Sit Modersmaal i snævreste Forstand, Vendelbomaalet, elskede han højt og behandlede det med Mesterskab baade mundtlig og skriftlig. Hans efterladte „Optegnelser paa Vendelbomaal“ udgav O. Nielsen efter hans Død (1884). D. i V. Brønderslev. — Gift 1842 Johanne Jensdatter, d. 1896. M. K.

Litt.: P. Svegård i „Optegn. paa Vendelbomaal“ 1884 S. IV f.; L. Bøgeskov: „Tre Gennembrudsmænd“ 1905; Mar. Kristensen i „Lærerne og Samfundet“ I 1913; „Folkeskolen“ XXXII 1915, S. 2; „Højskolebl.“ s. A.

Grøndahl, Frederik Vilhelm (9/4 1819—15/8 1856), Porcelænsfabrikant. F. i Kbh. Forældre: Gartner Just Vilhelm G. og Else Christine Møller. Kom i Lære paa den kgl. Porcelænsfabrik og viste Dygtighed som Modeler. Han havde ogsaa praktisk Forretningssans og foreslog Ledelsen flere Ændringer i den da stagnerende Fabriks Drift, men uden Held. Han fik da Lyst til selv at begynde en Fabrik, og den unge, vindende Mand henvendte sig 1852 til Brødrene M. H. (s. d.) og J. H. Bing, der stillede Kapital til Raadighed til Anlæg af en Fabrik for Tilvirkning af Biskuitfigurer, især efter Thorvaldsen. Fabriken begyndte 1853, og man gik hurtig over til ogsaa at producere Porcelæn. G. arbejdede med feberagtig Energi, men viste sig ikke Opgaven og de utallige Vanskeligheder ret voksen, og en Forkølelse lagde ham tidlig i Graven. Brødrene Bing tænkte et Øjeblik paa at opgive Fabriken, men fortsatte alligevel med ny teknisk Ledelse, og „Bing & G.“ er nu europæisk kendt. D. i Kbh. — Gift før 1855 Maria Elisabeth Thomsen, d. 1857. P. E.

Litt.: Nyrop: „Bidrag til den dsk. Industris Hist.“ 1873; „Bing og G.s Porcelænsfabrik 1853—1903“ 1908.

Grønlund, Carl Christian Howitz (¹⁴/₇ 1825—¹⁰/₈ 1901), Botaniker. F. i Vordingborg. Forældre: Overlærer Johan G. og Johanne Cathrine Howitz.

Blev Student 1843 og Cand. theol. 1850. Ansattes 1851 som Lærer, navnlig i Naturhistorie, ved Haderslev lærde Skole og var efter Krigen Medstifter af og blev Lærer ved „Haderslev Læreres Skole“ i Kbh., ved hvilken han virkede, til han 1880

blev ansat ved Ny Carlsberg Laboratorium for Gærundersøgelser. G.s Arbejde var væsentligst af populariserende Art. I de af „Udvalget for Folkeoplysning Fremme“ udgivne „Smaastrykker“ har han skrevet en lang Række populære Smaaafhandlinger. Hans lange pædagogiske Virksomhed af fødte forskellige Lærebøger af ham og navnlig Nyudgaver af den meget anvendte Chr. Vaupells Planterigets Naturhistorie til Skolebrug. 1881 udkom „Islands Flora“ som Resultat af Studier fra to Rejser til Island 1868 og 1876. Fra Carlsberglaboratoriet udsendte han nogle mindre Meddelelser om Gærsvampe. G.s videnskabelige Virksomhed var af mindre Betydning, sin Hovedindsats har han ydet som Popularisator, hvortil han havde ypperlige Evner, og hvor han var i Besiddelse af stor Produktivitet. D. i Kbh. — Gift 1871 Dora Christine Randrup, d. 1911.

H. J.

Litt.: Warming i „Bot. Tidsskr.“ XII 1880—81; C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; Nekrologer i „Bot. Tidsskr.“ XXIV 1902 og „Haven“ I s. A.

Grønvald Nielsen, se Nielsen, Grønvald.

Grønvald, Holger Carl (f. ²⁰/₄ 1850), Maler, Tegnelærer. F. i Storehedinge. Forældre: Købmand Rasmus G. og Mariane Dorothea Johnsen. Blev Student 1869, dimiteredes derefter af Vilh. Kyhn og C. V. Nielsen til Kunstakademiet, som han gennemgik Jan. 1870—Apr. 1877 uden at søge Afgang, idet han dog i Vinteren 1875—76 studerede i Henri Lehmanns Atelier, École des Beaux

Arts, Paris. Han har udstillet Portrætter (mest i Tegning og Pastel) paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1877, 1879—80, 1885, 1887—88 og 1891. Skønt han i en lille Produktion, der viser en stærk, for hans Virksomhed baade som Kunstner og Lærer be-

stemmende Paavirkning fra Ingres, ydede det udmærkede, ligger hans Indsats paa Kunstundervisningens Omraade. Han var Lærer i Tegning efter Gipsmodeller ved Teknisk Skole 1877—1919, Overlærer sst. 1902—10, Lærer ved Statens Lærerhøjskoles Tegnekursus 1889—90 og F. Vermehrens Assistent paa Kunstakademiet 1893—1902. Mange af vore betydeligste, nulevende Kunstnere har modtaget deres første Tegneundervisning hos G., der i Kraft af sin pædagogiske Begavelse og, især, sin noble Personlighed har øvet stor Indflydelse paa deres Udvikling, baade kunstnerisk og menneskelig. Han nyder som Tegnelærer høj Anseelse i hele Skandinavien. — Gift 1884 Signe Løjt Kiær. S. S.

Litt.: W. Schorn: „Fra gamle Skuffer“ 1906, S. 41—45; „Klingen“ II 1919, Nr. 8; „Hovedstaden“ ³⁰/₆ 1919; „Ekstrabladet“ ³⁰/₆ 1919.

Gude, Ludvig Jacob Mendel (²³/₄ 1820—²⁰/₅ 1895), Præst. F. i Sterrede ved Holstenborg. Forældre: Birkedommer Albert Peter G. og Louise Henriette Thomsen. Blev Student 1837 og teologisk Kandidat 1844. Efter nogle Aars Virksomhed som Lærer og Manuduktør udnævntes han 1848 til Sognepræst i Huseby, og herfra forfremmedes han 1866 til Domprovst i Roskilde, hvor han forblev til sin Død.

Allerede i sin Studentertid havde G. følt sig som en Discipel af Martensen, og senere blev han ved nære Venskabsbaand knyttet til denne sin Lærer; han havde videnskabelige Anlæg og tænkte i sin Ungdom paa at gaa Universitetsvejen; 1874 erhvervede han den teologiske Doktorgrad ved første Del af en Afhandling om „Den hellige Nadver“ (anden Del udkom 1887), og fra 1875 var han Censor ved teologisk Embedseksamen. 1859 udgav han et Værk om „Irvingianismens Betydning i vor Tid“, og tidlig tog han Del i den kirkelige Debat med mindre Skrifter om Søren Kierkegaard (1851), Kirkeforfatningssagen (1857) etc. Hans Forkyndelse var meget paaskønnet baade paa Grund af dens Indhold og dens Form; selv udgav han „Juleaften“ I—II (1873—79), og efter hans Død besørgede Svigersønnen A. S. Poulsen (s. d.) en Samling af hans efterladte Prædikener (1895). D. i Roskilde. — Gift 1846 Marie Henriette Amalie Meinig, d. 1894. H. M.

Litt.: Hustrus Slægt i L. J. Bettiger: „Stamt. over Slægten Wolf“ 3. Udg. 1912; Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1874; „Roskilde Avis“ ²³/₂₄ 1891; Nekrologer i „Roskilde Avis“ ²⁸/₂₉ 1895; „Roskilde Tidende“ ²⁸/₃₁ s. A. og „Ill. Tid.“ ⁹/₈ s. A.

Guðlaugsson, Jónas (³⁰/₄ 1886—¹⁵/₄ 1916), Forfatter. F. i Staðarhraun, Island. For-

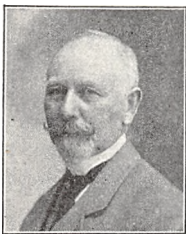
ældre: Sognepræst Guðlaugr Guðmundsson og Margrét Jónsdóttir. Efter at have taget

4. Klasses Hovedeksamen i Reykjavík blev han 16 Aar gl. sendt ud som politisk Agitator for Landeværnspartiet og redigerede senere en Tid dets Blad „Valurinn“. Fra sit 21. Aar boede han i Danmark, Norge eller Tyskland. G. debuterede med nogle Samlinger islandsk Lyrik: „Vorblóm“, „Tvístirnið“, „Dagsbrún“ (1905—09), der vakte Opmærksomhed i hans Hjemstavn. Som dansk Digter vandt han sig straks et Navn med „Sange fra Nordhavet“ (1911), der n. A. fulgtes af „Viddernes Poesi“ og 1914 af „Sange fra de blaa Bjerger“. Der er et friskt og kraftigt Vejr i disse Digte, der tit kan gaa lidt ud over Formens Skønhed. Men der er Varme i Følelsesindeholdet og Klang og Fylde i Udtrykket, navnlig i de mange Digte, der har Islands Natur og Folk til Genstand. 1913 udsendte G. en Prosafortælling „Solrún og hendes Bejlere“, n. A. „Monika“ og 1915 „Breddefjordsfolk“ (en Samling Historier). Det er alle islandske Bondefortællinger, gennemglødede af Forfatterens fortrolige Kendskab og Kærlighed til den islandske alvorsfulde og storslagne Natur og til den islandske Almues Tankegang og Væsen, usammensat, mørk af Overtro, men stærk og inderlig ogsaa. Der er i disse Bøger en stor Fasthed over Karakteristikken og en udpræget Evne til at forme dramatisk levende og kraftfulde Optrin. D. i Skagen. — Gift 1) 1908 Thorborg Schojen. Ægteskabet opløst. 2) 1913 Marietje Inge-nohl. G. C.

Litt.: „Politiken“ 30/5 1915; Nekrologer sst. 10/4 1916, i „Ill. Tid.“ 30/4 s. A. og af Chr. Rime-stad i „Spectator“ I s. A.

Guðmundsson, Valtyr (f. 11/3 1860), Kulturhistoriker, Politiker. F. paa ʼArbakkí, Húnavatns Syssel, Island. Forældre: Kontorist

Guðmundur Einarsson og Valdis Guðmundsdóttir. Efter en Barn-dom med ringe Adgang til Læsning lykkedes det ham i Syttenaarsalderen at komme i Latinskolen i Reykjavík; efter 1883 at være blevet Student herfra rejste han til Kbh., hvor han 1887 tog Magister-

konferens i nordisk Filologi og 1889 erhvervede den filosofiske Doktorgrad med Afhandling „Privatboligen paa Island i Sagatinden“, der ud fra et fuldkomment Herredømme over Litteraturstoffet i For-

bindelse med et grundigt Kendskab til Nutidens islandske Bygningskik omstøtte de hidtil gældende Ansuelser paa dette Omraade. Arbejdet vakte megen Opsigt, og 1890 udnævntes han til Docent i islandsk Historie og Litteratur ved Kbh.s Universitet. Jævnsides Videnskaben øvede det praktiske Liv imidlertid stor Tiltrækning paa ham. 1894 valgtes han til Altingsmand; ivrig, omend forgæves tog han til Orde for Anlæg af Jernbaner paa Island, og i Storpolitikken blev han en Tid en Forgrundsskikkelse med sit fra dansk Side sanktionerede Forslag om en Islænder som særlig Minister for Island, men med Bopæl i Kbh.; hans Forsøg paa at løse Forfatningsspørgsmaalet ad denne Vej led dog Skibbrud, og 1914 traadte han ud af det aktive politiske Liv. Under dette fandt han, hvis legemlige Helbred aldrig var stærkt, ikke Lejlighed til at samle sig om nogen større videnskabelig Opgave, og hans Forfatterskab siden Disputatsen har væsentlig indskrænket sig til forskellige mindre Afhandlinger med Emne fra Nordens Fortidskultur; desuden har han været Medarbejder saa vel ved Pauls „Grundriss der germanischen Philologie“ som ved Hoops' „Reallexikon der germanischen Altertumskunde“ og er Forfatter til den væsentligste Del af Skriftet „Island ved Aarhundredskiftet 1900“ (1902). I sit Hjemlands Aandsliv har han ydet Indsats gennem det af ham 1895 grundlagte Tidsskrift „Eimreiðin“, som han redigerede til 1917; det har under hans Haand indtaget en lignende Stilling i den islandske litterære Verden som „Tilskueren“ i den danske. — Gift 1889 Anna Jóhannsdóttir, d. 1903. C. S. P.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1889; Univ. Aarb. 1888—89 og 1900—01; H. Hermannssons „Islandica“ VI 1913.

Guildal, Johan (f. 1/12 1855), Industri-drivende. F. i Kbh. Forældre: Skibsmægler Julius Goldschmidt og Karoline Marie Hansen. Uddannedes som ung i Farverteknikken, dels i Tyskland og dels i England, blev 1878 Medindehaver af Onklen B. Goldschmidts Farveri og efter dennes Død 1880 sammen med A. Nordholm. Ved dette Firmas Overgang til Aktieselskab overtog han Posten

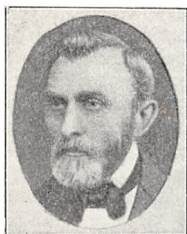
som Direktør, som han indehavde til 1919. Han har taget meget ivrig Del i Haandværkets og Industriens Organisationsliv, var saaledes indtil 1911 Formand for den københavnske Afdeling indenfor Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk, Formand for Industriforeningens Repræsentantskab til 1908 og i

sammes Bestyrelse til 1909. I sin Egenskab af Bestyrelsesmedlem for Dansk Eksportforening og for Fællesrepræsentationen deltog han i „Valkyrien“s Togt til Østasien som Industriens Repræsentant. Foruden sit Arbejde i de nævnte og talrige andre Organisationer har han meget interesseret sig for Numismatik og var Formand for Numismatisk Forening til 1916. I sin Optræden meget repræsentativ og overordentlig hjælpsom i al sin Færd, lod han sig ofte ved sit noget nervøse Temperament let forlede til at opgive, hvad han havde begyndt, ligesom han ved en vis Stejlhed i Optræden ofte skaffede sig Modstandere. — Gift 1881 Anna Christine Nancy Thaning, d. 1918.

R. B.

Litt.: „Stamt. over Familien Thaning“ 1895; „Ill. Tid.“ ²/₁₀ 1898; „Blade af Farveriets Historie i Danmark“ 1913.

Guldberg, Carl Edvard Lemming (²⁶/₁₀ 1823—⁹/₈ 1905), Blindelærer. F. i Nyborg. Forældre: Adjunkt Eggert Christian G. og Ane Marie Bergithe

Lemming. Blev Student 1844, Cand. theol. 1851 og ansattes 1858 som Andenlærer ved det nyoprettede kgl. Blindeinstitut i Kbh. Han besad teknisk og mekanisk Snille og virkede paa mangfoldige Maader til Gavn for Blindeundervisningen.

Han er Opfinder af „G.s Skriveapparat“ (1861), ved Hjælp af hvilket de blinde med Blyant kan skrive latinsk Skrift. Dette Apparat vandt megen Anerkendelse ogsaa i Udlandet, især i Holland og hollandsk Indien, og som Paaskønnelse for denne og andre Opfindelser fik G. Fortjenstmedaillen i Guld. Paa Grund af Svagelighed maatte han fratræde sin Stilling allerede 1885. D. i Kbh. — Gift 1863 Augusta Marie Emilie Nicoline Jacobsen, d. 1873. K. K.

Litt.: „Industriforeningens Maanedsskr.“ 1872; „Nyt Tidsskr. for Abnormvæsenet“ VIII 1906 og XVI 1914.

Guldberg, Høegh-, se Høegh-Guldberg.

Guldbrandsen, Axel Emil (f. ²⁸/₁₁ 1848), Fagottist, Kordirigent. F. i Kbh. Forældre:

Frugt- og Grønhandler Martin G. og Caroline Frederikke Hansen. Fik tidlig Uddannelse paa Fagotten af J. Stockmarr og Vilh. Andersen og kunde allerede fra Femtenaarsalderen deltage i Orkestervirksomhed. Han har spillet paa Alhambra, i Folketeatret, Livgarden,

Kasino, Tivoli, Musikforeningen etc. og var 1872—1917 Medlem af det Kgl. Kapel, de

sidste 11 Aar som 1. Fagottist. Samtidig uddannede han en Del Elever paa dette Instrument, i hvilket han siden 1893 er Lærer ved det Kgl. Musikkonservatorium. Men jævnsides sin Gerning som Instrumentist har han vundet megen Anerkendelse paa et helt andet Felt, der bragte ham i livlig Berøring med betydelig større Kredse af det danske Musikpublikum, nemlig som Kordirigent. Han blev Dirigent for Sangforeningerne Brage, Odeon, de Massmann'ske Skoler, Typografernes Sangkor og Kunstakademiets Sangkor. Takket være en ukuelig Energi og et aldrig svigtende godt Humør, to uundværlige Egenskaber i en saadan Stilling, var han selvskreven til de vigtigste Poster indenfor dansk Mandskorsang. Han blev 1898 Overdirigent for de sjællandske Provinssangforeninger og var 1906—19 Johan Svendsens Efterfølger som den populære Overdirigent for de centraliserede københavnske Sangforeninger og for de samlede, jyske, fynske og københavnske Sangforeninger, af hvilke Korporationer han er Æresmedlem. Han er nu faldet til Ro i en omfattende Virksomhed som Klaverlærer. — Gift 1888 Anna Alexandra Hoppe. G. S. Litt.: „Vort Land“ ²/₁₀ 1913; „Berl. Tid.“ ⁷/₆ 1917; „Aftenposten“ ²⁵/₂ 1918; Anton Svendsen i „Verden og Vi“ ²/₂ 1918; „Politiken“ ²/₁₀ s. A.

Guldbrandsen, Betty, se Borchsenius, Betty.

Guldbrandsen, Niels (¹³/₂ 1849—²⁸/₁₁ 1913), Politiker, Journalist. F. i Maarslet ved Aarhus. Forældre: Husmand Guldbrand Rasmussen og Kirsten Nielsdatter. Tog Skolelærer-eksamen i Lyngby 1870 og var Lærer i Ørsted ved Randers 1871—76, i Staby 1876—82 og ved Ranum Seminarium 1882—90. Han paavir-

kedes tidlig af Berg og stillede sig til Folketinget i Odder 1879, i Skern 1881. Scavenius afskedigede ham fra Seminariet for hans politiske Agitations Skyld, hvilket vakte en vis Opsigt. Han blev derefter Journalist, var Lokalredaktør i Randers, Redaktør af det nystiftede „Fyns Venstreblad“ 1891—97 og af „Vejle Amts Dagblad“ 1897—1900. Siden var han Lærer og Journalist i Kbh., indtraadte 1902 som Regeringens Repræsentant i „Berlingske Tidende“s Styre og var 1903—12 Redaktør af „Statstidende“.

1894—1909 var han Folketingsmand for Langeland; oprindelig stærkt radikal svingede han efterhaanden over i moderat Retning, fulgte 1909 Neergaard i Forsvarssagen og faldt mod Munch. Han indtog ingen fremragende Stilling i Tinget, øvede dog en vis Indflydelse i Skolesager. D. i Kbh. —

Gift 1) 1870 Rasmine Toubroe Jensdatter, d. 1895. 2) 1898 Ingrid Bertha Andersen.

P. E.

Litt.: Kvolsgaard: „Seminariet i Snedsted og Ranum“ 1898; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Fyns Venstrebl.“ 29/11 1913 og 27/10 1917.

Guldbrandsen, Valborg, se **Borchsenius, Valborg**.

Gulmann, Christian Michael (f. 2/3 1869), Journalist. F. i Maribo. Forældre: Sagfører Christian Erhard G. og Jakobine Petrine Nielsine Sidenius. Blev Student 1887 og Cand.

phil. 1888, men tog ingen Embedseksamen, kom ind i Journalistik, var ansat ved „Kbh.s Børstidende“ og „København“ og under Bjerring ved „Nationaltidende“, var 1898—1900 Redaktør af „Vort Land“ og 1900—03 af

„Illustreret Tidende“. I den følgende halve Snes Aar var han Medarbejder først ved „Berlingske Tidende“, siden ved de Ferslew'ske Blade og var samtidig Redaktør af „Gads danske Magasin“ (1906—13) og „Julealbum“ (1904—12). 1913 overtog han Stillingen som ansvarlig Redaktør af „Berlingske Tidende“ og har ledet Bladets Omdannelse i moderne Retning. En flittig, smart, flersidig Journalist, repræsentativ og med sikker Tro paa sin Gerning, uden stærkt særpræget Stil smagfuld og receptiv. Et Speciale har han i Teater- og Litteraturanmeldelser. 1909 udgav han en Række Artikler under Fællestitlen „Skiftende Horisonter“. Han var 1911 paa Tale som Formand i „Journalistforeningen“. — Gift 1901 Gustava Berendsen, f. Nyholm. P. E.

Litt.: Slægt i Barfod: „Stamt. over Familien Sidenius“ 1890; „Ill. Tid.“ 26/10 1909; „De 1000 Hjem“ 31/8 1912; „Politiken“ 23 og 26/10 s. A. og 2/3 1919; „Riget“ 23/10 1912; „Svenska Dagbladet“ 1/3 1919; „Nationaltid.“ 2/3 s. A.; „København“ 2/3 s. A.

Gundelach Møller, se **Møller, Gundelach**.

Gunhild (10. Aarh.), Dronning. Fader: Abodriterfyrrsten Mistuvoi. Kaldte sig ved Siden af G. ogsaa Tufu (Tove), hvilket Navn er indristet paa en Runesten, hun rejste over sin Moder ved Sønder Vissing. — Gift Kong Harald Blaaland (s. d.), d. ca. 985. Th. B. B.

Litt.: Wimmer: „De danske Runemindesmærker“ 1895—1908; Weibull: „Kritiska undersökningar i Nordens historia omkring år 1000“ 1911.

Gunhild (d. efter 1014), Dronning. Fader: Hertug Mico el. Misico af Polen. Var Moder til Harald (s. d.) og Knud den Store (s. d.), men blev forskudt af sin Mand og først efter dennes Død af Sønnerne hentet hjem til Danmark. — Gift Kong Svend Tveskæg (s. d.), d. 1014. Th. B. B.

Litt.: Weibull: „Kritiska undersökningar i Nordens historia omkring år 1000“ 1911.

Gunhild (— ca. 1050 —), Dronning. Forældre: Svend Haakonsen Jarl fra Norge og Holmfred. Da hun var beslægtet med sin anden Mand, maatte han forskyde hende, hvorefter hun tog Bolig i Vestergetland og førte et fromt og stille Liv. — Gift 1) Kong Anund Jakob (s. d.) af Sverige, d. før 1050. 2) Kong Svend Estridsen (s. d.), d. 1074.

Th. B. B.

Litt.: Ræder: „Danmark under Svend Estridsen og hans Sønner“ 1871; H. Olrik: „Konge og Præstestand“ I 1892.

Gunnarsson, Gunnar (f. 18/5 1889), Forfatter. F. paa Valþjófsstað i Fljótssdal, Island. Forældre: Bonden Gunnar Helgi G.

og Katrín Þórarinsdóttir. Var Faarehyrde som Dreng og deltog senere i Gardens Arbejde, men lærte sig samtidig selv Dansk og brugte Nætterne til Læsning og Digteri. Allerede 17 Aar gammel kunde han udsende et Par islandske Digtsamlinger „Vorljód“ og „Móðurminning“

(1906). N. A. rejste han til Danmark, gik to Vintre paa Askov Højskole, holdt den mellemiggende Sommer Foredrag om Island og begyndte derefter at optræde som Bidragyder til Blade og Tidsskrifter. Efter et Bind „Digte“ paa Dansk (1911) begyndte han det følgende Aar den Romanserie „Af Borgslægtens Historie“, der straks slog hans Navn fast som en betydelig Fortæller. De enkelte Dele hed „Ormarr Ørlygsson“, „Den danske Frue paa Hof“, „Gæst den enøjede“, „Den unge Ørn“ (1912—14). En to Binds, gennemset Udgave kom 1915. S. A. kom Romanen „Livets Strand“ og de følgende Aar „Varg i Veum“, „Drengen“ og „Edbroðre“. Ind derimellem er kommet et Par Samlinger „Smaa Historier“ og „Sögur“ (paa Islandsk) og et Bind „Smaa Skuespil“. 1919 fik G. det Ancker'ske Legat. — Med Undtagelse af „Edbroðre“, der foregaar paa Landnamstiden, holder G.s Produktion sig med klog Begrænsning til det, han er dybt indlevet i, hans Hjemstavns og hans Samtids Mennesker. Det psykologiske er Hovedsagen. Natur og Milieu gør han ikke saa meget ud af som stærkt spændte, dramatiske Situationer og aandelige Kriser, som han beskriver og analyserer bredt. Hans Personers stedbestede Præg forhindrer ikke, at de kan uddybes til mere almen Gyldighed. Navnlig er „Drengen“ gjort til en Myte paa den harmoniske Menneskenatur, der ikke mister det barnlige Tillidsforhold til Tilværelsen, fordi han hviler i sig selv, aaben ud mod Naturen, men ensom blandt Menneskene, helt usocial. Det

er G.s ene Yndlingstype, den anden er den gamle, tunge og dybe Natur, der gennem Lidelser og Sorger har kæmpet sig frem til Fred. G.s Hjemstavnschildring er hyppigst tillige Problemdigtning og behandler gerne ganske udomatisk de almentreligiøse Spørgsmaal om Livets Maal og Mening, godt og ondt. G.s Stil og Smag er ofte usikker, hans Psykologi ikke altid dyb eller overbevisende. Men han fortæller levende og fængslende, er klar og fast i sin Komposition og har baade digterisk Opfindsomhed og Stemningsfyldte. — Gift 1912 Franzisca Jørgensen. G. C.

Litt.: „Bogvennen“ 1912 og 1915; Carl Gad 1 „Litteraturen“ 1919.

Gunner (1152—²⁵/₈ 1251), Biskop. Studerede som ung i Paris og blev 1216 Abbed i Øm Kloster, som han styrede med Dygtighed til 1222, da han blev Biskop i Viborg. Ogsaa denne Post røgtede han med Energi og vandt samtidig megen Agtelse ved sin Godgørenhed og sin glimrende Begavelse, der især kom hans Omgangsfæller og Elever til gode. Han var ivrig medvirkende ved Udarbejdelsen af jyske Lov 1241. D. paa Asmild Kloster ved Viborg. — Ugift.

Th. B. B.

Litt.: „Viborgbispen G.s Levned“ ved H. Olrik 1892; „Scriptores rerum Danicarum“ V 1783; Olrik: „Konge og Præstestand“ II 1895.

Gunnerson, Birger (ca. 1440—¹⁰/₁₂ 1519), Ærkebiskop. F. i Lindberg Sogn, Halland. Faderen Landsbydegn. Studerede i Tyskland og blev Forstander for Domskolen i Lund, ansattes 1474 som Skriver i Christian I's Kancelli og blev 1477 Kansler hos Dronning Dorothea, siden Ærke-degn i Roskilde og 1495 Kansler hos Dronning Christine. 1497 valgtes han til Ærkebiskop i Lund. Den

borgerlig fødte, jævne, men energiske Mand havde megen Strid med Adelen og hævdede kraftig Ærkebispedømmets Stilling. Han havde levende boglige Interesser og ombyggede 1515—19 Lunds Domkirke. I Politik deltog han kun lidet, men kom efterhaanden i et spændt Forhold til Christian II. D. i Lund. — Ugift. P. E.

Litt.: Allen: „De tre nord. Rigers Hist.“ III 1867; „Saml. t. Skånes Hist.“ 1874; Brasch: „Gl. Ejere af Bregentved“ 1873; A. Bendz i „Saml. utg. f. de sk. Landskaps hist. forening“ 1875; M. Weibull: „Lunds och Lundegårds minnen“ 1884; L. Weibull: „Studier i Lunds domkyrkas hist.“ 1901 og 1 „Hist. tidskr. f. Skåneland“ II 1904—08; Brev i „Hist. tidskr. f. Skåneland“ III 1908—09.

Gyda (Gerda) (— ca. 1050 —), Dronning. Skal have været Datter af Kong Anund Jakob af Sverige og have været gift med Kong Svend Estridsen (s. d.) som dennes

anden Hustru, men Kilderne er usikre og indbyrdes afvigende. P. E.

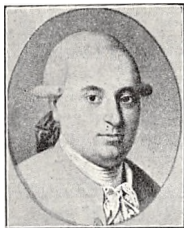
Litt.: Ræder: „Danmark under Svend Estridsen og hans Søner“ 1871; Olrik: „Konge og Præstestand“ I 1892, S. 171.

Gyde Petersen (Pedersen), Hans (Gydesen) (f. ⁷/₁₁ 1863), Billedhugger, Maler. F. i Vester Aast, Lindeballe Sogn ved Vejle. Forældre: Landmand Jens Christian Pedersen og Maren Gydesen. Egentlig opdraget til Landmand dimitteredes G. fra teknisk Skole til Kunstakademiet, som han gennemgik Apr. 1882—Maj 1888 med Afgang som Billedhugger. Akademiet tildelte ham 1891 sin lille Guldmedaille for „Adam og Eva finder Abels Lig“ (Glyptoteket), 1896 og 1902 ¹/₂ Eibeschtütz' Præmie for henholdsvis „Gud kaldte“ (Kunstmuseet) og „Sorg. Adam og Eva ved Abels Grav“ (Aarhus Museum). 1895 besøgte han Paris for det Ancker'ske Legat. 1897—99 opholdt han sig i Italien paa to store og et mindre Akademistipendium; her begyndte han at male. Han har udstillet som Billedhugger med lange Mellemrum paa Charlottenborg Foraarsudstilling siden 1891, som Maler Landskaber fra Italien sst. Foraar 1904 og paa en Separatudstilling Martz 1907. Som Billedhugger tilhører G. P. det strengt naturalistiske Slægtled fra Slutningen af forrige Aarhundrede. Motivopfattelsen og den hele Aand i hans store, populære Grupper er den franske Salonkunts. Kunstnerbuster af ham findes i Kunstmuseet og Skagens Museum; han har udført Christian IX's Statue i Thisted. Nu er han fortrinsvis Maler, Dyrehavsmaler. — Gift 1) 1893 Ingeborg Kirstine Balling. Ægteskabet opløst 1904. 2) 1919 Margrethe Kellermann, f. Jørgensen. S. S.

Litt.: „Ill. Tid.“ ¹⁷/₈ 1907; „Dannebrog“ ²¹/₁₁ 1910.

Gyldendal, Søren Jensen (¹²/₄ 1742—²/₂ 1802), Boghandler. F. i Giver ved Løgstør. Forældre: Lærer Jens Mortensen G. og Maren Sørensdatter. Blev Student 1766, Cand. phil. 1767 og er sandsynligvis ved at paa-tage sig Kommissioner paa Bogauktioner blevet ført ind paa Handel med Bøger, som han dog synes allerede at have drevet som Skolediscipler. Der vides iøvrig intet sikkert om hans Virksomhed, før han, rimeligvis 1770, begyndte en egen Forretning, der, efter at han havde giftet sig Penge til, hurtig voksede, saa at han

1776 kunde erhverve et Hus til den i Silkegade, hvorfra han 1787 flyttede til den Gaard i Klareboderne, hvor G.s Forlag endnu har hjemme. 1780 blev han Universitetsboghandler, s. A. overtog han „Det typografiske Selskab“s Boghandel, og 1783 blev han Agent. G. er den første egentlige Forlægger i Danmark; ved hans Død omfattede Forlaget henved 800 Skrifter, overvejende dansk og norsk Litteratur, hvis Forfattere for en stor Del hører til Tidens bedste og mest ansete litterære Navne. Fra det skønletterære Omraade kan nævnes Folk som Wessel, Bredal, Edv. Storm, Claus Frimann, Falsen o. m. fl.; af Faglitteratur er den teologiske og juridiske rigeligst repræsenteret og tæller Navne som N. E. Balle, Bastholm, Kofod-Ancher, Stampe o. a. Men ogsaa flere anselige Værker indenfor dansk Historie af Langebek, Suhm, Guldberg, Ove Malling udkom hos G., der desuden udgav en Række Skolebøger, især gode Ordbøger indenfor Hovedsprogene. G., der synes at have staaet i et godt Forhold til sine Forfattere, var utvivlsomt først og fremmest en ualmindelig evnerig og driftig, undertiden lidt vel smart Forretningsmand; men naar han paa bar Bund formaaede at opbygge en Forlagsvirksomhed af saa omfattende og anselig Karakter, har han dog næppe heller været uden litterær Interesse og Forstaaelse. Efter G.s Død fortsattes Forretningen af hans Enke, indtil den 1809 overgik til Sviger sønnen Jacob Deichmann (s.d.). D. i Kbh. — Gift 1) 1772 Maren Thomasdatter, d. 1776. 2) 1779 Bolette Cathrine Kraft, d. 1790. 3) 1790 Frederikke Halling, f. Kraft, d. 1830. S. D.

Litt.: Slægt i P. B. Grandjean: „Stamt. over Jens Mortensen G.s Efterk.“ 1905; L. C. Nielsen: „Fr. V. Hegel“ I 1909; „Bogvennen“ VI 2, 1917, S. 37 og 90; C. Nyrop: „Den danske Boghandels Hist.“ II 1870; „Ill. Tid.“ 29/12 1895.

Gyldenløve, Christian (20/2 1674—16/7 1703), Officer. F. i Kbh. (?). Forældre: Kong Christian V (s.d.) og Sophie Amalie Moth (s.d.).

Udnævntes allerede 1677 til Stiftamtmand i Bergen, 1680 til Generalpostmester i Norge og 1685 i Danmark. Han opdroges militært og deltog 1691—92 med den franske Hær i Kriegen i Flandern (Træningen ved Leuze, Belæringen af Namur, Slaget ved Steenkerke), udnævntes 1692 af Ludvig XIV til Chef for Regimentet „Royal Danois“, med hvilket han bl. a. udmærkede sig i Slaget ved Neerwinden. Han hjemkaldtes 1694 og blev Generaløjntant i den norske Armé, 1696 General over Infanteriet og Kavaleriet i Norge, 1697 Feltmarskalløjntant. Fik 1701 Kommandoen

over Hjelpekorpsset, der stilledes til Kejsere ns Raadighed i den spanske Arvefølgekrig, udmærkede sig bl. a. under Belejringer af Mantua, men blev syg og rejste til Danmark 1702, hvor han Aaret efter døde. Fra ham nedstammer Slægten Danneskjold-Samsøe. D. i Odense. — Gift 1) 1696 Charlotte Amalie Danneskjold-Laurwigen, d. 1699. 2) 1701 Dorothea Krag, d. 1754, Enke efter Generaladmiral Jens Juel (s.d.). K. C. R.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i „Geneal. Tidsskr.“ Juli 1914; Mastus: „Trauerrede“ 1709; O. F. C. Rasmussen: „Medd. om Gisselfeld“ 1868; F. J. J. Olsen: „Det danske Postvæsen indtil 1711“ 1889; A. P. Tuxen: „Royal Danois“ I „Militært Tidsskrift“ XVII 1889; Rockstroh: „Et dansk Korps“ Hist. 1701—09“ 1895; M. Skaanlund: „G.s Lakaj“ („Mem. og Breve“ XVII) 1912.

Gyldenløve, Ulrik Christian (7/4 1630—11/2 1658), Officer. F. paa Ibstrup. Forældre: Kong Christian IV (s.d.) og Vibeke Kruse (s.d.). Ansattes 1644

ved Claus Ahlefeldts Regiment og blev s. A. Ritmester; 1648 kom han til den spanske Hær i Flandern, hvor han tjente under Turenne og Condé. Han blev Oberst 1650 og udnævntes af Filip IV til Generalmajor 1652. Hjemkaldt 1654 blev han dansk Generalmajor 1655 og begyndte sin Virksomhed med Ledelsen af Forsvarsarbejderne paa Sjælland og deltog i Anders Billes Generalmønstning i Jylland. 1656 blev han Lensmand paa Hald og var fra Begyndelsen af 1657 beskæftiget med Forberedelserne af de ved Herredagen i Odense vedtagne Rustninger mod Sverige. Ved Krigens Udbrud Næstkommanderende hos Axel Urup ved Hæren i Skaane, hvor han viste sig som en dristig og vovelysten Fører. Efter at Marsken, Anders Bille, var blevet dødelig saaret i Frederiksdode, fik G. Ordre til at ordne og lede Fyns Forsvar. Sikkert oversteg det vanskelige Hverv med at ordne de opløste Afdelinger, organisere en Landstorm, anlægge Værker o. s. v. hans Kræfter, og kort før Karl Gustaf gik over Isen til Fyn, maatte G. melde sig syg og overgive Kommandoen til General Jens v. Hadersleben, der efter en kort Kamp overgav sig med Hæren. Ved Karl Gustafs Landgang paa Sjælland Aug. 1658 deltog G. i Forsvaret og Udfaldene fra Fæstningen Kbh. med stor Energi og Dristighed. Det kendte Udfald fra Amager Port mod Dragør, hvor Karl Gustaf nær havde sat Livet til, blev G.s sidste Vaabendaa. Han angrebes kort efter af sin gamle Febersyge og døde efter i Uvirksomhed paa Sygelejet at have maattet høre Kanontordenen fra Byens Volde. Under hele Belejringer stod hans Kiste oven Jorde; Kongen vilde

først lade hans Bisættelse ske, naar By og Land atter var frit. Den Deltagelse, der vistes fra Kbh.s Befolkning ved Bisættelsen, var et storslaaet Bevis paa den Folkeyndest, den unge, tapre og uforfærdede Kongesøn havde vundet sig i de faa Aar, han virkede i sit Fædreland. D. i Kbh. — Ugift.

K. C. R.

Litt.: „Exequiis U. C. G. elogium“ 1660; „Epitaphium U. C. G.“ 1660; Hofman: „Dsk. Adelsmænd“ III 1779; „Dsk. Mag.“ IV 4 1878; A. Liljefalk: „Dsk.-norske Heltehistorier 1648—1700“ 1894 og i „Mindeskrift i Anl. af Stormen paa Kbh.“ 1909; „Ill. Tid.“ 30/6 1907; Brev i „Geneal. Archiv“ 1840—49.

Gyldenløve, Ulrik Christian, Greve af Samsøe og Friherre af Marselisborg (²⁴/₆ 1678—⁸/₁₂ 1719), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Kong Christian V

(s. d.) og Sophie Amalie Moth (s. d.). Udnævntes 18 Aar gammel til Admiral, 1697 til Generaladmiraløjtnant og 1711 til Generaladmiral. Blev 1697 Præsident i Admiralitetet og ledede Flaadens Administration med Dygtighed og Flid i en pengeknapp og vanskelig

Tid. Han kommanderede Flaaden baade i den store nordiske Krigs første og anden Afdeling og lagde fremragende Egenskaber for Dagen, om end i Forbindelse med en høj Grad af Forsigtighed, en Egenskab, han havde lagt sig til ved Studiet af den franske Søtaktik, som var stærkt præget af det defensive Princip. Han var bl. a. øverstbefalende under Kampen i Køgebugt 1710, da Ivar Huitfeldt sprang i Luften med „Dannebrog“. G. gjorde sig ogsaa fortjent ved at protegere Peder Wessel. Et svagt Helbred hemmede denne udmærkede Mands Bane; han døde kort før den nordiske Krigs Afslutning. D. i Kbh. — Gift 1708 Charlotte Amalie Krabbe, d. 1709. V. G.

Litt.: „Nye dsk. Mag.“ II 1806; M. Skaanlund: „G.s Lakaj“ („Mem. og Breve“ XVII) 1912; „Fra Arkiv og Museum“ Ser. II Bd. I. 1916; „Bidrag til den store nordiske Krigs Hist.“ 1899 ff.

Gyldenløve, Ulrik Frederik, Greve (⁴/₆ el. ²⁰/₇ 1638—¹⁷/₄ 1704), Statholder. F. i Tyskland. Forældre: Senere Kong Frederik III

(s. d.) og Margrethe Pape. Studerede 1654 i Siena, men uddannedes iøvrig militært, blev Oberst 1657 og deltog med Hæder i Krigene med Sverige 1657—60, 1661—63 foretog han en Rejse til Nederlandene, Frankrig og Spanien og udnævntes sidstnævnte Sted til General og Grande. Hjemme fik han store Len og udnævntes 1664 til Statholder i Norge, 1666

ogsaa til kommanderende General. Han beholdt S'atholderposten til 1699 og opholdt sig dels i Norge, dels i Danmark (var 1669 som Gesandt i England); han tog med stor Energi fat paa at reformere i Norge, og hans Styre betyder et Brud med tidligere Tidens ensidig danske Politik. En Del af hans talrige Reformers bundede vel i Hannibal Sehesteds Ideer, men han gav dem Liv og arbejdede maaltbevidt paa Norges Selvstændiggørelse og den norske Bondestands Styrkelse. Ved sin jævne, elskværdige Personlighed vandt han en Popularitet, som hans udsvævende Liv ikke indskrænkede. Under den skaanske Krig („G-fejden“) skrev han det hidtil ærefuldeste Blad i norsk Krigshistorie. Efter Frederik III's Død øvede han i nært Venskab med Griffenfeld nogle Aar afgørende Indflydelse paa Styrelsen i Danmark, blev 1670 Medlem af Gehejmekonsejlet og var 1670—80 Præsident for Kommercekollegiet. D. i Hamborg. — Gift 1) 1659 Sophie Urne, d. 1714. Ægteskabet var hemmeligt og anerkendtes ikke. 2) 1660 Marie Grubbe (s. d.). Ægteskabet opløst 1670; hun d. 1718. 3) 1677 Grevinde Antoinette Augusta af Aldenburg, d. 1701.

P. E.

Litt.: Slægt i „Dansk Adelsblad“ Febr. 1914; „Dsk. Saml.“ II 2 1872—73 og 4 1874—76; Daas: „Det gl. Kria.“ 1890—91; A. Liljefalk: „Dsk. norske Heltehistorier 1648—1700“ 1894; „Hist. Tidsskr.“ VII 6 1905—06; J. Gulowens: „Gyldenløvefejden“ 1906; „Ill. Tid.“ 30/6 1907; R. Tank i „Sprogl. Afhdl. viede S. Bugges Minde“ 1908; Norsk „Hist. Tidsskr.“ IV 5 1909; O. A. Johnsen i „Norges Historie“ V¹ 1911; M. Skaanlund: „G.s Lakaj“ (Mem. og Breve“ XVII) 1912; Brev i „Dsk. Saml.“ II 6 1877—79; jfr. iøvrig under Griffenfeld.

Gyldenmund, Oluf, se Chrysostomus.

Gyldenstjerne, Mogens (ca. 1485—⁸/₁₀ 1569), Rigsraad. Forældre: Rigsraad Henrik Knudsen G. og Karen Bille. Var tidlig Krieger, deltog 1520 i Krigene i Sverige og 1522 i Rhodos' Erobring. Som Befalingsmand i det søndenfjeldske Norge fra 1527 viste han Mod og Kløgt og forsvarede 1531—32 tappert Akershus mod Christiern II. Efter Frederik I's Død maatte han en Tid slutte sig til Grev Christoffer, men stod iøvrig paa Christian III's Parti og blev 1534 Rigsraad. Som Indehaver af store Len og som Kbh.s Statholder 1558—67 spillede han under Frederik II en betydelig Rolle i Styrelsen og var i Syaarskrigens Begyndelse Leder af Provianteringen. D. i Kbh. — Gift 1532 Anne Sparre, d. 1564. P. E.

Litt.: Niels Hemmingsen: „Ligprædiken over M. G.“ 1570; „Ny kirkeh. Saml.“ VI 1872—73; Helse: „Christiern II i Norge“ 1877; „Kirkeh. Saml.“ III 5 1884—86; „Hist. Tidsskr.“ V 5

1885; „Personalh. Tidsskr.“ II 6 1891; Rørdam: „Historiske Kildeskrifter“ II¹ 1884; Møllerup og Meidell: „Bille-Ættens Historie“ I 1893; Troels-Lund: „Peder Okse“ 1906; „Dsk. Mag.“ VI 2 1916.

Gyllembourg-Ehrensverd, Thomasine Christine (⁹/₁₁ 1773—¹/₇ 1856), Forfatterinde. F. i Kbh. Forældre: Stadsmægler, Dispachor

Johan Buntzen og Anna Bolette Sandgaard. Viste ualmindelige Evner som Barn, fik en omhyggelig og alsidig Opdragelse, bl. a. Undervisning i Tysk, Fransk og Italiensk hos Translatør P. A. Heiberg, der kort efter hendes Konfirmation anholdt om hendes Haand. Før hun var 17 Aar, var hun gift, og 18 Aar gammel Moder. Ægteskabet var fra Begyndelsen disharmonisk. Manden var 17 Aar ældre, af et helt forskelligt Temperament — kølig, spøtsk, intellektualistisk, udadventt i sine Interesser, dertil skuffet og bitter over sin personlige Skæbne. Under disse Forhold spillede Hustruen tilsyneladende slet ingen Rolle for Manden, mens hun var Genstand for ærbødig Hyldest og Kurmageri bl. a. fra de franske Emigranters Side, som gæstede Huset. Et fortroligt Forhold udviklede sig mellem hende og den svenske forviste Baron G.-E. Efter Heibergs Landsforvisning (1800) bad hun ham (dog først 1½ Aar efter) om sin Frihed, som hun kun opnaede efter et bittert Brud og efter at have maattet give Afkald paa Retten til at opdrage sin Søn Johan Ludvig. Efter at hendes anden Mand var død (1815), flyttede Moder og Søn dog sammen og boede sammen ogsaa efter hans Ægteskab lige til hendes Død, fra regnet de tre Aar omkring 1820, Johan Ludvig var i Paris. I denne Tid underviste Fru G. en Slægtning, Grosserer Andreas Buntzens Børn. Under Sønnens Besøg i Paris kom det til en Slags Udsoning mellem Forældrene, og de vedligeholdte siden stadig en brevlig Forbindelse. — Som Forfatterinde optraadte Fru G. først i en Alder af 54 Aar i sin Søns Tidsskrift „Kjøbenhavns flyvende Post“ Jan. 1827 med Novellen „Familien Polonius“. Den gik ud fra et Avertissement i „Adresseavisen“ og holdt Læserne hen i spændt Uvished, om det var Digt eller Virkelighed. N. A. kom „En Hverdagshistorie“, hvorefter Fru G. tog sin Signatur: „Af Forfatteren til en Hverdagshistorie“. Senere mere kendte Noveller er bl. a. „Mesalliance“ (1833), „De lyse Nætter“, „Extremerne“ (1835), „Jøden“ (med en sympatisk Skildring af en Jøde — før Goldschmidt), „Montanus den Yngre“ og den sidste „To Tidsaldere“ (1845). Fru G. vaagede nøje og længe med Held over sin Anony-

nymitet, der først officielt blev afsløret ved hendes „litterære Testamente“ til Sønnen, trykt i 2. samlede Udg. af Novellerne 12 Bd. (1866). Af hendes 4 Skuespil har kun eet, „Sproglæreren“ gjort lidt Lykke. Hverdagshistorierne henrykkede nogle af Tidens betydeligste Aander. Hauch, Poul Møller, Kierkegaard anmeldte dem med Ærbødighed. Blicher og H. C. Andersen var derimod uden Sans for deres Værdi. En senere Tid stødes ogsaa af deres gammeldags Teknik, deres litterære Replik og konstruerede Handling. Men de har en sikker Virkelighedsbaggrund i en jævn, københavnsk Borgerlighed, iagttaget med Klogskab og bedømt med Mildhed. De har til Forudsætning Fru G.s eget Livs og hendes eget Hjertes mangehaande Erfaringer og en fin, personlig tillevet Kultur, for hvem Orden, Skønhed, Omtanke for andre, „de huslige Dyder“, var de højeste. I et fingeret Brev til „Hr. Celestinus“ i „Flyvende Posts Interimsblade“ 1834, Nr. 31, har hun selv sagt om disse Noveller: „De er Fruget af Livet, ikke af Lærdom og dybe Studier. Det huslige og selskabelige Liv, de individuelle Forhold og Indviklinger er den Kreds, hvorfra de er hentede.“ D. i Kbh. — Gift 1) 1790 Forfatteren Peter Andreas Heiberg (s. d.). Ægteskabet opløst 1801; han d. 1841. 2) 1801 Baron Carl Frederik E.-G., d. 1815. G. C.

Litt.: Slægt i P. Hennings: „Stamt. over Familien Buntzen“ 1897, Jürgensen og Hennings: „Slægtregister over Familierne Sangaard m. fl.“ 1910 og Hauch-Fausbøll: „Slæghaandbogen“; Oehlenschlägers Levnet II 1831; S. Kierkegaard: „Af en endnu Levendes Papirer“ 1838; O. P. Sturzen-Becker: „Hinsidan Sundet“ II 1846; P. M. Møller i „Maanedsskr. f. Litt.“ XV 1836; „Ill. Tid.“ ¹²/₇ 1863; Erindringer i „Saml. Skr.“ 2. Udg. i 1866, O. Borchenius i „Aftenlæsning“ Ny R. VIII 1869; B. Arnesen Kall: „Fru G. og hendes Værker i Forhold til vor Tid“ 1875; Johanne Luise Heiberg i Fru G.s „Saml. Skr.“ 2. Udg. i 1866, „P. A. Heiberg og Th. G.“ 1882 og i „Et Liv“ I—II 1891; Johan Ludvig H.: „P. A. H. og Th. G.“ i „Letterst. Tidsskr.“ 1883; E. Brandes i „Morgenbl.“ ²²⁻²⁵/₃ 1883; L. Kornelius Kybel: „Nogle Bemærkninger om P. A. Heiberg og Fru G.“ 1883; J. Nellesmann i „Latterst. Tidsskr.“ 1883; H. Schwanenfügel: „P. A. Heiberg“ 1891; H. Jørgen: „En gl. Kærlighedshistorie“ 1891; Anton Andersen: „Danske Forfatterinder“ 1896; S. Alkærsg i „Højskolebl.“ XXX 1906; Steenstrup: „Den danske Kvinde“ II 1917; L. Bobé i „Vor Fortid“ 1917; Breve i „Af efterl. Breve til J. P. Mynster“ 1862, „Breve til H. C. Andersen“ 1877, „Ill. Tid.“ ¹/₈ 1882 og „Breve fra P. A. Heiberg“ 1883.

Gyllich (Güllich), Svend Ludvig Valdemar (¹⁵/₁₂ 1837—³¹/₁₀ 1895), Teatermaler. F. i Kbh. Forældre: Fabrikant Frantz Friedrich Güllich og Vilhelmine Ørgaard. Gik paa Kunstakademiet Jan. 1855—1862 ud, modtog den mindre og den store Sølvmedaille 1860 og 1862 og malede under N. Simonsen og Marstrand. Han deltog i den slesvigske Krig og blev Løjtnant. 1866 udstillede han et Portræt af sin Fader paa Charlottenborg Foraarsudstilling, kastede sig imidlertid

over Teatermaleriet og vakte med nogle Dekorationer til „Alhambra“ saa megen Opmærksomhed, at den

den Reiersenske Fond og det Classenske Fideikommiss 1867 tildelte ham en Rejseunderstøttelse, for hvilken han uddannede sig i Tyskland, Wien og senere Paris (1868—69). Fra 1870 til sin Død var han ansat ved det Kgl. Teater. Af hans mange

Dekorationer roses især de til „Mestersangerne“, „Faraos Ring“, „Der var engang —“, „Aladdin“ og „En Skærsommernatsdrøm“. Landskabsdekorationer var hans Styrke. Han indførte Naturstudiet, Naturillusionen, i dansk Teatermaleri. D. i Hellerup. — Gift 1) 1863 Karen Margrethe Jensen. Ægteskabet opløst; hun d. 1894. 2) 1875 Flora Ulrikka Theodora Vilhelmine Wiberg.

S. S.

Litt.: M. B. Grøn i „Slægten Grøn-Müller-Klein“ 1905, S. 162 ff.; Nekrolog i „Ill. Tid.“ ^{9/11} 1895 (af G. Hetsch).

Gynge, Svend Poulsen, se Poulsen, Svend.

Gædeken, Carl Georg (^{10/10} 1832—^{8/11} 1900), Læge. F. i Kbh. Forældre: Glarmester Joachim Frederik Andreas G. og Vilhelmine Andrea Kretschmer. Blev Student 1850, Cand. med. 1856, var Reservelæge ved Aarhus Sindssygeanstalt 1857—67, tog Doktorgraden 1863 („Om Blodøresvulsten“). Efter Konkurrence blev han Docent ved Universitetet i Retsmedicin og Hygiejne 1868 og var 1868—71 tillige Prosektor ved Kommunehospitalet. 1874 blev han Professor ordinarius; var 1875—87 Overlæge ved 6. Afdeling paa Kommunehospitalet. Han var Medstifter 1879 og Formand fra 1888 af Selskabet for Sundhedsplejen samt Redaktør af „Tidsskrift for Sundhedspleje“. Begavet med en sjælden Evne til hurtig at orientere sig i en Sag og træffe sin Afgørelse ud fra et sundt og ædrueligt Skøn formaaede G. at bevare Overblikket over sine vidtspændende Fag og i fængslende Forelæsninger og ypperlige populære Tidsskriftartikler at lægge Stoffet klart til Rette og vække Interesse for Sundhedsplejen i videre Kredse uden dog at give større originale Indsatser. Af hans Afhandlinger er de betydeligste „Om Hysteri i Barnealderen“ (1879) og „Tyfus epidemien i Horsens Straffeanstalt“ (s. A.). Han var en ligefrem, naturlig og meget vindende Karakter. D. i Kbh. — Gift 1) 1862 Ovidia Jen-

sine Dreier, d. 1873. 2) 1874 Clara Maria Weis.

O. P.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1863; Nekrologer i „Tidsskr. f. Sundhedspleje“ VIII 1900, „Hospitaltid.“ 1900, „Ill. Tid.“ ^{18/11} 1900 og „Politiken“ ^{9/11} s. A.

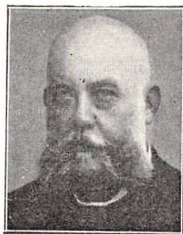
Gähler, Peter Elias v. (1718—^{2/5} 1783), Officer. F. i Kbh. Forældre: Generalkrigskommissær, Konferensraad Caspar v. G. og Gertrud Maria Weber. Blev Underofficer i Livregimentet til Hest og deltog i Rhinfelttoget 1734—35, 1736 Kornet i v. Holsteins geworbne Rytterregiment, 1743 Løjtnant, deltog 1745 i en Kampagne i Flandern som Adjutant hos Prinsen af Conti. 1747 Kaptajn i Møenske Infanteriregiment og 1750 Kompagnichef i Livgarden til Fods, 1753 Generaladjutant og Oberst, 1758 Generalmajor og 1760 Generalkvartermester. Som Grev St. Germain's højre Haand havde han stor Indflydelse paa Hærvæsnets Nyordning og blev 2. Deputeret og Chef for 2. Departement, Generalløjtnant 1763. Efter St. Germain's Fald 1766 fjernedes han fra sin Stilling og ansattes som Vicekommandant i Glückstadt, indtil St. Germain atter kom til Styret 1767, og G. blev da 1. Deputeret, 1770 Præsæs i Generalitets- og Kommissariatskollegiet. Efter at Bernstorff s. A. var blevet styrtet, indtraadte G. som Medlem af Geheimekonseillet og var Struensees nærmeste Raadgiver og Landets øverste Embedsmand efter denne. Hofrevolutionen 1771 bevirkede Ægteparret G.'s Arrestation. Han afskedigedes fra alle sine Embeder og forvist fra Sjælland, Fyn og Slesvig. Efter et Ophold i Vejle bosatte han sig i Itzehoe, hvor han forblev til sin Død. Han var en højtbegavet, kundskabsrig og fint dannet Personlighed, hvis Forudseenhed og Klogskab vilde have gavnet Struensee, om denne havde fulgt hans Raad. Hans nedenn. Hustru var en meget smuk og yndefuld Dame og betydelig yngre end G.; hun var en Dame, som Rygtet havde meget travlt med, og var Caroline Mathildes fortrolige og Veninde. D. i Itzehoe. — Gift 1762 Christine Sophie Ahlefeldt, d. 1792.

K. C. R.

Litt.: „Politik og Historie“ II 1820; Nyrop: „J. F. Classen“ 1887; C. A. Trier: „U. A. Holstein“ 1916; L. Bobé: „Slægten Ahlefeldts Hist.“ V 1899. Jfr. Caroline Mathilde, Christian VII og Struensee.

Gætje, Johan Jørgen Valdemar (^{10/7} 1850—^{13/5} 1905), Bagermester. F. i Kbh. Forældre: Bagermester Jørgen Ferdinand G. og Johanne Schrøder. Tog som ung Adgangs eksamen til polyteknisk Læreanstalt og kom derefter i 17 Aars Alderen i Bagerlære hos Faderen. Som Svend arbejdede han et Par Aar i Wien og ved Hjemkomsten 1872 hos Faderen. Han tog 1875 Borgerskab og drev derpaa Forretningen videre. 1886 valgtes han til Oldermann for Bagerlavet, en Stilling han indehavde til sin Død. Desuden

fik han efterhaanden en Række repræsentative Stillinger indenfor Haandværkets Organisationer. Han blev

saaledes Formand for Haandværkerforeningens Repræsentantskab og 1899 Direktør i Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening. G. var en typisk Repræsentant for de københavnske Haandværkere, bred og jovial, vittig og klar i sine Taler, konservativ

af Anskuelser, dog uden særlig Interesse eller Anlæg for politisk Partivirksomhed. Han var Borgerrepræsentant i Kbh. 1895—1901, valgt paa Borgerlisten, men følte sig aldrig til Pas indenfor Partirammerne. D. i Kbh. — Gift 1875 Johanne Louise Jantzen.

R. B.

Litt.: C. A. Clemmensen: „Haandværkerforeningen i Kbh. 1890—1915“ 1915; Nekrolog i „Nationaltid“ 13-14/5 1905.

Göricke, Adolph Vilhelm Theodor (1/2 1798—2/10 1885), Læge. F. i Paris. Forældre: Præst Christian Georg Wilhelm G. og Sophie Elisabeth Cappau. Kom til Kbh. 1810, blev Student 1817, Cand. med. 1822, Dr. med. i Kiel 1824. Var udenlands 1824—26 og praktiserede i Odense fra 1/11 1826. 1830 blev han tillige Læge ved Graabrødrehospitalets Daareafdeling. Da dette

Sted foruden Bistrup var det eneste i Danmark, hvor sindssyge fik Lægebehandling, var G. selvsikre til Overlægestillingen paa Bistrup, da denne allerede 1831 blev ledig. I sin 31aarige Funktionstid ved Hospitalet afskaffede han som en af de første sindssygelæger i Europa Datidens barbariske Behandlingsmaade og vandt Patienternes Kærlighed ved sin milde og venlige Opførsel. Hans Mangel paa Myndighed og administrativt Talent fremkaldte en Del Angreb paa ham, og det blev ikke ham, men Selmer, der fik den største Indflydelse paa Hospitalets Reorganisation. 1862 trak han sig tilbage til Privatlivet, men deltog i filantropisk Arbejde i Kbh. til sin Død. D. i Kbh. — Gift 1831 Julie Marie Massmann, d. 1883.

O. P.

Litt.: Aarsberetning fra St. Hans Hospital 1885; Selmer: „Om Psykiatriens Tilstand i Danmark“ 1841; Nekrolog i „Dagbl.“ Nr. 268 1885.

Görtz, Jens Vilhelm Charles (f. 21/6 1852), Officer. F. i Hütten, Slesvig. Forældre: Skovrider, Kaptajn, senere Branddirektør Julius Christian G. og Henriette Vilhelmine Emilie Møller. Blev Student 1870, Cand. phil. 1871, Sekondløjtnant i Fodfolket 1873,

Premierløjtnant 1875, var Adjutant ved 1. Generalkommando 1879—80, til Tjeneste i Krigsministeriet 1880—82, Adjutant hos Krigsministeren 1883, Kapt. s. A. Han blev forsat til Generalstaben 1890, Stabschef hos Generalinspektøren for Fodfolket 1891, Oberstløjtnant 1896, Chef for Krigsministeriets 1. Departement 1897, Oberst og Stabschef ved 2. Generalkommando 1903, Chef for 3. Regiment 1905 og s. A. Generalmajor og Chef for Generalstaben. Generalløjtnant og Chef for 1. Generalkommando 1909. Var fungerende Overgeneral under Verdenskrigen 2/8 1914—9/8 1917, afgik Febr. 1918. Medlem af Artillerikomitéen 1892—95 og af Kommissionen vedrørende forskellige Hærorordningsforhold 1893, Sekretær i Kommissionen til Overvejelse af Spørgsmaal vedrørende Tjenestereglementet 1893. Formand for det krigsvidenskabelige Selskab 1908—11, Chef for Akademisk Skyttekorps 1891—95. G. var allerede tidlig anset som en fremragende dygtig praktisk Officer, og i sine forskellige senere Tjenestestillinger erhvervede han sig almindelig Højagtelse ved sin store Indsigt i de militære Forhold, sin Samvittighedsfuldhed og hele sin noble, ridderlige Opførsel. — Gift 1884 Amalie Vilhelmine Benthin.

K. C. R.

Litt.: Slægt hos Lengnick; „Generalstaben 1808—1908“ 1908; „Berl. Tid.“ 8/11 1905; „Ill. Tid.“ 12/5 s. A.; „Politiken“ 21/8 1909.

Götzsche, Johannes (f. 25/7 1866), Præst. F. i Fredericia. Forældre: Biskop Carl Viggo G. og Ane Marie Pauline Hjort. Blev Student 1883 og Cand. theol. 1889. Efter nogle Aars Lærergerning blev han 1894 Kateket i Fredericia og 1900 Sognepræst i Herning, fra 1911 tillige Provst. I kirkelig Henseende hører G. nærmest til Indre Mission; han er en betydelig Prædikant, hvis vækkende og stærkt

personlige Forkyndelse er skattet ogsaa udenfor hans Sogns Grænser, og hans Ord har ligeledes, især i Midtjylland, stor Vægt, naar han i Pressen udtaler sig om religiøse Spørgsmaal. Foruden Prædikener og Foredrag i de kirkelige Blade har han udgivet en Række Oplyggelsesbøger som „Fra Herrens Tjeneste“ (1908), „Forskelligt“ (1909), „Hvorledes Jesus bad“ (1911), „Kristenlivet“ (1915—18) og „Korsordene“ (1916) samt „Træk af en jydsk Vækkelses Historie“ (1914). — Gift 1) 1892 Ebba Emilie

Gotfredine Kragh, d. 1899. 2) 1909 Karen Amalie Augusta Schleppegrell. H. M.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i C. V. Langkilde: „Stamt. over Familien G.“ 1886; Ottesen: „Studerterne fra 1883“ 1908.

Götzsche, Hans Vilhelm Guldbrandsen (f. 27/3 1855), Baneingeniør. F. i Næsby ved Sorø. Forældre: Sognepræst Philip Christian G. og Thora Frederikke Guldbrandsen. Fætter til Johs. G. (s. d.). Tog polyteknisk Adgangs-eksamen 1873 og Eksamen som Ingeniør 1878. Gik 1879 i Statsbanernes Tjeneste og blev 1885 Ingeniørassistent

Haakon VII (Christian Frederik Carl Georg Valdemar Axel) (f. 3/8 1872), norsk Konge. F. paa Charlottenlund Slot. For-

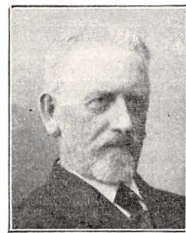

ældre: Senere Kong Frederik VIII (s. d.) og Dronning Louise (s. d.). Uddannedes som Søofficer og blev Løjtnant, opholdt sig efter sit Ægteskab ofte i England. Efter den svensk-norske Unions Opløsning 1905 modtog han den norske Regerings Tilbud om Tronen og valgtes efter en Folkeafstemning af Stortinget 18/11 s. A., holdt sit Indtog i Kria. 25/11 og kronedes i Trondhjem 22/6 n. A. Har som Konge vist megen Forstaelse af den ikke lette Situation. — Gift 1896 Maud Charlotte Marie Victoria af England.

P. E.

Litt.: Øverland: „Da vort Kongepar kom“ 1906; „Vort Kongehus 1863—1913“ 1913; „Dronning Mauds Julealbum“ 1916; C. G. Middelboe: „Erindringer“ 1918; „Berl. Tid.“ 3/3 1920.

Hår, Mourits Andreas (f. 2/5 1846), Gartner. F. i Næsby ved Løgstør. Forældre: Pastor Frederik Christian Haar og Eva Sofie Hammer. Blev Student

1867, tog Filosofikum, Hebraikum og Patristikum og gik videre i det teologiske Studium, men maatte opgive det paa Grund af Sygdom. Han uddannedes derefter som Gartner paa Bernstorff, Rosenborg og i Løwes Handelsgartneri i Kbh., var derefter Medhjælper paa Thurebyholm og Gartner paa Bækkeskov i 3 Aar, 1882—87 Gartner paa Skovhuset i Ordrup og fra

med Station i Aarhus. 1892 forfremmedes han til Regnskabsfører ved Maskinafdelingen og 1894 til Baneingeniør med Station i Esbjerg, fra 1901 i Aarhus. 1908 blev han Banebestyrer for 4. Kreds med Station i Struer og 1916 Baneingeniør af 1. Grad ved 1. Distrikt (Sjælland og Falster). G. har haft Ledelsen af en Række betydelige Ingeniørarbejder, saaledes Udvidelsen af Esbjerg og Herning Stationer. Som Baneingeniør ved 1. Distrikt har han forestaaet Baneanlæggenes Vedligeholdelse og Stationsudvidelser paa Sjælland og Falster. — Gift 1882 Johanne Christiane G.

M. C. H.

Litt.: Slægt se Johs. G.

Gøye, se Gjøe.

Nov. 1887 Gartner paa Gisselfeld. Han har foretaget enkelte kortere faglige Rejser i Tyskland, Belgien og England. H. er af en sjælden nobel og retlinet Karakter med levende Interesse for Kunst og Videnskab; han nyder indenfor sit Fag Ry som en udmærket Kultivator og har i sin Stilling som Klostergartner ved Gisselfeld gjort denne Have til en Seværdighed af Rang, baade hvad Prydhaven, Økonomihaven og de smukke righoldige Væksthuse angaar. Gisselfeld er derfor ogsaa blevet et søgt Lærested for unge Gartnere. Han har oversat W. Thomson: „Vinstokkens Dyrkning under Glas“ (1892) og har leveret talrige faglige Artikler til „Gartner Tidende“ og „Nordisk illustreret Havebrugsleksikon“. — Gift 1) 1879 Vilhelmine (Minna) Ulrikke Haar, d. 1879. 2) 1882 Sofie Gabriele Paludan-Müller.

A. L.

Litt.: Slægt i Vahl: „Slægtbog over Afkommet af Chr. Nielsen“ II 12 1894, S. 14 f., sst. I 1879—86, S. 203 og „Stamt. over Slægten Paludan-Müller“ 1895, S. 8; „Gartner-Tid.“ 1916, S. 101.

Haarek den Gamle (d. 854?), Konge. Fader: Kong Godfred (s. d.). Blev Konge 814 efter Kampe, bl. a. mod Harald Klak. Udsendte flere Vikingeflaader, saaledes den, der 845 plyndrede Ansgars Bispesæde Hamborg. Senere vandt Ansgar hans Velvillie, ja stærke Tillid, H. tillod den ny Tros Udbredelse og skænkede Grund til Danmarks første Kirke (i Hedeby). Faldt i Kamp mod Slægtninge.

H. Js.

Litt.: „Ansgars Levned“ ved H. Olrik 1885; A. D. Jørgensen: „Den nord. Kirkes Grundlæggelse“ 1874—78; Steenstrup: „Normannerne“ II 1878; H. Olrik: „Konge og Præstemand“ I 1892; „Museum“ 1891 II S. 65 ff.; G. Storm i norsk „Hist. Tidsskr.“ III 1875.

Haarek den Yngre (d. ca. 870), Konge. Fader el. Bedstefader: maaske H. den Gamle (s. d.), hvem han efterfulgte. Paa-virket af Raadgivere begyndte han med at forfølge den kristne Mission, men skiftede

hurtig Stemning og viste sig fra nu af som en Ven af Ansgar. Lige saa lidt som sin Forgænger gik han selv over til Kristendommen, men han tillod, at Danmarks anden Kirke blev bygget i Ribe. H. Js.

Litt.: Se under H. den Gamle.

Haas, Johan Jakob Georg (døbt ²³/₇ 1756—¹⁰/₅ 1817), Kobberstikker. F. i Kbh. Forældre: Universitetskobberstikker Jonas H. og Anna Rosina Fritzen.

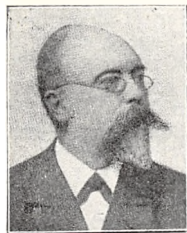
Kom tidlig paa Akademiet og vandt 1776 den store Guldmédaille paa et selvkomponeret Stik „Den sunamitiske Kvinde og Profeten Elisa“. Kort efter fik han Akademiets Stipendier og arbejdede til 1782 i Paris under Nicolas de Launay. 1782 blev han

Medlem af det franske, 1783 af det danske Kunstakademi paa et Blad „Hercules og Diomedes“ efter Pierres Maleri. Efter sin Hjemkomst 1783 blev han Hofkobberstikker og 1810 efter Konkurrence med Clemens Professor ved Modelskolen. I sit Arbejde var han langtfølgelig sysselsat med rent haandværksmæssig Reproduktion end med Kunst. Enkelte Blade af æstetisk Værd har han dog efterladt, især Portrættik. Et Sortekunstablad af Schrødersee efter J. Juul viser vel Liv og Udtryksfuldhed, men er ellers løst og geléagtigt i Formgengivelsen. Hans mest roste Blad, F. C. Winsløvs Portræt, nærmer sig i Stil Clemens' Stik efter J. Juul, men mangler Konkurrentens Fasthed, Klarhed og Elegance i Linjeføringen. H. har desuden stukket Mindesmærkerne ved Jægerspris og nogle af Lorentzens norske Prospekter. D. i Kbh. — Gift 1795 Johanne Christiane Sønderup, d. 1835.

O. A.

Litt.: „Nyeste Skilderi af Kbh.“ 1830, Sp. 739; Meier: „Wiedewelt“ 1877.

Haase, Johan Vilhelm Nicolai Anton Angelo (⁹/₇ 1838—²³/₆ 1910), Journalist. F. i Roskilde. Forældre: Købmand, siden Kancellist Joachim Christopher H. og Johanne Gofrede Angelo. Blev Student 1857, Cand. phil. 1858, studerede Jura, men tog ingen Eksamen, var fra 1864 til sin Død Lærer ved Kbh.s Kommuneskoler. Han deltog 1863 sammen med Topsøe i Stiftelsen af det klassiske

Vittighedsblad „Sværmer“, hvis straalende Bane kun strakte sig over et halvt Aar; siden var han ansat ved E. Bøghs „Folkets Avis“ 1864—75 og blev 1874 Redaktør af

det af C. Simonsen startede „Punch“. H. var et skarpt og vittigt Hoved med udprægede konservative Anskuelser; hjulpet af dygtige Tegnere gjorde han Bladet til et virkningsfuldt Led i Kampen mod Venstre; Satiren var alt andet end harmløs og ikke altid smagfuld. Efter en Strid med Udgiveren startede H. 1893 et nyt Vittighedsblad „Puk“, som han redigerede til 1899. D. i Kbh. — Gift 1870 Julie Emma Biilmann.

P. E.

Litt.: „Ill. Tid.“ ¹²/₇ 1908; Nekrolog i „Nationaltid.“ ²³/₆ 1910.

Haderup, Victor Frants Nachtegall (²⁵/₇ 1845—²⁹/₄ 1913), Læge, Tandlæge. F. i Vesterborg ved Nakskov. Forældre: Dr. med. Ernst Julius H. og Theres

rese Rasmine adopt. Nachtegall. Blev Student 1863, Cand. med. 1871, praktiserede som Læge 1872—77, uddannede sig derefter til Tandlæge og oprettede Tand- og Mundklinik i Kbh. 1878. Blev Dr. med. 1888 („Kliniske Bidrag til Studiet af Kæbecysterne“). H.s Nidkærlighed for Tandlægevidenskaben har sat sig varige Spor, dels gennem hans utrættelige Arbejde i og udenfor Kommissioner for en forbedret Tandlægeuddannelse — paa hans Forslag oprettedes Tandlægeskolen, hvor han indtil 1908 virkede som Forstander og stadig fik taget nye Fag op, — dels gennem hans Bestræbelser for at skabe en samlet Organisation af danske Tandlæger, senere et skandinavisk Samarbejde og til Slut en international Sammenlutning. Som Redaktør af Fagblade og ved Foredrag virkede han videnskabelig. Han skabte Skoletandplejen herhjemme og arbejdede lige fra 1880 ivrig derfor, ligesom han fik oprettet en gratis Tandklinik ved Poliklinikken for Ubemidlede 1884. Tidlig kom han ind paa Studiet af Børns Talefejl, var interesseret for Abnormsagens samtlige Grene, redigerede „Nordisk Tidsskrift for Abnormvæsen“ 1889—1902 og indførte Forelæsninger over fysiologisk Fonetik ved Universitetet. D. i Charlottenlund. — Gift 1) 1872 Valborg Mathilde Nachtegall, d. 1880. 2) 1882 Michaela Johanne Meincke, f. Bartholin.

O. P.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1888; „Ill. Tid.“ ⁷/₁₂ 1902; „Nyt Tidsskr. f. Abnormvæsenet“ 1903; Nekrologer i „Nyt Tidsskr. f. Abnormvæsenet“ 1913, „Ugeskr. f. Læger“ s. A. og „Tandlægebladet“ s. A.

Haelwegh, Albert (Albrecht) (ca. 1600—ca. ¹/₆ 1673), Kobberstikker. Formentlig f. i Roskilde som Søn af Lægen Esben H. Man formoder, at han har været i Lære hos Simon de Pas og derefter besøgt Udlandet. ¹⁵/₆ 1647 udnævntes han til kgl. Kobberstik-

ker og $\frac{26}{5}$ s. A. til Universitetets Stikker. Af hans Arbejder — ca. 100 Blade — er især hans Portrætter kendte, Værker som viser, at han maa regnes blandt Tidens betydeligste Kunstnere. Stikkene er især udførte efter Karl van Manders, hans Svoger, Abr. Wuchters eller Heindr. Ditmars Malerier. Med Svogeren førte han en langvarig Proces om Penge. D. i Kbh. — Gift Anne Hansdatter. O. A.

Litt.: „Nyeste Skilderi af Kbh.“ 1830, Sp. 402—04; „Dsk. Saml. I 1865; Friis: „Saml. t. d. Bygn.- og Kunsthist.“ 1878.

Haffner, Adam Mogens Wenzel ($\frac{5}{3}$ 1774 — $\frac{19}{3}$ 1844), Officer. F. i Kbh. Forældre: Oberstløjtnant Reinhold Jacob H. og Vibeke

Margrethe Wildenratt. Blev Artillerikadet 1782, Stykjunker 1788, Sekondløjtnant 1791, Tegnelærer ved Landkadetkompagniet 1800, Aide-Generalkvartermester 1801, Lærer i Artilleri og Fortifikation ved Artilleriinstituttet 1802, 1805 Generalkvartermesterløjtnant, 1808 Over-

quartiermester og „commissaire militaire“ hos Bernadotte, 1810 Kommandant i Altona, 1812 Oberstløjtnant og overkomplet Generalkvartermesterløjtnant, 1814 virkelig do. Var flere Aar Medlem af Militærkommissionen i Frankfurt. 1823 Chef for Artillerikorpsen, fra 1828 med Generalmajors Rang. Paa denne Post som Chef for et Korps, hvori han ikke havde tjent i en Snes Aar, formaede han næppe at gøre Fyldest, og 16 Artilleriofficerer indgav til sidst Klage til Kongen over hans Ledelse af Vaabnet; der blev nedsat en Kommission til Undersøgelse af hans Forhold; Sagen endte vel uden nogen egentlig Domsafsigelse, men H. fik dog 1832 sin Afsked „efter Ansøgning“ og stillede à la suite i Armeen. Samtidig med ham afgik tre andre af Artilleriets ældste Officerer. H. var en kundskabsrig, flittig og grundig, men omstændelig Mand, der til sit Uheld flere Gange stilledes paa Poster, hvor hans Evner ikke slog til. I Altona, under de vanskelige Forhold efter Hamborgs Okkupation af Franskændene, bragte hans Mangel paa Overblik og Udsyn ham Gang paa Gang til at handle paa tværs af Regeringens Planer, saa han 1813 hjemkaldtes og idømtes en Fæstningsstraf. Han skrev derom 1815 en „Oeffentlige Erklæring“. D. i Kbh. — Gift 1) 1797 Cathrine Vendelia Møller, d. 1820. 2) 1832 Anna Lucretia Wormskjold, f. Lytton, d. 1842. K. C. R.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og „Haandbog over den ikke naturaliserede Adel“ 1917 samt i „Norske Slægter“ 1912; „Generalstaben 1808—1908“ 1908; „Meddelelser fra Krigsarkiverne“ 1885—96; C. Th. Sørensen: „Kampen om Norge“ I 1871.

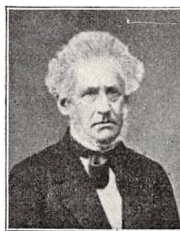
Haffner, Wolfgang v. ($\frac{10}{6}$ 1810— $\frac{28}{4}$ 1887), Politiker. F. i Valby. Forældre: General Johan Wolfgang Reinhold v. H. og Anna Margrethe Kaasbøll. Brodersøn af A. M. W. H. (s. d.). Blev Sekondløjtnant 1825, Premierløjtnant 1833, afgik 1838 med Ritmesters Karakter, blev 1871 General. 1829 tiltraadte han Styrelsen af Egholm Gods i Hornsherred, der 1831 blev Stamhus; han var en dygtig Landmand og Hippolog og virkede med Held i Amts- og Sogneraad. Politisk var han konservativ og deltog 1850 i Dannelsen af Grundejerforeningen; 1866 kom han ind i Landstinget for 2. Kreds og genvalgte til sin Død. Han var en af Højres ledende Mænd i Tinget, klar, solid og paalidelig uden Doktrinærisme, i visse Henseender ikke uden Frisind. 1869—70 var han Indenrigsminister under Frijs og 1870—72 og 1875—77 Krigs- og Marineminister under Holstein og Estrup; større Resultater naaede han dog ikke. D. i Kbh. — Gift 1832 Sophie Vilhelmine Caroline Krieger, d. 1889.

P. E.

Litt.: Slægt se A. M. V. II.; Zodiacus i „Nær og Fjern“ $\frac{5}{3}$ 1876; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; „Ill. Tid.“ $\frac{10}{3}$ 1873; „Medd. fra Krigsark.“ IX 1902; Nekrologer i „Ill. Tid.“ $\frac{8}{5}$ 1887, af M. P. Friis i „Danmark“ II 1888, i „Nytiden“ XI 1887.

Hage, Peter Alfred Anton ($\frac{31}{12}$ 1803— $\frac{6}{3}$ 1872), Handelsmand, Politiker. F. i Stege. Forældre: Købmand Christopher Friederich H. og Arnette Christiane Just. Han uddannedes som Handelsmand, indtraadte 1819 i Faderens Forretning og blev Kompagnon 1828. 1832 gik han i Kompagni med Svogeren H. Puggaard og nedsatte sig i Nakskov, men flyttede 1842 til Kbh. H. var en evnerig Handelsmand med Blik for at nytte Konkurrenterne, og Firmaet blev et af de førende paa Kornhandelens Omraade, ligesom han tjente en betydelig Formue. Gennem sine Brødre kom H. i Forbindelse med de Nationalliberale og blev økonomisk Medarbejder ved „Fædrelandet“; efter 1851 forgyves at have søgt Valg til Folketinget valgtes han 1852 i Kbh., faldt 1858 for Laugsvenernes Angreb, repræsenterede 1859—65 Mariager og valgtes 1868 i Roskilde. Han tilhørte det nationalliberale Venstre, stod i det hele ret selvstændig, men nød høj Anseelse for sin Kløgt, Viden og sin i engelsk Skole dannede Veltalenhed.

Et af Hovedpunkterne paa hans Program var Frihandel; han deltog 1862 i Stiftelsen af Frihandelsforeningen. En fremragende Rolle spillede han bl. a. ogsaa under Forhandlingerne om den jyske Bane 1860—61. Der var baade som Politiker og Menneske noget stortskaaet over H., og han viste dette ikke mindst ved sin mægtige Gæstfrihed mod Litteraturens og Politikens Mænd, dels i sine københavnske Hjem i Torvegade, Kronprinsessegade og paa Kongens Nytorv, dels paa sine mange danske og svenske Gods. D. i Kbh. — Gift 1840 Frederikke Vilhelmine Michelsen, f. Faber, d. 1891.

P. E.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og i Hauch-Fausbøll og Hiort-Lorenzen: „Patr. Slægter“ III 1915; Fr. Barfod: „Dansk Rigsdagskalender“ 1856; „A. F. Tschernings efterladte Papirer“ III 1878; Jos. Michaelsen: „Fra min Samtid“ 1890, S. 40 ff.; Johs. H. i „Mit Hjem“ 1911; Nekrolog i „Søndags-Posten“ 17/8 1872.

Hage, Alfred (f. 30/5 1843), Politiker. F. i Kbh. Forældre: Købmand Alfred H. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1861, Cand. polit. 1866, arvede Oremandsgaard og Kallehave Færgesgaard 1872 og blev en dygtig Landmand med flere Tillids- } hverv paa sin Egn, saaledes Formandskabet i } Allerslev Sogneraad 1874 } —86. H. er i det hele } en Mand med mange } Interesser og med sin } Slægts Gavmildhed over-

for deres Dyrkere; han har interesseret sig for Husflid, Musik, Naturfredning, Havesagen, Lystsejls osv. Som Politiker debuterede han ved at stille sig i Præstø 1881, søgte siden forgæves Valg sst. 1887 og 1890 og valgtes som Højres Kandidat 1892, men faldt igen 1895. S. A. blev han kongevalgt Landstingsmand, overgik 1918 som Landstingsvalgt i det nye Landsting, men trak sig tilbage April 1919. H. indtog fra Begyndelsen et udpræget Højrestandpunkt, var en af de Estrupere, der modarbejdede Reedtz-Thott og talte i Tinget bl. a. imod Landarbejderlovene. 1897 indtraadte han som Landbrugsminister under Hørring og naaede ved sin personlige Forhandlings-evne flere Resultater, saaledes Landarbejderloven 1898. Han afgik med Ministeriet 1900 og var siden en af Højres Førstemænd i Tinget, som Regel i ret stejl Opposition til Venstreregeringerne; fra 1910 var han 1. Viceformand. Han afholdt sig fra at stemme ved Forsvarslovens Vedtagelse 1909, stemte imod Grundloven 1915. Fra 1914 Medlem af Finansudvalget. En fin og kultiveret Mand mere end en stor Politiker. — Gift 1872 Emily Schack Brockdorff.

P. E.

Litt.: Slægt se Alfred H., d. 1872; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ 29/5 1913.

Hage, Christopher Friedenreich (f. 28/11 1848), Politiker. F. paa Lienlund ved Nakskov. Forældre: Købmand Christopher Theodor Friedenreich H. og Nancy Amalie Margrethe Hammerich. Fætter til Alfred H., f. 1843 (s. d.). Blev Student 1867, Cand. polit. 1871 og fik 1874 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Stuart Mill. 1875 nedsatte han sig som Købmand i Nakskov, 1879 som Grosserer i Kbh. Slægtstraditioner atene gjorde

H. tidlig politisk interesseret, men fra først af stod han dømmende og selvstændig overfor Partierne; han indledede sin politiske Virksomhed med en Række Artikler i „Lolland-Falsters Stiftstidende“, hvor han angreb baade Estrup og Venstre, og 1879 stillede han sig som liberal Højremand i Nykøbing F. I Kbh. blev han en af den saakaldte Børsoppositionens første Mænd, var 1881—88 Medlem af Grosserersocietetets Komité og valgtes 1881 i Kbh.s 7. Kreds som liberal Højremand og Erhvervsmand. Da Oppositionen mod Estrup indenfor Højre blev kvalt, svingede H. over mod Venstre, deltog 1883 i Dannelsen af den liberale Vælgerforening og genvalgtes 1884 som Venstremand, faldt 1887, men valgtes atter 1890—1903. Oprindelig Hørup'sk Løsgænger gik han 1895 over i Reformpartiet og blev snart en af dets Ledere. Han ejer en ægte parlamentarisk Veltalenhed, der er sjælden i Danmark, savner ikke Styrke og behersker altid til Fuldkommenhed sit Stof, men mangler Glød og Følelse og evner ikke at rive Masserne med sig. Som en af Finansudvalgets Ordførere blev han selvskrevet som Minister 1901; han var 1901—05 Finansminister og 1902—05 tillige Trafikminister. Han udførte et mægtigt sagligt Arbejde, men kom politisk efterhaanden ud af Kontakt med Partiet (Skattelovene 1903) og udtraadte med Deuntzer og Jöhnke 1905, idet han som Betingelse for sin Forbliven under J. C. Christensen krævede to Portefeuiller. I sin Kreds var han faldet 1903 efter den liberal-socialdemokratiske Alliances Sprængning, og han stod nu udenfor Politik, nærmest med Hældning til de Radikale, søgte forgæves Valg i Stubbekøbing 1906 og i Roskilde 1909. Krigssituationen kaldte atter paa hans Autoritet og emnente Forretningsdygtighed; 1914 blev han Formand for Prisreguleringskommissionen, 1916 styrede han en kort Tid Finansministeriet for Edv. Brandes og blev s. A. Han-

delsminister, afgik med det øvrige Ministerium $29/3$ 1920. Som den Mellemstandpunkternes Mand, han har Ord for at være, har han ofte været nævnt som Leder af en Overgangsregering. H., der har haft adskillige vigtige Tillidshverv indenfor Næringslivet, udgav 1890—94 „Haandbog i Handelsvidenskab“ (4. Udg. 1917 ff.). — Ugift. P. E.

Litt.: Slægt se Alfred H., d. 1872; Wulff: „Den dansk. Rigsdag“ 1882; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; E. Henriksen i „Tilskueren“ 1906 og „Mændene fra Forfatningskampen“ II 1914; „Verdensspejlet“ $27/5$ 1906; „Politiken“ $28/4$ 1916; „København“ $23/3$ 1916; „Social-Demokraten“ $31/3$ 1916; „Politiken“ $20/4$ 1913, $10/8$ 1914 og $21/2$ 1916; Hans Tegner i „Berl. Tid.“ $27/11$ 1918; Rubin i „Politiken“ $28/11$ s. A.; „Ill. Tid.“ $8/12$ s. A.

Hage, Gustav Vilhelm Alfred (f. $25/4$ 1852), Handelsmand. F. i Stege. Forældre: Købmand Gustav Christopher H. og Antoinette

Augusta Smith. Fætter til Alfred H., f. 1843 (s. d.). Blev Student 1870, Cand. polyt. 1879 og løste s. A. Grossererborgerskab. 1881—95 var han teknisk Direktør for „A/S Dansk Markfrøhandel“, derefter til 1900 teknisk Leder af „Markfrøkontoret“.

Des 1900 til A/S „Dansk Frøavlskompani og Markfrøkontoret (Trifolium)“, i hvilket han var teknisk Leder og Direktørsuppleant til Juli 1903, herefter Direktør for Selskabet til 1907, da han opgav denne Stilling og indtraadte i Bestyrelsen. Hans Dygtighed, Arbejdskraft og særlige Sagskundskab indenfor Frøbranchen har givet ham en Række Tillidshverv; fra 1895 er han Medlem af „Frøkontrolkommissionen“, af Bestyrelsen for Landhusholdningsselskabets Kontrol med Korn og Foderstoffer i Frihavnen, fra 1910 dens Formand, samt af Bedømmelses- og Voldgiftsudvalget for Frøhandelen, fra 1912 dets Næstformand. Han har skrevet Artiklerne om Frøhandel og Frørensning i „Landbrugsbogen“ og adskillige Artikler i Fagskrifter og Dagblade. — Gift 1880 Vilhelmine (Ville) Augusta Faber. O. T.

Litt.: Slægt se Alfred H., d. 1872; „København“ $25/4$ 1912.

Hage, Edvard Philip Hother ($0/1$ 1816— $9/2$ 1873), Politiker. F. i Stege. Forældre:

Købmand Christopher Friedenreich H. og Arnette Christiane Just. Blev Student 1833, Cand. juris 1838, studerede 1840—42 i Udlandet Nævningspørgsmaal og var 1843—47 Fuldmægtig hos Orla Lehmann. Fra Ungdommen af grebet af Frihedsbevæ-

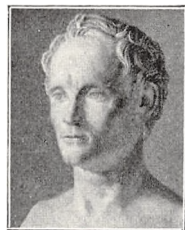
gelsen deltog han 1840 i Stiftelsen af Studentersamfundet og var 1847—48 Redaktør af „Dansk Folkeblad“. 1853 købte han Marielyst ved Stege (som han kaldte Nybøllegaard) og søgte og fik 1859 Stillingen som Byfoged i Stege. Han var kongevalgt Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling og valgtes 1852 til Folketinget i Aarhus, men maatte gentagne Gange skifte Kreds, var 1853—61 Medlem for Hjørring, 1861—64 for Møen, 1866—69 for Nakskov og 1872—73 for Helsingør. Han var nationalliberal og en af Partiets anseteste Mænd uden egentlig at være Fører. Han besad baade Klarhed og Følelse, men manglede Broderen Alfreds Flugt; han var tør og doktrinær, sikker i sin Viden. Hans Hovedinteresse var Nævningesagen, hvorom han to Gange indbragte Forslag, men han tog ogsaa ellers livlig Del i Forhandlingerne, saaledes om Sø- og Handelsretten 1861. 1854 truede han overfor Ørsted med Finanslovnægtelse, var 1857—58 2. Viceformand, afslog 1863 Justitsministerportefeuillen, stemte nej til Freden 1864. Som sin Broder deltog han 1862 i Dannelsen af Frihandelsforeningen. D. paa Marielyst. — Gift 1856 Emmy Tutein, senere gift D. G. Mondrad (s. d.), d. 1894.

P. E.

Litt.: Slægt se Alfred H., d. 1872; Fr. Barfod: „Dansk Rigsdagskalender“ 1856, „Den grundlovgivende Rigsforsamlings Hist.“ 1849 og i „Ill. Tid.“ $5/11$ 1865; „Fædrelandet“ $23/7$ 1875; Zodiacus: „Parlamentariske Stjernebilleder“ 1875; Birkeblad: „Personlige Oplevelser“ III 1891, S. 95 f.; „Af O. Lehmanns Papirer“ 1903; Jos. Michaelsen: „Fra min Samtid“ I 1890, S. 40 f.; Nekrologer i „Fædrelandet“ og „Dagbladet“ $10/2$ 1873.

Hage, Johannes Dam ($3/4$ 1800— $10/6$ 1837), Journalist. F. i Stege. Forældre: Købmand Christopher Friedenreich H. og Arnette Christiane Just. Blev

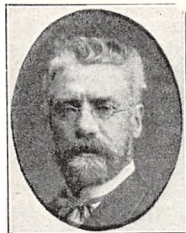
Student 1817, maatte ved Faderens Fallit kort efter bistaa ved Indgaelse af en Akkord og tilegnede sig derved tidlig kommerciel Viden og Erfaring. 1824 blev han Cand. theol., 1827 Adjunkt i Roskilde, 1830 Overlærer efter s. A. at være blevet Cand. philol. H. var en usædvanlig kundskabsrig Mand, en klar og skarp Aand, med nøgtern, praktisk Begavelse og dyb, idealistisk Frihedstrang. Han syntes skabt til en fremragende Plads indenfor den vaagnende Liberalisme, men Misforhold mellem Evner og legemlige Kræfter øgede den ærgerrige Mands Bitterhed og Tungsind. Han trængte til et Blad for at kunne fremsætte sine Ideer, og 1834 stiftede han sammen med David „Fædrelandet“, hvis Redaktør han blev 1835. Overlærerpladsen opgav han

1836. Han skrev i Bladet især om økonomiske og agrariske Emner, sjældnere om Storpolitik; hans Stil var kølig og abstrakt, og han var ikke uden tør Doktrinarisme. En Oversigt over Europas Historie i 1835, som han 1836 udgav i Særtryk, skaffede ham en Retssag paa Halsen og en Dom til livsvarig Censur. Forlivvælsen over denne Mundkurv drev ham til Selvmord. For Eftertiden staar han som politisk Martyr. D. i Ordrup. — Gift 1831 Charlotte Bolette Bartholin, d. 1834. P. E.

Litt.: Slægt se Alfred H., d. 1872; S. N. J. Bloch: „Nogle Træk af Overlærer J. H.s Levned og Karakter“ 1837; C. N. David i „Fædrelandet“ 21/9, 14/10 og 11/11 1837; Iiother H.: „J. H.“ 1854; J. A. Hansen: „Politiske Skildringer“ I s. A.; J. P. Mynster: „Medd. om mit Levned“ s. A., S. 252; G. P. Brammer: „Ungdomsliv“ 1884; H. Ploug: „Carl Ploug“ 1905; Nekrologer i „Dagen“ 4/10 1837, „Vestsjæll. Avis“ 13/10 s. A., „Den Frisindede“ 29/9 s. A. og „Københavns-posten“ 7/10 og 9-10/12 s. A.

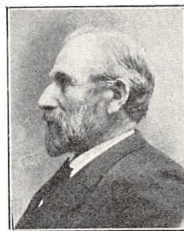
Hage, Johannes (f. 26/5 1842), Politiker, Mæcen. F. i Emdrup. Forældre: Købmand Alfred H. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1860, studerede Nationaløkonomi 1860—64, deltog i Krigen 1864. Han blev derefter Landmand, ejede 1865—72 Kallehave Færggaard og arvede 1872 Nivaagaard. 1876 valgtes han som Højres Kandidat til Folketinget i Fredensborg og genvalgtes, til han 1901 trak sig til-

bage. Hans lange Rigsdagstid bragte ham aldrig frem i første Række; han er en livlig Taler og en impulsiv, selvstændig Natur, som hader Parliammer. 1895—98 var han Medlem af Finansudvalget. H., der 1879—1907 sad i Frederiksborg Amtsråd, har haft størst Betydning som Mæcen og gavmild Rigmand; 1905 oprettede han ved Nivaagaard et Hospital for kroniske Syge, og 1919 grundede han den H.ske Stiftelse paa 1/2 Mill. Kr. til Støtte for fattige Patienter. 1908 gjorde han sin gennem mange Aar samlede Malerisamling til selvejende Institution. Denne vor største private Malerisamling i det sidste Aarh. bestaar af hollandsk, flamsk, italiensk og dansk Kunst og er af overordentlig Betydning for Studiet især af det 17. Aarh.s Hollændere. H. har endvidere interesseret sig for Skyttesagen; sin let vakte Begejstring for Frihed og Heltemod viste han 1897 ved at rejse til Grækenland for at deltage i Krigen mod Tyrkerne. I Marts 1920 vakte han Opmærksomhed ved sit kraftige Indlæg mod Flensborgs Indlemmelse. — Ugift. P. E.

Litt.: Slægt se Alfred H., d. 1872; Erindringer i „Mit Hjem“ 1911; K. Madsen: „Malerisamlingen paa Nivaagaard“ 1908; „Ill. Tid.“ 6/12 1908; „Politiken“ 20/5 1912 og 15/2 1913; „Nationaltid.“ 25/5 1912; „Ugeskr. f. Læger“ Aug. 1919; „Hovedstaden“ 27/8 1919.

Hagemann, Gustav Adolph (10/5 1842—28/4 1916), Polytekniker, Filantrop. F. paa Rodstenseje ved Odder. Forældre: Godssejer Otto Waldemar H. og Sophie Marie Poulsen. Tog 1860 Adgangseksamen til Polyteknisk Læreanstalt og Eksamen i anvendt Naturkundskab 1865. Efter sin Eksamen blev han af Kryolit-, Mine- og Handelsselskabet sendt til Pennsylvaniaen for at kontrollere den grøn-

landske Kryolit, som solgtes til en Fabrik i Natrona ved Pittsburg. H. gjorde sig straks fordelagtig bemærket derovre ved sine Evner og sin Arbejdsdygtighed og blev stærkt benyttet ved Fabrikkenes Indretning og Drift. Desuden fik han Tid til videnskabelige Mineralundersøgelser og opdagede flere nye Mineralier i Kryolitten. Et af disse gav den amerikanske Mineralog Shepard Navnet „Hagemannit“. Han lagde endvidere Mærke til, at Affaldsvandet fra Saltfabrikkerne i Natrona indeholdt betydelige Mængder Bromsalte, og grundede herpaa en Bromudvinding, som fik stor Indflydelse paa Verdens Brommarked, især efter at Bromsaltene havde faaet Indpas i Lægevidenskaben. Ved Salget af de af ham byggede Bromfabrikker lagde han Grunden til sin betydelige Formue. 1870 vendte han tilbage til Danmark og købte sammen med Vilh. Jørgensen Kryolitfabrikken „Øresund“ ved Kbh. Kryolitindustrien blev ved hans og Jørgensens energiske Arbejde bragt ind i sikre Baner. I Samarbejde med C. F. Tietgen udviklede han i Løbet af en Række Aar den danske Roesukkerindustri. 1872 byggede han Sukkerfabrikken i Odense, senere projekterede og byggede han Sukkerfabrikkerne i Nakskov (1882), Assens (1883) og Stege (1888). Som Direktør for „De danske Sukkerfabrikker“ 1880—97 og senere indtil sin Død som Formand for Fabrikkerne Bestyrelse var han ivrig beskæftiget med at udfinde og indføre Forbedringer i Sukkerudvindingen. Produktets Godhed og Mængde var i stadig Stigning, saa at Danmark nu endogsaa kan eksportere Sukker. 1898—1910 var H. Formand for Bestyrelsen for Burmeister & Wains Maskin- og Skibsbyggeri. I denne Periode moderniseredes Selskabets Værksteder, Staalværkstedet paa Kristianshavn anlagdes, og Dieselmotorindustrien paabegyndtes. Adskillige andre Industrier nød godt af H.s store tekniske Indsigt. Endskønt han saaledes stod i nær Forbindelse med og havde stor Betydning for en Række vigtige Industrigrene, vil hans Navn i Fremtiden dog især være knyttet til andre Foretagender af Betydning for Landets kultu-

relle Liv, 1902—12 var H. saaledes Direktør for Polyteknisk Læreanstalt. Med stor Ugegenytte arbejdede han med Held for Læreanstaltens Udvikling baade i Retning af nye Bygninger og ved Indførelse af nye Undervisningsfag og Oprettelse af Lærerstillinger. En Studieretning for Elektroingeniører indførtes, og Laboratorier af helt ny Art — Maskinlaboratoriet, Elektroteknisk Laboratorium, Laboratoriet for Telegrafi og Telefoni — oprettedes. I nær Forbindelse med hans Direktørstilling ved Læreanstalten staaer Stiftelsen af G. A. H.s Kollegium, der blev aabnet 1909. Det er en Studenterbolig under hjemlige Former, fortrinsvis bestemt for polytekniske Studerende, men dog ogsaa aaben for Studerende fra andre højere Læreanstalter. Det var det første danske Kollegium, hvortil Kvinder fik Adgang, og er ikke alene bestemt for ubemidlede Studerende. Understøttelserne, der udredes af Renterne af et betydeligt Grundfond, er formet som rentefri Studielaan. Ved sin Indretning og Udstyr minder Kollegiet paa mange Maader om dets Stifters store Interesse for den fremadstræbende Ungdom. Andre Udslag af H.s Interesse for Ingeniørstanden var hans Arbejde for Oprettelsen af Dansk Ingeniørforening og Statsprøveanstalten. Ved Stiftelsen af Finsens medicinske Lysinstitut og Vejle-fjord Sanatorium træffer man ligeledes H. i Forgrunden. Ogsaa for litterære og kunstneriske Foretagender nærrede han stor Interesse. Eksempelvis skal nævnes, at P. S. Krøyer paa hans Initiativ malede sit bekendte Børsbillede og „Industriens Mænd“, og at H. bekostede den store Udgave af Tyge Brahes samlede Værker (1915 ff.). H. var en ivrig Beundrer af Naturvidenskaberne. Han var med til at give „Danmarks naturvidenskabelige Samfund“ Liv og Skikkelse, og selv var han ofte beskæftiget med fysiske og kemiske Eksperimenter. Et Resultat af disse er den H.ske Vindmaaler. D. paa Borupgaard ved Snekkersten. — Gift 1873 Mathilde Bruun.

M. C. H.

Litt.: Slægt i Th. Hauch-Fausbøll: „Den Hagemannske Slægtebog“ 1905; Erindringer i „Mit Hjem“ I 1911; „Ill. Tid.“ 18/8 1901; „Burmester & Wains Festskrift 1846—1906“ 1906; Kr. Dahl i „Maanedes-Magasinet“ I 1910; Alfred Lütken i „Ill. Tid.“ 11/2 1912; „Politiken“ 1/2 1912, 27/5 s. A. og 16/5 1913; A. G. V. Petersen i „Ill. Tid.“ 12/5 1912; M. C. Harding; „G. A. H.“ 1916; H. C. Nielsen i „Ugens Tilskuere“ II 1912; Nekrologer i „Vort Landbrug“ XXXV 1916, „Finanstid.“ I s. A., „Ingeniøren“ XXV s. A., „Arkitekten“ XVIII s. A., „Tidsskr. f. Industri“ (af A. Foss) s. A. og 10/5 1913; A. G. V. Petersen i „Ill. Tid.“ 7/5 s. A., „For Industri og Haandv.“ (af G. Grøgersen) s. A., „Ugens Tilskuere“ VI (af M. C. Harding) s. A., „Tekn. Tidsskr.“ s. A., „Ugeskr. f. Landm.“ s. A., „Gronlandske Selskabs Aarsberetning“ s. A., „Akad. Ugebl.“ 3/5 s. A., „Til Minde om G. A. H.“ (H.s Kollegiums Aarsb. 1915—16) s. A., „Politiken“ 27.28/4 s. A., „Nationaltid.“ (af J. Schovelin og H. I. Han-nover) 27/4 s. A. og „Berl. Tid.“ (af M. C. Harding) s. D.

Hagen, Hanna Amalia Nicoline (5/11 1831 — 2/6 1892), Danserinde, Skuespillerinde. F. om Bord paa et Dampskib paa Vejen fra

Petrograd til Kbh. Forældre: Artist James Price og Rosette Caroline Lewin. Som Barn kom hun ind paa det Kgl. Teaters Balletskole, uddannedes af Bournonville og naaede jævnsides Juliette og Sophie Price en smuk Plads ved Balletten. Et kendt Litografi — af

Edv. Lehmann — viser de to Søstre og Kusinen sammen i en „Pas de trois“. Som saa mange andre af den koreografiske Kunsts Udøvere følte hun sig stærkt draget mod Skuespillet og fik en heldig Debut som Maria i „Alferne“ 5/6 1852. Paa det Kgl. Teater vandt hun dog ikke nogen sikker Position og modtog derfor det Engagement, Kasino 1857 tilbød hende. Hendes dramatiske Anlæg, der støttedes af et indtagende Ydre og kun skæmmedes af en lidt usikker Sprogbehandling, der skyldtes hendes fremmede Afstamning, kom først her til deres rette Udfoldelse, og et stort Repertoire med Esmeralda, hendes egentlige Glansrolle, i Spidsen, tilfaldt hende i de ni Aar, hun tilhørte Teatret i Amaliegade. Baade i alvorlige og komiske Roller, baade i Folkekomedien og Vaudevillen viste hun sin Slægts hurtige Nemme og ejede i udpræget Grad Publikums Sympati. Efter at have forladt Kasino spillede hun nogen Tid ved det af Carl Hagen dannede Provinsselskab, men opgav saa sin Teaterbane, der har knyttet hendes Navn fast til det første københavnske Privatteaters Historie. Hun var forlovet med Poul Chievitz (s. d.), da han døde 1854. D. i Kbh. — Gift 1862 Korpslæge Christian August H., d. 1902.

C. Bs.

Litt.: Slægt i E. Nystrom: „Offentlige Forlystelser i Frederik VI's Tid“ 1910; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ III 1906; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 4/6 1892.

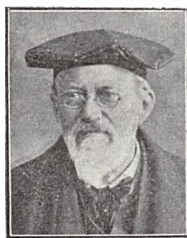
Hagen, Carl Harald (23/2 1816—5/6 1871), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Løjtnant i Marinen Peter Andreas H. og Christine Cathrine Blom. Uddannedes ved det Kgl. Teater og havde først tænkt paa at blive Sanger, men tog i Stedet for tyve Aar gammel til Norge, spillede Komedie i Provinserne og paa Kristiania Teater, hvor han ved sit elskværdige Lune vandt sig et stort Publikum og saa megen Anseelse, at han fik offentlig

Understøttelse for at studere sin Kunst i Udlandet. Først 1856 kom han atter til Danmark, idet Erik Bøgh knyttede ham til Kasino, hvor hans første Optræden fandt Sted som Skrædderen i „Skrædderen og Naboben“. N. A. vandt han en stor Sejrr, da han fik Lejlighed til en Række Aftener at udføre Jeppe paa Bjerget. Et tilbudt Engagement med kongelig Ansættelse ved det Kgl. Teater maatte han af kontraktmæssige Grunde give Afkald paa, og han virkede herefter i 11 Aar ved Kasino, var derpaa Leder af Teatrene i Odense og Aarhus og sluttede sin Løbebane ved Folketeatret, hvor han bevarede sin Popularitet og ved sit altid ægte komiske Talent blev en Støtte for Lystspilrepertoiret. H. var en ualmindelig evnerig Karakterfremstiller med Respekt for sin Kunst, i Besiddelse af Bredde i sit Spil, der altid var grundet paa Virkelighedsagttagelse og aldrig udartede til Farce-løjer. I de københavnske Privattheaters Historie indtager H. derfor med Rette en agtet Plads. D. i Kbh. — Gift 1843 Sophie Christiane Abrahamsen, d. 1884. C. Bs.

Litt.: Nekrologer i „Berl. Tid.“ $\frac{5}{6}$ 1871 og „Dagbl.“ $\frac{7}{8}$ s. A.; R. Neiliendam: „Folketeatret“.

Hagen, Sophus Albert Emil (f. $\frac{3}{5}$ 1842), Musikhistoriker, Komponist. F. i Kbh. Forældre: Sagfører Albert Peder Bartholin H.

og Anna Sophie Frederikke Nielsen. Blev Student 1860 og begyndte at studere Jura, men hans Tilbøjelighed for Musikken, hvori han havde faaet Undervisning af C. J. Rauch og Joh. Chr. Gebauer, blev snart den sejrende, og siden har han viet sit Liv til musikalske og

musikhistoriske Sysler. 1869 overtog han Horneman & Erslevs Musikhandel, som han drev til 1879, i hvilken Periode han tillige redigerede „Musikalsk Museum“ og „Album for Sang“, hvortil han ogsaa selv var en flittig Bidragyder navnlig med Folkevisearrangementer. I Aarene 1906—14 havde han taget Ophold i Syden. Allerede i Ungdomsaarene begyndte han sin Komponistvirksomhed, som væsentligst omfattede Sangmusik, nemlig foruden en Parodi-Operette „Røverbruden“, der oftere opførtes af en tidligere Studentergeneration, en stor Mængde en- og flerstemmige Sange, Arbejder for blandet Kor og Damekor, ofte a cappella, de 5 smaa franske Kantater „Petits chœurs pour voix des femmes“ osv. samt Bidrag til Sangsamlinger, ogsaa til den af ham selv og Hustruen udgivne, i talrige Oplag udkomne „Børnenes Musik“ („Storkebogen“). Paa Grund af det lange Ophold i Italien har han i en Del Aar ikke udgivet sine Kompositioner, hvorfor der fra denne

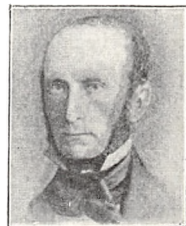
Tid henligger en stor Samling Folkeviser fra mange Lande (adskillige 1. Gang optegnede), frit bearbejdede for Sopran, Alt og Baryton med Klaver, endvidere Kompositioner for Violin, Bratsch og Klaver, for Violin og Klaver, Progressive Klaverstykker for 4 Hænder og en Mængde Sange for en og flere Stemmer m. m. i Manuskript, hvilke til Dels vil udkomme efter hans Død. Som Musikhistoriker er han den aldrig trættede Samler af samme Type som Rob. Eitner i Tyskland, og sine rige og værdifulde haandskrevne Samlinger til dansk Musikhistorie tilligemed en stor Samling sjældne Musikalier og musikhistoriske Værker har han testamentarisk tillagt det Kgl. Bibliotek. Til Dels indenfor dette Felt falder ogsaa den af ham i Forening med G. St. Bricka udgivne Samling af ældre Musik „Fra Cæciliaforeningen“ (1891) med historiske Noter, hvorhos flere Afhandlinger bærer Vidnesbyrd om hans minutøse Nøjagtighed og uhyre Viden og fremtrædende Evne som Førstehaandsforsker. Evropæisk Betydning har hans Studier over Buxtehude faaet gennem André Pirros Anvendelse af Materialet. — Gift 1869 Serine Johanne Frederikke Klingsey, d. 1916.

G. S.

Litt.: „København“ $\frac{3}{5}$ 1912; „Vort Land“ $\frac{3}{5}$ 1912; Andr. Dølleris: „Danmarks Boghandlere 1837—92“ 1893; O. B. Wroblewski: „Boghandelen i Danmark i det 19. Aarh.“ 1901; N. K. Madsen-Stensgaard: „Den danske Sangbog for Skole og Hjem“ 1907; A. Pirro: „Dietrich Buxtehude“ 1913.

Hagerup, Eiler Henning ($\frac{5}{6}$ 1817— $\frac{13}{6}$ 1863), Præst, Dialektolog. F. paa Nysø. Forældre: Forvalter Eiler H. og Anne Marie Magdalene Hensemman.

Blev Student 1834, studerede først klassisk Filologi, blev Cand. theol. 1840, Licentiat 1844, 1845 Kateket i Præste, 1850 i Store og Lille Solt i Angel. Her skrev han sin banebrydende Bog „Om det danske Sprog i Angel“ (1854, udkom allerede 1853),

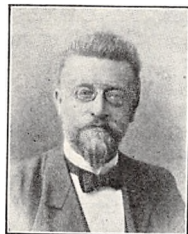
den første indgaaende Behandling af et dansk Almuemaal, hvortil han senere føjede en Række Sprogprøver. H. ofrer den leksikalske og den grammatiske Side af Sproget ligelig Opmærksomhed, ligesom hans Lydbetegnelse staar højt over, hvad man dengang var vant at finde, og selv om hans sproghistoriske Kundskaber af gode Grunde var lidet omfattende, har han undgaaet de fleste Fejl, som denne Mangel kunde volde. Hans Iagttagelser er skarpe, og han har omhyggelig undersøgt alt, hvad han meddele, hvad der har saa meget større Betydning, som Kontrol nu væsentlig er umulig. For Lyngby og H. F. Feil-

berg (hans Kapellan 1856—59) blev hans Arbejde af stor Betydning. Ogsaa i det politiske Liv tog han gentagne Gange Del. D. i Solt. — Gift 1) 1845 Dorothea Adolphine Conradine v. Barner. Ægteskabet opløst; hun d. 1879. 2) 1853 Betzy Lauritse Thomsen.

M. K.

Litt.: Slægt i Elvius: „Familien H. i Danm. og Norge“ 1902; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1844; H. F. Feilberg i 2. Udg. af „Om det dsk. Sprog i Angel“ 1867; P. Lauridsen: „Mellem Slagene“ i „Sonderj. Aarb.“ 1899—1900; H. Hjelholt i „Dsk. Studier“ 1919; F. Hammerich: „Det 1. skand. Kirkemøde“ 1857; Nekrolog i „Kirke-Kalender for Slesvig Stift“ II 1864.

Hagerup, Hans Eiler Hensemam (f. 13/7 1854), Boghandler. F. i Kbh. Forældre: Boghandler Hans H. og Andrea Vilhelmine Hansine Werner. Brodersøn af Eiler H., d. 1863 (s. d.). Tog 1872

1. Del af Artium og var derefter i Lære hos Boghandler Hempel i Odense 1873—77 og hos C. F. Vieweg i Quedlinburg 1877—78, hvorefter han knyttedes til den af Faderen 1852 grundlagte Forlags- og Sortiment-

boghandel, som allerede da var af ret betydeligt Omfang, og som han overtog 1884. Tre Aar efter maatte Forretningen, der laa i Gøthersgade, flytte til en større Ejendom i samme Gade, hvor Sortimentet endnu har hjemme, medens Forlagsvirksomheden fra 1910 har Lokaler i Fiolstræde. 1894 erhvervede H. det Hempelske Forlag, og 1889—1914 var han Hovedkommissionær for H. Aschehoug & Co. H.s Forlag, der 1920 er omdannet til Aktieselskab og forenet med J. L. Lybeckers (s. d.), er af ret broget Natur, om end til en vis Grad præget af Lederens konservative og nationale Interesser; af Omraader, der særlig dyrkes, kan nævnes Rejsehaandbøger, Børnebøger og Skolebogs-litteratur. Først i de senere Aar er hertil kommet et betydeligt skønlitterært Forlag, væsentlig karakteriseret ved Navne som Ingvor Bondesen, Christopher Boeck og Børge Janssen. Endelig maa nævnes H.s Konversationsleksikon i 9 Bd. (1907—13), der har vundet stor Udbredelse og nu udkommer i 3. Udgave. Ved en økonomisk dygtig Ledelse er H.s Forlag udviklet til et af vore største og er vistnok bedre indarbejdet hos Sortimentboghandlerne end noget andet Forlag; indenfor Skoleverdenen har det en betydelig Position. H.s store Arbejdskraft er ogsaa taget i Foreningslivets Tjeneste; han er Formand for Musikhandlerforeningen og fra 1905 Næstformand i Boghandlerforeningen. Under Pseudonymet Poul Anker har han skrevet „Tordenskjold. Hist. Skildring“ (1890, 4. Udg. 1916) og under Pseudonymet Arne Faber Fortællingen „Den

gamle Kæmpehøj“ (1899, 2. Opl. 1917). — Gift 1883 Elisabeth Palæmona Poulsen.

S. D.

Litt.: Slægt se Eiler H.; A. Dolleris: „Danmarks Boghandlere“ IV 1919; „Ill. Tid.“ 22/6 1902; „Nord. Boghandlertid.“ 20/6 1902; „København“ 19/7 1914; „Nationaltid.“ 20-21/9 1916.

Hahn, Vincents Joachim (22/12 1632—25/1 1680), Hofembedsmand. F. paa Hinrichshagen, Mecklenborg. Forældre: Christoph H. og Catharine Blücher, Tredivaarskrigen gjorde H. faderløs og hærgede hans Hjemstavn; han kom derfor med sin Moder til Danmark, hvor han skulde stige højt ved Konge-gunst. Frederik III sendte ham paa Udenlandsrejser og udnævnte ham, efter at han havde deltaget i Krigen mod Karl Gustav, til Overjægermester i Danmark; kort derpaa blev H. ved sit Giftermaal dansk Godsejer. Hans egentlige Glanstid faldt dog under Christian V, der overøste ham med Gunstbevisninger, bl. a. store Foræringer af Jordegods, som han styrede uden at tage Hensyn til Bønderne. Politisk kom H. til at spille en stor Rolle efter Griffenfeldts Fald. Han var en Hovedmand i de Hofintriger, der bestemte Danmarks Politik under den skaanske Krig. „Det H.ske Parti“ (med flere dygtige Medlemmer) bestod som særlig, indflydesrig Kreds ved det danske Hof, ogsaa efter at en tidlig Død havde revet H. selv bort fra hans Rigdom, Glans og Herlighed. D. i Kbh. — Gift 1) 1662 Sidsel Kaas, d. 1667. 2) 1674 Ida Hedevig Rumohr, d. 1681.

H. Js.

Litt.: Slægt i Lisch: „Gesch. des Geschlechts H.“ 1844—56; Universitetsprogram 1680; Richardt og Becker: „Dsk. Herregaarde“ IV 1850; Jomfruens Egede; „Aarb. f. nord. Oldk. og Hist.“ 1855.

Hake (el. **Hack**), **Peter** (d. 1659), Bogtrykker, Avisudgiver. Var antagelig tysk af Fødsel og kendes fra 1641 som Bogtrykker i Kbh., hvor han 1655 blev 2. Universitetsbogtrykker. Til Trods for at Privilegiet paa at udgive Aviser tilhørte 1. Universitetstrykker, begyndte H. 1657 at udsende et Ugeblad „Wochentliche Zeitung aus Hamburg“, den ældste Avis i Danmark, tarvelig af Udstyr og med et Indhold, som udelukkende bestod i et slet foretaget Uddrag af hamburgske Aviser. Da han intet Privilegium havde, maatte Bladet fra 1658 udgaa i Form af Flyveblade. Trykkeriet, hvorfra bl. a. Arent Berntsens „Danmarks frugtbare Herlighed“ er udgaaet, fortsattes af H.s Enke til 1693. D. i Kbh. — Gift Catharine.

S. D.

Litt.: „Skand. Litteraturselsk. Skrifter“ 1805 I; „Læsendes Aarbog“ 1800; Stolpe: „Dagspressen i Danm.“ I 1878.

Hald, Jørgen (f. $25/2$ 1854), Politiker. F. i Redsted, Mors. Forældre: Landkøbmand, Husmand Jens Kristensen H. og Ane Kathrine Thomsen. Fik privat Undervisning 1868—70, var Lærer i Flade paa Mors 1870—73, i Hellum 1873—75, ejede Gaarden Raaholt i Skæve 1875—80, var Købmand i Nymark, Torslev Sogn, til 1889 og Gaardejer i Hugdrup 1889—1912; bor siden i en Villa ved Dybvad

Station. Han stillede sig 1903 til Folketinget i Frederikshavn som Tilhænger af den nordjyske Opposition indenfor Venstre, sluttede sig ved det radikale Partis Dan-nelse 1905 straks til dette og var Formand for dets Landsforbund til 1916. Han gjorde sit Parti væsentlige Tjenester ved at stille sig i haabløse Kredse, 1906 i Søndervinge, 1909 i Vinderup og 1910 i Nibe. 1914 valgtes han til Landstinget for 7. Kreds og genvalgtes 1918 i den ny 6. Kreds. H., der endnu ikke har faaet nogen fremskudt Stilling i Tinget, er en repræsentativ og vel-talende Mand med agitatoriske Evner. — Gift 1876 Karen Kirstine Karlsen. P. E.

Litt.: „Politiken“ 11/7 1914; „Medlemmerne af Landstinget“ 1915.

Hald, Peter Tetens ($25/10$ 1873— $20/9$ 1917), Læge. F. i Aalborg. Forældre: Forretningsfører Hermann Lorentz Andreas Gudichsen H. og Dorthea Kirstine Olkjær. Blev Student 1891, Cand. med. 1898, Dr. med. 1904 („Kaliums Virkning paa Blod-omløbet“), var Assistent ved farmakologisk Institut 1900—02, Kandidat ved københavnske Hospitaler 1902—05, Assistent ved Kommunehospitalets otologiske

Klinik 1905—14. Usædvanlig intellektuelt udstyret, flittig og praktisk behændig blev H. en ualmindelig habil Videnskabsmand og Læge, opmærksom overfor alle nye dia-gnostiske og terapeutiske Fremskridt, saasom Bronchoskopi, Vestibulærundersøgelser og Paraffininjektioner, som han mestrede til Fuldkommenhed. Hans store Sprog-talent, vidtspændende Kundskaber paa mange Om-raader, fint udviklede Sans for Musik og Kunst gjorde ham interessant i Samvær, men hans kølige Væsen gav ham et vist utilnærmeligt Præg. Overfor Børn var han umiddelbar og hjertevindende. D. i Kbh. — Ugift. O. P.

Litt.: Slægt se P. T. H., f. 1871; Selvbio-grafi i Univ. Progr. Nov. 1905; Nekrolog i „Ugeskr. f. Læger“ 1917, S. 1618.

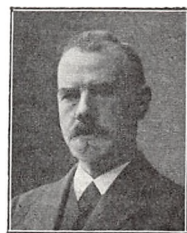
Hald, Peter Tetens (f. $13/10$ 1871), Re-visor. F. i Thisted. Forældre: Organist, Kantor Anton Christian Ferdinand H. og Dorthea Hartmann. Var i Handelslære 1886—90, tog Handelseksamen 1891, var derefter i Kontorvirksomhed til 1896, da han blev Læ-rer i Handelsfag (sær-lig Bogholderi) ved „Jyl-lands Handelsakademi“ og „Den jyske Handels-højskole“ i Aarhus. Var 1897 Medstifter af det

ældste danske Revisionsinstitut, „Revisions-kontoret i Aarhus“ og fik 1910 Bestalling som autoriseret Revisor. H. er en meget anset og stærkt benyttet Revisor, der af Kriminalret og Skifteret ofte har været an-taget som Medhjælper ved Undersøgelser af Bedragerisager og som handelskyndig Revisor i Henhold til Konkurslovens § 79, ligesom han siden 1910 for Forsikringsraa-det har udført Revisionsarbejdet efter Livs-forsikringslovens § 24. Ogsaa paa anden Maade har det offentlige stillet Krav til hans specielle Indsigt. Han er saaledes siden 1913 Medlem af Revisor-Eksamens-kommissionen, modtog 1917 Beskikkelse som Censor ved Bogholderiprøven for de statsvidenskabelige studerende ved Universi-tetet og blev s. A. Medlem af „Udvalget af $28/4$ 1917 vedrørende de danske Statsbaners Revision og Regnskabsvæsen“. Hans Fag-fæller har vist ham deres Tillid ved 1917 at vælge ham til Formand for Foreningen af autoriserede Revisorer. Han har udgivet nogle Opgavesamlinger og Lærebøger i Bogholderi. — Gift 1897 Laura Magdalene Hartmann. C. T.

Litt.: Slægt i Hundrup: „Stamt. over Familien II.“ 1875 og H. A. Møller: „Stamt. over Slægterne Müller m. fl.“ 1916.

Halk, Anker Frode Rasmussen (f. $23/2$ 1857), Læge. F. i Halk ved Haderslev. For-ældre: Præst, Professor Harald Valdemar Rasmussen og Hulda Karen Amalie Arnkiel. Blev Student 1874, Cand. med. 1881, Dr. med. 1883 („Om Dyrkning af Mikroorganismer fra Spyt af sunde Menne-sker“). Efter en Uden-landsrejse var han Res-ervelæge ved Alminde ligt Hospital 1884—87, ved Frederiks Hospital 1887—90, Læge for Fødselsstiftelsens Plejebørn 1890—93, Overlæge ved St. Josefs Hos-pital 1893. Han viste tidlig Sans og Evne for videnskabelig Virksomhed. Indenfor den interne Medicin har han fortrinnsvis beskæf-tiget sig med Mavesygdomme og deres

diætetiske Behandling. Med Aarene har praktisk Virksomhed mere og mere lagt Beslag paa hans Energi, men han har dog fundet Tid til ved Siden af sin Praksis at beskæftige sig personlig med Plantnings-sagen og at skabe smukke Plantager, foruden at han flittig dyrker Kunst og historisk-topografiske Studier. — Gift 1887 Fernanda Caroline Lindholm. O. P.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaand-bogen“, S. 848 ff.; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1883.

Hall, Carl Christian (²⁵/₂ 1812—¹⁴/₈ 1888), Politiker. F. i Kbh. Forældre: Bødkermester, Oberstløjtnant i Borgervæbningen Mads Christensen H. og Anna Helene Lykke. Blev Student 1829 efter allerede i Skolen at have vist stor Lærenemhed og Begavelse, tog juridisk Embedseksamen 1833 og gjorde 1834—37 en Studierejse til Tyskland, Frankrig, Schweiz og Italien. Hjemkommen virkede han som

Manuduktør, blev 1837 Auditør, 1840 Lic. juris, 1844 Overauditør, 1847 tillige Docent i Romerret ved Universitetet, 1851 Generalauditør og tituler Prof. H. var fra Begyndelsen af Tilhænger af de vaagnende Frihedsideer, men adskillig moderatere end sin Ungdomsven Monrad; han tog ikke Del i Martsbevægelsen og udtalte sig som kongevalgt Medlem af Roskilde Stænder med Betænkelighed om den almindelige Valgret. Til den grundlovgivende Rigsforsamling valgtes han paa Frbg., hvilken Kreds han siden repræsenterede i Folketinget 1849—81. Han blev hurtig Midtpunkt i Forsamlingen og en af Grundlovens Ordførere. Af Mændene fra Frihedstiden er H. den mest absolutte Politiker og Parlamentariker. Han var Mægler, Opportunist, Charmeur, han ejede de typiske nationale Egenskaber, der altid gjorde ham til Situationenes General-nævner. Han blev det nationalliberale Partis egentlige Fører. I Kampen mod Ørsted var han længe maadeholden, afskedigedes dog 1854 fra sit Embede som Generalauditør. Hans Dagsorden fældede Ørsted Dec. s. A., og han indtraadte som Kultusminister i Ministeriet Bang. Her blev han efterhaanden den ledende; oprindelig var han ejerdansk og vilde knytte Sønderjylland tæt til Danmark, men han førtes en Tid ind paa Helstatspolitikken som den eneste mulige. Forfatningen af 1855 var Andræs Værk, men H. forsvarede den glimrende. 1857 blev han selv Førsteminister og overtog 1858 Udenrigsministeriet. Med en kort Afbrydelse 1859—60 var han derefter ledende til 1863 og bærer Ansvaret for Danmarks Politik overfor Tyskland. Ledet med over-

legen diplomatisk Dygtighed, forsigtig, klog og hensynsfuld var den i det store og hele vist nok den eneste mulige. Dens Brist laa dels i selve Situationens Uholdbarhed: udadtil overmægtig Villie, indadtil manglende Erkendelse heraf, dels i H.s uomtvistelige Fejl, Mangel paa resolut Handlekraft. Endelig kom H. ikke selv til at føre sin Politik til Ende. Da han, drevet frem af Folkestemningen, havde kastet sig i Ejderpolitikens Arme og 1863 gennemført Novemberforfatningen, stod han straks efter overfor Valget mellem at opfylde Kongens og Magternes Krav om at annullere Forfatningen eller at vige; han valgte det sidste, og Monrads uventede Overtagelse af Regeringen flyttede Ansvaret over paa Skuldre, der næppe var de rette. H. var imod Londonerkonferencens Sprængning, udtalte efter Freden modsat Monrad sin faste Tro paa Sønderjydernes Modstandskraft og Danmarks Fremtid. Han bevarede sin Plads i Folketinget, holdt sig et Par Aar lidt tilbage, men overtog 1870 Kultusministeriet under Holstein, gennemførte den lærde Skoles Tvedeling og det ny Kgl. Teaters Bygning (frifandtes 1877 for en Rigsrets-anklage i denne Anledning). Han fratraadte med Ministeriet 1874, var siden en af Højres bedste Mænd i Tinget, til han trak sig tilbage 1881, ramt af et apoplektisk Tilfælde. H. er blevet løftet højt paa Popularitetens Vinger, siden blodig fordømt. En rolig Betragtning vil anerkende hans lyse, trofaste Aand og hans politiske og diplomatiske Evner, men forgæves lede efter geniale Tanker og Statsmandens Mod til at trodse Folkestemningen. Paa den anden Side har H.s Politik baade ind- og udadtil sit bedste Forsvar i sin nationale Jævnhed og Oprindelighed. D. i Kbh. — Gift 1837 Augusta Marie Frederikke Brøndsted, d. 1891.

P. E.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaand-bogen“; „Ill. Tid.“ ²/₂ 1861; „Gammelt og Nyt“ II 1867; Bille: „Tyve Aars Journalistik“ 1873—77; Topsee: „Politiske Portrætsudier“ 1875; Selvbiografi i Univ. Progr. ved Salvingsfesten 1840; Zodiacus I „Nær og Fjern“ ²⁷/₂ 1876; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; Joh. Luise Heiberg: „Et Liv“ 1891—92; V. Birkedal: „Personlige Oplevelser“ I 1890; „Hørup i Skrift og Tale“ II 1903 (fra 1888); E. Henriksen i „Mændene fra 48“ 1911 og „Gads danske Magasin“ 1911—12; Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916; se endvidere Andræ og Monrad; Breve i „Udv. af Breve til P. Hjort“ 1869 og „Af Orla Lehmanns Papirer“ 1903; Nekrologer i „Danskere“ I 1888, „Danmark“ III (af V. Birkedal) 1889 og V (af C. St. A. Bille) 1890, „Nutiden“ XII 1888, „Ill. Tid.“ ²⁶/₈ s. A., „Berl. Tid.“ ¹⁵/₈, ²³/₈ og ²⁵/₈ s. A., „Dagbl.“ ¹⁰/₈, ¹⁶/₈, ²¹/₈, ²⁴/₈, ²⁵/₈, ²⁶/₈ og ²⁹/₈ s. A., „Nationaltid.“ ¹⁰/₈ og „Morgenbl.“ ¹⁶/₈ s. A.

Hall, Carl Christian (¹³/₈ 1848—⁶/₅ 1908), Journalist, Tindebestiger. F. i Kbh. Forældre: Minister C. C. H. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1867, Cand. polit. 1872, var derefter Assistent i Finansministeriet til sin

Død; stærk Tunghørighed hindrede hans Avancement og hemmede i det hele Udførelsen af hans fortræffelige Evner. Hans Livsgering ligger i Kampen for Forsvarssagen, 1880 stiftede han selv tredie „Foreningen til Forsvarssagens Fremme for Frbg. og Omegn“, der blev Mønster for talrige andre Foreninger, 1881 grundlagde han Bladet „Vort Forsvar“, som han redigerede til sin Død med stor Energi og Sikkerhed. I de hedeste Kampe drev han Abonnenttallet op til 20,000; efter 1894 og navnlig efter 1901 gik det stærkt ned, hvilket dog ikke svækkede H.s Energi og Offervillighed. Alt i alt har han ved sin glimrende Ledelse af Bladet virket mere for sin Sag end de fleste andre. H. var desuden ivrig og øvet Tindebestiger, besteg Montblanc og Jomfruen 1878, Galdhøpiggen 1880, Romsdalshornet 1881 og siden en lang Række norske Tinder. D. i Kbh. — Ugift. P. E.

Litt.: Slægt se C. C. H.; Rambusch: „Vort Værn“ 1885; H. P. B. Barfod: „C. H. og Forsvarssagen i 60 Aar“ 1909; „Norsk Turistforenings Aarbog“ 1880—1906; Nekrologer i „Gads danske Mag.“ 1907—08 (af H. Ploug og E. Rostруп), „Vort Forsvar“ 1908, Nr. 715 (af V. H. O. Madsen, Joh. Meyer og Troels-Lund), „Dsk. Aarbog“ 1908 (af H. P. B. Barfod), „Norsk Turistforenings Aarbog“ 1908, „Ill. Tid.“ 17/6 1908.

Hall, James (d. 1612), Opdagelsesrejsende. Var engelsk af Fødsel, maaske en Søn eller nær Slægtning af Overlodsen paa M. Frobershers Polartogter 1576—87, Christopher H. fra Hull, og har i sin Ungdom sandsynligvis taget Del i Davis' 2. arktiske Færd 1587. Han antoges 1603 som Overstyrmand (kendt Mand) paa den af Christian IV 1605 under J. Cunningham (s. d.) udsendte Ekspedition, der førte til Grønlands Genopdagelse. H. berejste alene og kortlagde Kyststrækningen og Fjordene paa Vestkysten fra Itivdelek (66° 33' n. B.) til Sark'ardlek (68° 35'). Han ledsagede atter n. A. den 2. danske Grønlandsfærd under Godske Lindenov (s. d.), hvor H. efter kgl. Befaling undersøgte et tidligere i Søndre Kangerdluarssuk Fjorden fundet, glimderholdigt Fjeld, som han antog for en Sølvværdmine. 1612 gik H. senest til Grønland, denne Gang som Leder af og Parthaver i et af et engelsk Handelskompagni udrustet Togt, løb ind i den nuværende Godthaabsfjord (64°) og gav dens Arme Navn efter sine Medinteressenter Sir J. Lancaster og Richard Ball: Lancasterriver (Ameralikfjorden) og Balls River („Baals Revier“, hvilket Navn endnu er bevaret). Han berejste Kyststrækningen herfra nordefter til de af ham tidligere besøgte Egne, men blev i Ameralik-

fjorden dræbt af en Indfødts Pileskud, antagelig Hævn for tidligere af ham begaaede Overgreb mod hans Banemands Frænder eller Venner. H. jordedes paa en af Yderøerne i Fjorden, men skønt hans Grav er afsat paa det engelske Admiralitetskontor fra 1832, kendes den ikke mere. De værdifulde geografiske Resultater af H.s Rejser blev af Betydning for senere danske Ekspeditioner, som D. Danells (s. d.). D. i Grønland. L. B.

Litt.: Gosch: „Danish arctic expeditions“ 1897; „Grønlandske Selskabs Aarsskrift“ 1916; Markham: „Will. Balfin“ 1881; „Medd. om Grønland“ IX 1888—89; Lind: „Christian IV og hans Mænd paa Bremerholm“ 1889.

Hallager, Frederik Kristoffer (f. 28/9 1849), Læge. F. i Nakskov. Forældre: Sognepræst Laurids Nikolaj H. og Ida Charlotte Erica Erichsen. Blev Student 1868, Cand. med. 1875, Dr. med. 1884 („Om uregelmæssig Epilepsi med særligt Hensyn til de saakaldte psykiske Ækvalenter“), Reser- veløge ved Viborg Sindsygeanstalt 1878; Overlæge ved samme 1895, ved Aarhus Sindsygeanstalt 1901. Har foretaget talrige Studierejser. Paa Grænseområdet mellem Nerve- og Sinds sygdommene har H. gjort sit videnskabelige Arbejde ved indgaaende Undersøgelser over Epilepsien og Hysterien. Epilepsien har han foruden i Disputatsen behandlet i „Epilepsien og Epileptikernes Behandling“ (1897) og den interessante Studie „Sinds sygdom, Forbrydelse, Genialitet“ (1906). Af Hysteriens Symptomer og Behandling har han givet en god, populær Fremstilling (1901) og til dens Diagnose bidraget med et efter ham opkaldt Symptom. I sin Bog om Ole Bjørn og de besatte i Thisted (1901) har han som den første herhjemme forklaret Besættelserne som en hysterisk Epidem. Den af Agner Helweg begyndte Familiepleje af Sindsyge har H. bragt til Anvendelse i større Udstrækning. Hans Forsøg paa at behandle Dementia paretica med kunstig Feber er originale, men har ikke ført til afgørende Resultater. — Gift 1) 1878 Antonie Jensine Margrethe Bülow, d. 1879. 2) 1881 Louise Johanne Bülow, d. 1891. 3) 1915 Gerda Kamma Nyrop. O. P.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1884; „Politiken“ 27/6 1919; Berl. Tid.“ 28/6 s. A.

Halland, Villiam Thorvald (f. 4/3 1877), Toldembedsmand. F. i Kbh. Forældre: Skibsbygger Christian Emil Olsen og Sophie Dabelsteen. Blev 1893 Toldkontorist, senere Fuldmægtig i Børsens Havneoppebørselskontor, Student 1897, Cand. polit. 1903, s. A. konstitueret og 1904 ansat som Toldassistent, 1912 Toldkontrolør, 1918 Toldinspek-

tør. Har hele Tiden forrettet Tjeneste i Kbh. Ved Siden af sin Embedsgering har H. 1907—18 redigeret „Dansk Toldtidende“ og taget livlig Del i

Organisationsbevægelsen indenfor sin Etal; han var saaledes 1914—16 Formand for „Den danske Toldetats Forening“ samt 1915—16 og atter 1918 Formand for Told- og Trafiketaternes Centralorganisation (Embedsklasserne), men trak sig tilbage under den store Lønkamp Aaret efter, da de af Toldetatsforeningen fastholdte Synspunkter ikke vandt Anklang hos de øvrige Etatsforeninger. Siden 1910 er H. Medlem af Kommissionen for Toldvæsenets Fagprøve. Som Redaktør har han arbejdet „Dansk Toldtidende“ op til at indtage en fremskudt Plads indenfor Etatsorganisationernes Fagpresse, og hans omfattende Kundskaber saavel paa toldteknisk som fagorganisatorisk Omraade er kommet Bladet tilgode i Form af en Række udmærkede Afhandlinger. — Gift 1904 Ingeborg Hafn.

H. H. N.

Litt.: „Dansk Toldtid.“ 1910, Nr. 1 og 9; „Politiken“ 22/3 1919.

Halle, Caroline Frederikke, se Walter.

Halle, Sophus Halfdan (f. 13/12 1862), Skolemand, Komponist. F. i Rødby. Forældre: Toldassistent Hakon H. og Martine Haagenzen. Fik som Elev paa Jonstrup Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1882, Undervisning i Orgelspil og Teori af Carl Mortensen, i hvilke Fag han efter at være kommet til Kbh. som Kommunelærer fortsatte sine Studier hos J. H. Nebelong og Otto Malling.

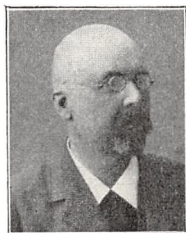

Efter en Række Vikarier blev han 1896 ansat som Organist ved Immanuelskirken, hvilken Stilling han forlod 1905, da han blev Skoleinspektør ved Hans Tavensgades Skole. H., der kom ind paa Musikken ad Skolevejen, har delt sit Liv mellem disse to Felter, dog saaledes at han stadig har bevaret den snævrere Forbindelse mellem begge, hvad der fik afgørende Indflydelse paa Karakteren af hans musikalske Virksomhed. Som en velfunderet Teoretiker har han vundet sig et Navn ved sin navnlig paa Læreruddannelsen beregnede „Modulationslære“ (1900), det eneste Arbejde i sin Art herhjemme, men i langt videre Kredse er han kendt som Komponist til en Række Melodihæfter som „Præ- og Postudier“ for

Orgel og Harmonium, „Psalmer og aandelige Sange“, „For Kirke og Hjem“, „Sol-daterviser og Fædrelandssange“, „Populære Sange“, nogle Hæfter Børnesange m. fl., der viser ham i nøje Pagt med dansk Kirke- og Folkesang. Videre kendt er ogsaa hans Udg. af „Psalmebogens Melodier“ (1904 med Tillæg), og hans stærke Tilknytning til dansk Korsang har bl. a. affødt et dygtigt og stærkt benyttet Arrangementshæfte „Blandt Kor“. En jævn, stilfærdig og ægte Tone præger hans Musik, af hvilken adskilligt har vundet en blivende Plads i vor folkelige Sang. Indenfor sin pædagogiske Virksomhed har han udfoldet et ret omfattende Forfatterskab, der navnlig beskæftiger sig med Læreruddannelse, Skolehygiejne, Retsskrivningsspørgsmaal o. l. og har indbragt ham en Række betydningsfulde Tillsidshverv. — Ugift.

G. S.
Litt.: „Lærerne og Samfundet“ I og III 1913; G. Lyngø: „Danske Komp. i 20. Aarh. Begyndelse“ 1917.

Halling, Axel (15/3 1869—3/9 1917), Oversætter. F. i Kbh. Forældre: Varemægler Hans Frederik Alexander H. og Petrine Larsine Joakimine Braner. Blev Student 1886, tog 1894 Magisterkonferens i tysk Sprog og Litteratur og ansattes 1900 som Assistent ved Universitetsbiblioteket, hvor han 1907 blev Underbibliotekar. Litterært har han virket som kyndig og smagfuld Oversætter af nyere og ældre engelsk Litteratur; det er ham, som har indført Rudyard Kipling i den danske Læseverden, og til Sider af Shakespearetidens Aandsliv, som det ikke er hver Mands Sag at tilegne sig i Originalsproget, har han givet Almenheden Indblik gennem Oversættelser af Christopher Marlowes Tragedie „Doktor Faustus“ (1898) og de tre pseudo-shakespeariske Skuespil, som han udgav 1913 under Fællestitlen „Den lystige Dævel“. D. i Kbh. — Gift 1914 Signe Antonie Rasmussen.

C. S. P.
Litt.: Slægt i A. Halling: „Beiträge zur Familiengesch. des Geschlechtes H.“ 1896 og „Meine Vorfahren“ 1905 samt i „Dsk. Adelsblad“ VII 1917; „Studenterne fra 1886“ 1911; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 4/9 1917.

Halling, William (døbt 5/3 1744—2/4 1796), Godsejer. F. i Haarslev ved Skelskør. Forældre: Sognepræst Mogens H. og Elisabeth Marie Olivarius. Drog til Søs og kom efter mange Eventyr (han skal have været i algiersk Slaveri) i engelsk-indisk Krigstjeneste under Lord Clive. Han tjente sig her store Rigdomme og vendte som Nabob hjem til Danmark, hvor han af Guldbergs Regering købte Brigadértitlen for 1000 Rdlr., „det hvide Baand“ for 10,000 Rdlr. Af sin Sviger-

fader købte han Godset Tirsbæk, som han snart bortbyttede med Dronninglund i Vend-

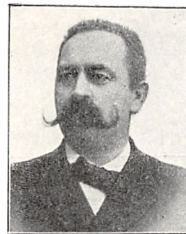

s-syssel. Heroppe „norden for Lov og Ret“, lod han af Hjertens Lyst sine Bønder ride Træhesten og indgød som raa Bondeplager Egnen Skræk og Rædsel. Han havde dog ogsaa velmenende Paa-

fund ved f. Eks. at lade Bøndersønner lære Haandværk, og hele Bestanden af Folk paa sit Gods vilde han forædle ved at gifte de smukkeste Karle med de smukkeste Piger. Han drev ogsaa vilde Handelspekulationer. Aabenbart har hans eventyrlige Ungdomsliv under eksotiske Forhold fjernet ham langt fra almindelig Tankegang og Livsførelse. Begr. i Aalborg. — Gift 1774 Christine Linde Hvas de Lindenpalm, d. 1817.

H. Js.
Litt.: Slægt se A. H.; „Samling af Meddelelser om Personer og Familier af Navnet Hvas“ V 1890; F. Krogh: „Dansk Adelskalender“ 1878; Richardt og Becker: „Danske Herregaarde“ I Tirsbæk 1844, XII Dronninglund 1850; „Saml. t. jysk Hist. og Top.“ III 1 1896—98, S. 281 ff.; E. Holm: „Danmark-Norges Historie 1720—1814“ V 1906, S. 223 f.; „Kirke-hist. Saml.“ 1 1849—52.

Halsted, Peter Martin Madsen ($\frac{5}{8}$ 1849— $\frac{7}{7}$ 1911), Politiker. F. i Øster-Nordlunde ved Nakskov. Forældre: Indsidder Niels

Madsen og Johanne Marcussen. Smaakaars-hjemmet opløstes, Faderen udvandrede, og H. kom i Pleje forskellige Steder; han maatte fra Konfirmationen sørge for sig selv, var Tjenestekarl og Skibsdreng, til han 1867 satte sig for at blive Officer, kom paa Rødkilde Højskole,

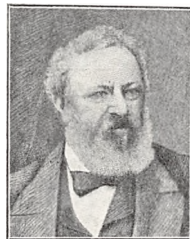
blev Soldat, Underkorporal, Korporal, Sekondløjtnant og 1875 Premierløjtnant. Han avancerede til Kaptajn 1885, men blev forbigaaet ved senere Udnævnelser og faldt for Aldersgrænsen 1901. Selvmade man som han var, bar han Typens Præg, var stejl opefter, godlidende og afholdt nedefter. Hans iltre Temperament kunde volde ham Vanskeligheder, men han var alt i alt en ægte Soldat. I Politik kom han ind gennem Forsvarssagen, sluttede sig til Højre, stillede sig til Folketinget 1890 i Sakskebøing og valgtes der 1892, faldt 1895, men valgtes i Odense 1898 og siden. Han var en dygtig Agitator og en vældig Arbejdskraft; dette og hans vindende Personlighed skaffede ham Fremgang indenfor Partiet; han arvede 1892 Dinesens Plads som Sekretær i Højres Forretningsudvalg, 1901 hans Post som Statsrevisor og 1906 hans Sæde i Fi-

nansudvalget. Nogen Dinesen blev han dog ikke; hans Optræden i Tinget var til Tider noget uovervejende, som da han Okt. 1909 bidrog til Ministeriet Holsteins Fald. Han svarede „Stemmer ikke“ til Forsvarslovene s. A. og var derefter Formand for den ene Højregruppe. D. i Kbh. — Gift 1878 Anna Doris Krüger. P. E.

Litt.: Brånsager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; Nekrolog i „Nationaltid.“ 6. 10/7 1911.

Hambro, Carl Joachim, Baron ($\frac{23}{11}$ 1807— $\frac{17}{11}$ 1877), Finansmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Joseph H. (s. d.) og Hustru.

Faderen, der var Jøde, lod Sønnen opdrage i den kristne Tro; han kom som Barn i Huset hos Zoologen J. C. H. Reinhardt og blev 1825 Student. Blev derefter ansat paa Faderens Kontor, men sendtes siden til Bremen og Le Håvre og drog efter

atter at have været hjemme en Overgang til Nordamerika, hvortil han studerede tekniske Anlæg, navnlig Risafskalningsmøller. Efter Hjemkomsten herfra optoges han i Faderens Firma, blev Konsul for de Forenede Stater, men Forholdene blev ham for smaa, og 1839 bosatte han sig i London. Han begyndte egen Forretning under ret beskedne Former, men hurtig vandt han Anseelse, dels ved sit ansættede Navn, dels ved de gode Forbindelser, han gennem Faderen (der 1840 ogsaa var flyttet til London) var i Stand til at knytte. I Aarene efter Faderens Død (1848) tog Huset H., hvori Bankvirksomheden spillede en overvejende Rolle, et stort Opsving. 1849 og 1850 afsluttede han Statslaan paa gunstige Betingelser for Danmark, og Frederik VII belønnede ham ved at ophøje ham i Friherrestanden ($\frac{9}{10}$ 1851). ogsaa 1864 skaffede han Fædrelandet Penge, og det skyldes H., at den sjællandske Bane forlængedes fra Roskilde til Korsør, ligesom han støttede det store nordiske Telegrafelskab. Efter Baroniseringen købte han det skønne Gods Milton Abbey i Dorsetshire. I sine sidste Aar trak han sig ud af Forretningen, hvis Ledelse overgik til en af Sønerne; Huset C. J. H. & Søn bestaar endnu, og Slægten blomstrer i England. Hans Navn er i Kbh. knyttet til de nu nedlagte „H.ske Vaske- og Badeanstalter“, der var et rent filantropisk Foretagende og for sin Tid blev af stor sanitær og hygiejnisk Betydning. D. paa Milton Abbey. — Gift 1) 1833 Caroline Marie Gostenhofer, d. 1852. 2) 1862 Eliza Francis Greathead, f. Turner. E. N.

Litt.: Slægt se M. Hannover: „A. Hannovers fædrene og mødrene Slægt“ 1914; M. Reinhardt: „Familieerindringer“ I 1887; L. Bramsen: „En københavnsk Købmands Ungdomshist.“ („Mem.

og Breve" XXVI) 1917; Salomon: „Bidrag til dansk-jødisk Hist. 1820—45" 1918; Faber: „Danske og Norske i London" 1915; Nekrolog i „Ill. Tid." 25/11 1877.

Hambro, Joseph (4/11 1780—3/10 1848), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Silke- og Klædekræmmer Joachim H. og Dorothea

Levy. Som det den Gang var Skik blandt Stadens fattige Jøder, begyndte han allerede i 13 Aars Alderen at løbe om med Pidskebaand og Kortevarer, men kom i sit 17. Aar til Hamborg og lærte Handel under større Forhold. Tre Aar efter vendte han tilbage og

aabnede en Manufakturbutik paa Købmagergade. Under Krigen 1807—14 med dens skiftende Konjunkturer forstod han at slaa sig op, tog 1812 Borgerskab som Grosserer, fik en betydelig Handel paa de vestindiske Øer, især St. Thomas, og hans Hus var allerede omkr. 1820 et af de betydeligste i Hovedstaden. Hvad der navnlig gav ham Position var hans Bankiervirksomhed. 1813 var han kommet i Forbindelse med Statsminister Schimmelmann og viste Staten i de følgende vanskelige Aar flere finansielle Tjenester uden dog at tabe sin egen Fordel af Syne. Han overtog det dansk-engelske Statslaan 1821 og belønnedes med Hofraadstitlen og ordnede n. A. en Række økonomiske Forhold med Norge i Anledning af Rigernes Adskillelse. Efter Tilskyndelse af Sønnen Carl Joachim (s. d.) anlagde han i Tredivevne vigtige industrielle Anlæg paa Bodenholms Plads, som Firmaet havde erhvervet, bl. a. den første Dampmølle i Danmark. Fra 1840 tog han Ophold hos Sønnen i London, men bevarede Interessen for sit Fødeland, hvilket bl. a. gav sig Udslag i de betydelige Legater, han oprettede til Fordel for den mosaiske Menighed i Kbh. og danske Handelsmænds Efterladte. H., der var begyndt med bare Hænder og Skridt for Skridt havde vundet Anseelse i den europæiske Finansverden, var en nøjeregende og yderst koldblodig Købmand, Egen-skaber han flere Gange fik Brug for under sine vidtløftige Dispositioner, og som stedse førte ham frelst forbi Afgrunden. D. i London. — Gift 1806 Mariane v. Halle, d. 1838.

E. N.

Litt.: Slægt se Carl Joachim H.; „Museum" 1890; Nekrolog i Selmer: „Nekrol. Saml." I 1849; se iøvrig Carl Joachim H.

Hamerik, se Hammerich.

Hammeleff, Uncas Andreas Frederik (9/11 1847—19/3 1916), Billedhugger. F. i Kbh. Forældre: Infanterikaptajn Peter Henrik H. og Ane Frederikke Caroline Welner. Blev Elev af Bissen, udstillede allerede 1868 og

besøgte 1869—80 Akademiet, fik 1892 det Ancker'ske Legat. H. var væsentligst beskæftiget som Dekora-tionsbilledhugger, ikke mindst i Carlsberg-Institutionernes Tjeneste (Frederiksborg, Jesus-Kirken, Glyptoteket); desuden udførte han en Række Buster, dels Pa-sticher som Ulrik Frederik Gyldenløve og Hans Svane paa Frederiksborg, dels samtidige Kunstnerportrætter (Hans Tegner, Hansen-Jacobsen); paa Frederiksborg udførte han Portrætrelieffet i Mindetavlen over J. C. Jacobsen, til Udstillingsfonden Relieffet af H. V. Bissen. Som Kunstner var H. i Besiddelse af fast Skole og teknisk Kunnen, men han var lidet særpræget og ret veg i sin Karakteristik. D. i Kbh. — Gift 1877 Julie Marie Henriette Andersen.

O. A.

Litt.: Slægt ved E. Marquard i „Personalh. Tidsskr." VI 2 1911; Nekrologer i „Arkitekten" XVIII 1916 og „Politiken" 19/3 s. A.

Hammer, Frederik (Fritz) Abel (18/9 1792—10/12 1877), Frivillig. F. i Asminderød. Forældre: Gæstgiver Johannes Christian H.

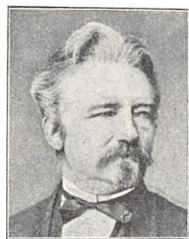
og Martha Sørine Egersted. Skønt kun 14 Aar gammel fik han 1807 Tilladelse til at følge sin Fader til Kbh. for at kunne deltage i Byens Forsvar mod Eng-lænderne. Drengen var allerede en vel uddannet Skarpskytte. Fader og Søn tog som Herregaardskytter Del i Udfaldene fra Fæstningen og udmærkede sig ved Mod og udmærket Skydning. Under det sidste Udfald lykkedes det saaledes den unge H. at skyde den engelske General Baird paa lang Afstand. Under Vaabenstilstanden fik han, der stadig havde Lyst til at blive Soldat, Tilladelse til at indtræde i det sjællandske ridende Jægerkorps og senere i Guidekorpsen. Efter Krigen ansattes han ved Forstvæsenet; 1817 blev han Inspektør ved Esrom Kanal, senere Distrikts-kommisær. 1848 meldte han sig atter som frivillig og ansattes under Forpostkommandoen hos Ritmester Hegermann-Lindencrone. Han gjorde en Del af Feltoget med og høstede Anerkendelse for den Snarraadighed og Dømmekraft, han under vanskelige Forhold lagde for Dagen. D. i Fredensborg. — Gift 1820 Elisabeth Kirstine Lemvigh, d. 1849.

K. C. R.

Litt.: Slægt se Kragballe: „Stamt. over Slægten Lemvigh" 1875; „Dsk. Folkeblad" 10/6 1842; „Dannebrog" II 1881; K. C. Rockstron: „Kongens Livjægerkorps 1807" 1907.

Hammer, Hans Jørgen (²⁰/₁₂ 1815—²⁸/₁ 1882), Genremaler. F. i Kbh. Forældre: Skibsfører Peder Pedersen H. og Johanne

Bidstrup. Kom i Malerlære, besøgte allerede fra 1828 Akademiet, men vandt først 1843 den store Sølvmédaille; han malede under Eckersbergs Vejledning, samtidig arbejdede han som Malersvend med Dekorationsmaling. Som Kunstmaler havde han

1845 det Held, at et til den Neuhausen'ske Præmie vragede Billede „Det sidste Læs køres hjem“ købtes af Malerisamlingen, og ved sit Emnevalg, Skildringen af Landalmuens Liv, blev han Foregangsmanden for en Bevægelse indenfor dansk Kunst, som gennem Sonne, Vermehren, Exner, Dalsgaard snart skulde vinde meget stor Betydning. 1847 vandt han Neuhausens Præmie, og han gav Stødet til en Reform, idet han søgte om Tilladelse til at anvende et lovet Akademistipendium til Rejser i Inlandet. Krigen afbrød hans Kunstnerbane for en Tid; han gik frivillig med, blev Officer og tog først 1860 Afsked som Kaptajn. 1856—59 var han paa Akademistipendiet i Italien, 1879 fik han det Ancker'ske Legat, 1874—75 besøgte han Nordamerika, og 1881—82 var han i Rom. 1874 blev han Akademimedlem. Foruden Genrebilleder har han malet historiske Billeder, f. Eks. „Baggesen og Schimmelmann paa Sølyst“, Landskabsbilleder, især fra Italien (Rom, Ariccia) og Portrætter (P. C. Skovgaard til Udstillingsfonden). Som Kunstner var han mere betydende ved sit Emnevalg end ved sin tekniske Dygtighed. Tung og ubehjælpelig, som han var, omstændelig og overarbejdende sine Værker til det yderste kan hans Billeder savne Friskhed og umiddelbar Ynde; men Opfattelsens Finhed og Ægthed er umiskendelig. D. i Rom. — Ugift. O. A.

Litt.: H. Scharling; „Livsminder“ 1919; Nekrolog i „Berl. Tid.“ ³⁰/₁ 1882.

Hammer, Jørgen (⁵/₁₀ 1817—¹⁵/₁₂ 1898), Officer. F. i Besser, Samsø. Forældre:

Provst Hans H. og Else Cathrine Fabricius. Blev Landkadet 1833, Sekondløjtnant i Infanteriet 1839 og laa ved Krigens Udbrud i Garnison i Glückstadt. Da Bataillon (17.) gik over til Slesvigholstenerne, lykkedes det ham med nogle andre at komme ombord paa

en Damper og over Hamborg til Kbh. Han overtog derefter Kommandoen over „Hor-

sens frivillige Korps“ og ansattes senere ved 8. Bataillon, med hvilken han deltog i Kampen ved Kolding og Slaget ved Fredericia. 1850 stod han ved 7. Bataillon (Slaget ved Isted og Forsvaret af Frederikstad). Ved Krigens Udbrud 1864 blev han som Kaptajn Kommandør for 5. Infanteriregimentets 1. Bataillon, som han med stor Tapperhed og Dygtighed førte under Forsvaret af Dannevirke, Dybbøl og Als. Han blev Oberst 1867 og 1880 Chef for 6. Regiment, Generalmajor og Chef for Fynske Brigade 1882, Generalinspektør for Fodfolket 1885, afgik 1887. Han var en uforfærdet og dygtig Soldat, en snarraadig og kæk Fører, en elskværdig Personlighed, afholdt af enhver, han kom i Berøring med. D. i Kbh. — Gift 1855 Charlotte Hansine Dortha Blichert, d. 1882. K. C. R.

Litt.: „Nationaltid.“ ¹/₁ 1889; „Bidrag til 5. Bat. Hist. 1614—1914“ 1914; Nekrologer i „Vort Forsvar“ ²²/₁ 1899, „Hver 8. Dag.“ (af N. P. Jensen) ¹/₁ s. A., „Berl. Tid.“ ¹⁰/₁₂ 1898 og „Militær Tid.“ s. A.

Hammer, Otto Christian (²²/₈ 1822—¹⁰/₃ 1892), Søofficer. F. i Hulerød ved Hornbæk. Forældre: Distriktskommisær Fritz H.

(s.d.) og Hustru. Blev Sekondløjtnant 1843, Premierløjtnant 1851.

Tog sin Afsked fra Marinen og udnævntes til Krydstoldinspektør samt Fyr- og Vagerinspektør paa Jyllands Vestkyst 1854, fik Kaptajnløjtnants Karakter 1858.

Han deltog med Hæder i begge de slesvigske Krige og var begge Gange virksom ved Forsvaret af Hertugdømmernes Vestkyst. Hans Navn er dog særlig knyttet til Vesterhavsoernes Forsvar 1864, som han førte med en Sejghed og Djærvhed, der aftvang Fjender som Venner Beundring, og som var dobbelt paaskønnelsesværdig, fordi de Midler, der var stillet til hans Raadighed, var inderlig smaa og utilstrækkelige. Der var noget af en Viking i ham, og den Æresabel, han fik af Øernes dansksindede Beboere, var velfortjent. Efter Krigen blev hans Embede inddraget, og med sin driftige Natur kastede han sig da først ud i Hval- og Robbefangst under Island og derefter i Skov- og Tømmerbrug i Nordsverige. D. i Kbh. — Gift 1851 Henriette Jacobine Hastrup, d. 1912. V. G.

Litt.: Slægt se Fritz H.; O. C. H.; „Vesterhavsoernes Forsvar“ 1864; „Ill. Tid.“ ¹/₁₀ 1864; „Dansk Søfart og Søhandel“ 1919; „Tidsskr. f. Søvæsen“ 1914; Nekrologer i „Tidsskr. f. Søvæsen“ 1893, „Vort Forsvar“ ¹⁰/₄ 1892 og „Ill. Tid.“ ²⁷/₃ 1892.

Hammer, Rørd Regnar Johannes (f. ²⁵/₂ 1855), Søofficer, Grønlandsforsker. F. i Wyck, Føhr. Forældre: Kaptajnløjtnant O. C. H. (s.d.) og Hustru. Blev 1875 Sø-

kondløjtnant i Flaaden, 1890 Kaptajn, 1902 Kommandør; 1903—10 Chef for Søværnets

Officerskole, tillige Formand for Undervisningsraadet for Søværnets Skoler og 1910—15 Ekipagemester og Stabschef ved Orlogsværftet, afskediget 1915. Sammen med to andre endnu levende Søofficerer, J. A. D. Jensen Bildsøe (s.d.) og G. Holm (s.d.) og de afdøde Geologer

A. Kornerup (s.d.) og K. J. V. Stenstrup (s.d.) er H. blandt de tidligste af den 1878 nedsatte „Kommission for geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland“ til Landet opsendte Forskningsrejsende, hvis samlede Arbejde hører til dansk Videnskabs betydeligste Nyindinger i Nutiden. I Sommeren 1879 deltog H. med J. A. D. Jensen og A. Kornerup i Kortlægningen af Strækningen 67°—68¹/₃° n. Br. (Holsteinsborg—Kangatsiak) og foretog i Vinteren derefter alene, delvis paa Slæderejser, en Opmaaling af Jakobshavns Isfjord, som dels blev af stor Betydning for Kendskabet til Isens Bevægelse og Temperatur, dels resulterede i værdifulde Kortlægningsarbejder, udstrakte 1880 til Opmaalingen af Waigattet og til Diskøens vanskelig tilgængelige Vestkyst. 1883 ledede H. en Grønlandsekspedition, hvis Hovedvægt var lagt paa Opmaalingen af Kyster og Fjorde fra 68° 20'—70° n. Br., et Areal af 1000 km². Udbyttet blev den, særlig i Betragtning af Terræforholdene fortrinlige Kortlægning af Egedesmindes, Kristianshaabs og Ritenbenks Distrikter, et Arbejde, som vil bevare H.s Navn i den grønlandske Kartografis Historie. Af den almindelige Kundskab til Grønland har H. indlagt sig Fortjeneste ved grundlæggende leksikografiske Oversigter over Landets Geografi og Historie, tillige ogsaa ved sin Virksomhed som Formand for „Grønlandsk Selskab“ (fra 1910). H. har som Søopmaaler givet de væsentligste Bidrag til Udarbejdelsen af nyere Søkort over de danske Farvande og var 1899—1901 Chef for Søopmaalingerne samt Fiskeriundersøgelserne under Island og Færøerne. Fra 1917 Næstformand i Foreningen „Det Danske Røde Kors“. — Gift 1882 Fanny Eleonore Hedemann.

L. B.

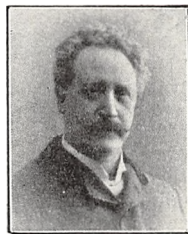
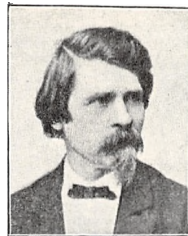
Litt.: Slægt se Fritz H.; „Medd. om Grønland“ IV og VIII 1883—89; „Ill. Tid.“ ¹/₃ 1896.

Hammer, William (³¹/₇ 1821—⁹/₅ 1889), Blomstermaler. F. i Kbh. Forældre: Skibsfører Peder Pedersen H. og Johanne Bidstrup. Begyndte allerede som Skoledreng at besøge Akademiet 1833, lærte Haandværket hos Vaabenmaler O. Larsen, lagde sig efter Blomstermaleriet, vandt 1853 den

Neuhausen'ske Præmie (Blomster og Frugter, nu paa Kunstmuseet) og Akademiets Rejsestipendium, var 1853—55 i Syden, 1862 i Belgien og London og 1871—72 i Italien paa Anckers Legat, 1860 vandt han Udstillingsmedaillen og blev 1871 Akademimedlem. 1844—46 havde han under Bindeshøll arbejdet paa Dekoreringen af Thorvaldsens Museums Indre. Uden i nogen Retning at være særlig betydelig naaede H. en anset Stilling som Blomster- og Stillebenmaler. Han var ivrig Samler af klassiske Antikviteter og udgav 1887 Værket „Om de antike Lerpilper“. D. i Kbh. — Gift 1853 Juliette Quintilia Friedenborg, d. 1898.

O. A.
Litt.: Nekrologer i „Berl. Tid.“ ¹⁰/₅ 1889 og „Ill. Tid.“ ¹⁹/₅ s. A.

Hammerich, Angul (f. ²⁵/₁₁ 1848), Musikhistoriker. F. i Kbh. Forældre: Professor Frederik H. (s.d.) og Hustru. Blev Student 1867, Cand. polit. 1872 og var 1874—80 ansat som Assistent i Statsanstalten for Livsforsikring. Men uden særlig Tilbøjelighed for Embedsgæringen havde H., der allerede tidlig havde faaet Uddannelse i Musik bl. a. i Violoncel af F. Rüdinger og senere Franz Neruda, med desto større Iver kastet sig over sin Musikinteresse, der snart skaffede ham et anset Navn som Kritiker i „Nær og Fjern“ og „Ill. Tidende“ og 1880 førte ham ind i Redaktionen af „Nationaltidende“, hvor han endnu virker. Samtidig fordybede han sig mere og mere i musikhistoriske Studier, der 1892 forskaffede ham den filosofiske Doktorgrad og 1896 et Docentur ved Universitetet. I denne Gerning har han haft afgørende Betydning for det musikhistoriske Fags Udvikling i Danmark. Han forener med en omfattende universel Viden tillige en dyb Indtrængen i nordisk Musikkultur gennem Tiderne, og ligesom han som Kritiker stedse har arbejdet med et med solid Forstaaelse parret idealistisk Syn paa Tonekunsten, har han som Historiker altid vidst at give Livet fremfor det døde Bogstav. Ikke mindst derved og ved at udforme en stringent Metodik i det tidligere rent dilettantisk dyrkede musikhistoriske Studium har han øvet en vidtgaaende Indflydelse paa en yngre Generation. Af hans store, delvis grundlæggende, litterære Produktion kan nævnes: „Musikfor-

eningens Historie 1836—86" (1886), „Kbh.s Musikkonserveriums Historie" (1892), „Musikken ved Christian IV's Hof" (1892), „Kammermusikforeningens Historie" (1893 og 1918), „Studier over Bronzelurerne i Nationalmuseet i Kbh." (1893), „Et historisk Orgel paa Frederiksborg Slot" (1897), „Studier over islandsk Musik" (1900), „Musik-historisk Museums Katalog" (1909), „Musik-Mindesmærker fra Middelalderen i Danmark" (1912) og „J. P. E. Hartmann" (1916). H. er Medstifter og Leder af Musikhistorisk Museum i Kbh. og har som Museumsmand vist en lykkelig Evne til at skelne mellem væsentligt og uvæsentligt, hvorfor Museet nu er en Mønstersamling i sin Art. I det hele har han i en Menneskealder spillet en Hovedrolle indenfor dansk Musikliv i alle dets Former, og hans Autoritet og Initiativ har gjort sig gældende i en Række repræsentative Hverv saavel indadtil som overfor Udlandet. Han er Medlem af Kgl. svenska musikalska akademien og overordentligt Medlem af Det fyrstelige Institut for musikvidenskabelig Forskning i Bückeberg. — Gift 1874 Golla Andrea Bodenhoff Jensen, d. 1903. G. S.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen" og Fr. Hammerichs „Et Levnedsløb". 1882; Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1892; „Nationaltid." 24/11 1918; Ch. Kjerulf i „Politiken" 20/11 s. A.; G. Skjerne i „Ill. Tid." 1/12 s. A.; Will. Behrend i „Musik" 1/11 s. A.; „Berl. Tid." 24/11 s. A.; Helene Nyblom i „Hela världen" Maj 1919.

Hammerich (Hamerik), Asger (f. 8/4 1843), Komponist, Dirigent. F. i Kbh. Forældre: Professor Frederik H. (s. d.) og Hustru.

Med udprægede Anlæg for Musik, hvori han bl. a. havde G. Matthi-son-Hansen til Lærer, skrev han allerede i 17aars Alderen en Symfoni og flere større Værker, deriblandt en Kantate for Soli, Kor og Orkester ved Forældrenes Sølvbryllup (1861) samt en Ouver-
ture „Gurre",

hvorfor han, der oprindeligt var bestemt for den studerende Vej, 1862 sendtes til Videreuddannelse i Tyskland, hvor han studerede under Rich. Wüerst (Teori) og Hans v. Bülow (Klaver) og udvikledes under stærk personlig Paavirkning af Rich. Wagner. Krigsaaret 1864 drev ham til Paris, hvor han snart sluttede sig til Berlioz, der ikke fik mindre Indflydelse paa ham end Wagner. Her skrev han Musikdramaet „Hjalmar og Ingeborg" og en „Fredshymne" for Solo, Kor og Harmoniorkester med Harper, Orgel og Kirkeklokker, der opførtes ved Verdensudstillingen 1867. 1870 opholdt han sig i Italien, hvor han i Milano fik opført Operaen „La ven-

detta", og n. A. modtog han et Tilbud om at gaa til Baltimore som Direktør for Peabody Institutet og Leder af dettes Koncenter. Her fandt han en stærkt paaskønnet Virksomhed, der under gunstige Vilkaar bød ham rig Lejlighed til paa afgørende Maade at træde i Skranken for skandinavisk Musik i Amerika og til Udfoldelsen af en meget produktiv kompositorisk Virksomhed. Blandt hans her og tidligere skrevne for en Del meget betydningsfulde Værker kan nævnes Operaen „Tovelille", seks Symfonier, Jødisk Trilogi, Opera uden Ord, fem nordiske Suiten, Korværkerne „Kristelig Trilogi", „Rekviem" og „Korsymfonien", flere Kantater, en Koncertromance for Violoncel og Orkester osv. Sin Stilling i Baltimore opgav han 1898, og 1900 tog han Ophold i Kbh. Ogsaa efter sin Hjemkomst har han skabt nye Værker bl. a. fire Orgelpræludier, nogle Sange, Folkeviser med Variationer for Strygere og Harpe. Som Dirigent vandt han et godt Navn i Amerika, medens han herhjemme navnlig har Betydning som Komponist af en Støbning, der stiller ham mellem gammelt og nyt, med en lidt fransk farvet Orkesterkolorit og en ikke almindelig Idealitetstrang, der ikke mindst strømmer Tilhørerne i Møde fra det stort anlagte universelt anerkendte „Rekviem". — Gift 1894 Margaret Elizabeth Williams. G. S.

Litt.: Slægt se Angul H.; „Søndags-Posten" 1872, Nr. 449; H. v. Bülow: „Skandinaviske Koncertreiseskizzen" 1882; „Nationaltid." 8/4 1913; W. Niemann: „Die Musik Skandinaviens" 1906; G. Lyngø: „Dsk. Komponister i 20. Aarh.s Beg." 1917.

Hammerich, Emil (8/4 1855—10/7 1914), Retskyndig. F. i Eckernförde. Forældre: Birkedommer Louis H. og Ida Christiane Worsaae. Blev Student 1872, Cand. juris 1879, Birke- og Amtsfuld-mægtig, 1898—1/1 1914 Assessor i Landsoverretten i Viborg. Foruden „Vejledning til Behandling af Alimentionssager" (1891) med „Tillæg" (1892), „Land- og Købstadkommuner-nes Vejvæsen" (1892), „Love, Ekspeditioner og Domme vedrørende Stempelafgiften" (1894) og Udgaver af forskellige Love offentliggjorde H. „Dansk Lovleksikon" (I—VI 1900—03 med to Tillægsbind 1906 og 1913), der fremtraadte som 2. sammenarbejdede og forøgede Udgave af Emil Jürgensens „Nyt Lovleksikon". Nogen fremragende juridisk Begavelse ejede H. ikke, men derimod stor Flid, Lyst til at ordne og samle, og formel Sans, Egenskaber, som ogsaa præger hans Arbejder, ikke mindst hans Hovedværk,

Lovleksikonet, en for praktiske Jurister næsten uudværlig Haandbog. D. i Rishøj ved Aarhus. — Gift 1882 Anna Louise Jensen.

Fz. D.

Litt.: Slægt se Angul H.; Nekrolog i „Ugeskr. f. Retsvæsen“ 1914 B S. 201.

Hammerich, Peter Frederik Adolph (9/10 1809—9/2 1877), Teolog, Historiker. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Johannes H. og Meta Magdalene Adolph. Blev Student 1825 og Cand. theol. 1830. Fire Aar efter erhvervede han Magistergraden med en Afhandling om Rimbert, foretog derpaa en Udenlandsrejse til Sverige, Norge, Tyskland, Italien og England og blev efter et Par Aars Virksomhed som Time-

lærer i Kbh. 1839, Sognepræst i Starup og Nebel. Sygdom nødte ham imidlertid 1843 til at søge sin Afsked og tage et Par Aars Hvile i Kbh.; han fortsatte her en Digtervirksomhed, han havde begyndt i Starup („Heltesange“ (1841), „Toner og Billeder fra Christi Kirke“ (1842), „Gustav II Adolf i Tyskland“ (1844) og „Thorvaldsen“ (1844)), men disse Forsøg var i sig selv ubetydelige og vakte heller ingen videre Opmærksomhed. 1845 søgte han paa ny Præstegerning og blev residerende Kapellan ved Trinitatis Kirke i Kbh., og samtidig tog han fat paa historiske Studier; Frugten heraf kom i en Skildring af „Danmark i Valdemarernes Tid“ (1847—48), som senere blev fortsat med „Danmark under de nordiske Rigers Forening“ (1849—54) og „Danmark under Adelsvælden“ (1854—59). Disse Arbejder bygger dog kun i ringe Grad paa egentlig Kildestudium, og H. lader jævnlig Fantasien løbe af med sig. Ved Siden af Historien dyrkede H. imidlertid ogsaa mange andre Interesser; under Trearskrigen var han Feltpræst, og efter Hjemkomsten fik han Sæde i den Komité, som udarbejdede Roskilde Konvents Salmebog; han deltog med Iver i Bestræbelserne for at organisere de skandinaviske Kirkemøder, og 1854—61 havde han Sæde paa Rigsdagen valgt i Vejle, uden at hans Virksomhed her dog fik nogen synderlig Betydning. 1859 blev han udnævnt til Professor i Kirkehistorie og virkede i denne Stilling til sin Død; fra dette Afsnit af hans Liv stammer „Den kristne Kirkes Historie“ (1868—71), der i sin Tid var en meget benyttet Studenterhaandbog; den udkom i 2. Udg. (1872—73) og 3. Bd. („Nytdiskirken“) endog i 3. Opl. (1891); Nutidslæsere vil dog vanskelig kunne finde sig til Rette med dens blomstrende og svulstige Sprog. Større Værdi har da ogsaa hans Monografier om „Den hellige Birgitta

og Kirken i Norden“ (1863), om Anders Sunesen og Mester Matthias („En Skolastiker og en Bibelteolog fra Norden“, 1865) samt hans Afhandling i et Universitetsprogram fra 1873 om „De episk-kristelige Oldkvad hos de gotiske Folk“. Skønt H. med Hensyn til Teorien om Trosbekendelsens Oprindelse og paa de fleste andre Punkter var en Discipel af Grundtvig, optraadte han dog afgjort mod Tanken om Præstefrihed og advarede ligeledes ofte mod det „forenede Venstres“ Politik; for at kæmpe for Forsvarssagen søgte han 1876 Valg til Rigsdagen i sin gamle Valgkreds, men blev her vraget, hvad der var ham en smertelig Skuffelse; n. A. døde han. Han efterlod sig en Selvbiografi „Et Levnedsløb“, som blev udgivet 1882. D. i Kbh. — Gift 1836 Julie Augusta Scheuermann, d. 1879. H. M.

Litt.: Slægt se Angul H.; ovenn. Selvbiografi; Steenstrup: „Historieskrivningen i Danm. i 19. Aarh.“ 1889; V. Birkedal: „Personlige Oplevelser“ I 1890; Hoyer-Møller: „Livs- og Krigserindringer“ 1894; C. v. Bergen: „En dansk Teolog“ i „Fremtiden“ VI 1871; „Nordsløv. Søndagsbl.“ 1889; P. Riemann i „Højskolebl.“ XXXIV 1909; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 18/2 1877 (af Fr. Nielsen) og „Til Minde om F. H.“ s. A.

Hammerich, Holger Aagaard (20/11 1845—4/10 1915), Ingeniør, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Forfatteren Martin H. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1863, studerede en Tid Medicin, derefter 1868—71 Polyteknik, men tog ingen afsluttende Eksamen. 1871—74 var han Civilingeniør i Amerika og erhvervede sig her et vist teknisk Storsyn. Hjemvendt var han 1874—76 Ingeniør ved sydfynske Bane, 1876—81 Medindehaver af en Maskinfabrik i Nakskov og 1881—85 ansat ved de danske Sukkerfabrikker, for hvis Tilblivelse han havde ført en ivrig Agitation. Siden boede han i Kbh., ledede bl. a. et Par Baneanlæg. Han stillede sig til Folketinget i Nakskov 1887 og erklærede straks, at han ønskede Kbh.s Befæstning gennemført selv ad provisorisk Vej; han faldt, men valgte 1890 og 1892, overgik 1895 til 6. Kreds i Kbh., som han gjorde til Højres faste Borg i Hovedstaden. Politisk var han national-liberal med afgjort Vægt paa det nationale, paavirket især af Hall; han var intet Førermenne og en maadelig Taler, men en trofast Partimand og en fin og kultiveret Personlighed. Hans Hovedinteresser var Forsvaret og tekniske Spørgsmaal, og i disse sidste var han en grundig og indsigtfuld Arbejder. Hans Navn er især knyttet til to Foretagender, Frihavnen, af hvis Anlæg 1891 han havde stor Fortjeneste, og Ordningen af de københavnske Banegaardsfor-

hold. Om disse fremsatte han 1885 en udførlig Plan, der vel ikke gennemførtes i sin Helhed, men som i større eller mindre Omfang prægede de senere Forhandlinger og den endelige Afgørelse. 1887—93 var han Borgerrepræsentant i Kbh. D. i Kbh. — Gift 1876 Pauline Christine Elisabeth Mølmark. P. E.

Litt.: Slægt se Angul H.; Erindringer i „Mit Hjem“ III 1913 og „Tiden“ 19/10 1915; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Ingeniør H. H., 6. Kreds' Folketingskandidat“ 1898; „Berl. Tid.“ 29/1 1915; „Nationaltid.“ 21/1 s. A.; Nekrologer i „Berl. Tid.“, „Nationaltid.“ og „Politiken“ 5/10 s. A., „Ingeniøren“ (af H. C. V. Møller) 13/10 s. A. og „Ill. Tid.“ 10/10 s. A.

Hammerich, Martin Johannes (4/12 1811—20/9 1881), Skolemand, litterærhistorisk Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Johannes H. og Meta

Magdalene Adolph. Blev Student 1828, Cand. theol. 1833 og 1836 Magister („Om Ragnaroksmytten og dens Betydning i den oldnordiske Religion“, den første paa Dansk affattede Disputats, som er udgaaet fra Kbh.s Universitet). S. A. rejste

han, der tidlig havde følt sig tiltrukket af den indiske Oldtidsverden, til Udlandet for at fortsætte sine Sanskritstudier, i Bonn under A. W. Schlegel og Chr. Lassen, i Oxford under Horace Wilson; 1838 var han i Italien og Grækenland, hvor navnlig Kunsten fængslede ham. Efter Hjemkomsten konstitueredes han 1841 som Docent i Sanskrit og udgav 1845 sin omhyggelige og smagfulde, om end i Stilen lidt akademisk blege Oversættelse af Kalidasas' Skuespil „Sakuntala“, et af den oldindiske Litteraturs yndefuldeste Værker (3. Udg. 1879). 1842 havde han, der ogsaa i høj Grad besad pædagogiske Interesser, overtaget Stillingen som Bestyrer af Borgerdydskolen paa Kristianshavn, og 1844 gik han helt over i Skolevirksomhed. Under hans Ledelse, der havde Personlighedens Udfoldelse hos Læreren og Eleven til Maal, gik Skolen stærkt frem og vandt stort Ry. Selv overtog han Undervisningen i Modersmaalet og Svensk, for hvis Indførelse i danske Skoler han som ivrig Skandinav traadte i Skranken; med ualmindelig sikkert Blik for, hvad der i en Litteratur paa een og samme Gang er pædagogisk, poetisk og kulturhistorisk værdifuldt, skabte han i sine „Svenske Læsestykker“ 1859 (3. Udg. 1867) og „Danske og norske Læsestykker“ 1866 (3. Udg. 1877) litterære Hjælpemidler, der paa deres Omraade hører til vor Bogsverdens ypperste; ikke mindst de kyndig og fint afstemte litteraturhistoriske Oplys-

ninger er den Dag i Dag mønstergyldige. 1856 udgav han Kingos Aandelige Sjungekor (sammen med G. Rode) og 1860 den klassisk formede Levnedstegning af Ewald paa Grundlag af dennes egne Meddelelser (3. Opl. 1882). Sine mindre Arbejder samlede han efterhaanden i „Smaaskrifter om Kultur og Undervisning“ (5 Bd., 1866—82), der giver et udtrykfuldt Billede af hans alsidig anlagte og harmonisk gennemdannede Personlighed. Ved sin Svigerfaders Død 1867 opgav han Skolegerningen og overtog Herregaarden Iselingen ved Vordingborg. 1870 udgav han, bygget over et Foredrag for Landsbyfolk, det populære Skrift „Thorvaldsen og hans Kunst“ (3. Opl. 1889; overs. paa Tysk 1876), og ved sin Død syslede han med et større Arbejde „Fremstillings Kunst i Retning af det almenlæselige“, der s. A. offentliggjordes af hans Efterladte. Hans Breve og Optegnelser, særlig til Sanskrit, findes paa det Kgl. Bibliotek. D. paa Iselingen. — Gift 1841 Anna Mathea Aagaard, d. 1905.

C. S. P.

Litt.: Slægt se Angul H.; „Progr. fra Borgerdydskolen“ 1856; F. B[arfo]d i „Ill. Tid.“ 19/10 1867; A. Andresen og F. Winkel Horn i „Progr. fra Borgerdydskolen“ 1882; H. Olrik: „Statens Lærerhøjskole“ 1906; „Dr. M. Steenstrup. Et Liv i Oplysnings Tjeneste“ 1908; Birkedal: „Personlige Oplevelser“ I 1890; Joak. Larsen: „Den dansk. Folkeskoles Hist.“ 1918; H. Hammerich i „Mit Hjem“ III 1913; Bergsøe: „De forbigrede Drengene“ 1898; Vilh. Andersen: „Tider og Typer“ (Goethe) II 1916; Nekrologer i „Dagbl.“ og „Fædrelandet“ 21/9 1881.

Hammermüller, Joseph Herman Philip Christian (f. 9/9 1857), Kirkemusiker. F. i Kbh. Forældre: Skrædermester Joseph H. og Elisabeth Oesterling.

Fik allerede i Skoletiden Undervisning i Orgel og Klaver og blev 1873 kun 15 Aar gl. ansat som Organist ved St. Knuds Kapel. Kom derfra paa Reimers Seminarium og virkede en Tid som Lærer og Organist i Randers og Aarhus. I Seminarietiden studerede han Klaver og Teori hos Jul. Bechgaard, men efter at han 1880 havde taget Lærereksamen fra Andreaskollegiet paa Ordruphøj, gik han til Regensburg, hvor han 1880—81 gennemgik den katolske Verdens fornemste kirkemusikalske Skole, hvis ledende Aand var den berømte Dr. Franz X. Haberl. Hjemvendt blev han 1881 Organist ved Ansgarkirken i Kbh. og 1904 tillige Kordirigent (Kantor). I denne Stilling fik han ogsaa Lejlighed til at gøre sig gældende som Komponist, og af hans Værker maa nævnes fire Kantater, deriblandt en Nic. Steno Kantate for Solo, Kor og Blæsere, en Kantate i Anledning af Pave

Leo XIII's 50aars Bispejubilæum for Solo, Kor og stort Orkester og navnlig en fortræffelig Absalon Kantate til Tekst af Johs. Jørgensen; fremdeles en Del Kirkemusik, hvorhos han som Formand i Musikkommis- sionen for Tilvejebringelsen af den nye katolske Salmebog, der udkom 1918, har skrevet 40—50 Melodier, der allerede har vundet Anklang indenfor Kirken. Ifølge Sagens Natur foreligger hans Kompositioner kun i Manuskript. Kun en enkelt Kvartet for Mandskor „Danmarks Kvinde“ (Tekst af Nic. Bøgh) er udkommen i Trykken. Han har med uomtvisteligt Held arbejdet paa at fremme Opdyrkelsen af den ældre katolske Kirkemusik herhjemme og har baade som Sanger og Korleder forestaaet Musikdemonstrationerne ved Prof. A. Ham- merichs Forelæsninger paa Universitetet over gregoriansk Kirkesang og middelalder- lig Musik. Han har endelig virket som Kor- dirigent i forskellige Sangforeninger, som Sanglærer ved Skoler og som en søgt Lærer i Klaver og Violin. — Gift 1899 Petra Chri- stine Caroline Christensen. G. S.

Litt.: „Nationaltid.“ ¹/₁, 1898; „Hver 8. Dag“ 1897—98, S. 221; „Musik“ ¹/₁₀ 1919.

Hammershaimb, Hjalmar (f. ⁴/₅ 1856), Forsikringsmand. F. i Kvivik, Nordstrømø, Færøerne. Forældre: Probst V. U. H. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1874, Cand. jur. 1880, Amtsfuldmegetig paa Færøerne 1882. Har fra 1886 beskæftiget sig med Sagførerforretning, fra 1888 som Sagfører ved Underretten og fra 1892 som Overretssagfører i Aalborg. H. er efter- haanden gledet helt over i Forsikringsvir- somhed. Allerede 1883 havde han paa Færøerne været med til at stifte en Forsikringsforening for forulykkedes efter- ladte og havde ledet den, til han 1886 flyttede til Danmark, og i Aalborg stiftede han 1891 en „Forsikringsanstalt for danske Værnepligtige“. Sin Hovedvirksom- hed fik han, da han 1900 blev valgt til Di- rektor for „Gensidig dansk Livsforsikrings- forening Fremtiden“, en Stilling han endnu beklæder, og i hvilken hans juridiske og administrative Dygtighed kommer til sin Ret. H. er en nobel og retlinet Mand, der nyder stor Anseelse, ikke mindst blandt Forsikringsfolk. — Gift 1902 Margrethe Kerstens. V. E. G.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i C. F. Nielsen: „Stamt. over Familien II.“ 1876 og Hauch-Faus- ball: „Slægthaandbogen“ og „Haandb. over den ikke-nat. Adel“ 1917; „Fremtiden 1886—1911“ 1911.

Hammershaimb, Venceslaus (Venzel) Ul- ricus (²⁵/₃ 1819—⁸/₄ 1909), Sprogmand. F. paa Vaagø, Færøerne. Forældre: Lagmand

Jørgen Frands H. og Armgard Marie Eg- holm. Kom til Kbh. 1832, blev Student 1839, Cand. theol. 1847, 1855 Sognepræst paa Nord- Strømø, 1862 paa Østerø og 1867 Færøernes Provst. 1878—97 var han Præst i Lyderslev og Frøslev paa Sjælland. Allerede samme Foraar, som han havde taget sin Embedseksamen, rejste H. til Færøerne for at samle Viser og andre Folkeminder og studere de forskel- lige Dialekter, og atter 1853 var han paa Studierejse deroppe. Endnu inden sin An- sættelse som Præst havde han offentliggjort en Del af sine Indsamlinger (i „Antikvarisk Tidsskr.“) og sin færøske Sproglære („Ann. f. nord. Oldk.“ 1854), ligesom han havde tilrettelagt sin Samling af gamle Viser („Færøske Kvæder“ I—II 1851—55). En stor Del af det i „Antikvarisk Tidsskr.“ trykte Stof, ligesom en omarbejdet Udgave af Sproglæren, indgaar i den „Færøsk An- tologi“, som udkom 1886—91 (med Ordbog af J. Jakobsen). Selv om der allerede, før han begyndte sin Virksomhed, forelaa ikke saa faa trykte Folkeviser fra Færøerne (især ved H. C. Lyngbye), har dog H. bi- draget overordentlig til at udbrede Kend- skab til disse mærkelige Levninger, ikke mindst ved at skabe en Retskrivning, der mindede saa meget om den islandske, at enhver nordisk Filolog med nogenlunde Lethed kan forstaa Sproget. Hans grundige Kendskab til alle de forskellige Sprogfor- mer paa Øerne har ogsaa gjort, at Tekst- formen er blevet renere end i de tidligere kendte; men det kan ikke nægtes, at netop derved hans Tekstform til Tider er mere en Nyredaktion end en egentlig Gengivelse af den folkelige Overlevering, og den, som skal have fuld Besked om denne, er endnu henvist til J. Blochs og Sv. Grundtvigs store haandskrevne Værk (i Dansk Folkeminde- samling). Hans Oplysninger om Færøernes Sprog er særdeles værdifulde, og især efter at J. Jakobsen helt igennem har forsynet Ordbogen med Lydskrift, maa den regnes for et Hovedværk i nordisk Sprogforskning. Som folkelig Retskrivning har hans Sprog- form derimod, netop paa Grund af sit islandske Præg, ikke kunnet trænge igennem. D. i Kbh. — Gift 1855 Elisabeth Christiane (Jane) Augusta Gad, d. 1908. M. K.

Litt.: Slægt se Hjalmar H.; „Aarb. f. nord. Oldk. og Hist.“ 1882; „Nationaltid.“ ²⁴/₃ 1909; Edw. Mortansson: „V. U. H.“ 1916; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ¹⁰/₄ og „Dannebrog“ ¹⁴/₄ s. A.; Breve i „Breve fra og til C. C. Rafn“ 1869.

Hammershøi, Svend (f. ¹⁰/₈ 1873), Maler, Keramiker. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Christian Peter H. og Frederikke Amalie

Rentzmann. Har modtaget Undervisning paa Teknisk Skole (1889) og Kunstakademiet (Febr. 1890—1891 ud), men faaet sin væsentligste Uddannelse paa Zahrtmanns Skole (1892 og følgende Aar). Af Studierejser til Udlandet kan nævnes: Berlin 1894, Dresden 1897, Holland og Amsterdam 1898, England og Italien 1907, gentagne Ophold i London og Ox-

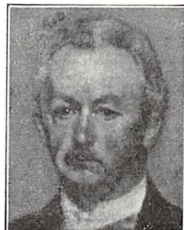

ford i Aarene 1910—14. Akademiet har tildelt H. enkelte mindre Rejsestipendier, den Sødringske Opmuntringspræmie 1910 for „Lindetræer set fra Frederiksberg Slot“, Aarsmedaillen 1. Gang 1912 for „Taarnet paa Koldinghus“ og 2. Gang 1913 for „Gaardinteriør. St. John's College. Oxford“, hvorved H. blev Medlem af dets Plenarforsamling. Siden 1917 har han endvidere siddet i Akademirådet. H. har udstillet hos Kleis, Vesterbrogade, 1892, paa Zahrtmanns Elevers Udstilling Okt. 1893, Kunsternes Studieskoles Udstilling 1896, paa den Frie Udstilling som Gæst 1895—1900, som Parthaver 1901—09, paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1910—16, paa Kunsternes Efteraarsudstilling 1913—14 og haft egne Udstillinger i Kunstforeningen Jan. 1910 og Kunstindustrimuseet Nov. 1916. Medfødt kunstnerisk Kultur og dekorative Evner præger alle H.s Arbejder. Indtil 1910 helligede han sig overvejende den dekorative Kunst og udviklede en personlig, højt kultiveret Stil under Paavirkning af Th. Bindesbøll, som Keramikker virkende ved Eifrigs Værksted i Valby, den kgl. Porcelænsfabrik, Bing & Grøndahl og Kähler i Næstved. Han har tillige gjort Modeller til Sølvgenstande (for Th. Kyster, Kolding), Tegninger til Bogbind (for Anker Kyster) og forgyldte Rammer (for Kleis). Som Følge af Impulser fra Ophold i England kastede han sig 1910 over Malerkunsten — tidligere den mindre Del af hans Produktion, fra nu af den overvejende. I Landskaber og Arkitekturbilleder, især med taaget og diset Luft (tillige i ganske faa Portrætter), viser han en Lighed i Opfattelse og Valg af Motiver med Broderen Vilh. H., der i lige saa høj Grad skyldes aandelig Beslægtethed som Paavirkning. Han er frem for nogen Taagens og de nøgne Træers Maler i dansk Kunst. H. er repræsenteret i Galleriet i Kria. og i Kunstmuseet; Randers Museum ejer Malerier og Tegninger, Kunstindustrimuseet dekorative Arbejder i Porcelæn, Ler og Sølv af ham. 1919 udgav han et Værk om Th. Bindesbølls Keramik. — Ugift. S. S.

Litt.: Been og Hannover: „Danmarks Malerkunst“ 1902—03; Vilh. Wanscher i „Kunstbladet“ 1909—10, S. 350—51; „Politiken“ 14/1 1910; Nicolaus Lützhøft i „Skenvirke“ II 1916, S.

153—160; Sigurd Schultz i „Ill. Tid.“ 30/3 1919; „Verden og vi“ 21/3 1919; „Træer og Bygninger. Reproduktioner efter Malerier af S. H.“ 1919; Th. Oppermann i „Berl. Tid.“ 22/1 1917 og 21/3 1919; „Zahrtmann-Mindebog“ 1919.

Hammershøi, Vilhelm (13/5 1864—13/2 1916), Maler. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Christian Peter H. og Frederikke Amalie Rentzmann. Tegnedes som Barn hos N. C. Kierkegaard og Grønvold og malede hos Fr. Rohde og V. Kyhn, kom allerede 1879 paa Akademiet, hvor Vermehren blev hans Lærer, men foretrak 1884 P. S. Krøyers Skole, hvor han sluttede sig nær til Carl Holsøe. 1886 ud-

stillede han første Gang, men da Billedet „Portræt af en ung Pige“ (hans Søster, nu i Hirschsprungs Samling) trods dets forbavsende aandelige Modenhed og kunstneriske Selvstændighed vragedes til Neuhausens Præmie, fremkaldte dette en skarp Avispolemik mod Akademiet fra yngre Kunstners Side. Da derpaa et Par Arbejder af ham, „Ung Pige, som syer“ (1887, nu hos Wilh. Hansen) og „Sovekamret“ afvistes, brød H. med Akademiet og blev en af Stifterne af den frie Udstilling. I en Aarrække kun gouteret af et Faatal naaede H. inden sin Død en inden- og udenlandsk Anerkendelse, som kun bliver de færreste Kunstnere til Del. (Sølv- og Guldmedailler i München 1891 og 1909, i Paris 1900; den største Pengepræmie — 10,000 Lire — i Rom 1911; Anmodning om at male sit Billede til Uffizierne). H. opholdt sig næsten hele sit Liv i Kbh., boende i rolige gamle Huse, 1891 var han i Paris, 1898, 1906 og 1912 i London, 1902 i Rom. Ejendommeligheden ved H.s Arbejder bestaar i deres rolige, strenge og velovervejede Linievirkning og deres enkle og kræse Farveholdning. Hans Pensel yndede mest alle Afskygninger mellem sort og hvidt, men hertil kan stundom komme enkelte forsigtige lysere Toner, lakserødt, gulligt eller grønligt. Billederne holdtes i en knap og streng Stil, en Genklang henimod den arkaiske Kunsts Renhed og Alvor; men udover deres tekniske Fortrin lyser de som Eksempler paa, i hvor høj Grad den virkelige Kunstner formaar at paapege kunstnerisk Værdi selv i de mindste og stilfærdigste Motiver. En Væg med en hvid Dørkarm og et Par Møbler i gammel Stil, ofte desuden med en enkelt mørkkledt Person, saadan er Hovedemnet for en Mængde af hans Arbejder, men indenfor disse Grænser har han forstaaet at give et ellers uopnaaet Udtryk for Hjemmets Ro, Stilhed og Fred. Foruden Interiører har H. malet en Del Eksteriører, især fra vore gamle Slotte (Kronborg, Kri-

stiansborg og Frederiksborg) og 18. Aarh.s Bygninger (Asiatisk Kompagni, St. Petri Kirke), nogle Landskaber, mærkelige ikke blot ved Tonernes Finhed, men ogsaa ved Følelsen for Vegetationens Egenart og Samhørighed, smaa Billeder med lav Horisont og høj Himmel og med enkelte silhouetagtig opfattede Træer. Betydelige Sejre vandt H. som Figurmalere, mest vel i Portrætterne af sine Kære (Hustruen, Moderen, Søsteren), hvor Farveholdning og Linie-virkning giver den ydre Ro, uden hvilken den dybeste sjælelige Forstaaelse af Modellen ikke kan gengives. Ogsaa i større Kompositioner forsøgte H. sig („Fem Portrætter“ 1901; Thielske Galleri, Stockholm); hans „Job“ er gaaet til Grunde, hvorimod det store Billede „Artemis“ (1893; Kunstmuseet) maa regnes som et af de mest slaaende Udtryk for hans kunstneriske Stræben efter arkaisk Ro og enkel Linie-virkning. H. har udført ca. 400 Arbejder. Han er nu repræsenteret paa de fleste betydeligere nordiske Museer, i Fürstenberg Samlingen i Gøteborg med 3 Stuebilleder fra 1893, 1894 og 1896, i Stockholms Nationalmuseum med to fra 1889 og 1911, i Aarhus Museum med et; paa Kunstmuseet og hos Hirschsprung er han rigt repræsenteret. Ogsaa Nationalmuseet i Berlin har et Interiør af ham; Thielske Galleri i Stockholm har foruden de „Fem Portrætter“ et Refsnæslandskab. En stor Mængde af hans Arbejder er erhvervet af Tandlerne Alfr. Bramsen (s. d.), der gentagne Gange har forsøgt at biografere H. Paa Frederiksborg hænger H.s sidste Selvportræt. D. i Kbh. — Gift 1891 Ida Ilsted. O. A.

Litt.: Karl Madsen i „Kunst“ I 1899; „Ill. Tid.“ 1/4 1900; A. Bramsen i „Zeitschr. f. bildende Kunst“ XI 1905; „Ill. Tid.“ 29/2 1912; „Politiken“ 15/5 1914; V. Wanschler i „Ord och bild“ 1915; A. Bramsen og S. Michaëlis: „V. H.“ 1918; Nekrologer i „Arkitekten“ XVIII 1916; „Tidskr. f. konstvetenskap“ I s. A. (af Karl Madsen), „Ugens Tilskuer“ VI s. A. (af Repholtz), „Spectator“ I s. A. (af Viggo Johansen), „Ill. Tid.“ 20/2 og 27/2 s. A., „Berl. Tid.“ 14/2 (af S. Wandel), 15/2 (af N. V. Dorph) og 18/2 s. A., „Politiken“ 14/2 (af E. G., Viggo Johansen, Jul. Paulsen, S. Michaëlis, Sv. Lange, Karl Madsen, Fini Henriques og Joak. Skovgaard), 15/2 (af A. Bramsen) og 20/2 s. A. (af Karl Madsen), „Hovedstaden“ 14/2 s. A. (af J. K.), „Nationaltid.“ 12/2 s. A. (af Fbg.), „København“ 14/2 s. A. (af A. Bramsen) og „Social-Demokraten“ 14/2 og 18/2 s. A. (af Jens Pedersen).

Hamsfort, Cornelius (6/5 1546—13/5 1627), Læge, Historiker. F. i Kolding. Forældre: Læge, Apoteker Cornelius H. og MERICKE (Marie) Knudsdatter Splenters. Studerede i Udlandet, bl. a. i Italien. Hans egentlige Fag var Lægevidenskab, men han havde Tidens Polyhistoriens og begyndte tidlig at gøre Optegnelser vedrørende Danmarks Historie. Særlig tog dette Arbejde Fart efter 1580, da han var kommet ind i faste Forhold som Læge og Apoteker i Odense. H. har samlet Oplysninger om dan-

ske Bisper og givet flere kronologiske Bidrag til dansk Historie. Hans Samlinger har reddet mange Efterretninger om vor Fortid fra Undergang; de er ikke Udpluk fra andre Historikere, men øser af oprindelige Kilder. H. fik intet trykt i sin Levetid, men hans Haandskrifter blev benyttet af Langebek til hans store Kildesamling, og allerede Huitfeldt har kendt dem. D. i Odense. — Gift 1) 1587 Mette thor Smede. 2) 1596 Catharina Jers, d. ca. 1650. H. J.s. Litt.: H. F. Rørdam: „Hist. Kildeskrifter“ I 1873 og II 2 1887; E. Dam: „Odense Leveapoteks Hist.“ 1903.

Hancke, Niels (22/10 1837—21/11 1895), Forfatter. F. paa Rottrup, Ulsted Sogn ved Dronninglund. Forældre: Gaardmand Johan Adolf H. og Ane Kirstine Ellern. Var som ung et Par Aar i Huset hos Pastor Plum, V. Hassing, blev Student 1857, studerede Jura, men var især optaget af historiske Undersøgelser. Han deltog i Krigen 1864 og blev 1869 Inspektør ved Drengesykkolen i Larslejestræde i Kbh. og 1877 ved Gratistsykkolen. 1882 rejste han til Amerika, hvor han drev en Farm, dyrkede Journalistik o. a., men den upraktiske Idealist slog ikke Rod nogensteds. 1893 vendte han tilbage til Danmark og var sine to sidste Leveaar ansat i Raadhussarkivet under sin Skolekammerat Oluf Nielsen; først her kom han paa sin rette Hylde. Han interesserede sig levende for Historie, især Vendsyssels, og har skrevet adskilligt til Belysning af denne Landsdels Fortid; en systematisk Fortegnelse over historiske Bidrag i Tidsskrifter, som han arbejdede paa i mange Aar, blev ikke fuldført. Hans værdifulde Arbejder er et Par Samlinger Noveller „Skitser“ (1879) og „Nord for Limfjorden“ (1873), i hvilke han giver en troværdig Skildring af Livet og Naturen i sin Hjemegn. D. i Kbh. — Ugift. F. N.

Litt.: G. Faye: „Minder fra svundne Tider“ 1916, S. 21; Nekrolog i „Politiken“ 22/11 1895.

Hannemann, Daniel Wilhelm Rudolph (10/6 1829—20/4 1875), Ingeniør, Landøkonom. F. i Helsingør. Forældre: Skomagere og Garveriejer Daniel H. og Marie Hansen. Tog Adgangseksamen til Polyteknisk Læreanstalt 1847 og Eksamen i anvendt Naturvidenskab 1852. Var 1852—54 Assistent ved Vandbygningsvæsenet, men gik derefter over i privat Ingeniørvirksomhed.

1858—59 studerede han Udtørrings- og Vandbygningsarbejder i Udlandet. Fra sin Hjemkomst og indtil 1862 var han Lærer i Landmaaling ved Polyteknisk Læreanstalt, var derefter beskæftiget 1862—67 ved Bygningen af de jysk-fynske Jernbaner. Hans Hovedvirksomhed omfattede en Række Inddæmnings- og Udtørringsarbejder f. Eks. af Bøtø Nor paa Falster, Diger paa Syd Falster. Fra 1868 var han Sekretær i Landhusholdnings-selskabet og bragte ved sin Energi nyt Liv i dette. H. er Forfatter til en Række landøkonomiske Skrifter; et af disse „Vejledning til Dræningens Udførelse“ blev præmieret af Landhusholdnings-selskabet, men udkom først efter hans Død. D. i Kbh. — Gift 1863 Johanne Løw, d. 1919.

M. C. H.

Litt.: Nekrolog 1 „Ugeskr. f. Landmænd“ 1875 og „Berl. Tid.“ 27/4 s. A.

Hannover, Adolph (^{24/11} 1814—^{7/7} 1894), Læge. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Moses Abraham H. og Fanny Goldschmidt. Blev Student 1832, fik Universitetets Guldmedaille 1837, blev Cand. med. 1838, Lic. med. 1839, fik Videnskabernes Selskabs Prisbelønning for en fysiologisk Opgave 1840. Efter en Udenlandsrejse 1839—41 deltog han i Konkurrencerne om et Lektorat i patologisk Anatomi

1843 og normal Anatomi 1846, var derefter Reservelæge ved Frederiks Hospital 1845—48, Privatdocent 1844—46, Lasaretlæge 1850 og praktiserede til 1878. H. staar som dansk videnskabelig Medicins fineste Navn i det 19. Aarh., og han blev det ved sine glimrende Evner, sin støtte Flid og sin rene, stilfærdig resignerede Personlighed. Den Skygge, som et Nederlag i to Konkurrencer maatte kaste ind over hans Liv, gjorde ham dog hverken haard eller modløst opgivende. Med den fødte Videnskabsmands ukuelige Forskertrang arbejdede han videre og naaede med Datidens bedste, men i vore Øjne ufuldkomne Mikroskop og trods Mangel paa Farveteknik det videnskabelig sublimme, og Størstedelen af de Resultater, han naaede ved sin skarpe Iagttagelse og nøgterne Vurdering, har vist sig uomstødelige. Af hans mangfoldige Arbejder kan her kun andydningsvis nævnes de mest epokegørende: de tekniske om Kromsyren som Hærdningsmiddel 1840 og Mikroskopets Bygning og Brug 1847, de meget smukke „Mikroskopiske Undersøgelser over Nervesystemet“ (1842) og Øjets, særlig Nethindens Bygning og de medfødte Misdannelse af Øjet. Fra Patologiens Omraade: Paaavisningen af en Planteparasit hos Salamandre (1839), hvorved han som en af de første eksperimen-

telt beviser levende Smitstoffers Rolle ved Overførelsen af smitsomme Sygdomme. Dernæst de berømte Afhandlinger om Cancerens Natur og om Epiteliomet (1843 og 1852) samt om Misdannelse hos Menne-sket. Hans skarpe, men berettigede Kritik af Resultatet af Ledresektionerne 1864 paadrog ham de tyske Kirurgers Misbilligelse. Fra udenlandske lærde Selskaber hædredes han med Titler og store Prisbelønninger som ingen anden dansk Læge. D. i Taarbæk. — Gift 1857 Ida Sara Fridericia, d. 1920.

O. P.

Litt.: Slægt i M. Hannover: „A. H.s fædrene og mødrene Slægt“ 1914 og Jos. Fischer: „Simon Lazarus og hans Efterk.“ 1911; Selvbio-graf 1 Univ. Progr. Novb. 1839 og i A. H.: „Autobio-grafi“ 1882; J. Johnsson 1 „Ugeskr. f. Læger“ 1914; E. Hannover: „Min Barndom“ 1914; C. Salomonsen, F. C. C. Hansen og J. Fibiger: „A. H. Tre Foredrag“ 1915; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 12/8 1894 (af Jul. Petersen), „Ugeskr. f. Læger“ V 1 s. A. (af samme), „Bibl. f. Læger“ VII 5 s. A. og „Hospitalstid.“ IV 2 s. A.

Hannover, Emil Viggo (f. ^{27/6} 1864), Kunst-historiker. F. i Kbh. Forældre: Lægen Adolph H. (s. d.) og Hustru. Besøgte som ung Akademi, men beskæftigede sig derpaa med Studiet af Kunsthisto-rie og med Kunstjour-nalistik. Efter betyde-lige Rejser udgav han 1888 Bogen om Antoine Watteau og publicerede flere Afhandlinger om den dengang nærmest oversete 18. Aarh.s

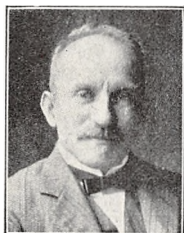

Kunst. Medens hans kritiske Ledere over Samtidens Kunst næppe har haft mere end øjeblikkelig Betydning, har H. i en Række Monografier over de danske Kunstnere Christen Købke (1893), C. W. Eckersberg (1898) og Constantin Hansen (1901) udviklet og lagt sine mest karakteristiske Forfatteregenskaber for Dagen, Evne til indtrængende Værd-sættelse af det enkelte Kunstværks aande-lige Pondus og Forstaaelse af dets psykolo-giske Forhold til Kunstneren, Lethed ved at give Udtryk for sin kræse og fintfø-lende Farvesans og Egenhed i sin kunstne-risk udarbejdede Stil. H. har desuden gen-tagne Gange givet Oversigter over det 19. Aarh.s danske Kunsthistorie, og ligeledes skrevet om den europæiske Kunst i sam-me Tidsrum. 1894 blev han ansat ved Kunstindustrimuseets Bibliotek og udførte et stort og vidtskuende Arbejde ved Grund-læggelsen af og Plangivningen for denne Samling; efter Pietro Krohns Død blev han 1906 Museets Direktør. Med ukuelig Energi har H. siden sat sig ind i Kunstindustriens Problemer, specielt i dem, som vedrører Verdenskunsten; hans udprægede Sans for den enkelte Genstands Ejendommeligheder har paa dette Omraade ladet ham fejre tal-

rige Triumfer; en større Haandbog i Keramikens Kunst gennem Tiderne er paabegyndt 1919. Sin gamle Kærlighed Kunsthistorien er H. ikke blevet utro. Ved Indretelsen af den Hirschsprunges Samling, hvis Direktør han blev 1912, har han vundet udelte Anerkendelse og ført dansk Museumsvæsen et betydeligt Skridt fremad. H. har desuden skrevet — og skriver endnu — talrige Meddelelser om Kunstforhold og Kunstnere til Aviser („Politiken“) og Tidsskrifter („Tilskueren“, „Kunstbladet“, hvis Redaktør han i sin Tid var). I det kollegiale Arbejde har han taget ivrig Del, ikke mindst ved Stiftelsen af Skandinavisk Museumsforbund, hvis danske Leder han er. — Gift 1) 1887 Alice Johanne Ruben. Ægteskabet opløst; hun senere gift C. E. Bloch (s. d.). 2) 1897 Karen Anna Topsøe. O. A.

Litt.: Slægt se Adolph H.; Erindringer i „Min Barndom“ 1914; „Politiken“ 10/2 1910, 9/7 1911, 20/11 1912, 9/5 1913 og 27/9 1914.

Hannover, Harald Immanuel (f. 17/5 1861), Polytekniker. F. i Kbh. Forældre: Lægen Adolph H. (s. d.) og Hustru. Tog Adgangs-eksamen til Polyteknisk Læreanstalt 1877, Tillægsprøve til Erhvervelse af akademisk Borgeeret 1878 og Eksamen i Mekanik 1884. Supplerede sin teoretiske Uddannelse med praktisk Arbejde i Statsbanernes Maskinværksteder. 1885—86 ansat som Konstruktør hos

Opvarmningsfirmaet Bonnesen og Danstrup; var i samme Tidsrum paa Studierejser i Tyskland, Frankrig og England. Han kastede sig nu over Studiet af Landbrugsmaskiner, et for Landet vigtigt Felt, og med et rigtigt Syn paa den praktiske Uddannelses Betydning deltog han i Markarbejde paa flere Godser paa Sjælland, saaledes hos Castenschiold paa Borreby. I et Par Vintre var han Lærer i Maskinlære og Maskin-konstruktion ved det tekniske Selskabs Skole i Kbh. I Sommeren 1888 var han Assistent, senere Inspektør for Maskinafdelingen ved den nordiske Industriudstilling i Kbh. S. A. overtog han Lærerstillingen i mekanisk Teknologi ved Polyteknisk Læreanstalt, først som Docent og fra 1894 som Professor. I denne Stilling har han paa mange Maader i høj Grad bidraget til Teknologiens Udbredelse i Danmark. Ved sin omhyggelige Undervisning har han i en lang Aarrække givet samtlige polytekniske Studerende solide teknologiske Kundskaaber. Under hans Styrelse har Læreanstaltens teknologiske Samling udviklet sig til en af de største Samlinger af denne Art ved nogen teknisk Højskole i Verden; Sam-

lingen er desuden gjort offentlig tilgængelig. Paa H.s Initiativ indførtes der obligatorisk Værkstedspraksis for Læreanstaltens Maskiningeniørstuderende, og han har væsentlig Del i Oprettelsen af Maskinlaboratoriet. H. var den egentlige Organisator ved Statsprøveanstaltens Oprettelse og dens første Bestyrer 1896—1912, derefter Formand for dens Bestyrelsesraad. 1912 afløste H. G. A. Hagemann som Polyteknisk Læreanstalts Direktør og genvalgte 1917. I denne Stilling har han udført et betydeligt administrativt Arbejde, der præges af hans store Forhandlingsdygtighed, hans varme Omsorg for de Studerendes Interesser og hans Arbejde for Læreanstaltens Udvikling. H. er Forfatter af en stor Række Afhandlinger, især af teknologisk Indhold og af værdifulde Lære- og Haandbøger i Teknologi, saaledes „Mekanisk Teknologi“ I—II (1912—15) og „Haandbog i Metallernes mekaniske Teknologi“ I 1 (1913). Han har Æren at have indført Metalmikroskopien her i Landet. 1908 gjorde han sin paa videnskabelige Betragtninger grundede Opfindelse af „porøse Metaller“, der vakte almindelig Interesse over hele Verden og blev forelagt det franske Akademi af le Châtelier. Verdenskrigen lagde imidlertid store Hindringer i Vejen for Opfindelsens tekniske Udyttelse. H. har paavist Molerets Anvendelighed som Bygningsmateriale og derved grundet en ny dansk Industri. Paa mange andre Maader har H. gavnnet den danske Industri og paa talrige Kongresser i Udlandet paa værdig Maade repræsenteret sit Fædreland. I Patentsager og som Medlem af Komitéer og Bestyrelser, nu sidst som Formand for „Flyvekommissionen“, har Autoriteterne lagt stærkt Beslag paa H.s store Arbejdsdygtighed og Indsigt. — Gift 1893 Laura Michaelsen. M. C. H.

Litt.: Slægt se Adolph H.; E. Thaulow i „Ill. Tid.“ 3/2 1911; „Akad. Ugebl.“ 2/4 1919; „Politiken“ 21/10 1911, 7/4, 18/4, 13/6 og 7/7 1912, 1/9 1915, 11/12 1916 og 1/2 1917.

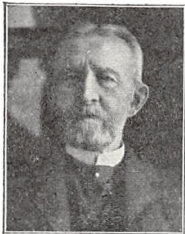
Hans (5/6 1455—20/2 1513), Konge. Forældre: Kong Christian I (s. d.) og Dronning Dorothea (s. d.) af Brandenburg. Efter Faderens Død 1481 lykkedes det ham foreløbigt kun at blive Herre i Danmark, Norge og Hertugdømmerne. I Sverige fik han først Magten 1497, og han mistede den igen efter Ditmarskertoget 1500. Foruden af Forholdet til Sverige var H. optaget af Strid om Hertugdømmerne med Broderen Frederik (I) og i sine sidste Aar af Krig med Lybækkerne, overfor hvem han fortsatte sin Faders fjendtlige Politik. H. var en noget tungsin-

dig Natur, og han kunde være vilkaarlig som en ægte Middelalderkonge (Dommen over Poul Laxmand). Men i det hele har han for Eftertiden staaet som en jævn, folkelig, danskpræget Kongeskikkelse. D. i Aalborg. — Gift 1478 Christine (s. d.) af Sachsen, d. 1521. *H. Js.*

Litt.: „Skand. Litteraturselsk. Skr.“ XVIII 1822; Werlauff: „Monumentet over II. og Christine i Odense“ 1827; „Dsk. Mag.“ IV 1 1864; Allen: „De tre nord. Rigers Hist.“ I 1864; Palmén: „Sten Stures Strid med H.“ 1883; „Dsk. Mag.“ III 3 1851; „Hans. Geschichtsbll.“ 1893; „Nye dsk. Mag.“ II 1806; Paludan-Müller: „De første Konger af den oldenb. Slægt“ 1874; Rydbeck i „Aarb. f. nord. Oldk. o. Hist.“ 1907; Brev i „Aarsberetn. fra Gehejmeark.“ VI Tillæg 1882.

Hans (Johan) (⁸/₁₂ 1825—²⁷/₅ 1911), Prins af Glücksborg. F. paa Gottorp Slot. Forældre: Hertug Vilhelm (s. d.) af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg og Louise af Hessen-Kassel. Opdroges tysk og traadte 1842 ind i den preussiske Hær, ligesom han 1844—46 studerede Nationaløkonomi m. m. i Bonn, bl. a. sammen med Arndt. Han deltog i Kampene i Berlin 1848 mod Frihedsbevægelsen,

meldte sig s. A. ved den slesvig-holstenske Hær og tog Del i Feltoget 1848—49. Da hans Broder Christian (IX) 1853 var blevet dansk Tronfølger, gik han til Danmark, hvor han levede Resten af sit Liv; 1864 udtraadte han af den preussiske Hær og blev Oberstløjtnant i den danske. 1867 styrede han nogle Maaneder Grækenland for Brodersønnen Georg I. Han var en fintdannet, taktfuld og fordringsløs Mand, begavet med megen historisk Sans og en god Hukommelse, og disse Egenskaber i Forening med hans Slægts mange Forbindelser gjorde ham til Glücksborgernes Historiker. Paa Grundlag af mangeaarige Dagbøger har han udarbejdet en udførlig Fremstilling af den glücksborgske Politik i Aarene om 1864, et Værk, der, naar det engang bliver tilgængeligt, vil blive af den største Betydning for dansk Historieforskning. H. har fremdeles efterladt sig Skildringer af den sønderborgske Historie overhovedet og Hans den Yngre især. D. i Kbh. — Ugift. *P. E.*

Litt.: „Ill. Tid.“ ¹/₄ 1911; L. Bobé: „Om Prins H. af Glücksborg“ 1911; A. Friis i „Tilskueren“ 1912; C. H. Rørdam: „Hofliv under Christian IX“ 1918; P. Nansen: „Portrætter“ s. A.

Hans (den Ældre) (²⁹/₆ 1521—²/₁₀ 1580), Hertug af Sønderborg. Forældre: Kong Frederik I (s. d.) og Dronning Sophie (s. d.) af Pommern. Fik, da Christian III delte Hertugdømmerne med sine to Brødre, særlig Besiddelser i Nordslesvig: Haderslev, Tørnø og Tønder Len med Løgum Kloster. Holdt Hof i Haderslev og var den

forsonlige Mægler mellem Brødrene Christian III og Adolf af Gottorp. Han var en retsindig Mand, der interesserede sig meget for sine Undersaatters Vel og navnlig for den i hans Besiddelser gældende Retsforfatning. Efter Broderen Christian III's (s. d.) Død paatænkte H. at gifte sig med hans Enke Dronning Dorothea (s. d.); han var da 38, hun 48 Aar. Betænkeligheder af forskellig Art hindrede dog Planens Udførelse. H. opførte 1557—62 Hansborg, det senere Haderslevhus, og deltog 1559 i Erobringen og Delingen af Ditmarsk. D. paa Haderslevhus. — Ugift. *H. Js.*

Litt.: „Hist. Tidsskr.“ IV 6 1877—78; „Kirkehist. Saml.“ III 1 1874—77; „Zeitschr. f. Schlesw.-Holst.-Lauenb. Gesch.“ XVI—XVII 1886—87.

Hans (den Yngre) (²⁵/₃ 1545—⁹/₁₀ 1622), Hertug af Sønderborg. Født paa Koldinghus. Forældre: Kong Christian III (s. d.) og Dronning Dorothea (s. d.) af Sachsen-Lauenburg. Fik ved Overenskomst med Broderen Frederik II en Trediepart af den kgl. Del af Hertugdømmerne og senere Part i Arven efter H. den Ældre. Han maa nærmest opfattes som en større Godsejer med Besiddelser særlig paa Als og i Sundeved. D. paa Glücksborg. — Gift 1) 1568 Elisabeth af Brunsvig-Grubenhagen, d. 1586. 2) 1588 Agnes Hedeveg af Anhalt, d. 1616, Enke efter Kurfyrst August af Sachsen. *H. Js.*

Litt.: W. E. Christiani: „Materialien zur Gesch. Herzog Johann des jüngereren“ 1786—89; F. v. Krogh: „Beträge zur älteren Gesch. des Hauses Holstein-Sonderburg“ 1877; Gude: „Bericht von der Halbinsel Sundewitt“; C. C. Lorenzen i „Saml. til jysk Hist. og Top.“ X 1884—85; „Nordalb. Studien“ IV 1858.

Hans Adolf, Hertug af Gottorp, d. 1616, se **Johan Adolf**.

Hans Adolf, Hertug af Pløn, se **Johan Adolf**.

Hansen, Andreas Christian (f. ¹¹/₁₁ 1854), Bankdirektør. F. i Middelfart. Forældre: Bankdirektør Anders Christian H. og Birgitte Cathrine Melbye. Lærte 1870—72 Handelen i Middelfart, opholdt sig 1872—77 for sin videre handelsmæssige Uddannelses Skyld i Tyskland og England, ansattes 1877 ved sin Hjemkomst i Diskonto-Instituttet i Middelfart og blev 1899 den nævnte Banks Direktør. H. nyder i Provinsens Bankredse Anseelse som en dygtig Bankmand, hvilket bl. a. har

givet sig Udslag i, at hans Kolleger har valgt ham til Medlem af Bestyrelsen for de danske Provisbankers Forening. I mere almene Formaals Interesser har han stillet sine Kræfter til sin Hjemby's Tjeneste, dels som Medlem af Middelfart Byraad 1885—96 og dels som Formand for Byens Handelsforening 1883—99. Siden 1911 er H. Medlem af Overligningskommissionen; han er desuden Medlem af Repræsentantskabet for Købstædernes alm. Brandforsikring og Næstformand i Repræsentantskabet for Kredittforeningen af Grundejere i Fyns Stift. — Gift 1884 Johanne Henriette Holm.

C. T.

Litt.: Slægt i C. C. Melbye: „Stamt. over Familien Melbye“ 1882, S. 26; C. C. Clausen: „Middelfart og Omegn“ 1900, S. 26.

Hansen, Anders Jørgen (²²/₂ 1857—¹⁷/₇ 1911), landøkonomisk Forsøgsleder. F. i Baaring ved Middelfart. Forældre: Hus-

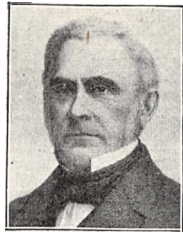
mand Hans Jørgen Larsen og Gertrud Jørgensdatter. Var ved forskelligartet Beskæftigelse og gennemgik Kursus paa Højskole og Landbrugsskole, før han kom til Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1883. Han var derefter en kort Tid Fodermester

paa Nøbbøllegaard samt 1883—86 Forvalter paa Højstrupgaard ved Odense under de danske Sukkerfabrikker. 1886—94 var han Assistent ved Askov Forsøgsstation og fra 1894 til sin Død Forsøgsleder og Bestyrer af den nordjyske Forsøgsstation (først ved V. Hassing, efter 1906 ved Tylstrup). Med Energi og Dygtighed ledede han de vanskelige Forarbejder for at gøre Jorderne skikkede til Forsøgsmarker. Han var anset som Forsøgsleder, og han erhvervede sig Autoritet ved sin rige Erfaring, sunde Sans og rolige Omdømme. Særlig var han kyndig i Kartoffelavl og virkede for udvidet Avl og forbedret Afsætning. Han nød megen Anseelse paa sin Egn, var den ledende Mand i flere Udvalg indenfor Aalborg Amts Landforening. Han har skrevet „Kartoffeldyrkning“ (1909) samt flere Beretninger i „Tidsskrift for Planteavl“. D. i Kbh. — Gift 1887 Kirstine Pedersen. A. C.

Litt.: „Aftenposten“ ²⁸/₁₂ 1908; Nekrologer i „Tidsskr. f. Landøk.“ 1911 S. 615 og „Ugeskr. f. Landm.“ 1911 S. 439.

Hansen, Andreas Nicolaj (¹⁴/₉ 1798—¹²/₁₂ 1873), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Vinhandler Gotfred H. og Anna Catharine Weinreich. Fik som ung en fortrinlig Købmandsuddannelse hos Joseph Hambro (s. d.), i hvis Tjeneste han ved Rejser fik Lejlighed til at se sig om i Verden. Paa en

Rejse 1822 til Kria. stiftede han sin egen Forretning; Korn var Hovedartiklen, og Forretningen udvikledes hurtigt. 1824 ønskede Hambro at optage ham som Kompagnon i sit Firma; han ønskede helst at blive i Kria., men modtog dog efter nogen Betænkning det ærefulde og gunstige Tilbud; det var navnlig Vareforretningen og Dampmøllen, mindre

Bankierforretningen, der tog hans Interesse fangen. 1840 rejste Hambro til London, og H. overtog da de industrielle og merkantile Virksomheder paa Kristianshavn for egen Regning under Firma A. N. H. & Co. Dygtig og med stor Energi førte han Forretningen videre, først sammen med sin Svoger A. Mansell, senere med Sønnerne Alfred og Harald H. Efter Broderen, Hans Peter H.s (s. d.) Død blev han valgt til Nationalbankdirektør, men modtog ikke Valget. Fra 1829 var han Medlem af Grosserer-Societetets Komité, fra 1856 dennes Formand; han var særlig kvalificeret hertil, og skønt hans Selvsikkerhed og Heftighed medførte mange Sammenstød, var han dog meget populær. 1857 var han Medstifter af Privatbanken. 1842—44 var han stænderdeputeret, men deltog ikke senere aktivt i Poliitik, dels fordi hans Forretning lagde fuldstændig Beslag paa hans Tid, dels paa Grund af Misfornøjelse med den politiske Udvikling. Han var meget alsidig interesseret, overordentlig veltalende og havde meget selvstændige, karakteristiske Meninger. Han udførte et interesseret Arbejde for blindes Selvvirksomhed. Han var Ejer af flere store Gaarde, hvis Drift han fulgte med stor Interesse. D. i Kbh. — Gift 1825 Emma Eliza Grut, d. 1865.

O. T.

Litt.: Slægt i L. H. Hansen: „Stamt. over Familien H. 1798—1876“ 1876, Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, „Børsen“ ¹³/₁₂ 1902 og „Ill. Tid.“ ⁷/₄ 1912; „De danske Byerhverv“ 1904—11; „Ill. Tid.“ ¹⁴/₆ 1873; Nekrolog i „Berl. Tid.“ ¹²/₁₂ 1873.

Hansen, Anders Peder (f. ²³/₁₀ 1870), Statskonsulent i Mejeribrug. F. i Voldtofte ved Assens. Forældre: Husmand Peder H. og Karen Marie Andersen. Lærte efter Konfirmationen praktisk Landvæsen, var 1887 paa Køng Højskole, kom 18 Aar gl. til Mejeriarbejdet og var nogle Aar Bestyrer paa Fællesmejeriet i Overvindinge ved Sandby. 1895 gennemgik han Mejerikursus'et paa Dalum Landbrugsskole, var derefter 3 Aar Besty-

rer paa Skærsø Fællesmejeri og kom saa til Landbohøjskolen, hvorfra han 1903 tog Landbrugseksamen. 1903—05 var han Lærer ved Agerbrugsskolen paa Næsgaard og ansattes 1905 som Statskonsulent i Mejeribrug. Han var godt udrustet til denne Gerning, og han har senere ved Studierejser i Nord-Amerika og forskellige europæiske Lande yderligere uddannet sig i Faget. I de senere Aar har han været knyttet til Forsøgslaboratoriets Virksomhed. Han har taget livlig Del i Diskussioner om faglige Emner og skrevet en Del Artikler og Afhandlinger i Fag- og Dagspressen. — Gift 1907 Gudrun Oline Laursen. A. C.

Litt.: „Mælkeritid.“ 1905, S. 318.

Hansen, Adolf Marius (2/6 1850—2/2 1908), Litteraturhistoriker. F. i Kbh. Forældre: Kopperstikker Anders H. og Marie Krogh.

I Skoletiden styrkedes den ham iboende Interesse for Litteratur af Læreren i Dansk og Engelsk Ludvig Trier (s. d.), og da han 1868 var blevet Student, bestemte han sig efter nogen Vaklen for Engelsk; 1875 underkastede han sig Magisterkonferens i dette Fag

med Hovedvægten lagt paa Litteraturhistorien. Af G. Brandes' Forelæsninger og Skrifter havde han modtaget dybe og for sin egen Udvikling afgørende Impulser, og i en som særskilt Bog 1876 udkommen Anmeldelse af hans „Naturalismen i England“ tog H. ham og hans Grundsyn varmt i Forsvar overfor de uafsladelige Angreb. Sit Udkomme søgte han ved Undervisning, og sammen med Johs. Magnussen udarbejdede han en Række meget benyttede Lærebøger i Engelsk; den ham egne Grundighed og Samvittighedsfuldhed gjorde ham til en lige saa fortrinlig som afholdt Lærer, og ikke mindst paa Statens Lærerhøjskole, hvor han virkede siden 1886, var han højt skattet. 1883 blev han Dr. phil. med Afhandlingen „Addison som litterær Kritiker“, men først 1894 knyttedes han fast til Universitetet som Docent i engelsk Sprog og Litteratur; han havde da i adskillige Aar holdt Forelæsninger som Privatdocent. En Frugt af disse var Bogen „En engelsk Forfattergruppe“ (1892), der behandler bl. a. Pope og Swift; i en Afhandling i „Dansk Tidsskrift“ 1906 efterviste han den engelske Indflydelse paa Holberg i hans Aands hele almindelige Præg; men iøvrigt blev hans selvstændige videnskabelige Produktion aldrig stor af Omfang. Det betydeligste Arbejde fra hans Haand er „Den engelske og nordamerikanske Litteraturs Historie i Omrids“ (1902), der vidner smukt om hans fine Forstaaelse af og levende Kærlighed

til engelsk Aandsliv. Overfor dette betragtede han sig altid som den beskedne Tjener, og ud fra denne Opfattelse arbejdede han fra sine tidligste Aar paa at gøre engelsk Poesi kendt for den større Almenhed gennem Oversættelser, der alle er prægede af hans sikre Smag og poetiske Takt: 1872 Tennysons „Anna og Locksley Slot“, 1880 Byrons „Junker Harold's Pilgrimsfart“, 1884 „Oversatte engelske Digte“, 1885 Shakespeares „Sonetter“, 1892 Shelleys „Den frelste Prometheus“ og 1910 „Bjovulf“. Stillefærdig og fordringsløs var han i al sin Færd, en sjælden nobel Personlighed med stor Trofasthed overfor Mennesker og Idéer, til hvilke han følte sig i Gæld for aandelig Paavirkning. D. i Kbh. — Gift 1883 Franziska Josephine Sander, d. 1903. C. S. P.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1883; „Bogen om Ludvig Trier“ 1909; G. Brandes: „Saml. Skrifter“ XVIII 1910; H. Olrik: „Danmarks Lærerhøjskole“ 1906; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; Nekrologer i „Politiken“ 4/2 1908, „Berl. Tid.“ 4/2 1908, „Beretning fra Statens Lærerhøjskole“ 1907—08 og „Ill. Tid.“ (af Chr. Rimestad) 1/2 1908.

Hansen, Aksel (Axel) Christian Henrik (f. 2/6 1853), Billedhugger. F. i Odense. Forældre: Snedkermester Vilhelm H. og Caroline H. Lærte Træskæring og Marmorhugning

hos Faderen og senere i Kbh. (H. C. Berg), kom paa Akademiet og fik 1879 Afgang. 1880 udstillede han første Gang (Fløjtespillende Dreng), fik 1888 det Anckerske Legat og 1889 Akademiets Rejseunderstøttelse, har besøgt Italien, hvor han arbejdede i Marmorbruddene i Carrara, og 1904 Grækenland, blev 1914 Akademimedlem og 1915 Akademiiraadsmedlem. Uden at fjerne sig langt fra den Stil, som efter Bissen'erne var den almenlydige her i Landet, har H. ved sin Evne til at skabe naturlige, lidet fordringsfulde Arbejder vundet sig en betydelig Plads. Af hans Arbejder over religiøse Motiver skal nævnes: „Kristus bespottes af Jøderne“ (Bronzerelief, 1890; Kunstmuseet), „Hagar og Ismael“ (1882; Emauskirken), „Ambrosius“ (Marmorkirken), „Kristus“ (Jesuskirken). Mest kendt er hans Statue „Echo“ (1888; Rosenborg Have). Som Skaber af Mindesmærker har H. været meget anvendt; ham skyldes de store Statuer ved Kunstmuseet, Broges Statue i Aarhus (1910) og Christian IX's Rytterstatue i Odense (1912) samt det Holmblad'ske Monument paa Søllerød Kirkegaard, N. J. Fjords Statue ved Forsøgslaboratoriet samt den projekterede „Uffe“, desuden en stor Mængde Buster, især af Digttere og Videnskabsmænd. Hans dekorative Arbejder har fundet Plads paa

Kristiansborg, „Sølyst“ og flere Steder i Odense. — Gift 1884 Ellen Margrethe Smith.

O. A.

Litt.: Sophus Michaëlis i „Ill. Tid.“ ^{22/7} 1894; „Dannebrog“ ^{25/10} s. A.; „Kunst“ II—III 1900—01; „Odense Avis“ ^{14/4} 1910; „Telegraf“ ^{15/4} 1910.

Hansen, Aleth Sophus (^{21/2} 1817—^{24/12} 1889), Præst, Minister. F. i Rudkøbing. Forældre: Købmand Christen Ravn H. og Cathrine Basballe. Blev Student 1835 og Cand. theol. 1840. Som Skibspræst deltog han 1845—47 i Korvetten „Galathea“s Jordomsejling og samlede paa denne Rejse Genstande til etnografisk Museum samt indiske og kinesiske Bøger, som han siden skænkede til det Kgl.

Bibliotek. 1848 blev han Kateket i Hjørring og 1850 Sognepræst i Husby i Slesvig, 1856 tillige Provst for Flensborg Amt; 1858 forflyttedes han til Grumtofte, hvor han 1860 blev Provst for Gottorp Provsti. Som Suppleant havde han deltaget i Stænderforsamlingerne 1855, 1856, 1857 og 1860 og da tilhørt det dansksindede Parti; efter Krigen blev han derfor straks afskediget. Han drog da til Kongeriget og blev 1866 Sognepræst i Ferslev-Vellerup. Da P. C. Kierkegaard 1868 tog sin Afsked som Minister i Anledning af Forhandlingerne om Valgmenighedsløven, blev H. hans Efterfølger for at gennemføre denne; under Debatten i Landstinget kom han imidlertid til kort, og Loven gik kun igennem, fordi Konsejlspræsidenten gjorde det til et Kabinetsspørgsmaal; H. udtraadte derfor allerede n. A. af Ministeriet og blev 1870 Sognepræst for Ledøje-Smørum, hvorfra han 1881 tog sin Afsked. Som Politiker passede han kun daarligt, men som Præst nød han almindelig Agtelse. D. i Kbh. — Gift 1845 Caroline Juliette Munderspach, d. 1881.

H. M.

Litt.: Erindringer i „Kirkeh. Saml.“ IV 3 1893—95; „Tiden“ ^{23/2} 1917; Brev i H. F. Rørdam; „Peter Rørdam“ III 1895; Nekrolog i „Ill. Tid.“ ^{5/1} 1890.

Hansen, Peter Carl (f. ^{31/10} 1866), Skibsbygningsingeniør. F. i Kbh. Forældre: Funktionær ved Landbohøjskolen Hans H. og Karen Stefansdatter. Gennemgik Søværnets Skole for Skibsbygning og Maskinvæsen, hvorfra han tog Afgangseksamen 1889, og var derefter ansat 1889—97 paa Orlogsværftets Konstruktionskontor. Med Orlov herfra projekterede han 1893 for Firmaet „Burmeister & Wain“ Skroget til det

russiske Kejserskib „Standart“. 1891—1917 var han Lærer i Skibsbygningsfagene ved Skolen for Skibsbygning og Maskinvæsen, men har tillige fungeret som Lærer ved Marinens Kadetskole og Officersskole. 1901 knyttedes han til Polyteknisk Læreanstalt som Docent i Skibsbygning, og da dette Fag udviklede sig til et Hovedfag, blev hans Stilling 1909 omdannet til et Professorat. Dels ved sin Undervisning i Skibsbygning, der har været fulgt med stor Interesse af hans Elever, dels gennem Lærebøger — f. Eks. „Forelæsninger over moderne Skibsbygningskunst“ (2. Udg. 1910) og „Lærebog i Skibsbygning“ (1909) —, der bruges i udstrakt Maalestok især i Norge og Sverige, har han haft stor Betydning for Skibsbygningen i Norden. Paa anden Maade, dels ved sit Arbejde for Udviklingen af Vogts Pendulpropeller i Forbindelse med Sejl-fremdrivning, dels ved Startningen af Aarhus Skibsværft og Baltica-Værftet ved Kbh. har han virket i samme Retning. Udenfor sit Hovedfag har H. navnlig haft Betydning for Udviklingen af Maskinistundervisningen. Han var Medstifter og en Række Aar Lærer ved Kbh.s Maskinistskole og er nu Lærdommer og Eksaminator ved Maskinisteksaminerne. — Gift 1888 Anna Margrethe Møller.

M. C. H.

Litt.: „Tidsskr. f. Maskinvæsen“ ^{15/5} 1909 og „Tidsskr. f. Ingeniør- og Bygningsvæsen“ s. D.

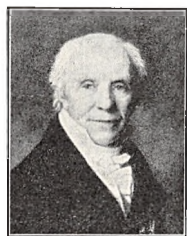
Hansen, Christopher Bagnæs (^{24/2} 1806—^{16/1} 1868), Møbelfabrikant. F. i Kbh. Forældre: Tømrersvend Christopher Bagnæs og Anna Stephensen. Efter en meget ublid Barndom, under hvilken han for en Del selv maatte fortjene sit Udkomme, kom han i sit 14. Aar i Stolemagerlære og blev Svend 1826. Efter at have arbejdet som saadan og ved „Fusk“ nogle Aar gjorde han 1830 Mesterstykke. Efter nogle Aars sluttigt Arbejde som Mester oprettede han et Møbelmagasin, først for sine egne og senere for andre Mestres Frembringelser. Magasiner var den Gang noget nyt, og hans Forretning voksede saa betydelig, at han 1843 kunde købe „Erichsens Palæ“ paa Kongens Nytorv. 1838 havde han faaet Tilladelse til at sælge fine og indlagte Møbler og var nu tillige Snedkermester, selv om han først optoges i Lavet 1855. 1841 fik han Titel af Hofstolemager. Forretningen tog et ualmindeligt Opsving; han var en af de første danske Snedkere, som tog Del i Verdensudstillingerne, saaledes 1851 i London og 1855 i Paris, og tillige blandt de første Møbelfabrikanter, der benyttede kunstnerisk Medhjælp til Tegning af Møbler. 1867 trak han

sig tilbage fra Forretningen, som under hans Ledelse var blevet en af de betydeligste og bedste i Danmark. H. var Kaptajn i Kbh.s Brandkorps og deltog ivrig i det vaagnende Foreningsliv blandt Industridrivende og Haandværkere. Som Forretningsmand var han dygtig og fuld af Initialiv. D. i Kbh. — Gift 1) 1826 Claudine Marie Henriette Olsen. Ægteskabet opløst; hun d. 1857. 2) 1843 Jacobine Krause, d. 1892. R. B.

Litt.: „Søndags-Posten“ 20/1 1868; A. Bauer: „C. B. H.s Etablissement 1830—80“ 1880; C. Nyrop: „I. G. Lund“ 1883; R. Berg: „Snedkerlavet 1554—1904“ 1904; M. Rasmussen: „Bidrag til dansk Haandværkerundervisnings Historie“ 1916.

Hansen, Christian Frederik (20/2 1759—10/7 1845), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Skomager Mathias H. og Anne Marie Mal-

ling. Kom tidlig i Murer- og Tømrerlære og besøgte Akademiet, blev Harsdorffs Elev, bejlede forgæves 1775 og 77 til den lille Guldmédaille, men vandt uventet 1779 den store. I 2½ Aar rejste han i Udlandet, blev 1784 agreeret ved Akademiet og 1785 Medlem. Aaret forud

var han udnævnt til Landbygmester i Holsten med Bolig i Allona; herfra bredte hans Ry sig; Lybæk vilde ansætte ham som Stadsbygmester; men Regeringen i Kbh. agtede at benytte ham, og efter Harsdorffs Død fik han Opfordring til at udarbejde Planer til en Række københavnske offentlige Bygninger, Opførelsen af Kristiansborg og af Raad- og Domhuset overdroges ham, og 1804 flyttede han til Kbh., blev 1808 Professor ved Akademiet efter Meyn og Overbygningsdirektør, og hans Indflydelse blev saa stor, at han 8 Gange valgtes til Akademiets Direktør. Uddannet ved Akademiet, hvor Meyns og Harsdorffs Skole paa den Tid hævede den danske Arkitektur højt ved den nære Tilknytning til fransk Kunst og til antikke Forbilleder, viser H. sig naturligvis i Besiddelse af Skolens Fortrin, den klare, formale (regulære) arkitektoniske Opbygning og det kræse Valg i Udsmykningen, og en Del af hans tidligere Arbejder staaer Harsdorffs Kunst nær; men efterhaanden førtes han med Tidsaanden i Retning af yderligere Forenkling af Motiverne og større Streghed. Empirens Trang til Klassicisme fortolkede han i Retning af norditaliensk Senrenæssance, og det ledende Forbillede for ham blev Palladio. Maa- ske er hans Kunst derved blevet noget tør; dette overskygges dog ganske af dens Værdighed, dens Kraft og Monumentalitet. Foruden sine rent arkitektoniske Egenskaber har H. lagt en sjælden Evne for Dagen for at indrette sine Bygningers Virkning efter deres Plads i Stadplanen, og han har — f.

Eks. i Altona — ved Skabelsen af nye Kvarterer fejret absolutte Triumfer. Foruden en Del Enkeltbeboelser i Altona kan følgende af hans Arbejder nævnes: Sindssygehospitalet i Slesvig (omformet) og Kirken i Neumünster. I og ved Kbh. faldt det i hans Lod at bygge Metropolitanskolen (færdig 1815), Raad- og Domhuset (1815), Hørsholm Kirke (1823), Kristiansborg Slot (1828) og Frue Kirke (færdig s. A.) samt Soldats Stiftelse. — Som Menneske skal H. have været egenraadig og haardhændet (efter V. Freund's Udsagn); men hans Indflydelse som Kunstner rakte vidt; hans Elever var J. H. Koch og Malling, samt delvis Svigersønnen Hetsch. D. paa Rolighed, Frbg. — Gift 1792 Anna Margrethe Rahbek, d. 1811. O. A.

Litt.: J. Møller: „Teol. Bibl.“ III 1812, S. 310; Thiele: „Thorvaldsens Biograf“ I 1851; Molbeck: „Anmærkninger over nyere Tidens Arkitektur“ 1855; „Industriforeningens Tidsskr.“ 1888; V. Freund: „H. E. Freund's Levned“ 1883; Carl Petersen i „Riget“ 14/2 1911; C. M. Smidt: „Arkitekten C. F. H.“ 1911; „Ill. Tid.“ 14/12 1913; G. Hetsch i „Julebogen“ 1914; „Bau-Rundschau“ 1915 og 1918; Th. Oppermann: „H. E. Freund“ 1916; W. Jakstein i „Kunstkalender Schleswig-Holsteins“ 1917 og „Arkitekten“ 22/4 1920.

Hansen, Christian Frederik (20/11 1788—22/6 1873), Officer. F. i Helsingør. Forældre: Oberst, tidligere Konrektor Hans Christian H. og Anna Kingo Bruun. Blev Student 1801, Cand. juris 1808, Fændrik i Sjællandske Jægerkorps 1808 og n. A. Sekondløjtnant, 1813 Adjoint ved General-kvartermesterstaben, 1817 Stabskaptajn ved Holstenske Jægerkorps, 1822 Divisionsadjutant, 1831 Undervisningsdirektør ved Landkadetkorpset, 1835 Divisionskvartermester, 1839 Overadjutant og Oberstløjtnant i Generalstaben, 1840 Medlem af Kommissionen angaaende Armeens Organisation, 1843 Deputeret i Generalkommissariatskollegiet, 1848 Departementschef i Krigsministeriet og Chef for Armeens Intendantur. Han var tre Gange Krigsminister: Novb. 1848—Juli 1851, Jan. 1852—Decb. 1854 og Juli 1864—Novb. 1865, blev Generalløjtnant 1849 og afgik 1865. Allerede tidlig havde han gjort sig bemærket ved sin ualmindelige Begavelse, sin Tjenstiver og store Pligttrøskab, og Frederik VI satte megen Pris paa ham, gjorde ham til sin stadige Ledsager paa Inspektioner og benyttede ham til forskellige vigtige diplomatiske Hverv (f. Eks. 1821 i Stockholm, 1825 i London), som han løste paa fortrinlig Maade. Som Undervisningsdirektor ved Landkadetkorpset har han haft stor Del i Undervisningens Opsving. Som Krigsminister har han indlagt sig uforglemmelig Fortjeneste ved sin Virksomhed ved Organi-

sationen af den Hær, Danmark kunde stille i Felten 1849—50. Mindre heldbringende var hans Tilbøjelighed til at blande sig i Generalernes Operationer og til at gribe ind i Overkommandoens Planer. Ved sin Optræden i Rigsdagen kunde han ogsaa undertiden vise en beklagelig Mangel paa Sindslige vægt, en Fejl, der havde uheldige Følger for Landets fremtidige Forsvarsordning. Ved sin hensynsløse Energi som Krigsminister i Ministerierne Bluhme og Ørsted, da det 1852 gjaldt Indførelsen af Statens Hærenhed, paadrog han sig særlig et uhyre Had hos de Nationalliberale. „En Benrad fra Fortiden, en fjendtlig Natur, et fordærveligt Stof“ kaldte saaledes „Fædrelandet“ ham i en af sine ubeherskede Artikler. H. var en sjælden begavet Personlighed, der med jernfast Energi fulgte sin Overbevisning, en retsindig og helstøbt Karakter. Betegnende for den idealistiske Side af hans Natur er det, at han aldrig oppebar nogen Gage som Minister, og det er karakteristisk for ham, at han efter Krigen 1864 som Krigsminister indtrængende modsatte sig den enestaaende Udmærkelse, som Kongen vilde vise ham ved at udnævne ham til General, men samtidig ligesaa indtrængende anbefalede, at Generallejtnant de Meza ved sin nødvendige Afgang fra Hæren nød den store Hæder at udnævnes til General à la suite i Armeen. D. i Kbh. — Ugift. K. C. R.

Litt.: Slægt i F. E. Seidelin: „Stamt. over Familien Seidelin“ 1877; „Ill. Tid.“ 1877; „Vort Forsvar“ Febr. 1890; Kopp: „Oberst O. F. Vaupell“ 1912; „Vor Fortid“ 1918, Nr. 7; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 22/6 1873 og „Dagbl.“ 24/6 s. 1.

Hansen, Christian Julius (6/5 1814—15/3 1875), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Drejermester Nicolai H. og Frederikke

Hesse. Skønt bestemt for et Haandværk kom han formedelst sin lovende Sangstemme 1827 ind som Elev paa Sibonis Konservatorium, hvor han navnlig, efter at Stemmen var gaaet bort, under J. P. E. Hartmanns Vejledning lagde sig efter Komposition. 1836 opførtes en

Ouverture i c-mol af ham, og 1840 deltog han sammen med Gade og Edv. Helsted i den kendte Konkurrence om den af Musikforeningen udsatte Pris, hvor Gades Overture gik af med Sejren. H. fik dog af Dommerne, Spohr og Fr. Schneider, tilkendt hædrende Omtale. Han levede derefter som Musiklærer, var 1845—51 Organist ved Garnisons Kirke og fra 1851 Klokker sst., og i denne Stilling levedes der ham ikke Tid til at hellige sig Kompositionsvirksomheden i det Omfang, han vistnok selv havde ønsket. Heller ikke frem-

medes den ved, at han, der allerede tidligere havde dirigeret forskellige Sangforeninger, fra 1848 blev Meddirigent i Studentersangforeningen, men paa den anden Side skulde netop dette Milieu, der var som skabt for hans glimrende Humør, blive bestemmende baade for hans Position i Samtidens Musikliv og for Retningen af hans Kompositionsvirksomhed. Han skrev og arrangerede Musikken til Hostrups Studenterkomedier, komponerede for Studenterkarnevalerne Operetteparodier som „Leonora di Massa Carrara“, „Kong Rosmer“ (med det berømte Dansekor „Ullen dullen dof“), „La massacrata“ og „Vandmøllen i Apennerne“, men navnlig for Studentersangforeningen selv en Række Korsange og Mandskvartetter, af hvilke flere er blevne klassiske som „Dejlige Øresund“, „Nu grønnes Skoven atter“, „Husker Du i Høst“ osv. Af større Ting kan nævnes „En Vaardag“ for Solo, Kor og Ork., der er opført i Musikforeningen samt en Del Kantater, hvoriblandt Sørgekatate over Frederik VII, hvem han stod ret nær, og af hvem han 1852 udnævntes til kgl. Kammermusikus. D. i Kbh. — Gift 1836 Marie Emilie Augusta Cruse, adopt. Stockmann, d. 1882. G. S. Litt.: A. Sørensen: „Studentersangforeningen 1839—89“ 1889; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 31/10 1875.

Hansen, Christian Kjellerup (18/7 1813—1/6 1868), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Høker, Brændevinsbrænder Peter H.

og Ellen Marensdatter.

Fik sin handelsmæssige

Uddannelse i Firmaet

J. P. Suhr & Søns Kul-

forretning, som han

1856 forlod for — i

venskabeligt Samarbej-

de med det Suhrske

Firma — at etablere

sin egen Virksomhed.

Denne var til at be-

gynde med væsentligst

baseret paa Leveringen af Kul til forbisej-

lende Skibe, men snart knyttedes et Havari-

agentur til den, og senere udvidedes den

til ogsaa at omfatte Befragtningsforretning.

Dette kom som en temmelig selvfølge-

lig Udvikling af Forholdene. De engelske Rede-

re og Kaptajner, som H., allerede mens han

arbejdede i Firmaet J. P. Suhr & Søn, havde

stiftet Bekendtskab med, kom nemlig

ikke blot i Havaritilfælde, og naar de skul-

de have Kul, men ogsaa naar de ønskede

Fragter fra Kbh., til ham, og med den

voksende Dampskibsfart tog Forretningen

et stærkt Opsving. H. var som Købmand af

den gamle, hyggelig elskværdige, men dog

myndige Type, der stod i personligt Ven-

skabsforhold til sine Forretningsforbindel-

ser, og ikke mindst dette Forhold bidrog

til at skabe den Anseelse, som det C. K.

H.ske Firma kom til at nyde i engelske

Søfartskredse. H. var hanseatisk Konsul og kgl. Agent. D. i Kbh. — Gift Marie Cathrine Pøhls, d. 1895.

Litt.: „De danske Byerhverv“ 1904—11; „Børsen“ ¹³/₇ 1906; Nekrolog i „Berl. Tid.“ ²/₆ 1868.

Hansen, Carl (³/₄ 1848—²⁸/₉ 1903), Haveøkonom. F. i Vejle. Forældre: Skomagermester Michael August H. og Dorothea Frederikke Majen. Var Elev paa Rosenborg 1867—69, tog Havebrugseksamen 1871 og s. A. Eksamen i Plantedrivning og Sirgartneri. Han opholdt sig derefter i længere Tid i Udlandet: 1873—74 i Kew gardens, 1874—75 i Paris, 1876 i Wien, var 1876—77 Medhjæl-

per i Botanisk Have i Kbh., derefter Gartner paa Lerchenborg, indtil han ¹/₄ 1880 blev Lærer i Havebrugsfagene ved Landbohøjskolen, hvor han virkede 1880—92 som Docent, 1892—1903 som Lektor, derefter indtil 1903 som Professor. H. var i Besiddelse af gode Evner, havde set sig godt om paa sine Rejser i Udlandet og var af et livligt og let bevægeligt Gemyt. Han forstod dog ikke at gøre sine Evner fuldtud frugtbare, der var noget uroligt og usammenhængende over hans Foredrag, og han fordybede sig ofte i Petitesser. Sine Elever omfattede han med Interesse, selv efter at de havde forladt Skolen, og han var til Gengæld afholdt af mange af dem. Han slog til Lyd for, at vi herhjemme skulde dyrke Blomsterløg, saa at vi kunde frigøre os for den hollandske Indførsel, en Tanke, som dog først senere skulde finde Forstaaelse hos Praktikere (se Dæhnfeldt). H. havde en levende Interesse for Naaletræer og indkøbte en Mængde til Plantning i Forstbotanisk Have. Han skrev „Pinetum danicum“ (paa Engelsk), trykt i „Journal of the Royal Horticultural Society“, og en Række Smaaartikler i Gartnerfagskrifter. Flere af disse foreligger som Særtryk, saaledes bl. a. „Vintergjækken, dens Historie og Dyrkning“ (1899). D. i Kbh. — Ugift. A. L.

Litt.: „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908.

Hansen, Carl (²⁸/₅ 1860—³¹/₁₀ 1916), Forfatter. F. i Jonstrup ved Holbæk. Forældre: Bolsmand, Hestehandler Hans H. og Marie Poulsen. Var som ung paa Ondløse Højskole, læste til Dyrlæge paa Landbohøjskolen, men tog ingen afsluttende Eksamen; udvandrede til Amerika, hvor han levede Resten af sit Liv. Fra 1885 var han Lærer

ved Elk Horn Højskole, senere ved Danebod Højskole i Iowa. Fra 1893 var han Postmester og senere Apoteker i Tyler, Minnesota. 1910 flyttede han til Vestkysten, og Havets Nærhed virkede i Begyndelsen som en Kilde til Foryngelse og Fred i hans Sind, men han var allerede da udslidt. Han har ofret sine Kræfter for Dansk-Amerikanerne, særlig Præriekolonierne Folk, som Lærer, Oplæser, Foredragsholder, kendt og afholdt overalt. Ogsaa hans Forfatterskab henvender sig til samme Publikum og har Stof fra Farmernes og Nybyggernes slid-somme Liv. Det bestaar af en Række større Fortællinger imellem 1896 og 1912: „Præriens Børn“, „Præriefolk“, „Landsmænd“, „Dansk Jul i Amerika“, „Nisqually“. Desuden har han leveret mange Bidrag til Tidsskrifter: „Nutiden“, „Dannevirke“, „Julegran“. Efter hans Død kom „Fra Prærien“ (1918). H. er en folkelig Forfatter med kraftig tegnede Karakterer og tydelig udtalte Sym- og Antipatier. D. i Seattle, Forenede Stater. — Gift Henriette Eilertsen. G. C.

Litt.: „Søndagsbladet“ ¹⁸/₁₁ 1906; „Politikken“ ²⁴/₆ 1909; „København“ ⁸/₇ 1909; „Tiden“ ¹⁸/₄ 1913; „Ill. Tid.“ ⁴/₇ 1909; J. Chr. Bay i „Fra Prærien“ 1918; Nekrologer i „Salomons Almanak“ 1917, „Chicago-Posten“ ⁹/₁₁ 1916, „Dannevirke“ ⁷/₁₁ s. A., „Julegran“ s. A. og „Højskolebl.“ ²⁴/₁₁ s. A.

Hansen, Carl Herman (f. ¹⁸/₉ 1868), Farmakolog, Veterinær. F. i Odense. Forældre: Snekermester Holger H. og Laurentine Amalie Nielsen. Blev Cand. pharm. 1890, tog Dyrlægeeksamen 1897, var nogle Aar Assistent ved Forsøgslaboratoriets bakteriologiske og fysiologiske Afdeling og blev 1901 Docent, 1906 Professor i Farmakologi ved Veterinærskolen samt Leder af Skolens stationære Klinik

for mindre Husdyr, hvortil 1903 knyttedes en Fjerkræklinik. 1892—94 var han Assistent ved Forsøgslaboratoriets kemiske Afdeling. Sammen med Prof. V. Henriques har han udgivet forskellige dyrefysiologiske Arbejder, især vedrørende Organismens Fedtstoffer og Kvalstofomsætningen. I „Maanedsskr. f. Dyrlæger“ har han givet en Række Meddelelser og offentliggjort flere Afhandlinger vedrørende Farmakologi og Terapi. Endelig har han offentliggjort nogle Arbejder vedrørende Fjerkræsygdomme og deres Behandling eller Bekæmpelse. H.s Interesser ligger ogsaa paa det politiske Omraade (radikale Venstre), ligesom han — navnlig i de senere Aar — med stor Energi har deltaget i Dyrlægerne Forningsliv. 1917 valgtes H. til Formand for „Den danske Dyrlægeforening“. 1906—08 var han Formand for „Biologisk Selskab“. — Gift 1) 1899 Olga Schumacher. Ægte-

skabet opløst 1908. 2) 1909 Johanne Wesche. L. Ba.

Litt.: „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; „Politikens Distriktsblad for Frbg.“ 10/4 1920.

Hansen, Carl Ludvig (⁹/₈ 1813—¹⁸/₄ 1895), Handeltgartner. F. i Kbh. Forældre: Handeltgartner Hans Christian H. og Gertrud Kirstine Løcte. Uddannedes hos P. W. Hintze og paa Rosenborg, tog 1833 Alm. Gartnereksamen og var derpaa Medhjælper i Botanisk Have. Han bestyrede efter sin Faders Død Gartneriet for sin Moder, indtil han 1841 købte Jord paa Vesterbro og oprettede sit eget Gartneri,

hvilket han drev til 1882, da han overdrog det til sin Søn. Han arbejdede sit Gartneri op fra en ganske ringe Begyndelse til at være et af de mest ansætte indenfor den københavnske Handeltgartnerverden, saaledes at det var at betragte som en Mønsteranstalt, takket være hans sjældne Evner som Kultivator, hans Flid og hans Sans for Orden og Punktighed. De Kulturer, han særlig drev, var Roser i Potte, Azalea, Camellia og Liliekonvaler samt Palmer. D. i Kbh. — Gift 1841 Elise Marie H., d. 1896. A. L.
Litt.: „Gartner-Tid.“ 1891, S. 189, 1895, S. 69 og 1906, S. 125.

Hansen, Carl Vilhelm (f. ²⁴/₃ 1850), Telegrafembedsmand. F. i Middelfart. Forældre: Arbejdsmand Peter H. og Ane H. Blev 1864 ansat ved Middelfart private Telegrafelskab, men gik 1868 over i

Statstelegrafvæsenet som Reservetelegrafist, blev 1870 Telegrafist, 1882 Overtetelegrafist, 1893 Telegrafbestyrer i Horsens, 1899 i Aalborg og 1903 i Fredericia. I Ledelsen af denne saa vel for den inden- som udenrigske Korrespondance meget betydende Station har H.s administrative Evner og tekniske Dygtighed haft rig Lejlighed til at udfolde sig, og han har sin store Part i, at Station Fredericia er den Mønsterstation, den er. H., der er Forstander for Telegrafvæsenets Undervisningskursus i Fredericia, har siden 1904 været Medlem af Etatens Eksamenkommission. — Gift 1879 Caroline Hansine Jensen, d. H. H.-N.

Litt.: „Nationaltid.“ ³¹/₈ 1918.

Hansen, Christian Ditlev Ammentorp (²⁵/₂ 1843—²⁰/₆ 1916), Apoteker, Fabrikejer. F. paa Kragssberg ved Odense. Forældre: Proprietær, Fabrikejer Christian Henrik H. og Bertha Marie Ammentorp. Blev 1859 Discipel paa Frederiks Hospitals Apotek og tog Med-

hjælpereksamen 1862, var derefter til 1864 Medhjælper paa Højer Apotek i Slesvig.

Han erhvervede sig her ved Selvstudium solide Kundskaber i Kemi, blev Cand. pharm. 1865 og var derefter en Del Aar en paa Grund af sin Energi og Klarhed meget søgt og skattet Manuduktør for farmaceutiske Studerende. 1868 grundede han „Ny Farmaceutisk Tidende“,

som han redigerede i 7 Aar; han offentliggjorde her bl. a. Meddelelser fra sin kemiske Virksomhed, saaledes om Kloral-Alkoholat, Fermentundersøgelser o. s. v. 1869 udgav han en dansk Oversættelse af Pharmacopoea danica og holdt fra 1869 i 8 Aar Forelæsninger over denne ved Kbh.s Universitet. 1871—72 var han Assistent hos Julius Thomsen ved Universitetets kemiske Laboratorium; vandt 1872 Universitetets Guldmedaille som den første Ikke-Akademiker for en Afhandling om Forholdene mellem et Stofs Krystalform og dets kemiske Sættning. 1872 var han paa Studierejse til Tyskland, Schweiz og Frankrig; 1873 Medstifter af „Fonden til det farmaceutiske Studiums Fremme“, fra 1891 dens Formand. 1876 fik han Privilegium paa Anlæg af et Apotek paa Gammelholm (Krone-Apoteket). Hans store og vaagne Interesse for det farmaceutiske Studium førte ham ind som Medlem af en 1887 nedsat Kommission til Udarbejdelse af Forslag til en tidssvarende Ordning deraf. Da Rigsdagen ikke vilde følge Kommissionens Betænkning, som gik ud paa Opførelsen af en særlig Bygning og Ansættelse af et fuldstændigt Lærerpersonale for Farmaceuter, bestemte H. sig til at bekoste Grund og Bygning samt Montering, naar Staten vilde udrede Udgifterne ved Driften. Denne Ordning gennemførtes, og ¹/₁₁ 1892 indviedes den nye Farmaceutiske Læreanstalt, hvis Direktør H. var til ³⁰/₁₀ 1895. Hans resolute Gavmildhed skaffede de følgende Generationer af farmaceutiske Studerende betydelig forbedrede Vilkaar for deres Studium. — Fra 1873 var H. i nogle Aar administrerende Direktør ved Maglekilde og Frbg. Brøndanstalt, som han havde sat i Gang. Samtidig gav han sig af med Undersøgelser over Fermenter, særlig Pepsin. Fabrikationen af dette Stof førte ham ind paa Forsøg paa at fremstille en holdbar og ensartet virkende Osteløbe. Dette lykkedes 1874; det blev af stor Betydning for Ostefabrikationen og førte til en meget betydelig Udvikling af „C. H.s teknisk-kemiske Laboratorium“, hvis Produkter, som i Hovedsagen finder Anvendelse i Mejerierne, nu bruges Verden over. 1877 begyndte han Fabrikationen for Nord-Amerika i New

York; efter nogle Aars Forløb flyttede han Fabrikken til Byen Little Falls; herfra forsynes de Forenede Stater, Kanada og Mexico med hans Mejeriprodukter. — H. var Ejer af Hovedgaardene Bødstrup ved Slagelse og Mullerup paa Fyn og stærkt interesseret for Landbrug. I en Aarrække var han Medlem af den Kommission, som under Segelckes Forsæde udarbejdede den første danske Margarine Lov og Forslag til Dampskibsruten Esbjerg—Parkeston. 1891—99 var han Formand i Svendborg Amts landøkonomiske Selskab. D. i Kbh. — Gift 1) 1869 Cæcilie Elisa Købke, d. 1879. 2) 1880 Agnes Mathilde Hedemann. M. N. R.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og J. L. Ammentorp: „Stamt. over Familien Ammentorp“ 1896; „Blad for farm. Medhjælperforening“ 1892; „Ill. Tid.“ ^{28/2} 1913; „København“ ^{24/2} s. A.; „Arkiv f. Farm. og Kemi“ s. A.; Nekrologer i „Mælkeritid.“ 1916; „Farm. Tid.“ s. A.; „Tidsskr. f. Landøkonomi“ s. A.; „Fyns Stifts Landbrugstid.“ s. A.; „Arkiv f. Farm. og Kemi“ s. A.; „Berl. Tid.“ ^{21/8} s. A. (af E. Koefoed) og „Politiken“ ^{22/6} s. A.

Hansen, Jørgen Christian (^{24/5} 1812—^{24/2} 1880), Skuespiller, Sanger. F. i Kbh. Forældre: Værtshusholder Peder H. og Marie Jensen. Var en musikalsk Naturbegavelse, der tidlig viste Anlæg baade for Violinspil og Sang; og da han meldte sig til Optagelse paa Sibonis Musikkonserveratorium, blev han straks antaget og nød Undervisning saa vel af Siboni selv som af J. P. E. Hartmann. Elev ved det

Kgl. Teater blev han 1831, efter at han ved Konservatoriets Aftenunderholdning havde vakt Opmærksomhed ved sit Spil som Snap i Florians til Operette omarbejdede Lystspil „De to Sedler“. Efter at have vegeteret et Par Aar ved Teatret havde H. det Held, at Komponisten Marschner 1836 kom til Kbh. for at lede Indstuderingen af sin ypperste Opera „Hans Heiling“. H. blev bragt i Forslag til Titelrollen, og Marschner gik ind derpaa efter at have hørt hans Stemme. Ved Opførelsen af Værket ^{13/5} 1836 vandt han ved sit sværmeriske Spil og sin lidenskabelige Sang en genlydende Sejr, der kun kan sammenlignes med Nyrops 26 Aar senere som Masiello. H. blev Teatrets første Barytonist og sang sig med sin smidige Røst, hvis Klangfarve var betagende, ind i Hjerterne. Som Don Juan — første Gang 1839 og derefter i mere end 25 Aar — og Wilhelm Tell blev han alles Yndling, ogsaa som Figaro i „Figaros Bryllup“, Sverkel i „Liden Kirsten“, Majoren i „De danske i Paris“ fastslog han sit Ry, der yderligere befæstedes, da han udførte Farinelli, Lodsen i „En Søndag paa Amager“, Simeon i „Joseph og hans Brødre i Ægypten“ og

Agamemnon i „Iphigenia i Aulis“. Han tilhørte det Kgl. Teater i 50 Aar, blev af Frederik VII, der satte stor Pris paa ham, udnævnt til Kammersanger og optraadte sidste Gang ^{2/5} 1873, fik sin Afsked ved Udgangen af Sæsonen 1873—74, da en anden Tid begyndte med den ny Teaterbygningens Indvielse. Han medvirkede dog senere ved nogle Forestillinger paa Kasino, bl. a. som Lodsen. D. i Kbh. — Gift 1836 Erhardine Adolphine Rantzau, d. 1893. C. Bs.

Litt.: Overskou: „Den dsk. Skueplads“ V—VII 1846—76 og i „Ill. Tid.“ ^{17/11} 1872; H. Bang: „Kritiske Studier“ 1880; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; Charl. Bournonville: „Erindringer“ 1903; Axelline Lund: „Spredte Erindringer“ 1917, S. 31; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ^{24/2} 1880 og „Nutiden“ s. A.

Hansen (Jensen?), Christiern, Skolemænd, dramatisk Forfatter. Om ham vides intet andet, end at han 1531 var Skolemester i Odense, i Følge en Notits i det Haandskrift, som har reddet de tre Skuespil, til hvilke hans Navn er knyttet, ned til vore Dage: Helgendramaet „Dorotheæ Komædie“, Moraliteten „Paris' Dom“ og Fastelavnsspillet „Den utro Hustru“. Af dem er det første utvivlsomt oversat eller bearbejdet af C. H. selv efter et latinsk Stykke af Tyskeren Chilian Reuther af Mellerstadt; om han litterært har haft med de to andre at gøre, er derimod uvist. Alle tre er de udgave af S. Birket-Smith 1874 under Titlen „De tre ældste danske Skuespil“. C. S. P.

Litt.: Indledn. til Birket Smiths Udgave 1874; Birket Smith: „Studier paa det gamle danske Skuespils Omraade“ I—II 1883—96; samme i „Kirkehist. Saml.“ IV 3 1893—95, S. 798—99; Johs. Brøndum-Nielsen: „Sproglig Forfatterbestemmelse“ 1914, S. 104—35.

Hansen, Carl Christian Constantin (^{3/11} 1804—^{29/3} 1880), Maler. F. i Rom. Forældre: Portrætmaler Hans H. (s. d.) og Hustru. Kom i Efterslægtsselskabets Skole, bestemtes derefter til Arkitekt, begyndte 1817 at besøge Akademiet, kom paa Bygningsinspektør Hørnbechs Kontor og lærte hos Hetsch, men besluttede omkring 1825 at blive Maler efter særlig at være uddannet af Faderen. Senere blev det Eckersberg, som kom til at paavirke hans Kunst. Efter Forældrenes Død udførte han for Faderen nogle Kopier af Portrætter til Frederiksborg og malede Dekorationer til Kristiansborg. Stærkt knyttet til de ældre Eckersberg-Elevers Kreds (Købke, Bendz) viste han tidlig deres kunstneriske Særpræg: Friskhed i Opfattelsen og Smag for Farvetonerens Forfinelse parret med Skolens almindelige Egenskaber: Redelighed i Naturgengivelse og Beherskethed i Fremstillingen. Han udførte paa dette Tidspunkt baade Portrætter, Arkitekturbilleder (det

indre af Ringsted Kirke (1829)) og Genrebilleder samt begyndte enkelte klassisk farvede Kompositionsbilleder. 1835 rejste han med Støtte af Fonden ad usus publicos over Tyskland til Rom, hvor han opholdt sig 8 Aar, og hvorfra han 1838 med J. Roed besøgte Neapel, Pæstum og Pompeji og 1839 atter drog derned med Købke og Hilker. Under Italiensopholdet udførte H. en Række Landskabs- eller vel rettere Arkitekturbilleder, fremragende ved deres lødige kunstneriske Udførelse, ved deres smagfulde Valg og gennemførte Behandling, saavel som ved deres udprægede arkitektoniske Følelse; dog kan de færdige Billeder stundom savne Studiernes Friskhed, Følelsesfinhed og Glans; ogsaa en Del Figurbilleder udførte han (bedst den plastiske lille „Hyrdedreng“ (1838, Kunstmuseet)); hans største Værk er „den italienske Oplæser paa Molen ved Neapel“ (Kunstmuseet). Men sin videste kunstneriske Betydning fik Italiensopholdet for H. derved, at han lærte antik Enkelthed at kende. Nye dekorative Idealer dukkede frem for ham, og man ser de første Virkninger deraf i hans og Hilkers Forslag til Universitetsvestibulens Dekorering. Arbejdet overdroges dem, og i Begyndelsen af 1844 var H. atter tilbage i Kbh., hvor han vel agreeredes ved Akademiet, men 1846 fik sit Medlemsarbejde („Orpheus' Opstigen fra Tartaros“) forkastet. 1844—53 optoges H. af Universitetsvestibulen, der dekoreredes al fresco; Hilker malede de dekorative Indfatninger og Led, H. en Række Felter med klassiske Motiver, men de originale Billeder er nu hovedsagelig ødelagte og erstattede af nyere Billeder (af A. Jerndorff) efter H.s Kartoner. Mens H. arbejdede med disse livsfjerne Emner, voksede Nationalitetskampen frem herhjemme, Skandinavismen florerede, og Bevægelsen i Kunsten tilbagelod mod nordiske Emner tog fart. Mægtig grebet heraf valgte han ogsaa sine Emner ud af den hjemlige Gudeverden, og hans Hovedarbejde blev „Ægirs Gæstebud“ (1855—57, Kunstmuseet) med den berømte Fremstilling af den vrede Thor. Ved Siden af sine Figurmalerier var H. blevet højt skattet som Portrætmaler. Hans mest kendte Værk er Den grundlovgivende Rigsforsamling (Frederiksborg; 1860—64); men desuden har han udført Malerier af en stor Mængde af sine Samtidige, fornemme Portrætter, holdte i en kraftig og enkel Stil, men med en lille Palet. Alle offentlige Samlinger ejer Prøver paa denne Side af hans Kunst, særlig er den rigt repræsenteret paa Frederiksborg. Ogsaa rent dekorationsmæssig har han arbejdet (det gl. Kgl. Teater, Studenterforeningen, Roskilde Domkirke), og han har givet talrige Tegninger til Udsmykning af Brugsgenstande. 1852 vandt H. Udstillingsmedaljen paa Bindsbølls Portræt, 1864 blev han

Akademimedlem. — Indenfor dansk Kunst-historie indtager H. en ejendommelig Plads; faa eller ingen har været lærdere eller har stillet sig højere Maal end han, men han producerede kun tungt og vanskelig, og hans Muse er som Regel uden Ynde, hans Farvegivning, som oprindelig var stærkt paavirket af hans Medelevers og derfor fin og følsom, blev tør og træet, i sin Forenkling utvivlsomt bestemt af al fresco Maleriets Krav, men derfra i sin ny Form overført til Oliemaleriet. Hans færdige Landskabsbilleder er tit mærkelig ufriske og haardt udførte; i Forstudierne kan der derimod klinge en Opstemthed og Forstaaelse, som viser, hvor store Gaver han egenlig besad. Som Portrætmaler formaede H. vel at give god Lighed, værdig Holdning og ædel Opfattelse, men han havde kun sjælden Evnen til psykologisk at trænge ind i Modellerne og give Billederne Liv. Hans bedste Egenskaber, den gode Tegning, den forunderlig plastiske Opfattelse af Bevægelse og Stilling og den gennemført enkle Stilholdning kommer egentlig først frem i hans Figurbilleder, især naar de beskriver en Tilstand og ikke indeholder Fremstilling af en øjeblikkelig tilspidset Handling. Men set mod hans Samtids ofte fade historiske Maleri og Overlæsselse med Detailler har hans Kunst evige Værdier. D. i Kbh. — Gift 1846 Magdalene Barbara Købke, d. 1898. O. A.

Litt.: Slægt i H. J. Møller: „Assessor Jac. Møller og hans Slægt“ 1889 og Hlort-Lorenzen: „Legatstamtavle for Muus-Bruuns Legat“ 3. Udg. 1910; H. Hansen: „Betragtninger over de skønne Kunstners Værd“ 1827; „Nord. Univ. Tidsskr.“ 1857 og 1863; Ph. Wellbach: „Kunst og Æstetik“ 1871; N. L. Høyens „Skrifter“ I 1871; Jul. Lange: „Nutids-Kunst“ 1873; Sig. Müller: „Nyere dansk Malerkunst“ 1884 og i „Højskolebl.“ XVII 1892; N. Bøgh: „Chr. Winther“ 1893—1901; Karl Madsen i „Tilskueren“ 1897; E. Hannover: „Maleren C. H.“ 1901; A. Aubert i „Samtiden“ XIII 1902; Th. Oppermann i „Dsk. Tidsskr.“ 1902 og „Højskolebl.“ XXIX 1904; Breve I „Breve til og fra Chr. Winther“ 1880; „Kunstbl.“ 1898 og „Af Orla Lehmanns Pap.“ 1903; Nekrologer i „Ude og Hjemme“ (af Jul. Lange) III 1880 og „Til. Tid.“ (af Ph. Wellbach) 4/4 s. A.

Hansen, Anna Doris (3/11 1847—1/8 1917), Operasangerinde. F. i Kbh. Forældre: Restauratør Carl Philip Pfeil og Ludovica Møller. Studerede Sang hos Henrik Rung og debuterede 18/3 1867 paa det Kgl. Teater som Donna Anna i „Don Juan“, men forlod hurtigt Scenen for i Paris at gøre yderligere Studier under Wartels Vejledning. Det viste sig snart, efter at hun 4/11 1868 (N. J. Simonsens Debutaften) som Dronningen i „Hans Heiling“ paa ny havde betraadt Scenen, at Pariseropholdet havde haft afgørende Be-

tydning for hende, idet hendes i Styrke og Omfang lige mægtige Mezzo-Sopran præsterede sig saa velkølet og hendes dramatiske Evne i saa stærk Udvikling, at hun efterhaanden naturlig gled ind som den fødte Primadonna i det lyriske Drama, hvor hendes udmærkede Sceneydre og plastiske Fremtræden gav hende et Præg af ædel Højhed, der var som skabt for de store Kvinde-skikkelser, af hvilke hun bl. a. har spillet Valentine i „Hugenotterne“, Rachel i „Jø-dinden“, Fidelio, Mathilde i „Wilhelm Tell“, Alice i „Robert af Normandiet“, Margrethe i „Faust“ og Iphigenia i „Iphigenia paa Tauris“, medens derimod Koloraturpartierne laa hende fjernere. Men navnlig fik hun fremragende Betydning som Wagnersangerinde, den første og en af de betydeligste, Teatret har haft. Som saadan sang hun Elsa i „Lohengrin“, Eva i „Mestersangerne“ og Elisabeth i „Tannhäuser“. Til Trods herfor gled hun dog noget i Baggrunden og fik 1885 sin Afsked fra Teatret, hvor hun sidste Gang optraadte $\frac{3}{6}$ s. A. som Ingeborg i „Drot og Marsk“. Hun stod dengang endnu i sin fulde Kraft og virkede fremdeles i Koncertsalen, hvor hun navnlig i Musikforeningen forlængst havde fundet et baade af Gade og Publikum stærkt paaskønnet Virkefelt. D. i Kbh. — Gift 1872 Erhard Ludvig Jørgen Peter H. (s. d.), d. 1915. G. S.

Litt.: Overskou: „Den dsk. Skueplads“ VII 1876; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ III 1889—96; Nekrolog af G. Skjerne i „Ill. Tid.“ $\frac{19}{8}$ 1917.

Hansen, Eline Johanne Frederikke ($\frac{22}{10}$ 1859— $\frac{9}{1}$ 1919), Skolekøkkenlærerinde. F. i Assens. Forældre: Sejlmager Christian H. og Johanne Rasmussen. Uddannedes som Privat-lærerinde, tog Lærerindeeksamen 1883 og var 1884—88 Lærerinde ved en højere Pigeskole i Aarhus. 1889 fik hun Ansættelse ved Kbh.s Skolevæsen. Frk. H. interesserede sig især for Ungdomsundervisning og slog til Lyd for,

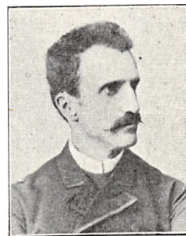

at den kvindelige Ungdom fra Smaaahjemmene burde indvies i Husvæsenets Mysterier. Hun tog 1897 den norske Statsseksamen for Skolekøkkenlærerinder og besøgte forskellige Lande for at studere Skolekøkkener. Derefter gjorde hun, ved Hjælp af private, Forsøg paa at indføre Skolekøkkenundervisning i Kbh., og da det slog godt an, tog Kommunen fat. 1910 fik Frk. H. Udnævnelse som Skolekøkkeninspektrice; samtidig blev hun Leder af Lærerhøjskolen Undervisning i Husgerning. I en Aarrække var hun tillige en af Kvindebevægelsens Førstekræfter; hun ledede i mange Aar de københavnske Lærerinders Organisation

og deltog med Iver i det politiske Liv; 1918 var hun det radikale Partis 2. Suppleant til Folketinget. Frk. H. vandt mange ved sit milde Væsen og sin stilfærdige Fremtræden, ved sin Styrke i Overbevisningen og sin Klarhed i Tanken, og hun var en aarvaagen og samvittighedsfuld Embedsmand. D. i Kbh. — Ugift. K. K.

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ III 1913; „Nationaltid.“ $\frac{3}{5}$ 1916; Nekrologer i „Kbh.s Kommuneskole“ $\frac{14}{1}$ 1919, „Politiken“ $\frac{7}{1}$ 1919 og „Berl. Tid.“ $\frac{8}{1}$ s. A.

Hansen, Hans Emil (f. $\frac{14}{6}$ 1843), Danser, Balletmester. F. i Kbh. Forældre: Skrådermester Lars H. og Frederikke Louise Hveisl. Som niaarig blev han antaget paa det Kgl. Teaters Balletskole og undervistes i Dans af Bournonville og Brodersen. Sin Debut fik han $\frac{29}{12}$ 1861 i en Pas de trois af sidstnævnte, og det blev i de følgende Aar mere som Solist i Ensembler end som selvstændig skabende Fremstiller af Roller, at han fik Betydning for Balletten. Han var en livfuld og elegant Danser, der altid bar Præg af den gode Skole, han havde gennemgaaet. 1876 blev han Solodanser, 1883 Lærer ved Balletskolen, var derefter en kort Tid Balletmester ved Operaen i Stockholm, men vendte tilbage til Kbh. og blev 1890 med Titel af Balletmester L. Gades Efterfølger som Leder af Balletten. Desuden har han, der ved Studierejser i Europa holdt sig nøje underrettet om den moderne Ballets Vilkaar, komponeret tre Balletter for det Kgl. Teater: „Adils“, „Zigeunerlejren“ og „En Karnevalsspøg i Venedig“, af hvilke især den sidste med den kvikke Handling og de nydelige Danse ofte er blevet opført. Ogsaa Danse til Operaer og Skuespil (bl. a. „Der var engang“) skyldes H., hvem haardnakkethed og Sygdom nødte til allerede 1894 at trække sig tilbage fra Teatret. — Gift 1864 Jeannette Tardini, d. 1918. C. B.

Litt.: P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ III 1889—96.

Hansen, Emil Christian ($\frac{8}{5}$ 1842— $\frac{27}{8}$ 1909), Gæringsfysiolog. F. i Ribe. Forældre: Malermester Joseph Christian H. og Ane Cathrina Dyhre. Blev Malersvend 18 Aar gl., rejste derefter paa Professionen og kom 1861 til Kbh. Han vilde først gaa Kunstnervejen, men opgav det og læste derefter under meget smaa Kaar til Skolelærereksamen, blev Huslærer hos Mejeri-forpagteren paa Holsteinborg, tog 1864 Sko-

lælereksamen, gennemgik derefter det „Monradske“ Kursus for Seminarister og blev Student 1871. Han ernærede sig i disse Aar ved Undervisning, ved Tegning, ved forskelligt litterært Arbejde, oversatte saaledes sammen med Alfr. Jørgensen Darwins „Rejse om Jorden“ (1876). Samtidig var han Privatassistent hos Japetus Steenstrup og udsendte som saadan sin første videnskabelige Publikation, en „Moseundersøgelse“ (1873). Han kom efterhaanden ind paa Svampestudier og vandt 1876 Universitetets Guldmedaille for en Prisaafhandling om de danske Gødningssvampe, arbejdede derefter under Panum paa Universitetets dyrefysiologiske Laboratorium og kom her ind paa særlige Undersøgelser over Gæring og Forraadnelse. 1877 blev han knyttet til Carlsbergbryggerierne og 1879 ansat som Forstander for Carlsberglaboratoriets fysiologiske Afdeling. 1879 blev han Dr. phil. paa en Afhandling om: „Organismer i Øl og Ølurt“. Han studerede først de forskellige Arter og Racer af Gæringsorganismer, kom derefter ind paa Rendyrkning af disse og fandt hertil den Metode, som fik Anvendelse over hele Verden. Hans vigtigste Afhandlinger er samlet under Fællestitelen: „Undersøgelser over Alkoholgærsvampenes Fysiologi og Morfologi“. H. er maaske den danske Videnskabsmand, der har faaet størst Betydning for dansk Industri. Hans Renkultur af Gærsvampe fik mægtig Betydning med Hensyn til Øllets Beskaffenhed, den danske Ølindustri blev gennem ham en af Landets vigtigste Indtægtskilder og et Mønster for alle ølproducerende Lande. Men hans Principper kom ogsaa ikke alene Vin- og Spritfabrikation, men desuden Brødfabrikation til Gode. Han var i Besiddelse af et rigt Temperament, og et fremtrædende Træk ved hans menneskelige og videnskabelige Personlighed var hans levende Fantasi. D. i Hornbæk. — Gift 1880 Mathilde Melchior, d. 1909. H. J.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. ved 400-aarsfesten 1879; „Dannebrog“ ^{30/6} 1902; „Bot. Tidsskr.“ XII 1880—81; „Ill. Tid.“ ^{19/5} 1889; „Zeitschr. f. d. gesammte Brauwesen“ 1889 og 1902; „Danskeren“ IX 1893; „Ill. Tid.“ ^{29/6} 1902 og ^{29/11} 1908; C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; „Nekrologer i „Højskolebl.“ XXXIV 1909; „Ill. Tid.“ ^{5/6} s. A., „Centrabl. f. Bakteriologie“ s. A., „Bot. Tidsskr.“ XXIX s. A. (af L. Kolderup-Rosenvinge), „Tidsskr. f. Industri“ s. A. (af Fr. Weis), „Berichte der deutschen Botan. Gesellschaft“ XXVII s. A., „Medd. fra Carlsberg Lab.“ IX 1911 (af Alb. Klöcker), „Askov Lærlinge“ 1911 (af J. Rosenkjer), „The Journal of Industrial and Engineering Chemistry“ Eaton 1909 (af N. C. Ortvad), „Politiken“ ^{23/8} 1909 (af Fr. Weis), „Nationaltid.“ s. D. og „Berl. Tid.“ s. D. (af C. H. Ostenfeld).

Hansen, Erhard Ludvig Jørgen Peter (^{18/11} 1839—^{27/6} 1915), Operasanger. F. i Kbh. Forældre: Kgl. Kammersanger Christian H. (s. d.) og Hustru. I Besiddelse af en blød og velklingende dyb Baryton, hvori man mente

at genkende Faderens Stemmeklang, uddannedes han af Carl Helsted og debuterede ^{30/11} 1864 som Belcore i „Elskovsdrikken“. Udrustet med en medfødt musikalsk Smag og scenisk Evne gjorde han sig med stort Held gældende i en Række Partier indenfor den lyriske Opera, bl. hvilke særlig kan nævnes Grev Luna i „Troubadouren“, Greven af Nevers i „Hugenotterne“, Monostatos i „Tryllefløjten“, Greven i „Figaros Bryllup“, Don Juan, Frederik af Telramund i „Lohengrin“, Thoas i „Iphigenia paa Tauris“. Hans Virksomhed ved Teatret fik imidlertid en brat Afslutning, idet han ved sin Hustrus Doris H.s (s. d.) Afskedigelse fandt sig foranlediget til ogsaa at trække sig tilbage, skønt han endnu i en Aarrække havde kunnet være Teatret til stor Nytte. Han optraadte sidste Gang ^{3/6} 1885 som Grev Jakob af Halland i „Drot og Marsk“. Ligesom Hustruen havde ogsaa han udfoldet en fortjenstfuld Virksomhed indenfor Musikforeningen, hvor han længe blev husket, f. Eks. for sin glimrende Udførelse af Kalanus' Parti i Gades Korværk. Efter sin Bortgang fra Teatret bosatte han sig i Hillerød, hvor han i mange Aar drev en Købmandsforretning. D. i Hornbæk. — Gift 1872 Anna Doris Pfeil (s. d.), d. 1917. G. S.

Litt.: Overskou: „Den dsk. Skueplads“ VII 1876; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ III 1889—96; „Masken“ ^{11/7} 1915.

Hansen, Erik Michael (f. ^{25/6} 1874), Journalist, Forfatter. F. i Sakskøbing. Forældre: Inspektør ved Arbejds- og Sindssygeanstalten Hans Henrik H. og Emma Augusta Emilie Beck. Ansattes som ung som Bogholder ved Arbejds- og Sindssygeanstalten i Maribo og var samtidig Lokalredaktør for Østlolland ved „Lolland-Falsters Folketidende“ og Medarbejder ved en Række Provins- og Hovedstadsblade. 1903 overtog han Redaktionen af „Møens Dagblad“, som han ledede i partiuafhængig Aand. 1912 opsagde han denne Stilling efter en Konflikt med Bladets Ledelse angaaende Forsvaret og blev s. A. Medarbejder ved det nystiftede „Hovedstaden“. 1913 afløste han dettes Stifter C. J. Sonning som Redaktør af Bladet, fra April s. A. i Forening med Johs. Nordentoft (s. d.). Efter kort Tids Forløb opstod der Uenighed mellem Redaktørerne, og H. udtraadte Jan. 1914 af Redaktionen. S. A. købte han

det uafhængige „Kolding Avis“, som han siden har ledet. H. er som Journalist først og fremmest selvstændig og lader sig ikke binde i faste Partirammer; hans voldsomme nationale Følelse stiller ham nærmest de konservative Partier. Hans Journalistik er frygtløs og har ved sin fanatiske Hensynsløshed indbragt ham flere Pressedomme. Stejl, lidenskabelig og fantasifuld er han noget af et Særsyn i dansk Avispolemik. De samme Egenskaber præger hans Bøger, „Arnaluk“ (1910), „Det skjulte Land“ (1911), „Taageøen“ (1913), „Gennem Urskoven“ (1915), „Oceanets Hemmelighed“ (1916) og „Det neutrale Hjerte“ (1918) (delvis oversatte paa Tysk, Svensk og Hollandsk), Ungdomsromaner af malende Styrke og følelsesbaaren Inderlighed. — Gift 1901 Adda Emilie Alexandersen. P. E.

Litt.: Thor Lange i „Ugens Tilskuere“ 30/5 1913; „Halvhundredte Aar. Et Jubilæumsskrift udg. af E. Jespersens Forlag“ 1915.

Hansen, Frederik Carl Christian (f. 22/9 1870), Anatom. F. i Kolding. Forældre: Skibsbygmester Hans Jørgen Christian H.

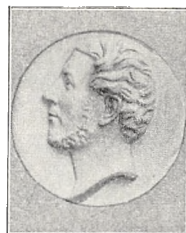

og Ida Amalie David- sen. Blev Student 1887, Cand. med. 1894, var Kandidat ved Diakonisse- stiftelsen 1895—97, Prosector anatomia 1807— 1901, blev Dr. med. 1900 („Undersøgelser over Bindevævsgruppen I. Om hyalin Bruskgrundsub- stans“), Professor ana- tomia 1901, Lærer i

Anatomi og Fysiologi ved Tandlægeskolen 1907, Forstander for samme 1913. Allerede i sit første, større Arbejde, Disputatsen, viste H. den minutiøse Grundighed, flittige Indtrængen og skarpsindige Udredning af Emnet, som kendetegner alle hans senere Afhandlinger, og som ved Chievitz' Død gjorde ham til hans selvskrevne Arvtager. Hvad Chievitz havde forberedt, fik H. fuld- ført, idet han har skabt en Mønsterstudie- samling og skaffet forberedt og forøget Un- dervisningsmateriale til Veje. Hans Fore- læsninger er grundige og stofmættede. Et internationalt Navn har han vundet sig ved sine Brusk- og Bindevævsundersøgelser og ved sine meget værdifulde Forbedringer af Farveteknikken. I de senere Aar har han kastet sig over Antropologi og har nedlagt sine eksakte Resultater i de statelige Vær- ker „De ældste Konge- og Bispegrave i Ros- kilde Domkirke“ (1914) og „Crania groen- landica“ (med C. M. Fürst 1915). Han er en myndig, men velvillig Leder af det ana- tomiske Institut og Tandlægeskolen. — Gift 1900 Clara Asschenfeldt Hansen. O. P.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1900; G. Brammer: „Studenterne fra 1887“ 1912; „Aka- demisk Ugeblad“ 1920.

Hansen, Frantz Johannes (4/9 1810—14/3 1852), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Bryg- ger, Kaptajn Jørgen H. og Severine Agger.

Allerede som Elev i Me- tropolitanskolen leverede han Bidrag til Fade- rens Blad „Patrouillen“ og regnedes derfor, da han blev Student 1828, for en af Aarets „4 store Poeter“. Han tog 1834 juridisk Embedseksa- men, blev nogle Aar efter ansat i Kancelliets Arkivkontor og blev 1848 Kancellist i Justitsministeriet. Hans Embedsgerning var ham kun en Plage; Mu- sik og Poesi, kammeratligt Samvær eller den frie Natur drog ham alle Dage langt stærkere. Derfor blev han en delt og spredt Personlighed, baade som Digter og Menne- ske. Allerede i sit Rusaar begyndte han et periodisk Skrift: „Læsning for den fine Ver- den“, hvoraf kun 2 Hæfter kom. 1832 ud- sendte han et Bind „Digte“, et andet Bind 1837 og 1839 „Romantiske Digtninger“. I det sidste findes bl. a. „Korsaren og hans Brud“, der ikke er upaavirket af Byron. I Digtene er der en Del almindelige romanti- ske Romancer og ren Lyrik, der svinger mellem gemytlige, halv dramatiske Situa- tionsbilleder og let sentimental Naturskil- dring. I 40'erne gik H. under Mærket „Tor- kel Trane, Licentiat“ over til Prosaen med „Humoristiske Noveller“, „Patriotisme“ og „Sørefsen“. De er meget brede, og deres Humor synes nu meget slov. Fra 40'erne er ogsaa et Par Vaudeviller: „En Aften i Ti- voli“, „Et Sørgehus“ og Skuespillet „En Valgkandidat“, der er ironisk vendt mod de demokratiske Politikere. Heller ikke med dem gjorde H. videre Lykke. Han har ikke givet noget af sin Digtning den faste Form og det individuelle Præg, der sikrer mod Forgængelighed. Men hans friske, aabne, elskværdig muntre Sind, hans flydende og stemningsmodtagelige, improvisatoriske Ta- lent vandt ham en stor Vennekreds og gav hans Digtning Værd i Øjeblikket. Ved Siden af Poesien dyrkede han ogsaa Musikken, en Tid under Weyses Vejledning. Efter hans Død udgaves 2 Bd. Kompositioner. Hans Studenterkammerat Liebenberg udgav 1857 hans „Poetiske Skrifter“ i 2 Bd. D. i Kbh. — Ugift. G. C.

Litt.: H. H. Nyegaard i Fortale til F. J. H.: „Lyriske Digte“ 1852; Kr. Arentzen: „Dsk. Dig- tere i 19. Aarh.“ 1864; Vilh. Møller: „Efterklang“ 1869; P. L. Møller i Vilh. Møller: „Flyvende Blade“ I 1874; Thrane: „Dsk. Komponister“ 1875; O. Borchsenius: „Litt. Feuilletoner“ 1880; N. Bøgh: „Chr. Winther“ 1893—1905; H. C. A. Lund: „Studentereforenings Hist.“ 1895—98; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 22/3 1852.

Hansen, Folmer (f. 11/6 1872), Tennispil- ler. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Gustav H. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1889 og

Cand. med. 1895, fortsatte derefter 1896—1902 sin Uddannelse paa Frederiks Hospital, Amtssygehuset og Blegdamshospitalet og drog saa til Udlandet. Han besøgte Kaplandet og Abessinien, opholdt sig fem Aar i Argentina som Læge, hvorefter han rejste til Rusland, hvor han tog Tjeneste i Russisk Røde Kors i to Aar. Som Tennis-spiller har H. ydet det overordentlige. Allerede som Student naaede han frem i første Række. Han var Foregangsmand ved Spillet's Indførelse her til Lands, og han blev hurtig den stilfulde Spiller, der sejrede, hvor han svang sin Ketcher. Foruden mange andre Kampe — ogsaa i Tyskland og Sverige — vandt han Mesterskabskampene i Kb.h.s Boldklub 1889, første Aar disse afholdtes, 1890, 1891, 1892, 1893 og 1896. Han var Medstifter af Kb.h.s Golfklub 1898. — Gift 1918 Komtesse Amory Ida Agnes Scheel.

Litt.: Slægt se A. N. H.; „København“ 19/8 og 20/7 1909; „Kbh.s Boldklub i 25 Aar“ 1901; Th. Hauch-Fausbøll: „Studerterne 1889—1914“ 1914.

Hansen, Hans Frederik (f. 23/5 1854), Statskonsulent i Plantekultur. F. i Unerue ved Nykøbing S. Forældre: Boelsmand Hans H. og Marie Kirstine Rasmussen. Lærte Landvæsen hos H. Ovesen, Skamstrup, R. Markusen, Ormslev, E. Trier, Vallekilde og H. Iversen, Dragebjerggaard, gennemgik Kursus paa Vallekilde og Testrup Højskoler samt paa Tunes Landboskole; kom derefter paa Landbo-

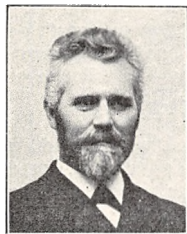
højskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1883, var Lærer ved Lyngby Landboskole 1883—84 og ved Askov Højskole 1884—93, 1887—90 Konsulent for Kolding Omegns Landboforening; 1885 købte han Øster Havgaard ved Askov. S. A. oprettede Forsøgsstationen, for hvilken H. siden har været Bestyrer, 1893 udnævntes han til Statskonsulent i Plantekultur for Jylland. I disse Virksomheder har han navnlig været beskæftiget med Undersøgelser og Indsamling af Oplysninger vedrørende Kulturplanternes Ernæring og Gødskning, men han har desuden ydet en betydelig Indsats i det landøkonomiske Organisations- og Oplysningsarbejde: ikke alene har han holdt en Mængde faglige Foredrag omkring i Landet, navnlig i Jylland, men han har desuden taget levende Del i det offentlige Arbejde til Fremme af forskellige almene og land-

økonomiske Formaal. Han er ikke ensidig Planteavlsmænd, men har navnlig i Kolding Omegns Landboforening været virksom for at fremme Husdyravlen, Regnskabsføring m. m.; han maa ogsaa nævnes som en af dem, der 1895 var med til at stifte den første egentlige Kontrollforening. H. forstaaer den jævne Bondebefolkning, og han har som Foredragsholder en sjælden Evne til at bringe Tilhørerne i Forhold til det foreliggende Emne. Disse Egenskaber i Forbindelse med hans flersidige landøkonomiske Indsigt har medført, at der er overdraget ham en Række Tillidshverv; han er Formand for Kolding Omegns Landboforening, Medlem af det tekniske Landbrugsudvalg, De samvirkende danske Landboforeninger m. m. Han har skrevet nogle Forsøgsberetninger i „Tidskrift for Planteavl“ samt en Del Artikler i Fagpressen; han var Medarbejder ved Foreningen af jydsk Landboforeningers Festskrift 1897, „Landbrugets Ordbog“ m. m. — Gift 1885 Anine Kofod.

A. C.

Litt.: Emil Konradi: „Kolding Omegns Landboforening 1862—1912“ 1912; „Politiken“ 25/10 s. A.

Hansen, Frederik Christian (22/7 1861—4/11 1915), Journalist. F. i Bellinge ved Odense. Forældre: Gartner Hans Christensen og Maren Madsdatter. Blev Student 1880, Cand. phil. 1881, kom straks ind paa Journalistik og blev 1881 Sekretær ved Højres Generalkorrespondance og samtidig politisk Referent ved „Fædrelandet“ og „Dagens Nyheder“. Et Møde med Prof. H. Matzen kom til at bestemme hans Fremtid, idet han blev udset til Redaktør af det nye Højreblad „Avisen“, der stiftedes 1883, oprindeligt som Modvægt til „Dags-Avisen“. Som Redaktør her lige til 1896 udfoldede H. en overmaade haandfast og fyndig Journalistik, uden større Kultur, men baaren af ikke liden politisk Forstaelse og altid bestemt af Virkelighedens Krav. Han gjorde sit Parti store Tjenester, bl. a. som dets Folketingskandidat først i Kb.h.s 5. Kreds 1892, hvor han førte en næsten amerikansk Valgkampagne, og siden sst. 1895 og i 4. Kreds 1898, men han manglede Smidighed som Politiker, og hans Væsen stødte mange bort; heri maa til Dels Grunden søges til, at han aldrig kom frem i første Række. Efter Forliget var hans Stilling vaklende; først stod han paa Højres yderste moderate Fløj, men svingede som Redaktør af „Vort Land“ 1900—14 over i modsat Retning. Hans Forsøg paa at gøre „Vort Land“ til Centralorgan for Højre mislykkedes, og til sidst stod

han isoleret i Partiet. D. i Kbh. — Gift 1887 Agnes Francisca Cecilie Andersen. P. E.

Litt.: „Journalisten“ ¹⁵/₈ 1915; Nekrologer i „Nationaltid.“ (af Asger Karstensen) ⁴/₁₁ 1915, „Vort Land“ ⁵/₁₁ (af Carl Muusmann) og ⁶/₁₁ s. A., „Journalisten“ ¹⁵/₁₁ s. A. og „Ill. Tid.“ ¹⁴/₁₁ s. A.

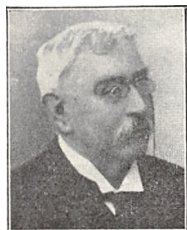
Hansen, Godfred (f. ²³/₂ 1876), Søofficer, Polarrejsende. F. i Kbh. Forældre: Borgmester H. N. H. (s. d.) og Hustru. Gik i Borgerdydskolen paa Kristianshavn, kom til Søs 1890, blev Sekondløjtnant i Flaaden 1897, Kaptajn 1914, Adjutant hos Kongen 1918—19. Han deltog som Næstkommanderende i Røald Amundsens Gjøa-Ekspedition til den magnetiske Nordpol 1903—06 og havde be-

tydelig Del i Æren for denne fremragende videnskabelige Bedrift, hvorved Nordvestpassagen endelig blev fundet. Siden har han bl. a. udført Triangulation og Kystopmåling paa St. Thomas og St. Jan 1909—12, og 1919—20 ledede han Ekspeditionen til Nedlæggelse af Depoter for Amundsens Nordpolsekspedition. Han har udgivet „Den norske Gjøa-Ekspedition til den magnetiske Nordpol og gennem Nordvestpassagen 1903—06“ 1912 og „Mod Kong Haakon VII's Land“ (Tillæg til R. Amundsens „Nordvestpassagen“) 1907. — Gift 1912 Johanne Ane Sophia Petersen, f. Plum, d. 1918. J. K.

Litt.: Slægt se A. N. H.; ovenn. Værker; „Ill. Tid.“ ⁶/₉ 1906; „Under Danebrog“ 1912; „Politiken“ ⁶/₇ 1912 1919.

Hansen, James Gustav (²⁰/₈ 1843—¹⁶/₃ 1912), Handelsmand, Politiker. F. paa Øregaard, Gentofte. Forældre: Grosserer A. N. H. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1862, Cand. juris 1869, købte sig 1871 ind i Handelsfirmaet Jørgen Bech og Sønner, som han siden ledede; var tillige Med-ejer af Gamalstorp i Skaane og Tirsbæk i Jylland. Han havde Slægtens fine Kultur og engelske Sympatier, en

udpræget konservativ Mand, men ikke uden Frisind. Alt i alt var han mindre betydelig end Broderen Harald (s. d.), hvem han 1896 erstattede som Slægtens konservative Repræsentant i Landstinget. Han var 1900—02 og 1903—06 Medlem af Finansudvalget, talte ikke meget i Salen og da væsentlig om økonomiske Emner. Han gjorde sig bemærket ved sin Stilling i det vestindiske Spørgsmaal 1902; oprindelig Salgstilhænger slog han om og stemte mod Salget, som derved strandede. Han søgte ikke Genvalg til

Tinget 1906. D. i Kbh. — Gift 1871 Louise Augusta Bull. P. E.

Litt.: Slægt se A. N. H.; Bransager og Rosenkrantz; „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; Nekrologer i „Nationaltid.“ og „Politiken“ ¹⁷/₃ 1912.

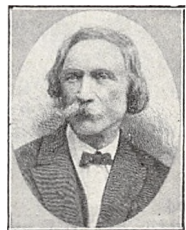
Hansen, Hans (²²/₂ 1769—¹¹/₂ 1828), Portrætmaler. F. i Skjelby ved Gunderslevholm. Forældre: Kancellist, senere Gaardfæster Christian H. og Suzanna Christiane Flachebjerg. Opdagedes som ung af Gunderslevholms Ejer Carl Adolph Plessen, sendtes til Jens Juels Atelier i Kbh. og fik snart meget at gøre som Portrætmaler, ikke mindst paa lange Rejser i Provinsen. 1797 begav han sig paa en

lang Rejse Syd paa med Støtte af Plessen. 1805 vendte han tilbage til Kbh. 1809 blev han Medlem af Kunstakademiet, konkurrerede gentagne Gange om Professorater uden Held, fik 1815 Bolig paa Charloftenborg, blev 1817 Lektor i Perspektiv og Matematik ved Akademiet, men fik allerede 1821 Anmodning om at indstille sine Forelæsninger. Under meget strenge økonomiske Kaar levede han Resten af sit Liv, til han umiddelbart efter sin Hustru bukkede under for Tyfus. H. var meget spekulativt anlagt og udgav 1827 „Betragtninger over de skønne Kunsters Værd“; ellers er han velkendt som Forfatter til „Portrætmalerens Dagbog“ (udg. i „Memoirer og Breve“ 1907), der giver mange Oplysninger om Tidens Tænkemaade og om Folk her hjemme. — Hans Portrætter er i Juels Manér, men stive og kraftløse og ubehageligt slørede i Farvegivningen. I en Arrække malede han Kopier og Fantasibilleder af fremragende danske Personligheder til det nystiftede Portrætgaleri paa Frederiksberg. Han malede en Del Kopier efter udenlandske Mesterværker og arbejdede ogsaa i Miniature. D. i Kbh. — Gift 1803 Henriette Georgine Lie, d. 1828. O. A.

Litt.: Slægt se H. J. Møller; „Assessor Jac. Møller og hans Slægt“ 1889; „Chr. Hansens Liv og Levnet“ 1791; ovenn. Dagbog.

Hansen, Hans Christian (²⁰/₄ 1803—²/₅ 1883), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Bud Rasmus H. (Braathen) og Sofie Elisabeth Jensen. Besøgte Akademiet og blev Elev af Hetsch, vandt 1827 den lille, 1829 den store Guldmedaille; fra 1825 blev han ansat som Assistent ved Akademiets Bygningsskole. 1831 drog han paa det store Stipendium til Italien, rejste derfra efter et Par

Aars Forløb til Neapel og Sicilien og videre til Grækenland, hvor han kom i Forbindelse med Bygningsdirektøren for Athen, Tyskeren Schaubert, og allerede i Sept. 1834 udnævntes til Kongen af Grækenlands Arkitekt. Indtil 1850 boede han i Athen og var stærkt beskæftiget, dels ved Privatarbejder, dels ved offentlige Bygninger, som den engelske Kirke og Universitetet, en pragtfuld hvid Marmorbygning i klassisk Stil, et af Datiden højt beundret Arbejde, og dels ved Udgravninger, f. Eks. af Nike-templet paa Akropolis. Tilbud fra Østrig drog ham fra Grækenland; efter at han paa den østrigske Marines Vegne havde studeret Arsenalbygninger, overdroges Opførelsen af Marinearsenalet i Triest ham, og 1854—57 var han beskæftiget hermed, indtil de hjemlige Forhold kaldte ham bort fra dette, endnu ikke fuldførte Arbejde. Hans Forbindelse med Hjemmet var aldrig afbrudt, 1848 blev han agreeeret ved Akademiet og 1851 udnævnt til kgl. Bygningsinspektør over Fyn, i hvilket Embede C. A. Møller dog foreløbig konstitueredes. Efter Bindebølls Død blev H. 1857 optaget som Akademimedlem og kort derefter udnævnt til Professor ved Akademiet. Ogsaa som Arkitekt fik han straks Beskæftigelse, Kommunehospitalet (1859—63), med sin fortrinlig planlagte Façade og det naturhistoriske Museum (1863—69) samt Observatoriet; endelig har han bygget Kristiansdal Kloster og en Kirke i Holbæk; i sine senere Aar var han dog ret ubeskæftiget. H. var Genstand for mange Æresbevisninger, blev Æresdoktor ved Universitetsjubelåret 1879 og var Medlem af mange udenlandske Akademier. Han hører vel næppe til vore originaleste Bygmestre, men hans solide Viden og dygtige Skole, hans enkle Smag og naturlige Følelse vil sikre ham en fremtrædende Plads indenfor vor Kunst. D. i Wien. — Gift 1857 Theresia Verbiz, d. 1889. O. A.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Program ved 400-aarsfesten 1879; Nekrologer i „Nær og Fjern“ 13/5 1883 (af Ph. Weibach) og „Ill. Tid.“ 20/5 s. A.

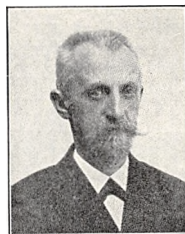
Hansen, Hans Frederik (13/9 1832—15/8 1897), Landmand, Kvægopdrætter. F. i Rønninge, Fyn. Forældre: Lærer Jens Erik H. og Annette Johanne Baggesen. Blev 14 Aar gl. Landvæsenstærbling paa Sanderumgaard, hvor han var i 4 Aar, det sidste Aar som Underforvalter. Derefter var han 12 Aar Forvalter paa forskellige Gaarde. 1863 forpagtede han en Gaard i St. Velling samt Avlingen af Pjedsted Præstegaard, og 1869 overtog han Forpagtningen af Henneberg Ladegaard

og Damgaard mellem Fredericia og Kolding. Her grundlagde han den Stamme af Korthornskvæg, der skaffede sin Indehaver Navn som en af Landets mest ansete Opdrættere. Han anvendte konsekvent Renavl og Indavl i ret udstrakt Maalestok. Men en saa fordringsfuld Race som Korthornet stiller store Krav til Opdrætterens Dygtighed, Udholdenhed og økonomiske Evne, og H. undgik ikke Skuffelser; i flere Aar bragte Besætningen ham næppe Fordel, men han oplevede at faa Anerkendelse og offentlig Støtte for sin Kvægavl, idet man i sagkyndige Kredse erkendte, at Stammen paa Henneberg Ladegaard havde Betydning ved at levere Avlsdyr til de Egne, hvor det var nødvendigt at foretage Krydsning med Korthorn. Til Belysning af sit Arbejde udgav H. „Stambog over Korthornsbesætningen paa Henneberg Ladegaard“ (1891) med to Tillæg (1893 og 1896). 2. Bd. af Stambogen udkom 13 Aar efter H.s Død og vidner om Korthornstammens store Levedygtighed. H. var en elskværdig og omgængelig Mand med stærkt udviklet Ordenssans, hvilket prægede saa vel hans Opdrættergering som hans offentlige Virksomhed. D. paa Henneberg Ladegaard. — Gift 1861 Jørgine Hansine Christiane Jacobsen, d. 1915. A. C.

Litt.: „Ugeskr. f. Landmænd“ 1891 II, S. 147—50 og 1897, S. 456—58; Galschiøt: „Landbrug og Landmænd i Danmark“ 1888.

Hansen, Hans Jacob (f. 10/8 1855), Zoolog, politisk Forfatter. F. i Bellinge ved Odense. Forældre: Husmand Hans H. og Kirsten Jacobsdatter. Blev Student 1875 og begyndte derpaa under Schiødtes Vejledning at studere Zoologi, navnlig Entomologi. 1879 underkastede han sig Magisterkonferens i Naturhistorie og erhvervede 1883 Doktorgraden for en Afhandling om Fluernes Munddele. Til Zoologisk Museum var han en lang Aarrække knyttet, først, fra 1875, som Assistent, senere, fra 1885 som videnskabelig Medhjælper ved den entomologiske Afdeling; 1910 løstes han imidlertid fuldstændig fra alle Forpligtelser overfor Museet og blev ved en særlig Bevilling paa Finansloven sat i Stand til alene at hellige sig videnskabelig Virksomhed. H. er i udpræget Grad systematisk Zoolog af den gamle Skole; hans Arbejder udmærker sig saa vel ved præcise og udtømmende Artsbeskrivelser som navnlig ved en Rigdom paa smukke, af Forfatteren selv tegnede Illustrationer; med Rette har derfor hans Ry som Forsker bredt sig langt ud over Landets Grænser, saaledes at han f. Eks. oftere

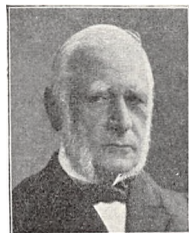

til Bearbejdelse har modtaget kostbart Materiale fra fremmede Museer og Ekspeditioner. Af hans talrige Arbejder, der væsentlig kun har Interesse for Specialister, kan først nævnes det lille, men i mange Henseender vidtrækkende Arbejde om Morfologien af Lemmer og Munddele hos Insekter og Krebsdyr („Zoolog. Anzeiger“ 1893) — en foreløbig Beretning, der forhaabentlig i Løbet af nogle Aar vil blive afløst af Hovedarbejdet; dernæst, blandt de rent systematiske Arbejder, de 4 store Bind Krebsdyr i Ingolf-Ekspeditionens Resultater; Schizopoderne fra Siboga-Ekspeditionen (1910); Cirolaniderne i Kbh.s Museum (1890); Choniostomatidæ (1897), et Arbejde, der ligesom Bearbejdelsen af Sympyla (1904) og Pauropoda (1902) bringer ganske ualmindelig meget nyt Stof; endelig det af H. og Will. Sørensen i Fællesskab udarbejdede „On two Orders of Arachnida“ (Cambridge 1904). Som politisk og samtidig polemisk Forfatter har H. udgivet en lang Række Brochurer og Avisartikler — navnlig i „Jyllandsposten“; særlig Opmærksomhed blandt disse fortjener: „Danmarks Stilling og Tilstand“ (1900—01), „Tyskland, England og Danmark“ (1903), „Storpolitik og Danmarks Eksistens“ (1908) samt „Demokrati og Revolution“ (1912). Forfatterens Tanker kredser i disse Bøger stadig om en Verdenskrigs Katastrofe, og ikke mindst nu, efter at denne er indtraadt, har det sin store Interesse at se, hvor skarpt et Blik H. i Virkeligheden har haft for den storpolitiske Situation i Europa. H. fremsætter gerne sine Anskuelser i en skarp Form, og saa i den Polemik, han i nær Tilknnytning til William Sørensen (s. d.) har ført mod de ved Universitetet ledende Kredse. — Gift 1) 1883 Sofie Jacobsen. Ægteskabet opløst; hun siden gift Ove Rostrup (s. d.); se Rostrup, Sofie. 2) 1901 Anna Elisabeth Rasmussen.

R. H. S.

Litt.: Selvbioграфи i Univ. Progr. Nov. 1883; F. F. Møller: „Stamt. over de til Brdr. Petersens Jomfrukloster adkomstberettigede Familier“ 1884, S. 29; Gosch: „J. C. Schiøtte“ 1898—1905; „Politiken“ 13/11 1910.

Hansen, Hans Nicolai (¹²/₃ 1835—¹¹/₁ 1910), Embedsmand, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Grosserer H. P. H. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1851, Cand. juris 1857, derefter Fuldmægtig hos Højesteretsadvokat Liebe og 1863 selv Højesteretsadvokat. Han skabte sig en stor og fin Forretning, men opgav den 1873 for at blive Borgmester for Kbh.s Magistrats 1. Afdeling. I denne Stilling,

som han beklædte til 1897, fik han meget stor Betydning for Byens Udvikling; han

var en myndig, men forstaaende, konservativ, men frisindet Leder af Skole-, Kirke- og Begravelsesvæsen, en gammel-dags Embedsmand i Krav og Pligtfølelse, men en Mand med et varmt Hjerte og en Retfærdighedstrang, der mere end eengang førte ham langt videre end hans Kolleger og Partifæller. En af Grundene til hans Afgang 1897 var de nye Forhold, der rejste sig ved Oppositionens Fremgang indenfor Kommuniststyret, men H. var iøvrig ingenlunde uforstaaende overfor de moderne sociale Opgaver og viste dette bl. a. som Formand for Arbejderforsikringsraadet 1898—1911. I Politik kom han ind 1876, da han valgtes til Folketinget i Kbh.s 6. Kreds; han fulgte Højre, men med Uvillie mod den Estrup'ske Retning, og stillede sig ikke 1879. 1895 blev han kongevalgt Landstingsmand og sluttede sig straks til den Side indenfor Højre, der vilde samarbejde med Venstre, var ivrig for at støtte Reedtz-Thott 1897 og afslog s. A. Kultusministerpladsen under Hørring. Fra Dec. 1899 stod han sammen med de otte og var ved Dannelsen af Ministeriet Sehested 1900 stemt for at nægte det Gruppens Støtte. Hans Erklæring i „Berl. Tid.“ i denne Retning ¹⁵/₆ s. A. og samtidige Udtræden af Højre gav Signalet til Dannelse af det frikonservative Parti 1902. Af dette valgtes han 1902—07 til Tingets Formand og røgtede denne Post med største Sikkerhed og Myndighed. 1907—10 havde han en lang Række Ordførerskaber. Han var i mangt og meget overlegen, en skarpsindig Jurist og vægtig Taler, men for ensidig stejl og for tung i Taktik til at blive Fører. D. i Kbh. — Gift 1866 Ovidia Rode.

P. E.

Litt.: Slægt se A. N. H.; Topsøe: „Politiske Portrætsudier“ 1878, S. 173 ff.; „Ill. Tid.“ ²⁰/₁₀ 1895, ¹²/₁₀ 1902 og ¹⁹/₃ 1905; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Politiken“ ⁷/₁₀ 1902; „Hist. Medd. om Kbh.“ 1910; Rubin: „Nogle Erindringer“ 1914; Nekrologer i „Berl. Tid.“ og „Politiken“ ¹²/₁ 1910, af A. Hvass i „Ill. Tid.“ ²³/₁ s. A., af H. Bing i „Tilskueren“ s. A. 1, af J. Brink Lassen i „Tune Elever“ s. A. og af A. Sørensen i „Tidskr. f. Arbejderforsikring“ s. A.

Hansen, Hans Nikolaj (f. ¹⁵/₅ 1853), Maler. F. i Kbh. Forældre: Vinhandler Carl Jørgen August H. og Sofie Henriette Andrup. Blev Student 1872, besøgte Akademiet og fik 1876 Afgang som Maler; 1879—80 studerede han i Paris under Bonnat, 1889 under Puvis de Chavannes, 1895 fik han det Ancker'ske Legat, blev 1911 Akademimedlem og kom n. A. ind i Akademiraadet. Som Maler har H. baade dyrket Landskabs- og Figurmaleriet, men

størst Opmærksomhed har han vundet ved sine historiske Billeder som „Udenfor Sigbrits Port“, „Bondeommen 1517“, „Frederik II og hans Mænd“, „Christian II's Afrejse“; ogsaa naar han gik udenfor dette Følt, kunde han dog skabe Arbejder af usædvanlig Kraft, som det tidligere: „Fra en Kirkegaard“. Som Illustratør har H. været stærkt beskæftiget: „Greven af Monte Cristo“, „Aladdin“, „St. Hansaftensspil“ og „Skærsommernatsdrøm“, for at nævne de vigtigste. Mest beundret er H. dog maaske som Raderer; en stor og statelig Række Blade har her hævdet ham Pladsen som Landets første Mester i denne Kunst. Blandt sit Slægtleds Malere indtager H. en Særstilling; ingen besad en frodigere Fantasi, en videre Interessesfære og lettere Udtryksform, og han er snart den eneste danske Kunstner, der viser sig i Besiddelse af rigt og fornemt Lune. Kan derfor hans Malerier maaske i koloristisk Henseende eller i naturalistisk Opfattelse mangle Finhed, deres betydelige aandelige Indhold og deres potenserede Liv vil altid vække Respekt og Interesse. Ogsaa i Udlandet har H. høstet Ære; han fik Sølvmedaille i Paris 1901 og Guldmedaille i München 1905. — Gift 1) 1883 Theodora Frederikke Ida Rasmussen. Ægteskabet opløst. 2) 1900 Ella Susanne Ruben. O. A.

Litt.: Sig. Müller: „Nyere dansk Malerkunst“ 1884 og i „Ill. Tid.“ ^{22/12} 1912; Sophus Michaëlis i „Ill. Tid.“ ^{6/1} 1895 og i „Kunst“ I 1899; Elvius: „Studenterne fra 1872“ 1897; „Ill. Tid.“ ^{12/11} 1905; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; Bræchner i „Bogvennen“ VI 1917; „Ekstrabl.“ ^{10/6} 1919.

Hansen, Hans Peter (^{6/4} 1797—^{15/9} 1861), Finansmand, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Vinhandler Gotfred H. og Anna Catharine

Weinreich. Kom 1812 ind i Faderens Vinhandel og blev senere Kontorist hos Agent J. Hamme- rich, indtil han 1822 oprettede sin egen Vinhandel. 1840 løste han Grossererborgerskab. Forretningen gik trods hans Dygtighed og Energi daarlige; navnlig Kredit til usolide Kun-

der bragte ham store Tab. Sin store Betydning fik han som Indehaver af offentlige kommercielle Hverv. 1851 blev han Medlem af og 1858 Formand for det sjællandske Jernbaneselskabs Kontrolkomité og havde som saadan stor Indflydelse paa Korsørbansens Fuldendelse. 1844 blev han Meddirektør for Kbh.s Brandforsikrings-societet. 1846 udnævntes han til Nationalbankdirektør og ledede efter L. N. Hvidts Død den kommercielle Del af Bankvirksomheden med stor administrativ Dygtighed. Hans Ønske om ogsaa at hjælpe unge Handels-

mænd frem medførte en udstrakt Kreditgivning, og navnlig under Krisen 1857 led Banken paa Grund heraf store Tab; den overlegne Dygtighed, hvormed han ledede Banken gennem Krisen og begrænsede de af denne følgende Tab ogsaa for den danske Handelsverden, anerkendtes dog af alle. Fra 1848 var han Medlem af Grosserer-Societetets Komité. I det kommunale Liv var han en interesseret Deltager; 1832 blev han Borgerrepræsentant, 1840—41 og 1853—58 var han Borgerrepræsentationens Formand, senere dens Viceformand. 1841—46 var han Raadmand. Han havde stor Indflydelse indenfor Kommuneforvaltningen. 1835—46 var han Stænderdeputeret, var Medlem af den grundlovgivende Forsamling og 1849—53 Landstingsmand. Han sluttede sig til det nationalliberale Parti, var navnlig interesseret i det slesvigske Spørgsmaal og arbejdede meget for det danske Sprogs Bevarelse i Slesvig. I den grundlovgivende Forsamling indtog han en fremskudt Plads; skønt frisindet var han en ivrig Modstander af den almindelige Valgret, hvis Tid efter hans Mening endnu ikke var kommet; i det hele taget var han ængstelig for en alt for hurtig Frihedsudvikling. Af den almindelige Værnepligt og af Tronfølgeovens Ophævelse af Kongelovens Arvefølge var han ligeledes Modstander. D. i Kbh. — Gift 1825 Marie Bech, d. 1865.

O. T.

Litt.: Slægt se A. N. H.; Rubin: „Frederik VI's Tid“ 1895; „Kbh.s Brandforsikring 1731—1911“ 1913; Villads Christensen: „Kbh. 1840—57“ 1911; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ^{9/10} 1861 (af Fr. Barfod), „Berl. Tid.“ ^{10/9} s. A. og „Dagbl.“ ^{17/9} s. A.

Hansen, Hans Peter (^{20/12} 1829—^{19/11} 1899), Xylograf. F. i Kbh. Forældre: Høker Hans Peter H. og Ane Marie Sørensen. Lærte først Urmageri, men begyndte derefter at lære Træskæreri hos Kitten-dorff & Aagaard, samtidig med at han besøgte Akademiet. 1854 rejste han til Dresden, hvor han bl. a. deltog i Arbejdet paa Scharr og Carolsfelds store Billedbibel og udførte flere Træsnit efter Tegninger

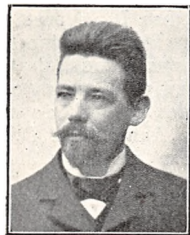

af Ludwig Richter. Senere rejste han til Leipzig og arbejdede her i Edw. Kretzschmars Atelier, til han sammen med en Slægtning selv aabnede et Værksted, der hurtigt blev bekendt. Men ved Krigens Udbrud 1864 forlod han Tyskland og bosatte sig i Kbh., hvor der var god Brug for ham. I talrige danske Bøger og Blade fra 60'erne og 70'erne findes H.ske Træsnit, bl. a. i de af Richardt og Rode udgivne Børnebøger og i Blade som „Illustreret Tidende“ og „Ude og Hjemme“. Ogsaa for svenske For-

lag var han i en Aarrække stærkt beskæftiget. H.s Evner for Træsnittet var meget betydelige; i hans store Produktion vil man kunne paapege talrige fortrinlige Billeder, rene og klare i Stregen og med udpræget kunstnerisk Forstaaelse af Tegningens Karakter. Sit bedste ydede han som Portrætxylograf; han havde Lethed ved at træffe Ligheden, og især fra hans Leipziger-Tid stammer mange gode Portrætter. Senere kunde Overproduktion af og til gøre hans Arbejder noget massive og grove, men ligefuldt maa han regnes for en af vore dygtigste Xylografer i nyere Tid. D. i Kbh. — Gift 1859 Clara Aurelia Sophie Langer, d. 1913. S. D.

Litt.: „Ill. Tid.“ $\frac{7}{1}$ 1917; Nekrologer i „Bogvennen“ 1897—1900, S. 32 (af F. Hendriksen) og „Ill. Tid.“ $\frac{3}{12}$ 1899.

Hansen, Hans Peter (f. $\frac{9}{10}$ 1872), Politiker, Journalist. F. i Nykøbing S. Forældre: Arbejdsmand Ole H. og Kirstine Larsen.

Blev ti Aar gl. faderløs, tjente efter Konfirmationen 4 Aar paa Landet og sejlede derefter paa Østersøhavnene et halvt Aar; tjente siden igen paa Landet og blev saa Pakhusarbejder i Kbh., gik paa Studentersamfundets Kursus og var 1898—1900 Forretningsfører i et en-

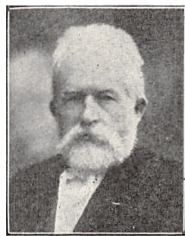
gross Firma. 1900 blev han Forretningsfører ved „Fyns Social-Demokrat“, kom herigenem over i Journalistik og var 1902—19 Redaktør af „Vestsjællands Social-Demokrat“, 1907—19 tillige af „Midtsjællands Social-Demokrat“ og 1911—19 af „Holbæk Amts Social-Demokrat“. H., der har udført et stort agitatorisk Arbejde i Midtsjælland, stillede sig til Folketinget i Slagelse 1906, 1909 og 1910, valgtes 1913 og er siden genvalgt. 1915—19 var han Sekretær i Tinget, er endvidere Medlem af Partiets Rigsdagsgruppens Bestyrelse. 1906 blev han Medlem af Slagelse Byraad, 1917 folkevalgt Borgmester. En elskværdig, dygtig Journalist, Kommunalmand og Agitator. — Gift 1898 Louise Petrea Margrethe Nielsen. P. E.

Litt.: „De 1000 Hjem“ $\frac{13}{10}$ 1912; „Provinsjournalister“ 1913; „Soc.-Dem.“ $\frac{4}{5}$ 1906 og $\frac{4}{4}$ 1917.

Hansen, Hans Peter Heinrich (f. $\frac{3}{5}$ 1840), Dyrlæge. F. i Aalborg. Forældre: Skomagermester Niels Christian H. og Johanne Cathrine Hopfe. Var først ved Handelen i 5 Aar og tog derefter Dyrlægeeksamen 1863. Han praktiserede i Aalborg som Dyrlæge 1863—99 og var 1899—1903 Overdyrlæge ved det offentlige Slagtehus i Aalborg; tog sin Afsked paa Grund af en Øjenlidelse. Foretog 1884 med Statsunderstøttelse en Rejse til Holland for at studere Kvægets ondartede Lungesygge. Han har skrevet „Hus-

Redaktionen slutter $\frac{9}{7}$ 20.

dyrenes Sundhedspleje“ (i „Illustreret Familieblad“s Tillæg 1908), sammen med Hedelund skrevet Aalborg Amts Landboforenings Historie 1894; desuden mindre Artikler i Fagpressen. Han er en anset Dyrlæge, der omfatter sin Gerhing og sin Stand med stor Interesse; han har gjort sig fortjent ved at stifte Dyrlægernes Understøttelsesforening

(1873), hvis Formand han er. Han var Medlem af Bestyrelsen for Aalborg Amts Landboforening i 27 Aar, Redaktør af Foreningens Ugeblad i 15 Aar og Medlem af Aalborg Byraad i 6 Aar. Endvidere har han 1910—19 været Censor ved Veterinærksamen. — Gift 1865 Anna Laura Westh.

L. Ba.

Litt.: „Aalborg Stiftstid.“ $\frac{3}{5}$ 1910.

Hansen, Hans (f. $\frac{9}{10}$ 1880), Landbrugskonsulent. F. paa Gaarden Ovn ved Ringenæs, Aabenraa Amt. Forældre: Gaardejer Jes H. og Eline Jessen.

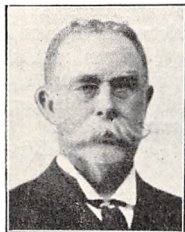
Gik i Ringenæs Skole og lærte derefter praktisk Landbrug i Hjemmet og i Nybølle i Sundeved, var 1897—98 Elev paa Vinding Højskole, 1901—02 paa Tune Landboskole, studerede derefter paa Landbohøjskolen, hvor han 1904 tog Landbrugseksamen. I Sommeren 1904 var han paa Askov Forsøgsstation og den følgende Vinter Lærer paa Give Højskole; Sommeren 1905 bestyrede han Grøngaard ved Tønder; han begyndte derefter Konsulentvirksomhed med Foredrag om Vinteren og Forsøg om Sommeren. Fra $\frac{1}{7}$ 1907 er han Konsulent for „Fælleslandboforeningen for Nordslesvig“, fra 1908 Redaktør af Nordslesvigs Landbrugs- og Mejeritidende. H. har ikke alene virket som en dygtig Konsulent i det landbrugsfaglige Oplysningsarbejde og betydet meget for det sønderjyske Landbrugs Modernisering, men han har desuden taget levende Del i den dansk-nationale Bevægelse i Sønderjylland og har derved faaet adskillige Tillidsposter som Tillidsmand for „Den nordslesvigske Sprogforening“ 1908—15 og for „Den nordslesvigske Kreditforening“ fra dens Oprettelse, Formand for „Idrætsforeningen for Graasten og Omegn“ 1913—19. Ved Krigens Udbrud blev H. i 6 Uger arresteret af Preusserne, og der foretoges en indgaaende Husundersøgelse i hans Hjem. Fra August 1915 var han Soldat i ca. $\frac{2}{5}$ Aar og var bl. a. med i Frankrig og paa Balkan. Efter

Vaabenstilstanden har han holdt talrige Foredrag om sønderjyske Landbrugsforhold; han har altid staaet i livlig Forbindelse med danske Fagfæller, der priser hans lyse, frejdige danske Sindelag og elskværdige Væsen. H., der i flere Aar har boet i Graasten, tog 1919 Ophold i Aabenraa og er nu Direktør i den nystiftede „Sønderjyllands Kreditforening“. — Gift 1907 Sofie Ludvigsen.

Litt.: Sv. Dahl og A. Linvald: „Sønderjylland“ I—II 1919.

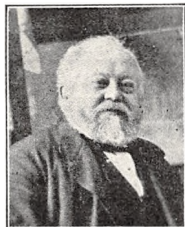
Hansen, Harald Andreas (^{24/3} 1835—^{10/12} 1902), Handelsmand, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Grosserer A. N. H. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1851, Cand. phil. 1852, uddannede sig bl. a. paa Rejser i Indien og Amerika og indtraadte 1859 i Faderens Firma, som han efter hans Død 1873 fortsatte, indtil 1893 i Forening med en Broder. Han var en fremragende og højt anset Handelsmand, der

paa glimrende Maade førte det gamle Firma videre. Hans sjældne Kundskabsfylde og repræsentative Evner skaffede ham mange Tillidshverv; i 1870'erne var han en frygtet Kritiker paa Generalforsamlinger i de mange usolide Aktieselskaber, siden var han 1870—85 Medlem af Borgerrepræsentationen og 1879—82 og 1886—91 af Landstinget. Han var absolut Højremand, men var ikke bange for at tage udprægede Særstandpunkter, saaledes i Spørgsmaalet om Kbh.s Frihavn, hvis Vedtagelse 1891 foranledigede hans Tilbagetræden. H., der i adskillige Aar sad i Tinget sammen med sin Broder Octavius (s. d.) og bekæmpede dennes Venstreanskuelser, var et ypperligt Hovede og en fintdannet Personlighed, men hans logiske Skarphed og Stivhed stødte mange fra ham og forringede Virkningen af hans Ord. D. i Kbh. — Gift 1871 Anna Georgiana Cécile de Dompierre de Jonquières.

Litt.: Slægt se A. N. II.; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; „Ill. Tid.“ ^{24/10} 1886; „Børsen“ ^{13/12} 1902; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ^{21/12} 1902 (af J. Schovelin) og „Il. A. II.“ s. A.

Hansen, Heinrich (^{23/11} 1821—^{11/7} 1890), Arkitekturmaler. F. i Haderslev. Forældre: Farver Claus H. og Dorothea Truelsen. Blev Malersvend i Flensborg, kom 1842 til Kbh., besøgte Akademiet, deltog i Dekorationen af Thorvaldsens Museum og hjalp senere Eddelien med Arbejdet i Christian IV's Kapel i Roskilde, fik 1847 Præmie

af Reiersen'ske Fond til en Rejse i Tyskland, blev fra 1848 Hjælpe lærer ved Akademiet og efter Hetschs Død 1864 Docent i Perspektiven. 1850—52 rejste han med Akademiets Støtte i England, Frankrig og Spanien. 1857 blev han agreeret, 1858 Akademimedlem, og i en Aarrække var han Akademiforsamlingernes Dirigent. Det er som Arkitekturmaler, H. har vundet en ganske usædvanlig Paaskønnelse; som Mester i Perspektivtegning og med ikke ringe Sans for den dekorative Fremstilling har han forstaaet i sine utrolig fint og omstændelig udførte Arbejder at skabe Værker af betydelig Sikkerhed og Fasthed. Hans tekniske Dygtighed er ubestridelig, om end Nutiden kan rynke paa Næsen af hans olietryksagtige Glathed og svigtende Arkitekturfølelse. Da han før Frederiksborgs Brand havde studeret en Del paa Slottet og udført talrige Skitser derfra, kom han til at spille en Rolle ved dets Rekonstruktion, og som Sjælen i „Kunsthidslotteriet“, der skulde bidrage til Genopførelsen, har H. leveret et stort Antal Tegninger til Brugsgenstande, som Regel prægede af hans Kendskab til og Begejstring for vor hjemlige Renæssance. H. nød megen Paaskønnelse og spillede en ikke ringe Rolle indenfor Akademiet. D. i Kbh. — Gift 1852 Margrethe Elisabeth Burmeister, d. 1899.

Litt.: Lange: „Nutidskunst“ 1873; Sig. Müller: „Nyere dansk Malerkunst“ 1884; Josepha Martensen: „Breve til Martensen“ 1918; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ^{20/7} 1890, „Tidsskr. f. Kunstindustri“ VI s. A. (af H. Bing), „Danstøtten“ VI 1891 (af S. Constantin-Hansen), „Danmark“ V s. A. og „Sønderj. Aarb.“ 1892 (af H. R. Baumann).

Hansen, Johannes Henning (f. ^{18/7} 1880), Arkitekt. F. i Odense. Forældre: Snedkermester Hans Henning H. og Hanne Hansen. Blev efter tre Aars Læretid Snedkersvend og dimitteredes derpaa af G. Vermehren til Kunstakademiet, som han gennemgik fra Febr. 1900, til han fik Afgang Maj 1907. Han har studeret i Italien og Frankrig 1903 og 1909, Grækenland (Gæsteophold ved de franske Udgravninger paa Delos) og Spanien 1912 (med Akademiets store Stipendium for 1910), Holland og England 1913 og 1914. Akademiet tildelte ham sin lille Guldmedaille 1910 for „En Herregaard“, Aarsmedaille 1915 for Danmarks Hus paa den baltiske Udstilling i Malmø og valgte ham 1917 til Medlem af sin Plenarforsamling; 1920 blev han Medlem af Akademirådet. 1911—18 var han Lærer ved dets Arkitekturskole under M. Nyrop. Han har udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1903, 1910, 1915—16, 1918. Efter bl. a. at have været Konduktør

hos G. Tvede, A. Clemmensen og Plesner begyndte H. selvstændig Praxis 1912. Han er Elev af Nyrop og har videre udviklet hans Skoles danske Traditioner i For- slaelse med de nyeste Strømninger inden for vor Arkitektur. Foruden Danmarks Hus maa nævnes A/S „Borgerbo“s Komplekser paa Kristianshavn (sammen med Hygom; Kbh.s Kommunes Præmie 1915). Inden for Arkitekternes Kreds har han udfoldet stor offentlig Virksomhed. — Gift 1915 Arkitekten Agnete Frederikke Laub Hansen.

S. S.

Litt.: „Arkitekten“ V, IX, X, XIII—XX, 1902—18; „Forskonnelsen“ II 1912; „Dansk Arkitektfor- enings Tidsskrift“ VI 1913; „Svenska stöjdör- eningens Tidsskrift“ 1914, S. 71 ff.; Fr. Riise: „Danmarks Deltagelse i den baltiske Udstilling“ 1915.

Hansen, Hjerl, se Hjerl-Hansen.

Hansen, Holger Axel (f. $\frac{2}{11}$ 1852), Ma- skiningeniør. F. i Sorø. Forældre: Adjunkt, senere Sognepræst Carl August H. og Thecla Maria Foss. Blev Student 1870 og tog Eksamen i Mekanik ved Polyteknisk Lære- anstalt 1878. Dels i sin Studietid, dels 1880—81 arbejdede han som Smed og Maskinarbej- der her hjemme og i Udlandet. 1878—79 var han ansat som Assi- stent i Det forenede

Dampskibsselskabs Maskininspektion og blev efter sin Udenlandsrejse 1882 udnævnt til Söminemester af 2. Klasse ved Søvær- net. Var 1890—95 Söminemester af 1. Klasse, men gik derefter over i Kbh.s Kom- munes Tjeneste som Maskiningeniør ved elektrisk Station i Gothersgade. Ved den senere Udvidelse af Byens Elektricitetsfor- syning er Tilsynet med Maskineriet i de nye Stationer blevet underlagt ham som Maskininspektør. Ved Siden af denne Stil- ling, som han har beklædt med betydelig Dygtighed og Nidkærlighed, fører han (fra 1895) Tilsyn med Kloakpumpestationerne i Kbh. — Gift 1882 Johanne Arngoth Haac Laub.

M. C. H.

Litt.: Elvius og Hiort-Lorenzen: „Dsk. patr. Slægter“ 1891, S. 173; Hauch-Fausböll: „Slægt- haandbogen“, S. 528; Hauch-Fausböll og Hiort- Lorenzen: „Patr. Slægter“ II 1911, S. 141.

Hansen, Ingvor Anton (f. $\frac{13}{5}$ 1861), Poli- tiker. F. paa Lindelse Mølle, Langeland. Forældre: Gaardejer, Møller Peder H. og Maren Christensdatter. Uddannedes som Landmand, opholdt sig 1877—78 paa Hind- holm Højskole og 1882—83 paa Lyngby Landboskole, overtog 1882 Tjørnebjerg- gaard paa Langeland og føjede hertil 1905 Gaarden Rolighed sst. Han er en af de fø- rende Landmænd og Lokalpolitikere paa

sin Ø, er fra 1905 Formand for dens land- økonomiske Forening, fra 1910 Medlem af Svendborg Amsraad og har en Række an- dre Tillidshverv. Poli- tisk tilhører han Ven- stre, var 1914 ivrig for den nye Grundlovs Sejr og valgtes Maj 1915 til Landstinget. Han har her haft Sæde i flere vigtige Udvalg, var For- mand for Udvalgene om Lov om kommunale

Valg 1917 og om Ændring i Enkeloven 1918. — Gift 1886 Hanne H.

P. E.

Litt.: „Medlemmerne af Landstinget“ 1915.

Hansen, Jens Andersen ($\frac{7}{1}$ 1806— $\frac{1}{6}$ 1877), Politiker. F. i Odense. Forældre: Skomager Andreas H. og Mariane Petersen. Faderen flyttede 1807 til Rudkøbing, og H. kom i Lære hos ham, blev Svend 1824, var 1827—28 i Kbh. og der- efter atter i Rudkøbing. Han havde kun faaet almindelig Skoleunder- ning, men viste tidlig Læselyst og sjælden na- turlig Begavelse; han paavirkedes af Grundtvig og Lindberg og begyndte snart at tage Del i offentligt Liv, først som Købstadhaand- værkerens Talsmand mod Landhaandvær- kerne. 1835 blev han Mester og kom 1838 til Slagelse, hvor han sluttede sig til den grundtvigske Lægmandsbevægelse og en Tid tænkte paa at blive Skolelærer. Efter et kort Ophold i Fredericia kom han 1842 til Kbh. og begyndte sammen med Rasmus Sørensen (s. d.) at udgive „Almuevennen“; han blev Eneredaktør 1843 og fortsatte Ud- givelsen til 1856, da Bladet gik op i „Mor- genposten“; det genopstod 1873—77. H., der 1842—43 var nominal Redaktør af „Fædrelandet“, kom nu ind i det politiske Liv som udpræget Demokrat og Almues- mand. 1848 deltog han i Hippodrommøder- ne, var Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling for Langeland og 1849—66 af Folketinget for samme Kreds, fra 1866 for Svendborg. 1845 holdt han sin første politiske Tale i Holbæk og var siden en ihærdig Agitator, ogsaa som Bestyrelses- medlem og en af Lederne i Bondevenner- nes Selskab. H. var af Ydre og i al sin Tale og Handling den typiske Almuesmand, og Ligheden stod for ham over Friheden. Valgretten og Bondens Frigørelse var hans Hovedkrav, derimod manglede han Storsyn og Fasthed i videre politiske Retningslinier. Han svingede fra ejderdansk over til Hel- staten og siden tilbage igen, han var en Tid lang ivrig Skandinaver, men slog om

43*

efter 1866. Han var Logikeren, ætsende og farlig, men uden forsonende Idealisme, Opportunist og Taktiker. Hans Bitterhed mod de dannede og oplærte Stænder kunde faa smaalige og utiltalende Udtryk. I lang Tid i 50'erne og 60'erne var han en af Rigsdagens Førstemænd, men Begivenhederne 1866 svækkede hans Stilling. Da Forsøget paa at redde Junigrundloven slog fejl, forenede H. sig mod Størstedelen af sit Partis Ønske med Godsejerne under Grev Frijs om et Landsting, der skulde holde de forhadte Nationalliberale Stangen. Man har, vistnok ubeføjet, paastaet, at H. var bestukket af Greven; ikke uden Grund opfattedes det skete som et Forræderi, der end ikke bragte H. en Ministerpost. Hans Magt var siden i Dalen, og efter Danneisen af det Forenede Venstre 1870 traadte han i Skygge for yngre. Hans sidste Dage var sørgelige; det konstateredes, at han i over tyve Aar havde besveget to Assuranceselskaber for ca. 200.000 Kr. Inden Sagens Afslutning døde han efter et Slagtilfælde. Han var en af vort politiske Livs største naturlige Begavelse, af mægtig Betydning for Bondestandens Rejsning. Til at blive en virkelig Folkefører var han for tør, for bitter og for eensidig. D. i Kbh. — Gift 1836 Laura Cecilie Buch, d. 1902.

P. E.

Litt.: J. A. H.: „Skomagerne Henrik Zielfeldt og Rasmus Jørgensen for Publikums Domstol“ 1836, „Mit Tilsvar“ 1866, „Vor Forfatnings Historie“ 1868—76 og „Mit Livs Historie“ 1875—76; „Nord. Kirke-Tid.“ 1840; „At J. A. H.s efterladte Papirer“ 1878—79; Barod: „Dsk. Rigsdagskalender“ 1856; Rugaard: „J. A. H.“ 1863; Rusticus: „J. A. H.s Liv og Levnet“ 1864; P. Fry: „J. A. H.“ 1871; Zodiacus: „Parlamentar. Stjernebilleder“ 1875; Jos. Michaelsen: „Fra min Samtid“ II 1893; V. Birkeid: „Personlige Oplevelser“ III 1891, S. 97; Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916; F. C. Maximilianussen: „Erindringer“ 1909, S. 184 ff.; Cantor i „Tilskueren“ 1910 II; „Nordsjællands Vestrobl.“ 14, 18 og 22/9 s. A.; „Sorø Amtstid.“ 17/9 s. A.; L. Dinesen i „Nationaltid.“ 18/10 s. A.; Hans Jensen: „Politiske Personer og Begivenheder“ 1918; Nekkrologer i „Fædrelandet“ og „Sorø Amtstid.“ 2/6 1877.

Hansen, Jens Andersen (21/12 1855—1/8 1915), Fabrikant, Murmester. F. i Kolding. Forældre: Murmester Hans Peter H. og Karen Marie Tøndering. Kom i Lære 1867, blev Svend 1873, overtog Faderens Forretning 1879, anlagde 1884 et Kalkværk, 1888 et Teglværk i Seest, 1898 en Cementfabrik i Kolding. Han var Ejer af Kolding Aktieteglværk fra 1911 og af Kolding Kalkværk fra 1914.

Disse Data viser os Haandværkeren af den nye Type, Forretningsmanden, der havde Sans for Koncetrering af Kapitalen og for paa sit Omraade at være Herre over den.

Han var ikke blot en dygtig Haandværker, men en praktisk Forretningsmand, der altid havde Overblik over sine Emner. Jovial og vennelsel i sin Optræden, tilsyneladende givende sig god Tid til al Ting, var han dog i Besiddelse af den Myndighed, der forstaar at planlægge og gennemføre. Han øvede derfor betydelig Indflydelse i de Kredse, han færdedes i, og forstod altid venlig, men fast at føre sin Villie igennem, selv om han ikke var utilgængelig for sund Opportunisme. 1897—1909 var han Medlem af Kolding Byraad; han var Formand for Foreningen af de tekniske Skoler i Danmark, som han gennem mange Begyndervanskeligheder førte til stor Indflydelse; desuden Repræsentant og fra 1910 Direktør i Gensidig dansk Livsforsikringsforening „Fremtiden“ i Aalborg. D. i Kolding. — Gift 1880 Dorthea Kirstine Lage. R. B.

Litt.: Rasmussen: „Bidrag til dansk Haandværkerundervisnings Hist.“ 1916; Nekkrologer i „For Industri og Haandv.“ 1915, „Kolding Avis“ 2/8 1915 og „Kolding Folkebl.“ s. D.

Hansen, Jakob Anton (f. 8/10 1867), Socialpolitikker. F. i Nakskov. Forældre: Arbejdsmand Hans Jakobsen og Diderikke Mortensdatter. Lærte Grovmedefaget i sin Fødeby og blev Svend 1885, kom til Kbh. og blev en af de ledende indenfor sit Fag. 1895 valgtes han til Formand for Skibssmedeforeningen og fungerede som saadan til 1918, da separatistiske Bevægelser foranledigede hans Afgang; fra 1899 er han Formand for Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund. Hans anerkendte Evner som Forhandler og Administrator, hans Bredde, Lune og Selvsikkerhed, har skaffet ham en Række andre Tillidshverv indenfor sit Parti, fra 1907 er han Medlem af Forretningsudvalget for de samvirkende Fagforbund, fra 1908 af Kontrolkomiteen for den socialdemokratiske Presse, fra 1910 Dommerråd i den faste Voldgiftsret (1900—10 i den permanente), fra 1918 Borgerrepræsentant. Han er en af de mest fremstaaende Fagforeningsledere og har som saadan maattet bære en betydelig Part af de syndikalistiske Angreb. Juni 1920 valgtes han af sit Parti i Landstinget som Suppleant for de landstingsvalgte Medlemmer. — Gift 1890 Else Marie H.

P. E.

Litt.: J. A. H.: „Ti Aar af en Fagforenings Historie“ 1905 og „Festskrift I Anledning af Dansk Smede- og Maskinarbejderforbunds 25 Aars Jubilæum“ 1913.

Hansen, Jens Andreas (f. 12/6 1878), Journalist. F. i Nørre Jernløse ved Holbæk. Forældre: Præstegaardsforpagter Anders H. og Ane Kirstine H. Tog Preliminærksa-

men og var paa Ondløse Højskole, kom derefter til Journalistik og var 1895—97

Elev ved „Horsens Dagblad“, 1897—1901 Medarbejder ved „Hølbæk Amts Dagblad“. Han kom derefter til „Aalborg Amtstidende“, hvor han uddannedes under Vilh. Lassen og 1901—03 var Redaktionssekretær, 1903—05 Medredaktør. Da Lassen var blevet Minister, overtog

han Stillingen som ansvarlig Redaktør af Bladet 1905—10 og er endelig fra 1911 Medudgiver og Redaktør af „Roskilde Dagblad“. Han er en af Venstres dygtigste og mest ansete politiske Journalister og har flere Gange været nævnt som eventuel Leder af et Hovedstadsblad. Han ejer sin Læremesters Skarphed i Tanke og Polemik og fører en hvas, ofte vittig Pen. 1918 var han sit Partis Kandidat i Lejrekredsens og valgtes s. A. af Venstre i Landstinget som 4. Suppleant for de landstingsvalgte Medlemmer; ved Folketingsvalget April 1920 valgtes han i Lejre. — Gift 1901 Augusta Lorentzen. P. E.

Litt.: „Journalisten“ ^{15/8} 1907; „Provinsjournalister“ 1913; „Politiken“ ^{28/4} 1920.

Hansen, Johan Frederik (^{3/8} 1810—^{19/2} 1873), Forstmand. F. i Kbh. Forældre: Vildthandler Peter H. og Ane Marie Dibel.

Dimitteredes 1832 som Forsikandidat fra Forstakademiet i Kiel; tiltraadte n. A. en Udenlandsrejse, som varede i 2½ Aar, og under hvilken han tog Forsteksamen ved Forstakademiet i Tharand i Sachsen. Efter sin Hjemkomst berejste han

en Del af de sjællandske Skove. 1836—42 var han optaget af Assistent- og Planlægningsarbejder samt af Statstilsyn med private Skove. 1842 blev han Forstdocent, 1848 tituler Professor. Som Forstdocent omfattede han Skovbrugsøkonomien med særlig Interesse; hans Forelæsninger over dette Fag blev udgivet efter hans Død med Titel: „Et Afsnit af Læren om Skovbrugets Økonomi“ (1877). Hans litterære Produktion var iøvrig ikke stor og bestod mest i mindre Artikler i Dagbladene. Han var lønnet saa knapt, at han maatte søge anden Beskæftigelse; han var saaledes Formand i Direktionen for Kreditforeningen af Grundejere i de danske Østifter fra Foreningens Stiftelse til sin Død, en Tid tillige Medlem af Tiendekommissionen for Kbh.s Distrikt. Han fra- traadte sin Stilling Nytaar 1873. D. i Kbh.

— Gift 1844 Nicoline Christiane Fallesen, f. Smith, d. 1899, Enke efter Professor L. S. Fallesen (s. d.). J. H.

Litt.: Biografiske Notitser i ovenn. „Et Afsnit“; A. Oppermann: „Bidrag til det danske Skovbrugs Historie 1786—1886“ 1889; „Kreditforeningen af Grundejere i de danske Østifter“ 1901; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908.

Hansen, Jens Jørgen (f. ^{15/11} 1869), Landbrugsskoleforstander. F. i Vedum ved Skelund. Forældre: Snedkermester, Landmand Hans Peter Jepsen og Bodil Christensen. Var beskæftiget ved Landbruget og gennemgik Kursus paa Højskole og Landbrugsskole, før han kom til at studere ved Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1893 og udvidet Eksamen 1897. 1893—94 var han Lærer ved Bælum Real- og Højskole og 1895—96 ved Emdrupborg Højskole, 1896—98 Assistent paa Planteavlfsforsøgsstationen ved Lyngby og fra 1898 Lærer paa Lyngby Landboskole, for hvilken han siden 1902 har været Forstander. H. er en alvorlig og grundig Natur, der dygtig og samvittighedsfuldt varetager sin Virksomhed som Lærer ved og Forstander for den store Skole. Denne ofrer han al sin Tid og deltager kun lidt i offentlig Virksomhed. Han, der med Grundighed har studeret saa vel dansk som udenlandsk Forsøgsliteratur, har i Fagpressen skrevet en Del Artikler om Forsøgs spørgsmål. Ved Landboskolens 50 Aars Bestaan udarbejdede han et Mindeskrift „Landboskolen ved Lyngby 1867—1917“, hvori han beskedent og nøgternt gør Rede for Skolens Virksomhed i den forløbne Tid. — Gift 1902 Sigrud Pinholt. A. C.

Litt.: „Landboskolen ved Lyngby 1867—1917“ 1917.

Hansen, Jens Olaus (^{22/2} 1795—^{14/8} 1854), Retstærd. F. paa Giesegaard ved Ringsted. Forældre: Forpagter Hans H. og Anne Elisabeth Schow. Blev Student 1813, Cand. juris 1816, fik 1819 Universitetets Guldmedaille („Udvikling af den Preussiske og den Danske Proceslovgivnings forskellige Grundsætninger med Hensyn til Dommerens Deltagelse i Processen“ („Nyt jurid. Arkiv“ XXVII.

Med Forord og enkelte Noter af A. S. Ørsted. Ogsaa som Særtryk 1819), blev 1820 Underkancellist i det danske Kancelli, foretog 1820—23 en videnskabelig Udenlandsrejse, blev 1826 Forstander for og Lærer

ved det jur. praktiske Selskab i Kbh., 1827 Assessor i Landsoverretten, 1828 Docent ved Universitetet, 1831—40 Kommilliteret i Rentekammeret, 1832 tillige Medlem af Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler, 1848—53 Departementschef i Kultusministeriet. 1844 ekstraord. Assessor i Højesteret. Baade i Kollegial- og Departemental-Styrelsen indtog H. en ledende Stilling. Som retsvidenskabelig Forfatter var han Elev af Ørsted, der havde budt ham velkommen i Litteraturen. H.s „Systematisk Fremstilling af det Danske Skiftevæsen. Et Forsøg“, (1825, 3. Udg. 1837. Med en Forerindring til 1. Udg. af A. S. Ørsted), bygget paa grundige Studier i Marken, Poul Møllers og Skifteforvalternes Træstebog, er den første af Ørstedes Aand og Metode prægede systematiske Lærebog. Med „Bidrag til den danske Civilproces“ (I 1839) slutter H.s Skribentvirksomhed. Medudgiver af XVII—XIX Bd. af „Juridisk Tidsskrift“ (1831—32). D. paa Emdrup Ladegaard ved Kbh. — Gift 1826 Christine Vilhelmine Friberg, d. 1839.

F. Z. D.

Litt.: Hustrus Slægt se Lengnick; Trojel; Orla Lehmann: „Efterladte Skrifter“ I 1872, S. 33; Breve i „Udvalg af Breve til P. Hjort“ 1867, S. 84—86 og Ny Samling 1869, S. 99 og 113—14; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 1854, Nr. 193.

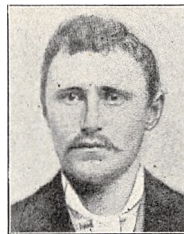
Hansen, Josef Theodor (⁴/₁ 1848—²⁰/₁₀ 1912), Arkitekturmaler. F. ved Randers. Forældre: Skrædder Thomas H. og Esther Davidsen. Blev Malersvend i Randers, beskæftigedes i Kbh. som Dekorator i Ipsens Terrakotta-fabrik, besøgte 1869—76 Akademiet og rejste 1881—83 i Frankrig og Italien med Akademiets Støtte, studerede under Bonnat og har senere gennem mange Aar levet i Udlandet. Som Arkitekturmaler har han vundet et betydeligt Ry. Hans Arbejder er fri for den pilne Glat-hed, som kendetegner Heinrich Hansens Arbejder, de virker naturligere og mere forstaaende, paa den anden Side naar de ikke Karl Jensens Arbejder i Arkitekturfølelse og Farvefinhed. Kunstmuseet ejer hans Palazzo Borghese og San Marco. Gennem en Aarrække var H. sysselsat som Illustratør ved Traps „Danmark“. D. i Randers. — Gift 1873 Anna Marie Kirstine Thygesen, d. 1876.

O. A.

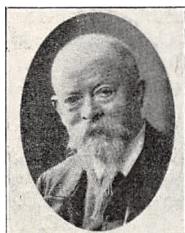
Litt.: „Tidsskr. f. Kunstindustri“ X 1899; Nekrologer i „Politiken“ ²¹/₁₀ 1912 (af N. L.) og i „Ill. Tid.“ ³/₁₁ s. A.

Hansen, Peter Jakob Mathias (⁷/₁₂ 1868—¹/₄ 1909), Forfatter. F. i Hasle. Forældre: Møller Peter Jakob H. og Matthea Laurentze Holm. Voksende fra sit andet Aar op i Nexø og sluttede her et livsvarigt og gensidig befrugtende Venskab med Andersen Nexø. H.

var tidlig udviklet, selvstændig i Læsning og Tænkning, umættelig lærelysten. Var et Par Aar i Snedkerlære efter sin Konfirmation, men gik saa ind paa den nyoprettede Realskole i Nexø, hvor han tog alm.

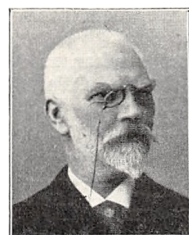
Forberedelseseksamen 1888, læste senere privat og blev 1890 Student i Kbh. Han arbejdede nu utrættelig videre, ikke paa noget Fagstudium, men som Autodidakt, ledet af sin egen Trang til Klarhed. Han studerede Nietzsche, Bibelen paa Grundspørgene (for at kunne følge med i moderne Bibelkritik), Dostojevsky paa Russisk og meget andet. Han havde Planer om et stort Værk om Menneskeandens Historie. Fattigdom tvang ham til at afbryde. 1892 tog han Tjeneste paa en vendsysselsk Herregaard, men blev snart efter Soldat. Hans Forfatterskab, der begyndte ved Midten af 90'erne, havde ikke noget Publikums-tække og kunde derfor ikke danne den økonomiske Basis for hans fortsatte Selvudvikling. Saa brød han igen af og tog Tjeneste som Grusgraver for Jernbanen ude ved Lyngby. Det haarde Arbejde var for strengt selv for hans stærke Konstitution, som Slid og Sult havde undergravet. En Blodspytning var Indledningen til en 10aarig haabløs Kamp med Tuberkulosen. Han døde i yderste Fattigdom og begravedes paa Fattigvæsenets Regning. — Hans første Arbejde er ogsaa det betydeligste, Jeg-Fortællingen „En kritisk Tid“ (1897). Den minder om „Einar Elkær“ ved sin til det kyniske uforbeholdne og ufølsomme Selvanalyse og Beskrivelse (saaledes det halvraadne Lig i Skoven). Men bag Fremstillingens virile Kulde og logiske Klarhed bringer Drømme, Symboler, springske Idéassociationer i 90'ernes Aand Bud fra Sjælens Mulm og Kaos. „Neropolis“ (1899) er en lidt naiv, historisk Roman fra Neros Tid, hvis skrigende Klassemodsetninger sikkert har været Forfatterens Udgangspunkt. „Universaldirken“ (1904) er en psykologisk Skildring af nogle af Samfundets udstøtte, med en Tilsætning af Kriminalhistoriens Spænding. H.s øvrige Arbejder er Novellesamlinger: „Menneskenes Døtre“ (1900), „Drømme, der svandt“ (1902; mest fra Bornholm), „De levendes Land“ (1905) og „Golgatha“ (1912), udgivet af Andersen Nexø (heri „Fire Tuberkulosebreve“). Novellerne er af ulige Værd. Der er ofte udmærkede Iagttagelser fra Fattigfolks Verden, den eneste, han kendte af Selvsyn. Og der er Drømmebilleder, der i Allegoriens Form søger at fremstille Resultatet af hans stadige Gruberier over Lykkens skrøbelige Kaar imellem Mand og Kvinde og i de bestaaende sociale Forhold. Han venters sig

ikke noget af Partipolitikken, men drømmer om en hel Nyvurdering. Hans Grundtone er af besk, sørgmodig Karakter. D. i Kbh. — Ugift. G. C.

Litt.: Andersen Nexø: Indledning til „Golgatha“ 1912; „Bogvennen“ s. A.; Nekrologer i „Politiken“ 4 og 8/4 1909 og „Ill. Tid.“ 18/4 s. A.

Hansen, Emil Johan (Jean) Henricus (9/10 1836—10/7 1915), Forretningsmand. F. i Faaborg. Forældre: Købmand Jens H. og Frederikke Madsen. Blev Student 1856, Cand. jur. 1863. 1861 gennemgik han Officersaspirantskolen, udnævntes 1862 til Løjtnant og deltog i Krigen 1864. Efter dennes Slutning fik han Ansættelse i Kbh.s Magistrats 3. Afd. og nedlagde bl. a. et betydeligt Arbejde i den fuldstændige Omordning af Kbh.s Fattigvæsen, der traadte i Kraft 1871. S. A. fra traadte han Stillingen i Magistraten og knyttedes til Privatbanken som dennes og Tietgens Sekretær; Tietgen satte megen Pris paa ham, forstod fuldt ud at vurdere hans betydelige Evner og gjorde ham til sin Medarbejder ved Dannelsen af de mange Selskaber, han stiftede. 1876 fik han Beskikkelse som Overretssagfører, men Stillingen som Tietgens betroede Mand levede ham ikke megen Tid til Sagførergerningen, og efterhaanden blev han da ogsaa i langt højere Grad Forretningsmand end Jurist. Efter Tietgens Død indtog han dennes Plads i flere Selskaber og fik her sin særlige Betydning ved sit Arbejde i Jernbaneselskaberne, navnlig Lolland-Falsterske- og Gedser Jernbane-Selskab, idet han energisk virkede for den internationale Forbindelse via Gedser, der nu er af saa stor Betydning for Landet. D. i Vedbæk. — Gift 1876 Jensine Johanne Margrethe H. O. T.

Litt.: „Danmark i vor Tid“ 1904; „Berl. Tid.“ 6/10 1906; „Børsen“ s. D.; „Ill. Tid.“ 14/10 s. A.; Nekrolog af L. A. Damm i „Berl. Tid.“ 11/7 1915.

Hansen, Jens (9/6 1816—8/11 1890), Landmand, Kvægopdrætter. F. paa Hollufgaards Mølle, Fyn. Forældre: Mølleforpagter Hans Jensen og Gertrud Olsdatter. Var ved Møllervirksomheden, til han 21 Aar gammel kom til at bestyre en Gaard i Hølev, som Stedfaderen ejede. 1845 forpagtede og 1852 købte han Gaarden i Hølev, hvor han boede til sin Død. H. var paa flere Omraader Foregangsmand; han indførte Mergling og Dræning paa sin Egn, men navnlig er han kendt som Opdrætter;

paa Grundlag af indkøbte fynske og nord-slesvigske Køer dannede han den landskendte Hølevstamme, der havde et godt Malkepræg, men var langt kraftigere bygget end Anglerkvæget. 1859 fik H. første Gang Præmie for sine Køer paa et fynsk Dyrskue, men Hølev-Stammen udvikledes og indbragte snart Skuernes højeste Præmier. Kronen sattes paa H.s Opdrætterværk, da han 1878 hjembragte Kongepremien fra Landmandsforsamlingen i Svendborg, hvor hans Stamme konkurrerede med den kendte Ourupgaardbesætning, der i en Aarrække havde indtaget første Plads. H. havde et ejendommeligt klart Blik for Bedømmelse af Avlsdyr. Han formede selvstændig sine Avlsprincipper og fulgte dem uden Vaklen. Ansaa han det for nødvendigt for Stammens Ensartethed, kunde han udskyde hele Aargange af Tillægsdyr. Fra hans Besætning udgik en Mængde Avlsdyr til den øvrige Del af Landet. H. nød megen Anseelse for sit fortjenstfulde Arbejde, og den stilfærdige og retsindige Mand øvede Indflydelse paa sin Egn ved sit følgeværdige Eksempel. D. i Hølev. — Gift 1) 1845 Maren Jørgensen, d. 1860. 2) 1860 Ane Marie Jørgensen, d. 1905. A. C.

Litt.: „Ugeskr. f. Landm.“ 1916; Nekrologer i „Fyns Tid.“ 11/11 1890, „Vort Landbrug“ s. A., S. 719—26, „Ugeskr. f. Landmænd“ II s. A., S. 290 og „Landmandsblade“ s. A.

Hansen, Johan Peter Christian (6/2 1838—28/2 1913), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer C. K. H. (s. d.) og Hustru. Meget tidlig — ikke endnu 20 Aar gl. — optoges H. 1857 som Associé i Faderens Forretning. Efter Faderens Død 1868 var H. en kort Tid — indtil Konsul Oluf Hansen indtraadte som Kompagnon — Eneindehaver af det C. K. H.ske Firma, der i den følgende Periode optog Rederivirksomheden. Denne fik gennem H.s dygtige Ledelse efterhaanden et meget betydeligt Omfang; ved H.s Død stod Firmaet saaledes som korresponderende Reder for Dampskibsselskaberne: „af 1896“, „Dannebrog“ og „Neptun“. 1897 var Sønerne Johan (s. d.) og Robert H. blevet optagne i Firmaet. H. var 1872—1911 østerrig-ungarsk Generalkonsul. Han var ikke alene en overordentlig dygtig Forretningsmand, men ogsaa en aandelig flersidig interesseret Personlighed, der øvede stor Velgørenhed. Hans stærke kirkelige og kristelige-socialt Interesse førte ham ind i Bestyrelsen for „Kirkelig Forening for indre Mission i København“, for Værnehjemmene „Bethania“ og „Vesterled“ og for „Den danske Forening til Evangeliets Forkyndelse for skandina-

viske Sømænd i fremmede Havne". Hans kunstneriske Interesser gav sig bl. a. det praktiske Udslag, at han indtraadte i Bestyrelserne for „Den danske Ballets private Pensionsfond“ og for „Nordisk Musikforlag“. D. i Kbh. — Gift 1860 Emma Hinkins, d. 1919. C. T.

Litt.: „Børsen“ ^{13/7} 1906; „Ill. Tid.“ ^{16/2} 1908 og ^{9/2} 1913; „Danske Byerhverv“ 1904—11; Nekrolog i „Berl. Tid.“ ^{1/8} 1913.

Hansen, Johan Frederik Christian (f. ^{14/11} 1861), Reder. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Johan H., d. 1913 (s. d.) og Hustru. Forlod

med 4. studerende Klasse Borgerdydskolen for 1877—79 at frekventere Handelsakademiet „Institut Charlier“ i Lausanne. Ansattes ved Hjemkomsten fra Schweiz 1879 paa Faderens Kontor (Firma: C. K. H.), men søgte 1882 —33 yderligere praktisk Uddannelse paa Rederikontorer i Storbritannien, først i Leith hos James Currie & Co. og derefter i Newcastle og London hos Wm. Milburn & Co. I de følgende Aar arbejdede han atter i Faderens Forretning, hvor han 1897 optoges som Kompagnon, og hvor han vedblivende er Seniorchef. H., der saa vel som Forretningsmand som Privatperson er af udpræget engelsk Type, nyder som Reder den største Anseelse i inden- og udenlandske — navnlig engelsk-amerikanske — Søfartskredse, og han har i en Aarrække spillet en ledende Rolle i den hjemlige Handelsverden, hvor han er beklædt en meget lang Række Tillidshverv. Han er saaledes Medlem af Dampskibsnævnet, af Kbh.s Havnebestyrelse, af Bestyrelserne for Dansk Selskab for international Søret og for Dansk Eksportforening, og han sidder desuden i Bestyrelserne for en Mængde private Bank-, Handels-, Rederi- og Assuranceforetagender. Men ikke alene som Seniorchef for den blomstrende C. K. H.ske Rederivirksomhed og i Følge de af hans repræsentative Hverv, der nærmest staar i Forbindelse hermed, er H. blevet kendt i videre Kredse herhjemme; han har ogsaa i sin Tid deltaget saa vel i det kommunalpolitiske som i det rigsdagspolitiske Liv. Han valgtes 1903 som en af Antisocialisternes Repræsentanter til Borgerrepræsentationen, var Medlem til 1908 og indtog en ledende Stilling indenfor sin Gruppe. Han interesserede sig navnlig for Byens Finanser og var Medlem af Budget- og Skatteudvalgene. I Rigsdagspolitikken naaede han derimod ikke at faa fast Fodfæste og kom ikke til at øve nogen afgørende Indflydelse. Kort efter Albertikatastrofen 1908 indtraadte han i Ministeriet Neergaard og blev den første Chef for det

da nyoprettede Ministerium for Handel og Søfart; han beholdt Handelsministerportefeuillen i det kortvarige Ministerium Holstein-Ledreborg, men afgav den ved dette Ministeriums Dimission Okt. 1909. Ved Folketingsvalget s. A. stillede han sig som Venstres Kandidat i Helsingør, men opnaaede ikke Valg. Interesser udover de forretningsmæssige og politiske har H. lagt for Dagen som Medlem af Bestyrelserne for adskillige Foreninger med kunstneriske og filantropiske Formaal, og han er kendt som Malerisamler („den nationale Skole“) i stor Stil. Sine betydelige Samlinger har han med stor Liberalitet gjort tilgængelige for Offentligheden. — Gift 1) 1886 Wilhelmine Hall. Ægteskabet opløst 1903. 2) 1906 Margrethe Døcker. C. T.

Litt.: „Børsen“ ^{13/7} 1906; „Danske Byerhverv“ 1904—11; „Berl. Tid.“ „Politiken“ og „Soc.-Dem.“ ^{12/10} 1908; „Politiken“ ^{17/7} 1917.

Hansen, Johannes Christian Nicolai (^{25/12} 1867—^{29/3} 1916), Journalist. F. i Kbh. Forældre: Gaardejer, senere Grosserer Peter H. og Louise Birgithe Nielsen. Gik i v. Westens Institut, tog 4. Klasses Hovedeksamen, kom derpaa efter Faderens Ønske til Handelen og var et Par Aar paa Handelskontor, hvorefter han kom i Nykøbing Katedralskole og blev Student 1888, Cand. phil. 1889, studerede Sprog, men kom samtidig ind i Journalistik, var Medarbejder ved „København“ og en kort Tid dets Redaktør, siden ved „Avisen“ og efter dens Ophør ved „Vort Land“. Hans Kolerabreve fra Hamborg vakte Opmærksomhed. Et Aars Tid opholdt han sig i Paris og var Medarbejder ved „L'Intransigeant“. 1898 blev han Redaktør af det konservative Middagsblad „Forposten“, der 1901 afløstes af „Middagsposten“. Fra 1905 udgav han Teaterbladet „Publikum“, men gik iøvrig 1908 ud af Journalistik og overtog et Annoncebureau. H. var ubestridelig en af vore største journalistiske Begavelser. Udgaet af det københavnske Bourgeois, med Appetit paa Livet og fintmærkende for Tidens flygtige Tanker og Strømninger skabte han sig under Mærket „Jeanjean“ et Sprog, der baade bed og kærtogede, kynisk, mandfolkeagtigt, lyrisk bølgende. Hans Journalistik vil i Fremtiden være en værdifuld Kilde til københavnsk Gade- og Kafékulturs Historie. Det skyldtes personlige Brøst, at hans Evner mere og mere udfoldede sig i det lave, og at hans utvivlsomme Forretningstalent ikke førte ham højere op. D. i Kbh. — Gift 1901 Caroline Nielsen. P. E.

Litt.: „Børsen“ ^{13/7} 1906; „Danske Byerhverv“ 1904—11; „Berl. Tid.“ „Politiken“ og „Soc.-Dem.“ ^{12/10} 1908; „Politiken“ ^{17/7} 1917.

Litt.: „Børsen“ ^{13/7} 1906; „Danske Byerhverv“ 1904—11; „Berl. Tid.“ „Politiken“ og „Soc.-Dem.“ ^{12/10} 1908; „Politiken“ ^{17/7} 1917.

Litt.: „Børsen“ ^{13/7} 1906; „Danske Byerhverv“ 1904—11; „Berl. Tid.“ „Politiken“ og „Soc.-Dem.“ ^{12/10} 1908; „Politiken“ ^{17/7} 1917.

Litt.: „Journalisten“ ^{15/9} 1907; „Hver 8. Dag“ ^{2/10} 1898; „Middagsposten“ ^{14/4} 1908; Jos. Michaelsen sst. ¹⁰ ^{11/11} s. A.; Nekrolog i „Politiken“ ^{29/3} 1916.

Hansen, Jens Julius (Jules) (^{17/7} 1838—^{29/1} 1908), Journalist, Diplomat. F. paa Christiansdal ved Odense. Forældre: Proprietær,

Fabrikerejer Christian Henrik H. og Bertha Marie Ammentorp. Blev 1845 Student, 1852 Cand. jur. og 1860 Fuldmægtig i Lands-over- samt Hof- og Stadsrettens Justitskontor. H. var levende interesseret i Politik, navnlig det slesvigske Spørgsmaal, stiftede

Ugebladet „Danmark“, der gik ind 1863, og blev politisk Journalist ved forskellige Blade, bl. a. „Berlingske Tidende“. Som dette Blads Korrespondent overværede han Fyrstemødet i Frankfurt 1863. Marts 1864 sendtes H. af en Række politisk og nationalt interesserede Mænd, væsentlig Nationalliberale, deriblandt Overretsprokurator S. F. C. Nyholm, til Paris for at paavirke den franske Presse til Gunst for Danmark. Uden officiel eller social Stilling, med ringe Midler og Sprogkundskaber forstod H. dog ved paagaende Energi at skaffe sig Indpas i den journalistiske og politiske Verden. I det franske Udenrigsministerium fik han Ferbindelse med Grev de Chaudordy og Ministeren, Drouyn de Lhuys, saa at han ^{5/10} 1864 kunde skaffe en Deputation fra Nordlesvig Forretræde hos Udenrigsministeren. Kort efter fik han i Biarritz Adgang til Bismarck og drøftede med denne Tanken om Slesvigs Deling. Ministeriet Bluhme, særlig Justitsminister Heltzen (s. d.) saa med Mistænksomhed paa H.s privat-diplomatiske Virksomhed og sporede statsfarlige nationalliberale Intriger bag ham. H. kaldtes da tilbage til Danmark Dec. 1864, og først efter ivrige Intriger for og imod, den saakaldte Heltzen-Molzen-Affære, fik H. ved Bistand af Finansminister David og de andre Ministre forlænget sin Orlov, Febr. 1865. Fra Paris fortsatte H., der fra sin Ungdomstid i Kbh. bar Navnet „Spidsmuseen“, sin underjordiske Virksomhed for Danmarks Generhvervelse af Nordlesvig, dels ved Paavirkning af den franske Opinion, dels gennem Samtaler med Bismarck. H. forstod dennes Interesse i Preussens Aneksion af Hertugdømmerne, hvorved Nordlesvig kunde blive Kompensationsobjekt overfor Frankrig; han virkede derfor i samme Retning og fik Del i Æren for Indførelsen af Art. 5 i Pragfreden af ^{29/8} 1866. Han blev nu ogsaa Agent i fransk Tjeneste og sendtes Aug. 1866 i hemmelig Sendelse til Bismarck angaaende Rhingrønsen. 1868

blev han fast Medarbejder ved det officielle franske Blad „Moniteur universel“, og n. A. forlod han dansk Statstjeneste. 1870 opnaaede han officiel Ansættelse i det franske Udenrigsministerium og sendtes til London. Han søgte der at paavirke engelsk Opinion gennem Pressen og ved store Møder, som han afholdt, bl. a. sammen med den liberale Agitator Bradlaugh. Efter Sedan sendtes han til Tyskland for at prøve at erfare Tysklands Fredsbetingelser. 1887 naturaliseredes han som fransk Borger og udnævntes til Ambassaderaad. S. A. skaffede han de i sin Tid berømte „bulgarske Breve“ i Hænderne paa Alexander III af Rusland. Derved og paa andre Maader som Mellemmand spillede han en Rolle ved Forberedelsen af den fransk-russiske Alliance (1894). Efter denne traadte han mere i Baggrunden og blev ved sin Død næsten ikke nævnt i de franske Blade. — 1876—78 redigerede han „L'Europe diplomatique“ og har i forskellige Bøger skildret sin politiske Virksomhed: „En Korrespondents Dagbog“, Kbh. 1872 (ikke offentliggjort); „A travers la diplomatie“ (1875, dansk Udg. s. A.); „Les coulisses de la diplomatie“ (1880, dansk Udg. s. A.); „L'Alliance Franco-Russe“ (1897); „Baron de Mohrenheim“ (1907). H. besad et skarpt politisk Blik, stor Menneskekundskab, sejt Energi i Arbejdet for det engang satte Maal, støttet af en aldrig svigtende Paagaenhed og en utrolig Haardhudethed overfor Afvisning og Desavouering. Nordlesvigs Sag viiede han sit Livs Arbejde, om Preussens Løftebrud m. H. til Art. 5 udtalte han 1876: „Il ne peut évidemment rien sortir de bon d'une telle situation.“ D. i Paris. — Gift 1857 Regina Thora Sommer, d. 1912.

F. de F.

Litt.: Slægt se Chr. D. A. H.; ovenn. selvbiografiske Værker; C. H. Hansen: „Gengangerebreve til Spionen Molzen“ 1868; E. S. E. Heltzen: „Kopist J. J. H.s Klage over mig“ 1868; Mac Adam i „Nutiden“ V 1880; Jos. Michaelsen: „Fra min Samtid“ 1890, s. 116; Carl E. Simonsen i „Dsk. Tidsskr.“ 1899; „Bismarck-Jahrbuch“ IV 202—03; „Les orig. dipl. de la guerre de 1870—71“ 1911 IV, 219; Cantor i „Tilskueren“ 1913; N. J. Berendsen: „En gl. Journalists Erindringer“ 1918; „Hist. Tidsskr.“ VIII 5 1914, 92—93; v. Eckardstein: „Lebenserinnerungen“ 1919 I, S. 134 ff., II S. 44, 170; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ^{9/2} 1908, i „Nationaltid.“ ^{30/1} s. A. (af F. v. Jessen), „Ekstrabl.“ ^{31/1} og ^{9/2} s. A. (af Th. Graae), „Journal des Débats“ ^{1/2} s. A. og „Berl. Tid.“ ^{30/1} og ^{1/2} s. A.

Hansen, Julie Johanne Christiane (^{11/6} 1835—^{7/10} 1895), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Komponisten Hans Christian Lumbye (s. d.) og Georgine Marie Hansine Hoff. Fik som ung Pige Sangundervisning af Carl Helsted, optraadte fra 1851 paa Kasino og 1855—56 paa Hofteatret. Hendes egentlige Scene blev dog Folketeatret, hvor hun debuterede ^{18/6} 1857 som Fadette i „En lille Heks“. Hun spillede derefter paa Folketeatret til 1874 og 1876—82 og 1882—83 paa

Kasino, 1883—89 igen paa Folke-teatret, hvor hun optraadte sidste Gang $21/5$ 1889

som Sabine i „En Børsbaron“, endelig 1889—95 paa Kasino, hvor hun optraadte sidste Gang et halvt Aar før sin Død. Det var paa Nørregade, hun grundlagde sit egentlige Ry. Hun skabte her en Række Figurer, der ved drastisk eller godmodigt og elskværdigt

Lune blev Typen paa den brede københavnske Borgerkone fra det gamle Kbh. Hun kunde baade virke ved rørende og haandfast Komik, var især fortræffelig som Rappenskralde og dannede sammen med Scenens andre komiske Fremstillere et Ensemble, som siden er uopnaaet paa de københavnske Teatre og vist kun har haft sit Sidestykke i Paris. I franske Farcer og Operetter (som i „Niniche“ og „Orpheus i Underverdenen“), i københavnske Lystspil og Vaudeviller (som „Reyven“ og „Store Bededagsaften“, hvor Madam Krøyer maaske var hendes allerbedste Rolle) beredte hun Publikum festlige og endnu uforglemmelige Stunder. Hun og Folke-teatret var i hendes Glansperiode ét. D. i Kbh. — Gift 1) 1867 Direktør Hans Vilhelm Lange (s. d.), d. 1873. 2) 1874 Skuespiller Carl Christian Jørgen H., d. 1902.

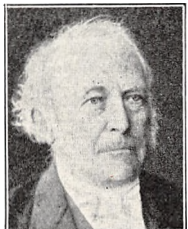
C. B.

Litt.: Erindringer i „Dannebrog“ $16/10$ 1892; H. Bang i „Da Capo“ 1888—89; „Ill. Tid.“ $8/11$ 1891; H. Neibendam: „Folke-teatrets Hist. 1857—1908“ 1919; Nøkrologer i „Dannebrog“ $9/10$ 1895 og (af Carl Møller) $11/10$ s. A., „Ill. Tid.“ $20/10$ s. A. (af Edg. Collin) og „Politiken“ $9/10$ s. A. (af P. N.).

Hansen, Jørgen ($12/2$ 1802— $16/8$ 1889), Biskop. F. i Tandslet, Als. Forældre: Smed Christian H. og Anna Cathrine Schmidt.

Blev Student 1819, Cand. theol. 1823 og fik 1827 Embede som Præst i Ballum; 1830 forflyttedes han til Notmark, og begge Steder arbejdede han energisk paa Forbedring af Skole- og Fattigvæsen. Han deltog endvidere med Iver i Kampen for Danskhedens Bevarelse i Sles-

vig (Medstifter af „Dannevirke“) og fortsatte dermed, efter at han 1845 var blevet Sognepræst i Egen og 1848 tillige Biskop over Als og Ærø. Som dansk Slesviger sympatiserede han imidlertid ikke med Ejderpolitikken, saa lidt som overhovedet med nationalliberale Ideer, og han kom derfor ofte i Modsetningsforhold til Regeringen. Efter 1864 blev Bispedømmet nedlagt, men H. fortsatte sin Præstegerning og blev i Be-

gyndelsen behandlet med stor Velvillie af den prøjsiske Regering, skønt han til sin Død vedblev at føle sig som dansk og ofte optraadte med stor Selvstændighed og Myn-dighed. Han har en betydelig Andel i, at Als er et rent dansk Land. Hans teologiske Skrifter (f. Eks. „Om Menneskeslægten's Religionsformer“ 1877) er i videnskabelig Henseende ganske værdiløse; som Prædikant var han betydelig og meget paaskønnet. D. i Guderup, Als. — Gift 1828 Anne Margrethe Schwensen, d. 1884.

H. M.

Litt.: Slægt i „Højskolebl.“ XVII 1892 og Th. Jessen: „Optegnelser om Familien Jessen“ 1909, S. 52 ff.; Selvbiografi i Bispevielsesprogram 1849; Optegnelser i „Sønderj. Aarb.“ 1904; F. Petersen: „Ergebnisse eines schlesw. Predigers“ 1856; M. Eskesen i „Højskolebl.“ XXIX 1904; Hiort-Lorenzen i „Nordslesv. Søndbl.“ 1905; Nøkrologer i „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ $19/8$ 1889, „Flensborg Avis“ 23.24 s. A., „Ill. Tid.“ $8/9$ s. A., „Sønderj. Aarb.“ 1890 (af H. P. Hansen-Nørremølle) og „Danmark“ s. A. (af Hiort-Lorenzen).

Hansen, Kristian (f. $2/11$ 1858), Statskonsulent i Plantekultur. F. i Tarm. Forældre: Husmand Hans Pedersen og Kirstine Marie Christensdatter. Tog

Vinterlærereksamen, gennemgik Kursus paa en Højskole og virkede nogle Aar som Lærer samtidig med, at han studerede vore Kultur- og Ukrudtsplanter. H. opgav derefter Lærergerningen og lærte i 3 Aar Havebrug og Plante-skoleledrift hos E. M. Dal-

gas i Aarhus. Derefter arbejdede han for Træplantning, økonomisk Havebrug, Rodfrugtdyrkning m. m. i Vestjylland, indtil han kom til Landbohøjskolen, hvorfra han 1888 tog Landbrugseksamen med Udmærkelse. 1888—90 var han Lærer ved Ladelund Landboskole, 1890—93 Forsøgsleder ved Foreningen til Kulturplanternes Forbedring, 1893—1914 Bestyrer af Forsøgsstationen ved Lyngby, siden 1890 Lærer ved Lyngby Landboskole og fra 1893 Statskonsulent i Plantekultur for Øerne. H. har udpræget Sans for landbohistoriske Sysler, var Sekretær for og den egentlige Leder af den landbohistoriske Sektion ved Landmandsforsamlingen i Odense 1900. Han er meget virksom for Tilvejebringelse af Materiale til Dansk Landbrugsmuseum, for hvilket han siden 1898 har været Bestyrer; han er en udpræget Samlernatur; ikke alene har han fra hele Landet samlet Tusinde af Genstande til Landbrugsmuseet, men han har desuden privat samlet et Landbrugsbibliotek, som er Landets største. Hans litterære Interesse, flersidige og grundige Indsigt i Landboforhold gav Anledning til, at det 1914 blev overdraget ham at udarbejde det danske Landbrugs Historie; men allerede fra

Verdenskrigens første Tid blev H. stærkt optaget i Det tekniske Landbrugsudvalg, Ernæringsraadet samt i andre Institutioner og Udvalg, som under Krigen fuldstændig beslaglagde hans betydelige Arbejdssevne. I denne vanskelige Periode stod H. som en af Regeringens mest benyttede Raadgivere i landbrugstekniske Spørgsmaal. Ved Sønderjyllands forestaaende Genforening med Kongeriget tog H. Initiativet til Nedsættelsen af en sagkyndig Kommission for at undersøge Muligheden af Landvinding ved Slesvigs Vestkyst. I Aarenes Løb har H. haft Sæde i en Mængde Kommissioner og Udvalg. Han gør sig gældende ved grundig Indsigt, nøgtern Fremstilling, rolig og stilfærdig Optræden. Som Forsøgsleder og Statskonsulent i Plantekultur har han navnlig virket for Udbredelsen af forbedrede Kulturplanter samt for Undersøgelser vedrørende Ukrudsplanter og Plantesygdomme. Fra hans Haand foreligger en Mængde Artikler og Oversigter i Landbrugspressen, Aarsberetninger m. m. Af selvstændige Skrifter kan nævnes: „Fortegnelse over danske Landbrugsskrifter“ (1900), „Markens vigtigste Ukrudsplanter“ (1903), „Lucernen“ (1907), „Landbrugets Kulturplanter“ (sammen med Chr. Christensen) (1907), „Horns Herreds Landboforening 1863—1913“ (1913), „Træk af dansk Landbrugs Udvikling i de sidste 50 Aar“ (1914), „Gødningslære“ (sammen med J. Aagaard 1917), „Landbrugets Ukrudsplanter“ (1919) o. fl. Redaktør af „Husmandens Haandbog“ 1910—16. — Gift 1890 Anne Karoline Laurine Arnesen. A. C.

Litt.: „Aftenposten“ 14/3 1904.

Hansen, Hans Kristian (f. 2/12 1865), Journalist. F. i Lyngve ved Sorø. Forældre: Gaard ejer Niels H. og Karen Pedersen. Kom efter

Konfirmationen i Huset hos Redaktør Martin i Sorø, læste privat og deltog lidt i Redaktionsarbejdet, kom derefter 1884 ind paa Undervisningsanstalten „København“ i Kbh., hvor han studerede et Aar og tog Præliminæreksamen; holdt op af Mangel paa Peng. 1887—89 var han

ansat ved „Sorø Amtstidende“, 1889—91 ved „Politiken“ og overtog 1891 Redaktionen af „Aarhus Amtstidende“, fra 1897 som Hovedredaktør, hvilken Stilling han beklædte til 1920. Han er en nobel og kultiveret Journalist, en elskværdig Friluftsnatur med digteriske Evner og en øvet Reporter. Hans mæglende Personlighed har virket til at jævne Modsætningerne inden for „Aarhus Amtstidende“s Læsekreds mellem Grundtvigianere og Bjørnbakker, mellem Reformmænd og Moderate; i det hele har han i sjældnen Grad vundet alles Tillid. Politisk staar han

N. Neergaard nær, men har kæmpet for en samlet Venstrepolitik. 1911—12 var han sammen med E. Fog Redaktør af „Jydsk Maanedsskrift“. — Gift 1895 Valborg Hedvig Dahl. P. E.

Litt.: „De 1000 Hjem“ 19/5 1912; „Provinsjournalister“ 1913; A. K. Jensen: „Aarhus By“ 1915; „Sorø Amtstid.“ 2/12 1915 og 29/9 1916; „Aarhus Amtstid.“ 1/10 s. A.; „Politiken“ 4/5 1920.

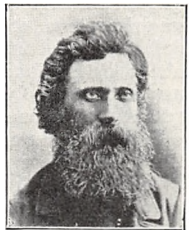
Hansen, Hans Jacob Ludvig (20/10 1844—20/6 1917), Handelsgartner. F. i Kbh. Forældre: Handelsgartner Carl L. H. (s. d.) og Hustru. Uddannedes hos Handelsgartner Koch og paa Rosenborg, hvorfra han tog Alm. Gartnereksamen 1865. Han rejste derpaa til England, Skotland, Belgien og Tyskland og indtraadte efter sin Hjemkomst i Faderens Forretning, som han overtog 1882.

H. var en dygtig Kultivator; han hævdede det gode Ry, Gartneriet havde faaet i Faderens Dage, og drev til Dels de samme Kulturer, som havde været gængs i hine Tider, men føjede flere til; saaledes var han den første, der i stor Stil dyrkede den nu saa udbredte Begonia Gloire de Lorraine. Han var af et jovialt og meget elskværdigt Sindelag, agtet og afholdt af Kolleger. 1906 solgtes Gartneriet for at anvendes som Byggegrunde, og ved H.s Død er den Gartnerslægt, som begyndte med Svend H. og i fire Generationer har drevet Handelsgartneri i Kbh., uddød. H. skrev enkelte faglige Artikler i „Gartner Tidende“ og i „Nordisk illustreret Havebrugsleksikon“. 1896—99 var han Medlem af Frbg. Kommunalbestyrelse. D. i Kbh. — Gift 1871 Thora Marie Dorothea Østergaard. A. L.

Litt.: „Gartner-Tid.“ 1906, S. 125 og 1917, S. 253.

Hansen, Mads (23/7 1834—2/4 1880), Forfatter. F. paa Stærregaarden, Hundstrup, Sydbyn. Forældre: Gaardmand Hans Henrik Andersen og Inger Hansen. Viste tidlig Sans for Musik og Poesi; allerede som Barn skrev han Sange. Sit religiøse og poetiske Gennembrud oplevede han, da han havde den Sorg, at hans unge Kæreste døde. Ideelt anlagt som han var, søgte han ved uegennyttigt Arbejde at

hjælpe Egnens Ungdom til at leve et rigere Liv, han stiftede en Sangforening, han lod holde Foredrag, og 1868 lykkedes det ham at faa rejst en Højskole i Vesterskerlinge med Forfatteren Anton Nielsen som Forstander. Efter Krigen 1864, hvori en Legemsskade hindrede ham i at være med,

virkede han ivrig for Skyttesagens Fremme. Hans Skyttesang: „I vor Barndom vi hørte Kartovernes Brag“, og Sangen „Til Nordens Kvinde“ („Vi har sagt det saa tit“) bar hans Navn vidt over Landet, og hans første Digt-samling: „Sange“ (1867) fik en smuk og for-tjent Modtagelse, i Løbet af 3 Aar kom den i 5 Oplag. Den bragte ham i Brevveksling med en ung, jysk Bondepige, som senere blev hans Hustru. 1870 udkom „Sange, 2. Saml.“ og 1873 „Markblomster“, men de gjorde ikke samme Lykke som hans første „Sange“. Nogle utrykte Skuespil opførtes i Sangforeningen; et Tidsskrift, „Hermod“, han udgav, fik kun en kort Levetid. 1877 overtog H. sin Fædrenegaard, skrev „Husmandsbogen“ (1873) og „Gaardmandsbogen“ (1877). Som Bonde var han dygtig, i al sin Færd ridderlig, som Digter tolkede han i kønne Vers jævne Folks Stemninger og Følelser. D. paa Stærregaarden. — Gift 1869 Karen Marie Mikkelsen, d. 1893. F. N.

Litt.: P. R. Møller: „M. H.“ 1881 og „Slægt efter Slægt“, 1918; P. Bjerge og Zak. Nielsen i „Højskolebl.“ X 1885; Anton Nielsen: „Højskole-liv“ 1896; A. Ipsen i „Fædrelandet“ V 1910; Ne-krologer I „Nutiden“ IV 1880 (af Anton Nielsen), „Højskolebl.“ V s. A. (af Jens Skytte), „Dsk. Folkebl.“ I 1879—80 og „Fyns Stiftstid.“ $\frac{3}{4}$ 1880.

Hansen, Martin Carl (f. $\frac{28}{10}$ 1869), Politi-ker. F. paa Skafterup Mark ved Næstved. Forældre: Husmand Peter H. og Ane Kirstine

Madsdatter. Kom 8 Aar gammel ud at tjene, hjalp siden Faderen og gik paa Arbejde. 1892—93 var han paa Høng Højskole og 1898—99 paa sammes Landbrugs-afdeling. 1900 overtog han et Hus i Skafterup. 1904—09 var han Medlem af Kvislemark-Fuirendal Sogneraad, og 1910 valgtes han til Folketinget i Fuglebjerg, genvalgtes 1913 og 1915 og valgtes 1918 i Sorø, da den første Kreds ned-lagdes; genvalgt 1920. H. gjorde sig snart bemærket som et af Venstres flittigste og solideste Medlemmer; han besidder baade Indsigt og flydende Veltalenhed. Han har især interesseret sig for Skattespørgsmaal og Landarbejdernes Forhold, Fæsteflønsning og hele den økonomiske Lovgivning under Krigen; for flere af de herunder hørende Lovforslag har han været sit Partis Ord-fører, bl. a. for Dyrtidsloven 1917. — Gift 1901 Nielsine Marie Rasmussen. P. E.

Litt.: „Vordingborg Dagbl.“ $\frac{5}{5}$ 1910 og $\frac{17}{5}$ 1913; „Medlemmerne af Folketinget“ 1914.

Hansen, Meta Kirstine (f. $\frac{22}{12}$ 1865), Kvindepolitiker. F. i Fredensborg. Forældre: Parcelist Hans H. og Ida Kirstine Nørgaard. Blev Student 1888 og Cand. polit. 1893, an-sattes 1896 som Assistent i Statistisk Depar-

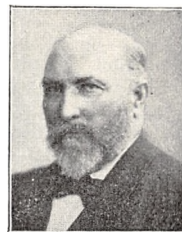
tement. Hun blev straks ved Stiftelsen af „Politisk Kvindeforening“ 1904 Medlem af Bestyrelsen; Navnet ændredes 1906 til „Kbh.s Kvindevalgretsforening“, og H. var Formand for denne fra 1907 til dens Opløsning 1915. Endvi-dere er hun fra 1905 Medlem af Danske Kvin-ders Nationalraad og fra 1915 af Bestyrelsen for Kbh.s radikale Venstreforening. H. er en af Kvindesagens Pionerer herhjemme og har ved sin Intelligens og sine værdifulde men-neskelige Egenskaber betydet ikke lidet for dens stille Vækst. Hun har skrevet en Del Artikler i „Kvindevalget“ o. a. St. 1918 var hun opstillet paa de Radikales Borgerrepræ-sentantliste. — Ugift. P. E.

Litt.: L. F. la Cour: „Studenterne fra 1888“ 1913; „Kvindevalget“ Nov. 1915; „Politikken“ $\frac{3}{4}$ 1918.

Hansen, Niels (f. $\frac{27}{12}$ 1843), Politiker. F. i Kirkeskensved ved Køge. Forældre: Gaard-ejer, Sognefoged Hans Nielsen og Johanne Olsdatter. Gik i Taage-

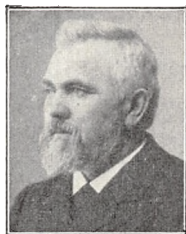
rup Almueskole og over-tog efter sit Giftermaal en Gaard i Gundsølille 1867. Hans naturlige gode Evner skaffede ham efterhaanden en lang Række Tillids-hverv, 1871—1903 var han Sognefoged, 1874—76 Sogneraadformand, 1886—1910 Amtsraads-medlem. Han blev overhovedet i en sjælden Grad Enhedsmærke for sin Egn, ogsaa poli-tisk. Han tilhørte tidlig Bergs Parti og stil-lede sig til Folketinget som radikal Kandi-dat i Roskilde 1879, i Lejre 1881, ligesom han var opstillet til Landstinget 1878 og 1880. 1882 valgtes han til sidstnævnte Ting og var Medlem lige til 1918, 1903—13 og 1917—18 af Finansudvalget. Mest Opmærk-somhed vakte han maaske om sit Navn, da han 1913 sammen med Broberg og J. Berthelsen stillede sig paa Partiets yderste venstre Fløj i Grundlovssagen og en Tid stod udenfor Valggruppen. 1902 var han blevet udnævnt til Justitsraad, en for en Bonde sjælden Udmærkelse. — Gift 1866 Sine Marie Christensen, d. 1909. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Roskilde Dagbl.“ $\frac{23}{12}$ 1913.

Hansen, Niels Anton (f. $\frac{24}{6}$ 1857), Forsøgs-leder. F. i Sønder Kongerslev ved Aalborg. Forældre: Gaardejer Hans Nielsen og Chris-tine Jensen. Arbejdede ved praktisk Land-brug, til han 1876—77 blev Elev paa Tune Landboskole; herfra rejste han til Landbo-

højskolen og tog Landbrugseksamen 1879. Han var derefter

en Sommer hos Proprietær Lawaetz, Refsnæsgaard, 1879—82 Lærer ved Tune Landboskole, derefter to Vintre Elev paa Askov Højskole. 1884—88 var han om Vinteren Lærer paa Ladelund Landbrugsskole, medens Somrene tilbragtes dels paa Studierejser, dels som Assistent hos P. Nielsen paa

Forsøgsstationerne i Ørslev og Tystofte. 1888—1905 var han Lærer paa Dalum Landbrugsskole, hvor han 1889—98 udførte Forsøg med Urin og Ajle; disse Forsøg vakte megen Opmærksomhed og bidrog i høj Grad til, at man i Landbruget kom ind paa en bedre Opsamling, Opbevaring og Udnyttelse af den flydende Gødning. Da den fynske Forsøgsgaard oprettedes ved Aarslev 1905, ansattes H. som Forsøgsleder, hvad han fremdeles er. Han har som Forsøgsmand navnlig beskæftiget sig med Undersøgelser vedrørende den naturlige Gødning. Han var en samvittighedsfuld Lærer og er en grundig Forsøgsleder; han har skaffet sig Autoritet ved solidt og grundigt Arbejde og ikke ved blændende Veltalenhed. Han har bl. a. skrevet „Jordbundslære“ (1898), „Forsøg med Urin og Ajle paa Dalum Landbrugsskole“ (1889—98) samt nogle Forsøgsberetninger og Artikler i Fagpressen (1889—1905). Medredaktør af „Mælkeritidende“. — Gift 1885 Marie Madsen, d. 1917. A. C.
Litt.: „Aftenposten“ ²⁰/₅ 1905.

Hansen, Johannes Nicolaj (f. ²⁰/₂ 1855), Musiker, Komponist. F. i Kbh. Forældre: Mel- og Grynhandler Christian H. og Caroline Schmidt. Fra Barnsben uddannet i Musik

fik han 15 Aar gl. Kammermusikur Chr. Schjørring til Lærer i Violin og sad allerede to Aar efter som Violinist i Kasino, hvorfra han som Koncertmester vandrede over i Folketeatrets, Musikforeningens, Tivolis Concertsals o. fl. Orkestre. Samtidig studerede han Klaver, Orgel og Teori hos C. Attrup. Skønt H. stedsse havde vist sig som en habil Violinist, der 1882 havde studeret sit Instrument under Ch. Dancla i Paris og i en Aarrække (1876—85) havde været Medlem (Sekundviolin) af Nerudakvartetten, opgav han dog efter forgæves at have søgt ind i det kgl. Kapel denne Løbebane og blev Musikdirigent i Folketeatret (1885—1903), i hvilken Periode han bl. a. ledede Opførelsen af Humperdincks „Hans og Grethe“, ligesom han blev

Dirigent i „Euphrosyne“ o. fl. a. Foreninger. Som Komponist er hans Produktion bestemt ved hans praktiske Virksomhed. Violinisten sporer man i nogle Strygekvarterer (Kammermusikf.), i 12 Stemningsbilleder m. Klaver, 20 Akvareller f. 2 Violiner osv., medens det er Pædagogen med det ansete Navn, og som 1894—1915 var Violin- og Sanglærer ved det kgl. Blindeinstitut, man træffer i Arbejder som den højt vurderede „Praktisk Violinskole“ i to Dele, „30 melodiske Etuder“, „Supplement til enhver Violinskole“ og ikke mindst den stærkt benyttede „Violinspillerens Underholdningsbog“, Orkesterlederen er det endelig, der taler gennem Værker i større Former som hans to Orkestersuiter eller scenisk Musik som Ouverture og Mellemaktmusik til „Brødrene Rantzau“ og „Den anden April“, Musikken til Søderbergs Skuespil „Smaafolk“ (Frederiksberg Teater), Mellemaktmusik til „Eventyr paa Fodrejsen“ (Kgl. Teater) og Musikken til „Kongens Hjerte“ (Det ny Teater). Fremdeles har han skrevet et Par Operetter „Prinsesse Lilli“ og „Daphne og Chloë“ samt Pantomimen „En Kærlighedsdrøm“ og en Del Klaverstykker og Sange (f. Eks. til „Uden Midtpunkt“ og „Lette Dragoner“) foruden en stor Del Arrangementer og Bearbejdelser, derunder en smagfuld Orkesterbearbejdelse af Burgmeins (Ricordis) firhændige „Roman de Pierrot et de Pierrette“. H. er en ualmindelig solid og dygtig Musiker, hvis Navn vejer til i dansk Musikliv. — Gift 1885 Jørgine Theodora Marie Erichsen, f. Jørgensen. G. S.
Litt.: G. Lyng: „Danske Komp. v. 20. Aarh. Beg.“ 1917.

Hansen, Niels Jakob (f. ²³/₃ 1880), Operasanger. F. i Kjeldstrup Hyllemark ved Slagelse. Forældre: Typograf Niels Jakob H. og Birthe Kirstine Christensen. Kom efter sin Konfirmation i Haandværkerlære 1894 i Kbh. og arbejdede siden der som Tapetserer. Udrustet med ualmindelig gode Stemmemidler skaffede han sig nogen Ekstrafortjeneste ved at synge i Garnisons Kirkes Kor, og her vakte han en saa levende Interesse, at han efter nogen elementær Uddannelse hos Emil Juel-Frederiksen af Velyndere sattes i Stand til at gennemgaa det kgl. Musikkonservatorium 1906—08, hvor han som Lærere havde Otto Malling, Gustav Helsted og navnlig Vald. Lincke. Efter derpaa ligeledes at have gennemgaaet det Kgl. Teaters Elevskole 1908 debuterede han ¹⁹/₂ 1909 ved en egen Koncert i Koncertpalæets lille Sal, hvor han, hvis Ry allerede var trængt ud

til Publikum, ved sin kraftige og charme- fyldte lyriske Tenor og naturlige Foredrag vandt en afgørende Sejrr. Han rejste derefter en kortere Tid til Udlandet, og man imødesaa med Spænding hans Debut paa det Kgl. Teater, der fandt Sted ^{23/11} 1909 som Rodolphe i „Bohème“. Forsøget lykkedes over al Forventning, skønt hans nærmeste Forgænger var selve Herold og i frisk Minde, og han knyttedes straks til den Scene, hvor han siden har virket, kun afbrudt af et Studieophold hos Jean de Reszke i Paris 1911—12 og i de senere Aar af talrige Koncertrejser. Blandt hans Hovedpartier kan nævnes Hoffmann, Cavaradossi, Cajus Flavius i „Et Bryllup i Katakomberne“, Pinkerton i „Madame Butterfly“, Radamés, Kejseren i „Nattergalen“, Faust, Canio, Lohengrin, Alfredo i „Traviata“, Max i „Jægerbruden“, Parsifal, Manrico i „Trubaduren“, Lenski i „Eugen Onegin“ o. fl. Han fylder sin Plads som Teatrets første lyriske Tenor og har efterhaanden ogsaa dramatisk vundet fast Form. 1918 blev han Kammeranger. — Gift 1902 Thora Alvilda Henriksen, d. 1919. G. S.

Litt.: G. Skjerne i „III. Tid.“ ^{20/12} 1909.

Hansen, Niels (f. ^{22/6} 1880), Maler. F. i Landet Sogn, Taasinge. Forældre: Murer- mester Hans H. og Johanne Nielsen. Kom efter i sit 17. Aar at have gjort Svendestykke i Svendborg som Maler til Kbh., hvor han fik sin Kunstneruddannelse i Zahrmanns Skole 1899—1901. 1909 foretog han en Studierejse til Paris; senere har Akademiet et Par Gange tildelt ham mindre Rejsestipendier. Han har ud- stillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1904, 1906—08, 1910, 1919, den Frie Udstil- ling som Gæst 1909, som Medlem 1911—13, Udstillingen i Grønningen 1915 og Kunstner- nes Efteraarsudstilling 1919. Han er særlig Portræt- og Landskabsmaler. Hans kunst- neriske Begavelse ligger paa Farvens Om- raade. I et ensidigt, personligt Syn paa denne og med teknisk Virtuositet dyrker han, ofte paa Bekostning af Form og Teg- ning, alene dens stofflige Pragt og Lyskraft, ogsaa i sine Portrætter. Selv om der i disse ofte er nedlagt en ganske træffende Karak- teristik af Personens Ydre, er de dog mere behandlede som en Art Nature-morte. Kunst- museet ejer 2 Portrætter, Faaborg Museum 8 Malerier af H. — Gift 1908 Anna Kiær. S. S.

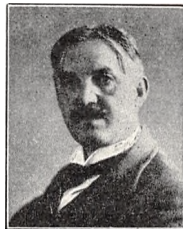
Litt.: Chr. Engelstoft i „Tilskueren“ Nov. 1910 og „Pressens Magazin“ ^{1/3} 1917.

Hansen, Octavius Thomas (^{5/2} 1838—^{21/8} 1903), Politiker, Højesteretsadvokat. F. i Kbh. Forældre: Grosserer A. N. H. (s. d.) og

Hustru. Blev Student 1855, Cand. juris. 1862. Tilhørende en udpræget Bourgeois-Familie med stærkt engelsk Til- snit paavirkedes han af sin Ungdomsven Ernst Trier i mere dansk fol- kelig Retning og be- gyndte som liberal Høj- remand. Han blev ansat i Justitsministeriet, men tog sin Afsked 1865 efter en Reprimande. En Tid var han Fuld- mægtig hos G. Brock, rejste 1868—69 i Udlandet, hvor han erhver- vede sig indgaende Kendskab til fremmed Ret, og nedsatte sig endelig 1869 som Over- retssagfører i Kbh., blev 1874 Højesterets- sagfører. Han fik en betydelig Praksis og ansaas for en dygtig, praktisk, noget bred Advokat, der kunde være meget voldsom i Debatten. I Politik kom han ind som Folke- tingsmand for Odense 1872—76; han hørte til de saakaldte nationale Løsgængere, der stod Venstre nær, men var imod Finanslov- nægtelsen 1873. I 80'erne sluttede han sig til den liberale Bevægelse i Kbh., var Med- stifter af den liberale Vælgerforening 1883 og dens Formand 1885—1903. Han tilhørte nu absolut Venstre, var Partiets Advokat i flere politiske Sager og valgtes 1890 ind i Landstinget, hvor han fra Begyndelsen stod skeptisk overfor Bojsen og 1894 stemte mod Forliget. Han var Ordfører i mange vigtige Love, især af retslig Art og forfægtede altid et rent Rettsstandpunkt. Nogen stor Politi- ker var han ikke, men en ærlig og ridder- lig Forkæmper for sin Sag og en typisk Re- præsentant for et lutret Bourgeois. D. i Kbh. — Gift 1865 Ida Antoinette Wulff. P. E.

Litt.: Slægt se A. N. H.; F. E. Seidelin: „Stamt. over Familien Seidelin“ 1877, S. 43; „Personalh. Saml.“ I 1900—07, S. 480; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigs- dag“ 1901—03; Erik Skram i „III. Tid.“ ^{11/1} 1903; Nekrologer i „Politiken“ og „Dannebrog“ ^{22/8} s. A. og „III. Tid.“ ^{30/8} s. A.

Hansen, Olaf Jonas (f. ^{28/12} 1870), For- fatter. F. i Nakskov. Forældre: Brygger Peter H. og Rasmine Olsen. Blev Student 1888, Cand. mag. 1894 med Dansk som Hoved- fag og har siden virket som Lærer, mest i Dansk, ved forskellige køben- havnske Skoler; fra 1906 er han Lærer ved Aarhus Katedralskole, fra 1919 Lektor. Hans For- fatterskab begyndte 1897 med „Digte“ og fortsat- tes med lyriske Samlin- ger: „Tre Folkeviser“, „Undervejs“ (1902), „Tværveje“, „Nye Digte“, „Mens Sommeren lider“ (1912). Et Udvalg „Fra Løvspring til

Løvfald" kom 1918. 1912 gik han over til Dramaet med „Hos Rhinlandets Drot“. 1914 kom „I Rungsted Kro“ med Motiv fra Ewalds Liv, det gjorde Lykke baade i Aarhus og paa det Kgl. Teater ved sine lyriske og versifikatoriske Skønheder. H. minder i sin Poesi om den Del af 90'ernes Digtning, der ikke har nogen udadvendt og forkyndende Ærinder og heller ikke splittet og forpint borer sig ned i Sindets Mørke. I et mildt og stille Sind spejler disse Digte Tilværelsens Fred og Fylde. Deres Motiver er, paa nyromantisk Vis, ofte Minder og Drømmerier, eller lidt vage Stemningsbetragtninger over Lykkens Kaar f. Eks. i Stil med Stuckenbergs; men de har en frodig Baggrund af et dansk Hverdagslandskab og en Række præcise, maleriske og dog stemningsmættede lagtagelser. Deres Rytmе er fyldig og smidig, ofte folkevisægtlig, ligesom Stilen ofte eftergør Folkevisens med megen Finhed. H. har leveret et Par litteraturhistoriske Arbejder, dels en smuk Analyse af Oehlenschlägers Digte 1803, dels Bøgerne „Nysjandsk Lyrik“ (1901) og „Islandsk Renaissance“ (1907), begge de første samlede Behandlinger herhjemme af disse Emner. Endelig har han leveret fortræffelige Oversættelser, baade af den ældre Edda og af moderne islandsk Lyrik (1919). — Gift 1906 Nanna Johanne Meyer Haagendal. G. C.

Litt.: Selvbioграфи i „Nationaltid.“ ^{12/9} 1915; Chr. Rimstad: „Digtene i Forhør“ 1906 og i „Politiken“ ^{29/1} 1919; Ilar. Nielsen: „Af Tidens Træk“ 1909; L. F. la Cour: „Studerterne fra 1888“ 1913; Borup i „Aarhus Stiftstid.“ ^{16/2} 1919; „La Revue Mondiale“ s. A., Nr. 17—18.

Hansen, Ole (f. ^{17/12} 1855), Politiker. F. i Hønb ved Ringsted. Forældre: Gaardejer Hans Olsen og Sidse Marie Olsen. Uddannedes ved Landbrug, var to Halvaar paa Hindholm Folkehøjskole og Tune Landbolskole og købte 1879 en Gaard i Bringstrup. Fra Ungdommen interesseret i kommunalt Arbejde valgtes han 1883 ind i Sogneraadet og sad der til 1891, fra 1886 som Formand. 1895—1910

var han Medlem af Sorø Amsraad. Politisk stod han som Faderen C. C. Alberti nær, gjorde sig bemærket under Bringstrup Sogneraads Strid med Ministeriet og valgtes 1890 til Folketinget i Lejre som Holstein-Ledreborgs Efterfølger. Han sluttede sig til Hørup, siden til Bøjsen, men fulgte P. A. Alberti 1894 mod Forliget og gik ind i Venstre-reformpartiet; han sad i Finansudvalget 1892—1901, var Ordfører for Tillægsbevillingsloven og vandt Anseelse i Partiet. Som den første Bonde indtraadte han 1901 i Regeringen under Deuntzer og blev Landbrugsminister. En lang Række Love gen-

nemførtes, 1902 om Fæstehuse og om Tilskud til Husdyravl, 1903 om Afløsning af Tiende, 1904 om Jordlodder til Landarbejdere, Fiskerilaan og Kvægtuberkulose, 1906 om Udstykning og Handel med Landbrugsprodukter, 1907 om Fiskeri og om Margarine, 1908 om Bipest, Landbrugskursus og Kødudførsel. 1908 afgik H. og blev landbrugskyndig Direktør i Nationalbanken; Albertikatastrofen s. A. ramte ham haardt, fordi han bl. a. som Bestyrelsesmedlem i Bondestandens Sparekasse havde staaet Alberti særlig nær, og han nedlagde s. A. Stillingen i Banken og søgte 1909 ikke mere Valg. Han stod udenfor Politik, til han ved Grundlovsvalet 1914 valgtes til Lands-tinget i 3. Kreds, hvorefter han straks kom ind i Finansudvalget og i de følgende Aar var Ordfører for flere vigtige Love (1914—15 Fiskerilaan, 1915—16 Dyrtidslov, 1917 Husmandsbrug, Kornlov og Ejendomsskyld). Han udtraadte 1918, men kom s. A. ind som Landstingsvalgt og blev igen Medlem af Finansudvalget. Med sindig og sejt Arbejds-kraft forener H. saglig Soliditet og Bondens Selvfølelse. Han er hverken stor som Taler eller Taktiker, men han besidder som Politiker Egenskaber, der planter ham fast i sjællandsk Jord. Han er udpræget moderat, men har Temperament og er i givet Øjeblik ikke bange for dristig Aktion. Som Minister var han stærkt præget af sin Oprindelse og sit Partistandpunkt. — Gift 1) 1879 Marie Magdalene Jacobsen, d. 1880. 2) 1881 Hanne Petronella Hansen. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Folkelesning“ ^{11/5} 1902; „Ringsted Folketid.“ ⁷ og ^{10/9} 1906; „Tiden“ ^{19/9} 1913 og ^{6/8} 1915.

Hansen, Oscar Otto Christian (f. ^{14/12} 1856), Filosof, Pædagog, Politiker. F. i Rudkøbing. Forældre: Politibetjent Jens H. og Diliane Sofie Blangsted. Kom efter sin Konfirmation i Vinkyperløre og var en Tid ansat i Brødrenes Vinforretning i Svendborg. Han gik derefter i Haderslev Læreres Skole og blev (som Privatist) Student 1882 og Cand. mag. (Filosofi) 1887. I en lang Aarrække var han en skattet Lærer i Pædagogik ved Vesterbros Seminarium og samtidig Manuduktor. 1892 blev han Dr. phil. („Undersøgelser vedrørende Grundlaget for Kant's Erkendelsesteori“) og 1905 Docent i Pædagogik ved Universitetet. I mange Aar var han et virksomt Medlem af Studentersamfundet, dets Museumsudvalg og dets Udvalg for Aftenundervisning for Arbejdere. Han var Medlem af Udvalget for Forskrivning af videnskabelig engelsk Litteratur og Formand for Foreningen for

videnskabelig Pædagogik. Desuden har han vist Interesse for Ungdommens Udvikling ved Sport og Sang — som Formand for „Spejderkorpset“ og „Skolesangstævner“. 1896—1903 var han, der tilhørte Partiet Venstre, Folketingsmand for Valby; i flere saglige Spørgsmaal udførte han et betydeligt Arbejde paa Rigsdagen, bl. a. i Lovgivningsarbejdet vedrørende Aandssvageanstalterne og Kbh.s Havn. Han har vundet et Navn, der baade politisk, pædagogisk og filosofisk er vægtigt og anset; han ejer en lidt tung, men gennemsolid Arbejdsevne, som er blevet rigeligt udnyttet i de Stillinger og Hverv, han har paataget sig, og har præsteret en energisk Selvudvikling, der bestandig førte ham frem mod nye Horisonter. Han har interesseret sig for den sammenlignende Religionsvidenskab og er Forfatter af meget anvendte pædagogiske Lærebøger. Han har udgivet: „Troen som Bevidsthedstilstand“ (1887), „Arvelighed og Alkohol“ (1892), „Filosofien i Danmark“ I (1897), „De østasiatiske Religioner“ (1893), „Det klassiske Kina“ (1894), „Opdragelseslære“ (1898), „Udviklingslære“ (1902), „Pædagogik“ I. Alm. Del (1916). — Gift 1899 Elisa Philipsen.

K. K.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Prog. Nov. 1892; Erindringer i „Tiden“ ²/₄ 1915; „Studerterne fra 1882“ 1907; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—08; „København“ ¹⁴/₁₂ 1916.

Hansen, Hans Christian Peter (²⁷/₄ 1840—⁵/₄ 1905), Journalist, litteraturhistorisk Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Kobberstikker Anders H. og Marie Krogh.

Blev Student 1860, besvarede 1863 Universitetets Prisopgave i Æstetik om Skøneidéen i den græske Tragedie og udgav 1867 et Par litteraturhistoriske Afhandlinger om J. L. Heibergs første Polemik og hans Laterna-magica-Visé. S. A. blev han Medarbejder ved „Dagbladet“, hvor han under Mærket „Cabirol“ leverede ugentlige Føljetoner om de forskelligste Emner; den livlige Stil og det kvikke Omdømme skaffede dem mange Læsere (et Udvalg udkom 1870 i Bogform). 1872 begyndte han Udgivelsen af det litterært-æstetiske Ugeblad „Nær og Fjern“, der i Halvfjerdsernes Kampe fandt sin Plads til Højre; 1880 overtog han Redaktionen af „Illustreret Tidende“ og knyttede bl. a. H. S. Vodskov (s. d.) som Kritiker til Bladet; siden 1885 skrev han i mange Aar Kronikker i „Nationaltidende“. Ved Siden heraf udfoldede han ogsaa paa anden Vis en mangesidet litterær Virksomhed. 1870 udsendte han den anselige, med Forfatterkarakteristikker forsynede Antologi „Nor-

diske Digtere i vort Aarhundrede“ (2. Udg. 1880), han besørgede bl. a. Udgaver af C. N. Rosenkildes efterladte Skrifter (2 Bd., 1877), af St. St. Blichers Digte (2 Bd., 1870) og af hans Noveller ordnede efter Tidsfølgen (4 Bd., 1882) og var saaledes i flere Henseender paa Forhaand egnet til at løse den Op-gave, som P. G. Philipsens Forlag i Begyndelsen af 1880-erne stillede ham: at skrive en populær dansk Litteraturhistorie efter det i Rob. Koenigs 1878 udkomne illustrede „Deutsche Litteraturgeschichte“ givne Mønster. Dette Arbejde, der saa Lyset 1883—86 i 2 Bd. (2. Udg. i 3 Bd. 1895—1902), efterfulgtes 1889—96 af en, ligeledes illustreret, dansk Teaterhistorie i 3 Bd., til hvis Fremkomst Ernst Bojesen tog Initiativet. Paa meget grundige Studier hviler intet af de to Værker, og nogen Originalitet i Opfattelsen giver de ej heller Udtryk for. Som Teaterhistorien bygger paa Overskou, slutter Litteraturhistorien sig til N. M. Petersen, saa langt denne rækker, og er først for 19. Aarhs Vedkommende Frugt af mere selvstændig Læsning. Ikke desmindre har navnlig Litteraturhistorien vundet megen Anerkendelse og ikke med Urette; det rige Billedstof, de valgte Prøver paa svundne Tiders Poesi og Prosa, den klare og underholdende Fremstilling aabnede Adgang til en Verden, der den Gang var saa godt som ukendt for den dannede Almenhed, og ikke faa er de, som fra de unge Aar staar i Gæld til Bogen for Vækelse af Kærlighed til vor Litteratur. Alligevel er det sikkerlig ikke paa dette Omraade, H. har indlagt sig størst og varigst Fortjeneste af den danske Læseverden; det har han derimod gjort ved sine mesterlige Oversættelser af fremmede Digtværker: Molières „Misanthropen“ (1880), „Fruentimmerskolen“ (1885) og „Amphitryon“ (1901), Goethes „Faust“ (1881—89), „Herman og Dorothea“ (1892) og „Iphigenia paa Tauris“ (1893), Schillers „Wilhelm Tell“ (1895); faa er naaet højere i Oversættelsens vanskelige Kunst end han i Gengivelsen af „Faust“. Af hans egne poetiske Frembringelser lever endnu blot Digtet til I. Regiment: „Tak for Din Daad“ (skrevet 1864); hans Roman „Kristian Københavner“ (1882) er derimod ikke længere læselig. 1894 var han blevet Kommitteret hos Chefen for det Kgl. Teater; 1899 overtog han Posten som Censor sst., og denne Stilling beklædte han til sin Død. Ved denne efterlod han sig halvvejs færdig en stor Goethebiografi, der 1906 fuldendtes af Raphael Meyer (s. d.). D. i Kbh. — Gift 1879 Asa Catharina Ekman.

C. S. P.

Litt.: R. Meyers Fortale til „Goethe“ 1906; P. Nansen: „Portrætter“ 1918 (Afsnittet om Ibsen-Festerne i Kbh. 1898); Ax. Sørensen: „Studentersangforeningens Hist.“ 1889; „Ill. Tid.“ ¹/₁₀ 1899 og ¹²/₈ 1905; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ¹⁹/₄ 1905, „Berl. Tid.“ ⁵/₄ s. A., „Politiken“ ⁸/₄ s. A. (af P. L.) og i „Nationaltid.“ ⁹/₄ s. A., ⁷/₄ s. A. (af Emil Poulsen) og ⁸/₄ s. A.

Hansen, Peter Christian Vilhelm (²⁰/₅ 1844—²⁴/₃ 1917), Matematiker. F. i Kbh. Forældre: Skibsfører Jens Peter H. og Dortha

Lii. Tog Realeksamen 1859 og polyteknisk Afgangseksamen 1860 og blev derefter Reservetelegrafist i Nykøbing F., hvor han 1865 blev Student. 1869 tog han Magisterkonferens i Matematik og 1874 Doktorgraden. Foruden at virke som Lærer ved Privatskoler blev han

1887 Docent ved Polyteknisk Læreanstalt og var 1894—1915 Professor i Matematik sst. Han var desuden Eksaminator ved alm. Forberedelseseksamen samt 1888—1907 Censor ved Skolebedseksamen. 1879—80 studerede han i Berlin under Weierstrass og Kronecker. Hans Doktordisputats („Sæninger om Integration af eksplicite Differentialer og af Differentialligninger“) blev Indledningen til flere Afhandlinger med Motiver hentet fra Integralregningen. Hans Hovedinteresse blev dog til sidst draget over paa hans Undervisning paa Læreanstalten. For denne har han udarbejdet en større Lærebog og flere mindre Hæfter, og han omfattede sit Arbejde med stor Interesse og Samvittighedsfuldhed. Dette i Forbindelse med hans elskelige Karakter gjorde, at han trods sit kantede Væsen og sin kejtede Fremtræden var meget afholdt af sine Elever. D. i Kbh. — Gift 1894 Mary Sidenius, d. 1910.

P. H.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1874; Nekrologer i „Nyt Tidsskr. f. Matematik“ 1917, „Ingeniøren“ s. A. (af H. Bohr), „Akad. Ugebl.“ (af J. Møllerup) s. A. og „Berl. Tid.“ ²⁵/₃ s. A.

Hansen, Peter Christian Valdemar (f. ²⁰/₅ 1869), Journalist, Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Hoffunktionær Peter Christensen H.

og Emma Jensen. Blev Student 1887, Cand. phil. 1888, studerede Litteratur uden at tage nogen afsluttende Eksamen og var nogle Aar Bibliotekar i Studentersamfundet, drev desuden Lærervirksomhed. 1893 begyndte han journalistisk Virksomhed som Litteraturanmelder ved „Kø-

benhavn“ og kom 1896 til „Politiken“, hvor han væsentligt har skrevet om Litteratur og Teater. 1901—18 var han en sikker og skattet Redaktionssekretær og redigerer fra 1918 Kronikken. Som æstetisk Forfatter fremtraadte han 1911 med Lystspillet „Naar Ministeriet falder“, opført paa Dagmar-teatret og siden i Tyskland, Østrig, Rusland og Amerika, en underholdende, skarpt formet

Karakterkomedie. For Scenen har han senere skrevet Skuespillene „Hyttedefadet“ (Dagmar-teatret 1914), en Satire over Proletarførerens Hyggen sig i det borgerlige Samfund, og „Mistanken“ (Ny Teater 1918). Efter sin Hustrus Død udgav han den smukke Digtsamling „Den sidste Maaned“ (1916) og har iøvrigt udsendt Fortællingerne „Hjemmet“ (1917), „En Sommerstorm“ (1918) og „Den hellige Lidenskab“ (1919). Endelig har han udgivet en Oversættelse af Heine'ske Digte (1919). H. besidder som Forfatter Smag og Kultur og fin og hjertelig Følelse for Dagliglivets Lykke og Kærlighedens dulmende og forvirrende Indflydelse paa Menneskesindet. — Gift 1898 Koncertsangerinden Maria Hansen, d. 1916.

P. E.

Litt.: Gerh. Brammer: „Studerterne fra 1887“ 1912; „Masken“ ⁸⁰/₄ 1911; K. K. Nicolaisen i „Nordjylland“ ¹⁷/₆ 1918.

Hansen, Peder Nielsen (f. ¹⁰/₂ 1867), Læge. F. i Tjæreborg ved Esbjerg. Forældre: Gaardejer Hans Larsen og Karen Pedersen. Blev Student

1888, Cand. med. 1895, var Reservelæge ved Aarhus Kommunehospital 1895—98. Vandt Universitetets Guldmedaille 1896 og blev Dr. med. 1901 („Eksperimentelle, anatomiske og kliniske Studier over Nyretuberkulose“), var

Prosektor ved patologisk-anatomisk Institut 1901—03 og blev Reservekirurg ved Kommunehospitalets 1. Afdeling 1904. Han konkurrerede til Overkirurgposten ved Frederiks Hospitals Afd. D. 1907 (Afhandling: „Om Appendicitis“) og var Docent i Kirurgi ved Tandlægeskolen 1908—11, Overlæge ved Arbejderforsikringsraadet fra 1909, Overkirurg ved Kommunehospitalets 5. Afdeling fra 1911. H. har i sin Disputats, sin Konkurrenceafhandling og i en Del større Afhandlinger om Tarmkræft, Lunge- og Galdevejskirurgi givet Beviser paa sin gedigne Kundskabsfylde og klare, kritiske Sans. Han er en meget habil Operatør og en besindig og rolig dømmende Kirurg, hvis Skøn har megen Vægt i Arbejderforsikringsraadet. — Gift 1905 Ingeborg Leth.

O. P.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1901; L. F. la Cour: „Studerterne fra 1888“ 1913; „Nationaltid.“ ⁴/₄ 1911.

Hansen, Peder (⁸/₁₂ 1801—¹⁰/₅ 1854), Husmandsfører. F. i Sallerup ved Vordingborg. Forældre: Husmand, Smed Hans Christensen og Birthe Pedersdatter. Var tidlig lærlysten og interesseret og undervistes af Præsten, den senere Biskop Tage Müller (s. d.), kom ud at tjene og optraadte desuden som Musiker for Bønderne. 1829 blev han Stok-

kemand (Tingsvidne), 1832 blev han Fæster i Lundby og kom efterhaanden ind paa en Agitation for at skaffe Husmændene bedre Kaar. 1835 indvikledes han uden Grund i en Undersøgelse om Birkedommerens Embedsførelse og holdtes fængslet i flere Maaned. Han skrev fra 1840 i Bladene, især „Sjællandsposten“ og „Almuevennen“ og vandrede rundt i Sjælland og søgte at paavirke sine Standsfæller. 1842 overrakte han Roskilde Stænder et Andragende mod Hoveviet. 1845 udsendte Kancelliet et Cirkulære til Myndighederne angaaende ham, og Politiet begyndte at forfølge ham, navnlig under de ret ondartede Husmandsuroligheder, der fandt Sted i Tiden lige før 1848. Efter Husmandsreformen af dette Aar levede H. stille og agiterede ikke personlig. D. i Lundby ved Præsto. — Gift 1828 Dorthé Jørgensdatter, d. 1889. P. E.

Litt.: Selybiografi i „Tak for sidst til Aristokraterne i Roskilde Stænderforsamling“ 1844; Rugaard: „Fremragende danske Bønder“ 1871; Zahle: „Den danske Husmand“ 1901; „Husmandsalmanakken“ 1904.

Hansen, Peter Marius (f. $13/5$ 1868), Maler. F. i Faaborg. Forældre: Dekorationsmaler Peter Syrak H. og Marie Birgitte Rasmussen. Gennemgik Teknisk Skole og bestod Adgangsprøve til Akademiet, men fik sin Uddannelse i Kunstnerens Studieskole, væsentlig under Zahrtmann, fra 1885 til ind i 90'erne. Han har udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1889, 1891—92, Oktober

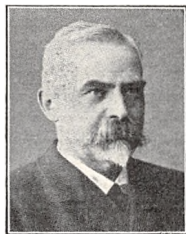

ber Udstillingen af Zahrtmann Elever 1893, Kunstnerens Studieskoles Udstilling 1896, den Frie Udstilling som Parthaver 1894, 1896—98, 1900—13, Udstillingen i Grønningen siden 1915 og været repræsenteret paa Verdensudstillingen i Chicago 1893 (Medaille for Gruppeportræt af to Børn), Verdensudstillingen i Paris 1900 (Mention honorable for „Une fruiterie“), Raadhusudstillingen 1901 og Civita d'Antino Udstillingen 1908. Af hans Rejser nævnes Ophold i Italien 1899 ($1/2$ Aar, Olevano), 1903—05 (med Stoltenbergs Legat; Neapel, Pompeji, Civita d'Antino) og 1913—14 (Pompeji) og Rejse til Paris over Holland, Belgien 1909. H. er den frodigste Malerbevægelse af den „fynske Skole“. Fortrinsvis Figurmaler af et fortællende, det gennemæssige yndende Temperament nøjes han vel sjældent med det blotte Landskab, men anbringer gerne sine Figurer i fri Natur, saaledes at de gaar ind i den landskabelige Stemning — helst Sommerens fyldige, gule Sollys med de blaa Skygger. Hans Billeder er Virkelighedsudsnit; Glæde over lyse,

stærke Farver bærer hans Farvesyn. I dette, den kraftige Formgivning og klare Rumillusion mærkes Udviklingen i Zahrtmanns Skole. Som Portrætmaler falder Ligheden ham undertiden lidt tungt (Grubebilledet fra Faaborg Museums Indvielse). Det vægtigste af hans Produktion er italienske Folkelivsskildringer og især Genivelser af Børns Færden i fri Luft som f. Eks. „Legende Børn“ (Kunstmuseet) og „Paa Isen uden for Byen“ (Faaborg). Han har endvidere gjort enkelte grafiske Ting. H. er fyldig repræsenteret i Kunstmuseet (Maleri- og Kobberstiksamlingen) og Faaborg Museum; fremdeles i Hirschsprungs Samling og Göteborgs Museum. — Gift 1898 Elisa Schoubye. S. S.

Litt.: Been og Hannover: „Danmarks Malerkunst“ 1902—03; Sigurd Müller: „Nordens Billedkunst“ 1905; C. E. Jensen i „Arbejdernes Almanak“ 1910; P. Hertz i Faaborg Museums Kat. 1. Udg. 1910; „Malerisamlingen Ordrupgaard“ 1918; „Tilskueren“ 1913, S. 345 ff.; Hendriksen: „Zahrtmann-Mindebog“ 1919; E. Goldschmidt i „Politiken“ 17/1 1907.

Hansen, Povl (f. $20/10$ 1856), Højskoleforstander. F. i Sødinge ved Ringe. Forældre: Gaardmand Hans Poulsen og Mette Kirstine Elisabeth H. Som Barn og Yngling færdedes H. i levende grundtvigske Kredse, gik i Friskole hos en Lærling af Kold, blev konfirmeret af V. Birkedal og kom tidlig med i Skyttebevægelsen. Han fik sin Uddannelse paa Vallekilde og Askov Højskoler og blev 1881 Lærer ved den førstnævnte Skole; om Sommeren drev han Arkivstudier i Kbh. under A. D. Jørgensens Vejledning, og denne, til hvem H. knyttedes ved nært Venskab, tilraadede ham helt at ofre sig for den historiske Videnskab, men Højskolen drog mere, og ved sin Svigerfader, Ernst Triers Død 1893 blev H. Forstander for Vallekilde Højskole, der stadig er blandt de mest søgte Skoler. H. har i Bøger og Tidsskrifter offentliggjort et stort Antal historiske Undersøgelser, har skrevet Skuespillet „Tovelille“ (1902) og udgivet „Fra Vallekilde Folkehøjskole“ I—XXV, et værdifuldt Bidrag til Folkehøjskolens Historie. H. er en aandfuld Fortæller af Nordens Historie og har (sammen med sin Hustru) paa en køn Maade kunnet bevare det ejendommelige Særpræg, som Trier gav Vallekilde Højskole. — Gift 1890 Sigrid Trier. F. N.

Litt.: Slægt og Erindringer i „Svendborg Amt“ 1908—13; „Højskolebl.“ 1915, Nr. 39; „Bavnen“ XII 1916; H. V. Clausen: „Fra Holbæk Amt“ 1918; „Fra Vallekilde Folkehøjskole“ 1917.

Hansen, Rasmus (f. $20/1$ 1867), Skolemand. F. i Kollerup ved Jelling. Forældre:

Husmand Hans H. og Ane Rasmussen. Var 14 Aar gammel Elev paa Staby Vinterlærer-seminarium, derefter i 3 Aar Elev paa Jelling Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1886 med Udmærkelse. 1888—91 havde han det Monradske Kursus og dimitteredes derfra med Hovedkarakteren „Udmærket godt“. Har senere gennemgaaet adskillige mindre Kursus

og foretaget Studierejser, især til Tyskland og Sverige. Efter at have været i praktisk Lærervirksomhed paa forskellige Steder — i Vestjylland og Magleby paa Møen — ansattes han 1898 ved Præstø kommunale Skolevæsen, hvorfra han 1903 forfremmedes til Skoleinspektør og Overlærer i Hobro. H. er en stærkt interesseret Pædagog og en dygtig, praktisk Lærer, i mange Aar en af Provinsskolens Førstemænd. Som Redaktør og Udgiver af „Købstadskolen“ har han udført et betydeligt Organisationsarbejde samtidig med, at han har kæmpet for, at Folkeskolens Undervisning mere præges af System og Metode. Han er noget af en Kampnatur og har ofte kæmpet med Front til flere Sider. Han er tillige politisk interesseret og har spillet en ret betydelig Rolle i det radikale Venstre, hvis Skoleprogram i det væsentlige er udformet af ham. Han har taget virksom Del i det kommunale Liv i Hobro — som Formand for Hjælpekassen, Ligningskommissionen og Værgeraadet. I en lang Aarrække har han været Medlem af Byraadet. Endvidere er han stærkt interesseret i Afholdsbevægelsen; han har saaledes gjort et betydeligt Arbejde for at gøre Sundheds- og Alkoholære til obligatorisk Fag i Folkeskolen og har udformet en Metodik for Undervisningen i dette Fag. — Gift 1) 1891 Engel Kristine Andreassen, d. 1892. 2) 1893 Herdis Christine Christiansen. K. K.

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ I—II 1913.

Hansen, Rudolph Theodor (f. 15/10 1841), Jernbanemand. F. i Kbh. Forældre: Stationsforstander Cornelius H. og Christiane Nielsen. Ansattes 1857 som Trafikassistent i Flensborg og bestyrede under Krigen 1864 en lille Station, der i militært Øjemed var anbragt bag Dannevirkestillingen. Efter Rømningen af denne ansattes han som Forstan-

der for Krydsningsstationen udenfor Flensborg, det senere „Nord-Schlesw. Weiche“.

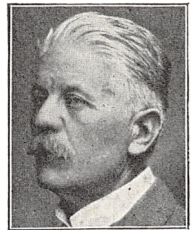
1865 blev han Stationsforstander i Nyborg, 1869 Trafikinspektør i Fredericia, 1896 Trafikchef i Aarhus, men n. A. forflyttet i samme Egenskab til det sjæll.-falsterske Distrikt. 1904 blev han Trafikbestyrer i 1. Kres, afgik 1907. H., der har gennemlevet vort Banevæsens rivende Udvikling fra dets Barndom og til Aarhundredets Begyndelse, anerkendes fra alle Sider som en fremragende Dygtighed. Jernbanemand til Fingerspidserne og i Besiddelse af en brændende Kærlighed til og Interesse for Faget, der bragte ham til at stille store Fordringer til sit Personale som til sig selv, har han fra de unge Aar staaet i forreste Række og gjort sin store Indsats i vort Banevæsens Udvikling. — Gift 1) 1869 Ida Caroline Augusta Jensen, d. 1882. 2) 1884 Christiane Lovise Jensen, d. 1914.

H. H.-N.

Litt.: „Jernbanebladet“ IV 1907, Nr. 22.

Hansen, Robert Emil, se **Robert-Hansen, Emil**.

Hansen, Sigvard Marius (f. 23/5 1859), Landskabsmaler. F. i Kbh. Forældre: Snekermester Anton Hansen Sivertsen og Marie Larsen Albjerg. Kom i sit 14. Aar i Lære hos Ph. Schou som Porcelænsmaler, virkede som saadan her og ved „Alumina“ indtil 1882 og foretog 1872 en Rejse til Holland, England og Frankrig for at studere Keramik. Samtidig dimitteredes han fra Teknisk Skole

til Kunstakademiet, hvor han gik Okt. 1876 —Apr. 1883, og som han forlod uden at fuldende Afgangsprøven. Akademiet tildelte ham 1886 den Sødring'ske Opmuntringspræmie for „Eftermiddagssol. Skaansk Vinterlandskab“ (paa Raadhusstillingen 1901) og 1902 et mindre Rejsestipendium, for hvilket han rejste i Italien. 1889 opholdt han sig 3/4 Aar i England; han har tillige været paa Studierejser i Schweiz, Norge, Sverige, Paris, Holland og Tyskland. H. har udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling omtrent aarlig siden 1882, Kunsternes Efteraarsudstilling 1907 og 1910, ved Royal Academy, London, 1886—87; endvidere paa Grosse Kunstaussstellung, München, og i Berlin og Hamburg — Landskaber fra mange forskellige Egne, de fleste fra Skaane og Nordsjælland, i de sidste Aar tillige Interiører fra Fanø. Hans Kunst er populær, især hans Snebilleder. Aarhus Museum ejer „Vejen ved Ørholm. Vinter“, Stiftsmuseet i Ribe et Vinterlandskab og Raderinger. — Gift 1898 Anna Mariette Falbe Hansen. S. S.

Litt.: „Politiken“ 16/3 1918.

Hansen, Søren (f. $27/6$ 1857), Læge. F. i Odense. Forældre: Maskinmester Peter H. og Ulrikke Sophie Sørensen. Blev Student

1877, Cand. med. 1885, var Underlæge ved Sessionen 1887—93, gjorde Studierejser til Grønland 1885 og 1888, studerede Antropologi i Udlandet 1886—88, fik Universitetets Guldmedaille 1892 („En historisk kritisk Fremstilling af Drænagens Anvendelse i Kirurgien“),

blev medicinalstatistisk Medhjælper, hos Stadslægen 1893 og Politilæge 1895, Medlem 1905, Formand for den antropologiske Komité 1910, Skolelæge 1912. Skønt H.s Interesser er mangesidige og spænder over saa store Fag som Antropologi, Hygiejne og Epidemiologi, Medicinalstatistik og -lovgivning, har han dog kunnet give dygtige

og selvstændige Bidrag til dem alle, betydeligt til Antropologien, saavel den forhistoriske i „Lagoa Santa-Racen“ (1888), „Broncealderfolket i Danmark“ og „Primitiv Trepanation“, som Nutidens i „Bidrag til Øst- og Vestgrønlandernes Antropologi“. Fra Virksomheden som Sessions- og Skolelæge stammer Undersøgelserne over „Ryttertypen“, Sessionsvejninger, Haarets og Øjnenes Farve, Skoleungdommens og de værnepligtiges Udvikling og Vækst. Derfra er Overgangen naturlig til hans Beskæftigelse med Degenerations- og Raceforbedringsproblemet. Indenfor Hygiejnen behandler han særlig by- og bolighygiejniske Spørgsmaal og deres Sammenhæng med Epidemiologien, f. Eks. Tuberkulosens Udbredelse. Hans store Haandbog i Medicinallovgivning (5. Udg. 1917) er en uundværlig og meget værdifuld Raadgiver. — Gift 1890 Henriette Ottilia Paulsen. O. P.

Litt.: „Univ. Aarb.“ 1891—92, S. 1076; „Oversigt over Meddelelser om Grønland 1876—1912“ 1913.

RETTELSER OG TILFØJELSER

(Herunder er kun opført egentlige Fejl og Forglemmelser, ikke senere indtraadte Begivenheder).

- 5². L. 33 f. o.: „Slægt se Emil A.“, tilf.: „og „Stamt. over Familien Dahlerup“ 4. Udg. 1913.“
- 10¹. L. 2 f. o.: „Thecla Nathalie Fich“, l. „Thecla Elisabeth Nathalie Fich.“
- 10¹. L. 5 f. n.: efter „Nürnberg.“ tilf.: „Blev Student 1888.“
- 10². L. 22 f. o.: efter „1884“ tilf. „; L. F. la Cour: „Studenterne fra 1888“ 1913.“
- 11². L. 4 f. n.: efter „1907“ tilf.: „; H. D. Lind: „Kong Frederik III's Sømagt“ 1896.“
- 14¹. L. 13 f. n.: efter „Slægthaandbogen“ tilf.: „; P. J. Schmidt: „N. Brocks og Lene Bredals Slægt“ 1891 og „Politiken“ 28/5 1914.“
- 14¹. L. 8 f. n.: „Frk.“, l.: „Jfr.“
- 15². L. 2 f. n.: „Emanuel“, l.: „Emmanuel.“
- 16¹. L. 1 f. o.: „22/8 1901 i Alfred Toffts Lystspil „Attester“,“ l.: „21/8 1901 som Dorte i „Thummelumsen“,“
- 16¹. L. 25 f. n.: „Emanuel“, l.: „Emmanuel.“
- 17². L. 4 f. o.: „1619“, l.: „1642.“ — „Markvard Ahlefelds Enke“ udg.
- 17². L. 23 f. n.: „1870“, l.: „1780.“
- 19². L. 4 f. o.: „Ida Birgitte“, l.: „Johanne Ida Birgitte.“
- 33¹. L. 17 f. o.: „Frk.“, l.: „Jfr.“
- 37¹. L. 3 f. o.: efter „Litt.“ tilf.: „A. W. Scheel: „Stamt. over en Familie Scheel“ 1870;“
- 40¹. L. 18 f. n.: efter „Litt.“ tilf.: „C. Klitgaard: „Slægtens Saga“ 1898;“
- 41¹. L. 16 f. o.: efter „1890;“ tilf.: „Seidl: „Moderne Dirigenten“ 1902;“
- 41². L. 19 og 21 f. n.: „Gude“, l.: „Gudme.“
- 42¹. L. 14 f. n.: „Mand“, l.: „man.“
- 44². L. 24 f. o.: efter „Litt.“ tilf.: „Slægt se Fritz A.;“
- 49². L. 7 f. n.: efter „Poul A.;“ tilf.: „Selvbiografi i Univ. Progr. ved 400aarsfesten 1879;“
- 52¹. L. 32 f. o.: efter „1906“ tilf.: „; Weber: „A. Churfürstin zu Sachsen“ 1865.“
- 52². L. 16 f. o.: efter „1917“ tilf.: „; H. Berner Schilden Holsten i „Randers Amts hist. Aarb.“ V 1911.“
- 54². L. 13 f. n.: Sognepræst i Provst, l.: „Sognepræst i Malmø og 1619 til Løderup i Skaane samt Provst.“
- 56². L. 2 f. o.: efter „Officer“ tilf.: „F. i Mecklenborg (?)“.“
- 64². L. 19 f. o.: „Cigarfabrikationens“, l.: „Cigaretfabrikationens.“
- 68². L. 29 og 62 f. o.: „Torkil“, l.: „Torkel.“
- 69¹. L. 33 f. o.: „Torkil“, l.: „Torkel.“
- 69². L. 22 f. n.: efter „1913“ tilf.: „; Elvius: „Dsk. Patricierslægter“ 1892; Hanck: „Frederik II og O. B.“ 1837; Vedel Simonsen: „Bidrag t. Odense Bys Hist.“ 1842—44.“
- 76². L. 34 f. o.: efter „1914“ tilf.: „L. Koch: „Oplysningstiden i den dsk. Kirke“ 1914—15.“
- 77². L. 24 f. n.: „Ida Levy“, l.: „Ida Hend Levy.“
- 79¹. L. 13 f. n.: „August Lauritz Christian“, l.: „Lauritz Christian August.“
- 79². L. 31 f. o.: efter „Litt.“ tilf.: „Slægt i A. W. Scheel: „Stamt. over en Familie Scheel“ 1870;“
- 81¹. L. 6 f. n.: „Frederik Andreas Christian“, l.: „Frederik (Fritz) Christian Andreas.“
- 81². L. 31 f. n.: efter „B.“ tilf.: „og i Fasting: „Lægen F. C. Djørups Slægt“ 1913.“
- 82². L. 6 f. n.: efter „1912;“ tilf.: „G. Christensen i „Edda“ I 1918;“
- 84¹. L. 18 f. o.: efter „B.“ tilf.: „og i Fasting: „Lægen F. C. Djørups Slægt“ 1913.“
- 84². L. 16 f. o.: efter „B.“ tilf.: „og i Fasting: „Lægen F. C. Djørups Slægt“ 1913.“
- 86¹. L. 25 f. o.: „1826“, l.: „1825.“
- 86¹. L. 27 f. o.: efter „B.“ tilf.: „og i „Stamt. over Familien Dahlerup“ 4. Udg. 1913.“
- 89². L. 21 f. o.: „Kbh.“, l.: „Interlaken.“
- 90². L. 22 f. n.: „den egentlige Stifter af“, l.: „en af de første Ophavsmænd til.“

- 93². L. 20 f. o.: efter „1909“ tilf.: „og i Lengnick: Bruun;“
- 96¹. L. 21 f. n.: efter „1918“ tilf.: „; Breve i „Dsk. Mag.“ VI 2 1916.“
- 96². L. 21 f. n.: efter „Meyer“ tilf.: „; adopt. Strøm.“
- 98¹. L. 24 f. n.: efter „1868 II“ tilf.: „; L. Koch: „Oplysningstiden i den dsk. Kirke“ 1914—15; Vilh. Andersen: „Tider og Typer. Erasmus“ III 1909.“
- 99². L. 22 f. o.: efter „1918“ tilf.: „; V. A. Secher: „Medd. om Slægten Secher“ 1885.“
- 105¹. L. 15 f. o.: efter „B.“ tilf.: „og Lengnick: Holten.“
- 105¹. L. 21 f. o.: efter „1918“ tilf.: „; „Nuliden“ 17/11 1889.“
- 105¹. L. 13 f. n.: efter „Litt.“ tilf.: „Erindringer i „Nationaltid.“ 25/12 1915;“
- 106¹. L. 26 f. n.: „1877.“ l.: „1869.“
- 110². L. 2 f. n.: „Sommerklangen“, l.: „Sommerklange.“
- 112². L. 22 f. o.: „høt sin Svoger R. H. Ravavius (s. d.)“ udgaar.
- 112². L. 24 f. n.: tilføjes: „Gift 1) Karine Nielsdatter (?). 2) før 1596 Dorothea Christensdatter.“
- 112². L. 22 f. n.: „R. Paulli: „L. B.“ 1918“, l.: „1920.“
- 117¹. L. 17 f. o.: Punktum'et: „1913—14 var han — ingen Laurbær“ erstattes af: „1913—14 var han efter Ministeriets Opfordring konstitueret Direktør for det Kgl. Teater i en meget vanskelig Periode. 1909—12 var han Formand for Journalistforeningen.“
- 117¹. L. 23 f. o.: efter „1898“ tilf.: „; hun siden gift Erik Scavenius (s. d.)“
- 117¹. L. 26 f. o.: efter „(1891)“ tilf.: „og i „Politiken“ 1/2 1914.“
- 124². L. 16 f. n.: efter „Hjalmar“ tilf.: „Julius“.
- 128¹. L. 13—14 f. n.: Linierne skal lyde saaledes: „1879; L. Koch i „Museum“ 1892 I; Fjelstrup: „M. B.“ 1915; Reverdils Memoirer 1916; J. K. Høst.“
- 128². L. 6 f. n.: „Slægt i A. H. Nielsen: „Stamt. over Familien B.“ 1880“ udgaar.
- 128². L. 5 f. n.: „Aarb.“, l.: „Progr.“
- 131². L. 15 f. o.: „Stoltberg“, l.: „Stolberg.“
- 133². L. 28 f. n.: efter „1914“ tilf.: „; N. J. Larsen i „Nationaltid.“ 5/7 1910.“
- 135². L. 3 f. n.: „Friederike Christiansen“, l.: „Friederike Marie Claudine Christiansen.“
- 140¹. L. 18 f. o.: „S. Ba.“, l.: „L. Ba.“
- 141². L. 16 f. n.: „1890“, l.: „1887.“
- 144¹. L. 9 f. n.: „bygget“, l.: „bygget eller givet Tegning til.“
- 149². L. 19 f. n.: efter „Tilblivelse“ tilf.: „1917 udgav han de filosoferende „Aloysius' Breve.“
- 155². L. 9 f. o.: „s. A.“, l.: „1919.“
- 155². L. 10 f. o.: „Pedersen“ udg.
- 156¹. L. 18 f. o.: „Juli“, l.: „Juli 1901.“
- 162¹. L. 7 f. o.: „1/9“, l.: „5/9.“
- 172¹. L. 11 f. o.: „1909“, l.: „1908.“
- 179². L. 28 f. n.: „18/8“, l.: „18/9.“
- 184². L. 26 f. n.: „Engelhardt“, l.: „Engelhardt.“
- 185¹. L. 6 f. n.: „B.“, l.: „Boisen.“
- 185². L. 21 f. o.: efter „1912“ tilf.: „; Lands­tingsvalgt fra 1918.“
- 185². L. 28 f. n.: „B.“, l.: „Boisen.“
- 195². L. 18 f. o.: „L“, l.: „L.“
- 202¹. L. 18 f. o.: „12/10“, l.: „2/10.“
- 202². L. 20 f. n.: „23/3“, l.: „22/3.“
- 202². L. 5 f. n.: „16/10“, l.: „10/10.“
- 204¹. L. 16 f. n.: „Birchner“, l.: „Birckner.“
- 204¹. L. 8 f. n.: efter „Filosof“ tilf.: „F. i Kbh.“
- 205². L. 14 f. n.: „Frøkenkloster“, l.: „Jomfrukloster.“
- 206². L. 14 f. o.: „Morfaderen“, l.: „Morbroderen.“
- 212¹. L. 29—31 f. n.: Parentesen erstattes af: „(først 1902 under det første Venstreministerium fik han Professortitel, Rang med Medlemmer af Konsistorium og en til Professorgage svarende aarlig Understøttelse af Kommunitetets Midler).“
- 217². L. 28 f. n.: „1890“, l.: „1900.“
- 219¹. L. 21—22 f. o.: „og tog desuden sin Søster i Huset“ udgaar.
- 220¹. L. 4 f. o.: „12/9 1733“, l.: „9/9 1732.“
- 220¹. L. 7 f. o.: „1749“, l.: „1747.“
- 220¹. L. 6 f. n.: efter: „1917“ tilf.: „; Francis Bull: „Fra Holberg til Nordal Brun“ 1916;“
- 220¹. L. 3 f. n.: „f.“, l.: „d.“
- 222¹. L. 26 f. n.: efter „Gartneri“ tilf.: „i Odense.“
- 224¹. L. 24 f. o.: „Thieles“, l.: „Thielos.“
- 226². L. 10 f. n.: „Underlæge“, l.: „Overlæge.“
- 230¹. L. 4 f. o.: efter „Dorph“ tilf.: „og H. A. Møller: „Stamt. over Slægterne Stampe og Thestrup“ 1910;“
- 230¹. L. 23 f. n.: „Landtingsmand“, l.: „Landstingsmand“.
- 231¹. L. 28 f. o.: „B.“ udg.
- 232¹. L. 6 f. o.: „7/6“, l.: „7/11“.
- 232². I Stedet for L. 31—33 f. n. l.: „III. Tid.“ 20/9 1903; Nekrolog sst. 18/11 1906.
- 239¹. L. 20 f. n.: „(Grut)“ udg.
- 256². L. 13 f. n.: „El(frida)“, l.: „(El)frida.“
- 263². L. 23 f. o.: efter „1910“ tilf.: „og i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen.“
- 264². L. 12 f. o.: „Apoteker“, l.: „Hofapoteker.“
- 269¹. L. 8 f. o.: „Bode“, l.: „Bach.“
- 269¹. L. 23 f. o.: „Guilmont“, l.: „Guilmaut.“
- 275¹. L. 6 f. o.: efter: „1912“ tilf.: „og i „Da Voldene stod“ 1905.“
- 279². L. 19 f. o.: „Bestalling“, l.: „Beskikkelse.“

- 280². L. 9 f. o.: efter „Leder“ tilf.: „af den biologiske Afdeling.“
- 281². L. 22 f. o.: „Tune“, l.: „Lyngby.“
- 293¹. L. 9 f. o.: „v.“ udg.
- 293². L. 12 f. n.: efter „s. A.“ tilf.: „; Salmonsens „Brogede Minder 1913.“
- 294². Billedet under **Charlotte Amalie** forestiller Prinsesse Charlotte Amalie, d. 1782.
- 304¹. L. 10 f. o.: „Husejer“, l.: „Kgl. For­ rider, Melhandler, Husejer.“
- 305¹. L. 21 f. n.: „Vejle“, l.: „Holstebro.“
- 305¹. L. 12 f. n.: „1886“, l.: „1889.“
- 305¹. L. 12 f. n.: „P. Bojsen“, l.: „E. Boj­ sen.“
- 305¹. L. 1 f. n.: J. C. Christensen fik først 1892 Sæde i Finansudvalget.
- 305². L. 24 f. n.: „ham“, l.: „Bondestan­ dens Sparekasse.“
- 305². L. 11 f. n.: „men konstaterede“, l.: „men i sine Præmisser konstaterede.“
- 306¹. L. 7 f. o.: „Taler“, l.: „Betragtninger.“
- 306². L. 20—23 f. n.: „1918 gjorde han“ indtil „Journalister“ udgaar.
- 323¹. L. 16 f. o.: „tog 10 Aar efter sin Af­ sked“, l.: „afskedigedes 1894.“
- 323¹. L. 24 f. o.: efter „Dagmarteatret“ tilf.: „; har siden atter gjort Tjeneste i Flaad­ den som Kaptajn.“
- 330¹. L. 12 f. n.: „Udgivelse“, l.: „Oversæt­ telse.“
- 330². L. 9 f. n.: „Johannes“, l.: „Johannes.“
- 332¹. L. 30 f. o.: „Tog polyteknisk Adgangs­ eksamen 1883 og Eksamen“, l.: „Blev Student 1883 og tog Eksamen.“
- 334². L. 11 f. o.: „tog polyteknisk Adgangs­ eksamen 1878 og Eksamen“, l.: „blev Student 1878 og tog Eksamen.“
- 334². L. 21 f. n.: „1918 blev han“, l.: „1916 og 1918 var han.“
- 334². L. 10 f. n.: efter „611“ tilf.: „; Stu­ denterne fra 1878“ 1903; Hayden: „Royal Copenhagen Porcelain“ 1911.“
- 336². L. 3 f. n.: efter „Thejll“ tilf.: „; tid­ ligere gift Ernst Goldschmidt (s. d.).“
- 337². L. 32 f. o.: efter „Litt.“ tilf.: „Slægt se N. E. Tuxen: „Slægten Tuxen“ 1888.“
- 355¹. L. 12 f. o.: efter „1863“ tilf.: „; af­ gik 1/8 1887.“
- 356¹. L. 27 f. n.: „Amalie“, l.: „Amelie.“
- 358². L. 35 f. n.: „1919“, l.: „1920.“
- 361¹. L. 15 f. o.: „Rotha“, l.: „Rota.“
- 372². L. 15 f. o.: „Samsø“, l.: „Samsø.“
- 372². L. 23 f. o.: „blev han“, l.: „bestemtes han til.“
- 373². L. 3 f. o.: „Wedel-Wedelsborg“, l.: „Wedell-Wedellsborg.“
- 375². L. 27 f. n.: „1841“, l.: „1840.“
- 381¹. L. 29 f. o.: „Bernstoff“, l.: „Bern­ storff.“
- 382². L. 26 f. o.: efter „Gift“ tilf.: „1) 1890 Bodil Inge Goldschmidt, d. 1897. 2)“
- 383². L. 7 f. o.: „1863“, l.: „1683.“
- 384¹. L. 33 f. o.: efter „Gift“ tilf.: „1698.“
- 384¹. L. 30 f. n.: efter „(Levetzow)“ tilf.: „og i Bobé: „Reventlowske Pap.“ VIII 1917.“
- 391¹. L. 16 f. o.: „Kammersangerinde“, l.: „Skuespillerinde.“
- 391¹. L. 22 f. o.: efter „s. A.“ tilf.: „i „Pro­ grammet“ 1905—06, Serie XII.“
- 400¹. L. 21 f. o.: efter „Forældre:“ tilf.: „Tallotteriforvalter;“
- 411². L. 23 f. o.: „C. Bs.“, l.: „G. S.“
- 422¹. L. 11 f. o.: efter „1913“ tilf.: „; „Ri­ get“ ^{23/10} 1912.“
- 422¹. L. 22 f. o.: „og 1681 adlet“, l.: „og fik 1681 Vaabenbrev, 1693 Adelsbrev.“
- 433¹. L. 9 f. n.: „1826“, l.: „1846.“
- 437¹. L. 21 f. n.: „Gift Kirstine Topp“, l.: „Gift 1887 Maren Kirstine Topp.“
- 437¹. L. 19 f. n.: efter „Litt.“ tilf.: „J. H. Nielsen: „Stamt. over Efterkommerne af Chr. Nielsen“ 1908.“
- 437². L. 28 f. n.: efter „Doris“ tilf.: „og Erhard.“
- 442¹. L. 2 f. n.: „Skribsreder“, l.: „Skibs­ reder.“
- 456¹. L. 15 f. n.: „Arund“, l.: „Arlund.“
- 464¹. L. 14 f. o.: „1919“, l.: „1920.“
- 468¹. L. 28 f. o.: efter „Otto“ tilf.: „de.“
- 475¹. L. 9 f. o.: „Kapellan“, l.: „Hjælpe­ præst.“
- 477². Billedet under **Fenger, Christian** fore­ stiller Professor Chr. Fenger, f. 1849.
- 479¹. L. 29 f. o.: „Ma-“, l.: „Mat-“
- 481¹. L. 18 f. n.: „Nogen Betydning som Partiorganer har den F.ske Presse al­ drig haft“, l.: „Betydning som Parti­ organer lagde F. mindre Vægt paa at skaffe sin Presse.“
- 481². L. 4 f. o.: „s. A.“ tilføj: „og i „Køben­ havn“ (af Herm. Bang) ^{8.9/7} s. A.“
- 482 Billedet af Ilia Fibiger ombyttet med Billedet af Mathilde Fibiger Side 484.
- 489². L. 29 f. n.: „Hansen“, l.: „Hausen.“
- 522¹. L. 25 f. n.: „Mimi“, l.: „Musette.“
- 560². L. 4 ff. f. o.: „samtidig med — fransk Grammatik.“ Det bør bemærkes, at Garrigues' franske Grammatik udkom allerede 1868.
- 560². L. 20 f. o.: „i Løbet af det første Kvartal“, l.: „Okt.—Dec. 1883.“
- 560². L. 26 f. n.: „1919“, l.: „1918.“
- 601². L. 22 f. n.: „Op. 17“, l.: „Op. 12.“

FORTEGNELSE OVER MEDARBEJDERNE

- ANDRUP, O., Inspektør ved Museet paa Frederiksborg Slot, mag. art. (O. A.)
BAHR, L., Dyrslæge, Forstander for Bakteriologisk Laboratorium „Ratin“. (L. Ba.)
† BANG, TH. B., Underarkivar i Rigsarkivet, mag. art. (Th. B. B.)
BEHRENS, CARL, Forfatter, Redaktør. (C. Bs.)
BERG, R., fhv. Kontorchef i Industriforeningen. (R. B.)
BOBÉ, LOUIS, Forfatter, Dr. phil. (L. B.)
BRØNDAL, VIGGO, Dr. phil. (V. B.)
CHRISTENSEN, ANTON, Docent ved Landbohøjskolen, Statskonsulent. (A. C.)
CHRISTENSEN, GEORG, Forfatter, mag. art. (G. C.)
DAHL, FRANTZ, Professor ved Universitetet. (Fz. D.)
DAHL, SVEND, Statens Biblioteksinspektør, cand. mag. (S. D.)
DRACHMANN, POVL, Redaktør af „Tidsskrift for Industri“, cand. polit. (P. D.)
ENGELSTOFT, P., Redaktør, cand. mag. (P. E.)
EWALD, H., Kaptajn, Direktør for Den danske Kabelfabrik. (H. E.)
FONTENAY, FR. LE SAGE DE, Arkivar i Udenrigsministeriet, cand. mag. (F. de F.)
GARDE, T. V., Kontreadmiral. (V. G.)
GAMBORG, V. E., Direktør for Nordisk Livsforsikringselskab af 1897. (V. E. G.)
GRÜNER-NIELSEN, H., Arkivar i Dansk Folkemindesamling, cand. mag. (H. G.-N.)
HARDING, M. C., Inspektør ved Polyteknisk Lærestanstalt, cand. polyt. (M. C. H.)
HEEGAARD, POUL, Professor ved Universitetet i Kristiania, Dr. phil. (P. H.)
HELMS, JOHS., Professor i Skovbrug ved Landbohøjskolen. (J. H.)
HJORTH-NIELSEN, H., Assistent i Generaldirektoratet for Postvæsenet. (H. H.-N.)
HOLST, HELGE, Bibliotekar ved Polyteknisk Lærestanstalt, cand. mag. (H. H.)
JENSEN, HANS, mag. art. (H. Js.)
JUHL, I., Fabrikant. (I. J.)
JØRGENSEN, HAKON, Kommunelærer, cand. theol. & mag. (H. J.)
KALL, J. C., Bibliotekar ved Universitetsbiblioteket, mag. art. (J. C. K.)
KJÆR, KRISTJAN, Kommunelærer, Forfatter (K. K.)
KNUDSEN, FR., Lærer ved Statens Gymnastikinstitut. (F. K.)
KNUDSEN, JOHS., Sekretær i Udv. f. Folkeoplysningens Fremme, cand. mag. (J. K.)
KRISTENSEN, MARIUS, Lærer ved Askov Højskole, Dr. phil. (M. K.)
LANGE, AXEL, Botanisk Gartner. (A. L.)
† LINDBÆK, JOHS., Stiftsskriver, Dr. phil. (J. L.)
MOSBECH, HOLGER, Docent ved Universitetet, Dr. theol. (H. M.)
NIELSEN, ANTON E., Prokurist, cand. polit. (A. E. N.)
NORDMANN, V., Afdelingsgeolog ved Danm. geolog. Undersøgelse, Dr. phil. (V. N.)
NYSTRØM, EILER, Underarkivar i Rigsarkivet, Dr. phil. (E. N.)
NØRGAARD, FR., Lærer ved Frederiksborg Højskole, cand. theol. (F. N.)
PETERSEN, CARL S., Bibliotekar ved det Kgl. Bibliotek, cand. mag. (C. S. P.)
† PREISLER, OSCAR, Læge. (O. P.)
REIMERS, M. N., Apoteker, Dr. pharm. (M. N. R.)
ROCKSTROH, K. C., Kaptajn, Arkivar i Krigsministeriet. (K. C. R.)
RUBOW, AXEL, Dr. polit. (A. R.)
RÆDER, HANS, Dr. phil. (H. R.)
SCHULTZ, SIGURD, Assistent ved Kunstakademiet. (S. S.)
SKJERNE, GODTFRED, Redaktør af „Musik“, cand. jur. (G. S.)
STAMM, R. H., Docent ved Universitetet, mag. scient. (R. H. S.)
STIBOIT, P., Lærer i Stenografi ved Købmandsskolen, cand. mag. (P. S.)
SVANE, H. A., Viceskoledirektør. (H. A. S.)
THIELSEN, O., Sekretær i Frihavnen, cand. jur. (O. T.)
THOMSEN, THOMAS, Inspektør ved Nationalmuseet. (Th. Th.)
THORSEN, CHR., Redaktør, cand. polit. (C. T.)

